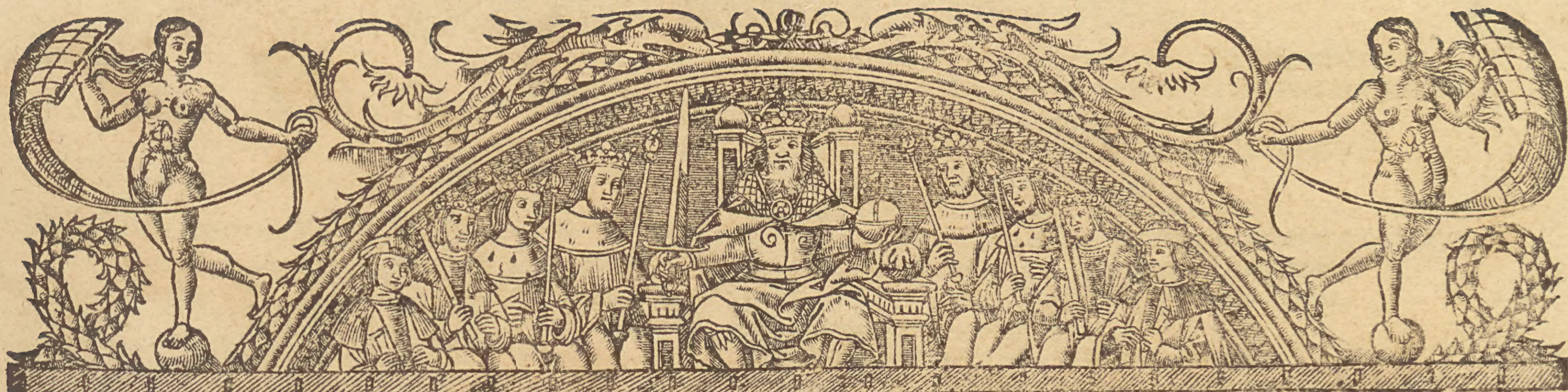
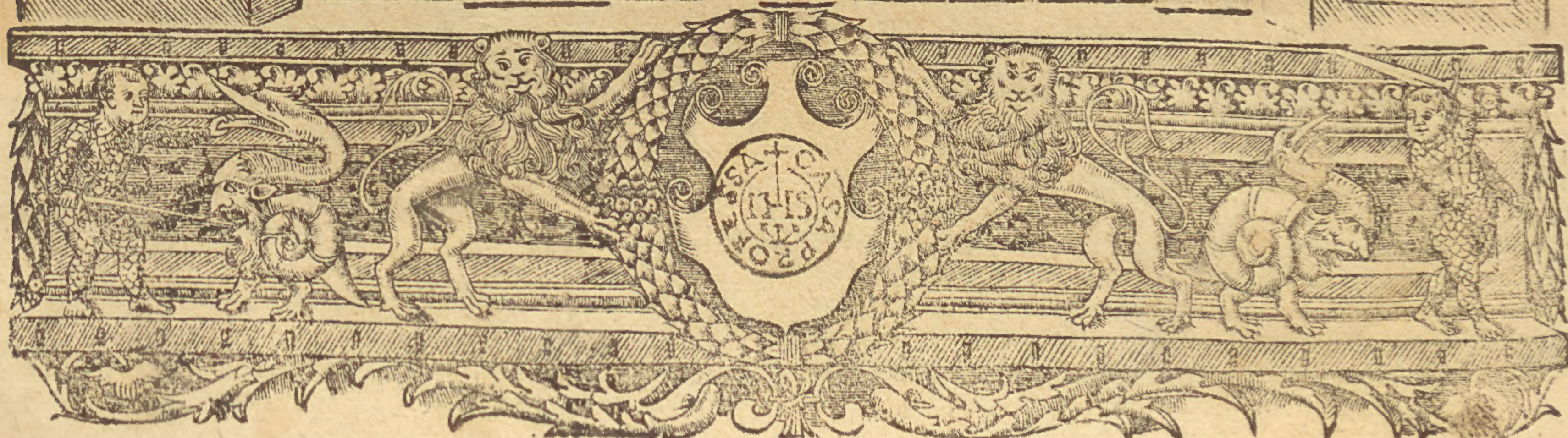

IASONIS MAYNI
Secũda super Digesto Veteri.

IASONIS DE MAYNO ME- DIOLANENSIS IVRECONSVLTI clarissimi, in Secundam Digesti Veteris partem Commentaria, omnibus Iuris Ciuilis candidatis opidoquàm necessaria ut hacq; non parũ illustrata simul & aucta, tum ipsius autoris Additionibus, tum compluriũ aliorum uirorũ minime pœnitendæ eruditionis. Omnia nuper restituta & recognita. Adhęc accesserũt Summaria (ut uocant) cũ numeris, quę quid utilitatis Iuris studiosis adferant, notius est, quàm ut ulla explicatione indigeat. Præterea adiũctus est Index ordine elementario, qui notatu quęq; dignissima locupletissime ceu digito indicat.

1540

Libreria

Iasonis Mayni Mediola NENSIS CAESAREI AC ducalis Senatoris,& Iurisconsulti excellentissimi, Commentaria, in Secundam partem Di- gesti Veteris: in Patauino gymna sio & Ticinensi academia elucubrata.

Præfatiuncula ad scholasticos.

SV COMPROBATVM est, viri fratres & auditores dilectissimi, tria esse, quæ preceptorũ ac legentium animos excitant, & attollunt: Vrbis & academiæ dignitas, nobiliũ auditorum concursus, necnon disserendæ materiæ amplitudo. Quę omnia adeò cumulatè nobis suppetunt: vt ingenij vires, etiam è medijs somnis, Themistoclis exẽplo excitare, & quasdam quasi studiorum faces, admouere videantur. Quẽ enim vel in primis Patauina ciuitas nõ moueat: vel potius in maximã admirationẽ non adducat: siue vrbis amplitudinem, & vetustatem metiatur: quam constat a Troiano Antenore conditam fuisse: cùm ille prius, quicquid ante Alpes, & Adriaticum sinũ iacet, virtute bellica subiugasset: siue triplicem murorum ambitum, interfluente Timauo, cosyderet: siue prætorium omniũ, quæ in orbe memorantur, dignius admiretur. Quòd si quempiam vrbis excellentia forte nõ ceperit, saltem Patauinæ academiæ gloria solicitabit: & ingẽtes stimulos addet, modo literarij cultus professionem ostendat. Est enim omnium Italiæ celeberrima, & veluti Atheniensium Ariopagus: quæ semper viros in omni ingenuarum artium ludo claros & celebres fouit, auxitq;. Accedit deinde nobilium auditorum frequentia, quibus semper Patauinum gymnasium abundauit: non modo illorum, qui venetæ ditioni subsunt, sed etiam exterarum gentium, & remotissimarum nationum. Eorum non expedit vt attentionem cum beneuolentia, iuxta rhetorum precepta, mihi comparem. Nam ex oculis, multoq; silẽtio audiendi desyderiũ aperitur. Beneuolentiæ autem vis tũc vel maximè satis innotuit, cùm hęc florẽtissima scholasticorum vniuersitas me, licet immeritum, ex Ticinensibus, ad ordinariam Cæsarei iuris sedem euocauit. Elaborandum potius foret, ne conceptam de me opinionem expectationemq; frustrarer. Ego quantũ vires ingenij mei ferent, delatam legẽdi prouinciam, indefesso & fideli studio ita exequar: vt nullũ meum (vt spero) officium quisquam sit desyderaturus. Reliquũ quod ad excitandos legentium animos cõducit: materię explicandę amplitudo succurrit. Offertur Secunda pars Digesti veteris: quæ inter ordinaria lectionũ curricula, subtilitatũ acumine, dispositionum frequentia, & crebra legũ difficillimarum repetitione antecellit. Quamuis enim sextus liber Codicis cùm vltimas voluntates cõplectatur, in forensibus controuersijs frequẽtius versetur: tamẽ si hincinde leges conferantur, in anni pręsentis cursu difficiliores nodosioresq; occurrent. Attestantur Cõmentarij Bartoli: quem in Cæsarea censura, veluti terrestre numen, venerantur. Nullos accuratiori & pleniori stylo in ordinarias partes absoluit his quos in hanc elucubrauit. Quas ob res, viri ornatissimi, cùm vrbis & academiæ præstantia animum ad literas quãmaximè excitet, circũfusa nobilium auditorum corona stimulet, & explicandæ materiæ difficultas vrgeat: profecto vehemẽtiori quàm antea vnquã conatu, & propensiori studio, ad legendi munus accedo. Vos quoq; (vt par est) adeste quęso propitijs auribus, & benigna audiendi facilitate. Sicq; ex ordine, & maiorum instituto, duodecimi libri Digestorum interpretationem pro communi vtilitate aggrediamur.

De rebus credi.si cer.pe.⁊ de certi condi. Rubrica.

1 ☞ Oim actionũ quatuor sunt genera, ⁊ quõ differãt. nũ.2.
3 Actiones reales competunt contra quẽcunq; possidentem.
4 Personales ꝓprie appellant actiones, reales vero petitiones seu vendicationes. que autẽ sit ratio, ibidem.
5 Quomodo iura realia a personalibus cognoscantur.
6 Que sunt actiones in rem scripte.
7 Actio ad exhibendum dicitur in re scripta.
8 Actio noxalis ex quo oriatur ⁊ contra quem detur ⁊ dicitur in rem scripta. similiter actio quod metus causa. nũ.9.
10 Interdicta dicuntur personalia sed in rem scripta.
11 Que sint actiones mixte.
11 Actio familie herciscunde contra quem detur.
12 Que sit differentia inter actiones personales in rem scriptas, et actiones mixtas.
13 An reperiatur actio que sit in personam ⁊ non in rem.
13 Actio si reperiatur actio in rem vniuersalis, non tamẽ reperitur actio in rem generalis.
14 Actiones reales an censeantur digniores personalibus: ⁊ sic dubitatur quare inceperit a personalibus.
15 Pro quibus competunt actiones personales.
16 Quando qs dicat habere optimũ ius: qñ meli⁹: qñ bonũ tñ.
16 Quid importet dictio rebus.
16 Quare iurisconsultus posuit de rebus creditis. si cer.pet. ⁊ certi condictione simul ⁊ semel ⁊ tñ imperator posuit separatim.
16 Quare solet allegari media rubrica. si cer.pet.
16 An ista verba. si cer.pe. possint capi generaliter.
16 Contractus mutui frequentatur.
17 Quod dicatur peti, ⁊ quod repeti.
18 Verbum simplex, ponitur pro composito.
19 Verbum reddi, ponitur pro prestari.

¶ Glo. rubrice diuiditur per dñm Alex. Imolẽsem in quinq; partes principales. Tu autẽ congruentius diuide in duas partes principales. In prima continuat rubricam ad precedentes quo ad omnes tres sui partes. In scđa exponit verba rubrice. Secunda ibi, his ergo verbis. Prima pars principalis subdiuiditur in quatuor particulas. In prima cõtinuat primaz partem rubrice que est de rebus creditis. In scđa continuat secũdam partem rubrice. scilicet si certum petatur. In tertia continuat tertiam: scilicet de certi condictione. In quarta circa istã tertiã partẽ refert opinionem quorundam. Scđa ibi: ⁊ qꝛ inter alias ꝑsonales. Tertia ibi: ⁊ qꝛ tã pro mutuo. Quarta ibi, ⁊ alij dicunt. Scđa pars principalis subdiuidit in tres particulas. In prima exponit primam partem rubrice: scꝫ de rebus creditis. In scđa exponit scđam partem rubrice. s. si cer.pet. In tertia circa illam scđam partem refert opi: quorundam. Scđa ibi: at his verbis. Tertia ibi: quidam tamen dixerunt. ¶ In ea.gl. ibi: ⁊ alijs que ad exemplum eoruꝫ proponuntur: pro intelligẽ-
1 tia sciendum est ſm Alb. de rosa. hic circa prin. † qđ oim actionum quatuor sunt genera: quedam sunt actiones mere reales, qđã mere personales: ⁊ que sint ⁊ quare sic appellentur declaraui in euidentialibus. §.j. institu. de actio. ⁊ iste differunt inter se
2 origine: natura: ⁊ effectu. † Origine quia actiões reales oriunt ex iure qđ qs habet in re. d. §.j. Personales vero oriũtur ex cõtractu vel ex quasi maleficio vel quasi. l.j. in prin. ff. de act. ⁊ ob.
3 insti. de oliga. ad si. † Natura qꝛ actiones reales cõpetunt contra quẽcunq; possidentẽ ⁊ tenentẽ rem in qua ius habeo. l. in rẽ. in prin. ⁊ l. officiũ. ⁊ l. qui petitorio. cum si. ff. de rei vẽ. l.j. C. de alie. iu. mut. cau. fac. ⁊ c. examinata. de iudi. personales vero cõpetunt solũ cõtra obligatũ vel quasi. d. §.j. insti. de act. ⁊ est tex. valde no. in. l. fi. ad si. ff. de contrahen. emp. iuncta. l.j. §. si heres. ff. ad treb. Effectu qꝛ per actiones reales quis petit ⁊ consequit vt declaret dñs vel habere ius in re. d. l. qui petitorio. cuꝫ alijs prealle. ⁊ l. ex diuerso. §.j. ff. de rei ven. per actiones vero perso-
4 nales quis agit vt detur vel vt fiat. d. §.j. insti. de acti. † Itẽ ꝑsonales proprie appellantur actiones. reales vero appellantur petitiones seu vendicationes. l. actio in personam. ⁊ l. actionuꝫ genera. in prin. ff. de ac. ⁊ ob. Que autem sit ratio quare actiões reales non dicantur proprie actiones sed potius petitiões: dic ꝓ nunc qꝛ actio est ius prosequendi in iudicio qđ sibi debet. insti. de act. in prin. sed per actionem realeꝫ non prosequor qđ mihi debetur sed peto qđ est meum: seu melius declarari tale ius
5 me in tali re habere, ergo ⁊c. † Vltra predicta qͦmodo iura realia a personalibus cognoscantur: declarat Bal. in. l. si certis annis. in pe. col. C. de pac. Et ibi postea tradit istam theoricaꝫ qđ vbicunq; reperitur ius sine vlla obligatione illud est ius reale. d. §.j. instit. de act. ius vero qđ non reperitur nisi in ipsa obli-
6 gatione est personale: vt ibi per eum. † Quedam ⁊ tertio sunt actiones personales in rem scripte: ⁊ sunt ille que oriuntur ex ꝯtractu vel quasi: maleficio vel quasi: ⁊ hoc respectu dicuntur personales: tñ qꝛ competunt contra quencunq; possessorem vel detẽtatoreꝫ: ⁊ in hoc habent naturam realium actionum: ideo dicũ-

7 tur personales in rem scripte:† vt est actio ad exhibendũ que
oritur ex quasi contractu ⁊ competit contra quẽcũq; possesso-
rem vel detentatorem.l.iij.§.est autem personalis.cum gl.ff.ad
8 exhiben.† Similiter actio noxalis oritur ex delicto,ex hoc re-
spectu dicitur personalis:sed q2 daẽ ꝯtra quẽcunq; possessorẽ.
ideo est ĩ rẽ scripta.l.noxalis.⁊.l.si bonafide.ff.de noxa.§.oẽs.
9 insti.eo.† Similiter actio qđ metus cã.l.meũ.§.cũ aũt.cũ gl.ff.
qđ me.cã.§.sed ꝑterea quasdã.insti.de act.⁊ q̃ sint iste actiones
ꝑsonales in rẽ scripte,ennumerat gl.magistra.ĩ.d.l.iij.§.est aũt ꝑ-
10 sonalis.in gl.j.ff.ad exhi.† Sic etiã interdicta dicunẽ persona-
lia s3 in rẽ scripta.l.j.§.pe.vel.fi.ff.de interdic.⁊ iste sunt q̃ dan-
tur ad similitudinẽ realiũ.⁊ de his intellexit gl.dũ dicit.⁊ alijs
11 q̃ ad exemplũ eaꝝ ꝑponunẽ.¶ † Quedã ⁊ quarto sunt actiões
mixte vel meliꝰ q̃ mixtã naturã hñt in effectu:⁊ sunt tres actio-
nes fami.her.fi.regun.⁊ cõmuni diui.§.quedã.insti.de act.l.j.ff.
fini.regũ.Nec est bona rõ dñi Alex.hic eo q2 denẽ ad similitudi
nem realiũ cum denẽ ꝯtra quẽcunq; possidentẽ:nã ꝙ ista nõ sit
bona rõ,patet in actione fami.her.q̃ nõ daẽ cõtra quẽcunq; pos
sidentẽ:sed tñ inter ipsos heredes.l.iij.in ꝑn.⁊.l.s3 eius.§.j.⁊.l.
seq.in prin.ff.fa.her.⁊.d.§.quedã.insti.de act.Uera ratio est ꝓm
Albe.de rosa.hic.⁊ pleniꝰ declaraui in.d.§.quedã.ꝙ ideo dicã
tur mixtã naturã habere:eo q2 qñq; competunt ad id qđ reales
actiões ⁊ aliqñ ad id qđ ꝑsonales:nã inquantũ peto mihi adiu-
dicari partẽ meã hñt natura3 realiũ.Inquantũ vero peto dari
vel fieri:itẽ respectu ꝑsonaliu3 ꝑstationũ dicunẽ habere naturã
ꝑsonaliũ actionũ,⁊ de istis intelligit etiã gl.hic in illis verbis:
12 ⁊ alijs q̃ ad exemplũ eaꝝ ꝑponunẽ.† Que aũt differẽtia sit in-
ter actiones ꝑsonales in rẽ scriptas.⁊ actiões mixtas.declarat
in spe.Nic.de nea.in.d.§.quedã.in.ij.q.extra gl.⁊ ibi dixi.instit.
de act.Uult ergo gl.cõtinuare rubricã ad ꝑcedẽtes hoc mõ.s.in
libris precedentibꝰ dictũ est in actionibꝰ mere realibꝰ,vt de rei
ven.⁊ de publiciana que cõpetunt ꝑ rebꝰ corporalibus.Itẽ de
ꝯfessoria ⁊ negatoria q̃ sunt actiões reales ⁊ cõpetũt ꝑ seruitu-
tibꝰ,⁊ sic ꝑ iuribꝰ incorporalibꝰ.Itẽ visum est de alijs q̃ ad eaꝝ
exemplũ ꝑponunẽ,vt sunt actiõs ꝑsonales in rẽ scripte.Item
actiõs hñtes mixtã naturã:⁊ sic ꝑfecte cõpletus est tractatꝰ rea
liũ actionũ.Nũc in isto.xij.lib.⁊ seq.intẽdit tractare de actiõibꝰ
mere ꝑsonalibꝰ.Cũ ista ꝯtinuatione gl.trãseunt doc.ꝙuis bar.
⁊ Ang.post Ia.de are.dicãt posse pinguiꝰ ꝯtinuari:vt hic per
eos ⁊ dñ dicũt qđ.s.visum est de actionibꝰ realibꝰ tã vniuersa-
libꝰ ꝙ̃ particularibꝰ:seqtur nũc videre de ꝑsonalibus.Adde ⁊
multũ no.illud qđ dicit magistraliter Bal.in ru.extra de iudi.
13 in.vij.col.ad fi.† ꝙ nõ reperiẽ actio generalis q̃ sit in rẽ,s3 in ꝑ-
sonã.Et põdera subtiliter dñ dicũt qđ.s.visum est de actiõibꝰ
in rẽ vniuersalibꝰ:nã cũ istud nõ possit exẽplificari nisi in peti-
tiõe hereditatis volũt ꝙ petitio hereditatis sit actio mere rea
lis ⁊ nõ mixta,⁊ hoc hoc expꝛsse fatenẽ Sali.⁊.d.Chri.de castel.
Hic circa ꝑncipiũ format Bar.⁊ declarat in.l.s3 si lege.§.peti-
tio.ff.de pe.her.Ang.de are.vbi rñdet ꝯtrijs.in.§.quedã.in.iiij.
col.insti.de act.⁊ est melior tex.de iure.in.l.finaũt.§.s3 ⁊ his.ff.
de rei vẽdi.Contrariũ ꝙ imo sit mixta,t3 Dy.in.d.§.queda3.
Bal.in.d.§.petitio.⁊ in.c.qm̃ frequẽter.§.in alijs.vt li.nõ ꝯtes.
⁊ in ru.extra de ꝑscri.in.iij.col.de q̃ vide q̃ scripsi in.d.§.quedã.
⁊ ỽitas est ꝑ nũc ꝙ est mere realis.qcquid sentiãt hic Pau.de
ca.⁊ Alex.dicit ẽt alibi magistraliter Bal.in rub.ex̃ de iudi.in
vij.col.ad fi.qđ l3 reperiaẽ actio in rẽ vniuersalis,nõ tñ repiaẽ
actio in rẽ generalis:s3 tñ in personã.¶ Circa ꝯtinuationẽ gl.
cadũt alique dubitatiões.Prima est,hec cõtinuatio videẽ im-
perfecta:nã cũ ista rub.habeat tres ꝑtes solũ ꝯtinuat vltima3:
ex quo solũ cõtinuat actiões actionibꝰ:s3 rñde ꝙ cũ gl.ꝯtinuã-
do dicat,ꝙ post actiones reales hic tractaturꝰ sit de actionibꝰ
ꝑsonalibꝰ:certe nõ possumꝰ habere notitiã causati,nisi priꝰ ha-
beamus notitiã suarũ causaꝝ.ideo ꝑmittit de rebꝰ creditis:⁊ si
certũ petaẽ.q̃ sunt cause ꝑsonaliũ actionũ. ¶ Scđa dubitatio
est quare priꝰ tractatũ sit de actionibꝰ realibꝰ:cũ prius esset in-
choandũ a dignioribꝰ.l.ij.ff.de sta.ho.⁊.l.j.ff.de acq.re.do.Sed
quẽadmodũ ꝑsone ~~reales~~ sunt digniores rebꝰ.l.iustissime.ĩ ꝑn.
ff.de edi.edic.ita actiões ꝑsonales debẽt cẽseri digniores reali-
bus.rñde ꝯiungẽdo ỽba Gui.Albe.Ang.Pau.de ca.⁊ Alex.
14 ꝙ l3 ꝑsone sint digniores rebꝰ,† tñ actiões reales cẽsenẽ dignio
res ꝑsonalibꝰ:q2 firmiꝰ ius hñt ⁊ pleniꝰ ꝓuidẽt:nã competunt
ꝑ iure qđ qs h3 in re ꝯ quẽcunq; detinentẽ vł possidentẽ ꝙuis
15 nullo iure sit obligatꝰ.§.j.instit.de actio.† Personales autem
cõpetunt ꝑ iure qđ qs h3 ad rẽ seu ꝑ obligatione quã h3 ꝯtra
obligatũ tñ:⁊ sic ꝯ aliũ nõ cõpetunt,ideo ꝑme efficaciores ⁊ sic
digniores cẽsenẽ,iuxta.gl.in.l.si fideiussor.§.j.in ỽ.possit.ff.de
16 pig.facit.l.eoꝝ.ff.de dam.infec.⁊ qđ in fiñ declarãt gl.† qñ qs
dicaẽ habere optimũ ius,qñ meliꝰ,⁊ qñ bonũ tñ.gl.in.l.j.⁊ ibi
Bar.C.qñ ⁊ qbus quarta pars debeẽ.li.x.⁊ glo.in.l.j.C.de vsu-
ri.Tu dic ꝙ ante ꝑfatos doc,ista fuit ratio iuriscõsul.⁊ gl.in.l.

plus cautionis.ff.de re iu.⁊ Bal.ĩ.l.error.C.ad.l.fal.¶ Tertia
dubitatio est,quare in rubrica dictũ sit đ rebꝰ creditorũ et nõ de
rebus debitis.respõde duplici ratione:vt per glo.⁊ doc.in rub.
C.eo.Pau.de ca.⁊ Lu.ro.hic.¶ Quarto cogitabis qd impor
tet illa dictio:rebꝰ:cũ satis fuisset dicere de creditis:vel credi-
to sicut de cõmodato deposito ⁊ similibus.tñ tex.in.l.j.ĩ.e.vult
qđ dictio rebꝰ,sit posita cu3 mysterio.Quinta difficultas põt
moueri:quare iuriscon.hic posuit de rebus creditis.si certũ pe
taẽ.⁊ de certi cõdi.simul ⁊ semel.⁊ tñ imperator in.C.ponit se-
parati3 de rebꝰ creditis:⁊ si certũ petaẽ.Istud mouet hic Pau.
de ca.⁊ dicit quod imperator in.C.intendebat tractare de iure-
iur.vnđ ex q̃ illo mediãte qs efficiẽ creditor:⁊ iđ posuit de ꝑ se,
tamen ista responsio non satisfacit:q2 illamet cõsyderatio cadit
etiam hic in isto volumine in quo etiam iurisconsultus intẽde
bat tractare de iureiur.ideo credo non posse aliud bene rñderi:
nisi qđ istud est iuris positiui.¶ Sexta difficultas põt moueri
quare communiter solet allegari rubrica si certum petaẽ.Et sic
media pars rubrice:⁊ non allegatur de rebus creditis:que est
prima pars.Istud mouet hic Fulg.⁊ dicit soluat Apollo. vel
ꝙ forsan Accursius habebat rubricam incipiẽtem si certum pe
tatur:ideo ab illa parte solebat allegare.Tu melius responde
ꝓm do.Alex.hic ꝙ ratio quare per gl.⁊ doc.communiter.ll.hu
ius tituli allegantur per rubricam si certu3 petatur:⁊ nõ per ru
bricam de rebus creditis,est:q2 cum.ll.huius tituli que allegan
tur tractent principaliter de mutuo,allegatur secunda pars hu
ius rubrice que de illo loquitur,non autem allegaẽ prima que
est generalis:⁊ sub illa comprehenduntur omnes tituli sequẽ-
tes vsq; ad titulũ de pign.vt no.ĩ.l.j.ĩ.e.¶ In ea.gl.ibi:si certũ
petatur.i.mutuum.Fulg.hic.⁊ in rubrica.C.si cer.peta.conatur
ostendere qđ imo ista verba si certum petatur, possunt capi ge
neraliter quandocunq; certum petatur per aliqua de quibꝰ ꝑ
eum:⁊ refert hic Alexan.⁊ ante Fulg.ista fuit opinio Alb.hic.
⁊ ista opi.suadetur per.l. certu3.ĩ.eo.iuncta rubri.tamen nõ re-
cedo ab opi.glo.⁊ communi:qđ ista verba capiantur ꝑ mutuo
⁊ maxime illa ratione cum nullus sit alius specialis titulus de
mutuo.Aliam rationem quare ista verba referantur magis ad
mutuu3 ponit hic Pau. de ca.quem reprehendit Alex.ponẽs
alias rationes vt hic per eum.Sed potes defendere rationem
Pau.de ca.ab impugnatione dñi Alex.qđ in commodato de-
posito ⁊ alijs contractibus qui re perficiuntur deducitur certũ,
est verum re extante:sed ea perempta post moram cum agi pos
sit ad estimationem:vt per Bar.in.l.in re furtiua.ĩ.de cõdi.fur.
⁊ in.l.j.per illum tex.C.qđ met.cau.⁊ in.l.cum seruus.ĩ.de cõdi.
ob cau.certe tunc non dicitur peti certũ ex ipsa pronuntiatione
prout fit in mutuo.¶ In ea.gl.ibi.l.singularia.addũt doc.aliã
rationẽ q2 contractus mutui valde frequentaẽ.l.certi condictio.
§.si nummos.in verbo quotidie creditur.ĩ.e.Sed huic rationi
videtur obstare:q2 cõtractus emptionis ⁊ venditionis est fre-
quentior ꝙ̃ sit contractus mutui.argu.l.iusto.in ꝑn.ff.de vsuca.
sed potes tenere rationem iungendo eam cum cautione gl.put
etiam facit Albe.de ros.hic.aliam etiam rationẽ assignat Bal.
hic in.j.col.in fi.quam vide per te.⁊ ꝑ ratione suprascripta ve3
frequentationis:adde bonam gl.in.l.ij.in prin.ff.de vsuca.pro
emptore.Capio glossellam finalem in verbo petatur.que expo
17 nit.i.repetatur.⁊ ita exponit timore contrarij:† q2 peti dicitur
qđ nũq̃ datum est.repeti vero q̃si retro peti qđ datũ est.argu.l.
verbum reddendi.ff.de verb.signi.Sed in mutuo agitur ad id
18 qđ est datum:ergo repeti dicitur.⁊ sic no.ex gl.† qđ verbũ sim
plex ponitur pro composito.sic in simili per gl.⁊ doc.in rub.ff.
sol.mat.in gl.fi.⁊ per gl.⁊ in.l.petẽti.in gl.j.ff.de pign.actio.sic
ecõtra verbũ compositũ resoluitur in simplex reiecta ꝯpositio-
ne glo.in rub.fi.ff.de dote preleg.⁊ in.l.j.in prin.e.ti.facit qđ no.
9 Bal.in.l.cum etiã.in scđo no.C.eo.† qđ verbum reddi, poniẽ
pro prestari:licet de sui natura significet actum relatiuu3 retro
similem.⁊ hoc modo toleratur libellus ꝓm Bal.ibi.adde predi
ctis qđ restitui tamen dicit qđ nunq̃ fuit datum ꝓm Bar.in.l.
j.in fi.prin.ff.quorũ bo.Dic melius ꝓm doc.qđ in mutuo si cõsy
dereẽ genus procedit expositio gl.Sed si cõsydereẽ species vel
ipsum corpus qđ datum est mutuo ꝓprie diciẽ peti ⁊ nõ repeti
q2 nõ agiẽ ad idẽ sed ad tantundẽ.l.ij.in prin.ĩ.eo.Subdit etia3
Bar.qđ expositio gl.posset procedere in mutuo naturali: secꝰ
est in mutuo ciuili.vbi nihil realiter interuenit.l.ij.§.fi.cũ gl.ĩ.
e.dic meliꝰ ꝓ3 Bal.Fulg.⁊ Alex.hic qđ etiã in mutuo ciuili idẽ
est:attẽta fictione legis cũ fingaẽ datũ.l.in cõtractibus.in prin.
C.de non nume.pec. Iason Pa.

1 ☞ Rubrica debet esse generalis ad nigrũ et quãdoq; ecõtra.
2 Uerba legis vel statuti obscura vel ambigua qñ declarẽtur per
rubricam precedentem.
3 Rubrica quandoq; est generalior nigro.
4 Quid in statutis.

Ene est. Aduerte primo pro diuisione quasi totius tituli, qr iurisconsultus in ista lege prima declarat primam partem rubrice. in. l. vero secunda et sequentibus vsq3 ad. l. certi condictio, exponit secundam partem. in. l. vero certi condictio. ⁊ sequētibus vsq3 ad finem declarat tertiam partem rubrice. Secundo aduerte pro diuisione istius legis quia potest diuidi secundum Iaco. de aret. Cy. ⁊ alber. in tres partes. Nam in prima ostendit partem infra dicendorum. In secūda declarat dictionē creditis, quid importet. In tertia declarat dictionem rebus. Scda ibi: qm̄ igitur. tertia ibi: rei quoq3. Tu vero potes plenius diuidere in quinq3 partes. vt hic per Iac. bu. ⁊ Bar. ⁊ summa vt per Barto. Premitte ad euidentiam duo: vt hic per
1 Alex. ¶ † Nota primo fm̄ Bar. ⁊ alios, q rubrica debet esse generalis ad nigrum: quādoq3 tamen videmus ecōtra: qd nigrū est generalius rubrica: vt patet in aut. vt ecclesia romana. et in autē. nul. creden. agri. Et qñ nigrū reperitur generalius rubrica, nō restringitur per rubricā specialius loquētem. gl. est no. in aut. de incest. nu. in prin. in verbo illicitas. que declarat etiā que sint inceste. ⁊ que nepharie nuptie. ⁊ adde illi similē gl. in rub. C. eo. de incest. nup. vide tñ tex. qui videtur illis cōtrarius. in. l. fi. ff. de riru nup. Et illa gl. in verbo illicitas. est notabilis pro rubricis statutorū, que aliqñ sunt generaliores nigro, et ecōtra. Nigrū sepe est generalius ru-
2 brica sua. † Adde etiā qd vbicunq3 verba legis[a] vel statuti (et sic
a nigri) sunt obscura ⁊ ambigua debēt declarari per rubricā precedentē. gl. est no. in. l. j. in ver. retractare. C. ne liceat tertio prouocare. quā Bal. ibi in scdo notabili notat ad hoc. ⁊ idē in. l. fi. ff. de heredi. insti. ⁊ illā glo. dicit singularē Lud. ro. in cōsi. xvj. incip. istud qd proposuit. ⁊ Alexā. imo. cōsi. ccclxxv. incip. Circa primū dubiū quo queritur an per ingressum. in. v. col. ⁊ in cōsi. ccclxvj. incip. super eo quo queritur an statutū. in. ij. col. Ang. in aut. de incestis nup. in prin. ⁊ qd not. glo. de peni. dist. ij. §. hec aūt verba. ⁊ gl. in. c. tibi qui. in glo. ij. de rescrip. in. vj. Gemi. in. c. j. de cle. egro. in. vj. ⁊ illa gl. cōfert ad ea que statim dicā. ponunt do. Ant. ⁊ alij in proe. decreta-
3 lium. ¶ † Quandoq3 etiā videmus eq̄. qd rubrica est generalior nigro: vt in rubri. C. de religio. ⁊ sump. fune. ⁊ ibi glo. et gl. insti. de obl. ex maleficio. in pñ. vbi solū tractatur de furto. ⁊ nō de alijs maleficijs. ad idē gl. insti. de iust. ⁊ iure. gl. in rub. C. de spōsa. ⁊ ar. spōsa. et proxeneticis. de quibus in nigro nil tractatur. Id etiam patet hic: vt declarat Bar. in. v. col. Et qñ reperitur rubrica generalior nigro non d3 restringi per nigrū specialius loquens: imo sufficit ad decisionē cause rubrica. si h3 verba perfecta. glo. est no. in. l. j. C. de capi. ciui. censi. eximenda lib. xj. quā ibi no. ⁊ cōmendat Bar. ⁊ eam reputant vnicam ⁊ singularē Sal. ⁊ Lud. ro. hic sequitur Io. de pla. institu. de act. super rubri. Ang. de are. in proe. insti. in. viij. col. ⁊ Lud. ro. in consi. xvj. superius adducto. Alex. imo. in consi. cccclxxxvj. incipi. ponderatis his de quibus in themate. in. ij. col. Ioā. de imo. in rubri. ff. de verb. ob. in. v. col. vbi refert se alias habuisse de facto. Adde similē gl. in aut. vt facte no. cōstitutiones. in prin. in verbo hmōi. facit. l. j. §. fi. ⁊ qd ibi notat Bar. ff. de iur. et fac. igno. Per predicta ɔsuluit Pau. de ca. in cōsi. cccxxxiiij. incip.
4 presens casus modicā dubitationez habere videtur. † Nam in casu ipsius statutū erat habēs rubricā, q filia dotata nō succedat, postea in nigro dicebatur, qd filia dotata nō succedat matri nec auie materne: de patre autē nihil. Cauebatur tñ: qr generaliter loquebatur: cōsuluit, qd haberet etiā locū in patre: ⁊ qd filia dotata excludatur etiā a successione patris, per supradicta. ⁊ gl. in rub. C. ne fide. do. den. quā decisionē sequitur simplr Alex. hic. ⁊ in cōsi. cccclxxxvj. prealle. Ego aūt non credo decisionē Pau. esse bonā: ⁊ puto ɔ̄riū esse verius, p sex principalia fundamēta. Et in primis consydero q fundamentū Pau. de ca. ⁊ Alex. est: qr rubrica statuti est generalis nec d3 restringi per nigrū speciale, vt satis dictū fuit: s3 ad istā regulā rñdendo, dico duas reperiri limitationes. Prima est quā ponit Ant. de but in proe. decre. in pen. co. quod hoc vt rubrica generalior nō restringatur p nigrū, et possit de per se allegari ad decisionē causarū requiritur q habeat orationez oīno perfectā.
5 † Pondera dictionē oīo, que importat. i. ex oī parte, ⁊ sic est vniuersalis. gl. est in. l. si cū exceptione. §. qd si homo. ff. qd met. causa. sed rubrica statuti de quo supra nō h3 orationē oīno pfectā, cum nō declaretur de qua successiōe loquatur: ergo ⁊c. Et istud idē t3 Io.
6 de imo. in rub. ff. de verbo. obli. in. iiij. col. vbi dicit, † q rubrica generalis tūc pōt allegari ad decisionē, qñ est perfecta. ⁊ etiā potest colligi certa mens: qd non est in rubrica dicti statuti: qr nō dicit a qua successione excludatur filia dotata. Scdam limitationez q̄ me mouet ponit Abbas panor. in consi. xiij. incip. quedā mulier habens ⁊c. in vlt. col. vbi dicit q regula p̄dicta, q rubrica generalis non restringitur per nigrū speciale: pcedit nisi nigrum expresse de eodē loqueretur de quo rubrica, nā tunc bñ restringeretur ad id tm̄ de quo loquitur nigrū. alleg. glo. in rub. C. ne fideius. do. den. gloss. in aut. ad hec. C. de vsuris. sed modo in casu nostro ita est qd nigruz expsse loquitur de eo de quo rubrica. ergo restringi debet. Istam tñ scdam limitationem Panor. nō teneo qr videtur aperte ɔ̄ tex. ⁊ glo. de capi. ciui. cēsi. eximen. ē. alle. vbi apte nigrū loqr de eo de quo rubrica: ⁊ tñ nō restringit rubricā generalē, fm̄ gl. approbatā p oēs. ¶ Tertio moueor: nā qñ verba nigri sunt obscura vel ambigua debēt declarari p rubricā p̄cedentē per gl. fin. in. l. j. C. ne lice. tertio puoc. de qua. ē. dixi. Quāto magis ecōtra, verba rubrice obscura debēt per nigrū declarari: ⁊ sic ad id tm̄ restringi: de quo tractatur in nigro. ¶ Quarto moueor: qr verba rubrice illius statuti sunt
7 indefinite prolata. † sed in materia odiosa indefinita non equipollet vniuersali. imo strictissime debet intelligi. ita Ange. in. l. pe. C. de impu. ⁊ alijs substi. Moder. ⁊ do. Alex. Imo. in. l. ij. ff. de libe. ⁊ posthu. sed ita est qd statutum priuans filias feminas, ex parte feminarum est odiosum. l3 ex parte masculorū sit fauorabile: vt late Bal. Sali. ⁊ Moder. in. l. venia. C. de in ius voc. per glo. notabilē ibi cū concor. ¶ Quinto adduco autoritatē Bal. in. l. defunctus. in. j. col. C. de suis ⁊ legi. vbi dicit q statutum priuans filiū a successione legitima: censetur quedā exheredatio. l. qui volebat. cū glo. ff. de hered. insti. sed exheredatio nunq̄ intelligitur facta nisi nominatim sit expssa. l. j. ff. de lib. ⁊ posth. ⁊ ideo dicit Bal. notabiliter q nunq̄ quis intelligitur exclusus a legitima hereditate: nisi hoc expresse dicatur in statuto. ¶ Sexto moueor: qr statutū semp debet ita intelligi: vt aliquid operetur vltra ius cōe. c. cū dilect⁹. de consuetu. Bar. in. l. oēs populi. in. ij. q. princi. ff. de iusti. ⁊ iur. ⁊. l. iiij. §. pretor ait. ff. de dā. infec. ⁊ in. l. si. ff. de vsucap. ⁊ postea cū sit intellectum est statutū, vt addat iuri cōi: debet sic restringi, vt minus ledat ius cōe, cuz statuta stricte intelligi debeant per regulas vulgares: sed statutū de quo supra excludens filias a successione matris multuz operatur vltra ius cōe: ergo in alijs debet restringi ⁊c.
8 ¶ Adde predictis decisionem Sali. hic: qd si statuti rubrica di-

a ¶ Legis. ad de gl. ij. in. c. j. de offi. dele. lib. vj. Io. an. in addi. Spec. tit. de allega. ⁊ de spu. in. §. fin.

ceret,qd in causis laboratoꝝ ꝛ notarioꝝ procedat summarie,ꝛ in nigro statuti,nulla fiat mētio de notariis,idē tamē iudicabit̄ de notariis,cū rubrica generalioꝛ,generaliter intelligi debeat.facit l.j.C.de diuer.rescrip. ¶ †Et adde predictis qd decidit notabili 9
ter Bal.in.cōsi.suo qd incipit:Rubrica dicit,qd vir lucret̄ ꝛc.vbi cōsuluit,ꝙ si statutū dicat ꝙ vir lucret̄ tertiā partē dotis tradite, trahit̄ etiā ad dotē non traditā,sed tm̄ promissam,ꝑpter verba generalia rubrice,que dicebāt,qd vir lucretur tertiam partē dotis.
10 †Quid aūt si in statutoꝝ libro reperiat̄ aliqua rubrica,sine nigro: an possit allegari ad decisionē causarū,breuiter dic,ꝙ sic,si habeat orationē perfectā:ita reperio solū Ang.de are.determinasse in proe.insti.in.viij.col.ꝑ plura.ꝛ ꝑ glo.in rub.ff.si qs test.lib.esse ius.fue.ꝑ quo allego bn̄ facere decisionē Bar.in.l.admonendi.i.ꝛ.col.versi.quero pone qd in libro notarij.ff.de iureiur.quam sequitur Anto.de but.in.c.si.in.iiij.col.de iureiur.Facit regula quā tradit Sali.in.l.fi.C.fami.ercis.ꝙ si reperiat̄ instrumentū imperfectū,ꝙ nullam fidem facit ꝛc. ¶ †Ex his esset videndum an imbreuatura notarioꝝ,illis mortuis,aliquam fidem faciat.de qua qōne videatis per Bal.in.l.Scitus.C.de fide instru.in.iiij.col.ꝛ ibi etiam per Cy.Bal.in rub.extra de fide instr.Ang.in.l.lucius.ff.de test.milli.Cano.ꝛ maxime Panor.in.c.cū.ꝑ tabellio.de fi.instr.Bart.in.l.si is qui.in.j.col.ff.de testa.quē sequit̄ Spec.ꝛ Jo.an.in tit.de instru.edi.§.nunc videndū.versi.sed quid si tabellio.aliqd tangit Bart.post gl.in.l.fideicōmissa.§.j.ff.de leg.iij. ¶ †Quid autem si rubrica esset ꝯ̄tra nigrū,credo potius sit standū.Albe.hic decidit, standū nigro tanqꝫ posterioꝛi.Nam posterioꝛa ꝛ vltima priorib⁹ derogāt.l.pacta nouissima.cū fi.C.de pact.Et idē tꝫ Albe.in suo dictionario in verbo argumentū.ꝛ Sali.in.l.j.C.etiam ob chiro.pecu.ꝑ rubricā de prebendo salario.vbi rubrica est affirmatiua:et tamē in nigro dr̄,nō ꝑbere debere salariū:sꝫ modicū facit:qꝛ ibi rubrica nō hꝫ ꝑfectā orationē.idē tꝫ Alex.hic.ꝛ in cōsi.ccclxxviij.incip.circa primū dubiū:an per ingressum.Ant.de bu.in proe.decreta.in pe.col.qꝫ nigrū est magis deliberatū ꝛc. ¶ †No.secundo principal̄r fm̄ Bar.ꝛ doc.ꝙ licitū est arguere de verbis rubrice.ꝛ ex ordine eoꝝ.ꝛ ad hoc Alex.hic allegat plures glo.ꝛ ꝯcor.vide per te.adde facere decisionē Mar.sili.quā sepe cōmēdat:ꝛ sequit̄ Bar.ꝛ precipue in rub.ff.de eo ꝑ quē factū est.ꝛ in.l.j.in.j.no.ff.de pecu.ꝛ in.l.j.ff.de cōfir.tut.ꝛ in.l.ij.C.eo.qd tutoꝛ cōfirmatus,prefertur legitimo,ꝛ hoc ex ordine tituloꝝ qui sunt.ff.ꝛ.C.in materia tutelarū.Item adde gl.notabilē et melioꝛē de iure.in rub.ff.si qs testa.lib.esse ius.fue.quā notat et cōmēdat Bal.in l.j.C.an seruus ex suo facto.ꝛ Lu.ro.hic.circa hec Alex.hic multū se extēdit,nō refero,qꝛ nihil adderē.vide Anto.de bu.in proe.decre.ꝛ Jo.and.in addi.Spec.in ti.de dispu.§.fi.ad fi.Inquātum tm̄ Sali.Fulgo.Ludo.ꝛ Alex.dicūt,qd si rubrice habet orationē ꝑfectaꝫ,quod licite allegātur per text.vt hic per eos.Adde qd notabiliter dicit Ang.in rub.C.a qbus muneribus excusent̄ q̄ post militiā impletā.lib.x.qd ex sola rubrica,q̄ hꝫ orationē perfectam,inducit̄ priuilegiū.Itē inquantū cōcludunt,qd si rubrice nō habēt orationem perfectā:qd nō possunt per se tm̄ allegari,ad decisionē:qꝛ solū tēdunt ad demōstrandā materiā nigri.Adde qd idē tenet do.Ant.de but.in proe.decre.Imo.in rub.ff.de verbo.obli.Alex.in consi.ccccxlvij.incip.viso pcessu cause vertentis inter vniuersitatem.in vij.col.ad fi.ꝛ se.et in cōsi.ccclxxiij.inci.visis his q̄ in themate cōtinent̄.in.ij.col.An autē ex rubricis notarioꝝ que reperiunt̄ in eoꝝ prothocollis colligatur aliqua fides.vide ꝑ Bar.in.l.admonendi.in.ij.char.in versi.quero pone quod in libro notarij defuncti.ff.de
14 iureiur.vbi de hoc vltimo dicetur. ¶ †Tertio nota fm̄ Barto.ꝙ ad cognitionē specierum,dꝫ precedere cognitio generis.facit.l.j.ff.de iusti.ꝛ iur.Et istud inducit Bar.hic in.iij.colū.ad qōnem de eo qui facit interrogatoria testi.ꝛ dicit.Itē si testis dicat,qd vidit mutuari dicta.c.interroget̄.quid sit mutuū vide eum.Adde qd cū ista decisione Bar.tꝫ Bal.Fulg.Pau.de ca.ꝛ Alex.hic cū cōcor.quas refert Alex.hic.ita teneas ꝙuis Sali.ꝛ Lud.ro.hic conent̄ refragari. ¶ Aduerte vltra oēs inquātum Bar.dicit,qd si testis semel declarauit,qualiter intelligat dictum suum,nō est amplius interrogādus:ꝛ si male rn̄derit,vel nihil rn̄derit non preiudicat.Adde qd singu.voluit Bar.in.l.de etate.ff.de mino.in.v.colū.in versi.sed iuxta hoc qro questionē quā habui de facto,ꝛ clarius in ix.col.in versi.sed qd si simpliciter dicat nescio,qd si testis postqꝫ respondit aliquē possedisse:qꝛ vidit eū arare ꝛ seminare ꝛc.postea interrogatus,quid sit possessio,rn̄derit nescio,vꝫ eius dictū,et intelligit̄ nescio.l.aliter dicere.idē notabiliter sequit̄ Bal.in.l.data opera.in.xviij.col.C.qui accu.nō pos.ꝛ idē Bald.hic.ꝛ bn̄ facit qd dicit Bal.hic:dū loquitur de teste deponente de fama.ꝛ idē tenet Imo.in.l.stipulatio ista.§.hec quoqꝫ.ff.de verb.ob.Confirmo per illud qd mirabiliter decidit Albe.de rosa.in.l.nō erit.§.dato.per gl.ibi.de iureiur.qd si testis deponit se vidisse numerari pecuniaꝫ presentibus titio ꝛ caio:ꝛ postea/interrogatus an aliqui essent presentes,rn̄derit,nulli,vꝫ eius dictū,ꝛ intelligit̄ nulli preterqꝫ illi de

¶ Imbreuiatura.ad de bar.i.l.si qs ex argen tarijs.in.§.cogent.ff.de eden.

¶ Esset.Ad de Anto.d but.i pe.de cre.j.§.sane.

¶ Vltima.add.l.fiuni⁹,i.§.pactus.ff.de pac.l.si qs.in.§.fi.ff.d pcu.l.duo bus.j.§.j.de iureiur.

¶ Arguere.add Jo.an.i.c.ij.de mu.peti.

¶ Capitulorum.Adde Ludo.ro.in sing.cclxxij.inci.interrogat⁹ fui do.meū Jo.de Imo.Pet.d ferrar.i sua practica pa piēsi.in ti.d forma petē di copiā instrumētoꝝ.

quibus.§.Contra tm̄ hanc decisionē Alb.facit:qꝛ testis sibi ꝯ̄rius debet.si pōt saluari a ꝯ̄rietate,quo ad hoc,ne incidat in periuriū.non aūt quātū ad hoc,vt probet aliquo modo.doctri.est Bart.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nū.ꝛ in.l.eos.ad fi.ff.ad.l.fal.no.in.l.ij.
15 §.creditū.j.eo.Bar.in.l.j.in fi.C.de vsur. ¶ †Scdo ad idē facit,qꝛ testis dꝫ deponere id qd cadit in sensum corporeum.c.ex literis.de proba.Bald.in extrauag.de pace cōstan.in verbo Opinioni.Sed tu ad primū rn̄de,qd talis testis non est sibi ꝯ̄rius:qꝛ cū prius declarauerit,q̄ fuerint presentes,nō dꝫ amplius interrogari,nec tenetur amplius rn̄dere:vt hic ꝑ Bar.ergo lꝫ dicat.nulli,nō est cōtrari⁹ sibi,ex quo nō tenebat̄ rn̄dere,ꝛ erat releuatus ab hoc onere:facit,qꝛ qn̄ aliquid de necessitate fieri nō dꝫ,si fiat ꝛ minus solēniter,nō vitiat,gl.insti.qui.man.nō pos.ad fi.Nō ob.qd dꝫ deponere id quod cadat in sensum ꝛc.qꝛ imo optime prius deposuit ꝛc.
16 ¶ †Aduerte etiā circa predicta ad duo.Primo,qd copia capitu
c loꝝ bene necessario dꝫ mitti parti,ꝛ ita seruat̄ de interrogatoriis nullo modo dꝫ fieri copia parti:qꝛ pars subornaret testes fm̄ Inno.in.c.per tuas.vbi alij de test.ꝛ Bald.in.l.data opera.in xix.col.C.qui accusa.ꝛ gl.in.c.presentiū.de test.lib.vj.Scdo aduerte,dū Bar.dicit,qd index reijcit interrogatoria si sunt incōgrua.Not.hoc,quia iudex in dubio debet illa admittere.Aduerte fm̄ Inno.ꝛ Host.in.d.c.per tuas.sicut in dubio iudex dꝫ deferre appellationi fm̄ Bald.in.l.de statu.ff.de testa.ꝛ in.l.properandū.§.sin autē reus.C.de iudi. ¶ Nota quarto fm̄ Bart.qd iurisconsultus hic omisit maioꝛē,ꝛ posuit minoꝛem vt hic per eum.Sali hic dicit,qd iurisconsultus facit argumentū,per enthymema nō syllo
17 gisticum.†Nam argumentū enthymematicū,constat solū ex antecedenti ꝛ cōclusione:vel etiā ex maioꝛe ꝛ cōclusione:prout etiā declarat Raph.Fulg.in.l.nō vtiqꝫ.in prin.per illū tex.ff.de eo qd certo loco.sed certe istud idē est etiā illud qd dicit Bar.sed credo Pau.de ca.hic melius dicere:qd iurisconsultus hic ponat totū argumentū,ꝛ maioꝛē ponit ibi,bene est prius ꝙ ꝯstitisset istud inducit bar.ad qōnem testis,qui nō reddit rationē dicti sui omittit maioꝛē ꝛc.
18 vt hic per eū.†Concludit ergo Bar.ꝙ testis qui assignādo rationem dicti sui,dixit se scire,qꝛ vicinus,vel qꝛ consanguineus ꝓbat.Sed Bal.hic tꝫ contrariū,per fundamentū ipsiusmet Bar.qꝛ testis dꝫ deponere de eo qd immediate percipit per sensum corporeum,nō de his que vehemēter opinat̄.alle.gl.in.l.pātonius.§.rei perduellionis.ff.de acqui.here.Item tꝫ Ange.ꝛ Paul.de ca.hic,Panor.in.c.literis.de presump.sed ceteri oēs sequunt̄ Bart.hic.Sali.Fulg.Lud.ro.ꝛ Alex.hic.Bar.in.l.de etate.in.ij.q.prin.ff.de mino.ꝛ in.l.de tutela.C.de in inte.resti.mino.ꝛ in tractatu suo de teste.in.iij.col.Bal.sibi ꝯtrarius.in.l.testiū.C.de testi.ꝛ in aut.quas actiones.C.de sacrosan.eccle.ꝛ in.l.j.in.vij.col.C.de ser.fugi.et in.l.non oim.ff.de legi.vbi etiā Pau.de ca.Ang.in.§.hinc no
19 bis.in aut.de heredi.ꝛ falci.Anto.de but.in.c.literis.†Tu circa theoricā Bar.adde in primis,inꝗtum Bar.vult,qd vicinus ꝑsumatur facta vicini scire:ꝛ ista dicat̄ presumptio iuris,q̄ sufficiat ad rationem ꝛ dictum testis,alleg.l.si ita.§.fi.de fun.instru.que parū aut nihil facit:melius facit tex.in.l.j.in princi.in ver.estimatione.circūcolentiū.ff.de flumi.quē text.ad hoc allegat in multis locis Bald.in.c.j.qui feu.da.pos.et.l.conuenticulam.C.de epis.ꝛ cle.vbi omnino videas.ꝛ in.l.fi.§.j.in antepe.col.C.de iure delibe.ad idē est bonus tex.in.c.postqꝫ.de elec.in.l.dn̄s horreoꝝ.vbi Barto.ff.loca.ꝛ gl.not.in.c.paratus.in verbo nescire.xxiij.q.j.ad idē addo facere qd decidit Bar.in.l.si cui.§.hisdem.ff.de accu.vbi mirabiliter dicit,qd si testis interrogatus dixit se nescire,ad probandū cōtrarium qd imo sciuerit.optima est probatio si probet̄ vicinus.facit gl.in.c.ij.de tēpo.ordi.facit qd not.Spec.in ti.de emp.ꝛ vendi.§.ante.ad fi.ad idē facit qd notabiliter determinat Bal.in.d.l.fin.§.j.in antepe.col.C.de iure delib.qd sufficit qd notarius dicat presentibus talib⁹ vicinis,absqꝫ eo qd dicat contrahentes cognosci
20 ab eis,qd requirit̄.l.ij.§.labeo.de aqua plu.arcen. ¶ †Circa principalem decisionem Barto.quid tenendum.Ego teneo,qd in exemplis positis per Bar.eius decisio sit vera:ꝛ qd optime loquat̄:alias secus.Et ꝑpterea aduertendū est,qd ista ratio:scio qꝛ vicinus:nō est semp vera:nec semp probat,etiaꝫ presumptione iuris,sed tm̄ in his que habēt tractū successiuuꝫ,ꝛ vicinos verisimiliter latere nō possunt:puta,an aliqs habitet talē domū,eodē modo in his q̄ a cōiter accidētibus fiūt,ista ratio ꝓbaret ꝛ cōcluderet,per glo.sing.in.l.neqꝫ natales.C.de ꝓba.de qua gl.faciunt festū Bal.Sali.ꝛ alij.in.l.nō hoc.C.vn̄ cogna.ꝛ illā gl.ad hoc etiā ponderat Bal.in.l.conuenticulā.C.de epis.ꝛ cle.in.v.col.Et ꝑ decisione bar.adde tex.cū gl.in.c.ꝑposuit.de cle.excōi.mini.ꝛ ibi Abb.in.j.colū.ad fi.ad hoc no.ꝛ lꝫ Bal.in.c.quāto.de ꝑsump.videat̄ tenere ꝯtra Bar.tm̄ postea saluat Bar.vt ibi per eū videre poteris.Eodē mō intellige in consanguineis:vt cōcludat ratio testis:qꝛ consanguineus,in casib⁹ predictis,de his que verisimiliter debēt et possunt scire.Puta sup etate.l.octaui.in fi.ff.vn̄ cog.l.de tutela.ꝑallegata ꝛ in alijs casib⁹ de quib⁹ per Bart.in.l.q duos,in pn̄.in.iij.col.ff.de rebus

ff.de rebus dub.z in.l.is pōt.de acqui.here.in.vj.z pe.col. Bal.et alij in.l.qm̄ sororē.C.de iure delibe. Extra istos casus credo decisionē Bar.nō esse verā. Caue tn̄ qd in predictis casibus in quib^9 vz ratio testis,talis ꝓbatio nō dr vera z propria,sed p̄sumpta tm̄ vt sentit hic Bar.z declarat Bal.in.l.conuenticulā.sepius allegata.z in.l.j.in.vj.colū.C.de ser.fugi.z in.l.data opera.C.q accu.non pos.quicqd dixerit idē Bal.sibi ꝯrius.in repe.l.ij.C.de rescind.
21 vēdi.in vlt.char.†Effectus z vtilitas est maxima.q2 ex p̄sumpta probatione,mitius quis punit,minor pena infligit z minor codēnatio sequi dz ꝙ ex vera probatione.gl.in.c.fi.de pur.cano.Jo.andre.z Cano.in.c.afferte mihi gladiū.de presump.Inno.in.c.q2 visimile.z Ant.de bu.in.c.ꝙto.co.ti.Spe.in.ti.de p̄sump.§.fi.ver.in summa.nō dubito super doctrina Bar.in.l.si qs mihi bona.§.sz si mandauit.ff.de acq.here.vbi ponit de illo q fuit decapitatus, qm̄ probatū fuerat,qd dixerat famulo suo nunq̄ intrabis domū meā donec sentiā aliqd de illo negotio,z famulus occidit quēdaz eius inimicū,nā certe,cū hec esset quedā p̄sumpta probatio,non
22 debebat decapitari per supradicta.†Scḋa vtilitas:q2 snīa lata ex presumpta probatione nunq̄ transit in rem iudicataz,quin semper possit retractari.tex.est not.z ibi gl.in.l.si qui adulteriū.C.
23 de adulte.z ibi Bal.z alij.†Ultimo in hac qōne pondera,duz dicit Bar.ꝙ si testis deponat nō immediate p sensūz corporeū:sz p tale qd ꝓpter qd p̄sumptione iuris deuenit ad sensum corporeū vz eius dictū. Contra hoc videt apte in terminis doctrina Bart. in.l.labeo.in.ij.col.de supel.lega.vbi dicit ꝙ si quis vult probare cōsuetudinē in ciuitate,qd equus appellat parafren^9.z adducat testē:qui hoc expresse deponat:deinde interrogatus quō sciat,respondeat:q2 sic cōiter dicit,nō probat,sed dz deponere per sensuz q2 sic audiuit cōiter dici zc.sed certe fm̄ illā doctrinā videt valere dictū eius hic:q2 deponit per tale quid,propter qd p̄sumptiōe iuris deuenit ad sensum corporis.Nā si sic cōiter dicit in ciuitate presumptio iuris est,qd hoc ipso audiuit et sciat.glo.in.l.si tutor petitus.C.de peri.tut.facit verbū euangelij,z tu solus peregrin^9 es in hierusalē,z ne scis que facta sunt:cogitabis super hoc.Non omitto tn̄,q2 volo qd cogitetis sup vno in quo Bar.sibi videt cōtrari^9,nā Bar.dicit ꝙ si testis interrogatus,an talis sit diues respondit qd sic,interrogatus de causa,rn̄dit,q2 sum vicinus vel cōsanguineus,qd vz,z tn̄ Bar.infra dicit:sec^9 si istā rati onē addat qn̄ deponit super dn̄io si eū deponit super diuitijs,nōne deponit super dn̄io.cur ergo diuersum cogita. Aduerte etiā circa ꝑdicta vt nihil omittat,qd hic dicta p Bar.z doct.ꝓcedūt,qn̄ cōstaret tales testes eē vicinos:sz an in hoc stet eorū assertioni dic vt in simili
24 per.Bal.in.c.j.§.si instrumentū.de notis feud.†Rota quto;ex
a versi.Nā vr̄,qd argumentum^a ab autoritate est validum in iure. Hinc sumpta occasiōe examinat Bar.an qn̄ autoritates possint allegari ad decisionē z probēt,z facit quatuor casus,vt hic per eū.
25 z in.l.legata.ff.de sup.leg.z cū eo ceteri transeunt.†Adde circa
b casum dn̄ dicit,qd chronice probent.^b text.in.l.j.et ibi ad hoc not. Bal.ff.de offi.questo.glo.in.c.inter dilectos.in ver.magis.de fide
26 instru.z glo.in.c.venerabilem.in verbo transtulit.de elect.†Et de
c scripturis antiquis,z de his q̄ reperiunt incisa in marmore^c vel in ere.an probent,habes text.in.l. vel que.z ibi Bald.ad hoc no. ff.de relig.z sump.fune. Barto.et oēs post gl.ordi.in.l.monumētorū.C.de reli.z sump.fune.gl.z doc.in.c.cū causaz.de proba.z gl.
27 no.in.c.ꝙto.de iureiu.z gl.xxiij.q.ij.c.sane.el.ij.in ꝟ.discitis.†Itē adde,inquantum Bar.in tertio mēbro dicit qd autoritates que reperiunt approbate per studia,ꝓbant.adde tex.in.c.cū dilectus. de cōsue.Abb.panor.in.c.ex parte.primo.de rescrip.vbi per hoc
d infert,qd liber decreti^d q2 est approbatus z legit in studijs,est autenticus:put etiā ponit idē Panor.z alij,in rubrica.extra de cō.
28 †Item adde inquātum Bar.cōcludit,ꝙ autoritas simplicis doctoris,bn̄ est probabilis,sed non necessaria,ꝑ iura p eū allegata. Adde tex.in.c.cū apostolica.z ibi vide Ab.de his que fi.a prela. tex.notabilē.in.c.ego solis.ad fi.ix.dis.z vide qd dicit Ab.in.c.j.in vj.col.de postu.prela. Item adde,qd etiā sententie Innoc.quarti non habēt vim.l.ita dicit Inno.in.c.p tuas.el.ij.de simo.z refert Hosti.in.c.solet.de sen.excō.in.vj.se audiuisse sepe ab Inn.qd volebat vt sue gl.facerēt ius. Tamen tanq̄ expositor excessit alios
e autoritate,q2 fuit pater z organū^e veritatis fm̄ Archi.in.c.pia.de
29 excep.in.vj. Item adde,qd etiam regula cācellarie^f apostolice,
f non sunt cōstitutiones generales,fm̄ Pet.de anch.in consi.ccxlij.
30 incip.efficacius.Car.in cōsi.cj.incip.dico ꝙ acceptatio.†Fortius
g istud procedit in decisionibus dominorū de Rota^g Rome:q2 lz sint probabiles.tn̄ nō sunt necessarie,nec allegabiles ad decisionē causarū,eo q2 dn̄i de rota debēt iudicare fm̄ iura,nec habent potestatē legis condende.Ita do.de sancto Gemi.in.c.duob^9.in.xj.
31 col.de rescrip.in.c.neq3.cō.di.†Nunquid autē autoritates poetarum^h possint allegari ad decisionē causaruz,habes tex.in.l.in tm̄.
32 §.fi.de re.di.z in.l.fin.vbi Bar.z gl.eo.ti.qd sic.†Eodem modo autoritates diuinarū scripturarum possunt allegari,non solum ad

a ¶Argumentū.Adde Bar.in.l.in tantū.in.§.vlti.ff.de re.di.Bart.in.l.si pater.ff. de sol.Bar.in.l.septimo mēse.ff.de statu.ho.doc.in.c.cum oēs.de consti.

b ¶Chronice probent.Adde gl.in verbo trapezitas.in.c.in noie dn̄i.xxiij.dist.doct. in.c.sicut.xv.dist.Egidius in decisione Rote.lxx.Archi.in proe.vj.Lud.ro.consi. cccccxxiij.incip.vos estis lux mundi.

decisionē causarum ecclesiasticarū:sed etiam ciuiliū inter laicos. glo.est in.§.cogitatio.in verbo eloquiorū.in aut.vt iudi.sine quoquo suf.quā ad hoc no.Bal.in aut.ad hec.C.de vsur.facit qd no. Joā.an.in.c.certificari.de sepul.Idem not.Abb.in.c.cū cām.per illū tex.de elec.p Ab.in.c.ne innitaris.de cōsti.vbi ponit,an dicta
33 sanctoruz patrū sint obseruanda.†Itē sacra scriptura pōt allegari in decisionib^9 causarū.z in modo puniendi.c.j.de offi.delega.et
i ibi Ab.ad hoc notatū limitat,nisi sacra scriptura^i ꝯdicat canonibus:q2 in decisionibus causarū,potius standum est canonibus ꝙ dictis sanctorū.xx.dist.in prin.z.c.seq.z ibi per gl.et idem in effectu vult Pau.de cast.hic:qui dicit,quod cōtra apostolum,dn̄ eū inquit,si filius ergo heres,est casus.C.si vt se ab here.absti.z gl.in
34 l.si cum dotem.§.transgrediamur.ff.solu.mat.†Et qn̄ doct.ecclie variant inter se,cui potius sit stādū videas gl.in.c.vt veterū.ix.di.
k Pulchrius dubiū est,qd si in materia spirituali.puta vsuraria^k discordēt theologi a canonistis,quibus potius sit standū.decidit egregie Pe.de anch.in sua notabili disputatione,incipiente:anti quis z modernis temporibus viri catholici z cōsciencie moderati. Ubi arguit ad partes z cōcludit potius standū esse autoritatib^9 canonistarū,ꝙ theologorū,per rationes de quibus ibi p eū refert z sequit Alex.Imol.in consi.cxliij.incip.circa primū dubiū.in.v. col.z in ꝯsi.ccxlix.incip.p inuestigatione predictorū.in.v.z.vj.col.
35 †Quid autē sit de.l.mosaica,an possit allegari ad decisionē causarum,est gl.ordi.in.§.de his ita.vj.di.z in successionibus iudeorū, adhuc hodie hz locum z obseruat. Ita determinat Jo.de imo.in l.stipulatio hoc modo cōcepta.de ver.ob.z in.l.iij.ff.de testa.z in c.fi.de ꝯsue.z notabiliter in.l.cū filius.§.heres.ff.de le.ij.Cōsuluit Jo.calde.in consi.xxx.posito sub rubri.de testa.incip.factū tale ꝑ
36 ponit,Mathesias hebre^9.†Eodē modo prouerbia possunt^l alle
l gari ad decisionē.c.z si iudeos.vbi Hosti.z docto.notant de iudeis z.l.solent.in fi.ff.de offi.procō.z leg.z.l.si chorus.in prin.ff.de leg.
37 iij.†Item aliquando arguit a vulgari locutione.Ita not.Archi. in.c.j.§.porro.in.iij.col.de statu.regu.in.vj.allegat etiam ad hoc
38 c.j.de iureiur.†Adde predictis gl.no.in.c.de libellis.xx.dist. que
m vult:qd dictū alicui^9 sancti^m munitū autoritate veteris vel noui testamenti,preferat in decisionibus causarū cuicunq3 autoritati, etiaz papali vel imperatorie.secus si dictū sancti nō esset munitū autoritate veteris aut noui testamenti:q2 non sanctis sed pape z imperatori concessa est potestas legis condende.ita not.Ab.panor.in.c.qualiter z qn̄.scḋo de accusa.facit tex.in.d.c.de quibus.z ibi Archi.xx.di.z.per illā gl.subtilis doctor bonomē.Jo.de ana. in.d.c.qualiter z qn̄.secundo.de accusa.reprobat quandam cōem
39 opinionē legistarū,que est.†Nunquid qn̄ plures fratres volūt^n
n diuisionē bonorū facere inter se:frater maior teneat facere portiones,z minor eligere,dicūt cōiter legiste qd non.sed vel officio iudicis istud fit.§.fin.insti.de offic.iudi.vel debent mitti sortes nō autem minor habet prelatione de optione.Ita expresse determināt Bar.et Ang.in.l.j.C.de his qui se defe.li.x.Bar.z Bal.in.l.ij.C. quando z quib^9 quarta pars debet.lib.x.Bal.in.l.si maior.circa princi.C.cō.diui.z in.l.iubemus.in prin.C.de sacrosan.eccle.in.ij. col.z in.l.j.in.ij.col.C.de pac.z in.l.fi.ad fi.C.cō.dele.z Jo.de imo. in.l.suus quoq3.in prin.ff.de here.insti.Ang.de are.in.§.quedaz. instit.de act.z transac.suo malefi.in verbo dandis z soluendis generali camerario.Idem tenet Ludo.ro.in consi.cccl.xxj.incip.lucrum autem ex dote proueniens in scḋo dubio.et ista est magis cōmunis opinio legistarū.z dicit Jo.de ana.i.d.c.qualiter z quādo. el.ij.qd alias in ciuitate Bononie.dū iste casus euenisset de facto omnes doctores bonoñ.eo excepto cōsuluerūt p ista opin.Idem etiam tz Ange.de are.in.§.fi.in vl.co.insti.de societa.Marti.laud. in tracta.de prima genitura.in.j.col.z dicit Ang.in.l.sancimus.§. j.C.de dona.istam opin.de consuetudine seruari. In contrarium fortiter facit doctrina gl.preallegata.in.d.c.de libellis.z credo qd durū sit respōdere:nā autoritas sancti munita autoritate veteris vel noui testamenti,debet preferri etiā decisioni pape vel imperatoris:quantomagis debebit preferri opinioni simplicis doctoris z sic legistarū,cum nō sit casus,sed solum opin.doc. sed in proposito habemus autoritatē sancti Augustini dicentis,qd in diuisionibus bonorum:maior frater debet facere diuisionem:z minor eligere:z fulcitur autoritate veteris testamenti,vbi legit ita fuisse factam.diuisionē inter Abraam z Loth:cuius autoritatē refert

c ¶In maiore.addi no.i rub.de ꝯse.eccl.vel alta.Spe.i tit.de ꝓba.i §.nūc vidēdū.Car.3a.i.c.ad audiē tiā.i.ij.not.de spon.

d ¶Liber decreti.Adde arch.i.c.qs nesciat.xj dist.Jo.an.in.c.j.de rescrip.Card.alex.i.proe.decre.

e ¶Organū.Addō Feli.i c.ij.ꝯ rescri.i.§.de diuer sorū libror.

f ¶Cancellarie.Adde Bar.de be lenzi.i.c.ex pte.i.ij.col.de feu.

g ¶Dn̄orū d rota.Adde Fel.in.c.q̄r z qn̄.el.ij.in j.col.de accu.idē Feli.in c.ij.i pe.col.d.rescript.

h ¶Poetarū Adde Feli.in.c.qualr.z qn̄.el.ij.in.j.no.de accu.

i ¶Scriptura.Addō Domi.in.c.d libellis.xx.di stinc.

k ¶Puta vsuraria.Addō archiepiscopum floren.in.ij.parte sue summe tit.j.c.vij.ꝟ.quis autez.

l ¶Prouerbia possunt Adde Do.Joan.an.et doct.in.c.in ter corpora lia.d trans. prela.Joā.d fano.in.c.nihil.de cōse.distinc.v.docto.in.l.queadmodum.de iureiuran.

m ¶Dictum alicuius sancti.Adde doct.in.c.ne innitaris.de cōstit.Ab.in.c.tua.in ij.no.de decisio.Barb.in.c.j.in.xj.co.de offi.delega.

n ¶Plures fratres volunt.Adde Bal.in.c.si eps.de parochijs.

doct.legiste in locis prealleg. Ad idē est tex.in.c.j.de paro.⁊ ꝙuis legiste respondeant,qđ tex.ille procedit in dispēsatis,vl'ꝙ ibi spe ciale sit fauore fidei,tū vtraqꝫ solu. fragilis est fm̄ Ioā.de ana.in loco prealleg. Et istam opi.qđ imo frater maior debeat diuidere, ⁊ minor eligere,firmat Bal.in.§.fuius quoqꝫ.đ her.insti.⁊.d.l.j.de his qui se defe.⁊ in.l.inter pupillos.ff.de admi.tu. Nico.de neap. in.l.j.C.qñ ⁊ quibus quarta pars debet.libr.x.Flo.in.l.arbiter.ff. communi diui.⁊ istam opi.tenent cōmuniter cano.Host.Ioā.an. do.Anto.⁊ Pet.de anc.in prealleg.c.j.de paro.⁊ certe passus nō est sine magna dubitatione. Et tenendo istam vltimam opin.nō intelligas qđ hic capiatur frater maior:sꝫ tempore:sed maior ad ministratione:qui diu administrauit bona ita probat tex.in.d.c.j. ⁊ ibi Hostiē.Ioañ.and.⁊ do.Ant.ad hoc expresse notat ⁊ ibidem
40 Ab. ¶ † Item ad materiam istam adde,ꝙ in diffinitione dubij vbi lex deficit:sufficit allegare autoritatē maiorū.Ita not.Ange. in.l.si idem.in prin.in.j.nota.per illū tex.in verbo sabino.ff.de iuris
41 di.oim iudi.de quo dixi.in.l.illam.C.de colla. ¶ † Successiueque rit Bar.quid in teste assignante rationē dicti sui per autoritatem nunquid probet:⁊ facit quatuor casus principales vt hic per eum: sꝫ circa vltimum membrū,inquātum Bar.ponit duos casus spe ciales in quibus testimonium de auditu ꝓbat.adde qđ illos duos casus expresse ponit gl.in.l.testiū.in prin.in verbo presto fuerint. C.de testi.⁊ glo.in.l.ij.§.idem labeo.ij.in verbo meminerint.ff.de
42 aqua plu.ar. ¶ † Sexto principaliter nota,ex versi.nā cuiuscun qꝫ rei,ꝙ in omni contractu quo quis sequitur fidē alienā dicit cre dere,intellige tñ ꝙ sponte credit:secus si coacte:qꝛ tūc abusiue di citur creditor.tex.est in.l.si tibi pecuniā.⁊ ibi Bart.ad hoc no.j.e. ⁊ facit ad questiones quas infra ponā extra glo. ¶ Septimo not. ex versi.fi.ꝙ appellatio rei,est generalis ad oēs res,⁊ facta cōple
43 ctit vt dicit glo. † Quot aūt modis sumat iste terminus res,decla rat Archi.xl.dist.in.c.ante,plenius Albe.de rosa.in dictiona.suo in verbo rei.⁊ in.l.ij.C.de eden.Sali.⁊ Ro.hic.⁊ Bal.in.c.fi.in vl ti.col.de ferijs.Et an in legato rerum mearum,veniant actiones, et nomina debitorum,⁊ homines mei,ponunt doct.in.l.j.ff.de sta tu ho.⁊ Bar.in.l.quintus.ff.de aur.et argen.lega.Et an aliud sit in legato bonorum:aliud in legato rerum:habes text.cū glo.quā Bar.ibi ad hoc reputat singu.in.l.fi.ff.de vsufru.leg. ¶ Vltimo pro cōplemento textualium non omitto duo.Primo,dum glo.in verbo pignore exponit.i.de pigno.act.⁊ declarat Barto.hic in.v. co.Scias,qđ pro pignore ꝯpetunt qtuor actiones .s. hypotheca ria,pignoratitia,directa,⁊ cōtraria:⁊ quō inter se differāt,vide gl. in proe.ffo.ū.in.§.tertij.in verbo emula.⁊ in verbo easdem res. Se cundo aduerte,quia prima fronte posset argumētatiue opponi cōtra tex.hic,in ver.nam cuicūqꝫ rei ⁊c.arguit affirmatiue ab ety mologia vocabuli,qđ quidē argumentū nō videt bonum:vt vide bis in.l.ij.§.appellata.j.eod.cogita.quia facilis est solutio.Expe ditis textualibus venio ad apparatū gl. ¶ Glo.prima diuiditur in duas partes prin.Primo declarat qualis debeat esse litera tex. et refert triplicem literam. Secundo figurat casum.scđa ibi:⁊ dic casum.Et prima pōt subdiuidi in tres particulas:vt per te vide bis. ¶ In glos.ibi dum dicit,ex re.i.ex vtilitate vel ex materia,in
44 ducit Bar. † ad testem qui dicit aliquid vltra articulos,nihil pro bat.c.de testibus.extra de testi.gloss.in.l.si quis libertas.in gloss. fi.de peti.heredi.glo.in.l.fi.in glo.vlti.C.qui legi.pers.⁊ gloss.in.l. duo patroni.§.ij.⁊ ibi Bart.ff.de iureiurā. Sed si testis deponit qualiter intelligat articulos,nō dicit deponere extra articulos imo dicit deponere ex re,idest ex materia.ita Barto.hic,cum quo ceteri tenent.plures concor.hic refert Alexand.quas videas per te. ¶ Nota tñ ꝙ in proposito dicit An.in.l.iam dubitari.ff.de he redi.insti.per illam glo.in verbo,non ab re,quod dummodo illud quod deponit testis,attingat aliquid de articulo,etiam si sit mo dicum,dicitur penitenter locutus:⁊ quod modicum dicatur de pertinentijs:habes tex.in.c.iij.extra de testi.quem ibi Bald.not. simile dictū de positionibus que si sint impertinētes rejciunt per iudicem.l.ij.§.qđ obseruari.⁊ ibi glos.de iura.calum.nam non di citur impertinens,quando qualitercunqꝫ adminiculatur modi cum Bald.in.c.licet causam.extra de proba.simile dicit Bal.in d.l.testium.qđ id quod est de appendicijs dicit esse pertinens ad causam.⁊c. ¶ In glo.in verbo varios.tene scđam responsionem. ¶ Glo.fi.primo declarat tex.Secundo oppoñ.⁊ sol.dupliciter. secunda ibi:sed contra.In secunda parte glo.coniugendo vtrāqꝫ
45 solu.glo.dic melius ꝙ Bart. † aut querimus de significatu huius termini,res:⁊ sine dubio est generalis:⁊ oīa ꝯplectitur:ita loqui tur hic.Aut querimus:nunquid in libello sufficiat petere rē sim pliciter:⁊ tūc distingue,aut in actiōe reali,⁊ nō sufficit dicere ago rei vendi.ad rem:sed oportet rem specificare:ita loquitur.l.in rem. allegata in glo.aut in actione personali:⁊ tunc si debetur res in specie:oportet in specie petere.l.in furti actione.alle.gl.sed si debe retur res in genere,sufficit etiam in genere petere. ¶ Extra gloss. Barto.⁊ doc.hic post antiquos,formāt tres questiones,quibus

46 explicatis erit expedita ista lex. ¶ † Prima questio est,nunquid ille cui aliquid debet ex legato,vel ex delicto:proprie dicat credi tor:ita vt caderet in statuto:vt ad instantiam creditoris,debitor personaliter capiatur.In isto articulo inuenio tres fuisse opin. maiorum.Prima fuit opi.Iac.bu.⁊ ista magis cōiter tenetur,qđ attenta propria allusione vocabuli,non dicat proprie creditor:eo quia non sequitur fidē alienam.sed attento cōmuni vsu loquēdi dicit creditor.et ita habebit locum in statutis. Et ꝙ ita se habeat cōis vsus loquendi.probat tex.in.l.si cui.in verbo appellando.et in.l.creditores.ff.de verb.signi.⁊ tu stringe tex.in illa lege.§.fi.cui. ponderando verbum,sed ⁊ si.que aduersatiua denotat idētitatē in iure,⁊ in facto,gl.in.l.sed ⁊ si.in prin.de peti.here.Bar.in.l.hoc amplius.§.de his autē.de dā.infec. Istam opi.sequit Albe.hic in vlti.col.Sali.⁊ Raph.fulg.pro ista sñia Alexā.alle.tex.in.l.j.C.q manu.non pos.quē ad hoc ibi not.Bal.⁊ no.gl.in.l.hereditariū. C.de act.⁊ obl.Ad idem alle.text.in.l.fi.⁊ ibi bal.C.de here.actio. Mihi autē videtur,qđ isti text.parū faciāt:eo qꝛ habeo legē quā illi tex.referunt,dicentem,qđ in illa materia in qua dñs prohibet manumittere seruum in fraudem creditorum,in terminis credi tor sumit large,ꝓ quocunqꝫ creditore.text.est in.l.qui in frau.cre. in prin.⁊.§.j.ff.qui ⁊ a quibus. Alia est opinio Bart.(quā licet se quantur Angel.et Paul.)alij communiter reprobant,qui facit differētiā inter terminū creditores,et participium creditus ta.tū. vt hic per eū.Nam cum vnū ab altero.i.ab eadē radice descēdat, vt dicitur velle Bar.in tertio notabili,non debet fieri differentia
47 sed equa lance cēseri ⁊c. ¶ † Vltimo est opi.Lu.ro.qui tenet,qđ appellatione creditoris,nullo modo cōprehendant isti,quibus de betur ex legato,vel ex dilecto,per aliqua quibus rñdet Alex.hic. Sed vltra eū pondera,ꝙ qñ quis non sponte.sed ex necessitate se quitur fidē alienā,non dr̄ proprie creditor.l.si tibi pecuniā.j.eo.et ibi bar.no.sed iste huiusmodi est:ergo ⁊c.nisi rñdeas,ꝙ ex cōi vsu loquēdi,aliter sit inductū,iuribus superius allegatis.⁊ hoc mō respondeas ad.§.pe.in verbo absolute.i.large.in aut.de fide.Ta men:qđ ille cui debet ex maleficio,dicat creditor,videt esse tex.in l.rescriptū.in pñ.cū gl.⁊ ibi bal.in.ij.no.ad hoc notat.ff.de pact.⁊ tex.in.l.si cū fideicommissaria.§.j.ff.qui ⁊ a quibus.Nisi tu dicas
48 ad istum text.prout supra dixi. ¶ † Scđa qđ est:an ille cui debet pecunia in diē,vel sub cōditione,sit proprie creditor:⁊ an caderet in statuto loquēte de creditore.in hoc ⁊ antiqui ⁊ noui cōcludunt qđ non:qꝛ debitor dr̄ a quo inuito pōt extorqueri.l.debitor.ff.de verb.signi.l.fideiussor.§.fideiussor.de fideius.ergo ⁊c.Ad hoc alle gat etiam.l.creditores.s.allegata.⁊ hoc tenuit gl.vltra alios in.§. si sub cōditione.⁊ ibi Ang.no.insti.de verb.ob.facit tex.in.l.cōdi tionales.ff.de verb.sig.vbi not.appellant simpliciter creditores, sed cū illo adiuncto cōditionales:ergo non ꝓprie,vt in simili pul chre dicit Bar.in.l.lucius.§.quesitū.ff.de leg.iij.indistincte doct. tenent,qđ iste cui debet sub cōditione,vel in diē,nō dicat creditor nec ex propria significatione,nec ex vsu loquendi:secus in qōne precedenti. Bar.alle.l.creditores.pro vtraqꝫ qōne,qđ videt mihi absurdū,cum ille tex.nō recipiat nisi vnā cōstructionē.Nisi dicas sustinendo doc.non esse absurdum:qđ in eadē.l.idem vocabulum proprie ⁊ improprie capiatur.l.ij.cum glo.ff.de offi.procon.⁊ leg. Pro cōi opi.adde text.in.l.si cū fideicōmissaria.§.pe.ff.qui ⁊ a q. quem alle.Are.hic.vbi talis creditor non impedit libertatem cū
49 verus creditor impediat. ¶ † Vltima questio:nunqd fideiussor dicatur proprie debitor.⁊ primo dicit Bar.videri qđ nō,per.l.spa donē.§.qui ciuitatis.ff.de excu.tut.quē tex.sic inducas,qui habet tres tutelas,excusatur a quarta,tamen tex.dicit,qđ fideiussor nō excusatur a quarta,ergo apparet quod non idem iudicamus de fideiussore quod de principali. Cōtrarium indifferenter determi nant doc.hic,per iura allegata per Bar.facit tex.in.l.si seruum.§. nunc videamus.⁊ ibi solus Rapha.cuma.notat de verbo.obli.et text.in.l.fi fideiussor.in princ.in verbo deberem.⁊ ibi Are.ad hoc not.ff.de lega.j.vltra iura allegata per Alex.quem vide.et ad ista adde id quod tangit Bald.hic:statutum qđ nullus possit capere vectigal principis,qui sit debitor,quidam est fideiussor alterius an poterit capere vectigal principis:videtur quod non,per predi ctam conclusionem. Item attenta ratione statuti,contrarium tamen determinat Bal.hic:qꝛ fideiussor potest habere regressum contra principalem,actione mandati:et quia non cēsetur minus idoneus. Item predictis adde fortius,qđ etiam in materia corre ctoria ⁊ penali.puta,qđ debitor non possit esse tutor pupilli.iu xta aut.minoris debitor.C.qui dari tut.pos.cōprehenditur etiam fideiussor.per.l.et magis.ff.de solu.allegatam per Bartol.hic.ita tenet no.Ange.in aut.vt hi qui obliga.ad fin.princi.referens ita fuisse Perusij de facto iudicatum,et sequitur Are.in.d.l.si fide iussor.in prin. Iason.

1 ☞ Ad quid contrahat obligatio in mutuo.⁊ nu.2.
3 Quod vna numeratione:vel vno facto,non possunt oriri diuersi contractus.nu.4.

Differentia

4 Differentia inter mutuum ꝛ commodatum.
6 Que sint de substantia, vt contrahatur mutuum.nu.6.
7 Quando trado rem meam hoc pacto vt aliam mihi reddas, qs contractus sit.
8 Differentia inter permutationem, ꝛ cõtractum innominatum et que sit vtilitas.
9 Quando dicatur emptio ꝛ venditio, vel cõtractus innominat⁹ et quomodo cognoscatur.

Mutuum damus. Omissa diuisione Bart.ꝛ alia diuisione Raph.Ful.ꝛ Pau.tu diuide totã istã legẽ i sex ptes principales fʒ Alb. Primo declarat, ad quid ɔ̄hat obligatio in mutuo. Scdo qb⁹ i reb⁹ possit ɔ̄sistere mutuũ. Tertio vñ dicat mutuũ. Quarto qd differat mutuuʒ a credito. Quinto qd reqrat ex pte dãtis mutuũ. Sexto declarat qño ɔ̄trahatur mutuum ciuile.scda ibi: mutui datio, tertia ibi: appellata, quarta ibi: creditũ ḡ, qnta ibi: in mutui aũt datiõe, sexta ibi ꝟbis quoq;. Istud pncipiũ vsq; ad.§.mutui.h.d. Mutuũ cõtrahit
1 cũ ꝓposito idẽ recipiendi in genere.sed nõ in specie. † No.j.ad
a quid ɔ̄trahat obligatio in mutuo,ᵃ cõtrahitur enim ad idẽ in genere,sed diuersum in specie: si tamẽ in libello creditor peteret idẽ vinũ qd mutuauit, saluaret libellus.vt not.declarat Alex.hic: in vlti.col.cũ glo.per eum alleg.reprobando Nico.de neapo.in.l.fi. ff.de mag.cõue. Adde tu vltra allegata per Alex.text.optimũ,in l.vinũ.j.eo.ꝛ ibidem Alex.not.ad istud propositũ, ꝛ addit quedã
2 iura,vide p te. † Et si dicat, ꝙ ista questio videt fatua: qꝛ lʒ a principio agat, vt idẽ in genere ꝛ non in specie reddat: tñ ex postfacto idẽ potest reddi in specie.l.precij causa.C.de rescin.vendi.ꝛ declarat gl.hic. Respõdetur, qd verũ est, ꝙ debitor hoc potest facere si vult: sed creditor nõ potest agere ad illud, cũ debitor ad id nõ sit
3 obligatus. † No.ij.fʒ Bar.qd ex vna numeratione, vel ex vno facto nõ possunt oriri diuersi cõtractus: ex quo datur intelligi, ꝙ si essent duo facta, possent oriri duo diuersi cõtractus.tex.habes in.l.ij.C.de pac.inter emp.ꝛ vend.vbi est exemplũ, fm qd plenius declarat Alexan.hic reprobãdo Fulgo.Ludo.ro.aliter tenẽtes Adde ad id notabile Bart.tex.in.c.ad q̃nes.ꝛ ibi Abb.notat de rerũ permu.ꝛ tex.in.l.j.§.qd si reʒ.ꝛ.§.sequenti.et in.l.idemq;. §.si quis titio.ff.mand. Adde etiã ꝙ ideʒ factũ, diuersis respectib⁹, potest operari liberationeʒ ꝛ obligationẽ.tex.habes ꝛ exẽplũ in.l.in numerationibus.ff.de solu.et in.l.si heres testamento.
4 in prin.ff.de actio.emp. † No.iij.differentiã inter mutuũ,et cõmodatum, qñq; tamen vnũ capitur pro alio.l.ij.cum gl.C.de his que ex pu.ratio.lib.ꝛ.et ibi Barto.not.pro sustinendis libellis et dictis testium. † No.iiij.aliqua que requiruntur de substantia ad hoc vt cõtraham mutuũ. Primũ,qd tẽpore cõtractus agatur vt non reddatur idẽ in specie. Scdo,qꝛ reddatur idem in genere. Tertio qd trãsferat dñium rei mutuate: ꝛ ideo in pecunia aliena non consistit mutuũ,nisi recõcilietur. Quarto requirit,qd mutuũ cõsistat in reb⁹ cõsistentibus, pondere, numero, ꝛ mensura: ꝛ nisi ista quatuor cõcurrant non potest esse mutuũ. Non tamen intelligas, ꝙ vbi ista cõcurrunt, ꝙ semp sit mutuũ: quia partes possunt agere, ꝙ sit depositũ ꝛ nõ mutuũ, vt multoties fit.l.lucius.l.j.§.j.ꝛ l.dies spõsaliorũ.ꝛ.l.publia.§.j.ff.deposi. Et si dicatur cuius vtilitatis est, ꝙ sit depositũ, ꝛ nõ mutuũ responde, magna. Primo,qꝛ instrumentũ depositi, habet executionẽ paratã.l.pe.ꝛ ibi Bart. C.deposi.in mutuo vero secus est: vt pbat in.l.minor.xxv.annis. cui fideicõmissum, in verbo ad initiũ noue petitionis redegerat ff.de mino. Item ɔ̄ctus depositi est cõtractus bonefidei.§.actionũ.insti.de actio.ꝛ ideo veniũt fructus ꝛ interesse a tẽpore more: sed mutuũ est ɔ̄ctus stricti iuris: ꝛ ideo non veniunt fructus nisi a tẽpore litis cõtestate, vt ista tradunt in.l.mora.in prin.ꝛ in.l.videamus.§.j.ff.de vsur.videbis in.l.cum fundus.in prin.j.eodem. Item in cõtractibus stricti iuris, nõ veniunt vsure nisi promisse per stipulationẽ.l.quãuis.C.de vsur.qd in cõtractibus bonefidei est secus. Item in mutuo habet locũ exceptio nõ numerate pecunie vt toto titulo.institu.de literarũ obli.ꝛ.C.de non nume.pecu. secus in deposito etiã in casu.d.l.lucius.ita notabiliter Bal.in.l. in cõtractibus.§.j.C.de nõ nume.pecu.est verũ, ꝙ leges pre allegate.d.l.lucius.ꝛ.l.dies sponsaliorũ.dicunt, qd tunc depositũ suã naturã trãsgreditur.qꝛ in depositariũ transfertur dominiũ adeo ꝙ illa re deposita vti possis ꝙ alias facere non posses: imo cõmiteres furtũ. Ultimo cõtra tex.mouetur difficultas: dicit hic ꝙ in mutuo debet reddi idẽ genus. Cõtra, pro mutuo cõpetit certi cõdictio specialis.l.certi cõdictio.in prin.j.eo. Et vidimus post gl. §.in rubrica.qd certi cõdictio specialis nõ potest cõpetere, nisi ad certum.d.l.certi condictio.qño ergo potest peti, genus: qꝛ genus est incertũ.l.in ratione.§.incerti.ff.ad le.falc. Respõdet hic Alb. in.v.opp.post antiquos ꝙ genus si capiat in abstracto est certũ, sed in mutuo habita cõsyderatione ad illud qd fuit datũ dicit certum, facit tex.in.l.certũ.j.eod.vbi dicit tex.qd certũ dicit illud qd de se est certũ, vel per relationẽ ad aliud. Glo.in ver.species. Primo exponẽdo tex.remouet contrariũ. Scdo format questionẽ.scda ibi: sed quid si nũmos. Ista gl.in omnib⁹ bene loquitur. Gl.in verbo depositũ.remouet cõtrariũ cõtra tex.ꝛ bene. In ea.gl.ad fi.pro clara intelligẽtia eius qd dicitur in tex.ꝛ in glo.videndũ est, qño cognoscat, quis ɔ̄ctus inter partes celebret. Bar. hic: tradidit doctrinã valde vtilẽ ꝛ signandã: ꝛ licet sibi ascripserit, fuit Jac.bu.ante Bar.quã simplr refert Sali.hic: ꝛ apud Cano, Pe.de anch.ꝛ Jmo.in.c.illo vos.de pi.ꝛ facit duos casus pncipales: examinabo singulos casus, de p se, ne vobis intricẽ ingenĩi.
6 † Primus casus principalis est, qñ trado meã rẽ, hoc pacto: vt eãdẽ mihi restituas: tũc, aut ego nõ trãsfero dominiũ rei: aut transfero. Si non trãsfero, ꝛ tunc si non potes vti re, cẽsetur depositũ: nam depositũ dicitur quoties gratia deponẽtis tantũ tradit, causa custodie.l.j.in pn.ff.depositi.l.ex maleficijs.§.is quoq;. el.ij.de.act.ꝛ obli.depositari⁹ enim, nõ potest vti re deposita ꝛ cõmittit furtũ, si vtatur: intellige istud membrũ, ꝙ res dimittit gratis apud aliquẽ: si autẽ soluere mercedẽ, pro custodia rei: ꝛ tũc, si in pecunia numerata, erit locatio: si in alia re, erit ɔ̄ctus innomi-
natus: de istis habes tex.magistralem in.l.j.§.si quis vestimẽta.ꝛ in.§.si qs seruũ.ff.deposi. Intellige scdo, ꝛ limita istud membrum primũ procedere, qñ non precedit alius ɔ̄ctus ꝙ simplicis custodie: tunc est depositũ: sed si precederet alius ɔ̄ctus, nõ depositũ erit: sed informatio primi ɔ̄ctus.tex.est in.l.j.§.si te rogauero.ver ficu.ꝙ si reʒ.ff.depo.ꝛ ibi Bar.ꝛ Paul.ꝛ Bal.in rubri.C.deposi. in.ij.col.ꝛ Lud.ro.hic. Aliquãdo trado reʒ meã, ꝛ non transfero dominiũ, cum hoc, vt possis ea vti, ꝛ postea restituas: et tũc: si ad certũ vsum ꝛ determinatũ, erit cõmodatum, si ad indeterminatũ erit precariũ.l.in cõmodato.§.sicut.ff.cõmo.gl.magistra.in.l.j.ff. de preca. Differẽtie vtilitas est: qꝛ precariũ potest quãdocũq; reuocari, etiã statim. Commodatũ nõ, nisi perfecto illo vsu: imo plus si fieret pactũ vt precariũ nõ posset reuocari vsq; ad annũ, nõ valeret: quia cõtra substantiã.l.cuʒ precario.ꝛ ibi Bar.ff.de preca. glo.declarat in.d.l.j.ff.de preca. Bar.in.l.vbi ita.ff.de dona.cau. mor. Quid autẽ sit in mutuo: vide gl.in.l.si pena.ff.de ver.obli.ꝛ declarat Bal.in.l.ij.C.cõmo. Stat ergo, ꝙ cõcessio rei que fit ad vsum determinatũ, dicitur cõmodatũ: alias est precariũ. Limita duob⁹ modis. Primo, qñ cõcessio ad certũ vsum fit simplr: tunc est cõmodatũ, sed si respectiue fieret cõcessio esset ɔ̄ctus innominatus. Pone, rusticus concessit tibi boues ad laborandũ terras tuas, pro duob⁹ dieb⁹, illud est cõmodatũ hoc pacto, vt tu teneãris tuos boues postea illi cõmodare: istud non est cõmodatũ: qꝛ debet esse gratuitũ, sicuti depositũ: sed ɔ̄ctus erit innominatus: tex.est ꝛ exemplũ in.l.si tibi rem inspiciendã.§.j.ff.de prescr.verb. Scdo notabiliter limita ꝛ intellige, qñ cõcessio fit ad certum ꝛ determinatũ vsuʒ, ꝛ certo ꝛ determinato tẽpore expresse, aut saltẽ tacite, tunc est cõmodatũ: si auteʒ fieret ad certũ vsum sed non de certo ꝛ determinato tẽpore: tunc nõ esset ꝓprie commodatũ, sed precariũ: tex.est in.l.lucius.ff.de dona.ꝛ licet Bart.dicat se dixisse ibi, tamẽ non legit illam legẽ: sed in.l.aquilius regulus.in.j.apo. declarat illam legẽ.ff.de dona.declarat gl.in.l.in cõmodato.§.sicut.ꝛ ibi notabiliter Bar.ff.cõmo.ꝛ idẽ Barto.in.j.ff.de pca. Cano.ꝛ Panormi.in.c.fi.de preca.ꝛ Cy.in.l.ij.C.cõmo. Contra.l.lucius.et sic cõtra qd dixi habes tex.in.l.qd habet.§.hospitis.ff.de preca.glo.ꝛ Bar.multũ laborant ꝛ soluunt ibi. Quid aũt esset in dubio si nõ appareret: vtrũ esset facta ad certũ vsum, vel ad incertum: dicunt doc.oẽs, qd nõ erit nec commodatũ, nec precariũ: sed erit ɔ̄ctus innominatus.l.si gratuitã.in princi.fm vnum intellectũ glo.ibi.ff.de prescrip.verb.ita declarat Cy.in.l.ij.in fi.C.commoda. Jaco.bu.ꝛ oẽs Moder.hic.Cy.in.l.ij.ad fi.C.cõmoda. Et puto qd ratio sit: qꝛ quãdo dubiũ est quis ɔ̄ctus fuerit celebrat⁹ censetur ɔ̄ctus innominatus.l.j.ff.de estima.actio. Licet oẽs ita teneãt: puto qd tex.cũ gl.per quẽ mouentur doc.nihil ꝓbet necessario.in.l.si gratuitã.in prin.nã, licet tex.ibi dicãt qꝛ agitur prescriptis verbis: tamen ꝓpter hoc nõ innuit, qd nõ sit precariuʒ: quia etiã pro precario cõpetit actio prescriptis verbis: tex.est in.l.ij.§. fi.ff.de pac.gl.magistra.in.l.interdictũ.ff.eo.et cum interdicto de precario cõcurrit actio prescriptis verbis.l.si duo.§.fina.j.de preca. Bar.in.d.l.interdictũ nisi diceres, qd natura tituli sub quo sita est illa.l.si gratuitã.innuat qd sit cõtractus innominatus. Si autẽ trado rem, vt eandẽ restituas, ꝛ trãsfero dominiũ erit cõtractus innominatus.l.si tibi aree.alleg.p Bart. Intellige istud ꝓcedere, qñ trado rem meã vt eã restituas ꝛ transfero dominiuʒ est innominatus cõtractus: est verum, quãdo illa trãslatio dominij fieret simpliciter non expressa aliqua causa: secus si exprimeretur aliqua causa puta quãdo mulier dat reʒ in dotẽ hoc pacto vt illa reddat nõ est innominatus ɔ̄ctus: sed est cõtractus dotis. l.in rebus.C.de iure do.ita Bal.ꝛ doc.hic: ꝛ sic est expeditus pri-
7 mus casus pnc. † Scds casus principalis est, quãdo trado rem meã, hoc pacto, vt aliã mihi reddas, quis cõtractus celebret. Et

a Obligatio i mutuo. Adde gl.in rub.C.de rebus credi.

pro intelligentia aduertere debent iuuenes, q̄d doc. faciunt mentionem de quātitate, de genere, & de specie: dum faciunt mētionē de quantitate, intelligunt de pecunia numerata tantum: quādo nō intelligunt de pecunia, sed de re cōsistente pōdere numero vel mēsura tunc de specie intelligunt de indiuiduo & de vna re particulari. Et in hoc scdo membro principali Barto. & docto. faciunt quatuor casus. Aliqñ agitur, q̄d reddatur alia res in specie: eadē tamē in genere, & pōt esse mutuū: casus est hic & exemplū: posset tamē esse locatio: tex. habes notabilem & principalē in hac materia in. l. in naue saupheli. ff. loca. Aliqñ & scdo debet reddi diuersum in specie & in genere: tunc dicit Bar. aut cōuentū est de dādo certā speciē, pro alia certa specie, tunc est permutatio. l. j. & ibi glo. fi. C. de re. permu. aut cōuentū est: vt daref genus pro genere aut genus, pro specie, tunc est ɔtus innominatus, do vt des. l. j. et ibi

8 glo. ff. de rerū permu. † Et ex his habes differentiā inter permutationē, contractum innominatū do vt des. Et si dicas, cuius sit vtilitatis, cū permutatio etiā sit cōtractus innominatus. gl. in rubrica. C. de rerum permu. Respondeo, q: actio prescriptis verbis que oritur ex permutatione, est bonefidei: illa vero que ex contractu innominato, est stricti iuris: tex. est in. §. bonefidei. insti. de act. Bar. in. l. j. in fi. ff. de rerū permu. & est tex. in. l. ij. C. de rerū permu. Et que sit ratio, q̄d ad hoc vt sit permutatio: opȝ q̄ species p̄ specie tradatur: dic: q̄ est: q: permutatio cōponit a per & mutare: dictio per, denotat pfectionē. l. vrbana. §. pernoctare. de verb. signi. Ad hoc vt sit permutatio, requirit perfecta mutatio, & vt sit pfecta mutatio. requirit vt species & res certa tradat: q: in genere nō caderet ista perfecta mutatio. Hāc rationē nō inuenio ab aliquo traditā: credo tamē q̄d iurisconsultus nō aliā rationē reddidisset: cogita tamē, q: tex. hic videt cōtra istā differentiā. Aliqñ conuentum est, vt detur quātitas idest pecunia numerata, p̄ specie, & tūc qui promittit speciē: si promittit simplr tradere, et sic nō trāsferre dñium: tunc est emptio. l. ex empto. in prin. ff. de actio. emp. iuncta l. in cōuentionalibus. de verb. obli. Si autē qui promittit speciem promittit dare, & sic trāsferre dominiū, non est emptio, sed cōtractus innominatus, do vt des. tex. habes clarum in. l. fi. ff. de condi ob cau. & sic habes differentiā inter ɔtuȝ nominatū. s. emptionē, & ɔtum innominatū do vt des. vtilitas est, q: si est emptio & venditio, solo consensu perficit: nec est locus penitētie, etiā re integra l. j. et. ij. C. qñ liceat ab emp. disce. l. ab emptore. ff. de pact. sed si est cōtractus innominatus: q: sunt debiliores innominati ɔtus, re integra est locus penitentie. l. si tibi pecuniam. ff. de cōdi. ob cau. Aliquādo & vltimo casu conuentū est, de dādo genus pro quātitate: & econtra, hoc casu dicit Bart. semper erit ɔtus emptionis & vēditionis, & nunq̄ erit cōtractus innominatus: licet ab vtraq̄ parte ageref de transferēdo dñium: ita debent intelligi oia iura dicit Bar. Et sic habes colligere limitationē ad id q̄d dicit, q̄d vēdens nō tenetur transferre dominiū. l. ex empto. in prin. de actio. Illud est verum, in vendente rem in specie: secus in vendente genus, etiam si agatur de non transferendo dominio. Et sic habes colligere aliam limitationē ad. d. l. fi. de condi. ob cau. ita etiā notabiliter tenet Bar. in. l. ex empto. in prin. preallega. sequunt oēs doct. hic: & in. d. l. fi. ff. de condi. ob cau. et Barto. in. d. l. qui concubinā. §. heres. Et pro predicta differentia facit: quia licet tradere non sit dominiū transferre, sicut verbū dare, iuribus vulgaribus: tamē si quis p̄mittat tradere rem in genere, venit dominij trāslatio: vt est gloss. in. l. si a substituto. §. fi. ff. de lega. j. quā doct. ibi multum no. maxime Imo. ad limitationē. l. si rem tradi. ff. de v̄b. obli. ¶ Ista doctrina doctorū est defentiua: q: omittunt vnum casum mixtū: sed solum ponunt casus simplices. Quid erit, si conuenio dare & quātitatem & speciem pro vna re. doc. alibi decidunt istuȝ casum, & dicunt deberi attendi illud q̄d est principalius: ita declarant Barto. & doc. in. l. aristoteles. vbi est tex. de hoc. ff. de dona. et Bar. in. l. si in emptorē. in prin. per illū tex. ff. de cōtrahē. emp. & in l. j. ff. de rerū permu. Ange. in. l. querit. per illū text. s de sta. homi. Ioā and. & alij Cano. in. c. & si qōnes. vbi etiam tex. de hoc. de rerū

9 permu. † Quid autē esset, si vtrūq̄ esset equale: istud etiā nō tradunt hic: istuȝ casum decidit singulr Bal. in preludijs feu. in. vj. col. vbi decidit, q̄d in dubio quādo nō apparet, quid valeat plus, an species, an quātitas, censetur emptio et venditio: eo q: emptio est cōtractus fauorabilior: q: ex consensu producit actionem. l. iurisgentium. in prin. ff. de pact. Ego nō memini audiuisse quēquā reprobantē illam decisionē Bal. tamē ego credo, q̄d non sit vera: probo, q: in dubio censetur ɔtus innominatus. l. j. ff. de esti. act. l. j. & ij. ff. de prescrip. ver. & in dubio allego Barto. qui decidit exp̄sse contra. Bald. in. l. j. ff. de rerum permu. ante fin. in pen. q̄. in versi. quero extra gloss. & ibidem Raph. Ful. expresse idem tenet. & ita in preludijs feudorū, legēdo semp reprobaui decisionē Bal. et ita est de mente Imo. in. d. l. aristo. ff. de dona. lȝ de Bar. nō meminerit. ¶ Adde etiā inquātum dictum fuit, q̄d si cōuentum est de tradendo speciem pro quātitate. & sic pro pecunia: vt si ille qui promittit speciem, promittit dare & dominiū transferre, est cōtractus innominatus, non emptio. Ita limitat Paul. de castr. hic: & Alex. & Paul. in. l. fi. de cōdi. ob cau. vt procedat quādo cōuenitur simplr vt detur et transferatur dñium: tunc est ɔtus innominatus: sed si est adiectū pro precio: tunc est emptio, q: vbicūq̄ fit mētio de precio, censetur emptio. l. fi. C. de predijs curia. pro ista limitatione facit glo. in. l. cum dotē. C. de iure do. & ibi Bald. vbi dicit: q̄d qñ fit mentio de precio, censetur emptio, et inducit ad statutū. facit tex. cū glo. in. l. apud cellum. §. si cū legitima. in verbo precio. ff. de excep. do. sed illud limitat idē Bald. in. l. ex cōuentione. C. de pact. per gl. in. l. j. §. j. de superficie. q: illud est verum, qñ preciū est condignū rei. quā glo. ad hoc reputat singularē Bald. in. c. litere. in. iij. col. de dila. Istam limitationē nō puto verā: nisi diceref pro precio, & nomine p̄cij: probo, q: id q̄d dicitur, q̄d quādo fit mētio de precio cēsetur emptio: est verum, qñ potest esse emptio ex natura conuentionis. Bar. in. l. eodem ferro. §. qui maximos. in. ij. colū. de publi. et in disputatione sua incip. publicanus quidam, sed si ex natura conuentionis non posset esse emptio: etiam si diceretur pro precio, non erit emptio. text. est no. in. l. cum manusata. §. fin. de cōtrahen. emp. declarat Bald. in rubr. C. de cōtrahen emptio. & idem in rubri. de rerū permu. Io. and. in ti. de empt. & vendi. §. j. in addi. Spec. in addi. que incipit: facile erit. illam tamē regulam d. l. manu sata. §. fi. limitat singulariter. Ioā and. in. d. addi. incip. facile erit &c. vt procedat nisi partes cōueniant & vsq̄ ad aliq̄d tēpus non transferatur dominiū: tunc bene esset emptio, vt ibi plenius per eum, quod nota.

1 ☞ Que sit natura mutui.
2 Differentia inter solutionem, & restitutionem.
3 Quando aliud pro alio solui possit. nu. 3. & 8.
3 Dicto magis.
4 An possit solui estimatio in mutuo.
5 Nunquid pro argento ad pondus, possit restitui pecunia.
6 Appellatione argenti, non venit pecunia.
7 Quatuor necessaria ad constituendum mutuum.
7 Gerundium importat necessitatem.
8 Argumentum de personis ad res.

Mutui datio. Glo. & Bald. diuidunt istum. §. in tres partes principales vsq̄ ad. §. appellata. Sed Bart. et alij post eum subtilius diuidunt in quatuor partes vt hic per Bar. h. d. in effectu Mutuū nō potest contrahi, nisi in rebus q̄ cōsistūt pōdere, numero, vel mēsura: in alijs autē nō: q: nō cadit oīmoda silitudo: & sic vna res in solutione nō pōt fungi vice alterius. Unde in alijs rebus, aut oporteret reddere eandē rē, q̄d esset cōtra naturā mutui. qñ hoc ageref: aut oporteret aliud pro alio solui, inuito creditore, q̄d esset contra regulas iuris. h. d. ¶ In tex. ibi: qm̄ earū datione possumus in creditū ire ista ratio non v̄r bona: q: videt eadē cū dicto: & tamē ratio dȝ esse diuersa a dicto: vt no. in. l. j. ff. de offi. procu. cesa. & in. l. labeo neratius. ff. de vsucapio. nā: tex. noster dicit, q̄d mutuū cōsistit in rebus que, pondere, numero, ac mēsura cōsistunt: quia in his potest esse mutuū: ecce qualiter ratio videt eadē cū dicto: p̄pter hoc glo. j. figurando casum addit ad text. verbum tantum, breuiter si tu vis sustinere rationē tex. debes intelligere hoc modo: prout declarat Pau. de cast. et Moder. qm̄ earum datione possumus in creditū ire. i. qñ in his rebus, & nō in alijs, cōcurrūt ea que sunt de natu-

1 ra mutui, ex quib⁹ possumus mutuū cōtrahere. † Declaro natura, mutui est, q̄d aliud reddat in specie, idē in genere: sed illud nō potest esse, nisi in his qui pondere numero et mensura cōsistunt: ergo &c. ¶ In tex. ibi: functionē recipiunt, hoc est dicere, q̄d tantā similitudinē habēt adinuicē, q̄d vna fungit oīmoda similitudine alterius, quātū ad vtilitatē, & etiā quantū ad affectionē: prout declarat glo. j. & iurisconsultus in. l. certū. in fi. j. eod, nam si mutuasti mihi decē ducatos venetos, & reddo alios decē ducatos venetos: certe quātum ad vtilitatē, non magis vtile est habere tuos decem q̄ istos decē. Item quantum ad affectionē: nam in nūmis non cadit affectio. l. nūmis. j. de in lit. iur. secus in alijs rebus in quibus potest esse, diuersa vtilitas, aut saltē diuersa affectio. l. cū seruus. ff. manda. & rationē istā tex. nostri vide declaratā optime in regula, peccatū. in mercu. in. v. colū. ad finē primi articuli per Io. and. quē formaliter refert hic Alber. ¶ In. tex. ibi: p̄ solutionē magis

2 q̄ per speciē: ista v̄ba vident obscura: † sed, p̄ intellectu eorū scias differētiā esse inter solutionē, et restitutionē. Solui dicit illud, q̄d nunq̄ in specie illa fuit datū. Restitui dicitur illud quando idem corpus in indiuiduo quod fuit datum restituitur. l. videam⁹. ij. §. in fauiana. ff. de vsur. Uult ergo dicere text. q̄d in istis rebus ideo consistit mutuum: eo q: tantam habent similitudinem adinuicē, q̄d non est opus reddere idem corpus in indiuiduo, cum per solutionem alterius rei quātum ad speciem, inducatur perfecta satis

3 factio. ¶ † Nota ex isto textu in fine, regulam, ad quam tota die allegatur iste text. aliud pro alio solui nō potest, inuito creditore.

concor.

concor.alleg.glo.volenti autem creditori bene solui potest.tex.est in.l.j.§.an cum.de consti.pecu.l.item liberat.§.qui paratus.qbus mo.pig.vel hyp.sol.multas alias fallētias ponā in glo.post doc. ¶ Glo.in verbo pōdere. Primo declarat tex.z eius diuisionem ponit.secunda ibi:forma ergo,fm Bar.et Do.figurat casum in terminis in hoc tex:sed tu subtilius dic,q glo.in ista parte in qua videtur figurare casum:remouet duo expressa contraria,que formantur contra tex. Primū est,dicit tex.mutui datio consistit in rebus que pondere nume.men.con/ Postea assignat rationē,qm earum datione possumus ire in creditū/ Contra:ista nō est bona ratio:quia eadē cū dicto:ergo mala ratio.glo.est in.l.labeo z neratius.ff.de vsucapio.glo.in.l.fi.z ibi Bar.z doc.ff.de offi.procu.cesa.glo.in.l.j.ff.de except/ ad istud Zrium respondet glo.q ad istum tex.debet subaudiri dictio tantū/ Aliud Zriuz qd remouet glo.in verb.in creditum est:quia tex.dicit:quia in genere suo functionē recipiūt,per solutionē magis zc. glo.habuit dictionē magis/ Cōtra:de natura cōparatiui est,qd p̄supponat positiuū.l.vbi autem.de verb.obli.in prin.ergo dictio magis cōparatiue,debet presupponere positiuū:z sic illud per speciē p̄supponit qd in specie possit zsistere mutuū,qd est falsum/ glo.respōdet,q illa dictio
a magis[a],stat electiue nō comparatiue/ Tertia ibi:z nota q genus dicitur,glo.per viam notabilis remouet aliud Zrium:nam dum tex.vult,q res zsistens pōdere numero vel mēsura dicanf genus,videf male dictū:qz genus aliter capitur fm logicos/ z glo.fatef qd in hoc tex.nō sumat genus,prout logici z prout iuriscōsultus in.§.creditū.j.ea.l/ Et quot modis sumaf genus precipue apud legistas,declarat Bar.optime in.l.meuius.§.duobus.circa prin.de leg.ij.glo.z doc.in.l.legato generaliter.ff.de leg.j.z Bar.hic:in vlti.col/ z plenī Pau.hic. Postea glo.in aliis quinqz partib9 format quinqz qōnes principales,partes patēt in glo.vnāquanqz expedio per se. ¶ In prima qōne ibi,quid si accepero pecuniam:
4 bene glo.respōdet z approbat per omnes. †/ Sed pulchrū dubiū esset quid econtra. Pone,mutuasti mihi decē saccos frumēti vel decem brentas:volo soluere estimationē:nunquid possum inuito creditore. Jac.de are. Parmensis tenuit q sic:per tex.in.l.vinum.j.eo.z.l.ratio.§.cum per vēditorē.j.de act.empt.z.l.quoties in diē.§.de verb.obli./ Bar. z alij omnes antiqui et Moder.tenent contrarium,q pro frumēto z vino non possit reddi pecunia,per tex.hic:quia solui debet idē in genere/ z ad iura allegata per Jaco.de are.rūdet Bar.z cōiter doc.q in illis legib9 ideo soluitur estimatio:qz nō reperiebatur vinū:z istud repetit bis.Bar.in.j.col. z in vltī/ ista est inepta solu.q ibi nō reperiretur vinū vel frumentum:maxime,qz gen9 perire nō potest.l.in ratione.§.incerte.ad le.falci.declarat Bar.z oēs in.l.qd te.j.eo/ ideo responde clarius,q leges allegate per Jaco.nihil faciunt:nam in illis dicitur,q si debitor non soluit vinū mutuatū z tempore debito:z propterea creuerit estimatio vini,quod debet soluere illam estimationē:z sic ille leges nō dicunt,q debitor non possit soluere estimationē creditori volēti:pro opinione cōmuni.facit tex.in.l.si dom9.§.si cui.in vbo ceterarū rerum.de leg.j.facit tex.in.l.j.z qd ibi not.Bar.C.de fabricen.lib.xj.vbi dicit Bar.not.tex.contra rectores ciuitatis zc. et cum ista opi.cōtra Jaco.tenēt indifferēter oēs antiqui/ z noui. / Ego autē pro Jac.de are.puto ineuitabiliter stringi tex.in.l.si ita fideiussorē accepero.alleg.in glo.ff.de fideius.precipue ponderando rationem tex.ibi:quia pecunia nō potest estimari per merces:alie autem res bene estimātur per pecuniā:ergo vult,q si principalis esset obligatus in alia re,z fideiussor promittat pecuniā pro aliis rebus,bene obligatur/ Sed ad illum tex.respōdent Raph.Fulg.z Lud.ro.hic:qd verū est,q si principalis debitor est obligatus ad frumentū,fideiussor potest obligari ad pecuniā pro frumento,est verum officio iudicis per estimationē.l.qro.in prin.ff.loca.zc/ Istud qd ibi doc.dicunt,est verum in se,sed nō satisfacit,z propterea non potest aliter respōderi,nisi qd non potest ibi sumi arg.a cōtrario sensu:z ita vult ibi glo.z Bar.z doct.sed tū istud nō euacuat Zrium:qz ego pondero rationem tex.ibi:pro cōmuni.tamen ego allego tex.in.l.grece.§.si quis stichum.ff.de fideius.vbi pulcher casus. ¶ In secunda qōne glo.ibi:item quid si accepero
5 argentū:† nūquid pro argento mutuato ad pondus,possit restitui pecunia ad numerum eiusdem ponderis z valoris/ glo.refert duas opi.z videtur tenere vltimā:z illam expresse sequitur Jac.de are/ Sed caue:qz fundamētū glo.est falsum,dum respōdet ad l.j.§.fi.de auro z arg.lega.z ad alias leges,dicens speciale esse in eis,fauore vltime volūtatis:ista solutio est euidēter falsa fz Bal.z Ludo.ro.eo,quia in vltimis voluntatibus magis precise heres obligatur q in contractibus. Hinc est q in cōtractibus qui promisit facere aliquod opus,nōn tenetur precise:sed soluēdo interesse liberatur.l.stipulationes nō diuiduntur.de ver.obli.l.si quis ab alio.§.fi.de re iudi/ Sed heres in vltimis volūtatibus tenetur precise facere:nec liberatur soluēdo interesse.tex.est in.l.fideicommiss.§.fi.z ibi Bar.no.j.de lega.iij/ Ergo si in vltimis voluntatibus in quibus heres tenetur precise facere,vel dare,heres potest soluere pecuniā pro argento,multo magis idem erit in contractibus,in quibus quis non tenetur precise facere:sed liberatur soluēdo interesse/ Unde magis cōmunis opinio est in Zriuz,qd imo potest soluere pecuniā pro argēto,dūmodo non sit ere cōtaminata:z sic reducibilis ad materiā fm Bar.hic:z Bart.plenius in.l.paulus.de solu.cū aliis cōcor.alleg.per Alex.hic. ¶ Tamen Ludo.ro.hic tenet,qd vbi pro pondere argenti,datur pecunia ad nu
6 merū eiusdē ponderis cuius argentū,qd non potest:† qz appellatione argēti,nō venit pecunia formata.alleg.l.cum aurū.ff.de au.z argen.lega.que videtur probare Zriuz:nā licet in principio dicat,qd appellatione argēti,nō veniat pecunia formata:tamē re vera in scdo respōso dicit,q potest solui pecunia,pro ipso argēto ad tempus/ pro Lud.ro.cōtra cōmune melius facit.l.qui tamē.circa mediū.§.qui.mo.vsufruc.amit.vbi dicitur,qd vbi forma:addicif materie:dicitur materia extincta. Non recedas tamen a cōmuni opi. ¶ In tertia questione gl.vbi,quid si das argentū.Concludit gl.si do argentū ad pondus mutuo,vt tu reddas frumentū vel vinū,nō est mutuū,fz zractus innominat9 vel venditio:tu declara vt hic per Bar.z adde tex.in.l.fi.ff.de prescript.ver.quē miror qd
7 doc.nō allegēt,cū ponat istū casum z melius q gl. ¶ † In quarta questione gl.in qua requirit quatuor necessaria vt possit cōsistere mutuū:z similis gl.insti.de obli.que re cōtrahuntur:z Bar.clare declarat.reprobat tamē primū requisitū de natura vt hic per eū./ Et dum vltimo dicit gl.qd si darē pecuniā in sacculo,non esset mutuū:idem tenet gl.in loco preallegato.z Bar.z Bal.z Ful.hic:z pro ista sententia facit tex.insti.quib.mo.re con.obli.in princ. Ibi quas res metiendo aut numerādo zc.pondero,qd ibi est gerūdiū
b numerando:de cuius natura est importare necessitatē[b],fz gl.in rubrica.§.de eden.z no.in rubrica.C.de edendo/ pro ista etiā sententia facit,qz quādo datur pecunia in sacculo nō numerata,cēsetur species.l.plane.§.ij.ff.de leg.j.sed in speciebus non potest cadere mutuum:vt in tex/ Tu tene contrariū.per.l.certi cōdictio.§.fi.per quē tex.tollūtur omnia allegata in oppositū.j.eo.fz Pe.et Cy.quos refert et sequitur Albe.hic.in pe.col.Salic.et Alex.Imo.Jo.fab.in.§.mutui.instit.qui.mo.re contra.obli. ¶ In vltima questione glo.ibi:item quid in pane.in qua cōclude melius qd si pōdus sit limitatū ex forma statuti,possit Zhi mutuū fz Mar.de fano Bar.z oēs Moder.hic:q quid tenuerunt alij.z Bal.in alia lect. Juxta predicta potest queri.quid si mutuo rem cōsistente pondere nu.z mē.cū hoc qd reddatur mihi res eiusdez generis:sed deterior,an erit mutuū,pone in.d.cū quid.in prin.§.eo. ¶ Glo.in verbo nō potest.diuiditur in decē partes principales. Primo allegat concordantes tres.ll.postea format octo oppos.z solu.postea decimo ponit generalem solu.que fuit distinctio Joā.partes patent in glos. ¶ In glo.ibi:sed ibi speciale,ne culpa seruorū:responde meli9,q ibi dñs obligatus erat ad quantitatē respectu speciei:ideo potest soluere speciē,pro quantitate et liberatur:ideo pōt soluere aliud pro alio:vt patet ex doctrina Bart.quā declarabo statim. ¶ In glo.ibi:speciale fauore ecclesie.licet Bar.teneat istam solu.hic:in vltimis verbis:tamen ibi nullum est speciale:sed erat necessitas qz ecclesia non habebat pecuniā fm Moder.hic:quo casu idē est in priuato.§.quod autem.in aut.de fideius.Unde sumitur auten.hoc nisi.C.de solu/ Est bene speciale in ecclesia,vbi debitor priuati si non potest soluere pecuniam:sed vult dare rem,potest creditor accipere meliorē.d.§.qd autem.limitando tamen vt per Joan.de imo.in.l.a diuo pio.§.in venditione.de re iudi.z refert do.Alexā.hic:secus in ecclesia:z idem sequuntur doct. ¶ In ea.ibi.l.qui restituere.dic melius z clarius quā faciat glos.ad illum text.quādo quis est condemnatus mihi restituere rem meā:aut res si extat,z non vult restituere.ego tunc iuro in litem de affectione:certe considerato effectu,non dicitur solui aliud pro alio,inuito creditore:aut non extat:z tunc qd restituatur estimatio,est propter necessitatem. ¶ In vltima parte gl.distinctio Jo.an.est falsa z contra
8 eū pro quo.C.de solu. ¶ † Pro clara intelligentia videndū est,an z quando aliud pro alio solui possit,inuito creditore,Bartol.hic posuit distinctionem valde not.que ante eum fuit Jaco.butri.vt late declarat Albe.z Salic.hic/ Tu reducas totam istam doctrinam Barto,ad vnam regulam,et viginti fallentias:et habebis totam doctrinā Barto.clariorē/ Regula est aliud pro alio inuito creditore,per debitorē solui non potest/ Ista regula pcedit siue sit debitor generis,capiendo genus tribus modis:vt hic per Bart.siue sit speciei,siue quātitatis/ Tu amplia secūdo notabiliter illā regulam:qd si testator legauit mihi centuz que erant apud campsorem,z si ea nō prestaret heres,deberet mihi dare vnam vineā:certe si heres expendit illa centum que erāt apud campsorez:z vellt mihi dare alia centū,non cogor inuitus accipere:sed debeo habere vineam:ita notat Bartol.post Dyn.in.l.talis scriptura.in fine principij.p illū tex.ff.de lega.j.facit qd dicit Bar.hic circa fi.in debitore quātitatis,respectu certe speciei/ De veritate tamen

a ¶ Dictio magis.adde l.qz.ff.fi.regun.z in.l.j.ff.cōi diui.

b ¶ Necessitatem.Adde Bar.in.l.j.ad.fi.ff.de cōdi.z dmon.Bal.in.l.id qd pauperibus.in.j.co.C.de epis.et cle.bar.in tracta.de gerūdijs.Jo.an.i addi.Spe.tit.de libel.cōcep.in.§.nūc videndū.Bal.i addi.Spe.in tit.de confes.in iij.col.Joā.an.in.c.j.de postu.prela.lib.vj.in nouella.

huius ampliationis, ibi plenius dixi. ¶ Ista regula fallit primo ex causa necessitatis. Ista fallētia capit plures casus, qui habent per Bart. hic: ⁊ precipue vltimum de ecclesia, in quo Bar. tenet cum glo. qđ sit speciale, qđ est falsum: vt. s. dixi: qꝛ ibi erat necessitas ⁊c. ¶ Secūdo fallit in legatario vel fideicommissario, cui est relicta certa quota hereditatis absolute: qꝛ propter incōmodam diuisionem, permittitur illi soluere estimationem. l. nō amplius. §. fi. de lega. j. glos. in. l. j. circa finem. in verbo cōpensatione. si pars hereditatis petatur. facit. l. deducta. §. nūmis. ad trebel. Tamen si cōsyderas, ista fallentia est eadem cū prima, scꝫ propter necessitatē. ¶ Tertio fallit, quādo est dura separatio, propter rationē sanguinis. l. si domos. §. qui confitetur. de leg. j. iuncta. l. possessionum. C. cōmu. vtri. iudi. ¶ Quarto fallit, quādo quis est debitoꝛ non simpliciter respectu quātitatis, sed respectu certe speciei, potest inuito creditoꝛe soluere illam speciē. l. miles. §. fin. allegata in gl. l. si vero. §. fi. solu. ma. l. si fundum per fideicōmissum. in pꝛin. de leg. j. istud est totum qđ vult Bart. ⁊ circa quartā fallentiā Bar. quādo debetur quātitas respectu certe speciei: adde qđ per istam fallentiā dixit Ludo. ro. in. l. rogasti. j. eo. ad fi. qđ alias in ciuitate Bononie obtinuit de facto istū casum, contra dn̄m Nellum. Pone requiris a me decem ducatos mutuo: ego quia non habeo pecuniā. dico cape istuꝫ libꝛū ⁊ vendas, ⁊ habeas decē ducatos mutuo: iste capit libꝛum ⁊ vendit: dubium nō est, ꝙ est mutuū. d. l. rogasti. tempoꝛe restitutionis debitoꝛ vult reddere libꝛum, et non decē ducatos, nunquid creditoꝛe inuito possit. Dicit ludo. se obtinuisse sententiā per doctrinā Barto. qđ sic: qꝛ erat debitoꝛ respectu speciei: ⁊ soluendo eam liberatur: ⁊ vere doctrina Bar. videt istud probare. Si vera est illa decisio Ludo. infero ex ea vnum qđ reputo singulare: habemus alibi, qđ quādo quis est debitoꝛ quātitatis respectu certe speciei: si illa species periret apud debitoꝛeꝫ ante moꝛam, debitoꝛ liberaret etiam a quātitate: ita firmat barto. in. l. qđ te. j. eo. vbi allegat multos tex. no. et ibi dicetur: ergo sequeret qđ in casu Ludo. si liber esset cōbustus, vel perisset, debitoꝛ esset liberatus. qđ non credo verum: imo teneo contra Ludo. ⁊ cum opinione dn̄i Nelli declarando in. d. l. rogasti. quia in casu illo, non est debitoꝛ quantitatis respectu speciei: vt magistraliter declarat Paul. de cast. in. d. l. rogasti. et ibi oppoꝛtunius dicetur. ¶ Ultra Bar. ⁊ doc. adde, qđ dicta regula quinto loco fallit ⁊ limitatur, vt pcedat quando aliquid debetur ex cōtractu nominato. Si autem debeatur ex cōtractu innominato: tunc semper potest inuito creditoꝛe solui aliud pꝛo alio: et sic obligatus ex cōtractu innominato soluendo interesse, liberatur: qꝛ non tenetur pꝛecise ad dandum. tex. est in. l. naturalis. §. j. de pꝛescript. ver. ⁊ in. l. j. de rerum permu. declarat Bart. in. l. stipulationes non diuidunt. in. x. ⁊. xj. oppo. de verb. obli. Et pulchꝛuꝫ est videre rationē: ratio est: qꝛ innominati ɔctus sicut sunt debilioꝛes in eundo: ita etiā in exequēdo. ¶ Sexto fallit, in his qui sunt obligati soluere tributuꝫ fisco, vel aliis: qꝛ si sunt obligati ad rem, vel argentū in massa semper possunt soluere estimationē. l. j. de argen. pꝛecio. lib. x. ⁊ docto. ibi. ⁊ Albe. hic: et illum tex. reputat singularē Lud. in. l. cum quid. j. eo. ⁊ in. l. diuoꝛtio. §. ob donationes. ff. sol. mat. ¶ Septimo fallit dicta regula in causis. l. fundi trebatiani. in pꝛinci. ff. de vsufru. leg. scđm Albe. hic: in. ij. colū. illum tex. reputat vnicuꝫ in iure Bal. in. l. j. §. excepto. C. de cadu. to. ¶ Octauo fallit dicta regula in libꝛis: nam moꝛtuo patre tēpoꝛe diuisionis inter fratres si frater habet libꝛos quos tenetur cōferre, potest inuitis fratrib⁹ soluere estimationē, per gl. sing. in. l. nepos pꝛoculo. de ver. signi. vbi executio cōtra scholarē nō potest fieri in libꝛis: ita per illam glos. tenet Bal. in. l. ⁊ quia. ad macedo. Sali. in. l. filie cuius. C. fa. herci. Sed tu dic generalius qđ istud nō est speciale in libꝛis sed in alia quacūqꝫ re: vt. l. j. §. iubet. in versi. sed si tātuꝫ foꝛte. ff. de col. bo. sm Lud. ro. hic Tu diligentius consydera illum tex. ⁊ ego alias dixi in. l. filie doteꝫ. C. de colla. qđ licet liberetur a pena. i. a pꝛiuatione successionis: tamē nō liberatur a collatione. ¶ Decimo fallit sm Ludo. ro. in eo qui permisit seruitutē in aliquo loco fundi: nā potest ɔstituere seruitutē in alio loco, inuito creditore, per tex. in. l. ij. §. locū. de relig. ⁊ sum. fune. Sed ille tex. pbat potius cōtrariū. s. dicendo qđ ibi speciale fauoꝛe religionis: et ita illum text. intelligit gl. fina. in. l. si cui. ff. de serui. titu. generali. ¶ Undecimo fallit sm Ang. hic: in pignoꝛibus, si debitoꝛ pꝛomissit dare in pignus vnā rem: postea vult dare aliaꝫ eque bonā, potest inuito creditoꝛe. gl. in. l. si titio. de pigno. Tu videbis illam gl. mihi nihil dicit. Ludo. tenet contra Ange. per. l. qui autē. §. sed ⁊ si quis certū. ff. de. cōsti. pecu. facit tex. vltra eū, in. l. mādato meo. in pꝛin. ff. manda. inducēdo, pone, pꝛomisi tibi dare vnuꝫ fideiussoꝛē: postea volo tibi dare alium, non possum inuito creditoꝛe. sed bonum est argumentum de personis[a] ad res. l. vel singulis. ff. de vulg. ⁊ pupil. ¶ Duodecimo fallit, in herede qui adiuit hereditatē cū beneficio inuentarij: quia pōt heres soluere legatariis, rē p pecunia, etiā nō subsistente necessitate. tex. not. in. l. fi. §. ⁊ si pꝛefata. ver. sed si legatarij. C. de iure delibe. vbi notant Bar. ⁊ Pau. de ca. ad hoc. ¶ Decimotertio fallit, nō solum in obligationibus faciendi vel restituendi vel tradendi, sed in obligationibus dandi, in casibus in quibus debitoꝛ nō tenetur pꝛecise ad dandum, quos enumerat Bart. in. l. stipulationes non diuiduntur. in pꝛin. in verbo. oblig. in. x. ⁊. xij. oppo. ⁊ idem Bart. in. l. j. C. de sentē. que pꝛo eo qđ interest. ¶ Ultra scribentes. xiiij. fallit, quādo creditoꝛ ex re pignoꝛata fructus percepisset, ⁊ eos conseruasset ⁊ vellet restituere debitoꝛi, et habere pecuniā suā: nō auditur, imo fructus cōputat in soꝛteꝫ, ⁊ sic aliud pꝛo alio cogitur habere: ita notabiliter Ange. in. §. hoc etiā. in. ij. col. in aut. de alie. ⁊ emphi. contrariū tamē tenet Bal. in. c. cū super. in vlti. col. de re iudi. Bart. ⁊ doct. in. l. diuoꝛtio. §. ob donationes. ff. solu. ma. ¶ Decimoquinto fallit, quādo mādaui alicui qđ emeret mihi fundū, ⁊ ille emit nomine meo, ⁊ de pecunia sua soluit pꝛecium: nā si steti lōgo tēpoꝛe, qđ nihil dixi, ⁊ ille percipit fructus, debet fructus cōputare in soꝛtē, ⁊ sic aliud p alio habere: ita notabiliter Bal. in rubꝛi. C. de cōtrahen. empt. in. xv. q. ⁊ hoc modo ego acquiraꝫ fundū absqꝫ aliqua solutione pꝛecij: qđ valde nota, ⁊ teneas coꝛdi. ¶ Decimosexto fallit, quādo debitoꝛ dedit pignus, ⁊ fideiussoꝛē sm Ang. in aut. de fideius. in pꝛin. ¶ Decimoseptimo notabiliter fallit, quando testatoꝛ reliqt fratrib⁹. xv. salmas vini, q̊libet anno: ⁊ heres velit ex bonis testatoꝛis dare vnā vineā dictis fratrib⁹ ex qua percipiāt dictū vinuꝫ, ⁊ eis relinquere curam dicte vinee, potest inuitis dictis fratribus, ⁊ hoc fauoꝛe exercētis munificentiā: ita notabiliter Bal. in. l. si quis argentū. in fi. pꝛin. per illum tex. C. de dona. qđ nota qꝛ quotidianū ⁊ honorabile. ¶ Decimooctauo fallit in herede grauato per fideicōmissum de restituendo hereditatē: nā si aliquas res hereditarias alienauit, eas sibi inuito cōputant. in quartā sm Ange. Imo. ⁊ moder. in. l. marcellus. §. res que. ff. ad trebel. cū concoꝛ. ibideꝫ signatis. ¶ Decimonono fallit, si domus locata sit euicta sine dolo et culpa locatoꝛis, ⁊ locatoꝛ velit aliam habitationē eque idoneam pꝛestare, cogitur ɔductoꝛ accipere inuitus. l. si quis domū. in pn̄. ff. loca. ⁊ ibi glo. no. dicit, secus esse in emptoꝛe. ¶ Uigesimo fallit nā licet alias restituēs rem sibi cōmodatam seu depositā deterioratā, nō videtur rem restituere. l. iij. §. si reddita. ff. cōmoda. l. j. §. si res. ff. depo. tamē si debitoꝛ velit restituere rē deterioꝛatā, ⁊ pꝛeciū deterioꝛationis, cōpellitur creditoꝛ inuitus accipere: ita notabiliter Ang. in. l. elegāter. §. non solū. ff. de dolo. ¶ Alia ad pꝛesentē materiā vide per Bar. in. l. paulus. de solu. ⁊ late Bal. in. l. nō amplius. §. fina. de lega. j. Salic. in. l. si quis argentum. C. de dona. ⁊ no. pꝛo complemēto omniū que supꝛa dicta sunt, ꝙ quādo soluit aliud pꝛo alio, si soluitur ipsimet creditoꝛi. l. j. §. an potest. de ɔstit. pecu. l. item liberatur. §. qui paratus. quib. mo. pig. vel hypo. sol. Quid autē esset si aliud pꝛo alio solueretur volente creditoꝛe, adiecto solutioni, nō ipsi creditoꝛi: tūc nō liberatur ipso iure, sꝫ ope exceptionis tantū: ita pꝛobat tex. no. si bene intuearis in. l. fi. §. cū mihi aut titio. ⁊ ibi Bart. si bene inspiciatur. de verb. obl. ⁊ expꝛessius Bar. in. l. si cum fundum. s. de pact. ⁊ subtilis doc. Matthe. de matesil. in no. cxi. ¶ Iason de Mayno Mediolanēsis Cesareus ⁊ ducalis senatoꝛ.

a ¶ Argumētū de personis. Adde Bal. in. l. pꝛincib⁹. in. xiiij. col. C. de impub. et aliis substi. Bal. in. l. cōuenticulam. C. de epi. ⁊ cle.

b ¶ Argumētum ab etymologia. adde. l. facta. in §. si in dāda. ff. ad trebel. glo. in. c. cleros. xxj. dist. glos. in. c. iij. de despōsa. impube.

1 ☞ Argumētū ab etymologia seu allusiōe vocabuli an valeat.
2 Etymologia monasterij.

1 b **Appellata.** Nō summatur: casus est clarus. † Not. ex hoc tex. qđ argumentuꝫ ab etymologia[b] seu allusione vocabuli validum est in iure: ⁊ ad hoc tota die allegatur iste tex. facit bonus tex. in. l. notionē. §. instrumentoꝛū. in ꝟ. pꝛopꝛie. ff. de verb. sig. tex. in. l. tugurij. et in. l. taberna. ff. eo. ⁊ in. c. cū scđm extra de pꝛeb. ¶ Intantum qđ ab allusione siue etymologia vocabuli sumit ppꝛia significatione. d. §. instrumētoꝛū. in ꝟ. pꝛopꝛie. glo. in. l. j. in pꝛin. ⁊ ibi Bart. ff. de acquirē. pos. Bart. in. l. oēs populi. ff. de iusti. ⁊ iure. in. iij. q. vj. q. pꝛin. ad fi. ⁊ in. l. liberoꝛū. in ver. secundo pꝛincipaliter. ff. de verb. signi. ⁊ in. l. j. in pe. co. ff. ad mu. ⁊ dicit Bal. in. c. j. §. si quis de manso. in vlti. co. de cōtro. inuesti. qđ etymologia est resolutio vocis in pꝛopꝛiuꝫ effectū rei: istud notabile intellige verū nisi dffinitio repugnaret. Hinc est qđ non omnis alienatio est mutuuꝫ: nec omnis testatio mentis est testamentum: nec omnis qui tuetur, est tutoꝛ sm Bart. Albe. Ang. ⁊ Moder. hic: ⁊ Bart. in. l. j. in pꝛin. ff. de acqui. pos. ⁊ Bart. in. l. j. in pꝛin. de test. ⁊ in. l. oēs populi. in. vj. q. ff. de iusti. ⁊ iur. ¶ Secundo limita ⁊ notabilius pꝛedictū no. vt affirmatiue nunꝗ pcedat et istud nunꝗ fallit: sed negatiue videt qđ aliqn̄ possit pcedere: non est testatio mentis: ergo non est testm̄ ⁊c. sm Sali. ⁊ Raph. Fulg. hic: ⁊ raph. cu. in. d. l. j. ff. de acqui. pos. Ange. de are. insti. de testa. in pꝛin. ⁊ lꝫ ipsi nō dicant pondera tu qđ ita arguit iuriscōsultus hic negatiue. ⁊ tex. in. c. foꝛus. ꝟsi. iudex. de verb. sig. do. Abb. in. c. cum scđm. per illū text. de pꝛeb. Facit qđ vult Bar. in. l. tutoꝛ qui repertoꝛiū. in. ij. colū. ad fi. ff. de admi. tutoꝛ. ⁊ ratio diuersitatis est sm Raph. Ful. hic. ⁊ Raph. cu. in. d. l. j. in pn̄. ff. de acq. pos. quare argumentum ab etymologia vocabuli nunꝗ pꝛocedit affirmatiue: sed

tiue:sz bene aliquādo negatiue:eo q̃ esset arguere de specie ad genus q̃d nō est bonū:negatiue antē sic:q̃ remoto genere remouet̃ ⁊ quelibet eius species necessario. Et isto modo negatiuo arguit notabiliter Bal.in.c.j.§.si quis de manso in vlti.col.de cōtro.inuesti.vbi dicit se habuisse questionē de facto in ciuitate Papie.nā ibi erat ordinatio q̃d si quis habeat molēdinum in aq̃ Ticini:non possit sub pena traducere ad aquā Padi:qs traduxit machinā lineā in qua nō erāt mole.bal.cōclusit q̃d nō debet puniri illa pena:q̃ molēdinū dicit̃ a molēdo:sed ibi nō erāt mole:ergo ⁊c. Istam limitationē reprehēdit Lu.ro.p tex. in.l.j.in prin.de acqui.pos.sz ad hoc potest responderi ad.l.j.in prin.vbi dicitur possessio est pedū positio:pes accipitur pro quocūq̃ mēbro corporali nō solum p pede:ego puto q̃d magis vrgeat tex.ↄ istā limitationē tex.in.l.j.in prin.ff.de fur.⁊ insti.de oblig.q̃ ex maleficio nascūtur.in princ. Obstare etiā videtur q̃ nuptie dicunt̃ ab obnubēdo.i.velando:q̃ mulier nupta debet incedere velata:tex.xxxiij.q.v.in.c.hec imago:⁊ tamē negatiue nō pcedit argumētū. Eodē modo matrimoniū dicit̃:q̃ mulier

2 nubit vt mater fiat:⁊ tamē negatiue nō pcedit. ¶ †Itē monasterium dicitur monachorū statio:⁊ tamē est monasteriū etiam si ibi nō sint monachi ſm Bal.in.c.cū dilectus.in fi.de cōsue.facit q̃d vult glo.in.l.sicut.in gl.fi.ff.q̃d cuiusq̃ vniuer. Itē pontifex dicitur quasi pōtem faciens ad vehēdos subditos exemplo vite ⁊ vbo doctrine.c.inter.de offi.ord.⁊ tamē si talis nō fuerit nihilominus est papa ⁊ est ei tanq̃ pape obtēperandū.ſm pet.de anch.in.c.j.in primo notabili.de cōstitu.in.vj.Abb.in.c.j.in pen.col.de iudi. Itē imperator dicitur Augustus ab augēdo: ⁊ tamē si nō auget sz diminuit imperiū nihilominus dicit̃ imperator:vt no.glo.in proemio.ff.veteris.⁊ in pemio institutionum. Itē in cōtrariū facit.l.taberne appellatio. Tamē ad ista vltima respondet Abb.in.d.c.j.in penul.col.de iudi.q̃d quādo nomē assumitur ex essentiali natura sua vt mutuū testamētū ⁊ similia:⁊ tunc bene pcedit argumentū negatiue. Sed qñ nomē assumitur nō ex essentiali natura rei sed ex eo q̃d desyderat̃ rationabiliter debet esse in nominatiuo:⁊ tūc pcedūt contraria.

3 ¶ †Vel teneas q̃d ar.ab etymologia nūq̃ pcedit affirmatiue: negatiue aūt pōt aliquādo pcedere vt qñ nō repugnat diffinitioni:vt declarat Bar.⁊ doc.hic. ¶ Tertio limita nō procedere in nominibus ppriis.l.fi.in fi.ff.ad muni.⁊ Bar.in.l.j.ad fin. ff.eo.ad muni.⁊ Bar.in.l.j.ff.sol.ma.⁊ Alex.hic. Ego puto q̃d ista limitatio in nominibus propriis de q se nō est necessaria: q̃ hoc nō est:q̃ sit in nominib⁹ propriis:sed ideo quia esset arguere affirmatiue. ¶ Quarto limita qñ repugnaret communis vsus loquēdi ſm Alber.hic:alleg.l.liberorū.l.annicul⁹.de ver. sig. Ratio est:q̃ cōmunis vsus loquēdi etiā i statutis pfertur cuicūq̃ diffinitioni legali:declarat Barto.in.l.labeo.de supel. lega.⁊ idem in rubri.C.de no.ope.nun. ¶ Glo.in ver.tuū.magistraliter loquitur,vide eā ⁊ circa eam dic vt hic per Bar.quē refero in voce. Vtriusq̃ censure interpres Iason.

1 Creditum. †In isto.§.iuriscōsultus vult declarare quid differat creditū a mutuo:creditū est genus:mutuū est species. Sed aduerte p itellectu litere q̃ dicunt Bar.Ang.Sal.⁊ Moder.hic:q̃d istud probat iuriscon sultus p quatuor exempla:⁊ ita diuidunt istum tex. Ego autem dico q̃d sunt quinq̃ exempla:⁊ quintū est bene clarū:⁊ ponitur in illis verbis. Sicuti si eādem rem recepturi sumus creditū est ad q̃d doc.nō aduertūt:⁊ vnūquodq̃ exemplū ostendit differētiā inter creditū ⁊ mutuū:primū est clarū. Scōa differētia est ad quā doc.non aduertunt.q̃ creditū potest esse etiā qñ fuit actum q̃ eadem res in specie reddat̃:⁊ tamē ibi nō pōt esse mutuū ⁊c. Alia ⁊ tertia differētia ponitur in ver.itē mutuū nō potest esse nisi pficiscat pecunia:secus in credito. Quarta differētia est in v.in mutui. Mutuās debet esse dñs vt trāsferat dñiū ⁊ fiat de meo tuū:secus est in credito vt in vēditione ⁊ emptione cū res aliena possit vendi.l.rem alienā.ff.de ↄtrahē.emp.⁊c. Ad hoc opp.iuriscōsultus in ver.nec obest.vt hic in tex. Vltima differētia ponit̃ in ver.fi.ſm vnū intellectū:nam premitto q̃d iste vsi. in fi.verbis q̃q̃ legit̃ in gl.duob⁹ modis. Primo vt intelligamus verbū credim⁹ pro pprio credito:⁊ tūc dicit̃ hic poni aliā differētiā vez vt creditū dici possit etiam si nō adsit actus naturalis:sz solū ciuilis vt stipulatio. Alio modo intelligit̃ ſm gl. vt loquat̃ de mutuo nō de credito:⁊ cōtinuat cū eo q̃d dr̃ in v. pcedēti.q̃d in mutuo reqrit̃ q̃d dans sit dñs vel saltē fictē:istud etiā apparet in mutuo ciuili in quo trāsfertur dñium fictiōe iuris vere aūt nō. Summa tex.hoc modo. Creditū q̃ predicatur de plurib⁹ ↄtib⁹ differētibus specie:ideo censet genus pprie ſm logicos. Mutuū q̃ est species vnius cōtractus tantū dicit̃ differre a credito:vt species a genere:⁊ istud pbat̃ p aliqua exēpla de qb⁹ hic. ¶ Gl.in ver.genus. Istā gl.primo declarat tex. deinde per viam trimēbris distinctiōis remouet ↄiūz:⁊ sic hz duas partes. ¶ In ea.glo.ibi:sic differt popul⁹ a plebe:habes q̃ sicut creditū differt a mutuo tāq̃ genus a specie:ita popul⁹ a plebe. Cōtra q̃d simile gl.non sit bonū quāuis tex.ponat naz inter genus ⁊ speciē est differētia qñ pprie capit̃.vt hic posita specie semp ponitur gen⁹ sed nō ecōtra:⁊ tamē istud nō pcedit in populo ⁊ plebe:q̃ si dico est plebs nō sequit̃ est popul⁹.⁊ tū nō est verū:vt dicit tex.in.§.plebs.est bene vū q̃d populus est totum integrale:⁊ hoc respectu potuit dici genus ⁊ nō prout capit̃ hic:tamē doc.trāseunt cū gl.hic remitto tamē ad logicos. ¶ Gl.in ver.pecunia.dr̃ in tex.q̃d nō potest esse mutuū nisi pficiscat̃ pecunia. Cōtra:imo pōt esse mutuū etiā si pecunia non pficiscat̃:dūmodo fit res q̃ pondere,nu mero,mēsurave ↄsistat,

2 §.mutui.j.ea.l.glo.rñdet:vt in ea. ¶ †In ea.gl.ad fi. habes q̃d iste terminus pecunie,pōt capi altero de trib⁹ modis:vt in gl.⁊ quando debeat capi illis modis nō est de materia nostra:declarāt Bar.⁊ oēs in.l.talis scriptura.ff.de leg.j. Sed nunqd idē est in nūmo:vt capiat̃ alterō de trib⁹ modis sicuti pecunia.bar.in loco solitario si bñ inspiciat vult q̃d sic in.l.singularia.in.iij.co. j.e.⁊ ibi reseruo dictū. ¶ Gl.in ver.post nuptias.aduertēdū est q̃ text.dū dicit creditū sit etiā si nihil pficiscat̃ veluti si post nuptias dos pmittat̃ in hoc vult duo:vnū exp̃sse:aliud tacite. A cōtrario sensu exp̃sse vult q̃d si dos promittat̃ post nuptias creditū sit a cōtrario sensu vult secus esse si añ nuptias. Quero de itellectu istorū verborū:⁊ gl.ponit duo exēpla.⁊ sic hz duas

3 partes principales. †Aduerte tamē inquātū gl.dicit q̃d pmittit dotē vxori cuz nullā receperit q̃ obligat̃:istud dz intelligi qñ talis pmissio fieret a viro sciēte se nullā dotē recepisse:secus si fieret a marito ignorāte vl' errāte:q̃ tūc obstat exceptio doli. l.ij.§.circa.ff.de exce.do.fz Fulg.⁊ Paul.de ca.hic. ¶ In eadē gl.ibi:cū sub cōditione quadam. No.hic esse glo.expressam ſm

4 Ange.⁊ Lud.ro.hic. †q̃d queādmodū cōditio expressa impedit ortum actionis ⁊ obligationis.l.cedere diē.de ver.sign. Idē est in cōditione tacita q̃ tacite intelligit̃ a lege q̃ etiā impedit

5 actionē oriri:⁊ per hāc gl.infert Ang.hic:†q̃d stāte statuto q̃d instrumēta cōfessionata seu guarētigiōata habeant executionē paratā nulla obstāte exceptione:certe instrm confessionis dotis ante ↄtū matrimoniū nō haberet executionē paratā:⁊ lz glo. in.l.item quia.ff.de pac.soleat reputari sing.ad hoc.⁊ illam glo. Alb.dicit ibi singularem in iure.⁊ bald.in.c.significasti.de elec. Nico.de neapo.in.l.plane.in pnc.de leg.j. Io.de imo.in.l.iij.ff. de leg.j.sed errāt q̃ nō est singu.illa glo.q̃ habet cōsociam hic.

6 ¶ †In ea.glos.ad fi.habes notare q̃d ista vba post nuptias,⁊ sic post guerrā:⁊ post appellationē possunt dupl'r intelligi:post nuptias ↄtas:⁊ post nuptias.s.finitas. Et facit ad saluāda dicta testium ſm Bar.⁊ oēs indifferenter hic:vt hic p Bar.Cano.et ibi Bal.in.c.cū tu.de testi.vbi principalis tex. Alibi tū bal.in c.causam q̃.de rescri.in vlt.col. Deludit istā saluationē bart.et dicit q̃d est refugiū miserorū propter nimiā eandē ↄrietatē te-

7 stiū:⁊ aliud nō allegat. ¶ †Adde q̃d Imo.in.c.inter corporalia. in.xij.col.de trās.pla.dicit p gl.ibi:in ver.sex mēses.q̃d si vnus testis dicit fuisse aliqd post quinq̃ menses:alius post sex.pm⁹ intelligit̃.s.cōpletos:ali⁹.s.inchoatos. Adde etiā Aret.in.l.si cui legat̃.in prin.in.ij.no.per illum tex.ff.de leg.j.⁊ vide q̃d decidit Ange.in cōsi.cclxxiiij.inci.thema suo quo cōsiliū petit̃ tale

8 est.in pe.col.in fi. †Iuxta istā gl querit bar.de istis dictionib⁹ post,⁊ ante:qñ pferunt̃ a testib⁹:⁊ tradit trimēbrē distinctionē

Sicut pecunia … numm[o] :

instrumenta … dotionē … ante … ↄtrahē …

post & ante

a qua trāseūt doc.precipue Moder.⁊ Rapha.cu.in.l.qui ante kalendas.ff.de ver.obl.ſʒ Alex.dicat qḋ Fulgo.tenuerit ꝯrīū. tamē in lec.mea tenet cū Bar.⁊ ſic in iſta doctrina vult bar.ꝙ iſte dictiones ante vel poſt,adiecte tēpori ſemp intelligunt̃ de tpe finito quomodocūꝗ adiiciant̃ tēporiſʒ ſi adiiciant̃ termino nuptiarū intelligit̃ de inchoationeſʒ cōſydera in pmo mēbro Bar.qñ iſte dictiones adiiciunt̃ termino inſtātaneo.ſ.mortis:⁊ alleg.l.qḋ de pariter.de reb⁹.du.⁊ ad idem alleg.p ꝯcor. l.inter ſocerū.in prin.de pac.dota.illa lex dicit totū ꝯrīū:imo in his q ſimul moriunt̃ eſt dare mediū:⁊ ꝑpterea ꝯcor.vt bar. in.d.l.inter ſocerū.in diſt.⁊ ꝑpterea forte Bar.voluit allegare illā legē arguēdo a ſpecialitate ꝑpter filiā anniculā ⁊ imbecillem.⁊ adde qḋ voluit gl.in.l.ſi.⁊ ibi bart.no.ff.qñ dies leg.ce.ꝗ vult ꝙ in articulo mortis nō poteſt adiri hḋitas quāuis ſolo animo poſſit adiri:⁊ notabiliter bal.in.l.ſi.in prin.de bonis ꝗ libe.in vlt.colſtamē cōtra primū mēbrū Bar.in quo nullus diſcrepat terminus.pōdero tex.in.l.q duos.§.j.⁊ ibi gl.ff.de manu.teſta.vbi veniēs dicit̃ mori:ergo nō eſt verū qḋ mors ſit in-

9 ſtātanea:imo eſt quid ſucceſſiuū:vt infert bart.quē vide.†In ſcḋo membro bart.aduertēdū eſt:qꝛ certe dura eſt determīatio Bar.nimiū generalis:nā ex iſta doctrina bar.infertur vnū qḋ cōtra vnuſqſꝗ diceret/Si ego ꝑmitto tibi añ kalēdas Mar. oēs intelligerēt ante kalēdas inceptas:tñ Bart.vult qḋ intelligitur.i.finitas:⁊ ſic debebit expectari totus menſis:idē tenet Lud.ro.⁊ Ang.hic.ꝯrium tenet bal.in ti.de pace ꝯſtan.in verbo nobis.cōtra Bar.etiā tenet Ludoui.ro.ſi cōtrari⁹ in.l.qui ante kalendas.de ver.obl.Sed nō reſpōdēt ad leges alleg.per bart.ſed certe ille leges nihil faciūt:qꝛ ille leges allegate loquūtur in diſpoſitionibus inducētibus obligationē in promiſſore quo caſu dʒ fieri interpretatio pro ꝓmiſſore:ideo ita intelligitur:ſed in alia materia nihil facerēt:imo.l.eū qui.de manu.teſt. potius ꝓbat ꝯrīū vbi illa verba inter annos nō.intelligunt̃.ſcʒ

10 finitos.¶†Adde tamen tex.in.l.ij.in ver.ante litē.cū gl.⁊ ibi bal.notat.C.ne de ſtatu defun.Et qḋ dictio añ,de ꝓprio ſignificatu debet exponi añ actū initiatū:adde duo bona iura text. in.l.ſi quis id qḋ.in verb.qḋ ſi dū ꝓponit̃.ff.de iuriſd.om.iud. ⁊ in.l.anniculus.in ſi.ff.de verbo.ſigni.ꝗ iura allegat Are.in.l.

11 qui añ kalendas.in.iij.col.ff.de verb.obli.¶†Nota tamē duo que dicit Bart.que ſolēt in practica cōmendari/Primū eſt ꝙ qñ diſcordia eſt inter dictū teſtis ⁊ dictū partis euʒ ꝓducētis: nunꝗ dictū teſtis dʒ concordari cū dicto partis etiā vt euitet falſitatē.alleg.Jnno.in.c.cū cōtingat.de offi.dele.Adde bonū text.in.c.in preſentia.§.ꝑpterea.de proba.ſequit̃ Bal.in.§.qb⁹.

12 in prima cōſti.C.⁊ Ful.⁊ Pau.hic.¶†Scḋm dictū bal.hic:ꝙ etiā inter ipſos teſtes debet fieri cōcordia qñ ſunt pares:ſecus ſi diſpares.alle.Jnno.ſʒ mirū eſt qḋ alleg.Jmo.qꝛ imo eſt gl. in.d.c.cū cōtingat.⁊ dicit bal.ibi:qḋ eſt ſingularis ad hoc:idē tenet Bart.in.l.gall⁹.§.ille caſus.in.ij.col.ff.de libe.⁊ poſthu.⁊ Bar.in.l.in inſulam.ff.ſolu.ma.⁊ in.l.j.i.v.col.ſ.e.⁊ in.c.cū tu. extra de teſti.vbi eſt etiā Cardi.Fulgo.⁊ Pan.de ca.hicſcōtrarium tenet glo.in.c.ſi teſtes.in glo.j.magna.ante medium.et glo.in.c.in noſtra.de teſti.in glo.j.magna.circa mediū.ſequitur Anto.de bu.⁊ Abb.panor.in.c.cū tu.per illum tex.ſaltem generaliter loquētēʒ:idē tenet Ant.de bu.in.d.c.in noſtra.⁊ Jo. de imo.⁊ Alexā.in.l.inter ſtipulantē.§.j.de verb.obliſʒ Jmo. ibi dicat qḋ ꝑpter autoritatē Bar.⁊ bal.eorū opinio ſeruaret̃ in practica:⁊ idē tʒ Alex.hic.Pro iſta ſnīa facit text.in.d.c.cū tu.vbi papa reducit partes ad cōcordiā:nec cōſyderat vtrū ex vna parte ſint plures vel pauciores vel digniores:ſʒ ego teneo primā ſnīam bar.quā etiā tenet Bal.in.l.ſʒ ⁊ ſi poſteri.§.pe.ff. de iureiur.⁊ moueor,regula eſt qḋ fruſtra expectat euentum alicuius rei qui debet operari:vt.l.aliquādo.ff.ad velleia.Fruſtratoriū ergo videtur reducere teſtes ad cōcordiā qñ ſunt plures ex vna parte vl̄ digniores cum illis ſit ſtandum/Non obſtat dictū.c.cū tu.qꝛ reſpōdeo qḋ licet gñaliter loquatur:tamē debet reſtringi:vt.ſ.ne ſequatur abſurdū:⁊ hoc quātum ad probandum:ſed quantuʒ ad euitandū falſitatē ꝓcederet ſcḋa opinio.

13 Nunquid†aūt quādo ⁊ ad quē finem teſtes debeant reduci ad concordiā:ponit Bar.in.l.gallus.§.ille caſus.de libe.⁊ poſth. Cano.in.d.c.cum tu.Jmo.late in.d.l.inter ſtipulantē.§.j.de v. obli.cū multis ꝯcor.allegatis per Alex.Adde qḋ latius ꝓſequitur Ludo.roma.hic:⁊ pleniſſime Are.i.§.ſi de alia.inſti.de inuti.ſtipu.in.§.ſi minus.inſti.de actio/Attēde etiam qḋ dicit Bar.qḋ quādo teſtes ſunt ꝯtrarij ⁊ obſcuri pōt iudex repetere vt declarēt dictū ſuū.Adde bar.in.l.ſi quis intentinoē.ff.de iudi.⁊ in.l.repeti.per tex.illum cum gl.ff.de qſtio.⁊ gl.xxxv.q. ix.c.graue.⁊ glo.in.c.cum Joānes.in verbo a partibus.de fide inſtru.ꝗ voluit qḋ iudex poſſit repetere teſtes etiā poſt publicationē dūmodo faciat motu ꝓprio:ſimilē gl.i hoc vltimo habent legiſte in.§.qꝛ vero.in auc.de teſti.⁊ licet Ang.dicat ſingularem:tamen de iure canonico habet conſociam:vbi.ſ.Glo.in verbo verbis credimus.Primo declaret tex.duobus modis ⁊

14 vtroꝗ bene.†Secundo declarat quotuplex ſit mutuū.Jn ea. glo.ad ſi.bar.ſupplendo glo.dicit reperiri quadruplex mutuū: vt hic per eum.¶Circa iſta aduerte primo qꝛ doc.poterāt clarius loquēdo dicere qḋ mutuum eſt duplex:quoddā naturale: quoddā ciuileſNaturale eſt duplex:vcʒ mere naturale⁊ naturale cui ius ciuile cooperat̃.Jtē mutuum ciuile eſt duplex:vcʒ mere ciuile ⁊ ciuile cui natura cooperat̃.¶Scḋo aduerte iquātū bar.dicit ꝙ in mutuo mere ciuili agit̃ ex obligatiōe literarū

15 ⁊ nō ex mutuo/Ex iſtis verbis infertur ſubtiliter intuēti†ꝙ ſi cōfiteor me recepiſſe centū corā teſtib⁹ ſub ſpe future numerationis ⁊ ſic nulla interſit ſcriptura qḋ iſto caſu nō poterit agi ad iſta.c.ſed de hoc eſt magna qneſtio.tangit gl.in.l.ſi nō ſinguli. C.ſi cer.pe.bar.in.l.ſi ex cautione.C.de non nume.pe.Gloſ.bal. ⁊ Ludo.in.l.qui ibi pecuniā.ſ.eod.⁊ Jmo.in.l.ſi ita ſtipulat⁹.

16 §.chryſogonus.ff.de ver.obli.¶†Tertio aduerte inquantum doc.dicūt ꝙ quadruplex eſt mutuū.Nam forſan doc.potuerāt ſic loqui gratia clarioris doctrine ſm Ful.ſʒ in veritate eſt inepta locutio:qꝛ cōtractus mutui nō eſt niſi vn⁹ qui re celebret̃: qñ vero interuenit ſtipulatio nō eſt cōtract⁹ mutui ſʒ verborū. Jtē vbi interuenit obligatio literarū nō dicitur mutuū ſed cōtract⁹ literarū:patet qꝛ ex iſtis ꝯtibus diuerſe oriuntur actiones:nā ex mutuo orit̃ certi ꝯdictio ſpecialisſvbi interuenit ſtipulatio nō oritur certi cōdictio ſpecialis ſʒ generalis/Jn obligatione literarū datur ꝯdictio ex lege ſm verā opi.vt per bar. in.l.vnica.ff.de cōdi.ex lege.ita notabiliter declarat bal.in.l.ſi abſentis.C.eo.in vlti.col.vide etiā bal.in rubri.C.eo.in princi.

17 ¶†Quarto aduerte inquātū Bar.dicit qḋ ſi aliqs cōfitet̃ ſe recepiſſe qḋ nō recepit nō aīo future numerationis.ſʒ aīo donādi qḋ ſtatim cōtrahit̃ mutuū ciuile:⁊ ita intelligit gl.Adde qḋ cū eo tenent Ang.Pau.de ca.⁊ Ludo.Alexā.hic:⁊ eſt bona gl.in.l.in ꝯtibus.in prin.in gl.j.C.de nō nu.pecuſSed Ful. dicit qḋ bar.inepte loquit̃ dū dicit qḋ tūc ꝯtrahit̃ mutuū ciuile:imo eſſet donatio ꝑpter mutuū:qꝛ attendim⁹ id qḋ vo agit̃ nō qḋ ſimulate toto titulo pl⁹valere qḋ agit̃ſNec de iſto voluit loqui iſta gl.ſed loquitur de mutuo ciuili cui natura cooperat̃.

18 ¶†Quinto aduerte qꝛ ꝑ deciſiōe Bar.vt tūc nō habeat locū exceptio nō nume.pecu.bene facit illḋ qḋ vult gl.no.i.l.j.C.de fal.cau.adiecta lega.vbi vult qḋ ſi quis in vltimis cōſtitut⁹ cōfiteat de numeratione qḋ tunc non poteſt opponi exceptio nō numerate pecunie cōtra illā confeſſionē:qꝛ tunc teſtator nō co-

19 gitauit de futura numeratiōe ſʒ de morte.¶†Sexto aduerte qꝛ vltra ꝑdicta ſunt tres alij caſus in quib⁹ nō hʒ locū dicta exceptio/Primus in cāpſorib⁹ ⁊ mercatoribus.gl.no.in.§.argētariorū.in auc.de fideiuſſo.per quā in ſpecie ita dicit Bal.in.l. fruſtra.C.de nō nu.pecu.licet Sali.ibi de hoc dubitauerit/Secūdus in confeſſione geminata gl.no.in.d.l.in cōtractibus.in prin.in verbo opponi.per quā ita dicit Lu.ro.in.l.ſi vero.§.de viro.ff.ſol.matri.in.xxxj.fallentia ⁊ poſſet cōfirmari per multa ſimilia de virtute geminationis que nō curo referre/Tertius caſus eſt in eccleſia:ita ꝓbat tex.recte intuēti.in auc.hoc ius porrectū.⁊ in corpore vnde ſumitur.C.de ſac.ſan.ecc.⁊ ibi ſoleo di-

20 cere.¶†Predicta inducunt̃ ꝑ Barto.ad aliā ⁊ vtilē qſtionē.

a Si aliquis cōſtituit⁹ ꝓcuratorē ad accipiendā pecuniā mutuo ⁊ procurator accepit pecuniā ⁊ in inſtrumēto nō cōtinet̃ niſi cōfeſſio:qꝛ ꝓcurator ꝯfeſſus fuit ſe recepiſſe ⁊c.Nūqd dñs poſſit cōueniri ad illā pecuniā quā accepit ꝓcurator noīe ⁊ mādato eius:determinat Bart.qḋ nō ꝑ rationē quā vide,ad hoc alleg. duos tex.in.l.j.§.ſi mutuā.ff.ſi quid in frau.pa.quam Barto.in mille locis allegaſad idē alleg.tex.cum ibi not.per Jaco.de are. in.l.ſi debitorē.ff.de nonaſimo fortius dicit Bar.qḋ ſi dū cōſtituit procuratorē ad accipiēdum et cōfitendū adhuc nō poterit cōueniri dñs ex tali cōfeſſiōe:vt hic per eū/Adde qḋ in vtroꝗ dicto barto.eū ſequitur do.Anto.de but.in.c.ſi cautio.de fide inſtru.⁊ Ang.in.l.nō abſtulit.C.de noua/Sali.hic:in vtroꝗ dicto tenet cōtra bar.mot⁹ qꝛ cōfeſſio ꝓcuratoris ꝓbat numerationē.l.publi.ſi depoſi.l.ſi ita ſtipulat⁹.§.chryſogon⁹.de verbo.ob.glo.in.l.ſi executione.de nō nu.pecu.gl.in.l.aſſiduis.ſuper vbo dare.C.qui po.in pig.habeſSi ergo confeſſio probat numerationē:ergo dñs cōueniri pōtſSed huic fundamēto appa ret reſpōſio:qꝛ cōfeſſio bñ ꝓbat numerationē cōtra ipſum cōfitentē:ita loquunt̃ iura ꝑallegata:ſʒ nō in preiudiciū tertij:⁊ ſic dñi vt in qſtione noſtra noſEt ſic ꝑiudicat ipſi ꝓcuratori ⁊ nō pōt ipſe dñs conueniri.l.pecunie.vbi no.bal.C.de ſolu/ſʒ qſtio noſtra eſt quātum ad ꝑiudiciū ipſius dñi principal̄ſAd leges alleg.per bar.rñdet Sal.⁊ eſt vera ſol.qḋ leges allegate ꝑ ipſuʒ nihil ꝓbāt:qꝛ loquūtur de caſu certo quādo apparet pecuniā fuiſſe numeratāſʒ qſtio noſtra loquit̃ in caſu dubio.ita Jo.de imo.in.c.ſi cau.de fide inſtr.vbi etiā videtur alio mō reſpōdere ad.l.j.

a ¶Cōſtituit. Addo Joā. de imo.i.l.ſi ita ſtipulatus.§.chryſogonus.de ver.obliga. Paul.de ca. in cōſi.vlti.

ad.l.j.§.si mutuã.vt ideo illa confessio de qua ibi non probet mutuũ:q2 nõ potuisset haberi regressus ꝯ liberatũ,sicut hic dñs haberet ꝯ pcuratorẽ.Cõtra et Bart.vr̃ tenere Fed.in consi.iiij.inc. titius fecit pcuratorẽ,per eandẽ rõnez,q2 saltẽ cõfessio pbat numerationẽ.Cõtra etiã Bar.tz Imo.in.d.c.si cautio.ꝛ in.d.l.si debitorẽ.ꝛ in.l.a diuo pio.§.sed si emptor.ff.de re iudi.p tex.in.l.ij.§.fi.C.de quadri.pscri.ꝛ in.l.fi.C.de apo.pu.li.x.ꝛ in.l.in ꝯtractib⁹.§.sed qm.iuncta gl.C.de nõ nu.pec.in qbus iuribus cõfessio procuratoris fisci,fisco preiudicat.lz non pbet de numeratione:ergo multo magis in procuratore priuati,cum procurator priuati:cũ pcurator fisci nunq̃ possit habere fidẽ de pcio.l.si pcurator.§.j.vbi glo.ꝛ Bar.ff.de iure fisci,sm doctrinã Bart.ꝛ aliorũ.in.d.§.sed si emptor.et adde q̃ Bar.in.d.l.si procurator.§.fi.ff.de iure fisci.per text.in.d.l.ij.dicit q̃ confessio sola pcuratoris a preiudicat dño.p quẽ text. etiã ꝯ Bar.tz Raph.cu.in.l.lucius.§.tutele.ff.de admi.tut.Breuiter concludendo teneas q̃ in primo dicto Bar.verũ dicat,ꝛ cũ eo se hz cõmunis sña.sed in scdo dicto reprobat cõmuniter.Cuz primo dicto tenet Bal.Ful.Pau.Alex.hic ꝛ Bar.in.l.si debitorẽ.ff.de noua.p illũ tex.ꝛ idẽ Bar.in.l.nõ abstulit.C.de noua.ꝛ in l.a diuo pio.§.sed si emptor.ff.de re iudic.Jo.an in addi.Spec.in titu.de teste.§.j.super versi.sed pone.egi in additione magna ad fi.Ang.in.d.l.ij.§.fi.ff.de quadri.prescrip.Ant.de bu.ꝛ Abb.panor.in.d.l.si cautio.Jo.de imo.in.d.l.si stipulatus.§.chrysogon⁹.de verb.obl.Pau.de ca.in ꝯsi.vltimo.idem tz Lud.ro.hic et in.l.predia.ff.de acq.pos.ꝛ in ꝯsi.cccliij.incip.querit nunqd dñi auinionẽses.in pmo dubio:ꝛ ista est cõmunis sñia:ꝛ p ea facit sm Pau.tex.in.l.certum.§.sed an ipsos.ff.de ꝯfes.vbi ꝯfessio tu.vel cura.nõ preiudicat pupillo.sed ad illum tex.rñdet Ful.hic.ꝛ Imo.in.d.c.si cautio.q̃ loquit qñ tutor vel cura.cõfitet de facto dñi.sed nos loquimur qñ pcurator cõfitet de facto suo an ipse receperit:ꝛ tũc preiudicat.Istã solu.reprehendit do.Alex.q2 non est rõ diuersitatis sed ꝯsydera q2 Cuma.in.d.§.tutele.vr̃ assignare ratiõnẽ diuersitatis:q2 qñ tutor ꝯfitetur de sua receptione,circa ea que sunt de sua administratione ꝛ in his põt piudicare pupillo.sed qñ testificatur de facto alieno:ꝛ sic in his que sunt extra suã administrationem nõ preiudicat pupillo:ꝛ ita loquitur tex.in.d.§.sed an ipsos. Ego puto q̃ veritas huius passus principaliter pendeat ex vno tex.s.in.l.luci⁹.la.ij.§.tutela.ff.de admi.tut.fecit apochas creditoribus:et pupillus postea velit conuenire creditores ipsi iuuantur ex illa apocha.Et aduertẽ q2 ille tex.cum glo.ibi stringit ineuitabiliter cõtra Bart.ꝛ cõem opi.q2 dicit ibi glo.q̃ ille apoche solũ cõtinebant cõfessionem tutorũ,ꝛ tñ preiudicant principali.s.pupillo.Sed Bar.ibi reprehendit gl.tenendo suã opi.Punct⁹ est videre qs sit verior intellectus:ꝛ tenendo intellectũ glo.ibi qd ille apoche cõtinebãt solam cõfessionẽ,Alex.hic respõdet ad illũ tex.q̃ ideo ibi illa cõfessio tutoris preiudicat:q2 tutor censet habere mãdatũ generale cũ libera.gl.in.l.mãdato generali.ff.de pcur.et Bar.in.l.bonorũ.ff.de bo.poss.sic in casu isto si procurator habere mãdatũ cũ libera.secus esset.eodẽ modo respondet ad.l.ij.de quadri.pscri.Ista est solutio colorata ꝛ subtilis:sed tu cõsydera,q̃ lz in illis.ll.habeãt mãdatũ cuz libera tutor ꝛ pcurator fisci:tñ fundamẽtum Bar.hic est:q̃ ista cõfessio qñ nõ apparet alia numeratio cẽset quedã donatio:tũc sic habeo,q̃ lz qs habeat mãdatum generale cũ libera,nõ tñ vr̃ habere facultatẽ donandi,q2 in mandato generali cũ libera non venit donatio.l.contra regulas iuris.§.fi.de pac.l.filiussa.ff.de dona.ꝛ sic solutio Alex.non est bona.vnde oporteret negare presuppositũ Bar.Sed fortius cõtra solu.Alex.obstat:q2 tu.cura.ꝛ pcu.fisci censentur habere mandatũ generale cũ libera,verũ est a lege.vnde lz pcurator qui habet mandatũ generale cũ libera ab homine,possit indistincte preiudicare dño.l.procurator cui libera.de procur.q2 imputandum est dño qui dedit laxas habenas procuratori.l.cũ mandato.ff.de minoꝛ.tñ sec⁹ videtur qñ hz mandatũ generale cũ libera a lege.text. in.l.j.in prin.ver.deniq3.ff.de offi.pcur.cesa.ꝛ ibi not.Bald.Et qd ista differentia sit vera inter mandatũ generale cuz libera ab homine,ꝛ id qd habet a lege:tenet Bal.in.c.contingit.in vlti.col.de transac.Unde solutio Alex.apud me dubitabilis est.Ego tamẽ põdero q̃ tex.in illa.l.lucius.§.tutele.pbat sniam Bart.ꝛ cõem pondero tex.ibi in responsione:in verbo si soluissent: vbi vult,q̃ tunc preiudicetur dñis si debitores tutoribus soluissent:pondera verba,si soluissent:ergo nõ sola apocha piudicat:ꝛ intellige text. prout perpendit Raph.cu.ibi:si soluissent.i.apparet soluisse per confessionem in apocha,est destruere.illam.l.vnde per illum text. adhereo cũ opi.Bar.Et stringe fortius illum tex.in.§.tutele.per Bar.in illa cõditionali,si soluissent.ibi.eñ tria ꝯcurrunt.s.q̃ erat tutor,qui a lege habet mandatũ cũ libera.l.inter bonorum,ꝛ ibi no.Bart.ff.de admi.tut.glo.fi.in.l.mandato.ff.de procura.Item tutor censet quasi dñs rerũ pupilli.l.interdũ.la.ij.§.qui tutelã.ff. de fur.l.qui fundum.§.tutor.ff.de vsucap.pro emp.Item ibi agebat de actu magis fauorabili.s.liberationis:et tñ ibi istis tribus concurrentibus nõ preiudicat sola apocha cõfessionis,et sic de recepto facto p tutorẽ,fauore liberationis: q̃ tominus piudicabit in casu nostro sola confessio simplicis procuratoris ad obligãdũ. Pro eo etiam adde facere id quod decidit idem Bar.in.l.duob⁹.§.a fideiussore.ff.de iureiur.vbi si creditor fuit ꝯfessus se recepisse a fideiussore,per hoc non datur fideiussori actio mandati contra reum:quia per hoc nõ probatur q̃ soluerit:an tamẽ Bar.in hoc vltimo verum dixerit non firmo.Ad idem adde facere quod decidit idẽ Bar.in.l.alio.in antepe.q.ff.de alimẽ.ꝛ cib.leg.Pro sententia etiã cõi facit q2 negari nõ potest,quin aliud sit numeratio. aliud confessio de recepto.l.assiduis.cum glo.parua.C.qui po.in pig.ha.ꝛ.l.si ex cautione.cũ gl.C.de nõ nu.pecu.ꝛ.l.j.ꝛ fi.C.de dote cau.nõ nu.si ergo pcurator cõstitutus ad recipiendum numerationem pecunie,confiteatur de recepto,non seruat fines mandati:ergo nõ obligat dominum.l.diligenter.ff.manda.†Et sic in
21 primo dicto teneo,q̃ sit vera sña Bar.ꝛ cõis:imo forti⁹ tz Bal. hic:q̃ etiã si pcurator confessus sit se habuisse,ꝛ penes se habere,
22 q̃ tamen adhuc nõ preiudicat domino.†Limita istam conclusionem Barto.et cõem,nisi interuenisset decretum iudicis:qm tunc confessio procuratoris preiudicaret dño,sm Ang.in.l.ij.C.de predi.curia.li.x.¶Scdo limita,nisi dñs iurasset in madanto,habere ratum gestũ per procuratorem sm Pau.de cast.in consil.ccxviij. ¶Tertio limita,vt not.colligitur per Bal.in.c.ex insinuatione. in vlt.col.de procur.Itẽ ad istam ꝯclusionẽ Bar.vide quod deci
23 dit Abb.in.c.cũ olim.in.ij.colum.de offi.deleg.¶†In scdo dicto Bar.contra Bart.est ꝯmunis sña q̃ si pcurator habuisset mandatũ,nõ solũ ad accipiendũ.sed etiã ad confitendũ:tunc põt dñs conueniri ex illo instrumẽto ꝯfessionis.Cõtra Bar.tenet Bald. a Ful.Pau.ꝛ Alex.hic Ang.Imo.Pau.in.l.si debitorẽ.ff.de noua.Angel.Imo.ꝛ Alex.in.l.a diuo pio.§.sed si emptor.de re iud. Imo.in preall.c.si cautio.Paul.in.d.consi.vltimo.Ludo.ro.in d.l.predia.de aquiren.pos.pro ista sententia habes glo.ordin.in l.proinde.§.j.in verbo absentem.ff.ad.l.aquil.Scdo contra Bar. stringit:q2 quando dominus dedit mandatum procuratori,non solũ ad accipiendum pecuniam mutuo:sed ad confitendu3 si illa verba intelligerentur prout Barto.hic.s.quando apparet de vera numeratione,illa verba ad confitendum,essent superflua,ꝛ ni
24 hil operarentur,cõtra.l.si qñ.de leg.j.†eo maxime,q2 nullum verbũ,ꝛ nulla syllaba b debẽt intelligi.superflua in instrumẽto,ꝛ vt nihil operentur.glo.in.c.solite.in verbo tanq̃.ad fi.de maior.ꝛ obe. Adde glo.no.in.c.si romanorum.in verbo,item si ideo.xix.distin.
25 ꝛ not.Bal.in rubri.C.de cõtrahen.emp.in.ix.q.†Illa verba ergo ꝛ ad confitendum,censentur apposita fauore illorum qui contrahũt cũ procuratore,ꝛ dicit Fulgo.quod anno scdo ita dicebat in quadam ardua causa serenissimi ducalis dominij Venetorum:ꝛ dicit consuluisse contra Bar.in hoc secũdo dicto.Non obstat argu.Bar.q̃ esset donatio:q2 rñdetur q̃ habeat mãdatum ad hoc. Preterea habet regressu3 dñs cõtra eũ,ꝛ sic nõ est oĩmoda donatio.Et forte si non esset soluẽdo procurator,daretur regressus contra principalem.argu.l.fi.in princi.ff.de eo per quem factum erit.
26 ¶†Extra glo.Barto.hic in fi.ponit diffinitionem mutui:ꝛ idem formaliter dicit Sali.in.§.appellata.ꝯ.ea.l.ꝛ licet Ful.ꝛ Sali.hic addant in eadẽ qualitate:tñ est superflua propter dictionẽ idem: ꝛ teneas istã diffinitionẽ tanq̃ verã ꝛ sufficientẽ,lz bal.ꝛ Ange.in prin.istius legis ponãt aliam,que est defectiua.¶Jason Maynus pontificie ꝛ Cesaree censure doctor.

a ¶Cõfessio sola procuratoris.Ad de Cyn.in.l.j.in.ix.qõ.C.de ꝯfes.bartol.in.l.certũ.§.sz ante ipsos.ff.de cõfes.specu.ti.de ꝯfes.in §.postremo.ꝟ.si ꝟo.doc.in.c.scriptũ.de ele.

b ¶Nulla syllaba.Adde doct.in.c.ex parte.in fin.de fi.instrumen.

1 ¶†In mutuo intelligitur semper actum,vt reddat eque bonuz in eadem qualitate ꝛ bonitate.
2 Quid si esset actũ q̃ debitor posset reddere rem deteriorem.
3 Vinum vetus censetur melius nouo.
4 Quod venit de natura ꝯctus presumitur tacite actũ a partibus.
5 Par est virtus taciti ꝛ expressi.
6 Tacitum qd venit ex sola presumptione legis non operat eũdem effectum qd expressum.
7 Clerici nõ possunt litigare nisi coram episcopo.
7 An requirat cõsensus episcopi tacitus,vel expressus.
8 Voluntas ꝛ actus taciti,nõ sic late sunt interpretãdi,sicut expssi.
9 Quedam possunt fieri expresse,que non tacite.
9 Juramentum calumnie non potest expresse remitti.
10 An vinum vetus pro nouo,ꝛ ecõtra,possit reddi.
11 Seniores preferunt iunioribus,etiã in testibus cuz limitatio.ibi.
12 Quis precedat,an doctor,vel miles.
13 Doctor qui actu legit prefertur non legenti.
14 Doctor iuris canonici,prefertur doctori iuris ciuilis.
14 Doctor iuris,precedit doctorem artium.
14 Doctor theologie,omnes doctores precedit.
15 Doctor vtriusq3 iuris precedit.
15 De duobus doctoribus legentibus,quis preferatur.
16 Quid de licentiato,an preferatur prius doctorato.

16 Licentiatus an veniat appellatione doctoris.
17 An tacitum habeatur pro expresso, ꝛ quando, ꝛ nu. 18.
18 Tres casus in quibus nunq̄ tacitũ habetur pro expresso.
19 Si dico, tolle istam pecuniam, quis contractus sit iste.
20 Uerba prolata ad cõplacentiam alicuius, quando disponant.
21 Sufficit libellum presumptiue cõcludere, ꝛ qñ intelligatur.
22 Licet notorium releuet ab onere probãdi, non tñ allegandi.
23 Quomodo intelligatur, ꝙ presumatur bona fides.
24 Licet ex possessione presumatur dñium, illud allegari debet.
25 Ignorantiã oportet allegare, licet presumatur.
26 Libellus incertus, procedit parte non opponente.
27 In mutuo quid reddi debeat.
28 Moneta, vel pecunia mutuata, qñ restituatur. nu. 27.
29 Quid in statutis.
30 Fundus datus abbati, vel alij scholari reuerso a studio quomodo reddatur.
31 Executor qñ repetat vel episcopus conferens indigno.

Um quid. Ista est notabilis lex fm Bar. ꝛ doc. Primo ponitur decisio. Secundo ratio seu exemplum. Tertio ꝓbatur decisio per argumentũ syllogisticũ cõsistens ex maiori, minori, ꝛ conclusione, fm Albe. ꝛ Fulg. hic. ꝛ magis placet ꝙ id qđ dicit Bart. ꝙ in tertia parte docet practicam: scđa ibi: veluti vinũ. tertia ibi: nam in contrahẽdo. h. d. Qđ agitur tacite, pro expresso habetur: ꝛ in mutuo tacite agitur vt eque bonum reddatur: ergo
1 habetur pro expresso. h. d. ¶ † Nota ex tota ista lege ꝙ in mutuo semp intelligitur tacite actũ, ꝙ reddatur eque bonũ, ꝛ in eadem qualitate ꝛ bonitate: cõcordat tex. in. l. j. §. j. ff. de acti. ꝛ obli. ꝛ tex. insti. qui. mo. re cõtrahi. obli. in princi. ꝛ. l. res in dotẽ. ff. de iure do. Sed pulchrũ est scire, que sit ratio fundamẽtalis istius notabilis legis, quare videatur tacite actũ. Respõde ex mente Ludo. hic. ratio colligit ex partibus sufficiẽter enumeratis, hoc modo, si intelligeretur actum qđ posset reddi res deterioris qualitatis: certe creditor presumeretur iactare suũ: sed in dubio, nemo ꝑsumit iactare suũ. l. cũ de indebito. ff. de ꝓba. Si autẽ diceremus, ꝙ ꝑsumitur actũ, ꝙ reddatur res melior, presumeret vsura. l. rogasti. §. si tibi. j. eo. sed in dubio non debet capi cõiectura inductiua vsure ꝛ sic delicti. l. merito. ff. pro socio. Iste tex. ꝛ predicta procedunt in
2 casu tacito ꝛ dubio. † Quid aũt esset in casu claro ꝛ expresso: qñ expresse esset actuz, ꝙ debitor posset reddere rem deteriorẽ nunqd esset mutuũ, vel contractus innoiatus: vel quid iuris: istũ casum expresse ponit Rapha. Fulgo. in. l. ij. in princ. in. iij. col. s. eo. ꝛ determinat ꝙ isto casu nõ esset mutuũ: q2 est cõtra substantiã mutui istud pactũ, per legẽ istam cũ concor. vñ fm eum substãtialia ꝯct⁹ nõ possunt per pactũ immutari. l. ij. ff. de vsufru. ꝛ queãd. qs vta. ꝛ fruct. naturalia cõtractus sic. l. j. §. si cõuenerit. ff. deposi. relictũ cogitandũ: eandẽ opi. tenet Lud. ro. in. d. l. ij. in pn. s. eo. vbi refert Fulg. Ego aũt cõtrariũ teneo, ꝛ puto, ꝙ sit cõtractus mutui, ꝛ mutuũ: ꝛ in primis põdero Bar. hic. in. j. col. ante fi. quẽ sequitur Fulg. ꝛ Roma. hic. nam Bar. dũ examinat. q. gl. an pro vino nouo possit reddi vinũ vetus, ꝛ econtra. postꝙ declarauit quid sit vinũ nouũ ꝛ vetus: postea subdit, fallit si tpe cõtractus mutui tacite esset aliud actũ, quo casu potest agi vt reddatur deterius, qñ solutio est collata in tempus, alleg. l. firmio. §. j. ff. qñ dies leg. ced. ¶ Secundo cõtra eos, allego decisionẽ expressam Pau. de ca. hic in. j. col. in. j. not. vbi dicit ꝙ lꝫ censeatur tacite actum vt reddatur eque bonũ: tamẽ potest per pactũ alterari nec desinit esse mutuũ, eo q2 ista nõ sunt de substantia mutui: sꝫ de natura: sed naturalia cõtractus possunt per pactũ immutari, per gl. in. l. pacta. ff. de cõtrahẽ. emp. sꝫ substãtialia mutui sunt, vt reddat idẽ in genere, ꝯsistente põdere, numero, vel mensura: ꝛ quoties substãtialia ꝯctus alterantur: transit in alium cõtractum. l. vbi ita donat. vbi Bar. ff. de dona. l. cũ precario. ff. de preca. que lex videt cõtra. Ad idem pondero Bar. hic: in vlti. no. vbi dicit, ꝙ istud qđ reddat in eadẽ bonitate, dicitur de natura, nõ de substãtia, qđ et patet: q2 illa dicunt substantialia sine qbus non potest esse actus: vel subsistere mutuũ, sicuti nõ potest consistere emptio sine re ꝛ precio. Natura lia autẽ dicunt illa, que tacite intelligunt de natura actus: vt declarat gl. magistra. in. l. pacta cõuenta. in prin. ff. de cõtrahẽ. emp. ꝛ plenius Bal. in. l. ad executionẽ. C. de do. pro. ꝛ naturalia cõtractus possunt mutari per pactum. Ex istis concludo, ꝙ quãuis in mutuo intelligatur tacite actum qđ reddatur eque bonũ: tamen si expresse ageretur cõtrarium. vt posset reddi deterius. in eodeꝫ
3 tamẽ genere, adhuc esset mutuũ: q2 est de natura. ¶ † No. in scđa parte ꝙ vinuꝫ vetus censet melius nouo. declarabit in gl. ad hoc adde text. de quo. doct. hic faciunt mentioneꝫ in. l. iubemus. C. de
4 eroga. mil. an. lib. x. ꝛ ibi pulchre no. Bar. ¶ †. No. etiam ꝙ illud qđ venit tacite de natura cõtractus presumit tacite actum a par
5 tibus etiã si nõ ꝓbetur. ¶ † No. tertio. ꝛ vlti. in vltima parte legis illud ad qđ semper allegatur ista lex, ꝙ par est virtus taciti ꝛ expressi. Sed tu cõsydera ꝙ ista lex ꝓprie loquitur in his que tacite veniunt ex natura contractus: in his verum est ꝙ par est virtus taciti et expressi: ergo extra istos terminos, ista lex nimium generaliter allegaretur: nam debet intelligi, qñ illud venit ex natura cõtractus: hoc modo intelligẽdo cessant ꝯria gl. super qbus laborarunt doctores, presertim ꝯium. l. quicquid astringẽdi. de ꝟbo. obli. ad qđ varie dãtur solu. ista videt clara: q2 ibi nõ veniebat ex natura contractus. Et sic limito istã regulam ꝓcedere in his que tacite veniũt ex natura ꝯtractus, in alijs quid sit apparebit ex. j.
6 dicendis. ¶ † Scđo limito non ꝓcedere qñ tacitum venit ex sola presumptione legis: tunc nõ operat eũdem effectum ꝙ exp̄ssum. Hinc est ꝙ licet exp̄ssa substitutio pupilli excludat matrem a successione filij. l. papi. §. sꝫ nec impuberis. de inoffic. testa. c. si pater. de testa. in. vj. tamen tacita pupillaris que cõtinetur sub expressa vulgari, non excludit matrẽ. l. precibus. fm cõmunẽ intellectũ. C. de impu. et alijs substi. Ratio est: q2 illud tacitũ venit ex presumptione legis ita Albe. hic: in. ij. col. Alexã. hic. ꝛ Bart. in. l. centurio. in. ij. col. ꝛ ibi clarius Bald. in penul. colũ. de vulg. ꝛ pupilla. Sali. in. d. l. precibus. ¶ Tertio limita istam regulam non procedere quãtum ad vitiandum actũ: hinc videmus. ꝙ error exp̄ssus vitiat actum ꝛ sñiam, tacitus non vitiat. l. ex diuerso. §. si in iudicio. ꝛ ibi gl. ff. solu. ma. ꝛ ibi Imo. limitat legẽ nostrã: ꝛ ita debẽt intelligi. l. actus legitimi. ꝛ. l. expressa. ff. de regu. iur. sequit Alex. hic ꝛ in consilio incipiente attentis verbis testamenti. in vi. colũ. Quarto vltra alios limito istam regulam non ꝓcedere quantuꝫ ad reuocandã primã voluntatẽ testatoris habentẽ tacitã clausulam derogatoriã: nam scire debes, si testator cõdidit primũ testamentũ ꝛ in eo apposuit clausulã derogatoriã ad scđm testamẽtũ certe nõ valeret scđm testamẽtum, nisi fieret in eo expressa mẽtio de primo. l. si quis in princ. ff. de leg. iij. traditur in. l. sancimus. C. de testa. sed si in primo testamento esset tacita clausula derogatoria ad scđm: non esset opus in scđo testamẽto facere mentionẽ de primo: q2 etiã sine expressa derogatione primi, tollerer illud primum, ꝛ sic hoc casu nõ esset par virtus taciti ꝛ expressi. tex. habes notabilem si bene inspicias in. l. fi. in princi. in verbo recepisset. et ibi glo. ꝛ Bar. quẽ videas. ff. de leg. ij. ¶ Quinto limita nõ procedere quãtum ad ꝓrogandam iurisditionẽ epi non sui. Nã clerici non possunt litigare corã alio ꝙ coram suo epo. l. diocesano: etiã si ꝓrogarent iurisditioneꝫ alterius epi, sed requirit ꝙ eps suus cõsentiat. c. significasti. de foro cõpe. Certe ꝙ requirat consensus
7 epi diocesani, ꝓcedit in iurisditionis ꝓrogatione expressa, † sed
a in tacita ꝓrogatione[a] secus, q2 potest fieri sine consensu epi sui. tex. est in. c. significasti. de foro cõpe. Pau. de ca. hic. gl. in. c. inclyta. xj. q. iij. glo. in. c. si diligenti. in glo. pe. ꝛ ibi Cano. de foro cõpe.
8 ꝛ ita in hoc casu non est par virtus taciti ꝛ expressi. ¶ † Sexto limita fm Pau. de cast. in cõsi. xxv. incipieñ. super primo dubio. in iiij. col ꝙ actus ꝛ voluntas taciti non sic late sunt interpretandi sicut expressi: ꝛ facit ad aliquas ex limitationibus ꝓrime relatis.
9 ¶ † Septimo pro limitatione adde ꝙ quedam possunt fieri tacite, que nõ possunt fieri expresse. Hinc videmus ꝙ iuramentum
b calumnie[b] non potest expresse remitti per pactum. l. ij. §. sed q2 veremur. de iuramen. calũ. vbi gl. ꝛ doc. ꝛ nõ valeret statutũ in contrarium: ꝛ tamen tacite potest remitti a parentibus si non petat. tex. in. c. j. ꝛ ibi gloss. de iuramen. calũ. in. vj. glos. in. c. tuis. de testi. gloss. ꝛ Barto. in. d. l. ij. §. sed veremur. cum mille concordantijs. Sic videmus, ꝙ milites nõ possunt esse procuratores in iudicio, sed tamen si non opponatur a partibus possunt esse. l. filiusfami. §. veterani. de procura. Sic videmus de dolo futuro qui non potest pacto remitti expresse: secus tacite. l. si vnus. §. illud. s. de pac. De his ꝛ multis similibus casibus, habes gl. in. d. c. inclyta. xj. q. iij. ꝛ glo. in. c. si forte. de elec. in. vj. ꝛ per docto. in. c. cum tẽpore. de arbitris. ꝛ ad hoc tendit regula quã dicit glo. nostra ꝙ quedam possunt fieri tacite que non expresse. l. expressa. de regul. iuris. l. si quis sempronium. l. ille autẽ. ff. de here. insti. Libelli autem productio nec tacite nec expresse potest remitti. glo. ꝛ doc. in. c. j. de libel. obla. ꝛ in clemen. sepe. in princ. de verbo. signi. Bar. ꝛ doc. in auc. offeratur. ad fin. C. de litis contesta. quicquid ibi dicat gloss. Ad istud notabile: vide que plenius scripsi. j. in sequenti lectu. huius legis. ¶ Glo. in ꝟ. nouũ. diuiditur in duas ptes principales. Primo format questionem cõtrariã ad exẽplum tex. ꝛ arguit ad partes. Scđo colligit notabilia seu argumẽtũ ad testes. scđa ibi: ꝛ potest sumi hic argumentũ. Illa scđa subdiuiditur in duas. Primo facit qđ dictũ est. Secũdo oppo. ꝛ nõ soluit. scđa ibi: argumẽtum cõtra. in aut. de monachis. ¶ In eadem glos. ibi: secus si datũ est
10 vetus, habes glo. cõclusiue extendentẽ ad exemplum tex. ꝙ nedum pro vino veteri mutuato non potest reddi vinum nouũ: sed nec etiã ecõtra, si sit mutuatũ nouũ non potest reddi vetus: ꝯuis melius sit: ꝛ cum glos. transeunt Alberi. ꝛ Bal. in lect. antiqua. ꝛ Ange. hic. Barto. vero cum quo alij Moder. tenent, melius dicit, ꝙ si vinum vetus sit melius: vt videmus in vinis excellentioribus que

a ¶ Prorogatione. adde Jo. d fantu. in ca. nos si incõpetẽter. ij. q. vij.

b ¶ Calũnie. Adde bar. et Bal. in. l. iusiurandũ. in. §. qiusiurandũ. ff. de iureiurãdo. Bar. in. l. de pupillo. i. §. nouũ opus. de oper. no. nun. gl. in. c. tuis. de test. Spe. tit. de iur. calũ. in §. ij. ꝟ. ꝛ no. idẽ Spe. ti. de lib. cõce. §. §. iij. doc. in. c. j. de iu. calũ. lib. vj.

ribus, que durant ultra annum. et tunc tenet cõtra gl. quod immo tale vinum vetus excellentius, potest reddi pro nouo: eo quia in eodem genere. Item redditur in eadem bonitate: quia quod melius est utique bonũ est. l. ubi autem. alleg. in gloss. secus si vinum vetus non esset melius, ut cõmuniter contingit. et tũc procedit opi. glo. et tenendo hanc sententiã, quod vetus, excellentius possit reddi pro vino nouo. responde ad leges allegatas in prin. glo. prout rñdet glos. nota. in. l. penul. in glos. fi. in ver. prouenisse. ff. si ex noxa. cau. agat. et in
11 specie respondent alij docto. hic: maxime moder. ¶ † In eadem glo. ibi: et potest sumi argumentũ ad testes seniores. habes ex gl. quod seniores, et in testimonijs et in electionibus preferunt iunioribus. facit. l. fi. ff. de fide instru. et tex. est in. l. semper. in prin. de iur. immu. Ad hoc facit quod not. Bar. in. l. j. per illum tex. ff. de obseq. facit quod not. idem in. l. fi. per illũ text. C. de tyro. lib. xij. Intellige
a tamen sane, nisi doctores iuuenes[a] essent digniores et excellentiores: quia sunt preferendi senioribus. ita dicit glo. in. §. ordinatio
12 nem. in ver. tẽpus. in auth. de mona. et ibi Ange. sequitur. † facit. l. pudendum. C. de postula. ubi Sali. not. immo fortius tenuit gloss.
b in. l. j. C. de anno. ciui. li. xj. quod scholaris[b] si sit excellentis doctrine, debet precedere doctorẽ: quõ tamen debeat precedere. gl. ibi declarat, Panor. in. c. clerici. de iudi. et ad probandũ talem excellen
c tiam in doctore vel scholari, requiruntur. xv. testes.[c] tert. est in. l. vnicui. §. C. de pri. sacro. scriñ. lib. xij. quẽ ad hoc reputat singularem Ludo. ro. in repeti. l. si vero. §. de viro. in. liij. fallen. ff. solu. matri. facit tert. solemnis in. l. sed et reprobari. ff. de excu. tuto. et ibi Bal. not. et per illũ tert. Dicit Romanus hic quod alias fuit determinatum Bononie: ubi erat statutũ, quod minor. xv. annis, nõ posset habere lecturam ordinariã, fuit recessum ab illo statuto. Itẽ facit. l. ad bestias. ff. de pe. adde quod dicit Bal. in proemio. ff.
d ad fi. dum querit, quis precedere debeat: an doctor: an miles.[d] et cõcludit quod doctor. fallit dicit ipse in doctorellis. et ita dicit obser
13 uari Bononie. † Adde etiã, quod doctor iuuenis qui actu legit, debet precedere doctorẽ etiã seniorem qui non legit. ita pbat tex. in l. ij. et ibi Andr. de baru. et Joan. de pla. C. ut dig. or. serue. lib. xij. Andr. de baru. et nic. de neapo. in. l. j. C. de consu. lib. xij. Alex. hic et in. l. ij. §. prius. ff. de vulga. et pupil. Adde quod doctor iuris cano
e nici[e] debet precedere iuris ciuilis doctorem. Doctor autem iu
14 ris ciuilis, precedere debet doctores artium. Doctor theologie oẽs docto. precedit. ita Jo. and. in. c. clerici. de iudi. et Ludo. ro. in consi. incipi. quo ad primum articulum et nisi quis esset doctor vtriusque iuris: quia tunc debet precedere aliũ: ita Abbas Pano. in. d. c. clerici. facit quod dicit Bal. in. l. sed et milites. ff. de excu. tuto.
15 ¶ † No. etiã, quod opportune dixit Panor. in. d. c. clerici. qñ conten
f dunt duo docto. legentes[f] de prelatione, ille preferẽ qui habet maiora stipendia. cui tu adde tex. in. l. j. in ver. ordine stipendiorum. C. de agen. in reb. lib. xij. et text. in. l. fi. C. de tyro. lib. xij. item adde illud quod not. Bal. in. c. cũ oẽs. in. xiij. col. extra de cõsti. quod nõ debet fieri differentia inter iuuenem, et senem, paria stipendia hñtes: et hoc dicit, quod tantũ vz vox vnius iuuenis quãtum vnius senis: et inter cardinales. Adde etiã ad predicta tex. in. l. j. C. de consu. lib. xij. per quẽ tex. dicit, Ange. de are. in. §. quedam. in. x. col. instit. de
16 actio. † quod si aliquis fuit licentiatus[g] anno preterito, postea per
g duos annos postquam fuit licentiatus, accepit gradum doctoratus interim fuerunt alij doctorati. quis debeat preferri: determinat quod preferaẽ ille qui prius fuit licentiatus, quamuis nondum haberet gradum doctoratus. sed postea cũ fuerit adeptus. Ego semper dixi, et dico, quod tex. in. d. l. j. nihil facit, quia in illa. l. j. vtraque erat dignitas, et patriciatus et consulatus: nimirum si prima dignitas facit eum preferri illi, qui habuit secundã dignitatẽ: sed in casu nostro licentiatus nullam habet dignitatẽ. Et contra Ange. tenet Lud. ro. in preallegato consi. Pet. de ancha. in. c. j. de paro. facit tex. in. c. quis. de rescrip. in. vj. veritas etiam pendet ab illo passu,
h nunquid licẽtiatus veniat appellatione doctor.[h] necne. quod tãgit Bal. in. l. j. ff. solu. ma. et ibi Moder. et Bal. in auth. habita. C. ne fi. pro patre. et alij alibi in infinitis locis: prout collegi in. l. si donatione. C. de colla. Quis aũt dicaẽ habere doctrinã eminentem, et quis sufficientẽ, et quis mediocrem, declarat Inno. in. c. cũ in cunctis. de elec. Ad predicta vide que, ordinatius cumulaui. j. in seq. lectura huius legis. ¶ Glos. in verb. pro cauto. Primo oppo. et tripliciter soluit. Secundo per viam fallentie remouet aliud contrarium. Tertio format not. qõnem. Quarto colligit ex tex. notabile: et allegat concordantes. postea opponit et nõ soluit. Secũda ibi: ite et qñqz nõ habeẽ. Tertia ibi: sz quid si cui dixero in vulgari. Quarta ibi: item no. hic argumentũ. ¶ In ea. glo. ibi: vt instit. quib. mo. re. cõtr. obli. in prin. Pro clara intelligẽtia hu[us] prime partis glo. quero de solu. ad. d. l. qcquid astringẽde. in prin. que de directo contradicit. l. nostre: ibi enim tacitũ habetur pro omisso, et non expresso. ad istud varie dantur solutiones, et doctores laborant in re clara. Prima solu. glo. reprobaẽ per omnes, quia
17 diuinat. Secũda sol. glos. magis appropinquat veritati: † quod ista

l. loquaẽ in cõtractu qui celebratur re. ibi qui celebratur verbis: et lz non declaret, potest assignari ratio diuersitatis. nam in cõtractu verbis celebrato, verba sunt de substantia: ideo si non fuerint verba, habentur pro omissis. Istam reprobant Bar. et Moder. hic: et idẽ in. l. ita stipulatus. magna. in prima oppo. princ. ad. fi. j. de ver. oblig. et Bar. in. d. l. quicquid astringende. per tex. in. l. triticum. ff. de verb. oblig. Sed Albe. et Ang. hic saluant solutionem glo. dicentis, quod in. l. triticum. precesserat mutuum, et stipulatio fuerat interposita super mutuo: ideo acceperat naturam stipulationis. Ista solu. est diuinatiua. Aduerte, quia lz Barto. hic reprobet a
istam solu. tamen idẽ Bar. tenet eam in. l. de die. et ibidem Albe. Ange. et Fulg. ff. qui satisda. cog. Aliam solu. tradit Bar. hic: in distinctione sua. et glo. et Bar. in. d. l. quicquid astringende. in pñ. quod ibi fuit omissum aliquid formale vel substantiale. Sed ista etiã diuinat, et reprehendiẽ per ipsummet Bar. in. d. l. triticũ. et Pau. de ca. ibi. aliter respondent Dy. et Bar. in. d. l. quicquid astringen b
de. et Bal. et Fulg. hic: quod ibi fuerat nimia obscuritas: ideo vitiaẽ stipulatio, si consyderas tres casus. Ibi ego reiectis istis solutionibus aliter respõdeo, qñ illud quod est tacitum venit ex natura contractus, illud habetur pro expresso: et in istis terminis loquitur ista lex. Si autem tacitum non venit ex natura cõtractus: et tunc si ex precedẽtibus potest apparere quod senserint cõtrahentes, et nõ habeẽ pro omisso: ita loquitur. l. triticũ. al's secus. d. l. quicquid c
astringende. Hinc sumpta occasione examinat Bar. hic. et in. d. l.
i quicquid astringende. an et quando tacitũ habeat pro omisso, vel expresso, et dicit quod qñ tacitum pendet ex voluntate vnius: puta testatoris, tacitum non habetur pro omisso, per. ll. per ipsum allegatas. Contra istud opponebat Fulgo. de. l. si quis in fundi vocabulo. §. j. de leg. j. et de. l. labeo. de supel. leg. et super hoc relinquit cogitandũ: sed miror, quia glo. est ordinaria que format ista contraria: et respondet glos. in. l. semper in stipulationibus. ff. de regu. iur. s. quod voluntas testatoris est attendẽda, si vtaẽ vocabulis veris et vsitatis. Contra Bar. fortius stringit tex. in. l. quidam cũ filium. ff. de here. instit. respondent ibi Bal. et alij, quod per illum text. limitantur e
omnia iura mundi. dicentia, quod attendi debet volũtas testatoris: quia est verũ, qñ testator venit ad declarationem volũtatis, saltẽ ta
18 cite: al's secus. Postmodũ ex tota doctrina Bar. que sequiẽ: habes colligere tres casus in quibus nunquam tacitũ habeẽ pro expresso, in quocũque actu seu contractu. Primus est qñ omittiẽ aliqd f
de substãtia vel forma, tunc non habeẽ pro expresso, quod habet locũ etiam in vltimis voluntatibus. l. iubemus. et. l. hac consultissima. C. de testa. et hunc casum probat text. in. l. quicquid astringende. sm vnum intellectum glos. preallegat. l. ita stipulatus. et. l. insulam. de verb. oblig. gl. in. §. si quis insulam. j. de eo quod cer. loco. Secund[us] casus est in quo tacitum non habetur pro expresso propter nimiam incertitudinem. d. l. quicquid astringende. secundũ aliũ intelle g
ctum: et hoc etiã habet locũ in vltimis voluntatibus. l. duo sunt titij. de testa. tute. Tertius casus est in quo tacitũ habeẽ pro omisso, quando illud tacitũ agebatur ex vna parte tñ. l. si repetendi. C. de condi. ob. cau. et hic in glo. in prima solu. Extra istos tres casus vult Bar. et tacitum habeatur pro expresso, si bene consyderas. ¶ In eadẽ glo. ibi: Sed qd si cui dixero in vulgari. habes ex
19 glo. formatam notabilem qõnem, qñ simpliciter dixi: † tolle istam h
pecuniam nulla causa expressa, quis contractus sit iste. gl. et doc. concludunt, primo recurrendũ esse ad coniecturas: et lz gl. dicat de quantitate parua: dic melius sm Bar. si quantitas sit parua, et dans sit diues: et accipiens pauper, hoc casu cõcurrentib[us] istis tribus presumitur donatio. tex. in. c. et si questiones. de simo. quem Abb. Panor. ibi reputat singularem. Eodem modo nobilitas et diuitie faciunt presumi donationem. c. j. de dona. declarat Bal. in. l. j. ff. ad velleia. habes glo. in. l. sed si ego. in fi. ff. ad velleia. et glo. in. l. vxori. §. fi. ff. de lega. iij. gl. in. l. si filij. C. de donatio. inter virum et vxo. et glo. in. l. ij. in. glo. j. et ibi not. Bald. C. de dona. ante nup. et notabiliter Bal. in. l. ij. in. j. q. C. de iure do. iste tamen coniecture lz faciant presumi donationẽ in priuato, tñ in prelato ecclesie non, i
sm Bal. in. l. etiam. C. de fideius. in dubio, cessantibus cõiecturis. concludunt glo. et Bart. quod presumatur mutuũ, prout etiã tenet Ant. de bu. in. c. si cautio. de fide instr. Nec si pecunia data est ad numerum. iuxta glo. in. l. eius qui in prouincia. in ver. quas vero. j. eo. quã ibi not. Bar. et glo. in. l. de sponsaliorum. ff. deposi. alias presumeretur depositũ, sm Ange. Pau. de ca. et alios hic, et Ex. in. l. incendiũ. C. si certum petatur. Et ita teneas, quamuis Fulgo. et Ludoui. roma. hic teneant diuersam sententiam, quod non possit dici mutuum, quando non subsit causa: prout etiam tenet Joan. de imo. in. l. si fundum certo die. et in. l. a titio. ff. de verbo. obliga. sed responde prout diffuse per Alexã. de imo. hic: ad quẽ te remitto. Ad predicta facit, quod notabiliter dicit Bal. et quotidie allegatur in palatijs, in. l. generaliter. in. iij. col. C. de non nu. pecu. quod in dubio, potius presumitur fatuitas quam donatio: vel quodlibet aliud: sed contra istud dictum habes fortissimum tex. in. l. si testamẽto.

a ¶ Iuuenes. Adde Sal. in. l. puidendũ. C. de postu.

b ¶ Scholaris. adde Fe li. in. c. pastoralis. i. j. col. C. de offi. de lega.

c ¶ Testes. Adde felin. in rubric. de ma. et obe.

d ¶ An miles. Add Bal. in. l. cõstitutũ. ff. de test. mili.

e ¶ Canonici. Adde feli. in rub. de ma. et obe.

f ¶ Legẽtes. Adde felin. in rub. de maio. et obe. in ij. col. §. precedi etiam.

g ¶ Fuit licẽtiat[us]. Adde Lu. ro. cõs. cccxxxiij. incip. ites quo ad primũ articulũ in quo queritur.

h ¶ Doctor. Add Bal. in. l. athlete. ff. de excusa. tuto. Rap. ful. in. l. mulier. in. §. i. ff. ad treb. Jo. de lig. in. c. capitulum. de rescrip.

i ¶ An et qñ tacitũ. Add l. triticũ. ff. de verb. oblig.

§.j.ff.de fideius.vbi in dubio potius presumitur donatio ꝙ solu-
tio facta aīo gerendi negotiū,vel liberandi sociuz,de illo tex.per-
pendit solus Rapha.cu.ibi dicens,fortissimum esse text.contra
20 istud vulgare dictum.¶ † Adde pulchrū ꝛ notabilē text.in.c.cū
venissent.de insti.quez oēs canoniste ibi ad hoc notant,ꝙ verba
generalia ꝓlata ad cōplacentiā alicuius,nihil operantur,ꝛ nihil
disponunt:ꝛ ꝓpterea per illū text.dicit Lud.ro.in repe.rubri.ff.
de arbi.in.iij.col.alias de facto fuisse iudicatum:cum quidā ami-
cus dixit Alex.donas mihi istū librū:ꝛ ille respōdisset,nō tm̄ istū
librū:sed oēs res meas.ꝙ illa verba nihil disponerēt.de hoc ha-
bes gloss.in.l.ij.in ver.ipsi sunt.C.in quib.cau.colo.censi.lib.xj.et
notabiliter Ang.in.l.si cui.ff.de serui.titulo generali.ꝛ ad ista vi-
de oīno vnam pulchram qōnez,quam tangit Jo.fab.in.§.plane.
insti.de testa.subdit tm̄ Bar.ꝙ si talia verba proferantur a teste,
aliud esset:vt hic per eum.Subdit successiue Bar.singularem li-
21 mitationem ad regulam † ꝙ sufficit libellum presumptiue conclu
dere.l.omnes.§.lucius.vbi glos.et Barto.ff.que in frau.cre.dicit
singulariter Bar.istud esse verum,qn̄ talis presumptio resultat
22 facto tertij.† si autē resultat facto libellantis: opz ꝙ illa presum-
ptio expresse allegetur:al's succūberet,per tex.not.in.l.si.adulteriū.
cum incestu.§.idem pollioni.in ver.vtiqz si error allegetur.ff.ad le
jul.de adul.Pōdera tu,ꝙ ille tex.singularius ꝓbat ꝙ istud pro-
cedat nō solū in actore libellante:sed etiam in reo excipiente ꝛ se
defendente:qꝛ opz ꝙ alleget presumptionē resultantē facto suo.
Istam limitationē sequitur Anto.de but.in.c.si cautio.de fide in-
stru.ꝛ in.c.ij.de libel.obla.Jo.de imo.in.c.super hoc.in.ix.col.de
renū.Abb.Panor.in.c.afferte mihi gladiū de ꝓsum.Lud.ro.in
consi.lxxvij.incip.pater reuerende,qꝛ nuꝑ audiui ꝛc.¶ Pro ista
limitatione,adde quatuor optima similia.Primo adde id quod
a vult glo.sing.in cle.appellanti.a in verb.alias.de appel.ꝛ Barto.
in.l.j.ff.de excep.ꝙ licet notorium releuet ab onere probandi: dz
tamen allegari ꝛ proponi in iudicio:al's non releuat.¶ Secūdo
ꝛ notabilius adde illud quod volunt Bal.ꝛ Ange.in.l.super lon
gi.in.iij.col.ad fi.C.de prescrip.lon.temp.vbi per tex.dicti.§.idez
23 pollioni.dicūt esse tenendū fixum cordi:† ꝙ vbicūqz dicimus pre
sumi bonā fidez,debet intelligi dūmodo expresse allegetur ꝛ pro
ponatur in iudicio:ꝛ ideo debet esse cautus,qui se fundat ex pos
sessione longi tpis,ꝛ prescriptione:qꝛ lz presumatur ꝙ prescripse-
rit bona fide:tm̄ opz,ꝙ alleget bonā fidē:al's succūberet.Idez te-
net Bal.in.l.si quis ꝑ triginta.in.iij.colū.si de feu.fue.cōtro.inter
dn̄m ꝛ agna.nobiliter Bal.in.c.ꝑ tuas.in.ij.colū.de testi.Ange.
in.l.eū qui.§.fi.ff.de publi.Alexan.imo.in consi.ccxxxvj.incip.in
causa ꝛ lite vertente corā arbitris.in.iij.col.lib.ij.ꝛ plenius idem
in consil.lxix.lib.ij.incip.in causa ꝛ lite vertente inter romeum.in
iiij.col.¶ Tertio confirmo per aliud qd singulariter vult Bar.
in.l.rem alienaz.in.ij.col.de pigno.actio.vbi dicit,ꝙ in omnibus
casibus in quibus quis presumitur esse dn̄s:puta ex possessione
presumitur dominium.l.penul.vbi plene Bar.ff.de condi.instit.
24 glo.ꝛ doc.in.l.cum res.C.de proba.cum simi.† tamen opz ꝙ tale
dn̄ium presumptū allegetur,al's succumberet.Idē tenet Bal.in.l.
etiā.C.de excep.rei iudi.in.iij.col.Sali.in.l.certi.C.locati.Alexā.
in preallegato consi.ccxxxvj.ꝛ in cōsi.cclxxix.incip.in causa ꝛ lite
vertente inter Lancelotum.in.ij.col.lib.ij.¶ Quarto facit quod
25 not.vult Bal.in.l.quicunqz.in.j.col.C.de ser.fugi.† ꝙ lz in dubio
quis presumatur ignorare,per regulam.l.verius.ff.de proba.ta-
men opz ꝙ in iudicio expresse allegetur:al's succumberet.Et pre
dicta bene no.qꝛ in practica vtilia sunt.Intellige tamen sane istā
decisionē Bar.ꝓcedere,qn̄ narratio libelli,ꝛ conclusio esset incer
ta ꝛ nihil cōtineret de presumptione:secus si in narratione libelli
nihil diceretur sed in conclusione sic:qꝛ tota virtus consistit in con-
clusione.l.nō debet.vbi Bar.ꝛ Bal.ff.de dolo.Bar.in.l.aurelius.
§.fi.ff.de lib.lega.Bal.in.l.ij.in fi.C.de peti.heredi.Bal.in.l.nec
quicq̄.§.vbi decretum.in.xv.col.ff.de offi.ꝓcō.ꝛ lega.ꝛ in specie
declarat Ludo.ro.hic.Intellige ꝛ scđo doctrinā Bar.hic proce
26 dere dūmodo cōtra talē libellū exꝑsse opponatur a parte:† al's par
te nō opponēte ꝓcedit libellus incertus,ꝛ generalis,ꝛ obscurus.
l.j.in fi.C.de anna.excep.fm̄ Rapha.fulg.hic.¶ Glo.vlti.in ver.
bonitate,remouet vnū ꝯrium.nota diligenter istam glos.ꝛ teneas
27 cordi.† ꝙ lz in mutuo,debitor teneatur reddere in bonitate intrin-
seca:tamen si estimatio vini vel alterius rei fuerit mutata:puta
qꝛ decreuerit:non tenetur debitor soluere aliquam estimationem
nisi fuerit in mora.d.l.vinuz.§.eo.ꝛ pro hoc inferunt Bar.ꝛ doc.
ad monetaz mutuatam,que postea fuerit mutata quid reddi de-
beat,in quo cōis conclusio est,quā hic ponit Bar.ꝛ plenius in.l.
paulus.ff.de solu.in.ij.colū.iuncta limitatione Anto.de bu.in.c.
quāto.de iureiur.cū infinitis ꝯcor.quas vide hic recollectas per
28 do.Alex.† Quid aūt,si valor pecunie esset in totum mutatus.po
nit Bar.in.l.quod te.§.eo.ꝛ ibi dicā.ꝛ ex primo dicto bar.hic ha-
bes,per Canon.in.c.j.de deci.glos.in.c.ꝯquerente.in ver.solidos.
de offi.ordi.ꝛ.d.c.quanto.ꝛ plenius q̄ alibi legerim:ponit Albe.

¶ Gl.singu. in cle.appel lāti. Adde Jo.de imo. in.l.accusa.i xlvij.col.ff. de ꝟ.oblig. Barb.in.c. cū.R.cano nicus.in.ij. no.de offi.d leg.Barb.i c.si duob9.i ij.co.d app. Barb.in ru. de re.ecc.nō alie.in.iij.q. ꝑn.Phi.in c.ad hec.el j.in.iij.col.d appe.barb. ꝯsi.xxxv.in ci.sapiētes. scribit Pa- ralipomenō c.iiij.in.iij. volu.

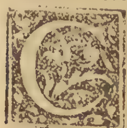
de rosa.hic.Quid aūt in vltima voluntate:poue,testator legauit
mihi centū ducatos:tpe testamēti ducati valebāt tantū,testator
superuixit mutatus est valor,vel ante vel post anteq̄ heres adi-
ret,cuius temporis estimatio attendi debeat.Breuiter dic,ꝙ at-
tendi debeat tempus cōditi testamēti.tex.habes notabilem in.l.
vxorem.§.testamēto.ꝛ ibi Bal.no.ff.de lega.iij.ꝛ ita per illū tex.
dicit Albe.hic:in.v.col.ꝛ Ludo.rom.hic,ꝛ Oldr.lau.in.ꝯsi.xiij.
ꝛ consi.xxxviij.ꝛ in cōsi.lxviij.vltra eos.pro ista decisione allego
glo.no.quā glo.bene signabis in.l.pe.in.ꝟ.cedit.ff.de fun.instru.
que singulariter tradit doctrinam in omni materia,ꝙ in legatis
vniuersalibus attendimus tempus mortis testatoris,in particu
29 laribus,tp̄s cōditi testamēti.† ¶ Quid autē in statutis,pone sta
tuto cauetur,ꝙ qui fecerit tale delictū puniatur in centū ducatos,
tpe cōditi statuti,ducatus valebat forte quinqz libras tpe com-
missi delicti:nūc valet sex libras:qd tp̄s spectabitur in cōdēnatiōe:
concludo breuiter,ꝙ attenditur tp̄s conditi statuti.Ita Joan.
an.in addi.Spe.in tit.de solu.§.nūc aliqua.circa fi.Guil.de cu.
ꝛ Bal.in.l.illud.ad finē.C.de sacrosan.eccle.ꝛ in.l.ij.C.cōia de le.
ꝛ.l.si,tibi pecuniam.§.eo.Confirmo,bonū est argu.de statutis ad
vltimas voluntates,ꝛ econtra.dicit Barto.in.l.j.C.de his quib.
vt indi.lz alibi dubitet qd Lud.ro.hic.sed ibi examinaui ꝛ tenui
ꝙ sic:sed sic est,ꝙ in vltimis voluntatibus attendimus tempus
conditi testamenti.per predicta ergo etiā in statutis idē dicemus
30 ꝙ attendimus tp̄s cōditi statuti.¶ † Extra glo.Bar.hic format
qōnē,de abbate q scholari reuerso a studio dedit fundum vt hic
ꝑ eū:ꝛ sequitur Ludo.roma.in consi.ccccxvij.incip.in ꝓposito casu
aduertendum in.j.col.Adde,ꝙ leges allegate per Bar.nō vidē
tur facere in ꝓposito,eo qꝛ loquūtur in vltimis volūtatibus in
quibus consuetudo ꝛ voluntas testatoris tm̄ attēditur:vt declarat
idē.ꝯ.indistincte:sed Bar.loquitur in contractu in quo attenditur vo
luntas vtriusqz.Et ꝓpterea cōclude in ecclesia ꝛ monasterio,ꝙ
res sit clara ꝛ expedita:qꝛ talis ecclesia nō potuit dare fundū ali
cui,nisi esset valēs doctor.per tex.in.c.relatū.de testa.l.iubemus.
C.de sacrosan.eccl.saltē ꝯcederetur ecclesie restitutio in integrum.
c.j.ꝛ per totū.de in integ.resti.fm̄ Cy.Albe.ꝛ Fulg.hic.In pri-
uato autē qui concessisset fundum si expressisset,vel aliter appa-
reret eum dedisse vt frueretur ꝓpter patrociniū illius,si erit dete
cta ignorantia,posset repetere.Al's q̄uis in aīo ꝛ in ꝓposito ha
buisset dandi illi ꝓpter aduocationē:tm̄ nō poterit repetere:ꝛ ita
doc.hic.ꝛ Albe.Jo.an.in.c.si.de etate ꝛ quali.ꝛ in addi.Spec.in
tit.de preben.super rubri.Nico.de neapo.in.l.nesennius.§.fin.ff.
de excu.tuto.Adde ꝙ peroptime dixit Jo.and.in addi.Spec.in
31 tit de instru.edi.§.nunc aliqua.in.x.col.† ꝙ si,executor testamenti
volens obedire testatori distribuit certā summā pecunie quaz de
dit scholari pauperi,si postea appareat nō esse talē sed esse disco-
lum ꝛ nō studiosum,potest qd dedit repetere.Et an ep̄s qui cōtu
lit beneficium redeunti a studio,putans ipsum sufficienter instru
ctum ꝛ doctū,cū nō sit,possit postea ei illud bn̄ficiū auferre.vide
per Jo.an.in addi.Spe.in tit.de preben.sup rubri.et in.c.de eta.
ꝛ quali.in nouella.per ista remanet ista lex vtiliter expedita.vide
tm̄ sequentē lecturā eiusdē legis:vbi quedā accuratius ꝛ diffusius
expediuntur. Jason Maynus iurisconsultus.

¶ Materiam huius legis ꝛ precipue principalem regulā istius
legis plenissime examinare intendo:quia talem regulam nullibi
bene discussam inuenio.

1 ☞ Sicut conditio expressa impedit ortum actionis,ita tacita
ꝛ ita par est virtus taciti ꝛ expressi.
2 Idem in die.
3 Idem in pacto.
4 Idem in substitione,sicut expressa facit cessare ius accrescendi,
ita ꝛ tacita.
5 Idem in alienatione expressa prohibita sicut tacita,habet locū
aut.res que.C.cōmunia de leg.
6 Clausule tacite,ita habēt actū modificare,sicut expresse.
7 Ea que tacite fiunt iuxta cōtractum informant illum.
8 Sicut pater potest expresse emancipare filium,quo ad vnū actū
ita tacite.
9 Expressa substitutio matrē excludit,non tacita.
Dispensationes sunt multum odiose,ꝛ restringibiles.
Nec in eis fit extensio.
10 Tacita repudiatio plus nocet,q̄ expressa.
11 Plus operatur cursus temporis,ꝙ renuntiatio.
12 Expressa prohibitio plus operatur q̄ tacita.
13 Clericus non pōt expresse renuntiare foro:lz tacite sic.
14 Quando res expresse legatur transit dominiū:lz secus si tacite.
15 Expressa trāslatio operatur ademptionem:secus in tacita.
16 Quinqz conclusiones,quando par est virtus taciti ꝛ expressi.
20 Limitationes ad regulam suprascriptam.
21 In mutuo quid restituendum sit.
23 Quando omissum habeatur pro omisso.

In vltimis

23 In vltimis voluntatibus, an requiratur expressio cause.
24 In traditione simplici, presumitur causa in dubio.
25 Quando presumptio resultat ex facto libellantis, vel facto rei ex/cipientis, necesse est q expresse allegetur.
26 In libello qn quis teneatur exprimere, ex qua causa tenetur.
27 Idem in bona fide, que presumitur necesse, q allegetur.
28 Idem si ex possessione presumitur dominium.
29 Idem in ignorantia.
30 Idem in dominio.
31 Idē q quis presumit viuere vsq ad centū annos, opz q allegetur.
32 Libellus incertus z generalis pcedit parte nō opponente.
36 Quando in omni materia senior preferatur iuniori.
37 Idem in doctore.
38 Idem in magistris.
39 Idem in clauibus castri, que reponuntur penes seniorem.
40 Idem in fratribus, vt penes seniorem reponantur claues.
41 Idem in instrumentis z libris rationum.
42 Idem in statutis requirentibus consensum agnatorum.
43 Idem vt maior seruiat minori.
44 Seniores presumuntur meliores iuuenibus.
45 Plus valet vmbra senis, q eloquentia vel gladius iuuenis.

Um quid. Adde ad hanc regulam huius tex. vcz q par est virtus taciti
1 z expressi. viij. ¶ † Primo q sicut conditio expressa impedit ortum actionis z obligationis. l. cedere diez. ff. de verb. sig. Idem est in conditione tacita. gl. in. l. item q2. in ver/bo, male petitur. ff. de pact. quā Albe. de rosa. ibi dicit esse singu. z nō reperiri alibi. Et q sit singularis dicit Bal. in. c. significasti. de elec. Nico. de neapo. in. l. plane. in prin. de lega. j. Io. de imo. in l. iij. eo. ti. z habes glo. consociā in. l. ij. §. creditum. in ver. post nup.
2 §. eo. z ibi ad hoc no. Roma. ¶ † Scdo adde, q sicut dies expres
a se interpellat[a] z constituit in mora. l. magnam. C. de contra. z com mit. stipu. ita z tacita. l. ij. in fin. C. de iure emphi. glo. in. l. si mora. z ibi Imo. z Moder. notant. ff. solu. ma. gl. in. l. iij. §. nunc de offi/
3 cio. In gl. j. z ibi Ang. no. ff. de eo qd cer. loco. ¶ † Tertio adde, q
b queadmodū ex pacto expresso apposito iuxta 2ctum, orit actio[b] prescriptis verbis. l. iurisgentiū. §. quinimo. ff. de pac. l. in bonefi/dei. C. eo. idem etiam est ex tacito pacto. tex. in. l. hereditatem. in ver. prescriptis ver bis. quē ad hoc ibi no. Imo. z Ludo. ff. de do/
4 na. Areti. in. l. j. in prin. in. vj. col. de verb. oblig. ¶ Quarto adde qd sicut expressa substitutio facit cessare ius accrescendi. l. ij. §. si duo. ff. de bo. pos. fm tabu. ita tacita vt pbat tex. melior de iure in l. fina. in ver. partem. C. de heredi. insti. z ibi Bal. xxxiij. q. z ibi. d. Alex. in. fi. ad hoc notant. z est glo. fi. iuncto tex. in. l. fi. C. de insti. z
5 substi. z ibi Bal. in. ij. col. ad hoc not. ¶ † Quinto adde, q dispo/sitio aut. res que. C. cōia de lega. loquens in tacita phibitione de alienando, habet locū etiā qn testator expresse phibuisset aliena/tionē, fm Bart. z alios in. l. filiusfamilias. §. diui. in. ij. q. de lega. j. Py. z Bal. z Sali. in. l. voluntas. C. de fideicō. per tex. in. l. filia. in prin. z in. l. mulier. §. penul. ff. ad treb. Item quia dispositio aut. res que continet, causam fauorabilem: ergo debet extendi per do ctrinam Bar. in. l. si constante. in prin. in. ix. q. prime partis. ff. sol. ma. cū simi. Ego tn alias in consulendo in ciuitate Bononie attē taui 2rium: motus pluribus fundamentis, precipue q2 fortior est expressa prohibitio testatoris, q sit tacita: ergo non est licita extē/sio de minori ad maius: probo assumptum, nā expssa phibitio te statoris reddit alienationē ipso iure nullam, z alienantē tanq in/dignum repellit a reuocatione: secus est in tacita. glo. est not. in. l. cū pater. §. libertis. in glo. j. z ibi Bar. z doc. de leg. ij. not. in. l. ser uo legato. in prin. de leg. j. Secundo mouebar, nā fortior est phi/bitio de non alienando, que fit per viā vltime voluntatis, quā illa que fit per viam cōtractus: istud assumptū pbat duplr: nā prima phibitio impedit trāslatione dnij: secus in scda, vt per glo. z doc. in. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. obliga. z in. l. ea lege. C. de 2di. ob cau. Tertio res subiecte restitutioni per viam vltime volun/tatis effectualiter alienari nō possunt. l. ij. §. pe. C. cōia de lega. ha betur in. l. marcellus. §. res que. ff. ad trebellia. z tn res subiecte re/stitutioni per viam contractus. bene alienari possunt. l. z si dotis. vbi Bar. z doc. C. de iure dot. no. Ange. in. l. si socius. p illuz text. §. eo. modo: ego habeo, q res expresse phibite alienari per viā con tractus tali phibitiōe que impediat trāslationē dominij, nō pōt alienari, etiā in causa dotis: z sic nō habet locū tunc aut. res que, vt est gl. approbata in. l. nulla. z ibi Cy. z Bal. C. de iur. do. Mo/der. in. d. §. diui. ergo multominus pcedet dicta aut. res que. qn testator expresse phibuit alienationem: nec aliquid faciunt leges allegate per Bar. z doct. q2 loquunt in prohibitione tacita: z istā opi. tenet Bal. licet alia ratione moueatur, que non multū vrget in. c. j. §. donari. quali. olim feu. pos. alie. Plura alia ad hoc cōfir/
6 mandum posui in dicto cōsilio que ponā in. d. §. diui. ¶ † Sexto principaliter ad istam regulam adde, q clausule tacite ita habēt actū modificare, sicut expresse. Ita no. Bal. in. l. stipulatio. §. ha/
7 bet. ff. de ope. no. nuntia. ¶ † Septimo adde, q etiam in ea que tacite fiunt iuxta contractum, informant illum: vt no. in. l. si oleū. ff. de dolo. fm Bal. in. l. j. in. v. col. C. de cōue. fis. debi. li. x. ¶ Octa
8 uo adde † q sicut pater potest expresse emācipare filium ad vnū actum tm, fm Bar. in. l. j. §. in filij. ff. ad trebel. cum concor. ibi si/gnatis. Ita etiam tacite, fm Oldra. in consi. xxvj. incip. pater con sensit filie. Ioan. andr. in addi. Specu. in titu. de instru. edi. §. por
9 ro. versi. quid si filiusfamilias. † Nunc contra regulam predictā opponitur. nam expressa substitutio pupillaris matrez excludit. l. papinianus. §. sed nec impuberis. de inoffi. testam. c. si pater. de testa. in. vj. tacita autem, eam nō excludit. l. precibus. fm cōmunē intellectum. C. de impube. et alijs substi. l. fi. C. de insti. et substi. er/go non est verū, q sit par virtus taciti z expressi. Rndet Barto. a in. l. centurio. in. ij. col. ff. de vulga. z pupilla. z in. l. si quis stipula tus sit stichum. ad fi. prin. ff. de verb. oblig. q tacitum nō semper operatur idem qd expressum, quod nihil est. Aliter respondent Albe. hic. in. ij. co. Alex. z Bal. in. d. l. centurio. in pe. col. Salice. in. d. l. precibus. Tamē aliter responde quod lex dispensat contra regulas iuris, z in preiudicium matris, q pater possit facere testa/mentum pro filio pupillo, z substituere ei quēcūq extraneū z ex/cludere matrem, non solum a luctuosa hereditate filij: sed etiam a legitima. d. §. sed nec impuberis. q non posset facere ipse filius
c si testaret. sed dispēsationes[c] sunt multum odiose z restringende, pcipue qn respiciūt preiudiciuz tertij. c. j. in fi. de fil. presby. in. vj. glo. in. c. ordinarij. de offi. ordi. in. vj. adeo, q in dispensationibus
d etiaz ex maioritate rationis, non fit extensio[d] Ita Cano. in. c. po/stulasti. de rescrip. do. Abb. in. c. ad aures. eo. tit. vnde ibi nō ad/mittuntur coniecture z presumptiones: z ideo ibi tacita substitu tio non habet effectum: z sic ex istis limita suprascriptā regulam nō pcedere in dispensationibus: q2 odiose sunt, z tangunt preiu/
10 diciū tertij. ¶ † Secūdo contra suprascriptaz regulā opp. nā in/uenio, q tacitū plus nocet q expressum: patet, q2 tacita repudia tio que inducitur per lapsum tēporis, plus nocet q expressa. ita no. Bal. in. l. iij. in. j. no. C. de iur. z fac. igno. Istud cōfirmo dupli citer. nā filius suus abstinere ab hereditate patris potest, z intra triennium suam abstensionē reuocare. l. fi. C. de repu. here. l. si qs suus. ff. de iure delibe. z tamen si tacite, per lapsum tpis. secus est glo. in. l. ij. in. ij. solu. C. de iur. z fac. igno. Bar. in. l. iij. eo. tit. expsse Bal. z Pau. de ca. in. d. l. si qs suus. Pau. de ca. z Alex. in. d. l. fin. c ¶ Secundo confirmatur. nam si est delata hereditas filiofami lias: z causa expresse repudiet, non nocet patri. l. fi. an prin. z. §. pe nul. C. de bo. que libe. z tamē si excludatur tacite lapsu temporis preiudicat patri. l. fina. ff. quis ordo in bon. pos. ser. l. j. vbi gloss. z doc. C. qui admit. Barto. in. l. is qui heres. §. neq filius. ff. de ac/quir. heredi. in. l. seruus. §. fina. ff. de bo. pos. Et propterea Bald. in. l. centurio. in. ij. co. ff. de vulg. et pupil. z ibi expressius Imo. in. ix. col. dicunt, q regula huius tex. non procedit, quādo agitur de
11 excludendo quem ab hereditate. ¶ † Confirmantur predicta, q2 plus operat cursus tēporis, q renuntiatio. l. facta. §. si. quis bo/norū. ff. ad trebel. q2 tempus excludit, exclusione legali. Item q2 quedam, perdunt negligētia, que non perdunt expresso cōsensu, l. cū filius. §. in hac. ff. de verb. oblig. not. in. l. aduersus. C. de vsur. Item renūtiatio excludit personam a iure, sine preiudicio tertij, sed prescriptio z negligētia excludit ius a personis omnib[9], z est
12 in rem: ita pulchre Bald. in. l. j. in. xvij. oppo. C. qui admit. † Et contra inuenio qd expressa phibitio plus nocet, q tacita que in/ducitur per lapsum temporis. nam si filius excludatur lapsu tē/poris, solū excluditur a primo capite: z potest venire ex alijs duo bus capitibus. l. j. §. sed videndū. ff. de succes. edic. z tamen si sim/ d pliciter repudiat, excluditur ab omnibus capitibus, glo. est no. in dicto. §. sed videndum. in verb. succedat. quam ad hoc reputat singu. Paul. de ca. in. l. iij. in fi. C. de iur. z fac. ignorā. z. l. j. in. v. col. C. qui admit. vbi per illaz glo. in specie notat, q expssa repu/diatio plus operat q tacita: cum excludat ab omni capite: eo q2 habet volūtatē verā. Similiter p additionē vulgariter substituti tollitur suitas, fm magis cōem sniam. l. si filius heres. vbi Car. z doct. ff. de libe. z posthu. bar. in. l. si filius qui patri. ff. de vulg. z pupil. et tamen tacita vulgaris non tollit suitatem. l. si filius qui se paterna. z. l. iulianus. ff. de acquir. here. no. Bar. in. l. gallus. §. z quid si tantū. ff. de libe. z posthu. Bal. in. l. iij. C. de heredi. instit. Item expressa conditio in vltimis volūtatibus, impedit trāsmis/sionē. l. j. §. finautem aliquid sub conditione. C. de cadu. tol. secus est in tacita. l. cōditiones extrinsecus. ff. de cōdi. z demō. glo. in. l. itē q2. in ver. male petitur. ff. de pac. etiā si sit cōditio tacita legis subrogata in locū conditionis expresse apposite a testatore. l. que sub cōditione. §. fina. z ibi glo. z clare Barto. ff. de cōdi. instit. de quo tex. facit festum Are. in. l. iij. de lega. j. Item, per pactum nu dum expressum, pignus ipso iure tollitur. l. maior. C. de pignori. secus est in pacto tacito. l. si tibi. §. de pignor. z ibi glo. z docto. ff.

a ¶ Interpel lat. adde bar to. in. l. tra/iectitie. i. §. de illo. ff. de act. z oblig. Car. zab. in c. p. z. g. i. v. col. de offic. deleg. idem Car. in. c. po tuit. de loca.

b ¶ Oritur actio. Add Bart. in. l. si qs p eo. ff. de fideiusso. Salice. in. l. legem. C. de pac. Fre. in c. sūt nōnul/li. ij. q. ij. do/cto. in titu. j. de pac.

c ¶ Dispēsa/tiones. Adde Ant. de bu. in. c. cū i cun ctis. in. §. cū vero. de ele. Car. zaba. i c. q2 circa. de 2san. et affi. Alexan. de imola consi. xxxix. incip. visostatuto. in. iij. volu. idem Alex. 2si. cxxij. ici. ponderato. in vlti. co. in eo. volu.

d ¶ Nō fit ex tēsio. Add Abb. i. c. at si clerici. i. §. de adulterijs de iudi. i. v. col. Pet. de anc. 2si. xvj. inc. dñs arr. in vlti. col.

13 de pac.z.l.ij.in verb.exceptio.C.de remis.pig.¶ †Sexto contra
a istam regulam facit.nã clericus[a] nõ potest expresse renuntiare fo
ro.c.si diligenti.de foro cõpe.sed bene tacite.s.cõtrahẽdo z delin
quendo.c.romana.§.contrahẽtes.de foro cõpe.in.vj.doc.in.d.c.
si diligenti.¶ Septimo qz in ꝓrogatione expressa clerici, requi
ritur licẽtia sui epi.c.significasti.de fo.cõpe.nõ sic in tacita:vt no.
in.c.dilecti.vbi Inno.z doc.eo.titu.z expresse Pau.de cast.in.l.
14 j.ff.si quis in ius voc.nõ ierit.¶ †Octauo in cõtrariũ facit.nam
quando res expresse legatur,trãsit dñium ipso iure in legatariũ.
l.a titio.in fi.ff.de fur.l.si tibi homo.§.cũ seruus.ff.de lega.j.secus
qñ tacite.l.emptor.§.ancilla.cum glo.z ibi Barto.ff.de rei vend.
Bar.in.l.seruum filij.§.fi.ff.de lega.j.¶ Nono tacita distributio
partis non sufficit vt aliqui dicantur disiuncti re:sed requritur
expressa.l.si duobus.§.fi.z ibi Bal.z Moder.ff.de leg.j.Bar.in
l.legata inutiliter.§.fi.eo.titu.ergo non est par virtus taciti z ex
15 pressi.¶ †Decimo in vltimis voluntatibus expressa translatio
lz inutilis operatur ademptionem.l.plane.in prin.ff.de leg.j.sec[9]
in tacita.l.si iure.z ibi Bar.ff.de lega.iij.¶ Undecimo,quando
legata tacite repetuntur a substitutis intelliguntur sub eadẽ die
vel cõditione.l.cuz pater.§.ab instituto.ff.de lega.ij.z tñ secus est
qñ expresse repetuntur a substitutis.l.si cui seruum.§.j.z ibi gl.et
doc.ff.de leg.j.¶ Duodecimo in ꝯtrium facit qd vult Bart.in.l.
16 si quis stipulatus sit stichũ.ad fi.prin.ff.de ver.obli.¶ †Et ideo
pro solutione capias quinqz cõclusiones.¶ Prima est q in his
que veniũt tacite ex natura cõtractus:tũc bene par est virtus ta
citi z expressi:ita loquitur ista lex.vt vult Bar.in.iiij.no.in.ij.col.
in eius distinctiõe.Ratio,qz si exprimeret certe exprimeret illud
qd tacite oĩno inerat ex natura ipsius cõtractus:vnde expressio
nihil plus operaret.l.iij.de leg.j.l.nõ recte.C.de fideius.ideo tunc
par est virtus taciti z expressi.z istud est qd vult dicere iuriscon
sultus hic.in verbo,nã in contrahẽdo.z ita ꝓprie loquit text.in.l.
hereditatẽ.ff.de dona.iuncta.l.si quis seruũ.§.fi.cũ.l.seq.de le.ij.
¶ Scda ꝯclusio est q qñ tacitũ cantat mediante prescriptione:
z sic mediãte exclusione legali:tunc operatur plusq expressum,
ꝓpter adminiculũ legis.vt est glo.in.l.sed si inter me.in princi.ff.
de ser.vrb.predio.declarat Bal.in.l.j.in.xxvij.oppo.C.q admit.
facit.l.aduersus.cũ glos.C.de vsur.iũcta.l.preses.C.de trãsac.ad
idem facit.c.de quarta.de prescrip.iuncto.c.ij.de dona.ita loquũ
17 tur q dixi.s.de filiofa.cui delata est hereditas.¶ †Tertia cõclu
sio quantum ad vitiandum actũ,nõ tantũ operat tacitũ sicut ex
pressum.nã error expressus vitiat,nõ ita tacitus.l.z ex diuerso.§.
si in iudicio.z ibi glo.z Moder.ff.solu.ma.l.expressa.z.l.actus le
gitimi.ff.de reg.iur.facit qd in ꝓposito dicit Bal.in.l.eleganter.
§.si quis post.in.v.col.ff.de ꝯdi inde.vbi dicit q par est virtus ta
citi z expressi.quo ad hoc vt actus valeret,non quo ad hoc vt sit
nullus.l.si quis legatũ.ff.de fal.z p hoc reddit dubia regula quã
tradit Bar.in.l.demonstratio falsa.in prin.in.vij.conclu.ff.de cõ
di.z demonst.vbi dicit q inepta expressio minus vitiat,q tacita.
18 ¶ †Quarta cõclusio,actus z volũtas taciti,non sic late sunt in
terpretandi,sicut expressi fm Pau.de ca.in consi.xxv.quod inci
pit:visa appellatione.in.iiij.col.Adde tex.not.in.l.fin.in princi.in
19 ver.recepisse,z qd ibi Bar.de leg.ij.¶ †Quinta cõclusio,multa
tolerant vt possint fieri tacite,que nõ possunt fieri expresse:patet
in iuramento calũnie q nõ põt expresse remitti.l.ij.§.sed qz vere
mur.C.de iura.calũ.nec valeret cõsuetudo contrariũ disponens
c.ceterũ.de iura.calũ.Et tamẽ potest tacite remitti.c.j.z ibi gloss.
de iura.calũ.in.vj.glo.z Barto.in.d.§.sed qz veremur.z glo.in.c.
tuis.de testi.ad idem facit.l.filiusfamilias.§.veterani.z ibi Bar.
no.ff.de procu.glo.no.xj.q.iij.in.c.inclyta.z glos.in.c.si forte.in ℣.
euidentem.de elec.in.vj.ponũt doct.in.c.cũ tẽpore.de arbi.Hinc
est q si clericus vult expresse ꝓrogare iurisditionẽ epi non sui,re
quiritur licentia sui diocesani.c.significasti.de foro cõpe.secus est
in tacita prorogatione,que inducitur contrahendo vel delinquẽ
do.c.dilecti.vbi doc.eo.titu.Pau.de ca.in.l.j.ff.si quis in ius vo.
non ierit.gl.in.d.c.inclyta.z glo.z doc.in.d.c.si diligenti.de foro
cõpe.Itẽ predicta oĩa intellige nisi tacitũ z expressum cõcurrant
tunc non est par virtus;imo expressum facit tũc cessare tacitũ.l.
cũ ex filio.§.filio.z ibi Bar.no.ff.de vulga.z pupil.z ista est ratio
quare substitutus prefertur coniuncto.l.ij.§.si duo.ff.de bo.pos.
20 fm tabu.l.j.§.pro secundo.C.de cadu.tollen.¶ †Ultimo vt nihil
omittat:adde ad istã regulaz q par est virtus taciti z expressi:li
mitant Imo.z do.Alex.in.l.ex facto.§.si quis rogatus.in.ix.col.
ff.ad treb.qñ tacitum procedit fm regulas iuris cõis:secus si cõ
tra:vt ibi per eos.¶ Item noto ex ista lege q in mutuo semper
intelligitur tacite agi inter partes quod restitutio fiat in eadem
qualitate z bonitate:concordat.l.ij.§.j.ff.de actio.z obli.z institu.
quib.mod.re cõtrahi.obli.in prin.z.l.res in dotẽ.ff.de iure do.ra
tionem assigna:vt per roma.hic:z ante eum Bal.in penul.colũ.
21 Quid †autem si expresse esset actum,q restitutio fieret in eodem
genere,sed nõ in eadem bonitate:imo in deteriori:vtputa,si esset
actum,q pro vino veteri reddatur nouum.z sic deterius nunqd
esset mutuũ.Rapha.fulgo.in.l.ij.in prin.in.iiij.colũ.s.eo.tenet,q
nõ:quia omitteretur illud qd est substãtiale mutui,per iura supe
rius allegata:sed ea que sunt de substantia cõtractus,nõ possunt
immutari:z si immutent,alterant ipsum ꝯctum.l.ij.ff.de vsufruc.
earũ rerũ que vsu cõsumuntur.naturalia vero ꝯct[9] bene possunt
immutari.l.j.§.si cõuenerit.ff.deposi.relinquit tamẽ sup hoc co
gitandũ.Istã opi.Fulgo.refert Roma.in.l.ij.in prin.in.v.col.et
eã tenet z dicit,q tunc erit cõtractus inoĩatus.Cõtrarium tenet
Pau.de ca.hic:in.j.col.qz istud,qd restitutio fiat in eadẽ bonita
te,nõ est de substãtia mutui,sed est de naturali:ideo põt p pactuz
immutari:z tñ erit mutuũ.nã de substãtia mutui est,q restitutio
fiat in eodez genere,et istud non posset immutari per pactum:vt
hic per euz.Adde q istã opi.tenet Barto.hic:si bene inspexeris.
in.j.colũ.dũ allegat.l.firmio.§.fi.ff.qñ dies leg.ce.z sequunt Fulg.
Lud z Moder.hic.Item,qd sit de natura mutui,tenet Bar.hic
in.ij.no.z etiã in.ij.col.in distinctiõe.Sed tu ꝯcorda istas opin.q
aut est actum inter partes expresse de mutuo celebrando:z tunc
erit mutuũ z pactũ de reddẽdo deterius,cũ sit super naturalibus
mutui:vt predixi:z ptz ex doctrina glo.in.l.pacta cõuẽta.in pnc.
ff.de cõtrahen.emp.z Bal.in.l.ad exactionem.C.de do.ꝓmis.nõ
alterabit ipsum ꝯctum.l.in emptionibus.ff.de pac.q̃uis per pa
ctum egrediat naturã mutui:prout in simili dicit iurisconsultus
in.l.lucius.z.l.die spõsaliorũ.§.j.ff.deposi.aut nõ est actum inter
partes,vt sit mutuũ:sed z simplr fuit dictũ,q caperet vinũ vetus
z redderet nouũ:tunc crederẽ,q esset cõtract[9] innoĩatus,z oria
tur actio prescriptis verbis:ita procedit prima opi.Istud ꝓbat
dupliciter.Primo,p regulam q quotiescunqz cõuẽtio nõ trãsit
in specificaz formã cõtractus noĩati.tũc censet ꝯctus innoĩatus.
vt.l.j.z tribus sequentibus.z.l.si gratuitã.in pri.ff.de ꝓscrip.ver.
Scdo z melius ꝓbatur,per casum in.l.titius.in fi.z ibi glos.ff.de
prescrip.ver.põderando rõnem ibi assignatã in tex.ibi eñ ꝓbat,
q qñ dat pecunia simplr,z agit vt min[9] reddat,nõ est creditum,
sed ꝯctus innoĩatus,qz excedit ius z naturam crediti:vt ibi dicit
tex.z pondera q in illo tex.probat plus,q etiam qñ illud minus
reddi,esset solum in potentia.qz posset cõtingere:facit vt non sit
mutuum,quãtomagis vbi est in actu vt in proposito nostro.vide
in simili tex.in.l.cũ manumissa.§.fi.ff.de cõtrahẽ.emp.Huic conclu
sioni videtur fortiter obstare tex.in.l.rogasti.§.si tibi.j.eod.Sed
responde triplr.Primo qz tex.ibi nõ dicit q sit mutuũ:sed ista so
lutio non est tuta;qz:lex debet intelligi fm naturã tituli sub quo
situata est.l.imperatores.ff.de in diẽ adiec.¶ Scdo responde,q
ille tex.loquit qñ expresse fuit datum ex casu mutui:vt ibidem pre
supponunt glo.z doct.z suadet natura tituli:z expresse dicit glo.
in.l.si tibi decem.in prin.in glo.j.ff.de pac.¶ Tertio z notabilius
rñde,q ibi nõ dubitatur de titulo ꝯtractus.s.quis ꝯtract[9] sit:vt
dubitat in.d.l.titius.sed dubium illius text.est,de qualitate obli
gationis:an obligatio in mutuo possit ꝯtrahi in min[9] aut plus
q sit datum.¶ Ultimo circa finale notabile Bar.adde quod no.
22 Ange.in.l.predijs.per illũ tex.C.de euic.¶ †Glo.in ver.pro cau
to.dum Bar.ponit,qñ omissum habeatur p expresso Cõtra pri
mum membrum sue distinctionis tria vident obstare.¶ Primo
text.in.l.quidam cum filium.ff.de heredi.insti.vbi in vltimis vo
luntatibus,tacitum non habetur pro expresso:sed per illũ tex.li
mita istã materiã:vt dicunt Bal.z Imo.ibi.Imo.z Rapha.cu.
in.l.si res obligata.in prin.de leg.j.do.Alex.in.l.iij.ad fin.C.de li
be.prete.q attendat tacita voluntas testatoris:verum est quan
do transiuit ad aliquã dispositionez.als secus:vt ibi est tex.Hinc
dicit Bal.in.l.eũ virum.in vlti.col.C.de fideius.consyderari men
tem testatoris:est verum,si verbis aut factis adheret.¶ Secun
do obstat tex.in.l.si alij.ad fi.in ratione sui.ff.de vsufru.leg.quem
reputat singu.Bald.in.c.secundo requiris.in.j.col.de appel.nec
videtur tuta solutio cõmunis gl.z Bar.ibi:z Bar.in.l.in ambi
guo.per illũ tex.ff.de re.dub.qz obstat ratio in qua se fundat text.
Item qz illo modo esset de indubitabili.¶ Tertio obstat text.in
l.si quis in fundi vocabulo.in prin.de lega.j.iuncta glo.ibi cõmu
niter approbata,que extẽdit illum text.vt procedat etiam quãdo
constat clare de voluntate testatoris:z de illo tex.oppo.Fulg.hic
z relinquit cogitandũ:sed ad illũ text.est glo.in.l.semper in stipu
lationibus de regu.iur.q attenditur voluntas testatoris.verum
23 est,nisi sit expressa per verba penitus incongrua z inepta.†Sed
tu caue,qz ex quo in vltimis voluntatibus non requiritur de ne
cessitate expressio:ergo videt q si exprimat z inepte,q nõ debeat
vitiari,per regulam.l.vnice.in princi.cum simi.C.de rei vxo.act.
Confirmatur per regulam quã tradidit Bart.z superius tetigi
in.l.demõstratio falsa.in prin.in.vij.q.ff.de cond.z demõ.vbi te
net,q minus vitiat inepta expressio:q omisso per.d.l.vnicam.in
prin.Item inquãtum glo.z doct.examinant illã qõnem,si simplr
dico,tolle pecuniã,quis cõtractus censeat,vltra tradita p alios z
ea que als dixi.Adde,qd ista glo.facit pro doctrina Bald.in.c.
si is qui.

a ¶ Nã clericus. Adde tex.z ibi docto.i.c.significasti.d fo.compe.

fi is, qui de elec. post Arch. lxiij. dist. in c. nore. ⁊ idem Bal. in c. si
24 qui de manso. in vij. col. de contro. inuesti. † vbi dicit, quod in tradi-
tione simplici in dubio presumitur causa: secus in promissione. l.
ij. §. circa. cum glo. ff. de excep. doli. Ratio differentie est secundum eum: quia
in promittendo quilibet est facilis: sed non sic in dando seu in traden-
do. Confirmat, quia in traditione sufficit causa vera vel presumptiua.
vt est glo. in l. nunquam nuda. ff. de acquir. re. do. ⁊ in §. per traditio-
nem. instit. de rerum diui. sed in promissione requiritur causa vera et
non putatiua, secundum Bal. in c. si. in viij. col. de consue. per ter. in l. si. ff.
de consti. pecu. Sed ista glo. ⁊ ista doctri. Bal. videntur confundi per
ter. in d. l. nunquam nuda. quia alias illa lex nunquam procederet: ⁊ quamuis de
illa doctrina Bal. Ful. ⁊ Lud. hic non faciant mentionem: tamen
reprehendunt istam glo. per l. nunquam nuda. Ita etiam reprehendit
Imo. in l. titio. ⁊ in l. si fundum certa die. de ver. obli. Sed respon-
de considerando an interuenerit actus numerationis vel non: vt
prosequitur Alex. hic. Item ad istam materiam adde illud quod dicit
Bal. in l. generaliter. in iij. col. C. de non nume. pecu. quod potius de-
beat presumi stultitia quam donatio. In contrarium tamen videtur stringere
ter. in l. si testamento. §. j. in ver. conditione cessante. ⁊ ibi Cu. ff. de fi-
deius. vbi poterat capi presumptio quod soluisset pro parte cohere-
dis, animo gerendi eius negotium: ⁊ tamen ibi capitur presumptio do-
nationis nisi dixeris quod ille ter. loquitur in casu claro quando soluit scien-
25 ter totum nomine suo proprio. ¶ † Successiue signa diligenter doctri-
nam Bar. que est vtilis in practica, quod quando presumptio resultat ex
facto ipsius libellantis, vel ex facto rei excipientis est necesse quod
eam expresse allegeret: alias succumberet, per l. si adulterium cum ince
stu. §. idem pollioni. in ver. si vtique error allegatur. ff. de adulte. secus
quando resultat facto tertij. Idem tenet do. Anto. de but. in c. si
cautio. de fid. instr. ⁊ in c. ij. in vj. col. de libel. obl. ⁊ plenius Imo.
in c. super hoc. in viij. col. de renun. do. Abb. in c. ij. de presump.
Ange. in l. omnes. §. lucius. ff. de his que in frau. cre. Lud. rom.
in consil. lxxvij. quod incipit: pater reuerende. ¶ Adde quod contrarium
tenet Ray. de forli. hic per regulam. l. si quis intentione ambigua.
ff. de iudi. ⁊ l. inter stipulantem. §. j. de verb. oblig. ¶ Adde etiam
quod Rapha. cu. in d. l. si adulterium. in prin. dicit istud non esse
de mente illius legis: quia dum dicit vtique si error allegetur: vult di-
cere. i. si fuit in errore. nam si fuit sciens tunc error sexus, vel cor-
rectio eum non excusaret. ¶ Tu posses aliter respondere ad illum
ter. quod ibi quia dabat operam rei illicite: ideo grauatur in allegatio-
ne presumptionis. Item contra Barto. facit. c. afferte. ⁊ ibi vide
Abb. de presum. sed sustinendo doctrinam Bar. communiter approbatam,
pondera quod ter. in d. §. idem pollioni. proprie loquitur in excipiente
⁊ se defendente: fortius ergo debet procedere in actore libellante
iuxta regulam. c. fauorabiliores. de reg. iur. cum simi. Secundo considere-
ra, quod ille ter. loquitur conditionaliter, vtique si error allegatur. Sed quando
ter. loquitur conditionaliter, illa conditio importat grauem solennitatem
que omitti non potest secundum Bal. in auth. matri ⁊ auie. in j. co. in fi. C. quando
mulier tute. offi. fungi potest. per tex. no. in l. pretor. in princ. ff. de
colla. bo. sequitur Fran. are. in c. in causis. in iiij. col. de testi. ¶ Ter-
tio adde rationem, quia cum in casu Barto. verba possint continere
contractum mutui. Item depositi. Item commodati, succedit do
ctri. gl. approbate in l. j. in prin. in glo. magna. circa medium. ff. de
26 eden. † quod quando ex pluribus causis etiam ad idem tendentibus, posset
constare mihi rem deberi, teneor vnam in specie exprimere: vt
reus possit deliberare an cedat vel contendat. ¶ Quarto adde quod
voluit Bal. ⁊ Ang. in l. super longi. in iij. co. ad fi. C. de prescri. lon.
tempo. vbi per illum. §. idem pollioni. dicunt esse tenendum firmiter
27 cordi: † quod vbicunque dicimus presumi bonam fidem, intelligitur si eam
expresse alleget. vnde secundum eum cautus esse debet qui se fundat su-
per prescriptione: vt semper alleget bonam fidem: dato quod sit in ca-
su vbi presumitur. Idem tenet Bal. in c. si quis per triginta. in iij. colum.
si de feu. fue. contro. inter quod agna. ⁊ no. Bal. in c. per tuas. in iij.
col. ad fi. de testi. Ange. in l. eum qui. in §. fi. de publi. Alexan. consil.
ccxxxvj. quod incipit: in causa ⁊ lite vertente coram arbitris. in iij.
col. lib. ij. ⁊ plenius in consi. lxix. lib. iij. quod incipit: in causa ⁊ lite
28 vertente inter Romeum. in iiij. col. ¶ † Quinto adde quod signan-
ter tenet Bar. in l. rem alienam. in ij. col. ff. de pigno. actio. quod ex pos-
sessione nunquam presumitur dominium, nisi alleget ista presumptio a par-
te, ⁊ idem tenet Bal. in l. etiam. in ij. col. de execu. rei iud. Sali. in
l. certi. C. loca. do. Alexan. in d. consi. ccxxxvj. ⁊ in consi. cclxxix. quod
incipit: in causa ⁊ lite vertente inter Lancelotum. in ij. colum. in ij.
29 volu. ¶ † Sexto adde illud quod tenet Bald. in l. quicunque. in j.
colum. C. de ser. fugit. quod licet in dubio presumatur ignorantia. l. ve-
rius. ff. de pbat. tamen oportet quod allegetur per dictum. §. idem pollioni.
¶ Septimo adde glo. in l. certum. in princ. in ver. confessus. ⁊ ibi
30 Barto. ff. de confes. † que vult quod licet olim dominus, nunc presumatur
esse dominus. l. siue possidetis. C. de proba. tamen requiritur quod ille qui fuit
olim dominus, alleget se de presenti dominum: nec sufficeret allegare simpli-
citer dominium de preterito. sequitur Bal. in l. edita in ij. col. C. de eden.
do. Alex. in l. si minorem. ad fi. C. de resti. mi. De huiusmodi tamen vltimi
veritate: vide do. Anto. de bu. ⁊ Imo. in c. preterea. el. ij. de transla.
31 vbi per illum text. videtur tenere contrarium. ¶ † Octauo adde, quod
a licet quilibet presumatur viuere vsque ad centum annos[a]. l. fin. C. de sa-
crosan. eccle. tamen hanc presumptionem oportet allegare. per d. §. idem
pollioni. secundum Bal. in c. ex tenore. in ij. col. de testi. tamen istud non vi-
detur posse stare: quia non potest dependere ex facto proprio: put di-
cit doctrina Bar. ⁊ communis. ¶ Limita nunc istam doctrinam Bar. qua
32 tuor modis. Primo, secundum Rapha. Fulg. hic: † vt procedat si oppo-
natur a parte: alias parte non opponente, procederet libellus quantumcunque
33 incertus ⁊ generalis. l. j. in fi. C. de anna. excep. ¶ † Secundo limi-
ta secundum Roma. quando narratio libelli esset incerta, ⁊ similiter conclusio:
alias si conclusio esset apta, procederet libellus, quia virtus libelli consi-
stit in conclusione. l. non debet. in fi. ff. de dolo. no. Bar. in l. amplius.
§. centum. de lib. leg. Bald. in l. ij. C. de peti. here. non enim attendi
debet, quid, quale, ⁊ quantum petatur: sed quid, ⁊ quantum concludatur, cum
substantia libelli consistat in conclusione: vt est glo. in c. hoc quippe.
iij. q. vi. ita Bal. in l. edita. in xiij. colum. in prin. C. de eden. ⁊ in l. nec
quicquam. §. vbi decretum. in xv. colum. ff. de offici. proconsulis ⁊ lega.
34 ¶ † Tertio limita doc. Bar. vt procedat, quando ista presumptio pen-
det non solum a facto: sed etiam ab animo ipsius libellantis. ita
loquitur Bar. hic: secus si non pendet ab animo libellantis: quamuis
ab eius facto. limitat Alex. in l. j. in princ. in ix. col. ex doct. Bar.
35 ibi. ff. de eden. ¶ † Quarto doctri. Bar. procedit in presumptione: se-
cus si aliquid mero iure induceretur: tunc non est necesse illud allegare
secundum Bar. in l. necessarijs. circa med. ff. de acqr. here. per l. i. C. si vt
se ab heredit. absti. ¶ Vltimo vt ista lex remaneat egregie ac so-
lenniter ⁊ cumulate commentata: quia glo. prima colligit ex hoc text.
argumentum, quod in testimonijs, ⁊ electionibus, seniores sunt iunio
36 ribus preferendi. † Adde certum esse, quod in honoribus ⁊ dignita-
tibus ac preeminentijs, maior etate seu antiquior preferri debet.
l. fi. C. de tyroni. lib. xij. l. semper. in prin. ff. de iur. immu. l. j. ⁊ ij. ff.
de albo. scriben. l. fi. ff. de fi. instru. c. episcopi. ⁊ ibi glo. xciij. distinc.
no. in c. j. ⁊ in c. statuimus. de maio. ⁊ obe. in glo. Item in electioni-
bus ⁊ in vocibus, antiquiores iunioribus preferuntur. l. alexandri-
nus. C. de decur. lib. x. §. ordinationem. in auth. de mona. ⁊ d. l. j. ⁊ ij.
ff. ⁊ e albo. scriben. no. And. de barulo ⁊ Joan. de platea. in l. j. C.
de consuli. li. xij. Item in testimonijs, seniores iunioribus preferun-
tur. c. quoties. de testi. ⁊ d. §. ordinationem. in auth. de mona. glos. et
37 doct. hic. † Item inter doctores eiusdem professionis, ille qui est
antiquior ⁊ prior doctor, debet preferri, secundum Bar. in l. j. ff. de obse-
quijs. ⁊ in l. fi. per illum text. C. de tyroni. lib. xij. Item antiquiores
aduocati preferuntur, ⁊ melius scire presumuntur quam iuuenes. l.
38 prouidendum. C. de postu. † Item seniores magistri potius sunt
audiendi, quam iuuenes. ita not. glo. in c. sic viue. xvj. q. j. Item conuo
catio capituli in defectum rectoris, spectat ad antiquiorem de colle
gio secundum Bar. in l. j. per illum tex. ff. de albo scriben. Imo. in c. j. de
39 maio. ⁊ obed. † Item claues custodie castri, debent reponi penes
seniorem ⁊ tradi maiori ⁊ grandiori natu. l. cum pater. §. pater plu-
ribus. ⁊ ibi per Bar. ff. de leg. ij. no. Bal. in l. procurator. C. de edē.
⁊ in consilio suo schismatis, posito post rubricam. C. si quis aliquem
testa. prohibue. in ix. colum. Idem decidit dom. Pet. de vbaldis
de perusio in tractatu suo, de duobus fratribus in xxj. q. xj. par-
40 tis † quod si duo fratres habent castrum commune, primogenitus debet
tenere claues portarum ⁊ sigillum, si nulla immineat suspicio. d. l. cum
pater. §. pater pluribus. quia hoc in facto, non in iurisditione prero-
gatiua consistit: nec per hoc plus in iurisditione habere dicitur. alle-
gat Bal. in c. si duo fratres. in vltimis verbis secundum aliquas lectu-
ras: de fratri. de nouo benefi. inuesti. dicunt tamen notabiliter Car
di. ⁊ Imo. in c. le. j. §. sane. per illum tex. de hereti. quod si sunt plures
domini vnius castri: tot debent fieri claues quot sunt domini: vt ibi
41 not. per eos. † Item instrumenta: ⁊ libri rationum debent reponi
penes seniorem ⁊ grandiorem natu: qui prefertur iuuenibus: vt est
text. in l. fi. ff. de fide instru. vnde dicit Bal. in c. quoniam contra falsam.
in xvij. col. de pba. quod si sunt plures mercatores socij: codices ra-
tionum debent stare penes seniorem: ⁊ si iudex commisit examina-
tionem testium duobus notarijs: originale attestationum debet
stare penes notarium seniorem: qui ceteris paribus est preferendus:
42 ita dicit notare Inno. in c. j. de maio. ⁊ obe. † Item stante statu-
to: quod mulier vel minor non possit contrahere sine consensu consan
guineorum: tale statutum intelligitur: vt consanguinei seniores
preferantur iunioribus in tali consensu. ita not. Gloria. in d. l. fin. per
illum text. ff. de fide instru. Item valde iniquum ⁊ absurdum est,
quod nouicij (⁊ sic iuuenes) antiquis preferantur: ita dicit tex. in c. statui
mus. lxj. dist. Ex premissis apparet: quod omni iure ⁊ in omni mate-
ria: maiores natu iunioribus sunt preferendi. nam quod maiori ho-
nor debeatur: istud quodammodo a natura debetur: ⁊ a iure gentium
procedit secundum Ray. ⁊ Ang. in l. sed si hac. §. sed si perperam. ff. de in
43 ius vocan. † Item ordo naturalis est: vt maiori seruiat minor. di-
cit tex. in c. est ordo. xxxiij. q. v. Item vt pulchre scribit Phus secundo
politicorum, refert Albe. de rosa. in l. semp. in princ. ff. de iur. immu

a ¶ Annos. Adde Spe. in tit. de pb. §. j. ver. quid si testes. car-
di. za. in cle. j. in iij. not. de re. eccl. non alie. licet quandoque
longinquior fuit vt legitur de abb. Cos
ma qui vixit annos centum ⁊ xx. vt in auten. de mona. in §. si vero.
⁊ in c. finali. lxxxiij. dis. ⁊ diffuse per Pli. lib. vij. c. xlvij.

quod preferant

& in dictionario suo in ver. senex. natura quidam humano gene/ri dedit hos seniores: alios iuniores quorum quidem primos prin/cipari, secundos subijci docet, nec indignari debent iuniores, cum equum & honestum sit iuuenibus ministrare & obedire senioribus. Item in ecclesiastico dicit: loquere maior natu: te enim decet pri/mum verbum, secundum Bal. in. l. obseruare. §. antequam. ff. de offi. procon. et leg. & apud Uergil. Tu maior tibi me est equum parere Menalca. ℂ Predictorum omnium euidens ratio est, quare grandiores na/tu sunt iunioribus preferendi: presertim in honoribus & dignita/tibus ac prerogatiuis: quia qui est etate maior, presumitur matu/ritate sensus prestantior ca. nisi cum pridem. §. alia vero causa. de renun. Item presumitur rerum experientia doctior, atque ideo sa/pientior: vt in. c. sciendum. xxvj. q. iij. ideo magis debet honorari: qui enim dignior est, ille preferri debet & magis honorari: vt est
44 gloss. in. c. sexta. xvj. di. † Item seniores[a] presumunt meliores iu/
a uenibus, & est glo. in. c. cum in iuuentute. de presum. & consilium senio/
45 rum melius est, quam iuuenum. c. ex multa. de voto. † Item plus valet
b vmbra senis[b], quam eloquentia vel gladius iuuenis: vt no. Bal. in. c. j. post illum tex. de renun. & in. l. cum antiquioribus. C. de iur. delibe. Reli/qua ad istud notabile glo. vide in alia precedenti lectu. istius legis. Jason Maynus Mediolanen. Cesareus & ducalis senator in pri/mis lectionibus quas habuit Papie in reditu suo ex Pisano stu/dio & Patauina academia.

a ℂ Seniores. Adde Car. Alex. i. c. sane quippe. l. j. col. ix. dist.

b ℂ Umbra senis. Adde Bal. in. l. se mum. C. q te sta. fa. pol.

Si quis nec causam. Ista lex habet duo dicta, & sic diuiditur in duas partes. Primum dictum differt a se/cundo: quia primo fuit expressa conditio. In secundo non fuit expressa. Secunda ibi: nam & qui rem vendendam. ℂ Ad euiden/tiam premitte, quod differentia est inter mutuum & depositum. in mutuo periculum casus etiam fortuiti spectat ad debitorem. l. incendium. C. eo. tit. & istud fundatur duplici ratione. Prima est: quia cum in mutuo transferatur dominium in accipientem. l. ij. §. appellata. S. eo. & per consequens debitor efficitur dominus rei mutuate: ideo succedit regula, quod pericu/lum casus fortuiti spectat ad eum qui est dominus. l. pignus. C. de pi/
1 gno. actio. † Secunda ratio est: quia in mutuo fit debitor in genere. l. ij. in prin. S. e. sed genus perire non potest. l. ratione. §. incerte. ff. ad le. falci. Ideo spectat periculum ad ipsum debitorem. d. l. incendium. Sed iste due actiones cessant in deposito proprio & regulari: & pro/pterea fuit dubitatum in hac lege, quid quando depositum fit gratia mu/tui principaliter & sic gratia accipientis. ℂ Secundo premitte ad euidentiam, quod iste tex. in decisione ibi periculo est eius, legitur alte/ro de duobus modis. Uno modo secundum Joan. & vltramon. quod intelli/gitur de periculo casus fortuiti: & secundum istum intellectum hoc dicit, quando depositum fit principaliter gratia depositarij: tunc tenetur etiam de casu fortuito. ℂ Alio & secundo modo legitur secundum Azo. cu/ius intellectum tenent antiqui & Moderni omnes: & est communis quod tex. in ver. periculo. non intelligitur de casu fortuito: sed de omni culpa etiam leuissima vt statim declarabo: & secundum istum qui est verus &
2 communis. h. d. † Quando depositum fit principaliter gratia de/positarij: tunc depositarius qui alias non teneretur nisi de dolo et lata culpa, hoc casu etiam tenebitur de leuissima, & de omni pericu/lo etiam culpa leuissima contingente. h. d. secundum verum intellectum. ℂ In primis pondera tex. in prin. si quis nec causam nec propo/situm: hec ideo dicit: quia si creditor habuisset animum vel causam mutuandi. tunc contractus diceretur celebratus gratia vtriusque: ideo vsus fuit his verbis, ad denotandum, quod iste contractus fuit ce/lebratus gratia solius depositarij: immo plus tenet glo. l. in fi. quam doct. multum notant & commendant, quod iste tex. procederet etiam si cre/ditor mutuasset cum vsuris. per tex. in. l. rogasti. in princi. S. eo. nam licet alias dicamus mutuum quod contrahitur sub vsuris censetur contractum gratia vtriusque. l. si vt certo. §. nunc videndum. S. com/mo. tamen quando animus non erat fenerandi: attendimus quod prin/cipaliter agitur: & ita limitantur omnia iura, que dicunt, quando contractus ce/lebratur sub vsuris, dicitur gratia vtriusque celebrari: & ad hoc ista gl. est melior de iure & singularis secundum Lud. roma. hic: quam etiam notat Bar. in. d. l. rogasti. in prin. & in. d. l. si vt certo. §. nunc videndum. Ange. & Imo. in. l. qui rome. in prin. ff. de verb. obli. ℂ Et ex his habeas notare ex tex. & glo. regulam, ad quam millies allegamus hanc
3 legem: † quod attendimus id quod principaliter agitur. concor. text. not. in l. j. in prin. ff. de auto. tu. & tex. no. in. l. nauis aduersa. ff. ad le. rho. de iactu. ℂ Adde etiam pulchrum tex. in. l. j. §. vnde querit offilius.
4 ff. de exerci. per quem tex. determinant ibi Guil. Albe. & Bald. † quod stante statuto, quod nullus possit extrahere frumentum de comita/tu nisi propter vsum suum: alias incidat in penam. Certe si quis ex/traxerit propter vsum suum: licet postea vendiderit, non incidit in penam: tenet Bar. in. l. cetera. §. fi. de leg. j. ℂ Adde & tertio text. not. in. l. abstinendi. ff. de in integ. resti. per quem tex. decidunt ita notabiliter Guil. de cu. & Bal. sed Bal. legit in. l. precedenti que incipit: non solum. quod stante statuto, quod etiam de venditione fructuum debeat solui gabella, si quis vendidit fundum plenum fructibus: isto casu fru/ctus non sunt gabeliandi: quia cum fructus non vendantur principa/liter: sed secundario, attendimus quod principaliter agitur. allegat tex. in. l. fi. §. pe. ff. que in frau. credi. vbi est quasi casus expressus de hoc. ℂ Quarto adde nota. tex. in. l. si is cui. §. quod si seruus. ff. de
5 acquir. re. do. per quem tex. dicit Bar. se alias decidisse de facto, † stan/te statuto, quod capiens exbannitum in persona debeat habere tan/tum in commune. Certe si quis forte potestas ceperit aliquem furem qui reperiatur exbannitus non debebit habere premium statuti: & idem tenet Bar. in. l. si quis in graui. §. vtrum. ff. ad sille. & in. l. nul/
6 la macula. C. de delato. lib. x. ℂ † Quinto facit quod no. Bald. et Ange. in. l. j. §. j. ff. de iusti. & iur. quod verba simpliciter prolata, debent intelligi primario, non secundario: ideo si in causa heredis produ/citur legatarius in testem, et interrogetur an aliquod commo/dum speret, & responderit quod non: & postea accusetur de falso, tanquam commodum speraret: certe secundum eos non potest recte accusari: quia illa ver/ba, quod non speret commodum, intelligi debent. s. principaliter: licet secunda/rio sic: & sequitur Alexan. in consi. xix. incip. viso processu contra Anto. lib. iij. Ibidem dicit si statutum imponat penam turbato/ribus status reipublice, intelligitur de his qui principaliter tur/bant: & sequitur Alexan. in consi. cclv. lib. ij. incip. viso instrumen/to treuge. & in consilio proxime allegato. Facit quod not. Bald.
7 in. l. rogasti. in princi. ad fi. S. eo. ℂ † Sexto adde, quod voluit glo. not. & approbata ibi per omnes in. l. de vnoquoque. in glos. ij. ff. de re iudi. quod non debet citari ille de cuius preiudicio non agitur principaliter: licet secundario sic. et illam glo. sequuntur Ange. Imo. & Modern. in. l. filiusfamilias. §. diui. ff. de lega. j. & ibi dicit Imo. quod ad hoc est singularis: eum etiam sequitur Alex. Imo. in consi. ccxxviij. incip. visis dubitationibus elegantissime formatis. in. j. & ij. col. & in consi. ccxcvij. incipien. stantibus his. lib. ij. & in con/sil. lxxxij. incip. in causa que vertitur inter agemas. in. iiij. colum. lib. iiij. Hinc dicunt Innocen. & Bartol. in. c. humilis. de maio. et obedi. non esse citandos illos quos incidenter negotium tangit, sed sufficit citari principalem. per textum in. l. j. §. denuntiari. ff. de vent. inspi. & dicit Bald. in rubri. extra de rescrip. in. iij. col. qui ca/su vel in consequentiam ledi possunt, citari non debent. ℂ Hinc etiam dicunt Ang. & Alexan. de imo. in. d. l. de vnoquoque per. gl. ibi: quod si facio aliquem condemnari tanquam debitorem meum, non poterunt alij creditores opponere, quod non fuerint citati ad viden/dum processum: quia lis non agebatur principaliter contra eos. Facit quod not. idem Ang. in. l. incognitam. ff. ad silleia. Facit quod egregie vult Bart. in. l. in diem. ff. de aqua plu. arcen. quod si aliquis agit contra heredem qui habet substitutum, non est citandus sub/stitutus: ex quo de eius preiudicio principaliter non agitur: idem tenet Bal. in. l. nam ita diuus. ff. de adop. Ang. Imo. et Moder. in. d. l.

in.d.l.filiusfamilias.§.diui.de lega.j. Jmo.in.l.decem.ſ.de verb.
obl. Alex.in cõſi.cxxiij.incip.diſcuſſis heſitationibus.in.iiij.col.
8 lib.j.¶ †Septimo ad hoc notabile adde,qđ vult gloſ. nota.in.c.
q̃uis.in glo.fi.de pac.in.vj.ꝙ actus non dicitur verti in detrimẽ
tum alterius,quando non affert ei detrimentũ principaliter,ſed
9 ſecundario.ex qua gloſ.decidit ibi Gemi.†ꝙ ſi ex forma ſtatuti
cautum ſit, ꝙ debeãt citari illi in quorũ detrimentuʒ fit actus,in-
telligitur directo ⁊ principaliter,⁊ nõ ſecũdario:qđ eſt notãdum
ſm eum/Caue tamen circa hoc vltimuʒ,ꝙ iſto modo intelligen-
do,ſtatutũ nihil adderet iuri cõi,cum de iure cõi ſolũ citãdi ſunt
illi,in quorũ preiudicium actus ſit principaliter.d.l. nam ita di-
uus.de adopt.ſed ſtatuta debent intelligi vt aliquid addant vl-
tra ius cõe,per doc.Bart.in.l.iiij.§.ait pretor.ff.de dã.infec.⁊ in
10 l.ij.ff.de vſucap.cum concor.¶ †Octauo adde tex.in.l.ſi pro te.
C.de do.promiſ.per quẽ tex.ibi notabiliter infert Bal.ſtante ſta-
tuto,ꝙ inſtrumenta confeſſionata mandentur executioni,debet
intelligi,ad inſtantiã creditoris principalis:et ideo ſi tertius pe-
11 tierat executionẽ,nõ audiret,qđ no.¶ †Nono,adde bene facere
id ꝙ decidit Bart.in.l.ſi quis.per illum tex.ff.de reb.dub.quod
ſi ſunt duo correi debendi,vnus poteſt teſtificari pro alio:⁊ ſimi-
liter,ſi ſunt duo confideiuſſores:ex quo principaliter non teſtifi-
cantur pro cauſa ſua. Jdem tenet Bal.in.l.fi.§.j.C.de vſu.rei.iu-
di. Alex.de imo.in conſi.lxxviij.incip.in cauſa ⁊ lite vertẽte inter
Bartholomeũ.in.ij.col.lʒ cõtrariũ tenuerit Ang.de are.in.§ le-
12 gatarijs.inſtit.de teſta.¶ †Hinc videmus generaliter,qđ teſtis
cenſetur idoneus,quando negotiũ non ſpectat ad eũ principali-
ter,tex.in.d.§.legatarijs.not.in.l.dictãtibus.C.de teſta.vbi Bal.
expreſſe no.doc.in.l.omnibꝰ.C.de teſti.Jo.fab.⁊ alij in.d.§.lega-
13 tarijs.Cano.in.c.inſuper.de teſti.¶ †Hinc videmus,ꝙ in cauſa
a vniuerſitatis,quilibet de vniuerſitate[a] põt eſſe teſtis,ſm Barto.
in.l.intantuʒ.§.vniuerſitates.ff.de re.diui.⁊ in.l.ſed ſi hac.§.qui
manumittitur.ff.de in ius voc.cum mille,concor.quas ibi addit
Alex.Jmo.⁊ Cano.in.c.cum nuntius.de teſti.glo.⁊ docto.in.c.
14 cum.R.canonicus.de offi.deleg.¶ †Hinc etiã eſt,⁊ bene no.ꝙ
creditor poteſt deponere teſtimoniũ pro cauſa debitoris ſui.⁊ in
eius fauorem:ex quo cõmodum principaliter non ſpectat ad eũ
ſm Jac.bu.⁊ Ange.in.l.non ſolum.§.queritur.ff.de pcur. Alex.
in conſi.lxxviij.pcealleg.¶ Hinc oportune diſputando determi
nat Jo.an.in regula ſine poſſeſſione de regu.iur.in.vj.in mercu.
15 †quod ſi epĩs petit decimam contra vnam eccleſiam,⁊ rector illiꝰ
eccleſie vult probare,ꝙ non ſit conſuetudo ſoluendi decimã epi-
ſcopo,ꝙ rectores aliarum eccleſiarum illius loci poterũt pbare
illam conſuetudinẽ eſſe in loco,vt nõ ſoluatur decima:ex quo nõ
deponunt principaliter in fauorem ſuum.tenet do.Alexã.in cõſi.
cccxiij.quod incip.viſis ⁊ oportune diſcuſſis.in.iij. col.li.ij.Facit
16 etiã †aliquis ſubſtitutus põt eſſe teſtis in teſtamẽto,quando nõ
ageretur de ſubſtitutione:q: cauſa pncipaliter nõ ſpectat ad eũ.
Jta ſingu.tenet Ange.in cõſi.cclxxiiij.quod incipit:thema ſuper
quo conſiliũ petitur tale eſt.in pe.col.Ad hoc ponderat tex.in.d.
17 §.legatarijs.†nam dum dicit,legatarij et fideicõmiſſarij,intelli-
gitur tam vniuerſales q̃ particulares:⁊ tamen tenet contrariuʒ
Bal.in.d.l.dictãtibus.⁊ in ꝯrium ſtringit text.in.d.§.legatarijs.
in ratione ſui.ibi:q: iuris ſucceſſores non ſunt:iuncta glo.niſi ſu-
ſtinendo Ange.ponderes illud verbũ,nõ ſunt:ꝙ eſt preſentis tẽ-
poris:ergo non includit eos qui poſtea futuri tẽporis ſunt.arg.
l.imperator.⁊ ibi no.Bar.ff.de poſtu/Ego tamẽ dubitaui ſemp
⁊ dubito in eo qđ dixi de teſtibus,qui poſſunt deponere quando
negotiũ non ſpectat pncipaliter ad eos,cũ habeamus,qđ proxe-
neta nõ poſſit eſſe teſtis,nec procurator,nec aduocatus:vt tenẽt
glo.⁊ Bar.in.l.deferre.§.idem decreuerunt.ff.de iure fiſci.⁊ in.l.
omnibus.C.de teſti.in bona lectura.gl.in.c.romana.de teſtibus.
in.vj.lʒ Bal.variauit in.d.l.omnibus/cogitabitis pro reſponſo.
Adde etiam ad predictã regulam,qđ attenditur illud qđ princi-
paliter agitur.text.in.l.j.de aut.tuto.⁊ in.l.verum.la.ij.⁊ in.l.qui
iniurie.in princip.ff.de fur.¶ Adde decimo ad iſtam regulam,
18 quod dixit gloſ.not.in.l.non vere.ff.ex qui.cau.maio.†ꝙ ſi aliqs
eſt abſens,partim cauſa reipu.partim propter negotium ſuum
priuatum,attendit illud qđ ibi principaliter intendebat:ideʒ no.
Abb.in.c.cum pro cauſa.de procura.per illam glo.decidit nota.
Bal.illam ſupplendo in.c.dilecti.in princ.in penul.col.de appel.
ꝙ ſi aliquis iter arripiat ad papã pro appellatione:et etiam pro
alia cauſa principali,eius motiuũ inſpicit,⁊ ſi ſint eque principa-
19 lia nõ habetur pro appellante,qđ not.¶ †Undecimo adde etiã
ꝙ in cauſa in qua,qui non poteſt ſoluere pecuniaʒ luit in corpus.
l.ſi.ff.de in ius vocan.l.ſi quis id quod.in prin.ff.de iur.om.iudi.
poteſt interuenire pcurator,qui alias in cauſa criminali non ad-
mittitur.l.penul.§.ad crimen.ff.de pub.iudi.eoꝰ q: attendi debet
principalis cauſa:et ſic illud qđ principaliter agitur:ita.Bal.in
l.reos.in.v.co.C.de accu.⁊ in addi.Spec.in tit.de accu.in verb.p
homicidio.¶ Adde.xij.ꝙ reſpõſio ſimpliciter facta accuſationi
vel poſitioni.intelligitur quo ad ea que principaliter cõtinentur
in accuſatione,nõ quo ad alia acceſſoria:nec quo ad alias quali-
tates:ita Bar.inferens ad pulchraʒ q̃onem in.l.ſi cui.§.ſi a filio.
per illuʒ tex.ff.de lega.j.ſequitur Bal.in.c.prudentiã.de mutu.
peti.do.Ant.de bu.in.c.j.de plus peti.q̃uis Moder.ibi.⁊ Bal.
alibi cõtrarium ſepe tenuerint.¶ Adde.xiij.etiaʒ nouam regu-
lam,ꝙ vbicũqʒ quis aggreditur principaliter licituʒ:lʒ ſecunda-
rio faciat illicitũ:tñ in illo illicito non debet puniri illa pena qua
alias puniretur:ſʒ debet mitius puniri.arbitrio iudicis/Jſtam
regulã pbo.ex eo qđ notabiliter decidit nellus de ſancto Gemi-
niano in tract.bãnitorũ.in ſecũda parte ſecundi temporis.q.xiij.
20 vbi†querit.quidam volens occidere quendam bannitum: exiſten
tem in quodam caſtro,trãſcendit per murum illius caſtri,⁊ illuʒ
occidit:an puniatur pena capitis,q: muros trãſcẽdit.iuxta.l.fi.
ff.de rerum diui.⁊ arguit ad partes,⁊ finaliter determinat quod
non:ſed mitius punitur arbitrio iudicis.arg.l.ſi adulterium cuʒ
inceſtu.§.fin.ff.de adulter.et q: principaliter aggrediebatur lici-
tum.ſ.occidere bannitum:⁊ ideo propter illud quod in conſequẽ
tiam fecit.ſ.trãſcendere muros nõ debet puniri pena ordinaria
capitis/Confirmatur.quia principaliter prohibitum,tamẽ con-
ceditur ſecundario ⁊ in conſequentiã.l.tutor reruʒ.vbi tex.ſingu.
ff.de admini.tuto/Jn contrarium tamen facit tex.in.l.ſi ſpõſus.
§.ſi maritus.ff.de do.inter virum ⁊ vxo.Et in contrarium etiam
obſtat doctrina Barto.no.in.l.j.in prin.ff.de auto.tutorũ.quam
ſequuntur Cyn.⁊ Salice.in.l.iij.C.de iudic.¶ Adde etiam.xiiij.
ad predictam regulam quod vult Bald.in.l.vt vim.in.iij.col.ad
21 fi.ff.de iuſti.⁊ iure.† ꝙ ſtante ſtatuto,ꝙ liceat offenſo facere com-
petentem vindictam,intelligitur de principaliter offenſo,et non
per mediam perſonam.l.qui liberis.§.hec verba.ff.de vulg.⁊ pu-
pil.¶ Adde etiã.xv.quod vult Ange.poſt Jaco.bu.in.l.lucius.
22 ff.de infami.§.j.†ꝙ ſi teſtis dicat falſum ſup facto principali: tũc
bene debet puniri de falſo:ſecus ſi dicat falſum ſuper appendi-
tijs:puta ſi negauit ſe eſſe coniunctuʒ partis eum producentis,
cum ei attineret:tunc non incurrit falſum,licet mentiatur,et non
punitur niſi crimine ſtellionatus,quod reputat Angel.mirabile
⁊ not.dignum:⁊ idem Ange.in conſi.cxciiij.incipiente:viſis pro-
ceſſibus.in.ij.col.⁊ Barto.in.l.penul.C.de tranſac.in.ij.lect.que
23 cõmuniter nõ habetur.¶ †Decimoſexto ad iſtam regulam ad-
de ꝙ,ius non cõſyderat id quod ſit executiue:ſed id quod ſit prin
cipaliter.text.eſt notabilis in.l.fin.ff.quod quiſqʒ iuris.ſm Bal.
in.c.j.in.ij.col.in titu.hic fini.lex.deinde conſuetu.regni incipien.
¶ Stat ergo ex predictis regula,quod attenditur id quod prin-
cipaliter agitur/Cõtra iſtam regulam allego tex.in.l.qui ſaccum.
ff.de fur.qui tex.eſt canonizatus.l.diſti.c.qui ſaccũ.vbi ſi aliquis
furatur ſaccum plenum pecunijs,cõmittit furtum etiam in ſac-
24 co:licet principaliter nolebat furari ſaccum.†vnde puto p illum
tex.limitari regulam,vt non procedat in delictis et quando quis
dat operam rei illicite:q: tunc ſiue principaliter ſiue ſecundario
attenditur.¶ Nec ob.l.verum eſt.la.ij.ff.de fur.q: reſpõde vt ibi
per Barto.ponderando ꝙ loquitur in meretrice:iuncta.l.fullo.
§.qui ancillam.ff.de fur.⁊ vide etiam glo.inſti.de obl.qui ex deli.
25 in prin./Quomodo autẽ intelligat principaliter,⁊ quando dica-
tur,⁊ quot modis in iure capiatur,declarat Bar.in.l.ambitioſa.
in.v.⁊ vj.col.C.de decre.ab ordi.faci.⁊ in.j.conſtit.C.in prin.in.j.
col.vbi etiã Bal.facit tex.in.l.principaliter.C.de libera.cau.⁊ ibi.
Bal.no.¶ Secundo principaliter ponderandus eſt tex.ibi,peri-
culo eius qui ſuſcepit:pro cuius intelligentia videndũ eſt,de quo
periculo intelligatur:⁊ nũc expedio glo.primã/Joan.⁊ vltramõ-
tani tenent ꝙ intelligatur de periculo caſus fortuiti:⁊ conſequẽ-
ter,ſi iſto caſu pecunia eſſet perdita caſu fortuito,erit piculo debi
toris.¶ Pro iſta opinione primo facit text.in.ver.periculo.non
cauillando literaʒ,quaſi periculum accipiatur pro caſu fortuito.
l.ſed ⁊ ſi quis.§.queſitũ.ff.ſi quis cau.¶ Secũdo facit,q: ex quo
in hac lege depoſitum fuit factum gratia ſolius accipiẽtis,ergo
recipiens debet teneri de caſu fortuito.¶ Tertio facit,cuʒ iſtud
depoſitũ ſit factum gratia mutui ⁊ ſic ſit ſubrogatuʒ in locũ mu-
tui:certe debet ſapere naturam ſubrogati.l.eum qui.§.qui iniu-
riarum.ff.ſi quis cau.ſed in mutuo periculum eſt debitoris.l.incẽ
dium.C.eo.ergo ⁊c.¶ Quarto facit tex.in.l.rogaſti.in.princ.ibi,
ſine culpa.j.eo.Tu ſtringe illum text.q: vbicũqʒ lex facit ſimplr
mentionem de culpa,vt ibi,intelligitur de lata et leui,non autem
de leuiſſima.Jta notabiliter Bal.in auẽ.quod locũ.in.ij.q.C.de
colla.per tex.in.l.ſi cũ venderet.§.fin.ff.de pigno.act.⁊ gloſſ.in.l.
in venditione.§.j.⁊ ibi Barto.ff.de bo.auto.iudi.poſ.¶ Secun-
dus fuit intellectus Azo.⁊ approbatꝰ p omnes,ꝙ in caſu iſtius
legis,debitor tenetur de omni culpa etiã leuiſſima,non tamen de
caſu fortuito.pro iſta ſententia duo ſtringũt ineuitabiliter/Pri-
mo fundamentum Joan.non eſt verum,q: etiã quãdo cõtractus
ſit principaliter gratia recipientis tantũ:tamen recipiens nunq̃
tenetur de caſu fortuito,niſi culpa preceſſerit/Hinc eſt,ſi cõmodo

a ¶ Uniuerſitate. Adde Arch.xij.q.ij.in ſumma Arch. in.c.ſup prudentiã.xiiij.q.ij. alex.d imol.ꝯſil.xliij.ici.viſis ⁊ ponderatis his q̃ ꝯtinent in pceſſu.i.iij.vo.idẽ alex.ſibi ꝯtrariꝰ ꝯſil.lxix.ici.viſo ⁊ nõduʒ diſcuſſo proceſſu cauſe.i ij.vol.Abb.cõſ.xvj.inci.ad clarã deciſionẽ pſentis dubij.in j.volu.

equum vel aliam rem.istud fit principaliter gratia cōmodatarij recipientis:tamen non tenetur de casu fortuito.l.in commodato. in prin.j.cōmo.nisi culpa precesserit:ergo dato ꝙ hic cōtractus fit principaliter gratia recipientis,nō tamen tenetur de casu for
26 tuito,nisi culpa eius procedat.¶ †Secūdo facit regula,q2 periculum casus fortuiti spectat ad eū qui dominus est.l.pignus.C. de pigno.actio.hinc dicit Bar.z Ludo.rom.ꝙ opi.Azo.procedit in deposito regulari:q2 fuit deposita pecunia tanꝙ species: ita qꝺ dominiū non fuit translatum in accipientem:sed in deposito irregulari secus:puta si pecunia esset deposita ad numeruz l.die sponsaliorum.z.l.lucius.j.deposi.Isto casu procederet opi. Io.and.q2 teneretur de casu fortuito sicut in mutuo.Et tenēdo istum intellectum respondent doc.ad tex.hic in versi.periculo.ꝙ appellatione periculi venit etiam culpa leuissima,non casus fortuitus.alleg.l.opus qꝺ in aduersione.j.loca.gl.in.l.sed z si quis.§. quesitum.ff.si quis cau.Ego vltra eos allego tex.meliorem de iure.in.l.j.§.sepe euenit.ff.deposi.no.tñ illud qꝺ magistraliter dicit glo.in.l.iij.in prin.ff.nau.caupo.sta.in.glo.in verb.si sine culpa.ꝙ inter leuissimam culpam,z casum fortuitum,nihil est mediuz ꝙ qualiter intelligi debeat,declarat ibi Bar.quē videas:nō obstat tex.in.d.l.rogasti.in prin.in versi.sine culpa.q2 responde,vt dicit glo.s.lata:leuis,tñ z leuissima interuenit.Non ob.vltra motiuuz
27 supra factū:q2 respondeo aduertendū esse †ꝙ in mutuo,recipiēs semper efficit dñs,ideo perit sibi,cū res pereat illi cuius est,vt p̄dixi.vñ ego fateor,ꝙ si loquamur in deposito irregulari in quo dominium transit in accipientem quod esset idem.

1 ☞ Colonus si finita locatione percipit fructus,potest conueniri condictione furtiua.
2 Et an teneatur restituere fructus, si colit finita locatione,
3 Transportata impetu fluminis possunt condici,z vendcari.
4 Trabes z ligna per alluuionem transportata,nō acquiruntur: sed remanēt domini.
5 Conductor finita locatione tenetur domino denūtiare:al's tenetur ad pensionem.

Res pignori. A fure et malefidei possessore res cōdici potest,quod trib⁹ p̄bat exēplis. h.d.z est commune summarium fm Bart.tu pinguius summa sic.Si res mea peruenit ad aliquem cum causa, finita ea causa vel ea sublata,possunt condicere illam rem,cōdictione furtiua z certi condictione generali.Et eodez modo fructus sine causa perceptos z res meas per impetum fluminis alio trāsportatas.h.d.
1 vs.ꝫ ad fi.Nota in versi.nam z si colonus.†Si colonus finita locatione percipiat fructus:conueniri potest condictione furtiua. z certi condictione generali,eo q2 furtum facit.l.inficiendo.§.fi. ff.de furt.Sed ego notabilius pondero ex isto tex.hic,esse tex.notabilem.Pone colonus in vltimo anno de mense septembris seminauit fundum,finita est sua conductio:nūquid in secundo anno poterit colligere fructus.Iste tex.in sui generalitate probat notabiliter ꝙ non possit:de quo vltimo videas text.notabi.in.l. defuncta.ff.de vsufru.Bar.z alios in.l.diuortio.in prin.ff.so.ma.
2 ¶ †Imo plus adde ad istum text.ꝙ si colonus non solum finita locatione percepit fructus,tenet.Imo si durante locatione colligit fructus immaturos tenetur restituere dño.gloss.habes not. expressam.in.l.pe.in gloss.j.ff.de vsufruc.leg.que ad hoc allegat tex.nota.in.l.z hec distinctio.§.cum fundum.ff.loca.z ibi videas Barto.notantem expresse illum text.contra colonos qui vltimo anno locationis exfructuant agrum quantum possunt.naz tenētur domino z dicit ibidem Paul.de ca.ꝙ ille tex.facit cōtra rusticos qui nolunt putare capita vitibus vt colligātplurs vuas: z postea anno sequenti demoliuntur,quod ipsi tenentur domino ad omne interesse.Imo plus not.ibi Salic.ꝙ ille tex.facit cōtra datiarios macine vel molendinorum,ꝙ in fine cōducte sue,rūpūt fructus sequētium cōductorum,inducendo ciues ꝙ mittāt frumentum ad molendina,sciētes quod nō soluent nisi pro medietate precij eius qꝺ consueuerūt soluere:vt ibi per eum poteris per
3 te videre.¶ †Nota in ver.fina.ꝙ transportata impetu fluminis possunt condici non soluz vendicari.Adde tex.in.l.hoc amplius. §.de his autem.z.§.ita demum.ff.de damno infec.¶ Intellige tamen nisi per alluuionem accederet vicino:quia tūc efficeretur eius cuius solo accederet.§.preterea.institu.de re.diui.z ad hoc vide tex.notabilē in.l.solus.§.qui alienam.z ibi notabiliter Bar. ff.de furt.¶ Tertio per istum text.in fine decidit Bal.in rubr.ff.
4 de rerū diui.in.x.colū.in.fi.†ꝙ trabes z ligna que per alluuionē sunt portata in fundo alterius,nō acquiruntur ei:sed remanent domini.Facit dictus.§.preterea.institu.de rerū diui.¶ Glos.in ver.cōdici potest.pro introductione istius glo.scire debes,ꝙ oēs actiones personales appellantur condictiones.§.appellamus. institu.de actio.z que sit ratio,ibi declarauit:et condictiones cuz sint personales,non competunt domino ad illud qꝺ est suum:qui enim est dñs amplius effici non potest dñs.§.sic itaqz.institu.de actio.ratio est:q2 cum sint personales presupponunt obligationē sed res mea non potest esse mihi obligata.Ideo non possum cōdicere.Tamen odio furum cōtra regulas iuris vt plurib⁹ actionibus teneātur,inductum est vt cōpetant cōdictiones cōtra fures z malefidei possessores.d.§.sic itaqz.z.l.fi.ff.vsufr.quēadmo. caue.Propter hoc dubitat glo.j.hic:quomodo possum condicere rem meā:z intelligit istū tex.de fure.z in re immobili intelligit de predone.Et primū contrariū soluit glo.in prin.Secundum contrarium remanet ibi,item condictione sine causa.Postea in tertia parte,glosa vult.remonere aliud contrarium ibi:et respectu possessionis zc.Ad hoc Bar.respōdendo post Iaco.bu.distinguit aut cōsyderamus ex parte actoris,aut respectu rei:vt hic per eū. Sed Bar.distinctio cōiter reprehēditur:q2 etiam a fure potest condici possessio.l.scire debemus.§.fi.ff.de verbo.oblig.z contra Barto.facit tex.in.§.plane.institu.de actio.vbi tex.dicit,ꝙ licet sit impossibile,ꝙ pro re mea agatur ad dandum:qꝺ tamen istud permittitur cōtra furem:ergo ad hoc,vt exceptio sit bona,debet intelligi ad dañ.Veritas est,credo vt dicam⁹ in fure illud quod dicimus in moroso.nam in moroso.licet res sit perempta:tamen odio morosi potest peti eadem res sola.sine estimatione:tamen executio postea fit in estimatione.l.si seruum.§.fina.ff.de verbo. obliga.¶ In gl.in verb.ex voluntate.ibi:propter primam voluntatem.Adde qꝺ volunt Bar.z Ange.in.l.inter omnes.§.recte. post gl.ibi.ff.de furtis.vide tamen glos.singularem in.c.Lugdunensis.ix.qō.ij.que vult,quod episcopus qui ordinauit episcopū alterius diocesis,non cadit in penam:de qua in illo tex.in clemē. j.de priuile.quando credidit alium episcopum.esse cōsensurum. Istam glos.intelligit Barto.procedere si appareat dominū scinisse colonum remanere in conductione.naz tūc scientia inducet tacitum.consensum,secus si ignorauit.Et cum Barto.transeūt
5 ceteri scribentes.¶ †Tu pondera,qꝺ in contrarium facit illud quod singulariter notat Bal.in.l.j.§.fi.per illum tex.ff.de eo qui pro tuto.ꝙ si quis habet domū meā ad pensionē,z finitio tēpore vult recedere,qꝺ debet mihi hoc notificare,z donec mihi nō notificet,qꝺ teneat ad pensionē.et ad hoc etiā debet optime facere text.in.l.item querit.§.exercitus.ff.loca.Circa qꝺ tu tamen vide Bar.in.d.l.itē querit.§.qui impleto.in.j.col.ad fi.

1 ☞ Mora quot modis capitur in iure nostro.
2 Debitor qñ liberetur a mora perempta specie.
3 Mora perpetuat obligationē,z facit quē perpetuo teneri.
4 Debitor speciei quādo liberetur a mora.
5 Que requirant ad hoc vt quis cōstituat in mora.nu.7.8.z.19.
6 Paria sunt,ꝙ quis possideat,an dolo desijt possidere.
9 Mora in non liquidis nunꝙ cōmittitur nisi per iudicem declaratum sit debitum.
10 Paria sunt scire vel de facili scire posse.
11 Sufficit debitorē p̄bare morte speciei z non a casu vel culpa.
12 Limitationes ꝙ debitor perempta specie ante moram liberet.
13 Extensiones ad regulam suprascriptam.
14 Debitor quantitatis,perempta quantitate etiam casu fortuito, non liberatur.
15 Debitor quātitatis respectu certe speciei,tūc perempta illa specie etiam a quantitate liberatur.nu.16.
17 Quid si debitor quatitatis offerat,an liberetur.
18 Debitor hois vel alterius rei in genere,liberat pempta illa re.
20 Ad constituendū debitorē in mora,sufficit vnica interpellatio.
21 Et sufficit etiam interpellatio extraiudicialis.
22 Vbi est iuramētū,debitor sine interpellatiōe cōstituitur in mora.
23 Ille qui promittit facere z curare,ipso iure constituitur in mora, q2 intelligitur ꝙ primū potest.
24 Iuramentum habet vim litis contestationis.
25 An mora irregularis,faciat quē teneri de interitu speciei.
26 Qñ spes perijt post morā,indistincte est periculum debitoris.
27 An debitor teneatur indistincte speciei perempta post morā.
28 Fur et morosus equiparantur vt teneantur de interitu vt dicatur res extare.
Dictio omnino,est precisa,
29 Debitor quantitatis habet latiores habenas ꝙ speciei.num.32. cum limitationibus.
30 Difficultas an excuset a mora debitorem negantem.
31 Tutor negans se tutorē datū in testamēto,si cōuincat de mēdacio,an perdat priuilegia ei data.
Ad hoc vt alicui imponatur pena priuationis iuris,requiritur ꝙ expresse lege,vel canone caueatur.
32 Vasallus iurans fidelitatem nunꝙ priuatur,nisi in casibus in iure expressis.
33 Quando factum debet explicari mediante pecunia,iudicamus de illo prout de debito quantitatis.
34 De iure canonico,an sit differentia inter contractus bonefidei z stricti iuris.

Quod te. Bar. exorditur q̃ ista lex est solēnis vtilis ꝛ magistra. Tu cōsydera principaliter quid faciat ad titulum ista. l. responde: q̃ ad secundam partem rubrice. si cer. peta. l. mutuum. nihil facit, sed facit ad primam partem de rebus creditis. ꝛ ad tertiam
1 de certi cōdictione. † Premitte, q̃ mora capit̄ in iure nostro tripliciter: aliquando mora pro habitatione. l. ij. C. de incol. li. x. Aliquā ꝛ scdo capitur pro tractu temporis, vt a tali tpe ad tale tps, est lōga mora. ita capit̄ in aut. sed lis. C. de tempo. appel. ꝛ istis modis non capit̄ hic. Aliquā ꝛ tertio mora accipit̄ pro culposa dilatione tam ex parte debitoris q̃ ex parte creditoris. ꝛ ita capitur hic: et qualiter diffiniatur talis mora: habes text. cum glo. magistra in l. mora. ff. de vsu. in princi. ¶ Et ista lex primo ponit effectum mo re, secundo declarat qualiter mora cōtrahatur. scda ibi: sed cum queritur. licet Bar. aliter dicat. ¶ Hoc dicit, ad debitorē speciei post morā spectat periculum interitus rei. hoc dicit fm̄ Bart. ꝛ est cōmune summarium, sed q2 est defectiuū ideo suppleas, ꝛ debitor ē in mora qñ pōt soluere rē, vel dolo fecit quominꝰ possit, vel scit vel scire dꝫ se debere. hoc dicit tota lex. ¶ Ex qua not. q̃
2 licet regula sit † quod debitor perempta specie tñ a mora liberet̄. l. filius. §. fi. de ver. obl. ꝛ ratio est, q2 impossibiliū nulla est obligatio: vt in regula impossibiliū. §. impossibilis. instit. de inuti. stipu. l. impossibilis. de verbo. ob. gl. magistra. ꝛ ibi Bar. in. l. j. ff. de cōdi. instit. sed in casu nostro: licet tpe cōtus obligationis, obligatio esset possibilis: tamen quia postea redacta est ad impossibilitatē nō potest reddi. ideo liberat̄ debitor. Tñ in hac. l. traditur fallentia, q̃ istud est verū, qñ debitor speciei non fuit in mora: nam mora facit, vt debitor speciei etiam perempta spēcie teneat̄: q2 odio morosi fingitur extare. l. si seruū. §. fi. de verbo. ob. ꝛ ratio est, quia debitor post moram dē esse in delicto. glo. in. l. si mora. ff. solu. ma.
3 Ex quo habes notare: † q̃ perpetuat obligationem: ꝛ facit quē perpetuo teneri. l. si ex legati causa. ff. de verb. obli. sed est melior tex. in. l. si seruū. §. sequitur. in verbo perpetuare obligationem. de verbo. obli. ꝛ in. l. nemo. §. j. ff. eo. titu. ꝛ in. l. si quis solutioni. §. j. in fi. in verbo perpetuam. ff. de vsur. ꝛ sic stat, quod debitor speciei si fuit in mora ꝛ post morā pereat species, tamē tenet̄ de interitu.
4 Hinc succedit pulchrum dubium, † quid si debitor fuit in mora: ꝛ tñ est intra tempus purgandi morā, ꝛ intra illud tēpus species perit, nunquid teneat̄ tex. habes valde singularem, q̃ isto casu debitor tenetur post morā licet sit intra tēpus purgandi morā, tex. est in. l. sancimus. §. fin. C. de fideiusso. ꝛ ibi Barto. not. illum tex. ad hoc allegat, solus Pau. hic dicit fin. adde q̃ illum text. ad hoc reputat vnicum Bald. in. c. capitulum sancte crucis. in penu. col. de rescript. idem tenet Bartol. in. l. si insulam. in. vij. q. vbi videas Moder. ff. de ver. ob. Et idem Bart. in. l. qui ob rem. ff. de condi. inde. Subdit tamen Pau. de ca. hic: q̃ debitor q est intra tempus purgandi morā, licet non excusetur interim ab interitu speciei debite, si tamen interim solueret estimationē, liberaretur ab omni alia pena, per tex. in. l. cum res. ff. de lega. j. et licet Pau. non dicat fuerunt verba Barto. in. d. l. si insulā. in. vij. q. Ex his habes vnā ampliationem ꝛ extensionem ad regulam tex. nostri: vt procedat etiam si debitor sit intra tempus purgandi morā. ꝛc. Quid autē si debitor non fuit in aliqua mora: eo quia non interpellatꝰ expresse vel tacite: tamen dolose alienauit speciem debitam: et postdolosam alienationem res perijt, nunquid teneatur acsi fuisset in mora: habes de hoc duos text. principales qui sunt de directo cōtrarij, text. in. l. si venditor hereditatis. in princip. l. ij. ff. de hered. vel actio. ven. qui dicit, q̃ non tenetur de interitu. Contrarium de directo dicit text. fortis in. l. j. §. si rem depositam. ff. deposi. ꝛ ibi fortius dicit text. si debitor speciei dolose semel alienauit rem, dato quod postea redemerit, ꝛ postea perijt species: tamen tenetur de interitu. tu concorda istos tex. prout Pau. de cast. hic in. j. col. Aut teneor ad rem tuam propriam, ꝛ non tibi debitam: ꝛ tūc teneor si alienaui ante moram ꝛ perijt. Ita loquitur lex. j. §. si rem depositam. Aliquando non teneor ad tuam rem. sed ad rem tibi debitam, puta legatam tibi: ꝛ tunc non teneor si perijt postq̃ alienaui dolose ante moram. ita loquitur lex si venditor. preallegata. ¶ Addo tex. in. l. si eum quem. ff. de noxa. ꝛ sic alienatio ante morā licet dolosa, non facit quem teneri de interitu: casus est ibi melior de iure, ꝛ sic habes q̃ plus punitur qui alienat rem tuam, quam qui alienat rem tibi debitam. iuribus proxime allegatis.
5 ¶ Nota secundo ex secunda parte legis † que requirātur ad hoc vt quis constituatur in mora: primum, q̃ habuerit facultatem soluendi: et fecerit quo minus posset. ¶ Item q̃ sciat se debere, vel scire debeat se debere. Quedam alia requiruntur que enumerat gloss. in. l. mora. j. de vsur. inter cetera semper requiritur interpellatio tacita vel expressa, prout gloss. prima hic. Et istud procedit etiam, si debitor sit obligatus per instrumentum guarentigie: q̃ habet vim sententie, ibi adhuc requiritur interpellatio ad constituendum in mora fm̄ Bart. in. l. eum qui. §. iurauero. in fin. ff. de iureiu. Tamen Barto. hic dicit q̃ iurisconsultus habuit pro cōstanti, q̃ fuisset interpellatus in hac. l. ꝛ malafides non cōstituit quem in mora nisi interpelletur. ita concludunt Bald. ꝛ Cy. in. l. nec interest. C. quod me. cau. per tex. in. l. si a domino. §. si predo. ff. de peti. here. Limita tamen istum tex. inquantum vult q̃ ad hoc vt quis constituatur in mora requiritur quod sciat, vt procedat in mora constituenda per interpellationē hominis: secus in mora que inducitur per lapsum diei: tunc etiam ignorans cōstituit̄ in mora. l. ad diem. ff. de verb. obli. fm̄ Bal. in. l. vinum. in penult.
6 col. §. eo. ¶ Nota tertio ibi: aut dolo malo feceris. † q̃ paria sunt vel q̃ quis possideat vel dolo fecerit quominus possideret: nam qui dolo desijt possidere, habetur pro possessore. cōcordat. l. parē. ꝛ. l. dolo. de re. iur. ꝛ. l. is qui dolo. ff. de rei ven. ꝛ. l. sin autem. §. sed ꝛ is qui. ꝛ. l. qui petitorio. ff. de rei ven. Et qualiter probat̄ q̃ quis dolo desijt possidere. declarat Bar. in. d. l. qui petitorio. ꝛ in. l. nō solū. §. morte. in. xiij. colū. de ope. no. nū. Et an iste qui dolo desijt possidere caperetur pro possessore: ita, vt etiam haberet locū in statuto faciente mentionem de possessore. disputat Joan. and. in regula pro possessore. in mercu. Intellige tamē istud verū, quantum ad damnum suum: sed quantum ad vtilitatem suam nō habetur pro possessore. Ita Bar. in. l. naturaliter. in. iiij. colum. circa fi. de vsucap. Ratio est, quia q̃ fingatur pro possessore est equitas. l. nec vtilem. ꝛ. l. vtiq̃. ff. ex qui. cau. maio. Bar. declarat in. l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. que cessat quantum ad vtilitatem suam. ¶ Quarto, diligenter pondera text. ibi: aut dolo ma
7 lo fm̄ Pau. de cast. † q̃ ad hoc vt quis constituatur in mora, est necesse vt desierit habere facultatem prestandi dolo: ꝛ ideo non sufficeret lata culpa. l. pretor. §. fi. cum. l. sequenti. ff. de eden. Sed Rapha. Fulgo. ꝛ Alexā. hic tenent contrarium, q̃ imo mora ita cōmittatur per culpam sicuti per dolum. ponderāt tex. Ibi: si in ptāte ꝛc. In fi. iuncta glo. fi. mirandum est de istis patribus qui vadunt per mendicata suffragia cum sit casus legis. text. est in. l. mulier. §. sed enim. ff. ad trebel. quā. l. gl. ij. hic allegat pro concor. ad nostram. Nō facit, q2 qñ lex taxatiue loquitur de dolo, non per hoc excludit latam culpā. tex. est melior de iure in. l. j. §. j. ff. si mansor fa. mo. dixe. ꝛ per hoc patet responsio ad text. nostrum hic inquantum facit mentionem tantum de dolo. sꝫ vno est differētia, an qs sit in dolo vel culpa, q2 qñ in dolo statim tenetur ad estimationē: si aūt culpa desierit possidere, dat̄ terminꝰ ad retrahendā rem. l. si cōstante. §. si vxor. ff. solu. ma. Idē Bar. in. l. cū res. ff. de lega. j. ꝛ Alex. hic. sed tu pōdera Bar. hic in fi. q aliter dicit ꝛ male, vt infra dicam. ¶ No. quinto in fi. † q̃ debitor interpellatus
8 non constituitur in mora, quando ex aliqua iusta causa non intelligit se debere, vel non credit se teneri ad soluēdum: ꝛ propterea probat iste tex. quod si creditor interpellet debitorem, ꝛ debitor dicat, amice calculemus rōnes: q2 si in aliquo ero debitor sum cōtentus soluere. Isto casu non constitueretur in mora intellige tñ semp, nisi dolo id faciat debitor. Alibi tñ doc. dant cautelam, qñ rationes sunt intricate, ad hoc vt debitor euadat moram ꝛ penā qd offerat fideiussorem de eo quo apparebit debitor. Ita probat text. in. l. statuliber rationum. ꝛ in. l. seruus qui heredi. in fine. ff. de statulibe. per que iura ita determinat Bald. in. c. j. §. j. in. iiij. colū. de. l. conradi. in. vsi. feud. ꝛ notabiliter Ange. in. l. si residuū. C. de distrac. pigno. ꝛ in. l. iiij. §. ait pretor. ff. de re iudica. ꝛ in. l. ij. C. de vsu. ꝛ fru. le. ꝛ in. l. ij. C. debitorem vendi. pigno. impe. nō posse. et Bartholomeus veronensis in cautela. lv. Ita dicunt Imol. et Moder. in. l. pretor. §. si quis paratus. vbi Bart. allegat illas leges. ff. de ope. no. nun. Imo. ꝛ Moder. in. l. si mora. ff. solu. matri. facit bene id quod vult Bart. in. l. penul. ff. de distra. pigno. Bal. in. l. j. C. ne lice. tertio prouoca. Facit bene quod dicit in proposito
9 Bal. in. l. acceptam. C. de vsu. vbi dicit, † mora in non liquidis nūquam committitur, nisi per iudicem declaratum sit debitum. No. etiam postremo fm̄ Bart. ꝛ alios, quod paria sunt vel quod quis sciat vel scire debeat: quia non debent esse melioris conditionis fatui quam periti. l. quod seruus. ff. qd vi aut clam. Et per istū tex. dicit glo. in. l. qui cum alio. in glo. prima magna. ad fi. ff. de reg. iur. parem esse culpam scire ꝛ debere scire. Alibi autē Bal. in l. quis. C. de ince. nup. dicit quod ille qui non vult scire, habet̄ pro
10 sciente. Alibi dicit Ange. in. l. si duo. ff. de acquiren. heredi. † q̃ paria sunt scire vel de facili scire posse, quod inducit ad questionē de bānito: q̃ si in eodem libro banni in quo erat descriptū bannum, erat etiā descripta cācellatio, q̃ potuit impune occidi, quia sicut occidens sciebat eum bannitum per inspectionem libri. item etiā scire poterat eum cancellatum per eandē inspectionem libri. Et ad illud notabile adde in simili, q̃ paria sunt vel quod qs habeat vel habere debeat. fm̄ Bart. in. l. vxori. vltima. §. j. ff. de auro ꝛ ar. leg. Et pro decisione Ang. proxime relata adde text. in. l. regula.

§.sed ꝛ facti.ff.de iur.ꝛ fa.igno.¶ Aduerte etiã pro ampliatio-
ne regule tradite in hac.l.vltra ampliationẽ datam in primo no-
tabili,inquantum dicitur ꝙ debitor speciei perempta spe añ mo-
11 ram liberatur. Adde ꝙ intantum procedit ista regula,† ꝙ suffi-
cit debitorẽ probare mortem,ꝛ nõ est necesse probare qualiter sit
mortua,an casu vel culpa:nisi teneretur etiam ad custodiam,vel
ratione officij publici,vt in custode carcerũ,vel rõne officij ꝑuati
vt in capsario:qꝛ non sufficeret capsarium portare pelles anima
lium ad dñm,nisi probet animalia mortua vel naturaliter,vel qꝛ
occisa ab alio. Ita declarat Bal.in.l.cũ ita.§.species.ff.de leg.ij.
refert ꝛ sequitur Alex.in.cõsi.ccxcix.incipiẽte,in causa ꝛ lite ver
tente inter Ludo.li.ij.¶ Non omitto ꝙ vna regula que tradit
hic patitur aliquas notabiles extensiones. Nam hic est regula,
12 † ꝙ debitor perẽpta specie ante morã liberatur,vt hic:ꝛ.l.si ex
legati causa.ꝛ.l.stichus certa die.ff.de verbo.obligatio.¶ Istud
extenditur primo per iurisconsultum.l.cum filius.§.fi.s.eo.titu.
vt istud procedat etiam si ante morã fuerit debitor interpella-
tus.¶ Scdo extenditur etiam si interuenerit ante morã dolo-
se alienatio debitoris.intelligendo tamẽ vt supra declaraui. Ter
tio extenditur etiam si debitor esset in mala fide:sciens se teneri
vt supra declaraui.¶ Quarto extenditur vt procedat non solũ
in debitore speciei:sed etiam in eo qui tenetur ad factũ,puta ad si
stendum quem in iudicio,quia si ille moriatur antequam sistat,
non tenetur promittens.l.iij.in fi.ꝛ seq.ff.qui satisda.cogã.et ibi
Pau.de ca.no.illum text.pro extensione huius.ꝛ licet dicat aliũ
tex.nõ reperiri:tamen est similis in.l.iij.in prin.ff.si quis cautio.
¶ Quinto extenditur vt procedat non solum qñ species est per-
empta,sed etiam si non reperiatur vbi sit.l.cum res.ff.de legat.j.
l.cum ita leg.§.species.ff.de leg.ij. Sexto extẽdit vt procedat nõ
solum quando species est perempta sed etiam si extaret sed non
posset haberi,nisi cum magna difficultate.ita tradit notabiliter
Bald.post Cy.in.l.cum a matre.in penulti.colũ.C.de rei vendic.
allegat bonum tex.in.l.in pluribus.§.vestimenta.ff.loca.facit tex.
in.l.non dubium.§.fina.ff.de lega.iij. ¶ Septimo extenditur vt
procedat non solũ re perempta.sed etiam quãdo res desinit esse
in commercio nostro ante morã.quia etiam tunc debitor libe-
ratur.tex.est in.l.si mihi alienum.ff.de so.ꝛ in.l.si rem alienam.ff.
de verbo.ob.¶ Limitatur modo predicta regula primo,vt non
procedat qñ debitor qui non esset in mora tñ sciebat rem de pri-
mo morituram,qꝛ si non certiorauerit dominũ.tenet ad interesse
13 tex.est in.l.si vna.§.fi.ff.de peri.ꝛ cõmo.rei vendi.¶ † Scdo limi-
ta,vt nõ procedat qñ esset debitor speciei,ad quẽ spectaret custo
dia,puta ratione officij,vt sunt capsarij:qꝛ tũc non liberatur per
interitum,nisi probet rem esse peremptã casu fortuito,vt.s.dixi.
Tertio limitatur,vt non procedat in ꝯtractibus innominatis:qꝛ in
illis perempta specie debitor non liberatur.l.ij.versi.ꝛ ideo.ꝛ ibi
do.Alex.in.ij.no.ff.de cõdi.ob cau.da.cau.nõ seq. Et aduerte,qꝛ
si non haberemus illũ tex videret dicendũ totum oppositũ:qꝛ cõ-
tractus innominati sunt debiliores in obligatione ꝯhenda ꝛ pro
ducenda ꝙ sint nominati.et ideo in primis habet locũ penitẽtia.
l.cũ pcibus.C.de re.permu.declarat Bar.in.l.stipulationes nõ di
uidũtur.in.xj.oppo.ff.de verb.obli.ergo debitor in ꝯtctibus inno
minatis deberet facilius liberari p interitum speciei debite ante
moram,ꝙ in cõtractibus nominatis. Que est ergo ratio diuersi-
tatis:ꝛ si dicatur,ꝙ ratio sit.nam in illa.l.ij.ꝯtractus fuit imple-
tus ex vna parte:ꝛ sic in isto implemento alia pars fuit constitu-
ta in mora statim:ideo perempta specie non liberatur. Et ꝙ per
implementum rei quis constituatur in mora re ipsa probat per
tex.quẽ ad hoc no.ibi Bar.in.l.curabit.C.de ac.empt. Ista solu-
tio nullo modo potest teneri,qꝛ lꝫ in contractibꝰ bonefidei imple-
mentũ ꝯstituat in mora.d.l.curabit.ꝛ etiã in ꝯtctibus stricti iuris
habentibus instar bonefidei.l.in minorum.C.de in integrum re-
sti.mino.tñ in ꝯtctibus innominatis implementum nõ constituit
in mora.l.iij.§.lꝫ si stichus.ff.de cõdi.ob cau. Et si diceres que est
ratio diuersitatis in hoc vltimo. Respõdeo ꝙ ratio est,per illud
qđ dicũt Bar.ꝛ doct.in.l.quoties.in.l.dicin.ff.de verb.obl.quod
euentus cõditionis,non constituit quem in mora,quia idẽ actꝰ
nõ habet inducere obligationẽ ꝛ constituere in mora:sed in ꝯcti-
bus innominatis implementum est causa inducende obligatio-
nis.l.ex placito.C.de rerum permu.ergo implementũ non debet
esse cã vtriusqꝫ:sed in ꝯtctibus nominatis implementum non est
causa inducende obligationis.l.iurisgentiũ.in principio.ff.de pa-
ctis. Illa ergo nõ est bona solutio ad.d.l.ij.vnde ego puto ꝙ alia
sit ratio inter contractus nominatos ꝛ innominatos.nã in nomi
natis obligatio dandi est pcisa vt hac.l.qđ te. Ibi,dare oportue-
rit ꝙ etiam inuariabilis:adeo ꝙ soluendo interesse nõ liberaret.
l.vbi aũt.in fi.ff.de verb.ob.cũ ergo in contractibus nominatis te
neatur quis precise ad dandũ,extincta specie,extinguit substãtia
obligationis. Ideo nimirum si liberat ꝛ extinguntur obligatio.l.
soluitur.ff.quibus modis pignus vel hypot.sol.sed in innomina-
tis,nõ tenet quis precise ad dandũ,sed tenet tñ ad interesse.tex.
est in.l.naturalis.§.j.ff.de pscri.ver.declarat Bar.assignando ra-
tionem diuersitatis.in.d.l.stipulationes nõ diuidunt.in.xj.oppo.
ꝛ in.l.vnica.in.iij.q.principali.C.de sentẽ.que pro eo qđ interest.
Tñ aduerte,qꝛ ꝯ istã rationem Bart.pulchrã,obstat:nã clarũ
est,ꝙ si promisi sistere titium in iudicio:ꝙ ista obligatio non est
precisa.l.pe.ff.si quis in ius voc.non.ie.quia soluendo interesse li-
beror,ꝛ tamen si moritur titius liberor.d.l.iij.ꝛ dixi.s.in quarta
extensione. Unde posses attentare,ꝙ nõ sit differentia inter ꝯtra
ctus nominatos ꝛ innominatos:sed ꝙ vtrobiqꝫ perempta specie
liberetur,p tex.fortẽ.in.l.naturalis.§.sed si scyphos.ff.de prescri.
verbis.nec põt qđ datũ est repeti.l.iij.§.sed si stichus.ff.de condi.
ob cau.punctus est respõdere.ad.d.l.ij. Inuenio ꝙ Iaco.butri.
Albe Pau.de ca.Alexan.in.d.l.ij.sequũtur glo.postea effectua-
liter dicunt.quod illa lex ij.procedit eo quia in illa lege ij.precess
serat mora,vel culpa. Et si dicatur quod ista ratio licet sit vera in
se,quod tamen diuinat,maxime quia mora culposa est delictum
ꝫm glo.ꝛ doc.in.l.si mora.ff.solu.ma.sed in dubio excludenda est
presumptio delicti.l.merito.ff.pro socio.respondere potes.quod
illa lex de necessitate ita debet intelligi per text.in.l.iij.§.sed si sti-
chus.ff.de condi.ob cau.¶ Ultimo pro complemento textualiũ
gl.prima diuiditur in tres partes principales. In prima per tri-
membrẽ distinctionẽ remouet duo ꝯtria que formant hic p Bart.
In scda ibi,ꝙ sit tribus concurrentibus glo.supplendo ad tex.re-
mouet aliud ꝯtriũ:nã tex.videtur diminutus. In tertia ibi.ꝛ hꝯ est
verũ quãdo res per se.gl.p viã limitationis remouet aliud ꝯtriũ.
¶ In glo.ibi:inst.eo.§.itẽ is.habes ex glo.vnam regulam deinde
14 fallentiam quam infra ponit. Regula est,† ꝙ debitor quantitatis,
perempta quantitate etiam casu fortuito non liberatur. Fallit
secũdum gl.nisi debitor obtulisset:qꝛ facta oblatione,si creditor
recusat accipere:ꝛ postea pereat ꝗtitas:debitor liberat non ipso
iure.sed ope exceptionis.l.qui decẽ.ꝯ.de solu. Et si dicis que est rõ
quare debitor nõ liberat ipso iure.dic ꝙ ratio est:qꝛ ibi nõ perijt
illud qđ debet.quia ex quo est debitor quãtitatis in genere gene-
ralissimo,quantitas perire nõ potest:ꝛ ideo licet pereãt illi dena-
rij quos obtulit,non tñ liberat ipso iure:quia nõ perijt illud quod
debebatur:tñ ex equitate liberat ope exceptionis. Hinc est ꝙ si
debitor esset generis limitati,vel quantitatis limitate,liberaret
ipso iure. Ita limitat notabiliter Bald.in.l.acceptam.in.j.col.C.
de vsu. Ultra glo.Bar.addit duas notabiles fallẽtias:prima est
valde disputabilis,ꝛ qui repetunt istam.l.semp disputant,vt pro-
cedat regula predicta,si est debitor quantitatis simpleciter.sed si
15 esset† debitor quantitatis respectu certe speciei:tunc perempta il-
la specie,etiaꝫ liberatur a quãtitate.bar.allegat ad hoc qnqꝫ tex.
primo allegat.l.electio.§.sed ꝛ si is.ff.de nora.ꝛ vltra eum est simi-
lis ad idem,text.in.l.j.§.ꝛ cum in quadrupedibus.ver.plane.ff.si
qua.pau.fecis.dic.quem allegat Albe.hic:ꝛ text.in.l.quesitum.in
prin.ff.de pecu. Tamen iste leges nihil faciunt in proposito.et no-
tabiliter respondet Cy.in.d.l.incendium.quamuis Bal.ibi leui-
ter reprehendat:quia ille leges loquuntur in actionibus perso-
nalibus in rem scriptis:que habent naturam realium actionum.
Sed in actionibus realibus in quibus quicunqꝫ possidet vel te-
net,põt ꝯueniri,bene verũ est:ꝙ q est debitor liberat perẽpta re,
sed nos loquimur in personalibus. Rõnem diuersitatis ponam
in.gl.ij. Istam solu.ponunt ꝛ tenent oẽs Moderni hic:sed tu ꝯsy
dera dum Bar.allegat.l.quesitum.ego allego in cõtrariũ in.l.id
qđ.§.fi.de consti.pecu.ꝛ super hoc relinquo vobis cogitãdũ:quã-
tum ad doctri.Bart. Tertio allegat Bart.tex.bonũ in.l.titie te-
xtores.§.fin.ff.de lega.j.et.l.filiusfa.§.fi.ꝯ.eo.ti.de lega.j. Quinta
ad hoc allegat Barto.text.in.l.in naue saupheiij.ff.loca. Sed cer
te ille text.nihil facit,prout ipsemet Barto.ante oẽs perpendit in
illa.l.naue saupheiij.in.ij.solu.ꝛ Bald.in.d.l.incẽdiũ.ꝛ Moder.
hic:ibi enim non erat debitor quãtitatis frumenti simpliciter:sed
erat debitor ꝗtitatis subalterne vel generis subalterni.quo casu
perempto illo toto genere subalterno:verum est ꝙ est liberatus.
ꝛ cum doctri.Bar.ꝛ eius limitatione tenet Albe.in.ij.col.Pau.
ꝛ Alex.hic:Cy.Bar.ꝛ bald.in.d.l.incendiũ.bart.in.l.ꝛ si certos.
ff.de verbo.ob.Ang. Imo.ꝛ communiter Moder.in.l.si ex legati
causa.ff.de verbo.ob.ꝛ pro ista cõi snia addit Alex.tex.in.l.j.§.fi.
iuncto principio.ff.si cui plusꝙ per.l.fal.adde tu bonũ text.in.l.si
seruus cõis.in prin.iuncto ver.ex his igitur.ff.de fur. Ad idẽ fa-
cere videt.l.si quis.in prin.§.fin.ff.de leg.iij.iuncta.l.non dubium.
eo.ti.de le.iij. Istam limitationem bar.reprobat Rapha.ful.hic:
ꝛ Rapha.co.in.d.l.titie textores.§.fi.ꝛ ante eos ista fuit snia co.ñ
preceptoris.s.subtilitatum principis do.Christo.de castellio.et p
ista sententia cõtra bart.allegat plures text.quos refert:ꝛ ad eos
rñdet Alex.hic:ꝛ ad leges allegatas per bar.rñdent vt rñdi. So-
lum restant due leges per Bar.que multum obstãt text.in.l.titie
textores.§.fi.ꝛ similiter tex.in.l.filiusfa.§.fi.de leg.j.ꝛ rñdent mo-
derni,qđ loquitur qñ eadẽ spẽs legatur duobꝰ insolidũ,quo casu
quia impossibile

quia impossibile est vtriqꝫ pstari, ex necessitate vni debeť species
alteri debeť estimatio. Sed si heres vni ex legatariis dedit illam
speciē ⁊ anteꝙ interpellareť ab alio, perijt illa species, liberať he-
res a prestāda estimatione alteri legatario: ⁊ dicũt, ꝙ illa estima-
tio nõ debeť iure actiõis, ⁊ sic efficaciter, sed debeť officio iudicis:
⁊ sic debiliter, cũ ista solutione trāsit Alex. hic. Sed ꝯ eum allego
tex. expressum in. l. si res. ff. de leg. iij. in verbo actionē de pcio: vbi
dicit, ꝙ estimatio debeť iure actionis: ⁊ licet repetētes soleāt dice-
re, ꝙ ibi iure actionis, capiť pro officio iudicis large: inepta rñsio
est: ad. l. qdā. §. si tibi. rñdent Mod. quoꝝ rñsiones refellit Alexā.
Quid tenendũ. Alex. hic tenet limitationē Bar. cum modifica-
tione Imo. in. d. §. si tibi. Ego dico ꝙ limitatio Bar. est vera fm
leges quas allegat quādo est debitor quātitatis respectu speciei:
⁊ illā speciem posset soluere inuito creditore, ⁊ in eadē, ⁊ ex eadē
causa, isto casu perempta specie liberať etiam a quātitate: in istis
terminis loquitur limitatio Bar. ⁊ tunc est optima, aľs genera-
liter non procederet, quia obstant leges allegate per Moder. l.
fundum cornelianũ. de noua. l. sancimus. §. penul. C. de fideiuss. et
alie plures. Hinc dixit magistraliter Bal. in vno verbo in. d. l. in-
cendiũ. ꝙ limitatio Bar. procedit, quotiescunqꝫ species est cau-
sa finalis vt debeatur quātitas vel genus: tunc perempta specie
liberatur etiam a quātitate. Et si dicis, verũ est, ꝙ leges allegate
per Bar. tñ probāt istud, excepta vna. l. quidā. §. si tibi. Sꝫ dic ꝙ
imo glo. ibi expsse tenet, ꝙ potuisset soluere seruũ pro quātitate:
⁊ sic limitatio Bar. pcedit. Limitať etiā qñ preciũ vere vel ficte
superesset penes debitorē. l. si ante. §. fi. ff. de peti. here. fm Ang. et
Ludo. ro. hic: ⁊ dicit Ang. ꝙ ad hoc proderit tex. in. l. hominũ. ff.
manda. Contra limitationē Bar. inter tex. allegatos per Mod.
stringere videtur tex. in. l. vir vxori. ff. de dote preleg. vbi maritus
qui recipit seruos in dotē, in testamēto legauit estimationē, et sic
heredes sunt debitores quātitatis respectu certe speciei, tñ non
liberať mortuis seruis ⁊c. Respõdet Bar. ibi, ꝙ istud pcedit qñ
quātitas erat incerta, sed quādo quātitas erat limitata ⁊ certa,
tunc pcedit tex. in. d. l. vir vxori. Ego puto, ꝙ aliter sit respõdēdũ,
quia ibi quātitas debetur iure legati: quia testator perseuerauit
in eadē voluntate. vt tex. ibi in fi. dicit, ⁊ sic si non perseuerasset in
eadē voluntate mortuis seruis, non deberēt heredes estimationē
prestare. Ego cõtra istā cõclusionē Bar. alleg. tex. in. l. si pecuniā.
§. fi. ff. de condic. ob cau. vide etiam tex. in. l. siue hereditaria. ff. de
nego. gest. Super quo tex. dicit hic Ange. ꝙ ibi nõ erat debitum
ob respectũ certe ⁊ determinate rei: sed propter factũ gerētis ne-
gotium. ¶ Tertio principaliter limitat Bar. ꝙ debitor quātita-
tis nõ liberať perēpta quātitate, nisi aliter cõuenisset, quia credi-
tor suscepisset in se periculũ piculi. ff. de nau. fe. vbi fortissim⁹ tex.
¶ Vltra Bar. ⁊ doc. adde quartā notabilē limitationē per tex. in
l. titius. in ver. sed nec ipsius. ff. de prescrip. ver. quem tex. ponde-
rat solus Pau. de ca. hic: et dicit, ꝙ est singularissimus ⁊ ꝙ nescit
concordanteᷓ in iure, ⁊ ꝙ per illum tex. datur notabilis limitatio
ad. l. incendium. C. si cer. peta. qñ do tibi quantitatē pecunie, et sic
transfero dominium in te, cum hoc vt si quid lucratus fueris ab
illo in antea sit tuum: pone ꝙ illa quantitas pereat dicitur ibi, ꝙ
debitor liberatur. Istam limitationem simpliciter refert Alex.
in. l. si ex legati causa. in fi. de verbo. obliga. Ego consydero, ꝙ per
illum tex. non solum limitatur regula. l. incendiũ. sed etiam limi-
tatur regula. l. pignus. C. de pig. actio. vbi periculum spectat ad
eum qui est dñs. ¶ Aliā limitationē ad. d. l. pignus. videbitis in
l. non omnis. ĵ. eo. vbi glo. singularis, quam not. ibi solus Ludo.
roma. Aduerte in illa. l. titi⁹. ego dedi pecuniā alicui, ⁊ sic transtu-
li dominium, cum hoc, vt si quid lucratus fuerit ex redditu eius,
solueret pro me tributum: ego consydero, ꝙ istud pactum fiebat
gratia creditoris principaliter, ⁊ sic erimus in simili. l. si quis nec
causam. s. eo. Sicut ergo principale lucrum debet esse creditoris:
vt in. l. titius. preallega. Ideo nimirũ si periculũ spectat ad credi-
torem, cuius gratia principaliter celebratur ille contractus, et sic
limitabis glo. hic: ⁊ in. l. pignus. C. de pig. acti. Et per. illā. l. titi⁹.
Rapha. co. in. l. si ex legati causa. dat vnam aliam limitationē ad
regulam tex. nostri. et. l. incendium. nam regula que habet, ꝙ de-
bitor quātitatis, perempta quātitate etiam casu fortuito nõ libe-
ratur: fallit in cõtractu bonefidei. nam. l. incendiũ loquitur in mu-
tuo, quod est strictij iuris, ⁊ dicit, ꝙ in. d. l. titi⁹. fuit ꝯctus mādati
fm eum, ⁊ sic ꝯtractus bonefidei: ⁊ ideo perempta illa quātitate
data super qua erat mādatum liberatur. alleg. tex. etiā in. l. mar-
tius. ff. loca. illa nihil facit, cum ibi non esset debitor quantitatis
sed facti. alleg. etiā. l. lucius. ff. deposi. que etiam nihil facit. et istā
limitationē tradit solus Rapha. et dicit, quod est noua ⁊ singu-
laris sua opinio. Sed eam reprehendit Alex. ibi in. d. l. si ex legati
causa. eo quia obstat generalitas. l. incēdium. Ego dico, ꝙ obstat
ex alia ratione, quā dedi ad tex. d. l. titius. de prescrip. verbis. eo,
quia ibi contractus fuit principaliter celebratus gratia credito-
ris, non autem debitoris. ¶ Suprascripta omnia procedunt in-

16 quantum dixi † ꝙ debitor quantitatis perempta illa non libe-
ratur, quando quis sit obligatus ad quantitatem simpliciter: si
autem obligatio quantitatis fuisset limitata ad certum genus
monete, vt quia promisit tibi decem libras grossorum perusinoꝝ:
pone ꝙ isti grossi sint exbāniti per statutum, vt nullo modo pos-
sint expendi, nũquid leberetur debitor: dicit Barto. videri ꝙ sic.
Concludit tamen Bar. ꝙ nõ sit liberatus: quia quāuis nõ possit
dari in forma illa quantitas, tamen saltem debet dari in mate-
ria: quia materia trahit ad se formam. l. quesitũ. §. illud fortassis.
ff. de leg. iij. nec distinguit Bar. an esset in mora vel non. Et cum
Bar. tenet Pet. de ancha. in repe. regule, peccatum. in. v. oppo.
de regu. iur. in. vj. Sed ipsemet Bar. sibi ꝯrius, in. l. paulus. in. iij.
col. ff. de sol. vbi Imo. late disputat ⁊ tenet, ꝙ ego nõ possuꝫ solue-
re, in forma antiqua: sꝫ ego debeo soluere de pecunia noua. alleg.
c. cum canonicis. de censi. ratio est fm Ang. hic post antiquos. et
in. l. cum quid. s. eo. quia licet in vino frumento ⁊ similibus, boni-
tas consistat in materia. vt in illa. l. quesitũ. allegata per Bar. tñ
in pecunia bonitas consyderatur ex vsu. l. j. ff. de contrahen. emp.
Et istam secundā opi. tenet Fulg. ⁊ Pau. hic. Anto. de but. in. c.
quanto. de iureiur. Pe. de ancha. in clemen. si beneficiorũ. de deci-
mis. ⁊ Rapha. comen. in. d. l. paulus. ⁊ est vera sentētia: quam tñ
intellige: qñ pecunia fuit reprobata per moram: sed si debitor nõ
fuisset in aliqua mora tunc procedit sentētia Bar. hic, quia tunc
posset soluere de moneta antiqua. Ita concludunt Cy. in. l. in mi-
norum. C. in quib. cau. in integ. resti. non est neces. in. ix. qõne. ⁊ ple-
nius in. l. cum quid. ⁊ ibi Bal. ⁊ Ludo. ro. s. eo. Hosti. ⁊ Jo. and. ⁊
Imo. in. d. c. quanto. Pet. de eleaza. in. d. clemen. si beneficiorum.
Albe. de rosa. in prima parte statu. in. q. iiij. ⁊ in effectu Ludo. ro.
hic, qui multum põderat. l. creditor oblatam. de solu. et in effectu
Imo. vbi late examinat in. d. l. paulus. ⁊ do. Alex. hic: ⁊ cõmunis
est sentētia. Tñ caue, quia isti doc. mouentur per tex. d. c. cũ cano-
nicis. ⁊ in. c. cum olim. circa fi. de censi. quia illi tex. indistincte pro-
cedunt, tamen non est incõueniens vt distinguātur per alia iura:
ita illi tex. distinguũtur per regulam. l. vinum. ĵ. eo. ⁊ regulam. l. si
ex legati causa. de verbo. obli. Circa tamen istam doctri. Bar. de
moneta, vide consiliũ Panor. vj. incip. lēs: q solutio ⁊c. in. ij. vol.
et Bal. in. l. fina. circa medium. C. de non nume. pecu. ¶ Vltimo
17 circa istam partem glo. inquantum vult, † si debitor quātitatis
obtulit creditori, et creditor fuit in mora recipiendi. quantitate
extincta liberatur, dicta. l. qui decem. Adde vnuꝫ casum singula-
rem, in quo debitor quantitatis puta frumenti facta obligatione
creditori, liberať etiā re nõ extincta: vtputa quādo respublica de-
bet certam quātitatem frumenti alicui, ⁊ eam sibi obtulit: ⁊ quia
erat tempus fertilitatis, creditor recusauit accipere, volens expe-
ctare tempus caristie: isto casu, respublica in totuꝫ liberať, etiam
si frumentum oblatum extaret. text. est in. l. nulli. C. de ero. mili.
anno. lib. xij. quem ponderat Bal. in. l. non dubium. in. v. col. ver.
vj. modo fit fraus. C. de legibus. ⁊ in. l. acceptam. in. xvj. qõ. C. de
vsu. alle. etiā Bar. (sed ad aliud) in. l. libertis quos. §. i. de ali. ⁊ cib.
lega. adde quod etiam aliud in. l. cum quidam. que est lex fi. C. de
conditio. inser. ¶ In eadem glo. ibi. In secundo idem. quia ge-
nus perire non potest. Nota ex gloss. conclusionem cum limita-
18 tione. Conclusio est † quod debitor hominis vel alterius rei in ge-
nere perempta aliqua re, non liberatur. intellige gloss. procedere
quando quis est debitor in genere generalissimo, puta qr debeat
seruum absolute in genere: secus si sit debitor in genere subalter-
no: vt declarat glo. in. l. legato generaliter. ff. de le. j. puta, quia de-
beat vnũ ex seruis suis: nam tunc mortuis omnibus seruis suis,
liberatur, fm Bar. ⁊ cõiter doc. hic. Et si dicatur, Bart. ⁊ doc. vi-
dentur ꝯrij in hoc, qr si debeo vnũ de istis seruis, ⁊ omnes pereant
volunt quod sim liberatus. l. in naue sauphelli. ff. loca. ⁊ tñ postea
dicũt, ꝙ si ego sum obligatus ad certum genus monete, ⁊ pereat
quia sit reprobatum: ꝙ tamen ego sum liberatus, põt rñderi du-
pliciter: primo fm Bar. qd lꝫ forma reprobeť, tñ supest materia:
secus est in seruis. arg. l. mortuo boue. ff. de lega. ij. Pau. vero de
ca. aliter dicit, vcꝫ, ꝙ lꝫ sit reprobata illa pecunia, tñ superest alia
que est eiusdē materie, sed pcedēs magis placet. ¶ In ea. glo. ibi,
19 ⁊ interpellatus fuit. habes ex glo. ꝙ ad hoc † vt debitor constituať
in mora, vltra duo requisita in text. requiriť ꝙ interpelleť expresse
vel tacite per lapsum tpis: est verum, qd multi reperiuntur casus
spāles, in quibus mora ꝯhiť re ipsa, sine interpellatione vlla hois,
quorũ aliquos enumerat glo. in. l. mora. in prin. in glo. magna. de
20 vsu. ⁊ plenius domi. Alex. hic, ad quē te remitto. † Adde etiam ꝙ
ad constituendum debitorem in mora, sufficit vna interpellatio
nec plures requiruntur. vt in glo. in. d. l. mora. in prin. et ibi Bart.
⁊ tex. in. l. titia seio. §. vsuras. ⁊ ibi no. Bar. ff. de lega. ij. not. idem
Bar. in. l. qui rome. §. seia cauit. ff. de verbo. obli. Ange. et Imo. in
d. l. qui rome. §. coheredes. Cano. in. c. ex literis. de const. [illegible] cit ꝙ
not. Bar. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. in. iij. op. c. de no.
ope. nuntiatio. cum multis additio. quas ibi ponunt Modern.

21 ꝛ possunt hic applicari.†Et sufficit etiam intepellatio extraiudicialis.d.l.qui rome.§.coheredes.vbi glo.in verbo testato.ꝛ gloss. in.l.amplius non peti.ff.rem ra.ha.ꝛ gl.in.l.vnum.in gl.magna. in prin.ſ.eo.ꝛ alie gl.quas enumerat Bar.in.d.l.si ex legati.causa.ꝛ dicam in.l.vinum.vbi limitabo.Intellige tamen sane in his que debentur iure actionis vel obligationis,tunc sufficit interpellatio extraiudicialis:secus in his que solum debentur officio iudicis.tex.est in le.cum postulassem.in princi.ff.de dam.infecto. quez Bar.ibi dicit singularem.rationẽ illius.tex.assignat Bar. in.l.j.in.vj.col.ff.de iurisdi.om.iudi.Adeo q̄ etiaȝ per oblationẽ libelli,non induceretur mora,nisi esset secuta litis cont.ſm Bar. in.l.denũtiasse.§.quid ergo.ff.de adul.¶Iuxta predicta quero
22 †nunquid vbi adest iuramentum debitoris,debitor cõstituatur in mora sine interpellatione,tangit Alex.hic post Ro.ꝛ dicit,ꝙ si iurauit prestare certam rem,ꝛ sciat illum illa re egere,cõstituit in mora,ſm Jo.an.in.c.breui.de iureiur.vt ibi per eũ.Sed Alex. dicit se putare,ꝙ istud non sit tutũ,eo quia non est lex.que dicat, ꝛ dicit cõtrariũ probari in.c.licet.hic allegato per eũ.Pro opini. do.Alex.ꝙ iuramentum nõ constituat in mora,dato ꝙ sciat creditorem egere,facio aliqua fundamenta.ꝛ primo:Nã regula est ꝙ ad constituendum in mora requiritur interpellatio,vt hic per glo.ꝛ Bar.sed reperiuntur certi casus speciales in contrariũ:de quibus hic per Alexã.sed in istis non reperitur aliquid de iuramento:ergo debemus stare regule.q2 dicens fallentiã illã dȝ probare.vt probatur in.l.suus quoqȝ.de here.insti.in.§.puto.et in.l. ab ea parte.ff.de proba.cum multis cõcor.quas pono post Bar. vbi plene tango in.l.ij.ff.si quis in ius voc.non ier.Secundo pro ista opi.arguo sic:nã iuramentũ regulabit̃ ſm materiã actus sup quo interponitur.l.si.cum simi.C.de non nu.pecu.de quo tango in.l.si conuenerit.ff.de iuris.omni.iudi.vbi multa adduco contra hanc regulam:si ergo scd̃m naturam actus requirebatur interpellatio:ergo idem dicendũ.licet interueniat iuramẽtũ.Quid tenendũ.teneo ꝯ dñm Alex.ꝛ hanc meã opi.tȝ Spec.in tit.de aduocato.§.j.ver.sed nunquid is q iurauit.ꝛ Panor.in.d.c.breui.Et pro ista opi.adduco in primis illud q̄ singulariter decidit Bald. in.c.querelam.de iureiu.per illum text.cum glo.vbi tenet,ꝙ conductor qui iurauerat soluere pensionem,cessando per annum cadit ꝑpter iuramentũ.ꝛ refert ꝛ seqtur.d.Alex.ꝯsi.lxxxv.q̄ inci.
23 nõ puto id de quo querit̃.li.j.¶Secũdo adduco:nãꝗ is qui promittit facere ꝛ curare,ipso iure constituitur in mora:q2 intelligit̃ ꝙ primum potest.ita singulariter vult Bal.in.c.j.§.ad hec.in titulo,hic finitur lex cõradi.refert ꝛ simpliciter sequitur Alex.hic: ꝛ Are.in.l.si ex legati causa.ff.de ꝟ.obl.sed ego habeo.ꝙ in iuramento intelligitur qs ꝓmittere facturũ ꝛ curaturũ:vt probatur in.c.ex literis.de sponsa.gl.fi.in.c.ex rescripto.de iureiu.Bald.in
24 l.fi.C.de non nu.pe.ergo ꝛc.¶Tertio adduco:nã†iuramentũ hȝ vim litis cõtesta.vt per Bart.in.l.nam.ꝛ postea.§.si is q in ꝑpali. ff.de iureiur.sed per litis contesta.debitor cõstituitur in mora:vt probat̃ in.l.si in asia.in fi.ff.dep.ergo.ꝛc.¶Quarto pro ista parte adduco text.in.l.eum qui.§.si iurauero.vbi Bart.in versi.post moram.ff.de iureiur.ꝛ ſm doctr.Bar.ibi eiusqȝ distinctionẽ intelligo omnia supradicta.Et tenendo istam partez,non obstat.c. licet.ꝛ allegata per dñm Alex.q2 in illis iuribus nullum verbum de iuramento.Aduerte etiã circa istã materiã nã in illis casib⁹ in quibus quis constituitur in mora sine interpellatione.mora ap-
25 pellatur irregularis.Pulchrum modo dubium est.†nunqd mora irregularis faciat teneri de interitu speciei?Barto.hic vult ꝙ sic.Contrariũ in hoc vltimo tenent quidam Moder.bonoñ.per tex.in.l.naturalis.§.sed si scyphos.cũ gl.ff.de ꝑscrip.ver.Et istud inuenio tenere Sali.Fulg.Ludo.Alexan.ꝛ Moder.in.l.vinũ.ſ. eo.ꝛ do.Alex.in.l.diuisione.circa penul.col.ff.sol.mat.Tu tñ cõsydera,ꝙ ꝯtra istã opi.vr̃ casus in.l.ne merito.ff.de vi ꝛ vi arma. Nec vr̃ obstare.§.sed si scyphos.quia in contractib⁹ innominatis implementũ non constituit̃ in mora:vt probatur in.l.iij.§.sed si stichus.ff.de cõdi.ob cãm.¶In gl.ibi:ꝛ hoc verũ qñ res per se perijt:habes limitationẽ ad istum tex.duȝ requirit,ꝙ debitor sciat: q2 ꝓcedit qñ species debita naturaliter perijt:secus si debitor eã occidisset:intellige qñ occidisset sine causa:secus si cum causa:puta quando occidisset seruum debitum in adulterio deprehensuȝ l.quid ergo.§.si heres.ff.de lega.j.vbi Barto.ꝛ alij.l.si seruum.§. de illo.ff.de verborũ oblig.¶Quid autem si species debita occidatur per tertium vel per ipsum creditorem.Bar.allegat.tex.in l.arbitrio.§.fi.ff.de dolo.q nihil facit.debuit allegare.l.legis aquilie.in vltima charta illius tituli.ff.ad le.aquiliã.queȝ text.bñ allegauit Bart.in illa.l.arbitrio.§.fi.ff.de dolo.ꝛ illum tex.allegauit hic Alb.Fulg.ꝛ Ludo.ro.ꝛ forte Bar.hic voluit allegare no.in d.l.arbitrio.§.fi.¶Gl.in verbo detrimẽtũ.primo colligit ex text. notabile ꝛ allegat quatuor cõcord.secundo respondet tacite questioni referendo opiniones.Secunda ibi.nec distinguitur.In ea-
26 dem glo.ad fi.videndum est†qñ species perijt post morã.an indistincte periculum sit debitoris:an vero debeat distingui,vt si res eodem modo fuisset peritura penes creditorẽ:ꝛ tũc debitor liberetur:alias secus.Et in hoc aduertendũ est ſm gl.ꝛ Bar.ꝛ cõiter omnes:q2 differentia est inter actiones reales,ꝛ personales.In actionib⁹ realibus dȝ seruari distinctio gl.in.l.iteȝ si verberatũ.§. fi.ff.de rei vendi.Si debitor rei cõuentus ab initio fuit bonefidei: sed postea superuenit mala fides:isto casu distinguitur,si res postea perijt ipse liberatur si eodem modo fuisset interitura penes creditorem,alias secus.In personalibus indistincte non liberat̃. Uidendum est que possit esse ratio diuersitatis dic ex mente antiquorum ꝛ Alberi.hic:in.iij.col.ꝛ Bald.in.iij.col.ratio est,quia in actionibus personalibus agitur ad id q̄ est debitum,et sic ad illud in quo proprie est obligatio:ꝛ ideo grauior censetur mora quã in realibus,in quibus nõ subest obligatio.§.j.instit.de actio. Sali.Ful.ꝛ Ludo.ro.hic reprobant istaȝ differentiã,eo q2 potẽtius est ius quod hȝ actor in realibus,ꝙ in personalibus:quia in primis agit rõne dñij:in personalibus agit ratione obligatiõis, sed potẽtius.est dñij ius ꝙ obligationis:patet,q2 princeps potest tollere ius obligationis:sed non dominium.gloss.ꝛ docto.in.c. que in ecclesiarum.de consti.glos.ꝛ doct.in.l.fi.C.si cõtra ius vel vti.pub.ꝛ in.l.fi.ff.de consti.prin.Ultra eos cõfirmo,ꝙ ista differentia non sit bona,quia grauior est mora in realibus,ꝙ in personalibus,quia qñ peto id q̄ est meum rei vendi.fructus ꝛ vsure veniunt a tpe more:in personalib⁹ stricti iuris veniunt a tpe litis contesta.tñ.l.videamus.ij.§.si actionem.ſ.de vsuris nisi dixeris ſm Sali.hic in.xvij.oppo.quod in casu quẽ ponit glo.in.d.l.iteȝ si verberatuȝ.§.fi.ibi in actionibus realibus nõ fuit ꝓprie mora: aut totalis mora,propter bonã fidẽ que a prin.fuerat Ideo gl.ꝛ doc.dixẽt illud in actionibus realibus:sed nos loquimur in personalibus,qñ debitor fuit in propria ꝛ totali mora.¶Condescen-
27 do igitur ad articulum principalem qui solet disputari.†Nunqd debitor indistincte teneatur specie perempta post moram:an debeat distingui.an esset eodeȝ mõ peritura penes creditorem:ꝛ in hoc varie referunt̃ opi.ꝑ Bar.ꝛ doc.in.l.rõ.§.j.de verbo.ob.atqȝ etiam varia iura hincinde referuntur.ꝛ ego adducaȝ strictiora. Una ergo opi.fuit Joan.cremoñ.ꝙ in personalibus non debet fieri illa distin.Istam tenet glo.hic:ꝛ in.l.contractus.ff.de re.iu. ꝛ glo.in.l.mora.de vsu.ꝛ in.d.l.nemo.§.j.in gl.ſ.de verb.ob.licet nõ clare firmet.sequunt̃ Bart.Bal.Ang.hic:ꝛ dicit Ang.ꝙ est cõmunis sniã.eam:diffuse tenet Sal.hic in repe.in.xj.col.ꝛ sequẽtibus.sequunt̃ Lud.ro.ꝛ Paul.de ca.hic:licet Paul.postea variauerit in.l.si filio.§.si post diuortiũ.ff.solu.ma.vbi tenuit ꝯriũ. tenet Ang.Imo.ꝛ d.Alex.in.d.l.nemo.§.j.ꝛ ista est cõis opi.ꝑ qua opi.in primis glo.hic allegat quinqȝ tex.qui paruȝ faciunt: nam illi indistincte dicunt,ꝙ specie perempta post morã,periculum est debitoris:sed potest dici,ꝙ ille leges debeãt distingui ꝑ l.si plures.§.fi.ff.deposi.qui est principalis tex.in hac materia,cũ vna lex per aliam distinguatur,etiam si sit posterior.l.non est nouum.cuȝ.l.sequenti.ff.de lega.ij.Barto.hic:ꝛ in.l.nemo.§.j.mouetur ratione.quia fur.ꝛ morosus equiparantur.l.inter stipulantem.§.pen.de verb.ob.sed fur,indistincte tenetur.l.subtracto.C. de fur.ergo ꝛ morosus dȝ indistincte teneri.Sed respõde veruȝ
28 est†ꝙ fur ꝛ morosus equiparãtur,vt teneant̃ de interitu:ꝛ dicat̃ res extare.d.l.inter stipulantem.§.penu.sed non debeat distingui inter furẽ ꝛ morosum:q2 fur est plusꝙ frustrator.l.merito.in.fi.ff. de vi ꝛ vi arma.sed non debet argui ab eo quod est magis graue,ad id quod est minus graue ꝛc.Pro ista opi.alleg.Salic.tex. in.l.qui decem.in prin.alleg.in gloss.ſ.de sol.potest responderi:q2 fauorabiliores sumus reis ꝙ actoribus.l.fauorabiliores.de reg. in.l.arrianus.de actio.ꝛ ob.Pro ista opi.cõmuni.Ludo.ro.allebo.tex.in.l.si filio.§.si post diuortiũ.ff.so.ma.in ver.omnino.Illa
a dictio oĩo,est* precisa ꝛ idem importat quod indistincte ꝛ ex ol parte,vt est glo.in.l.cum exceptione.§.quatenus.ff.q̄ met.cau. Sed potest responderi,speciale esse fauore dotis:ne mulier remaneat indotata.l.j.ff.sol.ma.Nec huic solutioni obstat tex.in.l.si is qui,in prin.ff.solu.ma.q2 rñde vt ibi ꝑ glo.ꝙ maritus non fuit in mora in dando vel cedendo dotem.sed in exigendo eam.Et tenẽdo istã opinioneȝ q̄ est cõis,tota difficultas est rñdere ad.l.si plures.§.fi.ff.deposi.allegatam pro opi.Barti.varie dant̃ solutiones:ꝛ leues ꝛ fragiles.Prima solutio est gl.ꝛ Bar.hic:quã tenet Bar.in.d.l.nemo.§.j.quod ibi speciale est in deposito:ista est euidenter falsa:quia vt inquit gl.in.l.filium quẽ habẽtẽ.C.fa.er.dicere speciale.ꝛ nõ assignare rõnem specialitatis est refugium miserorũ:sed forti⁹ in deposito grauior est mora ꝙ in quolibet alio ꝯctu.Hinc est,q̄ in ꝯtractu depositi iurat̃ in litẽ.l.j.§.in depositi. ff.deposi.secus in alijs ꝯtractib⁹ in quibus spẽs debet.l.in actionibus.ſ.de in liteȝ iuran.Hinc est q̄ condemnat⁹ in actione depositi.efficitur infamis.l.furti.§.mãdati.ff.de infa.§.ex cõtrario.instit.de pena teme.liti.Sed fortius probo istam solutionẽ falsam ex coniunctione duarum legum.nam dicit alibi Bald.illud est

pulcherrimum

¶Dictio ẽ. Ad d̃.l.hac venditio.in §.fi.ff.de cõ trahen.emptio.

pulcherrimū argumentū, qđ fit ex duarum legum coniunctione. no. Bal. ꝛ Alex. ibi: in l. gallus. §. si eius. ff. de lib. ꝛ posth. Cōiungo simul. l. j. §. si rē depositā. ff. depositi. ꝛ l. si venditor. ff. de here. vel actio. ven. in prin. la scđa. vt declaraui in primo notabili tex. vbi in deposito qui dolose alienauerit rem depositam, dato ꝙ redimat, tenet̄ de interitu etiam ante moram: ergo nō est speciale. Quarto ob. tex. in l. si in asia. §. fi. ff. deposi. vbi text. in ista materia eqparat, an qđ debeat̄ ex deposito, an ex testō, an legato. Cogita tñ an gl. forte habuerit alium sensum. dum dixit spāle est in deposito, forte voluit dicere gl. Ideo speciale in deposito, qꝛ fit gratia deponentis tm̄ ꝛ non depositarij in aliquo, ꝛ dn̄iū remanet semp penes deponentem. Ideo qꝛ nullū cōmoduꝫ sentit depositarius, spāle est in eo, vt ita demū teneat̄, si non fuisset eodē mō peritura penes deponentem, in alijs cōtractibus secus: qui vt plurimū fiūt gratia vtriusqꝫ: ꝛ istud in specie (vt fiat distinctio in ꝯtctibus qui fiunt gratia creditoris tantū) tꝫ Guil. de cu. ꝛ Bal. hic: tñ Sali. hic: ꝛ Ludo. ro. reprehendunt istam solutionem: Secunda solu. fuit glo. hic: ꝛ glo. in d. l. nemo. §. j. ꝛ Bart. ibi: ꝛ Imo. in d. l. filio. §. si post. solu. ma. ꝙ ideo fit distinctio ibi: qꝛ habebat iustam causam litigandi. Ista est deterior prima. Primo, qꝛ diuinat, sed fortius, quia non diceretur fuisse in mora, si habuisset iustam cāꝫ litigandi. l. sciendū. §. de vsur. Tertia fuit solu. gl. in d. l. si plures. §. fi. ꝙ ibi debet subaudiri dictio maxime, nihil est. Quarta fuit solu. aliorū, qđ ibi refertur opinio Sabini, sed nō est bene dictū, cū ibi iurisconsultus non reprobet. Alia fuit solu. Ange. in d. l. nemo. ꝛ in l. item si verberatū. §. fi. vt distinguamus inter cōtractus bonefidei, ꝛ ꝯtctus stricti iuris. quā solu. reprobat Imo. ꝛ Alexā. in d. l. nemo. §. j. ꝛ faciunt reprobationes quas dixi in prima solutione. Ultima fuit solu. Alexan. in d. l. nemo. §. j. ꝙ in d. l. si plures. §. fi. non debet sumi argumentum a contrario sensu: qꝛ ibi resultaret prauus intellectus, ꝑ glo. in l. j. C. de condi. inser. Sed nihil est propter dictionem vtiqꝫ. que est in d. l. si plures. §. fi. Et ppterea alia fuit opi. Marti. ꝛ ista mihi plus placet, ꝙ debeat fieri distinctio ꝑ d. l. si plures. §. fi. iūcta l. si i asia. §. fi. vbi depositū equiparat̄ alijs ꝯtctibus, ꝛ tñ distinguit̄ ꝑ l. si plures. Pro ista opinione allegat scđo loco Fulg. tex. i. l. fi. §. si sub ea ꝯditione. ff. ad legē rhodiam de iac. Sed glo. ibi rn̄det ꝙ ibi fuit culpa nō mora. Pro ista etiam opin. facit text. in l. si duo. §. ait pretor. in ver. ergo. ff. de consti. pecu. nisi respondeatur: vt ibi per glo. ꝙ ibi non apparet ꝙ fuerit in mora. Aliter rn̄det Bar. ibi, quē vide. Ad idē videt̄ facere tex. in l. si a dn̄o. §. si predo. ff. de peti. here. nisi rn̄deas ꝙ loquit̄ in actionibus realibus: tamen faciliter posset replicari. Et ꝓ ista opi. vltra alios pondera ꝙ multum stringit text. in d. l. fi. cum exceptione. §. qđ si homo. ff. qđ met. causa. Nec est bona solu. gloss. et doc. ꝙ ibi speciale est, qꝛ inferens metum tenetur ad penaꝫ tripli. nam si consyderaueris tex. ibi in fi. loquitur aliter. imo fortius loquit̄ ibi tex. sicuti in interdicto ꝙ vi aut clam. Sed fortius Bart. ꝛ doc. seipsos confundunt: qꝛ dicunt ꝙ in furto non fit illa distinctio: ꝛ tñ in furto hꝫ locuꝫ pena quadrupli. ꝛ istā opi. tene in puncto iuris. cum modificatione tamen quam ponunt Fulgo. hic. et Alex. ꝙ ista opi. Marti. procedit, qñ est certum ꝙ erat peritura penes creditorē alias secus. Istā tenet Rapha. comen. in d. l. nemo. vbi dicit qđ eā didicit a Fulgo. preceptore suo: in consulendo tñ non recedit ab opi. Bar. ꝛ cōi. Sed aduerte, qꝛ habes vnū tex. contra predicta, in l. si pecuniam. §. fi. j. de cōdi. ob cām. vbi text. dicit totū ecōtra: ꝙ anteꝙ cōmittat̄ mora, bene dꝫ distingui ꝛc. sꝫ post morā nō dꝫ distingui, ꝛ sepi⁹ dubitaui sup illo tex. puto tñ posse dici qđ ibi erat debitor ꝗtitatis respectu speciei. i. seruꝰ: sꝫ nos loqmur qñ immediate erat debitor speciei. Sꝫ ista solutio nō est tuta: vñ fortius est dicere qđ illa loquit̄ in ꝯtctibus innominatis nos loquimur in ꝯtctibus noiatis, differentia est put ptꝫ ex gl. in l. iurisgentiū. in prin. in verbo, aliquid. ff. de pac. ¶ Gl. in v̄bo, in ptāte: diuidit̄ in tres partes prout tribus modis soluit ꝯrium. Bart. tñ hic in sua distinctione ponit quartā solutionē ꝛ dicit, ꝙ aut loquimur in debitore speciei. et tunc difficultas excusat a mora. alias vero secus vt hic per eū. Et si dicatur vt dicit Sali. quod non est dare rationeꝫ diuersitatis inter debitorē speciei ꝛ quantitatis: ego dico ꝙ imo
29 est dare rōnē diuersitatis. † qꝛ debitor quātitatis hꝫ latiores habenas ꝙ debitor speciei, qui ad illam spem p̄cise tenet̄. vt in simili dicūt doc. in l. ex empto. in prin. de actio. emp. ꝛ Bart. in l. j. in prin. s̄. eo. ꝙ ideo emptor tenetur transferre dn̄ium precij, venditor vero non sic tenetur transferre dn̄ium rei vēdite, quia emptor hꝫ latiores habenas in soluendo id qđ debet, ꝙ venditor: veritatem tñ istius solutionis videbis. Hinc sumpta occasione Barto. examinat, an ꝛ qñ difficultas excuset a mora, ꝛ distinguit tres casus speciales: vt hic per eū. et cum eo tenent Bald. in lectura antiqua hic Ange. ꝛ late do. Alexā. ꝛ Bar. Ange. ꝛ Imo. in l. cōtinuus. §. illud. j. de v̄. ob. Anto. de but. Imo. ꝛ Panor. in c. breui. de iureiurā. Sed consydera, ꝙ licet Bar. faciat tres casus, tamen debuit expedire se vno verbo: ꝙ semp difficultas excusat a mora, siue sit debitor ad factū, siue ad spēm: fallit. qñ est debitor quātitatis. Circa istā doctrinā, inquātū dicit ꝙ difficultas excusat a mora, qñ est debitor facti vel speciei, moueo pulchrū dubiū. Nūquid
30 † si debitor primo negauit se debitorē, ꝛ postea pbat̄ debitū: ꝛ sic cōuincat̄ de mēdacio. Nūqd per talē negationē pdat istud beneficium ꝙ difficultas excuset eū a mora: Istū passum nō tangunt doc. hic: sed Lu. ro. in l. vinū. in iij. co. j. eo. expresse tangit ꝛ dicit, ꝙ doc. hic (q volunt ꝙ difficultas excuset a mora) debēnt intelligi qñ mora fuit cōmissa per interpellationē extraiudicialē: sec⁹ si p litis cōtestationē: ꝛ sic interpellationē iudicialē: tūc difficultas nunꝙ excusat a mora. qꝛ negando debitū pdit istud b̄ñficiū a lege, vt non excuset̄: ꝛ in istis terminis dicit se intelligere glo. ibi in vna solu. quā dat ad l. fi. j. de triticaria. ꝛ dicit ꝙ ipse solus aduertit ad illā glo. Subdit tñ, ꝙ qñ fuisset interpellatus extra iudiciū ꝛ negasset debitū. isto casu pdit etiā istud b̄ñficiū. Sed aduerte. lꝫ a Lud. dicat, ꝙ ipse solus pōderat illā glo. tñ Sali. ibi ꝛ Ange. pōderāt illā gl. Sali. hic. in iij. col. Istam tñ opi. do. Alex. in d. l. vinum. in vij. col. reprehēdit ꝑ illud qđ volunt doct. hic: ꝙ difficul-
a tas indistincte excusat a mora: qꝛ in penalibus[a] nō dꝫ fieri extēsio. glo. in c. j. de tempo. or. in vi. ꝛ glo. in c. fi. de elec. in vj. iuncta l. cū quidam. de libe. ꝛ posthu. Ista ratio non videt̄ tuta, cuꝫ in penalibus dummodo materia sit correcta sepius fiat extensio: vt ipsemet Alex. tꝫ in auꝫ. non licet. C. de libe. ꝓte. ꝑ gl. in l. fi. C. de reuo. do. reputatā singularē, quā tenent ibi Cy. ꝛ Sali. per tex. in c. j. §. porro q̄ fuit prima cau. b̄ñficij amit. in v̄sib⁹ feud. ꝛ ibi bal. in ꝓfic. quid tenēdum ꝛc. Pro opin. Ludo. ro. ꝛ aliorum quos retuli, ꝙ debitor negando debitum per mendacium, si sit ꝯuictus, debeat perdere beneficiū a lege, vt non excuset̄ a mora ꝓpter difficultatē. Ego in primis addā aliqua similia que recollegi ad hoc. Nam fideiussor negans se fideiussorem, perdit beneficium epistole diui adri. et sic diuisionis. l. si dubitet. §. ita demum. vbi Bart. de fideius. Item perdit beneficium excusionis cedendarum actionum: ꝛ consequenter beneficiuꝫ auꝫ. ꝓsente. C. de fideius. ita not. Bald. in auꝫ. cōtra q ꝓpriam. in iij. col. C. de non nu. pe. ꝛ ibi est tex. ꝙ debitor qui negat scripturā manu sua scriptā ꝯuict⁹ de mendacio, ꝑdit beneficium exceptionis non nu. pe. Eodem mō. si qs negat se socium. perdit beneficiū legis, ne exigatur vltra ꝙ facere possit, iuxta l. sunt qui. ff. de regu. iur. ꝛ pro hoc est text. in l. si vn⁹. §. fi. ff. pro so. ꝛ in l. sed hoc ita. in fi. ff. de re iud. Eodem mō maritus qui hꝫ beneficiū, ne exigatur vltra ꝙ facere possit. negādo matrimonium perdit istud beneficium. ita not. tꝫ Bart. in l. etiaꝫ. §. j. circa fi. ff. solu. mat. Item heres qui negat rem legatā esse hereditariaꝫ si conuincatur de mendacio, ꝑdit beneficiuꝫ, ne possit detrahere falcidiā in illo legato. text. est in l. hereditatum. §. j. ff. ad le. fal. Itē filius qui habet beneficiū ti. qđ cum eo. vt non teneat̄ post emancipationem de ꝯtctu celebrato cum eo duꝫ esset in potestate, si neget se filiū, ꝑdit illud beneficiū. l. sꝫ ꝛ si ex parte. §. interdū. ff. qđ cū eo. Eodem modo conuentus actione reali. si neget se possidere. si conuincatur, perdit beneficiū possessionis. l. fi. cum simi. ff. de rei ven. Eodem mō, vasallus qui negat se vasallum si cōuincatur de mendacio, ꝑdit feudum. tex. in c. j. §. vasallus. si de feu. fue. contro. inter do. ꝛ agna. el. j. Eodeꝫ modo, libertus qui impetrauit ius annulorū aureorum ꝛ sic ingenuitatis, certe si negauerit se libertum ꝛ conuincatur, ꝑdit ius aureorū annulorū. l. j. ꝛ. ij. ff. de iure annulo. aureo. Ergo eodē modo dicemus in ꝓposito, ꝙ iste qui negauit se debitorem. ꝛ cōuincat̄. dꝫ ꝑdere illud beneficium, ne excuset̄ a mora ꝓpter difficultatē. Breuiter ergo teneo ꝯ Lu. ro. ꝛ Sali. ꝛ sic teneo vna cū Alex. sed nō ꝑ eius rationē ꝛ fundamentū: sed per vnā aliā rōnem, licet in iure nostro reperiantur casus ques. s̄. enumeraui ꝛ alij q possent addi: si q sunt in quib⁹ qs ꝑdit beneficium qđ alias habebat a lege propter negationē suaꝫ: tñ debet scire: ꝙ nisi lex specialr̄ istud dicat: ꝙ qs perdat b̄ñficiū ꝓpter negationē: nō dꝫ fieri illa extēsio. tex. est in §. cū igit̄. in v̄b. nec q̄libet est lex aliqđ tale dicens. in auꝫ. de nō eli. secun. nubē. ꝑ quē tex. ita expresse dicit Bal. in auꝫ. ex testamēto. in pe. col. C. de secū. nup. quē refert ꝛ sequit̄. d. Alex. in cōsi. ciij. inci. vr̄ prima cōsyderatione. li.
31 j. ꝛ Alexan. in l. etiā. §. j. in iij. col. ff. solu. ma. † Et ꝑ istam regulam Bal. Alias consului in partibus pedemontanis: ꝛ ita fuit iudicatum: in pulchro ꝛ nouo casu: dum in testamento essent dati plures tutores vni pupillo: ꝛ vnus tutor negauit se tutorem datum
b pupillo: ꝛ conuictus est de mendacio: nūquid per istā negationē ꝑdiderit quatuor beneficia pluribus tutoribus attributa: posita per glo. ꝛ doc. in l. j. C. de transac. ꝛ in l. j. §. nūc tractamus. de tut. ꝛ re. distra. Multi cōsuluerunt ꝙ sic. s. ꝙ ꝑdiderit illa beneficia: ego ꝯrium cōsului ꝙ non ꝑdiderit: ꝑ illā doctrinā Bal. ꝛ per illud
b ꝙ vult glo. no. in c. fi. de iure pa. ꝙ ad hoc vt alicui[b] possit imponi pena priuationis iuris qđ habet a lege: reqrit̄ ꝙ expresse cautum sit in l. vel canone. ꝛ ꝓpterea dicit gl. not. xv. q. viij. in summa nisi lex spālīter exprimat: debere incidere in penā depositionis, nunꝙ

a ¶ In pena lib⁹. Adde gl. ꝛ Bar. i l. furti. in. §. fi. ff. d his q no. ifa. gl. in regula i pe- nis. de reg. iur. lib. vj. Car. zab. in c. ꝑ inqsitionē. i. xj opp. de ele. Ioā. d imo. i cle. j. in. xj. colū. de elec.

b ¶ Alicui. Adde bar. i. c. ex pte. el. j. d relcri. in. v. colum. Barba. ꝯs. xvj. i. xxij. col. in. ij. volumi.

32 quis dz deponi.† Hinc est, ꝙ licet vasallus iurauerit fidelitatem, tñ nõ priuatꝰ a feudo, nisi in casibus a iure expressis si ꝯfecerit, ꝓbat tex. in.c.j.§. illud. que fuit prima causa bñfi. amittẽ. Et ita firmat And. de iser. in.c.j. qualiter vasallus iuret fidelitatem: quis fortiter videatꝰ obstare tex. in.d.c.j.§. porro. que fuit prima cã bñfi. amit. ad qđ tñ vide Alex. in consi. cviij. inci. vr̃. in.xj. col. Et sic cõcludo ꝙ debitor qui ꝑ mẽdaciũ negauit debitũ, nõ ꝓpterea ꝑdit beneficiũ, vt difficultas eũ nõ excuset a mora: quicquid sit in casibus.s̃. relatis. ⁊ hoc bene not. Limita etiam doctrinam Bar. ꝙ difficultas excusat a mora debitorem: vt nõ habeat locum in fideiussore, qui promisit aliquem presentare.j. talem diẽ, tũc non excusatur a mora propter difficultatẽ. l. sancimus. in. prin. in verbo, nec poterit. C. de fideius. ⁊ ibi Bal. expresse not. Itez consyde ra inquantum Bar. vult ꝙ si quis sit debitor quantitatis nunꝙ excusatur a mora propter difficultatem, sicuti nec casus fortuitꝰ excusat eum. l. incẽdium. C. eo. ⁊ ista est cõmunis sentẽtia quãuis Sali. tenuerit contrarium hic in.xj. col. ⁊ Lud. ro. in. l. cõtinuus. §. illud vbi etiaz Rapha. comẽ. ff. de ver. ob. ⁊ Pau. de cast. Ful. hic. ⁊ Flo. in. l. mora.j. de vsuris. moti, per aliqua fundamenta ad que respondet Alex. hic, ad quem te remitto. Nõ omitto tamẽ aliqua, ⁊ primo ad.d.l. diuortio. in princi. ff. de nego. gest. allega. per Sali. ⁊ Moder. contra Bar. vltra solu. domini Alex. potest dici quod ille tex. nõ loquitur expresse in debitore quantitatis: forte enim tenebatur ad speciem: nec tex. in hoc resistit. Secundo ad.c. cupientes. §. quod si in discordia. de elec. in.vj. allegatuz per Moder. cõtra Bar. potest vltra sol. do. Alexan. dici, quod est magna differentia querere an difficultas excuset a mora, an a pena: vt in l. continuus. §. illud. ff. de ꝟbo. obli. Tertio aduerte: qꝛ in veritate ratio Bar. ad.d.l. incendiũ. nõ habet multũ obstare: nã fateor quod interitus non excusat debitorẽ quãtitatis ab obligatione: nec etiã difficultas. sed nõ sequitꝰ: ergo ⁊ ipsa difficultas nõ excusat a mora: qꝛ multa excusant a mora, q̃ nõ ab obligatiõe: cũ quelibet iusta causa non soluendi excuset debitorem a mora. l. fi. ff. de l. cõmis. ⁊ l. sciendum. ff. de vsuris. ¶ Quarto aduerte quia. l. ad diem. ff. de ꝟbo. obli. ⁊ l. fi. ff. de nau. feno. alle. ꝑ dñ. Alex. ⁊ Bar. non multum stringant: qꝛ vt dicunt Ludo. ⁊ Sali. ibi: illud magis propter euentum quã propter moraz. ¶ Quinto aduerte qꝛ tenẽdo opi. Bar. Lud. ⁊ Alex. hic. ⁊ Imo. in. l. cõtinuus. §. illud. limitant aliquibus modis. Sed consydera quia allegata ꝑ ipsos loquuntur quo ad euadendum penam, quia difficultas quo ad hoc bene excusat. ita loquitꝰ tex. in.c. significante. de pig. ⁊ l. fi. ff. de lege commis. sed quo ad euadendum a mora, illa iura non faciunt. Caue tamen retenta ista cõclusione Bar. ꝙ debitorẽ quantitatis difficultas non excusat a mora: inquãtum Bar. opponit de. l. thais, §. j. ff. de fideicõmis. lib. respondet Bar. ꝙ ibi heres nõ erat obligatus ad dationem quantitatis pecunie, sed ad factum: ideo difficultas excusat a mora, istam. sol. reprobat Imo. in.d.l.
33 cõtinuus. §. illud. ⁊ Ludo. ro. ⁊ Alex. hic: quia † qñ factũ debet explicari mediante pecunia, iudicamus de illo ꝓut de debito quantitatis: vt. l. v. §. fi. ff. de verbo. obliga. sed luitio ⁊ redẽptio seruorũ ⁊ sic factum, debebat fieri mediante pecunia: ergo ⁊c. Ego teneo solu. Bar. tanꝙ veram, si bene intelligatur, ⁊ respondeo ad obiectum. Quando factum debet expediri per pecuniam cum vno ⁊ eodem, tunc istud censetur debitum in quantitate.d.l.v.§. fin. ita procedit argumentum Moder. sed quando factum debet impleri respectu vnius: pecunia autem debet prestari non illi met: sed tertio, vt in casu Bar. tunc licet respectu tertij dicatur debitũ in quãtitate: tñ respectu illius cuius gratia prestatur: dicitur debitum in facto. tex. est in. l. liber homo. §. fi. ff. de ver. ob. ita in ꝓposito, respectu seruorum heres erat obligatus redimere ⁊ manutenere. ⁊ sic ad factũ tm̃ ⁊c. Fateor tñ ꝙ ad illũ tex. potest notabiliꝰ responderi, ꝙ ibi difficultas excusat a mora, licet esset debitũ in quãtitate: illud est verum in mora irregulari ⁊ impropria, que fit per legẽ sine interpellatione. l. cũ vero. §. apparet igitꝰ. de fideicõ. lib. declarat gl. in. l. mora. de vsur. sed in mora regulari ⁊ ꝓpria q̃ fit per interpellationẽ hominis, secus est: vt in cõclusione Bart. qꝛ facilius impeditur mora spãlis ꝙ mora cõis ⁊ regularis cũ facilius tollantꝰ ⁊c. l. eius militis. §. militia missus. de testa. mili. Ita Imo. in.d.§. illud. in pe. col. Ludo. ro. hic: ⁊ ita limita conclusionem Bar. Inquantum ẽt Bar. cõcludit, ꝙ difficultas in debitore quantitatis non excusat a mora. Adde qđ pro hoc est text. melior de iure. in. l. cũ filiusfamilias. in ꝓn. ff. de verb. obli. ⁊ text. in. l. mora. §. in bonefidei. ff. de vsu. inducendo hoc modo. nã filiusfa. de iure fforũ nihil habet. l. plz. de acqr here. ⁊ tñ ꝓmittẽdo quãtitatem non excusatꝰ a mora, iuribus prealle. ¶ Glo. fi. in verbo deberes. primo declarando tex. infert vnum ex tex. ⁊ opp. ⁊ sol. Secundo respõdet tacite questioni. scđa ibi: licet alia lex. tertia ibi:
34 ⁊ caue. Et tanꝙ vlterius procedam, quero † nunquid de iure canonico fiat differentia inter ꝯctus bõefidei ⁊ stricti iuris ad h̃ vt veniat fructus. Bal. in.c. fi. ad fi. extra de plus peti. tenetꝰ non esse

a ¶ Cle. fina, Addo de materia di. gl. vide Abb. i c. in presentia. de proba.

fienda differentia de iure canonico. Sed Bal. male loquitꝰ ꝑ regulam que est qñ nõ sumus in materia peccati statutũ de iure ciuili obtinet de iure canonico, nisi ꝯtrariũ reperiatꝰ expressũz. Preterea est tex. expressus cõtra Bal. q facit hãc differentiã in.c. cum venerabilis. extra de excep. ¶ In ea. gl. ibi: si tñ debuit intelligere no. ex glo. ⁊ tex. ꝙ paria sunt aliquem scire vel intelligere, aut de-
35 bere scire. Et iuxta istam partem gl. Bart. hic docet † practicam. qualiter fieri debeat protestatio. vel interpellatio ei qui est obligatus ex facto alieno: vt quia sit heres: qui successit in locum principalis debitoris: vel quia dñs reddatur obligatus per factum ꝓcura. isto casu non sufficit ei simpliciter denuntiare, aut eum simpliciter interpellare. sed oportet ostendere instrumentuz publicũ vel ei relinquere copiã instrumẽti. ⁊ idem repetit Bart. in. l. si qs inficiatus. ff. depo. ⁊ in. l. q in alterius. de reg. iu. ⁊ in. l. ij. in. fi. prin. ff. de eo per quem factum erit. ⁊ plenius in. l. non solũ. §. morte. in xvj. col. de ope. no. nũ. ⁊ notabiliter Imo. in. l. de pupillo. §. q procuratorio. post glo. ⁊ Bart. ibi: de ope. no. nuntia. ⁊ ibi Alexand. ⁊ modern. plenius prosequuntur. ⁊ ibi Imo. notabiliter limitat. Adde pro ꝯfirmatione facere istud, quod decidit signãter Bar. in. l. quidam decedens. §. fi. ad fi. ff. de admini. tuto. nam ad tutorem transit periculum tutele a tempore scientie, qñ sciuit se datũ tutorez nunqd sufficit illi denuntiatum esse qualiter esset designatus tutor talis pupilli: dicit Bar. ꝙ non: sed est necesse ꝙ ostẽdatꝰ autenticum instrumẽtum testamenti: vel saltem, ꝙ ei dicatur per aliquẽ q fuit presens testamento. Ad idẽ addo bene facere ꝙ decidit Spe. in ti. de appel. §. qualiter. versi. cautus. ẽt sit. vbi tenet ꝙ si aliqs appellauit a snĩa, nunqd faciat quod istud dicatur appellatio ⁊ determinat ꝙ etiam si sibi dicatur ab vno vel pluribus non sufficit: sed est necesse ꝙ ostendatꝰ instrumẽtũ publicũ appellationis interposite, aut fides fiat per sigillum publicum, vt ibi ꝑ eum. Confirmo etiam per illud qđ tenet Pet. de ancha. in consi. ccclxj. quod incipit. pro declaratione trium quesitoꝝ. quem vide per te. Addo tex. no. in materia in. l. si qs solutioni. §. j. de vsu. qui notabiliter declarat, cui debeat fieri ista protestatio vel interpellatio, quem declara: vt per Bar. in. l. qui aũt. §. fi. ff. de cõsti. pecu. Aduerte etiam inquãtum Bar. allegat cle. cãm. de elec. Intellige doctrinam Bar. qñ ostenderetur ad finẽ interpellationis: secus si ad finem probationis: qꝛ tunc debet dari copia instri parti, alias non probaret. ¶ In glos. ibi. quia scriptura non interuenit. Istam glo. multum notant pro notabili Sali. hic: in penulti. col. ⁊ Ludo. ro. pro limitatione regule que hz, lata culpa est ignorare iura. l. late. ff. de verbo. sig. dicunt ipsi, ꝙ ista glo. limitat, vt procedat qñ quis ignoraret leges ponentes regulas: sed ignorare fallentias vel limitationes, non est lata culpa: vt patet hic in glo. nã multe fallentie sunt ad illam regulam vbi non requiratur scriptura, glos. enumerat in.c.j. de cens. in.vj. ⁊ glos. in. l. ꝯhitur. de pig. ⁊ in. l. pactũ. qđ bona fide. C. de pac. Et si gl. istud diceret esset certe, solennis limitatio ⁊ mirabilis limitatio ad dictaz regulam. sed certe istud non dicit, ⁊ cõtrariũ tenet Alex. hic ꝑ notata ꝑ Bar. in. l. ꝙ nerua. in. vij. colũ. ff. deposi. sed tu adde, ꝙ ipsemet Sali. in l. leges sacratissime. C. de legi. ponderat etiam istam glos. ad hoc ⁊ reputat singularẽ. Adde ꝙ Io. fab. ⁊ Ang. de are. in. §. suspectus. de suspe. tuto. dicunt, ꝙ predicta regula, lata culpa est ignorare iura, est vera ⁊ procedit in iuribus vulgaribus ⁊ communibus que frequenter sunt in facto: alias secus, prout fm eos in materia manumissionum. alioquin scđm eos, nullus est doctor tam excellens q nõ ignoraret. Adde qđ bal. in.c.j. in.j. col. de transla. episcopi. dicit, gl. esse vnicã ⁊ singularẽ in ꝟb. videtꝰ. instit. de obli. ex qua. male. in principio. ꝙ ignorantia iuris circa ea que sunt de apicibus iuris excusat, nec ascribitur late culpe. quam glo. limita ⁊ intellige: vt ibi notabiliter Bal. ¶ In vltima parte glo. que sit ratio, quare si peto qđ est vel fuit meũ veniant fructus a tꝑe more: alias secus, dicam in. l. cũ fundus.j. eo. ⁊ ibi addam limitationes. ¶ Extra glo. bar. hic in vlti. col. tangit, qñ materia istius legis deducatur ad practicam dic vt per eum. Aduerte tñ ad duo Primo, ad illud qđ concludit Bar. hic in ver. quero quid si dubitetur: nam ad hoc bene facit. primo qđ notat Bal. per illum tex.
a in.c. cum tu. de testi. Secundũ bene facit glos. no. in cle. fi. in glos. pe. de rescrip. quã reputat singularem Bal. in. l. si minor. C. de integ. resti. mi. ⁊ Car. ⁊ ceteri in illa cle. fin. de rescrip. sed tu adde aliam, quam Sali. ibi reputat singularem in. l. ij. C. de peti. here. ⁊ Bal. in. l. amplriorẽ. §. fi. C. de appel. Secundo aduerte inquãtũ Bar. sub dubio forte, dicit, quod si actor probaret. debitorem tꝑe obligationis contracte possedisse rẽ, ꝓsumitꝰ semꝑ cõtinuata possessio apud eũ, donec probetꝰ ꝯtrariũ addit ꝑ ista limitatione Barto. tex. iuncta gl. in.c. proposuit de cle. excõ. mi. de quo tex. facit festũ Are. in. cõsi. ij. qđ incipit: videtur dicẽdũ. in.j. col. Sed puto qđ limitatio Bar. non sit vera, quia doctrina Bar. ꝓcederet, in eo qui habuit causam ab actore, vel qñ possedisset tꝑe litis contest. ꝑ. l. si creditor. ⁊ ibi Cy. ⁊ Bal. C. de pig. ac. ⁊ notat Barto. ⁊ docto. in

l. fure

l.siue possidetis.C.de proba.Scđo ꝯtra doctrinā Bar.facit,qꝛ doctrina sua ꝓcedit in re immobili tm̄, nō in mobili,ſm Specu. post Ubertū de bo.in tit.de ac.ꝛ petitione.§.j.ver.quid si ago.qđ dictū pro singulari refert ꝛ sequit̄ Are.in cōsi.cxx.quod incipit: ꝓcedendo breuiter.Et dum tenet in antep.col.qđ manumittens seruum ignoranter,teneat̄:dic qđ melius dixit idē in fi.l.si seruū.§.de illo.ff.de verbo.obl.Ultimo querūt Guil.de cu.ꝛ Bar.hic:
36 †si debeo alicui soluere par caponum nunqđ possim soluere mortuos:ꝛ cōcludūt qđ debeo soluere viuos.ꝛ sequunt̄ Albe.Ang. hic:ꝛ alij.adde Bar.in.l.qui decē.§.si ꝑ illū tex.j.de solu.ꝛ in.l.j.§.plane.ꝑ illū tex.ff.si quad.pau.fe.di.Adde ēt bene facere qđ fortius vult Kay.ꝛ Bar.in.l.cū delanionis.in ꝑn.ff.de fundo instru. vbi querūt,stante statuto ꝙ de qualibet bestia vendita debeat solui gabella,nunquid intelligatur de bestia mortua,ꝛ cōcludūt qđ non.intelligitur enim quādo venditur bestia viua:ꝛ idem tenet Ang.hic:ꝛ per ista remanet ista lex cum laude dei expedita.
¶ Jason Maynus diuini ꝛ humani iuris doctor.

1 ☞ Quando quid dicatur certum.ꝛ nu.j.ꝛ.6.
2 Qualiter intelligatur expressum,ꝛ quot modis.
3 An testator possit expresse prohibere falcidiam.
4 Juramentum habet vim expressi.
6 Si in responsione quis dicat,sum certus,nihil valet.
7 Idem in teste dicente,se pro certo scire.
8 Quando quis dicatur pro certo scire.
9 Cum iuramēto pōt qs dicere qđ nō vidit,sed ꝑ certo tʒ ꝛ credit.
10 Multa sunt de quibus non potest haberi vera certitudo,sed vehemens opinio.
11 Si dico promito tibi istum equum,cum esset bos,an vitietur.

CErtum est. Illud dicit̄ certū,quod apparet certum,in qditate,qualitate,ꝛ quātitate per se vel per relationem ad aliud.h.d.
1 ¶ † Nota quid dicatur certum.ꝛ gl.ij.que nō habet
2 aliud tendit ad declarationeʒ/Qñ autē quid dicatur certum:vt competat certi cōdictio,declarauit gl.ꝛ doc.in.l.certi condictio. in prin.j.eo.ꝛ ibi Bar.in pe.col.ꝛ ibi dicet̄/Intellige tñ istū text. inquātū dicit,illud dꝫ esse certū,qđ certificat̄ per se,vel ꝑ relationē ad aliud,qñ aliqd rogat̄ certū simpl'r:sʒ vbi copulatiue rogaret̄ aliqđ esse certū ꝛ expressuʒ,nō sufficeret certificari ꝑ relationē.gloss.est no.in.c.si eps.in verbo certis.de ꝑben.in.vj.Aduerte etiā,qꝛ ad illā regulā,ꝙ paria sunt,qđ aliqđ sit certū ꝑ se,vel per relationem ad aliud:facit tex.in.l.vbi aūt nō apparet.§.illud.ff. de ꝟ.ob.ꝛ ibi Bar.ꝛ Moder.notāt.ꝛ tex.in.l.pe.C.de sen.q̄ sine cer.quā.ꝛ tex.in.l.ait ꝑtor.§.si iudex.ꝛ ibi Bar.ꝛ in.l.in summa. in prin.de re iudica/Dicta tñ regula limitat̄,vt nō ꝓcedat,qñ aliquid dꝫ exprimi pro forma,tūc non sufficit certitudo ꝑ relationeʒ ad aliud:cle.appellanti.de appel.ita Bald.in.l.in minoribus.C. de his q.vt indig.Ang.ꝛ Alex.in.d.l.vbi aūt.§.illud.ꝛ in.l.pretor.in prin.ff.de ope.no.nun(sed in contrariū vr̄ facere doctrina Bar.in.l.si ita scripsero.ff.de condi ꝛ demonst.ꝛ est cōiter approbata:tñ aduerte,qꝛ illa doctrina Bart.in.d.l.si ita scripsero.non loquitur in institutione.sed in legatis que possunt nutu relinq:ꝛ ita semel declarauit Bart.in.l.fi.ad fi.C.de fideicō.ꝛ Frā.are.in l.heredes palam.in prin.ff.de testa.est verū ꝙ Bal.ꝛ Ange.in.l. asse toto.ff.de here.instit.tenuerunt idem esse in institutione heredis.ꝛ idem Pau.de cast.in.l.hac consultissima.§.ꝑ nuncupationem.C.de testa.sed verior est opi.Bar.vbi.s.que est cōmunis quam tñ limita per.l.quoties.§.si quis nomen.in verbo indubitato signo.ff.de here.insti.iuncta.l.iubemus.C.de testa.ꝛ bene fa-
2 cit tex.in.l.hac cōsultissima.iuncta gl.C.qui testa.fa.pos.†Qualiter autem intelligatur expressum:ꝛ quot modis capiatur,declarat Bar.in.l.j.in prin.in.ij.col.ff.de vulg.ꝛ pupil.ꝛ in.l.pretor.in prin.per illum tex.ff.de no.ope.nū.doct.in aut.sed cū testator.C.
3 ad le.fal.dum tex.dicit†ꝙ testator potest hodie prohibere falcidiam:sed expresse debet ꝓhibere.ꝛ notabi.Ange.in.§.si vero expressum.in aut.de here.ꝛ fal.in.ij.col.ꝛ in.§.illud quoqʒ.per illum tex.in aut.de triente ꝛ semisse.Ludo.ro.in repe.aut.similiter.in vlti.q.C.ad le.fal.ꝛ cū glo.apud cano.in.c.inquisitionis.de here. in.vi.no.Ant.ꝛ Jmo.in cle.constitutionē.de elec.Et dicit singu-
4 lariter Bal.in.l.j.C.cōmo.†ꝙ iuramētum hʒ vim expressi,qđ bñ no.Tamen pondera qđ cōtra istud vltimū facit id qđ volūt Bar.
5 ꝛ doc.in.l.fi.§.defentionem.per illū tex.C.de admi.tuto.†Adde etiā ad istū tex.declarantē,quid dicat̄ certū,ꝙ licet ille dicat̄ certus,qui de aliqua re habet vehementem opinionem.vt est text. in.l.si quis ita.in verbo quasi certus.de testa.tu.ꝛ glo.no.in.l.pantonius.§.rei perduellionis.de acquiren.hered.ff.quā reputat solennem.Bal.in.c.fi.ad fi.de iura.calum.Ad ꝙ etiam vide Petr. de ancha.in cōsi.xiiij.qđ incip.visa inquisitione formata ꝯ fil.de
6 mantua.in.ij.dubio tamin inter se qui aliquid deponeret:†et interrogatus,qñō scit r̄ndet:qꝛ sum cert⁹,dictū nihil valeret:quia non assignat rationē ꝑ sensum corporeū vt tenet:vt dixi.s.eod.in l.j.sed per vehementem opinionem que pōt esse falsa.ita Bal.in d.l.si qs ita.de testa.tute.sequit̄ Bal.in.l.solā.in.ij.col.C.de testa. imo plus,si testis diceret ꝙ pro certo scit:ꝛ interrogatus de rōne,nō redderet aliam rationē,nihil probaret ſm Bal.in.c.cum causaʒ.in fi.de testi.no.expresse.do.Ant.de bu.in.c.inquisitionē. in.v.nota.per illum tex.de elec.ꝛ in.c.j.per illū text.de scrutinio. ꝛ in.c.quoties.in viti.col.C.de testi.ꝛ in.c.ex literis.in.ij.col.ꝛ in c.fi.in.v.co.de iureiurā.ꝛ in.c.inqsitioni.per illū tex.de senten.excom.Jmo.in.l.in repudianda.ff.de acquiren.heredita.Pau.de
7 ca.in.l.si posthumus.§.fi.de libe.ꝛ posthu.†Tamē si testis dicat se pro certo scire illud quod nō potest cadere in scientiam nostrā sed cadit tm̄ presumptio,iste testis tamen non incongrue loquit̄: nec potest puniri de falso:vt si deponat:ego pro certo scio Titiū esse filium sempronij:nam est impossibile scire.l.lucius.de condi.ꝛ demon.naʒ intelligitur quod certo scit,eo modo quo potest sciri.ita Cy.ꝛ Bald.in.l.filium.ff.de his qui sunt sui vel alie.iuris.Ant.de bu.in.d.c.per inquisitionem.de electio.in.v.notabi. Ad hoc facit optimus tex.in.c.j.de scrutinio.in ꝟbo,scit q̄tū humana fragilitas scire potest/Item ad istū tex.adde qđ no.domi.
8 Gemi.in.c.de capitulis.per illum text.x.distinc.†ꝙ quis dicitur pro certo scire,quādo est certificatus ab homine fide digno.allegat ad hoc etiam text.in.c.sicut pro certo.de simoni./Idē dicit Archi.in.c.de domo.de peni.distin.iiij.facit gl.in.l.titio fundus. ff.de condit.ꝛ demostra.ꝙ dictum notabilis viri inducit iustam credulitatem,cum infinitis similibus que ad hec possent adducisimo plus determinat Domini.de sancto gemi.post Archi.in
9 c.beati.ij.qō.vij.†ꝙ etiam cum iuramento potest quis assertiue dicere illud quod non vidit:sed pro certo tenet et credit.alle.tex. in.c.iulianus.xi.q.iij.ꝛ notatur per Inno.in.c.cuʒ causam.de testibus/Adde etiam glo.notabilem in.l.si quis extraneus.§.sciendū.ff.de acquiren.heredi.que sentit ꝙ vehemens opinio consona veritati:vt postea apparuit idem operatur quod certitudo.
10 Et illā glo.exclamat Bald.ꝛ ante eum Oldr.lau.†ꝙ multa sunt de quibus non potest haberi vera certitudo,tamen vehemens opinio iuncta cum veritate,vt postea apparuit,habetur pro certitudine/Hinc consuluit mirabiliter Pet.de ancha.ꝛ pro certo fuit stupendum ꝛ excellens cōsilium,in consi.cccxlix.viso diligēter puncto.ꝛ in consi.cccliiij.visis diligenter ꝛc. In casu suo testator carens filijs,habeat vxorem pregnantem,in testamento a ordinauit,ꝙ si ex vxore pregnāte nasceretur posthumus masculus quod esset heres vniuersalis:si filia femina haberet tantum dotem:ꝛ tunc instituebat heredem titium:nunquid ante partuʒ possit haberi ista conditio pro impleta:ꝛ mirabiliter cōsuluit ꝙ sic:si ex vehementi coniectura ꝛ opinione possit sciri,ꝙ sit in vtero femineus sexus,ꝛ hoc postea apparet ex partu nato.nam ſm eū precedens opinio verisimilis,concurrentibus multis de quibus ibi,iuncta cum veritate que postea apparuit,facit illam vehementem opinionem haberi pro certitudine.vnde secundum eum,iste titius potuit adire hereditatem,ꝛ eam transmisit tanq̄ aditam per glo.ꝛ doct.in.d.§.sciendum/ꝛ si est vera decisio limitant̄ infinite leges,que dicunt ꝙ heres debet esse certus si velit adire.l.sed ꝛ si de sua.ꝛ.l.quod si dubitet.etiā in terminis nostris ꝛ.l.ventre.ff.de acquir.heredi/Istam tamen decisionem non firmo:sed certe fuit mirabilis ꝛ indicat Pe.de ancha.habuisse aliquid vltra hominem in isto consilio.¶ Not.secundo principaliter tex.dum dicit an digito ostendatur.Adde ad istam regulaʒ tex.nota.in.l.nemo.in princ.ff.de heredi.insti.iuncta.l.iubemus. C.de testa.Et adde quod quando res mōstratur ad digitum:li-
b cet alias habeamus,ꝙ error in nomine appellatiuo[b] vitiet.l.si qs in fundi vocabulo.cum simil.de legat.j.tamen isto casu,error in
11 nomine appellatiuo non vitiat:†vnde si dico promitto tibi istum equū cū esset bos,valeret promissio,ex quo digito ostendit.ita tenet glo.reputata singularis ꝛ approbata.in.l.que extrinsecus.ff. de ꝟb.ob.quā Ang.Jmo.ꝛ Moder.sequunt̄ ibi.ꝛ in.l.quoties. b in princ.de here.insti.et in.d.l.si quis in fundi.ꝛ per hec remanēt expedita que possunt dici in tex.¶ Gl.ij.declarat quid sit certū,ꝛ est clara.vide eā per te.¶ Glo.in ꝟ.an vocabulis.primo declarat tex.Scđo colligit not.ex tex.ꝛ allegat ꝯcor.Tertio ꝑ viā fallētie opponit ꝯtra illud no.ꝛ soluit.scđa ibi:sic nota.nil referre. tertia ibi:sʒ quādoqʒ interest/Et in ista vltima iūge ambas solutioēs ꝛ habebis verā solutionem:vt dicūt doc.hic.

1 ☞ Superuenientia dominij in persona autoris mei,confirmat tractum quantum ad translationem dominij.

OMnia. Mutuum sicut stipulatio potest fieri. sub cōditione tacita vel expssa,vt hic probatur per exempla.h.d.cū.l.seqūti.Et diuiditur ſm Bar.Fulgo.ꝛ Pau.in tres partes princip.Primo ponit dictum:secundo exēplum de cōditione expressa.Tertio exemplum de conditione tacita.¶ Sed tu diuide melius ſm Albe.ꝛ Salice.in quinqʒ partes.Primo ponitur dictum gene-

a ¶ Certum. Adde gl.in c.ꝯstitutionē.de ꝟ.sig.li.vj.Joan.an.in.c.certificari.de sepul.

b ¶ Appellatiuo.Adde l.in venditiōibus.de contrahen.emp.et i.l.fi. i homine.et ibi Bal.C.de test.bal.i.l.nō ideo.C.de hered.insti.Spe.tit.de libe.concep.in.§.xv.Old.consi.clvj.

rale. Secundo illatio. Tertio ponitur exemplum illationis, qn̄ mutuū fit sub cōditione expressa. Quarto ponit̄ exemplū quando mutuū fit sub cōditione tacita. Quinto iurisconsultus cōprobat illud exemplum de cōditione tacita: scđa ibi: proinde. tertia ibi: veluti si dem tibi. quarta ibi: itē si legatam. quinta ibi: nam ⁊ iulianus ait. Et premitte ꝙ tex. in fi. l. proinde. dū dicit, cū repudiatum sit legatum aut appositū. In illa dictione, appositum, legitur altero de quatuor modis: duobus in glo. fina. que exponit primo, id est defectū, vel id est q̄situ. tertio modo intelligūt Bar. ⁊ do. Alexan. id est acceptatū: sed isti omnes sensus sunt inanes. Verus ⁊ clarus intellectus litere est: paria sunt, vel ꝙ legatarius expresse repudiet legatum: vel repudiet id quod est appositum legato: hoc est: pone testator fecit alicui legatū, apposito onere ꝙ administret tutelam filiorum, certe si legatarius repudiet onus appositum. s. administrationis, perinde est acsi repudiet legatū. l. nesennius. §. fin. cū. l. seq. de excu. tut. l. etiā si partis. de lega. i. ⁊ l. si qs tutelam. in princ. de testa. tut. Istū intellectū ponit Sali. ⁊ sequitur Lu. ro. sed licet Sali. sibi ascribat, fuit ante eum Richar. malumbre cremonensis: prout eum recitat Albe. de rosa. hic in apostillis, qui fuit fidelis cōseruator antiquitatis, ⁊ ideo reiectis
1 aliis, teneas istum q est clarus ⁊ bonus. ¶ † Not. ex. l. proinde. ibi: qr heredis, ꝙ superuenientia dominii in persona autoris mei, cōfirmat contractū quātum ad translationem dominii. Nec obstat l. apud celsum. §. si a titio. de excep. do. ⁊ l. si a titio. de rei ven. ⁊ l. si a titio. de exce. rei ven. quibus iuribus cauetur, ꝙ superueniētia dominii in persona actoris mei non operaretur translationem dominii in me. Rn̄dent Bar. ⁊ doc. illa iura p̄cedūt, quādo supuenientia dominii fit ex causa que nō trahit̄ retro: sed in. l. ista superuenientia fit ex causa que trahitur retro: nam quandoq; legatarius repudiat legatū: res legata censetur fuisse heredis. ⁊ licet Bart. non dicat, glo. est que istud docet in. l. si quis alienam. ff. de actio. emp. per Bar. in. l. cum vir. ff. de vsucapi. In istis legibus glo. sunt clare ⁊ interlineares, ideo videas per te. Sequit̄ famosa lex: certi condictio. quam doc. repetunt.

1 ☞ Iste terminus conditio, est equiuocus.
2 Quid differt conditio a modo.
3 Actio personalis appellatur condictio. nu. 5.
4 Qn̄ inferior vult cōuenire sup̄iorem, reqrit̄ ꝙ prius sibi denūtiet.
9 Quis dicatur certus, ⁊ quis incertus contractus. nu. 34.
7 Causa, quomodo accipiatur.
8 Debitor ad diem certum, an possit ante conueniri.
9 An certi condictio competat ad interesse.
10 Casus singularis in quo certi condictio competit ad incertum.
11 Ex causa furtiua prodite sunt due actiones.
12 Reperiuntur due certi condictiones.
12 Quomodo cognoscatur diuersitas actionum.
13 Actio in factum est quadruplex.
14 Certi condictio an concurrat cum actione doli. ⁊ nu. 33.
15 Dictio, ex, quid denotet.
16 Quid veniat appellatione cause, an mediata, an immediata.
17 Certi condictio, est actio natiua non datiua.
18 Quando competat certi condictio specialis.
19 An ex stipulatione continente certum, possit agi ad interesse.
20 Si ex forma statuti, instrumenta habent executionē paratā, nunquid idē in interesse in eo contentum.
21 An pro tacita reconductione possit peti executio.
21 Qui dicantur in inuestitura.
22 Nulla condictio infamat, dato ꝙ principalis actio esset famosa.
23 Pro quibus habeat locum. c. reintegranda.
24 Quanto tempore durat ius agendi ad supplementum legitime. ⁊ nume. 25.
26 Actio quāto minoris, quāto tempore durat, ⁊ quotuplex est.
27 Actio subrogata seu accumulata sumit naturam eius, cuius loco subrogatur.
28 Actio ex testamento, an sit stricti iuris.
29 An veniant in legato fructus a tempore more.
30 Ex stipulatu non veniunt fructus nec interesse.
31 Nemo potest condicere rem suam, nisi contra furem.
32 Certi condictio non competit pro re cōmodata, nec pro re deposita vel pignorata.
33 Certi condictio an concurrat cum actione de dolo.
34 Quis dicatur certus ⁊ incertus contractus.
35 Quomodo ex contractu incerto agatur ad certum.
36 Certi condictio, an competat ad interesse.
37 Quando quis agit in libello ad interesse, an debeat exprimere quantitatem.
38 Quādo promittitur ad diem, certum, an medium interusurium est incertum vel certum.
39 Que actio competat fideicommissario, ⁊ quomodo possit cogi ad restituendum. ⁊ nu. 40.

Erti condictio. Diuidit̄ in quinq; partes princip. s̄m Bar. ista diuisio Bar. est incongrua ⁊ defectiua preci pue in. v. partes, dū dicit, quod ponit exempla, eo quia vt etiam dicit Ful. tex. vī plura cōtinere ꝙ innuat diuisio Bar. ideo Albe. hic post antiquos aliis variis modis diuidit istū text. aliter diuidit Sali. Sed omissis aliis diuisionibus, diuide magistraliter in septē partes p̄n. Primo d̄r in genere, ꝙ certi cōdictio cōpetit prout etiā Bar. Scđo in sp̄e declarat ex qua cā cōpetit, ⁊ dicit, qđ ex oī cōtractu certo. vel incerto. Tertio ponit ad qd competat. Quarto qn̄ competat. Quinto nō dico vt dicit Bar. quod iurisconsultus ponat exēpla. sed dico ꝙ extēdit ⁊ ampliat id quod supra dixerat, certi cōdictionem cōpetere ex oī ɔ̄ctu certo vel incerto, hic extendit ꝙ etiā ex quasi ɔ̄ctu ⁊ ex delicto competat ⁊ de quasi ɔ̄ctu loquit̄ dū dicit ex legati cā: nā heres tenet̄ legatariis ex quasi ɔ̄ctu. §. heres. insti. de oblig. ex quasi ɔ̄ctu. l. ex maleficiis. §. heres. ff. de actio. ⁊ oblig. ⁊ l. apud iulianum. §. fi. ff. ex q. cau. in pos. ea. de delictis vel quasi, ponit ibi ex. l. aquilia. ⁊ ex causa furtiua. In. vi. declarat iurisconsultus cui cōpetat, ⁊ dicit ꝙ cōpetit fideicōmissario: ⁊ istud ponit ad denotandū ꝙ certi cōdictio actiue nō solū cōpetit habēti directa iura: seu etiā habēti iura vtilia vt est fideicōmissarius in quē ex senatusconsulto trebel. transeunt vtiles actiones: directe remanēt penes heredez. §. restituta. insti. de fideicō. here. Septimo declarat ɔ̄ quē ɔpetat certi cōdictio. ⁊ dicit cōpetere nō solū ɔ̄ illū qui cōuenit̄ noīe p̄prio. sed etiam alieno. ⁊ glo. in v̄bo alieno intelligit de herede. sed tu congruentius intellige alieno: puta fideiussorio vel procuratorio noīe. s̄m Alb. Ful. ⁊ Pau. de ca. hic. Secūda ibi: ex oī cā. Tertia ibi: licet enim nobis. Quarta ibi, dūmodo p̄ns sit obligatio. Quinta ibi: sed et si ex senatusconsulto. Sexto ibi: siue aūt suo noīe. Et p hanc diuisionem apparet, ꝙ iurisconsultus multum p̄fecte fecit istam. l. declarādo ex qua cā ɔpetat certi cōdictio: ⁊ ad qd, ⁊ qn̄, ⁊ cui, ⁊ ɔ̄ quē. Et ista lex vsq; ad. §. qm̄. s̄m Bar. sic summat̄. Certi ɔdictio competit ex oī cā, ex qua certū petit̄: siue ex ɔ̄ctu vel quasi: siue ex maleficio vel quasi. h. d. s̄m Bart. Sed est defectiuū, sicuti eius diuisio. Ideo summa pinguius: ⁊ cōplecteris totū tex. Certi ɔdictio cōpetit ex oī cā: ex qua certū petitur, re vera. vel sp̄e infallibili: et cōpetit ɔ̄ quēcūq; suo vel alieno noīe obligatū ex ɔ̄ctu vel quasi, ex maleficio vel quasi: siue habeat actiōes directas: siue vtiles tātū, vt fideicōmissarius, dūmodo obligatio sit pura: nō aūt in diē vel sub ɔdictiōe. h. d. totus tex. vsq; ad. §. qm̄. Et qr in hac. l. iurisconsultus attingit de. iii. p̄te rub. s. de certi ɔdictiōe. habes p̄mittere nō solū p intellectu isti⁹ legis ⁊ rubrice: sed ēt p intellectu titulorum sequētiū.
1 † Qđ iste termin⁹ ɔdictio, est equoc⁹ apud legistas: ⁊ aliqn̄ i pe. syllaba scribit̄ per. t. sine. c. ⁊ tūc capit̄ p actu suspēdēte natiuitatē obligatiōis: ⁊ actiōis nā qn̄ qd p̄mittit̄ sub cōditione, proprie accipit̄ pro actu q suspēdit. l. cedere diē. de v̄. sig. et de tali cōdictione, q̄ est act⁹ suspēdēs, loquit̄ tot⁹ tit. ff. de cōdi. ⁊ demō. et titul⁹ de ɔdi. insti. et infinite. ll. ⁊ de tali ɔditiōe isto mō sumpta, loquit̄ iste tex. incidēter. in. iiii. p̄te. Ibi ceterū si i diē vl̄ sub cō
2 ditiōe. ⁊ tex. i. l. cū ad p̄ns. cū. seq. j. e. † Et qd differat ɔdictio a mō ⁊ a causa, declarat gl. i. l. j. C. de his q̄ sub mō. Aliqn̄ ⁊ s. dō iste terminus ɔditio scribit̄ in pen. syllaba p. c. ⁊. t. ⁊ tūc capit̄ p actione personali. Istā differētiā ponit glo. in. l. legē. in gl. fi. ⁊ ibi clarius Sali. in. xi. opp. C. de pac. ⁊ vide tex. in. l. rerū amotarū actio. ff. re
3 rū amotarū. † Ideo actio p̄sonalis appellat̄ ɔdictio, s̄z ꝙ declarat tex. i. §. appellam⁹. inst. de actio. a cōdicere. qđ prisca lingua d̄r denūtiare: nā de iure antiquo qn̄ aliqs habebat aliquem sibi obligatū (vt p̄supponūt oēs p̄sonales actiōes) anteq̄ posset eū cōuenire i iudicio, reqrebat̄ ꝙ pri⁹ denūtiaret ꝙ solueret. ⁊ secum loq̄ret̄ de debito, ⁊ ab ista simul locutione descendit cōdictio a cō. ⁊ dico, q̄si simul dictio vel locutio, q̄ denūtiatio nō reqrebat̄ i actionibus realibus in quibus nō est obligata p̄sona. §. j. insti. de acti. Hodie ista denūtiatio nō reqrit̄ de necessitate: sed t̄n̄ de vrbanitate. l. debitores. vbi gl. ⁊ Bar. ⁊ alii. C. de pigno. l. qdā hiberus. vbi moralis tex. ff. de serui. vrb. p̄re. ⁊ tex. notat in. l. ii. vbi. gl. ⁊ notabi
4 lius Bal. C. de obsequiis. vbi Bal. ⁊ gl. no. † ꝙ etiā hodie qn̄ inferior vult conuenire superiorē: requirit̄ qđ sibi prius denuntiet, ⁊ ꝙ talis denuntiatio hodie reqrit̄ de vrbanitate. notāt ēt Cano. Jo. an. Panor. ⁊ alii. in. c. licet heli. de simonia. hoc est qđ proprie dicit tex. in. d. §. appellam⁹. in. fi. Fallit t̄n̄ vno casu notabili, qn̄ creditor fecit expēsas in recolligēdo instrumentū a notario. vel alias similes expensas puta in conducendo aduocatos vel procurato. nā nisi prius extra iudiciū denuntiauerit debitori an vellet amicabilliter soluere, nō pōt tales expēsas hodie repetere. Et sic etiā hodie isto casu requirit̄ denūtiatio. Ita notabiliter determinat Bal. in. l. nō ignoret. C. de fru. ⁊ lit. expē. in versi. modo q̄ro: pone actor. ⁊ Ange. in. d. l. ii. C. de obsequiis. ⁊ in. l. debitores. C. de pig. Anto. de bu. in. c. j. de libel. obla. ⁊ in. c. nouit. de iudi. Spe. in titu. de denūtia. ⁊ conclu. §. j. circa prin. Guil. de cu. ⁊ Sali. in. l. edita. C. de eden.

in reqr̃ denuntiatio a creditore
q solbat debitor

C.de eden.⁊ ibidē Bal.in repe.padua.⁊ in istis locis gn̄aliter re-
gula practicabilis ꝙ si debitori nō sit extra iudiciū prius denun-
tiatū nō tenetur ad aliquas expensas,si qn̄ libellus offerat̃ dicit ꝙ
est paratus soluere et actor petit expensas.q2 requirit̃ etiā hodie
5 in hoc denuntiatio:ita Ang.are.in.d.§.appellamus.†Stat ergo
quod actiones personales appellant̃ cōdictiones,ratione de qua
s.Sed est aduertendū,q2 quedā trāsiuerūt in spāle nomē vt actio
ex vēdito,locato,cōducto,deposito:⁊ similes,et tales large dicunt̃
cōditiones.ita gl.in.l.actionū genera.in princip.ff.de act.⁊ obli.
quedā remanserūt in isto noīe generis,cōditio:nec habēt specia-
le nomē,tn̄ vt vna discernat̃ ab alia nō dicūtur simpl'r.sed cū ali-
qua adiectiōe,vt cōdictio certi.cōdictio ob cām.conditcio indebi
ti,⁊ triticaria ⁊ similes:⁊ iste tales actiones ꝑsonales remanserūt
in noīe sui generis:q2 vt plurimū sunt actiones generales,vt pz
in ista certi cōdictione indebiti,triticaria,⁊ in oībus alijs,preter
in cōdictione furtiua.Iuriscōsultus ergo cū.x.libris precedentib9
tractasset de realibus actionibus:et nūc in isto.xij.libr.intēderet
tractare de personalibus,vt p gl.in rub.prius voluit tractare de
generalibus,⁊ sic de his q̄ remāserunt in noīe sui generis,⁊ primo
6 de certi cōdictione generali,postea de alijs.¶†In tex.ibi siue ex
cōtractu certo siue ex incerto.quis certus,et qs incertus,declarāt
glo.et doc.inferi9 vbi pleni9 dicā.Interim tene,qꝺ dicatur certus
qn̄ i eo aliqd de p̄nti deducit̃:vt sic petat̃ ꝓmitto fundū vel equū.
Incertus cōtractus d2 in quo aliqd deducit̃ pendēs de fururo,vt
fructus extituros ex tali fundo:⁊ partū ex ancilla.Bar.hic in.vj.
col.declarat.idem Bar.l.vbi aūt.§.illud.de verb.ob.Nec credas
anteꝙ sint nati fruct9 ꝯpetere certi cōdictionē:sz postꝙ nati sunt:
aū eniz ꝙ nascant̃,diceret̃ agi ad incertū,ad qꝺ nō pōt ista ꝯdictio
7 ꝯpetere.¶†In tex.ibi:ex oī cā ⁊ ex oī obligatiōe.qd velint dicere
ista verba gl.si.multū laborat.veritas est ꝙ cā hic capit̃ pro cā re-
mota,obligatio pro cā immediata.nā nos habem9 ꝯtractū ex q̊
orit̃ obligatio.et ex obligatione,actio.l.lz.§.eadē.ff.de ꝓcur.et sic
tex.voluit dicere,ex oī cā.i.ex oī ꝯctu vel quasi,ex oī maleficio vel
quasi,et ex obligatione.s.q̄ orit̃ ex ipso ꝯctu vel quasi,ex ipso ma
leficio vel quasi.¶In tex.ibi etiā ex legati cā,et sic ex quasi ꝯctu.
§.heres.insti.de obli.que ex quasi ꝯctu.l.ex maleficijs.§.heres.ff.
de act.⁊ obli.¶In tex.ibi,siue alieno.glo.exponit.i.defuncti.ego
expono aliter,siue alieno:vt est fideiussor,procur.⁊ similes.vt de-
clarant Albe.Fulgo.et Pau.de cast.hic.Ex ista.l.docto.vt pluri
mum nō colligunt aliqua notabilia:q2 non posset notari nisi lite-
8 rale:sed tu collige tria pulchra ⁊ subtilia.¶†Primo not.ex ver.
ceterū.fm qꝺ sing.notat solus Bart.in vlt.col.hic esse tex.singu.et
nota.ponēs regulā cōem q̄ hz,ꝙ qn̄ debetur aliquid ad diē certū,
ante diē mero iure pōt agere:q2 nata est actio ⁊ obligatio aū diem
a mero iure.sed in effectu obstat exceptio,q2 male agit^a q aū diem
agit.l.j.in fi.ff.qn̄ dies vsufruc.leg.ce.⁊.l.cedere diem.de ver.sig.et
hic in gl.Tamē qn̄ debet̃ in diem mero iure nō est nata certi cōdi
ctio.tex.est hic,q2 ante euentum diei ꝓpter interusiriū mediū tē-
poris:reddit̃ incertū quod debeat̃.l.si cōstante.§.quoties.ff.solu-
to ma.l.j.§.diē.de eden.vbi d2 ꝙ dies est pars obligationis:ergo
interim ipso iure non nascit̃ ista certi condictio.ita ponderat so-
lus Bar.hic esse tex.nō destruendo text.put gl.sed ego istud.j.re-
probabo.⁊ ne peruertā ordinē bart.dicā in loco,vbi Bart.tangit
9 ¶†Secūdo principaliter no.text.ibi ex.l.aquilia,hic esse tex.pro
eo de quo gl.⁊ doct.dubitant:an certi ꝯdictio cōpetat ad interes-
se,qn̄ interesse debet̃,vel est in obligatiōe.hic est tex.qꝺ sic:nā cer-
ti ꝯdictio cōpetit ex.l.aquilia:sz ex illa.l.aquilia agit̃ ad interesse.l.
fin.s.ad.l.aquiliaz,ita ponderat Lu.ro.Ang.Paul.hic.et ante
eos Bar.in hac.l.in duobus locis i.vij.col.⁊ vltra.q.de verb.obli.
10 Tertio †pōdera tex.ibi.sed ex causa furtiua,hic esse casum sing.
fm Ioā.de Imol.d.l.scire debemus.§.fin.de verbo.oblig.in quo
certi condictio in effectu competit ad incertum,⁊ fm eū alibi me-
lius non reperitur.nam certi cōdictio que cōpetit dn̄o contra fu-
rē ad rem suā:lz odio furis admittat̃:ad hoc qꝺ videtur impossi-
bile.s.ad dandū.l.si quis nec causam.vbi gloss.⁊ doc.et ibi dixi.s.
eo.et.d.l.scire debemus.§.fin.et bonus tex.in.§.sic itaqz.in ver.plz
insti.de act.⁊ declarat Bart.in.l.j.§.neratius.j.de condict.furti.⁊
gl.et Bar.⁊ alij,in.d.l.scire debemus.§.fi.tn̄ in effectu ꝓ restitutio
ne rei furate qn̄ agitur ad restituendum,dicit̃ agi ad factum.et sic
ad incertum.l.stipulationes non diuidunt̃.iuncta.l.vbi autē non
apparet.§.qui id quod.de verb.ob.⁊ declarat Bart.hic in.vj.col.
⁊ sic isto casu singulari,certi condiutio in effectu competit ad incer
tum,cuz cōpetat ad restituendū qꝺ est factum.Sed tu aduerte,ꝙ
iste tex.non probat necessario istud notabile.nā non dicit certi cō-
dictionem competere ex cōdictione furtiua:tunc procederet not.
11 Imo.sed dicit ex cā furtiua.†ex cā autem furtiua,prodite sunt
due actiones:condictio furtiua,ad rem:actio furti ad penā dupli
vel quadrupli.l.si pro fure.§.j.j.de cōdi.fur.vn̄ si iste text.loquere-
tur qn̄ agit̃ pro restitutione rei probaret no.Imo.sed cū indefini-
te ⁊ gn̄aliter dicat ex cā furtiua ⁊ ex cā furtiua possit agi actione
furti ad duplum ⁊ quadruplum.⁊ sic ad certum.Isto modo non
probat notabile.s.dictum:sed pro eo habes text.expressiorem in
l.si concubinā.§.non solum.ff.rerū amo.¶Glo.j.in verb.certi cō
dictio.diuidit in.v.partes prin.prima declarat quid differat cer-
ti condictio generalis,a certi cōdictione speciali que pro mutuo
competit:secundo opponit quid differat certi cōdictio generalis
a condictione triticaria:tertio quid differat ab illa,si certū petat̃,
quam dicunt aliqui esse nomen actionis.Quarto quid differat a
condictione sine causa:quinto quid ab actione in factum:secūda
ibi:item triticaria.Tertia ibi:item dixerunt quidam.quarta ibi,
12 item differt.quinta ibi,quid ab actione in factum.¶†In ea.glo.
ibi,certi cōdictio,specialem que pro mutuo,habes ex glo.ꝙ repe
riūtur due certi condictiones,vna generalis que cōpetit pro oīnī
cōtractu.altera spālis,que cōpetit pro mutuo tm̄.Et idez tz gl.in
rub.s.eo.⁊ in.l.certum.quam ibi notat Fulg.⁊ Rog.s.eo.⁊ gl.in
§.j.instit.eo.tit.⁊ istam opi.tenent Bar.⁊ magis communiter ci-
tramontani.⁊ late Bal.in rub.s.e.et ibidem Sali.⁊ Bal.⁊ Sali.
in rub.C.eo.⁊ Spec.in tit.de obli.⁊ sol.§.sequitur.iuxta prin.et in
ver.est regula.Contrarium,qꝺ imo non reperiatur certi cōdictio
specialis pro mutuo,tenet glo.solitaria in.l.quoties.de prescrip.
verbis.⁊ istam secuti sunt subtiles vltramontani quos refert hic a
Bar.Cy.in rub.C.eo.Albe.in rub.s.eo.qui dicit,ꝙ est cōmunis
opinio.⁊ Fulg.⁊ Pau.hic.⁊ dicit Pau.ꝙ istam tenent quasi om
nes,excepto Barto.⁊ dicit Fulg.quod ista opi.vltramontanorū
in secreto conscientie sibi plus placet.Eandē tz Fulg.in rubri.C. b
eo.⁊.d.Christoph.instit.quib.mo.re con.obli.in antepe.colum.sz
idē Alb.hic in.v.col.nullā firmet,dicēs:teneas quaz vis,quia est
modice vtilitatis.Ex isto articulo adducuntur plura argumenta
pro et cōtra per Bartol.hic ⁊ Bal.plene in rub.s.e.Sed pro opi.
vltramonta.cōtra gl.Bar.⁊ sequaces,stringit vnum eorū funda
mentum,prout etiam dicit Bar.cui non potest realiter responde
b ri,iungendo vnū vt.j.dicā.Nam diuersitas actionum^b cognoscit̃
ex medio concludendi,qn̄ est diuersum.tex.est melior de iure in.l.
nō dz.in fi.vbi doc.no.ff.de dolo.quē ibi no.doct.⁊ Bal.in.rub.C.
eo.no.do.Ant.in.c.litere.de dila.⁊ in alijs locis.vt hic per Alexā.
sed siue pro mutuo intentet̃ certi condictio specialis siue genera-
lis,semper est vnū ⁊ idē medium cōcludendi.s.q2 certum.⁊ sic vna
sola certi condictio.alias sequeretur ꝙ essent tot certi condictio-
nes speciales:quot essent cause.et sic istud argumētū habet duas
partes.Bar.respondet ad primam partē ostendēdo,quod nō sit
idem mediū concludendi:sed caue q2 ista sol.Bar.nō vz iungen
do illud qꝺ idem Bart.in pe.col.in ver.venio ad tertiam partem.
post glo.secundam,vbi querit,nunquid qn̄ intentatur certi cōdi-
ctio generalis,sufficiat cōcludere:q2 certum.et refert Gui.de cu.
tenere quod sic,quod etiā parte opponente sufficiat cōcludere,q2
certum.Bar.tz cōtrarium,sequēdo gl.veriorem,et sequuntur ibi
Fulg.Pau.de cast.et Lud.et do.Alex.et ratio est,q2 certi condi-
ctio generalis,nō oritur tātum ex eo q2 certum:sed ex causa ⁊ ob
ligatione:vt hic dicit tex.imo plus fm Pau.⁊ Alex.hic,illud,q2
certum,non dz apponi de necessitate.Tūc sic.si in certi cōdictio-
ne generali nō sufficit dicere,q2 certum.sed opus est dicere quia
mutuaui et est certū.ergo est idē mediū ꝯcludēdi.Cogita tamē ad
verba Bar.in vtroqz loco,q2 forte poteris saluare eum.Ad secū-
dam partem argumenti vltramontanorū Bar.nō respondet:sed
tu responde.Ideo certi condictio cōpetit pro mutuo:q2 alij om-
nes cōtractus,habent speciales actiones.Itē pro ista opi.contra
Bar.facit tex.in.l.duobus.§.exceptio.quē ad hoc ibi not.Paul.
de cast.j.de iureiur.Pro opi.Bar.et glo.quam sequunt̃ plures:
Bart.facit tria argumēta,que nihil valent.inter alia dicit qꝺ est
text.expressus insti.eo.in princ.et aliter non inducit:sed puto qꝺ
voluit inducere eo modo quo.d.Alex.hic inducit aliuz tex.insti.
de ver.ob.in prin.Nam text.allegatus per Bart.ibi,et ex contra-
ctu oritur actio,que appellatur condictio.tex.ille intellexit de cō-
dictione speciali ex mutuo patet,q2 si intellexisset de generali:de-
buisset dicere q̄ competunt cōdictiones in plurali:q2 etiā tritica-
ria cōpetit,ꝓ mutuo,nisi sit pecunia numerata.Sz tu vltra argu
menta Barto.et doc.pondera istum text.ibi,ex quo certū petitur
inducendo prout inducit Bart.ad aliud propositum.j.in ꝟ.que-
ro quare fuit introducta:vbi dicit,qꝺ ad hoc vt cōpetat ista certi
condictio generalis,opz qꝺ certū peti possit ex alia actione,tamē
tex.noluit istud dicere.Et Moder.Fulg.et Paul.reprehendunt
Bar.Pro ista sententia credo qꝺ stringat vnum fundamentum
cui nō pōt responderi,et quo vtunt̃ omnes:sed ego strictius indu
co.nam pro omni cōtractu noīato prodita est actio spālis,vltra
istaz generalem,absurdum esset qꝺ pro cōtractu mutui(qui tātū
frequentatur vt dicit text.in.§.qm̄.j.eo.l.et Bart.in rub.s.eo.)nō
esset prodita aliqua actio specialis.iuxta.l.cum filius.§.varijs.
de leg.ij.Ad istud argumentum respondet̃ fm Fulgo.⁊ multos
alios doct.Ideo in alijs ꝯctibus fuit opus prouidere de actione
speciali,⁊ non in mutuo:quia in eo nunꝙ potest euenire casus in

a ¶Agit.ad^a text.in.c.cō-
soluit de of.
delegati.

b ¶Actionū.
adde bar.in
l.interdū.de
ꝯdi.inde an
to.de bu.in
c.ex pte.i no
tabilibus d
fo.cōpe.idē
anto.in.c.si.
in notabili-
bus.de iud.

quo non cōpetat certi condictio generalis:ꝛ ideo satis fuit habe/re istam. Sed in aliis cōtractibus posset reperiri casus, in quo nō competeret certi condictio generalis propter morā re perempta ꝛ aliter:ꝛ ideo opus fuit ꝓuidere de actione speciali. ꝛ istud appa/ret in cōmodato precario deposito: in quibus non semp petit̄ cer/tum, qñ spēs est perempta post morā, qḋ non est in mutuo. Ista sol. lꝫ colorata nō est vera: nā attenta ea sequeret̄, ꝙ in nullo ꝯctu no/minato fuisset opus ꝓuidere de actione spāli: q: in oī ꝯtu cōpe/tit cōdictio gñalis, vt in mutuo vbi certū petit̄ cōpetit certi cōdic/tio: ad alias res, triticaria. Itē in commodato ꝛ deposito cōpetit ad certū, nō ad incertū etiā re perēpta post morā: q: agit̄ ad inter/esse qḋ venit certificādū ꝛc. prout Bar. ꝛ doc. ꝗ. Teneas quā par/tem velis, q: passus est sine vtilitate aut modica. Nō omitto tñ, ꝙ Bar. hic querit, que possit esse vtilitas huius articuli, an sint due certi condictiones, an vna tm̄, vide Bar. hic. Secūdam vtilitatē re/probant Paul. ꝛ Alex. hic. eo, q: qñ plures actiones cōpetunt ex eadē cā, vna intentata, alia est perēpta. l. qḋ in heredem. §. eligere. ff. de tribu. l. duobus. §. exceptio. ꝗ. de iureiu. Bart. in. l. j. §. vñ qri/tur. ff. de publi. Dato ergo, qḋ essent plures intētando vnam cum alie sint perempte, ꝛ sic renūtiando vni, non poterit redire ad aliā. Cōfirmat po. Alex. q: qñ quis hꝫ duas actiones, specialē, ꝛ gene/ralē: in dubio censetur intētata spālis. Bar. in. l. hoc legatū. ff. de leg. iij. et sic est extincta gñalis ꝛc. Sed tu dic, ꝙ Bar. loquit̄ opti/me in terminis eius. ꝛ nō est verū ꝙ qñ intētatur vna actio ex plu/ribus competētibus, qḋ alia est perempta. sed verū est, ꝙ nō pōt redire ad alias: ꝛ sic nō potest variare, vt declarat Bart. in dictis legib. Ultra Bar. Bal. in rub. C. e. in vlti. colū. ponit alias duas vtilitates. Prima vtilitas est, quia ex debito in diem, mero iure non est orta certi condictio generalis, nec competit, sed bñ mero iure competit certi cōdictio specialis pro mutuo, sicuti ante diem alie actiones speciales ꝛc. et dicit ita velle Bar. hic in vlti. colum. quē reprehendit. Sed tu aduerte qḋ Bar. non facit istam differē/tiam, de quo plenius dicam. ꝗ. in ordine. Bar. Aliam notabiliorē vtilitatem assignat idem Bal. in ea. rub. circa fi. ꝙ vtilitas est, an intentetur condictio specialis pro mutuo, an certi cōdictio gene/ralis: q: qñ specialis intentat̄ intelligitur intētari cū oībus quali/tatibus ꝛ priuilegiis competentibus pro mutuo, que enumeran/tur in. l. singularia. ꝗ. e. sed cū intentaret̄ cōdictio generalis sec. Et si est vera, esset pulchra vtilitas: sed nō credo esse verā: q: talia ꝑui/legia sunt attributa cōtractui mutui, nō actioni. Unde quecunqꝫ actio intentet̄ pro mutuo: dꝫ intelligi intentata esse cū omnibus priuilegiis eius ꝛc. Adde tu aliam vtilitatem imo necessitatem quam ponit Albe. in. l. si a furioso. ꝗ. eod. circa fi. qñ contractus mu/tui celebratur vero consensu: tunc est proprie mutuū. sed quando celebratur absqꝫ vero consensu, non contrahitur: pone qḋ consu/mas: reconciliatur mutuum ex consumptione. dicit Albe. ꝙ pro tali mutuo nō cōpetit cōdictio certi spālis. lꝫ gñalis certi ꝯdictio: ꝛ tūc erit datiua nō natiua. adde ad hoc idē tēdere aliā nouā vtili/tatem, quā ponit Bal. in. l. edita. in. iiij. col. circa mediū. C. de edē. vbi dicit, ꝙ certi condictio specialis non concludit nisi in mutuo naturali. ꝛ ab hoc vide que dicit Bart. in. l. vnica. in pe. colū. ff. de condi. ex. l. ¶ In gl. ibi: itē quid ab actione in factū subsidiaria. de
13 bes scire† ꝙ actio in factum est quadruplex, vt habes glos. magi/stram in. §. fi. insti. de interdi. ꝛ dicit Lud. ro. ꝙ est singularis in iu/re, lꝫ allegamus aliam in. l. quoties. de prescrip. verbis. que non est ita bona, declarat Barto. in. l. vnica. ꝗ. de cond. ex. l. Ista actio in factū subsidiaria, differt ab actione prescriptis verbis, lꝫ ꝛ illa sit subsidiaria, ꝛ dria cōsistit in hoc: q: vbicūqꝫ pro aliquo facto, vel dato, vel alia conuentione, equum est dari actionē, ꝛ nō inuenit̄, si interuenerunt verba, tunc cōpetit prescriptis vbis actio: quare q: in medio cōcludendi nō allegas aliā actionem nisi quod pe/titur condēnari ſm vba pscripta. text. est melior de iure in. l. cum inota. in fi. C. de transac. vbi Rapha. cu. Sed qñ nō intercesserunt verba, ꝛ equū est actionem dari: et alia non reperitur: tunc compe/tit actio in factum, in qua medium concludēdi est: peto condem/nari ſm qualitatem facti. ideo appellatur in factū actio, tex. ha/bes in. l. qui seruandarū. §. fi. ꝗ. de prescrip. ver. Istam differentiam ponit Barto. in rub. ff. de prescri. ver. ꝛ cum istis actionibus subsi/
14 diariis cōcurrit etiaꝫ certi condictio generalis. †Nūquid autem possit cōcurrere cū actione doli, dubiū facit: q: illa actio doli nun/ꝙ potest cōpetere, vbi potest alia actio competere. l. j. §. fi. ff. de do/lo. ꝛ. l. ij. §. fi. cum. l. seq. ꝗ. de dolo. breuiter tꝫ, ꝙ certi condictio ge/neralis concurrit etiam cum actione de dolo, q: illud qḋ dicitur ꝙ actio de dolo nō cōpetit vbi alia actio cōpetit, est verū, qñ cōpe/tit spālis: secus si generalis, vt hec certi cōdictio gñalis, ita gloss. in. l. j. §. pretor ait. in verbo ciuilis. ꝗ. de dolo. vbi Bar. ꝛ alij: ꝛ ita Alb. hic, qui nō meminit. de illa gl. ¶ Gl. ij. primo timore taciti cōtrarij q: tex. videtur esse superfluus, ponit quatuor expositio/nes. secundo format vnā. q. tertio format aliam. quarto aliā. quin/to aliam. scḋa ibi: sed cum competat. tertia ibi: item cur hec actio. quarta ibi: itē nūquid perit. quinta ibi: itē nūquid hec crescit. ¶ In ea. gl. ibi: et insti. de ver. ob. Ibi ex qua re, teneas istam quartā so/lu. que vera est. Capitur ergo in tex. causa, pro oī ꝯtractu vel qua/si, maleficio vel quasi, obligatio capitur pro obligatiōe que ex cō/
15 tractu nascitur et sic habes duo notare. ¶ †Primo ꝙ dictio ex: nō denotat cām immediatam. imo mediatā. regulariter tamē se/cus est, q: dictio ex, causam proximam denotat. l. non dubiū. vbi
16 Bar. C. de legi. l. j. C. si seruus extero. ¶ An aūt appellatiōe cause veniat mediata vel immediata. declarat bart. in. l. vxori. la. ij. ff. de
17 au. et argen. leg. ¶ †Secundo no. ex glo. iuncto tex. ꝙ certi cond i/ctio est actio natiua, non datiua, pꝫ q: habet preexistentem mate/riam vnde nascitur, preterꝙ in casu. l. si me ꝛ titium. ꝗ. eo. ꝛ ꝙ cer/ti condictio sit natiua, est tex. in. l. nam et si fur. in prin. in verb. na/scitur. ꝗ. eo. et in. l. si quis pro eo. §. si nummos. in vbo nascat̄ condi/ctio. ff. de fideiuſ. et insti. quib. mo. re ꝯhi. obli. in princi. in verb. na/scitur. Que aūt dicātur actiones natiue. ꝛ que datiue, traditur in l. iurisgentium. circa prin. et ibi declarat Bar. ff. de pact. ¶ In e. gl. ibi. l. et an eadē. §. actiones. ista glo. bene dicit: ꝛ eam approbat Bar. quam non expedit suo ordine: sed in pe. colum. in ver. venio ad tertiam partem. et sequunt̄ omnes Moder. reprobata opin. Guil. vt hic per Bar. ¶ In ea. gl. ibi: itē cur hec actio fuit īducta quia glos. multa inculcat: pro eius enucleatione habes ex tota ter/tia parte glo. elicere tres conclusiones: princi. Prima conclusio est, quando in stipulatione deducitur quid certum: puta decē, ex
18 tali stipulatione continente certum† non cōpetit actio specialis, ideo est necessaria certi condictio generalis. et cum gloss. trāseunt Cy. Bal. et Fulg. Alij omnes tenēt oppositum, ꝙ queādmoduꝫ pro mutuo vltra certi cōdictionem generalem, etiā competit cer/ti condictio specialis pro mutuo. Ita ex stipulatione continente certum, etiā competit certi condictio spālis ex stipulatione: veri/tas pendet ab his que dixi in glo. in prin. ꝗ. e. l. et q: est modice vti/
19 litatis non insisto. ¶ †Secunda conclusio est, qḋ ex stipulatione continente factum quia post moram succedit obligatio ad inter/esse. l. stipulationes non diuiduntur. §. celsus. de ver. obli. l. si. quis ab alio. §. fin. ff. de re iudi. Ad illud interesse nō pōt agi ex stipula/tione: q: interesse non fuit promissum in stipulatione, nec fuit fa/cta mentio de interesse in stipulatione, vnde necessaria fuit certi condictio generalis. Istam glos. reprobāt oēs indifferēter: q: qñ factum venit in stipulatione, lꝫ non promittatur interesse in stipu/latione, tñ tacite videtur promissum ex dispositione iuris. Ideo ad tale interesse potest agi ex stipulatiōe tacita: et in hac ꝯclusio/ne omnes concordāt. Per istam cōclusionem doctorū infert solus
20 ludo. ro. hic: † ꝙ stante statuto ꝙ instrumēta guarētigiata habeāt executionem paratā, si in instrumēto, sit promissum factum, ꝛ non plus: ꝛ promissor fuerit in mora faciēdi, nunquid pro interesse po/terit vigore talis instrumēti peti executio. determinat sing. Lud. ro. ꝙ sic: q: lꝫ nō sit expressum interesse in instrumēto, tñ tacite ve/nit: ꝓpterea sicuti ex stipulatione tacita pōt agi ad interesse: ita ex tali instrō ꝛ iste passus est valde vtilis, nec inuenio eum bene excussum. d. Alex. se remittit ad ea que dixit in. l. iurisgētiū. §. fi. ꝗ. de pac. et ad ea q̄ dixit post Bar. in. l. j. in antepe. col. de lega. ij. sed in neutro loco hoc attingit. Punctus est ergo, nunqd vigore instru/menti guarentigie in quo sit promissum factum, possit peti inter/esse ꝛc. solus Lud. ro. tꝫ ꝙ sic. Cōtrarium tenet Ant. de bu. et imo la. in. c. trāslato. de cōsti. quos refert hic Alex. q: instrm hꝫ execu/tionē de eo qḋ pōt legi in instrō: sed interesse non pōt inspici in in/strumēto. l. j. in prin. ff. de his que in test. delen. Mouetur etiam p dictum sing. Inn. (qḋ semp magnifeci) in. c. p. ꝛ. g. in gl. magna an/te fi. de offi. deleg. vbi dicit singu. Inno. ad hoc vt snīa sit ipso iure nulla: eo q: sit lata contra ius, iuxta. l. ij. C. qñ prouo. non est neces. requirit̄, ꝙ talis error taliter sit expressus in snīa, ꝙ oculo corpo/reo possit inspici et legi. secus aūt si ex snīa tacite resultaret con/clusio, que esset contra ius: tunc istud qḋ tacite resultat cōtra ius nō reddit snīam nullā: ꝛ illud dictū Inno. per qḋ limitatur. l. ij. C. qñ prouo. nō est neces. l. j. in princ. et p totum. ff. que sen. sine app. re/scin. Cano. in multis locis commēdant, maxime do. Ant. de but. in. c. ab excōicato. in. iij. col. de rescri. vbi dicit singulariter notan/dū illud dictū Pano. in. ibi in. iij. colū. Sequitur Anto. de but. in c. sicut. prope fi. de re iudi. et in. c. fi. de testibus cog. ꝛ in. c. cum con/tingat. de rescrip. et omnes canoniste in. c. j. de re iudic. Illud di/ctum valde no. Bal. in. c. qḋ traslationem. de offic. lega. do. de san/cto Gemi. in. c. quisquis. in. iij. col. iiij. q. v. ꝛ in. c. tm̄. in. iij. colū. xxj. dist. Alex. Imol. in. l. cum prolatis. ff. de re iudi. et in consil. cclxxj. incip. prospectis. circa finem cōsilij. Sed redeūdo ad principalem diuisionem, tu habes in primis aduertere: nam qui formant que/stionem videntur vnuꝫ presupponere, qḋ est valde dubium: nam presupponūt, ꝙ si in instrumēto guarētigiato sit ꝓmissum factū, et ꝓmissor sit in mora adimplēdi, interesse succedit in obligatio/ne. istud in primis videtur falsum: nā debes scire, ꝙ instrumentū guarētigiatum dicit̄ snīa interlocutoria, vt expresse determinat Bal. in

Bal. in. l. fi. §. necessitate. in. iij. colū. C. de bo. que lib. Imol. ꝛ Moder. in. l. ait pretor. in princ. de re iudi/ sed sic est, ꝙ qñ virtute inie qs fuit cōdēnatus ad factū, tenet̃ precise ad factū, ꝛ tūc nunꝙ tenetur ad interesse, si nō faciat. gl. in. l. q restituere. in gl. magna super verbo cōdemnādus. de rei ven. quā Bal. ꝛ Ang. no. ibi ꝓ singulari. et Bal. in. §. si facta. si de feu. defunc. fue. ꝯtro. inter dn̄m ꝛ agna. ergo virtute ꝑcepti guarētigiati ꝙ est sniā interlocutoria tenet̃ precise facere ergo de interesse frustra tractat̃: qꝺ hoc sit verū, specialiter determinat Bal. in. l. j. in. §. col. C. de sen. que pro eo qꝺ interest. vbi dicit, ꝙ si in instrō guarētigiato aliqs ꝓmittat vēdere vel vēdat, cogit̃ precise ad rē tradēdā. nec liberat̃ soluēdo interesse. Istud etiā repetit Bal. in. d. l. q restituere. et reputat mirabile/ Est verū ꝙ contrarium sentit Bar. ꝙ etiā si quis sit cōdēnatꝰ ad factū per sniā, ꝙ soluendo interesse liberaret̃: ꝯtrā sentit bar. in. d. l. stipulationes nō diuidunt̃. in. ix. q. in. ꝟsi. iuxta predicta. et ibi Alex. Imo/ Scdo aduertēdum est, ꝙ qñ in instrō fuit expresse ꝓmissum interesse, res nō haberet dubitationē: posset eīn peti executio ad interesse, etiā si nō sit liqdatū, istud tꝫ Bar. in. l. ꝓinde. §. notādum. ꝑ illū text. ff. ad. l. aql. ꝛ idē in. l. ij. in fin. per illū text. C. de sen. que sine certa quāti. ꝛ in. l. j. in prin. ff. de eden. ꝛ in. l. j. circa fi. ff. de lega. ij. cum multis cōcor. quas ibi Alex. refert: sed istud nō est ad propositum/ Punctus est, si in instrumento sit promissum factum, ꝛ promissor sit in mora, an possit executio fieri ad iteresse ꝛc. Canoniste preallegati tenēt ꝙ nō/ Lu. ro. tenet ꝙ sic/ Pro opinio

21 ne Canoni. facit qꝺ vult Bal. in. l. legē. C. locati. † Pone locaui tibi domum ad annū, factū est instrumentum guarentigiatum, elapsus est annus: stas in domo, intelligeris tacite recondux isse. l. qui ad certum. j. locati/ nunquid vigore talis instrumenti poterit peti executio pro tali reconductione: determinat ꝙ non: qꝛ non sufficit intellectus separatus a charta, fm eum ꝛc/ facit bn̄ qꝺ vult idē Bal. in. l. generaliter. C. de sac. san. eccl. vbi scriptum ꝛ non scriptū nō differūt quo ad substātiā: sed quo ad executionē sic: qꝛ qꝺ reperitur scriptum hꝫ executionē: aliud nō. Ista videtur communis sniā, a qua non esset recedendum/ Pro opi. Ludo. ro. multa stringunt, super quibus relinquo vobis cogitandū. et in primis facit trita decisio q hꝫ, ꝙ stante predicto statuto, qꝺ instrumenta ꝛc. pone factū est instrm̄ dotis in quo maritus confitet̃ se recepisse nomine dotis mille: nec aliter promittit restituere: tn̄ a. l. mulier fingitur stipulata. l. j. in prin. C. de rei vxo. acti. nunquid poterit mulier pro tali tacita seu ficta stipulatione petere restitutionē vigore instrumēti, videret̃ ꝙ non, qꝛ ficta stipulatio non videret̃ in instrumēto/ ꝯtrium cōiter decidit̃: qꝛ talis stipulatio habet̃ pinde ac si esset in instrō. per. l. si duopatroni. §. pe. j. de iureiur. fm Bar. in l. j. in prin. de his que in testa. delē. ꝛ lꝫ nō videatur expresse firmare: tn̄ firmant Bal. ꝛ Raph. cu. ꝛ Bal. expresse in. l. j. §. accedit. de rei vxor. actio. ꝛ in. l. vbi adhuc. in. vij. colū. C. de iure do. ꝛ in. l. ad ꝓbationē. C. de proba/ vbi dicit, ꝙ stipulatio tacita dicitur de tenore instrumēti, ꝙuis nō sit expressa ꝛ scripta in instrō. ꝛ dicit ibi Bal. ꝙ fuit primū cōsilium qꝺ dedit, late Ang. are. in. §. fuerat. in stitu. de actio. ꝛ ista est cōis sniā quicqd dixerit Bal. in. l. iurisgentium. §. qꝺ fere. ꝟ. de pac. quē Alexā. ibi reprehendit/ Secundo pro opi. Lud. ro. facit tex. in. c. cum olim. in fin. de censi. in verbo, ꝓ que ius episcopale patebat expresse: quē tex. ibi no. Ant. de bu. ꝛ Ab. panor. in vlt. no. Instrm̄ dicitur aperte ꝛ expresse probare nō solū illud qꝺ in eo cōtinet̃ directe: sed etiā illud qꝺ venit indirecte. nam ibi instrm̄ erat factum de iure ecclesie: tn̄ per indirectuꝫ veniebat ius episcopale, ꝛ ꝓpterea inferunt predicti canoniste, ꝙ stāte statuto predicto, instrm̄ mādabitur executioni vigore statuti, non solum quo ad ea que directo veniunt in instrō: sed etiā quo ad ea q̄ per indirectū veniret in instrumento/ Accedit qꝺ opportune cōsuluit Pet. de ancha. in consi. clxxxvj. incip. visa diligenter. vbi disputat de intellectu cuiusdā bulle pontificis cōcesse populo ferrariēsi, qui diceretur expressi in inuestitura, ꝛ consuluit, ꝙ illi etiam

a dicant̃ expressiᵃ, qui cōprehendebantur tacite in inuestitura, propter interpretationē iuris cōis, eo qꝛ illud qꝺ disponit ius, habet̃ pro expresso in instrō. si ita est in ꝓposito, ius disponit, ꝙ interesse veniat in obligationē ꝛc. accedit ꝛ illud qꝺ decidit Bald. in. l. j. C. de fideicō. in. iiij. col. ver. quero quid si statutū requirit. vbi Bald. mirabiliter decidit, si statutū requirit probationē instrumentaleꝫ tm̄: pone ego de debito non habeo instrm̄ sed qꝛ soluisti mihi decem annis, lex presumit ꝙ sit debitum. l. cum de in rem verso. ff. de vsur. l. si certis annis. C. de pact. nūquid iste q allegat presumptionem legis, dicatur habere probationē instrumētalē, determinat ꝙ sic, per tex. no. in. l. iij. C. de apo. pu. lib. x. quam. l. dicit esse nota. Ad hoc/ tn̄ istud vltimū nunꝙ putaui verum. et reprobat Lu. ro. in. l. j. C. de testa. mili. qꝛ presumptio. l. nō dicitur probatio, sed cōiectura. lex. est in. l. vnica. ff. si tabu. testa. exta. quē tex. sepe alleg. idē Lud. ro. ꝛ Bart. in. l. lucius. ff. de condi. ꝛ demonst. ꝛ ibi Imol. clarius sequitur, ꝛ ille est optimus textus/ Hinc dicit notabiliter Bar. in. l. j. C. de fide instru. ꝛ iure haste fisca. lib. x. qui hꝫ presumptionē iuris, per se nō ꝺꝫ ꝓbare: qꝛ lex presumit, vt ibi per eum. ex

22 istis reddit̃ valde dubia opi. cano. cōtra Lud. rō. hic. † Tertia principalis cōclusio elicit̃ ex ista gl. ꝙ nulla ꝯdictio infamat, dato ꝙ actio principalis esset famosa. l. cessat. allegata in gl. Et in simili tex. in. l. neqꝫ. ff. vn̄ vi. vbi interdictum, nullū infamat/ Et si queras, pro furto habenꝰ actiones tres: actionē furti ad penā dupli vel quadrupli: ꝯdictionē furtiuam ad rē. l. si pro fure. §. j. j. de condi. furti/ itē ꝯdictionē generalē q̄ pōt ad vtrūqꝫ ꝯpetere/ que est rō ꝙ actio furti infamat, ꝛ nō certi cōdictio generalis quē intētatur pro furto ad penā, attento ꝙ necessario idem sit mediū concludēdi in actione furti, ꝛ cōdictione: qꝛ sit mentio furti: non reperio vidisse vel legisse queꝙ iuristarū, qui hoc tangeret: sed solus Bald. apud canonistas. in. c. at si clerici. in. vj. colū. de iud. formaliter mouet dubiū ad illā. l. cessat. quare actio furti infamat, ꝛ ꝯdictio non rūdet; quia ita placuit pretori, q in edicto suo de infamibus non meminit de condictionibus, sicuti de actionibus/ ratio diuersitatis est ꝫ eñ, finis ꝯdictionū est persecutio rei: finis actionū estꝑsecutio pene: ista ratio Bal. est bona inter actionē furti, ꝛ cōdictionem furtiuā/ sed quantū ad certi condictionē generalē, nō est bona, quia illa pōt cōpetere ad penā dupli vel quadrupli, vt declara a ui in text. ꝟ. non omitto tn̄ ad practicā, ꝙ per dictā. l. cessat. nouissime Alex. Imo. consuluit, ꝛ fuit noua eius cogitatio in consi. vj.

23 lib. iiij. incipiente circa processum cause vertentis. in. ij. colū. † qñ intētatur remediū. c. reintegranda. iij. q. j. de quo remedio habes gl. in. c. cū ad sedem. in gl. magna. de resti. spolia. ꝛ habet locū non solū in rebus ecclesiasticis, sed etiam in rebus secularibus: prout tenet Bar. in. l. si coloni. C. de agri. ꝛ censi. lib. xj. per illum text. latissime Moder. in. l. rē que nobis. ff. de acquir. pos. ꝛ ita practicat̃ quotidie, certe quia intentando remedium predictum intētat cōdictionem ex illo canone: intulit per hoc: qui intentat illud, nō dicitur intētare remedium famosum: vtilitas est, qñ intentat̃ aliqꝺ remediū famosum, ꝺꝫ inferri locus ꝛ tp̄s, sicut si criminaliter ageret̃, nō solum qñ est fansosum iure, sed etiā de facto. c. tue. vbi canoni. de procu. et expresse Bar. declarat in. l. pretor edixit. in prin. per illū text. ff. de iniur. et in illa. l. edita. in. v. col. cum concor. que ibi tradunt̃. C. de eden/ Certe intentando remedium. c. reintegrāda. non debet inferi locus ꝛ dies, fm Alex. cum intentet̃ condictio ex canone, que non infamat/ sed eius decisio non plꝫ. nā qñ dicimꝰ cōdictiones non infamare, verum est de iure: tn̄ de facto bene infamant, quia interdicto pretoris nō cōicant̃. gl. ꝛ doc. in. d. l. cessat ꝛ in. l. neqꝫ. ff. de vi ꝛ vi arma. si ergo infamat de facto, ꝺꝫ inferi locus ꝛ tp̄s per preallegata, ꝛ expressius Bart. in. d. l. pretor edixit. in princi. ff. de iniur. et qui sint infames de facto, text. est melior de iure i. l. honori. ff. de obseqꝫs. infames de iure sunt oēs enumerati. in. l. j. cum seq. ff. de infamibus. ¶ In ea glo. ibi. j. de iureiuran. l. duobus. §. exceptio. et refero in voce. ex ista quarta parte glo. habes notare, qꝺ certi condictio generalis subrogata loco alicuius actionis temporalis, que non duret nisi sex mensibus vel anno: licet ꝺ se (quia est actio ciuilis) sit apta durare ꝑpetuo. insti. de. perpe. ꝛ tempo. actio. in prin/ tamē in isto casu, certi ꝯdictio nō durat nisi anno vel sex mensibus, prout actio principalis. cum conclusione gl. concordant oēs. ꝛ est tex. in. §. qui iniuriarū. alleg. in glos. vbi actio ex stipulatu que est ciuilis de se, tamen qñ subrogat̃ in locum actionis iniuriaruꝫ extinguitur anno/ Istam conclusionem limitat Ang. hic, vt conclusio glo. procedat, qñ certi condictio vel alia, subrogat̃ loco actionis adhuc durantis. sed si subrogaret̃ loco actionis que iam esset extincta, tunc illa certi cōdictio non assumit naturā prime actiōis temporalis: imo durat ꝑpetuo, per tex. de quo facit magnū festum Ang. in. l. ꝙ debitori. ff. de dona. causa mor. ꝛ Lud. roma. hic. in. iij. col. versi. idem teneas. dicit esse singularem ad hoc. eam etiam reputat singularem in. l. eum qui. in fin. principij. ff. de iureiu. Ad idem allegat Ange. alium tex. in. l. item illa. §. qꝺ adijcitur. j. de constitu. pecu. sed inepte allegat, quia ibi actio turbat tpe cōstituti: sed alia ratio est vt ibi declarat Bart. cōsydera tn̄, quia gl. ñ. ꝛ doc. videntur vti terminis improprijs dū loquuntur de subrogatione, quia subrogatio proprie est, qñ pma est sublata, vt in. §. fuerat. vbi exemplū. institu. de actio/ sed qñ prima remanet, dicit̃ accumulari: ꝛ declarat Alb. ꝛ ibi dixi in. l. si euꝫ §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio/ hoc sic presupposito, dico, qꝺ in illa. l. qꝺ debitori. proprie est subrogatio: sed in terminis nostris

24 est proprie accumulatio/ † Et per istam suam limitationē Ange. infert contra vnā decisionem Bar. de iure ffor. si pater relinquebat aliquid filio quod esset minus legitima, filius querelabat testamētuꝫ patris ꝛ subuertebat, ꝛ querela durabat quinquēnio. l. papinianus. §. si. de inoffi. testa. ꝛ. l. si quis filiuꝫ. §. fin. C. de inoffi. testa/ hodie per iura. C. est immutatum, et est statutum, si pater relinquat filio aliqd iure institutionis hodie filius non pōt querelare testm̄, sed debet agere ad supplementū. d. l. si quis filiū. l. om

25 nimodo. ꝛ. l. quoniā in prioribus. C. de inoffi. testamē. † Sed quanto tēpore duret ius agendi ad supplemētum, Bart. in. d. l. si quis

¶ Illi et dicant̃ expressi. ad. ang. ꝯsi. xvj. inci. comes brancisius.

filiū.in fi.mirabiliter tenuit,ꝙ duret quinquennio tm̄:q2 ius petē
di supplemētū legitime,est subrogatum loco querele.ergo dꝫ du
rare tanto tpe ꝙtum durabat q̄rela. Ang.hic tꝫ ɔ̄riū.ꝑ predicta.
q2 cū q̄rela sit extincta,i petēdo supplemētū,nō pōt illud tps assu
mere qꝺ erat statutū in querela:maxime,q2 competit ad diuersa,
ius querelandi est odiosum.q2 cōpetit ad subuertendū testm̄:ius
petēdi supplemētū est fauorabile:iste est valꝺ vtilis articulꝰ Ang.
tꝫ ꝙ istud ius petēdi supplementū sit ꝑpetuū,ꝛ duret vltra quin
queniū. Lu.ro.dicit Ang.variasse,qꝺ nō est verū. cōclusiue dico,
ꝙ Bar.solus fuit in ista sn̄ia,ꝙ ius petendi supplemētum duret
quinquēnio,sicut querela. Ita tꝫ Bart.in.d.l.si qs filiū.ꝛ idē ple
nius in cōsi.incip.querit̄ vtrū ius agēdi ad supplemētuꝫ legitime:
cōis ꝛ vera sn̄ia est cōtra Bart.ꝛ ita interrogatus semp r̄ndeo,ꝙ
imo ius petendi supplemētū legitime durat ꝑpetuo.i.xxx.annis,
nec extinguit̄ quinquēnio.eo,q2 nō est subrogatū loco q̄rele:q2 ad
diuersa competūt,q2 illa cōpetit ad subuertēdum testm̄:istud ius
sustinet testamēta ꝛ est ciuile,q2 cōpetit ex.l.ita tenēt Bal. Pau.
de ca.ꝛ.d.Floria.bono.in.d.l.si quis filium.in fi.et Bal.in aut.pre
sbyteros.C.de epi.ꝛ cle.vbi subtiliter loquitur.ꝛ in repet.l.pater
filium.in.ix.col.in ver.visis oppositionibus.de inoffi.testa.ꝛ in.l.
nam ꝛ his.§.j.ff.eo.ꝛ late Ang.plenius ꝙ alibi.in.l.papinianus.
§.si conditioni.ff.de inoff.testa.vbi refert se ita pluries obtinuis
se contra Barto.vna cum pluribus alijs doc.perusi. Idem tenet
Ang.i.l.si eū.§.q iniuriarū.ś.si qs cau.ꝛ idē i.l.si a patre vel a dn̄o.
ff.de pe.here.et in aut.de triē.et semi.in.iij.colū. Pau.de ca.i ɔ̄si.
cxxij.icip.dubia de quibus querit̄ ꝛc.vbi dicit istā esse cōeꝫ opi.tā
antiquorū ꝙ Modernoꝝ.ꝛ idē cōtra Bar.tenuit Alex. Imo.in
cōsi.cviij.incip.viso themate ꝛ diligēter cōsyderatis ꝟbis.in.ij.col.
et latius in cōsi.cxxvij.incip.cōsyderatis ꝟbis instri.in.ix.colum.
et in cōsi.viij.lib.iij.incip.visis subtilissimis ꝛc. Ultimo inꝙtum
26 ista gl.†facit mētionē de actiōe quāto minoris.que durat anno.
l.ediles.in princi.ff.de edil.edic.debes scire,ꝙ actio ꝙto minoris
est duplex,vna ciuilis.et ista non finit̄ anno imo perpetuo durat,
Alia pretoria que durat anno.et quō differunt,habes glo.magi
strā.et ibi clarius p Bart.in.l.iulianus.in prin.in glos.mag.ff.de
27 actio.empt.declaro ꝑ inuenibus. ¶†In ea.glo.ad fi.ex ista.v.pte
habes singulariter notare limitationē declarationis ad regulam
que hꝫ,ꝙ actio subrogata vel rectiꝰ accumulata assumit naturā
illius actionis in cuius locuꝫ subrogatur:verum est naturam pri
mordialē et originalē,sed non naturā accidētalē ex aliquo casu su
peruenīēti.et Bar.hic multū commēdat istā glos.dicēs se nescire
alibi esse:eam etiā reputat sing.Bal.in.l.j.§.j.C.de rei vxo.acti.et
huius.gl.rationē assignat Ang.in.l.itē veniunt.§.cū prediximus.
ff.de pe.here.q2 natura accidētalis nō est in actu.sed solū in potē
tia:vnde simplex et absoluta potentia non dꝫ posse cōuerti in sub
rogatum. ꝛ tenendo istā glo.nō obstāt iura alleg.in gl.et in.§.qui
iniuriarū.q2 dico,ꝙ illa est primordialis natura actionis iniuria
rū.et idē de alijs ɔ̄riis in gl.allega.et ita r̄ndet gl.in.l.vt tm̄.in pn̄
cip.ff.de seruo corrup. per istā gl.infert no.Bar.ꝙ si certi ɔ̄dictio
generalis cōpetat pro contractu emp.vel vendi.vel alio ɔ̄ctu bo
nefidei:non tn̄ veniūt fructus ꝛ interesse a tpe more,put in cōtra
ctibus bone fidei.l.videamus.in prin.ꝛ.§.si actionem.de vsuris.l.
cū fundus.in prin.j.e.q2 istud nō est de primordiali natura ɔ̄ctuū
bone fidei:sꝫ puenit ex accidēti,ꝑpter morā. Itē,q2 certi cōdictio
est stricti iuris,gl.in.§.actionū.in ꝟbo ex ꝑmutatione.insti.de ac.
Idē tꝫ Sali.hic.in.vij.col.Ful.ꝛ Alex.hic.ꝛ alb.hic.in.vij.colū.et
Bal.in.l.ij.C.de pac.inter emp.et vendē.ꝛ in repe.l.petens.in vlt.
col.C.de pac. Sic ergo habes gl.hic quā doct.dicunt singu.ad li
mitationē eius ꝙ dicit ꝙ subrogatū sapit naturam eius in cuiꝰ lo
cū subrogatur,verū est primordialē et originalē,nō accidētalem.
ꝛ per istā infert Bar.vt.ś. Cōtrariū tꝫ Pau.de ca.ꝛ Lu.ro.hic.ꝑ
tex.quē Lu.ro.reputat ad hoc singu.in.l.j.§.bellissime.ff.vt legat.
no.caue.ꝛ induco.actio ex stipulatu est stricti iuris.l.qcqd astrin
28 gende.j.de ver.ob.ꝛ.d.§.actionuꝫ.†actio vero ex testō q̄ datur pro
legatis:lꝫ sit stricti iuris:tn̄ hꝫ naturā actionis bone fidei in duo
bus,maxime quo ad fructus.l.in minorū.C.in qb.cau.in inte.re
29 sti.non est necessaria.l.titia seio.§.vsuras.ff.de leg.ij.†pone mo
do,ꝙ testator fecit legatum ꝛ heres ꝑmisit mihi soluere legatum
euemēte die:an in ista actione ex stipulatu subrogata loco actio
nis ex testō veniāt fructus a tpe more,sicut venirent in actione ex
testō.et dicit ibi text.ꝙ sic.ecce qꝺ ibi est tex.cōtra Bar.ꝛ est verū
ꝙ glo.ibi in secūda solutione corrūpit illū tex.subaudiendo a tem
30 pore more et litis cōtesta.†Confirmo ꝑ illud quod vult Barto.in
l.videamus.§.si actionē.in fi.de vsu.ꝙ in actione ex stipulatu,quia
est stricti iuris nō veniunt fructus ꝛ interesse nisi lite contest.tn̄ si
actio ex stipulatu competat pro contractu bonefidei veniūt fru
ctus a tpe more,sicuti in cōtractibꝰ bonefidei. Ad hoc facit quod
vult Bar.in.l.si qs cū aliter.ff.de ver.ob.dū vult,ꝙ isto casu actio
ex stipulatu efficiat̄ bonefidei quāuis,in hoc vltimo cōtrariū te
nuerit Bart.in.l.singularia.in.iiij.col.j.eo.vbi dicam. Ad idē fa
cit textu.in.l.ij.§.parui.ff.de priui.cre.tn̄ potes dicere,ꝙ in illo.§.
parui.illa sit originalis natura ipsius actionis.non autē acciden
talis. Non obstat solu.quā dedit do.Alex.ad.§.bellissime.seq̄
do opi.Bar.ꝙ ibi actio ex stipulatu subrogatur accessorie:sed in
l.nostra subrogatur eque principaliter.et hanc dicit esse doc.bar
to.in.l.j.§.hec actio.ff.si quis testa.liber esse ius.fue.et Barto.in.l.
item illa.§.qꝺ adijcit̄.j.de consti.pecu.nā ipse Bar.in.l.si eū.§.qui
iniuriarum.ff.si quis cau.tenet de directo contra hanc solu. Sed
fortius tenendo doc.Bart.in.d.§.hec actio.quoties actio subro
gata erit ex eadē causa et ex eisdē principijs,put in.l.nostra sem
per assumit sibi eandem naturam.ꝛ ita contingit,in casu nostro.ꝛ
per hoc potest responderi ad.l.itē veniunt.in.§.cum prediximus.
ꝙ ibi,peti.here.nō competit ex eodē fonte et ex eadē cā,prout in
actione.l.aquilie que oritur ex delicto.sed peti.here.est actio rea
lis:ergo cum oriatur ex diuersis causis et principijs,nimirum si
peti.hered.non assumit naturam actionis.l.aquilie.sed in casu
nostro,certi condictio cōpetit ex eadeꝫ causa et eodem fonte. Uel
aliter.et secundo responde,ꝙ illud qꝺ in contractibus bonefidei
fructus veniant a tempore more est beneficiū ipsius actionis.et
sic est priuilegiū:sed in.l.aquilia nō est aliqꝺ priuilegiū nec benefi
cium:sed est in odium negantis:ideo nimirū si id qꝺ principali
ter agitur odio,nō ita extenditur sicut qꝺ principaliter agit̄ bn̄fi
cio,vt in casu nostro. Et ita posset teneri cōtra Bart.ꝛ sequaces,
ꝙ certi cōdictio subrogata loco actionis bonefidei assumat natu
ram contractus bonefidei,vt post morā debeantur fructus et in
teresse,cum ex eadē causa et fonte oriat̄. Aduerte etiā q2 illud qꝺ
dicitur ꝙ actio subrogata assumit naturam ꝛc.est verum,ꝙtum
ad duo.s.quantum ad tempus,ꝛ quātuꝫ ad summā de qua agit̄,
ita procedit glo.hic.sed quātum ad alia,actio subrogata non sa
pit naturā eius cuius loco subrogat̄:ptꝫ,q2 subrogata non fit fa
mosa,licet prima sic,vt hic in gl.ꝛ ita albe.hic.in.vij.co.post Cy.
et do.Alex.lꝫ Pau.de ca.contradicat. ¶Glo.iij.primo declarat
text.secundo subaudiendo ad tex.remouet cōtrarium:tertio for
mat questionē:quarto format aliam.quinto aliam:secunda ibi,ꝛ
subaudi:tertia ibi,sed nūquid:quarta ibi,sed cū in actione:quin
ta ibi,sed nūquid in locum. In eadē glos.ibi,et subaudi hic dari:
vt debitum:dic ꝙ ista subauditio glos.nedum non est necessaria:
imo superflua,cum text.expresse dicat oriri ex obligatione.ergo
ex debito:ergo nō ad meum,quod non potest mihi deberi.l.neqꝫ
pignus.ff.de reg.iur. ¶In ea.gl.ibi,q2 tunc vendi.non condictio
31 datur.†No.ex glo.ꝙ nemo potest condicere per aliquaꝫ speciem
condictionum rem suam,nisi contra furem,odio furis.de hoc vlti
mo contrā furem non tango hic,q2 in.l.si quis nec causam.§.j.ś.
eodem fuit dictum. Si dicis que est ratio huius conclusionis gl.
quare nemo possit condicere rem suam,hoc est,non potest agere
aliqua condictione ad rem suam:ratio est apta,q2 condictiones
oēs sunt personales vt.ś.in euidentialibus declaraui: sed actio
nes personales presupponunt obligationem ꝛ debitū,q2 habent
personā obligatam:sed in re propria non potest cadere obligatio
neqꝫ debitum.l.neqꝫ pignus.j.de regu.iur. Ista est ratio quare ne
mo possit condicere rem suam qꝺ istud est scire.ll. Istam cōclusio
nem limitat Bart.in vlti.col.post mediū,vt procedat qū quis ha
bet directum dn̄ium:tunc in re sua in qua hꝫ directum dn̄ium.ve
rum est,ꝙ non habet condictionem:secus si haberet vtile dn̄ium
tn̄:q2 non obstante vtili dn̄o,possit condicere rem suam.tex.est ꝛ
exemplū in.l.j.C.de dona.que sub modo.declarat idē Barto.in.l.
j.ff.de dona.in generali.et idē tenēt Ang.et Alb.hic:licet Lu.in
viij.col.leuiter reprehendat et dicat,ꝙ illa.l.j.nō loquitur de cer
ti condictione generali.sed de condictione ob causaꝫ:frustra est,q2
omnis condictio est personalis,siue sit condictio ob causam.siue
certi condictio:et aduerte quia habes similem tex.in.l.si vt ꝑpo
nis.C.de cōdi.ob causam.et text.in.l.qui mortis.ꝛ ibi Bar.repro
bat glo.ff.de dona.causa mor.ꝛ tex.in.l.cū veterū.C.de dona.ante
nup.et si vis scire quare ita statuat̄ in.d.l.j.C.de dona.q̄ sub mo
do.declarat subtiliter Salice.in.l.traditionibus.in.ix.colū.et in
iiij.oppo.C.de pac.ego fortius teneo,ꝙ etiam si in aliqua re quis
habeat,nedum vtile dn̄ium,sed etiaꝫ directum:tn̄ illud directuꝫ
non habeat,acquisitum proprie per actus iurisgentium,sed per
actus ciuiles:isto casu adhuc sibi competit condictio,et sic actio.
personalis,per illud qꝺ volunt docto.in.l.j.ff.de lega.j.ꝛ in.l.ij.C.
cōia de leg.ꝙ licet rei legate transeat dn̄ium in legatariū.l.actio
ff.de furtis.tamen quia istud dominium directum,nō est acquisi
tum legatario per actus iurisgentium:sed est dominium ciuile:
non obstante tali dominio,pōt legatarius agere ꝑsonali actione
ad rem legatā:ꝛ sic acquirere de iuregentium.arg.l.si quis in bel
lo.ff.ab hostibus.ff.de cap.ꝛ postli.et per hoc reprobo glos.hic in
verbo competit.dum tex.dicit,certi condictio competit ex causa
legati:dicit gl.intellige quando fuisset legata res aliena seu ꝙti
tas.glo.male dicit,et intelligo tex.simpliciter.ꝛ dico,ꝙ licet trāsi
uisset dominium directum in legatario:tn̄ q2 non est proprie do

minium iurisgentium sed ciuile, potest agere condictione, vt cōse
quatur traditionē rei, hoc sentit Bart. hic in vlti. col. dum refert
istā gl. ⁊ dicit. vel dic vt not. C. de cōia de leg. l. ij. ꝙ hoc dico, ꝙ licet
in donatione causa mortis, transferat dominium directum absq;
traditione. l. ij. ff. de publi. tñ qr istud est dominium ciuile acquisi-
tum ex dispositione. l. posset donatarius agere actione personali
et sic condictione, vt consequatur traditionē. ¶ In ea glos. ibi re-
spondeo sic, habes ex gl. ꝙ certi condictio potest cōpetere p actio-
ne ex empto, vt venditor tradat rem vēditam: qr licet tradere sit
actus facti: tñ istud non est purum factum. ratio, qr ex ista tradi-
tione potest sequi translatio dominij: et propterea dicit habere
annexam causam bonorum. l. in cōuētionalibus. j. de ver. oblig.
Ista gl. est falsa. qr cum venditor possit soluendo interesse libera-
ri: vt glo. ipsa fatetur in sequenti, ⁊ per cōsequens solutio sit varia
bilis, impossibile est competere certi condictionem, que compete
ret ad incertum, nisi agens taliter conciperet libellum qd appa-
reret venditorem precise cogi ad tradendum: puta qr psuppone-
ret venditorem esse dñm, ⁊ haberet facultatē rei tradēde. l. si alie-
nā. ⁊ ibi. glo. ff. de act. empt. fm Bar. ⁊ magis cōiter alios, quicqd
pungnāt Ful. ⁊ Paul. hic, vt habes p Alex. hic, ad quē ⁊ remitto.
32 ¶ † In fi. gl. videt tenere, ꝙ certi cōdictio nō cōpetit p re cōmo-
data. pro re deposita vel pro pignorata. ⁊ licet gl. videat vnam ra-
tionem assignare. Barto. subtilius consyderans dicit, ꝙ sunt due-
vt hic per eum in. vij. col. in princ. et prima ratio gl. nihil valet, qr
etiam res aliena pōt cōmodari. l. cōmodare. ff. cōmo. et reprehen-
dit Bar. hic et etiam si res aliena daret pignori: tñ danti etiā pre-
doni et furi daretur pignoratitia. l. si pignore. §. si predo. ff. de pi-
gno. act. Circa secundam rationem volunt glo. ⁊ Bart. ꝙ vbi reus
conuētus tenet ad restituēdum, quod ex quo dicit teneri ad factū
nō competit certi condictio: quid si iste qui tenetur restituere ha-
beat facultatem rei restituende ⁊ istud dicatur in libello: an com-
petat certi condictio. Paul. de cast. ⁊ d. Alex. hic: in. x. col. in fi. su-
per precedenti parte glo. ponderant glo. ⁊ Bart. velle, ꝙ non. ego
puto ꝙ ipsi male dicant. et qd nec gl. nec Bar. istud velint, qñ pōt
restituere rem. ⁊ presupponit in libello, qr isto casu precise potest
cogi, nec soluendo interesse liberatur: vt no. Bart. in. l. stipulatio-
nes nō diuiduntur. in. vj. ⁊. viij. q. ff. de ver. ob. qñ vero quis ageret
simpliciter ad restituendum ex quo precise nō posset cogi imo sol-
uendo interesse liberaretur: tunc bene teneo ꝙ procedat opi. pau-
33 li de ca. ⁊ do. Alex. ¶ † An autē certi cōdictio cōcurrat cuz actio-
ne de dolo qñ venit certum videt ꝙ nō: qr actio de dolo non com-
petit ibi vbi potest competere alia. l. j. §. ait pretor. ⁊. l. ij. §. fi. cum. l.
seq. et sequen. ff. de dolo. In contrarium est veritas per. l. si cuz ex-
ceptione. §. cum aūt. vbi glo. ff. ꝙ met. cā. ⁊ gl. ij. ⁊ ibi Bal. in. l. j. §.
ait pretor. ff. de dolo. et tz Alb. hic. ⁊ ad cōtrarium responde, qd il-
lud qd dicitur qd vbi datur alia actio, non competit actio de do-
lo: est verū vbi alia actio que datur est spālis. ¶ Gloss. in verbo ex
certo, diuiditur in duas partes principales prout ponit duas
principales opiniones, ad declarandum qñ cōtractus dicatur cer
tus et incertus. Secunda ibi, alij dicunt ad interesse. Rursus pri-
ma subdiuiditur in quinq; particulas. Primo ponit primā opin.
qñ dicat cert⁹ ⁊ incert⁹: Secūdo retēta pma opiniōe remouet ꝯriū
ad illā opi. Tertio remouet aliud ꝯrium: Quarto aliud. Quinto
aliud. secūda ibi, ex quo facto: tertia ibi, qd interesse licet sit incer-
tum. quarta ibi, nec obstat ꝙ hic dicit: quinta ibi, itē nō obstat. §. si
quis in ius vocatus. Et dum glo. dicit, ꝙ agitur ad factum preci-
se, omnes reprobant gl. vt etiam hic per Bar. in. vij. col. qui se re-
mittit. In ea. gl. ad fi. qr gl. vt dicit Bar. multa inculcat. Ideo pro
ea enucleāda habemus videre quatuor iuxta ordinē gl. Primo qs
dicatur contractus, certus et qs incertus. Secūdo exempla, qño
ex cōtractu incerto possit agi ad certū. Tertio erit vidēdū, an ad
interesse competat certi condictio. an condictio incerti: ita vt il-
la sit actio generalis. Quarto erit vidēdum, quando agitur ad in
teresse: nunquid agens in libello debeat exprimere quantitatem
interesse: an sufficiat quod appareat in rerum natura. Circa pri-
34 mu; † quis dicatur certus et incertus contractus. gl. ponit duas
opiniones: prima est clara. secunda opin. est, quod contractus no-
minati dicuntur certi. Innominati dicuntur contractus incerti.
⁊ mouetur glo. quia cū contractus innominati nō habeant pro-
prium et certum nomen, dicuntur incerti. Tu dic melius, quod ve
rum est quod contractus innominati sunt incerti: nō ratione no
minis, vt dicit glo. sed alia notabili ratione: qr in contractibus in-
nominatis semper est incertitudo: qr dato, ꝙ quis promittat da-
re certā speciem: tñ in innominatis contractibus nō tenetur pre-
cise dare. sed soluendo interesse liberatur. l. naturalis. §. j. de pre-
scrip. verbis. Bart. declarat, in. l. stipulationes nō diuiduntur, in
princip. in. xj. oppo. ⁊ seq. ff. de verb. oblig. ergo semp innominati
ꝯctus dicuntur incerti. qr solu. semper est variabilis. et ista est me-
lior ratio, ꝙ ratio gl. Tamen quia ista exempla gl. non declarant
in radice materiam, Barto. qui semper habuit veritatem añ ocu-
los, sequendo Iaco. de are. posuit diffinitionem: dicit ergo ille di-
citur contractus certus, quando ex eius conceptione apparet cer
tum, iuxta. l. certum. §. eod. iure manifesto, et non est variabile ex
potestate debitoris, nec ex natura rei. et per hoc, quis dicatur cō-
tractus incertus declaratur quando vnū istorū deficit, vt hic per
Bar. Cuz diffinitiōe Bar. trāseunt omnes cōmuniter hic. Ego
autem vt dem materiaz cogitandi, pondero quod ipsemet bart.
in vlti. colum. ⁊ alij doc. eum sequentes sunt de directo contrarij
in hoc. Nam Barto. hic in diffinitione vult, quod ad hoc vt ꝯtra
ctus dicatur certus, opz ꝙ ex eius conceptione appareat certum
et si ex pronuntiatione non appareat certum, dicitur incertus.
Contrarium vult in pe. colum. dum vult, ꝙ certi condictio com-
petat ad interesse. nam dicit Barto. ⁊ alij cōmuniter ꝯtra. Inter-
esse non apparet certum ex pronuntiatione, tñ respondet ꝙ non
requiritur ꝙ sit certum ex pronuntiatione, dummodo in rerum
natura sit certum, et certificetur per iudicē, per text. in. l. vbi autez
non apparet. §. illud. j. de ver. ob. Sz ego saluo Barto. sic, ⁊ credo
istam esse veritatem. Aliud est querere, qs dicatur cōtractus cer
tus. Aliud est querere, qñ dicatur agi ad certuz. in primo casu lo
quitur Bar. hic, quando ex ipsius pronuntiatione apparet quod
sit certum. si queras qñ dicatur agi ad certum, ita vt certi condi-
ctio cōpetat: ista est alia materia. Ita loquitur Bar. in pen. colū.
dicens sufficere ꝙ in rerū natura sit certum, dato quod nō appa-
reat ex pronūtiatione ꝙ sit certuz. Ultra eum bene facit text. in. l.
sed etsi susceperit. §. fin. ff. de iudi. quo casu licet contractus sit in-
certus, tamen potest agi ad certum, et sic ista non sunt contraria.
Uide tñ in isto puncto vnam limitationē Fulgo. in. l. si pacto quo
penam. C. de pactis, quam refert hic do. Alexan. qui etiam ponit
aliam. et istud est optimuz exemplum ad secundam questionem,
35 † qño ex contractu incerto agatur ad certum, lz glo. ponat aliud
exemplum, qñ promittitur factum, dicitur promitti incertum, eo
qr est variabile: potest enim debitor vel implere factum, vel solue-
re interesse. l. vbi autem. §. qui id qd. j. de verbo. obliga. quando er
go merum factuz promittitur, dicitur contractus incertus. pone
quod debitor sit in mora, succedit obligatio ad interesse. d. l. stipu
lationes non diuiduntur. in. l. si quis ab alio. in fi. de re iudi. certe
ad illud interesse agitur certi condictione, quia dicitur certum in
rerum natura, et sic ex contractu qui ab initio erat incertus, agi-
tur ad certum. Aliud exemplum ponit Bar. post Iac. de are. qñ
quis promittit fructus nascituros, vel partum nascituruz, qr du-
bius est euentus: ideo est incertus contractus: si fructus nascan-
tur, tunc competit certi condictio ad fructus qui sunt certi, ex in-
certo tamen contractu. et lz Lud. ro. et Raph. hic repugnent, dic
vt per do. Alexā. hic. tamen aduerte inquantum do. Alexan. hic
rñdet ad. l. si stipulatus. ff. de vsuris. allegatam per Ludo. ro. hic,
contra Bart. in isto exemplo dicens, quod ibi fructus non petun
tur vt fructus, sed tanquam interesse: nimirum si competit condi
ctio incerti, quia in cōtractibus stricti iuris, fructus petunt vt in-
teresse, non vt fructus, vt per Barto. in. l. si filius. §. j. ff. de ver. obl.
et in. l. videamus. §. actionum. ff. de vsur. qr si tenemus communez
opi. quod certi cōdictio competat pro interesse: quam tenet ipse-
met do. Alexan. hic, videtur dicendum quod siue petātur vt fru-
ctus, siue vt interesse, qd semper competat certi condictio. et ideo
ipsemet do. Alexā. in. d. l. vbi autem. §. illud. in fi. correxit errorem
suum. et ideo ad illum tex. oportet respondere, ꝙ vbi verbum in-
certi denotat factum, ⁊ non est nomen actionis. vt. j. respondetur
ad alios text. in articulo: tamen de veritate illius cōis opinionis
36 statim dicam. ¶ † Tertio videndum est, nunquid certi codictio
competat ad interesse. et iste esset disputabilis passus. gl. hic. ⁊ in-
stitu. de verbo. oblig. in prin. tenet ꝙ sic. Istam tenebant antiqui.
et magis cōiter doc. per tex. hic, dum vult tex. ex. l. aquilia. compe-
tere certi condictionem. et in. l. aquilia. agitur ad interesse. l. pen.
ff. ad. l. aquil. dixi in text. in penul. nota. Contrarium qd nō compe-
tat certi condictio ad interesse, tenet late Albe. hic post alios an-
tiquos in pe. col. Rapha. Fulg. ⁊ Lud. ro. hic. ⁊ Rapha Fulg. in
l. fi. ff. si quis in ius vo. non ierit. Raph. cu. in. l. vbi aūt non appet.
§. illud. j. de verb. obli. do. Chri. instit. eo. in fin. principij. qd imo ad
interesse competat condictio incerti. ⁊ ista opi. semper mihi pla-
cuit et placebit: nam omnes leges, vbicūq; faciunt mētionem de
interesse dicunt agi incerti: et exponere prout faciunt glo. et doc.
esset destruere mille. ll. istud patet in. l. fin. §. si quis in ius voc. nō
ierit. in. l. si penam. et in. l. liber homo. §. fi. j. de ver. ob. in. l. domos.
cum. l. seq. de leg. j. et vltra Modernos est optimus text. in. l. iij.
ad fi. in ver. ob incerte actionis effectum. C. de inuti. stipu. vbi non
potest dicere. qd illud incertum denotet factum. et tex. in. l. si stipu
latus. in princip. ff. de vsur. et in. l. fin. ff. si quis cautionibus. ⁊. l. iij.
§. incertum. ff. de preto. stipu. cum multis simi. per quas leges te-
neo. queadmodum est dare certi condictionē generalem. que com
petit vbicunq; petitur certum. ita est dare generalem condictio-
nem incerti. que competit ad omnia incerta. vt declarabo in. l. sz

et si me putem.§.j.vbi alij ponunt.j.de condi.indebi.et ista est illa
cdictio incerti que cõpetit ad interesse. Et si dicas,tenẽdo istã opi.
cõtra Bar.ꝛ glos.qd rñdes ad istũ tex.ꝙ ex.l.agl.cõpetit certi con
dictio.ꝛ.l.agl.nõ cõpetit nisi ad interesse. Respondeo put Mo-
der.qñ agit ad interesse,ꝛ in principio.in libello exprimitur certa
quantitas interesse:ꝛ ita qd ex libello apparet certũ peti:tunc fa-
teor certi condictionem cõpetere,in istis terminis loquitur ista.l.
nec diuinat,imo text.expresse dicit iungendo tex.in ꝟbo ex.l.agl.
in prin.vbi dicit,ꝙ certi condictio cõpetit qñ certum petitum est.
ergo necesse,ꝙ petitio contineat certũ,quicqd dicat gl.destruen-
do literã.tunc si continet certã quantitatem,põt agi ad certuz ex
l.aquilia.sed qd agit ad interesse simpliciter,nulla expressa quan-
titate,tunc cõpetit incerti cõdictio.iuribus preallegatis. Et si dicis put
dicit Barto.et glos.ꝙ interesse est certum in rerum natura,lꝫ vi-
deatur incertum,qd sufficit per.d.l.vbi aũt.§.illud.rñdeo,ille.§.
illud.non facit.ibi loquitur qñ quid est certuz per relationem ad
aliud,absqꝫ alia declaratione,vt est frumẽtum in horreo:tunc pa
ria sunt,quid esse certum per se,vel per relationem ad aliud.l.cer
tum.j.eo.in interesse non est sic:qꝛ nõ est certũ per se nec per rela-
37 tionem ad aliud:sed per sñiam iudicis certificat. ¶ †Circa vlti-
mum,qñ quis agit in libello ad interesse:an debeat exprimere q̃ti-
tatem.vera ꝛ cõmunis sñia est,ꝙ non.primo per tex.in.l.j.in fine.
C.de inuti.stip. secundo qꝛ nõ est in potestate eius declarare quã-
tum sit interesse:sed stat in arbitrio iudicis:ergo petitio incerta
admittit.l.j.§.qui aũt.ff.quo.lega.fm communiter doct.et Bart.
hic:et plenius Bar.et Moder.in.d.l.stipulationes non diuidun-
tur.in vltima.q.ꝛ late Ludo.ro.hic cum concordã.allega.hic per
Alex. ¶ Glo.in verbo,non potero agere. In ea.gl.ad fi.habes ꝙ
si certũ sit debitum ad diem certam,pro illo debito mero iure,com
petit etiam certi condictio.Bart.hic in vlti.col.fuit in mirabili et
singulari opinione,ꝛ cogitaui nouã opi.contra omnes antiquos:
ꝙ q̃uis alie actiones mero iure nascantur et competant.l.j.in fi-
ne.ff.qñ dies vsu.leg.cedat. tamen certi condictio pro debito ad
diem mero iure non competit,per tex.istum,nõ destruendo eum,
et per rationem,quia quãdo aliquid est debitũ ad diẽ si petis an-
te diem,dꝫ deduci interusurium medij tpis.l.si constante.§.quo-
ties.ff.solu.matri.l.j.§.diem.ff.de eden.sed qꝛ incertum est q̃tum
interusurium sit:per consequens incertum est quãtum debeatur
ante diẽ:ergo impossibile est ante diem certi condictionem mero
iure cõpetere. et si hec est vera,est pulchra et subtilis opinio:quã
etiam tenet Ange.hic,dicens istum tex.ad hoc esse vnicum:eam
etiam tꝫ Ange.in.l.interdum.in fi.principij.de ver.oblig.ꝛ Bal.
hic in lectura antiqua. Alij oẽs indifferenter tenẽt cõtra Barto.
et Bald.in rubr.C.eo.in vlti.col.et in alijs locis hic allegatis per
Alexan.et non solum tenẽt contra Barto.imo truffantur de opi-
nione eius dicentes:et do.Alex.expresse cum eis,ꝙ Bart.hic fa-
cit differentiam inter certi condictionẽ generalẽ,ꝛ specialẽ.ex mu
tuo,ꝛ vult,ꝙ certi cõdictio generalis mero iure ante diẽ nõ orit,
sed certi condictio specialis bene oritur ante diẽ mero iure:qꝛ te-
xtus hic loquit de certi condictione generali:ꝛ fatuum est consti-
tuere differẽtiam,cũ ex eisdẽ principijs oriantur. Mihi aũt vide-
tur imo credo ꝙ Bar.velit,ꝙ sicuti certi condictio generalis me-
ro iure nõ cõpetit ante diem:ita nec certi condictio specialis pro
mutuo oriatur ante diez:nã pondera rationẽ qua mouet,propter
interusurium medij temporis,que ratio ostendit ꝙ Bart.intelle
xit idem esse in certi cõdictione speciali pro mutuo,qd.i.incerti cõ
dictione generali,sed voluit constituere differentiam inter istas
duas,et alias speciales actiones:bene credo eius opi.falsam,per
text.in.l.qui mandatum.j.man.quem doc.allegant contra eum,ꝛ
ante eos perpendit idem Barto.in.l.ita stipulatus.magna.in.ij.
q.princip.j.de ver.oblig.et licet alij non dicant,ostẽdo ꝙ duo fun
38 damenta quibus mouetur Barto.hic sunt falsa.Primum† ꝙ qñ
promittitur ad diem certam interusuriuz medij temporis est in-
certum,in hoc male dicit.nam quando promissio fieret ad incer-
tum,interusurium medij temporis esset incertum.sed si promis-
sio fieret ad certum,interusurium est certum.Ita declarat Bart.
sibi contrarius in.d.l.ita stipulatus.magna.ff.de verb.ob.in.ij.q.
prin.in ver.sed iuxta hoc quero.et in.l.j.C.vt actiones ab here.
et cõtra here.et are.in.d.l.ita stipulat⁹.in.xxxviij.colum.ponde-
rat istam contrarietatem Barto.ꝛ declarat qualiter interusuriũ
medij temporis in obligatione in diem certam,sit certum. Item
secundum fundamentum Bart.non est bonuz qd facit per simile
quando quis promittit fructus nascituros.d.l.vbi autem.§.illud
illud simile nihil in proposito:nam ibi adest omnimoda incerti-
tuto,an et quando,quia est incertum an nascãtur fructus,ꝛ est in-
certum quãdo nascantur:ꝛ tunc promisso est incerta.in casu no-
stro promisso fuit oĩmodo certa an et qñ arguere a simili vbi est
omnimoda incertitudo ad debitum ꝛc.et est inepta similitudo et
sic in hoc procul dubio teneo cõtra Barto. ¶ In gloss.in ꝟbo fidu-
39 ciaria† hereditas,tu consydera clarius tres casus,qñ aliquis in-
stitutus est directo heres et grauatus ꝑ fideicõmissum restituere
alteri.Si vis scire que actio competat fideicõmissario,vel qd re-
medium cõsydera tres casus. Aut queris nũquid heres adeat he
reditatem,quo remedio posset cogi adire ꝛ restituere,ꝛ tũc tenet
ꝙ nulla actio cõpetit fideicõmissario:sed tunc solũ competit offiñ
iudicis:ratio,qꝛ anteq̃ heres adeat nullum negotium gestuz est
inter heredem ꝛ fideicõmissariũ:ergo nulla potuit causari obli-
40 gatio:ꝛ per cñs nec actio.†Secundus casus,postq̃ heres adiuit
hereditatem,quo remedio possit cogi restituere hereditatem,et
tunc si sponte adiuit ex ista aditione:et sic ex quasi cõtractu est or-
ta actio ꝛ obligatio inter fideicõmissa,ꝛ heredẽ:ꝛ tunc fideicõmis
sario cõpetit actio ex testõ c heredẽ,vt sibi restituat hereditatez,
nec posset competere certi condictio que non cõpetit ad restituen
dũ vt glo.hic in verbo certum.in fi.sed si heres coacte adiret here
ditatẽ:tunc fideicõmissario nõ cõpeteret actio ex testõ:qꝛ nulluz
negotium contractum est:ꝛ tunc cõpeteret officiũ iudicis,qd nul
laz presupponit obligationẽ.gl.ꝛ ibi clarius Bar.in.l.si legatus.
j.ad trebel.ꝛ in.l.papinianus.in princ.ff.ad trebe.glo.in.l.sicut.in
verbo persecutionẽ.ꝛ ibi Bald.C.de prescrip.xxx.vel.xl.anno.et
de istis duobus temporibus non põt loqui ista lex. Tertium tem
pus debet consyderari,quando heres directus adiuit et restituit
fideicommissario,vt loquitur tex.hic:ꝛ tunc facta restitutione.qꝛ
in fideicõmissarium transeunt actiones,ꝛ tunc si cõpetant ad cer
tum,cõpetit certi condictio et alie actiones:et ex his habes cla-
rius explicatũ istum passum q̃ faciat Barto.in loco preallegato.

Iason de Mayno.

1 An quis possit alteri stipulari.
2 In dubio,quis presumitur numerare nomine proprio.
4 Stipulatio pupilli est nulla.
5 Cõdictio ĩpossibilis affirmatiua sec⁹ negatiua vitiat stipulationẽ.
6 Prodigus equiparatur pupillo.
7 An vtile per inutile vitietur.
8 An per actum inualidum videatur recessum ab actu valido.
9 Statutũ prohibẽs probationẽ per testes,an comprehendat ꝓba-
tionem que fit per testes ꝛ instrumenta.
10 Si per statutũ nõ põt fieri probatio nisi per instrumentum,tamẽ
coherentie ꝛ reliqua liquidãtia factũ,possunt probari per testes.
11 Statutum nec lex dispositiua extenditur ad tertium.
12 Princeps committens causam(appellatione remota)non extẽ-
ditur ad tertium.
13 Frater in causa fratris,nec vxor pro marito est testis idoneus.

Quoniam. Inutilis stipulatio non impedit actionẽ
oriri ex numeratione,qd quatuor proba-
tur exemplis.h.d.vsqꝫ ad.§.si nummos.ꝛ diuiditur in quinqꝫ par
tes,vt per Bart.ꝛ alios hic. ¶ In text.cui tutore authore credi-
di.ista est communis ꝛ vera litera,quamuis aliqui libri habeant
cui tutorem credidi.sed precedens est verior.ꝛ ita habuit gloss.in
verbo stipulatus.ꝛ cõmuniter doct. ¶ Not.ex ver.numeraui.si
1 †numero tibi pecuniam ex causa mutui:et stipulor hanc pecuni
am alij,stipulatio est nulla:qꝛ alij stipulari nemo potest.§.alte-
ri.ꝛ.§.alij.insti.de inuti.stip. Contra istud no.op.dupliciter. Pri-
mo sic,nam licet nemo possit alteri stipulari.ꝛ sic per stipulatio-
nem ꝛ actum ciuilem non possit alteri acquirere:tñ per actum na-
turalem numerationis,potest alteri acquirere sicuti sibi.text.est
in.§.si nummos.cum seq.j.ea.l.ꝛ.l.ij.in fi.C.per quas ꝑsonas no-
bis acquiritur.ꝛ est regula iurisconsulti in.l.ea que ciuiliter.ff.de
acqui.rerũ do. sed hic interuenerunt duo actus.vnus naturalis.
numerationis:alter ciuilis.i.stipulationis.vnde lꝫ non potuerit
queri alteri per stipulationem.ꝛ sic per actum ciuilẽ,tñ per nume
rationem:ꝛ sic per actum naturalem videtur ꝙ poterit acqrere,
responde ꝙ argu.procederet,si numeratio fuisset facta nomine
illius tertij. sed in isto text.oportet necessario intelligere textũ.qd
numerauerim tibi pecuniam nomine meo,et stipulatus sum alij,
tunc alteri queri non potuit per actum naturalem numerationis.
Et si dicis istud restringit text.qui simpliciter dicit numeraui ti-
bi.x.respondeo,ꝙ ita necessario debet intelligi text.per regulam
proxime relatã. Secundo ꝛ notabilius respondeo,ꝙ text.hic non
aperit,an numerauerim nomine meo,an nomine alterius:et sic
2 in casu dubio.†sed regula est,quod in dubio quis presumitur nu-
merasse nomine suo,non tertij.l.ꝛ magis.ff.de solutio. ¶ Secun-
do ad idẽ oppo.contra text.ex stipulatione facta sup re mea al-
teri querit actio.l.pe.C.ad exhi.ꝛ.l.publia.in princi.que melius
facit.j.depositi.ad hoc respondet Bart.dupliciter.secunda solu.
approbatur per omnes vsqꝫ ad hec tempora. contraria loquun-
tur,quando quis stipulatur super re sua que durat sua.tunc al-
teri queritur actio,sed hic ista pecunia licet a principio esset sua,
tamen ex numeratione non durabat sua:sed in alium transferre-
batur:ergo alteri per alterum non queritur actio ex stipulatio-
ne,excepto in donatione.l.quoties.C.de dona.que sub modo itez
fallit,fauore dotis.l.caius.ff.so.mat.fm Barto.in seq.§.in.ij.colũ.

e Nam

ꝛ istam sol.ꝛ doctrinam ponit idē Bar.in.l.stipulatio ista.§.si sti-
puler.in.v.et.viij.fal.et ibi Moder.ff.de ver.ob.ꝛ in.d.l.publia.in
prin.istā doctrinam cōmuniter approbant doc.nec dicas ꝙ in d.l.
publia.illud procedat contra coniunctionem sanguinis ꝛ perso-
narum,qꝛ mater stipularetur filio,prout ibi dicit Pau.de cast.qꝛ
licet pater possit stipulari filio econtra tñ mater nō potest stipu-
lari filio sicuti nec extraneo.l.pactum.vbi Barto.ad hoc no.C.de
pac.cō.idem in.l.qꝺ dicit.in vlti.col.de ver.oblig.ꝛ in.d.§.si stipu
ler.in.viij.fal.¶Circa istam doc.Bar.cōiter approbatā inquantū
vult,ꝙ in isto tex.ꝙuis iste stipulans stipuletur super re sua,tñ qꝛ
non durabat sua,alteri stipulari non potuit.ego pondero ꝙ alibi
Bart.dicit oppositum de directo,subtiliter intuendo in.l.si mer
cedē.§.si.in fi.iuncto tex.ff.de act.emp.nec video quomodo salua-
ri possit a contrarietate,ibi est text.vendo tibi domū que est mea,
ꝛ stipulor,qꝺ non possis expellere talem qui sit in domo,nominan
do eum,dicitur ibi,ꝙ per stipulationē alteri queritur actio.¶Bar
to.ibi in fi.opponit,contra,alteri stipulari nemo potest ꝛ respon-
det,ꝙ ibi stipulatur sup re sua:ideo queritur actio alteri: nec di-
cit plus bar.¶pondero ꝙ ibi stipulat̄ sup re sua:que non durat sua
qꝛ alteri tradebatur.¶Secūdo subtilius pondera licet Bar.hic,ꝛ
3 vbiqꝫ communiter omnes tenuerint istam regulā Barto.†ꝙ qñ
quis stipulat̄ super re sua,que durat sua,queritur actio alteri.et
ita limitatur regula,ꝙ alteri stipulari nemo potest,iuribus vul-
garibus.nam si velles posses tenere hanc nouam conclusionē cō-
tra Bart.ꝛ doct.ꝙ imo isto casu alteri stipulari non possit,nec al-
teri queratur actio,nam cōsydera ꝙ mouent̄ per duos tex.si osten
do ꝙ nihil faciunt remanebit regula firma.¶Primum mouet̄ per
text.in.l.pe.C.ad exhib.certe Bart.multum ignorauit super illo
text.qꝛ ibi non loquitur,qñ quis stipulatur super re sua:imo sup
re illius tertij cui stipulabatur,et ob hoc non potest Bar.excusa
ri:dicitur ibi:deposui apud te res aliquas et non meas, stipulat⁹
sum illas reddi ei cuius erant,ꝛ sic agnoui bonam fidem,iuxta.l.
bonafides.j.depositi.ideo ꝛ ex equitate illi tertio cuius erant res
datur vtilis actio depositi:sicut in simili.in.l.si cum venderet.ff.
de pigno.act.super qua.l.Moder.multa dicunt in.d.l.stipulatio
ista.§.si stipuler.ꝛ sic illa.l.pe.C.ad exhiben.nihil facit,per quam
semper mouetur Bar.quod mirandum est:et si dicitur ꝙ saltem
pro Bart.ꝛ doc.est text.in.l.si ita stipulatus.§.chrysogonus.ff.de
ver.ob.in ver.plane.Ibi vel suam vel nostram pecuniam: vbi vi-
detur text.ꝙ non sit differentia,an quis suam pecuniam ꝓpriam
numeret vel eius cui stipulat̄.et ita videntur sentire doc.allegan-
do illā.l.pe.ꝙ non sit differentia:sed ad.§.chrysogonus.respon-
deo,ꝙ loquitur qñ alteri queritur per solam numerationem ꝛ sic
per actum naturalem:nam per actum naturalem et corporeum:
alteri per alterū acquiri pōt.§.si nūmos.j.ea.l.et tunc bene fateor
ꝙ non est differentia,an quis numeret pecuniam propriā vel eius
cui stipulatur:sed qñ quis vult acquirere per stipulationem vel
per pactum alteri,est magna differentia:qꝛ per stipulationem vel
per pactum alteri regulariter nō acquirit̄.l.ea que ciuiliter.ff.de
acqui.rerū do.¶Restat solum respondere ad.l.publia.depo.illa be-
ne loquit̄,qñ stip°lo fiebat super re sua:que durabat sua. Sed ad-
uerte,ꝙ ille tex.nō stringit pro Bar.ibi em̄ loquitur,qñ mater de
posuit quasdam res suas ꝓprias,ꝛ stipulata est,si quid humanita-
tis contingeret,reddi filio.text.dubitat ibi cui debent reddi: an
marito an filio,et dicit ibi reddi filio: aliud non dicit. Tunc sic:
ꝙuis tex.dicat,ꝙ debeant.reddi filio,tñ nō probat qꝺ filio querat̄
actio.lꝫ glo.ibi subaudiat,ꝓbo per tex.in.l.bonafides.ff.depositi.
vbi potest reddi vni et tñ illi nō querit̄ actio.¶Confirmo per illud
qꝺ decidunt Pet.ꝛ Cy.in.l.ad probationē.prima.in.fi.C.de pro-
ba.vbi querunt,pone depono pecuniam penes te,ꝛ stipulor illam
reddi cuicunqꝫ portanti literas manu mea: vnus portat literas
meas,non est dubium qꝺ depositarius pōt illi restituere:tamē il-
li non queritur actio contra depositariū:ita determinat Cy.ibi.
Non est ergo bona consequentia,debet reddi filio:ergo illi querit̄
actio:ꝙuis de hoc vltimo dubitauerit Paul.in.d.l.publia.¶Ita
posset disputando attentari contra Barto.nō tamen recedas ab
opi.commum decidendo et iudicando.¶Secundo.principaliter
nota in ver.idem erit si a pupillo.text.singu.fm Lud.ro.hic quod
4 † quemadmodum stipulatio facta per solum pupillum est inuti-
lis,quādo per talē stipulationē conditio pupilli efficitur deterior
institu.de auto.tuto.in princi.hic est text.sing.qꝺ etiā si pupillus
stipulando non faciat conditionem deteriorem, si non faciat me
liorem,tñ stipulatio est nulla:nam in isto text.pupillus receperat
pecuniam autoritate tutoris.et sic efficaciter erat obligatus,si il-
lammet pecuniam promisit per stipulationem sine tutore,ꝑ istam
stipulationem est in nullo deterior:tamen quia non melior,est nul
la.¶Per hoc infert Lu.ro.qꝺ per stipulationem factam a pupil-
lo:non nouatur actio prima:etiam quando cōditio non fit dete-
rior,ad hoc vltimum alleg.gloss.not.in.l.nouare.§.pupillus.ff.de
noua.licet contrarium fm eum teneant glo.ꝛ Ba.in.l.is cui bo-
nis.ff.de ver.ob.sed prima verior est fm eum,ꝛ aliud nō dicit.Idē
dicit Pau.hic,qui tenet,qꝺ ideo hic non fit nouatio,quia per sti-
pulationem factam a pupillo:licet non efficeretur deterior cōdi-
tio:tamen non efficiebatur melior:alij nihil tangunt.¶Tu autē di
ligentius attende ad text.ꝛ in primis consydera,quādo solus pu
pillus per stipulationē promittit illam pecuniam quam recepe-
rit auto.tuto.ad quā erat efficaciter obligatus,dicēs ꝙ nō efficit̄
deterior conditio:dico ꝙ imo fit.nam in primo casu quando reci-
pit pecuniam cū autoritate tuto.pupillus pōt habere regressum
cōtra tutorem suum:sed in secundo casu,qñ solus pupillus ꝑ sti-
pulationem eandem promittit,si obligaretur non posset habere
regressum contra tutorem suū: ergo fieret deterior cōdictio eius
quam in primo casu.¶Secūdo pondera,inquantum presupponūt
quod dicitur fieri deterior condictio pupilli,quando nō efficitur
melior.text.habes contra istud de directo.tex.est in.l.in pupillo.
ff.de solu.qui est mirabilis text.et ne te decipiat,intellige eum vt
declarat glo.ꝛ Bart.in.l.j.§.impuberes.ff.commo.¶Tertio ꝛ sub-
tilius pondera,ꝙ in isto text.in omnibus quatuor exemplis non
potest tractari de nouatione,prout ipsi presupponūt:quia quan-
do in stipulatione deducitur idem quod in precedenti obligatio-
ne erat,nunꝗ fit nouatio:si nō interuenit noua persona.Iure no
uo est clarum.l.fi.C.de noua.sed etiam de iure ffo.rum.l.scire debe
mus.in prin.l.si seruum.§.fi.j.de verb.obli.declarat magistraliter
Barto.in.l.pe.ff.de preto.stipu.quod non possit tractari de noua
tione hoc dicit expresse Bart.in.§.sequen.in prima combinatio-
ne.ver.iij.casu.ꝛ si tu subtilis dicas caue quia erras.nam in ꝑmo
exemplo quando stipulatus sum alij,potest tractari de nouatio-
ne:quia noua persona intercessit,cum alij stipulādo saltem natu-
ralis obligatio queratur.Respondeo nota.quod non.nam ꝑ in-
teruētum noue persone tunc demum fit nouatio:quando per in
teruentū illi queritur obligatio.l.j.ff.de noua.¶sed in isto casu non
querebatur etiam naturalis obligatio,si ergo in isto text.nō po-
test tractari de aliqua nouatione:sed dubium istius tex.erat,cum
habeamus regulam,quod quando numero pecuniam,ꝛ ante nu
merationem vel post,stipulor eandem:hic non sunt duo contra-
ctus ꝛ due obligationes:sed vna tantum actio ꝛ obligatio oritur
ex stipulatione:quia numeratio censetur facta ad implendam sti
pulationem:verba sunt iuriscōsulti in.l.cum stipulatus.§.fina.et
l.sequen.ff.de noua.l.si ita stipulatus.§.chrysogonus.de ver.obl.
ex numeratione ergo non oritur actio.sed ex stipulatione:fuit er-
go dubitatū in isto tex.quid,si stipulatio sit nulla vt hic quatuor
exemplis:nunquid in istis casibus saltem oriatur actio ex nume-
ratione,videbatur quod non,cum isto casu non sit nisi vnus con
tractus et vna obligatio:si stipulatio est nulla videbatur qꝺ nul-
5 la oriretur actio:contrarium deciditur hic.¶†Tertio principa-
liter nota,quod conditio impossibilis,vitiat stipulationē: vt hic
l.impossibilis.ff.de verbo.obli.§.impossibilis.instit.de inuti.stipu.
¶Adde ꝙ quemadmodum conditio impossibilis vitiat stipulatio
nem:ꝛ sic contractus stricti iuris:tamē idē est in cōtractibus bo
nefidei.text.est in.l.non solum.ff.de act.et obliga.¶secus est in vlti-
mis voluntatibus.l.obtinui.ff.de condi.ꝛ demon.gl.magistra.et
ibi late doc.in.l.j.ff.de condi.insti.Similiter condictio impossibi-
lis non vitiat donationē causa mor.l.que sub cōditione.§.hoc edi
ctum.ff.de condi.insti.que.l.est ad hoc sing.fm Lud.ro.hic,tñ lo
quitur in legatis,sed suadetur ratiōe,quia donatio causa mortis
postꝙ est in esse producta,equiparatur vltime voluntati.glos.ap
probata in.l.ij.de do.pre.Barto.ꝛ doct.in.l.ij.ff.de leg.j.secus est
in modo impossibili.gl.est in.l.donationis.in gl.magna circa fi-
nem.C.de transac.de cuius veritate dic vt ibi per docto.et ibi so-
6 leo dicere.¶†Nota quarto in ver.sed et si ei ꝙ prodigus[a] equi-
a paratur pupillo,vt hic in.l.fulcinius.§.adeo.ff.ex qui.caus.in pos.
ea.de quo dic,vt per doc.in.l.is cui bonis.de verbo.oblig.ꝛ in.l.si
curatorem habens.C.de in integ.rest.mi.cum concor.hic alleg.ꝑ
Alexan.ꝛ vide hic late per Lud.roma.in.iiij.no.ponentem,quid
in iudicijs:quid in vltimis voluntatibus:quid in contractibus:
quid in prescriptionibus:quid in priuilegijs.¶Vltimo no.ex to
7 to isto.§.fm gloss.ꝛ Barto.†vtile per inutile[b] non vitiatur,et in-
b ducitur ad aliquas notabiles questiones per Bal.et Ludo.ro-
ma.hic,et per Moder.in.l.j.§.pe.de verb.ob.ꝛ late Ioan.fab.in
§.si quis alij.insti.de inuti.stipu.Bald.in.c.messane ecclesie.per
illum text.de elect.et Lud.roma.in cōsi.lxvj.incipiē.vir eximie.vi
de.d.Alexā.in.d.§.penul.de ver.obli.¶Vltra tradita in istis locis
no.pulchrum tex.in.c.dilectus.de preben.vbi pontifex dicit,nos
facto legati illicito reprobato quod est licitum approbamus.vi-
de glos.no.in.c.querela.in ver.potuit.de simo.quam ibi Panor.
ꝛ Ioā.de ana.multum notant.et habui in facto illam gloss.ideo
eam bene nota.et text.notabilis in.§.neqꝫ illud.in aut.de re.ec-
cle.non alie.ꝛ Bart.per illum tex.in aut.qui rem.C.de sacrosan.
eccle.vbi soleo dicere Bald.in aut.si quas ruinas.eod.titu.in pri-
ma coi.ꝛ sic ecclesia que potest locare res ad modicum tempus,si

a ¶Prodig⁹.
adde fel.i.c.
cū nō liceat.
de prescrip.
in.iij.colū.

b ¶Vtile per
inutile.adꝺ
regulā vtile
de reg.iu.li.
vj.Cy.in re-
gula sanci-
m⁹.C.de do
nat.

locet ad.x.annos et vltra, non seruatis solennitatibus nunquid valebit locatio ad modicum tempus: vt ad.ix.annos. habes decisionē Bald. quod non in.l. quicunq3.in.j.colū.C.de bo. que libe.z Alexan.in consi.xv.incip.viso instrumento locationis.in.l.ij.col. lib.iiij. Non omitto, qđ in isto tex. videtur posse colligi aliud sc3 φ

8 †per actum inualidum non videtur recessum ab actu valido, nec ei derogatum. et ista regula videtur procedere, non solum in contractib⁹ vt hic: sed etiā in vltimis volūtatib⁹. l. sancim⁹. C. de test. l. si quis priore. ff. ad trebellianum. et in.l. si vir. ff. de leg.iij. In contrarium, quod imo per actum inualidum reuocatus dicitur act⁹ validus, videtur facere text.in.l. plane. la.j. in princip. ff. de leg.j. et text. no. in.l. legata sub condictione. §. fi. de adi. leg. de quo facit festum Bal. in.l. a filia. in.iij.q̄. C. de lega. et in rub. C. de ver. signi. circa fin. et ad hoc vide Bar. in.l. et si transferā. ff. de adimen. leg. pro veritate istius regule vide Imo. et alios Moder. in.l. si cum dotem. in princip. ff. solu. matri. sed pro nunc sufficit punxisse predicta.

9 ¶ †Gloss. in ver. coniunctim. istam gloss. inducunt Jacob. but. et Bartol. ad no. decisionem, stante statuto, φ debitu3 vltra xx. lib. non possit probari per testes, sed per publicum instrumentum: si ego per publicum instrumētum probo quod promisisti resarcire damnum, et quantitatem damni probo per testes, dato qđ sit vltra. c. lib. admittitur probatio, non obstante statuto: quia nō fit per solos testes: sed per testes et instrumentum. et sic volunt, φ statutum prohibens probationem fieri per testes, nō habet locu3 quādo fit probatio per testes simul cū instrumento cū iste sit casus mixtus non cōprehensus in statuto: idem dicit glo. in.l. iiij. ff. pro soc. istam decisionem sequuntur omnes hic: et Joan and. in addi. Specu. in titu. de fruc. et interesse. in.§.j. in addi. que incipit. istam qō. Bald. in aut. sed nouo iure. in.iij. colum. eo. titu. et plenius in repe.l.j. ad fi. ff. de leg.j. cum multis concor. quas hic allegat Alexan. vltra quos adde quod idem in terminis Alb. de ro. vbi recitat totā disputationē Jac. bu. in aut. offeratur. C. de lit contest. t3 Pe. de ancha. in consi. cccxlij. Ang. in cōsi. cxcvij. Alexan. in consi. cxliij. incip. in presenti causa. ad fi. Pau. de cast. in rub. C. de proba. in.j. col. pro ista decisione facit bene tex. in.c. series. z ibi Anto. de but. et magis in specie Imol. de test. quem tex. ad hoc alleg. roma. hic. z in.l.j. in princ. ff. de ver. obli. z text. in.c. auditis. vbi prefati doct. de in integ. resti. Ad idem adde bene facere illud quod signanter decidit Bald. in.c. pastoralis. §. quia vero. in.vij. colū. de offi. de leg. vbi pulchre determinat, stante statuto. quod sententia liquida mandetur executioni: certe s̄m eū sufficit vt hic locus statuto, quod sententia fiat liquida ex coniunctione actorū, licet appellatione sententie non veniant acta: tamen illud satis est fieri liquidum ex coiunctione, sicut fit coniunctio instrumentorum z testium: ita sententie z actorum, qđ bene nota: q2 multi crederent contrarium: vide etiam φ propter istam doc. Bar. decidit Ang.

a ¶ Simile. ad. de Car. alexā. in.c. sua nobis. d' appel.

10 in consi. cc. quod incipit, in ciuitate lucana. in vlti. colū. quod vbi ex forma statuti nō admittitur probatio nisi per instrumenta, sufficit factum principale per instrumentum probari, sed coherentie et reliqua liquidantia factum, possunt probari per testes. Uide etiam ad istam doctrinam illud quod determinat Baldus in.l. si ex cautione in.vij. q. vbi notabilius Salice. in.iiij. col. C. de nō nume. pecu. aduerte etiam, in quantum doc. hic in fundando eorum decisionem dicūt, qđ aliud est debitum, aliud quantitas debiti. Adde ad hoc duo. Primo illud quod voluit Bar. in.l. admonendi. in xij. col. in ver. quero qđ si testis deficiat. j. ti. j. z illam decisio. Bar. ibi sequitur butri. in.c. fin. in.v. colum. de iureiur. Alexan. in consi. xij. quod incip. iuxta facti narrationem. in.ij. colum. ad finem. Secundo adde illud quod voluit Barto. in.l. in commodato. §. duobus. ff. commo. et in.l. scire debemus. in prin. ff. de verb. obl. z z scribentes in.l. quidam estimauerunt. j. e. Istam decisionem Barto. approbatam per omnes indifferenter limitat do. Alex. in consil. xxxviij. viso processu cause vertentis inter Antoniū. lib.iij. colum. j. procedere quando instrumentum esset factum cum illo contra quem testes producuntur: tunc testes cum tali instrumento possunt produci non obstante statuto: secus si instrumentum esset factum cum alio: vt in casu suo. nihil allegat. nisi q2 alias de facili fiat fraus statuto, tñ licet nihil alleget. puto quod sit bona limita-

b ¶ Testes, adde.c. fraternitat. de testi. et.c. iurauit. de proba. z vtrobi φ per doct.

11 tio, z eā cōfirmo. Primo per aliud simile: stāte statuto† φ nō possit opponi exceptio nisi solutionis cōtra instrumentū. certe istud debet intelligi vt habeat locum quando agitur contra illum contra quem est factum instrumentum: secus si ex illo instrumento agatur cōtra tertium possessorē: q2 ille poterit opponere omnes exceptiones: ita determinat z limitat Joā. Imo. in.l. fi. ff. quis et a quo appellatur. in antepe. char. in ver. aduerte tamen in quantum dixit zc. Ange. in.l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pactis. Jo. de imola in cle. j. de re iudi. z glo. ibi notabilis in verbo contra se: quam

c multum notant doct. que vult, quod licet sint late tres sententie[a] conformes, non potest amplius opponi de nullitate vt ibi in textu: illud nō h3 locum contra tertium cōparentē pro interesse suo q2 pōt opponere de nullitate non obstantibus tribus sententijs: z illam glo. ponderat Imo. ad illud qđ prime retuli. Confirmo per illud qđ opportet decidit Bald. in.l.j. C. cōmu. de leg. qđ statutū tribuens priuilegium instrumento guarētigiato: puta, quod habeat executionem paratam, tale statutum habebit locum quando agitur personali vel hypothecaria contra principalez debitorem. contra quē factum est, instr̄m: secus si cōtra tertium possessorem ageretur hypothecaria: sequitur Pe. de ancha. in cōmēto. c. canonū statuta. de cōsti. in ver. circa istā extensionem alibi zc. Tertio confirmo per illud qđ notabiliter vult Baldus in.l. si pater. j. C. de dot. pro. stāte statuto, φ infra confessionalia mādant executioni, dixi quō intelligit statutu3 passiue ex parte conuenti et quō actiue. nā d3 intelligi ad petitionē principalis debitoris cum quo factum est instrumentum, non respectu tertij etiā si eius intersit.

12 Quarto facit bonus tex. in.c. sup eo. de offi. de leg. † φ qñ princeps causam cōmittit appellatione remota: certe non impedit tertius qui cōparet appellare, quāuis principalis non potuisset, prout et no. Barto. in.l.j. §. j. ff. a qui. ap. nō licet. Secundo principaliter dispositionem predicti statuti nolētis admitti probationem per testes limitant Barto. Lud. z Alex. hic. refert z sequitur Franc. de Are. in.c. ij. in.vj. col. de proba. vt procedat si pars aduersa opponit: sed si aduersarius nihil opponeret, z producerentur testes, valerent probationes, non obstante statuto: q2 debuit pars opponere de statuto: vt in simi. no. Bar. in.l.j. C. de rela. pro ista limitatione Alexan. hic addit remissiue aliqua similia que vide per eū. Ultra allegata per eum: confirmo istam limitationem, per glo. not. in cle. ij. in verbo producere. de testibus. d. Ant. in.c. in causis. z in c. vltra tertiam. de testi. in vlti. col. dicit illā glos. φ regula que h3

b φ post publicatos testes[b] non possunt de nouo pduci alij, timore subornationis. aut. at qui semel. et in corpore: vnde sumitur. C. de proba. et in. d. c. vltra tertiam. dicit veru3 esse si pars opponat: sed si nihil opponeret pars, z producerentur testes, valerent z probarent. Ad idem facit quod dicit Specu. in titu. de testi. §. j. ver.

13 quid ergo si aduersarius Illud qđ diximus † frater nō est idone⁹ testis in causa fratris: nec vxor in causa mariti. et ecōtra, procedit si opponatur a parte: secus si nihil opponeret. Ad idem facit regula quam tradit Barto. in.l. post mortem. §. fi. ad fi. ff. de adop. φ gloss. ibi in omnibus casibus in quibus non admittitur procurator, debet intelligi parte opponente: ideo si interueniret procurator, z pars non opponeret valeret iudicium. idem sequitur Lud. roma. in.l. qđ vulgo. ff. de in litem iuran. vbi alleg. concor. glos. in c. j. in ver. criminalis. de iudi. in. vj. Hinc videmus in specie, quod in causis criminalibus non admittitur procurator. l. pe. §. ad crimen. ff. de publici. iudi. l. seruum quoq3. §. publi. ff. de procur. istud debet intelligi parte opponēte. secus si pars nihil opponeret. glo. in.l. quāuis indubitati. C. de adulter. que gloss. nō est alibi secūdū Bald. in.c. ex conquestione. de proba. tamen eam reprobat Bart. in. d. §. ad crimen. in pe. colum. simile videmus in omnibus casib⁹ in quibus quis non potest esse aduocatus: debet intelligi si opponatur s̄m Bart. in.l. filiusfa. §. veterani. ff. de procura. Tertio z vltimo limitat predictum statutum singulariter Salic. in.l. si quis argentum. §. fi. C. de dona. per illum text. in verbo monumentorū

14 † quod stante statuto, quod debitum a.xx. lib. s. non possit probari per testes, sed per instrumentū publicum: pone, de debito non habeo instrumentum sed testes, dicit Salice. quod non obstante statuto possum, producere testes in iudicio, non ad fi. vt condēnetur, quod non posset fieri, sed ad fi. vt per testes cogatur facere instrumentum, quo confecto poterit condemnari. hoc pbat per illū text. nā donatio vltra. cc. aureos sine insinuatione non valet. pone quis fecit donationē sine insinuatione vltra illam summam, habeo de hoc testes, possum cogere eum vt faciat fieri insinuationē Alexā. hic refert istam limitationem Salic. nec ea3 approbat nec reprobat: sed dicit qđ non ponit pro constanti. Ego pono pro constanti, qđ non sit bona, moueor tribus fundamentis: primo in isto statuto nō pōt assignari nisi ratio vna, propter timorem subornationis vt inquit Imol. in.c. series. de testi. et in.c. auditis. de in integ. rest. ergo ista ratio debet haberi pro expressa in statuto. glo. singularis in.l. Cū quis. z ibi expressius Bald. z Pau. C. de fideicommiss. z Bald. in.l. maximum vitium. vbi multa alleg. in.iij. colū. C. de libe. prete. et in.l. fi. vbi Imol. in.iiij. col. ff. de here. insti. Paul. de cast. z Rapha. cu. in.l. si vero. §. de viro. ff. solu. matri. sed ista rō subornationis testium militat vtroq3 casu. Item q2 fieret fraus statuto, q2 per indirectum pbatio fieret per testes cōtra statutu3, cōtra.l. nō dubiū. C. de leg. et.l. fraus. et.l. qđ φo ꝯtra. ff. e. sc3 de legi. Itē s̄m limitationem Sali. esset imponere legē verbis nō rebus cōtra.l. ij. in fi. C. cōmu. de leg. ¶ Gl. in verbo. z puto posse. diuiditur in quinq3 partes principa. Primo declarat tex. secundo opp. cōtra text. z pro eius solutione ponit plenam doctrinā. tertio format questionem, quarto colligit ex tex. no. z allegat cōcor. postea opponit et nō soluit. quinto ponit extensionem. secunda ibi: s3 videtur

detur prima obligatio.iij.ibi:item quid si pro parte.iiij.ibi:item nota hic argu.v.ibi:z hec omnia locũ habent. Et materiã huius glo.Bar.z doc.ponunt in.§.sequẽti,tibi reseruo.z dum glo.dicit, ꝙ nascit̃ actio ex numeratione sed fingitur non nata:male dicit: z cõtra tex.quẽ allegat in.l.si ita fuero stipulatus.§.j.cũ.l.sequẽti. de noua.z eam reprehẽdunt oẽs hic.z Bar.in.§.seq.in.iij.com binatione. ¶ In penul.parte glo.dñ oppo.de.l.parui.als incip. pedius.§.j.de arbi.responde,ꝙ in separabilibus,vtile per inutile nõ vitiatur vt hic.z.l.j.§.pe.de ver.obli.secus in his que sunt inseparabilia,tunc vtile per inutile vitiatur/Inseparabile aũt dicit̃ multis modis.natura:forma:voluntate:z isto vltimo casu loquit̃ d.l.parui.§.j. nam volũtas compromittentiũ fuit compromittere in duos,non in vnum.z ideo si nõ valet quo ad vnum:nec quo ad alium,vt declarat Bar.in.l.grece.§.illud.j.de fideius.multum late Albe.hic/Contra tamen primũ membrũ predicte distinctionis facit illud qđ not.Sali.per illũ tex.in.l.donationes quas parentes.in ver.amplioris quantitatis. C. de dona.inter virum et vxo.vbi voluit,ꝙ si donatio sit facta vltra summam legitimam sine insinuatione,quod in totum est nulla,etiã in quantitate que est.j.et tamen sumus in his que sunt separabilia:sed dic quod in contrariũ est veritas,z contra Sali.est tex.in.l.sancimus.in prin. vbi põderat Bal.C.de dona.z facit etiam tex.in.l.si quis pro redemptione.§.fi.eo.titu.nec tex.in.d.l.donationes quas parẽtes. ꝓbat opi.Sali.necessario.quia debet distingui per.d.l.sancimus. cum simi. ¶ In glo.in verbo.stipulatus.ad fi.nam ex glo.habes duas ꝯclusiones. Prima est,ꝙ tex.noster debet intelligi qñ quis stipulat̃ a pupillo sine autoritate tutoris illud ad quod pupillus efficaciter tenebatur:tunc per talem stipulationem non nouatur obligatio precedẽs efficax/secus si quis stipuletur a pupillo sine tutore illud qđ alius sibi efficaciter dz:tunc per talẽ stipulationẽ licet pupillus efficaciter nõ obligatur,tñ tollitur obligatio precedẽs/Et si dicis,que sit ratio diuersitatis inter istos casus,Bar. hic assignat tres rationes:tamen in effectu non videtur nisi due: quia prima z vltima reincidũt in idem:primam solutionẽ Bar. sequuntur Sali.z Pau.de ca.Ludo.ro.z Alexã.hic.licet Fulg. aliter velit/Contra vero secundã stringũt duo. Primo quia diui nat/secũdo qz fm Sali.est ꝯtra tex.nostrũ:quia si pupillus fuisset infans stipulando nõ acquireret sibi,vt traditur in.l.j.ff.de noua. sed tu dic clarissime:ꝙ ratio diuersitatis est de iure.ff.quando stipulatio sequẽs idem cõtinebat ꝙ prima obligatio,z nõ interueniebat noua persona,non fiebat nouatio per stipulationẽ.l.scire debemus.in prin.l.si seruum.§.fi.j.de verbo.oblig.declarat magistraliter Bar.in.l.pe.in.ij.colũ.de preto.stipul/sed in alio casu interuenit noua persona:quia pupillus promittit ꝙ alius debet: ideo fit nouatio/Secundo habes ex glo.limitationem ad.§.preterea.insti.quib.mod.tol.obligatio.vbi si quis stipuletur a pupillo sine tutore illud quod alius dz,tollitur obligatio illius,ꝗuis pupillus non obligetur efficaciter:nam istud vltimũ est verum, nisi pupillus sine tutore ꝓmitteret pro eo cui erat obligatus:qz cum ab eo liberetur per delegationẽ ipse efficaciter tenetur.l.in personam.§.qui pecuniam.alleg.in glo.quem tex.stringo,quia si ille.§.procedit in seruo,multomagis in pupillo debet procedere, per tex.in.d.§.preterea.z cum glo.transeunt Bar.Bal.z Sali.et Alex.hic:quãuis Jaco.but.Albe.z Fulg.ꝯdicant per aliqua, quibus responde vt per Alex.hic. Jason.

1 ¶ An tertio querat̃ actio ex numeratione facta noie absentis,
2 Anr alteri per alterum queri possit.
3 Pecunia large sumitur,z quid in nummo.
4 Bonum est argumentum a solitis.
6 Omnis dispositio,z oĩs clausula etiã in bullis apostolicis,recipit interpretationem a consuetudine.nu.7.
8 Similiter in papa episcopo z in contractu.nu.10.11.et.19.
12 Similiter in doctore conducto ad legendum.
13 Similiter in procuratore constituto ad vendendum,qui potest ponere omnia pacta etiam penalia.nu.20.
14 Similiter in habente mandatum.nu.22.
Similiter in ambasiatore.
16 Similiter in promissione.
17 Similiter in locatione emphiteotica.nu.18.
21 Similiter in conducente operarios.
23 Similiter in venditione.
24 Similiter in notario simpliciter rogato.nu.25.et.26.
27 Similiter in consuetudine.nu.28.
30 An per cõsuetudinẽ possit induci,ꝙ alteri per alterum querat̃.
31 An actio oriatur ex numeratione,vel ex stipulatione.
32 Clausula,sola facti veritate attenta,quid importet.nu.33.
34 An ex inutili stipulatione,probetur cõfessio vel ꝯctus.
35 An vitiato instrumẽto principali ꝯfessio in eo apposita sit nulla: vel iuramentum,vel pena,vel accessorium.nu.37.
36 Confessio facta in iudicio perempta instantia,remanet valida.

36 Producens instrumentum an videatur fateri oĩa in eo contenta.

Si nummos.

Diuiditur fm Barto. in tres partes/sed tu consydera ad tex.in secũda parte,quid addat autoritas Juliani,cũ dictum precedens loquatur in casu dubitabili,Julianus autem in casu indubitabili. nam primum dictum loquit̃ quãdo pecuniam meã numero noie ignorantis.Julianus loquit̃,quando tuo noie z de voluntate tua numero pecuniaz.Albe.hic.post Oldra.voluit respondere:sz diuinat,z dicit,quod in primo casu numeraui nũmos meos tuo nomine tanꝗ tuos:sed in casu iuliani numeraui nũmos meos non tanꝗ tuos:licet tuo nomine/sed certe text.hoc nõ dicit,bene verum est,ꝙ in primo casu qñ numero noie ignorãtis,ꝗuis acquiratur ignoranti tñ reuocabiliter acquiritur,quia si ratum nõ habeat,reuocatur obligatio.l.si absentis.C.eo/sed in secundo casu qñ numero noie tuo et tua voluntate acquiritur tibi irreuocabiliter,potest forsan dici,ꝙ iurisconsultus nolens intermittere secundum casum,premittit casum magis dubitabilem.h.d.in summa. Numerando pecuniam nomine absentis z ignorantis,illi querit̃ actio ex numeratione,que multo fortius querit̃ si eius voluntate numeraui.h.d. ¶ † No.primo,quod ex numeratiõe pecunie facta nomine tertij absentis et ignorãtis,illi tertio querit̃ actio,z sic 1
hic est casus,in quo per liberam personam non subiectam potestati nostre alteri per alterũ queritur actio sine cessione,cõtra regulã.l.stipłlo ista.§.alteri.z.§.si stipuler.de ver.ob.§.alteri.z.§.si quis alij.insti.de inuti.stip/Operepreciũ est videre,que sit ratio specialitatis/Bar.hic assignat duas rationes:prima est,propter frequentiam cõtractus/secũda propter singularia precepta mutui: z fm istam secundam rationẽ Bar.sequitur,ꝙ iste.§.solum habere locum in cõtractu mutui,nõ in cõtractibus qui re celebrãtur: prout etiam tenuit Bart.in.l.stipulatio ista.§.si stipuler.in.ix.fallentia.j.de verb.ob.z in.l.si cũ vẽderet.j.de pig.act.z hic in duob[9] locis in prin.z in.ij.cõbinatione.z idem in.l.singularia.in.iiij.col. j.eo/idem tz gl.magna.hic circa fi.z in.l.cum per liberam.in glo. magna in vlti.verbis.C.per quas perso.no.acq.Bald.hic in lec. anti.Jo.de imo.in.l.si ita stipulatus.§.chrysogonus.de verb.ob.
2 /sed falsum est vt statim dicam.† Tu dic,quod vera et fundamentalis ratio est,ꝙ alteri per alterum queri non potest,verum est p actus ciuiles:puta per stipulationem/ita loquitur dictus.§.alteri.et text.in.§.precedenti.in ver.numeraui/sed per actum naturalem et corporeum,puta numerationis,semper queritur alteri per alterum.in istis terminis loquitur text.hic.z in.l.j.C.de acqr. pos.z in.l.j.C.per quas perso.no.acqui.z in.l.traditio.§.fi.ff.de acqui.re.do/et istam differentiam ponit expresse iuriscõsultus in.l. ea que ciuiliter.ff.de acqui.re.do/Et ratio diuersitatis est,qz quãdo acquisitio fit per actus ciuiles:puta per stipulationem,ibi consyderatur etiam dispositio.l.ciuilis,que mandat,alteri per alterũ queri non posse/sed qñ fit per actum naturalem z corporeum,nõ consyderamus dispositionem ciuilem.sed merum iusgẽtium,fm qđ,alteri per alterum potest queri,ideo possessio per actus naturales alteri per alterum queri potest,iuribus preallc.istud est qđ proprie dixit iuriscõsultus in.d.l.ea que ciuiliter/Hinc infero male dixisse Bar.hic.z in alijs locis dum dicit,qđ istud habet locum solum in mutuo.imo dico ꝙ habet locum in omni contractu de mundo,in quo fit numeratio per actum naturalem z corporeum: alteri per alterum semp queritur:ideo habet locum in deposito, commodato,in dote,et i indebito soluto.l.j.§.si te rogauero.z.l.si per ignorantiam.C.de cõdi.inde.fm Alb.et omnes Modernos hic,precipue Alex.qui ad hoc allegat plures tex.in.j.col.cum cõcor.vt hic per eum/Et si dicat̃ quod pro opi.Bar.est tex.in.l.ij. C. per quas perso.no.acq.vbi dicit Imperator se meminisse de nouo zc.sed rñde,ꝙ ibi hypo.z pignus non interuenerunt nomine illius absentis,ad qđ vide tex.in.l.solutuz.§.per liberam.in verb. non semp.ff.de pign.ac.fateor esse differentiaz,an numeratio fiat noie alieno ex causa mutui,qz illi tertio q̃rit̃ directa actio.l.si absentis.C.e.et ratio est.qz in mutuo,lex.fingit te numerasse absenti, et illum absentem numerasse tibi,vt hic per Bart/secus si fiat ex alio contractu:qz oritur vtilis tñ.l.publia.in prin.cum glo.ff.depo.fm Bart.hic in.iij.cõbinatione,cum quo tenẽt Sali.et Lu.ro.hic.idem Bar.in.l.singularia.in.iiij.colũ.ver.sumus expediti de primo.et ibi Ange.Fulg.z Lu.j.e/hinc etiam infero ex hac ratione,ꝙ iste tex.solum habet locum in mutuo vero z naturali.qđ contrahitur mediante numeratione:secus in mutuo ciuili:nam si confiteor nomine absentis accepisse:et illi promitto restituere: non haberet locum iste text,nec illi quereretur actio fm Jaco.de bel.Raynu.et Bald.et latius Alberi.hic in vltima.q.Lud.z alexan.hic in vlti.colum/Item aduerte inquantum dixi,regulã procedere,qñ acquisitio fit per actum naturalem,intellige copulatiue,naturalem et corporeum:puta numerationis,nã per actuz naturalem solum.nõ queritur alteri.pz qz p pactuz nudũ qđ est act[9] naturalis:et tñ nõ querit̃ alteri:ita declarat magistraliter Bart.

alteri per alterum
actus naturalem et corporeum

in.l.stipulatio ista.§.si stipuler.ad fi.de verb.obli.¶Iuxta predicta posset moueri difficultas,si ista erat regula generalis,q per actũ naturalem alteri per alterum querebatur,ad quid iuriscõsultus fecit istũ.§.in quo videt̃ dubitare,ptz,qꝛ cõfirmat per autoritatẽ aristonis(respõde,q istud fuit necessariũ,quia differẽtia est inter cõtractũ mutui,⁊ alios,vt dixi nunc in ver.fateor.¶Tertio notabiliter intellige ⁊ limita regulã huius tex.qñ numero pecuniã noie tertij absentis:⁊ ille cui numeraui recepit noie absentis,tunc illi absenti querit̃ actio:sed nõ sufficeret q ego nomine absentis numerarem,nisi etiam recipiens reciperet nomine absentis.tex.est ad hoc valde notabilis.in.l.si ita stipulatus.§.chrysogonus.ver. superest.ff.de ver.obli.fm vnũ intellectũ quem Bar.ibi in.ij.col. post Jac.de are.reputat sing.ad limitationẽ huius tex.¶Nunquid autem regula huius tex.que loquitur in nummis,deberet intelligi de pecunia stricta,an vero larga,pro omni re mutuata. Bar.in.l.singularia.in.iij.col.vbi cõiter alij tenent q sic,cum nõ
3 simus in materia odiosa†pecunia debet large sumi,pro omni re mutabili:vt declarãt Bar.⁊ alij in.l.talis scriptura.in prin.ff.de leg.j.solus Sali.in.d.l.singularia.tenet ↄ̃rium,q imo iste tex.solũ habeat locũ in pecunia numerata stricte,mot⁹,cũ iste tex.sit exorbitans a regulis iuris cõis.ergo debet restringi:vt strictius intelligatur ꝙ possit:⁊ maxime,cũ sit speciale in pecunia ꝑpter frequẽtiam pecunie,quam frequentiã multũ no.iste tex.in ver.cũ quotidie.¶Ultra Sali.stringo ⁊ cõsydero,qd tex.dicit.si nũmos.⁊ sic nõ in pecunia loquit̃:vnde dico licet pecunia possit capi stricte,large,⁊ largissime.l.pecunie appellatiõe.ff.de ver.sig.⁊.l.pe.ad fi.C. de ↄ̃sti.pecu.tñ termin⁹ nũmus,nihil aliud potest importare nisi pecuniã numeratã:ita dicit ipsemet Sali.in.d.l.singularia.in.iij. colũ.et Ludo.ro.ibi in.iij.colum.¶Ratio diuersitatis est,propter etymologiã:nam pecunia dicta est a pecudibus:quia olim homines omnes facultates habebant in pecoribus.tex.in.c.totum.j.q. iij.⁊ ideo attenta etymologia,appellatione pecunie[a] omnia possunt contineri:non tamen sic in nummo,qui dicitur a nomine vel a numero fm aliquos,que etymologia non cadit in alijs rebus: licet Bar.in.d.l.singularia.in.iij.col.dicat ↄ̃rium.Si consyderaueris breuiter teneas pro indubitato contra Sali.q iste tex.habeat locum in omĩ re mutabili:quia cum habeat locum in omni re naturali,multomagis in quacunqꝫ re mutuabili:in qua cadit actus naturalis ⁊ corporeus.⁊ ideo cum militet eadem ratio in correctorijs,de stricta significatione ad latam debet fieri extẽsio. glo.in clemen.j.in verbo eligatur.de electi.⁊ glo.in aut̃.vt hi qui obli.in prin.in verbo ad curationem,quam Ange.ibi no.tamen in iuribus limitatorijs,vel ponentibus tallẽtias,licita est extensio,ex sola identitate rationis.tex est in.c.cũ dilecta.§.nos igitur. de confir.vti.vel inuti.⁊ ibi Panor.⁊ notabilius idẽ Abb.panor. in.c.ad audientiam.in.j.not.de cle.non resi.ad idem tex.no.in.c. post translationem.in ver.quãꝙ.de renun.nec obst.tex.iste in ver. nummos.quia dato,q in princi.dixerit nummos.tñ postea dicit
4 pecuniam.in ver.iulianus.¶†Secundo not.ex isto tex.in ver. velut tuos,subtiliter fm Are.q ita demum acquiritur ignorãti sine mandato ꝑ ratihabitionẽ,qñ ego mutuo pecuniam nomine titij vt pecuniam titij,secus autem si vt meam,quia tunc nõ acquiritur sine ratihabitione:probat ratione:vt hic per eum: tu allega tex.in.l.licet.§.j.ff.de iure do.Item mouetur:quia sic iurisconsultus argueret de casu minus dubitabili ad magis dubitabilẽ vt hic per eum.sed in ↄ̃rium facit fictio.l.singularia.§.eo.et l.ij.in fi.ff.de dona.inter vir.⁊ vxo.que iura simpliciter loquũtur. Secundo stringit.d.l.licet.§.j.vbi inducitur fictio,nulla interueniente numeratione,sed sola acceptilatione.¶Tertio,qꝛ sublata fictione,nõ vult tex.q alteri queraẽ actio,quod esset ↄtra istũ tex.in secũdo exẽplo,in quo nõ ꝑsupponit̃,q pecunia fuerit numerata vt pecunia alteri⁹:⁊ tñ actio acquirit̃,que nõ acquireret̃ si nõ induceret fictionẽ.sad hunc tex.dic,q iuriscõsultus volens determinare secũdũ casum,premittit casum magis dubitabilẽ.¶Tertio
5 not.principaliter,ex ver.†cum quotidie credituri,fm Barto.et alios,qd bonũ arg.est a solitis fieri,facit tex.in.l.certe.§.fi.in ver. quotidie enim precario.ff.de preca.⁊ tex.in.l.ij.§.merito.ff.ne qd in loco publi.⁊ in.l.licet.⁊.l.excepto.l.circa.C.loca.⁊ tex.in.l.iij.C. de epis.audi.ad idem tex.in.l.vt liberis.circa finẽ.in ver.vt assolet fieri.⁊ ibi no.Albe.C.de colla.facit qd vult glo.in.l.neqꝫ natales. C.de proba.de qua dixi in.l.j.§.eo.⁊ vide not.tex.in.l.titianus.cũ glo.in verb.sententiã.ff.qd cum eo.Hinc est,q in mandato generali veniunt ⁊ includunt̃ ea que dñs solitus est facere.vt ibi.et.l. vel vniuersorum.ff.de pig.acti.no.Bar.in.l.solutum.§.fi.co.titu. ad istud notabile adde tex.in.c.cum.M.ferrariensis.in ver.sicut cõsueuit.de consti.quem ad hoc ibi no.Anto.de bu.Bal.⁊ Jmo. ⁊ dicunt esse meliorem de iure,q illud qd solet apponi in contractu habetur pro apposito,etiam si non sit scriptũ.Addiẽ est tex. in.l.si prius.§.recte placuit.⁊ ibi Barto.no.ff.de aqua plu.arcen.
6 imo generalius dicit in.c.olim.in prin.de verbo.signi.† q omnis

a ¶Pecunie, adde bar.in l.talis scriptura,ff.de leg.j.doc.in l.ij.pecunia, ff.de ver.sig. Jo.an.in.c. vlti.de solu,

dispositio,siue legalis,siue vltimarũ voluntatũ,seu cõtractuũ recipit interpretationẽ a cõsuetudine ⁊ ab eo quod fieri solitum est:ita refert ⁊ sequitur Abb.panormi.in.c.certificari.in prin.de
7 sepul.†Eodem modo,clausule solite apponi in bullis apostolicis subintelliguntur in eis quãuis non sint scripte.tex.in.c.accepimus.⁊ ibi Anto.de but.ad hoc no.de eta.⁊ quali.⁊ in.d.c.cũ.M. ferrarien.Alex.in consi.clxix.incip.in causa ⁊ lite.⁊ in consi.cc xix. incip.pro inuestigatione predictorum.in.viij.col.lib.ij.¶Similiter
8 †papa etiam si concedit aliquid motu proprio,non intelligitur concedere aliter ꝙ sit consuetum rescribi:ideo si clericus secularis impetrauit beneficiũ non cõsuetum dari clericis secularibus, non valet ista impetratio ratione de qua.§.ita singulariter dicit Bal.in.l.fideicõmissa.§.si seruo.ff.de lega.iij.pro quo facit tex.in c.cũ de beneficio.de ꝑben.lib.vj.⁊ tex.in.c.possessiões.iũcta glo.ij.
9 de reb.eccle.non alie.†Similiter clausula apponi solita in certo loco si trãsportetur,intelligit̃ apposita in suo loco.c.causam que.
10 de rescrip.†Similiter si eps vel alius citauerit aliquẽ nõ expresso loco,nõ vitiabitur citatio,sed intelliget̃ vt in loco consueto compareat fm Pet.de ancha.in.c cũ eps.de offi.ordi.in.vj.facit tex.in l.pe.ff.de iust.⁊ iu.Alibi no Bar.in.l.magistratus.per illum tex. ff.ad municip.q officia vel magistratus videnẽ cõcedi fm consuetudinẽ:sicuti ↄ̃ctus simpliciter confecti,intelligũtur fm consue-
11 tudinem,vt ibi per eum.†Et q ↄ̃ctus simplr celebrati,intelligantur fm cõsuetudinẽ,tenet etiã Bar.in.l.nemo est qui nesciat.ff.de
12 duo.re.dum decidit†q doctor simpliciter cõductus ad legendũ intelligit̃ fm cõsuetudinẽ vniuersitatis cõductus.Ideo si est consuetudo q possit legere per substitutũ,poterit legere per substitutum,sequit̃ Panor.in.c.cũ ad nostrã.de reb.eccle.nõ alie.⁊ in.d.c. cum.M.ferrarien.⁊ est bona glo.in.l.si fundus.§.in cõmissoria.ff. de lege cõmisso.hoc dixit Bal.in.l.j.in.ij.q.ff.pro soc.si ita est consuetũ intelligit̃ tacite actuꝫ,qꝛ per ↄ̃suetudinẽ tacite pactũ videt̃. l.licet.C.loca.Et q illud qd est de ↄ̃suetudine habet̃ pro facto.firmat Bal.in rub.extra de cõsue.in.iij.col.⁊ alibi dicit Bal.in.l.j. C.de fruc.⁊ li.expen.q illud qd ↄ̃suetudine cauet̃,pro expresso habendũ est:⁊ alibi Bal.in.l.ↄ̃ctus.circa.iiij.col.C.de fide instr.dicit q consuetũ,est quasi natum,⁊ sicut non separatur natura a subiectorita nec cõsuetudo,⁊ alibi Bal.in.l.incendium.circa fi.dicit illud ꝑsumitur factũ,qd fieri cõsueuit.Hinc multũ egregie dixit Bal.et Ange.in.l.bene a zenone.C.de quadri.prescrip.per illum tex.in ver.pactis cõuentionalibus.ibi esse casum expressum ⁊ no-
13 tabilem:†qd procurator simplr cõstitutus ad vendendũ rem,põt in cõtractu venditionis apponere omnia pacta etiã penalia:et sic adijcere penã si cõtrafaciat,qñ cõsuetũ est apponi in hmõi instrumẽtis,qd dicunt esse valde quotidianum.Idẽ dicit Angel.in.l.ij. de iurisom.iu.Alibi idẽ Ange.in.l.si quis heredẽ.in fi.C.de de in-
14 sti.⁊ subst.†dicit,q hꝫ mãdatum in vno actu certo,põt tñ apponere oẽs clausulas ⁊ penarũ adiectiones que de consuetudine solite
15 sunt apponi.¶†Facit ad hoc qd not.Panor.in.c.ij.de precarijs. Ambasiatores qui habẽt simpliciter mandatũ ad faciendum pacem,possunt apponere penas ↄ̃uenienti,qa ita solitum est fieri de consuetudine:⁊ dicit idem facere ad rectores ecclesiarũ.¶Ad predicta adde facere,qd in practica decidit Ang.in.§.emphiteosim.in
16 aut̃.de non alie.†promissio simplex prelati ecclesie de renouanda emphiteosi concessa ad nouẽnium:qñ erit finita,intelligitur fm qd est consuetũ renouari p alios.Imo fortius dicit singula.Bal.
17 in addi.Spec.in titu.de locato.†locatio in emphiteosim simpliciter facta p prelatũ,tñ censet̃ facta in tertiã generationeꝫ,si erat ita consuetũ,qd nunꝙ tradas obliuioni:facit etiã qd tenuit Jmol.in
18 c.potuit.de loca.†concessio in emphiteosim facta ꝑ se et filijs simpliciter,an intelligat̃ pro filijs natis tñ quos habebat tpe inuestiture,decidit Jmo.q intelligitur etiã de futuris,si ita erat consuetũ.Ad ista adde qd fortius cõsuluit Lu.ro.in consi.lviij.incipien.
19 ad discutiendũ.in.ij.col.vbi mirabiliter cõsuluit,†qd si papa consueuit in inuestituris quas facit rectoribus tꝑalibus locorũ ecclesie(puta marchie anchonitane)concedere iurisditionẽ mortis seu vltimi supplicij,⁊ publicationis bonorum,ista duo veniunt,vbi etiam non fuerũt expressa per papã:facit tex.in.c.ij.in ver.⁊ si non
20 apponatur.de rescript.†Ad predicta adde,q pcurator simpliciter cõstitutus ad fideiubendũ,põt renũtiare bñficio ordinis cedẽdarũ,⁊ diuisionis,qꝛ ita est consuetũ fieri.Nã semper notarij apponunt istas clausulas,ita determinat Bart.in.l.si fraudator.§.j. de his que in frau.cre.sequitur Abb.Panor.in.c.j.in.ix.columna, vt lite non contesta.Bald.in rubrica.C.de reuocã.his que in fraudem credito.in vltima columna.Jmo.in.c.eum olim.el primo.de officio delega.Ad predicta etiam vide tex.solennem in.l.domini prediorum.C.de agricol.⁊ censi.lib.xj.⁊ quod alibi dicit Baldus
21 in.l.liberti.in.v.colũna.C.de oper.liber.†Conducens operarios simpliciter,tenetur prestare victum:⁊ quod plus est ferramenta,si ita est consuetum.Uide etiam ad predicta quod notabiliter tenet Baldus.in.l.si certis annis.in.iiij.columna.C.de.pact.

vide etiam

vide etiam quod decidit Ludo.roma.in.l.iij.§.iurari.ff.de iure-
iurando.vbi dicit Ludo.se obtinuisse ꝗ floretie contra Nellũ flo-
22 rentinum de sancto Geminiano† ꝙ si datum est mandatũ alicui,
qḋ accipiat centum mutuo tantum,⁊ accipiat ad vsuras,qḋ non
excessit mãdatum,ex quo consuetum:ad quod vide etiam eundẽ
Lud.consi.cxxiiij.cum cõsi.lix.Ad predicta etiã adde illud quod
decidit Bal.in.l.instrumẽta.C.de fideicõ.in ver.quero quidam
23 vendidit ⁊c.†vbi aliquis vendit domũ,nõ facit instrumentũ ven-
ditionis,nunqd postea possim eum cogere vt faciat mihi instr̃m
manu notarij publici:decidit ibi,ꝙ sic,ista rõne,qꝛ fieri consuetũ
est.l.ꝙ si nolit.§.quia assidua.ff.de edi.edic.l.minime.ff.de legib⁹.
⁊ hoc dicit expressum in.l.ij.C.de discussorib⁹.lib.x.Adde etiã ad
24 predicta,⁊ est principale in materia:†notarius simpliciter roga-
tus facere instrumentũ,ꝗuis aliud non sit ibi dictum,tñ tenetur
apponere omnes clausulas solitas,⁊ si non apponat,habent̃ pro
appositis.tex.est in.l.fi.ad fi.vbi glo.in ver.simpliciter.⁊ ibi Bal.
no.dicens alibi nõ esse ita expressum.C.de fideiuſ.⁊ idem Bal.di-
cens illũ tex.esse meliorẽ de mũdo ad hoc,in.l.huiusmodi.in prin.
ff.de leg.j.⁊ idẽ Bal.in.l.si quis sub ꝯditione.in fi.ff.de cõdi.insti.
⁊ vide qḋ dicit Bal.in.l.ꝯctus.C.de fide instru.in illo puncto,an
notari⁹ dꝫ ꝯficere imbreuiaturas.Hinc in specie dicit Bal.in.l.j.
25 ad fi.ff.solu.mat.†ꝙ notari⁹ rogatus facere instr̃m dotis pro mu-
liere,dꝫ in instr̃o dotis apponere obligationẽ exp̃sse hypothece,
etiam si non sit dictum,ex quo solet apponi.⁊ idem Bal.in rubri.
C.de reuocan.his que in frau.credi.in vlti.col.dicit,notari⁹ sim-
pliciter rogatus,dꝫ in instrumẽto apponere renũtiationes cõsue-
tas,cum notabili limitatione ⁊ declaratione:de qua ibi per eum.
26 Alibi Bal.in.l.ita demũ.C.de procur.dicit,†ꝙ notarij in instru-
mẽtis possunt apponere clausulas cõsuetas,qñ sunt plene roga-
ti.Ad hec vltima adde Bal.in.l.huiusmodi.ff.de leg.j.cũ multis
concor.quas ibi addit Alex.quas per te videas.⁊ vide qḋ notabi-
liter dicit Jo.an.in addi.Spec.in tit.de instru.edi.§.instrumẽtũ.
in.ij.col.ꝙ in simplici rogatione notarij de instrumento veniunt
consueta apponi,puta clausula precarij.declarando tamen ⁊ li-
mitando:vt ibi per eum.Per istud notabile,⁊ per predicta existi-
mo falsum illud qḋ no.Ang.in.l.licet.C.loca.per illũ tex.ſm vnũ
intellectũ,vbi dicit esse casum expressum,ꝙ si in ciuitate est con-
suetudo apponi certa verba in instrumẽtis,si reperiatur instru-
mentũ scriptũ absqꝫ illis verbis,non debent illa verba suppleri
ex cõsuetudine ciuitatis,quod est notabile ſm eum;sed puto eui-
denter falsum,per omnia que superius dixi.Limita tñ predicta
oĩa ⁊ precipue que dixi,ꝙ in ꝯctibus,ea que sunt de ꝯsuetudine
veniũt:licet nõ sint expressa ſm Ang.in predicta.l.licet.C.locati.
ſm secũdã lecturã glo.ibi:si ſm formã regionis solitũ sit aliquem
ꝯctum celebrari,sub aliqua forma,si reperiat̃ sub alia forma non
obstante consuetudine stabitur instrumẽto:nec poterit intelligi
ſm cõsuetudinẽ:⁊ facit trita regula:qꝛ in claris nõ est opus con-
iecturis.l.cõtinuus.§.cũ quis.in fi.ff.de verb.obli.Secũdo intelli-
ge predicta omnia de cõsuetis cõiter vt plurimũ,non de his que
raro ⁊ forte in centũ annis semel.ita Bar.in.l.seio.§.medico.per
illum tex.ff.de annu.leg.idẽ tex.in.c.quod trãslationẽ.in ver.sepe.
de offi.leg.tex.in.l.precia rerũ.in.§.j.⁊ qḋ ibi Bar.ff.ad.l.fal.Ad-
27 de etiã illud,quod per istũ tex.no.Lud.†ꝙ consuetudo facit esse
licitũ illud,qḋ al's esset illicitũ:cui adde tex.singu.in.l.si pignore.
§.fi.in ver.nam vsu hoc euenerit.ff.de pig.acti.per quẽ tex.Bar.
no.inter cetera vnũ bene signandũ,ꝙ nedũ nõ est in dolo:imo nec
in aliqua culpa,qui facit illud qḋ est fieri solitũ,ꝗuis sit illicitum.
Accedat qḋ dicit Bal.in.l.obseruare.§.ꝓficisci.in.xxxiij.q.in vlt.
colum.ff.de offi.procon.⁊ lega.per tex.in.l.cui gens.ff.de edi.edic.
28 †Illud quod fit ab oĩbus,nõ dicitur vitiosum.Non omitto etiã
ꝙ in ista materia est aduertendũ ad aliqua.Primo ꝙ contra cõ-
munẽ sñiam videtur stringere duo.primo tex.in.l.fi.C.de fideiuſ.
qui allegat̃ pro cõi:sed mihi videt̃ qñ subtiliter ponderando,ille
tex.probet ꝯtrium,hoc modo inducendo:nam si clausule solite ap-
poni haberentur pro appositis,frustra facta fuisset illa prouisio
per imperatorẽ.de qua ibi.Secũdo contra cõmunẽ sententiã vi-
detur stringere tex.cuꝫ glo.in verbo postulabat.in.l.licet.C.loca.
Secundo aduerte,ꝙ vbicũqꝫ in.l.aliquid exprimitur gratia fre-
quentioris vsus,non per hoc excluditur alius casus,glo.est not.
a imo reputata per Cano.sing.in cle.j.in ver.presidẽtes[a].de rescrip.
29 cum multis ꝯcord.quas dixi,in aut.ex testa.C.de collatio.†Item
circa istud notabile huius tex.qḋ validũ est argu.a solitis.Adde
quod econtra argumentum ab insolitis non tenet:vt not.Bal.in
30 c.cum ex officij.de prescri.vt ibi per eum.¶†Vltimo not.in illo-
met verbo,cum quotidie,ſm Ludo.roma.⁊ Alexan.hic,ꝙ per
cõsuetudinem potest induci,ꝙ alteri per alterum possit acquiri,
⁊ ꝙ quis possit alteri stipulari:⁊ valeat stipulatio quo ad alterũ.
⁊ sic limitabitur regula.l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verbo.obli.
cum similib⁹.Adde meliorẽ tex.in.l.si quis donaturus.in fi.ff.de
vsufru.quem tex.ad hoc no.Bal.in repe.l.de quibus.in.xxj.co.ff.

de legi.sicut per statutũ eo modo posset induci,qḋ alteri per alte-
rũ possit stipulari,ſm Bald.in.c.que in ecclesiarũ.in.xvij.colũ.de
cõsti.nam cũ sint iuris ciuilis pñt ꝑ consuetudinẽ ⁊ statutũ immu-
tari.l.oẽs populi.de iusti.⁊ iure.iuncta glo.⁊ doct.in.l.fi.C.si con-
tra ius vel vti.pu.⁊ in.l.fi.de cõstitu.prin.⁊ in.d.c.q̄ in ecclesiaruꝫ.
¶Gl.in ver.velut tuos.primo,declarat tex.scḋo,per viã not.op-
po.cõtra tex.⁊ dupliciter soluit.teneas vltimã sol.qꝛ nõ est verum
ꝙ pactum possit plus operari ꝙ̃ stipul'o,cũ stipl'o sit actus solen-
nior.⁊ firmior,⁊ contineat in se pactũ.tertio,per viã limitationis
remouet aliud ꝯtrium:quarto format.q.⁊ dupliciter soluit.quin-
to format aliam.q.secunda ibi,vnde no.tertia ibi,itẽ hoc intellige.
quarta ibi:sꝫ qd si noĩe tuo.quinta ibi,ecõtra qd si mutuaui.¶In
ea.gl.ad fi.pro clara intelligentia huius gl.⁊ gl.§.p̄ce.examinan-
31 da est materia.†qñ pecunia numeratur ex cã mutui.deinde nu-
merans stipulatur talem pecuniã,vtrum actio orïat̃ ex numera-
tione,an ex stipulatiõe.an ex vtraqꝫ.bar.facit quatuor cõbinatio-
nes,vt vtar termino suo:seu quatuor casus principales.¶Pri-
mus casus est,qñ numero pecuniam noĩe meo ⁊ stipulor nomine
meo,nunquid oriatur actio ex numeratione,an ex stipulatione:⁊
distinguit tres casus ⁊c.Circa istã primam combinationẽ Bar.
ad duo habes aduertere.Primo habes aduertere tu subtilis:
ꝙ Bar.alleg.l.si ita stipulatus.§.fin.cum.l.seq.de noua.ad duos
casus,prout etiã facit gl.in.§.precedẽti.⁊ videtur impossibile,qḋ
illa lex possit seruire ad vtrũqꝫ casum.Dicit enĩ Bar.aut sumus
in casu claro,qḋ partes expresse egerũt,ꝙ ex numeratiõe nõ orïat̃
actio:⁊ tunc solum orït̃ ex stipulatione.ad hoc allegat illaꝫ.l.si ita
stipulatus fuero.§.fin.⁊ sic vult,ꝙ ille tex.loquat̃ in casu certo,qñ
partes egerũt expresse ⁊c.Postea dicit aut sumus in casu dubio,
⁊ tunc,si incontinẽti stipl'o precessit vel secuta est.tunc oritur actio
ex stipulatione.ad hoc etiam allegat illã.l.si ita stipulatus fuero.
§.fina.quõ possibile est ꝙ vna lex loquatur in casu certo,⁊ in casu
dubio.Sed potes saluare Bar.hoc modo,qꝛ text.in illo.§.fi.iun-
cta.l.seq.in ver.⁊ qꝛ.loquit̃ in casu claro,qñ ꝑtes expresse egerunt
istud dicit gl.ibi in ver.ibi igit̃.⁊ illum ver.ponderauit Bartol.in
alijs rñ.verum est ꝙ ille tex.loquitur in casu dubio.secundo dili-
gentius aduerte,inquãtum dicit Bart.si ego numero pecuniam
noĩe meo vni,deinde ex magno interuallo ab eo stipulor eandem
pecuniã,de iure ꝯtrorũ fiebat nouatio,⁊ ꝯñr tollebatur actio ex nu-
meratione,⁊ transfundebat̃ in stipulatione,⁊ ex ea sola oriebatur
actio.Nã in hoc proculdubio defecit bar.nec posset saluari.qꝛ de
iure ꝯtor.qñ secũda stipulatio cõtinebat idem qḋ prima obliga-
tio ⁊ nõ interueniebat noua persona,nũꝗ̃ fiebat nouatio:vt de-
clarat magistraliter Bar.in.l.pe.in.ij.col.ff.de preto.stip.per tex.
in.l.scire debemus.⁊ in.l.si seruũ.§.fi.de ver.obli.⁊ ita Bar.repre-
hendũt Lud.⁊ Alex.hic.⁊ Pau.de ca.in.l.qui bis idẽ.ff.de ver.
obli.licet cũ Bar.teneat Bal.in.l.rescriptũ.§.si pacto quo penã.
ff.de pac.¶Item attẽde,inquantũ Bar.in ista prima combina-
tione cõcludit,ꝙ si aliquis agit ex mutuo:deinde ꝓbet solã cõfes-
sionẽ cũ stipulatione de reddẽdo,procedit libellus:quia intelligit̃
interuenisse mutuũ ciuile:secus si egisset ex numeratione,qꝛ pro-
bando solã numerationẽ succũberet.prout etiã tenet Bar.in.l.j.§. a
si quis ita.in fi.⁊ ibi Moder.ff.de verb.obli.vbi Jmo.⁊ Mod.cũ
multis ꝯcor.quas addit Alex.in.l.si ita stipulat⁹.§.chrysogon⁹.
de ver.obli.Limita istud vltimũ de numeratione,vt sit verũ:nisi
actor ageret ex cõfessione mutui,⁊ lapsa essent tpa ad opponẽdũ
exceptionẽ nõ numerate pecunie:tunc,qꝛ lapso tali tpe,lex presu-
mit numerationẽ intercessisse.l.si sub specie.C.ḋ positu.⁊ ibi Bal.
no.actor deberet obtinere lꝫ egerit ex numeratione.Ita Bal.in
l.vnica.in prin.C.de rei vxo.act.⁊ in.l.pecunie.C.de solu.de cuius
veritate scribũt Jmo.⁊ Mod.in.d.l.j.§.si qs ita.⁊ in.d.l.si ita sti-
pulatus.§.chrysogon⁹.Aduerte etiã qꝛ Alex.in.d.§.chrysogon⁹.
limitat alio modo scꝫ vt nõ ꝓcedat,qñ causa esset cõmissa,sola fa-
cti veritate inspecta.alleg.Anto.de bu.in vno cõsi.mot⁹ vna au-
toritate Jo.an.vt ibi per eũ.Ego nõ inuenio illud ꝯsiliũ in ꝯsilijs
32 do.Ant.de bu.sed cõfirmo istã limitationẽ duob⁹ medijs.†Pri-
mo,qꝛ vbicũqꝫ causa cõmittit̃ sola facti veritate inspecta,recedit̃
a reg.iur.hinc est,ꝙ talis cui cõmittit̃ sic causa,põt credere ꝓba-
tioni solũ ꝑsuasiue.nõ ꝯcludẽti,ſm Bal.in.l.solet.ad fi.C.de test.
qḋ dictũ pro singulari refert Are.in ꝯsi.lxxxiij.qḋ incip.diligẽter
33 põderatis his.circa pe.col.†Secũdo cõfirmat̃,qꝛ quotiescũqꝫ cõ-
mittit̃ causa,cũ clausula,sola facti veritate attẽta,intelligit̃ com-
missum vt possit ꝓcedi manu regia,ſm Bar.in extrauag.ad re-
primẽdũ.in ver.videbit̃.⁊ Bal.i.l.nemo.C.de sen.⁊ in.l.nec qcꝙ̃.
in.ij.co.de of.ꝓcõ.⁊ leg.⁊ in.c.ij.de no.for.fideli.⁊ facit,qꝛ ꝓinceps
nõ attẽdit ordinẽ iudiciorũ:sed meram veritatẽ.c.ad petitionẽ.de
accusatio.Successiue inq̃ꝫtum Bar.in prima combinatione cõ-
cludit,si in aliquo instrumẽto reperiant̃ verba,qualiter titius cõ-
fessus est habuisse ⁊ recepisse pecuniã seu dotẽ quã per stipulatio-
nem promittit reddere:nunqd illa verba habuisse ⁊ recepisse,in-
telligant̃,ꝙ receperit tunc,tpe facti instr̃i:an vero qḋ receperit ex

[a] ¶Presidẽtes.adde de materia.d.gl.vide diffuse ꝑ Jasõ.in l.ij.vbi multa alle.ff.de vulg.et pu.

interuallo, antea cōcludit, ꝙ illa verba ꝓbant, recepisse tunc ⁊ nō
interuallo ante. Utilitas est, pone, reperitur instr̄m dotale: in quo
marit⁹ cōfitetur habuisse ⁊ recepisse noīe dotis, a patre vxoris, quā
ꝓmittit prī restituere per stipulationē: si illa ṽba intelligerent, ꝙ
talē pecuniā recepisset longo tpe ante, seius qui dat dotē si nō pa-
ciscitur sibi reddi ꝓsumit donasse vxori. l. auia. C. de iure do. si ergo
verū esset, illa ṽba intelligerent longo tpe antea: actio esset acqui-
sita mulieri ⁊ nō posset repeti: sed si intelligant ꝙ receperit statim
tēpore ꝯtus, preiudicat mulieri. Cōcludit ꝙ intelligant recepisse
tunc cū numerauerit: de hoc dicit tex. esse in. l. si ita stipulatus. §.
chrysogon⁹. ī. de ver. obli. vbi seruus ꝯfessus est habuisse noīe dn̄i
a quodā liberto stipulāte noīe patroni illā reddi: ibi innuit tex. ꝙ
illa ṽba confessionis intelligant tunc: ptz, qr si intelligerent ex in-
teruallo ante: inanis esset dubitatio iurisconsulti, qui dubitat de
stipulatione interposita super tali cōfessione, vtrū duplex oriatur
actio: an trāsfundetur vna obligatio in aliā. Istud de trāsfusione
esset inepte dictū. idē tenet Bar. in. l. si post dotē. in. j. q. ff. soluto
34 matri. ⁊ idē in. d. §. chrysogon⁹. in. iij. col. vbi Moder. †Successiue
inq̄tum Bar. querit, si ꝯfessio sit in stipulatione inutili facta: an
probetur ꝯtus seu mutuū ex tali cōfessione, ꝯcludit ꝙ sic: istud ver-
bum est diligēter notandum, ꝙ licet ꝯtus principalis sit inutilis
vel inualidus, tn̄ si in illo cōtractu sit aliqua cōfessio puta mutui,
talis confessio probat mutuū: qr nullitas talis ꝯtus principalis,
nō habet annullare ꝯfessionē in eo cōtentā, ⁊ de hoc dicit esse tex.
in. d. l. si ita stipulatus. §. chrysogonus. vbi etiā Bar. ad hoc not.
illum tex. ibi, stipulatio est inualida: qr libertus nō potest stipula-
ri patrono suo, tn̄ cū interueniret ꝯfessio, illa probat mutuū. Ista
notabiliter vult Bar. in. l. decem. ad fi. ff. de verb. obli. Idē Bar.
l. j. §. si quis ita. de verbo. obli. Adde pro cōfirmatione decisionis
Bar. illud qđ dicit Ange. notabiliter in. l. j. C. de prescrip. xxx. an.
35 vbi querit. †stante statuto[a] ꝙ mulier vel minor non possint con-
a trahere vel se obligare sine consensu duorum propinquorum: alias
cōtractus sit nullus: pone, mulier vēdidit fundū suum, nō inter-
uenit consensus propinquorū in isto cōtractu, celebratū est instru
mentū, in quo mulier cōfessa est recepisse partem precij: nunquid
vitiato cōtractu principali, etiam confessio erit nulla: decidit ibi
ꝙ nō, quia cōfessio ꝓbabit mero iure receptionē: q̄uis idē Ang.
dubitauerit de hoc in. d. l. si stipulatus. §. chrysogonus. ⁊ ibi tenet
ꝯtrium, ⁊ pro ista opi. Bar. facit tex. in simili. in. l. fi. ff. de reb. eorū.
ad qđ facit tex. in. l. ait pretor. §. permittitur. ff. de mino. quē te. alleg.
Ro. hic. vbi cōfessio nō vitiatur ꝓpter ineptitudinē ꝓcessus, de quo
vltimo solet pro notabili allegari dictum Bar. in. l. si cōfessus. ff.
de custo. reo. cū suis concor. Pro opi. etiā Bar. potest adduci: qr
36 videmus †ꝙ cōfessio facta in iudicio, perempta instantia rema-
net valida, fm̄ Bar. in. l. properādū. ad fi. prin. C. de iudi. Panor.
in. c. pe. de iudi. nisi respōdeas ad hoc, ꝙ non multū facit ad pro-
positum: qr facilius cōseruatur illud qđ a princi. valuit, q̄ illud
quod a principio fuit nullū. arg. l. patre furioso. ff. de his qui sunt
sui vel alie. iur. Sed attēde, licet alij trāseant cū doct. Bar. ⁊ ab eo
nō esset iudicādo recedendū, tn̄ disputādo videtur ꝙ ex multis con
fundatur, ⁊ in primis facit in ꝯtrium tex. in. l. fi. ff. de consti. pecu.
quem tex. Bal. in. l. si absentis. in. iiij. col. C. eo. titu. reputat singu-
larem, ꝙ si nō valet ꝯtus principalis, nō valet etiā cōfessio in eo
facta: tn̄ potes dicere, ꝙ tex. procedat ratiōe erroris, qui error ha
buit vitiari cōsensum ⁊ confessionem, prout ita intelligit Bal. in
rub. C. de consti. pecu. in. ij. col. Secundo ⁊ fortius: contra Barto.
allego illud qđ vult glo. notabi. approbata per omnes, in. l. si pa-
tronus. §. patronū. in ver. fauiana. ff. si quid in frau. patro. que ex-
presse dicit, ꝙ si nō valet ꝯtractus principalis, nō valēt aliqua ac-
cessoria: nec aliqua pacta, per quā glo. dicit Bal. in. l. imperator.
in pe. co. de sta. ho. ꝙ cassato principali, intelligunt cassata omnia
in eo contēta. Idem per illā glo. dicit alibi Bal. in. l. j. C. de inoffi.
37 dona. in. iiij. col. ver. quero vtrū iuramētū donātis ⁊c. †qđ rescisso
cōtractu principali intelligitur rescissus penalis, ⁊ quodlibet acces-
sorium imo etiā iuramentū, qđ vltimū: de iuramēto an sit verum
non firmo, cū in ꝯtrium videatur tex. in. c. debitorē. de iureiuran. ideo
istud vltimū de iuramento an sit verū necne, habes egregie dispu
tatum per Alex. in consi. cccclxiij. incip. visa petitione Antonij. in
iiij. col. Item ꝯtra decisionē Bar. videtur facere illud qđ vult Bal.
et est approbatū ⁊ millies allegatur in palatijs, in. l. ex testamēto.
ad fi. C. de fideicō. vbi si nō tenet ꝯtus principalis, non tenet nec
precarium nec constitutū. ⁊ idem tenuit idem Bal. sub dubio in
c. ij. de feudo dato in vicē le. cōmis. Idem tenet Alex. in cōsi. lxxxi.
lib. iij. incip. lecto ⁊ discusso. in. v. colum. ad fi. ⁊ seq. ⁊ idem Alex. ⁊
Moder. in. l. quod in eo. in princi. ff. de acqui. pos. Ad idē ⁊ fortius
moueor ex doct. Bar. cōiter approbata in. l. grece. §. illud. ī. de fi-
deiusso. quā approbāt Moder. in. l. j. §. pe. ff. de ver. obli. ⁊ dixi in
38 §. precedēti. dum querūt: †nunquid vtile per inutile vitietur: dicit
b Barto. si sumus in diuiduis et separabilibus, vtile[b] per inutile
nō vitiatur: sed si sumus in indiuiduis ⁊ in inseparabilibus: vtile

a ¶Statuto. Adde Bal. in. c. j. de consue. re. feu. in vsi. feudor.

b ¶Utile. ad de gl. in. c. j. xvi. distin. in l. sancimus. C. de dona. reg. vtile: de re. iur. li. vj.

per inutile vitiatur. Punctus est videre quando quid dicatur in-
diuiduū. ⁊ dicit Bar. ꝙ quatuor modis dicitur indiuiduū, inter
alia dicit, ꝙ indiuiduū dicitur qn̄ est principale ⁊ accessorium, ergo
vult, ꝙ vitiato principali vitietur accessoriū. ⁊ ꝓpterea qn̄ stipulatio
esset inutilis super principali, vitiaretur ⁊ ipsa stipulatio ⁊ cōfessio.
Ad idē cōtra Bar. ⁊ predicta, adduco illud qđ tenet Bal. in. l. si
diuersa. circa mediū. C. de trāsac. ⁊ ibi Raph. ful. vbi tenent, ꝙ re-
nuntiationes posite in cōpromisso, intelligunt si cōpromissum ha
bebit effectum. ⁊ ponit etiā Alex. in cōsi. xxij. qđ incip. viso instr̄o
syndicatus. in. j. vol. Car. in. c. cū olim. de prescrip. Ista dixi vt dem
materiā cogitendi. Ad predicta adde quod vult Inno. in. c. cum
venerabilis. de exce. quem refert ⁊ sequitur Bar. in. l. post legatum.
in prin. in. ij. col. de his quib. vt indig. ⁊ Bal. in. l. alia. C. eo. inq̄tū
39 dicunt †ꝙ eoipso qđ produco instr̄m in iudicio, videor confiteri
omnia ꝯtenta in instr̄o vera esse: nec aliquid releuat practica ꝓcu
ratorū qui dicūt, produco instr̄m in passib⁹ punctis ⁊ articulis fa
cientibus pro me: in alijs nō. Ista ṽba nihil releuāt queādmodū
nihil releuāt qn̄ pars eodem modo acceptat, fm̄ Bal. in. l. j. C. vt
que desunt aduo. Pone, ꝙ instrumentū sit nullū: an etiā vitiabitur
cōfessio quam ego intelligo fecisse producēdo, ⁊ distinguit Bar.
vt ibi per eum. Per hec remanet expedita prima cōbinatio. Non
omitto qđ ad differentiā quā facit Bar. hic, an stipulatio fiat ex
interuallo an incōtinēti: qđ vide nō est illud qđ tenet Ang. in. l. pe
tens. in. iij. col. per illū tex. C. de pac. fm̄ sextam lecturā vbi vult, ꝙ
secūda combinatio facta incōtinēti de eodē hz vim cause. ¶Se-
cunda combinatio est, qn̄ numero nomine meo ⁊ stipulor reddi
alij qui nō sit iuris mei, cōcludit Bar. cum stipulatio sit nulla, nō
nouat obligationē precedentē: ⁊ sic actio oritur ex numeratione.
tex. est clarus in. §. precedenti. in. j. exemplo. ⁊ in. l. ita stipulatus. §.
chrysogonus. ⁊ cum Bar. oēs tenent ⁊ nullus discrepat. Contra
istam doc. Bar. moueo pulchram difficultatem. Punctus est, qn̄
numero pecuniā nomine meo, ⁊ stipulor nomine alterius, stipu-
latio est nulla: sed ex numeratione oritur actio. Probo, ꝙ si nu-
mero pecuniā nomine meo ⁊ illā stipulor tertio, ꝙ imo ista stipu-
latio nouat obligationē precedētē. ⁊ sic impediat agere ex prima:
qn̄ stipulor alteri, licet illi alteri nō queratur actio, tn̄ stipulatio non
est in totū inutilis: quia per stipulationē alteri factam, saltē que-
ritur naturalis obligatio illi tertio. glo. in. l. stipulatio ista. §. alte-
ri. ⁊ ibi Bar. expresse in. iij. col. de verb. obli. si ergo queritur natura-
lis obligatio, habeo regulā, ꝙ sola naturalis est sufficiens ad no-
uandū ⁊ tollendū precedētē ꝯtum. l. j. ff. de noua. §. preterea. insti.
quib. mo. tol. obli. qđ hic inducatur nouatio, ptz euidēter: qr interue
nit noua persona, quo casu de iure ffor fiebat nouatio ipso iure:
vt declarat Bar. in. l. pe. ff. de preto. stipu. Item interuenit obliga
tio naturalis in ista stipulatione: ergo cū ex ista stipulatione alteri
facta oriatur naturalis obligatio vt ꝓdixi: ⁊ sufficiat ista naturalis
ad nouandū, ⁊ interuenit noua persona, nō video quare nō sit fa-
cta nouatio, ⁊ sic cū nō sit sublat⁹ ꝯtus principalis, sicut in simili
dicit Bar. s. in. j. combinatione: in. iij. casu. qn̄ numeraui pecuniā
noie meo ⁊ stipulor a pupillo sine autori. tuto. licet sit inutilis sti-
pulatio, tn̄ qr inducit naturalē obligationē inducitur nouatio, q̄uis
nō possim agere cōtra pupillū ex stipulatione: ita in ꝓposito, ⁊ sic
nō videretur ꝓcedere tex. in. §. ꝓcedenti. Huic difficultati rn̄deo, per
stipulationē factā alteri, illi tertio nulla acquiritur obligatio: etiam
naturalis. tex. est, in. l. si ita stipulat⁹. §. chrysogon⁹. in ver. nullam
obligationē. ⁊ ibi pōderat Ang. ff. de verb. obli. ⁊ in. l. j. §. si seruus
me⁹. in ver. nulli⁹ est momēti. ff. de stipu. ser. ⁊ tex. in. §. precedēti. in
ver. numeraui. ibi: nulla est stipulatio: sed bene verū est, ꝙ ipsi sti-
pulāti queritur naturalis obligatio: ita intelligit glo. ⁊ Bar. in. d. §.
alteri. ⁊ Bar. in. l. si qs pro eo. in. vj. mēbro principali. ff. de fideius.
ita magistraliter declarat Alex. verus iuriscōsult⁹, in. d. §. alteri.
⁊ in. §. ꝓcedenti. in vlti. col. Cū ergo illi alteri nō queritur obligatio
etiā naturalis, impossibile est ꝙ fiat nouatio: qr nō interuenit no-
ua persona: ex quo in illo tertio nō cadit aliqua obligatio. Pone
stipulor a seruo extra causam peculiarē illud qđ titi⁹ mihi dz, per
illā stipulationē nō nouat debitū titij: qr nō interuenit noua per-
sona: ex quo seruus extra causam peculiarē nō pōt etiā naturalr
obligari: ideo nō censetur noua persona, ex quo in eo nō cadit natu
ralis obligatio: ita in. §. ꝓterea. insti. qb. mo. tol. obli. Sed qn̄ a pu
pillo stipulamur illud qđ alius dz: tunc fit nouatio: quia pupillus
naturalr obligatur etiā sine auto. tuto. istud est qđ dicit. d. §. ꝓterea.
istud vult Bar. s. in. j. cōbinatiōe in. iij. casu. hoc modo habes de-
claratū, quō ꝓcedat. ij. cōbinatio. Bar. intellige tn̄ illud qđ dixi sti-
pulatione facta alteri queri naturalē obligationē, nō ipsi alteri:
sed ipsi stipulāti. Ista cōclusio dz sane intelligi, qn̄ verba obliga-
tiua sunt collata in personā stipulātis, executiua in ꝓsonā tertij:
tunc ꝓcedit qđ dixi, ex tali stipulatione queritur naturalis obliga-
tio ipsi stipulāti: sed si verba obligatiua ⁊ executiua essent collata
in personā tertij, tunc nec illi tertio, nec stipulāti queritur obligatio
etiā naturalis: vnde si dico ꝓmittis mihi ꝙ dabis tertio: quia ver-
ba promissionis

ba promissionis & sic obligationis,sunt collata in personã stipu- lantis executiua,& sic dabis,sunt collata in personam tertij:tunc queritur mihi naturalis obligatio,alĩs secus,glo.est approbata in.l.stipulatio ista.§.si quis insulã.in ver.fieri.ff.de verbo.obli.per quã glo.Ang.in.l.j.ff.de pac.colligit istã doctri.& limitationẽ.Et si dicis,qñ verba obligatiua sunt collata in personã stipulãtis,et executiua in personam tertij,ista stipulatio dz censeri vtilis,tanq̃ ille tertius sit adiectus solutioni,ergo dz oriri naturalis & ciui.ad istud rñdet Bar.qui nihil ignorauit in.§.si stipuler.in.j.combina tione:arg.procedere,qñ mea.i.stipulãtis interesset,sicut stipulari tertio,alĩs si nõ interesset sola naturalis querit̃,super qua solutiõe volo q̃ bñ & diligenter cõsyderes.Per hec est expedita hec secũda cõbinatio,q̃uis alij nihil dicãt.¶Tertia cõbinatio,qñ numero pecuniã noĩe alieno:clarum est q̃ per numerationẽ,& sic per acta corporea querit̃ actio,vt declarat̃.§.in textualib⁹.Pone q̃ stipu- lor reddi illi tertio:nunqd illi tertio querat̃ actio ex stipulatione. Barto.hic fuit in noua & mirabili opi.q̃ sicut ex numeratione illi tertio querit̃ actio,vt hoc.§.ita per stipulationẽ factã super nume ratione illi querit̃ actio,& per hoc debes limitare regulã.§.alteri. q̃ qñ stipulatio sit alteri accessoria:querit̃ alteri sicut ex numera- tione & sic due oriunt̃ actiones:mouet̃ Bar.per.l.ij.C.per quas perso.no.acqui.vbi imperator statuit de nouo queadmodũ per numerationẽ factã noĩe tertij,queritur actio sine cessione,pone q̃ v̄tute illi⁹ numerationis secuta sit hypotheca & obligatio bonoꝝ, nunqd etiã illa hypotheca querat̃ illi tertio,dicit ibi tex.q̃ sic,qz accessoria.Ita inducit ad ꝓpositũ Bar.sed errat,qz qñ intercedit numeratio & stipulatio,nõ censet̃ accessoria sed principalis.l.si ita stipulat⁹.§.fi.cũ.l.seq.de nouatio.ideo tex.in.l.ij.qui loquit̃ de hy- pothecaria q̃ est accessoria,nihil ꝓbat de stipulatione q̃ est princi- palis:ideo damnat̃ in hoc,& eñ reprehẽdunt Bal.Sali.Rapha. Fulg.& cõiter Moder.hic.& Pau.in.d.l.si ita stipulat⁹.§.chryso gonus.& ibi Cumanus & Alex.& ibidẽ Areti.in.j.col.reprobat et admirat̃.Imol.in.l.fi.ad finẽ.ff.de dona.& in.d.l.stipulatio ista.§. si stipuler.ff.de ver.obli.Alex.hic:q̃uis Pau.idẽ in.l.si pecuniã. j.eo.& in.l.cai⁹.solu.mat.& plenı⁹ in.l.fi.§.fi.per illũ tex.ff.de dona. conetur defendere s̃niam Bar.ꝑsupponẽs,q̃ isto casu stipulatio debeat censeri accessoria,qd fundamẽtũ nõ est tutũ.Non omitto duo.ꝑmo q̃ Raph.Ful.& Lud.ro.hic conant̃ sustinere Bar.nõ per illã.l.ij.sed per rõnem,qz qñ numero pecuniã noĩe alicui⁹,cũ illi acqrit̃ actio,fingit̃ eius cuius noĩe numero.l.singularia.j.eo.si ergo postea stipulor videor stipulari super re eius:& sic ei acqrit̃. l.pe.C.ad exhi.que lex nihil facit,qz loquit̃ qñ res super qua stipu latio durat fuit illius cuius noĩe fit stipulatio.allegat etiã.l.pro- curator ex re.ff.de procur.& l.iulianus.§.qd ꝓcurator.ff.de actio. empti.& l.si cũ vẽderet.in prin.ff.de pig.actio.qbus iurib⁹ cauet̃, q̃ qñ quis stipulat̃ super re alteri⁹,illi alteri acquirit̃ saltẽ vtilis. Sed rñdet ipse Ful.in.l.si pecuniã militis.j.eo.q̃ hic nõ stipulat̃ super re alterius sed super re dubia.Secũdo nõ omitto q̃ Ludo. ro.hic dicit,q̃ tenendo opi.Bar.sequunt̃ correlarie duo.Primo q̃ hodie sit correctus.d.§.chrysogonus.secũdo q̃ correctus sit ho die.§.quoniã.§.ea.l.sed tu aduerte ad duo.primo q̃ primũ corre- larium non est verum,quia opinio Bar.ẽẽ damnatur vt.§.dixi. secũdo q̃ etiam tenẽdo opi.Bar.non sequit̃ secundũ correlariũ: quia in.d.§.quoniã.stipulatio nõ est facta nomine eius cui⁹ facta est numeratio,sed nomine alterius.¶Quarta combinatio est et clara qñ numero nomine alieno & stipulor nomine meo.& in hoc Bar.bene dicit,& videas hic Bal.in vlti.q.qui diffuse disputat hunc passum:& tñ non recedit ab.opi.Bar.vide etiam Bal.in.l. si absentis.in.iij.sua combinatione.C.eo.vbi videtur aliter dicere. Sequitur.§.deposui. Jason maynus.

1 ¶Solo animo an queratur possessio vel dominium.
2 Traditio requiritur in acquirendo dominio.

Deposui. Iste.§.ꝓpter legem seq.que de directo ꝯtrariare videt̃,eo qd ꝯtrium dicto,Alex.hic dicit esse terribilẽ,legitur altero de quinq̃ modis:& duos intellectus po- nit glo.alios ponũt doct.vt statim.j.referã.ideo aliter nõ summo ꝓpter varietatẽ lecturarũ.Premitto.vnũ qd dixi in.l.si quis nec causam.§.eo.q̃ differẽtia est inter depositũ & mutuũ:quia si pecu- nia deposita perit,periculum spectat ad dñm:sed si pecunia mu- tuata,casu fortuito perit:perit periculo eius cui est mutuata,po- namus ergo,q̃ deposita pecunia sit actũ,q̃ depositari⁹ vti possit: quia vt scis depositari⁹,nõ potest vti deposito,alĩs cõmittit furtũ, l.iij.C.depositi.queritur cuius erit periculũ istius pecunie.tex.hic dicit,q̃ debitoris.l.sequẽs videt̃ dicere ꝯtrium,de cõcordia vide- bitis in glo.Diuido istum.§.cum.l.seq.in sex partes princi.primo ponit̃ thema ex quo tacite qd elicit̃.scd'a ibi:nerua & pcul⁹.ponit̃ respõsio nerue & proculi.tertia ibi:& est verũ.ponit̃ approbatio il- lius decisiõis.quarto ibi:aio eñ cepit possidere.remouet̃ quoddã dubiũ.naz hic decidit̃ fieri mutuũ:sed in mutuo requirit̃ trãslatio dñij.l.j.§.mutui.§.eo.sed sic est q̃ ad transferendũ dñium duo re- quirunt̃:titulus & possessio.l.traditionibus.C.de pac.sed hic non interuenit possessio.ad hoc rñdet iuriscõ.imo interuenit posses- sio,qz data licentia per dñm cum rem haberet penes se cepit aio ciuiliter possidere.v.ibi ergo trãsit periculum:ponitur illatio ex predicta decisione:qz si cõtrahitur mutuũ,periculũ debet ad de- bitorẽ spectare,cum regula sit,q̃ res perit illi cuius res est.l.neq̃ pignus.C.de pig.ac.vj.in.l.seq.ponitur alia decisio.¶Gl.in ver. possidere.& qz ista gloss.inordinate procedit.Diuido eam magi- straliter in quatuor partes principales:primo declarat tex.ij.ibi, sed cõtra quia solo aio.habes aduertere propter illud qd gl.i vlt. ꝑte dicit,lz nõ videatur formare nisi vnũ cõtrariũ tñ reuera sunt due oppositiones:vnam glo.expresse format,aliam tacite.& ad il- lam tacitam postea respondet in vlti.parte.Expressa oppositio est,inq̃tum text.dicit,aio cepit possidere.cõtra,solo aio nõ potest acquiri possessio.l.queadmodũ.ff.de acqr.re.do.et ista oppo.cla- re formatur in glo.dum glos.in sol.allegat.l.eius.& l.hec si res.de
1 rei ven.tacite sentit aliã opposi.†ad transferendũ dñium prout in mutuo,requirit̃ et nõ sufficit solus titul⁹:sz requirit̃,q̃ res sit in p̄ñtia.at gl.nõ rñdet hic:sed rñdet in vlt.ꝑte,q̃ spãle est in pecu- nia:vt trãsferatur dñium licet res non sit in cõspectu.Dic clarius q̃ in illis.ll.dñ dicit,si res sit p̄ñs:non intelligitur.i.in p̄ñtia,sed apud possessorem,vt expresse postea tex.innuit.ita declarat gloss. & Bar.& doc.in dictis.ll.eius.et in.d.l.hec si res.In.iij.parte,gl.for mat alias opp.cõtra text.qui videt̃ velle,qd etiã ex cõtractu iun- cta patientia domini nõ transferatur dominiũ sine possessione,qñ res est penes debitorem,& respondet destruendo tex.in.§.interdũ. insti.de rerũ di.veritas est vt dicit Barto.qd si quis ab initio ha- beat rem penes se volũtate domini,postea fuit celebratus cõtra- ctus habilis ad trãslationem dominij,transfertur dominiũ absq̃ alia apprehensione.si vero non habeat domini voluntatem se- cus.l.iij.§.si rem.ff.de acquir.pos.sed qñ non habes rẽ penes te,lz interueniat contractus vel voluntas domini,nõ transfert̃ posses- sio,prout declarat Bartol.hic.& in.l.singularia.in.vj.colũ.j.eo.tit.
2 ¶†Nota ergo ex predictis,q̃ ex sola voluntate dñi & ex solo con- tractu nunq̃ transfertur dominium,nisi interueniat traditio ve ra vel ficta.l.ij.C.de acqui.pos.Fallit,nisi res illa esset penes acq- rentem,qz tunc ex sola volũtate dñi transfertur.& istud intelligit Lu.ro.verum,qñ dñs scit illam rem esse penes acquirẽtem,sed si dñs ignorat qd esset res penes acquirentẽ,ex solo ꝯtu nõ trans- feretur dominium.alleg.glos.singu.in.l.quedam mulier.ff.de rei vendi.sed de hoc est text.in.l.ij.in.fi.C.de acquiren.pos.In quarta parte glo.soluit contrarium qd tacite formauerat in secũda par- te.secũda ibi,sed contra.tertia ibi,nec obstat.quarta ibi,vel dic. ¶Glo.in.l.qd si ab initio,et pro introductione aduerte qz ista.l. v̄ꝯtrari.§.fi.l.precedentis.ideo pro cõcordia glo.prima frõte v̄ ponere tres intellect⁹:sed caue ne te decipiat,qz nõ sunt nisi duo intellect⁹,qz i vlt.ꝑte repetit primũ intellectũ quẽ reprobat.Ideo diuide in quatuor ꝑtes principales:primo ponit primũ intelle- ctum ad tex.quẽ gl.visa est sequi.ij.ibi,et ſm hoc verbũ hic positũ si voles.glo.tenendo illũ primũ intellectũ remouet tacitũ ꝯtrium. iij.ibi.et erat differentia.gl.ponit secũdũ intellectũ.quarta ibi,alij autẽ faciũt differẽtiaz,videtur ponere alium tertiũ intellectũ,sed nõ est qz reprobat primũ.ideo Bar.hic nõ refert nisi duos intel- lect⁹ gl.In eadẽ glo.ad fi.Pro clara intelligentia glo.& tex.vidẽ- dũ est quomodo debeat cõcordari ista.l.cũ.§.precedẽti.glo.ponit duos intellec⁹.primus est,qd in.l.quod si ab initio.ideo non ꝯhit̃ statim mutuum:qz dicunt si voles,cuius verbi natura est,vt dato q̃ semel voluerit,possit variare et nõ velle,& ideo si deceremus q̃ statim esset mutuũ,posset desinere esse,q̃ esset absurdũ,requirit̃ ergo qd incipiat vti.& tenendo istũ primũ intellectũ dicit gl.in se- cũda particula dz exponi tex.si voles.idest si volũtarie vsus fue- ris.quare exponit isto modo:dic,qz si cõditio si voles,implet̃ so- la volũtate:q̃uis admittatur variatio.l.si quis stipulat⁹.alleg.in glo.tñ tex.requirit actũ facti,vt dicatur impleta cõditio,propter hoc dicit glos.intellige,si voles.i.si voluntarie vsus fueris.ita qd hec conditio habeat annexũ factũ,& tunc nõ potest impleri sola volũtate:& sic amotio requirit̃.alleg.text.in.l.fina.de rerum diui. vbi in simili,verbum voluit transcendere,exponitur:idest volũ- tarie transcenderit.et Bartol.ibi inducit ad statutum quo caue- tur si quis voluerit corrumpere puniatur:intelligi debet:idest si voluntarie corruperit,non quod sola voluntas puniatur,& pro illa decisione Bar.habes aliam glo.similem in.l.j.in gl.in ver.vo luerit.ff.de lega.ij.quam ibi Paul.ponderat pro illa decisione.et aliam gloss.in.l.fi.in gloss.ij.C.de codi.quam etiam ibi ponderat Pau.idem quod Barto.tenent Bal.& Ang.in.l.si quis sempro nium.ff.de here.instit.iste primus intellectus gloss.non est tenen- dus,primo est contra text.quem Alberi.allegat.in.l.j.§.si pecu- nia apud te,infra depositi,vbi textus vtitur verbo preteriti plus quamperfecti,si voluisses:et tamen non est mutuum,donec pe- cunia moueatur:ergo solutio est falsa.Secundo secundum istum

intellectum, esset differentia in verbis, quibus esset vsus deponēs, tñ text. hic. ⁊ in. §. prece. non faciunt differentiam in verbis, sʒ an ex interuallo deponens permiserit vti, an vero ab initio: nec est verum fundamentum glo. ꝙ si iste semel voluerit vti, possit postea variare: ex quo declarat voluntatem, si ponemus esse mutuuʒ. voluntas traxisset secū executionem, nec admitteretur variatio. l. apud aufidiū. vbi Bart. declarat. ff. de opt. leg. sed in. l. si quis stipulatus. alleg. in gl. ꝙ quis semel legatarius declarauerit voluntatem: tñ quia res apud se non erant, non potuit transferri dñiū in eū: ideo variatio admittit: ⁊ ita Pau. de ca. ⁊ Alex. hic. Scds intellectus gl. est ꝙ in. §. prece. volūtas accipiētis precessit volūtatē dātis, in. l. ꝙ si ab initio, volūtas accipiētis secuta est. Aduerte, qꝛ declarādo bñ, iste est bonus intellectus. et tenet Pau. hic ⁊ Bal. in. l. in ementis. in. v. opp. C. de contrahen. emp. quē intellectū. sic declarat in. §. prece. volūtas accipientis precessit volūtatē dantis, nam depositarius rogauit dñm vt sibi permitteret vti pecunia deposita, ⁊ ꝙ istud sit, dicit ibi tex. ad eum qui mutuā rogauit, ⁊ dominus fuit cōtentus: ⁊ sic in. §. precedēti, primo precessit voluntas accipientis: deinde dñs fuit cōtentus. sed in. l. qd si ab initio. non interuenit voluntas accipientis, sed sola voluntas dātis: qꝛ dixit dñs deponēs, permitto tibi vti pecunia si voles: ideo subdit text. qꝛ incertū est an tu velis: non est statim mutuum nisi ceperis vti: ⁊ ꝑm hoc non obstat id qd contra istum intellectū opp. Alb. Fulgo. ⁊ Alex. hic, ꝙ in cōtractibus qui re contrahuntur non refert que verba precesserint, vel que secuta sint qꝛ verū est, qñ apparet de voluntate vtriusqꝫ partis. sed in. l. ista non apparebat de voluntate accipientis. Alium intellectum extra gloss. ponunt Guil. de cu. Jac. bu. ⁊ sequunt Alb. Salic. ⁊ do. Alex. hic: ⁊ dicūt, ꝙ tex. debent intelligi ⁊ concordari realiter, prout expresse dicunt. nam in §. deposui. dicit, ꝙ ego deposui pecuniam ex causa depositi penes te: ⁊ postea (⁊ sic ex magno interuallo) tibi roganti permisi, ꝙ possis vti pecunia, dicit text. statim est mutuū: quare, qꝛ ex quo ex interuallo post fuit apposita ista conuentio, apparet ꝙ partes voluerint reuocare, et sic reformare cōtractū. sed in. l. qd si ab initio statim qñ deponebatur fuit dictum, ꝙ posset vti si volet, ⁊ tunc non est presumendū, ꝙ deponens voluerit statiʒ discedi a deposito. nā a principio pōt apponi pactū contra naturā depositi. ⁊ tñ remanebit depositū. l. lucius. ⁊ l. die sponsalioꝝ. ꝟ. depositi. Istum intellectū multū suadet aduersatiua, qd si ab initio. que denotat aliud esse, si ab initio sit conuentum, aliud si postea. Nō omitto, ꝙ cōtra istum intellectū obstat tale motiuuʒ: nā ꝑm istū intellectū fit differentia: an licentia vtendi pecunia deposita interueniat post depositum ex interuallo: an nō. et sic non fit aliqua vis in illa conditione, si voles: et sic ꝑʒ istū intellectū, si licētia (de qua in. l. quod si ab initio) esset cōcessa ex interualo, statim fuisset mutuū etiā si pecunia non fuisset mota: et si nō ex interuallo dixissem, permitto tibi vti, si voles, statim diceret mutuum: et tñ id vltimū videt falsuʒ ꝑ regulā. l. quoties. ff. de noua. vbi quoties post primū ɔ̄ctū purū fit secundus sub conditione: ita demū secūdus nouat primum, si conditio impleat ⁊ nō aliter: ergo etiā si ex interuallo daret licentia vtēdi si voles, anteꝙ̄ ista cōdictio esset impleta nō dicit mutuum. do. Alex. hic respondet, ꝙ prima cōditio tacite inest: eius ergo expressio ꝑʒ eū nihil operat. sʒ tu cōsydera, qꝛ cōditio ista, si voles, dato ꝙ tacite insit. tñ cōditio q̄ cōtinet in se actū facti: vt illa si voles vti, de qua loquit. d. l. qd si ab initio non tacite inest. Quartū intellectū ponit Bal. hic, q dicit, ꝙ in. §. si. precedēti fuit apposita conditio cōsistens in sola volūtate: qꝛ dū ille rogaret mutuo pecuniā, fuit dictū habeas mutuā si voles, qꝛ cū statim impleat sola volūtate, statim est mutuū: nō obstat tex. dicēs, permisi tibi: qꝛ respōsio dʒ intelligi ꝑm interrogata: qd nihil est: qꝛ illud procederet qñ rñsio esset dubia. sed hic est clara. sed in. l. quod si ab initio. fuit apposita conditio consistens in facto ⁊c. quē intellectum reprobant Ful. Pau. Lud. ro. et Alex. hic, qꝛ ꝑm istū intellectū, substātia cōtractus conferret in solā voluntatem vnius ɔ̄hentium, qd fieri nō pōt, per regulā. l. in emētis. C. de ɔ̄hen. emp. Quintū principalem intellectum ponit Bald. hic: sed ego clarius referā quā ipse dicat debes scire, ꝙ ɔ̄ctus nō pōt cōferri in voluntatē expressam debitoris: sed bene in velatā seu voluntatē habētem factum annexum l. nō inꝗ̄tū. ff. de condi. et demō. l. j. ff. de leg. ij. no. in. d. l. in ementis. vnde in. l. qd si ab initio. si concedens dixisset, cōcedo tibi pecuniā ex cā mutui si voles, non valeret: qꝛ cōferret in volūtatē expressaʒ sed in. l. qd si contractus fuit celebratus in voluntatem velatā habentem mixturā facti. et sic valet, qꝛ dictum fuit, habeas pecuniā mutuo si voles vti: qꝛ igit ista conditio nō consistit in sola voluntate, ad hoc vt impleat requiritur implementum facti, ⁊ sic ꝙ incipiat vti: sed in. §. precedenti nulla fuit apposita conditio: sed dominꝰ absolute permisit vti: ideo statim fuit mutuū: prout est text. in. l. rogasti. in princ. et ibi Lud. ⁊ Alexā. in. j. no. ad hoc not. ꝟ. eo. tit. Quid tenendū. ego puto ꝙ nullus intellectꝰ ex his quos. s. retuli sit bonus de perse, sed iungēdo tres intellectus simul habebis veritatem. Junge intellectum glo. ⁊ intellectū Guil. ⁊ istum vltimū intellectū Bal. ⁊ habebis veritatē. Dico ergo, ꝙ in. §. deposui. dñs primo deposuit pecuniā ex causa depositi. deinde nōn statim sed ex interuallo postea accipiēs rogauit istā pecuniā mutuo, ⁊ sic precessit volūtas sua, dñs permisit pure: tunc istis concurrētibus statim est mutuū: qꝛ nō erat cōditio aliqua implēda, ⁊ partes de cōi cōsensu intelliguntur recessisse a deposito ⁊ fecisse cōtractū mutui. Et si dicas, quare requirit ex interuallo, respondetur, quia si incōtinēti tempore depositi permitterē, remaneret depositū: qꝛ partes nō presumunt mutare primū ɔ̄ctum. l. lucius. ⁊ l. publia. ff. deposi. sed in. l. qd si ab initio. statim tēpore quo dñs deposuit nō rogatus ab accipiēte, dixit permitto. vbi si voles vti pecunia: tunc quia nō libere permisit, sed cū illa cōditione habēte mixturā facti: ideo nō statim est mutuum, sed ita demū si incipiat vti, ⁊ sic deueniat ad factum. Jason.

1 ¶ An in re exposita venali sit licita penitentia.
2 Quid in contractu permutationis.
4 Cuius gratia contractus dicatur celebrari.
5 Si roganti mutuum dem lancem vt vendat ⁊ precium retineat, dicatur mutuum contractum.

Rogasti. Pecunia redacta ex venditione rei mee, de partium volūtate statim in causa mutui cōuertit. h. d. primo, ⁊ periculū rei tradite ad vēdendū, vt precio quis vtat, pertinet ad vēdentē, si talem rem venalē habebat: al's pertinet ad accipientem. h. d. secundo. et sic sunt due partes in tex. que patēt ex summario. Continuatur cum. l. precedenti: quia. s. dictum est, qñō pecunia deposita possit cōuerti in mutuū, in hac. l. dicit, qñō pecunia redigēda ex re alterius, possit in mutuū cōuerti. Dubiū faciebat in prima parte: quia ad hoc vt sit mutuū oportet, ꝙ fiat de meo tuū: vnde negatiue si non fit de meo tuum nō est mutuū. l. ij. §. appellata. ꝟ. eo. tit. sed hic pecunia quā habuisti ex venditione rei mee, nunꝙ̄ fuit mea, per ɔ̄sequēs videt ꝙ nō fuerit mutuū. et tñ ratio decidēdi fuit: qꝛ qñ tibi requirēti pecuniā mutuo, dixi capias istā rem meā vendas ⁊ habeas pecuniā mutuo, fingitur fictione iuris ꝙ vendideris rem ⁊ dederis mihi pecuniā, ⁊ sic habueris a me mutuo, et sic breui manu ⁊c. tex. est in. l. singularia. ꝟ. eo. Jstud est mutuū naturale, cui ius ciuile cooperat fingēdo. Jn secūdo dicto, inquantū iurisɔ̄sultus distinguit: an ego prius haberē rem venalē, an nō: vt habes in litera. ¶ Not. duos singulares effectꝰ qui nō ponunt
1 hic in tex. circa istam rem expositam ad vendendū. ¶ † Primus est, pone posui rem meam ad vendendū puta librum penes bidellum ad vendendū: compareret vnus, petit librum a bidello: bidellus tradit: ille vult emere: dicit dñs nolo amplius vendere quia penituit: nūquid sit licita penitentia. certe non, imo tunc ex quo posuit rem ad vendendū potest inuitus cogi ad vendendū. ita limitatur regula. l. nec emere. C. de iure deli. Et potest cogi vt iusto precio vendat arbitrio iudicis. Jta singulariter dicit Barto. nec memini alibi vidisse. in. l. non enim. ff. rerū amo. per illum tex. ꝑm vnum intellectū glo. si istud dictum esset verum esset singulare et mirabile: sed nō puto esse verum: ⁊ inuenio primo Cy. et Bal. in l. j. C. de epis. audi. in isto casu expresse dicere contrariū. ⁊ notabiliꝰ ⁊ melius Alb. de rosa. in. d. l. non enim. ff. rerū amota. tenet contrarium, ⁊ ostendit ꝙ ille tex. nihil probat etiam cum intellectu glo. ⁊ cōtractus a principio debent esse mere voluntatis anteꝙ̄ deducantur ad esse, per regulam. l. in cōmodato, §. sicut. ꝟ. cōmo.
2 ¶ Secundum not. circa istam rem expositā venalē: licet in contractibus innominatis habeat locū cōdictio ob causam ex parte eius qui impleuit, ad repetendū qd dedit cōtra partē nō perfecte implentē, ⁊ sic locus sit penitentie in ɔ̄tibus innoiatis. l. si pecuniam. in prin. vbi dicetur. ꝟ. de cōdi. ob causam. tñ in ɔ̄ctu innominato puta permutationis, si ego exposui aliquā rem venalē siue mobilē siue immobilē: postea illam permuto tecū alia re, ⁊ trado: tu autem nō imples pro parte tua, quia nō tradis vel tradis rem que euincitur, ⁊ sic nō perfecte: certe ex parte mea qui impleui in isto cōtractu innominato, nō habet locum penitētia: nec possum per condictionē ob causam repetere rem quā dedi: quia illa res fuit exposita venalis, que postea fuit permutata, tex. est in. l. j. ꝑm vnum intellectū glo. C. de rerū permu. quem ibi doct. approbant. ⁊ dicit Bar. ibi qd est singularis tex. ad hoc. ita etiam no. illū tex. Bar. in. l. j. circa fi. in penul. q. vel melius, penul. dicto. ff. de rerum permuta. illum tex. etiam ad hoc reputat singu. Bar. in. l. ij. C. de condi. ob causam. ⁊ Ange. in. l. sciendum. §. deinde. ff. de edil. edi. sequitur Jmol. in. l. aristo. in prin. ff. de dona. nec aliquis in mun-
3 do contradicit quem ego viderim. ¶ † Nota ex ista. l. ꝙ quando quis dat alicui rem suam vt vendat: ⁊ habeat pecuniam mutuo, tenetur ex causa mutui. intellige ꝑm. l. si tibi rem. in prin. ff. de prescrip. verbis. ⁊ l. j. ff. de estima. actio. ea. l. si margaritā. ff. pro soc. et ꝑm distinctionē Albe. ⁊ Pau. de cast. hic. ¶ No. tex. ibi: vt nummis vtereris. iuncto tex. ibi: mutuam pecuniam factam. hic esse

tex. quem

tex.quē Lud.ro.reputat singu.ꝛ ponit᷑ do. Alex.in.j.not.licet nō
faciat de eo mentionē. Mutuū ꝯtrahitur sola voluntate,etiā anteꝙ̄
recipiens incipiat vti,qđ facit ad intellectum.§.deposui.in.l.certi
cōdictio.s̄.eo.vnde si concedo vt vtaris vel possis vti nō adiecta
alia conditione,ipso iure statim fit mutuū,etiam anteꝙ̄ vtaris.
¶ No.ij.ex tex.in fi.maxime si sine vsuris,hic esse tex.meliorem
4 de iure ſm Ang.†ad cognoscendū cuius gratia cōtractus dicat᷑
celebrari.nam nō debet attendi,ꝙ vterꝗ vtilitatē percipiat:sed
cuius gratia principaliter fact⁹ sit ꝯtractus.de hoc dixi in.l.si quis
nec causam.in prin.s̄.eo.ideo nō repeto. ¶ Glo.in ꝟbo si vēdide-
ris,ad fi.glo.istud qđ dicit glo.ꝙ qñ iste nō vtit᷑ pecunia,est ꝯtractus
innoīatus ꝛ oritur actio prescrip.verbis:intellige verū,nisi iste ac-
ceperit rem vendandā causa societatis,vel ex mādato:vel ex alia
causa noīata:tunc orit᷑ actio ex illo ꝯtractu,nō actio p̄scriptis ꝟbis:
dato etiā qđ nō vtatur.tex.est in.l.si margarita.ff.pro soc.ꝛ in.l.si
tibi rem.ff.de prescrip.ver.ſm Albe.ꝛ Pau.de ca.hic. ¶ In glo.
in ver.factā.istud est difficile ꝯtrarium,qđ ꝯtrarium etiā format glo.in
l.singularia.in glo.vlti.in prin.j.eo.ꝛ qꝛ doct.ibi plene examinant
5 istud ꝯtrarium:ideo reseruo ibidē examinādū. ¶ †Extra glo.solus
Lud.ro.hic,circa primā partē tex.mouet nouam difficultatē:di-
citur in prima parte:si amico roganti pecuniā mutuo:dedi lancē
vt ea vendita nūmis vteretur:statim facta vēditione ꝯtrahitur mu-
tuum in talibus nummis:pulchrū dubiū est:nūquid iste debitor
teneat᷑ restituere quātitatē pecunie:an ꝟo si velit restituere eandē
lancem,possit inuito creditore. Ludo.ro.refert se in cōtingentia
facti cōsuluisse ꝛ obtinuisse cōtra dn̄m Hellū de sancto geminia.
ꝙ posset restituere illam lancē inuito creditore:motus vna rōne:
qꝛ quoties quis est debitor quātitatis pecunie nō simpliciter,sed
respectu certe speciei,potest illam speciē inuito creditore soluere.
Ista est doc.Bar.approbata in.l.ij.§.mutui.s̄.eo.vbi allegat qua-
tuor leges,ꝛ ibi etiā retuli istā decisionē Ludo.imo plus tꝫ:dato
ꝙ in casu huius.l.iste debitor fuisset ꝯdēnatus vt solueret quan-
titatē pecunie quam recepit,adhuc nō obstāte sn̄ia posset tēpore
executionis soluere illā lancē quā accepit:per tex.quē etiā alleg.
Bar.in.d.§.mutui.in.l.fideiussor euictionis.ff.de excep.doli. Istū
passum alij nō attingunt. Ista est vna ex ꝯclusionibus quas ho-
die publicare feci:ꝛ ꝓpterea diligētius examino istum articulū.
Pro eius ꝟitate debes tu prouecte in primis aduertere,ꝙ si ista
decisio Lud.est vera ad istum tex.ex ea infero duas notabiles il-
lationes,ꝛ duos notabiles effectus. Nam si verum est,ꝙ debitor
possit soluere lancē pro quātitate pecunie:eo quia censeatur de-
bitor quātitatis respectu certe specie:vt dicit Ludo.sequit᷑,ꝙ cū
nos habeamus cōclusionē magis cōmuniter approbatā,ꝙ quā-
do quis est debitor quātitatis respectu certe speciei liberat᷑ perē-
pta illa specie debito᷑ quātitatis.ita ꝯcludit Bar.in.l.quod te.in
j.col.s̄.eo. vbi disputaui.ꝛ ibi Bar.ad hoc alleg.quatuor iura:et
idem Bar.vbi Mod.ponunt in.l.si ex legati causa.de ver.oblig.
cū suis cōcor.sequeret᷑ ergo,ꝙ vēdita tali lance si cōtingeret eam
cōsumi incēdio vel aliter,debitor etiā esset liberatus a quātitate.
Secūdo ex hoc sequeret᷑ correlarie magna limitatio ad istum tex.
qui dicit,ꝙ si ego nō habebā propositū vendēdi lancem:ꝛ vt tibi
mutuarē pecuniā eam dedi vēdendā,periculū est statim tui acci-
pientis:ꝛ cōsequēter si cōtingeret lancē perire:tn̄ tu debitor tene-
ris ad estimationē:certe si decisio Lud.est vera,oportet limitare
istum tex.imo restringere,ꝙ periculū spectet ad accipientē,verū
sit anteꝙ̄ vēdat:sed postꝙ̄ vēdidisset nō solū periculū nō specta-
ret ad eum,imo fortius si ꝯtingeret lancē perire,esset sua vtilitas:
quia per hoc liberaretur etiā a quātitate:sed quia ista sunt nimiū
absurda:ideo pro veritate publicaui dictam conclusionē contra
Ludo.ro.hic:ꝙ nō posset debitor talem lancē soluere inuito cre-
ditore:quia si illa esset vera,sequerētur absurda que retuli,ꝛ pre-
cipue ꝙ perdita lance vel cōsumpta,debitor qui habuit pecuniā
liberaretur a quantitate,contra.l.hominē.ff.manda.ꝛ.l.qđ si pos-
sessor.§.fi.ff.de peti.here. Nec est verum fundamentū Ludo.dum
dicit,ꝙ iste debitor cēsetur esse debitor respectu certe speciei,id est
lancis:dicit falsum. Ostendo occulta fide quādo do tibi lancem
vendendā,vt ea vendita nummis vtaris,ſm qđ dixi in tex.hic cō-
trahitur mutuū naturale:cui ius ciuile operat᷑:ꝛ nisi ius ciuile
operaretur,nō posset esse mutuū:ex quo illa pecunia nunꝙ̄ fuit
mea:ideo nō potuit cōtrahi mutuū vere:tamen quia lex fingit ꝙ
postꝙ̄ vendideris lancem tu dederis mihi preciū ꝛ ego numera-
uerim tibi illā pecuniā:ꝛ sic breui manu fingitur pecunia tantū a
me ad te profecta.l.singularia.j.eo.ꝛ.l.licet.ff.de iure dot.ergo in
isto mutuo nō est nisi quātitas pecunie debita,non respectu certe
speciei:quia in mutuo non potest haberi respectus ad speciē.l.fi.
ff.de prescrip.verbis.ita sentio ꝛ concludo.

Si tibi decē dedero.

Hoc dicit, obligatio mutui ꝑt ꝯtrahi in min⁹
quā sit datū:sꝫ nō in pl⁹.h.d.ꝛ hꝫ duo dicta q̄ patēt ex summario.
1 †In primis pōdera tex.in ꝟbo,ipso iure.hic esse tex.sing.ſꝫ Bal.
hic in lectura antiqua:et meli⁹ in lectura ordinaria ī prima oppo
sitione:per quem limitatur regula.l.si vnus.§.pactus ne peteret.
cum gloss.s̄.de pact.vbi docto.vbi ponitur regula,quod si prece-
dit contractus efficax ex quo oriatur naturalis ꝛ ciuilis obliga-
tio,et fiat pactū de non petēdo,tale pactum nō pōt ipso iure tol-
lere actionē,cum sit nudū:sed bene parit exceptionē. Per istū text.
limitatur sing.illa regula vt procedat,qñ post contractū iā perfe-
ctum,fieret postea istud pactū de non petendo:tunc ipso iure tol-
lere nō posset:sed si a principio tp̄e quo fit ꝯtractus apponeret pactū
de non petendo. Istud pactum appositū a principio impediret
ipso iure ortum vtriusꝗ obligationis,ꝛ sic actionis:ꝛ ad hoc be-
ne facit vulgata regula:qꝛ facilius quid impeditur fieri:ꝙ̄ postea
quā est factum tollat᷑.l.patre furioso.de his qui sunt sui vel alieni
iuris.ꝛ.c.quēadmoduꝫ.extra de iureiur. Ista limitatio elicitur ex
hoc tex.hoc modo. Nam qñ mutuo.x.obligatio intelligit᷑ cōtra-
cta ad.x.ꝛ tn̄ hic est text.ꝙ si a principio tunc fiat pactum,ꝙ nō de-
beantur nisi nouē,ipso iure nō debent᷑ nisi nouē:qꝛ pactum fiebat
in ipso ortu obligationis,et ante. Bal. Alb.de ro.hic ad hoc not.
istum tex.idem no. Pau.hic in.j.notabili.ꝛ do. Alexā.hic,ꝛ idem
Alex.in.d.l.si vnus.§.pactus ne peteret.in.ij. colū.in.iiij. not. nec
inuenio aliquē discrepare. Ego aūt veritatis inquirēde cā publi-
caui hodie cōclusionem in contrarium,ꝙ talis limitatio nō ꝓba-
tur ex hoc tex.ꝛ fundamentū quo moueor est:qꝛ si numero tibi.x.
non est verum,ꝙ ex tali numeratione oriat᷑ aliqua obligatio vel
actio:actio enim non orit᷑ ex numeratione:sed ex eo quod partes
agunt:text.est clarus in.l. nō oīs.in prin.ꝛ in.l.si ego.j.eo.ti.ꝛ tex.
plenius in.l.obligationū substantia.in prin. ff.de act.et ob. ortus
ergo obligationis non est in numeratione,vt prefati docto. pre-
supponunt:sed est et inde incipit,ex eo qđ partes agunt. Si ergo
numero.x.et agimus ꝙ nouem tantum debeant᷑,nō est verum qđ
hic impediatur ortus ex numeratione:quia cum ex sola numera-
tione nō oriatur actio vt dixi:sed ex eo qđ partes agunt:certe il-
lud qđ non est,nō potest impediri:quia non entis nulle sunt qua-
litates:vulgata.l.eius qui in prouincia.j.eo.et sic mihi videtur qđ
iste text.nihil ꝓbet:tn̄ pro primo notabili Bal.ꝛ aliorū adde tex.
in.l.lecta.in ver.pe.j.e.ibi tn̄ vsurarū obligatio ipso iure nō com-
mitteret᷑,vbi pactū nudū ꝙuis nō posset ipso iure tollere vsuras
iam commissas:tn̄ vt ibi dicit tex.bene ipso iure impedit vsuras
committēdas ne committant᷑. Secūdo pōdera eundē text.duꝫ di-
cit,vt nouē debeas:nā subauditur dictio,tantum:ꝛ ꝓpterea hic
2 est tex.ſm Bal. Paul.ꝛ Alex.hic.†ꝙ in minori summa ꝓlata di-
spositiue,intelligitur dictio taxatiua tm̄.facit bene text.in.l.pe. §.
fi.ff.de act.emp.no.glo.in.l.venditor hominis.in prin.eo.titu.que
respondet ad illum tex.qui videt᷑ facere in contrarium:lꝫ Alexā.
hic allegat pro cōcordanti:secus est qñ summa profertur ex par-
te creditoris enuntiatiue.l.rationes.vbi glo.ꝛ Barto.ꝛ doct.not.
C.de proba.Bart.et oēs in.l.si quidem.per illū text.C.de transac.
3 ꝛ in.l.si cum dos.ff.rerū amo.†Quid aūt,qñ summa* profert᷑ a te-
a ste:nūquid subintelligatur dictio taxatiua tantū:exēplum.testis
product⁹ dicit talem rem venditā valere centū,nunqd subintelli-
gatur,tātum:ita ꝙ nō plus,ponit Bar.post glo.in.l.fi.§.j. ff.de le
ga.ij. Ludo.roma.in.l.cum furti.vbi videas tex.ad predicta.ff.de
in litem iuran.et latius Alexan.in consil.ccvj.incipien.visa con-
sultatione premissa.et in consil.ccclvj. incipien.visis probationi-
bus.in.ij.colū.cum alijs concor.per eum adductis.ll. ij. ¶ Ter-
tio principaliter nota ex secunda parte textū.ſm quod subtiliter
no.Bal.non hic,sed in.l.eius qui in prouincia.in.vij.col.j.eodem.
4 †Pro limitatione regule que hꝫ,ꝙ vbicunꝗ adest consensus
vtriusꝗ partis,ibi oritur naturalis obligatio,cum ex consensu
oriat᷑ naturalis.l.stichum aut pāphilū.§.naturalis.ff.de sol.l.j.ff.
de pac.declarāt Bar.ꝛ alij in.l.ex hoc iure.ff.de iusti.ꝛ iu.ꝛ Bart.
in.l.iulianus verum debitorem.j.de cōdi.indebi. Nam illā regulā
dicit limitari per istum text.vt procedat in contractibus qui so-
lo cōsensu contrahunt᷑:sed in ꝯtractibus qui re ꝯtrahunt᷑ vt mutuū
vbi nō pōt esse ꝯtractus sine re,certe ꝙuis adsit consensus vtriusꝗ
partis,nō orit᷑ naturalis obligatio:istud pꝫ in hoc tex.nā nume-
ro.x.tibi,vt.xj.debeas.lꝫ consensus vtriusꝗ adsit in.xj.tn̄.xj.non
debent᷑ etiā naturaliter. Ego pro intelligētia feci publicari nūqd
illa.xj.saltē naturalr̄ debeant᷑.ꝛ ꝯsydero ꝙ iste text.ꝑ quē mouetur

a ¶ Summa. Adde Pau. de eleaz. in disputatiōe incip. cōtra instrumentum debiti.

Bal. mihi nihil probat. dicit enim amplius q̄ x. cōdici nō posse, pōdera verbū cōdici, & sic agi, per hoc nō negat q̄ naturalis nō sit orta: q: dato q̄ xj. naturaliter deberent non possent cōdici. l. iurisgentiū. §. igitur nuda. ff. de pac. consydera tū si forte Bal. voluit inducere tex. hoc modo: licet nō dicat, & voluit ponderare tex. in secūda parte in illa aduersatiua, sed si. nam cū ponat cū copula &, denotat diuersitatē in facto: sed idētitatē in iure. glo. in. l. etsi lege. in prin. ff. de peti. heredi. cū vulgarib⁹. Bar. in. l. hoc amplius. §. de his aūt. ff. de dā. infec. si ergo dz denotare idē ius, prout in casu precedēti: & in casu precedēti sit dictū ipso iure: & idem ius debeat esse in ista secūda parte: ergo ipso iure nō debent nisi. xj. ergo nulla obligatio erat orta, nec dicas q̄ istud melius pbat in. l. si tibi. x. in prin. de pac. & in. l. cum vltra. ff. de nō nu. pecu. quia loquuntur de obligatione efficaci ex qua possit agi, quicqd sit puto q̄ istud notabile melius & clarius probetur, per tex. in. l. eius qui in prouincia. in ver. quis vero. in fi. vbi, neqz pignora teneri. j. eo. vbi interuenit cōsensus vtriusqz partis in mutuo, de quo ibi: & tū apparet q̄ nō oritur etiā naturalis obligatio: vt expresse vult tex. dum dicit, neqz pignora teneri. nam si nasceretur obligatio naturalis, sola naturalis sufficit vt pignus debeat, & fideiussor teneat. l. per retentionē. C. de vsur. l. j. ff. de fideius. ¶ Ultimo no. ex hoc tex. q̄ obligatio que ɔtrahitur re, nō potest ɔtrahi in plus q̄ re sit datū, etiā si sit actum expresse qd in plus ɔtrahitur: q: vt dicūt doc. potius caderent sydera q̄ obligatio ɔtrahatur in plus q̄ sit datum. concor. d. l. si tibi. x. cum aliis. Intellige tū tex. procedere in mutuo naturali: secus in mutuo ciuili. nam si in instrō aliquis cōfiteatur habuisse & recepisse: quāuis re vera nihil acceperit, elapso biēnio est efficaciter obligatus. insti. de lit. obli. & l. in ɔtractib⁹. in prin. C. de nō nu. pecu. Illud ideo est, q: lex fingit eum habuisse & recepisse. fm Ang. & Ludo. ro. hic. ¶ Glo. in verbo cōdici nō posse. diuidit in tres partes in prin. Primo assignat rōnem ad tex. a partib⁹ sufficienter enumeratis. Scdo oppo. ɔtra tex. & soluit. Tertio format not. q. scda ibi: sed cū hoc pactū. tertia ibi: sed pone factū. ¶ In glo. ibi: in. l. si quis argentū. in. §. pe. habes ex glo. rōnem a partib⁹ sufficiēter enumeratis[a], quare. xj. nō possint peti, & in primis dicit glo. q: nō possint peti tanq̄ vsure: q: vsure nō debent sine stipulatione. l. quis. j. alleg. in glo. C. de vsur. cū glo. in hoc transeunt oēs hic & glo. Bar. & oēs in. l. si tibi. x. in prin. de pac. Per istā rōnem quā oēs approbāt habes inferre: q̄ iste tex. nō pcedit nisi in pecunia numerata stricte tm: q: in pecunia numerata nō potest deberi vsura: nisi ex stipulatione: sed in aliis reb⁹ mutualibus excepta pecunia stricte, debet vsura pacto nudo, vt in vino frumēto oleo & aliis simili⁹. l. frumēti. & l. oleo. C. de vsur. Certe attēta ratione glo. approbata per oēs infert, si mutuo tibi. x. saccos frumenti, cū hoc, vt reddas. xj. vel. x. brentas vini vt. xj. reddas: q̄ illa. xj. tanq̄ vsura possunt peti: q: in oibus istis pacto nudo debet vsura, & nō requirit stipulatio, iurib⁹ preallegis. Et si dicis, que est ratio diuersitatis quare in pecunia numerata stricte non debetur vsura pacto nudo: sed requirit stipulatio: & tū in vino frumēto oleo & aliis rebus mutualib⁹ debent vsure pacto nudo. d. l. frumēti. et. l. oleo. preallegis. Ratio est: quia in pecunia numerata: si numero tibi. x. ducatos vt reddas. xj. certū est, q̄ cadit vsura. in aliis rebus non sic, si mutuo tibi. x. saccos frumēti vt reddas. xj. potest esse q̄ reddēdo. xj. nō erit vsura: q: in istis rebus estimatio variatur ex solo cursu tēporis, in nūmis nunq̄ variatur. l. nummis. ff. de in lit. iuran. potest ergo esse, q̄ tpe quo mutuasti. x. saccos frumēti: illi. x. valebant plus q̄ isti. xj. quos nūc reddo: quia ergo est incertū, an illud plus q̄ ego debeo posset crescere vel decrescere: ideo lex facilius cōcessit vt debeat vsura pacto nudo: in pecunia autem numerata semper certū est esse vsuram: ideo nō ita facilius lex ɔcessit vsurā, & noluit deberi sine stipulatione interposita. istā rationē assignat Ful. Pau. Alex. in. l. singularia. in. j. glo. j. eo. & Ful. hic: & licet nō dicant, istā rationē sensit tex. in. l. oleo. ibi incerti precij ratio. C. de vsur. & bonus tex. in. c. nauigāti. in. ij. & iij. respōso. de vsur. Illud tū quod dixi limitādo glo. intellige, attento iure ciuili. Quid aūt sit de iure canonico[b] videatis in. d. c. nauigāti. Itē dū glo. dicit, ista xj. nō possunt peti tāq̄ donatio: q: olim ex pacto nudo de donando nō poterat agi, hodie aūt bene oritur actio. l. si quis argentū.

5 §. pe. C. de dona. † Aduerte ista glo. potest dupliciter intelligi in quantū vult, q̄ hodie ex pacto nudo de donādo, possit agi: primo potest intelligi vt nō referat ad tex. & tunc glo. bene dicit. Secūdo modo pōt intelligi q̄ ad casuz tex. referat. & glo. velit illa. xj. hodie peti tanq̄ donatio: & tunc glo. reprehēdit per Bar. & doc. hic. & in d. l. si tibi. in prin. eo q: istud pactū de quo in tex. nō pōt censeri donatio, q: nō ex causa donationis promisi. xj. sed vt mutuares. x. et ideo cū possit capi alia psumptio q̄ donationis. nō presumit donatio: q: potius psumitur fatuitas. vt inquit Bal. in. l. generalr. in. iij. col. C. de nō nu. pecu. sed tu forti⁹ dic, q̄ etiā si psumeret donatio: tū nō oriret actio etiā hodie: q: lz ex pacto nudo donatiōis oritur actio. est verū, donatione vera, nō in presumpta vt hic: nec concurrant due impropriētates. ad idem tangit Bar. in. l. iurisgentium. §. igitur nuda. & in. d. l. si tibi. x. de pactis. ¶ In glo. ibi: odio vsurarū. licet doc. transeant cū ista solu. tū q: est refugiū miserorū: vt dicit glo. in. l. filiū quē habentē. C. fa. her. ideo dic, q̄ ratio est clara de iure cōi: quia pactum de reddēdis. xj. appositū iuxta cōtractum mutui quare actionē nō producit. & sic non informat: quia istud pactū est appositū cōtra naturā ɔtractus mutui. Sed ad hoc vt pactum iuxta ɔtctū informet vel capiat fomentū a contractu, oportet q̄ det legem ɔtctui. l. iurisgentiū. §. quinimo. ff. de pactis. ibi: ea enim pacta insunt que legē ɔtctui dant. hoc est, oportet q̄ talia sint, q̄ possint deduci in ɔtctuz. ergo istud pactū nō potest informare ɔtctum mutui, cū sit contra naturā ipsius. ita declarat Bar. in. l. iurisgentiū. §. quinimo. in. iij. col. prealleg. & Alexā. in. l. in bonefidei. in. j. no. C. de pac. vbi alleg. cōcor. Istam solu. in terminis istis voluit Barto. in. d. l. si tibi. x. s. de pac. si bene videbis. In glo. ibi: habet enim locum hec distinctio in aliis ɔtctibus. ¶ No. multū istā glo. que est sing. in iure fm Pau. de cast. hic ad ea que habent in. c. illo vos. de pig. & in. c. ad nostrā. de emp. & ven. in qb⁹

6 locis habet & milies accidit in facto. † Ego vēdo domū vel fundū pro modico precio & minori q̄ valeat: postea ɔduco in perpetuū, cum pacto de reluendo vel retrouendēdo: nūqd istud sit vsura. doc. dicunt q̄ sic: ex modicitate precij cum pacto de retrouēdēdo presumatur vsura: maxime in solito fenerari: hic habes solennem glo. q̄ an sit solitus fenerari habet locū in aliis preterq̄ in mutuo quia semper est vsura. de hoc Alexan. hic alleg. plures remissio-

7 nes. an debeat fieri illa distinctio. ¶ † No. tū diligēter id qd dicit Bal. circa fi. hic, q̄ in dubio nunq̄ presumitur ɔtctus vsurarius. alleg. tex. in. l. qui per retentionē. C. de vsu. vbi in dubio nō presumitur vsura vltra legitimū modū. & text. in. l. ampliorē. in fi. C. de appel. & meliorē tex. oibus in. c. nauiganti. in. ij. & iij. dicto de vsur. & istud dictū Bal. refert & sequit Alex. in cōsi. cclxvj. incip. super titu. qōnis transmisse. in. ij. col. lib. ij. & aliud nō allegat pter Bal. hic. Sed tu adde q̄ istud idē dicit Bal. ad literā in rub. extra de

8 offi. iudi. in. viij. col. † Pro isto dicto facit regula: in dubio nō presumitur delictū vel illicitū. l. merito. ff. pro soc. iuncto eo quod per regulā. d. l. merito. decidit Bar. in. l. gerit. in. vj. col. ff. de acquiren. here. facit qd voluit Guil. Ang. Pau. & Alex. in. l. per glo. j. ibi. C.

9 de his qui. vt indig. † Si ergo dico alicui ego vindicabo eū qui fecit mihi iniuriā: & ille reperiat mortuus, nunquid presumat per ista verba, q̄ fuerim ille qui occiderim eum. dico q̄ nō: q: illa vba vindicabo, possunt intelligi via facti, & via iuris: in dubio debent intelligi via iuris, vt excludatur presumptio delicti: an tū faceret indiciū ad torturam ibi videas. facit quod no. Bar. & oēs in. l. nō solum. §. sed vt pbari. ff. de ope. no. nun. cū mille cōcor. ibi traditis per Alexā. & alios, que possent hic referri. ¶ In glo. ibi: preterea decretum dicit. Dic q̄ est. xiiij. qō. iij. c. j. et. ij. et. c. consul. de vsur.

10 ¶ † In fi. glo. habes ex glo. q̄ si obligationi mutui adijciat factū quod est vsura: vt est qñ mutuo. x. cum hoc, vt vltra. x. aliqd faciat pro me. Istam glo. intelligunt vt limitant Bar. & Ang. vt procedat: qñ tale factū est augmentatiuū obligationis. secus si non est augmentatiuū obligationis: sed per illud magis cautū esset creditori. exemplū, mutuo tibi. x. cū pacto, q̄ tenearis mihi dare tot pignora, vel aliud simile: istud dare pignora nō auget obligationem: sed facit, q̄ creditori magis cautum sit. ita intelligit glo. in. l. sed & si quis. §. si. ff. si quis cau. Hinc dicunt doct. q̄ Bononienses vsurarij exercebāt talem cautelā. mutuo tibi centū ducatos cum pacto q̄ tenearis venire ad stādū super hospitio, donec solueris: si nō feceris tenearis dare. xx. noie pene, illi dicebāt nō esse vsurā: quia illa pena adijciebat facto: secus si adijceretur quātitati. An ista sit vsura vel ne: tangunt Alb. & Alex. hic: sed quia iste passus tangitur ordinarie per Bar. & oēs in. l. stipulatio ista. §. alteri. cū multis concor. quas ponit ibi Alex. ideo nō tango hic: ponit etiā Bar. in. l. cū seruus. ff. de cōdi. & demon. Quantū vero ad ppositū Fulg. & Lug. ro. hic melius dicūt, q̄ glo. in. d. l. sed & quis. §. si. nō est ɔria. nam ista glo. loquitur qñ obligationi quantitatis adijcit factū. exemplū, mutuo tibi. x. vt vltra. x. tenearis mihi scribere librum: tunc est vsura: sed in glo. contraria obligationi est adiecta pena vt sistere in iudicio. & si non sistitur promisit penam: & sic ille casus est diuersus ab glo. nostra. tū cū solu. Bar. hic, tenet Alex. in cōsi. lx. incip. stantibus his que. s. narrata sunt. in. ij. col. lib. iiij.

11 ¶ † Item facit ista glo. q̄ si doctor mutuet[c] pecuniam scholari vt secum intret, qd est vsura: vt per Abb. in. c. fi. de vsu. Et per ista est expeditus vtiliter iste. §. vt puto.

a ¶ Enumeratis. adde l. iiij⁹. in fi. §. filij⁹. de le. j. Bal. in. d. l. cōnēticulā. C. de epis. et cle. Bar. i. c. cū venerabilis. de exce.

b ¶ Canonico. adde lau rē. de rodul. in repe. c. cōsuluit. d̄ vsu.

c ¶ Mutuet. Adde glo. & Bal. in. l. j. in. §. item so lent. ff. de of. presi. Bal. in pe. decre. Pet. de ancharā. in regula peccati. in. viij. q. de regu. iur. li. vj. Jo. de ana. in rub. de vsuris.

¶ Seruus cui dñs concessit liberam peculij administrationē an possit mutuare. nu. 2.

3 Procurator si mutet conditionem in deterius, intelligatur reuocatum mandatum.

4 An ex consumptione pecunie reconcilietur mutuū. nu. 5. & in. d. l. rogasti. §. si a furioso. nu. 5.

6 Per seruum non queritur domino certi condictio.

Si fugitiuus.

Si fugitiuus. Ex numeratiõe pecunie facta per seruũ voluntate dñi tacita vel expressa cõtrahit ab initio mutuũ; al's secus, nisi cõsumptiõe postea bõa fide secuta. h. d. & hʒ duo dicta q̃ patēt ex summario. ¶ In tex. ibi: aut si dolo malo desinant possideri poterit ad exhibẽduʒ agi. Iste tex. videt velle q si nummi mutuati per seruũ fugitiuuʒ sint cõsumpti mala fide, dñs agere debeat actione ad exhibendũ: & sic innuit q8 non possit agere rei vendi. prout in primo casu quã do tales nummi extãt: & ita intelligit Alex. in suo summario. sed iste sensus licet cõueniat verbis litere: tamẽ non videt bonus, q: adhoc vt q8 possit conueniri rei vendi. paria sunt: vel q8 nummi extent. vel q8 dolo desinãt extare. l. is qui dolo. & l. sinant. §. sed et is. & l. qui petitorio. in prin. de rei ven. & l. parẽ. de reg. iur. et in specie istud tenet glo. in. l. si filiusfamilias. in v̄si. condictionẽ. j. eo. & expresse Rap. fulg. & Pau. hic in fi. & ꝓpterea lʒ litera videat aliqualiter refragari: tamẽ veritas est vtroq; casu, siue nummi extẽt siue dolo malo desierint extare possunt vendicari & vtroq; casu poterit ad exhibendũ agi. ¶ Ro. ex tex. ibi. & qdẽ si seruus cui concessa

1 est peculij administratio. † Seruus cui dñs cõcessit administrationem peculij, põt mutuare & consequenter transferre dñium & sic alienare. intellige istũ tex. ꝓcedere nõ simpliciter prout iacet: sed qñ dñs cõcessit liberam administrationẽ: nã si dñs simpl'r concessisset seruo administrationẽ peculij, nõ posset mutuare nec alienare: sʒ bñ quãdo cõcessit administrationẽ cũ libera: tũc põt mutuare et transferre dñium. tex. est in. l. quam tuberonis. §. filia. et ibi glo. ff. de pecul. & in. l. cũ fundus. §. seruũ tuũ prudens. ver. q8 ad peculiares nummos tuos attinet. & ibi expresse glo. in. c. euanescit. circa fi. j. eo. & ibidẽ expresse do. Alex. in. vj. no. & Pau. de ca. ibidẽ

2 in summario. ¶ † Ro. scdo ex tex. ibi. in ver. fugitiuis aũt. q8 seruus fugiendo a dño ipso iure priuat libera administratione peculij quã dñs cõcesserat: vt hic. & l. libera. ff. de pe. † Ex quo inferunt

3 Bal. Ang. & moder. hic: q8 si ꝓcurator cui dñs dedit mandatum mutet conditionem in deterius: puta quia bannitus efficiat vel ribaldus ipso iure intelligat reuocatus mandatũ, q8 est vtile fm eos pro mercatorib9 qui habent institores seu factores ꝓpositos apothece vel mercature qui possunt obligare dñm principalem: tamẽ si mutent conditionẽ in deterius, statim intelligit reuocatũ mandatuʒ. ad idẽ est tex. in. l. cũ q8. in prin. & ibi Bar. & in. l. stichũ. §. vsumfructum. vbi Ang. not. limitat. & in. l. si cum ctanelius. & in. l. si quis seruo. in princi. ff. de solu. & in. l. eum qui ita. §. qui filio. vbi Barto. et Moder. ff. de verb. obli. & in. l. pater herede. §. fi. de testa. tut. vbi idẽ decidit in tutore. & ibi ponunt Cy. & Bal. & ista est vna extẽsio ad dictã regulã: & pro ea facit etiã tex. in. l. in confirmãdo. & ibi Bar. ff. de confir. tut. Idem est in executore vltime voluntatis tex. est in. l. liberto. §. largius. ff. de annu. le. fm Jo. de imol. in. d. l. eum qui ita. §. qui sibi aut filio. & ista est alia extensio ad dictam regulã. Amplia tertio vt ꝓcedat etiam si statum mutaret in melius procu. vt hic per Alex. Amplia quarto quia lʒ alias quando reuocat procura. necessaria sit certioratio dñi. l. si pupillus. §. proscribere. ff. de instit. glo. & Barto. in. l. vnica. C. de satisda. cano. in. c. ex parte decani. de rescrip. in. ca. ij. de procura. in. vj. & in cle. j. vbi glo. de renũ. tamẽ quando sine facto dñi reuocat ꝓcur. per mutationẽ status in deterius, non requirit certioratio dñi. ita Bald. hic ratio est, quãdo reuocatio ꝓcedit ex facto dñi: ideo est necesse q8 certioret, q: possent decipi contrahẽtes: sed quãdo lex reuocat, reuocat etiam dño ignorante. ¶ Limita dictã regulam quatuor modis. Primo vt ꝓcedat quo ad debitores scientes conditioneʒ mutatã: secus si non scirent fm Cy. & Bal. in. d. l. pater heredi. §. fi. per tex. in. l. si non sortẽ. §. q filio. ff. de condi. & demon. Adde bonũ tex. in. l. inter causas. ff. manda. Scdo limitat Ro. hic: vt per Ange. in. l. stichũ. §. qui vsumfructũ. ff. de solu. & refert Alex. vbi vide in. l. eum qui ita. §. qui filio. ff. de verbo. obli. Tertio limita vt per Alexan. hic. in ver. & ꝓdicta intellige &c. Quarto limita vt procedat in ꝓcuratore simplici: secus in procuratore in rem suam: q: mãdatum ꝓcuratoris in rem suam, non reuocat mutatione status. ratio, q: est mixtus procurator. ita Bal. in. d. l. si nõ sortẽ. §. q filio. in ij. col. cõprobo per simile: nã videmus q8 lʒ mandatũ finiat morte mandãtis: tñ fallit mandato ꝓcuratoris in rem suã, fm Bart. in. l. ij. §. j. ff. de dona. & tex. in. l. illã. vbi doc. C. de dona. ¶ Not. tertio ex eo. tex. licet per seruũ fugitiuũ seu existentem in fuga queratur dño possessio. l. j. §. per seruum qui in fuga. & l. per eum. §. j. de acq. pos. tamen per seruũ fugitiuum mutuantẽ pecuniã nõ querit dño certi cõdictio: eo quia non potuit trãsferre dñium pecunie mutua

4 te: & sic cõtrahere mutuum. ¶ Ro. quarto ex fine, q8 consumptione pecunie reconciliat mutuũ, qñ consumptio fit bonafide, secus si mala: & sic iste qui consumit seu expẽdit talẽ pecuniã, si fit in bonafide: q: credat q8 ille q mutuauit esset dñs vl' posset mutuare, tunc reconciliat mutuuʒ: secus si mala fide: q: sciret esse fugitiuũ: vel q nõ esset pecunia mutuantis: & ꝓpterea dicunt Pau. Lud. ro. & Alexan. hic: q8 hic est tex. melior de iure, ad declaranda iura que volunt, q cõsumptione reconciliat mutuũ: vel intelligantur quãdo ille expẽdẽdo. vel aliter, cõsumit bonafide: al's secus: & dicit Lud. ro. q8 ad hoc iste tex. est singu. sed habes cõsimilẽ in. l. cassius. in verbo sine dolo. vbi Bar. no. ff. de solu. not. glo. in. l. si filiusfamilias. in verbo condictionẽ. j. eo. & vltra rationeʒ quã assignat tex. in. d. §. cassius. Adde tñ clarã rationẽ: nam qui dolo malo consumit quũ dolo desierit possidere, certe eius odio fingit res extare et poteit cõueniri rei vendi. sicut si extaret, vt dixi in apostillatiõe tex. ergo cũ fingat extare & sit aliena, nõ põt dici contractum mutuũ: intellige tamẽ fm. l. nõ ois. §. pupillus. j. eod. & in specie declarat Alex. hic in fi. ¶ Itẽ per istũ tex. Bar. in. l. si alienã. ff. de solu. Limitat illũ tex. qui vult, cõmixtionẽ nũmorum reconciliari solutione & dñium acquiri vt ꝓcedat, quãdo cõmixtio fit bona fide: secus si mala fide. Et idẽ vult Bar. in. l. si pene. §. si falso. ff. de condi.

5 inde. † Sed cõtra istum tex. & istud no. moueo difficultatem: dictũ est, q si pecunia que non erat mutuantis sit bona fide consumpta reconciliatur mutuũ: si mala fide nõ reconciliat mutuũ: cõtra. nã fm hoc sequit euidẽs absurditas, q melioris conditionis erit qui mala fide consumpsit, & sic qui fuit in dolo, quã ille qui bona fide consumpsit, q8 probo, quando quis cõsumit bona fide, cũ reconciliet mutuum, põt ille qui mutuauit agere ex mutuo. nec habet necesse aliter ꝓbare se dñm: q: agẽti ex mutuo nõ põt ille qui habuit pecuniã mutuo referre questionẽ dñij: vt volunt docto. post glo. in. l. nam & si fur. in prin. j. eo. sed quando quis consumit pecuniam dolo malo est in meliori cõditione. probo, ex quo nõ reconciliat mutuum, ille qui mutuauit nõ põt agere ex mutuo: oportet ergo q8 agat rei vendi. & consequenter ꝓbet se dñm: & difficilis est ꝓbatio dñij: vt per gl. in. l. cũ res. C. de ꝓba. per Bart. & alios in. l. rem que nobis. ff. de acqui. pos. & in. l. rem alienam. in. ij. colum. de pigno. act. ergo cũ difficile admodũ sit probare dñium: certe qui cõsumpsit malafide, est in meliori conditione. q: non põt cõueniri nisi agens ꝓbet se dñm: sed si consumpsit bona fide: q: põt conueniri ex mutuo reconciliato, nõ est necesse q agẽs ꝓbet se dñm pecunie: et tantomagis, q: quãdo q8 malafide consumpsit si agens non posset ꝓbare se dñm, nullũ remediũ habet aduersus illuʒ qui mala fide consumpsit: & sic esset in meliori conditione qui malefidei est, quã bonefidei, contra. l. seruius. j. quod vi aut clã. Potes respondere et tollere obiectũ, q8 quãdo pecunia dolo malo consumpta est, & dñs si vult põt vendicare vt dicit tex. sed erit sibi difficilius q: oportebit ꝓbare dñium vt dixi: debet ergo ratificare mutuum quo casu licet mutuũ non fuerit reconciliatũ cõsumptione dolosa: tamen recociliabit ratihabitione dñi. Ita declarat Bar. in. l. ij. §. appellata. circa fin. s. eo. & hoc modo ratũ habendo poterit agere ex mutuo: nec sibi magis poterit referri questio dominij, quã quãdo agit ex cõsumptiõe bona fide facta. Isto modo potes euadere contrariũ, super quo tamẽ cogita. Aduerte etiam, q: nõnulla sunt que vident ꝓbare cõtra cõem conclusionẽ. Et primo tex. in. l. nã et si fur. §. j. eo. vbi dicit tex. si admonitus, quo casu est malafides pro parte consumpsi: pro parte habes conditionem: ergo innuit q si totos cõsumpsissem ad totos haberes cõdictionẽ ex mutuo quãuis essem in malafide. Scdo ꝯtra cõem videt stringere q: tex. noster non probat nisi a ꝯtrario sensu. Tertio stringit tex. in. l. non omnis. in. §. si pupillus. infra eodem de quo text. vide hic scripta per Alexan. tamẽ pro cõmuni pondera tex. in. l. si a furioso. j. eo. ibi, cum eum compotem mẽtis esse putares: & sic q8 erat in bona fide, vt consumptio inducat reconciliationẽ. Item ꝓ cõmuni est bonus tex. in. §. nunc admonendi. insti. quib9 alie. licet vel nõ. Tamẽ cõtra cõmunẽ potes quadrupliciter inducere text. in. d. l. nõ omnis. §. si pupil9. Primo in princi. vbi ille accepit mutuo a pupillo sine tutoris autoritate: & sic fuit mala fides in accipiendo. & etiam fuit malafides in consumendo. Scdo et fortius stringit ille tex. in ver. nã oino: naʒ dictio omnino, intelligitur omni casu. glo. in. l. si cum exceptione. §. quatenus. ff. quod met. causa. ergo siue consumpserit malafide, siue bona. Tertio & fortius q: illa dictio omnino, saltẽ debet verificari in duobus cum sit vniuersalis omnino: sed si intelligeret solũ in eo qui bonafide cõsumpsit nõ verificaret nisi in vno. Quarto & adhuc fortius stringit ille ver. nã oino. ibi em̃ assignat ratio ad principiũ. l. sed in princ. loquitur quãdo mala fide cõsumpsit: ergo sil'r tex. in. d. ver. nã oino. dʒ intelligi qñ malafide cõsumpsit: al's in illa ratione inepte loqueretur tex. & nõ ad ꝓpositũ, si solũ loqueret quãdo bona fide cõsumpsit: sed potes respondere vt supius dixi, q loquitur in pupillo primo pubertati: quo casu nõ dicit in mala fide q̃ secũ cõtrahit sine tutore. l. ij. §. si a pupillo. ff. de vsuca. pro emptore. Et si fortiter dicatur quod istud est diuinare: respondet q8 ex quo ille tex. nihil dicit de malafide, debet capi presumptio exclusiua delicti. per regulam. l. merito. ff. pro socio. Aduerte etiã, q: tenendo cõem habes vnam limitationẽ ad illud q8 dicit, q cõsumptione recõciliat mutuum. Limita scdo, vt licet malafides ex parte consumentis impediat reconciliationẽ: tamen ex parte dãtis non. l. nã & si fur. in princi. j.

D

eo. Tertio limita vt colligit ex dictis Barto. in. d. l. naz 7 si fur. in
6 iij. no. ¶ † Ultimo not. ex isto text. ꝙ licet per seruũ fugitiuũ q̃rat
possessio dño. l. j. §. per seruũ qui in fuga. ff. de acqui. pos. cum simi.
tñ per seruũ fugitiuũ nõ queritur domino certi condictio.

1 ¶ An gerenti negotia absentis vel furiosi competat actio.
2 Consumptio pecunie, tantum operatur quantũ a principio translatio dominij.
3 An furiosus contrahat mutuum.
4 An ex stipulatione mutui, queratur actio statim.
5 Ex pecunia aliena tibi mutuata, teneris actione ex mutuo si est consumpta.
6 An depositarius teneatur reddere tertio contradicente.
7 An debitor ex mutuo possit opponere exceptionem non facti mutui.

Si a furioso. Ista. l. cum. l. seq. vsq; ad. §. si seruus cõis. hꝫ plura respon- sa: et sic posset diuidi in plures partes. Sed tu diuide fm̃ Pau. de ca. hic in tres partes prin. Primo loquitur iurisconsultus, qñ mutuũ nõ potuit cõtrahi ꝑpter defectũ cõsensus in mutuante, qui erat furiosus a principio tp̃e numerationis. Scdo loquit̃ qñ defectus consensus nõ erat a p̃cipio in mutuãte: sed postea superuenit ante cõsumptionem, q: cepit furere. Tertio loquitur qñ impedimẽtũ nõ erat ꝑpter cõsensum mutuãtis, sed propter defectũ dñij: q: mutuans non erat dñs pecunie: ꝫ erat fur, vel non erat dñs pecunie in totũ: sed pro parte vna cũ socio. Scda ibi, itẽ si is qui seruo. tertia ibi: naz et si fur. h. d. in effectu, quãuis a principio nõ cõtrahat̃ mutuum ꝑpter defectũ consensus in mutuãte: vel q: mutuãs nõ erat dñs pecunie in totũ vel in parte: tamẽ secuta consumptione recõciliat̃ mutuũ: q: tantũ operat̃ cõsumptio pecunie facta ex postfacto, quãtũ translatio dñij a p̃cipio. h. d. vsq; ad. §. si seru⁹ cõis. Et dubiũ faciebat: q: nõ potest dici mutuũ: nisi fiat de meo tuũ: sed certe ius ciuile ꝑpter consumptionẽ fingit fuisse: 7 ideo est mutuũ naturale cui ius ciuile cooperatur. ¶ In tex. ibi quasi mutua: dic qd ideo text. vtitur dictione
a quasi,ᵃ q: iste qui recipiebat erat in bona fide. credebat eñ qd ille qui mutuabat esset sane mentis. ¶ In tex. ibi, eaq; in rẽ tuã versa fuerit, nõ intelligas qd istud de necessitate requiratur, ꝙ pecunia vertat̃ in vtilitatẽ recipientis: q: dñ dicimus ꝯsumptiõe recõciliari, est siue vtiliter siue inutiliter consumpserit. ¶ In text. ibi: nã ex q̃bus causis iurisconsultus in hac ratione solũ ponit maiorem: minorẽ aũt 7 cõclusionẽ omittit. vnde aliqui vt moderni supplẽt istã rationẽ ex verbis seq̃ntibus. Ego vero suppleo ex. §. fin. p̃cedẽtis. l. 7 ideo ad istã rationẽ: nã ex q̃bus causis 7c. supple ꝙ si pecunia aliena mutuat̃ sine volũtate dñi, 7 per recipientẽ cõsumat̃ bona fide: certe secuta consumptione, acquiritur actio ex mutuo dño ignorãti. §. si fugitiu⁹. s. l. pri. Et adde, qd eq̃paratio quã facit tex. de furioso ad ignorantẽ nõ solũ ꝓcedit actiue, quãtuꝫ ad
1 acq̃rendũ: sed etiã passiue, quãtũ ad obligãdũ efficaciter: † 7 ideo queadmoduꝫ qñ q̃s gerit negotia absentis 7 ignorantis vtiliter, ille absens et ignorãs obligat̃ efficaciter, 7 tenet̃ actiõe negotiorũ gestorum, toto titulo. ff. 7. C. de neg. gest. eodem modo si q̃s vtiliter gereret negotia furiosi absentis vel presentis furiosus obligatur naturaliter 7 ciuiliter, 7 tenet̃ actione negotiorũ gestorum: et tunc obligatio naturalis non causat̃ ex consensu: sed ex eq̃tate. declarat magistraliter Bar. in. l. iulianus verũ debitorẽ. in. x. col. de cõdi. indebi. ¶ In tex. ibi. deinde seru⁹ in rẽ dñi id verterit. Istud ideo dixit tex. q: si seru⁹ pecuniã receptã nõ ꝯuerteret in vsum domini, ex cõtractu serui dñs nõ obligat̃, nisi talis seru⁹ haberet peculiũ tũc obligat dñm q̃tenus est in peculio: sed si cõuertat̃ in vtilitatẽ dñi: dñs tenet̃ ex ꝯtu serui de in rẽ ꝟso. toto ti. ff. de in rẽ ꝟ-
2 so. ¶ † No. ex istis legib⁹, ꝯsumptionẽ pecunie recõciliari mutuũ: 7 qd tñ operat̃ ꝯsumptio pecunie, quãtũ a p̃cipio trãslatio dñij. Adde in fil., ꝙ ꝯsumptione recõciliat̃ cõdictio ob causam. Gloss. in. l. iij. §. subtili⁹. sup verbo ipsius. ff. de ꝯdi. ob cãm. quã glo ſſe liã in specie ad hoc alibi no. Bar. in. l. si ꝓcuratori falso. in. j. q. quarte questionis princ. ff. de condi. ob cãm. Intellige tñ, qñ consumptio fit bona fide: secus si mala fide: vt in. §. fi. s. l. proxi. Scdo fallit, qñ pecunia esset communis duorũ, 7 vnus mutuaret istã pecuniã alteri: q: secuta cõsumptiõe non recõciliat̃ mutuum, quo ad partẽ ipsius dñi: vt per Bar. in. §. fi. j. eo. Itẽ limita. p. l. q̃dã. in fi. ff. de rebus dubijs. quã allegant Sali. Ludo. 7 Alex. in. l. oĩa. s. e. ¶ Glo. in verbo condictionẽ. in fi. gl. pro clara intelligentia, diffi-
3 cultas gl. dicit in tex. † ꝙ si furiosus mutuauit pecuniã, a p̃cipio nõ põt esse mutuũ, q: nõ potuit transferre dñiũ: ꝫ consumpta pecunia recõciliat̃, 7 furioso acquirit̃ cõdictio. Contra licet gloss. videat̃ formare questionẽ prout etiã cõiter doc. Ego formo oppo. et ostẽdo impossibile esse furioso acq̃ri condictionem ex mutuo; aut vis dicere qd actio oriat̃ 7 acquirat̃ ex consumptione: 7 fatuuꝫ est dicere, q: non est modus inducende obligationis. Aut vis dicere prout est necessariũ, ꝙ actio oriat̃ ex numeratione: 7 istud posses

dicere, qñ ꝑsona que numerauit põt vere cõsentire: aut ficte consentire. l. si q̃s pro eo. §. si nũmos. alleg. i glo. Sed furiosus. non põt vere cõsentire: nec lex põt fingere qd consentiat: q: fingeret impossibile: ergo cũ non possit cadere verus consensus: nec etiam fictus, 7 impossibile sit ex numeratione oriri actionẽ absq; cõsensu: aut vero, aut ficto, aut tacito. l. non oĩs. in prin. vbi dicemus. j. eo. l. obligationũ substãtia. ff. de actio. 7 obliga. ergo impossibile videt̃ etiã secuta cõsumptione actionẽ oriri ex mutuo. Et ꝫ Fulg. hic inaduertẽter (vt puto) dicat, ꝙ furiosus possit fingi cõsentire, falsum est. Et licet gl. hic dicat, ꝙ hic expressus consensus sit necessarius nõ tacitus vt in locato: 7 sic vult, qd qñ req̃rit̃ verus cõsensus nõ cadat in furioso. secus si requirat̃ tacitus. gl. male dicit: et dicit de directo cõtra tex. quem allegat in. l. qui ad certũ. j. locati. est bene verũ ꝙ vbi non requirit̃ expressus consensus. nec etiam tacitus. sed sufficit ꝙ nõ cõtradicat: vel ꝙ nõ habeat cãm contradicendi, furiosus habet̃ pro cõsentiente. tex. est in. l. ij. §. qui voluntate. 7 ibi Bar. ff. sol. mat. 7 idẽ Bar. in. l. iij. §. alterius. ff. de nego. gest. 7 glo. in. l. in negotijs. ff. de reg. iur. declarãt Alb. 7 Alex. hic. breuiter vera 7 cõis sñia in questione glo. est, ꝙ qñ in numeratione pecunie nullus interuenit consensus, nec interuenire potuit vt in primo casu hui⁹. l. qñ furiosus numerauit: 7 tũc fit vera opi. Azo. 7 glo. ꝙ actio oriat̃ ex numeratione, non ꝙ ex numeratione resultet contractus mutui: q: deficit consensus: sed ex equitate. l. si 7 me 7 titiũ. j. e. q: cũ pecunia furiosi puenerit ad manus tuas 7 sit consumpta, equum est illam sibi reddi: 7 sic secuta consumptione reconciliabit̃, non vt mutuũ, sed vt creditũ in genere fm̃ doct. hic cõmuniter, 7 cõsequẽter cõpetit certi condictio generalis ex eq̃tate. d. l. si 7 me 7 titiũ. nõ aũt conditio mutui, cõpetit etiam cõdictio sine causa. Quãdo vero a principio interuenit consensus: tunc non oritur certi condictio ex mutuo ꝫ ex numeratione: 7 ita loquit̃ tex. in. d. l. si q̃s p eo. §. si nũmos. ff. de fideiuſ. 7 ita ꝓcedit p̃ma opi. Io. relata in glo. 7 ad hoc vide etiã Bart. 7 ibi gl. magnã ad fi. in. l. interdũ. ff. de condi. 7 demon. Contra istam cõem opi. tenet Are. hic. 7 facit iste tex. in verbo cõdictionẽ, qd in sequẽtibus respõsionib⁹ ponit̃ ꝑ cõdictione speciali: ergo idẽ in casu isto, per regulã. l. vtrũ. ff. de peti. here. Sed tu responde per gl. in. l. ij. ff. de offi. ꝓcon. 7 leg. vnde teneas cõmunẽ opi. Sed tunc dices tu q̃ est ratio diuersitatis, ꝙ quando nullus consensus interuenit, ꝙ põt cõpetere certi condictio generalis non specialis. in alijs autẽ orit̃ specialis: cum etiam certi condictio generalis oriatur ex causa 7 obligatione. l. certi cõdictio. in prin. s. correspondet Alb. hic, 7 dicit vnũ verbũ per qd confirmat̃ opi. Bar. quã posuit in. d. l. certi condictio. in prin. inquantum ibi dixit, qd certi condictio generalis cognosci t̃ a speciali per mediũ cõcludẽdi: nam dicit Albe. qd in certi condictione generali, conclusio debet esse q: certuꝫ: sed in speciali requirit̃, q: mutuauit: sed furiosus nõ põt mutuũ contrahere. ergo 7c. q: tamẽ modice vtilitatis, nõ insisto. vide tñ tex. in l. qui seruũ. cum. l. seq. ff. de acqui. here. ¶ Glo. in ver. consumpseris. primo declarat tex. scdo format vnã. q. in qua questione cum
4 magno mysterio ꝑsupponit: † ꝙ quis mutuauerit pecuniã alienã 7 expresse stipulatus sit eã reddi: quo casu debes scire, ꝙ ex stipulatione tanq̃ ex mutuo ciuili, actio orit̃ mutuãti statim, nec requiritur tunc consumptio pecunie. l. quãuis. C. eo. titu. Dubitat ergo gl. si iste qui mutuauit pecuniã alienã 7 stipulatus est, agat ex stipulatione. 7 sic ex mutuo ciuili. item comparet verus dñs 7 vendicet pecuniã, q̃s istorũ ꝑferet̃. Et glo. cõcludit 7 bene, ꝙ ꝑferet ille qui est verus dñs: 7 sic q ex iure gẽtiũ. 7 excludet eũ q aget ex stipulatiõe. 7 sic dñio ciuili. tex. est solẽnis in. l. j. §. ij. j. de stipu. seruorũ. Dñ tamẽ gl. subdit rõnẽ: q: recipiẽs absq; culpa desinit habere pecuniã. 7 Bar. in. ij. ratione in idem reincidit: male dicit q:, dato qd pecunia mutuata pereat sine culpa accipiẽtis: tñ nunq̃ debitor liberat̃ etiaꝫ si periret casu fortuito, q: est debitor in genere. l. incẽdiũ. C. eo. 7 melius loquit̃ gl. cõtraria in. l. ij. in gl. fi. C. eo. ti. Sed potes soluãdo glo. 7 Bar. dicere, ꝙ. d. l. incẽdiũ. loquit̃ qñ nõ interuenit culpa creditoris, prout fuit hic. ista fuit mens Bar. 7 ita etiã loquit̃ glo. dũ dicit, vñ illa sine culpa. Addũt etiã pro conclusione gl. Ja. bu. Alb. 7 Ang. hic aliã rationẽ, q̃ fundat̃ in. l. si opera. ff. de excep. do. nã cũ debitor teneat̃ ad pecuniam, 7 facto creditoris sit factũ, vt nõ possit soluere ergo dꝫ liberari. d. l. si opera: sed Fulg. Ludo. ro. 7 do. Alex. dicunt ꝙ illa. l. si opera. nihil facit: q: loquitur qñ debitor ꝑparauerat certã pecuniã, quo casu dicit ibi tex. ꝙ si facto creditoris pereat liberatur debitor: sed in casu nostro nõ erat aliqua ꝑparata: tñ contra istã responsionẽ istorũ doctorum facit. l. siue hereditaria. ff. de neg. gest. ponderando vt ibi per Bald. in. ij. no. pro limitatione. l. incẽdium. C. si cer. peta. Nã Bald. ibi in. ij. no. multũ notat 7 commendat illũ tex. qd debitor q̃ntitatis vel generis liberat̃, quãdo res pro qua erat obligat⁹ perijt culpa creditoris. 7 ita limitat. d. l. incẽdiũ. per illum text. in. d. l. siue hereditaria. Tu extende. d. l. si opera. vt procedat etiã quando quantitas non esset parata solutioni: sed potuisset solui 7 perijt

a ¶ De dictione quasi. ad de per Fel. diffuse in. c. gratũ. in. v. colũ. de off. delega.

et perijt culpa creditoris: et ista scda pars glo. ibi incipit: sed qd si aliena. In tertia parte ibi: item quid si dedi pecuniam. glos. format
5 aliam.q.valde necessariam† quando mutuo tibi pecuniam alienam, ea consumpta teneris actione ex mutuo: quid si nolis consumere, tenet glo. quod si malafide facias ne mihi tenearis, pecunia habetur pro consumpta: ex quo stat per te, per regulam.l.iure ciuili.ff.de condi.et demon. sed si nolis consumere.q: scis pecuniam non esse mutuantis. sed alienam.vel q: dns tibi denuntiauit. tunc secus est: prout etiam tenet glo.in.l.ij.in glo.fi.C. eod.ti. licet Barto.dicat, qd isto casu quando dns denuntiauit tibi, si ille qui mutuauit offert cautionem de reuelando te ab illo dno qui denuntiauit, debes consumere: als tenearis per tex.in.l.is a quo.cum.l.sequenti.s. de rei ven. Aduerte q: ista iura non videntur congrue allegari per Bartol. q: illa pprie loquunt, quando per sententiam iudicis tu fuisti condemnatus ad restituendum rem: tunc si compareat tertius qui petit eandem rem, et ego presto cautionem de reuelando te ab illo tertio: tunc teneris mihi restituere, verum est ppter autoritatem sententie. sed quando non esset lata sententia, cautio quam pstarem tibi non sufficeret. ita declarat ipsemet Bar.in.l.si rem alienam.ad fi.ff.solu.mat. Bald.in c.veniens.scdo.in.iij.col.de testibus. ideo pro Bart. melius facit l.mulier.ff.de lege commisso.et melius.l.pe.in fi.cum aut.ibi posita.
6 C.depositi.† Quid autem si deposui rem meam penes te: et quando eam repeto compareat alius qui petat illam ad te, nunquid prestita cautione debeas mihi restituere illam rem, vel quid fieri debeat, habes tex.not.in.l.penu.in fi.cum aut.ibi posita.C. depositi. Aduerte etiam, q licet in prin.q.glo.idem teneant magis communiter doc.tamen fundamentum glo.de.l.iure ciuili.non videtur mutuum tutum per.l.cum ab eo.cum glo.ff.de contrahen.emp.fm Albe.et Alex.hic: et ideo Jac.but. Albe. Salic.et roma.hic tenent, q si recipiens noluit mala fide consumere.qd non est verum qd teneatur ac si consumpsisset: q: hoc processit culpa creditoris, qui alienam pecuniam numerauit: ideo non est imputandum si nolit consumere. Aduerte etiam inquantum Bart.post glo.tenet, q si denuntiatum est debitori ne consumat q: est aliena, q propter hoc debitor bona fide facit si non consumat: nam aduerte q: non requiritur necessario q denuntiatum sit: satis enim, q sciat alienam: q: si consumeret committeret furtum.l.qui vas.s.vetare.ff.de fur.fm Fulgo. Lud.et Pau.
7 hic.† Juxta questionem glo. dubitant Barto.et doct. nunquid debitor conuentus ex mutuo, possit opponere quod non sit mutuum quia ille qui dedit non erat dominus: et sic an ille qui conuenitur ex mutuo, possit referre questionem dominij. Cyn.in.l.ij.C. eodem. tenet quod sic, quia agens ex mutuo debet se probare dominum, per regulam.l.ei qui.ff.de proba.nam non potest esse mutuum nisi mutuans sit dominus: et sic transferat dominium. Breuiter Gui. de cu.et communiter docto.tenent contrarium. Jo.fab.in.s. sequens. instit.de actio.et Bal.in.l.ij.s.C.eo.et in.l.ij.s.appellata.s.e.et Ang. in.l.non vnde.C.eo.et principaliter mouentur per tex.in.l.non vnde.C.eo.tit. Mihi videtur q ille text.dicat totum contrarium, dum dicit, non vnde originem pecunia q mutuo dat habuerit: sz an vt propriam mutauerit in huiusmodi actibus inquirit. Si ergo inquiritur an propriam mutuauerit: ergo an esset dns, gl.ibi.in verbo ppriam. vidit illud: et propterea exponit ppriam.i.proprio nomine. non aut qd inquirat etc. sed vides q istud diuinat et destruit text. tamen est communis conclusio, q cum mutuans pecuniam: in dubio presumat dns. ex quo non apparet alium esse dnm: prout etiam dicit Bart.in.l.si duo in fi.princ.ff.vti possid.et in simili Bald.in.l. in restituenda.C.de peti.heredi. saltem quo ad eum qui ab eo mutuum accepit et sic causam habuit: licet secus esset quo ad tertium vel alium qui non habet causam ab eo, prout voluit idem Bart. q alias esset sibi contrarius in.l.rem que nobis.ff.de acqui.pos.et in l.rem alienam.de pigno.act. et pondera, q: ex verbis Barto. habes notabilem limitationem ad vnum qd alibi dicit Bar.in.l.j.s.item quesitum.per illum tex.ff.de aqua quoti.et esti. vbi dicit, q qs tenet probare illud qd est fundamentum intentionis sue, prout etiam dicit hic: sed fortius si aliquis astrinxit se, ad aliqd probandum, et postea illud non probat, debet perdere causam: et ideo si aliquis fecit capitula ad probandum aliquid, et petijt tempus, et non probet perdit causam.ita ibi no. Bar.per illum text.et ex legibus ibi allegatis per eum.et idem Bar.in.l.is qui reus.in.viij.col.ff.de pub.iudi. nam ex verbis Bar.hic habes limitare illam regulam vt sit vera, nisi qs habeat fundatam intentionem ex presumptione iuris: nam cum non possit esse mutuum, nisi fiat de meo tuum: et istud sit fundamentum intentionis agentis ex mutuo: tamen fm Bart. ille qui mutuat presumitur.a iure esse dns: et si non appareat alium esse dnm, non expedit q alius probet se dnm. Adde tu in specie Sali. ponentem istam limitationem, q si non probat id ad qd se astrinxit perdit causam, procedit, nisi haberet fundatam intentionem ex presumptione iuris. ita Sali.in.l.cum virum.C.de fideico. Et per ista sunt expedite iste leges vsq ad.s.si seruus communis. Jason.

1 † Dictio seu copula, nam et si.
2 An in rebus mutuabilibus reddatur ad numerum vel speciem.

Si seruus. Parum aut nihil hz. Premitto ad euidentiam qd iste.s.legit fm oes indifferenter: et antiquos et moder.qd intelligat quando seruus communis duorum dominorum de peculio communi mutuauit.et vni tertio: vt tunc vnicuiq dominorum competat condictio ad.v.pro parte sua. Iste intellectus mihi non placet per plura. Primo, q: fm istum intellectum oportet, vel destruere tex.vel supplere: nam oportet vel exponere in quinq in qua, vel subaudire in quinq: scilicet vnicuiq ipsorum. Scdo q: fm istum intellectum, simile qd sequitur non est bonum q: sic primus casus quando seruus communis mutuasset istam pecuniam non vni ex dnis, sed tertio et simile loqueret, quando socius
1 mutuat alteri socio non tertio.† Tertio pondero copulam illam: nam et si communes, de cuius copule natura est, q denotetur paritas in casibus copulatis seu identitas terminorum fm Bal. Sal. Pau.de cast.et do. Alex.in.l.ij.C.de suc.edi.bonus text.in.c.j.s.j. de feu.mar.facit tex.in.l.scie.s.caio.ff.de fun.instru.et gl.in.l.si sic. in gl.j.ff.quemad.ser.amit. que vult, q de natura copule est quod in precedenti oratione intelligatur inesse illa qualitas, que in sequenti. Et si diceres prout videt dixisse Bar.q in ver. nam et si communes, mutuum non fuit factum tertio.sed socio: dico, qd istud est contra tex.in verbo tibi credidero.et sic socio.et vult gl.in verbo communes. propterea intelligo q tex.loquatur quando seruus plurium dominorum mutuauit vni ex dominis: et fm istum intellectum omnia bene procedunt. h.d.fm communem intellectum, ex mutuo facto per seruum communem vni tertio, queritur actio vnicuiq dominorum pro partibus dominicis hoc primo. et idem quando mutuatur pecunia communis.et tunc fit diuisio per numerum, non autem per singula corpora.h.d. Vel aliter scdm intellectum meum.h.d. ex mutuo facto per seruum communem vni ex ipsis dominis queritur actio alteri domino pro sua parte, quemadmodum si communis pecunia vni mutuet pro parte mutuantis, mutuum contrahit.h.d.et si dicis q contra istum intellectum multum obstet: q: tunc non requireret consumptio: dic qd dixi de consumptione propter dubium quod ponit Barto.hic in.j.no.per.l.sequitur.s.lana.ff.de vsucap. Dubium faciebat: q: qn pecunia puta decem sunt communes, vnusquisq deberet agere ad decem p sua dimidia: et sic petere qd quilibet nummus diuidat per numerum: tamen propter maiorem commoditatem non fit per corpora diuisio: sed ad numerum vt hic.et.l.si pena s.si falso.j.de condi.indebi.et.l.in stipulationibus.ff.de verbo. obliga. licet Barto.in.l.singularia.et ibidem Fulgo.et Alexa.dicat istud speciale in pecunia numerata tantum: et q secus sit in alijs rebus mutuabilibus, teneo contrarium prout tenent Pau.de cast.
2 hic, et Jac.but. Alb.et Ful.hic in quadam questione:† nam dns Ja. legisset istum.s.fuit cum scholaribus suis ad plateam Bononie et emit medietatem ficuum ab vna vetula, et singulas volebat per medium diuidere, et vetula respondit vendidi medietatem ad numerum, non per singula corpora: et sic ostendit practicam huius tex. cum glo.et sic no.istam regulam, diuisionem fieri per numerum: non autem in corporibus singulis: vt hoc tex.cum glo. Pondera q: facit contra illud quod refert Ualerius maximus libr.vij.fecisse Q.fabium labeonem romanum contra Regem Antiochum quem bello superauerat: nam cum ex federe inito dimidiam partem nauium accipere deberet, medias omnes secuit: vt cum tota classe priuaret: sed illa fuit vafricia militaris, non tamen iuridica per istum tex.cum glo. Jason.

1 † An filiusfa.possit accipere pecuniam mutuo.et nu.8.
2 Non potest plus operari fictio, quam veritas.
3 Uerba generalia quando restringantur ad personas habiles. numero.4.5.6.et 7.

Si filiusfamilias. Ista lex vt inqt Barto.videtur in iuuenibus difficilis: sed in veritate non est.et vltra Bart. tu diuide eam in quatuor partes. Primo ponit vnum dictum. Secundo ponit alia decisio. Tertio respondetur tacite obiectioni. Quarto ponitur alia decisio. scda ibi.sed si consumpti sint, tertia ibi.qm toties. quarta ibi.demq per errorem.h.d. Consumptio pecunie ex postfacto secuta idem operatur q translatio dnij a principio: et ideo si sit facta ex causa que non inducat obligationem
1 sed extingat non inducit conditionem sed liberationem.h.d.† In tex.ibi, contra senatusconsultum, innuit tex.q si filiusfamilias accepisset pecuniam mutuo: et non contra senatusconsultum macedonianum non haberet locum ista.l. Debes enim scire multos esse casus in quibus non habet locum exceptio senatusconsulti macedoniani, et habes gl.magistram q enumerat vndecim casus in.s.illud. instit.q cum eo, et glo.in.l.ij.C.ad macedo.et multum singulariter Inno.in.c.q: plerique.de immu.eccle.vbi dicit, quod si creditor mutuauit bona fide, q in foro anime tenetur filiusfa. restituere et peccat opponendo exceptionem maced. Tamen aduerte q: solus Alb. hic tenet contrarium, et dicit, q dato q non obstet macedonianum filios

tamē pater non tenet semp soluere pro filio in omnib⁹ casibus:et
ideo etiā in illis casibus si fili⁹ solueret,pater posset vēdicare: q̄-
re ergo dixit cōtra senatusconsultū vt poneret casum magis cla-
rum.¶ In tex.ibi:qm̄ toties cōdictio dat.ista est tertia pars in
qua ponunt tacite obiectiōes:nā dictū est,ꝙ si fil⁹ soluit debituz
de pecunia patris, et pecunia extet.pater pōt eā vendicare:q2 est
dñs:sed si sit consumpta,nō hꝫ cōdictionē.Istud videt contra le
ges p̄cedētes q̄ dicūt qđ vbi alias nō ꝯpeteret actio,consumptio
pecunie facit quod competat:rñdetur ꝙ veruz est,qñ pecunia da
ta ē ad obligādū:ꝛ sic ex cā q̄ tēdit ad obligādū:sꝫ h̄ data est ad li
berandū a creditore:vñ qñ pecunia est cōsumpta,cū pariat libe
rationē:ergo nō debet parere cōdictionē,ꝛ sic actionē.facit.l.non
omnis.§.si.j.e.ꝛ.l.cū fundū.§.seruuz tuum.ver.qđ ad peculiares
nūmos attinet.j.eo.iūcta regula,ꝙ actus q̄ opatur liberationem
nō debet operari actionē regulariter.l.in numerationibus.ff.de
sol.in tex.ibi:in ꝓposito aūt non ita esse,supple,q2 nummi fuerunt
numerati ad liberandū:ꝛ ideo sicut a principio fuisset translatum
dñium pecunie statim fuisset causata liberatio:eodē modo qñ pe
cunia patris vel aliena numerat non pōt statim trāsferri dñium
ꝛ sic induci liberatio:sed secuta consumptiōe q̄ idem operatur ꝙ
translatio dñij sequit liberatio ꝛ extinctio obligationis:ꝛ sic non
inducit condictionē.Et versiculuz finalē,deniqꝫ cōstrue sic.Ma
gis est.i.verius est cessare repetitionē crediti facti cōtra senatuscō
sultū macedonianū soluti per errorem:hoc est dicere,si filiusfami
lias accipit pecuniā mutuo,non obligat efficaciter propter exce-
ptionē senatusconsulti macedo.pone qđ soluit errore iuris,an pos
sit repetere.dicit tex.qđ non:q2 exceptio est odiosa,siue soluat exi-
stens filiusfami.siue effect⁹ sui iuris ,pater tamen posset,vt dicit
glo.iij.eodē modo si filiusfa.per stipulationē ꝓmittat per errorem
iuris:secus si per errorem facti.l.fina.ff.ad macedo. iuncta gloss.
2 fin.hic.¶ † No.ex ver.quoniam toties.quod plus non potest ope-
rari fictio quaz veritas:ꝛ sic cōsumptio pecunie que est ficta trās
latio dñij, non plus operat q̄ꝫ si vere translatum esset dñium:sed
si vere translatuz esset dñium in creditorem,induceret liberatio:
ergo si pecunia sit numerata creditori ea consumpta inducitur li
beratio q2 fictio nō plus operat q̄ꝫ veritas.cōcor.l.filio quē pater.
ff.de li.ꝛ posth.ꝛ.l.cum hic status.§.si pater.de dona.inter virum
3 et vxo.ꝛ in.l.adoptio.ff.de adop.† Istud no.inducit p Guil.de cu.
ꝛ And.de pisis ad no.q. Pone: Rex facit fieri ꝓclama: ꝗcunqꝫ
ceperit talē malefactorē habeat tale castrū in feudū.pone qđ ali-
quis mancus vel mutus vel talis qui de iure cōmuni nō pōt ha-
bere feudū(vt in. c.j.an mutus vel aliter imperfect⁹ in vsib.feu.)
ceperit talem malefactorē:nunqd virtute ꝓclamatis hēat feudū,
videt quod non.q2 ex quo vere nō pōt admitti ad feudū:ergo nec
per fictionē:ꝛ sic vigore ꝓclamatis regij,precipue cum etiam illa
verba ꝗcūqꝫ generalia debēt intelligi de idoneo.l.vt gradatim.§.
sed et si lege.ff.de mune.ꝛ ho.plene not.in.l.j.§.nuntiatio.post gl.
ibi,de ope.no.nuntia.Istis nō obstātibus determināt prefati do-
4 cto.cōtrariū per vnā pulchrā regulā quā valde no.† ꝙ vbicunqꝫ
tractat de fauore publico,verba generalia non restringuntur ad
personas habiles:imo generaliter intelligūtur etiam de inhabili
bus fauore publico,text.est valde singu.in.l.iij.§.vtrum. versic.hi
5 quoqꝫ.in fi.in ꝟbo,qđ in communi vtile est.ff.ad sille.† Et ita etiā
a mancus habebit feudū[a] tamen non habebit propriā naturā feudi
c.j.de feud.non haben.pp.natu.feu.ꝛ idē tenet Alb.de ros.hic in
vlti.col.Bal.Sal.Lu.ꝛ Alex.hic:nec aliqs discrepat.de ista deci-
sione Guil.facit mētionē Bar.remissiue.in.d.§.vtrū. Adde pro
ista decisione bene facere, qđ per illā regulā decidit notabi. Bal.
in rub.C.qui accu.nō pos.in pe.co.in ver.quero statutum dicit de
6 homicidio ꝛc.† Pone factuz est statutū ꝙ quilibet de homicidio
possit accusare:nunqd vigore istius statuti,qui alias est inhabilis
ad accusanduz poterit accusare:videret ꝙ non:q2 illa verba qui-
cunqꝫ debent intelligi de habili.decidit ibi Bal.ꝙ fauore publi-
co quilibet etiā inhabilis admittat ad accusanduz,per regulam
predictā,idē tenet Bal.in.l.ita nobis pudor.C.de adul.Ad. idez
7 optime facit qđ decidit Bar.in.d.§.vtrū.per illum tex.† qđ stante
statuto qđ forensis nō possit acquirere immobilia in territorio,fit
ꝓclama quicūqꝫ acceperit talē malefactorē habeat ꝓ premio ta-
lē domū vel fundum.pone qđ aliquis forēsis cepit malefactorem,
an debeat habere premium.videt ꝙ non:q2 illud statutum prohi
bet forēsem acqre immobilia in territorio. determinat ibi Bart.
cōtrariū ꝛc.sequit Bald.in.d.§.vtrū.ꝛ in.l.j.ad fi.ꝛ ibi Raph.ful.
C.de preci.impe.offe.ꝛ notabiliter Salice.in.l.ij.in.iiij.co.C.de no
xa.vbi istud vltimum valde notabiliter limitat vt procedat quan
do est inhabilis ad consequendū p̄mium statuti:tunc cōsequit nō
obstante ꝙ sit inhabilis:sed si fieret statutū,ꝙ quicūqꝫ accusaue-
rit habeat tale p̄mium.pone ꝙ aliqs sit inhabilis: puta q2 socius
criminis.gl.in.l.quoniā.C.de libe.cau.nunqd iste admittatur ad
accusandum.determinat ibi Sal.ꝙ nō stat.ergo ex predictis no-
tabilis regula,vbicūqꝫ tractat de fauore publico seu publice vti-

a ¶ Mācus habebit feudum, Adde doct.in.c.in presentia.ꝯ proba.

litatis,verba generalia nō restringuntur ad ꝑsonas habiles:imo
intelligunt generaliter etiā de inhabilibus, per text.in.d.§.vtrū.
in fi.qui est singularis per istā regulam ego vero vt puto defendo
vnum intellectū Bar.quē cōmuniter doct.solent improbare.cir-
ca.l.j.C.de sacrosan.eccle.dixit tex.habeat vnusqsqꝫ licētiā relin-
quendi ecclesijs.gloss.ꝛ doct.ibi intelligunt vnusquisqꝫ.s.habilis
ad testandū.Bar.ibi cōtra oēs intelligit,vnusquisqꝫ etiā inhabi-
lis.Bal.ibi in repe.in.ij.ꝛ.iij.ꝛ.xx.colū multū truffat de intellectu
Bar.ꝛ dicit ꝙ oēs tenent cū gl.excepto illo saturnino.s.Barto.et
qđ opinio eius est truffa,ꝛ rationes ei⁹ sunt ambages:ꝛ eū etiā re
prehendit Sali.ibi in.vj.colū.ꝛ quinqꝫ sequentibus.et Angel.in
consil.ccxxiij.incipi.posito pro constanti.in pe.colū.vbi dicit,qđ
illa opi.Bart.est reprobata vbiqꝫ ꝛ in iudicijs et in scholis.Ego
puto licet tactū nō legerim,ꝙ pro intellectu Bart.stringit ineui-
tabiliter regula predicta.ibi enim tractat de fauore publico,et qđ
plus est de fauore anime ꝛ religionis:ergo illa verba vnusquisqꝫ,
non debent restringi de habili:imo debent generaliter intelligi
de quocūqꝫ etiā inhabili,cum nō solū de fauore publico:sed etiā
de fauore anime tractetur.Adde etiā ad predictā regulam,ꝙ vbi
tractat de fauore publico,verba generalia non restringuntur ad
habiles:imo intelligūtur generaliter de inhabilibus.Aliam no-
tabilem regulā,ꝙ vbicūqꝫ tractat de fauore publico,ꝛ lex vel sta-
tutum imponat aliquā penam,licet regula sit,ꝙ quelibet lex pe-
nalis censeatur odiosa ꝛ restringi debeat,vulgata.l.cum quidaz.
de libe.ꝛ posthu.ideo nō debet extendi:tamē quando pena impo-
nitur fauore publico,vt delicta non remaneant impunita:illa lex
penalis vel statutum censet mere fauorabile,ꝛ extenditur sicut si
esset lex mere fauorabilis. Istam regulā ponit Bart.in.l.quēad-
modum.circa medium per glo.ibi.C.de agri.ꝛ censi.ponit etiam
Pau.de ca.in.l.bona fides.ff.depositi.ꝛ mirādum est ꝙ non alle-
get Bar.qui ad literā ponit illam quā etiā ponit Bart.in.l.ij.§.
exercitiū.ff.de infa.Bal.in.l.non sine.ad fi.C.de bonis q̄ lib.et ex-
presse Lud.ro.in consi.cv.incip.viso themate proposito ꝛ allega-
tionibus.quā regulaz teneam cordi:q2 est vtilis ad multa:ꝛ pre-
cipue ad regulā.l.cum quidā.ff.de lib.ꝛ posth.vbi do.Alexā.not.
qui tamē non allegat istos doc.Sed circa predicta aduerte.q2 cō
tra regulā cōmunem quā tenent oēs per.d.l.iij.§.vtrū. versic.hic
quoqꝫ.in fi.in verbo,qđ in cōmuni vtile est.Adduco duo.primo
adduco text.in.l.seruū quoqꝫ.§.publice interest.ff.de ꝓcu.iuncta
l.alienā.C.de ꝓcu.pōderando vt ibi pōderat do.Ant.ꝛ Alexan.
sed responde ꝙ in illis iuribus tractatur principaliter de fauore
priuato:licet in cōsequentiā agatur etiā de publico.iuxta doctri-
nam Bart.in.l.j.ff.solu.mat.sed regula cōmunis ꝓcedit vbi ver-
satur fauor publicus principaliter.Secūdo in contrariuz pondero
tex.in.l.in prouinciali.§.fi.iuncta.l.seq.ꝛ prin.sequen.ff.de op.no.
nun.si bene scies ponderare.Cogita:q2 ad illum text.nō pōt dari
facile responsum.ꝛ vide omnino ad istā regulā Alexan.in.l.si ab
hostibus.§.si vir.in.j.col.ff.solu. mat.vbi dat vnam declarationē
ad istā regulam.¶ Gl.in verbo condictionē.diuido in quatuor
partes:prout gloss.format vnū contrariū ꝛ ponit tres solu.¶ In
ea.glo.ad fi.prima ꝛ tertia solu.que in idem reincidunt sunt false:
q2 imo in casu legis nostre pater volebat agere ex persona sua:et
tamen dicit tex.ꝙ si sit consumpta pecunia cessat condictio:vnde
8 cōmuniter tenet secunda solutio glo.fin† quā dic,si filiusfamilias
soluit pecuniā,ꝛ pecunia sit consumpta bona fide,pater non ha-
bet cōdictionē:ita loquit tex.hic cessare cōdictionē:ꝛ licet text.nō
aperiat de qua cōdictione loquatur.Ego intelligo generaliter ꝙ
consumptione bona fide facta:q2 creditor credebat illum soluen-
tem non esse filiūfa.ꝛ ꝙ pecunia esset sua:q2 pecunia fuit consum-
pta ex causa solutionis,patri nulla cōdictio cōpetit,nō condictio
generalis.de qua ꝓprie loquit text.nec cōdictio sine causa:q2 illa
nō est sine causa:imo est iusta causa solutionis:nec condictio fur-
tiua:q2 furtū nō fit sine dolo.§.j.insti.de obli.que ex delic.nec con
dictio indebiti,cum istud esset vere debitum naturaliter ꝛ ciuili-
ter:licet obstare macedonianū.Item nec cōdictio ob causam,cuz
causa ob quā pecunia fuit data sit secuta,hoc est liberatio.conclu
ditur ergo,ꝙ in hoc text.intelligat de omni specie condictionis
prout etiā intelligit Alb.hic.scilicet Pau.ꝛ Alexā.hic responden-
do ad cōtrariū glos.aliter sentire videant.Si autē sit consumpta
pecunia mala fide,quo casu fingit extare:tunc loquit contrariuz
gl.de.§.si ab alio.dum ergo text.ibi in fi.dicit,ex omni euentu pa-
ter habeat condictionem,debet necessario intelligi ex omni euen
tu,siue pecunia extet,siue mala fide cōsumpta sit:ꝛ licet ista solu-
tio non careat diuinatione:tamē aliter dici non pōt.Vltra glo.ꝛ
doc.pōdera qđ.d.§.si ab alio.obstat cōtra tex.nostrū.ꝛ glos.in alio
ad qđ glo.ꝛ doc.nō aduertunt.dicit iste text.si pecunia soluta per
filium extet,pater pōt vēdicare.Sed in.§.si ab alio.in fin.dicit qđ
ex omni euentu,ꝛ sic etiā si extet pater habet cōdictionem.ista nō
possunt simul stare.nam si patri cōpetit vendicatio:ergo est dñs
l.vnica.C.de alie.iudi.mutan.cau.fac.c.examinata.de iudi.si est
dominus

dominus impossibile est q sibi cõpetat cõdictio: q2 est actio personalis que nõ põt ɔpetere dño, nisi cõtra furẽ. §. sic itaqȝ. insti. de act. l. scire debemus. §. si a fure. de verb. obli. gl. in. l. si qs nec cãm. ꝛ ibi dixi. s. eo. Quomodo ergo psit stare isti duo tex. hic dicit, qd si extant nũmi pr vẽdicat. ibi dicit, qd pater cõdicit: nec dicas qd ibi sit mala fides: q2 mala fides intelligitur quãdo cõsumpsit: sed quãdo extat nihil dicit de malafide. Preterea lȝ sit in mala fide nõ per hoc inducitur furtũ, nisi sequat contractio. l. iij. §. si rem. de acqui. pos. Ad istud cõtrarium doc. non aduertunt excepto Alb. qui format cõtrariũ: sed nihil soluit. Ego autẽ sic soluo ꝛ dico qd §. si ab alio. loquit in alijs terminis quã ista. l. nam ista lex loquit quando filius soluit de pecunia patris tunc tex. bene dicit, q cuȝ pecunia sit patris ꝛ habeat dominium potest vendicare. sed in. §. si ab alio. filius nõ soluit ibi de pecunia patris: sed de pecunia tertij que fuerat donata ipsi filio: ꝛ tunc q2 illa non est propria pecunia patris: nam dicit ibi, q si pecunia extat pater vẽdicet: sed non habet cõdictionem ex oĩ euẽtu. Et si tu dicis, si tibi pecunia fuit donata filiofamilias nonne statim fuit quesita patri: quia quicqd
a acquirit filius[a] de iure ffor ipso iure statim acquirit patri. l. placet de acqui. here. l. j. in prin. ff. si quis a pa. fu. manu. ergo etiam pecunia ibi erat patris sicut hic. Responde q in casu istius legis pecunia erat immediate patris: ꝛ sic habebat pater verũ ꝛ pprium dñium: ideo põt vendicare: sed in. §. si ab alio. in fi. in illa pecunia donata per tertiũ ꝛ tradita filio quicquid acquirit filius acquirit patri: sed illud dñiuȝ est dñium legale, qd acqritur ex dispositione legis, ꝛ non per actũ iurisgentium: ꝛ sic non per traditionem. sed ego habeo, q qñ quis hȝ dñium legale ꝛ nõ verũ ꝛ pprium, potest agere condictione ob causam vt cõsequat traditionẽ rei: sic enim dicimus in legatario: q2 licet in eũ transferat dñium rei legate a te a morte testatoris ipso iure. l. a titio. ff. de furtis. tamen q2 nõ hȝ verum dñium, põt agere actiõne personali vt cõsequat traditionem rei legate, cuius dñim a lege in se trãslatũ erat. Ita cõcludũt docto. in. l. j. ff. de lega. j. ꝛ in. l. ij. C. cõia de leg. ꝛ dixi in. l. certi condictio. in princ. s. eo. ꝛ propterea Pau. de cast. in. d. §. si ab alio. licet non tangat dictam difficultatem, tamẽ dicit, q in. d. §. si ab alio. vbi dicitur, q pater habet condictionem ex omni euentu, Ego puto q etiam haberet vtilem actionem in rem, ꝛ ad exhibendum: ꝛ nihil aliud dicit: sed ratio est quam. s. dixi. Cogita tamen super predictis. Jason.

Ingularia. Ista lex est famosa ꝛ repetibilis: ꝛ fm qd exorditur Barto. habet apparatum ꝛ materiam valde intricatam ꝛ nõ declaratam per doct. Ego in expeditione huius legis sex principaliter facturus sum. Primo pmittam qdam ad euidẽtiã p intellectu tex. ꝛ totius materie, quibus pmissis expediã textualia. Secundo principaliter veniam ad glo. ꝛ. in gl. j. in prin. expediam omnes intellectus qui sunt quatuor. Tertio super illa gl. j. in scda parte expediam oĩa specialia mutui. q glo. inordinate explicat. Quarto in glo. tertia expediã illã materiaȝ, qñ debitum ex vna causa seu ex vno cõtractu, ab vna psona possit conuerti in mutuuȝ debendũ ex alia psona, qñ res nõ est in presentia: ꝛ hic examinabo vtilẽ qõnem de campsore. Quinto principaliter super gloss. fi. examinabo aliã materiã. s. qd debituȝ ab vna psona ex vna causa possit cõuerti in aliud debitum debẽdũ tñ ab illamet persona. Sexto et vltimo examinabo illas vtiles questiones ꝛ sic practicã istius legis et sic qõnes quas Bar. multũ vtiliter expedit in vltimis colũnis.
1 Redeo ad primũ, ad euidentiã premitto: q2 tex. dicit singularia quedaȝ precepta sunt circa pecuniam creditam, quomodo intelligi debeant illi duo termini, pecuniã creditã, cum iste termin[9] pecunia, possit capi stricte large, ꝛ largissime: vt vidistis gl. in. l. ij. §. creditũ. s. eo. et in. l. ij. §. fi. C. de consti. pecu. declarãt Bar. ꝛ doc. in. l. talis scriptura. in prin. de leg. j. ꝛ fm diuersos intellectus, diuersis modis intelligitur. in hac. l. Teneas q in hac. l. pecunia capitur large pro omni re mutuabili fm vltimũ ꝛ quartuȝ intellectum: ꝛ sic pro quacũqȝ re in qua possit consistere mutuum. Termin[9] autẽ creditũ. lȝ etiã capiat tribus modis: vt gl. in. l. ij. §. creditum. s. eo. tñ in hac. l. capit stricte creditam. i. mutuatã. Secundo pmitte, qd ista lex legit altero de quatuor modis quos expediam in glo. j. in prin. Cõiter tenet intellectus dñi Ceruoti filij Accursij, qui ponitur in quadã noua additione prime glo. in fine. fm quem intellectum iurisconsultus vult ostendere quedã spalia in cõtractu mutui contra naturã mutui. nã cuȝ de natura mutui sit de eo qd vere est meũ vt fiat tuum: hic ponunt duo exempla in quibus contrahitur mutuum: ꝛ tñ vere non fit de meo tuũ: sed de eo quod erat mihi debitũ. Et fm istũ intellectũ cõiter approbatũ ista lex. h. d. In cõtractu mutui sunt quedã specialia contra naturam ꝛ regulas ipsius mutui, q iubendo debitorẽ meũ tibi soluere vel mihi debitũ a te ex alia causa, in causam mutui conuertendo contrahitur mutuũ: lȝ vere nõ fiat de meo tuũ. h. d. fm cõmunem intellectum vel sic ꝛ breuius. mutuũ ɔtrahitur etiã qñ ficte fit de meo tuũ, qd est speciale ꝛ cõtra naturã mutui. Tertio ad euidentiam premitte ꝛ hic aduerte, q in isto tex. pro vero fundamento necessario duo presupponenda sunt, q̃ q̃uis non habeantur in tex. necessario tñ subintelligunt. doc. ꝛ in specie Salic. hic in. j. col. Primo oportet psupponere q in hoc tex. pecunia nõ erat presens seu in presentia: ꝛ hoc est expeditũ: nã si pecunia fuisset in psentia certe data presentia dicitur vere tradi ꝛ transferri possessio ꝛ dominium. l. j. §. si iusserim. ꝛ. l. qd meo. §. si venditorẽ. ff. de acqui. pos. ꝛ pecuniã. ff. de sol. vñ in hac. l. j. si pecunia fuisset in presentia quã aliquis mihi debebat: ꝛ ego illã pecuniam presente fuissem contẽtus te habere ex cã mutui, ɔtheret verũ ꝛ naturale mutuum absqȝ aliqua fictione, nec tunc esset aliqd speciale. Necesse est ergo intelligere q pecunia nõ esset in pñtia. Scdo opȝ te necessario psupponere, q lȝ pecunia nõ esset in presentia tñ debitor q eã debebat habebat paratã eã solutioni vel numerationi. Et qñ ita necessarium sit psupponere ostendit viua ratione: nam tex. dicit q fingit a te debitore mihi data: ꝛ a me ad te pfecta: sȝ nos habemus qd fictio non põt cadere sup impossibili. l. qui ad certum. ff. loca. l. adoptio. ff. de adop. Item lex nõ potest fingere illud quod nõ est. l. quoties. ff. de noua. Si ergo tu debitor non haberes paratam pecuniam ad soluendum, ꝛ ego creditor iuberẽ tibi q illã numerares alteri lex non posset fingere illud quod dicit tex. quod fuerit mihi data ꝛ a me ad te profecta. Necessario ergo oportet presupponere in tex. q licet pecunia non esset presens, tamen tu debitor habebas eam paratam solutioni: ꝛ ita ostendit Barto. in. vij. col. versic. sumus expediti de isto secundo passu: ꝛ habes de hoc tex. meliorem de corpore iuris. in. l. sponsalibus. §. j. ff. de iure do. Iteȝ aduerte q iste tex. põt intelligi quãdo post iussionem sequuta est numeratio ipsius debitoris: ꝛ tunc esset mutuum naturale, cui ius ciuile cooperatur ꝛ res est clara. Potest icdo ꝛ notabilius intelligi illa

a Quicqd acquirit filius. Adde Bar. in. l. si li[9]. ff. de inof. testa.

l.quando nō est secuta aliqua numeratio,sed sola iussio.et ille cui faciēda,est solutio,de hoc pmissionem accepi,nam si tunc pecunia esset solutioni parata,fingeret numerata.⁊ adhuc procederet ista lex.ita tenet Bar.j.in pe.charta.circa fi.dicā.j.in primo notabili. ¶Istis sic premissis diuide istā.l.in tres partes principales:et est cōmunis diuisio.primo ponit vnum dictum,scdo illud exēplificat in duabus psonis,tertio exemplificat in vnamet persona.scda ibi, nā sibi debitorē meū.tertia ibi:qd igit in duabus.¶Et simile exemplum habes in.l.rogasti.in prin.⁊ in.l.certi condictio.§.si nūmos.s.e.⁊ in.l.si pro mutua.C.eo.titu.¶Et pro figuratione ⁊ intellectu tex.dic,quod dubiū poterat esse: qꝛ quando in aliquo contractu deficiunt sustantialia contractus,nō pōt valere.§.preciū.et.§.itez precium.insti.de contrahen.emptio.iūcta.l.cū precario.ff.de pcario.⁊ iunctis his que plene tradit Barto.in.l.vbi ita donat.ff.de dona.cā mor.cū ergo de substantia cōtractus mutui,sit ꝙ fiat de meo tuum: quia vt dicit text.in.l.ij.§.appellata.s.eo.si non fit de meo tuū,non potest esse mutuū:sed in exemplis positis in text.licet mutuem tibi pecuniā que mihi debetur:tamen illud quod mihi debetur,non est vere meum,sed mihi debituz.ergo videbatur contractum mutui non valere.¶Iurisconsultus in principio tacite respondens dicit,ꝙ ꝗuis in alijs contractibus illud procederet, tamen in contractu mutui vltra alia specialia istud est,ꝙ possit cōtrahi mutuū:licet nō fiat de meo tuum:⁊ sic vult ostendere iurisconsultus,ꝙ non solum de meo,sed etiaz de mihi debito possit cōtrahi mutuū,contra regulas ipsius mutui.¶Ratio autē decidēdi est triplex.¶Prima qꝛ lz vere nō acceperis nūmos meos:tñ ficte acceperis meos:⁊ sic lz vere nō interueniāt substātialia mutui interuenerūt tñ ficte.¶Scda fuit rō subtilior fm Bar.si bñ consyderes

2 circa.vj.vel.vij.col.† Nam regula que vult qd in mutuo requirit qd fiat de meo tuū,hz locū in mutuo mere naturali,sed reperitur quoddā mutuuz naturale cui cooperat ius ciuile,fingendo qd is numerauit,qui nō numerauit vere:⁊ fm hoc habes qd in mutuo mere naturali,est de substātia qd fiat de meo tuum,sed in mutuo cui ius ciuile cooperat,sufficit si ficte fiat de meo tuū.¶Tertia ratio decidendi est:qꝛ quāuis nūmos meos nō acceperis,tamen qꝛ cōstat me iussisse debitori,nil interest,an fiat de meo tuum,vel de mihi debito tuū,mediante voluntate dñi.l.si fundus.§.j.ff.de pi-

3 gno.l.filiussa.ff.de dona.¶† In tex.ibi:cōuenerit.tex.cum ministerio vtitur verbo,cōuenerit:qd regulariter intelligit pacto nudo vt videbis in.l.lecta.j.eo.qꝛ sola cōuentio ⁊ pactum nudū sufficit vt debitum ex vna causa possit conuerti in causam mutui modo pecunia sit parata solutiōi:ita loquit tex.hic:sed si nō esset presens nec parata solutioni.tunc requireret stipulatio.l.si ex precio.

4 C.eo.¶† No.ex tex.ibi:naz si tibi debitorē meum iussero.quod si tibi requirēti pecuniā mutuo a me:ego non numero pecuniā:sed cū haberē debitorem illius quantitatis,iussi debitori qd illam pecuniā tibi daret,cōtrahit mutuū:licet pecuniā meā nō acceperis sed mihi debitaz,vt dixi.s.¶Iste tex.clare procedit quādo debitor iussu meo numerauit actualiter tibi pecuniam,tunc claruz est cō-

5 trahi mutuū.† Quid aūt si debitor meus,iussu meo non numerauit tibi pecuniam,sed tantū pmisit.isto casu si talis debitor habebat pecuniā quam posset numerare statim,cōtrahitur mutuū pter pmissionē:qꝛ lex fingit esse numeratā:sec⁹ si debitor nō habuisset eam paratā:qꝛ tunc ad constituendū mutuū (cū nō possit cōtrahi nisi in his que pōdere numero mensurave consistunt) sola pmissio ⁊ obligatio nō sufficeret:licet in alijs cōtractibus sola pmissio sufficeret.l.si nuptura.in princi.⁊.l.licet.in.§.j.cum simil.ff.de iure do.vbi ad cōstituendū dotem,sola obligatio sufficit:ita magistraliter declarat istū tex.Bart.j.in.vj.col.ver.sumus expediti de primo ad finem distinctionis:tamē ille debitor meus qui iussu meo pmittit numerare pecuniā illi cui iussi:licet statim contrahatur mutuū:vt hoc tex.tñ per talez iussionē meā ⁊ per talem promissionē nō liberatur a me ipso iure,sed ope exceptionis tñ.tex.habes notabilem in.l.si res estimata.§.fi.⁊ in.l.si mulier debitori.⁊.l.si pater filie.§.j.ff.de iure dot.fm Alb.de Ros.hic in.j.col.Ful.Lud.ro.⁊ Alex.hic.⁊ ꝙ iste tex.pcedat etiam si debitor nō numerauit tempore iussus,dūmodo habuerit pecuniā paratam solutioni:nō autē intelligat ꝙ vltra iussuz necessario requirat numeratio:probat,quia qñ quis numerat noie meo:etiā si nō interueniat iussus ɔhitur mutuū.l.certi condictio.§.si nummos.s.eo.

6 ¶† Secūdo no.ex tex.in fi.fm Bar.⁊ doct.ꝙ due fictiones cadūt circa idem:nam dicit tex.in fi.ꝙ fingitur pecunia mihi a debitore data vna fictio,postea fingitur,ꝙ ego numerauerim isti cui volo esse mutuū.secūda fictio.¶Adde ꝙ aliqñ nō solū due fictiones concurrunt circa idez,sed etiam aliqñ tres in similibus terminis.tex.habes ⁊ exēplū.in.l.licet.§.quoties.⁊ ibi glo.in ver.datum.no.ff.de iure dot.¶Et si dicis ꝙ in ɔtrium est regula.ꝙ due fictiones vel duo specialia non possunt cōcurrere circa idē.glo.in.l.j.ad fi.C.de do.promis.⁊ glo.in.l.cū post.§.gener.ff.de iure do.ad hoc respōde omissa solu.Bal.⁊ Ludo.ro.⁊ ista est veritas,ꝙ duo specialia vel due fictiones nō possunt cōcurrere,quādo pcedūt ex eodem fonte et ad eundē effectū:sic intelligunt glo.palleg.sed quādo procedunt ex diuerso fonte ⁊ ad diuersos effectus:tūc plures fictiones cōcurrere pñt:q non debēt cōcurrere.Declaratur in.l.j.C.de do.pmis.quando pacto nudo qs pmittit dotē incerta pmissio nō vz: qꝛ specialia duo cōcurrerent circa idē ⁊ ex eodē fonte.s.ꝙ pmissio fingat solēnis:⁊ dos certa,ergo non possunt cōcurrere.Sed in.l.nostra,iste fictiones non cōcurrūt circa idē:nā ꝙ fingat mihi numerata pecunia,est fauore tui debitoris vt sis liberat⁹,ꝙ fingat a me ad te pfecta,est fauore mei creditoris vt habeā te ex mutuo obligatū:ita declarat Bart.in.l.si is q pemptore.in vlti.q.in pe.col.ff.de vsuca.⁊ in.l.sub conditione.in prin.in.ij.colū.vbi ij videas.ff.de solu.⁊ in.l.gerit.circa fi.ff.de acqui.here.⁊ in.l.ex facto.in.vj.col.ff.de vulg.⁊ pupil.sequit do.Cardi.flo.in cle.qd circa in.xx.q.de ele.⁊ in cle.ij.in.viij.q.vt lite pen.¶No.ex isto tex.fm Bar.et alios,duos casus,seu melius loquēdo duo exēpla,in qbus cōtrahit mutuū,lz vere nō fiat de meo tuū:sed de mihi debito:similem casum vidisti in.l.rogasti.s.eo.cum.d.§.si nūmos.⁊ in.l.si pro mu-

7 tua.C.eo.¶† No.etiā ex isto tex.ꝙ illud qd statuit in duabus psonis,intelligit statutū ⁊ in vna.¶Adde ꝙ per istam regulaz decidit Bal.in.l.si qs cū pcuratorio.§.fi.ad fi.ff.de pcu.ꝙ sicut in diuersis personis scda cōstitutio scdi pcuratoris tollit primum,vt ibi: ita est etiā in vno eodēqꝫ pcuratore:nā si cōstitui seiū pcuratorē meū iam est annus,⁊ hodie faciā eundē pcuratorē meū de nouo, ita dz agere scdo instro ⁊ nō pmo:qꝛ qd in duab⁹ psonis recipitur etiā in eadē persona recipiendū est,vt hoc tex.¶Intellige hic quādo cōcurrit eadē ratio ⁊ sit vniformis in vna prout in duab⁹ psonis.¶Hinc videmus ꝙ quādo plura iura cōcurrunt in psonā vni⁹ est perinde acsi essent due persone.tex.est in.l.tutorez.⁊ ibi Bar.

8 ff.de his quib.vt indig.facit.l.si pater.§.j.ff.de adop.† Ad istud notabile:adde primo bene facere qd decidit Barto.in.l.ij.§.sed si vnus.ff.vi bo.rap.per illū tex.vbi decidit,ꝙ statutū puniens producētē falsos testes hz locū in pducēte vnū testē.ad qd vide etiaz Bar.in.l.iij.§.q negocia.per illū tex.ff.de neg.gest.⁊ Bart.in.l.j.ff.de pcura.⁊ ibi Bal.⁊ Ang.⁊ Bald.in.l.gall⁹.§.qd si is.circa fi.vbi Moder.ff.de lib.⁊ posth.⁊ Bal.in.c.mandatū.in.ij.col.circa fi.de rescrip.Bald.⁊ Ange.in.l.diuus.§.diuus.ff.de peti.heredi.Ang.in.l.iij.§.ait pretor.ff.de neg.gest.Cy.in.l.j.C.vti.pos.Pet.de ancha.⁊ Imo.in.c.relatū.el.ij.de test.⁊ in.c.j.de lit.conte.in.vj.do.Ant.de bu.in cōmē.c.fi.in col.lix.de consue.Albe.de ros.in.ij.

9 parte statutorum.q.xxvj.† Scdo adde ad istam regulam illud qd cōsuluit Car.flo.in ɔsil.clv.qd inci.in societate.vbi dicit,ꝙ non dz falsa subscriptio mercatorū,in qua dz,ꝙ titius ⁊ socij,licet titius

10 vnū solū sociū habuerit.† Tertio adde bene facere:quia si papa mandat alicui pvideri de beneficio in aliqua ecclesia,si pro alijs prius non scripsit.ista clausula procedit:si pro vno tantum scripsit:qꝛ etiam tunc non habebit locū mandatuz scdm Gemi.post Arch.in.c.quāuis.lo.j.de prebē.in.vj.⁊ Bal.in.c.mandatū.de re-

11 scrip.† Quarto adde bene facere illud qd tenuit Bal.in.l.j.in.ij.col.C.de cōdi.inser.vbi dixit ad statutū de dote lucrāda si decesserit absqꝫ liberis,pdest etiā si decedat cū vno:qꝛ dictio absqꝫ[a],requirit omnimodā carētiā,acsi diceret,sine vllis liberis ⁊ psequit ibi Bald.valde subtiliter hoc,quādo pluralis locutio diuidatur in diuersa supposita.¶Quinto adde bene facere text.in.l.iubemus.§.sinaūt.⁊ qd ibi Bar.⁊ doct.notant.C.ad treb.cum cōcor.¶Sexto vide qd decidit Spec.in tit.de primo ⁊ scdo decreto.in.§.iam nūc de effectu.in ver.sed nūqd sufficeret.Septimo vide qd no.Bart.in.l.iij.C.ad.l.iul.maie.¶Ideo aūt.s.dixi,pdictū notabile procedere,qñ esset pariformis ratio in vna que in plurib⁹:sed vbi esset diuersa rō secus esset.Nā istud cōprobo ex eo qd voluit Bart.in.l.j.

12 ff.de optio.lega.vbi notāter dixit.† ꝙ grauatus distribuere iter pauperes,non pōt in vnū tantū distribuere:⁊ idem no.Bal.in.l.j.in repe.in.xix.colū.C.de sacrosan.ecc.qꝛ hic non est eadē ratio:qꝛ maior est pietas pdesse plurib⁹,ꝙ vni tantū.de veritate tamē illius decisionis:vide Raph.cu.⁊ Pau.de ca.in.l.vnuz ex familia.§.si fundum.ff.de leg.ij.⁊ cōtra Bar.cōsuluit Pau.de ca.in cōsi.cxliij.vide etiam ad hoc qd decidit Bal.in.l.iubemus.§.pe.C.ad trebel.declarādo vt per Alexā.in.d.l.gallus.§.qd si is.¶Gloss.in verbo singularia diuiditur in tres partes principales.pmo gl.ponit primū intellectū ad tex.q fuit Jo.⁊ Azo.lz glo.non referat.(scdo ibi,sunt aūt octo.gl.confuse ⁊ inordinate (dicit Bart.) ponit speciale in mutuo,q tamē nō sunt eiusdē qualitatis prout specialia:in tex.tertia que est ibi,posset etiā stricte intelligi.ponit scds principalis intellectus ad hāc glo.qui fuit Ceruoti filij Accursij ⁊ est additio glo.qꝛ Accursius non posuit:⁊ iste cōmuniter tenet,licet Bart.attribuat istū intellectū Jac.balduino.⁊ Odof.⁊ propterea legā simul primā ⁊ vltimā partē glo.vt simul expediā oēs intellectus huius legis.¶Iungendo ergo primā partē gl.⁊ vltimā habes duos principales intellectus ad tex.¶Primus intellectus multum diminute refertur per gloss.⁊ fuit Jac.⁊ Azo.⁊ in hac.l. ponantur

a ¶ Dictio absqꝫ.Add gl.i.c.nō est nrā.xxij.q.v.Bar.in.l.patron⁹.in §.sempronio.ff.d leg.iij.Arch.in c.cōcupiscētia.xv.q.j.

ponuntur specialia in cōtractu mutui,que non seruant in aliȷ̇s cō
tractibus:ꝛ ſm istuz intellectū verū,pecunia capiṫ large pro qua
cūqꝫ re mutuabili,creditā capiṫ stricte pro mutuo/ꝙuis Ceruo-
tus in fi.glo.male referat:ꝛ ſm istū intellectū effectus huius legis
est ꝙ in isto tex.speciale est in contractu mutui,respectu aliorum
contractuū:ꝙ licet non sit presens pecunia sed parata solutioni,
pōt cōuerti in mutuum:ꝛ sic pecunia debita ex vna causa in aliȷ̇s
contractibus,nō posset cōuerti in debitū ex alia causa vel cōtra-
ctu:sed cum istud sit falsum:qꝛ idem pōt fieri in contractu mutui
ꝛ in aliȷ̇s similib⁹.tex.in.l.si sponsalibus.§.j.ff.de iure do.l.iij.§.fi.
ff.de dona.inter virum ꝛ vxo./Ideo iste primus intellectus repro-
baṫ p oēs./Unde scōs intellectus poniṫ in fi.glo.ꝛ fuit additio cer
uotina quā Ceruotus fecit ad glo.patris sui/ꝛ iste intellectus cō-
muniter tenetur,ꝙ in hac.l.ponaṫ speciale in mutuo cōtra natu-
ram mutui:nam regula mutui est,ꝙ nō possit contrahi mutuuz
nisi fiat de meo tuū:ꝛ tamē hic fit mutuū nō de meo sed de mihi
debito:qꝛ lex fingit ꝙ sit meū./Istum intellectū sequunṫ oēs exce-
pto Salic.hic:ꝛ in.l.si ex precio.C.e.qui reprobat, per aliqua que
vt dicit Alex.sunt leuia,ꝛ nō merenṫ referri/Ego autē dubito de
isto cōmuni intellectu:nec video qūo pōt sustineri/Nam ego con
sydero ꝙ habemus mutuū mere naturale ꝛ verum/.Itē habem⁹
mutuū naturale cui ius ciuile cooperaṫ:vt declarāt glos.ꝛ doct.in
l.ij.§.fi.ꝫ.eo/tunc sic.in mutuo mere naturali et vero,bene regula
est,ꝙ illud mutuū nō possit cōtrahi nisi vere fiat de meo tuū.l.ij.
§.appellata.ꝫ.eo/sed aliud est mutuum naturale,cuius ciuile co-
operaṫ:ꝛ in isto non requiriṫ ꝙ vere fiat de meo tuū:sed in eo ius
ciuile operaṫ,fingendo ꝙ illud qꝺ erat mihi debitum fuerit mihi
traditum et postea ego mutuauerim/Ideo nō video cōmunem
intellectum tenendo,qūo ponaṫ aliqꝺ speciale cōtra regulas mu
tui.Nam ad hoc vt fallētia vel exceptio sit bona,oportet ꝙ sit de
terminis regule:vt declarat Bar.in.l.si eum.§.qui iniuriaruz.ff.
si quis cautio/vnde si dico oēs hōies currūt nisi equus,non est bo
na exceptio:qꝛ equus non est de genere hominum/sed cum in pro
posito regula loquaṫ in mutuo vero et mere naturali,in quo nūꝙ̄
dabis fallentiā,quin vere fiat de meo tuū,hic aūt in exemplis tex.
loquiṫ tex.ꝺ mutuo naturali cui ius ciuile cooperaṫ fingēdo:cer-
te non est bonū speciale:nam specialitas esset bona,si loqueretur in
mutuo vero ꝛ naturali,prout loquiṫ regula.Et istā difficultatez
sentit Bart.licet nō aperiat in.vj.col.ver.iiij.est vidēdū que sunt
specialia in mutuo:nisi dicas nec aliud potes dicere qꝺ bona sit
fallentia consyderato mutuo absolute.❡Tertiū intellectū Ray.
quem recitat glo.fi.post mediū ꝛ Bar.in primo intellectu recitat
ꝛ reprobat vt p Bar.ꝛ doc.ꝛ similiter quartū intellectū quorūdā
antiquorū refert ꝛ reprobat Bart.in primo intellectu:ꝛ aliȷ̇ post
eū:tamē nō recedas a cōmuni intellectu Ceruoti,quē oēs sequū-
tur/Sum in scōa parte principali gl.ibi,sunt aūt. Aduerte quod
glo.multū inordinate ponit ista specialia.ꝛ primo dicit, ꝙ in tex.
ponunṫ duo spālia:ꝛ nō est verū,qꝛ poniṫ solū vnum ,sed bene po
nunṫ duo exempla/Scōo aduerte,ꝙ alia sex specialia que ponit
glo.duo prima ꝛ duo vltima,sunt specialia in pecunia numerata
stricte que nō habēt locū in aliȷ̇s rebus mutuabilib⁹/alia duo spe
cialia gl.sunt specialia in cōtractu mutui respectu aliorū contra-
ctuū/Primuz ergo,est,qꝛ in pecunia numerata facili⁹ fit trāslatio
dn̄ij quā in aliȷ̇s rebus mutuabilibus,qꝛ in pecunia numerata so
la immixtione transferṫ dn̄ium.l.si alieni nummi.ff.de solu.sed in
aliȷ̇s rebus mutuabilibus puta vino, frumento, ꝛ similibus :li-
cet frumentum alienū misceaṫ cum meo,sola immixtione nō trās
fertur dn̄ium,imo pōt vendicari per dn̄m.l.pomponius scribit si
frumentū.de rei ven.§.si duorū.ver.ꝙ si frumentū.insti.de rerum
diui.Et ita cū ista differentia gl.transeunt Bar.ꝛ cōmuniter doc.
ꝛ Alex.hic in specie.Et pro ista cōmuni sententia faciūt tria. Pri-
mo.qꝛ.l.si alieni.cōtinet casum specialē cōtra regulas iuris cōmu
12 nis:†nam cum regula sit,ꝙ illud qꝺ meum est sine facto meo au-
ferri non pōt.l.fi.ff.de pac.cum ergo in illa.l. auferatur sine facto
meo,illa.l.dicitur continere ius singulare ꝛ exorbitans,cum glos.
loquatur in pecunia numerata tantū:nō debet extendi ad alias
res mutuabiles/Scōo p ista sn̄ia facit/ratio diuersitatis inter pe
cuniam ꝛ alias res mutuabiles,qꝛ in nummis nō cadit affectio.l.
nūmis.ff.de in litē iurā.sed in aliȷ̇s rebus sic/Tertio pro cōmuni
sententia facit.l.adeo.§.volūtas.in ver.sed si volūtas.ff.de acqui.
re.do.ꝛ tex.in.l.vsufructuarius venari.§.fi.ff.de vsufru./Sed tu di-
ligētius aduerte,ꝙ ista nō est bona differentia:imo data parita-
te terminorū,illud qꝺ dicitur in pecunia habet locum in frumēto
et in oibus aliȷ̇s mutuabilibus:nā illud qꝺ diciṫ in.l.si alieni num
mi.ꝙ immixtiōe pecunie tranferṫ dn̄ium,pcedit illis trib⁹ ꝯcur-
rentibus de qbus ibi in tex/Primo eñ pcedit pter difficultatē:
ꝛ tex.ibi expsse dicit,ꝙ nō poterāt discerni nūmi post immixtionē:
ꝛ ideo si nūmi mei essent alterius forme ꝛ immiscerenṫ tuis,quia
possent discerni nunꝙ̄ per immixtionē trāsferṫ dn̄ium./Secundo
ibi cōcurrit titul⁹/Tertio bona fides recipientis.Ibi eñ diciṫ ꝙ
vere eras debitor meus ꝛ soluisti pecuniā alienā,ego recepi bona
fide credens tuam:ꝛ ex titulo habili ad translationē dn̄ij:tūc si pe
cunia illa misceaṫ cū mea transferṫ dn̄ium in me,pter difficilem
discretionē,titulū,ꝛ bonā fidem/Istis cōcurrentibus teneo qꝺ idē
esset in frumēto ꝛ in omni alia re mutuabili.Quia pōdera ꝙ tex.
in.d.pōpon⁹ scribit si frumentū:loquiṫ quādo frumētum mixtuz
poterat discerni ꝛ cognosci.ita expresse dicit tex.ibi inquantuz ap
paret in illo aceruo suū cuiusqꝫ esse.nec ibi.interueniebat titulus
ꝛ bona fides,q̄ sunt necessaria, qꝛ si traditio sine causa nō pōt cō-
tinere translationē dn̄ij.l.nuꝙ̄ nuda.ī.de acq.re.do.quātominus
immixtio sine causa pōt operari trāslationē dn̄ij.qꝺ autē requira
tur ꝙ immixtio fiat bona fide patet in.l.rogasti.§.fi.ꝫ.e.ideo data
parite terminorū illud qꝺ diciṫ in.d.l.si alieni nūmi. haberet locū
in quacunqꝫ re mutuabili,vt concurrentibus illis tribus de qui-
bus ibi,frumētū immisceaṫ trāsferaṫ dn̄ium. Ita cōcludūt Ra-
pha.Fulg.ꝛ Lud.ro.hic sequor.ꝛ Raph.cu.in.d.l.si alieni num
13 mi.et añ eos fuit opi.do.Christopho.ꝉ in fi.sui apparat⁹.❡†Et
predicta in actu practico sunt vtilia ad q̄stionē quā dicit Rapha.
cu.se habuisse de facto in.d.l.si alieni nūmi.Nam dicit qꝺ habuit
cōsulere in isto casu,quidā lusit mecū ꝛ lucrat⁹ est pecuniā meaz
puta.x.postea hinc ad.x.dies reuersus est ad ludendum:ꝛ porta-
uit pecuniā alienā ꝛ lusit:ꝛ ego lucrat⁹ sum/Dn̄s pecuie vēdicat
pecuniā suā contra me qui vici:ꝛ sic habeo ex turpi lucro :consu-
luit ꝙ cum ista pecunia debeat cōpensari cum illa quaz perdidi:
postꝙ̄ est mixta pecunia mea:translatū est dn̄ium in me et ille nō
pōt vendicare.❡Pro ista decisione adde bene facere illud quod
dixit Ange. hic in.iiij.col.qꝺ casus dicte.l.si alieni.est mirabilis:
14 †ꝙ si ego furto subripui pecuniam ꝛ solui creditori meo,translatū
est dn̄ium immixtione ꝛ sum liberatus,dato ꝙ esset furtiua,qꝛ cō
sumptione reconciliatū est mutuū,qꝺ est mirabile ſm eum. Ioan.
de imo.in.d.l.si alieni.dicit ꝙ ille casus de facili nō reperitur alibi
in iure.❡Ego ex p̄dictis puto ꝙ decisio Rapha. cu.non sit vera
qꝛ vt declaraui,vt habeat locū.d.l.si alieni nūmi.ꝛ sic,vt p immi-
xtionē transferaṫ dn̄ium,sola immixtio nō sufficit,sed requirūtur
tria.ꝛ p̄cipue,ꝙ p̄cedat causa habilis ad trāslationē dn̄ij,sicut ibi
titulus verus debiti/Nam si traditio nō pōt operari translatio-
nē dn̄ij quando causa non p̄cedit,multominꝰ sola immixtio sine
titulo:sed in questione Raph.nō erat titulus habilis ad transla-
tionē dn̄ij.s. acqrere in ludo.l.si qs cuz scire.ff.de vsuc.pro empto
re.declarat notabiliter Bald.in rub.C.de condi.ob tur. cau.ergo
non est vera decisio Raph.ꝙ sola immixtione fuerit translatum
dn̄ium,ꝛ dn̄s phibeaṫ vēdicare/Nec est verum illud qꝺ p̄suppo-
nit,ex quo diebus antecedētibus perdideram pecuniā,si contin-
gat postea me lucrari lucrata cōpenseṫ cū pdita.qꝛ ỽitas est in cō
trariū, et fortius ꝙ si ego in ludo perderē denarios meos excepto
vno nummo,ꝛ statim cum illo solo nūmo recuperaui omnes de-
narios perditos,suz obligatus illos restituere/sicuti si essent tui,
excepto illo meo nūmo:ex quo dn̄ium erat translatū in te per im-
mixtionē.Istud dicit glo.in.l.si minor.xxv.annis filiofamilias in
prin.ff.de mino.In hoc tamē remitto ꝛ subiȷ̇cio iudicio theologo
rum.❡Et ad istaz materiā vide tex.in aut.alearū lusus.C.de re-
15 lig.ꝛ sump.fune.vbi Sali.no.†ꝙ pecunia in ludo victa debet da-
ri pauperibus.❡In ea.gl.ibi item pecunia.speciale est valde ob
scurum,ꝙ pecunia ex bonis debita partē quālibet respicit facul-
tatum:secus in aliȷ̇s rebus/nō intelligas glo.ſm ꝙ verba sonāt:
ꝙ quādo est debitum hereditarium in pecunia:illud debitum he
reditariū in pecunia respiciat totum patrimoniū,sec⁹ in aliȷ̇s re-
bus istud est falsum/Nam omne debitū respicit totum patrimo-
nium defuncti,siue in pecunia siue in aliȷ̇s rebus.l.j.§. si heres.ff.
ff.ad treb/ꝛ qꝺ sit verum patet,qꝛ pro omni debito siue in pecunia
siue in aliȷ̇s rebus mortuo debitore:creditor mittebaṫ in possessio
nē omniū bonorum defuncti,licet hodie non mittaṫ,nisi pro rata
debiti.l.cum proponas.iuncta aut.ei qui.C.de do.auto.iudi. pos.
ergo apparet,qꝺ omne debitum respicit totum patrimonium de
functi,etiā si nō sit pecunia:qūo ergo debes intelligere gloss.not.
que ſm verba eius te deciperet:sed nō ſm leges quas gl. allegat
16 ꝛ declarat Bar.hic in.vj.col.Nam debes scire†qꝺ heres graua-
tus per fideicommissum restituere hereditatez,pōt retinere quar
tam treb.toto titu.ff.ꝛ.C.ad treb.ꝛ in ista treb.soluz cōputat illud
qꝺ percipit iure hereditario/a coherede aliud non,licet in falcidia
cōputet quicqd pcipit iure hereditario etiam non a coherede:vt
declarat magistraliter Bar.vbi laborat in inuestiganda ratione
diuersitatis in.l.in quartā.ff.ad.l.fal/In treb.ergo cōputaṫ illud
quod heres iure hereditario capit ex parte coheredis: tunc sic,in
pecunia numerata est speciale vt tota pecunia respiciat partem
hereditatis:ꝛ sic intelligaṫ tota haberi a coherede:ꝛ sic tota cōpu
teṫ in trebe.secus in aliȷ̇s rebus,q̄ intelligunṫ haberi de vniuer-
sali patrimonio:ꝛ sic media pars de parte coheredis ꝛ alia dimi-
dia de sua,ꝛ sic in aliȷ̇s nō cōputat nisi dimidiā in trebellianicam.
tex.est in.l.deducta.§.nūmis.allega.in glo.ff.ad trebel. ꝛ ibi gloss.

Al. hic refert aliã mirabilẽ expositionẽ ad ista verba glo. quã di-
cit fuisse Guil. de cu. Iac. but. ꝛ alioꝝ: sꝫ q2 nõ cõuenit legib9 alle-
17 gatis in gl. nõ curo referre. ¶ † Tertiũ speciale glo. est clarũ et con
sistit in duobus. Primum est, ꝙ solus tutoꝛ in contractu mutui ꝛ
sic ex causa mutui potest se facere debitoꝛeꝫ pupilli. Scdm est ꝙ si
tutoꝛ sit creditoꝛ pupilli ex contractu mutui põt sibi soluere ꝓpria
autoꝛitate, secus in aliis contractibus. Circa primum dic melius
quod in hoc non est speciale in cõtractu mutui: imo in omnibus,
contractibus est idem. vt teneas, qd si tutoꝛ facit cõtractum cum
pupillo palam et bona fide, quicunqꝫ ꝯtractus sit siue mutui siue
emptionis, põt facere. tex. est in. l. nõ existimo. ff. de admi. tuto. no.
glo. in. l. quoties. §. nõ tãtum. eo. ti. ꝛ glo. in. l. cum ipse. C. de contra
hen. emp. Si aũt claꝫ faciat non posset etiam mutuũ celebꝛare fm
gl. ꝑalleg. ꝛ late Bart. in. l. pupill9. §. fi. ff. de admi. tut. Fallit vno
casu singulari, in quo solus tutoꝛ põt indistincte emere rem pupil
li: quãdo pupillus vẽdidit rem vni tertio cuꝫ autoꝛitate tutoꝛis ꝛ
decreto iudicis: ꝛ sic res pupilli fuit solenniter alienata: tunc si il-
le tertius nõ soluit pꝛecium, potest solus tutoꝛ talem rem emere:
ex quo semel facta est alienabilis. tex. est valde sing. in. l. tutoꝛ rerũ.
ff. de admi. tut. quẽ Ludo. ro. hic in. vij. col. reputat singulareꝫ ad
hoc: ꝛ multum not. Barto. in. d. l. tutoꝛ rerũ. ¶ Stat ergo ꝙ tutoꝛ
potest celebꝛare mutuum ꝛ quoscunqꝫ contractus cum pupillo:
18 dũmodo palã ꝛ bona fide faciat secus si clã. † Pulchꝛum ergo et
necessariũ dubium est, quando dicat palam fieri, ꝛ qñ clam. Istud
declarat singulariter Bart. nec alibi inuenies in. l. frater a fratre.
in pꝛin. ff. de condi. inde. circa. xviij. col. ver. iij. quero qd in contra-
ctu emptiõis: ꝛ ibi singu. dicit cõtractus dꝛ palã ꝛ bona fide fieri
cum pupillo, quando fit interuenientibus cõsanguineis ꝛ amicis
pupilli. l. transactione. C. de transact. vel quãdo fit in ꝑsentia soli9
iudicis. l. fi. in pꝛin. ff. qd met. cau. Teneas perpetuo coꝛdi istud vl-
timu, de ꝑsentia iudicis. qd quãdo tutoꝛ facit cõtractum (ꝗcunqꝫ
sit) in ꝑsentia soli9 iudicis, talis ꝯtractus dꝛ fieri palã ꝛ bona fide
ꝛ vꝫ. Illud dictũ et refert ꝛ sequit Io. de imo. in. l. j. §. fuit quesitũ.
in. iij. col. ad treb. do. Alex. in. l. transactionẽ. in fi. C. de transac. Fa
cit qd volunt Bal. Sali. ꝛ Mod. in. l. pacta nouissima. C. de pact.
qd omnis metus ꝛ oĩs dolus ꝑsumitur cessare qñ interuenit pre-
sentia et decretũ iudicis, qd bñ no. ¶ Circa scdm qd vult glo. ꝙ si
tutoꝛ sit creditoꝛ pupilli ex cõtractu mutui põt sibi pꝛopꝛia auto-
ritate soluere: secus in aliis cõtractibus. Adde ꝙ cõtrariũ tenent
Bart. Ang. ꝛ oẽs Mod. hic per tex. in. l. fistulas. §. j. de cõtrahen.
emp. ꝛ licet Bal. hic respondeat, ꝙ ibi loquat quo ad possessioneꝫ
tantũ, q2 cum ꝑcederet titulus habilis emptionis celebꝛate cum
defuncto: certe appꝛehẽsio possessiõis operat trãslationem domi-
nij. l. ex empto. in pꝛin. ff. de act. emp. ꝛ ita dixit ipsemet Bald. in
l. cũ ipse. in vlt. col. C. de contrahen. empt. Concludũt ergo Bar. ꝛ
omnes, qñ tutoꝛ est creditoꝛ pupilli ex quocũqꝫ ꝯtractu vel causa
solus tutoꝛ põt pꝛopꝛia autoꝛitate sibi soluere vel satisfacere per
t. l. fistulas. §. j. Sed ego in cõtrariũ allego foꝛtẽ tex. i. l. j. §. fuit que
situ. ff. ad trebel. vbi est tex. pone qd pupillus sit institutus heres
ꝛ grauatus restituere hereditatẽ tutoꝛi. Nũquid tutoꝛ poterit fa-
cere sibi restitui. dicit ibi, ꝙ nõ, q2 tutoꝛ in causa ꝓpꝛia nõ põt au-
toꝛari: tamẽ ibi nullũ incõmodũ poterit esse pupilli facta restitu-
tione hereditatis. Bar. ibi. in. j. oppo. respondet ꝛ dicit, qd quedaꝫ
est restitutio vel solutio nudi facti: ꝛ istam põt facere solus tutoꝛ:
ita loquit. d. l. fistulas. §. j. Quedam est restitutio facti que habet
maximum iuris, vt est restitutio hereditatis, ꝑ quã trãsferunt oĩa
iura actiue ꝛ passiue. istã non põt facere tutoꝛ vel pupillus cuꝫ au-
toꝛitate tutoꝛis: ita loquit tex. in. d. l. j. §. fuit quesitum. et quantuꝫ
ad hec cum ista sol. Bar. trãnseunt Lud ro. Alex. ibi: qui dicit qd
miruꝫ est de illo tex. quare solus tutoꝛ nõ põt facere restitutioneꝫ.
Ista solu. communis non tollit contrarium de. l. j. §. fuit quesituꝫ.
ad. l. fistulas. §. j. ꝛ propterea mihi non satisfacit: nam ego consy-
dero qd in restitutione hereditatis duo debent attendi. Aut cõsy
deramus, ipsum restituere hereditatem: certe restitutio heredita
tis est facti: q2 fit re: aut verbo. l. restituta. in pꝛin. ff. ad treb. aut cõ
syderamus effectũ restitutionis: ꝛ veruꝫ est qd ex ipsa restitutione
sequit effectus iuris, q2 iura transferunt in fideicõmissariuꝫ vtilia
actiue et passiue. §. restituta. insti. de fideicõmis. heredi. eodem mõ
ꝙ idem est in. d. l. fistulas. §. j. de emptione ꝛ venditione. Nã si nos cõ
syderamus ipsum tradere vel appꝛehẽdere vacuam possessioneꝫ
ꝛ fateoꝛ ꝙ istud est nudi facti: sicut etiam restituere hereditatem.
Sed si consyderamus, ꝙ ex possessione vacua tradita rei vendite
acquirat dñium si vendens est dñs, vel vsucapiendi conditio si nõ
est dñs. l. in cõuentionalibus. in fi. de verb. obl. certe iste etiam est
effectus iuris, vt in restitutione hereditatis, ꝛ sic vtrobiqꝫ adest fa
ctum et effectus iuris, non video quare appꝛehensio possessionis
rei vendite possit fieri per solum tutoꝛem, non restitutio heredita
tis per fideicommissum relicte ipsi tutoꝛi. Nã dicere pꝛout Bart.
ꝛ docto. ꝙ in. d. l. fistulas. §. j. ibi fit restitutio nudi facti. sed in. §.
fuit quesitũ. est restitutio facti habens mixturam iuris, imo idem
in vtroqꝫ, q2 in vtroqꝫ ex isto facta resultat effect9 iuris. Nisi dice
res, ꝙ in restõne hereditatis versat maioꝛ effect9 iuris, q2 agit de
iure vniuersali trasferendo, sed in emptione agitur de effectu iu-
ris singularis de trãsferendo dñium rei particularis: tamen con-
sydera ꝙ tex. ꝛ doct. in. §. fuit quesitum. non fundant se in iure vni
uersali vel particulari. Circa illud, speciale de tutoꝛe ꝙ potest si-
19 bi soluere. † Non omitto vnum qd ponit bal. hic quod refert Lu-
do. ro. hic in. vj. colũ. tutoꝛ cum pupillo non põt alienare aliquam
rem immobilẽ pupilli, etiam ex aliqua necessitate, nisi cum decre
to iudicis, et si alienet sine decreto iudicis, alienatio est ipso iure
nulla, toto titulo. ff. de reb. eo. ꝛ in. l. que tutoꝛes. C. de admi. tuto.
Nunquid istud habeat locũ in patre: quãdo pater alienat res ad
uentitias filij ex causa necessaria vel legati: nunquid requiratur
decretũ iudicis, habes dictũ singulare Azo. ꝙ in patre alienante
rem filij, non requirat decretũ iudicis. in summa de bo. q̃ libe. vl
tra mediũ versic. nec puto ꝙ in alienatione immobiliũ qd dictuꝫ
bal. hic, reputat singulare ꝛ aureũ. Sed Lud. ro. dicit falsum ꝛ cõ
tra casum legis si pupilloꝝ. §. si pater. ff. de reb9 eo. Subdit tamẽ
tex. ibi, ꝙ iudex debet esse pꝛonioꝛ ad cõcedendũ decretũ in patre
q̃ in tutoꝛe. Adde similẽ text. in. l. cũ emãcipatis. C. de ꝑdi. mino.
quẽ Bal. ibi no. ad hoc, per quẽ tex. Sali. in. l. pꝛeses. C. de transa.
repꝛehendit illud dictũ Azo. breuiter ista est veritas, si est filius
in potestate quo casu pater est legitimus administratoꝛ ipso iu-
re: ꝛ tunc, si pater alienat, non requirit decretum iudicis, ꝛ ita lo-
quitur dictũ Azo. ꝛ ratio est, q2 quãdo pater est legitimus admi
nistratoꝛ filij, habet vsumfructum, tutoꝛ non: ideo q2 plus iuris
habet pr̃ põt alienare sine decreto iudicis, sed si esset legitim9 tu-
toꝛ filij emancipati ꝛ alienat, requiritur decretum iudicis: ꝛ ita lo
quitur tex. in. d. l. cuꝫ emãcipatis. ꝛ. l. pupilloꝝ. §. si pater. ita de-
clarat Bal. in. l. j. ff. de rebus eo. ꝛ Bal. in. d. l. cum emancipatis.
Lud. ro. hic Pau. ꝛ Alex. in. l. pꝛeses. C. de transac. ꝛ idem Bal.
in. d. l. pupilloꝝ. §. si pater. ꝛ illud dictum declara tu vt. s. tenet
etiam Bal. in. l. iusiurandum, ex conuentione. §. fin. de iureiu. ꝛ in
l. fi. §. si autem es alienum. de bo. que libe. Io. de imo. in. c. consti-
tutus. de testibus. ꝛ Rapha. in. d. l. pꝛeses. ꝛ ista est veritas. Sed
vnum facit me valde dubitare: dicat mihi do. Azo. qua lege pꝛo-
20 bet istud. † vnde erubiscimus, cum sine lege loquimur: vulgata. l.
illam. C. de colla. ꝛ expꝛessius. §. consyderemus. in aut. de triẽ. ꝛ se-
mis. vnde autoꝛitas domini Azo. est ꝓbabilis nõ necessaria. glo.
in. l. j. C. de legi. vnde dicit Bald. in. c. in genesi. in vlti. col. de elec.
ꝙ paria sunt vel facere contra legẽ, vel sine lege. Sed cogitabam
qd dictũ Azo. potest ꝓbari per tex. in. l. fi. §. si autem es alienum.
C. de bo. que lib. pondera ꝙ text. ibi vult. qd pater sine filio possit,
ergo nõ requiritur decretum: ꝛ ad istum articulũ vide que scripsi
latius in. l. pꝛeses. C. de transac. Item aduerte quod text. in. d. l. fi-
stulas. §. j. loquitur, quando tutoꝛ emerat fundũ a patre pupilli: ꝛ
sic contractus erat omnino validus si autem tutoꝛ emisset ab isto
pupillo an procedat ille tex. Bald. Sali. Ludo. ro. hic distingunt
qd si tutoꝛ emisset a pupillo cum autoꝛitate alterius contutoꝛis
vel iudicis: idem esset, ꝛ haberet locũ. d. l. fistulas. §. j. alias secus:
et licet ipsi non dicant, ante eos ita tenuit Bart. in. l. fistulas. §. j.
in. l. ij. in fi. ff. de stipu. seruo. vt ibi Imo. ꝛ Rapha. cu. ꝛ Ang. are.
in. §. actionum. insti. de act. in. xvij. q. in materia tutelarum: ꝛ hoc
modo remanet expeditum et declaratum tertium speciale gloss.
21 † Nõ omitto vnuꝫ qd ex pꝛima glo. colligi põt: tutoꝛẽ ex sola scri
ptura absqꝫ lapso biẽnio obligari effectualiter: ꝛ sic in tutoꝛe nõ
habebit locum titu. de lit. ob. ꝛ ti. C. de nõ nume. pec. inquantum
dant. j. biennium exceptionẽ non nu. pe. Et si dicas q̃ est ratio di-
uersitatis inter tutoꝛes ꝛ alios confitentes: responde pꝛout colli-
gitur hic, qd ratio est: q2 in alio debitoꝛe non est in eius potestate
sibi soluere, pꝛesumitur ꝙ fecerit illaꝫ scripturam sub spe future
numerationis: sed in tutoꝛe cum sibi possit soluere non ꝑsumit fa-
cere scripturaꝫ sub spe future numerationis. ¶ Quartũ speciale
glo. non est verum, q2 in casu. l. certi condictio. §. si nummos. s. eo.
non est verum ꝙ actio querat tertio per pactum: sed querit ꝑ nu-
meratione, ꝛ sic per actũ naturalẽ: q2 per actũ naturalẽ, ꝛ coꝛpo-
reum potest alteri queri: secus per actum ciuilẽ, vt declaraui op-
poꝛtune in. d. §. si nũmos. vbi etiã declaraui: ꝙ queadmodum pe-
cunia capit stricte, large, ꝛ largissime, idẽ fit in distinctione num-
22 mi. † ¶ Quintũ speciale gl. est in pecunia numerata stricte: q2 si
mutuaui pecuniã cõem, in restitutiõe nõ debet qlibet nũmus scin
di per mediũ, vt media pars detur mihi alia socio: sed dꝫ restitu-
tio fieri ad medietatem nũmi: secus in frumẽto ꝛ aliis rebus mu-
tuabilibus: q2 si frumentum cõe mutuet, dꝫ restitutio fieri per sin
gula coꝛpoꝛa diuidẽdo vnũquodqꝫ granum per mediũ: et sequit
Bar. hic in. iij. col. ꝛ expꝛsse Alex. hic assignat rationem, q2 si pecu-
nia scinderet, nõ posset ampli9 expẽdi, ꝛ sic vtilitas ꝑderet, nõ sic
in frumẽto qd non perdit vtilitatẽ sic ex diuisione: q2 põt conuer
ti in farinã, mihi videt ꝙ ista opinio sit deridicula: q2 sic seqretur
qd si mutuasseꝫ decẽ saccos milij cões, in restitutiõe deberẽt scin
di grana

di grana per mediū:⁊ propterea teneo qđ in oībus dꝫ fieri diui-
sio ꝑ numerū,vt expresse tenēt Albe.Ful.et Ludo.ro.hic.Pau.
de ca.in.l.nā ⁊ si fur.§.fi.s̄.eo.⁊ ibi Ja.bu.Alb.⁊ Ful.dū referunt
facetiā Ja.bu.qui emerat fic⁹ a quadā vetula.et volebat diuide
re ꝑ medium vt ibi per eos.Et cōtra Bar.est text.in.l.cū stichus
⁊ pāphilus.in fi.ff.de solu.nec est bona ratio dñi Alex.q̄ꝛ lꝫ gra-
na frumēti diuisa,sint apta ad comedendū,nō tñ sunt apta ad se-
minādū.teneo ergo qđ nō fiat diuisio ꝑ singula grana.¶ Sextū
23 et vltimū speciale est ꝙ in cōtractu mutui nō debent᷑ vsure sine
stipulatione/intellige in pecunia numerata tm̄.d.l.ꝗuis.alle.in
gl.sed in frumēto,vino,oleo,⁊ similibus nudo pacto debent᷑ vsu-
re.l.frumēti,⁊.l.oleo.C.de vsu.⁊ rōnē assignaui in.l.rogasti.§.
si tibi.s̄.eo/Adde etiā qđ fallit in ciuitate in qua vsure in mutua
pecunia stricte,debent᷑ pacto nudo.l.etiā.ff.de vsur/Tertio fallit
in oībus cōtractibus bonefidei,vel etiā stricti iuris qñ habēt na-
turā bonefidei:vsure debent᷑ etiā pacto nudo/glo.est notabilis in
l.titius.in verbo nō deberi.ff.de prescri.ver.quā glo.Fulg.⁊ Lu-
do.ro.hic reputant singularē ad hoc:⁊ sic habes expedita specia
lia glo.¶ Extra glo.Bar.hic late per duas colū.examinat aliud
speciale traditū ꝑ Ja.de are.dicit Ja.de are.speciale est ī ꝯtractu
mutui respectu alioꝝ ꝯtractuū,q̄ꝛ actio q̄ orit᷑ ex numeratione fa
cile impedit᷑ per stipulationē vel nouat᷑.l.si ita fuero stipulatus.
§.fi.cū.l.seq.ī.de noua.sec⁹ in alijs cōtractibus/Bart.reprehēdit
Ja.de hoc.motus precipue,q̄ꝛ istud nō est speciale in ꝯtractu mu
tui,cū idē videamus in cōtractu dotis:nam si extraneus numera
uit pecuniam noīe dotis ⁊ stipulatus est sibi reddi,ista stipulatio
impedit actionem oriri ex numeratione ⁊ acquiri mulieri.l auie.
C.de iure do.l.j.§.accedit.de rei vxor.ac.l.quoties.solu.matri/sed
ista iura cum reuerētia.Bar.nihil faciunt in ꝓposito:q̄ꝛ loquun
tur,qñ numeratio pecunie fuit facta noīe mulieris:stipulatio au
tem fuit facta noīe extranei:⁊ sic ꝑ diuersis personis/sed Jac.de
areti.in materia nostra loquit᷑,qñ numeratio ⁊ stipulatio fuerint
pro eodem.ita loquitur.d.l.si ita stipulatus fuero.§.fin.cum.l.se-
quē.de noua/Itē ⁊ hic aduerte,Bar.errat inquātum cōtra Ja
co.de are.allegat glo.in.l.petens.in glo.j.in prin.C.de pact.quia
ita demum pactū vestitur a stipulatione qñ cōtinet diuersum ab
eo qđ deductū est in stipulationē.fm Bart.in.l.lecta.in.ij.col.j.e.
et probatur per tex.iuncta gl.j.per.l.si pacto quo penā.C.de pac.
In isto tñ passu,qñ stipulatio sequēs vel precedēs nouet vel impe
diat actionē ex cōtractu.Bar.ꝑ duas col.examinat istū passum:
sed tu breuiter collige effectus Bart.aut loquitur quando stipu
latio fit ex interuallo post cōtractum celebratū ⁊ actionē iam na
tam:⁊ quicquid olim esset,hodie nō fit nouatio nisi expresse aga
tur.l.fi.C.de noua/ista nō est materia nostra nos ergo habemus
videre,qñ stipulatio fit incontinenti ante:vel incontinenti post.
vel simul/et lꝫ Bar.fecerit tres casus:tñ fac duos clarius q̄ ipse:
aut intercedit cōtractus certitudinarius:puta societatis,⁊ tunc
siue stipulatio incontinenti precedat:siue incontinenti sequatur,
siue simul ⁊ semel interponat᷑ cū cōtractu,nunq̄ nouat nec impe
dit oriri actionē ex ꝯtractu.text.habes in.l.duo societatē.in prin
ci.reprobata gl.ibi.ff.pro socio.⁊ in hoc Bart.bene dicit,⁊ cōiter
approbatur reiecta reprobatione Ful.vt hic ꝑ.d.Alexā/Aduer-
te tñ diligenter:ꝙ qñ non inuenio alios cōsyderare ꝙ Bar.dicit
esse vtilitatē:q̄ꝛ tunc oriuntur due actiones.vna ex contractu so-
cietatis vel emptionis que est bonefidei.alia ex stipulatione que
est stricti iuris:sic vult Bart.qñ fit cōtractus bonefidei ⁊ sup eo
imponit᷑ stipulatio.qđ tñ stipulatio remanet stricti iuris:⁊ nunq̄
sumit naturā cōtractus bonefidei sup quo interponitur:⁊ ꝑ hoc
adde glo.in.l.in bonefidei,in gl.sequē.⁊ ibi Pau.de cast.expresse
ad hoc no.ff.de eo qđ.certo loco.idē tenet Bal.in.l.si cū.§.q iniu-
riarū.in.ij.col.ff.si qs cau/breuiter puto cōtrariū,qđ stipulato lꝫ
de per se sit stricti iuris:tñ qñ interponit᷑ sup cōtractu bonefidei
assumit naturā ipsius:ita tenet Bart.sibi ꝯtrarius in.l.si qs cuꝫ
aliter.in.ij.col.ff.de ver.obli.⁊ in.l.videamus.§.si actionē.ad fin.
ff.de vsu.facit bene tex.in.l.j.§.bellissime.ff.vt lega.nomi.caue.et
tex.in.l.ij.§.parui.ff.de priui.credi.et quia stipulatio interposita
sup cōtractu assumit naturā illius sup quo interponit᷑.l.stipula-
tus.ff.de vsu/ad predicta tñ caue ꝓpter illud qđ dicit Bart.in.l.
ij.in fi.C.de cōdi.ob cau.de cuius dicti veritate vide per Moder.
precipue Pau.de ca.in rubri.de verb.obli.⁊ Alex.et alios in.l.j.
in prin.ff.de pac.⁊ istum passum late examinaui in repe.mea Ru
24 brice.ff.de verb.obl.¶ † Scđs casus principalis Bar.est,qđ vbi
procedit aliquid qđ nō est cōtractus certitudinarius:sed pōt esse
⁊ non esse puta numeratio ⁊ traditio:⁊ in hoc:lꝫ Bar.faciat tres
casus:tñ in oībus ꝯcludit,ꝙ siue stipulatio incōtinenti procedat
siue incōtinēti sequat᷑,siue simul ⁊ semel interponat᷑ in dubio sem-
per oritur actio ex sola stipulatione:eo q̄ꝛ numeratio vel tradi-
tio presumūtur interponi ad implemētū stipulationis:idem te-
nent Fulg.⁊ Alexā.hic.⁊ ita teneas,quicquid dicāt Ludo.ro.⁊
Pau.de ca.hic.quos reprobat Alex/hic subdit Bart.ꝙ si prece-
dat stipulatio et sequatur cōtractus certitudinarius incōtinēti,
ꝙ ille cōtractus nunq̄ nouatur nisi expresse sit actum:alle.l.item
illa.§.fi.ī.de cōsti.pe.de hoc dicit esse tex.expressuꝫ in.l.si mādato
meo.§.fi.ff.mādati.quem tex.etiam repetit idē Bartol.hic in pe.
col.et eum reputat singularem idem Bart.in.l.j.in.j.col.ff.de no-
ua/Pūctus est videre qūo inducatur ille text.Bart.dicit esse ex-
pressum qñ precedit stipulatio,cōtractus certitudinarius statim
sequens nunq̄ tollit stipulationē,prima fronte.ille tex.nihil pro-
bat,quia in illa lege nihil de stipulatione dicitur/puto illum text.
sic inducendum.ibi loquimur de fideiussione ergo de stipulatiōe,
quia fideiussio non potest fieri sine stipulatione.l.blāditus.C.de
fideiusso.et tñ dicit ibi tex.si mandato est cōtractus certitudina-
rius.s.mandati,per istud mandatum nō tollitur stipulatio et sic
obligatio fideiussionis,q̄ꝛ tex.ibi dicit,si egisses,⁊ sic esses litē con
testatus tolleret᷑ stipulatio fideiussoria:ergo solus cōtractus mā-
dati nō tollit ibi stipulationē fideiussoriā precedentem:sed ita de
mū si fiat nouatio ꝑ litis cōtestationem.l.delegare.§.j.ff.de noua.
ergo solus contractus mandati non sufficit ad nouandum stipu
lationem,sic voluit inducere Bartol.dum dicit casus expressus.
35 ¶ † Circa tñ predicta nō omitto quatuor/Primo inquātū Bar.
facit differentiā,an interueniat actus qui certitudinarie sit con-
tractus vel nō:qđ ratio diuersitatis potest colligi ex.l.non oīs.in
prin.ī.eod.et.l.obligationum substantia.ff.de actio.et obli.q̄ꝛ con
tractus producunt semper actionez de se/numeratio vel traditio
nunq̄ nisi partes agant:sed qñ partes apponunt stipulationē in-
continenti,lex presumit numerationem factam ob stipulationeꝫ
sequutā,⁊ partes tunc videntur velle ꝙ actio oriatur ex stipula-
tione,nisi aliud expresse dicatur/Secundo aduerte inquātum.d.
Alexā.hic circa primū casum Bart.quē.s̄.retuli reprobādo opi.
Ful.respōdet ad.l.nō ad eā.ff.de cōdi.⁊ demō.adductā per Ful.
ꝙ illa lex habet tñ locū in vltimis voluntatibus,nō in contracti-
bus.alle.Bal.ita tenere in.l.rescriptū.in.§.si pacto quo penaꝫ.ff.
de pac/nā ista responsio do.Alex.etiā facit ꝯ Bar.quē ipse conat᷑
sustinere:q̄ꝛ istud est veruꝫ ꝙ illa lex habeat locū solū in vltimis
voluntatibus:ergo Bar.male allegat illam.l.pro se/vnde ego re
spondeo ꝙ.d.l.ad eā.procedit qñ secundus actus sit aliter ⁊ sub
diuersa forma q̄ primus,tenet sub cōmemoratione primi/sed hic
secundus actus non fit sub diuersa forma,imo sub eadē et ad con
26 firmandū primū actum.†/Tertio aduerte inquātuꝫ Bart.tenet
qđ in omni cōtractu in quo requirit᷑ res:⁊ sic numeratio vel tra-
ditio,⁊ sic in cōtractibus qui cōtrahunt᷑ re,stipulatio incontinēti
post vel ante interponat᷑ impedit actionem oriri,⁊ oritur ex sti-
pulatione:ratio,q̄ꝛ illa traditio semꝑ videtur facta animo implē
di stipulationē:⁊ ideo dicit,ꝙ si numero pecuniaꝫ ex cā dotis vel
depono rē,nō orit᷑ actio ex deposito,sed ex sola stipulatiōe,⁊ cōse
quēter ampliat᷑ ⁊ extendit singulariter.l.si ita stipulatus fuero.§.
fi.cū.l.sequē.ff.de noua.vt habeat locū,nedū qñ nouatio fit ex cā
mutui:sed etiā qñ fieret ex oī cōtractu qui celebraret᷑ re:ex ista do
ctrina videtur pulchre inferri ad practicā.nā de stylo notarioruꝫ
est,ꝙ in oī instrō in fine apponunt stipulationē.sequitur ergo ex
ista doctrina.ꝙ si ꝑ instrm̄ depono rē apud te,ꝙ nō possum age-
re ex cōtractu depositi,sed ex stipulatione/cū hac doctrina tenēt
Ang.Fulg.⁊ do.Alexā.hic/hanc doctrinam reprobat subtiliter
Paul.de ca.in.l.certi cōdictio.in.§.qm̄.s̄.eo.nā fm eū Bar.male
extendit.d.l.si stipulatus.§.fi.cū.l.seq.loquētē in cā mutui,vt ha-
beat locum in alijs cōtractibus qui re cōtrahunt᷑ qñ sunt bonefi-
dei:quia qñ est contractus mutui,vel alius contractus stricti iu-
ris,ꝙ stipulatio impediat ex cōtractu nasci actionē,nihil interest
stipulantis,cū oīno sint stricti iuris:sed qñ esset bonefidei presertim multum priuilegiata:vt ex deposito,si dicamus ꝙ stipulatio
que interponit᷑ in fauorē stipulātis impediret nasci actionem ex
deposito:esset multū dānosum stipulatori:quia actio ex deposito
est multum priuilegiata,⁊ sic stipulatio facta in fauorē stipulato-
ris retorqueretur in dānum ꝙ non est dicendū iuribus vulgari-
bus/⁊ cōtra Bar.ꝑ istud met fundamētum tenet Lud.ro.hic in
xiij.col.⁊ seq.et per istud fundamentū dicit se esse in pulchra ⁊ ve
ra opinione,de qua gloriat᷑ multum:nā si non interest stipulātis,
tunc stipulatio impedit actioneꝫ nasci ex cōtractu:vt.s̄.proxime
/Alex.hic sustinēdo Bar.respōdet ad istud fundamētū vno mō.
/ego respondeo alio ⁊ retorqueo ar.Pau.de ca.⁊ Lud.ꝯ eos naꝫ
dicūt,qđ si interponit᷑ stipulatio sup ꝯtractu bonefidei,ꝙ si actio
nō oritur ex ꝯtractu sꝫ ex stipulatione qđ esset stricti iuris:istud
pro certo est falsum,q̄ꝛ lꝫ stipulatio de per se sit stricti iuris:tñ si
interponitur sup contractu bonefidei,sumit eius naturam et hꝫ
eius priuilegia:ita Bar.in.l.si quis cū aliter.in.ij.col.ff.de verb.
obli.⁊ in.l.videamus.§.si actionē.ff.de vsuris.cum concor.de qui
bus.s̄.dixi/Quarto aduerte inquātū Barto.in.l.j.ff.de nouatio.
27 vult † ꝙ per nullū cōtractū(excepta stipulatione)fit nouatio nisi
expresse agatur:nam consydera si posset attentari noua opinio,
quod ⁊ in foro mercatorum/Itē et in foro canonico per pactuꝫ

a nudum [d]inducatur nouatio in illis casibus in quibus inducitur
per stipulationē,cũ in foro mercatorꝫ pactũ nudũ producat actio-
nem sicuti stipulatio ſm Bar.in.l.qntus.ff.mãdati.Itē etiam de
iure canonico oriť actio ex pacto nudo sicut ex stipulatione vt no-
ta.in.c.j.de pac.¶ Quedã alia specialia in mutuo vel in pecunia
numerata respectu aliarũ rerũ mutabiliũ enumerãt Bal.Lud.
28 ro.⁊ Alex.hic potes per te videre.†Ultra eos nõ omitto,qᵭ si te-
stator legauit domũ cum oĩbus rebus q̃ in ea sunt,nulla oĩno ex-
cepta:tñ in isto legato sic vniuersali nõ cõtineretur pecunia stricte.
sed bene frumentũ ⁊ alie res.tex.est mihi singularis ad hoc in.l.si
mihi meuia.§.fi.de lega.iij.⁊ ratio illius tex.est,q: pecunia nõ cir-
cũscribitur loco.l.si fideicõmissuz.§.tractatũ.ff.de iudi.limitat tñ
illũ text.ꝑ alium tex.valde not.in.l.si chorus.§.j.de lega.iij.Aliud
etiã speciale multũ nota.ꝙ lꝫ docto.hic indifferenter ponant,tñ
29 nõ hꝫ locũ nisi in pecunia numerata tm̃,†si filiusfami.capiat pecu
niaꝫ mutuo iussu patris.nõ hꝫ restitutionē in integrũ,sed in aliis
rebus bene hꝫ restitutionē,nõ obstante iussu patris si reperiatur
lesus:ratio est,q: filiusfa.obligať ex oĩ cõtractu preterꝙ̃ in pecu-
nia.i.mutuo,etiã sine iussu patris,⁊ obligať naturaliter ⁊ ciuiliter
⁊ effectu:⁊ ideo oẽs alii ꝯtractus sustinētur in ꝑsona filii.text.habes
sing.in iure in.l.iij.§.sed vtrũ.ff.de mino.in ver.excepta.ſm Bal.
Lud.⁊ Alex.hic.aduerte tñ,q: etiã in ꝯtractu mutui qñ nõ fit in
pecunia numerata:sꝫ in aliis rebus nõ hꝫ locum macedonianuz,
nisi fieret in fraudē.l.sed iulia.§.qᵭ dicit.ff.ad mace.Bart.in.l.ta-
lis scriptura.in prin.ff.de le.j.¶ Gloss.in verbo nõ acceperis.pri-
mo declarat tex.remouēdo cõtrariũ,scᵭo oppo.⁊ soluit.scᵭa ibi,
sed hoc nõ videť speciale/In ea.gl.ibi:sed ibi erãt res p̃sentes.d.l.
falsus.dic qᵭ gl.nouũ dicit,inquantũ ad.l.falsus.§.sed ⁊ si is.vbi
qñ indebita pecunia soluiť noĩe meo alii ita demũ facio furtum si
in mea p̃sentia soluiť,als secus:ratio est,q: furtũ nõ fit sine ꝯtactio-
ne:ergo ad hoc vt fiat furtũ reqritur qᵭ sit p̃sens ⁊ in presentia si
ei numereť q: illa numeratio q̃ fit in presentia sua censetur ꝯtactio
q̃ inducit furtũ/sed dũ glo.respondet ad.l.iij.§.x.de dona.inter vi.
et vxo.⁊ dicit,qᵭ ibi pecunia erat p̃sens,reprobať ꝑ Bart.⁊ oẽs q
diuinant ⁊ in contrariũ facit.l.lꝫ.§.j.⁊.l.nuptura.ff.de iure do.in
quibus locis pecunia debita mulieri nõ erat presens,⁊ tñ conuer
titur in causam dotis/Hinc sumpta occasione examinant Bart.
30 et alii †qñ debitum ab vna ꝑsona possit cõuerti in debitũ deben
dum ab alia ꝑsona ex cã mutui nõ data p̃sentia rei,vel in debituz
ex causa dotis/⁊ aduerte inqtãtũ Bar.vult,ꝙ si ego creditor iu-
beo debitori meo ꝙ tibi numeret vel soluat pecuniaꝫ quam mihi
dꝫ,q: volo tibi mutuare vel donare vel ex cã dotis,nõ facio vim,
si iste debitor nihil ꝑmisit tibi certe istud cēseretur simplex man-
datum qᵭ ego creditor possum reuocare.l.hoc iure.§.si qs dede-
rit.ff.de dona.⁊.l.si cum cornelius.de solu/sed si debitor meus cui
ego iussi vt tibi daret,ꝑmisit tibi ꝙ eaꝫ soluet vł numerabit,ego
creditor non possuz amplius reuocare ne tibi soluat,eo q: res nõ
videtur integra.facit bñ tex.in.l.vtrũ.in fi.ff.de cõsti.pecu/Adde
hinc notabilē decisionem Bar.illud qᵭ fortius voluit Ioã.an.in
31 addi.Spe.in.ti.de deposito.super rubrica.vbi vult†,ꝙ si ego cre-
ditor iussi debitori meo qᵭ pecuniam mihi debitaꝫ tibi numeret
vel soluat:⁊ iste debitor in libro rationũ suarũ posuit istud debi-
tũ ad partitum illius tertii,⁊ deuenit ad notitiã eius qui notifica
uit,non potest creditor amplius reuocare,dato ꝙ debitor nõ pro
miserit illi tertio:vt dicit Bar.sed solum posuit ad partituz suuz
et ille sciens acceptauerit,ꝑ tex.in.l.si ego.ff.de iure doti.istã deci-
sionem Io.an.refert ⁊ sequiť Bal.in.l.fi.C.de noua.Angel.et do.
Alex.in.l.qui vsumfructum.ff.de ver.obli.Pau.de ca.in.l.si cum
cornelius.ff.de solu/⁊ not.q: magna extensio est ad doctri.Bart.
quam notabiliter limita inquãtuꝫ vult,ꝙ si ego creditor iussi vel
mandaui debitori qᵭ pecuniaꝫ mihi debitã solueret tertio:si illi
tertio nihil ꝑmisit,possum reuocare,quasi simplex mandatuz,vt
sit verum,nisi creditor mandauerit debitor cõtēplatione ipsius
debitoris principaliter,tunc dato ꝙ debitor nihil promiserit illi
tertio:tñ non possit amplius reuocari:tex.habes ⁊ exempluz no.
in.l.si cũ fundũ.ff.de pac.quem in proposito alle.solus Paul.hic
in pe.col.Bald.in tractatu extra de pac.in.j.col.in fi/Ultimo in-
quantuꝫ Bart.cõstituit differentiã inter cõtractũ mutui ⁊ alios
contractus:⁊ dicit,ꝙ si iubeo debitori meo ꝙ soluat pecuniã ali-
cui,⁊ promittat,ꝙ ista promissio põt conuerti in causa dotis nõ
mutui,q: mutuũ cõsistit pondere numero vel mensura:et sic sola
obligatio non põt conuerti in causam mutui.alle.l.q negotia.ff.
mãdati.de cuius intellectu nõ tãgo hic,q: dicã in gl.fi/Fallit ſm
Bar.nisi pecunia esset destinata solutioni,quia sufficit ad hoc vt
cõuertatur in mutuũ,ita intelligit istũ tex.ita etiam tenet Bart.
in.l.si me ⁊ titiũ.j.eo.vbi ita saluat glo.fi.que est ibi,in verbo per
uenit.ad fi.quã multi libri non habent:⁊ cum eo tenent Pau.de
ca.⁊ Alexã.hic:⁊ sic concludit Bart.ꝙ si iussero debitori meo qᵭ
numeret tibi pecuniã debitã ex cã mutui,⁊ debitor ꝑmittat non
ꝯhitur mutuũ,nisi aut sequuta numeratione,qᵭ est indubitatũ:

a ¶ Per pactum nudũ. adde Inn. j.c.nouit.de iudi. Inno. j.c.cũ venissent.de isti. Archi.in.c. sunt nõnulli.j.q.j.

aut si debitor haberet pecuniam paratã solutioni/istud reprehen-
dunt Sali.⁊ Lud.ro.hic primo ꝑ glo.expressam in.d.l.si me ⁊ ti-
tiuꝫ.in gl.fi.in questione quã format in fi.⁊ multi libri nõ habēt,
respondet,ꝙ illa gl.dꝫ intelligi ſm distinctionẽꝫ Bar.hic qñ ha-
bebat pecuniam paratam solutioni/sᵭo alleg.tex.in.l.si ex pre-
cio.C.eo.sed ille text.loquiť:qñ interuenit stipulatio.quo casu bñ
potest mutuũ ciuile contrahi per stipulationē non per pactũ nu-
dum,vt loquitur tex.noster in verbo conueniunt.⁊ ita declarant
An.Fulg.⁊ Pau.de ca.hic/licet Lud.male referens Bar.dicat
32 qᵭ loquiť qñ intercessit stipulatio.Mouetur etiã Ludo.†q: pa-
ria sunt promittere ⁊ soluere.l.fi.C.ad.l.fal.sed si soluisset ꝯtrahe
retur mutuũ:ergo idē dicendũ si ꝑmisit,responsio patet ex funda
mento Bar.quia in casu nostro est eadem ratio in mutuo que in
aliis cõtractibus,cũ mutuũ nõ cõsistat nisi pondere numero vel
mensura ⁊c/contra Bar.etiã tenet Ful.in.l.si me ⁊ titium.j.eo.q:
ꝑmissio hꝫ vim solutionis.l.ꝙuis.§.interdũ.ff.ad velle.in verbo
soluit enim qui reꝫ delegauit,⁊ Alex.dicit ꝙ intelligendo illum
tex.vt per glo.probatur cõtrarium:tu responde melius ex men-
te Bar.qᵭ illud qᵭ dicitur,ꝙ delegatio ⁊ solutio parificãtur,est
verum in cõtractu consistente in sola obligatione:secus in cõtra-
ctu mutui,qui nõ potest sola obligatione ꝯsistere/teneo ergo de-
33 clarationem Bar.†Stat ergo ex predictis oĩbus,ꝙ dñs vel cre
ditor potest reuocare iussum factũ debitori suo,qñ debitor nihil
ꝑmisit illi tertio:secus si promisisset/Istam doctrinam inducit
34 Bar.ad vtilem ⁊ quotidianam questionē† pone,ego dixi cãpso-
ri ꝙ solueret ꝑ me illud qᵭ debeo titio ex cã pannorũ emptorum
ab eo,vel ex alia causa/Nũquid ego sum liberatus,adeo ꝙ si ille
cãpsor cederet foro ꝙ in tuscia dicitur fallere.seu si mercator de-
coqueret,nunqd ille posset habere regressum contra me/⁊ Bar.
punctualiter determinat ſm doctrinam precedentem.⁊ dicit,qᵭ
si iste cãpsor promisit illi tertio ꝙ solueret,ego sum liberatus:eo
quia illa promissio cedit loco solutionis.l.si pupilli.§.j.ff.de neg.
gest.l.inter causas.§.abesse cum glo.ff.manda.et sic ego sum libe
ratus/sed si campsor nihil ꝑmisit illi tertio,dato qᵭ ego iusserim
illi vt solueret.ego nõ suꝫ liberatus:et ideo si mercator decoque-
ret posset habere ille tertius regressum contra me:ita Bart.hic:
⁊ tenent Bal.⁊ Ang.hic.idē tenet Bal.in.l.fi.in aliquibus lectu
ris.C.de noua.Bal.⁊ Sali.in.l.pro debito.C.de bo.aut.iudi.pos.
argu.in repe.l.j.in.xxvj.col.C.de iudi/⁊ pro opiñ.Barto.optime
facit,q: quando iubeo campsori qᵭ soluat qᵭ debeo titio,⁊ cam-
psor per stipulationem promittit illi tertio acceptanti et nomi-
ne meo,ista est delegatio:vt declarat glo.magistra.et no.in.l.quã
35 uis.§.si mulier.in glo.j.ff.ad velle/sed sic est/ꝙ delegare est solue-
re.d.l.ꝙuis.§.interdum.sed per solutionē liberaretur ipso iure/
quia solutione eius qᵭ debetur ipso iure omnis tollitur obliga-
tio.instit.quibus modis tol.obli.in princ.ergo eodem modo per
delegationem ipso iure dicor esse liberatus/⁊ in terminis,ꝙ per
delegationē liberetur quis ipso iure,est text.in.l.delegare.in ver-
bo vice sua:de noua.istud est fortius fundamentum qᵭ possit ad-
duci pro opi.Bar.istam opinio.sequitur etiam do.Fran.de are.
in cõsi.v.incip.in causa et puncto ad me transmisso per fundamē
tum de quo mentionem faciam:eandem opinionem videtur te-
nere Bar.in.l.delegare.ff.de noua/vbi dicit/ꝙ si aliquis promit-
tat pro me sine delegatione:ego suꝫ liberatus,nec fit ipso iure no
uatio.sed si ego darem debitorem meum vel ex promissione tũc
fieret nouatio.tamen dicit se nõ ponere pro ꝯstanti/Raph.Ful.
hic tenet contra Bar.motus/quia licet de iure ffo.rum per inter
uentum noue persone fieret nouatio:hodie tamen non fit noua-
tio nisi expresse sit actum §.preterea.insti.qui.mo.tol.obli.l.fin.C.
de noua.nisi consuetudo aliter se haberet ſm eum.l.ij.in fin.C.de
consti.pecu/Pau.de ca.hic.istam opi.Ful.refert et dicit ꝙ alias
fuit in isto errore contra Bart.sed postea mutauit propositũ eo
quia.l.fi.C.de nouatio.non habet locum in delegatione:prout di
cit tenere Barto.in.d.l.delegare/et delegatio dicitur quando fa
cio debitorem tibi promittere tanꝙ̃ debitorem meum scᵭm glo.
in.l.quãuis.§.si mulier.ff.ad velle/subdit etiam qᵭ Barto.errat
in formatiõe questionis/quia si iussi campsori quod solueret pro
me et ipse ꝑmisit,nõ fecit illud quod iniunxi.et sic nõ suꝫ libera-
tus.tex.est in.l.si debitorem.cum glo.et in.l.si stichum.ff.de noua-
tio.et dicit quod ista est veritas in hoc articulo per neminem be-
ne declarato/Adde etiam quod Bart.in consi.suo incipien.ter-
tius promisit mihi,videtur tenere contrarium eius qᵭ hic ſm ꝙ
ponderat Ludo.ro.hic.querit enim Barto.pone qᵭ tertius pro
mittat tibi illud qᵭ ego debeo:nunquid ero liberatus:determi-
nat ꝙ non:eo q: per iura noua nunꝙ̃ fit nouatio.et sic extinctio
precedētis obligationis nisi expresse agať.d.l.fi.C.de noua/vnde
iste qui promittit censebitur fideiussor iuxta glo.quam dicit sin-
gularē in aut.de fideius.in prin/sed caue tu quia Bar.ibi non lo-
quitur qñ iste tertius promittit precedēte iussione mea prout lo-
quitur hic:⁊ declarat expresse Bar.in.d.l.delegare.Ludo.ro.hic
etiam

etiã audacter tenet cõtra Bar.eo q̃ tenet ꝙ lex.fi.C.de noua.ha/
beat locũ nõ solũ in nouatione simplici,sed etiam in delegatione.
vt nullo casu fiat nouatio,nisi expresse agat a partibus:de hoc di
cit esse casum rotundũ in.§.preterea.insti.qui.mo.tol.obli.iuncto
principio cũ fine/sed si tu referas ad casum proxime precedentez
nihil obstabit/Scdo monet Lud.per.d.l.fi.vbi hoc.d.expressum
inquatum text.ibi dicit,ꝙ si quis promittit id qd ego debebam:
quo casu est delegatio,nõ fit nouatio,⁊ sic text.necessario loquit
in delegatione/sed ante Lud.istud argumentũ format Bart.in
d.l.delegare.la.j.⁊ respõdet ꝙ nõ seqtur,aliqs pmittit id qd ego
debeo:ergo est delegatio,q̃ requirit ꝙ sit debitor me⁹ qui de vo/
luntate mea promittat/Alia principalis fuit opi.Ang.in.l.ij.ff.
de noua.qui dicit,aut querimus an de iure ffoꝝ facta esset noua
tio.et dicẽdũ est ꝙ sic,q̃ de iure ffoꝝ quoties interueniebat noua/
persona,semper fiebat nouatio.d.§.preterea/aut queris an atten
to iure nouo.C.et sic.d.l.fi.fiat nouatio:et tũc,aut q̃ris an fiat no/
uatio ipso iure,⁊ dicit ꝙ nõ.d.l.fi/aut queris an fiat nouatio ope
exceptionis:⁊ dicit ꝙ sic,motus per vnã regulã quaz infra repro
babo,q̃ in oĩbus casibus in quibus de iure ffoꝝ fiebat nouatio
ipso iure,hodie per iura noua.C.q̃uis nõ fiat nouatio ipso iure:
tñ fit ope exceptionis,istam regulaz ponunt glo.⁊ Bar.in.l.ij.ff.
de noua.Bar.⁊ Ange.in.l.pe.de preto.stipu.⁊ in.l.certi cõdictio.
§.si nummos.s.eo.sentit gl.in.l.fi.⁊ ibi clare Bal.C.de noua/alia
fuit opinio eiusdẽ Ang.in.l.delegare.ff.de noua.q dixit:aut que/
ris nunquid ppter pmissionẽ cãpsoris debitor liberetur virtute
nouationis ⁊ teneas ꝙ non:q̃ nouatio nunq̃ fit nisi expresse aga
tur/aut queris nũquid liberetur virtute delegationis,hic aduer
te:aut campsor promisit per solennem stipulationem,tunc debi/
tor liberetur:aut promisit pacto nudo vel per cõstitutum:⁊ tunc
nõ liberetur nec ipso iure,nec ope exceptionis.l.itẽ illa.§.fin.cum
glo.ff.de constitu.pecu/Iste sunt opiniones maioruz nostroꝝ in
hoc articulo,quas retuli breuius q̃ potui.¶ Quid tenendũ pro
veritate huius notabilis passus,oportet ante oĩa tria videre ex
q̃bus eliciet veritas huius quotidiani articuli/In primis neces/
sariũ est scire,q̃n dicat nouatio:⁊ q̃n dicat delegatio/Unde debes
scire,qd iste terminus nouatio põt capi large,⁊ stricte,sicuti ter/
minus adoptio.l.ij.ff.de adop.si capiat large,⁊ sic tanq̃ genus,cõ
prehendit sub se delegationẽ et nouationẽ in specie:prout decla/
rat glo.in rub.ff.de noua.⁊ Cy.in rub.C.e/cognito ergo qd sit p/
prie delegatio in specie cognosces qd sit nouatio.nam declaran/
do que requirant vt sit nouatio presuppone qd vbi aliqd ex illis
36 defecerit non fit delegatio sed nouatio.†Delegatio ergo est vice
sua seu loco suo delegare vnũ alterũ per solẽnem stipulationem,
qui sit debitor delegãtis,⁊ promitat tanq̃ debitor delegantis et
acceptet:ita pbat in.l.delegare.j.et ibi Bart.⁊ in.l.delegare.ij.ff.
de noua.⁊ vtrobiqz dicit ꝙ requirit stipulatio.prout etiã est tex.
in.l.j.C.de noua.⁊ requirit ꝙ iste pmittat p̃cedente mea iussione.
al's si quis pmitteret illud qd ego debeo sine mea iussione non est
delegatio,sed simplex nouatio.prout declarat Bar.i.d.l.delega
re/Item si is quem delegaui non esset debitor meus,nõ est pprie
delegatio/Itez si esset debitor meus ⁊ pmitteret ex iussione mea
sed nõ tanq̃ debitor meus,nõ est delegatio pprie.ita declarat gl.
in.l.q̃uis.§.si mulier.ij.in glo.j.magna.⁊ ibi Ja.bu.⁊ Paul.ff.ad
velle.⁊ glo.in.l.si titius.ff.de noua.Spec.in titu.de obli.⁊ solu.§.
nunc dicamus.circa prin.et notabiliter Bald.in.l.ij.C.de exe.rei
iudi.vbi in terminis q̃ne formata p Bart.dicit aduertendũ esse
an iste cãpsor esset debitor me⁹ ⁊ promitteret tãq̃ debitor meus,
⁊ tũc sum liberatus.al's secus/⁊ ex istis apparet in q̃ne Bar.sim
pliciter p eum formata ꝙ Bart.nõ loquit in delegatione ppria.
Itẽ Bar.male format questionẽ,q̃n ego iussi cãpsori soluere pro
me,⁊ ipse pmisit,nõ debuit sic formare questionem,q̃ cãpsor nõ
fecerat illud qd iussi.l.si debitore.cũ glo.ff.de noua.vñ debuit for/
mare q̃nẽ,qd iussi cãpsori qd pmitteret p me,⁊ nõ qd solueret:⁊
ita pmisit,tũc fecit ꝙ iussi fm Paul.de cast.hic.⁊ Alexan.in.l.q
vsumfru.ff.de verbo.obliga/Scdo habes presupponere pro vero
fundamẽto.l.fi.C.de noua.et.§.preterea.insti.qui.mo.tol.oblig.
37 per que iura corrigunt leges antique ffoꝝ.⁊ statuitur†ꝙ hodie
nũq̃ fiat nouatio nisi expresse agat a partibus:illa iura non corri
guntur nec habent locum in delegatione pprie sumpta:et ideo si
creditori meo delego campsorem qui sit debitor meus,cõcurrẽti
bus illis requisitis de quib⁹.s.p delegationem fit nouatio,q̃uis
nõ sit expresse dictũ.⁊ qd.d.l.fi.nõ corrigat nec habeat.locum in
delegatione proprie sumpta,est cõis sñia,quã tenet glos.expresse
in.l.iij.in glos.j.C.de noua.Bar.Ang.Imo.Raph.Pau.de cas.
tenẽt in.l.delegare.ff.de noua.Bal.in.l.pecuniam quã.j.eo.Ioã.
Imo.in.l.pe.ff.de preto.stip.ista est cõis cõclusio,q̃uis Ludo.te/
nuerit cõtrariũ:motus nã clarũ est,ꝙ nouatio est genus et com/
prehendit sub se delegationẽ:sed ego habeo,qd in.l.corrigente si
ratio est scripta in illa,extenditur de stricta significatione ad lar/
gã.vt est glo.in aut.vt hi qui obli.phi.ha.res mi.in verbo ad cu/
ratorẽ.⁊ ibi not.Ang.no.Bal.in aut.quas actiones.in.ij.col.C.
de sacrosan.ecc/sed non recedas a cõi,p qua facit.nã delegatio di
citur esse quedã solutio.l.q̃uis.in.§.interdũ.ff.ad velle/sed quan/
do datur nomẽ debitoris in solutũ,dicit dari ipsa res insolutum,
sed clarũ est,ꝙ si daretur ipsa res insolutũ ipso iure essem libera/
tus:ergo sequit qd.d.l.fi.nõ habeat locuz in delegatione proprie
sumpta.⁊ ex hoc colligit respõsio ad motiuũ Ludo.lz disputãdo
posset aliud dici ⁊ attẽtari cõtra cõmunẽ opi/Tertio p̃suppone
qd loquendo in nouatione pprie,hodie nunq̃ fit nouatio nec ipo
iure,nec etiã ope exceptionis,etiã in casibus in q̃bus olim fiebat
ipso iure nouatio.lz glo.⁊ Bart.teneant oppositũ vt.s.retuli.ta/
men ista est veritas,si dicerem ꝙ.l.fi.C.de noua.hodie non fit no/
uatio nisi exp̃sse agatur,ꝙ nõ fiat nouatio ipso iure,sed ope exce/
ptionis:certe illa lex esset imposita verbis,⁊ nõ rebus,⁊ maxime
cũ text.in illa.l.fi.dicat nihil penitus,qd idem importẽt qd nullo
modo,prout est gl.in.l.in naue saupheli.ff.loca.⁊ sic nec ipso iure
nec ope exceptionis.⁊ ista est vera sñia quã tenent Imo.Pau.de
ca.⁊ Raph.cu.in.l.pe.ff.de preto.stipu.Imo.Pau.⁊ Raph.in.l.
ij.ff.de noua.⁊ Imo.in.l.delegare.eo.tit.⁊ Raph.in.l.fi.C.de no/
ua.et ita late format.d.Alex.post multos doc.per eũ relatos in
l.qui vsumfru.de verb.obli.⁊ ita contra Bar.consuluit Alexã.in
cõsi.clij.incip.visis disputationibus.et in consil.clv.incip.visis et
cõsyderatis verbis prime scripture.in pe.et vlti.colũ.⁊ in consil.
cexiiij.incipien.visis ⁊ diligenter ponderatis.li.ij.⁊ dicit Raph.
cu.in.l.ij.ff.de noua.ita audacter cõsulerem et iudicarem contra
38 Bart.Istis tribus fundamẽtis sic premissis†teneo in questione
Bar.ꝙ si formetur in terminis vbi fit proprie delegatio:vt quia
presupponas ꝙ ille campsor esset debitor meus:et per solennem
stipulationẽ promitteret noĩe meo tanq̃ debitor meus me iuben
te ⁊ creditore eum acceptãte,tũc ista esset proprie delegatio:⁊ te/
neo indubitanter qd isto casu esset ipso iure liberatus:adeo qd si
campsor fugeret aut decoqueret amplius cõueniri nõ possem:et
in istis terminis teneo cũ decisione Bart/si autem nõ appareret
qd ipse campsor esset debitor meus,aut non pmitteret tanq̃ de/
bitor meus:quia ista non est proprie delegatio,nõ liberarer,nec
ipso iure nec ope exceptiõis,cõtra Bar.per regulã.l.fin.C.de no/
ua.in qua teneas,ꝙ hodie nec ipso iure nec ope exceptionis fiat
nouatio.vt.s.retuli.et isto casu ipse campsor censetur tanq̃ fide/
iussor meus:prout declarat Bartol.in prealleg.consi.incipiẽ.ter
tius promisit mihi.per glo.magistrã.in aut.de fideius.in princi.
pro isto vltimo opportune alle.illud qd singulariter dicit Ange.
in.l.sciendũ.in princi.ff.de edi.edic.si pecuniã apud te depositam
ego per solennem stipulationem promisero restituere dño:tñ tu
depositarius non eris liberatus:eo q̃ ista pmissio censet esse que
dam fideiussio non nouatio nisi expresse agat:de hoc dicit esse gl.
sing.quã dicit tenendã cordi.in.l.titia.§.respondit.in glo.ij.iũcto
text.de verb.obli/ita ɔcludo in presenti quotidiano passu.⁊ istud
est ꝙ in effectu voluit Pau.de ca.hic.⁊ Bar.in.d.l.delegare.⁊ ex/
presse Ang.Pau.⁊ Alex.in.d.l.qui vsumfru.⁊ Ang.in.l.pe.ff.de
preto.stipu.et ibi latius Imo.in antepe.⁊ pe.col.et ita fm cõclu/
sionem quã feci late cõsuluit Alex.Imo.in cõsi.clij.inci.visis di/
sputationibus.Idem tenet Rapha.cu.in.l.delegare.ff.de noua.
vbi in terminis quotidianis dicit,si debitor dicat creditori nõ ha
beo pecuniam ad soluendũ:sed dabo tibi vnum bonum debitorẽ
et ita fecit,tenet p hoc non esse liberatum,nisi interuenerit vera
delegatio/subdit tñ magnũ verbũ qd est de ɔsuetudine,ꝙ postq̃
cãpsor vel mercator promisit creditori,⁊ creditor acceptauit,qd
ipso iure liberatur debitor/Aduerte tñ,vt nihil omittã,inquãtũ
dixi,qd ad hoc vt dicatur delegatio pprie,nõ sufficit dare alium
vice mea qui pmittat,sed est necessarium qd iste quẽ delegaui sit
debitor meus,⁊ ꝙ promittat tanq̃ debitor:⁊ ita acciperet:vnde
si vice mea delegarẽ vnũ qui pmitteret,sed nõ esset debitor meus
nõ esset delegatio:prout.d.gloss.in.l.q̃uis.§.si mulier.ff.ad velle.
et in glo.in.l.si titius.ff.de noua.declarant doct.in locis prealleg.
nã inuenio ꝙ etatis nostre iurisconsultoruz facile princeps Frã.
are.in prealle.cõsi.v.incip.in causa ⁊ puncto ad me transmissio.re
probat istã doctrinã,quaz dicit esse Pau.de ca.⁊ dicit,ꝙ imo est
delegatio proprie,q̃uis ille quẽ delego nõ sit al's debitor meus ⁊
qd nõ est verũ:ad hoc vt dicatur pprie delegatio in specie,nõ re/
quirit ꝙ ille quem delego sit debitor meus:imo si delegarẽ vnuz
qui nõ esset debitor meus ⁊ pmitteret ⁊ acceptaretur,esset pprie
delegatio,eo q̃ interueniret noua psona,dato ꝙ nõ sit mihi obli
gata:⁊ ita in hoc tenet ɔtra Pau.de cast.inter cetera q̃ alle.dicit
qd ita est cõis opi.qd ista sit delegatio.alleg.Bar.quem dicit ita
velle.in.d.l.delegare.ff.de noua.vbi dicit,qd si quis det debitorẽ
suum vel expromissorẽ,dicit delegatio,⁊ nõ hz locum illa lex fi.di
cit lz nõn ponat pro cõstanti,pondera dũ dicit,vel expromissorẽ,
et licet fm eũ Bar.non ponat pro cõstanti.ibi dicit Fran.ꝙ hic
in ista.l.singulari in ista.q.de campsore.istud ponit pro constanti.
quãuis ego inueniam Bartol.hic facientem mentionem de de/

legatione. Pro ista sua opi.ponderat esse duos tex.non cauillan-
do.in.l.si titius.preallã.ff.de noua.et in.l.pure.§.si cũ.ff.de excep.
doli.qui text.ponunt eundẽ casum.aliquis volebat mihi donare:
facio qḋ ꝓmittit meo creditori:dicit tex.ꝙ ista est delegatio:ecce
ibi qui delegat nõ erat debitor.tñ est delegatio ꝓprie,qꝛ lꝫ vellet
donare:ante tamen ꝙ̃ veniat ad actũ donationis vel promissiõis
nõ dicitur debitor:vt in simili per gl.in.l.in emẽtis.C.de contra-
hen.emp.ꝛ ideo ipse fortius cõsuluit sequendo simpliciter opini.
Bar.etiã si iste cãpsor vł mercator nõ erat debitor meus:tñ iussu
meo ꝓmisit per stipulationẽ creditori acceptãti,ego sum libera-
tus. ego nõ recedo a doctrina gl.et doc.quos.s.retuli,qḋ ad hoc
vt dicatur proprie delegatio oportet vt sit debitor delegãtis:nec
autoritas bar.in.d.l.delegare.cõcludẽter obstat,dũ dicit,ꝙ si fa-
cio ꝓmittere debitorẽ aut expromissorẽ,est delegatio:põdera ex
promissorẽꝫ,qḋ promissor ꝓprie dicit̃ ille qui intercedit pro eo q
vere nõ est obligatus:ita declarat gl.in aut.de fideius.in princ.cũ
suis cõcor.istud nõ infert necessario ꝙ ꝑ hoc expromissor nõ esset
debitor mei delegantis,dato quod ego delegatus nõ essem debi
tor,nõ ob.l.si titius.et.l.pure.§.si eũ.vbi dicit̃,qḋ ille qui ꝓmittit
nõ erat debitor,qꝛ respõdeo ex quo ille qui volebat donare con-
sentit delegationi,cẽset̃ velle descendere ad actũ donãdi,cũ dona
tio perficiat̃ aut traditione aut promissione.§.perficiuntur.instit.
de dona. Cogita tñ qꝛ cõsyderationes.d.Frã.semper sunt subti-
39 les.† Itẽ attende inquãtũ dixi,qḋ si cãpsor nõ erat debitor meus
et feci eum ꝓmittere creditori meo,ego nõ liberor,ꝛ cãpsor censet̃
quidam fideiussor:aduerte,lꝫ fideiussores habeãt beneficium di-
uisionis ꝛ excussionis,qꝛ si ꝯueniant̃ a creditore possunt oppone-
re,cõuenias primo principalẽ ꝛ excutias eũ.aut.presente.C.de fi-
deius. tñ beneficiũ excussionis non hꝫ locũ in cãpsoribus vel mer-
catoribus matriculatis,qui si pro aliis fideiubeant possunt prin-
cipaliter cõueniri ante principalẽ debitorẽ excussum,nec possunt
opponere de beneficio excussionis,cũ propter magnã fidẽ quã ex
publico erga eos habẽt ad eos recurratur.ita dicit glos.singula-
ris quã signa in.§.argentarior.q est.§.si.in aut.de fideius.quã gl.
no.ꝛ sequit̃ Bar.in.l.si.circa si.C.ad.l.fal.et notabiliter idẽ Bald.
vbi facit festum de illa glo.in.l.frustra.C.de nõ nume.pec. vbi am
pliando illã singularẽ glo.per eã dicit,ꝙ si cãpsor aut mercator fe
cerit apochã in qua cõfitetur se habuisse ꝛ recepisse.c.mutuo.non
põt opponere exceptionẽ nõ nu.pecu.quã possunt oẽs opponere
contra cõfessionẽ suam de recepto.ita limitatur titulus.C.de nõ
nu.pe.et insti.de lite.oblig. est verũ in hoc vltimo. Salic.in illa.l.
frustra.tenet,ꝯtra Bal.sed pro nũc aliter nõ examino. Itẽ aduer
te inquantũ superius in questione Bar.feci duas cõclusiones ꝛ
dixi,si cãpsor taliter intercessit ꝑ me qḋ fuerit vere delegatio ego
sum liberatus:sed si nõ fuit vere delegatio,ego non sum libera-
40 tus ipso iure nec ope exceptionis.† Limita primum dictum qñ
esset delegatio vera cãpsoris:vt nõ ꝓcedat in eo qui dedisset mer
catorem in ꝓmissorẽ quẽ sciebat facile rupturum seu decocturuꝫ,
nũc non liberatur,ꝙ̃uis fuerit delegatio:aut si liberatur saltẽ te-
netur de dolo ad interesse creditori.l.si legatarius.ff.de dolo.Ita
notabiliter determinat Bal.Ang.Imo.et Moder.in.l.si cũ do-
tem.§.si mulier.ff.so.ma.et idẽ Bal.in.l.pro debitore.circa fin.C.
de bo.aut.iud.pos.ꝛ dicit Imol.in.d.l.si cũ dotẽ.§.si mulier.si iste
mercator decoxit vel aufugit intra breue tẽpus,ꝓ̃sumitur ꝙ ego
fuerim in dolo ꝛ scientia ꝓpter breuitatẽ temporis.l.si vẽtri.§.in
bonis.et ibi no.Bar.ff.de priuile.credi.et not.Bar.in.l.post con
tractũ.ff.de dona.Cy.Bal.ꝛ Sali.in.l.si qs post hac.C.de bo.pro
scri. Limita tñ istud vltimũ qḋ dixi qñ qs dedit cãpsorem quem
sciebat de facili decocturũ nõ liberat̃,saltẽ in effectu,limitat sing.
Imo.in.d.l.si cũ dotẽ.§.si mulier.vt sit verũ,nisi iste mercator de-
beat mihi tantũdẽ,qꝛ fuit licitũ me exonerare. sed caue,qꝛ cãpsor
nõ posset aliter delegare,nisi ꝓprie esset debitor:ꝛ sic ista limita-
tio est inepta. Itẽ limita secũdũ qḋ si cãpsor nõ erat debitor meꝰ,
qꝛ nõ est ꝓprie delegatio ego nõ suꝫ liberatus:istud limitat sing.
Bald.in.l.ii.C.de exe.rei iu.vt ꝓcedat qñ talis cãpsor qui non est
debitor meus simpliciter ꝑ stipulationẽ promisit ꝓ me:tunc non
sum liberatus,qꝛ nõ est ꝓprie delegatio:sed si iste campsor q non
est debitor meus ꝓmisit pro me ꝑ stipulationẽ,ꝛ expresse diceret,
ꝓmitto vice ꝛ noĩe titii:tunc essem ipso iure liberatus.d.l.delega-
re.ibi,in verbo,vice sua.ff.de noua.istã decisionẽ sequitur Paul.
de ca.in.d.l.ii.C.de exe.rei iudi.refert ꝛ seqtur Alex.in.d.l.q vsum-
fru.de verb.obli.ꝛ ita cõsuluit Alex.in cõsi.clii.inci.visis disputa-
tionibus.in.ii.col.lib.ii.idẽ tenet Imol.lꝫ de Bal.nõ meminerit.
in.l.pe.in pe.col.ff.de preto.stipu.illud qḋ etiã ꝓprie vult Ludo.
ro.hic in pe.col.lꝫ nihil alleget. Cõfirmo ꝑ illud qḋ notabi.volũt
Ja.de are.ꝛ Bal.in.l.meuia.in prin.ff.so.mat.ꝛ Bal.in.l.si.in vlt.
q.C.ad.l.fal.vbi querũt:pone testator reliquit mihi domum.si de
dero heredi suo cẽtum:cõditio dꝫ impleri in forma specifica:ego
iussus offero dare ꝛ do vnum campsorem qui ꝓmittat illa centũ
vt habeam domũ presente herede et acceptante:nunqd dicar cõ

ditionem implesse ꝛ debeã habere legatum,arguit bal.ꝓ ꝛ ꝯtra:
tandẽ concludit in ꝓposito,ꝙ si campsor ꝓmisit ꝑ me noĩe ꝛ vice
mea,ego sum liberatus:ꝛ dicor implesse ꝯditionẽ. ego tñ in ista li
mitatione sum valde dubius,qꝛ per istã limitantur glo.prealleg.
que dicũt,ꝙ ad hoc vt sit delegatio ꝓprie,reqritur ꝙ ille qui dele
gatur sit debitor.ꝛ inuenio ꝙ Pau.de cast.in.l.ꝙ̃uis.§.si mulier.
tenet cõtrarium,ꝙ si cãpsor ꝓmitteret noĩe ꝛ vice:tñ nõ esset pro-
prie dlegatio si nõ erat ꝟe debitor. Adde etiã ꝓ̃dictis alios duos
casus,in quibus per dictũ mandatũ datũ cãpsori inducitur libe-
ratio. Primus qñ facta ꝓmissione mercatoris creditor reddit in-
strumẽtũ debiti debitori:ex hoc eñ sequitur liberatio tanꝙ̃ facta
iure delegationis,ꝑ tex.in.l.labeo.ff.de pac.ita Bal.in.d.l.ii.C.de
exe.rei iudi. Scḋs casus est,qñ ꝓmissio campsoris non fit ex eadẽ
causa vel simpliciter,sed fit variata cã,qꝛ tũc inducit̃ liberatio pri
mi debitoris,etiã circa stipulationem:ita singulariter.d.Frã.de
albergo.de are.in.l.sponsalibus.§.j.per illũ text.ff.de iure do.ꝛ eũ
in specie refert ꝛ sequit̃ Are.hic:ꝛ ꝑ hoc remanet ista qstio Bar.
expedita. ¶ Gloss.si.in verbo ꝓfecta.diuiditur in.vii.partes.pri-
mo declarat tex. secũdo colligitur ex text.notabile.et alleg.cõcor.
tertio fortiter opponit ꝯtra tex.ꝛ tripliciter soluit. quarto ad idẽ
oppo.ꝯtra tex.ꝛ soluit tribus modis. quinto oppo.cõtra text.in
alio tripliciter soluit. sexto ꝑ viam qõnis etiaꝫ opponit ꝛ soluit. se
ptimo remouet aliud cõtrariũ. scḋa ibi.ꝛ sic no. tertia ibi. sed con
tra infra mãdati. quarta ibi,idẽ ad idẽ contra.C.eo.l.si ex precio.
quinta ibi,itẽ qḋ hoc casu dicit̃. sexta ibi:qrat aliqs. septima ibi:
ꝛ cũ hac determinatione.prima ꝛ scḋa pars sunt clare. Pro expe-
ditione tertie partis gl.assumo ꝯtrariũ gl.qḋ est difficillimũ.d.l.
q negotia.in prin.ff.mand.ꝛ pondera ꝙ ille text.fortiter obstat in
duobꝰ.lꝫ doc.nõ aduertãt nisi ad ꝓmũ.dicit tex.noster,si debeas
mihi pecuniã ex cã mandati:qꝛ fuisti ꝓcurator meus ꝛ exegisti pe
cuniã,ꝛ cõuenit vt haberes pecuniã mutuo,teneris ex mutuo,cõ
trarium de directo.dixit tex.in.d.l.qui negotia.ꝙ qui gerebat ne
gotia mei absentis exigit multas pecunias,postea scripsit,ꝙ vo-
lebat illã pecuniam habere mutuo,decidit ibi iuriscõsultus debi
tum ex causa mãdati non cõuertit̃ in causam mutui.assignat ra-
tionẽ in qua bene cogitabis,qꝛ pactione nuda istud fieri nõ potest
nec obstat si pecuniã quã deposui cõuenit vt haberes mutuo,sta
tim est mutuũ:ratio est,qꝛ in deposito nũmi erant mei,sed in man
dato nõ mei sed mihi debiti:ista est prima oppo. Ego aũt ꝯsyde-
ro ꝙ tex.in alio obstat in sequẽti respõso.in ver.Itẽ si a debitore.
vbi dicit tex.ꝙ si iussi debitorẽ meũ te accipere pecuniam,statim
41 est credita idqꝫ benigne receptũ est,† et sic vult,ꝙ pecunia debita
ab alio possit conuerti in causam mutui statim ex benignitate:si
autẽ debeat̃ ab ipsomet nõ fit mutuũ. hic dubito in duobus qua-
re tex.dicat,ꝙ in duabus ꝑsonis,si creditor iubeat debitori mihi
soluere statim est mutuũ,sed in vnamet ꝑsona q̃ tenebat̃ ex causa
mandati,nõ fit mutuũ,cur diuersum,maxime cũ tex.noster dicat
illud qḋ dicitur in duabus ꝑsonis in eadẽ ꝑsona recipiendum est
ad hoc contrariũ nõ inuenio aduertere doc.hic excepto Rapha.
Fulg.qui in.d.l.qui negotia.pungit.sed nihil respõdet.idẽ Ful.
hic dicit illud qḋ ibi ex benignitate receptũ est in duabus ꝑsonis,
idẽ hodie receptũ est in eadem ꝑsona:acsi diceret,ꝙ ista corrigat
illã,vides q̃ solutio sit ista.ita etiã respondet ad primũ ꝯtrarium
gl.ꝛ doc. Circa istud difficile cõtrariũ,inuenio varias solutiones.
prima solutio glo.hic,qḋ in ista.l.pecunia erat in ꝓ̃ñtia ibi n[illegible]ꝙ̃
sol.reprobat gl.in.d.l.q negotia.in gl.ii.ratione de qua ibi ꝑ eam,
et qḋ ista solutio sit falsa patet,qꝛ si in ista.l.pecunia fuisset ꝓ̃sens,
certe fuisset vere translatum dñiũ.l.j.§.si iusserim.ff.de acqui.pos.
ꝛ.l.si pecuniã.ff.de sol.ꝛ tñ iste tex.dicit,ꝙ ficte. ꝓpterea ista solu.di
uinat ad vtrãqꝫ.l. Secũda est solutio.quã tꝫ gl.hic ꝛ ĩ.d.l.q nego-
tia.ꝛ magis cõiter approbat̃,quã solutionẽ tꝫ Bar.Ange.Sali.
Pau.Alex.hic:ꝛ Albe.de ros.hic,ꝛ in.d.l.qui negotia.ꝙ in ista.l.
ꝙ̃uis pecunia nõ esset presens:tñ extabat et erat solutioni para-
ta:ideo nimirum si conuertitur in causam mutui.ꝛ qḋ in ista.l.pe
cunia esset parata solutio.probaui in euidentialibus huius. et
quantũ ad istã.l.istud optime satisfacit.in.l.autẽ contraria pecu-
nia .nõ extabat nec erat parata solutioni.non mirũ si non potuit
conuerti in causam mutui. ista solu.quantũ ad.l.qui negotia.non
satisfacit,ꝛ eã reprobãt Ful.ꝛ Ludo.ro.hic,ꝛ Fulg.in.d.l.qui ne
gotia.et ante eos Bald.hic.quia dicerem qḋ in.d.l.qui negotia.
nõ extaret pecunia sed esset cõsumpta:esset in primis diuinare ꝛ
contra tex.ibi,certam summã ex administratione apud se esse,er
go pecunia extabat,qḋ etiam innuit text.ibi periculo debitoris
nũmi fuerint.suadet̃ etiã,qꝛ ille erat debitor quãtitatis in genere,
sed fortius,qñ ista oia cessarent.vnũ obstat cõtra istam cõmuneꝫ
sol.qꝛ tex.in.d.l.qui negotia.non fundat se,qꝛ pecunia nõ extaret
vel esset cõsumpta:sed fundat se,qꝛ pactione nuda non potest de
bituꝫ ex causa mandati conuerti in causam mutui,vñ lꝫ ad alias
rationes que adducunt̃ cõtra istã sol.gl.posset responderi vt ꝑ.d.
Alex.hic:tñ ꝓpter istã vltimã,ego non teneo cum illa. Unde ter-
tio loco

tio loco respondebat Iac.de bel.in.d.l.qui negotia.prout ibi re-
fert Albe.sequũtur Bal.et Lud.ro.hic.nã dicũt,ꝙ in.d.l.qui ne-
gotia non est dicendũ pecuniã esse cõsumptã:sed ideo ibi nõ po-
tuit cõuerti in causaz mutui licet pecunia extaret,z esset parata
solutioni:tñ quia contractus ille gerebatur inter absentes,inter
quos non põt cadere fictio de qua in hac.l.qd tibi dederim.et tu
numeraueris mihi:sed in ista lege partes erãt presentes.z ista so-
lutio hz aliquid coloris:z tñ etiã obstat,qz tex.nõ fundat se in ab-
sentia sed in ratione:qz pactione nuda fieri nõ poterat.Preter-
ea z scdo fm illam solutionem,illa similia in textu adducta nihil
facerent,sed quid fortius dato qd ambe partes fuissent absentes
z nõ potuissent cõtrahi vere nec ficte:tñ elapso tanto tempore ꝙ
potuissent esse psentes,põt habere locũ fictio.l.q dece.§.idem re-
spõsum.ff.de sol.Et ideo alij respõdẽt ꝙ ideo hic debitũ ex cã mã
dati ꝯuertit in causam mutui.eo qz dñs ꝯsensit.sed in.l.cõtraria
lz negotioꝝ gestor scripserit epistolã de qua ibi,tñ nõ apparet qd
dñs ꝯsenserit,sed etiã ista nõ satisfacit ꝑpter tex.qui dicit pactio-
ne,sed nõ põt dici pactio nisi interueniat vtriusqz cõsensus.l.j.in
44 princi.de pac.l.pactũ.de pollicita.†Scdo z forti9 obstat,qz dñs
recipiẽdo epistolã administratoris,z eam acceptando,si non pte
statur ꝯtrarium,videtur cõsentire.l.si filius.ff.ad mace.no.Bar.
in.l.cũ tabernam.§.idẽ quesijt.per illum text.ff.de pigno.et in.l.
quo enim.§.j.per illũ tex.ff.rem ra.ha.Preterea,si dñs non con-
sensisset,vana fuisset dubitatio illius tex.Consyderabam vltimo
in isto terribili cõtrario posse rñderi,nõ recedendo a verbis text.
qd in.d.l.q negotia.ideo debitũ ex cã mãdati nõ potuit conuer-
ti in causam mutui:eo qz inter absentes illud ibi fiebat pacto nu-
do:z ista est ꝑprie ratio quam ibi text.assignat.ꝙ pactione nuda
nõ potuit in causam mutui cõuerti:sed in ista.l.partes erant pre
sentes.z intercessit solẽnis z stipulata ꝯuentio:z q̃uis tex.dicat
z conuenerit,tñ vt declarat Bar.in.l.lecta.in.ij.col.j.eo. verbum
conuenerit,est largissimũ,z potest intelligi etiã per stipulationẽ.
Ista solutio licet planior videatur quãtum ad illã.l.qui negotia.
tñ quantũ ad illum text.nõ satisfacit.Primo quia verbũ conue-
nerit ex propria natura intelligitur pacto nudo.text.in.d.l.lecta.
in verbo conuenit.z ibi doc.oẽs reprobant.Bar.Scdo si stipula-
tio in ista.l.intercessisset.nõ requireretur fictio.l.si ex precio.C.eo.
Ideo necesse est tenere scdam solutionem glos.q̃uis etiaz illa nõ
satisfaciat:vt predixi.In quarta parte dñ gl.oppo.de.l.si ex pre-
tio.reiectis solu.glo.respondet:ideo ibi debitum ex alia causa cõ-
uertitur in causam mutui,dato ꝙ res non esset presens nec pa-
rata:eo quia intercessit stipulatio,quo casu mediante stipulatio-
ne.et sic actu ciuili potest debitum cõuerti in mutuum ciuile per
stipulationem:z ideo subdit ibi tex.qd pactione nuda vel sola cõ
fessione fieri non põt:limitat tñ ibi text.nisi simulatio intercesse-
45 rit†quia simulatio facit contractum reddi nullũ.In quinta par
te glo.dum oppo.de.l.si pecuniam.ff.de solu.quicquid glo.dicat
respondeas clare,ꝙ ibi data presentia pecunie trãsfertur verum
dominium:et ibi debitor vere liberatur.sed iste text.loquitur
quãdo dominium ficte trãsfertur.In sexta parte gl.ibi quereret
aliquis,glos.per viã questionis opponit cõtra tex.hoc modo:nã
iste tex.in.fi.videtur dicere cõtra id qd dicit in principio:nam in
fi.dicit,ꝙ pecunia videtur a me profecta:z sic videris meã pecu-
niaz accepisse:z tamen in principio.l.dicit,q̃uis nummos meos
non acceperis.z nihilominus tex.equiparat vtrũqz casum,ꝙ in
vtroqz casu vere debitor non accepit nũmos meos:sed p fictio-
nem bene fingitur pecuniaz a me accepisse:z sic illud qd dicitur
in principio procedit fm veritatem:illud qd dicitur in fine proce-
dit fm fictionẽ.In fi gl.Gloss.oppo.de.l.si qd mutuo.C.eo.vbi si
dedi argentum estimatum cõtrahitur mutuuz:et tñ pecunia ibi
non erat presens.glo.respõdet:z sequitur Bar.ꝙ ibi res, hoc est
pecunia erat presens,ꝙ nihil est.vt dicũt Lud.z Ful.ꝙ si habuis
sem pecuniã verisimiliter nõ dedissem rem estimatã.Vera solu.
est quã ponit Bar.in.l.si ex precio.C.eo.z refert do.Alexan.hic.
Vltimo anteq̃ veniam ad.q.Bart.aduerte inquam ñ Bar.vult
qd quãdo res est in presentia/qd dicatur vere tradi.nã cõtrariuz
qd imo nõ vere:sed ficte dicatur tradi,tenuit Are.in.l.j.§.si iusse
rim.ff.de acqui.pos.per illum text.in verbo videri.nisi rñdeas ꝙ
verbũ videtur,quãdoqz ponitur pro verbo denotante proprieta
tem.vt probatur in.l.sciendum.et ibi no.Are.in scdo notabili.ff.
de verb.obli.et in.l.seruum filij.§.j.z ibi doc.ff.de leg.j.tamen cõ-
tra Barto.ego primo pondero tex.in.l.si pecuniam.ff.de solu.in
verbo quodãmodo.quod verbũ denotat improprietatem.l.si me
in vacuam,cum glo.ff.de acqui.pos.Scdo contra Bart.adduco
text.in.l.ꝙ statulibe.ff.de dona.cau.mor.in verbo prope est vt ab
ipso datum intelligatur.ergo non vere sed ficte.Tamen idem qd
hic tenet etiam idem Bar.j.in vlti.char.in versi.opponitur z vi-
detur ꝙ requiratur presentia rei zc.per tex.in.d.l.si pecuniã.que
probat contrariũ:vt predixi.Et idem qd Barto.tenet.z Imo.z
Lud.in.l.j.§.per procuratorem.ff.de acquirẽ.posses.¶Extra gl.

querit Bar.qualiter materia huius legis ad predictam deduca
tur:et quando celebrantur isti contractus,qualiter notarius for-
met instrumentum,et format quinqz questiones.Prima questio
46 Bar.est.†notarius in instrumento dixit,dedit z mutuauit zc.vt
hic p eum in prima questione.Bar.vult duas conclusiones.Pri-
ma conclusio est,qd si in instrumẽto mutui notarius dicat,dedit
z mutuauit.ista verba dedit et mutuauit.verificantur non solum
in vero mutuo,sed etiam in ficto contracto per delegationem:et
ideo lz probetur ꝙ tpe confecti instrumenti nulla pecunia fuerit
numerata,per hoc notarius non redarguitur de falso,q̃uis dixe
rit,dedit z mutuauit:quia potest intelligi de ficto mutuo p dele-
gationem vel debitũ ex vna causa in mutuum conuertendo.Se-
47 cunda conclusio† ꝙ si notarius in instrumento mutui apponat
verbuz,numerauit:z probetur ꝙ tpe celebrati instrumenti nulla
pecunia fuerit numerata:certe notarius põt puniri de falso:nec
posset aliquo modo excusari.Et propterea caueant multũ nota-
rij:vt non apponant verbum numerauit,nisi pecuniaz actualiter
viderint numerari.Circa primã cõclusionem adde ꝙ Bart.bene
dicit:et cum eo tenent Pau.z Alex.hic.Bar.in rub.C.de fide in
stru.in.iiij.col.q̃uis cõtrarium z male tenuerit idẽ Bal.in.l.si ex
precio.per.glo.ibi.C.eo.et Sali.ibi relinquit cogitandũ.tene cum
Bar.Item Pau.de cast.hic refert ꝙ Ange.volebat cõtrariũ in
l.predia.ff.de acqui.posses.per glo.in.l.si ex cautione.C.de non nu
me.pecu.Sz qd equior est opi.Bar.z eam cõfirma,quia quoties-
cunqz verba notarij apposita in instrumento possint intelligi vt
euitetur falsum:semper sic debẽt intelligi vt notarius excusetur
a falso.ita vult glo.notabilis in.l.ius gentium.§.qd fere.in verbo
approbetur.ff.de pac.quã Bal.z Ang.ibi no.ad hoc.Hinc dixit
48 in specie Bald.in.l.j.in lectu.C.de sacrosan.eccle.†qd,vbi vnum
verbum positum a notario in instrumento potest denotare falsi-
tate z non falsitatem:debet semper sic intelligi vt falsitatem non
importet:facit regula.l.merito.ff.pro so.Hinc videm9 z tota die
allegatur,ꝙ si notarius aliter scripserit in instrumento q̃ fuerit
dictum a partibus,presumitur potius per errorem scripsisse quã
dolo:et ideo nisi probetur ꝙ dolo:non potest puniri de falso:ita
expresse not.Bart.in.l.quoties.§.j.per illum text.ff.de here.insti.
p quo adde bo.tex.in.l.qd adhibitus.in fi.C.de his qui sibi in te-
stamento ascribunt.que lex est no.ad excusandum notarios a fal
so fm Bal.a quo didici in.l.j.ff.de legi.Cõfirmo etiam predicta,
quia ad hoc vt notarius possit puniri de falso vltra vulgatam re
gulã,ꝙ probationes debent esse luce meridiana clariores.l.sciãt
cuncti.C.de proba.facit regula,quia probatio falsi seu falsitatis
debet de necessitate concludere:vt colligitur ex no.p glos.in.d.§.
qd fere.z ibi Bal.z Ange.Bal.expresse in.l.imperator.ff.de sta-
tu ho.Sali.in.l.de tutela C.de in integ.resti.mi. Alexã.consi.lxj.
incip.viso processu inquisitionis formate.in.ij.col.z in ꝯsi.lxxiiij.
viso testamẽto.Io.and.in.viij.col.lib.j.sed in proposito,qñ nota-
rius dicit in instrumẽto,dedit z mutuauit,de necessitate non im
portatur numeratio.ergo notarius nõ punitur de falso.Circa se
cundã ꝯclusionẽ Bar.ꝙ si notarius in instrumẽto mutui appo-
suerit verbũ,numerauit,nõ põt excusari a falsitate:imo punitur
de falso,si probet ꝙ nulla pecunia fuerit numerata.Adde qd cõ-
trariũ de directo tenuit idẽ Bar.in.l.predia.per illũ tex.de acqr.
pos.post Iac.bu.in quadã disputatione per eum relata,ꝙ si in in
strumẽto dicat qualiter titius vendidit fundum tibi precio.c.qd
precium habuit z recepit,z ꝑbat p testes qd nulla pecunia inter
uenerit,tñ instrumẽtũ excusat a falsitate.sed illa sñia Bar.est dã
nata p oẽs ibi:teneas ergo decisionẽ Bar.hic.ita tenẽt doc.hic
Ange.Imol.z oẽs Moder.in.d.l.predia.et in.l.si ita stipulatus.
§.chrysogonus.j.de ver.obli.Ca.in.c.si cautio.de fide instr.Bal.
in.l.fi.in pe.col.C.cõtra vtriusqz iud.Io.de imo.in.l.si debitorum.
ff.de noua.bene facit illud qd expresse vult glos.solennis in.l.si ex
cautione.et ibi Bar.in.j.col.expresse sequit.C.de nõ nu.pec.vbi gl.
expresse dicit,ꝙ notarius in instru.nunq̃ dz dicere,ꝙ accepit nisi
viderit pecuniam actualiter numerari.imo fortius dixit singu.
Bal nec alibi in specie legi,in rub.C.de fide instru.in.iiij.colũ.in
ver.z nota qd hic dubitatur quomodo notarius debeat cõficere
instrumentum zc.qd si pecunia erat presens,sed erat in bursa vel
sacculo,et ambe partes cõfitentur ꝙ ibi est tota pecunia.tñ si no-
tarius diceret,numerauit,punietur de falso,nisi fecerit euacuari
bursam et numerari pecuniam,nõ debet apponere verbũ nume
rauit.sed si diceret dedit z mutuauit,excusaret.Ita Bal.ibi alle
gãdo hic Bar.Et no.istã extensionẽ ad doctrinã Bar.hic.ꝙ no-
tarius punit de falso si dixit numerauit:lz pecunia esset in saccu-
lo presens,si nõ sit numerata.Istã doc.Bar.hic.quã sequit totus
mundus,limita singulariter,nisi cõsuetudo z stylus notariorum
loci esset apponere verbũ,numerauit,qñ partes confitent:lz pecu
nia nõ fuerit numerata.nã ꝑpter talẽ consuetudinẽ notarius ex-
cusatur a falso.z ita alias defendi notariũ placẽtinũ,qui in instrõ
apposuerat verbũ numerauit,z tñ nõ fuerat presens pecunia:nã

fuerunt examinati amplius.xxx.notarij,qui dicebant ita esse de stylo & consuetudine notariū placentie apponere verbū numerauit,lȝ pecunia nō esset pñs.nā regula est:qđ cōsuetudo excusat,no tarium a falso.Bal.in.c.j.in.ij.col.de feu.cogni.et in.l.j.C.de confes.circa viti.co.et in rub.C.de fide instru.in.v.col.versic.quid ergo de eo qđ quotidie fit facit optime qđ voluit Io.Io.and.& Anto.de but.in.c.ij.de fi.instru.vbi concludūt,qđ consuetudo excu-
a sat^a notarios,vel alios scribētes a pena falsi.nā si sit consuetudo ꝙ notarij vel cācellarij sigilient vel subscribant literas de volun tate episcopoꝝ:licet episcopi ignorēt,excusanẗ a falsitate:sequitur Alexā.Imo.in consi.cxxxiij.incip.visa facti narratione.in pe.col.lib.j.cōfirmo tertio per illud qđ dicit Bart.in.l.j.in fi.princi pij.ff.ꝙ quisqȝ iuris.vbi dicit,qđ iudex qui iudicauit cōtra legē. excusatur vt nō teneatur in syndicatu,si ita erat cōsuetudo.facit id qđ voluit idē Bar.in.l.si quis sit fugitiuus.§.apud labeonem. per illū text.ff.de edil.edi.vbi no.ꝙ si aliquid cōiter reputatur licitum,dato ꝙ sit vsura,tñ excusatur.Confirmo quarto ꝑ illud qđ vult glo.imo.valde notabilis in.c.cū venera.in glo.j.quam Abb. Panor.ibi multū notat,de cōsuetudi.et notabilius Pe.de anc.
b vbi vult,qđ cōsuetudo etiam iniqua^b et iniusta excusat a pena,& per illam glo.cōsuluit in specie Pet.de anch.in cōn.cclxxij.inci
49 piē.in christi noīe iure scripto &c.† qđ stante consuetudine vetustissime ciuitatis Bonoñ.ꝙ pueri.xvj.anno.vel circa faciunt coadunationes & quasdā colluctationes vel torneamenta,in quibus vnus proijcit aliū ad terrā:si in illis vnus vulneraret alium: ex quo illud tāto tpe fuit toleratū,nō pōt quis puniri de vulnere, stante statuto qđ quis de vulnere puniatur:dato etiā qđ esset talis puer qui posset puniri,iuxta.l.impuberem.§.de falsis.Istā decisi.Pet.de ancha.sequiẗ Alex.in cōsi.cvij.lib.ij.incipiente:ꝑ inuesti.predictoꝝ.in vlti.col.Intellige tñ glo.d.c.cū venera.ꝙ con suetudo etiam iniqua excusat a pena:verū est a tēporali,quātum ad principes mundanos sed nō a pena diuina:ita limitat glo.in c.deniqȝ.iiij.distin.per quam glo.dicit in specie Lud.ro.in consil. cccclxvj.incip.videtur prima fronte qđ consuetudo de non obseruando iuramentum licet excusetur a pena tpali quo ad hoies:nō tamen excuset a pena diuina.Inuenio etiam limitare Bald.licet predictam glos.non allegat,in repeti.l.de quibus.in pe.char.ver.
50 viso de causis.et ꝑ Imol.in.c.sane.de tēpo.ordi.† Qđ verum est ꝙ consuetudo excusat a pena in his que non sunt de se mala:et si hoc vltimum esset verum,prime dicta non procederent:et sic habes primam bonam limitationem ad Bar.hic ad excusandū notarios.Et ad predicta vide Bar.in.l.si pignore.§.si.per illū tex. ff.de pig.act.Scdo limita singulariter cōclusionē Bart.vt non procedat,qñ notarius attestatur in instrumento,ꝙ vidit in presentia sua pecuniam actualiter numerari anteꝙ esset rogatus a partibus:puta notarius hodie rogatus a partibus de conficiendo instrumentum de cōtractu mutui,in instrumēto expresse dicit qualiter heri in presentia sua titius numerauit sempronio centū nomine mutui,istud instrumētum nihil probat de illo mutuo & sibi nihil creditur,quia deponit vel attestatur de eo qđ vidit anteꝙ esset rogatus a partibus.Ideo lȝ falsum esset,quia pecunia non fuisset numerata non posset notarius puniri de falso:nisi dixerit numerauit in instrumēto,eo qꝛ id qđ vidit anteꝙ rogareẗ a partibus,tanꝙ priuatus vidit,nō tāꝙ notarius.ideo nō pōt puniri de falso.eo qꝛ nihil iurauit:nā bene iurat officium tabellionatus legaliter exercere de eo qđ rogatur a partibus &c.Ista sunt verba singularia Bal.in.l.ex his verbis.C.de te.mil.in.ij.col.vbi refert istā doctrinā esse Innocē.in.c.qm̄ contra falsam.de proba.qđ
51 perpetuo nota pro bona limitatione doc.Barto.hic.† Tertio limita doc.Bar.hic:vt non procedat qñ notarius fuit rogatus vt cōficeret instrumentū de ꝯsilio sapiētis,tunc lȝ reperiātur verba numerauit vel aliud,ꝑpter qđ posset al's puniri de falso,excusaẗ, qꝛ fecit de ꝯsilio sapiētis.Ita notabiliter inuenies in similib⁹ terminis Bald.quem videas in.l.captatorias.in.ij.col.C.de te.mil. Quarto limita doc.Bar.nō ꝓcedere,qñ notarius in instrumēto mutui diceret:qđ titius fuit cōfessus habuisse & recepisse centū a sempronio dāte & numerāte.tunc lȝ ꝓbeẗ ꝙ nulla numeratio fuerit,tñ notarius nō posset puniri de falso,qꝛ ista verba cēseñẗ vba cōfessionis partiū.Ita no.cōcludit Bald.in.l.j.circa.vij.vel.viij. col.C.de cōfes.& idē Bal.in.l.si ex pretia.C.eo.& in.l.si ex cautione C.de nō nu.pe.Hinc dicit Bal.in.c.qm̄ cōtra falsam.in.ij.co.post
52 Inno.ibi.de ꝓba.† si in instrumēto mutui cōtineaẗ,qualiter confessus fui me accepisse a titio numerāte,& ꝓbeẗ ꝑ testes instrumentarios ꝙ nulla interuenit pecunia,instrumētū ꝑ hoc nō redditur falsuȝ,nec notarius ꝑ hoc puniẗ de falso,qꝛ presumunẗ talia vba relatiua nō assertiua:qđ est bene notandū fm eū.alibi.idē Bald. in.l.ij.§.fi.ō.eo.dicit,si notarius in instrō dicat,qualiter titi⁹ fuit confessus habuisse & recepisse a sempronio dante et numerante, ista verba non probāt numerationē.Secūda principalis questio Bar.est in qua vult duas cōclusiones.Prima est si pecunia erat presens,verba habuit & recepit apposita in instrumēto verificantur etiam si numeratio nō interuenit.Scda nota.cōclusio Bart. est,verbū,numerauit,positū a notario in instrumēto nō verificaẗ ex sola presentia pecunie,sed reqritur ꝙ actualiter sit numerata. al's notarius puniẗ de falso.subdit Bart.ꝙ si pecunia esset data tertio,pōt notarius dicere,habuit & recepit:eo qꝛ qñ est data me presente pōt dicere habuit & recepit,qꝛ ergo video accepisse p.l. falsus.§.sed & si is.de fur.Et sic vides ꝙta vis sit in verbo numerauit.qꝛ etiā si sit pñs pecunia &c.et sic habes decisio.Bar.hic & in fortioribus terminis quā Bal.in rubri.C.de fide instru.put retuli in prima questiōe,vbi vult ꝙ si pecunia erat in sacculo &c. et Bar.hic vult fortius etiā si pecunia esset in presentia,notari⁹
53 punitur de falso,si dicat numerauit si non fuit numerata.† Nota ergo ex doc.Bar.ꝙ verbū,habuit & recepit:verificanẗ ex sola presentia pecunie,secus in verbo,numerauit.Et sic ex hac doctrina potes ꝑ teipsum colligere ꝯcordiaȝ ad testes si testes alioquin dicant,habuit & recepit,ꝙuis alij dicāt,ꝙ illā pecuniā habuit & recepit sempronius,isti testes possunt saluari ex pdictis.& ita cōsuluit Bar.in ꝯsi.incip.in cā ꝓposita solū ad hoc allegare & ex toto, ꝙ refert Lud.ro.hic:& sequiẗ in vlti.colū.vide etiaȝ ad predicta. oīno not.ꝑ Bal.in.l.ij.in.j.col.C.quō et qñ iudex.& nota.ꝑ Anto. de bu.in.c.quoties.de pactis.et notata ꝑ Bart.in.l.ciuitas.circa
54 fi.j.eo.† No.etiā ꝑ reprobatione instrumēti,si in instrō adsit sola cōfessio,qꝛ aliqs cōfiteẗ habuisse et recepisse noīe dotis mille,vel ex cā mutui,& ꝓbeẗ ꝙ post cōfessionem fuerunt numerata solum quingenta:certe ex minori summa probata,probatur quod instrumentum fuerit simulatū:ꝓpterea eius virtute nō potest peti executio,nisi in illa minori summa,q̄ ꝓbatur actualiter numerata.Ita solēniter determinat Bal.in.l.ab anastasio.C.manda.per illū tex.sequiẗ Lud.ro.in cōsi.cccclxvj.cōsultatio presens tres noȝ nodosas dubitationes &c.in.j.col.in cuius tñ veritate(qꝛ non est sine dubio)vide Bal.contrariū tenentē in.l.legē.C.de pac.et in.l. si absens.C.eo.et qđ not.Bart.in.l.penul.§.qđ si vir.ff.sol.matri.
55 Tertia† questio Bar.est ex qua habes duas ꝯclusiones.Prima est,si notarius in instrō mutui dicat:titius habuit et recepit tantaȝ pecuniā que fuit numerata,si vere habuit,lȝ incōtinenti resti
56 tueret,ꝑ hoc non vitiaẗ instrm̄,nec notari⁹ puniẗ de falso.† Scda cōclusio est:si inter partes fuerit cōuentū anteꝙ pecunia numeretur,qđ facta numeratione statim restitueret,cōtractus reddiẗ inutilis ꝑ regulā.l.qui sic.ff.de solu.al's secus,cum Barto.trāseūt oēs hic:& idē tenet Barto.in.l.si ꝙ duos.ff.de.sol.et in.l.ꝑ diuersas.in.ij.col.et ibi lati⁹ Bal.in vlt.q.C.māda.Bal.in.l.cū ops.in prin.in.vj.col.C.de bonis q̄ libe.et in.l.fi.C.de vsu.Ange.in.l.si tibi pecuniā.j.eo.ꝙuis cōtrarium videaẗ velle Bar.in.l.titia.ff.de solu.sed salua vt hic.per do.Alex.Quarta questio Barto.est,ad de qđ istā doc.Bar.multū notat bar.cepola in cautela.xxvj.et sequitur Ang.in.l.si quis duos.de solu.et in.l.si tibi pecuniā.j.eo. & Pau.de cast.in.l.menius.§.duobus.de leg.ij.in fi.in quo dic vt hic per Alex.plenius referentē Bar.voluisse contrariū.remitto
57 me ad eū.† Vltimo dicit Bart.qꝛ ista lex est fundata qꝛ pecunia dȝ esse parata solutioni:vt habeat locū ista lex.nunqđ ꝓsumitur fuisse parata,ꝯcludit ꝙ si erat diues & magnus cāpsor,ꝓsumitur habuisse paratam solutioni.glos.in.l.v.de.l.commissoria.et cum Bar.tenēt oēs.et Sali.in.l.si ex pretio.C.eo.ti.Et ꝑ hoc est expedita vtiliter ista lex tā ad theoricā ꝙ ad practicam.

1 An ex contractu societatis transferatur dominium.
2 Cōtracta societate inter fratres,an vnus possit acqrere sibi ipsi.
3 Vnus ex socijs an possit disponere de rebus cōibus.

11 **SI socius.** Socius omnium bonorum pecuniā communicādā pōt inuitis socijs mutuare.secus est pecunia iam cōicata.h.d.Et
1 ad euidentiam premitte,ꝙ† qñ contrahitur societas vniuersalis omniū bonoꝝ inter aliquos,statim & ipso iure absqȝ aliqua traditione,trāsfertur dominiū omniū bonoꝝ hincinde.l. j.et.ij.& ibi declarat Bart.ff.pro socio.et licet Barto.in.l.et ideo ff.de condi.furti.et in.d.l.j.dicat speciale in societate:ista non est sufficiens ratio:non etiam credas qđ istud prouenerit propter titulum vniuersalem:quia sicut ex solo titulo particulari nunquā transfertur dominium nisi secuta traditione vel quasi.l.si ager. vbi glo.magistra.de rei ven.l.traditionibus.C.de pact.eodē modo ex titulo vniuersali regulariter non transfertur dominium nisi mediante traditione,prout voluit in effectu glo.reputata singularis in.l.j.in princi.in glo.in verbo vniuerse.ff.de vsucap.pro dote,quam glo.reputat singu.Bal.in.l.nulla.vbi ponderat text. ad hoc.C.de iure do.et in.l.fi.§.preterea.eo.titu.et est text.in.l.qui tibi hereditatem vendidit.et ibi Bal.ad hec not.C.de his qui a nō do.et est idē tex.in.l.qui tibi hereditatē.C.de ac.vel here.ven. In societate ergo ratio est,qꝛ quoties ti.vniuersalis accedit psone:tūc ex illo tit.vniuersali qui venit in cōsequētiā psone,transfertur dominium ipso iure absqȝ traditione.tex.in.l.si adoptauero. ff.de preca.

a Cōsuetudo excusat. Adde bal. in rub.C.de fide instru.in. vij.col.ver. quid de eo. Bal.in.l.ij. C.d re.alie. Bal.in auẗ. si quis i aliquo.in.iiij. colum.C.d eden.

b Cōsuetudo etiaȝ iniqua.Adde c.flagitia.in ver.omnes. xxxij.q.vij. et in.c.obij ciunẗ.in ver bo crimen. xxxij.q.iiij.

ff.de preca.et tex.in aut.ingressi.C.de sacrosan.eccle.et ibi Bald.
in.iij.opp.sic declarat.et Sali.in.iiij.Qñ ergo,inter plures contra
hitur socitas psonalis,in cōsequētiā veniūt bona:z ideo ipso iu-
re trāsfertur dominiū.Aliā assigno ratione,qꝛ in societate vniuer
sali,quilibet fingitur se cōstituisse noīe alterius:vt p Bart.in.l.j.
ff.pro so.Istud tñ qd dixi ꝙ in societate oīm bonoꝝ trāsfert domi
niū ipso iure,pcedit in bonis que erāt tpe contracte societatis:se-
cus in bonis postea acquisitis post ꝯtractā societatē:qꝛ si socius
postea acquirit dominiū,nō acquirit ipso iure socijs,sed remanet
penes eū qui acquisiuit,sed bene tenet cōicare actione pro socio.
tex.est in.l.si quis societatē.ff.pro so.et iste est proprie casus legis
nostre:nā hic isti erāt socij oīm bonorū:vt hec gloss.vnus ex socijs
acquisiuerat pecuniam,et licet teneat cōicare:tñ erat ppria,ideo
potuit mutuare,secus in pecunia iaz cōicata:z ratio diuersitatis
est qꝛ cōstitutū non trahit ad futura:vt p Bal.in rubri.C.de con-
trahē.emp.cum concor.sequitur ꝙ in bonis postea quesitis,non
trāsfertur dominiū sine traditione:z ppterea Bal.hic:lz ista non
ponat,tñ notat ex isto text.ꝙ socius oīm bonorū potest in separa-
to habere pecuniā propriā,lz illā talē pecuniā cōicare teneatur,z
ideo anteꝙ cōicet potest de ea disponere prout vult.Hinc infert
2 in specie†ꝙ si sunt plures fratres(mortuo patre)socij oīm bonoꝝ
z vnus emerit fundū altero ignorāte et receperit chartā p se tñ:
certe qd emit pro se tñ,ipsius est:sed iure societatis cōicare tene-
tur:eo qꝛ ignorantibus fratribus nō potest distrahere societatē,
secus si hoc fecisset patientibus z scientibꝰ fratribus.l.ita qz.ff.p
so.l.j.§.magistrū.ff.de exercito.Ita nota.determinat solus Bal.
hic:alij nihil dicunt.Addo ꝙ istud idē formaliter tenet idē Bal.
in.l.j.C.si quis alteri vel sibi.et idē Bal.in.l.si vt proponis.ad fi.
C.de re ven.vbi no.dicit,ꝙ si patruus et nepos simul sient in com
munione,et fructus simul percipiūt de cōi,et patruus magis la
gax vēdit fructus,et ex illa pecunia emit fundū suo nōie,tñ tene
bitur cōicare nepoti si erant socij oīm bonorum,z fm eū intelligi
tur tacite ꝯtracta societas in dñio pro equalibus portionibus.
l.si nō fuerit.ff.pro so.Ad idē addo no.Bal.in.l.cū duobꝰ.§.si fra-
trem.alias incipit Papinianus.in lectura antiqua.ff.pro so.post
Cy.ibi:vbi refert.ꝙ al's accidit questio de facto:duo fratres mor
tuo patre remanserunt in hereditate paterna cōiter:eorum fra-
ter maior natu ibat ad emendū merces in partes remotas:alter
minor domi statione tenebat:accidit ꝙ maior frater pecuniā re-
tinebat z expēdebat,ideo fecit quasdā emptiones prediorꝫ,instru
mēta faciebat fieri in psona sua tñ fratre ignorāte:tñ his rebus
sic emptis promiscue vtebatur cum fratre:demum frater minor
predecessit relicta filia paruula quā heredē instituit,in diuisione
frater maior dicebat res emptas suo noie esse suas proprias:re-
fert Bal.Cy.cōsuluisse cōtra fratrē maiorē,ꝙ teneret cōmunica-
re nepti:et cū eo trāsit Bal.ibi:z idē Bal.in.l.cū oportet.in prin.
in.iiij.col.C.de bonis q̄ libe.referēs idē tenuisse Richar.malū.ad
de istud idem tenere Bal.in.l.fi.§.quatuor.p illū text.ff.de.leg.ij.
Istud idē tenet Bal.in.l.si patruus.C.cōmo.vtriusqz iud.vbi no
tat ex illo tex.si sunt plures fratres,vel patruus et nepos socij,et
vnus clam emat pro se z heredibus suis tātum,nihilominꝰ talis
possessio empta dz cōicari cū alijs:qꝛ clādestine empta non debēt
sibi patrocinari,cū nō potuerit altero inscio renunciare societati,
z fm pdicta debes intelligere z limitare Bar.qui alias te decipe
ret in.l.titiū aut meuium.§.altero.in vlti.col.post mediū.ff.de ad
mi.tu.vbi dicit sub dubio forte,ꝙ si vnus ex socijs emisset funduz
suo noie proprio tñ,non cogitur illum cōicare:sed bene cogitur
cōicare pecuniā quam ex dicta negotiatione habuit alie.tex.in.l.
si vnus.§.j.ff.p so.et illud idē expresse tenet Bal.in.l.cū duobus.
§.si inter fratres.ff.pro so.preallē.et expresse Jo.de ana.in consil.
lxv.incip.viso puncto in quo permittitur.nā illa decisio Bar.non
posset procedere in socijs oium bonorum,qñ emptio fieret altero
ignorāte:sed loquit bart.in societate vnius negotiationis tantū:
Quis nō aperte declaret ex indiuiduo.cōtra Bart.tenet Pet.de
ancha.in cōsi.cclxxxviij.incip.materia de qua querit non est no-
ua sed trita zc vbi de directo tenet cōtra Bar.in eo qd emit fun
dū noie proprio,ꝙ imo teneatur illum fundum cōicare,qñ prius
hincinde oia fuissent collata,ita ꝙ esset cōtracta societas vniuer
salis.Ita etiā tenet Ang.in cōsi.ccxxvij.incip.filius Hugo.ex in
specie Alex.Imol.in cōsi.xlix.incip.mature.in pe.col.li.j.z in con
si.xxxvij.lib.iiij.inci.cōsyderatis.in vlti.colū.et pro predictis ha-
bes text.meliorem de iure in.d.l.si quis societatem.ff.pro socio.
3 ¶†Scdo nota ex hoc tex.si sunt socij oīm bonorum vnus socius
nō pōt de rebus iam effectis cōibus disponere vltra partē suam.
ita vult tex.in scda parte.Limita istud nō habere locū in fisco,q
potest rem quā habet cōmunez cū alia totā vendere inuito socio:
tex.est singularis in.l.ij.C.de cōmu.rerū alie.Scda limita nō pro-
cedere in mercibus z alijs rebus venalibus.quia in talibus vidē-
tur ad inuicem pposuisse ad vendendum:ita declarat Bart.in.l.
nemo ex socijs.in.prin.ff.pro socio,et plenius Bal.in.l.j.C.qui te-
stamentum facere possunt.¶Tertio principaliter nota ex hoc
4 tex.fz Pau.de ca.†filie qui est dñs rei licet teneatur actione pso-
nali ad cōicandum z sic ad dandum,anteꝙ cōicet pōt transferre
dñium in aliū inuito socio:concord.l.non ideo minus.ff.de rei vē
di.iuncta regula.l.quoties.C.de rei vēd.z ratio est quia actio per
sonalis non sequitur rem.l.fi.§.fi.de contrahē.emp.l.j.§.si heres.
ff.ad trebel.Tu limita istud notabile Pau.vt procedat in eo qui
tenetur ex contractu:secus si ex vltima voluntate,qꝛ grauatꝰ in
testamento p fideicommissum restituere alteri rem,non potest ef
fectualiter in alium trāsferre,quin fideicommissarius possit ven
dicare:pondera vendicare:ergo dominium nō transfertur.tex.in
l.fi.§.fi.C.cōmu.de le.fm Ang.hic.Jason.

1 ¶Scholares donec sunt in studio,dicuntur esse in via.
2 Extraordinarium iudicium quod dicatur.
3 Filiusfa.quando possit esse in iudicio.
5 Debitor an possit soluere filiofa.vel seruo,quibus mediantibus
acquisita est actio patri vel domino.
6 In his que sunt facti,filiusfa.est capax.
7 Filiofa.competit extraordinarium iudicium.

Um filiusfamilias.

Ex mutuo celebrato p filiūfamilias absente patre,propter patris absentiā
prouidetur officio iudicis.h.d.Et ista lex in examini-
bus solet diuidi in duas.In prima ponitur thema ex quo tacite
resultat questio.In secunda responsio.scda ibi,responsum est.Et
premitte ad euidentiā,tu inuenis illud ꝙ declarat glo.magistra.
in.l.si longius.§.j.et ibi Bart.ff.de iudi.et Albe.hic.Ex isto text.
in verbo viaticū.notant Ja.bu.Alb.et Sali.z Lud.ro.z Alexā.
1 hic.†qd scholares donec sunt in studio dicuntur esse in via.Et
ideo infertur,ꝙ stante statuto ꝙ qui venerint ad habitandum in
tali ciuitate sint immunes,ꝙ scholares non erunt immunes:et
ideo nunꝙ cōtrahunt domicilium illius loci vbi sunt causa stu-
dij:tñ iste tex.nihil facit:sed melius facit bo.tex.in.l.seie.§.pam-
phile.et in.§.precedenti.ff.de fundo instru.et tex.in.l.quesitis.in
prin.ff.de leg.iij.vbi Bart.facit tex.in.l.j.C.de verbo.sig.declarat
Bar.in.l.lex cornelia.§.domū.et.§.si tñ.de iniurijs.intellige nisi
a scholaris[a] stet vltra decenniū cā studij.text.est et glo.expressa in
l.ij.C.de incolis.lib.x.declarat Barto.in locis preallegatis:z vi-
de ad predicta qd no.Bal.in.l.qui sub pretextu.C.de sacrosan.ec
cle.Et vltra glo.primam hic.quot modis sumatur ille terminus
b viaticum[b]:habes.c.qd in te.et ibi gl.j.declarat de peniten.et re
missio.¶Secundo not.ex hoc tex.in verbo,extraordinario iudi
2 cio:iūcta glo.fm Bar.z doc.hic.†extraordinarium iudiciū intel
ligitur officium iudicis,prout etiā est tex.in.l.j.et ibi Bar.no.ff.
de furibus balneorū.et in.l.j.et ibi glo.z Bal.C.de liber.z eorum
liber.et istos duos text.allegat Albe.hic.vltra text.quos alleg.
Alex.hic:et propterea dū tex.in.l.ij.C.de insti.et substi.sub cōdi.
fac.dicit,extraordinario auxilio non indiges.licet Bar.in.l.in te
stamento.ad fi.j.de cōdi.z demō.dicat se nō intelligere,satis pa-
3 tet ex pdictis cum his tamen que dixi in illa.l.ij.¶†Tertio prin
cipaliter no.ex hoc no.tex.propter absentiaz patris permittitur
filiofa.illud,qd alias nō permitteretur.Hinc est qd licet filiusfa-
c milias[c] non possit esse in iudicio nec agēdo,nec implorando offi-
cium iudicis,nisi interueniēte cōsensu patris.l.fin.§.z filiꝰ simili
modo.C.de bonis q̄ libe.c.si.ad fi.de iudi.in.vj.tñ qñ pr̄ est absens
potest implorare officium iudicis in figura iudicij.tex.est hic.et
tex.apertior in.l.si longius.§.j.ff.de iudi.quicquid dixerit Ludo.
ro.hic et male:quem reprehendit do.Alexan.intellige tamē qñ
imploratur officium iudicis:vt in figura iudicij:secus quādo im
ploratur extra ordinem,z non in figura iudicij.vt est gloss.singu-
laris:et ibi Bart.multum no.circa fi.in.l.j.C.qui admit.cum cō-
cordan.quas ibi dedit.Sic ergo propter absentiaz patris aliquid
conceditur,qd al's non cōcederetur.cōcor.tex.in.l.sed si vnius.§.
filio.ff.de iniur.Hinc est qd propter superioris prelati absentiaz
aliquid permittitur qd al's non permitteretur.text.est notabilis
in.c.cum nullus.ad fi.in ver.episcopo autem in remotis agente.
de tempo.ordi.lib.vj.fm Pau.de cas.in consi.cxlvj.et ideo dicūt
Cano.in.c.cum dilecta.de rescriptis.qd vbi abbas est absens,ita
qd commode nō potest haberi eius licentia,ꝙ monachus potest
agere sine eius licentia,z propterea non sunt.xv.dies qd consului
in casu in quo requirebatur consensus episcopi:z qꝛ erat absens
ab episcopatu rome,consului ꝙ ppter absentiā sufficit habuisse
licentiā vicarij vel eius locum tenentis.ad hoc allegaui in termi-
nis Archi.lxiij.distin.c.reatina ecclesia.vbi dicit ꝙ si ex cōsuetu-
dine in electum alicuius prelati debet interuenire ꝯsensus regis
vel archiepiscopi vel epi,et si contingat regē esse extra regnū,vel
epm ab epatu,sufficit habere consensum vicarij vel eius locum-
tenentis:alle.Compostel.ita tenere in.c.qd sint.de elec.qui refert
ita obtinuisse in cā cātuariensis epi,vel canonicorū rosentiū.arg.
c.ex frequētibus.de institu.et illam decisi.Archi.videtur referre

a ¶Nisi scholaris. adde bar.in.l.heres absens.in.§.j.ff.de iu.bal.i.l.j.vbi de cri.agi opz.Jo.de imol.i.c.dilectꝰ.el.ij.de rescrip.

b ¶Terminꝰ viaticū.adde Jo.an.in c.in his.i x.viaticuz.de priuileg.

c ¶Filiusfamilias.Ad de bal.in.l.nec qcꝙ.in §.de plano.ff.de offi.pcōsu.Bal.i l.iij.in.§.sed vtrum.ff.de mino.alex.de imo.ꝯsil.lviij.inci.viso processu.cause.in.ij.volu.

Anto.⁊ Panor.in.c.qd sicut. Illã decisio.expresse sequit Bal.in
c.cum vene.de cõsuetu/ Illud dictũ Archi.refert etiã Ange.licet
cõiter corruptus habeatur i.l.adoptio.circa me.ff. de adop.⁊ ita
consului,ꝗuis illud dictum Archi.reprobat Ludo.ro.in consil.
dcciiij.incipiẽte,ex longeua et inueterata cõsuetudine:⁊ bene fa-
cit tex.in.d.c.cum nullus.versi.epo autem.¶ Quarto not.ex isto
4 tex.†ꝙ filius absente patre põt esse in iudicio,implorãdo officiũ
iudicis sup cõtractu mutui per eum celebrato,qd nõ posset patre
presente,nisi pater cõsentiret,vt predixi.Sed pulchruz et necessa
rium dubiũ est p intellectu huius tex.et.d.l.si longius.§.j.inuesti
gare,nũquid in casu istarũ legũ ad hoc vt filius possit implorare
officiũ iudicis,requiratur vt filius caueat de rato,qd pater habe
bit ratũ,tex.isti nihil dicũt:tñ Bal.in.l.j.in.iij.col.C.de bonis ma
ter.format questionẽ et decidit in casu istarum legum requiritur
qd filius caueat qd pater ratificabit:⁊ ita limitat istas leges alle.
simpliciter,tex.in.l.filiusfamilias.ff.q satisd.cog.sed ille tex. nihil
facit,qr nõ loquit de cautione de rato,sed de iudicato soluẽdo:ra
tio est,qr nemo quãtũlibet coniunctissimus est idoneus defensor
sine satisdatione,ne iudiciuz sit delusoriũ:et sic loquitur,qñ filius
vult cõparere pro patre absente et oino defendat/nos loquimur
qñ filius agit pro se non pro patre:⁊ sic illa lex nihil facit. Primo
qr loquimur de cautione de iudicato soluendo,nos in cautiõe de
rato/Secũdo,loquitur qñ filius vult agere p patre absente tanꝗ
defensor,⁊ non põt nisi satisdet de iudicato soluẽdo,nos loquimur
in alio casu ⁊c.poterat Bal.allegare tex.forte meliorẽ de iure in
l.si cũ dotẽ.§.si patri.ff.so.ma.vbi in fortioribus terminis i actio-
ne de dote q̃ est cõis patri ⁊ filie.pater non põt sine consensu filie
agere.l.ij.§.volũtate.ff.so.ma.tñ si pater sit abseus imo sit banni-
tus,tñ filia absente patre nõ potest intẽtare actionez de dote,nisi
caueat qd pater ratificabit:ꝗtofortius in casu nostro,vbi de iure
isto in mutuo celebrato per filiũ,actio in totuz querebatur patri
filius nõ poterit agere nisi caueat patrẽ ratificaturũ:⁊ per illum
text.videret debere intelligi et limitari.d.l.si longius.§.j.et istam
l.tñ Bal.in illa.l.si cũ dotẽ.§.j.sibi cõtrarius,tenet ꝙ in casu ista-
rũ legũ,filius absente patre põt agere absq; cautione,prout nec
isti tex.requirũt,nec obstat tex.in.d.§.si patri.qr rñdet Bald. qd
aliqñ requiritur cõsensus patris ratione cõionis quã habet in re:
prout in dote:tũc qr agit de preiudicio patris,eo absente nõ põt
filia agere nisi promittat patrẽ ratificaturũ:ita loquit text.in.d.
§.si patri/aliqñ requirit cõsensus patris nõ ratione cõionis sz ad
fi.vt suppleat defectum persone filijfami.qui als non habet legi-
timam personam standi in iudicio,tunc data absentia patris,fi-
lius põt esse in iudicio absq; eo ꝙ caueat patrẽ ratificaturum,in
istis terminis loquitur ista lex.et.l.si longius.qr non tractatur de
preiudicio cõionis quam habet in re:⁊ sic nõ videt tractari de iu-
re qd hz in re/Istã solutionẽ sequitur Raph.cu.et ibi idem Alex.
in fi.in.d.§.si patri/ista solutio non euacuat difficultatem nec me
reddit clarum:imo ista sol.magis auget dubitationem,qr in.§.si
patri.vbi solum est preiudiciũ cõionis:hoc est,ꝙ patri fit preiu-
dicium in actione quã habet cõmunẽ cũ filia,propter istud preiu-
dicium cõionis requiritur,ꝙ filia agẽs absente patre caueat pa-
trem ratificaturũ:quanto magis istud debet requiri qñ actio est
insolidum ipsius patris,vt in casu istarum legum vbi tractat de
maiori preiudicio/sed dicas sustinendo ⁊ declarãdo solu. quantũ
põt,qd in casu istius legis ⁊.l. si longius.§.j.licet actio queratur
in totũ patri:queritur tñ mediãte cõtractu filij.qr filius mutua-
5 uit,quo casu debes scire,ꝙ†qñ actio vel obligatio queritur me-
diante cõtractu filij:licet in totuz querat patri.tñ debitor potest
soluere filio.imo seruo,et ipso iure liberatur a patre.text. est in.l.
cũ seruus.in prin.et ibi Bar.no.ff.de solu.et.l. filius paciscendo.
iũctis his que expresse no.Bar.C.de pac/sicut ergo isto casu pos-
set debitor soluere filio et ipso iure liberaretur a patre:statutum
est his legibus,ꝙ filius absente patre possit esse in iudicio:nec re
quiritur ꝙ caueat ratificaturũ patrem,sicut si sibi solueret/istud
cessat in cõtractu dotis,vbi actio nõ queritur patri ex contractu
filie.ideo non posset dos solui filie soli,nec soluens liberaretur.d.
l.ij.§.voluntate.et.l.sed non solum.ff.so.matri/Ideo nimirum si
filius absente patre agens cauet de rato.d.§.si patri.p̃dicta sunt
pulchra et subtilia,sed non sine difficultate.¶ Glo.in verbo ex-
traordinario,primo declarat text.secundo respondet tacite que-
stioni.tertio remouet tacitum cõtrarium.scda ibi,item vtilis cer-
ti condictio.tertia ibi,nec est absurdum.¶ In glo.ibi.j. de actio.
et obligatio. l.filiusfami.⁊.l.in factum.habes ex ista gl.duas prin
cipales conclusiones/Prima est,ꝙ ex mutuo celebrato per filiu-
fami.si pater est absens,non solum filius potest implorare officiuz
iudicis:sed etiam ei competit vtilis certi condictio.intellige glo.
quãdo pecunia mutuata fuisset cõsumpta:quia reconciliaret mu
tuum.l.rogasti.§.si.cũ.ll.sequen.s̃.eo/nã si pecunia extaret,quia fi
liusfami.non potuit mutuare:certe non esset ꝯtractum mutuum,
et non competeret vtilis certi ꝯdictio,sed vtilis rei vendicatio fm
Alexan.et Fulg.hic facit.l.si filiusfami.in verbo vendicãti.s̃.eo.
quicquid dicat Albe.hic in vltimo nota/Scdo habes ex glo.qd
cum de iure.ff.quicquid acquireret filius,acquireret statim pa-
tri.l.placet.ff.de acquirẽ.here.l.j.in princi.si quis a patre fue.ma
numis.plene traditur in.l.cũ filio.ff.de leg.j.eodem modo actio-
nes omes ex cõtractibus celebratis per filium,vel ex alijs factis
in totum querebatur patri,⁊ penes filiũ nihil remanebat/Falliit
fm glo.in quinq; casibus,et sic in quinq; actionib⁹ positis in.l.
filiusfa.et in.l.in factum.alleg.in glo.et glo.in illa.l.filiusfami.ad
dit alios casus/Caue tñ circa istos quinq; casus glos.inter quos
est depositum et commodatum,qd in illis directa actio queritur
filio non patri:multum obstat tex.in.l.si longius.§.primo.in ver
bo vtili iudicio.s̃.de iud.vbi loquitur in deposito,⁊ tamen dicit
qd filius habet vtilẽ actionẽ.glo.ibi dupliciter respondet ⁊ com-
muniter tenetur,vltra solu.qd exponatur vtili.i.efficaci/reuera
fortiter ob.tex.et si dicis,que potest esse ratio specialitatis,quare
in istis quinq; casibus de iure.ff.queretur actio filio ⁊ non patri:
secus in omnibus alijs,quare non sic in mutuo ⁊ in omnibus cõ
tractibus bonefidei/Bart.in.d.l.filiusfa.aperta fronte fatetur se
nescire,et nunꝗ potuisset inuenire fundamentalem rationẽ/ego
sepius audiui a preceptoribus,non posse dari rationem speciali
tatis,tamen vt dem materiam cogitandi,cogitabis si ista posset
esse ratio.nam in interdicto quod vi aut clam et in actione in fa-
ctum pro omnibus interdictis Bartol.in.d.l.in factum.dicit,qd
ista sunt remedia iuris pretoris,non iuris ciuilis:pretor autem
non cõsyderat nisi solum equitatem,et non curat patriã potesta
tẽm.ideo nimirum si in omnibus interdictis queritur actio fi-
lio/cogita tñ,quia est nimis latum verbum:qr sequeretur:ꝙ oẽs
actiones pretorie acquirerentur filio non patri.qd ego non po-
no pro cõstanti/in alijs actionibus commodati et depositi:quia
acquiritur actio filio ⁊ non sic in mutuo et alijs contractibus bo
nefidei:inuenio qd solus Rapha.cu.inter Moder.subtilissimus
in.d.l.filiusfa.dicit se putare istam esse rationem:nã in commoda
to et deposito non transfertur dominiũ,sed agitur de restitutio-
9 ne nude tenute que est meri facti:⁊† in istis que sunt nudi facti
vt tenuta,filiusfa.et seru⁹ est capax.l.stipulatio ista.§.hec quoq;.
ff.de verb.obli.cum sit capax tenute:eodẽ modo debet esse capax
actionis competẽtis pro tenuta,sicut in simili deportato.text.est
no.in.l.si mãdauero.§.is cuius.ff.manda.⁊ sic quia iste due actio
nes sunt bonefidei:et in vtraq; non transfertur dominium:⁊ sic
in vtraq; agitur vt restituatur:ppter hoc statutum est ꝙ filiofa.
queratur actio directa,⁊ non acquiratur patri sicut in mutuo in
quo trãsfertur dominiũ sic et in alijs agit ad possessionem prout
est iuris/que autem sit ratio in actione iniuriarũ põt dici qd sit
ratione cõtumelie/Ista ratio Raph.licet sit colorata mihi non
satisfaciet propter duo. Primo quia non procederet qñ re cõmo-
data vel deposita perempta petitur interesse,licet cõmuniter cõ-
cludatur qd re perempta post morã petitur res et restitutio rei:
quia fingitur extare,qd nõ esset si ante moram:vt declarat Bar.
in.l.in re furtiua.de cõdi.fur.et plenius in.l.stipulationes non di-
uiduntur.in prin.ff.de verbo.obli/fortius qd ratio Raph.sit fal-
sa ostendo:nam in locatione nõ transfertur dominiũ,⁊ est bonefi-
dei,⁊ agitur pro restitutione solius tenute:sequeretur ꝙ actio ex
locato quereret filio et non patri,qd est falsum.¶ In ea.gloss.ibi
nec est absurdũ.glo.hic voluit remouere tacitum cõtrarium:nã
7 †tex.dicit filio competere extraordinarium iudicium et sic offi-
cium iudicis:tamen gloss.supra dixit ꝙ isto casu competit vtilis
certi cõdictio/Cõtra remediuz extraordinarium.⁊ sic officiuz iu-
dicis nunꝗ habet locuz qñ competit ordinarium et sic actio.l.in
cause.de minor.no.in.l.in prouinciali.in princi.ff.de ope.nu nun.
sed fortius fortifico illud tacitum motiuum glo.nã si in casu isto
cõpetit officium iudicis:ego habeo qd officium iudicis nullam
presupponit obligationẽ.l. q p collusionẽ.de act.emp.l.quintus.
ff.de annu.leg.cum limitatione quã dat Bar.in.l.fin.ff.de iniur.
glo.et Ang.in.l.si seruum.§.sequitur.de ver.obli.si nulla obliga
tio:ergo impossibile est cõpetere certi condictionẽ,que est actio
personalis,et presupponit obligationem.§.j.insti.de actio.l.cer-
ti condictio.s̃.e/glos.voluit respondere vtriq; difficultati,dicens
non esse absurdum qd duo remedia concurrant cũ ambo sint ex
equitate,quasi dicat glo.ꝙ si vtilis certi cõdictio competeret or-
dinarie,certe cessaret officium iudicis qd est extraordinariũ:sed
hic ambo remedia dantur ex equitate,ideo simul concurrunt,qr
bene possunt concurrere duo remedia extraordinaria/ista solu.
satisfacit primo argu/Ad scdm respõdeo ex eadez solu.qñ filius
mutuat pecuniam et pecunia cõsumitur:ex isto mutuo nascitur
actio directa et obligatio:sed ista actio ⁊ obligatio queritur pa-
tri:et cũ ista presupponit obligationem nõ cõcurrit cũ officio iu-
dicis:sed si pater sit absens cõpetit filio vtilis certi cõdictio,que
nullã presupponit obligationẽ,sed datur a lege ex equitate,et sic
est actio datiua:ergo illa que presupponit obligationẽ datur pa
tri:sed

tri:sedista cum nullam presupponit obligationem,nimirũ si con
currat cuz officio iudicis. Et per predicta est vtiliter expedita ista
lex,que solet frequenter dari in punctis.

1 ¶ Quando dissensus impediat contractum.
2 Indebitum soluens an repetat.
3 Uoluntas vnius partis an attendatur.
4 Reconcillatio quando confirmet mutuum.
5 Appellatione contractus nõ venit distractus,ꝛ quid in statuto.
6 Pecunia extante an remaneat dñium penes ipsum dantem.

SI ego. Ista lex.ſm Bar.est multum pulchꝛa et
nota.h.d. Dissensus in specie ꝯctus impe
dit contractum ꝛ dñij translationẽ,que recõciliaẽ secu
ta cõsumptione:et quãtũ ad dandã actionẽ inspicitur
animus recipientis:quantũ vero ad dandã exceptionẽ inspicitur
animus dantis.h.d.et lz Bar.ꝛ Ange.summando istũ tex.dicãt
erroꝛẽ in specie ꝯctus:tamẽ hic nõ est pꝛopꝛie erroꝛ,sed dissensus
quasi diuersus sensus/Diuiditur ista lex in tres partes:pꝛout tria
hz responsa.scda ibi:ꝛ si ego.tertia ibi:idem est/ꝛ in omnibus tri
bus exẽplis istius tex.recipiens semper habuit animũ restituendi:
dans autem nõ habuit animuz in pꝛimo casu.vt rehaberet:quia
1 dedit animo donãdi:sed in alijs duobus exẽplis sic. ¶ † Nota ex
hac lege,qd dissensus partiũ in tit.seu in specie ꝯctus impedit cõ
tractũ.ratio ſm Angel.ꝛ Ludo.est,qꝛ debet concurrere volũtas
vtriusqz,vt est tex.no.in.l.in omnibus.vlti.et in.l.ex cõsensu.ff.de
actio.ꝛ obli.ꝛ.l.inter stipulantẽ.§.j.ff.de ver.obli/Istud nõ limi
tat Alex.non habere locũ in quasi cõtractu,per tex.in.l.v.in fi.ff.
de neg.gest.ꝛ gl.in.d.l.in omnibus/sed ista limitatio nõ est ad pꝛo
positũ,quia in.d.l.v.interuenit erroꝛ in eo qui credebat gerere ne
gotia titij absentis,ꝛ erant sem pꝛonij,ꝛ sic nõ fuit dissensus sz er
roꝛ. ¶ No.ij.ex hoc tex.ſm Pau.de cast.ꝛ Alexã.hic limitationẽ
ad regulam que habet:qd qui scienter soluit indebite,videtur do
nare.l.cuius per erroꝛẽ.ff.de re iu.l.j.ĩ.de condi.indebi.nam illa
2 regula optime limitatur per istũ tex.† qd ad hoc vt soluens scien
ter indebitũ videatur donare,non sufficit scientia ex parte soluen
tis/sed etiã requiritur qd qui recipit recipiat tanq̃ scienter inde
bitũ:tunc cõtraheretur donatio,alias dissensus impediret dona
tionẽ vt hoc tex.ꝛ ita declarat Bar.in.l.j.in.j.col.ff.de do.ꝛ Bal.
in.l.falsus.in.iiij.col.C.de fur.ꝛ ibi Ang.in repe.in.v.col.ꝛ in.l.dis
pensatoꝛẽ.ff.de solu.ꝛ Pau.de ca.ꝛ Alex.in.l.j.ĩ.de condi.indebi.
ꝛ est glo.in.l.qui fundũ.§.seruus.in glo.fi.ante fi.ff.de vsucapi.pꝛo
3 empto. ¶ No.tertio ibi:† quia secundũ voluntatẽ dantis,ad im
pediendũ actionem inspicitur voluntas solius dantis:eo qꝛ istud
respicit eius damnũ:quãtum autẽ ad eius vtilitatem secus esset:
quia ad eius vtilitatem voluntas vnius partis non attẽditur.l.si
repetẽdi.C.de condi.ob cau.l.j.§.sed si parẽdi.ĩ.de condic.ob cau.
4 ꝛ vide Bar.hic in.ij.oppo. ¶ † No.etiã ex isto tex.qd quãdo par
tes dissentiũt in cõtractu ꝛ sequiẽ cõsumptio:talis cõsumptio re
conciliat trãslationẽ dominij:sed non potest operari reconualida
tionẽ contractus,vt dicũt Bar.ꝛ Ang.hic. ¶ Glo.in verb.nõ fie
ri.diuitur in quatuoꝛ partes pꝛincipales.pꝛimo foꝛtiter oppo.cõ
tra tex.in verbo,magisqz/ꝛ dicit Pau.de cast.qd istud est vnũ de
difficilioꝛibus cõtrarijs que sint in iure.scdo soluit vno modo ſm
Rogeriũ/tertio soluit alio modo ꝛ ista cõmuniter tenetur/quar
to tacite querit et se remittit/scda ibi:sol.hic erat certa.tertia ibi:
vel dic qd ibi pꝛomissio.quarta ibi:et potes hic dicere. ¶ In glo.
ibi ſm Rogeriũ ista sol.est vera in se.sed quia diuinat ideo repꝛo
batur. ¶ In ea.glo.ibi:hic autẽ debitum non pꝛecessit:ista secun
da solu.cõmuniter appꝛobatur a doc/scdm quam limita istũ tex.
dum vult,qd dissensus impediat ꝯtractũ ꝛ translationẽ dominij,
vt non pꝛocedat quãdo debitum vere pꝛecedebat:nã fauoꝛe libe
rationis transfertur dominiũ/tamen istam cõmunem solu.repꝛe
hendunt Fulg.ꝛ Lud.ro.hic:per aliqua quibus respondet Alex.
5 hic/Sed vltra eos aduerte pꝛimo,qꝛ pꝛo ista ꝯmuni sol.facit:† qꝛ
appellatione contractus non venit distractus.l.fi.et ibi Bal.C.si
tuto.vel cura.inter/Scdo facit simile qd videmus:nam ꝯfessio ex
traiudicialis ad liberãdum sine causa valet:vt pꝛobatur in.l.tale
pactum.in pꝛin.ꝛ ibi doct.ff.de pact,Bal.in.l.creditoꝛi.C.de pac.
et.in.l.generaliter.C.de non nu.pec/ꝛ tamen secus est in confessio
ne ad obligandũ,que sine causa non valet.l.cum de indebito.§.fi.
ff.de pꝛoba.glos.in.l.j.in.fi.C.de interrog.actio/Tertio facit aliud
simile:nã videmus,qd confessio ad liberandũ facta absente parte
tenet,vt est glo.ꝛ Bart.in.l.non solum.in.§.si liberationis verba.
ff.de libe.lega.glo.ꝛ omnes in.l.idem in duobus.§.fin.ff.de pact/et
tamen confessio ad obligandum facta absente parte non valet.l.
certum.§.si quis absente.ꝛ ibi glo.ꝛ Barto.ff.de confes/Secundo
aduerte,quia cõtra pꝛedicta faciunt aliqua similia:pꝛimo,quia vi
demus,qd sicut dolus dans causam contractui bonefidei,illũ an
nullat ipso iure.l.eleganter.in pꝛinc.ff.de dolo.idem est in distractu
vt pꝛobatur in.l.de tutela.C.de in integ.restitu.mino/ponunt doc.
in.l.sub pꝛetextu.C.de transactio/secundo facit quod not.Bartol.
in.l.ab emptione.in.ij.no.per illum text.ff.de pact.et Bal.in.l.j.C.
quando lic.ab emp.disc/tertio facit,quia lex quantũcunqz exoꝛbi
tans loquens in cõtractu,habet locum in distractu seu liberatio
ne.glos.in.l.iij.§.contrarium.ff.de contrario iudi.tutel/quarto fa
a cit/quia statutum loquens* in contractu habet locũ in distractu
ſm Bald.in.l.pactum.in.xxj.q.C.de colla.ꝛ in rubꝛi.C.de pact.et
Bar.ꝛ doc.in.l.si vnus.§.pactus.post glos.ibi.ff.de pact.ꝛ ibi dixi
quãuis cõtrarium tenuerit Bal.in.l.siue apud acta.ꝛ ibi do.Ale
xan.C.de trãsa.vbi etiam posui de ista materia/Tertio in ista ma
teria an erroꝛ impediat liberationem,vide tex.in.l.cum quis.§.si
debitoꝛem.ff.de solu.qui tamen text.loquitur in terminis diuersis
a nostris:quia ibi tertius recipiens erat in dolo:quia sciebat re
uocatum mandatum/Aliam solu.dabat Rapha.Fulg.hic:et di
cit vsqz a iuuentute eã cogitaui:et adhuc sibi placet:nã dicit ipse
se tenere,quod dissensus in cõtractu(dũmodo vterqz contractus
tendat ad translationem dominij)non impediat translationẽ do
minij:ꝛ qd istud sit verum pꝛobat ipse sic:nam ad transferendum
dominium duo concurrunt,contractus ꝛ traditio:contractus est
causa remota:traditio est causa pꝛoxima:vnde dicit Fulg.dissen
sus in causa remota non impedit translationem dominij.pꝛobat
per titu.ff.ꝛ.C.de condi.inde/secus si dissentiremus in causa pꝛoxi
ma/Et si dicatur quid respondes ad istum tex.vbi vterqz agebat
transferre dominiũ:ꝛ tamen non transfertur.respondet Fulgo.se
intelligere istum text.qd in hac lege ponantur quatuoꝛ dicta,ꝛ qd
ver.magisqz.non legatur cum pꝛincipio tex.continuatiue:sed pona
tur alius casus:ꝛ licet ipse non dicat,potest illud persuaderi,quia
iuriscõsultus in pꝛincipio loquitur in pꝛima persona,in versi.ma
gisqz.mutata tamẽ litera refragaẽ et copula magisqz obstat:ideo
non facio vim nec curo de hoc intellectu/Preterea ꝛ secunda con
syderatio Fulg.est falsa:quia dato qd vterqz contractus sit habi
lis ad transferendũ dominiũ:tamen dissensus in contractu vitiat
cõtractũ,ex quo traditio remanet nuda ꝛ sine causa,ꝛ traditio nu
da est sufficiens ad transferendum dominium.l.nunq̃ nuda.ff.de
acquir.re.do.non obst.titu.ff.ꝛ.C.de condic.indebi.quia traditio
ibi non est nuda a causa saltem putatiua,licet sit nuda a causa ve
ra/Aliam etiam solutionem ad illud contrarium dabat Oldra.
hic:ꝛ in.d.l.cum in coꝛpus.et vtrobiqz sequitur Albe.de rosa.sed
quia est fere idem intellectus cum illo Fulgo.nõ curo referre/In
uenio qd alium ꝛ quartũ intellectũ satis coloꝛatuz dedit do.Pe.
de besu.doctoꝛ Mediolanẽsis ꝛ multum subtilis ꝛ insignis:nam
dicit qd in.l.cõtraria cum in coꝛpus.ego dedi tibi pecuniam ani
mo donandi,tu accepisti ex causa mutui:dicit ibi tex.licet dissense
rimus in causa,iste dissensus non impedit translationem dominij
ratio est ſm eum,quia ego qui dabam animo donandi nesciebam
quo animo tu acciperes,credebam te accipere eo animo quo da
bam:eodem modo tu recipiens ignoꝛabas animum meum dãtis
credebas me dare tibi ex causa mutui pꝛout tu accipiebas,pꝛopter
ea quia neuter sciebat voluntatem alterius:ideo ibi non impedi
tur translatio dñij/sed in ista.l.ego qui dedi pecuniam ex causa do
natiõis:sciebam te recipere ex causa mutui,non ex causa donatio
nis:ꝛ etiaz tu qui recipiebas ex causa mutui sciebas quod ego da
bam tibi ex ca donationis:ꝛ quãuis scires nolebas habere dono,
et sic quia hic erat expꝛessa conditio,pꝛopter expꝛessam volunta
tem impeditur translatio dominij/Et si dicis:quis reuelauit qd
in ista lege vterqz sciret animuz alterius:respondet,istud expꝛesse
dicitur in tex.nam si donatoꝛ sciuisset,qd ille reciperet animo mu
tui,quomodo ageretur ad repetendam pecuniam/Item quomo
do iste conuentus opponeret exceptionem doli,nisi sciuisset:pꝛo
ut dicit text.tamen istud vltimum non pꝛobatur necessario in isto
tex.quia dum dicit Bar.hic:in fi.duz querit,quomodo pꝛobetur
iste erroꝛ,potest esse qd scientia superuenerit ex postfacto:tamẽ a
pꝛinci.vnus nesciret voluntatem alterius/Quid tenendum aduer
te in.l.cum in coꝛpus.ponuntur duo exempla,quantuz ad pꝛimũ
exemplum/vera est solutio quam dat Oldra.laudẽ.ꝛ Barto.hic
sequitur/quantum autem ad secũdum exemplum vbi videtur idẽ
exemplum quod in hoc tex.vbi si ego dedi animo donandi,tu ac
cepisti tanq̃ creditum,dominium in te transfertur,quãuis in cau
sa donandi ꝛ accipiendi dissentiremus,in hoc text.in versi.magis
de directo dicitur contrariũ/tu consydera qd tex.in illo secũdo exẽ
plo differt ab isto in vna dictione,hic dicitur quasi mutuatam:ibi
autem dicitur quasi creditam:vnde consydera,quod si ibi dictio,
quasi creditam,intelligeretur.i.mutuatam pꝛout capitur in mul
tis legibus huius titu,pꝛesertim in.d.l.si tibi.ĩ.eo.ille tex.ineuita
biliter obstaret/sed debes in illo text.intelligere dictionem credi
tam large:quia tu capiebas quasi creditam:hoc est,quia illa pecu
nia erat tibi credita large,hoc est,debebatur tibi:ꝛ sic licet ille da
ret tibi pecuniam causa donandi,tu qui sciebas pecuniam credi
tam.i.ab illo tibi deberi eam accepisti,quasi creditam large:certe
in te transfertur dominium:hoc est quod voluerunt dicere glo.et
docto.hic:dum dicunt quod pecunia ibi erat debita illi recipiẽti:

a ¶ Statutũ loquens. ad de Bald. in rubꝛi. extra de iureiurã.

nam quod esset debita in illo tex. diuinaret ad illum tex. nisi intelligeres prout declaraui creditam large nõ pro mutuata. ¶ Glo. in verbo consumpserit, habes ex glo. magnam extensionez ad hũc tex. inquantuz vult, quod pecunia data in qua partes dissenserũt si sit ꝯsumpta, quod in effectu nõ potest agi: qꝛ obstat exceptio doli, qd iste tex. procedat etiam in pecunia que nõ sit consumpta sed adhuc extet: mouetur per tex. in. l. post rem. §. j. et si. ff. de transact. vbi post rem iud. ⁊ sic postꝙ res est liquida, si fiat transactio est inualida: quia trãsactio debet fieri de re dubia, tamen si pecunia sit data ex causa transactionis, ⁊ sic ex causa inualida, potest retineri ex causa valida rei iud. tamen ille text. nihil ad questionẽ glo. quia in. q. glo. nulla causa valida intercessit: tamen cũ cõclusione glo. tenent Bart. Ang. Pau. Alex. hic: ⁊ Raph. cu. in. l. si tibi dederim. ff. de don. ⁊ dicũt pro opi. glo. esse tex. in. d. l. si tibi dederim. sed certe ille tex. (dicãt doct. quãtũ velint) nihil facit: quia in illo tex. trãslatũ est dominiũ eo quia tradens ⁊ accipiens consentiebat in causa, licet forma nõ seruaret: qꝛ tradẽs debebat tradere noĩe alterius ⁊ tradebat nomine suo: hic dicitur contrarium, quia dominiũ nõ transfertur. Pro ista cõclusione glo. do. Alex. hic facit fundamentũ nouum ⁊ dicit, quod iste tex. dicat consumpta pecunia, agenti obstare exceptionẽ doli, ostendit qd idem debet esse si extet: quia consumptio pecunie ſm eũ, licet operetur translationem dominij: tamen nõ facit qd impediatur repetitio, sicuti si non esset ꝯsumpta: de quo fundamento valde admiratus sum, per text. in. l. si filiusfamilias. §. eo. vbi consumpta pecunia impeditur repetitio: ⁊ tamen si extat potest vendicari. Pro cõclusione gl. ego puto qd magis facit regula quã tradit hic Bar. qd quãtũ ad dãdũ exceptionẽ inspicitur anim⁹ dantis: si inspicias animuz dantis impedit̃ repetitio: breuiter puto qd contraria opin. cõtra glo. sit verioꝛ quam tenent O doff. Oldra. Cy. Ray. Bal. ⁊ Raph. Ful. hic per tex. in verbo quare si eos cõsumpserit, qui vult, qd sequuta cõsumptione pecunie bene agenti obstet exceptio doli: ergo vult si pecunia extet, nõ
6 debet obstare exceptio doli: probatur ratione † quia pecunia extãte dominium remansit ipsius dantis, vt expresse dicit text. hic: sed quando ego sum dominus ⁊ tu recipiens tractas de lucro, et ego de damno, in pari causa pecunia extante melioꝛ est conditio dantis. l. apud celsum. §. j. ff. de except. do. ⁊ ibi Barto. in. l. in re obscura. §. compar. de regu. iur. ⁊ tenendo istam partem nihil obstant in contrarium allega. ⁊ ad tex. in glo. alleg. s. respondi. ⁊ non ob. tex. in. d. l. si tibi dederim. quia etiam. s. respondi. ⁊ non ob. fundamentum qd ego feci ad regulam quam tradit Barto. hic: quia respõdeo qd Bar. loquitur quantũ ad dandã exceptionem: sed quãdo vnus tractat de damno, alius de lucro, dico ꝙ datur replicatio, ⁊ ita teneo, omissa distinctione Albe. ⁊ Lud. ro. hic. non omitto qd per. d. l. si tibi dederim. de do. prele. Floꝛia. de sancto Petro. ⁊ Jo. imol. in. d. l. si tibi dederim. dicunt, qd alias voluerunt defendere quendã iuuenem ⁊ nõ potuerunt: quia potestas fecit eum suspen-
7 di: prout etiã dicit Jmol. in. l. cassius. ff. de solu. † Quidam mercatoꝛ habebat quendã iuuenem quem tenebat ad banchum suum, dedit. cc. ducatos isti iuueni vt numeraret sempꝛonio: iste iuuenis tenuit pecuniã ⁊ cõuertit in vsus suos, ⁊ sic cõtrectauit, inuito domino formata fuit inqsitio de furto cõtra eum, pꝛefati doct. volebant defendere illũ per illũ tex. vbi dicit ꝙ de rigoꝛe facit furtum: sed nõ de equitate: tñ ilie est multũ diuersus casus: quia ibi nũcius dedit pecuniam: licet nomine suo non domini, in questione pꝛedicta retinuit. Ego puto qd ad defendendũ illum iuuenem poterat allega. glos. oꝛdina. in. l. eius qui in pꝛouinciam. in vers. quas vero. in verbo nam ⁊ si tibi. quam Bar. ibi cõmendat ⁊ sequitur in. iiij. col. in ver. ⁊ item ad secundũ opponitur. vbi glos. est solẽnis quod quando datur certa quantitas pecunie ad numerũ nuncio, dominium illius pecunie dicitur translatum in ipsum nuncium: si ergo erat translatũ dominiũ pecunie, non poterat committere furtum: quia furtũ est contrectatio rei aliene. l. j. cũ si. ff. de fur. est verum qd glo. ⁊ Bart. ibi damnantur per Moder. vbi reseruo dicẽdum per text. ad literam, vbi est casus clarus cõtra iuuenem illum in. l. si is cui. ff. de fur. licet Jmo. in pꝛealleg. l. conetur respondere ad illum tex. et minus bene. Jason.

a ¶ Donatio cã mortꝫ. ad de glo. bart. ⁊ docto. in. l. si aliena. ff. d do. cã moꝛ.

b ¶ Reuocari nõ potest. Adde bart. in. l. fin. C. de pac. Bal. in l. si mortꝫ. C. ad. l. falc.

1 ☞ Ex quibus reuocetur donatio.
2 Donatio causa moꝛtis quãdo reuocatur ⁊ quando dicatur reuocata. 3. ⁊. 4.
5 Quando fit mentio heredũ, an dicatur donatio causa moꝛtis, vel inter viuos.
6 Quando fit locus repetitioni.
7 An ante lapsum tempoꝛis oꝛiatur obligatio.
8 Quando integrum tempus sit expectandum.

Non omnis. Actus numerationis nõ operatur: vt quis obligetur vltra intentionem contrahentiũ, quod per duo exempla cõpꝛobat̃. h. d. vsqꝫ ad. §. si pupillus. Et diuide vt hic per Bar. Et sic nota ex tex. illud ad qd millies allegatur: actus agentium nõ operãtur vltra intentionem eoꝛum: concoꝛ. l. obligationũ substantia. ff. de actio. ⁊ oblig. intellige de voluntate explicita ⁊ implicita: tex. habes ⁊ exemplum in. l. si is qui. §. si. ff. commo. alleg. in glo. secundo intellige de voluntate pꝛimitiua seu secũdaria. l. si absentis. ⁊ ibi declarat Bal. in. ij. opp. C. eo. ⁊ in specie refert Alexan. hic. Limita istam regulam quantum ad dandũ retentionẽ: quia datur mihi retẽtio etiam si neminem obligare volui. l. in hoc iudicium. ver. diuersum. ff. ꝯmu. diui. Secundo limita qd actus agentium nõ operãtur vltra eoꝛũ voluntatem. s. pꝛincipaliter, sed secũ-
1 dario sic. l. si. ff. de cõdi. ob tur. cau. ¶ † Nota scdo ex text. duos casus, per quos reuocatur donatio causa mortis, pꝛimus est, qñ donatoꝛ cõualuit ex infirmitate vel liberatus est a periculo, intellige tamen tex. sane ne te decipiat, qñ donatoꝛ tempoꝛe quo fecit donationem causa moꝛtis erat in tali infirmitate: nam si ab ea liberet̃, tanꝙ cessante causa reuocatur donatio causa moꝛtis. sed si aliqs sanus donaret causa moꝛtis: deinde post incideret in aliquam infirmitatem, si liberatur ab illa: non per hoc reuocaretur donatio causa moꝛ. tex. est solennis de hoc in. l. si is seruus. in verbo aut suspicione moꝛtis pꝛopter quam donauit liberetur. ff. de dona. inter vi. ⁊ vxo. quem alle. solus Pau. hic. facit tex. no. in. l. apud celsum. §. j. ff. de excep. do. Scdo limita istũ text. nõ pꝛocedere, qñ donans causa moꝛtis faceret expꝛesse pactũ in contrariũ: tex. est clarus. in l. si alienã. §. marcellus. ff. de dona. cau. moꝛt. Tertio notabiliter limita istum text. nõ pꝛocedere in testamẽto vl' in legato: nam pone qd aliquis cõstitutus in graui infirmitate, credens se ex ea moꝛiturũ, pꝛopterea fecit testamẽtuz ⁊ fecit legata: nã si conualuerit a tali infirmitate, nõ pꝛopterea reuocatur testamentũ nec legata in eo relicta. de hoc tex. est singu. in. l. si. ⁊ ibi Bal. ⁊ alij ad hoc no. C. de posthu. here. insti. Bal. ⁊ Mod. hic ⁊ Cy. in. l. si. C. de dona. cau. moꝛ. Bar. vbi notabiliter limitat in. l. alumne. §. si. per illum text. ff. de adimẽ. leg. ⁊ in. l. potest quis. in pꝛin. ff. de here. insti. Alexan. in. l. sancimus. in. j. nota. C. de testa. Adde ſm glo. nostram, qd do-
a natio causa moꝛtis[a] reuocatur per penitentiam donantis: vt in iuribus alleg. in glo. ⁊ in hoc differt a donatione inter viuos, que re-
b gulariter reuocari non potest[b]. l. si. C. de reuoca. do. ca. si. de dona. stat ergo, qd donatio causa moꝛtis potest quandocunqꝫ reuocari per penitẽtiam donatoꝛis. ista regula clare pꝛocedit quãdo donatio causa moꝛtis est facta simpliciter. Sed hic offertur quotidianũ et vtile dubiũ, qd si in instrumento donationis causa moꝛt. essent apposita illa verba que notarij semper solent apponere: scꝫ, quod dictus donatoꝛ pꝛomisit dictam donationem ⁊ pꝛedicta omnia rata ⁊ firma habere, et nullo vnꝙ tempoꝛe cõtrauenire ⁊c. numqd per talia verba apposita in instrumento donationis impediatur donatoꝛ talem donationem reuocare: ⁊ quia passus est valde vtilis et habui consulere, volo eum bene examinare: et in pꝛimis videtur, quod non obstantibus talib⁹ verbis possit talis donatio causa moꝛtis per solam penitentiam reuocari: nam ego habeo quod donatio causa moꝛ. postꝙ est in esse pꝛoducta, censetur vltima voluntas. glo. est oꝛdi. ⁊ appꝛobata in. l. ij. in pꝛinc. ff. de do. pꝛele. quã no. ⁊ sequuntur Bart. ⁊ Moder. in. l. ij. ff. de lega. j. sed si testatoꝛ fecerit testamentum vel aliam vltimam voluntatem, ⁊ in instrumẽto dixerit qd vult illam vltimam voluntatem perpetuo obseruari. ⁊ nunꝙ posse reuocari: tñ non obstãtibus istis verbis potest reuocare facta mentione illius inhibitionis. l. si quis in pꝛincipio testamenti. cũ si. ff. de lega. iij. ergo idem dicemus in donatione causa moꝛtis. Secundo pꝛo ista opi. est in terminis gl. expꝛessa et oꝛdi. in. l. si alienam. §. marcellus. in verbo accepit. ff. de dona. cau. moꝛt. vbi gl. expꝛesse dicit, qd nõ obstantibus talibus verbis potest donatoꝛ per penitentiã reuocare talem donationẽ cau. moꝛ. Tertio tenuit Bal. vbi late ⁊ oꝛdinarie examinat, in. l. cũ quis. ff. de condi.
2 ob cau. vbi foꝛmaliter querit † quando in instrumento donationis causa moꝛtis donatoꝛ pꝛomittit perpetuo firmã et ratam habere et nunꝙ reuocare, an poterit nihilomin⁹ reuocare: arguit ad partem et finaliter determinat, qd sic. Jnter cetera mouetur pulchꝛo fundamẽto: nam illa verba, quibus pꝛomittit nunꝙ reuocare ⁊c. debent intelligi, ſm naturam actus super quo interponuntur, vulgata. l. si vno. in pꝛinci. ff. loca. et. l. si stipulatus. ff. de vsur. intelligũtur ergo ista verba quod non possit reuocare nisi ſm quod est natura dona. causa moꝛt. ⁊ sic nisi ex penitentia, per tex. ad hoc valde notabilem in. l. quero. §. inter locatoꝛem. ff. loca. vbi est tex. notabi. quod si locatoꝛ fecerit pactum expꝛessum de non expellendo conductoꝛem, intelligitur nisi cessauerit in solutione: nam ex natura actus si cessat in solutione, potest eum expellere, quamuis pꝛomiserit nunꝙ expellere. idem dicemus in pꝛoposito: et istam vltimã decisionem Bal. refert ⁊ sequitur Alexan. de imo. in. l. que dotis. in. vij. colum. ff. solu. matri. Confirmatur, quia talia verba apponũtur in instrumentis magis ex consuetudine notarioꝛum quam ex voluntate donantis, ergo ⁊c. argu. eius quod dicit in simili Bar. in. l. j. in. vj. q. ff. de iure codicil. accedat etiam pꝛo hoc quod dicit iurisconsultus in. l. pediculis. in. §. labeo. ff. de auro ⁊ argen. lega. vbi dicit qd

donatio ca mortis qn non possit revocare

dicit,qd verborū multiplicatio nō immutat naturam contractus. Sed istis non obstanti.teneo contrariū:et ita consulerem si casus accideret,z nota quia quotidianū est:eo q quando aliquis donat causa mortis:et in instrumēto dicit qd nunq vult posse reuocare, certe licet donet causa mortis:tamē propter illa verba,dicitur do natio inter viuos,z reuocare nō pōt:text.est clarus in.l.vbi ita do natur.ff.de don.cau.mor.Bal.in.l.ij.C.de iure do.si ergo donatio inter viuos dicitur,clarum est qd non potest reuocare,vt predixi: z in terminis questionis superius formate licet ille donauerit cau sa mortis:tamen censetur donatio inter viuos,et sic non possit re uocari:expresse tenet Ang.in cōsil.ccxcj.incip.in dei nomine visis instrumētis zc.Pau.in cōsi.xcvj.incipi.in Christi nomine notan dū.z expresse ita cōsuluit sibi cōtrarius do.Alexā.in cōsi.xiiij.inci pi.circa primū dubium quo queritur nunquid donatio.in.iij.col. lib.j.z est de mente Bart.si inspexeris in.l.fina.in pe.colum.in pri. C.de pact.et tenendo istam partem quam teneo,non obstat gloss. in.d.l.si alienam.§.marcellus.quia super illa glos.non posset fieri fundamentum:quia Iaco.de are.Albe.z Bar.ibi expresse repro bant illam glos.Istam conclusionem multo fortius crederem esse verissimam,quando vltra dicta verba etiam interuenisset iuramē tum:tunc proculdubio tenerem qd donatio esset irreuocabilis ex penitētia:ita in dubio cōsuluit.d.Frā.de are.in consi.lxxiij.incip. diligēter et mature consyderatis his que in puncto.in.iij.colum. Paul.de cast.in preallega.cōsi.xcvj.et in cōsi.xcix.z in cōsi.cj.et sic ex predictis bene limita regulā que habet,qd donatio cau.mort. reuocatur ex sola penitētia donātis:nam non procedit quando es sent verba de quibus.s.precipue cum iuramēto.Secundo singu

3 lariter limita,†qd per penitentiam donatio causa mortis reuoca tur,quando talis donans mortuus est cum herede:sed si talis do nans qui reuocauit donationē causa mortis decederet sine here de,certe ex penitentia non reuocaretur illa donatio causa mortis: ista fuit nota.deci.Angel.in multis locis in.l.qui rome.§.flauius. ff.de verbo.obli.vbi dicit istum casum nouum z inauditum:et qd ante eum nemo cogitauit,z idem Ang.in.l.ij.ff.de lega.j.z in.l.cir ca.§.si cui.ff.ad leg.falci.z in repe.l.eam quā.in.x.col.C.de fideicō miss.et in.q.per eum disputata incip.astensis miles.in.xiij.colum. ad fi.quā decisionē refert z sequitur Alexā.hic:et in.d.l.ij.de leg.j. fundamētum Ang.cōsistit in.l.j.in fi.iuncto primo intellectu glo. ibi.ff.qui sine manu.ad liber.perueniūt.vbi dicit tex.si aliquis ven didit seruū,eo pacto qd post certū tempus manumittatur,vendi tor nō potest per penitentiaz reuocare:quia in hoc vltimo multa iura contradicunt,glos.ibi dicit,quod ideo est quia vēditor deces sit sine herede:adeo tunc eius penitētia nihil nocet,eo quia quan do sine herede decessit,non est qui possit agere ex penitētia.istud dictum nemo vsq huc improbauit,ego semper dubitaui z dubi to,quia fundamētum Ang.nō videtur verū:eo,quia nemo possit obijcere de reuocatione per penitentiam:quia nemo dicitur vnq decedere sine herede:quia saltem vltimo fiscum habet heredē.gl. in.l.ex facto.§.si.ff.ad trebel.nisi loqueris quando etiā fiscus repu diaret z nollet illa bona.Secundo moueor:quia text.super quo se fundat Ang.in.d.l.j.iuncta glo.cū loquatur in casu in quo tracta tur de fauore libertatis,nō videtur qd ille casus qui loquit in ma teria ita fauorabili,possit extendi ad casum nostrū in quo non est fauor libertatis.Quarto z vltimo adde aliuz casum in quo reuo catur donatio causa mor.nā quemadmodū legatū factū a testato re reuocatur:si testator postea voluntarie alienauerit.l.fideicōmis

4 sa.§.si rem.ff.de lega.iij.z.l.rem legatam.ff.de adimen.leg.†multo fortius si donator causa mor.alienauerit voluntarie rem donatā, reuocat donatio causa mor.qd non potest sola penitentia reuoca ri:ista fuit decisio Dy.in.l.stichū qui meus erit.ff.de legat.j.quam Bal.ibi z Moder.z Alexā.hic:dicūt esse auream.sed absq deci sione Dy.puto qd nō sit aureū eius dictū.imo sit quasi indubita tum,quia testamentū non potest reuocari ex sola voluntate vel ex sola penitētia:text.est melior de corpore iuris in.§.ex eo autē solo. insti.quib.mo.testa.infir.plene traditur in.l.sancimus.C.de testa.z tamen legatū factū a testatore reuocatur per alienationez postea volūtarie factā,iuribus palleg.quāto fortius donatio causa mor tis,que etiā est vltima volūtas z reuocatur per solam penitentiaz reuocabiliter per alienationē voluntariaz.Confirmatur,quia do nans alienādo dicitur penitere.l.cū hic status.§.si maritus.ff.do dona.inter vi.z vxo.confirmatur etiā ex text.in.l.vxori.ff.de dona. inter vi.z vxo.per hoc infertur quintus modus,qd queadmodum legata reuocātur per inimicitias capitales que postea interuene rūt inter testatorē z legatariū.l.iiij.§.fi.cuz.l.seq.ff.de adimen.leg. multo forti⁹ dona.cau.mor.reuocatur si superueniāt inimicitie ca pitales,quasi ex tacita penitētia.Alius est casus quādo donata rius primus decedit ante donatorē.text.est hic.Et ex hoc duo in

5 fero.Primo,quod donatore viuēte,dona.cau.mor.nō trāsmittit ad heredes donatarij.†Secūdo infero,quod si in donatione cau sa mor.fieret mētio heredū:puta quia aliquis donaret causa mor tis titio z heredibus suis,qd ista mentio heredū daret intelligere quod non est don.cau.mor.imo inter viuos,cū donatio cā mortis nō trāsmittatur ad heredes donatarij:z ita ad literā tenet singu lariter Bal.in.l.cōtra.C.de iure do.z ibi Salic.z ita consuluit do. Alex.in consi.xiiij.incip.circa primū dubium quo queritur an di cta donatio.lib.j.z in consi.lxxvj.in.iij.vol.z Are.in consi.preallē.

6 †Quarto no.in versi.z cum pecunia.qd queadmodum datum ob certā causam,causa sequuta et impleta repeti non potest,toto ti.ff.z.C.de cōdi.ob causam.ita donec quid in pendenti adimplea tur,interim repeti nō potest:tex.est hic:z in.l.qd seruus.ff.de cōdi. ob causam.Aduertendū est tamē,qd licet text.hic dicat ante Ka len.nullam actionē habebo:et sic vtatur vniuersali termino nullā: tamē cum sit ɔtractus innominatus,do vt facias:certe si res esset integra,ex capite penitentie posset agere et repetere qd dedit.l.iij. in prin.z.l.si pecuniam.j.de condic.ob cau.z ita necessario debet li mitari iste tex.quāuis dicat nullā actionē,prout etiā tenet Paul. de cast.hic.Glo.in verbo obligatio.primo declarat tex.secūdo ponit vnū dictū remissiue.tertio format questionez in qua arguit ad partes,z nihil clare decidit.secunda ibi:z est hic argumentuz. tertia ibi:item quid si decem dedi.†In glo.ibi obligatio.i.effe ctus obligationis.glos.ita exponit,quia anteq iste faciat est obli gatus:donec tamē superest facultas faciendi non possum exigere q obstat tēpus intra quod facere pōt.In ea.gl.ad fi.pro clara intelligētia vltime partis glo.si querat,qn aliquis promisit facere domū vsq ad certū tēpus:puta vsq ad kalēdas Maij.z iam ita prope terminū est,qd sit certū eū amplius edificiū facere non pos se:nunquid ante terminū possim agere vel ne:licet materia sit dif fusa,z examinetur latius in locis.j.allegandis.tamen tu consyde

7 ra tres casus principales.Aliqn enim iste†qui promisit facere edi ficium intra tēpus,promisit certā penā si non faceret intra tēpus, limitatur isto casu qn lapsum est tantum tempus de illo tempore qd intra illud non pōt adimplere promissionē,statim ante tēpus lapsum cōmittitur obligatio z incidit in penā mero iure:verumta men est,qd eam non possum petere ante lapsum totuz tp̄s,q ob stat exceptio:in istis terminis loquit lex cū stipulatus sim mihi a proculō.alle.in gl.Aliqn z scdo,nulla pena promissa est ab homi ne,si non fiat intra certū tēpus promissum:tunc regula est,qd qui promittit facere,si non facit,succedit ex dispositione legis obliga tio ad interesse.l.stipulatiōes nō diuidunt.versi.celsus.ff.de verb. obli.l.si quis ab alio.in fi.de re iud.et tunc,q mitius agitur cuz.l. quā qn pena promissa est ab hoīe.l.celsus.in fin.de arbi.z isto casu ante lapsum totū tēpus,etiā mero iure nō tenetur quis ad interes se,sed demum lapso tēpore.l.insulā intra bienniū.ff.de verb.oblig. Aliqn z tertio aliquis dedit puta.c.alicui,vt sibi faceret domum intra kalē.z tantū de tēpore est elapsum,qd certū est amplius in tra terminū facere nō posse:et tunc si queratur,nūquid ante termi nū possim repetere pecuniā quā dedi:z ista est questio glo.hic.z in hoc est cōmunis sententia,qd non cōpetat repetitio pecunie date nisi trāsacto tēpore,iuribus prealleg.licet Fulg.hic conatus fue rit cōtradicere,z sic vides qd nisi agat ad illud qd expresse conuen tum est ab hoīe:puta ad penā,qd alias ante elapsum totuz tēpus etiā mero iure agi nō potest:q vt dixi mitius agitur cum lege:ad hoc facit tex.in.c.commissa.in prin.de elect.in.vj.vbi est tex.qd ele ctus ad ecclesiā parochialē,si nō facit intra annū se promoueri ad sacerdotiū priuatur beneficio:pone qd est elapsum tantuz de illo anno,qd certū est qd non possit promoueri intra annū,forte consy deratis cōsuetudinibus zc.nūquid erit priuatus ante annū:deci dit ibi papa,qd non.ad idē facit gl.no.in.c.vbi periculum.in prin. in gl.in verbo decē diebus.de elec.in.vj.z Bal.in.c.licet inuitanda

8 in pe.colum.z seq.de elect.†nam mortuo papa anteq Cardinales qui sunt rome possint creare alterum pontificē,opus est expecta re decē dies alios cardinales qui sunt absentes:pone qd cardina les sint absentes adeo in remotis partib⁹ qd impossibile sit cardi nales reuerti romā:nunquid intra decem dies possint cardinales qui sunt rome creare pontificē.glo.arguit ad partes,finaliter de terminat qd non.Ad idem facit qd decidit Bal.in.l.ij.ad fi.C.de tempo.appella.vbi notabiliter querit,statuto cauetur qd accusa tus vel inquisitus de crimine,si nō comparuerit intra decem dies habeatur pro confesso vel conuicto z bona publicentur:pone ali quis accusatus de crimine pretermisit labi sex aut octo dies de tē pore ad comparendū,adeo qd impossibile est quod ɔpareat intra decē dies;nūquid ante decez dies possint bona publicari:arguit ad partes z determinat qd non:ratio est,qd nunq quis incidit in penā a statuto debitā,nisi labatur totū tempus zc.secus quando debetur ex conuentione hominū.Glo.in verbo non fuerint.in glo.ibi:solū.hic cogitauit.ista sol.est vera in se:sed diuinat ad hūc tex.ideo respōde,qd iura cōtraria procedunt qn ego dedi tibi ser uum meū vt intra certū tēpus manumitteres,et sic seruus manu mittēdus erat ipsius dantis,tunc verū est si non manumittat con sequitur a.l.libertatē.ita loquunt contraria:sed in lege nostra non

dedi seruũ, sed dedi pecuniam vt manumitteres seruũ tuuz intra tẽpus: isto casu, q2 seruus non erat dantis, non consequitur libertatem: ita loquitur tex. hic s͠m Bar. in. l. iij. §. j. j. de cõdi. ob cau. et Fulg. Paul. & Alex. hic: tu tamen caue quia huic solutiõi obstat tex. in. l. si is qui. C. si man. ita fuerit alienatum.

1 ☞ An pupillus soluendo liberetur sine tutore.
2 Quid in adulto habente curatorem.
3 Mutuum factum per pupillum sine tutore an reconcilietur ratificatione tutoris.
4 Consumptione pecunie quando reconcilietur mutuum. & 5.
6 Stante statuto quod mulier vel minor non possit alienare sine consensu consanguineorum quid si vendunt equum sine illa solemnitate & moriatur cuius erit periculum.

1 **Si pupillus.** Ad euidentiam premitte, quod † si pupillus sit verus debitor alicuius naturaliter & ciuiliter: tamẽ si sine tutorꝫ autoritate soluat illi vero creditori, non liberatur vt hic: & l. quod si forte. §. fina. ff. de solu. ratio est, quia solus pupillus non habet administrationem bonorũ suorum. l. iusiurandum et ad pecunias. §. pupillus. j. de iureiur. & propterea deciditur in hoc text. quod si pupillus sine tutoris autoritate soluat pecuniam vero creditori: quia non habet administrationem sui patrimonij, et consequenter nõ potest transferre dominium: & sic non liberatur, quãuis Pau. de ca. dicat hoc esse mirandum in hoc tex. multominus si pupillus mutuat pecuniam alteri, nõ transfert dominiũ. & ex hoc infero qd pupillus sine tutoris auto. nõ potest alienare, etiã res que seruando seruari nõ possunt: vt est pecunia: tamẽ vtroqꝫ casu si pecunia cõsumitur per accipiẽtem, cõsumptio operatur translationẽ dñij, & consequẽter facit q pupillus liberetur si soluit creditori, vel si mutuauit recõciliatur mutuũ, eo q2 cõsumptio facit vt pecunia fingatur cũ effectu a pupillo peruenisse in eum qui accepit: et iste est effectus huius text⁹.
2 † Hinc infertur qd iste text. non procedit in adulto non habẽte curatorẽ: q2 cũ habeat administrationẽ, potest transferre dominium pecunie, & sic soluendo liberari, et sic cõtrahere mutuũ. gl. est reputata singu. in. l. j. §. fuit quesitũ. ad treb. quam reputat valde sing. Lud. ro. hic: adde gl. in. l. interdũ. in glo. magna. circa mediũ. ff. de
3 cõdi. inde. & tex. in. l. iij. §. fi. ff. cõmo. & in. l. iij. §. fi. ff. ad mace. † Nunquid autẽ mutuũ factum per pupillũ sine tutore quod non valet, reconualidetur per consensum tutoris, & sic ratificatione, sicut cõsumptione, dic qd nõ, per regulã. l. obligari. §. tutor. ff. de auto. tuto. cum si. & ita tenent Iac. de are. et Albe. hic. Iuxta predicta succedit difficultas, que est ratio qd quando pupillus facit conditionẽ suam meliorẽ, qd potest efficaciter obligari sine auto. tuto. l. nõ ideo minus. C. de pcu. no. gl. in. l. ij. ff. de accepti. quã Ang. & Imol. ibi not. qd pupillus & quelibet persona prohibita obligari, potest se obligare sine autor. tuto. ad finẽ cõsequende liberationis: et tamen videmus hic, quod pupillus solus non potest trãsferre dominiũ pecunie sue in creditorẽ, licet agatur de liberatione sua: puto qd ratio diuersitatis sit: nã lex non interdicit pupillo obligationẽ sine tutoris autoritate, sed soluz ei ~~non~~ assistit: probatur, quia sine tutoris autoritate obligatur naturaliter. l. j. ff. de noua. & tamen si lex resisteret, non oriretur nec naturalis nec ciuilis. l. si non fortez. in prin. & ibi Bar. & docto. ff. de condi. indebi. & ita declarat Bar. in. l. j. in vlti. col. ff. de noua. sed ipsa lex bene interdicit pupillo administrationem bonorũ sine autoritate tutoris: patet in. l. ait pretor. circa medium. ff. de iure delib. istam differentiam inter alienationem & obligationem facit iurisconsultus in. l. obligari. in princ. et in. §. j. ff. de auto. tuto. Istam differentiam cõfirmo per duo similia. Primo quia videmus qd seruus habens administrationẽ peculij simpliciter, potest obligare dominũ de peculio. l. cũ fundus. §. seruũ tuum imprudẽs. in ver. peculiares nummos. et ibi domi. Alexã. in. vj. no. & ibi etiam glo. & Sali. j. eo. & tamẽ talis seruus nõ potest alienare bona peculiaria nisi habeat liberam. l. quã tuberonis. §. alia. & ibi gl. ff. de pecu. Secundo, quia videmus idem in procuratore simplici, iuxta ea que habentur in. l. procurator tutorũ. & in. l. procurator cui libera. & in. l. mãdato generali. ff. de procur. ad predicta tamẽ nunquid minor possit alienare faciẽdo conditionez suã meliorẽ: & quid in ecclesia, vide que refero pro et cõtra, post gl. ibi in. l. cũ hi. in. §. eam transactionẽ. ff. de transact. Et istum. §. diuide in tres partes, vt p Bar. & doc. hic. Et hoc dicit, si pecunia numeratur per pupillũ sine tutore vl' sit pecunia aliena sequuta consumptione per recipientẽ vel alium reconciliatur mutuum vel solutio s͠m quod numeratio fuit facta. ¶ In tex. ibi: quod facto ei⁹ &c. vult dicere text. scd͠m verum intellectum, quod quando pupillus mutuauit pecuniã sine tutore, vel aliquis mutuauit pecuniaz alienam: ideo reconciliatur mutuũ, eo quia fictione iuris fingitur cum effectu peruenisse ab eo qui numerauit ad eum qui accepit. Alia notabilia collige vt per Moder. precipue do. Alexã. hic. nõ omitto duo primo, qd hic videt̃ tex. terribilis contra regulã tradi
4 tam per doct. in. l. regasti. in. §. si tibi. j. eo. † vbi consumptione pecunie reconciliat̃ mutuuz: ita demũ si fiat hoc bona fide. i. si credat mutuantẽ posse dominiũ transferre: secus si malafide: nam hic videtur tex. in cõtrarium, vbi quis accipiebat a pupillo sine tutore: et sic erat in malafide: tamẽ vult cõsumptione recõciliari mutuũ: sed respõde hunc tex. intellectũ, q͠n fuit accipiens in bonafide, qd cõtingere potest etiã in accipiẽte a pupillo, iuxta. l. ij. §. si a pupillo. ff. pro empto. Et qd iste text. intelligit̃ qd bonafide consumpsit. declarat hunc casum text. in. §. nunc admonẽdi. insti. quibus alie. licet vel nõ. & in. l. obligari. §. pupillus. ff. de auto. tuto. Secũdo nõ omitto qd hic videt̃ tex. magistralis. in ver. quapropter. ad declarationẽ iuriũ volentiũ per cõsumptionẽ reconciliari mutum: quia
5 licet pecuniã quã tibi mutuaui alteri dederis: † tũ si adhuc eadez pecunia apparet & discernit̃ nec cõmixta est, nõ dicit̃ cõsumpta: et ita ad istũ tex. no. Bal. in lectu. antiqua: Sali. Pau. de cast. Lud. ro. & do. Alex. & dicit Lud. ro. qd est singularis in iure. adde tex. in l. pater filie. circa fi. tit. ff. de pact. do. ¶ Glos. in verbo eius. diui. in duas partes p͠n. In prima disputat questionẽ necessariã ad tex. ij. opp. cõtra tex. & tripliciter soluit: tene primã solutionez que clara est. ij. ibi, itẽ in eo qd dicit. & q2 prima pars gl. vr̃ obscura: precipue dum exponit tex. eius. s. accipiẽtis vel eius. s. pupilli: ideo vt intelligas debes aduertere, qd tex. expresse dicit, si pupillus sine autoritate tutoris mutuauit pecuniã alicui, & iste qui accepit cõsumpsit expendendo vel aliter, recõciliatur mutuũ & obligatur pupillo ex mutuo. Querit ergo glos. quid si iste qui accepit pecuniã mutuo a pupillo, non cõsumpsit sed perdidit casu fortuito: puta quia incidit in latrones qui abstulerũt pecunias, nũquid iste obligetur pupillo: an vero liberetur a pupillo. glos. refert opiniones. prima est Mar. qui tenuit q ille liberet̃: et mouebatur Mar. ex tex. nostro: dum dicit, q2 facto eius & intelligebat̃ facto eius. s. accipiẽtis, quasi dicat q͠n iste qui recipit cõsumit: ex quo interuenit factũ recipiẽtis scꝫ cõsumptio obligatur pupillo: ergo si nõ interuenit aliquod factum recipientis: vt in questione predicta, non debet recipiens obligari pupillo. Pro Mart. melius facit, q2 pupillus q͠n mutuat pecuniã sine tutore non trãsfert dominiuz pecunie: et sic remanet dñs ipsius pecunie: sed regulã habemus, qd q͠n res perit casu fortuito, semper perijt periculo eius cuius est, & sic periculo dñi. l. pignus. C. de pign. act. ergo ista pecunia que perijt casu fortuito, debuit perijsse periculo pupilli dñi. breuiter glo. determinat oppositum & bene, qd si pecunia mutuata a pupillo pereat casu fortuito, periculũ sit accipientis, non pupilli: fundamẽtum glo. est qd si tradens fuisset maior, periculum proculdubio spectasset ad accipientem. l. incendiũ. C. eo. quia maior mutuando transtulisset dominiũ: cum ergo fauore pupilli statutũ sit, qd non possit transferre dominium: certe istud non debet in eius dãnum retorqueri. l. qd fauore ff. de leg. nec ob. tex. hic: q2 debet intelligi facto eius. scilicet pupilli, nõ facto eius. s. accipientis. nec ob. regula. l. pignus. vbi res que perit casu fortuito, perit periculo domini: quia per istã glos. habes not. singularem limitationez ad regulam. d. l. pignus. vt procedat in eo qui est dñs de iure cõmuni: secus in eo qui dicitur dñs beneficio & iure singulari, vt est in pupillo: q2 ne istud beneficium retorqueatur in eius damnuz si res perijt, non perijt eius periculo: sed accipiẽtis: & ad hoc reputant singu. istam glo. Pau. & Ludo. hic. Et ad hoc credo quod etiam ponat Lud. ro. in vno singulari per istam glo. dicit Lud. ro. se obtinuisse florentie nõ erant sex menses contra oẽs doct. & aduocatos florẽtie. Nam florẽtie est statutũ (qd etiã vbiqꝫ est) qd mulier vel minor nõ potest alienare aliquam rez etiã mobilem sine cõsensu duorũ propinquorũ: et si alienauerit sit
6 ipso iure nulla alienatio. † Euenit casus, aliqua mulier vel minor vendidit equũ sine consensu cõsanguineorũ, iste equus intra quatuor dies mortuus est, morte naturali vl' casu fortuito: minor petebat preciuz equi: ille opponebat, quod alienatio fuerat nulla, & qd equus perierat periculo ipsius minoris: quia ex forma statuti, nõ potuerit trãsferre dominiũ, q2 regula est, quod res que perijt casu fortuito perit periculo dñi. ita in proposito, & ita tenebãt oẽs doc. floren. Ludo. ro. per istã glos. cõsuluit cõtrarium, de quo oẽs fuerũt valde admirati. q2 cum minor remãserit dñs iure speciali et singulari. s. ex forma statuti perijt periculo ipsius ementis: ne qd statutum est in fauorẽ retorqueatur in eius damnũ: et ita limita regulam. l. pignus. Secundo limita in casu. l. titius. de prescript. ver. de quo dixi in. l. quod te. j. eo. titu. Quid autez in maiore: pone maior mutauit pecuniã alienã: pone qd perdat̃ an reconcilietur mutuuz sicut si fuisset cõsumpta: an vero perdat̃ periculo creditoris: vide glo. qd reconciliat̃ mutuũ in. l. indebiti. in. §. sed si nũmi. ff. de cõdi. inde. sed de ea dubito, q2 si speciale est in minore rationibus predictis: ergo contrariũ est in maiore: vnde Pau. de cast. hic tenet contrarium: sed de eius veritate ibi dicam. Iason.

1 ☞ In contractibus verba que non possunt intelligi proprie intelliguntur improprie, quia potius attenditur mens contrahentium. nu. 2.
3 Quid in sententia & vltima voluntate,

Quid in

4 Quid in libello,nu.5.
6 Que dicatur proprie donatio.
7 Quod dicatur creditum.
8 An ex improprio contractu transferatur dominium.
9 Equitas prefertur rigori.
10 Ex actu momentaneo transfertur dominium.
11 An redonando presumatur causa remunerationis.

Si tibi pecuniam. Pecunia donata: ut mutuetur donā
ti,facit ut non sit mutuū neq̄ donū de rigore iuris sed
bene de equitate.h.d.¶ No.ex ista.l.ſm Bar.⁊ docto.
1 in contractibus† verba que non possunt intelligi scd̄m propriam
significationē,debent intelligi improprie,ut ɔ̄ctus valeat ⁊ actus
sustineatur,et ad hoc millies allegamus istū tex.cōcor.tex.in.l.in/
sulam.⁊ ibi Bar.ad hoc no.j.de pscri.ver.⁊ tex.in.l.serui.et in.l.si
tam angusti.ff.de serui.ti.generali.tex.in.l.olei.⁊ ibi Bart.⁊ doct.
no.C.loca.⁊ ꝓpterea dixit tex.in.c.cū dilecti.de dona.qđ in contra/
ctibus debet fieri larga interp̄tatio,sed nō largissima.Hinc etiaz
dicimus,qđ in ɔ̄tractibus debemus magis attēdere mētem quā
verba tex.est in.l.fi.⁊ ibi Bal.⁊ ad hoc no.C.que res pig.obli.pos.
et tex.in.l.ita stipulatus.magna.ff.de verbo.obli.§.item si quis ita
stipuletur.in ver.ex sniā cōtrahentiū.⁊ ibi gl.j.⁊ doct.⁊ glo.not.in
l.blāditus.ff.de fideius.⁊ in.l.si in vēditione.in gl.fi.ff.cōmu.predi.
⁊ tex.in.l.in cōuentionibus.ff.de ver.obl.⁊ in.l.sed ⁊ celsus.§.si fun
dus.ff.de contrahen.emp.non enim intentio verbis,sed verba in/
tentioni debent seruire:dicit tex.no.in.c.intelligētia.⁊ in.c.in his.
de verb.signi.⁊ in.c.humane aures.xxxij.q.v.⁊ text.no.in.c.sedulo.
xxxviij.dist.Hinc dixit in specie Bal.in rub.de iure emphi.in.j.et
ij.q.⁊ idem Bal.in.l.ij.C.cōmo.qđ si aliquis ɔ̄cedit fundū in em/
phiteosim,dato qđ in instrumento apponatur verbum vendo vł
loco:tamen magis debemus attendere naturā et formā contra/
ctus quā verba:imo debēt impropriari scd̄m mentē cōtrahentiū:
vt videmus qn̄ quis emit redditus a cōmunitate:puta pedagia
si querat̄,nunquid sit emptio vel locatio vel cōductio:nā si condu
ctio,fit remissio ꝓpter guerrā ⁊ propter pestē.l.licet.C.loca.glo.in
l.si vno.ff.eo.secus si sit emptio:nā in tali materia(dūmodo aliter
possit cōstare de mēte cōtrahentiū)verbū vendidit exponit pro lo
cauit:ita no.determinat Bart.in.l.cotem ferro.§.qui maximos.ff.
de publi.⁊ in questione per eum disputata que incipit Publica/
nus.⁊ in.l.vbi alias dixi.C.de iure emphi.eo modo verbum vēdi/
dit in cōtractibus ponitur pro permutauit.ita no.Bal.in.l.j.C.de
re.permu.Et locatio ponitur pro conductione ⁊ econtra.glo.in.l.
ij.⁊ ibi Cy.⁊ Bart.C.loca.Et propterea dixit Bal.post Cy.in.l.si
cum ante.C.de don.ante nupt.qđ vbi verba grosso modo ⁊ impro
prie proferuntur a cōtrahentibus,ista improprietas et grossities
non debet nocere:q: magis debet attendi mens ɔ̄hentium quaz
2 proprietas verborū.† Adde ꝙ predicta regula multofortius ꝓce/
dit in testamentis ⁊ vltima volūtate,vbi largissima fit interpreta/
tio.dixit tex.in.d.c.cum dilecti.de dona.quia in vltimis voluntati
bus verba prolata a testatore que non possunt procedere ſm pro/
priam significationem,debent impropriari vt sustineatur vltima
voluntas.l.titia testamento.§.j.in vltimis verbis.⁊ ibi Bartol.ff.
de lega.ij.⁊ text.in.l.quibus diebus.§.dn̄s seruo.ff.de condi.⁊ de/
mon.facit glo.solennis in.l.quoties.C.famil.ercis.dum dicit,quod
quilibet testator nescit dicere instituo vł relinquo iure institutiōis:
ideo satis est dicere assigno vł vti simili verbo.Hinc est,quod si te
stator in testamento dicat:do ego talem tutorez filio meo vsq̄ ad
xxv.ann.certe intelligit̄ tutor id est curator post.xiiij.ann.post quā
etatem non potest durare tutela,ſm Ange.in.l.ij.C.de confirma.
tuto.facit quod vult glo.in.c.j.de oblig.ad ratioci.inquantum di/
cit quod sepe tutor ponitur pro curatore ⁊ econtra.Adde Bart.
3 in.l.j.§.j.quod cuiusq̄ vniuer.no.Adde etiam† quod predicta re/
gula Barto.hic procedit non solum in contractibus ⁊ vltima vo
luntate:sed etiam in sententia,vbi licitū est impropriare verba sen
tētie,ad hoc vt sustineantur.gl.est reputata singu.in.l.et puto.§.j.
ff.famil.erciscun.quam glo.dixit Bal.ad hoc singularem in iure.
in.c.fi.in vlti.colum.de transla.episco.et idem Bal.in.c.cum sup.
in vlti.col.de re iudic.⁊ in.l.cum virū.in vlti.colū.C.de fideicōmis.
habes bo.text.de hoc in.c.in his.de verbo.signi.Hinc dixit in spe/
cie Bart.in.l.j.C.de nego.gest.se alias dixisse in contingentia facti
dum esset agnatus proximior ⁊ consequenter tutor legitimus pu/
pilli,et iudex in sententia dixisset vł in actis,quod dedit talē agna
tum tutorem illi pupillo,opponebat̄ quod datio tutoris erat nul/
la.⁊ dicit Barto.se defendisse,quia verba sententie in qua dicitur
dedit tutorem,debent impropriari,dedit.i.tutorē datum declara/
uit.Hinc etiam dixit Bar.in.l.j.in princi.ff.si serui.vendi.⁊ in.l.nō
solum.§.siautem.C.de bonis que liber.se dixisse in contingentia
facti et obtinuisse:debes scire quod filiusfamilias cum sit in pote/
state patris,non potest habere alium tutorem vel curatorem:po/
ne qđ sit delata hereditas filiofami.pater nō vult adire,debet da/
ri curator pupillo ad illum actum,non persone.l.cuz vna.§.tutor.
ff.de appella.⁊.d.l.cum nō solum.§.siautem.pone isto casu iudex
in sententia dixit qualiter dat tutorem pupillo ad adeundū here/
ditatem:dicit Bar.qđ dicebatur qđ datio erat nulla Bar.defen/
dit,quia verba debent impropriari,cuz dicat,dedit pupillo.i.ad
4 vtililitatem pupilli per illum tex.Adde ⁊ quarto† qđ predicta re/
gula multofortius procedit in libellis,in quibus verba debent la
te intelligi ⁊ impropriari vt sustineatur libellus,prout no.Bar.et
doc.in diuersis locis,precipue in.l.sed ⁊ si possessori.§.item si iura
uero.per illum tex.j.de iureiuran.⁊ quia ibi specialiter dicam de li
bello,ibi reseruo dicendum:⁊ ibi.in illo tex.habes,quod idē est in
iuramento,vbi verba debēt impropriari.Adde sexto idem esse in
verbis prolatis a teste,que debent impropriari et late intelligi vt
dictum sustineatur,glo.⁊ doct.in.l.stipulatio ista.§.hec quoq̄.ff.
de verbo.obliga.cū multis concor.quas ibi signat Alexā.ad hoc.
ad idē est tex.⁊ ibi Bart.ad hoc no.C.de his q ex pu.ratio.lib.x.in
l.ij.⁊ Bart.in.l.j.in fi.C.de vsufruc.Adde septimo quod predicta
regula etiam procadit in verbis appositis per notarios in instru/
mentis,que si non possunt proprie intelligi,impropriantur.Hinc
dixit Bar.in.l.j.in.§.j.per illū text.ff.qđ cuiusq̄ vni.vbi ad hoc al/
leg.aliqua similia.et in.l.neq̄.C.de procura.debes scire qđ differē
tia est inter procuratorez ⁊ syndicum,procurator proprie dicitur
qui creatur ab vna particulari persona,sed ille qui cōstituitur ad
agendum vel defendendū ab vniuersitate vel collegio,non est pro
prie procurator,sed syndicus,quasi singulorum causas dicens.gl.
est ordi.in.l.i.§.quib⁹.quod cuiusq̄ vni.no.certe si notarius in in/
strumento diceret,qualiter vniuersitas constituit procuratorem
suum,cū deberet dicere syndicū,impropriatur potius quā pereat
constitutio:tamen de iure canonico non curatur ista differētia:in
c.petitio.de procura.imo plus dicunt ibi Hosti.⁊ Inn.si in instru/
mento dicatur titius cōstituit affinem suum ad agendum ⁊ defen
dendum:iste est legitimus procurator:istud refert et sequit̄ Bal.
in.l.testamentum non ideo.C.de testam̄.⁊ in.l.neq̄.in vlt.col.C.de
procura.⁊ in.l.id quod pauperibus.in.j.col.C.de epi.⁊ cleri.est ve/
rum qđ istud vltimū reprobant Moder.in.l.si quis in fundi voca
bulo in prin.ff.de lega.j.⁊ precipue Alexā.ibi post do.Ant.de bu.
⁊ Imo.in.d.c.petitio.alibi dixit idem Bal.in.l.id quod pauperi/
bus.in col.j.C.de episco.⁊ cle.si notarius in instrumento testamen
ti alicuius dixit,dictus testator constituit dilapidatorem bonorū
suorum sempronium,cum deberet dicere executorez,non per hoc
vitiatur constitutio executoris:alibi dixit Bal.in.l.impator.in.ij.
col.ff.de sta.ho.notarius crassus scribens testamentum alicuius,
in scriptura testamenti dicat,testator relinquit filie centū pro sua
falcinia,cum deberet dicere falcidia.Eodē modo,si notarius cras
sus in instr̄o dixit,mulier renūciauit beneficio variani,cū deberet
dicere velleiani:ista grossities nō vitiat instr̄m.Alibi idē Bal.et
millies allegatur in.l.si ante.C.de dona.ante nup.dicit qđ habuit
cōsulere de facto:nā debes scire,ad hoc vt testamentum hodie va
leat,est necesse vt relinquat filio vel filie aliquid titulo institutio/
nis:nam si alio titulo,puta legati,rumperet testamētum.§.aliud
quoq̄ capitulum.in aut.vt cū de appella.cogno.⁊ doct.in aut.no
uissima.C.de inoffi.testa.glo.⁊ doc.in.c.raynutius.de test.glo.no.
que ponit cautelam.in.l.iij.§.sed vtrum.ff.de mino.pone qđ nota/
rius grossus dixit in instrumento testamenti,qualiter testator re/
linquit filie.x.libras titulo restitutionis,cuz deberet dicere titulo
institutionis:dicit Bal.se consuluisse qđ talia verba nō debent vi
tiare institutionez,sed debent sane intelligi etiam impropriando.
5 ¶ † Limita principale notabile huius tex.⁊ statuta,vt non pro/
cedant quando verba posita in dispositione neq̄ ex proprio neq̄
ex improprio significatu possunt cōprehendere casum in quo dis/
positio valeret,tunc non saluatur dispositio:sed reddit̄ inutilis:vt
probatur in.l.tutores.§.curatores testamento.cuz ibi notatis per
Bar.ff.de admini.tuto.⁊ in.l.fideicōmissa.§.si filio.⁊ qđ ibi Bar.
6 ff.de leg.iij.ſm Are.in.l.a titio.in vlti.col.ff.de verb.obli.¶ † Not.
ij.ibi donationē nō esse:illa dicitur esse proprie donatio,que fit ex
mera liberalitate pure ⁊ simpliciter,non autē respectiue nec adie
cta aliqua causa:prout etiā dicit tex.in.l.j.ff.de dona.alias est im/
proprie donatio:⁊ ideo si statutū faceret mentionē de donatione,
debet intelligi de donatione proprio modo,ſm Bar.qui cōmuni
ter habet̄ corruptus in.l.j.in fin.⁊ ibi latius Imo.ff.de donatio.et
Barto.in.l.filiusfa.in.ij.oppo.⁊ ibi plenius Imo.ff.eo.titu.et pro
pterea dixit Bal.in aut.eo decursum.C.de dona.ante nup.qđ sta
tutū loquens in donatiōe,nō habet locū in donatione causa mor/
7 tis,nec in donatione ꝓpter nupt.nec in pacto do.luc.¶ † Tertio
no.ex hoc tex.qđ proprie dicitur creditū,qn̄ quis sponte sequitur
fidem alienā,si autez ex necessitate facit abusiue dicitur creditum:
prout etiā est bo.text.in.l.si penā stipulatus.de verb.obli.alleg.in
8 gl.facit ad ea que dixi in.l.j.extra glo.ī.eo.¶ † Quarto not.ex isto
tex.ſm Are.hic,qđ sicut ex cōtractu ꝓprio iuncta traditione trās/
fertur dominiū.l.traditionibus.cū si.C.de pact.ita ex improprio

et istud est de equitate:secus de rigore:tu aduerte q: iste text.non ꝓbat hoc:nā in isto tex.translatio dn̄ij nō impedit̄ de rigore,eo q: sit impropria donatio:patet,q: donatio ob causam est impropria donatio.l.j.ff.de dona.ꝛ tamē trāsfert̄ dominiū.ratio quare impeditur trāslatio dn̄ij de rigore est,q: traditio videt̄ nuda ex qua nō
9 transfert̄ dominiū. ¶ †Quinto not.ex isto tex.q͛ equitas prefert̄ rigori:vt no.gl.hic,ponit Bar.in.l.j.C.de le.et tradit̄ in.l.placuit. C.de iudi.no.tamē vnū ad istā materiā,q͛ lꝫ relatis pluribus opinionibus,vltima cēseat̄ approbata:vt est bo.tex.ibi Bart.in.l.bonefides.ff.deposi.ponit Bal.in aut.ex testamēto.C.de colla.cum concor.tn̄ istud fallit,nisi prima opinio sapiat equitatē.vltima rigorositatē:q: tunc prima cēsetur approbata.glo.est valde singularis in.l.si cū exceptione.in.§.sed ꝛ si quis.in glo.in verbo omnimodo.ff.q͛ me.cau.quā gl.no.ad hoc pro singulari do.Franc.de are.in cōsi.clxiij.q͛ incip.Diligenter ꝛ mature discussis.in.vij.colum.
10 ¶ Ultimo no.ex fi.legis fm̄ Bar.ꝛ doc.†q͛ ex actu instantaneo seu momētaneo trāsfert̄ dominiū:tex.tamen non probat necessario,q͛ incontinenti deberet pecunia donata mutuari:q: poterat fieri ex interuallo. In hoc tn̄ articulo,qn̄ do tibi pecuniaꝫ vel aliā rem,cū pacto q͛ incōtinenti tenearis reddere:an istud impediat translationē dn̄ij:dicunt Bart.ꝛ doc.q͛ si tu es percepturus vtilitatē trāsfertur dominiū,licet tenearis mutuare:facit tex.in.l.seruus dotalis.in fi.ff.sol.ma.si autem tu recipiēs nullā vtilitatē recepturus es:tūc nō trāsfertur dominiū.l.qui sic.ff.de solu.facit text.in simili in.l.si.in fi.C.de bon.que libe.intellige tamē,qn̄ tu teneris retrodare virtute pacti exp̄ssi:sed si nullū pactū precessit,tn̄ tu incontinenti reddis.non impedit̄ translatio dn̄ij.l.si quis duos.ff.de solu.et in dubio presumeret̄ actū q͛ incōtinenti deberet reddi ar.l.si ventri.§.in bonis.ff.de priui.credi.fm̄ Albe.hic. ¶ Glo.in verbo meū.primo timore cōtrariū exponit tex.scd͛o colligit notabile ꝛ alleg.concor.tertio remouet aliud ꝯtrium:quarto ponit vnū dictū.quinto alleg.cōcor.ad tex.nostrum.scd͛a ibi:ꝛ sic no.q͛ nec est mutuū.tertia ibi.q͛ si rigorē.quarta ibi:ꝛ hic equitas.quinta ibi:ꝛ facit.j.de solu.ꝛ glo.est clara.vide eam per te.Extra glo.non omitto questionē quā ponūt hic antiqui:pone dono tibi vnā domū pure et simpliciter:postea hinc ad annū tu donas mihi eandem domū:an ista donatio ꝓpter ingratitudinē reuocetur iuxta.l.fin.C.de reuoc.do.ꝛ.c.fi.de dona.ꝛ.§.perficiūtur.instit.de dona.And.de pisis dicit,q͛ non:mouetur,q͛ quādo ego dono tibi domū simpliciter nō apposito pacto,ex ista donatione tu obligaris mihi naturali-
11 ter ad antidora,vt benefacienti benefaciam⁹†si ergo tu postea redonasti mihi eandē domū,est presumendum quod tu feceris causa remunerādi alio nō apparēte.l.si vero nō remunerandi.§.idem papi.ff.manda.sed nos habemus,q͛ licet donatio quelibet reuocetur propter ingratitudinē:tamē istud fallit in donatione remuneratoria.glo.est no.in.l.si pater.in fi.ff.de dona.quam sequuntur Cano.in.c.fi.de dona.et ita teneo.est verum q͛ Guil.de cu.ꝛ Albe.hic tenēt contrariū.Mouetur,quia ista est propria donatio,ex quo in prima donatione nō fuit appositum pactum q͛ teneris retrodonare:nam tunc bene fuisset impropria donatio:vt hoc text.et ad hoc probandum alleg.multas leges que a longe faciunt:inter ceteras melius probat.l.generaliter.in.ij.responso.de secundis nupt.non tamen respondet arg.And.de pisis inducto.vt.s.teneo eius opi.

Jason.

1 ☞ An in petitione maioris summe,insit minor.
2 An creditor inuitus cogatur accipere partem crediti.nu.5.
3 An ad officium iudicis pertinet dirimere lites.
4 An iudex possit cogere partes ad faciendum compromissum.
6 Argumentum de pia causa ad libertatem.
7 An emphiteota possit partem debiti soluere.
8 An actor cogatur totam summam petere.nu.9.

Uidam estimauerūt. Diuidit̄ i tres partes principales/In prima refertur quarundaꝫ opinio non vera/Secundo ponit̄ vera decisio/Tertio assignatur ratio decidendi/secunda ibi:sed vtroqꝫ casu/tertia ibi:cum ad officium eius.h.d.in effectu,creditor partem debitam confessataꝫ cogitur accipere,ꝛ in reliqua litigare,ad iudicem spectat lites di-
1 rimere. ¶ †Nota ex ista lege fm̄ Paul.de cast.ꝛ do.Alexan.hic:quod actor qui in libello petit maiorem summaꝫ,intelligitur etiā petere minorem,patet in hoc tex.quia si actor qui petit.x.nō intelligeretur etiā petere quinqꝫ:sequeret̄,q͛ si debitor ꝯfiteatur partem debiti,non posset procedi in alia parte:sed opus esset nouo libello:ꝛ tamē text.hic dicit ꝯtrium,ꝛ sic in libellis in maiori summa cōtineretur minor.Et ideo qui in libello petijt decē,et postea probat de quinqꝫ tantū,cū intelligatur etiā quinqꝫ petijsse,potest iudex cōdemnare in quinqꝫ,et sentētia erit conformis libello facit.l.apud celsum.§.item queritur primo.ff.de excep.do.et.l.fi.ff.depo.quem allegat hic Albe.cū cōcor.de quibus per Alexā.hic/et vide Pau.de cast.hic qui ponit quid in iuramento/Sed maius dubiū est,quid econtra:pone q͛ actor in libello petijt minorem summaꝫ postea probauit maiorē nūquid iudex possit in maiori condēnare,habes de hoc gl.sing.q͛ non,in.l.verbū hoc oportebit.in glos.magna.circa fi.de verb.signi.quā gl.alleg.Alb.hic ꝛ eam dicit singularem Lud.ro.hic:ꝛ pro illa glos.facit viua ratio,nam sentētia nō potest ferri super eo super quo non est lis contesta.l.prolatam.vbi glo.ꝛ Bar.C.de sentē.sed si actor in libello petijt decem tantū,lis est contestata in decē tantū,dato postea q͛ probet de.xx.iudex nō potest ferre sententiā de.xx.quia ferret super eo super quo lis non est contestata/sed contra illam gl.habes tex.expressuꝫ si non cauillatur quem bene alleg.illa glo.ꝛ sciuit in.§.si minus.insti.de actio.est verū q͛ glo.ꝛ doct.ibi,ꝛ gl.ꝛ doc.in.l.edita.C.de eden.destruūt illum tex.nā dum dicit in eodeꝫ iudicio,exponūt in eodē iudicio,id est coram eodē iudice,sed erit opus nouo libello et noua instantia/adde etiā q͛ si actor in libello petijt maiorem summā quā sibi debeatur,vel post probet/reus,habet iustam causam litigandi:et non debet in aliquo in expensis cōdemnari,nisi actor esset contentus partem debiti accipere confessatam a reo:ita not.determinat Bal.in.l.qui solidum.in princi.ff.de leg.ij.ad fi.sequitur Salice.in.l.edita.C.de eden/quāuis Raph.cu.in.d.l.qui solidum.teneat cōtra Bal.de quo quia alij non tāgunt hic videas Bal.qui arguit ad partes ꝛ nihil clare determinat in.c.j.in.iiij.col.de plus peti.et in.l.generaliter.in.vj.colū.C.de epis.ꝛ cleri.in.l.eos.§.cautiōe.C.de appel.ꝛ in.l.properandū.§.finautē alterutra.ꝛ ibi Salice.ꝛ Alex.
2 C.de iudi.ꝛ late Imo.in.d.l.qui solidum. ¶ †Not.ij.ex hoc text.fm̄ cōmunem intellectum gl.ꝛ doct.q͛ creditor inuitus cogitur partem debiti accipere quādo est confessata per reum.concor.tex.in.l.permittendū.§.si pars here.pet/quam regulā limitabo aliquibus modis statim in glo/Sed pulchrū dubiuꝫ,nunquid ad hoc vt habeat locū iste text.sufficiat quod reus ꝯfiteatur partem debiti,an vero requiratur q͛ etiaꝫ offerat illā partē soluere,pondera quod iste tex.videtur requirere duo,q͛ reus cōfiteatur,item q͛ offerat partē cōfessatā:ita dicit text.hic,ad accipiēdū id q͛ offert̄/Intellige tamē sane quādo actor acceptat partem cōfessatam,alias re⁹ nō tenetur sibi offerre/ideo cautela est,q͛ quādo reus conuentus cōfitetur partē debiti,debet actor confessionem talem acceptare:alias reus actore expresse nō acceptante nō tenetur offerre,nec diceretur in mora.text.est de hoc singularis in.l.in fideicommissi.in princ.ff.de vsur.per tex.Bar.ita solēnem practicā dedit in.d.l.qui solidum.in princ.ꝛ ibi Imo.de leg.ij.ꝛ Pau.de cast.ꝛ alij Mod.hic.d.Alexan.in.l.diuus.circa fin.ff.ad.l.falci.ꝛ bene facit cautela Bar.in.l.pe.circa fi.ff.de distrac.pig.vbi dicit Bar.q͛ si vnus facit tibi solam oblationem,cautela est q͛ dicas,ego sum parat⁹ accipere:quia tunc sola oblatio non sufficit,quam practicam multi no.Imol.in.l.si mora.in princ.ff.solu.ma.est verum q͛ in predicto dubio principali Bar.in.d.l.in fideicōmissi.et in.l.j.§.si stipulanti.ad fi.ff.de verb.obl.visus est tenere contrarium.Et de qua contrarietate perpendit Raph.cu.in.d.l.qui solidum.in prin.ꝛ Lud.ro.hic,sed non tango nunc,quia ordinarie tangitur vbi debuistis vidisse.in.d.§.si stipulanti.non omitto q͛ Mates.in no.clxxxviij.pōderat Bar.in.d.l.qui solidum.velle,quod ad hoc vt practica sua sit bona,requiritur q͛ actor accipiat cōfessionem partis,non per verba enunciatiua,ego sum parat⁹ accipere,sed opus est q͛ actor vtatur verbis dispositiuis,volo quod soluas istam partem confessatam,tamen cogita q͛ in libro meo Bar.non sic dicit/Nunquid autem vltra cōfessionē et oblationē verbalem,teneatur etiam debitor actualiter offerre pecuniā,ꝛ eā cōsignare ꝛ deponere,habes gl.not.in.l.si debitor offerret.ff.de solu.ꝛ ibi Barto.expresse no.q͛ in.l.nostra.non sufficit ipsa oblatio:sed requirit̄ consignatio et depositio:ꝛ idem tenet Cu.in.l.interdū.§.fi.ff.de ver.obl.sed tu caue quia tex.dicit solum,offertur.Ideo videtur quod sola oblatio verbalis sufficiat:alias text.videretur diminutus,et probo ratione:quia oblatio verbalis que fit in iudicio tantuꝫ operatur:et ita inducit liberationem,quantū depositio et cōsignatio extra iudiciū:ita expresse no.Bar.in.l.si rem.§.fi.ad fi.in vltimo not.ff.de pign.act/nūquid autē in terminis.l.nostre,quādo reus cōfitetur parteꝫ debiti,posset iudex ferre sentētiam absolutoriam super illa parte,iuxta.l.si reus paratus.ff.de procura.ꝛ.§.fin.institu.de pen.te.liti.Istud est subtile.ꝛ domi.Alex.hic.cōtra morem suum solitū male recitat doct.in hoc puncto.Innocē.in.c.cū inter.R.seniorem.de elec.in glos.sua que incipit mirū videtur.tenuit indistincte,q͛ iudex nō possit ferre sententiā absolutoriā in parte,ꝛ super alia ꝓcederetur:ratio,q: sententia est indiuidua.l.in hoc iudi.ff.fami.ercis.ꝛ ideo non potest ferri pro parte,ꝛ pro parte non.l.j.C.si aduersus rem iudica.nisi in libello continerentur diuersa capitula.l.carmelia pia.ff.de iurepatro.ꝛ ita Inno.refert ꝛ sequuntur Ang.Albe.ꝛ Ludo.ro.hic/d.vero Alex.est in mirabili sententia,q͛ si ex.x.petitis reus cōfiteatur quinqꝫ:et illa.v.offerat,q͛ isto casu extinguitur iudiciuꝫ ꝛ instantia super illa parte:quia illa confessio ꝛ oblatio habet vim solutionis.alleg.tex.in.l.iusiurandū ꝛ ad pecunias.§.fi.ꝛ ibi

§.fi.⁊ ibi Bar.j.fit.j.si ergo instãtia perit in illa parte, iudex debet
posse in ea ferre sniam.⁊ dicit qd ita vult Bar.in.l.j.C.si aduer.rez
iudic.⁊ qd istud est de mente Ful.⁊ Pau.de cast.hic. sed aduerte
q: ego teneo sententiã Inn.declaratã vt.s.q:.d.Alex.male addu-
cit Bar.in.d.l.j.nã Bart.ibi loquit in terminis penitus diuersis,
querit enim ibi Bar.quid si egi rei ven.ad fundũ quẽ dicebam te
possidere,probat qd tu non possides nisi parte,dicit ibi Barto.qd
ex quo nõ possides nisi partẽ,instãtia est perempta in parte.nun-
quid aũt iudex possit super alia parte ɔdẽnare,⁊ dicit qd sic,quia
nõ est aliud sup quo possit ferri sentẽtia,ita Barto.ibi ⁊ in.l.si cõ-
stante.§.fi.ff.solu.ma.sed.d.Alex.loquit in casu ecõtrario,qñ snia
est perẽpta in vna parte,⁊ iudex vult ferre sentẽtiã absolutoriã in
illa,faciẽdo qd iudiciũ duret in alia parte. ¶No.vltimo ex fi.tex.
3 q ad officiũ iudicis pertinet dirimere lites aut diminuere quãtũ
potest,concor.text.in.l.litibus.C.de agri.⁊ censi.lib.xj.⁊ in.§.item
verborum.insti.de inuti.stipu.⁊ tex.in.c.finem litibus.de do.⁊ con
tu.c.cordi.de appel.in.vj.in.c.cum eterni iudicis.de senten.⁊ re iu-
di.in.vj.papa enim ⁊ impe.execrantur lites:eo quia propter lites
multi deducti sunt ad summaz egestatem ⁊ coacti deserere patriã
vt dixit no.in aut.vt dif.iudi.in prin.facit tex.in.l.ne in arbitris.§.
finautem.C.de arb.⁊ in.l.properandũ.in prin.C.de iud.⁊ ideo pro-
bi viri lites execrãtur.dixit iurisconsul.in.l.itẽ si res.§.fi.ff.de alie.
iu.mu.cau.fac. Item ad istud no.adde qd vult Barto.in.l.qd ius-
sit.circa prin.post gl.ibi.ff.de re iud. Sed tu aduerte.q: idẽ Bart.
in.l.si de meis.§.recepisse.ff.de arbit.dicit,qd qñ es arbitrator tũc
bene coneris reducere partes ad cõcordiã:sed qñ es iudex nunq̃
te reducas ad concordiã sed ad sententiã:q: ad iudicez nõ spectat
cõcordia.l.de qua re.ff.de iudi. Unde facit tex.fm Pau.⁊ Alexã.
4 hic ad questionẽ an iudex possit cogere partes litigãtes ad faciẽ-
dum cõpromissum in amicũ cõem. In quo breuiter cõclude quod
de iure cõi,nemo inuitus cogit facere cõpromissum vel trãsactio-
nẽ,et si cogat a iudice nihil valet:ita gl.⁊ Bart.in.l.furti.§.g iussu.
ff.de his qui no.infa.⁊ tex.no.in.§.quia ibi vero.⁊ ibi Ange.multũ
no.ad hoc.vt in aut.litigantes iuret,est text.in.c.fi.et Bald.in.iij.
col.ad hoc no.de rescrip.Bal.in.l.ex stipu.C.de senten.⁊ in.c.j.§.si
quis quincq̃.de pa.te.in vsi.feu.⁊ plenius Bald.in proe.decre.in
v.col.⁊ seq.⁊ in.viij.colum.⁊ seq.⁊ est glo.in.l.j.§.⁊ post operis.vbi
Moder.ponunt.ff.de ope.no.nun. Ista regula fallit fm Paul.et
Alex.hic.nisi esset timor futuri scandali,ne partes ad arma deue-
niant:prout etiã tenent cano.do.Anto.⁊ Imo.in.c.j.de mutu.pe-
ti.Bal.in.c.cum ecclesia vulterana.de elec.per tex.no.in.l.equissi-
mũ.in prin.ff.de vsufru.per quẽ no.Bar.in.l.si vsusfructus.§.j.eo.
titu.q quando cõtentio est inter duos de possessiõe,⁊ iudex timet
ne partes veniant ad arma propter possessionẽ,potest vtricq̃ par-
ti inhibere ne vadant ad possessionem:prout etiã not.Bal.in.l.fi.
in.ij.colum.de edic.diui adri.tol.⁊ in.l.nullus.C.de sum.tri.et in.l.
j.de prohi.seq.pos. Istud vltimũ limitat no.Bal.hic in vlti.colum.
et no.quia quotidianũ est,vt procedat quando neuter possideret
sed vterq̃ pretẽderet possessionẽ ad se spectare:sinautẽ vnus tan-
tum possideret siue esset in possessione,alius nõ:nõ potest tunc iu-
dex sequestrare possessionẽ,dato qd videat partes processuras ad
arma:ita not.limitat Bald.in.l.equissimũ.adde qd predictã limi-
ta.posuit idẽ Bal.in.l.fi.C.de or.cog.⁊ in.c.ij.in.ij.col.de vi.⁊ hone.
cle.⁊ in.l.ordinarij.de rei ven.⁊ in.c.j.de seque.pos.⁊ fruc.in.iiij.col.
vbi dicit quod propter metũ armorũ non debet fieri sequestrum
nec recedi a tramite iuris,nisi quãdo dubiũ est de possessione:sec⁹
qñ vnus possidet,alius nõ. Scdo principaliter limita predictam
regulam quãdo partes diu litigassent,⁊ cause essent dubie.tex.est
notabilis in.c.placuit.xc.dist.do.Anto.in.c.j.de mu.peti.⁊ de illo
tex.facit magnũ festũ Ab.pa.in multis locis in.c.humilis.in.iiij.
no.⁊ de maio.⁊ obe.⁊ ibi dicit qd est solemnis text.non tradendus
obliuioni.⁊ in rub.de treu.⁊ pa.in.c.cum pridẽ.in.ij.colũ.de pac.et
in.c.nouit.in.ij.col.de iudi. Tertio fal.in papa ⁊ imperatore:et sic
in supremis iudicibus,qui possunt cogere partes ad compromis-
sum,vel ad transactionẽ,vel ad pacẽ,vt videtur text.probare in.c.
cum inter.R.seniorem.⁊ ibi.d.Ant.de bu.no.de elec.fm Paul.et
Alex.hic. ¶Glo.magna in verbo,ad accipiẽdũ.diuidit in.v.par-
tes prin. Primo fm Bart.gl.format.q.tu dic melius qd in prima
parte gl.remouet oppo.que est ista.dicit tex.iudex debet cõpellere
actorem qd offertur accipere:contra,nemo potest precise compel
li accipere:⁊ sic ad factũ.glo.respõdendo fatetur,qd verum est qd
nõ potest cõpelli precise:sed cõpellitur causatiue,si pecuniã obla-
tam nõ acceperit,et pereat casu fortuito,eius est periculũ.l.qui.x.
in prin.ff.de solu. Caue tamẽ quia.d.l.qui.x.alleg.per glos.loquitur
quãdo debitor offert totũ illud qd debetur. Scdo aduerte qd isto
modo intelligẽdo text.non esset iudex qui cõpelleret accipere,sed
dispositio legis:⁊ tamen tex.hic:⁊ in.l.si debitor offerret.ff.de sol.
dicit,qd iudex debet compellere actorez accipere.ideo dic melius
quam glo.qd iudex compellet actorẽ accipere:nõ precise,sed dene
gando ibi audientiã vel iurisditionẽ suam.d.l.si debitor offerret,
cum glo.no.⁊ in.l.fideicõmissa.§.si rem.in fi.ff.de lega.iij.iuncta.l.
sed ⁊ si p pretorẽ.§.sed ⁊ si dñ decreto.ff.ex qui.cau.ma.fm Mart.
sil.⁊ Albe.hic qui ita apostillant tex.⁊ melius quã gl.dicat ⁊ po-
nunt etiã Ful.⁊ ro.hic. In scda parte que est ibi:⁊ sic no.qd credi-
tor.gl.colligit ex tex.no.⁊ ad illud alleg.quatuor concor. Tertia ibi:
sed contra.glo.oppo.cõtra dictũ no.de tribus.ll.et quatuor tradit
solutiones.quarta ibi:prima verior est,glo.approbat primã sol.et
illam pbat ex hoc tex.⁊ tu teneas illam sol.quã cõmuniter tenent
doct.excepto Ful.qui per aliqua leuia impugnat,quib⁹ respõdet
Alexã.hic. Quinta ibi:hoc est ergo ius cõmune,glo.facit cõclusio
nem respondet quatuor.ll.s.in.ij.parte alleg. In ea.glo.ibi specia-
le est in iudicijs,quãuis oẽs sic transeant cũ glo.tamen consydera
quia prima fronte ista solutio glo.videtur inepta,q: tex.ibi videt
aliter respõdere si bene cõsyderes. In ea.glo.ad fi.pro clara intelli
gentia totius gl.fac regulam prout dicit gl.regulariter creditor in
uitus non cõpellitur particularem solutionem recipere:vt est tex.
melior de iure quã gl.alle.in.l.tutor.§.lucius.ff.de vsur.et ratio est:
vt dicit glos.ij.q: particularis solutio nõ minima incõmoda solet
afferre.l.plane.ff.fa.ercis. Istam regulã comprobo triplici funda-
mento. Primo:nã ego habeo,qd quãdo offert solutio cũ incõmo-
ditate ratione loci vel tẽporis,creditor nõ cogitur recipere.l.si so-
luturus.ff.de so.ergo etiã nõ debet cogi recipere cũ incõmoditate
quã affert particularis solutio.l.plane.ff.fami.ercis.argu.de re ad
tempus.l.miles ita.ver.⁊ quia.ff.de testa.mili. Scdo cõprobo istã
regulam per.l.cũ heres.§.fi.x.alleg.in glo.vbi dicit,qd est speciale
fauore libertatis,ergo in ɔ̃rium est ius cõmune.l.ius singulare.ff.
de leg. Ñ ad illum tex.rñdet.d.Christoph.de ca.qd ibi datio erat
sub cõditione,⁊ cõditio non potest impleri pro parte,q: conditio-
nes sunt indiuidue.l.qui fundus.ff.de cõdi.⁊ demon. tamẽ ad istã
cõsyderationẽ.d.Christoph.põt responderi si bene inspicias tex.
Tertio cõprobo:nã sicut creditor nõ põt diuidere creditũ et pete-
re partẽ.vt.j.videbis.ita etiã debitor non debet posse diuidere,vt
seruet equalitas inter ipsos ar.l.fi.C.de fru.⁊ li.expen. Istam regu
lam sic comprobatã amplia.ij.modis.primo vt procedat etiã si sit
fienda solutio in diuersis rebus,sed ex eadem tamẽ causa.l.iij.§.si
reddita.ff.cõmo.gl.no.in.l.elegãter.§.non solum.⁊ ibi Bart.circa
fi.ff.de dolo. scdo amplia vt colligit ex text.in.l.celsus.ff.ad exhi.et
qd ibi Bal.quẽ tex.dicit not.are.in.l.scire debemus.in.v.col.in fi.
ff.de ver.obli.vcz.vt sicut creditor nõ potest cogi per debitorez ad
recipiẽdũ particularẽ solutionẽ,ita nec creditor põt cogere debito-
5 rem ad soluẽdum particulariter. Ista regula fallit primo in casu
huius,qñ reus partẽ debiti petitã confitetur,et aliã partẽ negat:
tunc creditor cogitur partẽ confessatã ⁊ sic liquidã accipere,et su-
per alia litigare:intellige tñ,nisi creditor haberet in prõptu pro-
bationes paratas de toto credito:puta,per instrm tunc nõ proce-
deret ista lex:nec tunc creditor primitus cõpelleretur particularẽ
solutionem admittere:fm Bal.Lud.⁊ Alexã.hic.et ratio,q: tũc
apparet qd reus calũniose aliã partẽ negaret:nã negatio que sta-
tim cõuinci potest per ɔ̃giam pbationẽ,nihil operat.glo.in.l.post
rem.in prin.ff.de trãsac. Scdo limita predictã regulã fauore liberta
tis,prout expresse dicit tex.in.l.cũ heres.§.atem si decẽ.alle.in glo.
Hinc infert,cũ bonũ sit arg.de libertate ad piaz causam,⁊ ecõtra:
vt no.Bart.in.l.prime.ad fi.ff.de his que in test.de.⁊ in.l.si vnus.
C.de test.⁊ est tex.in.l.j.in ver.ad hãc pietatis rationẽ.⁊ ibi Bald.
ad hoc no.C.de ser.pi.da.ma.qd si pia causa.puta ecclesia esset de-
bitrix,põt inuito creditori particulariter soluere,fm Lud.⁊ Ale-
xã.hic. sed aduerte,q: videt qd Lud.⁊.d.Alex.nõ bene arguant a
6 libertate ad piam causam:nã ecõtra.l.de pia causa ad libertatez
bene est bonũ ar.l.j.ppe fi.ibi,ad hanc pietatis rationẽ,⁊ ibi Bal.
C.de cõ.ser.ma. sed ecõtra:de libertate ad piã causam nõ videtur
bonũ:nã libertas est magis fauorabilis,quã pia causa.pbo:nã le
gitima filiorũ est fauorabilior legato ad pias causas,ptz,quia le-
gatũ ad piã causam nõ diminuit legitimã filior,fm Alex.in cõsi.
cccccij.qd incip.nõ minuitur legitima. tũ ego habeo,quod lega
tũ libertatis est fauorabilius legitima:q: nõ solũ illam diminuit,
sed etiã in totũ illã aufert filijs.l.papi.§.quarta autem.s.de inoff.
test.⁊ ibi no.Ful.ergo ⁊c.nũquid aũt ille.§.quarta autẽ sit correct⁹
hodie,nõ tango nũc. Tertio notabiliter limita,nisi a pncipio fuis-
sent plura debita,q̃uis ad vnũ peruenissent:tũc põt debitor vnũ
qdq; particulr soluere:tex.est no.in.l.fi.vbi Bar.multũ no.ff.qui.
mo.pig.vel hypo.sol.⁊ glo.hic circa fi.quã tñ limita per tex.in.l.si
pignori.in ver.contra quoq;.⁊ ibi Bar.ff.fa.erc.⁊ Alexã.hic. scdo
intellige qñ erãt plura debita ⁊ vtrũq; principale,secus si vnũ pn-
cipale ⁊ aliud vsurariũ:tũc nõ posset de per se solui.text.est clarus
in.d.l.tutor.§.lucius.alleg.in gl.fm Albe.⁊ Alex.hic.Salic.in.l.j.
C.de so.q̃uis ɔ̃rium ⁊ minus bene teneat Pau.de ca.hic. Quar-
to limita principaliter regulã predictaz per tex.no.in.l.placuit.C.
de coll.fun.patri.lib.xj.qui fm gl.loquitur in eo qui debet soluere
tributũ principi,naz potest soluere tribus terminis principaliter,
vt ibi in tex. dicit tamẽ sing.Bal.hic:nec aliud tangit,qd illa.l.nõ

procederet in collectis que imponuntur a principe vel a ciuitate, sed dic melius sm Ful.hic,qd.d.l.placuit.nõ loquitur in debitore tributorũ:vt dicũt glo.ꝛ doc.sed loquitur in emphiteota prediorum patrimonialiũ principis,qui cũ cõduxisset predia in emphiteosim a principe nõ potest in tribus terminis soluere.Et si vis scire que differẽtia sit inter tributũ,cẽsum,pstationẽ,vectigal,vel collectas: vide glo.magistram in.l.j.§.j.ff.de publi.adde qd gl.in.l.ij.in glos.pe.C.de iure emphi.tenuit singulariter,qd.d.l.placuit.habeat locuz in emphiteota cuiuslibet puati,quã gl.approbat ibi Cy.in.xj.q.ꝛ Sali.in.xiiij.col.Specu.in ti.de loca.§.nunc aliqua.in versicu.xxiiij.ꝛ Ange.in.§.scire autẽ.in aut.de nõ alie.†sed tu tene cõtrarium,qd de iure qñ alia cõsuetudo non apparet nec alia pacta emphiteota tenet simul totum canonem soluere in vna vice,nec põt particulariter soluere inuito dño,per regulam supra factam:et qr speciale est in emphiteota principis:per.d.l.placuit.ita singu.determinat ad literã Bart.in.l.eum qui.alias incipit.l.Jabolenus.in vltimis verbis.ff.de annu.leg.et Bal.in.l.ij.in pe.col.C.de iure emph.Raph.Ful.ꝛ Pau.hic.ꝛ Lud.ro.in.l.stipulatio ista.§.inter certã.in.iiij.col.ff.de verb.obl.Quinto sing.limita predictaz regulã nõ pcedere in eo q est debitor de.x.ꝛ dedit duos fideiussores qui in effectu nõ tenentur nisi quilibet pro dimidia:nam debitor principalis,licet non posset soluere partẽ debiti suo noie vt predixi,tamen si vult soluere noie vnius fideiussoris totã illam partem quã dz vnus ex fideiussoribus,põt inuito creditore.text.est in.l.in his.§.si duos.ꝛ ibi gl.expresse in ver.liberet.ꝛ ibidẽ Jmo.etiam reputat sing.ff.de sol.ꝛ oẽs Moder.hic precipue Lud.qui dicit,qd ille tex.est sing.quem etiã pro singulari allegat Bal.in.l.pro hereditarijs.in.j.col.de here.act.C.ꝛ.l.acceptã.in.iij.colũ.C.de vsur.et est ratio ex mẽte illius gl.qr sepenumero quis põt cõsequi ex persona alterius,qd ex sua non posset.tex.in.l.si pater.§.q duos.ff.de adopt.aliã rationẽ assignat Jmo.in illo.§.si duos.ꝛ Lu.ro.hic:qr magis subueniẽdum est ei qui alieno noie tenet,quã qui proprio: in cõtrarium tamen fortiter obstat tex.in.l.inter eos.§.fi.ff.de fideiuss.de quo tex.multũ dubitat Jmo.in illo.§.si duos.et finaliter tenet qd intelligi debeat ꝛ limitari sm.§.si duos.Sexto no.limita predictã regulã procedere in solutione,secus in cõpensatione:nã particularis cõpẽsatio admittit inuito creditore:tex.in.l.etiã.ꝛ ibi bar.hoc no.C.de compẽsa.ex quo habes qd plus operat compensatio quã solutio.quãuis alibi iuriscõsul.in.l.si debi.in fi.ff.qui po.in pi.ha.dicat,qd nihil interest an soluerit an cõpensauerit,ꝛ potest dici rationẽ esse,qr cõpensatio fit ipso iure a.l.cũ debitũ est liquidũ.l.fi.C.de cõpensa.ꝛ ppter hoc etiã impedit cursum vsuraruz:sicut etiã si creditor voluntarie acciperet,qr cũ fiat a lege sine facto hominis,trahit secũ effectũ:accedit qd disputat Bart.in.l.amplius non peti.in vlti.col.ff.rem ra.ha.an debitor qui iurauit soluere in certo termino cõpensando liberet a periurio,qd vltimũ nõ attingo,qa passus disputabilis est.Septimo limita in exactore publico:cui volenti potest fieri solutio particularis ꝛ text.est.in.l.fina.ꝛ ibi Barto.C.de apo.pu.lib.x.Octauo limita,quãdo debitor promisit soluere pluribus locis.l.ij.§.si quis ita.el.j.et ibi Bart.ff.de eo quod cer.lo.Nono limita quando debitor nõ posset soluere totum propter impotentiã,ita probatur in.c.odoardus.ꝛ ibi Jmo.ad hoc no.de solu.Nunquid autem quo ad euadendum penaz in parte admittatur particularis solu.tex.in.d.l.tutor.§.lucius.ff.de vsur.videtur pbare qd non,attento qd vsura dicitur pena.de hoc habes tex.in.l.v.§.fina.ꝛ ibi ponunt Rapha.cu.ꝛ Moder.in.l.in execu.ff.de ver.obl.per Raph.Ful.ꝛ Alex.hic.quid autẽ sit in cõditionib⁹,nũquid cõditiones adiecte a testatore vel a partib⁹ possint impleri pro parte:habes tex.valde no.qd nõ,in.l.cui fundus.ꝛ in.l.pe.ff.de cõdi.ꝛ demõ.Vltimo extra gl.tãgit remissiue Bar.post Guil.de cu.quid ecõtra ad hanc.l.pone creditor q pretendit habere.c.vult petere quinquaginta tantũ aut minus,ꝛ forte facit vt cognoscat qũo possit pbare per testes,nũquid cogat petere totũ:ꝛ sic nũquid debitor possit eũ cogere vt petat totũ:de quo puncto habes per Bart.in.l.in cõmodato.§.duob⁹.ꝛ in.l.nõ est nouũ.in fi.ff.de act.emp.Bal.ꝛ Moder.in.l.j.ff.de acqr.here.Bal.Ange.Sali.ꝛ Alex.in.l.cũ quedã puella.§.fi.ff.de iuris.om.iudi.Bal.Pau.Lud.ro.in.l.si idẽ cũ eodẽ.in prin.ff.de ver.obli.ꝛ Bal.Al

8 be.Angel.ꝛ Ludo.ro.hic:†et in hoc cõmunis consueuit esse conclusio,qd actor cogitur totam summam petere,ne continẽtia cãe vel iudiciũ diuidatur.l.nulli.C.de iudi.l.j.ꝛ.ij.ff.ex quibus cau.ad eun.iu.ea.ꝛ facit natura correlationis:nã sicut debitor nõ potest particulariter soluere creditori.x.ita nec creditor debet posse particulariter agere,qr istud esset vexare debitorez diuersis iudicijs.et licet ista sit cõmunis conclusio,in cõtrariũ habes fortem tex.in.l.ita tamẽ.§.pe.ff.iu.solui.vbi si sunt plures heredes vnius creditoris mortui,vnus potest petere partẽ suã:nec dicas qd ibi illud fit propter pluralitatẽ hominũ,quia si istud fuisset permissum principali tamen ex persona heredũ licet plures sint,non permitteret.l.ij.§.ex his.de verb.oblig.est verũ q Bar.in.l.pretor.§.si mihi plures.ff.de iniur.respondet ad illum text.qd procedit quia non fuit oppositũ a debitore,qd est de directo contra illũ text.cogita super illo tex.quia difficilis est.Ad predicta etiaz vide duo.primo vide

9 glo.no.in.§.si minus.inst.de act.vbi gl.vult.†qd si petij quinquaginta et probaui de.c.quo casu iudex non potest nisi in quinquaginta cõdemnare,non potero alia quinquaginta petere corã alio iudice per illum text.in ver.in eodez iudicio.quã glo.exponit.i.corã eodẽ iudice.et illam glo.pro notabili alleg.Matesil.in notabili.cl.vide etiã ad predicta vnã notabilem cautelam Bart.in auten.at qui semel.in fi.C.de prob.quã etiã ponit Albe.hic:nã dicit Bar.quod si vis petere mille ꝛ nescis qualiter testes deponãt,cautela est vt petas modicam partem,quia si postea deponent plene pro te,poteris postea totam summam petere:nam per predicta limitatur ista cautela,vt non procedat reo opponente ꝛ ita eam restringit Jmo.in.l.si mihi ꝛ tibi.in princi.ff.de lega.j.et Matesil.in notabili.cxvj.

1 ☞ Cuius temporis estimatio attendatur.
2 Argumentum de tempore ad locum ꝛ econtra.nu.6.
3 Debitor fugitiuus vbiqz capi potest.nu.4.ꝛ.5.
7 Si debitor vini fuit in mora vel creditor cuius estimatio attendatur.nu.8.13.ꝛ.19.
9 An vbi est apposita dies requiratur interpellatio.nu.10.
14 In vino cui⁹ estimatio attendatur.nu.12.ꝛ.23.
Fideiussor nõ debet esse deterioris cõditionis quã principalis.
15 An per interpellationẽ etiã extraiudicialem debitor in mora constituatur.nu.16.ꝛ.17.
18 Estimatio siue in contractibus bonefidei siue stricti iuris venit a tempore more.nu.22.
20 Quando iuramentum affectionis prestetur.
21 Natura aduersatiue.
23 Sentẽtia debet esse conformis libello cum limitationibus.nu.26.27.28.ꝛ.29.cum sequentibus.
24 Quid in imperatore vel papa.
25 In libello accusatorio an requiratur conclusio.
33 In causis in quibus non requiritur libellus si porrigatur ꝛ inepte an vitietur.
34 Si in sentẽtia exprimatur causa falsa an vitietur.
35 In summarijs sufficit qualisqualis petitio,sed requiritur qd re⁹ sit certus.
36 Sententia lata super inepto libello an valeat.

Inum. Ista est famosa ꝛ repetibilis lex ꝛ secundum Albe.de rosa.est subtilis et vtilis.et continue versat in practica.hz duas partes pncipales.primo tractat cuius temporis estimatio attendi debeat.scdo cuius loci.scda ibi:interrogatus.Alio modo diuidit per Alber.s.in tres.In prima ponitur thema in genere.In scda elicit questio circa tempus,et illi rñdetur.In tertia elicitur qõ circa locũ ꝛ illi rñdetur.scda ibi:quesitũ est.tertia ibi:interrogatus cuius loci.sed Ang.hic diuidit in quatuor:vt hic per eũ.Sed nõ recede a prima.Ad euidẽtiã huius.l.habes pmittere tria.Primo quod ista.l.in vers.cũ petitũ esset.legitur in gl.altero de duobus modis.Primo vt intelligatur de petitione iudiciali,ꝛ sic de litis contest.ꝛ iste intellectus persuadetur.Primo qr respõsio debet cõgruere interrogationi facte.§.pterea.insti.de inutili stip.l.si defensor.ff.de interro.actio.facit.l.j.C.de diuer.rescrip.ergo cum in interrogatione queratur solum an attendi debeat tẽpus quo vinum datuz est mutuo:an vero tps litis cõtestate:ꝛ sic tps petitionis iudicialis,ꝛ iuriscõsultus rñdet debere attendi tẽpus quo petitũ esset,debet intelligi de petitione iudiciali:ꝛ sic de tẽpore litis cõtes.Scdo suadetur hic intellectus,qr verbũ petitũ intelligit de litis cõtest.l.amplius nõ peti.ff.rem ra.ha.ergo non debet intelligi extraiudicialiter,qr sic esset impropriare verbũ.Tertio suadet qr verbum petitũ positum in prin.intelligitur in iudicio:ergo similiter debet intelligi idẽ verbũ positũ.j.qr vna pars legis declarat aliã:vt.ff.de pe.here.Alio ꝛ scdo modo intelligit tex.in ver.cum petitũ esset.et iaz de petitiõe extraiudiciali,ꝛ iste est verior sensus,quia lz interrogatio fuerit imperfecta cõtinẽs solos duos casus.tñ iurisconsultus perfectius rñdet,prout in simili facit in.l.vt respõsum.C.de transac.ꝛ in.l.precibus.C.de impub.ꝛ alijs substi.teneas ergo,qd iste tex.in ver.petitum esset,intelligitur de quacunqz petitione,etiã extraiudiciali.et ista est cõmunis opinio.pro qua adduco tria.Primo,nã text.dicit,quod debet attendi tps quo dz fieri solutio,ꝛ sic loquit de interpellatiõe diei:sed interpellatio diei est interpellatio extraiudicialis,ergo ꝛc.Scdo adduco,qr non debet plus operari fictio in casu ficto,quam veritas in casu vero.l.filio quem pater.ff.de lib.et posthu.sed hic text.vult qd attendatur tẽpus interpellationis diei,q est interpellatio ficta:ergo fortius dz attẽdi tẽpus interpellationis hois extraiudicialis q est vera.Tertio adduco,nam verbũ peti relatũ ad eũ cui ex petitione dz acquiri ex proprietate sermonis intelligi extra iudiciũ.l.fi.x.cũ petiero.ff.de verb.oblig.de-

claraт

clarat Bar.in.l.amplius nō peti.ff.rē ra.hab.(Scđo ad euidentiā
p̄mitte illud qđ dicit glo.no.quā ibi multū notaui in.l.cū qd.in
glo.fi.s̄.e.qđ qñ debitoꝛ nō est in moꝛa,tūc nō est querendū de esti⸗
matione:nā si p̄misi reddere vinū.j.annū,ꝛ restituo.j.tp̄s p̄omis⸗
sum ꝛ sic nō sum in moꝛa,certe liberoꝛ restituēdo vinū eiusdē qua
litatis ꝛ bonitatis,nec querit̄ an estimatio creuerit vel decreuerit.
Et idem est in pecunia:nam si mutuasti mihi.x.ducatos auri:ꝛ tē
poꝛe quo mutuasti,aurū valebat plus,postea decreuit: nō teneoꝛ
ad aliquā estimationē,ex quo nō sum in moꝛa(Si aūt debitoꝛ fuit
in moꝛa:tunc p̄ocedit materia legis nostre:nā non sufficeret debi
toꝛi reddere mutuo debitū:sed vltra vinū tenet̄ ad estimationem
quanti pluris valuit vinū.(Dicitur aūt debitoꝛ fuisse in moꝛa qñ
erat appositū certū tp̄s.j.qđ debebat restituere. Nam dies inter⸗
a pellat[a] p̄ homine ꝛ cōstituit in moꝛa:vt statim dicā in notabilibꝰ.
Sed qñ nō esset appositū certū tp̄s,tunc debitoꝛ diceret̄ in moꝛa
qñ fuisset interpellatus cōgruo loco ꝛ tpe,etiā,extra iudicium:vt
hic in glo.per glo.in.l.qđ te.s̄.eo(ꝛ p̄opterea illud qđ dicit̄ in hoc
text.qñ petitū est,dꝫ intelligi vel extra iudicium vel in iudicio(Si
querat̄ ergo,cuius tēpoꝛis estimatio attēdi debeat,decidit text.si
tp̄s fuit adiectū quo reddi debebat,illud attendi dꝫ.alias attēdit̄
tp̄s quo petitū est,in iudicio vel extra(Et similiter decidit̄ in loco:
nā si conuenerit qđ cer.loc.redderet̄,inspicit̄ estimatio loci in quo
debebat reddi.(Si aūt certus locus nō fuit destinatus solutioni,
debet attēdi estimatio illius loci in quo petit̄ vinū:intellige tū sa⸗
ne qñ ille locus est congruus,qꝛ debitoꝛ soꝛtiatur ibi foꝛuꝫ.ita qđ
de iure ibi pōt peti vt hic in glo.fi.Bar.hic.in fi.tꝫ ꝛ in.l.non solū
§.moꝛte.in.iij.q.ff.de oper.no.nū.ꝛ declarat Cy.in.l.in minoꝛem.in
iiij.q.C.in quib.cau.in.integ.resti.nō est ne(Tertio p̄o figuratio⸗
ne casus ꝛ intellectu huius legis opoꝛtet te p̄supponere,qđ in isto
tex.post petitionē vini:ꝛ sic postꝙ̄ debitoꝛ fuit in moꝛa, estimatio
vini postea decreuit:ꝛ qđ ita debeas intelligere tex.patet,qꝛ si esti
matio creuisset,nō attenderet̄ tp̄s litis cōte.vt dicit tex.imo atten
deret̄ tp̄s vsqꝫ ad sniam.l.in re furtiua.§.pe.j.de ꝯdi.fur(ꝛ sic tunc
nō attenderet̄ tp̄s petitionis,imo omne tp̄s vsqꝫ ad sniam:ꝛ ideo
glo.ij.que subaudit,tunc vel post fatet̄ verū esse ꝙ attendi debeat
non solū tp̄s petitionis vt dicit tex.sed oē tps vsqꝫ ad sniam. ꝛ ita
gl.subaudit ad tex(sed ista subauditio nō est necessaria:qꝛ debes
aduertere,qđ duplex est tp̄s,primū est a quo tpe incipiat crescere
estimatio,ꝛ de isto tpe a quo,loquit̄ solū ista lex,p̄ut declarat bart.
hic.in.iiij.col.(Aliud tp̄s est,vsqꝫ ad qđ,ꝛ de isto tpe non loquitur
ista lex,nec materia istius legis,sed loquit̄.l.iij.§.in hac.vbi glo.ꝛ
doct.j.cōmo(ꝛ lꝫ Bar.hic dicat se de hoc dicturum in.l.in hac.ff.
de triticaria.tū ibi nihil dicit,sed bene dicit in.d.l.iij.§. in hac(Et
ex his patet,quō debeat figurari casus in hac.l.vltra gl.nam figu
rari debet,qđ estimatio decreuerit ꝛ solum queritur de tempoꝛe a
quo incipiat estimatio:non autē de tpe vsqꝫ ad qđ.(Et ex his reie⸗
cto summario Bar.qđ rep̄ehēdunt cōiter Moder. hic p̄ecipue
1 Alexan.hic summa tex.sic †estimatio vini vel alterius rei mutuo
date debet fieri fm tempus ꝛ locū in quibus de reddendo conuen
tum est:si autem nihil conuenerit,tunc attēdi debet tp̄s ꝛ locus
petitionis.h.d.ista notabilis lex fm Fulg.Pau.de ca.ꝛ Moder.
In text.ibi,per iudicē,expone mediante iudice vel coꝛā iudice nō
qđ fiat officio iudicis.Item intellige de officio iudicis mercena⸗
rio deseruienti alicui condictioni ex mutuo:non de officio iudicis
nobili fm Ja.but.Albe.de rosa.ꝛ Ang.hic ꝛ.j.dicetur in tex.ibi,
respondi si cōuenisset vt certo loco:vult dicere text.debere inspici
locū destinate solutionis,in quo erat destinata solutio, fm eū de⸗
bet fieri solutio vbi autem certus locus non esset solutioni desti⸗
natus,debet attendi locus in quo quis conuenitur:vt dicit gl.fi.
ꝛ Bar.in fi.ꝛ Cy.in.l.in minoꝛū.in.iiij.q.C.in quib.cau.in integ.re
sti.nō est neces(In tex.ibi vinū,qđ aduerte:nam istud relatiuum
qđ est relatiuum eiusdē substantie,eiusdē coꝛpoꝛis, eiusdē indiui⸗
dui:vt dicunt grammatici.ꝛ flo.in.l.vnica.in ver. p̄ferūt.C.de sen.
que p̄o eo qđ interest.ꝛ glo.in.§.alteri.insti.de inuti.stip.vnde hic
text.in isto relatiuo,qđ,videt̄ innuere,qđ illudmet vinum qđ fuit
datū mutuo:fuit petitū:qđ est male dictū:qꝛ non debet peti idem
coꝛpus in specie,sed in genere,vt hic per Bar.in.j.col.in.j.op. qui
rñdet:vt hic per eū.qꝛ relatiuū qđ,facit relationē inꝰ genere non in
specie:vt dixi in.l.ij.in p̄in.s̄.eo.vbi allegaui plures gl.(In tex.ibi,
per iudicem petitū est,innuit tex.qđ vinum petatur per officiū iu⸗
dicis.Cōtra officium iudicis nō p̄esupponit aliquā obligationē
l.qui per collusionē.ff.de act.emp.l.quintus.ff.de annuis leg.ꝛ ra⸗
tio est qꝛ officiū iudicis est remediū extraoꝛdinariū,qđ dat̄ ex equi
tate:sed vbi adesset obligatio ibi cōpeteret ac.ꝛ consequenter re⸗
mediū oꝛdinarium:ergo cessaret officiū iudicis:sed ita est in casu
nostro,nā vbi tibi mutuo vinū,obligaris mihi naturaliter ꝛ ciui⸗
liter ex contractu mutui:ꝛ sic oꝛta est obligatio ꝛ actio.ergo videt̄
impossibile,qđ iudicis officiū intētet̄.rñde,ꝙ verū est vinū mutua
tū petit̄ iure obligationis ꝛ actionis nō officio iudicis.ꝛ ideo tex.
hic in ver.petitū.debet intelligi iure actio.ꝛ verbū per iudicem dꝫ

exponi,mediante iudice vel coꝛam iudice(Est verum qđ reperit̄
vnus casus specialis in quo mutuū petit̄ officio iudicis. in.l.cum
2 filiusfamilias.s̄.eo.(†Nota ex ista.l.ꝙ idē iudiciū est de tēpoꝛe
qđ de loco ꝛ eꝯ.Nam illud qđ statuit̄ in loco,statuit̄ ꝛ in tpe: ꝛ p̄⸗
pterea Bar.ꝛ doc.notant ex hoc tex.qđ bonum sit arg.de tpe ad
locum ꝛ ecōtra.cōcoꝛ.l.fi.ꝛ ibi Bar.no.j.de triti.ꝛ tex. in.l. rō.§.si
per venditoꝛem.ꝛ ibi Bar.no.j.de act.emp.ꝛ text.in.l. quoties in
diē.cū.l.seq.ff.de verb.ob.ꝛ Bar.in.l.q plures.in p̄in.ff.de vulg.
ꝛ pu.ꝛ in.l.miles ita.§.j.ff.de test.mili.facit bene qđ vult glo.no.in
cle.ij.ad fi.in ver.regularem.de censibus.que vult,qđ sicut ex cau
sa necessitatis licituꝫ est comedere carnes tēpoꝛe p̄ohibito,puta a
quadragesime.ita etiā licitum est in loco p̄ohibito puta in clau⸗
stro cartusiensiū(per istud arg.puto lꝫ in specie tactū nō legerim.
3 †ꝛ ita alias dixi ꝛ obtinui in contingentia facti, qđ quemadmo⸗
dum debitoꝛ fugitiuus seu suspectus de fuga, potest capi tēpoꝛe
incongruo per creditoꝛē p̄op̄ia autoꝛitate,eo modo arguēdo de
tempoꝛe ad locū,posset capi loco p̄ohibito(Quod autē debitoꝛ
fugitiuus seu suspectus de fuga possit capi tēpoꝛe incōgruo,istud
p̄obo per quatuoꝛ decisiones notabiles(Primo p̄obo:nam de⸗
bitoꝛ in diē vel sub conditione,pendente die vel conditione nullo
modo pōt ꝯueniri cū effectu.l.cedere diē.ff.de verb.sig.vidistis in
l.certi cōdictio.in p̄in.s̄.eo.tū debitoꝛ in diem vel sub conditione
potest capi per creditoꝛē pendente die vel cōditione:ꝛ sic tpe incō
gruo,argumēto.no.text.in.l.quesitū.ꝛ ibi bar.ꝛ Ange.in summa⸗
rio.ff.de pig.per quē text.ita in specie decidit notabiliter Bald.in
l.j.ad fi.C.de cōdi.ex lege.in.l.si debitoꝛ.ff.de iudi. ꝛ in.l.iij. ad fi.ff.
commo(Secundo p̄obo.nam lꝫ alias pendente lite vel pendente
appellatione a snia,nihil debet innouari,toto tit.ff.nil no.ap.pen
dente.l.j.vbi Bal.ꝛ Moder.no.C.de bo.pos.fm tab.ꝛ glo. magi⸗
stra.ij.q.vj.c.si appellationem.tamen pendēte lite vel appellatio⸗
ne a snia per quā debitoꝛ est cōdemnatus,si debitoꝛ efficiat̄ suspe⸗
ctus de fuga, qꝛ p̄eparet se ad fugam,pōt pendente appellatio⸗
ne capi per creditoꝛē(Ita singulariter determinat Ang.in repe.l.
nemo carcerem.C.de exacto.trib.lib.x.post mediū.ver.item quero
an pendente lite.quem refert ꝛ sequitur Alex. Imo. in consi.cv.
incip.magnifice p̄etoꝛ.in.xij.col.lib.iij.(Tertio istud p̄obo. nam
heres qñ est.j.tēpoꝛa data ad conficiendū inuentariū, nō pōt con⸗
ueniri nec cōuenire debitoꝛes hereditarios,tex.in.l.fi.§.donec.C.
de iure delib.tū interim ꝛ sic tempoꝛe incongruo potest conuenire
imo capere p̄p̄ia autoꝛitate debitoꝛē suspectū de fuga. ita singu⸗
lariter determinat Ange.in repe.l.j.§.hec stipu.in.xij.colū.ff.si cui
plusꝙ̄ per legē fal(Quarto istud p̄obo.nā debitoꝛ suspectus de
fuga pōt capi,vel autoꝛitate iudicis vel autoꝛitate p̄op̄ia credi⸗
toꝛis die feriata etiā in honoꝛē dei.ꝛ sic feriato ꝛ tpe incōgruo.gl.
est singu.ꝛ app̄obata in.l.dies festos.in gl.ij.ꝛ ibi Bar.ꝛ alij nota
biliter sequuntur.C.de ferijs.Bar.in.l.ait p̄etoꝛ.§.si debitoꝛem.
ff.de his que in frau.credi.ꝛ illa gloss.est vnica ꝛ singu. in iure fm
Ange.ꝛ Fulgo.in.l.ij.ff.de ferijs.ꝛ Ange.in.l.qui restituere.ad fi.
ff.de rei ven.Pau.de cast.in.l.diuus.ff.de ferijs. Alexan.in consi.
cccij. incip. circa p̄imum dubium omisso apparatu verboꝛum.
illam sequitur Bal.in.l.j.C.qui bo.cedere pos.ꝛ in.l.fi.C.de exhib.
reis.Albe.in.l.si feriatis.ff.de ferijs.vbi dicit,quod consuetudo se
quitur ꝛ app̄obat illam glo.ꝛ ꝙ illa gloss.fit sing.in iure dicit etiā
Bal.in.c.fi.in vlt.columna de ferijs,vbi multum ampliat illā glo.
qđ debitoꝛ suspectus de fuga possit capi die feriata:neduꝫ si sint
ferie solennes,sed etiā si sint solennioꝛes vel solennissime,vt die na
tiuitatis vel pasche.qđ est bene notandū:et per illam gl.amplian b
do scđo modo dicit Bal.in rub.de treuga ꝛ pace.in.ij.co. qđ debi
toꝛē meum fugitiuum possum p̄op̄ia autoꝛitate capere tpe treu
ge,qꝛ treuga non p̄odesset fugitiuis,ꝛ istud erit quintum simile.
Ex istis ostēditur clare,ꝙ debitoꝛ fugitiuus seu suspectꝰ de fuga
potest per creditoꝛemmet p̄op̄ia autoꝛitate capi tempoꝛe incon
gruo(Infero lꝫ nō inuenerim tactū,arguendo de tēpoꝛe ad locuꝫ,
ꝙ debitoꝛ suspectus de fuga eo modo poterit capi etiā loco incon
4 gruo vel alias p̄ohibito a iure.(†Hinc infero duas nouas deci
siones. Prima est,qđ lꝫ alias p̄o debito p̄iuato non possit capi c
b quis in domo[b],ꝛ si caperet̄ dꝫ relaxari.l.pleriqꝫ. ff.de in ius voc.l.
nemo de domo sua.ff.de regu.iur.late Bal.in.l.fi.ff.ad.l.iul. pecu.
tamē qñ debitoꝛ est suspectus de fuga,potest capi in domo p̄p̄ia:
arguēdo de tēpoꝛe ad locum,p̄ limitatione.l.pleriqꝫ.ꝛ ista limita⸗
tio nō tradit̄ ibi p.d.Alex.nec per aliū scribentē:ꝛ ita alias in con⸗
tingētia facti allegaui ꝛ obtinui,tū postea inueni qđ istud in ter⸗
minis tenet Bal.in lect.antiqua in.d.l.pleriqꝫ.alle.l.quesitum.cū
glo.ff.de pig.vide tamē Bal.qui aliter videtur velle in.l.ex oibus.
5 C.de decurio.li.x.(†Scđo infero aliud qđ videbit tibi foꝛtiꝰ. nec
6 est sine dubio,†qđ lꝫ alias p̄o debito p̄iuato quis capi nō possit
c in ecclesia[c].l.j.ꝛ.ij.ꝛ per totū tit.C.de his qui ad ecc.confug.c inter
alia.de immu.eccle.in p̄oposito ergo.lꝫ quis nō possit capi nec ex⸗
trahi de ecclesia:tū nō esset ponere os in celū.ꝙ debitoꝛ suspectus
de fuga posset extrahi de ecclesia:arguēdo de tpe sacro ad locum

a (Dies in
terpellat.ad
de bart.in.l.
magnā.C.đ
ꝯhē.ꝛ com.
stipu.Jo.de
imol.in.l.si
moꝛa.ff.sol.
mat.car.in
c.P.ꝛ.H.in
v.col.de offi.
delega.

b (Nō possit
capi quis in
domo.adde
Bar.ꝛ doc.
in.l.j.C.đ eff.
diuersi.iudi.
Ant.de bu.
ꝛ doct.in.c.
ij.de pig.

c (Nō possit
in eccl̄ia.ad
de auten.de
māda.p̄in.
l.§.neqꝫ au⸗
tē.ꝛ ibi gl.ꝛ
Bar.Sali.i
aut.si qs.ꝛ
C.de adult.
Ang.đ are.
in tractatu
maleficioꝛū:
in ꝟ.fama.ꝛ
idē in mate⸗
ria capture.

Dies interpellat & constituit in mora

sacrum: nam si pōt capi tpe feriato in honorē dei: vt. s. declaraui. ita etiā poterit capi in loco sacro ad honorē dei: istud vltimū ꝓbo qꝛ non solū iudex laicus: [a] sed etiā creditor laicus pōt ꝑpria autoritate capere clericum debitorē qui sit fugitiuus, vel preparet se ad fugā, vel quācunqꝫ aliam ꝑsonā ecclesiasticā, vt postea eū consignet iudici ecclesiastico, allegat Joā. an. in. c. nullus. de pignoribus. istud expresse decidūt cano. in. c. cum nō ab hoīe. de iudi. vbi Bald. in. iij. col. d. Car. flo. et ibi latius. d. Abb. Panor. in. iiij. col. post alios ibi per eū relatos cū tex. in. c. cū olim. de resti. spo. istud idem expresse firmat Bald. in. c. dilectis. in. v. col. de appel. z idem Bald. in margarita sua. in verb. clericus. ver. xviij. Nec sufficeret quod diuersa sit ratio in tēpore et loco. Nam maiestas dei ita videret dicere offendi qū caperetur tpe sacratissimo, sicut si in ecclesia: z sic loco sacro, cogita tū, ex quo nullus ista non tāgit, ne erres qꝺ non requirit qꝺ debitor actualiter fugiat: et si sit in actu fuge: sed satis est qꝺ sit suspectus de fuga, vel preparet se ad fugā. vt dicunt doct. in locis preallegatis. de hoc habes gl. not. quā signa in l. quesitum. in verb. interest. ff. de pig. Unde dicit Bald in. l. si quis in tm̄. in. vij. col. C. vnde vi. qꝺ sufficit, si debitor sit in preparatione fuge. z istud idem dicit Bald. in. l. generali. C. de decu. lib. x. bald. et Sali. in. l. pe. per glos. expressam ibi. C. de pigno. actio. facit text. in. l. pedius. in prin. ff. de incen. rui. naufra. quamuis de hoc vltimo dubitauerit Ang. in. l. aristo. ff. de iure delib. z contrariuz expresse firmat idē Ange. qꝺ requirat qꝺ debitor sit in actu fuge, in repe. d. l. nemo carcerē. C. de exacto. trib. li. x. quē refert z in specie reprehendit Alex. in cōsi. lxiiij. l. iiij. inci. z sic celeberrime doctor. in vlt. col. z idē Alex. in. l. diuortio. in princ. in. iiij. col. ff. sol. mat. vbi dicit se ita de facto obtinuisse, imo fortius si de fuga soluz timeretur ex solis coniecturis licet aliter non probetur, predicta procedunt fm Bald. in. l. consentaneū. in. vj. co. C. qūo et qū iudex, in aut. ei qui. C. de tēp. app. ¶ Redeūdo ad notabilē tex. qꝺ bonūe sit argumētū de tēpore [b] ad locū, limita nisi sit diuersa ratio: patet ex not. per Inno. in. c. qualr z qū. extra de accusa. vbi dicit, qꝺ testis nō tenet tm̄ recordari de tpe sicut de loco, qꝛ tps potest facilius tradi obliuioni quā locus: z refert Bal. in. l. presbiteri. in. j. col. C. de epis. et. cle. Adde qꝺ similiter de re ad tps. l. miles ita heredē. in prin. ver. et qꝛ diximus. ff. de test. mi. Similiter bonū est argu. de re ad locū l. si qs ita legauerit. ff. de auro et argē. leg. Similiter bonū est arg. de ꝑsonis ad locum z ecōtra. l. j. §. omīlius iuncta. l. ij. ff. ne quis euz
7 qui. ¶ †Not. secūdo principaliter ex ista. l. qꝺ qū debitor vini vel alterius rei fuit in mora soluendi: ista mora debitoris facit vt vltra debitū principale vini, veniat estimatio, vt hic et iuribus allega. in gl. Iuxta istud notabile. ex isto tex. offertur pulchra z no. qō
8 quid econtra, †si creditor fuit in mora accipiēdi vinū, debitor obtulit vinum congruo loco z tpe: creditor noluit accipere: et sic fuit in mora nunqd debitor poterit postea dicere. volo defalcare estimationē quanti pluris vz nunc vinū: qꝛ illo tēpore quo volui restituere, brenta vini valebat mediū ducatū, nunc quelibet brenta valet vnū ducatum: z sic vbi eram debitor de. xx. brentis vini, nolo soluere nisi. x. attenta stipulatione q̄to pluris, nunqd possem: istā questionez tāgit Cyn. in. l. in minorū. in. ix. q. C. in quib. cau. in integ. restit. z ibi refert Jac. de are voluisse, ꝙ ista lex. z similes nō habeāt locū econtra; inquantū vult debere attendi estimationez, qꝛ nō procedit quādo creditor fuit in mora: mouetur duplici ratione, primo qꝛ nulla. l. cauetur, vnde erubescimus zc. §. consyderemus. in aut. de tri. z se. l. illā. vbi Bar. z aliꝫ. no. C. de colla. z paria sunt aliquid fieri sine lege, vel contra legē. dixit mirabiliter Bal. in. c. in genesi. in vlti. col. de ele. et si dicis nonne ista lex. statuit, debere attendi estimationē qū debitor fuit in mora: ergo lꝫ ista lex z alie similes loquantur de debitore: tū idem debemus intelligere ecōtra in creditore, cum sint correlatiua: sed etiam in correctorijs illud quod statuitur in vno ex correlatiuis, intelligitur etiā statutum in alijs. l. fi. C. de indic. vid. tol. cum multis que ibi dixi: z tāto plus, qꝛ sumus fauorabiliores debitoribus q̄ creditoribus, in regula fauorabiles. z. l. arrianus. de act. z obliga si ergo in debitore moroso attenditur estimatio, certe idem debemus dicere in creditore moroso zc. Ad istud argu. respondet Cy. qꝛ quādo creditor est in mora accipiēdi, grauatur in alio. qꝛ periculum ad eum spectat l. qui. x. ff. de sol. ergo cum in hoc grauetur nimirū si vlterius non attenditur estimatio que ratio cessat de debitore: z si ista est vera decisio est magna limitatio ad istā. l. z similes. Cōtrariū tū determinant Pet. de bella per. z Cy. in. d. l. in minorum. in. ix. q. ꝙ imo ista. l. z similes procedāt econtra qū creditor fuit in mora mouentur qꝛ contractus nō debent claudicare. qꝺ statuitur in vno idem in alio. l. illud. ff. de pericu. z cōmo. rei ven. iuncta. l. fi. de fruc. z lit. expen. tū potest responderi ex ratione quaz prime dixi. qꝛ diuersa est ratio plus in vno q̄ in alio. idem tꝫ Albe. hic. in pe. col. et ꝑ ista opiniōe (nō eundo per mēdicata suffragia) videt tex. express⁹ in l. ratio. §. si per venditorez. ff. de act. emp. z ibi gl. expresse in verbo cum agatur. Si. si tu subtilis responderes ad illum tex. qꝺ loquat quādo vterqꝫ tā debitor q̄ creditor sint vl fuerint in mora, sed qō nostra loquit quādo solus creditor fuit in mora: ad idē videt facere bon⁹ tex. in. l. qui hominē. ad fin. ff. mā. vbi text. loquit de mora vtriusqꝫ, z dicit qꝺ neutri sua mora debet prodesse. et ad istā eandem opin. vide Bald. in. l. acceptaz. in. xvj. q. C. de vsur. z Alex. in l. semel mora. ff. sol. ma. Breuiter Bar. posuit doctrinā satis equā ꝑ quā predicte opiniones possunt ɔcordari in. l. iij. §. in hac. in vl-
9 ti. col. ff. ɔmo. per tex. cū gl. in. l. si mora. ff. so. mat. ¶ †Tertio principaliter no. ex hoc. tex. in ver. sabinus respondit. fm Bal. Sali. z oēs modernos hic, qꝺ qū dies solutionis est apposita a cōtrahentibus, non est necesse qꝺ creditor interpellet debitorē vt soluat ad hoc vt eū constituat in mora, sed talis dies interpellat, z cōstituitur in mora. l. magnā. C. de contrahen. z cōmit. stipu. cum suis cōcordantiis. et istud ꝓcedit etiā si debitor promisisset soluere vsqꝫ ad pascha, z abinde in antea ad beneplacitum creditoris, tū dies talis apposita ɔstituit in mora debitorē, nō ob. illis verbis, z abinde in antea zc. tex. est no. in. l. cū stipulat⁹ sim mihi a proculo. in ver. arbitrio suo. cū gl. z ibi Bar. expresse not. z aliꝫ post eum. ff. de vbo obli. Ang. z Imo. in. l. si insulam. in. xxvij. col. ff. de verb. ob. et in. l. ita stipulat⁹. eo. ti. Bal. in. l. j. in pe. col. C. qū dies lega. sed. z in l. fi. §. preterea. C. de iure do. z singulariter Bald. in. c. fi. de eo qui interfecit fratrē dn̄i sui, vbi plus tenet Bald. si debitor ꝓmiserit creditori soluere vsqꝫ ad certum tempus, puta pasche z qūcunqꝫ interpellauerit, tamē etiaz isto casu, dies paschalis interpellat et ɔstituit in mora. Itē extende istā regulā, qꝺ dies interpellat z cōstituit in mora. vt procedat nō solū in die expressa interposita ab homine, sed etiā in die tacita interposita a lege, tex. habes z exemplum in. l. ij. ante fi. C. de iure emphi. et in. l. quoties in diē. cū. l. seq. et in. l. si ita stipulatus essem abs te. ff. de verbo. obli. et est gl. in. l. si mora. vbi late moderni. precipue Alex. post Imo. ff. sol. ma. z gl. in. c. potuit. de locato. z gl. in. l. iij. §. nunc de effectu. ff. de eo qꝺ cer. loco. quā ibi Ang. no. ponit late Bar. in. l. ita stipulatus. magna. in. ij. principali. ff. de ver. ob. Ludo. ro. in. l. si ex legati causa. eo tit. Imo. forti⁹ et est tertia extēsio, illud procedit etiā in die tacita adiecta miserationis gratia ad soluendū: illa etiam interpellat z cōstituit in mora. gl. est singu. de hoc. in. d. l. si mora. ff. sol. mat. quam moderni ad hoc no. precipue Alex. illam gl. allegat pro singulari. d. Matesi. in no. cxxij. Intellige tū predictam regulam procedere in die tacita vel expressa. qū est dies certa, prout expresse dicit tex. in. l. magnā. preallegata. C. de cōmit. stipu. in ver. ex certo tpe. secus si sit incerta, an z qū, fm Cyn. in illa. l. magnā, per illū tex. z late Bar. in. l. ita stipulatus. magna. in duobus locis in. ij. q. principali. in ver. iuxta hoc quero qū committat. z in ver. iij. est videndum: firmat Bald. in. l. si pacto quo penam. in. iiij. colū. C. de pac.
10 †Scdo intellige z limita predictā regulam, ꝙ dies interpellat zc. vt procedat, qū debitor scit qꝺ illo tempore debet soluere, secus si probabiliter ignorat: vt qꝛ mortuo principali debitore, heres successit: tunc donec ignorat nunꝙ cōstituit in mora: sed quāprimū scit, absqꝫ noua interpellatione cōstituit in mora: ita singulariter determinat Bar. in conū. incip. dn̄e Jacobe primo vos queritis. nihil tamen sufficiens allegat. poterat allegare bonū tex. in. l. cum ancillis. C. de incest. nupt. in ver. vel postea cognitū. z ibi glo. z bal. Et qꝺ esset si accipere pecuniā mutuo cuz pacto expresso, ꝙ creditor nō posset me molestare vsqꝫ ad Kalēdas martij, vel qꝺ creditor non possit petere vsqꝫ ad annū, nunquid lapsus anni interpellat et constituat me in mora: dubiū facit, qꝛ inducta ad fauorem non debēt in odiū retorqueri. l. qꝺ fauore. C. de legi. istū passum tangit Bal. et nō decidit sed relinquit cogitandū in. l. fi. §. preterea. C. de iure do. vbi etiā habes per Bal. z Cy. an dies appositus in statutis vel rescriptis cōstituat in mora, z decidunt qꝺ sic. z ego in predicta qōne idem decido: qꝛ fateor qꝺ vsqꝫ ad id tēpus nō possum
11 in mora ɔstitui, sed post id tēpus bene constituit. ¶ †Quarto no. ex. ij. parte tex. ibi quāti eo loco esset, qꝺ qū tractat de estimatione ꝑpter morā, debet attēdi estimatio fm locū vbi debebat solui, et non fm locū vbi factus est cōtractus, concordat. d. l. ratio. §. si per
12 venditorem. ff. de act. emp. ¶ †Et per istum tex. dicunt Cy. Alb. et Alex. hic fuisse solutā qōnem de facto. aliquis existens in marchia anconitana vēdidit quātitē vini pro certo precio, quā ꝓmisit soluere in ciuitate ferrarie, iste venditor volebat rescindere venditionē, eo qꝛ erat venditū vinum citra dimidiā iusti precij. l. ij. C. de rescin. ven. fuit dubitatū in estimatione istius vini, cuius loci estimationem inspiciamus, an marchie anconitane, an ferrarie, fuit determinatū qꝺ scd̄m estimationē loci ferrarie: qꝛ cū fuerit destinatus locus solutioni, ibi videnꝫ partes ɔtraxisse. l. ɔtraxisse. ff. de act. et obli. ꝑ hoc correlarie puto posse decidi qōnē quā ponit Lud. in. j. colū. quā reliquit indecisam, qꝛ pēdebat in facto, qū quis promisit florentie soluere. c. ducatos in anno rome. reperitur florentie debitor z soluere vult ducatos florētinos. creditor vult estimationem quia rome ducati valent plus. Lud. ro. dicit qꝺ nō vult decidere credo qꝺ possit clare decidi per predicta, z per istam legē. ¶ Re-
nultimo

a ¶ Non solū iudex laic⁹. Adde Jo. de imo. i. c. j. de depoñ. Jo. an. i. c. si clericos. de sen. excō. lib. vj. do. de sancto gemi. in. xlv. dist. in glos. summa,

b ¶ Argumētum de tpe. adde. l. vinū si cert. pet. l. miles. de testa. mil. bar. in. l. qui plures. de vulg. z pu. Bar. i l. rō. in. §. si p vēditorez. ff. de act. emp.

nultimo pro cōplemento textualiū aduerte hic videt̄ text. cōtra illud qd vult gl. in.c. qm̄ frequēter. in.§. porro. vt lit. nō contest. que vult qd ex lapsu tēporis cōcessi per epm̄ clerico ad se presentandū nō cōstituit̄ clericus in mora nisi de nouo citet̄ ad rescindendū: nā istud videt̄ cōtra hunc tex. isto mō inducēdo: nā dilatio apposita ad soluendū videt̄ apposita fauore debitoris fm̄ q̄ declarat Bar. in.l. qui rome. in pn̄. ff. de verb. ob. ⁊ tn̄ tale tps interpellat ⁊ cōstituit debitorem in mora. tex. est hic. ⁊ ita illā gl. reprehēdit. d. Frā. de are. in l. si ex legati cā. ff. de verb. ob. ⁊ cōtra illam gl. videt̄ tex. no. in.l. fi. §. preterea. ⁊ qd ibi no. Bal. C. de iure do. tu vero considera qd illa glo. loquit̄ qñ apponit̄ eps qd nec primo nec secundario nocet reo sed hic tps qd datur debitori lz principaliter respiciat fauorem debitoris tn̄ secūdario respicit etiam fauorē creditoris. ¶ Vltimo aduerte in quantū in ista.l. dr̄ qd debitor fuit in mora tenet̄ ad estimatio-
13 nem quāti plurimi valuit vinū. † Nam istud limitatur singulariter per Jmo. in.l. pretia rerum. in fin. ff. ad.l. fal. vt non procedat in excrescentia momentanea que fuit tēpore vnius extreme caristie que parū durauit: q2 talis estimatio nō dz attēdi cōtra morosum per illum tex. ¶ Sed cōtrium tz Raph. cu. in.d.l. pretia rerū. ⁊ in.l. cum res in.§. fi. ff. de le.j. ⁊ d. Alex. in.l. pretia rerū. lz nō faciat mentionem de Rapha. mouent̄ p duo. primo odio morosi: q dicit̄ delinquere. scdo q2.d.l. pretia rerū. in fi. loquit̄ qñ debitor non erat in mora: ⁊ ita tenere est multū extendere tex. nostrū. ⁊ ita transeo lz do. Christo. de castilio. hic in.j. char. tenet idez qd imo. q2 non dr̄ valor nisi qui cōiter nō raro cōtingit. ¶ Glo. in ver. cōtestaretur. primo timore cōtrarij supplet ad tex. ⁊ istā supplētionē facit vt rn̄sio sit cōformis interrogationi. tn̄ ista suppletio non est necessaria: eo q2 imperfecte interrogationi iuriscōsultus perfecte dz rn̄dere. scdo ponit casum in terminis. iij. ibi ⁊ dic vinum. ¶ Et inquantum gl. ibi dicit petitū in iudicio dz intelligi citra tn̄ litis cōtest. glo. sit super fina que postea dicit de litis contest. quāuis proprie peti dicatur per litis contest.l. amplius non peti. ff. rem ra. ha. ¶ Glos. in ver. quanti. diuiditur in duas partes. primo temorē cōtrarij supplet ad tex. sed suppletio gl. non est necessaria q2 vt dixi in euidentialibus in ista materia cōsiderari dz duplex tēpus. primo tēpus a quo, ⁊ de isto loquit̄ ista lex cū materia. aliud est tēpus vsqz ad qd: ⁊ de isto loquit̄.l. in hac. alleg. in gl. ⁊ melior tex. in.l. ⁊ fi furtiua. j. de con di. furti. ⁊ de isto nō loquit̄ ista.l. iij. glo. opponit ⁊ dupliciter soluit ij. ibi: sed certe in ea. gl. ibi sed ibi fideiussor fuit conuentus. ista prima sol. gl. sic simpliciter intellecta est falsa: q2 sequeret̄ qd fideiussor esset deterioris conditionis quā reus principalis: ⁊ tn̄ istud est
14 falsum: † q2 magis fauet̄ circa morā fideiussori quā reo principali: patet q2 reus nō potest purgare morā: nisi incontinēti. j. duos vel tres dies.l. ⁊ si post tres. ff. si quis cau. tn̄ fideiussor potest purgare moram. j. sex menses.l. sancimus. C. de fideiussor. vnde oportet te intelligere solutiones gl. fm̄ q̄ declarant Ja. de are. ⁊ Bar. hic: ⁊ ante eos glos. expresse se declarat in.l. quoties in diē. de verb. obli. (nō caret tn̄ diuinatione) dicere qd in.l. cōtra debitor principalis iā erat in mora tpe quo fideiussor intercessit. ex ista tn̄ solu. que vera est in se not. duo. fm̄ Rapha. Ful. hic. ⁊ Raph. co. in.l. quoties in diem: que sibi ascribit Alex. imo. hic primū est qd mora rei principalis nocet fideiussori etiā si mora erat cōtra antequā fideiussor intercederet: ratio est q2 fideiussor simplr̄ acceptus intelligit̄ accedere ad oē illud ad quod tenet̄ reus principalis etiā ex mora. l. quero. in prin. ff. loca. l. fi. ff. de eo qd cer. lo. ⁊ ibi Bart. ex quo sequitur correlarie fm̄ no. qd per dationē fideiussoris non purgat̄ mora rei principalis de quibus duobus habet̄ in.l. mora rei. ⁊ in.l. si seruū. §. videamus. ff. de ver. ob: ⁊ habes gl. in.l. eū qui ita. §. fi. in glo. magna. super verbo cōfestim. eo. ti. in ea. glo. ibi. l. apposui in satisdatione supple. ⁊ sic tps qd debebat soluere quo tpe si nō soluit constituit̄ in mora vt dixi in tex. ⁊ cōsequenter attendit̄ tps more sicut hic. istā sol. tenent Bart. ⁊ alij hic non caret tn̄ diuinatione dicere qd in.d.l. cū quis. qd fideiussor tpe quo satisdedit apposuerit tps solutioni. ¶ Glo. in ver. petitū esset pro introitu gl. aduertendum est qd iuriste circa istā materiā, cuius tēporis estimatio debeat attendi variarūt: quidā dicūt attendi tps cōtractus. quidā dicunt attēdi tēpus litis cōtest. quidam dicūt attendi tps sentētie. ideo gl. varias assignat oppositiōes. vn̄ diuide istā gl. in quinqz partes principales. primo declarat tex. de qua petitione intelligi debeat. ij. ibi nec ob. gl. opponit cōtra tex. qd non debeat attendi tps more: sed tēpus litis cōtest. iij. ibi, sed certe tēpus dati mutui. gl. opponit cōtra tex. qd imo attēdi debeat tēpus cōtract⁹. ⁊ de isto format tres oppositiōes. iiij. ibi, sed fm̄ hoc erit fortiter cōtra. gl. de vno opponit q̄ attendi debeat tps litis contest. ⁊ huic cōtrario gl. videtur tradere tres solutiones, sed non sunt vere nisi due, eo q2 tertia sol. venit ad sustinendum sol. Azo. v. ibi, sed quero extra. gl. fm̄ Bar. ponit practicam istius. l. tu dic melius, qd in ista. v. parte per viaz qōnis opponit fortiter cōtra tex. ⁊ ponit sex solutiones ex quibus
15 bene colligitur practica huius. l. ¶ Ex.j. parte † gl. no. regulā ad quā multoties allegat̄ ista gl. q̄ etiā per interpellationē extra iudiciū factam, debitor constituitur in mora. similem glo. habes in.l. qui rome. §. coheredes. in ver. testator. ff. de ver. ob. ⁊ gl. in.l. fideiussor obligari. §. fi. ff. de fideiuss. ⁊ glo. in.l. amplius non peti. ff. rem ra. ha. facit tex. in.l. denuntiasse. in prin. ff. de adul. ⁊ ibi Bart. no. ⁊ legit sub.l. qui vxori. idē voluit Bar. ⁊ doc. in.l. si ex legati causa. ff. de verb. ob. istā regulā amplia procedere etiā si interpellatio extraiudicialis fieret per verba enūtiatiua. vt q2 creditor dicat debitori, egere, vel egeo illa pecunia, vel scio qd es discretus, vel per similia. nam per ista verba constituitur in mora, sicuti si expresse interpellaret. ita no. Bar. in.l. ⁊ hoc modo. ff. de leg.j. ⁊ latius idē Bar. in.l. si qs mihi bona. §. sed qd si mandauit. p illū tex. ⁊ ibi alij doc. ff. de acq. here. ⁊ in.l.j. in pn̄. ver. iij. dixi. ff. de no. ope. nū. no. Bald. in.l. cū qui duobus. §.j. p illū text. ff. de acqr. here. ⁊ in repe.l. qd te. in. vij. col. S. eo. Ange. ⁊ Flo. in.l. mora. in prin. ff. de vsuris. vbi adducunt text. in.l. paulus. §.j. ff. de bo. lib. ⁊ ita est magis cōis sñia. est verū qd Cy. quē allegat in locis preallegatis tz cōtrium, qd verba deprecatiua vel enuntiatiua nō cōstituunt in mora. ita tz Cy. in.l. in minorū. in. vij. q. C. in qui. cau. in integ. resti. non est nec. quō simpliciter sequit̄ Bal. sibi cōtrarius in.c. fi. si de feu. vasal. ab alij interpel. fue. Alb. de ro. in.l. qd te. S. eo. vbi dicit qd vidit practicari in palatijs, qd talia verba enuntiatiua non cōstituunt in mora. Guil. in.l. qd te, distinguebat. aut talis persona est debitor cui creditor dz reuerētiam: tunc talia verba cōstituunt in mora: q2 pp̄ter reuerentiaz lex presumit qd non sit ausus interpellare expresse.l.j. §. que onerāde. ff. qua re. actio non dat̄. ⁊ tex. not. in.l. pe. ff. de furt. al's illa verba nō sufficiunt. ita etiā refert ⁊ sequitur Raph. cu. in d.l. si quis mihi bona. §. sz qd si mādauit. tn̄ pcedens opinio verior est. ¶ Scdo extende dictā regulā, vt non solū interpellatio extraiudicialis cōstituat in mora: sed sola notificatio debiti extraiudicialis. ita Bald. hic. in vlti. col. circa fi. ⁊ forte raro alibi inuenies, qui postq̄ arguit ad partes, pōderat tex. in.l.j. in pn̄. ff. de lib. agno. poterat allegare meliorē text. in.d.l. pau. §.j. q text. loquit̄ de simplici notificatione enūtiatiue facta. ¶ Istā regulā sic ampliatā, quatuor notabilib⁹ modis limita. ¶ Primo limita vt pcedat in his q̄ debentur alicui iure obligationis ⁊ actionis, secus in his q̄ non debētur iure obligationis, lz solū officio iudi. in istis interpellatio extraiudicialis nō cōstituit in mora, sz requiritur q̄ iudex moneat vel interpellet, tex. est de hoc singularis fm̄ oēs ⁊ Bar. ibi, in.l. cū postulassem. in prin. ff. de dā. infe. ⁊ idē bar. in.l. vbi. §.j. ff. de edē. ⁊ in.d.l. si ex legati cā. ⁊ rationē assignat notabilr̄ Bart. in.l.j. in. vj. colū. ⁊ idē Bal. in.l. iij. ff. de iur. om. iudi. ⁊ istud vltimū adeo est verū, qd etiā oblatio libelli nō cōstitueret tūc in mora, sed requireretur litis conte. ita singlr̄ determinat Bart. in.l. denūtiasse. §. qd ergo. ff. de adul. no. bar. ⁊ alij in rub. C. de in ius voc. Ang. ⁊ Lu. ro. hic in. iij. col. facit tex. in.l. si libertus a patrono. ff. de in ius voc. intellige tn̄ in his q̄ debent̄ officio iudi. nobili. secus si iudicis officio mercenario, q2 cū illud deseruiat actioni intētate: interpellatio extraiudicialis constitueret in mora: ita notabiliter declarat Cy. in.l.j. circa med. C. de alie. iu. mut. cā fac. quē refert: ⁊ sequit̄ Bald. in.l. iij. in.j. col. ff. de iur. om. iu. ¶ Scdo singlr̄ limita pdictā regulā, nisi creditor
16 prius fuisset in mora. † nam si postea interpellat debitorē extra iudiciū nō cōstituit eū in mora: sed reqrit̄ tūc litis cōte. tex. est in.l. sed ⁊ si alia. ff. de cōsti. pec. quē tex. ibi ad hoc. no. Sali. ⁊ reputat singularem, ⁊ dicit esse suū nouum dictū. idē tz Sali. in.l. si pacto quo penā. C. de pact. sed istud dictū reprobat Alex. hic. ⁊ in.l. si insulā. in vlti. char. ff. de ver. ob. p text. in.l. celsus. §. fi. cū.l. seq. ff. de arbi. ⁊ lz Alex. non dicat, pondera qd cōtrium satis vult Bart. in.l. itē illa. in prin. ff. de consti. pec. in pe. col. ver. in eo. modo dico de actore. ¶ Sed caue q2.d.l. celsus. §. fi. cum.ll. seq. loquit̄ in diuersis terminis quo ad penā. nos loquimur de mora que facit quem teneri de periculo casus fortuiti: ⁊ facilius quis excusatur a mora: ⁊ sic ab interitu rei, quā a pena, q2 primo casu pōt longiori tempore mora purgari quā in secundo vt declarāt doc. in.l. si insulā. ff. de verb. ob. ⁊ in.l. si si post tres. ff. si quis cau. ⁊ vide p Sali. in simili tex. in.l. ⁊ si per emptorē. §. fi. cū glo.j. de act. emp. ¶ Tertio principaliter limita, q̄ interpellatio extraiudicialis constituitur in mora: vt sit verum, qñ alia mora non precedebat, sed si debitor prius erat in mora, tunc interpellatio seu denūtiatio vel protestatio non solum nō cōstituit euz in mora: sed etiā purgat morā precedētem, eo q2 interpellando, secūdo loco videor remittere moram que precedebat.l. emilius largianus. ver. dicebam. iuncta glo. ff. de mino. ⁊ ibi expresse Bart. in j. col. qui multū no. ad hoc, ⁊ non inuenio qd de illo dicto aliqs faciat mētionē in locis ordinarijs. ¶ Sed ego dubito de veritate illius dicti: eo q2 iste qui scdo loco interpellat debitorem: eum interpellat vt magis grauet ⁊ eum magis morosuz reddat: ergo inducta ad augendū: nō debent operari cōtrium effectū ⁊ sic remissionē more.l. legata inutiliter. ff. de adi. leg. ⁊.l. legata inutiliter. ff. de leg. iij. ⁊ fortius moueor p aliā regulā que mihi de directo videt̄ cōtradicere decisioni bar. q̄ interpellatio geminata magis grauat morā qñ fit diuerso tēpore: q2 vbi alias admitteret̄ purgatio more: g̊

minata interpellatio impedit, ne possit mora purgari. ita probat tex. no. in. l. traiectitie. §. de isto. fm vnã lec. ff. de act. ⁊ ob. not. Lud. ro. in. l. si insulã. ⁊ ibidẽ. d. Alex. ff. de verb. ob. ⁊ idẽ Lud. ro. in. l. ⁊ si post tres. in pe. char. ff. si quis cau. ⁊ in ꝯsi. cccly. in. ij. dubio principali: ergo nõ est verum qd interpellatio scda purget morã precedentẽ: imo magis grauat: ⁊ propterea Bal. in. c. acceptã. in. vij. q. C. de vsur. alle. d. l. emilius. dicit qd ibi est tex. cum gl. ꝙ si debitor tenebatur soluere in certo termino, ⁊ lapsus sit terminus in quo non soluit, est in mora sed si creditor prorogat talẽ terminum bene remittere videt̃ morã precedentẽ: ⁊ vide Imo. in. l. cũ ꝓcurator. §. j. ff. de ope. no. nũ. vbi no. declarat predictũ no. Bart. circa ꝙ diligentius ꝯsyderabis, ⁊ in veritate in. l. emilius. fuerunt diuerse interpellatiões, vna legis, alia hoĩs: sed vbi essent ambe hoĩs, vna grauaret aliam. Quarto ⁊ vltimo limita predictã regulam, interpellatio extraiudicialis constituit debitorẽ in mora, vt ꝓcedat qñ debitor tpe quo facta est sibi interpellatio extra iudicium, poterat soluere: sed si illo tpe non poterat soluere, certe difficultas facit vt interpellatione eũ non cõstituit in mora. ita sing. vult gl. nostra in sequenti pte. in. j. sol. ⁊ ibi Ang. Sali. ⁊ Lud. ⁊ Alex. ad hoc põderant. j. ibi statim dicet̃. In ea. gl. in. ij. pte ibi, nec ob. j. de triti. aduerte. nã cum gl. in prin. dixerit, attendi tempus petitionis extraiudicialis, ⁊ sic tp̃s more, oppo. de. l. fi. in verbo quo iudiciũ reciperet̃. j. de triti. glo. sol. dupliciter. ⁊ prima sol. habetur dupliciter. aliqui libri habẽt, ibi rẽ soluere nõ valebat. nihil est, aliqui libri habent ⁊ melius ibi soluere nõ valebat, ⁊ hoc modo est vade not. solutio. nã per ea habes no. limitationẽ ad regulã statim traditã in p̃n. glos. qd interpellatio extraiudicialis sufficit ad cõstituendum in mora procedit, nisi debitor tpe interpellationis esset impotẽs ad soluendu, tũc difficultas ⁊ impotentia eũ excusat, ne cõstituat̃ in mora. ita ponderãt istã gl. Ang. Sali. Lu. ro. ⁊ Alex. hic. ⁊ lꝫ dicat Lu. qd ipse solus no. ad hoc istã gl. tñ Ang. ⁊ Sali. ante eũ ponderant istã gl. est verũ qd Ang. hic postq̃ dixit istã glo. esse mirabilem. ⁊ eã se nescire alibi, ꝙ subiungit illã nõ esse verã, ꝑ ea q̃ no. in. l. qd te. s. eo. Et si dicis, que põt esse rõ diuersitatis, quare difficultas excuset a mora extraiudiciali, nõ a iudiciali mora: rñdet Sali. ⁊ Lu. rõ est q: qñ debitor interpellatus in iudicio neget se debere, ꝑ negationẽ fit litis cõtest. ideo si reperiat̃ in mẽdacio ꝙ vere debeat, mendaciũ facit, vt difficultas eũ nõ excuset, sicut ꝑ mẽdaciũ ꝑdunt, bñficia inducta a lege. l. si actione. §. fi. ff. pro soc. l. si dubitet̃. §. ita demũ. ff. de fideius. istã gl. ⁊ istã limitationem retuli in. l. qd te. s. eo. ⁊ eã reprobaui. Et ꝙ ista solutio nõ sit tenẽda, ꝯprobo. Primo q: diuinat ad ꝯtrium. Scdo, q: presupponit qd difficultas excuset debitorẽ quãtitatis vel generis a mora extraiudiciali: nã istud est falsum: vt tenẽt Bar. ⁊ oẽs in. l. qd te. s. e. ⁊ tñ in. d. l. si. erat debitor generis. ergo difficultas eũ nõ excusat. Tertio est falsa ratio Sali. ⁊ Lud. ro. q: litis cõtestatio nõ fit necessario per negationẽ: imo põt fieri per cõfessionẽ. vt ꝑ gl. ⁊ doc. in aut. offerat̃. C. de litis ꝯte. imo fm doct. potest fieri per verbũ dubito. Quarto ⁊ fortius per solam negationẽ quis non perdit bñficia legis, nisi cõuincatur de mendacio. l. eũ qui. in prin. l. tit. j. ergo etiã per litis cõte. factã per negationem, qs non ꝑdit beneficiũ anteq̃ conuincat̃. Quinto, q: lꝫ habemus aliquos casus speciales in q̃bus negãdo si quis cõuincatur perdit beneficium. tñ non est facienda extensio ad alios casus. vt dicit. d. Alex. hic. ⁊ ego allego Bald. in terminis in aut. ex testamento. in. j. col. C. de secun. nup. allegat bonũ text. in. §. cũ igitur. in aut. de non eligen. secundo nubẽ. ex quibus oĩbus cõcludo qd ista prima sol. gl. non est bona, ideo Bar. ⁊ cõiter doc. tenent sequentẽ solutionẽ gl. qd debet attendi tẽpus litis contest. vt. l. ꝯtria. verum est, nisi debitor extra iudiciũ ante fuerit interpellatus: vt hic, sicut in simili iurisconsultus interpretat̃ rescriptuꝫ principis. l. in fideicommissi. in prin. ff. de vsur. ⁊ in. l. hominem. versi. aliter. ff. mand. que iura allegant hic Sali. ⁊ Fulgo. tñ dicit Sali. hic lꝫ sit possibile, qd in illa. l. fi. istud euenerit. s. qd debitor nõ fuerit interpellatus extra iudicium, tñ non est verisimile. Et anteq̃ vlterius procedam aduerte, q: ista gl. ibi bonitas extrinseca ⁊c. vult duas conclusiones. prima qd si estimatio deberetur iure actionis esset eadẽ ratio que in bonitate intrinseca. scdo vult, qd in cõtractibus bonefidei: estimatio nõ debet̃ iure actionis: q: tunc estimatio deberet̃ a tẽpore cõtractus: ⁊ per hoc infero nõ bene dicere glos. que vult ꝯtrium in. §. actionũ. insti. de act. quã glo. reprehendunt Ang.
18 ⁊ Alex. in. l. si marito. in prin. ff. solu. mat. † Et sic ex predictis habes qd estimatio in cõtractibus siue bonefidei siue stricti iuris venit a tpe more: ⁊ sic interpellationis extraiudicialis: vt per totam istam gl. ⁊ oẽs tenẽt. Cõtra hoc resultat magna difficultas. cõtra habemus regulã qd in cõtractibus stricti iuris accessoria nunq̃ veniũt a tpe more: ⁊ sic interpellationis extraiudicialis, sed solũ a tempore litis cõte. ⁊ ideo in cõtractibus stricti iuris non veniunt fructus ⁊ vsure a tpe more, sed a tpe litis conte. l. cũ fundus. in p̃n. j. eo. ⁊ ibi videbimus. l. videamus. in prin. ⁊. §. si actionẽ. ff. de vsur. quare ergo estimatio valoris que etiam est accessoria venit officio iudi. in ꝯtractibus stricti iuris venit solum a tpe more. ⁊ sic petitionis extraiudicialis, quare nõ attẽditur ibi tp̃s litis cõte. sicut in aliis accessoriis. Raph. Fulg. subtilissimi ingenij in. ij. col. mouet istam difficultatẽ: ⁊ q: non videt rõnẽ diuersitatis, refert quosdã tenere qd non sit differentia: qd sicut in fructibus ⁊ vsuris requiritur litis cõte. iuribus prealle. idem etiaꝫ sit in estimatione ⁊ valore rei: ⁊ ista opi. suadet̃ per. l. istã, que dicit attẽdi tp̃s quo petitũ est: sed peti dicitur per litis ꝯte. nec est aliqua lex q̃ dicat, qd in estimatione quanti plurimi, attendatur tẽpus more. nec ob. l. in hac. q: nos loquimur in estimatione rei que crescit vel decrescit, illa lex loquitur in estimatione que debetur facto debitoris occidentis rem, dicit tamẽ qd periculosum esset ita tenere per iura prealle. Pau. de cast. hic in pe. col. ⁊ se. refert qd quidã doc. papiẽ. tenebãt illud qd dicit Ful. sed ipse dicit ꝙ durũ est ꝯ stimulum calcitrare: per istuꝫ tex. qui loquitur in mutuo. ⁊ sic in ꝯtractu stricti iuris. ⁊ dicit text. qd si tp̃s erat adiectũ, elapso illo tpe cõstituitur in mora: ergo attenditur tp̃s more: ergo nõ requiritur litis cõtest. dicit qd difficile est assignare rationẽ diuersitatis, tñ ipse assignat vnã rationẽ q̃ pria fronte videt̃ bñ colorata: ⁊ multũ bona: quã rationẽ sibi ascribit Alex. hic. nam estimatio valoris rei succedit loco rei principalis, ⁊ representat rẽ principalem: ⁊ propterea ideꝫ iudicat̃ de ea qd de principali: ⁊ ideo nimirum si ibi attenditur tp̃s more prout in re principali: sed in fructibus ⁊ vsuris ⁊ interesse diuersum est: q: nõ succedunt loco rei principalis: imo debent̃ vltra rẽ, ideo non assumunt naturã principalis, cũ debeantur vltra rẽ, ⁊ ꝓpterea in his seruamus aliam regulã, vt attendamus litis cõte. ⁊ istud est quantum dici põt. ista ratio mihi nõ placet, inq̃tũ dicunt ꝙ estimatio valoris succedit loco rei principalis, ⁊ nõ debet̃ vltra rẽ principalẽ, prout in fructibus ⁊ interesse: falsuꝫ est in ista. l. estimatio venit vltra rẽ, q: in ista. l. debeo petere vinum, ⁊ vltra vinũ succedit estimatio quãti pluris valuit res officio iudicis. ⁊ sic nõ est verũ qd estimatio representet rẽ: ⁊ sic qd sola estimatio veniat: imo venit vinum, ⁊ vltra vinum succedit estimatio. ita magistraliter declarat Bar. hic. dum ponit practicam istius. l. in vlt. co. cogita de meliori responso. in. iij. parte principali glo. ibi: sed certe tp̃s, glo. format tria ꝯtria, qd non debeat attendi tp̃s petitionis extraiudicialis: ⁊ sic more: imo debeat attẽdi tempus ꝯtractus, ad primum ꝯtrium d. l. cũ quid. s. eo. glo. rñdet, qd ibi loquitur de bonitate intrinseca que est illa que procedit a natura, vt color ⁊ sapor vini hic loquit̃ quo ad bonitatẽ extrinsecam, vt valor ⁊ estimatio: ratio diuersitatis est, q: bonitas intrinseca est in obligatione, extrinseca venit solo officio iudicis, ratio diuersitatis est, in mutuo non põt in plus contrahi obligatio quã sit datũ. l. rogasti. §. si tibi. s. eo. ideo illud extrinsecum non põt dici esse in obligatione. l. si alij. §. rerum. ff. de vsufru. solum ergo venit officio iudicis mercenario. sed bonitas intrinseca est in obligatione: vt declarat not. Bald. hic. in. j. oppo. istam solu. tenent oẽs indifferenter: ex qua sol. habes, qd quãtum ad estimationẽ ⁊ sic bonitatẽ extrinsecam, nunq̃ attendit̃ tẽpus cõtractus. Ex ista cõi solutione sequit̃ vnũ qd est valde mirabile, ꝙ si vinũ tẽpore quo mutuasti valebat plus: ⁊ postea tpe more valeat minus: talis mora prodest moroso: ⁊ lucrum ex sua mora consequit̃ ⁊ tñ istud videtur summa iniquitas. sol. Albe. in. ij. col. in fi. mouet istã difficultatẽ, ⁊ respondet, qd istud non procedit propter morã, sed a casu: nã sicut vinũ decreuit ita potuit crescere: q̃ solu. mihi non placet, q: illud qd postea succedit, dꝫ attendi etiam si a casu. l. de etate. §. qui tacuit. ff. de inter. act. ⁊. l. locũ. §. condẽnatio. j. de tabu. exhi. sed illud qd succedit esset vtile moroso, vt qñ estimatio vini decreuit, tunc videretur qd illud procedere non posset: ⁊ propterea ne sequatur ista absurditas, forte non esset ponere os in celum tenere quod quando tempore contractus vinuꝫ plus valebat quã valeat tempore interpellationis, qd attẽdi debeat tẽpus cõtractus, per tex. clarũ in. l. datio. §. si per venditorẽ. in versi. vel quo venit. ff. de act. emp. cui nõ nisi difficulter respondet̃: est veruꝫ, qd Bar. in. iij. col. referẽdo intellectũ Guil. de cu. ⁊ eũ reprobãdo ⁊ Alex. tenẽt expresse ꝯtrium: sed non tãgunt difficultatẽ quã dixi ⁊ propterea Sali. hic dicit vnũ verbũ qd multũ adiuuat opi. precedentem ꝙ debitor qui nũc est in mora, presumitur tertio habuisse animum non soluẽdi: ideo nimirũ si trahit̃ retro ⁊ attendit̃ tẽpus cõtractus qñ est nociuũ creditori. Et si dicis imputãdum est creditori qui interpellauit debitorẽ tpe quo minꝰ valebat: rñde, tpe quo vinum venit plus valebat, ⁊ tpe petitionis valebat minus: ĩñ durum est qd attẽdi debeat tẽpus petitionis ⁊ sic more ⁊c. Scdm contrariũ gl. est de. l. fundũ cornelianũ. ff. de noua. vera sol. est quã ponit hic gl. ⁊ clarius. in. d. l. fundum. ꝙ ibi estimatio debeat̃ iure obligationis ⁊ actionis principaliter: ideo attendit̃ tẽpus contractus: hic loquit̃ qd estimatio nõ debebat̃ iure actionis principaliter, sed venit officio iudicis mercenario tñ. Hinc pulchrũ esset videre: nos habemus in obligationibus facti vel tradendi, si non fiat: succedit obligatio ad interesse: pondera ergo, interesse est in obligatione: nunquid tunc habebit locum. l. fundum. ⁊ sic nunquid

nunquid in tali estimatione vel interesse attendatur tps ꝯtus: videref qꝺ sic: qꝛ sicut in.d.l.fundū cornelianū, estimatio vel interes se erat in obligatiōe, ita hec estimatio vel interesse est i obligatiōe. Dic ꝯ, qꝛ isto vltimo casu, in obligationibus facti succedit obligatio ad interesse, ꝛ non considerat fm tps ꝯtus, sed fm tps more, ita tꝫ gl.or. in verb. more in.l.in hac.ꝭ.de triti.allegans ad hoc tex. in.l.si kalendis.ꝭ.de re iudi.ꝛ tenēdo illā glo.nō ob.d.l.fundū.qꝛ lꝫ ibi estimatio deducta esset in obliga.sicut hic interesse est in obligatiōe: sꝫ aliter ibi, quā hic: qꝛ ibi estimatio est in obligatiōe eque principaliter sicuti ꝛ fundus: sed in qōne nostra, estimatio vel interesse est in obligatione accessorie, si non fiat ꝛ succedit loco obligationis facti: ꝛ si non fiat nō debetur vtrūqꝫ, sicuti in.l.fundū cornelianū.ibi vtrūqꝫ principaliter debeẗ ꝛ peti pōt: verum qꝛ alij nihil tangūt hic vide magistraliter Bar.in.l.iij.ꝭ.in hac.in.v.co.ver.sumus expediti de lecturis.vbi late examinat ꝛ reprehēdit illā glo. Tertiū ꝛ vltimū ꝯiū terribile est de.l.rō.al's inci.datio.ꝭ.si p venditorē.ff.de ac.emp.in isto difficili ꝯiō īuenio quqꝫ pricipales solutiones. Prima est sol. Mar.relata in.gl.quā Bart.reprobat ꝛ bñ. Scḋa fuit sol.antiquoꝝ Dy.Pe.Cy.Ja.bu.Richar.malū.ꝛ Albe. de ros.hic in fi.qꝺ dū tex.ibi dicit, attēdi tps quo venit, dꝫ subaudiri.s.tradendū, que solutio diuinat. Tertiā sol.ponit Gui.de cu.hic. ꝛ sequunẗ Sali.ꝛ Lu.ro.hic. Sed Bar.reprobat duabus subtilib⁹ rationib⁹: ꝛ lꝫ alij trāseāt cū reprobationib⁹ Bar.in effectu tñ secūda ratio Bar.est euidēter falsa: qꝺ in.d.ꝭ.si per vēditorē.qꝛ venditor nō vult tradere vinū succedat obligatio ad interesse, falsum est: nā cū ibi vēditū esset vinū in genere, tūc nō succedit obligatio ad interesse imo cogitur precise dare: vt declarat Bartol.in.l.ex empto.in prin.post gl.ibi.ff.de act.emp.ꝛ in terminis qꝺ in.d.ꝭ.si per venditorem.vēditor cogatur precise ad dādum vinū: declarat ipsemet Bar.in.l.ij.ad fi.principij.ꝭ.eo.ti. Quarta fuit sol. Barto. hic, qui dicit qꝺ istud videẗ difficile ꝯiū, sed recte intelligendo cōcordat cum hac.l.ꝛ istā sol.sequunẗ Bald.ꝛ Ang.hic: sed certe so. Bart.lꝫ sit colorata tñ diuinat.nam diuinare est qꝺ in.ꝭ.si per vēditorem.emptor statim tpe celebrati ꝯtus soluerit pretium vēditori: ꝛ si dicis prout dicebat Bar.si emptor nō soluisset pretiū non posset agere ex empto ꝯ vēditorem, qꝛ respondetur per hoc nō sequitur necessario qꝺ pretium fuerit solutū statim incontinenti tpe ꝯtus, qꝛ pōt esse qꝺ post celebratū ꝯtū ex interuallo post soluerit pretiū, ante tñ ꝙ ageret. Scḋo ꝯ solu. Bar.stringit inquātum Bar.presupponit, qꝺ soluto pretio statim venditor dicaẗ in mora per.l.curabit.in fi.C.de act.emp.qꝛ illa.l.potius probat ꝯ Barto. loquitur enim quātum ad hoc vt emptor nō lucretur ꝛ sic non faciat fructus suos: nā verū est qꝺ statim constituitur in mora quantum ad hoc ne lucretur: ꝛ sic nō faciat fructus suos: sed nō quantū ad hoc vt sentiat damnū.ꝛ sic vt teneaẗ ad estimationē fm Sali. ꝛ plenius Alex.q ad hoc multa allegat.ad qꝺ etiā vide.d. Alex. in.l.de diuisione.in vlt.col.ff.sol.ma.ꝛ vltra.d. Alex.dico qꝺ mora irregularis, nō est potens ad faciendū qꝺ veniant vsure vel accessiones.l.cū qdā.ꝭ.estimatio.ff.de vsur.nisi estimatio debereẗ iure actionis.vt per gl.in.l.ait pretor.ꝭ.sed hodie.ff.de mino. Quinta ꝛ vltima solutio est, qꝺ in.d.ꝭ.si per venditorem.ideo attenditur tēpus ꝯtus: eo qꝛ ibi fuerit actū, vt vinū statim tradereẗ: nam si non tradatur, statim attēditur tps contractus: sed in ista.l.qñ vinum fuit datum mutuo: non fuit actum vt statim reddereẗ, ꝛ propterea non attēdiẗ tempus ꝯtus: sed tps qñ petitur vinum, ꝛ sic cōstituiẗ in mora, ꝛ qꝺ in.d.ꝭ.si per venditorem fuerit actuꝫ qꝺ statim vinum redderetur, tenēt ibi gl.Bar.ꝛ Raph.Fulg.ꝛ Ang. do.Christofo.de castel.ꝛ Raph.Fulg.hic. Et si dicis vbi probaẗ qꝺ in.d.ꝭ.si per vēditorem.fuerit actū qꝺ statim traderetur, in ista.l.nō debuit statim tradi.dico qꝺ vtrūqꝫ pbaẗ rōne naturali a cōi
19 ter accidētibus: † nā ista.l.loquitur, qñ vinū fuit datū mutuo: sed a cōiter accidentibus: si mutuo tibi vinum, non debes statim reddere, sed eo vti: ꝛ post aliqꝺ tempus reddere, fm glos.in.l.si pena. ff.de verb.obli.alias ad qd fieret mutuū, si statim debitor deberet reddere: sed text.in.d.ꝭ.si per venditorem.non in mutuo sed in emptione loquiẗ, qꝛ si emo vinum, certum est qꝺ a cōiter accidentibus volo qꝺ statim tradaẗ, nisi expsse apponatur tps dilationis: ideo nimirū si tps ꝯtus attenditur. Ista so.hꝫ multū coloris. Aduerte etiam, qꝛ tenendo vnaꝫ opi.quā.ꝭ.dixi posse teneri: alia pōt dari sol.ꝛ illud qꝺ diciẗ hic, ꝙ debeat attēdi tps more vel petitionis, intelligitur qñ estimatio creuit: sed si decreuit, dꝫ attendi tps ꝯtus vt in ꝯiō: cōsidera tñ, qꝛ fm istā sol.iste leges videnẗ impossite verbis, qꝛ satis erat dicere qꝺ semp attēditur tps quo plus valuit, siue plus valuit tpe ꝯtus, siue plus valuit tpe more, siue postea. In quarta parte gl.ibi: sed fm hoc fortiter est ꝯ, dū oppo. de l.ij.ꝭ.in hac.ꝭ.como.intelligit tex.ibi rei iudicāde.i.more quo tpe iudicari ꝛ codēnari debuit, sic etiā capiẗ in.l.fructus.ꝭ.de rei vēdi. gl.videẗ ponere tres sol.sed sunt tñ due: qꝛ tertia nō est sol.de per se, sed venit ad sustinendū Azo.vt hic per Bar.ꝛ dum gl.in.j.sol. oppo.de.l.fructus.ff.de rei ven.ꝛ respondet, qꝺ ibi ideo est qꝛ rei vēdicatio habet similitudinem cū actionibus bonefidei, nihil est dicere. Vera solutio est, qꝺ in actionibus stricti iuris non veniunt fructus nisi a tpe litis ꝯtestate: ista regula fallit qñ peto id quod est meuꝫ vt aliqñ fuit meum: tūc etiam in actionibus stricti iuris veniūt fructus a tpe more: ita dicit tex.in.l.videamus.ij.ꝭ.si actionem.ff.de vsur.ꝛ ita ꝓprie cōuenit in.d.l.fructus. Ratio fallētie est qꝛ qñ peto illud ꝙ est meū, debet fieri plena restitutio cū habeam plus iuris.ꝭ.sit itaqꝫ.insti.de act.vnde nimirū si fructus veniunt tempore more.et ita etiam rñde ad.l.iul.scribit si hominem.ꝭ.j.ff. de rei vendi.quam glos.inferius allegat. Primam solutionem reprehendunt Azo ꝛ doc.qꝛ est ꝯ tex.d.l.iij.ꝭ.in hac.in verbo quāti res est.nam illa verba quanti res est, intelliguntur de estimatione: non autem de fructibus. Scḋa sol.Azo.qꝺ dum tex.in.d.ꝭ.in hac, loquitur de litis conte.debeat intelligi ꝙ vsqꝫ ad illud tps ꝛ non vltra crescat estimatio: sꝫ qꝺ incipiat a tpe more: vt hac.l.falsa est.qꝛ sequeretur qꝺ reus litem contestando efficeretur melioris conditionis.si vltra non posset crescere estimatio: ꝛ tñ regulaꝫ habemus, qꝺ non solet fieri melior cōditio eorū qui litē contestātur: quā qui non contestanẗ.l.non solet.ff.de regu.iur. Preterea est contra oīa iura que dicunt, qꝺ imo crescit estimatio vsqꝫ ad sñaꝫ l.in re furtina.ꝭ.pe.ꝭ.de cōdi.fur.et ideo gl.in.iij.solutione volens defendere Azo.rñdet, ꝙ ibi res perierat tpe litis contestate.ideo non potuit vlterius estimatio crescere, qꝺ est diuinare ad illū tex. ideo solutio Azo.non est vera. Alie varie solutiones trādunẗ per glo.in.d.ꝭ.in hac.ꝛ in.l.in hac.ꝭ.de triti.sed reprobanẗ per Bart. ꝛ dicit Bar.in.d.ꝭ.in hac.qꝺ intellectu illius.ꝭ.obtenebrata sunt ingenia antiquorū.ꝛ dicit Pau.de ca.hic.qꝺ antiqui nihil intellexerunt de illo.ꝭ. Aliā sol.ponit Gui.de cu.hic.ꝛ lꝫ Bar.hic dixerit quod satis possit sustineri, tamen in.d.ꝭ.in hac.eā reprobat et dicit non congruere ad illū tex.ꝛ propterea Bart.ibi posuit aliū intellectuꝫ ad illum.ꝭ.in hac.quem commendat Fulgo.hic.ꝛ dicit, quod si iurisconsultus viueret non posset melius intelligere illum tex.quē intellectum sequuntur Bal.Sali.Pau.ꝛ Ro.hic. et Bal.in.ꝭ.in hac.lꝫ Alex.imo.hic multa euoluat: naꝫ primo dicit circa intellectum Bar.se non videre que sit ratio diuersitatis. qꝺ in actionibus bonefidei et arbitrarijs referatur iuramentum ad tēpus sentētie, in actionibus stricti iuris inspiciaẗ tēpus litis contestationis: ꝛ dicit, qꝺ ratio Bar.ibi non est bona: sed vt dixi. est bona, qꝛ in actionibus bonefidei est, propter spretaꝫ sententiā iudicis, in actionibus stricti iuris est, propter litem contest. Secundo dicit.d. Alex.si iuramētum in litem referretur ad tēpus sentētie ferēde, esset iurare de affectione quā esset habiturus tēpore ferēde sentētie in futurū: sed istud esset subire anceps periuriū. Sed ego dico qꝺ Bar.bene loquitur.ꝛ nō loquitur Bar.ibi de tepore sentētie in futurū ferende: imo expresse de sentētia iam lata ꝛ spre
20 ta † qꝛ iuramentuꝫ affectionis nunꝙ prestatur nisi spreto pcepto iudicis.l.qui restituere.in fi.ff.de rei ven.ꝛ declarat Barto.in.l.in actionibus.ꝭ.ti.ij. Sed nōnulla sunt que obstant cōtra intellectū Bart.ꝛ primo, inquantū dicit qꝺ in iuramēto affectionis inspiciẗ tēpus sentētie late, que qꝛ spreta est, defertur iuramentū affectionis: ꝛ sic vult Bar.qꝺ tex.ille loquaẗ de tēpore sentētie late: et tamen tex.ibi dicit.sentētie ferēde ꝛ sic in futurū. Scḋo ob.qꝛ Bar. vult, qꝺ ideo iuramentū in litē de affectione referaẗ ad tēpus sentētie.eo qꝛ sentētia iudicis spreta, est illa que causat hic iuramentū: nā ipsemet Bar.in.d.l.in actionib⁹.in.iiij.col.visus est velle cōtrariū, qꝺ etiā iuramētum in litem affectionis possit causari, etiā vbi nulla sentētia spreta est, puta si ille qui defēdit dolo defendisset: ꝛ istud est qꝺ perpēdit Fulg.in.d.ꝭ.in hac.ꝛ conatur respōdere, tñ qꝛ verba Bar.in.d.l.in actionib⁹.sunt ambigua nō explano aliter videbitis ibi. Tertio cōtra Bar.stringit, qꝛ si tex.in.d.ꝭ.in hac, loquereẗ de iuramēto in litē affectionis, nō esset bona differētia inter actiones bonefidei ꝛ stricti iuris, qꝛ quelibet actio stricti iuris efficiẗ arbitraria, vt iureẗ in litem de affectione qñ reus condēnatus per sententiā recusat restituere: vt per Barto.in.d.l.in actionib⁹.in.ij.col. Quarto cōtra intellectū Bar.facit, dū intelligit illum tex.in princ.loqui de iuramēto affectionis in litē.finem vero intelligit de alio iuramēto in litē: nam hanc intelligētiā nō
21 patitur † aduersatiua: quāuis de eius natura est: vt ponaẗ inter ea que sunt eiusdē generis.iuxta glo.ꝛ ibi Bar.in.l.mariti.ꝭ.fi.ff. de adul.ꝛ Cy.in aut.sacra puberū.circa prin.C.si aduer.ven.ꝛ do Alexā.in.l.filius a patre.in prin.ff.de libe.ꝛ posth.post Bal.vno loco nisi respōdeas qꝺ Bar.habuerit respectū ad iuramētum in litē in genere. Quinto cōtra intellectū Bar.obstat tex.ibi.in verbo.quāti res est per qꝺ apparet qꝺ ibi non iuratur de affectione: nā si iurareẗ de affectione, non iurareẗ quāti res est: sed quantam affectioneꝫ haberet: vt declarabo in.l.in actionibus.de in lit.iur. nisi intelligas quāti res est penes meaꝫ affectionem.et sic per ista sit expedita ista pars gloss. Antequā tamē veniaꝫ ad sequentem aduerte, qꝛ.ꝭ.est cōclusum debere attendi tempus more respectu
22 temporis a quo † est aduertēdum quod habemus aliud tempus

vsq3 ad qd tempus sc3 possit crescere estimatio ⁊ istud est vsq3 ad
sniam. l. in re furtiua. ff. de cōdi. fur. l. vbi. in prin. ff. de edē. ¶ An aūt
crescere possit post sniam si a snia est appellatum. Bart. in. d. §. in
hac. vult qd sic. l3 gl. ibi teneat ↄ̄triū tn̄ opi. Bar. est verior. vt etia3
t3 gl. in. l. in hac. ff. de triti. ⁊ dicit Bar. qd istud qd nō crescat esti-
matio post sniam, vr̄ prima fronte huius not. effectus. qꝛ cū hodie
per statuta, instrumēta habeāt vim sententie, ⁊ post sniam nō pos
sit crescere estimatio, vr̄ qd nec etiā per instr̄m, tn̄ Bar. ibi: ⁊ me-
lius tenet ↄ̄triū. vt ibi per eum. aliā etiam vtilitate3 ponit Bal.
hic in. iiij. col. in fi. ¶ In vltima parte glo. in qua reuera glo. oppo. ⁊
dat sex solu. ⁊ sic posset subdiuidi in septem particulas ex quibus
colligit̃ practica huius. l. quā habes p Bart. in specie, quā non re-
23 fero, qꝛ nō ad rem. † ¶ Pro clara intelligentia huius partis glo. op-
pono cōtra tex. qui dicit, vinum fuit petitum ⁊ condēnatio fuit fa-
cta in estimatione, ↄ̄ qꝛ iudex nō potest cōdemnare in alio quā sit
petitū, ⁊ fatuus est iudex qui condēnat in alio quā petatur. dixit
tex. in. l. fi. C. de fideicō. lib. nisi in actionibus arbitrarijs: nā queli-
bet actio stricti iuris pōt aptitudine fieri arbitraria. hoc est, reci-
pere hanc qualitatem vt efficiatur arbitraria: qn̄ iudex condēna-
uit ad restituendū rē: ⁊ reus dolose ⁊ cōtumaciter nō vult restitue
re ⁊ contēnit sniam iudicis: ⁊ propter istum contēptum actio effici
tur arbitraria: hoc est dicere, propter talē cōtēptū l3 actio sit stri-
cti iuris: ⁊ in ea deberet stricte procedi, tn̄ propter illū cōtemptū
iudex pōt de nouo arbitrari, ⁊ cōdemnare ad illud totū qd fuerit
iuratū per actorē. tex. est in. l. qui restituere. in fi. ff. de rei ven. decla-
rat Bar. in. l. actionibus. ⁊ ibi dicam. j. de in litē iur. ⁊ tūc vides ꝙ
in istis arbitrarijs ferunt̃ due sentētie: vna condēnatoria ad resti-
tutionē rei: alia ꝓpter cōtemptū, super toto in quo fuerit iuratū: ⁊
ista scda nō est conformis libello seu petitioni: ⁊ istud est ꝙ vult di
cere glo. dū dicit in arbitrarijs enim aliud esset, ⁊ istud est qd vult
dicere gl. in pe. solu, qd in arbitrarijs fertur scda snia ¶ Et aduerte
quia l3 .s. dixerim, qd quelibet actio stricti iuris aptitudine possit
fieri arbitraria: tn̄ non dico qd in ista. l. esset arbitraria. imo dico
qd non erat arbitraria, l3 gl. in vna sol. velit cōtrarium ⁊ male. ¶ Et
tene primam sol. gl. que vera est ⁊ cōis, in hac. l. ideo fit condemna
tio in estimatione vltra vinum petitum: eo qꝛ propter moram de-
bitoris creuit estimatio. vnde ex necessitate fit condēnatio in esti-
matione, quāuis non sit petita nec sit in obligatione. ¶ Bart. tn̄ dū
ponit formam libelli ⁊ practicam in vlt. col. dicit tutius esse qd in
libello creditor petat vinū mutuatū: ⁊ qꝛ debitor posset esse in mo
ra: ⁊ decrescere estimatio in libello expresse imploret officium iu-
dicis super estimatione: tunc iudex condemnādo in estimatione
condemnabit in eo quod est petitum. ¶ Hinc assume ex gl. regulam
cum fallentia. regula est, qd regulariter snia debet[a] esse conformis
libello: alias non v3 si feratur in eo qd non est petitū. l. vt fundus.
ff. cōi di. c. l3 Heli. vbi canoniste de simonia. ⁊ fatuus est iudex qui
condemnat in alio quā est petitū, dixit tex. in. l. fi. ad fi. C. de fideicō.
lib. ¶ Et ratio huius regule est: qꝛ si ego in libello peto aliqua3 rem
lis cōtest. super illa re, si postea iudex fert sniam in alio ꝙ in eo qd
est petitum, certe ferret sniam in eo in quo non est lis contestata:
sed snia sine litis contestatione nihil v3. l. prolatam. ⁊ ibi in specie
declarat Bar. C. de sen. ¶ Hinc dicimus qd tria debēt esse cōformia,
libellus: probatio: snia. dixit magistraliter Bal. in. l. j. C. si plu. vna
sententia. notabiliter Bald. in. d. fi. C. de fideicō. lib. Adde qd ista
regula procedit non solū in iudice ordinario: sed etiam in arbitra-
tore, quāuis in eo cesset ratio predicta: ⁊ videretur qd arbitrator
potest procedere de iure ⁊ de facto, prout vult: tamen etiam arbi-
trator non pōt condemnare in alio quā sit petitum. ita no. Bald.
in. l. aquilia. ad fi. vbi limitat. ff. de transac. ⁊ dicit Ang. in. l. de his
ff. de transact. se illud audiuisse a Barto. dum legeret viua voce:
istud idē tenet Bal. in. l. fi. §. j. in. iiij. co. C. cō. de lega. ⁊ in. l. si super
possessione. C. de transact. ⁊ latius Anto. de but. ⁊ alij Cano. in. c.
constitutus. per illum tex. cū glo. de reli. domi. ¶ Ista regula limita-
tur per glo. ⁊ clarius Bar. hic, nisi cōdemnatio fiat in alio ex cau
sa necessitatis. de quo videas plenius Bartol. in. l. stipulationes
non diui. in. §. x. q. in fi. ⁊ in. l. si seruum. §. fin. ff. de verb. obli. glos. in. l.
fi. ff. que sen. sine app. rescin. Bal. in. l. fi. C. de fideicom. lib. facit qd
not. Bart. in. l. si qd ex pamphila. in fi. in vlt. no. per illum tex. ff. de
leg. ij. ¶ Hinc dixit Bald. in. l. fideicom. §. si seruo. in fi. per illum tex.
ff. de lega. iij. quod regula predicta, qd non potest iudex condem-
nare in alio quā sit petitum: procedit quādo illud qd est petitum
pōt prestari iure vel consuetudine permittēte: sed quando ius vel
cōsuetudo non permitterēt prestare illud qd est petitū, posset tūc
24 fieri condemnatio in alio. † Scdo predicta regula fallit in papa
imperatore[b] ⁊ alijs similibus principibus qui possunt ferre sniam
in alio quā sit petitū: istud originaliter ante oēs voluit Spe. in ti.
de actio. ⁊ peti. §. superest. versi. sed nūquid. cū versi. seq. Jo. and. in
c. mandatum. de rescrip. Bar. in. l. melius. in prin. in vlti. colū. post
me. ff. de mino. do. Anto. de but. in. d. c. l3 Heli. Archidi. in. c. ij. de
resti. spo. in. vj. do. Alex. hic. Confirmat̃, qꝛ princeps non tenet ser-
uare ordinem iudiciarium: ⁊ valet snia lata a principe sine ordine
iudiciario. tex. habes meliorem de iure in. c. ad petitionem. de ac-
cusa. quē not. Bal. pro singulari. in. c. ij. de noua. for. fide. ¶ Cōsydera
etiam ratione3 in qua se fundat Barto. in. d. l. emilius. qꝛ dicit qd
ratio est: qꝛ princeps d3 iudicare ƒm veritatem: nam ex ista ratio-
ne videt̃ posse dari ista noua limitatio: vc3, qd qn̄ alicui iudici com
mitteretur causa, sola facti veritate attenta: qd valeret etiam snia
licet super alio quā petitū esset fuisset lata. faciūt que dixi de hac
clausula, sola facti veritate inspecta. l. certi condictio. in. §. si num-
mos. ff. si cer. pe. ¶ Tertio predicta regula limitatur, vt procedat
in causis ciuilibus: secus in criminalibus: nam si accuso aliquem
⁊ dico debere cōdemnari in amputatione capitis, iudex pōt ferre
sniam non conforme3 accusationi: ⁊ sic in alio condemnare. ¶ Hinc
25 est ꝙ in criminalibus non requirit̃ ꝙ pars accusans cōcludat. † ⁊
sic in libello accusatorio non requirit̃ cōclusio: qꝛ illa stat in dispo-
sitione iudicis ƒm Bald. in. l. qd ergo. § pena grauior. ff. de infa. in
ij. colū. versi. venio ad tertiā gl. secus in causis ciuilibus in quibus
ius fundatū est in parte: ideo attēditur forma libelli, ⁊ ƒm petitio
nē d3 ferri snia. ita Bal. in. l. ⁊ si seuerior. in. iij. oppo. ⁊ seq. C. de in-
fa. hinc dixit bal. in. l. si ea. C. de adult. qd si aliqs in libello accusat
de adulterio. postea probet de stupro: valet snia lata super stupro
26 qꝛ nomen adulterij generale est. ¶ † Quarto predicta regula fal
lit de ↄ̄sensu partiū, partibꝰ cōsentientibꝰ pōt iudex ferre sniam in
alio quā petitum sit, ƒm do. Alex. hic allegantem. l. si conuenerit.
cum ibi no. p Bart. ff. de re iudi. Sed ego dubito per rationē quā
assignaui: qꝛ cū de substātia sit litis cōte. que cū nō sit facta super
nō petitis, partes nō possunt facere quod valeat snia non interue-
nientibus substantialibus: vt not. per Bar. in aut. offeratur. circa
27 fi. C. de lit. cōtest. cū si. ¶ † Quinto p̄dicta regula fallit in iudicijs
diuisorijs, in quibus l3 in libello petatur diuisio bonorum: tamen
iudex pōt ferre sniam non conformē libello: ⁊ hoc propter cōmo-
ditatem partium: ideo posset iudex assignare vni omnia bona: ⁊
illum cōdemnare ꝙ solueret estimationem partis socio. §. fin. cū si.
instit. de offic. iudi. Itē pōt iudex si videat̃ sibi assignare vni pro-
prietatē oīm rerum, alij vsumfructum. l. x. vbi Flo. ad hoc no. ff. de
28 vsufru. ¶ † Sexto predicta regula notabiliter fallit, qn̄ emptor
ageret in libello, actione quāto minoris: nam posset iudex cōdem
nare vēditorē ad redhibendū ⁊ redhibitoria: ⁊ cōsequēter in alio
quā petitū sit. tex. est in. l. bouē. §. aliqn̄. ff. de edil. edi. no. glo. in. d. c.
licet heli. ⁊ ratio est illius tex. quā ibi assignat glo. ꝓpter necessita-
tem, nam ibi dixit tex. qd egi quantominoris pro seruo empto: s3
seruus erat adeo vitiosus qd ego nihil dedissem, vnde necessariu3
est qd redhibeatur: nam agendo quantominoris sub illo termino
minus continet̃ etiā illud qd nihil est. tex. est in. l. illud. §. minus. ff.
de tribu. per quē tex. dicit Guil. de cu. ⁊ Albe. de rosa. ibi fuisse de
cisam qōnem de facto inter duos socios, fuit conuētu3 qd qui mi
nus curreret ex eis solueret cenam societati: ⁊ dum essent in loco
currendi vnus cucurrit, alius non: nunquid qui non cucurrit de-
beat cōdemnari ad cenā ⁊ dicunt qd sic: qꝛ qui non currit dicitur
29 minus currere. ¶ † Septimo predicta regula fallit ⁊ not. istā fal.
qꝛ vtilis est qn̄ in libello peto restitutionem possessionis: v3 snia de
re restituenda, quāuis ego possessionem petierim. verba sunt ad
literā. Bal. in addi. Spe. in ti. de resti. spo. circa prin. in versi. si peto
restitutionē possessionis. ⁊ l3 Bal. ibi moueatur aliqua ratione: tn̄
ego ↄ̄firmo per pulchram ⁊ vtilem regulam: qꝛ qn̄ in libello agit̃
ad restitutione3, etiam quod est fortius si ageretur in possessorio:
tamē ista petitio adaptatur ita ad petitoriū sicuti ad possessoriū:
ita ad literam dicit Anto. de bu. in. c. cum ad sedem. in. iij. colū. de
resti. spo. quem refert ⁊ sequitur Alexā. in consi. clxx. incip. visis ⁊
ponderatis his que continētur in processu. in. j. colum. lib. iij. quod
bene not. ¶ Octauo predicta regula fallit, quando aliquis esset
conuentus actione reali: qꝛ possidebat domum vel fundū meum
vel rem meam: nam si pendente iudicio iste conuentus deijciatur
per vim de possessione per aliquem, sine tamē collusione ⁊ fraude,
certe non potest amplius condemnari prout petitum est: ex quo
desijt possidere sine dolo: certe iudex pōt in snia eum cōdemnare
ad cedēdum interdicto vnde vi cōtra deiectorē: l3 ad illum actu3
nō sit in libello. ita probat tex. in. l. quid si in diē. §. iul. in verbo cede
re debet. ff. de pe. here. ⁊ ibi Ange. ad hoc no. ⁊ reputat not. digni.
allegat etiam Spec. in tit. de interro. que fiunt ante lit. contesta. §.
30 nunc de interrogatione. versi. sed ecce reus. ¶ † Nono predicta re-
gula fallit: nā v3 snia super eo quod nō est petitum: si tamen illud
venit in iudicio ex natura ⁊ aptitudine actionis intentate: eo qꝛ il
lud dꝛ tacite inesse petitioni: vnde si egi contra aliquem actione. l.
aquilie. ⁊ simpliciter petij damnum emendari, potest fieri cōdem-
natio ad duplum: l3 dupluʒ nō sit petitū in libello: eo qꝛ duplū ve
nit tacite ex natura actionis. l. aquilie. Item probatur in. l. contra
negantem. ⁊ ibi expresse declarat Bald. in. iij. oppo. C. ad. l. aquil.
¶ Decimo predicta regula notabiliter fallit, quādo saltem adest
tacita vel implicita petitio: ideo si actor vel etiam reus petat ƒm
se sniam

---

a ¶ Snia d3. Add. c. qualiter ⁊ qn̄. el ij. de accu.

b ¶ Fallit in papa ⁊ imperatore. adde text. in. c. ad petitionē. de accu. Fel. in c. in causis. in iij. col. versi. similiter dicit Bald. de re iudi.

se sententiam ferri:certe sub ista indefinita petitione,includit non
solū causa principalis.sed etiā causa expensarū:ideo tunc v3 snia
condemnatoria sup expensis:l3 alias nō sint exp̄sse petite in libel/
lo:ita elegāter determinat Bal.in.l.pperandū.§.siu autē alteru/
tra.C.de iudi.vbi alle. Inno.ita tenere in.c.grauis.de resti.spo.⁊
ibi Inn.dicit,qd in hoc reprehendit suū p̄ceptorē Dy.qui ꝯtrium
31 tenebat.facit qd no.idē Inno.in.c.sepe.de appel. ¶ † Undecimo
fallit,in causa matrimonij carnalis vel spiritualis vel in alijs con/
cernentibus periculu3 anime:q2 in istis fm veritatē fertur snia:l3
non conformis petitioni.ita dicit Car.flo.in cle.sepe.§.j.in.ij.opp.
de verb.sig.⁊ confert ad aliqua dicta in precedentibus fallentijs.
¶ Duodecimo fallit,nisi qñ de nouo aliquid emergat.l.ediles.§.
32 item sciēdum.ff.de edil.edi. ¶ † Ultimo predicta regula genera/
liter fallit,qd non pōt ferri snia sup nō petitis: est verū qñ aliqua
non essent petita expresse:essent tamē de natura petitorū vel cor/
relatiua vel correspondentia vel connexa,⁊ pcederent ex eodē fon
te:tunc sufficeret ⁊ posset in illis ferri snia:quāuis aliter explicite
non sint petita,ita pulchre dicit Bal.in.l.pe.C.de sen.⁊ in.l.j.C.de
sen.que pro eo qd interest.vltra me. Adde gloss.not.in.c. ecclesia
sutrina.in glos.in verbo in iudicium.ad fi.de cā pos.⁊ ppie. ¶ In
ea.glo.ibi:sed ibi speciale odio furis.istam gl.reprehendūt Bar.
⁊ doc.qd non est veru3 qd ibi sit specialitas aliqua:q2 fur ⁊ moro/
sus equiparantur.l.inter stipulantem.§.pen.vbi glo.ff.de verbo.
obli.sed est,q2 succedit obligatio ad interesse qñ quis non est pre/
cise coactus ad rē:vt puta in fure.Contrariū tamē adduci posset:
quia imo fur tenetur ad damnū:l3 in effectu teneat̄ ad restituen/
dum.§.sic itaq3.insti. de act.dixi in.l.nam ⁊ si fur.ſ.eo. tamen pōt
responderi. ¶ In ea.glo.ibi:fauore libertatis. Istam solu. repro/
bant omnes:q2 l3 tex.in.d.l.fi.loquatur in libertate:tamē in mille
locis habemus qd snia debet esse conformis libello etiam vbi non
est fauor libertatis. ¶ In ea.glo.ad fi. Ista gloss.in fi.est singu.ad
33 duo fm Ludo.ro.hic. † Primo habes ex hac glos. qd in causis in
quibus nō requiritur libellus:vtputa in causis summarijs,si por/
rigatur libellus ⁊ sit ineptus:per hoc non vitiatur processus nec
iudicium.⁊ ad hoc istam glos. ponderat Bald. ante Ludo. in.l.
⁊ si fine.in pe.col.C.ad trebel.⁊ in.l.j.in.ij.col.C. de re iudica. Pa/
nor.in.c.bone.el.ij.in vlti.not.de elec.tenēt Bal.⁊ Imo.in.l.fi.per/
illum text.ff.de libe.⁊ posthu. Istam conclusionem glos. confirmo
ex pluribus. Primo ex regula que habet,qd quando aliquid nō
requiritur de necessitate: si illud interueniat etiam inepte,nō ha/
bet vitiare actum.tex.est in.l.j.in prin. C.de rei vxo.actio. Secun/
do confirmo per illud qd vult glos.singu.in.§. multis. in verbo in
transitu.insti.de libert.que glo.singu.dicit,qd quando actus pōt
expediri sine presentia iudicis:⁊ si fiat in presentia iudicis, ⁊ mi/
nus solenniter,per hoc non vitiatur actus:⁊ de illa gloss. facit fe/
stum Bal.in multis locis in.l.consentaneū.in.v.col. C. quomodo
⁊ qñ iudex.⁊ in.l.ij.in.iij.col.C.de iure emphi.⁊ in.c.j.§.si qs vero.
de pace iura.fir.in vsi.feu.⁊ per illam gloss.dixit in specie Bald.in
l.nec quicq̄.§.vbi decretum.in.vj.colum.in ver.sed si dubitatur si
possum ingredi.ff.de offi.procō.⁊ leg.pone,ego propria autorita/
te possum ingredi possessionē. iuxta.l. creditores.C.de pig.⁊ licet
possu3 propria autoritate vigore pacti intrare possessionē:tamen
vado ad iudicem ⁊ peto licentiā absq3 citatione partis, nunquid
vitietur iste actus:⁊ decidit ibi Bal.qd non:qd tñ intellige vt ibi
per eum. Tertio confirmo per illud qd vult alia not.glos.in.l. qui
testamento.§.qui contrarium.ff.de testa.qd in casu in quo non re/
quiruntur testes:puta in testamento militis in expeditione. si in
tali testamento sint testes pater frater vel mulier aliqua:tale testa/
mentū non vitiabitur:vt dicit illa solēnis glo. Quarto confirmo
per illud qd decidit Bal.in.l.j.in fi.C.de manu.vin.⁊ semp putaui
34 mirabilem decisionem. † Pone qd iudex in snia dicat:q2 per tale3
⁊ tale3 testē est mihi probatū plene qd titius d3 centū sempronio:
ideo condemno eum ad illa centum ⁊c.si in actis reperitur istos
duos testes nihil scire de hoc,nunquid per hec vitiabit̄ snia.rñdet
Bal.qd nō,imo v3 snia:mouet̄ q2 nō tenet̄ iudex in snia exprimere
causam quare sic iudicet.c.sicut.de re iudi.gl.⁊ Bar.in.l.ij.§.igno
minie.ff.de infa.ergo si iudex expressit causam que nō est vera:per
hoc nō d3 vitiari snia.allegat Inno.in.c.in presentia.de renun.tñ
istud vltimum non pono pro constanti.sed remitto me ad Mod.
precipue Alex.in.l.si is ad quē.ff.de acqui.here. Stat ergo ex pre
dictis vera conclusio gl.qd in causis in quibus non requiritur li/
bellus si detur nō solennis seu ineptus libellus,nō vitiat̄ iudiciu3
neq3 processus: ⁊ per istam regulam qua3 dedi de libello dixit in
specie sing.Bar.nec legi ab aliquo alio tactū in extrauaganti ad
reprimendā.in verbo figura.in.ij.col.circa me.qd si princeps rescri
bat qd in aliqua cā procedat̄ simplr summarie ⁊ de plano: vel sit
causa in qua de iure cōi possit procedi sine figura iudicij: certe in
istis causis non requiritur libellus; sed qualisqualis petitio.cle.
sepe.de verbo.sig.pone qd in talibus causis quis porrexit libellū
sed non solennem,iuxta glos.in.l.j.in prin.in glos.mag.ff. de eden.

dicit Bart.qd illud nō habebit vitiare:hinc subijcit ipse Bar.qd
isto casu sufficeret libellus vel petitio gñalis.Et pōdera q̄ mens
Bar.est,qd etiā si opponeret̄ apte,in istis causis summarijs etia3
parte opponente pcedat libellus generalis:alias si pars non op/
ponat procedit libellus incertus ⁊ obscurus in oībus causis.l.fi.
in fi.C.de anna.excep.et sic si intelligeres bar.parte nō opponēte
non sufficeret. Illam decisionem Bart.referunt ⁊ sequnt̄ quāuis
aliter non declarent Ioā.de lig.Pet.de anc.⁊ Ioā.de imo.in cle.
sepe.in prin.de verb.sig. Illud dictum Bar. multū commēdat et
sequit̄ Alexā.Imo.in.l.si ita stipulatus.§.chrysogonus.in.ix.col.
de verb.ob.et in consil.cccxxviij.inci.in hac cā ⁊ lite.in.ij.col.lib.ij.
Sed ipsemet.do.Alex.in consi.cxlviij.incip.in causa executionis
mote. in.iiij.col.lib.ij.referens illud dictum Bal.quod in causis
summarijs sufficit libellus generalis,dicit quod illud dictū proce
dit parte nō opponēte:sed si pars opponeret etia3 in causis sum
marijs nō pcederet libellus vel petitio generalis:⁊ subdit,q̄ ita
vidit obseruari in ciuitate Bononie in magna et ardua causa,in
qua ipse erat aduocat⁹.mouet̄,q2 dictu3 doctoris d3 semper inte/
ligi fm legem quā allegat.dixit Bar.in.l.non solu3.§.si liberatio/
nis verba.ff.de libe.leg.sed Bar.pro illo dicto allegat.l.fi.in fi.C.
de anna.except.et illa.l.intelligitur in libello generali parte non
35 opponente ⁊c. † Scdo ⁊ fortius mouetur in causis summarijs in
quibus requritur qualisqualis petitio:tñ illa qualisqualis pe/
titio,d3 ita procedere vt reus fiat cert⁹,an velit cedere vel conten/
dere,al's si cogeret̄ nō declarare,auferet̄ defensio ꝯuento.allegat
duas glo.in.d.cle.sepe.vnam in verbo pronuntiatio.aliā in verbo
contestatio.⁊ isto mō intelligēdo dictū Bar.nihil seruiret nobis
ego teneo,qd etiā pte opponēte illud dictū Bar.procedat in cau
sis summarijs: nec est opus alia declaratione , ⁊ in hoc ꝯsistit sin/
gularitas illius dicti.⁊ qd ista sit Bar.patet ex dictis eius:q2 di/
cit,qd v3 qualis qualis petitio.dato quod nō sit solennis.et dato
item q̄ sit generalis:⁊ qd illud dictū Bar.procedat etia3 parte
opponente.ita tenet Alex.sibi ꝯtrius.in cōsi.cccxxviij.ſ.allegato.
36 ¶ † Scdo principaliter ista gl.est singu.ad aliud fm Ro.hic, pro
limitatione eius qd vult gl.instit.de obli.in glo.super verbo scdm
circa fi.dū dicit. Item per cōpetentes actiones al's non procedit
libellus:vult ista gl.q̄ sentētia lata sup inepto libello,ipso iure sit
nulla.⁊ illam gl.alle.ad hoc Bal.pro sing.in.l.actori.C.de rebus
credi.⁊ in.l.fi.ff.de iusti.et iur.⁊ in.l.ex hoc iure.in penul.colū.ff.de
iusti.⁊ iur.in.l.exceptionem.in.iij.col.C.de proba.⁊ est bonus tex.
in.l.fi.in verbo nil agit.⁊ ibi bal.Imo.⁊ Moder.ad hoc not.ff.de
libe.⁊ posthu.⁊ est bo.text.in.l.si finita.§.j.in verbo.nihil ꝯsumit̄.
ff.de tut.⁊ ra.distra. Itē est bo.text.in.l.fideiussor.in prin.in verbo
frustra aggrauaret̄.⁊ ibi Bald.ad hoc not.ff.de neg.gest.notant
Cano.in.c.cum dilecti.per illum tex.de emp.⁊ ven.Cy in.l.vnica.
C.vt que desunt aduo.illa regula debet limitari.fm hanc glo.nisi
essemus in causis in quibus non requirit̄ libellus:tunc si porige/
ret̄ libellus etiā ineptus,snia sup eo lata nō esset ipso iure nulla.
ratio.q2 nō est de solēnitate iudicij vt dixi. Sed contra istā gl.pon
dero videri gl.in.l.perinde.la.ij.§.fi.ff.ad.l.aquil.⁊ est gl.mag.quā
non ignorauit Bal.in.l.diffamari.in.ij.col.C.de inge.⁊ manu.sed
concorda sic.qd gl.illa loquit̄ qñ sumus in casu claro q̄ voluit iu/
dex ordinarie pcedere:sed ista glossa loquit̄ in casu dubio Et ad
hoc vide q̄ no.Panor.in.c.bone.el.ij.in vlt.no.p illū tex.de elec.l3
nō credam,qd illud qd ibi dicit Panor.sit verum:nec qd probat̄
in illo tex.Et p hec est expedita ista notablis lex.

1 ☞ An possit agi in subsidium ꝯtra bona filiorum a patre ali/
mentatorum,si pater nihil habet.
2 An debitor speciei sine mora liberet̄ a quantitate.
3 An emptori cōpetat certi cōditio,vel actio negotiorū gestorum.
Ad petendū precium qd habuisti ex venditione rei mee.
4 Precium quādo succedat loco rei.5.⁊ quid in feudo.6.⁊ quid in
hypotheca.7.
9 An filia vsurarij dotata,teneat̄ creditoribus in foro conscientie.

Si eum seruum.

Precium rei mee que ad alium peruenit ex
causa lucratiua possum condicere.h.d. Pro intelligen
tia quero,que fuit ratio dubitandi in ista.l.rñde qd vi/
debatur qd contra istum venditorem nulla competeret actio:non
certe personalis:q2 oritur ex cōtractu vel quasi,ex delicto vel quasi
vt declaraui in rub.ſ.e.sed hic cum legatario nihil horum fecit:
ergo ⁊c.nō etiam realis:quia rei vendicatio non datur nisi cōtra
possessorem,vel illum qui dolo desijt possidere:sed iste non possi/
det nec dolo desijt possidere:ergo ⁊c.⁊ si dicat̄ q̄ ex quo talis ven
ditor habet preciū serui,videbat̄ posse ꝯueniri si dubitaret̄:q2 di/
co qd istud nihil est,in particularibus preciū nō succedit loco rei.
l.vēditor ex hereditate.§.j.ff.de here.vel act.vē.alle.in gl.bar.not.
limit ans in.l.qui a debitore.per illū text.ff.de here.vel act.ven.tñ
his nō obstantibus determinat̄ contrarium:q2 hic penes quē est
1 precium cū aliena iactura locupletaret̄. ¶ † Not.qd aliqñ in sub/

sidium permittit qd possit agi contra eũ qui hz cõmodũ rei mee.
concor.l.si me z titiũ.j.eo.z facit ad q.quã format Bar.in.l.his so-
lis.ff.de cõdi.inde.z reliquit indecisam.pone mutuo frumentum
patri pauperi qui nil hz in bonis z pascit filios: z isti filij habent
bona materna possum agere cõtra filios qui fuerunt alimentati
ex eo vt in subsidiũ teneant ad solutionez dicti frumenti.facit bo.
tex.in.l.ei q.C.quod cum eo.facit qd no.Bal.in.l.fi.C.ad macedo.
¶ Scdo põdera qd in ista.l.videt tex.cõ vnã cõclusionẽ Bar.z est
2 magis cõis† qd qñ quis est debitor quãtitatis respectu certe spe-
ciei,perẽpta illa specie sine mora ipsi9, liberat etiã a quãtitate.ita
ponit Bar.in.l.qd te.in.j.col.s.e.vbi alle.quinqz tex.nam hic iste
erat debitor precij.z sic quãtitatis,respectu serui debiti. z sic spe-
ciei:qñ perẽpta specie ante morã, nõ liberat,qn teneat ad preciũ:
z super solutione relinquo vos cogitãtes. ¶ Tertio põdera qr iu
dicio meo hic vr tex.qd nõ solũ vero dño habẽti verũ dñiũ succur-
rit in subsidiũ re vẽdita perempta cõtra vẽditorẽ,iuribus alle.in
glo.sed etiã succurrit habẽti impropriũ dominiũ z iure singulari
prout est in legatario,qui ante traditã sibi rem legatã nunqȝ dicit
habuisse veruz z propriũ dñiũ.Hinc est qd non datur sibi directa
rei vendicatio:sed vtilis:vt per Are.in.l.j.ff.de lega.j. ¶ Quarto
pondera tex.hic loqui in seruo mortuo,vt ibi,eo mortuo:z quare
tex.dicat hic declara:vt hic p Bar. Adde qȝ idẽ esset si seruus ex-
taret,sed esset vsucaptus ab empore.l.fi.ff.de neg.gest. Adde idez
si nõ esset vsucaptus:sed esset vẽditus homini potẽti.vt per Bal.
in.d.l.fi.z in.l.mater.alle.in glo. Ad qd vltimum adde bene facere
no.per glo.in.l.ij.in prin.ff.qui sa.cog.z p Bar.in.l.fi.in fi.prin.j.e.
¶ Glo.in verbo condicere.diuiditur in tres partes prin. Primo
respondet tacite qõni.Scdo format qõnem necessariam.Tertio
colligit notabile z alle.duos tex.cõcor.postea opponit z nil soluit.
scda ibi:item ex eo.tertia ibi:item not.hic argumentum.Rursus
prima põt subdiuidi in duas.In prima declarat tex.dicentẽ con-
dicere,vt loquat,de certi cõdictione generali: de speciali aũt loqui
non põt:qr hic nullũ est mutuũ.In scda rñdet.q.declarando qño
possit cõpetere certi cõdictio gñalis:qr fm bar.dz dari specialitas
aliqua ad hoc vt det certi cõdictio generalis.scda ibi:cum eñ ve-
niat.Rursus scda pars principalis subdiuiditur in quatuor par-
ticulas.In prima rñdendo tacite qõni refert opi. quorundam te-
nentium,qd etiã re vẽdita extante procederet ista.l.qr possit agi
ad preciũ.In scda gl.tenet cõriũ.In tertia per viã fallentie respon-
dendo cõrio gl.facit tres casus prin.In quarta glo.assignat ratio-
nẽ ad mẽbra superius posita.scda ibi:sed nos cõtra. tertia ibi: nisi
causam habeat a me.quarta ibi:nã in superiori.z dũ glo. alleg.l.si
nõ sortẽ.§.libertus.voluit allegare in.ver. sed hec inqnit. Rursus
tertia pars prin.subdiuidit in tres particulas. In prima facit qd
dictum est.In scda alle.duo iura concordantia.In tertia glo.op-
po.z non soluit,z inquantũ oppo.de.l.vẽditor ex here.adde qd vo-
luit allegare in ver.sed hoc in re singulari.¶ In ea.glo.ibi.l.certi
3 condictio.s.eo.habes duas conclusiones.† Prima est qd ad petẽ
dum precium qd habuisti ex venditione rei mee cõpetit certi con-
dictio generalis:z in hoc glos.optime dicit.Scdo vult gl.qd mihi
etiã cõpetat actio negotiorũ gestorũ.z in hoc gl.etiaz verum dicit
in se,iuribus allegatis in ea.tñ ad terminos huius.l.glo. nõ bene
dicit fm Bar.z doc.hic.vt hic p eos.z Bal.in.l.j.C.de re.alie.nõ
alienã.vide glo.in.l.item si pupilli.§.item querit.in verb. ipso ge-
stu.ff.de neg.ge.z ita tẽneo quãuis Sali.hic per duo fundamenta
leuia quibus rñdet do.Alex teneat cõrium.z ideo non curo refer-
re.¶ Ex ista scda pte glo.habes colligere conclusionẽ.z primo de
bes aduertere,qd text.noster ponit casum in seruo mortuo.qõ gl.
est nunqd si extaret seru9 possim agere ad preciũ.z gl.tenet qd nõ:
z idẽ videt tenere tex.hic,q loquit in seruo mortuo. Et ratio est in
promptu,qr qñ res extat mihi dño cõpetit rei vendicatio cõ posses
sorẽ:merito tunc nõ cõpeteret actio in subsidiũ que dat ex equita-
te huius.l.sed qñ res mea perempta est:tunc ex equitate compe-
tit mihi actio ad preciũ.Istam cõclusionẽ gl. limitat Bar.nisi ser
uo extãte ratificasset:qr possem agere actione neg.gest. vt hic per
eũ cũ cõcor.de quibus per do.Alex.hic.z lz aliqui cõdicant Bar.
qd nõ est verũ,qd ratificãdo liberẽ eũ de euictione:vt hic p Alex.
rñdeo qȝ Bar.intelligit de periculo future euictionis.z vide etiaz
eũ Alex.reprobantẽ.in.l.q dotis.in.xvj.col.ff.sol.mat.post Bald.
z Imo.ibi relatos.Aduerte tñ ad duo. Primo qȝ lz oẽs teneant
qd per ratihabitionem ita cõpetit actio neg.gest.sicut si esset pre-
scripta:z hoc ex equitate tñ non esset apponere os in celum tenere
qd dixit Bar.qd non sit ex equitate:sed ex ratihabitione.z ad hoc
vide text.in.l.si cum vno.z Fulg.z Paul.de ca. C.de nego. gest.z
Fulg.in.l.si pecuniã.C.de neg.gest.Scdo aduerte,qr sicut possum
in subsidiũ habere ratam venditionẽ rei mee:lz non meo nomine
factam:ita possum habere ratã exactionem debiti:lz non factam
meo noĩe,ad hoc vt cõpetat mihi actio nego.gest.glo.est not. in.l
eius qui in prouincia.in verbo neg.gest.j.eo.quã Barto.ibi in.iij.
colũ.no.pro extentione.l.nostre.z.l.vltime. allegata in glo. tamen

a ¶ An z qñ preciũ. Adde.l.si rem z preciũ.ff.de peti.here.z ibi bar.gl.in l.si cũ seruũ.ff.si cer.pet.

aduerte,qr ista lex cum similibus procedũt in re mea:sed non pce-
dunt quo ad debita.tex.est in.l.venditor ex hereditate.ff.de here.
vel act.ven.¶ Item vult ista gloss. qd qñ aliquis habet causam a
me,possum indistincte agere ad preciũ. Bar.reprehẽdit gl.qr tex.
quẽ alle.gl.nil probat.z ego dici qd.ll.allegate per bar.nil probãt
ad propositum suum:sed loquuntur:qñ quis reddit rem commo
dataz sed deterioratam:melius facit,qr si commodatarius dolo-
se alienauit:dato quod res sit perempta: tñ odio dolosi fingitur
extare z põt repeti.l.sis qui dolo.ff.de dolo ma.z est text.in.l.j.§.
si.cum.l.seq.ff.depo.per quã oportet intelligere decisionẽ Bart.z
est de mente Pau.de ca.z Lud.ro.hic.¶ In ea.glo.ibi:sed ar.cõ-
tra.adde qd est in verbo:sed hoc in singulari.z lz glos.non rñdeat
4 tamen tex.ibi ponit verã doctrinã quã sibi ascribunt doc.† Et est
talis,quod in vniuersalibus precium succedit loco rei:sed non in
singularibus.z ita loquit versiculus:sed hoc in re singulari. Et si
dicatur,qd in text.nostro erat res singularis:z tamẽ preciũ succe-
dit loco rei,rñdetur,qd hic de rigore non succedit:sed de equitate
a re perempta.Et de hac materia an z quãdo preciũ* succedat loco
rei:habes glo.in.l.labeo z sabinus.§.j.ff.de verb.sig.no. Bar.in.l.
qui a debito.ff.de his que in frau.credi.z in rub.ff.sol.mat.z in cõ-
si.incip.punctus talis est.dña.p.Bal.in.l.mater.in.iiij.z.x.colũ.C.
de rei ven.z in.l.si vt proponis.eo.ti.z in.l.ij.C.de rei ven.z in.l.si vt
5 proponis.eo.ti.z in.l. ij.C.de ser.pig.da.ma.† Et ista doctrina fa-
cit ad pulchram qõnem.pone aliquis vsurarius nil hz in bonis ni
si ex vsuraria prauitate,filiam quã habet locauit sempronio:z in
dotẽ dedit mille ducatos:postea moritur maritus:filia non vult
esse heres patris:qr si vellet esse heres nulli dubiũ qd teneret,per
c.tua nos.de vsur.sed solũ vult habere dotẽ suaz:nunquid in foro
conscientie teneatur creditoribus. Federi.de se.in consi. lxj.incip.
qõ talis est,mirabiliter determinat qd ista filia nõ est obligata ad
aliquã restitutionem:mouetur inter cetera:nã vsurarius qñ ma-
ritauit filiam,bene dedit pecuniam vsurariam marito:sed mari-
tus consumpsit,eo mortuo restituitur dos:z sic alia pecunia, que
non est vsuraria:ergo filia illam non tenetur restituere:miror non
de eius decisione:sed de eius fundatione.z inuenio quod decisio-
nez Fede.sequitur.do.Lau.de rodul.doc.floren.in commento.c.
cõsuluit.de vsuris.in.lxxij.q.in fi.istud etiã tenet Bal.in.l.rez quã.
C.de iure do.z ibi limitat dictum Fed.nisi filia habuisset fundum
in dotẽ,z ille fundus mortuo marito restitueretur:nã tũc filia be-
ne teneret. alle.l.vir ab eo.ff.de iu.do.Ego consyderabam,qd pro
ista decisione Fede. faceret ratio:qr dos data filie succedit loco
eius legitime.dixit Bart.in.l.titio centum.§.titio genero. ff.de cõ
di.z demõ.z Bar.in.l.fi.ff.de his quibus vt indig. dicit qd succe-
dit loco alimentoruz.Punctus est,dato qd filius non debeat ha-
bere legitimã ex vsuris:tamen videt quod saltem filius possit pe-
tere alimenta:z sic quod filia pro alimentis possit retinere dotem
per not.per Barto.in.l.fi.§.si a socero.ff.de his que in frau. credi.
Cano.in.c.cum tu.de vsur.referunt deci.Fed.z eã reprehendunt:
quia tenetur filia ad restitutionem,z mouent per fundamentum
Fede.qd retorquetur in eum:qr dos est quid vniuersale. Bart.in
rubr.ff.sol.mat.in fi.z in vniuersalibus,precium succedit loco rei.
Addo Spe.in.ti.de vsur.in versi.pone vsurarius.qd si quis emit
6 librum a iudeo etiam iusto precio,non posset retinere.† Sed du-
bium est an hoc procedat in feudo:vt si princeps cõcedit mihi ca-
strum in feudum:z pro filijs z pro quibus dedero:que verba sunt
huius effectus:vt vasallus possit alienare sine consensu domini.
text.est in.c.j.de feu.non ha.natu.feu.per quem tex.dicunt multi,
idem esse etiam in emphiteosi,quando sunt ea verba cui vel qui-
bus dedero. Bald.z Angel. in.l.cum essent.§. plurium. ff.de ser.
rusti. pred.z Bald.in.l.j.in.xlv.q. ff.de re.diui. Albe.de rosa. in.l.
fina.in vlti.col.C.de iure emphi. ibi alias dixi.Pone ergo quod
ego qui vendidi castrum pro mille duca.habeo precium: nũquid
dicar vasallus z tenear ad seruitia sicut primo.dubiuz stat in hoc
an precium succedat loco rei in feudo.Joan.and.in addi. Specu.
in titu.de feudo super rubri.in vlt.q.determinat quod sum vasal-
lus sicut prius.quia precium succedit loco rei.alleg.tex.in.l.si rem
z precium.ff.de peti.heredi.sed Bal.in.d.c.j.de feu.nõ ha.na. feu.
examinat istam materiam in vlt.colum. late,z concludit contra
Joan.and.licet de eo non faciat mentionem:maxime illa ratione
quia sequeretur quod pro vna re essent duo vasalli, z pro eo facit
doctrina quam.s.dedi. z do. Fran.de are.in consili. xiiij. quod in
cipit:viso z diligẽter consyderato themate.in.ij.col.facit mentio-
nem de dẽci.Joan.an.z Bal.z tenet õpi.Bal.z determinat cõtra
Joan.an.quia non remanet vasallus.dato qd habeat precium:z
7 istud melius videtur probari.† Quid autem sit in hypothecaria
an precium succedat loco rei.habes glo. ordina.in.l.j.in glos. fi.ff.
de distra.pig.z ibi Bar.multum not.z per eam dicit se alias ob-
tinuisse in.q.de facto in quadam muliere paupercula.z illam glo.
not.etiã Bart.in.l.qui a debitore.in fi.ff.de his que in frau.cre.se-
quitur etiam Bar.in.l.fi.§.z si prefatã.in vlt.col.C. de iure delibe.

Ange.in

Ang.in.l.si rem ꝛ preciũ.ff.de pe.here.ꝛ si bene cõsyderes inuenies qd verba doctorum loquuntur in singularibus. Ultimo aduerte qd in omnibus casibus in quibus preciuz succedit loco rei: vt est in vniuersalibus. Illud procedit per fictionem legis: ꝛ ideo in vniuersalibus si aliquis interrogetur: an habeat illam rem: ꝛ cũ iuramento respondeat qd nõ, dato qd habeat preciũ illius rei: tamen non est mendax nec periurus. Licet in istis vniuersalibus pretium succedat loco rei: quia illud est ex fictione: sed iuramentum est de veritate ꝛ tendit ad veritatem: ergo ꝛc. ita dicit notabiliter Bal.in.l.cogi.in pe.col.C.de peti.heredi.

1 Actio ex stipulatu cõpetit ad incertũ: non aũt ad certum.

SI quis certum. Ex stipulatione continẽte certũ non competit actio ex stipulatu sed certi condictio.h.d. Not. ex hac.l.qd actio ex stipulatu competit ad incerta, nõ
1 autem quando aliqd certũ promittit. †Et si stipulatio contineret certum ꝛ incertum: tot censent esse stipulationes: qꝛ quatenus cõtinet certũ, competeret certi cõdictio: quatenus ꝯtinet icertũ: cõpeteret actio ex stipulatu. Ita declarat not. Bart.in.l.lecta.in vlti.col.vbi dicetur.s.eo. Aliud exemplũ in quo vnamet stipulatio continet certum ꝛ incertum: habes in.l.liber homo.§.fin.ff.de verb.oblig.ꝛ tex.in.l.scire debemus.in prin.in ver.stipulationem quoqꝫ.ff.eo.ꝛ predicta ponunt Pau.de cast.ꝛ Alex.hic. Glo. in verbo certũ.diuiditur in quatuor partes. Primo colligit not. qd hꝫ duas partes. Scdo opponit ꝯ primum vno modo. Tertio opponit alio mõ. Quarto opponit ꝯ scdaꝫ partẽ notabilis.scda ibi.sed primo dicto est contra.tertia ibi:item ad idem ꝯ. quarta ibi:ad scdm est ꝯ. In gloss.ibi:solu.ibi speciale:ita etiã: respondet gloss.in.l.j.§.j.C.de rei vxo.acti. Quia tñ ista videtur modica specialis: dicunt Salic.ꝛ Fulg.quod posset responderi ad istud contrarium: vt glos.respondet ad precedens contrariũ. Jason.

1 Mutuans in refectionem, prefertur alijs creditoribus.numero.2.3.ꝛ.4.
5 An mercator vendens, preferatur alijs creditoribus in suis mercibus.
6 Melioramenta facta in re obligata: an pro eis hypotecata sit illa res.
7 Socius quando teneatur ad refectionem.

CReditor. Mutuans in refectionez edificiorum, hꝫ actionem priuilegiatam.
1 h.d. †No.qd mutuans pecuniam alicui in refectionem domus vel edificij, habet priuilegiũ: vt preferat omnibus creditoribus: prout est tex.in.l.interdũ.vbi glo.ꝛ Bar. declarant.ff.qui po.in pig.ha. Aduerte qd iste mutuans habet triplex priuilegium: ꝛ istud voluit dicere glos.licet clare non declaret: sed plenius declarat glo.ꝛ Bart.in.d.l.interdum. Primũ priuilegium est, qd illa domus refecta censetur mihi tacite hypothecata.text.est in.d.l.interdum. Secundum priuilegium, qd creditor mutuans in refectione prefertur in hypotheca illius domus, etiam alij creditori anteriori tempore.glo.ꝛ Bal.in.d.l.interdum. Tertium.est qd creditor iste prefertur omnibus creditoribus anterioribus in actionibus personali.l.j.ff.de priuile.credi.
2 †Attende tñ diligenter, qd ad hoc vt ista lex ꝛ similes locũ habeat, duo copulatiue requiruntur. Primo quod pecunia expresse fuerit mutuata ad refectionem rei. Scdo requiritur qd res actualiter fuerit refecta: vnde si qs simplr mutuasset pecuniam: lꝫ debitor cõsumpserit in refectione edificij: non hꝫ locum ista lex.l.procuratoris.§.si duas.in verbo plane.ff.de tribu. Itẽ si pecunia nõ esset ꝯsumpta in refectione domus: lꝫ ad hoc esset mutuata: tunc cessaret.rõ assignata in.d.l.interdum etiã licet.§.sed et si sic.ff.de in rem verso. Limita primo istã legem: vt procedat si domus refecta extat: alias secus.gl.in.l.j.in gl.fi.paruula.ff.de ces.bonorũ.
3 †Scdo limita istã legẽ ꝛ similes que loquũtur de priuilegio prelationis: vt habeat locũ respectu sortis principalis: nõ aũt respectu pene.adiecte in ꝯtu, ꝛ ideꝫ in tacita hypotheca fm Paul.de ca.in.l.ideo cõdẽnatus, per illum tex.ff.de compen. Tertio limita istã legẽ: vt pcedat, quatenꝰ pecunia mutuata fuit necessaria pro refectione edificij: secus est in eo pluri quod fuit mutuatum vltra ꝙ necessitas refectionis exigeret: qꝛ in illo pluri cessat istud priuilegium: vt est optimum argu.in.l.fin.ad si.prin.ff.de exerci.
4 †Quarto pro limitatione predictorũ aduerte: qd mutuãs heretico.in refectionẽ, nõ hꝫ priuilegiũ hypothece: vt in simili dicit text. in aut.idẽ priuilegium.C.de here. Abb.in.c.qꝛ gaudemus.de diuor. Quid aũt si mutuaui pecuniã vt faceres edificiũ de nouo, vel vt nouũ edificiũ emeres: an haberẽ triplex priuilegiũ: de quo.s.dixi. Primo qd in illa re de nouo edificata vel empta.nõ habeo tacitã hypothecã nisi sit dictũ.l.licet.C.in qui.cau.pig.ta.cõ. Scdo dic qd licet nõ haberet tacitã hypothecã: tñ debeo pferri ceteris creditoribꝰ.l.qd gs.ff.de priui.cre. Tertio dic: qd et si esset expsse actũ, qd talis res de nouo edificata vel de nouo empta esset mihi hypothecata: licet excludantur alij creditores: tñ non excluditur actio dotis.§.his cõsequẽter.in aut.de equa.do.vñ sumitur aut.
5 quo iure.C.qui po.in pig.ha.ꝛ ibi vide glo.magistram. †Not. tamen diligenter, qd si mercator vendidit merces suas alij mercatori ꝛ transfert dñium: ꝛ iste mercator promittit soluere in certis nundinis: postea aufugit: ꝛ extent merces vendite, compararẽt alij creditores: nunqd mercator qui vẽdidit illas merces: habeat aliquod priuilegium in illis mercibus: veritas est qd nõ habet priuilegium nec prefert alijs creditoribus: q̃uis extent dicte merces.text.habes ad hoc meliorem de iure in.l.quidã fundum.ff.de in rem verso.per quẽ tex.ita determinat Dy.Bart.ꝛ communiter doc.in.l.si cum dotem.§.si.ff.solu.ma.Bal.in.l.fi.C.cõmo.et in.l. eum cui.C.de act.ꝛ obli.ꝛ in.l.in rebꝰ.in.ij.colũ.C.de iure do. quãuis ꝯtrium: ꝛ male tenuerit idẽ Bal.in.l.pro debito.C.de bo.aut.iu.pos. Sed salua Bal.vno casu, qñ pecunia fuisset expresse ꝛ nominatiꝫ mutuata ad emẽdum tales merces que fuissent empte: tunc tales merces cẽsentur obligate, ꝛ in illis prefertur omnibus creditoribus prioribus.text.in.l.cum quis.vbi glo.approbata.ff. de priui.credi.imo plus mutuans expresse ad emendũ tales merces habet tacitam hypothecam in illis mercibus.ita glo.in aut.
6 quo iure.C.qui po.in pig.ha. †Et not.quod quando obligo tibi aliquam rem: postea in illa re facio magna melioramenta: certe quicquid sit melioramenti: qualecunqꝫ sit, censet hypothecatũ.tex.est clarꝰ in.l.si fundus.§.ij.ff.de pig.qd intellige, qñ ille q hypothecauit rem, est ille q fecit melioramenta: ita loqt.d.l.si fundus.§.ij. sed si alius fecit melioramenta: forte alius ad quem res peruenit: nõ aũt ille qui hypothecauit: tũc res non esset obligata cum melioramentis.l.fin.C.de pdi.ꝛ oibus rebus nauicul.lib.xj. ꝛ ibi Bar.sequitur Pau.in.l.si conuenerit.§.si fundus.ff.de pig.
7 actio. †No.ꝛ discetu iuuenis vnum tex.valde notabilẽ in materia, in.l.si fratres.§.idem respondet socius qui cessantis.ff.pro so.qd si res communis eget refectione, ꝛ socius meus nolit reficere: si ego reficio de mea pecunia: ꝛ illa intra quatuor menses non restituit cũ vsuris: qd priuat pte sua, quẽ text.alle.gl.nr̃a.ꝛ de illo tex.Ang.are.in.§.actionũ.in materia societatis facit magnum festum: ꝛ ibi aliqn plenius dixi. Gl.in verbo habebit.diuiditur in tres. In prima declarãdo text.declarat in quo cõsistat priuilegiũ tex.ꝛ dicit qd in duobus: dic melius qd in tribus vt dixi in text. Secundo alle.simile. Tertio gloss.se remittit de hac materia. secunda ibi: idem priuilegium est, tertia ibi: ꝛ plene dices.

1 Miles pupillus ꝛ ecclesia habent quadruplex priuilegiũ.
2 Pronomen suuz, est equiuocum.

SI pecuniam. Per procuratorem militis sicuti per tutorem vel curatorẽ: querit actio militi: tam ꝯ principalẽ debitorem ꝙ cõtra fideiussorẽ.h.d. Pro clara igit intelligentia huius tex.oppo.nam text.videtur ponere priuilegiũ in milite sicut in pupillo, ꝛ priuilegium sit qd si procurator militis mutuauit pecuniã, ꝛ accepit fideiussores, qrit actio militi: ꝯtra hoc vr spãle: imo idẽ est in quacunqꝫ persona cui põt queri per alium ex actu naturali ꝛ corporeo: puta numeratione p regulã.l.ea.q̃ ciuiliter.ff.de acqui.re.do.ꝛ declaraui in.l.certi ꝯdictio.§.si nũmos.s. eo. debes aduertere qd text.dicit, qd pcurator mutuauit suo noie illud pnomen suo, põt intelligi.s.militis: vl suo.i.procuratoris, si intelligis suo.s.pcuratoris, tunc est magnũ priuilegiũ militis. si aũt intelligis suo.i.militis, nullũ est priuilegiũ circa actionẽ pncipalẽ: sed circa actionẽ ꝯ fideiussores erit priuilegium. hodie tñ no fm Bar.hic ꝛc.idẽ tenet Barto.Sali.Pau.de ca.Lud.roma.ꝛ Sali.in.l.ij.C.per quas pso.no.acq.Ludo.ro.ꝛ Moder.in.l.stipulatio ista.§.si stipuler.de ver.obl.ꝛ in.l.ita stipulatus.§.chrysogonus.eo.titu. nec dicas qd illa.l.ij.sit correctoria, ꝛ qd non debeat extedi: qꝛ omissis multis vbis.d.Alex.nõ est correctoria sed limitatoria: ꝛ ad hoc vide que plene dixi post Bart.in.d.§.si nũmos. in.iij.combinatione Bar. aduerte qd intelligendo text.primo mõ q est clarior ꝛ melior intellectus: iste tex.ponit clarũ priuilegiũ: ꝛ vt
1 intelligas ꝛ tex.ꝛ gl.debes aduertere †qd miles ꝛ pupillꝰ ꝛ ecclesia habent quadruplex priuilegium. Primũ est, qd si procurator priuati stipulet noie priuati: ꝛ cõferat vba obligatiua in psonam dñi, stipulatio nulla est: qꝛ dꝫ ꝯferre vba obligatiua i psonã suã.ꝛ executiua in psonaꝫ dñi: al's nõ valeret.l.stipulatio ista.§.si stipuler.palle.in glos.ꝛ doc. rõ est p regulã text.in.l.quecunqꝫ.ff.de act. ꝛ obli. In hoc est spãle in milite ꝛ pupillo: qꝛ si talis pcurator stipulãdo ꝯferat vba obligatiua in psonã dñi, vꝫ stipulatio.text.est in.l.eũ qui.§.qui actori.ff.de cõsti.pec.alle.in glo.ꝛ ibi in text. Secundũ priuilegiũ est: qꝛ p stipulationem pcuratoris nõ qrit actio dño: sed ipsi pcuratori directa querit, ꝛ cedere tenet per actionez mãdati dño.l.possessio quoqꝫ.§.si.ff.de acqui.pos. i hoc est singulare priuilegiũ militis ꝛ pupilli per hunc tex.qꝛ p eorũ pcuratorẽ qrit vtilis sine cessione. Tertiũ priuilegiũ est, qd pcurator priuati stipulatus simplr, censetur stipulatus noie suo ꝛ nõ dñi.l.et ma

gis.ff.de solu.in argu.priuilegium est in procuratore militis:vt
presumatur stipulare noie dñi militis vel minoris ꝛc.ꝛ text.est in
l.post mortē.§.j.ff.quā.ex fac.tu.ꝛ in.l.j.ꝛ.ij.e.ti/Quartū priuile-
giū est militis pupilli ꝛ ecclesie:q2 si aliqs etiam non procurator
emat aliquid de pecunia istorum:res empta statim et ipso iure
efficitur ipsius militis pupilli vel ecclesie.tex.est in.l.si vt pponis.
C.de rei ven.alle.in glo/licet regulariter secus sit:q2 res empta ex
pecunia mea regulariter nō dicat mea:imo plus,si pecunia esset
dotalis:ꝛ ex illa emeretur res:res illa non efficeretur dotalis.l.ex
pecunia.C.de iure do.glo.in.l.si procuratoris.§.si duos.in verbo
plane.ff.de tributo.†Ex predictis oibus que dixi:ꝛ dicunt in gl.
habes tu iuuenis notare,qd istud pronomē suum,est equiuocū:ꝛ
propterea dubitauit alibi Bar.ꝛ dicit habuisse questionez de fa-
cto:pone doctor medicine in testamēto instituit heredem alium
doctorem medicine:ꝛ si contigerit illum mori grauauit:vt resti-
tueret suos libros titio:quomodo intelligitur suos libros:an te-
statoris,an verbo heredis/Eodem modo quādo testator grauat
restituere bona sua.Bar.in.l.cum in testamento.ff.de au.ꝛ argē.
leg.notabiliter dicit,qd in dubio dz intelligi suos.i.testoris p illū
tex.ꝛ gl.in.l.ex facto.in prin.vbi Bar.ꝛ Imo.notant ad hoc.ff.ad
tre.facit gl.in.l.quoties.in.§.fi.in verbo ipse.ff.solu.mat.ꝛ qd not.
Bar.in.l.vide.ff.de fun.instr.ꝛ ita remanet expedita ista lex cum
gl/Glo.in verbo exēplo.primo declarat tex.secūda ibi:sic ꝛ alias
ponit vnum dictum.tertia ibi:ꝛ caue opponit ꝛ soluit. Iason.

1 ☞ An ciuitas obligetur ex mutuo contracto per eius admini-
stratorem.12.13.14.quid in alijs contractibus.15.16.et.18.
2 Et quid delinquendo an homines de vniuersitate vel singula-
res teneantur.3.4.
5 An princeps obligetur ex contractu.
6 An ex contractu facto per principem,transferatur dominiū sine
traditione.
7 Contractus vel epistola principis habet vim legis,et quid in ci-
uitate.ibidem.8.
9 An ciuitas vel vniuersitas possit creare syndicum obligādi eas.
numero.10.11.
17 Exceptio non numerate pecunie,semper ciuitati competit.

Ciuitas. Ista est solēnis lex propter materiaz
quā habet:vt etiā exordit Paul.de
cast.hic.Diuiditur in tres partes/Primo ponit vna
decisio/Scdo ponit limitatio illius decisionis/Tertio
ponitur alia decisio.secūda ibi:si ad vtilitatē eius/tertia ibi:alio-
quin ipsi soli.ꝛ.h.d.Ex mutuo celebrato per administratorez no-
mine ciuitatis:obligatur ciuitas si pecunia sit versa in vtilitatez
ciuitatis:alias tenetur administrator.h.d/Pro figuratione ca-
sus:aduerte qd debet poni casus in administratorib9 ꝛ antianis
ciuitatis seu prioribus,non in potestate ꝛ pretore qui sunt depu-
tati ad ius reddendū:vt declarat Barto.in.l.principalibus.j.eo.
1 ¶ † Nota ex ista lege qd ciuitas nō obligatur ex mutuo celebra-
to per eius administratores nisi pecunia versa sit in eius vtilita-
tē/Contra istud no.opponat Bar.qd imo ciuitas indistincte de-
beat obligari ex mutuo/Nam bonum est arg.de contractib9 ad
2 delicta,ꝛ econtra.l.omnem.cum gloss.ff.de iudi.†Sed ciuitas de-
linquendo obligatur.l.metum.§.animaduertendū.ff.qd metus
causa.ergo eodē modo ex ɔtractu.pro sol.Bar.hic facit quatuor
casus principales.Et si consyderas totam distinctionem Bart.
vult dicere:qd ideo in hac.l.ciuitas non obligatur ex mutuo:q2
mutuū fuit ɔctū p actorē qui nō habebat mandatū ad hoc:alias
secus,si esset contractū ab hñte mādatū:tūc ciuitas obligaret ex
mutuo sicut ex delicto/Tu posses clarius rñdere in examine in-
quantū Bar.dicit,bonū est ar.de delictis ad ɔct9 ꝛc.nō est verū:
nam pupillus ꝛ ciuitas equiparātur.l.respublica.C.ex qui.cau.
maio.et pupillus obligatur delinquendo:nō ɔhendo.l.auxiliū.
ff.de mino.glo.no.in.l.si quis in tantam.C.vnde vi.ergo non se-
quitur,ciuitas obligatur delinquēdo:ergo ꝛ eodē mō ɔhēdo de-
beret obligari/Itē aduerte,inquantum Bar.indistincte ɔcludit
qd ciuitas obligatur ex delicto:nam in hoc est diminut9:imo de-
bes intelligere/prout notabiliter limitat/ꝛ itelligit ipse Bar.ad
quē semp recurrimus in.l.aut facta.§.fi.ff.de pe.i vlt.col.nec ali-
bi ponit illā doctrinā quā nunq̄ obliuiscaris:q2 ciuitas tenet et
obligat ex delicto:qñ oēs de ciuitate cōicato ɔsilio ꝛ p̄cedente de
liberatione iuerunt ad delinquendum:alias secus/Illam doctri
nam Bar.refert.ꝛ simpliciter sequit Abb.panor.i.c.dilectus.ij.
ꝛ ibidem Ioā.de ana.de simonia.ꝛ idē Abb.in.c.in genesi.in.iij.
col.de elec.ꝛ ita ante oēs tenuit Ioan.an.in.c.felicis.§.fi.de pe.in
vj.ꝛ in nouel.ꝛ ibidem plenius Gemi.in.ij.col.ꝛ multū notabi-
liter cano.precipue Car.flo.in cle.j.in verbo ciuitas.in.ij.qō.de
3 pe.Ang.in consi.clxiiij.incip.cum multitudo,†Et ideo p doctri-
nā Bar.in.d.l.aut facta.§.fi.cōsulit in specie Pau.de cast.in ɔsi.
lxxxvj.inci.in causa fortij ꝛc.nō sufficere qd probatū fuerit hoies
vnius terre cōbussisse certū fenū nobilis:ad hoc vt libellus cōtra
vniuersitatē terre procedat:cū nō fuerit pbatū/qd fecerint prius
cōmunicato cōsilio,quod requiritur:vnde agendū est ɔtra singu
lares personas que ignē iniecerunt/Itez ꝛ scdo per predictā do-
ctrinā refert Io.de ligna.doc.bonoñ.in cle.j.de pe.se alias cū ma
ximo honore defendisse ciuitatē Boñ.coram Papa:vt non pos-
set ciuitas tanq̄ rebellis puniri vel subijci interdicto:etiā si ho-
mines ciuitatis fecissent rebellionem:ex quo non apparebat qd
de hoc p̄cessisset collegialis deliberatio:ita etiam refert ibi Imo.
in.ij.col.ꝛ Car.flo.in.ij.q.Hinc ꝛ tertio ex predicta doct.Bart.et
Io.an.consuluit etate nostra Franci.are.iurisconsultoruz etatis
nostre proculdubio princeps,in cnosi.clxix.incip.sicut Ioā.dicit
in Apocalypsi.i.xvij.co.ꝛ seq.qd ciuitas Florētina nō potuit de
iure excōmunicari per papam Sixtum,vel subijci interdicto:ex
eo qd Florentini interfecerant archiepiscopum Florētinū ꝛ car-
dinalem captiuauerant:eo quia cum non fecerint precedenti de-
liberatione ꝛ consilio ad hoc:q̄uis commisissent homicidiuz,nō
poterāt omnes puniri:sed debebant puniri singulares persone
que commiserunt homicidium/Stat ergo,qd ciuitas non potest
puniri ex delicto facto etiam presentibus omnibus de ciuitate:
nisi precesserit consiliū delinquēdi:limitat Bar.in loco prealleg.
nisi ciuitas postea ratificauerit:qd factū fuit per hoies ciuitatis,
vt in exemplo ibidez per eum adducto:per gl.no.in.l.sed ꝛ si do-
lo.§.fi.ff.de dolo.ꝛ glos.in.l.aliud.§.refert.ff.de re.iur.ꝛ licet Are.
in.l.j.§.pupillus.ff.de acquirē.pos.reprobet istam limitationem
Bar/Tu tamen adde vltra Bar.ad hoc facit glo.no.in.c.cuz di-
lectus.vbi Bald.in vlti.col.ad hoc no.de or.cōg.vbi no.Bal.qd
quando canonici ratificant tacite delictum commissum a prela-
to,tenentur ex ratificatione:ꝛ ibidem dicit Bal.qd idem est in ci-
uitate vel populo qui delictum commissum per singulares pso-
nas ratificant:ꝛ illā limitationē Bar.referunt:ꝛ sequūtur Abb.
panor.ꝛ Ioan.de ana.in locis preallega.¶ Confirmo per illud
quod voluit Pe.de ancha.in cōsi.cliij.incip.ex narratis in facto.
4 in.vij.col.vbi dicit†qd illa doc.Bar.q̄ ciuitas non pōt conueni-
ri vel puniri ex delicto facto p ipsos homines ciuitatis:nisi pre-
cesserit consiliuz ꝛc.debet intelligi in delicto momētaneo:prout
facere homicidiū:vt etiā exēplificat Bar.secus vbi delictum ha-
beret causam cōtinuam ꝛ successiuā,vt est rebellio,guerra:ꝛ si.in
istis tenetur ciuitas:eo q2 habēt tractū successiuū:vt ibi per eū.
Ita etiam refert Ioan.de ana.in.c.dilectus.el.ij.in.xj.colum.de
simo.idem tenet Pe.de anch.in.d.cle.j.de pe.ꝛ ibidem Card/qd
vltimum bene pondera:q2 videt refragari consilio Ioā.de ligna.
s.relato.circa defensionē ciuitatis Bonoñ.pp̄ter rebellionē:naz
rebellio habet causam successiuā:ꝛ ista erit scda limitatio/Cōfir-
mo ꝛ tertio:ꝛ erit tertia no.limitatio ad doctrinam Bar.ꝛ ex eo
formaliter dicit Sali.in.l.j.C.de seditiosis.vbi dicit,qd delictum
in omittēdo imputatur vniuersitati ꝛ ciuitati,q̄uis nō sit factū
cōicato consilio,vel precedēte deliberatione:eo q2 hz cām succes-
siuam:secus in delicto in committendo:tūc enim procedit doctri
na Bar/Ad p̄dicta adde q̄ no.decidit Panor.ꝛ dicit qd est suū
nouum dictum in.c.constitutus.el.j.ꝛ in.c.cum cā.in vlt.char.de
testi.Ubi dicit,qd licet alias factū familiaris nō imputet dño.c.
cū ad sedē.ꝛ ibi glos.magistra.de resti.spo.ponunt docto.in.c.pe-
trus.de homi/Istud est verum,nisi delictum familiaris haberet
causam successiuam:q2 tunc dñs nō prohibendo presumit accō-
modare eius consensum.secus si cām momentaneam haberet vt
in homicidio.Et nota predicta:q2 valde vtilia sunt/Ex predictis
tu prouecte habes colligere quartā solu.ad oppositionē Barto.
nam superius retuli tres solutiones.Nā dicit Bar.ciuitas obli-
gatur delinquēdo:ergo etiā debet obligari cōtrahendo:ꝛ sic mu
tuum accipiendo indistincte:nam non est verum qd ciuitas obli
getur delinquendo,nisi prius cōmunicato ɔsilio:sed cōicato cōsi
lio si delinquat bene tenetur,idem esset in mutuo ꝛc.¶ Secūdo
principaliter adde inquantū Bar.cōcludit,qd si ipsa ciuitas seu
cōsilium(qd totam ciuitatē representat,)cōtrahat mutuū,q̄ nō
habet locum ista lex:tunc enim ciuitas indistincte obligaret ex
mutuo:ꝛ istud probat duplici fundamento/Primo,q2 si ciuitas
obligat delinquēdo,ergo ꝛ cōtrahendo.d.§.animaduertendum.
/Secūdo probat subtiliori rōne:nam non est dubiū,quin ciuitas
potest condere legem vel statutū super alienatione reruz suarū.l.
prohibere.§.plane.ff.q̄ vi aut clam.ꝛ tale statutum pōt allegari
vt lex:ergo ꝛc/Adde q̄ istā cōclusionē Bar.reprobant Rapha.
Fulgo.ꝛ Alex.hic:in.vj.col.eo q2 iste due rōnes Barto.nihil va-
lent,in primis inquātum dicit,ciuitas obligat delinquēdo:ergo
eodē modo contrahendo:nō est bona ɔsequētia,p illud qd supe
rius dixi/Sed fortius dico qd nec ciuitas obligat etiā delinquē-
do:nisi precedente consilio et deliberatione omnium:vt.s.dixi:
Item scda ratio Bar.nō videt vera:imo probat magis contra-
rium:nā dū dicit,qd ciuitas potest cōdere legez vel statuta ꝛc.est
verum.Item dum subdit,q̄ ɔtractus celebrati ab eo qui habet
potestatē condendi habent vim legis:ꝛ istud est verū/Sed dum
postea

postea infert,qꝺ ciuitas ligaṫ ⁊ tenetur ad obseruantiā suorum
cōtractuum:istud non est verum:nec est illa bona consequentia:
quia lex non ligat condentes:et sic ciuitas non ligatur lege sua
l.pe.ff.de arbi.no.Cano.in.c.j.de cōsti.in.vj.⁊ Bart.in.l.j.ff.quod
quisq͂ȝ iuris nec legislator potest sic legem condere:quin ad sui li
bitum liceat ab ea discedere.l.si quis in principio testamenti.ff.
de leg.iij/nisi saluando istud fundamentum Bar.dicas,qꝺ qñ lex
transiuit in contractum sequentez(in quibus terminis loquitur
Bard.hic:)tunc non est amplius reuocabilis p.l.item eorum.§.
ex his.ff.quod cuiusq͂ȝ vniuer.l.quod semel.cum glos.ff.de decre.
ab or.fa.Bart.in.l.omnes populi.in.iij.q.tertie questionis prin
ci.ff.de iust.⁊ iure.Cyn.Bald.in.l.digna vox.C.de le.fus.Cano.in
c.nouit.de iudi/Tamen pro conclusione Bart.que est vera:lȝ eiꝰ
rationes non sunt bone:habes tex.in.c.qꝺ quibusdam.de fideius
so.⁊ in.c.j.de depo.¶ Tertio principaliter adde,inquantū Bar.
concludit ⁊ milies allegatur:qꝺ omnes cōtractus celebrati a ci
uitate vel principe qui potest legem condere,habent vim legis:⁊
ita possunt allegari in similibus causis,sicuti si essent leges:vt p
Bar.hic:⁊ in.l.si vnus.§.pactus.ff.de pac.in vlti.colū.et pro hoc
est melior tex.de iure:quēȝ alle.Bar.in.l.pe.in verbo vt pote: cō
tractibus imperialibus legis vicem obtinentibus.⁊ ibi Bart.et
Bald.no.C.de dona.inter vi.⁊ vxo.Bar.in.l.cesar.per illum text.
ff.de publi.⁊ Bal.in.l.j.circa prin.⁊ ibi Paul.de cast.ff.de consti.
5 prin.Et ibi dicit Bal.†qꝺ cōtractus facti a principe vel a ciuita
te vel ab alio qui potest legem condere,non solum habent vim le
gis,imo plus:licet princeps sit solutus legibus.l.princeps.ff.de
legi.l.digna vox.C.eo.tñ princeps bene ligatur lege conuentio
nis seu cōtractus.⁊ dicit Bal.in.l.ij.C.de serui.⁊ aqua.licet Deus
subiecerit leges principibus:tamen non subiecit ꝯtus(cum sint
de iure gentium)quin ipsi ligentur contractibus per eos celebra
tis.Adde etiam Bal.in.l.j.in.ij.col.C.de here.vel act.ven.vbi di
cit,qꝺ eodem modo cōtractus fiscales habent vim legis ⁊ cōtra
ctus.Et ad predicta adde qꝺ per istam regulam decidit Panor.
in consi.cxxxi.qꝺ incip.illud de iure queriṫ,qꝺ cū pacta inita cum
habente potestatem legis condende,habeant vim legis:seqͥtur
qꝺ quemadmodū lex posterior recipit interpretationem fm̄ pre
cedentem:ita pacta scd̄a simpliciter ꝑlata facta cum principe,de
6 bent intelligi fm̄ antiqua capitula.†Adde etiam qꝺ per istā re
gulam ego infero nouam rationem,quare ex cōtractu facto per
principem transfertur dñium sine traditione:vt per Bal.in ꝑlu
dijs feudor.in.x.colū.quē sequiṫ Alex.in consil.cccxxviij.qꝺ inci
pit:in hac cā ⁊ lite.i vlt.co.⁊ in.l.iij.in prin.j.de acq.poss.cū cōcor.
quas posui in.l.quoties.C.de rei vē.nā huius credo esse rationē:
quia ex quo ꝯtus principis hȝ vim legis:vt per doc.hic:ego ha
beo qꝺ per legem transfertur dominiū sine traditione fm̄ Bal.in
l.j.in.j.no.C.cō.de le.⁊ in.l.fi.in.iiij.col.C.de sa.sanc.ecc.⁊ Cano.in
7 c.cum dilectus.de consue.†Adde qꝺ eodem modo epistola trās
a missa [a] per principē vel ciuitatem vel quecunq͂ȝ aliū q hȝ ꝑtatem
legis cōdēde,hȝ vim legis:⁊ pōt in siā alle.pro lege.ita no.Ang.
in.l.itē veniūt.§.ceterū.p illū tex.ff.de pe.he.⁊ ibi dicit Angel.qꝺ
ista qō vigebat tunc de fctō in ciuitate Taruisij.ad cuius ꝑtātez
quedam epistola fuerat transmissa per serenissimū dñium Vene
tiarum:nam fuit dubitatum,nunqd illa epistola faceret ius quo
ad alios in simili casu.dicit Ang.fuisse determinatū qꝺ sic,p illū
tex.ad idē est tex.in.l.j.in verbo per epistolā.ff.de consti.pri.Istud
idē no.Pau.de cast.in.d.l.j.in verbo per epistolam/ibi tñ Pau.li
mitat istud vltimum esse verum,qñ tales epistole sint redacte in
b volumen iuris [b] cōmunis,vt sunt decretales epistole edite a pon
tificibꝰ,q̄ sunt redacte i volumē decretaliū:secꝰ si nō sunt redacte
i volumē iuris cōis vl' statutorū:⁊ si ista limitatio est vera,decisio
Ang.in.d.§.ceterū.non erit bona/Alio ⁊ scd̄o modo limitat no.
idē Ang.in.l.j.in prin.ff.de fer.per glos.ibi valde no.quod verum
est,qꝺ papa vel imperator rescribendo vel epistolam transmittē
do,dicitur legem cōdere:qr talis epistola habetur pro lege:istud
solum habet locum in papa vel imperatore vel alio principe qui
non recognoscit superiorē,vel priuilegio,vel cōsuetudine:vt sunt
Veneti:vt per Bar.in.l.hostes.in.ij.colū.ff.de capti.et postli.re.
sed si epistola emitteretur a rege comite barone vel a ciuitate re
cognoscente supiorē,nō haberet vim legis.istā limitationē sequū
tur Raph.Ful.⁊ Alex.i d.l.j.ff.de fer.ita ēt ꝯsuluit Alex.in ꝯsil.
cccccl xij.icip.alias de facto ꝯsultꝰ rñdi leoñ.istud idē incidēter di
cit Alex.hic.i vlt.col.facit.l.j.⁊ ibi no.Bar.⁊ Ful.C.de of.p̄se.pre
to.⁊ cogita quare secꝰ in ꝯtu iferioris a principe q hȝ vim legis.
Stat ergo ex p̄dictis,qꝺ ꝯtus celebrati a principe vel ab alio q
pōt legē cōdere,sunt vt lex:istud vltimo limitat.d.Bartho.vero.
in trac.ser.rust.p̄dio.in ti.de seruitute vic.in.x.qō.in.iiij.col.illius
x.qōnis,vt procedat qñ ꝯtus fieret sup rebꝰ ciuitatis vel ciuiū:
secꝰ i his q̄ nō spectāt ad ciuitatē sed ad superiorē:vt ibi plenius
8 p eū.†Itē attēde qꝺ ois ꝯtus factus a principe vel ciuitate,non
solū hȝ vim legis:sed hȝ naturā ꝯtus bonefidei.ita dixit singu.

Epistola principis

Bald.in tit.de pace cōstan.§.si qs ꝓ.nec alibi ab alio tactū legi.
9 ¶†Quarto principaliṫ adde ⁊ hoc aduerte:qr ē difficilis passus,
inquantū Bar.cōcludit,qꝺ ciuitas vel vniuersitas potest creare
c syndicū [c],⁊ dare illi ꝑtātē obligādi ciuitatē vel vniuersitatē ⁊ sin
gulas personas,⁊ res ⁊ bona singulariū ꝑsonarū,⁊ dicit qꝺ istud
prouenit:qr q̄ ciuitas facit,hȝ vim legis:si istud est verū,sequitur
in practica:pone ciuitas patauina creauit syndicū:⁊ in instrō de
dit potestatē obligādi ciuitatē ⁊ etiā singl'as ꝑsonas,⁊ bona eor:
certe fm̄ hoc poterit fieri executio ꝯ singulares personas ⁊ bona
eorum.Adde qꝺ istud idē tenet Bar.in.l.sicut.i ꝑn.ff.qꝺ cuiusq͂ȝ
vniuer.no.⁊ in.l.iiij.in princip.⁊ ibi Ludo.ro.⁊ Moderni.ff.de re
iudi.⁊ idem Bar.in.l.pe.vbi Bal.idem tenet.C.de do.inter vi.et
vxo.Bar.in ꝯsi.xciiij.incip.viso puncto questionis.idē tȝ Angel.
hic.⁊ Raph.cu.in.l.continuus.§.cum quis.ff.de verb.ob.⁊ Bal.
in.l.j.§.quibus.in.ij.col.ff.qꝺ cuiusq͂ȝ vniuer.no.Bald.vbi no.li
mitat in.l.etiaȝ.in.iij.col.C.de execu.rei iudi/Istā decisionē Bar.
reprobat Bal.in.l.j.C.ne fi.pro pat.motus,quia illud quod dicit
Bar.qꝺ cōtractus celebratus a principe vel ciuitate habet vim
legis:procedit quando talis contractus fieret animo condendi
legem:⁊ abhibita forma que requiriṫ in.l.condēda.sed qñ creat
syndicum,nō facit animo condēdi legem:⁊ ideo vt decisio Bart.
procedat,esset opus qꝺ antea ciuitas conderet statutū,qꝺ omnis
contractus ab ea celebratus haberet vim legis/Istam opi.Bal.
sequitur Pau.de cast.hic:⁊ in.l.iiij.§.actor.ff.de re iudi.⁊ pro ista
opi.ꝯ Bart.consuluit Alexan.imo.in consi.xliiij.incip.viso the
mate suprascripto ⁊ omnibus deductis in eo.in pe.colum.de quo
non parū admiror:addo bene facere pro ista opi.lȝ ipsi nō dicant
illud quod dicit Bal.in.l.continuus.§.cū qs.in vlti.colū.⁊ ibidē
Pau.de cast.ff.de ver.ob.⁊ Bal.in rub.C.de ꝯhen.emp.in.iij.q.
ꝯ Bar.tenet ēt Sali.hic:q allegat bonā ⁊ notabilē gl.ꝯ Bal.in.l.
ij.in glo.magna post me.C.que sit longa consue.vbi vult glos.qꝺ
princeps vel ciuitas non pōt per statutum obligare vel alienare
res vnius priuati etiā sibi subditi:etiā principaliṫ istud agendo.
Quid tenēdū:teneāt alij quicqd velint,ego in isto notabili ⁊ vti
li passu:puto sic debere distingui:⁊ si casus accideret ita consule
10 rem.†Aut ciuitas creauit syndicum,⁊ dedit ei potestatē vt pos
sit obligare vnam vel duas personas in singulari:eis non consen
tientibus:⁊ credo qꝺ nō possit in effectu:⁊ probo per fundamen
tum Bar.qꝺ retorqueo od oppositū per limitationem eius:crea
tio syndici facta a ciuitate hȝ vim legis vel statuti.est verum.sed
qñ ciuitas facit statutuȝ debet illud facere generaliter:sed si facit
contra singulares personas non habet vim legis.et factum non
valet:quia obstaret exceptio doli.text.est melior de iure in.l.j.ad
fi.ff.de excep.do.per quē tex.ita in specie determinat ipse Bart.
in.l.omnes populi.in.v.qō.princi.ad fi.anteq̄ incipiat sextam.ff.
de iusti.⁊ iu.⁊ idem Bart.in.l.fi.in.j.col.ff.de ap.reci.⁊ in.l.toties.
ff.de polli.⁊ in.l.antiochēsium.ff.de priui.credi.Ange.⁊ Moder.
in.l.ij.ff.qꝺ qsq͂ȝ iur.Cano.in.c.cū oēs.de cōsti.Abb.panor.in ru
bri.extra de consti/⁊ propterea alibi querit Bar.in.l.nemo exte
rus.C.de iude.nunquid ciuitas vel communitas possit statuere
preciū rebꝰ vendendis in ciuitate,⁊ determinat qꝺ sic:dūmō sta
tutū generaliter fiat.sed si statutū faceret ciuitas ꝯ particulares
ꝑsonas nihil valeret:imo plus dicit,qꝺ si isto casu ciuitas faceret
statutuȝ ꝯ iudeos nihil valeret:imo plus dixit Bal.in.l.quiqs.
C.quor ap.nō reci.⁊ in.c.cum ordinē.de rescrip.qꝺ etiā si statutū
esset generale quo ad ꝟba tm̄,in effectu esset singulare ⁊ ꝯ certas
personas,nihil valeret,⁊ posset opponi exceptio doli,per tex.quē
dicit ad hoc no.in.l.j.ad fin.ff.de excep.do/Pro isto vltimo adde
benefacere qꝺ consuluit Pet.de ancha.in consi.xiij.incip.sup du
bio trāsmisso.⁊ in consil.cxiv.incip.optimis rōnibus,vbi egregie
cōsuluit nō valere in effectu statutū ciuitatis Spoleti:lȝ esset con
ditū p verba generalia:ex quo in effectu dirigebaṫ ꝯ molendina
que habebat archiep̄s ex liberalitate regis vngarie.Istam deci
sionē referṫ ⁊ sequiṫ ipsemet Pet.de anch.in cōmen.c.canonū sta
tuta.de cōsti.n.xj.q.prin.ꝟsi.ego q̄ro q̄stionē in qua ꝯsului.⁊ istā
decisionē seqͥtur Alex.in ꝯsil.ccclij.incip.visa facti narratione.in
vlt.colū.Et sic ex p̄dictis cōclude,qꝺ si ciuitas crearet syndicū ad
obligādū vnā vel duas ꝑsonas,non valeret in effectu:in istis ter
minis proprie loquiṫ gl.quam alle.Sali.in.d.l.ij.in gloss.magna.
post me.C.que sit lon.ꝯsue.⁊ ibi Bald.ita no.declarat in.iij.colū.
Aliqñ creaṫ syndicus a cōitate vl' ciuitate,cū ꝑtāte vt possit obli
gare oēs ꝑsonas ipsius vniuersitatis.non restringendo ad par
ticulares personas:tunc cōcludo,qꝺ ex causa publice vtilitatis
possit syndicus obligare:alias sine cā nō possit:sed obligare sin
11 gulas ꝑsonas nō respicit publicā vtilitatē:†qr nos habemus qꝺ
princeps vel ciuitas non pōt facere statutū per qꝺ auferatur ius
priuati:nec obligare res subditorum nisi ex cā publice vtilitatis.
glos.in.l.si priuatus.ff.qui ⁊ a quibus.⁊ tex.in.l.antiochēsiū.et ibi
no.Bar.ff.de priui.cre.late Bart.in proe.fior.glo.⁊ doct.in.l.fin.
C.si cōtra ius vel vtili.pub.Cano.in.c.que in eccliarū.de ꝯstitu.⁊

a ¶ Trāsmissa.adde Feli. in .c.j.in iiij.col.ver. in tex.ibi.de proba.

b ¶ Iuris.ad de doc.i.c.si romanorū.xix.di.⁊ doc.in.c.pastora lis.de fi.istr.

ciuitas pōt stat[uere] vendendis

¶ Syndicū.Adde bar.in.l.ꝓcurationes.C.de decu.lib.x.

istud vltimū tenet Fulg.⁊ Lud.ro.hic in vlt.col.bñ fateor,ꝙ pōt
disponere etiā de re priuati,ex cā publice vtilitatis,iurib⁹ ꝓalleg.
in.l.itē si verberatū.in prin.ff.de rei vend.vbi dicit Ang.qd̄ men-
tiuntur per gulā:q dicūt qd̄ princeps nō possit obligare vel alie-
nare res priuati ex causa necessitatis ⁊ vtilitatis publice.sed in
proposito qñ creat̄ syndicus ad obligādum oēs personas ⁊c.nō
magis est cā obligādi istū ꝙ illum:ergo ⁊c.Ita teneo ⁊ concludo
12 in hoc vtili passu.¶ † Quinto principaliter adde,inquantum
Bart.concludit,ꝙ si administrator habet speciale mādatum ad
accipiendū pecuniā mutuo:⁊ illā accipiat:ciuitas obligat̄:lʒ nō
ꝓbet̄ versū in ei⁹ vtilitatē,ꝑ.l.habebat.§.si duo.ff.de insti.ac eodē
modo inquātū dicit,ꝙ si habebat mādatū ad accipiēdū pecuniā
in certā cām,ciuitas tenet̄ ēt si nō appareat ꝯuersum in vtilitatē
ciuitatis:adde bene facere illud ꝙ decidit Bar.in.l.doli mali.ff.
de noua.in.ij.col.⁊ in aut.hoc ius porrectū.C.de sa.san.ecc.in pe.
col.est verū qd̄ Raph.Ful.⁊ Lu.ro.pugnāt Bar.dicētes,ꝙ leges
alleg.per eū loquunt̄ in ꝓcuratore priuati:hoc aūt in administra-
tore ciuitatis q hʒ priuilegiū.Tu rñde,id esse verū,qñ administra-
tor haberet spāle mādatū ad accipiendū reʒ certā.sed hic simplr
13 habebat administrationē in quo nō hʒ priuilegiū.¶ † Not.scd̄o
priuilegiū qd̄ hʒ ciuitas in ꝯtractu mutui,ꝙ nō hñt alij priuati:q̄
ciuitas ita demum obligat̄ ex mutuo cōtracto ꝑ administratorē
si ꝓbet̄ in vtilitatē eius fuisse versum:istud idē hʒ locū in eccle-
sia.tex.est i aut.hoc ius porrectū.C.de sac.san.ecc.⁊ in corpe vñ su
mitur.istud idē hʒ locū in pupillo.tex.est in.l.j.C.si aduer.cre.Et
propterea dixit Bal.in aut.hoc ius porrectū.in.iiij.col.C.de sac.
san.ec.inferens ex predictis:qd̄ qñcūqʒ conuenit eccl'ia ex mutuo
pōt opponere istā exceptionē,qd̄ pecunia nō sit versa in eius vtili
tatē:⁊ nisi creditor agēs ꝓbet,semꝑ eccl'ia defendit̄ illa exceptio-
ne:istud idē dico habere locū i pupillo ⁊ ciuitate:⁊ ita tʒ Lu.ro.
14 hic in tertio notabili.¶ † Nunqd aūt ista.l.que dicit,si ad vtilita
tem eius pecunia versa sit,habeat solū locū in pecunia numerata
tm̄:an in quacunqʒ re mutuabili mutuata administratori ciuita
tis:inuenio qd̄ solus Bald.in.l.singularia.in.xij.spāli.ff.eo.visus
est mirabiliter restringere istā.l.vt solū hēat locū,qñ mutuū ꝯha
tur cū ciuitate i pecunia numerata tm̄:secus si ciuitas acceperit
per administratorē alias res mutuo:tunc non habebit istud pri-
uilegiū de quo in hac.l.q̄ facilius inuitat̄ ad capiendū pecuniaʒ
numeratā mutuo,ꝙ alias res:iō lex voluit in hoc subuenire ar.l.
doli.i ver.diuersum.ff.de noua.sed ego puto,qd̄ ista restrictio nō
sit bona ꝑ text.istū,qui in principio dicit ciuitas mutua datione
obligari pōt,⁊ non dicit de pecunia:⁊ dato ꝙ loquat̄ de pecunia
(vt subdit)nos nō sum⁹ in materia odiosa sʒ fauorabili:ptʒ ꝑ gl.
primā que extēdit priuilegiū istius.l.ad pupillū ⁊ collegia:sʒ pe-
cunia in materia odiosa nō capit̄ large,sʒ stricte:vt p' Bar.⁊ doc.
in.l.talis,scriptura.in vlti.col.ff.de le.j.⁊ propterea Bald.in dicto
15 xij.speciali.ad finē mutat sniaʒ,⁊ nō ponit pro cōstāti.† Nunquid
aūt ista.l.⁊ similes que loquūtur in mutuo habeāt locum in alijs
ꝯtractibus celebratis cū vniuersitate vel administratore:de hoc est
glo.singularis ⁊ solitaria in.l.j.C.de ven.rebus ciui.lib.xj.que ex-
tendit istā.l.loquentē in mutuo,vt habeat locū i omni ꝯtractu,ꝙ ci-
uitas nō obliget̄ nisi ꝓbet in eius vtilitatē versum:sʒ illa gloss.est
falsa:q̄ ista.l.solū loquitur in ꝯtractu mutui:⁊ ꝓpterea illā expresse
ibi reprehēdit Bar.⁊ doc.⁊ alij cano.i.j.de deposito.Alb.Pau.
⁊ Lu.ro.hic.⁊ Bal.in aut.hoc ius porrectū.C.de sacrosan.ec.Et
istud probat̄ rōne:nā ciuitas ⁊ pupillus equiparant̄.gl.i.l.respu-
blica.C.ex qui.cau.maior.sʒ pupillus nō hʒ istud priuilegiū nisi
in ꝯtractu mutui.l.j.⁊ ibi glos.⁊ doc.C.si aduer.cre.hoc idē dicemus
in ciuitate.⁊ ex hoc ifert Pau.qd̄ si administrator ciuitatis eme-
ret pānū pro vestiēdis seruitoribus ciuitatis,⁊ nō vestientur illi,
an obligaret̄ ciuitas:⁊ dicit ꝙ sic:q̄ nō hʒ locum nisi in ꝯtractu mu
tui ista.l.¶ No.tertio ⁊ vltimo ex tertia parte.l.ibi alioquin:qñ
mutuū nō est versum in vtilitatē ciuitatis,ꝙuis nō teneatur ciui
tas:tm̄ tenet̄ administrator qui accepit.Hic sumpta occasiōe que
rit Bar.qua actiōe teneat̄ administrator:⁊ i hoc lʒ videat̄ facere
16 plures casus:tm̄ facit solū duos casus.† Nota.diligenter ex ver-
bis Bar.qd̄ si administrator ciuitatis tpe quo accipit pecuniam
mutuo nomine ciuitatis,exꝑsse ꝓtestat̄,qd̄ non vult teneri ex tali
mutuo:ista ꝓtestatio facit,ꝙ ex mutuo ꝯueniri nō poterit:tm̄ nō
obstante ista ꝓtestatione,poterit ꝯueniri,vel actione de dolo si nō
probet se legitimū administratorē:vel ꝯdictiōe ob cāʒ,si nō ꝯuer
terit i vtilitatē ciuitatis:⁊ ista decisio est valde notabilis.⁊ signā-
da.istud idē ⁊ clarius firmat Bal.hic ⁊ ꝓbat:q̄ fraudulenta ꝓte
statio nihil releuat ꝓtestantē,tex.est no.in.l.quero.ff.de ac.empt.
ad idē allegat tex.in.l.si qs mancipijs.§.procul⁹.in fi.ff.de insti.et
idē tenent omnes Mod.hic.Item aduerte inquātū Bar.alleg.
l.j.C.cred.euictio.pi.nō debere.nā ꝑ illam.l.j.dicit ibi Bart.se di-
xisse pluries quam millies in cōtingētia facti:qd̄ lʒ ille qui vēdit
rē ex offō,nō teneat̄ de euictiōe:tm̄ dicit Bar.ꝑ illū tex.qd̄ dʒ ꝓba
re quāl̄r habebat tale offm̄,alias si non ꝓbauerit se legitime ha-
buisse illud officiū,tenebitur de euic.idē sequunt̄ Bal.⁊ Ang.ibi
idem tenet Bar.in.l.licet.in.j.col.C.de procu.⁊ ibi hoc singulari
ter limitat esse verū,nisi asserens tutorē illi vēdidit rē qui sciebat
eū nō esse tutorem vel ꝓcuratorem:q̄ scienti nō infert̄ dolus non
debebit probare ⁊c.Tertio aduerte:inquātū Bar.vult,qd̄ si ad
ministrator q recipit pecuniā mutuo noie ciuitatis expresse pro-
testetur,qd̄ nō vult teneri ex mutuo:tm̄ ista protestatiōe nō obstā
te tenebitur actione de dolo,si nō probauerit se fuisse legitimum
administratorē,attēde subtiliter qd̄ loqtur isto casu Bar.qñ ad-
ministrator ꝓbat pecuniam esse versam in vtilitatē ciuitatis:sed
nō probauit se legitimū administratorē:nam vult Bar.isto casu
qd̄ administrator teneat̄ actione de dolo.⁊ qd̄ Bart.sic loquatur
probo:quia ad hoc vt differat iste casus ab vltimo casu Bart.ne-
cessario sic est intelligēdus:nā i vltimo casu loqt̄ qñ administra-
tor neutrum probauit:sed in hoc credo Barto.male dixisse.quia
ex quo administrator ꝓbauit qd̄ pecunia erat versa in vtilitatem
ciuitatis certe ciuitas tenet̄:q̄ oīs ille in cuius vtilitatē versa est
pecunia,tenet̄ vtili actione de in rē verso.l.ei qui.in fi.C.qd̄ cū eo.
ergo cū ciuitas teneat̄,nō debet teneri administrator in subsidiū
actione de dolo,fm Ful.⁊ Moder.hic.¶ Vltimo pro cōplemen
to textualiū:aduerte ad aliqua.⁊ primo,ꝙ illud qd̄ dr̄,qd̄ ciuitas
est priuilegiata in mutuo,intelligitur passiue.s.qñ accipit pecu-
nias mutuo,non actiue:qñ ipsa daret alijs:q̄ tunc nō magis est
priuilegiata,ꝙ priuatiua persona.l.nihil.vbi bonuʒ exēplū.ff.ad
mace.vbi ciuitati mutuanti pecuniaʒ filiofamilias:ita obstat ex-
ceptio macedoniani,sicut alij mutuāti:⁊ in hoc est magis priuile
giatus minor,qui etiam actiue est priuilegiatus.l.verum.§.fi.ff.
17 de mino.glo.in.d.l.nihil.† Secundo pondera ꝓbari ex isto tex.qd̄
exce.non nu.pe.que alias nō pōt opponi vltra biennium:tm̄ ciui-
tati semper cōpetit:ita ꝓbat̄ hoc si diligenter cōsyderes fʒ Bal.
in aut.hoc ius porrectū.in.iiij.col.C.de sa.san.ecc.Cōfirmat̄:quia
lex noua Imꝑatoris q̄ statuit istā exceptionē nō posse vltra bien-
niū cōpetere nō dʒ trahi ad casuʒ specialē isti⁹ legis:iuxta gl.in.l.
sciēdū.in ꝓn.ff.q sa.cog.⁊ adde ꝙ istā eandē cōclusionē,qd̄ exce.nō
nu.pe,perpetuo cōpetat ciuitati:extendit̄ ad eccl'iam fm Bald.
in.l.ij.§.fi.ff.eo.⁊ Ange.in consi.ccxlv.inci.q̄ omne datū optimū
in.iij.col.⁊ Lu.ro.in repe.aut.similiter.in septimo speciali quod
habet pia cā circa iudicia.C.ad.l.fal.⁊ idem Lu.hic:in tertio no.
Adde qd̄ idem tenent Host.⁊ Joā.an.in.c.fi.de so.⁊ Host.c.j.de
deposito.mouet̄:q̄.l.in ꝯtractibus.C.de nō nu.pe.q̄ hanc exceptio-
nē restringit ad biēniū,est lex imperialis:que nō ligat eccl'iasticas
personas.Cōtra istā opinionem in hoc vltimo de ecclesia tenent
Ant.de bu.Pau.⁊ Imo.in.d.c.fi.de sol.mouent̄:nā ante legē co-
dicis,si debitor opponebat exce.nō nu.pe.tenebat̄ illā ꝓbare:sed
imperator de nouo adinuenit exce.non nu.pec.priuilegiatā sine
alia probatione huius exceptionis:sed eam restringit ad biēniū:
ergo sequitur,qd̄ si ecclesia vult vti isto priuilegio exceptionis dʒ
vti cū sua causa hoc est cū suo tpe:nec in hoc grauat̄ eccl'ie:q̄ pōt
omittere beneficiū legis ciuilis:⁊ pro ista opi.adde text.in.l.si qs
curialis.C.de epis.⁊ cle.vbi est tex.fm qd̄ Bal.ibi no.qd̄ lex ciui-
lis pōt negare priuilegia sua ecclesie:nisi ea accipiat cū suis qua-
litatibus:⁊ tenendo istam partem,de responsione ad istum text.
vide Panor.vbi.s.Et pro confirmatione huius opinionis facit
ratio:q̄ qñ lex ciuilis aliqd inducit:⁊ nō reperitur aliud statutū
de iure cano.⁊ non sumus in materia spūali:nec in materia q̄ in-
ducat expresse pactū,seruat̄ de iure ca.fm glo.in.c.lʒ ex suscepto.
de so.compe.⁊ Bar.in.l.priuilegia.C.de sac.san.ec.cū multis cō-
cor.que ad hoc possent adduci.Tertio aduerte:q̄ tex.ibi,alioquin
ipsi soli ⁊c.vr̄ ꝓbare duo:vnū exꝑsse,aliud tacite.primo expres-
se,qd̄ qñ pecunia nō est versa in vtilitatem ciuitatis,administra-
tor solus tenetur,duplici ratione.Primo propter malā.admini-
strationem.Scd̄o q̄ ꝓsumit qd̄ administrator conuertit in suam
priuatā vtilitatē.Scd̄o iste tex.videt̄ ꝓbare tacite,qd̄ ꝓbata ver-
sione in vtilitatē ciuitatis,non solū tenet̄ ciuitas:sed etiā tenetur
ipse administrator.Et illud vult Bart.in distin.sua hic allegan-
do no.in.l.si pupilli.ff.de nego.gest.et istum,tex.istud idem est de
mente Bar.in.l.procurator qui pro euictione.ff.de procura.dum
alle.tex.in.l.seruum filij.ff.man.contrarium tenet ipsemet Bart.
in.d.l.si pupilli.in.§.j.in.ij.col.vt ibi per eum.Et ista opinio con-
firmatur:quia ex quo procurator accipit pecuniā administrato-
rio noie:⁊ sic exꝑssa q̄litate officij,nō vr̄ se obligare ꝓprio noie.l.
pe.i fi.ff.si qs cau.vbi tex.in ar.d.Et lex.hic.i.iiij.col.ꝑpendit de ista
ꝯtrietate Bar.⁊ ꝯcordat:vt hʒ ꝑ eū.Tu ꝓo aduerte ad duo.pmo
qd̄ sua cōcordia vr̄ esse ꝯ mentē Bar.hic,qui parificat istū text.⁊
no.in.d.l.si pupilli.§.j.scd̄o aduerte:q̄ ista ꝯcordia potest confir-
mari rōne.Nam quādo ꝓcurator pōt sola receptione dñm obli
gare nō vr̄ haberi respectus ad ꝓcuratorē:sed ad solū dominum
l.fi.ff.de instito.sed qñ vltra receptionē requirit̄ cōuersio in vtili
tatem dñi:tūc vr̄,haberi respect⁹,nō solū ad dñm:sʒ ēt ad ꝓcura-
toreʒ:⁊ ꝑ ꝯñs tunc vterqʒ obligat̄:⁊ ita ꝓcedit tex.hic.¶ Glo.j.
diuiditur

diuiditur in tres partes. Primo extendit istū tex. Scdo ponit dictū. Tertio qrit qualr distingui debeat in hac materia ꝛ se remittit. Scda ibi: sed ꝛ ipe. Tertia ibi: ꝛ plene distingue in glo. ibi, idē dici debet in collegijs, habes ex gl. extensionē ad hāc l. ratio est ꝫ barto. ꝛ ita cū extensione gl. tenēt Bar. Ang. Ful. ꝛ Lu. ro. hic: ꝫ Guil. ꝛ alij distinguant inter collegia magna ꝛ collegia parua: ꝛ sic etiam i: simili distinguit Bart. in. l. j. ff. de albo scri. ꝛ circa hoc Alex. multa verba effundit. ¶ Gl. in verbo ciuitas. primo ponit q. ad tex. scdo ponit dictū pro extensione huius text. Secūda ibi: item et res. In gl. ibi. l j. lib. xj. illa lex probat post medium, ibi: qd exsolutū est ratione reip. profecisse doceatur, tū parū facit: qꝛ non loquif in eo q habebat administrationē: prout hic fm Ful. Lud. ro. ꝛ Alex. hic. Circa istā glo. q vult: qd creditor debeat pbare qd pecunia sit versa in vtilitatē ciuitatis, occurrit dubiū qualr probabit, glo. in aut. hoc ius porrectū. C. de sa. san. ec. dicit, ex solis cōiecturis, nec aliter declarat. ꝛ certe qn acciperet pñte pplo vel cō
18 silio, nō requiritur alia probatio.† Hinc offertur pulchrū dubiū, pone qd ciuitas idigebat illa pecunia tpe quo administrator nō pñte populo vel cōsilio acciperet mutuum: nunqd sufficiat dato quod aliter nō probef pecuniā versaꝫ in vtilitatē. text. in. l. fi. j. de exer. pbare vr, qd sic: ꝛ ita p illū text. tenēt antiq ꝛ Sali. Pau. de ca. hic. ꝛ Ja. bu. ꝛ Bald. i. l. j. C. si aduer. cre. ꝫrīū ꝛ meli⁹ tenēt cōiter doc. hic, qd illa. l. fi. solū habeat locū i psona priuati, nō i priuilegiata, vt est ecclesia. ita Guil. Bar. Alb. Ful. Alex. Lu. ro. hic. Bar. in. d. l. fi. de exer. ꝛ in aut. hoc ius porrectū. in pe. col. C. de sa. san. ec. glo. or. in. §. si vero quis. in aut. de ali. ꝛ emp. istud idē tenet Jo. de imo. in. c. j. de depo. vbi dicit istam esse cōem opi. idē tenet Ang. in consi. ccxlv. inci. qꝛ omne datū optimum. in. iij. col. ꝛ pro qua communi opi. d. Alex. hic inducit text. in. c. qd quibusdam. de fideius. in verbo manifeste cōstiterit. licet forsan posset responderi qd illud vbū verificatur etiā in presumptionib⁹. ll. p multa que pono in. l. j. C. de re mili. cōclude ergo qd. d. l. fi. non hꝫ locū in ciuitate. ꝛ sic sufficit pbare qd ciuitas tpe celebrati mutui egeret pecunia: nisi probef pecuniā esse versam in vtilitatem ciuitatis: aduerte tū qꝛ prima fronte videnf Bar. ꝛ doc. i ista materia sibi ꝫrij: nā inquātū in superiorib⁹ allegāt text. in. l. j. §. nūc tū. ff. de exer. videntur velle qd illa lex habeat locū in ciuitate: ꝛ tamē postea volunt qd. l. fi. eo. ti. nō habeāt locū in ciuitate: sed pro cōcordia ꝫsydera qd Bart. in supiorib⁹ dū alle. d. l. j. loquif qū administrator hꝫ mādatū a ciuitate, vel simplex vel limitatū: nā tūc ciuitas vtif iure priuati: ꝫ in. q. ista Bar. loquif ꝛ doc. qū administrator nullū hꝫ mādatū. Istā cōem cōclusionē limitat Lu. ro. hic: nisi creditor duo copulatiue pbaret. primo qd ciuitas tūc egeret pecunia. scdo qd eo tpe fuerit ꝑuisum necessitati ciuitatis, qꝛ psumif fuisse prouisum ex illa pecunia. Ista limitatio pbaf p no. p Bart. in l. fi. per illū tex. C. de ali. pu. prestan. ꝛ per Barto. in. l. cum seruus. ff. de ver. ob. facit qd vult Bar. in. l. fi. §. ꝛ si prefactā. in. fi. C. de iure deli. facit etiā qd no. Bar. in. l. fi. ver. sed ꝛ si quis. per illum text. C. ad ma. in. l. si ventri. §. fi. ff. de priui. cre. nisi dicas qd ista similia loquuntur in personis non priuilegiatis: nos in priuilegiatis. Secūdo limita sin. cōmunē sniaꝫ q hꝫ, qd. l. fi. de exer. nō hꝫ locū in ciuitate: vt sit verū nisi ciuitas exerceret artē illā questuariā: puta mercaturā nauigationis in mari. ita fin. limitat Bald. in rubr. C. de exer. in. vj. col. ꝫ Alex. hic aliqd pungat ad oppositum. ¶ In ea. glo. ad fi. habes ex glo. qd qn administrator acciperet pecuniā mutuo noie ciuitatis, ꝛ vere pōt obligare res ciuitatis p tali mutuo, intellige etiā si nō hꝫ mādatū ad hoc. l. si is q. de pig. alle. i gl. Istā cōclusionē gl. obstat fortiter tex. i. l. dñm. ff. qd iussu. rñde ad illū tex. fm Pau. de cast. hic. qd loquif in priuato, nos in administratore publico: rō diuersitatis, qꝛ administrator publicus ciuitatis, cēsef habere mādatū a lege. l. preses. vbi doc. no. C. de trāsa. ideo nimirū si habet maiorē facultatē vt possit obligare res ciuitatis: vt hic latius per eū: alibi tū iuenio. qd. d. Abb. pa. in. c. nulli. de re. ec. non alie. ponderat ibi esse text. not. in verbo specialiter hypothece: quod prelatus ecclesie pro cōtractu quē facit in vtilitatem ecclesie, pōt generalr obligare bona ecclesie: sed in spe non potest obligare rē ecclesie: puta illā ꝛ illā. Idē no. Abb. Panor. in. c. ij. in. ij. no. de pꝫ. Tū ꝫsydera qꝛ Panor. in. d. c. nulli. vr facere text. in. d. l. si is qui. in verbo rem. pondera qd non dicit res: ergo videf qd spāliter possit obligare: ꝛ aduerte qꝛ Ang. ꝛ Pau. de ca. hic: dicūt plus, qd administrator ciuitatis ꝛ eccle p ꝫctu vtili ipsi ciuitati vel ecclesie, nō solū pōt res obligare: sed etiā apponere penā in ꝫctu, si sit solita apponi: ꝛ pro hoc allego text. in. l. bene a zenone. C. de quadri. prescri. quē ibi multū notant Bald.
19 ꝛ Ange.† quod administratores ꝛ ambasiatores a ad pacem contrahēdam possunt in capitulis pacis apponere penā: ꝫ non habuerint mandatū ad hoc: ꝛ maxime si sint solita apponi: ꝛ bene facit text. iuncta glo. in verbo sententiam. in. l. fi. ff. quod cum eo.

1 ¶ An pignus in dubio presumatur idoneuꝫ. nu. 2.
3 Veneti nolunt subijci legibus.
4 Quadruplex est pignus.

Creditor. Qui accipit pignus non idoneum non per hoc intelligitur renuntiare residuo. h. d. habes ergo ex hoc text. qd creditor qui non accipit idoneum pignus, non per hoc sibi preiudicat: quin possit petere residuum in quo pignus non sufficit, vltra concor. glo. Adde tex. in. l. j. C. de pig. ꝛ ibi glo. ꝛ doc. ꝛ text. not. in l. quesitū. §. fi. ff. de distra. pigno. quem text. debuit allegare gloss. dum corrupte allegat. l. qd in pignoribus. ff. de distra. pigno. qꝛ illa non est: ꝛ ibi iuriscōsultus ponit casum valde no. ad proposi-
1 tum text. nostri.† Nunqd aūt pignus in dubio presumat idoneū, habes glo. no. qd sic, glo. est in. l. ij. in verbo redigere. C. de pig. quā
2 pro notabili alle. Bal. hic: † ꝛ per eam infert. qd cum pignus presumatur idoneum in dubio creditor non potest facere capi debitorem tanq suspectum de fuga: ꝛ sequitur Alex. hic. adde etiam ad hunc tex. qd eodem modo non preiudicat sibi creditor q stipulatus est a debitore si non soluat penā vel interesse: ꝛ illa pena sit minor q debitum principale: ꝛ certe per stipulationē pene nō preiudicat sibi quo ad debitum principale: text. habes solennem de hoc in. l. apud celsum. §. item queritur si eū. ff. de exce. do. ad idem est text. in. l. predia. ff. de actio. emp. facit text. in. l. si ita stipula. patrono facta. ad fi. ff. de ope. lib. ¶ Gloss. in verbo non amittit. primo ponit rationem dubitandi ad tex. istum. secundo decidit contrariū. tertio ponit vnū dictū. scda ibi: ꝫ tū ꝫcit. tertia ibi ꝫ Veneti non seruāt. ¶ In gl. ibi: sed Veneti nō seruāt istā legē: istud a idē dicit glo. in. l. j. C. de pig. ꝛ glo. in. l. ꝛ si pro mutua. C. si cer. pe. et ibi Ang. dicit, qd ista lex nō habet locū in feneratoribus vel vsurarijs: ꝛ sic in iudeis: ꝛ istud vltimū sequtur simpliciter Alex. hic: Quis ꝫrium in iudeis tenet bald. hic in prin. quē intellige circunscripta ꝫsuetudine. Itē ad istā glo. ꝛ similes que dicit qd Veneti non seruāt istā legē: adde facere qd vult bald. in. l. multis. in vlti.
3 col. C. de te. mi. vbi dicit: † qd Veneti reputāt se ita sapientes qd legibus viuere nolunt, ꝛ volunt viuere non legibus sed sua naturali iustitia fm Raph. cu. in cōsi. cxl. Extra glo. restat pulchrum dubium, nunquid ista. l. que ꝑprie loquif in pignore cōuentionali, habeat etiā locū in pignore ꝑtorio vel iudiciali: ꝛ pro huius in-
4 telligētia† debēt scire iuuenes, quadruplex esse pignus in iure nostro: ponit gl. in. l. ij. ꝛ ibi Bar. no. C. qui po. in pig. ha. ꝛ glo. in. l. ij. C. de preto. pig. que ponunt differentiā inter pignus iudiciale, et pretoriū pignus: est etiam pignus legale: de quo loquitur totus titu. in qui. cau. pig. ta. ꝫ. ff. ꝛ. C. q aūt sit differentia inter pignus cōuentionale ex vna parte, ꝛ pretoriū pignus vel iudiciale ex alia parte, habes gl. in. l. ij. ꝛ ibi Bar. clarius. ff. de pig. ac. ꝛ vltra differentias quas ponit glo. ꝛ Barto. ibi scias vnā aliam differentiā: debes scire, q habet rem pignoratā ex cōuentione ad quēcunq res peruenit habet eā sibi obligatam: ꝛ tamē non potest agere hypothecaria aduersus extraneos possessores: nisi prius excusso debitore principali: aut. hoc nisi. C. de pig. tamen in ꝑtorio pignore secus: quia possunt non excusso prius principali agere actione in factum aduersus extraneos possessores, ad quorum manus peruenerit res in quā missus erant: ꝛ sic habebant pretoriū pignus: istud fuit singulare dictum Bal. in. l. j. in vlti. colū. C. de his que in
5 frau. cre.† Ad propositum ergo dico, quod ista. l. non habet locum in pretorio pignore vel iudiciali, per. l. a diuo pio. §. si pignora, cum ibi no. per Bar. ff. de re iudica.

a ¶ Et ambasiatores. ad de. l. cui iurisditio. ff. de iuris. om. iud. ꝛ Ang. in. l. bene a zenone. C. d quadri. prescrip.

1 ¶ Quid sit institor vel exercitor.
2 An obligent dominum. nu. 2.

Si institorem.

Ex contractu institoris etiam serui, obligatur dominus propter eius iussum. h. d. Ad euidentiā debes scire † quis sit exercitor: quis institor: breuiter institor in terra, exercitor in mari: institor est qui negotiationem vniuersalem ꝛ questuariam in terris exercet: siue sit seruus seu liber: alias si vnum ex istis deficeret non erit institor, sed procurator magnus: de istis est tex. in. l. si institor. cum duabus. ll. seq. ꝛ in. l. si cuꝫ villico. ff. de insti. to. declarat plene Inno. in. c. fi. vbi plenius Imo. de fideius. Barto. Bald. in. d. l. institor. ꝛ Bald. in. l. mandatum. in. iij. oppo. C. mā. ꝛ in rubr. C. de exer. in. iiij. col. ꝛ tu inuenis habes glos. de hoc in. l. liberto. in prin. ff. de nego. gest. declarat Abb. Panor. in consi. xvj. incip. ad claram decisionem presentis dubij. in. j. colū. ꝛ ad declarationem huius tex. adde text. in. §. fi. insti. qd cum eo. ꝛ si dominus fideiussit pro suo institore tenef institoria. ꝛ fideiussoria. text. est nota. in. l. in eum. §. taberne. ff. de insti. Bald. in. l. si mādator. C. quod
2 cum eo. ¶ † Item amplia ꝛ extende istam. l. vt habeat locum nō solum in institore vero: sed etiā in eo qui gerebat se pro institore: ꝛ dñs sciebat, fm Bart. in cōsi. quidā vendidit institori carnificis vnū porcū. facit vulgatū dictū Innoc. in. c. ex parte decani, de rescri. itē adde quod mirabiliter tenet Ang. in. l. cuꝫ te in gallia. ad
3 fi. C. eo. † quod quēadmodū ex ꝫtractu facto cū institore obligaf dñs: ita ex cōtractu facto cū dño obligaf institor seu facto, p text.

in.l.j.§.penul.ff.de exer.quod est no.fm eum.

1 ☞ Exceptio non numerate pecunie, quando ꝛ quibus competat.nu.2.3.cum limitationibus.

8 Quid in ecclesia et clericis.

9 Quid in pupillo.

10 Qui promisit accipere pecuniam, an possit non accipere.

11 Quando competat exceptio doli.

Qui pecuniam. Qui spe future numerationis pmisit, nō hꝫ necesse recipere.h.d.iuxta istum tert.loquentem de eo qui promisit sub spe future numerationis. Bald.hic aliqua ponit, circa istā materiā nō nu.pe. Ego aūt vt istā materiā clarius tradā, expedio per sex no.extensiones ꝛ quinqꝫ notabiles fallētias. Scis qꝺ in ꝯtu mutui, si aliqs ꝯfiteat̃ i apocha/vel publico istrumēto habuisse ꝛ recepisse pecuniā: nō pōt cōueniri debitoꝛ ante bienniū in effectu: qꝛ pōt opponere exceptione nō nu.pe.de ista loqtur ti.isti.de literarū obli.ꝛ.C.de nō nu.pe.maxime

1 in.l.si ex cautione.vbi gl.magistra. Amplia in primis† qꝺ ista exceptio nō nu.pe.cōpetit debitori q in instrumēto cōfiteret̃ se habuisse ꝛ recepisse.c.mutuo a tali.ꝛ dicit.istā ꝯfessionē facio nō spe future numerationis: sed qꝛ habui.adhuc competit ista exceptio Bal.in.l.si ex cautione.in.j.colū.in fi.C.de nō nu.pe.q̄ ṽba multū exclamat Jo.de imo.in.c.si cautio.de fi.instr.ꝛ vltra Bal.ꝯfirmo p duo similia. Primo, qꝛ qua fragilitate inducit̃ debitoꝛ propter necessitatē ad ꝯfitendū recepisse id qꝺ nō recepit: eadē fragilitatē inducit̃ ad renūtiandū.l.doli mali.ff.de noua. Scḋo ꝯfirmo per illud qꝺ decidit sing.Bar.in.l.fi.§.idē q̄sijt.circa p̄n.ff.de ꝯdi.inde.vbi dicit singulariter ꝛ nūq̄ obliuiscaris, qꝺ si aliquis dicit renūtio cōdictioni indebiti, ꝯdictioni ob cāꝫ, exceptiōi doli ꝛ met⁹ ꝛc.ista renūtiatio nō facit qn possim intētare cōdictionē indebiti vel ob causam ꝛc.qꝺ an sit verū ibi reseruo dicēdū.† Scḋo extendo, qꝺ dicta exceptio nō nu.pe.cōpetit ēt si debitoꝛ renūtiaret: qꝛ exceptioni nō nu.pe, nō pōt renuntiari: istud tenent omnes doct. in.l.si ex cautione p̄dicta, imo plus, si faceret pactū expressum de nō opponendo exceptionē non nu.pe.non obstante renuntiatione ꝛ pacto expresso, poterit nihilominus opponere: ita dixit sing. Bal.in.l.in contractibus.in prin.in.iij.q.C.de non nu.pe.et ante eum Spe.in ti.de obli.ꝛ sol.§.j.ver.sequitur.dum ponit formam in hac materia: ratio est propter fragilitatē, vt dixi. Tertio extendo, qꝺ ista exceptio cōpetit ēt si qs ꝯfessus esset i instrumēto guarētigiato, nisi statutū spāliter prohiberet ꝯ tale istrumētū opponi exce.nō nu.pe.istud dicit Bal.hic: ꝛ idē i addi.Spe.i ti.de exe.sen.in.§.j.ꝛ in addi.Spe.in ti.de ap.ver.ſꝫ nunqd ꝯ p̄ceptū.ꝛ.in.l.si cām.C.de exe.rei iudi.ꝛ in.d.l.in ꝯtibus.in fi.p̄ncipij. Quarto amplia, qꝺ ista exceptio pōt oppōi, ēt si esset statutū i ciuitate qꝺ ꝯ instrumēta publica nō possit opponi aliq̄ exceptio, nisi solutionis vel simulationis ꝛ nulla alia, rō est: qꝛ illa cōfessio facta in instrumēto, ē quedā simulatio: ita determinat Bar.ꝛ no.Bal.i.l.iij.C.de poſt.ꝛ Bald.in.l.pecunie.C.de so. Quinto amplia, q̄ ista exceptio habet locū etiā si cōfessus in instrumēto recepisse pecuniā mutuo, dedisset pignus.text.habes ad hoc valde no.in.l.j.C.

3 de nō nu.pe.vbi Bal.multū no.† Sexto amplia qꝺ exceptio non nu.pe.habeat locum etiam si qs ꝯfiteret̃ recepisse cum iuramēto. tex.est in.l.fi.ꝛ ibi Bar.ꝛ alij declarant.C.de non nu.pe.ꝛ ille text. est vnicus in iure ad hoc.fm Bal.in.c.que in ecclesiarū.in.xij.col. de cōsti.licet Cano.dubitarūt p.c.cū cōtingat.de iureiu. Istā regulā sic ampliatā limita nunc qnqꝫ notabilib⁹ modis: lꝫ possint addi alie limitationes: sed sunt aut vulgarissime aut non vere. ¶ Primo ergo ista regula singulariter fallit, qn̄ aliqs in testamēto cōfiteret̃ recepisse pecuniā mutuo: qꝛ vel ipse vel heres ei⁹ poterit ꝯueniri: ꝛ nō poterit opponere exce.nō nu.pe.qꝛ lex p̄sumit qꝺ magis cogitat de morte q̄ de numeratione: istud ad literā dicit gl.in.l.j.in gl.fi.circa me.quā Bar.Bal.ꝛ oēs doc.sequūtur ꝛ multū no.C.de fal.cā adiec.le.ꝛ illa gl.est vnica ꝛ singularis in iure fm Bal.in.c.literis.in.iij.col.de presum.ꝛ in titu.de pa.ꝯsta.in

4 verbo vasalli.el.j.ad fi. ¶ † Scḋo predicta regula singul'r fallit, qn̄ esset geminata ꝯfessio, q̄ facit vt non possit opponere exce.nō nu.pe.s.qn̄ fieret ex interuallo. Ita voluit gl.no.in.l.in ꝯtibus.§.illis ēt in ṽbis opponit̃.in p̄n.illius gl.C.de nō nu.pe.quā glo.ad hoc no.ꝛ reputat sin.Lu.ro.in.l.si ṽo.§.de viro.in.xxxj.fallentia. ff.so.ma.idē exp̄sse tenē Bal.ꝛ Ang.in.d.l.in ꝯtib⁹.§.sed qm̄.et istud idē ante oēs voluit Jo.an.in addi.Spec.i tit.de do.inter vi.

5 ꝛ vxo.in rub.ad fi. ¶ † Tertio principaliter fallit, qn̄ debitoꝛ renūtiaret exp̄sse exceptioni non nu.pe.ꝛ iuraret, tunc sibi preiudicat.ita Bal.hic: ꝛ Bar.i.d.l.fi.C.de nō nu.pe.ꝛ ibi alij doc.plenī⁹: ꝛ an sit verū nunc nō disputo: vide doc.in illa.l.fi.ꝯ Bald.in repe.l.ij.ff.de iureiu.circa me. ¶ Quarto fallit, qn̄ post cōfessionez debitoꝛ inciperet soluere aliqd ex delicto, ꝛ sic agnouit soluēdo partē qꝛ p̄iudicat: vt possit opponere exce.non nu.pe.tex.in.l.cum fidē. vbi Bar.et Bald.no.C.de non nu.pe.qꝺ intellige ꝛ limita: vt ibi

6 per Bar. ¶ † Quinto sunt q limitāt, vt exce.nō nu.pe.nō habeat locū in mercatoribus vel cāpsoribus, p̄pter publicā fidē: ꝛ ita sepe audiui a p̄ceptoribus meis, p singularē gl.i.§.fi.qui incipit argētariorum.in aut.de fideius.ꝛ retuli in.l.singularis.s̄.eod.titu.ꝛ alle. Bal.in.l.frustra.C.de nō nu.pe.vbi Bal.alle.illā glo.pro singulari: sed ego volui reuidere Bal.qui nō dicit sic: sed bn̄ dicit q̄ qn̄ cāpsoꝛ vel mercatoꝛ pmittit pro alio qui ꝯfessus est se recepisse pe.mutuo: tunc dicit Bal.qꝺ cāpsoꝛ nō pō opponere exce.non nu.pe.p illā.l.frustra.ꝛ.d.glos.in illo.§.argentarioꝝ.ꝛ propterea Sali.in illa.l.frustra.dicit, intellige qꝺ cāpsoꝛ nō possit opponere exce.nō nu.pe.est verū, qn̄ vult opponere ex p̄sona sua: sed qn̄ vellet opponere exceptionem pro eo pro quo intercessit, tꝫ qꝺ possit.

7 † Alius casus est i ꝯfessione facta in iudicio: qꝛ si qs i iudicio confiteatur se recepisse pe.mu.nō haberet aliquā exceptionē.gl.iuncto tex.in.l.j.C.de cōfes.in gl.ij.in primis ṽbis: ꝛ p illā gl.illud firmat ibi Sali.in.prima ꝛ tertia op. Sed ꝯ istam limitationez ego adduco aliqua.primo, no.p Bal.in.l.siue apud acta.C.de trāsac. vbi nō facit differentiā in iudicio vel extra: tn̄ duo reddūt me dubiū ad istā limitationē.p̄mū, qꝺ si qs ꝯfiteat̃ se recepisse ex causa mutui ꝛ iuret, hꝫ tn̄ exce.nō nu.pe.l.fi.C.de non nu.pe.ꝛ.s̄.dixi.ꝛ tūc iuramentū hꝫ viꝫ iudicij.l.q iurasse.in fi.ff.de in lit.iur.imo hꝫ vim lit.ꝯte.etiā si sit iuramētū extraiudiciale.l.nā ꝛ postea.in.§.si is q t̄pali.ꝛ ibi Bart.ff.de iureiu. Cōfirmat̃ ista p s: qꝛ ēt si cōfessio sit facta i instrumēto guarētigiato: q̄ hꝫ viꝫ s̄nie, tn̄ hꝫ locuꝫ exce. nō nu.pec.vt.s̄.dixi. Cōsyderabā p̄dictā limitationē sustineri posse hoc mō, vt p̄cedat qn̄ ꝯfessio sit in iudicio p viā cōtētiose iurisdictionis: tūc em̄ nō cōpetit exce.nō nu.pec.ꝛ ita loquit̃ Sali.vbi.s̄. sed alia q̄ allegaui p̄cedūt in cōfessione voluntarie iurisditionis, talis em̄ ꝯfessio nō tollit exce.nō nu.pec.ꝛ ex hoc collige pulchrā limitationē ad.d.l.fi.C.de nō nu.pe.vt intelligat̃ in cōfessione voluntaria: secus in ꝯtentiosa. ¶ Ultra istas fallētias, q̄ excep.nō nu.pe.de iure ciuili nō pōt opponi nisi intra biēniū, saluo nisi debitoꝛ assumeret onus probādi in se.d.l.in ꝯtibus.in prin.vbi gl. tn̄ de equitate canonica pōt perpetuo opponi etiā vsqꝫ ad mille annos, istud fuit ṽbū Dy.in regula locupletari.ad fi.de reg.iur.in.vj.qꝺ dictū refert: ꝛ sequit̃ Ang.in ꝯsi.clvj.inci.vr̄ prima frōte dictā d̄nam Ang.vbi dicit, q̄ dictū Dy.haberet locū in oib⁹ terris subiectis eccl'ie, quo ad t̄palitatē, de quo etiā h̄ēs Bal.i terminis in.l.si ex cautione.in.ix.q.ꝛ.l.in ꝯtibus.in prin.in.ij.not.C.de non nu.pe.ꝛ Bald.in.l.cum quis.in.xj.ꝛ.xiiij.colū.C.de iur.ꝛ fac. igno. Hinc dubitabā de vno in quo laborāt Cano.Host.Joā.an.

8 Imo.ꝛ Panoꝛ.in.c.fi.in vlti.colū.de sol.† querunt ibi nunquid ecclesia.ꝛ clerici in bonis patrimonialibus possint opponere excep.nō nu.pe.p̄petuo. Host.tꝫ qꝺ sic: nā pupillus p̄petuo oppōit

a l.fi.C.i q.cau.in ite.rest.nō est neces.ergo etiā eccl'ia, cū eqparatur* pupillo: ꝛ qꝛ leges ciuiles nō ligant p̄sonas ecclesiasticas qn̄ sunt preiudiciales, nisi sint approbate p pontificē: ꝛ multa alia argumenta adducit, breuiter Panoꝛ.ibi reprehendit ꝛ tenet ꝯtrariū, qꝺ in clericis quo ad bona patrimonialia excep.non nu.pe.tollitur elapso biēnio: ꝛ istud idē tenent Anto.de bu.ꝛ ibi Panoꝛ.et alij in.c.si cautio.de fi.instru.ponit Lu.ro.in repe.aut.similiter.C.ad l.fal.in.vij.speciali qꝺ hꝫ pia causa inter iudicia: ꝛ in simili dixi in l.ciuitas.s̄.e.nō inuenio qꝺ isti Ca.faciant mētionē de illo dicto Dy.qꝺ de equitate canonica, illa exceptio perpetuo duret. Secūdo principaliter dicit Bar.hic in fi.qꝺ iuriscon.per hanc.l.determinat.q.in.l.pe.ff.qui po.in pig.ha.est corruptus Barto.debuit allegare tex.in.l.pe.que res pig.ob.pos.quem tex.alle.gl.nostra: ꝛ

9 sic habes ex hoc tex.† qꝺ debitoꝛ qui pmisit accipere certā pecuniaꝫ mutuo, potest dimittere si vult. Hinc offertur pulchrum dubium: qd ecōtra, creditoꝛ pmisit mihi mutuare.c.aureos gratis vsqꝫ ad annū, postea nō vult, an possim eū cogere: videt̃ q̄ sic, qꝛ que a prin.sunt voluntatis, ex postfacto sunt necessitatis.l.in commodato.§.sicut.j.cōmo. Bar.in terminis in.l.fideiussoꝛ creditoris.ff.de fideius.determinat qꝺ non possit cogi creditoꝛ mutuare, per gl.in.l.ad penam.ff.de ver.obli.ego cōfirmo per regulā illius l.nā ex natura correlatiuoꝝ est, vt qcqd statuit̃ in vno, ꝛ in alio vr̄ statutū.l.fi.de indi.vi.tol.vbi Bart.ꝛ alij no.sed debitoꝛ q pmisit accipere, pōt nō accipe: ergo ꝛ creditoꝛ pōt nō mutuare: facit tex. in.l.si voluntate.cū gl.C.de do.promis. est verū qꝺ Lu.ro.ꝛ Bal. hic determinant ꝯtrariū: ponunt Pau.de ca.ꝛ alij in.l.j.ff.solu.ma. Ultimo ex isto tex.vr̄ posse notari, qꝺ ēt in ꝯtu nominato locus est p̄nie, saltē in effectu: in ꝯtrariū vr̄ facere regula.l.in cōmodato.§. sicut.ff.cōmo. pro sol.potest primo dici, qꝺ in ꝯtu mutui celebrato, nō est locus penitētie/ꝛ ita loqtur ꝯtrium: sed in mutuo cōtrahēdo, bene est locus p̄nie: vt hic fm Bald. vel scḋo pōt dici, qꝺ in ista.l.iste tenet̃ ex ꝯtu mutui nōiato: ꝛ sic ad factū: sꝫ ad factū qs p̄cise nō obligat̃: imo soluēdo interesse liberat̃.l.si qs ab alio.§.fi. ff.de re iu.cū ꝯ nullū interesse sit creditoris, nō tenebit̃ debitoꝛ ad interesse. ¶ Glo.in verbo obstringat.primo respōdet tacito contrario secundo querit de not.q.ij.ibi: sed quid. ¶ In glos.ibi que

reo pig.

Equiparatur. Add gl. i ṽbo cōparuerint. i c.ingrendū. de pec. cle. quā ibi bar. allegat singularē.

res pig.obli.pos.l.pe.habes ex ista prima parte glos.duas princi
10 pales conclu.† Prima est,qd illud qd dicit tex.qd qui pmittit acci-
pere pecunia,potest non accipere,nec se obligare:debet intelligi
scilicet cu effectu:z cu ista suppletione ad text.transit simpliciter
Bart.z magis communiter alij/sed ista suppletio no est necessaria,
debes aduertere,qd est differentia an quis cofiteat in scriptis,an
no:si in scriptis,mero iure obligat,sz habet exceptio.non nu.pec.
q: pprie hz locum exceptio no nu.pec.qn confessio fit in scriptis,
in scriptura publica vel priuata/sed qn cofessio no fit in scriptis:
sed coram testibus,no obligat,z non habet locu illa exceptio,gl.
in.l.si non singuli.C.e.gl.z Bart.i.l.si ex cautione.C.de no nu.pec.
z in specie:ita intelligunt tex.nostru.Albe.z Ful.hic:est veru qd
articulus est disputabilis.vide plene Joa.de imo.z Alexa.in.l.si
ita stipulatus.§.chrysogonus.ff.de ver.obli/secudo habes aduerte-
re ad gl.nec te fallit,inquantu dicit,qd licet mero iure obliget:tn
hz exceptione non nu.pec.vel doli:tn si psyderas leges quas alle-
gat glo.vr hauuisse aliu sensuz,qn qs pmittit p solene stipulatio-
nem sine aliqua causa,hz exceptione doli.licet mero iure obliget
l.ij.§.circa.ff.de exce.do/Ut habeas veritate istius gl.aliqs pmi-
sit sub spe future numerationis zc.ego puto qd i ista materia ha-
bemus tres exceptiones:sz non inuenia declaratu/Aliqn pfessio
facta est in scriptis:z tuc proprie copetit exceptio no nu.pec.z de
ista loquitur titu.C.de no nu.pec.in.si.de lite.obli/Aliqn cofessio
est facta cora testibus z no in scriptis:tuc competit excep.doli.no
autem exceptio non nume.pec.iste est casus in illa.l.ij.§.circa.ff.
11 de exce.do.q: dolo facit qui petit pecunia qua non dedit.† Que-
dam est exceptio in factu,qn in scriptura confessus sum habuisse
pecunia,z pmisi illa reddere per solene stipulatione,isto casu non
copetit exceptio no nu.pe.sed exceptio in factum.text.est in.l.cum
vltra.C.de no nu.pe.vbi glo.z doc.inuenio qd Abb.Panor.in.c.
si.in vlti.col.de sol.ponit alia doctri.sed errat. ¶ In ea.glos.ad si.
habes ex deci.gl.in.q.per eam formata no.limitationem ad leges
ista:vt procedat,qn quis volebat accipere pecuniam mutuo sine
vsuris:sed si pmisit qs accipere pecunia sub vsuris vsqz ad annu
no posset soluere intra annu vsuras vt se liberet:limitat doc.ista
glo.nisi creditor inueniret alios quibus daret pecuniam sub vsu-
ris eque bene mutuando.allegant.l.diem functo.ff.de offi.assel.z
glo.in.l.sed z ades.§.fin.gloss.fi.ff.lo.z istud videtur tenere gloss.
in.l.qui rome.in prin.ff.de ver.ob/Cotrarium tenet Ja.bu.hic:licet in
pctibus innominatis aliqn sit locus pnie.tn in pctibus nomina-
tis(et re integra)no est locus penitetie.l.ab emptioe.ff.de pac.l.
j.z.ij.C.qn lice.ab empt.disce.sz pctus mutui e noiat9:ergo zc.falso
sequeretur si vera esset opi.gl.qua Bar.refert,qd si vedidisses mihi
domu pro mille ducatis:z ego dicere,nolo emisse:q: est hic vnus
eque idoneus qui vult emere:vendas sibi:sequeret qd esset licita
pnia,qd est falsum/Scdo pro hoc adducit tex.in.l.mandato meo.
in princ.ff.man.vbi nemo cogitur mutare debitore,etiam si dan-
dus esset magis idoneus/breuiter Bart.hic fuit in mirabili opi.
vt hic per eum.z dicit.d.Alexan.qd oes hic:z in.d.l.qui rome.in
prin.tenent cum Bar/tu aduerte:q: Bar.videt male loqui:q: in co
tractib9 innominatis bn est licita pnia ex parte creditoris id in-
plentis:no ex parte debitoris:vt etia p Bar.pungit Ful.hic:sal-
uo nisi saluares Bar.vt intelligat qn vinum vel frumentum non
fuit actualiter mutuatum sed tantum fuit conuentum:z vide ad
istam.q.aliam glos.in.l.si sup verbo emisse.C.de preto.pig.et ple-
nius per Moder.in.l.qui rome.in prin.ff.de verb.obli. Jason.
1 ¶ Fructus z interesse in contractibus stricti iuris vel bonesi-
dei,a quo tempore veniant,nu.z.cum limitationibus.
4 Judicium a quo tempore incipiat.
5 Clausula in libello,peto fundum cum omni causa,quid denotet.

Cum fundus. In certi codictione cu sit actio stricti iuris venit accessiones a tpe litis pestate.h.d. ¶ No.ex ista.l.re-
gula,qd in cotractibus stricti iuris(prout est certi con
dictio)veniunt fructus vsure interesse z alie accessiones a tpe li-
1 tis cotestate,z non ante.†sed in actionibus bonefidei,statim ve-
niunt a tempore more.concor.l.mora.§.i bonefidei.l.videamus.in
princ.z.§.si actionem.ff.de vsu/Et si queraf que,sit ro differentie.
quare in contractibus stricti iuris nunq veniunt:nisi lite contest.
in actionibus bonefidei,secus/rndet Bald.in.l.j.in vlti.colu.C.de
vsur.z fru.lit.qd ratio diuersitatis est,propter exuberantiam bo-
nefidei:que requiritur in actionibus bonefidei:de qua materia
traditur per Bart.z alios in.l.si filius.§.j.ff.de verbo.obli.ponit
Bald.in.l.pe.in.ij.col.C.de condi.inser.z ibi declarat Bald.quid
iuris sit in contractu emphiteotico:quid in contractu feudali,a
quo tempore veniant accessiones.ponit Bald.in.l.si traditio.in
2 iiij.qo.C.de ac.em.†Stat ergo regula,qd in actionibus stricti iu-
ris:dato qd debitor sit interpellat9 extra iudiciu(z sic sit i mora)
tn fructus z accessoria no veniut a tpe more:sz a tpe litis cotesta-
te/Ista regula limita qtuor modis.Primo limita,vt pcedat
qn qs petit id qd sibi debetur:tuc veniunt a tpe litis pteslate:sed
si petere id qd est meu vel aliqn fuit meu:tunc etia in actionibus
stricti iuris veniunt vsure z fructus z accessoria a tempore more:
istaz limitationem ponit iurisco.in.l.videamus.la.ij.§.si actione.
ff.de vsu/hinc est,qd in.l.ij.C.de pac.inter emp.z ve.in actone pre-
scrip.verbis,que est stricti iuris,veniunt fructus a tempore mo-
re:eo quia ibi agitur ad illud qd aliquado fuit meu:istud est qd
subtiliter dixit Bald.in repe.l.petens.C.de pac.reprobado Bar.
ibi,declaro:z si dicis que potest esse ratio istius fallětie,quare isto
casu in actione stricti iuris magis veniat fruct9 a tempore more:
qua qn ago ad illud qd est debitum/Paul.de ca.hic dicit rone
esse:q: qn ago ad id qd fuit meum:ago ad restione rei mee:vel que
fuit mea:sed vbi ago ad restitutionem debiti restitutio denotat
plenitudine:z sic veniunt fructus et accessoria a tempore more:z
qd sit veru de restitutione:declarat iuriscon.in.d.l.videamus.§.
in fauiana.ff.de vsu.alia rone assignat Sal.in.l.vinu.in.xj.oppo.
s.eo.vbi dicit q qn peto qd est meu vl fuit meu ago ratioe plenio
ris iuris:q: plenius ius dicor habere:ideo mirum si fructus pri9
veniunt q alio casu:qn ago ad mihi debitum. ¶ Scdo principa-
liter limita i casu.l.filius.§.fi.ff.de col.do.z ibi gl.z clarius Bart.
qui ratione assignat,declaro z induco illum text.z dicit bal.in.l.si
soror.C.de col.qd casus.d.l.si filius.§.fi.est in hoc singularis z mi-
rabilis,in quo fructus veniut a tempore more in actionibus stri-
cti iuris/Tertio cosydera si ista regula posset limitari sed non au
deo firmare:q: no inuenio ab aliquo tactu:nunqd possit limita-
ri.ex eo qd dicit fin.bal.in tit.de pace costan.in pbo si qs vero.vbi
dixit,qd oes pctus celebrati cu principe hnt natura bonefidei p
illu tex.qd multu no.z pot esse ro:q: i pncipe dz exuberare bona-
fides.z io sz sit pctus stricti iuris:tn pter exuberantiam bonefi-
dei in principe,dz habere natura bonefidei:si ita est,fruct9 z acces-
soria veniunt a tpe more:sicut in pctractib9 bonefidei. ¶ Quarto
3 cogita an ista regula possit etia limitari † quarto mo:z istud etia
no inuenio in spe tactu:vt ista differetia no procedat de iure cano-
nico:imo de iure canonico no fit differetia,an actio sit bonefidei
an stricti iuris:vt semp fruct9 veniat a tpe more:eo q attento iu-
re ca.vbi attedit bonafides,oes pctus cesent bonefidei:istud pbo
p illud qd dicit Bald.in.c.j.in vlti.col.ppe fi.de plus peti.vbi ex-
presse dicit se putare de equitate canonica oes pctus esse bonefi-
dei,z dicit:sz alias habeamus alia differetia iter pctus bonefidei
z stricti iuris:qd dolus dans cam pctractui bonefidei,reddit ptra
ctum ipso iure nullu.sz dolus das cam pctractui stricti iuris,non
reddit pctum nulluz ipso iure,sed ope exceptionis.l.eleganter.in
pn.ff.de dolo.de eqtate canonica non erit ista differetia.et si eius
opi.est vera,est magna limitatio ad pdicta:tn non audeo firmare
istud vltimu p regula que hz nisi de iure cononico decidat expsse
contrariuz eius qd est de iure ciuili:no recedimus a iure ciuili.c.
ij.de ope.no.nun.no.Bart.z alij.in.l.priuilegia.C.de sa.san.eccle.
Ite vr mihi qd imo de iure cano.h.bemus tex.facienté metione3
de actoe stricti iuris i.c.cu venera.de excep.nisi diceres qd ibi fit a
narratio facti/Quid aute si pctus est bonefidei sed actio stricti
iuris:puta q: triticaria,vel certi condictio gnalis proponitur ex
pctu bonefidei:quo tunc venient fructus,an a tpe more:an vero
litis cote.vide fin.Bald.in.l.vinum.in.iij.col.s.eo.z Marti.lau-
den.hic. ¶ Dictu est a quo tépore incipiant venire fructus seu ac
cessoria:nunc videndu esset vsqz ad qd tps.tex.in.l.iulianus scri-
bit si hominem.§.j.in verbo vsqz ad iniam:z ibi glo.firmat.ff.de
rei ven.dicit,quod veniunt vsqz ad sententiam/sed gloss.in.l.qui
restituere.in verbo condenatio s.de rei vedi/forte melius tenuit,
quod etiam fructus veniunt post sententiam vsqz ad actualem
executionem:alias mora debitoris esset illi vtilis:pe quo etiam
habet per glos.Barto.z oes in.l.in hac.ff.de triti/Scdo pondera
tex.ibi post iudiciu acceptum:iúcto tex.ibi,si litis pte.tpe,hic esse
tex.expressum pro eo in quo glo.z doc.vtriusqz censure dubitant
4 sz a quo tpe incipiat iudiciu:†hic habes tex.qd iudiciu pprie in-
cipit a litis pte.no a citatione vel oblatioe libelli vel similibus:z
ratio.q: oia ea que pcedunt dicunt esse preludia seu preparato-
ria iudicij:z qd ista alia que precedut,dicantur preludia seu ppa-
ratoria,dixit expresse glos.in.§.si.sup verbo ex proemijs.in aut.in
medio litis no fieri sac.iussio.per qua gl.ita expresse dicit Bal.in
aut.clericus.C.de epis.z cle.et in.l.j.§.similiqz mo.el.ij.C.de lati.
lib.tol.Ange.in.l.j.C.de prescri.lon.tpis/est veru,qd fm diuersas
a materias quo ad aliqua dicitur iudicium inchoare a citatione:
vt dicit tex.cum gl.in.l.vbi ceptum.ff.de iudi.z text.in.§.fin.inftit.
de pe.liti.plene not.per doc.in rub.C.de in ius voca. ¶ Tertio
5 principaliter†no.ibi causa omnis restituenda est.hic est text.no.
fm Ange.Ludo.z Alexan.hic:pro declaratione verborum,que
ponuntur in libello,quando peto fundu3 cum omni causa:quid
notet illa verba cum omni causa,tex.declarat.s.omnia accessoria
z omnia que haberem si dedisses mihi,in tempore.Adde simile3
text.in.l.iulianus scribit si hominem.§.j.z in.l.pretérea.ff.de rei

¶ Inchoare.add bar.in.l.et q.ff.de iurisd.om.iud.Bar.i aut.de test.in.§.si vero.docto.in.c.relatum.de offi.dele.ga.doct.in.c.ex parte.el.j.z ver.sig.bal.in addi.spe.titu.de app.ver.iudiciu dicitur.

ven. ⁊ licet Alexand. alleget multas alias. ll. ad hoc: sed ille nihil faciunt, q̄uis faciant mentionem de causa: sed non declarant: vt hic facit tex. Adde etiam in proposito gloss. not. magistram in. l. sed ⁊ partus. in prin. ff. qd̄ me. cau. quā Ang. ibi multū no. ⁊ dicit non esse alibi in iure: vbi dicit, qd̄ plenior est petitio, petere rē cū omni causa: q̄ petere rem cū fructibus: quia primo casu: q̄n petere rem cū omni causa, venit non solū fructus: sed fructus fructuū et partus partuum: qui alias non venirent petendo fructus simpliciter. et illam glo. bene no. quia est bona ⁊ vtilis.

1 ¶ Peculiū octo modis capitur, ⁊ quid sit ⁊ vnde dicatur ibi
2 Quando pater vel dominus teneatur pro filio vel seruo. in. i. ⁊ 3.
4 Cui acquirat seruus possessus ab alio.
5 Actio an detur ex equitate illi cum quo negotiū non est gestum.
6 Jurisconsultus formans questionem ⁊ non decidens, dicitur pro parte affirmatiua decidere.
7 Eo ipso quod quis approbat contractum ab altero gestum, tenetur insolidum.
8 Quando venditor liberetur cedendo actionem contra bonefidei possessorem.
9 Quandoq̄ error remoueat cōsensū, ita quod impediat dominij translationem.
10 Quid in matrimonio.
11 Limitatio qd̄ de quātitate ad quantitatē, semp fiat compēsatio.
12 Quomodo de liquido ad non liquidum fiat compensatio.
13 Compensatio est ficta solutio.
14 Quando dominus teneatur de in rem verso.
15 An sit differentia inter actionem vtilem ⁊ directam.
16 An omnia que dicuntur in seruis, habeant locum in monachis.
17 An monachi equiparentur filijs.
18 An filius egrediens de monasterio debeat habere hereditatem patris.

Seruum tuum. Jste. §. est valde difficilis ⁊ intricat⁹ in tex. ⁊ i gl. ⁊ ita exordit Pau. de ca. hic. Ideo pro euidētia litere ⁊ eorum que tanguntur in glo. habent iuuenes aliqua premittere ad euidentiā, quibus cognitis text. videbitur minus difficilis: ⁊ quia difficultas tex. ⁊ glo. est circa peculiū titij serui: ex quo emptus fuit alius seruus pamphilus: ideo incipiam a leuioribus. Jn primis debēt scire iuuenes, q̄ iste terminus peculiū est valde equiuocus in iure nostro: nam capitur altero de octo modis, quos enumerat gl. magistra in rub. ff. de pecu. † Sed quatenus attinet ad proposi-
1 tum: ⁊ ad. §. nostrum, peculium proprie dr̄, illa pecunia quā dn̄s dat seruo suo: vt ex ea possit negotiari, ⁊ de ea disponere, put illi
2 placuerit: ⁊ isto modo quid sit peculiū:[a] ⁊ vnde dicatur, declarat iuriscon. in. l. depositi. §. fi. cū. l. seq. ff. de pec. ⁊ in. l. iiij. eo. tit. in pn. declarat Bar. super rub. ff. de pecu. ⁊ Bald. in. l. fi. in. ij. ⁊ iij. colū. C. qd̄ cū eo. Quis autem dicatur populus peculiaris: habes text. ⁊ ibi clarius Bal. in. l. j. circa fi. in verbo peculiare. C. communia de ma. vbi Bald. dicit, qd̄ populus peculiaris dicitur ille qui immediate subest regi: de quo etiam est gloss. in. c. quidam. de celebr. miss. declarat etiam Bald. in aut. ei qui. C. de bo. aut. iu. pos. in. xv. colū. versi. quero nunquid habet locum missio in possessionem ex primo. decre. in hominibus. Secundo habēt premittere iuuenes qd̄ de iure ciuili, dominus si habeat seruum, nunq̄ obligatur ex contractu vel quasi contractu serui: nec ex delicto vel quasi delicto: eodem modo in filio regulariter, propter hoc factus est titu. C. ne. fil. pro. pa. vel pater pro ⁊c. Pretor autem[b] habens equitatē ante oculos, statuit: vt pater pro filio, vel dn̄s p seruo teneatur, in tribus casibus. l. qd̄ iussu: qd̄ cum eo: ⁊ de pecu. declarando: vt per Bar. pulchre in rub. de pecu. in. ij. colū. per totum. Ille titu. de peculio procedit, donec seruus viuit: mortuo seruo dn̄s non tenetur de peculio: nisi intra annum tantum de equitate illius. titu. ff. quando ac. de pecu. est anna. et de istis videas glo. magistram in l. pater qui castrense. in princip. in glo. magna. ff. de cast. pec. ⁊ ibi Bar. commendat illam dicens esse mirabilem ⁊ signandā: ⁊ idē Bar. in. l. si finita. §. si de vectigalibus. in vlti. col. ff. de dam infec.
3 ⁊ ibi Jmo. commedat etiam illam gloss. † Stat ergo, qd̄ si dominus concesserit peculiū seruo, dominus perpetuo tenetur ex contractu serui de peculio, quatenus est in peculio intellige nisi dominus vel pater ratificauerit postea expresse contractum serui vel filij: nam si non ratificat, tenetur de peculio etiā inuitus: sed quatenus est in peculio: sed si ratificauit tenetur insolidum: ⁊ ita vltra peculium: istud est quod dixit iuriscon. in ver. sed adijcere debuit iulianus. Secūdo debes aduertere qd̄ licet domin⁹ teneatur de peculio ex ɔ̄ctu serui: quatenus est in peculio et non vltra: tū in isto peculio habet priuilegiū, si quid sibi naturaliter debeatur a seruo, prius deducit in. l. depositi. §. fi. ⁊. l. sed si dominū. §. j. ff. de pec. Istud est verū, q̄n seruus hn̄s peculiū fecit ɔ̄ctū ignorante dn̄o: sed si faceret ɔ̄ctum sciente dn̄o: non hȝ priuilegiū dn̄s vt possit deducere sibi debitū: ⁊ sic vt pferetur alijs creditorib⁹: sed habet locum titulus de tributoria. l. j. in prin. cum gloss. in verbo tributum. ff. de tribu. Tertio proprius ad text. premittere debēt iuuenes: ⁊ est valde necessariū, qd̄ q̄n dn̄s concedit peculiū seruo: aliquando concedit simpl'r, aliq̄n concedit liberam administratione peculij: vt dicit text. not. in. l. quā tuberonis. §. alia causa est
3 pecul libere. cū glos. ff. de pecu. † Et quātū ad obligadū dn̄m de peculio, non est differentia an seruus habeat liberam administrationem peculij siue non: quia vtroq̄ casu obligat dominum etiā ignorantē ⁊ inuitū. tex. est in. l. si quis seruum. §. fi. ff. de pecu. ⁊ gl. hic in v̄bo euanescit. circa fi. melius pbatur istud esse verū in hac l. quam in aliqua. l. vt ponderat Sali. in. iij. not. ⁊ Alexan. in. vj. q: seruus perdiderat administrationem propter furtum: ⁊ tn̄ dominus tenetur. de peculio: sed bene differentia est quo ad translationem dominij: quia ad hoc vt seruus possit transferre dn̄ium alienando peculiū, requirit vt habeat administrationem liberā. d. l. quā tuberonis. §. alia causa. cum gl. ff. de pecu. ⁊. l. procurator cui libera. ff. de procu. hinc est, qd̄ licet in isto tex. iste seruus nō haberet liberam administrationem: licet potuerit obligare dominum de peculio ɔ̄hēdo in peculio nō trāstulit dn̄ium in emptorē: ideo dn̄s pōt vendicare: sed si habuisset liberā administratione trāstu
4 lisset dn̄ium, ⁊ dn̄s nō vēdicaret. † Quarto premitto vnam regulam: in qua etiam iacet fundamētū istius. l. q̄n seruus meus possidet ab alio bona fi. si seruus aliqd acquirat: nunqd acquirat mihi domino, an vero bonefi. possessori: aduerte, si seruus acquirat ex pecunia sui possessoris vel ex operis suis: illud acqrit bonefi. possessori: sed si ex peculio veri domini, acquirit vero domino, nō bonefi. possessori. l. homo liber. per totam. ⁊ in. l. si seruus meus. ff. de acquiren. re. do. in. §. ante pe. ⁊ pe. insti. per quas perso. no. acquir. istud est verum: nisi illud quod acquirit tradatur bonefi. possessori: q: dato qd̄ acquirat ex peculio. veri domini si tradatur bonefidei possessori illi acquiritur: sed si tradatur seruo acquiretur vero domino: istud est qd̄ vult tex. hic in prin. ⁊ gl. i verbo traditus. ⁊ Bar. in prima opp. Quinto habes aduertere p quadā cōstructione text. nā cum versi. nā ⁊ iulianus ait. debet necessario iungi simul cū v̄. fi. sed adijcere: q: ibi iuriscōsultus facit duas additiones ad decisionē iuliani. licet Bar. dicat qd̄ illud qd̄ querit i ver. nam ⁊ iulianus. deciditur in fi. sed nō est verū. Jtē ad intellectū istius tex. videas text. optimū in. l. si mandauero. §. fugitiuus. ff. man. fm quē tex. dicit Albe. qd̄ Odof. figurabat casum istius. l. sȝ non est verū. Jtem istum tex. in prin. habes repetitum de verbo ad verbū. in. l. si seruus. §. j. ff. de ac. emp. Vltimo ⁊ nunc ingredior declaratione tex. qd̄ in casu istius. §. q̄n seruus fuit mihi subtractus: ⁊ iste seruus habebat peculiū, ex quo peculio emerat alium seruū, qui tradit⁹ fit bonefidei possessori, qui bonafide meū seruū emerat. Dubium est, quod remediū cōpetat mihi contra bonefi. possessorē, ad illū seruū emptū a seruo meo ex peculio. Et videtur qd̄ nullū remediū: non enim rei vendi. q: nō fuit in dn̄o meo aliquo tēpore, nec ex contractu serui fuit mihi acqsitū dn̄ium: q: seruus nō fuit seruo meo traditus: sed fuit traditus bonefi. possessori: ideo non potuit mihi acquiri dn̄ium: q: licet res sit empta ex pecunia mea, tn̄ nō acquirit mihi dn̄ium, nisi mihi vel seruo meo tradat: ⁊ sic nō pōt mihi cōpetere rei vendicatē mihi domino non pōt aliqua ɔ̄dictio cōpetere siue indebiti, siue sine cā: q: ɔ̄dictiōes sunt actiones psonales, que actiones solū oriunt ex ɔ̄ctu vel delicto vel quasi: vbi eni nullū negotiū gestū est, nulla obligatio pōt esse. l. si in area. ff. de condi. inde. ergo cum inter me verum dn̄m ⁊ bonefi. possessorē, nullū negotium gestū sit: nulla actio mihi vero dn̄o potest cōpetere cōtra bonefi. possessorē: ⁊ istud erat qd̄ faciebat dubium in isto tex. tn̄ ex quo ille seruus fuit emptus de peculio: ⁊ sic de pecunia mea, ⁊ vēdes tradidit alij q̄ cui debebat, ego possum agere contra ipsum venditorem qui vendidit seruo meo, ⁊ ille venditor poterit agere contra bonefi. possessorē: sed gratia euitandi circuitus, statuit hic tex. qd̄ ego possim agere cōtra bonefi. possessorē, vtili condictione indebiti: ⁊ ille poterit agere ɔ̄tra me, si aliquid in ipso negotio expendit: ⁊ istud est qd̄ dicit prima pars tex. ⁊ istud remediū (vt dicunt gl. ⁊ doc.) datur ex equitate. Postea in ver. nam et iulian⁹: queritur, quid si ego nolim vti ista equitate quam concedit lex: ⁊ sic nolo agere contra bonefi. possessorem: an possim contra venditorem agere ⁊ dicere, seruus meus ex peculio meo emit a te seruum, tu tradidisti alteri q̄ debuisti: volo q̄ tradas mihi, an possim. Juriscō. nihil decidit: seu dicunt docto. qd̄ ex quo format. q. ⁊ nihil decidit, videtur decidere qd̄ sic: cū ista scda pte tex. oportet qd̄ iūgat quarta ps, q̄ est ibi: sȝ adijcere. Jn omissa illa tertia parte: qd̄ ad peculiares nūmos: et dicit ibi, qd̄ iulianus fuit diminutus: quia non declarauit quādo ego dn̄s volo agere ex empto ɔ̄ vēditorē an teneat ad preciū et quō ⁊ decidit ibi autor huius. l. qd̄ ex quo agēdo ɔ̄tra ipsū ex empto videor ɔ̄ctū approbare, sum obligatus ad preciū, vltra quātitatem peculij insolidū: ⁊ ideo pone, seruus hȝ. x. in peculio debent detrahi. v. q̄ mihi debebant ante oīa: pone emi a te seruū pro. xx. ego contra

---

a ¶ Peculiū. Adde abb. ⁊ doc. in rubri. de pecu. cleri.

b ¶ Pretor autē. Adde tex. c. cū eterni. de re iudi. in vj.

ego contra te ago actione ex empto:per hoc qd approbo 2ctum sum obligatus ad.x.lz non sint in peculio/In ver.idē dici debet. iurisconsul.ponit aliqua verba obscura:pone ego dñs primi serui egi cōtra venditorē:dictū est,qd ego teneor insolidū,pone qd venditor tradidisset seruū bonefidei possessori:ego ago cōtra venditorem,qd possum de rigore:qz tradidit alij q̄ debuit:tamē qz iste venditor de presenti non possidet seruū venditum,nec dolo desijt possidere,ex equitate conceditur qd cedēdo mihi actiones cōtra bonefidei possessorem liberet:z ratio est,qz sicut in primo.casu vt euitet circuitus permittitur mihi dño serui vt agere possim 2tra bonefidei possessorem ex equitate:eodem modo in fine statuitur ex equitate,qd si ego volo agere de rigore cōtra venditorē qd ipe ex equitate liberatur cedendo actiones:et ideo erit mihi vtilius agere ex equitate cōtra bonefidei possessorē:qz si volo agere cōtra venditorē facio duo mala.Primo teneor insolidū/Scd'o habeo postea necesse adhuc agere cōtra bonefidei possessorē:qz vēditor liberatur cedendo actiones contra ipsum/In versi.qd.ad peculiares nūmos:ponit casus diuersus a suprascriptis:qz supra dictum est qn dñs voluit approbare 2ctum:sed pone qd ego nolo approbare,quid iuris erit isto casu,rñdet iurisc̄o.qd ego possum vēdicare ipsos nūmos:qz seruus nō potest alienare peculiū,nisi habeat liberam administrationē:vt.s.declaraui,obligat tamē dñm ex cōtractu,quatenus est in peculio:vt etiā.s.declaraui/Item aduerte qn venditor tradidit seruū bonefidei possessori,tradidit p errorem tamē qz tradidit bonefidei:q̄uis teneat actione ex empto:tamē liberatur cedendo actiones aduersus bonefidei possessorē/Diuiditur iste tex.varijs modis fm do.nostros.Barto.z cōiter docto. diuidūt in quatuor partes.Bal.diuidit in.ix.Albe.diuidit alijs modis/quicquid alij dicant,ego diuido.v.modis/Primo ponit vnum casum:ex quo potest elici triplex questio vt apparet ex responsionibus/Scd'o iurisc̄o.ponit primā decisionē Sabini z Cassij que est de eqtate 2tra rigorē iuris:qd verus dñs possit 2dicere illum seruuz emptū a bonefidei possessore:dato qd nullū negotiū gestum sit cū illo:z istud est causa euitandi circuitus/Tertio ponitur alia decisio Juliani z illa est de rigore,qd dñs approbet contractū serui,z agat actione ex empto/Quarto ponit alia decisio q̄ etiā pcedit per pūctū iuris,qd dñs nō ratificet 2ctum,sed vēdicet nūmos peculiares/Quinto z vltimo dicant gl.z Bar.quicqd velint,ponit duas additiōes z sic duas limitationes ad decisionē Juliani:ideo illa quinta pars debet simul iungi cū tertia/Scd'a ibi:Sabinus z Cassius/Tertia ibi:nam z Julianus ait/Quarta ibi:q ad peculiares nummos attinet/Quinta ibi:sed adijcere debuit Julianus/z sic summat.q̄uis alij diuersis modis summant: Ex equitate pter circuitū euitādum cōtra regulas iuris,pmittitur vero dño,cum quo non est gestū negotiū vt possit intentare cōdictionē indebiti 2tra bonefidei possessorē:z hoc 2 regulam.l.si in area.j.de 2di.inde.h.d.prima pars et si dñs approbat 2ctum serui,potest de rigore agere 2tra venditorē serui ex cōtractu serui z tunc tenebit perfecte implere 2ctum,z vēditor cōuentus,qz bonafide alij tradidit,liberabit cedēdo actionem cōtra eū.h.d.secūda ps/Tertia z vltima pars q̄ debent simul iungi.h.d.si vero dñs reprobet cōtractum serui,potest vendicare nūmos peculiares si extant:sed tenebit de peculio.eis autē consumptis,actio de peculio euanescit.h.d.quarta pars z sic totus tex/In tex.ibi imprudēs. dic qd imprudentia hic non sonat in delictū:sed in quandam tolerabilem nescientiam fm Albe.in dictionario suo:in ver.imprudentia.facit tex.in.l.in fundo.cū glo.j.ff.de rei vend.habes ex isto tex.tria que posui in euidentialibus:ideo nō repeto vltra. Quedam alia nota.satis literalia possent elici:de quibus non curo.

5 ¶†No.tū vltra predicta quatuor ex tex.Primo ex prima parte not.qd ex equitate datur actio illi cū quo negotiū non est gestum: z hoc vt euitetur circuitus,ne sit necesse primo agere contra venditorē:z postea venditor agat cōtra bonefidei possessorez.concor. tex.in.l.dñs testamento.de cōdi.inde.quē glo.alleg:z tex.in cle.au ditor.de rescri.z in.l.si ita fuerit parua.ff.de statuli/per que iura: et per quā regulam decidit Joā.an.in addi.Spe.in tit.de obli.et sol.super rubri.vnū qd.d.Alex.hic multum extollit,qd si promisi me obligare ad.x.potest contra me agi etiā anteq̄ obligauerim me/Scd'o pondera text.in ver.nam z iulianus.vbi iurisc̄o.re vera format qōnem,sed non decidit:z lz glo.j.z Bar.z cōiter alij dicāt qd decisio ponat in vlt.huius.l.mihi nō placet:qz in vltima parte nō ponitur decisio:imo ponitur duplex limitatio ad decisionem

6 Juliani/Dic ergo ideo esse:†qz qn iurisc̄o.format qōnē,et aliter non decidit,pesumitur decidere p parte affirmatiua:q sic,put formauerat.q/Et sic not.regulam,qd qn legislator format aliquā qōnem:z ei expresse nō respondet,presumit qd et rñdeat prout.q. formauit:similem tex.habes in.l.in rebus.in prin.in ver.sed videndum.z ibi glo.j.cōmoda.z tex.in.l.qd sepe.§.si res.ver.sed videamus.ff.de act.emp.z text.in.l.fi.vbi Rapha.Fulgo.ad hoc not. ff.de eo qd cert.z tex.in.l.fi.ff.de ser.rusti.predi.z in.l.si indebitum.

in prin.ff.rem ra.ha.glo.in.l.sed z si quecūqz.§.si magister.in glo. penul.ff.ad le.aquil/lz tu limita istud not.vt procedat qn iurisc̄o. vel legislator format simplr qōnem:prout hic facit:secus esset si legislator formaret qōnem z argueret ad partes,vel referret opi. tunc si postea nihil determinat:intelligitur determinare pro opi. quā vltimo loco posuit:vel p qua vltimo loco arguit:eo qz vltima opin.censeret approbari per iurisconsul.vel legislatorē.ita no.Bart. in.l.bona fides.per illū text.j.deposi.z est glo.ordi.in.l.qui filiū.§. sabinus.ff.ad trebel.not.Bal.in aut.ex testamēto.in ij.colū.C.de colla.ita etiā est text.in.l.si idē cū eo.§.fi.vbi Moder.no.ff.de iur. om.iudi/Istā fallentiā qd vltima opin.censeat approbata:limita vt sit vera,nisi prima opi.saperet equitatē:vltima autē esset rigorosa:qz in dubio presumit qd auctor elegerit z approbauerit primam vt sic equitas pferatur rigori:ita in specie limitat nouiter Francis.are.iurisconsultor etatis nostre pculdubio princeps:in cōsi.clxiij.incipi.diligenter z mature.in.vij.colū.z pro ista limitatione dicit esse glos.in.l.si cum exceptione.§.sed si quis.ff.qd me. cau.

7 ¶†Tertio no.in ver.sed adijcere.qd eo ipso qd quis approbat contractū ab altero gestum,tenet insolidum:perinde acsi cū eo fuisset gestum:facit ad hoc tex.in.l.caius.ff.de.manu.z in.l.pōponius.§.cum quis.ff.de acquirē.pos/Adde ad predicta bonum tex.in.l.siautem,cum glo.ff.de pac.per quē dicit no.Bal.in.l.cōtra iuris.§.fi.eo.ti.qd is cui acquiritur ius ex contractu alterius, debet illum 2ctum acceptare cum oibus qualitatibus suis.facit qd dicimus de cōfessione qualificata quam quis tenetur in totuz acceptare:iuxta no.per Barto.in.l.aurelius.§.idem quesijt.ff.de libe.lega.

8 ¶Quarto no.ex eo.ver.in fi.ibi:si tamen actiones.text. quē Bart.hic in vlti.col.multū not.†et dicit tenendum esse menti:qd si venditor non tradidit rem vēditā emptori:z sic illi cui debebat,sed eam tradidit illi bonafide cui credebat posse tradi:si cōueniatur liberatur cedendo actionē quā habet contra bonafidei possessorem/Istud notabile limita:vt pcedat,qn vēditor vēdidit certā speciē vt hic vendidit seruū:secus esset si vendidisset genus: puta frumentum vel aliud genus z bonafide tradidisset alij quā cui debebat:certe si conueniatur ad illud genus:non liberatur cedendo actionem cōtra eum cui bonafide tradidit.gloss.est de hoc singu.iuncto text.in.l.si quis vxori.§.apud labeonem.in gloss.fi.ff. de fur.quam.glos.reputant singu.ad hoc omnes Moder.hic.no. Bald.in.l.falsus.in penul.colū.C.de fur/declaratio huius fallē. est duplex.Prima prout voluit glos.in.d.§.apud labeonē.qz qn venditor vendidit aliquid in genere,id qd tradidit nō erat pēsse in obligatione:ideo non liberat cedendo actionē cōtra illum cui tradidit:secus quādo vendidit speciē z tradidit:qz tradidit id qd erat in obligatione:z ex his habes aliam limitationē ad regulaz que habet,q qn debetur aliquid in quātitate vel genere z soluit, illud qd soluit fingitur vsqz retro fuisse in obligatione.l.cū incertus.ff.de lega.j.z in.l.meuius.§.duobus.de leg.ij.illa iura procedunt qn soluit illi cui debet:secus si soluit alij etiam iusto errore. ita est glo.sing.in illo.§.apu d labeonem.in gloss.fi/Secūda ratio huius fallē.est:qz qn vēdita est species z tradita illi cui nō debuit tradi bonafide:tū illa res desinit esse sua sine culpa sua.l.qd sepe. §.si res.ff.de 2hē.emp.merito excusat debitorē speciei,adeo qd cedendo actionē liberatur:sed difficultas prestationis debitorē in genere nō excusat.l.cōtinuus.§.illud.ff.de verb.obli.ideo cedendo actionem nō liberaretur/Potes etiā ex hoc text.no.aliud qd no.Barto.hic in.iiij.col.ver.sumus expediti.de hac scd'a responsione,quā videas,nō refero:qz nihil ad rem.¶Gl.in vb.tradit°. diuiditur in duas partes principales.Primo remouet vnū 2riū qd format tunc/Scd'a ibi:sed vr nullo casu/Glo.opponit qd error debuit impedire ne dñium transferatur:z ad probādum qd error impediat translationē dominij:gloss.allegat sex leges/prime tres loquuntur quādo erratur in persona illius cui traditur:alie tres leges loquuntur quando errat circa rem que traditur:et vtroqz casu impeditur translatio dominij/z gloss.bene respondet/Circa primam partem aduerte:qz glo.voluit opponere contra tex.hoc modo,dicit in tex.qd seruus meus a te bonafide possessus emit ex peculio meo seruū q traditus est tibi:dicit text.qd possum illū scd'm seruū a te condicere:cōtra quicquid acquirit seruus meus: presertim ex pecunia mea,acquirit mihi dño,p regulā.l.placet.ff. de acqui.here.cū ergo emerit ex peculio meo,acquisitus est mihi dñium,quomodo poterim cōdicere:qz nullus pōt rem suā condicere nisi a fure.§.sic itaqz.insti.de acti.dixi in.l.si quis nec cāin.s. eo/Glo.respōdet qd 2rium procedit,quādo res empta fuisset tradita seruo meo:qz tūc bene mihi acqreret:sz in tex.nostro nō fuit traditus seruus emptus seruo meo:sz bonefidei possessori:ideo nō acquiritur mihi dñium:qz solo cōtractu nō acquirit dñium.l. traditionibus.C.de pac.¶In glo.ibi.l.si seruus.que est contra, habes notare duas conclu.put declaraui in euidentialib°/Prima cōclusio est,qd seruus bonafide possessus ab aliquo,si acqrat ex pecunia bonefidei possessoris vel ex operis suis,acquirit totū

boneſidei poſſeſſori:ſi autem acquirat ex re veri domini ⁊ trada-
tur ipſi ſeruo,acquirit vero dño:ſi autem tradatur boneſidei poſ-
ſeſſori(ꝑut fuit in hac lege)tũc acquirit boneſidei poſſeſſori,,pro-
pter traditionẽ gloſ.verũ dicit ⁊ text.ſunt clari in.l.liber homo.in
prin.⁊ in.l.ſeruus qui bonafide.ff.de acq.re.do.⁊ text.in.§.de his.
iuncto.§.ſeq.inſti.ꝑ quas perſo.no.acq.ſed dum iſta gloſ.alleg.l.ſi
ſeruus meus.ff.de acq.re.do.queʒ tex.etiã inaduertenter allegat
Bar.⁊ Alb.hic:certe admirãdum eſt:q tex. ille dicit totum ꝯtrariũ
et eſt fortis tex.Raph.Ful.hic perpẽdit,qḋ ille tex. fortiter vrget
ad oppoſitũ:⁊ dicit muſetis ꝑ totos dies ⁊ annos querẽdo defen
dere glo.⁊ ab illo tex.⁊ nunq̃ inuenietis reſponſum. Alex.rñdet:
⁊ fuit reſponſio glo.in illã.l.ſi ſeruus.⁊ dicit,qḋ illa lex nihil facit,
q ibi res fuit tradita ipſi ſeruo:quo caſu ꝓcedit id qḋ ibi dicit:ſʒ
tex.noſter loquitur qñ res empta fuit tradita boneſidei poſſeſſori
⁊ nõ ſeruo:ſed iſta ſolu.nõ tollit difficultatem,: maxime,q text.in
d.l.ſi ſeruus.non ſe fundat:eo q emerit ex pecunia tertij:ſʒ q nõ
poſſidebã eũ.⁊.d.Alex.nõ eſt viſus bene cõſyderaſſe ,vbi ſit diffi-
cultas.Habemus regulã q boneſidei poſſeſſori ꝑ ſeruũ ſolũ põt
queri tribus caſibus:extra iſtos tres caſus ſemper acquirit vero
dño.Prim⁹ caſus eſt,qñ acqrit ex re boneſidei poſſeſſoris.Scḋs
qñ ex opera ſua: iſtis duobus caſibus querit boneſidei poſſeſſo
ri:vt dicit tex.preallе.Tertius caſus eſt in hoc tex.qñ traditur res
boneſidei poſſeſſori:extra iſtos tres caſus ſemper debent acquiri
vero domino:ſʒ in illa.l.ſi ſeruus.ponit caſus qui non eſt de iſtis
tribus:ergo deberet queri vero dño:ibi enim loquitur tex.quãdo
ſeruus non acquiſiuit ex re ipſius boneſidei poſſeſſoris:et res nõ
fuit tradita ipſi boneſidei poſſeſſori:ſʒ ipſi ſeruo: quare ergo non
acquiritur vero dño:nec ratio iuriſcõ.ibi eſt bona:quia non poſſi
debant a vero dño:q dato qḋ nõ poſſidebatur a vero dño: extra
illos tres caſus ſemper acquirit vero domino:tamen tex.ibi dicit
qḋ non acquiritur nec vero domino nec boneſidei poſſeſſori:ideo
credo qḋ Fulg.verum dicat,qḋ nõ poſſit bene reſponderi.eſt verũ
qḋ alias ego dabã vnã aliã ſol.quã tradebã ex quibuſdã verbis
gl.ibi:nã dicit illa glo.qḋ tex.ibi qui dicit qḋ in illo tex.res nõ ſit
mea.nõ dʒ intelligi quo ad poſſeſſionẽ:ſʒ bene quãtum ad ꝓprie-
tatẽ:⁊ ratio eſt:q cũ ab alio poſſideatur, non poteſt mihi poſſide
re.l.j.§.per ſeruũ qui in fuga.ff.de acquirend.poſ.⁊ ſic text.ibi di-
cens meã nõ fieri:debet intelligi meam reſpectu poſſeſſionis per
rationẽ que ſubiungitur:q lʒ ſeruuʒ nõ poſſideam, dñium tamẽ
per eũ mihi acquiri poteſt,poſſeſſio non:et vere ratio iuriſcon.ibi
inclinat in iſtam ſol.huic tamẽ ſolutioni obſtat dictio mei:q̃ regu
lariter importat dñium:niſi dicat vt dixi:qḋ ratio q̃ ibi ſubiungi-
gitur iſtud ſuadet:preterea in illo ti.de acqui.re.do.nõ ſit mentio
de acqui.poſ.¶ In ea.glo.ad ſi.ponit verã ſolu.ꝑ cuius clariori
9 intelligentia facit tres caſus principales.†Aut erratur in ſubſtã-
tia pſone:q credo qḋ ſit titius:⁊ eſt alius:⁊ iſte error q remouet
conſenſum meũ impedit tranſlationẽ dominij:ita loquunt prime
leges allegate in glo.Aliquando ⁊ ſcḋo curratur circa rem ſeu circa
dominium rei que traditur:q tradẽs credit qḋ ſit ſua vel tua vel
econtra:⁊ iſte error impedit tranſlationẽ dominij:ita loquuntur
alie tres leges allegate ſcḋo loco in glo.Aliquãdo ⁊ vltimo non
erratur in ſubſtãtia perſone:nec in dñio rei:ſed erratur circa qua
litatem perſone cui tradit:et iſte error nõ impedit tranſlationem
dominij.ita loquit tex.hic.Fallit niſi recipiens ſit in dolo,in iſtis
terminis loquit.l.falſus.in prin.de qua glo. vltimo loco opponit
et nõ ſoluit:ſed in.l.noſtra recipiens erat in bonafide.ideo loqui
tur tex.cum myſterio:iſtam materiã declarat Barto. aſſignans
rationẽ vniuſcuiuſqʒ membri in.l.eius qui in prouincia.in.iiij.co.
j.eo.plenius in.l.j.ff.de off.ꝓcu.ceſa.Circa tamẽ predicta:aduerte
ad duo. Primo qḋ.l.ſi.ꝓcurator.ff.de acq.re. do. allega. in glo.eſt
ſcḋa nõ prima.Scḋo qḋ circa intellectũ.d.l.falſus.videbitis in.l.ſi
ꝓcuratori falſo.in glo.ſi.vbi Bar.in.iij.col.j.ti.ij.per Barto.in.l.
10 quoniam.ff.de condi.fur.†Quid autẽ.ſit in matrimomo, nunqd
a error in ſubſtãtia pſone vel in qualitate impediat matrimonium
⁊ vitiet, ⁊ faciat illud dirimi,de hoc habet apud Cano.xxix.q.j.ꝑ
totũ.⁊ eſt gl.magiſtralis in ſumma illius qõnis.⁊ ibi Archid.po-
nit no.q. Bal.in.l.cũ archimedorã.C.vt in poſ.leg.⁊ vide omnino
illud qḋ pulchre cõſuluit.do. Anto.de but.in ꝯſi.lxiiij.incip.mul-
ta dubia.¶ Glo.in ver.cõdicere.Primo declarat tex. Secundo
opp.⁊ bene ſol.⁊ ſolu.gl.cõiter tenet qcqd dixerit Sali.vt habes
plene per Alex.hic:cui adde qḋ opi. Pet.⁊ Cy.relatam per ipſũ
ſequit etiã Albe.hic:in penul.col.¶ Glo.in ver.ex negotio.circa
huius gl.declarationẽ Bar.multa verba exprimit,plenius ex-
emplum poteſt dari qñ boneſidei poſſeſſor feciſſet expenſas ꝑ ga-
bella ⁊ ꝑ notarij:vt hic ꝑ Bar.⁊ cõiter oẽs ¶ Glo.in ver.acturũ
timore cõtrarij ponit duas ſol.ꝯtrium eſt iſtud.nos habemus regu
lam:qḋ qñ quis expẽdit ignorãter in re alterius,nõ poteſt agere
ad tales expẽſas via actionis:ſʒ via retentionis ſibi ſuccurrit:ad
hoc alleg.tex.Bar.in.l.ſi in area.de cõdi.inde.poſſet alleg. tex.in
l.in hoc iudiciuʒ.§.diuerſum.ff. cõi di.hic dr ꝯtrium,dicit em̃ actu

¶ Error in ſubſtantia. Adde Bar in.l.error.in iij.col,C.de iur.⁊ fac.ig. Car.Alex.i c.ij.in.j.col, ⁊ i.j.opp.de coniu.ſer.

[im]pediat tranſlationem

rum.vera ſo.eſt quã hic Bart.poſt multa verba ponit.¶ Glo.in
ver.vendicare:diuidit in duas.Primo oppo.cõtra tex.⁊ pro ſol.
refert duas opi.Secundo per viam no.etiam oppo.⁊ clare ſoluit.
Scḋa ibi:item no.qḋ nõ opponit.¶ In eadẽ glo .ibi:ideoqʒ non
admittitur cõpenſatio:† habes ex iſta glo.pulchrã limitationeʒ 11
ad regulã,qḋ de quãtitate ad quantitatẽ ſemꝑ debet fieri ꝯpenſa-
tio.l.ſi.C.de cõpenſa.l.ſi cõuenerit.ff.de pig.ac.nã illa regula limi
tat vt:ꝓcedat quando quãtitas pecunie debet ſimpliciter tanq̃
quãtitas:ſed ſi quãtitas deberet tanq̃ certa ſpecies,vt eſt in num
mis peculiaribus:tunc de iſta quãtitate que requirit vt ſpecies
nõ debet fieri cõpenſatio ad quãtitatem.ita eſt glo.no. hic:ad idẽ
eſt glo.in.l.ſi.in gl.j.⁊ ibi antiqui etiam tenebant.C.de compen. et
glo.j.§.in boneſidei.in glo.mag.inſtit.de act.⁊ſequit Lud. roma.
in.l.ſi certos.ff.de verb.obli.⁊ pro iſta conclu.faciunt duo.Primo
facit regula.d.l.ſi cõuenerit .in prin.ff.de pig.act.vbi traditur re-
gula,qḋ de ſpecie ad quantitatem nõ ſit cõpenſatio:qḋ aũt nũmi
peculiares cenſeantur ſpecies,eſt fortiſſimus tex.in.l.ſed ſi certos.
ff.de lega.j.alleg.in glo.vbi expreſſe dicit iſto caſu neqʒ permuta-
tionem recipiunt:⁊ ſic quãdo pecunia debetur vt ſpecies ſi velles
dare aliam pecuniam eiuſdem forme non poſſes,ſuper quo text.
dicit raph.cu.⁊ ſemper fuit dubius :⁊ illum text.ego induco ſtri-
ctius ſic:nã fictio in caſu ficto,nõ debet plus operari,q̃ veritas in
caſu vero:tunc ſic:quando debetur alicui quãtitas vt certum cor
pus,nõ poſſem ei ſoluere in alia quãtitate:vt probatur ibi: ⁊ tũc
dixi:ergo ſi non poſſum ſoluere vere multominus debeo poſſe cõ
penſare:que compenſatio eſt ficta ſolutio: vt declarat Bart.in.l.
amplius non peti.ff.rem ra.ha.⁊ ſolu.d. Alex.hic ad illuʒ text.da
ta,bene eſt veriſſima in ſe ſed non tollit cõtrarium,propter indu-
ctionem quã nunc feci:⁊ pro iſta opi.facit etiã qḋ vult gl.not.in.l.
hec venditio.§.j.ff.de de cõtrahen.empt.Breuiter concluſio glo.
cõmuniter reprobatur:qḋ imo quantitas debita,ſeu vt quãtitas
ſeu vt ſpecies ſemper cõpenſatur cuʒ debito alterius quãtitatis:
probatur viua ratione:nã de vna ſpecie ad quantitatẽ nõ ſit cõpẽ
ſatio:q in vera ſpecie cadere põt affectio,que affectio impedit cõ-
penſationẽ:ſed qñ debetur pecunia tanq̃ ſpecies:nõ poteſt cade-
re affectio:q in nũmis nõ cadit affectio.l.nũmis.ff.de in li.iur.er-
go ibi ſemper debet fieri cõpenſatio:q regula.d.l. ſi conuenerit.
loquitur in ꝓpria ſpecie.⁊ ita tenent Ange.Bart.⁊ Moder.hic.
⁊ Cy.in.d.l.ſi.in.vij.q.C.de compen.⁊ ibidem Bald.⁊ Ange.et eſt
cõmmunis ſententia in iuribus hic allega.per Bart.⁊ ſi dicis ad
argu.glo.quare ergo in iſta lege non ſit cõpenſatio de debito nũ-
morum peculiarium,cum debito perſonali peculij: qḋ etiam eſt
quãtitatis:⁊ tamen lex dicit vtrunqʒ poſſe peti,reſpondent doct.
qḋ compenſatio non ſit ꝓpter aliam regulaʒ qḋ de quantitate ad
q̃titatem ſit compenſatio niſi quãdo vtrunqʒ debitum eſt claruʒ
⁊ liquidum:ſed ſi vnũ eſſet liquidum ⁊ aliud nõ,nõ fieret tunc cõ
pẽſatio:ita eſt hic:prout declarat Bar.in.l.frater a fratre. in.xiij.
12 col.ff.de condi.inde.†Stat ergo regula, qḋ de liquido ad non li-
quidum non ſit cõpenſatio:iſtam regulã ſignanter limita ⁊ tene
bene cordi:niſi debitũ eſſet factũ liquidũ per cõfeſſionẽ meaʒ:tũc
cum illo debito liquido per meã cõfeſſionẽ debet fieri cõpenſatio
cum eo qḋ non eſt liquidũ:de hoc habes glo. valde not.in.l. ſin.in
glo.j.in ver.conuicta.C.de cõpenſa.quã gloſſ.ibi expreſſe no.⁊ ſe-
quitur Cy.in.ij.q.⁊ Bar.in vna lectu.non credo qḋ ſit in iſta im-
preſſa,idem tenet Abb.panor.in.c.ſi.in pe.col.de depoſi.Et iſtaʒ
limitationẽ multũ no.d.Bartho.vero.in caute.cxij.⁊ in cautela
clxiij.q̃uis cõtrarium tenuerint Bal.⁊ Pau.de ca.in.d.l.ſin.C.de
cõpen.¶ Glo.in ver.euaneſcit.diuidit in quinqʒ.Primo format
qõnem.⁊ refert opi.Secundo format aliam qõnem.Tertio aliaʒ
Quarto ꝑ viã not.arguit cõtra tex.a partibus ſufficienter enume
ratis.Quinto colligit notabile qḋ vr̃ venire multum a remotis.
ſed illud non venit tenendo opi.Io.relatã in prima pte.Scḋa ibi:
itẽ pone venditorẽ.Tertia ibi:ita pone preciũ fuiſſe.Quarta ibi:
itẽ hic ſeruus.Quinta ibi:itẽ non intereſſe.Rurſus prima pars
principalis ſubdiuiditur in quatuor particulas. Primo recitat
opi.Io.Scḋo illã reprobat.Tertio glo.ponit ſuã opi.Quarto ꝯ
illaʒ oppo.⁊ ſol.Scḋa ibi:qḋ nõ placet.Tertia ibi:tu ergo dica.
Quarta ibi:ſed nõne remanet dñs.⁊ ita glo.magis eget declara-
tione q̃ magna additione.Querit ergo glo.in.j.q.dicit in tex.qḋ
ſi nũmi peculiares ſoluti venditori ſint conſumpti,quod actio de
peculio euaneſcit.Quero quo iure euaneſcat actio de peculio,an
virtute compenſationis,an vigore ſolutionis:effectus ⁊ vtilitas
reſultant:ex eo qḋ colligitur in.ij.q.gloſ.vbi notabo.Io.tenet qḋ
actio de peculio euaneſcat iure cõpenſationis.q.d.qḋ illud debi-
tum perſonale,quo tenet dñs ex ꝯtractu ſerui de peculio,cõpen-
ſatur cũ nũmis peculiaribus ad quos tenet vẽditor rei vendica-
tione:⁊ ſic ſit cõpenſatio de illo debito perſonali cũ illo reali quo
tenetur vẽditor qḋ improprie eſt debitũ.iſtã opi.reprehẽdit gloſſ.
q ad hoc vt fieri poſſit cõpenſatio, requirit qḋ tẽpore quo deue-
nitur ad conflictũ corã iudice,qḋ hincinde ſubſit debitũ:al's non
poſſet

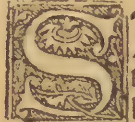
posset fieri cōpensatio.vt no.in.l.si constat.C.de cōpen.sed hoc tpe
quo deueniť ad cōflictū,nō erat hincinde debitū.ptz,qꝛ rei vendi.
erat extincta:nā cū ipse vēditoꝛ de presenti nō possideret nūmos
peculiares,nec dolo desijsset possidere:qꝛ bona fide cōsumpsisset
z sic rei vēdicatio erat extincta:ergo nō est possibile qd deueniat
ad cōpensationē,ideo gl.nostra(quā oēs tenēt)cōcludit,qd actio
de peculio euanescat nō virtute cōpensationis sz solutionis hoc
modo:nā donec numini peculiares extabant,nunq̄ fuit dñium
trāslatū:qꝛ seruus nō potuit transferre:z sic dñs fuit liberatus de
peculio:sed consumptione secuta per quā transferť dñium.l.si fi-
lius.z.l.nō oīs.in.§.si pupillus.ṡ.eo.ideo sicut si a prin.translatuz
esset dñium,liberareť dñs ab actione de peculio:ita mediante cō-
sumptione q̄ fit per solutionē,z sic virtute solutionis tolliť z eua-
nescit actio de peculio.Cōtra istā so.opp.gl.ibi:sed nonne:pone qd
dñs ignoret nūmos peculiares ɔsumptos esse,cū credat eos exta
re nec vult approbare ɔtum serui,agit rei vēdicatione si dicimꝰ
quod actio sit extincta:eo qꝛ secuta cōsumptione trāseat in domi
nium vēditoꝛis:ergo dominꝰ erit priuatus oi iure:qꝛ secuta con-
sumptione transeat in solutū:nec ɔctum amplius approbare pōt
ex quo semel reprobauit.l.dispensatoꝛē.in fi.ff.de solu.Glo. fatetur
ɔtrium,z dicit,sibi imputet dñs:qꝛ poterat approbare ɔctū.istud
qd dicit gl.qd sibi imputet pcedit i dño sciente sz in ignoꝛante gl.
nō bene dicit:imo si dñs ignoꝛans nūmos peculiares cōsumptoꝭ
esse,egiť ad nūmos:agēdo ad nūmos vř ɔctum reprobare,si istud
fecit ignoꝛāter vel etiā dubitās,nō est verū qd sibi preiudicet:qꝛ
ignoꝛās vel dubitans nunq̄ intelliguť sibi preiudicare in eo qd
dubitant vel ignoꝛant.l.manifestissimi.in prin.iuncto ver.sin autē
nescius.C.de fur.ergo lz egerit ad nūmos:ex quo erat ignoꝛans
poterat adhuc approbare ɔctū z agere cōtra possessoꝛē vel cōtra
vēditoꝛē ex empto:ita in effectu cōcludūt Sali.Lu.z.d.Alex.hi.
Attende etiaz tu subtilis circa predicta:qꝛ lz gl.ṡ.reprehenderit
opi.Jo.vno medio:vt retuli.ṡ.in.x.istā opin.reprehēdit gl.zc.ego
puto qd glo.in vlt.parte.in fi.dū dicit.Itē no.interesse,voluit sub
tiliter rñdere,qd imo cōsumptis nūmis peculiaribus rei vendica
tio nō sit sublatata:qꝛ quēadmodū si res esset perempta vel non
extaret:succederet obligatio ad interesse:ita ex quo nūmi pecula-
res p venditoꝛē sunt cōsumpti est sublata rei vēdicatio q̄tum ad
nummos non q̄tum ad interesse:z sic quātum ad interesse potest
fieri cōpensatio:z sic pcederet opi.Jo.z ideo illa pars dz iūgi cuz
prima:z ideo vult gl.qd qꝛ tenebiť ad speciē:perempta specie,te-
neať ad interesse.z ita Albe.Fulg.z.d.Alex.hic:istud tū qd dicit
glo.nō est verū:qꝛ qd sequať,obligatio ad iteresse pempta specie.
est verū,perempta specie post moꝛā:sed qn̄ cōsumunť nūmi bona
fide est in totū z radicitus extincta rei vendicatio:z sic non potest
vllo modo fieri cōpēsatio:pterea si verū esset qd gl.dicit,sequereť
qd etiā ante ɔsumptionē fieret cōpēsatio,qd est falsum:ideo tene
qd euanescat vigore solutionis nō cōpēsationis.ℂ In gl.ibi:aľs
procedit opi.cōtraria:vides ergo qualiter gloss.in ista scda parte
querit,pone qd seruus bonafide possessus emit aliū seruū p.xx.z
illos.xx.soluit:z bona fide consumpti sunt:pone postea qd dñs nō
teneť de peculio:nisi in.x.qꝛ facta detractione eoꝛuz q̄ debebanť
dño nō restat peculiū:nisi in.x.dñs reprobat ɔctum qꝛ nō vult sta
re ɔctui:teneť tū de peculio:z sic in.x.an alia.x.poterit repetere:
aliqui tenēt qd sic:aliqui qd nō.Gl.distinguit:vt in ea q̄ aut extant
z pōt vēdicare:aut nō extant:z nō poterit vendicare:qꝛ sunt solu
ti ex iusta causa,z bonafide cōsumpti:ex quo nulla condictio nec
indebiti:nec alia competet dño.cuz distinctione gloss.tenent cōi-
ter doc.hic.Sed caue cōtra istā opi.gl.approbatā fortiter viget
tex.in.l.seruus cuiusdam.de condic.inde.alleg.in gl.vbi creditoꝛ q
recepit pecuniā a seruo,nō potest ɔueniri ad illā pecuniā,etiā qd
foꝛtius est,dato qd illa nō esset peculiaris sed ppꝛie dñi.doct.non
aduertūt ad hoc:sed glo.ibi ppendit.z ponit tres solu.que omnes
diuinant.Ex cōclusione ergo glo.ṡ.facta no.duas conclusiones.
Prima vtilitas ex qōne tactā in prima pte gl.est an actio de pecu
lio euanescat iure compensationis vel solutionis:z retenta opin.
Joā.qd iure cōpensationis posset ista.x.repetere dñs:qꝛ nō potest
fieri cōpensatio nisi pro debito dñi.tamen ex quo alia opi.est ve-
13 rioꝛ:qꝛ compensatio est ficta solutio:ideo nō potest repetere:†z sic
habetis qd cōpensatio est ficta solutio,nō solū qn̄ est debitum na
turale z ciuile:sz ēt quo ad naturale tm̄,nā quo ad .x.ad que tene-
tur dñs,est debitū naturale z ciuile:sed quātum ad.xx.ad que te-
netur seruus,est tantū naturale:z ita Fulg.hic dicit istā glo.not.
ad hoc.z idem dicit.d.Alex.z ante eos idē dicit Albe.hic in vlt.
col.In ea.gl.ibi.j.de in rem ver.l.iij.in prin.questio.glo.est:pone
in peculio serui nō sunt:nisi.x.ad que teneať dñs:iste seruus emit
aliū seruum p.xx.q in veritate valet.xxx.dñs pro isto cōtractu de
peculio non potest teneri nisi in.x.an ad alia.x.teneatur dñs de in
rem verso:qꝛ seruus potest obligare dñm quatenus est versum
in vtilitatē dñi:z videtur qd sic:qꝛ est euidēs vtilitas dñi,questio
14 ergo glo.est.†Nunquid dñs verus possit ɔueniri vt soluat veruz

precium serui empti:quando seruus fuit emptus pro.xx.ducatis:
z in veritate valet.xxx.qꝛ vertitur in vtilitatem dñi:nunquid dñs
teneatur de in rem verso.glo.arguit pro z cōtra.Bart.dicit:qd in
hac questione debet distingui:vt habeť in.l.z ideo.§.j.cum gloss.
j.de in rem ver.z aliter non declarat.Voluit dicere Bar.qd debet
inspici propositū serui emptoꝛis:quo animo fecerit contractum:
qꝛ aut emit principaliter animo vertendi in vtilitatē dñi:z sic au
gendi patrimoniū,z dñs tenetur de in rem verso:aut emit princi
paliter animo augendi peculiū suum:z tunc,aut animo obligan-
di dominum,z dominus tenetur de in rem verso:aľs secus.et ita
Bar.declarant Paul.de ca.z Moder.Sed tu cōsydera qd ɔtra
istam dist.foꝛtiter obstat text.in.l.iij.in prin.de in rem ver.Salic.z
d.Alex.dicunt responde,vt ibi in glo.non inuenio ibi gloss.aliqd
dicere.Item aduerte qd questio glos.inquātum querit de in rem
verso,non facit ad propositum tex.nostri:probo,qꝛ in lege nostra
seruus secundus emptus,fuit traditus bonefidei possessoꝛi z non
domino:frustra ergo queritur an teneať de in rem verso:cum non
sit versum in rem dñi:quo casu,aut dñs reprobat contractum:et
tunc quomodo potest dici versum in vtilitatē dñi:aut approbat
z frustra queritur de in rem verso:qꝛ approbando cōtractū obli-
gatur insolidum,etiā si nō sit versum in vtilitatē:vt est tex.hic.in
versi.sz adijcere:sed questio gl.debet intelligi qn̄ seruus emptus
fuit traditus ipsi vero dño:vel saltem quādo fuit traditus seruo
meo ab alio bonafide possesso.quo casu mihi acquiritur dñium
per ipsum.z ita Albe.hic post Guil.de cu.z Sali.z.d.Alex.z tūc
venit dicendum:vt.ṡ.ℂ Gl.fi.in ver.paratus.diuiditur in tres.
Primo videť foꝛmare qōnem sed vere opponit contra tex.Scdo
foꝛmat qōnem.Tertia oppo.z nō sol.Secunda ibi:itē nunquid
liberatur.Tertio ibi:Sed argu.cōtra.ℂ Circa primā partē glo.
aduerte:qꝛ oppositio venit hoc modo:dicit text.in fi.qd venditoꝛ
conuentus a vero domino actione ex empto,liberatur cedendo
actionem quā habet contra bonefidei possessoꝛem:contra,verus
dñs potest agere contra bonefidei possessoꝛem sine cessione:ergo
nō est opus cessione.Glo.respondet,qd est verū qd habet vtilem z
illa nō est opus qd cedatur:sed per cessionē cōpetit sibi directa:z
cum gl.tenent omnes.tamen dicit.d.Alex.z ante eum Fulg.qd
posset aliter respōderi:qd est verū qd hic verus dñs cōtra bonefi-
dei possessoꝛē hz certi condictionē generalē,z cōdictionē sine cau-
sa,sed non cōdictionē indebiti.Errant,qꝛ ante cessionē habet etiā
vtilem cōdictionem indebiti:ex equitate causa circuitus euitan-
di:vt tenet glo.j.z glo.in ver.condicere.z Bart.in.j.col.z ibi oēs
sequuntur,z ipsemet do.Alexā.z circa predicta:tu iuuenis si vis
scire,que dicať actio directa.z que vtilis:habes inter alias opti- a
mam gloss.in.l.ex legato nominis.C.de lega.z declarat magistra
15 liter Bartol.in.l.j.C.de act.z obli.z in.l.j.ff.eo.de actio.z obl.†Et
an sit differentia inter actionem vtilem z directam habes text.in
l.penul.ff.de nego.gest.qd nulla est differentia,vtrum intentetur
actio directa:an vtilis:tantū enī consequitur per vnā quantū per
aliam.Inuenio tamē qd Bald.qui nihil ignoꝛauit in.l.j.in.v.colū.
C.de priui.do.dat vnā sing.z no.differentiā,qd actio vtilis nō hz
ea priuilegia q̄ habet directa:puta,actio de dote hz multa priui-
a legia[a] que enumeranť in.l.j.z p totum ti.ff.so.ma.p doc.precipue
habet tacitā hypothecā,z vt preferatur alijs creditoꝛibꝰ:certe si
intentareť actio de dote vtilis:puta cessa a muliere,non haberet
illa priuilegia q̄ habuisset si intentareť directa p ipsam mulierē.
Aliā differentiā posuit Bald.in.l.ij.in.ij.col.C.qn̄ fis.vel priua.et
Bar.in.l.nomē.C.que res pig.ob.pos.si bene inspexeris.In scda
parte gl.q̄ est clara:istā parte glo.Ang.reputat sing.z dicit qd ex
ea colligiť sing.doctrina:qd quotiescunqꝫ qs iusto erroꝛe tradit
rē alij quā cui debet,etiā si tradat sine mandato,liberať in effectu
cedendo actionē:z ita pulchꝛe limitatur regula.l.Sꝫ hoiem.in.§.si
nullo.ff.de solu.z sequunť Lud.ro.z.d.Alexā.hic:limita tamē vt
dixi.ṡ.in textualibus.In fi.gloss.oppo.de.l.si fugitiuus.ff.de sol.
z nihil soluit.z est in ver.sed si alij.vbi est text.qd si seruus meus
gerens se p libero tibi ignoꝛanti mutuauit nummos meos.post-
ea iussit tibi qd solueres alij,tu existens in bonafide soluisti.dicit
text.qd non liberaris.respondent Alber.Barto.z.d.Alex.hic:z
plenius Bar.in illa.l.si fugitiuus.qd dz illa lex intelligi fm istā,
vt non libereť ipso iure,sed ope exceptionis,sed ista est violentia.
ideo aliter rñdent hic Ja.bu.Albe.Sali.z Ful.z credo qd ista sit
bona:qꝛ ibi ille debitoꝛ erat debitoꝛ in quātitate seu i gn̄re,quo
casu no liberať:qꝛ non soluit illud qd debet:vt dixi.ṡ.in no.z ista
mihi placet:nec est verū qd dicit.d.Alex.qd est ppter nūmos pe-
culiares:qꝛ nūmi peculiares(vt dicit gl.ibi)erāt extincti.ℂ Ex-
tra gl.querit Bart.hic in fi.practicā istius legis,ea q dicunť i isto
16 textu q̄ dicta sunt.ṡ.habēt locū in monacho:†qꝛ bonū est arg.de
seruo ad monachū,dictū est oꝛiginale Innoc.in.c.cū olim.el.ij.de
priui.Adde inquātū Bart.tradit regulā,qd oia q̄ dicunť i seruis
vendicāt sibi locū in monachis nostri tpis.istam regulā pluries
repetit Bart.in varijs locis:pcipue in.l.j.in prin.§.itē si fructua-

a ℂ Priuilegia. Adde diffuse p Cā pegin̄ de bononia i tractatu de priuile.do.

rius. ꝛ in. l. si cõis seru⁹ ita. in. ij. ꝛ. iij. q. ꝛ in. l. si seruus testamento.
in fine. ꝛ in. l. iij. §. qd seruus. ff. de stipu. ser. ꝛ in istis locis infert in
specie ad varias decisiones. ꝛ Bar. ꝛ Moder. in. l. j. §. itẽ acquiri-
mus. ff. de acqui. pos. Bal. in. l. interpositas. C. de transact. ꝛ p ista
equiparatione, habes glo. ordi. in. l. cũ heredes. §. fi. ff. de acquirẽ.
pos. ꝛ lz ista sit vera ꝛ cõiter approbata equiparatio: alibi tamen
17 dubitant Bar. ꝛ alij: † nũquid monachus[a] debeat eqparari ser-
a uo an potius filio in potestate: ꝛ sic vt potius equiparemus pote-
statẽ abbatis in monachos: patris in filios: q̃ dñi in seruos. bar.
b dicit, qd monachi equiparant filijs[b] in potestate: pbat, monach⁹
non desinit esse suus heres patri: ꝛ debet habere legitimam ex te-
stamento, als preteritus rumpit testm̃. text. est in. l. deo nobis. C.
de epi. ꝛ cle. ꝛ tñ ista nõ cõueniunt seruis, et ideo qñ doc. dicũt, qd
monachus equiparat seruis: melius dicerent, qd debet eqparari
filijs in ptãte: ita proprie dicit Bar. in. l. j. in prin. in. ij. q. iiij. partis
prin. ff. de vulg. et pupil. ꝛ Bar. in. l. cũ pponas. circa mediũ. et ibi
Bal. Pau. ꝛ Sal. ꝛ ibi dixi. C. de here. insti. ꝛ Io. and. ꝛ Anto. de
bu. in. c. in presentia. vbi Cano. oẽs de proba. ꝛ late Bald. in. l. j. in
x. q. C. qui admit. Cyn. ꝛ Bald. in. l. deo nobis. C. de epi. ꝛ cle. ꝛ ista
est cõmunior sñia per rõnem predictã. est verũ qd Ioã. de imol. in
d. c. in presentia. ꝛ in. d. l. j. ff. de vulga. ꝛ pupilla. ꝛ ibidẽ Alex. vo-
luerunt saluare Bar. ꝛ Inno. qd monachus equiparat seruo: est
verũ quãtũ ad ɔ̃ctus: sed quo ad vltimas volũtates, equiparat
magis filio in ptãte, ppter suitatẽ et legitimã: placet mihi ista cõ-
cordia, et Barto. semp loquitur in ɔ̃ctibus, qñ dicit equiparari
c seruo. an autẽ monachus possit habere peculiũ:[c] qr Barto. hic vr̃
loqui inter dentes: vide Bal. in. l. fi. i fi. C. qd cũ eo. ¶ Circa vltimũ
circa qd Bar. relinquit cogitandum. Ange. ꝛ Ludo. hic determi
nant, quod in dubio presumitur qd acquisiuerit de bonis ꝛ de pe
cunia sui monasterij: nisi alie ɔiecture sint ad oppositũ: qr qd dicit
Fulg. ꝛ Alex. hic, in hac qõne multa profundit, breuiter habent
Cano. gl. de hoc in. c. sint manifesti. xij. q. j. et gl. in. c. nulli. xij. qõ. v.
ponũt Cano. in. c. cum officijs. de test. ꝛ in. c. j. de pecu. cle. et latius
18 Bal. in aut. licentia. C. de epis. et cleri. † Quid aũt si qs ingrediat
monasteriũ ꝛ mortuo patre exijt monasteriũ: nunquid debeat ha
bere hereditatẽ: an ꝓ monasteriũ, an cõsanguinei, veritas est, qd
si ingressus sit monasteriuz qd potest habere bona in cõi, semper
succedit monasteriũ: ꝛ debent habere bona patris monachi: lz ille
sit egressus religionẽ: sz si monasteriũ non posset habere aliquid
in cõi, cõsanguinei debent habere bona: ꝛ filius nihil dz habere:
ita cõsuluit ꝛ vere Ludo. ro. in cõsi. clxviij. incip. in casu pposito.
vbi ad hoc ponderat aliquos. §§. in cle. exiui de paradiso. de ꝟb.
sig. ꝛ lz ipse nõ dicat videas in similibus Bar. in. l. adultera. §. fin.
per illum tex. ff. de adul. Alibi Bald. in. c. in presentia. in. vj. colũ.
preallega. ver. quid si ingressus monasteriũ ꝛc. querit de pulchra
qõne pone pater habet filium quẽ instituit heredem: ꝛ dicit, si fi-
lius moriatur sine filijs legitimis ꝛ naturalibus substituo titium
si filius ingrediatur monasteriũ: an monasteriũ excludat substitu
tum: dato qd filius postea exiuerit monasteriũ ꝛ mortuus erit ex-
tra. Et determinant: vt. s. per. c. j. §. j. in tit. epi. vel abba. qr facta p-
fessione statim est acquisitum monasterio: sed si anteq̃ faceret pro
fessionem exiuisset: secus esset, quia si decederet sine filijs haberet
locum substitutio.

1 ☞ An oriatur obligatio si pecunia mea peruenit ad te sine fa-
cto meo. ꝛ nu. 3.
2 An fructus triennio prescribantur.
4 An mutuum probetur re, vel requiratur cõsensus.

I me et titium. Bal. in vno suo consi. incip. facte fuerunt in-
tere cãbij: dicit qd ista lex est sing. ꝛ quod deberet scribi
literis aureis. Diuide in tres partes pñ. Primo ponit
thema. Scdo dubitatio ꝛ ratio dubitãdi. Certio ponit decisio et
ratio decidendi. Scda ibi: subsisto. Tertia ibi: sz proprius est. h. d.
Si res mea vel mihi debita ad te peruenit: ꝛ nõ subest causa quare
apud te remanere debeat, possum ex eqtate a te condicere, q̃uis
negotiũ vere inter nos gestũ, nõ sit: cõcor. text. vltra. l. alleg. in gl.
in. l. seruus quẽ. ꝟ. scdm que. ff. de act. emp. ꝛ tex. no. in. l. si qs muni-
cipij. §. fi. ff. de instito. ꝛ ibi iuriscon. assignat rõnem rõnis ad text.
5 istũ. ¶ † No. istũ moralẽ ꝛ eqssimũ tex. qd qñ pecunia mea vel mi-
hi debita ad te peruenit, absq̃ qd a me habueris sz ab alio: ꝛ nõ
habes causam retinendi, q̃uis non pcesserit ɔ̃ctus ex quo mihi ob
ligeris: ꝛ per ɔ̃ns cũ nullum negotium inter nos sit gestũ, videt
qd nulla obligatio sit orta: qr ɔdictio nõ orit nisi sit gestũ aliquid
inter partes. l. si in area. ff. de cõdic. inde. tamẽ equum est. vt mihi
restituas: ꝛ propter talem equitatem cõpetit certi condictio gene
ralis. Hinc p istum tex. Inno. in. c. in literis. de restitu. spo. posuit
singu. limitationem ad oẽs leges nostras. ꝛ Ange. hic refert ꝛ fa
cit magnũ festũ: scitis qd bonefidei possessor nõ tenetur restituere
vero dño fructus industriales, quos bonafide percepit ex indu-
stria et opera sua. l. ex diuerso. in prin. de rei vend. Inno. per hanc
legẽ dat mirabilem limitationẽ: istud est verũ, nisi quatenus bo-
nefidei possessor reperiretur locupletior, deducta omni impensa
ꝛ opera psone: qr tenetur restituere ex equitate istius legis: istud
dictum sequit expresse Bar. in. l. ꝛ ex diuerso. in princ. in vlti. colũ.
ff. de rei ven. late Imo. post Ange. in. l. nesennius. §. j. ff. de re iudi.
et Bald. in. l. j. C. de vsur. ꝛ fruc. leg. cũ multis concor. quas addit
Alexan. hic, ꝛ in. d. l. nesennius. §. j. ¶ † No. tñ qd in omni materia 2
vbi quis tenet ad restitutionẽ fructuũ: put in cõtractibus bonefi
dei a tpe more in contractibus stricti iuris a tẽpore lit. contesta. in
his si pretereunt tres anni a pceptione prescribit: ita vt amplius
nõ teneatur ad restitutionẽ fructuum. glo. est sing. in. l. sequitur. §.
fructus. ꝛ ibi Bar. ad fin. ff. de vsuca. ꝛ expressius Bart. per illam
glo. in. l. iij. C. qd me. cau. Bal. in. d. l. j. in. vj. col. C. de vsur. ꝛ fruc. le-
ga. ꝛ in. l. ancille. in. iij. colũ. C. de fur. ꝛ in. c. grauis. in. ij. colum. de
resti. spo. ꝛ in. c. vigilanti. in vlti. colũ. de prescrip. ꝛ in oĩbus istis lo
cis facit magnum festũ de illa gl. Item per istam legẽ Hosti. in. c.
bone. in. ij. col. ꝛ ibidẽ Io. an. ꝛ alij de appel. † tradũt regulã, quod 3
vbicunq̃ qs habet rem meã sine causa: ꝛ ex ea efficit locupletior
de iure cano. datur officiũ iudicis: qd fundat in regula hui⁹ tex. et
c. qr. v. de iudi. ꝛ volũt tale officium iudicis esse nobile: prout etiam
Alex. hic. Ego multoties dubitaui: qr officiũ iudicis nobile nul-
lam presupponit obligationem. l. q per collusionẽ. ff. de act. emp. ꝛ
l. caius. ff. de annu. leg. sed in ista lege p̃supponit qd adsit obliga-
tio: dum dicit tex. vt obligari te existimẽ: hinc tenuit Barto. ꝛ alij
sequunt, qd actio que datur ex hac lege sit natiua ꝛ sic nõ datiua,
si adest obligatio, non cõpetit officium iudicis nobile: vnde forte
Cano. melius dicerent, dare officiũ iudicis mercenariũ. Item ad
istum tex. adde qd sup equitate huius legis fundat decisio. l. j. §. fi.
cum. l. seq. ff. cõmo. ꝛ. l. rescriptũ. §. j. ff. de dist. pi. ꝛ pulchra decisio
glo. in l. fulcinius. §. j. ꝛ. ij. ff. ex q. cau. in pos. ea. vbi gloss. alleg. istam
legem. Item per istam legẽ dicit no. Bar. in. l. si coloni. C. de agri.
ꝛ cẽsi. lib. xj. qd si aliquis habet solã possessionẽ rei, ꝛ talis posses-
sio perueniat ad te sine vitio, qd talis bonefidei possessor potest cõ
dicere talem possessionem ex equitate huius legis. Itẽ adde qd p
istũ tex. consuluit Pe. de ancha. in ɔsi. xxij. inci. ꝟba stipulationũ.
in pe. ꝛ vlti. col. item facit ista lex qd si mutuaui pecuniam vel fru-
mentum pauperi q nõ est soluendo: ꝛ ex illa pecunia vel frumento
alimẽtauit filios, qd possum agere cõtra ipsos filios habẽtes for-
te res maternas, ex equitate huius legis. facit. l. ei qui. ad fin. C. qd
cũ eo. q̃uis Bar. istud indecisum reliquerit i. l. his solis. j. de cond.
inde. Itẽ facit ista lex, qd si aliquis hz a me mandatum limitatuz
emendi talẽ rem p octo dũtaxat: ꝛ emat pro decẽ ꝛ mihi tradat: si
valet plus, potest illa duo a me repetere ex equitate huius. l. de
quo p gl. ꝛ doc. in. l. fi. C. de neg. ge. ¶ † No. vlt. ex tex. ibi, nisi inter 4
ɔsentientes: qd lz mutuũ pbat re: tñ istud nõ sufficit: sz reqrit etiã
consensus vtriusq̃: put etiã est tex. in. l. nõ oĩs. in priu. s. eod. et ibi
ponderaui ꝛ limitaui: qd istud est verũ i mutuo naturali, sz in ci-
uili potest cõtrahi etiã sine consensu: sed lex fingat ɔsensum. l. cer.
cõdictio. §. si nũmos. s. eo. fm Fulgo. ꝛ Alex. hic. ¶ Glo. fi. primo
declarat tex. scdo alleg. cõcor. tertio oppo. ꝛ non sol. quarto querit
ꝛ respondet. scda ibi: ꝛ ad hanc equitatem. tertia ibi: sed arg. ɔtra.
quarta ibi: sed quid anteq̃. ¶ In ea. glo. ibi, argu. cõtra. in. l. cum
putarem. in pe. rñ. glos. nõ rñdet. respõde, qd imo pars heredita-
tis non est sine causa apud coheredẽ putatiuũ: nã diceretur esse
sine causa qñ verus heres absq̃ iudice diuisisset hereditatez cum
illo putatiuo ꝛ sibi assignasset partẽ, ꝛ potest eã repetere p equi-
tatẽ huius. l. conditione sine causa. sed tex. ibi loquitur, qñ diuisio
facta est mediante sñia iudicis: tunc ppter autoritatẽ sñie, nõ po-
test repeti pars hereditatis: que tũc per sñiam incipit deberi. l. j.
de cõdi. inde. qr illa lex est nimis rigorosa: inuenio qd Ang. are. li-
mitat singulariter in. §. quedam. in. iiij. col. insti. de act. vt procedat
qñ verus heres fuit ille qui prouocauit eum quem putabat here
dem, intentando officium iudicis sup actione famil. erc. isto casu
qr officiũ iudicis non fuit intentatum sine actione, si sequat diui-
sio mediante officio iudicis, procedit illa. l. cũ putarem. vt nõ pos-
sit repeti pars hereditatis: sz ille heres putatiuus puocaret ꝟũ
heredẽ ad diuisionẽ ꝛ officio iudicis haberet partẽ, posset postea
verus heres repetere, nõ obstante autoritate iudicis: qr fuit sine
actione. alle. do. Bart. in. l. ij. in prin. de do. ple. Si ista limitatio est
vera, certe est solennis ꝛ notanda: sz ego dubito, qr tex. i. d. l. cũ pu
tarẽ. fundat se in sñia iudicis, ꝛ nõ in actione intẽtata. Cõtra etiã
Ang. moueor ex doc. Bar. in. l. si titius. in. j. col. insi. ff. de ꝟb. obli.
Itẽ cõtra Ang. facit qr Ang. p̃supponit, qd qñ verus heres agit
iudicio fa. erc. cõtra heredẽ putatiuũ, qd iudiciũ valet: sed ecõtra
qñ heres putatiuus agit ɔ̃ verũ, nõ valet: nã errat Ang. q: ɔ̃ tex.
in. d. l. cũ putarẽ. Aduerte tñ circa illũ tex. qr nõ obstante autori-
tate rei iudicate: de qua ibi, cõpetit ɔdictio sine causa fundata in
ista. l. ita gl. ordi. in. l. fideiussor. §. in oĩbus. iuncto text. ff. mand. ꝛ lz
Bar. ꝛ alij cõiter videantur reprobare illã gl. tamẽ Pau. de cast.
in cõsi. cccxxj. qd inci. in cã que vertit Parme. dicit qd nunq̃ fuit
sibi visum

a ¶ Monachus. Adde Bar. in. l. j. in. §. vsufructuarius. ff. de stipu. ser. Inno. i. c. cũ olim. de pui.

b ¶ Equiparatur filijs. Adde Feli. i. c. ex rescripto. de iure iur. in. ij. col. ver. i ea. glo.

c ¶ Peculij. Adde doc. c. monachi. de sta. mo. do cto. i. c. quãto. de off. or.

sibi visum, q̄ illa glo. in illo §. in oibus meruit reprehēdi, propter autoritatem l. nostre, sed qr̄ non est locus suus, de veritate illius glo. vide per Alex. in l. imperatores. ff. de re iudi. ¶ In ea. gloss. ad fi. ex ista gl. no. q̄ lz in casu huius legis nō interuenisset actualis numeratio: sed sola promissio, olim facta fuisset nouatio per interuentum noue persone. §. preterea. insti. qui. mod. tol. obliga. intellige tamen fm̄ Bar. esse verū: dūmodo debitor habuisset pecuniam paratam numerationi: istud est q̄ dixit etiā Bar. in l. singularia. ver. sumus expediti. vbi declaraui. s. eo. tamen Bar. non bene dicit quantū ad istam legē: qr̄ cū hic interuenerit stipulatio, nō requiritur quod pecunia sit presens: qr̄ tunc non requiritur numeratio vt sit mutuum. l. si ex precio. C. eo. et dixi in l. singularia. s. eod. tamē remitto me ad ea que delaraui in d. l. singularia. vbi declaraui de illa delegatione et nouatione: et quod. l. si. C. de noua. nō habet locum in delegatione: licet Paul. de castr. hic aliquid tangat, sed errat: vt hic per Alexan.

1 ¶ Officiales durante officio an possint contrahere, et an cōfirmentur finito officio. nu. 1. et 2. cum limitationibus.
2 An vasalli teneantur succurere dominis videlicet de pecunia in necessitatibus.
3 An officialis prohibeatur pignus accipere.
4 An officialis finito officio tēpore syndicatus possit contrahere.
5 An officialis possit ibi vxorem ducere.

PRincipalibus. Officiales ppetui possunt pecuniam mutuo dare et accipere in loco vbi sunt officiales: sed temporales mutuo dare non possunt: sz recipere sic a non subditis: vel etiam a subditis pro eorum necessitatibus. h. d. cum l.
1 seq. iunctis his que dicuntur in glo. ¶ † No. ex hac l. regulam, q̄ regulariter officiales non possunt mutuare: nec alios contractus facere durante eorum officio: concordantes sunt in glo. Adde q̄ eorum contractus adeo sunt prohibiti, quod etiā finito officio cōfirmari nō possunt, etiam mutuo cōsensu expresso vel tacito. tex. est ad hoc no. in l. j. versi. pe. C. de contra. iu. Adde etiam q̄ eodē modo proceres seu curiales principis, phibent̄ emere vel alios cōtractus facere, et si cōtrahant, cōtractus est nullus. tex. est in l. fin. C. de rescin. vendi. iuncta glo. ibi: in ver. palatinos, qui dicit quod illa lex habet locum in omni contractu: est verum quod Bald. ibi restringit: vt illa lex procedat in magnis consiliarijs magnorū dominorum. Amplia etiam regulam huius legis et similiū, quibusdā alijs modis, de quibus. j. dicam. et presertim in vlt. col. Sed antequam vltra pcedā quero que sit ratio phibitiua. dicit Ludo. ro. hic rationē fuisse: qr̄ officiales debent vacare officio publico: et sic publice vtilitati, quod cōmode facere nō possent si vacarent priuatis emptionibus. argu. l. militis agrum. ff. de re mili. et l. ab administratione. C. de lega. j. et istam rationem ante Ludo. assignat etiaz gloss. in l. j. C. nego. ne mili. lib. xij. et Bald. in quodam suo consi. incip. premitto q̄ potestas: vbi etiam addit quasdam alias rationes persuasiuas, sed non cōcludentes. Ista ratio nō videt̄ generalis: qr̄ lz militaret in emptione agror̄ vbi requirit̄ cura tū non militaret in emptione domus. Alia melior ratio est, propter metuz impressionis: qr̄ lex suspicat̄, q̄ officiales propter officiū metu inducerent aliquē ad contrahendū nō libere. l. si q̄ p impressionē. C. q̄ me. cau. et arg. l. j. C. si rec. puin. Que autē pene imponātur officialibus contrahentibus, quoniā varie leges loquuntur, in hoc remitto ad Bar. in l. aufertur. §. q̄ a preside. ff. de iur. fisc. ¶ Istā regulam limita fm̄ Guil. et Bart. hic, non habere locum quando officialis gereret officium in sua patria: qr̄ nisi posset contrahere, quodāmodo diceretur ei interdici cōmercium. et idem sequuntur Pau. de ca. et Alex. hic: et si dicas, quomodo potest quis esse officialis in patria sua, respondetur q̄ potest esse ex permissu principis vel potest esse officialis sine iurisditione reddenda: vt traditur in l. si eadem. ff. de offi. assesso. et in l. si cui. ff. ex qui. cau. maio. et per lz infert Bar. q̄ priores ciuitatis seu anciani durante eorū officio possunt contrahere: et isto modo fm̄ eos posset intelligi l. sequēs. Adde quod contrarium tenet Ange. et Ludo. roma. hic. alleg. Ange. tex. in l. qui officij. in prin. ff. de cōtrahen. emp. ad quē text. rn̄det Alex. q̄ nihil facit: sed ego puto q̄ Ang. voluerit ponderare illum tex. in verbo preterq̄ si paterna: ex hoc voluit elicere Ang. q̄ ex quo bona paterna vēdebant̄, q̄ ille esset locus paternus: tamen per hoc illud necessario non probat ille text. nam stat simul quod alibi venderentur bona patris: et tamen illa non esset sua patria. Ludo. refert Bal. in l. quisquis. C. eo. qui nihil dicit. Mouetur etiā qr̄ ratio impressionis metus: ita militat in eo qui gerit officium in patria: sicut in eo qui gerit officium alibi. Sed responde: prout formaliter respondet Bar. in d. l. aufertur. §. q̄
2 a preside. de iur. fis. Ultra alios pro ista limitatione cōit̄ q̄ officialis alias prohibitus contrahere: possit tamē contrahere qn̄ gerit officium in sua patria: pondero bene facere duos text. simul iunctos: nam habeo, q̄ officialis prohitus est contrahere matrimonium in loco in quo officium administrat ppter periculum impressionis metus. l. si quis officiū. in princi. ff. de ri. nup. imo plus non solum prohibetur cōtrahere matrimoniū in loco vbi administrat officiū, etiam si filius eius vellet cōtrahere matrimonium de iure ffor nō posset: qr̄ pater nō posset consentire. text. est in l. si is qui in prouincia. ff. de ritu nup. tamen ego habeo, q̄ qui administrat officium in patria propria potest ibi matrimoniū cōtrahere: nec isto casu habent locum leges prohibitiue. text. est in l. eos. ff. de ritu nup. est verum q̄ Sali. in d. l. qui in prouincia. dicit q̄ ibi speciale est fauore matrimonij, et aliud non dicit. Tu posses addere euidentiorem differentiā inter contractus matrimonij et alios cōtractus: qr̄ alij cōtractus magis prohibenter in officiali q̄ cōtractus matrimonij: nam si durante officio faciat certum contractum: non potest postea ratificari post finitum officiū. l. j. C. de contra. iud. tamen si officialis cōtrahat matrimonium, pōt finito officio ratificare. text. est in d. l. eos. et d. l. q̄ in prouincia. ff. de ri. nup. ergo etc. ¶ Secūdo limita predictam regulam vt pcedat in officiali tpali: secus in perpetuo officiali. text. est in l. presidis. que statim sequitur in ver. qr̄ perpetui. fm̄ Bar. et communiter Moder. hic: cum limitatione quā dixi, nisi appareat q̄ per impressionem factus sit contractus. vt per Bar. in l. aufertur. §. q̄ a preside. Et si dicas q̄ illa. l. presidis. nō loquitur in officialibus principalib⁹: sed in eis qui secū sunt: respondetur q̄ ratio illius text. est generalis: vz qr̄ perpetui sunt. Adde q̄ Sali. tenet contrarium hic: mouetur: qr̄ maior metus et maior impressio timet̄ in perpetuo officiali, q̄ in tēporali, q̄ in breui est remouēdus: nō respondet tamen Sali. ad istum tex. in ver. qr̄ perpetui. Adde q̄ Bal. in l. solent. §. fi. in ij. q. ff. de offi. procon. et leg. plene disputat istum passum, nūquid ista. l. et similes habeant locum in officiali perpetuo. et primo refert Guil. de cu. tenere id quod sibi ascribit Sali. hic per dictā rationē: qr̄ maior impressio timetur in perpetuo etc. hoc nō obstan. cōtrariū determinat Bal. et sequitur cōem opi. q̄ perpetuus officialis potest cōtrahere: dūmodo nō appareat metus impressionis, et probat, nam eps̄ habet perpetuū officium: et tamen eps̄ posset contrahere: aut. licentia. C. de epi. et cle. et ista opin. potest suaderi: qr̄ perpetui officiales viderent̄ ppetuo prohibiti contrahere: et sic videret̄ eis interdictū perpetuuz commercium, q̄ non est dicendū. tamen posses rn̄dere ad istud argumentum: nam ex quo potest contrahere cum nō sibi subditis, nō est curandum si non possit contrahere in loco vbi perpetuo gerit officium: facit in arg. tex. in l. titio centum. §. j. ff. de cōdi. et demō. Et illud q̄ dicitur in officiali perpetuo, intelligit̄ dictum in officiali posito ad beneplacitum, qui equiparatur perpetuo, propter incertitudinem per glos. in cle. ij. de rescrip. et in c. si gratiose. et in c. si. de rescrip. in vi. l. sufficit. de condi inde. ita determinat Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. ff. de oper. no. nuntia. Cyn. et Bal. in l. quisquis. C. eo. et Bal. in l. solent. in §. fina. in iiij. q. ff. de offic. procon. et leg. Bal. et Ange. hic. ¶ Tertio limita predictam regulam nō procedere, quādo officialis contrahit cum nō subditis: quia tunc cessat ratio impressionis metus: fm̄ glos. et Sali. in l. quisquis. C. eo. et Barto. et docto. hic. ¶ Quarto limita non habere locum quādo emit vel contrahit ex causa necessitatis: puta victualia: vt probat text. in l. vnica. versi. preter eas. C. de contra. iud. et l. sequen. fm̄ alium intellectum Guil. Barto. et communiter docto. hic, et idem dicit Bal. in d. l. solent. §. fin. in iij. nota. Hinc est q̄ prohibita alienari, possunt alienari ex causa necessitatis. l. alienationis. ff. fami. er. eo quia necessitas non subiacet legi: vt l. j. de offi. consu. facit text. in l. ij. §. in eadē. ff. ad le. rho. de iac. hic. dicunt Guil. Alber. Ange. Sali. et Ludo. roma. et Alexā. hic: q̄ prohibitus extrahere frumentum de ciuitate sub certa pena: nō intelligitur prohibitus quādo extrahit ex causa necessitatis: puta pro necessitate victus sui. not. doct. in l. cetera. in princip. ff. de lega. j. Hinc est, q̄ qui est exemptus ex priuilegio et habet immunitatem a collectis: non tamē intelligitur exemptus a collecta que imponit̄ ciuibus ppter necessitatē instantē: puta ppter bellum: prout habes per Dy. Ray. et Bald. contrariantes ei. l. si ex toto. in princi. ff. de lega. j. facit optime illud q̄ no. Bal. in l. iubemus nullam. in j. et ij. no. C. de sacrosan. eccle. vbi not. q̄ de necessitatibus imminētibus ecclesie: forte ppter guerram, nullus quantūcūqz priuilegiatus intelligitur excusatus, siue priuilegium sit dignitati seu persone seu religioni concessum: hinc etiā dixit Bald. in l. j. ad fi. C. de ope. libe. q̄ tp̄e necessitatis: puta guerre, possunt
a principes imponere subditis subsidiū charitatiuū: a inuenio tū q̄ Jo. de ana. in consi. vij. incip. visis et ponderatis his que narrantur in themate. in iij. col. consuluit, quod vasalli non tenentur tēpore necessitatis: puta guerre subuenire dominis de pecunia: et ibi ad hoc bene ponderat text. in c. licet vasallus. in ij. rn̄so. si de feu. fue. cōtro. inter do. et agna. limita tamen istā decisio. vt vbi p eum. Posset tamē bene respōderi ad. d. c. licet. Ad predicta etiaz adde illud q̄ no. Ange. in l. diuus. ff. de peti. here. vbi dicit, q̄ si

a ¶ Charitatiuū. Adde Bar. de be. in tracta. de charitatiuo subsidio.

sit prohibita arengario pro imponenda collecta cōitati: tamen
si subsit causa necessitatis, erit permissa arengario. Adde etiam
no.tex.in.l.tutor qui repertorium.in prin.ff.de admi. tut.ꝑ quem
tex.decidit Panor.in.c.fi.in.ij.col.de eccle.edi.qd si immineat ne-
cessitas alienandi res ecclesie cathedralis, potest prelatus incon-
sulto romano pontifice alienare, quāuis iurauerit nihil alienare
inconsulto pontifice.c.super.de reb.eccle.non alie. Adde illud qd
no.Bar.in.l.si quādo.in fi.per illum tex.C.de naufra.li.xj. vbi di-
cit qd tempore magne siccitatis, si vicini veniunt ad macinādum
in terra nostra non tenetur soluere gabellam: ideo glo.no.in ca.
fi.in ver.perciperet.xxiiij.q.j.vult qd in casu necessitatis ꝑmissuz
sit confiteri peccata etiā iudeo et sarraceno. ¶ Quinto limita pdi
ctam regulam.qñ res paterne cōfiscate venderent: licet filio offi-
ciali emere propter affectionē.tex.in.l.qui officij.in princ.ff.de con-
trahen.emp.allega tu aliū text.in.l.milites.ff.de re mili. ¶ Sexto
limita non procedere in officiali qui caperet donationem remune
rationis causa durante officio.l.aquilius regulus.vbi Bar.in.ij.
oppo.in fi.ff.de dona. ¶ Septimo predictā regulam limita non
procedere quando officialis contraheret palā et bona fide: vel cū
autoritate alterius administratoris, sicut in simili dicitur de tutore
ita tenet glo.in.l.si emptione.§.fi.in.iij.solu.arg.illius tex.de con-
trahen.empt.facit bene tex.in.l.non existimo.ff.de admi.tut.et tex.
in.l.cum ipse.C.de contrahen.emp.ſm Ange.hic.et Raph.Fulg.
in.l.non licet.ff.de contrahen.emp.ita seruatur de cōsuetudine: sꝫ
contrarium et melius tenuit glo.in.l.j.C.de contra.iu. que glo.est
singu.ad hoc ſm Bal.et Sal.in.l.quisquis.C.eo.vbi idem tenēt.et
sequuntur cōiter Moder.hic: eo q2 iura contraria loquuntur in
administratoribus priuatis.s. tutoribus: in quibus cessat ratio
impressionis metus: et qd ita sit probat per tex.in.d.l.j.de contra.
iu.vbi dicit, qd officialis qui vult cōtrahere debet hoc specialiter
impetrare: sꝫ frustra impetraret a principe qd palam et bona fide
posset facere. ¶ Pro alia tamē limitatione et octaua potest addi
qd illa regula procedit per viam contractus inter viuos: sed per
vltimam voluntatē secus et ideo officialis potest durante officio
institui heres, et sibi fieri legatum.l.non dubium.in princi.in ver.
potestate.C.de testa.et ibi Barto.et docto.et ad istā limitationem
interl o.qd prohibitus cōtrahere cum certo genere personarum
non prohiberetur eis relinquere per viam vltime voluntatis: fa
cit tex.in.l.testamentum non ideo.et ibi glo.et Bald.C.de testa.cū
multis que ad hoc possent adduci. ¶ Nono limita istam legē: vt
non ꝓcedat in officiali qui habet solam administrationeꝫ sine iu-
risdi.ſm Bar.in.d.l.auferetur.§.qd a preside.ad fin.ff.de iure fis.
¶ Decimo limita, quando officiali ciuitatis contrahenti consen
tiret princeps.d.l.j.in prin.C.de contra.iud.qd nō procederet in re
ctore prouincie: vt ibidem est text.in ver.prouinciarum. ¶ Ultra
alios: moueo circa istas leges duas difficultates seu questiones
3 que non tangunt a doct.in cōmunibus locis. † Prima questio est
nunquid officialis qui prohibetur contrahere prohibeatur pi-
gnus accipere: q2 vt dixi tactū non inuenio, vt dem materiam co-
gitandi arguam ad partes, et pro parte negatiua: qd etiā ꝓhibeā
tur pignus accipere, videt facere regula.l.fi.C.de re.alie.nō alie.vbi
prohibita alienatione, intelligitur prohibita pignoris datio vel
acceptio. Scdo q2 regula est qd qñ per legem prohibetur contra-
ctus principalis, intelligitur prohibitus etiam accessorius: puta
pignus et iuramentum.tex.est in.l.nō dubium.C.de leg.hinc est,
qd si contractus principalis non valet: nō valet etiam aliquod ac
cessorium.glos.est solēnis in.l.si patronus.§.patronum.ff. si quid
in frau.pa.quā gl.multū no.Bal.in.l.j.in.v.colū.C. de inoffic.do.
etiam Bald.in.l.imperator.in penul.col.ff.de statu.ho. hinc vide
mus si non valet contractus principalis, non valet etiam consti-
tutuum, dixit Bal.in.l.ij.ad fi.C.de fideicō.et ideꝫ Bal.sub dubio
tamen forte in.c.ij.de feu.da.in vi.le.co. hinc etiam videmus qd si
non valet contractus principalis, non valet etiam confessio in eo
apposita tanq̄ accessoria.ff.de consti.pecu.in.l. fi.quem tex.alleg.
pro singulari Bal.in.l.si absentis.in vlt.col.C.eo.tit.Bald.in ru-
bri.de consti.pecu.in.ij.colū.ergo in proposito, si officialis non po
test facere contractus principales, non potest etiam accipere pi-
gnus: et sic accessoria: et ad hoc vide etiam bene facere quod not.
Bal.in.l.iij.§.hec verba.per illum tex.ff.de neg.ge.vbi quicquid
statuitur in principali, extenditur ad accessoriū. Sꝫ in cōtrariū non
eundo per mendicata suffragia, allego glo.expressam ad hoc in.l.
in quorum.ff.de pign.vbi glos.dat notabilem doctrinam in con-
trarium, qd imo officialis qui prohibetur cōtrahere cuꝫ subditis
durante officio, non prohibeatur accipere pignus: facit doctri.
Bart.in.l.in quorū.ff.de pig.vbi reprobata doctrina glo.dicit, qd
quādo prohibitio est circa rem: res que prohibet deduci in con-
tractum, nō pōt pignorari, vt res sacra: aliquando etiam persona
prohibetur, nō res, tunc dicit Barto. quod licet persone prohi-
bentur contrahere: non tamen prohibentur pignus accipere: et
per hoc infert ad statutum: ergo in proposito, cū res non sint pro-
hibite: sed persone officialium, dicemus quod licet officiales sint
prohibiti cōtrahere, non prohibent accipere pignus etc. Ad ideꝫ
facit qd decidit Cy.in contingentia facti in.l.fi.C.de reb. alie.non
alie.in addi.et ibi refert Salice.duo barones vicini promiserunt
sub pena qd vnus non acquireret in territorio alterius: pone qd
vnus ex eis pro mutuo accepit hypothecam in re immobili que
in territorio est alterius baronis: nunqd per talem hypothecam
dicat acquisiuisse: ita vt incidat in penam: et determinant qd non:
et q2 prohibitus alienare seu acquirere: nō tamē est prohibitus ac-
cipere hypothecam et pignus intellige tamen sane: prout Bart.
in.l.in quorum.nisi pignus valeret etc. ¶ Tertio eadem pars po-
test suaderi: q2 in pignore non videt militare eadem ratio que in
contractu: quia in pignore non transfertur dñium: prout potest
in alijs. Quid tenendum: ego puto sic distinguendum, aut officia-
lis fecerat contractuꝫ ante ingressum officiū, vel in alio loco: itaqꝫ
contractus principalis erat validus: tunc puto qd durante offi-
cio pro illo cōtractu possit pignus seu securitatē accipere: q2 isto
modo cessant contraria, si nō valet principale nō valet accessoriū
etc. et in istis terminis videntur formare qōnē Cyn.et Sali.in illis
baronibus in.d.l.fin.C.de re.alie.nō alie. sed si officialis durante
officio fecerit contractum qui non valet, si pro illo contractu ac-
ciperet pignus credo qd non valet etiam acceptio pignoris: ita cō
4 cludo in hoc passu. ¶ Secundo quero, ista.l.et similes prohibent
officiales cōtrahere durante officio, nunquid habeant locum in
officiali cuius officiū est finitum: sed est in syndicatu: an illo tēpo-
re syndicatus possit ꝯtrahere: istum passum tangit solus Ludo.
ro.hic: de quo aliquis adhuc nō fecit mentioneꝫ et tenuit mirabi
liter qd officialis etiam dū est in syndicatu non possit cōtrahere:
ita ampliat istas leges alleg.Bal.in.l.solent.§.fina.ff.de offic.pro-
con.et.leg.in.v.q.princ.vbi cōcludit Bal.qd donatio prohibet fie-
ri officiali: vt etiam contractus prohibetur etiam paulo post fini-
tum officium: et licet non dicat poterat allegare glo.in simili in.l.
pōponius.§.ratihabitionis.ff.de proc.quā gl.reputat sing. Imo.
in.l.ex ꝯsensu.§.eū qui.in.xxv.col.ff.de ap.et Idem Imol.in.l.ij.§.
prius.ff.de vulg.et pupil.sed est glo.sīlis in.l.ij.in.C.de iura.calū.
qd paria sunt fieri ante vel paulo post etc. Inter cetera bene facit
quod singu.vult Bald.in.l.fi.C.de fideicom.in vlti.col. ad hoc vt
testm̄ valeret, opꝫ testes esse rogatos a testatore vel notario ante
perfectum testamentum: idē si paulopost.etc. Ultra Lu.adde qd
debebat allegare Bald.in.l.obseruare.§.proficisci.in.v.j.qō.ff.de
offi.procon.et lega.vbi dicit, qd quando finitum est officiuꝫ: sed est
in syndicatu, donec durat syndicatus, debet illi tanta reuerentia
sicut si esset in officio: et ideo infert, qd si quis intulerit iniuriam ei,
ita dꝫ puniri sicut si esset illata iniuria durante officio: quia adhuc
remanent reliquie et appendētie officij.alleg.l.j.C.vt cau.post pu.
et ex hoc infertur: qd sicut dans alapaꝫ ꝓtāti puniri debet capite
ſm Bal.in.c.j.§.iniuria.de pa.iura.fir.ita idem dicendum in eo
qui dat alapā potestati existenti in syndicatu. est ne vera decisio
Ludo.dicat Ludo. quicquid vellit, nō placet mihi illa decisio:
q2 cessat ratio qua fundat ꝓhibitio huius legis.s.timor impressio-
nis metus: sed qñ est in syndicatu officialis non potest dici in eo
qd sit metus impressionis ergo etc. ¶ Secūdo moueor ꝑ illud qd
arg.illius dicit Bald.in.ij.no.in.l.tribunus.in prin.ff.de testa.mi
li.vbi dicit tex.quod statutuꝫ disponens, qd qui offendit potesta-
tem puniat capite, intelligit de eo q est nūc in officio: non de eo cu
ius officiū est finitum: lꝫ nondum recesserit de ciuitate: et ideꝫ vult
Bald.in.l.obseruare.§.proficisci.in.iij.q.ff.de offi.ꝓcon.et leg. al-
leg.l.affinitatis.ff.de postu. ¶ Ultimo pro cōplemento huius le-
gis: aduerte, q2 ex pdictis oībus possunt elici alique extensiones
ad istā legē: vltra quas extende etiā: vt per Bal.in vno suo consi.
incip.premitto ad euidentiā: vbi tenet, qd officialis forensis et ad
tps deputatus, si se obligauit alicui subdito suo rōne iurisditio-
nis ꝑ aliqua quātitate pecunie, etiā ꝑ alio fideiubendo, etiaꝫ si in
instrumento guarentigiato, etiā cū renūtiatione oīs legū auxilij:
tamen adhuc et ante et post finitū officiū potest se defendere: q2 nō
5 potest legibus renuntiare, qd no. Extēde etiā istā legē: † vt queād
modum nō pōt cōtrahere in loco officij: ita nec ibi vxorē ducere,
vt pdixi: imo nec vxorē filio ibi dare potest: vt etiaꝫ.s.dixi: tamen
nō ꝓhibetur ibi filias in matrimoniū collocare: vt.d.l.si qs officiū.
in fi.ff.de ritu nuptia.sicut in sīli, tutores nō ꝓhibentur filiā suam
collocare pupillo: et tamen ꝓhibent pupillā ducere in vxorē.l.li-
bertum.§.j.et fi.ff.de ritu nup.rōnem diuersitatis assignat gl.in.l.
curatorem.C.de interdi.ma.Ja.fab.et Ang.in.§.cū autē.insti.qui.
mo.ius pa.po.sol. ¶ Scdo principaliter pondera istū text.duꝫ in
in eo, ponunt vt diuersa negotiari et fenerari, qd appellatione ne-
gotiator seu mercator non veniunt feneratores: ad idē est text. in
l.quesitū.§.idē rñdet domo.el.ij.in ver.mercatorē ac feneratorē.ff.
de fun.instru.facit qd vult Bar.in.l. legatis seruis. in princ.ff. de
leg.iij.q̄uis ꝯtrū videt tenere glo.in.l.in eū.in prin.ff.de insti.
1 ☞ An officialis teneatur ex negligentia sui subministratoris.

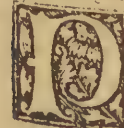
An administrator

2 An administrator teneatur si fuit negligens ⁊ nomina debitorū sunt deteriorata.

Periculum. Ad euidentiā habēt p̄mittere iuuenes, q̄d ista lex legit̄ p̄ glo. ⁊ omnes doc. altero de duobus modis. Primo legitur vt intelligatur in administratore vel officiali rei publice: ⁊ gn̄r in eo qui administrat officiū publicū autoritate et vtilitate: et hic deciditur, q̄d si officialis publicus ciuitatis vl' p̄ncipis sit deputat⁹ ad exigendū debitores, ⁊ fuerit negligēs, adeo quod debitores sint facti non soluendo periculum spectat ad eū iuxta. l. imperatores. ⁊ ibi glo. magna no. ff. ad municip. et est tex. no. in. l. cū alicui. ff. de neg. gest. ⁊ iste primus intellectus est verissimus in se. pro eo habes tex. in. l. missi opinatores. versi. quod si intra annum. C. de exac. trib. lib. x. ⁊ ibi Bart. in. iij. no. multum not.
a ⁊ isto casu, sicut† officialis tenetur ex negligētia sua ita tenetur ex negligentia alterius subministratoris. tex. est in. l. ad cōmentariensem. C. de custo. ⁊ exhibend. reo. ⁊ text. est in. l. v. ff. ad. l. iul. de vi. ⁊ Bald. hic: ⁊ istud procedit etiam si ille administrator nō fuit electus ab eo: sed de publico. tex. in. l. ex facto. ⁊ ibi Bart. ff. de nego. gest. si bene inspexeris. Alio etiā secundo modo legitur ista. l. per glo. ⁊ docto. vt intelligatur in administratoribus priuatis: puta tutoribus vel curatoribus: ⁊ iuxta hoc, glo. ponit quid si essent tutores vel curatores: quis debebit prius cōueniri, ⁊ quid si dederāt fideiussores ⁊c. ⁊ q: glo. non plene dicit: recurre ad glo. vbi bar. ⁊ oēs. C. de transact. in. l. j. ⁊ in. l. j. §. nūc tractemus. ff. de tu. ⁊ ra. distra. et late Sali. hic: ⁊ in pluribus administratoribus reipublice: dic vt per glo. in. d. l. imperatores. Ego autem considero quod in tex. isto de administratione verbū nullū: ⁊ ppterea non restringo tex. vt loquatur in aliquo administratore: prout faciunt gl. ⁊ docto. sed intelligo tex. generaliter in omni eo qui debebat exigere debitores alicuius, ⁊ fuit negligens, periculum spectat ad eum: ⁊ ideo credo q̄d deberet habere locum in pcuratore priuati: ⁊ hoc
2 dicit: † si debitorū nomina efficiant̄ deteriora periculū spectat ad administratorē in agendo negligentē. h. d. pondera tex. in ver. probari potest. f̄m Bal. Fulg. ⁊ Ludo. roma. q̄d culpa vel negligentia in dubio non presumitur: ⁊ ideo qui dicit tunc fuisse in culpa, probare debet: ⁊ pbabit eo ipso q̄d debitor erat soluendo ante. facit ad hoc regula. l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba. et facit ratio, quia negligentia ⁊ culpa sonant in delictū aliquale: in dubio tamen non debet presumi delictum. l. merito. ff. pro so.

1 Argumentum a contrario sensu an habeat locum in ɔctib⁹.
2 Quid in legatis ⁊ institutionibus.
3 Tanquam, est nota improprietatis.
4 Contractus conditionalis deficit, non impleta conditione.
5 Debitor pendente conditione an possit exigi.
6 Durante cōpromisso, an possit reus recōueniri coram ordinario.
7 An ex stipulatione cōditionali penali oriat̄ actio vel obligatio.
8 An ex cōuentione conditionali possit agi.
9 Pena petentis ante diem, que sit: cum limitationibus.
10 An debitor suspectus possit conueniri ante diem.

Pecuniam. Stipulatio conditionalis precedentem stipulationē puram suspendit: ⁊ eam nouat in cōditionis euentum h. d. f̄m Bar. vel sic ⁊ pinguius: debitum purum in euentum conditionis nouandū stat in suspenso, pendente ɔditione, ⁊ nouat̄ per existentiā conditionis: sed deficiente cōditione, in suo robore perseuerat. h. d. In tex. ibi: etiam si conditio: pondera illam dictionem que est implicatiua: ⁊ solet implicare aliū casum vltra expressum. l. etiam. C. si tut. vel cur. interue. nam prima fronte ista dictio etiā: videt̄ implicare, q̄d si cōditio nō deficiat posse peti: ⁊ isto modo intelligendo resultaret absurdus intellectus: q: cū primum
a creditum esset nouatū nō posset peti: ppterea illa dictio etiam,[a] necessario debet legi cum illis verbis credita esse permaneat f̄m Richar. malū. Alb. ⁊ Moder. ⁊ erit sensus, si cōditio deficiat et
1 credita remanent: sicut a principio erat credita. † Not. ex text. ibi tanq̄ sub contraria conditione, duo principaliter. Primo, quod argumentum a contrario sensu habet locum in cōtractibus, concordan. text. in. l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dot. quem tex. ad hoc alleg. pro singu. Panor. in. c. cum apostolica. de his q̄ fiunt a prela. sine consen. ca. sed ante eum illum tex. ad hoc notat Bal. in. l. venditi. §. C. de act. emp. ⁊ ad hoc videas not. Bal. in. l. pro hereditarijs. ad fi. C. de he. act. ⁊ q̄d argumentū a cōtrario sensu etiam habeat locum in contractibus: tenet etiam Alexand. in consi. cxxix. incip. pōderatis char. j. lib. ij. ⁊ in consil. cij. lib. iij. incip. circa primum dubiū. in. iij. colum. Vltra alios in isto argu. a contrario sensu: ego pondero quod iste tex. est no. ad alia duo q̄ doct. non ponderant: ⁊ in primis pondero hic esse text. pro eo q̄d dixit
b Bal. in. l. apud antiquos. ad fi. C. de fur. vbi dixit, q̄d argu. a contrario sensu habet locum non solum in contractibus bonefidei:[b] sed etiam in contractibus stricti iuris: ⁊ sequitur Ludo. roma. in consil. cccxix. incipien. vt presens consultatio clarior reddatur, in quo debet quesita distinguit: et licet ipse nihil alleget ad hoc vltimum habes text. hic ad literam qui proprie loquitur in stipulatione: ⁊ sic in contractu stricti iuris. Cōfirmo: q: rescripta cū sint stricti iuris: ⁊ etiam stricte intelliguntur. c. cum dilecta. de rescri. ⁊ tamen in eis etiam habet locum argu. a cōtrario sensu. gloss. est singu. in. l. si procuratorem. §. si ignorantes. ff. manda. in duabus glos. quas glos. ad hoc reputant singu. Sali. et Ludo. in. l. j. versi. huius rei. ff. de offi. eius cui man. est iurisdi. et Salic. in. l. conuenticulam. C. de episco. ⁊ cleri. Cōfirmo etiā, q: mandatum q̄d datur procuratori est diligenter ⁊ stricte interpretandum. l. diligenter. in prin. ff. man. ⁊ tamen habeo q̄d etiam in mandato habet locū argumentū a contrario sensu. text. est not. in. l. eū qui duobus. §. filius. f̄m primum intellectum glo. ⁊ ibi Bart. in summario. ff. de acqui. here. ⁊ ista extensio Bal. in. d. l. apud antiquos. est multum no. cum alias soleat dici q̄d in cōtractibus stricti iuris quicquid est omissum habet̄ p omisso: ⁊ non fit extensio. l. quicquid astringende. ff. de verb. obli. Bal. tamen in. d. l. apud antiquos. limitat prefatam conclusionem, q̄d in contractibus habeat locum argu. a contrario sensu. vt procedat, qn̄ in sensu contrario adesset contraria ratio: secus si in sensu contrario esset eadē ratio vel maior: q: tunc nō sumeretur argu. a contrario sensu. l. si extraneus. ff. de condi. ob. cau. Secundo vltra alios pondera: q̄d iste text. probat aliud q̄d est not. nos habemus, q̄d in vltimis volūtatibus: quādo verba cōditionaliter proferuntur, non habet locum argu. a contrario sensu: ⁊ ideo si testator institueret aliquem heredem ⁊ diceret: ⁊ si heres meus decesserit sine filijs substituo caium, non sumitur argu. a cōtrario sensu: ergo si decesserit cum filijs, filij sint instituti. gloss. est ad hoc singu. in. l. lucius. in vlti. char. ⁊ ibi clarius Bart. ff. de here. insti. est similis. gl. in. l. si quis ita heres instituat̄. si legitimus ⁊c. ff. de here. insti. cum infinitis concor. quas dixi in l. j. C. de pac. vbi videtur tex. ɔtra illā glo. ⁊ est ista cōis sentētia: lʒ
2 arti. sit disputabilis. † Hic habes text. expressum, q̄d aliud est in cōtractibus: vbi si apponatur cōditio, ex illa conditione sumitur argu. a contrario sensu: Quis conditiones sint precise ⁊ debeant impleri in forma specifica. l. qui heredi. in prin. ff. de ɔdi. ⁊ demon. facit bonus text. in. d. l. inter socerum. §. cū inter. ⁊ firmat Bald. in d. l. pro hereditarijs. in fi. Aduerte tamē: q: conclusio glo. de qua in. d. lucius. procedit. in institu. secus in legatis: q: in illis bene sumitur argu. a contrario sensu. ita egregie Angel. in. l. legatis. in vna lectu. C. de lega. ⁊ ibi assignat rationem diuersitatis: q: legata possunt relinqui nutu. l. nutu. ff. de lega. iij. sed institutiones debent fieri per verba expressa a testatore. l. iubemus. C. de testa. ⁊ p hac limitatione dicit esse glo. in. l. filiusfamil. §. cum quis. ff. de lega. j. Cōfirmo istam limitationem: q: licet dicatur q̄d vltime voluntates sint latissime interpretande et multum fauorabiles, est verum respectu institutionis: sed legata non sunt eque fauorabilia. glo. est no. in. l. si plures. in gloss. fina. in fin. ff. de condi. institu. Confirmo hoc multū: nam in legatis cōditio apposita debet impleri per legatarium q̄primum potest, al's habetur pro defecta. tex. est in. l. hec cōditio si in capitolium. ff. de cōdi. ⁊ demō. ⁊ tamē in institutione secus est: q: licet nō impleat heres ɔditionē q̄primum potest, tamē nō habet̄ p defecta. text. est in. l. si quis ita instituatur heres in diē. ff. de here. insti. quē no. Bar. in. d. l. hec conditio si in capitolium. facit. l. pe. in princ. iūcto. §. illo. C. de neces. ser. here. insti. Quarto pondera eadē verba, tāq̄ si sub contraria con-
3 ditione: † nam dictio tanq̄, est nota improprietatis. gl. in. c. solite. in ver. tanq̄. de maio. ⁊ obed. facit. l. si pater. §. qui duobus. ff. de adop. nam isto casu probat iste tex. no. q̄d argu. a contrario sensu venit per improprietatē, nō autem proprie ⁊ ex verbis. Et ex hoc sequitur, q̄d cū in statutis verba debeant proprie intelligi, in statutis nō habet locū arg. a contrario sensu: prout Bar. tenuit in. l. oēs populi in. vj. q̄. prin. ff. de iusti. ⁊ iur. ⁊ in. d. l. j. ver. huius rei. ff. de offi. eius cui man. est iurisdi. cum cōcor. ibi traditis: et q̄d ar. a cōtrario sensu nō venit pprie, sʒ ex coiectura dicit gl. in. l. apud antiquos. in glo. fi. C. de fur. ⁊ ibi Iaco. bu. ⁊ Bald. ⁊ pro illa glos. est tex. hic, in illa dictione tanq̄, ⁊ ita ponderat istum tex. Bal. in lectu. antiqua Sali. ⁊ Alexā. hic: ⁊ miror q̄d non allegant Bar. q ante omnes plenius ponderauit ad hoc istum text. in. d. l. oēs populi. in. vj. q. prin. ver. iuxta predicta quero statutum extendat̄: et idem Bartol. in. l. j. circa si prin. ff. de offi. eius cui man. est iurisdi. Quinto principaliter nota ibi, perinde est enim acsi nulla stipula-
4 tio† q̄d quādo conditio est apposita in contractu: ⁊ illa deficit, habetur perinde acsi nunq̄ ɔtractus cōditionalis fuisset factus: vt hic: ⁊. l. necessario. ff. de pericu. ⁊ cō. rei vend. queādmodum si conditio euenerit trahit̄ retro: ⁊ habetur peinde acsi a principio contractus fuisset pure celebratus: ⁊ ex hoc habes f̄m Paul. de cast. correlarie inferre an stante statuto q̄d de contractu soluatur gabella: an ⁊ quādo de cōtractu cōditionali soluat̄ gabella. de quo videas Bart. in. l. sancimus. C. de cōsul. li. xij. videas etiā q̄d not.

a Ditio etiā. Adde Bar. in. l. si tertius. §. officiū. ff. de aq̄ plu. ar. c. accusatus. i §. q̄ōnib⁹. de here. lib. vj. ⁊ in cle. dispodiosam. in fi. de iud.

b Bonefidei. Adde bal. in. l. iij. in fine. C. de insti. et substi. bal. in. l. vēditi. C. de act. emp.

in statutis nō hz locum ... sensu

arg a c̄rio sensu

Bal.per illũ text.in.l.ij.C.de enunc.⁊ Bar.in.l. fi.§.fi. vbi dixi.C.
cōia de leg.¶ Sexto no.ex tex.ibi pēdente aũt cā ꝯditionis idem
5 petere nō possum,regulā generalē q̄ sumit̃ ex tota lege,†qđ si ha
beo debitorē purũ,quē facio ꝓmitere titio sub cōditiōe donec pen
det cōditio nō possũ petere cũ effectu ab isto debitore:ratio,qꝛ si
ꝯditio eueniret, primũ debitũ nouaret̃ ⁊ tolleretur donec ergo pē
det cōditio:vt in tex.est incertũ an eueniat vel nō: ergo pendente
dubio nō possum cum effectu petere.istũ tex.limitat.dom.Alexā.
hic:vt nō procedat qñ esset debitor speciei,quā speciē fecissem ꝓ
mittere alij sub cōditione:nam si iste debitor speciei post morā occi
disset speciē:ego possum cōuenire talē debitorē occisorē anteq̄
eueniat cōditio in personā titij:qꝛ tex.non loqtur in pecunia ,per
tex.in.l.eũ qui ita.§.fi.⁊ ibi glo.⁊ doc.ff.de ver.ob.Sed credo qđ in
hoc errauerit:qꝛ tex.noster loquit̃ in terminis multũ diuersis ab
illa.l.eũ qui ita.§.fi.nā iste text.loquitur qñ quis debebat mihi et
iussu meo ꝓmisit tertio sub cōditione,quo casu si debuerit speciē
ei etiā occidat,nō est verũ qđ pendente ꝯditione possim eũ cōueni
re in preiudiciũ tertij:qꝛ posset euenire cōditio,⁊ species deberet̃
illi tertio,nō sic est in.l.eũ qui ita.§.fin.nō erat vllo casu debendũ
tertio,sed in oēm casum debebatur mihi,et si ibi creditor ante tē
pus agat non est alius tertius qui possit pretendere interesse si
cut hic.Scđo limitant istā legē Pau.⁊ Alexā. hic: vt ꝓcedat,qñ
stipulatio cōditionalis fuit interposita aīo nouandi primā purā.
qđ in dubio presumitur f̄m ista iura ffoꝝũ.secus est f̄m eos si stipu
pulatio nō fuisset interposita animo nouandi:qꝛ tunc pendēte cō
ditione posset agi ex prima stipulatione pura,nec procederet ista
lex ad hoc allegant tex.in.d.l.id quod.ver.sed si is qui.⁊ ibi glo.in
verbo vltra.ad fi.ff.de consti.pec.ista limitatio posito quod possit
esse vera in se,tamen tex.per quē mouetur Pau.⁊ Alex.nihil fa
cit ad istā legē:qꝛ tex.in.d.l.id qđ.§.fi.loquitur quādo illemet qui
erat debitor pure constituit se soluturum illi eidē ex primo debito
puro ratio,qꝛ constitutum qđ apponitur, regulariter interponit̃
fauore creditoris, ⁊ nō animo nouandi:⁊ nunq̄ fiebat nouatio p
constitutum,nisi expresse ageretur.tex.est in.l.item illa.§.fi.⁊ in.l.
vbi.ff.de cōsti.pecu.sed hic tex.loquitur in terminis diuersis: quā
do debitor illud qđ mihi debat pure, ꝓmisit sub conditione , nō
mihi sꝫ alio tertio:vñ dato ēt qđ stipulatio nō esset interposita ani
mo nouandi:tamē cum hic possit tractari de preiudicio illius ter
tij.ergo ea pendente nō poterit primus creditor agere cōtra debi
torē.Tertio limita istam legē ꝓcedere,nisi qñ creditor ṗmus age
ret de consensu illius tertij:inuito etiā debitore qui forte vellet ex
pectare euentū cōditionis:ita not.Bar.in.l.post dotē.in.v. col.
ff.so.ma.per illũ tex.f̄m primā lec.gl.ibi,q̄uis aliqui cōtradicant
qđ nũc aliter nō examino.¶ Septimo no.ex isto tex.qđ ex stipula
tione que speratur in euentũ alicuius conditionis,transcendi vel
nouari nō potest: sic etiam ex testamento quod speratur rumpi
nō pōt adiri hereditas:nec agnosci bonoꝝ possessio f̄m tab.l.ven
tre.ff.de acq.here.l.illud.§.fi.ff.de cōtra tab.⁊ sic videtur probare
iste text.qđ si ꝯtractus purus speratur resolui in euentũ alicuius
cōditionis,qđ interim agi nō possit,q̄uis cōtrarium tenet gl.in
l.ij.ff.de in diem adiec.an autē in terminis huius legis sit necesse
qđ obijciatur exceptio ꝯtra petentē.Bar.in.l.necessarij.ff.de acq.
here.prout eum ibi intelligit Imo.sentit non esse necessariā obie
ctionē exceptionis qđ ibi reprehendit Imo.sꝫ salua:vt ibidē per
do.Alex.ad quē te remitto.¶ Octauo principaliter no.text.in fi.
ibi cum incertum sit:nam hic est tex .valde no. f̄m Pau.de ca.ad
6 vnum qđ dicit esse tenendum menti qꝛ quotidianum:†pone, ego
volebam tecum litigare:sed anteq̄ venirem ad iudicium,interuē
tu amicoꝝ feci ꝯpromissum de ista lite in arbitrum vel arbitrato
rem:nunquid durante compromisso:potero te conuenire coram
iudice ordinario.dicit Pau.per hunc tex.quod si esset statutū in
ciuitate,qđ sñie arbitroꝝ vel arbitratorū mādentur executioni.
sicut sñie diffinitiue ordinarioꝝ iudicū:⁊ eandem habeant effi
caciam:non potero te conuenire coram iudice ordinario:ratio,qꝛ
donec pendet cōpromissum,est incertum an mihi debeatur,⁊ sen
tētia arbitri posset esse absolutoria.⁊ pareret exceptionē rei iu.eo
dē modo in casibus in quibus ex sñia arbitri oritur actio:qui po
nunt̃ in.l.ne in arbitris.C.de arbi.puta,si intercessisset iuramentũ
isto casu nō potero te cōuenire coram iudice ordinario:secus quā
do sñia arbitri non haberet efficaciam:quia non oriatur actio vel
exceptio.sed solum debeatur pena: isto casu possem te conuenire
coram iudice ordinario.tex.est in.l.si quis rem. ff.de arbitr.licet ex
hoc inciderem in penam:⁊ in effectu cũ ista decisione Paul.tran
sit Alexan.hic.Ex ista decisione habes,qđ quēadmodum quādo
pendet lis coram iudice ordinario:non potes me conuenire corā
alio ordinario:quia obstat exceptio pendentie litis.l.nulli.C.de
iudi.⁊.l.vbi ceptum.ff.de iudic.idem est si questio pendeat coram
arbitro vel arbitratore:eo casu quando sñia arbitri potest pare
re actionē vel exceptionē:⁊ lꝫ Pau.exclamet istam decisionem:et
Alexan.sequitur,⁊ est bona:tamen si non haberem autoritatem
Pau.istud decideretur ex doctrina Bald. in.c.j.ad fi.de contro.
feu.ap.pa.ter.in vsi.feu.vbi querit :an ⁊ quando pendentia litis
impediat iudiciũ corā alio:⁊ dicit Bal.qđ pēdēte lite exceptio im
pedit coram alio agi:quando ex sñia primi iudicis potest oriri a
ctio vel exceptio:per regulam.l.fundum.ff.de except.⁊.l.fundi.ff.
eo.de except.Ultra no.per docto.pondera text.hic in ver.etiam.
que refertur,necessario ad dictionem creditam esse:qꝛ isto modo
referendo est hic text.qđ pecunia que debetur non solum purifica
ta conditione,dicitur esse credita:sed etiam ea que debetur ea pē
dente: et sic pondera hic esse tex.de eo qđ dubitant docto.in.l.j.§.
eo.tamen posses respondere qđ istud est in isto tex.eo quia precede
bat debitum purum:secus vbi esset mere conditionale.Not.etiā
7 ex isto tex.iuncta gl.ij.†qđ licet ex stipulatione mere conditionali
non oriatur nec actio nec obligatio:tamen quādo interuenit pri
ma promissio pura ⁊ secunda conditionalis:licet prima resoluat̃
sub contraria conditione:tamen talis contraria cōditio nō impe
dit ortum actionis ⁊ obligationis:ita gloss.ij.hic:quam.Bart.⁊
cōmuniter docto.sequuntur.Ex hoc colligo duas conclusiones.
Prima quod lꝫ agens ante euentũ conditionis nulliter agat: et
sic nō sit opus opponere exceptionē.l.cedere diem.ff.de verb.sig.
tamen si quis agat ex pura precedenti que speratur tolli per euē
tum conditionis,nō agit nulliter:⁊ ideo necessaria est obiectio ex
ceptionis.Secundo ex hoc colligitur limitatio ad.d.l.cedere diē.
8 Pondera etiam hic esse text. †quod in contractibus quando est
dispositio pura que venit resoluenda in conditionis euentum,
quod interim non habet executionem,qꝛ obstat cum incertum sit
an ex ea debeatur:tamen contrarium videtur dicere glo.per om
nes approbata in.l.ij.in prin.ff.de in diem.adie.quod imo ex pura
interim pendente conditione pōt efficaciter agi:quando ipsa pu
ra est resoluenda in euentum conditionis:cogita.vide etiā circa
istam legem.Bar.in.l.necessarijs.ff.de acqui.here.vbi inducit ad
questionem que ibi tangitur per glos.⁊ docto.vide per te et refe
ro in voce.Item ad istum tex.adde questionē quam format bald.
in.c.j.in.viij.col.de constitu.vbi querit ,si cōmmissa est reuisio sta
tutorum quibusdam sapientibus:an pendente reuisione possint
statuta vetera exequi:⁊ si equiparamus statuta cōtractibus non
poterunt interim exequi per istam legem:si vero equiparamus
vltime voluntati possunt exequi:vt.l.pure. in princi.ff.de except.
doli.tandē concludit sequendo Barto.in.l.iulianus verum debi
torem.ad fi.ff.de condi.indebi.qđ possunt interim exequi:quia in
terim habent suum esse perfectum:licet in futurum possint refor
mari:vt in.l.ij.ff.de in diē adie.facit.c.si gratiose.de rescr.in.vj.⁊.l.
iiij.ff.loca.qđ intelligit Bal.esse verũ prestita cautione:⁊ nō aliter
equiparādo.supplicationi.c.suscitata.de in integ.restit.⁊ per hoc
infert no.Bal.qđ si arbitrator qui habet ex forma cōpromissi po
testatē arbitrandi:⁊ corrigendi arbitratũ,ferat laudũ suũ reserua
ta sibi ptāte corrigendi,qđ facere pōt:ꝓut etiā tenet Bal.in.l.idē
labeo.ff.fami.herc.qđ interim laudare.l.tali potest peti executiōi
mandari prestita cautione idonea.l.fi .C.de ordi.cog.⁊ Are. aut.
que supplicatio.C.de preci.impe.offe.¶ Glo.in ver.cōtraria con
ditione. Primo declarat tex.Secundo per viam not. opp.contra
tex.⁊ soluit.Secũda ibi:et no.ꝯtrariũ est istud:lꝫ Bar.expediat p
viā qōnis,dicit̃ hic:qđ si illud qđ mihi debes pure,iussu meo pro
mittis alij sub cōditione,qđ videris mihi sub ꝯtria conditione pro
misisse:ergo non possum petere.sed contrariũ dicit tex.quia vult
qđ potest peti,nō cũ effectu:⁊ ideo dicit glo.qđ pōt peti:sꝫ obstat
exceptio:⁊ istud qđ dicit gl.est verũ per tex.ibi,credita esse perma
neat.¶ In gl.ibi.l.legata inutiliter.illud qđ dicit gl.est verissimũ
sed dũ alleg.l.legata.illa lex nihil facit f̄m Fulgo.⁊ do.Alexand.
⁊ in contrariũ cōtra conclusionē glo.stringit tex.in.l.legatum.in
prin.ff.de adi.le.vbi đr qđ si legatum factum vni legetur alij sub
conditione,intelligitur alteri sub contraria cōditione legasse:si ta
men primus legatarius moriat̃ pendente cōditione q̄ postea eue
niat non transmittit:sꝫ responde f̄m Bart.ibi:in vlti.oppo.qđ il
lud est in vltimis volũtatibꝰ,q̄ donec viuit testator nullā dicũtur
habere perfectionē:⁊ ideo facilius suspēduntur in totum quam
cōtractus actus qui postq̄ initi sunt oīno perfecti sunt:ideo con
ditio postea non suspendit: prout etiā declarat Fulg.hic.¶ Gl.
in ver.non possum. Primo allegat quatuor cōcoꝛ.Secũdo ponit
vnum dictum ad extensionē tex.Tertio cōtra tex.fortiter oppon.
⁊ soluit.Secunda.ibi:imo solutũ.Tertia ibi:sed videt̃ qđ interim.
Quia in intelligētia huius cōtrarij apereritur medula istius le
gis:ideo hoc est aduertendum:nā in.l.pure.in princi.ff.de excep.
do.đr totũ cōtrariũ eius qđ hic in ista lege:nā hic dicitur ,qđ pen
dēte cōditione primũ debitũ qđ purum erat peti non potest,ibi đr
contrariũ.in ista difficultate quinq̄ reperio solutiones. Prima
est glo.nostre:vt hic p eam:istam sol.glo.reprobat Guil. hic.ista
rōne:qꝛ legata sunt fauorabiliora:q̄ contractus:sed in ꝯtractibus
impedit ne possit peti:quāto ergo magis in legatis:sꝫ considera
si pōt responderi huic rōni,qđ verũ est qđ legata sunt fauorabi
lia cōtractibus

lia cōtractibus data paritate rationis:sed hec non est paritas ra-
tionis,quia in legatis prestatur cautio vt in cōtrario.sed Bar.in
d.l.pure.in prin.reprobat istā rationē,quia etiam in ꝯctibus pre-
statur cautio.l.in oībus.j.de iudi.l.si creditores.ff.de priui.cre.sed
do.Alex.respōdet,ꝙ in ꝯctib⁹ nunꝙ̄ prestat̄ cautio nisi sit suspi-
cio:secus in vltimis volūtatibus.tu adde aliud cōtra Bar.nam
videtur ꝙ Bar.equiuocauerit.nam in vltimis voluntatib⁹ pre-
statur cautio per heredē qui vult agere,sed in.d.l.in omnibus.et
in.d.l.creditores.est debitor qui ꝓstat cautionē:⁊ sic sunt diuerse
cautiones.Ista prima solu.licet forsan saluetur ab impugnatio-
nibus predictis:tñ videtur cōfundi per vnū aliud fundamentū
Fulg.hic:qđ sibi ascribit do.Alex.nam cautio legatorū adinuē-
ta est fauore legatariorū.toto titu.ff.et.C.vt leg.no.caue.si ergo
diceremus,ꝙ heres ꝓpter istam cautionē quam prestat legata-
rio,posset agere nō obstante conditione:certe illa cautio que est
inuēta solo fauore legatarij retorqueret̄ in eius damnū contra.l.
quod fauore.C.de legi.qꝛ legatarius qui habet rem est securior,
quia melius est rei incūbere ꝙ̄ in personā agere:si ergo posset agi
ꝓpter cautionē retorqueret̄ in damnū:qđ nō est dicēdū.l.j.§.si de-
bitori.ff.vt in pos.lega.Secunda fuit solu.Guil.de cu.hic:quam
refert hic Bar.⁊ reprobat.vide per te.Et inquātū Bar.ꝯ Guil.
allegat.l.sufficit.ff.de cōdi.inde.dic ꝙ probat hoc modo:nam ibi
erat pactū de nō petēdo factum sub cōditione,vt hic per Bar.in
vltimis verbis,ponamus modo ꝙ cōditio euenerit:certum est ꝙ
pactū de nō petēdo non tollit ipso iure actionē.l.si vnus.§.pactus
ne peteret.ff.đ pac.⁊ tñ dicit ibi tex.ꝙ vigore talis pacti nedū nō
potest peti:imo si solutū est pōt repeti.⁊ cōtra etiā Guil.facit re-
gula.l.nihil interest.ff.de reg.iur.Tertia fuit solu.Pet.de bella
perti.hic:quā tenet Bal.in.d.l.pure.in prin.sed idē Bar.hic,et
melius reprobat ipsam,⁊ cū eo oēs tenēt.Quarta fuit solu.Iac.
but.⁊ Bar.hic:ꝙ aliud sit in ꝯctibus:aliud in vltimis volūtati-
bus:tñ nō placet,qꝛ rationes diuersitatis per ipsos assignate nō
cōcludunt.⁊ prima ratio eorū,ꝙ sit ꝓpter cautionē:vt etiam dicit
glo.que superi⁹ fuit reprobata.Secūda etiā ratio,licet eā appro-
bent Ful.⁊ Pau.de ca.hic:nō cōcludit mihi ad ꝓpositū:imo vi-
detur ꝙ si infert inferat ꝯtrariū sibi,bene cogitabis.Tertiā rationē
Bar.reprehēdūt Fulg.⁊ Alex.hic.vt per Alex.Quinta fuit sol.
Bal.hic,que fuit multū subtilis,⁊ dicit ꝙ ideo in.d.l.pure.potest
peti cauēdo:qꝛ illa cōditio fuit adiecta liberationi,nō debito:et
sic virt⁹ debiti in nullo fuit lesa:sed in.l.nostra,cōditio fuit adie-
cta debito,⁊ sic virtus debiti est suspēsa ⁊ sic alterat:ideo nimirū
si nō potest peti:qꝛ cōditio adiecta obligationi impedit agere,vt
hic:secus si liberationi adiecta sit.vt.d.l.pure.in princ.Ista solu.
mihi nō placet.Primo qꝛ est ꝯ.d.l.sufficit.vbi pactū de nō peten-
do sub cōditione,impedit ne possit agi:⁊ tñ ꝯditio ibi erat appo
sita pacto de nō petēdo.Secūdo,qꝛ ratio isti⁹ tex.scꝫ qꝛ incertū est
an possit agi,militat vtroqꝫ casu.vnde ego do aliā solu.⁊ dico,ꝙ
aliud est in ꝯctibus,aliud est in vltimis volūtatibus:qꝛ pendētia
cōdtionis in ꝯctibus impedit ne possit agi.⁊ ratio est,qꝛ in ꝯtra-
ctibus cōditio quādocūqꝫ eueniens trahit retro.l.cū filius.§.j.ff.
de verb.oblig.In legatis secus:quia nō trahitur retro.l.j.§.j.ff.ad
silleia.licet secus sit in hereditatibus:qꝛ ergo in cōtractibus con-
ditio traheret̄ retro,faceret vt vsqꝫ a principio nō deberetur eue-
niente cōditione.in legatis nō est sic:qꝛ in legatis pōt agi qꝛ de-
bitum purum:⁊ dato ꝙ eueniat conditio:ista ꝯditio nō trahitur
retro:ideo non impedit quin possit agi:tamen vt dixi tex.in.d.l.
pure.non assignat istam rationē:sed dicit qđ est ꝓpter cautionē.
Vltra ꝓdicta adde qđ Bal.in.l.si creditoris.in.j.no.C.de fideicō.
no.ꝙ quādoqꝫ exceptio inducit suspēsionē.vt hac.l.quādoqꝫ nec
exceptionē nec suspensionē.vt qñ non ordinatur ad hoc.d.l.pure.
in princip.⁊ no.in.l.ij.in prin.ff.de in diem adiec.⁊ dicit facere ad
qōnem,ꝙ si statutū dicat,ꝙ banniti debeant rebanniri per quos-
dam sapientes,ꝙ interim anteꝙ̄ bannū sit cancellatum,non po-
terunt offendi,qꝛ bannū est inefficax:quia si ageretur ex eo obsta-
ret exceptio vt ibi. ❡ In glo.in verbo videor.ista glo.querit,que
pena sit ei qui petit ante diem vel conditionē.⁊ refert opi.Azo.
que est falsa ⁊ que reprehenditur per omnes:vt hic per Barto.⁊
ideo glo.dedit aliam solu.quā vide per eam.⁊ idē tenet glo.in.l.
non solū.§.fi.alleg.in glo.⁊ pro ista opi.que est cōmunis est tex.in
c.j.de plus peti.iūcto prin.cum fi.nec dicat aliquis vt dicit Ang.
in vna lect.⁊ ꝙ illud ꝓcedat de iure canonico,qꝛ obstat:nam qñ
a aliquid est dubiū de iure ciuili[a],et est tex.de iure cano.statur de-
cisioni iuris canonici etiam in ciuili.c.j.et.iij.de ope.no.nun.tra-
ditur in.l.priuilegia.C.de sac.san.eccle.⁊ ita teneo,quāuis Guil.
⁊ Alberi.hic tenerent ꝯtrium,per aliqua quibus respōdet Bar.
hic,⁊ vltra Bar.probo.nam si quando petitur id quod debetur
in diem,duplicat̄ tēpus.§.si quis agens.insti.de act.iuncto.§.pe.
insti.de excep.multomagis istud debet esse qñ est debitum sub cō
9 ditione.†Cōcludo ergo,ꝙ est pena duplicationis,nō amissionis
cause:vt dicebat Azo.nec etiam arbitraria:nec etiā mihi placet

distinctio Bar.hic:per vnum argumētū quod erat Guil.hic:cui
respondet Bar.hic.Fac regulā ⁊ etiā capias quatuor fallen.Re-
gula est,ꝙ pena petentis ante diem vel conditionē est,qđ dupli-
cantur inducie,⁊ tempus.c.j.de plus peti.istam cōclu.limita fm
Bal.⁊ Alex.hic:vt procedat,nisi creditor ageret pēdente condi-
tione:sed si pendente iudicio,conditio purificaretur:ista conditio
purificata facit,vt creditor dicatur recte egisse:nec incidit in ali-
quam penam:per regulā.l.si rem.§.fi.ff.de pigno.acti.Secundo
not.limita in fisco,cui si quid debeatur in diem vel sub cōditione,
quod potest fiscus statim petere,nec per hoc incidit in penaꝫ,nec
duplicatur debitori aliquod tempus,quādo petit ex causa neces-
sitatis publice,tex.est ad hoc singu.in.l.j.C.de cōdi.ex lege.quem
Bal.ibi multum not.Tertio ego limito predictam regulā non
habere locuꝫ in debitore fugitiuo vel suspecto de fuga:quia ante
diem vel conditionem potest coueniri.l.quesitum.ff.de pig.⁊ ibi
glo.no.in verb.interest.⁊ ibi Bar.⁊ Ang.in summario.⁊ per illā
glo.dicit fortius Bal.in.d.l.j.ad fi.C.de condic.ex lege.⁊ in.l.iij.
ad fi.C.cōmo.ꝙ pendente die vel cōditione,non solū debitor con
ditionalis suspectus de fuga potest conueniri:imo capi propria
autoritate:de quo vltimo dixi plenius in.l.vinum.ꝯ.eo.sed caue
quia licet Bar.⁊ Ange.in.l.quesitum.summant illum tex.etiam
in debito conditionali:certe ille tex.non loquitur de debito cōdi-
tionali:sed loquimur de debito in diem,nec gl.ibi dicit aliquid.
ideo Albe.de ros.ibi dicit,ꝙ illud nō procedit in debitore sub cō-
ditione:⁊ ratio est,quia quādo est in diem,interim est nata actio
⁊ obligatio:sed secus quādo est sub conditione.l.cedere diem.ff.
10 de verbo.signifi.†Secūdo aduerte,ꝙ licet debitor in diem possit
conuerti si sit suspectus de fuga,non intellige quod possit exigi:
sed quod possit conueniri,vt caueat creditori ⁊c.Quarto limita
not.dictam regulam procedere in tempore vel cōditione adiecta
obligationi:secus est si tempus esset adiectū non obligationi sed
solutioni:eo quia tempus adiectum solutioni,intelligitur adijci
causa miseratiōis fauore debitoris,vt differat solutionē:ita bar.
in.l.ita stipulatus.magna.circa princ.in.j.q.ff.de verb.oblig.cum
infinitis concor.quas Alex.refert ⁊ late Ludo.ro.examinat hic:
⁊ pondera quod est tex.pro ista limitatione in.§.penul.institu.de
except.alleg.in glo.in verbo tempus pactionis vel obligationis.
Et pro quinta limitatione adde,ꝙ duplicabuntur tamen indu-
cie,non pro toto tempore,sed pro eo tantū quod restat.tex.est in.l.
aut damnū.§.quisquis.et quod ibi not.ff.de pe.⁊ limita alio mo-
do vt per Bal.hic:etiam ad predicta.⁊ ad istam materiam vide
plures questiones per Bal.in.l.iustas.C.de iure fis.libro.x.Extra a
glo.dicit Barto.ꝙ ista lex procedit de iure.ff.quo nouatio fiebat
super interuētu noue persone,hodie nunꝙ̄ fit nouatio nisi exꝓsse
agatur.l.fi.C.de noua.oporteret ergo vt fieret nouatio quod ex-
presse esset actum in hac.l.⁊ sequuntur Bal.Ange.Pau de cast.
⁊ do.Alexan.aduerte tñ dicit Bar.ꝙ in casibus in quibus olim
fiebat nouatio ipso iure,hodie fieret ope exceptonis.istud cōiter
damnatur.de quo late dixi in.l.singularia.ꝯ.eo.vbi retuli repro- b
bantes Bar.vide ibi.

1 ☞ In quacunqꝫ materia cōditionali an agatur si illa est falsa.
2 Stipulatio sine causa vel in diem vel conditionalis,an valeat.
3 An conditio plus operetur ꝙ̄ iuramentum.
4 Que dicatur conditio.
5 Actus legitimi an possint fieri sub conditione de presenti vel de preterito.

Um ad presens. Cōditio de ꝓsenti vel de preterito nō suspendit actum,quāuis ꝯtrahētes ignorēt:secus est in cōditione de futuro.h.d.vsqꝫ ad.l.lecta.In primis
1 pondera tex.ibi:⁊ si cōditio vera sit,†ꝙ in quacunqꝫ materia vbi
adijcitur cōditio de ꝓterito vel de ꝓsenti,si illa est vera,debetur,si
est falsa,nō debet̄.cōcor.tex.in.l.cū in testō.ff.de iniu.rupto ⁊ irri.
testa.⁊ tex.in.§.cōditiones.insti.de verb.obli.intellige tñ ⁊ limita
istū tex.⁊ predictū no.ꝙ si conditio de preterito vel de presenti est
falsa,nihil debet̄.intellige tñ sane,qñ talis ꝯditio que est falsa tñ
fuit possibilis,nihil debetur:secus si cōditio de presenti vel prete-
rito nō sit falsa,sed impossibilis:tunc nihil impedit quin debeat̄.
l.si meuia.cū glo.ij.ff.de here.insti.⁊ ibi Bal.no.illā glo.⁊ reputat
singu.pro limitatione istius regule,est verū qđ Io.fa.in.§.ꝯditio-
nes.institu.de verb.obli.reprobat illā glo.nihil tñ sufficiēs alleg.
❡ Secundo no.ex tex.ibi:stipulatio tenet,limitationē ad regulā
b cōmunem que habet,ꝙ stipulatio facta[b] sine causa non valet in
effectu.qꝛ obstat exceptio doli fm.l.ij.§.cōia.cum glo.ff.de excep.
do.illa regula limitatur per illum tex.quando stipulatio vel pro-
2 missio fuit pura.†secus in stipulatione facta sub conditione:eo
quod,quādo stipulatio sit adiecta cōditioni non requirit̄ causa:
quia conditio habetur pro causa:ita no.Bar.⁊ alij ex hoc textu.
no.etiā Bar.in.l.a titio.per illū tex.de verb.obli.⁊ in.l.si quis ita
stipulatus fuero hanc summā.eo.tit.⁊ in.l.si sic.in prin.ff.de leg.j.

a ❡ Iure ciuili.adde.c.clerici.de iudi.et.c.fi.de secun.nup.

b ❡ Stipulatio facta.ad de glos.in.l.gñaliter.C.de nō nu.pecu.Jo.an.in addi.Spec.tit.de cōfes.in.§.nūc videndū.ver.sed q̄ est rō.

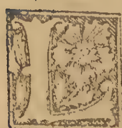
pro ista regula Bal.in.l.hoc iure.§.fi.ff.de dona.quem referunt Lud.ro.z Alex.hic:dicebat bene facere.tex.in.l.pretedi.circa fi. in ver.causa cōditionis.qui tex.parū facit:z etiam tex.in.d.l.hoc iure.§.j.z fi.loquūtur quando intererat stipulatoris,z per implementū cōditiōis multū aderat stipulatori:sed pro ista regula,ꝙ cōditio habeatur pro causa,facit tex.bonus in.l.si quis cū debitore.§.de iureiur.in verb.est enim iusta cōuentio si quelibet causa in cōditionē iurisiurandi deductā fuerit.Hinc est,si pmitto tibi centū sub ꝯditione si nauis ex asia venerit,ꝙuis nulla alia causa subsit,cōditio habetur pro sufficiēti causa:ita ꝙ non obstat exceptio doli. Et pōdera ꝙ iste tex.loquitur de cōditione presenti z de pterito:et tñ volūt doc.ꝙ illa sit sufficiēs causa:z sic infertur,ꝙ nō solū ꝯditio ꝓpria que est de futuro habetur pro causa ad validitatē stipulationis:sed etiā cōditio de p̄senti vel de pterito,ꝙuis sit impropria, tñ habetur pro causa.Pondera etiā ꝙ ꝯditio est iusta causa,etiā si nullū cōmodū afferat stipulatori implemētū eius ꝯditionis,puta qr nihil interfit eius.z ꝓpterea dixit Pau.in.d.l.a titio,ꝙ vidit pluries iudicari Florētie,vbi mercatores solēt inuicē cōtendētes ꝓmittere sibi inuicē cētū,si papa sit mortuus:fuit dubitatū an ista promissio valeret,dubium faciebat,quia sine iusta causa promissio fuit:z collata in fortunā,dicit Pau.ꝙ fuit iudicatū valere,qr cōditio habetur pro iusta causa:multo fortius debemus dicere ꝙ valeat cōuentio que tota die fit venetijs z genue inter mercatores. pone,aliqs mercator hz nauem onustā mercibus in mari,pmittit mihi si nauis venerit salua in portū:z ego pmitto illi omē dānū si periclitauerit,certe ista cōuētio valet vt per predicta:ita not. Pau.de ca.in.l.in naue saupheli.j.loc.per illū tex.quē ad hoc specialiter pōderat,dicit ꝙ ista cōuētio valet nō solū attēto iure ciuili:sed etiā iure cano.pōderat illū tex.in ver.oneris aduersus istā decisionē Pau.refert z sequitur do.Lau.de rod.doct.flo.in repe.c. cōsuluit.de vsur.in.iij.parte prin.z in.iij.q.istud idē tenet Jo.de ana.in.c.nauigāti.in.xiij.col.de vsur.z do.Alex.in.d.l.a titio.Immo fortius dicit Ang.se pōderare hic esse tex.ꝙ istud pcedit nō solū in in stipulatione,ꝙ si stipulatio fiat sub cōditione habeatur pro causa:sed etiā si fiat pactū nudū sub conditione,sine alia causa,dicit Ange.ꝙ illa cōditio nō solū habetur pro causa:sed etiā habetur pro implemēto:ita ꝙ ex pacto pōt agi acsi esset sequutū implemētū, qd reputat not.dignū:z puto,licet nō dicat ꝙ voluit ponderare verba,dare spondes,quod verbū importat pactū nudū:nec obst. fm eum tex.in.l.si intra.ff.de pac.quia respōdet ideo ibi est,quia fuit ppter ꝯctum preambulū.Poterat melius respōdere Ange. ꝙ ibi pactū prodest solū ad exceptionē,nō ad pducendū actionē. z vide oīno ibi Ang.ad hsquid tenendū.doct.hic,z in.d.l.a titio. nihil dicūt nec faciūt mentionē de ista extēsione,ego puto ꝙ ista extēsio nō sit bona:sed teneo ꝙ licet si stipulatio fiat sub ꝯditiōe habetur pro causa:tñ secus est in pacto nudo:quia etiā si fiat pactum sub cōditione,illa nō habetur pro causa nec pro implemēto.z in primis allego Bal.in terminis ita declarantē istā regulā in.c. cum inter.in pe.col.de elect.z in.c.cū ioānes.ff.de fide instru.vbi dicit,ꝙ ista est pulchra z subtilis differētia apud legistas.z vltra Bal.suadetur ratione:qr sicut in stipulatione,ꝯditio habetur pro causa:eodē modo in pacto nudo cōditio habetur pro causa:sed qd cōditio habetur pro implemēto est falsum,ne duo specialia concurrant circa idem,contra glo.in.l.ij.C.de do.promis.et glo.in.l. cum post.§.gener.ff.de iure do.nec est verū ꝙ iste tex.in verb.spondes intelligatur de pacto nudo:ex quo tex.expresse loquitur de stipulatione,necessario illud verbū:spondes,debet intelligi per sti-

3 pulationē.†Et ex predictis infero,ꝙ cōditio plus operatur ꝙ iuramentū:nam iuramentū non supplet in stipulatione defectum cause,fm Bal.in rub.C.de re.permu.facit.l.fi.C.de non nu.pecu. c.quēadmodū.de iureiur.Limita tñ predictā regulā inquātū dixi ꝙ conditio habetur pro causa sufficiēti,vt procedat qñ sumus in materia in qua quelibet causa sufficeret:sed vbi essemus in materia,in qua cause essent limitate a iure:tunc conditio non haberetur pro sufficiēti causa,pone testator in testamēto dixit exheredo filium meū si non venerit in patriā intra annū,illa conditio,si non venerit,non habetur pro causa sufficiēti:quia in materia exheredationis sunt limitate quatuordecim cause,que enumerantur in.§. causas.in aut.vt cum de appella.cog.enumerat glo.in.c.quintauallis.de iureiur.ita limitat Bal.istā regulā in.l.si pater.in.vj.C.

4 de insti.z substi.sub cōdi.fa.¶†Secūdo not.ex.l.ita q̄z,illa ꝓprie dicitur cōditio que est de futuro.illa que est de p̄senti vel de pterito nō est ꝓprie ꝯditio,qr cōditio ꝓprie dicitur que potest esse z nō esse: ergo requiritur qd sit de futuro:sed illa que est de presenti vel de preterito nō potest esse vel nō esse:qr aut est,aut nō est.facit bene tex.in.l.si ita stipulatus fuero hāc summā.ff.de ver.obli.z est tex. in.l.in conditionibus.§.j.ff.de condi.z demon.glo.in.l.ij.in.j.glo. ff.de here.insti.z in terminis glo.in.l.si sic.§.j.z ibi Bar.ff.de leg.j. z idem Bar.in.l.j.in.j.col.ff.de condi.z demon.z istud est vtile fm Lud.ro.propter statuta in quibus verba debēt intelligi proprie, et ideo fm ipsum si stet statutū,ꝙ quis teneretur respondere pure z non sub conditione:poterit tñ respondere sub conditione de preterito,ꝙuis Bal.hic teneat cōtrariū.Hinc infert Bal.ꝙ filius in potestate lz nō possit institui sub cōditione de futuro qñ est casualis vel mixta.l.si pater.C.de insti.z substi.sub cōdi.fac.tñ bene pōt institui sub conditione de presenti vel de preterito.alleg.glo.in.l. posthuma.in verb.pendente.ff.de libe.z posthu.ego allego text. in.l.institutio talis.§.fi.ff.de condi.insti.z per illū tex.habes diligēter notare ꝙ ad hoc vt valeat institutio filij in potestate nō requiritur ꝙ institutio sit certa z liquida.intellige tñ sane qñ conditio de p̄nti vel de preterito extitit,alias secus.Ista ad istas leges moueo

5 necessariā q̄ōnez quā adhuc nemo tāgit.†Nunqd actus legitimi qui non possunt fieri in diē vel sub cōditione,z si fiāt actus est nullus:an saltez possit fieri sub conditione de presenti vel de pterito. pono exēplū de iure cano.canonici eligunt me in prelatū si beneficium vacat,nunqd valeat electio,eodē modo de iure ciuili,si heres adeat hereditatē si hereditas est lucrosa vel soluendo. Istam questionē nō legi apud quenꝗ ordinarie,nisi apud Jo.fab.quem ego summe veneror z colo in.§.conditiones.insti.de ver.obli.vbi disputat,an actus legitimi possint fieri sub cōditione de presenti vel de preterito,arguit ad partes multū late:z ꝙuis nō satis clare decidat,z vt puto nō satis viderit veritatē,tñ videtur residere ꝙ possint fieri tales actus legitimi sub conditione de presenti vel de preterito,z vltra leges quas allegat,est bona glo.de qua in fi.recordatur glo.in.c.pastoralis.in.glo.j.vt.q.j.vbi querit an dignitas ep̄alis possit cōferri sub conditione de p̄nti vel de preterito:z est glo.alia in cle.j.in glo.magna.de offi.deleg.lz Joā.fab.resideat in sniam affirmatiuā,ego in contrariū allego tex.expressum z multum not.in.l.eū qui duobus.§.fi.z ibi expresse Bart.not.ff. de acq.here.z ibi assignat rationē.Et p illū tex.inuenio,ꝙ Bart. in.l.z si cōditionalis.ff.de auto.tu.format q̄ōnem z relingt indecisam:p illā.l.eū qui duobus.§.fi.non valet contractus pupilli sine autoritate tutoris.pone ꝙ cōtraxit autoritate tutoris:postea iudex interponit decretū,z dicit si z inq̄tū de iure possum z non aliter:nunqd tale decretū valeat vt dicit,videretur ꝙ sic:qr est factum sub conditione de presenti.z allegat istā.l.in cōtrariū.est.text.in.l. eum qui duobus.§.fi.de agr.here.ppter hoc dicit Bart.nō decido.alibi idem Bar.in.l.cū ppter.ff.de.leg.prestā.querit:pone pupillus cū autoritate tutoris vult alienare rē immobilē nō pōt sine decreto iudicis:pone tutor cum pupillo petit ꝯfirmari talē alienationē a iudice,iudex dicit confirmo si z quatenus de iure valet aliter nō.nunqd valeat cōfirmatio.Bar.tenet ꝙ valeat cōfirmatio: tñ Bart.nō fuit recordatus ꝙ ille esset actus legitimus:tñ in istis duobus vltimis cōis snia est,ꝙ valeat decretū:ita tenent Imo.z doc.in.l.iudex.ff.de re iudi.Bal.in.l.j.in pe.col.C.q admit.Bart. in.l.ambitiosa.in pe.colū.ff.de decre.ab ordi.facien.facit qd not. Bar.z alij in.l.si qñ.in prin.ff.de leg.j.dū querūt,qñ pducitur instrumentum z iudex admittit si z inq̄tum zc.

Lecta

Ecta. Ista est famosa ꝛ repetibilis lex: ad eui/
dentiam huius.l.ꝛ pro intelligẽtia sum/
marij qđ ponunt Jac.But.Bar.ꝛ Ange.debẽt scire
iuuenes,ꝙ pactum nudũ incõtinenti appositũ iuxta
contractum siue bonefidei siue stricti iuris,aliqñ ipsum cõtractũ
1 informat,aliqñ reformat.†informare contractũ est proprie exten
dere dando nouã formã,sed non tollendo aliquid de precedenti
contractu:imo ei addendo.exemplũ,vendo tibi istam domũ pro
mille,pacto incontinenti apposito,vt vadas pro me romã:istud
pactum informat ꝯctum venditionis,vt competat actio ex ven/
dito ad deductũ in pacto,acsi pactũ esset initũ in ipsa vẽditione:
ꝛ tale pactũ nihil tollit de precedẽti cõtractu,imo addit.ꝛ ꝺm qđ
alibi declarat Pau.de ca.calceus dicitur informari per pedẽ qui
imponit:saccus qui frumẽto impletur,dicitur informari:ita etiã
ꝯtractus precedẽs dicit informari per pactũ.tex.habes in.l.iuris/
gentiũ.§.qnimo.in verbo informare.ꝛ ibi glo.ꝛ Bar.in.iij.col.ff.
de pac.ꝛ tex.principalis est in.l.fundi partẽ.ff.de ꝯtẽ.emp.ꝛ vẽ.ꝛ
l.si sterilis.§.fi.ff.de actio.emp.ꝛ de tali informatione seu virtute
informatiua,loquitur ista lex ꝺm glo.hic:in verbo.stipulationi.
Bar.Albe.Ang.ꝛ magis cõiter doct.ꝛ late sustinet Alex.hic in
xv.col.ꝙ ista lex loquat de informatiõe:ꝓbat tex.in verb.dicebã.
põdera dum tex.dixit,incõtinenti,qꝛ si loqueret de reformatiõe,
nõ esset necesse apponi incõtinẽti:sed ex interuallo appositũ re/
formaret ꝯctum.l.iurisgen.§.adeo.s.de pac.aliqñ pactũ inconti/
nenti appositũ reformat ipsum ꝯctum.ꝛ differentia est,quia qñ
2 pactum informat nõ tollit sed addit.†reformare aũt est renouare
remanente tñ eodem ꝯtractu sed sub alia formã:exemplũ vendo
tibi istã domũ pro mille,sit postea pactũ inter nos ꝙ prout erat
vendita pro mille:nunc sit vendita pro quingentis.primus ergo
ꝯctus renouat ꝛ reformat ꝛ tñ remanet idẽ,qꝛ remanet venditio:
prout est tex.in.§.adeo.in ver.cur non ꝛ reformari.ꝛ melior tex.in
§.adeo.in verbo reformari.ꝛ in ver.quasi renouatos.s.de pac.et
tex.optimus in.l.pacta cõuenta.in prin.in ver.paulus.ff.de ꝯtra/
hen.emp.ꝛ.l.si quam.ff.de rescindẽ.vendi.ꝛ de tali reformatione
proprie loquit ista lex.ꝺm ful.Pau.ꝛ Lug.ro.hic:ꝛ semper mihi
magis placuit ista sñia,ꝛ patet ad sensum:qꝛ contractus in ista.l.
primo erat fact⁹ sub vna forma:vt in kalen.ꝓximis tota summa
redderetur,ꝛ si nõ redderet soluerent vsure:postea fuit factũ pa/
ctum vt nõ solueretur tota summa in kalen.proximis,sed trecẽti
denarij singulis mẽsib⁹.quis est tam obtusi ingenij qui nõ videat
istud pactum reformare ꝛ renouare primũ contractum:quia pri/
mus cõtractus non remanet firmus.vt dicit tex.in ver.perinde
esse.ꝛ dicit Pau.de ca.hic,in.j.col.ꝙ glo.ꝛ doc.non intellexerunt
istum tex.nec mentẽ Pau.iuriscon.ꝛ dicit,ꝙ licet Fulg.istud vi/
derit,tñ nõ ausus fuit firmare:tñ ipse dicit,ꝙ indubitãter est te/
nendũ,ꝙ iste tex.loquat de reformatione.Secũdo debes premit/
tere ad euidẽtiã vt intelligas illud qđ dicit Bar.vt nouã pariãt.
illud quod magistraliter declarat Ang.de are.in.§.actionum.in
ver.quero an pactũ appositũ iuxta contractũ pariat actionem in
quam ꝛc.insti.de act.ꝛ declaro in voce.Diuiditur ista lex in sex
partes principales.In prima ponit thema cuiusdã cautionis,et
sic cuiusdã scripture priuate,que cautio cõtinebat tria:duos sti/
pulatiões,ꝛ vnũ pactũ nudũ,ꝛ super illo pacto,stat tota difficul/
tas.In.ij.elicitur questio ꝛ dubitatio ex illo themate.In.iij.po/
nitur decisio Pau.iuriscon.In.iiij.referuntur duo argumẽta cõ/
tra decisionẽ Pau.Quinto ponitur responsio ad illa duo argu.
Sexto ꝺm Bal.ꝛ Ange.determinat quedã questio incidenter,tu
dic subtilius,ꝙ ponitur casus in quo potest saluari illa opinio
aduersarioꝝ Pauli.secũda ibi:quesitũ est de obligatiõe vsurarũ.
tertia ibi,dicebã.quarta ibi:pactũ aũt.quinta ibi:sed cum sortis.
sexta ibi:sed ꝛ quãtitatẽ.ꝛ ista est cõis diuisio.ꝛ ꝺm Jaco.Butri.
Bar.ꝛ Ang.sic summat.etiã in ꝯctibus stricti iuris pacta incon
tinẽti apposita insunt,adeo vt veterẽ actionẽ informẽt ꝛ nouã pa
riant,ꝛ vi exceptionis impediũt morã cõmitti,ꝛ sic vsuras ex sti/
pulatione ꝓpter morã.secus si vsure debeant ex stipulatione pro/
pter stipulationẽ.istud summariũ Bar.videt peccare in tribus:
prout etiã reprobat Pau.de ca.hic.in.iij.col.sed ego clari⁹ dicã,
In primis,inquantũ dicit,ꝙ in ista.l.pactũ incõtinenti appositũ
veterẽ informat actionẽ:et nouã parit.istud est verũ in se,qꝛ tex.
est in.l.petẽs.ꝺm tertiã lec.glo.cõiter approbatã.C.de pac.sed nõ
ꝯuenit ad istũ tex.qꝛ in isto tex.nõ dicit ꝙ veterẽ informet,ꝛ nouã
pariat:qꝛ iste tex.non loquit ꝺm eum de virtute informatiua,sed
reformatiua.ita Pau.de ca.Secũdo videt peccare summarium
Bar.ꝺm Pau.de ca.dum dicit,ꝙ vi exceptiõis impedit morã et
cursum vsurarũ propter morã:quia dicit ꝯtra tex.ibi:quãuis sen
tentia diuersa obtinuerit,vbi dicit,ꝙ istud pactũ nõ solũ vi exce/
ptionis:imo ipso iure impedit cursum,ꝛ verum est ꝙ ipso iure
impeditur cursus:qꝛ licet pactũ nudũ nõ possit tollere ipso iure
vsuras cõmissas,tñ anteꝙ cõmittant ex mora,põt ipso iure impe
dire ne cõmittantur:vt declarat ipse Bar.j.super glo.in ver.ipso
iure:quid tamen velint sibi illa verba quãuis sñia diuersa obti/
nuerit declarabo statim.Item Bar.dum dicit,secus si vsure de/
beant ex stipulatione ꝓpter stipulationẽ,q̃ pars summarij cadit
super ver.fi.sed ꝛ quãtitatẽ,videt velle,ꝙ qñ debẽtur vsure ex sti/
pulatione:tunc nõ attendat mora:ꝛ tñ ꝺm Pau.de ca.hic.istud
est falsum:qꝛ nõ currũt absqꝫ mora.sed saluãdo Bar.dic qđ vo/
luit dicere,ꝙ mora interueniẽte currãt pro tempore preterito,in
quo nulla fuit mora.Item in ver.fi.vsure non debent ex stipula/
tione ꝓpter stipulationẽ:imo ꝓpter morã:vt declarat hic Alex.
in vlti.no.reprobato summario Bar.sic summa tex.pactũ appo/
situm incõtinẽti iuxta stipulationẽ factã super ꝯctu mutui:ꝛ vsu/
ris reddẽdis:qñ fit ad differendũ solutionẽ ꝛ sic fauore debitoris
reformat ipsam stipulationẽ:ꝛ sic cõtractum,ꝛ impedit ipso iure
ante diem prorogatã cõmitti morã,ꝛ cõsequẽter vsurarũ stipula/
tionem ex mora,nisi nominatim actũ esset,ꝙ pecunia sua die non
soluta vsure vsqꝫ retro ex die stipulatiõis deberentur.h.d.casum
in hac.l.figurat Albe.de ro.hic:ꝛ omitto quandã opi.Odof.per
Albe.hic:qui non parũ arroganter dicebat se putare ꝙ ista deci.
Pau.sit falsa,ꝛ se credere ꝙ si Pau.viueret non posset illã susti/
nere per quatuor fundamenta admodũ leuia,quibus respõderi
potest faciliter:ꝛ illis respondet Albe.hic:ꝛ duo ponũtur in tex.
in ver.pactum.¶ In tex.ibi:in auditorio.adde tex.in.l.cum in
fundo.§.si fundus.in fi.ibi:ꝛ ego dixi in adiutorio.ff.de iure dot.
ꝛ in.l.mulier.in prin.ff.ad trebel.¶ In tex.ibi:cautio huiusmodi.
scriptura priuata scripta manu debitoris que cõtinebat conuen/
tionem de tribus:primum caput erat quia debitor fuerat confes/
sus recepisse mutuo actualiter quindecim millia:que ꝓmittebat
reddere kalen.proximis,per solẽnẽ stipulationẽ,ꝛ sic prima stipu
latio fuit super reddẽda tota sorte principali.xv.milliũ in kalen.
ꝓximis.Secũda stipulatio fuit super vsuris,ꝙ si dicta.xv.millia
nõ redderent in kalen.proximis abinde in antea in singulis.xxv.
dieb⁹ pro vnoquoqꝫ centenario solueret vnũ denariũ:ꝛ sic habes
aduertere ꝙ cum essent mutuata.xv.millia,ista faciũt.cl.centena
ria:ꝛ in singulis.xxv.diebus debent soluere vnũ pro centenario
vsurarũ nomine:ergo oibus.xxv.diebus soluebãt de vsura.cl.de/
narios:postea in ista cautione erat vnũ pactũ nudũ,ex quo orta
est tota dubitatio:nam vigore prime stipulationis debet totam
summã soluere in proximis kalen.factũ est pactũ nudũ ꝙ tm̃ te/
neret soluere.ccc.omni mẽse:ꝛ sic istud pactũ dedit vnã maximã
dilationẽ,qꝛ vbi debebat soluere tota.xv.millia kalen.proximis
per istud pactum poterit soluere.ccc.quolibet mense,ꝛ sic erat di/
lata solutio sortis in.l.mẽses,ꝛ sic in quatuor annos ꝛ duos men/
ses,in isto tertio pacto nihil de vsuris dictũ erat,ideo altercatio
erat orta circa vsuras inter creditorẽ ꝛ debitorẽ,nõ circa sortẽ pri/
cipalẽ sed circa vsuras:nã creditor petebat singulis.xxv.diebus
cl.ducatos nomine vsurarũ:debitor aũt non volebat soluere nisi
pro.ccc.ducatis singulo mense:demus ergo ꝙ essent elapsi oẽs.l.
menses in quibus non soluisset vsuras:vsura totius sortis esset
xv.millium quinquaginta denarioꝝ.sꝫ si esset dilatio facta circa
vsuras tota summa esset minor sine cõparatione:qꝛ ꝺm debitorẽ
ad rationem trium ducatorum in mense essent tm̃.cl.ducati que/
rebatur ergo a iurisconsul.quid iuris esset,decidit pro debitore
contra creditorẽ:ista ratione,qꝛ cũ tertiũ pactũ reformauerit pre/
cedentem contractum,perinde est acsi a principio conuentũ esset
ꝙ debitor sola.ccc.singulis mensibus solueret,quo casu nõ fuisset
obligatus nisi ad vnum denariũ pro centenario singulo mense et
sic primo mense ad.ccc.duca.ꝛ sic successiue de singulis.In text.
ibi:denarios centenos.tu dic licet gloss.subaudiat propter quod
vult dicere text.quod singulis.xxv.diebus promittebat debitor
soluere vnum denariũ pro singulo centenario noĩe vsurarum.In
tex.ibi.xv.mutua aliqui libri habent.xv.millia aliqui habent.xv.
simpliciter.ꝛ tunc glos.subaudit pondo.debes scire quod ista tria
3 sunt synonyma,libra põdus:ꝛ as.l.si ex toto.§.fi.ff.de le.j.†debes
scire ꝙ olim.lxxij.aurei faciebant libram,hodie temporibus no/
stris.xcvj.aurei faciunt librã auri.l.quoties.ꝛ ibi not.Bart.C.de
exac.trib.ꝛ habemus plures glos.de hoc.glos.in.l.quicunqꝫ.C.de
ser.fugi.ꝛ glo.in.§.fi.insti.de pe.te.liti.¶ In tex.ibi:pactũ autem
quod subiectum est.in isto ver.formãtur duo argumenta contra
Pau.nam Pau.decidit,ex quo creditor dedit dilationeꝫ debito
ri circa totam sortẽ et de vsuris nihil dixerat,tñ dilatio facta sup
sorte,extẽditur ad vsuras,ꝛ quod tale pactum impedit ipso iure
cursum vsurarum.contra Pau.arguitur primo,pactum apposi/
tum super vna re nõ extenditur ad aliã rem.l.si vnus.§.ante oĩa.
ff.de pac.ergo pactum appositum super sorte,non debet extendi.
ad vsuras:ergo contra.confirmatur qꝛ restitutio concessa sup sor/
te,non extenditur ad vsuras.vt est tex.no.in.l.fin.§.fin.j.de condi.
indebi.Secundũ arg.est:qꝛ cõtractus primus erat factus per so/
lennem stipulationem:ergo pactum nudum(qđ est debilius)nõ
debuit ipso iure tollere stipulationẽ:ꝛ sic contractum validiorem
ergo vsure debent durare in suo cursu:prout primo currebant.

τ per istud vltimū, isti aduersarij credebant ꝙ vsure deberentur ſm formā ſecūde stipulationis: perinde acsi in tertio pacto fuisset expressum, ꝙ vsuris non esset derogatū. Ad vtrunqʒ respondet Pau. in quinta parte. τ primo ad primū, inquantū dicebatur, ꝙ pactū nō extēdit ad aliā rem, est verū diuersaʒ τ eque principale: sed bene ad accessoriā: ergo hoc extendit ad vsuras, que sunt accessoria sortis. Ad secūdū arg. ꝙ pactū nudū nō pōt tollere stipulationē τc. Pau. respōdet more iuriscōsul. in ver. τ si vt ille putabat. primo negat assumptū, inquātum dicebat ꝙ pactū nudū solū prodest ad exceptionē. dicit Pau. istud est falsum: q2 sniā diuersa obtinuit: nā lʒ al's pactū nudū de per se nō pducat actionē, tñ qñ fit incōtinēti iuxta ɔctum est potens ad producendū actionem. τ intellige qñ ad hoc tēdit ne superiora ɔdicant. Secūdo no. respōdet, qđ verū est, ꝙ pactū nō pōt tollere vsurarū cursuʒ ipso iure: sed bene impedit currere vsuras ipso iure: q2 facil' impedit quid fieri ꝙ tollatur factum. l. patre furioso. §. de his qui sunt sui vel alie. iur. naʒ vsure nunꝙ debent nisi ex mora: sed si debitor, potest se tueri exceptione, nunꝙ dicitur in mora iste ex pacto: sed iste ex pacto potest se tueri exceptione vt dicunt aduersarij: ergo non est in mora, ergo impedit cursuʒ vsurarū. In ver. si. §. sed τ quātitatē aduerte, ꝙ iuriscōsul. voluit respōdere ad vnū qđ aduersarij dicebant: dum dicebāt: ꝙ nō obstante prorogatione debeātur vsure atqʒ si nominatim esset expressum, iuriscōsultus dicit, ꝙ illud qđ vsure debeant, atqʒ si noīatim esset expressum, pcedit, qñ expsse sunt pmisse per stipulationē, etiā pro tpe preterito in quo nō fuit mora. τ sic vult ponere casum, in quo vsure debebātur pro tēpore preterito quo debitor nō fuit in mora, quia fuit noīatim expssuʒ, sicut contingit qñ stipulamur quātitatē que medio tpe percipit, cū cōditio extiterit, declaro primū per exemplū. pone mutuo centum ducatos gratis vsqʒ ad annū. hoc acto ꝙ nisi intra annū restituas, ꝙ teneris. τ ita pmittis soluere vsuras, etiā pro tpe preterito, isto casu dicit iuriscōsul. debebunt etiā pro tpe pterito, ꝙuis in eo debitor nō fuerit in mora, hoc est, q2 noiatum fuit expssum, sicut posset fieri in fructib', posset enim fieri stipulatio sic, pmitto tibi fundū tradere hinc ad annū, τ si nō tradidero pmitto lapso anno dare etiā fruct' tpis pteriti. Hinc sumpta occasiōe declarāt doc. ꝙ vsure possunt multis modis deberi: vt per Bar. hic: in. iij. col. post glo. τ pleni' ceteris. Ex. Pau. de ca. τ do. Alexan. hic: in vlt. no. In tex. ibi: de domo sua. iūcta glosesiia que exponit, ab ipso vel castaldo eius. Adde qđ dicit Bal. in aut. hoc ius porrectū. in pe. col. C. de sac. san. eccle. post Inno. in. c. qđ quibusdā. de fideius. ꝙ mutuās factori seu castaldo alicui', nō repetit a dño, nisi pbet versum in vtilitatē dñi. No. ex tex. ibi: lecta est in auditorio. hic esse tex. ſm Guil. de cu. τ refert Bar. hic in fi. ꝙ in ɔctibus dʒ in instrumēto inseri locus celebrati ɔctus. τ ita etiā no. Ang. hic. Sed certe iste tex. nihil probat q2 iste locus auditorij nō est locus in quo fuit celebratus ɔtractus, sed est locus in quo fuit recitatū instrumentū ɔctus: τ ita perpēdūt Albe. in. iiij. col. Fulg. τ Lud. ro. hic. de quo tñ, an locus[a] debeat de necessitate inseri in instrumento τ locus loci licet Albe. hic in. iiij. colū. examinet ex quo alij nō tangunt, remitto me ad Bar. in. l. de pupillo. §. qui nuntiat. ff. de no. ope. nun. cū multis concor. de qbus ibi. † Secūdo no. ibi: pene noīe. iūctis seq. verbis, ꝙ vsura appellat pena[b]: τ ita no. glo. hic: in ver. pene. τ est tex. in. l. qui sine. ff. de nego. gest. τ in. l. iulia. §. ideqʒ papinianus. ff. de act. emp. tñ capiēdo pprie, differentia est inter penā τ vsurā: q2 vsura potest per pactū expssum pmitti vt debeat etiā sine mora, pena aūt etiā per pactū expssum nō debet sine mora. l. aliud. ff. de verb. sig. Item pena regulariter nō cōmittitur nisi semel: vsura pluries potest deberi, istas duas differētias ponit magistraliter Bar. in. l. qui sine. ff. de neg. gest. τ in. l. cū stipulante. τ in. l. si insulā. in. vj. oppo. de ver. obli. τ refert Ludo. ro. hic in. vj. colū. Tertio no. ex tex. in verbo cōuenit. hic esse tex. † ꝙ si verbū cōuenit, reperit in instrō vel scriptura, tñ intelligit pacto nudo. τ qđ ita intelligat tex. est hic: q2 si fuisset stipulatio cessarēt dubia hui' legis: q2 stipulatio tolleret ipso iure stipulationē precedentē: qđ aūt esset scriptura ptʒ in prin. ibi: lecta τc. ita not. hic Bar. in. iij. col. τ cū eo transit Ang. τ Alex. Stat ergo ſm Bar. et prefatos ꝙ differētia est inter verbū ɔuenit redactū in scriptura, τ verbū pmisit: q2 verbū cōuenit, intelligitur pacto nudo: verbū pmisit, per stipulationē. §. si ita scriptū. insti. de inuti. stip. qui tex. melius facit ꝙ. l. sciendū. ff. de verb. obli. hic alleg. per Bar. q2 ibi solū no. hoc adde etiā, ꝙ istā doctrinā sequit Bal. in. c. cū in iure. in. v. col. de offi. deleg. vbi no. infert ad practicā, si in instrō dicat hoc acto τ cōuēto, nō psumit ꝙ ibi interuenerit stipulatio: secus si esset dictū, hoc acto τ pmisso. Item dicit Pau. de cast. in. l. j. C. de vsur. ꝙ non esset tutum recedere ab ista doctrina Bar. τ alij oēs tenēt cōtra Bar. hic: ꝙ nō sit differētia, inter verbū ɔuenit, τ verbum pmisit: sed vtrūqʒ redactū in scriptura, importat stipulationem, τ ratio Bar. potius probat ɔtrarium, dū dicit, verbū cōuenit est verbum magis generale τ latum, per. l. cōuentionū. ff. de pact. melius allegasset. l. labeo. cū glos. eo. tit. nā istud est falsum. verbuʒ promisit est magis generale, q2 pōt intelligi pro promissione et pollicitatione: sed verbū conuenit non potest intelligi pro pollicitatione. punctus est solū respondere ad istū tex. vbi verbū conuenit erat redactū in scriptura. ad istū tex. respondet Bal. sibi contrarius in. l. j. C. de vsur. ideo hoc verbum cōuenit non intelligitur per stipulationem, q2 prolatū est in materia odiosa siue vsuraria: τ ita respondet Pau. de ca. hic: in. iij. col. qui tenet etiā cōtra Bar. sed ista solu. non est bona: q2 istud verbū cōuenit nō est prolatū in materia odiosa: imo i materia fauorabili. s. circa sortē. nā de vsuris nihil dictū erat. ppterea est tex. in. l. j. a contrario sensu. C. de vsur. et ibi Sali. pōderat. τ Lud. ro. in. l. sciendū. ff. de verb. obli. Alio τ secundo modo respondent Ful. τ Lud. ro. hic: τ ꝙ ideo in hac. l. verbū cōuenit intelligitur pacto nudo, q2 in scriptura de qua in hoc tex. erant multa capitula: τ vbi partes voluerūt stipulari, expresse sunt stipulati. vt i. j. τ. ij. capitulo. vnde si voluissent stipulari in. iij. capitulo. expresse fuissent stipulati. Et alio modo respōdet Ang. hic: qđ vbū cōuenit: intelligit p stipulationē, qñ est redactū in scripturam publicam. s. instrumentum: secus in scriptura priuata vt hic. Ex hoc potes facere cōclusionē. regula est ꝙ verbum conuenit vel promisit in instrumēto repertū intelligit p solēnē stipulationē. Ista regula fallit, quādo in instrumēto adessent plura capitula, τ in omnibus capitulis partes expresse apposuerūt stipulationem: si postea aliud capitulum in quo sit verbum cōuenit: non intelligitur per stipulationē. τ ad hoc Lud. reputat sing. istū tex. hic. Secundo limita dictā regulā, qñ in scriptura publica vt in instrumēto publico apponit vbū cōuenit tūc intelligit p stipulationē: secus si in priuata, vt h. Tertio limita no. dictā regulā esse verā, qñ verbū cōuenit vel promisit intelligit p stipulationē sup actu q valet de iure cōmuni: secus si apponeretur super actu qui valeret de iure speciali: tūc verbū promisit intelligit pacto nudo, nō per stipulationem, ne plures specialitates concurrant circa idem. pone reperit in instrō, titius pmisit dotem pro muliere, regulariter pmissio q̄ non habet certā quātitatē vitiat: speciale est in dote, vt ppter incertitudinē non vitiet dos. l. cum post. §. gener. ff. de iure do. vides ergo, ꝙ verbū pmisit est in actu q valet de iure speciali nūquid intelligit p stipulationē, certe nō. Imo pacto nudo. text. est ad hoc sing. in. l. j. cū glo. τ ibi expresse ad hoc no. Bal. C. de do. promis. Quarto no. limita, nisi verbū cōuenit τ aut verbū promisit apponant in instrumēto in materia contractuū innoiatorum (naʒ cōtractus innoiati fiunt pacto nudo) verbū cōuenit debet intelligi ſm materiam actus super quo interpont. l. si vno. in princi. ff. loca. τ. l. insulam. τ ibi Bart. no. ff. de prescrip. ver. ergo verbū promisit vel cōuenit: intelligitur pacto nudo: ita no. Bar. in. l. ex placito. C. de rerū pmu. tñ vide Alexā. in. d. §. sciendū. Quinto limita qñ talia verba proferuntur in scriptura a iurisperito: q2 tunc bene intelligunt per stipulationem: secus si a non iurisperito. ita Jaco. de but. τ ibi Ang. ponit a quo didici in. l. j. C. de ɔhen. τ cōmit. stipulatū pro veritate tu vide glo. τ doct. in. l. j. C. de vsur. τ doc. in. d. l. sciendum. vbi reprehenditur ista differentia. Sexto limita qñ verbum conuenit reperitur in actis, tūc videtur intelligendū per stipulationē: per tex. no. in. l. cū ostendimus. §. fi. ff. de fid. et nā. τ hec ita limitat Bal. in. d. l. sciendum. §. fi. ff. de verb. obli. sed de intellectu. d. l. cū ostēdim'. §. fi. dicvt p Bar. τ doc. in. l. j. in pri. ff. de vb. ob. Ultra alios pōdero tex. qui nō solet allegari cōtra Bart. hic: vbi verbum conuenit etiaʒ sine scriptura intelligitur per stipulationem. text. est in. l. si extraneus. §. fin. ff. de condi. ob cau. inducendo prout inducā, vbi dicit, pater dedit dotem pro filia τ conuenit. dicit tex. ibi, ꝙ ex illo pacto potest agere: contra: si verbum conuenit intelligeretur pacto nudo: habeo, ꝙ si pater dat dotē, non sufficit pactum nudum de reddenda dote. l. auia. C. de iu. dot. ergo necessario debet intelligi illud verbū cōuenit: p stipulationeʒ. gloss. ibi, perpendit hoc. exponit, conuenit. s. per stipulationeʒ: illud est destruere tex. verū ꝙ Alexan. ibi conatur respōdere: tñ aduerte, q2 pōt dici ꝙ imo illud verbū cōuenit intelligit pacto nudo: non ob. regula. d. l. auia. q2 dico ꝙ in. d. l. si extraneus. §. fin. pater non agebat ad dotem ex pacto vel stipulatione: sed agebat cōdictione ob causam, q2 causa non erat sequuta: τ ita respondet ibi. d. Christo. de ca. aduerte etiā vltra dot. q2 pro illa opi. qđ verbum conuenit: etiā in scriptura importet pactum nudū. facit text. in. l. qui rome. §. callimachus. in verb. cōuenit. iūcto tex. in. §. i. j. de vb. obl. vbi dicit ꝙ sup omnib' apposita ē stipulatio: τ ad hoc illū tex. no. ibi Aret. in. iij. not. pro illa etiā opi. dico ꝙ facit tex. in. l. si conuenit. ff. de resein. vend. dum tex. dicit, ꝙ oritur actio in factum: ergo verbū cōuenit ibi positum intelligit pro pacto nudo: q2 si fuisset stipulatio nō oriretur actio in factū: nisi respōdeas, ꝙ nō apparet quod ibi illud verbū cōuenit, esset positū in scriptura publica. ad ideʒ pro illa opi. facit tex. in. l. singularia. in verb. cōuenit. §. eo. ſm cōem intellectū. nisi respondeas ꝙ ibi nō erat illud verbū redactū in scripturā. ad idē pro opi. Bart. facit tex. in. l. legē. C. de pac. τ tex. i. l. vt responsum

---

[a] An loc'. Adde Joā. an. in addi. Spec. tit. de instr. edi. in §. instrumētum. ver. qđ si locus.

[b] Pena. adde etiā tex. in. l. v. in. §. fi. τ ibi Rapha. Ful. et moder. τ in l. executiōe. ff. de verbor obliga. τ ibi Rap. Ful. τ Alexā. de imo.

4

5

m[illegible]

fermus

responsum.C.de transactiõ aduerte,quia pro cõtraria opi.contra Bar.quod verbũ cõuenit,sui natura sit aptum importare stipulationem,sicut verbum promisit.adduco tex.in.l.seruus.ea.l.ff.de ser.expor.in verb.cõmisit circa stipulationẽ. nam tex.frustra diceret circa stipulationẽ:si verbũ cõuenit,nõ importaret stipulationem: et ille tex.loquit etiam qñ nõ est redactũ in scripturã,ad idẽ adduco.l.pacta nouissima.C.de pactis.et ista opinio placet mihi.
6 †Quid autem in verbo placuit. Lud.ro.in.vj.col.et do.Alex.hic dicunt,non intelligi per stipulationẽ,sed pacto nudo. alleg.tex. in.l.que fortuitis.iuncta glo.in verb.placuit. C.de pig.act. et tex. in.l.diuisionis placitũ.C.de pact.et fm eos idem est in verbo spopondit.qd intelligitur pacto nudo. alleg.glo.in.l.j.in glo.ij.C.de suffra.istud idẽ(licet ipsi nõ dicant) voluit Ang.in.l.cũ ad psens. per illum tex.in ver.spondes.q.eosd ego in omnibus istis teneo contrariũ,q imo verbũ placuit et spopondit,intelligatur per stipulationẽ:ratio,qz leges allegate per Ludo.et Alex.nõ loquunt q illa vba essent redacta in scriptura publica.Addo etiã q vbũ cauit:semp intelligitur per stipulationẽ,si reperiat in instrumẽto etiam in materia vsuraria et sic odiosa.tex.est ad literam in.l.si ita quis.§.seia cauit.ff.de verbo.obliga.et glo.in.l.sancimus.in glo.fi. per illum tex.C.de ver.sig.Quid aũt sit in verbo pepigit,ponunt
7 glo.Bar.et oẽs in.l.si cum dotem.in prin.ff.sol.mat. ¶ †Quarto no.ibi:igitur finito primo mense fm Bar.et alios hic:q qñ solutio debet fieri in plurib9 terminis,semper intelligit actum q soluatur in fi.cuiuslibet termini nõ in prin. de qua materia lz Alb. hic latissime disputet:remitto ad Bar.et alios in.l.qui hoc an.
8 no.ff.de ver.obli. ¶ †Quinto not.ex hoc tex.q prorogatio termini facta circa sortẽ principalẽ,intelligit facta cũ oĩbus qualitatibus suis,et sic nõ solũ intelligit prorogata sors,sed etiã vsura et alia accessoria.et ad hoc not.do.Alex.per duas col.aliqua dicit pcipue circa duas limitationes Pau.de ca.quas reprobat,quã materiã ponũt Bar.et moder.in.l.j.§.et post operis.vbi tex.est de hoc.ff.de ope.no.nun.cũ multis cõcor. quas habes per Alex.ibi:et hic ponunt Cano.in multis locis,pcipue in.c.preterea.el.ij.post Inno. ibi:de appel.vltra tradita a doc.in istis locis.Circa istud no.moueo duas bonas qõnes.Prima est quã ego vidi pluries in facto,
9 nunqd †si creditor prorogat debitori principali terminũ ad soluendum absente et ignorante fideiussore,an fideiussor dicatur liberatus:an vero in ista prorogatione termini etiã includat fideiussor, vt sic prorogatio intelligatur facta cũ suis qualitatibus,hoc est,nõ solũ quo ad principalẽ:sed etiam quo ad fideiussorem.iste tex.hic probat,q iste fideiussor nõ esset liberat9,sed includit in prorogatione termini.Istud etiã cõprobat,qz in prorogatione simpliciter facta intelligit etiã pena prorogata.l.cũ stipulat9 sim mihi a proculo.ff.de ver.obli.l.item querit.§.qui impleto.ff.loca. ad hoc facit multũ qd dicam nũc in seq.q.si in primo termino debitor iurauit soluere,an prorogatione termini intelligatur repetitũ iuramentũ. Ad idẽ facit,qz prorogatio proprie dicit et intelligitur sub omni modo et forma:prout erat prima obligatio.glo.est cano.que reputat sing.in.c.hi qui autoritate.de pbẽ.in.vj.in.fi.Cõtrariũ,q imo si sit prorogatus terminus debitori ad soluendũ,fideiussor intelligatur liberatus,qñ fit eo absente et ignorante:saluo nisi fideiussor de nouo cõsentiret.ita visus est velle Specu.in titu.de fideius. §.j.ver.illud.et ibi clare Jo.an.in addi.et clare do.Anto.de but.in c.cõstitutus.de fideius.et pro ista parte mouetur per tex.in.l.cum hermes.C.loc.et per tex.in.l.atez querit.§.qui impleto.ff.loc.vbi si prorogetur terminus cõductori,fideiussor nõ tenetur,nisi denuo expresse pmittat.aduerte qz isti tex.nihil faciunt.nam loquunt in tpe finiẽde obligatiõis:et tũc verũ est,q si tps finiẽde obligatiõis proroget,fideiussor vltra nõ tenet,nisi de nouo cõsentiat,qd nostra nõ loquit in termino finiẽde obligationis:imo in termino in quo prorogabat mora.et sic in die inchoãde executionis et more,tunc si terminus proroget ad soluendũ,videt prorogari mora:et ppterea videtur dicẽdũ in ista.q.aut fideiussor pmisit pro principali vsqz ad certũ tps:et tunc si illud tps proroget debitori,per hoc fideiussor nõ teneret,nisi denuo cõsentiret.sed si est terminus nõ finiẽde obligationis:imo termin9 in quo deberet solui,et si nõ soluit,mora cõtrahit:et tunc si ille termin9 proroget principali,fideiussor nõ erit liberat9.vnde illa prorogatio facit,vt nec ipse fideiussor,nec principalis sit in mora.Istã distinctionẽ tradit originalr Hostiẽ.in.d.c. cõstitut9.de fideius.et ibidẽ Pe.de ancha.Jo.de imo.et Panor.in vlti.col.istud tenet Archi.in.c.te quidẽ.xj.q.j.et ista vltima videt cõis sniã.Pro ista cõi doctrina in vtroqz mẽbro ad eã fortificandam venio.et in.j.mẽbro.qñ fideiussor pmisit vsqz ad certũ tps.si proroget termin9 principali,post tps nõ tenet fideiussor,nisi denuo cõsentiat,ad hoc addo tex.in.l.si vnus.§.j.et ibi Bal.in lec.antiq. Ang.et do.Alex.ad hoc no.ff.de pac.et dicũt,q istud est vtile pro castellanis qui se obligãt custodire castrum vsqz ad annũ et dant fideiussores:si postea manent in castro vltra annũ,non tenentur fideiussores:istud idẽ tenet Archi.et Hosti.in locis palle.istud idẽ

tenet Bar.in.l.lucius.per illũ tex.in.§.paulus.ff.de admi.tuto. quẽ videas.vbi dicit,q Jaco.de are.habuit istã.q.de facto in ciuitate veronẽ.istud tñ dz limitari qñ castellani pmiserũt solum custodire:sec9 si pmisissent custodire et castrũ saluũ restituere principi:tunc elapso termino,tenent fideiussores si nõ restituũt.ita etiã tz Bal.in.l.si cũ hermes.C.loca.pro isto etiã mẽbro addo tex.in.l. labeo.§.si per fideiussorẽ.et ibi Barto.ad hoc no.ff.de arbi.Stat ergo,q istud primũ membrũ est verissimũ.In secũdo membro est difficultas,qñ tps nõ est finiẽde obligatiõis:imo potius inchoãde solutionis et more:nunqd si prorogetur terminus principalis fideiussor sit liberatus. Spe.et Jo.an.in locis palle.et do.Anto.tenent,q sit liberat9:alij cano.tenẽt ẽtrium:tñ primã opi.tenet etiã do.Ant.in.c.j.de offi.deleg.ista secũda opi.q fideiussor nõ sit liberatus est multũ equa et iusta.qz fideiussor erat obligat9 perpetuo:et pro ista cõi snia facit,qz inducta ad vnũ effectũ,nõ debent operari ẽtrium.l.legata inutiliter.ff.de adi.lega.et.l.legata inutiliter.ff.de leg.j.sed ista prorogatio termini non fit,vt fideiussor vel reus principalis liberet:sed vt differat solutio:ergo prorogatio nõ debet operari liberationẽ:et maxime.qz actus agentiũ nõ dz operari vltra intentionẽ eorũ.l.nõ oĩs.§.eo.et.l.obligationũ substantia.ff.de act.et obli.et ita videret cõcludendũ.Contra tñ istã cõem opi.pro opi.Spe.et Jo.an.stringit vnũ arg.cui nõ põt bene respõderi,non est dubium,q si debitor sit obligatus soluere in certo tẽpore,et creditor proroget illũ terminũ,certe per istã prorogationẽ fit nouatio prioris obligationis ope exceptionis.ista sunt verba Bar in.l.valerianus.que est.l.pen.ff.de preto.stipul.Sed ego habeo,q qñ prima obligatio nouat vel ipso iure vel ope exceptionis,semper fideiussor liberatur.tex.est no.dignus.in.l.vbicunqz. ff.de fideius.facit in arg.l.solutũ.§.nouatio.ff.de pig.act.huic fundamẽto nunq vidi cõgruũ respõsum:inuenio tñ q Bal.in.l.tam mandatori.C.de nõ nu.pecu.limitat singu.istam doc.Bar.vbi dicit q qñ creditor prorogat debitori terminũ ad soluendũ,nunqd fiat nouatio prioris obligatiõis.dicit Bal.aduerte,si fiat prorogatio p stipulationẽ,fit nouatio ope exceptiõis,qz quodãmodo censet noua obligatio illa prorogatio.ita procedit doct.Bar.in d.l.pe.ff.de preto.stip.sz si prorogatio fiat pacto nudo,dicit Bal.tñ prima obligatio nõ nouat,nec ipso iure,nec ope exceptionis:et dicit ita tenere Inno.in.c.preterea.ij.de appel.et tenendo istud vltimum,qñ est facta prorogatio termini mediante stipulatione q fiat nouatio ope exceptiõis:et sic in isto casu fideiussor sit liberatus. inuenio q Bart.in.l.si quis aliã.post prin.de sol.multũ signanter limitat doctrinã suã:vt procedat,qñ prorogatio termini mediãte stipulatione fit simpliciter:secus si aliquid adijceret:puta si nõ solueret in termino prorogato,qd intelligat esse in priori statu et obligatione et gradu,prout erat primo,tunc fideiussor non erit liberatus.et no.multum predicta,quia pluries habui cõsulere:et est questio multũ ambigua.¶ Scdo principalr circa istud no.qd prorogatio termini intelligatur facta cum omnibus qualitatibus et ac-
10 cessoriis:†quero quid de iuramento:pone,aliqs pmisit soluere in festo pasche et iurauit,si nõ soluerit erit piurus et vigore iuramenti possum eũ cõuenire corã iudice ecclesiastico:creditor prorogauit terminũ ad soluendũ:nunqd intelligat repetitum iuramẽtum,ita vt si non soluit in secundo termino intelligat esse periurus.nam in primo nõ est periurus,qz creditor prorogauit.prima fronte videret dicendũ qd non:qz iuramentũ habet tacitã clausulam et intelligitur rebus manentibus et durantibus in statu,prout erant tempore iuramẽti.l.fi.ff.qui satisda.cogã.vbi doc.not.Bald.in.l.fi.C.de nõ nu.pe.vbi enumerat oĩa illa que tacite intelligunt in iuramento.Itẽ iuramẽtum est valde precisum et videt seruandũ quatenus est prestitum et nõ vltra.hinc est q iuramentũ censetur personale: et non afficit heredẽ pena periurij.c.veritatis.vbi Cano.no.de iureiur.not.eleganter Bald.in.l.fi.C.de pac.vbi melius declarat q canoniste:ergo debitor nõ intelligitur astringi ad iuramẽtum nisi quatenus iurauit:si ergo proroget terminus,iuramentuz vltra nõ se extẽdit:istud idẽ põt suaderi per tex.in.c.clericus.de iureiuran. vbi si clericus iurauit seruare statuta ecclesie,si postea fiat nouum statutũ et illud nõ seruet,nõ est periurus,qz iuramẽtum nõ se extẽdit ad futura:ita hic in pposito.Itẽ nõ potest negari quin isti sint duo termini et diuersi.l.celsus.in fi.ff.de arbi.et bonus tex.in.l.cum in plures.§.lege dicta.ff.loca.ergo qui iurauit in vno termino,nõ debet intelligi iurasse in alio.breuiter istam qõ.tangit in terminis Bal.in loco solitario.in.c.venerabilẽ.in.vj.colũ.et seq.de elect.vbi determinat singu.oppositũ,qd si aliqs iurauit soluere et proroget terminus simpliciter intelligit repetitũ iuramẽtum,adeo q si nõ soluat in termino prorogato,est periur9,et põt ẽueniri corã ecclesiastico iudice,et si est clericus priuaretur beneficio.mouet ista ratione,quia prorogatio termini intelligitur facta cum oĩbus qualitatibus que erãt in primo termino.per.d.l.j.§.et post opis.ff.de noui oper.nun.cum mille similibus:et pbat,qz si debitor promittit soluere sub pena in primo termino,si proroget terminus simpliciter

B iij

prorogato termino an fideiussor sit liberatus vj l 10 18 13

intelligitur repetita pena.l. cum stipulatus sim mihi a proculo
ff.de verb.oblig.eodem modo in iuramento.ad hoc alle.c.hi qui
autoritate.de pben.in.vj.¶ No.bene istã extensionẽ que est ma-
gna ad regulã quã dedi ex hoc tex.sed caue quia similia Bal.de
pena.z de similibus nõ probãt necessario.nam ꝙ pena intelliga-
tur repetita in prorogatione,vbi vertit᷑ solũ preiudiciũ pecuniarũ,
sed in iuramẽto vertitur preiudiciũ aĩe,que cũctis rebus est prefe
renda.l.sancimus.C.de sacrosan.eccl.z sic esset arguere de minori
ad maius. ¶ Sexto not.ex ver.sed cũ sortis.fm Bar.z oẽs limi-
11 itationes ad regulam † ꝙ pactũ super vna re nõ extẽdit᷑ ad aliã.l.
si vnus.§.ante oĩa.ſ.de pac.illa regula procedit,qñ alie res sunt
eq̃ṗ principales,al's si pactũ fuit super re principali puta super
sorte extẽdit᷑ ad vsuras:z sic ad accessoria. ¶ Septimo pondera
dum tex.dicit,z si vt ille putabat ad exceptionẽ tñ pdesset.pon-
dera illa verba,q̃uis sñia diuersa obtinuerit,que possunt intelli-
gi altero de duob⁹ modis. Primo possunt intelligi,ꝙ Pau.ma-
le respõdebat:ꝙ stipulatio que est magis potẽs tolleret ipso iure
per pactũ nudũ,qđ est min⁹ potẽs.nam videbat᷑ per pactũ nudũ
debere tollere ope exceptionis. Pau.rñdet,ꝙ illud pactũ nudũ
imo ipso iure tollit stipulationẽ pcedentẽ.z iste intellectus mihi
magis placet.alio modo legit᷑ fm glo.z magis cõiter doct.ꝙ tex.
velit dicere,ꝙ sñia diuersa obtinuerit,ꝙ istud pactũ valet nõ solũ
quo ad exceptionẽ,sed etiã quo ad actionẽ:z ꝯsequẽter ex isto pa-
cto nudo,nõ solũ debitor habeat exceptionẽ:sz etiã actor habeat
actionẽ,isto modo intellexit glo.Bar.z magis cõiter docto.z fm
hoc ꝙ aliqñ pactũ nudũ nõ solũ pducit exceptionẽ sed etiã parit
actionẽ,qñ vestitur coherentia ꝯtctus vt hic,regulariter tñ pactũ
nudũ non est potens ad pducendũ actionem,sed aliqñ producit
12 vt hic.Est verũ † ꝙ alij casus inueniunt᷑ in quibus ex pacto nudo
datur actio,quos soleo numerare post glo.z alios in.l.iurisgen.
§.igit᷑ nuda.ſ.de pac. Nunc volo te notare quinq̃z aut sex casus
qui cõiter ibi non ponunt᷑. Primus casus est,qñ vasallus faceret
pactũ nudũ cũ dño,ꝙ seruiat dño expẽsis dñi:isto casu q̃uis pa-
ctum sit nudũ,tñ ex illo oritur vtilis actio,ne fides remuneratiõe
careat:z idẽ in vxore que simile pactũ nudũ fecisset,cũ marito.tex.
est ad literã in.l.inter socerũ.§.cõuenit.ff.de pac.dota.quẽ tex.ad
hoc ponderauit solus Bal.qui nihil ignorauit in iure a quo di-
dici.in.c.si cautio.in vlti.col.de fide instru.vbi dixit illũ tex.ad hoc
vnicũ z singularẽ:nec credo ꝙ habeas pulchriorẽ casum. Secun-
dus casus est in ligis z treugis,ex q̃bus potest agi pacto nudo,et
pactũ nudũ ita producit actionez sicuti si stipulatio interuenisset,
ita signãter dicit Bal.in.c.j.in vlti.col.de pac.z ibi assignat ratio-
nem,q: pacta publica non egẽt fomento verborũ.l.cõuentionũ.ff.
de pact.z not.istã rõnem,q: ex ea poteris inferre ad alios multos
casus,z istud nõ memini legisse apud alios. Terti⁹ casus,quoties
cunq̃z ex inobseruãtia pacti ego patior dãnum,q: tractãti de dã-
no pp̃ter inobseruãtiam pacti cõpetit actio de dolo ex illo pacto
nudo.tex.est in.l.elegãter.§.seruus pactiõis.ff.de dolo.et ibi Bar.
circa fi.Bal.z alij no.illum tex.ad hoc,z dicunt qđ per illum tex.
limitatur tota materia pactorum. Quartus casus est curia merca
torum,z vbicunq̃z cause cognoscũtur de bono z equo:eo q: inter
mercatores inter quos cause cognosci debent ex equitate,non est
curandum de verbis:ita est de mente Bar.in.l.quintus mutius.
et in.l.fideiussor.§.quedam.ff.man.Bal.in.l.si pro ea.in vlti.colũ.
C.man.z expresse istud dicit Bal.in.c.si pro debilitate.de offi.dele
ga.vbi dicit,qđ in curia mercatorũ non differt pactũ nudũ a stipu
latione.p glo.in simili no.in.§.argentariorũ.in aut.de fideiuss.per
quã glo.dicit Bal.in.c.j.in pe.col.de pac.qđ ex pacto nudo agunt
mercatores et nũmularij inter se. Quintus casus est de iure cano-
nico z in foro canonico.vbi pactũ nudũ pducit actionẽ fm magis
cõem sñiam,q̃ text.est in.c.j.vbi disputant cano.z in.c.iij.de pac.et
plenius in.c.quocunq̃z suffragio.xij.q.ij.z ratio est,q: de iure cano
nico deus nõ facit differentiam inter pactum nudũ vel simplicem
pmissionẽ,vel stipulationem.c.iuramẽti.xxij.q.ij.z tenendo cõem
sñiam extende,qđ istud habeat locum nõ solum in foro canonico
sed etiam in foro ciuili in omnibus terris subiectis ecclesie,pactũ
nudum pducit actionem.ita extendit Io.de imo.in.c.que in eccle-
siarum.de consti.z lz ipse nõ dicat,ante eũ expresse firmat Bal.in
aut.ad hec.C.de vsur.vbi dicit,qđ non solũ in clericis et in foro ca-
nonico,sed etiã in puris locis z in terris subiectis eccl'ie quo ad tẽ
poralem iurisditionẽ pactũ nudũ pducit actionẽ,z hanc extensio-
nem bene no. Sextus z vltimus casus est.nã pactũ nudũ non pro-
ducit actionem.verum est vnũ pactum nudum,sed si esset gemina
tum pactũ produceret actionẽ,q: propter geminationẽ pactũ effi
citur efficacius z q:scđm pactum censetur quodãmodo ꝯstitutũ.
l.j.§.an debitũ.z.§.pe.ſ.de consti.pe.istam extensionẽ tradit Ant.
de bu.post Hosti.in.c.per tuas.de arbi.z in.c.cũ contingat.et in.c.
quintauallis.de iureiur.Albe.de ros.in.l.iurisgentiũ.§.quinimo.
in.iiij.col.in fi.ff.de pact. Pau.de ca.in.l.j.in pñ.per illũ tex.de con
sti.pe.do.Matesi.in consil.xxxvij.Alexan.in.l.legẽ.C.de pact.pro

qua limitatione bene facit tex.in.l.fi.C.ad le.fal.quẽ Bal.z Ang.
ad hoc not.ꝙ lz sola obligatio naturalis non sit potens ad agen-
dũ,tñ si cõcurreret duplex obligatio naturalis,ex ea orire᷑ actio:
ergo ex duplici pacto nudo oritur actio.lz oẽs ita teneant z ego
non recedo:tñ ad contrarium pondero duos text.vnus est in.l.si
veritas.in verb.stipulantibus.C.de fideicõ.quẽ tex.sic induco,ex
testamẽto nõ solẽni orit᷑ obligatio naturalis.Bart.z doc.in.l.j.ff.
de condi.inde.Bar.z doct.in.l.cum quis.C.de iur.z fac.igno.Ca-
no.in.c.si.de solu.z est cõis sñia:pone,testator fecit testm̃ nõ solen-
ne in quo aliquid mihi reliquit,heres ex illo testamẽto nõ solenni
est obligatus naturaliter:pone,ꝙ post istam obligationem pacto
nudo conueni cum herede nunquid ex eo nascatur actio vt possit
legatarius contra heredem agere.z Bald.hoc perpendens in.d.
l.si veritas laborat circa sol.illius legis.nã ibi dicit᷑,ꝙ ex eo pacto
nõ põt agere legatari⁹,nisi stipulatus sit ab herede ex causa trãs-
actionis zc. Secũdo pondero in contrariũ fortẽ text. in.l.si pacto
quo penã,z ibi soleo no.C.đ pac.vbi precesserat pactũ nudũ,z se-
quutum fuerat aliud pactũ.tex.ibi dicit cõditionaliter,ita demũ
potest agi ex illo pacto scđo si itercesserit stipulatio,nec potes di-
cere ꝙ illud sit odio pene:q: illud reprehenditur per doct. maxi-
me Alex.in.l.stipulatio ista.§.alteri.de verb.obli. ¶ Octauo not.
ex versi.sed et quantitatẽ.casum in quo vsure pñt deberi etiaz pro
tempore preterito in quo debitor non fuit in mora,quando debi-
tor per expressam stipulationem promisit: exemplum:pone ego
mutuo centũ ducatos tibi gratis vsq̃z ad annũ.sed si non soluas
in fine anni,volo per solẽnem stipulationem quod etiam pro tem
pore preterito soluere tenearis vsuras:certe teneberis ad vsuras
temporis p̃teriti,lz nõ fueris in mora,q: non debebas soluere nisi
13 in fi.anni sicut est in fructibus zc. † Iuxta istũ versic.moueo.q.ne-
cessariã quã non inuenio hic tactã per doc.quero iuxta istũ casuz,
qñ debitor si non soluebat in fi.anni tenebatur soluere vsuras.xij.
mensiũ:pone,ꝙ creditor progauit terminũ ad soluendũ ad aliuz
annuz,z nihil dixit de vsuris:nunquid debitor tenebit᷑ ad vsuras
preteriti temporis:prima fronte videretur dicendum ꝙ sic,non
ob.pgatione,z moueor p rationem huius tex.in casu precedenti,
in quo p prorogationẽ sortis ideo intelligitur facta prorogatio vsura
rum q: sunt accessorie,sed in isto casu nõ sic erat:q: in ver.isto vsu-
re debẽtur ex stipulatione pp̃ter stipulationẽ ergo nõ accessorie.
Secundo moueor,q: iuriscon.vult ponere differentiam inter ca-
sum legis istius z casum vltimum. Tertio non eundo per mendi-
cata suffragia,de hoc videtur gloss.in terminis in.l.non soluz.ij.
§.illud.in ver.aduersus.ff.de lib.leg.z ibi Bart.no.Pau.de cast.
z.d.Alexã.hic in ꝯtrium z istud est verius,ꝙ in casu istius versi.si.
quod etiã si creditor prorogauit terminuz,vsure nihilominus nõ
debentur pro tempore preterito:facit,q: si non soluit in fine anni.
est in mora:iste ergo vsure debẽtur etiã ex mora:si ergo cessat mo-
ra propter prorogationem,cessant vsure: breuiter puto,ꝙ si vsure
antea debebantur ex stipulatione:puta,quia erat elapsus termi-
nus quo habebat soluere:z sic fuerat in mora,etiã si creditor pro-
rogauit postea terminum,vsure debent᷑ pro illo tempore preteri-
to:sed si creditor prorogauit terminum ante primũ terminuz fini
tum:z sic non erat in mora debitor:nõ crederem ꝙ tunc deberen-
14 tur vsure temporis preteriti quo non fuit in mora. ¶ † No.etiam
in ver.dicebam,duo. Primo regulã vulgatã,ꝙ pacta incontinen
ti apposita creduntur inesse stipulationi:z vltra concordationes
hic datas per glo.in verb.stipulationi.ad fi.adde text.in c.officij.
de elec. Itẽ adde,ꝙ ratione cõtextualitatis actualis ambo actus
iudicari debent vnus actus,z de eis vt de vno actu debemus dis
ponere z iudicare.l.cum antiquitas.C.de testa.l.heredes palã.§.
vno cõtextu.ff.eo.vnde pp̃ter hãc contextualitatem z actuum vi-
cinitatem:illud quod vni actui inest,alij creditur inesse.l.patris
z filij.ff.de vulg.z pup.l.titia.§.idem respondit.ff.de verb.oblig.
l.si quis ex argentarijs.§.si initium.ff.de eden.bene facit.l.si ven-
tri.§.in bonis.ff.de priuileg.credi.ita not.Ange.in consil.cxlv.in-
cip.gener a socero cõfessus fuit in.ij.col.Lu.ro.in consi.ccccxlv.
incip.consultatio presens tres habet nodosas dubitationes.in.ij.
colũ. Secundo pondera text.in verb.inesse credunt᷑:q: probat ꝙ
15 illud est per fictionẽ.† nã verbũ credunt᷑ importat fictionẽ.l.de rec.
ff.de capti.p quã tenet Bart.in.l.si is q̃ pro emptore.in.ij.char.ff.
de vsuca.z p hoc infero,ꝙ si statutũ concederet executionem con-
tractui,qđ nõ extẽderet᷑ ad pacta incõtinenti apposita,q: statutũ
no. intelligit in casu ficto.vt no.in.l.iij.§.hec verba.ff.de neg.gest.
Inuenio tñ,ꝙ regulam huius text.limitat Bal.in.c.dilect⁹.in.j.
col.de fide instru.vt non pcedat,qñ est questio momenti:q: tũc ea
q̃ fiunt incontinẽti post,non vident᷑ inesse.alleg.bonum,tex.in.l.
thais.in.§.intra.ff.de fideic.lib.z per hoc infert in specie,ꝙ cum in
strumenta possint produci vsq̃z ad sñiam exclusiue,qđ incõtinẽti
post sñiam produci non possent. Et ex hoc ego colligo duo. Primo
limitationem ad regulam huius tex. Secundo colligo limitatio
nem ad regulã gloss.no.in.l.pomponius.§.rati.ff.de procur.circa
q̃ nã multa

quã in ulta cumulaui.in.l.ita demũ.C.de procur.¶ Glo.in verb.
in auditorio.ibi:vel in palla.facit.l.contra pupillũ.§.fi.in verb.ad
maius auditoriũ.ff.de re iudi.p̃supponit ista glo.ꝙ papinianus
haberet officiũ:⁊ tñ publice legere:⁊ ꝓpterea inducit ad q̃õnem,
nunqd possit quis simul ⁊ eodẽ tpe legere ⁊ gerere officiũ. Bar.
hic in fi.breuiter explicat:⁊ lz Sali.conetur impugnare,tñ circa
hoc me nõ extendo,remitto me ad Barto.in.l.si cõsul.ff.de adop.
Cano.in.c.ex literis.de proba.⁊ Alex.hic scribit per duas col.Et
inq̃tum postea glo hic exponit de domo vel castaldo.si vis vide-
re quis ꝓprie dicat castaldus,⁊ qs villic⁹.ponit Bal.in.c.j.de feu
do guardie.¶ In glo.in ver.ꝓba.habes ex glo.duas cõclu.Pri-
ma est inquãtũ debitor ꝓmisit reddere pecuniã ꝓbam,superflue
dictũ est per.l.cũ qd.s.eo.⁊ in hoc glo.bene dicit.⁊ ꝓpterea Bar.
⁊ doc.hic inferũt ꝙ supflua sunt v̾ba in instr̃is,boni põderis ⁊ au
16 ri ⁊c.vt p eos. Scd̃o habes ex glo.† ꝙ dictio recte,significat solẽni-
tatẽ,hoc est,ꝙ solutio fiat tpe ⁊ loco ꝯgruo tñ istud est ꝯtra ꝓpriã
significationẽ termini recte,ſm Bar.q: recte,denotat factũ ⁊ cau
sam,⁊ rite,denotat solẽnitatẽ iuris:⁊ de hoc sunt plures glo.in.l.
hoc colore.ff.de inoff.testa.⁊ glo.in.l.sed ⁊ si lege.§.scire.ff.de peti.
here.glo.in.l.iudex.C.cõmi.vel epi.glo.in.l.nõ putauit.§.nõ que-
uis.ff.de bo.pos.ꝯtab.⁊ ibi Bar.cũ multis alijs quas alle.Alex.
hic,⁊ maxime glo.⁊ Bar.in.l.iuste.ff.de acq.pos.⁊ in.l.dubiũ.in
ver.recte.C.de diuor.Ange.in.l.j.§.j.ff.de edi.edi.Bald.in.l.iij.in
prin.per illũ tex.cũ glo.ff.de libe.⁊ posth.vbi dicit,ꝙ dictio recte,
importat causam siue factũ,dictio rite,solẽnitatẽ iuris.Itẽ adde
tex.no.in.l.generalr̃.§.finaũt nõ rite.C.de reb.cred.in ver.nõ rite
illatũ,recte aũt recusatũ.⁊ ꝓpterea Bar.hic:in.iiij.colũ.infert ad
q̃õnem de cõsultore,cui cõmissum est vt ꝯsulat an quis esset recte
capt⁹.⁊ cũ Bar.tenẽt Bal.Ang.Lud.⁊ Alex.hic:q̃uis Albe.
Sali.⁊ Fulg.oppositũ teneãt,sed nihil allegãt qd̾ vrgeat.Alexã.
particulariter refert ⁊ rñdet. Ultra doct.adde,ꝙ ista doct.Bar.
de ꝯsultore est cõis ſm Alex.in.l.iij.in prin.ff.de libe.⁊ posth.vt in
l.iuste possidet.in.iiij.col.ff.de acq.pos.Itez adde multa iura que
probant,ꝙ dictio recte,ordinẽ seu solẽnitatẽ importet in.l.j.C.de
vsur.in.l.imperatores.§.ñ.ff.de decu.in.l.hec aũt.§.recte.ff.ex qb⁹
cau.in pos.ea.in.l.recte.ff.de iudi.⁊ in.l.si ab hostib⁹.§.si vir.ff.sol.
mat. Item aduerte ad tria. Primo.q: vltra iura.s.prime alleg.
mihi videt̃ ꝙ imo dictio recte,importet solẽnitatẽ per tex.in.l.hec
verba in stipulatione.ff.de verb.sig.⁊ põdera rõnem illius tex.ſm
quã dicere nõ potes ꝙ ibi ponat̃ improprie,⁊ etiã q: est in titu.de
verb.sig.vbi ponit̃ ꝓpria significatio vocabuli. Secũdo aduerte,
ꝙ verbũ rite positũ in lege vel in statuto denotat illud esse de for-
ma substãtiali actus.ita Pe.de ancha.in repe.regule possessor.in
iij.char.de reg.iur.in.v.alleg.tex.in.c.firmiter.in.§.sacramẽtũ.de
summa tri.⁊ in.c.nihil.de elec.que iura parũ ꝓbãt.ego alleg.glo.
singu.de hoc.in.l.iij.C.de bo.vac.lib.x.q̃ exponit rite.i.ſm formã.
Tertio aduerte ꝙ dictio iuste tñ importat de per se,q̃tũ dictio
rite ⁊ recte simul,glo.est valde not.in.§.exheredatos.in ver.iuste.
in aut.de here.⁊ fal.⁊ per hoc infero,ꝙ si cõmissa sit q̃stio sapiẽti,
vt cognoscat an quis iuste captus fuerit,ꝙ poterit cognoscere,et
de iustitia facti ⁊ de solennitate. Similiter aduerbiũ bene:tantũ
importat q̃tum rite ⁊ recte.Silr̃ aduerbiũ male,idem est qd̾ non
recte.ita no.Bal.in.l.eos.in prin.in.ij.col.C.de appel.cui tu adde
tex.in.c.ius dictũ.de ver.signi.¶ Glo.in ver.stipulationi.diuidit̃
in quatuor partes.primo declarat tex.scd̃o tacite querit ⁊ respon
det,qñ pactũ dicat̃ incõtinẽti appositũ.tertio tacite opponit con
tra tex.⁊ non sol.quarto no.ex tex.⁊ alleg.cõcord.ij.ibi,qñ autem
quid dicat̃.iij.ibi,qñq3 tñ etiam.quarta ibi:item not.que.¶ In
ea.glo.ibi:plene dixi in.l.iurisgen.§.quinimo.ex ista glo.habes
elicere tres conclu. Prima est,qñ pactũ nudũ apponitur incõti-
nenti iuxta ꝯctum vel bonefidei vel stricti iuris,nouã parit actio.
Secũda conclusio est,ꝙ pactũ incõtinẽti appositũ non solũ iuxta
cõtractũ bonefidei:sed etiã stricti iuris,informat veterẽ actionẽ.
Tertia ꝯclusio est,ꝙ ista lex loquitur de virtute informatiua.istis
tribus expeditis erit expedita prima pars isti⁹ glo.¶ Circa pri-
17 mam ꝯclu.† necessariũ est videre,que sit noua actio que oritur ex
pacto incontinẽti apposito.in hoc doc.oẽs tam vltramontani q̃
citramõtani cõcordãt,ꝙ si habita relatione pacti ad ꝯctum põt
resultare ꝯctus innoĩatus,oritur actio p̃scriptis verbis ex illo pa
cto. Sed si habita relatione pacti ad ꝯctum,nõ potest resultare cõ
tractus innoĩatus,ꝙ est qñ ꝯctus ⁊ pactũ sunt pro eodẽ,q: inno-
minati ꝯct⁹ sunt respectiui,in hoc est difficultas.vltramon.tenẽt
ꝙ nulla actio oriat̃. Bar.⁊ citramõtani tenẽt ꝙ oriet̃ actio pre-
scrip.verbis.istud firmat Bar.in multis locis,precipue in.l.in bo
nefidei.C.de pactis,vbi Sali.⁊ Alexã.ibi:⁊ Bar.in.l.iurisgen.§.
quinimo.s.de.pac. Circa hec moueo vnã difficultatẽ quã mouet
Raph.cu.in.l.j.§.si stipulãti.ff.de ver.obli.vbi dicit,ꝙ ista videnẗ
mirabilia,⁊ ꝙ non posset respõderi,quõ possibile est,ꝙ actio ex
vẽdito informata ⁊ actio prescrip.verbis cõpetat simul:q: si com
petit actio ex vẽdito,ergo est ꝯctus nominatus.si cõpetit p̃scrip.
verbis,erit innominatus qd̾ simul ⁊ semel esse non potest:nã vno
casu licita est pnĩa,qñ est innominat⁹:altero casu qñ est nomina-
tus,non lz penitere.l.si pecuniã.in princ.iuncta.l.fi.j.de condi.ob
cãm. ⁊ sic potero penitere ⁊ nõ penitere:debes tu aduertere si il-
lud qd̾ deuenit in pacto est maius q̃ p̃ciũ,attendimus illud ꝙ est
principale ⁊ qd̾ est maius,⁊ erit ꝯctus innominatus,⁊ hz locum
pnĩa. Sed si precium ꝯctus est majus q̃ illud qd̾ deuenit in pacto,
attendit̃ id qd̾ est maius.s.precium,⁊ sic erit ꝯctus nominatus,⁊
non hz locũ pnĩa.pro p̃mo,text.est in.l.cũ te.C.de pac.inter emp.
⁊ ven.vbi Bar.dicit no.tex.multũ sing.⁊ Bal.Ang.⁊ ceteri ibi,
pro scd̃o,tex.habes ad literam.l.si ea venditione.C.de rescin.ven.
No.ergo,ꝙ quãdo illud quod deuenit ĩ pacto est maius q̃ illud
qd̾ erat in ꝯctu.s.preciũ,attendit̃ preciũ ⁊ censet̃ ꝯctus innoĩatus
⁊ habebit locum pnĩa. Bal.in repe.l.petẽs.C.de pac.vidẽs istam
difficultatẽ multũ dubitauit:habes declaratã primã cõclusionẽ
glo. Aduerte etiã circa predicta,inquãtu3 cõiter doc.ꝯcludũt,ꝙ
qñ pactũ nudũ apponit̃ incontinenti iuxta ꝯctũ,ꝙ semper parit
actionẽ p̃scrip.verbis:nam.d.Alex.hic pro ista cõi cõclusione fa-
cit vnam nouam rationẽ,quam vide per te.sed ad ista3 rõnẽ do.
Alex.põt rñderi,ꝙ facilius vestitur pactũ nudum coherẽtia tra-
ditionis,q̃ coherentia ꝯctus,ꝓbo:nam pactũ non vestit̃ coheren
tia ꝯctus,qñ ꝯct⁹ est pro vno,pactũ pro alio:vt.j.declarabo:⁊ tñ
ego habeo,ꝙ si traditio fiat pro vno,pactũ pro alio:pactũ vestit̃
coherentia traditionis.l.quotiens.C.de dona.que sub mõ.l.illam.
C.de dona. ego vero pro cõi opi.facio aliam rõnem:nam certum
est,ꝙ ex oĩbus ꝯctibus innominatis oritur actio prescrip.verbis
que est subsidiaria:q: nõ cõpetit,vbi competit alia nominata.l.
quoties.⁊ ibi glos.ff.de prescrip.ver.Bart.in rub.eo.tit. Sed ego
habeo,ꝙ pactũ nudũ simpliciter etiã qñ nõ est respectiuũ,est con
tractus innoĩatus ſm gl.in.l.j.in princi.in mag.in fi.ff.de actio.et
obli.quam reputat singu.Bal.in.c.quintauallis.in.ij.col.de iu-
reiuran.ergo ⁊c.¶ Circa scd̃am ꝯclusionẽ,ꝙ pactũ appositũ in-
cõtinenti iuxta ꝯctũ stricti iuris,informat veterẽ actionẽ ex ꝯctu
stipulationis,vt competat ad deductum in pacto,⁊ hec est con-
munis sñia:pro qua est text.in.l.petens.C.de pac.ſm tertiam le-
cturam gl.cõiter approbatam.ego non examino:ex quo alij non
18 tangunt.† Hic moueo pulchram difficultatem circa istam con-
clusionem.pone iuxta stipulationẽ ⁊ sic cõtractũ stricti iuris ap-
ponatur pactum:volunt oẽs,ꝙ informetur actio ex stipulatu et
extendatur vt cõpetat etiã ad deductum in pacto:ꝓbo ꝙ sit fal-
sum:pone,per stipulationẽ ꝓmisi facere domũ,pacto incontinẽ-
ti apposito ꝙ facerem aliam vel aliquid aliud:ego habeo,ꝙ pa-
ctũ appositũ iuxta stipulationem censet̃ inesse stipulationi:pone
ꝙ a principio deducunt̃ plura facta. differentia est inter stipula-
tionem ⁊ alios cõtractus:q: sunt plures stipulationes et plures
actiones.l.scire debem⁹.j.de ver.obli.in alijs cõtractibus si dedu
cerent̃ plures res,est vnus ꝯctus ⁊ vna actio.l.si qs duos.de con
trahẽ.emp.ff.tunc sic,si in stipulatiõe promittit̃ aliquid, in pacto
promittitur aliud,si essent ab initio deducta in stipulatione3,plu
res actiones competerent:ergo ⁊ sic debent due actiones compe
tere,vna ex stipulatiõe,alia ex pacto:quomodo ergo possibile est
quod actio ex stipulatu competat ad deducta in pacto:imo de-
berent competere due actiones. Istã difficultatem mouet Pau.
de cast.in.l.peten.C.de pac.vbi dicit,quod doc.papiẽses istud te-
nebant,⁊ dicit se credere quod veru3 dicant,quod sit impossibile
quod actio ex stipulatu competat ad diuersa,⁊ ad deducta in pa
cto ⁊ ad deducta in stipulatione.imo deberent competere due di
uerse actiones:idem tenet Fulg.⁊.d.Alexan.⁊ idem tenet in.d.l.
petens. tñ hic tenet contrarium:⁊ si illud est verum glos.omnes ⁊
doc.male dixerunt ⁊ errarunt:ego dico ꝙ doc.hic:⁊ in gl.bene di
cunt,⁊ p̃mitto vnũ/anteq̃ rñdeã,ad hoc vt pcm̃ debeat informa-
re ꝯctũ est necesse ꝙ istud pactũ sit de appendicijs ipsius ꝯctus:
alia exempla que dant̃ nõ sunt bona:istã regulã tradit Bal.in.l.
petens.in pe.co.C.de pac.⁊ est text.in.l.iurisgentiũ.§.quimo.ver.
ea enim pacta insunt que.l.ꝯctui dãt.ff.de pac.⁊ istã regula3 late
ponit Alexã.in.l.in bonefidei.C.de pac.hoc p̃misso rñdeo in for-
ma ⁊ dico,ꝙ pcm̃ incõtinẽti iuxta stipulationẽ informat ⁊ facit ꝙ
illa actio in specie.ex stipulatu informat̃ ⁊ extendit̃,vt illa in indi
uiduo cõpetat ad deductũ in pacto:non obstãte regula.d.l.scire
debemus.q: qñ in stipulatione deducunt̃ plures res,tot censent̃
esse stipulatiões,quot res:istud est verũ,qñ ille res deducte in sti-
pulatione3 sunt eque principales.sed qñ vna est accessoria,vel de
appẽditijs:est vna tñ stipulatio:⁊ vna actio ex stipulatu cõpetit
ad vtrũq3:ita magr̃alr̃ declarat Bar.in.l.scire debem⁹.⁊ ibi doc.
oẽs.ff.de verb.obli.inq̃tũ Bar.ponit intellectũ.l.si qs duo.ff.de
ꝯtrah.emp. Tertia ⁊ vltima cõclusio glo.est,ꝙ pactũ incõtinẽti
appositũ in hac.l.iuxta stipulationẽ informat,⁊ sic ista.l.loquit̃ de
virtute informatiua. Cõtra istã ꝯclu.Bar.in.ij.col.opponit,ꝙ qñ
ꝯctus est in fauorẽ vni⁹:⁊ pactũ in fauorẽ alterius,tunc pactũ nõ
vestit̃ coherẽtia ꝯct⁹:nec informat,alleg.glo.in.§.quimo.allegat

etiam in.l.si tibi.C.loca.sed in hac.l.stipulatio fuit facta in fauorē creditoris,ꝛ sic pro vno,pactū fuit factū in fauorē debitoris,ꝛ sic pro alio:ergo nō debet vestiri nec informari ꝛc.Bar.respondet ꝛ cum ista solu.transeūt oēs hic.ꝛ Cy.in.d.l.petens ꝛ dicit quicqd potest dici,sed nō bene tollit ꝯtrium:probo ꝙ nō dicat verū Bar. qꝛ ad cognoscēdū cuius gratia sit ꝯctus celebrat⁹,attēdimus id quod principał̄r agit.l.si quis nec causam.§.eo. l.qui exceptionē. ff.de cōdi.ob cau.sed hoc attēto eo qd est principalius:certe istud pactū principał̄r fuit factū causa debitoris,ideo nō debet informare ꝯctum celebratū gratia creditoris:ꝛ ideo Ludo.ro.tenet, ꝙ in ista lege nō oriatur actio ex pacto neqꝫ ex veteri informata detur:ꝛ sic tenet ꝯ glo.ꝛ doc.hic.ego video ꝙ doc.multū equiuocant,ꝛ teneo ꝙ in ista.l.ex pacto oriat̄ actio.vt glo.ꝛ doct.tenent. Sꝫ ꝯsydero cui debeat cōpetere ista actio.nā si dicis,ꝙ in ista.l. ex pacto cōpetat actio ex parte debitoris,istud est falsuꝫ ꝛ fatuū dicere:ad qd enim ageret̄.nam solū quo ad exceptionē illi potest ꝓdesse:sed nunqd creditori cōpetat actio ex isto pacto.ꝛ Bar.in solutione si cōsyderas,vult,ꝙ tex.isto pacto pōt creditor agere: ego cogitabā,ꝙ frustra ageret creditor ex illo pacto.nam cū habeat actionē ex prima stipulatione,ad qd ageret ex pacto:postea cogitabā,ꝙ si ageret p̄ma stipulatiōe ageret ad totā sortē statim ꝛ nō posset in effectu:aget ergo ex tertio pacto,pro rata,sicut cōuenit.Ad arg.rñdeo,ꝙ creditor nō pōt agere ex pacto,qꝛ debitor posset excipere,ꝙ pactū cū sit in fauorē suū nō dꝫ ꝓdesse creditori,sed qꝛ nihil releuat ꝛ nihil interest debitoris.creditor posset agere ex pacto:quia oīno posset agere ex stipulatione in qua erat repetita sors,per dictionē eo ampli⁹.cōtra eandē cōclusionē glo. oppo.Bar.ꝙ pactū nudū ꝯtinēs idē qd stipulatio,nō vestit̄ coherentia stipulatiōis:ꝛ sic nō ꝓducit actionē,qd videt̄ ꝯ hunc tex.

Incontinēti fieri. ad de glo. fi. in c. p̄terea. de testi. cog. et copiose per Lud. ro. in l.j. in. §.j. ff. de ꝟb. obli.

19 Bar.soluit.vide eū. Uenio nūc ad principalē ꝯclu.†nunqd in hac.l.tractet̄ de informatione,an de reformatione:qd de informatione tenuit glo.hic:in ver.stipulatiōi.ꝛ in ver.obtinuerit.ꝛ glo.in ꝟbo obligatione.ꝛ istā opi.tenēt Bar.Ang.Alb.ꝛ cōiter antiq. tenet etiā Alex.hic:in.xv.col.ꝛ seq.ꝛ ꝓ ista snīa,ꝙ ista lex loquat̄ de informatiōe multū stringit ratio tex.in versi.dicebā,qꝛ pacta incōtinēti facta stipulationi inesse credunt̄.pondera ꝙ tex.se fundat,qꝛ pactū erat appositū incōtinēti.nam si loqueret̄ de reformatione,nō est differētia vtrū incōtinēti an ex interuallo.l.iurisgentiū.§.adeo.ff.de pac.apparet ergo,ꝙ loquit̄ de informatiōe.istud suadet̄ etiā ex tex.qui dicit,stipulationi inesse credunt̄.nam si de reformatiōe loqueret̄ frustra diceret inesse.tertio suadet̄ istud ibi: perindeqꝫ esse acsi per singulos mēses.pōdera dictionē perinde, que stat similitudinarie.si ergo stat similitudinarie,nō reformat vere,qꝛ nullū simile est idē.l.qd nerua.ꝗ.depo.quarto ꝓbat̄ ex ꝟsi. sed cū sortis.in ver.q̄uis snīa diuersa obtinuerit.intelligēdo ꝙ ꝑ illa ꝟba ex pacto oriat̄ actio.nā tūc orit̄ actio ex pacto si stat informatiue.nā si reformatiue non parit actionē.facit tex.in.l.si ita qs. §.seia cauit.ff.de ꝟb.ob.Cōtrariā opi.ꝙ imo ista lex loquat̄ de reformatiōe,ꝛ sic de virtute reformatiua ꝛ renouatiua ꝯct⁹,tenuit Ful.hic:in.iij.col.ꝛ etiā in vlti.Pau.de ca.ꝛ Ludo.ro.hic:ꝛ ante eos istud exp̄sse tenet Bal.hic:in summario suo,tꝫ etiā exp̄sse do. Christo.de castel.hic:eādē opi.tenuerūt Pe.de bexu.et do.Jac. de puteo in.l.j.§.si simpł̄r.ff.de verb.obli.ꝛ pro ista opi.mouetur Pau.de ca.naꝫ cū istud tertiū pactū veniat ad restituēdū primā stipulationē:ergo nō dꝫ posse informare,nec fomentū ab ea accipere,per regulā.c.ex eo.de reg.iur.in.vj.Scdo,qꝛ si diceremus,ꝙ pactū in hac.l.informaret ꝯctū vt actio ex eo cōpeteret ad deductum in pactū,sequeret̄ absurdū.nā actio ex primo ꝯctu cōpetit ad totā summā:si ista actio cōpeteret etiā ad deductū in pacto: sequeret̄ ergo,ꝙ statim possit agere ad totā sortē,virtute p̄me stipulationis,vt totū debitū soluat̄ in kalēdis primis:ꝛ itē ꝙ possit simul ꝛ semel agere,nō solū ex eadē actiōe,sꝫ etiā ex pacto,vt singulis mēsibus soluant̄.ccc.sed ista sunt incōpatibilia:ergo ꝛc.vñ dicit,ꝙ istud pactū venit ad reformādū ꝯctū,nō ad informādū, ex quo noua forma ei datur.ꝛ dicit Pau.de ca.ꝙ ista est veritas, quā glo.ꝛ doc.nō viderūt.ꝛ lꝫ Fulg.tangat nō est ausus firmare: ego semꝑ tenui ꝛ teneo,ꝙ ista.l.vere loquat̄ de reformatiōe,ꝛ nō de informatiōe,ꝛ mouet me istud fundamētū cui nō video respōsum.naꝫ informare ꝓprie est extēdere actionē ex primo ꝯctu,extēdi dicit̄ illud qd remanet.l.sed si manēte.ff.de preca.qñ ergo extenditur ꝯctus ex pacto incōtinēti,vt actio ex eo cōpetat ad deducta in pacto,istud est informare,qꝛ remanet primus ꝯctus firmus: sed actio ex eo extēdit:ꝛ sic qñ vltra ꝯctum aliqd adijcit̄ in fauorē creditoris:illud dicit̄ informare.Sed in casu nostre legis,nō remanet prim⁹ ꝯctus firm⁹:sed noua forma ei addit̄,nec per tertiū pactū addit̄ aliqd in fauorē creditoris,imo renouat̄ prima forma ꝯctus,ꝛ noua inducitur.ergo in hoc tex.nō est informatio sed reformatio,ꝑ hoc fundamentū semꝑ tenui ꝛ teneo ꝙ in ista.l.pactū reformat nō informat. ad hoc bene facit text.in.l.j.§.cum adijcit̄. iūgēdo illū tex.cū.§.seq.ff.de ꝟb.ob.ꝛ tenēdo istā partē q̄ est vera:

nō ob.dū dicebatur,ꝙ tex.fundat se in eo qd pactū fuit incōtinenti oppositū:ꝛ qꝛ dicat̄ inesse,nā dico ꝙ etiam qñ pactū reformat dr inesse reformatiue.Jsta sunt verba iuriscō.in.l.iurisgen.§.adeo.ꝗ. de pactis.ꝛ si dicis quare pōderauerit iuriscōsult⁹ ꝙ pactū sit appositū incōtinēti,si tēdebat ad renouandū:respōdet vt ostēderet ꝙ in hac.l.primus cōtractus fuit renouatus ipso iure,adeo vt iudex parte nō opponēte debet obseruare vim pacti:vt declarabo nunc in seq.parte.in fi.gloss.secus si fuisset appositū ex interuallo Ad tex.in ver.sꝫ cum sortis.in ꝟb.q̄uis diuersa snīa obtinuerit.vbi videt̄ innui ꝙ istud pactum nō solū ꝓsit debitori quo ad exceptionē,sꝫ etiā creditori quo ad actionē:ꝛ sic,ꝙ pactū informet:potest primo responderi,ꝙ ista ꝟba q̄uis diuersa snīa obtinuerit,non referātur ad casum legis nostre:sed velit dicere,aduersarij dicebāt ꝙ pactū solā ꝓducebat exceptionem:ꝛ sic qd non posset impedire cursum vsurarum ipso iure,respondet iuriscō.q̄uis diuersa snīa obtinuerit:si intelligas ista verba:qꝛ etiā ꝓducit actionē:ꝛ tunc potest dici,ꝙ hoc est verū,qñ tēdit ad hoc,qꝛ tunc posset ꝓducere actionē,q̄uis ipsi dicerēt ꝙ nunq̄ ꝓduceret actionē:sed tm̄ exceptionē:ꝛ sic in alijs terminis posset ꝓducere actionē,nō i casu nostro.tm̄ qꝛ istud videt̄ violare tex.pōt forsitā aliter responderi,qd ista verba,q̄uis diuersa snīa obtinuerit,nō volūt dicere,ꝙ oriat̄ actio ex pacto,sed volūt dicere aliud aduersarij dicebāt,ꝙ pactuꝫ solū ꝓducit exceptionē:ergo ipso iure nō impedit cursum vsurarum ex stipulatione:qꝛ pactū nudū nō habet impedire ipso iure, sed solū ope exceptionis qñ opponit.Jurisconsultus vult respondere,ꝙ diuersa snīa obtinuit,qd istud pactū nō solū ope exceptionis,sed etiā ipso iure impedit cursum vsurarū:qꝛ istud qd ipsi dicunt est verū,qñ apponit̄ ex interuallo,ꝛ sic illa verba,q̄uis diuersa snīa ꝛc.nō dicūt ꝙ pactū ꝓducat actionē,sed volūt ꝙ impediat ipso iure cursum vsurarū.Cōsydera tm̄ si huic scđe responsioni refraget̄ tex.in ver.cursum vsurarū ipso iure ꝛc.Et sic cōcludo,ꝙ in hac.l.pactū non informat nec nouā parit,sed reformat.ꝛ istud est de mente iurisconsulti,si bene inspiciat̄.tenēdo tm̄ istud qd est verum in se,ꝙ pactū incōtinenti appositū veterē actionē informat et extendit,ꝛ cōpetit ad deducta in pacto.l.fundi partē.ff.de contrahen.emp.quero,ista conclusio est vera in pacto nudo,qd auteꝫ esset si incōtinenti apponeret̄ nō pactū nudū sed stipulatio:nunquid stipulatio informabit ꝯctum,vt actio ex contractu cōpetat ad deducta in stipulationem.veritas est,qꝛ actio ex stipulatu est stricti iuris,si nos diceremus ꝙ actio ex cōtractu competeret ad deducta in stipulationem esset bonefidei.Breuiter tu habes tex. not.ꝙ actio ex ꝯctu informat̄ ex stipulatione incōtinenti adiecta sicut informat̄ ex pacto,vt actio ex eo cōpetat ad deducta in stipulationem.tex.in.l.predia.ſm secundā lectu.glo.ꝗ.de act.em.quem Bart.ibi expresse notł.ꝛ nota istud pro extensione istius materie: et per ista est expedita p̄ma pars glo.ꝛ est enucleatus intellectus huius legis. Jn.ead.glo.ibi.l.heredes palā.in fi.habes ex glo.

20 intellectū ſm leges q̄s allegat.†ꝙ pactū dicit̄ apponi incōtinēti, qñ apponit̄ statim ante,vel statim post,anteq̄ partes diuerāt ad extraneos actus:istud idem tenuit clarius gloss.in.l.bonefidei.et ibi Bal.ꝛ Ang.C.de pac.ꝛ gl.in.l.petēs.ꝛ ibi Bal.in repe.in.xix. col.C.de pac.ꝛ istā opi.tenuit Bar.(quicqd teneat hic)in.l.ꝯctus. C.de fi.instru.ꝛ ista opi.probatur ex etymologia vocabuli,incontinenti:dicit̄ enim incōtinenti.i.in actu se simul tenente.prout declarat Bal.in.d.l.in bonefidei.in p̄n.ꝛ ibi Sali.in pe.co.facit tex. in.l.iij.C.de edi.act.Cōsydera tm̄,qꝛ ille tex.bene requirit fieri debere incōtinēti,qñ pactū fit post ꝯctum,sed si fiat ante,tex.ille nō requirit,ꝙ fiat incontinenti.de quo vltimo soleo dicere in.d.l.petens.sed vltramon.ꝛ Bar.hic:ꝛ Cy.ꝛ Bart.in.d.l.in bonefidei.ꝛ Bar.in.d.l.j.ff.de solu.Ange.ꝛ moder.in.d.l.iurisgentiū.§.quinimo.teneurunt,ꝙ donec partes nō habuerunt cōtractū pro perfecto ꝛ absoluto,si apponerentur mille pacta,oīa ista cēserentur incōtinenti apposita,per.l.cōtractus.C.de fi.instru.sed istud procedit in casu claro:sed quid in dubio,tunc procedit illud qd dicit glo.Jsta conclusio clare procedit in actibus momentaneis:sed pulchrum dubium esset quid in actibus successiuis habentibus durationem,vt est tutella ꝛ matrimoniū.Quando pactū dicatur incōtinēti factū iuxta cōtractū matrimonij vel tutele.habes gloss. in.l.iurisgentiū.§.quinimo.ver.idē marcellus.ad fi.ꝛ lꝫ glos.ibi teneat,ꝙ qñdo in fi.matrimonij vel tutele apponit̄ et dicat̄ incōtinenti,tamē veritas est,ꝙ tunc dicit̄ incontinenti qñ apponit̄ statim in principio tutele ꝛ matrimonij ſm Bart.ꝛ doc.ibi.ꝛ alibi dicit not.Bald.in.l.j.ꝛ.l.pe.§.mulier.circa fi.ff.solu.mat.quod presumitur factū incōtinēti,si est factū eodē die loco ꝛ testib⁹,arguēdo a cōmuniter accidentibus.in alijs aūt materijs quando dicat̄

a incōtinēti fieri,iura varie loquunt̄,ꝛ vt plurimū stat̄ arbitrio iudicis:vt habes glo.in.c.an sit.de appel.Bal.hic:in vlti.colū. late examinat.Jpse tm̄ colligit quinqꝫ notabiles casus,in quibus dicitur incōtinenti fieri illud qd fit intra tres dies.Primus est i spoliato possessione,qui incōtinēti pōt de facto ꝛ ꝑ vim recuperare.

nā dicitur

incontinenti qn dicat

nã dicit incõtinenti recuperare,si infra triduũ glo est in.l.iij.§.cuz
igitur.j.de vi ⁊ vi ar/Item vulneratus si morit incontinẽti presu/
mitur ex tali vulnere mortuus.nã si moritur intra tres dies pre/
sumitur mortuus incontinenti ex eo vulnere.gloss.[illegible] ⁊ singu.
⁊ signanda.in.l.j.C.de emen.ser.eodẽ modo error vel cõfessio erro/
nea aduocati vel pcuratoris,põt incõtinenti reuocari,⁊ dicit incõ
tinenti reuocari,intra tres dies.tex.est in.l.fi.C.de erro.aduo/Itẽ
qñ papa vel princeps delegat cãm,⁊ delegati sunt suspecti.eligũ/
tur arbitri incõtinenti q cognoscant de suspicione.iuxta.c.suspicio
nis.extra de of.et potes.iud.dele. certe illi dicunt electi incõtinẽti
qñ eligũt itra tres dies.l.fi.C.d iu/Quito sz Bal.ille dr posse pbare
incõtinẽti,qui pbat intra tres dies,allegat Bal.Archi.ita tenere.
iij.q.iij.in summa/extra istos casus,incõtinẽti,varie capit in iure/
Adde circa primũ casum,de possessione q̃ dicit recuperata incon/
tinenti,si recuperat intra triduũ.idẽ Bal.l.in.j.C.de his q a non
do.ma.allegando Hugu.dicit,ꝙ si aliquis princeps vel magnus
baro expelleret p vim de ciuitate vel de dñio suo:põt incontinenti
recuperare via facti,⁊ dicit icõtinẽti recuperare intra tres annos:
eo q multũ tempus requirit ad cõponendos amicos ⁊ gentes.et
istud idẽ tenet ide Bald.in.c.in literis.de resti.spo/Itẽ adde inq̃/
tum Bal.hic tenet,ꝙ vulneratus q incõtinenti morit,presumitur
mortuus ex illo vulnere,si moriat intra triduũ:si aũt post triduũ
visus sit ambulare infirmus cũ baculo,non presumit mortuus ex
illo vulnere.p glo.palle.nã lz Bal.teneat illã glo.⁊ idẽ Bal.in pe.
ffor.in.iij.col.⁊ in.l.ij.in.ij.q.C.de rescin.ven. Bald.⁊ moder.in.l.
si ab hostibus.§.si vir.ff.sol.mat.⁊ illã glos.reputat sing. Ioan.de
imo.in.l.si quis cũ aliter.de vb.obli/tu tñ intellige illam gloss.sane
put declarat Bar.in.l.fi.in vlti.col.ff.ad le.cor.de sica.ponunt Ca/
no.precipue.d.Ioã.de ana.in.c.significasti.el.ij.de homi.⁊ in.c.ij.
vbi tex.pncipalis de cleri.pcus/adde ꝙ eodẽ modo equus vendi/
tus,si moriat intra triduũ,presumit ꝙ tpe vẽditionis esset morbo/
sus,⁊ vẽditor teneret redhibere precium.ita ad literã determinat
Ioã.an.in addi.Spe.in ti.de emp.⁊ vẽn.§.sciẽdũ.v.de illo.sequit
Ang.in repe.l.sciendũ.ad fin.ff.de vb.obli.Imo.⁊ moder.in.d.l.si
a quis cum aliter.in vlti.col.lz Ange.ibi teneat ꝯrium ⁊ male/Qñ
aũt dicat quis in cõtinenti se defendere:nã licitũ est occidere[a] aliũ
dum se defendit incõtinẽti.habes glos.magistrã vbi doc.ponunt
in.l.j.C.vñ vi.Bar.in.l.vt vim.ff.de iusti.⁊ iu.Cy.in.l.cũ antiqui/
tas.p illũ tex.⁊ ibi Bald.in.iij.⁊.iiij.no.C.de testa.ponũt Cano.in
c.olim.j.de resti.spo.Bal.in.c.ij.in.ij.col.de vi.⁊ ho.cle/Itẽ diligẽ/
ter attende ad illud qd dicit Bal.hic:in fi.declarando vnã regu/
b lam q̃ habet,ꝙ testis põt corrigere[b] mutare ⁊ emendare dictum
suũ,dũmodo incõtinẽti faciat.glo.est ordiñ.in.§.q vero multi.in
aut.de testi.glos.⁊ doc.in.c.cum clamor.de testi.doc.post gloss.ibi:
in.c.preterea.de testi.cog.No.Bar.i.l.repeti.in prin.ff.de questi.
21 ⁊ in.l.eos.ff.de fal.†pulchrũ est intelligere,qñ testis dicat inconti
nenti facere.Bal.hic ad multum fi.singulariter dicit,ꝙ testis di/
citur incontinenti se corrigere vel emendare,si istud facit anteq̃
cõpleat dictũ suũ:vel anteq̃ missus sit a iudice vel examinatore:
ppterea sm Bal.si recesserit testis,nõ potest postea redire ad cor
rigendũ vel mutuandũ vel emendandũ:posset tñ dictũ suũ obscu/
rum declarare:saluo nisi repeteret a iudice.habent cano.gloss.in
c.preterea.de testi.vbi doc.cano.de qua nõ fuit recordatus Bald.
vbi dicit glos.qd testis dicitur incontinenti emendare,si illud facit
anteq̃ loquat cũ partibus.qd intellige vt ibi p doc.cano.Ibidem
sm Bal.dicit,ꝙ si testis vellet emendare anteq̃ loquat cum parti/
bus ⁊ ire ad notarium ⁊ dicat,ego nõ dixi sic,non est licitũ notorio
emandare scriptũ suum/Anteq̃ intrẽ gl.seq. q intellexi ex gloss.
precedenti,quid operet pactũ incõtinenti appositũ ex parte acto/
ris:nũc opere preciũ est videre,quid operet ex parte rei:⁊ an dif/
22 ferat si apponatur ex interuallo vel incontinenti:†pone,ꝙ stipu/
latus fui pure postea sub conditione apposui pactũ:an mihi pre/
iudicẽ:vel an sit differẽtia si appositũ fuerit pactũ incõtinẽti vel ex
interuallo/Bar.magistraliter dicit ꝙ sic:vt hic per eum.Conclu/
dit ergo magistraliter Bar.quando pactum de non soluẽdo nisi
ad diem vel sub conditione apponit ex interuallo,⁊ nihil excipit
reus de pacto,debet iudex condẽnare eum ad soluendum pure ⁊
statim:sed si pactum dilatiuum solutionis sit appositum incotinẽ
ti iudex cui nihil opponit ex parte rei,debet supplere ⁊ cõdemna/
re eum nõ simpliciter,sed ad diem vel sub conditione istud idem
tenet Bar.in.l.eum qui ita.§.qui ita.j.ad fi.in vlti.col.ff.de verb.
oblig.vbi dicit not.q nunc intelligis quid sit dictum pactum in/
continenti inesse ex parte rei,qui al's nunq̃ intellexisti.idem tenet
Bart.in.l.si vnus.§.pactus ne peteret.in.viij.colũ.ff.de pac.⁊ in.l.
exceptione.vbi Bal.⁊ Sali.C.de proba.Cano.tenẽt in.c.exceptio/
nem.de excep.⁊ in.c.peruenit.de emp.et ven.Bal.in.c.de testibus.
extra de testib.⁊ in.l.in bonefidei.in.fi.C.de pact.⁊ in.l.ex prediis.
C.de euic.⁊ ibi Ang.⁊ Salic.⁊ Ange.in.l.quod si in diem.in prin.
ff.de peti.here.⁊ ista est cõmunis ⁊ vera doctri/Contrariũ tenent
Fulg.⁊ Pau,⁊ Lud,roma.hic:in vlti.col.⁊ inter cetera mouetur

Rapha.Ful.qui multũ se inuoluit: q imo iudex debet supplere,
nam ex quo reus scit exceptionem sibi competere,⁊ eaz nõ oppo/
nit,sibi preiudicat ⁊ intelligitur eã remittere.naz si est facta dila
tio debitori siue reo,clarum est quod competit sibi exceptio dila/
toria,que si non opponatur preiudicat nõ opponenti,q videtur
eam remisisse.arg.l.si ea.C.qui accu.non pos.l.pomponius.§.ra/
ti.de procur.⁊.l.licet.C.eo.iuncto.§.temporales.⁊.§.hodie.instit.
de excep.Item sm Pau.de ca.nõ est verum,quod iudex debeat
supplere loco rei nihil opponentis,q regula est quod iudex non
requisitus non debet supplere nisi quando pars esset absens ex
iusta absentia.l.ampliorem.C.de appel.Bart.declarat in.l.iiij.§.
hoc autem iudicium.ff.de dam.infec./Sed non eundo per men/
dicata suffragia contra Bart.stringit fortius text.in.l.quod si in
diem.in prin.ff.de peti.here.quem text.alleg.Ludo.roma.hic in
vlti.col.⁊ dicit se admirari quod Ful.tñ subtilizauerit cum esset
text.clarus contra Bar.⁊ lz ipse non dicat,ante euz illum tex.ori
ginaliter alleg.Inno.in.c.j.super glos.fi.de plus peti.⁊ p illũ for/
tissimum tex.tenet etiam Ang.contra Bart.in.l.j.C.de condi.ex
lege.⁊ in.l.exceptionẽ.C.de proba.⁊ inuenio quod istã opi.cõtra
Bar.tenuit consulendo Alex.Imo.de quo non parum admiror
in con.xcv.incip.in causa ⁊ lite vertente inter Spec.d.Francis.de
granellis.in.iij.col.ad fi.sed tu teneas in omnib⁹ doctrinã Bart.
hic:quã ipse do. Alexã.tenet hic in.xx.colũ.⁊ in.l.d.eũ qui ita/Et
pro ista opin.addo bene facere duo.Primo illud quod determi/
nat Bal.in.l.supplicare.ad fi.C.vt li.pend.vbi tenet,quod iudex
etiam reo nihil opponente potest condẽnare ad penam contentã
in pacto/Secundo pro ista opi.moueor: q vbicunq ex actis ali
quid constat iudici,potest iudex supplere parte etiam non oppo/
nente.glo.in.l.j.C.qui ⁊ aduer.quos.Barto.⁊ doc.in.d.l.iiij.§.hoc
autem iudicium.⁊ facit bona glo.in.l.ij.in verb.atrox.ff.de fer/ar/
gu.Fulg.parum facit:q propter doctrinam Bar.hic tollitur:q
illud quod dicitur,ꝙ pars intelligit remittere exceptionem si nõ
opponit:verum est,quando habet necesse opponere,sed quando
inest obligationi ⁊ sic est notoria,nõ est necesse opponere,sicut pa/
ctum incontinenti appositum: ergo ⁊c/Non obst.fundamentuz
Pau.q iudex nõ potest pronuntiare sup obligatione: quin etiã
pronuntiet super exceptione que illi inest/difficultas est respon/
dere ad.d.l.quod in diẽ.ad quẽ tex.respondebat dupliciter Inn. a
in.d.c.primo in cuius.solu.referunt ⁊ sequuntur Pau.⁊ Alexã.
hic:pma solu.nihil valet.primo q diuinat/secundo,q quod reus
opposuerit exceptionem:prout vult,alia solu.est facti: que facta
non presumuntur nisi probentur.l.in bello.§.facte.ff.de cap,tertio
q si in illa.l.quod si in diem.in prin.reus opposuisset exceptionẽ,
nullam haberet ille tex.dubitationem/Secundo respondeo tenẽ/
do glo.in.d.l.quod si in diẽ.quã ibi approbat Bar.ꝙ ille debitor b
bene erat debitor in diem,sed non fuit quo ad illa conuentus,sed
quo ad alia.tamen q petitio hereditatis est iudiciũ vniuersale:
fuit quo ad alia absolutus.ista etiaz diuinat/Ego vltra alios re/
spondeo ⁊ no.nam dico,ꝙ text.in.d.l.si in diem.nihil ad proposi/
tem facit.nam doctrina Barto.proprie loquit,quando quis erat
debitor pure,⁊ incontinenti fuit appositum pactum dilatorium
in diem vel sub conditione.⁊ tunc Barto.dicit veritatem,quod si
creditor agit ex primo debito quod erat purum et nihil excipiat
de pacto:certe q pactuz est incontinenti appositum iudex debet
cõdẽnare reũ nõ simpliciter sed in diem vel sub cõditione:sed in.l.
qd in diem.non precedebat debitũ purũ,sed semper fuit in diẽ vel
sub conditione.ideo si agat ex illo debito,iudex debet absoluere
reum q̃uis nihil opposuerit.⁊ teneo pro constãti,ꝙ si Bar.viue/
ret ita respõderet ad illũ tex.⁊ ita videt sentire Ang.ibi.¶ Glo.
in verbo.tractum diuiditur in quatuor partes.Primo declarat
tex.in aliis format tres questiones principales.secunda ibi:pone
ergo.tertia ibi:item pone econtra.quarta ibi: item cũ p legẽ istã.
¶ In ea.gloss.ibi.s.eo.l.pecuniam quam.habes ex gloss.quando
precessit debitum purum,⁊ sic pactum ꝙ non debeatur nisi adue
niente conditione,siue pactum apponatur incõtinenti siue ex in/
teruallo,vtroq casu est idem:q reo paratur exceptio.⁊ consequẽ
23 ter vult gloss.†quod si contractũ sit debitum pure,⁊ statim fiat
pactum,quod nõ debeatur nisi adueniente cõditione,quamuis
pactum sit pars contractus,tamen prim⁹ contractus non reddi/
tur conditionalis.dicit Bart.secus est in vltimis voluntatibus,
in quibus si testator legat aliquid pure,deinde illud idem legat
sub conditione:primum extinguitur,⁊ totum fit cõditionale.l.si
legatum pure.ff.de adi.leg.⁊.l.quibus diebus.§.quidam tertio.ff.
de condi.⁊ demon.⁊ sic habes differentiam inter cõtractus ⁊ vlti
mas voluntates,q in contractibus si aliquid promittatur pure
deinde fiat pactum vt illud non debeatur nisi adueniente condi/
tione,p istud pactum primus contractus nõ efficitur conditiona
lis:imo remanet purus.bene verũ est,ꝙ si euenerit cõditio resol/
uitur:secus est in vltimis voluntatib⁹/Pulchrũ est videre que sit
ratio diuersitatis,ad hoc respondet Fulgo.in.l.si pecuniã quã.s.

a ¶ Occidet. Adde doc.in cle.si furiosus.d homi.

b ¶ Corrigere. Add bal. in.l.psbyteri.la.j.C.de epis.⁊ cle.

eo ꝙ ratio est, q2 in vltimis voluntatibus, si testator facit legatum
istud nõ habet pfectionẽ, donec testator viuit: eo, q2 semper posset
istud reuocare, ⁊ sic semp stat in pẽdẽti. nimirũ ergo si testator le-
gat sub conditione illud idẽ si efficit̃ cõditionale, nõ sic est in con-
tractibus, qui statim recipiunt pfectionẽ qñ fiunt pure. Addo qð
cõtrariũ in terminis tenet Bar. sibi cõtrarius in. l. quibus dieb⁹.
§. quidã titio. ff. de cõdi. ⁊ demõ. vbi formaliter tenet, ꝙ si pmitto
decẽ pure ex aliquo ꝯctu, si incõtinẽti apponit̃ pactũ, ꝙ ista. x. non
debeant̃ nisi aduenientẽ cõditione: certe q2 statiꝫ fuit factũ: facit vt
primus ꝯctus efficiat̃ cõditionalis. ⁊ sic vult nõ esse differentiam
inter ꝯct⁹ et vltimas volũtates, istud idẽ tenuit Bald. hic. in. iiij.
col. ver. scðo querit̃. ⁊ ista scða opi. mihi plus placet, qñ incõtinẽ-
ti pactũ apponit̃. eo q2 cessat ratio quã ꝓxime dixi, dũ dixi ꝙ vlti-
me volũtates nunꝙ hñt pfectionem donec testator viuit secus in
ꝯctibus. nam dico hoc casu ꝙ partes nõ dicunt̃ habere ꝯctũ pro
pfecto: ex quo illũ alterãt p pactũ, ideo dico ꝙ reddit̃ cõditiona-
lis. Scðo pro ista opi. facit illud qð volunt Bar. ⁊ oẽs in. ij. q. glo.
q2 ideo ibi fauore creditoris pactũ resoluit ꝯctum, q2 diuersitas
statim placuit: ergo multo magis in casu nostro, cũ fauorabiliores
simus reis ꝙ actoribus. ⁊ tenendo istã partẽ cõtra gloss. Bar. ⁊ se-
quaces hic, nõ ob. gl. in. l. ij. in. fi. j. de in diẽ adie. q2 illa loquit̃ in ca
su claro, qñ vẽdo tibi domũ pure: tñ si alius afferat meliorẽ condi-
tionẽ volo ꝙ sit inempta. certe primus ꝯctus remanet purus, nisi
alius afferat meliorẽ cõditionẽ, ⁊ sic cõcludo, ꝙ qñ stipulatio pre-
cessit pura, ⁊ sequit̃ statim pactũ sub conditione, stipulatio reddit̃
cõditionalis, ex quo non erat habita pro pfecta. Intellige tñ sane
qñ opponit̃ cõditio respiciẽs ipsum debitum: ⁊ si apponit̃ obliga-
tioni immediate. Secus si apponat̃ cõditio respicẽs actionem. ex-
emplũ sit pactũ qð non possit peti debitũ nisi eueniẽte conditio-
ne: q2 tũc nõ resolueret̃: q2 actus agentiũ nõ debent operari vltra
eorũ intentionẽ fm Ful. Pau. Ludo. ro. ⁊. d. Alex. hic: ⁊ isto vlti-
mo modo potes saluare Barto. ⁊ glo. hic: q2 vere in his terminis
loquunt̃ glo. Bar. ⁊ doc. s. qñ cõditio nõ apponit̃ debito, sed peti-
tioni. ¶ In ea. glos. ibi. l. si vnus. §. sed si pactũ. in pn. habes ex glo.
ꝙ si p stipulationẽ pmisisti aliqd sub ꝯditione, ⁊ fiat pactũ nuduꝫ
ꝙ istud debeat̃ pure. nunqd vigore pacti nudi potero statim age-
re. glo. finaliter determinat ꝙ non: q2 ex quo ex prima stipulatio-
ne cõditionali nõ est nata actio, certe pactũ nudũ nõ est sufficiens
vt ex eo actio orıat̃. ad hoc alleg. d. l. si vnus. §. sed si pactũ. Barto.
limitat istã glo. pcedere, qñ pactũ nudũ cõtinebat illud idẽ ꝙ sti-
pulatio, q2 p stipulationẽ tu pmisisti sub cõditione. c. sit pactum
ꝙ illa centũ statim possint peti, isto casu Bar. tenet cũ gl. si pactũ
sit appositũ ex interuallo. si aũt incõtinẽti sit appositũ pactum pu-
rum, dicit Bar. si cõtinebat illud idẽ qð stipulatio precedẽs, debe-
bitur pure, tanꝙ a diuersitate illa illico sit recessum, non tanꝙ in
formet ⁊c. l. j. §. cum adijcit̃. de vb. ob. in hoc glo. ⁊ Bar. bene dicũt
Subdit Bar. ꝙ si iuxta ꝯctum ꝯditionalẽ apponeret̃ pactũ nudũ
ꝙ anteꝙ euenerit cõditio, pactũ nõ põt informare ꝯtractum con-
ditionalẽ, cũ non sit nata actio q̃ possit informari. Itẽ nec pactuꝫ
vestit̃, cũ nõ sit obligatio q̃ vestiat, cũ sit contractus conditionalis
interim nullus, ⁊ sic cum sit stipulatio conditionalis ineficax ad
pducendum actionẽ p se, multominus per pactũ. ⁊ in hoc Bart.
bene dicit subdit tñ, ꝙ si referendo pactuꝫ ad cõtractũ resultat ꝯ-
ctus innoiatus, qð tunc pactũ nudũ vestiret̃: ita intelligit text. in
l. si venditione. ff. de peric. ⁊ cõ. rei ven. Concludit ergo Bart. ꝙ si
vendo tibi domũ sub conditione, ⁊ incõtinẽti appono pactum, vt
vadas pme romã: ex isto pacto nascit̃ actio: ⁊ in hoc cõiter Bart.
reprehendit̃ per oẽs moder. hic. ⁊ Cyn. in. l. in bonefidei. in. iij. q. et
Sali. in. l. petens. in. iiij. q. C. de pac. ⁊ ibidẽ Ange. ⁊ Pau. de cast.
⁊ Ange. in. l. iurisgentiũ. §. quinimo. vbi Pau. de cast. in. iiij. colũ.
eo q2 tex. p quẽ mouet̃ Bar. multũ decepit eum in. l. si in venditio-
ne. in prin. de peri. ⁊ cõmo. rei ven. lꝫ idẽ tenuerit Bar. in. l. petens.
in pe. q. p. d. l. in vẽditione. nã posito ꝙ ille text. loqueret̃ i terminis
q. Barto. tñ non pbat: ꝙ ex tali pacto oriat̃ actio, dum dicit, puto
pactũ valere, nam nõ sequit̃, ꝙ pducat actionẽ ꝙuis valeat nam
venditor habet actionẽ ex vẽdito ad preciũ, emptor si excipiat qð
velit habere rem emptã, vẽditor replicauit, ꝙ periculũ spectat ad
eum emptorẽ p pactũ ⁊ hoc est ꝙ dicit valere pactũ, nõ aũt nascit̃
actio ex eo. ⁊ ppterea Paul. de ca. in. d. l. petẽs. se valde admira-
ri dicit de Bar. qui tantũ in speculatione transgressus sit. Aduer-
te tñ ad duo. Primo ꝙ videt̃ posse attentari, ꝙ imo. d. l. si in ven-
ditione. in prin. probet opi. Bar. ꝙ ibi cõpetat actio. nã vbicunqꝫ
lex dicit actũ valere, intelligit nõ solũ quo ad exceptionẽ: sed etiã
quo ad actionem. l. status. ff. de acq. re. do. glo. in aut. sacramenta
puberum. C. si aduer. ven. Secundo aduerte, q2 in. l. si in venditio-
ne. in prin. cõditio defecerat. ita tenet Bal. in. l. si merces. in prin.
ff. loca. ⁊ in. l. petẽs. C. de pac. ⁊ ibi videtur sensisse Bar. in vlti. q.
⁊ pbo ratione, q2 qñ cõdictio euenit, semper periculũ est emptoris
ad hoc ergo vt pactum aliqd operet̃, est necesse dicere ꝙ conditio
defecerit, vel si dicas ꝙ pẽdebat adhuc, ista pẽdentia nõ operaret̃

plus ꝙ defectus cõditionis. ¶ In glo. ibi. vt insti. de act. §. fuerat.
glo. vult inducere illũ tex. ꝙ sicut ibi actio ex stipulatu subrogata
in locum rei vxorie actionis, assumit naturam illius rei vxorie ac-
tionis. ita hic debet. certi cõdictio assumere naturam stipulatio-
nis. In cõtrariũ allegat. l. itẽ veniũt. §. ⁊ cum prediximus. vbi pro
dãno cõpetebat actio legis aquilie, defuncto heredi cõperit peti-
tio hereditatis, certe illa petitio hereditatis non assumit naturã
legis aquilie. Pro clara intelligentia reassumo articulum in du-
bium: pone per stipulationẽ sum stipulatus. xj. ⁊ sic certũ, clarum
est, ꝙ cõpetit mihi certi cõdictio, si incõtinenti pactũ fit vt vadas
pro me romã: ⁊ sic ad incertũ: nunquid pactũ informabit actionẽ
ex primo contractu. s. stipulationis, vt cõpetat etiã ad incertũ. s. vt
vadas pro me romã. punctus est videre, nũquid certi cõdictio que
nõ põt cõpetere nisi ad certũ, possit virtute informationis extẽdi
vt cõpetat ad incertũ: ⁊ sic ad deductũ in pacto. Bar. hic: ⁊ cõiter
doc. ⁊ in. l. petens. ꝯcludũt ꝙ nõ, ista ratione de qua p Bar. hic: in
vlti. col. ⁊ illud qð dicitur, ꝙ actio informat̃ p pactũ iuxta contra-
ctum oppositum, est verum, qñ est extẽdibilis: alias secus. ideo cõ-
cludunt, ꝙ si in stipulatione contineat̃ certũ, in pacto apposito in-
continenti contineat̃ incertũ, ꝙ ex isto pacto due oriunt̃ actiones,
actio ex stipulatu: q2 est pinde acsi fuisset deductũ in stipulatione
incertum, quo casu si fuisset deductũ, cõpetijsset actio ex stipulatu
ergo ⁊ isto casu. Itẽ cũ istud pactũ sit appositũ incontinenti iuxta
stipulationẽ: ⁊ p consequens vestiat̃ coherentia cõtractus, compe-
tet actio pscriptis vbis: lꝫ ista sit cõis sñia: vt habes diffusius per
moder. precipue. d. Alex. hic, tñ in puncto iuris mihi videt̃ (et ita
alˀs repetẽdo istã. l. sustinui) ꝙ certi cõdictio virtute informatio-
nis extendit̃ vt cõpetat ad deductũ in pactũ, ⁊ sic ad incertũ. ⁊ isto
modo multũ limitat̃. l. certi ꝯdictio: in pn. s. eo. istã opi. tenuerunt
Cy. ⁊ Pe. hic. pro ista opi. stringunt text. in. l. fundi partẽ. de con-
trahen. emp. ⁊ tex. in. l. tenet̃. §. j. de act. emp. quib⁹ nõ bene respõ-
detur, in quibus iuribus dicit̃, actio ex vẽdito sui natura nõ cõpe-
tit nisi ad preciũ qð cõsistit in pecunia numerata, ⁊ non ad aliud:
⁊ ideo in emptione ⁊ vẽditione preciũ non põt cõstitui in alia re ꝙ
pecunia, ⁊ si cõstituat̃ in alia re nõ cõpetit actio ex vendito. §. itẽ p-
cium. instit. de empt. ⁊ vẽ. pone modo, ꝙ vẽdo tibi domũ pro cẽtuꝫ
pacto apposito vt vadas pro me romã: si istud pactũ sit minus ꝙ
preciũ, certe actio ex vẽdito q̃ sui natura nõ põt competere nisi ad
preciũ, nisi in pecunia numerata, virtute informatiõis extenditur
vt cõpetat ad deductũ in pacto, ⁊ sic ad incertum qð erat min⁹ ꝙ
precium. ita in pposito, qñ factũ incertũ est minus ꝙ illud qð est
deductũ in stipulatione, videt̃ ꝙ certi ꝯdictio possit cõpetere etiã
ad factũ: ⁊ sic, ad incertũ ⁊ ꝙuis Alex. laboret ħ in solutiõe: tñ rea-
liter nõ põt respõderi. Nõ ob. arg. Bar. ⁊ doc. dũ dicunt, ꝙ pactũ
censet̃ inesse stipulationi si inest, tot stipulationes cẽsent̃ quot res
deducte in ea, q2 respõdeo put declaraui in glo. in vb. stipulatio-
ni. in pn. s. eo. p glo. ⁊ doctrinã Bart. in. l. scire debemus. ff. de vb.
oblig. vcꝫ, ꝙ illud qð dicit̃ ꝙ tot sunt stipulationes quot sunt res
in stipulatione deducte, est verũ. qñ sunt eque pncipales, sed si non
sunt eque principales sed de appendicijs, non censent̃ tot stipula-
tiones quot res, sed vna tñ: ergo si pactum qð apponit̃ iuxta con-
tractum continet factũ quod sit minus ꝙ preciuꝫ, dicit̃ continere
quid de appẽdicijs, ergo censebitur tñ vna stipulatio: ⁊ per con-
sequens dabitur tñ vna actio. s. certi condictio etiã ad deductum
in pacto: ideo autẽ dixi, si factum sit minus ꝙ precium, q2 si factũ
esset plus ꝙ precium, non esset emptio ⁊ venditio: sed esset contra-
ctus innominatus: non recedo tamen ab opi. Bart. ⁊ doc. in con-
sulendo ⁊ iudicando: sed disputationis gratia, ⁊ in puncto iuris
mihi plus placet opi. contraria: pro qua Fulgo. hic, nonnulla ad-
ducit q̃ sunt leuia, ⁊ inter cetera adducit, ꝙ actio prescriptis ver-
bis nõ orit̃ nisi ex cõtractu innominato vel quando habita rela-
tione pacti ad contractũ resultat cõtractus innoiatus: tñ in hoc
decipit̃, q2 vt dicũt Bar. ⁊ doc. in. d. §. quinimo. oritur etiã quãdo
pactũ nudũ vestit̃ coherentia cõtractus: ⁊ ita loquitur Bar. hic.
¶ Glo. in verb. ipso iure. diuiditur magistraliter in tres partes
primo opponit cõtra tex. ⁊ ponit primã solu. fm qð destruxit tex.
secundo retenta illa solu. opponit et soluit. tertio ponit aliã solu.
secũda ibi: itẽ arg. videt̃ cõtra pdicta. tertia ibi: vel dic ad vtrũqꝫ
et est aduertendum inꝙtum glo. in illa secũda parte opponit de
l. celsus. §. n. ff. de arbi. ꝙ illa lex nihil facit, ideo omittã hoc ꝯtrã.
¶ Circa eadẽ glo. ad fi. pro clara intelligẽtia huius gl. opponit for-
titer cõtra tex. qui dicit, ꝙ per pactum ipso iure tollit̃ contractus
precedens. cõtra, pactũ nudũ nõ est potens vt ipso iure possit in-
nouare contractum precedẽtem, iuribus in glo. alleg. q2 quod est
debilius non põt tollere qð est fortius. gloss. in effectu ponit duas
solu. Prima fatetur cõtrariũ, ⁊ dicit ꝙ tex. debet exponi ipso iu-
re. i. quo ad effectũ. s. ope exceptionis. ista sol. est falsa: ideo glo. po-
nit aliam solu. que est aliqualiter obscura, eius intentio est, ꝙ pa-
ctum nudum in hac. l. non tollit ipso iure primam stipulationem
interpositã sup sorte, ita pcedit contrariũ, sed bene ipso iure tollit

secundam

secundā stipulationē vsurarum/vel rectius impediet ipso iure, qr
cū concursus vsurarū ex mora veniat, pactū pōt impedire moraz
z cōsequenter cursum vsurarū/Bar. tenet vtrūq3 mēbrum istius
glo. sed ponit ipso iure stipulationē sortis. tenet Barto. hic. in. iij.
col. in. ij. q. z assignat duas rationes pro glos. quas vide p te/Se-
cundū etiā mēbrū, q pactū nudū tollat ipso iure cursum vsurarū
vel rectius impediat: tenet Bar. hic. in. iij. col. in pe. opp. z ibi assi-
gnat rationē diuersitatis vide ipsam. z idē tenet Bal. hic in lect.
antiqua: lz ista videat esse pura veritas/tū tu subtilis cōsydera, q
ista ratio diuersitatis assignata per Bar. est piculosa, inq̄tū dicit,
q pactum pōt ipso iure impedire cursum vsurarum, sed non pōt
ipso iure tollere stipulationē sup sorte. ista ratio pcederet, qn̄ pa-
ctum apponeret ex interuallo post cōtractū: tūc qr contractus est
iam pfectus, pactū nō est tante potentie vt ipso iure tollat stipula-
tionem precedentez: sed nos loquimur qn̄ pactū fuit appositū in-
continenti, q tūc dicitur, qn̄ apponitur anteq̄ partes habuerunt
contractum pro perfecto. vt vult Bar. hic: sup glo. in vb. stipula-
tioni. z in locis ibidē alleg/sed ego habeo q pactū incōtinenti ap
positum pōt ipso iure tollere. ita Bal. in. l. rogasti. §. si tibi. s. eo. z
Paul. de ca. z cōiter moder. hic: z bene facit qd tenet Bart. z oēs
in glo. in ver. tractum. in. ij. q. vbi volūt, q si actus est cōditionalis
z apponatur pactum incontinenti videtur quod prima stipulatio
possit ipso iure tolli, sicuti scda per pactum incōtinenti appositū:
qr pactū appositū incōtinēti ipso iure tollit: sup hoc volo q dilige
ter cogites: qr non est facile respōdere: p hoc remaneret expedita
ista lex. ¶ Extra gloss. recolligendo in substantia ea q̄ principali-
24 ter habes in hac. l. in text. glo. z per doc. imprimis † fac regulam.
regulariter pactū nudū appositū incōtinenti etiā iuxta contractū
stricti iuris, puta iuxta stipulationē operat duos effectus ex par-
te actoris. nā cū tale pactū: eo qr est incontinenti appositū fingat
inesse ipsi cōtractui certe informat z eum extendit, z facit vt actio
ex eo contractu informet z extendat vt cōpetat ad deductū in pa-
cto/Scdo operatur, q illud pactū fomentetur coherentia contra
ctus z cōsequenter ex ipso facto de per se orit actio prescriptis ver-
bis: z ita. est noua actio quā parit. vt dicūt glo. z doc/Ista conclu
sio colligitur ex hac. l. z glossis suis tenēdo intellectū glo. z Bart.
istud idē probatur in. l. petens. C. de pac. fm tertiā lecturā gl. con-
muniter approbatā. z in. l. iurisgentiū. §. quinmo. vbi etiam Bar. et
alij. ff. de pac/Istam regulā extende vt pcedat non solum in pacto
nudo: sed etiam in stipulatione. nam si vendo librum pro. x. z incō
tinenti apponatur stipulatio in qua aliquid aliud promittatur,
certe stipulatio informat: z facit q actio ex vendito informata cō
petat ad deductum in stipulatione, z vtilitas erit, qr actio ex ven
dito est bonefidei: z habet multa priuilegia que nō haberet actio
ex stipulatione, q̄ est stricti iuris. ita probat tex. in. l. predia. cū glo.
ff. de act. emp. fm secundā lec. glo. z ibi expresse Bar. in. j. colū. ad
hoc not. z ibi alij sequunt/Secundo extende istā regulam etiam si
pactum sit resolutiuū contractus: qr lz sit resolutiuū contractus,
tamen vestitur coherentia contractus: ita. d. Jo. Pet. hic. in. iij.
colū. allegat tex. in. l. si conuenerit. ff. de rescin. vendi. Tu adde bo-
num text. in. l. sed celsus. §. j. ff. de contrahen. emp. ¶ Istam regu-
25 lam primo † limita nō pcedere, quādo cōtractus principaliter fie-
ret pro vno pactum pro alio incōtinenti apponeret: tunc pactum
non informat actionē ex contractu, vt competat ad deductū in pa
cto: z ratio est, qr ex quo cōtractus principaliter est factus gratia
vnius, nō debet informare pactū contra eum, per regulaz. l. quod
fauore. C. de legi. Ita Bar. hic. in. ij. col. ad fi. z est glo. in. l. petens.
in gl. j. magna. ante medium. C. de pac. z ibi Bar. in duobus locis
in. ij. col. in fi. z in. j. q/Et isto casu qn̄ cōtractus principalis est pro
vno. pactum incōtinenti est pro alio, sicut pactum nō informat vt
predixi: ita etiā non vestitur coherentia contractus, p rationē su-
pradictam. ita est glo. expressa in. l. iurisgen. §. quinmo. in glo. in
vb. in bonefidei iudicijs. quā Bar. ibi z alij tenēt. ff. de pac. Bart.
et alij in. d. l. petēs/Cōfirmo p optimū simile. nā cōtractus inno-
minati fiūt pacto nudo. l. ex placito. C. de re. permu. sed imple. z sic
rei interuentu pactū vestitur ex parte eius q implet. d. l. ex placi-
to/certe rei interuentus non vestit pactū nudū cōtra promissorez
qui impleuit, z sic in eius dānum, sed bene in fauorē. text. est in. l. si
certis annis. z ibi Bar. circa fi. ad hoc not. C. de pac. z ante Bart.
est gloss. ordinaria q̄ ad hoc not. illum tex. in. l. ex placito. in glos. j.
in. fi. C. de re. permu. Ang. in. d. §. quinmo. in. vj. col/Secūdo prin-
cipaliter limita predictā regulam pcedere, qn̄ pactum incontinē-
ti appositū cōtinet aliquid diuersuz a stipulatione vel contractu,
sed si contineret idē, non informat nec vestit, p regulā. l. qui bis idē.
ff. de verb. obli. fm Bart. hic in. ij. col. in fi. z Bald. in. l. pe. preallē-
gata. facit tex. in. l. si pacto quo penam. iuncta glo. j. C. de pac/Di-
cit tamen singulariter Ange. in. l. pe. C. de pac. in. iij. col. per illum
tex. fm tertiam lecturā glo. q imo secunda stipulatio vel secūdum
pactum continens idem quod prima stipulatio, aliquādo potest
esse vtilis multum, quando prima stipulatio esset facta sine causa
quo casu nō vz in effectu: qr obstat exceptio doli, fm cōem sniaz:
vt per glo. in. l. ij. §. circa. ff. de excep. doli. late examinat Alexan. in
l. a titio. ff. de verb. obli. certe secunda stipulatio vel pactuz pter
virtutē geminationis facit, vt nō possit opponi amplius q stipu-
latio sit sine causa. z istud bene no. ad duo. primo ad limitationez
glos. in. d. §. circa. secundo pro solenni limitatione. l. qui bis idē. ff.
26 de ver. oblig. ¶ † Tertio limita predictā regulam vt procedat q
pactum incontinenti appositum informat cōtractū precedentem
vt sit verum: quando actio ex illo contractu est informabilis z ex-
tensibilis ad deductum in pacto: al's secus. puta si iuxta stipula-
tionem continentem certum apponeretur incōtinenti factum, et
sic incertum: certe, certi cōdictio ex stipulatione competēs ad cer-
tum non informaret: vt cōpetat ad deductum in pacto z sic ad in
certum. ratio qr certi cōdictio nō est informabilis ad hoc. s. ad in-
certum. ita magistraliter concludit z declarat Barto. hic: in vlti.
col. z fuit ante eū doctrina Jac. but. quā tenēt Bal. Ang. z cōiter
moder. hic: et in. d. l. pe. q̄uis contrarium posset de facili teneri:
prout subtiliter tenebant Pe. z Cy. hic: per tex. in. l. fundi partez.
ff. de contrahen. emp. z. l. tenet. §. j. ff. de act. emp. vt. s. dixi plenius.
¶ Quarto principaliter limita predictā regulā vt procedat quā-
do contractus solēnis fit super principali: sed si contractus prin-
cipalis fieret pacto nudo: vt qr pacto nudo promitto. x. stipulatio
autem apponeretur super pena, z sic super accessorio: certe pactū
nudum non vestitur a stipulatione accessoria: eo qr principale nō
debet vestiri ab accessorio. l. quod p manus. ff. de in. codi. ita pro-
bat tex. in. l. nuda. z ibi Bar. no. C. de cōtra. z cōmit. stip. gl. Bart.
z doc. in. d. l. pe. z Bar. in. l. ex pupillo. in fi. ff. de vulg. z pup. z idem
Bar. in. l. si pacto quo penā. C. de pac. z doct. hic. ¶ Quinto limi-
27 ta predictam regulam † vt procedat quando pactū nudum appo-
nitur incontinenti iuxta contractum purum: secus si apponeret
iuxta contractum cōditionalē: z sic de alia re quā contractus con
ditionalis. pactum non vestitur coherentia talis cōtractus ante
purificatā cōditionē. nec informat actionē qr nō pōt, cum non sit
nata ante euētum cōditionis, fm Bar. hic: in pe. col. z cōiter doc.
z Barto. in. d. l. pe. in pe. q. ¶ Sexto principaliter limita predictā
regulam non procedere, quando pactum nudum apponit super
eo q est contra naturam cōtractus: tunc nō vestitur coherētia cō
tractus nec informat. text. est in. l. roga. §. si tibi. vbi dixi. s. eo. et in
l. si tibi. in prin. ff. de pac. facit text. in. l. titius. in pn. fm vnuz intel-
lectum. ff. de prescrip. verb. z quod statim. j. dicam. in. viij. fallen.
28 ¶ Septimo. not. limita predictā regulā † vt pcedat qn̄ pactuz nu-
dum apponitur incontinenti iuxta aliquem cōtractum qui valet
de iure cōi, z producit actionē: tunc procedit regula predicta, sed
si pactum nudum apponeretur iuxta contractum qui de iure spe-
ciali produceret actionem, certe pactū nō informaret actionē illā
competentē de iure speciali nec eam extenderet: eo qr ius singu-
lare non debet extendi put ius cōmune. l. ius singulare. z. l. quod
vero contra. ff. de legi. iuncta. l. eius mili. §. militia missus. ff. de te-
stamē. milis/ideo si ego dono pacto nudo aliquid, certe iure specia-
li competit actio vel condictio ex lege. l. si quis argen. C. de dona.
certe si incontinēti apponeretur pactū nudū nō informaret. glo.
est de hoc valde singularis in. l. pacta conuenta. in prin. ff. de con-
trahē. emp. in glo. magna circa med. quā signabis. et ratio est du-
plex. prima qr ius singulare non extenditur sicut ius commune. l.
ius singulare. ff. de legi. secunda qr ius cōmune facilius recipit ex-
tensionem q̄ ius singulare. l. eius mili. §. militia missus. ff. de testa.
mili. ¶ Octauo limita predictā regulam non procedere quando
pactum nudum contineret tale qd quod non possit cadere in prin
cipali cōtractu: isto casu non informat. ita est text. in. d. l. iurisgen.
§. quinmo. dum text. dicit ea enim pacta insunt que legē dant cō
tractui, a contrario sensu. z ibi Bart. in. iij. col. ita no. declarat illū
text. z ideo si cōmodo tibi rem meam vel depono pacto apposito
quod aliquid aliud facias vel des: certe actio cōmodati vel depo-
siti non potest informari vel extendi vt competat ad deductum
in pacto: ratio, qr illud deductum in pacto non poterat cadere in
contractu commodati vel depositi: eo quia obligatio in cōmoda-
to vel deposito non potest contrahi vltra in plus q̄ sit depositum
vel cōmodatum: et idem tenent Bald. z moder. precipue Alex.
in. l. in bonefidei. C. de pact/Et si opponeres de. l. fundi partem. ff.
de contrahen. emp. l. tenetur. §. j. ff. de acti. empt. quia respondeo
in emptione et venditione precium dz esse in pecunia numerata,
et dummodo principalis pars sit in pecunia numerata sufficit.
Aliud potest esse in facto vel in specie z alia re: z tamen erit empt.
et vendi. declarat Bar. in. l. aristo. in prin. per illum tex. ff. de dona.
z in. l. si in emptione. in princi. ff. de contrahen. emp. dixi in. l. ij. in
prin. s. eo/Sed in cōmodato vel deposito neq3 principaliter neq3
accessorie potest venire in obligatione aliud q̄ sit rc. z faciunt q̄
29 dixi. s. in sexta fallentia. ¶ † Nono limita et hic attende. quia ad
hoc vt predicta regula procedat requiritur vt pactum nudum sit
factū ex eadē causa, ex qua cōtractus pn. ita q pactum nudū sit re

appendicijs ipsius contractus: tunc principalis cōtractus vestit accessoriū ⁊ informaт vt cōpetat ad istud accessorium: secus si pactum nudū fieret ex alia cā penitus diuersa: ⁊ non habente aliquā dependentiā a contractu: ⁊ ideo si p stipulationē solennem dono tibi istam domū: deinde fit incontenti pactū nudū de pmutanda re, cū alia diuersa: certe pactū nihil habet facere cū contractu: tunc nec informat nec vestit. Ita magistraliter declarat Bald. in repe. l. pe. in. xiiij. colū. in princ. C. de pac. ⁊ Rapha. Fulg. in hac. l. ⁊ Ful. ⁊ moder. pcipue Alex. in. d. l. in bonefidei. Et not. q̄ est substātiale verbū in tota materia: nā per hoc confunduntur multa exēpla q̄ traduntur a glo. ⁊ doc. Et inter cetera reprobatur exemplū glos. in. l. peñ. que exemplificat istam materiā, tñ p solēnem stipulationem pmitto. x. pacto incontinenti apposito vt vadas pro me romam. nam lz ibi dicat ꝙ istud pactū vestiatur coherētia stipulationis ⁊ informet. tñ Paul. ⁊ oēs moder. ibi reprehendunt, q̄ istud pactū nō est de appendicijs, ⁊ ideo ipsi ponunt exemplum, qñ per stipulationē qs pmisit scribere librū, incontinenti apposito pa-

30 cto de non dādo, istud est de appēdijs. ¶ Decimo ⁊ vltimo † predicta regula fallit in fideiussione prestita pacto nudo incontinēti apposito iuxta cōtractuз q nō vestitur coherentia contractus. l. v. §. satisacceptio. ff. de verb. obli. ita ad literā dicit Bald. in. l. ex placito. C. de re. pmu. in vlti. colū. in. xvij. q. ⁊ aliud non dicit. Ego cogitaui quid vellet dicere Bal. ⁊ considero ꝙ dictū doctoris debet intelligi sz legē quā allegat. vt inqt Bar. i. l. nō solū. §. si liber actionis. ff. de liber. leg. Bald. allegat dictū. §. satisacceptio. vbi dicitur ꝙ fideiussio non valet sine stipulatione, vt ibi: ⁊. l. blanditus. C. de fideius. forte voluit dicere Bald. vbicunq3 stipulatio requiritur pro forma vel substantia, non sufficit fieri pacto nudo incōtinenti, vel scd̄o, lz Bal. non dicat: credo ꝙ eius limitatio possit pbari ⁊ forte fuit etiā mens sua. Nam pactū nudū vestitur coherentia cōtractus, vel informat qñ fit inter ipsos contrahētes prin. Ita loquuntur oēs leges in hac materia: sed ɔtractus principalis non est factus cum fideiussore: sed inter ipsos principales cōtrahentes: ergo nō debet pactū nudū informare cōtractū pncipalē cū alio celebratum. Istud cōprobo ex eo ꝙ solus Ioan. fab. tangit in rub. insti. de fideius. nec alibi scriptum legi, vbi querit, que est ratio ꝙ fideiussio nō valeat sine stipulatione iuribus preallegatis, dicit Ioā. an. ratio est, q̄ contractus noiati solo pacto nudo. i. consensu producunt obligationem ⁊ actionē efficacē. l. iurisgen. in prin. ff. de pac. est verū inter principales q faciunt cōtractū, sed principalis ɔtractus non fit cū fideiussore sed inter partes principales: ideo nisi fideiussor pmittat p stipulationē nō obligaret: ad idē nō adduco illud quod dixit Bal. in. c. j. in pe. col. extra de pact. vbi querit, de iure canonico ex pacto nudo[a] ita oritur actio: sicut si stipulatio interueniret. c. j. ⁊. ij.

31 ƒm cōmunē intellectū, de pac. ⁊ tetigi in superioribus. † Nunquid de iure canonico fideiussio prestita pacto nudo valeret absq3 stipulatione, determinat ꝙ non: eo, q̄ tex. in. d. c. j. de pac. q vult sz communem opi. ꝙ de iure canonico ex pacto nudo oritur actio, pcedit in his q pro noie principaliter promittunt inter quos principaliter cōtractus celebratur: sed in fideiussore cum quo nō celebratur contractus principalis: non habet locuз ille text, ⁊ ideo etiam de iure canonico fideiussio pstita pacto nudo absq3 stipulatione non valeret, qd̄ bene no. tu canonista, ⁊ est magna ampliatio ad regulas iuris ciuilis pallegatas. Per istas dece fallē. habes plene collectam materiam istius. l. quasdam alias fallen. habes ex legibus allegatis p gloss. in verb. stipulationi. in. ij. parte. Et pōt dari. xj.

32 limitatio † vt dicta regula nō procedat, qñ in pacto deducitur pena. q̄ cum sit odiosa, pactū nō vestitur coherentia cōtractus. gloss. est ordinaria in. l. seru⁹. ea. l. ff. de ser. expor. ⁊ in. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obli. tamen iste glos. reprobantur in illo. §. alteri. ideo non insisto.

1 ☞ Usurarius de iure ciuili an possit cōdere testamentuз ⁊ quid de iure canonico.
2 In apertura testamenti an requiratur presentia oim heredum
3 Acta iudicij an faciant notorium.
4 Exigere idem est quod extorquere.
5 Qñ cā ɔmittitur ɔsuēda alicui p ista vba qd iurз, qd hēat videre.
6 An dictio quondā, subaudiat ad saluañ. instrm.

Eius qui in prouincia.

Ista lex diuiditur in quatuor partes principales. In prima ponitur thema ex qua ƒm gl. ⁊ Bar. tres eliciunt qōnes, sed ƒm Bal. ⁊ moder. sunt quatuor questiones. Prima est de pecunia exacta. Secunda de pecunia mutuata. Tertia est de stipulatione. Quarta de pignoribus acceptis occasione mutui: lz Albe. referat aliquos tenere, quod sunt quinq3 questiones, in secunda ibi, placebat: respondetur prime questioni principali, ⁊ alij incidēti. in tertia in ver. quas vero. respondetur. ij. q. principali ⁊ adducitur simile ⁊ soluitur obiectum. ⁊ alij qōni. i. quarte respondet. in quarta in versi, quod si stipulatus, respondetur alteri principali questioni. s. tertie de stipulatione facta per stichuз an valeat ⁊ acquiratur, ⁊ ponit quatuor casus: vt in litera. h. d. in effectu. ignorantia mortis domini (p quam regulariter extinguitur mandatuз) excusat debitores soluētes, vt propter ignorātiā liberentur: hoc primo. ⁊ ꝙ quis nō facit vt heres, non venit in familia ercis. iudiciuз hoc scd̄o. ⁊ mutuū naturale nunq̄ cōtrahitur nisi dñium pecunie in accipientē transferatur: ⁊ sicut nō cōtrahitur obligatio principalis: ita nec accessoria pignorum. h. d. tertio. ⁊ stipulatio si noīatim conferatur in personam dñi mortui: est ipso iure nulla. si vero in personam ipsi⁹ stichi, acquiritur hereditati iacenti: si vero sit adita hereditas, acquiritur heredibus ignorantibus, non autem scientibus. h. d. quarto ⁊ vltimo vsq3 ad finem. ⁊ vide casum in terminis hic pulchre figuratum p Alber. in. ij. colū. intendo legere istam. l.

b per partes sicut facit Bar. ⁊ cōiter doc. ¶ In tex. ibi, kalēdario.[b] glo. exponit. i. rationibus faciendis, proprie exponitur kalendariuз i. vsuris exercendis: eo q̄ p kalendas vsure proprie decurrunt: vt in legibus in glo. allegatis. ⁊ dicit Bart. in. l. qui filium. ff. de leg. iij. alleg. in gl. ꝙ ibi est tex. expressior qui reperiatur in iure, ad declarandum istū terminū kalēdarium. ⁊ sepe vidi in testamētis iudeorum: ponit idem Bartol. in. l. vxori. vltima. ⁊ in. l. fi. de vsufru. leg. Ex ista prima parte dicūt Paul. ⁊ Alex. hic: ꝙ nulla no. possunt colligi: eo q̄ ponitur sola narratio facti, ⁊ facit vltra eos: q̄ ex narratione facti in iure posita, regulariter non potest elici decisio iuris. vt est glo. in. l. vnica. in tertia lec. C. quando non peten. partes. cum multis concor. quas ibi consueui ponere: ⁊ habēt cano. gloss. expressiorem. in. c. ij. de dolo ⁊ cōtu. lib. vj. ¶ Ego tamen ex ista prima parte elicio sex bona notabilia. Primo ergo pōdera dū text. dicit rome testm̄. ƒm qd̄ ponderat Ludo. ro. text. hic in

c prin. et. j. in fi. in vlti. col. ꝙ lz vsurarius de iure canonico[c] non possit condere testm̄ nisi prestita cautione de qua in. c. q̄q̄. de vsur. in vj. tñ hic est tex. ꝙ vsurarius de iure ciuili potest condere testamentum ⁊ valet. ⁊ refert Ludo. ꝙ Bal. hic not. ad hoc istū tex. tñ in lectura mea Ba. hic nihil dicit. Ludo. subdit, ꝙ tex. iste nō probat: q̄ nō apparet ꝙ iste testator esset vsurarius: ⁊ in isto text. de vsura verbum nullū: ⁊ ppterea dicit se putare, ꝙ iste stichus esset institor dñi qui nō feneraret sed mutuaret gratis: sz tu dic quod imo erat vsurarius. nam dominus non misisset in prouinciam ad mutuandum gratis: sed ad mutuandum sub vsuris: ⁊ hoc probo q̄ docto. omnes tenent, quod iste stichus erat institor. ⁊ ita reprobant gl. in. ij. parte. institor autē dicitur, qui preponitur negotiationi vniuersali, ex qua questum percipit. vt in. l. si institoreз. §. eo. declaratum fuit, sed in hoc tex. nisi feneraret sub vsuris non perciperet questum, ⁊ sic non esset institor: ergo ⁊c. nisi diceres ꝙ per hoc non infertur ꝙ iste esset vsurarius manifestus rome. Circa tñ istum tex. nō puto insistendū: q̄ de isto iure ffor oīno vsure nō

1 erant phibite. † Aduerte etiā, q̄ dispositio. d. c. q̄q̄. ꝙ vsurarius manifestus nō possit facere testamentū extenditur vt procedat nō solum in vere vsurario, sed etiā in ficte vsurario: q̄ si ficte vsurarius manifestus faceret testamentum esset ipso iure nullum. c. ad nostram. iuncto prin. ⁊ fi. de emp. ⁊ ven. ⁊ ibi do. Abb. in. j. not. notat illum tex. ⁊ dicitur fictus vsurarius ille qui vendit merces pro pecunia certo precio: sed qñ non datur pecunia tunc vendit carius: q̄ vendit tempus. ita consuluit Panorm̄. in consi. xxij. quod incipit q̄q̄ consultū sit. Et pro sua decisione ego moueor per vnā regulā. nā vbicunq3 lex aliqd disponit fauore aiarū, q̄tūcunq3 illa lex sit penalis dз extēdi, gl. habes no. in. c. sciāt cūcti. de elec. in. vj. notāt legiste in aut. sacramēta puberū. C. si aduer. ven. ⁊ per hoc limitatur l. cū quidam. ff. de libe. ⁊ posthu. ergo dispositio. d. c. q̄q̄. facit circa curaз animarū, q̄tūcunq3 penalis debet recipere extensioneз ¶ Secūdo principaliter pōdera tex. in ver. recitatuз. hic esse text.

2 ƒm Sali. ⁊ Ludo. ro. † ꝙ in apertura testamēti nō requiritur presentia omniū heredū, ⁊ ratio est: q̄ aptura testamenti nullū preiudicium affert. alijs coheredibus: ideo aperiri potest aliquo ex heredibus absente; vt hic, queadmodū postq̄ aptū fuit pōt insinuari: secus tñ est in publicatione testamenti, q̄ non pōt fieri iuxta formā. l. publicati. C. de testa, nisi omnes heredes sint presentes. nam istud est preiudiciale ceteris. Ita declarat Bart. in. l. j. in princ. ff. quemadmo. testa. aper. Aug. in. l. ij. C. de testamē. ¶ Tertio principaliter pondera tex. ibi: qui status sui ignarus. hic esse text. ƒm quem subtiliter ponderat solus Ludo. hic: contra regulam legistarum ⁊ canonistarum.

3 † quod acta iudicij[d] [illegible] faciunt notoriū,

d quod sic induco, in hoc tex. testamētum fuit recitatum in iudicio coram iudice. nam apertura testamenti debet fieri coram iudice. l. test. omnia. C. de testa. ⁊ tamen ista recitatio testamenti facta in iudicio, non facit notorium: q̄ si faceret notorium, stichus nō haberet probabilē ignorantiam status sui: ⁊ debitores soluentes nō essent in ignorātia probabili: imo esset supina ⁊ crassa ignorantia ignorare acta in iudicio. l. j. ⁊. l. nec supina. ff. de iur. ⁊ fac. ign. Ego aūt adhereo cōmuni, regulariter qd̄ imo acta iudicij faciunt notorium. c. fi. vbi Cano. de coha. cleric. ⁊ mulie. ⁊. c. olim. vbi etiam

Cano. de

a ¶ Nudo. adde glos. in. c. ponderet. l. dist. ⁊ in regula nō est obligatoriū de reg. iur. lib. vj. Bal. in aut. ad hō. C. de vsur.

b ¶ Kalendario. Adde. l. iij. C. de cōpen. ⁊. j. c. fi. q̄ sint rega. i vsi. feud.

c ¶ Canonico. adde abba. in rub. de test.

d ¶ Iudicij. Add Bal. in. l. j. C. qño ⁊ qñ iu. doc i. l. ciues. C. de ap. Innō. in. c. ex insinuatione, de appel.

Cano.de ꝟb.sig.no.Bar.in.l.gesta.C.de re iudi.⁊ est gloss.que reputat̃ sing.in.c.significauerunt.in ꝟb.liquere.de testi.vbi glo.singu.limitat illam regulam procedere postq̃ est conclusum in causa:tunc acta faciunt notoriū.Et si dicis qd respondes ad hūc text.ponderatū:vt ꝑ Lud.rñdeo clare,ꝙ acta iudicij faciunt notoriuz,verū est quo ad illas ꝑsonas q̃ sunt in illa ciuitate in qua act⁹ iudicij est celebrat⁹:sed in isto tex.testm̄ fuit recitatū Rome:sed stichus erat in ꝓuincia ⁊ debitores ibi.ideo non potuit scire stichus nec debitores:ideo non faciūt notoriū quo ad stichū ⁊ debitores. ¶ Quarto pondera tu esse hic text.ꝙ lz ꝑ aditionē coheredis extranei tollat̃ suitas in filio fm cōem sniam.l.apud iul.§.idem iuli.ff.ad treb.vbi Bart.⁊ oēs no.Bar.⁊ alij in.l.si fratris.C.de iu.delib.tñ hic est tex.ꝙ si dñs instituit seruū,quo casu seruus efficitur necessarius heres.insti.de here.insti.in prin.si det heredem extraneum vt hic,per dationē istius coheredis nō tollitur necessitas qn etiā ignorās efficit̃ heres.ptz q.j.i.iij.parte decidit̃,ꝙ iste stichus mutuās transfert dñium pecunie pro parte pro qua fuit heres institutus,⁊ sic remāsit heres,⁊ ad istud notabile vide glo.in quarta parte istius.l.in ꝟb.hereditati.⁊ ibi Lu.⁊ Alexā.no.Et ꝓpterea aduerte,ꝙ lz Ange.are.insti.de here.insti.in pn.dicat de hoc esse text.sing.in.l.ex parte.ff.de acqui.here.habes hic text.consonum.et inuenio ꝙ Bald.ad hoc pōderat istum tex.nō in isto pnc.sed.j.in.ij.col.⁊ Bald.hic assignat rōnem diuersitatis inter suitatem ⁊
4 necessitatē:vt hic per eū. ¶ †Quinto diligenter pondera tex.ibi:aut exigit.intelligendo verbū exigit,ꝓprie,qd est ab inuito in iudicio extorquere.l.fideicō.§.si rem.ff.de leg.iij.glo.not.in.l.soluendo.ff.de neg.gest.Extorquere aūt est per importunitatē petentis obtinere.glo.in.c.j.circa princ.de reli.do.in.vj.in ꝟb.extorsit.hoc videtur ꝓbari,ꝙ deputatus ad mutuandū pecuniā,⁊ cōsequētur ad recipiendū solutionē,possit exigere,⁊ sic in iudicio ab inuitis debitoribus extorquere.cuius cōtrariū cōiter determinat Bart.⁊ alij in.l.hoc iure.ff.de sol.stū fm Albe.ꝟbum exigit:in hoc text.non stat ꝓprie:eo q. seruus vt erat hic stichus,nō pōt esse in iudicio.l.seruus.C.de iudi.⁊ glo.in.l.lis nulla.ff.de iudi.ideo hoc verbum exigit,stat improprie,⁊ intelligit̃ ab his qui spōte soluebant.Et sic istud verbū aliqñ improprіat̃.vt est text.in.l.nō abstulit.C.de noua.⁊ glo.in.l.j.in.gl.fi.ad fi.C.de carbo.edicto. ¶ Sexto ⁊ vltimo pondera text.ibi:consulebatur quid iuris esset.hic esse text.
5 valde not.iunctis sequētibus fm Ang.hic:†ꝙ qñ causa cōmittitur cōsulēda alicui per ista verba,quid iuris:certe cōsultor cui committit̃ causa ꝑ ista verba qd iuris,habet videre non solū circa merita cause:sed etiā circa ordinē iuris,⁊ nō solū circa princ.causas:sed etiā circa accessorias.Adde ꝙ ante Ang.istū tex.ad hoc ponderat Bal.in.c.j.in prin.de contro.inuest.in vsi.feu.vbi dicit,qd in ista.l.est text.ꝙ cōsultor cui cōmittit̃ causa cōsulenda ꝑ ista ꝟba quid iuris,debet consulere super oībus ⁊c.⁊ subdit,ꝙ alias consilium nihil valet.ita etiā not.Ang.in.l.cum stipulatus sim mihi a proculo.ff.de ꝟb.obl.Joā.de imo.in.l.si fundū sub conditione.vbi Alex.⁊ moder.ff.de leg.j.⁊.Jo.imo.in.l.qui quadringēta.in prin.ff.ad le.fal.ponunt Cano.in.c.iij.de consue.vbi est tex.⁊ istud nota pro limitatione eorū q̃ no.Bar.⁊ alij in.l.lecta.in.iiij.col.ff.eod.vbi Bar.no.ꝙ consultor non potest consulere nisi sup eo qd est ei cōmissum certe illa doc.limitat̃ per istud no.qñ cā cōmittitur cōsulenda per verba quid iuris ⁊c.ad istud not.vide oīno Bal.in.c.j.ad fi.de lit.contest.vbi dicit magistraliter,ꝙ est magna differentia an cā cōmittat̃ consulenda vt videat quid iuris:q̄ tunc cause cōmissio est ampla ⁊ valde generalis.sed si cōmittat̃ vt consulat qualiter iudex debeat ferre sniam ⁊ diffinire causam est valde restrictiua cōmissio:ideo dicit Bal.vidisse vnū aduocatū adhibere pulchrā cautelā.nā si fiunt positiones,cōtumax in respondendo habet̃ pro cōfesso.c.ij.de cōfes.vbi glos.⁊ cano.modo dū clientulus suus deberet haberi pro cōfesso,fecit cōmitti causam consilio sapientis:sed hac forma,q̃ essent partes iudicis in diffiniendo:et q̄ nō erat pnūtiatū,ꝙ positiones haberent̃ pro cōfessatis:non potuit cōsultor consulere sup positionibus tanq̃ confessatis:⁊ sic stetit actor absq̧ probatione ex forma cōmissionis,⁊ sic nihil nocuit nō respōdisse:vide ibi ꝑ eū. ¶ Glo.in ꝟb.recitatū eget in voce declaratione pro iuuenibus,Bart.hic disputat non refero:q̄
6 nihil ad rem ⁊ est modice vtilitatis iste articulus. ¶ †Glo.in ꝟb.defuncti habet duas ptes.Secūda ibi.i.quondā titij.istā subauditionē multū no.Bar.Alb.Ang.⁊ oēs hic.⁊ millies allegat ad hoc pro saluādis instrumētis.⁊ de hoc est tex.in.l.insulam.§.fi.vbi no.Bar.ff.de acqui.re.do.⁊ est tex.cum glo.in.l.viro.⁊ ibi Raph.no.ff.sol.mat.⁊ text.in.l.diuortio.cum glo.parua.ff.de neg.gest.Joā.an.in.c.cum cōtra ꝑ illū tex.de pig.cū multis cōcor.hic alleg.per do.Alex.⁊ vide Albe.de ro.in.l.cotem ferro.§.eam rē.per glo.ibi:ff.de publi.⁊ ibi Albe.ad hoc multa allegat.Limita tñ cōclu.gl.dū vult subaudiri dictionē quōdam,qñ ageret de executione:et sic ageret ad absoluendū,⁊ sic in materia fauorabili.put etiam in simili dicit Bart.si relinquit̃ cognationi vel familie titij,⁊ titius sit mortuus subaudit̃ quondā fm Bar.in.l.si cognatis.in fi.ff.de re.dub.sequunt̃ Jmo.Pe.de ancha.in.c.indicante.de testa.secus
a esset qñ subaudiēdo dictionē quondā[a],sequeret̃ odiū aut essemus in materia penali:tunc nō subaudit̃ dictio quondā.Hinc est,si statutum disponit,quod filij rebellium non possint stare in ciuitate:certe si pater sit mortuus,filij poterunt stare in ciuitate nec subauditur dictio quondā.Bal.in.l.cū acutissimi.in.ij.colū.C.de fideic.sicut in filij,si statutū disponit,ꝙ vxores rebelliū non possint stare in ciuitate:debet intelligi donec mariti viuunt:secus si sint mortui mariti:q̄ tūc poterūt vxores degere in ciuitate.ita not.Bart.in.l.titia.§.vsuras.ꝑ illū tex.ff.de leg.ij.⁊ Bald.in.l.j.§.qui in perpetuū.⁊ ibi Ang.ff.si ager vec.vel emphi.pe.⁊ idē Bal.in.l.fin.ꝑ illū tex.C.de iniur.⁊ in.l.volūtas.in.j.col.C.de fideic.⁊ in.l.omnes populi.in.x.col.de iusti.⁊ iur.Quis cōtrium tenuerit idē Bald.in.l.fi.C.de his q ad liber.ꝓue.nō pos.⁊ ad istud vltimū qd nō subaudiat̃ dictio quondam:adde ꝙ ꝑ hoc forte potes decidere illud qd Bar.indecisum reliquit in.l.ij.in.fi.ff.de aur.⁊ arg.leg.Quid aūt esset ecōtra,si notarius in instr̄o diceret titius filius quōdaz Petri ⁊ Petrus viueret an ꝑ hoc vitiaret̃ instr̄m:cōiter cōcludit̃ ꝙ non:q̄ iste dictiones quōdā:olim ⁊ similes,nō solū importāt preteritū:sed pñs ⁊ futurū tp̄s.glo.est ord.in.l.nec emptor.in prin.ff.de ꝯhen.emp.⁊ ita in terminis Bar.in.l.j.§.j.in.j.colū.de ope.nou.nun.⁊ Ang.⁊ Lu.ro.hic.Cano.in.c.ex parte.de fo.compe.Jo.de imo.in.c.cū olim.el.j.in.j.col.de offi.deleg.Quis cōtrarium voluerit Joan.an.in.c.cum econtra.de pig.quem simpliciter refert Ludo.ro.hic:in.iij.col.⁊ mouetur Jo.an.per tex.qui mihi nihil probat in.c.ray.de testa.

a ¶ Quondā. Add Spe.ti.de instru.edi.in.§.restat.ad fi.et diffuse ꝑ Feli.in.c.venerabilis.in.j.col.de test.ꝑ cog.

1 ☞ Mandatuz qñ morte dñi expiret in principio.⁊ nu.1.cum extensione ⁊ limitat.⁊ in ver.quas vero.nu.8.⁊.9.

2 An quesita post mortem domini acquirantur hereditati iacenti.

Placebat. Ex isto versi.Barto.colligit tria vel quatuor notabilia literalia.Tu nota ex textu.fm Bart.⁊ omnes,quod regulariter mandatum factoris ⁊ sic ad extraiudicialia,seu procuratoris re integra extinguitur per mortem mādantis:vt hic:⁊.l.mandatum.vbi Bal.⁊ Salic.plene examinant hanc materiam post gloss.⁊ antiquos.C.manda.§.recte.instit.eo.glo.⁊ doct.in.l.⁊ q.ff.de iurisdi.om.iud.Bart.⁊ moder.in.l.si per epistolam.per illum tex.ff.de acqui.here.gloss.⁊ cano.in cle.fi.de procur.⁊ Cano.in.c.relatum.de offi.delega.quam materiam late examinant Jaco.de bel.⁊ Albe.de ros.hic in.iij.colū et duabus seq.⁊ Ange.hic,qui ponit multas fallentias ad hanc regulam ⁊ vide Bart.⁊ ibi plenius Jmo.⁊ moder.in.l.ij.§.sed et si quis.ff.de dona.⁊ late Salic.in.l.inter causas.in princi.ff.mand.Tu autem vltra vulgares fallentias que traduntur in locis preallег.et vltra ea que dicam nunc in glo.super verbo ignorassent.no.aliquas vtiles et claras limitationes.In primis tamen amplia regulam:mandatum regulariter factoris seu procuratoris morte domini re integra extinguitur.istam regulam amplia procedere,etiam si aliquis haberet mandatum ad donandum alicui causa remunerationis:lz remuneratio sit multum fauorabilis,illud mādatum per mortem extinguitur ⁊ reuocatur.text.habes not.⁊ solennem in.l.si quidem.C.de act.⁊ oblig.⁊ ibi Bal.ad hoc
1 not. ¶ †Istam regulam primo limita non procedere in mandato ad pias causas,quod non extinguit̃ morte mandātis re integra.text.est de hoc singu.in cle.exiui.in ver.in eo vero casu.de verbo.signi.quem dicit Bald.esse ad hoc aureum.in aut.si qua mulier.in pe.colū.C.de sac.san.eccle.⁊ in.l.si defunctus.in fin.ff.de procu.et in.d.l.mandatum.C.manda.illum text.etiam reputat ad hoc singularem Ludo.roma.in consil.cxix.incip.in prima conclusione precedentis consilij.⁊ latius idem Ludo.roma.in repe.aut.si mulier.C.ad leg.fal.in.xvij.speciali pie cause inter contractus.et facit quod statim dicam in sequē.fallen.Secundo fallit fauore libertatis.tex.est in.l.si pater.in prin.⁊ ibi gloss.ff.de manumis.vindi.tenet Jaco.de bel.⁊ Albe.hic.quod confirmatur:q̄ bonuz est argumentum de libertate ad piam causam ⁊ econtra.Bar.in.l.si vnus.C.de testa.⁊ in.l.proxime.ff.de his q̃ in testa.delē.cum simil.Tertio singulariter fallit fauore dotis:q̄ re integra mandatum circa dotē nō extinguit̃ ꝑ mortē mandātis:sicuti als fauore dotis non est locus penitentie.text.est sing.in.l.si ego.§.si res alicui.ff.de iur.do.vbi est multū solēnis tex.⁊ singularis ad hoc fm Bald.in c.cum venissent.de testi.Ita etiā ꝑ illū tex.dicit Barto.in.l.ij.§.si pecuniam.in fi.ff.de dona.Jaco.de bel.⁊ Albe.de ro.hic,illū text.ad hoc exclamat pro singulari Ludo.roma.in repe.d.aut.similiter.C.ad le.fal.in.xvij.speciali inter contractus.Quarto limita in mandato ad faciendum pacem:ideo si vulneratus dedit mandatum alicui vt faceret pacem,⁊ sit mortuus,mandatum non expirat:imo post mortem vulnerantis,potest fieri pax vigore mandati ⁊ speciale est fauore pacis.Ista fuit singularis decisio Bald.in addi.Specu.in titu.de homicidio.ad fi.vbi dixit speciale fauore pacis:propter naturam ipsius allegatio.l.ij.ff.ad sillen.et.l.si

vero non remunerandi.§.fin.ff.mãda.nec alibi memini me legisse.
Quinto limita predictã regulã nõ pcedere, in mandato pcurato-
ris in rem suã, qd etiã re integra p mortẽ mandantis non expirat.
tex.est in.l.illã.z ibi Bar.z alij not.C.de dona.glo.z doc.in.l.man
datuz.C.manda.z in aliis locis preallegat. intellige tñ sane qñ dñs
directus morit cũ herede.sed si sine herede moriatur: eo qz nullus
velit esse hrs, et fiscus.z isto casu mãdatũ extinguit: lz fuisset pcu-
rator in rem suã: z ratio est, qz pcurator in rẽ suã intẽtat directas
actiones, nõ suo nõie sz noie dñi mandãtis: sed si dñs sit mortuus
et nullus sit heres, extinguit mandatũ.tex.est in.l.j.fm verũ intel-
lectum.C.de act.z obli.z Bar.ibi facit magnũ festũ pcipue in.iij.
col.z Bal.ibi: in.v.z eũ reputat singularẽ Ang.in qõne p eum dis
putata q̃ incip.astẽsis miles.in.j.col.z adde qd dixi in. l. non oẽs.
in pn.s.eo.dũ tetigi, q donatio cã mortis reuocat p alienationem
voluntariã, qñ donãs decedit cum herede: als secus. Sexto no.li-
mita nisi esset mandatũ alicui quoad reuocabit p mandãtez, isto
casu mandatũ factũ cũ illa adiectione quo ad reuocabit, nõ extin
guit morte: sed est necesse q expresse reuocet, sicuti si delegatio sit
que habeat durare donec delegãs duxerit reuocãdũ.c.si delega-
tus.de offi.deleg.in.vj.p quem tex.ita in terminis nostris limitat
Bar.in.l.more. in vlti.col.ff.de iuris.om.iudi.secus si esset mãda-
tum.vsqz ad beneplacitũ mandantis: tũc p mortẽ reuocat.c.si gra
tiose.de rescrip.in.vj. Septimo limita, qñ dñs cõuentus in iudi-
cio cõstitueret pcuratorẽ: qz nemo admittit ad defendendũ aliũ
nisi satisdet de iudicato soluẽdo, dñs satisdat pro procuratore in
instro z releuat pcuratorẽ iuxta cõsiliũ imperatoris.in.§.fin.insti.
de satisda.si procurator acceptet istud mandatũ cum illa satida.
dñij, mandatũ non extinguit morte mãdantis etiã re integra.tex.
est, de hoc valde solẽnis in.l.si defunctus.in prin.ff.de procu.fm ve
rum intellectũ glo.z ibi Bar.multũ notat z reputat valde mira-
bilem.z Bal.z alij post eũ.z idẽ Bart.in.l.si ante acceptũ.ff.iudi.
solui.z Bal.in.l.mandatũ.in.j.z.ij.oppo.C.mãdati. Octauo limi
ta, qñ dñs mandat aliqd qd tenebat dñs de necessitate facere seu
adimplere, certe mandatũ necessariũ morte mãdantis non extin-
guit.l.fundi.§.item si amicus.z ibi Bar.z alij not. de acqr.pos.et
istud vult gl.expresse in hac.l.in.iij. parte pn.sup verb.si tibi. z ibi
Bar.ad hoc not.z iunge qd dicã nunc in glo.in vbo.ignorassent.
Nono limita nõ pcedere qñ mandatũ confert post mortẽ dñi: qz
tunc non reuocat per eius mortẽ.tex.habes z exemplũ in.l.si vero
nõ remunerandi.§.fi.ff.mandati.glo.z Bar.in.l.ij.§.sed z si quis,
ff.de dona.extende etiã si mandatũ cõferat in vita: sed eius execu-
tio differat post mortẽ.glos.not.in.l.cũ pater.in.§.meuio.ff.de leg.
ij.Ang.hic. Contra tñ istã limitationem quã oẽs tenẽt: vide text.
mirabilẽ in.l.fi.ff.de solu.circa quẽ tex.Bart.ibi post glos.se inuol-
uit. Vltimo pro cõplemento text.aduerte qz hic tex.pcedit qñ de-
bitor soluit illi q semel habuit mandatũ: sed si solueret ei quez cre
deret habuisse mandatũ non liberatur: lz probabiliter crediderit
eum habuisse mandatũ.tex.est sing.in.l.si qs vxori.§.apud labeo-
nem.ff.de fur.iuncta glo.in vbo.actionẽ.z ibi Bart.z de illa glo.fa
ciunt festũ moder.in.l.cũ fundus.in.§.seruũ tuũ imprudens.s.eo.
¶ Capio glos.in vbo.ignorassent.q̃ primo opponit fortiter et sol-
uit dupliciter. Secundo ponit vnũ dictũ.scda ibi: sed iudicis dele-
gati snia. ¶ In ea.glos.ibi: vel ibi aliud in institore. Pro clara in-
telligentia huius glo.qz contrariũ est difficillimum.hic enim dici-
tur, qd mãdatũ morte dñi mandantis reuocat: et ideo debitores
si sciuissent illũ esse mortuũ, soluẽdo non essent liberati.text.in illo
§.si impubes.dicit cõtrariũ, z est aduertendũ ante oĩa, qd text.ibi
obstat contra legẽ istã in multis. Primo obstat contra istuz versi-
culum placebat, a contrario sensu. Scdo obstat cõtra tex.nostruz
in versi.neqz enim.qz in contrario dicit, qd post mortẽ põt institor
cõtrahere. Tertio obstat ille text.in rõne sua decidendi.dicit enim
ibi text.rationẽ decidendi esse ppter vtilitatẽ pmiscui vsus: sed in
ista.l.hoc etiã erat vtilitas promiscui vsus: qz erat ppositus kalen
dario, z sic vniuersali negotiationi: et tñ reuocatur.z vt intelligas
iunge rõnem illius tex.cum eo qd ibi dicit in fi.ideo non est impu
tandũ z c. Itẽ obst.ille tex.qz ille tex.loquit principaliter qñ agitur
de obligando z tñ durat mãdatum: ergo fortius in ista.l.vbi agit
de liberando, deberet durare mandatũ. ¶ Pro solutiõe, varij va
ria dixerunt.inuenio dari sex solu. Prima est solu. gl. qd in.l.con-
traria illi contrahentes cũ institore credebãt q mortuo dño here-
des adhuc vterent illo institore: qz non videbãt eũ reuocatũ: ideo
obligant etiã scientes, vñ idẽ esset in hac.l.z c.cũ ista solu.tenẽt Ri
car.de sali.z Bartol.de sali.in.d.§.si impubes.sed istã solu.repro-
bat Bar.z cõiter oẽs, pmo qz diuinat ad vtrũqz tex.qz nõ magis
apparet ibi q̃ hic, qd heredes vellẽt vti eodẽ institore.alio funda-
mento reprobat Bar.hic istã solu.glo.z dicit, qd est cõtra illũ tex.
dum loquit de pupillo, et in pupillo nõ põt dici q illi cõtrahẽtes
crederent qd pupillus vellet vti eo institore: eo qz pupilli non ha-
bent autoritatẽ cõfirmãdi institores: sed certe nõ credo istã repro
bationẽ procedere inq̃tum dicit de pupillo, per text.in.l.sed si pu-

¶ Dñi.Ad
de Bart.i.l.
filius.§. sed
z si qs. ff. de
dona, Bal.i
l.mãdatuz.
C.mãd, In-
no. in. c. qm̃
abbas, de of
fi.dele.doct,
i.c. si gratio-
se.de rescri,
in.vj.

pillus.ff.de instito.q lz essent pupilli vel furiosi, habebant tamen
suos tutores vel curatores p quos fuit remouendus: z q ibi ha-
berent tutores vel curatores: pbo, qz hereditas fuit adita, in qua
aditione requirit autoritas tutoris vel curatoris. Sed aliud for-
tius ob.cõtra sol.gl.si tex.in illo.§.si impubes.in versic.eius quoqz.
vbi tex.loquit etiã anteq̃ sit adita hereditas: z tñ contrahentes
non potuerunt illud credere.z ita subtiliter Albe.hic: in.iiij.col.
z Bal.hic: in.ij.col.z c. ¶ Secũda pn.solu.est glo.hic.q.l.cõtraria
loquitur in institore.sed in.l.ista non erat institor. istã solu.repro-
bãt oẽs.qz imo etiã in ista.l.erat institor cũ esset prepositus negotia
tioni vniuersali. ¶ Tertiã.so.ponit glo.in.d.§.si impubes.illa so.
nihil valet: eo qz lz videat pcedere q̃tũ ad versi.neqz enim.tamen
nõ pcedit quo ad istũ vsic.placebat.in quo nõ agit de obligatio-
ne: sed de liberatione.z ita reprehendunt Cy.z Alb.hic. Item qz
sicut durat quo ad obligandũ hereditatẽ dñi z sic quo ad contra-
hen.obligationes q̃to magis debet valere quo ad dissoluendum
obligationes.l. fauorabiliores.ff.de reg.iur. ¶ Quarta fuit solu.
z est cõis quã tenent Iaco.Bu.Cy.Albe, Bar.Bal.Ang.Lud.
ro.z Alex.hic.z Bar.in.l.ij.§.sed si quis.ff.de dona, Cyn.et Bal.
in.l.mandatum.C.manda.z Albe.de ro.in.d.§.si impubes.facit
pro ista sol.regula que habet, q per mutationẽ procuratoris etiaz
in melius reuocat mandatũ.l.cum quis.ff.de solu.z.l.dispensato-
rem.eo.titu. Istã solu.reprobat solus Rapha.Fulg.hic: per tria
fundamenta quibus respondet Alex.hic: sed qz duo prima sunt
leuia non refero.sed refero solu.in voce fm qd est fortissimuz fun-
damentũ cui nõ bene respondet per Alex.z ideo ista sol.nõ vsqz-
quaqz tuta est. Consydera etiã qz doct.in ista solutione vidẽtur se
ipsos confundere, nã dicũt q ista lex loquit in vniuersali manda-
to: sed qd hoc mandatũ ideo reuocat: qz vltra mortẽ mandantis
interuenit mutatio status ipsius gestoris qui fuit effectus de ser-
uo liber.z tñ leges quas allegant loquunt in mandato particula-
ri qd facilius reuocat p mutationẽ status q̃ vniuersale. Unde p
ista sol.cõi ego allego text.loquentẽ in mandato vniuersali in.l.si
is qui rem.in.§. iul.ff.de fur. ¶ Aliam z quintã sol.ponit Raph.
Ful.hic: z in effectu tenet Pau.de cas.hic.nã mandatũ particula
re proculdubio extinguit morte mandantis, iuribus vulgaribus
sed in mandato vniuersali tunc dicit Ful.q etiam illud de rigore
iuris extinguit morte mandantis.sed de eqtate ppter vtilitatem
pmiscui vsus: z sic vniuersalis negotiationis durat etiã post mor
tem.d.§.si impubes.sed in ista.l.ideo non durat, qz cessat equitas
nã erat mãdatũ odiosum ppter vsuras: lz est vniuersale: qz stichus
in ista.l.erat ppositus nego.odiose.i.pecunijs mutuãdis sub vsu-
ris: z ideo extinguit. Qz in illo text.intelligit de vsuris.probaui.s.
in no.pncipij: tñ ista solu.lz videat satis colorata z solita sit mihi
placere: tñ nunc non placet: qz fateor, q mãdatũ odiosum debet fa
cilius extingui: sed dico, q istud qd dicit Ful.pcedit quo ad dñm
z quo ad eius heredes, quorũ respectu dicit odiosa. Ideo deberet
dici reuocatũ, eoruz respectu.vt in ver.quas vero.sed respectu de
bitorum soluẽtiũ debet esse totũ ecõtra, vt ip si debitores effugiãt
vsuras. est verũ q do.Alex.hic alio medio reprehendit istaz solu.
nam dicit q nullibi reperitur in hac.l.q stichus esset prepositus
ad fenerandum: vt in alio proposito dicebat Ludo. Ego dico q
erat prepositus vsuris: vt dixi in prin.l.in text.propter dictionem
kalendario. Secũdo erat institor z erat prepositus pecunijs mu-
tuandis: vt dicunt oẽs hic.in.ij.sol.glo.eã reprehendendo: tunc si
institor dicitur prepositus negotiationi questuarie: als esset ma-
gis procurator: vt dixi in.l.si institorem.s.eo.ergo hic mutuabat
pecunias, non simpliciter sed sub vsuris: vt dicat questuaria ne-
gotiatio. ¶ Sextã solutionez audiui tradi a preceptoribus meis
Papiensibus qui dicebant sequendo cõmunez sententiam.nam
mandatũ particulare extinguit morte mandatis: sed mandatum
vniuersale non z c.sed in ista.l.mãdatũ fuit vniuersale ideo morte
extinguitur, non per rationem doctorũ: eo qz duo cõcurrit, mors
domini: et mutatio serui: sed per aliam rationem.z qz alia duo cõ
currebãt: qz iste seruus fuit heres institutus, z sic representat per-
sonam domini: si in ista lege duraret mandatum sequeretur quod
idem esset dominus z institor: quod absurdũ est dicere per ea que
habentur in.l.ij.ff.de stipula.seruo.z in.c.j.de baptismo.ideo per
istam impossibilitatem decidit in hac lege vt mandatum tale vni
uersale extinguatur morte. Ista solutio procederet clare si stichus
seruus solus fuisset institutus heres: sed cũ in ista lege tex.presup
ponat quod alij sint instituti heredes vltra ipsum stichum: certe
pro parte coheredum deberet durare mandatum: qz pro parte co
rum cessat absurdum.de quo.s. Secundo contra istam solutio-
nem istorum alias adducebam: qz sequeret, quod si debitores sci-
uissent mortem domini soluendo essent liberati modo nescirent
eum institutum heredem. Tertio contra istã sol.als adducebã.l.
dispensatorẽ.in pn.in vsi.cũ vero.ff.de solu, nã isti psupponunt q
in hac.l.nõ fuerit reuocatũ mãdatũ ex hoc qz esset liber effectus:
sed ex hoc qz esset institutus heres: z tñ ibi dicit quod institor cui

data est

data est libertas,nō dicitur habere mādatū per mortē dñi:q2 dici tur mutare statū spe de futuro:lz statum nō mutet.⁊ ille text. multum coadiuuat solu.cōem:ideo necesse est tenere cōem solu. q̄ est minus periculosa:lz oportea supplere ad tex.In fi.gl.de ista materia non examino hic,est materia.l.⁊ q2.ff.de iurisd.om.iudi.licet Pau.de ca.⁊ do.Alex.hic tangāt.❡Glo.in ver.nō cōpetere.primo assignat vnā rōnem ad tex.scdo assignat aliam.tertio opponit ⁊ soluit.scda ibi:scda q2 pro parte.tertia ibi:sed contra.In ea.glos. ad fi.Pro clara intelligentia huius vltime partis glos. istud etiā est difficile contrarium de illa.l.meuius.§.ser. ff. fa . ercis. nam ibi tex.vult contra illū seruū iussum esse liberū ⁊ heredē habentē pecunias se de pecunia dñi per seruū administrata cōpetere actionē fami.er.⁊ tñ non habet tanq̄ heres.glo.respondet hic ⁊ ibi:q̄ contrarium loquit̃ de bonis acquisitis ante mortē dñi:hoc est in pecunijs q̄ puenerāt ad manus serui anteq̄ dñs moreret̃:q2 cū fuerint acqsita ante mortē dñi sunt effecta dñi,⁊ eo mortuo sunt bona hereditaria:ergo venire debent iudi . fami . erci.sed in ista . l. fuerunt acquisita post mortē:q2 exigit seruus post mortē dñi:⁊ sic nunq̄ fuerūt dñi:⁊ sic nō sunt hereditaria:⁊ p ɔsequēs non veniūt in actionem fami. ercis.istā solu.tenēt Alb.⁊ Bal.hic,s3 Bart.⁊
2 Ang.⁊ moder.reprobāt istā solu.gl.†q2 quesita post mortē dñi: lz non potuerint queri dño iam defuncto,tñ poterunt queri hereditati iacēti,vt in vltima pte legis:quo casu acqsita hereditati fuissent in hereditate:⁊ cōsequenter venissent in iudiciū diuisoriū hereditatis.⁊ ppterea Bart.aliter respondet:⁊ inuenio q̄ Ange. et oēs moder.etiā Fulg.tenēt istā solu. Barto.aut cohoredes volūt agere cōtra eū qui exegit tanq̄ cōtra obligatū actione psonali,et nō possunt/aut volūt agere:q2 pecunia exacta cōis est vt diuidat̃ ⁊ hoc casu possunt:sed hoc ideo nō possunt agere vt cōis pecunia diuidat̃ q2 erat cōsumpta:ideo non cōpetit iudiciuz fa. er./Mihi videt̃ q̄ ista cōis solu.ex quatuor fundamentis non possit pcedere.Primo q2 dicere in hac.l.q̄ pecunia esset ɔsumpta:est diuinare nec tex.se fundat in eo q̄ esset cōsumpta pecunia./Secūdo facere differentiā quā facit Bart.nō est cōcordare istos tex.ptērea est diuinatura so.sed fortius dico ⁊ tertio,que est ratio q̄ in hac. l. non cōpetit actio fa.er.glo.assignat duas rationes.⁊ Bart.inet tenet, q̄ rationes militāt cōtra solu.Bart.aut rationes glo.sunt false:q̄ non est dicendū,nisi tu limites rationes glos.fm doctrinā Bart. hic:qd est cōfundere corpus iuris ciuilis.⁊ ppterea dicāt moder. quicqd velint isti sol./Bar.mihi nō placet.ppterea glo.in.d.l. meuius.§.seruus.soluit alio mō ⁊ dicit,q̄ iste leges nō sunt cōtrarie, sed loquunt̃ in diuersis terminis.cōtrariū loquit̃ de pecunia propria dñi,aut de pecunia debita dño:ista sol.etiā nō est bona:q2 nō est dare ratione diuersitatis.❡Gl.in ver.neg.gest.opponit ⁊ dupliciter soluit,teneas quā vis sol.vtraq3 est bona,nō me extēdo,et aduerte q2 glos.Bart.⁊ doc.cōcludūt q̄ ista lex loquit̃ de act.neg. gest.q̄ non cōpetit de iure cōi,sed de iure speciali ex eqtate. ɔriū vult.Bar.j.in vlt.pte huius.l.in pe.col.⁊ aptius in vlt.⁊ ibi dicet.

1 ❡An sit necesse in reuocatione mādati,q̄ procurator sciat.
2 An lex vel statutū loquēs in actu liberatorio,habeat locū in actu obligatorio.
3 Si non valet principalis cōtractus,an valeat accessorium.
4 An ex cōtractu pupilli sine tutore oriat̃ obligatio naturalis.
5 Bonū est argumentuz a mandato speciali ad vniuersale.
6 An ex pecunia nuntij queratur dominium dño.
7 An nuntius mortuo dño possit in aliū transferre dñium.

Quas vero. Primo ponitur vna decisio.Secundo decisionis cōprobatio per simile.Tertio remouetur obiectio.Quarto ponitur illatio ex predictis.secūda ibi:nam ⁊ si tibi.tertia ibi:neque enim.quarta ibi:quare.❡In tex.ibi:quare si nulla stipulatio interuenisset.vult dicere tex.q̄ quando stichus post mortem domini pecuniaz mutuauit,ad hoc vt contrahatur mutuum naturale requiritur translatio dominij, sed stichus nō potuit trāsferre dñium pecunie, nisi pro parte pro qua est heres.⁊ ɔsequenter dñs.et sic nisi pro parte sua non potuit contrahi,nisi stipulatio interuenisset,quo casu cōtrahitur mutuū ciuile,etiā si dñium nō transferat̃,q2 in mutuo ciuili qd fit in tali stipulatione,nō curamus de translatione dñij.l.si ex precio. C. eo. dixi in.l.singularia.sup glo.fi.§.eo.⁊ sic nota diligenter ex ista tertia parte,q̄ vbi agit̃ de dominio transferendo,ibi nō fit differentia,an quis sit ignorās vel sit sciēs:q2 cū si quis ignorat dñm mortuum,tñ ista ignorantia nō facit,q̄ dominium possit transferri:vt hic in verb.nam ⁊ si tibi.❡No.primo,q̄ ille qui errat,tñ mutuando transfert dominū,quomodo istud procedat habetis hic gloss. meliorē de iure:an ⁊ qñ errans transfert dominium.❡No.secun-
1 do ibi:mortuo me:hic esse text.valde not.† Ad hoc vt reuocatio mandati que fit tacite p mortē dñi habeat effectū,non est necesse q̄ stichus vel procurator istā reuocationē sciat,imo etiā eo ignorante reuocatio habet locū./Quid aūt sit in reuocatione expressa nunquid sit opus intimare procuratori:lz Bald.⁊ Pau.hic examinent,non est materia istius.l.sed late examinant Cano.in.c.ex parte.de rescrip.Bar.⁊ doc.in.l.j.C.de satisd.habent Cano.glos. magistrā in cle.j.de renū.⁊ est alia no.glo.in.c.ij.de procur.in.vj.⁊ in istis locis tradit̃ regula:reuocatio procuratoris facta expresse non nocet,nisi sit intimata pcuratori ⁊ parti aduerse ⁊ aliquādo iudici.vt est glo.in duobus locis preal|leg.fallit in vno casu singulari,qñ ego constitui pcuratorē specialē ad cōtrahendū matrimonium cum tali muliere q̄ est in alia ciuitate:pone pcurator est in itinere,dñs reuocat:⁊ tñ nō intimat procuratori:procurator contrahit matrimonium noie meo,matrimonium valet: lz nō intimauerīz pcuratori.de hoc habemus glo.in.l.sufficit.in verb.possē.ff.de spō.sed illa glo.nō fuit recordata q̄ Cano.habent de hoc casum expressum in.c.fi.in ver.fi.de procur.in.vj.ad hoc etiā adde tex.in.l.si mādassem.ff.māda.iunctis his q̄ dicā statim in glo.sup
2 vb.si tibi.❡†No.tertio in ꝟ.neq3 eī.hic esse tex.q̄ lex vel statutum loquens in actu liberatorio,nō habet locū in actu obligatorio:ratio est ppter vulgatā regulā,q̄ fauorabiliores sumus ad liberādū q̄ ad obligandū.cōcor.habes in glo.⁊ text.in.c.ex literis, de pba.⁊ glo.no.in.c.cū sint.de reg.iur.in.vj.declarat gloss.et magistraliter Bar.in.l.de die.in pn.ff.q satis.cog.cū addi.que ibi tradunt̃/Cōfirmat̃ istud no.dupliciter.Primo,nā cōfessio ad liberādū sine aliqua cā v3 mero iure.l.tale pactū.in pn.⁊ ibi Bart.ff.de pac.tñ cōfessio ad obligandū sine cā,nihil valet:q2 dr indiscreta. l.cū de indebito.§.fi.ff.de pba./Scdo confirmat,q2 legatū propter incertitudinē vitiat̃.l.si fuerit.ff.de reb.du.adēptio ꝟo non vitiatur ratio,q2 ademptio est liberatio.tex.est de hoc in.l.iij.§.si duobus. ff.de adimē.le.q tex.vr̃ contradicere.d.l.si fuerit.tñ.d.Frā.de are. in.l.si ita scriptum.ff.de leg.j.ostēdit q̄ nō sunt ɔ̄rie:q2.d.§.si duobus.loquit̃ qñ fuerat relictū duob9 titijs separatim.lex ꝟo si fue-
3 rit,qñ simul.❡†No.quarto ibi:neq3 pignora teneri,si non valet pn.ɔctus nō valēt accessoria.concor.l.nō dubiū.circa fi.vbi gloss. Bar.⁊ doct.C.de legi.vbi ponūt doctrinā.l.eos.C.de vsur.⁊.l.cuz patri.vbi vides optimā gloss.ff.de reg.iu.iunctis his q̄ dixi in.l.j. §.e.dū tetigi,an officiales possint accipere pignora.Confirmatur ista regula aliquib9 medijs.primo p illud qd voluit glo.in.l.si patronus.§.patronū.ff.si qd in frau.pa.de qua facit festū Bart.in.l. j.in.iij.col.C.de inof.do.declarabo in voce,ad idē bene facit tex. in.l.fi.ff.de cōsti.pec.quē reputat sing.Bal.in.l.si ebsen.circa fi.C. si cer.pet.Ad id bene facit glo.in.c.significasti.in gl.fi.de offi.dle. Ad id facit quod dici solet q̄ si nō valet ɔ̄ct9 pn.nō valet etiā precariū in eo appositū.ita Bal.in.c.ij.de feu.da.in vicē.l.ɔmisso.idē Bal.in.l.ex testō.C.de fideicō./Contra istū tex.⁊ istud no.moueo. duas difficultates cōtra.d.l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de ꝟb.obl.⁊ §.alteri.insti.de inuti.stip.glo.vbicūq3 rñdet,q̄ regula ista pcedit qñ pncipalis est cōtra.l.lz qñ pncipalis est pter legē.vt in iuribus ɔ̄riis:tūc si nō valet pncipale,valet accessoriū.ista sol.in.d.§.alteri solet dānari:q2 qñ ante ꝟbū pōt: ponit̃ negatiua,illa importat impossibilitatē.glo.in.c.j.de reg.iur.in.vj.Barto.in.l.j.ff.de inius. rup.et irri.tes.lz in.d.§.alteri.dr alteri stipulari nemo pōt.Ergo p sol.vides Bar.in.l.ita stipulatus.magna.i.xij. oppo.j.partē pn. vbi mouet istā diffic.ff.de verb.ob.sed solu.Bar.ibi nō satisfacit. Ego puto q̄ ista sit vera solutio,si nō valet pncipale nō valet accessoriū:vt hic.rñdeo,put magistraliter rñdet Bal.in.l.nō dubiū.in xiij.opp.C.de legi.qñ qs stipulat̃ alteri,nō valet:q2 nō interest:si stipulet̃ pena illi tertio,nō valeret etiā:q2 sicuti non pōt stipulari alteri pncipale:ita nec etiā pōt stipulari penā: sed si ego stipulor dari alteri:⁊ si nō dederit illi stipulor mihi dari penā,valet tunc: q2 interest mea mihi acquiri penā.Cōsyderabis tñ tu prouecte,q̄ verba in illo.§.alteri.videnṫ refragari sol.Bart.in.d.l.ita stipula. in.xij.oppo./Secunda difficultas est magis prope ad text.dicitur hic,q̄ iste stichus nō transfert dominium pro parte coheredum: ⁊ p ɔsequēs,nō valet pignora:cōtra,ad hoc vt datio fideiussoris ⁊ pignoris valeat:sufficit obligationē naturalē subesse.l.j.ff.de fideiu./De pignore est tex.in.l.p retentionē.C.de vsur.in casu istius legis,iste stichus mutuauit ⁊ accepit pignus:lz mutuū nō valeat q2 nō trāstulit dñium :tñ ɔsensu vtriusq3 orta est naturalis obligatio.l.stichū aut pāphilū.§.naturalis.ff.de solu.rñdet Bart.in ɔ̄ctu mutui si nō trāsfert̃ dñiū nō orit̃ naturalis oblo:ió pignora nō tenere.alle.Bal.in.l.rogasti.§.si tibi.vbi dixi.§.eo./Itā naturalis orit̃ tūc solo ɔsensu in cōtractibus q solo ɔsensu ɔ̄hunt̃:lz in his in qbus reqrit̃ trāslatio dñij,si nō transfert̃ dñium non ɔ̄hitur etiā naturalis obligatio:lz interueniat vtriusq3 cōsensus.⁊ istam difficultatē nullus alius tāgit hic pter Bal.vnū hoc loco inciden
4 ter cōmemorasse non pigebit.habemus alibi† q̄ pupillus q sine tutoris autoritate ɔ̄xit,obligat̃ naturalr̃:lz nō obligetur ciuiliter. l.j.ff.de noua.⁊ ibi no.doc.⁊ tñ alibi traditur regula,q̄ vbi lex resistit ⁊ phibet aliquē ɔ̄ctū vel actū fieri,nō valet si fiat,nec orit̃ ciuilis nec naturalis obligatio.l.si nō sorte.in pn.⁊ ibi doc.ff.de condi. indebi.⁊.l.cum lex.⁊ ibi Bart.ff.de fideius.l.non dubium.vbi do. oēs not.C.de legi.sed in proposito.l.lex prohibet pupillum cōtra-

here siue cũ pupillo cõtrahi sine tutoris autoritate: ergo videt̃ q̄ nõ oriat̃ naturalis obligatio ex cõtractu inito cũ pupillo: huius timore. Bart. in. l. j. in. iij. col. ff. de noua. quẽ alij ibi sequunt̃, dicit. q̄ nõ est ꝓhibitũ a lege cõtrahere cũ pupillo: ⁊ q̄ lex cõtractibus pupilloꝝ nõ assistit. nec etiam resistit: merito ex tali ꝯtu orit̃ naturalis obligatio. ⁊ pupillus obligat̃ naturaliter. Ego valde dubito q: Barto. dicit contra casum. l. contra iuris ciuilis regulas. ff. de pac. in p̄n. vbi lex resistit ꝯtui pupilloꝝ: ⁊ dicit tũc fieri contra leges, nõ aũt preter leges: ⁊ sic resistit: aliqui exponunt ibi cõtra. i. preter: qđ valde durũ est. ego crederem verũ esse, q̄ lex resistat contractibus pupilloꝝ: ⁊ cũ ꝯhitur cum illis, puto fieri cõtra legẽ, ꝑ casum. d. l. ꝯtra iuris ciuilis regulas. ff. de pac. de quo Bar. nõ fuit recordatus: non tñ nego, q̄n pupillus obliget̃ naturaliter. per. d. l. j. de noua. cũ cõcor. q: illud qđ dr̃, q̄ q̄n lex resistit ꝯtui vel actui, nõ orit̃ nec ciuilis nec naturalis obligatio, illud verũ est, q̄n lex simpliciter resistit ⁊ ꝓhibet ⁊ non vltra ꝓgredit̃: sed vbi lex resistit et vlterius ꝓcedit ꝯfirmando actũ, vel alia lex ꝯfirmat, tũc bene orit̃ naturalis obligatio. sic in ꝓposito. l. j. ff. de noua. ꝓcedit vlterius ⁊ ꝯfirmat ꝯtum pupilli, vt ex eo oriat̃ naturalis obligatio: lz alia lex resisteret ꝯtui pupilloꝝ ⁊ diceret fieri ꝯ leges ⁊c. ꝑ doc. Bar. ⁊ cõiter doc. in. l. nõ dubium. C. de legi. ⁊ per doc. in. l. posthum⁹. C. de bo. pos. ꝯtabu. nisi ita respondeas, vix ⁊ cũ magna difficultate poterit defensari regula, ⁊ doctrina Barto. ibi: in. l. j. ff. de noua. ¶ Ultra p̄dicta no. noto, q̄ q̄ ignorat se esse dñm cũ sit dñs: tamẽ trãsfert dñium ꝑ parte pro qua est dñs. Et vltra scribẽtes not. sin. ex isto tex. q̄ lz q̄s vellet ꝯhere mutuũ in tota summa: tñ si nõ põt in tota cõtrahere, saltem cõtrahit̃ mutuũ in illa parte in qua põt, cõcor. tex. in. l. nã ⁊ si fur. §. fi. ꝯ. eo. ⁊ ex hoc collige limitationez ad regulã. l. nõ ois. in prin. ꝯ. eo. vbi dr̃. q̄ mutuũ nõ ꝯhitur vbi nõ est
5 animus: nã intelligit̃ q̄n in totũ deficeret. ¶ † No. etiã ex ver. naz ⁊ si tibi. q̄ bonũ est argumẽtũ a mãdato ꝑticulari, ad mãdatũ vniuersale. ⁊ sic est tex. cõtra eos qui dicũt, q̄ est differentia: sed debes dicere q̄ equiparant̃ quo ad translationẽ dñij. ¶ Glo. in ꝟb. alienatas esse primo opp. cõtra tex. scđo respõdet vno modo. tertio respondet alio. quarto ponit verã distinctionem ⁊ solu. scđa ibi, sol. ſm Io. tertia ibi: alij dicũt. quarta ibi: tu autẽ distingue. ¶ No. ⁊ signa istã glo. q̄ est magistra ⁊ ordinaria ⁊ melior de iure. ⁊ Bart. hic nihil addit. ¶ Gl. in verbo nã et si tibi. p̄mo declarat tex. scđo op. ⁊ soluit. tertio etiã opp. ⁊ so. Bar. istã gl. in. ij. ⁊ iij. parte multũ no. ⁊ exclamat vt dicã nũc. secũda ibi: ⁊ dicas. tertia ibi: sed certe. Prima pars glo. clara est. In scđa parte videbat̃ q̄ non impediret̃ translatio dñij pecunie mutuate ꝑpter mortẽ dñi ꝑ. l. hoc iure. §. si q̄s dederit. ff. de dona. vbi si dedi tibi pecuniã mutuo hoc pacto q̄ eam numeres titio cui volo esse donatã: certe si me mortuo numeres: siue scias me mortuũ siue ignoras, transfert̃ dñiũ. Gl. respondendo distinguit: ⁊ eã pro notabili signat Barto. ⁊ dicit, q̄ si data est pecunia nuntio ad numerũ: ita q̄ translatũ sit dñium in nuntiũ: ⁊ tũc etiã mortuo dño põt transferri dñium in accipientẽ: sed hic fuit data tanq̄ spẽs: ⁊ sic etiã mortuo dño dñium non est trãslatũ in stichũ: ergo nec ipe stichus numerãdo alij põt trãsferre dñium, nisi pro parte pro qua est heres. Sed aduerte q: q̄tum ad. §. si q̄s dederit. non est opus ista solutione: q: ille tex. loquit̃ in casu claro, q̄n ꝯstabat dñium pecunie trãslatũ esse in mandatariũ. ¶ In ea. gl. ibi: quã in aliũ trasferre postea põt. Pro clara intelligentia hui⁹ ꝑtis gl. reassumo materiã in dubiũ, q̄ est vtilis ⁊ quotidiana. Q̄n dñs dat pecuniã alicui vt eam mutuet alijs vel donet, vel vt aliter trãsferat dñium: videndũ est nunqd dñium huius pecunie fit translatũ in istũ nuntiũ. Scđo videndũ est nunqd iste nũtius mortuo dño anteq̄ nuntius det, si postea det, trãsferat dñiuz.
6 ¶ † Circa primũ debes aduertere plenius q̄ gl. dicat, aliq̄n traditur pecunia nũtio nõ simpliciter: sed ex aliqua cã ex qua transfertur dñium: ⁊ hoc casu nõ est dubium quin trãsferat̃ dñiũ: ⁊ nõ est dubitandũ q̄ dño mortuo põt nuntius alij dare ⁊ trãsferre dominiũ. in istis terminis loquit̃. l. hoc iure. §. si quis dederit. alle. in glos. ff. de do. lz glos. dicat aliter. Aliq̄n ⁊ scđo dñs dat pecuniam nuntio simpliciter, prout tota die fit: ⁊ in hoc dicit no. Bar. ⁊ multum põderat, ⁊ teneas cordi verba Bar. q̄ si ego dñs tradidi nũtio pecuniam ad numerũ: isto casu cõcludit cũ gl. q̄ dñium istius pecunie intelligit̃ translatũ in ipsuz nuntiũ: ⁊ lz Bar. nihil alleget ad hoc, tu allega meliorẽ tex. de iure i. l. in naue saupheli. ver. idez iuris. ff. lo. sed si ego do nũtio pecuniã nõ ad numerũ: sed in sacculo vel sigillatã: tũc intelligã nõ esse trãslatũ dñiũ in nũtiũ. Nõ aperit iam Bar. qđ in dubio, quãdo nõ apparet vel ad numerum vel in sacculo. Bal. in. l. incendiũ. C. eo. titu. supplendo, dicit q̄ in dubio p̄sumit̃ fuisse datã ad numerũ: ⁊ sic intelligã trãslatũ dñium. Ro. tamen q̄ fortiter obst. tex. in. l. si cũ filiusfamilias. §. lz si quis donaturus. ff. de dona. Ro. bñ verba Bar. ⁊ lz Alexã. põderet q̄ Bar. alibi videatur voluisse contrarium in. l. si procura. falso. in. iij. q. ff. de condi. ob cau. ⁊ Bar. clarius. in. l. falsus. in. vlti. col. C. de fur. Aduertendum est q̄ Bar. non fuit sibi contrarius: nã hic loquit̃ q̄n dñs dat nuntio suo, quo casu intelligit̃ translatũ dominiũ ⁊c. in alijs locis loquitur q̄n quis tradidit nuntio non tanq̄ suo sed alterius, inter quos casus est magna differẽtia. vt est text. in. l. sed interim. §. si vxor. ff. de do. inter vi. ⁊ vxo. Et cum opi. Barto. hic transeunt etiã Raph. Ful. ⁊ Ro. hic. in meis lecturis: lz aliter referat Alex. et si dicas q̄n dñs dat pecuniã nũtio ⁊ ei eã numerat quomodo est possibile q̄ transferat̃ dñium cũ nuda traditio sine causa nõ fit potens ad transferendũ dñium. l. nunq̄ nuda. ff. de acqui. re. do. potes dicere q̄ subest causa q̄n dñs tradit pecuniã vnĩ vt det alteri. Uel secũdo respõde q̄ regula que habet, q̄ traditio nuda nõ est potẽs ad trãsferendũ dñium ꝑcedit in speciebus ⁊ in alijs rebus preterq̄ in pecunia numerata: q: eo ipso q̄ sibi numeratur videt̃ sibi concessum ea vti vt tantũdem reddat. Ex predi-
7 ctis inferas pro te ad scđam. q. † nunquid nũtius mortuo dño possit in alium trãsferre dñium. Ista doct. Barto. in practica magne vtilitatis est: ⁊ facit ad aliã q̄õnẽ que al's fuit de facto Bonoñ, q̄n iuuenis ille fuit suspensus. Flo. ⁊ Ioã. de imo. non potuerunt defendere eum. Quidã mercator exercebat mẽsam ⁊ banchum non per seipsum sed per quẽdam iuuenẽ: dedit semel centum ducatos isti iuueni, vt eos daret sempronio: iste iuuenis tenuit pro se ⁊ conuertit in vsus suos: postea mercator interrogauit semproniũ an recepisset illos centum aureos, ille dixit se non recepisse: mercator accusauit de furto illũ iuuenẽ: q: ꝯtrectasset pecuniã suã. Imo. in. l. si tibi dederim. de do. ⁊ in. l. cassius. de sol. refert q̄ ipse conabat̃ defendere illum iuuenẽ, et tñ nesciuit tantuz allegare quin fuerit suspensus. Ego puto q̄ ad defendendũ illũ iuuenez, nihil melius potuisset allegari q̄ doctri. Bar. ⁊ glo. hic. nã si iste mercator dedit iuueni centũ aureos ⁊ numerauit, vt semp sit trãslatum dñium si trãstulit dñium, iuuenis nõ poterat cõtrectando facere furtuz: q: contrectabat rem suã ⁊ non alienam: ⁊ furtũ est cõtrectatio rei aliene. l. j. ff. de fur. ꝑ doc. Bart. hic. pro qua optime facit text. in. l. in naue saupheli. versi. idem iuris. ff. loc. Itẽ adiuuat doct. Bald. in. l. incendium. preallega. Et credo q̄ si Flor. ⁊ Imo. allegassent istam doctrinã, facile defendissent illũ iuuenẽ: tñ cõtra illũ iuuenem est tex. ad literam, propter quẽ fuit iuuenis suspensus. text. in. l. si is cui. C. de fur. ꝑpter quẽ tex. doct. Bar. reddit̃ summe dubia. Ad idem est tex. in. l. si quis vxori. §. idem iul. ff. de fur. ad que iura difficile est respondere ꝑ que valde dubito de doc. Bar. hoc est verum q̄ Ioã. Imo. in. d. l. si tibi dederim. ⁊ in. d. l. cassius. respondebat, q̄ illa iura non faciunt q̄ loquunt̃ q̄n dedi pecuniam nuntio vt illã met redderet: tũc non intelligitur trãslatum dñium: tñ non caret diuinatione ⁊ restrictione ad illũ tex. Ego responderem aliter tenendo doctr. Bar. ⁊ dicerẽ, q̄ tex. in. d. l. si is cui. q̄uis tex. non aperiat per punctũ rationis: dico q̄ necessario debemus intelligere q̄ nõ erat data pecunia ad numerũ: q: si fuisset data ad numerũ, fuisset trãslatũ dñium, ⁊ nõ potuisset nũtius furtũ facere rei sue. ꝑ text. in. l. in naue saupheli. ver. idẽ iuris. ff. lo. tamẽ doc. Bart. in. l. incendium. q̄ dicit q̄ in dubio presumit̃ data pecunia ad numerũ. est contra illũ text. in ver. idẽ iuris. quẽ no. ⁊ pondera contra illã doctrinã Bal. In fi. glo. istũ finẽ gl. multũ not. ⁊ signat Bar. ⁊ dicit, q̄ ꝑ istã glo. limitant̃ oĩa iura que volunt, q̄ mandatũ re integra morte mãdãtis extinguit̃: vt dixi. ꝯ. in. ij. particula. illa regula limitat̃ vt procedat, q̄n mandatũ est voluntarium hoc est, q̄n mandatur aliquid quod pendet a voluntate mandantis.
8 Sed † si mandat̃ aliquid qđ mandans tenebat̃ facere: ⁊ sic est mãdatum necessariũ, tale mandatũ nõ reuocet̃ morte mãdantis. tex. est in. l. fundi. §. itẽ si amicus. ff. de acqui. pos. idẽ tenẽt Ludo. ro. et do. Alex. hic. ⁊ Bar. Imo. ⁊ Alexã. in. d. l. fundi. §. itẽ si amicus. et Bar. ⁊ moder. in. l. ij. §. sed si quis. ff. de dona. Cyn. Bal. ⁊ alij in. l. mandatũ. C. mãd. ⁊ est vera ⁊ cõis cõclusio, q̄ mãdatũ necessarium non reuocat̃ morte mandãtis. Est verũ q̄ aliqui tenuerunt cõtrarium quos refert ⁊ reprobat Alex. hic: videas per te. ⁊ in. d. l. fundi. §. itẽ si amicus. Et pro ista cõi opi. moueor. nã ratio quare mandatũ extinguit̃ morte mandatis: est q: q̄n mandans morit̃ re integra: intelligit̃ tacite reuocare mandatum ſm Bart. in. l. more. in vlti. col. ff. de iur. om. iudi. sed ego habeo, q̄ q̄n aliquis mãdat alicui illud ad qđ de necessitate tenet̃, q̄ etiã si vellet expresse reuocare mãdatũ, non posset. l. si quis prohibuerit. ff. de publi. ergo multominus tacite poterit reuocare. Et tenendo istã partem ostẽdo quod solutio que solet dari ad. l. fundi. §. item si amicus. in versic. pe. in alternatiua ibi posita. ff. de acquir. pos. est bona, dum dicũt do. ibi maxime Bar. qđ illa alternatiua aut. debet exponi pro ⁊, illud enim sepe fit: vt dicit tex. in. l. sepe. ff. de verbo. sig. ⁊ quod ibi illa alternatiua aut: debeat exponi pro ⁊, probo: q: si ibi mãdatũ extingueretur per mortem domini, frustra loqueretur ibi text. de prohibitione heredum. q: siue prohiberent: siue non esset reuocatum mandatum: ergo requiritur scientia mortis domini, ⁊ prohibitio heredum copulatiue. Secũdo probo: q: vt dixi in tex. vbicũq; agitur de dominio transferendo. non est differentia an sciat mandatarius dñm mortuũ vel ignoret: vt est tex. in ver. nã ⁊ si. ne

ergo ille

ergo ille tex. sibiipsi 5dicat et huic legi, dz ergo illa alternatiua resolui in copulatiuã: z sic erit ibi casus, q sola mors, nõ hz inducere reuocationẽ mãdati necessarii. Tenẽdo ergo cõem opi. cõclude, regulariter, q mandatũ necessariũ nõ reuocat morte mãdantis: z sic tacite: fm doc. hic: z doc. in. l. fundi. §. itẽ si amic⁹. Adde q mandatum necessariũ nedũ non reuocatur per mortẽ mãdantis tacite: imo nec expresse: z ideo, si dñs mãdat pcuratori vt vendat z tradat emptori, pcurator vẽdit anteq tradat, dñs expresse phibet ne tradat: non erit reuocatum mãdatum, z pcurator potest tradere, nõ obstante expressa reuocatione, z si tradit trãsfert dñium. tex. est de hoc solennis in. l. si quis phibuerit. ff. de publi. Limita z intellige istã cõclu. pcedere, qñ talis necessitas est pcisa vt in vẽditore: si aũt necessitas non est precisa: sed causatiua, mandati nõ cẽset mere necessariũ, z extinguit morte mãdãtis, sicuti si esset mere voluntarium. tex. habes in. l. si precedente. in prin. ff. man. iuncta. l. si defunctus. ff. de pcu. p que iura ita limitat Bar. in. l. ij. §. sed si quis. ff. de dona. z ex hoc infero q est necesse psupponere q in. d. l. fundi. §. itẽ si amic⁹. vẽditor esset dñs rei vendite z q habeat facultatem rei tradẽde: z q pcise teneret tradere, alr̃ mandatũ non diceretur ibi necessarium pcisum. Scdo not. limita pdictã cõclu. pcedere qñ talis necessitas imminebat alicui principaliter: secus si non principaliter imminebat: sed ratione officij q̃d qs gerebat, isto casu mandatũ morte extinguit. text. est z exemplũ in. l. si epistolã. z ibi Pau. z Moder. ad hoc notant. ff. de acq. here. Ludo. ro. in. d. l. fundi. §. itẽ si amicus. in. j. col. z idez Lu. hic in pe. co. vbi etiã ad hoc addit tex. in. l. fi. de pcur. z Alex.
9 in. l. neq tuto. C. de pcu. Tertio no. limita† q mandatum necessarium non extinguitur morte, qñ mandans ex necessitate decesserit cũ aliquo herede q defunctũ representaret: sed si nullũ herede reliqsset: eo q nullus vult habere hereditatem et fiscus tũc q nullus est cuius noie posset mandatũ exeq. tale mandatũ extinguitur, nõ p mortẽ: sed q nullus est cuius noie exequat mãdatũ. ita pbat tex. singulariter in. l. j. C. de act. z obli. quẽ tex. feci singularẽ ad aliud in. ij. parte huius. l. z ita in spe dicit Bal. in. d. l. j. in ij. col. idẽ tenẽt Lud. ro. z alij Moder. post eũ in. d. l. fundi. §. itẽ si amicus. in. j. col. z istis fallentijs adde q dixi. s. in. ij. parte. Gl. in verbo teneri. primo assignat rationem ad tex. secũdo ponit dictũ p q̃s respõdet tacite qõni. tertio format qõnem z se remittit. secunda ibi: sed cõsumptione facta. tertia ibi: sed non aperit cui. In ea. gl. ibi: sz. j. dicã in gl. q̃ incipit, generaliter. z in gl. idẽ z si habetur, errat gl. q nõ ponit ibi sz sup gl. pcedenti illã in vb. non eque. sz ille gl. nõ loquunt in his terminis: q loquunt qñ interuenit stipulatio, z sic vz mutuũ z est ciuile: nos loqmur qñ nõ interuenit stipulatio, sz cõsumptio. z Bar. hic vr̃ dicere, q 5sumptio nihil operari habeat q̃tũ ad coheredes: q leges q̃ dicũt consumptione facta recõciliari mutuũ pcedũt, qñ numeratio fit noie proprio: sz hic fit noie defuncti. ideo tz Bar. q possent coheredes ratificare gestũ noie defuncti: z haberẽt actionẽ p parte p qua sunt heredes: et si nollent ratificare, actio acquireret in totũ sticho p l. si absentis. C. eo. tit. sed ipse tenetur coheredib⁹: quia effectus lo cupletior. de quo an Bar. dicat verum, dicetur statim.

1 An sententia vel quid aliud valeat in fauorem mortui.
2 An seruus acquirat hereditati iacenti.
3 Non entis nulle sunt qualitates.
4 Heredes sui an presumantur scire contẽta in testamento, z quid in extraneis.
5 Socij in diuersis ciuitatibus exercentes dicũtur adinuicem institores.
6 Possidens z possessus an idem sint.
7 Hereditas iacens equiparatur bonefidei possessori.
8 Hereditas adita nõ dicitur amplius hereditas: sed bona patrimonialia heredis. 9.
10 Stante statuto, q femina existentibus masculis non succedat, an mortuo vno ex masculis ei possit succedere.
11 Similiter quid si renuntiat hereditati paterne z materne, an tamen succedat fratri adeunti hereditatem patris vel matris qui postea decessit.
12 An datio coheredis extranei, tollat suitatem, ita q non sit necessarius heres.
13 Quando sit dare hereditatem iacentem.

Quod si stipulatus. Diuidit in quinq par ticulas secũdum Alb. Barto. et doctores communiter. Primo loquitur quando stichus stipulatus est nominatim domino mortuo. Secundo quando stipulatus est sibi, z hereditas non erat adita. Tertio quando post aditam hereditatem coheredes sciebant. Quarto quando ignorabant. Quinto infert ex predictis vnum mirabile secunduz Barto. secunda ibi: q si sibi dari. tertia ibi: post aditam. quarta ibi: q si proponatur. quinta ibi: quo quidem casu. Et aduerte in ista quarta particula dum dicit text. quod si proponatur coheredes ignorasse, potest adhuc idẽ respõderi, vt nõ intelligas idez put in vers. precedenti, qñ coheredes sciebant, put intelligebant Jaco. Bal. z Odof. quem Barto. in pe. col. refert z reprehendit pter aduersatiuam, q si nõ põt sic intelligi text. nam aduersatiua debet aduersari precedentibus in iure z in facto. vt ait Bart. in. l. hoc amplius. §. de his autem. ff. de dam. infec. ideo debes intelligere idem put in ver. q si sibi. qñ hereditas erat iacens. ita intelligit glos. hic: in verbo respondere. etiam in verbo non eque. et iste est communis intellectus: nec obstat q relatio debeat fieri ad prima. q est verum, nisi aduersatiua obstaret. nec obstat q q possidetur non potest possidere: quia verum est fm veritatem: sed p fictionem aliud inducitur: vt dicũt glo. fi. z Bar. Nota ex tex. ibi: pculdubio inutiles esse stipu. † Si seruus ignorans dñm esse
1 mortuuz, noiatim stipuletur dño mortuo stipulatio est ipso iure nulla: quia cõfertur in psona eius qui non est in rerũ natura. con cor. l. si seruus cõis. §. si seruus a patre. ff. de stipul. ser. alle. in glo. Et ex hoc correlarie inferas, q actus fauorabilis collatus in psonam dñi iam mortui, nihil valet. Et ex hoc sequit, q sicut snĩa lata 5 illum q iam mortuus est: est ipso iure nulla. l. in summa. §. fin. ff. de re iudi. l. pen. ff. que sen. si ap. res. eo modo, si snĩa esset lata in fauorẽ eius: z p eo q iam est mortuus, nõ valet: nihil pdest heredi fm Pau. z Alex. hic: probat arguendo fauore libertatis in. l. cũ quasi. in prin. ff. de fideicõ. lib. p quem tex. dicit singulariter Bal. in. l. ij. in prin. q idem est fauore ecclesie. et de materia remitto me ad doc. in. d. l. in summa. §. fi. No. secũdo ibi, ita hereditati quo
2 q hic esse casum qui fm glo. non reperitur alibi. † q p seruuz qui ignorabat se liberum z institutũ acquirit hereditati iacenti ex re hereditaria, sicut acqreretur alteri bonefidei possessori: et est casus mirabilis fm Ang. z apud cano. inuenio q Bal. sepe facit festum de isto tex. z reputat singularem in. c. quia pter. in. viij. col. de elec. z in. c. cũ gs. circa fi. de testi. spo. z in. c. ex lr̃is. in. vi. col. de pba. Et si dicis in quo est mirabilis iste text. responde: q hereditas nõ põt possidere: q est qd inanimatũ. dicit text. in. l. ij. §. scẽuola. ff. si qs testa. lib. esse ius. fue. si non põt possidere qño põt dici bonafide possidere mirabilitas est in hoc: q p legem fingit bona fide possidere: eo q qualisqualis possessio fingitur esse penes eã, l. gerit. in verbo qualisqualis. de acq. here. q̃ est ad hoc singu. fm
3 Ludo. † No. iij. in vbo. qñ tũc. no. regulã ad quã alleg. istuz text. non entis nulle sunt qualitates. facit bene tex. in. l. si seruum mihi. §. j. ff. de act. emp. facit tex. in. c. j. vt ecc. benefi. z glo. in. l. si arbiter. in fi. ff. de proba. multos alios tex. ad hoc alle. hic Pau. de cast. et Lud. ro. sed q parũ faciũt nõ refero. Et aduerte q do. Alex. hic inepte facit, ponendo istud no. p primo: q non colligitur ex principio sed ex tertia particula huius vsicu. Itẽ ad illud nota. adde q simir̃ nõ põt esse frigiditas sine substantia vel subiecto. l. ij. et ibi Bar. ad hoc no. ff. de vsufr. l. põponius. §. fi. ff. de acq. pos. Item non põt quis cognoscere accidens sine subiecto siue substãtia. ita pistu tex. dicit Bal. in. l. ij. C. de bo. pos. fm tab. z in. l. omnium. C. de test. No. quarto ibi: q forte ipsi quoq ex necessarijs fuerint. hic esse tex. no. de quo Bar. hic facit magnũ festuz et dicit nunq
4 obliuiscaris: † q heredes necessarij (vt sunt serui) nõ psumuntur scire ea q̃ continent in testõ. Rõ. q lex eos etiã ignorantes z inuitos facit heredes. secus est fm Bar. in extraneis: quia extraneus presumit scire cõtenta in testõ. alleg. Bar. text. in. l. cũ heres. ff. de lib. leg. q non pbat necessario. z glo. magistra. in. l. qdã. §. fin. ff. ad treb. Et per hoc infert Bart. z hec est vtilitas, q filij instituti heredes a patre nõ nõ psumunt scire cõtenta in testõ: eo q sunt sui z necessarij heredes, z lex eos facit heredes etiã ignorãtes. ad hoc alle. tex. qui etiã parũ pbat in. l. questiũ ff. de acquir. re. do. z dicit ita tenere Jac. de are. z sic vult Bart. esse differentiã inter extraneos z filios suos z necessarios. Per hoc infert Bart. cõclusiue. q plures filij diuidẽtes hereditatẽ paternã inter se cũ renũtiationib⁹ z clausulis vniuersalibus, nõ intelligunt remisisse fideicommissuz iniunctum a patre in testõ. q in dubio psumunt illud ignorasse, q filij instituti a pr̃e psumunt non habere notitiã cõtentoz in testõ: secus in extraneis heredibus qui non possent alias adire hereditatẽ, nisi essent certi p inspectionẽ testamẽti: istud idẽ tenet plenius Bar. in. l. qui rome. §. duo fratres. in. iij. q. princi. vbi late Moder. ff. de ver. ob. bar. z Ang. in. l. tres fratres. ad fi. ff. de pac. Ang. hic: z Ang. z Imo. in. l. si seru⁹ testõ. ff. de stipu. ser. z Pau. de ca. in 5si. xc. inci. q dubia supra formata. ibi simpliciter tz cum Bar. idẽ tz Alex. z plenius in. d. §. duo fratres. sed bald. hic in pe. colũ. recedit ab opi. bart. hic z dicit, q inter filios z extraneos heredes nõ dz cõstitui differẽtia: vt facit bart. sed post immixtionẽ hereditatis factam psumuntur habere notitiam testamẽti: z tũc post aditã vel immistionem qlibet heres psumit scire contenta in testõ. z testũ vidisse. idẽ tenet Bal. in. l. cetera. §. fi. ff. de leg. j. z istaz opi. tz Alex. sibi 5rius in. 5si. iiij. lib. ij. incip. videretur inspectis. in. xiiij. col. 5 opi. Bar. tenẽt Rapha. ful. z Pau. de ca. hic in vlti. col. z latius contra Bart. audacter consuluit Pau. de ca. in cõsi.

x.incip.clarum est in iure. Nam inquantum Bart.vult φ filij instituti nō p̄sumunt̄ habere notitiā eoꝝ q̄ ꝯtinent̄ in testō p̄ris: qꝛ sunt sui heredes, ꝛ lex facit heredes etiā ignorantes: ꝛ nō p̄sumit̄ sciētia in filijs nisi ꝓbet̄, in extraneis secus. ꝛ certe Bar. visus est multum alte deficere in hoc fundamento. nā de iure ffoꝝ etiaꝫ extraneus dūmō esset heres institut⁹ vniuersalis, poterat adire hereditatē, etiā clausis tabulis testamēti. l.j.§.fi.ff.de iur. ꝛ fac.igno. hic tenet glo.ꝫ.in.j.parte.in verbo, recitatum: hodie per iura. C. quilibet etiā extraneus institutus vel in totū vel in parteꝫ, potest adire hereditatē etiā anteq̄ aperiatur testamētū. l.j.§.in nouissimo. C.de ca.tol. Si pōt adire adhuc clauso testamēto anteq̄ aperiatur. illud ergo qꝺ dicit Bar. φ extraneus p̄sumat̄ scire ꝯtenta in testamēto: qꝛ inspexit testamentū est falsum: qꝛ etiā anteq̄ aperiret̄ testm̄ poterat adire: ideo idē in extraneo vt in filio. ¶ Preterea iste tex. loquitur in seruo: ꝛ ꝯsequenter in herede necessario ꝛ sic in eo qui velit nolit est heres, ꝛ non pōt abstinere: in isto verū est φ presumitur ignorare cōtenta in testamēto: sed non est bona consequentia de seruo ad filiū. qꝛ hodie filius de iure pretorio hꝫ beneficium abstinendi.§.sed his ꝑmittit p̄toꝛ. insti.de here.quali. ꝛ l.necessarijs.ff.de acq.here. ergo redactū est ad similitudinem extranei. l.cū in bonis.ff.de acq.here. Alexā.in.d.§.duo fratres. defendit Bar. tu videbis an bene defendat: ego ꝯsulēdo pluries secut⁹ sum sniam Bar. ꝛ maxime qꝛ Pau.de ca.hic tꝫ ꝯtrarium tm̄ dicit φ snia Bar. obseruat̄ in practica. Tm̄ nūc vehemēter dubito ꝓ vnū fundamentū cui nō video respōsum: nō est modo dubium φ extraneus pōt adire etiā ante aptū testamentū: ꝛ sic etiaꝫ anteq̄ sciat cōtenta in testamēto. d.l.j.§.in nouissimo. ego dico φ ad hoc vt fili⁹ vel extrane⁹ possint adire, nō est necesse φ inspexerint testamētū, dūmodo sciēt ex qua parte sint instituti, vel a notario, vel a testibus, vel ꝑ publicā famā in ciuitate, ad hoc vt possint cōueniri vel conuenire. ista sunt verba Bar. post glos. in. l.is pōt. in viij.col.ver.ij.dicit glo.ff.de acquirē.here. si non est necesse φ extraneus ad hoc vt possit effectualiter adire φ viderit testamentū satis est φ intellexit se institutū. ergo doc. Barto. non est vera, φ p̄sumitur scire contenta in testamēto: qꝛ istud esset verū si requireret̄ φ extraneus viderit totū testamētum ad hoc vt possit adire: sed illud nō reqrit̄ per doc. Bar. in loco p̄alle. ergo ꝛc. Et ad hoc vltra Bart. vide tex.in.l.cum quidā.§.qꝺ dꝛ.℣.qd eīn si solus.de acq.here. vbi ex vehementi opi. absqꝫ eo φ viderit testamentum pōt qs esse heres. Et propter hoc valde dubito de doc. Bar.hic. Tenēdo tm̄ sniam Bar. ꝛ cōem a q̄ cōsulendo ꝛ iudicādo vt dixi non esset recedendum. eā limitat Bart.in.d.§.duo fratres.in.iij. q. vt ꝓcedat, qn̄ filius simpliciter dicit se heredē patris: tunc non p̄sumit̄ scire cōtēta in testō p̄ris: secus esset si filius cōfiteretur se esse heredē patris ex testamēto: tunc p̄sumeret̄ habere notitiam cōtentoꝝ in testamēto: qꝛ tūc ꝑm Bar. eadē rō esset ꝓut in extraneo: nam ex testamēto non pōt dicere se heredē, nisi viderit testamentū. l.cū in bonis.de acq.he. Et cū illa limitatione Bar. transeunt alij ibi. ꝛ expresse Alexā. ibi: qui aliud non dicit, sed inuenio φ Ludo.ro. multum audacter consulendo reprehendit Bart. in hoc in ꝯsi.cccciij.incip. pro decisione ꝓposite ꝯsultatiōis tria arbitroꝛ esse discutienda in vlti. dubio. ꝛ dicit contra Bar. esse text. q euitari non pōt in ista. l. equiparando necessarios heredes filijs ꝓut eqparat Bar.hic ꝛ vbiqꝫ. mihi vr̄ φ iste tex. nihil faciat etiā tenēdo eqparationē Bar. qꝛ non loquit̄ qn̄ heredes dicerent se heredes in testō: imo hoc ignoꝛabāt, sed ꝯ Barto. stringit fundamentū qꝺ ꝓxime adduxit: ꝛ voluit adducere Lu. sed nō ita clare: nam nō est bona cōsequētia. filius dicit se heredē ex testamento: ergo vidit testm̄. ꝛ p̄sumit̄ scire ꝯtenta in testamēto: qꝛ pōt scire se heredē a notario, vel a testibus, vel ꝑ famā publicā ciuitatis, vt lati⁹ supra dictū est. Subdit Bar. ꝛ cū eo oēs tenent, φ ꝯtēta in codicillis etiā extranei heredes p̄sumunt̄ ignorare. l.non est ferendus.ff.de transac. ꝛ idem repetit Bart.in.d.§.duo fratres.in iij.q.ad fi. Adde ad hoc vltimū tex. no. ꝛ reputatum singu.in.l.fi. §.fi.ff.de leg.ij. nā debes scire φ bona subiecta fideicōmisso si alienant̄: pōt fideicōmissarius eueniente tꝑe fideicōmissi reuocare ꝛ vēdicare: est verū qn̄ bona sunt ꝓhibita alienari in testamento: si aūt in codicillis sit iniunctū fideicōmissum, ꝛ sit alienatū, nō pōt fideicōmissari⁹ vēdicare: sed hꝫ solū regressum ꝯ heredē alienantem ad p̄ciū seu estimationē rei alienate. ꝛ dicit Bar.in.l.fi.§.sed quia. C.cō.de le. est singularis ad hoc. ꝛ Bal. apud cano.in.c.qm̄ frequenter.§.in alijs. vt lit.non ꝯte. φ ille text. limitat oīa iura de mūdo loquētia de alienatione. ꝛ lꝫ Bar. dicat φ sit singu. Adde similem tex.in.l.quidā ita testamēto.§.fi.ff.ad treb. ꝛ ibi glo. est verū φ Bal. in auť. res que.in.j.not. C.cōia de leg. limitat tex.in.d.l.fi.§.fi. vt ꝓcedat in terminis in qbus loqtur ille tex. qn̄ maritus testatoꝛ iniunxit fideicommissum heredi in codicillis, ꝛ expresse ꝓhibuit ne codicilli aperiantur viuo herede. isto casu verum est φ heres pretendit iustā ignoꝛantiam ꝛ nō potest fideicōmissarius reuocare: secus est si nō ꝓhibuisset aperiri codicillos in vita, quā

limitationē seqtur ꝛ declarat Alex.in consi.cccxlix.inci. viso processu cause princ.lib.ij. Adde sex alias notabiles limitatio. ad.d. auť. res que. quas ponit Alex.in.l.marcellus.§.res q̄.post Ang. ꝛ Imo.ibi.ff.ad treb. nō pono hic: qꝛ nō est locus hic. ¶ Quinto
5 principaliter no. ex ver.fi. ꝑm Bart. ꝛ doc. † φ si sunt plures socij mercatoꝛes vnius negotiationis: et vnus exerceat in vno loco: alius in alio: isti censentur ad inuicem institoꝛes et vnus censetur seruire alteri. Et ad regulam bar.hic adde tex.in.l.sed si hac.§.liberos in ver.liberta ꝛc. ꝛ ibi bal. ꝛ Ang. ꝛ Pau.de ca. ad hoc no. ff.de in ius vocā. sed si sunt plures mercatoꝛes q exercent in vno loco non obligant̄ oēs insolidū: sed qlibet ex suo facto: sed si in diuersis locis, qlibet cēsetur institoꝛ: ꝛ obligant̄ oēs insolidum. declarat Bar.in.l.si tm̄ plures.ff.de insti. ꝛ plenius bar.in.l.ea.in.vij. q.ff.de duobus reis. ꝛ oēs in.l.cuꝫ de in gal. C.eo.titu. late Pe.de ancha.in.ꝯsi.cccxxxij.inci. pro clarioꝛi p̄dictoꝝ dubioꝛū examinatione. cuꝫ alijs ꝯcoꝛ. de qbus per dn̄m Alex.hic. Itē per istū ver.fi. no. Lud.ro. φ si sunt plures dn̄i vnius ciuitatis vel vnius oppidi: vnus vr̄ seruire alteri, ꝛ sic iurisditio vr̄ esse penes quencunqꝫ insolidū: ꝛ ꝯtrarium vnus pōt aliū punire. sed i hoc min⁹ bn̄ dicit Lud. qꝛ non pōt vnus dn̄s punire aliū: qꝛ par in parem ꝛc. Bar.in.l.fi. ff.de re.diui. ꝛ bart.in.l.inter tuto.in fi.ff.de admi.tut. ponit Bal. in.c.j.§.prete.ducatus.de ꝓhibita feu.alie.p Fed. Bald. ꝛ Ange. in.l.est receptum.ff.de iuris.om.iu. dicit etiam ꝑ hunc tex. Ange. φ duo reges vel principes possunt ad inuicem esse vasalli respectu vnius loci. ¶ Vltimo no. ex isto ver.fi. vnū qꝺ videtur mirabi
6 le ꝑm doc. † φ vnus ꝛ idē sit possidens ꝛ possessus. istud tm̄ est vt dicit glo.fi. ꝓpter fictionem legis: nā ꝑm veritatem qui possidet̄ nō pōt aliū possidere. l.sic eueniet.ff.de adu. l.hō liber.ff.de acqr. re.do. facit iste tex. φ ego possum esse vasallus vasalli mei, ꝛ inuicē iurabimus fidelitatē. ꝛ ita istū tex. ad hoc allegat bal.in.l.sed si hac.§.libe.ver.si liberta.ff.de in ius vo. vbi etiam bonus text.in simili. Non omitto duo alia notabilia que colligunt̄ ex isto tex. pri
7 mo ꝑm Bal. ꝛ Ro.hic: † φ hereditas iacēs eqparatur bonefidei possessoꝛi: ꝛ vbicūqꝫ lex fingit rem inanimatā possidere, semꝑ fingit̄ bonefidei possessoꝛ: qꝛ lex nunq̄ fingit malā fidē: et lꝫ ipsi non dicāt: rō est, qꝛ nūq̄ pōt cadere fictio legis. nisi vbi eqtas militat l.deniqꝫ. ꝛ l.nec vtilē.ff.ex quib.cau.ma. Nota etiā ex isto text. intelligendo φ hereditas esset iacens, φ hic est text. φ vbi est heres necessarius ꝑ dationē coheredū tollit̄ necessitas. sed glo.hic pure violando l̄ram dicit φ non erat iacens in totum sed pro parte coheredū. ¶ Gl.in verbo φ si sibi. tu aduerte φ leges allegate ꝑ gl. sunt de directo ꝯ tex. nostrū, q̄uis Bar. simpliciter referat glo. et cū ea sequat̄: nā ille leges dicūt, φ nō est differentia an seruus stipulet̄ dn̄o suo: an sibi: an impersonaliter: an cū seruo oī casu acquirit̄ dn̄o, in hoc text. sit differētia an stipulet̄ dn̄o iam moꝛtuo: quo casu nō valet, sed si sibi stipulet̄ valet. Rn̄deo iura allegata in glo. ꝓcedūt qn̄ dn̄s viuit, quo casu nō est differētia: sed lex nr̄a loqtur moꝛtuo dn̄o: ꝛ tūc est differētia. Et ex hoc collige vnā limitationē ad iura allegata in glos. vt intelligant̄ qn̄ dn̄s viuit. Sed qn̄ esset moꝛtu⁹, stipulādo simpliciter nō intelligit̄ stipulari dn̄o: qꝛ sic actus nullus, ꝛ in dubio intelligendū vt act⁹ valeat. l.quoties.de re iu. ꝛ ita no. Lud.ro.hic. ¶ Gl.in verbo hereditati. Ista gl. est no.
8 ad multa, ꝛ ex ea elicio q̄tuoꝛ pulchꝛa nota. † Primū est: φ hereditas postq̄ est adita ꝑ heredē non dicit̄ amplius hereditas: sed dicitur bona ꝓpria ipsius heredis. ꝛ ad hoc bar. multum not. istā gl. ꝛ Moder.hic post Bar. ꝛ ꝓ ista gl. Bar. allegat duo iura que non multū faciūt. l.sed ꝛ si plures.§.si filio.ff.de vul. ꝛ pup. declaro ꝛ induco, vbi postq̄ filius adiuit hereditatē patris, hereditas patris dicit̄ effectū vnū patrimoniū cuꝫ patrimonio filij, ꝛ ammodo dicit̄ solum patrimonium filij. Ad hoc etiam allegat in argumentum. l.fi.ad fi. C.de inoffi.testa. vbi post emancipationem filij peculiū non dicit̄ amplius peculiū: sed aut reuocat̄: aut efficitur ꝓpriū patrimoniū filij. Sꝫ qꝛ leges allegate ꝑ Bar. parū faciunt tu allega tex. melioꝛē de iure in.§.j.insti.de here.qli. et differentia. ꝛ similē tex.in.§.j.insti. qbus ex causis manu.non li. declaro et induco illum text. idē not. barto.in.l.fi.in.duobus locis.ff.ad tertul. ꝛ in.l.fideicō.ad fi.prin. ꝛ in.l.titiū.in prin.ff.ad tre. ꝛ in.l.si qs seruum.§.fi.ff.de lega.ij. Bar.in.l.tutel.in fi.prin.ff.de cap.dimi. no. Ange.in auť.de non eligē.secū.nub.in prin.ꝑ illū tex. ꝛ φ hereditas postq̄ est adita, nō dicatur amplius hereditas. habes glo. oꝛ. in.l.j.§.vete.in gl.magna. vbi Moder. ad hoc no.ff.de.acq.pos. et glo.in.l.heres per seruū. vbi Moder.no.ff.de acqui.here. ꝛ gl.in l.ꝓ hereditarium.ff.de acq.re.do. Alibi tm̄ habes text. φ imo etiā post aditam hereditatem: appareāt bona hereditaria. text. est in l.fin.§.sin autē es alienum. C.de bo.q̄ li. ꝛ ibi bal. exp̄sse no. ad hoc qꝺ ēt post aditā hereditatē appareat hereditas. sed tu responde ad illū text. ꝓut materialiter inquit bar.in.l.iij.in vlti.colum.ff.de bo.pos. ꝛ idē Bar.in rub.de acqui.here. vbi magistraliter sic inqt vbicūqꝫ post aditionē hereditatis appellat̄ hereditas, est improꝑria locutio, quicquid dixerunt Fulgo. ꝛ Pau.de ca.hic: a qbus etiam

hereditas post additionē dr̄
p̄rimonium

etiā dissentit.d.Alex.hic.Et ista regula ita declarata infero nūc
in specie in practica ad quatuor pulchras decis.Primo infero ad
illud qđ no.decidit Bald.in.l.si viua matre.in fi.C.de suis ꝛ legi.
vbi decidit stante statuto in ciuitate Mediolani,si mulier nubit
extra territorium Mediolani,non possit obtinere hereditatē pa
tris:pone anteq̄ mulier nuberet mortuꝰ est pater,filia adiuit he-
reditatem,postea nubit extra territoriū Mediolani nūquid ha
beat locū,determinat not.Bal.ꝙ nō:eo q: statutū qđ priuat filiā
nubentem extra territoriū,dꝫ intelligi de hereditate in futurum
deferenda:nō de ea quā in preteritū obtinuit.de hoc alleg.tex.in
terminis in.l.fi.ff.vnde liberi.ꝛ nō potuisset meliorē tex.allegare,
ꝛ vltra Bal.illa sua decisio optime cōprobat̄ ex regula quā dedi:
q: filia postq̄ adiuit hereditatē nō đr amplius hereditas,sed pro
priū patrimoniū filie.ergo si postea nubit extra territoriū: statu-
tum Mediolanense locū habere nō pōt.Et illā decisionē Bal.se
quit̄ Pe.de ancha.in repe.c.cano.in ꝑ.sed pone statutū.de cōsti.
illā etiā sequit̄ Lu.ro.in ꝯsi.xj.inci.visis ac discussis pūcto ꝛ ꝯsti.
ꝛ in cōsi.ccccxlij.inci.vt decisionē accipiat pn̄s ꝯsultatio. Raph.
in.d.l.j.§.vete.ꝛ in.d.l.heres.ꝛ ibi.d.Frā.de are.ꝛ ista est cōis sen
tētia:p qua adduco duo.Primo,q: lex vl̄ statutū p̄uās aliquē,in
telligit̄ solum priuare in q̄rendis,nō in iā quesitis.tex.est in.c.iu-
dei.ꝛ ibi Abb.ad hoc no.ꝛ in.c.cōsue.de iudeis.Secūdo adduco
ꝛ ista fuit rō Are.in.d.l.heres.nā quotiescunq̄ꝫ aliquis priuat̄ bo
nis propter aliquā qualitatē:si illa qualitas supueniat non priuat
bonis quesitis.vt probat̄ in.l.si fideiussor.§.fi.ꝛ ibi Ange.no.ff.q
satis.cog.ꝛ idē no. Ange.in.l.cū qui.§.fi.ff.de pub.sed pondera,
ꝙ in terminis statuti mediolanēsis ꝯsiliū tꝫ Bal.in.c.ꝯsul.in vl.
9 col.de offi.dele.attēto cōi vsu loquēdi,ꝛ aliud nō dicit.† Sꝫ ego
declaro istud fundamētū:ꝛ fortiter stringit.nā verū est,ꝙ postq̄
est adita hereditas patris,nō pōt amplius dici hereditas ꝓprie,
sed fm cōem vsum loquendi,aliud est,ꝛ nos habemus ꝙ statuta
a debēt[a] intelligi fm cōem vsum loquendi,ꝛ nō fm ꝓpriam signi-
ficationē:q: cōis vsus loquēdi derogat ꝓprietati vocabulorū,vt
no.Bar.in.l.labeo.§.idē tubero.ff.de sup.le.cū ꝯcor.ꝛ crederē ꝙ
si ꝓbaret̄ ita esse cōem vsum loquendi,ꝙ etiā post aditā heredita
tē appellaret̄ hereditas paterna,ꝙ ista scđa opi.esset tutior:tn̄ p
rōne Bal.in.c.cōsul.adduco aliā rōnē:nā si ꝯsyderemus rōnē fi-
nalē illiꝰ statuti,inueniemus.ꝙ nō pōt assignari alia nisi ista,vt bo
na remaneāt in patria:ergo dꝫ haberi pro expssa:iuxta doc.bal.
in.l.maximū vitiū.C.de libe.p̄te.ꝛ glo.in.l.ꝗuis.C.de fideicom.ꝛ
b fm cōes regulas:etiā in statutis[b] est licita extēsio de stricta signi
ficatione vocabuli ad latā,qn̄ est expressa:sed appel.hereditatis
largo modo venit etiā adita ergo ꝛc.cogita.¶ Scđo ad p̄dictaꝫ
regulā adde secūdo loco illud qđ deciderūt Lud.ro.Moder.vt
Alexā.in.l.j.§.vete.p glo.ibi.ff.de acq.pos.ꝛ est quotidiana deci-
10 sio:†stante statuto (qđ vbiq̄ꝫ est) ꝙ existētibus filijs masculis,fi-
lia femina dotata nō succedat patri,nec in hereditate pr̄is:pone
morit̄ pater relictis duobus,vel pluribꝰ filijs masculis,ꝛ filia fe-
mina dotata:clarū est ꝙ patri succedūt solū filij masculi,ꝛ filia do
tata nō pōt.succedere p statutū:pone ꝙ isti filij adeūt hereditatē
patris,nō đr amplius hereditas pr̄is:pone ꝙ postea moriat̄ vnꝰ
ex istis filijs masculis,ꝛ nihil habeat in bonis,p̄ter hereditatē pa
tris,nūqd filia ꝓhibet̄ succedere fratri in istis bonis:dic ꝙ poterit
succedere,ꝛ statutū nō habebit locū:q: postq̄ filij adiuerūt: non
dicit̄ amplius hereditas patris,sed dicunt̄ bona ꝓpria filiorūꝫ,ꝛ
filia nō ꝓhibet̄ succedere in hereditate fraterna:sꝫ ꝓhibeat̄ suc-
cedere in hereditate paterna:sꝫ ista sunt bona fraterna:ergo ꝛc.
dicit tn̄ Lud.ꝙ non audet decidere.q: tunc illa qō pēdebat in ci-
uitate Bon.sed.d.Alex.decidit p predicta vt.s.ꝛ vltra allegata
p.d.Alex.ibi allego in terminis Bal.ꝛ miror ꝙ Alex.nō viderit
Bald.in.c.j.§.quinetiā epis.abb.vel abbatis.ꝛc.in vsi.feu.vbi for
maliter dicit,stāte statuto de quo.s.lꝫ filia repellatur a successio-
ne pr̄is,tn̄ nō repellit̄ a successiōe fraterna:sed ista est nūc successio
fraterna nō paterna vt dixi:istud idē in terminis exp̄sse decidit ꝛ
firmat Bal.alias Ful.in.l.q̄q̄.in primo no.C.ad.l.fal.p illū tex.
ꝛ Bar.in.l.fi.ff.ad tertul.idē exp̄sse decidit.d.Frāc.de are.iuriscō
sultorꝫ etatis nostre ꝓculdubio princeps.in cōsi.clxj.incip.in p̄nti
consultatione videndū est:in prima ꝛ pe.col.ꝛ in ꝯsi.clxj.incip.ve-
rum est.in.iiij.colū.ꝛ in vltima.ꝛ istam sn̄iam puto indubitanter
esse veram,ꝛ millies ita consulereꝫ ꝛ iudicarē per predicta:ꝛ etiā
q: istud statutū est correctoriū iuris cōis cōtra.l.fi.C.de libe.p̄e-
te.ergo dꝫ restringi,vt solū loquatur in casu suo,qn̄ tractatur de
hereditate patris,non plus.imo fortius tenuit.d.Franc.de are.
in p̄dicto ꝯsi.clxj.i.j.co.vnū qđ est mihi valde mirabile ꝛ nō puto
ab alio tactū,ꝙ p̄dicta ꝓcedūt non soluꝫ qn̄ hereditas patris fuit
adita:sed etiā si nō sit actualiter adita p filios:sed adhuc sit adeū
da p heredes filij,q: ex virtute suitatis filius transmittit etiā non
aditam,adhuc soror succedit.qđ vltimum nūc aliter nō attingo.
11 ¶ † Tertio principaliter ex predicta regula infertur ad illud qđ
consuluit Ang.in cōsi.lij.incipien.do.Ilius vbi consuluit:pone
filia maritatur a patre,ꝛ tpe quo maritat̄ renūtiat hereditati pa
terne ꝛ materne,moritur pater ꝛ mater relictis filijs masculis,et
ista filia maritata,clarū est.ꝙ ꝓpter renūtiationē cū iuramēto fi-
lia excludit̄ a successione pr̄is ꝛ matris.c.ꝗuis.de pact.in.vj.filij
adeūt vtrāq̄ꝫ hereditatē,postea morit̄ alter ex filijs q nihil habe-
bat aliud in bonis,p̄ter bona pr̄is ꝛ matris:nunquid filia ꝛ sic so-
ror ꝓhibeatur vigore renuntiationis succedere.cōsuluit Ange.
ꝙ non et bene:eo q: ista renuntiauit hereditati paterne,vel ma-
terne:sed ista non est amplius hereditas paterna vel materna:sꝫ
est effectum patrimonium fratrum,ꝛ filia non renuntiauit here-
ditati fratrum:ergo ad illam nō extendit̄:ꝛ idē in terminis cōsu-
luit Ludo.ro.in cōsi.clxviij.inci.circa primū quo querit̄ an renun
ciatio dn̄e Catherine:in primo dubio.vltra eos pro ista decisione
quaꝫ puto esse verissimā qn̄ renuntiatio esset simpliciter facta ita
qđ non sunt alia verba:ꝙ non intelligatur de hereditate que nūc
est effecta fraterna.facit ratio,q: renūtiatio iurata simpliciter fa-
cta intelligit̄ de rebꝰ sic se habētibus.ꝓut sunt.c.cū inter.p. Hos.
de renun.l.fi.ff.q satis.cog.l.ꝙ seruus.ff.de cōdi.ob cau.no. Bal.
ꝓprie in iuramento.in.l.fi.C.de nō nu.pe.Et ideo tu in practica
debes esse cautꝰ,ꝙ facias filiā renūtiare hereditati paterne ma-
terne ꝛ fraterne cū iuramēto.Aduerte,q: Lud.in.d.ꝯsi.in primo
dubio facit istud fundamētū ꝛ allegat.d.c.cū inter.p.de renun.et
ꝓpterea miror.qđ dn̄s meus sic dicat vltra alios.¶ Quarto p̄n-
cipaliter adde illud qđ no.decidit Bal.in.l.j.in.ij.q.ff.de re.diui.
vbi querit,pone filia cuꝫ iuramento renūtiauit hereditati pater-
ne:in illa hereditate adsit feudum:clarū est,ꝙ filia non pōt etiam
succedere in illo feudo paterno ꝓpter renuntiationem.Pone qđ
istud feudum ꝑueniat ad alios fratres,deinde moritur vnus ex
illis fratribꝰ:an filia que renuntiauit,poterit,succedere in feudo
qđ nūc est fratrum non obstante renuntiatione:ꝛ finaliter conclu-
dit ꝙ poterit.allegat in argumētum text.in.l.paulo callimacho
§.j.ff.de leg.ij.ꝛ tex.meliorem.in.c.j.de eo q fi.fe.agna.de feu.pa-
terno.intellige tamē qn̄ erat tale feudum in quo filia femina po-
terat succedere si nō fuisset renuntiatio eius:puta,quia pater ac-
quisiuisset feudum pro filijs masculis ꝛ feminis.Adde etiam ad
predicta omnia inq̄tum dixi ꝙ hereditas postq̄ est adita p here
dem,nōn dicitur amplius hereditas,nec bona hereditaria,nā de-
bes scire,ꝙ postq̄ heres semel adeptus est possessioneꝫ rerum he
reditariarū,si caderet a possessione nō pōt amplius intentare pe-
ti.hereditatis.ꝛ in hoc multum erratur in practica.ratio,q: in pe
titione hereditatis veniunt res hereditarie.l.item veniunt.§.fin.
cū.l.seq.ff.de peti.he.sꝫ postq̄ heres semel est adeptus possessionē
non dicunt̄ amplius bona hereditaria sed ꝓpria.Adeo si postea
caderet a possessione,non cōpetit amplius petitio hereditatis:sꝫ
rei ven.Ita magistraliter declarat Bart.post glos.ibi in.l.ij.ff.de
fideicō.here.pe.Ange.are.in.§.actionum.insti.de ac.dum ponit
libellum petitiōis hereditatis,ꝛ ibi aliqn̄ plenius dixi.cui tu adde
gloss.cano.solēnem in.c.j.in glo.j.magistra.ad fin.de confes.in.vj.
que magistraliter dicit,ꝙ omnia remedia adipiscende possessio-
nis que competunt heredi nunq̄ competunt heredi qui semel est
adeptus possessionē rerum hereditariaruꝫ:eo q: non dicunt̄ am-
plius bona hereditaria:ideo scis ꝙ heredi scripto cōpetit reme-
dium executiuum.l.fi.C.de edi.diui adri.tol.q: ostenso testamen-
to dꝫ statim mitti in possessionem bonorum defuncti:certe si se-
mel apprehendisset possessionē,nō competeret amplius illud re-
medium executiuum.l.fin.C.de edic.diui.adri.tol.per illā solennē
gl.ꝛ istud vltimum ponit Cy.in.d.l.fi.ad finē.Eodē mō non com
peteret remedium interdicti quorum bonorum fm illam glo.quā
no.intellige ꝛ limita vt p.d.Mathe.in.not.lxx.et per hoc est per-
12 fecte expeditum primū notabile qđ colligitur ex hac glo.¶ † Se-
cundo principaliter not,ex glo.ꝙ si testator instituat seruum pro-
prium heredem,quo casu dicit̄ necessarius heres:si ei dederit co-
heredem extraneū,per hoc nō desinit esse necessarius heres ꝛ sic
datio coheredis extranei nō facit desinere esse necessarium here-
dem.ꝛ ad hoc ponderant Pau.Lud.ro.ꝛ Alexā hic istam gl.fa-
cit tex.in.l.si ex parte.ff.de acqui.here.ꝗuis datio coheredis ex-
tranei facta filio tollat suitatem fm cōem sn̄iam.l.apud iulianuꝫ.
§.idē in terminis.ff.ad tre.ꝛ ad hoc ponderaui.s.principiū huiꝰ
13 legis.ꝛ ibi feci mentionē de hac glo.¶ † Tertio principaliter no.
ex hac glo.fm Barto.ꝛ alios ꝙ qn̄ sunt plures heredes instituti
ꝗuis per aditionē vnius cōfirmatur testamentū in totum.l.testō.
ff.de testa.manu.tn̄ non desinit p hoc interim dici hereditas iacēs
quo ad portiones aliorū.¶ Quarto ego colligo ex hac gl.limita-
tionē ad regulā gl.in.l.cū hereditas.C.depositi.ibi gl.dicit,ꝙ vbi
est necessarius heres,nunq̄ est dare hereditatem vacantem vel
iacentem ꝛ illam gloss.multum no.Bal.ibi:ꝙ si tunc aliquis age
ret contra hereditatem iacentem,deberet succumbere:q: vbi est
necessarius heres,ibi hereditas nō potest dici vacare.idem tenet
Imol.Paul.de castr.in.l.si post mortem.in princip.ff.de legat.j.
not.Bart in.l.fi.alia allegando.ff.de cōdi.insti.Ego limito illam

a ¶ Statuta debēt.adde gl.in ꝓb.nō cōmedunt.in.l.liberorū.j.§.nō tm̄.et ibi Bart.ff.de legat.iij.Bar.l.l.j.ff.de suis ꝛ le.Math.not.xcvj.ꝛ dicit Abb.l.c.ij.in pn̄.de arbi.ꝙ i oi materia etiam odiosa et penali semper dꝫ attēdi cōmunis vsus loquendi.

b ¶ In statutis. Adde Abb.in.c.q̄ fronte.in.j.col.de app.

gl.p istã,vt pcedat qñ vnus solus esset necessarius heres vniuersalis:tũc nõ posset dici iacens hereditas:sed qñ esset vnus necessarius heres in parte,certe p aliĩs partib⁹ hereditas dicit iacens glo.est hic in terminis. Quid autẽ sit in suo herede,nunqd qñ est suus heres,possit dici hereditas jacẽs vel nõ:videas Bar.in.l.fi.ff.de cõdi.insti.vbi allegat infinitas gl.ꝛ iura,p hec est pfecte enucleata ista gl. ¶ Glo.in verbo,nõ eque.primo declarat tex.scdo p viã notabilis opponit seu querit.Scda ibi:itẽ no.ꝙ ista glo.reputat ꝯria sequẽti gl.ideo hic nõ dico:nã aduerte qꝛ in pignorib⁹ qñ interuenit stipulatio,affricanus bñ decidit in tertia parte principali:est verũ ꝙ qñ nõ interuenit stipulatio,qd de pignorib⁹ nõ respõdet clare in tex.gl.hic tz vnam opi.gl.sequẽs aliã:ꝛ istam ꝯrietatẽ põderant doc.ꝛ ideo dic vt plene dicã in sequenti glos.quã capio. ¶ Glo.in ꝟ.nõ haberẽt.primo tacite opponit ꝯ illud qđ vult tex.a ꝯrio sensu ꝛ fatet ꝯriũ. Scdo format qõnẽ ꝛ respondet.Tertia format aliã qõnẽ in qua decidit expresse ꝯ tex.ꝛ propterea fm doct.deberet abradi de libris. Secũda ibi:sed cui hoc casu.Tertio ibi:itẽ qd est in aliĩs duob⁹ casib⁹. ¶ In ea.gl.ibi.j.de acq.pos.l.iij.§.rñso.aduertẽdũ est,qꝛ ista glo.vult opponere ꝯ illud qđ tex.innuit a ꝯrio sensu,dicit enim tex.qñ coheredes sciebãt,nõ possunt dici bonefidei possessores,qꝛ nec animũ possidendi habebant:ꝛ innuit a ꝯrio sensu,si ignorassent possent solo aio possidere,ꝛ tñ istud vr̃ falsum.p.l.iij.in prin.ff.de acq.pos.glo.fatet ꝯriũ dicẽdo ꝙ nõ dz sumi argumentũ a ꝯrio sensu:tu dic melius,solo aio nõ acqrit possessio vt in ꝯrio:sed in hac.l.acquiritur possessio mediante fictione.l.vt in casu precedenti,qñ acqrit hereditati iacenti. ¶ In ea.glo.ibi,vel secũdo dic ꝛc.pro clara intelligentia huius partis gl.circa quam antiq varie locuti sunt,vt refert hic Cy.in.§.ꝛ.ij.q.ꝛ Moder.multi laborãt aduertendũ est ꝙ qñ gl.pcedit,qñ coheredes stichi adiuerint hereditatẽ,ꝛ sciebãt stichũ esse coheredẽ,quo casu ex stipulatione stichi nõ põt acqri coheredibus scientibus.vt dicit tex.cui acqreret:tunc pro parte coheredum:nam pro illa parte qua est institutus stichus,nõ est dubiũ ꝙ acqritur ipsi sticho:sed pro partibus aliorũ dubiũ est.glo.respõdet ꝙ pro partibus aliorum coheredũ acqritur ipsi stipulãti:ꝛ hoc tenent Pe.ꝛ Cy.gl.pcedens tz ꝯriũm fm doct.Barto.hic in duabus qõnibus ꝯcordat istas glo.Et cõcor.Bar.trãseũt Albe.ꝛ Bal.hic eam late reprehendunt Pau.de ca.ꝛ Alex.hic.qui plura effundũt ꝙ oporteat:ꝛ omissis leuib⁹,duo distingunt ꝯ Bar.dicit Pau.se admirari de Bar.qui dicit exp̃sse ꝯtra tex.responde sustinendo Bar.ꝙ ex stipulatione stichi nõ acquiritur coheredibus scientibus,verũ est mero iure,qñ non ratificant,sed si ratificant bene acquiritur ex stipulatione stichi. In alio reprehendit Alex.Bar.inquãtum dicit:ꝙ qñ coheredes ratificãt eis queritur actio ex mutuo dicit Alexã.est falsum:qꝛ qñ interuenit stipulatio oritur actio ex stipulatiõe nõ ex ꝯtu mutui.l.si ita stipulatus.ꝛ.l.seq.ff.de noua.saluat tñ Bar.d.Alex.in vno casu vt hic p ipsum:tu rñde ꝙ Bar.nõ dicit oriri actionẽ ex ꝯtu:sed solum dicit ꝙ acquiritur coheredibus actio,vnde intelligo ex stipulatione:alias Barto.loqueret extra terminos questionis,quia in q.queritur,qñ acqratur actio ex stipulatione, est verũ ꝙ Bar.in v.col.in ver.circa quartum ꝛ vltimum.dicit ꝙ acqritur actio ex cõtractu sed loquitur Bar.in.iij.parte prin.tex.nostri,ꝛ sic extra terminos nostros:ꝛ ego dico ꝙ iste glo.non sunt contrarie sed loquunt in diuersis terminis.Glo.precedẽs loquit,qñ coheredes ignorabant ꝛ loquit de pignoribus,hec loquit qñ sciebant de stipulatione ꝛ sic de personali actione:ꝛ si dicatur ꝙ iste glo.ambe sunt posite in ver.post aditam.ꝛ sic non possunt intelligi in terminis diuersis:dico ꝙ glo.secũda clare est posita,qñ ipsi coheredes sciebant,prima non:ꝛ si dicatur ergo prima glo:est supflua,duz querit cui ex consumptione acquiritur:qꝛ dico quod precedẽs loquit in pignoribus,qñ non intercessit stipulatio,ꝛ sic fm terminos tertie partis text.ꝙ patet cum glo.dicit actio ex ꝯsuetudine acquirit ꝛ sic in precedenti casu loquit qñ sine stipulatione. ¶ In fine glo.ista glo.reprehẽditur communiter per doc.quia est de directo contra tex.ꝛ vt dixi deberet abradi de libris nisi saluet scdm Sali.hic in casu qñ coheredes ignorãtes noluissent ratificare qꝛ in totum acquireretur sticho per.l.si absen.C.eo.

4 ¶ Iuramẽtuz dz intelligi. Adde Bar.in.l.sz ꝛ si qs.ad fi.cũ simi.ff.si quis cau.

1. ☞ Differentia inter fideiussorẽ simplicẽ ꝛ eum qui promittit in defectum alterius ꝛ fideiussorem indemnitatis.
2 Limitatio quando fideiussor indemnitatis ante principalem poterit cõueniri.3.
4 Mulier renunciãs omni legum auxilio,an possit pro debito capi ꝛ incarcerari.
5 Verba semper debent aliquid operari in omni materia.
6 Fideiussor fisci an possit conueniri non facta excussione.
7 Fideiussor an liberetur si debitor efficiatur non soluendo,ꝛ creditor sit in mora.
7 Dictio quominus.
8 Quando creditor sibi preiudicat petendo partem.
9 Quomodo possit fideiussor conueniri non excusso prius principali.nu.10.ꝛ.11.
12 Motorium ꝛ sententia equiparantur.

SI ego. Ista lex in ver.sed et si cũ seio,reputatur difficilis pp̃ter illũ versiculuz valde scabrosum,ꝛ pp̃terea legit ille ver.altero de quatuor modis:duo intellectus ponuntur in glo.ꝛ duo per docto.extra gl. Tenẽdo intellectũ ioãnis relatũ in gl.qui cõiter tenetur:diuide istuz tex.in duas partes principales put due ponunt principales decisiones. Scda ibi:sed ꝛ si cũ seio egero. Rursus prima pncipaliter subdiuidit in tres particulas. Primo ponit decisio.Scdo decisiõis rõ. Tertio limitatio. Scda ibi,aliqñ. Tertia ibi:at si iudicatũ fecerit.h.d.fm cõez intellectũ. Qui promisit in defectũ alterius,petitione facta a primo nõ liberat,sed exactione.Et idẽ est in casu econtrario.h.d.fm Bar.ꝛ cõiter doc. Sed tu caue pp̃ter aduersatiuã positã in text.sine copula.que dz denotare diuersitatẽ non solũ in facto sed etiã in iure.l.hoc amplius.§.de his aũt.vbi late Bar.ff.de dã.infec.sed fm summariũ Bar.esset idẽ hic qđ in primo casu.Ergo aut summariũ est falsum:aut aduersatiua nõ bene posita,vt infra latius declarabit. ¶ In pma parte tex.ibi deinde stipularer a seio ꝙtomin⁹ a titio conseq possum.Aduertendum est,ꝙ iste seius q secundo loco pmittit,prima frõte videtur posse dici fideiussor,isto mõ arguẽdo:nã ille dr fideiussor q pmittit in subsidiũ,ꝙtominus põt exigi a principali.§.fina.instit.de repli.si ergo ita est,sequit ꝙ expressio eorũ q̃ tacite insunt nihil operat.l.iij.ff.de lega.j.sed tu tene ꝯriũ ꝛ dicas,ꝙ iste seius q secundo loco pmittit,nõ est pp̃rie fideiussor:ratio,qꝛ fideiussor dr proprie ille q promittit illud ad qđ tenetur principalis:ꝛ pmittit pure,toto titu.ff.ꝛ.C.de fideius.ꝛ glo.magistra in aut.de fideius.in pn̄.sed in ista.l.iste seius nõ pmittit illud idẽ qđ principalis,sed promittit ꝙtominus a principali poterit exigi:si ergo principalis soluat partem,seius tenetur in residuum. Et propterea infert Ang.hic:ꝙ in ista.l.iste seius q pmittit ꝙtominus a titio ꝯsequi possuz,etiã si renũtiaret beneficio de fideiussoribus,tñ nõ põt conueniri ante titiũ excussuz:rõ est qꝛ ista excutio reqrit p implemẽto cõditionis:nã iste seius pmittit sub conditione,si nõ exigit a primo:ergo prius oportet q adimpleat ꝯditio,ꝛ sic ꝙ primus excutiat ad hoc vt locus sit obligationi ꝛ promissioni scdi,ꝛ hoc reputat multũ notandũ,ꝛ sequit Alex.hic:nã iure isto.ff.ꝛ.C.non reqrebat excussio principalis ad hoc vt fideiussor posset ꝯueniri.l.iure nostro.C.de fideius.ꝛ tñ in isto casu erat secus etiam de iure isto. Sicuti in simili in fideiussore indẽnitatis.pmittit in defectuz alterius seruare indemnẽ:q etiã si renuntiat bñficio fideiussorũ,tñ nõ põt conueniri ante principalem excussum,ita not.determinat Bar.in.l.j.C.de cõueniendis fisci debitoribus.lib.x.ꝛ idem Bar.in.l.quero.ff.loca.vbi Rapha.fulg.ꝛ Bal.in.l.j.C.de reuo.his q in frau.Salic.in.l.j.in vlti.col.C.ꝙ cum eo.ꝛ in.l.j.C.de fideiussoru.ꝛ in.l.ij.C.si mater indemni.promiserit. Et sic ex istis tu inue-
1 nis † habes no.differentiã inter simplicem fideiussorẽ ꝛ eũ q pmittit in defectum alterius,ꝛ fideiussorẽ indẽnitatis. Nã primus põt renũtiare beneficio fideiussorum,ꝛ poterit conueniri ante principalẽ,in secundo casu dato ꝙ renũtiauerit,tñ nõ poterit cõueniri ante principalem. Adde etiam notabilẽ differentiã,fideiussor dz añ litẽ ꝯtestataz opponere bñficiũ excussionis,lite contestata amplius opponere nõ põt,qꝛ est dilatoria exceptio. Ita exp̃sse determinant Cy.Bald.ꝛ Salic.in.l.exceptionẽ.C.de pba.Sali.in.l.ij.C.com.diui.ꝛ in aut.hoc si debitor.in pe.q.C.de pig.Pau.de ca.in.l.decem.ff.de ver.ob.ꝛ est de mente Bar.in.l.iij.ff.de excep. Nõ sic est in fideiussore indẽnitatꝫ,vel in illo q pmittit ꝙtomin⁹ ab alio pncipali poterit pseq,qꝛ iste poterit opponere et post litẽ ꝯtestatam:eo qꝛ istud est ex natura ꝯuentionis.ita bal.in.c.ex rescripto:de iureiu.sed tu pūecte pondera ꝙ Bart.hic in vltimis verbis vult ꝯrium. Stat ergo ex preditis,ꝙ fideiussor indẽnitatꝫ vel ille q pmittit in subsidiũ etiã si renũtiauerit exp̃sse,tñ non põt con-
2 ueniri ante principalẽ excussum:† istã conclusionẽ limita singulariter vt nõ procedat,qñ fideiussor indẽnitatis,vel iste qui pmittit in subsidiũ iurasset:tunc virtute iuramẽti poterit conueniri ante principalem excussum.Ita singulariter not.Bal.in.c.rescripto.p illum text.de iureiurã.vbi in illo fideiussore indẽnitatis de quo ibi non reqratur excussio,declaro:iuramentum ergo nunc facit ꝙ fideiussor indẽnitatis possit conueniri ante principalẽ excussum.istam limitationem sequit Alexã.in ꝯsi.xxxj.li.iiij.incip.in cã executionis mota ꝯ Bartholomeum.in vlti.col.sed hic ipsemet do.
3 Alexan.in.vij.colũ.reprehendit:eo qꝛ iuramentũ dz intelligi fm materiam actus super quo interponit.l.fi.C.de non nu.pec.ergo debet intelligi excusso prius principali,ꝛ refert contrariuz tenere eundẽ Bal.in.c.cũ cõtingat.in vlti.co.de iureiu.pondera ꝙ ipsemet Alex.ꝛ Moder.in.l.si conuenerit.ff.de iuri.om.iudi.ꝛ cano.in.c.j.de iudiciis,dicunt contrarium,vbi dicunt,ꝙ si partes prorogauerunt iurisditionẽ iudicis non sui,licita est penitentia vsq ad lit.

ad lit. ꝯtest. d. c. j. pone ꝙ iurauerunt: determinant doc. ꝙ nō pos-
sint penitere: ergo iuramentū nō intelligit̃ ſm naturā actus, ⁊ re-
ſpondet ad illā. l. fi. vt reſpōdet Bar. in. l. ſi pro eo. in. vlt. col. ff. de
fideiuſ. qñ adeſt defectus ꝯſenſus iuramētū bñ intelligit̃ ſꝫ natu-
ram actus aliter ſecus: vt in eo q ꝓmittit ſub ſpe future numera-
tionis: ⁊ ego in. d. l. ſi cōuenerit. ꝑ quā plura fundamēta ⁊ media
oſtēdi, ꝙ iuramētū nō intelligit̃ ſm naturā actus ſuꝑ quo inter-
ponit̃, que ꝑ te videas: ⁊ ideo hic nō repeto ⁊ ibi late reſpondi ad
d. l. fi. C. de nō nu. pe, ⁊ dicā aliqd in. l. ſed ⁊ ſi poſſeſſori. §. itē ſi iu-
rauero. ff. de iureiu. ſꝫ alia rōne oſtēdo ꝙ opinio Bal. in. d. c. ex re
ſcripto. nō eſt bona, q2 ego habeo qđ in terminis. l. noſtre iſte q ꝓ-
mittit q̄tominus ⁊c. obligat̃ ſub ꝯditiōe, ſꝫ añ purificatā ꝯditio-
nē nō pōt iuramentū oꝑari purificationē cōditionis, vt declarat
3 Bal. in ru. C. de re. ꝑmu. ⁊ facit. c. quēadmodū. de iureiu. ¶ † Se
cūdo limita p̄dictā ꝯcluſionē, qđ fideiuſſor indēnitatis ⁊ ille q ꝓ-
mittit in ſubſidiū, non pñt cōueniri añ principalē excuſſum etiaꝫ
ſi renūtiauerint q2 nō repugnat: intellige verū, qñ ſimpliciter re
nūtiarent bñficio de fideiuſſorib9: ſecus eſſet ſi renuntiaſſent bñ-
ficio de fideiuſſoribus ⁊ oī legū auxilio: tūc lꝫ ꝑpter primā renun
tiationē nō poſſet: tñ ſm iſtā, ⁊ omni legū auxilio, poterit ꝯueniri
ante principalē. ita ſingulariter limitat Alexā. in p̄allegato cōſi.
xxxj. deciſionē Bal. in. l. j. in. iiij. co. C. de ꝯue. fi. debi. li. x. vbi vult,
pone filiuſfa. preſente patre acceptat tutel. pater intelligit̃ tacite
ꝓmittere indēnitateꝫ ꝓ filio: pone ꝙ renuntiet bñficio de fideiuſ-
ſoribus, nō poterit cōueniri: ſecus dicit Bal. ſi renuntiaſſet bñfi-
cio de fideiuſſorib9, ⁊ omni legū auxilio: tñ ego nō video quō iſta
limitatio poſſit eſſe vera in practica: q2 natura ꝯuētionis ſeu ꝓ-
miſſionis repugnet. No. tñ elegantē doctr. Bal. ⁊ Alexā. pro in-
tellectu illius generalis renūtiatiōis, ⁊ oī legū auxilio. ¶ Adde
tu alium notabilē effectum predicte generalis renūtiationis, de-
4 bes ſcire † ꝙ mulier nō pōt capi pſonaliter: vel poni in carcere. nō
ſolum ꝓ debito ciuili: ſed etiā ꝓ criminali. text. eſt in. l. j. C. de offi.
iudi. ⁊ tex. in aut. ſed nouo iure. C. de cuſtodia reo. pone ꝙ mulier
a acceptat tutelaꝫ filij[a] mortuo patre, ⁊ renūtiat omni legū auxilio.
ꝓut tenet̃ facere alias non admitteret̃: certe ꝑ iſtā renūtiationem
poterit mulier de iure cōi incacerari, ⁊ capi pro debito tutele, ita
ſingulariter dicit Bar. in. l. ſi qs ſub cōditione. in vlti. col. ff. de te-
ſta. tu. ⁊ in aut. matri ⁊ auie. in. iiij. col. C. qñ muli. tu. off. fungi po.
⁊ no. reputat mirabile. d. Mathe. in no. cviij. ¶ Scđo principa-
liter not. ex hoc text. ꝙ qñ ſeius ꝓmittit in ſubſidiū: certe per ſolā
petitionē factam a titio principali: nō liberat̃ ſeius: eodē mō ad
hoc vt poſſit cōueniri ſeius nō ſufficit petere a titio: ſed opus eſt
excutere facultatē titij. In ꝯtrariū allegat fortē text. q nō allegat̃ hic
in. l. fideiuſ. obligari. §. fi. ff. de fideiuſ. Ego reſpondeo qđ ille text.
in. §. fi. loquitur in terminis diuerſis a. l. noſtra. ibi idē dictum eſt
ſi titius nō ſoluerit, ſeius ꝓmittit: ⁊ ſic cōſydera qđ partes conſy-
derauerunt actū nō facte ſolutionis: ⁊ ideo ſi petatur a titio ⁊ nō
ſoluat, ſtatim pōt ſeius cōueniri, in caſu legis noſtre diuerſuꝫ eſt.
Nam hic ſeius ꝓmittit q̄tominus cōſeq poſſum, ⁊ ſic partes cō-
ſyderauerūt potētiā. ſed nō pōt ſciri an poſſit niſi prius petatur
⁊ cōueniat̃ ⁊ excutiat̃ titius. ¶ Tertio no. ex ꝟ. aliqñ. rōnē quare
ꝑ ſolā petitionē factam a titio non liberat̃ ſeius: q2 illa promiſſio
ſeij eſſet inutilis: nam ꝯ ſeiū non pōt haberi regreſſus, niſi prius
excuſſo principali. l. decē. ff. de verb. ob. ergo cū ſemper reqrat̃ qđ
titius primo excutiatur ſi petēdo a titio liberaret̃ ſeius, eſſet fru-
ſtratoria ꝓmiſſio ſeij: ⁊ ꝓmiſſio ſemꝑ ita dꝫ intelligi, ne ſit nulla:
aliā rōnem aſſignat iuriſcōſult9. in. l. decē. ff. de verbo. ob. q2 ſeius
5 nō ꝓmittit pure: ſed ſub cōditiōe, ſi titi9 nō poterit. ¶ † Quarto
no. ex eo. verſi. cautiones interpoſite a ꝯhentibus, debēt ſemꝑ ſic
intelligi, vt aliqd operētur ⁊ ſic efficaces concordat text. in. l. quo
ties in ſtipu. ff. de re iu. ⁊. l. ſi qñ. iuncta gloſ. j. C. de inoffi. teſta. vbi
b verba priuilegij principis[b] debent ſemꝑ intelligi ſic vt aliqd ope
rentur, vt nō ſint fruſtratoria: ſic etiā in vltimis voluntatibus. l.
ſi qñ in prin. ff. de le. j. facit tex. in. l. iij. in prin. in verbo. fruſtra. ⁊ ibi
Moder. no. j. de iureiu. ſic etiā dicimus in ſtatutis ꝟba ſtatutorū
ſic ſemꝑ debēt intelligi vt aliqd opent̃, ⁊ nō ſint fruſtratoria. Bar.
in. l. iiij. §. pretor. in. ij. col. ff. de dā. inſe. ⁊ idē in. l. ij. ff. de vſuc. ⁊ in
l. fi. §. in cōputatione. ꝑ glo. ſolēnē ibi que limitat. C. de iure do. Et
ꝙ in ꝯtctibus ꝟba ſic debēt intelligi vt aliqd operent̃. facit tex. in
l. hac lege. ff. de contrahen. emp. Hinc dicit no. Bal. ⁊ tota die al
legamus in cōſilijs in rub. C. de contrahē. emp. in. ix. q. ꝙ in con-
tractibus nō dꝫ eſſe aliqd verbū, imo nec aliqua ſyllaba ſine effe-
ctu operandi. ⁊ ante Bal. gl. in. c. ſolite. in. verb. tanq̄ de maio. ⁊
obe. ⁊ miror ꝙ Bald. nō fuerit recordatus. Ad predicta facit qđ
ſignāter decidit Bald. in. l. j. in. ix. col. de cōue. fiſci. deb. lib. x. vbi
6 decidit Bal. † ꝙ ſi aliqs fideiuberet ꝓ fiſco vel principe, intelligit̃
actum, ꝙ fideiuſſor poſſet conueniri ante fiſcum excuſſum: quia
alias fideiuſſio eſſet fruſtratoria: q2 fiſcus ſemꝑ eſt ſoluendo. l. ij.
de fun. do. ſi ergo fiſcus deberet excuti, ⁊ ſemper eſt ſoluēdo, fide-
iuſſio eſſet fruſtratoria: ergo fideiuſſor poteſt cōueniri ante fiſcū.

Et iſtam deciſionē refert hic Alex. ⁊ dicit ſing. ⁊ ꝙ alibi non legit
⁊ ſequitur idē Alex. in. d. l. decē. ff. de verbo. ob. Ego aūt puto qđ
iſtud dictū bal. cōmendatuꝫ ꝑ. d. Alex. non ſit verū: q2 nō ſufficit
qđ reus principalis ſit ſoluendo, ſed etiā reqritur qđ ſit facilis ad
cōueniēdū. ita vult bar. hic ⁊ oēs ſequunt̃ circa fi. Et in. d. l. decē.
dum dicit ſe cōſuluiſſe de facto in marchia, in eo qui fideiuſſerat
pro tyranno: ita in hoc caſu, lꝫ fiſcus ſit ſoluēdo tñ fideiuſſor pro-
mittit, quatenus fiſcus nō poſſit conueniri. ꝓut vult Bald. hic in
alio propoſito. Qñ autē p̄ſumit̃ ꝙ fiſcus ſit facilis vel non, decla-
rat Lud. ro. hic in vlti. col. item circa iſtā primā partē text. qui lo-
quit̃ de eo q ꝓmittit in ſubſidiū q cēſet̃ quaſi fideiuſſor indēnita-
tis. Adde ꝙ ſi ego ꝓmitto ī ſubſidiuꝫ releuare ab omni eo qđ de-
bere te cōſtabit habere a titio: iſta ꝓmiſſio intelligit̃ de eo qđ con-
ſtabit in vita titij, tex. eſt de hoc not. in. l. qui rome. §. augerius. ff.
de verbo. obli intelligendo tñ ⁊ declarando vt ibi per doc. In ma-
teria etiam not. ad caſum noſtrū pone, titius ꝑ ſolennē ſtipulatio-
nē promittit. xx. ſeius ex iſtis. xx. promittit. x. Caius dicit ego pro
mitto reſiduum, pone ꝙ ſeius non ſit ſoluendo in aliquo: nunqd
iſte caius fideiuſſor teneatur ad totuꝫ, ⁊ dic ꝙ ſic: q2 appellatione
reſidui, totum cōtinet̃. l. ij. in fi. C. de here. inſti. l. ceterorū appella-
tione. ff. de verb. ſig. in terminis decidit not. Bald. in. l. fi. §. j. C. de
vſur. rei iu. Et dixi in illa. l. ij. C. de here. inſtitu. Ex ſecunda parte
tex. non colligo notabilia ꝑpter varietatē lecturarū, ſed colligaꝫ
in referendo intellectus, precipue intellectū Richar. malū, in tex.
ibi, ac ſi iudicatum fecerit titius, intellige. i. fuerit condemnatus
¶ Gl. in verbo ſed ſi cum ſeio egero. Primo opp. ꝯ text. ⁊ ſoluit. a
Secundo ponit primū intellectum ad tex. q fuit Azonis. Tertio
ponit alium intellectum qui fuit Jo. ſecunda ibi: vnde ſeiū conue
nio ⁊c. tertia ibi. ⁊ dic ſm Jo. ¶ In glo. ibi ſed hoc erat certum.
7 † habes ex prima parte huius gl. quō potuerit agere creditor añ
contra ſeium, debuerat enim prius agere contra titium. l. decem.
in fi. alle. in gl. Gl. reſpondet ꝙ in hac. l. erat certū ꝙ titius nō po-
terat ſoluere niſi in partem, ideo in reliquo potuerit agere ꝯ ſeiū:
iſta ſolutio eſt vera in ſe. ſed diuinat, reſeruo in fine gloſ. vt ſequar
ordinē Bar. In gl. ibi. Et hic caſus nō eſt hic ſed eſt i. l. ſi fideiuſ-
ſores in id. in prin. ff. de fideiuſ. vbi illud ꝙ efficit̃ prius non ſoluē
do cedit dāno creditoris, nō fideiuſſoris ꝓmittētis in ſubſidium
vt notat hic Sali. Pau. de ca. ⁊ Alexā. licet Cy. multū laborauerit ad probandū, ꝙ hic caſus ponit̃ in text. et male. vt hic ꝑ Alex.
Quid autem in ſimplici fideiuſſore: ponamus qđ debitor princi-
palis aliqñ fuit ſoluendo, creditor etiam negligit, ſi efficiatur nō
ſoluendo, an cedat dāno fideiuſſoris, certe ſic. l. ſi fideiuſſor credi-
tori. ff. de fideiuſ. Et ibi glo. qrit de qōne ſabatina. nunquid illa. l.
ſi fideiuſſor creditori, procedat hodie, ponūt gl. ⁊ Bar. ibi: ⁊ bal.
Pau. de ca. ⁊. d. Alex. hic Mod. in. d. l. decē. de ꝟb. ob. ⁊ Jmo. in
d. l. ſi fideiuſ. in id. ¶ In ea gl. ibi ⁊ ſic ſunt duo pacta de petendo
vult dicere gl. iuncto eo qđ dixerat in prima particula, qđ titius
principalis debitor poſſit ſoluere quinque non plus: ago ad alia
qnqꝫ ꝯ ſeium, ſi interim titius perdat illa qnqꝫ vel cōſumat: ego
nihil plus poſſum petere a ſeio q̄ quinqꝫ, que ſemel petij: quia in-
telligitur facere tacitum pactum qđ nō poſſim petere a ſeio niſi b
illud minus qđ non poteram a titio cōſeq: iſte caſus non eſt hic:
pone ꝙ a ſeio non poſſim conſequi niſi partem vel nihil, non poſ-
ſum poſtea petere a titio lꝫ poſſit ſoluere, ⁊ ſic effectus ſoluendo
q2 intelligitur factum aliud pactum de nō petēdo a primo titio.
In gl. ibi ſecus in legatis in vltimis volūtatib9 ſi legatari9 petat
partem legati vel totum ab vno ex heredibus, non preiudicat qn
poſſit petere ab alio coherede. l. ſi ex toto. §. j. allegata in gl. ſecus
in cōtractibus ſm gl. q2 petēdo a ſeio fit p̄iudiciū, ne poſſit a pri-
mo peti. de quo dic vt per doct. in. l. ſi credi. C. de pac. ⁊ ꝑ doc. in. l.
inter eos. §. j. ff. de fideiuſ. ¶ In ea. gl. ibi: ⁊ potero. nō exponit tūc
in preterito. iſta glo. cōſtituit differentiā in tex. q2 ſi habeat̃ qđ mi-
nus, dꝫ exponi potero pro potui: ſi habeatur quominus, qđ intel
ligitur. i. ꝑpter quod, verbuꝫ potero non mutat̃: cur diuerſum co
gita, quare mota ſit gl. ad iſtā differētiam: q2 Bal. hic dicit, ꝙ iſta
differentia non eſt bona etiā ſꝫ grammaticos: q2 nō refert an di-
catur quo minus vel qđ minus: ⁊ ſic habes primū intellectuꝫ do.
Azo. ad hūc tex. q vult i effectu ꝙ petēdo a ſeio illud qđ nō pote-
rat haberi a titio ꝑ ſolā petitionem creditoris ſibi p̄iudicat: adeo
ꝙ ſi a ſeio nō poſſit cōſequi, tñ amplius non poſſit habere regreſ
ſum ꝯ titium, ⁊ ſic iſte erit caſus: certū erat ꝙ a titio non poteram
cōſequi niſi quinqꝫ: egi ad alia qnqꝫ ꝯ ſeiū, ⁊ ad plus agere non
poſſum dato ꝙ titius perdat ſua quinqꝫ: pone ꝙ a ſeio tantū cō-
ſequar tria aut nihil mihi preiudico vt non poſſim petere a titio
qui poſtea effectus eſt ſoluendo: ⁊ hoc ſi habeatur in litera quod
minus: ⁊ tunc ordina literam hoc modo lꝫ Moder. ⁊ Sali. dicāt
aliter: ſed ſi cum ſeio egero ⁊ verbū ſtat proprie, ⁊ non dicit exege
ro ad aliud minus ꝙ a titio potero ꝓut potui exigere, ⁊ ſic ad alia
qnqꝫ: certe q̄ticūqꝫ ſit illud qđ petij eo tꝑe quo iudiciū inter me ⁊
ſeiū acceptum eſt tātominus potero poſtea petere a titio qui eſt

a ¶ Tutelam filij. Adde Bart. i aut. mr̃i ⁊ auie. i pe. col. et ibi Salic. C. qñ muli. tu off. fun. po. Lu. ro. i. l. ſi nō. i §. de viro. ff. ſolu. matri. ⁊ Mateſil. no. cix.

b ¶ Principis. Adde Joan. an. ⁊ Abb. i. c. ij. de imu. eccl.

effectus soluendo, ⁊ sic ꝯ titiũ amplius nõ potero habere regressum, intellectus est. d. Azo. alius intellectus est Io. q sequitur: q clare referẽ in glo. ⁊ cõiter approbatur: sed aduerte ꝙ intellectus Azo. ⁊ Io. sunt de directo cõtrarij: nã primus intellectus Azo. vult, ꝙ creditor ꝑ solã petitionẽ a seio petendo aliquid sibi ꝑiudicat, vt si a seio nihil possit cõseq, non possit habere regressum ꝯ titium effectũ soluẽdo: ⁊ tũc verbũ egero, stat ꝓprie, ⁊ nõ dicit exegero, secundus intellectus Io. cõiter approbatus vult totũ ꝯriũ, ꝙ imo creditor petendo a seio nõ ꝑiudicat sibi ꝑ solã petitiõem, sed bene per exactionez: ergo si minus exigit põt denuo petere a titio: punctus est in hoc: ⁊ hinc percipiẽ qꝺ sit verior intellectus: vtrum ꝑ solaz petitionẽ factã a seio creditor sibi ꝑiudicet, ⁊ sic fit verũ, qñ petijt a seio intelligaẽ facere tacitũ pactũ de non petẽdo a ꝑncipali titio. Azo tꝫ ꝙ sic Io. tꝫ ꝙ nõ vt vides. Bar. ⁊ cõiter doc. reprehendunt intellectum Azo. s. ꝙ ꝑ solã petitionẽ nõ ꝑiudicent: ⁊ ideo dicunt in primo casu sicut ꝑ solam petitionẽ a seio nõ liberaẽ seius: ita in scꝺo casu per solã petitionem a seio nõ liberaẽ titius, sed demũ exactione, mouentur per fundamẽtum qꝺ hic facit Bar. ⁊ lꝫ Bar. nõ dicat, ista fuit ratio iuriscõsulti iquãtum dicit, ꝙ nõ sunt duo rei in. l. decem. ff. de vbo. obl. ¶ Tu aduerte nam inqꝫtũ Bar. vult qꝺ si sunt duo rei equaliter obligati creditor agendo ꝯ vnum sibi preiudicat, q: videẽ diuidere inter eos. Bar. errat, ꝙ imo creditor agendo cõtra vnũ pro parte sibi non preiudicat: q: non preiudicat etiam in lata sñia in illa parte nisi post sñiam sequaẽ exactio. tex. est clarus. in. l. fi. C. de fideius. de quo Bar. hic non fuit recordatus ⁊ pungit Pau. de ca. hic: ⁊ declarat magistraliter idẽ Bar. in. l. ex duob⁹. in. v. col. ff. de duo. reis. vbi oĩno videas, q: distinguiẽ ⁊ ſm eius distinctionẽ posset in aliquo casu ꝓcedere opi. Bar. hic: itẽ inquãtꝫ Bart. dicit qꝺ creditor agendo contra seium, agit ex necessitate, ideo nõ fit diuisio: ꝯsydera ꝙ Bar. met in vltimis vbis est aliqualiter cõtrari⁹, nã in fine vult ꝙ imo egerit ꝯ seiũ ex voluntate: ⁊ debebat agere ꝯ titiũ sed egit cõtra seium quia non fuit oppositum: salua Bar. quia loquiẽ hic tenendo sol. glo. ⁊ Io. qꝺ in hac. l. erat certum ꝙ non poterat exigi totum a titio: illud qꝺ dicit in fine procedit tenendo opinionẽ Azo. d. Alex. hic reprobat istum intellectum q: ſm istũ intellectũ illa verba tantominus exponunẽ pro non: ⁊ ita ſm eũ exponit gl. in vbo tantominus. ꝙ ſm eũ est destruere text. cũ ista verba tantominus iuuant, ꝙ aliqd possit peti: sed ad istud respondeo ꝙ ista cõsyderatio do. Alex. ꝓcederet ponendo casuz ꝙ cum nõ possem ꝯseq: a titio nisi tria de decẽ ꝯ seium ad septem ⁊ ab eo non potuerim ꝯsequi nisi alia tria sed ponendo casum ꝙ cum non possez cõsequi nisi tria a titio egerim ꝯ seium, non dico ad septem: sed alia tria ⁊ nihil ab eo consequi potui: volo postea agere contra titium q est effectus soluẽdo an possim agere ad septem, ⁊ dr ꝙ non, sed tantũ ad q̃tuor q: ad illa tria ad que egi cõtra seium non possum agere amplius ꝯ titium: ⁊ istud est ꝙ dicit glo. q: illa tria hꝫ: nec est verum ꝙ glos. exponat tãtominus. i. nõ, q: est sup primo verbo minus nõ, super vltimo. Raph. fulg. dicit ꝙ opinio Azo. potest, sustineri ⁊ est verior ꝙ in hac. l. per solã petitionẽ creditor sibi preiudicat, vt nõ possit amplius petere a titio: ⁊ probat, q: iste seius promisit sub conditione si titius nõ poterit soluere. l. decẽ. de verb. ob. sed hic erat certum ⁊ sic erat purificata conditio, sed nos habemus, ꝙ qñ est purificata conditio fit nouatio, l. pecuniam quã. §. eo. ti. tamen dicit Ful. ꝙ cũ hodie nõ fiat nouatio nisi expresse agatur ꝙ forte hodie esset sec⁹. Sed responde qꝺ qñ stipulatio secunda nõ continet plus q̃ prima, ⁊ sic minus, nunq̃ fit nouatio, l. qui vsumfructũ. de verbo. obl. ⁊ Bar. in. l. pe. ff. de pre. sti. ⁊ maxime cum hic non ageretur aĩo nouandi ⁊ sic cessat. l. pecuniã quã. §. eo. super qua principaliter se fundat Ful. Sed huic intellectui cõmuni magis obstat aduersatiua sed si, sine copula denotat diuersitatẽ ⁊ in facto ⁊ in iure: sed ſm istũ intellectum denotat identitatẽ in iure, vt dixi in textualibus. §. in princ. ⁊ licet domi. Alexan. conetur respondere dicendo ꝙ est diuersum ius: tamen nõ in totuz satisfacit: q: tenendo id ꝙ ipse dicit: non esset diuersum ius in principali. q. Huic etiam intellectui cõi obstat: q: ſm illud verbum egero, dꝫ exponi pro exegero, ⁊ sic pro effectuali petitione. ¶ Aduerte tñ q: tenendo istum cõmunem intellectum dices tu, que potuit esse ratio dubitandi. respon de ꝙ potuit esse, quia seius tenetur in subsidium, casu quo titius soluere non possit, ⁊ sic sub conditione, si soluere nõ possit, modo sic si presupponimus ꝙ titius primus debitor non possit soluere nisi tria, videbatur nouata obligatio primi, ⁊ eum non posse cõueniri: quia purificata conditio: cõtrarium tñ deciditur hic. ⁊ ad ar. respondi. §. ¶ Aduerte etiã quia Sali. hic dicit ꝙ iste intellectus Io. est verus in se: sed qualiter conueniat litere est difficile: ⁊ dicit ꝙ gl. multuz laborauerunt ⁊ ꝙ magis offuscauerunt. Et ideo dicit Sali. tenendo communem intellectum se putare ꝙ ille
a due dictiones, quominus[a] debeãt aliter exponi q̃ dicant doct. vt
b dictio, quo,[b] stet pro q:, ⁊ dictio minus pro nõ: ⁊ litera sic ꝯstruiẽ:

a ¶ Quominus. Adde l. liber hõ. in primo rñso. ff. de vb. ob. ⁊ glos. in. c. j. §. fina. xlvij. distin.

b ¶ Dictio q. Addꝺ ꝙ hec dictio aliqñ aduersaẽ, vt in. c. cuz spã lj. de ap. aliqñ ẽ cordis cõplectiua poti⁹ q̃ disiũctiua. ⁊ sic supflua. vt i c. si motu. d ꝓbẽ. lib. vj. ⁊ in. c. si clericus. de sent. excõ. eo. lib. aliqñ ẽ cõtinuatiua. ſꝫ Io. imo. i. c. quorũdam. de cle. li. vj.

sed, si cum seio egero: quia non potui exigere a titio quãtũcunqꝫ sit illud quod petij a seio tempore quo iudicium inter me ⁊ seiũ ceptum est ⁊c. Et iste sensus Sali. ita congruit in primo intellectu Azo. sicut in isto. Ego vero sustinendo istum cõem intellectum
8 aliter declaro. † Pone ago cõtra titiũ debitorem primum et non potui exigere nisi tria, ⁊ ideo egi contra seium ad. vij. ab isto seio non potui consequi nisi alia tria: restant nunc quatuor, ego intelligo tex. sic, ꝙ iste creditor volebat petere a titio tota. vij. dicit tex. qꝺ tantominus poterit consequi a titio q̃tum est illud qꝺ est cõsecut⁹ a seio. Et sic si a seio est cõsecut⁹ tria: petet tria minus ⁊c. Tenendo tamen cõem intellectum Io. ⁊ sic cõem conclusionem ꝙ creditor petendo a seio nõ ꝑiudicet sibi. Limita istã cõem conclusionem procedere qñ creditor petijt a seio totum residuuz qꝺ a principali cõsequi nõ poterat: tũc q: ex necessitate petit, sibi nõ preiudicat: secus esset si nõ peteret totũ residuum ꝓut posset sed partẽ tantũ: puta tria, certum erat ꝙ principalis nõ poterat soluere nisi tria, creditor poterat petere a seio reliq̃ septem, et tñ nõ petijt nisi tria, ⁊ sic partem residui: isto casu preiudicat sibi, vt nõ possit ampli⁹ petere a primo, ita Bal. hic. Istã limitationẽ intelligit do. Alex. qñ creditor petijsset pro partib⁹ equalibus: sec⁹ si ꝓ partibus inequalibus, ita vult gl. no. in. l. inter eos. §. j. super verbo soluit. ff. de fideius. ⁊ ibi Ang. no. Bal. Ang. ⁊ Sali. in. l. si creditoris. C. de pac. ego puto qꝺ ista limitatio. d. Alex. non sit vera ad ꝓpositum: eo q: gl. in. d. l. inter eos. §. j. loquitur qñ sunt debitores plures equaliter insolidum obligati: et sic duo rei debendi creditor petendo partem ab vno intelligitur facere diuisionẽ: verum est, si petit partẽ equalẽ: sec⁹ si inequalẽ: nõ sic est in casu nostro, in quo nõ sunt duo equaliter obligati: ſꝫ vn⁹ principaliter, alter in subsidiũ. Cũ ergo petitur pars a scꝺo qualiscũqꝫ pars sit illud min⁹ qꝺ petiẽ ex gratia: ergo sibi nõ ꝑiudicat. ¶ Adde ꝙ iste ver. sed ⁊ si cũ seio, legitur tertio mõ ſm Ia. de are. Cy. ⁊ Albe. nã certum erat ꝙ a titio principali debitore non poterant exigi nisi tria: vnde creditor agit ad residuũ, ⁊ sic ad alia septem ꝯ seium et exigit illa septem: postea vult agere ꝯ titiuz ⁊ petere tota. x. nũqd possit, deciditẽ in hoc tex. ꝙ nõ: sed dꝫ petere q̃tomin⁹ potuit cõsequi a titio, eo tꝑe quo iudiciũ inter me et seium acceptum fuit. ¶ Et sic aduerte qꝺ iste intellectus differt a cõi: nam scꝺm intellectum cõem presupponitur qꝺ creditor egerit ꝯ seium ⁊ exegerit solum partem, puta tria: ſm istũ intellectum Ia. de are. ꝑsupponitur ꝙ exegerit tota septem, ⁊ istũ intellectum tenet Cy. Alb. et Mar. sili. ⁊ qdam alij: ⁊ dicit Alex. qꝺ plenius procedit, sed bal. illum reprehẽdit ⁊ etiã Sali. quia esset de indubitabili, cur enim dubium est, ꝙ idẽ nõ possit bis exigi. l. bona fides. ff. depo. Quartus intellectus fuit Richar. maliũ. cremonẽ. ſm quẽ verbum egero, stat proprie: nec exponitur ꝓ exegero, ⁊ illa verba, eo tꝑe quo iudicium inter me et seium ⁊c. importabũt magnum mysterium iuris, ⁊ casus erit talis: certum erat qꝺ a titio principali non poteram consequi nisi tria. egi contra seium ad alia septem, non dicas exigi eo tꝑe quo egi cõtra seiũ vsqꝫ ad tꝑs litis contestate cũ eo principalis debitor nunq̃ fuit soluẽdo: postea pendente iudicio anteq̃ seius solueret, titius effectus est soluendo: vnde seius vult, ꝙ creditor reuertatur ꝯ titiuz principalẽ, ⁊ deciditur in hoc tex. ꝙ creditor non teneatur reuerti ꝯ titiũ principalẽ. Et ita not. Bal. ⁊ Pau. de ca. hic ꝑ istum tex. q: cũ iudicium fuerit bene inchoatum, non dꝫ ex supueniẽti casu variare. l. excusantur. §. numerum. ff. de excu. tu. idez tenent Pe. ⁊ Cy. in auẽ. presente. in pe. q. C. de fideius. ⁊ Bal. in. l. pemptorias. in vlti. col. C. sen. rescin. nõ pos. vbi dicit, ꝙ iste text. est ad hoc singularis: idez tꝫ Sali. in auẽ. hoc si debitor. C. de pig. istum intellectum Ricar. refert Lud. ro. hic ad finem, ⁊ dicit ꝙ licet sit notabilis in se, tamen non bene cõgruit litere. Tu dic, ꝙ etiam in se est dubitabilis: naꝫ ꝑsupponit qꝺ si pendente iudicio, titius efficiatur soluendo, seius non possit opponere. ꝙ creditor vadat ꝯtra primũ: ⁊ tamẽ hoc est valde dubium: q: facultates supuenientes debẽt operari vt creditor possit redire ꝯ principalez, sicuti dicimus in exceptione dilatoria: q̃ quis non credebat posse opponere: ⁊ tamẽ si post litez cõtestatã venerit in notitiã, põt qñcũqꝫ opponi. l. ij. C. de ꝯsor. eius. lit. si. notatur in. l. ita demũ. ⁊ in. l. licet. C. de ꝓcu. Et istam vltimã opi. tenent Ia. de bel. in. §. pen. in auẽ. de fideiusso. ⁊ Ray. de for. in auẽ. presente. C. de fideius. ⁊ late Alex. hic: ⁊ in. l. si mulier. in. ij. colum. ff. sol. mat. ⁊ Lud. ro. in. l. stipu. in princ. ff. de ope. no. nun. Et ideo teneas cõmunem intellectũ Io. ⁊ ꝑ hec habes examinatos intellectus qui ponuntur ad istum tex. ¶ Redeo nunc ad primã par
9 tem glo. † Et q̃ro qñ potuerit agi ꝯ seiũ ante principalem excussum: ꝯ. l. decẽ. ff. de verbo. obl. gl. hic ⁊ in. d. l. decẽ. respõdet, q: certum erat ⁊ notorium ꝙ principalis non erat soluendo, quo casu non est opus altera excussione: et tunc potuerit agi contra seium, Et per hoc inferuntur due bone illationes. primo infertur limitatio ad auẽ. presente. C. de fideius. ⁊ in corpore vnde sumiẽ: vt non ꝓcedat, qñ certũ esset ꝙ principalis non esset soluendo: tũc posset deueniri

set deueniri ad fideiussores,an principalē excussum:& est cōis cō/
clusio doc.hic:& in.d.l.decē.& plenius Alex.hic.& in.d.l.decē.q
respōdet ad qdaz & per istam gl.dicit Bar.se ar's ɔsuluisse in mar/
chia cū qdā fideiussisset pro tyrāno q nō erat facilis ad cōueniēdū
& poterat cōueniri fideiussor an principalez tyrannū excussuz &c.
Inuenio & Lud.ro.in sing.cccccdiiij.inci.scis & hodie dicit &
ar's tpe suo fuit vna qō de qua ibi per eū,& & tenuit ɔtra Bar.in cō
munitate senarū vt prius debuerit excuti cōitas & fideiussor.per
vnā gl.de q ibi per eū,& cōsydera si dici posset & Bart.hic loquit
de principe iniusto & tyranno:secus ergo si princeps esset iustus
10 & ita loqtur gl.allegata per Ro.Tenēdo tñ cū Bar.†Ro.& erit se/
cūda limita.ad.d.auf.psente.adhoc vt cōueniat & excutiat prin/
cipalis reqrit vt nō solū sit soluēdo:sed qd sit facilis ad cōuenien/
dum:ar's si esset solū soluēdo & non posset cōueniri de facili:tunc
posset ad fideiussores deueniri,qd nota ad ea q dixi in text.in.iiij.
no.Hinc infert Lud.ro.& Alex.& Imo.in illa.l.decez.qd si esset
aligs diues & esset rixosus & cauillosus,posset prius ɔueniri fide/
iussor per glo.in.d.l.ij.ff.qui satis.co.facit tex.in.l.ij.ff.de alie.iu.mu.
cau.fa.& facit qd no.gl.in prin.in verbo suspectum.ff.so.ma (Se/
11 cūdo.†ex ista glo.infert.no.Bar.ad practicam,qd si principalis
debitor fuisset cōdēnatus,& oia eius bona applicata fisco posset
cōueniri fideiussor ante principalē excussum:quia certū est & nō
potest conueniri principalis,ex quo non est soluendo:istud est ve/
rum quo ad principalem debitorē,sed inquantum Bart.dicit posse
cōueniri fideiussorē male dicit,qz prius debebit cōuenire fiscuz.l.
tutoris.C.ad le.iul.de vi.l.si debitori deportato.ff.de fideius.& est
in terminis gl.ordi.in.l.sēnam.in gl.fi.& ibi Bal.no.C.de fideius.
not.Bal.in.l.j.eo.ti.C.de fideius.& ita ɔ Bar.tenēt oēs Moder.
hic:& dicūt Ful.& Pau.se ita cōsuluisse in magna & ardua causa.
tamen vide panor.in ɔsi.xxix.li.ij.qd incip.in psenti qō.in pe.col.
vbi tenet decisionem Bar.& respōdet motiuis cōtrarijs (Aduer/
te,qz videt & sit etiam isto casu fienda excutio debitoris principa
a lis,qz in publicatione oium bonorum non veniunt bona ɔditio/
nalia,iuxta glo.no.in.l.nō ad ea.ff.de cond.& demon.cum cōco.
nec postea quesita.l.si tibi mandauero.§.is cuius.ff.manda.ergo
quo ad ista debet pcedere excussio (Stat ergo ex pdictis,qd quā
do certum est principalē non esse soluendo,potest agi contra fide/
iussorē,nō excusso pncipali.Adde quod idē tenet gl.in.l.nisi hoc
actū.& ibi illā no.Ang.ff.de pac.Bar.in.l.iij.§.si is pro quo.cir/
ca fi.ff.de pac.Bar.in.l.& heredi.§.fi.ff.de pac.Ang.in.l.y.in.pn.
ff.qui satisd.cog.(Confirmatur per tria.primo quia ars & natura
nihil frustra operant.l.qui bis idem.ff.de verbo.obl.cū si.(Secūdo
quia illud quod dicit,& frustratorijs cautionibus nō est vtēdū.l.
nō cogēdum.§.sabinus.ff.de pcur.l.hec stipulatio.§.diuus.ff.vt
leg.no.per illud quod dicit,& quo ad aliquid declarandum.no/
b torū & snia eqparātur.l.emptorē.in prin.& ibi Bart.post glos.ff.
de ac.emp.secus quo ad disponendū,vt dicā alibi (limita istā cō/
clusionez notabiliter qñ principalis non esset soluēdo:eo qz bona
alienasset in fraudē creditorum,isto casu creditor nō potest age/
re cōtra fideiussorez:sed dz prius cōtra illos possessores bonorū
quorūz facta est alienatio fraudulenter,anteq possit molestare fi
deiussores.tex.est in.l.bona.§.j.& ibi egregie Bart.ff.de iure fisci.
Lu.& alij Mod.hic (Scdo limita pdictā ɔclusionē,qñ notorium
esset reale vel effectuale,quod pncipalis nō est soluendo:secus qñ
notorium esset ex vi vocabuli,vt est si principales debitores sunt
pauperes Christi,nā limitat Pe.de ancha.in ɔsil.v.quod inci.p
ptenobilis viri dñi Rober.in.§.&.ij.co (Aduerte etiā qz illud qd
dicitur,& qñ notoriū est principalē nō esse soluendo,qd nō reqrit
excussio:pcedit nō solū qñ est notorium in facto,sed etiā qñ est no/
toriū in iure:hinc est:& si fideiussor interueniat pro obligato na/
turaliter tātum,& ibi non est necessaria excutio:rō qz notoriū est
in iure,& obligatus naturaliter tantū,excuti nō pōt.ita no.Bal.
in.l.j.in.vij.col.ad.fi.C.de ɔue.fisci.deb.li.x.& añ eū idez tz Bar.
in.l.mar.post Dy.ibi.in.v.col.ff.de fideius.idē Bar.in.l.iij.§.si is
pro quo.circa fi.ff.& qsqz iusta sol.gl.qtū ad cōtrariū formatum
est vera in se sed diuinat ad istū tex.dicere & erat certum in hac.l.
qd titius nō erat soluendo.ideo Bar.hic.in fi.respōdet,& veruz
est & creditor nō potest agere cōtra seiū nisi prius excusso princi/
pali.d.l.decē.illud est verū si opponat a seio:sed si non opponat
a seio,pcedit iudiciū.ar.l.j.cū gl.C.de ap.facit.c.j.de resti.spo.in/
tellige tamē sane,qñ nec pars opponeret,nec etiā iudex repelleret
qz tūc pcedit iudiciū,etiā sine actione,qñ speraf eā posse nasci.vt
no.Bar.in.l.post.§.si qs ex his.ff.de inoffi.test.Bar.& Mod.in
l.si titius.ff.de v.ob.qcqd teneat Bar.in.l.ij.in prin.ff.de.do.ple.
& ita declarando Bar.cessant fundamēta Ful.hic:& Raph.cu.
in.d.l.decē.q tenēt ɔtrariū.(No.diligēter istud qd vult Bar.hic
in fi.qd ille q pmittit in subsidium pōt cōueniri ante principalē,si
non opponat & prius excutiat principalis,& pcedit iudiciū:idē
tz Pau.Alex.hic:& in.d.l.decē.& notabiliter Bal.in.l.cū eoruz.
in.f.op.C.de sen.idē nota.tz.d.Alex.in.ɔsi.xxxj.lib.iiij.inci.in cā

executionis mote ɔtra Barthol.vbi pro hoc notabiliter infert qd
idē in fideiussore indēnitatis,qui pōt conueniri ante principalem
excussum,si nō opponat:ad hoc precipue pōderat Bar.hic in fi.
qz pmittēs in subsidiuz censet qdē fideiussor indēnitatis.Ad hoc
etiā pōderat Bal.in.l.j.in.iij.col.C.de ɔue.fisci debi.& in.l.j.C.de
decur.li.x.cū multis alijs per eū allegatis Quātū tamē attinet ad
istum tex.nō eūdo per mēdicata suffragia clarior est respōsio:nā
in ista.l.vt apparet ex ordine litere,prius fuit actū ɔ titium:et qz
totum non potuit exigi,de necessitate fuit postea actum cōtra se/
ium prout volunt Albe.Ja.de bu.& antiqui hic.

1 Cautela & officialis prius soluat anteq condēnetur vt pos/
sit ad officia aspirare.

2 Quādo stipulatio impersonalis valeat in cōtractibus et vltimis
voluntatibus,& quid in iudicijs,nume.3.&.4.

Labeo. Pro euidentia premitte quod legitur altero de
duobus modis vno modo secundum glo. hic &
ad text.debeat subaudiri dictio curari:si non habeatur: et solus
Fulg.hic:& dicant Bar.& doc.qcquid velint,credo istū esse melio
rem intellectum,quia iurisconsul.in.l.illa stipula.§.j.ff.de verbo.
ob.referens istam.l.labeonis ponit verbum curare (Scdo modo
legitur fm Bar.& cōiter doc.& nō debeat subaudiri verbū cura
ri:& fm cōem intellectū.h.d.(Qñ aliqs pmittit decē dari,& sic im/
psonaliter:qz impsonalitas nō est in vbo obligationis iductiuo,
nō vitiatur pmissio:sed pmissor non tenetur precise dare decem,
sed liberatur dando expromissorem idoneū.h.d.fm cōem intelle
ctum.& dū tex.dicit nō posse te precise decē dari oportere intende
re:intelligit & nō potes pcise petere,& decē tibi denf:eo qz pmis
sor,dādo aliū locuplete q pmittat,liberat.In tex.ibi,& significat
nō esse cogendū,nō cogit qs litigare,qñ paratus est soluere illud a
quo soluto liberatur:concordat.l.si reus paratus.ff.de procu.l.si
debitor offerret.ff.de iudi.§.fi.insti.de.perpe.& tēp.ac (Hinc dicit
1 Angel.collige cautelā:†& stante statuto,& officialis semel con/
dēnatus in syndicatu nō possit amplius aspirare ad officiuz,put
etiam de iure cōi est text.in.l.si quis aliquid.C.de susce.& arca.in.l.
iudi.C.de digni.lib.xij.cautela est fm Angel.qd officialis qui ti/
met ne cōdemnef,soluat anteq condemnef:tunc non habebit lo/
cum statutū,quā cautelā ponit Bart.in.l.iusiur.§.fi.vbi reseruo
j.ti.pri.de iureiu.(Glo.in vbo dari.ista glo.dicit,qd ad text.dz
subaudiri verbū curari si non habeat:oper epciū est videre quare
glo.velit istud subaudiri,ideo pro intelligētia oppono extra glo.
text.vult,& si per solennem stipulationem promitto decem dari
impersonaliter:valet promissio,cōtra a partibus sufficiēter enu/ b
meratis:aut ista promissio impersonalis intelligitur.s.a me pro
missore:& tunc ego precise essem obligatus dare.l.promissor.§.fi.
de cōsti.pe.allegata in gl.ij.& tunc non procederet text.quia dan/
do expromissorem non liberarer (Aut ista verba decem dari,in/
telliguntur ab alio.ita qd dando alium expromissorem debeam
liberari,vt dicit tex.& tunc probo & iste tex.non pcedit:qz si pro/
mitto,qd alius dabit,vel aliū daturuz,stipulatio est nulla.§.si qs
alium.insti.de inuti.sti.l.inter stipu.in princ.ff.de verbo.ob.ppter
illud vltimū facta est glo.qd qñ qs pmittit simpliciter aliū datu
rū,stipulatio est nulla,vt in ɔsijs:sed qñ promittit se curaturū &
alius dabit,vel faciet,tunc bñ valet.ita dicit text.in.d.§.si qs aliū.
&.l.qui autē.§.pe.ff.de cōsti.pec.& ppterea dicit gl.ad text.dicitur
subaudiri verbuz curari si nō habeat:& sic vult,& effectus & sub/
stantia fiet in verb.curare,sine quo tex.non procederet (& ista sub/
auditio non videretur extranea:qz vt dixi iurisconsultus in.l.illa.
§.j.referens text.istum labeonis,apponit verbum curari:& ita ibi
Raph.cu.tz & sequit Ful.hic:& istud puto tutius (Bar.hic:& cōi
ter doct.dicūt istū tex.posse procedere sine illa subauditione,non
respondet tñ ad illum.§.si qs alium.vñ pro clara intelligentia di/
cit Bar.aduertēdum esse,qñ stipulatio est impersonalis an & qñ
impersonalitas vitiet vt hic per eū:nō respōdet tñ Bar.ad ɔriū for
matū:sed tu responde,vt no.respondet Paul.de ca.hic:qñ pmit/
titur vt detur certe psone,tunc non valeret.d.§.si qs alius (aut nō
offenditur certa psona,& tūc vz,vt hic,& erit sin.fm Pau.hic.Et
cum isto casu cōiter transeunt doc.hic:& in.d.l.illa.§.j (Tu aduer
te,nec inuenio doc.hic declarare Bar.& oēs doc.hic dum respō/
dent ad auf.si qñ.C.de cōsti.pec.vbi impersonalitas vitiat.dicūt
qd qñ impersonalitas est circa verbuz inductiuum obligationis,
vitiat,vt in ɔrio:sed qñ est circa vbū executiuū,non vitiat (Adde
qd illa auf.si qñ,impersonalitas est circa verbum executiuū,sicut
hic,& tñ vitiat:dicit em ibi,satisfiet,qd vbū est executiuū sicut de/
betur (Cogitabā posse defendere Bar.& opi.& credo & iste ppnie
fuerit sensus Bar.in illa auf.si qñ,nō pcessit aliud vbū iductiuū
obligationis,nisi verbū satisfiet:istud verbuz satisfiet:operaf in/
ductionem obligationis:qz aliud verbum nō pcedebat.ergo bñ
alle.Bart.& ibi erat impersonalitas circa verbum inductiuum
obligationis,sed hic erat sic qz fuit impersonalitas in verbo exe/
cutiuo:qz precesserat aliud verbum inductiuum.s.pmitto dari.

(Bonorum. Adde.l.quoties.in fin.& ibi gl.& Jo.de imo.ff.de noua.Bal.i l.fin.C.de ɔ hē.emptio. Bal.i.l.j.C. de bo.q lib. Bal.in.l.iij. C.ad le.falc.

(Notoriū & snia.Adde Bar.in.l.is cui bonis.ff. de verb.ob. Bal.in.l.ea q.C.de acti.

1 ¶ †Et sic no. q̄ impersonalitas circa verbū inductiuū obligationis vitiat, sed circa verbum executiuū nō vitiat. Et licet doc. ita teneant ꝛ ego teneo: tñ posset sustineri, q̄ impsonalitas nunq̄ vitiet: ꝛ ista fuit originaliter opi. dñi Christo. de castel. quam sibi ascribit Rapha. cu. in. l. stipulatio ista. §. si qs ita. q tenet. qđ si in stipulatione dicat̄ pmittat̄, ꝛ sic sit impsonalitas circa vbū obligationis inductiuum: nō vitiatur stipulatio: q2 regula est, qđ in stipulationib9 respōsio ambigua dʒ intelligi ſm interrogationē. §. preterea. insti. de inuti. stipu. l. si defensor. §. j. ff. de interroga. ac. facit. l. j. C. de diuer. rescrip. hinc est si dico, promitto, intelligor pmittere illud qđ a me interrogasti. l. j. §. si qs simpliciter. de verb. oblig. ideo si tu dicis, promittis mihi. x. ego dico pmittūtur tibi, valet stipulatio: q2 intelligo promittere. x. q̄ petijsti a me. Nō ob. auť. si qñ. q̄ est fundamentuʒ: tñ doc. loquūtur in constituto, q̄ fit pacto nudo: nam si pcedit stipulatio ꝛ sequat̄ respōsio: nō est cōstitutum. nec tenet̄ qs de cōstituto. §. de cōstit. instit. de act. Quia ergo in cōstituto nō pcedit interrogatio: sed simpliciter dicit debitor, satisfiet: ꝛ sic impersonaliter, nō valet pmissio: q2 nō pcessit interrogatio, ſm quaʒ possit intelligi talis pmissio. ¶ Et si dicatur: qđ tex. in. d. auť. si qñ vltra verbum ↄstituerit: subijcit vbū spoponderit: q2 respondeo qđ verbū spoponderit: intelligitur pacto nudo in tex. ꝛ glo. in. l. vnica. C. de suffra. tenet Lud. ꝛ do. Alex. in. l. lecta. ꝫ. eo. non recedas tamen ab opi. cōi: lʒ posset disputando teneri cōtrariū. †Predicta procedunt in ↄctibus. in vltimis
3 voluntatibus impersonalitas nunq̄ vitiat: q2 si testator dixerit q̄ dentur legatario, intelligitur semp ab heredibus: tex. in. l. si seruus legatus. §. qui margaritam. ff. de le. j. quem tex. reputat sing. Bal. in. d. l. si qñ. facit tex. in. l. cum pater. §. donationis. ff. de lega. ij. Quid aūt esset, qñ testator priuat heredē, ꝛ nō dicit cui persone velit acquiri illā hereditatē, pone testōr relinqd vxorē vsufructuariam, ꝛ dicit, volo q̄ heredes bñ tractēt vxorē meā, alr priuent̄ hereditate, si isti male tractent puentur hereditate: sed cui acquritur illa hereditas, videt̄ q̄ deberet applicari vxori, per regulaʒ q̄ qñ qs cōtemplatione alterius priuatur aliquo cōmodo istud acquirit̄ illi cuius cōtemplatione fuit priuatus. l. post legatum. §. amittere. ff. de his qui. vt indi. breuiter cōis cōclusio est in hac. q. q̄ hereditas nō applicat̄ vxori: sed alijs coheredibus, vel substitutis: si nō sunt coheredes nec substituti vadit ad venientes ab intestato: ita determināt Bar. Ang. Imo. ꝛ Mod. in. l. paterfa. ff. de here. insti. Bar. in. l. vxore. l. heres. ff. de lega. iij. Bal. in auť. cui relictuʒ. C. de indi. vi. tol. ꝛ in. l. j. in. xij. col. C. de his que pe. no. Iac. de bel. in. l. que vero. in auť. de nup. Pe. de ancha. ꝛ Ioan. de imo. in. c. si heredes. de testa. ꝛ do. Alexā. de imo. in cōsi. cxxxviij. incipi. oportune consyderatis his que in themate continentur. in vlti. colū. ꝛ est bonus tex. in. l. penul. vbi aliquando dixi. C. de lega.
4 ¶ †Adde, q̄ si testator post mortem legat impersonaliter post mortem titij, intelligitur legare heredibus titij: ita decidit Bal. in. l. j. circa fin. C. vt actio ad here. ꝛ cōtra here. l. j. in. fi. princi. ff. de pac. ꝛ vtrobiqʒ dicit de hoc esse text. no. in. l. si seruus legatus. §. q margaritam. circa fi. ff. de lega. j. Quid autē si in iudicijs, an impersonalitas vitiet. Pone in libello dicitur: petunt̄ decem: dic q̄ nunq̄ impersonalitas vitiat: quia intelligūtur peti a reo conuentor: quia impersonalitas declarat̄ ex precedentibus ꝛ sequētibus ita Bar. in. §. in sum. in. l. cōperit. ff. qđ vi aut clā. Bal. in. l. edita. C. de eden. in repe. padua. in. xx. colū. ꝛ in repeti. perusi. in. xv. colū. Et idem Bald. in. l. licet. in princi. ff. nau. cau. sta. Specu. in tit. de offi. iudi. §. j. ver. porro. late Lud. ro. vbi per tres rationes cōprobat in consi. lxxxvj. incipi. in casu proposito resecatis superfluis.
¶ Glo. fi. nihil habet. primo declarat tex. ij. opponit ꝛ soluit. tertio remouet aliud contrarium. secunda ibi: sed contra. ff. de leg. j. tertia ibi: sed si simpliciter. Et ad contrarium. l. si heres. responde vt hic per Ba. in. d. l. in illa. §. j.

¶ De iureiurando siue volūtario siue necessario siue iudiciali. Rubrica.

1 ¶ Quādo iuramentū promissorium in futurum obliget.
2 An credat̄ testi deponēti de credulitate. nu. 4. 5. 6. 7. 9. 10. ꝛ 11.
3 Quid si dixit se pro certo scire, ꝛ quid si firmiter ibi.
An per statutum vel cōsuetudinem possit induci, q̄ credatur testibus de credulitate.
5 Testis per verbum videtur. non probat, nec si iudicio suo, nec vidēre suo vel secundū conscientiam suam.
8 Magis creditur duobus affirmātibus, q̄ mille negantibus.
9 An sententia vel cōfessio per verbum credo probet.

¶ Continua rubricam duobus modis, vt per Bar. Ang. Sali. ꝛ Fulg. hic, ꝛ primā continuationem ponit gloss. C. eo. titu. tertio continua ſm Pau. de ca. ꝛ Lud. ro. hic, s. in tit. precedē. dictuʒ est de reb. cred. ꝛ credere dicimur quando sequmur fidem alienam /. j. §. titu. j. sed in deferendo iuramentū magis q̄ alibi sequimur fidē alienā: eo q2 facimus partem esse iudicē ꝛ testē in cā propria

¶ Iuramētum pmissoriuum. adde glos. summe xxij. q. iiij. Archi. in. c. omne. xxij. q. j. Bal. in l. si ad excludendā. C. de reb. cre.

¶ De multiplici spē. adde Abb. i rub. eo. tit. Andr. i cle. romani. §. de iureiur.

¶ Nō credit̄ testi. Adde Maletā in tracta. đ teste. ꝛ quātū pbet testis deponēs de credulitate vide Io. an. i addi. Spe. t. d. §. oppo. nit. v. itē q̄ deposuit de credulitate. Cy. in. l. testium. C. de testi. Bart. i. l. in summa. in. §. item labeo. ff. de aq. plu. ar. ꝛ an testes deponētes đ credulitate in crialib9 ad defensioneʒ rei plene pbent. vide Bar. ↄs. suo ici. vanci9 petri. quem sequit̄ Alexan. de imo. ↄs. lxxvj. ici. visa inquisitione formata ꝫ fortūa riū. i. j. volu. ad fin. idem Alexā. cōsi. cir. ici. visis ꝛ vt oportet cōsyderatis in eo. volu.

a ¶ Pro certo scire. adđ qs dicat̄ scire p certo. vid Archi. i. c. i domo. de peni. dis. iij. Domi. đ sancto gemin. in. c. de capitu. x. di.

vt inquit tex. iu. l. fi. C. de fideicommis. Ideo ↄgrueter subijcit iste ti. de iureiurā. Et aduerte quod iste ti. ff. ꝛ. C. de iureiuran. differt a ti. decreta. de iureiurā. put etiā declarat Paul. de ca. hic, eo q2 isti ti. loquuntur in iuramēto decisiuo litis: et consequēter in iuramēto super eo qđ est de pñti vel preterito. nisi in. l. si duo. §. fi. j. eo. tit. sed ti. decreta. regulariter loquitur in iuramēto pmissorio in futurum: qñ quis cū iuramento pmittit in futuruʒ dare vel facere. ꝛ ita est de mente Bar. in. l. si quis p eo. in prin. in. ij. col. ff. de
1 fideius. †Et ratio diuersitatis est: q2 de iure ciuili iuramentū promissorium in futurū cōuentioni nuda cum iuramēto nō inducit obligationē efficacem, ꝛ nō numeratur inter modos de iure ciui. inductiuos obligationis: nisi vno casu tantum, in liberto iurante in futurum se pstaturū operas patrono. l. vt iurisiurandi. in prin. ꝛ ibi declarat Bar. ff. de ope. lib. Et idē Bart. i. d. l. si qs p eo. in prin. ꝛ Bal. sup ista rub. secus est de iure cano. quo iure iuramē-
a tum promissorium in futuruʒ est obligatiuum. ita loquit̄ tit. decreta. ratio quia de iure cano. omne iuramentū qđ potest seruari sine interitu salutis eterne, seruandū est. c. cū cōtingat. cū simi. de iureiurā. nisi sit ꝫ publicam vtilitatē. c. si dilegenti. de fo. cōpe. vel nisi sit cōtra bonos mores, vt in regula, non est obligatoriū. in. vj. vel nisi extortuʒ dolo aut metu. vt in. c. ij. de pac. in. vj. quos oēs casus plene psequit̄ Bart. super hac repe. sciens. in. d. l. si qs p eo. ¶ Capio glo. rub. quā diuide i duas partes principales. Primo.
b ponit de triplici specie9 iuramenti, de q̄ tractat iste ti. ꝛ. C. eo. Secūdo enumerat octo alias spēs iuramēti: de qbus non tractat in hoc ti. sed in alijs. Secunda ibi, itē est iniitē. ꝛ illa secunda principalis potest subdiuidi in octo particulas, q̄ patent in glo. plures alias species iuramenti vltra gl. habes per Spec. in. iiij. parte in ti. eo. §. vnico. p Hosti. in summa huius tit. ꝛ p Bart. in locis pal leg. ꝛ plenius Bal. in. c. j. §. itē sacramēta. de pa. iur. fir. in vsi. feu.
2 ¶ In ea. glo. ibi. Item testis et hoc de veritate. †No. ex glo. ſm Pau. de ca. Lud. ro. ꝛ do. Alexā. hic, q̄ cum iuramētuʒ testis sit
c de veritate, regulariter non creditur testi9 deponenti de credulitate: ꝛ sic per verbum credo. adde glo. in. l. testamentum. ꝛ ibi late per Cy. ꝛ alios omnes. C. de testi. ꝛ gl. in. l. ij. §. pe. in ver. audient. ꝛ ibi Bar. ꝛ doc. ff. de aqua plu. arcen. ꝛ gl. in. §. si vero absunt. in verbo vidisse. in auť. de here. ꝛ falci. glo. in. l. diē proferre. §. si plures. in verbo consenserunt. circa fin. ff. de arbi. Gio. in. c. quoties. vbi ordinarie cano. ponunt de testi. Spec. ꝛ Io. an. in tit. de teste. §. j. in ver. item q̄ deposuit de credulitate. Bart. in tracta. suo de teste. in. ij. col. ver. testis dixit aliqua vera esse quia credit. Bal. in l. conuenticulam. in pe. col. C. de epi. ꝛ cleri. ꝛ in. l. heredes palā. in fi. pnc. ff. de testa. in. l. j. ff. de excu. tu. ꝛ in. l. solam. C. de testa. Ang. in. §. hinc nobis. in vlti. col. in auť. de here. ꝛ fal. Ludo. roma. in. l. j. §. fi. in. iiij. colum. ff. de verbo. obli. Anto. de but. in. c. cum ad sedem. in. iij. colum. de resti. spo. not. Panor. in. c. inquisitione. in. j. not. de senten. excom. no. Io. an. ꝛ alij omnes cano. in. c. inquisitionis. §. fi. in. j. no. de accu. no. Cardi. flo. ꝛ Ioan. de ana. in. c. qualiter ꝛ quādo. el. j. §. fama. eo. tit. de accusa. Amplia primo vt ista regula pcedat, etiaʒ si dixisset testis scio q2 credo: nam non valet eius dictū, ſm Bald. in. l. cōuenticulam. C. de epis. ꝛ cle. Amplia secūdo predictā regulā, vt pcedat etiā, si testes dicant se pro certo credere, adhuc nō probant. tex. est in. c. tertio loco. in verbo testes dixerunt se pro certo credere. de presumptio. per quem text. dicit Bal. in. l. siue possidetis. in. ij. colū. C. de proba. q̄ testis qui dicit se pro certo credere, nō pbat, etiam presumptiue, nisi rationem per sensum corporeum assignet. ꝛ pondera dum dicit etiam presumptiue, ad ea que dicam. j. in. vij. talentissimo plus, si testis dicat se pro certo scire9, non probat, quādo interrogatus nō assignat ratione concludentem per sensum corporis, vt no. do. Ant. de but. in. c. per inquisitionem. in. v. nota. de elec. Bald. in. c. cum causam. in. fi. de testi. Per ista infero non esse veram vnam per-
d egrinaʒ ꝛ singularem limitationem: quam ponit in hac materia solus do. Lāphrā. de oria. brix. in cōmento. c. quoniā ↄtra falsam. de proba. in verbo cōfessionis. in. xvj. col. vbi dicit, q̄ testimonius de credulitate non valet, est verum, nisi addatur dictio firmiter: vt quia testis dicat, firmiter credo q̄ titius mutuauit sempronio c. vel qđ est fortius si adijciatur dictio bene vel equipolens. vt q2 testis dicat, bene credo q̄ titius mutuauit scio, ꝛ dicit istud eē singulare dictum Bal. in. l. j. C. de fal. cau. adie. leg. Credo q̄ limitatio ista nō sit vera per predicta, quia quādo testis dicit se pro certo credere, vel pro certo scire, nō valet dictum: ergo si dicat firmiter credere, vel bene credere, erit idem: nec inuenio q̄ Bald. in. d. l. j. C. de fal. cau. adie. leg. in vtraqʒ lectura aliquid dicat: nam solum in fine querit, si aliquis interrogetur an sit heres et respondeat credo. vel non credo q̄ inducatur aditio vel repudiatio. Secundo contra istam limitationem facit, quia nō creditur testi interrogato, nisi deponat de his que percipit sensu corporeo, nō de his que deponit vel percipit iudicio intellectus, vel sua opinione quia tunc non deponeret vt testis sed vt iudex. vt not. Bar. in. l. testamento.

testamento.§.fi.in vlti.not.ꝑ illū tex.ff.de testa.⁊ in.l.j.in princ.in
ij.no.ꝑ illū tex.ff.de his q̄ in testa.delen.⁊ in.l.ꝑ hanc.in vlti.nota.
C.de ero.mili.anno.lib.xij.⁊ in.l.j.in.iiij.col.vt limitatur.§.si cert.
pe.Inno.⁊ Cano.in.c.cum causam.de testi.¶Tertio in contrariū
facit q̄d Bal.dicit in.c.j.de sum.trini.⁊.j.statim referā post fallen
3 tias.¶Tertio amplia ⁊ extende predictā regulam †ꝙ etiam statu
tum vel consuetudo non possit inducere,ꝙ plene credat̄ testibus
deponentibus de credulitate in casibus in quibus al's non crede
retur:ita no.vult Host.in.c.j.de appel.referens,ꝙ in Anglia est cō
suetudo s̄z quā creditur duodecim testibus iuratis asserentibus
se credere aliquid esse:sed s̄m eū nō valet nec est seruanda: et ibi
dem sequitur.d.Anto.de but.q ex hoc no.ꝙ statutū vel cōsuetu
do non potest inducere.vt stetur non plene probationi:⁊ idem se
quitur Ludo.ro.in singularibus suis in singulari incip.testis. et
in singulari incipi.quero an valeat statutum.¶Quis in hoc vltimo
contrariū teneat Panor.in.d.c.j.de app.ꝙ consuetudo possit in
ducere,q̄d ꝓbatio al's imperfecta plenā fidē faciat.c.cū dilectus.
de fide instru.quod ordinarie examinaui an sit verum in cōmento
l.admonendi.j.eo.¶No.bene istā extēsionem in qua concurrūt
tam magnus numerus testium duodecim ⁊ etiam cōsuetudo: ⁊
tamē adhuc ex quo deponūt ꝑ verbū credo.nō ꝓbant:ad q̄d etiā
adde.d.Ant.de bu.in.c.ij.in.iij.col.de iur.cal.adde etiā ꝙ quēad
modū testi deponenti de credulitate nō creditur:⁊ sic per verbū
credo.eodem modo nō creditur testi deponenti per verbū videt̄.
si dicat,mihi videt̄:q̄ tunc non deponit de veritate vt debet: s̄m
Bar.in.l.quid tñ.§.si arbiter.ff.de arbi.⁊ in.l.j.in prin.ff.de vent.
inspi.⁊ in.l.diui.§.j.de lib.cau.⁊ in tracta.de teste.in.ij.char. Jo.
an.in addi.Spe.in tit.de teste.§.nūc tractandū.in addi.q̄ incipit
hic ergo regulariter.Bal.in repe.l.de quibus.in.xxv.col.ff.de le.
Ange.in.l.j.in prin.ff.de iusti.⁊ iure.⁊ in repe.l.sciendū.in.ij.colū.
ff.de verb.ob.Joan.de ana.in.c.decetero.in prin.de homi.¶eodē
modo,si testis negatiue dicat,mihi non videtur,non probat,s̄m
Bal.in.l.data opera.in.xviij.col.C.qui accus.non pos.eodē mo
do si testis deponat per verbum iudicio suo,non probat.cum nō
deponat de veritate s̄m Ange.in.repe.d.l.sciendū.in.ij.col.quem
simpliciter refert ⁊ seqtur.d.Alexā.in cōsi.lxxiiij.incipien.viso te
stamento Joan.in.iiij.col.⁊ no.bal.in repe.d.l.de quibus.in.xxv.
col.vbi nota.idem concludit in teste qui deponit ꝙ videre suo ita
fuit obseruatum:nam non probat,vt ibi per eum.¶Adde ꝙ eodē
modo non valet dictum testis qui dicit vera esse s̄m conscientiā
suam.ita sing.Bal.in.c.nisi cum pridem.in.iiij.colū.de renū.vbi
dicit idem esse de sententia iudicis.¶Suprascriptam regulam ita
ampliatam,ꝙ testimonium de credulitate nō valeat.limita.viij.
4 no.modis.¶†Primo quādo testes deponunt de peritia artis[a]
a per verbum credo.vt in medicis ⁊ obstetricibus:nā probāt. glos.
est in.l.j.in prin.in ver.vel due.⁊ ibi Bar.ff.de vē.inspi.⁊ Bar.in
proe.ffor.in princi.in vlti.colū.⁊ Cano.in.d.c.quoties.de testi.te
stis tñ deponens de peritia artis per verbum credo,non excusat̄
a falso testimonio s̄m Bald.in.l.data opera.in.xiiij.col.C.q accu.
non pos.¶Quis idem Bal.in.c.ꝓposuisti.de prob.dicat,ꝙ si statu
tum punit falsum testem,non intelligitur punire medicū vel ob
stetricem:q̄ nō est proprie testis:⁊ ad hoc vltimum facit illud q̄d
5 dicam.j.post fallentias.¶†Secūdo limita predictā regulam nō
ꝓcedere in his que sunt difficilis probationis,in quib[us] testis de
ponēs per verbum credo.bene probat s̄m Bart.in.l.ij.§.pe.ff.de
aqua plu.ar.d.Alex.in ꝯsi.clxvj.al's.xxiiij.lib.ij.inci.aduersis.
in.v.col.⁊ ponit Bar.exēplū in ꝓbanda filiatione:q̄ cū sit difficilis
⁊ quasi quodāmodo impossibilis.l.lucius.ff.de cōdi.⁊ demō.⁊.l.
filiū.ff.de his q sunt sui vel ali.iur.admittunt̄ testes deponentes
ꝑ verbū credo.¶Itē ad ꝓbandū adulteriū.c.literis.de ꝑsum.no.
etiā Bar.in.l.iij.ad fi.ff.de adul.facit ꝙ no.d.Anto.de but.in.c.
vnico,ꝑ illū tex.de scrutinio.⁊ si testis dicat scio pro certo ꝙ titius
est filius,intelligit̄ de illa certitudine que possibilis est,scz per pre
sumptionem.ita not.Cy.⁊ Bal.in.l.filiū.ff.de his qui sunt sui vel
ali.iur.d.Anto.de but.c.ꝑ inqsitionē.in.v.not.de elec.pro ista li
6 mitatione facit q̄d dicā.j.in.v.⁊.viij.limitatione.¶†Tertio not.
limita,nisi testis deponat ꝑ verbū credo,illud q̄d prius affirma
uerat.nā ꝑ hoc eius testimoniū nō euanescit.ita no.Bal.in.l.ij.§.
q̄d obseruari.in.ij.col.ꝑ glo.ibi.C.de iur.cal.⁊ in.l.iij.C.de testi.et
do.Ant.in.d.c.quoties.⁊ ibi dicit,ꝙ si testis dicat scio ⁊ credo,ꝑ
verbū credo,sequens non destruit verbū scio,ꝙ ꝓcedit ꝑ hāc li
mitationem infero non valere cautelam,ꝙ postq̄ testis deposuit
interrogat̄,an credit verū esse illud q̄d deposuit,vt si respondeat
ꝙ non,intelligat̄ reuocare illud q̄d primo dixit,si vero respōdeat
affirmatiue,ꝙ credit,viciet̄ dictū suū:ex quo nunc deponit ꝑ ver
bum credit.nā certe ex quo primo deposuit de veritate,nō est cu
rādum:si postea deponat per verbū credo.de qua cautela habes
Jo.an.⁊ alios Cano.in.c.inquisitionis.§.fi.de accu.in.j.not.⁊.d.
Bar.veronē.in cautela.cvj.¶Quarto limita predictā regulā non
procedere,qñ testis deponēs de credulitate assignat causam qua

concludit scientiam per sensum corporis:puta per sensum visus
vel auditus s̄m Cy.Bal.⁊ Sali.in.d.l.testium.C.de testi.Jo.an.
in addi.Spe.in tit.de teste.§.j.sup versi.item ꝙ deposuit de credu
litate.d.Anto.in.d.c.quoties.idem tenet Bal.in.d.l.data opera.
in.x.col.C.qui accu.vbi dicit,ꝙ verbum credo.facit probationem
ex addita ratione.adde etiam not.Bal.in.l.si seruus legatus.§.
qui quinq̄.per illū tex.ff.de leg.j.vbi per illum tex.notat,ꝙ ratio
adiuncta facit recedere a ꝓprio significatu verborum antecedē
tium:⁊ facit ꝙ illud q̄d dubitatiue est dictū,habet̄ pro dicto sine
aliqua dubitatione.⁊ per hoc infert ꝙ si testis dicat credo, q̄ vi
di:ꝓbat,non ratione dicti,sed ratione adiuncte rationis,q̄ vidi:
vnde dicit in specie Bal.in.l.conuenticulam.in.vj.col.C.de epis.
⁊ cleri.ꝙ si testis dicat,credo q̄ vidi ⁊ presens fui,valet eius dictū,
q̄ magis debet attendi ratio q̄ dictū ⁊ idē ꝙ testis ꝑ verbum cre
do ꝓbet,qñ annectit rōnem ꝑ sensum corporis illi congruentem,
tenet etiā Bal.in.l.siue possidetis.in.ij.col.C.de ꝓba.d.Alexan.
Jmo.in ꝯsi.cix.incip.visis ⁊ vt opz cōsyderatis.in.viij.colū.in.fi.
⁊ in ꝯsi.cxxiiij.incip.viso processu cause vertentis inter marcū.in
v.col.lib.j.⁊ in cōsil.ccxc.al's.cxlvij.inci pōderatis his de quibus
in themate.in pen.col.in cōsi cccxxviij.incip.in hac causa ⁊ lite.in
pe.colum.lib.ij.⁊ in cōsi.xxxj.al's cxviij.incip.in causa.d.Barto.
in.iij.col.¶sicut in simili qñ testis deponit per verbum videt̄,⁊ assi
gnat rationē congruentē per sensū corporis.nā plene probat q̄
magis attenditur ratio q̄ dictum:ita not.Bart.in.d.l.qd tñ.§.si
arbiter.ff.de arbi.⁊ in aliis cōcor.quas superius dedi circa istud
7 verbū,videt̄.¶Quinto singulariter limita ⁊ hāc bene not.†quādo
testis deponeret aliquē occidisse,sed ad defensionē suā:nam licet
deponat per verbum credo:tñ plene ꝓbat,q̄ nō pōt aliter q̄ per
credulitatē deponere:ita expresse singulariter determinat Bart.
in cōsi.incip.vanutius petri.circa fi.quē refert ⁊ sequit̄.d.Alexā.
in ꝯsi.lxxvij.incip.visa inqsitione formata cōtra fortunatū.ad fin.
⁊ in ꝯsi.cix.incip.visis ⁊ vt opz consyderatis omnibus.in.ix.col.
lib.j.¶sicuti in simili in criminalibus ad ꝓbandum innocentiā ad
mittunt̄ testes domestici ⁊ familiares,qui alias tanq̄ suspecti re
pellerentur.verbū fuit singulare Spec.post Hos.in tit.de inqui
sitio.§.j.ver.sed nunqd eas.ꝙ refert Jo.de ana.in cōsi.lix.incipi.
inqsitione.in.j.col.¶Tertio confirma ꝑ illud, q̄d vult glo.reputata
sing.lxxxj.dis.in.c.clerici.quā sic alle.Bald.in.l.data opa.in.xvij.
col.C.qui accu.⁊ eam reputat sing.Ludo.ro.⁊ dicit eā didicisse
a Bal.preceptore suo:ita Ludo.in.l.illa.in vlti.colū.ff.de verbo.
8 ob.†nam regulariter magis creditur duobus testibus[b] affirmā
b tibus q̄ mille negantibus.glo.est ordi.in.l.diē proferre.§.si plu
res.ff.de arbi.no.Bar.in.l.j.in prin.cum si.ff.de vent.inspi.⁊ in.l.
heredes palam.in prin.ff.de testa.per illam gloss.in.d.c.clerici.li
mitatur singulariter ista regula vt non procedat in criminalibus
in quibus magis creditur duobus testibus negātibus etiam lai
cis.q̄ duobus affirmantibus delictum cōmissum.¶Mihi tamē vi
detur ꝙ illa glo.sit in aliquo singularis,cum ibi negatiua esset co
arctata loco ⁊ tēpore,quo casu ita creditur testibus negantibus
sicut affirmantibus:vt expresse declarat Bar.in locis preallega.
¶tñ cōtra illam decisionē de fratre:vide tex.in.c.accusatoribus.lo
vlt.iij.q.v.⁊ vide Are.in.l.qui testamento.§.quod aūt.ff.de.testa.
9 reprehendit illā decisionē.¶Sexto no.limita,†ꝙ testes deponētes
de credulitate:l̄z non probent cōtra illum,quem producūt,tamē
bene probāt contra partem eos producentē:eo q̄ producens vi
detur dicta eorum ratificare ex sua productione:ita sing.Ludo.
roma.in consi.ciiij.incip.pater reuerēde.ad fi.vbi videas.¶Septi
mo limita,ꝙ l̄z testis deponens de credulitate non probet,tamen
indicium efficacissimum facit:ita expresse dicit Ange.in cōsil.iij.
incip.publicatus est processus.¶sicut in simili testis deponens de
auditu:l̄z nō ꝓbet,facit tñ qualemq̄uale presumptionem:ita dicit
Archi.xxvi.q.v.in.c.hoc videtur.quem refert ⁊ sequitur Ludo.
ro.in repe.l.si vero.§.de viro.in vlti.col.ff.solu.ma.⁊ do.Alexan.
Jmo.in cōsil.lxxvij.incip.in causa recusationis.de crimine falci.
in.ij.colū.¶caue tamen quia Bald.in.l.siue possidetis.in.ij.colum.
C.de proba.dicit ꝙ etiā si testis dicat se pro certo credere non fa
10 cit presumptionē.¶†Octauo ⁊ vltimo limita in omnibus casi
bus in quibus admittitur testimonium de auditu,in omnibus
illis etiam admittitur testimonium de credulitate:ita Specul.in
titul.de teste.§.j.ver.item ꝙ deponit̄ de credulitate.d.Abb.Pa.
in.c.quoties.per illum tex.de testi.Alexan.in consil.cccxxviij.al's
cxxviij.incip.in causa ⁊ lite.in pe.col.ad fi.lib.ij.¶glo.est quod cum
in antiquis admittatur testimoniū de auditu.c.licet ex quadā.
⁊ ibi.d.Anto.Jmo.⁊ panor.ad hoc no.de testi.do.Fran.de are.
in consi.xxxvij.incip sequēdo ordinem quesitorum.in s̄cdo dubio
Bal.in.l.cōuenticulā.in.vij.col.C.de epi.⁊ cle.¶eodē modo in anti
quis admittit̄ testimoniū de credulitate,ita in specie tenet Alex.
in prealleg.ꝯsi.cccxxviij.in vlt.col.cōfirmo,q̄ in antiqs est diffi
cilis ꝓbatio:vt pt̄z ad sensum,⁊ dicit Bal.in auf.quas act.in vlt.
col.C.de sa.san.eccle.sed in his q̄ sunt difficilis ꝓbationis admit

a ¶De ꝑitia artis.Adde doc.in.c.fraternitatis.d̄ frig.doct.in c.q̄ indicāte.d̄ ꝑscript.

b ¶Testibus.adde Abb.i c.cū.ꝑ.manicōella.d̄ act.Abb.i.c.ex literis.de ꝓba.i pe.not.

testis deponens de [illegible]

titur testimoniū de credulitate: vt dixi. s. in. ij. fallē. alios casus in
quib⁹ admittit testimoniū de auditu: vide per glo. Bar. ꝛ doc. in
l. ij. §. pe. ff. de aqua plu. arce. ꝛ in. l. testiū. C. de testi. ꝛ pleni⁹ Spe.
in tit. de teste. §. nunc tractandum. in ver. de auditu. ¶ Ultra tamē
predictas limitatiōes aduerte ad duo. Primo ꝙ lꝫ testis qui de-
ponit ꝑ verbū credo. nō probet, tñ sententia lata a iudice per ver-
bum credo. valet, lꝫ nō adijciat pro certo ſm glo. in. l. diem profer
re. §. si plures. ff. de arbi. ꝛ pro ea allego tex. in. l. si quis filio exhe-
redato. §. irritum. ff. de iniust. rup. ꝛ ibi Bal. ꝛ Imo. ad hoc not.
illum tex. idem Bal. in. l. cū quis. in vj. col. C. de iur. ꝛ facilicet ali-
bi habeamus ꝙ facilius repellat iudex ꝙ̃ testis. ptꝫ qꝛ minor cau
sa repellit iudicē ꝙ̃ testem, ſm glo. in. c. insinuante. ꝛ in. c. cum. R.
canonicus. de offi. dele. ¶ Secundo aduerte, qꝛ cōfessio facta ꝑ ver
bum credo. ita preiudicat sicut si esset de veritate, ſm glos. not. in
c. ex literis. in glos. fi. de iureiur. ꝙ̃uis talis confessio de credulita-
te non sit proprie confessio sed releuatio, ſm Bar. in. l. ij. §. quod
obseruari. in. j. q. C. de iura. calū. quē sequitur Pe. de ancha. in. c.
11 j. circa fi. de iura. calū. in. vj. † Pro condimento predictarum fal-
lentiarū duo bene nq. Primum est quid in illis casibus in quib⁹
dixi admitti testimoniū de credulitate ad hoc vt valeat, debet te-
stis adijcere se firmiter ita credere qđ in conscientia sua non du-
bitet: ita singu. ꝛ mirabiliter, dicit Bal. in. c. j. de sum. trini. quod
verbum, si est verum est solenne in practica, sed non pono pro con
stanti. ¶ Secundo aduerte, quod in ṗdictis casibus in quibus dixi
testes de credulitate absqꝫ eo qđ reddant rationem concludentē
de veritate, tamē non dicunt ꝓprie testes. ita dicit gl. valde not. in
l. ij. §. pe. in verb. meminerint. ff. de aqua plu. arcē. quaꝫ ad hoc re-
putat not. Ant. de bu. in. d. c. quoties. in fi. ꝛ Alex. hic. ¶ Et ex hoc
infero, ꝙ sententia lata per dicta talium testium nunꝙ̃ transit in
rem iudicatam, quin semper possit retractari per alios testes me-
lius deponentes. ita ad literam dicit sing. d. Ant. de bu. in. c. pro-
posuisti. de proba. quem simpliciter refert ꝛ sequit Lud. ro. in cō
sil. cclxxviij. incip. pro plena discussione. ad fin. ꝛ in. l. quidam. §. qđ
dicitur. ff. de acqui. here. Alex. Imo. in. l. si ab hostibus. ff. sol. ma.
vbi reputat hoc esse singularissimuꝫ. ꝛ no. bene predicta: qꝛ nō re
peries alibi hanc materiam ita plene examinatam: ꝛ per hoc re-
manet solenniter expedita ista rubrica.

2 ☞ Iuramentum quo iure est inuentum.
3 Exceptio iuramenti dicitur exceptio litis finite, ꝛ nō impedit cō-
promissum fieri.

a ¶ An trāsactio. Adde Bar. in. l. siue apud. C. de transact.

Maximum. Summa vt hic per Bar. ꝛ pōt diuidi in duas ptes. secūda ibi: qua vel ex pactione. ¶ † No. j. ex hac
1 l. ꝙ maximū remediū ad finiēdas lites est iura-
mentum: ꝛ dicit maximū, qꝛ ꝑ iuramentū momē
to lis expeditur qđ in alijs fieri nō pōt. ¶ No. se-
2 cundo ibi: in vsum venit iurisiurandi religio. † ꝙ materia iuramē
ti est inuenta de consuetudine. cōtra. c. ꝛ si xp̃s. de iureiurā. potes
dicere, ꝙ iuramentum sui inuentione est de iure diuino, ita ibi: sꝫ
circa finiendas lites, est repertum ex consuetudine: ꝛ ita text. hic:
postea vero pretor de eo fecit edictum: vt in. l. ait ṗtor. j. eod. ideo
3 probatione dicitur de iure pretorio. ¶ † No. etiā ex hac. l. ſm Ia
co. de bu. Fran. tigrinum. Albe. Ang. ꝛ reliquos Moder. hic: ꝙ
exceptio iurisiurādi, dicitur exceptio litis finite, vt hic: ꝛ in. l. post
rem. j. de re iudi. ꝛ ideo impedit litis ingressum. l. nam postea. in
prin. vbi Bar. ꝛ alij. j. eo. Imo probat plus iste tex. in verb. ex pa-
4 ctione. iuncta glo. que exponit. i. extra iudicium. †. quod etiam iu
ramētum extraiudiciale dicit exceptio litis finite ꝛ multomagis
si in iudicio etiā in figura iudicij: ꝛ ideo hic erit tex. ſm do. Alex.
ꝑ gl. in. c. super hoc. in glo. fi. de renun. quam pro notabili ibi not.
do. Anto. de but. ꝛ Ioan. de imo. ꝙ etiam iuramentum prestituꝫ
nō in figura iudicij corā superiore, dicitur litis finite. ¶ Et si dicas
si iuramentum imponit finem liti: per consequens ꝛ instantie: er-
go non deberet posse ferri sententia super eo quod est iuratum:
eo, qꝛ finita instātia, vel ea perempta: non potest ferri sentētia ſm
Bar. in. l. peremptorias. C. senten. rescin. non pos. ꝛ tamē prestito
iuramēto potest ferri sententia ꝛ debet. l. iusiurandum ꝛ ad pecu
nias. §. fi. j. eo. ergo nō est verū qđ iuramentum imponit finem li-
ti, ꝛ sic instantie. Respondet ꝙ iste tex. dꝫ intelligi, ꝙ iuramētum
imponit finē liti, veruꝫ est quo ad probationē: vt finiat probatio.
et ſm iuramentum feratur sentētia: ꝛ sic iuramētum nō imponit
finem liti, quo ad instantiam, cum sententia ferri debeat: sed quo
ad probationem: ita declarat Bar. in. l. nam postea. §. si dānetur.
ad fi. j. eo. ꝛ Bal. hic. ¶ Adde etiam inquātum dixi, ꝙ iuramentū
est exceptio litis finite. nam ex hoc infert qđ impediet cōpromis-
sum, qđ alias debuisset fieri ex forma statuti: quia solet dici, ꝙ vbi
quis habet exceptionem litis finite, nō cogit ad cōpromissum: vt
Bal. Sali. ꝛ Alex. in. l. fratris. C. de trans. ꝛ Bal. in. l. si iudex. ad
fi. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. Ro. in repet. rubri. de arbit. in
xviij. col. cetera circa istam legem dic, vt ibi per Bar.

1 ☞ Transactio an sit genus vel species et an sit contractus in-
nominatus. nu. 2.
3 An ex iuramento oriatur actio numero. 3. ꝛ tollatur obligatio.
numer 4. et. 11. vel officium iudicis. numer. 12. ꝛ in. l. ait pretor. de
iure immu.
5 Iuramentum ꝛ res iudicata equiparatur, et ideo habet quadri-
mestre. nume. 13.
6 Iuramentum habet vim confessionis.
7 Minor aduersus iuramentum restituitur.
8 An a iuramento in litem ꝛ eius susceptione possit appellari.
9 Instrumenta an vigore iuramenti habeant executionem para-
tam, ꝛ que dicatur executio parata. nu. 10. 14. ꝛ. 17. cum limitatio
nibus. nu. 20.
15 Singularis opinio an sit attedenda.
18 Dictio mox.
19 Que dicatur communis opinio.
20 An in materia equiparationis, fiat extensio.

Iusiurandum. Nō potest breui⁹ summari. Bartol. colligit duo notabilia q̄ nō sunt de ista. l. sꝫ de. l. nō erit. §. fi. ne-
qꝫ vbi etiā bar. ponit. j. eo. ꝛ ibi dicemus. ¶ Sl. j. diui
ditur in quatuor partes prin. Primo remouet vnuꝫ contrarium.
Secūdo ponit vnū in quo iuramentū: transactio, ꝛ sententia, que-
niunt. Tertio ponit, in quo conueniant ꝛ discōueniāt iuramentū
ꝛ transactio. Quarto ponit in quo iuramentū ꝛ res iudicata cō-
ueniāt: ꝛ in quo vnū superet aliud ꝛ ecōtra. Secūda ibi: ecce ergo
tria. Tertia ibi: superat autem vnū. Quarta ibi. itē iusiurādum ꝛ
1 res iudicata. ¶ † Ex. j. parte no. ꝙ trāsactio potest capi vt genus.
nam dicit transactio: quasi trāsitus. i. recessus ab actione. ꝛ sic a li
te: vt est glo. in. l. ij. C. de transact. ꝛ hoc modo, cū per iuramētū re-
cedatur a lite, pōt iuramētum transactionis species dici. ¶ Secūdo
modo potest capi transactio in specie, prout est cōuentio non gra-
tuita, que fit super re dubia ꝛ lite incerta, aliquo dato vel retento
l. j. cum glo. ff. de trāsact. ꝛ in. l. trāsac. C. eo. ꝛ hoc modo non cōue-
nit iuramēto, sed differunt, ꝛ istud patet ex diuersitate titulorum.
2 ¶ Ex hoc no. Barto. † ꝙ transactio dicit ꝯtractus innoīatus. facit
bene tex. in. l. j. §. j. cum glo. super verb. transigendi. ꝛ ibi ponderat
Bar. ff. de pac. ꝛ allegat Fulg. ꝛ Alex. hic. sed caue, qꝛ dum que-
a rimus, an transactio* sit ꝯctus innominatus, loquimur de trāsa-
ctiōe in specie. ꝛ nō prout trāsactio large ꝛ in genere accipit: qꝛ sic
etiam venditio diceretur contractus innominatus, cum in gene-
rali sumpta etiam alios contractus comprehendat. l. statulibe-
ri a ceteris. §. quint⁹. ff. de statulibe. ¶ Itē esset arguere ab etymolo
gia vocabuli affirmatiue: ꝛ hoc modo mutuū esset cōtractus in-
nominatus, qꝛ continet cōtractus omnes in quibus fieret de meo
tuū, ꝯtra ea que dixi in. l. ij. §. appellata. s. ti. j. de quo tamē pūcto
plenius traditur in. l. siue apud acta. vbi soleo dicere. C. de trāsa.
¶ In ea glos. ibi: quia ex eo agitur, ꝛ istud quod glos. hic vult. ꝛ
3 j. in. iiij. parte. † ꝙ ex iuramento oritur actio intellige verum in iu-
ramento voluntario vel iudiciali: secus est in necessario, quod so-
lum tendit ad supplendum probationis, et non ad inducendum
obligationem: vt per glo. ꝛ plenius Bart. in. l. nam postea. §. fina.
j. eod. ꝛ late Ludoui. roma. hic. sicut nec ex iuramento in litem de
affectione oritur actio. vt est glo. singu. in. §. preterea quasdam. in
verbo arbitio. instit. de ac. quam reputant sing. Ang. Ludo. ro.
4 ꝛ Alexan. hic: ꝛ Ang. in. d. l. nam postea. §. fi. ꝛ alibi sepe. ¶ † In
ea. gloss. ibi quam vtrunqꝫ tollit: intellige verum in iuramento vo
luntario vel iudiciali, propter consensum partium: secus in neces
sario, sicut ꝛ in sententia secundum doctores hic. ¶ Item intellige
ꝙ per iuramentum tollitur naturalis, sed non ciuilis: sic intellige
§. eque. iuncto. §. precedēti. institut. de exceptio. super quo Ludo.
ro. hic reliquit cogitandum. ¶ Inquantum etiam gloss. tenet quod
transactione non oriatur actio, intellige verum quando trans-
actio fieret pacto nudo, sed si fieret mediante stipulatione bene
ꝑduceret actionē. l. cum mota. ꝛ. l. siue apud acta. C. de transact.
ſm Ange. Fulg. ꝛ roma. hic. ¶ In ea. glo. ibi. item iusiuranduꝫ
5 ꝛ res iudicata pares sunt in agendo. † Adde aliam equiparatio-
nem: qꝛ sicut condemnatus per sñiam, habet quadrimestre tem
pus ad soluendum. l. ij. vbi Bar. cum si. C. de execu. rei iudi. ita il-
le contra quē est iuratum: ita singu. Bal. in. l. actori. per illum tex.
C. eo. in verbo ad similitudinē. qđ dicit nō esse alibi: ꝛ sequitur. d.
Alex. hic. ¶ Limita vtrūqꝫ ſm glo. no. in. l. in fideicōmissi. in prin. in
gloss. magna. ad fi. ff. de vsur. s. vt procedat vbi quis est condem-
natus in actionibus personalib⁹. secus si in actionibus realibus:
qꝛ tunc statim tenetur restituere, si habet facultatē. ¶ Aduerte tñ
circa illud dictū Bal. in. d. l. actori. relatuꝫ hic ꝑ Alex. qꝛ in qbus
dam lec. Bal. subdit ista verba, qđ forte in iuramēto habebit ter-
minum. x. dierū: ꝛ lꝫ pro hoc vltimo alleget Bal. poterat allega-
6 re rationem: † qꝛ iuramentū hꝫ vim confessionis. l. qui iurasse. in
fi. j. eo. sed confesso non dantur nisi decem dies ad soluendum. l. si
debitori.

debitori.ff.de iudi.ergo nec ei ꝯ quē iuratū est:debet dari termi-
7 nus vltra.x.dies.¶†In ea.gl.ibi:sed nō ꝯ sacramentū: intellige
qñ est prestitū ab ipso minore,sec⁹ si minor detulit alteri, quia ad-
uersus tale iuramentū bene minor restituit.l.nam postea.§.si mi-
nor.vbi Bar.in fi.ĵ.eo.Alb.⁊ Moder.hic.¶In e.gl.ad fi.bene
8 dicit.†Quid aūt sit in iuramento in litē,an ab eius delatione vel
susceptione,possit appellari:ponit Bar.in.l.in actionib⁹.in vlti.
col.j.tit.j.Aduerte etiam,q̄ doct.circa glo.nostram ⁊ eius diffe-
rentias dicunt,ꝙ iste differentie respiciunt effectum,sed quantū
ad modū ꝑducendi in esse,iuramentuʒ facilius producit in esse,
q̄ sñia ⁊ trāsactio:vt hic declarat Bar.cuius declaratio melior
est q̄ sit illa,quam ponit glo.nostra fin.in verbo maiorez.que ali-
ter dicit,vt in ea habes.nā lʒ cum ratione glo.transeat Sali.hic:
tamen non est generalis,nec haberet locum in iuramēto extraiu-
diciali,in quo non interuenit autoritas iudicis,nec in necessario
in quo non interuenit consensus partium.ꝑut dicūt Guil.⁊ do.
9 Alex.hic.¶†Extra glo no.diligēter illud qđ tenet Bart.hic ad
fi.ꝙ si in instrumento sit appositū,q̄ promissor detulerit iuramē-
tum stipulatori, ⁊ stipulator iurauerit vera esse:tale instrumētuʒ
virtute iuramēti hʒ executionē paratam:⁊ dicit Bart.se mirari
ꝙ consuetudo hunc modum non inuenerit:nā de iure cōi instru-
menta nō habēt executionem paratā.l.minor.xx.an.cui fideicom
missum.in prin.in verb.initium noue petitionis redegerat.ff.de
mino.quē tex.ad hoc dicit esse meliorez de corpore iuris.Ang.in
l.si cum dotē.§.eo autem tempore.ff.solu.mat.not.Ang.Imol.⁊
10 Mod.in.l.ait pretor.§.j.per illū text.ff.de re iudi.†Et habere exe
cutionem paratam est dicere ꝙ nō requirat libellus nec litis con
test.ſm Bar.in.l.intra.ff.de re iudi.ista fuit noua inuētio Bart.
⁊ nouum eius dictum:vt inquit Ludo.ro.in repe.rub.ff.de arbi.
in vlti.char.in.xxvi.col.⁊ dicit Bal.in.l.j.C.eo.qđ ista fuit singu.
opi.Bart.⁊ pondera qđ Bar.etiam loquitur in iuramēto extra
iudiciali.In isto articulo vtili inuenio tres sentētias.Prima est
Bar.affirmatiua,ꝙ instrumenta vigore iuramēti habēt execu-
tionem paratam:⁊ cū Bart.tenent Fulg.⁊ Alex.hic.⁊ Bart.in
l.sed ⁊ si possessori.§.fi.in.j.not.per illū tex.ĵ.eo.⁊ ibi Sali.Ful.⁊
do.Alex.⁊ ibidē idē tenēt Ang.⁊ Lud.ro.qui postea alibi semp
tenuerunt contrarium:⁊ ibi Lud.addit qđ Bal.idem tenet in.l.
j.C.de here.vel act.⁊ in.l.j.C.de execu.rei iudi.sed neutrobi inue-
nio:cum Bar.etiam tenent Paul.de ca.in.l.nā postea.§.si peti-
tor.ĵ.eo.vbi faciens mentionē de opi.Bal.contraria,dicit ꝙ no-
tabilior ⁊ verior est opi.Bar.idem Pau.de ca.hic,eam etiam te
nent Pau.⁊ do.Alex.in.l.post rem.ff.de re iudi.per illū tex.queʒ
etiā allegat Bar.hic.Immo fortius ⁊ singularius tenet ideʒ Bar.
in.l.si duo patroni.§.si quis iurauerit.ad fi.ĵ.eo.ꝙ adeo iuramē-
tum habet executionē paratā:ꝙ non pōt opponi exceptio precij
non soluti,de quo vltimo ibi dicet.istā opi.Bar.etiā tenet Anto.
de canario in suo nota.tracta.de executiuis instrumentis.q.iiij.
cclxx.⁊ dicit Ange.de are.in.§.itē si quis postulāte.insti.de act.
ꝙ eam tenent oēs doct.hic.Secunda principalis fuit opi.ꝯria ⁊
11 sic negatiua,quā tenet Ang.hic:mouet†q̄ ex iuramento oritur
a actio in factū:vt hic in glos.sed vbi intentatur actio,ibi est neces-
sarius libellus.l.j.in prin.cum gloss.ff.de eden.sed responde, ꝙ ex
iuramento sicut ex sñia oritur duplex remediuʒ.s.actio, ⁊ si actio
intentaret vtrobiqʒ libellus requireretur.Itē competit officiū iu
dicis ꝑ executione:⁊ sic loquimur hic,ꝑut declara.idem Barto.
in.l.intra.ff.de re iudi.⁊ in.l.ij.C de execu.rei iud.⁊ in.l.itē veniūt.
12 §.idē recte.ff.de pe.hered.†⁊ ꝙ ex iuramēto cōpetat officiū iudi
cis:est glo.in.l.nam postea.§.fi.ĵ.eo.⁊ nō potest reddi ratio diuer-
sitatis,quare cum iura equiparent iuramentum ⁊ sñiam ex iura-
mento non ita oritur officium iudicis,sicut ex sñia.lʒ Ange.dicat
ꝙ istud nulla.l.caueatur.Secundo mouetur Ange.per text.qui
stringit in.l.iusiurādum.⁊ ad pecunias.§.fi.ĵ.eo.cui Bar.nunq̄
respondet,sed dicit ibi videbitis.Idē cōtra Bar.tenet Ang.in.d.
13 l.iusiurandū ⁊ ad pecunias.§.fi.per illū text.†Nec obstat ſm eū
ꝙ iuramentū ⁊ sñia equiparent,q̄ etiam in multis disconueniūt
vt hic in glo.idē per predicta tenet Ludo.roma.hic:⁊ q̄ iuramē
tum habet vim contractus.l.qui iurasse.§.fi.ĵ.eo.sed contractus
non habēt executionē paratam,sed nō obstet cū etiā sñia habeat
vim contractus.l.iij.§.idem scribit.ff.de pecu.⁊ ad iura allegata
ꝑ Bar.respondet Ludo.ro.ꝙ equiparātur quo ad quid,nō quo
ad omnia:vt dicit glo.nostra:⁊ maxime,q̄ in illis iuribus equi-
paratur etiam confessio:⁊ nō habet executionē paratam:vt not.
in.l.vnica.C.de confes.idem late tenet Lud ro.in.l.sed ⁊ si posses-
14 sori.§.fi.ĵ.eo.motus,q̄†qñ dicimus,ꝙ iuramentum habet execu
tionē paratam,debet intelligi.s.vt alia ꝓbatio non requiratur,tñ
q̄ ille qui differt iuramentum,intelligitur tacite confiteri.d.l.qui
iurasse.§.fi.⁊ Bar.in.l.nam postea.§.fi.ĵ.eo.certe in cōfessum re-
quiritur sententia declaratoria.l.proinde.§.notandum.ff.ad le.
aquil.ergo idē in iuramento,⁊ pro hoc dicit esse tex.clarū.in.d.l.
iusiurandū ⁊ ad pecunias.§.fi.cui Bart.ſm euʒ nunq̄ respōdet.

¶Cōtra Bar.etiā tʒ Bal.in.l.si duo patroni.§.si qs iurauerit.ĵ.e.
per aliqua ex preditis Ange.are.in.§.si qs postulante.in.v.colū.
insti.de act.dicit se dubitare de ista decisio.Bar.qñ iuramentum
esset extraiudiciale ⁊ non interuenisset autoritas iudicis,aut saltē
notarij quādo est iudex chartularius:nihil tñ allegat cōtra Bar.
d.Mates.in no.xxj.etiam dicit,ꝙ ista doctri.Bart.esset pericu-
losa,qñ iuramentū deferret debitori:q̄ contrarium iuraret:sed
nihil est dicere,q̄ Bar.loquitur in creditore.Contra barto.etiaʒ
tenet Abb.in.c.fi.in prin.in.ij.colū.extra eo.vbi dicit,ꝙ istud di-
ctū Bart.nunq̄ sibi placuit.ego alias in practica dum allegareʒ
in hoc passu.audiui ꝑ aduocatum contrarium responderi ad au-
toritatem Bar.quod barto.met dicit,ꝙ de consuetudine nō ob-
seruatur: ergo non est tenendū:vt est glos.not.Cano.in.c.j.in glo.
ij.ad fi.de treug.⁊ pa.⁊ not.do.Ant.de but.⁊ Panor.in.c.q̄ cir-
15 ca.de consang.⁊ affini.†Posset aliter responderi ad autoritatem
Bar.ꝙ cum sit suum nouum dictum,⁊ sua singularis opi.vt su-
perius dixi,certe in iudicādo non debemus sequi singulares opi-
niones.l.j.in fin.ff.de senato.vbi bald.in vlti.not.arguit per illum
tex.contra singulares ⁊ peregrinas opiniones:⁊ per illuʒ tex.di-
16 cit Ludo.ro.in cōsi.clxxix.incip.amplissime doctor.in.v.colū.†ꝙ
propter singularem opinionem alicuius doctoris,nō est a cōmu-
ni sententia recedendum in iudicando.Alibi dicit.d.Alex.in cō-
sil.ccxxxvij.incipiente visis processibus.in.ij.colum.lib.ij.qđ presu
mitur per imperitiā iudicare,qui inheret singulari opinioni reli-
cta cōi:⁊ in specie dicūt Bal.⁊ Pau.de ca.in.l.fi.C.de insti.⁊ sub-
sti.sub conditione factis.qđ ꝑpter fantasiam Bar.nō est in iudi
cando recedendū ab opi.cōi.Tertia principalis fuit opi.bald.in
l.j.C.de reb.cre.q distinguit,qđ aut iuramentū est prestituʒ ex in-
teruallo post ꝯctum celebratū,⁊ tunc habeat executionē paratā:
ita loquitur barto.hic:si aūt iuramētū sit prestitū a principio tꝑe
celebrati ꝯctus,⁊ tūc nō hʒ executionē parataʒ.Ratio,q̄ anteq̄
ꝯtractus sit absolutus a partibus nō est nata actio nec obligatio
ꝑ cōsequens nō pōt dici decisiuum litis,de quo loquit iste articu-
lus:⁊ istam opi.bald.sequitur Ludo.ro.in repeti.rub.ff.de arbit.
in.x.char.in.xxvi.colum.sed eam reprobat Pau.de cast.in.l.post
rem.ff.de re iudi.⁊.d.Alex.hic,q̄ ad hoc vt iuramentum dicatur
decisiuū litis,⁊ cōsequēter equiparet sñie,sufficit ꝙ sit prestitum
super eo super quo in futurum posset esse lis,dato qđ in presenti
nō sit.l.post rē.ff.de trāsac.l.ij.⁊ ibi barto.C.de transac.⁊ istud est
qđ proprie vult Bar.hic:dum dicit,q̄ in futurum posset sup hoc
dubitari ⁊c.Teneas opi.bartol.pro ista opin.vltra doct.adduco
tria.Primo pondero tex.in.l.fi.C.deposi.sic inducendo.dicit ibi a
17 tex.†ꝙ instrumentum depositi de iure cōi habet executionem pa-
ratam,⁊ sic illico debet mādari executioni:rationem assignat ibi
text.propter bonam fidem que specialiter requiritur in illo con-
tractu:sed ego habeo,qđ in iuramēto requirit maior bona fides.
q̄ in alio actu.l.fi.C.ad le.iu.repe.facit.l.sancimus.C.de sa.san.ec-
cle.Secūdo pondero tex.in.l.si qs maior.C.de trāsac.vbi tex.pro-
18 pter iuramentum vtitur verbo mox,†quod verbū denotat actum
habere executionem paratam.Tertio adduco,nam iuramentuʒ
etiam extraiudiciale,habet vim iudicij ⁊ litis contestate.l.naʒ po-
stea.§.si is q temperaria actione.⁊ ibi doct.ĵ.eo.bart.in.l.eū qui.
§.si quis iurauerit.ĵ.eo.sed actus factus in iudicio de iure cōmu-
ni habet executionē paratam.tex.est in.l.tale pactum.§.qui pro-
uocauit.in verb.legitimam cōuentionē.ff.de pac.ſm intellectum
Barto.⁊ cōmunem ibi,ſm quem ad hoc ille tex.redditur singu.
vt ibi per doctor.concor.licet aliqui reprobent ibi dixi de verita-
te.qua opini.Barto retenta,durum est respondere ad.l.iusiuran
dum ⁊ ad pecunias.§.fin.ĵ.eo.ad quā Bar.nunq̄ respondet vbi
post iuramentū ferē sñia,respōde ſm Alex.sed plenius,eo qđ tex.
ibi loquitur,qñ iuramentū est prestitū in cā in qua precesserat li-
bellus ⁊ litis contestatio ⁊ reliquus processus iudiciarius,ibi be-
ne requiritur sententia,et tunc iuramentum non haberet execu-
tionem paratam,secus quando iuramentum est extraiudiciale:
vel est prestitum in iudicio,sed non in figura iudicij:⁊ idem distin
guit in confessione:q̄ si cōfessio fit in iudicio in causa in qua pre-
cessit libellus,tūc debet ferri sententia:al's secus ſm doc.in.l.j.C.
de cōfes.⁊ Bar.in.l.j.ff.eo.Et si dicas,qđ est diuinare.ad.d.l.ius-
iurandū ⁊ ad pecunias.§.fi.responde,ꝙ cum tex.ibi velit ferri sen
tentiam in necessarium antecedens presupponit libellum preces-
sisse sine quo sententia diffinitiua ferri non posset:vt no.Barto.in
l.prolatam.C.de sent.vel secūdo posset pro solutione attentari,ꝙ
iuramento prestito oritur exceptio peremptoria,⁊ si opponatur
ad processum impedit vltra procedi:⁊ tunc non requiritur alia
sententia:ita procedat decisio Barto.secus si circa merita cause,
tunc si iurans vult potest facere quod feratur sententia.d.l.iusiu-
randū.§.fi.istud colligitur ex doctri.Bar.in.l.cum querebatur.
circa fi.in prin.ff.iudi.sol.non obstat inquātum dicebat ꝙ Bart.
met fatetur,ꝙ non seruatur de consuetudine:quia Bart.non sic
dicit,sed bene dicit,se mirari quod consuetudo non obseruet mo-

a ¶Actio.ad de Archi.in c.nos i quē-q̄.circa fi.ij.q.j.archi.in c.iuramēti.circa.fi.xxij.q.v.Ant.de but.in pro-he.Greg.in xvj.col.Anto.de bu.i.c.per tuas.in j.col.de arb.Anto.d bu.in.c.cū venis sent.i.xij.co-lū.de institu.Io.de imo.in repeti.ca.cuʒ ꝯtingat.de iureiur.

19 dum quē ipse ponit.† Non obstat etiā dum dicebam, qd ista opi.
Bar.est singu.z qd in iudicādo nō sunt tenende singulares opi.
responde.q pcederet qñ Bar.solus ita teneret, sed cū idē teneāt
a multoplures doc.vt.s̄.retuli: certe illa dr cōis opi.a z sequēda que
plurium testimonio cōprobat.l.j.ver.z sane.ff.de offi. questo. dū
dicit iuriscōsul.z sane crebrior apud veteres opinio est: z ibi bal.
ad hoc no.illum tex.z tex.in.c.nouimus.in verbo opinio a pluri-
bus approbata: z ibi ad hoc no.d.Ant.de bu.de ver.signi.z tex.
in.c.de iudicijs.in verbo in quo plurimi.cōcor.in.q.iij.glos.de pe-
ni.di.j.c.fi.no.Cano.in.c.ne innitaris.per illum tex.de consti.licet
snia Bar.sit cōiter approbata: tamen cōtra bar.vnum facit me
20 dubitare sup quo cogitabis: nam Bar.fundat se† quia iuramē-
tum z snia equiparant iuribus per eū allegatis, sed regulam ha
bemus q ad hoc vt virtute equiparatiōis possit fieri extētio, opz
q eqparatio fiat in illa materia de qua agit, alias nō pcedit, glo.
in.c.j.in vbo declaramus.ne cler.vel mona.in.vj.z in.c.licet cano.
in verbo parochialis.de elect.in.vj.z in.c.ea que a iure.de regul.
iur in.vj.z in.c.constitutionē.de regu.in.vj.expresse Hemi.in.c.si
postq.§.fin.circa fi.de electio.in.vj.idem Hemi.in.c.j.in.iij.z.vj.
fallen.de tempo.ordi.lib.vj.z pro ista regula addo tex.meliorē de
iure in.l.furiosi.C.de nup.quem ad hoc alleg.Rom.pro singulari
in consi.clxxviij.incip.amplissime doct.in.vj.col.attento maxime
q lz iuramentum z sententia in aliquibus equiparantur, in mul-
tis etiā differūt, vt hic in glo.❡Tenendo tñ sniam Bar.magis cōi
ter approbatā, eā limita sex modis.❡Primo limita vt pcedat quā
do in executione iuramēti implorare officiū iudicis: sicut in exe-
cutione sententie: secus si in vtroq casu ex iuramēto vel ex snia in
tentaret actio, ibi requireret libellus: z neutro casu haberet exe-
cutionē paratā: ita declarat Bar.in.l.intra.ff.de re iu.z in.l.ij.C.
de execu.rei iudi.z in.l.itē venūt.§.certe.ff.de peti.here.❡Secūdo
limita decisionē Bar.vt pcedat, qñ post ɔctum iam celebratum
fuit ex interuallo interpositum iuramentū secus si incōtinēti, fm
Bal.in.l.j.C.de reb.cre.sed istā limitationē.s̄.reprobaui.❡Tertio
limita nota.vt pcedat in iuramēto extraiudiciali, in quibus ter-
minis proprie loquitur Bar.hic: als etiā in iuramento iudiciali
non precedente libello secus esset si precessisset libellus z litis con-
testatio: nam tunc cū requirat snia, nō haberet executionē para-
tam fm.d.Alex.hic.ita respondentē ad.d.l.iusiurandū.§.fi.j.eo.
z adducentē simile de cōfessione: z ita est restrictio ad bar.❡Quar-
to not.limita z ad hanc precipue attente, qñ iuramentū tendit ad
decisionē litis presentis vel future, de quo proprie loquitur iste ti
tu.vt declaraui.s̄.in rub.nā istud est iuramentū qd equiparat sen
tētie, cū etiā tēdat ad decisionē litis: vt ita sit Bart.aduuenit mo
dum qd dicat, q de predictis posset in futurū dubitari zc.vt hic
p eū, secus ergo esset si in instrumento adesset iuramētū pmissoriū
in futurū vel esset iuramentum simpliciter prestitum a debitore.
❡Et caue q in hoc errat, q aduocati putāt, q omne instrm in quo
adsit iuramentū, habeat virtute iuramenti executionē paratā q
si esset verum, Bar.inepte miraret quare consuetudo non obser-
uaret hunc modum z formam iuramenti ad denotandum quod
oporteat iuramentum tali forma concipi, q ex similitudine snie
tendat ad decisionem litis que saltem in futurū posset sequi, z ad
hoc facit qd vult Bar.in.c.j.§.itē sacramēta.in pe.col.in fi.de pac.
iur.fir.in vsi.feu.vbi querit, quare iuramentū decisorium pariat
actionem: z nō iuramentū promissorium in futurū: z respōdet q
iuramentū decisorium hz vim rei iudicate: sz pmissorium hz vim
nude pollicitatiōis: put etiā dixi.s̄.in rub.cōsydera tñ diligēti9
in ista declaratione Bar.q eā in specie doc.aperte nō tangunt.
❡Quinto limita quo ad stipulatorē vel creditorē q iurauit, nō aūt
quo ad tertiū, licet eius intersit: ratio q sicut sententia alijs non
pdest neq nocet.l.sepe.in prin.ff.de re iudi.z toto tit.C.res inter
alios acta.ita nec iuramētū.l.iij.in ver.pe.j.eo.l.j.in prin.ff.si mu-
lier vē.no.c.q̄uis.in fi.de pac.in.vj.facit qd in simili vult no.Bal.
in.l.si pro te.p illum tex.C.de dot.promis.q statutum disponens
q instrumenta cofessionata habeant executione paratam: intelli
gitur ad petitione creditoris, nō aūt tertij cuius intersit.❡Sexto z
vltimo limita, qñ iuramentum esset interpositū sup ɔctu simula-
to, q nihil valet.glo est sing.in.l.emptione.in.glo.j.in fi.quā Bal.
z alij.ibi sequuntur.C.plus vale.qd agit.z illā glo.reputat ad hoc
singu.Panor.in.c.ad nostrā.in.j.col.de emp.z ven.z illam.glo.se
quitur Bal.in.l.j.C.de oper.lib.z.s̄.in rubri.in vlti.col.z Bald.z
Ang.in.l.fi.ff.qui satisd.cog z dicit Pau.de cast.in.l.si qs pro eo
in.v.col.ff.de fideius.q tale iuramentū cum nō habeat cōsensum
dicitur carere anima: z dicit Bal.in.l.nec pactionis.C.de ope.li.
q in casibus in quibus lex presumit simulationem iuramentum
nihil operatur, nec est necesse adiri epm, pro eius relaxatione: vt
ibi p eū.Et idem Bal.in.l.rogasti.§.si tibi.s̄.tit.j.in vlti.colū.dicit
q tunc iuramentum nō indiget rescissione, cū sit nullum.z de pre-
dicta.glo.in.d.l.emptione.z eius veritatē habes etiā per Angel.
in.l.ij.C.de dote cau.non nu.p Jmo.in.l.nemo potest.ff.de leg.j.

a ❡Cōis opi. Addo abb.i c.tua nos.d vsu.abb. in c.prudētiā. z in.c.querē ti.de offi. de lega.

p cano.maxime.d.Anto.de but.in.c.cum ɔtingat.de iureiu.vbi
p Jmo.in.xlvj.char.intellige nisi etiam esset renūtiatū exceptiōi
simulationis cū iuramēto fm.d.Barth.vero.in tracta.de simu-
latione ɔtractus in vlti.psumptione.in versic.sed circa predicta
caue.tñ cū vtrobiq deficiat cōsensus, iuramentū nihil operatur.
l.j.C.de nō nume.pecu.declarat Bart.in.l.si quis pro eo.in vlti.
col.principij: in.viij.membro.ff.de fideius.itē q eadem fragilitate
qua inducitur ad contrahendū simulate z iurandū, eadem fragi
litate inducitur ad renunciandū: ergo neutrū dz obesse.ar.l.doli
mali.ver.diuersum.ff.de dona.❡Secundo intellige quando simu-
latio est super facto: tunc iuramentum non valet: ita loquit glos.
in.d.l.emptione.secus quando est simulatio persone: z veritas fa
cti.tex.in.l.ij.§.si ab ignoto.ff.de manu.nam tunc valet iuramen
tum propter veritatē facti, vt notabiliter limitat Bal.in.l.roga-
sti.§.si tibi.in vlti col.s̄.ti.j.Dicit etiam notabiliter Bald.in rub.
s̄.eo.in vlti.col.q donec res est in dubio, an cōtractus sit simula-
tus necne, interim stabitur iuramento: vt ibi per eū.Ex qbus au-
tem cognoscatur contractum esse simulatum declarat Bar.in.l.
sicut.§.superuacuum.ff.qui.mo.pig.vel hypo.sol.z multum no-
tabiliter consi.incipien.Pet.nicol.Bald.z alij in.d.l.emptione.
cum alijs concordantijs.

1 ☞ Verba legis non debent intelligi frustratoria.
2 Sic in statutis.
3 Sic in priuilegijs: z ibi quid in penalibus.
4 Juramentum vt proficiat, requiritur quod sit prestitum aduer-
sario deferente.nu.6.
5 Jmpedimentum an probetur iuramento.
7 Dictū testis non citati, non valet.
8 Occasio delinquendi debet auferri.
9 Rescriptum principis concedens remissionem pene ante delictū
non valet.
10 Statutū imponens penam contemptibilem pro homicidio, pu-
ta quinq solidorum, non valet.
11 Statutum quod non possit probari homicidium nisi per decem
testes, non valet.
12 Statutum non potest habilitare illegitimam prolem ad succes-
sionem.
14 Juramentum excusat a calumnia.
15 Juramentū matris, non prodest filio nec nocet.
16 Filius an possit venire contra iuramentum patris vel matris:
nume.17.
18 An in criminalibus habeat locum delatio iuramenti.numero
19.23.z.24.
20 Quod si requiratur manifesta probatio vel in causis magnis.
numero.22.
21 In causis criminalibus testis tenetur assignare rationem etiam
non interrogatus.
25 Quid in causa matrimoniali.nu.26.

It pretor. Juramēto prestito aduersario de
ferente, super quacunq actione
standum est in omnibus quo ad ipsos litigantes, non
autem quo ad alios etiam filios.h.d.vsq ad.§.iurari.
1 ❡† No.j.ex tex.ibi: nec frustra fm Pau.de ca.z Alexā.q verba
legis non debent intelligi adiecta frustra: z ante eos ad istam re-
gulam allegat istum tex.Jo.an.in addi.Spe.in titu.de senten.§.
qualiter.in additione que incipit, z litē cōtest.adde tex.in.l.post-
liminium.§.fi.de cap.in versi.als superuacua esset lex.tex.in.c.pa
2 storalis.z ibi cano.de appel.† Simile dicimus in statutis, que sic
debent interpretari, ne sint frustratoria fm Bart.z Modernos
in.l.iiij.§.pretor ait.ff.de dam.infec.z in.l.fi.ff.de vsucap.saluo, nisi
quis indebite dānum pateretur: nā tūc potius dz intelligi qd sta-
tutum sit frustra: vt colligitur ex glo.in.l.fin.§.in computatione.z
ibi Bart.in fi.z clarius Moder.C.de iure delib.probat text.in.c.
cum dilectus.z in.c.ad audientiā.z vtrobiq ad hoc not.do.An
to.de but.z Jmo.de cleri.non resi.z tex.in.c.ex parte vltro.et ibi
ad hoc not.Anto.de but.z Jmo.de ver.signi.Jmo.z Mod.in
3 d.l.iiij.§.pretor ait.† Sic etiam dicimus in priuilegijs, in quibus
verba sic debēt intelligi, vt priuilegium aliquid operetur.l.si qñ.
in prin.cū glo.C.de inoffi.test.c.si papa.de priuileg.in.vj.❡Sic etiā
dicimus in contractibus.l.fi.in prin.z ibi ad hoc no.Paul.de ca.
z Alex.s̄.tit.j.z.l.hanc legem.ff.de contrahen.emp.facit in simili
l.si qñ.in prin.ff.de leg.j.❡Jmo plus dixit egregie Bal.in ru.C.de
contrahen.empt.in.ix.q.quod nedum clausule.imo nulla dictio:
nulla syllaba debet esse sine effectu aliquid operandi: z ante eum
istud dixit glo.in.c.solite.in verbo, tanquam.ad finem.de maio.z
obed.❡Adde etiam ad predicta q verba contra naturam suam la
te interpretantur, quando alias dispositio redderetur frustrato-
ria nisi dicta interpretatio fieret.tex.habes formalem in.c.si ciui-
tas.de.de senten.excommunicatio.in.vj.quem ad hoc alle.domi.
Abb.in.c.fin.de preben.z in consil.xxxij.quod incipit circa duo
dubia

dubis.pscripta.[illegible] [illegible]trouersie orta inter du
cem Burgudie.in[illegible] [illegible] facere tex.de iure ci
uili.in.l.in heredibu[illegible] [illegible]reputat ad hoc sin
gularez Bald.in.d[illegible] [illegible]n materia penali
vbi de facili dispositio [illegible] [illegible]elusoria,fit ex
tensio vt alius casus c[illegible] [illegible]j.§.pecuniam.
iuncta.l.seq.ff.de calu.q[illegible] [illegible]oc pro notabili allegat Butr.
in disputatione Bonon[illegible] [illegible]a pro hoc allego glo.in.l.q̃q̃.in
4 glos.fi.de vsu[illegible].in.vj.melius [illegible]it tex.in.d.c.si ciuitas.¶ †Secū
do no.in versi.nam si reus.regulam,ꝙ ad hoc vt iuramentū pro
ficiat,requiritur ꝙ sit prestitum aduersario deferente,ꝛ non pro
pria autoritate:ratio huius ponit̃ hic in tex.ꝛ in.l.videam⁹.§.de
ferre.ff.de in lit.iur.ꝛ in.l.si legatarius.ff.de dolo.¶Et ad istā regu
lam adde duo pro confirmatione.¶Primo ꝙ si quis iurat se fuisse
impeditum in prima dilatione data a iudice,ad hoc vt secundaz
obtineat:iuxta.c.vltra tertiam.de testi.traditur per Bar.in.l.fi.
ff.de ferijs.si tale iuramentū nō est ei prestituz a iudice nec a par
te,nihil releuat:ita dicit Bar.in cōsi.qd incipit ex facto proponi
5 tur ꝙ in causa pecuniaria.circa fi.alleg.tex.hic.†Secundo adde
ꝙ in casibus in quibus impedimentū probatur per iuramentuz.
l.iiij.ff.si quis cau.intelligitur si tale iuramentum sit delatuz vel
a iudice vel a parte ẜm Ro.ibi.per regulam huius tex.¶Et in du
bio non presumitur delatum ẜm Bal.Lo.ꝛ d.Alexā.hic:ꝛ ante
eos Bar.in.l.nam postea.§.iureiur.in fi.j.eo.ꝛ Lud.in.l.nō erit.
§.si neqꝫ.j.eo.ꝛ bene facit,qꝛ facta non presumūtur nisi probent̃
l.in bello.§.facte.ff.de captiuis.¶Limita istum tex.ꝛ regulā predi
6 ctam tribus modis.†Primo vt procedat in iuramēto deferēdo
ab homine:secus si deferatur a lege vel statuto,puta si statutum
disponat,ꝙ de damno dato stetur iuramento dānum passi.nā ex
quo statutum defert:nō est necesse ꝙ istud iuramentum deferat̃
a parte vel a iudice,ẜm Bal.in.d.l.admonendi.j.eo.ꝛ Alex.hic:
dicit tñ singulariter Bal.hic in ꝟsi.circa quintum in qōne sibi de
facto occurrente,ꝙ stante predicto statuto,de dāno dato credat̃
iuramento accusatoris,ꝙ nō sufficeret illud iuramentum presta
ri in presentia notarij actorum,sed requirit̃ presentia iudicis,vel
eius solennis cōmissio,ꝛ sequit̃.d.Alex.in cōsi.lxxi.lib.iij.incipi.
clarissime dñe iudex.in.ij.col.ꝛ hoc bene no.qꝛ errat̃ in practica.
¶Secūdo fallit ẜm Alb.de ros.hic in casu.l.si sine.in.prin.ff.de in
ter.actio.qꝛ presumit̃ interrogatio precessisse,vt ibi dicit notari:
¶tu dic melius ꝙ ibi loquit̃ quo ad perdendum.hic quo ad acqui
rendum.¶Tertio fallit fauore matrimonij,vbi impedimentum in
causa matrimoniali obueniens alteri ex litigantibus super ma
trimonio:illud impedimentum in cā matrimoniali ꝓbatur ꝑ iu
ramentū etiā si non sit oblatū ab aliquo,vt videt̃ ꝓbare tex.nota
bilis in.c.ex literis,de in integrum rest.ꝛ in.c.cū Bartol.de re iu.
ita not.Lud.ro.in.l.sed ꝛ si quis.in princi.ff.si quis cautio.q̃uis
male referat.d.Alex.hic.¶Quarto limita,qñ iudex condemnauit
reum petitorij sub cōditione si petitor iurauerit,post istaz sñiam
pōt ille iurare absqꝫ illa oblatione,qꝛ iudex satis videt̃ detulisse
iuramentū.l.cuz iudex.C.de senten.ꝛ interlo.om.iud.¶Sicut in si
mili,qñ testator relinquit seruo libertatē si dederit decez titio,in
telligitur ꝙ possit dare de peculio:ita limitat Raph.fulg.in ꝯsi.
lviij.incipiente qm̃ plurimū.in.iiij.col.¶Vltimo pro eo quod.s.dixi
ꝙ regula tex.nostri non procedit quo ad fauorez iurātis:sed quo
ad damnū eius bene valet,vñ si periurat in damnum alterius,te
netur illi actione de dolo.adde ita dicere ꝛ limitare Bal.in.l.si le
gatarius.ff.de dolo.ꝑ illā legē,quā dicit notabilē ad hoc pro limi
7 tatione huius regule.¶ †No.tertio ex eiusdem verbis ẜm Alb.
a Ange.Sali.Lu.ꝛ Alex.hic:ꝙ nō valet dictum testis[a] qui vltro
non citatus deponit,suspectus est enim q vltro se ingerit,dicit iu
riscōsultus in.l.que oīa in prin.ꝛ ibi Bar.no.ad testē.ff.de ꝓcur.
glo.ꝛ Bar.in.l.post legatū.§.his vero.ff.de his qui.vt indi.ꝛ est
tex.in.l.presbyteri.ꝛ ibi Bal.in.ij.col.ad hoc no.C.de episc.ꝛ cle.
ꝛ idez Bal.in aut̃.nouo iure.in.fi.C.si cer.peta.ꝛ in.c.porro.que
fuit prima causa benefi.ami.d.Anto.de but.in.c.in noīe dñi.de
8 testi.¶ †Quarto no.in versi.alioquin.ẜm glos.hic:ꝙ auferri de
bet occasio delinquendi.concordat.l.cōuenire.ff.de pa.dot.ꝛ.l.si
vnus.§.illud.ff.de pac.hinc est ꝙ statutum disponens ꝙ quilibet
bannitus extrahatur de banno soluendo decem,non habet locū
in banniendo in futurum:qꝛ sic daret materiam delinquendi ẜm
Bar.ꝛ Bal.in.l.cū lex.ꝑ illā.tex.ff.de.legi.quē.tex.ad hoc repu
tat singularē Panor.in.c.ij.in.prin.de cōsti.ita tenet Sali.in.l.ij.
C.de genera.aboli.ꝛ Bal.ꝛ Sali.in.l.leges ꝛ cōstitutiones.C.de
legi.Bal.ꝛ Imo.in.l.cū in secūdo.ff.de iniu.ru.Cy.Bal.ꝛ Imo.
in.l.cū tale.§.pe.ff.de condi.ꝛ demon.Bal.in.c.ad finem.de pre
scrip.Anto.de bu.in.c.qꝛ circa.de priuil.idē Butr.ꝛ Imo.in.c.fi.
de consti.Imol.in cle.fi.in.xvij.col.de prescrip.Alber.de rosa.in
iiij.parte statutorū.in q.lvj.incip.similis questio.Old.ꝛ Ang.in
consi.lxvi.inc[illegible].municipij leg.Ad idem ꝛ secūdo facit qd notat
9 Sali.post Iacob.but.in.l.castitati.in.j.col.C.de adult.†ꝙ rescri
ptum principis concedens remissionem pene ante delictum com
missum nō valet,qꝛ inuitaret ad deliquendum.idē tenet Bal.in
c.fi.ad fi.de prescri.d.Ant.de but.in.c.qꝛ circa.de priuilegijs.Io.
de imo.in cle.fi.in.xvij.col.de rescrip.Ange.in ꝯsi.lxvj.ꝙ incipit
municipali.l.Albe.de rosa.in.iiij.parte statutoꝝ.in qōne.lvj.que
10 incipit sir's qd Oldradi est.†Ad idē ꝛ tertio facit.qꝛ nō valet sta
tutum imponens penā cōtemptibilez pro homicidio,puta qnqꝫ
solidoruz.Archi.xxiij.q.iiij.in.c.duo ista Bald.in.c.j.§.iniuria.
circa fi.de pace iur.fir.ꝛ in.c.irrefragabili.§.ceterum.de offi.ord.
ꝛ in.c.ad nostram.de proba ꝛ.in.l.data.C.de dona.Post.Io.an.
Ant.de but.ꝛ Bald.in.c.fi.de consue.vbi etiā alij.Arch.in.c.fin.
ne cle.vel mona.in.vj.Albe.de rosa.in.ij.parte statu.in.q.cxxiij.
incip.itez quero:an valeat statutum qd est in multis locis.Imol.
in.l.j.ad fin.ff.de pub.iudi.imo plus tenet Bald.in.d.§.ceterum.
11 † quod non valeat statutum disponens qd homicidium non pos
sit puniri,nisi probetur per decez testes.¶Ad idem ꝛ quarto facit
elegans consilium Fede.de senis in cōsi.cclxxviij.incip.factuz ex
12 quo iuris consilium ꝛc.vbi late consuluit † ꝙ statutuz non potest
habilitare prolē illegitimā ad successionē,ne aperiat̃ via adulte
rijs et copule illicite:ex quo consilio pulchre infert Gemman[9]
in.c.j.§.ij.in.fi.de filijs presby.in.vj.ꝙ non valet statutum epi ha
bilitās oēs filios illegitimos ad minores ordines:ꝛ simplicia be
13 neficia,qꝛ aperiret viam peccandi ꝛ delinquēdi.¶ †Quinto no.
ex ver.sed ꝛ si de conditione.ꝙ valet iuramētum ꝓstitū suꝑ causa
status ꝑsone,an qs sit in ꝑtāte vel nō:ex quo infert̃ ꝙ valet iura
mentū ꝓstitū in cā seruitutis,intellige qñ prestat̃ in fauorez liber
tatis.l.eū q.§.pe.vbi dicet̃.j.eo.secus si ꝯ libertatē.l.si iurauero.
14 ff.de iure patro ẜm Sali.ꝛ Lu.hic.¶ †Sexto not.ex ꝟsi.deniqꝫ.
ibi,ne conueniatur quasi calūnie cā.hic vr̃ videri tex.ꝙ iuramen
tum excusat a calūnia,ex quo videt̃ ꝓbari ꝙ iuramentuz calūnie
b excuset ab expensis[b] ꝙ prosequere qꝛ modice vtilitatis:vt per.d.
Alex.hic:ꝛ plenius in.l.ꝓperādū.§.sin autē alterutra.C.de iudi.
cū cōcord.vtrobiqꝫ allegatis.¶Caue tñ qꝛ tex.iste male allegat̃ ad
hoc per doctores scd̃m Barto.in consi.incipiente:andrutiolus.
eo qꝛ iste text.loquitur in iuramento veritatis,qd bene excusat a
calumnia vt hic:sed iuramentum calumnie est credulitatis:vt ꝑ
glo.in rub.s.eo.sed Bal.hic licet de Bar.non faciat mentionez
subtilius cōsyderauit hunc text.ꝙ cum ista mulier iuraret se pre
gnantem ꝙ est iuramentū credulitatis:hoc est,ꝙ ita credit:vt di
15 cit not.in.l.j.in prin.ff.de ven.inspi.¶ †Vltimo.no.ex versi.ma
tris.ꝙ iuramentum matris non prodest neqꝫ nocet filio,ꝛ sic hic
est tex.ꝙ illa regula ad quam semper allegatur,qd iuramentum
vnius non prodest neqꝫ nocet alteri.ad idem text.in.l.naz postea.
§.fi.ꝛ.l.sed ꝛ si possessori.§.fin.j.eo.ꝛ tex.in.c.q̃uis.in fine.de pac.
in.vj.¶confirmatur ista regula,quia iuramentum ꝛ sñia equiparā
tur.l.sed ꝛ si possessori.§.fi.j.eo.¶sed sententia inter alios lata,alijs
16 non nocet neqꝫ prodest:ergo nec iuramētum † Et sic facit ad qō
nem de filia q̃ tēpore quo dotabat̃,a patre fecit pactū de nō suc
cedendo patri cum iuramento:iuxta.c.q̃uis de pact.in.vj.an ta
le iuramētum noceat filijs ex ea postea creatis.de qua questione
habes per Bar.in.l.q superstitis.ꝛ ibi Imo.ꝛ Lu.ro.ff.de acqr.
here.Bal.in.l.pactū in.ij.q.ꝛ ibi late.d.Alexan.C.de colla.Adde
etiam ad predicta illud qd determinat Io.an.in addi.Specu.in
tit.de oblig.ꝛ solū.§.fi.ver.sed et indebitum.in additione que in
17 cipit ordinis quo.s.quez vide per te.†Adde etiam,ꝙ si pater fe
cerit immensam donationē ꝛ iurauerit nō venire cōtra donatio
nem,tñ filius poterit venire ꝯ donationez quātū est inofficiosa.si
sit heres patris.l.titia.§.imperator.ꝛ ibi Bar.ff.de leg.ij.Pe.de
ancha.ꝛ Imo.in.c.fi.in pe.col.de dona.facit tex.in.l.hac edictali.
in ꝓncipio.in verb.nulla prescriptione.ꝛ ibi Bar.C.de secū.nup.
¶Quomodo autē suprascripta debeant intelligi:vide per do.Frā
cis.de are.in consi.clvij.quod incipit,visis diligenter narratis.in
j.col.¶ Glos.magna.in verbo agatur.diuiditur in tres partes:
ꝓut tres format qōnes.secūda ibi:itez qd in causa matrimonia
18 li.tertia ibi:itē qd in cā cōuersionis.¶ †Ex prima parte gl.no.ꝙ
in caussis criminalibus valet delatio iuramēti volūtarij vel iudi
cialis:secus est in iuramēto necessario.idē tenet gloss.in.l.bonefi
dei.C.de reb.cred.ꝛ glo.in.l.sicuti.§.hisdem.in glo.j.ff.de accusa.
q̃uis ꝯtrariū teneat gl.in.l.marit⁹.ff.de qō.intellige qōnem gloss.in
causis criminalib⁹,criminaliter intētatis.nā si ciuiliter ad inter
esse partis iuxta.l.fi.ff.de fur.proculdubio posset deferri iuramē
tū necessariū:vt hoc tex.in ver.penali.declarat Bar.in.d.l.mari
tus.bald.in.l.iudicis.C.de iudi.quicqd teneat gl.in hoc vltimo et
male.in.c.tam literis.in gl.fi.de testi.¶Tu hāc materiā expedias ꝑ
19 tres qōnes prin.Prima est,† nūqd in iuramēto necessario,pone
ꝙ accusator semiplene ꝓbauit delictum ꝑ vnū testē:nūqd iudex
debeat sibi deferre iuramentum necessarium in suplementū pro
bationis,ꝛ ita cōdemnare reuz accusatū,ꝛ in hoc cōmunis cōclu
sio glo.Bar.ꝛ doc:hic est,ꝙ non.idem glo.ꝛ Barto.in.d.l.mari
tus.Bar.in.l.admonendi.in.xiiij.col.j.eo.glo.in.c.cum sint par

a ¶Nō vz di
ctum testis.
Adde Iac.
de bel.i.aut.
de teste.i.§.
si vo ignori.
bar.i.l.libe
roꝝ.q al'r in
cipit aduer
sus.C.de te
sti.bal.in.l.
quoniā libe
ri.circa.ꝓn.
C.de testi.

b ¶Excuset
ab expēsis.
Adde in.l.j.
ff.ad tertul.
Cy.Lau.ꝛ
Bal.in aut̃.
generaliter.
C.de epis.et
cle.Spe.tit.
de expē.l.§.
nunc de ex
pensis.ꝟsi.l
hoc L āph.l
repeti.c.qm̃
ꝯtra de ꝓb.

tium iura.in glo.fi.de reg.iur.in.vj.Panor.in.c.fi.extra eo.Quis
solus Bal.aliter tenuerit ꝛ male in.l.q accusare.circa quartum
nota.C.de edē.Istā cōem cōclu.ego ꝯfirmo tribus medijs.Nam
primo consydero tex.in.l.sciant.C.de proba.canonizatus in de-
cretis.ij.q.viij.in.c.sciant cuncti.requirit in causis criminalibus
ꝙ ꝓbatiões sint apertissime ꝛ luce clariores.sed ego habeo quod
in oibus causis etiam si essent ciuiles,in quibus requiritur aper
tissima ꝓbatio in illis non potest deferri iuramentū necessarium
in supplementum ꝓbationis:ita est glo.no.in.l.fi.in prin.super ꝟ.
presumptioni.ff.qd met.cau.eodē modo vbicūqȝ requirunt̃ pro-
bationes luce meridiana clariores:vt ibi fm Bal.in.l.fi.in.j.not.
C.si minor se maiorem dixerit.Idē vbicunqȝ requirit̃ plena vel li-
quida ꝓbatio fm Bal.in.l.fi.C.de secū.nup.facit glos.in.c.cupiē-
tes.in prin.super ver.plenā.de elec.in.vj.Et idē vbicūqȝ requiri-
tur manifesta ꝓbatio fm Bal.in.l.j.in fi.per illū tex.in ver.mani-
20 festis.C.de mil'r.†Scdo ꝯfirmo,q2 in causis magnis ꝛ grauibus
non hȝ locū istud iuramentū necessariuȝ in supplementū ꝓbatio-
nis.gl.ꝛ doc.in.l.admonēdi.j.e.ꝛ.l.in bonefidei.C.de re.cre.ꝛ in
c.fi.extra eo.sed cause criminales sunt hmōi.l.in seruorū.ff.de pe
21 nis.igit̃ ꝛc.†Tertio facit qd singulariter vult Sali.in.d.l.sciant
cuncti,ꝙ lȝ testis nō teneat assignare rōnem dicti sui si nō est in-
terrogatus,glo.in.l.solā.C.de test.ꝛ in.c.cū cām que inter archi-
episcopū.de testi.Fallit in causis criminalibus,in quib9 nō valet
dictū testis,si nō assignat rōnem dicti,etiā nō interrogat9.sequit̃
d.Alex.in.ꝯsi.xv.inci.viso ꝓcessu inq̃sitionis formate ꝑ potesta-
tem Parme.in.viij.col.lib.j.Aduerte tn̄.q2 ipsi accusato ꝯ quē
esset ꝓbatū ꝑ vnū testē,dȝ deferri iuramētuȝ ꝑ iudicē anteq̄ ab-
soluat,qd quidē iuramētū d2 purgationis seu innocentie.tex.est
not.in aut.lȝ nouo iure.C.de pena iudi.q male iud.ꝛ tex.in.l.vbi.
C.de fal.ꝛ Pau.de ca.hic in vlt.co.Istā principalē cōem conclu-
sio.limitat Lud.ro.hic:vt ꝓcedat in causis criminalibus in qui-
bus venit imponēda pena corporalis:sec9 si esset causa crimina-
lis pro qua imponeret̃ pena pecuniaria:ad hoc dic ꝙ ipse solus
ponderat istum tex.in verb.penali.sed ante eū pōderauit Anto.
de bu.in.c.fi.extra eo.sed Io.de imo.ibi:ꝛ.d.Alex.hic reprobāt
ꝑ generalitatē dicte.l.sciāt cūcti.ꝛ iste tex.in ꝟ.penali.nihil facit,
q2 loquit̃ qn̄ ciuiliter agebat̃ vt ptȝ in ꝟb.actione.nā vbi crimina
liter,accusatio ꝛ nō actio cōpeteret.insti.de pu.iudi.i pn̄.iste tex.
loquit̃ in iuramento iudiciali vel voluntario,nō aūt in necessario:
ꝛ idē tenet.d.Car.flo.in.c.cognoscentes.in.vj.opp.de ꝯsti.ꝛ gl.
in.c.tāliteris.in glo.ij.de test.Sed tu adde qd limitationē Ludo.
expresse sequit̃.d.Alex.sibi ꝯrarius in ꝯsi.lxvj.inci.viso ꝓcessu cau-
se vertentis inter Heiseū.in.ij.col.lib.j.vbi fortius subdit,ꝙ ista
est magis cōis opinio,ꝛ qd ab ea non est in iudicādo recedendū,
ꝛ refert ita tenere Host.ꝛ Ant.de bu.in.d.c.fi.extra eo.Bal.hic,
sed vere Bal.hic nō firmat.Tu adde qd idē etiā tenet Ang.in.d.
l.admonēdi.circa fi.j.e.sed magis placet sn̄ia negatiua ꝓpter ge-
neralitatē.d.l.sciāt cūcti.fundamētis ꝑallegatis.Et sic amplia
cōem cōclusionem vt ꝓcedat in causis criminalibus:nō solum in
quib9 imponit̃ pena corporalis,sed etiā si solū imponat̃ pena pe-
cuniaria.Scdo limita predictā cōclusionē Lud.ro.in.d.l.admo
nēdi.in gl.magna in ꝟb.exacto.ad fi.nisi accusator vltra semiple
nam probationē aliquid plus haberet,ꝛ esset persona honesta.
Tunc enim arbitrio iudicis posset accusatori deferri iuramentū neces-
sarium in supplemētū ꝓbationis,ꝛ reū cōdēnare,ꝑ tex.in.c.fi.ex-
tra eo.ti.vbi in causa famosa papa ibi sic decidit ꝛ dicit Lud.ro.
se admirari,ꝙ legiste aut canoniste nō aduertāt ad illum tex.sed
ante eū idē expresse tenet Salic.in.d.l.admonēdi.in pe.col.ꝑ.d.c.
fi.ꝛ sequit̃.d.Alex.hic in.vj.col.ad.fi.ꝛ in.ix.col.qd ego admitte-
rē in causa criminali,vbi imponeret̃ pena pecuniaria,sed vbi ve-
niret imponenda pena corporalis,si essem iudex nunq̄ admitte-
22 rē.Ex†ista limitatione nota pulchrā limitationē ad regulam quā
statim dedi,ꝙ in causis arduis ꝛ magnis nō deferẽ iuramētū in
supplemētū ꝓbationis:limita signanter ex predictis,ꝛ est quoti
dianum,nisi aliquid plus haberet vltra semiplenā ꝓbationē,pu
ta aliquā presumptionē vel indiciū boniꝫ:ꝛ ita tenet Alex.hic:et
in.d.l.admonēdi.in.xxxiij.col.ꝛ in consi.cclxiij.incip.viso ꝓcessu
vtriusqȝ cause.in.iij.col.lib.ij.ꝛ in cōsi.lxiij.lib.ij.in.c.in causa et
lite vertēte inter Christophorum.in vlti.col.ꝛ de hoc est in simili
23 glo.solēnis in.c.vidua.in.gl.fi.in prin.de regula.†Scda prin-
cipalis qō est quid in iuramēto voluntario vel iudiciali,an possit
per accusatorē deferri reo in causa criminali.criminaliter intēta
ta.glo.hic tenet ꝙ sic per tex.in.d.§.in popularibus.Bar hic cō
tra,ꝛ plenius in.l.maritus.vbi glo.ff.de questio.per duo funda-
menta de quibus ibi per eum:idem tenet Ange.hic:ꝛ plenius in
l.in bonefidei.C.de reb.cred.Nō obstat.d.§.in popularibus.quia
responde vt hic per Alexā.Tene primā opinionem gloss.quā te-
net Bal.Sali.ꝛ omnes moderni hic:ꝛ Panor.in.c.fi.extra eo.cū
triplici modificatione.Primo quo ad preiudicandum ipsi accu-
satori tantum,sed nō iudici vel alijs,qui iudex possit in ipsa pro-
cedere,hoc modo tollitur fundamentum Barto.Secundo intel
lige in casibus in quibus licet trāsigere.l.transigere.C.de trāsac.
per equiparationem.l.ij.s.eo.Tertio intellige quando accusator
bonafide detulit iuramentum reo:puta q2 videt quod aliter pro-
24 bare non potest.d.l.eum qui.§.in popularibus.†Tertia prin-
cipalis questio est,an in causis criminalibus criminaliter inten-
tatis,possit reus deferre iuramentum accusatori ita ꝙ iuramen-
to standum sit,lȝ Guil.de cu.teneat ꝙ non,per regulā.d.l.sciant.
ꝛ idem Sali.per aliquas fragiles rationes tenet cōtrarium ꝓut
magis cōmuniter tenent docto.hic:ꝛ eo q2 re9 deferendo iuramē-
tum accusatori videt verum esse illud quod accusator iurauerit.
l.eum qui.in prin.in ver.abunde.j.eo.l.sed ꝛ si possessori.§.penul.
ꝛ.l.nam postea.§.si damnetur scdm primam lecturam.j.eo.cum
limitatione de qua per Fulg.ꝛ Lud.roma.hic:ꝛ plenius recitat
25 do.Alex.ad quē te remitto.†In secunda princi.qōne gloss.ibi
naȝ quid in causa matrimoniali.concludit gl.quod in causa ma-
trimoniali non defertur iuramentum cui stari debeat,et alleg.in
decretis.adde in.c.lator.de re iudi.ꝛ in.c.fraternitatis.de frig.ꝛ
malefi.ꝛ glos.bene loquitur in terminis suis in iuramento nega-
tiuo,ꝛ sic ad dissoluenduȝ matrimonium,cum istud nō pendeat
a voluntate partium:cum matrimonium hodie sit indissolubile,
a et quos deus[a] coniunxit homo nō separet:ad hoc bene facit tex.
in.c.sup eo.maxime in ratione sui,de eo qui cogno.consan.vxo.
sue.ꝛ text.in.c.fin.de transact.Sed econtra iuramentuȝ affirma-
tiuum bene potest deferri,quia saltem tunc dicitur contrahi.Et
eandem distinctionem teneas in matrimonio spirituali:et sic in
monachatione et consequenter in sequenti questione gloss.scdm
docto.hic:et Cy.in.l.fina.C.de transact.d.Anto.de bu.in.c.fina.
extra eo.Imo.in.c.mulieri.eo.tit.Panormi.in.c.penul.de rapto.
26 †Et facit,q2 equiparantur[b] matrimonium carnale et matrimo-
b nium spirituale.c.inter corporalia.de transla.prela.et predictam
distinctionem facit gloss.in.c.super eo.in glos.j.de eo qui cogno.
consan.vxo.sue.Predictam distinctionem intellige veram in iu-
ramento voluntario vel iudiciali:sed iuramentum necessariū nul
lo modo pōt deferri in causa matrimoniali,nec affirmatiue nec
negatiue secundum glo.ꝛ doct.in.c.mulieri.extra eo.ꝛ Bar.in.l.
admonendi.in.xxiij.col.et ibi plenius Ludo.in.xxxv.colū.j.eo ꝛ
Bal.in.l.in bonefidei.in pe.col.C.de reb.cre.Et facit viua ratio:
q2 in causis arduis non defertur iuramentum in supplementū ꝓ-
bationis:sed causa matrimonij dicitur grauis,quia habet instar
seruitutis.argumen.l.ij.ff.de libe.ho.exhi.Item causa monacha-
c tionis cū ipso iure omnia bona eius acquirant monasterio.[c] aut.
ingressi.C.de sacrosan.eccle.et causa omnium bonorum equipa-
ratur cause sanguinis.l.propter litem.ff.de excu.Cum limitatiōe
tamen quam dixi in.j.questiōe prime partis glo.nisi actor pluſq̄
semiplene probasset,ꝛ esset honesta persona:vt est gloss.proprie
in causa matrimoniali loquens.in.c.vidua.in glos.fina.de regu.
Panormi.in.d.c.mulieri.Pau.ꝛ Lud.roma.in.d.l.admonendi.
in.xxxv.col.Paul.de cast.ꝛ Alexā.hic.Vltimo aduerte inq̄tum
s.conclusum est,quod in causa matrimoniali iuramentum affir-
matiuum valet:adde qd istud procedit etiam quando ageretur
criminaliter,q2 virtute talis iuramenti deberet absolui.gloss.est
sing.in.l.pe.C.de fideius.de qua gl.Bal.festum facit reputando
eam singularem.in.l.vnica.in.viij.col.C.de confes.ꝛ in.l.quicūq̄.
in.vj.co.C.de ser.fu.ꝛ in.l.eā quā.in.vi.co.C.de fideic.ꝛ in.c.j.§.in
iuria.in pe.co.de pace iur.fir.ꝛ in.c.tertio loco.de ꝓsum.Bald.ꝛ
Ang.in.d.l.pe.illam etiam glos.sequitur Angel.are.in tractatu
malefi.in verb.che hai adulterato.illam,dicit esse auream bal.in
c.fi.in.v.co.de cōfes.et ibi ampliat illam gloss.etiam si sola mulier
confiteatur.Illam tamen glos.limitat Bal.in.l.j.circa medium.
C.de collu.detegen.nisi essent disparis cōditionis,puta iuuenis
esset notabilis,mulier plebeia vel econtra.

a Quos de9. Adde.c.qd deus.xxxiij.q.ij.et in.c.sit q.xxvij.q.ij.ꝛ i.c.de infidelibus.de ꝯsan.ꝛ affi.et fuerunt ꝟba originalia.Matth.xix.ꝛ Marci.x.c.

b Equiparant̃.adde docto.in.c.tue.de sponsa.

c Acqrant monasterio.adde doc.in c.in presentia.de ꝓba.

20 Testis qui primo dixit clare, postea dixit interrogatus nescire, an probet. nume. 20.

21 Si testes dicãt ꝙ nulli erãt p̃ñtes, ⁊ probet̃ de p̃ñtia an sint falsi.

Iurari. Iurari dʒ eo mõ quo delatũ est dũ tãmẽ sit modus licitus, ⁊ postq̃ est iurarũ, habetur pro ve-
1 ro, nec vltra queri dʒ. h. d. cum. l. seq. vsqʒ ad. §. si neqʒ. ¶ † Nota
a ꝙ licitũ est iuramentũ qd defert̃ per creaturam,[a] puta per caput proprium: lʒ ſm Hostie. in sum. eo. tit. §. qualiter. in prin. posset licite recusari: tamen si iuretur seruandum est, prout etiam tenet Bar. in. l. qui per salutem. j. eo. titu. ¶ limita ⁊ intellige istũ tex. put limitat Bal. in aut. sacramenta puberum. in. ij. col. in. j. q. C. si aduersus vendi. vt pcedat in iuramento qd defertur a parte parti: q₂ satis est implere formam iuramẽti delati: vt hoc tex. ¶ Secus in iuramento minoris, qd interponitur ad confirmãduʒ contractũ vt ibi, ⁊ in iuramento mulieris iuxta. c. cum contingat. de iureiu. quia vtrobiqʒ non sufficeret iurare per creaturam: sed deberet
b iurare per deum, vel super euangelijs[b]: vt ibi per Bald. qui subdit, ꝙ in clerico habente sacros ordines sufficeret iurare ꝑ clericam suam: facit bene qd vult Cy. in illa aut. sacramenta puberũ.
2 in. v. q. ⁊ facit qd inferius dicã. † Et sic habes ꝙ spẽs iuramenti obseruanda est nõ solũ si iuretur per deũ: ⁊ sic ꝑ creatoreʒ, sed etiã si iuret̃ ꝑ caput ꝓpriũ: imo fortius dicit glos. hic in ꝟ. religionis. ꝙ est species iuramẽti, si iuro per crede mihi: vt faciũt monachi. ¶ Adde eodẽ modo est species iuramẽti, si dico, de⁹ sit mihi testis, ⁊ est perinde acsi iurarẽ ꝑ sacra euangelia. text. est in. §. q̃m vero. iuncta glo. in ꝟb. duo. in aut. qb. mo. na. effi. leg. quẽ text. sic alleg. Bal. in rub. s̃. e. Lu. ro. ⁊. d. Alex. hic. ¶ eodẽ modo species iurãdi est: si dicatur, assero per fidẽm eã, vl̃ si dico, sic est in verbo, veritatis ſm Bal. in. c. literis. in vlt. col. de presum. ¶ Eodem modo si dico, sic deus me adiuuet. c. ego. l. fi. ⁊ ibi Bal. ad fi. no. extra. e. ¶ Eodem modo si dico, ita est in piculo anime mee. ſm Gem. post Io. an. ibi in. c. j. in princip. in. ij. col. de sepul. in. vj. ¶ limitat tñ predicta Bal. in. c. si xp̃s. in pe. col. post Inno. ibi: extra eo. q₂ tales species iuramenti non sufficerent in teste, vel vbi iuramentum requirit̃ pro solennitate, vt in iuramento calũnie, vel vbi requireretur pro validitate ꝯctus: prout etiam. s̃. dixi referendo Bal. in. d. aut. sacramenta puberum. in. j. q. vide tamen tex. in. c. fi. de iura. calum.
3 vbi † in ep̃o sola presentia libri euangeliorum habetur pro iuramento, etiam si producat̃ ep̃s in testẽ. ¶ adde etiã predictis, qd paria sunt promittere aliquid sub fide, vel iurare per deum. aut per sacra euãgelia. glo. est no. in. c. pe. de iureiur. ⁊ glo. in. c. ad aures. qd me. cau. ⁊ gl. in. c. fi. in. glo. fina. dẽ fideiuſ. Inñ. in. d. c. ⁊ si xp̃s. Io. an. in. c. j. de sepu. in. vj. ⁊ in nouel. ⁊ in. c. cũ tpe. de arb. idẽ dicunt Ang. Lud. ⁊ Alex. hic: qui dicunt ista facere pro armigeris qui iuxta vulgare se reddũt ad fidẽ. ¶ intellige tñ qd grauius puniri dʒ nõ obseruãs qui iurasset per deũ, q̃ qui promisisset ad fideʒ. ita dicit gl. no. in. d. c. pe. de fideiu. ad predicta facit qd vult Spe. in tit. de arbi. §. fi. in versi. sed pone cõpromissum per fideicõ. vbi voluit sicut contrauenieus transactioni iurate per deum incidit in penas. l. si quis maior. C. de trãsac. ita qui in transac. pmisisset per fidem si contrauenirct incideret in easdẽ penas dicta l. si quis maior. idem tenẽt Io. an. ⁊ Ant. de bu. in. c. cum tempore. de arbi. d. Alex. in. d. l. si quis maior. in vlti. co. q̃uis cõtrariũ tenuerit Imol. in. d. l. cũ tpe. ¶ Per predicta vr̃ cõfundi illud qd singulariter tenet Io. fab. in. §. item si quis postulante. in pen. co. institu. de actio. vbi tenuit, ꝙ licet ex iuramento oriatur actio ⁊ exceptio. l. actori. C. de reb. cre. not. glo. in. l. ij. s̃. eo. tamẽ si pars dicat, qd est contenta stare fidei actoris vel credere eius conscientie: ⁊ actor dicat ita esse per fidem suã. isto casu nõ oritur actio vel exceptio, eo q₂ ſm eum iura multum ponderant qd iuramẽti prestationeʒ tãgit Bar. post antiquos ⁊ nihil decidit in. l. fi. ff. de pret. stip. puto per predicta contrarium, ⁊ quod fundamentuʒ Io. fab. nõ sit verum ostendo, quia nedum quando est actualiter iuratum, sed etiam quando est remissum oritur actio ⁊ exceptio, acsi iuramẽtum esset prestitum. §. si neqʒ. cum. l. seq. j. eo. ⁊ tex. melior de iure, in. l. nam postea. §. iureiur. ⁊ ibi ad hoc no. Sali. ⁊ Ludo. ro. j. eo.
4 ¶ † No. secundo in versi. ceterũ. ꝙ si pars detulit iuramentum ꝑ deum ⁊ sic per creatorem, ⁊ iuretur per corpus propriũ, iuramẽtum nihil valet, sed istud videt̃ parũ dubitabile, ex quo detuli per maius ⁊ tu iurasti per minus. ¶ Sulchrũ ergo dubiũ est, quid ecõtra, pone detuli tibi iuramentum per corpus tuũ: tu iurasti ꝑ deũ ⁊ sic per plus, an valeat: videretur ꝙ sic: arg. l. cũ furti. j. de in litẽ iur. ¶ contrariũ determinãt Guil. Albe. Bal. in lect. antiqua Ful. ⁊ Alex. hic per regulam. l. j. §. si quis simpliciter. ad fi. ff. de verb.
5 oblig. iuncta ista lege. ¶ † Quomodo autem in dubio iurãdum sit: ponunt Bal. ⁊ Moder hic Bar. in. l. non erit. §. si neqʒ. ad fi. et in. l. qui per salutem. j. eo. Cano. in. c. ⁊ si christus. extra eodem.
6 ¶ † Tertio no. in versi. dato, regulam. vt in tex. ⁊ in. l. ij. C. eod. qd prestito iuramento nihil vltra queritur. Amplia istam regulam vt procedat etiam in spiritualibus, in quibus non adest ꝓbatio in contrariũ post iuramẽtũ, nisi ex iudicis offõ ſm Abb. post Inno. ⁊ Hosti. in. c. q₂ propter. §. illud. de elec. ¶ istam regulam sic ampliatã limita quatuor modis. Primo in causis matrimonialib⁹ in quibus post iuramentuʒ prestitũ, põt queri de veritate: vt per glo. in. l. iij. in verb. agatur. vbi dixi. s̃. eo. ⁊ ita limitat Hosti. in. c. mulieri. ⁊ in. c. fin. extra eo. mouet̃, q₂ sñia lata in causa matrimoniali nunq̃ transit in rem iudicatam quia possit semper appellari ⁊ queri de veritate. c. lator. de re iudic. c. fraternitatis. de frigi. ⁊ malefi. ¶ Si ergo lata sñia semꝑ queri põt, ergo eodẽ modo delato iuramento. l. ij. s̃. eo. tamen illa lex prima fronte probaret contrarium, cum dicat iuramentum esse maioris autoritatis q̃ sententia, nisi coniungas notata ibi per gl. ¶ Secundo limita in iuramento ꝙ defert̃ ab homine, secus si a lege vel statuto. Hinc est, ꝙ si statnto caueatur qd de dãno dato stetur iuramento damnum passi: certe si iuratum sit, poterit probari contrarium. ¶ Et idem in similibus ſm Bal. in. l. j. C. de re. cre. ⁊ in. l. contra negatem. C. ad le. aquil. per Ang. ẽmo. ⁊ plenius Lud. ⁊ Alex. in. l. qui bona. §. qui damni. ff. dã infec. cum multis concordantijs ⁊ multis fallentijs ibi cumulate recollectis per. d. Alex. bene facit. nã ignorãtia
c probatur[c] per proprium iuramentum. gl. in. c. proposuisti. lxxxij. dist. quam ad hoc reputat singularem Panor. in consi. xxxvj. incipiente: videt̃ primo dictos pannifices: sed habet glo. concordãtem in. c. qui diuinis. al's incipit qui ⁊ humanis. in versi. ignorare. xij. q. ij. quam pro concor. alle. idem Panor. in. c. ij. in vlti. colũ. de consti. ¶ tamen potest probari contrariũ ſm Bar. in. l. si cui. §. hisdem. ff. de accusa. ⁊ est glos. in. c. ij. in verb. affectata. de tempo. ordi. in. vj. ¶ Tertio limita quo ad iurãtem ⁊ deferentẽ: secus quo ad extraneos. l. nam postea. §. sed et si quis. j. eo. ⁊ ibi ad hoc not. Ludo. ro. pro limitatione huius regule, facit. l. sed ⁊ si possessori. §. fi. in. fi. j. eo. ⁊. l. iij. ver. pe. s̃. eo. ¶ Faciunt que dixi in. l. ij. in. v. limitatione. s̃. eo. ⁊ que latius dixi in. l. certi condi. §. quoniam. s̃. titu. j. si cer. peta. ¶ Quarto limita quo ad ea que veniunt ex natura cõtractus. text. est melior de iure in. l. eũ q. §. fi. ⁊ ibi Lud. ro. ad hoc not. j. eo. facit. l. si duo patroni. §. marcellus. ⁊. §. si quis iurauerit. j. eo. ¶ Quinto limita istam regulam vt procedat quãdo erat contentio inter partes de aliqua re. ⁊ delatum fuit iuramentum decisorium illius litis a parte parti. nam tũc bene verum est, ꝙ vltra queri non potest. ¶ secus quando non fuisset cõtentio, ⁊ sic iuramẽtum non fuisset decisorium litis, quia tũc põt queri post iuramẽtum. gl. est solitaria in. l. si cũ patrono. C. cõ. vtri. iud. et ibi Paul.
7 notat pro limitatione huius regule. ¶ † Quarto not. ex tex. ibi: quasi satis probatum. ſm Sali. Ludo. roma. ⁊ Alex. hic: ꝙ iuramentum non est proprie probatio: ⁊ hoc probat text. in dictione
d quasi:[d] que est nota improprietatis, glos. in. l. si cum dotem. §. fin. ff. sol. mat. ⁊ gl. in. l. dedi. in princ. ff. de condi. ob cauſ. ⁊ ita ponderat Bal. istum tex. in rub. s̃. eo. facit bene tex. in. l. sed ⁊ si possessori. §. fi. in ver. perinde haberi acsi probatũ. j. eo. ⁊ text. in. c. forus. circa med. ⁊ ibi ponderat Panor. de verbo. signi. ¶ Est enim iuramentum potius releuatio ab onere probãdi. l. eum qui. in princ. j.
e eo. largo tñ modo ⁊ improprie iuramentum põt dici probatio:[e] vt est glo. not. in. c. si quis. in verbo absoluendus. quã ibi no. Bal. si de inuesti. inter do. ⁊ val. lis oria. ¶ Et ꝙ iuramentuʒ nõ dicatur proprie probatio: adde Bal. in. c. bone in. ij. col. de elec. ⁊ in. c. j. §. sacramentum. de consuetudine recti feudi. ⁊ in rubr. C. de proba. in. iij. col. ⁊ in. l. actor. eo titu. ⁊ latius in. c. j. §. conuenticulam. de pa. iur. fir. dum late disputat. q. de mercatoribus. ¶ Caue tamẽ ad oppositum: quia imo iuramentum est legitima probatio. glos. in c. statutum. §. cum vero. in versi. per proprium iuramentum. de rescrip. in. vj. ⁊ glos. in. c. presentium. in verbo iuramento. et ibi ad hoc not. Bald. de testi. probat text. in. c. ij. in versi. alie probationes. de proba. quem ad hoc ibi not. d. Francis. de are. in. ij. nota. ⁊ ante eum Ludo. roma. in. l. admonendi. j. eo. tamen ad illum tex.
8 in. d. c. ij. potest dici, † qd dictio alia: non semper est repetitiua similium: vt per glos. in. l. iulianus. ff. de heredi. instit. ¶ Contrarium tamen, ꝙ imo iuramentum non sit legitima probatio: tenet glos. in. l. cum de indebito. in prin. in verb. legitimus. ff. de proba. ⁊ gl. in. §. quadrupli. in versi. duplicantur. instit. de actio. facit glos. in c. at si clerici. in princi. in verbo legitima probatione. de iudicijs. et glo. not. in. l. improprietatis. C. de proba. facit tex. in. l. fina. §. licentia. C. de iure deli. dum ponit alternatiuaʒ inter legitimã ꝓbationem ⁊ iuramentum. ¶ Dicunt tñ Ange. Lud. ro. ⁊. d. Alex. hic, ꝙ si sit preclusa via omni probationi, nõ poterit deferri iuramẽtum per. l. in contractibus. §. illo. vbi Bal. C. de non nu. pec. Specu. et Io. an. in tit. de positionibus. §. iiij. versi. sed quid si aliqua. et in tit. de dila. §. fi. ver. itẽ q₂ si datus sit terminus. Bal. in. c. fi. in ix. col. extra eo. Pau. de cast. in. l. fi. ff. de feri. ¶ sed tu caue, ꝙ prefati doc. qui fundant se in. d. §. illo. non videntur bene aduertere ad illum tex. q₂ ibi non est verum ꝙ esset preclusa via probationibus cum posset elapso biennio debitor opponere exceptionẽ non nu. pe. ad sumendũ in se onus ꝓbationis: prout tenet glo. in. l. cõtra-

a ¶ Per creaturam. add glo. in. c. ⁊ si xp̃s. de iureiu. tex. ⁊ gl. in c. cosyderat. xxij. q. j. san. Tho. ij. ij. q. lxxxix.

b ¶ Vel sup euangelijs. adde. c. hortamur. iij. q. ix. ⁊ in. c. fi. de iura. cal. gl. in ver. tacta. in cle. j. de hẽ.

c ¶ Ignorãtia ꝓbat̃. ad de gl. in. ꝟb. si est ita. i. c. significasti. el. j. de homi. rotã decisi. xlv. inci. iteʒ si ĩpetranti. in antiquis. Car. zab. cõsil. xxxix. incip. vij exercitium.

d ¶ Dictione quasi. add. l. cuʒ quasi. ff. de fidei. Feli. i. c. grauĩ. v. col. de off. de lega.

e ¶ Probatio. adde. c. at si clerici. l. pn. de iudi. gl. in ꝟ. legitimis. i. l. cũ de indebito. ff. de proba.

ctibus.in prin.C.de nō nu.pecu.Dic ergo ꝙ verior intellectus ad
d.§.illo.est q2 post lapsum biēnium creditor habet fundatā intē-
tionem suā.ideo licite recusat iuramentuz:vt est tex.solēnis in.c.
ij.de proba.z ita dicit Bart.in.§.illo.in bona lectura que cōiter
non habetur,z ad.d.§.illo.adde etiā Bar.in.l.manifeste.j.eo.cō-
sydera tñ si ad illū tex.pōt dici,qđ ille.§.ponat duos casus.vnus
est,qñ exceptio non nu.pec.nō poterat opponi.Alius est,qñ po-
terat opponi sed elapsum erat tps ad opponenduz:in primo ca-
su probat opi.Ange.z Moder.in secundo nō.¶Glos.in verbo
ꝓpria superstitione.diuidit in.ij.put duos ponit intellectus ad
text.prout duplex habetur lectura.secunda ibi:sed alibi non est.
9 licet† Bar.cōstituat differentiā inter iuramentū iudei,z sarace-
ni,z plenius idem Bar.in.l.iusiurādum z ad pecunias.§.ait p-
tor.j.eo.Cōtrariuz est melius:ꝙ imo etiā in saraceno valeat iura-
mentum per suum deū,tenet Sali.z oēs mod.hic:z do.Ant.de
bu.in proe.decre.in.iij.co.Intellige tñ istā decisio.verā,qñ iudeus
vel saracenus iurarent circa pterita vel presentia per deos suos:
secus si iurarent circa preterita vel pñtia per deos alienos:quib⁹
ipsi nō credunt,vt per Christū,q2 psumerent facere in cōtēptum:
arg.l.iudeos.C.de iude.fm Bal.hic in lectu.antiqua:z dixi post
Bar.in rub.ff.de iusti.z iure.Et si aliquis ꝓmittat iurādo etiā per
deos alienos,tenetur ad obseruantiā:imo etiā si iuraret p demo
nes.text.est in.c.q̃uis.z in.c.monet.xxij.q.j.Inno.in.d.c.z si xps.
Alb.de ro.hic:facit tex.in.c.sacerdotis.xi.q.j.z in.c.cū ex iniun-
10 cto.de here.†Et an iudeus si in cōpromisso apposuit iuramen-
tum fm legem mosaicam,teneatur ad obseruantiam iuramenti
sicut christianus.vide Lud.ro.determinātem ꝙ non,in cōsi.clv.
11 incip.premissum.laudū.ad fi.†Itē aduerte inquātū Bar.loqui-
tur de iurāte modo prohibito:z sic proprie de blaphemante,cu-
ius pena est capitalis seu mortis.§.fi.in auf.vt nō luxu.alleg.per
Bar.Et de iure cano.q̃ sit pena blasphemātis.habes tex.in.c.si
quis per cap.xxij.q.j.ponunt cano.in.c.statuimus.de cleri.per-
cus.z in.c.fi.de cler.male.z dicit Bal.in.l.accusationē.in.ij.co.C.
qui accu.non pos.ꝙ facere iuramenta scelerata est species here-
12 sis†Que aut dicatur ꝓprie blasphemia[a] responde,quādo aliqs
dicit in cōtemptū dei,seu turpia z scelerata verba in deum pro-
ferātur:vt si dicatur,ad despectum dei,vel maledicatur deus,vel
similia.glo.est.xxv.dist.in.c.qualis.Bald.z Ang.in.l.j.C.si quis
impe.maledixe.Ange.z Imo.in.l.his verbis.§.j.ff.de here.insti.
Cano.in.c.j.z.ij.de cler.maledi.Bal.in.l.ignorātia.C.de cri.stel.
z declarat etiam Barto.in.l.item apud labeonem.§.sed quando
adijcit.ff.de iniur.Ang.de are.in tractatu malefi.in ver.iniurio-
13 sa verba.† No.tamen ꝙ pena blasphemantis que est pena capi-
tis z sic mortis naturalis habet tantum locum in eo qui solet ex
consuetudine blasphemare:ita dicit proprie tex.in.d.§.fi.z decla
rat Cy.Bal.Sali.in.l.ij.C.de reb.cred.Ange.de are.in.§.itez si
quis postulante.instit.de actio.facit qđ vult Bal.in.l.ij.§.ad legē
14 iul.maie.†Qui ergo blasphemauit,sed nō habet in ꝯsuetudine,
non est puniedus pena capitis,sed bene puniēdus est extra ordi-
nem,arbitrio iudicis:q2 debet fustigari,vel poni ad cathenā fm
prefatos doc.nec isto casu binus aut trinus actus qui alias con-
suetudinē inducit.l.ij.ad.fi.C.de epis.audi.no.in.l.de quibus.ff.
de legi.her.pro ꝯsuetudine blasphemādi:nō hr̄ sz requirunt mul
to plures reiterationes fm Cy.Bal.z Sali.in.d.l.ij.C.de re.cre.
z Ang.de are.in.d.§.item si quis postulante.z in.d.tractatu ma
15 lefi.in ver.verba iniuriosa.† In practica tamen no.duos modos
ad liberandum eum qui est incarceratus:eo q2 blasphemauerit:
Primus z mirabilis modus est,quādo adesset statutum in loco
ꝙ si quis fecerit pacez cū offenso debeat relaxari de carceribus,
certe incarceratus propter blasphemias si sit confessus sua pec-
cata proprio z parochiali sacerdoti,z ab eo absolutionē obtinue
rit,cū dicatur habuisse pacē cū offenso,debet de carcerib⁹ rela-
xari.ita sing.Bar.in ꝯsi.suo inci.minister fratrū de penitentia.se
quitur no.glo.in.l.ij.C.de reb.cred.quam decisionem non habeo
pro expedita,nec hanc puto esse mentem statuti:z in contrariuz
facit qđ vult Bal.in.l.accusationem.C.qui accusa.nō pos.quod
episcopus quāuis sit legatus dei,tamen non potest remittere of-
fensam dei,si quis deū blasphemauerit:z nō potest facere pacē.
Alibi.Bal.in.l.j.C.de rap.virg.tenet,quod de delicto vbi offen-
16 ditur deus,non potest fieri concordia,nisi papa remittat.†Secū-
dus modus est,quando adesset generalis consuetudo patrie,sic
materno sermone dicēdi.ad despectum dei, vel similia verba:tūc
non diceretur blasphemia,sed maledictio.l.quoties.§.si quis no-
men.iuncta glo.fm intellectum.Ro.ff.de hered.institu.z sic non
haberet locuz tunc pena capitis:ita singulariter consuluit Bal.
in consil.suo incipiente:in christi nomine,an dicatur maledicere
vel blasphemare zc.idem tenet Angel.in.l.his verbis.§.j.ff.de
heredi.instituend.sed Joan.de imol.ibi reprobat Angel.cum
iste dicatur prauus vsus z detestabilis.§.ad hoc,cum gl.in auf.
vt nulli iud.Tu autem pro opinione Bald.z Ange.confirman-

a ¶Blasphe
mia. Adde
sanctū tho.
ij.ij.q.xiij.ar
ti.j.idē tho.
in.iiij.sentē.
dis.xiij.

b ¶Cōsuetu-
do q̃uis sit
praua. adđ
glo.in verb.
antiqua cō-
suetudo.i.c.
sane.de tēp.
or.in.c.flagi
tia.in ꝟ.oēs.
xxxij. q.vij.
z in.c.obijci
unt.in ꝟ.cri
men. xxxij.
q.iiij.

c ¶Excusat
notarium a
falsitate, ad
de bal.l.ru.
C.de fi.istr.
alex.ꝺ imo.
consi.lxij.in
ci.visa facti
narratione.
in.ij.volu.

b da potes addere,q2 cōsuetudo q̃uis sit praua[b] z iniqua z irra-
tionabilis,tamē excusat a pena temporali.gl.est notabilis in.c.
cū venerabilis.in gl.j.quā doct.ibi multū cōmendant,de cosue.
z Panor.ibi reputat valde singularem,q̃uis nō excuset a pena
diuina:vt est glo.iiij.di.c.deniqz.per quas glo.consuluit Ludo.
ro.in consi.cccclvj.incipiente, videtur prima frōte zc.ꝙ consue-
tudo patrie de non obseruando iuramentuz,licet sit praua z ir-
rationabilis,tamen excusat a pena temporali:nō autem a pena
diuina,z credo ꝙ istud sit melius qđ posset allegari ad presens
propositum.Eodem modo consuetudo excusat notarium a fal-
c sitate[c]:ita Bal.in.c.j.in.ij.col.de feud.cogni.et in.l.j.in.x.colum.
C.de confessis.Hostien.Joan.and.Anto.de but.z alij.in.c.ij.de
fide instru.facit bene quod egregie consuluit Pet.de ancha.in
cōsi.cclxxij.incipiente:iure scripto.Caue tamē in predictis,quia
alibi dicit Innocen.in.c.sane.de offi.ordi.quez sequitur Bal.in
repe.l.de quibus.in.xxiij.colum.ff.de lega.j.quod cōsuetudo ex-
cusat a pena.in his que non sunt de se mala,prout est in proposi-
to blasphemia,que tendit ad contemptū dei,z est contra ius gē
tium z contra ius diuinum.¶Glos.in verbo dato iureiuran.di
uide in tres partes principales.Primo allegat concor.ad regu-
lam text.Secundo oppo.z soluit.In tertia contra solutionem
opponit de tribus legibus:z respōdet,ꝙ in illis est speciale.Se-
cūda ibi:sed certe imo.Tertia ibi: sed z debiti questio.In ea.gl.
ibi dic ergo qđ istud non nihil aliud excludit nisi debiti questio-
nem.Ista particula glo.est a quatuor diligenter notanda.Pri-
17 mo.ex ea not.Ange.Ludo.roma.z Alexan.hic.†ꝙ si statutum
disponat,ꝙ nulla exceptio possit opponi:tamē semper potest op
poni exceptio falsitatis:et precipue quando est nullitas ex defe-
ctu iurisditionis iudicis.iuxta glos.in clemen.j.de sequestra.pos.
ses.z fructuum.z in cle.j.d.re iudi.de quibus glos.plena traditur
per modernos in.l.de pupillo.§.qui opus.ff.de ope.noui nuntia.
pro ista conclusione habes tex.in.l.scire oportet.§.fi.ff.de.excusa.
18 tut.z ibi Bal.not.ad hoc.†Secundo probat ista glo.fm Paul.
de ca.z Alex.hic:qđ stāte predicto statuto,ꝙ nulla exceptio pos-
sit opponi:tamen potuerūt opponi exceptiones que ex alijs sta-
tutis admittuntur,sicut hic contra iuramentum prestitum nihil
potest opponi,et tamen admittuntur exceptiones introducte ex
legibus in glo.allegatis:de quo vltra vide per Bar.plenius in.l.
j.§.et parui.ff.qđ vi aut clam.doc.post glo.in.l.ita nobis pudor.
C.de adulte. Cano.in.c.item cum quis.de resti.spo.late Imo.in
l.fi.ff.a quib.appel.non licet.Tertio facit ista glos.fm Ludo.ro.
19 hic†ꝙ licet dictiones negatiue soleāt stare taxatiue z exclusiue.l.
iij.§.cum titio.z ibi Bart.ff.de adi.lega.tamen nunq̃ excludunt
casus necessarios.cle.exiui.§.cum autem natura.de verb.signifi.
Quarto z vltimo facit ista gl.fm Albe.de ro.hic post Paul.de
eleaza.ad saluandum testes qui dixerunt contractum gestum in
presentia titij z seij,postea interrogati quibus presentibus:dixe-
runt,nullis.nam debet eorum dictuz intelligi in illis,scz alijs exce
pto Titio z Seio quos.s.nominauimus istaz decisionem sequi-
tur simpliciter Alexā.hic:z in.l.stipulatio ista.§.hec quoqz.ff.de
verb.oblig.Adde tu in simili pulchram z notabilem decisionem
Bart.in.l.de etate.in princi.ff.de mino.duobus locis.s.in.ij.que-
stione principali ad fin.z in ea.ij.qōne post principium in ver.sed
20 iuxta hoc quero questionem quam habui de facto zc.†de teste q
primo clare deposuit dictum suum,postea interrogatus respon-
dit nescio.nā debet intelligi nescio scilicet aliter respondere q̃.s.
dixerim.sequitur Bal.in.l.data opera.in.xviij.col.C.qui accusa.
non possunt.z in.l.j.in princ.ff.si cer.peta.Jo.de imo.z.d.Alexā.
in.d.l.stipulatio ista.§.hoc quoqz.Adde etiam quod not.volun
Ange.in consi.ccxxxiiij.incip.Thema super quo consilium peti-
21 tur tale est.in.vij.colum.vbi consuluit † ꝙ si testes interrogati an
aliqui essent presentes,respōderunt ꝙ nulli:z ex aduerso probet
ꝙ imo alij erant presentes,saluātur isti testes,dum dicunt ꝙ nul-
li.s.quos viderint,vel ad quos aduerterint.ꝙ diligēter no.ad hoc
etiā adde Bart.in.l.j.§.si quis neget.in princ.ij.col.ibi ad ꝯtrarium
ff.quēad.testa.aper.Et ad testes qui vtuntur illis verbis negati
uis nullis ascriptis zc.Adde illud qđ decidit Joan.an.in addi.
Spe.in ti.de teste.in.§.nunc videndū.in vlti.addi.¶In ea.gloss.
ad fi.lz glos.respondeat ad ista tria ꝯtraria vno verbo.s.ꝙ in illis
ll.sit speciale:tñ nō assignando rationē specialitatis,est refugiuz
miserorū,fm glo.in.l.filium quem habentem.C.fami.heris.ideo
tu dic ad.l.fi.C.eo.ꝙ ratio specialitatis ibi est,q2 iuramentū fuit
delatū circa.q.ex testō.vnde arguēdo a trāsac.ad iuramentū.l.ij.
s.eo.sicut nō valet trāsactio nisi visis cognitisqz verbis testamē-
ti.l.de his.ff.de transac.l.j.in princ.ff.quēadmo.testa.aper.codez
modo nec valet iuramentum a.d.l.admonendi.j.eo.responde qđ
ibi loquitur in iuramēto necessario,z rationē specialitatis ibi po
nam,ad.l.si legatarius qđ ibi non precesserat delatio iuramenti
ideo non preiudicat,quin non obstante iuramento ꝓpter dolum
iurantis,possit agi ad interesse.vbi in tex.

In omni

1 In oi iuramento, inest cōditio si iuref incōtinēti vel acceptef.
2 Tria requiruntur vt iuramentum valeat.
3 Nisi respondeas incontinenti, potest confessio reuocari.
4 Paria sunt vel ꝙ iuramentū prestetur vel remittaf a deferente.
5 Remissio iuramenti an habeat executionem paratam.
6 Priuatio presupponit habitum.
7 Dictio postea.
8 Dictio post.
9 Qui nō obseruat tps delationis iuramēti, nō dicif seruare formā.
10 Iuramentum non debet incontinenti acceptari ꝛ iurare.

1 **Si neq.** Summa vt per Bart. † Not. qd in omni iura-
mēto inest tacita ꝯditio, si incōtinenti iuretur.
adde vel incōtinenti acceptef. l. iusiurandū, ꝛ ad pecunias. in prin.
j. eo. ideo cautela est fm Bar. ꝛ doc. qñ defertur tibi iuramētū qd
tu incontinenti acceptes, sed dicas ꝙ vis deliberare qualiter de-
beas iurare: nā postq̄ acceptasti nō pōt deferens reuocare: intel-
lige nisi ex cā, puta, ꝓpter nouas ꝓbationes q̄ supueniunt vellet
reuocare. l. si qs iusiurandū. C. de re. cre. fm verā ꝛ communē solu-
tionē Bar. hic, alijs duab⁹ reprobatis, quā sequunf Ang. Pau.
de ca. ꝛ d. Alex. hic. Sali. ꝛ Pau. in. d. l. si quis iusiurādū. ꝛ haben
2 tur p Bar. ꝛ alios. in. l. fi. ff. de ꝑto. stip. ¶ † Scdo not. ex hoc text.
iūcta. l. iij. in prin. ꝛ. §. fi. s. eo. qd ad hoc vt iuramentū prestitū va-
leat, tria requiruntur. primo ꝙ sit delatum a parte. secundo qd sit
prestitū sub illa forma sub qua delatum est. tertio ꝙ incontinenti.
3 ¶ † Tertio pōdera ꝙ versi. proinde. facit fm Albe. de ros. hic in
fi. post dñm suū Mar. sili. ꝙ si dico, talis domus sit tibi vēdita ꝑ
centū, si tibi placet: qd nisi rñdeas incōtinenti: sed altera die, qd ti-
bi placet, pōt vēditor reuocare. Tu vide qd decidit tex. sing. in. l.
4 quod si nolit. §. si quid ita. ff. de edil. edic. ¶ † Quarto not. ex. l. re-
mittit, qd paria sunt, vel qd iuramentū prestef, vel remittaf a de-
ferente: ꝯcordat. l. nam postea. §. j. j. eod. limita verū in iuramento
decisiuo litis: secus in iuramēto cōfirmatorio contractus: vbi re-
missio iuramēti nō sufficeret fm Cy. in aut. sacramenta puberū.
in. v. q. principali. C. si aduer. ven. ꝛ declarat ꝛ sequitur Alex. hic:
5 et eodē modo potes limitare. c. q̄uis. de pac. in. vj. † Nunqd autē
si remissum est iuramentū, ista remissio habeat executionem para
tam, dicā in. d. l. nā postea. Aduerte etiam, q: ista lex probat, qd re
mittere iuramentū, est facere gratiā volenti iurare: dicas tñ, ꝙ si
quis videret aliū velle iurare falsum, tenetur remittere, al's gra-
uissime peccat. tex. est in. c. hoc videf. xxij. q. v. gloss. in. c. presbyter.
6 xv. q. v. ¶ † Ultimo no. ex hac lege in fi. illud vulgatum. qd priua-
a tio presupponit[a] habitum. cōcor. l. decē. ff. de ver. obli. l. manumis-
siones. ff. de iusti. ꝛ iur. l. j. in prin. ff. qui. mod. vsusfr. amit. Bal. in. l.
moueor. C. de seruis expor. vltra scribentes aduerte ad tria. primo
7 pondera text. ibi proinde si postea ꝛc. q: probat f quod dictio post
b ea[b], simpliciter ꝓlata, de sui natura importat interuallū. ad idem
est tex. in. l. iurisgē. §. quinimo. in fi. s. de pac. et in. l. quoties. §. si qs
ita scripserit. vbi Moder. no. ff. de here. insti. ponit Bart. in. l. fru-
ctus. in fi. et ibi scribentes. ff. so. ma. q̄uis vna gl. in. l. ab hostibus.
§. j. in glos. j. ff. ex qui. cau. maio. ꝛ ibi Barto. in. j. col. dicāt ꝙ dictio
8 postea, significat modicū interuallū, sed illud ibi est ꝓpter subie-
c ctā materiā. † Pōdera etiā, q: Bar. ꝛ scribentes. in. d. l. fructus. in
fi. ff. solu. ma. voluñt nō esse differētiam[c] inter dictionē postea, et di-
ctionē post: q: sicut dictio postea, denotat interuallum vt hic: ita
dictio post, per. l. post diē. ff. de leg. cō. ego puto qd Bart. erret. q:
lȝ dictio postea, simplr ꝓlata denotet tpis interuallū. tñ secus in
dictione postea, ꝓlata simplr sine adiūcto. de vtroq; est text. in. d.
9 §. quinimo. vide tñ circa hec que ibi latius dixi. † Secundo vltra
scribentes pōdera ex isto tex. qd qui nō seruat tps delationis iura-
mēti, nō dicif seruare formā, et sic ꝓbaf in isto text. qd q nō obser-
uat tpa, nō dicif seruare formā. facit text. in aut. q̄ supplicatio. in
verbo nisi sub hac forma. C. de preci. imper. offe. ꝛ ibi Bald. ꝛ Sa-
li. ad hoc not. ad idem est text. in. l. scire oportet. §. consequēs. ff. de
excu. tu. hāc regulam tradit Pau. de cast. in. l. qui rome. §. callima
chus. in fi. ff. de verb. obl. ꝛ in. l. si in lege. §. j. ff. lo. ꝛ alibi Bald. not.
ꝙ qui recedit a tpe, recedit a forma contractus. ita Bald. in. l. ob-
seruare. §. fin. in. iij. q. ff. de offi. proconsu. ꝛ lega. ꝛ in. l. liberti. in. v.
10 col. C. de ope. liber. † Tertio vltra scribētes aduerte ad hunc text.
qui dicit, ꝙ qñ deferf iuramētum alicui. dȝ incōtinenti ille iurare:
sed ex interualo nō valet: nā consydera sup tex. iuris canonici in. c.
licet. de procu. i. vj. vbi est tex. qd qui renuit acceptare mandatum,
pōt penitere q̄diu constituens nō mutauerit voluntatē: vnde per
illū tex. dicit Bald. in. l. deberi. C. de fideicō. liber. qd lȝ semel recu-
sauerim officiū executoris. tñ possum iterū acceptare: et idem not.
in. c. cū nō ab homine. in fi. de iudi. ꝓ respōsione dicas, qd iste text.
ꝓcedit in materia spirituali. ꝛ sic in iuramēto, in quo nō presumif
ꝑseuerantia eiusdē volūtatis nisi incōtinētī iuretur, lȝ in alia ma-
teria aliud sit: et ad hoc facit text. in. c. pe. de iureiu. nam lȝ in alia
materia, paria sunt aliquid fieri per se, vel per relationē ad aliud.
tñ secus est in iuramēto: vt ibi dicit text. Ultimo pro cōplemento
opponitur cōtra tex. istū inquantū vult, ꝙ postq̄ est delatum iu-
ramentū qd nō pōt reuocari de. l. si quis iusiurandū. in prin. ꝛ in
ver. si quis aūt. C. eo. ad illum tex. dantur varie solutiones ꝛ tres
ponit Bar. hic. primā Guil. et Ja. bu. quā sequitur Ful. hic. Se
cundo soluit qd ibi iuramentū nō fuit expresse acceptatū a par-
te: ꝛ licet ista solu. videaf prima fronte cōuenire huic legi ꝛ illi: tñ
non est bona, ꝛ eam reprehendit Fulg. q: si ibi iuramentum non
fuisset acceptatū, frustra diceret tex. qd si alia pars vult reuoca-
re solū pōt ante sñiam: q: nisi fuisset acceptatū nō fuisset opus re-
uocatione, q: iuramentū esset nullū, vt hoc tex. Nō ob. l. si nō fue-
rit. j. eo. q: ibi loquitur, qñ actor qui detulit iuramētum nolebat
iurare de calūnia, quo casu est perinde aci sibi nulluȝ ius cōpe-
teret, et aci iuramentū remitteret in odium cōtumacis. Tertia
et vera responsio est, quam etiaȝ ponit Bar. hic: qd illud qd dici
tur hic, iuramentum delatum ꝛ acceptatuȝ non pōt reuocari, est
veruȝ, nisi deferens iuret ex iusta cā: puta q: dicat se nunc habere a
probationes in promptu, vt hic per Bart. ꝛ istā solu. tenent etiaȝ
Ang. Pau. de ca. ꝛ. d. Alex. hic. et Pau. de cast. in. d. l. si qs iusiu-
randū: q̄uis solus Ful. reprehendat, per generalitatem illius. §.
si quis autē. Et ex ista solu. habes elicere vnam solu. contra cau-
telam Bar. nā si tu qui defers iuramentū, vides partē aduersam
nolle acceptare, sed velle deliberare q̄liter iuret: potes tu duran-
te termino deliberationis dicere, nolo ꝙ iures: q: nūc habeo pro b
bationes. Aliam sol. ad illum tex. dabat hic Alb. qd ista iura ꝓ-
ceduut fm iura. ff. ille tex. fm iura. C. sed ista solu. non placet, quia
abhorreri solet iurium correctio.

a ¶ Priuatio ꝑsupponit. adde. c. ꝙ vero non formatum. xxxij. q. ij.

b ¶ Dictio postea. Adde. l. nō erit. in. §. fi. ff. de iureiuran.

c ¶ Non esse differentiā. Adde doc. j. l. quoties. in. §. fi. ff. de here. instit. doct. in. l. il lud. ff. de ac qui. heredi.

d ¶ Appellatiōe rei. adde. l. iulian⁹. l. §. si intra. ff. de dam. infect.

1 Appellatione rei venit pars, ꝛ econtra. ibi. nu. 7.
2 Quid in iudicijs: ꝛ quid in testamentis. nu. 5.
3 Quid in sententia.
4 Quid in materia odiosa.
8 Quid in contractu emphiteotico.
9 An prohibita alienatione, intelligatur prohibita alienato do-
minij particularis.
10 Ius excipiendi, an transeat ad singulares successores.
11 Exceptio iuramenti est realis.
12 Exceptio iuramenti impedit litis ingressum. nu. 13.
14 Exceptio pacti de non petendo, an impediat litis ingressum.
15 Que exceptio impediat litis ingressum. nu. 17.
16 Quid exceptione litis finite. nu. 23.
18 Cū quis dicaf cōsentire in iudicē, vel esse contumacē excipiēdo.
Clausula ꝙ nō intendit consentire in vos dñm iudicem.
19 Clausula libelli nō tñ in modū libelli sȝ qualis qualis petitionis.
19 In dubio exceptio an intelligatur posita ad impediendum litis
ingressum an vero ad merita cause.
20 Quid si sit reiecta salteȝ tacite per iudicē an denuo post litem cō-
testatam possit opponi.
21 Quid si renuntiauit tali exceptioni.
22 Uerba ista denegef actio, apposita in lege vel statuto, nō impor-
tāt quod ipso iure tollatur actio, sed ope exceptionis tñ.
24 Quando exceptio dicatur requirere altiorem indaginem.
25 Exceptio per processum ad vlteriora quando iudex dicatur vel
possit reijcere.
26 Exceptio que incontinenti pōt liquidari, semper admittitur.

It pretor. Istā legē cum sequēti ꝛ principio
sequentis summa vt hic p Bar-
1 to. † No. ꝙ appel. rei[d], venit pars. cōcordat. l. iij. §. si qs
d tabula. ff. ad sille. vide oino Ang. in. l. j. C. quādo ꝛ qui
b⁹ q̄rta pars debe. li. x. Eodē modo, aliqñ totuȝ ponitur ꝑ parte.
ideo, si testator īstituit plures filios heredes, postea dixit, ꝙ si ali
quis eorum decesserit sine liberis, volo hereditatem meam distri
bui in pauperes, intelligitur hereditatem meam. i. partem here-
ditatis relictam illi sic decedenti. l. lucius titius. in princ. cū glo.
in verbo hereditate. ff. de leg. j. et ibi Bal. not. et inducit ad que-
stionem predictam. facit tex. in. l. titia. et ibi no. Alex. ff. ad. l. fal. et
ibi refert suprascriptā decisionē Bal. quā dicit tenendā mēti per
petuo: q: sepe de facto accidere potest. intellige regulaȝ huius. l.
2 quando terminus, res, profertur a. l. vel a statuto vt hic. † Quid
autē in iudicijs, si in libello actor petit rem simpliciter, et non pro
bat nisi de media. habes glo. in. l. si in rem. in princi. gloss. ij. et ibi
Bart. ff. de rei vendi. glo. et Bal. in. l. pomponius. §. sed et his. ff.
de procu. glo. et doc. in. c. ij. de libelli obla. Bart. et alij in. l. de pu
3 pillo. §. qui nuntiat. ff. de ope. no. nun. † Quid auteȝ in sñia iudi-
cis, ponit Barto. in. l. lega. vxori. per illum text. de lega. ij. limita
istam regulam non procedere in contractibus fm Jaco. bu. Al-
be. Lud. ro. ꝛ. d. Alex. hic, per tex. in. l. si dictum. §. in stipula. ff. de
euic. tu vide tex. in. l. j. et ibi glo. et Bar. ff. eo. de euic. Secundo li-
mita fm Salic. quādo eadē ratio est in parte prout in toto. l. que
de tota. ff. de rei vendi. glo. in. l. qui scit. in princi. ff. de vsuris. Ter
tio no. limita fm Jaco. but. Albe. et Salic. hic vt non procedat
4 in materia odiosa vel penali. † Pondera hanc limitationē, quia

facit ad questionem de testatore, qui prohibuit domum alienari
extra familiam, et casu quo alienetur ipso iure et de facto ꝑueniat
in alium de familia proximiorem: euenit quod iste sic prohibitus
alienauit partem posteriorem domus, non est dubium qꝺ priua-
tur illa parte alienata: sed fuit dubitatum, an ꝑ alienatione illius
partis, priuari debeat in totum tota domo: aliqui doct. consulue-
runt qꝺ sic, per regulam huius tex. quia appel. domus venit etiaꝫ
5 pars. † Scꝺo et fortius facit qꝺ mirabiliter cõsuluit Ang. in con-
si. clxviij. incip. testator in oĩbus bonis suis. in. ij. dubio. vbi consu-
luit in fortioribus terminis. s. in pia causa, in hospitali quod erat
institutum in diuersis rebus, ⁊ erat facta ꝓhibitio alienandi ali-
quam rem, et si alienaret testator priuabat hereditate: consuluit
Ange. qꝺ per alienationem vnius rei, priuet tota hereditate: mo-
tus, qr hospitale cẽsetur institutũ. sub contraria conditione tacita
ademptionis. l. si legatum pure. in prin. ff. de adimen. leg. vidimus
in. l. pecu. quã. §. ti. j. sed conditio est indiuidua. l. cui fundus. ff. de
condi. et demon. no. in. l. ij. §. ex his. ff. de verb. obli. facit etiam qꝺ
voluit Pau. de ca. in cõsi. ccxxxij. in vlti. col. Breuiter ego consu-
lui cõtrariũ, motus ex limitatione proxime relata, qr in materia
6 odiosa siue penali prout est ista, app. rei nõ venit pars. † Secũdo
quia in penalibus debet liquidissime cõstare, nec est procedẽdum
per coniecturas. l. in testamento. j. ff. de condi. et demon. que est ad
hoc singularis ſm Bal. in. c. j. qualr dñs propri. feu. priua. et in ca.
quintauallis. in. viij. colum. de iureiur. et in. l. cum proponas. in pe.
colum. C. de here. insti. ⁊ est bonus tex. in. l. multa. in prin. ff. de con-
di. ⁊ demon. Tertio, qr pena non dꝫ egredi metam delicti. l. rescri-
7 ptum. ⁊. l. heres qui tacitã. ff. de his quibus vt indig. † Quarto, qr
eo casu quo dicimus, appel. rei contineri partem, veruꝫ est quo ad
illam partem, sed non quo ad totũ. tex. est hic clarus: vnde bene fa-
teor ꝙ testator qui ꝓhibuit alienare domũ, intelligitur etiam pro
hibuisse partẽ domus: vnde si partẽ alienauit, fateor qꝺ illa par-
te priuatur, sed per hoc non dꝫ priuari tota domo, et ita puto esse
8 veritatem, saluo semper iudicio rectius sentientis. † Et ad hanc
questionem adde questionẽ quam posui in. l. si. in. xiij. q. C. de iur.
emph. vbi tetigi, an emphiteota alienans partẽ rei emphiteotice
irrequisito dño, priuetur tota emphiteosi. quã questionem in ter-
minis format solus Raph. cu. in. l. do. §. pe. ff. de dona. et dicit ꝙ
quesiuit in oĩbus chartaphacijs sed nullibi inuenit. videas ibidẽ
vbi examinaui. Adde etiam not. per Barto. in. l. si ita quis. §. ea. l.
in. j. colũ. ff. de verb. obli. et in. l. filiussa. §. diui. in vlt. colũ. ff. de leg. j.
9 dum tangit † an prohibita alienatione intelligatr prohibita alie-
natio dominij particularis. Caue tñ, qr dicit Bal. in. l. fi. C. de op.
liber. reputans valde no. qꝺ nõ oĩs lex priuans, dicitr penalis, sed q̃
priuat ꝓpter delictum tñ. qꝺ diligenter not. ad istam materiam
10 penalem, ⁊ ad regulã. l. cũ quidã. ff. de libe. ⁊ post. ¶ † Not. scꝺo ex
l. sequẽti ſm Bart. ⁊ alios: ꝙ ius excipiendi competens super ali-
qua re, transit etiã ad singulares successores: ista regula procedit
nedũ actiue vt hic, sed etiã passiue quo ad successores eius contra
quẽ competit. l. idem qꝫ, ad fin. ff. pro socio. quã materiam late exa-
minant antiqui: postea Albe. Bal. ⁊ Sali. hic. Tu vide Bart. in
l. si tertius. §. si quis prius. ff. de aqua plu. arcẽ. doct. in. l. iij. C. qꝺ
11 me. cã. late per Anto. de but. in. c. qr. v. de iudi. ¶ † Tertio not. ex
eo. tex. ſm Ang. ꝙ exceptio iuramenti nõ coheret ꝑsone: ⁊ sic iu-
ramẽtũ ex parte iurãtis est in rẽ, quo ad hoc, vt nõ solum sibi: sed
etiam ceteris successoribus exceptionem pariat. dic vt habetur in
12 c. veritatis. extra eo. cũ cõcor. ¶ † Quarto no. ex. l. nam ⁊ postea. in
verbo denegatur actio. ſm Barto. ꝙ exceptio iuramẽti impedit
litis ingressum: cũ agere sit per litis cõtest. l. amplius non peti. ff.
rẽ ra. ha. melius allegasset Bar. gl. in. l. si postea. in glo. prima. ff. ꝺ
peculio. que est ad hoc singularis ſm Bald. in. c. per tuas. in. vij.
col. de proba. idẽ tenet Bal. in rub. de trãsla. prela. in vlti. col. quã
uis idẽ Bal. in. l. cũ quis. in pe. col. C. de iur. ⁊. fac. igno. reprehen-
dat illã glo. sed de hoc nõ debuit Bart. dubitare cũ text. sit in. c. j.
de lit. cõtest. in. vj. Similiter exceptio piurij, est exceptio litis fini-
te, ita tenet. d. Ant. de bu. in. c. dilecta. in. iij. col. de exce. qꝺ bñ not.
13 ¶ † Que aũt sit ratio, quare exceptio iurisiurãdi impediat litis in
gressum. Bar. hic duas rationes assignat. ad primam vide spe. in
14 tit. de excep. §. dicto. ver. rursus notãdũ est. † Ex scꝺa no. quod ex-
cep. pac. de nõ petẽdo. nõ impedit litis ingressum. idẽ tꝫ gl. ⁊ Ful.
hic. et Bald. in. c. de testi. extra de testi. Bal. in. l. peremptorias. C.
sen. rescin. nõ posse. in. l. si nõ sortẽ. §. adeo. in vlti. col. j. de condi. in-
de. faciendo differentiã quã ante eũ ponit Barto. in. l. si vnus. §.
pac. ne peteret. in. viij. colũ. ff. de pac. sed aliter videtur tenere In-
no. in. d. c. j. Tu ꝯtra Bar. pondera fortẽ tex. in. l. credi. in ver. pe-
titionẽ repellit. C. de pac. sed Ful. et. d. Alex. ibidem plenius du-
pliciter respondent, tñ vtraqꝫ respõsio diuinat. Adde etiã qꝺ ex
predictis non videtr bene dicere Inno. in. c. cõsti. de rescrip. ꝙ si iu-
ro non cõuenire aliquẽ, istud nõ impedit litis ingressum et male. ⁊
15 eum reprobant. d. Anto. ibi. ⁊ Imo. plenius in vlti. col. † Subdit
generalius Bar. hic, ꝙ oĩs exceptio per quam concluditur actio
nem ipso iure sublatã, impedit litis ingressum ꝑ duo fundamen
ta de quibus hic per eum. ⁊ sequũtur Ang. ⁊ cõiter Moder. hic:
ꝙuis Pau. de ca. reprobet per gloss. in. c. j. in verbo defensionem.
de litis cõtest. in. vj. ⁊ miratur Bar. non aduertisse ad illam glo.
sed dic ꝙ ab oĩbus est ibi reprobata. ⁊ ad Bar. adde hic eundem
in. l. si pupilli. §. videamus. per illũ text. ff. de neg. gest. ⁊ in. l. papi-
nianus. §. si quis impubes. ꝑ illum text. ⁊ in. l. mater. ff. de inoffic.
testa. et in. l. si titius. §. ante oĩa. per illum tex. ff. de pac. et in. l. cum
querebatur in princi. ff. iudi. solui. Specu. in titu. de excep. §. dicto.
ver. vt autẽ. ⁊ aduerte qr istam ponderationem Paul. de ca. con-
tra Bart. ante ipsum facit Imol. in. l. si queramus. ff. de testa. et si
dicas qꝺ pro Paul. de cast. facit text. in. d. c. j. in verbo nulla exce.
nullaqꝫ defensio impedit litis ingressum, nisi ille de quibus ibi: ꝑ
que verba nulla defensio, excludit q̃libet defensio iuris, ſm Bar-
to. in. l. j. §. et etiam parui. ff. qꝺ vi aut clam. sed responde ꝙ lꝫ tex.
loquatr taxatiue excludendo aliqua tñ excludit ea que ꝑ alias le-
ges inducuntur ſm glo. in. l. ob es. C. de predijs mino. et Bart. in
l. iij. §. cũ titio. ff. de adimẽ. leg. et dixi in. l. j. in princi. ff. si quis ius
16 dicen. nõ obtẽ. † Facias ex predictis regulaꝫ, qꝺ exceptio litis fini-
te, ⁊ oĩs exceptio per quam apparet actionẽ ipso iure sublataꝫ: ⁊
oĩs exceptio ꝑ quam apparet delictum cõmissum esse impunibi-
le: oẽs tales exceptiones impediunt litis ingressum, ⁊ ne iudiciuꝫ
possit inchoari, vt hic per Bar. ⁊ superius dixi, quasdã alias exce
ptiones impedientes litis ingressum enumerat specie Pau. de
ca. hic in vlti. col. sed plures enumerat Bald. in. l. postq̃ liti. C. de
pac. cano. in. d. c. j. Bartol. in. l. vir bonus. et in. l. cũ querebatur. ff.
iudi. sol. et innumeras ponit. d. Alexã. in. d. l. vir bonus. in apostil-
17 lis suis. † sed aduerte ad practicam qr tales exceptiões ita demũ
impediunt litis ingressum qñ opponũtur ad impediendum pro-
cessum: eo quia excipiens dicit, dñe iudex non potestis procedere
quia habeo talẽ exceptionem ⁊c. secus esset si nõ opponeretur ad
processum, sed ad merita cause: vt quia reus conuentus respondẽ
do libello diceret, ego nihil debeo, quia habeo exceptionem iura
menti, vel sñie: tunc non impediret processum, cum non sit ad hoc
opposita, ⁊ ideo virtus cõsistit in modo practicãdi, ⁊ in modo exci
piẽdi. ita declarat Bart. in. l. cũ q̃rebatur. circa fi. ff. iudi. solui. ⁊ in
l. fi. ff. pro so. Bal. in. l. eleganter. §. si quis post. in. vij. col. ff. de con-
di. inde. Bal. Ang. Lud. ro. ⁊. d. Alex. hic. imo magistralr dicit
Spe. in ti. de excep. §. dicto. ver. rursus notandum est. circa finem
illius versiculi, ꝙ istis casibus reus cõuentus in libelli responsio-
ne dꝫ dicere, non teneor tibi ad dicta. c. q̃ petis. qr habeo talem ex
ceptionem, sed si diceret nolo respõdere libello: qr habeo taleꝫ ex-
ceptionem, deberet succũbere. ⁊ sequitur Ludo. ro. hic. circa fi. qr
tunc censeretur cõtumax, qꝺ est valde notandũ in actu practico.
Cõfirmo ꝑ optimũ simile qꝺ voluit Inno. ⁊ Joã. an. in. c. cumana.
de elec. ⁊ ibi Bald. in. ix. colũ. Panor. ⁊ Imol. in. xv. colũ. qui di-
18 cunt † ꝙ si reus citatus cõparendo ⁊ respõdendo ꝓtestatur ꝙ non
intendit cõsentire in illum iudicem, ꝑ istũ actũ, nec per quẽcunqꝫ
aliũ actũ quem in futurum fecerit: certe iudex põt dicere, ⁊ ego ex
nunc te cõdemno tanq̃ contumacẽ: ⁊ ideo dꝫ esse cautus et adijce
re illa verba que semꝑ apponunt cauti practici. s. nisi ⁊ inquantuꝫ
a iure sim arctatus. refert ⁊ no. sequitur Ang. in. l. non põt videri
vltra. ff. de iudi. qui dicit, ꝙ semel istud allegauit contra quẽdam
magnum aduocatum, qui ex hoc dicto fuit valde iratus. sequitur
etiam Ange. in cõsi. ccxiiij. inci. in causa accusationis producte ꝑ
Philippũ. ⁊ idẽ Ange. in. §. j. in. ij. colũ. in aut. de exhi. reis. sequi-
tur Bal. in. l. ij. per illũ tex. C. vbi quis de curia. vel cohortali. ⁊ in
c. j. ad fi. in ti. an apud iudicẽ. in vsi. feu. ⁊ in aut. habita. in. xij. col.
C. ne filius pro patre. Panor. in. c. cum. M. ferrariensis. et ibi Jo. de
imo. in. xv. et in pe. colum. de consti. Panor. in. c. fi. ad fin. de dolo
et cõtu. Jo. de imo in. l. quidã cõsulebat. in pe. co. ff. de re iudi. in. l.
si ita scriptũ. ff. de leg. j. ⁊ in. l. non solũ. §. morte. ff. de ope. no. nun.
Ludo. ro. in. l. qui in aliena. §. si. ff. de acqui. here. ⁊ ita cõmuniter
tenetur q̃uis cõtrarium teneat do. Anto. de but. in. d. c. cuma. in
19 vlti. col. ad cuius fundamẽta ibi respõdet Panor. ¶ † Secũdo cõ-
firmo per illud qꝺ singulariter consuluit Pet. de anch. nec alibi
legi in consi. xxxiij. incip. per statutum. vbi consuluit egregie ꝙ in
causis in quibus requiritr libellus ꝓut sunt regulariter omnes
cause ordinarie. Pone, qꝺ actor producit libelluꝫ ⁊ solennem cum
omnibus solennitatibus requisitis a iure, iuxta gl. ⁊ doc. in. l. j. in
prin. in glo. magna. ff. de edẽdo. ⁊ in. c. ij. de libelli oblatione. ⁊ adij
cit clausulam prout tota die fit, qꝺ non in modum solennis libelli
sed qualisqualis petitionis, debet succumbere, nisi adijciat illa
verba, nisi ⁊ quatenus a iure requiratur, vt ibi pulchre per euꝫ, ⁊
ista teneas bene cordi: qr in actu practico infringerent totũ vnum
processum, ⁊ sic facerent honorem. Suprascripta procedũt redeũ
do ad materiã nostraꝫ in casu claro: quid in dubio, an exceptio li-
tis finite presumatur opposita ad impediendum processum, an
vero ad merita cause. Bal. in. d. l. eleganter. §. si quis post. in. vij.
col. tenet, ꝙ in dubio presumatur opposita ad merita cause: quia

sic est originalis natura.allegat in arg.l.iij.in prin.ff.ad macedo. que nihil facit.sed fm Lud.ro.potest assignari ratio,qr vbicunqz actus potest fieri de iure cõi:z de iure speciali,in dubio dz presumi factus de iure communi.l.§§.z in.l.testamento magistra.C. de testa.milli.sz exceptiões peremptorie õ iure cõi opponũtur ad merita cause,d.l.peremptorias.tñ posses arguendo negare hoc vltimum assumptũ.sed his non obstantibus distingue melius vt per

20 Bal.hic.que i specie referũt z sequunt Lu.ro.z alex.hic.†Quid autẽ sit si exceptio peremptoria impediens litis ingressum ante litem cõtest.fuit opposita ad impediendũ processum,et fuit reiecta per iudicem tacite vel expresse:an denuo post litẽ cõtes.possit opponi in vim peremptorie:tetigit Barto.in.d.§.si quis post.et nihil decidit,sed Bald.plenius hic:et ibi distinguit,q si iudex reiecit:eo quia de ea plene cognouit:z amplius apponi non possit:

21 alias secus,vt late per eũ.z sequit Lud.ro.hic in vlt.colũ.†Quid autem esset si reus ante litem cõtest.opposuit talem exceptionem ad impediendum litis ingressum z ei renũtiauit,an post litẽ cõte. non obstante renuntiatione poterit eam denuo opponere ad merita cause:distingue,aut renuntiauit illi exceptioni solũ tanq impeditiue ingressus litis:z eam potest denuo opponere ad merita cause:quia nunc opponitur ad alium finem,q renuntiauit:secus si renuntiauit vt exceptioni peremptorie vel simpliciter fm Bal. in.d.§.si quis post.et Lu.ro.hic in pe.col.quicquid tenuerit idem Bal.hic z in.d.l.peremptorias.Multas alias exceptiones peremptorias impedientes litis ingressum enumerat hic Pau.de cast.in vlti.col.et Bald.in.l.postq liti.C.de pac.Bart.in.l.vir bonus.ff.

22 iudi.sol.cano.in.c.j.de litis contest.in.vj.¶†Quinto not.ex ista.l. nam z postea.ibi:vel denegatur actio.iuncta gl.que exponit.l.exceptione repellitur,fm Barto.z alios.q ista verba denegeẽ actio, apposita.in.l.vel in statuto nõ important quod ipso iure tollatur actio,sed ope exceptionis tantum.Sed caue quia tex.iste parum facit,cum verba sint in edicto pretoris:et pretor non potest ipso iure tollere etiã si exprimeret.§.quos autẽ.insti.de bo.pos.gloss.in l.in substi.ff.de vulga.et pup.melius ergo probat tex.hic allegatus per Bar.in.l.j.in prin.iuncto.§.sublata.z ibi no.Barto.z alij. ff.ad trebel.attento q senatusconsultum est ius ciuile,qd potuisset ipso iure tollere actionem.l.ius autẽ ciuile.ff.de iusti.et iu.et tñ per talia verba actio non datur.nam tollitur actio ipso iure:pro conclusione Barto.adde text.in.l.necessarijs.in verbo et in eos actio non detur.ff.de acqui.here.et illum tex.ad hoc ibi notat do.Fran. de are.tñ aduerte,qr in contrarium pondero plures text.vbi ista verba,actionem non dabo,important ipso iure.Primo em allego text.in.l.mercalem.C.de condi.ob tur.cau.in verbo denegandas esse actiones,iuncta regula.l.generaliter.z.l.si plagij.ff.de verbo. obliga.item contra Bar.videtur tex.in.l.oẽs.in fi.cũ.l.sicut.in fin. C.de prescrip.xxx.anno.lz glo.sol videatur destruere illũ tex.dum dicit intellige quo ad effectũ:et de illo tex.in.d.l.mercalẽ.perpendit Sali.in.l.ij.C.de cõdi.ob tur.cau.z d.Fran.de are.in.d.l.generaliter.in.ij.col.ibi tñ conat respondere ad illuz tex.Limita predictum no.Bar.non procedere in causis criminalibus per duo iura que nihil probãt,et idẽ tenet Bald.i.lectu.antiqua.Bar.z oẽs Moder.hic et Bart.in.l.cũ lex.in vlti.colũ.ff.de fideius.et in.l.j.in prin.per illum text.ff.ad macedo.et in.l.ij.§.j.ff.ad velle.et in.d.§. sublata.et ibi Ang.z cõiter Mod.quis cõtrarium teneat Bald. in.l.nõ dubiũ.ad fi.C.de legi.z Imol.in.d.§.sublata.z vide omnino late et subtiliter.d.Frã.de are.in cõsi.lxxxv.incip.consyderata diligenter cõsultatione.z pondera q Barto.hic allegãdo.l.si tibi.§.quidam.ff.de pac.sentit ratione,qr actiones ex delictis ipso iure per pactum nudũ tolluntur,vt ibi ergo facilius tollũtur quã actiones ciuiles:multomagis debet impediri eoruz natiuitas:tñ nec ista ratio Bar.cõcludẽter probat,q per illa verba actio non detur,q in criminalibus actio tollatur ipso iure.Cogitabã etiam fortius inducere dicta iura.nam dicta iura dicunt,qd in delictis pactum ipso iure tollit actionem:ergo fortius dz tolli p statutum per tex.in.l.fi.et ibi Bar.no.C.de fideius.et glo.in.l.nõ impossibile.in glo.magna.in fi.ff.de pact.sed ista argu.nõ videt bona inductio:tollitur actio ipso iure per pactũ ergo et per statutũ:nam in delictis ille qui deliquit,ex tacito cõsensu obligat obligatione naturali.l.j.ff.de fur.Bar.in.l.ex hoc iure.ff.de iusti.et iu.et ideo nimirũ si sicut delinquẽdo obligatur consensu,sic ita per cõtrarium cõsensum,et sic per pactum tollitur obligatio et actio.l.stichum. §.naturalis.ff.de sol.sed in statuto non est sic:qr non adest consensus,virtute cuius possit tolli cõtrario cõsensu obligatio:vñ alias z meliorẽ rationẽ assignat no.Barto.in.l.cũ lex.in vlti.col.ff.de fideius.quã sibi ascribit Raph.cu.in.l.j.§.§§.ff.ad treb.quis eam

23 reprobet Imo.et.d.Alex.in.d.§.sublata.¶†Vltimo not.ex vers. si.fm communem intellectũ,qd qñ exceptio iuramenti est dubia,et sic requirit altiorẽ indaginem,nõ impedit litis ingressum: sed debet reseruari,j.in processu probanda.Et huius cõclusionis credo esse rationem:nã regulam habemus,qd qñ aliqua exceptio proponitur in iudicio preparante,que requirit altiorẽ indaginez qd tunc reseruatur necessario examinanda in iudicio preparato l.iij.§.ibidem.ff.ad exhibẽ.sed ego habeo q illud qd precedit litis contest.dicitur preparatoriũ iudicij.glo.no.in.§.pe.als fin.in verbo proemijs.in aut.in medio litis nõ fieri sacras iussio.dixi in ru-

24 bri.C.de iureiuran.ergo zc.Qñ autem exceptiones dicantur requirere altiorem indaginem,declarat no.Bar.in.l.si is a quo.in prin.ff.vt in pos.lega.et in.l.iiij.§.condemnatũ.ff.de re iudi.Bald. Salic.et alij in.l.ij.C.de edi.diui adri.tol.et multum operatur talis reseruatio facta a iudice in proces.quia si postea probetur talem exceptionem esse veram,iudex pronuntiabit talez processum esse vsqz retro nullum:qd pronuntiare nõ posset,si prius exceptio nõ fuisset opposita:ita no.Barto.in.l.ille a quo.§.si de testã.ff.ad trebel.z in.l.pretor.§.j.ff.de dam.infec.sequunt Salic.et Pau.de ca.hic.et Pau.multum dicit tenendũ menti:de quo etiã p Bart.

25 in.l.pe.C.deposi.et in.l.fi.C.de cõpensa.†Sed aduerte qr illud qd videtur,q exceptio litis finite requirẽs altiorẽ indaginẽ non impedit litis contest.fallit qñ talis exceptio cõcerneret personaz iudicis vel actoris,qr lz requirat altiorem indaginem:tñ dz prius et ante oia liquidari fm Bar.in.l.fi.circa fi.ff.pro suo.z in.l.quidam cõsulebat.ff.de re iudic.Item attẽde q si opponatur exceptio impeditiua processus que nõ requirit altiorẽ indaginem,sed potest expediri intra biduũ vel intra tres dies:z nihilominus iudex inuita parte procedit ad vlteriora,pcessus erit ipso iure nullus.vt per gl.et doc.in.c.cũ ptingat.de offi.deleg.Bal.in.l.j.in pe.chart. et in.l.si criminis.C.q accus.nõ pos.z in.d.l.peremptorias.late Lud. ro.hic.in.ij.col.z.iij.Imo.in.d.l.ille a quo.§.si de testã.z in.l.si qñ.

26 ff.de leg.j.Pau.de ca.hic ad fi.z in.§.si dãnetur.j.e.l.z ẽ ratio† qr iudex nõ põt immutare ordinez iuris.c.examinata.de iudi.Item in materia adde glo.in.c.sciscitata.in verbo effectũ.de in integ.resti.quã Abb.Panor.ibi in.v.col.multum no.et dicit q solet multoties adducere in cõsilijs ad statuta,que excludũt oẽs exceptiones ptra sniam,qd intelligant nisi opponẽs exceptionẽ legitimaz eam velit incõtinẽti pbare,vt ibi p eũ,qd dictum est multũ practicabile et no.dignũ:idẽ tenet in.c.super eo.ad fin.de offi.delega.sed illud reprobat bona ratione.d.Alex.in pũ.dccccxxxiij.incip.clarissime dñe vicarie:vt ibi late p eũ,z ad autoritatẽ abbatis respõdet,q non solum si abbas sed etiam si eps vel cardinales istud dicerent male dicerent.et per ista remanent expediti isti tex.

1 ¶An ex iuramento oriatur actio.
2 An habeat executionem paratam.
3 Iurandi facultas an transeat ad heredem.
4 Promissio sine causa valet cum iuramento.

Iureiurando. Ex iuramento prestito vel remisso oritur actio actori,z exceptio reo,et alijs.s.successoribus fm primũ intellectum glos.vel alijs.s.fideiussoribus fm aliũ intellectuz.h.d.Et tunc exceptio superueniens reo

1 principali,proderit fideiussoribus.¶†Not.ex hoc text.q ita oritur actio,qñ remissum est iuramentum:sicut qñ est actualiter prestitum vt hic.et.l.non erit.§.si neqz.§.e.Ex quo habes notare fm Sali.et Ludo.ro.q actio que oritur ex actu in veritate gesto,oritur etiã qñ nõ est gestus:sed remanet p partem que remittit:et facit iste tex.ad ea que dixi in.l.iij.§.fi.§.e.cõtra Ioã.fa.in.§.item si

2 quis postulante.in pe.colũ.insti.de accu.†et cogita an remisso iuramẽto instrumẽtũ haberet executionẽ paratã,sicut si esset actualiter iuratũ fm formã quã tradit Bar.in.l.ij.ad fi.§.e.nã iste text. probaret qd sic,z esset magna extẽsio ad decisionẽ Bar.ibi,tamẽ

3 aduerte qr cõtra hoc facit,qr fm hoc cõcurrãt multa ĩpãna.†Nũquid autez delato iuramẽto z suscepto,si suscipiens moriatur antequ iuret,an facultas iurandi transeat ad heredes.text.est q non in.l.generaliter.in prin.C.eo.quia forte bene confido de te qd non cõfido de herede tuo:qr prout dicit ibi Bal.sepe legali viro succedit improbus:z istud intellige verũ in iuramento delato ab hoie: secus in iuramẽto delato a.l.vel a statuto:qr semp loquit.glo.est in.l.pe.§.fin.et ibi Moder.ff.ne quis eum qui.z ibi soleo dicere et dixi in.l.si qñ.C.vnde vi.attẽde etiã ad illud qd dicit Bart.hic.qd iuramentũ nõ presumitur delatũ a parte nec etiã qd incõtinenti fuerit prestitũ.idẽ tenet Bal.z Lud.z.d.Alex.in.l.iij.in prin.§.eo. z Lud.in.l.nõ erit.§.si neqz.§.e.z vltra ea q addit.d.Alex.hic,facit clara ratio,qr ista sunt facti:facta autẽ nõ presumunt nisi pbetur.l.in libello.§.facte.ff.de capti.põt tñ limitari fm Alexan.hic qñ interuenisset scriptura publica,vt in sili dicit Bar.in.l.siunus.

4 §.pac.ff.de pac.z faciũt que abunde tradũtur in.l.sciendum.ff.de verbo.obl.¶†Vltimo no.ex tex.iuncta glo.qd lz qñ est stipulatio sine cã,non valeat in effectu.l.ij.§.circa.ff.de excep.doli,tñ hic est text.qñ iuramentũ est informiter z sine cã,non obstat exceptio doli z ita ad hoc istũ tex.no.Bald.in repe.l.ij.in.iij.char.§.e.sed credo qd possit assignari rõ diuersitatis:naz iuramentũ equiparat snie vt videmus in.l.ij.§.e.sed in snia non curamus de cã,vt not.Ex.et Bal.in.l.pe.C.de re iudi.ergo nec in iuramento.

1 An ex iuramento oriatur exceptio,si opponatur.
2 Acta iudicij faciunt notorium.
3 Snīa lata pro eo qui nullam hȝ actionē,operaẜ effectū infamie.
4 Snīa lata ꝯtra euidētē probationē,vt est iuramentū nō est nulla.
5 An condemnatus efficiatur infamis.
6 Quid in sententia lata in fauorem eius qui dolo egit.
7 Sententia contra sententiam quando valeat.nu.8.

Si dānetur Iste.§.in gl.legitur duobus modis. et ꝟm primum intellectū, iuramētū erat delatuȝ actori,ꝛ snīa fuit lata ꝟm qđ erat iuratū,et ꝟm hunc intellectū.h.d.in effectu,valet snīa lata virtute iuramēti in iudicio informatorio,sicut si esset lata p veras ꝓbationes,ꝛ opatur eundem effectū.h.d.Dubiū faciebat ꝟm Alb.Galic.ꝛ Mod.hic,regula.l.eū qui.in prin.j.e.nā sicut ibi,qñ reus defert iuramentū actori,qꝛ actor iurādo releuaẜ ab onere probandi:ꝛ pariter reus releuatur ne condēnetur ad dupluū.ita hic,reus qui detulit iuramentū actori dȝ releuari a pena ifamie/Cōtrariū decidiẜ hic,ꝛ ratio decidendi est quia in.d.l.eum qui.reus ideo euitat penam dupli:quia illa pena imponitur solum neganti:sed reus deferēdo iuramētū videtur cōfiteri ꝛ nō negare:secus est in casu isto in quo pena infamie nō ꝓuenit ex negatione vel affirmatione,sed ex snīa ꝯdēnatoria:ꝛ ideo ea lata sequiẜ effect⁹ infamie:ꝛ sic not.ꝟm hūc intellectuȝ,qđ extraordinaria probatio vt est iuramentū ꝟm qđ dixi in.l.iij.§.fin.ꝫ.e.in ver.dato.nō tñ tollit vel impedit cursum infamie que irrogatur virtute snīe,facit.l.ordo.ff.de pub.iudi/Alio ꝛ scđo modo legiẜ iste tex.ꝟm gloss.ꝛ iste est notabilior intellectus ꝟm quē iuramentum fuit delatū reo conuento,ꝛ reus iurauit.deinde fuit lata snīa ꝯtraria iuramento,ꝛ ꝟm hūc intellectū.h.d.valet snīa lata cōtra iuramentum ꝛ sic differt iste intellectus a precedenti in duobus:nā in primo intellectu,iuramentū erat prestitum ab actore:ꝛ snīa fuit cōformis iuramēto,sed ꝟm aliū intellectū, iuramentum fuit prestituȝ a reo,ꝛ snīa fuit cōtraria iuramēto.Et ꝟm vltimū
1 intellectum.† No.ex hoc tex.quatuor.primo ꝙ si reus accusatus iurauerit,lȝ ex iuramēto habeat exceptionē,vt in.§.precedēti. tñ opȝ ꝙ eā opponat,al's valebit snīa lata ꝯtra iuramētū.ꝛ Ange.extēdit hūc tex.vt ꝓcedat etiā si in actis appareat de iuramento,qꝛ iudex supplere nō debebit,ex quo ius excipiendi de iuramento residet in parte,ꝛ nō in iudice.l.j.C.vt que desunt aduocatis.Et si dicatur contra de.l.fi.in fi.ff.de peti.here ibi ꝛ si nō exciperetur satis p officiū iudicis consuli/Respōdet Ang.duobus modis. primo,ꝙ ille tex.dȝ suppleri,dūmodo petaẜ a parte/vel aliter:et scđo respōdet ang.ꝙ ille tex.vult dicere hoc,ꝙ lȝ non possint opponi exceptiones forte propter lapsum termini statuti a.l.vel a iudice.j.quem nō fuerunt opposite:ꝙ tñ poterit implorari officium iudicis,ꝛ ita etiā Ange.ibi multum exclamat illum text.ad hoc:idem no.Ange.in.l.plane.eo.tit.et.l.filiusfa.§.veterani.ff.de procura.et in.l.quos prohibet.ff.de postu.et reuertendo ad terminos text.nostri inuenio qđ idem tȝ Raph.ful.hic in fi.et Panor.in discur
2 su.in.c.inter monasteriū.de re iudi/sed male dicūt:† nam acta iu
a dicij facium notoriū.c.fi.de coha.cle.et mulie.presertim postꝙ est ꝯclusum in cā,vt est gl.reputata sing.in.c.significauerunt.de testi.sed in notorijs iudex ex officio dȝ supplere,etiam parte nō opponente:vt est tex.in.c.qm̄.in fi.de filijs presby.ꝛ ita in terminis text.nostri tenet.d.Ant.in.c.ab excōicato.in.iij.char.de rescrip.et sequitur.d.Alex.hic.qđ est no.pro limitatiōe huius tex.vt non procedat,qñ de iuramēto apparet in actis.† Scđo ex hoc text.re
3 tēto vltimo intellectu no.subtiliter Bal.ꝙ snīa lata pro eo q petitus nullam actionem hȝ,valet ꝛ operaẜ effectum infamie.ꝛ licet Bal.nō inducat,credo ꝙ voluerit iducere text.subtiliter hoc mō:nā iuramētū erat delatū ipsi reo in cā famosa,ꝛ consequēter in cā criminali,sed in causis criminalibus iuramento prestito tollitur actio,ipso iure,ꝟm Barto.ꝛ docto.in prin.huius.l.vbi dixi:et not.Bar.in.l.cū lex.in vlti.colū.ff.de fideius.ꝛ tñ lȝ actio esset ipso iure sublata,valet snīa pro eo:ergo puto qđ no.sit in se verū,non per istū tex.sed per.l.cū putarē.et ibi Barto.ff.fami.er.ꝛ per rationē,qꝛ ista exceptio tibi nō cōpetit ius agēdi,nō pōt opponi post sententiā,vt no.Bart.in.l.si titius.ff.de verbo.oblig.et in.l.posth.§.si quis ex his.per illum tex.ff.de inoffi.test.sed non credo ꝙ iste text.necessario istud probet,qꝛ nō sequiẜ in hoc tex.iudiciū erat famosum:ergo erat cā criminalis:patet i actione tutele,depositi.ꝛ pro socio,in qbus iudiciū est famosum.§.ex quibusdam.insti.de pena teme.liti.ꝛ.l.j.§.j.cum gl.ff.de infamibus.ꝛ tñ cā nō est criminalis.
4 † Tertio no.ꝟm Lud.ro.ꝙ valet snīa cōtra euidentem ꝓbationē vt est iuramentū qđ est euidens ꝓbatio:ptȝ qꝛ eo prestito nihil vltra queritur.l.nō erit.§.dato.ꝫ.eod.Tu dic ideo esse,qꝛ de iuramento non erat oppositum,nec apparebat in actis:ideo non potuit dici ꝙ snīa hic sit lata cōtra euidentem probationeȝ,ꝛ maxime etiam,qꝛ iuramentum non est proprie probatio vt dixi in.d.§.
5 dato.† Quarto no.ꝙ condēnatus in iudicio famoso p sentētiā,efficitur infamis:intellige qñ per snīam iudicis ordinarij:nam sententia arbitri ꝛ arbitratoris nunꝙ infamat.l.quid ergo.§.ex cōpromisso ꝛ ibi glo.sing.ff.de infami.quā ad hoc reputat singu.Bal.in.c.at si clerici.in.iij.col.de iudi.quā limita ꝟm Bart.in.d.§.ex compromisso.nisi adesset statutū,qđ snīe arbitrorum mādentur executioni sicut snīe diffinitiue iudicum.† No.etiaȝ ex isto
6 tex.qđ snīa lata in fauorem eius,qui dolo egit,valet:ꝛ istum tex.ad hoc ponderat Bal.in.l.eleganter.§.si quis post.ff.de cōdi.inde.Glo.diuiditur in tres partes.primo ponit primum intellectū ad tex.ij.ibi,vel dic ꝙ reus,ponit scđȝ intellectū ꝛ ambo.ꝫ.declaraui.tertio ibi.ꝛ ꝟm.hoc.no.No.gl.p viā no.voluit remouere oppositionē ꝯtra tex.tenēdo scđm intellectum glo.qui nō est in ista tertia parte:forma sic opposi.iuramentū est maioris autoritatis ꝙ res iudi.l.ij.ꝫ.eo.sed snīa cōtra rem iudicatam non valet l.j.C.qñ prouo.nō est neces.ergo multominus deberet valere sententia lata cōtra iuramentū,ꝛ tñ contrariū diciẜ in tex.gl.respondet,qđ in hoc sententia est maioris autoritatis ꝙ iuramentum.
7 † Iuxta hanc glo.p eius intelligentia examinat Bar.an ꝛ qñ valeat snīa lata contra primā snīam,que transiuit in rem iudicatā,ꝛ distinguit vt hic p eū et in.d.l.j.C.qñ prouo.nō est neces.sed eius distinctio est falsa,et reprobatur p oēs Moder.hic,vt habes per Alex.ꝛ anteꝙ vlterius progrediar,pōdera ꝙ Bar.hic vult duo.primo qđ ideo in.l.j.C.qñ prouo.non est neces.nō valet snīa cōtra sententiā,quia illa snīa ferebatur ex antiquo processu,ꝛ sic ex processu finito:ideo ibi secunda snīa non valet:ꝛ sic vult Bartol.ꝙ si in.d.l.fuisset lata sententia ex nouo processu qđ valuisset/secundo vult Bar.ꝙ snīa lata contra iuramentum,indistincte valet:qꝛ iuramentum nō finit instantiā/istam theoricā Bart.reprehendunt Cano.in.c.inter mon.de re iudi.et.d.Ant.in consi.xxvij.qđ incip.visis presentibus quesitis.vbi dicit,ꝙ opi.Barto.est reprobata ꝛ ꝙ doctrina Bart.nō sit vera ad.d.l.j.ostēdo clare.nam Bar.diuinat dicendo snīam secundā in.d.l.j.fuisse latam sine nouo processu/Scđo,qꝛ pondero ꝙ text.in.d.l.j.in ratione decidendi,quare secunda snīa nō valuit cōtra primā fundat se,quia prima trāsiuerat in rem iudi.ex quo ab ea nō erat appellatum,ꝛ sic text.fundat se propter autoritatem rei iudicate:ergo intellectus Bar.ad illam.l.j.non est verus/in isto ergo puncto veritas est,qđ si prima snīa transiuit in rem iudi.et de ea non constet,non valet secunda snīa contraria etiaȝ lata ex noua instantia et nouo ꝓcessu,contra Bar.in.d.l.j.vbi glo.et doc/secus si forte dubitaretur ꝑpter antiquitatē.ita ꝓprie loquitur text.in.c.inter mona.de re iudi.in qua Bar.facit magnū fundamentū:ꝛ ibi cano.magis communiter tenent.et Inno.et alij in.c.pastora.in prin.de rescri/Imo fortius secūda snīa cōtra primam de cōsensu partium lata,non valet.ita tenet gl.solēnis.in.l.si diuersa.ꝛ glo.fi.C.de trāsac.quā gl.Bal.ꝛ alij ibi cōiter tenent.ꝛ Bar.in.l.acta.ff.de re iudi.et Bal.in.l.j.in.fin.C.sen.rescin.non pos.et in.l.post rē.ff.de transac.et illa glo.est vnica et sing.in iure ꝟm Bal.in.c.presentata.in.iij.colū.de testi.et in d.c.inter mona.in.ij.col.vbi pro illa gloss.adducit sex rationes.et ꝙ illa glo.sit sing.dicit etiam Imo.in.l.ꝙ iussit.in fin.ff.de re iudi.Alex.in consi.ccxxvij.incip.visis processibus circa lites.in.j.colū.lib.ij.ꝙuis semper dubitauerim de illa glo.cum pars q obtinuit possit snīe renūtiare.ꝛ eā reprobat Lu.ro.in repe.l.ij.in.xxij.colū.ff.de re iud.dixi in.d.l.si diuersa/Tenendo ergo cōclusioneȝ.ꝫ.factā videndū est,quare valeat snīa cōtra iuramentū vt hic.et contra trāsac.l.elegāter.§.si qs post.j.de cōdi.ind.ꝛ tñ nō vȝ snīa contra primā que trāsiuit in re iud.respōdet.d.Alexā.hic.qꝛ snīa ferẜ cū maiori deliberatione ꝛ maiori solennitate ꝓcessus.C.de sen.l.platā/Alio modo rñdet Ant.de but.in.d.c.inter mona.qꝛ sententia prima facit notorium.c.fin.de coha.cle.ꝛ mulie.vnde scđa snīa tanꝙ lata cōtra notoriū,nō dȝ valere vt ibi p eū/Tertiam rationem assignat Lu.ro.nō hic,sȝ in.l.duob⁹.§.fi.in.ij.col.j.e.qꝛ i snīa cōcurrūt plures persone.s.actoris,rei,et iudicis.c.forus.de verb.signi.secus in iuramēto ꝛ trāsac.in qbus lȝ aliqñ interueniat iudex,tñ nō interuenit de necessitate,prout in snīa/Sed tu reiectis istis rationib⁹ assigna rationē,in qua se proprie fundat tex.i.d.l.j.C.qñ prouo.nō est neces.eo qꝛ lata prima snīa,si non appellaẜ tpe cōgruo,trāsit in rem iudicatā:ꝛ postꝙ transiuit in reȝ iudi.secunda snīa ferri non potest:sed iuramentū ꝛ transac.nunꝙ transeunt in rem iudi.vt inquit glo.in.l.ij.in glo.mag.circa fin.ꝫ.e/aliqñ tñ casus speciales reperiunẜ in quibus valet snīa secūda lata cōtra primā que trāsiuit in rē iudi.quas enumerāt doc.in locis preallegatis.precipue Anto.de bu.in.d.c.ab excōicato.Ange.in.d.l.j.C.quando ꝓuoc.non est neces.Angel.Imol.in.d.l.j.ff.de re iudica.Bal.in.l.post snīam.C.de sentētijs.Lud.in.l.stipulatio ista.§.j.ff.de verb.obli.Pau.de ca.ꝛ Alex.hic.et late Ang.are.in.§.poste
8 riore.insti.qui.mo.test.infir.† No.tñ pro nunc vnum casum in quo potest saluari.opi.Bart.quē ponit Bal.in rub.extra de prescrip.in vlti.col.et sic vnum casum in quo valeret snīa secūda contra primā ex nouo processu quando.s.esset lata prima,et ille pro quo est lata,stetisset per triginta annos qđ nō petijsset executionem tunc

Acta iudicij.Adde doct.i.c.qm̄ ꝯtra.de proba.doct.i.c.ex isinuatione.de app.

nem:tunc enim extinguitur effectus sñie:quia actio in factũ tol
litur.xxx.annis.et sic tunc valeret sñia lata,scđo,contra primã,qꝛ
9 sublatus esset effectus prime snie.†Quid autez in sñia arbitri an
valeat scđa,ꝛ an possit fieri compromissum maxime cum clausula
nõ ob.prima sñia:ponũt Bal.ꝛ late Fulg.et ibi soleo dicere in.l.si
diuersa.C.de transac.et si remanet expeditus iste.§.

1 ¶ Alia est interruptio prescriptionis, alia perpetuatio actio-
nis,nume.2.
3 Per litis contestationem perpetuatur actio vsqꝫ ad.xl.annos.
4 Iuramentum habet vim litis contestationis, et ideo perpetuat
actionem ad.xl.annos.nu.5.
6 Uirtute iuramenti decisiui, potest ferri sententia.
7 Litis contestatio est de substãtia iudicij,etiam in iudicijs posses-
sorijs,nume.8.
9 Negatio an sit de substantia litis contestationis.
10 Iuramentũ absqꝫ interpellatione cõstituit debitorem in mora.
11 Actio de dolo perpetuo competit contra dolosum.

Si is qui temporali.

Iuramentum habet vim litis contest. et ideo actionem temporalem perpetuat.h.d.In tex.ibi cum eo per-
1 petuatur,debes scire †quod aliud est interruptio prescriptionis per quam solum prescriptio inchoata rumpitur,adeo quod ille q primo prescribit,facta interruptiõe oporteret ꝙ de nouo inchoa-
ret prescriptionem,ꝛ de ista loquitur.l.cum notissimi.in princ.ꝛ.l.
2 sicut.C.de pre.trigin.vel quadr.an.†Alia est ꝑpetuatio actionis: ꝛ ista prorogat vitã actiõis,mediãte litis cõtest.ꝛ facit ꝙ actio que erat breuis vite cuiuscũqꝫ tpis esset,efficit ꝑpetua,ꝛ sic.xl.annorũ. l.j.§.excep.C.de annali.exceptiõe.l.si.ad fi.C.de prescri.xxx.anno.ꝛ in.c.placuit.el.ij.in.§.põt.ꝛ in.§.ꝙ si per naturalẽ.xvj.q.iij.gl.i.d.l. cũ notissimi.in priñ.in verbo solã.declarat Bart.in.l.fin.in prin.ff. de eo per quẽ factũ erit.intelligendo ergo tex.proprie de tali per-
petuatione,pondera quod hic habes tex.no.iuncta gl.prima que exemplificat in actione iniuriar,que est annalis.l.si nõ cõuicij.C. de iniur.et.l.si eũ.§.qui iniuriarũ.ff.si quis cau.qđ actio cuiuscun-
qꝫ tpis non solũ.xxx.anno.per litis cõtesta.semp perpetuatur in annos.xl.ꝛ sic meta perpetuationis est semper prorogare ad.xl. annos.ꝛ sic ꝑpetuatio actiõis aliqñ addit.xxxix.annos,aliqñ solũ x.fm qđ erat vita prime actionis:ꝛ qđ actio prima que erat tantũ annalis,lite contest.prorogetur ad annos.xl.hic est text.idez tene glo.in.l.fi.in glo.antepe.C.de tem.in integ.rest.pe.ꝛ glos.fi.in.l.fi. C.de dolo.ꝛ glos.in.l.fi.in glos.ij.C.de prescrip.xxx.ann.et expresse Ang.in.l.ij.§.si rem.ff.de vsuc.pro emp.qđ ꝯfirmo,qꝛ actiones te-
porales anni vel similes facilius perpetuantur ad an.xl.ꝙ actio-
nes longioris vite,patet,qꝛ ille perpetuanẽ per impetrationẽ re-
scripti mediante supplicatione,alie nõ.l.ij.C.qñ libe.principi da-
3 tus.†Et ex predictis inferas,ꝙ si statuto caueatur,qđ si creditor steterit per.x.ann.qđ nõ petierit debitũ,sit exclusus:certe ꝑ litis contest.actio que erat decẽnalis ꝑpetuatur in.xl.an.fm Imol.in d.§.si rem.ꝛ Ange.ꝛ Imo.in.l.si seruum.§.sequitur.ff.de ver.obli. Ange.in.l.sicut.in priñ.C.de prescrip.xxx.anno.ꝛ Alex.in.l.fin.in prin.ff.de eo per quẽ fac.erit.ꝙuis alibi Ang.tenuerit,ꝙ litis con-
test.perpetuet.i.addat alios.x.an.ita dicit Ange.in.d.l.ij.§.si rem. ꝛ male:cõtrarium etiam in statuto alia ratione tenuit Bald.in.c. cum nõ liceat.in vlti.col.de rescrip.Aduerte tñ ꝛ bñ ꝯsidera,qñ iste tex.possit intelligi de ꝑpetuatione vsqꝫ ad.xl.an.cũ illa nõ esset cognita de iure.ff.vt probat tex.in.d.l.fi.C.de prescrip.xxx.an.iun-
cta.d.l.j.§.excep.vnde cõsidero si tex.in versi.perpetuatur.possit intelligi.i.in infinitum,ꝛ tunc iste tex.redditur no.et de ista mate-
ria perpetuationis tango in.l.fi.ff.de eo per quem fac.erit.ꝛ ideo
4 non pono hic.¶†Scđo no.ex hoc tex.ꝙ iuramẽtum habet vim litis contest.idem expressius dicit text.in.l.sed si restituatur.ff.ex qui.cau.alleg.in glo.qđ intelligit Guil.de cu.procedere solum in iuramento iudiciali,ꝛ non in extraiudiciali per.§.pe.et fi.in aut. de testi.qui nihil probat fm Bart.poterat melius probare,quia vbi non potest habere locum veritas,minus habet locum fictio, l.qui ad certum.ff.loca.ff.de adopt.l.adop.sed in extraiudiciali-
bus non potest vere cadere litis contest.ergo nec fingi:tñ Ia.bu. Barto.et cõiter alij tenent ꝙ iste tex.procedat etiam in iuramen-
to extraiudiciali:eo quia iuramentum non est litis cõtest.sed ha-
betur loco contestationis.Ex isto no.infert singulariter Bart.ꝙ si in instrumento appareret delatum esse iuramentum creditori, tale iuramentum perpetuaret actionem ad.xl.an.qđ bene nota. quia est solẽnis effectus iuramenti:idem tenent Bal.in lectu.an-
tiqua Ange.Salic.et omnes Moder.Imol.in.l.naturaliter.in iij.colũ.ff.de vsuc.vbi dicit,ꝙ iste est mirabilis effectus iuramen-
5 ti.et ita teneas quicquid teneat Raph.cu.in.d.l.naturaliter:ad cuius rationem responde vt per Alexã.hic.†Et ex hoc sequitur magnus effectus in practica,qđ stante statuto ꝙ si creditor stete-
rit per.x.an.qđ non petierit debitum,sit exclusus,certe si in instru
mento adesset iuramentum:iuramentum non obstante statuto perpetuaret ad annos.xl.fm Ange.ꝛ Lu.ro.hic.et propter hoc monet Ange.notarios.ꝙ in instrumento apponant semper iura-
mentum.Et istud idem ad statutum tenet Lud.ro.in.d.l.natura
liter.in.j.col.in fi.vbi reputat valde nota.et.d.Bartho.veroneñ.
6 in cautela.xxxv.¶†Tertio no.ex hoc text.fm Bald.qđ virtute iuramenti decisiui,potest ferri sententia diffinitiua absqꝫ alia li-
tis contest,cuz iuramentum habeat vim litis contest.Et sic potest inferri aliud,qđ vbi aliquid requiritur pro forma,potest fieri per equipollens.de quo per docto.in.l.j.ff.de libe.ꝛ posthu.Nec dicas ꝙ in hoc tex.iuramentum fuerit prestitum post litem contest.,put communiter cõtingit:quia si ita esset,actio tunc fuisset perpetua
7 non vi iuramenti,sed ex vera contestatione litis:ꝛ hoc no.†cũ litis cõte.sit de substantia iudicij,et eius omissio vitiat processum ꝛ sen
tentiam.gl.ꝛ doc.in.l.prolatam.C.de sen.est enĩ litis conte.lapis angularis iudicij,ꝛ eius fundamentum:dicit pulchre Bal.in.c.j.
8 in.j.col.de litis contes.†Et requiritur etiam in iudicijs possesso-
rijs,vt est tex.in.c.ij.et ibi cano.no.vt li.non conte.Io.an.et Cano. in.c.consultationibus.de offi.dele.ga.Bartol.in.l.naturaliter. §.nihil commune.in.iij.q.ff.de acqui.pos.glo.et Bar.in.l.j.C.si de momen.pos.fu.ap.Bar.in.l.fi.vbi etiã Ange.C.q le.perso.non ha
bẽt.Bal.ꝛ Sali.in.l.fi.C.si per vim vel alio modo.Ange.in.l.j.§. omnium,post glo.ibi.ff.de itine.actuqꝫ priuat.et procedit etiam si intentetur remedium possessorium.c.reintegrande.iij.qđ.ij.fm Archi.ibi Bald.in repeti.l.incerti.in.xiij.q.C.de interdictis.et in l.omnes populi.ff.de iusti.et iu.Sali.in.l.fi.C.si ꝑ vim vel alio mo-
do.Alex.in cõsi.ccclxvj.consyderatis his de quibus in themate.
9 iiij.col.ꝛ seque.lib.ij.¶†Quarto no.ex hoc tex.fm Bal.de essen-
tia contest.litis,nõ est negatio:patet hic,vbi iuramentum habet vim litis cõte.ꝛ tñ reus qui defert iuramentum intelligitur confi
teri,de quo puncto an lit.conte.vt fiat ꝑ ꝯfessionẽ et affirmationẽ sicut per negationem ponunt glo.ꝛ doct.in.l.j.C.de litis contest.
10 ¶†Quinto vltra doc.tu diligẽter no.ex hoc text.ꝙ cum iuramen-
tum habeat vim litis conte.certe videt ꝙ absqꝫ alia interpella-
tione cõstituat debitorem in mora,ꝛ faciat euz teneri de interitu absqꝫ eius culpa,si contingat speciem debitã mori post iuramen
tum:ꝛ similiter faciat debitorem teneri de oĩ casu fortuito,prout teneret si esset lis conte.cõtra euz.imo si sola interpellatio extra-
iudicialis interuenisset:vt per gloss.et doc.in.l.qđ te.Ʒ.tit.j.et in.l. si ex legati causa.ff.de verb.obli.et per glo.in.l.mora.in prin.ff.de vsuris,qđ cõfirmo ꝑ illud qđ tangit glo.in.c.breui.in glo.j.extra eo.dum querit:si aliquis iurauit aliqđ dare vel facere:an sit opus alia interpellatione:an vero iuramentum interpellet,ꝛ licet glos. illa non clare decidat:tamen do.An.de bu.et alij ibi tenẽt ꝙ sic: ad hoc bene facit qđ voluit Spe.in ti.de aduocato.§.j.ver.sꝫ nun quid is qui iurauit.et ver.seq.vbi concludit,ꝙ aduocatus qui iu-
rauit prestare patrociniuz ecclesie in oĩbus causis, teneatur pre-
stare etiã non interpellatus,si viderit expedire,quia iuramentuz eum satis stimulat et interpellat:et in terminis nostris qđ iura-
mentum faciat debitorẽ teneri de interitu speciei cõtingente post ipsum iuramentum,tenuit ꝑ hunc tex.Guil.de cu.in.l.eñ qui.§. si iurauero.j.eo.sed tu melius distingue vt per Iaco.bu.et Bart. ibi.vbi dicetur.¶Glo.in verb.post litem conte.diuiditur in tres partes,primo declarat tex.scđo format questionem et soluit.ter-
tio respondet alij tacite questioni.ij.ibi.sed quid de actione de do-
11 lo.iij.ibi.et idem vt nõ perpetuetur.¶†In ea.gl.sꝫ actio in factũ. sic intellige,de actione in factuz que sublata actione de dolo per-
petuo competit cõtra dolosum,quatenus est locupletior.l.itaqꝫ. cum.l.seq.ff.de dolo.ita declarat Albe.Sali.Fulg.et Alexã.hic. ꝙuis Lud.hic cõtra teneat.mouetur,qꝛ ista actio in factũ subro-
gatur loco actionis de dolo.vñ ipse Lud.intelligit de alia actio-
ne in factum,que est multiplex,vt per glo.in.l.quoties.de prescri. ver.cum cõcor.ꝛ male:nõ ob.arg.Lud.quia procederet vbi esset identitas rationis.¶In ea.glo.ad fi.no.ex glos.qđ actio de do-
lo,et in integrum rest.cum non perpetuentur per veraz litis con-
testa.sed requiritur sententia,iuribus allegatis in glo.ita non per petuantur per iuramentum:et cum glo.tenent omnes:puto no-
uiter posse teneri contra glo.ꝛ doct.oẽs,qđ actio de dolo,et in in-
tegrum resti.quãuis non perpetuentur per veram litis contesta. nisi sequatur sentẽtia.qđ tamen bene perpetuentur per iuramen-
tum:moueor,quia iuramentũ non soluz habet vim litis contest. vt hic.sed etiam habet vim sñie.l.sed et si possessori.§.fi.j.e.ꝛ im-
ponit finez liti sicut sñia.l.ij.Ʒ.e.et est exceptio litis finite,sicut res iudicata.c.j.de litis contesta.in.vj.ergo debet perpetuare,sicut si esset impositus finis,et lata sententia,iuribus allegatis in gloss. ꝛ istud non potest operari vera litis contest.intelliget tñ hoc ve-
rum in iuramento extraiudiciali de quo intelligitur esse iste text. fm Bart.et doc.item in iuramento prestito in iudicio sed non in figura iudicij:al's si precessisset libellus,et vera litis contesta.et postea deferretur iuramentum:quia tunc requireretur senten-
tia.l.iusiurandum et ad pecunias.§.fi.j.e.declarat Alexan.in.l.ij.

que req̄runtur ad hoc ut minor se restituat

et ibi dixi.s.eo.⁊ tunc secus esset. Subdit tamē Bar.retenta opi.
glo.ꝙ ꝙuis iuramentū nō perpetuet actionē de dolo, nec in inte-
grum resti.tñ cū iuramentum habeat vim snie, vt predixi, et sic ex
eo oriatur noua actio in factū.l.actore.C.de reb.cre. ista bene erit
perpetua: et cū Bar.trāseunt oēs: sed tu caue, cū isto casu iuramē
tum sit prestitum in actione de dolo, ⁊ cōsequenter formiter vide-
tur ꝙ tunc ex iuramento non oriatur actio in factum, ꝑ regulā.l.
si duo patroni.§.si quis iurauerit.⁊ ibi ita firmat Ludo.ro.j.e. et
gloss.in.§.j.s.ea.l.sed responde ⁊ not.quia de facili errares quod
etiā ex iuramēto prestito formiter, vltra actionē ex contractu for-
mato.semper etiam competit actio in factū.ita tenet gl.in.l.ſz ⁊ si
possessori.§.fin.in ver.vtilis.et gl.in.l.si duo patroni.§.j.j.e.⁊ glos.
no.in.§.item si quis postulante.in ver.debere.insti.de actio. et ex-
presse Bar.in.d.l.si duo patroni.§.si quis iurauerit.et sic ex iura-
mento oritur actio in factū, nō solum qñ est informiter prestitum
sed etiam quando formiter, quo casu due competunt actiones.

1 ☞ Minor an restituatur aduersus iuramentum.et.2.et ibi an
debeat concedi absolutio a iuramento.ibi.⁊ nu.3.⁊.16.
4 Que requirantur vt minor restituatur.et.6.
5 Libellus an requiratur in restitutione in integrum, et quomodo
formetur.nu.10.
7 Minor.xxv.annis, an restituatur aduersus suam cōfessionem in
criminalibus.
9 Quid possit contra iuramentum opponi.
12 Que dicatur exceptio, et que cognitio.
13 An minor magistratus possit restituere aduersus sententiam.
14 Restitutio in integrum, potest incidenter peti.
15 Judex in causa absolutionis, est iudex in causa principali.
17 Minor lata sententia contra eum, si tacet per.x.dies, excluditur
nec dicitur lesus.
18 Minor renuntiando appellationi, an dicatur lesus.
19 Si minor nō probauit intra terminum, an dicatur lesus.
20 An testis vnus probet semiplene vel presumptiue.
21 Minor compromittendo an dicatur lesus: ⁊ intra quadrienniuz
petitur restitutio.nu.22.
23 Exceptiones an sint perpetue.

Si minor. Iste.§.ſm Bar. Albe.et alios est multuz
no.magistralis et difficilis: ⁊ ſm Pau.de
cast.est singularis, quem diuide in tres partes vt ꝑ Barto.h.d.in
summa propius ad text.ꝙ sit summariū Bart. Minor aduersus
delationem iuramenti a se factam restituitur in integrum, etiam
per viā exceptionis vel replicationis, dūmodo probet se minorē
1 ⁊ lesum, ⁊ tpe debito excipiat.h.d.¶ † Not.primo ex hoc text.ſm
Bar.hic in fi.⁊ alios: qđ quāuis minor non restituatur aduersus
iuramentū a se prestitū.l.ij.ad fi.C.si minor se maior.dix.⁊ aut.sa-
cramenta.C.si aduersus ven.glo.in.l.iij.ad fi.s.e.tamen bene resti-
tuitur aduersus iuramentum qđ ipse minor alteri detulit vt hic:
Ratio diuersitatis est ſz Bal.hic ad fi.qr primo casu, iuramentū
facit minorē haberi pro maiori, iuribus preallegatis: secus in.ij.
2 casu. Et ex isto no.infero † qđ aduersus iuramentū cōfirmatoriuz
actus prestitū per minorē in contractu, si ledatur etiā enormiter
nō dʒ sibi cōcedi restitutio in integrum: imo plus, non debet sibi
concedi absolutio a tali iuramento per iudicem ecclesiasticum: et
fatui sunt iudices qui cōcedunt: eo qr tex.in aut.sacramēta pube-
rū.in prin.dicit, qđ tale iuramentū dʒ inuiolabiliter obseruari: er-
go non dʒ ꝯcedi habilitatio: qr alʼs ista aut.esset imposita verbis
ꝯtra.l.ij.in fi.C.e.⁊ ita istā ꝯclusionez firmant Cano.in.c.ꝙuis.ꝑ
illum tex.in ver.oino.de pac.in.vj.d.Abb.in.c.cū cōtingat.i.xviij.
col.de iureiu.⁊ ibidē Imo.in.iij.mēbro prin.⁊ Pau.de cast.in.d.
aut.sacramenta puberū.in.iij.col.⁊ Imo.in.c.quintauallis.in pe.
char.de iureiur.⁊ in.l.cū vir.in.xv.col.ff.de vsuca.Ro.in.l.q super-
stitis.ff.de acqui.here.⁊ consi.cccc.xxxvij.qđ incip.in casu propo-
sito aduertendū censeo.in vlti.col.Alex.in cōsi.ccclxiij.qđ incip.
visa facti narratione.in.iij.⁊.iiij.col.li.ij.de quo tñ puncto dixi in
d.aut. Et intellige istum tex.procedere in pupillo qui detulit iura
mentū cū autoritate tuto.sine qua iuramentū esset nullū, ⁊ sic non
esset opus restitutione.l.iusiurandū qđ ex cōuentione.§.j.j.e. In-
tellige etiā istū tex.procedere in adulto nō habente curatorē, vel
si curatorē habebat, detulit iuramentū cum autoritate curatoris:
nā si sine autoritate curatoris detulisset: iuramentum fuisset ipso
iure nullū, nec esset opus restitutione, cū adultus habens curato-
rem equiparetur pupillo.l.si curatorē habēs.C.de in integ.resti.
mino.⁊ ita intelligit istū tex.glo.no.⁊ ibi cōiter approbata in.d.l.
iusiurandū qđ ex cōuētione.§.j.in gloss.magna ad fi.quā allegat
Pau.de ca.hic: dicēs, ꝙ istud est substātiale ad hūc tex.lʒ doc.nō
tangāt: sed certe istā declarationē posuit Odof.hic.⁊ Bar.in.d.
l.iusiurandū qđ ex cōuentione.§.j.per illam glo.magnam.¶ Se-
cūdo † no.ex hoc tex.restitutionē in integrū, nō soluz principaliter
3 posse peti.c.fi.de offi.iudi.l.qđ si minor.§.restitutio.ff.de mino.sed
etiam incidenter, per viam replicationis vel exceptionis: intelli-
ge tñ quando prima actio non erat ipso iure extincta, alʼs secus: vt
not.declarat Pau.de cast.hic.in.j.no.⁊ ante eum Bald.⁊ ponit
Alex.hic.et Spe.in ti.de offi.iudi.§.incidenter.in ver.in modum
4 etiam replicationis.¶ † Tertio not.ex text.ibi, neqꝫ enim vtiqꝫ.
duo que copulatiue requirunt, vt minori concedatur restitutio.s.
qđ sit minor, ⁊ qđ sit lesus vt hic.⁊.l.minoribus.ij.⁊.l.fi.C.de in in-
teg.resti.mino. adde tertiuz requisitū, qđ etiā sit lesus dolo aduer-
5 sarij aut sui facilitate.l.verū.§.sciendū.cū.§.sequē.ff.de mino. † Et
ex his pōt colligi forma libellādi.de qua vide Bar.in.l.fi.C.de in
integ.resti.mino.⁊ in.l.minor autē magistratus.§.j.et in.d.l.verū.
§.sciendū.vbi etiā Bal.ff.de mino.Spe.in tit.de in integ.resti.in
ij.parte.§.qualiter.iuxta princ.⁊ late Lu.ro.hic, adde An.de bu.
6 in.c.ꝯstitutus.de in inte.rest. † Quartū requisitū.s.qđ minor pro-
bet se esse.j.tpa obtinēdi restitutionem vt hoc textu.in fi.⁊ male, ꝑ
tex.in.l.si minorē.C.de in integ.resti.mino.et eum reprobant Lu-
do.et do.Alexan.hic.⁊ Jo.de imo.in.c.j.⁊ in.c.cōstitutus.de in in-
teg.resti.⁊ cōiter doc.in.d.l.fi.qr nemo dʒ allegare illud qđ ab ad-
7 uersario timet opponi. † Aduerte tñ diligenter pro defendendo
adolescente in causa criminali, ꝙ si adultus minor.xxv.an.confi-
teatur in iudicio delictum, de quo aliter non erat probatū: debet
restitui in integrū aduersus talem confessionē, absqꝫ alia proba-
tione erroris, quia ex hoc solo apparet eum esse lesum: ita singula
riter tenet Ang.in.l.certū.§.in pupillo.ff.de confessis.vbi ad hoc
alle.tex.cū glo.ij.in.c.ij.de in integ.rest.in.vj.⁊ reputat Ange.hoc
esse valde no.⁊ quotidianū: ⁊ istud dictū exclamat.d.Alex.⁊ seq-
tur in consil.cxv.libr.iij.incip.in causa inqsitionis formate contra
dominā Helenā.⁊ idē Alex.hic.in.ix.col.vbi reputat hoc esse di-
8 ligētissime notandū. † Quid autē sit in ciuilibus aduerte ad ali-
qua.primo qđ iste text.subtiliter inducendo videt̄ probare, qđ si
minor in iudicio aliquid confiteatur, ex sola cōfessione non proba
tur lesus: nec sibi cōpetit restitutio in integ.nisi vere probet de le-
sione.probatur sic: nā minor deferendo iuramentū, cēsetur cōfite
ri.l.qui iurasse.§.fi.j.eo.⁊ tñ per hoc solum minor non dicit̄ lesus:
vt hic.et ita ꝑ istum tex.tenet Spe.in ti.de in integ.resti.§.j.versi.
sed nunquid ecclesia vel minor.idē Cy.per istū text.in.l.j.in fin.C.
de cōfessis. Scđo aduerte qr in cōtrariū videt̄ tex.non cauillando.
in.c.ij.de in integ.rest.lib.vj.et ibi vide glo.scđam. Tertio aduer-
te quia.d.Alex.hic.in.iiij.colū.concordat vt hic per eum. Quarto
not.ibi statutū tps.casum in quo ius excipiendi nō est perpetuuz
9 sed tēporale: ratione in videbitis in glo. † Ultimo in isto text.iun-
cta.d.aut.sacramēta puberū.⁊ iuncta regula.l.nō erit.§.dato.s.e
collige regulā, ꝙ lʒ cōtra iuramentū nihil possit opponi nec conce
di restitutio in integ.tñ pōt opponi ꝙ non est delatum, vel nulli-
ter est delatum, qr non cōcurrētibus his que in delatione requirū
tur. Et ex hoc infero hic ꝓbari illam cōclusionem doctorum quā
tenēt, qđ stāte statuto, qđ cōtra laudum nihil possit opponi: qđ tñ
poterit opponi nō esse factū cōpromissum, vel nulliter esse factū,
vt per Bar.in.l.ij.§.pretor ait.per illū tex.ff.qui satisda.cogan.et
in.l.diuus.ff.de test.mil.et in.l.j.§.parui.ff.qđ vi aut clā.facit text.
in.l.tutor.§.prodigus.j.e.⁊ facit qđ vult glo.in cle.j.de seque.pos.
⁊ fruc.de cuius veritate scribitur per Moder.in.l.de pupil.§.qui
opus.ff.de ope.noui nun.¶ Gloss.j.pro cuius expositione opp.vt
hic per Bartol.et not.ex glo.declarationem et limitationē neces-
sariam ad hunc tex.vt intelligatur obtenta prius restitutione in
integ.⁊ hoc est qđ dicit iste tex.ibi, et sic in integ.resti.⁊ ita cum gl.
tenent oēs, excepto Fulg.qui contrariuz tenet et male vt hic per
Alexā. subdit Bart.cū quo alij transeūt, qđ ista restitutio potest
dupliciter intentari, vt hic plenius per euz: quia poterat clarius
dicere.s.ꝙ restitutio in integrū potest de ꝑ se prin.peti, oblato li-
bello.c.fi.de offi.iud. itē incidēter ꝑ viā ꝯdictionis, ⁊ sic excipiēdo
vel replicando, vt inqt Bald.in aut.si oēs.C.si vt se ab here.absti.
10 vbi allegat tex.optimū.in.l.defendēte.ff.de ad.tu. † Itē aduerte,
inquantū Bart.vult, qđ qñ restitutio in integrū petitur inciden-
ter in iudicio ꝯdictorio, qđ tunc non requiritur libellus, nec litis
contest. Adde facere regulam quam no.Bar.in.l.si autem.§.fin.
per illum text.quē legit sub.l.si pupilli.ff.de nego.gest.vbi etiam
11 subdit not.Bar. † qđ ita perpetuatur actio in annos.xl.quando
ius deducitur per viam exceptionis, sicuti si prin.ageretur, idem
no.Bar.in.l.omnes.per illū tex.vbi limitat de regu.iu.Bal.in.l.
ij.ad fi.C.de edil.actio.Spe.in titu.de prescrip.§.j.versi.et not.qđ
per exceptionem. et ſm predicta debetis intelligere istum text.in
12 fi.ibi preterea exceptio ista siue cognitio. † quia exceptio dicit̄ quā
do in integrum restitutio petitur incidenter, contradicēdo via ex-
ceptionis vel replicationis, dicit̄ autem cognitio, qñ restitutio in
integrū petitur prin.cognoscenda, acsi diceret text.si minor sit le-
sus ex delatione iuramēti hʒ exceptionē vel replicationē, sed ista
restitutio siue petatur prin.siue incidēter, dʒ proponi et terminari
intra tps statutū.s.quadrienniū. Itē adde inquantū Bartol.dicit
se putare qđ idē debeat esse iudex: qr alʼs minor magistratus non
possit ꝯcedere restitutionē aduersus actum gestū coraʒ maiori.l.
minor

minor autem magistratus.in prin.ff.de mino.et iste est proprie sen- sus Bart.quis Sali.et Lud.aliter intellexerint et male,vt hic p
13 d.Alex.Et no.diligeter ex vbis Bar.† qd sicut minor magistra- tus nō pōt restituere aduersus sniam maioris,vt predixi:ita non pōt restituere aduersus gestū a priuato,in quo interuenerit auto- ritas maioris iudicis/vnde facit,q si eps interposuerit decretum in actu alienationis rei ecclesiastice,et ecclesia reperiat lesa,nō pōt inferior ab epo concedere restitutionem in integ.qd est summe no- tandū fm Fulg.et d.Alex.hic.p intellectu tituli extra de in integ. resti.et ex hoc infero limitationem ad.l.fi.in fi.C.vbi et apud quez.
14 et ad.l.quoties.C.de iudi.in qbus iuribus dicitur,† q restitutio in integ.pōt incidēter peti corā quocūq iudice etiam pedaneo:nā illa iura limitātur,nisi illa cā fuisset agitata corā iudice superiori vt ex predictis/itē ad istud qd dicit Bart.qd idē dz esse iudex et c. adde illud qd singulariter no.Bal.i.l.ordinarij.in.ij.no.p illū tex.
15 C.de rei vē.† q si aliquis dicturus instrumentū simulatū,vel vsu- rarium petit absolutionem iuramenti ab epo,qd in eadē curia et non alibi,dz postea agitari iudiciū simulationis vel vsurarie pra- uitatis,qd est bene notandū fz eū,et est bonus tex.in.l.minor.in fi. prin.ff.de euic.et in.l.cū vēdēte.C.vbi cause fiscales.sequtur Paul. de cast.et limitat in cōsil.lxviij.incip.visis et ponderatis oibus de qbus.S.videndum est ante oia.et d.Alex.in.l.quoties.C.de iud.et in cōsi.cccxxxviij.incipi.circa primū quesitum.ad fi.lib.ij.et in con si.lxvj.lib.iij.inci.in causa et lite vertente inter thomā.et hoc mul-
16 tum teneas cordi.¶ † Ultimo aduerte inquantū Barto.limitat cōclusionē glo.vt procedat quando rescisio solum pōt peti officio iud.tūc est necessaria restitutio,secus si cōpeteret iure actio.vt per Bar.in.j.oppo.nā ex hoc Barto.tradit intellectū ad.c.cū venera. de excep.et est similis tex.in.c.licet causam.de prob.et in.l.q agni- tis.ff.de exce.nā intelligit Bart.qd ibi interuenerit dolus aduer- sarij qui sciebat instrumenta esse falsa,et sic cū cōpetat cōtra eum actio de dolo ad interesse,nimirū si datur exceptio sine restitutio- ne.vult ergo Barto.q si in illis iuribus aduersarius nō fuisset in dolo fuisset opus resti.in integ.et cū eo tenet Ang.hic.et Bart.in l.diuus.ff.de re iudic.et in.l.si ex falsis.C.de trāsac.sed iste intelle- ctus Bar.non est bonus,eo quia tex.in.c.cū venerabilis.loquitur qñ ille qui vsus est falsis instrumētis ignorabat:ideo cōiter tenet. q etiā in illis iuribus requiratur restitutio in integrū,vt est glo.in d.l.qui agnitis.Bal.et cōiter doc.in.d.l.si ex falsis.et latius Imo. Pau.de cast.et Moder.in.d.l.diuus.Unū etiā diligenter not.q lz dictū sit,minori leso ex delatione iuramenti vel aliter non cōpe- tere exceptionem vel replicationem,nisi obtenta restitutione inci- denter,vel princ.et de per se petitam si minor in iudicio primo agendo diceret se lesum et peteret rem,licet de restitutione in inte- grum nihil diceret:tū petendo rem et dicendo se lesum diceretur petere restitutionem in integrum,et deberet iudex cōcedere:qz petē- do istud cōsequens.i.rem,vr petere oē necessariū antecedēs ad il- lud.l.ij.ff.de iu.om.iud.ita vult glo.quā ad hoc ibi no.Butrius in c.cōstitutus.de reli.domi.bene facit qd vult Bar.in.l.ex diuerso. §.j.ff.de rei ven.vbi tenet,qd quis petendo rē suā sibi restitui,vr in necessariū antecedēs petere declarari se dñm.¶ Glo.in verb. an captus sit.istā gl.multū cōmendat Bar.et reputat mirabilem iuncto tex.ex ea infert tria valde no.de quibus hic per eū.sequtur Bal.in vlti.col.idē tenent Ang.Sali.et Moder.hic Bal.et Sali. in.l.fi.C.in qui.cau.in integ.resti.non est necessaria.Dñi de rota in decisio.lxxxiij.incip.item non sufficit petenti:et est cōis opiñ.legi- starū.et dicit Pau.de cast.hic:et in.d.l.fin.ita q obseruatur in cu- ria romana,cū limitatione de qua ibi per eū,et p Fulg.hic que est equa et sustentabilis fm Alex.hic.ita tenēt legiste/quāuis contra rium tenuerit Bar.ipse in.d.l.fi.per gl.ibi et per.l.si minor.xxv. annis filio.§.j.ff.de mino.cui respondet:et vt per Bar.et reperio q Panor.in consil.clxxxiiij.qd incip.in.q.que ad p̄sens vertitur in- ter Jaco.in.iij.col.ad fi.et seq.dicit opi.Bar.hic esse verā.Aduer-
17 te etiā inquantū Bar.et doc.† tenēt,qd si minor nō opposuit intra x.dies a snia lata cōtra ipsum,qd excludit,nec ex hoc dicitur lesus quo ad hoc vt debeat restitui/Et ex hoc infert q tpa data ad ap. ita currūt minori sicut maiori:nā rationem istius credo esse,qz di- lationes legales ita currūt minoribus sicut maioribus.fm Bar. in.l.et si fine.§.fin.ff.de mino.et in.l.j.C.si sep.in integ.resti.post.et Barto.in.l.fi.in.ij.colum.C.in quib.cau.in inte.resti.non est neces.
18 † Inquantū etiā doc.tenēt,q si minor antequā feratur snia renun- tiet appellationi,q ex hoc solo dicitur lesus,qz possibile est quod snia iniusta feratur contra eum/In cōtrariū arguo de isto tex.hoc modo inducendo:nam hic tex.vult,q si minor detulit iuramētū aduersario,per quē actū constituit aduersariū suum iudicē et testē, ex hoc solo non dicit lesus:et tū possibile est,qd illud iuramentum aduersarij erit iniquum et iniustū.Et si dicatur,qd nemo presumit immemor salutis eterne,vt velit falsum iurare.Rñ.qd nec etiam imo minus presumendum est de iudice,cogita qz bene cadit solu-
19 tio.† Sed tu aduerte inquantum Bart.et oēs legiste tenent,qd si

minor non seruauit tps vel statutum terminū,ex hoc solo nō pō tanq lesus restitui,nisi probet saltem summarie se probationes habere:contrarium in puncto iuris pōt teneri p tex.in.c.auditis.in ver.fi.in ver.necessariā vt asserit pbationē omisit,de in integ.rest. vbi ex sola assertione procuratorū asserentium omisisse pbationes cōceditur in integrū restitutio ecclesie ad similitudinem minoris et ibi ad hoc no.Anto.de bu.ibidē expresse no.Panor.in.vj.not. dicēs,qd sola assertio sufficit:nec requiritur aliqd prius ostēdi vel probari:ergo contra Bar.et legistas hic/Ad idē stringit text.in.c. suscitata.eod.titu.vbi ex sola allegatione procuratoris asserentis omisisse probationes,cōceditur restitutio in integrum,et sic ibi nō requiritur aliqua probatio,etiā qd est fortius post latam sniam p quā est presumptio in cōtrarium:et ita ibi ad hoc ponderat Pa- nor.in.ij.no.et ita p hec iura de directo cōtra Bart.consuluit eta- tis nostre iuriscōsultorū,pculdubio princeps.d.Frā.de are.in con si.lxvj.incip.viso puncto et dubijs que ex eo eliciunt.in.x.et.xj.colū. vbi dicit,q ita firmiter credit de iure esse tenendum.ad hoc etiam allegat.d.Anto.in.c.cū venissent.de in integ.rest.et in.c.cum ex li- teris.in vlti.char.post Jnno.ibi.e.ti.et expresse Specu.in ti.de in integ.resti.§.j.ver.illud quoqz pretermittendū nō est.in vlti.colū. et ad istum tex.rñdet,qd loquit qñ minor vult restitui ad illud qd ipse fecit legitime cū autoritate tutoris sui.tunc qz maior est pre- sumptio ɔtra eū:ideo difficilius restituit:secus est qñ minor vult restitui aduersus omissum.ad hoc poderat glo.in.d.l.fi.et ibi Bar. cōtrariū.C.in qui.cau.in integ.resti.nō est ne.et ista opi.in puncto iuris ɔtra Bar.et legistas mihi plus placet/Tenendo tamē opi. Bar.et legistarū.aduerte,qd Jo.de imo.in.d.c.auditis.in pe.not. respōdet ad illū tex.et dicit,qd ille tex.dz intelligi et suppleri p istū tex.cū gl.dūmodo minor prius saltem presumptiue doceat de le- sione,vt iura iuribus cōcor.c.cū expediat.de elec.in.vj.et.l.j.C.de inoffi.do/Itē inquantū Bart.dicit,qd facilior probatio sufficiet, et sufficiet summaria fides.Adde bonā regulam,q quotiescunqz idē dz tractari in duobus iudicijs,sufficit primo summarie tracta- ri,scdo plenarie.l.iij.§.ibidem.ff.ad exhi.text.in.l.si eo tpe.C.de re- mis.pig.Bar.in.l.prescriptione.in vlti.col.C.si cōtra ius vel vtil. pub.Cano.in.c.sup literis.de rescrip.et late examinat Lu.ro.hic. Itē adde inquātum Bar.vult q isto casu sufficiat presumptiua probatio,nec aliter declarat:nā d.Frāci.de aret.in preall'e.consil. lxvj.in pe.col.declarādo Bar.hic.intelligit qd loquatur de semi- plena pbatione per aliqua de quibus ibi p eū:vltra eum pondera Bar.in.l.admonendi.§.eo.in pe.col.in ver.his premissis cui defe- rendū et c.capit presumptionē et semiplenā pbationem pro eodem. ad idē bene facit qd in proposito vult Bal.in.l.j.in.xvij.colū.C.de
20 confes.† qd qñ minor vult restitui aduersus suā confessionē.suffi- cit probare p vnum testē,quem cū habeat,hz presumptionē pro se, cui per confessionē derogauit.et sic Bal.ibi capit presumptionem pro semiplena pbatione/ego tū nō puto q ista sit intentio Bart. qz qui hz vnum testē oi exceptione maiorē hz presumptionem,sed non semiplenam pbationē.vt dicetur in.d.l.admonendi.et de ista presumptione q est,minor q semiplena probatio:puto intellexis- se Bar.et ad hoc etiā vide Bal.in.l.j.circa.fi.C.si aduer.lib.et q di- cit Barto.in.l.presumptione.in vlti.col.C.si cōtra ius vel vti.pu- bli/Itē inquantum Barto.dicit q probationes facte in hoc iudicio nō faciūt plenā fidē in alio ordinario:vide late Bartol.in.l.ij.§.j. ff.vi bo.rap.doc.maxime Alex.copiose in.l.ij.C.de edē.et late Lu
21 do.ro.hic.† Nunquid autē eo ipso q minor cōpromittit in arbi- tratorē vel arbitrū,hoc ipso dicat lesus,ita qd possit petere se re- stitui,ponūt Ang.Paul.de ca.et Alex.hic sequēdo opi.Barto.in d.l.si minor.xxv.an.filio.§.j.et tenet etiā Bart.in cōsi.incipiē.que ritur an statutum de cōpromissis.¶ Capio gl.in ver.docuit.quā diuide in tres partes.Primo colligit ex text.not.et ad illud alle- gat cōcor.Scdo opponit et bñ soluit/Tertio opponit sed nō bene soluit/ij.ibi:sed contra/iij.itē similiter/Et inquātū gl.dicit q est speciale odio creditoris,intellige.s.feneratis:vt dicūt gloss.et do- cto.ibi:si aūt intelligit simpliciter:secus esset,vt ibi no.solet/In.iij. parte gloss.melius rñde:q ideo ibi pbat,qz habet presumptionē cōtra se:ex quo erat alienata res immobilis pupilli sine decreto iudicij.et sic cōtractus erat ipso iure nullus,fm Ja.bu.Alb.An ge.Ful.et Lu.ro.hic et est glo.no.in.l.si prediorum.C.de predi.mi no.declarat Bar.in.l.j.C.si aduer.cre.¶ Gl.in ver.statutum tem- pus diuiditur in quatuor partes.primo declarat text/ij.oppo.et sol/tertio idē facit/quarto querit et se remittit/ij.ibi:sed qño exce- ptio/iij.ibi et.eo.mō rñdeas.iiij.ibi:itē an i modū.¶ In ea.gl.ibi. l.questitū.§.an dolo.hāc sol.reprobāt oēs,qz dato q tex.hic in vbo exceptio intelligeret p replicatione:tū neutrū cōpetit,nisi prius
22 impetrata resti.in integ.l.exceptiones.ij.in fi.ff.de excep.† sed re- stitutio nō pōt impetrari nisi intra quadriēniū:vt in prin.huius glo.ergo vtrūqz est tpale,nō solū replicatio sed etiā exceptio:ideo responde vt p Bar.hic:et ante eum Ja.bu.cū quo alij tenent/alio
23 etiā modo respōdet Ful.Pau.de ca.et Alex.hic nam dicūt † q si

alienato in fraude creditorum

queratur an exceptiones sint perpetue, debet cōsyderari an illud qđ competit per viam exceptionis, competat etiā per viam agendi: et tunc sicut actio tollitur tempore, ita etiam exceptio: vt patet hic. sed si nulla actio competebat: ꝛ tūc exceptio est perpetua: et idem visus est velle Bart. in. l. ij. ff. de excep. ꝛ in. l. pactum. C. de excep. et illud est notandum fm eos pro limitatione. d. l. pure. §. si. et pro ista sol. vltra eos facit ratio. d. l. pure. §. si. tamen consyderata bene quia videtur ꝙ in. ll. allegatis per hos doct. competebat etiam actio vltra exceptionem sicut in. d. l. pure. §. si. et in. l. licet. C. de excep. et istud sentit Fulgo. hic, qui postea voluit respondere. ¶ In ea. gloss. ibi. l. si is cuius. dico clarius, ꝙ ibi duo interuenerunt. s. restitutio et apprehensio possessionis, hic sola restitutio. In fi. glo. dic vt dixi in. j. glo. est verum ꝙ Alb. hic in vlti. q. refert varias opinio. antiquorum: ꝛ etiam Sali. tamen communis opi. est illa quam predixi.

1 ¶ Quinqꝫ modis dicitur alienatio in fraudem. nu. 2. 6. 7. ꝛ 8.
3 Patris confessioni dicentis se debitorem, non statur in preiudicium possit legitime filij.
4 Pater dissipans an possit officio iudi. cogi, vt assignet filijs fundum pro legitima.
5 Quid si pater amisit omnia in ludo, an possint repetere vsqꝫ ad eorum legitimam.
9 Quando aduersatiua ponitur cum copula, denotat idem ius cū precedenti.
10 Asserens se creditorem vel priorem cum nō sit, tenetur falsi pena.

Sed ꝛ si quis iusiurandum in

1 fraudē. Ad euidētia pmittet ꝙ in iure nr̄o alienatiōes in fraudē reputant altero de quinqꝫ modis: et ita quinqꝫ varia remedia reuocatoria pdita sunt. aliquādo aliqs q cōmisit delictū, vel cogitat cōmittere in futurū, alienat in fraudē fisci, ne propter tale delictū eius bona confiscuntur: ꝛ de ista tradit late Bar. in. l. post contractum. ff. de dona. ꝛ in. l. si ventri. §. fin. ff. de priui. cre. ꝛ in. l. absti. ff. de in integ. resti. Cy. Bal. ꝛ Sali. in. l. si quis post. C. de bo. proscri. ꝛ in aut. sed iam necesse. C. de do. ante nup. ꝛ in. l. res vxoris. C. de do. inter vi. ꝛ vx. Spe. in ti. de do. §. j. in ver. itē pone aliqs. ꝛ Bal.
2 in. l. etiam. C. de excep. rei iu. Aliqñ ꝛ secundo fit alienatio a parentibus in fraudem vel in odium filiorum: ꝛ ista aliquando fit titu. lucratiuo, ꝛ sic donationis, vel vni extraneo, vel vni ex liberis in fraudem aliorum: ꝛ ista si sit inofficiosa, potest postea reuocari vsqꝫ ad legitimam filiorum, fm tamē not. in. l. j. et in. l. si liqueat. per gl. ꝛ doc. C. de inoffi. do. ꝛ in aut. de inoff. do. per Bart. in. l. titia. ij. §. imperator. ff. de leg. ij. aliquando alienatur p patrem tit. oneroso, puta venditionis: ꝛ tunc regulariter filij non possunt reuocare alienata vsqꝫ ad eorum legitimam. vt est glos. in. l. ij. et ibi Barto. in fi. et alij doct. C. si quid in frau. pa. Barto. in. l. non vsqꝫ adeo. ff. si quis a pa. fue. ma. doc. in. §. item si quis in frau. insti. de act. nisi consuetudo patrie esset in oppositum sic intelligitur text. in. c. raynutius. de test. ꝛ hoc modo potest adhiberi cautela p quā parentes poterunt priuare filios legitima. fm Dyn. ꝛ Bart. in. l. hereditariarū. per illū text. ff. de bo. aut. iu. pos. qui tñ dicūt, quod doct. debent multum cauere a dando tali consilio parēti. Tu autem cōtra illam cautelam aduerte, qđ non sufficeret patrem confiteri in instrumento se recepisse pretium: nā tali confessioni non staretur in preiudiciū legitime filiorum: nisi actualiter pbaretur de reali numeratiōe precij: ita sing. Io. de pla. in. §. item si qs in fti. de inuti. stipu. que refert ꝛ sequit. do. Bar. veroneñ. in cautela
3 xxxvij. Cōfirmo per bonum simile: nā si pater in testamento cōfiteat se esse debitorem alicuius, nō statur tali ɔfessioni in preiudicium legitime filiorū: al's daretur materia fraudendi ꝛ priuandi filios legitima. ita Bar. in. l. cuꝫ quis decedēs. §. codicil. circa me. ff. de leg. iij. ꝛ clarius Io. an. in addi. Spe. in ti. de cōfes. §. nunc videndum. ver. sed nunquid patris. d. Ant. de but. in. c. ꝗuis. in. iij. col. ꝛ ibidē Panor. de re iud. Alexā. in cōsi. xliij. inci. habita super his. in vlti. col. lib. j. et in ɔsi. clxviij. al's. xxvj. li. ij. incip. viso ꝛ cōsyderato themate premisso, ꝛ in consil. xvij. lib. iiij. incip. nō minuit
4 legitimā. an autē si pater vadit dissipando bona filij, p officium iudicis possunt ex equitate petere, ꝙ assignet eis vn⁹ fundus pro eorꝫ legitima: aut saltē pro alimentis. Bal. no. determinat, ꝙ sic. in l. ij. C. si quid in frau. pa. et ibidē Sali. ꝛ est equa opi. sed ɔtrarium idem Bal. tenuit in. l. nō pōt. ff. de adop. ꝛ hoc est verius de rigore
5 iuris. l. j. §. si impuberi. in ver. prematura. ff. de col. bo. Et quid si pater oia bona amisit in ludo: an filij poterunt reuocare vsqꝫ ad eorꝫ legitima tanꝙ censeatur tit. lucrat⁹: vide Bald. in. l. j. ad fi. C. si quid in frau. pa. ꝛ in rub. C. de cōdi. ob tur. cau. Imo. in. l. si quis cū sciret. ff. de vsuca. pro emp. Aliqñ ꝛ tertio alienant res a pa-
6 tre arrogatore, in frau. legitime filij arrogati, et ei competit quasi caluisiana, ad reuocandū cōtra illos qui acquisiuerūt vsqꝫ ad eorum legitimā: tex. est no. in. l. fi. ad fi. ff. si quid in frau. pa. declarat
7 Bar. in. d. l. non vsqꝫ adeo. Aliqñ ex quo libertus alienat bona in fraud. legitime que debetur patrono. §. sed nostra. instit. de suc. lib. et tunc patrono cōpetit actio caluisiana vel fauiana, sic dicta a noībus inuentorum: et de his loquit. ff. et. C. si quid in frau. pa. et de istis quatuor speciebus alienationum in frau. nō loquitur iste
8 §. Aliqñ et quinto, debitor qui hꝫ multos creditores, et non est soluendo, alienat in frau. credi. et ista est materia. §. nr̄i, in qua inuenio, ꝙ quatuor diuersa remedia prodita sunt ad reuocādū alienata in fraudem creditorum. aliqñ enim debitor alienat res corporales siue mobiles: et tunc creditoribus competit actio paulia na. aliquando alienat iura puta noīa debitorū: et tunc creditoribus competit actio in factum. l. hac in factum. ff. que in fraud. cre. iuncta. l. videamus. §. in fauiana ff. de vsur. et de actio. paulia. glo. intelligit istum text. et male: quia hic nihil fuit alienatum in fraudem creditorum. Aliquando et tertio debitor in fraudē creditorum liberat aliquem debitorem suum: puta deferendo ei iuramētum in fraudem: et tunc creditoribus cōpetit vtilis actio aduersus illum debitorem liberatum: prout erat directa que competebat liberanti. l. nomen. C. que res pign. oblig. pos. l. si conuenerit. in princi. ff. de pigno. ac. et. l. pe. fm vnam lectu. ff. de bo. aut. iud. pos. et de ista ꝓprie loquitur iste text. fm Moder. hic. et de istis actionibus reuocatorijs videas glo. magistrā. sed non ita plene declarātem in. l. ij. C. si quid in frau. pa. et in. §. item si quis in fraudem. institu. de ac. Aliqñ et quarto cōpetit interdictum fraudatorium: et istud proprie competit, qñ quis alienat res que non sunt sue in fraudē creditorum: puta tutor pupilli, vel curator adulti: et ille in quē alienat est particeps fraudis, tūc creditoribus cōtra eū cōpetit istud interdictū fraudatorium, qđ differt a ti. ff. et. C. de his que in frau. cre. nā illi tit. loquūtur, qđ debitor alienat res suas: aut in rasua in fraudem creditorum: et de isto interdicto fraudatorio est tex. sing. in. l. pupilli debitor. in prin. vbi glo. et Bar. declarauit ff. de sol. Bar. post glo. in. l. postulante. in prin. ff. ad trebel. gloss. et Bar. in. l. j. in glo. fi. C. si vē. pig. ag. et ibi Bar. ponit practicā istius interdicti fraudatorij: et Bart. post glos. in. l. ij. C. de iu. fis. libro. x. Ex predictis habes declaratam materiam plurium ti. et quomo inter se differāt. s. ti. C. et in aut. de inof. do. et ti. ff. et. C. si quid in frau. pat. et ti. C. de reuo. his que in frau. credi. ꝛ interdicti fraudatorij. Secundo premitto aduertendum esse circa tex. ibi aduersus exceptionem iurisiurandi replicationē creditoribus dari: presupponit enim text. ꝙ hic creditores agerent ad reuocandum: ꝛ ꝙ eis opponeretur exceptio iuramenti: ipsi vero replicabant de fraude: sed quo remedio agerent creditores, text. non declarat. gloss. j. hic in verbo creditoribus supplet. s. agentibus pauliana, licet gloss. forsan congruentius fecisset mentionem de actione in factum: lꝫ istud dictū glo. lꝫ sit verū in se: vt patet ex predictis: tñ quo ad terminos tex. nostri non procedit: quia si creditores egissent pauliana, nihil obstitisset exceptio iuramenti: vt dicit text. quia debitor non iurauit in actione pauliana. ideo iuramētū prestitū super vna actione, nō nocuisset in alia. Scđo et fortius text. esset superfluus dū tex. dicit, ꝙ creditores deberēt replicare de fraude: cū enī pauliana intenterꝫ ꝓpter fraudē, frustra videret vel replicari de fraude, q: replicaret idē qđ fuisset dictum in actione: ꝓpter ista dicunt Fulg. Pau. de ca. et. d. Alex. hic. ꝙ iste text. debet aliter intelligi: nam est aduertendum, ꝙ vnus debitor hic habēs aliū debitorem suum detulit iuramentū debitori suo, sciens ꝙ iuraret se nihil debere, vt excluderet creditores suos: iste debitor iurauit: certe per tale iuramentū nō est extincta actio cōpetens primo creditori, q: iuramentū tollit tm̄ naturalē obligationē: vt no. glo. in. l. ij. §. eo. et dixi in. §. pcedenti. prima ergo actio adhuc durat: si ergo isti creditores fuerunt missi in possessionē omnium bonorum debitoris sui, vt dꝫ fieri fm ti. de bo. autō. iu. pos. certe in illis bonis reperitur ista actio, que cōpetit et adhuc durat cōtra istū debitorē, non ob. ꝙ sit iuratū: poterunt ergo isti creditores hanc actionem (non directā) sed vtilē intētare cōtra scđm debitorē. l. nomen. C. que res pig. obli. pos. l. si cōuenerit. in prin. ff. de pig. ac. l. pe. fm vnum intellectū: ꝛ ibi Barto. not. ff. de bo. aut. iu. pos. et de ista actione ꝓprie loquit tex. noster. q: cū sit. s. delatū iuramentū, obstat illius exceptio: sed creditores, replicabunt de fraude. et iste est melior intellectus, nō tñ est sine diuinatione, quia presupponit ꝙ creditores essent missi in pos. bo. debitoris primi: qđ nō dicit in textu. Tertio premitto ꝙ Barto. hic format vnam opposi. cōtra text. ad quam respōde vt hic p ei. et clarius per Pau. de ca. et. d. Alex. nō curo referre vide per te. His premissis venio ad text. h. d. contra iuramentū prestitū vel reo vel actori in fraudē creditorum succurrit creditoribus replicando vel excipiendo. In text. ibi inof bonis eius venundatis. vult dicere text. ꝙ si bona illius debitoris publice venduntur, vt satisfiat creditoribus, et iste cui delatꝫ est iuramentum in fraudem iurauit sibi deberi. x. ꝛ petit simul cuꝫ alijs veris creditoribus, repellit vt in tex. Nōdera text. in ver. aut denegari dꝫ actio, contra doct. Bart. ꝛ cōmunē. s. e. l. in princi. nam in hoc text. ista non est exceptio litis finite, nec ostendit actionem ipso iure

alien̄ in fraude pr̄oni

ipso iure sublatā:et tñ cũ faciat denegari actionẽ,per consequēs impedit litis ingressum:necesse est respondere,qđ liquidũ erat de fraude,ꝛ sic de ea constabat,vnde oīs exceptio peremptoria de qua liquide cōstat,impedit litis ingressum:vt est tex.no.in.c.quoniaꝫ. in fi.de fi.presby.Panor.in.c.exceptionẽ.cũ alijs cōcor.quas allegat do.Alex.in.l.creditori.C.de pac.ꝛ ita intelligunt Fulg.ꝛ do. Alex.hic,non dicas quod istud sit diuinare,quia hoc proprie vult dicere text.dũ alternatiue respondet,aut denegatur actio:aut exceptio opponatur.q.d.si est liquidũ de fraude,tunc denegatur actio.si aũt sit dubiũ,solũ cōpetit exceptio que reseruatur probāda in processu et non impedit ingressum litis.Vltra scribentes volo te aduertere ad quatuor.Primo aduerte,quia hic videtur probari qđ iuramentum prestitũ inter aliquos preiudicat tertio,cōtra regulam.l.iij.§. pe.ꝫ.eo.ꝛ.§.fin.j.ea.l.cũ.l.seq.qđ aũt istud probet hic:qꝛ si hic iuramẽtum non preiudicaret tertijs:ꝛ sic creditoribus,nō esset opus replicare de fraude.Pro solutione consydera ꝙ iste tex.cum mysterio loquitur,quandō creditores intentant actionẽ que cōpetebat isti qui detulit iuramentũ:sed intētans vtilem,iuxta.l.pe.ff.de bo.auto.iu pos.ꝛ ibi Bart.cũ ergo intētent istam actionẽ super qua fuit iuratũ,mero iure facit preiudiciuꝫ:vnde opus est replicare:ꝛ sic iuramentũ nō dicitur preiudicare quo ad extraneos,ꝫ quo ad illā actionem super qua iuratũ fuerat,ꝛ isto modo iuramentũ nocet illis qui intētant actionẽ super qua iuratum est,cuꝫ eius loco dicantur succe-
10 dere.†Scđo aduerte qꝛ hic videtur tex.cōtra vnam cōmunẽ regulā, nā cōis regula est,qđ quñ aduersatiua ponitur cuꝫ copula denotatur idem ius,cũ casu precedēti:vt no.in.l.sed ꝛ si lege.in prin.vbi Bart. ff.de peti.here.ꝛ.l.patris ꝛ filij.ff.de vulg.ꝛ pup.ꝛ glo.in.l.j.in principio.ꝛ ibi Bar.ff.ne qs eum qui.ꝛ tamen hic est aduersatiua cũ copula:ꝛ tamẽ non cōpetit idẽ ius ꝙ in casu precedenti,ptꝫ.qꝛ hic datur replicatio absqꝫ alia resti.in integ.secus est in.§.precedenti.Huic difficultati respondeo,ꝛ colligo ex isto tex.no.declarationẽ ad illā regulam cōem.vt illud qđ dicitur,qđ aduersatiua cum copula denotet idem ius:non debet intelligi simpliciter,l.in oībus ꝛ p omnia, sed fm qd,nam hic datur aduersus exceptio.iuramenti replicatio sicut in.§.precedenti:sed diuersis modis.Tertio aduerte,qꝛ hic est text.ꝙ aduersatiua etiā cũ copula,nō facit oīmodā relationẽ qualitatum precedentiũ.Et sic collige limitationẽ ad illā doc.Bal.in.l. oēs populi.in.xvj.col.ff.de iusti.ꝛ iu.vbi dat regulam,qđ aduersatiua etiā sine copula facit relationẽ q̃litatũ precedētiũ:eo qꝛ omnis
a aduersatiua habet vim copule:ꝛ istā doc.Bal.sequitur Pet.de anch.in cōmen.c.canonũ.in ver.q̃rit etiā Bal.vtrum vnũ statutũ de consti.do.Alex.in.l.filius a patre.in.viij.colum.in fi.ff.de libe.ꝛ posthu.vnde per istũ text.ego modifico illā doc.vt aduersatiua faciat relationem precedētium qualitatum,non simpliciter sed fm
11 quid.†Quarto ꝛ vltimo aduerte circa istam materiā huius.§.vnā conclusionem quam fortassis alias non audiuisti,quod qui asserit se creditorem alicuius cũ non sit,ꝛ istud facit vt fraudet alios creditores:vel dicit se priorem cum nō sit,iste tenetur pena falsi.text. est iuncta glo.in.l.creditor.C.de fal.quem no.ibi multũ solus Salice.ꝛ istud no.quia quotidianum.

1 An queratur actio vtilis dño,cũ iuramēto si ne cessione.
2 Procurator an admittatur ad iurandũ sine speciali mandato.

Iusiurandum. Iuramentuꝫ procuratoris vel defensoris,prodest reo quo ad exceptionem:iuramentũ vero,procuratoris agētis,prodest actori quo ad actionem.h.d.
1 †No.ex hoc text.vnũ ad qđ Lud.ro.multum no.istũ text.ꝙ quāuis regulariter per procuratorẽ nō q̃ratur dño actio vtilis sine cessione.l.possessio quoqꝫ.§.et si possessio.ff.de acqui.pos. Bar.in.l.stipulatio ista.§.si stipuler.ff.de verb.obli.not.in.l.j.C.per quas perso.no.acq.fallit mediāte iuramēto vt hoc tex.in quo dicitur dño queri actionẽ,ꝛ tñ de cessione verbũ nullum:imo plus probat iste tex.fm Lud.ro.ꝙ nō solũ per procuratorẽ:sed etiā per defensorẽ qui mādatũ nō hꝫ,queritur ex iuramēto dño vtilis sine cessione:ꝛ idẽ no.Ro.in.d.§.si possessio.Et ex his habes cautelā qua mediāte queret vtilis dño sine cessione mediāte iuramēto: qđ no.ad tradita per Barto.in.l.qui bona.§.si alieno.maxime in iij.q.ff.de dā.infec.ꝛ erit plenior cautela ꝙ illa quam tradit Bar. in.d.l.possessio quoqꝫ.§.ꝛ si possessio.Tu aũt in pmio dic esse clarā rationẽ huius tex.qꝛ in iudicio per procuratorẽ queritur dño vtilis sine cessione.l.in cause.§.fi.cum glo.ff.de procura.hic alleg.in glo.sed iuramentũ etiam extraiudiciale habet vim iudicij.l.qui iurasse.§.fi.j.eo.iuncto.§.si is qui tēporali.ꝫ.ea.l.fm Pau.de cast. hic:ꝛ Alexan.in.l.fi.§.fi.j.eo.Ludo.roma.in consi.lxxvj.incipi.in causa nobilis viri salomonis.in primo dubio.ꝛ illud est qđ etiam voluit glo.ꝛ Bal.hic.Item aduerte inquantũ Ludo.multũ not. istum tex.ꝙ etiā in defensore sine mādato queratur ex iuramēto vtilis dño sine cessione:nam errat,qꝛ licet iste tex.in prima parte ex parte rei loquatur non solũ de procuratore sed etiā de defensore sine mandato:tamen in scđa parte tex.cum mysterio loquitur solũ de procuratore:qꝛ ad agendũ nō admitteretur defensor sine manda-
2 to,sed bene ad defendendum,vn̄ le dictus est defensor.†Not. etiā ex hoc tex.ꝙ etiā defensor,ꝛ sic ille qui non habet mandatum ad iurandum,potest iurare.ratio in hoc text.est.qꝛ iurat in fauorẽ domini,sed ad preiudicium domini non admittitur procurator, nisi habeat speciale mandatum vel generale cuꝫ libera.l.iusiurandum quod ex conuentione.§.fin.j.eod.ꝛ declarat Barto.in.l.qui bona.§.si alieno.ff.de dam.infec.Gloss.in verbo parit.diuiditur in duas partes.Primo allegat concordantes ad text.Secundo opponit et tripliciter soluit.secunda ibi:sed contra.ꝫ.de procu.Rursus scđa potest diuidi in.v.particulas.in prima oppo. in secunda soluit.in tertia illam solutionem reprobat.in quarta soluit alio modo.in quinta alio.scđa ibi.sol.hic acquirit.tertia ibi: ꝫ mihi hoc nō placet.quarta ibi.dic ergo.quinta ibi:vel ibi.Tene scđam solutionem quā tenent Bar.ꝛ cōmuniter doc.nam primā reprobat glo.ꝛ bene,tertia vero diuinat.licet Barto.quarto modo soluat diuinando,ꝙ hic cōstabat de mādato procuratoris in cōtrario secus:ꝛ pōdera qꝛ Bar.in hac solutione nō vult illud qđ referunt eum velle Sali.ꝛ Lud.ro.scꝫ iuramentum qđ ita deinum prestitũ procuratori prosit domino si habebat speciale mandatum ꝛ non aliter,qđ est falsum vt predixi. a

a Habet vim copule.ad dđ do.in.l.j.ff. si qs ius di. nō obtẽ.

1 Testis vel pars,an teneatur assignare causam in dicto suo.
2 Inducta ad causanduꝫ exceptionem,an prosint ad actionem.
3 An iudex possit pronuntiare super dominio deducto non principal iter sed excipiendo.
4 Condemnatus ad restitutionem rei tenetur quandocunqꝫ.nu mero.ꝛ.7.
5 Damnata ciuitate censentur damnati muri,ita quod refici non possint.
6 Paria sunt aliquid fieri ante litem contestatam vel incontinenti post,ꝛ quando dicatur incontinenti.
7 Requiritur perseuerantia facti.nu.8.
9 Iuramentum extenditur ad accessoria.
10 Testis intelligitur iurasse super accessorijs ꝛ dependentibus.
11 Publiciana que competit virtute iuramenti,an competat cōtra omnes possessores.
12 Quid in rei vendicatione.
13 Actio an oritur ex iuramento positionum.
14 Quid si steti conscientie.
15 Actio in factũ que oritur ex iuramento,an sit natiuita vel datiua b
16 Ex sententia lata in reali oritur actio in factum,vel prescriptis verbis.nu.18.
17 Quid in sententia arbitri.
19 Dimissio rei ex causa transactionis,operatur dñij translationeꝫ.
20 Que sit natura publiciane.

Si petitor. Ab isto loco vsqꝫ ad fin.l.sed ꝛ si possessor.iurisconsultus facit tria principaliter fm Alb.ꝛ Pau.de cast.hic,primo loquitur de iuramento delato in actione reali competēte pro reb⁹ corporalibus,in secunda q̃ est in.§.itẽ si iurauero.loquitur in iuramēto prestito in actiōe reali cōpetēte pro reb⁹ incorpo alio.in tertia q̃ est ibi sic cũ in actionibus vniuersalib⁹ vcꝫ in petitiōe hereditatis q̃ est realis licet quidam dicāt esse mixtam ꝛ realē:vt dixi in rub.ꝫ.si cer.peta.ꝛ sic iurisconsultus plene complectitur actiones reales:†qꝛ omnis actio realis,aut competit pro re singulari corporali:aut pro vniuersali,et legam vsque ad.§.itẽ si iurauero.omisso summario Barto.sic summa.iuramentũ prestitũ in actione reali parit actori actionem cōtra deferentem et eius successores,sed non contra alios possessori autem iuranti rem actoris non esse,datur exceptio contra deferentẽ:nō autem actio,secus si iurauerit rem suā esse:qꝛ tunc etiam datur actio si ad deferente peruenerit possessio:ꝛ iuramentum prestitũ super re principali,extēdit ad fruct⁹ ꝛ alia accessoria.h.d.vsqꝫ ad.§.itẽ
1 si iurauero.†No.primo fm Bald.ꝙ in dicto partis iurantis super dñio,non requiritur qđ assignet causam.secus est in iuramēto testis deponētis super dominio,qui tenetur etiā non interrogatus reddere rationẽ⁹ dicti sui:alias ei non creditur:vt not.Innoc.in c.cum causam.de testi.Barto.et alij.in.l.solam.C.eod.Bald.in.l. conuenticulaꝫ.C.de epi.ꝛ cleri.ꝛ in.l.pe.ad fi.C.de sen.que sine cer. quan.ꝛ in.l.cum hi.§.si integra.ꝛ ibi Ange.ff.de transac.Imo fortius si testis deponat super dominio ꝛ dicat quia vidit ꝛ audiuit, adhuc non sufficeret,nisi aliter specificaret causam:ita tenet not. Jo.de imo.in.l.sciendum.in.x.colum.ff.de verbo.obliga.quem refert ꝛ sequitur Alexā.in consil.ccx.incip.excellentissime doctor. lib.ij.Tu aduerte qđ in iuramento partis non requiritur expressio cause:imo si iuret informetur deberi:valet iuramentum:nec obstat exceptio doli:vt no.Barto.in repe.l.ij.ꝫ.eo.in.iij.charta.et dixi in.l.nam ꝛ postea.§.iureiurando.ꝫ.eod.Secundo pondera tex.ibi vel in eius locum successerint:nam intelligendo titulo vniuersali,res est plana:qꝛ talis heres fingitur eadem persona cum defuncto:vt in aut.de iureiurā.a mor.presti.in prin.sed an procedat in successore titulo singulari.Albe.hic apostillando text.tꝫ ꝙ

b Reddere rone.Vide gl.in.l.j.C.de testi.Pau.de ca.in.l.q testiũ.§.in.fi.to teu.Ein to.de bu.in c.sup hoc.in vij.colũ.de tenui.

testis deponens vidit et audiuit

non, mouet tali fundamēto: nam actio personalis nō sequit rem ꝛ sic singularē successorē. l. j. §. si heres percepto fundo. ff. ad treb. l. fi. §. fi. ff. de Zhen. emp. Et si dicat nōne est tex. in Zrium. l. ait pretor. in fi. cū. l. seq. ꝟ. eo. vbi iuramētū trāsit ad singularē successorē actiue ꝛ passiue. Respōdet Albe. ꝙ ille tex. loquit quo ad dandū exceptionē: nos loquimur quo ad dandū actionē: sed Pau. de ca. hic in. ij. col. licet de Alb. mentionē nō faciat, tenet Zrium. ꝙ imo iste tex debeat etiā intelligi in singulari successore habēte causam ab eo qui iuramentū detulit. Et idem ego teneo: moueor q2 licet
2 ex iuramento oriatur actio[a] in factū, ꝛ illa sit personalis, et actio personalis non datur cōtra singularē successorē: tū cum sit istud iuramētū prestitū in actione reali, actio in factū quāuis personalis, assumit naturā realis in hoc: vt queadmodū illa datur cōtra singularē successorē, ita ꝛ ista, ꝛ sic ista actio in factum personalis dicetur in rem scripta: ꝛ istud est quod voluit glo. in. l. sed ꝛ si possessori. in glo. magna. in verbo actionem. circa fi. ibi: vel dic in ista actione in factū est speciale vt sequatur naturā realiū. intellige tū qū successor habuit causam ab eo qui detulit iuramentū: secus si habuisset causam ab alio: q2 iuramētū alij nō pdest nec noceret, ꝛ istud est qd dicit hic tex. ꝛ in fi. ꝛ in. l. 3 ꝛ si possessori. §. fi. cū. l. seq. ꝟ. eo. Et si tu diceres, si actio ista in factum habet naturā actionis realis: ergo sicut illa cōpetit cōtra quēcunq3 successorē rei a quo habuerit causam: ita etiā d3 cōpetere ista actio in factū: istud est, circa quod multū laborarūt doc. sed nō est tantū laborandū, put dicam nunc in glo. j. ꝛ intellige etiam istū tex. in illo tantū singulari successore: qui habuit causam post iuramētū delatū: ꝛ tunc vtilis rei ven. vel ista actio in factum cōpeteret cōtra eum: sed si habuisset causam ante iuramentū delatū: iuramentū postea delatū sibi nō noceret fm Pau. de ca. hic: per. l. si superatus. §. j. ff. de pi-
2 gno. ꝛ. l. psens. C. eo. ¶ Tertio not. in versi. proinde, ꝙ indictū ad causandū exceptionē, prodest etiā ad actionē: ꝛ ita notat hic glo. magna in fi. Adde ad istam regulā primo, ꝙ pactū appositū ad excipiendū: aliqū valet ad agendū. glo. in. l. in traditionibus: ꝛ ibi no. Bar. in fi. ff. de pact. Secūdo adde, ꝙ ecōtra pactū ad agendū si non potest, pducere actionē, valet ad excipiendū: vt habet in. l. pacta cōuenta. ff. de Zhen. emp. doc. precipue Sali. ꝛ Alex. in. l. in bonefidei. C. de pactis. Tertio adde ꝙ cōtra istud notabile videt tex. in. l. ab emptione. in fi. ff. de pactis. tamen cadit solu. sic cogitabis. Quarto adde, ꝙ pactū quod tendit ad resoluendū cōtractū: tū informat. ꝛ. l. si cōuenerit. de rescin. vēdi. Quinto aduerte: quia
3 istud notabile facit ad duas decisiones. † Prima, qd si reus possidens ꝛ conuentus rei vendi. excipiat ꝛ dicit fundum esse suum: et ita pbat, qd licet dñium nō sit deductū principaliter: sed excipiendo: tamē iudex debet diffinitiue pnūciare super dñio pro reo excipiente qui pbauit: vt late per Bal. ꝛ Ludo. ro. hic: et est cōis opi. vt per Inn. ꝛ cano. in. c. cū ex conquestione. contra Hosti. ibi: de restit. spo. habes per Bal. in. l. fi. C. de fideicō. libe. ꝛ in. l. pe. C. de senten. ꝛ in. l. hereditas matertere. C. de pet. heredita. ꝛ in. l. ordinarij. in vlti. colū. ꝛ in. l. ij. in prin. ff. cōmu. diui. ꝛ in. l. j. C. vti possi. Et pro conclusione cōmuni facit regula quā ponit Bart. in. l. oēs. ff. de regu. iur. ꝛ in. l. finautē. §. fi. ff. de neg. gest. vbi dicit, ꝙ si post litem cōtest. opponit aliquid via exceptionis, pōt pnunciari super eo: ꝛ ita perpetuat acsi actio sup ea esset pncipaliter intētata: ergo in ppo-
4 sito. imo multo fortius poterit diffinitiue pronūciari. † Scdo facit iste text. fm Bar. hic post Jac. bu. ꝛ Guil. de cu. ꝙ si aliquis sit cōdēnatus per sniam ad rem, in executione sententie illaz restituit, qd si talis res denuo peruenerit ad eius manus, ꝙ denuo per officiū iudicis poterit fieri executio eiusdem sententie: idem tenent Salice. ꝛ Fulgo. hic, ꝛ Ang. in. l. permisceri. §. species. ff. de acqui. here di. vltra allegata per Bar. pro eius sententia facit qd determinat Cy. Bart. ꝛ alij in. l. seruus. per illū text. C. de penis. Bal. in. l. si qs adulteriū. §. j. per illū text. C. ad. l. iul. de adul. Ange. in. l. si fideius-
5 sor. §. meminisse. ff. de lega. j. † de ciuitate dānata vt muri destruantur, ꝙ eis destructis non possunt refici, ꝛ si vellent denuo refici adhuc obstaret illa snia. ad qd adde gl. in. l. sacra. §. muros. ff. de re. di. Adde etiam ꝙ pro sentētia Bar. facit tex. in. l. inter castellianum: ꝛ quod ibi Bart. ff. de arbi. breuiter cōis snia est contra Bart. hic, quam ipsemet Bart. sibi contrarius tenet post Jac. de are. in. d. l. permisceri. §. species, ꝛ ibi Imo. ꝛ oēs Moder. idem tenent Ang. Lud. ꝛ Alex. ꝛ plenius Ang. in. l. q restituere. ff. de rei vēdi. Pet. de anch. in cle. ne romani. §. porro. de elect. ꝛ in consi. xxxvij. incipi. visa petitione producta pro parte istius. et est glo. in terminis in. l. claudius. in glo. j. post medium. quā Bar. ibi no. ff. qui po. in pig. hab. eo q2 tex. iste nihil facit, cum hic nulla fuit facta restitutio rei per quā sit sublata obligatio, prout in qstione formata: ꝛ ideo decisio Bar. procederet qū sententia fuisset lata in fauorē rei possidētis: nam si possessio perueniret ad aliam partem: tunc vigore sententie bene teneret ad restituendum, et in istis terminis loquit iste text. quem ad hoc reputant singularē Imo. ꝛ Pau. Lud. ro. in. d. §. species. pro ista etiā sentētia facit qd vult gl. not. in. l. ab emptio-

ne. quā Bar. ibi. in. ij. col. multū cōmendat. ff. de pac. Nec ob. fundamentū Bar. ꝛ doc. dum dicunt, ꝙ oritur duplex officium iudicis. vnum vt res restituatur: scdm vt manuteneatur. per iura hic per Bar. alleg. respondetur qd est falsum q2 facta restitutione est liberatus: est bene verū ꝙ si post restitutionē molestaret possessorem vel violētiam inferret, prodita sunt noua remedia aduersus hoc: ꝛ ita loquunt iura per Bar. allegata, non ꝙ ad illud teneatur vigore prime sententie: posset tamen etiam sententia Barto. saluari in duobus alijs casib9, de quibus per Moder. in. d. §. species. ꝛ per Moder. precipue do. Alex. hic primus est, quādo restitutione facta incontinenti res auferretur per eum qui restituit: ꝛ tunc bene posset officium iudicis ex sententia implorari quasi nō facta restōne ex quo incōtinenti fuit reuocata. ita dicunt Pau. de cast. ꝛ Ludo. ro. hic. Imo. Pau. de ca. ꝛ Ludo. in. d. §. species. alleg. glo. in. c. cōmissa. in prin. de electio. in. vj. ꝛ glo. in. c. querenti.
6 de offi. delega. † Adde bene facere illud quod vult glo. nota. in. l. pomponius. §. rati. ff. de procura. que vult ꝙ paria sunt aliquid fieri ante litem contest. vel incontinenti post. ꝛ est alia cōcordans in. l. cōmune. C. de consor. eiusdem litis: licet illa per multos reputetur singularis. Quomodo autem intelligatur istud incōtinēti in presenti proposito declarat Areti. in. d. l. si fideiussor. §. memi-
7 nisse. in fi. † Secundus casus est, quādo sententia cōtineret actum successiuū, puta, q2 iudex in sentētia cōdemnauit ad restituendū fundū suum hoc addito, ꝙ in futurū ipse restituens non molestet nec violentiā inferat ei cui restituit. ita Ange. hic. in eius distinctione. ꝛ Ange. ꝛ Imo. in. l. si fideiussor. §. meminisse. ff. de lega. j. Ange. in. d. l. qui restituere. Ro. in. d. §. species. ꝛ in istis terminis proprie loquitur. d. l. inter castellianū. ꝛ quod ibi Bar. ꝛ tex. in. l. si seruus. C. de penis. cum decisione doct. ibi. De predicta etiam questione vide Cy. Bal. Sali. ꝛ Fulg. in. d. l. si debitori. C. de pac.
8 † Et predicta faciunt ad questionē, si arbiter in sentētia cōdemnauit aliquem ad locandum domum sub pena, vel testator in testamēto illud ordinauit, iste locauit: postea aufert, an incidat in penam, vide Bar. in. l. in numerationibus. in princi. ff. de solu. Bar. ꝛ alios in. d. §. meminisse. cum suis concor. faciunt etiam ad questionem Bar. ꝛ aliorum in. l. si quis heredem. C. de insti. ꝛ substi. sub conditi. fac. quando testator reliquit titio centum si assumeret habitum tertij ordinis, quid si assumat, sed postea deponat,
9 an debeat habere legatum: ibi vide. ¶ † Quarto no. ex ver. ꝛ fructus. text. notabilem ad duo. primo ꝙ iuramentum prestitum a parte super re principali, extenditur tamen ad fructus ꝛ ad partus ꝛ ad alia accessoria: licet de eis in iuramēto nihil sit dictum: ꝛ ratio videtur esse, quia iuramentū habetur pro veritate. §. fi. j. eo. l. sed si res vere esset mea: tu teneris, nō solum ad rem: sed etiā
10 ad accessoria. ergo ꝛ isto casu idem erit. † Eodem modo, si testis simpliciter iurauit dicere veritatem super negotio principali, intelligitur etiā iurasse super accessorijs ꝛ depēdentibus fm Imo. in. c. ij. ꝛ ibi Bal. de confes. ꝛ in. c. pastoralis. de excep. ꝛ in. c. inquisitionis. de accusa. declarant no. Ang. Pau. de cast. ꝛ Alexan. in l. ij. de iurisdi. om. iudi. ꝛ vide que dicit Bar. in. l. si duo patroni. §. idem iulianus. el. ij. ꝟ. eo. Secundo ꝛ notabilius probat iste tex. ex mente Bal. hic ad fi. ꝛ clarius Ludo. ꝙ cum iuramentum equiparetur sententie. l. ij. ꝟ. eo. ꝙ ex sententia lata super principali intelligitur pronūtiatum etiam super fructibus ꝛ alijs accessorijs, licet de fructibus in sententia nihil sit dictum, ꝛ hoc tenet Inno. in. c. ex conquestione. de restit. spolia. de quo vide Barto. ꝛ alios in. l. ex diuerso. §. j. ff. de rei vendi. sed tu diligentius aduerte, quod text. ipse seipsum limitat de fructibus. s. post iuramētū perceptis: ergo idem erit dicendum in sententia quod bene no. ¶ Capio gl. in verbo actio. diuide in tres partes principales. in pma opponit ꝛ soluit: secundo ponit vnum dictum per quod respondetur tacite questioni: tertio idez facit: secunda ibi: probatur ergo hic: tertia ibi: idem probatur hic: vel potes diuidere in quatuor. in prima declarat text. in secunda glo. opp. contra text. ꝛ soluit. in tertia ex isto tex. probat quandam opi. que est communis contra prela. in quarta ex eodem textu probat suam opinio. secunda ibi: vt. ꝟ. de publi. tertia ibi: probatur ergo hic. quarta ibi: idē probatur hic. Et premitte pro euidētia quod in iure nostro triplex reperitur dominiū: vt per Barto. in. l. minor. §. j. in fi. ff. de publi. ¶ Redeo ad primam partem, ꝛ dum glo. dicit, quod ex iuramento prestito in actiōe reali oritur actio in factum, dic quod istud non dicit text. hic: sed in. l. sed ꝛ si possessori. ver. proinde. ꝛ dum glo. opponit de. l. eum qui. §.
11 si petenti. q2 idem contrarium plenius repetit. j. in glos. magna. in verbo actionē. ibi reseruo. ¶ † Aduerte tamē q2. gl. hic: ꝛ glo. magna. j. tenent, qd publiciana que cōpetit vigore iuramenti, compe tit nō solū cōtra deferentē: sed etiā contra oēs, ꝛ mote sunt glos. q2 natura realium actionū prout est publiciana est, ꝙ competat contra quemcūq3 possessorem. c. examinata. de iudic. l. in rem. et. l. qui petitorio. ff. de rei vendit. ꝛ cum glos. istis transierunt inaduertenter (vt puto) antiqui et Moder. scz Mar. sili. Jacob. but. Alberi. Angel.

[a] ¶ Ex iuramento oriatur actio. Adde Bar. in. l. si quis pro eo. ff. de fideius. Baldū in. l. actori. C. de reb. cre. Hosti. ꝛ doct. in c. per tuas. de arbi. doc. in. c. cū contingat. de iureiuran.

Ange.Lud.⁊ Alex.hic:sed quia istud est de directo cōtra casum
expressum in.l.cum qui.§.si petenti.alleg.in glo.in verbo sed ad⸗
uersum te.dūtaxat:ideo prefati doc.conati sunt respōdere trib⁹
12 modis,quos nō curo referre,⁊ male.†Nam veritas est ꝙ actio⸗
nes reales vt rei vendi.⁊ publiciana regulariter competūt cōtra
quēcūqꝫ possessorē,qñ dantur ex tit.qui sit aptus cōtra oēs com⸗
petere:secus si dantur ex iuramēto,vel ex sñia.tex.est de hoc ineui
tabilis in.d.l.cū qui.§.si petēti.⁊ tex.hic:⁊ ita no.cōtra oēs tenet
Jo.fab.in.§.item si quis postulāte,in glo.super ꝟbo deberi.insti.
de actio.⁊ credo ꝙ ista sit veritas:⁊ idē vult Pau.de cast.hic:qui
dicit videri mirabile in hoc tex.ꝙ vtilis rei vendicatio nō detur
cōtra quēcunqꝫ possessorē,cōtra naturā realiū actionū:sed dicit
ꝓcedere,q: cōpetit ex iuramēto,cuius natura est ne personā egre
diatur.Restaret tāgere vnā opi.Bar.hic ad quā,q: bene rñdet,
non curo referre:⁊ an regula tradita per Bar.hic arguendo de
vsucapiēdi conditione,ad publicianā,procedat affirmatiue vel
negatiue,non tango hic:tetigi late in.§.sed iste.insti.de act.¶In
scda parte glo.dic,ꝙ opi.glo.est vera quo ad iuramētū iudiciale:
vt per Bar.⁊ doc.hic:⁊ vltra fundamēta Bar.facit tex.melior de
iure in.l.actori.in ver.relato.C.de reb.cre.cum iuramentū extra⸗
iudiciale nō referatur.l.iusiurandū qd ex cōuentione.in prin.j.eo.
sed in iuramēto necessario,ꝙ solū interponit̃ ad supplēdū proba
tionē:⁊ defertur inuita parte.glo.reprehendit̃ per oēs hic:⁊ Sa⸗
lice.in.l.actori.C.eo.nam ex eo nō oritur actio,sicut eadē ratione
nec ex iuramēto in litē:vt tenet gl.singu.in.§.preterea quasdā.in
verbo ex arbitrio.insti.de act.quam sequūtur Bar.⁊ Ange.hic:
⁊ Bal.in aut.nouo iure.C.de iudi.Inno.in.c.super eo.qd metus
causa.⁊ illā glo.reputat singu.Ang.hic:⁊ Ange.⁊ Ludo.in.l.ij.
13 s.eo.†Sicut ex iuramēto pstito respōdēdo positionib⁹ nō oritur
actio sm Bal.in.l.ij.§.quod obseruari.in.v.col.C.de iur.calū.de
quo vltimo dictū vt not.per Pau.de cast.ibi:iuncto eo qd dicit
14 glo.in.c.ex literis.de iureiuran.extra.†Quid autē sit si steti fidei
vel cōsciētie alicuius,an ita oriatur actio,sicut si iurasset.Jo.fab.
tenet ꝙ non,in.§.si quis postulante.insti.de act.quem reprobaui
15 in.l.iij.§.fi.s.eo.vbi videas.†Nunqd autem actio in factum que
oritur ex iuramēto sit natiua vel datiua:ponit Bar.hic:cū quo
tenent Bal.hic in lect.antiqua.⁊ Ange.hic:⁊ idē Ange.in.l.mi⸗
les.§.fi.de re iudi.sed Bar.reprehēdit Fulg.⁊ Pau.de cast.⁊ do.
Alex.hic:Alex.in.d.l.miles.§.fi.⁊ Sali.in.l.actori.C.eo.quia imo
actio que oritur ex iuramēto semper est natiua,etiam si iuramē⸗
tum sit prestitum in actione reali:eo quia ex delatione vel presta⸗
tione iuramēti,dicitur quasi contrahi.l.qui iurasse.§.fi.j.eo.ergo
actio que oritur ex isto quasi ꝯtu,debet habere preexistentē ma⸗
teriam ex qua oriatur:ergo semper dicitur natiua.¶Ex tertia
16 parte principali huius glo.†not.ꝙ ex sententia lata in reali,orit̃
actio in factum ratione quasi ꝯtractus,que in iudicijs celebrat̃.
l.iij.§.idem scribit.ff.de pecu.⁊ ista conclusio optime probatur in
hoc tex.vbi ex iuramento prestito in actione reali tantū orit̃ actio
personalis in factum:⁊ ita cōmuniter tenent doct.hic:⁊ plenius
Bar.⁊ doct.in.l.miles.§.fi.vbi videas.ff.de re iudi.quāuis con⸗
trarium tenuerit gl.que cōmuniter damnatur in.l.j.C.de iudi.lꝫ
pro illa facere videtur,quia in actione reali,iudex non agit ius
aliquod de nouo dare,sed solum declarare rem esse agentis.l.si⸗
cuti.§.sed si queratur.ff.si serui.vēdi.l.ex diuerso.§.j.ff.de rei ven.
quomodo ergo orietur actio preter intentionē iudicis:⁊ vide in
hoc puncto Inno.in.c.cum dilecti.de elec.⁊ nō recede a cōmuni.
17 †Quid aūt in sentētia arbitri lata in actione reali,an ex ea oriat̃.
actio in factum personalis,ponunt Ange.⁊ Alex.hic:⁊ Ange.et
18 Jmo.⁊ Alexan.in.d.l.miles.§.fi.¶†Nota tamen vnum casum
specialem in quo ex sententia oriatur actio prescriptis verbis.s.in
sentētia diuisionis.l.si familie.j.C.fami.ercis.quem tex.ibi Bal.
ad hoc notat ⁊ reputat mirabilē,⁊ ratio est sꝫ eum:q: diuisio cen
setur esse quedam permutatio,sed permutatio est ꝯtus innomi⸗
natus:vt per glo.⁊ doc.in rub.C.de rerū permu.¶Glo.in verb.
nocere.ibi:item ⁊ als nocet quo ad qualequale preiudicium.not.
singu.effectum resultantem ex isto qualiquali preiudicio:quia si
probationes essent hincinde pares,deberet obtinere sententiam
ille qui habet pro se illud qualequale adminiculū.ita dicit gloss.
not.in.l.si duo.in prin.in ver.autoritatis.j.eo.quā Bar.⁊ alij ibi
multum no.⁊ ibi dicetur:non sufficeret tamen quo ad deferre nu
dum iuramentū in supplementū probationis.vt est glo.nota.in
l.iij.§.j.ad fi.in verb.leuior.ff.de mino.Bar.in.d.l.si duo patroni.
in prin.⁊ no.in.l.admonēdi.in.ix.col.j.eo.vbi multū singu.limitat
nisi essemus in antiquis:⁊ sequit̃ do.Anto.de bu.in.c.fi.extra eo.
¶Glo.magna in verbo actionē in factuꝫ.diuiditur in tres par⸗
tes principales.primo opponit contra tex.⁊ soluit distinguendo.
In secunda que est ibi:sed certe mirabilissimū.glo.etiam vult op
ponere contra tex.vt statim opponā,⁊ tripliciter soluit.Tertio
ibi:item no.hic argu.gl.etiam per viam no.vult remouere aliud
ꝯtrium quod statim inducam.¶Redeo ad primā partem ⁊ dum

glo.allegat.l.traditionem.ff.de publi.illa nō reperitur:bñ reperi
tur.l.⁊ per traditionē.sed melius facit.l.iij.§.fin.ff.de publi.item
dum glo.dicit,qd publiciana ex iuramento contra quēlibet com⸗
petit,male dicit vt.s.tenuit glos.in verbo actio.Pro clara intelli
gentia eius quod tangitur in hac prima parte glosse:quando iu⸗
ramentum defertur in actione reali,que actio oriatur ex tali iura
mento.Glos.facit duos casus principales.primus est,quando iu
ramentum defertur actori qui agebat actiōe reali ad rem,in hoc
glo.⁊ omnes doct.concludunt,qd si actor nitatur ex solo iuramen
to,ꝙ tunc sibi non competit plubliciana.sed solum sibi competit
actio in factum.si autem nitatur iuramēto ⁊ traditione:tunc sibi
competit publicia.d.§.si petenti.ratio diuersitatis est,q: isto scdo
casu traditio facta ex causa iuramēti operatur trāslationē quasi
dominij,sicut quādo traditio fit autoritate sententie.l.iij.§.fi.ff.de
pub.⁊ hoc si probetur tradentem vigore iuramenti non fuisse do⸗
minū.sed si probaretur tradentē fuisse dominū:tunc huic qui iura
uit non cōpeteret publiciana,sed rei vēdi.Nunquid autem gl.be⸗
ne dicat publiciana que cōpetit iuranti,competit cōtra quēcūqꝫ
⁊ dixi.s.in glos.in verbo actio.Secūdus casus est,quādo in actio⸗
ne reali defertur iuramentum reo possidenti rem,⁊ tunc sm gloss.
nunꝗ potest competere publiciana.eo quia hoc titulo non inter⸗
uenit traditio,vt in casu superiori:quia hec res erat apud reum:
et ideo si reus isto casu caderet a possessione,et possessio perueni⸗
ret ad eum qui detulit iuramentum,certe reo nō competeret vir⸗
tute iuramenti public.sed actio in factum:⁊ de ista loquitur text.
noster in versicu.proinde ⁊c.Et sic dicatur,et videtur quod etiam
isto casu quādo iuramentū est prestitū reo possidenti rem ꝙ etiam
tunc debeat cōpetere publi.q: licet non interuenerit vera tradi⸗
tio:tamen dimissio rei,facta ex causa iuramenti,habet vim tradi⸗
tionis:⁊ ita debet operari translationē quasi dominij.imo et do⸗
minij,sicut si interueniret vera traditio.l.q̃ ratione.§.interdū.ff.de
acq.re.domi.⁊ de isto.§.fecit mētionē gl.j.in.ij.parte prin.ad istud
obiectum gloss.voluit respondere sed multum obscure vt vides:
sed eius verba obscura debēt sic declarari:vcꝫ quod dimissio rei
apud aliquē ex titulo venditionis vel simili,bene operatur trans⸗
lationem vel quasi.d.§.interdum.sed hec dimisio fuit facta ex cau⸗
sa iuramenti,que non sufficit ad transferendum dominium et
istud vltimum glos.sic voluit probare:nam iuramentum ⁊ trans⸗
actio equiparantur.l.ij.s.eo.sed sic est,ꝙ si rem existentem penes
te,ego domin⁹ vel quasi dimitto tibi ex causa transactionis ꝙ ista
dimissio non operatur translationem dominij:vel quasi.l.si pro
fundo.C.de transa.l.pe.vbi glo.C.de vsucap.pro empt.ergo eo.
modo dimissio rei ex causa iuramenti nō debet hoc operari.po⸗
test etiam per aliud simile probari:nam iuramentum et senten⸗
tia equiparantur.l.ij.s.eod.sed si in actione reali rei ven.feratur
sentētia absolutoria pro reo possessore:q: actor non probauit cer⸗
te ista remansio rei non operatur trāslationē dominij.l.except.ff.
de except.rei iudi.ergo eo.modo in iuramento,ista dimissio ex
19 causa iuramēti non debet operari translationem dominij.†Non
omitto,ꝙ inquātum gl.Barto.⁊ cōmuniter docto.tenent,quod
dimissio rei ex causa transactionis nō operaretur translationem
dominij,quod Fulgo.⁊ Roma.hic.et Ang.de quo ipsi mentio⸗
nem non faciunt tenent contrarium,et respondent ad.d.l.si pro
fundo:⁊ ad alias leges allegatas per Bar.verum,q: hoc depen
det ab intellectu.d.l.si pro fundo.remitto me ad ea que ibi dixi.
¶In scda parte,glo.oppo.hoc modo:actio que a princi.non cō⸗
petit,non pōt ex postfacto competere.l.qd ab initio.ff.de reg.iur.
sed iste qui iurauit cum tempore iuramenti possideret nō compe
tebat actio:ergo non potest ex postfacto licet a possessione cadat,
actio competere.glos.dicit hic esse mirabilissimum,⁊ ponit tres
solu.vna sub dubio forte,ꝙ ista non est actio in factuꝫ que datur
ex iuramento,sed est actio in factum que datur loco publi.gloss.
20 voluit dicere†ꝙ publiciana istius est nature,quod nunꝗ incipit
cōpetere,nisi amissa possessione.§.sed iste.insti.de act.voluit glos.
dicere ꝙ ista est actio publiciana que datur amissa possessione:
istam reprehendit glos.quia cum hic non interuenerit traditio,
non potest competere vera publiciana:ergo nec actio in factum,
que datur loco publiciane,nisi tu defendas,ꝙ dimissio habet
vim traditionis.§.interdum.insti.de re.diui.quod reprobaui in
precedenti parte gloss.vnde tu responde melius,ꝙ licet a princi.
nō cōpeteret actio in actu,tñ competit habitu ⁊ potentia,sicut in
vero dominio donec possidet non competit actu actio:sed bene
actio in potentia,si desinat possidere.l.j.C.de alie.iu.mu.causa fa.
⁊ istud est qd voluit dicere gl.hic in tertia so.dum dicit ꝙ sequitur
naturam realium actionum:⁊ ita respondent docto.¶In tertia
parte glo.in qua sic oppone:actus agentium non operantur vl⸗
tra eorum intentionē.l.nō omnis.in princ.s.si cert.peta.sed hoc iu⸗
ramentū fuit delatū possidēti:ergo vt prodesset solū ad excipien⸗
dum:ergo nō dꝫ pdesse ad agēdū.gl.non soluit,sed dicit ꝙ idem
alibi cōtingit.Tu dic melius sm Bar.⁊ doc,ꝙ hoc iuramētum

defertur super dominio quod est causa actionis habitu: licet non actu: donec possidet: et ideo si cadat a possessione apta est parare actionem.

1 ☞ Appellatiõe emphit[...]is, de qua in dubio intelligatur. numero. 3. et 4.

7 Terminus vsusfructus, accipitur pro quasi.

8 Libellus emphiteote sustinetur, si dicit se dominum.

9 Libellus sustinetur quando quis dicit se dominum pleno iure, licet non habeat directum. nu. 10. et 26.

11 Quid si habens directum dominium libellat de vtili, an sustineatur. nume. 12.

13 Fideicõmissarius vniuersalis agens cõtra possessores, si dicat se hereditatem adire debet succumbere.

15 Regula, quod in libellis, si nõ possunt verba proprie capi: capiuntur improprie cum sequentibus sic in contractibus ibi. nu. 30. ita in iuramento ibi. nu. 31.

24 Petitio tolerabilis est admittenda.

25 Quilibet libellus in dubio presumitur aptus.

27 Proprietas quid est.

28 Statutum loquẽs in possessore, habet locum in quasi. nu. 29. ita in teste. ibi.

33 An possit agi ad vsumfructum, etiam non oblata cautione.

Item si iurauero.

Summa vt per Barto. In tex. ibi: sed et si rerũ in quibus vsusfructus etc. puta in pecunia et alijs rebus que vsu consumuntur, in quibus proprie non cadit vsusfructus: ratio, quia vsusfructus est ius alienis vtendi rebus salua rerum substãtia: sed in istis rebus vtẽdo corrumpitur proprietas, ideo in talibus rebus debet prestari cautio: vt vult tex. et intellige de cautione de restituendo, quia talis succedit loco proprietatis, nõ autem intelligas de cautione de vtendo fruendo arbitrio boni viri. In secũda parte tex. ad eius declarationẽ adde tex. et ibi vide glo. in. c. cum constet. de pigno. et ibi glo. declarat cautionem de qua in tex. que nõ est de vtendo fruendo arbitrio boni viri: sed de restituendo estimationem, et sic succedit loco proprietatis rei.

1 ☞ † Nota ex prima parte fm Bal. quod actus fictus vel presumptus tantũ durat quantũ verus. facit. l. iiij. ff. de noua. et quod not. glo. in. l. talis scriptura. in prin. ff. de lega. j. iste tex. procedit in vsufructu qui habet naturam vniformẽ vsque ad vitam vsufructuarij tantũ. §. finitur. insti. de vsufru. et. l. corruptionem. C. eo.

2 † Quid autem in emphiteosi, si aliquis simpliciter iurauerit se esse emphiteotam, de qua emphiteosi intelligatur: cum emphiteosis sit multiplex: quedam in perpetuum, quedam ad tempus vltra decennium, quedam in certas generationes: tangit late Bal. hic: et arguit ad partes, et eum refert et simpliciter sequitur Ludo. ro. hic: alij nihil tangũt. Tu conclude quod si sit emphiteosis ecclesie, censeatur iuratum, nõ vt sit perpetua, sed in tertiam generationem: iuxta. §. emphiteosim. in auth. de non alie. de cuius. §. intellectu: et an correctus sit, scribitur per glo. et doc. in. l. etiam. in prin. cum suis concor. ff. solu. mat. et ita est de mente Bald. Ludo. ro. hic.

3 † Confirmo per illud quod vult Bal. in. c. j. §. fi. de feu. da. in vi. le. com. vbi dicit se fuisse de facto cõsultum, de eo qui acquisiuit emphiteosim ecclesie per prescriptionem. xl. an. iuxta. c. de quarta. de prescrip. an intelligatur acquisiuisse perpetuam an vero temporalem. i. in tertiã generationem, et concludit quod quẽadmodum emphiteosis ecclesie quando est informiter cõcessa, hoc est, non facta expressione personarum, censetur concessa in tertiam generationem. d. §. emphiteosim. idem quando est prescripta, et decisionẽ Bal. refert et simpliciter sequitur Ludo. ro. in rep. rub. ff. de arbi. in. xix. col.

4 † Confirmo et secũdo per illud quod decidit Bal. in. l. fi. in. ij. col. C. de iure emphiteo. vbi decidit, quod si reperiatur instrumentum simplex de emphiteosi, et in eo non declaretur an sit perpetua vel temporalis, quod si sit emphiteo. ecclesie, censetur in tertiam generationem. si autem loquimur in emphiteosi priuati: et tunc circunscripta consuetudine, teneo quod in dubio censeatur perpetua: et ideo siue loquamur in iuramento siue in instrumento siue in prescriptione, teneo quod omni casu censeatur perpetua, prout tenet Bal. in dicta. l. fi. in ij. colũ. C. de iure emphi. et in. l. fi. C. de libe. cau. et in. c. j. in. ij. colũ. de alie. feu. et Ange. in. d. l. fi. in penul. col. vbi ita decidit: licet dicat se nõ habere legem hoc decidentẽ: et in. §. emphi. in auth. de non alienandis. vbi dicit se habuisse istam questionem de facto perusij. et in. l. pretor. §. fi. ff. de edendo. vbi dicit se de hoc vidisse in facto arduam questionem: et idem Ange. in. l. male agitur. et in. l. cum notissimi. §. fi. et vtrobique. Bald. C. de prescrip. xxx. anno. imo plus volunt Ange. et omnes Moder. in. l. qui in aliena. in prin. in ver. sed si adierit. ff. de acqui. heredi.

5 † quod si aliquis diu tenuit et possedit aliquam rem vt emphiteoticam, vel vt feudalem, presumitur concessionem in perpetuũ solemniter precessisse. quod dicit Ang. esse menti tenendum referens se de facto habuisse: facit beñe tex. in. l. si filius. C. de peti. heredi. et tex. in. c. continebatur. de his que fiunt a prela. sine consen. capitu. cum multis alijs similibus: que addit Alexan. in. d. l. qui in aliena. in prin. et in consi. lxxviij. incip. circa primũ quo queritur: scilicet coram quo domino. in. v. et vj. col. lib. j. si autem reperiatur instrumentũ emphiteosis vel feudi, sub hoc termino, ad tempus, intelligitur ad decẽnium fm Bal. in. c. ex literis. in. vij. col. de consti. per tex. qui fm eum non est alibi in. l. fine. prefinitione. ff. de penis. que. l. fm Barto. ibi est singularis, non habet concordantem in iure, prout etiam dicit Bald. in. l. j. post principium. C. de postu. et in. c. j. de transla. prela. do. Anto. Imo. Panor. et do. Cardi. Flo. in. d. c. ex literis. Sed tu caue, quia licet in. d. l. prefinitio. quia est materia criminalis, et sic penalis, indefinita[a] non equipollet vniuersali: secus in materia cõcessionis in emphiteosim: et sic non videtur bene decidi per illum tex.

☞ Secundo no. ibi: si vere. quod iuramentum habetur pro veritate. vt hic in glo. ad quod adde que dixi in. l. nõ erit. in verbo dato. §. eo.

6 ☞ † Tertio no. ex secunda parte, quod verba que nõ possunt intelligi proprie, intelliguntur large et improprie, nec propterea vitiant actum. concord. l. si tibi pecuniam. vbi Bar. et alij not. §. si cer. peta. vbi plene tetigi de hoc: et ibi posui: quid in cõtractibus: quid in sententia: quid in instrumentis notariorũ: et quid in vltimis voluntatibus, hic non repeto.

7 ☞ † Quarto not. ex eo. tex. quod terminus vsusfructus, capitur pro quasi vsufructu. vnde facit fm Barto. et docto. quod si aliquis in libello diceret se esse in possessione iurium incorporalium que possideri non possunt sed quasi. l. si seruus. §. incorporalis. ff. de acqui. rerum do. sustinetur libellus,

8 et improprie capitur pro quasi possessione. † Adde de hoc tex. in. c. olim. el. ij. et ibi ad hoc not. do. Cardi. flo. de restit. spolia. eo modo facit fm Barto. et docto. hic, si emphiteota in libello dixerit se esse dominũ, sustinetur libellus, et intelligitur pro vtili dñio. Idẽ et plenius tenẽt Bar. et Bal. in. l. j. C. de vsufru. et Bar. in. l. si mater. §. eandẽ. in vlti. col. ff. de excep. rei iudi. et in. l. j. in vlti. col. ff. de act. et oblig. Ang. in. l. j. §. qui in perpetuũ. ff. si ager. vecti. vel emphi. pe. Imo. in. c. ij. de libel. obla. doc. maxime Anto. de bu. in. c. examinata. de

9 iudi. † Adde bene facere illud quod in simili dicimus de eo qui in libello narrat se esse dominũ: et postea in processu probat de prescriptione, vt habes glo. in. l. minor. §. j. in glo. magna. et ibi doc. ff. de euic. et glo. in. l. per hanc. et ibi Bal. in. vj. col. C. de tẽpo. appel. Bal. in. c. fraternitatem. in. v. co. de testi. Et adde quod idẽ ecõtra est: quia si habens directũ dominiũ, proponeret rei vẽdi. vtilẽ, procederet libellus, quia intelligitur vtilẽ, id est efficacem. ita singula-

10 riter dicit Bal. in. c. pe. in vlti. col. de re iudi. † Adde etiam illud quod singulariter decidit Bal. in. l. iulia. scribit si hominem. §. idẽ iul. ff. de rei vendi. sequendo Bar. de capua, quem ipse recitat, quod si aliquis in libello dixerit rem ad se pertinere pleno iure, et re vera alius habeat vtile dominium, sustinetur libellus: sicut alibi, si aliquis diceret ecclesiam ad se spectare pleno iure, intelligitur quo ad temporalia et spiritualia: non autem iure dominij. tex. est not. in. c. cum inter vos. in verbo pleno iure. imo fortius adde tex. solennem in. c. bone. el. ij. de postula. prelato. per quem ibi no. Abb. et Card. quod si aliquis in libello dicat se habere ius in re, quãuis ita dicendo intelligatur de dominio. c. cum ecclesia sutrina. de causa posses. et proprieta. et tamen vt sustineatur libellus intelligitur de possessione tantũ: imo adhuc fortius decidit Bal. in. l. iulia. scribit si hominẽ. als incip. l. si hominẽ. §. idẽ iul. ff. de rei vendi. sequẽdo Bar. de capua, quod si aliquis in libello diceret rem ad se spectare pleno iure, et reuera alius habeat vtile dominium, tamen sustinetur libellus: sicut si aliquis diceret ecclesiam ad se spectare pleno iure[b] intelligeretur quo ad temporalia et spiritualia non autem iure dominij. c. cum inter vos. in ver. pleno iure. de re iudi.

Ex predictis confunduntur tres decisiones Bald. vna in. l. qui vsumfru. ff. si vsusfru. pe. vbi concludit, quod si aliquis in libello dicat rem ad se pertinere iure dominij et postea probet solum de vsufructu debet succumbere fm Bal. quod ex predictis nõ videtur verum cum etiã vsusfructus sit pars dominij. l. iiij. ff. de vsufru.

12 fm do. Alexan. hic. ☞ † Secundo apparet male dixisse Bal. in. l. doce ancillam. C. de rei vendi. quod si marito vigente ad inopiã mulier in subsidium vendicet rem alienatam, que erat data in dotem, sed estimata. iuxta gloss. not. in. l. rebus. in princ. C. de iure do. talis mulier in libello narret se esse dominam illius rei, debet succumbere fm Bal. et male ex quo habet saltem vtile dominium, vt patet ex predictis.

13 ☞ † Tertio redditur dubium illud quod singulariter decidit Bald. in. l. si non cliescentia. §. j. de here. insti. vbi dicit de facto fuisse cõsultum, quod si fideicommissarius vniuersalis agens cõtra tertios possessores dicat in libello se hereditatem adiuisse, debet succumbere, quia ad eum non spectat adire hereditatẽ, sed sibi fit restitutio: sequitur do. And. barbatias

14 in repe. rub. C. qui admit. in. xxiij. colũ. ☞ † Quarto ex predictis etiã redditur dubiũ illud quod dicit Barto. in. l. de quibus. in fi. ff. de leg. vbi dicit Bar. quod si formaui libellũ sup cõsuetudine, et in veritate non est cõsuetudo: sed statutũ, debet succũbere tanquam ineptã actionem

libell9 si sit dz sustineri ne succumbere inept9.

a ☞ Indefinita. adde oldra. cõsi. c. incipiẽ. in executiõe. alex. de imo. cõsi. lxvj. incipiẽ. viso instrumento dicti benecasij: in ij. vol. idem alex. cõsi. vij. incipi. super hac dubitatiõe. in. j. volu. idẽ Alex. cõsi. cx. inci. visis acutissimis. in eo. volu.

b ☞ Ad se spectare pleno iure. Adde glo. in ver. pleno iure. in. c. abbates. de priui. lib. vj. gloss. in ver. pleno iure. in. c. cũ et plãtare. eo. tit. abbas in. c. querelam. in ij. col. de electis. abb. in c. auditis. in ij. not. de prescrip. Abb. in. c. de monachis, de preben.

actionem intentauerim vt iurisbus vulgaribus, et illam decisionẽ Bar. tenet etiã Albe. in rub. C. que sit long. consue. et in trac. statutorũ in prima parte. q. xxvij. que incip. sed an agens ex consue-
a tudine. Contra istã decisionẽ viget, q2 appel. cõsuetudinis[a] venit statutũ et ecõtra. vt no. Bal. in. l. ij. in vlti. col. C. que sit lon. cõsue. et in. l. ij. in fi. C. de bo. que libe. et do. Alex. in consi. cccc xxxi. qd incip. mature. in. iiij. col. ita pro hoc, soleo tenere contra illam decisionẽ
15 et in materia vide etiã Bal. in. l. ij. ff. de condi. insti. †Ex predictis oibus facias conclusionẽ, q in libellis si verba non possunt ꝓprie capi: debent impropriari, vt libellus sustineatur, prout etiam dicit Bar. in. l. scire debemus. ad fi. in prin. ff. de verb. obli. Istam conclusionẽ cõfirmo ex octo aliis. Primo ex eo qd decidit Bar. in. l. si olei. C. loca. vbi dicit per illũ tex. se semel defendisse quedã libellum, in quo agens contra colonũ, narrabat se locasse fundũ pro certa quãtitate frumenti: nam non est proprie locatio, nisi merces sit in pecunia numerata. l. ij. ff. loca. nam dz intelligi libellus locauit. i. ad vsum cõcessit: refert et sequitur Ant. de but. c. cõstitutꝰ. vbi bonꝰ
16 tex. cũ glo. de relig. domi. ¶ †Scdo facit qd decidit Bar. in. l. ij. per illũ tex. C. de iis q ex pu. ratio. lib. x. q si aliqs in libello diceret se mutuasse librum, cum mutuũ non cadat in speciebus. l. ij. in prin. §. si cer. peta. sustineretur libellus et impropriaretur mutuauit. i.
17 cõmodauit. ¶ †Tertio facit qd decidit Bal. post Jac. de are. et Cy. in. l. recusari. per illũ tex. ff. de acqui. here. q si aliquis narret in libello q cõtraxit matrimoniũ per verba de pñti, et opponatur
b de ineptitudine: cũ matrimoniũ contrahatur consensuᵇ: nõ verbis. l. nup. ff. de reg. iur. l. obligationũ substãtia. in fi. ff. de act. et obliga. certe sustinebitur libel. et intelligitur. i. per consensum verbis declaratũ.
18 †Quarto facit qd decidit Bal. in. l. j. per illũ tex. C. vnde libe. q si aliquis in libello narret se heredẽ sustinetur libellus licet solum probet se esse bono. pos. de iure ꝓtorio: et idem tenent moder. ibi: facit tex. in. l. in condi. §. si patronus. ff. de condi. et demon. vbi etiã in conditionibus verbũ heres, verificatur in bon. pos. licet in conditionibus verba debeant proprie et stricte intelligi, et tradũt etiã
19 Bar. et doct. in. l. j. §. bono. ff. ad trebel. ¶ †Quinto facit qd vult Imo. in. c. ex literis. de pigno. si aliqs in libello narret sibi actionẽ competere: et tñ solum competat officiũ iudicis, procedit libellus impropriãdo actionẽ, pro officio iudicis, quia largissime actionis verbo, officiũ iudicis ꝯtinetur. l. actionis verbo. ff. de actio. et obli. et pondera tu ex ista decisione inferri qd sustinetur libellus intelligendo verba non solum improprie: sed etiã impropriissime, et licet ipse nõ dicat, ante eum idem tenuit Bal. in. l. et si fine. in vlti.
20 col. C. ad treb. ¶ †Sexto facit qd not. Bal. in. l. cũ etiam. in. ij. no. per illum tex. in verbo reddi. C. de reb. credi. q sustinetur libellus in quo petiit reddi illud quod nunq datum est, et intelligitur. i. prestari
21 seu solui. ¶ †Septio facit qd mirabiliter decidit bal. in. l. q fortuitis. in. v. col. C. de pigno. actio. q si accuso aliquem qd commiserit homicidium culpa, sustinetur libellus et intelligitur. i. dolo. vt sic
22 intelligatur de homicidio punibili. ¶ †Octauo facit quod decidit Bal. in. l. j. C. de confes. in. xij. colũ. in ver. sed queritur quare. in fi. accusationũ, vbi determinat, q si aliquis in libello petit aliquem cõdemnari de iure cõmuni, et de iure cõmuni nõ sit prohibitũ vt est extrahere frumentũ, tamen libellus iste accusatorius sustinetur
23 et intelligitur iure cõmuni. i. municipali. ¶ †Ultimo pro complemento predictoꝝ adde quod dicit Bal. in. l. fi. in. ij. col. C. de compensa. vbi dicit sustineri libellum etiam grosso modo loquendo: quia nõ debet nocere talis loquendi simplicitas: alibi idẽ Bal. in. l. ij. C. de formulis. qd libellus ineptus, tolerãdus est, si aliquo modo potest sustineri, et idem Bald. in. l. per diuersas. in. xj. qo. C.
24 manda. † Alibi idem Bal. in. l. ordinarij. in pe. col. C. de rei vẽdi. q verba sunt large interpretanda: ita dicit notare Innoc. in. c. licet causam. in glo. fi. de proba. et qd dummodo tolerabilis sit petitio, semper est admittenda: et alibi Bald. in. l. polla. circa fi. C. de his quib. vt indig. dicit, qd verba in libellis sunt benigne interpretanda, et non ad subuersionẽ libelli, cum libellus debeat susti-
25 neri et omni modo etiã improprio. † Adde etiã Ang. in. l. si inter. C. de iure do. et alibi Bal. in. l. edita. in. ix. col. C. de eden. tradit regulam, qd quilibet libellus in dubio presumitur aptus, q2 est sustinendus quãuis habeat verba impropria, alibi no. Panor. in. c. cum ecclesia. de cau. pos. et proprie. in vlti. no. per illum text. in ver. verum. et in. c. cum venissent. super glo. j. de in integ. resti. quod li-
26 bellus est largissimi iuris, seu largissime est interpretãdus. † Circa tamen ꝑdicta videas que dixi in. §. si pretor. §. ea. l. non omitto vnũ, q inꝯtum Bart. et doc. hic cõcludunt, q si emphiteota dicat se esse dñm, q licet intelligatur de directo regulariter: appellatione tamen ad hoc vt sustineatur libellus intelligitur de vtili: inuenio q Bal. in. l. ij. ff. de cõdi. insti. singulariter limitat istã decisionez, vt ꝓcedat qñ emphiteota in libello dicit se dñm simpliciter: secꝰ aũt si diceret se proprietariũ: tũc fm Bal. dz succũbere: q2 nõ est reperiri ꝓprietatem, nisi directã. allegat. l. si tibi ꝓprietas. ff. de vsufru. ac. Confirmatur ista decisio per illud qd dicit Bald. in l. cũ res. in fi. C. de ꝓba. et in. l. pe. C. si a nõ competen. iudi. vbi dicit q istud nomẽ ꝓprietas, est directũ, et nunq obliquatur, nec ponitur pro vtili dñio. et vltra Bal. istud confirmatur ex etymologia voca-
27 buli: †proprietas enim est res proprie tua, et nisi res sit proprie tua, nõ dicitur proprietas. Ego puto q etiam isto casu sustineretur libellus, q2 ita est reperire proprietatẽ et quasi, sicut dominium et quasi. glo. est in. l. ij. §. quedã. ff. de interdictis: quã reputat singularem Bald. in. c. j. §. j. de inuesti. de re. aliena. fac. et ibi Alua. not. illam glo. sed est tex. ad literam in. c. fi. de iudi. ergo si emphiteota
28 dicat se proprietarium, intelligitur large. ¶ †Quinto no. ex eod. tex. hic esse tex. not. et vtilẽ fm Bal. in. c. licet causam. in fi. de ꝓba. qd statutũ dicens si quis turbauerit in possessione &c. trahitur etiam ad quasi possessionẽ, qd multum no. ex quo tale statutũ est penale,
29 ¶ †Sexto no. hic esse tex. no. fm Bal. in. c. quanto. in vlti. colũ. de iudi. quod si testis diceret, q vidit titiũ possidere iuspatronatus, exponitur quasi possidere per hunc tex. q2 iura non proprie possi-
30 dentur vt dixi. §. in. iiij. not. ¶ †Septimo no. hic esse text. not. fm Lud. ro. hic: et licet ipse non dicat, ante eum no. ponit Bal. hic, qd verba partis iurantis impropriantur non solum quo ad euitandum penã periurij, sed etiã vt probent: secus est in testibus quorum dicta impropriantur ad finẽ vt euitent falsitatẽ: sed nõ vt probent, fm Bart. in. l. ij. §. fi. §. si cer. pe. et in. l. j. in fi. C. de vsufru. not. a canoni. in. c. cũ tu. de testi. Tamen vt hic subdit Bald. illud ibi est propter contrarietatẽ ipsoꝝ testium adinuicem, que non est hic.
31 ¶ †Octauo pondera hic probari: nõ equiparando iuramẽtum sententie vt equiparat text. in. §. fi. j. ea. l. hic esse tex. qd sicut verba iuramenti impropriantur, vt saluetur iuramentum, hic erit text. qd verba sententie impropriantur vt saluetur mens iudicantis. Et sic pondera hic esse text. pro gl. sing. in. l. et puto. ff. fami. er. quã reputat sing. Bal. in. l. cum virum. in vlti. col. C. de fideicom. in. c. fin. b in vlti. col. de transla. platoꝝ. et in. c. cum super. in vlt. col. de re iu. Et adde qd idem est in vltimis voluntatibus iuxta glo. in. l. quoties. C. fami. er. per quã vide quod dicit pulchre Bald. in. l. si cum
32 ante. C. de dona. ante nup. ¶ †Nono pondera hic esse text. meliorem de iure, q iuramẽtum intelligitur fm naturam actus super quo interponitur, et sic iuramentuz non facit vt actus plus duret q prius: nec q sit efficacior q esset prius: nec potes dicere qd istud sit propter defectũ cõsensus, prout ad. l. fi. C. de nõ nu. pecu. respõdet Bar. in. l. si qs ꝓ eo in vltimo mẽbro. ff. de fideius. de isto tamẽ
33 puncto dixi late isto anno. ¶ †Decimo pondera ibi posse petere vsumfructũ cautione oblata, ponderando q ablatiui resoluũtur in conditionem, si cautio offeratur. l. a testatore. ff. de condi. et demon. l. ab emp. ff. de pac. cum si. ergo hic est tex. qd quis non potest petere vsumfru. nisi cautionẽ offerat, et sic hic videtur text. contra Bal. in. l. j. C. de vsur. et fruc. leg. in vlti. colum. vbi disputando ad partes, tandẽ concludit q agi possit ad vsumfruc. etiaz non oblata cautione: sed in contrarium põdera hic esse text. in fi. et reperio q ipsemet Bal. alibi põderauit istum text. ad hoc in. l. j. C. de vsufruc. in vlti. colũ. Tu caue q2 iste text. non videtur multum facere c q2 loquitur in iis rebus in quibus proprie non cadit vsusfructus vt in rebus que vsu consumuntur, et in istis videtur cautio esse de substantia, in aliis videtur esse de natura &c.

2 ☞ Juramentum an sit proprie probatio.
3 Acta et sententia in cã nullitatis, an faciant idem quo ad omnes.
4 Ex probatione non oritur actio. nu. 6.
5 Nec irrogatur infamia.
7 Ex confessione an oriatur actio. nu. 8.
9 Probatio et confessio an equiparentur.

Si cum de hereditate.

Juramentuz habet vim ꝓbationis et sentẽtie, quo ad dandã actionez et exceptionez inter easdem personas, non inter alias: et iuramẽtũ prestitũ in vniuersali iudicio petitionis hereditatis, mandatur executioni etiam super rebus
1 postea ceptis possidere. h. d. vsq ad. l. si duo patroni. ¶ †Not. ibi si pnuntiatũ esset, q iuramentũ habet effectum sentẽtie late, precedentibus ꝓbationibus et ex hoc videtur inferri fm Bart. et alios q queadmodum sententia habet executionẽ paratam. l. ij. in fin. de execu. rei iudi. eod. modo iuramentum, de quo dixi in. l. ij. §. codez.
2 ¶ †Secundo no. ibi perinde q2 haberi &c. q licet text. videatur velle q iuramentũ et probatio equiparentur, tamen text. vult, q iuramen-
c tum non sit proprieᶜ probatio, q2 text. loquitur per verba impropriantia, perinde &c. de quo dixi in. l. non erit. §. dato. §. eo. Ultra no. Bar. no. in. l. idem est. fm Fulg. et Lud. ro. hãc regulã, qd sicut sententia inter aliquos lata regulariter aliis non nocet, ita etiam non nocent alia acta et alie probationes illius iudicij: sic econtra in casibus in quibus sententia aliis preiudicat qui ponuntur per Moder. in. l. sepe. in princip. ff. de re iudi. in eisdem etiam acta et probationes illius iudicij preiudicãt: et ita ante eos sumit ex isto text. ꝑdictã regulã Bar. in. l. cũ lite mortua. in. iij. col. ff. iudic. sol. post Innocẽ. per eũ allegatũ, et idẽ Barto. in. l. ij. in vlti. colũ. C. de

¶ Appellatione cõsuetudinis. ad de Bal. i. l. de qbus. ff. de legi.

¶ Primo niũ contrahatur cõsensu. adde tex. i. c. sufficiat. xxvij. q. ij. et tex. in c. cũ locũ. de sponsa.

¶ Qd iuramẽtũ nõ sit ꝓprie. adde gl. i. l. cuz de indebito. ff. de ꝓba. glo. in ꝟ. dupli caus. isti. de ac. Fran. de are. i. c. ij. in ij. no. de proba.

eden.⁊ in.l.si mater.§.fi.ff.de excep.rei iudi.Bald.in.c.causaȝ que.
in.j.col.⁊ vlti.de test.Et sic a pari ꝓcedũt,sentẽtia ⁊ alia acta iudi-
cij:ad hoc adde tex.solẽnem in lege iunia petronia.ff.de manumi.
titu.ge.vbi est text.qd in casib⁹ in quib⁹ qñ sunt due sñie contrarie
late per duos delegatos,vel duos ordinarios,prefertur illa que
est lata pro libertate vel pia causa vl' simili.c.fi.de re iudi.l.si pars.
in princip.ff.de inoffi.testa.certe in illismet casibus si probationes
vtriusqȝ partis essent pares,prefertur illa que est pro istis ꝑsonis
specialibus,⁊ ad hoc reputat illũ tex.sing.Bal.in.c.domino guer
ram.§.ad hec.in ti.hic finitur lex.deinde consuetudines regni inci
3 piunt.†Per istam regulã infero qd quẽadmodum sententia lata
super nullitate processus,vel instrumẽta:facit ideȝ quo ad omnes
personas,vt per Innoc.⁊ Jo.an.in.c.in nostra.de procu.Butrius
expresse in.c.pe.in ver.scds princi.casus.de re iudi.in.c.causaȝ que.
el.ij.qui filij sint legiti.Imo.in.l.sepe.in.vij.colum.de re iudi.⁊ ibi-
dem Alexan.plenius sequitur.Ita etiam omnia acta in illa causa
nullitatis facient fideȝ quo ad omnes.Ultra scribentes,collige ex
isto tex.probari limitationem ad regulam que habet:quod bonũ
est argu.de re ad personas ⁊ contra.l.qui plures liberos.ff.de vul-
ga.⁊ pupil.l.miles ita.in princ.⁊ ibi Barto.ff.de testa.mili.l.si quis
inquilinos.§.fi.ff.de leg.j.iste tex.probat quod non est bonum arg.
de rebus ad personas,probatur sic.Iste text.dicit quod si iurauе-
ro me esse heredem,istud iuramentum prodest etiam quo ad res
postea quesitas:⁊ tñ si iuraui me heredem:istud iuramẽtum non
prodest quo ad personas:ergo non est bonum argu.de re ad perso
nas.Sed certe istud ideo est hic:quia non est eadem ratio,in vno
que in alio:⁊ sic habetur limitatio ad illam regulam.Confirmo ꝑ
illud qd vult glo.in.l.si quis in tantã.C.vnde vi.quod Bald.ibi in
iij.colũ.multũ no.ad statutũ disponens quod de delictis cõmissis
in personas certe familie,non possit fieri punitio:certe ſm Bal.si
quis faciat offensionẽ in rebus vnius ex illa familia non poterit se
iuuare ex illo statuto,qꝛ illud statutũ factum quo ad personas nõ
4 extenditur quo ad res.¶†Glo.in verbo probatum.ista gl.est no.
ad quinqȝ.Primo ex eo habes ꝙ ex ꝓbatione etiam si fit per in-
strumentum non oritur actio:nec probatio habet executioneȝ pa-
ratam,nisi lata sententia,⁊ ad hoc reputat istam glos.singu.Bal.
in.l.j.in pe.col.C.de execu.rei iudi.⁊ in.c.j.in.iiij.colum.de litis con
testa.⁊ in.c.cum dilectus.in.vj.colũ.ad fi.de ordi.cogni.⁊ in.c.cãm
que.de testi.⁊ in.c.tua nos.in pe.colum.de coha.cleri.⁊ mulie.⁊ in
l.j.in.ij.colũ.ff.de cura.fur.Ange.in.l.is cui bonis.ff.de testa.mili.
nisi interueniat iuramentum,qꝛ vbi adest iuramẽtum ex eo oritur
5 actio,vt est clarũ.†Scds habes ex hac glo.qñ ex sola probatione
delicti non irrogatur infamia iuris,nisi sequuta sententia vel con
fessione,de quo glo.⁊ doct.in.l.ictus fustium.⁊ in.l.quoniam.ff.de
his qui no.infa.Barto.in.l.infamẽ.ff.de publi.iudi.cano.in.c.sup
ijs.de penis limita:nisi lex notaret factum:qꝛ tũc ex solo facto no-
tato a.l.efficitur quis infamis.tex.habes ⁊ exemplum in.l.palaȝ.
§.que adul.⁊ ibi Bart.ff.de ritu nup.plenius Bart.vbi declarat
6 in.l.j.ff.de infa.†Tertio no.ex hac glo.quod probationes non ope
rantur effectum absqȝ sententia iudicis:vnde facit ista glo.secũdũ
Bar.⁊ Ange.qd non sufficit relatio nũcij facta in actis per que re
fert prin.non esse soluendo,ad hoc vt fideiussor possit cõueniri,ni-
si sequatur sententia iudicis super hoc.de quo per Bar.in.l.stipu
latio.§.habet.ff.de oper.no.nun.⁊ in.l.de etate.in.iiij.q.princip.ff.
7 de mino.no.glo.in.l.solam.in.iiij.oppo.C.de testi.†Quarto not.ex
ista glo.quod ex confessione oritur actio,sicut ex sententia,⁊ iura-
mento.intellige istam glo.in confessione iudiciali:ratio quia ꝯfes-
si in iure pro iudicatis habentur.l.j.ff.de confessis.l.post rem.ff.de
a re iudic,secus est in cõfessione[a] extraiudiciali:qꝛ licet possit prodes-
se quo ad probationem,tamen ex ea non oritur aliqua obligatio
nec actio.l.publia.§.fi.ff.deposi.Bar.in.l.certum.ad fin.ff.de con-
fes.late Bal.in.l.generaliter.in ver.modo venio ad questiones.C.
de non nume.pecu.intellige,nisi cõfessio extraiudicialis fuisset ge
minata:quia tunc equiparatur confessioni iudiciali:ita inquit sin-
gu.Bar.in.l.cum scimus.in fi.C.de agri.⁊ cẽsi.lib.x.Joan.de ana.
8 in consi.lv.incip.quia dubia:†nam ex cõfessione extraiudiciali ge-
minata oritur actio ⁊ obligatio ſm Lud.roma.hic.⁊ in.l.nuda ra
tio.in.j.colum.ff.de dona.⁊ in consi.cclxxx.incipien.in casu proposi
te consultationis breuiter dicendum dictum Franci.in.iij.colum.
Paul.de cast.in.d.l.publia.§.fina.Panor.in.c.si cautio.ad fin.de
fide instrumen.pondera tamen quod contrarium voluit idẽ Bar
to.si subtiliter inspexeris.in.l.triticum.ff.de verbo.obligatio.⁊ ibi
9 Are.in fine ad hoc põderat et tenet contrariũ.vide ibi.¶†Quin
to ⁊ vltimo not.ex ista glossa quod licet probatio et confessio equi-
parentur quo ad aliquid probandum:non tamen equiparantur
quo ad disponendum:quia plus disponit confessio quam proba-
tio vt predixi.et potes intelligere quod in simili dicitur quod no-
torium ⁊ sententia equiparantur.l.emptorem.in princip.⁊ ibi glo.
⁊ docto.ff.de actio.empt.vt procedat quo ad aliquid probandum:
sed non quo ad disponendum.Et ita ad hoc inuenio quod istam

a ¶Secus est in cõfessiõe.Adde.l.publi.§.fi.ff.de posi.Bart.in.l.cum scimus.in fi.C.de agrico.⁊ cẽsi.lib.x.

glo.no.Bal.pro singulari in.l.j.in.ij.col.ff.de reb.eorum.¶Glo.
in verbo vtilis.ad fi.¶No.istam doctri.glo.de qua feci mẽtionẽ
in.§.j.s̄.eo.quod ex iuramento oritur actio in factum siue iuretur
formiter,siue informiter.

1 ☞Superior potest agere contra subditos libertatem preten-
dentes,⁊ subditi declarentur.
2 Iuramentum vnius ex patronis,an noceat alijs.
3 Quomodo res inter alios acta,alijs noceat vel prosit.
4 Leuis presumptio seu occasio,est magni ponderis.
5 Qualisqualis presumptio est leuis ponderis,ita qd non potest
deferri iuramentum.
6 Limitatio ad totam materiam iuris accrescendi.
7 An in caducis ⁊ pro non scriptis habeat locum ius accrescendi.

Si duo patroni.

Sũma vt hic ꝑ Bar.
Ad euidentiã ꝓmitte
qd legitur duobus modis,et ad has lecturas tendũt
quasi omnes glo.eo quia versi.multum tñ fidei:videt
contrariari principio tex.primo modo variatur casus,⁊ princi-
pium loquitur quando vnusquisqȝ dicebat se patronũ in parte:
sed versi.multũ,loquitur qñ vnusquisqȝ dicebat se patronũ inso-
lidum:sic intelligitur glo.in verbo alteri.⁊ in verbo prodesse.et
in verbo iurasset.⁊ glo.in fi.in verbo habiturũ.⁊ istum intellectũ
tenet Ange.hic.Secundus est verior intellectus,⁊ hunc tene,qd
non varietur casus in ver.multũ tñ veniat limitãdo principium.
Secũdo ad intellectũ litere aduerte,ꝙ ſm glo.hic in ϑbo alteri:
quam sequuntur doct.in hac.l.fuit imploratum iudicis officium
iuxta.l.j.§.cum patronus.alleg.in glo.⁊ dicit Bald.in.c.quanto.
in.j.colũ.de iudi.qd ista glo.est ad hoc singularis in iure,⁊ ponit
formã libelli:sed mihi non placet iste intellectus,quia officiũ iu-
dicis imploratur a patrono,qui per libertũ contẽnitur vt officio
iudicis punitur.d.§.cum patronis:⁊ tunc non queritur de statu,
⁊ sic nõ esset ad propositũ huius tex.vnde melius puto,ꝙ actum
fuerit actione preiudiciali cõtra libertũ:in qua queritur an sit li-
bertus aut ingenuus:⁊ sic queritur de statu persone.§.preiudi-
ciales.insti.de act.Tertio aduerte,qd dubium faciebat in hac.l.
qd ex quo vnus ex patronis erat exclusus iuramento,qd deberet
plene ꝓdesse alteri patrono:quia nõ potest quis esse libertus pro
parte,⁊ pro parte ingenuus:sicut nõ potest esse pro parte seruus
⁊ pro parte nõ.l.si pater.in fi.ff.de libe.cau.notat glo.in.c.cũ inhi-
bito.de despon.impube.⁊ glo.in.l.j.C.de iure au.annul.rationem
autem decidẽdi assignat glo.in verbo iurasset.⁊ ibi addã aliam
1 rationẽ.¶†No.argu.huius tex.ſm Moder.ꝙ superior potest
agere cõtra subditos libertatẽ pretẽdentes,vt subditi declarent:
⁊ dicit Pau.de cast.ꝙ anno preterito habuit de facto,de quo per
Inno.in.c.abbate sane.de verbo.signi.Bar.⁊ alios in.l.si prius.
2 in.vij.q.ff.de ope.noui nun.¶†Secũdo no.ꝙ quãdo vnus ex pa
tronis qui se insolidũ pretendebat patronum,iuramento exclu-
ditur,alij non prodest quo ad plenam probationem:sed quo ad
qualequale preiudicium.istum tex.intelligit Bal.in.c.quanto.in
vlti.col.de iudi.ꝓcedere quo ad ius succedẽdi quod est diuiduũ.
l.cum ſm volũtatẽ.C.de fideicõ.secus quo ad iuspatronatus spi-
rituale,vbi vno excluso per sententiã vel per iuramentum,alius
cẽsetur insolidũ patronus,quia iuspatronat⁹ est quid indiuiduũ.
l.carmelia pia.ff.de iurepatro.l.quedã mulier.ff.fami.herci.c.j.cũ
glo.de iurepatro.qd dictũ est multũ notandũ,licet prima fronte
videretur dicendũ ꝯtrium:quia si prodest quo ad iuspatronatus:
ergo ⁊ per ꝯñs debet prodesse quo ad hereditatẽ:qꝛ iuramentũ
in principali,prodest ⁊ in accessorijs,vt vidimus in.l.sed ⁊ si pos-
sessori.in prin.s̄.eo.Item aduerte ꝙ in casu huius.l.potuisset li-
bertus recusare iuramentũ,ꝙ ab vno ex patronis sibi deferebat,
ex quo ambo nõ deferebãt:sed in hac.l.spõte iurauit ſm Bar.in
l.iusiurandũ qd ex ꝯuentione.§.procu.in.iiij.col.ad fi.j.eo.tamen
ratio per quam ibi mouetur Bar.confunditur ex his que hic ha
3 bentur.¶†Tertio no.in ver.multũ tamen fidei,limitationẽ ad
omnia iura que dicunt,qd res inter alios acta alijs non prodest
neqȝ nocet,ti.C.res inter alios acta.l.sepe.in princi.ff.de re iudi.
nam intelligunt quo ad plenũ preiudiciũ,vt in prin.huius.l.tñ fa
ciunt qualẽqualẽ ꝑsumptionẽ,vt ⁊ dicit glo.hic:in verb.autori-
tatis:ꝙ ista qualisqualis ꝑsumptio est magni effect⁹,qꝛ si proba
tiones essent hincinde pares,ꝑferretur illa que habet illud plus
scȝ qualẽqualẽ presumptionẽ,⁊ sic pro eo deberet ferri sententia,
⁊ ad hoc multũ no.istam glo.Bar.⁊ doc.hic.⁊ dicit Ange.ꝙ est
melior glo.ꝙ aliqua que sit in iure ad hoc:⁊ eã reputat singularẽ
ange.in repe.l.sciendũ.in.xiij.col.ff.de verb.obli.⁊ pro ea Bal.ad-
dit exemplũ naturale,quãdo põdera sunt in equilibrio hincinde
paria,si ex vna parte aliquid modicum superadditur,facit eam
preponderare.ad istam glo.facit quod vult glo.in.c.interrogatũ.
ij.q.iiij.⁊ glo.in.c.ordinatos.lx.distinc.glo.in.c.dilectus.ij.de si-
4 monia.†Adde etiam quod leuis presumptio seu leuis occasio
est quandoqȝ magni ponderis ⁊ momenti.l.iiij.§.si ex die.ad fi.ff.
de fideicom.

de fidicō.liber.in ver.occasione.vbi glo.paruula dicit.not.bonū verbū:z ita not.Bal.in.c.per tuas.in.j.col.de pba.intellige tñ sane doctrinam glo.predicte z huius tex.quo ad alios nō penitus extraneos,sed qui habēt iura cōnexa vt hic in duobus patronis.z in.l.a sñia.in prin.ff.de app.fm Bal.in.l.ij.in.v.col.C.de edēdo. Secūdo limita istā glo.vt pcedat qñ esset bene iudicatū,al's sec⁹,
5 ita singulariter limitat Bal.in.l.j.C.ad le.corne.de fal.† Nunqd aūt ista qualisqualis psumptio sufficiat vt deferri debeat iuramentū in supplementū pbatiōis/Bar.mirabiliter tenuit ꝙ sic,in l.admonēdi.j.eo.in.xj.col.in ver.sexto esset videndū.mot⁹ per tex.in ver.multū tñ fidei.inducēdo vt per eum,z male,z ꝯrium tenet glo.in.l.iij.§.j.ver. ideo tam.in verbo leuior.ff.de mino.z glo.in l.fi.in prin.in glo.mag.in verbo psumptioni.circa prin.ff.qd met.cau.quos alleg.z sequit Ang.hic:z in repe.d.l.sciēdū.in.xiij.col. quod vltimū limita,qñ essemus in antiquis vt singulariter idem Bal.limitat in.d.l.admonēdi.in.xij.colū.ver.quero quid si dicta testiū sunt recepta.Sequunt do.Anto.z Panor.in.c.fi.extra eo.z in.c.quamuis.de re iudi.Et Angel.in.l.ij.C.de eden.z ab illa decisiōe Bar.non inuenio aliquos discrepare:sed repio ꝙ Fran.de are.illā reprehēdit,z legēdo z cōsulēdo.ipse enim in.c.causam que.in.iiij.col.z seq.de testi.z in cōsi.clxiiij.quod incip.sicut Ioā.in apocalypsi.in.iij.col.cōtra Bar.pōderat tres principales tex. Primo pōderat tex.in.l.nam z postea.§.fi.s.eo.vbi tex.dicit,iuramentum dūtaxat aduersus eum detulit:aliis autē nihil pdest. Ponderat ipse vniuersalē negatiuā.Ad idē pōderat tex.in.l.sed z si possessori.in fi.s.in verb.nihil.z si dicerē Bar.loquit in testi.respōdet ipse,ꝙ iuramētū z testes equiparant quo ad probādū. glo.in.d.l.sed z si possessor.§.fi/Tertio dicit,qd est tex.qui stringit cōtra Bar.in.c.inter dilectos.§.porro.ff.de fide instru.vbi dicit tex.receptos inter alias personas in curia archiepiscopali nullū preiudiciū aliis personis generare.pōdera illa verba nullū preiudiciū:naz si facerēt semiplenā pbationē dicerent facere piudiciū: pondera etiā ꝙ ille tex.loquit,qñ eramus in antiquis quo casu nō poterāt examinari:qr forte erāt mortui,z ad tex.in.l.a sententia.de appel.responde vt ibi per ipsum:sed aduerte qr ad ista iura Areti.credo ꝙ possit respōderi:nam primo ad.l.naz z postea.in fi.z ad.l.sed si possessori.in fi.in ver.nihil zc.respondeo,ꝙ inductio Are.pcedere nō pōt:qr si illa dictio staret vniuersaliter,non faceret qualēqualē presumptionē.vt dicit gloss.in.l.quia.s.eod. z hic/Scdo respōdeo ꝙ qñ dicim⁹ testes receptos inter alios facere aliquo casu fidē quo ad alias personas,non intelligimus de psonis oīno separatis:prout declarat Bal.in.l.ij.in.v.colū.C.de eden.facit tex.in.d.l.a sñia.in prin.sed de personis oīno separatis intelligo iura allegata per Are/Tertio respōdeo ꝙ ista iura allegata per Are.loquunt in pbatione q est impropria.z in qua quis ꝯstituit aduersariū iudicē z testē.s.in pbatione q fit per iuramētū, qr in ista fateor ꝙ quo ad alios nihil preiudicat,saluo nisi essent duo habētes ius conexū vt duo patroni:vt in.l.presenti.sed Bar.loquitur in testibus examinatis ordinario iure,z sic in propria probatione/Et si dicas nōne equiparant testes z iuramentū quo ad probādū,respōdet istud esse verū inter easdē personas.Non obst.d.c.inter dilectos:quia respōdeo,ꝙ ille tex.nō probat concludēter,ꝙ illi testes essent mortui,cū qlibet psumit viuere vsqz ad centū annos.l.fi.C.de sac.san.eccle.z sic habes defensatā opi.Bar/Dubito tñ ꝯtra Bar.qr tex.super quo se fundat nihil pbat./Secūdo limita fz Lu.ro.hic:nisi currerēt alie psumptiōes.iuxta glo.not.in.l.ij.§.etas.que est ad hoc singularis fm Bal.in.c.accedens.ij.in fi.vt lite non cōtesta.de cui⁹ veritate dicetur in.l.admonendi.¶ Gloss.in verb.iurasset.diuiditur ī tres partes principales.primo allegat bonā concordantē ad tex.secundo ibi:z distingue:qr tex.videntur adinuicē cōtrariari pro cōcordia distinguit: sed dic melius prout.s.dixi in euidētialibus.tertio ibi:sed videt
6 semper.glo.cōtra tex.z no.respōdet.¶ † No.ex ista vltima parte que est singularis limitatio ad totā materiā iuris accrescendi:et Bar.reputat hic mirabilē:quo ad hoc,vt habeat locum ius accrescēdi,requirit ꝙ portio deficiat ipso iure:secus si ope exceptionis tñ.vnde per istā glo.infert Bar.limitationē ad.l.j.C.si socius libe.imperialis.lib.x.z sequit Fulg.reputās no.dignū:idē in effectu Albe.post antiquos.z Ludo.ro.hic/Scdo per hāc glo.infert Ludo.hic:z ante eū Bal.limitari cōclusionē q habet,ꝙ in legitima est locus iuri accrescēdi:vt Bar.z doc.in.l.pr filiū.ff.de inoffi.test.latius per Bal.z alios in.l.j.C.qñ nō pe.par.vt pcedat qñ legitima deficit ipso iure/Tu adde ꝙ aliā rōnem ad hūc tex.quare portio patroni exclusi per iuramentū nō accrescat alteri patrono assignat bal.in.c.bone.el.ij.in vlti.col.de electio.z i effectu voluit glo.in.l.communi liberto.ff.de bo.libe.allegata in glos.videlicet quia iuramentū liberti tendit ad ingenuitatem,sed si accresceret alteri tenderet ab libertatem,z sic operaretur contrariū effectuz. ista ratio prima fronte videtur mihi bona ad hunc textū:quia in no tex.iste libertus non iurabat se non esse ingenuum,sed bene

iurabat se nō esse libertū illius deserētis,non negabat se esse alterius libertū/Aduerte etiā circa predicta plura.Et primo,qr si dicatur,ꝙ iuspatronatus debet tolli ipso iure z in totū per iuramentum,cum in totū z ipso iure tollat per pactum.l.fin.C.de ope.lib.ergo z forti⁹ per iuramētū:responde,ꝙ tex.in.d.l.fi.loquit a princ.anteꝙ iuspatronat⁹ sit in esse deductū:qr tūc bene pōt tolli p pactum,secus si iam esset in esse pductum/Scdo aduerte qr pro illa cōclusione,ꝙ ad hoc vt portio vnius alteri accrescat,requirit qd deficiat in totū,habes tex.in.l.vnum ex familia.§.sed si vni.in ver.verbū.ff.de leg.ij/Tertio aduerte,qr cōtra istā conclusionez cōem pōdera tex.in.l.hac consultissima.§.ex impfecto.C.de testa.in verbo accrescit,isto modo inducēdo:nam fm cōem sententiā illud qd relinquit ex testamēto imperfecto vni extraneo,debet naturaliter vt per doct.post Bart.in.l.cū qs.C.de iur.et fac.igno.z in.c.fin.de sol.ergo talis portio nō dr deficere ipso iure z in totū,z tamē text.in.d.§.ex imperfecto.dicit,ꝙ accrescit filiis z ibi Bal.in pe.q.z Salice.ad hoc no.respōdet Raph.ful.ibi,ꝙ ibi pprie nō hz per ius accrescēdi:sed qr efficit caducū illud qd extraneo relinquit,et remanet penes filios.l.vnica.§.in primo.z.§.pro secūdo.C.de cadu.
7 tol.† Tu dic aduertendū,ꝙ imo in caducis z pro nō scriptis habet locuz ius accrescendi.d.l.vnica.§.in primo.z.§.in scdo.gloss.et doc.in.l.si duobus.in prin.ff.de leg.j./Potes dicere defendendo solutionē Fulgo.ꝙ in.d.l.hac consultissima.§.ex imperfecto.ibi nō erat coniūctus in quo caderet ius accrescēdi.put erat in iuribus.s.eo.proxime allega.z isto modo defendēdo potes defendere istā solutionē Fulgo.Consydera si ex verbis quibusdā Barto.hic potest colligi alia sol.nam Bar.hic vult,ꝙ tantū naturalis tollitur per iuramētum,z remanet ciuilis,ergo succedat regula ꝙ licet ciuilis de per se nō sit potens ad pducēdū actionē,tamē quando simul fuit iūcta cū naturali,est potēs,vt declarat Bar.in.l.iulia.verū debitorē.ff.de cōdi.indeb.Et ideo nimirū si in hoc non habet locū ius accrescendi.sed in.§.ex imperfecto.erat tantum naturalis obligatio,que nunꝙ fuit iuncta cum ciuili:et sic nunꝙ fuit potēs ad pducendū actionē/Item cōtra regulā huius glo.ob.l.ex contractu.ff.de re iu.iuncta regula.l.z si fine.§.sed qd papinianus.ff.de mino/Solue vt per Pau.de ca.in.l.pe.ff.de acqui.here. Item pro ampliatione huius gl.adde,ꝙ nō habet locū ius accrescendi quando portio nō est omnino defecta,sed sustinetur aliqua naturali ratione vel gentiū.l.plane.§.si coniuncti.cum gloss.z ibi Bal.z Flo.ad hoc no.ff.de leg.j.¶ Quarto aduerte circa.l.cōi liberto.allegatā.in glos.ꝙ illa lex ponit duos casus.Primus quando erant duo patroni,z vnus coegit libertū iurare ne vxorem duceret:z quātū ad istū primū casum gl.bene respōdet/Scds casus est,quando erant duo patroni vnius liberti:et vnus mortuus est viuo liberto,dicit ibi text.qd portio mortui accrescit illi qui superest:punctus est videre,que sit ratio:breuiter pro solutione aduerte,qd licet in aliis successionibus,filius succedat in locum patris,tamē quātū ad succedēdū liberto,filius nō succedit in locum patris.l.a duobus.ff.de oper.lib.z.l.iij.§.proinde.et ibi glo.ff.de legi.tut.cum cōcor.z ideo nimirū,si in illa.l.communi liberto.si patrono qui superest totū accrescit/Que autē sit ratio,qd in successionib⁹ libertorū,filius defuncti patroni nō succedit in locum patris.Ioā.fab.in.§.cum filius.insti.de here.que ab intest.deferunt.dicit qd ratio est,qr successiones libertorū non deferuntur iure hereditario,vt ibi p eū/ista mihi nō placet:nā in feudis nō succedit iure hereditario.c.j.in ti.an agn.vel fili⁹.z tñ in illis filius succedit in locum patris mortui.c.j.§.his vero.de gra.suc.in feu.vnde idem Io.Fab.in.§.fi.insti.de suc.libe.assignat aliā rationem et dicit speciale esse,ne libertus cogatur habere plures patronos:ista etiam ratio mihi nō placet,cū videamus qd quo ad alia iura patronatus,filii succedunt in locū patris.d.l.a duobus.z sic quo ad illa,libertus hz plures patronos:vñ ego credo qd alia fuit ratio iuriscōsulti.s.qr iuspatronat⁹ est adeo psonale,ꝙ quādo superest vna persona,nō migrat de vna ad aliā.¶ Glos.in ver.habiturū.diuidit in tres partes.in prima declarat text.z supple glos.vt hic per Bartol.in scda q est ibi,itē no.colligit vnū ex text.allegando cōcor.in tertia ibi:sed arg.contra glo.oppo.de duab⁹ legibus:et
1 nihil respondet:tu responde vt hic per Bar.z doc.

¶ Agente ex prescriptione quid habeat probare.

Idem iulianus. Premitte ꝙ legit pncipaliter altero de duob⁹ modis:vno mō qd prius antecesserit pscriptō,z postea sequutū sit iuramētū/scdo legit econtra,ꝙ pri⁹ pcesserit iuramētū:deinde sequuta sit pscriptio. Prim⁹ intellect⁹ variat dupliciter:vno mō fm Bar.ꝙ illi met q pri⁹ prescripserat si delato iuramento iurat fundū suū esse,compe tit vtilis ex iuramēto.h.d.z est vtilitas,ꝙ quāuis ex pscriptione
1 pri⁹ haberet vtilē actionē,ꝙ etiā ex iuramēto habeat.† Quia agēte ex pscriptione,opz plura pbare.s.titulū,bonā fidē,z cōtinuatā possessionem,vt habetur in.l.celsus.z in.l.naturaliter.ff.de vsuca.z in.c.vigilanti.z i.c.fin.de prescrip.sed agēti ex iuramēto,suffici

probare delatũ fuisse: l. iij. §. fi. ĩ. eo. ⁊ ex hoc collige limitationẽ ad
regulã qua habet͛, ꝙ semel dñs nõ põt amplꝰ effici dñs. l. sequit͛.
§. lana. ff. de vsuca. nam illa regula habet locum, quãdo quis ha-
bet directum, ⁊ cõsequẽter propriũ dñium: secus, in eo qui habet
vtile ex p̃scriptione, q̃ põt etiã ex iuramento querere aliud vtile:
ratio aũt vtilitatis est de quo. ĩ. facit qd no. Bar. in. l. in bello. §. si
quis seruũ. ff. de cap. ⁊ quod no. Bar. ⁊ doc. in. l. iij. C. qd met. cau.
Alio modo intelligit͛ fm Mod. hic, ꝙ post p̃scriptionẽ cõpletã:
iuramentũ fuit delatum per ipsum qui prescripserat aduersario
suo, ⁊ istũ intellectũ etiã tenet Bar. in. §. si quis iurauerit. ĩ. ea. l.
fm quẽ. h. d. Qui prescripsit fundũ, postea deferendo iuramentũ
aduersario, perdit exceptionẽ p̃scriptiõis. h. d. no. ⁊ fm hũc intel-
lectũ hic est casus nota. ꝙ licet exceptio p̃scriptionis, sit exceptio
litis finite, vt declarat Bar. in. l. fi. ff. pro suo. no. in. c. j. de lit. conte.
in. vj. tamen ista talis exceptio tollitur, si p̃scribens deferat postea
aduersario iuramentũ. Iste intellectus est bonus in sextũ nõ bene
adaptat͛ verbis lr̃e: ibi etiã vtilẽ actionẽ, sicut adaptat͛ p̃cedens sen-
sus, ⁊ vltimꝰ quẽ statim referã. Secũdus principalis itellectꝰ est,
ꝙ iuramentũ antecessit, ⁊ postea sequuta est p̃scriptio, ⁊ iste etiã
variat͛ altero de duobꝰ modis. Primo modo intelligitur in glo,
ꝙ iuramentũ sit pro vno, prescriptio pro alio: ⁊ sic, ꝙ aliquis iura-
uit fundũ suũ esse: ⁊ post iuramentũ, aduersarius vult p̃scribere,
seu inchoatã p̃scriptionẽ perficere, hic deciditur ꝙ nõ põt: q̃ iu-
ramentũ habeat vim lit. cõte. l. nam ⁊ postea. §. si is qui tẽporali.
ĩ. eo. certe per litis ꝯtest. interrũpit͛ p̃scriptio inchoata, ⁊ inchoã-
da impedit: ⁊ fm hunc intellectũ. h. d. iuramẽtũ prestitũ impedit
p̃scriptionẽ tam inchoatã q̃ inchoandã: iste intellectꝰ nõ placet
ad hunc tex. Scdo modo intelligitur fm Iac. bu. Richar. malũ.
Albe. ⁊ Bar. hic, ꝙ ille qui iurauit, ille idẽ postea prescripsit: ⁊ sic
iuramentũ ⁊ p̃scriptio referunt͛ ad eundẽ, ⁊ fm istum intellectũ.
hoc dicit, qui iurauit, põt postea etiam p̃scribere: ⁊ ex p̃scriptione
aliã vtilẽ sibi q̃rere. vnde iuramẽtũ erit titulus ad talẽ p̃scriptio-
nem, ⁊ erit magne vtilitatis p̃scriptio vltra iuramentũ, q̃ ex iu-
ramẽto nõ põt agi vel excipi nisi ꝯtra deferẽtẽ ⁊ eius heredes. l.
nam ⁊ postea. §. fi. l. sed ⁊ si possessori. §. fi. ĩ. eo. sed habenti vtilem
ex prescriptione competit actio cõtra oẽs, etiam contra dominũ.
l. sicut. ⁊ l. omnes. C. de p̃scrip. xxx. an. ⁊ fm hunc intellectũ est hic
casus, ꝙ ex p̃scriptione querit͛ vtile dñium: ⁊ ita ad hoc põderat
istum tex. Guil. de cu. in aut. nisi tricennale. C. de bo. ma. Bal. ⁊
Ange. hic, de quo videas per Cy. in rubri. C. de rei vendi. ⁊ latius
Sali. in. l. traditi. C. de pac. Imo. in repe. c. fi. in. xxxv. col. de p̃scri.
et doc. in. d. aut. nisi.

1 ☞ Iurans negatiue, non potest conueniri aliqua actione.
2 Quid possit habens consulere super facto.
3 Actiones ex delictis, an transeant ad heredes. nu. 4.
5 An ex idẽtitate rei ⁊ personarũ, obstet exceptio iuramenti.
6 An capitula vel p̃batio admittantur super decisio. nu. 7. 8. et. 9.
10 Confessio partis semper admittitur.
12 Articuli impertinentes quando sint per iudicem admittendi, et
qui dicantur pertinentes vel impertinentes. nu. 13. ⁊ quid de po-
sitiombus. nu. 14.
15 Sententia absolutoria lata in ciuili, an p̃iudicet in criminali.
16 Iudex potest pronuntiare super causa licet sit petita.
17 In dubio an dicatur iuratum vel sententiatũ super facto, vel
actione. nume. 18.
19 An credatur notario asserenti certiorasse minorẽ vel mulierem.
20 De quibus credatur notario. nu. 21. et. 22. cum sequentibus.
26 Quãdo valeat dictum testis deponẽtis extra articulum, vel qñ
articuli vel probationes admittantur cum sequentibus.
29 An testis deponens falsum extra articulũ, incidat in penã falsi.
30 Testis iurãs intelligit͛ super tota causa, ⁊ etiã super connexis.
31 Practica iudicum saluo iure impertinentiũ ⁊ non admittentiũ,
quid operetur. nu. 32.
33 Probationes euidenter impertinentes, iudex non debet admit-
tere etiam cum clausula saluo iure.
34 Quid si statutum dicit admittenda.
35 Pars semper debet excipere, al's sibi preiudicat.
36 Testis an teneatur respondere positioni criminose. nu. 37.
38 Testis ad hoc vt possit puniri de falso, requiritur ꝙ falsitatẽ com-
miserit super principali.
39 Si testis non interrogatus dicat se criminosum vel infamem an
vitietur eius dictum.

Idem iulianus.

Premitto, ꝙ si pro furto agat͛
ciuiliter, cõpetũt due actiones,
cõdictio furtiua q̃ dat͛ ad repetẽdũ rẽ furto subtractã: item cõpe-
tit actio furti q̃ cõpetit ad merã penã. l. si pro fure. §. j. ff. de condi.
fur. ⁊. h. d. qñ sup facto iuratur negatiue, tollit͛ omnis actio ex illo
facto descẽdens. h. d. p̃mo. Itẽ qñ qs iurauit de facto suo. s. se fur-
tũ nõ fecisse, põt tñ cõueniri vt heres ex facto defuncti: hoc secun-
do: ⁊ iudex nõ dꝫ admittere p̃bationes sup articulo impertinẽti

vel iam deciso. h. d. Et in ista tertia parte in ver. nec pati iudex dꝫ
est ad hoc aureꝰ tex. fm Bal. in. c. fi. i. iij. col. extra eo. ⁊ est singula-
ris ⁊ alibi nõ reperit͛ in iure fm Bal. i. c. cũ olim abbas. in. iij. col.
ff. de offi. dele. ⁊ in. c. per tuas. de testi. Et caue in ver. nunqd ergo,
ꝙ iuriscõsultus reassumit totã questionẽ ⁊ decisionẽ que precesse-
rat: vt postea addat sequentẽ decisionẽ, ex qua limitatur prima.
1 ¶ † No. primo, ꝙ iurãs negatiue super facto, nõ põt ꝯueniri ali-
qua actione cõpetẽte p̃pter illud factũ: ⁊ rõ est, q̃ ad remotionẽ
facti, intelligit͛ remota omnis actio p̃pter tale factũ cõpetens: et
sic remota causa causante, remouent͛ oẽs effectꝰ qui inde sequunt͛:
ꝯcordat. l. duobꝰ. §. exceptio. ⁊. §. colonꝰ. ĩ. eo. sec. si iuratũ sit affir-
matiue. tex. habes ⁊ exemplũ in. l. duobꝰ. §. itẽ pomponiꝰ. ĩ. eo. et
2 ponũt Pau. de ca. ⁊ Alex. hic. ¶ † Scdo per hũc tex. not. Bal. se
in ꝯtingẽtia facti respõdisse: ꝙ si alicui cõmittat͛ vt sup facto co-
gnoscat, intelligitur cõmissum vt cognoscat de omni lite q̃ ex illo
facto possit oriri, siue sit ciuilis: siue crimĩalis. sequit͛ do. Alex. hic
in fi. Tu aduerte ꝙ iste tex. nil p̃bat, cũ loquat͛ vt p̃dixi qñ iurat͛
sup facto negatiue, qd est in casu, Bal. pro eo meliꝰ facit: q̃ indefi-
nita equipollet vniuersali. l. si pluribꝰ. ⁊ ibi Bar. ff. de leg. ij. glo.
3 in. c. vt circa. cũ si. de elec. in. vj. ¶ † Tertio no. in ver. ceterũ. ꝙ ab-
solutus vt principalis, põt ꝯueniri vt heres. facit. l. hereditas ma-
4 tertere. C. de peti. heredi. ¶ Et ex hoc correlarie not. † quarto, ꝙ
cõditio furtiua cõpetit etiã cõtra heredẽ furis: ⁊ istud plenꝰ de-
claratur in. l. si pro fure. §. fi. ĩ. de ꝯdi. fur. Et ex hoc habes inferre,
ꝙ quãuis actiones ex delictis nõ transeãt cõtra heredes, nisi lite
cõtest. l. vni. C. ne ex delic. defunc. tñ est tex. ꝙ cõdictio furtiua que
datur pro furto, ⁊ sic delicto, datur cõtra eius heredẽ etiã lite nõ
cõtest. ⁊ ratio est, quia ꝯdictio furtiua datur ad rem que est penes
furem: sed actiones ex delictis bene dantur ꝯ heredes quatenus
5 ad eos peruenerint etiã lite nõ cõte. vt no. in. d. l. vnica. ¶ † Quinto
no. in ver. ceterum. ꝙ licet sit idẽtitas personarũ ⁊ rei. tamen si sit
diuersa causa etiam si p̃cedat ab autore vno non obstat exceptio
iuramẽti, sicut nõ obstaret exceptio sentẽtie: que ad hoc vt obstet
requiruntur tria. Primo vt sit identitas rei. Secundo identitas
personarũ. Tertio identitas cause, vt. l. cum queritur. cũ sequen.
6 ff. de excep. rei. ¶ † Sexto not. ibi, nec pati ⁊c. ꝙ iudex non debet
admittere capitula nec probationes super decisis iuramẽto. con-
cordat. l. qui iurasse. §. si pater. ĩ. eo. et ratio est, quia dato iureiu-
7 rando nihil vltra queritur. l. non erit. §. dato. ĩ. eo. † Et circa istud
no. aduerte ⁊ subtiliter pondera, q̃ Bar. in vlti. no. videt͛ amplia-
re, ꝙ super decisis nõ admittat͛ probatio etiã per cõfessionẽ par-
tis. ad hoc ponderat istũ tex. in verb. probare qui gñaliter loquit͛
in quocũq; genere probationũ, siue per testes siue per instrumen-
ta siue per confessionẽ partis: ꝙ si est verũ reputo valde singula-
re, quãuis nõ inueniã qd aliquis scribentiũ ad illud aduertat, sed
puto non esse verũ, quia postq̃ causa est decisa per iuramentum,
semper admittitur probatio per cõfessionẽ partis, etiã ad detegẽ-
dum eius periurium. glo. est in. l. qui iurasse. §. si pater. in glo. ij. et
8 ibi Bar. ⁊ alij etiã tenent. ĩ. eo. † Secundo ⁊ fortius moueor cõtra
Bar. ꝙ imo super decisis admittatur semper p̃batio per confes-
sionem partis: nam habeo, ꝙ si sit lata sñia que transiuerit in rem
iudicatã: ⁊ pars pro quo lata sit ista sñia fateatur esse iniquã vel
iniustã: talis p̃batio per cõfessionẽ admittat͛, ergo super decisis:
⁊ talis confessio facit vt talis sentẽtia possit quãdocũq; retracta-
ri, ⁊ nunq̃ executioni mãdari: ita not. Inno. in. c. quia pleriq;. de
immu. eccle. sequitur do. Anto. de bu. ibi ⁊ in. c. is qui fidem. in. iij.
col. de spõsa. vbi reputat hoc dictum singulare: ⁊ idem do. Anto.
de bu. in. c. fi. in. xiiij. col. de suc. ab intest. ⁊ in. c. quãto. de p̃sump. ⁊
in. c. ab excõicato. de rescrip. ⁊ in. c. in presentia. de renuntia. ⁊ in. c.
cum dilecta. de rescrip. istud dictum Inno. tenet pro singulari et
multũ cõmendat do. Abb. panor. in. d. c. is qui fidem. et in. c. quã-
to. ⁊ in disputatione sua que incipit: stante statuto. in. xvij. col. ⁊ in
c. ij. de purga. vul. ⁊ in. c. fraternitatis. de frigi. ⁊ malefi. ⁊ in. c. j. vl-
tra medium. de confir. vti. vel inuti. Pet. de Ancha. in repe. regu-
le possessor. in. ix. char. Ludo. ro. in. l. admo. in. x. co. ĩ. eo. do. Bar.
veronen. in cautela. xxiij. et no. Bal. ⁊ Imo. in. l. si quis instituat͛.
§. si sub conditione. ff. de here. insti. ⁊ in aut. ad hec. in penul. colũ.
9 C. de vsur. ⁊ in. l. cum quis. in. viij. col. C. de iur. ⁊ fac. igno. † Tertio
contra Bar. facit, quia licet cõtra presumptionẽ iuris ⁊ de iure,
non admittat͛ aliqua probatio, vt est glo. in. l. fi. in prin. cum simi.
ff. qd met. cau. tñ admittit͛ probatio per cõfessionẽ partis, vt not.
doc. post glo. in aut. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. ⁊ est gl.
in corpore vnde sumitur. probat tex. in. l. j. subtiliter inducẽdo vt
10 ibi per Salice. C. de dolo. † Quarto contra Bar. facit etiam si sit
renuntiatum omnibus probationibus ⁊ sic sit conclusum in cau-
sa: tamen semper admittitur probatio per confessionem partis.
fm Bal. in rub. C. de proba. in penul. col. no. in. c. cũ Ioan. de fide
instru. ⁊ in. l. ampliorẽ. in prin. C. de appel. considerabã posse sal-
uari Bar. vt intelligat͛ de ꝯfessiõe de p̃terito emissa ante decisio-
nem litis, ille amplꝰ nõ admittit͛: in istis terminis loquitur pro-
prie Bar.

pꝛie Bar.secus est in cõfessione facta post decisionem,vt ex pꝛedi
11 ctis patet.† Adde etiã qꝺ cõtra ꝑdictũ no.fortiter vr̃ restringere
tex.in.l.eũ qui.in pꝛin.in ver.cũ omissa.ĩ.eo.ſm scꝺam lecturã gl.
appꝛobatã per Bart.⁊ alios ibi,vbi postꝙ cã decisa est iuramẽ-
to,põt iuramento omisso admitti pꝛobatio/Sed rñde,qꝺ ꝑdictũ
no.pꝛocedit,qñ aduersarius vellet ꝓbare cõtra id qꝺ est decisum
iuramẽto:nã non põt,vt hoc tex.qꝛ sic detegeret periurium:secꝰ
si ille qui iurauit,vult omisso iuramẽto deuenire ad alias pꝛoba-
tiones.nã ipse bene posset,qꝛ qlibet põt renũtiare fauoꝛi suo,iuri-
12 bus vulgaribꝰ.itẽ qꝛ tũc nõ detegit̃ eius periuriũ. ¶ † Septimo
not.ex eodẽ tex.ſm Bar.⁊ alios,ꝙ iudex nõ ꝺꝫ admittere articu
los impertinentes,vel testes deponentes sup impertinentibꝰ vel
super decisis,et ad hoc iste text.est aureꝰ ⁊ singularis in iure, ſm
13 Bal.in locis allega.š.in pꝛin.huius.§.† Et subdit Bald.ꝙ arti-
culus dicit̃ impertinẽs,qui nec directo nec per indirectũ quoquo
modo cause adminiculat̃.l.ad pꝛobationẽ.la.j.vbi Bar.⁊ Bal.ad
hoc no.C.de pꝛoba. Bal.in.l.testiũ.in.iij.col.C.de testi. Ang.in.l.
iam dubitari.ff.de here.instit.per illud qꝺ ibi not.glos.in ver.non
14 ab re.† Simile habemus in positione que dicit̃ pertinens ad cau
sam,non solum que directe ⁊ pꝛincipaliter facit causam,sed etiaꝫ
que qualitercũqꝫ adminiculatur,etiã leui pꝛesumptiõe:ſm Bal.
in.c.lꝫ causam.in.xvij.col.de pꝛoba. Item modicũ conferẽtia ad
causam,dicunt̃ pertinentia.tex.est quem Bal.ibi ad hoc reputat
singularem in.c.iij.de testi.vide etiã ad istum tex. Bal.in.l.pe.ad
fi.C.de transac.vbi ponderat hic esse text.qꝺ iuramentum partis
nõ refert̃ ad articulos impertinentes:⁊ sic quicquid iuraret pars
vltra articulos,nõ valeret:qꝛ iuraret super eo qꝺ nõ est pꝛestitum
iuramentuꝫ.l.iij.in pꝛin.š.eo. ¶ Glo.pꝛima diuidit̃ in duas par
tes pꝛincipales. Pꝛimo opponit contra text.⁊ tripliciter soluit.
Scꝺa etiã opponit cõtra tex.⁊ dupliciter soluit. Scꝺa ibi. Item
adhuc cõtra in pꝛima parte rñde clarius,qꝺ in hoc tex.fuit iura-
tũ sup facto negatiue:ideo ad remotionẽ illius facti,sequit̃ remo
tio cuiuscunqꝫ actionis cõpetentis ex illo acto:sed in.l.contraria
transac.fuit facta sup actione furti.ideo nõ extendit̃ ad conditio-
nem furtiuã:⁊ lꝫ Bar.exponat tex.ꝺ.l.si ꝓ fure.vt intelligatur.i.
super actione furti:dic melius,ꝙ trãsac.ibi fuit facta super dãno
ergo super actione furti,in qua agitur ad damnũ:qꝛ petit̃ de pꝛo
pꝛio furis:secus in cõditione furtiua,in qua agitur ad restitutio-
nem eius qꝺ fur habuit:⁊ sic ibi non est diminutio patrimonij fu-
ris,per ꝯñs nec damnum.l.j.⁊.ij.ff.de dam.infect.declarant etiaꝫ
15 Fulgo.⁊ Ro.hic. Per pꝛedicta refert Bar.† qꝺ absolutoꝛia lata
in ciuili,pꝛeiudicat in criminali:qñ lata est super facto negatiuo,
de quo ꝑ gl.⁊ Bal.in.l.ex moꝛte.C.ad.l.acquil.doct.in.l.i.C.qñ ci
ui.act.cri.ꝑiudi.cano.in.c.dilectus.de pur.cano. Anto.de Imo.
in.c.de his.de accusa/tñ iste tex.parum facit,cũ loquat̃ coꝛam eo-
dem iudice ⁊ inter easdẽ personas,qꝺ nõ est in casu bar.qꝛ causa
ciuilis pꝛesupponit partem agere ad cõmodũ suum:criminalis
vero pꝛesupponit agi per fiscum seu aliũ eius noĩe,et ad publicã
vtilitatem,vt notat̃ in.l.iij.in pꝛin.⁊ ibi Bart.ff.de sepulchꝛo vio.
et per Cano.in rub.de iudi/quomodo ergo põt sñia lata inter ali
quos,alijs pꝛeiudicare:⁊ de hoc perpendunt hic Pau.de ca.in
vlt.col.⁊ Ful.in.ij.⁊ ante eos Albe.de rosa.hic post Mar.sil.⁊ si
16 dicatur pꝛo intelligentia pꝛedictoꝛum† quõ põt iudex quem ego
adiui sup actione,pꝛonũtiare super facto:⁊ sic absoluere,nõ solũ
ab actione quã ego intentaui.sed ab facto:cũ iudex nõ debeat ꝓ
nuntiare,nisi super eo qꝺ petitum est.l.vt fundus.ff.cõ.diui.vidi-
mus in.l.vinum.n.š.tit.j.responde pꝛout dicit Inno.in.c.cũ eccles.
sutrina.de cau.pos.⁊ pꝛopꝛie.vbi dicit,qꝺ iudex põt pꝛonuntiare
non solũ super eo qꝺ petitũ est per actionẽ,sed etiã super causa ex
17 qua petit̃ pꝛonuntiãdo eã non verã.† Nunquid aũt in dubio di-
catur iuratũ super facto,vel super actione,dic ꝙ pꝛesumit̃ iuratũ
sup facto:vt est gl.no.in.l.j.§.si fideiussoꝛ.in ꝟbo,in rẽ.ff.q̃.re.act.
nõ da.⁊ in.l.duobus.§.a fideius.in ꝟbo ⁊ de re.ĩ.eo.⁊ ibi bar.not.
⁊ sequit̃,⁊ ibi dicit Bar.ꝙ idem est in sñia, qꝛ in dubio pꝛesumit̃
sententiatũ super facto,pꝛout etiã tenet Bar.in.l.ij.§.j.in.iij.colũ.
18 ff.vi bo.rap.⁊ in.l.iul.in.iij.col.ff.de condi.inde.† Quid autẽ sit in
trãsac. Bal.Sal.⁊ Pau.de ca.⁊ plenius.ꝺ.Alex.hic tenẽt,qꝺ in
dubio pꝛesumit̃ facta sup actione,ex quo transactio dicitur reces-
sus ab actione,quãuis cõtrarium teneant Bal.⁊ clarius Sali.⁊
Pau.de ca.in.l.post decisionẽ.C.de fur.⁊ Bald.in.l.terminato.
C.de fru.⁊ lit.expẽ/Scꝺo infert Bar.qꝺ sufficiat minoꝛẽ iurare
super contractu:⁊ sic super facto,vt excludatur a beneficio restitu
tionis in integ.quãuis de eo nõ fuerit certioꝛatus,quem articulũ
nõ examino hic:qꝛ est valde latus:⁊ Bar.se remittit ad.l.sciendũ.
vbi omnes ponunt.ff.de verb.obli.ibi.videas,tamen iste tex.non
loquitur in persona pꝛiuilegiata.⁊ sic parũ facit vt per Moder.
19 pꝛecipue do.Alex.hic.† Ego iuxta hoc vltimũ moueo incidenter
questionẽ,in qua pluries fui rogatꝰ vt ꝯsulerẽ, semper hoc recu-
saui,qꝛ est apud me dubia,an credatur soli notario qui in instru-
mento attestatur se certioꝛasse minoꝛẽ de beneficio restitutionis

in integ.sibi competente,vel dicit se certioꝛasse mulierẽ de benefi-
cio velleiani.⁊ partem negatiuã tenet Fed.de senis.in cõsi.cxcix.
inci.queritur an domina Margarita.qꝛ sic attestaretur de facto
pꝛopꝛio,contra regulaꝫ.l.oĩbus.C.de testi.⁊.l.nullus idoneus.ff.
20 eo.† ⁊ qꝛ instrumentũ notarij facit fidem de his que inter contra-
hentes geruntur,non de his que ipse notarius dicit se fecisse,per
iura ⁊ autoꝛitates de quibus ibi per eũ.eandẽ opi. tenet do. Ant.
de but.in.c.qm̃ contra falsam.in.xv.col.de ꝓba.⁊ in.c.cũ causam.
de testib.in.vij.colũ.in ver.sed dubium est de notario.idem tenet
Panoꝛ in.c.cũ causaꝫ.in.v.col. Pau.de ca.in cõsi.cccxxxij. Lud.
ro.in.l.sciendum.ĩ.de verb.obl.⁊ do.Alex.in consi.ccxxvij.incip.
viso themate ⁊ dubijs.ad fi.lib.ij.vbi dicit qꝺ istam opin.sequunt̃
21 scribentes.⁊ pꝛo ista opi.bene facit/† qꝛ non creditur notario, nisi
de his que sunt sibi iniuncta a partibus,ex quo in illis rogatur
ab vtraqꝫ parte,non quando notarius aliquid a se factuꝫ attesta-
tur.⁊ ita cõcludunt Anto.de but.⁊ alij in.c.j.de fide instru/Secũ
do facit qꝺ vult Pau.de ca.in consil.lxxxix.incip super eo qꝺ que
22 ritur ⁊c.vbi tenet† qꝺ non creditur notario asserenti,ꝙ in aliena-
tione minoꝛis interuenerit decretum iudicis:facit qꝺ no. Hemi.
in.c.dudum.per illum tex.de re.ecc.nõ alie.in.vj.⁊ ad hoc multa
23 similia possent adduci/† Ad idem bene facit,qꝺ non creditur no-
tario q dicit,qꝺ testatoꝛ fuit sanus mẽte ⁊ intellectu ⁊c.ſm Bal.
Ang.⁊ Rap.cu.in.l.ij.ff.de test. Bald.in.l.j.in.xj.col.C.de confes.
Sal.in.l.furiosuꝫ.C.q test.fa.pos. Ang.in.l.quidã in suo.ff.de ꝯd.
instit.ꝺ.Alex.in.l.seniũ.C.qui test.fa.pos.⁊ in cõsi.cxlj.inci. natu-
re.in pe.⁊ vlti.col.⁊ in consi.ccxxvij. incip.viso themate ⁊ dubijs.
ad fi/quamuis contrarium sub dubio foꝛte tenuerit Imol.in.ꝺ.l.
24 ij.ff.de testa.† Accedat,qꝛ nec testi nec notario creditur, quando
illud qꝺ deponit est tale:ex quo sibi potest queri laus vel oppꝛo-
bꝛium,ſm Ioan.an.in addi.Spec.in.ti.de teste.§.j.super ver.sed
pone qꝺ administratoꝛ.quem refert ⁊ sequitur.ꝺ Anto.de but.in
cons.incip.questio hec dubia vulgaria.⁊ in.c.cum nobis.de testi.
doc.maxime Imo.in.c.ex literis.de transact. Alexã.in pꝛeallega-
to consi.cxlj.in.viij.col.⁊ in consi.ccxxviij.incip.visis dubitationi-
bus elegantissime foꝛmatis.in vlt.colũ.lib.ij.in consi. lxx.incip.in
causa vertente inter do.Baldasarem.in pe. col.li.iij.ista sunt que
faciunt ad partem negatiuam/Contrariã opi.⁊ sic affirmatiuam
qꝺ imo ſtet̃ assertioni notarij tenet Ang.in repe.ꝺ.l. sciendũ.⁊
ibidẽ do.Alex.sibi contrarius in.xij.col. Ioã.de imo.in cõmento
c.cõtingat.in vlti.col.de iureiu.⁊ do.Bar.vero.in cau.ccxlix. vbi
dicit,qꝺ istud communiter tenetur,⁊ videtur tenere Panoꝛ. sibi
contrarius in.c,cum causam.de emp.⁊ ven.vbi referens cõsilium
Fede.pꝛeallegatum dicit,ꝙ stylus est in contrarium:idem est de
mẽte Albe.⁊ Raph.Ful.in.l.fi.§.si mulier.ff.ad velle.pꝛo ista sen-
tentia potissimum adducitur:qꝛ sufficit quod solẽnitas certioꝛa-
tionis tunc potuerit interuenire tpe celebꝛati instrumenti:vt pꝛe-
sumat̃ pꝛo solennitate enuntiata in instru.vt not.glo.in.l.j.C.de
25 fide instru.⁊ in.l.haste fiscal.lib.x. Bar.⁊ alij.in.ꝺ.l.sciendũ. † Scꝺo
facit,qꝛ notarius est persona publica:vt no. Bart.in.l.nõ aliter.ꝑ
illum tex.ff.de adop.⁊ in.l.j.§.huius studij.ff.de iusti.⁊ iur.⁊ glo.
in.§.si quis alij.insti.de inuti.stip.cano.in.c.ꝙꝙ.de vsur.in.vj/itẽ
est persona iurata,quo ad respicientia eius officium.c.ad audien
tiam de pꝛescript.ergo quando attestatur id qꝺ ad suum officiuꝫ
spectat,debet ei credi.l.si quis.decurio.cum glo.fin.C.de fal.mo.in
pꝛoposito Bar.in.l.libꝛarius.ff.de reg.iur.cano.in.c.cuꝫ parati.
de app/ad idem facit qꝺ decidit Bald.in.l.fi.§.cuꝫ igit̃.C.de iure
delibe.in.v.colũ.in versi.itẽ requiritur subscriptio.ibi tenet credi
assertioni notarij qui dicat ex cõmissione heredis se eius loco sub-
scripsisse.ad idem facit qꝺ vult Barto.in.l.ex sententia.per illum
text.ff.de test.tuto.vbi tenet credi assertioni notarij qui dicat se ex
commissione iudicis dicta testiũ recepisse: cogitabis in decisione
huius arti.quem dubium habeo,⁊ plus inclino in pꝛimam sñiaꝫ.
26 ¶ † Glo.in verb.pꝛobare.⁊ adde qꝺ Iac.bu.Alb.⁊ Pau.de ca.
hic dicunt,qꝺ no.glo.nullo modo pꝛobatur in hoc tex.qꝛ iste tex.
bene vult,qꝺ super decisis nõ sint admittẽde pꝛobationes:sed qꝺ
testes nõ possint examinari extra articulũ,nõ dicit hic/sed Bart.
⁊ Raph.Fulg.dicũt qꝺ imo pꝛobat̃ in argumentũ,sicut nõ audit̃
pars que vult pꝛobare extra casum de quo agit̃.ita si testis exami
netur extra articulum/Tu adde glo.ad hoc ponderantem hunc
tex.in.c. inquisitionis.§.iij.in verbo super illis.de accu. quicquid
sit verum est no.glo.hic.⁊ in concoꝛdan.allegatis per Bar. vltra
quas est glo.in.l.admonendi.in glo.ij.ad fi.quam Bart.ibi in.iij.
col.no.ĩ.e/Iuxta istud no.gl.foꝛmat Bar.tres q̃ões,⁊ in oĩbus
Rapha.Ful.simpliciter tenet cum Bar/adde circa pꝛimã.q.tex.
melioꝛem de iure in.c.de testi.extra de testi.c.cum dilecti.de accu.
pꝛimo. Bar.in.l.j.§.diuus.vlti.per illũ tex.ff.de testi.⁊ in.l.si qs li-
bertatẽ.in antepe.col.ff.de peti.he,Spe.⁊ Io.an.in ti.de teste.§.j.
27 ver.qd ergo si capitula.cũ ver.pꝛecedenti.† Itẽ adde qꝺ si fiat ar-
ticulꝰ de veritate,⁊ testes deponãt de fama,nõ dicunt̃ deponere
extra articulum,qꝛ per famam deuenitur ad indaginẽ veritatis

fm Bald.in.l.nō nudis.C.de proba.ꝛ Pau.de ca.hic in vlt.col.
Imo fortius ꝛ notabilius, si fiat capitulū ad probandum mutuū
ꝛ testes producti deponant verum esse de mutuo: sed qꝺ creditor
28 fecit pactū de nō petēdo, nō dicunt deponere extra capl'm. †Eo-
dem modo si testes producantur super vulnere super quo sit capi
tulatum, ꝛ deponant verum esse de vulnere: sed qꝺ fecit ad sui de-
fensionem, probant ita no. Bal.in.l.peremptorias. in vlti. col.C.
sen.rescin.nō pos.post Innoc.in locis per eū allega.qꝺ intellige et
declara vt per Ludo.ro.hic, qui distinguit, qꝺ aut tale pactuz de
non petendo fuit factum tempore celebrati contractus mutui in-
continenti: ꝛ tūc procedit illa opi.qꝺ vz.imo plus, si testis expresse
nō diceret de illo pacto, nihil valeret dictum suū.q2 nō vz dictum
testis, nisi plene deponat de toto facto: vt est glos.ordi.in.l.lucius.
ff.de infa.sic clarum est.qꝺ pactū qꝺ fit tēpore celebrati cōtractus
dicitur pars contractus: vt vidimus post Bart.in.l.lecta.s̄.tit.j.
imo testis qui sciēter omittit dicere totam veritatem, ita punitur
de falso, sicut si expresse diceret falsuz.vt no.Bar.in.l.prescriptio-
ne.ad fi.per illū tex.C.si contra ius vel vti.pub.cum cōcor.ꝛ si que
ibi soleo ponere: aut vero tale pactum de nō petendo fuit factum
ex interuallo.ꝛ tunc debet distingui, vt distinguit Bar.hic ꝛ di-
stinguunt text.iuris cano.preallegati: qꝺ aut fuit iuratū de depo
nendo super capitulo, ꝛ non vz: aut super tota causa.ꝛ tunc sec9.
29 ¶ †Nunquid autē testis deponens falsum extra articulum inci-
dat in penā falsi: vide Bar.in.l.si quis legatū.circa fi.ff.de fal.qui
tenet qꝺ nō, per illud qꝺ dicit hic: q2 cū illud deponat nō iuratus,
non vz: sꝫ tu vide Bal.in hoc no.loquentē in.c.cū venerabilis.in
pe.col.extra de excep.post Cy.in.l.j.C.de sepul.vio.ꝛ.d.An.in.c.
30 cum causam.el.j.in vlt.col.extra de testi. ¶ †Circa.ij.q.Bart.ad
de Spe.in ti.de teste.§.sequit.in ver.illud.ꝛ gl.magistra.in.c.fra-
ternitatis.in.glo.fi.de testi.ꝛ dicunt no.Alb.ꝛ Alex.hic, qꝺ testis
qui simpliciter iurauit, in dubio presumitur iurasse dicere verita
tem super tota causa.idem tenet do.Anto.in.d.c.fraternitatis.in
xvij.col.quamuis contrariū teneat Imo.in.d.c.de testibus.dicit
etiam not.Bal.post Inno.in.c.ij.in pe.col.ad fi.de cōfes.qꝺ testis
a qui simpliciter[a] iurauit dicere veritatem, intelligitur iurasse non
solum super principali negotio: sed etiā super omnibus connexis
ꝛ contingentibus ipsum negotiū.idē dicunt Ang.Pau.de ca.ꝛ
Alex.in.l.ij.ff.de iurisdi.oīm iudi.cū concor.de quibus p Alexā.
ibi ꝛ inquātū Bar.hic alle.tex.in.c.per tuas.ꝛ ibi Inno.ille text.
nihil facit: sed Inno.ponit ibi.In.iij.q.Bar.adde Spec.in ti.de
test.§.iā de interrogatorijs.circa prin. Adde etiā inquantū Bar.
31 alle.c.j.de ordi.cog.dꝫ allegare de testi.spo.†Adde etiā qꝺ Bal.
Pau.de ca.hic ex verbis Bar.hic dicūt inoleuisse practicam iu-
dicū quam serua, quando dubitant an debeant admittere capi-
tulum vel non: quam practicā posuit Bar.in.l.fi.in fi.C.qui legi.
perso.in.l.qui interrogatur.ff.de interroga.actio.ꝛ in auf.si dica-
tur.C.de testi.in.ij.colum.Ange.in.l.speciali.in fi.ff.de rei vendi.
32 ¶ †Adde etiā pro decisione Bar.rationem: nā talis protestatio
reseruatoria facta per iudicem, operatur vt quandocūqꝫ doceat
articulum fuisse impertinentē ꝛ nō admittendū, vsqꝫ retro fuisse
nullum.ita Barto.in.l.ille a quo.§.si de testamento.ff.ad trebel.
33 dixi in.l.nam ꝛ postea.in.prin.s̄.eo.†Item adde ꝙ quando pro-
bationes sunt apparenter impertinentes vel non admisse, iudex
nō debet eas admittere, etiam cū protestatione.ꝛ saluo iure im-
pertinentium ꝛ nō admittendarum.gl.est no.in.c.cum cōtingat.
in gl.ij.super verbo nihilominus.de offi.dele.que est valde sing.
fm Bal.ibi.Imo plus dicunt Imo.ꝛ Mod.in.l.ij.§.pretor ait.
34 per illum tex.ff.de dam.infec.†qꝺ etiā si sit statutum ꝙ iudex de-
beat admittere omnes probationes et exceptiones saluo iure in
fin.cause impertinentiū ꝛ non admittendarum, qꝺ tm̄ non posset
35 admittere probationes euidenter impertinentes, qꝺ om̄ no.†Itē
adde inquantū Bar.vult, qꝺ pars cui data est copia articulorūz
debet expresse opponere, tex.in.l.j.C.de relatio.per quē tex.Bar.
ibi docet practicam, quādo iudex facit actuz qui displicet: debes
facere scribere in actis: et hoc p̄sente parte, ꝛ non ꝯsentiente: imo
expresse cōtradicente ꝛ protestante ꝛc.vt ibi per eum, ꝛ per Bal.
in.l.ne in arbi.in.fi.C.de arbi.facit text.in.c.ij.in verbo parte pre-
sente nec reclamante.de accusa.in.vj. Item inquantuz Bat.con-
cludit, ꝙ si testi fiat interrogatio criminosa de seipso, quāuis non
teneatur respōdere, si tamen respōdeat, repellitur. Adde Bart.
in auf.si dicatur iuxta principiuz.C.de testa.Spe.ꝛ Jo.an.in.ti.
de teste.§.iam de interroga.ver.sed nunquid queritur.nec est ve-
rum id qꝺ dicit.d.Alex.hic.s.qꝺ Bar.in.l.j.ff.de offi.asses.teneat
contrarium per gl.ibi in verbo postula.q2 Bar.ibi non se firmat
36 sed remittit se hic, †nam testis non tenetur respondere positioni
criminose, sicut nec pars, gl.in.c.cū.causaz que inter archiepisco
pum.iij ver.de causis.de testi.Bal.in.l.ij.§.qꝺ obseruari.in.vlti.
colum.C.de iura.calum.Albe.in.l.qui iurasse.§.si pater.per glo.
37 ibi.j.eo.†bene tenetur respondere si interroget an sit affinis, vel
commodum spectet, fm Bar.ꝛ Bal.in.d.auf.si dicatur.in prin.

a ¶ Testis q simpliciter. adde Jo.de imo.in.c.pastoralis.de excep.idē in c.inquisitionis.de accu.

b ¶ Si testis non interrogatus.adde bar.in.l.i.ff.de offi.asses.

Item an deponat propter amicitiaz vel lucrum fm Bal.in.l.cō-
petat.C.de fide instru.et an fuerit instructus vel promiserit certū
testificari, fm Bal.in.l.data opera.in.xi.co.C.qui accusa.nō pos.
38 et circa predicta teneas firum cordi †ꝙ ad hoc vt testis tanq̄ fal-
sarius possit puniri de falso, requiritur, qꝺ falsitatem commiserit
super principali negotio secus si sup aliquo incidenti.ꝛ ideo si te-
stis interrogatus, an sit consanguineus partis: respondeat ꝙ nō,
quāuis mentiatur, non per hoc punitur de falso: sed extra ordine
arbitrio iudicis: ita est elegans ꝛ singularis decisio Jac.but.in.l.
lucius.ff.de infa.quā Ange.ibi in vlt.col.exclamat reputans not.
dignam et mirabilem.et in consi.clxxiij.incip.visis processibus.
in.ij.colū.ꝛ Bar.in.vna lectu.que cōiter non habetur in.l.pe.C.de
39 transac. ¶ †Ultimo circa predicta quero, quid si testis nō inter-
b rogatus:[b] sed per seipsum dicat se infamē vel criminosum, an vi-
tietur eius dictū.Inno.tenet qꝺ sic.in.c.inquisitionis.de accusa.
quem remissiue allegat Bar.in.l.decem.circa prin.ff.de ver.obl.
Bald.in auf.si dicatur.C.de testi. ego teneo contrarium.ꝛ ita cō-
sulerem: q2 presumitur quod testis fraudulēter ꝛ dolose dicat ad
subuertendum dictum suum, cū testis vltro se ingerens reddatur
suspectus.l.que omnia: vbi Bar.ff.de procur.dixi in.l.iij.in prin.
s̄.eo.ꝛ istud in terminis nostris tenet ad literam Spe.tit.de teste.
§.j.ver.qd si testis.ꝛ refert Lud.ro.hic in.ij.col.ꝛ sequit. An aūt
testis in ista sua vltronea confessione possit puniri de tali crimine,
et concludit quod non: ꝛ idem tenet Spe.in ti.de teste.§.j.ver.hic
autem sciendum.Inno.in.c.ij.de confes.et ad hoc facit regula: q2
quādo super crimine nō est processum ordinarie ꝛ principaliter
sed incidenter per viā exceptionis vel aliter, nō pōt fieri punitio:
vt per Bar.in.l.ij.§.si pub.ff.de adul.ꝛ per Bald.in.l.mercalem.
C.de condi.ob cau.

1 ¶ Ex iuramento formiter prestito oritur actio, quid si informi-
ter.nu.2.
3 Quid in consuetudine vel statuto.
4 Quid in sententia.
5 Exceptio precij non soluti semper potest opponi.imo poterit te-
neri res.nume.6.
7 An actio ex empto oriatur, lꝫ emptor non soluat precium.nu.8.
9 Qualitas quādo intelligatur.nu.10.
11 Aliud est haberi pro confesso quo ad factum, aliud quo ad quali
tates.
12 Confitens adulterium, an censeatur fateri qꝺ illa sit vxor sua.
13 Iuramentum extenditur ad correlatiua.
14 Dictio, ꝛ cetera, quomodo extenditur.nu.15.
16 Iuramentum habet vim pacti obligatorij.
18 Pactum nudum iuramento vestitum, an producat actionem.

1 **Si quis iurauerit.** Summa vt per Bar.et
doc.†habes ergo regulā
ꝙ si iuramentum prestatur formiter.i.expressa causa ꝙ orit actio
vtilis ex eo contractu, et etiam actio in factum: et ideo orit vtilis
actio ex eo contractu, ꝛ non directa: q2 est aduertēduz, ꝙ si illa cā
esset vera: tunc fuisset orta directa actio ex illo contractu: sed cuz
sit ficta, q2 iuramentū (licet habeatur pro veritate) tamē nō est ve
ritas, ideo oritur tantū vtilis: dicūt tamē Bal.Fulg.ꝛ do.Alex.
aduertendum ad modū agendi: q2 aut agitur ex iuramento im-
mediate: ꝛ tūc bene datur vtilis.ꝛ ita loquitur tex.hic; aut agitur
ex contractu, ꝛ ad probandū contractū adducitur iuramētum.ꝛ
tunc datur directa; sed ego teneo contrarium hoc vltimo casu: q2
cum iuramentum habeatur pro veritate mediante fictione, ꝛ nō
est vera probatio sed ficta: ergo solum debet competere vtilis: nō
directa: ꝛ istud vult Bart.dum dicit, quod si cōtract9 vere precel
sisset, quod tunc bene cōpeteret directa actio, sed qū solum proba-
tur per iuramentū, competit tantū vtilis.ꝛ ita etiā tenet Lud.ro.
2 †Circa etiā istū tex.aduerte, inquantū concludit, qꝺ ex iuramēto
informiter prestito.i.sine causa expressa oritur actio in factuz. In
contrariū videt facere: nā iuramētum cēsetur quedā cōfessio: sed
cōfessio extraiudicialis.sine causa, nihil vz.l.cū de indebito.§.fi.ff.
de proba.c.si cautio.de fide instru.ita stipulatio sine causa in effe-
ctu non vz, q2 obstat exceptio doli.l.ij.§.circa.ꝛ ibi no.ff.de excep.
doli; solus Pau.de ca.hic in discursu respondet, qꝺ quemadmo-
dum confessio iudicialis non requirit aliam causam: vt est gl.no.
ꝛ magistra.in.l.j.§.fi.ff.de interro.act.declarat Bar.in.l.genera-
liter.C.de non nu.pec.ergo eodē modo iuramentum iudiciale nō
debet requirere aliā causam: ꝛ videt restringere regulā text.nostri
ad iuramētum iudiciale tantū. Tu dic melius tamē qꝺ regula hu
ius tex.procedit in quocunqꝫ iuramēto: tam iudiciali quā extra-
iudiciali, qꝺ ex iuramento informiter prestito sine causa semp ori-
tur actio, q2 cū iuramentū etiā extraiudiciale fꝫ cōem opinionem
habeat vim iudicij.l.qui iurasse.§.fin.j.co.l.nā et postea.§.si is qui
tēporali.s̄.eo.vbi dixi.ergo videt qꝺ semper valeat, etiā sine cau-
sa: sicut dicimus in cōfessione que fit in iudicio. Item est aduertē-
dum inquantum Bar.ꝛ doct.tenēt qꝺ si iuramentum sit prestitū
formiter

formiter qđ oritur non solū actio vtilis ex eo cōtractu:sed etiam in factum,prout etiā tenet gl.in.l.sed et si possessori.§.fi.in verbo vtilis.§.eo.ꝛ in.§.item si quis postulāte.in verbo ex arbi.instit.de act.quē Lu.ro.hic dicit singularē ꝯin hoc semp dubitaui ꝛ puto de facili posse teneri,qđ non oriat actio.in factū prout etiā tenet Lud.ro.hic,probo a partibus sufficienter enumeratis:aut eniꝫ doc.loquunt de actione in factum generali ꝛ subsidiaria de qua in.l.quoties.cū glo.ff.de prescrip.verb.ꝛ in ista non pōt procedere doctrina doc.qꝛ non hꝫ locū vbi competit alia directa vel vtilis: aut vero doc.intelligunt.qđ vero intellexerūt in actione in factū prouenientē ex edicto pretoris, in quo edicto fiebat mētio de iuramento,quo cessit actio in factū vt declarat Bart.in.l.vnica.ff. de condi.ex.l.ꝛ videt qđ etiā ista cōpetere non possit,cum habeamus regulaꝫ.qđ actio in factū pretoria nunqꝫ pōt competere vbi pōt habere locuꝫ alia actio directa vel vtilis.l.j.in prin.in.§.j.ff. de pub.ꝛ sic videt inferri noua cōclusio ꝯ oēs,excep.Lu. ꝓ actio in factum pretoria competens ex iuramēto,habeat locum soluꝫ quādo iuratum est informiter,ꝛ de ista loquitur.l.nam ꝛ postea.

3 §.iureiurādo dato.§.eo.ꝛ.l.actori.C.eo.†Nunqd aūt ista distinctio que fit hic.iuramentū an sit prestitū formiter vel informiter, habeat locuꝫ in cōsuetudine vl'statuto,vltra Bar.ꝛ doc.hoc videp Bart.in.l.vnica.in pe.co.ff.de cōdi.ex.l.ꝛ Bar.in.l.oēs populi.in.vij.q.prin.ad fi.ff.de iusti.ꝛ iur.ꝛ in.l.de quibus.ad fi.ff.

4 de legi.cū cōcor.hic allegatis p.d.Alex.†Nunquid aute ista distinctio habeat locuꝫ in sententia,vide Bar.in.l.iul.verū debitorem.in.xj.col.ff.de condi.inde.vbi post Jaco.extendit istum tert. ad sententiam,quāuis dicat Bar.qđ parū hac.l.probatur:tñ sic potest pbari,qꝛ iuramentum ꝛ sentētia equiparanṫ.l.sed ꝛ si possessori.§.fi.§.eo.queadmodū ergo in iuramento fit ista distinctio, ergo fieri debet etiā in sententia.ꝛ ita etiā tenet Pau.de ca.ꝛ.d. Alexā.hic.ꝛ do.Alex.in.l.miles.§.fi.in addi.ff.de re iudi.quāuis cōtrariū tenuerit Ang.et male.in.d.l.iul.verū debitorem.ꝛ Bal. in.l.ne in arbi.C.de arbi.distinguit ꝛ male vt per.d.Alex.in locis preallega.Vltra no.tradita per do.Alex.post alios attēde diligenter ad illud qđ decidit Bar.qđ contra executionē iuramēti, nō pōt opponi exceptio pcij nō soluti,ad impediendu executionem vt allegat Spe.in ti.de execu.sen.§.fi.ꝟ.itē querit.dꝫ allegari in ꝟ.itē pone emptor.ꝛ sequunṫ Bal.ꝛ Ang.hic.Tu adde qđ cōtraria opi.est vera ꝛ cōis quā tenēt Bal.ꝛ oēs Mod.hic.ꝛ dicit Pau.de ca.ꝙ in hoc semp tenuit ꝯtra Bar.idem tꝫ Bal.sibi contrarius in.c.cuꝫ inter.in.iij.ꝛ.iiij.col.de excep.ꝛ in.l.j.in.ij.co. C.de iur.ꝛ fac.igno.ꝛ in.l.peremptorias.in.v.col.quāuis non ita clare.C.sentē.rescin.nō pos.d.Ant.ꝛ Jmo.in.c.cū Jo.in prin.de fide instru.Archi.in.c.si qs eps.iij.q.vij.Abb.in cōsi.lxxvj.ꝛ cōtra Bar.stringit tex.in.l.eū qui.§.fi.quē ibi ad hoc no.Mod.vbi iuramētum nunqꝫ excludit exceptionem prouenientē ex natura cōtractus.ad idē facit tex.in.l.sed ꝛ si pos.§.item si iurauero.in fi. in verbo cautione.§.e.ad idē facit bonus tex.in.l.fundus qui lucij titij.circa fi.quem ad hoc ibi no.Alb.ꝛ Bald.ff.de rescin.vendi. Tertio stringit doctri.ipsiusmet Bar.in.l.j.C.de iur.ꝛ fac.igno. quā Bal.ibi ad hoc ponderat.in.ij.col.ꝛ Sali.hic,fm quaꝫ fundamentū Bar.in hoc retorquet contra eū:qꝛ exceptio perēptoria que nō venit ad impugnandū sniam,sed ad impediendū executionē,pōt opponi post sniam.tex.habes ꝛ exemplum in.l.nesennius.§.fi.ff.de re iudi.ꝛ ibi Bar.no.in.l.ex diuerso.§.fi.ꝛ ibi doc.

5 no.ff.solu.ma.†Quarto ad idē facit doctri.Bald.in.l.ex predīs. C.de euic.ꝛ in auꝫ.presente.C.de fideius.vbi cōcludit in fortioribus terminis,stante statuto,ꝙ contra instrumentū guarentigiatum,nulla possit opponi exceptio ad impediendum executionē instrumēti:tñ opponi pōt ista exceptio pretij nō soluti:ꝛ pro ista decisione bene facit tex.in.d.l.eum qui.§.fi.ꝛ ibi Lud.ro.expresse

6 not.pro dicta decisione Bal.ꝛ dicit qđ est melior text.qui ad hoc possit allegari.†Quinto facit qđ fortius vult Bal.in.l.si traditio.in.j.col.C.de act.emp.quod nedū poterit opponi exceptio pcij nō soluti,imo poterit teneri res in pignus donec preciū soluat. Sexto istam secundā opi.tenuit Spe.sibi contrarius in tit.de excep.§.dicto.ver.ꝫ pone precij,motus per.d.l.fundus q lucij titij.

7 Septimo ista pars suadeṫ ratione contra Bar.†nā si quis iurauit se emisse domū,ad hoc vt habeat exceptioneꝫ,est necesse quod imploret officiū iudicis,quod officiū iudicis fundat super equitate.l.plane.ꝛ.l.illud.ff.de peti.here.attenta ergo equitate,iudex nō exequet iuramentum,nisi ille qui iurauit adimpleat pro parte sua illud quod debet:ꝛ ita ꝯtranseo.Aliud fundamentū ꝯtra

8 Bar.facit hic Ful.ꝛ d.Alex.sed quia multū debile est,nō curo referre.†Nō omitto etiā quod Bar.hic in quibusdā ꝓbis videtur velle,ꝙ actio ex empto oriaṫ,dato ꝙ emptor nō soluat preciū imo non offerat:contra tenuit Fulgo.in.l.filie licet.C.de coll.per illū tex.ꝛ sicta doc.Bal.ibi:ꝛ ibi p eū.tamē illud quod vult Bart. hic,est verius.ꝛ pro hoc no.tex.in.l.iurisgen.in prin.ff.de pactis. Item vide quod p hūc tex.in verbo,ꝛ de euictione.refert Pau.

de ca.se semis consuluisse,vt ille qui conueniebatur vigore snie in qua erat condemnatus ad tradendum domum virtute venditionis de qua tamen nō apparebat:teneatur dare fideiussiones de euictione fm mores illius patrie:licet in sententia nihil dicatur.ꝛ lꝫ sit stricti iuris.l.j.C.si plu.vna sen.ꝛ simpliciter sequiṫ Alex.an. hic.Vltra doct.reperio ꝙ Bar.in consi.suo qđ incipit in nomine domini ꝓponiṫ qđ Jo.colligit ex isto tex.regulā,ꝙ vbi ex aliquo actu oritur aliqua presumptio,illa debet assumi cū oībus modis et qualitatibus illi actui coherentibus.nam tex.hic vult.qđ quādo ex iuramēto presumitur cōtractus intercessisse,qđ presumuntur oīa que sunt adherētia illi cōtractui:ꝛ per hoc infert ad consultationem de qua ibi per eum.Addo lꝫ Bar.nō dicat ꝙ istud procedit nō solum in presumptione:sed etiā in fictione:et ideo in cōfessione ficta que inducitur per cōtumaciam,inducitur ꝯfessio facti cū suis qualitatibus.tex.est in.l.ij.§.qđ si actor.in verbo quēadmodum rei qualitas.C.de iura.calum.quem tex.Bal.in fi.ad hoc not.ꝛ lꝫ nō inueniā aliquē qui de predictis faciat mētionem: tamē ego teneo cōtrarium:ꝛ in primis adduco Pet.de anc.tenētem cōtrarium.in consi.cccc.viij.qđ incipit:probata tanti viri se-

9 uitia.ad fi.† vbi cōsuluit,quod lex vel statutuꝫ disponēs,qđ cōtumax habeatur pro confesso:intelligitur quo ad casum principalē nō autem quo ad qualitatem persone aggrauātis delictuꝫ.Idē

10 videt tenere Bar.in ꝯsi.ꝙ incipit,statuto ciuitatis florētie.†Secūdo cōfirmo per illud qđ tenet Ang.in ꝯsi.c.xlvi.qđ incip.super primo dico sniam fore nullā:vbi tenet plus,qđ etiā vere confitēs

11 delicti,nō videṫ cōfiteri qualitates delicti.†Tertio cōfirmo per illud qđ dicit Bal.in.l.quidaꝫ estimauerūt.ff.si cer.pet.vbi dicit, ꝙ aliud est haberi pro cōfesso quo ad factū,aliud quo ad qualitates facti.allegat tex.in.l.j.§.quod autem.ff.ne quid in flu.publico.

12 †Quarto cōfirmo per illud quod decidit Bar.in.l.si cui.ij.§.si a filio.per illū tex.ff.de leg.j.vbi querit,pone ꝙ aliquis accusaṫ:eo qꝛ commisit adulterium cū seia vxore titij,iste cōfitet contenta in inquisitione esse vera:determinat bar.qđ intelligit quo ad adulterium,sed nō quo ad qualitatem psone:qđ seia sit vxor titij:ꝛ lꝫ Moder.ibi videanṫ dubitare de illa doctrina Bar.tñ Bal.in.c. prudentiam.de mu.peti.ꝛ do.Ant.in.c.j.de plus peti.idem tenet Are.ponderādo de hoc esse ibi tex.in.l.scire debemus.in princi. in.iiij.col.ff.de verb.ob.ꝛ tenēdo istam partem potest responderi quod iste tex.nihil facit,qꝛ loquiṫ in his que veniūt ex natura cōtractus,non in his que veniūt in iuramento:ꝛ sic presumptione: et sic prima theorica pcederet,qñ ille qualitates essent de natura cōtractus:qñ autem nō essent de qualitate ꝯtractus,credo quod

13 secus esset.†Notatur etiā ex isto tex.ꝙ lꝫ iuramentū nō extendatur vltra causam super qua iuratū est.c.pe.de iureiu.l.si actori. a §.eo.tamē in iuramento,posito vno de corelatiuis poniṫ ꝛ aliud,

14 facit.l.fi.C.de indic.vidui.tol.†Nota etiam ex isto text.ibi vt ei

a cetera prestātur fm Alb.bal.ꝛ Mod.hic.ꝙ sub ista dictiōe ꝛc.[a] includūtur omnia que veniunt de natura cōtractus:et ita etiam tenet Bar.in.l.gallus.§.ideꝫ credendum.ff.de libe.ꝛ posthu.ꝛ facit tex.in.l.magis puto.§.si pater.ff.de rebus eorū.ꝛ in.l.si ita os stipulāti.ff.de euictio.ꝛ tex.in.l.periculi.ff.de nau.fe.ꝛ circa istaꝫ dictionem ꝛc.vltra Bar.ꝛ doc.in.l.gallus.§.idē credēdum.ff.de libe.ꝛ posthu.cū cōcor.ibi traditis:videas no.Bal.in.c.qm ꝯtra falsam.in.xi.ꝛ.xvj.colū.de proba.ꝛ in.c.cum in iure peritus.in.ij. col.ff.de offi.dele.nā Bal.ibi tꝫ quod lꝫ p dictionē ꝛc.suppleanṫ ea que sunt de natura ꝯctus:tñ nō supplentur ea que requirūtur de validitate ꝛ substantia actus:ꝛ ideo in instru.cum pro substantia ꝛ validitate requirūtur dies ꝛ ꝯsul,non intelligūtur suppleri

15 per illā dictionē.†Adde etiā quod dicit Ang.in.l.quicqd astringēde.ff.de ꝟbo.obli.in prin.vbi dixit quod ex quo in appellatiōe ab interlocutoria debēt exprimi cause appella.iuxta cle.appellāti.de app.p hoc quod in imbreuiatura notarij reperiaṫ dictio ꝛc. nō poterit ille,cui data sunt prothocolla,extēdere casus in appel. ex quo non sunt formaliter scripte.Gloss.in verbo teneri diuiditur in duas partes:primo colligit not.quod reputat mirabile. secundo colligit aliud no.cōtra ꝙ op.ꝛ bene soluit.secūda ibi:itē

16 no.etiā cōtra eum.†Circa primā,qđ gl.reputat mirabile quod iuramētum hꝫ vim pacti obligatorij.hoc ideo glo.reputat mirabile,qꝛ de iure ciuili:si aliquid promittat in futurum pacto nudo cum iuramēto,tamē nō oritur obligatio efficax:qꝛ speciale est in liberto,qui efficaciter obligaṫ,si pacto nudo cū iuramento promittat in futurū operas patrono.l.vt iurisiurādi.in pn.ꝛ ibi declarat Bar.alle.gl.ꝛ declarat Bar.in.l.iurisiurā.quod ex ꝯuentione.in prin.§.eo.tamē gl.nō debuit per hoc mirari,ꝓpter duo, primo,qꝛ hic nō est iuramentuꝫ promissoriū de futuro:sed est de preterito,ꝛ est expressa causa cōtractus.Item est decisiuum litis et ex iuramento decisiuo litis oriṫ obligatio efficax,ꝛ actio,vt de-

17 clarat Bar.in locis proxime alle.†Nunquid tñ pactuꝫ nudū vestiatur de iure ciuili iuramēto,ponit bar.in.l.si quis pro eo.in princi.ff.de fideius.bart.ꝛ bald.in.l.cum antea.C.de arbi.bald.in

[a] Dictione ꝛc. Vide bal.in auꝫ.si quis.C.de eden.Spe.tit.de instr.edi.§.ostēso.ver.quid ergo.ꝛ ibi Jo.an.in addi.

co fitens delicti .. qualitates de[illegible]

exceptio pcij nō soluti pōt oppon[i] contra instrumēti guarentig[ia]

rub. ſ. eo. Ang. ⁊ Imo. ⁊ Moder. in. l. j. in princ. ff. de verbo. obli.
Inno. in. c. nouit. de iud. ⁊ in. c. cũ veniſſent. de inſti. ⁊ Ant. de bu.
et cano. in. c. cũ contingat. de iureiu. ⁊ ꝑ Guil. de cu. hic q dicit gl.
hic, velle qđ pactum nudũ veſtiat iuramẽto, dũ dicit iuramẽtum
viin pacti obligatorij habere: ſed certe, ſi gloſſ. habuit iſtã inten-
tionẽ non bene colligit ex tex. q loquit̃ text. in ꝯctu emptionis. in
quo ⁊ in alijs ꝯctibus nominatis nuda cõuentio ꝓducit actionẽ.
l. iuriſgen. in princi. ſ. de pac.

1 ☞ Inſtrumentum dicitur continere qđ venit directo ⁊ per in-
directum.
2 Actio que oritur ex iuramento eſt natiua.
3 Dictio, non nego, an affirmet.
4 Venditio ſine expreſſione precij, nihil valet.

a ¶ Que ſit pena piurãtis. adde gl. fi. in. c. quanto. ḋ iureiu. glo. ſumme. xxij. q. j.

Marcellus.

H. d. ex iuramento formiter preſtito tã
ſuper pignore quã ſup dote, vtriqꝫ par-
ti dat̃ actio, ſicut ſi vere probatũ eſſet. h. d. In tex. ibi, pignorati-
tia. de actione pignoratitia directa ⁊ cõtraria, habes glo. magi-
ſtrã in. ſ. tertij. in verbo emula. ⁊ in verbo actionibus. ſ. in proe-
mio. ff. Pondera iſtum tex. ſubtiliter vt per Bar. in. l. j. in fi. prin.
ff. de his que in teſt. del. ⁊ de veritate illi⁹ puncti taciti ꝑ Bar. vi-
de Bal. in. l. probationẽ primã. C. de proba. poſuit Bal. in. l. vni.
ſ. ⁊ vt plenius. C. de rei. vxo. acti. ⁊ in. l. vbi adhuc. in. vj. col. C. de
iure do. et in. l. iuriſgẽ. ſ. qđ fere. vbi gloſ. ff. de pac. ⁊ ibi Ange. et
Alex. ⁊ doc. in. d. l. j. in prin. ⁊ Ang. de are. in. ſ. fuerat. inſti. de ac.
in. ij. col. ⁊ vltra ea que dicunt̃ in dictis locis, pro iſta opi. ſoleo al-
legare tex. in. c. olim. de cenſi. quẽ do. Ant. ⁊ Ab. ibi multũ no. ad
1 hoc† qđ inſtrumentũ dicit̃ ꝯtinere nõ ſolum qđ venit directo ex
verbis: ſed etiã illud qđ venit indirecto. facit etiã ille text. pro in-
ſtrumẽtis guarentigionatis vt mãdentur executioni: ⁊ in his que
2 directo probantur in inſtrumẽto. † Pondera ſucceſſiue text. hic
in verbo, actionẽ dãdam: quod licet actio que oritur ex iuramen-
to, dicat̃ natiua. vt per Bar. in. l. nã ⁊ poſtea. ſ. fi. ſ. eo. iſtud eſt ve-
rũ in actione que oritur ex iuramento ꝓ eo qui iurauit: ſed actio
que competit ex iuramento contra iurantẽ, illa dicit̃ datiua: ita
probatur hic in verbo dandã actionem: et ita limitatur doctri-
na Bar. in. d. l. nã ⁊ poſtea. ſ. fi. ⁊ ita no. Bal. hic. in lect. antiqua.
dicens eſſe ſuum dictum. ita etiã dicit Ang. hic quãuis Alex. in
d. l. nã ⁊ poſtea ſ. fi. teneat ꝯtrium, rñdendo ad iſtũ tex. Itẽ põdera
3 tex. ibi. q nõ eſſe extra eqtatatẽ poſita nõ negauerim: † nam iſtud
verbũ, nõ negauerim. prolatũ a legiſlatore importat affirmatio-
nem. adde qđ dicit ſingulariter Ange. in. l. generaliter. per illum
text. C. de ſecũ. nup. qđ tñ eſt dicere, nõ nego tibi licentiã, quãtum
concedo. Et dicit ibi Ange. qđ iſto verbo vſus eſt papa. quando
Coradinus ex inclytiſſimo ſanguine fuit captus. nã papa reſcri-
pſit, de eo fieri iuſtitiam nõ negamus, nã tñ eſt, ac ſi imperaſſet
eum decapitari: ⁊ circa illud verbum, nõ nego, qñ diſponat et qñ
nõ traditur in. l. qui ſe patris. C. vnde lib. In hoc. ſ. querit Bart.
de eo qui iurauit rẽ ſibi vẽditã nõ expreſſo precio: q cũ eo in ef-
fectu tranſeunt alij, cũ limitatione qđ cõpelli põt ad declarandũ
preciũ. idẽ tenet Raph. cu. in. l. ſciendũ. de verbo. ob. quãuis aliter
tenuerint. Mar. ſil. Ray. Albe. ꝙ venditio nullo modo põt fieri
ſine precio. ſ. precium. ⁊. ſ. item precium. inſti. de contrahẽ. empt.
4 † Tu adde qđ voluit Iac. de are. ⁊ Ray. in. l. j. C. de ꝯhẽ. ⁊ cõmit.
ſtipu. ſi inſtrumentũ dicat, ꝙ titius vendidit talẽ domũ ſempro-
nio, ⁊ nõ dicit quanto precio, nihil vꝫ: ⁊ expreſſe ſequitur Alex. in
cõſi. xviij. incip. viſo proceſſu cauſe vertentis inter Anto. facit qđ
vult Bart. in. d. l. ſciendum. in. j. col. dũ reſpõdet ad. ſ. itẽ precium.
inſtit. de cõtrahẽ. emp. quãuis Cy. in. d. l. j. relinquat cogitandũ.
Secus tñ eſſet, vbi agit̃ ſolũ de probãdo titulum propter preſcri-
ptionẽ: vnde iſto caſu ſufficit teſtes deponere, qđ in eoꝝ preſentia
fuit res vendita, quãuis de precio nõ recordent̃ ſm Bal. ⁊ Pau.
de ca. in. l. j. C. de re. alie. nõ alie. ſequitur Raph. cu. in. d. l. ſciendũ.
quãuis Lud. ro. ibi in. xij. col. ꝯtrium teneat ꝑ predicta. ¶ Glo. j.
diuiditur in duas partes. In prima colligit no. ex tex. allegando
concordãtes. In ſcđa opponit: ⁊ diſtinguendo ſoluit. Scđa ibi: ſic
ergo. In fi. glo. cum iſta diſtinctione gl. trãſeunt oẽs hic, excepto
Fulg. qui cõtradicit propter generalitatẽ iſtius. l. ⁊ iſtã gl. multũ
not. Bal. ⁊. d. Alex. hic, quod per iſta vba, iuro me tibi obligaſſe
fundũ pro decem, nõ infertur: ergo iſta decẽ acceperim, niſi dicaꝫ
me accepiſſe. quod not.

b ¶ Periur⁹ eſt infamis. Adde gl. in vbo periu- riũ. in. c. venerabilẽ. de elec. gl. j. c. ſi qs cõiunct⁹. xxij. q. v. do- cto. in. cle. j. de iureiurã.

c ¶ Ad aliquã dignitatem. Adde Bal. in. l. j. i ij. colũ. C. de re. cre.

d Ad aliquod teſtimoniũ. Adde. l. lucius. ff. de infa. ⁊ in. l. qui cũ vno. ff. de re mili.

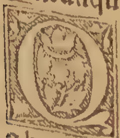
e ¶ Repellit̃ ab agendo. Adde gl. ⁊ doc. i. c. dilecti. de excep. gl. pe. in. c. j. de purg. ca. Spe. in ti. ḋ except. in. ſ. dicto. verſi. ꝯtro. ⁊ v. ſeq.

☞ Que ſit pena blaſphemie ⁊ periurij cũ ſequẽtibus in omni
materia. ⁊ nu. 2.
1
2
3 Libellus qñ agitur criminaliter ad penam periurij.
4 Non eſt periurus qui neceſſitate ⁊ in periculo vite periurauit.
5 Qualiter teſtis periurus puniatur.
6 Teſtis falſus mitratur.

Siquis iurauerit.

H. d. qui iurãdo ꝑ prin-
cipem deierat, fuſtib⁹ ca-
ſtigatur. In tex. ibi ſentiũ principis. vltra expoſitionem gl. ⁊ ple-
nius Alb. ⁊ Alex. hic. ⁊ Cy. in. l. ij. C. eo. tu declara vt per Augu-
ſtinum de ciuitate dei lib. vij. c. xxiiij. poſt varronem per eum alle-
gatum. Pondera in primis, qđ hic tex. loquitur, nõ ſolum in iura-
mento deciſiuo litis: ſed etiam loquitur in iuramẽto promiſſorio
in futurum, et dicit Paul. de ca. qđ nõ habemus aliam legem lo-
quẽtem de iſto iuramento promiſſorio in futurum de iure ciuili:
Nã debes ſcire, qđ iuramentum promiſſoriũ de futuro ſine alia
cauſa nõ obligat, niſi qñ patron⁹ promitteret operas. l. vt iuriſiu-
randi. in prin. ff. de ope. lib. videbitis poſt bart. ⁊ alios in. l. vt iuſ-
iurãdũ quod ex conuentiõe. in princ. ſ. eod. Secũdo pondera hic
videri tex. cõtra illud qđ dicit̃ in. l. nõ erit. ſ. dato. ſ. eo. quod dato
iureiurã. nihil aliud queritur: nã hic fuſtigatur. ſed ad hoc rñdet
Bal. hic. ſed omiſſa ſolutione Bald. neceſſe eſt dicere, qđ illud qđ
videt̃ qđ dato iureiur. nihil aliud queritur. nõ debet intelligi ciui-
liter, ſed criminaliter ſic, vt hic. ¶ Glo. vlti. aduerte qđ tex. in. d. l.
ij. ob. in duobus, quãtum ad principiũ vadit vltima ſol. gloſ. quã-
tũ ad ſecũdam partẽ text. vadunt prima ⁊ ſecũda ſol. gl. Pro cla-
ra intelligẽtia text. ⁊ gl. videndũ eſt, que ſit pena periurãtis, ᵃ quã
a materiam proſequitur Albe. hic poſt antiquos et plenius Lud.
ro. hic Cy. ⁊ alij. in. d. l. ij. ⁊ ibi Bal. enumerat octo penas ibidem.
Sali. ponit longã diſtinctionem quã formaliter recitat, Ange. de
are. in. ſ. itẽ ſi quis poſtulãte. inſti. de act. ponũt cano. in. c. quere-
lam. extra eo. Tu diuide iſtam materiam in duos articulos prin-
cipales. Primus erit de parte periura. ſecundus erit quid de te-
1 ſtibus. ¶ † Circa primum aduerte, ſi loquimur in eo qui blaſphe-
mat, puta dicit in contẽptum dei vel ſanctorum, ⁊ ſiue verum ſit
ſiue falſum: quando hꝫ ex conſuetudine blaſphemãdi, puniri dꝫ,
pena mortis. ſ. j. cum ſi. in aut. vt nõ luxu. contra na. iſtam mate-
riam blaſphemãtis plene expediui quaſi per vnam lectionẽ in. l.
iij. ſ. fi. ſ. eo. aut loquimur in nõ blaſphemante, ſed in iurante per
deum vel ꝑ ſacras ſcripturas vel aliter, ⁊ periurãte: hoc eſt iurã-
te falſum, qualiter puniri debeat, ⁊ dic ꝙ aut periurauit ꝑ iracũ-
diam, ⁊ excuſatur. d. l. ij. in vlti. reſponſo. C. eo. facit. l. qđ calore. ff.
de reg. iur. ⁊. l. j. C. ſi quis imperatori maledixerit ⁊. l. ij. C. ad. l. iul.
maie, ⁊ generaliter, factum per calorẽ iracundie nõ videtur puni-
bile. tex. in. c. ſi quis iratus. ij. q. iij. c. illa propoſitoꝝ. xj. q. iij. Spec.
in ti. de accu. ver. qd ſi te vocaui. ⁊ ibi bal. in. ij. char. ⁊ lꝫ ita ſoleat
cõiter dici: tñ ego dico, qđ imo is qui calore iracundie aliquid cõ-
miſit, debet puniri. l. ſi nõ conuicij. C. de iniur. ⁊ de hoc habes tex.
in. c. j. et ibi Panor in ſcđo not. de his qui fil. occi. fateor tñ, ꝙ dꝫ
mitius puniri. et ita procedat tex. in. l. j. C. ſi quis impera. maledi.
⁊ in. l. famoſi. ff. ad. l. iu. maie. facit. l. ſi adul. cũ inceſt. ſ. imperator.
ff. de adul. ⁊ tex. in. c. ſi quis iraſcitur. iij. q. ij. hinc videmus ꝙ licet
is qui publice blaſphemat, debeat puniri. iuxta. c. ij. de maledi. tñ
qui calore iracũdie blaſphemat, dꝫ miti⁹ puniri, ſm Archi. xxij.
q. v. c. quid ergo. circa finẽ. ⁊ Panor. in. c. ij. de maledi. vbi limitat
vt iſtud ſit verum, qñ calor iracundie eſt iuſtus: ſecus ſi ex cã iniu-
ſta ꝓceſſit, puta ex amiſſiõe pecunie in ludo, aut pars periurauit
de libertate: ⁊ tũc ſi nullius preiudicium reſpicit: vt quia iurauit
nunꝙ comedere carnes, ⁊ poſtea comedit. ⁊ tunc ſolum deũ ha-
bet vltorem, ita loquitur. d. l. ij. in prin. vbi gloſ. ita exemplificat et
doct. ſequũtur, ⁊ glo. in. l. lucius. ff. de infamibus. quãuis Angel.
in aut. ſcenicas. vt nõ ſolum fideiuſſores. col. v. teneat. qđ etiã iſto
caſu debeat per iudicem extraordinarie puniri: ſed precedẽs opi.
eſt cõmunior, aut pars deliberate periurauit in preiudiciũ tertij.
et nunc puniri dꝫ extra ordinem arbitrio iudicis. l. fi. cum gl. ff. de
crimi. ſtel. ⁊ poterit iudex. eũ facere fuſtigari, vt hoc tex. vel facere
mitrari vel poni ad catenam. Predicta intellige quantum ad pe-
nam criminalem: que autẽ pena imponi debeat periuro in foro
conſcientie, ſeu in foro cõfeſſionis, eſt tex. in. c. quecũqꝫ. vj. q. j. qđ
2 dꝫ ieiunare per. l. dies in pane ⁊ aqua. † Ciuiliter aũt agẽdo inue-
nio ſeptem alias penas: prima eſt, ſi aliquis iuret in cõtractu, vel
in compromiſſo. vel in tranſactione, ⁊ poſtea nõ obſeruat iuramẽ-
tum, ⁊ cõſequenter eſt periurus, cadit in penis. l. ſi quis maior. C.
de tranſac. inter quas eſt quod ipſo iure priuatur ab omni iure ⁊
b actiõe. Scđa periur⁹ eſt infamis, ᵇ ⁊ de facto ⁊ de iure. c. infames.
vj. q. j. no. Bar. ⁊ Ang. in. l. lucius. ff. de infamibus. gl. Barto. et
doc. in. l. ſi quis maior. Bal. in. l. j. C. de fideicõ. li. ⁊ in. l. ij. C. de re.
cre. ⁊ in aut. ſi dicat̃. in vlt. col. C. de teſt. Ange. in. d. aut. ſcenicas.
col. v. Tertio ex hoc ſequitur duplex pena. prima q nõ admittit
c amplius ad aliquam dignitatem ᶜ. l. quoties. C. de digni. lib. xij.
Bal. in. l. ij. C. eo. ⁊ ſtatim ſubijciam. Secunda eſt, q periurus nõ
d admittitur amplius ad aliquod teſtimoniũ ᵈ. c. paruuli. ⁊. c. qui-
cunqꝫ ſciens. vj. q. j. c. teſtimonium. ⁊. c. ſicut. de teſti. c. literas. de
ꝓſumptionibus. Spe. in ti. de teſte. ſ. j. ver. itẽ quod eſt periur⁹.
et iſtud procedit etiam poſt peractam penitentiã. c. antepe. de te-
ſti. glo. in. c. fi. de iureiur. in. vj. glo. in. l. ij. ſ. iul. ff. de teſt. lꝫ contra-
rium videatur innuere Bar. in. l. imperialis. in prin. per illũ tex.
C. de ſecun. nupt. Item iſtud procedit etiam, ſi periurus, nõdum
ſit per ſñiam ꝯdemnatus ſm Bal. in. l. ſi veteris. C. de fide inſtru.
e Quando periurus repellitur ab agendo ᵉ glo. eſt in. d. c. paruuli.
Spec. in

Spec.tn ti.de actore.§.j.ver.item qd est periurus.qd tamen sane intellige ꝛ limita vt per gl.ꝛ doc.in.c.dilecti.de foro cõpe.d.Ant. de but.in.c.intelleximus.in fi.de iud.imo fortius,excepto periurij.est exceptio litis finite,que impedit litis ingressuz vt dictũ est not.d.An.in.c.dilecti.in.iij.colũ.de exceptio.Quinto ꝛ hoc not.
a quando periurus perdit beneficia[a] omnium legum canonum et statutorum,quibus cauetur qd credi debeat iuramẽto alicuius. text.est de hoc no.in.d.c.paruuli.vij.q.j.per quẽ text.ita determinat Lud.ro.in cõmento.l.admonendi.in.vj.ꝛ.xxv.col.j.eo.ꝛ idẽ Ro.in.l.ij.in prin.in.x.col.ff.qui satis.cog.Bal.in auť.ei qui.C.de bo.auť.iud.pos.facit.c.cũ in eccl.de maio.ꝛ obe.c.clericos.de vita ꝛ hone.cle.Panor.in.c.gõni.de app.Nisi sit iuramentum oneris vt in locis preallegatis.Sexto clericus bñficiatus propter periu
b rium remouetur a beneficio[b].c.ij.ꝛ ibi doc.de rescrip.ꝛ dicit Bal. qd istud clarius alibi nõ habetur,sed est similis tex.in.c.cum quidam.et in.c.querelam.de iureiur.vbi dicitur idẽ esse in episcopo. qui propter periurium priuari dz episcopatu.no.gl.in.c.fi.eo.ti. in.vj.Bal.in.l.ij.C.eo.ti.et dicit Bal.in.d.c.cũ.quidã.per illũ tex. qd doctor ꝑpter periuriũ põt deponi a doctoratu:tñ peracta penitentia posset episcopus cũ eo dispẽsare:vt ibi per euz.Septima
c pena est,qꝛ collatio beneficij[c] ecclesiastici facta piuro,est ipso iure nulla.fm Fed.de senis.in consi.l.incip.an collatio.allegantem hostiensem in.c.cum inter.de exces.prela.sequitur Abb.Panor. in.d.c.querelam.ꝛ in.c.cum nostris.de conces.preben.ꝛ in.c.cũ in cunctis.§.fi.in pe.col.de elec.ꝛ in.c.j.in vlti.col.de re iudi.ꝛ in.c.fi. in vlt.col.de presump.ꝛ in.c.graue.in.iij.col.de preben.lꝫ contrarium qd imo collatio bñficij facta periuro mero iure valeat,tenẽt audacter.d.Car.flo.in.c.querelam.ꝛ Joã.de imo.in.c.audistis.ad fi.de elec.ꝛ contrarium allegatur tenere Inno.in.d.c.cum
3 nostris.de conces.preben.†Qualiter aũt debeat formari libellus quando criminaliter agitur contra periurum, vt extraordinarie puniatur.ponit Bal.in.l.si cum patruo.ad fi.C.commu.vtriusqꝫ iudi.vbi tenet,in libello debere concludi.qd deierauit non in preiudicium anime:qꝛ solum deum haberet vltorem.d.l.ij.sed quod deierauit in preiudicium tertij:quo casu habet vltorez.tam iudicem ecclesiasticum quã secularem.l.pe.de foro.comp.Alibi dicit Bal.in.l.j.C.de summa trini.quod non ꝓcedit libellus super periuro, in quo simpliciter narretur quod piurauit.nisi adijciatur dolum in me committendo.qd vltimum reprobat Lud ro.hic in vlt.col.qꝛ sufficit libellum presumptiue concludere.l.omnes.§.lucius.vbi gl.ꝛ Bar.ff.de his que in frau.cre.Tu dic,quod veritas pendet,an periurium requirat dolum,an sufficiat culpa:quem passum examinabo.in.l.qui per salutem.in prin.vbi Pau.de ca. ꝛ Alex.ponũt.j.e.ꝛ per hoc est expeditus primus articulus prin.
4 †Non omitto tamen vnum,qd quotiescunqꝫ aliquis indebite et violenter detineretur,ꝛ esset periculum vite,si iurauerit se rediturum vt relaxetur et nõ redit nõ est periurus.gl.est in cle.pastoralis in ỽbo per violentiam.de re iudi.quãuis Bar.in.l.relegati. in prin.per illũ tex.ff.de penis.determinet,qd si aliquis est in car
5 ceribus pro delicto,ꝛ aufugiat,qd peccat mortaliter.†Secund[9] articulus est,qualiter puniri debeat testis periurus,qui falsum testimonium ꝓhibuit.de quo conclude,qd si falsum deposuit in causa publici ꝛ capitalis iudicij,puniẽdus est similitudine supplicij,hoc est pena illa qua puniretur principalis si esset verũ.tex.est not.in.l.j.§.j.in verbo ad obligationem innocentium.ff.ad.l.cor. de fal.Bal.ꝛ Sal.in.l.ij.C.de re.cre.ꝛ illum tex.pro singulari alle. Bal.in.c.j.§.hmu.in fi.de pace iur.fir.quod testis falsus in causa homicidij,puniri debet vt homicida:ꝛ idẽ Bal.in.c.j.in prin.de pace tenenda.aut vero testis fuit periurus in alijs casibus:ꝛ tũc puniri debet.l.corne.de falsis.que est deportatio cum publicatione bonorum,tex.est in.l.j.in prin.ff.ad.l.cor.de fal.Bal.ꝛ Sali.in d.l.ij.C.eo.Ange.de are.in.§.item si quis postulante.insti.de act. Bal.in.l.presby.ij.C.de epis.ꝛ cle.Ang.in rep.l.j.C.de sica.ꝛ vide gl.in.c.querelã.in verbo piurij irretiti.de iureiur.ꝛ tex.ꝑncipalẽ in.c.j.et ibi glo.j.ꝛ ij.de crimine falsi.vbi cano.plenius tradunt.ꝛ ibi glo.no.extendit,vt dicta pena locuz habeat etiã si testimoniũ falsarij non habuit effectũ.Intellige predicta procedere quo ad penã criminalẽ imponendam testi periuro seu falsario: ciuiliter autem põt conueniri ad satisfactionem dãni,argu.l.q noie.ff.de fal.scdm cano.presertim Panor.ꝛ Jo.de ana.in.d.c.j.de cri.fal.
6 †Vltimo inquantũ tex.hic dicit,qd quãdo quis fustibus ceditur debet ei dici,nõ amplius iurare,dicit Ang.hic esse tex.meliorẽ de iure,quod falsarij debet inurari.ꝛ ita seruat:tamen hic text. venit aliqualiter a remotis.

Quoties. Juramentuz de veritate nõ remittitur parenti vel patrono.h.d.secus est in iuramento calumnie:vt in glos.et ratio est scdm Ludo.qꝛ cum pater ꝛ patronus debeãt videri sancta ꝛ honesta ꝑsona filio ꝛ liberto.l.honori.ff.de obseq.lib.in eis non presumitur calumnia.l.si patronus.in.fi.j.eodẽ.secus est quãdo agitur de veritate,iuxta illud prouerbiuz amicus plato:amicus socrates:magis amica veritas:limita hanc.l.p.l.si patronus.vbi statim dicam.j.eo.

1 Huic legi an possit renuntiari.
2 In iuramẽto prestito per notarium ad domum egregie persone pars debet esse presens.
3 Missio notarij,fit communibus expensis.
4 Ita in commissione consilij sapientis.
5 Dictio oportet,importat necessitatem.
6 Quid in verbo potest.
7 In criminalibus egregie persone coguntur venire ad iudicem.
8 Quid si in ciuili põt sine verecundia venire.
9 Mulier an possit pro debito capi.
10 Ista lex in quibus doctoribus habeat locum.
11 Quid in licentiato.

d
Ad egregias. Egregie persone[d] vel morbo impedite,coram iudice ad iurandum ꝑsonaliter venire nõ coguntur.h.d.ꝫcordat tex.in.c.si qui testium.de testi.ꝛ ibi glo.fi.videtur restringere hos tex.quando sine verecundia comparere nõ poterant,pro qua gl.est bonus tex.in.l.in ea.causa sunt.ff.ex qui cau.
1 maior.ꝛ†huic legi nõ posset renuntiari cũ,ratione publice honestatis.et sic fauore publico sit inducta fm Cy.in.l.nec honore.C. de episc.ꝛ cle.sequuntur Albe.ꝛ idẽ Alex.hic ꝛ in.l.alia.§.elegãter. in.j.col.in fi.ff.sol.mat.quãuis Ludo.ro.hic reprobet ꝛ dicat esse contra tex.in.c.ij.in prin.de iudi.in.vj.in verbo inuitas,a contrario sensu:secus ergo si volentes.vide Lud.ro.in singul.suo.clxix. inci.tu audiuisti.l.ad egregias.vbi dicit pro dicto Cy.esse casũ singu.in.d.c.ij.de iudi.lib.vj.Aduerte tamẽ in isto puncto ad aliqua.ꝛ primo qd text.in.d.c.ij.in ver.ceterum.videtur probare dictum Cy.in verbis illis etiam si earũdem acceperit consensus:et ita per illũ text.videtur dicere Lu.ro.in sing.clxix.inci.tu audiuisti. l.ad egregias.Scdo aduerte qꝛ glos.in.l.inuiti.in gl.mag.in.fi.ff. de testi.videtur multum facere pro dicto Ludo.ro.hic inquãtũ vult ꝙ persone enumerate in illo tex.inter quas sunt milites,qui sunt egregie ꝑsone possunt renũtiare priuilegio de quo ibi:Tertio cõsydera si pro cõcordia posset dici,qd aut querimus an persona egregia possit sponte venire ad iudicium.ꝛ sic renũtiare priuilegio huius.l.ꝛ teneo qd sic.ꝛ ita intelligo text.in.d.c.ij.in verbo.inuitas,aut querimus an possit renũtiare priuilegio istius.l. generaliter.vt in futurum possit cogi inuitus ad veniendum,et teneo qd non.ꝛ ita procedat qd dicitur in.d.ver.ceteruz.in illis verbis etiam si earundez ꝛc.Confirmo istud per simile:nã videmus qd iuri reuerentiali non põt renuntiari expresse.l.fin.C.de bo.lib. traditur in.l.alia.§.eleganter.ff.sol.ma.etiam cum iuramento,qꝛ esset cõtra bonos mores.vt ibi solet dici:et tñ tacite sic probatur in l.qd nomine.ꝛ ibi Raph.no.ff.de cõdi.inde.de quo ibi dicam ali
2 qua que hic omitto.†Adde etiã qd qñ iudex mittit notarium ad domuz egregie persone,recipiendo iuramentum,dz altera pars esse presens,nisi sit mulier vt ꝑ Bar.ꝛ Moder.hic,lꝫ Lud.ro.dicat de muliere in cõtrariũ esse tex.in.l.ij.in.§.finaliter vel dignitas. C.de iura.calũ.ꝛ si dicatur qd ille tex.loquitur in iuramẽto honestatis non in iuramento veritatis:respondet,qd eadẽ est ratio vtrobiqꝫ.s.honestatis:sed nõ aduertit ꝙ corrigitur per auť.principales.sequentem,lꝫ Lud.ro.dicat pro cõcordia posse dici,ꝙ aut talis mulier est monialis:ita qd propter ordinem regule,non dz iri ad eas,nisi ex summa necessitate:ꝛ tunc pars non dz esse presens sed in alia muliere secus.Panor.etiaz in.d.c.si qui testium.reprobat:qꝛ quemadmodum iudex mittit notariũ ad mulierẽ:ita pars aduersa dz posse esse presens:sed nõ aduertit qd missio notarij fit ex necessitate,cum alias iurare non posset,que necessitas non mi
3 litat in presentia aduersarij.†Itẽ adde qd missio notarij dz fieri
e communibus expẽsis,[e] fm do.Alex.post Guid.per eũ relatũ:idẽ tenet Spec.ꝛ Jo.an.in ti.de iura.cal.§.restat.in ver.pe.Item in c.presentium.in.viij.col.de testi.in.vj.sicut qñ causa committitur
f consilio sapientis,[f] dz mitti,communibus expensis fm Spe.in ti. de assessore.§.salariũ.ver.quid ergo si alter litigatorum.Bart.in l.si postulauerit.in prin.ff.de adul.secus qñ pars esset absens,tũc suis tantum expensis mitti dz,fm glo.ꝛ Bar.in.l.ij.§.si.ff.ex qui.
4 cau.in pos.eatur.†Sed tu caue,qꝛ priuilegia debent esse inducta sine preiudicio tertij.l.impuberi.ff.de admi.tut.l.cum filius.ff.de testa.mili.facit.l.nec auus.C.de emã.lib.Itez caue qꝛ tex.in.l.generaliter.§.habẽs de presentibus.C.eo.istud limitat arbitrio iudicis.ꝛ ita tenent Alb.ꝛ Lud.roma.hic.limita istaz.l.procedere ex gratia ꝛ curialitate,non autem ꝙ iudex ex necessitate mittere teneatur fm Host.Jo.an.do.Anto.Abb.ꝛ Jmo.in.c.significauit.in.gl.ij.de offi.ordi.monetur per tex.in ratione sui.in.l.ij.§.si preses.ff.quis ord.in bo.pos.ser.facit text.in ratione sui in.l.iubemus.§.fi.allegata in gl.sed tene contrarium per istum tex.in ver.
5 oportet[g] quod regulariter necessitatem importat,vt notatur in.l.j.

a Perdit bñficia.Adde gl.pe.i fi. in.c.fi.de iure pat.

b Remouetur a beneficio.adde.c. tua,de iureiur.§ eli.j.c. ꝑterea.j.vij. col.de spon.

c Collatio bñficij.Adde Inno.in c.institutus. el.ij.de app. do.de rota. decisione.v. inci.de iure pat.j nouis.

d Egregie ꝑsone.adde que dicantur egregie ꝑsone,vide Spe. ti.de teste.in §.sequit.ver. quid de presbytero.

e Cõibus expẽsis.Adde Bart.ꝛ doc.i.l.ij.§. fi.ff.ex qui. cau.in poss. ea.Bar.i.l. postulauerit.ff.de adu. Pe.de anc. in.c.ij.de iudici.vj.

f Cõmittitur consilio sapiẽtis.adde Bal.in.l. ij.C.d edu. Jo.de imo. i cle.j. circa fi.de etate ꝛ quali.

g Oportet. Adde gl.in verbo oportebit.in.c.ij. de lit.cõtest. li.vj.glo.i.c. cũ ab vno.d iudi.lib.vj. Bart.ꝛ bal. i.l.j.ff.de iusti.et iu.bal. in.j.cõsti.C. archi.i.c.nõ oportet.xij. q.ix.

testis qui falsũ depõit q̃ pena puniat

in prin.ff.de iusti.z iur.ita tenent Panor.z do.Fran.de are.in.d.c.si q testiū.facit bonus tex.in.c.ꝙ.xiiij.q.ij.sequit Alexan.hic.z est de mēte Imo.in.l.cum ab initio.ff.quemadmodum testa.ape.
5 Sali.in auk.sed iudex.C.de epis.z cle.¶ † Aduerte tñ.q2 ad istū tex.in verbo,oportet:posset rñderi.q8 verbum necessitatiuū etiā si illi adijciat dictio precisa oīo.tñ importat ratione subiecte persone solum honestatem z non necessitatem.tex.est solennis in.c.j.iuncta glo.fi.in verbo omnino.de despōsa.impu.quē ad hoc nō. ibi Panor.Hinc videmus q8 verbū oportet,exponit pro decet.l.j.in prin.cum gl.ff.de iusti.z iur.tamē aduerte,q2 pro illa parte q8 imo iudex teneat in ista materia ex necessitate.facit tex.in.d.auk.
6 sed iudex.iuncta illa regula† q8 etiā verbū pōt q8 est voluntariū: tamen qñ est directum ad iudicem importat necessitatem,ita probat tex.in.l.j.iūcta.gl.in verbo potest.ff.de iurisdi.oīm iudic.et ibi
7 Ange.z Rapha.ex illo tex.colligunt istam regulā.† Scdo limita istam.l.non habere locum in causis criminalibus in quibus egre-
8 gie persone coguntur venire[b] ad iudicem,vt est glos.no.in.c.j.de testi.cogendis.z.iij.q.ix.c.testes.ita limitat geminianus.in.c.presentiū.de test.lib.vj.Rō.cōsi.cccci.z ratio est,q2 in causis criminalibus examinatio nō posset committi notario:sed requirit q8 ipse iudex examinet,vt est glo.not.in.c.constitutus.in glos.pe.de fide-ius.z gl.in.c.l3 mulieres.de iudi.in.vi.Jo.an.z Ant.de but.in.d.c.significauit.de offi.ord.no.in.c.cum causam de testi.z in.l.iij.§.diuus.ff.eod.certe equius est egregiā personam potius venire ad iudicem,quam ecōtra:secus ergo esset,qñ ratiōe importantie venire non possent.ad hanc limitationē vide Panor.z Moder.in
8 d.c.si qui testiū.† Tertio istam.l.dum loquitur in egregia ꝑsona limitat glo.in.d.c.si qui testiū.in glo.fi.iuncto tex.vt procedat,qñ egregia persona non potest propter verecundiam venire ad iudicium,alr̄s cogeret egregia persona venire ad iudiciū:ad idē videt glo.in.l.inuiti.in glos.magna.ff.de test.facit test.in.l.in ea.in fin.ff.ex qui.cau.maio.per quē tex vide q8 dicit Bart.in.l.pecunie.in fi.ff.de adimē.leg.z in.l.fideiuſ.in fi.ff.de fideiuſ.Ista limitatio mihi non placet,q2 istud priuilegiū non cōcedit egregie persōne propter paupertatē aut propter verecūdiam,imo propter excellentiam personarum z earū dignitatem.Penul.pōdera tert.in vb.valitudine:q8 propter infirmitatē non cogitur quis venire ad iudiciū:facit tex.in.d.c.si qui testiū.z in.d.l.inuiti.intellige quando esset grauis infirmitas:nam propter leuē infirmitatē non procederet ista lex.facit.l.quesitum.ff.de re iudi.Vltimo pondera tert.in verbo iusiurandū quod iurisconſ.indefinite dicit iusiurandum q2 per hoc videt dicere,ꝙ iste tex.possit verificari i quolibet iuramento.facit tert.in auk.sed iudex.allegata in glos.¶ Gl.j.diuiditur in quatuor partes prout quadrupliciter exemplificat tert.secunda ibi:idē de domina.tertia ibi:idem de senibus.quarta ibi:idem de legum docto.In prima parte ibi,vt ad episcopos.extende ad presbyteros z diaconos fm Spe.in tit.de teste.§.sequitur.
9 veru.quid de presbytero.In gl.ibi:idē de domina.† Adde quod illa tex prima allegata in glo.nihil dicit de iuramento sed solum dicit q8 mulier materfa.pro causa priuata vel etiam publica non pōt personaliter capi,vt ibi z auk.sed nouo iure.que generaliter loquitur in qualibet muliere.C.de custo.reo.not.Bar.z Ang.in l.nemo carcerem.C.de exac.trib.lib.x.Bar.in.l.sacrilegij.ff.ad.l.iul.pecula.Bald.z Sali.in.l.j.C.qui bo.cede.poſ.Panor.in.c.ad petitionem.de accusa.quod intellige,nisi mulier renuntiasset in assumptione tutele omni legum auxilio fm Bar.in auk.matri z auie.in.j.col.C.quando mul.tute.offi.fungi potest.z in.l.si sub cō di.ff.de test.tute.Scdo limita nisi esset meretrix fm Bal.in.l.consenta.in vlti.colū.C.qñō z qñ iudex.q8 vltimum limita singulariter nisi esset meretrix in matrimonio copulata.per tert.not.in.l.si vxor.in prin.in versi.qualecunq3 matrimoniū.ff.de adul.Jo.an.in addi.Spe.in tit.de iniurijs z dam.da.sup rub.Lud.ro.in.l.si vero.§.de viro.in.ij.fal.ff.so.ma.do.Alex.in.l.pleri.ꝗ.ff.de in ius vocan.Et hoc modo pōt decidi illud de quo dubitauit Bart.in l.qui adul.C.de adul.¶ In.e.gl.ibi:idē de senibus.adde meliorē tex.in.l.semper.in prin.ff.de iure immunitatis.z quomodo intelligantur senes in hac materia declarat do.Anto.de but.in.c.qm̄ frequenter.in prin.vt lite non contest.vbi dicit q8 intelligitur de his qui excesserunt.lxxv.annum,tamen istud de senibus non ser-
10 uatur de consuetudine fm Ange.hic.¶ In ea.glos.†ibi idem de legum doctoribus,intellige actu legentibus tantum fm Bar.in d.l.medicos.quāuis do.Fran.de are.istud reprobet in consi.xcij.incip,respondendo breuiter.Aduerte etiā q2 Ray.hic subdebat illud procedere tantū in doctorib' iuris ciuilis nō cano.sed Alb.hic z melius tenet contrarium q8 istud generaliter procedat in omnibus doctorib'.Adde quod istud etiam procedit in aduocatis reipublice vel fisci,fm Bar.in.l.j.C.de aduo.diuer.iudi.Idē
b procedit in auditoribus sacri palatij[b] rome,ita extendūt domini de rota in conclusione.xcvij.q2 sunt doctores,etiam excellentissimi,z hodie nō possunt inter docto.sacri palatij assumi aliqui:nisi

b ¶ Egregie persone cogūt venire. Adde doc.l.c.cū cōs.de testa.doc.in c.rom.in.§.ꝯhentes.de fo.cōpe.lib.vj.do.i auk.aps eloquētissimū.C.d fide instru.

b ¶ In auditorib' sacri palatij.Adde Ro.deci lxxxix.i nouissimis.

c ¶ Licentiatus habet ꝑ doct.Adde Feli.in.c.cā se.in.j.colū.de rescrip.

sint doc.z iterū examinent fm Bal.in.c.scriptū.in vlt.co.de elec.
11 † Aduerte etiā.q2 posset dubitari,nunquid priuilegium istius legis habeat locū in licētiato:z prima facie dicerē ꝙ sic:q2 vbicūq3 agitur de fauore z nō sumus in materia penali,licētiatus habet
c pro doctore.[c] probat in.l.pe.ff.de test.mili.quē tex.ita determinat Bal.in.l.j.in pe.col.ff.sol.mat.Pe.de anc.z Gemini.in proemio sexti.in.ij.col.Bal.in auk.habita in.vj.col.C.ne filius ꝑ patre.de qua tñ vide etiā per Bart.in.d.l.pe.z in.l.athlete.in prin.per illū tex.in verbo coronari.ff.de excu.tut.z in.c.cum quidā.in fi.de renun.In gl.ibi z familia eorū,istud nō seruat de cōsuetudine fm Ang.z Alex.hic.An autē priuilegia extēdant ad famulos,posūt doc.maxime Bal.in.l.j.C.de epi.z cle.¶ Gl.in verbo domū.diuidit in duas partes.primo infert ex tex.z sentit,q8 iuramētū veritatis nō possit per procuratorē prestari,facit.l.generaliter.§.his de presentibus.C.eo.q8 limita vt per Bart.in.l.q bona.§.qui alieno.in.iiij.q.ff.de dā.infect.z Albe.hic.In scdā ibi.sed huic.l.est ꝯ glo.oppo.z nō soluit,solue q8 tex.hic nō dicit,q8 ipse iudex vadat:hoc enim esset inconueniens vt in contrario.

1 ¶ Actio furti inter virū z vxo.nō habet locū,sed rerū amotarum:z an infamet vel oriatur actio iniuriarum.
2 Super libello inepto nil potest fieri,z illa exceptio semper potest opponi ibi.
3 Exceptio per quam dicitur sententia nulla,an possit post illam opponi.
4 Quando quis habet exceptionē impeditiuā litis ingressum,non tenetur iurare.

SI patronus.

Non cogitur quis iurare super actione que contra eum proponi non potest.h.d.primo.z patrono remit-
1 titur iuramentum calumnie.hoc secundo.† Nam ille qui defert iuramentum,cogitur primo iurare,q8 non defert animo calumniandi.l.iusiurandum.et ad pecunias.§.qui iusiurandum.ꝯ.eo.Et premitte,q8 actio furti,q2 turpis nō competit inter virum z vxorem,sed eius loco competit actio rerum amotarum l.j.ff.re.amo.q2 licet infamet de facto vt hic in gl.tamen non infamat de iur.fm glo.in.l.ij.C.re.amota.speciale tamen est quando patronus accipit libertam in vxorē,isto casu non competit etiam actio rerū amo.q2 ipsa liberta sic censetur accepisse munus inestimabile a patrono.nunquid actio iniuriarū constante matrimonio intentari possit per maritum contra vxorē vel econtra,videretur dicendum q8 non ex predictis:z ita tenet Ludo.roma.in.l.diuor.§.si fundum.ff.solu.matri.veritas est in contrariū,prout singulariter tenet Bart.in.d.l.diuor.§.si vir in fundo.z ibi multū commendat,d.Alex.dicens,se de facto ita padue cōsuluisse,licet tunc non fuisset de Bar.ibi recordatus.¶ No.ex hoc fm Ludroma.q8 si patronus capiat libertam in vxorem non per hoc definit esse liberta.Tu dic hoc esse ꝑpter.l.homo liber.ff.de statu.homi.vide tamen nouam decisionem impe.in.l.fin.C.commu.de
2 manu.¶ † Nota scdo in versi.nō compellitur fm Moder.super libello inepto ratione actionis proposite non competente.nullus actus decisiuus fieri potest,vnde arguendo a iuramēto ad sententiam.l.ij.ꝯ.eo.hic videtur probari fm Moder.q8 sententia lata super inepto libello,est ipso iure nulla.Tu dic hoc esse verum in se prout dixi multa allegando in.l.vinum.ꝯ.titu.j.tamen iste tex.nihil probat,q2 dicit non cōpelli iurare:tamen si iuraretur,an sit ipso iure nullū vel ne,tert.vltra non procedit.Et per hec puto nō probari ex hoc tex.illud quod no.Bal.Ange.Ludo.z Alex.hic quod exceptio ineptitudinis libelli,possit quādocunq3 etiā post sententiam opponi:tamen verū est in se,vt est bonus tex.in.c.cū dilecti.de empt.z vendi.z ibi Imo.in.ij.colum.ad hoc not.illum tert.post Pet.de ancha.qui dicit se sepius audiuisse Bald.allegantem illam decretalem ad hoc.z Pet.de ancha.z Imo.in cle.constitu.de elec.Cy.z Bal.in.l.licet.C.de procur.Ang.in.l.licet.ff.de offi.asses.facit tex.in.l.liberorum.§.q8 si libelli.ff.de accusa.facit doctrina Bart.z docto.in.l.j.C.de iuris et facti ignor.vers.
3 † quod oīs exceptio per quam dicitur sententia nulla.pōt post illā opponi.Limita quando libellus est ineptus.ratione actionis intentate,secus si esset ineptus ex persona libellantis,tert est not.in.l.posth.§.si quis ex his.ꝯ.de inoffi.test.de cuius intellectu vltra docto.ibi.z Lu.ro.hic.vide Bal.in.l.fi.ad fi.C.de fideicō.lib.Secundo limita nisi libellus possit aliquo modo saluari.etiā impropriando vocabula,per ea que plene recollegi circa saluandos libellos in.l.sed si poſ.§.item si iurauero.ꝯ.eo.Tertio limita in causis in quibus libellus de necessitate requirit.alias vbi nō requiritur libellus,eius ineptitudo non vitiat,gloſ.est in.l.vinum.in gl.magna ad fin.vbi.dixi.ꝯ.tit.j.Quarto limita nisi probationes apte conualidarent libellum ineptum,vt per Bald.et Lud.hic,de quo vide cano.maxime Anto.de butr.z Panor.in c.causam.primo.de testi.Spec.in.ti.de act.z peti.§.sequitur.vers.hic quoq3 nō est pretermittendum.z.ꝟ.qd si preponit.z ibi.Joā.and.in addi.

and.in addi.⁊ in ti.de resti.spo.§.j.ver.sed pone egi.⁊ in ti.de sen tentia.§.qualiter.versi.quid si lis.Bald.in.l.ij.in.iij.colum.C.de fruc.⁊ litis expen.Lud.⁊ Moder.in.l.non solū.§.sed vt probari. ff.de ope.noui nun. Quinto limita,nisi sit ineptitudo que purge tur per litis contest.vt probatur in.l.nuda.⁊ ibi Bal.ad hoc no. illum tex.C.de contrahen.⁊ commit.stipu.Sexto limita,quādo sententia fuisset lata virtute cōfessionis partis,quia ex quocūqꝫ inordinato processu potest ferri sententia valida,iuxta doctrinaꝫ Barto.in.l.si confessus.ff.de custo.reo.cum.concor.de quib⁹ hic
4 per Ludo.roma.†Ultimo no.ex eodem tex.fm Pau.de cast.et Alexan.hic regulam,qḋ vbicunqꝫ quis habet exceptioneꝫ impe ditiuam litis ingressus,non cogitur iurare:et ratio est,quia cum iuramentum habeat vim litis contest.⁊ vidistis in.l.nā ⁊ postea. §.si is qui temporali.ḋ.eodē.si exceptio impedit litis ingressum: ergo non cogitur iurare.allegant etiam.l.in contractibus.§.illo. C.de nō nu.pecu.sed melius facit tex.in.l.tutor.§.fi.⁊ ibi Bald.⁊ Moder.ad hoc not.j.e.sicut nec cogitur compromittere quāuis statutum arctet ad compromissum fm Bald.in.l.si iudex.in fi.ff. de his qui sunt sui vel alie.iur.Bal.Sali.⁊ Fulg.in.l.si fratris.ꝑ illum tex.C.de transac.⁊ ibi Alexā.exclamat dicens,qḋ de facto habuit et obtinuit:⁊ Ludo.roma.in repe.rub.ff.de arbi.in.xviij. colum.Ultimo no.quod lꝫ patrono non remittatur iuramentuꝫ veritatis.l.quoties.ḋ.eo.tamen bene remittitur iuramentuꝫ ca lumnie,⁊ propterea examināt hic Guil.Albe.⁊ Alexā.an sicut patrono ⁊ patri remittitur iuramentum calumnie:ita econtra fi lio ⁊ liberto,de quo per Bar.⁊ ibi dicam in.l.iusiurā.⁊ ad pecu nias.§.iusiuran.j.eo.

1 ¶ An valeat conventio qḋ de dānis ⁊ interesse stetur iuramē to partis:⁊ an possit iudex taxare si excedit.nu.5.

2 An partes possint cōuenire qḋ stetur priuate scripture vnius vel dicto vnius.nu.3.⁊.4.

4 Papa et imperator non possunt statuere,qḋ stetur dicto vnius, in preiudicium alterius.

7 An iuramentum promissorium de futuro,sit modus inducende obligationis:⁊ quid de iure canoni.nu.8.9.

Iusiurandum. Quod ex conventione. Istud principium legi tur altero de duobus modis,vno modo fm glo.pri mam Barto.et communiter doct.quod hic ponatur limitatio ad regulam.l.iusiuranduꝫ ⁊ ad pecunias.§.ait pretor. et.l.manifeste turpitudinis.j.eo.quod ille cui defertur iuramen tum,tenetur alteruꝫ de tribus facere:aut iurare:aut referre iura mentum:aut soluere:illa regula non procedit in iuramento vo luntario,quod extra iudicium defertur,in quo non tenetur quis referre iuramentuꝫ si nolit ipse iurare:iste intellectus in se est bo nus,prout tenet etiam Barto.in.d.l.manifeste.j.eodem.sed non bene congruit litere:ibi referre non potest.Secundo modo legi tur ⁊ not.fm Sali.⁊ ante eum Mart.fili.⁊ Albe.hic,quod quā do conuentuꝫ est ꝙ vna pars debeat iurare,si illa nolit postea iu rare:sed velit referre alteri parti,quod non possit:ratio,quia iu ramentum qḋ a princip.fuit voluntarium,postea effectum est ne cessarium:nam que a principio sunt voluntatis,postea redigun tur ad necessitatem.l.in commodato.§.sicut.ff.commo.et.l.sicut. C.de act.et oblg.Item a forma conventionis non est recedendū: l.j.§.si cōuenerit.ff.depo.⁊ tu pondera ꝙ istum intellectum sense runt Guil.⁊ Barto.hic,inducendo ad questionem quam statim referam.Nam fm primum intellectum iste tex.nihil faceret.In
1 ducitur ergo ista.l.per Guil.⁊ antiquos ⁊ Bar.hic:†an si in in strumento conuentum sit,quod de damnis et interesse stetur soli iuramento partis,an talis conventio valeat,Dy.in.l.ij.ff.de pre to.stipu.tenet istam conventionem valere,principaliter per istuꝫ tex.dubium vero facit,quod nō:quia inuitaret ad periurandum. et sic ad delinquendū,contra.l.cōuenire.ff.de pac.dota.⁊ ita per hanc rationem tenet Specu.in titu.de proba.§.videndum.versi. quid si ibi dicitur.⁊ Cy.in.l.si quis in conscribendo.C.de episco. et cleri.non obstat tex.hic.quia respondet ⁊ bene:qḋ super debito iam contracto bene potest deferri iuramentum:sed super debito contrahendo in futurum nō,ratione predicta.pro ista opi.Pau. de cast.in.l.videamus.§.deferre.j.tit.j.ponderat ibi esse tex.dum dicit,quod iudex debet deferre:ergo in eo quod ad iudicem spe ctat,partes conuenire non possunt.sed ille tex.nihil facit quia loquitur in iuramento extraiudiciali.Cōclude veram ⁊ commu nem sententiam esse,qḋ talis conventio valeat,quā tenet Bar.⁊ communiter doct.hic.⁊ dicit Albe.hic.quod ista est communis opin.⁊ ita seruatur.eam tenent Dy.⁊ plenius Bart.⁊ Mod.in l.fi.ff.de preto.stipu.⁊ Barto.in consi.incip.quidam habens bo na cōmunia.Bal.in.c.tuis.de testi.in.l.j.C.de sen.que ꝑ eo quod inter.et.l.iubemus.C.de iudi.Immo.in.l.custo.ff.de pu.iudi.Ioā. de ana.in consi.xxxj.incip.presupposito quod pena.in vlti.colū. Nec ob.qḋ daṫ materia deierandi,quia poterit peti reductio ad

arbitrium boni viri,fm Barto.et docto.in locis preallega.quia iuramentum habet in se tacitam conditionem si eque iuratus sit l.si libertus iurauerit.ff.de bo.liber.imo tenet Ray.in.d.l.si quis in conscribendo.qḋ si actor excederet modum in iurando,posset iudex adhuc postea taxare:sequitur ⁊ reputat equissimuꝫ Alex. in consi.clxxvij.incipiē.viso et opportune discusso processu.in pe nul.colum.in lib.ij.Aduerte tamen,quia licet ista sit communis opinio:tamen in puncto iuris potest teneri contrarium,quod ista conventio nihil valeat et vltra Specu.⁊ Cy.ita tenet Barto. met.in consi.qḋ incipit britonensis quidam.ita etiam tenet Sal. hic:⁊ reperio qḋ ita consuluit.d.Signo.de homo.in cōsil.xij.qḋ incip.factū sic se habet,quidam fecit testamentum.in secundo du bio.⁊ in consi.xxxviij.qḋ incipit cum in instru.debiti.non reperio tamen ꝙ adducant aliquid qḋ vrgeat,nisi ꝙ inuitaret ad delin quendum.vltra tradita per scribentes moueor pro ista parte:naꝫ
2 videmus †qḋ partes non possunt expresso consensu conuenire vt stetur priuate scripture vnius fm Innocen.in.c.cum.P.tabel lio.post medium de fide instrumen.quasi ista conventio esset con tra ius diuinum,gentium,⁊ omnes rationes:ergo multominus debet valere conventio de stando simplici dicto vnius:⁊ illam de cisionem Inno.sequitur Ludo.roma.in.l.admo.in.xix.col.j.eo. ⁊ in.l.nuda ratio.in pe.col.ff.de do.⁊ in consil.cciij.quod incipit pro discutienda veritate thema.⁊ in consi.seq.quod incipit in ꝓ posito puncto breuiter dicendum.Bal.in.l.impera.in vlti.colū. ff.de statu ho.quicquid teneat idem Bald.in.l.de quibus.in pe
3 nul.col.ff.de legi.†Secundo ⁊ fortius pro ista parte moueor:nā non valet pactum factum inter partes,de stando dicto vnius te stis,quia forma probandi requirit saltem numerum duorum te stiuꝫ.l.vbi numerus.ff.de testi.ergo illud quod est de forma nō po test pacto partium immutari.ita tradit Ange.in.l.pactum inter heredem.in vlti.col.ff.de pac.ergo multominus debēt posse par tes conuenire,quod steṫ simplici dicto partis,quia sic esset iudex
4 in causa propria.†Tertio pro ista parte moueor:naꝫ papa et im
a perator nō possent statuere,qḋ plene credatᵃ dicto vnius,in pre iudiciū alterius,quia esset statuere cōtra ius diuinum fm quod requiruntur duo testes.c.in omni.de testib.sed papa ⁊ imperator non possunt statuere contra ius diuinum.c.indicas hermanum. iij.q.ix.gl.et doct.in.l.fin.C.si cōtra ius vel vtilitatem publicam. ita firmat Abb.in.c.cum a nobis.et in.c.nuper.de test.et in.c.si cut.de proba.si ergo papa et imperator non possunt id statuere, ergo nec etiam poterit fieri pacto contrahentium,quia de statu
b to ad pactumᵇ negatiue validum est argu.vt notatur in rubri.C. de decre.decur.lib.x.et in.l.non impossibile.ff.de pact.⁊ in.l.fi.C.
5 de fideius.⁊ Bart.in.l.alia.§.eleganter.ff.solu.matri.†Non obst. qḋ dicūt doctor.respondendo,qḋ si pars iurauerit enormiter po test peti reductio ad arbitriuꝫ boni viri:qꝛ dico,quod ex quo cō uentum est de stando dicto alicuius cum iuramento,et ille iura uit nihil vltra queri:quia sic posset detegi periurium.l.non erit.§. dato.ḋ.eodem.l.qui sub condi.in princ.ff.de condi.institu.et ideo dico,quod iura allegata per Barto.non probant:quia procede rent etiam quando fuisset facta conventio de stando simplici di cto.secus quando fuit conuentum de stando iuramento alicuius quia nihil vltra queri potest,vt dixi.Pro communi tamen opin. aduerte ad aliqua,⁊ primo ꝙ pro illa facit tex.in.l.fin.C.de fidei commis.vbi vꝫ conventio partium de stando iuramento heredis circa legatum,⁊ tamen isto modo constituitur heres iudex et te stis in causa propria,vt etiā ibi dicit text.Secundo aduerte.quia tenendo communem potest responderi ad tria mea motiua,et ad primum:scꝫ ad dictum Innocen.in illo.c.cū.P.tabellio.respon deo,qḋ dato ꝙ dictum Inno.sit verum,tamē alia ratio viget ibi, alia hic:nam ratio illius dicti est,quia si partes possunt per pa ctum facere,ꝙ staretur priuate scripture vnius,possent isto mo do virtualiter creare tabelliones,ꝙ quidem est de reseruatis so
6 lo prin.vt traditur ibi,que ratio cessat in proposito nostro.†Nō obst.secunduꝫ motiuum,quia respondeo,qḋ imo communis sen tentia est,qḋ vꝫ pactuꝫ de stando dicto vnius testis,prout tenuit Spec.in titu.de teste.§.restat.in.xxiiij.fal.⁊ do.Anto.et alij in.c. veniens.de testi.Moder.in.l.j.§.fi.ff.de verbo.obli.Preterea nō videtur bonum argumētum de teste ad partem,quia maius pre iudicium videṫ verti in dicto testis quam in dicto partis,propter reductionem ad arbitrium boni viri,que isto vltimo casu potest peti fm cōmunē sententiaꝫ imo fortius si actor excessit modum in iurando,pōt iudex adhuc postea taxare vt predixi.Iteꝫ aduerte qꝛ Bal.hic tenet,ꝙ si pactuꝫ dicat de stando dicto creditoris nō intelligitur de simplici verbo,sed in dubio intelligiṫ de iuramen to per.l.theopompus.ff.de dote prelega.intellige iunctis notatis ibi per gloss.⁊ Bart.imo plus tenet Bald.in.c.ceterum.de iura. calum.quod etiam si in instrumēto dicatur de stando simplici di cto creditoris,adhuc tenetur creditori iurare de calum.Redeū do tamen ad cōem cōclusionem de qua.ḋ.limita ipsam cōmunem

a ¶ Quod plene credat. Add. Lud. consil. cccclix.

b ¶ De statuto ad pactū. adde text. in l.fi. ad fin. et ibi bal. C. de fideius. bar. in.l.oēs po puli.in.ij.q. prin.ff.d iu sti.et iur.

conclusionem duobus modis.primo vt non habeat locum in tutore,qui si faceret talem conuentionem non valeret fm Bar.in.l. iusiurandum etiam.per illum text.cum glo.j.eodem.z sequuntur alij ibi.Secundo limita,qd quamuis ista conuentio valeat,tamē potest reuocari anteq̄ iuratum sit,fm Bar.in.d.l.fi.ff.de preto. stipu.per.l.si quis iusiurandum.C.eo.Bar.in.l.theopompus.in fin.ff.de dote prelega.idem expresse tenet Ant.de butr.in.c.ij.in vj.colum.de fide instru.et in.c.finem litibus.in penulti.colum.de dolo z contuma.quamuis.Abb.ibi circa fin.cōtrariū teneat z.d. Alexan.in consi.cxxx.incip.difficultas huius negotij circa fi.vbi dicit,quod in hoc communis opi.est contra Barto.Sed tu intellige istam limitationem sane:et ita alias fuit iudicatum.quando superuenit iusta causa reuocandi iuramentū,vt quia effectus sit vnus ribaldus,alias sine noua causa suspitionis allegata et probata reuocari non posset argumento.l.si cum cornelius.ff.de sol. fm Ang.Imo.Raph.cu.in.d.l.fi.z do.Alex.hic.z ita etiam ego consultus sepe respondi:z ita iudicarē:nam considero qd Bar. fundat se per.l.si quis iusiurandum.C.eo.sed ego habeo.quod ille text.inquantum presupponit delationem iuramenti posse reuocari communiter,intelligitur ex causa noua superueniente:vt qr superuenerunt probationes de nouo,vt per Sali.z ibi doc.com-
7 muniter in.l.non erit.§.fina.§.eodem.† Ultimo querunt antiqui maxime Guil.de cug.z Bar.hic.an iuramentum de futuro promissorium sit modus introducende obligationis:vltramon.post glo.in.l.j.C.de ope.liber.tenent,qd de iure ciuili producit et obligationem z actio.z inter cetera vnum est qd stringit:dicunt enim ipsi,non est dubium quando aliquid tendit principaliter z immediate et directo ad aliquē finem,debet potius operari illum effectum q̄ actus qui non immediate tendit ad hoc,sed nos habemus,quod ex iuramento decisiuo litis oritur obligatio z actio, quod iuramentum tendit principaliter ad decidendum litem,nō ad producendum obligationem z actionem:quanto ergo magis iuramentum de futuro promissorium,qd tendit ad producendū obligationem z actionez.debet producere:communis tamē sententia z vera est citramontanorum,quod ex iuramento promissorio in futurum,de iure ciuili nulla oriatur obligatio z actio,vt late per Albe.z latius per Ludo.roma.hic.per Barto.in.l.si quis pro eo.ff.de fideiusso.in.l.vt iurisiurandi.in princi.ff.de ope.lib. et hic quia speciale est in liberto promittente operas patrono,vt ex tali iuramento obligetur.l.vt iurisiurandi.in princi.ff.de ope. lib.z in.l.fin.ff.de libe.cau.z rationē specialitatis assignat Bal.in auf.sacramenta puberum.C.si aduersus vendi.in recompēsationem libertatis:aliam rationem reddit domi.Anto.de but.in.c. nouit.de iudi.in.c.cum contingat.de iureiuran.nā dicit,qd libertus propter manumissionem obligatur patrono ad antidora.l.3 et si.l.§.cōsuluit.ff.de petio.heredi.tamen ista ratio confunditur vt pungit Ludo.rom.hic.quia sequeretur qd si filius emancipatus aliquid promitteret patri cuz iuramento,qd obligaretur,qd tamen nullibi reperitur.Tene ergo precedentem rationem:z ad rationem vltramontanorum responde,qd iuramentum decisiuū litis hz vim ɔfessionis iudicialis.l.qui iurasse.§.fi.j.eo.sed ex confessione iudiciali oritur obligatio z actio.l.certum.in.fi.ff.de confessis.Item iuramentum decisiuum habet vim sententie.l.sed et si pos.§.fi.§.eo.sed ex sententia oritur actio:ergo eodem modo ex iuramento decisiuo litis:sed ista non habent locum in iuramento promissorio de futuro.Item iuramentum decisiuum litis habet vim quasi contractus:qr in eo interuenit consensus vtriusq3. qd secus est in iuramento ꝓmissorio in quo tantū vnius cōsensus interuenit ita declarat late Lud.roma.hic.z in rub.ff.de vb.obl.
8 z in.l.j.in prin.eo.ti.† Quid autem de iure cano.si promittitur cū iuramento aliquid in futurum,an oriatur obligatio et actio.glo. reputata singularis tenuit qd sic,in.c.quoties cordis oculus.vij. q.j.z idem tenet Bart.in.d.l.si quis pro eo.in princip.z in.d.l.vt iusiuran.in prin.z adducitꝰ ꝓ hoc ratio,quia de iure cano.fm co-
a munia ex pacto nudo[a] solo oritur actio,vt traditur in.c.j.de pac. ergo fortius si adsit iuramentū.Secundo adducitur,quia omne iuramentum,qd seruari potest sine interitu salutis eterne seruādum est.c.cum contingat.de iureiura.c.l3 mulieres.de iureiurā. lib.vj.sed quando lex dicit aliquid seruandum,debet intelligi per viam actionis et exceptionis.l.statuas.ff.de acquirendo rerum
9 do.z istam opi.tenet do.Ant.in.d.c.cuz contingat.† Cōtra est verior z opi.cōmunis,qd imo etiā de iure canonico,si aliquid promittitur cum iuramento,nō orit obligatio vel actio.primo,quia quando ius canonicum expresse nō contradicit iuri ciuili,seruamus decisionem iuris ciuilis etiam in foro ecclesiastico,vt habet per cano.in.c.j.z.ij.de ope.noui nun.per Bar.z doc.in.l.priui.C. de sacrosanc.eccle.scdo,qr quotiescunq̄ verba legis vel canonis referuntur ad iudicez,nō oritur actio vel obligatio,sed solū officium iudicis:vt per glos.z doct.in.l.foro.C.de colla.cū cōco.sed iura canonica q̄ disponunt iuramentum differentie seruari,referunt verba ad iudicem,z mandant qd per denuntiationē euangelicam facit obseruari:ergo oritꝰ solū officiū iudicis,z hoc modo tolluntꝰ duo argumenta Bar.Et sic aliud est querere,nunqd promissum ex pacto nudo si est promissum cum iuramēto debeat obseruari,z dico qd sic,per denuntiationē euangelicam:z ita loquūtur allegata per bar.aut queritꝰ an oriatꝰ obligatio z actio,z dico qd non,vt per Inn.in.d.c.nouit.de iudi.in.c.quintaualis.de iureiurā.in.c.cū venissent,de insti.per Bal.in.l.j.C.de ope.lib.et in l.cum antea.in fi.C.de arbi.in auf.sacramenta puberū.ad fi.C.si aduersus vendi.in.l.fi.in.ij.col.C.de fideicō.tenuit late Lud.ro. hic.z in locis preallē.z plenius.in consi.cclj.

a Ex pacto nudo. Add Inno.in.c. nouit.de iudi. Archi.in c.sunt nonnulli.j.q.j.

1 Pupillus vel emphiteota vel feudatarius an possint deferre iuramentū vel compromittere.nu.2.3.4.5.z.7.
6 Solus tutor vel curator an deferant iuramentum,z quare.
8 Solus tutor potest agere z conueniri.
9 Qui potest alienare,pōt iuramentum deferre.
10 Pupillus nō obligatur etiam naturaliter.
11 Confessio sine causa iudicialis,an producat actionem,et quando dicatur iudicialis.
12 Si adultus sine curatore deferat iuramentum,an sit opus restitutione.
13 Gesta per prelatos intrusos nō valent.nu.15.
14 Alienatio rei ecclesiastice vtilis,valet sine solennitate.

Pupillus. Pupillus solus sine tutoris autoritate iusiurandum deferre non potest,sed solus tutor vel solus curator sic.h.d.duas habet partes vt patet ex sum-
1 mario.† Not.ex prima parte ibi qr rerū administrandarū ius ei non cōpetit:ratio est,quare solus pupillus non pōt iuramētuz deferre:quia non habet liberā administrationē bonorū suorū.Et ex hoc no.regulam negatiuā fm Ang.z Moder.hic.qd qui non habet liberā administrationē:z sic liberam facultatem alienandi non pōt iuramentū deferre:z ex hoc sequitur,qd in bonis subiectis restitutioni vel fideicōmisso,non pōt deferri iuramentum qr non pōt libere alienari.l.fi.§.sed qr.C.cōia de leg.fm Bart.in.l.eius
2 qui.§.si libertus.z in.l.manifeste.j.eodē.† Ex ista regula infertur fm Guil.de cu.qd vasallus vel emphi.qr nō possunt libere alienare sine consensu domini.l.fi.C.de iure emphi.cum simi.eodem modo non poterunt deferre iuramentuz super re emphi.vel feudali.Lud.ro.hic tenet oppositū,qr iuramentū z transactio equiparantur.l.ij.§.eo.sed vasallus potest transigere super re feudali sine consensu dñi.c.si vasallus.si de feudo fue.contro.inter do.et agna.et in.c.j.de contro.feu.inter vasal.et aliuz.Bal.in.c.tēpora-
3 lem.in prin.in pe.col.de prohi.feu.alie.per Fede.† Sicut pōt vasallus de re feud.facere ɔpromissum sine consensu dñi fm Spec. in tit.de arbi.§.restat.ver.sed nunquid vasallus.Anto.de but.in c.cum tempore.de arbi.Ludo.ro.in.l.j.§.et pōst operis.in fi.ff.de
4 ope.noui nun.† Sic in simili potest emphi.facere compromissum de re emphi.absq̄ cōsensu domini.ita singulariter tenet Bal.in l.fi.ad fi.C.cō.de leg.nisi dicas qd iura preallegata que permittūt vasallo transigere,cū sint contra regulas iuris cōis,non habēt locum in emphiteota fm Bal.in.d.c.j.Tu aduerte ad duo.primo qd Ro.nō respondet ad regulā huius tex.qd qui non habet liberam bonorū administrationē nō pōt iuramentum deferre.Scdo aduerte qd trāsactio super re feudali vel emphi.pōt fieri altero de tribus modis.Aliquādo em̄ aduersarius possidet:z tunc dimittere talem rē ex causa transac.nō est alienatio.tex.est in.l.fi.ꝑ fun. z ibi bar.ad fi.no.C.de trāsac.gl.in.l.pe.C.de vsuc.pro emp.z ista permittitur.Aliqñ et secundo vasallus vel emphi.possident rem et tūc transact.potest secundo modo fieri:quod res remaneat ipsi vasallo,et det quātitatem pecunie aduersario:z ista non est alienatio:vt est gl.no.in.l.nulli.z ibi pulchre Bar.ff.de transac.z ista tim dicam,z istis duobus casibus procedunt iura feudorum sed si emphi.vel vasallus possideret.z in transac.conuenirent:quod res feudalis vel emphiteotica dareꝰ aduersario.ista esset alienatio.l.fin.C.de re alie.non alie.et ista fieri non possent sine consensu domini.ista sunt de mente Bal.z aliorum in.d.c.j.de contro.feu. inter do.et agna.Nec est verum,quod vasallus possit facere compromissum.nam cōtra Spe.tenent Host.Pau.z Imo.per regulam illius tex.Item adde ad regulam tex.nostri quod cum sit bonum argu.a iuramento ad transac.l.ij.§.e.predicta regula hat et locum etiā in transac.Nam qui nō potest libere alienare rem:nō potest super ea transigere.l.non solum.C.de pre.mino.z est glo.in l.j.C.si aduer.transac.quam Bar.ibi multuz no.contra prelatos ecclesiarum.tu intellige z limitaꝰ vt per gloss.nota.in.l.nulli.ff.de transact.quam Bar.ibi multum not.z Pau.in consil.lvij.incip. videtꝰ primo qd spectet ad monasterium.z in cōsi.xiij.incip.illud
5 de iure queritur.in.iij.col.† Item adde quod cū bonum sit argu. a trāsac.ad compromissum,vt no.Bar.z doc.in auf.si vero cōtigerit.C.de iudi.et est gl.in corpore vnde illa auf.sumitur,qd regula huius tex.etiā procedit in compromisso.c.cuz tēpore.de arbi. et ibi ad

6 et ibi ad hoc no. cano. ¶ † Circa secundã partem tex. pondera qđ
ratio assignata in tex. videť esse falsa, qđ ideo solus tutor vel cura
tor possunt deferre iuramẽtum: q2 possunt alienare: hec rõ est fal
sa: cum requiratur decretum iudicis cum cause cognitione. l. ma
gis puto. §. ne passim. ff. de re. eo. ⁊ l. lex que tutores. C. de predijs
mino. Huic difficultati necesse est respõdere, altero de duobus mo
dis: primo ſm Ludo. in effectu: qđ iste tex. intelligatur de re mo
bili in cuius alienatione nõ requiritur decretũ iudicis: vel si vis
generaliter intelligere text. absq3 dicta restrictione: dic quod iste
tex. loquitur in iureiur. iudiciali, qđ defertur iudice approbante
attento ꝙ tutor nunꝙ põt deferre iuramentũ, nisi ex causa neces
sitatis: qñ alie oẽs probationes deficiunt. l. tut. in princi. j. eo. per
quã limita istum tex. ſm glo. Bar. ⁊ doc. in. l. pactũ curatoris: ad
fi. C. de pact. ⁊ qđ loquatur in iudiciali iuramẽto firmat expresse
gl. magna hic in verbo, debet. dum subaudit. s. in iudicio, ⁊ credo
ꝙ glo. mota sit propter difficultatem predictam: ad hoc etiã glo.
allegat bonũ tex. in. l. i. §. j. in verbo in iudicio. ff. qua. re. actio non
de. nec video quõ aliter possit defendi iste tex. quãuis docto. non
aduertãt. Et per predicta puto cessare primo illã difficultatẽ quã
mouet Ang. in. d. l. pactũ curatoris. C. de pac. vbi tutor ⁊ curator
nõ possunt facere pactũ remissiuum: ergo non debent posse defer
re iuramentũ: q2 ad istã difficultatẽ ex predictis patet respõsum
et gl. ⁊ Bar. ⁊ doc. ibi etiã respõdent: est verũ qđ Ang. hic aliter
rñdet, ꝙ aliud in pacto, aliud in iuramento in quo tutor põt pre
iudicare pupillo: q2 iuramentũ habet vim litis conte. vim senten
tie, vim solutionis, quos effectus nõ h3 pactũ: tñ ista solutio pos
7 set confundi. † Ultimo pro complemento tex. aduerte ad multa:
⁊ primo ꝙ hic est text. quod si solus pupillus deferat iuramen
tum aduersario suo, ꝙ aduersarius nõ tenetur iurare vel referre:
s3 ⁊ d3 recusare, nec h3 locũ regula. l. manifeste. ⁊ l. iusiurandũ et
ad pecunias. §. ait pretor. j. eo. ⁊ ratio est, q2 qñ solus pupillus si
ne tutore defert iuramentũ, talis delatio iuramẽti est nulla, ⁊ pu
pillus sine restitutione põt venire cõtra iuramentũ: ⁊ nos habe
mus aliã regulã, qđ quis cogiť iurare: qñ aduersarius vel alius
potest venire cõtra iuramentũ. §. procurator. j. ea. l. cum. l. seq. nõ
sic est qñ pupillus cum autoritate tutoris defert tale iuramentũ
tunc aduersarius d3 iurare vel referre: ⁊ l3 tali casu minor sit le
sus possit restitui in integrũ: vt dicit gl. ij. in. ij. pticula: tñ ista ra
tio non est iusta causa recusandi iuramentũ: casus est hic no. iun
cta glo. ⁊ ratio est, quia ad cõcedendam restitutionẽ multa debẽt
interuenire. Nec enim eo ipso, ꝙ est minor ⁊ detulit iuramentũ di
citur lesus: vt habeat restitutionem in integrũ: sed multa alia re
8 quiruntur. l. nam ⁊ postea. §. si minor. s. eo. † Secũdo aduerte ibi,
et agendo rem in iudiciu3 deducũt, ꝙ tutor solus potest agere, ⁊
cõueniri p pupillo, vel tutor pro furioso vel pro pdigo: no. tamen
qđ semper debet attendi iudex istarũ personarũ: ⁊ non iudex tu
torum vel curatorum: ita probatur ex glos. no. in. l. sed ⁊ he. §. non
solum. in verbo, tribunali. ff. de procura. ⁊ per illam gloss. in simili
dicit Ange. hic se alias de facto interrogatum consuluisse in ciui
9 tate ferrarie. † Tertio aduerte text. ibi, nam ⁊ alienare res ⁊c. q2
hic probať non cauillando literam, ꝙ qui potest alienare nõ sim
pliciter sed ſm quid, potest deferre iuramentũ. Nam tutor nõ po
test simpliciter alienare res pupilli, sed qualificatiue. i. solum res
mobiles que seruando seruari nõ possunt. Quarto aduerte ibi, ⁊
solui eis potest hic probari alia regula, qđ qui potest solutionem
recipere, ille potest iuramentũ deferre, concor. tex. in. l. huic enim
sol. j. eo. Et ex hoc videntur inferri duo correlaria. Primũ ꝙ pro
curator habẽs mandatũ ad recipiendũ solutionem, ille potest iu
ramentũ deferre. Secũdum qđ illud qđ statuiť in solutione vera,
statuitur in ficta, iuramentum enim est ficta solu. l. iusiurandum
etiam loco solutionis. j. eo. Illud tamen quod dixi in primo corre
lario est falsum: quia illud mandatũ de recipiendo solutionẽ in
telligitur de vera. l. si debitorez. §. fi. ff. de noua. l. nõ abstulit. C. eo
dem de hoc puncto statim dicetur in. §. procura. ¶ Gl. in verbo
pupillus. intelligit. s. doli capax: ⁊ dicit Bart. qđ fecit timore con
trarij. l. j. §. sufficit. ff. de admi. tut. vt hic per Bar. quẽ vide ⁊ cu3
Bar. tenent Ray. ⁊ Albe. hic: ⁊ etiã Ful. in vna lec. ⁊ Sal. in. l. si
ad excludendã. C. eo. sed Ful. in alia lect. Pau. de cas. ⁊ do. Alex.
hic. aliter ⁊ subtilius dicunt, quod ideo gl. intelligit tex. in pupillo
10 doli capace: † quia pupillus qui nõ est doli capax cõtrahendo vel
aliter non obligatur etiam naturaliter. vt tenet gloss. in. §. pupil
lus. insti. de inuti. stipu. ⁊ in. l. pupillus nec velle. ff. de reg. iur. not.
doc in. l. j. ff. de noua. quemad. ergo pupillus qui nõ est doli capax
nõ potest obligari: ideo quãuis per iuramentũ alias tollatur na
turalis obligatio, tamen isto casu, si pupillus deferat iuramentũ
nõ tolleretur: sed quãdo est doli capax: quẽadmodũ obligatur na
turaliter: ita deferendo iuramentũ tolleretur naturalis obligatio
⁊ aduersario pararet exceptio: ⁊ istud vltimũ magis placet, quã
uis Ange. hic fuerit in mirabili sententia per istum text. in verbo
exceptio. ꝙ quãuis pupillus cõtrahendo sine tutore, non obligeť
nisi naturaliter, et non ciuiliter. l. obligari. in prin. ff. de auto. tuto.
tñ deferendo iuramentu3 obligať naturaliter ⁊ ciuiliter: ⁊ ita tol
litur naturalis ⁊ ciuilis obligatio, vt hic in verbo exceptio. ergo
est sublata naturalis ⁊ ciuilis: quia si fiat pactum de nõ petendo
obstabit exceptio: ⁊ tamẽ nõ erit sublata naturalis ⁊ ciuilis. Unꝰ
tamẽ casus est, in quo si pupillus deferat iuramẽtũ nulla penitus
obstabit exceptio, quãdo pupillus deferret iuramentũ suo tutori:
quia cũ lex prohibeat pupillũ contrahere cũ tutore: si tunc defert,
non obstat exceptio, q2 non tollitur obligatio: ratio quia facit. l.
prohibẽte. d. l. si ad excludẽdã. ⁊ ibi no. Bal. Ange. ⁊. d. Alex. hic
¶ Gl. in verbo debet, diuidiť in quinq3 partes. in prima supplet
ad tex. s. in iudicio ⁊ sic intelligit tex. de iuramento iudiciali: ⁊ cre
do qđ sic intellexerit timore difficultatis quam moui in tex. secũ
da ibi: sed ⁊ tũc restituitur, glo. remouet aliud contrarium. in ter
tia ibi: sed ipsi pupillo ponit vnũ dictum. in quarta ibi: sed cum sa
cramentũ: opponit ⁊ dupliciter soluit. in qnta ibi: ⁊ hec ea. dicas
gloss. extendit istum text. loquẽtem in pupillo vt habeat locum in
adulto habẽte curatorẽ, cũ equiparetur pupillo. ¶ Circa quartam
partẽ gl. aduerte: nam opponitur sic: dictũ est: qđ si pupillus defe
rat iuramentũ cum autoritate tutoris ⁊ iudicis, si est lesus, potest
restitui in integrũ. ¶ Contra iuramentũ habet vim sol. l. iusiuradũ
paruula. j. eo. sed sol. facta cũ autoritate tutoris ⁊ iudicis plenissi
mum cõsequitur effectũ, nec datur restitutio in integ. l. ait pretor.
§. permittitur. ff. de mino. l. sancimus. C. de admi. tut. glos. dupli
citer rñdet. primo, ꝙ iuramentũ habet vim sol. sed nõ per omnia,
¶ dic clarius ſm istam glo. quã. diligenter not. qđ licet vera solu. fa
cta cum autoritate tutoris et iudicis, operetur plenissimũ effectũ
nec detur restitutio in integrũ: secus tñ est in ficta solu. vt est dela
tio iuramenti: quia ista ficta solu. quãuis facta cũ autoritate tuto
ris ⁊ iudicis: tamẽ non producit efficacẽ liberationẽ, quin minor
restituatur in integr. quia ficta sol. non est tante potentie sicut ve
ra. arg. l. si fugitiuus. in fi. ff. de sol. ¶ Ex hoc infert Ang. hic not. qđ
idem est in acceptilatione, que est imaginaria sol. quia si fieret cũ
autoritate tutoris ⁊ iudicis: tñ pupillo daretur restitutio: vt hic.
¶ Alio modo respõdet gl. ibi, vel dic qđ potuit, nõ sequitur iuramẽ
tum delatum est in iudicio cum autoritate tutoris: ergo fuit dela
tum cum autoritate iudicis: quia potuit deferri in iudicio etiam
sine autoritate iudicis, ⁊ sic potuit esse iuramentũ iudiciale, etia3
sine autoritate iudicis. ¶ No. istã solu. gloss. diligenter, dicit enĩ qđ
actus potest dici iudicialis: licet nõ sit factus cũ autoritate iudi
11 cis, dũmodo in iudicio. † Et ex hoc inferť, ꝙ cõfessio sine causa fa
cta in iudicio valebit ⁊ tenebit, ⁊ producet obligationẽ ⁊ actionẽ,
⁊ licet non sit facta cũ autoritate iudicis: secus si esset extraiudi
cialis, vt no. per Bar. in. l. generaliter. C. de non nu. pecu. sed puto
quod imo actus non dicatur iudicialis, nisi fiat p̃sente iudice: aut
de eius cõmissione glos. est in. l. iubemus. C. de lib. cau. vbi vult qđ
confessio facta corã notario actoris non dicatur iudicialis: et pro
illa glo. Bal. no. tex. in. l. pe. C. de fideius. ¶ consyderabam ꝙ ista gl.
forte habuit bonũ sensum, volens dicere ꝙ potest deferri iuramẽ
tũ presente iudice, ⁊ tamen per hoc iudex non interponit autorita
tem suã. ¶ Sali. hic dabat tertiã solu. ⁊ dicebat: imo verũ est, qđ solu
tio facta cũ simplici autoritate tutoris ⁊ cum decreto iudicis, non
tollit beneficiũ resti. in integ. quia beneficium restitutionis in inte
grũ, nõ tollitur per decretũ iudicis. l. si quidẽ. C. de p̃dijs mi. sed in
iuribus alle. in glo. interuenit snĩa ⁊ iussus iudicis, per quã senten
tiã ⁊ iussum, tolliť restit. in integ. magis tñ placet prima sol. decla
rata vt. s. declaraui. ¶ Sum modo in vltima parte glo. ibi, et hec
eadẽ dicas: in qua gl. extendit dicta in pupillo: vt habeant locum
in adulto: gl. sequens videť dicere ꝯtrium ⁊ oẽs doc. põderant ibi
dicetur: ⁊ ostendã gl. non esse ꝯtrias sed diuersas. ¶ Gl. in verbo
obstabit. Primo opponit cõtra tex. ⁊ soluit. Scđo cõtra solutio
nem ⁊ etiã cõtra tex. gl. tacite opponit ⁊ remouet ꝯtrium. Terito
ponit vnũ dictũ. scđa ibi: licet secus fit. tertia ibi: sic ⁊ in confessio
ne pupilli. ¶ In prima ergo parte gl. fortiter opponiť ꝯ tex. dum
tex. vult, ꝙ si pupillus sine tutore deferat iuramentũ, qđ obst. exce
ptio. ꝯtrium de directo dicit tex. in. l. j. ff. qua. re. ac. nõ da. gl. hic ⁊
ibi respõdet, qđ ille tex. debet intelligi scđm istũ qđ non obst. exce
ptio. s. q2 datur replicatio minori sine aliqua restitutione in inte
grũ, que solutio licet approbetur per doc. facit violentiã illi legi, q̃
dicit nõ obstare exceptionẽ, ⁊ scđm istã solutionẽ obstaret: sed da
retur replicatio. Aliter respõdent Ful. ⁊ Pau. de ca. hic diuinan
do: nec sine diuinatione respõderi põt, qđ. d. l. j. §. j. loquitur in pu
pillo qui nõ erat doli capax: ex cuius facto nõ põt tolli aut indu
ci naturalis obligatio. et in isto si deferat sine tutore iuramentum
verũ est, ꝙ nulla obst. exceptio: sed text. noster loquitur in pupillo
doli capace, vt intellexit gl. nostra. prima ſm Azo. ex cuius facto
potest induci sine tutore naturalis obligatio sed ob. exceptio vt
hoc tex. Ista solu. est bona in se: tamen ad vtranq3 legem diuinat
Tertiam solut. dabat Fulgo. hic, quod. d. l. j. §. j. loquitur quan
do pupillus sine tutore detulit iuramentũ in iudicio quia cum in

iudicio,pupillus nullo modo legitimã personã habet sine tutore
l.j.C.q legi.pso.stan.in iud.ha.vel nõ nimirũ si tali casu nulla exce
ptio dat,sed tex.noster loquit in iuramẽto extraiudiciali vt dicit
Ful.probari ex prin.l.nostre loquẽtis in iuramẽto extraiudiciali
cui cõtinuat iste.§.ista solutio potest esse bona in se,sed nõ placet
quo ad illũ tex.nec istũ.Primo ad illũ tex.nõ placet,qꝛ nõ videtur
verũ q ibi pupillus sine tutore detulisset iuramẽtũ in iudicio:imo
lex postea ibi addit de iudicio in ver.nisi.Itẽ intelligere istũ text.
in iuramẽto extraiudiciali:primo est diuinare.Secũdo gl.prece-
dens in princi.tenet contrarium supplẽdo ad tex.in iudicio ꝛ cũ ea oẽs
tenent,vt declaraui in tex.¶ Sum in scda parte gloss.ibi,secus in
adulto.ex qua no.differentiã inter pupillũ sine tutore deferentem
iuramentũ in iudicio:ꝛ adultũ habẽtẽ curatorẽ,vt si sine curato-
re iuramentũ deferat,opus sit restitutione in integrũ,vt no.ꝛ ibi
dictũ fuit,in.l.nã ꝛ postea.in.§.si minor.s.eo.Contrariũ secũdum
oẽs tenet gl.precedẽs in si.que vult,dicta in pupillo habere locũ
in adulto curatorẽ habẽte.Bar.ꝛ cõmuniter doc.tenent qd glo.
precedens sit verior,per regulã,qꝛ in his que tendunt ad solenni-
zandũ iudiciũ,vt est litis cõtest.que est de solennitate iudicij,adul
tus sine curatore nullo modo admittit.allegãt glo.in.l.ij.§.qd ob-
seruari.C.de iur.cal.facit text.in.l.in vniuersis.C.qui da.tu.pos.ꝛ
in.l.acta.§.si.ff.de re iudi.no.gl.in.l.cũ ꝛ mino.C.si aduer.rẽ iudi.
sed iuramẽtum hꝫ vim litis cõtest.l.nam ꝛ postea.§.is qui tempo
rali.s.e.ergo in hoc equiparat pupillo,ꝛ idẽ tenet Bal. in.l.si ad
excludendã.C.eo.Tu attende quicquid doc.dicant,iste gloss.non
sunt cõtrarie,vt etiã putat Ful.ꝛ.ante eũ.d.Christopho.de caste.
sed sunt diuerse,ꝛ loquunt in diuersis casib9.patet,qꝛ sunt posite
sub prima regula tex.qd pupillus cũ autoritate tutoris debet iu-
ramẽtũ deferre in iudicio:tamẽ non habet restitu.in integ.ista oĩa
habẽt locũ in adulto:vt adultus debeat deferre iuramentũ in iu-
dicio cũ autoritate curatoris:ꝛ si sit lesus habet restitutionem in
integ.ita loquit gl.precedens.Sed ista glo.posita est sub alia par
te tex.quid si deferatur iuramẽtũ sine tutore per pupillũ:ꝛ dicit
tex.quod habet replicationem sine restitutione.secus est in adulto
habẽte etiã curatorẽ:quid si deferat sine curatore est ei opus resti
tutione in integrum:ꝛ sic reuera ista glos.non est contraria prece-
12 denti.†Nunquid tamen glo.nostra verum dicat:qd si adultus ha
bet curatorẽ,ꝛ sine curatore deferat iuramentũ, an sit ei opus re-
stitu.in integ.cõmunis sententia est contra glos.nostrã qd non:ita
Bar.Albe.Bal.Sali.Ful.ꝛ Morder.hic:quia adultus habẽs
curatorem,equiparatur pupillo.l.si curatorem habẽs.C.de in in-
tegr.resti.mi.nimirũ ergo si sicut pupillo non competit restitutio
in integram:ita nec adulto.facit etiã ratio quã.s.dixi post Bart.
qd in his que respiciunt solennitatem iudicij,vt est litis contesta.
cuius vim habet iuramentum,pupillus ꝛ adultus equiparãtur.
Quid autẽ esset si adultus non haberet curatorez: an posset tunc
deferre iuramentum,vide prefatos doc.hic presertim Alb.ꝛ do.
Alexã.hic plura referentes.ꝛ Sali.in.d.l.si ad excludendã ꝛ ma-
gis cõmunis opi.est quod posset:ꝛ quod tunc sibi esset opus resti
tutione in integrũ:quia adultus qui non habet curatorem potest
omnia facere sicut ꝛ maior posset:tamen si ledatur debet restitui:
ꝛ isto vltimo casu debet intelligi tex.allegatus in gloss.ꝛ in.l.nam
ꝛ postea.in.§.si minor.s.eod.qd ibi adultus non haberet curatorẽ
vt,ibi declaraui.In vltima,parte,glo.bene dicit.¶ Glo.in verbo
non competit,quam diuido in tres partes.primo colligit nota.ex
tex.allegando cõcordantes,secundo opponit de.l.barbarius.vbi
gesta per pretorem qui de iure non poterat esse pretor valent,et
non soluit responde qd ibi est propter cõmunem errorem ꝛ vtilita
13 tem plublicã:tertio ponit vnum dictum:†vnde no.ex prima ꝛ vl-
tima parte glo.quod gesta per prelatos intrusos,quorum electio
fuit nulla,nihil valent,secus si electio ab initio valuit, licet postea
ex aliqua causa sit cassata,de quo est gl.ꝛ ibi cano.i.c.nihil.de ele.
ꝛ in.c.vltimo.xix.dist.ꝛ in.c.alienationis.in.xij.q.ij.cũ limitatione
quam tradit Paul.de ca.hic.ꝛ Ange.ꝛ Alexan in.l.si tibi.§.cum
pos.ff.de pact.valet vt illud qd dicit,qd gesta per prelatos intru-
sos cassari debeant,verũ sit quatenus respiciunt damnũ ecclesie,
sed si respicerent commodum ꝛ fauorem ecclesie valerent,allegãt
Bar.in.l.si vrbana.ad fi.ff.de cõdic.indebi.facit.l.iulia.§. si a pu-
pillo.ff.de actio.empti.licet secus sit in alijs personis non priuile-
giatis.l.si tibi.§.cum pos.ff.de pac.Addo vltra eũ bene facere qd
pulchre decidunt Bald.et Angel.in.l.contra iuris ciuilis regu-
14 las.in pricipio.ff.de pact.†vbi dicunt,qd licet solus prelatus non
possit alienare res ecclesie immobiles sine solennitate.c.sine exce.
xij.q.ij.est verum quando esset in damnum ecclesie,sꝫ si esset in vti-
litatem ecclesie valeret,licet non esset seruata solennitas, de quo
vide Guil.de cu.ꝛ docto.in.l.cum hi.§.eam transac.s.de trãs.fa-
cit glo.no.in.l.quecunqꝫ.C.de bo.que libe.quã Bal.ibi circa prin
cipium multum cõmendat,qd in bonis aduentitijs in quibus pa-
ter habet vsumfructum,donec pater viuit filius nõ potest dispo
nere:dicit illa glo.esse verum,nisi fieret in cõmodum ꝛ vtilitatem
15 patris ꝛ filij.†Est verum qd Ang.in.d.§.cũ possessor limitat pdi-
cta,vt sint vera,quando prelatus intrusus ignorans se intrusum
aliqua gessisset:tunc bene quererẽtur ecclesie:secus si sciret se in-
trusum,ꝛ aliqua faceret (quãuis vtilia ecclesie) nõ valerent,ꝛ se-
quitur ibi.d.Alexan.tamen nihil stringens allegat:ꝛ vide qd pul
chre no.Bar.ꝛ doct.de debitoribus soluentibus prelato intruso
an sint liberati in.l.si vrbana.vbi dicetur.j.de condi.inde.

1 ☞ Dictio quoqꝫ,quot modis accipiatur.
2 Coniuncta persona non dicitur proprie procurator.
3 Casus in quibus procurator potest deferre iuramentum in pre-
iudicium domini.
4 Mandatum vniuersale cum libera,tantum operatur quantum
speciale.nu.10.
5 Mandatum speciale requiritur ad deferendum iuramentum,ꝛ
qui casus requirant speciale mandatum.nu.14.
6 Procurator de cuius mandato dubitatur admittitur cũ cautio-
ne rati,quomodo intelligatur.nu.15.
7 Iusta causa recusandi iuramentũ est,quando alio agente posset
detegi periurium.
8 Procurator in rem suam potest deferre iuramentum.
9 Dictio scilicet,videlicet,ꝛ similes cuius sint nature.
10 Genus tantum operatur,quantum species.nu.11.12.
13 Dictio,libera,nunq in mandato dato ab hoĩe intelligitur.
16 Paria sunt non habere mandatum,vel non apparere.
17 Cautio de rato quando plene prouideat.
18 Turpitudinem allegans quando audiatur.nu.20.
19 Iuramentum ꝛ restitutio an extendatur ad accessoria ꝛ vsuras.
21 Non excusatur committẽs delictum a pena,licet alius confessus
sit delictum ꝛ punitus.
22 Confessioni homicidij vel turpitudinis qñ stetur.nuñ.23.ꝛ.24.
25 Testi qui in extremis vite dixit se falsum commisisse,an stetur.
26 Quid in notario.
27 Quid in arbitro,ꝛ electoribus prelatorum.
28 Excõmunicato licitum est allegare turpitudinem suam.
29 Quid in procuratore vel iudice nu.30.
31 Regula cum sex fallentijs qñ liceat allegare turpitudinem suam.
32 Quando contractus dicatur in fraudẽ fisci vel simulatus ꝛ qua
do sit ipso iure nullus ꝛ quando non.

Procurator. Iste.§.sm Fulg.ꝛ Pau.de cast.non
est in se difficilis sed glo.eũ difficilez
reddidit.quia traxit tractatũ rem ra.haberi.de quo Barto.in re-
peti.l.si sint.§.cum aũt.ff.rem ra.ha.diuide hunc.§.in sex partes:
vt per Fulg.ꝛ Alex.hic.h.d.in effectu.Procurator habens vni-
uersale mandatũ cũ libera,vel speciale in rem suam,potest defer-
re iuramentũ ꝛ preiudicat dño:alias secus,etiam si caueat de ra-
to:qꝛ per talem cautionẽ non plene succurritur iuranti:quoniã si
postea cõueniatur a domino,opus est denuo opponere exceptio-
nem sicut prius,quã oportet liquido probare:vt appareat eũ ve-
rum iurasse,ꝛ sic iuramentũ nihil releuat.Nec ex stipulatione de
rato potest agere contra procuratorẽ nisi succũbat.Et tunc ostẽ-
dendo sententiã contra iuramentũ suum latã,ostenderet de per-
iurio suo,ꝛ sic allegaret turpitudinem suã.h.d.cõtinuatur iste.§.
cum pcedenti,sm Albe.hoc modo.s.dictũ est de tutore vel cura-
tore deferentibus iuramentuꝫ,an preiudicet pupillo vel adulto:
hic cõgruenter ponitur de procuratore.Et istam continuationẽ
sentit tex.hic in versi.quoqꝫ.vt statim dicã.Aduerte etiã q diui-
sio quã ponit bar.h videt defectiua:qꝛ nõ est verũ q in.l.si itaqꝫ.
ponatur ratio primi dicti,imo est quedã illatio que infert ex pre-
missis,tam in primo quã in secundo dicto,ꝛ hoc denotat illa di-
ctio,itaqꝫ:que est dictio illatiua:ꝛ q ibi ponat illatio expsse dicũt
Albe.Ang.ꝛ Fulg.hic:ꝛ istud magis placet.cogitabã tamen si
posset saluari dictum Bar.vt in.l.si itaqꝫ ponatur ratio primi di
cti,sic deducendo.s.dictũ est in prima parte,qd si procurator de-
tulit iuramentũ,qd in tribus casibus ratũ est ꝛ preiudicat.s.qñ est
procurator vniuersalis cũ libera,vel habet mãdatuꝫ nominatim
ad hoc:vel est procurator in rem suaꝫ qreritur modo in.l.si itaqꝫ.
que sit ratio,ꝛ iurisconsultus assignat rationem,quia si nõ inter-
veniat vnũ ex tribus dictis,ꝛ sic si pcuratori sit mandatũ aliquid
puta qd petat,ipse autẽ deferat iuramẽtum nõ seruat fines man
dati:aliud enim facit quã qd mandatũ est:ideo non preiudicat:ta
men hec consyderatio non multum placet:in tex.ibi procurator
1 quoqꝫ.†Pondera istam dictionẽ quoqꝫ.cuius natura est duplex,
prima vt stet implicatiue sm Bar.in.l.labeo.in prin.ff.de pac.in
l.si.in.ij.col.ff.de eo qd cer.lo.Secundo de eius natura est(vt cum
sit copula)denotare quod eadez sit qualitas in casu isto prout in
precedenti ꝛ econtra.l.seie.§.caio.ff.de fun.instru.gl.no.in.l.si sic.
in principio.ff.quemadmod.ser.amit.in gloss prima vt ergo ista
dictio implicet ꝛ denotet idẽtitatem qualitatis:debes denotare
quod iurisconsultus cum mysterio posuit illa verba,procurator
quoqꝫ:quia queadmodũ tutor ꝛ curator possunt deferre in pre-
iudicium

iudiciũ pupilli ⁊ adulti: eodẽ modo procurator cum libera: ⁊ ista
qualitas probatur subtilius: q2 debes scire, ꝙ tutor ⁊ curator sem
per habent mãdatum generale cum libera a lege. gl. in. l. manda-
to generali. in gl. fi. ff. de ꝓcu. ideo subnectit tex. copulatiue, qđ idẽ
est in procuratore, si habet mandatum cuꝫ libera. In tex. ibi: aut
si in rem suã, dic ꝙ procurator in reꝫ suã dicit̃, cui sunt cesse actio
nes, vel hereditas vendita. l. si quis in rem suã. ff. de ꝓcu. no. doc.
in. l. qui stipendia. C. de procura. ⁊ subtiliter. d. Fran. de are. in cõ-
sil. xxv. incip. eximie domine collateralis, ⁊ talis procurator in
rem suã, non potest petere ius fideicõmissi. sibi cessum. tex. est no.
in. l. si mulier. §. expaſſe. ff. de iure dot. nec dicitur proprie procura-
tor: vnde non caderet in statuto faciente mentionem de procura-
tore, glo est in. l. j. in princi. in glo. magna. in ver. alienet. ff. de pro-
cura. et ita per illam glo. tenuit Bal. in. l. j. in. v. q. C. de actio. ⁊ ob.
⁊ in. l. qui stipendia. per illum tex. C. de procu. sicut dicimus in cõ-
2 iuncta persona: † quando admittitur pro coniuncta, quia non di-
citur proprie procurator. glo. est in. l. sed ⁊ hoc. in princ. ff. de pro-
cura. de qua meminit Barto. in. l. iij. in princip. vbi idem tenuit.
3 ¶ † No. ex hoc tex. tres casus in quibus procurator potest defer
re iuramentum in preiudicium domini. Adde quartũ casum qñ
habet potestatẽ recipiẽdi sol. ita videtur probare tex. in. l. seruus.
iuncta. l. seq. ĩ. eo. ſm Bal. ⁊ Ang. hic ⁊ ibi: sꝫ reprobat Lu. in. d.
l. seruus. ⁊ Lud. hic. ⁊ sibi ascribit Alex. quem videas, ⁊ aduerte
q2 iste tex. multomagis procederet in ꝓcuratore iurante. l. nam et
postea. §. pe. s̃. eo. ⁊ ita extendit istuꝫ tex. Bar. in. l. qui bona. in. §.
4 si alieno. in. iij. q. ff. de dam. infect. ¶ † No. secundo ſm Barto. et
Moder. qđ tantũ operatur mãdatum vniuersale cũ libera, quan
tum mandatũ speciale, facit. c. qui ad agendũ. in fi. de ꝓcur. in. vj.
l. nam ⁊ nocere. cum gl. ff. de pac. ⁊ ibi no. Bal. cano. in. c. fi. de di-
latio. Cy. in. l. j. C. etiã per ꝓcura. Cy. Bal. ⁊ Salice. in. l. illud. §.
j. ff. de mino. ista regula comprobatur: nam ad hoc vt quis possit
trãsigere reqritur speciale mandatũ. l. trãsactio. C. de transac. ta-
mẽ qui habet mandatũ generale cũ libera potest transigere. glos.
in. d. c. qui ad agẽdum. Fallit quo ad donandũ, q2 in mãdato quã
tũcunqꝫ vniuersali ⁊ cũ libera, nunꝙ venit qđ quis possit dona-
re. l. contra iuris ciuilis. §. j. ff. de pact. l. filiusfami. ff. de dona. vnde
infert Lud. hic in. j. co. pulchram limitationẽ ad hunc tex. dicen-
tem, ꝙ procurator generalis cũ libera potest iuramentũ deferre
in preiudiciũ domini: qđ intelligatur quando causa est dubia: nã
si esset clara censeretur dona. facit. l. tutor. in pñ. ĩ. eo. l. pñses. C. de
transac. Cõfirmo predicta, nã videmus, ꝙ tutores, ⁊ alij legitimi
administratores censentur habere mãdatuꝫ vniuersale cũ libera
gl. est in. l. mãdato generali. in gl. fi. ff. de procu. no. Bar. in. l. inter
tuto. per illum tex. ff. de admi. tuto. ⁊ tamen nõ possunt donare. l.
non omni. cum glo. C. de admini. tuto. l. j. post prin. de tu. ⁊ ra. dis.
⁊ l. prohibere. §. plane. ff. qđ vi aut clam. cano. in. c. ij. per illũ text.
de do. hinc consuluit Fede. de se. in cõsi. ij. quod incipit, quidã ha
bet potestatem, ꝙ habens mandatũ generale cum libera: non po
test debitũ gratis remittere, idẽ tenet Bal. in. l. si procurator. C. de
procu. facit qđ no. Ioã. and. ⁊ alij in. c. ij. per illum tex. de dona. qđ
prelati ecclesiastici ⁊ alij similes administratores non possunt re-
mittere exceptionẽ peremptoriã. Et ex hoc infertur limitatio ad
istũ tex. qđ procurator generalis cũ libera possit deferre iuramẽ
tum, intelligit̃ qñ causa esset dubia: sed si debitũ esset liquidum et
clarum, nõ posset in preiudiciũ dñi deferre iuramentũ: quia tunc
esset species donationis, ⁊ ita limitat Albe. hic in. j. col. facit. l. pre
ses. C. de transac. ⁊ l. tutor. in prin. ĩ. eo. Scđo limita quo ad delin
quendũ: q2 in mandato quantũcũqꝫ vniuersali et cũ libera, nunꝙ
intelligit̃ mandatũ procuratori vt delinquat vel aliquid illicituꝫ
faciat. l. si procurator. post mediũ in ver. qm̃ nihil de hoc mãdasse
videtur. ⁊ ibi doct. ad hoc no. ff. de cõdi. inde. facit. l. creditor. §. lu
cius. ff. mandã. l. si pater. ff. de his que in frau. cre. secus si speciali-
ter mandaretur, arg. l. j. §. quoties. ff. de vi et vi ar. Bal. in. l. si pro
cura. C. de procu. ⁊ Albe. ⁊ Moder. hic. Tertio fallit quo ad acce
ptilationẽ. l. per ꝓcuratorẽ. cũ gl. ⁊ ibi clare Bar. ff. de accepti. fa-
cit. l. ⁊ per iusiurandũ. §. tutor. eo. tit. vbi Bar. dubitat de ratione.
et vna assignata deniqꝫ dicit, ꝙ nullã vrgentẽ videt, sed qđ sic pla
cuit legislatori. Tu dic rationẽ esse, quia acceptilatio est gratuita
remissio, vt statim. s̃. dixi. Quarto fallit quo ad faciendũ dominũ
incidere in penã. l. iij. §. si procurator. ⁊ ibi ad hoc not. Albe. de ro-
sa. ff. quod quisqꝫ iuris. Quinto limita ex doctrina Bart. in. l. qui
bona. §. si alieno. in. iij. q. ff. de dã. infec. qñ aduersarius peteret do-
minũ tanꝙ legaliorẽ. ¶ Sexto limita predictã regulam, quando
essent casus qui nõ solum requirunt speciale mandatũ, sed etiam
mandatũ in indiuiduo: quia in illis non sufficeret mandatũ cum
libera. ita solus Ange. de are. in. §. preterea. el. ij. in. xxiij. colum. ⁊
sequẽ. insti. de excep. Et si dicas q sunt isti casus qui requirũt mã
datum in indiuiduo: responde, qđ colliguntur ex doctrina aurea
Bar. in. l. si filiusfa. in prin. in viij. col. ff. de dona. et illam doctrinaꝫ
Bar. cõmendat Pe. de anch. in. c. qui ad agendũ. de procur. l. vj.

ca. duobus. de rescrip. in. vj. ⁊ in. c. pen. de elec. in vj. illam doctri-
nam Bar. sequitur Paul. de cast. in consi. lxxv. qđ incipit dubita
tio primi quesiti. Ro. consi. cclj. qđ incipit spectabiles dñi collate-
rales. circa fi. Aduerte tamen quia licet Ange. exclamet istam li-
mitationẽ: tamen nihil facit ad propositũ, quia istis casibus non
5 sufficeret mandatum speciale. ¶ † Tertio not. ex tex. ibi: aut si id-
ipsum nominatim ꝙ ad deferendũ iuramẽtum requirit̃ speciale
mandatũ vel equipollens. Alios similes casus enumerat gloss. in
d. c. qui ad agendũ. de procura. in. vj. quos casus mirabiliter limi
tat Bar. in. d. §. si alieno. in. iij. colũ. in fi. in omni specie iuramenti
qñ dñs esset presens: aut non valde remotus: ita qđ de facili pos-
set haberi copia specialis mandati: sed si esset in partibus remo-
tis certe sufficeret mandatum generale, que limitatio si esset vera
esset multũ signãda: sed eã reprobãt Imo. ⁊ Lud. ⁊ Moder. ibi
Bald. Sal. ⁊ Fulg. in. l. ij. §. si autem abfuerit. C. de iura. calum. ⁊
gl. ⁊ doct. maxime Imo. in. c. ceterum. de iura. calum. ⁊ tex. allega
tus per Bal. nihil facit, quia loquitur in cessionario. ⁊ non est bo-
num arguere de cessionario ad procuratorem. Et aduerte q2 imo
videtur dicendũ, ꝙ qñ dñs est presens non requirit̃ speciale man
datũ, per illud qđ decidit Spec. in ti. de proba. §. pe. versi. quid de
auditoribus. quem refert Lud. in. l. sciendũ. ff. de ver. oblig. Scđo
limita in casu singulari ſm oẽs ibi in. l. patri pro filio. in princip.
ff. de mino. quẽ etiam reprobat ad hoc singularẽ Bal. in. c. non-
nulli. in pe. col. in fi. de rescri. Tertio potest limitari ex eo qđ dicit
Bal. in. l. cum procurator. circa finem principij. ff. de ope. no. nun.
⁊ in. l. j. C. etiã per procu. ⁊ in. l. indebitam. ff. de condic. indebi. ⁊ in
princi. ff. de mino. s. vt ista regula procedat qñ procurator simplex
vellet deferre iuramentũ principaliter super tota causa, quia non
potest: sed si in prin. cause occurrat incidenter aliqđ dubiũ, super
illo incidenti potest procurator deferre iuramentũ: aduerte etiaꝫ
quia illud quod dicitur, ꝙ ad deferendũ iuramentum requiritur
speciale mandatum, est verum quantũ ad preiudicandũ domino:
sed ad hoc vt prosit, nullum mandatũ requiritur. tex. est in. l. nam
6 ⁊ postea. §. pe. in verbo defensionis. ⁊ ibi dixi. s̃. eo. ¶ † No. quar-
to in versi. nec multum. limitationẽ ad iura que dicũt, ꝙ procura-
tor de cuiꝰ mãdato dubitatur, admittitur cũ cautione rati. l. j. C.
de procur. est verũ quãdo per talem cautionẽ plene cõsultum est,
alias secus, facit. l. qui ita. §. j. ff. ad treb. que nõ est alibi ſm Ang.
hic, ⁊ facit ratio: q2 per interuentũ procuratoris nõ debet fieri de
terior conditio acsi principalis litigaret. l. ij. §. defendi. ff. ex quib.
cau. in poss. ea. imo probat iste tex. ꝙ licet habeamus regulam, ꝙ
in casibus in quibus requirit̃ speciale mãdatũ, ꝙ in illis cautio ra
ti sufficiat. l. illud. §. fi. cũ. l. seq. ff. de mino. tamen per istũ tex. ꝓbat̃
qđ illa cautio rati non habet locũ, qñ per eam plene non succurre-
retur aduersario: imo singularius probat iste tex. quod etiã si per
cautionẽ rati esset plene cõsultum, quo ad cõmoduꝫ pecuniariũ:
sed nõ prouideretur fame ⁊ honori, nõ sufficeret: facit. l. si in duo-
bus. allegata in glos. l. iusta. ff. de manu. vindi. l. iul. ff. si quis omis.
cau. test. l. reprehendenda. C. de insti. ⁊ substi. ⁊ gl. que allegat con-
cordantes in. c. suã. de penis. ⁊ qđ no. Bar. ⁊ doc. in. l. trãsigere. in
ij. col. C. de transac. de bona fama multa scribit Bal. in. l. vni. C. de
7 cõfessis. ¶ † Not. quinto, qđ iusta causa recusandi iuramentũ est,
quãdo alio agente possit detegi periuriũ. ita colligit Bart. hic in
iiij. col. ⁊ infert ad questionẽ de aqua ibi per eum, ⁊ ponaꝫ. ĩ. in gl.
8 magna. ¶ † No. sexto ibi, aut si in rem suam: quod procurator in
rẽ suã potest ea omnia facere, que posset si haberet speciale man-
datũ: q2 non tractat̃ nisi de ꝓiudicio suo, vt dixi in apostillatione
9 tex. ¶ † Septimo no. ibi, scꝫ exceptionẽ. hic esse tex. meliorẽ de iu-
re, ꝙ dictio: scꝫ: vꝫ, ⁊ similes nõ solũ sunt declaratiue sed etiã restri
ctiue ⁊ modificatiue: ⁊ idẽ no. Bar. in. l. j. ff. ad. l. aquil. Bal. in. l. ij.
ff. quãdo ac. de pec. est annа. ⁊ in. l. si inequalibꝰ. ff. de here. inst. gl.
in. c. ij. in glos. iiij. de priuileg. in. vj. ponit Aret. in ca. cum causam
que inter. de testi. ¶ Glos. j. timore contrarij subaudit ad tex. ⁊ li-
beram: nam tex. vult, ꝙ procurator vniuersorum bonorum possit
deferre iuramentũ: contra qui non potest alienare res, non potest
iuramentum deferre: regula est. §. precedentis. vbi dixi. sed pro-
curator omnium bonorum, et sic vniuersalis vel generalis, non
potest alienare res. l. procurator tuto. et. l. mandato generali. ff. de
procurat. ergo si non potest alienare, non potest iuramentum de-
ferre. Gloss. fatendo contrarium dicit quod oportet subaudire
10 ad text. quod erat procurator generalis et cum libera. † Ex quo
habes primo notare, quod non tantum operatur mandatum ge-
nerale vel. vniuersale quo ad genus, quantum operatur manda-
tum speciale quo ad speciem: facit qđ in simili notatur in. l. si quis
mihi bona. in. §. iussum. ff. de acquiren. heredi. Alibi tamen habe-
mus regulam, qđ tantum operatur genus in suo genere, quãtum
species in sua specie. l. si duo. ff. de admini. tut. Alibi notat Bart.
11 quod † tantum operetur generalis diuisio bonorum in suo gene-
re, quantum species in sua specie. Bar. in. l. tres tuto. in prin. ff. de
admi. tut. Alibi habes, ꝙ tantum operatur generalis prouisio in

suo genere, quātum specialis prouisio in sua specie. l. gallus. §. in-
stituens. ꝛ ibi. d. Alex. ff. de lib. ꝛ posth. ad tex. vero nostrū potest
respōderi, qđ imo in casu nostro non sufficit speciale: sicut nec ge-
12 nerale: nisi nominatim de iuramēto fieret mentio. † Aduerte etiā
fm Barto. ꝛ doc. hic, quod si aliquis esset cōstitutus procurator
particularis ad vnam causam, ꝛ in illa haberet liberā, posset in il-
la iuramentū deferre, sicut si esset procurator cū libera, per text.
in. c. qui ad agendū. in fine. de procur. in. vj. ꝛ tex. in. l. qui rome. §.
callimachus. ꝛ ibi Bar. in fi. ad idem not. ff. de ver. obliga. adde
13 Bal. in. l. procura. cui libera. ff. de procura. † Secūdo habes colli-
gere ex solutione glos. ꝛ doct. quod licet regula sit, qđ in mādato
dato ab homine nunq̄ subaudiatur libera, nisi expresse ponatur
l. quā tuberonis. in. §. alia. ff. de pec. quem tex. ad hoc reputat sin-
gularem Bal. in. c. contingit. de transac. tamē hic habes tex. cum
glo. qđ in verbis legis vbi fit mentio de mandato generali, subau
14 ditur verbū libera. † Stat ergo ex predictis conclusio, qđ ad hoc
vt procurator possit deferre iuramentū, vel aliter preiudicare do
mino, non sufficit q̄ habeat mandatū vniuersale, sed requiritur
qđ habeat cum libera, qđ intellige verū in mandato particulariū
personarū; sed in mādato vniuersitatis semper intelligitur cum
libera, quāuis non exprimatur. ita no. Bal. ꝛ Moder. in. l. preses.
per illum tex. C. de transac. gl. in. d. l. mandato generali. in gl. fina.
ad finem. ideo tales administratores possent facere omnia que re
quirunt speciale mandatū, ita not. Cy. Albe. ꝛ Bal. in. l. j. C. etiā
per procuratorē. Bal. in. l. illud. §. j. ff. de mi. Limita tamē vt pul-
chre p Bar. in. l. iusiurandū ꝛ ad pecunias. §. defensor. ꝛ ibi not.
Pau. de ca. j. eo. vbi dicūt q̄ predicta regula procedit, vbi syndi-
cus esset electus a tota vniuersitate vel ciuitate: q. tunc dicuntur
habere mandatū cum libera. sed si non essent electi a tota ciuita-
te: sed solū a gubernātibus vel regentibus, isti censerentur tanq̄
simplices procuratores: nec dicerētur habere mandatū cum libe
ra. ita no. Bart. Pau. de cast ꝛ oēs Moder. ibi. ꝛ ad hoc vide qđ
no. Bal. in. l. ij. in. §. qđ obseruari. in. iij. colum. C. de iur. calū. ideo
oportet q̄ in practica bene aduertas. Scđo limita ꝛ intellige sin
gulariter multum, vt pcedat in syndico alicuius ciuitatis, vel ville
quia cum tale officiū censeat publicū, certe talis syndicus intelli-
geretur habere mādatum cū libera. ita loquit. d. l. preses. cum si.
secus esset in syndico electo a collegio, vel vniuersitate nō haben
te vniuersitatem territorij: ita singulariter Cy. ꝛ reputat dictum
no. in. d. l. j. C. etiam per procura. ꝛ ibi sequūtur Albe. ꝛ Bal. in. d.
l. j. §. j. ꝛ pulchre Pau. de cast. in. d. l. iusiurandū ꝛ ad pecunias. §.
defensor. j. eo. ꝛ ad hoc vide pulchrā glo. que proprie debet sic in-
telligi. in. l. item magistri. ff. de pac. Cōtra suprascripta oīa viget
vnus tex. q in cōmuni allegari nō solet, ꝛ valde turbat istā mate-
riam in. l. j. in prin. in ver. deniqꝫ. ff. de offic. procu. cesa. ꝛ ibi Bal.
expresse not. illum tex. pro valde singulari: ad limitandū iura que
volunt q̄ procurator generalis vel vniuersalis cū libera, possit fa
cere ea que posset, si haberet speciale mandatū: vt hoc text. ꝛ. d. l.
procurator cui libera. istud est verū, qn̄ hꝫ mandatū vniuersale cū
libera expresse appositū ab hoīe, vt hic. ꝛ. d. l. procurator cui libe-
ra. secus est qn̄ habet vniuersale cū libera a lege, vt sunt tutores, ꝛ
publici administratores, vt dicit gl. in. c. l. mādato generali. in gl.
fi. in fi. ꝛ ideo procurator fisci, licet habeat mādatum generale cū
libera qđ habet a. l. non pōt alienare vel transigere, vt dicit tex. in
d. versi. deniqꝫ. ꝛ tamē si haberet ab homine posset. d. l. pcurator
cui libera. Ille tex. multū me turbat in hac materia ꝛ doctrina
Bald. vbi no. illum tex. cum in cōtrarium sit expressum. in. d. l. p-
ses. vbi oēs alij no. C. de transac. vbi administratores ciuitatis ex
quo habēt mādatū cū libera a lege. vt per gl. in. d. l. mādato gene
rali. possunt trāsigere, modo bona fide faciāt. vnde cogita si pōt
dici qđ in. d. ver. deniqꝫ. sit speciale in procuratore fisci, vt quāuis
habeat mandatū generale cum libera, nō possit transigere fauo
re fisci. ¶ Glo. in verb. exceptione, diuiditur in tres partes: put
timore vnius cōtrarij tripliciter intelligit tex. secūda ibi: sed pacti
forte. tertia ibi: vel expone fm Ioā. Et aduerte q̄ licet Bar. expe
diat gl. p questionē: tu melius expedias opponēdo, vt h facit Al-
be. nam tex. videt maledicere, dum dicit opposita scꝫ exceptione:
q2 ɔtra reū nō obijcit exceptio p actorē sed replicatio, sꝫ ipse reus
est qui opponit exceptionē, cū exceptio sit actionis exclusio. l. j. et
ij. ff. de excep. gl. tripliciter rn̄det vt in ea, ꝛ declarat bar. hic in. ij.
col. ꝛ secunda est cōmunis (licet Ang. ꝛ Lud. reprobēnt) q2 non
conueniret huic titu. de iureiur. ꝛ leges debent conuenire titulis
l. imperatores. ff. de in diem adiect. leuis est reprehēsio non curo.
Tertia est bona: declarando vt hic per Bar. nec videatur mira-
bile: q2 etiā alibi exceptio capitur pro replicatione in. l. ij. ff. de ex-
cep. ꝛ in. l. nā ꝛ postea. §. si minor. vbi dixi. s. eo. ¶ Glos. magna in
ver. docere. Est aduertendū q̄ tota ista glo. est extracta ex summa
Azo. C. eo. in. iij. co. in versi. ad hanc autē doctrinā sic peruenitur.
vbi Azo clarius posuit totā istam glo. Pau. de ca. ꝛ. d. Alex. di-
uidunt istam gl. in duas partes prin. ego diuido in quatuor par-

tes. In prima, glos. intendit declarare quōmodo perueniatur ad
15 hanc doctrinam. † qđ cautio de rato paruꝫ proficiat iuranti, enu
merādo quatuor casus qui contingere possunt. In scđa parte prin
cipali, que est ibi. sed certe, gl. prosequitur primū casum opponen-
do. In tertia, que est ibi: itē si dicas prosequitur tertiū casum. In
quarta, que est ibi: in quarto prosequitur quartū ꝛ vltimū casuꝫ.
Et aduertendū est, qđ tota ista gl. facta est, vt declaret illud qđ ob-
scure dixerat litera in tex. dum dicit, nec multū ei proficere ꝛc. in-
nuit enim qđ cautio possit aliquid prodesse, sed non multū: quid
16 sit istud, litera non aperit. † Et propterea ad istud ostendendū di-
xit gl. qđ non est audiendus procurator, de cuius mandato dubi-
tatur deferens iuramentū, si prestet cautionē de rato, ꝛ pmittit
q̄ dn̄s ratificabit, alias teneat ad totale interesse: certe talis cau-
tio parum prodesset ipsi iuranti: quia si postea contingat, qđ dn̄s
nō habeat ratum tale iuramentū: sed denuo agat ɔtra istum qui
iurauit: certe cōtinget necessario vnus de quatuor casibus (quia
plures euenire nō possunt). Aut enim iste q iurauit, sentētiā ob-
tinebit p se: aut succūbet ꝛ iniuste p iniustitiā iudicis, ꝛ istis duo-
bus casibus, cautio parū prodesset iuranti, ex quo pcurator solū
tenebitur ad expēsas ex cautione de rato. si autē succumbat iuste,
vel si iudiciū adhuc pendeat, cautio parū proderit iuranti: quia
altero casu, quādo sentētia erit iusta, apparebit eū iurasse falsum.
In vltimo vero casu donec pēdet lis, procurator ad nihil tenet
quia nondū apparet quātum intersit iurātis fm Bart. Glo. po-
nendo istos quatuor casus, arguit a sufficienti partium enumera
tione: ꝛ ideo fm Bart. si ostendatur aliquē casum nō esse verū ar-
gumentatio gl. erit falsa. Et pptera Bar. laborauit examinādo
vnūquēqꝫ casum: sed certe labor Bar. fuit superfluus: q2 vt dicūt
Ful. Pau. de ca. ꝛ. d. Alex. hic: nō est verū qđ in oī casu ex q̄tuor
casibus glo. debeat procedere arg. quia satis est ostendere, qđ ali-
quo casu qui euenire posset ex quatuor, cautio rati non plene pro
uideat iuranti, ad hoc vt procurator non audiatur volens iura-
mentū deferre: q2 quoties cautio de rato prestita per procuratorē
non plene prouidet: certe non est audiendus procurator cum tali
cautione. l. qui ita. §. j. ff. ad treb. ratio quia per interuentū ipsius
procuratoris non debet fieri deterior conditio litigantis q̄ si do-
minus cōpareret. l. ij. §. defendi. ff. ex qui. cau. in pos. ea. imo teneo
qđ cautio de rato plene prouideat iurāti in primo casu gl. quādo
dn̄s agens succūberet, et ferretur sententia pro ipso iurante: cer-
te cautio de rato sibi plene prodest, quia ex quo obtinuit sententiā
pro se: nihil sua interest, nisi pro expensis quas fecit in lite: ꝛ cum
procurator ex cautione de rato teneatur sibi ad oēs expēsas litis.
ꝛ sic in totuꝫ ad omne illud qđ interest: certe cautio de rato in isto
primo casu plene prouidet iuranti: ꝛ sic frustratoriū est illud quod
querit Bar. Item plene prouidet in scđo casu quādo fert senten
tia contra iurantē ꝛ fertur iuste: quia cum iuste, non interest iurā
tis, nisi de expensis litis, ꝛ si illas expēsas soluat pcurator, satisfa-
ctū est iuranti: bene verū est, qđ isto scđo casu efficitur deterior cō
ditio iurantis per interuentū procuratoris q̄ si principalis inter
uenisset: quia si interuenisset principalis, dato iureiuran. nihil vl-
tra posset queri: tn̄ hic querit, qn̄ iuramentuꝫ est delatū a procu-
ratore. In tertio aūt casu, qn̄ dn̄s obtineret cōtra iurantē ꝛ iuste:
tunc bene verū est, qđ cautio de rato non multū pdesset ipsi iurā-
ti: quia ex quo sententia est lata ɔtra eū iuste, apparet qđ illud qđ
iurauit est falsum: ꝛ sic per talē sententiā detegitur periuriū suuꝫ:
ꝛ ideo lꝫ ex stipulatione de rato cōsequat a pcuratore omne dam-
nū pecuniariū: ꝛ tamen q2 nō cōsulitur fame ꝛ honori, apparet qđ
cautio non multū pdest: q2 non prouidet in totum: ꝛ q2 iste casus
posset euenire, ppter istū casum solum licite recusatur iuramentū
delatum per pcuratorē cauentem de rato, q2 dubitatur de man-
dato. ꝛ istum casum tantū cōsyderauit tex. noster, quicquid dixe-
rint gl. ꝛ Bar. ꝛ in hoc proprie consistit substātia intellectus tex.
nostri. Videamus nunc glo. per singulas partes. ¶ Prima pars
glo. est clara: ꝛ dum gl. in fi. istius prime partis, ibi ꝛ sic stipulatio
non committitur vt videtur. Aduerte quid velit dicere gloss. vult
dicere vt videtur. j. in fi. istius gl. vbi glo. dicit qđ si adhuc pēdeat
iudicium inter dn̄m principalem ꝛ eū cui promissum est de rato:
stipulatio de rato nihil cōmittitur, q2 incertuꝫ est quid sequatur.
¶ Sum nunc in scđa parte gl. ibi: sed certe in primo casu, in quo
gl. fortiter opponit, qđ imo si iurans cui fuit cautum de rato ob-
tineat sententiā pro se, qđ tamen procurator debeat teneri ad to-
tale interesse, opponendo de. l. procurator ad exhibendū. in. §. j. ff.
rem ra. ha. gloss. respondet ꝛ male, ꝛ reprehenditur per omnes, ꝛ
Barto. diffusius q̄ oporteat, quia iste tex. generaliter loquitur in
quocūqꝫ procuratore: q2 paria sunt, non habere mandatū, vel ha
bere ꝛ non apparere, vt hic diffusius per Bart. quem vide: vera
ergo ꝛ cōis solutio est quā sentit ibi tex. ꝛ Bar. ꝛ oēs hic ponūt,
vide eā per bar. hic: ꝛ per istam solutionē apparet q̄ in primo ca-
su gloss. cautio de rato plene prouidet iuranti si iste casus eueni-
ret, quicquid dicat Bar. qui male cōsyderauit materiā. ¶ Sum
in tertia

in tertia parte glo.ibi,item si dicas:in qua gl.prosequitur tertiū casum:& quia in isto tertio casu cōsistit proprie substantia tex.no-
17 stri,volo istū casum bene enucleare.† Pone,procurator agēs cōtra me reū,defert mihi iuramentū,& qr dubitatur nunqd habeat mādatum ad hoc,prestat mihi cautionē,qd dñs habebit ratū iuramentū,alias promittit omne damnū & interesse:datis fideiussoribus,ego iuro,postea dñs non ratificat:postea nō obstāte iuramento meo,qr nihil sibi nocet,nō attenta cautione procuratoris de qua dñs nō curat:agit dñs cōtra me iurantē,& petit illud sup quo iuraui:fertur sententia iusta in fauorē dñi de directo cōtra iuramētum meum:punct9 est videre nunqd cautio de rato quā prestitit mihi procurator:an isto casu mihi plene prouideat vel ne. Primo videt q non,imo plus,q ego non possim ad aliquid agere stipulatione de rato contra pcuratorē ipsum,qr ex quo fuit lata snīa cōtra illud qd ego iuraui:si ego agerē allegādo sententiaz cōtra me latā:ego detegerē periurium meum:& nos habemus q allegans turpitudinē suā non est audiendus.l.trāsac.finita.C.de transac.qr ergo ego non possum agere,nisi detegā periuriū meū,hoc est,sententiā latā cōtra id qd iuraui,& allegans turpitudinem suā nō est audiēdus,videtur qd nō possim agere.Cōtra vult tex.q non obstante,q ostendā de periurio,possum agere ex cautione de rato.ibi,sine ex stipulatiōe de rato agatur:& sic psupponit q possum agere,& sic hinc atqz hinc difficultas.Et sic si dicis q nō possit agi,dicis qtra tex.si dicis q possit:dicis cōtra regulā iuris,q allegās turpitudinē suā nō est audiēdus.Azo vidēs hāc difficultatē,habuit modo vnā opi.modo aliā vt dicit glo.primo ,pter timorē regule q allegās turpitudinē suā nō est audiēdus,tenuit q iste iurās nō possit agere ad dānum sortis principalis:qr detegeret periuriū suū,sed bene poterit agere ad vsuras condēnationis quas passus est vigore sententie,in quib9 nō est periurus:quia ergo isto casu,cautio nō prouidet in sorte principali:sed solum in accessorijs,ideo dicit tex.nō multum prodesse cautionē:tamē ista prima opinio Azo.non tenetur,qr restringeret text.& diminueret. Ideo Azo posuit secundā opi.que est vera.q iste iurās qui iuste succumbit,poterit ex cautione de rato agere contra procuratorē ad totale interesse,nō obstāte q alleget turpitudinē suā:& a procuratore cōsequetur omne damnū pecuniariū:sed tamē patietur infamiā,detegēdo piurium:& qr fame non prouidet:ideo tex.dicit nō multū pficere cautionē,cū necesse habeat docere piurium suū,& istud est qd ,ppriē voluit dicere hic tex.nec aliud vnq cogita
18 uit.† Et ad argumentū,q allegans turpitudinē suā nō sit audiendus respōdebat Azo qd fallit hic:& ratio fallētie est,qr cū pcurator sit ille qui iuramētum detulit,nō poterit sibi obijcere,qd alleget turpitudinē suā.l.q iurasse.§.si pater.j.eo.Tu respōde meli9 fm Pet.de bella perti.Bar.& oēs,vt hic per Bar.qr ar.est verū nisi turpitudo sit per aliū detecta,vt est hic:qr fuit detecta p sententiā,vt hic per Bar.in.v.co.in prin.Et isto modo habes intidē & pulchre declaratā tertiā partē glo.Iuxta hanc partē bar.no.ex tex.glo.duo.primū,qd potest quis licite recusare iuramentū qd si bi deferēt qñ licite timere potest,ne alio postea agēte detegat periurium suū:vnde infert,q si ex duob9 heredibus,vnus ageret & vellet deferre iuramentū conuento,posset reus licite recusare:qr alio agente posset detegi periuriū suum,& per.h.d.q in.l.si duo patroni.§.co.poterat libertus si voluisset recusare iuramentum delatū ab vno ex duobus patronis.Adde qd istaz regulam repetit Bar.in.l.eum qui.§.pen.& in.l.manifeste turpitudinis.j.eodē. Bal.in.l.generaliter.§.j.in fi.C.eod.istam regulā Bar.& illationē que nimium est generalis reprehēdunt Moder.Ful.Pau.de ca. Lu.& do.Alex.hic.& Ful.in.l.manifeste.j.e.viua ratione.qr attēta generalitate regule Bar.sequeret.q si ego possiderem istā domū:& deferres mihi iuramentū qd domus est mea,sequeret q possem iuramentū recusare:qr alius posset postea agere ad istam domū cōtra me,& detegeret periuriū meū,& sic non posset vnq deferri iuramentū in rei vendi.nec etiā in peti.here.l.sed & si possessori. in prin.& in.§.fi.§.co.sed illi tex.parū obstant,qr nō dicūt an possit recusari,sed quis sit effectus.Nec obstat tex.iste qui loquit qñ timetur ne detegat periuriū per aliam personā que non sit penitus extranea,vt dñe procuratoris:secus si sit persona penitus extranea:nec tex.in.l.si duo patroni.§.co.aliquid stringit pro Bar. nec contra Bar.nisi restringatur vt hic per do.Alex.quia si vn9 detulit iuramentū & iurauit,postea alius agit & probet,non detegitur periuriū:qr stat simul,quod non fuit libertus primi:sed se
19 cūdi sic.¶ † No.tamen ex tertia parte glo.ibi,& sic nō periurauit quo ad cos:qd iuramētum prestitū super principali:nō extendit ad accessoria:simile in restitutione facta super principali q nō extēdit ad vsuras,& sic ad accessoria.l.fi.§.luci9 titi9.ff.de qdi.inde-bi.fm Bal.& Ludo.ro.hic.simile dicimus in restitutione facta a principe nominatim ad bona,nō extēditur ad fructus perceptos tex.in auf.idē de nestorianis,C.de hereticis.quē ad hoc notat et reputat singularē Ang.in.l.gallus.§.& quid si tantum.ff.de lib.

& posthu.& Lud.ro.hic:idem tenet Bal.in.c.dño guerram.in ti. hic finitur lex.& in.l.nam.ad ea.ff.de legi.& in.l.fi.in.viij.col.C.de sen.pas.Alex.in.d.§.& quid si tantū.in.xix.col.licet oēs indifferenter ita teneant.Puto q̄ hoc vltimū posse nouiter teneri,q si princeps restituat ad bona,& vtatur verbo restituo habente plenam significationē,qd intelligatur etiam restituere ad fruct9,& p hoc allego duos tex.expressos.l.in condemnatione.§.j.ff.de regu.iur. & l.videamus.§.in fauiana.ff.de vsur.facit qd multū no.dicit bal. in rubr.C.de fructi.& litis expen.nec dicas qd ille.li. loquatur qñ verbū restituo profertur a.l.cū princeps sit lex animata in terris. §.pe.in auf.de qsuli.col.qr.gl.in.l.& quia.ff.de iurisd.om.iud.& ad dictam auf.idem de nestorianis.responde,quod ideo est,qr ibi lex vltra pcessit declarando,qd nō vult fructus venire.Cogita qr puto quod sit subtilis & noua conclusio cōtra omnes.Reuertēdo ad conclusionem gl.qd iuramentū super principali non extendatur ad accessoria:adde qd eam tenet Lud.ro.hic.sed Alex.reprehendit per tex.in.l.sed & si possessori.circa fi.princip.in vsi.& fructus. §.eo.sed salua.gl.fm Lud.qd loquatur in periurio,qd cū sit odiosum non extenditur,per regulam.l.cum quidā.ff.de libe.& posth. Scdm no.per Bar.est q quis auditur allegans turpitudinē suā quādo est ab alio detecta:hinc sumpta occasione plene examinat Bar.an & quādo audiat allegās turpitudinē suā,& facit quinqz casus principales,& cū eius doctrina alij transeūt & Bal.hic licet per alia verba,& per omnia Sali.in.l.transac.finita.C.de trāsac. Panor.in.c.cū super.de conces.preben.ponit Bal.in repe.l.cum mulier.ff.solu.ma.in.l.j.in.iiij.col.C.de cōdi.fur.in.l.j.in vlti col.C.
20 de fur.Tu autē vltra dicta omniū etiā Moder.hic.† Adde circa primum casuz Bar.inquantū concludit,quod licitū est allega-
a re turpitudinē a & in damnū suuz:patet,quia licitum est confiteri se.cōmisisse homicidiū,vel aliud delictum,& statur confessioni in damnū confitentis,iuribus allegatis per Barto.in.l.j.in.ij.col.C. de confes.quod si aliquis confiteatur se occidisse vnum hominem qui re vera est occisus,sed alius eum occidit & non confitēs:tamē iste confessus,ex cōfessione sua punitur prout text.clarus in.d.l.si is cum quo.Ego intelligo illum tex.& Barto.q procedant quantum ad puniendū ciuiliter,prout loquitur ille text.hic allegatus per Barto.sed non credo quod procedat quo ad puniendum criminaliter fm Jo.and.in addi.Spe.in titu.de confessis.§.postremo.ver.ceterū.Ang.in.d.l.si is cum quo.Joā.de imo.in.l.si quis. in.xxxiiij.colum.ff.de priua.delic.bene facit text.in.l.j.§.fina.ff.de questi.facit etiam,quia nemo est dominus membrorūz suorum.l. liber homo.ff.ad leg.aquiliam.& ita teneas,quāuis Joan.and.in loco preallegato referat omnes iuristas de bergamo concorditer determinasse contrarium:per.l.inde neratius.§.fina.& in.l.seq.ff. ad legem aquil.& d.l.si is cum quo.que loquuntur quando agitur ciuiliter ad interesse.Adde etiam ad predicta tex.in.l.qui seruum.in prin.ff.de interro.actio.qui decidit,idem & est tex.nota.in
21 alio.† qd si titius confessus est se occidisse hominē,& propter confessionē suā ipse fuit decapitatus:postea apparet qd fuit ali9 qui occidit eum,ille alius debet decapitari:& illuz tex.no.Bal.in.l.ij. C.qui.res iudi.nō nocet.Jmo.l.is qui reus.in.xxxvi.col.ff.de pu-
22 bli.iudi.† Jtem adde tex.in.c.j.de accusa.in.vj.per quē extenditur doctrina Barto.qd adeo stetur confessioni proprie turpitudinis cōfitentis in eius preiudicium,vt etiā istud sit non seruata forma vel ordine iudicij.facit tex.in.c.pisanis.de resti.spo.& in.l.fi.confes
23 sus.ff.de cust.re.† Secūdo limita dictum Barto.qd si aliquis cōfiteatur se cōmisisse homicidium statur confessioni contra ipsum vt procedat,quādo apparet de homine quē confitetur occidisse, sed si aliquis etiam spōte confiteretur in iudicio se occidise vnum hominē,qui nō apparet,nec reperitur occisus,talis cōfessio non valet nec ligat confitentē.Jta Ang.in.l.certū.in prin.ff.de qfes.& in.l.j.in.ij.col.ff.de confes.vbi hoc vltimū no.limitat,nisi essent aliqui assassini male cōditionis & fame,qui cōfiterent se occidisse certos mercatores & eorum corpora piecisse in mari:tūc dato quod illa corpora nō reperiātur:tamē attento qd erant assassini publice diffamati & latrocinia exercebāt prope littus maris:ita qd verisimiliter corpora proiecerūt in mari debeant puniri ex cōfessione,quāuis corpora occisa non appareant:& refert Ang.ita fuisse iudicatum per egregiū legū doctorē do.Nicol.de tortel.de prato tunc florentie assidētem:si autē cessaret dicta veri.similitudo propter maris distantiā,vel propter bonā famā inquisitorū,non possent ex confessione puniri,quando corpora non apparent.ad ista adde no.Bal.in addi.Spe.in ti.de sen.in antepe.col.in vsi.a titius fuit cōfessus se occidisse hominē cuius nomen ignoratur & ipsum proiecisse in mari:vnde corpus apparere nō potest:querit an ex tali qfessione debeat titius cōdemnari:primo dicit videri qd nō, quia liquere debet de corpore interfecto,alias non potest premium factum ab aliquo,si ipsum factuz eit in se incertum.l.j.§.illud, ff.ad sille.& quia ista confessio est incerta & vaga:ergo nihil valet l.certum.in princi.ff.de confes.finaliter concludit Bald.qd si non

a ¶ Licitū est allegare turpitudinem, adde Fel.in ca. lator.de re iudi.

apparet aliquo modo de mortuo non potest fieri cōdemnatio: se
cus si saltem per famā probaret̃ mors, licet corpus inspici nō pos
set, vt ibi no. per eū. adde etiā Bal. in. c. at si clerici. in. viij. co. de iu
di. vbi tenet ꝙ non sufficit in iudicio confiteri qd occidit hominē:
nisi constet de corpore interfecto: non tñ est necesse ꝙ cōstet de no
mine ꝓprio interfecti: ⁊ de hoc dicit gl. esse singularem. in. c. libel
lorū. ij. q. viij. idē tenet Bal. in addi. Spe. in ti. de confes. in. ij. colū.
in ver. titius cōfitetur se occidisse. ⁊ Bal. in. l. quoties. in. §. si quis
nomen. ff. de here. instit. ⁊ ista teneas cordi: quia magni momenti
sunt ad euadendū quē a morte. ¶ Tertio principaliter limita di
24 ctū. Bar. † ꝙ stetur cōfessioni confitentis delictū ⁊ turpitudinem
propriā in suū dānum: intellige verū in dānum cōfitentis tantū
sed non alterius: istud probo: nā si iudex tulit vnā sententiā, post
ea ꝯstitutus in articulo mortis confitet̃ ꝙ illā sniam tulit falsam.
corruptus pecunia: certe non statur confessioni sue quāuis sit in
articulo mortis in preiudiciū tertij qui talem sententiā obtinuit.
25 † Idē est in teste qui tulit testimoniū, postea in extremis vite con
stitutus confitetur se tulisse testimoniū falsum: q2 fuit corruptus
pecunia: nō statur cōfessioni sue in preiudiciū tertij: ita de vtroqz
tenet Bar. in. l. si quis in graui. §. si quis moriens. per illum tex. ff.
ad sille. ⁊ in. l. generaliter. in vltimo not. qd ponit in fi. C. de nō nu.
pecu. Bal. in auf. si dicatur. C. de testi. Ange. in consi. cccviij. inci.
factū est tale Christoph. in pe. col. ⁊ Lud. roma. hic: ⁊ est tex. in. c.
sicut de testi. nec aliud facit qd in articulo mortis ita deponāt: q2
vt pulchre inquit Bal. ti. de pace constan. in verbo vasalli. primo.
in fi. non omnis constitutus in articulo mortis est sanctus Ioan
nes baptista. Istud tamen qd dixi de testibus intellige procedere
postꝙ testimoniū deposuerūt, ⁊ sic post ius acquisitum parti: sed
ante ius acqsitum. i. dum examinantur: si dicerēt se corruptos pe
cunia, preiudicāt parti: ratio est: q2 licet testes istis interrogato
rijs nō debeant respōdere: tamen si responderint preiudicāt par
ti. c. j. de excep. ita Bar. in. l. si duo patroni. §. idē iul. in. fi. ꝯ. e. vbi
26 dixi. † Simile dicimus in notario, qui postꝙ dedit instrm in pu
blica et autentica forma: postea dicit ꝙ illud instrm est falsum et
ꝙ pecunia corruptus illud fecit, nō statur eius confessioni in pre
iudicium illius cui edidit. Specu. in tit. de instru. edi. §. postremo.
in ver. nunqd. ⁊ ad literā Pau. de ca. in. l. seia. in prin. per illū text.
27 ff. ad velleia. † Simile dicim⁹ in arbitris ⁊ in electoribus p̃latorū,
qui postea dicerēt se pecunijs corruptos elegisse, non statur eorū
dicto ſm Ange. in. d. cōsi. cccviij. ⁊ eundē Ang. in. l. errore. in lec.
perusina que est impressa. C. de testa. ⁊ vtrobiqz allegat Innoc. in
c. cū dilect⁹. in gl. q̃ incipit nullā de electione. ¶ Predicta multū
singulariter limitat Ange. nec alibi legi: nec vnꝙ audiui ab ali
quo relatum in. d. l. errore. in lect. Perusina. nisi duo iudices qui
semel iudicassent interrogati cōcordarent in hoc qd corrupti pe
cunia iudicarunt, ⁊ tunc eorū cōfessio preiudicaret alijs: sed tu ca
ue, qd cōtra hanc limitationē videtur tex. in. d. §. sicut. de testi. qui
loquitur plurali, qñ plures testes dicunt se pecunia corruptos
deposuisse: cōsyderabā ꝙ posset defendi limitatio Ang. in duo
bus iudicibus vt ipse loquit̃: secus in duobus testibus ratio quia
qñ duo iudices ferunt sententiā sunt cōcordes in actis ⁊ in feren
do sententiā: secus in testibus. q2 si simul cōcordarēt sunt suspecti
secundū bar. in. l. iij. ff. de testi. Itē inquātum Bar. cōcludit, ꝙ qñ
turpitudo est ab alio detecta, qd licitū est indistincte illam allega
re. adde tria. Primo qd voluit Bal. ⁊ Sali. in. l. fi. C. de nō nu. pe.
qd licet qñ in instro est iuratū omnia ibi cōtenta esse vera, nō pos
sunt iurantes venire contra iuramentum, allegādo simulationē
vt no. do. Ant. in. c. cū cōtingat. in. vij. mēbro. de iureiu. ⁊ ibi Imo.
in col. clxiiij. ⁊ ponunt Imo. ⁊ Alex. in. l. seius ⁊ augerius. ff. ad le.
fal. tamen si probationes allegantis simulationē fuerint admisse.
certe post detectam turpitudinē licitū est allegare simulationem.
28 et ſm Bal. ⁊ Sali. ibi per istā doctri. Bar. cum glo. † Scđo adde
qd ex ista cōclusione infertur, ꝙ excōmunicato licitū est allegare
turpitudinē suā. i. excōmunicationē: q2 detecta est per sententiam
excōmunicationis: ita ꝓbatur ſm bal. ibi in. c. intelleximus. in. ij.
col. de iud. Tertio adde, qd bal. ibi singulariter limitat istā ꝯclu
sionē, nec alibi legi, qd ꝗs pōt allegare turpitudinē suā ab alio de
tectā, est verū, nisi ex tali allegatione sentiret lucrū. Itē circa istā
doctrinā aduerte, qd sicut regulariter non est licitū allegare tur
pitudinē ꝓpriā: ita non est licitū allegare turpitudinē eius cuius
sum heres, puta patris. l. filios. ⁊ ibi bar. C. de reuo. his q̃ in frau.
credi. ⁊ ita cōsuluit do. Signo. de homodeis in consi. xiiij. qd inci
29 pit: si queratur an quis possit allegare. † Hinc ex predictis est, qd
si falsus ꝓcurator successerit dñs, qd nō potest dicere sentētiā nul
lam, q2 allegaret turpitudinē suā: ita Ioā. and. in ti. de seri. pla. in
§. qm̃. ver. quid si procurator. Ant. de bu. ⁊ alij in. c. j. de re iudica.
30 Hinc † sequit̃ ⁊ no. qd si iudex qui tulit sententiā efficiatur heres
persone cōtra quā sententiā tulit, qd idē iudex nō poterit dicere
sententiā iniquā ⁊ prosequi appel. ⁊ tamē ꝯtrium tenet gl. singu
laris in. l. j. ff. de excep. rei iud. ⁊ ratio est, q2 appellando non dete
gitur directe turpitudo sua, q2 in appellationis causa, nō proba
tum probabo. vt ponit. d. Ant. in. c. j. ⁊ bal. in. d. l. si credi. C. de ser.
pig. da. ma. licet non fuerint recordati de glo. in. d. l. j. Item circa
doc. Bar. potes per te reducere cū sex fallen. Regula sit, qd alle
gans turpitudinē suā nō audit̃. l. si creditoribus. C. de ser. pig. da.
ma. ⁊ l. trāsactione. C. de trāsac. Fallit qñ alleg. cōtra se. Scđo fal
lit qñ allegat excipiēdo ꝯ participē fraudis tractātē de lucro: et
inquantū Bar. hic alleg. l. de tutela: dic ꝙ male allegat, q2 tex. ille
in fine proprie loquit̃, qñ turpitudo allegabat̃ agendo nō excipiē
do ⁊ ita perpēdit Raph. Ful. hic: qui in hoc dānat Bar. ideo vi
de in hoc Bar. post glo. in. d. l. de tutela. ⁊ dic vt ibi melius per eū.
Tertio fallit, qñ turpitudo est ab alio detecta. Fallit in trib⁹ alijs
iuribus allegatis per Bart. hic. Adde tres alios casus: primus
vbicūqz tractatur de fauore anime ad exonerationē cōscientie, ⁊
iste multos continet sub se: item quando tractatur de fauore eccle
sie, item de fauore libertatis: istos tres casus ponit glos. in. c. inter
dilectos. ⁊ ibi cano. de do. ⁊ gl. in. c. iij. loco. de p̃sump. ⁊ in. c. ex te
nore. de cōces. p̃ben. ⁊ glo. in. c. ex tenore. in glo. j. ⁊ ibi Abb. not. de
testi. ⁊ idem Abb. in. c. iij. loco. in tertio no. per illū tex. de presum.
¶ Decimo limitat Bal. in. l. nō dubiū. in. ix. colū. C. de leg. in. l. si
creditorib⁹. ff. de ser. pig. da. ma. ⁊ in l. j. C. plus valere qd agit̃. vbi
cūqz actus est gestus cōtra legē, licitū est allegare turpitudinē suā
ad hoc semp alleg. gl. in. l. a diuo pio. in p̃n. ff. de ritu nup. Ego in
contrariū pōdero gl. ibi que ibi approbatur per oēs cano. in. c. cū
M. ferrarien. in verbo ad eā. de cōsti. nā ibi actus erat factus cō
tra. l. s. contra consiliū Turonēse de quo in. c. tue. de preben. ⁊ ta
men vult glo. illa approbata per oēs, qd licet allegare turpitudi
nem propriā: tamē placet limitatio Bal. ⁊ pro ea moueor, nā vbi
cunqz actus est ipso iure nullus, licitū est allegare turpitudinem
propriā ſm Bart. in. l. filios. per illū text. C. de reuo. his q̃ in frau.
cre. ⁊ idem Bart. hic in pe. col. iuncta dotri. tex. in. l. si libertus mi
norē. ⁊ ibi Bar. ff. de iure pa. ⁊ iuncta doctri. Bar. in. l. emptor. ff.
de aqua plu. arcē. Confirmatur per simile, q2 qñ actus est cōtra. l.
licitū est vnicuiqz venire contra factū propriū. l. post mortē. et ibi
Bar. ff. de adop. gl. in. l. si quis presbyterorū. de re. eccle. non alie.
in. c. j. de cle. coniug. ex quib⁹ redditur dubia gl. in. d. c. cū. M. fer
31 rariensis. ¶ † Undecimo limitāt Ioā. an. ⁊. d. Car. flo. in. c. inter
dilec. de dona. qd per allegationē turpitudinis ostenderet̃ actorē
carere actione: sic intelligunt dictū capitulū ex tenore. de conces.
prebē. sequit̃ Bal. in. l. post mortē. ff. de adop. sed istam limitatio
nem reprobāt Pe. de anch. Imo. ⁊ Panor. in. d. c. inter dilectos.
et quia hoc vltimū late examinat hic Alexan. ad eum te remitto.
32 ¶ † Iuxta predicta querit Bar. de questione quā dicit habuisse
de facto, ⁊ cū eo transeunt simpliciter Ang. ⁊ Alex. hic: sed tu ca
ue ne doctrina bar. videatur imposita verbis, ⁊ solum cōstituere
differentiā in modo agendi, qd differētia est an contractus dicat
factus in fraudē fisci: vt in primo mēbro Barto. ⁊ tunc valet ⁊ te
net, sed potest infringi, ⁊ istud infringere fiet principaliter opposi
ta turpitudine. Aliqñ contractus dicitur simulatus vel imagina
rius: ⁊ tunc ipso iure est nullus. l. emptor. ff. de aqua plu. arcen. l.
imaginaria. ff. de regul. iu. istam differentiā tradit magistraliter
Bar. in. l. post ꝯctum. in. iij. col. ff. de dona. ⁊ in cōsi. suo inci. Pet.
nicole. ⁊ est tex. melior de iure in. l. libert⁹ minorē. ⁊ ibi vide Bart.
ff. de iure pa. vnde ista est intentio Barto. qd si venditio fuit vera
licet facta in fraudem: certe ex ea fuit translatū dominiū possessio
nis in emptorē: ideo nō auditur iste, q2 principaliter allegaret tur
pitudinē, si propter fraudē vellet rescin. ven. sed in secūdo casu qñ
venditio fuit simulata vel ficta, certe q2 est ipso iure nulla: ⁊ per eā
nullū ius, nullum dominiū est translatum in emptorē, certe iste q
alienauit dicit Bar. quod poterit agere rei vend. ratio, q2 ex quo
venditio fuit ficta ⁊ simulata, nullū dominiū translatū est, sed re
mansit penes alienātem: ideo poterit agere rei vē. ⁊ si opponatur
de alienatione replicabit qd est facta in fraudē: hoc premisso, te
neas decisionē Bar. hic quā etiā tenet idem Bar. in. d. l. post con
tractū in. iij. col. in ver. iij. presumit̃ ⁊ in. iiij. col. in ver. sed an vendi
tor. ⁊ in. l. filios. C. de reuo. his que in frau. cre. ⁊ in. d. consi. Pe. ni
cole. ⁊ de hac questione vide etiā Spe. in ti. de dona. in princ. xvi.
item pone aliquis intendens cōmittere delictū. Ioā. fab. in. §. item
si quis in fraudē. in. ix. col. insti. de ac. Bald. in. l. cum ꝓfitearis. C.
de reuo. his que in frau. cre. Bald. ⁊ Sali. in. l. emp. C. plus valere
qd agit̃. Pau. de ca. in. l. contra legē. ff. de legi. Quasdam alias li
mitationes possē referre ex dictis cano. in. d. c. inter dilec. ⁊ Pa
nor. in. d. c. super. non vident̃ speciali relatione digne, ideo omit
to: vide etiam late Bal. in repe. l. cum mulier. ff. solu. ma. per Bar.
in. l. j. de condi. ob tur. cau. ¶ Sum in quarta ⁊ vltima parte glo.
in qua oppo. cōtra tex. qd imo cautio de rato prestita per procu
ratorem multum prodest iuranti, licet tex. dicat quod parū prosit
⁊ probo quia. l. cauetur quod quamprimum dñs non habet ra
tū, sꝫ cepit agere cōtra illū cui procurator ꝓmisit de rato, statim
committitur stipulatio de rato ad totale interesse contra ꝓcura
torem. l.

torē.l.quo enim.§.iulia.ff.rē ra.ha.ꝛ licet postea dn̄s succumbe-
ret iuste ꝛ cessaret interesse,nō desineret durare actio cõtra pro-
curatorem,per regulam.l.qui autem.§.illud.ff.si quis cau. Azo
quē glo.refert fatebatur cõtrariū,ꝛ isto modo esset redarguere
tex.ideo glos.tenuit melius,qꝺ stipulatio de rato non cõmititur
cõtra procuratorē per hoc solū qꝺ dn̄s agat,sed oportet expecta-
re finē litis,quia posset euenire qꝺ dn̄s succūberet,ꝛ procurator
nō teneret nisi ad expensas litis,vt.s̄.in primo mēbro gl.ꝛ sic pen
dente iudicio cū sit incertū.interea stipulatio de rato nō commit-
titur:ad.d.l.quo enim.§.iul.vbi residet punctus,respōdet gl.qꝺ
loquit in procuratore penitus falso.text.noster ſm glos.loquitur
in procuratore de cuius mādato dubitat,que sol.cum diuinet ad
tex.ꝛ restringat,reprehēditur per omnes. Aliter respōdet Bar.
hic post duos doc.antiquos per eū relatos vt hic per eū.in vlti.
colū.ꝛ cū Bart.transit Lud.ro.hic:ista iamē sol.reprehenditur
per oēs et bene.primo q: diuinat ad tex.Scd̄o dico quod si vera
esset opi.Bar.sequeretur qꝺ stipulatio de rato multum profice-
ret iurāti,q: iurans statim posset agere ad totale interesse q̄ pri-
mum cōuenitur a domino,ꝛ si non agit:est,q: nō vult ſm Bar.
et sic cautio est multū proficua,qꝺ est cōtra tex.ibi,nec multū ꝛc.
item opi.Bar.reincidit in idē cū opi.Azo.relata in glos.que per
omnes reprehēditur:vera ꝛ cōmunis opi.est cū gl.qꝺ stipulatio
de rato nunq̄ cōmittitur nisi lata sententia inter dominū ꝛ eum
cui procurator cauit,per fundamentū gl.quia interim est dubiū
quid eueniat:ideo necesse est expectare sententiā. Ista est verissi-
ma conclusio quā tenet gl.hic,tenēt Iaco.but. Albe. Ang. Sa-
lice. Fulg. Pau.de ca.ꝛ do. Alex.hic:solum restat respōdere ad
d.l.quo enim.§.iul.vera sol.est,qꝺ text.ibi loquitur in procurato-
re q solutionē receperat:ꝛ ideo quāprimū dn̄s scit ꝛ agit:nō ha-
bet ratam solutionē,statim cōmittitur stipulatio cōtra procura-
torem vt teneatur ad solutionem quam recepit,sed in tex.nostro
nihil fuit datum procuratori,et sic nihil est in quo possit cōmitti
stipulatio cōtra procuratorem,nisi expectetur finis cause princi-
palis et sic sentētia. Non obstat regula.d.l.qui autē.§.illud,quia
debet intelligi,quādo licet cesset interesse,non tamen cessat dam-
nū de preterito,nimirū si durat actio,vt declarat Bar.in.l.si eū.
§.qui iniuriarū.in secūdo no.ff.si qs cau. Ista est vera ꝛ cōmunis
sentētia,sed attende quia licet vera ꝛ cōmunis sentētia sit,qꝺ sti-
pulatio de rato nunq̄ cōmittitur contra procuratorē ante sentē-
tiā,tamen in cōtrariū facit:quia speciale est in cautione de rato
prestita in causa libertatis,vt non cōmittatur stipulatio de rato
contra procuratorem nisi lata sentētia,tex.est in.l.procurator ad
exhibendum.§.fi.ff.rem ra.ha.ꝛ istud expresse dicit gl.nostra cir
ca finē quā omnes tenent in fine sui dum dicit in casu tamen non
cōmittitur ꝛc. Si ergo speciale est in causa libertatis,ergo in con-
trariū est ius cōmune,cogitabis:quia aut specialitas nō est,aut
communis sententia procedere non potest.

SEruus. Seruus ꝛ filius in causa peculiari pos-
sunt circa iuramentum patri et do-
mino pdesse ꝛ nocere:in causa vero non peculiari pos-
sunt prodesse,sed non obesse.h.d.cū quinq̄.ll.sequē-
tibus. Intellige tamē qꝺ non sufficeret filiū vel seruū habere ad-
ministrationē peculij ad hoc vt circa iuramentum possint nocere
patri vel dn̄o:nisi haberent cū libera ad hoc vt noceat dn̄o,vt vi-
distis in.§.procura.cū glo.j.s̄.in.l.precedenti.requiritur ergo qꝺ
filius ꝛ seruus habeant administrationē cum libera,ita dicit do.
Alex.hic expresse,ꝛ reprehendit Ful.tenentē contrariū. Addo
gl.in.l.quā tuberonis.in.§.alia.ff.de pecu.ꝛ dictū fuit in.l.cū fun-
dum.in.§.seruum tuum imprudens.ff.si cer.pe. ¶ In gl.in ver-
bo,q̄dā de peculio.tene quā solutionē vis. Ex Scd̄a no.ſm Mo-
der.q̄ vbicunq̄ actus gestus in iudicio non pōt valere vt actus
iudicialis,puta gestus a seruo qui reputat p mortuo.l.quod at-
tinet.ff.de reg.iu.nō habet etiā effectū actus extraiudicialis:ra-
tio,q: si valeret in isto proposito vt actus extraiudicialis,eūdem
haberet effectū,quia eosdē effectus habet extraiudiciale quos iu-
diciale,cū ita vnū perpetuet sicut aliud:imo extraiudiciale habet
executionē paratā,quā non habet iudiciale vt dixi.in.l.ij.s̄.codē
sic intellige hāc gl.secus quādo resultat diuersus effectus prout
in confessione,quia maioris effectus est confessio iudicialis q̄ ex
traiudicialis gloss.in.l.j.in fi.ff.de interro.act.hinc est qꝺ confes-
sio facta in iudicio corā iudice incōpetenti quāuis non valeat vt
confessio iudicialis,tamen valet vt confessio extraiudicialis,etiā
si sit confessio clerici facta coram iudice seculari ſm cōmunē sen-
tentiam:prout tenet Inno.in.c.per inquisitionē.de elec.cano.in
ca.at si clerici.in prin.de iud. Bal. Ange.ꝛ Mod.in.l.magistra-
tibus.ff.de iurisd.om.iudi.

1 ☞ Pupillus si ei defertur iuramentum,an possit iurare.
2 Pupillus in concernentibus eius fauorem,habetur pro habili.
3 Periurium requirit dolum.nu.4.8.ꝛ.9.
5 Difficultas excusat a periurio.
6 Quelibet causa et consuetudo etiā iniusta excusat a pena.nu.7.
10 An in iuramento requirantur verba.
11 Mutus potest esse testis.

QUi iurasse. Hoc dicit sextus vel etas non
annullat iuramentū in piudi-
ciū iurātis. In tex.ibi quāuis pupillus non videatur
peierare ꝛc. Istū tex.declarat Bar.hic,q: licet nemo
in dubio presumat deierare,cū nemo presumat immemor salutis
eterne.l.fi.C.ad.l.iul.repe.neq̄ in dubio,presumit delictū ꝛ sic de-
licta.l.merito.ff.pro socio.tamen in adulto ꝛ maiore,si apparet ve
ritatem esse in cōtrariū eius qꝺ iurasset,diceret periurus.sed in pu-
pillo licet appareret cōtrariū,nō presumeret periurus sed potius
obliuione ita iurasse:istū putat Barto.esse sensum litere. Tu dic
melius ex mente Albe.hic,qꝺ tex.sic voluit dicere ꝛ arguere,vbi
non potest cadere periuriū et cōsequenter nec religio iuramenti,
ibi nō potest deferre iuramentū:propterea video nō posse defer-
ri iuramentū per Christū,q: in eo non cadit religio,vt vidistis in
l.iij.§.fi.s̄.eo.sed in pupillo nō potest cadere periuriū:q: propter
lubricū tenere etatis nescit quodāmodo quid iuret:ideo videbat
qꝺ nō posset ei deferri iuramentū:tamē text.decidit cōtrariū:q:
1 imputandū est deferrenti iuramentū. ¶ † Nota q̄ pupillus si ei
deferrat iuramentū a parte,potest iurare,ꝛ ei statur:ratio est,vt
in tex.quia imputet sibi aduersarius qui ei detulit. Hinc infertur
prima limitatio ad hūc tex.vt procedat in iuramento litis decisi-
uo qꝺ defertur ex partis volūtate:secus in iuramēto in litem ne-
cessario.l.videamus.in prin.ꝛ ibi no. Bar.j.titu.j. Scd̄o limita istū
tex.vt procedat,quādo pupillus iurat ad suū cōmodū:secus quā-
do iuramentū tendit ad incomodū eius,vt in iuramento cōfirma-
torio contractus,vt probat tex.in auf.sacramēta.super verb.pu-
berū.ꝛ ibi glo.ꝛ doc.C.si aduer.ven.cū alijs,concor.alleg.per do.
2 Alex.hic. ¶ † No.ſm Lud.secūdo,q̄ pupillus habetur pro ha-
bili in omnibus concernentibus suū fauorē:ideo si deferat sibi iu-
ramentū valet ac si esset maior. Istud qꝺ dicit Lud. est verū:ta-
mē iste tex.parū pbat:nam ratio istius tex.est,q: vnusquisq̄ pōt
inhabilem ad suū damnū habilitare,ꝛ illud est qꝺ probat tex.vn-
de solet dici,qꝺ mala electio imputatur eligenti in damnū suum.
Et ideo si quis eligeret minorē in procuratorē,sibi imputatur si
ledatur.l.cum mādato.in prin.ff.de mino.tamē no. Lud.vt dixi
est in se verū:ꝛ hoc melius probat tex.in.l.non ideo minus.C.de
procu.ꝛ in.l.neq̄.C.de cōtrahen.ꝛ cōmit.stipu.ꝛ in.d.l.neq̄ deci
dit.per illum tex. Bal.qꝺ statutū disponens qꝺ contractus mu
lierū nō valeant celebrari sine consensu propinquorum:debet in-
telligi de cōtractibus dānosis:secus qn̄ essent vtiles et non dam-
nosi:idē tenent Ang.ꝛ Moder.in.l.mutum.§.fi.de acqui.here.
Ang.ꝛ Imo.in.l.ij.per gl.ibi.ff.de accepti.faciunt que dixi in.l.
iusiuran.q̄ ex conuentione.§.pupillus.in verbo non competit.s̄.
3 eo.de alie.prelati. ¶ † Not.tertio ex ver.fi.ſm Pau.de ca.ꝛ Ale
xan.hic:qꝺ periuriū requirit dolū:ideo pupillus dolo carēs nō
videt periurare ita est de mēte litere hic:ꝛ gl.in.c.j.de delic.pue.
et glo.in.c.ex literis.ij.de sponsa. Hinc infert Pau.de cas.qꝺ in li-
bello quo quis accusatur de periurio,debet dici q̄ scienter et do-
lose periuriū cōmisit:q: sine dolo committi non posset,quāuis in
hoc vltimo de libello contrariū teneat Alexā.hic:cui tu adde in
4 simili Lud.roma.in.l.si duo.§.fi.in vlti.colū.s̄.eo.† Passus iste est
pulcher,ꝛ vtilis,ꝛ male declaratus per canonistas et legistas,ideo
intēdo bene examinare,ꝛ q̄ periuriū nō committatur sine dolo.
adde Bal.in.l.obseruare.§.proficisci.in.iij.col.ff.de off.procōsul.
ꝛ leg.vbi formaliter dicit,q̄ cessante dolo non est periurus:idem
tenet Pau.de cast.in.l.fi.ff.qui satisd.cog.referens Bal.in vna le
ctu.ibi idē tenere:idē ꝛ plenius tenet do. Alex.in cōsil.lxxij.incip.
perspectis his que in themate narrata sunt.in pe.col.lib.j.et pro
hac parte facit bo.tex.melior de iure ad hoc.xxij.q.ij.itē opponi-
tur.ad idē facit q̄ vult glos.cōmuniter approbata in.c.breui.de
5 iureiu.que tenet † q̄ difficultas excuset a periurio,cū ppter dif-
ficultatē cesset dolus. Ad idē facit,q: periuriū est quedā falsitas
sed falsitas nō potest cōmitti sine dolo.l.nec exemplū.vbi doc. C.
de fal. Si ista cōclusio est vera,qꝺ periuriū nō cōmittat absq̄ do-
lo,sequit ex ea magnus ꝛ not.effectus,qꝺ etiā regula sit qꝺ queli
bet causa etiā iniusta excuset a dolo,vt statim dicā,certe quelibet
causa etiā iniusta excusat a piurio:et cōsequenter a penis periurij
quas retuli in.l.si duo.§.fi.s̄.eo.q̄ aūt quelibet cā etiā iniusta excu
set a dolo,est tex.in.l.iiij.§.j.ff.de libe.cau.glo.in.l.plagij criminis
accusa.C.ad.l.fauiā de pla.gl.in.l.j.ad fi.ff.de abig.facit lex.iij.§.
si quis ignorans.ff.ad sille.imo quelibet credulitas etiā fatua ex-
cusat a dolo.sic inquit pulchre Ang.in.l.j.ad fi.prin.ff.de eo per
quē factū erit.ꝛ in.d.l.plagij criminis accusa.ꝛ Ange.in.l.ꝑtor.
§.hec actio.ff.vi bo.rap. Ad ista bene facit qꝺ dicit bal.in.l.j.in fi.
p gl.ibi.C.vbi cau.sta.vbi dicit,q̄ bona fides potest causari etiā
9 ex iniustis ꝛ temerarijs causis:q̄ reputat tenendū menti.† eodē
modo quelibet causa licet iniusta excusat a multa.gloss.in.l.j.§.

fi.in gl.mag.in fi.ff.si quis ius.dic.nõ obtẽp.gl.in.l.ex cõsensu.§.
fi.in gl.pe.ff.de app.gl.in.l.satisqꝫ.ff.de in ius vocã.Bal.in.l.debe
7 ri.C.de fideicom.liber.† Sicut in simili,consuetudo quãtũcuqꝫ
a iniqua ꝛ irrationabilis excusat a pena ᵃvt probat glo.no.in.c.cũ
venerabilis.in.glo.j.ad fi.de consue.quã ibi multũ not.Honoꝛ.et
reputat sin.intellige a pena tempoꝛali,non eterna.glos.iij.dist.c.
deniqꝫ.per quã decidit Lud.ro.in consi.cccixxvj.incip.videt̃ pri
ma fronte,qꝺ consuetudo super iuramẽto nõ obseruãdo excusat
8 a pena tẽpoꝛali periurij:sed non a diuina.† Scꝺo ex dicta cõclu
sione sequitur alius effectus,qꝺ pene.l.si quis maioꝛ.C.de trãsac.
que imponũtur propter periuriũ non habent locũ nisi quis sit in
doloꝛ:ita singulariter tenet Bal.in.l.obseruare.§.proficisci.in.iij.
col.ff.de offi.procõsul.ꝛ legati.quẽ põderat ꝛ sequit̃.d.Alex.in.l.
fi.ff.qui satisd.cog.qꝺ vltimũ an sit verũ examinabo.in.d.l.si quis
maioꝛ.et ibi omnino videas in.j.not.Et nõ inuenio qꝺ a supradi
cta cõclusione,quod periurium necessario requirat doluꝫ,nemo
scribentiũ visus est adhuc discrepare.Ego tamen in contrariam
partẽ,qꝺ imo ad hoc vt quis incidat in periurium sufficiat qꝺ sit
in culpa:pondero Andre.de iser.et Bald.in.c.licet.si de feu.fue.
9 con.inter dominũ ꝛ agna.ꝛ ibidẽ Jac.de alua.in.ij.ꝛ iij.q.† Nam
per illũ text.in ver.periuriũ.no.ꝙ ille qui nõ potest soluere ꝑpter
paupertatẽ.incidit in periuriũ.hoc intelligũt verũ.si ei potest cul
pa imputari:pondera qꝺ dicunt culpa,non autẽ dolus:ergo vo
lunt,qꝺ periuriũ possit cõmitti ex sola culpa.idẽ tenet Jac.alua.
in.c.fi.de alie.feu.pater.idem pondero expꝛesse velle gl.in.cle.non
potest in.gl.fi.de procu.cum qua ibi transeunt cano.in specie.eaꝫ
sequitur ibi Imo.circa fi.que gl.dicit se negare qꝺ anima consti
tuentis legetur ad periuriuꝫ,nisi constituens sit in culpa:ponde
ra glo.expꝛesse velle qꝺ ad periuriũ cõmittendum culpa sufficiat.
ꝛ tenendo istã partẽ parum obst.iste tex.in fi.vt patet ex declara
tione Bar.ꝛ Albe.puto pro cõcoꝛdia posse dici,qꝺ quo ad actũ
periurij incurrendũ,lata culpa sufficiat,ita loquuntur vltimo al
legata.secus quo ad incurrendũ reatum ꝛ penã periurij:ita pro
cedit prima pars:stat enim simul,quod vere actu quis sit piurus:
et tamen puniri nõ possit pena periurij,qñ dolose nõ periurauit:
istã doctrinaꝫ colligo ex eo quod in proposito dicit Bal.in.c.j.§.
poꝛro.q̃ fue.prima causa bene.amit.vbi tenet,ꝙ impotẽs ad sol
uendũ,tamen est periurus quo ad actũ:sed non quantũ ad reatũ
ꝛ penã periurij:allegãt Inn.in.c.P.ꝛ.G.de offi.delega.Juxta
hũc tex.querũt doc.antiqui Guil.ꝛ Bar.hic,an iste tex.locũ ha
beat in oĩ pupillo,ꝛ cõcludunt quod nõ,in infante:moti:qꝛ in iu
ramento verba requiruntur,vide per Abb.in cõsil.ccxxv.inci.il
lud in effectu de iure queritur an pax facta.veritas istius puncti
cõsistit in hoc,an in iuramento de necessitate verba requirunt̃,in
quo Guil.ꝛ Bar.hic tenẽt ꝙ sic,ꝛ idẽ tenent Albe,Bal.ꝛ Sal.
hic ꝛ Fulg.qui dicit omnes doc.ita tenere,sed errãt.idẽ tenet gl.ꝛ
Bar.in.l.ꝛ per iusiurã.in prin.ff.de accep.Lud.ro.in.l.j.in prin.
ff.de ver.obli.ꝛ pro ista sententia est bonus tex.in.§.neqꝫ autẽ.in
10 aut.de mã.prin.colũ.ter.ꝛ si ista opi.est vera † qꝺ requirant̃ ꝟba,
sequit̃ iste mirabilis effectus in practica,ad excusanduꝫ aliquẽ a
piurio,quod si aliqs iurasset delato sibi iuramẽto per iudicẽ nõ
expssis aliquibꝰ ꝟbis,quod iste nõ erit periurꝰ,istũ singu.effectũ
in specie ponderat solus Pau.de cast.in.l.j.in princi.ff.de verbo.
obli.refert tamen quod cõtrariũ seruat̃ in practica:sed contrariũ
et melius.quod nõ requirãtur verba sed sufficiat sola delatio,qꝛ
intelligitur iuratum ꝼm solam delationem.tenent Petr.ꝛ Cyn.
in.d.aut̃.sacramenta puberũ.Bal.sibi contrarius in rub.š.eo.et
Panoꝛ.in rub.extra eo.moti duobꝰ fundamentis:primo qꝛ nul
11 libi reperit̃ quod in iuramento verba requirant̃.† Scꝺo moti,qꝛ
b mutus potest esse testis:ᵇvt in specie dicit Spec.in tit.de teste.in
§.nunc tractandũ.in versi.quid si mutus.ꝛ tamẽ in teste requirit̃
necessario qꝺ iuret.l.iusiuran.C.de teste.Alij distinguunt et foꝛte
melius,qꝺ in valentibꝰ loqui requiruntur verba,in alijs non:sicut
in simili dicimus in matrimonio vt pro substantia eius requirã
tur verba in valentibus loqui:in alijs non:vt tenet glo.in.l.cũ no
tissimi.in prin.C.de.pscr.xxx.vel.xl.anno.gl.ꝛ cano.in.c.cũ apud.
de spon.ergo ita in simili videtur distinguendũ in iuramento: ita
cõcludunt Pau.de ca.ꝛ.d.Alex.hic.ꝛ Pau.de.ca.ꝛ Lud.in.l.nõ
erit:in.§.ii neqꝫ.š.eo.Lud.in.l.iij.§.iurari.š.eo.de quo pũcto vi
de cano.in.d.c.cuꝫ apud.maxime.d.Alex.Pau.de ca.ꝛ Lu.ro.
in.l.j.in prin.ff.de verbo.obli.Jo.faber.in.§.mutꝰ.insti.de inuti.
stipu.ꝛ in.§.testes.insti.de testa.

a ¶ Excusat a pena. Adde gl.in verbo. antiqua cõsuetudo.i.c. sane.de tẽp.oꝛd.Lu.ro.ꝯsi.cccclxvj.inci.vr̃ prima fronte.

b ¶ Mutus põt esse testis. Adde car.Alex.in ca.cũ apud.in vlti.colũ.de spon.

1 ☞ Filiusfã.quando conueniri possit.
2 Cautela vt filiusfa.debitoꝛ euitet carceres.
3 Imperatoꝛ an teneatur ad debita prefecti.
4 Iuramentum non trahitur ad futura.
5 Juramentum patris an prosit filio.nu.7.
6 Pater potest facere pro filio ea omnia que requirũt speciale mã
datum.
8 In dubio nemo presumitur delinquere.
9 Quis non tenetur respondere positioni criminose vel per quam
detegitur periurium.
10 Super decisis,quis non cogitur iurare.

Si pater. Si pater iurat filium non debere, sibi et
filio oritur exceptio:si autem iuret in pe
culio nihil esse,sibi tantum hoc iuramentum prodest: tamen eo
non obstante potest conueniri ratione peculij postea quesiti.h.
1 d.† Et sic patet ex tex.differentiam esse,an pater iuret circa obli
gationem filij negatiue,nam sublata obligatione principali qua
tenetur filius, cũ pater teneat̃ tanq̃ fideiussoꝛ.l.cũ filius.in pnc.
ff.de verbo.obl.tollit̃ obligatio patris.l.duobus.§.i.j.eo.an vero
pater iuret circa peculiũ filij:ratio,qꝛ stat simul,ꝙ filius nihil ha
beat in peculio,ꝛ sic pater non obliget̃:ꝛ tñ filiꝰ sit obligatus: et
tunc fit executio personalis cõtra filiũ,ꝼm gl.ꝛ Bar.in.l.iij.§.sed
2 vtrũ.ff.de mino.bar.in.l.si filio.ff.so.ma.† Circa hoc no.pulchrã
cautelam per quã filiusfa.qui hꝫ debita,potest euadere carceres
vcꝫ si fecerit se emancipari a patre:qꝛ filius per emancipationeꝫ
cũ censeat̃ noua persona de rigoꝛe iuris liberat̃ ab obligationibꝰ
precedentibꝰ:tñ de equitate p̃toꝛis tenetur inquantũ facere põt.
non vltra:ꝛ ideo si filiusfa.fecit debita ꝛ emancipetur:nõ poterit
fieri executio in personã.qꝛ nõ tenetur nisi inquantũ facere põt.
tex.est in.l.si ex alio.C.qꝺ cũ eo.ꝛ ibi Bal.no.illũ text.ꝑ filijs mer
catoꝛũ,qui fecerunt multa debita,ꝛ ad ideꝫ est tex.in.l.ij.ff.qꝺ cũ
eo.ꝛ tenet etiã Joan.de pla.in.§.sunt preterea.ad fi.instit.de act.
Istud ego limito not.nisi filiusfa.contraheret multa debita,isto
animo vt mediante emancipatione excludat debitoꝛes:ꝛ ideo si
incontinenti faceret se emancipari presumeretur fecisse in frau
dem:et ideo non haberet tunc locum ille titulus,qꝺ cum eo:istud
3 probat in simili tex.no.in.l.j.§.i.ff.si qs testa.lib.esse ius.fu.† adeo
qꝺ per illum tex.dicit Bar.qꝺ si prefectus sentiens ꝙ imperatoꝛ
venit romã ad coꝛonã suscipiendam facit multa debita:tunc im
peratoꝛ non tenetur ad ea,licet alias teneretur.facit pulchꝛe tex.
in.l.omnia.§.fi.iuncta.l.seq.ff.de lega.ij.ꝛ ibi Barto.multũ no.et
4 ad istam limitationẽ vide Cepolam in cautela sua.xix.† Ultimo
not.in fi.qꝺ iuramentũ simpliciter prestitũ,non trahitur ad futu
ra.facit regula.l.j.ff.qui satis.cog.ꝛ regula.l.qꝺ seruius.ff.de con
di.ob cau.vbi iuramentuꝫ intelligitur rebus stantibus in eodem
5 statu.¶ Glo.in verbo filio.in fi.glo.† Nota ex glo.distinctioneꝫ
ꝼm quam restringitur tex. noster vt intelligi debeat,qꝺ pater iu
rauit pro filio suo,vt filio suo vel prout herede futuro:quia tunc
prodest iuramentuꝫ filio:secus si iurasset pro filio prout pro vno
extraneo:quia tunc nõ haberet locũ hic tex.cum glo.tenent bart.
ꝛ ꝯmuniter alij:tamen Fulg.ꝛ Pau.de cast.hic ꝛ ante eos Jac.
but.melius dixerunt,qꝺ imo iuramẽtum patris semper prosit fi
lio,ista ratione:nã pater censetur quasi fideiussoꝛ pro filio haben
te peculiũ.l.cum filius.in princ.ff.de verbo. obliga,sed si sic est,qꝺ
iuramẽtum fideiussoꝛis qui iurat principalem nihil debere,sem
per ꝑdest principali.l.duobus.§.iteꝫ a fideiussoꝛe.j.eo.ꝛ ideo di
6 cũt ipsi gl.procedere,qñ filius nõ haberet peculium.† Confirmo
istam conclusionẽ,ꝙ iuramẽtum patris semper debeat prodesse
filio:nã pater potest facere pro filio omnia illa que requirunt spe
ciale mandatũ,sicut si haberet speciale mãdatũ.l.patri pro filio.
in prin.ff.de mino.tũc sic,si procuratoꝛ haberet speciale manda
tum ꝛ iuraret,prodesset in totuꝫ dño,vt vidistis in.l.iusiuran.§.
procuratoꝛ.š.eo.ergo et in casu nostro:cui adde qꝺ non videtur
bona argumẽtatio gl.de pacto patris ad iuramentũ:cũ maioꝛis
efficacie sit iuramẽtũ quã pactũ,vt inquit gl.no.in.l.duo.in prin.
j.eo.vbi gl.ponit rationẽ diuersitatis:et cõsydera quomodo pos
sit stare id qꝺ dicit gl.de filio tanq̃ extraneo:qño enim pater põt
iurare pro filio tanq̃ extraneo,qñ iurat in causa peculiari:qꝛ non
potest filius habere peculiũ nisi vti filius ꝛ in potestate.l.fin.in fi.
C.de inoffi.test.ꝛ que vtilitas sit, an requiratur filio directa exce
ptio pacti:an soluꝫ vtilis,licet Ful.hic dicat parũ referre,dic me
liꝰ,qꝺ exceptio directa que est ꝑpꝛia est illa que ipso iure tollit na
turalẽ obligationem,et elidit ciuilem.l.si vnus.§.pactus ne pete
ret.ff.de pac.qꝺ nõ facit vtilis exceptio pacti,que est subsidiaria:
ita magistraliter declarat Bal.reputãs no.dignũ in.l.pacta que
contra.in.vj.ꝛ.vij.col.C.de pac.Sali.in.l.pac.nouissima.in.vj.et
viij.col.C.eo.Pau.de ca.in.l.iurisgẽ.§.fi.ff.de pac. ꝛ in.d.l.si vnꝰ.
§.pactus ne peteret.ꝛ ibidẽ Alex.vterqꝫ in.vj.col.¶ Glo.in ver
bo acquisiti.in effectu foꝛmat duas opp.cõtra tex.secũda ibi:sed
7 nonne.Ista gloss. vult ostendere † qꝺ si pater iurauit nihil esse in
peculio filij:qꝺ tamẽ si reperitur filiũ habere peculiũ,ꝙ nõ obstã
te iuramento possit pater cõueniri de peculio absqꝫ eo qꝺ probet
peculiũ fuisse acquisitũ post iuramentum ,cuius contrariuꝫ vult
tex.ibi,pater ita cõuenietur ꝛc.ꝛ ad istud ostendendum glos.facit
duo fundamenta: primum: nam actoꝛ vel iudex interogabit pa
trem,an filius habuerit istud peculiũ tempoꝛe iuramenti vel ne:ꝛ
huic interogationi pater tenetur respõdere:cum sit de prepara
toꝛijs iudicij:iuxta titulum de interrog.acti.maxime hodie cum
positioni

positioni cuilibet sit respondendum iuxta c.ij. coniuncta glo. de cō fes. in vj. no. glo. et ibi dixi in l.ij. §. qd obseruari. C. de iura. calum. tunc sic, si pater ne detegat periuriū suū dicat, qd peculium fuit acqsitū post iuramētū, actor habebit intentionē fundatā sine alia probatione: si aūt pater cōfiteat, q filius habebat istud peculiuz tpe quo iurauit, non obstante q iurauerit ꝯtrarium: et adhuc videt q actor habeat intentionē fundatam: qr lz dato iuramēto nihil vltra queri possit. l. nō erit. §. dato. ff. eo. tn̄ si pars que iurauit cōfiteret ꝯtrarium, secus esset: qr cōtra presumptionē iuris et de iure admittitur pbatio, p cōfessionē patris: vt dixi in. l. si duo. §. idē iulianus. ff. eo. glo. respondet q pater nō tenet respōdere huic interro-
8 gationi vel positioni, ratione de qua hic per eum. †Scḋm fundamētum gl. est. nā in dubio nemo presumit delinquere. l. merito. ff. pro soc. si ergo reperit filius habere peculiū, et pater iurauerit filiū nō habere peculiū: certe ad hoc vt pater non presumatur periur⁹ presumetur peculium acquisitū post iuramentū: ergo pater poterit cōueniri absqꝫ q actor probet &c. Glo. respondet multum singlr fm qd eā no. Barto. et oēs doc. q regula. d. l. merito. procedit vbi agit de absoluendo aliquem ex tali presumptione: naz tunc fauore liberationis capit illa presumptio: sed vbi ex tali presum-
9 ptione aliquis veniret condemnandus: vt hic: tunc: nō procedit regula. d. l. merito. †Ex prima parte no. q positioni criminose vel per quā detegitur periurium, nō cogitur quis respondere: de quo per doct. in. l. ij. §. quod obseruari. C. de iura. calū. cū aliis concord. hic alleg. per do. Alex. quibus adde glo. Innocē. et Cano. in. c. dudum. el. ij. de elect. Cano. in. c. inquisitionis. de accu. glo. in. c. si post ptitū. de cōfes. in vj. dicit tamē Bar. in. l. fi. in. iiij. co. ff. de his quib.
10 vt indig. q ideo hic potest recusari: †qr super decisis, non cogitur quis iurare: prout etiam sentiunt Bar. et doc. hic. Item pondera glo. hic velle q si non responderet, staretur confessioni vltime contra propriū iuramētum, q vltimum notabiler examinaui in. l. si duo. §. idem iulianus. ff. eo. Ex secunda parte gloss. no. singlr fm Bar. et doct. hic: limitationem. l. merito. ff. pro socio. quam etiam ibi not. Bar. est verum quod Barto. addit vnum tex. qui parum vel nihil facit, fm Fulgo. hic.

1 ¶ Nouatio qd cōprehendat, si accipiat vt genus vel vt species.
2 Que requirantur vt sit proprie delegatio.
3 Quomodo iuramentum habet vim nouationis delegationis iudicij et solutionis in principio et effectus iuramenti. nu. 4.

Jurisiurandi. Juramētum habet de natura no-
1 uationis delegationis: iudicij et solutionis. h. d. nō dico q sit nouatio. Et premitte, †q nouatio pōt capi tanq genus: et tūc cōprehendit subdelegationē et cessionē: vt declarat glo. in rub. ff. de noua. Itē pōt capi tanq speciē: et tūc ppie dicit, qn̄ ipe idē pmittit aio nouādi sub alia forma et qualitate, vel qn̄ tertius pmittit illud qd ego debeo aio nouandi: tunc p nouationem mea obligatio tollitur et noua inducit in persona promittentis. Item est delegatio in qua requirit expressus cōsensus creditoris delegantis et debitoris delegati qui debet per stipulationem pmittere. Item est cessio debitoris que fit ignoranti et inuito eo. istaz differentiā facit tex. in. l. j. C. de noua. declarat Bart.
2 in. l. delegare. ff. de noua. †et que requirant ad hoc vt proprie fit delegatio est gloss. not. in. l. si quis. §. si mulier. ff. ad vell. declaraui in
3 singularia. ff. si cert. pet. †Et not. glo. hic declarantem quomodo iuramentū habeat vim nouationis: nā si deferk actori, habet vim nouationis nō priuatiue que est ppria nouatio, quando antiqua obligatio extinguitur et inducitur alia noua obligatio in persona eiusdē vel alterius: et de ista proprie loquit. titu. ff. et C. de noua. sed habet vim nouationis accumulatiue, qr per iuramentum nō tollitur prima actio: imo ei alia accumulat. facit tex. in. l. eā q. in pn. in ver. cū omissa. fm intellectū glos. ibi. vbi Bart. not. j. codem. sic in simili dicim⁹ in sn̄ia q habet vim nouationis accumulatiue l. nepoti. et ibi glo. et Bart. ff. de fun. instru. glos. et doc. in. l. j. C. de iudi. glo. in. l. duobus. ff. de except. rei iudi. Item pondera dum tex. iste dicit, qr proficiscitur ex cōuentione: lz gloss. reprehendat quasi hec ratio sit nimium generalis: tu dic istud falsse dictū propter d. l. j. C. de noua. vbi text. dicit, q differentia est inter delationem
4 et cessionem: vt. ff. declaraui. ¶ †No. ex hoc tex. quatuor effectus iuramenti. Adde qd etiā habet effectum sn̄ie. l. j. in princ. ff. quarē act. non datur. l. sed et si possessori. §. fina. ff. eodem. l. post rem. ff. de reg. iur. Item habet effectum lit. contest. l. nam et postea. §. si is qui tēporali. ff. e. l. sed si restituatur. §. j. ff. de iudi. Itē habet effectum transactiōis. l. j. ff. eo. Item habet vim pacti obligatorij. l. si duo. §. si quis iurauit. cum. §. seq. ff. eo. et confessionis. l. eum qui. in prin. j. eo. Bar. et doc. B habēt et infinitos alios effectus quos longum esset referre.

1 ¶ Juramentum principalis, an prosit fideiussori.
2 Quid in iuramento vnius ex correis debendi. nu. 3. et 4.
5 Quādo fideiussor possit agere cōtra principalem. nu. 6. et 7. 9.
7 Confessio procuratoris de recepto, qn̄ noceat domino.
8 Mulier que habet instrumētū cōfessionis dotis, an possit agere contra tertios possessores.
10 Juramentū fideiussoris in dubio presumitur reale non personale, et sic prodest principali.
11 Sn̄ia absolutoria pro fideiussore an prosit principali.

Duobus reis. Juramentū delatum ab vno ex correis credēdi, alteri nocet. Itē iuramētū rei indistincte pdest fideiussori: contra autem iuramentū fideiussoris prodest principali, si en iuratū super re: hoc est super debito vel contractu negatiue: secus si de persona solius fideiussoris. h. d. vsqꝫ ad. §. si ei qui.
1 ¶ †Nota q iuramentum rei indistincte prodest fideiussori: et pōdera rationē, qr habet vim solutionis: ex qua sequitur fm Pau. de castr. et Alexan. hic: q istud procedit etiā si fideiussor non esset habiturus regressum cōtra principalem debitorem, lz aliud sit in pacto. l. quod dictum. ff. de pact. et aliud in sententia fm Bart. in. l. ij. §. j. eo. ¶ No. in ver. itē a fideiussore. distinctionē tex. que locū non habet in sn̄ia fm Bar. et Moder. hic: cū concor. pro et contra alleg. hic per Alex. ad quē te remitto qui allegat Bar. contrariū vt hic, p eū. ¶ Glo. in ꝟb. nocebit. diuidit in duas: pmo duobus modis opp. cōtra tex. secunda ibi, sed videt non nocere. In prima parte timore vnius ꝯtrarij subaudit ad tex. qd pcedat si duo rei essent socij. Bar. reprehendit glo. et ante eū Old. vt refert Al-
2 be. qr indistincte si qn̄ sunt duo rei credēdi, et vnus defert iuramentum debitori nocet indistincte: ratio est fm Barto. et doct. hic: qr qn̄ sunt plures rei credendi, melior est conditio preoccupantis. l. litem contestando. l. fideicōmissa. §. plerūqꝫ. ff. de leg. ij. sed iuramentum habet vim litis contestationis: vt dixi in. §. precedenti: ergo iuramētum vnius semper debet nocere alteri siue sint socij siue non: et ita contra gloss. tenēt omnes hic: et plenius Bar. in. l. ex duob⁹ reis. in. iiij. et. v. q. ff. de duo. re. vbi plen⁹ declarat quomodo in duobus correis lit. cōtest. facta p vnū, aliis preiudicet. Jmmo tamē qd Ray. tenet cū glo. cōtra Bart. in. l. titio centū. in pn. ff. de cōdi. et demō. vt ibi refert Imo. in. ij. col. per tex. in. l. si duo. ff. de arbi. q nihil facit cōtra Bart. et doc. in. ij. C. de fide instru. iūcta
3 glo. ij. in verbo alius. nā volunt Barto. et doct. hic: †q in iudicialibus iuramentū vnius ex correis noceat alteri: sicut in iudicialibus factū vnius nocet alteri interueniente litis cōtesta. nam contra istud vltimū videtur ibi glo. cū tex. vbi, si vnus ex duobus reis credendi quibus debetur eadem res insolidum, agit contra debitorem litem contestando: et ad consequendū tale debitum ostendit instrumentū falsum: quo casu debet puniri pena falsi et perdere causaz. vult gl. ibi: q istud non noceat alteri correo: ergo cōtra Bart. et docto. hic: et ideo Imo. istud perpendēs in. l. sepe. ff. de re iudi. in. vij. col. dicit, q illa glo. est falsa, per doctrinam Barto. et
4 doc. hic †qr in iudicialibus interueniēte litis cōtesta. factū vnius preiudicat alteri. Ego considerabam si illa glos. posset sustineri, dicendo q illud qd dicitur, q qn̄ sunt duo rei credendi: q in iudicialibus factum vnius ex eis nocet alteri: procedit in ciuilibus: sed non in criminalibus: ita declarat Bart. in. d. l. denuntiasse. §. fi. ff. de adul. sed in. d. l. ij. sumus in materia criminali: ergo illa gl. bene dicit, pro qua adduco. nā falsum nō pōt cōmitti sine dolo. l. nec exemplū. C. de fal. vbi ergo vnus ex reis credendi vtit falso instrumento, ille bene est in dolo: sed alij non: ergo aliis nō debet preiudicare. In vltima parte glo. vltra rationē glo. et doct. aliam subtiliorē assigna fm Jaco. bu. et Albe. hic: qr in duobus reis credendi adsunt due persone separate, et vnicum debituz tn̄: quādo ergo fit actus qui immediate respicit debitum, omnibus preiudicat: vt est solutio et iuramentū vt hic: et acceptilatio. l. et per iusiurandū. §. fi. ff. de except. secus si actus respiciat personā, vt pactuz de non petendo: qr cum sint persone diuerse alij non pīudicat. l. si vnus. in prin. allega. in glo. nec ob. ibi tex. in ver. nec si in rem. quia pactū p hoc non est quin personaz respiciat magis principaliter. ¶ Glo. in ꝟ. solutionis. diuiditur in duas. Primo allegat tres concord. ad tex. et caue dū allegat. l. si donate. §. si sponsus. ille text. venit a remotis: sed vult inducere glo. q quemadmoduz ibi scḋs anulus succedens loco primi, censetur prout primus: ita iuramentum qd habetur loco solutionis debet censeri prout solutio. In secunda que est ibi an ergo glo. querit et respōdet. Ex ista scḋa
5 parte no. multū q ad hoc vt fideiussor possit agere actione mandati contra principalem, requirit q appareat de vera solutione, nam ex ficta solutione: prout est iuramentū fideiussoris, dato q prosit principali: tamen principalis cōueniri non potest: et cū glo. tenent Bar. et alij hic. Bar. in. l. et per iusiurandum. §. antepenult. in fi. ff. de accep. et in. l. cū filius. in fin. prin. ff. de ver. obl. et in. l. reos. in. v. q. ff. de duo. reis. et ad iura que allegat gl. pro responsione, vide glo. plenam in. l. si vero non remunerandi. in prin. ff. man. non ob. text. in. l. inter causas. §. si is qui. qui videtur stringere in oppositum in ratione sui: qr respondetur qd ibi nedum debitor fuit liberatus: sed etiā aliquid abest ab illo creditore, qui aio donandi

fideiussori remisit creditum suum, vel liberauit istum ab alio cre
ditore: nimirum si ille fideiussor ꝓpter quẽ facta est illa remissio
nõ habet regressum cõtra debitorẽ: sed hic nihil abest a fideiusso
re, nec ab alio eius cõtemplatione: ideo ꝙuis iuramentum fide
iussoris prosit reo, tamen nõ habet regressum contra debitorem
principalem: non ob. ꝙ iuramentũ habeat̃ loco solutionis: qꝛ est
verũ, respectu creditoris qui detulit iuramentũ: nõ autẽ quantũ
ad alios: vel aliter respõdet̃, ꝙ iuramẽtũ est ficta solutio: fateor sꝫ
ad hoc vt fideiussor possit agere ɔtra principalẽ actione manda
ti, requiritur ꝙ vere soluerit: nã ficta solutio nõ sufficit. Per istã
gl. infert Bar. sub dubio tñ forte, ꝙ si fideiussor qui habet instru
mẽtũ ɔfessionis a creditore, nõ per hoc potest agere cõtra princi
palem: nisi probet de vera solutione, ꝙ est tenendũ menti ſm eũ:
ꝛ pro ista decisione facit, qꝛ tale instrumentũ non probat nisi con
fessionem creditoris. glo. ꝛ doc. in. l. si non singuli. C. de nõ nu. pe.
tunc si etiã iuramentũ hꝫ vim cõfessionis. l. eũ qui. in prin. j. eo. et
tñ non sufficit fideiussori iuramentũ: vt possit agere cõtra princi
palem: vt hac gl. cõiter approbata: ergo etiã nõ sufficiet tale in
strumentũ: cũ eo tenet Fulg. hic in vna lectu. dicẽs ita tenere cõ
cor. oẽs doc. ꝛ Lud. ro. in. l. predia. in antepe. col. ꝛ seq. ff. de acqui.
pos. p istã glo. ꝛ in. d. l. si vero nõ remunerãdi. in prin. q̃ lex nihil fa
cit: qꝛ ibi illa remissio ex causa donationis solum fiebat fideiusso
6 ri: vt ibi in tex. ꝛ ꝓpterea subiungit Ludo. † ꝙ cautus dꝫ esse fi
deiussor, vt in instrumẽto faciat apponi in presentia testiũ qualr̃
creditor cõfessus est habuisse ꝛ recepisse a fideiussore, ꝛ in verita
te habuit ꝛ recepit: nã tũc bene haberet regressum cõtra princi
palem: sicut si vere soluisset. ꝛ Ang. in. l. vranius. §. j. ff. de fideius.
vbi ipse ꝛ Imo. tradũt eandẽ cautelã: pro ista parte facit qđ deci
7 dit Bar. in. l. ij. §. fi. ad fi. s. tit. j. vbi tenẽt, † ꝙ si dñs cõstituit ꝓcu
ratorem ad recipiẽdum pecuniam mutuã a titio: si postea in in
strumento dicatur qualiter ꝓcurator fuit cõfessus habuisse ꝛ re
cepisse illã pecuniã mutuo a titio, dñs virtute talis instrumẽti so
lum cõtinentis confessionem, nõ poterit cõueniri. facit qđ decidit
Spec. in titu. de teste. §. j. ver. sed pone egi. vbi querit, ꝙ si egi cer
ti condictione ex mutuo cõtra titiũ ad mille, ꝓduxi testes q depo
nunt ꝙ fuerunt presentes qñ titius fuit cõfessus se habuisse ꝛ re
cepisse illa mille mutuo a me: tñ nõ deponũt de alia numeratio
ne: certe non obtinebo, licet in ɔ̃trium videat̃ facere, qꝛ is qui agit
ex mutuo, si delato sibi iuramẽto iuret, obtinet: ꝛ tñ iuramẽtũ hꝫ
vim cõfessionis: breuiter tene cõtra Bar. ɔtra quẽ est cõis sñia.
ɔ̃triũ de directo cõsuluit Bar. in cõsi. incip titius ꝓmisit sempro
nio eũ indẽnẽ cõseruare ꝛc. per quatuor bona fundamẽta, de qui
bus ibi per eũ. idẽ tenet Sali. Pau. de ca. ꝛ Lu. ro. ꝛ Alex. hic: et
dicit Pau. de ca. hic: q alleg. nõnulla iura pro Bar. que nihil fa
ciũt ꝙ istã qõnem habuit de facto Florẽtie: ꝛ qđ ita cõsuluit, mo
tus ex suprascriptis fundamentis Bar. mouet̃ etiã p illud qđ de
8 cidit Bart. in. l. assiduis. C. q po. in pig. ha. vbi vult † ꝙ mulier q̃
solũ habet instr̃m cõfessionis dotis, põt agere cõtra tertios pos
sessores bonorũ: sicut si instr̃m cõtineret verã numerationẽ, ꝙuis
glo. ibi teneat ɔ̃trium: ꝛ idẽ fuit cõsultũ p Franc. tigri. idem tenet
Imo. in. l. vranius. §. j. itẽ tenet Paul. de cast. in. l. q debitorem. p
illũ tex. ff. de noua. ꝛ in ɔsi. pe. incip. querit̃ an fideiussori: ꝛ refert
do. Alex. hic: se pro hac parte bis cõsuluisse: ꝛ ita cõsuluit in cõsi
clxvij. incip. viso instrumento ɔ̃ctus celebrati: vbi plenius exami
nat ꝙ. hic in lec. ꝛ pro ista parte facit. l. pecunie. C. de solu. p quaz
Bal. ibi in terminis tenet, ꝙ per ɔfessionẽ ꝓbet̃ vera numeratio
vñ infert, ꝙ mulier habẽs instr̃m cõfessionis dotis, consequit̃ oĩa
priuilegia dotis: sicut si esset vera dos, eo qꝛ p cõfessionẽ ꝓbat̃ ve
ra numeratio. idẽ no. Bal. in. l. deo nobis. in. ij. col. de. C. epi. ꝛ cle.
ꝛ in. l. j. ad fi. C. qñ lice. ab emp. dis. tñ gloss. in. d. l. assiduis. in gl. j. in
v. data. tenet ɔ̃triũ, ꝛ tenendo istã partẽ nõ ob. doctri. Bar. ꝛ doc.
in. d. l. ij. §. fi. qꝛ illud ideo ibi: qꝛ ex illa ɔfessione ille qui conuenit
nullã liberationẽ cõsecutus est: ꝓut in terminis nostris cõsequit̃
debitor principalis si vera sunt que. s. dixi. Non obst. dictũ Spe.
in. d. ti. de teste. §. j. v. sꝫ pone egi. qꝛ ideo illud ibi est: qꝛ ego actor
capitulaui de vera numeratione: testes autẽ deposuerũt de con
fessione: ꝛ sic deposuerũt extra articulũ: quo casu tunc dictum te
stium nõ valet: vt vidimus post glo. ꝛ Bar. in. l. si duo. in. §. idem
iul. s. e. Per hoc infero in specie, ꝙ si ego egi ex mutuo: sꝫ postea
capitulaui de cõfessione, testes deposuerũt de confessione, quo ca
su ꝓbant: ego actor obtinebo. ꝛ istud est de mẽte Spe. ibi. ꝛ exp̃s
se firmat. Bal. in. l. generaliter. in. ix. q. C. de nõ nu. pe. ꝛ Imo. i. l.
si ita stipulat⁹. §. chrysogonus. ff. de ver. obli. Paul. de ca. in. l. ij.
9 §. fi. ff. si cer. pe. † Aduerte etiã, qꝛ tenẽdo istam cõem opi. ꝙ si cre
ditor fecit fideiussori instrumẽtũ cõfessionis, in quo ɔfiteat̃ se ha
buisse ꝛ recepisse a fideiussore pecuniã debitã, ꝙ fideiussor potest
agere ɔtra debitorẽ ex tali cõfessione, sicut ex vera numeratiõe.
Cõsydera circa vnũ: si eñ nõ obstãte tali cõfessione etiã post. xxx.
dies: potest creditor assumere onus ꝓbandi pecuniã nõ fuisse nu
meratã: vt no. gl. ꝛ doc. in. l. in ɔ̃ctibus. in. prin. C. de nõ nu. pecu.

a ¶ Obscurũ Add. arch. in. c. graue. l. xxxv. qõ. ix. Hoff. i sum ti. de test. in §. sup quib⁹ v⁹. sꝫ nũquid tenet̃. ꝛ vsi. se. rot decisione. lxxxij. in nouis.

quõ ergo erit cõsultum debitori. Limita tamẽ cõem sñiaz, nisi in
instrumẽto cõfessionis adesset etiã acceptilatio q̃ ostẽdit etiã nu
merationẽ non interuenisse. ita singu. limitat Bart. in. l. j. per illũ
tex. ff. que in frau. cre. ¶ Gl. in ver. de re. diuidit̃ in duas. ¶ Pri
mo dclarat tex. Secũdo ponit vnũ dictũ. Secũda ibi: ꝙ in dubio.
10 Ex ista vltima not. † ꝙ iuramentũ fideiussoris in dubio presumit̃
de re: non autẽ de p̃sona. ꝛ sic prodest principali, per rationem gl.
quia iuramẽtũ vim solutionis obtinet. ꝛ istud est credendum vo
luisse gl. vt not. Bart. Ricar. malũ. ꝛ Albe. quãuis glo. ex conti
nuatione si cõtinuatiue legatur visa sit aliter sentire: sed propter
rationem quã assignat dicimus istã fuisse mentẽ gloss. item tenet
glo. in. l. j. §. j. ff. qua. re. act. non da. ꝛ est bonus text. in. l. fi. in prin. j.
eo. qđ intellige ꝛ declara vt per Bar. in. §. igitur si qs. j. ea. l. Item
adđ aliud esse in sñia absolutoria q̃ in dubio presumitur lata qꝛ
non probatũ: nõ autẽ qꝛ non sit debitũ. ſm Bar. hic: ꝛ plenius in
l. ij. §. j. in. iij. col vbi videas rationẽ diuersitatis inter iuramentuz
ꝛ sñiam. ff. vi bo. rap. ꝛ in. l. iul. in. iiij. colũ. per illũ tex. quẽ videas
ibi per eum inductũ. ff. de condi. inde. ꝛ in repeti. l. ex duobus. in
iiij. q. prin. de duob⁹ reis. ꝙuis ɔ̃trium teneat Bald. hic ꝛ male vt
plenius habes per Alex. ad quẽ te remitto. ꝛ aduerte inquantũ
Bart. hic allegat. l. si a te. ff. de excep. rei iudi. debuit allegare. l. si
inter. que etiã parum facit: sicut etiã parum facit. l. diui. ff. de lib.
11 cau. hic etiã allega. per ipsum. † Vltimo querit hic Barto. pone
fertur sentẽtia absolutoria pro fideiussore, ꝛ fertur super re tanq̃
nunq̃ fuerit ɔ̃ctum ꝛc. an ista sñia absolutoria p fideiussore ꝓsit
reo principali ꝛc. et refert Dy. in regula ratihabitionẽ. de regu.
iur. in. vj. tenuisse ꝙ sic. sed ipse Bart. secutus Ray. tenet ꝙ non:
siue talis sñia sit lata in delictis siue cõtractibus. ꝛ aliud est in iu
ramẽto qꝛ vim solutionis obtinet, per tex. in. l. aduersus. vbi idẽ
tenet Bar. s. de arbi. ꝛ tex. in. l. denuntiasse. §. fi. ꝛ in. l. adultus. §.
si eo tpe. ꝛ ibi Bar. idez tenet. ff. de adul. idem tenet Bar. in. l. fi.
§. fi. j. eo. ꝛ ibi Bar. conatur respondere ad illũ tex. qꝛ vere multũ
obstat. ꝛ de quo tex. dubitauit Lud. ro. in. §. seq. vbi ponit istã. q.
ꝛ idem qđ Bar. tenet Bal. hic in lectu. antiqua. Ful. Pau. de ca.
ꝛ. d. Alex. hic: ꝛ dicit Pau. de ca. ꝙ ita cõsuleret. idẽ tenet Imo.
ꝛ Pau. de ca. in. l. amissi. §. fi. ff. de fideiuſ. ꝛ Imo. in. l. ex duobus.
ff. de duo. re. ꝛ istud teneo, ꝙuis contrariũ ꝛ male tenuerit Bar.
in. d. l. amissi. §. fi. ꝛ in. d. l. ex duobus. in. iiij. q. prin. ꝛ ibi etiã Ang.
lꝫ Bal. hic distinguat inter causas ciuiles ꝛ criminales.

1 ¶ Iudex potest testis dictũ repetere, si est obscurum.
2 Actus qñ verificet̃ de primo actu ꝛ sequentibus. nu. 19. ꝛ. 20.
3 Promittens quem presentare, intelligitur semel. nu. 19.

Si ei qui.

Iuramentũ fideiussoris de iudicio sisti ꝓ
dest principali, si agẽdo cõtra principalem
veniretur cõtra iuramẽtũ fideiussoris, ꝛ iuramẽtũ vnius ex reis
debendi, alij etiã prodest. h. d. vsqꝫ ad. §. exceptio. ¶ In text. ibi:
distinguendum est ꝛ replicatione emendandum. intellige duplr:
vt per Bar. hic. primus intellectus est melior, tenendo ſm eum
1 limita: vt no. per Bar. in. §. igitur si quis. j. ea. l. † et dum Bar. alle
gat simile de teste, quẽ põt iudex repetere: vt declaret dictũ eius
a obscurum.[a] Adde tex. in ca. cum clamor. de testi. ꝛ in. c. cum ioan
nes eremita. de fide instru. et in ca. in presentia. de proba. Et nota
diligenter ꝙ istud debet fieri motu ꝓprio iudicis: nõ autẽ posset
fieri ad postulationẽ partis. glos. est in. §. qꝛ vero multi. in aut. de
test. quã Ange. ibi: in. vij. colũ. no. ꝛ dicit non esse alibi in iure: sed
tu adde similem ꝛ meliorem in. d. c. cum ioãnes. in ver. partibus.
tamen istud simile Bar. de teste nõ videtur bonũ ſm Ful. ꝛ Lu.
ro. hic: qꝛ declaratio testis pẽdet a sola eius volũtate non sic in iu
ramẽto partis, cum etiã intelligatur ſm qđ delatũ est. l. iij. §. fi. s.
eo. Super hac prima parte no. diligenter glos. in ver. exhibuerit.
que singulariter vult, qđ qui promisit simpliciter p̃sentare aliqu
iudici, si semel presentauit, est libertatus: quia promissio sua intel
ligitur de prima presentatione: ꝛ inductio huius glo. fuit ex nouis
inductionibus. d. Benedi. de plumbino: vt refert Lud. ro. hic: ꝛ
in. l. si finita. in prin. vbi etiam Alex. ff. de dã. infec. et cum ista gl.
transit Pau. de ca. hic. ꝛ Alex. in cõsi. cccccj. inci. in casu ꝓmisso.
in. viij. ꝛ col. ꝛ idẽ tenet Io. and. quẽ videas in addi. Spe. in titu. d
accu. in. iij. parte. §. sequitur. in addi. inci. O doct. Pro ista gl. facit
in primis regula. l. boues. §. hoc sermone. ff. de ver. signi. ꝛ tex. in. l.
dotis. vltima. ff. de iur. do. vbi habetur qđ verba intelliguntur de
primo actu tantũ: ꝛ sic de primis nuptijs: ꝛ p. d. l. boues. §. hoc ser
2 mone decidit Bal. in proe. decre. in. vij. col. in fi. † si testator man
dauit bona sua distribui in mulieribus pauperibus maritandis
quãuis indefinite loquutus sit: tñ si essent vidue pauperes mari
tãde, nõ posset in eas fieri distributio, qꝛ vidue trãseunt ad secun
3 das nuptias, et verba testatoris debẽt intelligi de p̃mis. Item per
illum tex. decidit Bal. in. c. olim ex literis. in. ij. col. de rescript. qđ
si arbitro data est potestas prorogãdi terminũ cõpromissi simpli
citer, intelligitur de prima: ꝛ sic de vna prorogatione tantũ: ꝛ nõ
vltra, qđ bene no. ꝛ idem tenet Bal. in. c. fi. in. x. col. ad fi. de cõsue.

4 ¶†Secundo ad idem facit tex.in.c.nō potest.§.j.de preben.in.vj.
per quem decidit Alde.de rosa.in.ij.parte statutorum.q.clxxxij.
incip.cum per dñm fratrē Uber.⁊c.circa fi.ꝙ si alicui cōceditur li
centia ingrediendi clausuram monialium,intelligitur.de prima
5 vice tm̄ ⁊ nō vlteri⁹.¶†Tertio facit tex.no.in.l.si socrus pro filia.
ad fi.prin.ff.pro so.quē Rapha.fulg.ibi in.v.no.ad hoc not.⁊ re-
putat singu.vbi est tex.qd si inter plures fratres inita sit conuen
tio,qd filie maritētur de cōi,⁊ vna maritata sit cōibus expensis,⁊
mortuo marito(q2 oīa bona consumpserat)nō potuit dotem re-
habere,non est denuo de cōi remaritanda:q2 illa cōuentio intel-
ligitur de prima dote ⁊ nō de vlteriori,nisi aliud expresse actū sit:
6 vt ibi est tex.¶†Quarto facit qd determinat Bar.in.l.j.ff.ad leg.
iul.maiest.⁊ in.d.l.dotis.vltima.ff.de iur.do.⁊ no.Ange.in.l.vti-
mur.ff.de sepul.vio.ꝙ securitas cōcessa bannito de eundo ⁊ redeū
7 do,intelligit̄ pro vna vice tm̄,⁊ non vlterius.¶†Quinto facit qd
pulchre decidit Bart.in.l.cū quidā.ff.de annu.leg.ꝙ si testator in
testamento deposuit,ꝙ fratribus sancti Frācisci prestetur vna pi
tantia in festo sancti Francisci,intelligitur ꝙ debeat prestari se-
mel tm̄:non autē quolibet anno in infinitum,ꝗuis ille text.ob-
stet ad oppositum,sꝫ Bart.ibi ad illum conet̄ respondere:⁊ text.
in.l.defuncta.§.fi.ff.de vsufru.⁊ contrariū tenet Raph.cu.in.l.eū
8 qui calen.ff.de verb.ob.¶†Sexto facit,quod determinat Bal.
Imo.⁊ moder.in.l.diuortio.§.quod in annos.ff.solu.mat.per illū
tex.cū glo.de eo qui vendidit vuas que bis in anno fructificant:
9 quod intellligitur de primis tm̄.¶†Septimo facit quod decidit
Bar.in.l.hoc articulo.in vlt.co.ff.de here.insti.quando propositū
est premium ingrediendi talem ciuitatem,ꝙ intelligatur de eo q
10 primus ingreditur:⁊ ꝙ ille solus habere debet.¶†Octauo fa-
cit qd egregie decidit Bal.in.l.j.in.j.co.in fi.C.de fideicō.qn̄ testa
tor grauauit heredem,ꝙ habeat vestire vxorē viduā:an sufficiat
vna vestis,an quolibet anno debeat prouidere de vestimentis.ibi
videas quia quotidianum est:tamen illam decisionē Bal.repro-
bat Alex.in.l.diuortio.§.ob donationes.in pen.col.ff.solu.matri.
11 ¶†Nono facit quod decidit Bal.in.l.licet.in.iiij.q.C.loca.qd si
aliquis conduxit molendinū destructū cū pacto reaptandi,intel
12 ligitur de prima reaptatione tm̄.¶†Decimo facit quod deci-
dit Bal.in.l.fi.in.iij.co.C.de indi.vi.tol.ꝙ si testator faciat testa-
mentum,in quo sub nomine appellatiuo relinquat vxorē suā do
minam massariam ⁊ vsufructuariā,stante hoc testamēto moriat̄
vxor,⁊ aliā ducat,qua superstite defunctus sit testator:ꝙ ista se-
cunda vxor nō admittitur ad tale legatum:ꝗuis factū sub noīe
appellatiuo:q2 intelligi debet de prima vxore:est verum ꝙ cōtra
Bal.tenet Alex.in consil.cccxv.al's.clxx.lib.ij.incip.viso processu
cause vertentis inter dñam Antoniam.vbi cōsuluit,ꝙ si testator
reliquit alimenta future vxori,ꝙ fauore alimentorū intelligitur
nō solū de prima vxore,sed de alijs:q̄ decisio mihi videt̄ ꝙ redda
13 tur ex predictis periculosa.¶†Undecimo facit tex.not.in.l.cum
pater.§.pater certā.in fi.ff.de lega.ij.⁊ ibi Bal.in.iij.no.Imol.et
alij ad hoc no.ꝙ ꝟba simpliciter prolata restringuntur ad p̄mū
14 actū.¶†Duodecimo facit qd vult Bal.in.l.si vt ꝓponis.j.in vlt.
col.C.quō ⁊ qn̄ iu.post Inno.in.c.veniens.de iureiur.ꝙ si alicui est
data potestas arbitrandi,intelligitur semel tātū,⁊ nō vlterius.
15 ¶†Tertiodecimo facit qd not.decidit Bal.in.l.fi.in.ij.colum.
C.de do.ꝓmis.ꝙ statutū disponēs ꝙ frater teneat̄ dotare sororem
si semel eam dotauerit ⁊ casu fortuito dos sit deperdita ꝙ nō te-
netur amplius dotare:q2 statutum non loquit̄ de duplici dote sꝫ
vnica tm̄,ad hoc all'.l.si socius ꝓ filia.in prin.ff.ꝓ soc.quā.s.in pri.
allegaui.tu intellige sane hanc decisionem Baldi prout not.de-
clarat Alexan.post Bart.⁊ alios:vbi in.l.si cum dotem.§.j.in.iij.
16 col.ff.so.mat.¶†Quartodecimo facit qd consuluit Alex.in con-
sil.lxxxj.lib.iij.quod incip.lecto ⁊ discusso laborioso processu.in.v.
col.ꝙ cōmissio seu delegatio facta per summū pontificē alicui de
dando licentiam certo monasterio concedendi in emphiteosim,
17 intelligitur de prima licētia tantū:qd not.¶†Quintodecimo fa
cit qd consuluit idem Alex.in consi.xv.li.iiij.incip.breuiter in ca-
su premisso.ꝙ stante statuto in predijs rusticis vel vrbanis finita
locatione intelligatur facta recōductio,eisdem pensionibus pe-
nis ⁊ qualitatib⁹:nisi ante per tres menses fuerit renuntiatum:
consuluit ipse,ꝙ tale statutum intelligitur de prima recondu-
ctione ⁊ nō de alijs sequētibus.qd etiam bene not.q2 videt̄ fortis
decisio:ex quo mens ⁊ ratio statuentium videt̄ in oībus militare.
18 ¶†Ultimo facit tex.in.l.eum qui calen.et ibi gl.ff.de verb.oblig.
et ad id quod dixi in primo simili.s.quando in compromisso data
est potestas arbitro prorogandi tempus compromissi,ꝙ intelli-
gitur vt semel tantū possit prorogare allegādo Bal.Adde ante
eum Spec.in loco ordinario in titu.de arbi.§.excipitur.ver.qd si
fuit actum in cōpromisso.Alex.in consi.ccxij.qd incip.viso cōsilio
al's per me reddito.Ex predictis remanet bene corroborata cō-
19 clusio gloss.nostre.†ꝙ promittens quem presentare,semel pre-
sentando liberatur.et licet Ludo.roma.hic reprobet istam gloss.
⁊ in repe rubr.ff.de arbi.circa.lx.char.⁊ in.l.si finita.in princ.ff.de
dāno infec.cum talis promissio intelligatur vsq3 ad sniam exeū-
siue.l.grece.§.et post litem.ff.de fideiusso.⁊ vltra eum facit.l.j.in
prin.cum gloss.parua.in ver iudicium.ff.si ex noxa.causa aga.vel
saltem vsq3 quo finita sit instantia:vt est glo.in.l.si seruus here-
ditarius.ff.de diuer.⁊ tē.prescri.declarat Bart.in.l.pe.C.de fideiu.
⁊ sꝫ Paul.de ca.⁊ Alex.aliter distinguāt in.l.ij.§.fi.ff.qui sa.cog.
⁊ idem Alex.in.d.l.si finita.in prin.Tu teneas cōclusionem gloss.
cum duabus limitationibus.Prima est,vt glo.procedat quādo
promissio nō est facta cōtemplatione alicuius iudicij vel litis,vt
est qn̄ familia potestatis aliquē cepit,ego peto eum relaxari pro-
mittens ꝑsentare eū potestati:vt declarant Bar.⁊ Ange.in rub.
ff.in ius vo.vt eant.vel quādo peto relaxari incarceratū ⁊ ꝓmit-
to eū presentare in iudicio:tūc ꝓcedit ista gloss.nam semel presen-
tādo eū,sum liberatus,quēadmodū si etiā nō presentarē elapsis
duobus mensibus,sum liberatus.tex.est singu.in.l.pe.⁊ ibi Bar.
no.C.de fideiusso.sꝫ Bald.in hoc inaduertenter dixerit,ꝙ in per-
petuum tenetur ⁊ male in.l.ij.§.fin.ff.qui sa.cog.si autem ꝓmissio
fieret respectu iudicij vel litis:puta,actor dubitabat ꝙ reus am-
plius non compareret ad iudicium,ego promisi eum presentare:
tunc,q2 ista promissio sit respectu iudicij:verum est,ꝙ intelligitur
vsq3 ad sniam.sic loquuntur allegata ad oppositum.Secūdo in-
tellige istā glo.vt ꝓcedat quādo promissio esset facta simpliciter.
secus si esset adiectum,toties quoties,vel quādocūq3 fuero requi
situs,quo casu vna presentatione nō liberatur,fm̄ Pau.de cast.
hic.⁊ Ange.in.d.l.si finita.in prin.⁊ not.in.l.ij.§.qui exhibende.ff.
de custo.reo.qd per binā presentationem tunc liberaret̄,per text.
in.l.veluti.ff.de eden.sequitur Ludo.ro.in consil.xv.incip.plura
sunt que querunt̄.in vltimo quesito.⁊ Alexā.in cōsi.cclxxxvij.al's
cxiiij.lib.ij.incip.abunde.tamen hoc vltimū cōiter reprobat per
Imo.Ludo.⁊ Alex.ꝯtrarios in.d.l.si finita.in prin.⁊ Alexā.in.l.
qui bona.§.fi.ff.de dā.infec.ad qd vide not.Ange.in.l.qd si nolit.
§.si quid ita.ff.de edili.edic.Bar.in.l.iiij.ff.de custo.reo.Bal.in.l.
qui crimen.C.qui accu.non pos.⁊ Ludo.ro.in.d.l.grece.§.⁊ post
20 litem†Item limita suprascripta oīa in quibus cōclusum est,ver
ba intelligi de primo actu,vt procedat in dispositionibus hoim:
secus est in dispositione legis vel statuti:q2 lex debet intelligi vt
velit disponere nō de vno actu tm̄:sꝫ toties quoties opus fuerit:
al's lex esset imperfecta,vn̄ si statutū disponat,ꝙ de omnibus cau
sis vertētibus inter cōiunctos,debeat fieri compromissum:certe
si semel fuerit factum cōpromissum ⁊ expirauerit,nō intelligit̄ de
primo cōpromisso tm̄:sꝫ ꝙ debeat toties fieri donec causa finem
capiat.ita Bald.⁊ Moder.in.l.veluti.§.hec vox.ff.de eden.⁊ ibi
Bal.dicit,ꝙ hec questio sepe in palatijs versat̄.⁊ idē Bal.in.l.fi-
deicōmissa.§.si qs decē.ff.de lega.iij.per illū tex.⁊ in.l.si vt propo-
nis.j.in vlti.colum.C.quō ⁊ qn̄ iu.⁊ in.l.q per salutē.vbi moder.j
eo.⁊ ibi dicā.⁊ istā limitationē etiā in specie ponit Alex.in.l.si cū
dotē.§.j.in.ij.colū.ff.so.ma.⁊ in consi.vij.al's.ccxij.incip.viso cōsil.
al's ꝑ me reddito.in.ij.col.li.ij.Item p̄dicta limita vt egregie limi-
tat Old.laud.nec alibi legi in cōsi.xvj.incip.thema tale est,titius
habēs vnā filiā ⁊c.vt predicta ꝓcedāt in dispositionib⁹ affirma-
tiuis:secus est in dispositionib⁹ negatiuis:q̄ actu primario nō fi-
niuntur.l.si sic.ff.de ver.ob.l.hoc genus.cū glo.ff.de cōdi.⁊ demō.
vn̄ sꝫ eū,si testator in testamēto ordinauit ꝙ filie sue non nubant
nisi filijs mercatorū sub pena priuationis hereditatis,⁊ filia pri-
mo nupsit filio mercatoris:illo mortuo:querit̄ an possit nubere
alij ꝗ filio mercatoris:⁊ sic an intelligatur de primo actu,consu-
luit no.ꝙ non,ꝓ rōnem predictā:⁊ vltra eū facit bene tex.in.l.si is
qui ducenta.§.vtrū.ff.de rebus du.Et ex his habes plene ⁊ cumu
late recollectā p̄ntē materiā.quā materiā primo adhuc plení⁹ po
sui in.l.in diuortio.§.qd in anno.ff.so.ma.vbi quedam alia similia
21 cumulaui:⁊ quasdā alias limitationes posui.¶†Scdo no.ex ꝟ.
ex duobus.ꝙ iuramētū delatū vni ex reis debēdi ꝓdest alteri.⁊ sꝫ
gl.restringat qn̄ sunt socij oium bonorū:tn̄ Barto.⁊ alij gn̄aliter
intelligūt:prout etiā tenet Bart.s.ea.l.in prin.⁊ in.l.ex duob⁹.in
v.q.princ.ff.de duo.re.Ecōtra autē si vnus ex reis debēdi deferat
iuramētū creditori,nō nocet alteri correo:sicut nec sentētia.l.fin.
ad fi.C.de fideius.sꝫ interruptio ꝑscriptionis facta cōtra vnū no-
ceat alteri.l.fi.C.de duo re.qd vltimū sing.limita vt per Sali.hic
quē refert Alex.⁊ dubitat,vt hic per eum ⁊c.

Exceptio iurisiurandi.

Ex iuramento rei cōpetit exce-
ptio ꝯ oēm actionē que se nō cōpatitur cū iuramento:al's.secus:⁊
ad remotionē speciei,non sequit̄ remotio generis:q2 si iuraui me
nō fecisse rapinā:nō sequitur ergo nō feci furtū.h.d.et aliud non
habetis.¶Glo.in ver.condicatur.diuiditur in quatuor.In pri-
ma declarat text.in alijs tribus opponit ⁊ soluit.partes patent.
1 An quis etiā forensis teneatur litigando satisdare.
2 Sententia lata cōtra principalem,an possit mitti executioni cō-
tra fideiussorem.

Ergo si quis. Ad euidentiā premitte ꝙ intelligit in fideiussore de iudicato soluendo.
ꝓut presupponit Bar. in vlti. q. qui intellectus nō placet, ꝓpter
ꝟ. cōtra. q: si fideiussor nō interposuit hāc stipulationē, nō posset
cōueniri iudicati: vt dixit tex. vñ intelligo tex. ꝓut etiā intelligit
Bal. ꝙ loquatur in ipso reo principali q ꝓmisit de iudicato soluen-
do: vt declarat Barto. post glo. in ru. ff. iudi. sol. in. ij. ⁊. iij. q. ⁊ hoc
1 modo tex. est clarus: ⁊ cessant due opp. Bar. † est verum, ꝙ hodie
per iura noua est immutatum per. §. sed hodie. inst. de satis. quē. §.
singulariter extende: vt ꝓcedat etiā in forensi, vt non teneatur satis-
dare de iudicato soluendo qñ cōuenitur noīe ꝓprio. ita singu. Spe.
in tit. de satis. §. dico. ver. sed pone titius. quē sequitur Bald. in aut.
2 ei qui. circa prin. C. de bo. auto. iud. pos. † Inducitur iste tex. in ver.
potest enī fieri. per Ia. bu. ⁊ Bar. an sñia lata cōtra principalem
possit mitti executioni cōtra fideiussorem de iudicato soluendo: ⁊
licet posset dici, ꝙ iste tex. male allegetur ad istā qōnē tenēdo istū intel-
lectū Bal. quē. s. tenui. tñ cōis cōclusio est ꝙ sic: ne fiat ꝓcessus in
infinitū: tñ in executione poterit fideiussor opponere, ꝙ non pro-
misit gl. est in. c. j. de iniur. ⁊ dā. da. in. vj. late Barto. post antiquos
in. l. j. ff. iudi. sol. glo. ⁊ Bal. in. l. fi. C. de vsu. rei iu. Bal. in. l. ij. §. fin.
ff. q satis. cog. ⁊ plenius in. §. fi. insti. de satis. ⁊ in addi. Spec. in titu.
de sen. in. xvj. col. ⁊ in. l. grege. ff. de pig. Imol. in. l. a sñia. in princi.
ff. de appel. ⁊ in. l. ex duobus. in. iiij. col. ff. de duo. re. imo talis fide-
iussor licet contra eum possit fieri executio sine nouo ꝓcessu. et sic
possit ledi: tamē nō venit citandus ad audiendā sñiam: vt singu.
tenet Bald. in. §. que iurauit. s. ea. l. Nunquid autē ꝯtra fideiusso-
rē ra. ha. possit mitti sñia executioni sine nouo ꝓcessu, ponit Bar.
in. l. si sine. §. cū autē. in fi. ff. rem ra. ha. No. ex isto tex. ſm Bar. non
hic: sed in §. si quis iurauerit. s. ead. l. ꝙ exceptio debet necessario
cōcludere, al's nō est legitima. facit. l. j. §. labeo. ff. de flumi. Item ad
istū tex. ⁊ ea que hic ponit Barto. vide oīno Are. in. l. naturaliter.
§. nihil cōmune. in. xiiij. co. ff. de acquir. pos.

a ¶ Ultima opiñ. Adde Bar. in. l. fides. ff. de bono. pos.

b ¶ Ultima mora. Adde l. si seruū. in §. sequitur. ff. de ver. obli.

c ¶ Iurauit. Adde Io. de imo. in ru. ff. de ꝟ. obli. Alexan. de imo. ꝯs. xvj. incip. pōderatis narratis. l. iij. vol.

d ¶ Ualeat receptio. adde doct. in. c. cū M. ferrari. de cōsti.

1 ☞ Antecedens an inferat suum consequens.
2 Ultima in omni materia derogant prioribus, cum sequentibus.
9 Quid in eadem persona.
10 Quando quis iurauit nō facere si postea faciat sine iuramēto, an valeat. nu. 10. cum sequentibus.
14 Sñia cōtra sñiam, vel iuramentū ꝯtra iuramentū, an valeat.
15 Quādo vterqꝫ frangit fidem, nemo est periurus. nu. 16. ⁊. 17.
18 Iuramentum habet vim ꝯfessionis quomodo intelligatur.

Item pomponius. Qui iurauit furtum fa-
ctum sibi fuisse, non sem-
per habet cōdictionem furtiuam. hoc primo. ⁊ vltimo iuramento
standum est, etiā si sit ꝯtrarium primo, nec ex hoc arguitur alicuius
periuriū. h. d. cū. l. seq. vsqꝫ ad. l. eū q. Et ratio in prima parte est
q: furtum pōt fieri nō solum dño, sed vnicuiqꝫ cuius interest. l. si
is qui. ff. de furt. sed cōdictio furtiua nō potest cōpetere nisi dño
1 l. 1. ff. de condi. fur. ⁊ istud vult dicere text. in versi. non statim. † Ex
quo no. Bald. ꝙ qñ antecedens stat cū distinctione consequentis
non infert ipsum ꝯñs, sic in. l. neqꝫ natales. C. de proba. iste tex. ꝓ-
cedit qñ iuratū est super furto affirmatiue: qñ autem negatiue iu-
2 ratur, est tex. in. l. si duo patroni. §. idem iul. s. eo. ¶ † Secundo no.
ex tex. ibi posterior causa, regulam quod vltimo iuramento stan-
dū est, ⁊ qd vltimū derogat primo, adde text. in. c. tua nos. extra
eo. tit. Idem in pactis. l. pacta nouissima. cū gl. C. de pac. Idem in
contractibus. l. cū in plures. §. locator horrei. ff. loca. ⁊ text. in. l. j. §.
fi. ff. de stipu. ser. ⁊ in. l. clari. ⁊ ibi Bald. ad hoc. not. C. de fideicom.
3 † Adeo ꝙ in contractibus nō est necesse apponere illa verba, cas-
santes ⁊ annullantes omnem alium contractum precedentem: eo
quia talis clausula tacite inest tex. est ad hoc singu. ſm Bald. ibi:
in. c. j. de transac. Idem est in constitutione procuratorum: q: vlti-
4 ma derogat prime. l. si quis in ꝓcuratorio. in fi. ff. de ꝓcu. ¶ † Idē
est in rescriptis. c. ceterum. de rescrip. no. in. c. j. eo. titu. Sic in vlti-
ma voluntate. l. iij. §. fi. ff. de adi. lega. l. hac consultissima. §. si quis
autē. et. l. sancimus. C. de test. l. si quis priori. ff. ad treb. §. posterio-
re. insti. quibus mod. test. infir. ⁊ ideo in secundo testamento sem-
per intelligitur clausula cassans ⁊ irritans, ſm Bald. in. l. fin. in.
5 v. q. C. de edic. di. adri. tol. † Idem est etiam in codicillis, q: vltimi
preualent ⁊ derogant alijs in. l. cū proponas. vbi glo. ⁊ Barto. C.
de codicil. Idem est in legibus. l. sed et posteriores. ff. de legi. Idē
in statutis: vt no. Bartto. in. l. si certarū. §. fi. ff. de testa. mili. ⁊ in. l.
omnes populi. in vlt. q. iij. q. princi. ff. de iu. et iure. Ang. in. l. ciuile.
6 ff. de legi. † Sic vltima opinio[a] censetur approbata: vt not. Bart.
a in. l. bonafides. per illum tex. cum gloss. ff. depositi. glos. in. l. qui fi-
7 lium. §. sabinus. ff. ad trebellia. cum multis similibus. † Sic vlti-
ma consuetudo inducta ⁊ prescripta tollit precedentem, gloss. in
l. nemo. §. temporalis. ff. de regu. iur. Bald. not. in cap. j. de feudi
cog. Sic vltima fama tollit priorem. l. si mater. vbi gloss. C. ne de
sta. defun. Bar. in. l. fi. C. si seruus aut liber. lib. x. ⁊ in. l. is potest. in
viij. colū. ff. de acquir. here. Bald. in. l. sacrosancte. in fin. C. de sac.
sanc. eccle. ⁊ in. l. fi. ff. de feu. ⁊ in. c. cū inter. R. seniorē. de elect. Itē
8 ad predicta vide gloss. no. in. l. quoties vtriusqꝫ. ff. de reg. iu. † Sic
b etiam dicimus ꝙ vltima mora[b] nocet. l. illud. de peri. ⁊ cōmo. rei
vendi. Intellige regulam huius tex. procedere in iuramento vo-
luntario vel iudiciali: sed non in necessario ſm doc. hic: q: postꝙ
delatum est voluntariū vel iudiciale, per qd impositus est finis
liti. l. si duo patroni. §. idem iulianus. s. eod. ⁊ iurās habet funda-
tam intentionem suam, nō potuit iudex deferre alteri parti iura-
mentum necessarium: imo non valeret consuetudo vel statutum
aliter disponens. tex. est solennis in. c. ij. de proba. quem Bal. ibi,
ad duo precipue reddit singu. nisi ex noua causa faceret ſm Sui.
et Alexā. hic, per regulam. l. qd iussit. ff. de re iudi. iunctis his que
dicunt Moder. post Barto. in. l. fi. ff. de preto. stipu. Iuxta istum
9 tex. cadit necessarium dubium. † Nūquid regula huius text. que
ꝓcedit in diuersis personis, habeat locum in eadem persona, que
iurauit aliquid in futurum non facere, si postea faciat ⁊ secundo
loco iuret: nūquid preualeat primū iuramentum derogatoriū ad
sequentes actus: an vero standum sit scdo iuramento. Cano. ha-
bent gloss. singu. in. c. licet mulieres. in glo. fi. de iureiur. in. vj. que
c tenet, ꝙ si mulier iurauit[c] non alienare in futurum rem dotalem:
⁊ postea alienat cū iuramento, nihil valet alienatio iurata ꝓpter
primū iuramentū: ⁊ ex illa gloss. colligitur consiliū: et prouisio ad
c. cum contingat. de iureiurā. et ad aut. sacramēta puberum. C. si
aduer. vendi. ⁊ ita per illam glo. tenet Specu. in ti. de emp. ⁊ ven.
§. tertio loco. ver. quid ergo. ⁊ ꝟ. ⁊ no. generale consilium. cum illa
glos. tenet Bart. in. l. si prediū. C. de iure do. ⁊ in. l. si quis pro eo. in
tertio membro principali. ff. de fideius. late Cano. in. c. cum contin-
gat. de iureiur. ⁊ dicit do. Alexan. hic: ꝙ illa glos. in terminis suis
est cōiter approbata: ꝓ qua est bonus tex. in. c. intellecto. ⁊ in. c. ve-
niens. de iureiurā. ⁊ tex. in. c. dilecto. in versic. nisi forte. de preben.
Lud. ro. cōtra illam gl. ponderat text. in. c. sicut ex literis. de spon.
⁊ quedam alia satis corrupte alleg. postea pro concordia late di-
stinguit, ⁊ fuit ante eum distinctio Imo. i. d. c. dilecto. ⁊ in. l. cū vir.
10 ff. de vsuca. ⁊ in. l. si estimatis. ff. so. ma. † Tu pōdera, ꝙ ꝯtra istam
glo. fortiter facit, ꝙ si aliqs iurauerit in futurū nō facere talē actū
vel ꝯtractū: si postea facit etiā sine iuramento valet secundus actus:
licet faciens sit periurus: quāto magis valeret secundus actus, si
interueniret iuramētum. Istam conclusionem probo ex quatuor.
Primo ex eo qd vult glo. singu. in. c. fi. in ꝟsic. reuocatus. de ꝓcur.
lib. vj. q̄ tenet, ꝙ si iuraui nō reuocare talē procuratorem: ⁊ postea
reuoco: valet reuocatio, licet sim periurus ⁊ multi tenent illam glo.
Scdo facit qd decidit Barto. in. l. oēs populi. ff. de iu. ⁊ iur. in. iiij.
q. iij. qō. prin. ver. circa tertium. qñ primū statutum est iuramento
firmatum: vbi tenet, ꝙ valet scdm statutū per qd reuocat primū
qd erat iuratum: licet statuentes sint periuri. de quo late disputat
Albe. in aut. hoc inter liberos. C. de test. no. Bald. in. l. clari. C. de
11 fideicō. ⁊ Panor. in. c. pro illorum. de prebē. † Tertio facit quod
licet testator iurauerit non mutare testamētū: tamen si mutat, ⁊
sic faciat scdm testamentū, valet licet incurrat piuriū. gl. ⁊ Archi.
xij. q. ij. c. vltima voluntas. Ioā. and. in regula qd semel. in mercu.
Bar. in. l. si quis in principio testamēti. in vlti. colū. ff. de lega. iij. ⁊
in. l. cū duobus. §. idem scribit. ff. pro so. Bald. in aut. hoc inter li-
beros. C. de testa. Quarto facit qd volūt Specu. ⁊ Ioā. and. in. ti.
de lega. §. nunc tractemus. versicu. quid si legatus reseruauit. vbi
d volunt, ꝙ valeat receptio[d] in canonicum facta vltra numerum
taxatum a statuto iurato: licet canonici scienter recipientes sint
periuri. Idem tenent do. Anto. de but. Pet. de ancha. ⁊ Panor.
in. d. c. dilecto. ⁊ ibidē Imo. qui dicit, ꝙ istud cōmuniter tenetur
tamen fortiter obst. tex. in illo. c. dilecto. in versi. nisi forte. ⁊ dicere
prout dicunt ibi Cano. ꝙ illa sunt verba narratiua partis, nō est
tutum: ex quo papa in illis se fundat. c. si papa. de priuile. in. vj. ⁊
adherendo huic opi. nō obstabit gloss. d. c. licet mulieres. vt pate-
bit ex limitatione quā statim ponā. Tenendo tamen gl. d. c. licet
mulieres. eam limita vt procedat in terminis suis, qñ mulier iu-
rauit non alienare rem dotalem, ⁊ sic iuramentū fuit prestitū sup
eo qd erat prohibitū a iure cōi: tunc illud iuramentum qd cōcur-
rit cum prohibitione iuris cōis, bene impedit actum scdm in con
trariū ꝗuis iuratū. ⁊ in istis terminis etiam procedit text. in. d. c.
intellecto. ita limitat Io. de imo. in. d. c. dilecto. ⁊ Lud. ro. ⁊ Alex.
12 in ꝯsi. xvj. lib. iij. incip. pōderatis narratis in themate. ¶ † Secūdo
no. limita. d. gl. vt procedat, qñ ille cū quo celebratur secūdus actus scie-
bat talem actum fieri cōtra iuramētū prius prestitū: nā non potest
conqueri postꝙ sciuit: sed si ignorauit prout in dubio presumitur
per regulā. l. verius. ff. de proba. tunc valebit secundus actus, non
obstante primo iuramēto. ita limitat Ioan. de imo. in. l. cū vir. in
pe. char. ff. de vsuca. ⁊ ante eū Io. fab. insti. qui. alie. l. vel non. in
prin. ⁊ sequitur Alex. in. predicto cōsi. xvj. li. iij. Tertio limita. d. glo.
qñ iuramentum primū fuit prestitum a muliere in manibus pa-
tris vel alterius cuius interesse poterat, alias si mulier iurasset:
sed nō in manibus alicuius, tanꝙ iuramētū primū sit nudum, nō
impediret

impediret scdm actũ fieri,ita limita.Bal.hic.& d.Alexã.cõmendat & reputat sing.lz dubitet & inclinet ad oppositum.Sed tu ad de Bal.idẽ tenentẽ in.c.veniens.de iureiur.& expresse firmat Ale
13 xã.in.d.q̃si.xvj.† Aduerte etiã q illud qd dr per gl.in.d.c.lz mulieres.q statur primo iuramento nõ vltimo:procedit qñ iuramẽtuz prestat ab eadẽmet:secus si a diuersa persona: q staretur vltimo nõ primo:ita proprie loquitur tex.noster: item intellige quando vtrũqz iuramentũ esset licitũ:secus si primum esset illicitum.tex.
14 habes & exẽplũ in.c.tua nos.de iureiu.¶ † Tertio principaliter
a no.q licet nõ valeat sñia cõtra sñiam[a].l.j.C.qñ pvo.non est neces.c.inter monasteriũ.de re iudi.etiã de cõsensu partiũ: vt est glo.singu.in.l.si diuersa.C.de transac.de qua glo.dixi in.l.nã & postea.§.si dãnetur.ff.eo.tñ benevalet iuramentũ cõtra aliud iuramẽtũ:ra
15 tionẽ differentie assignaui in.d.§.si dãnet.¶ † Quarto no.ex tex.ibi:nec p̃iudiciũ periurio,hic videri tex. ad limitationẽ.l.alias.ff.eodẽ.vbi est tex.q si aliquis iurauerit vnum postea feratur sñia per quã pronũtiet q̃rium,q per illam sñiam detegitur periuriuz.nam licet istud ibi sit in sñia q̃ria iuramento:tñ hic est text.q p secundũ iuramentũ cõtrariũ primo per aliũ prestito,non detegitur periuriũ:rationẽ assignat tex.sub verbis obscuris: tamen an alia ratio possit reddi videbis in sequen.no. Itẽ not.ex eisdem verbis iuncta glo.in ver.alterius.fm Bal.hic:q si duo iurant cõtraria quis alter debeat esse periurus:tñ propter incertitudinẽ nemo eorum potest de periurio puniri:idem not.Bald.in.l.sed & si pos
16 sessor.§.sed et si rerum.ff.eo.& in.l.preses.C.de sen.† Similiter qñ duo frangunt ad inuicem iuramentũ,neuter est periurus.c.iij.et ibi ad hoc not.Bal.de iureiur.subdit.d.Alexa.per istũ tex.q qñ
b testes hincinde [b]examinati sunt q̃trarij,nullus potest de falso pu
17 niri alleg.Bal.in locis de quibus hic per euz.¶ † Tu adde bene facere optimũ simile,q si testes instrumentarij de directo cõtradicant cõtentis in testamẽto,nemo potest p̃pterea de falso puniri, nec notarius propter testes,nec testes,p̃pter instrumentũ: prout pulchre tenet Spec.in tit.de teste.§.j.versi.sed pone ecce iudex.et in tit.de instru.edit.§.restat.versi.sed quid si vnus ex testibus.Anto.de but.& Panor.in.c.ad euidentiã.de prescrip.& idem d. Ant.in.c.cũ parati.de appel.& Panor.in.c.cũ causam.j.de testi. Anto.& Imo.in.l.j.§.si quis neget.ff.quẽad.test.ape.Lud.roma.in.l.j.§.fi.ff.de ver.obli.Alex.in consi.lxx.incip.viso processu inquisitionis formate.in.ij.colum.& in consi.lxxiiij.incip.viso testamento Ioannis.in pe.col.& in cõsil.ccvij.incip.visis processibus.Caue tamen, inquantum Alex.allegat Bal.in.l.testium.in.v.co. in.j. quest.C.de testi.nam Bal.videt tenere oppositũ dũ tenet dari materiam iudici ad inquirendum in alterutrũ,& dicit hoc fuisse de facto hic Padue eo hic legente:de quo vltimo etiam per Francis.de aret.in consilio.lxxj.incip.diligenter & mature perspectis.in.v.colum.
18 ¶ † Ultimo not.ex hoc tex.fm Pau.de ca.hic:& in.l.qui iurasse.§.fi.ff.eo.contra vnam regulam cõem doct.q iuramentum habet vim cõfessionis.i.q deferens iuramentũ videtur confiteri illud qd ille iurauerit:nã hic videtur tex.in oppositũ,q qui defert iuramẽtum nõ videtur cõfiteri verũ esse illud qd iurabit,quia sic fatere periurium:& tñ tex.hic dicit nec preiudiciũ &c.rñde,q qui defert iuramentum tacite cõfitetur,& tacita cõfessio nõ sufficit fm Alexã.in.d.l.qui iurasse.§.fi.vbi ponit alias solu.

1 ☞ Cessante causa,cessat cõmodum & grauamen.
2 Statututum q scholares habeantur pro ciuibus,intelligit quo ad fauorem.
3 Iuramentum non est proprie probatio.
4 Onus vult honorem.nu.5.
6 Quando reus releuat actorẽ ab onere probandi,an euitet condẽnationem dupli & expensas.
7 Actio subrogata quõ sapiat naturã eius cuius loco subrogat.
8 Negans & postea cõfitens,an euitet penã.nu.9.10.11.13.
12 Actor q iurauit reo deferente,põt nõ vti,& p̃bare per testes.
14 Que negatio faciat crescere penam dupli.nu.16.
15 Clausula nego narrata put narrantur & petita prout petuntur.

EUm qui. Ista lex in hoc principio est multũ not.& eam reputat singu.Bald.in c.qñ frequenter.§. qd si super.in.iij colum.vt lite non contesta.Ad euidentiam premitte,q iurisconsultus in hoc principio non facit specificam mẽtionẽ de aliquo iuramento:sed indefinite dicit q abunde sufficit exonerare.pondera verbum indefinite prolatuz exonerare:ideo potest intelligi de iuramento voluntario vel iudiciali:put loquunt precedentes leges huius tit.& tunc intellige exonerare.s.ipsum reum:& iste intellectus est cõis.Secũdo modo potest intelligi fm Bar.in vlti.col. q loquatur in iuramẽto necessario delato a iudice in supplementum p̃bationis:& tunc supple ad tex.exonerare.s.ipsum iudicem hoc esse abunde sufficit iudicem exonerare petitorem &c.Secundo aduerte q istud principium habet quatuor respõsa. Primũ legitur duobus modis per doct.q principium loquatur quãdo durabat eadem causa & actio.Secundo & notabilius legitur quãdo mutata est actio, quia actor p̃mo egit actione.l.aquilie.& delato sibi iuramento nunc agit actione in factum ex iuramento,& sic actio mutatur.Querit nunquid ista actione mutata fiat condemnatio ad duplum:& iste intellectus magis placet p̃pter versi.fin.et potest,qui magis congruit huic secundo intellectui q̃ primo:& ad istum secundum intellectum vadit oppo.formata in gloss.in verb.pedius.Secundum responsum,in verb. abunde. non variatur in intellectu.Tertiũ responsuz in verb.cum omissa.legitur duobus modis,& quilibet est bonus.Primo q intelligatur ante iuramentũ prestitũ.Scdo vt intelligat post iuramentuz: dicetur in glos.in ver.omissa.Quartũ responsum in ver.& potest.legit per do.Alex.duobus modis.Primo vt sit ratio primi dicti fm primum intellectum,qñ actio nõ fuit mutata,que sit ratio quare cõdemnatio nõ fit ad dupluz:& ratio assignatur hic in fi.quia maleficium non probatur vere sz qd in principali causa exercebatur: sed probatur solũ p iuramentũ actoris.Alio & scdo modo & plenius legitur q hic ponitur ratio primi dicti fm alium intellectũ, sed quando actio fuit mutata,quare nõ succedat cõdemnatio ad duplum:ratio hic ponitur, q nõ exercetur principalis causa sed causa iuramẽti.Sũma istud principiũ dupliciter:vt per Barto.vel sic et plenius.In actionibus in quibus crescit condemnatio ad duplum per negationem:lz reus primo negauerit:si tamẽ postea detulit actori iuramentũ,non fit condemnatio ad duplum: ex quo actor non est grauatus onere probandi,sed releuatur per iuramentum:si tñ actor nõ vult vti iuramento:sed probare per testes vel alio modo,vt penam negationis consequatur, potest & debet admitti.h.d.Diuide vt per gl.hic in verb.abunde.in quatuor partes:& istam diuisionem sequitur Bar.Albe.Fulg.& cõiter omnes: tu dic melius fm Pau.de cast.q in.iij.parte in versi.cũ omissa.respondet tacite obiectioni: non autem ponitur ratio.
1 ¶ † No.in ver.abunde.fm summarium Bar.q vbicunqz grauamen est causa alicuius cõmodi,cessante grauamine:& sic cessante causa,cessat ipsum cõmodum:nã q actor grauabat onere p̃bãdi cõtra reum negantẽ, cõsequebat cõmodũ q reus condẽnabatur ad duplum:pone q cesset grauamen:certe cessabit etiã cõmoduz condẽnationis ad duplũ:vñ facit iste tex.q si princeps cõcederet speciale cõmodũ ciuibus,p̃pter onus qd sustinuerunt,illud commodum non consequentur scholares qui ex forma statuti habent pro ciuibus:& ita limitatur doctri.Bart.in.l. iij.§. emancipatus filius.per illũ tex.de bo.pos.fm tabu.sequit Bald.et ibi plenius
2 Moderñ.in.l. si ruffinus.C.de testa.mil.† vbi dicunt,q statutum disponens q scholares habeantur pro ciuibus, intelligitur quo ad cõmoda & honores,nõ quo ad onera:& in sili Bar.in.l.alexandrinis:per illũ tex.C.de decu.lib.x.cũ cõcor.traditis in.d.l.si ruffinus qd vltimũ limita,nisi statutum diceret q habeantur in oibus & per omnia,vt singu.limitat Ang.in.l.ij.§.furiosus.per illũ text.ff.de iu.codicil. sequitur Lud.in.l.adoptiuum.§. patronus.ff. de in ius voc.& Alex.in.l.j.ff.de leg.j.Scdo sing.limita,nisi statutum diceret q habeantur et sint:tunc per talia verba geminata statutum intelligeret eos vere ciues creari: ita singu.Bald.in proemio ff.or circa fi.princi.sequitur Alex.in.l.j.§.si.fi. qd quisqz iur.& And.barba.in repe.rubr.C.qui admit.in.xxv.co.vbi dicit se sepenumero cõsuluisse fm hanc doctrinã.Tu adde Bal. expresse te
3 nentem contrarium in.c.licet,de vitanda in.ij.col.de elec.¶ † Secundo no.ex eo.versi.in ver.exonerare.fm Bal.hic:q iuramentũ nõ est proprie p̃batio:sed potius releuatio ab onere probandi:de quo dixi in.l.non erit.§.dato.vbi etiam posui an iuramentum sit
4 legitima probatio.¶ † Tertio not.ex eo.versi.illud vulgare:qd q in vno alleuiatur,in alio debet grauari.cõcor.sunt in glo.& q contrariorum eadem est disciplina.l.j.ff.qui sunt sui vel alie.iur. similiter qui in vno grauatur,in alio debet alleuari, q̃uis Albe. hic: in vlti.opp.dubitet,quomodo istud vltimum probet in hoc text.
5 † Adde aliud vulgare simile,q onus vult honorẽ,& ecõtra.l.amicissimos.in prin.de excu. tut.& qui recusat onus puta tutele,p̃dit emolumentũ legati.l.nesennius.§.fi.ff.de excu.tut.l.etiam partis.ff.de lega.j.§.q vltimũ limita qñ quis recusat onus tutele pupilli per hoc nõ perdit substitutionẽ pupillarem factam a patre.text.est ad hoc solẽnis in.d.l.amicissimos.in princ.vbi Nico.de neapo.in lectu.Bar.ad hoc not.& dicit q quilibet diceret cõtrarium:et Lud.ro.vbi pulchre limitat in consi.ccvij.incip.si volumus hanc substitutionẽ:alibi dicitur,q ad quem transit emolumentũ,etiaz transit onus.l.j.§.pro secũdo.cum si.& ibi Bal.in.j. not.C.de cad.
6 tollen.¶ † Quarto no.ex hoc tex.q qñ actor releuatur ab onere probandi propter iuramentũ qd reus sibi detulit,reus euadat penam dupli.Nota tamen diligenter,q per hoc non euadit,quin debeat cõdemnari in expensis.text.est in.§.si tibi studiũ. post me.illius.§.in aut.de trien.& se.fm Guil.de cu.Albe.& Angel.hic:et dicit Ang.q ille tex.est ad hoc singu.¶ Glo.j.inquantũ allegat §.item mixt.insti.de act.debet allegare tex.in.§.omnes.in versic.

a ¶ Sñiam. adde Bar.in l.acta.ff.de re iud.Bal.in.l.j.C.si re.rescind.non pos.Bal.i.l.post rem.ff.de transac.

b ¶ Hincinde. Adde Bal in.l.testiũ.in j.q.C.de test.Bald.in.l.preses.

sed'cum fieri.instit.de act.⁊.§.fi.instit.de obli.q̃ ex quasi ꝯtractu.
q̄ ille.§.itē mixta.nihil facit.¶ Glo.in ꝟ.pedius ait.⁊ in fi.aliter
rñ.ꝙ respōdeat Bar.quē sequit̃ Ange.⁊ quē vide ꝑ te:responde
melius per doctri.glo.no.in.l.certi cōdictio.in prin.in glos.mag.
7 ad fi.quā Bar.ibi multū not.s̄.ti.j.vcȝ† ꝙ illud qđ dicit̃ qđ actio
subrogata sapit naturam eius cuius loco subrogat̃ est verū pri/
mordialem.l.item veniunt.§.cum prediximus.ff.de peti.here.sed
natura primordialis est,ꝙ det̃ ad simplū:⁊ ita respondent Albe.
Fulg.⁊ Ro.hic.¶ Gl.in ver.omissa.diuiditur in duas. Primo
declarādo tex.ponit primū intellectū. Secūdo ibi,quid autem si
postea.gloss.per viam qōnis ponit secūdum intellectū. Ex primo
intellectu Bar.infert duo. Primo limitationē ad.l.manifeste.j.
eo.⁊ in hoc bene dicit,q̄ pōt quis recusare iuramentū,qn̄ iurādo
8 cōdemnatio minueretur.† Secūdo infert ad statutū minuēs pe/
nam delicti cōfitenti illud,ꝙ si reus primo negauerit:postea ve/
lit confiteri,potest iudex vel accusator spernere cōfessionē,⁊ ꝓba
re ꝑ testes.idē tenet Bar.in.q.per eū disputata:incip.cōiter per
Italiā sunt statuta.⁊ Bal.in.l.si vnus ex socijs.§.fin.per illū tex.
ff.pro so.⁊ Sali.in.l.cōtra negantē.C.ad le.aquil. Breuiter Bar.
in hoc male dicit:⁊ ꝯtra eū tenet Bal.Ang.Sali.⁊ oēs Moder.
hic:⁊ cōtra Bar.est bonus tex.in.l.electio.§.neqȝ.ff.de noxa.⁊ gl.
in.§.item mixta.in glo.magna.in verbo.distulerint.instit.de act.
ꝙuis Alex.hic in.iij.col.vno modo:⁊ in.v.alio modo rñdere cone
tur ⁊ minus bene,q̄ imo illa gl.relata ad tex.loquitur in pena:⁊
Imo.etiā se firmat lȝ postea in ꝯrium opponat de vno text.prout
plerūqȝ gl.faciūt:alia quedā allegāt hic Fulg.⁊ Paul.de cas.sed
9 q̄ leuia sunt nō curo referre.† Teneas ergo cōtra Bart.ꝙ licitū
est reo accusato,ꝙuis semel negauerit:adhuc tn̄ poterit cōfiteri
vt beneficiū statuti cōsequat̃:sed punctꝰ est videre vsqȝ ad qđ tp̄s
possit. In hoc doc.variāt,aliq tenēt,ꝙ licita sit penitentia,donec
probatū sit ꝯriuȝ,etiā post lit.cōtesta.ita tenent Bal.Ang.⁊ Sa/
li.hic:⁊ Bal.in.l.ea que.in.xj.q.C.de cōdi.inde.ista est falsa,cum
speciale sit in minore,ꝙ post lit.ꝯtest admittātur:vt est text.in.d.
l.electio.§.neqȝ.ff.de noxa.vera sn̄ia est,ꝙ admittitur penitentia
vsqȝ ad lit.cōtesta.exclusiue,vt est tex.in.d.l.electio.§.neqȝ.glo.in
§.itē mixta.insti.de act.bona glo.in.l.inde neratius.§.hec actio.
ff.ad le.aquil.glo.in.l.de etate.§.fi.ff.de interrog.act.⁊ in.l.fi.ff.de
rei ven.⁊ in.c.fi.in ver.iusta causa.de iureiur.in.vj.ita tenet Bal.
in.l.quidā estimauerūt.s̄.tit.j.⁊ in.l.j.in.j.col.C.de furt.⁊ in.l.j.in
v.col.C.de confes.Ange.⁊ Imo.in.l.sed hoc ita.§.hoc autem.de
re iudi.Ange.⁊ Moder.in.l.si dubitet̃.in prin.ff.de fideius.fallit
in minore.l.si ex causa.§.nunc videndum.ver.sed si cū dāno.ff.de
mino.⁊'est melior tex.i.d.l.electio.§.neqȝ.in fi. Et si dicas quomo/
do reus in prima negatione potuit negare delictū quin sit facta
litis cōtesta.respōdet̃,ꝙ qn̄ reus cōparet ⁊ negat delictū:ista ne/
gatio pōt fieri ad finē cōtestādi litē qđ presumitur:potest etiā fie/
ri negatio ꝑ viā exceptionis opposite,⁊ regula est ꝙ reus oppo/
nendo exceptionē,nunꝙ dicit̃ litē cōtestari.c.ij.de litis cōtesta.in
vj.not.Bal.in.l.quidā estimauerūt.s̄.tit.j.⁊ Lud.roma.hic: sunt
qui saluant Bar.vt loquat̃ quātum ad perdendum beneficiū sta/
tuti/qđ de facili perditur.ar.l.eius militis.§.militia missus.ff.de
10 testa.mili.† q̄ verba statuti dicentia,ꝙ confitenti delictū debeat
remitti pars pene,debent intelligi de prima confessione.l.boues.
§.hoc sermone.ff.de ver.signi.iunctis his que dixi in.l.duobus.§.
si ei.s̄.eo.sed alleg.in oppositū loquunt̃,ne reus per negationem
incidat in maiorem penā.istam saluationem ascribit sibi Lud.ro
ma.hic:sed eam ponit no.Bal.in.c.dudum.el.ij.in.vj.colum.de
elec.⁊ in.c.j.§.porro.q̃ fu.pri.cau.be.amit.⁊ in.l.error.in.vj.colum.
C.de iur.⁊ fac.igno.⁊ in.l.cōtra negantem.C.ad le.aquil.⁊ in.l.de
etate.§.fi.ff.de interro.act.⁊ in eam inclinat Sali.hic. Tu consyde
ra,ꝙ ista saluatio lȝ sit pulchra,tn̄ nō est de mente Bart.q lȝ for/
met qōnem in beneficio remissionis pene per statutū:tn̄ fundat se
ꝑ hūc tex.cū gl.qui loquitur in pena augēda:⁊ sic de mēte Bart.
11 nō est inter ista cōstituere differetiā.† Preterea multa sunt benefi
cia iuris.que negādo qs perdit:vt plene recollegi i.l.qđ te.i gl.in
ver.in potestate.s̄.tit.j.tamē postea per cōfessionē ante lit.contest.
recuperant̃ per.d.l.electio.§.neqȝ.⁊ ibi Bal.not. Ange.Imo. et
Moder.in.l.sed hoc ita.§.hoc aūt.ff.de re iudi.Ang.⁊ Moder.
in.d.l.si dubitet̃.§.j.ff.de fideius.ergo apparet ꝙ vbi etiā tractatur
de bn̄ficio statuti in quibꝰ terminis loquit̃ Bar.hic:ꝙ nō obstan
te,ꝙ semel negauerit,pōt etiā cōfitendo cōsequi illud beneficiū.⁊
tenendo istā opi.indistincte ꝯtra Bar.nō potest aliter rñderi ad
istū tex.nisi ꝙ reus hic nō pure ⁊ simpl'r cōfitebat̃:sed ita demū,si
actor iuraret:ex quo iuramento dr̄ actor aliquat̃r grauari.l.illud
aut illud.§.j.ff.de cōsti.pecu.⁊.l.ij.per totā.ff.de ꝯdi.insti.nimirū
si actor potest respuere talē ꝯfessionem,que nō est pura ⁊ simplex.
secus est qn̄ reus cōfiteret̃ pure:vt etiā rñdent Fulgo.⁊ Pau.de
12 ca.hic.† Ex scđo intellectu glo.no.ꝙ actor q iurauit deferente reo
pōt si vult,nō vti iuramēto ⁊ denuo ꝓbare per testes vt consequa
tur condēnationē dupli:q̄ nō obstante iuramēto habet primam
actionē saluā,cū iuramentū habeat vim nouatiōis nō priuatiue
sed accumulatiue:vt est glo.no.in.l.qui iurasse.§.fi.⁊ ibi dixi.s̄.e.
limita cōclusionē glos.ꝑ tex.not.in.l.si duo patroni.§.idem iulia/
13 nus.in fi.⁊ ibi dixi.s̄.eo.† Per hanc glo.infert mirabiliter Bart.
ꝙ si reꝰ semel negauit delictū,⁊ postea cōfessus est,⁊ iudex admi/
sit confessionem:ꝙ adhuc potest accusator ea non obstante ꝓba/
re delictū per testes,⁊ facere ꝙ reus perdat beneficiuȝ statuti:se/
quitur Alex.hic:post Bal.in lectu.antiqua.tu tene ꝯrium,prout
tenent Sali.Fulg.⁊ Lud.ro.hic:q̄ postꝙ iudex acceptauit,par/
te nō reclamante,acqsitū est ius reo,qđ sine eius facto ab eo aufer
ri nō debet:⁊ tex.iste in quo se fundat Bar.cū glo.non loquit̃,qn̄
cōfessio fuit expresse acceptata a iudice:⁊ faciunt que dixi contra
14 Bar.in precedēti parte glo.¶ † Extra gloss.querit Bar.que ne/
gatio faciat crescere cōdēnationē ad duplum,⁊ reducendo verba
Bar.ad cōpendiū cōclude triplicē negationē sufficere:primo fa/
cti. Itē qualitatis per quā facti substātia alterat̃:puta circa locū
vel tempus in accusatione insertum.l.denuntiasse.§.quid tamen.
vbi plenius Bart.ff.de adul.intelligendo:vt ibi ꝑ Ange.⁊ Imo.
in.l.is qui reus.ff.de pub.iudi. Bald.in.c.j.§.porro.q̃ fu.pri.cau.
be.amit. Item ⁊ tertio qn̄ negat̃ qualitas,per quā cōdēnatio aut
perimitur aut diminuitur:intelligit tamen Bar.dūmodo sciēter
⁊ dolose neget,qđ verbū no.pro intellectu oium legū ⁊ statutoruȝ
que negantē puniunt:nā intelligunt̃ dūmodo dolose ⁊ sciēter ne/
gent. Ad hoc adde tex.in.c.si vasallus.el.j.⁊ ibi Bal.no.si de feu.
fue.cōtro.inter do.⁊ agna.gl.in.l.fi.ff.de rei ven.Bal.in.l.ea que.
in.ij.col.C.de cōdi.inde. Itē intelligit Bar.dūmodo neget̃ quali
tas per quā actor grauet̃ onere probādi,al's secus:vt hic per euȝ.
no.idē Bar.in.l.proinde.§.notandum.per illum tex.ff.ad le.aql.
sequunt̃ Imo.⁊ Ludo.in.l.j.§.si quis simpliciter.ff.de verb.obli.
Bal.in.l.ea q̃.in.xj.q.prealleg. Ultra Bar. Limita tertio:quādo
negatio fieret super libello apte formato.al's secus.tex.est not.in
l.j.in ver.solenniter.C.de his que pe.no.sm Bal.in.l.edita.in re/
pe.paduana,in pe.col.C.de edē. Lud.vbi multa bona ponit in cō
sil.lix.incip.ad discutiēdum.in vlti.dubio. Quarto limita doctri/
nam Bart.dum loquit̃ de qualitate negata ꝙ per illa verba ge/
neralia,nego narrata prout narrantur ⁊c.non intelligunt̃ in spe/
cie qualitates negate sm Bart.in.l.si dubitet̃.§.j.⁊ ibi Moder.
ff.de fideius.⁊ dicit ibi Ioā.de imo.qđ ex hoc dicto Bart.multuȝ
fuit lucratus in practica.⁊ ideȝ Bar.in.l.etiam.§.licet.in fi.ff.so/
lu.ma.Imo.⁊.d.Alex.in.l.sed hoc ita.§.j.ff.de regu.iur.sequitur
Bal.in.c.j.in.v.col.lit.cōtest.ꝙuis ꝯriū tenuerit idē Bald.in.l.j.
in.iiij.colū.C.de edil.act.⁊ in.l.j.C.de lit.contesta. Quinto limita
omnia iura que dicunt ex negatione crescere condemnationem
ad duplum:vt procedant qn̄ cōdemnatio debet fieri ab homine:
secus qn̄ fit ipso iure a lege:ita Bar.in.l.id qđ seruo.§.j.per illum
15 tex.ff.de pe.leg.Bal.in.d.l.ea que in.ij.col.† Nunquid autem suf
ficiat negatio illa,que cōiter apponi solet,nego narrata ꝓut nar
rantur,⁊ petita prout petuntur fieri debere:ad hoc vt quis inci/
dat in penā negantis.Bar.in.l.si dubitetur.§.j.in fi.ff.de fideius.
dixit ꝙ non:ratio sm eum,q̄ per ista verba generalia intelligit
quis solum negare petitionē principalē non qualitates vel circū/
stantias petitionis:⁊ sequunt̃ ibi Imol.⁊ Pau.de ca.Imol.in.l.
sed hoc ita.§.j.ff.de re iudi.Bar.in.l.etiam.§.licet.in fi.ff.sol.mat.
Bal.in.c.vnico.in.v.col.de lit.contest.ꝙuis contrarium tenuerit
Bal.in.l.j.in.iiij.col.C.de edil.act.⁊ in.l.j.C.de lit.contest.sed pri/
mum verius est,q̄ per ista verba generalia non est verisimile ꝙ
quis velit negare id quod in specie non esset verisimile negatu/
rus.arg.l.obligatiōe generali.ff.de pig.⁊ arg.eius qđ tenet Bar.
16 ⁊ ibi Imo.in.l.codicillis.in.§.instituto.ff.de leg.ij.¶ † Ultimo ꝑ
istā legē concludit Bar.ꝙ si actor vel accusator semiplene proba
uerit per vnū testē:⁊ ideo delatum sit ei iuramētum in supplemē/
tum probationis,vel reus positus ad torturam confessus est per
talem negationem non cōdēnatur ad duplū sm Bar.cōcludē/
tem,ꝙ iste tex.possit etiā intelligi in iuramento necessario:idem
⁊ plenius tenet Bar.in sua dispu.que incip.cōiter ꝑ Italiā sunt
statuta.in vlti.col. Pro clara intelligētia duo sunt vidēda. Pri/
mum,an ista lex possit intelligi in iuramento necessario. Bar.te
net ꝙ sic:idē Bal.⁊ Fulg.idē.d.Alex.noua ratione:nā penā du/
pli habet locū,qn̄ actor probauit dānum datum per reum:dicit
in.l.contra negantem.C.ad le.aquil.sed appellatiōe probationis
intelligimus de vera ⁊ plena ꝓbatione.glo.est no.in cle.constitu
tionem.in ver.fides.de elec.⁊ Bal.in.l.peremptorias.in vlti.col.
C.sen.rescin.nō pos.sed sic est,ꝙ iuramentū in supplementū ꝓba/
tionis,nō est plena probatio,dixit Bal.in.c.j.§.sacramentum.de
consue.rec.feu. Confirmo hoc sic.nā tex.in.d.l.cōtra negantē.lo/
quit̃ cōditionaliter,dū dicit cōtra negantē succedere penam du/
pli si actor ꝓbauerit dānum datum:sed ego habeo ꝙ vbi lex re/
quirit ꝓbationē sub cōditione,debet impleri in forma specifica ⁊
propne.l.qui heredi.⁊.l.meuius.ff.de condi.⁊ demō.⁊ sic non de/
bet deferri iuramentū in supplementum:prout singu.dicit Bal.
in.l.in

in.l.in bonefidei.in pe.col.C.eo.cōtrariū tenet Sali.Pau.de cast. et Ludo.ro.hic:eo quia verba huius tex.nō cōueniūt iuramēto necessario,patet quia actor non fuit releuatus onere pbandi,cū semiplene probauerit nec fuit reus qui detulit vt releuaret actorē ab onere pbandi:sed vt suppleret probationē:ergo cū verba.l.non cōueniant,nō debēt habere locū.l.ipsa.l.quod cōstitutum.ff.de testa. nisi ista parū stringunt:magis stringit tex.in §.cū omissa.attento quod iuramētū necessariū omitti nō pōt.c.fi.vbi gloss.et doc.extra eo.et.l.fi.j.de in lit.iur.nisi respondeas,quod verū sit nisi subsistēte cā que dr̄ hic subsistere,qū actor vult plene probare:vt no.Bart.in l.fi.j.de in lit.iur.Scdō videndum est,an reus qui negauit delictū postea ɔfessus est in tormentis euadat penam negationis.Barto.concludit quod sic:et cum eo tenet Bal.et Alex.hic:et Bal.in.d. c.j.§.porro.in vlt.colū.et ita teneas,ꝗuis Ludo.ro.hic in vlti.col. teneat ɔ̄riū:no tū credas quod per talem confessionem in morente factam lz euadat penā negationis quod per hoc cōsequatur būficiū remissionis indultum a statuto confitenti:eo quia tale statutum intelligitur de confitente sponte:vt probat in simili tex.not.in.l.si quis in graui.§.sed veruz.ff.ad sil.fm Bal.Pau.de cast.et Alex. hic:et Bal.in.d.§.porro.

1 ¶ Iuramentū qd non potest seruari in forma specifica,seruatur in equipollenti.
2 Qui iurauit soluere in termino,an possit compensare.
3 Compensatio fit ipso iure ad euitandum penam.
4 Compensatio est vera solutio.
5 Emphiteota paratus cōpensare euitat penam caducitatis.
6 Iuramentum debet impleri in forma specifica.
7 Ubi adest iuramentuz nō admittitur exceptio,dolo petis qd et c.
8 Iuramentum et sn̄ia equiparantur.
9 Differentia inter iuramentum et stipulationem.
10 Iuramentum non est contractus,sed quasi.

Si iurauero. Per iuramentum nō potest deberi res que non est in rerum natura.nisi ratione delicti,vt mora pcedentis fingatur odio morosi extare.h. d.vel sic.Deficiente materia vera vel ficta nō potest obligatio cōtrahi secus si ficta adest.Fundamentū huius tex.est in hoc.quia iuramentū habetur pro veritate.l.sed et si possessori.§.item si iurauero. s.eo.non debet ergo plus operari iuramentuz,quod si in veritate ita esset:modo si in veritate deberes mihi speciem:et species moreretur sine culpa tua,esses liberatus.l.quod te.s.tit.j.ergo multofortius istud debet eē in iuramēto:lz qū tu debitor verus fuisses i mora soluēdi stichuz:certe lz moreretur:mora facit,vt res pempta fingatur extare,et qd possit peti sicut si extaret,ergo idē in iuramēto. ¶ In tex.ibi:qui non sit in rerū natura.iste tex. potest dupliciter intelligi:vt etiam declarant Albe.et Ange.hic.Primo,quod non sit in rerum natura.s.tempore iuramēti pstiti:tū credetur esse:et iste est bonus sensus.Alio modo et no.potest intelligi fm vnam opi. Jaco.bu.relatā et cōiter approbatā,quod qui nō sit in rerū natura.s. tpe petitionis:tū bene erat tpe iurāmēti:precedēs tū sensus magis est de mente litere:et iste tex.pcedit qū tpe prestiti iuramenti res deserat extare:qd ergo si post iuramētū stichus sit mortuus, an indistincte debitor teneatur.Guil.de cu.tenet quod sic:quia iuramētū hz vim litis cōtest.l.nam et postea.§.si is qui temporali.s.eo. Jac. but.Bar.Albe.et Pau.de ca.intelligūt hoc esse verū,qū debitū precesserat iuramentū:als iuramentū nō posset simul et semel inducere debitum et constituere in mora:sicut in simili dicimus in euentu conditionis fm Bar.et doct.in.l.quoties in diē.ff.de ver. obli.et hoc modo intelligūt,qū per statutum instrumentū confessionatū haberet executionē paratā:vt hic per eos,quicquid alij Moder.dicāt.¶ In tex.ibi:estimatio pstabit.intellige sane mediante officio iudicis mercenario:nā sicut qū species debita pijt post mortē debitoris:lz cū fingatur extare odio morosi duret adhuc in obligatione et petitione.l.si seruum.§.fi.ff.de verbo.obliga. tamē quia impossibile est quod prestetur,fit cōdēnatio in estimatione,nō iure actionis,sed officio iudicis:vt no.glo.magna.circa fi.in.l.vinum.ff.si cer.pe.et declarat Bar.in.l.in re furtiua.ff.de condi.fur.

1 ita etiā dz esse in iuramēto:†Et ideo no.ex isto tex.fm Lu.ro.quod iuramentum qd nō pōt seruari in forma propria,sufficit quod obseruetur in equipollenti:vnde fm eū facit ad illud qd decidit Bar. in.l.amplius nō peti.in vlti.col.ff.rē ra.ha.quod qui iurauit soluere in termino cōpensando excusetur a piurio.Tu aduerte quod iste tex. nihil facit,quia hic reus q hz adimplere nihil iurauit,lz est aduersarius suus qui iurauerat.Itē hic suberat impossibilitas:nā species de qua fuit iuratū,erat mortua:ideo impossibile erat adimplere iuramentū in forma:ex necessitate:ergo deuenit ad estimationem,et sic ad equipollens.l.si seruum.§.fina.ff.de verb.obliga.

2 ¶ Circa decisionē Bar.aduerte quia pulchra et vtilis.q.est:†an qui iurauit soluere in termino possit cōpensare:et cōpensando liberari a periurio.Bart.in.d.l.amplius non peti.in vlti.co.tenet quod sic, motus p duo bona fundamēta,de quibus ibi p eū.idē tenet Ange. Rapha.cu.et Pau.de ca.ibi:et Bar.in.l.iulianus.j.per illum tex. ff.de ɔdi.et demō.Bal.et Panor.in.c.ad nostrā.j.ex eo.et no.Joan. fab.in.§.in bonefidei.insti.de act.vbi fortius tenet,quod si iste q iurauit soluere in termino,adhuc nihil opponeret de compensatione, tamē excusaretur a periurio,quia lz regulariter cōpensatio nō admittatur,nisi de ea opponatur ab hoie:tamen fallit quo ad euadendaz penam:vbi lex ipso iure cōpensationē facit:vt no.glo.et doct.in.l. si ɔstat.C.de cōpen.Istā opi.Bar.tenet Alex.in ɔsi.xij.lib.ij.inci. viso themate antescripto.in vlti.col.pro ista opi.facit bonus text. in.c.ex parte.el.ij.de cleri.nō resi.vbi ficte residēs videt satisfacere iuramento qd fecerat de residentia:et sic ibi videtur pbare tex.quod iu-

3 ramentū etiam impleatur p actū fictū.¶†Scdō facit qd no.consuluit Ange.in consi.cclx.incip.quidā noie Nico.vbi egregie consuluit quod si statutū nō permittat opponi nisi exceptionē solutionis: tamē poterit etiam opponi exceptio compensationis:et sequitur

4 Alex.in.d.consi.xij.in pe.col.¶†Tertio facit text.in.l.si debitor. circa fi.ff.qui po.in pig.ha.vbi inquit:neqz enim interest,soluerit an cōpensauerit,p quē tex.q cōpensat soluit,fm Bal.in.l.aufert. §.qui cōpensationē.ff.de iure fi.et in.l.diuortio.§.ob donationes. ff.sol.ma.Bal.in.l.ex ea causa.C.de cōpensa.Imo cōpensatio est

5 vera solutio fm Pau.de ca.in ɔsil.xxxv.¶†Quarto facit qd in simili dicimus de emphiteota,qui si nō soluat,sed est paratus compensare,excusatur a caducitate fm Spe.et Joā.an.in titu.de loca.§. nūc aliqua.in vsi.xxix.Albe.in.l.cū aliter.ff.de cōpen.et in.l.ij.vbi dixi.C.de iure emphi.Jo.an.in.c.bonafides.et ibi.d.Anto.in vlti. no.de depon.Imo fortius etiā si emphiteota nihil opponeret de compensatione:tū ad euitandū penā caducitatis fit cōpēsatio ipso iure,per regu.glo.et doct.in.d.l.si constat.ita in specie decidit Imo.in.d.c.bonafides.in.ix.colū.vbi reputat hoc esse multuz tenendum menti.Ange.in.l.semel mora.ff.sol.mat.Jo.fab.et Jo.de pla.in.§.in bonefidei.insti.de act.ista sunt que faciunt p sententia Bar.imo fortius tentat Bal.lz nō clare firmet in.d.c.ad nostraz. j.quod etiam si debitor iurasset vere soluere,et nō per fictionem iuris, adhuc admitteretur cōpensatio:quia ista fictio realiter est veritas,cū eandē habeat vtilitatē.Breuiter teneas contra Bar.cuius sn̄ia cōiter est reprobata,per tex.in.d.c.ad nostrā.j.fm lect.gloss.iij.ibi cōmuniter per doct.approbatā.vbi fructus percepti ex re pignorata qui ipso iure cōputantur in sortem.l.j.et.ij.C.de pigno.ac.tamē quia ibi debitor iurauerat soluere non admittitur vlla compēsatio: et ita per illū tex.tenet cōtra Bart.d.Mates.in no.v.et Joan.de imo.in.l.iulianus.j.als incipit si heredi.ff.de ɔdi.et demon.et in.d. c.ad nostrā.in quibus locis respōdet Imo.ad fundamenta bart. Idem tenet Franc.de are.dicens,quod cōtra Bar.est cōior opin.in ɔsi.c.inci.longitudo.et Alex.sibi contrarius in consi.cclxx.inci.visis actis mihi trāsmissis.in.iij.co.li.ij vbi dicit quod opi.Bar.dāna-

6 tur:et qd communiter doct.tenent contra eū.†Pro ista opi.bene facit ad ostendendum quod iuramentum debeat precise impleri in forma in qua iuratum est,nec admittatur regule que als admitterentur:nam obligatus ad factum licet soluēdo interesse liberetur. l.si quis ab alio.in fi.de re iudi.l.stipulationes nō diuiduntur.§.celsus de verbo.obliga.tamen qui iurauit facere soluendo interesse non liberaretur:vnde precise teneretur factū implere:vt probatur in.c.querelam.et ibi ad hoc no.Anto.de but.ne prelati vices suas.et est glossa singu.in.l.si pecuniam.in prin.in glo.j.in ver. necesse habens.ff.de condi.ob cau.et ibi dicetur:sic in proposito.lz als qui compēsat dicatur soluere:vt in iuribus.s.alleg.tamē vbi

7 est iuramentū de soluendo debet precise impleri.†Ad idē facit,quia vbi adest iuramentū non obstat exceptio,dolo facis qui petis qd restiturus es:vt pbat tex.in.c.debitores.de iureiuran.not.bal. in aut.ei qui.in pe.co.C.de bo.auto.iudi.pos.Ad idem et tertio facit,quia vbicunqz lex vel statutū requirit veram solutionem,ibi nō admittitur cōpensatio.ita Bal.in.l.in ea.in fi.C.de cōpen.¶Glos. j.pro cuius introitu oppo.de.l.duobus.§.fi.s.eo.vt hic p Bart. vbi post iuramētū,reus nullā exceptionē potest opponere,cuius timore glo.restringit illum text.qū reus tempore delati iuramēti ignorabat stichum esse mortuum:vnde exceptioni quam ignorat sibi cōpetere,nō intelligitur renuntiare,per regulam.l.mater decedens.ff.de inoffi.testa.et glo.sequuntur Jacob.but.Barto.et Albe.hic:sed eam reprobant Fulgo.et Paul.de cast.hic.Primo

8 quia restringit tex.†Secūdo quia iuramentum et sn̄ia equiparantur.l. sed et si possessori.§.fi.s.eo.l.post rē.ff.de re iud.ergo sicut lata sententia expirant exceptiones peremptorie,etiam quas reus ignorabat sibi competere.l.peremptorias.C.sen.re.non pos.iuncta.l. sub specie.C.de re iudi.idem in iuramento:est verū quod ad illud.d. Alex.conatur rn̄dere dicendo,quod aliud in sn̄ia aliud in iuramento.p pter autoritatem iudicis que non interuenit in iuramento.vnde respōdent ipsi ad obiectū.d.l.duobus.§.fi.quod pcedit qū iuramentum esset delatum super casu possibili,argu.l.penul.et fina.ff.que sentē.sine appel.rescin.Tu responde no.quod post iuramentuz nulle exceptiones rei admittuntur,verum est quando contrariantur iu-

ramento si detegunt periurium: secus si se cōpatiuntur cum iuramento, vt in casu isto. ita no. declarat Bar. in. §. fi. j. ea. l. sic etiaz dicimus in sententia: vt declarat Bart. ꝛ doc. in. l. j. C. de iur. ꝛ fac. igno. Item aduerte, quia iste solutiones procedunt tenendo intellectum cōem, ꝙ stichus esset mortuus tēpore iuramēti prestiti: si autem tenemus alium intellectum, ꝙ stichus nō esset mortuus tēpore iuramenti: sed bene tēpore petitionis: tūc planior est solu. ad contrariū: qꝛ fateor ꝙ post iuramentū reus nullā exceptionez potest opponere. s. de cōpetentibus tempore iuramenti prestiti sȝ eo quia hic mortu⁹ est post iuramentū, exceptio cepit cōpetere post iuramentū: ideo per iuramentū non tollitur. l. qui iurasse. §. si pater. in fi. s. e. facit regula. l. fi. ff. qui satis. cog. ¶ Glo. in ℣. ex causa furtiua: diuiditur in quatuor partes. Primo declarat text. Secundo extendit distinctionē tex. ad stipulationem. Tertio extendit ad constitutum. Quarto per viam cōtrarij extēdit ad confessionem. Scḋa ibi: ꝛ eodē modo. Tertia ibi: idem ꝛ in eo. Quarta ibi, ꝛ fm hoc intelligit. Circa. d. l. qui stichū. est aduertēdū, ꝙ illi. l. fortiter obstat. l. fi. ff. eo. vnde pro eorū intelligentia dicunt Paul.
9 de ca. ꝛ. d. Alex. hic: † ꝙ differentia est inter stipulationem ex vna parte: ꝛ iuramentū seu cōfessionem ex altera: qꝛ qñ quis per stipulationem ꝓmittit vnū seruū, qui iam est mortuus, stipulatio semper est nulla, siue partes ignorent siue non. l. inter stipulantem. §. pe. ꝛ in. l. si homo mortuus. ff. de verb. obli. in iuramento autē ꝛ cōfessione si quis iurat sibi deberi seruū qui mortuus est, vel confitetur se debere seruum qui mortuus sit: distingūt, ꝙ si talis iurās vel cōfitens ignorabat, nō debetur. ꝛ ita loquit. l. fi. ff. de cōfes. aut vero partes sciebāt eū mortuū: ꝛ tunc sequi debet condēnatio in estimatione: ꝛ ita procedit. d. l. stichum. fm ipsos: ꝛ ita tenet gloss. ibi in vno intellectu, quē videtur tenuisse Bar. ibi. Et si dicat que potest esse ratio diuersitatis inter stipulationem ꝛ iuramentum. Ang. dicit rationē esse: qꝛ stipulatio nō inducitur in esse ad inductionem exceptionis: sed ad inductionē obligationis: ideo est nulla, si res non est in rerum natura: sed iuramentū fit ad tollendum exceptiōem: ideo si sciebat eum mortuum, per iuramentum tollitur exceptio: ꝙ seruus erat mortuus. Aliā differentiam assignat
10 hic Ludo. † qꝛ iuramentuȝ nō est cōtractus, sed quasi contratus, vult dicere, ꝙ iura que loquunt in stipulatione, ꝛ sic in contractu nō debent extendi ad quasi cōtractū, ꝛ sic ad iuramētū, nihil allegat, poterat allegare doctrinā Bar. in. l. apud iul. §. fi. ff. ex quib. cau. in pos. eat. sicut ecōtra, lex vel statutum loquens in quasi ꝯctu non habet locū in ꝯctu: vt est gloss. not. in. c. decet. de immu. eccle. lib. vj. Tu circa predicta aduerte, qꝛ dato ꝙ iste rationes sint bone tamen militant solū quo ad stipulationez ꝛ iuramentum: sed quo ad confessionem non: ꝛ tñ doct. preallega. volunt ꝙ idem sit in cōfessione qḋ in iuramento, ꝛ ideo inuenio qḋ Iaco. bu. Albe. ꝛ Ange. hic tenent expresse contrarium: ꝙ imo sicut stipulatio est nulla siue sciuerit siue. ignorauerit mortuū, idē sit in confessione: ꝛ ita teneo, qꝛ nō pōt adduci ratio diuersitatis cōcludens inter stipulationem ꝛ cōfessionē: ante eos, illud est qḋ proprie vult glo. nostra, dum dixit debere distingui in stipulatione: postea dixit idē in cōstituto, postea subiungit idē intellige in cōfessione: et illā. l. qui stichum. oportet intelligere, ꝙ ibi iam precessit mora, quod tamē nō est sine diuinatione. Ultimo pro cōplemēto istius. §. inquātū. s. in textualibus retuli opi. Iaco. bu. quā dicebā sequi Bar. Albe. et Pau. de ca. Aduerte: qꝛ Fulg. ꝛ Ludo. roma. hic in specie declarando dicunt aduertendum, ꝙ aut iuramentū est informiter prestitum. i. nulla causa expressa, vt si iuro mihi deberi stichum, non dicendo ex qua causa, vt contingit in tex. nostro: ꝛ tunc tale iuramentum informiter prestituȝ, non constituit debitorem in mora, qꝛ non apparet ex qua causa ante deberet: ꝛ ita procedit hic text. sed si iuramentum esset formiter prestitum: vt si aliquis iurasset seruum deberi ex testamento: tunc qꝛ iuramentum habetur pro veritate. l. sed ꝛ si possessori. §. item si iurauero. s. e. ꝛ facit presumi ꝙ debitum illud vere precesserit: ꝛ ideo potest agi ex testamento. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. s. e. isto casu iuramentū formiter prestitum bene constituit debitorē in mora: ꝛ istud mihi placet, quis do. Alexā. videatur aliqualiter cōtradicere: ꝛ fm istam distinctionē intelligo ꝓcedere illud qḋ dixit Bar. de instrumento guarentigiato qḋ non constituit in mora: nā intelligo verum qñ contineret debitum informiter, secus si formiter. i. expressa causa precedenti, qꝛ tunc crederem ꝙ debitor constitueretur in mora: et ita in specie inuenio tenere Pau. de ca. hic.

1 ¶ Contra iuramentum mulieris super dote, nō potest aliqua exceptio opponi.

Si mulier. Premitte ꝙ legitur duob⁹ modis: vno modo fm glo. Bar. ꝛ magis cōiter doc. vt in hoc tex. fiat differentia an mulier iurauerit sibi deberi, ꝛ con-
1 sequenter iurauit super obligatione: † ꝛ tunc non potest opponi aliqua exceptio per quā diminuatur dos, puta exceptio expensarum factarum in rebus dotalibus. l. qḋ dicit. ff. de impen. vel alia exceptio puta pacti de nō petendo: ꝛ ratio est, qꝛ iste exceptiones contradicunt iuramento, in quo iurauit sibi deberi, qḋ intelligit cū effectu: aut mulier iurauit se dedisse in dotez, ꝛ sic iurauit circa factū: ꝛ tunc predicte exceptiones opponi possunt: qꝛ non aduersantur iuramento: qꝛ stat simul, ꝙ mulier dederit decē in dotem, ꝛ hoc sit verū: ꝛ tamen impense sunt facte a marito, ꝑ quas summa dotis diminuit. d. l. qḋ dicit. ꝛ istud est qḋ dicit tex. nō est querendum solum hoc an data sint, sed quasi. i. qño data sint: ꝛ qḋ reddi oporteat. Secundo modo legit fm Iac. bu. Alb. ꝛ Bal. ꝙ in hoc tex. fiat differentia, an mulier iurauerit de presenti seu fm p̄sens tempus dotē sibi deberi: ꝛ tūc oīs exceptio tollit: aut iurauit super preterita. s. se dedisse in dotē: ꝛ tūc, qꝛ istud preteritum non infert de p̄senti necessariā exactionē, possunt exceptiones opponi diminuētes summā dotis: qꝛ stat simul, ꝙ in preteritū dederis decē in dotē: ꝛ tñ nūc nō possint exigi nisi sex: puta, qꝛ postea sint facte impense diminuētes summā dotis: vt predixi. Nunqḋ aūt in primo casu huius tex. qñ mulier iurauit de presenti deberi sibi decē noīe dotis, possit opponi exceptio: ꝙ facultates mariti nō sint soluendo. glo. tenet ꝙ non, ꝛ glo. in. l. si prior. ff. sol. mat. Imo. in. l. nō tantū. ff. de re iudi. tenet ꝯtrium, qꝛ qñ maritus nō est soluendo, tñ ipso iure tenet insolidum, ꝛ pōt condēnari insolidū. sed postea in executione nō fiet exactio nisi inquantū possit, deducto ne egeat: queadmodum ergo si per sniam maritus fuisset cōdēnatus insolidum: tñ nō cōtra sniam, sed ad moderandū executionē posset opponi ista exceptio. l. nesennius. §. fi. ꝛ ibi glo. ff. de re iudi. ꝛ. l. ex diuerso. §. fi. ꝛ. l. si prior. ff. so. mat. idem erit post iuramentū fm Moder. hic: cū iuramentū ꝛ sententia equiparentur. l. sed ꝛ si possessori. in fi. s. eo. §. in popularibus. j. ea. l. ꝛ. l. post rē. ff. de re iudi. maxime, cum post iuramentum possit opponi oīs exceptio, que se cōpatit cū iuramēto: vt declarat Barto. in. §. fi. j. e. l. modo si mulier iurauit sibi deberi centū noīe dotis, stat simul, ꝙ centum debeantur noīe dotis: ꝛ ꝙ debeantur mero iure, tñ ex equitate debeat deduci illud minus qḋ marit⁹ soluere non potest: limitant tñ Moder. nisi de facultatibus fuisset mota questio, ꝛ super eis iuratum: prout etiam tenet Pau. de cast. in. d. l. ex diuerso. §. fin. Ultimo in materia vide text. not. distinguentem in. l. meuio. §. a me herede, ꝛ ibi glo. ꝛ Bar. ff. de lega. ij. Tamen summādo in nube istum text. summa sic: iuramentū actoris tollit exceptionē cōtrariā iuramento non autem sibi competentem. h. d.

1 ¶ Que dicantur actiones populares.
2 Dictio exactione.
3 In actione populari, iuramentum alijs preiudicat.
4 Quod bonafide fit nō preiudicat.
5 Probatio que fit, per inspectionē oculorū vel euidentiā rei semp admittitur: cum sequentibus.
10 Pactum ꝛ transactio alijs non preiudicat.
11 Actus continuatus ꝛ durans dicitur vnus ꝛ seq.
15 An delicta continuata habentia tractum in futurum, dicant vnū vel plura. nu. 16.
17 Pluralitas quando presumat. nu. 17. cum seq.

1 **In popularibus.** Ab euidētiam premitte † ꝙ actiones populares dicunt, qñ iniuria fit vniuerso populo principaliter vel incidenter, vt pro ecclesia violata, pro sepulchris violatis: si quid fiat in via vel loco publico, si aliquid teneat in via appēsum qḋ possit transeuntibus officere: vel si tollantur edicta pretoris in albo posita. l. si quis id qḋ. ff. de iurisdi. om. iu. Ex istis aduerte, qꝛ alique competunt principaliter ad interesse priuati hoīs: sȝ in cōsequentiā respiciāt iniuriaȝ publicā: vt est, si qs violaret sepulchrū alicuius priuati: tunc nō hȝ locū iste tex. qꝛ quilibet de populo agere nō posset, sȝ ille solus cuius est sepulchrū: si tñ ille nollet agere, tūc alij admitterentur. l. iij. in princ. ꝛ. §. qui de sepulchri. ff. de sepulc. vio. ꝛ in ista non potest procedere tex. noster: dubiū tñ est, si ille cuius est sepulchrū egerit actionē sepulchri violati, ꝛ detulerit iuramentū reo cōuentorꝰ an istud p̄iudicet alijs, ita vt alius de populo agere nō posset pro sepulchro violato. Ang. Sali. ꝛ do. Alex. tenent, ꝙ tale iuramentū tanꝙ delatū in priuata causa oībus preiudicet, ꝑ. l. nō cogendum. §. qui ita. ꝛ. l. licet. ff. de procur. iuncta. d. l. iij. in princ. ꝛ. §. q de sepulchri. est verū qḋ Paul. de castr. hic tenet ꝯtrium: ꝛ refert Paul. de ca. hic in vlti. col. Bal. als apud Cremonā cōsuluisse: vt hic per eū. Quedā sunt actiōes populares que principal'r: respiciunt iniuriam, ꝛ in quibus iniuria est publica: ꝛ aliqñ etiam vtilitas vel damnum, ꝛ in istis quilibet admittitur ad agenduȝ vel accusandum: tamen qui primo agit vel litem contestat, sibi appropriat ꝛ alium excludit: ꝛ si simul plures cōcurrāt, magis idoneus preferet, als iudex gratificat. l. si plures. ff. de popul. act. ꝛ quicquid cōsequitur, est suū ꝓpriū. l. si cui. ff. de ꝟb. signi. fallit in actione populari q̄ cōpetit cōtra tenentē appēsum in loco publico, vbi imponit pena decez aureor: cuius medietas applicat accusatori, alia fisco. l. si vero. §. pretor. aūcto. §. hec aūt. ꝛ ibi gloss. in ℣. penalis. ff. de his qui

his qui deie.vel ef.declarat Bar.addens similes casus in.l.agra
ria.ff.de termino moto.Ex istis actionibus popularibus princi-
paliter tendētibus ad iniuriā publicam.Quedam cōpetunt pro
facto preterito iam finito nō habente durationem in presens,vt
est in violatore ecclesie:etiam de istis loquitur proprie iste text.in
quo debet casus ita figurari:quedā sunt:que habent causam ma-
nentē ⁊ durantem in futurū,vt qñ aliquis tenet appensum aliqd
super viā publi.qd pōt nocere transeūtibus,⁊ an in illis procedat
iste tex.disputat gl.vbi vr̃ ⁊ cōmunis conclusio est,ꝙ non:⁊ sic vi-
des in quib⁹ terminis oportet intelligere hūc text.nā oportet in-
telligere in actione populari respiciente principaliter iniuriam ⁊
dānum publicū,⁊ nō habēte tractū ⁊ durationem in futurū,vt si
agat̃ pro ecclesia violata,vel pro albo pretoris violato.Scdo ad-
uerte ing̃tū tex.in secunda parte dicit:nam ⁊ si quis egerit.glo.⁊
Pau.de cast.supplent,ꝙ aduersarius per sentētiā absolutus sit,
per.l.iij.in princ.ff.de preuari.⁊.l.si cui.§.hisdem ff.de accus.⁊ sic
supplent,egerit,⁊ lata sit sententia.⁊ ita Bar.in summario suo et
alij omnes sic intelligunt tex.mihi videtur ꝙ fiat violētia litere:
ideo cogitabā,ꝙ tex.bñ stet,egerit,absqꝫ alia suppletiōe:nā quē-
admodū petere,est per litis conte.l.amplius non peti.ff.rem ra.
ha.ita agere dr per litis ꝯte.⁊ non ante.glo.in.l.si quis postea.in
glo.j.ff.de pecu.quam ad hoc reputat singu.Bal.in.c.qm̃ contra
falsam.in.vij.col.de proba.sed per litis cōtesta.in actionibus po-
pularibus quis preoccupat,⁊ alijs preiudicat ne possint agere.l.
si cui.ff.de verbo.signi.l.iij.§.si tamen postea.ff.de sepul.vio.vult
ergo dicere tex.hic,ꝙ agendo ⁊ sic litem cōtestando cōsumit pu-
2 blicam actionem,q2 alij volentes agere repelluntur,nisi primus
colludat. ¶ †In tex.ibi exactū:ista dictio bis ī tex.reperit̃,de cu-
ius natura est,ꝙ importat ab inuito extorquere.l.fideicōmissa.§.
si rem.⁊ ibi gloss.ff.de lega.iij.vnde videtur ꝙ iste text.solum ha-
beat locum in iuramento iudiciali qd ab inuito extorquet̃,ex quo
cogit̃ vel iurare vel referre aut soluere.l.iusiurandum/⁊ ad pecu-
nias.§.ait pretor.j.eod.nō sic est in iuramento extraiudiciali qd
potest sperni:nec cogitur iurare aut referre.l.iusiurādū qd ex cō-
uentione.in prin.s.eodē.⁊ ꝙ iste tex.solū habeat locū in iuramen-
to iudiciali:tenet glos.in.l.trāsigere.C.de transac.in glo.magna.
in.ver.prohibitū.post medium.⁊ ibi Sali.in.iij.col.in.iiij.oppo.⁊
sentire videtur Ange.⁊ Sali.hic.Sed quia hoc esset restringere
tex.intellige ꝙ loquat̃ generaliter in omni iuramento,tam iudi-
ciali q̃ extraiudiciali:vt est de mente doct.hic,dum dicunt,ꝙ rō
huius tex.est,quia iuramentū habet vim lit.cōtesta.sed per litis
contest.actio popularis efficitur propria.vt predixi:sed q2 iura-
mentū habeat vim litis cōtesta.procedit etiam in iuramento ex-
traiudiciali fm Bar.⁊ doc.in.l.nam ⁊ postea.§.si is qui tempora
li.s.eo.Et ad istum tex.rñdent Fulg.⁊ Alexā.ꝙ etiā exigere ali-
quando fit a volente.vt est gl.in.d.l.fideicōmissa.§.si rem.in ver-
bo exegisset:⁊ hoc modo impropriaretur tex.quod mihi nō pla-
cet,vnde dic ꝙ verbum exactum stat proprie,sed ista exactio seu
necessitas nō est respectu qualitatis iuramēti,nec respectu illius
qui iurat:sed in hoc tex.ponitur respectu deferentis:q2 in actio-
ne populari,est necesse ꝙ deferens exigat iuramentū:⁊ sic ex ne-
cessitate cum non habeat alias probationes:alias non diceretur
bona fide facere,q2 dicit̃ bona fide deferre iuramētū,qñ oēs pro-
bationes deficiunt.l.tutor.in prin.j.eo.l.preses.C.de transac.glo.
in.l.contra iuris ciuilis.in glo.fi.ff.de pac. ¶ In text.ibi si nō per
collusionem.Adde quod de collusione,non potest nisi semel obij
ci,per tex.no.in.l.fi.ff.de collusi.deteg.fm Albe.circa princ.Bal.
in lect.antiqua.⁊ Alex.in penul.col.si tamen non vis restringere
tex.dic ibi speciale fauore ingenuitatis.l.j.eo.ti.Qualiter autem
a detegatur collusio:[a] est text.in.l.j.§.preuaricatorem.ff.ad turpil.⁊
istum tex.in ista scda parte limita non procedere in causa matri-
moniali fm Anto.de bu.⁊ Abba.in.c.cum inhibitio.de despon.
3 impub. ¶ †No.ex isto tex.ꝙ in actione populari iuramētū dela-
tum ꝑ vnū de pplo bonafide,alijs preiudicat:rō est fm Paul.de
ca.hic:q2 cū in actione populari tractet̃ de iniuria populi: quili-
bet de populo censetur procurator cū libera.quēadmodū ergo si
qs cōstituisset plures ꝓcuratores cū libera,⁊ vnus cepisset agere
⁊ litem contestari:ille solus posset agere.l.pluribus.ff.de procu.
ita in hoc casu,qñ aliquis de populo agit deferendo iuramen-
tum quod habet vim litis contesta.alijs preiudicat:est tamen in
hoc speciale,ꝙ si appareat de collusione nō preiudicat alijs.Nun
quid autem istud habeat locū in pluribus ꝓcuratoribus priua-
ti,vt detecta collusione illius q cepit agere,alij admittant̃.Pau.
de ca.hic tenet ꝙ sic,per.l.eleganter.§.fi.⁊.l.cum a te.ff.de dolo.q
tex.parum vel nihil faciunt. ¶ Glo.parua in verbo fuerit.not.ex
isto tex.ꝙ illud dicit̃ bene fieri,quod bona fide fit:⁊ ad istam glos,
4 sellā scribentes nō aduertūt.†Tu adde,ꝙ in cōtrariū facit tex.l.
elegāter.§.idē labeo.ff.de dolo.per quē decidit Ang.casum quē
dicit habuisse de facto.Aliqs vidit in stabulo equū alterius mul
tū sudātē,⁊ illū extraxit de stabulo ⁊ ligauit ad vnū paluꝫ,⁊ de-
mū equus ille se incapistrauit ⁊ mortuus est,ꝙ ille q extraxit te-
netur emēdare dictū equū,q̃uis principiū fuerit licitū.Et sic vi-
des qd illud qd bonafide fit:nō tñ dr bñ fieri.Et pro illa decisio-
ne Ang.bene facit tex.in.l.si hoiem.in princ.ff.deposi.quē Bart.
ibi sic summat.In re aliena intēpestiue misericordiā exercere,est
dolus presumptus.Tamen cōtra illā decisionē Ang.facit tex.in
l.sed an vltro.§.j.ff.de neg.gest.Itē ꝯ istā glo.hic facit quod vult
glo.sing.i.l.ij.⁊ ibi exp̃ssius Ang.C.ad le.cor.de sic.ꝙ si socius in-
sultantis me,bonafide se interponat ac intermediet vt rixam di-
rimat inter nos:ego tamen possum eū impune occidere,qd nota
intelligēdo tñ ⁊ declarādo:vt ibi per Ang. ¶ Gl.magna in ver-
bo per collusionē.premitte pro intelligentia,ꝙ format gl.vnam
questionē quā disputat postea circa fi.dum dicit in pacto aūt an
ꝑiudicet,intelligit̃ gl.per Bar.⁊ cōmuniter doc.qd glo.cōtinuet
eandē q̄onem,⁊ hoc cōmuniter tenent oēs.Tu aūt potes intelli-
gere,qd illa vltima pars glo.nō sit de cōtinuatione q̄onis,sed re-
ferri debeat ad tex.⁊ qd gl.velit opponere cōtra text.ꝙ iuramen-
tū vnius in actione populari,nō debeat ꝑiudicare alijs,sicut nec
pactū nec trāsactio.Et hoc mō intelligēdo gl.eam diuide in tres
partes ꝓcipales.In prima gl.colligit ex text.notabile,⁊ ad illud
allegat.quinqꝫ cōcor.Primo loquit̃ in pacto,sꝫ tñ poti⁹ opposi-
tū ꝓbat.Scda in cōstitutione ꝓcuratoris.Tertia in sñia.Quar-
ta in trāsactione.Quinta i ꝯcessione licētie:⁊ ista prima pars est
clara.In scda parte q̃ est,ibi:sed si in populari glo.format q̄stio-
nem ⁊ disputat:⁊ ista glo.est solēnis fm Bal.in.c.cū super.in pe.
col.de causa pos.⁊ proprie.In tertia,ibi,in pacto autē,referendo
eam ad tex.⁊ nō ad questionē gl.vt faciūt doc.tacite opponit con
tra tex.In gloss.ibi si absolutus sum q2 litis estimationē prestiti.
Pondera qd glo.loquitur cum mysterio.nā cōdēnatus soluens,
censetur absolutus:tex.est in.l.diuus vespasianus.§.fi.ad fi.ff.de
iure patro.glo.in.l.si quis cū totū.§.plane.in ver.obijciendum.ff.
de excep.rei iudi.quē text.allegant Ful.⁊ Alex.hic:si enim vere
fuisset absolutus,sententia ꝑiudicaret alijs.l.iij.§.si tñ postea.ff.
de li.ho.exhi. ¶ In glo.ibi.j.de fur.l.si quis vxori.§.si quis iura-
uerit.simile glo.nō est bonū,q2 habere rem alienam nō est furtū:
⁊ sic delictū,nisi sequat̃ ꝯtrectatio:vt declarat gl.i.l.ei q.ff.de fur.
Sed hic tenere appensum in publico vt transeūtibus noceatur,
delictum est:concludit ergo glo.ꝙ iuramentum delatū in actio-
ne populari super facto habente durationē de presenti,alijs pre-
iudicat Bar.hic faciens tria mēbra:in vltimo membro tꝫ de dire
cto ꝯ glo.⁊ bene.facit.l.si vero.§.fi.cum glo.ff.de his qui deie.vel
effude.quam postea alle.Bar.j.in vlti.col.Et rñdet Bart.ad.§.si
tñ reus.allegatum in glos.ꝙ ibi agitur pro facto de preterito non
habente durationē in futurū,qd est ridiculū dicere:vt per Fulg.
⁊ Ludo.ro.hic:⁊ eius so.est contra.§.precedentē qui incipit:si ta-
men postea:vbi sñia lata in actione populari alijs preiudicat,si
5 nō probatur de collusione ⁊c.†Breuiter omissis dictis aliorum
ꝑsertim modernorū,cōclude in q̄stione glo.cōtra gl.⁊ dic,ꝙ pro-
cedere nō potest,vna ratione:nā in actionibus popularibus iu-
ramētum vnius tūc preiudicat alijs,quādo bonafide fuit exactū,
qd est,qñ omnes alie probationes deficiunt:sed istud non potest a
esse in questione gl.in qua,ꝙ quis teneret appensum supra viam
publicam poterat facillime probari per inspectionem oculorꝫ.
6 l.si irruptione.§.fi.ff.fi.regu.†Clarū est autem,ꝙ probatio per in-
spectionem oculorū:⁊ sic per euidentiā rei nunq̄ potest intelligi
esse exclusa.dictum fuit sing.Azo.in summa.C.ad le.aqui.Bal.
7 in rub.C.de proba.†⁊ ideo,si statutum dicat,ꝙ de dāno dato stet̃
iuramento damnum passi,poterit non obstante statuto probari
contrarium per inspectionem oculorum,petendo qd iudex ve-
8 niat ad vidēdum locum.†Eodem modo,ꝙ stetur dicto medico-
rum an ex vulnere cicatrix sit remansura,potest semper probari
contrarium per euidentiam facti ⁊ inspectionem oculorum:ita
Bald.in.l.j.C.si aduer.lib.⁊ in.l.contra negantem.C.ad le.aquil.
Bald.⁊ doct.in varijs locis recollectis per do.Alex.post Ludo.
9 ro.in.l.qui bona.§.qui damni.ff.de dam.infec.†Eodē modo vbi-
cunqꝫ per facti euidentiam constat de iniquitate sententie,talis
sentētia nunq̄ transit in rem iudi.quin semper possit retractari:
ita no.Inno.⁊ Cano.in.c.fraternitatis per illum text.de frig.et
malefi.Bal.in.l.j.C.sen.rescin.non pos.Alex.in consil.cccccxlviij.
incipi.stantibus his que.s.narrata sunt.in.viij.colū.Concludo
ergo cōtra gl.indistincte,ꝙ iuramētū ꝑstitū in actione populari
habēte durationē,non ꝑiudicat alijs.Nec placet mihi cōcordia
Fulg.⁊.d.Alex.hic,⁊ ante eos Guil.⁊ Albe.hic qui dicūt,quod
aut iuramētū est super iure,vt si iuraui ꝙ de iure possum tenere
talem rem in strata publica,vel ꝙ princeps istud cōcessit:⁊ tunc
iuramētum nocet alijs:aut iuraui super facto negatiue puta me
non habere appēsum:⁊ tūc nō ꝑiudicat,q2 nō video quō de iure
possim tenere aliqd appensum.Nec etiā placet distinctio Paul.
de ca.hic qui dicit,ꝙ si ꝓ re que tenet̃ appensa in publicū agatur
vt remoueatur,ꝙ tunc est vera opi.doc.contra gl.aut agitur ad

¶ Collusio. Adde ꝑ totū ti.de collusiōe detegēda extra.

penā decē ducatorū, que partim applicatur fisco, partim accusatori: ꝛ tūc preiudicat alijs: nā certe si gloss. intelligeref in hoc casu non diceretur agi actione populari, qꝛ respectu pene nō diceretur popularis, declarat text. in. l. si vero. §. pretor ait. cum. §. seq. ff. de his qui deie. vel effu. Tenendo tñ istā conclu. cōmunē contra glo. videtur obstare tex. in. d. §. si tñ reus, ideo omissis duabus rñoni bus Fulg. ꝛ do. Alex. ego rñdeo tertio, ꝙ in illo. §. si tamē postea, licet verū sit, ꝙ talis actio popularis habeat durationem: tamen illa duratio nō est in preiudiciū aliorū de populo. vt in. q. gl. nimi rū si talis sententia alijs preiudicat, sed in. q. glo. idē iuramentum alijs nō preiudicat, qꝛ vertitur in preiudicium ꝛ nocumētū aliorum, qui possent pati detrimentum. est verū ꝙ ille qui detinetur posset denno agere, nō obstante illa sententia. Item inq̄tū glo. in hac parte no. vult, ꝙ actus continuatus a prin. vsqꝫ ad fi. censeaf vnus, est no. ad multa de quibus hic per Bar. ꝛ alios. ꝛ. j. dicam. ¶ Sum in tertia ꝛ vltima parte gl. ibi in pacto autem an preiudicet, que pars vt dixi potest intelligi vt cōtinuatiue referaf ad. q. glo. ꝛ ita intelligūt Bart. ꝛ cōiter alij, ego autem intelligo ꝙ ista pars non referaf ad. q. glos. sed ꝙ debeat referri ad tex. prout melius vadunt. ll. allegate in glo. nā dictū glo. vel doct. debet intelligi. fm legem quā allegant. ita Bart. in. l. nō solū. §. si liberationis verba. in vlti. col. ff. de lib. leg. Sali. in. l. si ex cautione. in. x. colū. C.
10 de non nu. pe. Io. an. in. c. cū nuntius. de testa. † Ex ista ergo gloss. relata ad tex. habes, ꝙ licet iuramentum vnius in actione populari: item sniā, noceat alijs: secus est in pacto ꝛ transactione: idē tenet glo. in. l. transigere. in gloss. magna. in ver. prohibitum. ꝛ ibi Sali. in. v. opp. C. de transac. Iac. but. Albe. Salic. ꝛ oēs Moder. hic reprobātes in hoc distinctionē traditā ꝑ Bart. Opere preciū est videre que sit rō diuersitatis. Albe. de rosa. hic: in. j. col. ꝛ ꝑma oppo. triplicē assignat. Prima, qꝛ iuramētum tollit debitum qꝺ debitū est vnū: ideo oibus in effectu preiudicat, sed pactū ꝛ transactio respiciunt personam: persone autē sunt plures, ideo alijs nō preiudicatur, prout in simili dixi in. l. duobus. in princ. S. eo. tamē posset cōtra istā rōnem argui, qꝛ ista rō videtur tantum procedere, qñ pactū est personale: nam si esset reale, videf innuere ꝙ alijs de populo habeat preiudicare: quod tamen est contra generalitatem. l. iurisgentium. §. si paciscar. el. ij. ff. de pac. per quem text. Moder. hic reprehendūt distinctionē Bart. Scḋa ratio est quā tenet Sali. qꝛ pactū ꝛ trāsactio fit ad remittendū ius vel debitū, que remissio nō potest faciliter fieri de iure qꝺ ad aliū spectat: sed iuramētū ꝛ snia hñt effectū declaratiuū, q̄ declaratio potest fieri de iure tertij: que ratio est fragilis, quia in snia fieri nō pōt declaratio de iure, ita ꝙ tertio preiudicet, per regulā qꝺ res inter alios acta ꝛc. que rō fragilis est. Tertia rō est, quia paciscēs vel transigēs censef cōfiteri. l. quoniā. ff. de infa. ideo presumif collusio, que ratio cessat in iuramento vel snia, quia ille q iurat nō videtur fateri delictū: imo negat, q̄ ratio nō valet cū etiā deferēs iuramētum censeatur confiteri. l. qui iurasse. §. fi. S. eod. Tu dic quarto, ꝙ lex noluit dare istam facultatē via pacti simplicis vel transactionis, ꝑut via iuramēti, in quo nemo presumif immemor salutis eterne. l. fi. C. ad leg. iul. repetū. presertim cū ad iuramentū ita demum recurrendū sit, qñ alie omnes probationes deficiunt. item sententie propter autoritatem iudiciarij processus ꝛ iudicis. Ex istis remanet expedita glo. quo ad ea que principaliter in ea tanguntur. Nō omitto duo bene no. que colligunt ex hac gl. in. ij. parte. Pri
11 mo inq̄tū dicit circa me. † Sed hec est vna ꝛ eadem appensio: nā multū no. vult, ꝙ actus continuatus ꝛ durans cēseaf vnus actus a prin. vsqꝫ ad fi. qꝺ inducitur per Bart. ꝛ doc. ad intellectū statuti disponentis, ꝙ de maleficijs cōmissis a sex mensibus retro, iudex nō possit cognoscere: qd si esset maleficiū cōmissum iā. x. mensibus, sed durat adhuc de presenti, in quo distingue vt hic ꝑ bart. cū quo tenēt Ange. ꝛ cōmuniter Mod. maxime Ful. Pau. de ca. Lud. ro. qui rñdent ad aliqua facietia in ꝯrariū: ꝛ ad idē Alex. hic: ꝛ Ange. in. l. inficiādo. §. infans. ff. de fur. do. Anto. de bu. in. c. ij. de
12 cōsan. ꝛ affi. † ꝛ vide. q. no. decisiam ex hic traditis ꝑ Pet. de anch. in cle. j. ꝛ ibi refert ꝛ sequitur. d. Card. flo. in. x. q. de consan. ꝛ affini. vbi querūt, ꝙ si stet statutū ꝙ de delictis cōmissis ꝑ sex mēses anū amplius cognosci nō possit: erat etiā statutum qꝺ si qs acceperit mulierē i vxorē ꝑ verba de pñti: ꝛ postea capiat aliā ꝛ cognoscat qꝺ sit sibi pena capitalis: an si qs primo accipit vnā, postea aliā ꝛ cognouit, an post sex menses poterit respectu pene capitalis in
13 quiri ꝛ cognosci. † Adde etiā aliā no. decisionē Bald. post Dy. in l. sed milites. §. ignominie. ff. de exc. tu. vbi decidit, qꝺ stante statuto, qꝺ ꝑtās cognoscat tm̄ de delictis cōmissis tpe sui regiminis, si ꝯtingat qꝺ aliqs anī suū officiū vulnerauit quē mortifere qui post ea fuit mortuus tpe regiminis huius ꝑtātis: certe fm eū hic potestas non poterit de hoc cognoscere: allegat ita tenere Guil. de suza. in tract. suo statutorū. quē etiā allegat ꝛ sequif Bal. in. l. j. in princ. ff. de orig. iu. faciūt no. ꝑ Bart. ꝛ alios in. l. dāni infec. §. sabi
14 ni. ff. de dā. īfec. † facit etiā doc. Bar. fm Pau. de ca. ꝛ Alex. qꝺ si aliqs sit incarcerat⁹ idebite, ꝛ nō appellauerit. j. x. dies: tñ ex quo etiā de pñti detinef, ꝛ sic de pñti grauaf pōt appellare fm Spe. in ti. de app. §. restat. in ꝟsi. ꝛ no. fm Vincē. idē tenet Bald. in. l. ij. C. de epi. au. ꝛ in. l. j. ad fi. vbi limitat. C. sen. rescin. non pos. Ioan. an. ꝛ Cano. in. c. dilectus. el. ij. de rescrip. vbi Pet. de ancha. aliter
15 sentit. vide ibi per Moder. † Nunquid autem delicta continuata habentia tractum in futurum cēseantur vnum vel plura: puta, si statutum puniat inuentū ludere ad taxillos certa pena, ꝛ aliquis sit repertus ludere per totā diem ꝛ noctem cū diuersis personis, an dicaf vnū relictum vel plura, ponunt late Bar. ꝛ Ang. in. d. l. inficiādo. §. infans Et si statutū puniat pena centū tenentē vxorē alienam, ꝛ aliquis tenuerit vxorem alienam duobus mensibus: an debeat puniri vna pena an pluribus: ponit bal. in. l. quicūq̄. in. ij. col. C. de ser. fu. ꝛ i. l. si duo. §. j. ff. de arbi. ꝛ ibi tenet, ꝙ vna pena tm̄. Eodē mō si pluries quis cognouit mulierē: intelligitur tm̄ vnū delictū, fm gl. ꝛ Bar. in. l. vulgaris. in princ. ff. de fur. ꝛ in cō si. suo incip. Antonius cōmisit adulterium. Salic. in. l. adulte. C. de
16 adul. † Item intellige statutum: de quo per Barto. ꝙ elapsis sex mensibus iudex non potest amplius cognoscere, verum est principaliter, sed bene incidēter: vnū si sit statutū ꝙ ꝑ tribus furtis qs debeat furca suspēdi, ꝛ duo essent cōmissa ante decē mēses, ꝛ nunc cōmitteret tertiū, posset suspēdi, etiā qꝺ est fortius, si ꝑ duob⁹ primis fuisset punitus: ita no. Bal. in aut. qui semel. in pe. col. C. quo ꝛ qñ iud. sicut in simili, furta cōmissa in alieno territorio, quis ꝑ illis non posset hic puniri ꝑncipaliter, tñ cōputant in numero, vt pro tertio hic cōmisso suspendi debeat, fm Bart. in. l. si cui. §. fi. ff. de accusa. Bal. in. l. fi. in. ij. q. ff. de iur. om. iudi. ꝛ in. l. certum. ff. si cer. peta. ꝛ in aut. sed nouo iure. in. ij. col. C. de ser. fu. ꝛ not. Salic. in. l. seruos. in vlti. col. C. ad le. iul. de vi. vbi limitat predicta. ꝛ ad predicta vide vnam. q. quam ponunt hic Guili. ꝛ Albe. de rosa.
17 ¶ † Secundo no. diligenter ex ea. glo. circa me. dum allegat. l. qui iurasse. §. si pater. ꝛ alias. ll. ꝙ non presumitur pluralitas, nisi probetur: ꝛ ad hoc tota die allegatur ista gl. ꝛ eam simpliciter notat
18 ad hoc do. Alex. hic: in fi. † Tu adde pro ista glo. ꝙ in actibus hominū, nō presumif pluralitas: nisi ꝑbef, text. in. c. in pñtia. §. verū. el. ij. ꝛ ibi Anto. de but. in. xvij. col. ad hoc no. ꝛ ꝑbat Bald. in. l. testium. in. v. colū. ad fi. C. de testi. ꝛ in. l. q iurasse. §. fi. S. eo. ꝛ in. l. neqꝫ
19 natales. in. ij. col. C. de proba. Paul. de ca. in consi. xxxv. † Eodem modo in sententijs non presumitur pluralitas nisi probetur: ita Iac. but. Bal. ꝛ Sali. in. l. ij. C. de erro. aduo. ꝛ ibidem Salic. dicit ꝙ eodem modo pluralitas testamētorum non presumitur. qꝺ vltimū bene no. ad illud qꝺ dicunt Bar. ꝛ doct. in. l. ij. ad fi. C. de bo.
20 pos. fm tab. † Similiter in nomine hoīs non presumitur pluralitas: ꝛ idem in nomine ciuitatis vel ville, fm Bar. in. l. si re. ꝑ illū tex. ff. de rei ven. ꝛ no. Bar. in. l. si quis seruū. §. si inter duos. in fin. ff. de lega. ij. do. Anto. de bu. in. c. ij. in. ij. col. de libel. ob. per ista reprobo illud quod tenet Alexan. in consi. cxxxiij. lib. ij. incipien. in causa ꝛ lite vertente inter Alber. de maynarnis in. ij. colū. vbi te
21 net † ꝙ in rebus presumaf pluralitas, nisi identitas ꝑbef. alleg. aliqua que mihi paruin faciunt, melius allegasset decisio. Ioan. an. quam nunc impugnabo. Scḋo per predicta reprobo decisio. Io. an. in. c. auditis. de prescrip. per illū text. in ver. si per illa cōstiterit, ꝙ vallis sit ille locus ꝛc. vbi ꝑ illū text. dicit se practicasse in ciuitate Bonoñ. ꝛ obtinuisse ꝯ quēdā bidellum, qui conduxerat equum ad vecturam pro eundo ad certum locū, ꝛ ꝑbauit ꝑ comites itineris, ꝙ equus quē equitabat naturaliter perijt: nam dicit Io. an. ꝙ hoc ꝑbato nihil releuauit eū, ex quo non ꝑbauit ꝙ fuerit ille equus quē conduxit ꝙ ꝑbare debebat ꝑ signa, ꝛ sic potuit esse alius equus, ꝛ sequuntur ibi do. Anto. de but. in penul. col. ꝛ Panor. in noua. ꝛ dicūt ꝙ ista sunt vtilia ad īstructionē aduocatorū iuuenū: idē sequif Alexā. Imo in cōsi. cxviij. icipi. in cā ꝛ lite vertēte inter peregrinū. in vlti. col. ꝛ in cōsi. cxix. incip. viso ꝓcessu sup causa vertēte. in. iij. col. ad fi. lib. j. ista deci. confunditur ex predictis, cū in dubio nō ꝑsumaf pluralitas nisi ꝑbef: dicit tñ Bald. in. l. edita. in vlti. colū. C. de ede. vnū bonum verbū, per qꝺ videtur deberi magna limitatio ad predicta, fm quam cogita an possit defendi deci. Io. an. proxime relata, ꝛ etiam deci. Alex. nam dicit qꝺ nō presumif pluralitas in his que possunt esse vnum, per istū tex. cū gl. ita dicit eleganter not. Iaco. bu. in. l. ij. C. de erro. aduo. ergo vult, quod in his que non possunt esse vnū, non presumitur pluralitas: super quo dicto quomodo explificari debeat ꝛ quomodo adaptetur ad predicta, cogitabis ꝛc.

Si libertus.

Standū est in oibus iuramento eius qui se non esse libertū iurauerit. h. d.

¶ Gl. diuidif in tres partes: primo no. ex tex. in secūda q̄ est, ibi: sꝫ cōtra, opponit: in tertia ibi: itē si frater, format. q. ¶ In ea glo. ibi forte tamē succedet etiā ab intestato, reprobaf ꝑ omnes: ꝑcipue Moder. qꝛ cum in. d. l. si iurauero. patronus excludaf gñaliter a successione, ꝑ ꝯñs etiā ab itestato. ꝛ ibi tex. et expresse dicit, qꝺ habebit opas, nisi salues gloss. in operis reuerētialib⁹ tm̄. ¶ In ea glo. ib.

glo.ibi:cũ ibi nõ vetet.q̃ro que sit rõ diuersitatis, q̃re iuramentũ liberti habeatur in omnibus pro veritate, sed nõ sic ecõtra in iuramento patroni. Bar.hic assignat vnã rõnem quaz simpliciter sequunt Ang.z Moder.sed mihi nõ placet:q2 ea attenta sequeretur, q8 filius nõ posset deferre iuramentũ patri, an sit in eius potestate:q2 hoc mõ amittit penitus facultatem testãdi:z tñ est ꝯ lege.iij.§.pe.ꝯ.eo.multominus in liberto, q q̃uis teneat relinquere legitimã patrono, nõ p hoc amittit testãdi facultatẽ, put videm9 in patre habẽte filios in potestate.nã licet eis debeat legitimam relinquere non per hoc priuatus d2 facultate testãdi:vnde tene rationẽ glo.in.d.l.si iurauero.q2 iuramentũ patroni est odiosum:q2 ꝯ libertatẽ:econtra aũt fauorabile est:vel dic z subtilius q2 ratio est:q2 iuramẽtũ liberti in hoc text.fuit negatiuũ:ergo necessario omnia excludit, cum ad remotionẽ facti, omnia necessario remoueant:vnde si iuraui me nõ fecisse furtũ, nõ teneor etiã cõdictione furtiua.l.si duo patroni.§.idẽ iul.l.duobus.§.si ergo.ꝯ.e.sed in.d.l.si iurauero.iuramentũ patroni fuit affirmatiuum, q8 necessario nõ includit oĩa:q2 stat simul q2 vere qs sit patronus:z tñ sibi non debeant opere vel ius succedendi.l.iij.C.de ope.lib.sicut dicimus in snia, q2 nunq̃ refertur nisi ad ea que necessario includuntur.l.si iudex.in fi.ff.de his qui sunt sui vel alie.iu.istã differentiam inter iuramentũ affirmatiuũ z negatiuũ pbãt duo tex.simul iuncti i.l.si duo patroni.§.idẽ iul.iũcta.l.duobus.§.idẽ põponius.ꝯ.eo.clarũ est aũt, q8 optima est argumẽtatio que fit ex cõuẽtione duarũ legũ.l.gallus.§.si.in verbo quasi in duobus capitibus simul. iunctis:z ibi Bar.Bal.z moder.ad hoc no.ff.de libe.z posthu.

1 ☞ Per iuramentũ non tolluntur exceptiones, que veniunt ex natura contractus.

Si iurauero. Quo ad corticẽ.h.d.si aliqs sibi deberi vsumfructũ iurauerit simpliciter, sibi petenti executionẽ obstat exceptio nõ prestite cautionis: vel sic intellectualiter, per iuramentum non tollitur exceptio que nõ est cõtraria iuramẽto.h.d.z hoc modo respondet Bar.ad.d.l.duobus.§.fi.ꝯ.eod.vbi dato iureiur.sublate sunt oẽs exceptiões.

1 † Vel sic z no.per iuramẽtũ nõ tollũtur exceptiones que veniunt de natura contractus.z hoc modo no.limita regulã.l.non erit.§.dato.ꝯ.e.vbi dato iureiur.nil vlterius queri põt:z per istum text.apparet q2 Bar.male dixit in.l.si duo patroni.§.si qs iurauerit.in fin.ꝯ.eo.inquantum tenet, q2 si aliquis iurauerit se emisse rem pro.x.sibi petenti executionem iuramenti non potest opponi exceptio precij non soluti:nam illa decisio est cõtra istum tex.z alia que ibi retuli, nisi diceres fm Paul.de cast.hic, q2 ibi ad precium competebat actio de per se:sed hic ad cautionem vsufructus non cõpetit actio sed exactio:z ideo nisi exceptio admitteretur periret ius in totũ.ideo zc.nõ sic est in exceptione precij non soluti:q2 poterit postea etiã peti actione ex vẽdito:z ideo lz talis exceptio nõ admittat, nõ perit ius ipsi actori ad preciũ.Itẽ facit iste text.ad illud q8 decidit Bald.in.l.ex predijs.C.de euic.z in aut.pñte.C.de fideius.vbi decidit, q2 stante statuto q2 ꝯ instrumẽtum guarentigiatũ nulla possit opponi exceptio, z in illo instrumẽto cõtineat ꝯctus emptionis:non obstante statuto poterit opponi exceptio precij nõ soluti, pro illa decisio.est hic tex.melior de iure qui possit allegari fm Lu.ro.hic.Itẽ facit iste text.ad.q.quam ponit Bal.in.l.j.C.de vsufru.in vlti.col.in ver.sed pone q2 verba instrumẽti:vbi decidit, q2 si testator relinqt vxorẽ vsufructuariã, z grauauit heredem ne molestet vxorẽ in vsufructu sub pena priuationis hereditatis, z heres nolit pstare vsumfructũ vxori, nisi prius vxor prestet cautionẽ de vtendo z fruẽdo arbitrio boni viri, z de restituendo proprietatem illesam, q8 per hoc non debet priuari: imo licite facit, petendo illud q8 lex ordinauit:z licet Bal.ibi ad hoc alleget alia iura tamen nõ poterat allegare meliorẽ tex.isto. z per hec est expeditus iste.§.z tota ista lex.

1 ☞ Quando sentẽtia que transiuit in rem iudicatam possit pretextu instrumentorum nouiter repertorium retractari.nume.2.z.3.cum sequen.z.12.
5 Falsum nõ potest cõmitti sine dolo, z dolus est crimen.
6 Retractatio an fiat ipso iure, an ope exceptionis.
7 Facilius tollit ius singulare z priuilegiatũ, q̃ ius cõmune.
8 Quando lex vel conuentio dicit stari dicto vnius, intelligitur cũ iuramento.nume.9.z.10.
11 Quando aliquid relinquitur cõscientie alicuius, intelligitur cuz iuramento.
12 Sententia ita demũ potest retractari, quando instrumenta sola de nouo reperta ad retractationem sufficiunt.
13 Si actor in pma citatione fecit citare duos testes, in alia dilatiõe non potest concedi nisi ad illos duos.
14 Verbum videatur:an importet necessitatem.
15 Que requirantur vt iuramẽtum necessarium possit deferri, nuñ.21.z.36.
16 Statuta z leges imponentes necessitatẽ faciendi iudicibus intelliguntur parte petente.nu.17.cum sequentibus.
22 Citatio semper requiritur quando iudex aliquid facit ad instantiam partis.
23 An stet assertioni iudicis, q2 iuramentũ detulit causa cognita.
29 Relatiuũ si nõ appareat an vitiet referens.nume.29.cũ sequentibus.z in repe.nu.27.z sequentibus.
31 Quid in priuilegijs.
32 Quid in commissionibus.
33 Quid in iudicijs.
34 Quid in accusatione.
35 Quid in statuto.
36 Quid in positionibus.
37 Quid in sententia.
38 Quid in inuestitura.
39 Quid in emphiteosi.
40 Quid in contractibus.
41 Quid in vltimis voluntatibus.nu.42.
43 Partes nõ possunt cuz consensu fabricari facere instrumenta de nouo ad retractationem sententie.
44 Transactio nõ retractat per instrumenta de nouo reperta.
45 Quid in arbitramento.
46 An a sententia arbitri appelletur.
47 Sententia lata ad consiliũ:potest retractari per aliud consilium magis peritorum.
48 An post conclusum in causa possint produci instrumenta de nouo reperta.z in repe.nume.50.
49 Paria sunt vel latam sententiã vel conclusum in causa et in repetitio.nume.50.z.55.
51 Qñ intelligat conclusum in cã.nu.51.z in repe.nume.51.z.66.
52 Iudex ex officio potest inuitis partibus pronuntiare q2 sit conclusum in causa.z in repeti.nu.52.
52 Quando aliquid est de proximo facieñ.habet pro facto, late.nume.53.cum sequentibus.
61 Sententia nõ põt ferri sub cõditione.nu.62.z sequentibus. et qñ in repe.nume.67.z sequenti.
66 Quando dilatio sit cõmunis.
67 Lex hñs plures intellectus non põt allegari ad decisionẽ causarum nume.68.z sequen.
60 Quando nil dicatur probatum ab actore.
71 Absolutoria lata quia non probatũ, debet esse diffinitiua.
72 Sententia ab obseruatione iudicij, an sit diffinitiua.
73 Postq̃ actor probauerit plene, non tenetur iurare.
74 Iudiciũ est minus q̃ semiplena probatio.
75 Quando iuramentũ sit defereñ.in supplementũ probationis.
76 Priuata scriptura vel apocha quando probet.nu.77.78.79.
80 Si sit statutum q2 credatur libro mercatorum, debet seruari in quolibet foro.
81 Liber priuatus rationũ, qñ probet.nu.81.cũ sequentibus.
Quid in libro mercatorum.
82 Quid de scriptura mercatorum.
83 Quid de epistola.
84 Quid in exemplo instrumenti.nu.85.z seq.
85 An instrumentũ publicum probet contra tertiam personam in eo nominatam.
86 Instrumentum quando probet.
88 Quando fuga faciat semiplenam probationẽ.nu.89.
90 Quid in criminalibus.
91 Incarceratus cõdẽnatus ad mortẽ, si aufugit peccat mortaliter.
92 Quando vnus testis faciat semiplenam probationẽ. nume.93.z sequentibus.
97 Dicta testiũ qui deficiunt super quantitate, an suppleantur per alios qui audierunt dici quantitatem.
98 Testes recepti inter alias psonas, quando sunt mortui an faciant probationem quo ad tertios.nu.99.cum seq.
100 In causis magnis z arduis, non defert iuramentum in supplementum probationis, z que dicatur causa magna.nu.101.
102 Quid in causis criminalibus spiritualibus vel famosis. nu.103.
104 Quid in causa status vel vsuraria.
105 Quid in causis feudalibus.
106 Quid si requiratur apertissima vel plena probatio.nu.107.
108 Quid sit luce clarior vel legitima probatio.
109 Ad probandũ ingratitudinem, nõ defertur iuramentum in supplementum probationis.
110 Similiter quando recurritur ad ecclesiam in defectũ iudicis secularis, vel de probando interesse vel probando dominio vel iurisditio, vel districtu.nume.111.cum seq.
113 Quibus deferatur iuramentũ, infami iudeo vsurario aut alias vili persone.
114 Quid in stipendiarijs nostri temporis.
115 An vsurarij prestita cautione restituantur ad famam.

117 Quid in periuro vel in quo est spes periurij. nu. 118.
119 Quomodo intelligatur, ꝙ facultas iurandi trãsit ad successorẽ.
120 An per testes nouiter repertos rescindatur sententia.

Dmonendi. Istã. l. repetij anno quinto ⁊ materiam ⁊ singulos arti
culos plene prosequutus sum, ⁊ ista repeti. j. statim
subijciet: ideo nunc in lectu. strictus procedã. Ad eui
dentiam premitte, qđ in ista. l. principaliter tractatur de iuramen
to necessario: de quo habes tex. in. l. in bonefidei. C. eo. ⁊ in. c. fi. eo.
titu. ⁊ ꝙ ista. l. loquat̃ de necessario probat̃ in verbo exigere, quod
1 est ab inuito extorquere. † Istud autem iuramentum necessariũ
aliquãdo defertur in supplementum probationis: aliquando in
defectũ: dicitur autẽ deferri in supplemẽtum, quando actor semi
plene ꝓbasset, deinde iudex ipsi actori deferret iuramẽtũ. Aliqñ
istud iuramẽtũ est in defectum, quod est, qñ actor semiplene pro
bauit, sed iudex defert reo, vt qꝛ actor nõ est fidelis. Scđo premit
te, ꝙ ista. l. multũ variatur in intellectu, timore cõtrarij. l. sub spe
2 cie. C. de re iud. ⁊ l. imperatores. ff. eo. vbi traditur regula, † ꝙ sen
tentia que trãsiuit in rem iudicatã, nõ potest retractari etiã per
instrumẽta de nouo reperta: ⁊ ista regula habet locum nõ solum
in causis ciuilibus: sed etiam in criminalibus, in qbus si reus fue
rit cõdẽnatus per sniam, ⁊ postea appareat de eius innocẽtia per
instrumẽta de nouo reperta: tamen nõ retractatur: vt est tex. not.
in. l. diui fratres. ff. de pe. quem Barto. ibi multũ no. ⁊ dicit nunꝙ
3 obliuiscaris. † Itẽ dicta regula procedit etiã si post sniam instru
mentũ sit de nouo repertũ: vt est glo. no. in. l. iij. §. itẽ si ipse. quã ibi
Ange. multũ no. ⁊ reputat sing. ff. si cui plusꝙ p le. fal. licet in hoc
vltimo secus sit in trãsactione. l. de his. ff. de trãsac. ⁊ in. l. j. in pnc.
ff. queãdmo. te. ape. item secus sit in iuramẽto. l. fi. C. eo. ⁊ tñ in hac
l. decidit̃ cõtrarium, cuius timore legitur in glo. ij. tribus modis:
duos alios modos addunt doc. ⁊ sic sunt qnqꝫ lec. Tamẽ aduer
te, ꝙ oẽs iste lectu. gl. ⁊ doc. in effectu cõueniunt, ꝙ in hac. l. consti
tuat̃ differentia inter iuramẽtum necessariũ qđ defertur a solo iu
dice altera parte inuita: ⁊ tũc sentẽtia lata ꝑtextu talis iuramen
ti necessarij precedentis inuita parte, retractatur per instrumẽta
de nouo reperta: ita loquit̃ tota prima pars huius. l. vsqꝫ ad ver.
fin. ibi postea mutatur aduersatiue casus in iuramento delato ex
tra iudicium ex mera volũtate partium, vel etiam in presentia iu
dicis, ⁊ tũc sententia postea lata pretextu talis iuramenti volũta
rij vel iudicialis, nõ retractatur per instrumẽta de nouo reperta:
eo quia res videtur potius decisa transactione, ꝑpter partis con
sensum, ꝙ sentẽtia: ⁊ regulariter transactio nõ rescinditur per in
strumẽta de nouo reperta. l. sub pretextu. C. de transac. ⁊ istud est
qđ vult dicere tex. in versi. fi. ibi ꝙ si alias inter ipsos iureiurando
transactũ sit ⁊c. ita tenẽt gl. ⁊ cõmuniter doc. hic. Alius fuit intel
lectus illustris subtilitatum principis do. Christopho. de castel.
mediola. de quo nullus facit hic mentionẽ, quod in ista. l. nõ cõsti
tuat̃ differentia: vt dicũt omnes, an sententia sit lata pretextu iu
ramenti necessarij: an vero sit lata pretextu iuramenti voluntarij
vel iudicialis, sed ꝙ solũ in hac. l. constituatur differentia: an post
primam iuramentũ qualecunqꝫ sit: sit secuta sentẽtia: ⁊ hoc casu
loquitur tota prima pars huius. l. vsqꝫ ad versi. fi. ⁊ ibi in illo ꝟ. fi.
proprie loquitur iurisconsultus, quando prestitum est iuramen
tum, sed nulla sequuta est sentẽtia: ⁊ sic pondera, ꝙ iste intellect⁹
contradicit communi in duobus. primo inquantum. glos. ⁊ doct.
intelligunt primam partem text. ꝙ loquatur tantum in iuramen
to necessario, quod defertur in supplemẽtum probationis, domi.
Christopho. intelligit ꝙ loquat̃ in omni iuramẽto nõ solum ne
cessario: sed etiam voluntario ⁊ iudiciali. scđa differẽtia est, quia
doc. intelligũt ꝙ lata sit sentẽtia in vtraqꝫ parte huius legis, sed
do. Christopho. tenet ꝙ in versic. fin. nulla sit snia, ⁊ consequenter
ꝙ tota vis ⁊ differentia consistat in hoc: quia in prima parte. l.
post iuramentum fuit secuta sententia: sed in vltima parte, nulla
fuit lata sententia. Quod autẽ in prima parte text. proprie faciat
vim qñ postea lata est sentẽtia, patet in ver. sed he constõnes: qui
limitatiue dicit, ꝙ tunc locũ habeat qñ a iudice aliquis fuit abso
lutus: ergo vult quod secus esset, si nõ fuisset lata snia. Istud etiã
pꝫ in ver. solent. ꝙ aũt in ver. fi. nulla fuerit lata snia patet in tri
bus. primo qꝛ de snia ꝟbũ nullũ. scđo ex aduersatiua ꝙ si, q̃ debet
aduersari in iure ⁊ in facto: vt no. bar. in. l. hoc amplius. §. de his
4 autẽ. ff. de dã. infe. † Tertio patet, quia snia est facti. l. cõsi. in fin.
ff. de cura. fu. sed facta non p̃sumũtur nisi ꝓbent̃. l. in bello. §. facte.
ff. de capti. Rõ autem diuersitatis est quia qñ snia fertur ꝑtextu
iuramẽti quodcũqꝫ sit, ⁊ istud reperiat̃ esse falsum ex instrumẽtis
postea reptis, certe snia dꝛ fundata super ꝓbatione falsa: sed snia
a lata p falsos testes[a] vel falsa instrumẽta, põt qñcũqꝫ retractari. l.
iij. eo. ti. C. si ex fal. instru. ⁊ de cõstitutionibus principũ loquit̃ illa
lex qcq̃d glosella prima ⁊ doct. dicũt Sed qñ post iuramẽtũ nul
la lata est snia: tunc stamus regule. l. nõ erit. §. dato. s. eo. iste fuit
peregrinus intellectus do. Christophori, quẽ licet ipse breuiter
expediat: ergo ampliaui ⁊ firmaui. pro prima parte eius intellect⁹
qđ ista lex in prima parte loquat̃, non solũ in iuramento necessa
rio: sed etiã in alio iuramẽto. Addo Io. de imo. ⁊ Hemi. in. c. ij. in
prin. in. iij. col. de tẽpo. or. in. vj. vbi sup gloss. in ver. affectata. in fi.
inꝙtũ dicit, qđ post iuramentũ de ignorãtia admittit̃ ꝓbatio in
ꝯriũ. Io. an. ibi dicit, ꝙ verũ est p istã. l. dicũt Imol. ⁊ Hemi. qđ ex
illa glo. ⁊ declaratione Ioã. an. ampliat̃ ista lex. in prima parte, vt
ꝓcedat. nõ solũ in iuramento necessario qđ defert̃ a iudice in sup
plemẽtũ ꝓbationis: sed etiã in iuramento iudiciali qđ defertur a
iudice de cõsensu partiũ: secus esset in extraiudiciali qđ defertur
a sola parte parti. Iste intellectus nõ est tenendus ꝗtum ad pri
mam partẽ, per text. in ver. exactũ. ⁊ verbũ exacto: ergo apparet
ꝙ loquit̃ in iuramẽto qđ inuita parte exigit̃, ⁊ sic solum in iuramẽ
to necessario, cum exigere sit ab inuito extorquere. l. fideicõmissa.
§. si rẽ. ff. de leg. iij. ⁊ licet gloss. ibi: in ver. exegisset. dicat, aliqñ fit a
volente, prout probat text. in. l. quoties. §. fin. ff. de noxa. ⁊ in specie
Fulg. ⁊ Alexã. in. l. cũ qui. §. in popularibus. s. eo. qui intelligunt
text. ibi: in ver. exactũ. s. a volente: sed istud ibi reprobaui. Itẽ hic
nõ est recedẽdũ a propria significatione vocabuli: vt dicit gloss. in
simili in ver. absolutis his: ⁊ maxime cũ bis iuriscon. repetat illã
dictionẽ exacto, ⁊ geminatio dꝫ multũ opari. l. balista. in princ. cũ
similibus ad treb. Scđo inꝙtũ do. Christophorus dicit, ꝙ consti
tutiones princi. de qbus loqtur ista lex sunt ille que ponunt̃ in. d.
ti. C. si ex fal. instru. qñ enim iurisconsultus potuit diuinare de istis le
gibus codicis postea condendis. l. iubemus. in fin. C. de test. sed ꝙ
fortius in. d. ti. C. si ex fal. instru. nõ requiritur, ꝙ instrumenta sint
de nouo reperta: prout requirit iste tex. conditionaliter loquens:
ergo de eis non intelligitur. ¶ Quarto circa differentiam quam
facit do. Christopho. inter primã partẽ huius legis, quando fuit
lata snia: ⁊ ver. fi. vbi nulla snia lata est, in contrariũ fortiter strin
git fundamentũ Bar. hic: in. j. colũ. in fi. ꝙ minus debeat posse re
b tractari iuramẽtum, qñ postea sequuta est snia, cũ duo vincula[b]
magis ligẽt ꝙ vnũ qñ est solũ iuramẽtũ: nec solutio Bar. cõuenit
nisi ad iuramentũ necessariũ, qđ tendit ad diuersum effectum ꝙ
sentẽtia: sed iuramẽtum volũtarium vel iudiciale tendunt ad eun
dem finẽ cũ sentẽtia. s. ad finiẽdum litẽ. l. j. s. eod. ⁊ sic ꝗtum ad pri
mam partẽ tex. reprobo intellectũ do. Christophori ⁊ teneo cõem
ꝙ loquat̃ solũ in iuramẽto necessario: ⁊ ita etiam reprobo Imo. ⁊
Hemi. in. d. c. ij. ⁊ suadetur etiam ex ver. solẽt enim. Sed quantũ
ad secundam partem intellectus: nunquid in versic. fi. sit lata sen
tentia, vt volunt gloss. ⁊ docto. multum obsta. que. s. retuli. preci
pue, quia de sententia in isto versi. fi. verbum nullum, posses dice
re ꝙ sic intelligi debeat, per tex. in. l. iusiurandum, ⁊ ad pecunias.
§. fi. j. eo. cuius intellectum ponit Alexã. in. l. ij. s. eo. ⁊ ibi dixi, hoc
nõ placet: quia subaudit ad tex. vnde intelligo ver. fi. generaliter,
siue post iuramẽtum lata sit sententia siue non. Istis sic premissis
venio ad tex. ⁊ omissa diuisione Bar. quã sequunt̃ Fulg. ⁊ Pau.
de cast. diuide tenẽdo cõem sniam in duas partes prin. In prima
loquit̃ in iuramento necessario, cuius pretextu lata est snia. In se
cũda in ver. fi. loquit̃ in iuramẽto volũtario vel iudiciali. Rursus
prima pars principalis subdiuiditur in quatuor particulas. Pri
mo ponit dictũ in genere. Scđo illud exemplificat in spe. Tertio
limitat. Quarto respondet tacite obiectioni. scđa ibi: si quis no
na. tertia ibi: sed he constitutiones. vbi ponitur limitatio prime
decisionis vt ꝓcedat qñ iuramentũ est exactum a solo iudice sine
actoris consensu, qđ appellatur necessarium. quarta est ibi solent
enim, vbi opponitur quomodo potuit solus iudex sine consensu
partis exigere iuramentum: ⁊ respondet ꝙ istud faciũt quotidie
iudices: qꝛ in dubijs causis ⁊c. h. d. in summa. Sententia lata pre
textu iuramẽti necessarij falsi retractat̃ per instr̃a de nouo repta
⁊ in dubijs causis rõne imperfecte probationis, per iudices tale
iuramentũ defertur. h. d. prima pars. Si vero causa sit inter par
tes decisa iuramento voluntario vel etiam iudiciali, non retracta
tur p talia instrumẽta de nouo reperta. h. d. vltima pars. Et ista
lex in prima parte est singularis in iure. vt inqt Bartol. in. j. colũ.
Ang. Pau. de ca. ⁊ Lud. ro. hic: ⁊ Bal. in. c. vltra tertiam. in vlti.
col. de testi. Et aduerte in tertia particula dum dicit, ꝙ reus fuit
absolutus, denotat contingentiã facti: nã idẽ si fuisset cõdẽnatus
vt patet ex ver. seq. solent. qui generaliter loquitur s̃m doc. preser
tim Albe. Ang. ⁊ Fulgo. hic: ⁊ ita tenet Bar. in vlti. col. vt patet
viua rõne: qꝛ si retractat̃ snia, qñ reus fuit absolutus: forti⁹ debet
retractari qñ fuit cõdẽnatus, cum fauorabiliores sumus reis ⁊c.
l. arrianus. ff. de actio. ⁊ ob. ⁊ in regula. l. fauorabiliores. ⁊. c. ex lite
ris. de proba. In primis anteꝗ̃ veniam ad notabilia aduerte: qꝛ
omnes doc. indifferenter summãt text. sic. Sentẽtia lata pretextu
iuramenti necessarij falsi ⁊c. Inuestigandum est quare dixerint
falsi: cum in tex. nihil dicatur: bene verum est, ꝙ iuramentum nõ
5 fuit verum: tñ per hoc non sequitur, ergo fuit falsum: † qꝛ falsum
c nõ põt cõmitti[c] sine dolo. l. nec exemplũ. C. de fal. dolus in dubio
non presumit̃. l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba. ⁊ est rõ: qꝛ dolus
est crimen

a ¶ Testes. Addo gl. in. l. si is ad quẽ. ff. de acqui. heredi. ⁊ ibi Bar. ⁊ doc. ⁊ c. licet cau sam. de ꝓba. doc. in. c. venerabilis. de exce. doc. in c. cum. I. et A. de re iud.

b ¶ Vincula. adde autenticam. C. cõmu. de suc. l. fi. C. de adoptio. ⁊ in. c. j. de treu. ⁊ pa.

c ¶ Cõmitti. Addo. l. j. in princi. ff. de fal. Bar. in l. quid sit fal sum. ff. de fal.

a est crimen[a] siue delictum:glo.nota.in.l.j.in prin.ꝛ ibi Barto.ff.de
fideius.tuto.ꝛ habes tex.meliorē de iure de hoc i.l.j.§.nūc tracte/
b mus.in ver.plane.ff.de tu.ꝛ ra.dis.sed delicta in dubio[b] nō presu/
mūtur.l.merito.ff.pro so.punctus ergo est videre nūquid ad hoc
vt procedat hic tex.requiratur ꝙ iuramentū fuerit falsuz.In tex.
ibi interdum,hoc dixit iurisconsultus vt denotaret regulam esse
in cōtrariū.l.interdū.cū glo.ff.de cōdi.inde.glos.in.l.fi.ff.vt in pos.
leg.ꝛ in.l.qui in aliena.§.interdum.de acqui.here.ꝛ sic nota vnuz
casum cōtra cōmunem regulam,in quo snīa nunꝙ transit in rem
iudi.ꝙuis appellatum nō sit,ꝛ semper pōt retractari per instru/
mēta de nouo reperta.Et sic apparet,ꝙ regulariter delato iure/
iurādo nihil vltra pōt q̄ri:datur etiaz intelligi ꝙ regulariter snīa
lata nō retractetur per instrumēta de nouo reperta.l.sub specie.
C.de re iudi.ꝛ ista regula procedet etiam in criminibus:q: nō re/
tractaꝛ per instrumēta de nouo reperta:sed fit remissio a princi/
6 pe:vt per Bar.hic:per.l.diui fratres.ff.de pe.† Necessariū est in/
quirere pro intellectu tex.an ista retractatio cōcedatur ipso iure:
an vero requiratur restitutio in integrum. Guil.de cu.tenet pri/
mam partē per.l.cum a te.ff.de dolo.cōmunis snīa est in opposi/
tū,qd restitutio in integrū requiriꝛ cōcessa a iudice:ita tenet Cy.
hic:in addi.Iaco.but.ꝛ Albe.hic:in.iiij.col.in ver.nūc quero.vbi
dicit,ꝙ ista est cōis opi.Idem tenet Sali.Ful.Paul.ꝛ Alex.hic
qui Alex.refert idē tenere Ang.hic:ita etiam tenet Bal.in.l.sub
specie.C.de re iudi.dicēs ita cōiter doc.tenere:ꝛ Bald.in.l.j.in.j.
ꝛ.ij.col.C.de condi.inde.moti precipue.per.l.diuus.ff.de re iudi.
ꝛ.l.ij.C.si ex falsis instru.in quibus requiriꝛ restitutio:ꝛ per illas
leges suppletur ista,ꝛ cōprobatur fm Paul.de ca.hic in.ij.colū.
quia illis legibus facilius conceditur retractatio ꝙ hic:cū in illis
non requiratur qd instrumenta sint de nouo reperta:prout hic.
Si ergo ibi requiritur restitutio in integrū,fortius hic debet re/
quiri:sed ad hoc est facile respondere,quod hic de vno grauatur
quantum ad noua instrumēta:ergo in alio debet releuari.l.eum
qui.in prin.s.eod.licet ista sit cōmunis sentētia:ego teneo contra
communem ꝙ in hac.l.retractatio permittatur ipso iure ꝛ non
sit opus aliqua restōne in integrum:ꝛ sic teneo opi.Guil.cum de
restitutione in hoc tex.verbum nullum.Inuenio quod Ange.hic
in mea lectura in.j.col.tenet istam partem,ꝙuis domi.Alex.ali/
ter referat.Idem tenet Ludo.ro.in antepe.ꝛ penul.colū.motus
per aliqua que mihi non stringunt:ego ex duobus moueor.Pri/
mo quia si in hac.l.requireretur restitutio in integrū,starent due
difficultates,que bene tolli nō possunt:quas mouet Pau.de ca.
hic:in.vij.col.ꝛ seq.ꝛ Alex.in.xvj.col.ꝛ seq.q: nō esset hic speciale
in iuramēto necessario,nec esset opus ꝙ istrumēta de nouo essent
reperta:nec aliud esset in iuramēto volūtario:quia omnis senten
tia potest retractari per restitutionē in integrū ex clausula gene/
rali,si qua mihi iusta causa ꝛc.qn̄ instrumēta sunt de nouo reper
ta que nō potuit pars producere:imo si nō essent de nouo reper/
ta,dūmodo fuisset legitime impeditus.Ita Inno.in.c.vltra ter/
tiam.de testibus.quem refert ꝛ sequiꝛ Bart.i.l.j.C.de sen.aduer.
fiscum latis.lib.x.Spec.ꝛ Io.an.in ti.de execu.sen.§.fin.ver.illud
tamen.Bal.in.l.argentarius.§.cū autē.per illum text.ff.de eden.
ꝛ in.l.sub pretextu.j.ꝛ ibi Sali.C.de transac.Ange.ꝛ Moder.in
l.imperatores.ff.de re iudi.nec huic difficultati Paul.de castr.et
Alexan.bene respondent:ideo propter has difficultates necesse
est dicere,ꝙ hic sit specialis casus in quo,iure permittitur retra
ctatio sentētie absqꝫ restitutione i integ.nā hoc modo cessant ille
difficultates.Scdo moueor,q: sentētia lata ex iuramento neces/
sario,diciꝛ lata ex pbationibus priuilegiatis pcedentibus inui/
ta parte:vt plene dicā in gl.ij.in prin.ideo facilius ipso iure reuo/
catur ꝙ in.d.l.diuus,vbi sunt probationes proprie licet false:ꝛ
7 sic apparet nihil obstare illos tex.†q: facilius reuocatur ius sin/
gulare ꝛ priuilegiatum ꝙ ius commune.l.eius militis.§.militia
missus.ff.de testa.mili.In tex.ibi noua instrumenta:an idē sit in
testibus de nouo repertis,est latus articulus quem Bart.ponit
infra in vlti.col.ibi seruo.Pondera etiam tex.ibi,se inuenisse di/
cat:nā punctus est videre an veniat supplēdum/ꝛ probet:prima
fronte videꝛ ꝙ sic per text.in.l.j.§.j.in verbo diceꝛ.ff.de dolo.cuz
glo.ij.ad idem glo.in.l.j.in prin.in verbo dicatur.ff.si quadrupes
pau.fec.dica.declarat Bar.in extrauaganti ad reprimendum.in
verbo asseratur.ꝛ hoc modo arguimus iurisconsultum ꝙ dimi/
nutiue loquatur.Tu subtilius consydera,quod tex.potest stare,si
dicat quia non est necesse istud probare:imo statur dicto suo cuz
iuramēto.c.pastoralis.de exceptio.firmat Bart.hic:in.ij.colū.in
8 prin.facit tex.in.l.fi.C.de fide instru.cum ergo non requiraꝛ alia
probatio,sed iuramentum,sufficit verbum dicatur.† Ex hoc in/
c fertur iuncto.d.c.pastoralis.quod licet lex dicat standum dicto
alicuius,intelligitur cum iuramēto:[c]facit tex.in.c.cōtinebatur.
circa medium.in verbo firmauerit iuramento.de despon.impu.
Ad idem ꝛ secundo facit tex.in.l.theopompus,in ver.iuratus.ꝛ
ibi Bar.ff.de dote prelega.vbi est tex.ꝙ si testator in testamento
9 mandauerit stari dicto alicuius intelligitur iurato. ¶ † Tertio
facit ꝙ per illā.l.theopompus.dicit Bal.in.l.iusiurandum qd ex
d conuentione.in princi.ꝛ ibi retuli.s.eod.ꝙ si in instrumento[d] quis
promisit stare dicto partis in dānis ꝛ interesse,intelligitur.s.iura
to.Idē tenet Butri.in.c.finē litibus.de dolo ꝛ contu.in pe.colū.
10 ꝛ in.c.veniens.el.j.de testi.Bald.in.c.tuis.eo.tit. ¶ † Quarto fa/
cit quod vult Ang.in repe.l.si vacantis.in.iij.col.C.de bo.vocan.
e lib.x.quod si ex forma statuti[e] debet stari simplici dicto accusato/
ris vel nuntij:intelligitur ꝙ debeat iurare,per.d.l.theopompus.
ꝛ refert ꝛ sequiꝛ do.Alexā.consi.ccccxxxvj.incip.clarissime domi/
11 ne vicarie.in.iij.col. ¶ † Quinto bene facit qd licet aliquid relin/
quatur cōscientie alicuius,tn̄ intelligiꝛ dūmodo iuret,fm Ange.
Pau.de cast.ꝛ Moder.in.l.de pupillo.§.qui opus.ff.de ope.no.
nun.Ang.in.l.apertissimi.C.de iudi.Alex.ꝯsil.cxcv.inci.viso the
mate suprascripto.ꝛ in cōsi.ccclix.inci.visis verbis.in.iij.col.in fi.
12 † Tertio pōdera text.ibi quibus nūc soluz ꝛc.ꝙ snīa ita demum
pōt retractari,qn̄ instrumenta sola de nouo repta ad retractatio/
nem sufficiūt:ꝛ sic alia probatio simul cū instrumētis non admit/
tereꝛ:ratio est fm Bar.q: illa tātū pbatio debet admitti in qua
13 nō fuit negligens.† Et ex hoc infert Bar.hic:in.iij.col.post Iac.
bu.qd si actor in prima dilatione facit tātū citari duos testes qui
fuerūt cōtumaces,qd scda dilatio non potest sibi concedi nisi ad
illos duos testes:cuz Bart.tenent alij.ꝛ dicit Ludo.ro.in penul.
col.quod dictum Bar.seruaretur in practica:quia nulluz habet
cōtradicentem.ꝙuis Bald.hic:in.v.col.dicat,ꝙ iudices de facto
aliter seruant ꝙ Bar.dicat.Adde Bar.idem tenentem in.l.fi.in
j.colū.ꝛ ibi alij.ff.de fer.Anto.de but.in.c.vltra tertiam.de testi.
ꝛ ibi Bal.in vlti.colū.dicit,ꝙ iste tex.est ad hoc singularis.idem
tenet Pau.de cast.in.l.si ita stipulatus essem abs te.ff.de verbo.
ob.vbi reputat hoc esse valde singulare dictuz:facit.l.si quando.
ꝛ quod ibi Bar.C.de dila.contra istam decisio.Ludo.hic in pe/
nul.col.mouet difficultatem,super qua dubitat:ꝛ relinquit cogi/
tandum:nam in hac dilatione efficitur communis vtriusqꝫ par/
tis.l.petende.C.de temp.in integ.resti.pe.poterit reus producere
quoscunqꝫ testes voluerit:ꝛ sic esset melioris conditionis quam
actor,cuius contemplatione habet hanc delectationem:ꝛ tamen
equalitas inter eos est seruanda.l.fi.C.de fruc.ꝛ lit.expen.Tu re/
sponde ex mente Bar.qd ratio diuersitatis est:quia ex quo actor
nō nominauit nisi duos testes,quo ad illos duos se astringit:quo
ad alias est negligens:ideo quo ad alios non permittitur dila/
tio:sed reus ad nihil se astrinxit:ideo laxiores habet habenas in
hac scda dilatiōe.Hinc dixit Sali.i.l.j.C.de dila.qd si actor alios
testes nō nominasset ex ignorātia,ꝛ non ex negligentia:tunc ple/
nior dilatio sibi cōcederetur:ita limitat do.Bart.hic:ꝛ sequitur
do.Alex.qui etiam limitat scdo modo,qd licet actor in scda dila/
tione non debeat admitti ad producēdū alios testes,si tamē fuit
admissus parte nō ꝯdicēte valebunt.ita refert no.Bal.in.l.fi.in
lectura antiqua.ff.de fe.Tu ad hoc comprobandum adde multa
similia.que recollegi in.l.certi cōdictio.§.quoniaz.s.ti.j.ꝛ dixi hic
in repeti.in tex.ibi cum a iudice aliquis absolutus fuerit,not.hic
esse tex.quod iuramentum necessariū in dubio debet deferri reo
non actori,de quo dicetur in gl.penul.ꝛ si diceretur ꝙ hic poniꝛ
14 cōtingentia facti,est truffa. ¶ † Quarto no.in ver.solent.ꝙ licet
istud verbum videatur volūtatis.l.non quicquid.ff.de iu.tamen
isto casu necessitatē importat,per.l.in bonefidei.in ver.oportet.
C.eo.fm doct.hic:ꝛ Barto.j.in vlti.colū.ꝛ canoniste in.c.fi.extra
eo.nā verbū solent.medium est,fm glo.in.l.j.ꝛ ibi Bart.ꝛ docto.
qn̄o ꝛ quādo iudex.ꝛ est tex.in.l.vbi autem.§.j.cū gl.ff.de in diem
15 adiec. ¶ † Quinto no.ibi in dubijs causis,ꝙ iuramentum neces/
sarium defertur quando causa est dubia:ꝛ sic quādo nō est proba
tū plene:sed semiplene.Et aduerte ꝙ ad hoc vt istud iuramentū
deferri possit,octo requiruntur que enumerat Pau.de cast.hic:
in.v.col.in fi.quibus tu adde alia magis vtilia ꝛ quotidiana:nā
requiritur de nouo,ꝙ pars expresse petat tale iuramentum sibi
deferri:alias non posset iudex ex officio,parte non petente,defer
re,ꝛ si deferat non valebit per.l.iiij.§.hoc autem iudicium.ff.de
dam.infec.ita determinat Bart.hic in vlti.col.sequitur Ang.in
prima.ꝛ Anto.de bu.in.c.fi.in vlti.col.extra eo. Cōtrarium late
tenet Panor.in.d.c.fi.§.sane.in vlti.colū.motus per aliqua que
non stringunt,quibus rn̄de ex verbis Salic.in.l.in bonefidei.in
vlti.col.C.eo.Adde ꝙ cōtrariū etiā tenet do.Alex.de quo valde
admiror:licet de Bar.hic:ꝛ predictis nullam faciat mentionē.in
consil.liij.incipi.in causa vertente inter Michaelem.in vlti.colū.
vbi dicit.ꝙ iudex potest istud iuramētū deferre ad veritatē eru/
endā:etiam si a parte non petatur per regulā.l.vbicūqꝫ.cū gloss.
ff.de inter.act.ꝛ per ea que no.Bald.in.l.actor.in prin.C.de pro/
ba.Ego teneo sentētiam Bar.ꝛ eam cōprobo pulchro fundamē
16 to ꝛ valde vtili ad īfinita:† nam omnes.ll.oīa statuta que verbis
precisis ꝛ necessitatiuis cogunt iudices aliquid facere respicien/
tes priuatū cōmodū,debent intelligi si petaꝛ a parte:alias iudex

a ¶ Dolus est crimē.adde l.j.in.§.non tm̄.ff.de po.ꝛ in.l.nō exigit.ff.de dolo.

b ¶ In dubio. Adde gl.in l.ad ꝯmētariēsem.C.de cust.reo.

c ¶ Iuramēto.add bal.in.l.iusiurādū.ff.de iureiuran.

d ¶ In istrumēto. Add Bal.i.c.ceteruz.de iura.calum.

e ¶ Statuti. adde Ang. in repet.l.si vacātia. C. de bo.va.li. x. Anto.de but.in.c.veniēs.el.j.de testi.

nō potest ex suo officio facere. glo. est. ⁊ ibi cano. in. c. fi. de rescrip. ⁊ per illam gl. dicūt. d. Ant. Panor. ⁊ alij, q statutū disponēs qd capitaneus (quia vt plurimū ignarus iuris) teneatur ferre sentētiam cum cōsilio sapiētis, tale statutum intelligitur parte petēte: vel si statutū dicat q potestas teneatur compellere agnatos ad
17 compromissum, si petatur a parte. † Eodē modo si statutū dicat q iudex teneatur terminare causas. s. certum tempus sub pena, intelligitur parte petēte: alias secus. sequitur do. Alexā. in cōsilio lxxxij. incip. in causa vertēte inter Petrum ⁊ Joānem. in pe. col. ⁊ in consi. cclxiij. incipiē. viso processu vtriusq cause. in vlti. colum. Pau. de ca. in. l. properādum. in prin. in. ij. col. ⁊ ibidem Alexā. C.
18 de iudi. ¶ † Scdo ad idem facit tex. no. i. l. peto. §. fi. in ṗ. q si cautio nō fuit desiderata. ff. de lega. ij. quē tex. multū no. Paul. de ca. ibi ad fi. ⁊ dicit, q aliquādo allegauit ad questionem statuti paduani disponētis, q appellans vel petens restitutionē debet cauere cū fideiussore de restituēdis expensis, ⁊ aliter ṗcessus factus nō valeat, q tale statutum debet intelligi, si talis cautio fuit petita a parte: tūc ea nō prestita processus postea factus esset nullus, alias secus: quod dicit tenēdum menti: quia pluries vidit de facto, sequitur do. Alexā. in cōsil. cccclxxix. incipiē. visis narratis in
19 themate circa prin. ¶ † Tertio ad idem facit text. in. l. debitoribus. in prin. in verbo petētibus. de re iudi. per quem tex. Ange. ⁊ Alexan. tenent q si lex iubet condemnatis indulgeri: ita demum indulgendum est, si ab eo petatur. Ad idem ⁊ quarto facit quod egregie consuluit Ange. in cōsilio. cxl. incipi. quidam Matthe⁹. quod statutum disponens, q priores teneantur causam appellationis committere sub certa pena, intelligitur si fuerit postulatū a parte, ⁊ debet talis requisitio fieri cum importunitate scdm
20 eum. † Ad idem bene facit tex. in. l. j. §. fin. ff. de iure delib. vbi licet tempus statuēdum heredi ad deliberādum sit arbitrariū: tamē requiritur q petatur a parte: ⁊ est bona glo. in. c. cupiētes. §. qd si per viginti. in verbo cōtempserit. de electio. in. vj. facit bene text. in. l. si quis filium. §. stipulatio. in verbo cū interpellatus. ff. de col. bo. ⁊ text. in. l. ij. §. q ait pretor. ff. quorū lega. ⁊ in. l. j. §. nō exigit. ff. vt in pos. lega. hinc videmus, q licet tex. in. l. iulianus. §. offerri. ff. de act. emp. dicat, qd offerri debet ab emptore preciū ⁊c. tamē ille tex. intelligitur, si petat a vēditore: alias secus: sic intelligit Bal. in. d. l. j. C. de his que sub modo. ⁊ in. l. j. in. iij. col. C. ne liceat tertio prouo. ⁊ predicta teneas bene cordi: quia cōferunt vt dixi ad infi-
21 nita similia. ¶ † Decimo requiritur in delatione huius iuramēti, q pars aduersa ad hoc citetur: alias iuramentum est nullum: ita probat text. no. in versi. causa cognita. in. l. in bonefidei. C. eod. iuncta regula. l. in cause. §. causa cognita. ff. de mino. ita expresse no. Ange. i. d. l. in bonefidei. in. j. col. per illū tex. dicēs cautum esse debere aduocatū, vt semper faciat deferri istud iuramentum necessariū aduersario presente, vel saltem legitime citato: alias iuramentum est nullū. refert ⁊ sequitur domi. Alex. in cōsil. cclxiij. inci. viso processu vtriusq cause. in vlti. colum. Adde quod idem in terminis tenet Gemi. in. c. fi. in. ij. colum. de testi. in. vj. allegans Domi. de rota in decisio. lxxxix. ⁊ quedam alia de quibus ibi per eū. idem tenet in terminis Joā. de imo. in. c. fin. in. x. col. q me. cau. post dños de rota cōclusione. xciij. Jdē tz Bal. in. c. j. in princ. in penulti. col. de cōtro. inuesti. ⁊ in. c. v. de gradi. succ. in feu. per illuz
22 tex. † Confirmo per notabilē regulā: q: quotiescūq iudex aliqd facit, etiam ex officio suo: et ad instantiam partis, ibi semper de necessitate requiritur alterius partis citatio. vnde si fiat inhibitio p iudicē ecclesiasticū iudici seculari, ⁊ fiat ad instantiā partis, requiritur citatio aduersarij: alias talis inhibitoria non valeret, vt habet in. c. romana. §. si vero. ⁊ in. c. non solū. ad fin. de appel. in vj. Fede. de se. in consi. ccc. incip. factum proponit esse tale, debitor promisit. Jmo. ⁊ Alexā. in. l. iij. §. condēnatum. ff. de re iudi. Pe. de ancha. in cōsi. ccxxxv. incip. casus talis est, post preceptū factū. secus quando iudex ex proprio officio parte non instante, faceret inhibitionez. vt no. Panor. in. c. trinam. in pe. colum. de ordi. cog. Alexā. in cōsi. ccxxxij. incip. visis actis mihi trāsmissis in. iij. colū. circa fi. ⁊ seq. sed in casu nostro, iudex nō potest deferre istud iuramentū necessariū nisi parte petēte vt ṗxime. s. formaui. ergo reqritur aduersarij citatio. Jn ɔtrium vr̄ facere: q: in declaratione iuramenti necessarij qd pstat passo dānū vel violentiā: iuxta. l. si qū. C. vnde vi. ⁊. c. fin. q me. causa. ⁊. ij. q. j. c. in primis versi. gloriosus. ibi pars aduersa non est citanda fm Jmo. in. c. fin. in. x. colum. qd me. causa. post dños de ro. per eū allegatos. ⁊ do. Alex. cōsi. cxxx. incip. difficultas huius negotij. sed rūde illud esse odio delinquētis. prout not. ad literā. dicit Bald. in. c. j. in penul. colū. si de inuesti. inter domi. ⁊ vasal. lis oria. ⁊ ideo semp deferf damnum passo, sed istud potest tam vni, quam alteri deferri. vt dr in glos. magna. ⁊ ista solutio magis placet q alia posita per Jmo. in. d. c. fin. ⁊ inquantum. s. allegādo. l. in bonefidei. in verbo cā cognita. C. eodez. iuncta. l. in cause. §. cā cognita. ff. de mino. tenui, q requirif in delatione istius iuramenti necessarij cause cognitio, ⁊ consequenter
23 q pars aduersa citet, alias q delatio est nulla. † Quero an stetur assertioni iudicis, si in sentētia asserit, q illud iuramentum detulit causa cognita: dic q est questio tacta per Fulg. cōsil. lviij. inci. quoniam plurime simul cumulantur qones. in. iij. col. vbi consuluit, qd sic motus ista ratione, q: talis solēnitas tpe huius delationis potuit interuenire. l. j. C. de fide instru. ⁊ in. l. haste fisca. libr. x. no. Bar. ⁊ alij. in. l. sciēdū. ff. de verbo. obli. Teneo ɔtriū. moueor.
24 † Primo quia nō credif iudici de actis, nisi aliter per scripturaz cōstet. c. cum in iure. de offi. deleg. c. quoniam cōtra. de proba. no.
25 Bar. in aut. si quis in aliquo. C. de eden. † Scdo quia non presumitur pro processu iudicis, nisi aliter probet. c. in presentia. de renū. ⁊. d. c. quoniā cōtra. Tertio nō presumif citatio etiā si p notarium in instrumento asseratur: ita Bal. in. d. aut. si quis i aliquo.
26 † Vltimo requirif q istud iuramentum deferatur anteq a partibus conclusum sit in causa postea deferre non posset, fm Barto. hic in vlti. colū. dicentem. q consuetudo ita obseruat. sequuntur Bal. ⁊ Ang. hic: ⁊ Bal. in. c. j. §. item si vasallus. in vlti. col. de cōtro. inuesti. vbi etiā per eū qd in causa appellationis. ⁊ idē Bald. in. l. in bonefidei. in penul. col. ⁊ in. l. generaliter. in princ. in. v. not. per illum tex. C. eo. ⁊ in. l. ij. s. eo. ⁊ Ludo. ro. in consi. cclv. incipien. quo ad primum quis melius ius habeat: ⁊ multum diffuse hic in xxxvj. col. ⁊ in. xxxix. colū. ⁊ seq. vbi rūdet ad omnia fundamenta Sali. qui tenebat ɔtrariū hic: ⁊ in. d. l. in bonefidei. in. x. colū. ⁊ seq. vbi per plura fundamēta dicit se contrarium sustinuisse publice repeti. quā de ista. l. cōposuit Bononie. Sed cōtrariū, q imo post cōclusionem in causa, possit iudex istud iuramētū deferre, tenet Bald. in. l. si accusatoribus. in vlti. col. C. de accu. sed ibi loquitur quo ad iudicem, nō autē quo ad partē: put loquitur Bar. ⁊ doc. hic: ⁊ ita etiā loquitur. d. Alexā. in cōsi. liij. incip. in causa vertente inter michaelē in vlti. col. ⁊ vide Bal. in. l. j. s. e. ⁊ Ang. hic in. j.
27 col. ¶ Sexto no. ex hoc tex. q iudex debet sniare in fauorem eius qui iurauit: ⁊ istud ṗcedit etiam in iuramēto iudiciali vel voluntario. l. iusiuran. ⁊ ad pecunias. §. fi. j. eod. valeret tn̄ snia lata contra iuramētum: ⁊ sic esset opus appellatione. l. nam ⁊ postea. §. si
28 dānetur. vbi dixi. s. eo. ¶ † Vltimo no. ex versi. fi. q iuramentum volūtarium vel iudiciale est species transactionis. l. ij. s. eo. quia sic receditur a lite ⁊ ei finis imponitur: sicut per transactionem vnde quemadmodum trāsactio non retractatur per instrumēta de nouo reperta. l. sub pretextu. la. j. C. de transac. ita nec iuramentum voluntarium vel iudiciale: sed stat firma regula. l. nō erit. §. dato. s. eo. ⁊ per ista sunt expedita textualia: venio ad glo. ¶ Capio glosellam primam in verbo constitutionibus. ex qua not. qd dispositio legis vel statuti se referens ad aliam legem que non reperit, per hoc nō vitiatur. Adde similem gl. in. §. qm̄ vero legem. in aut. de testi. gl. in. l. vt liberis. C. de col. in glo. magna. circa medium. dum dicit sed nec has habemus. ⁊ ibi ad hoc not. Ange. ⁊
29 Ludo. ro. ¶ † Inducitur ista glo. per Bar. in. iij. col. ⁊ alios ad statutum seu nouam reformationē, q quilibet soluat collectam. j. x. dies sub pena: quantiplures, prout in alio statuto continetur: q licet non reperiatur illud aliud statutū: tamen hec valeat. Idem tenet Bal. in. l. si donatio. per illum tex. C. de dona. ⁊ in. l. inciuile. ff. de legi. ⁊ in. c. j. §. fi. qualiter olim feudum poterat alienari. ⁊ in l. j. §. in omnibus. per illum tex. C. de cadu. tol. Ang. in. l. penul. p illum tex. C. de insti. ⁊ substi. intellige tamen sane, qn̄ in statuto referente sit insertus tenor clare: ita qd de dispositione appareat, alias propter incertitudinem vitiaretur, vt declarat Bal. in. l. j. ad fi. C. de epis. ⁊ cle. ⁊ Ludo. ro. hic in. j. colū. ⁊ ista distinctio probatur ex legibus vltimarum volūtatum quas statim adducam: Hinc sumpta occasione vidēdum est per cōclusiones ⁊ remissiones, qn̄ in omni materia fit relatio ad aliud qd nō reperit, an per
30 hoc vitief dispositio. † Et in primis in confirmatione priuilegiorum, habes gl. optimā in. c. si romanorum. sup verbo desunt. xix.
8 dist. que vult, q si papa cōfirmat priuilegia exēptionis alicuius ecclesie, valet ɔfirmatio, q̄uis illa priuilegia aliter nō appareāt.
31 † Alibi tamen Panor. in. c. inter dilectos. in. viij. col. de fi. instru. tenet, q concessio pape que fit non certa, sed ad instar priuilegij alias concessi nihil prodest nisi de eo appareat. Ad idē glo. optime distinguens in. c. abbate sancti siluani. in verbo fiat fides. de
32 verbo. signi. † Alibi glo. in. c. j. in gloss. fi. in fi. de fi. instru. tenet qd cōmissio facta iudicibus delegatis, vt procedāt iuxta vel fm formam priorum literarum, nihil valet, nisi de prioribus literis appareat. facit tex. in. c. cum dilecta. de cōfirma. vti. vel inuti. vbi innouatio priuilegij nō renouat nouū ius, nisi de innouatione appareat: etiam si fiat a principe habente potestatem de nouo cōcedēdi fm Panor. in. c. ex parte. primo. in vlti. nota. de priuilegijs.
33 ¶ † Successiue vidēdum est, quid in iudicijs: nam pone, qd in libello actor se referat ad instrumentum in quo nihil reperiatur: tamen postea debitum probat per alias veras probationes debet obtinere non obstāte relatione instrumēti in quo nihil reperiatur. Ita per hāc glo. ⁊ hic no. consuluit Ludo. ro. in consi. xxj. incip. ita

8 ¶ Confirmat. Adde Are. in. c. p̄sentiū. z. vij. q. j. Ant. de but. in. c. ex insinuatio. de rescript. do. in. c. j. in iij. colū. de sen. excō. li. vj. Cardin. zaba. consil. cxix. incipi. monasteriū sancti Juliani.

34 incip. ita de iure dicendū arbitror. † Eodē mō, si accuso aliquem & peto eū cōdēnari fm formam statuti vel consuetudinis, dato q nullū statutū nulla cōsuetudo reperiatur, non p hoc vitiatur accusatio: debet extra ordinem puniri: ita pbat tex. not. in. l. iij. cū glo.
35 & ibi ad hoc no. Bal. C. de nup. † Quid aūt sit in statuto faciente
a mentionē de consuetudine, si aliter de ea nō cōstet, habes text. in c. abbate. de v. sig. Pau. de ca. in consi. cccxix. incl. in cā decimali.
36 & ad aliqd Bar. i extrauaganti ad reprimēdū. in verbo put. † Quid autē in respōdente positionibus, & cōfitēti prout in tali instrumēto cōtinet, & non aliter: an si in illo instrumēto nihil cōtineat, talis cōfessio aliquid preiudicet: ponit Bal. in. l. ij. p illum tex. C. de erro. aduo. post ẽmo. per eū allagatū. sequit Ludo. ro. in consi. ccxciij. incip. hec ɔfessio. Itē predictis adde qd cōsuluit do. Frā. de are. in ɔsi. lxviij. quod incipit excellens domine, q nō valet cōpro-
37 missum factū sup lite alias agitata, nisi de illa appareat. ¶ † Tertio videndum est quid in sñia, si iudex in sententia dicat, condemno te ad soluendū omni anno. x. saccos frumenti, fm q tui antecessores soliti sunt semper soluere: an si tui antecessores nihil vnq soluerunt vitietur sententia, & tu libereris: dic q non, propter dictionem fm, que non stat conditionaliter sed causaliter. l. eū qui. §. iulianus. el. ij. ff. de constitu. pecu. per quem tex. Guil. de cu. bar. & alij ibi ita determinant. & glo. in. c. quoniam abbas. de offi. dele. & in. c. abbate sancti. ponunt doc. & ibi dixi in. l. penul. C. de instit. & substitu. Et vide similem questionem per Ol. laudē. in consi. cxxj. incipi. Ad primā questionem, in secundo dubio: vbi querit, pone princeps in inuestitura feudali: ita dicit, sicut reuerende memorie genitor noster concesserat tali benemerito tale castrū in feudū, ita nos quoq concedimus, si de prima concessione nihil appareat, tamen vз ista secūda. & adde Jo. an. in addi. Spe. in ti. de feu. §. j. iuxta prin. Idē tenet do. Alex. in consi. lxxxvij. inci. qm̄ abunde.
38 † Dicit etiā Pau. de cast. hic: in. v. col. q habuit de facto consule re in hoc casu: quidam eps inuestiuit quendam nobilem de feudo decimali omnium redditū, & inter alios redditus nominat fenū fm q tui antecessores soliti erant percipere: pone q tui antecessores nihil vnq pceperūt de redditu feni, consuluit Pau. de ca. q hoc tñ sibi nō preiudicabit, ppter dictionē fm, que nō est cōditionalis: & adde q illud cōsiliū Pauli incipit: in cā decimali et
39 est in ordine numero. cccxxij. vbi nota. loquitur. † Adde q plus decidit Pau. de cast. C. de insti. & substi. in. l. pe. q si aliquis cōcessit fundū in emphiteosim, vel castrū in feudū, fm formā & modū quibus antecessoribus tuis fuerat concessū, q̄uis nō appareat quibus modis & formis tui antecessores haberent non, p hoc vitiabitur concessio, & lз ipse nō dicat, idē expresse dicit Ang. ibi: intellige tñ sane, qñ pēsio esset taxata: alias si ɔcessio emphiteosis esset omnino sic indefinita, crederē q ppter incertitudinem pensionis vitiaret. Aj. vbi declarat Bart. in euidentialibus. C. de iure emphi. iuncta. l. si merces. in prin. ff. loca. & iuncto eo qd singulariter decidit Bal. in. l. contractus. C. de fide instru. i pe. co. in vsi. modo hic
40 quero. & in. l. j. ad fi. C. de epi. & cle. & Ro. hic in. ij. col. ¶ † Quarto videndū est, quid in ɔctibus, & vltra proxime dicta. adde tex. no. in. l. si quis legauerit. ff. de lega. j. per quē Barto. & doc. ibi determinant, qd si vēdo tibi fundum excepto iure coloni qui medietatē fructuum habere debet, si nullus reperiatur colonus preter venditorē, illa reseruatio nihil operat: & totū cedit emptori, sequitur Ang. reputans no. dignum. in. l. si in venditione. §. cōmu. pdi. & in l. si in prin. p illū tex. cū gl. C. de tem. ap. Adde etiā qd determināt Bar. & alij in. l. si sic. §. j. in fin. ff. de leg. j. & in. l. legaui. ff. de libe. le. Oldra. lau. in consi. clxiij. incip. viso priuilegio. Specu. in titu. de loca. §. nunc aliqua. in ver. lviij. Bal. in. l. quod si in venditione. per illum tex. ff. de heredi. vel actio. vendi. Ang. in. l. locus. ff. de acqui. pos. in quibus locis determinant, quando comes ɔcessit ecclesie quicquid iuris habet in tali fundo, si postea non appareat eum aliquid iuris habere. Adde etiam tex. in. l. si quis fundū. ff. de cōtrahen. emp. vbi ponitur iste casus: aliquis habuit fundum iure hereditario: postea dicit vendo tibi talem fundum pro tanto quā ti emit testator: testator nunq emit, sed fuit sibi donat?: dicit tex. q illa venditio est nulla: quia fit ibi relatio ad id quod non est:
41 ideo actus vitiatur. † Quinto & vltimo videndum est, quid in vltimis voluntatibus, quando testator se refert ad aliquid quod non reperitur vel postea non sequitur, de quo habes tex. not. in. l. si donatio. C. de dona. & in. l. lucius. §. quisquis. el. ij. ff. de lega. ij. & text. not. in. l. qui plures. ff. de vsufru. lega. & tex. nota. in. l. si quis ita scripserit heredem. ff. de heredi. insti. per quem tex. decidit ibi singulariter Bald. Ange. & Imo. quod si testes deponunt, q si testator instituit titium & seium heredes: sed non recordatur pro quibus partibus: nec aliter illud probatur, valet tamen institutio et
42 erunt heredes pro equalibus portionibus, qd bene no. & sequitur Alex. in. l. cum antiquitas. in vlti. colū. C. de testa. † Quid autem si, si testator reliquit filiam heredem in dotibus per eum ordinatis, & alium heredem vniuersalem istituit, si nō reperiatur aliqua

ordinatio vel constitutio dotis: an filia dicatur preterita, & sic rūpat testamētum. vide per Bal. nouellum in tracta. de dote in. vj. parte. in. xj. priuilegio. ¶ Glos. ij. in verbo noua instrumēta, diuiditur in septē partes. Primo timore taciti cōtrarij qd statim iormabo exponit tex. In scda que est ibi: & sic no. glo. collegit ex text. nota. In tertia ibi: sed cōtra. C. de trāsac. oppo. ɔ text. & soluit. In quarta ibi: itē cōtra. ff. de re iudi. l. impatores gl. fortiter opponit ɔ tex. & tripliciter soluit, vnde colliguntur tres principales intellectus ad hunc tex. In quinta ibi Itē. ɔ. ff. de re iudi. l. post rē. glo. opponit & bñ soluit. In sexta ibi: pterea sicut, ponit vnū dictū ex quo remouet aliud ɔtrariū. In septima ibi. Itē no. q hic subjicit, gl. remissiue. no. hūc tex. ad questionem. ¶ Redeo ad primam partem glo. que exponit text. noua instrumēta. i. nouiter reperta, pro qua expositione facit bene text. in verb. inueniisse. sed videndum est, quare gl. ita exponat Bart. dicit se arbitrari, q timore ɔtrarij. l. si diuersa. C. de transac. Adde tu, iuncta gl. fi. in fi. l. j. C. quādo
43 prouo. non est necesse, prout in voce declaraui. ¶ † Et ex hac glo. infert Bartol. q partes non possent de commum consensu facere fabricari instrumēta de nouo, ad retractationē sententie: & cum Bar. tenet solus Ang. hic: sed ista illatio Bar. est falsa, & reprehēditur p Moder. hic: cū per solū ɔsensum partium possit sniē derogari. l. iij. §. si ex conuentione. ff. de re iudi. l. minor. xxv. annis. cui fideicōmissum. in prin. iuncta gloss. ff. de mino. cū iuri suo & fauori quilibet possit renuntiare qñ priuati est. l. pe. cū si. C. de pac. nec ob. glos. in. d. l. si diuersa. q2 nō dicit, q p nouam cōuentionem partium non possit recedi a snia: sed bene dicit, q non potest fieri ɔsensu partium. vt ferat secūda snia ɔtra prime q trāsiuit in rem iudicatā, taliter q scda valeat i vim snie: & ad hoc illa gl. est singularis fm Bal. in. c. pñ sentata. in. iij. col. de test. & in. c. inter monasteriū. in. ij. colū. de re iudi. Imo. in. l. qd iussit. ad fi. ff. de re iu. Dic ergo melius & totū oppositū eius qd dicit Bart. q gl. ideo sic exposuit: quia si instrumēta fuissent de nouo fabricata post sententiā ad retractationē ipsius sententie, nō solum interdum sed generaliter omni casu retractaret snia, per regulam. d. l. iij. §. si ex conuentione: sed qñ sunt de nouo reperta: tunc proprie procedit ista lex, q interdū & sic in casu speciali permittit retractatio fm Bal. Sali. & Moder. hic: potes tamen saluare Bart. q intellexerit q prima sententia que transiuit in rem iudicatam, nō potest retractari. s. per secūdam sententiam ex instrumentis nouiter fabricatis
44 si validam. vt hic per Alexā. ¶ † Ex tertia parte gloss. habes q trāsactio nō retractatur per instrumenta de nouo reperta, per. l. & rationem in gloss. allegatam. limita in terminis huius legis: nisi iudex detulisset iuramentum necessarium vni parti, & pretextu illius iuramenti facta fuisset transactio. tunc retractaretur per instrumēta de nouo reperta. glo. est no. in. l. si ex falsis. in verbo precipimus. ad fi. cū qua ibi docto. transeunt. C. de transac. quā glos. nota ad duo. primo ad magnam extensionem huius. l. secundo pro not. limitatione. l. sub pretextu. j. allega. in glos. & sic data paritate terminorum: idem est in transactione quod in sententia.
45 † Quid autem sit in arbitramēto, quod cēsetur transactio, an retractet per instrumēta de nouo reperta. Bal. tз q sic, pēdēte tpe reductionis ad arbitriū boni viri in. d. l. sub pretextu. la. j. sequit ibi Pau. de ca. q2 reputat singulariter notādū, dicēs q nō recordaē alibi se legisse: tu vide Bart. in. l. societatē. §. arbitrorū. ff. pro so. in. vj. col. in versi. quero vtrum per arbitramētum. & limita vt ibi per eū, ponit Ant. de bu. in. c. quintaualis. de iureiur. Salic. in l. cum antea. C. de arbi. Ludo. ro. in. l. si quis cum aliter. ff. de verb. ob. & late Ang. & Are. in. l. j. §. si quis ante. ff. a qui. appel. nō licet. Item limita aliter istud quod gloss. dicit de transac. vt per Abb. Panor. in. c. fi. in princ. in. iij. colum. extra eo. ¶ Sum in. iiij. parte glo. quam no. ibi, vt hic & in odium periurantis: nam ex ea habes primum intellectum ad hūc tex. q communiter approbat, tam per glo. quā per Bar. & doc. Secūdo habes rationem ad hūc tex. que est, propter periurium: & hāc ratiōnē sequitur Bart. in. j. colū. sed eā impugnāt Fulg. Ludo. & Alex. hic: q2 restringeret tex. quādo iurans fuisset in dolo. Tu pondera ad confirmationem eius qd supra dixi circa cōmune summarium doc. dum dicunt falsi: quia est facere violentiam litere. Tu fortius reproba. quia, sequeretur q idē esset in ver. fi. in iuramento voluntario vel iudiciali, vbi versatur idem & maius odium periurij: alie vero rationes assignantur per Moder. hic: nam Ludo. ro. tres alias assignat, Pau. de cast. aliam vt prosecutus sum reprobando in repe. huius legis. Tene istam quā ponit Ludo. & simpliciter sequitur Alexā. in. x. col. declarando & sustinendo eam vltra Moder. q in hac. l. reperitur lata sententia, ex probationibus priuilegiatis procedētibus ex pro prio iuramēto partis, que in cā propria cōstituitur iudex & testis. l. fi. C. de fideicom. ɔ. l. omnibus. C. de testi. & l. nullus idoneus. ff. eodē, vnde succedit regula, q sententia lata ex pbationibus priuilegiatis: nunq trāsit in rem iudicatā, quin semp possit retractari ex nouis pbationibus meliorib9: ita no. Innocē. in. c. tua nos. de

a ¶ Statuto. Adde bal. in. l. si donatio. C. de dona. Bal. i. l. j. in fi. C. de epis. & cleri. Bal. i. l. ictuile. ff. de legi. Bal. i. l. vnica. §. i oi bus. C. d ca. tol. Bal. i. c. j. i. §. fi. qualiter oli feu. aliena. poterat.

coha.cle.ꝛ mu.in gl.mag.in verbo,sed est mirabile:qđ dictū repu
tat mirandum:ꝛ sequit Ang.in.l.j.C.sen.rescin.nō pos.ꝛ i.l.diuus
traianus.ff.de te.mil.ꝛ in.l.sub specie.C.de re iud.ꝛ in aut.nouo
iure p illū text.C.de pe.iu.qui male iudi. Anto.de bu.in.c.frater
nitatis.de fri.ꝛ male.ꝛ in.c.cum vene.de excep.ꝛ in.c.si.extra eo.ꝛ
Panor.in.c.ꝑposuisti.de proba.ꝛ in.c.significantibus.circa me
dium.de purga.vulga.ꝛ in.c.ex tuarum.ad fin.de purga.cano.ꝛ
dicit Ludo.ro.hic:in.v.col.ꝙ pro illo dicto Inno.ad hoc ponde
rat no.inter casum huius.l.singularem ꝛ peregrinū ꝛ ꝙ caripen
deret:in hoc habere sociū. Tu dic ꝙ habet cōsociū:q: Ang.in.l.
sub specie.C.de re iu.pro illo dicto Innoc.ad hoc ponderat istā.l.
imo Bar.hic:in.j.col.in fi.dum rñdet ad obiectum,ꝙ duo vincu
la magis ligant:ita dicit per hāc.l.Et si tu subtilis instares,ꝙ at
tenta ista ratione pro verandem ꝛ multo fortius deberet esse in
versi.vbi probatio est magis priuilegiata in iuramento volun
tario vel iudiciali:vbi pars constituitur in totū iudex,ꝙ in iura
mento necessario:in quo saltē requirit semiplena probatio:ꝛ tñ
est falsum:vt in.d.ver.fin.ergo etiā predicta ratio est falsa:ad hoc
responde ꝙ regula Inno.ꝑcedit in ꝓbatione priuilegiata ꝑcedē
te inuita parte,de qua loquit prima pars huius.l.secus est in pro
batione priuilegiata q̄ ꝑcedit ex mera volūtate partiū:vt in ver.
si.q: sibi pars imputaret:nā lex magis subuenit facienti actū ex
necessitate,ꝙ ex voluntate.l.si fideius.§.si necessario.ff.qui satis.co.
facit.l.si dictum.§.si compromisero.in verbo nulla enim necessitas
46 te.ff.de euic.† Hinc videmus qđ a sententia arbitri[a] electi de
voluntate partiū non appellat de iu.ciui.vt no.in.l.j.cū similib[9].
C.de arbi.secus quando sunt arbitri electi ex necessitate iuris vel
statuti.c.ab arbitris.de offi.dele.in.vj.no. Bart.ꝛ doc.in.l.cū spe
cialis.ꝛ ibi dixi.C.de iudi.ad idem bene facit qđ vult glos.in.l.ge
neraliter.§.sin autem reus.in versi.volente in vna opinione.ꝛ ibi
doc.C.eo Ex suprascripta regula Inno.dicit do.Anto.in.d.c.fra
ternitatis.ꝙ semper possit retractari sententia lata ex aspectu:
quia non fertur ex proprijs probationibus:sic etiam lata super
vulnere ex dicto peritorum in arte deponentium:id est:deponen
tium de credulitate,cum non sit propria probatio fm Io.and.in
addi Specu.in titu.de homi.§.j.versi.pone.A.vulnerauit.B.se
quitur do.Anto.in.c.ꝑposuisti.de proba.Bal.in.l.si ab hostibus.
§.j.ꝛ ibi do.Alex.ff.so.ma.Ange.in.l.ꝙ si nolit.§.si mancipiū.vbi
dicit hoc esse singulare ꝛ tenendum menti.ff.de edil.edi.Lud.ro.
hic:in.x.col.ꝛ in.l.cum quidam.§.qđ dicitur.ff.de ꝟbo.ob.Flo.in
l.si dominus seruum.ff.ad le.aquil.Quis ꝯrium teneat Panor.
47 in.d.c.ꝑposuisti.ꝛ ibi subtiliter Fran.de are.† Ad predicta ac
cedit,ꝙ sententia lata ad consilium sapientis pōt quādocūqꝫ re
tractari,per consilium magis peritorum consulentiū oppositum
fm.d.Ant.in.d.c.ꝑposuisti.sequit Ludo.in cōsil.cccxix.quod in
cipit:pro plena discussione.ad fi.ꝛ in.d.l.cum quidam.§.qđ dicit.
ꝛ Alexan.reputans hoc esse singularissimum.in.d.l.si ab hosti
bus.in.iiij.colū.Limita predictam regulam ꝛ rationem supra re
latam vt procedat ex iuramento necessario principaliter delato
ad supplendam probationē,de quo loquitur ista lex:secus quādo
iuramentum necessarium defertur odio delinquentis.vt in casu
l.si quādo.C.vnde vi.ꝛ.c.fi.quod me.cā.nam licet ibi adsit proba
tio priuilegiata,ꝛ ꝑcedat inuita parte:tñ ꝑpter odiū delinquen
tis nō retractat sñia p instrumēta de nouo reptā:ita tꝫ singulari
ter Bar.hic:in.iij.col.sequunt Ang.ꝛ do.Alex.hic:in.xxxvj.col.
do.Ant.in.c.fi.in fi.extra eo.Ange.ꝛ Alexā.in.l.videamus.§.fi.j.
de in lit.iur.ꝑ glo.magnū.ibi sup verbo ex magna cā.circa fi.Et p
ista est expedita prima solutio glo.ꝛ per cōsequēs primus intelle
ctus ad hanc legem.¶ Sꝫ in secūda solutione gloss.ibi,vel dic ꝙ
hic non erat iudicatum:sed ꝙ bene iudex destinauerat reum cui
48 detulerat iuramentum,ꝛ ex hac lectura colligit Bar.† ꝙ quādo
conclusum est in causa,possunt tñ produci instrumenta dūmodo
sint de nouo reperta:alias ꝑduci nō possent,per.c.cum dilectus.
de fide instru.cum Bar.transeūt Bal.hic in lectu.antiqua.Sali.
Fulgo.ꝛ Angel.hic:ꝛ in.l.j.C.sent.re.non pos.vbi dicit,ꝙ ista lex
est ad hoc singularis fm hunc intellectum tenet do.Ant.de but.
in.d.c.cū dilectus.ꝛ Bald.in.l.j.in.iiij.qō.vbi limitat.C.de condi.
inde.Istam doctrinā Bar.impugnat Lud.ro.hic:in.viij.col.per
tria fundamēta:ꝛ miror,ꝙ.d.Alex.nō faciat mētionē.potissimū
49 fundamētū est,† quia paria sunt:vel latam esse sñiam:vel esse cō
clusum in causa,prout tꝫ ipsemet Bart.in.l.si mater.§.ea.in fi.ff.
de excep.rei iu.Bald.in.l.error.§.ij.ꝛ.iiij.q.C.de iur.ꝛ fac.ign.post
Io.an.ibi p eum allegatum,ꝛ idem Bald.in.l.incerti.in.vj.col.C.
de interdi.Panor.in.c.pastoralis.de excep.sed post latam sentē
tiam non possunt produci instrumenta etiam de nouo reperta
iuribus.s.alleg.in gloss.ergo etiam nec post conclusionem in cau
sa per istud fundamentum Pau.de ca.hic in.x.col.dicit,ꝙ Bart.
nimis generaliter locutus est ꝛ ꝙ debet restringi ad casus in qui
bus instrumenta nouiter reperta possunt post sententiam pro
duci:alleg.c.licet causam.cū glo.de proba.nisi fm eum reuocaret

a ¶ Arbitri. Adde bal.in.l.cū qđā.ff.de lega.ij.Bal.in.l.si seruus plu riū.ff.d leg.j.doc.in.c.ꝑ tuas.ꝛ in.c.ij.de ar.doc.in.c.quinta uallis.de iu reiuran.

b ¶ Basilica. Adde doc.i c.inter alia.eo.ti.ꝛ doc.in.c.ad hoc.de relig.do mi.

cōclusionem in causa:prout dicit se vidisse practicari in curia ro
mana.d. Alex.hic:in.xiij.col.ꝛ seq.aliter distinguit ꝛ in effectu cō
cludit:necessariā esse restitutionē in integrū ad hoc vt post cōclu
sionē alia instrumenta admitti possint:tene opi.Barto.cū iudex
post cōclusionē in causa:ex iusta causa possit instrumēta admitte
re:prout expresse tenet Spe.in tit.de renun.ꝛ conclusi.§.j.versic.ꝛ
scias ꝙ post cōclusionē.ꝛ sequit Bal.in.l.fi.in.fi.C.sen.rescin.non
pos.Panor.in.c.pastoralis.de excep.ꝛ est bonus text.in.l.videa
mus.§.pe.vbi glo.ꝛ doc.j.de in lit.iur.Roma.in cōsi.clxxv.incip.
iste responsiones:nec tūc requirit restitutio in integrū:prout fir
mat.Inno.in.c.cū venissent.de resti.expsse Pau.de ca.in.l.oratio
ne.ff.de ser.qui qđ teneat do.Alexā.hic nec tūc requirit ꝙ iudex
expresse reuocet cōclusionē in cā:prout requirit Pau.de cast.hic:
quia imo iudex scit conclusum in causa esse,si post conclusionem
ex iusta causa admittit nouas probationes,intelligitur tacite re
uocare talē cōclusionē fm do.Anto.ꝛ Imol.in.c.auditis.in fi.de
procur.Panor.in.c.qm̄ ꝯ falsam.in.iij.col.de ꝓba.Card.in cle.te
stibus.in.ij.colū.de testi.Bald.in.l.peremptorias.in.ij.colū.C.sen.
res.non pos.ꝛ sic cum tacite reuocatur conclusio in causa:non ob
stat ar.Ludo.ꝛ Pau.de cast.ꝙ paria sunt,latā esse sñiam,vel esse
cōclusum in causa.q: ꝑcedit stante tali conclusione:sed hic censet
tacite reuocata,ꝛ credo ꝙ ista sit veritas:vel aliter responde:quia
si intelligatur dictū Bar.fm legē nostrā,post sententiam possunt
produci instrumenta de nouo reperta:ergo eo modo post conclu
50 sum in causa.† Qualiter autē intelligat cōclusum in causa glo.di
cūt qm̄ renunciatū.ita gl.in.§.qm̄ vero multi.in verbo cōcluserā.
in aut.de testi.ꝛ glos.in.c.cū dilectus.de fide instru.ꝛ Bald.in.l.si
accusatoribus.circa fi.C.de accusa.dicit,quod idem est renuntia
re ꝛ concludere:ita etiam dicit Bal.in aut.iubemus.in vlti.colū.
C.de iudi.sed male:quia aliud est renuntiare,aliud concludere in
causa:tex.est in.c.pastoralis.de causa.pos.ꝛ proprie.dum ponit al
ternatiuam inter renuntiatum vel conclusum.Et ibi canoniste ꝑ
illum tex.dicunt scilicet Innoc.Ioan.and.Bald.ꝛ Panor.qđ re
nuntiatio est quo ad ea q̄ sunt facti.qn̄ partes dicunt quod nolūt
aliud producere:sed qn̄ renūtiatū est.non solum probationibus
facti:sed etiam allegationibus iuris,quia nihil aliud volunt pro
bare in facto:ꝛ nihil aliud allegare in iure:tunc proprie dr̄ conclu
sum in causa.Et per hoc infero quod non bene aut proprie dixit
Bal.in.c.fi.in.xiij.col.de cōfes.ꝛ Ant.de but.in.c.dudum.primo
51 in tertio nota.de electione.dū dicunt† qđ qn̄ causa est commissa
ad consilium sapientis,dr̄ esse conclusum in causa:nam non est ve
rū:q: licet amplius non possit ꝓbari in facto:vt no.Bart.i.l.j.per
illum text.C.de relationibus.ꝛ in.l.ex illo.ꝛ in.§.in efferendis.C.
de appel.ꝛ in.l.fi.in vlti.col.ff.de fer.ꝛ in.l.j.§.quesitū.ff.de appel.
tamen fieri possunt corā consultore allegationes in iure:ꝛ ideo di
52 citur renuntiatum,sed non conclusum in causa.† Et aduerte ꝙ
iudex ex officio potest inuitis partibus ꝓnuntiare,qđ sit conclu
sum in causa,qn̄ sufficiētes dilationes date sunt.gl.est nota.in cle.
sepe.circa fi.in ꝟbo cōclusione.de verb.sig.quā reputat singularē
Panor.in.c.pastoralis.in.ij.colū.de cau.posses.ꝛ proprie.Itē dili
genter aduerte,qđ non presumit conclusum in causa,nisi ex actis
appareat expresse vel tacite fuisse conclusum fm Bald.in.c.cum
in iure peritus.in.iij.colū.in fi.de offi.deleg.Tu ex isto intellectu
53 scdo gl.iūcta doctrina Bart.habes reportare regulā,† ꝙ q quasi
certitudinarie ꝛ de primo est absoluēdus,nō habet ꝑ absoluto
etiam fm Bar.si iudex iā manifestauerit partibus,ꝙ reū vult ab
soluere,ꝛ citauit partes ad audiēdum sñiam:iste tñ non habetur
acsi esset absolutus.Ista tñ regula redditur dubia ex infrascri
ptis:q: non solum absoluēdus per sñiam dr̄ haberi pro absoluto,
imo condēnandus habet ꝑ cōdēnato.text.est in.l.q pene.§.diuus
54 pius.ff.de manu.† Confirmat ex eo qđ decidit Bal.in.l.si pro ca.
in.vj.q.C mā.vbi dicit Bald.ꝙ si fideiussor nōdum est cōdemna
tus:sed est conclusum in causa,ꝛ apparet ꝙ est in casu condem
55 nandus,habetur pro condēnato:ꝛ agit contra principalē.† Ad
idem tex.in.l.Quis indubitati.in fi.C.ad le.iul.de adul.no.Ang.
in.l.ex eo.de te.mi.vbi pena statuti de offendēte scholarem matri
culatum,habet locum in scholari quē rector iubet matriculari.
sequitur Alexan.in.l.si quis id quod.in prin.in.j.col.ff.de iur.om.
iu.Quarto facit quod decidit Angel.in.l.item veniunt.§.pretor
ait.ff.de petiti.heredi.per illum text.iuncta glo.Quinto accedat
tex.no.in.l.si pecuniam.§.rem si quis.ꝛ ibi Bar.in fi.ne.ff.de con
di.ob cau.de carcerato qui est de proximo liberādus,ꝙ habetur
56 pro liberato,ꝛ debet largius custodiri.† Sexto facit quia illud
quod debet de proximo fieri habetur pro facto,ꝛ sic potentia pro
xima actui,habetur pro actu.tex.in.l.pe.de te.mili.vbi glo.no.ha
57 bes similē tex.in.l.j.§.sed si in eo.ꝛ ibi no.Bart.ff.ad sil.† Ubi ꝛ
septimo no.Abb.in.c.ecclesia.in.iij.no.per illum text.de immu.
b eccle.ꝙ basilica[b] gaudet immunitate ecclesiarum,licet nōdū cō
58 secrata,ex quo de proximo erat cōsecranda.† Alibi ꝛ octauo no.
Sali.in.l.cum te.in fi.C.de do.ante nup.ꝙ mulier habet pro con
iuncta

iuncta & carnaliter copulata viro, que de proximo est copulanda.
Nono facit qd tz Pau. de ca. in vna lect. in. l. iij. §. seruus. ff. de ac
qui. pos. vbi tz, q de proximo bāniendus, habetur pro bānito, & pōt
occidi impune ex forma statuti, sicut si esset bannitus, tamē ibi nō
refert. sed Alexā. ibi refert istam decisi. & reprobat aliquibus me
59 diis. ¶ † Decimo facit, q fructus de proximo colligendi, habentur
pro recollectis fm Bart. in. l. diuortio. §. interdum. ff. so. ma. Vn
decimo facit, q paria sunt, vel q res sit in conspectu, vel sit proxi
ma vt cito possit ad conspectum reduci. gl. est no. in. l. j. in prin. ff.
60 de acqui. pos. in. gl. ij. circa mediū. ¶ † Duodecimo facit, q pscri
ptio de proximo. j. paucissimos dies perficienda, habetur pro perfe
cta. text. est nota. in. l. si fundum. ver. fin. ff. de fun. do. alibi tamen
habes quod illud quod est in proximo dispo. ad perficiendum: nō
tamen habetur nec dicitur esse perfectum ita not. Baldus. in. l.
sed diui fratres. ff. de re. diui. per. l. fundi. §. item quod insule. ff. de
act. emp. Successiue inquantum tenet Bartolus per solum iu
ramentum probari, q instrumenta de nouo reperta sint, per text.
expressum in. c. pastoralis. in fi. de excep. Adde bonum tex. in. c. vt
circa. ver. super huius. & in. c. nulli. in fin. de electi. in. vj. limita, nisi
semel quis periuriū cōmiserit: nam perdit beneficium probandi
per iuramentum. vt est text. not. in. c. paruuli. xxij. q. v. et dixi in. l. si
duo. §. fin. s. eo. Dicit etiam Ludo. ro. q iuramēti talis probatio
concessa a. l. vel statuto, non extenditur vltra duas vices per text.
ad hoc valde sing. fm eū in. l. fin. in fi. ff. de bo. auto. iud. pos. Sum
in tertia fo. gl. ibi, vel tertio dic. que potest in se esse bona, sed facit
violentiam ad text. Tu ex isto tertio intellectu habes elicere sex
61 conditiones. ¶ † Primo habes notare limitationem ad regulā
que hz, qd nō potest ferri sententia sub conditione. l. j. §. biduuz. ff.
qñ ap. sit. & in. c. biduū. ij. q. v. limita nisi feratur sub conditione intrin
seca importante id qd est de substantia iudicij, vt est probatio, va
let enim sñia lata sub conditione si actor probauerit tale quid: de
quo vide p Bar. & alios in. l. cum eorū. & in. l. cum iudex. C. de sen.
Bart. in. l. et si codicillis. ff. de auto. tut. Barto. & alios in. l. a diuo
62 pio. §. in venditione. ff. de re iudi. ¶ † Scdo habes elicere ex gloss.
iuncto tex. q non solū vz sentētia lata sub cōditione si actor proba
uerit. j. certū tps: sed etiā sub conditione si actor pbauerit vel iu
rauerit sine aliqua assignatione termini: de quo late Bal. hic, bar
to. in. l. cum iudex. idē Bald. & alij. C. de sen. Bar. in. l. ait pretor. §.
63 si iudex. ff. de re iudi. cum concor. ibi traditis per Alex. ¶ † Ter
tio no. diligenter ex glo. relata ad tex. q qñ reus ex sñia absoluitur
sub cōditione si iurauerit, aduersarius pōt facere pbationes con
trarias nō simplr, sed solum per instrumēta nouiter reperta: sec9 si
sñia feratur sub cōditione si actor probauerit, tunc reus posset pba
re contrariū per omne genus probationis, per regulā. l. petende.
64 C. de tēp. in inte. rest. pe. fm Alex. hic. ¶ † Quarto no. ex gloss. fm
bar. q qñ sñia est lata sub conditione, si vna pars probauerit, sicut
pars admittitur ad pbandū, ita aduersarius pōt facere pbationes
contrarias ad infringendū sñiam. & dicit esse casum hic fm hanc
lec. sed Barto. nimium generaliter loquutus est, cum in ista. l. so
lum admittatur probatio per instrumēta de nouo reperta: nam di
ctum Bart. procederet nō referendo illud ad hūc text. qñ iudex
simpliciter pronuntiasset sub conditione, si reus probauerit. Vn
65 de melius no. † ex hoc tex. iuncto hoc tertio intellectu gl. fm bal
dū Fulg. & Alexā. hic, q qñ sñia fertur sub conditione si reus iura
uerit: tunc aduersarius non potest facere pbationes contrarias:
nisi per instrumenta nouiter reperta vt hic: secus si lata esset sñia
66 sub cōditione si fuerit probatum, vt hic per Bar. ¶ † Tu autem
habes subtilius elicere ex verbis glo. & doct. aliud qd reputo mi
rabilius: qd lz regula sit, q qñ datur dilatio vni parti, dz esse com
munis alteri parti. d. l. petende. hic tñ colligitur, quod dilatio nō est
equalis sed difformis, si enim dilatio deberet esse equalis, sicut p
bat, sñia pro vno si iurauerit, ita alius deberet admitti ad iuran
dum. sed hic fertur sñia si iurauerit, ista sñia non est conformis: qr
alius nō admittitur ad iurandū: ideo cogita. Ex decisione Bart. eli
citur, q dilatio data vni parti dz esse equalis, sed non in specie: qr
vnus probat per iuramentum: alius per instrumēta de nouo re
perta. cogita, qr hic non pōt admitti equalitas in eadem specie:
qr admitteretur cōtrarietas. Subdit Bart. aduertendum q aut
sñia &c. Tu aūt collige ex doct. Bart. & doc. posse inferri, q si statu
tum prohibeat reum posse opponere aliquā defensionē vel exce
ptionem contra instrumēta: pone, actor petit executionem instru
menti: & qr in isto cōtinetur interesse qd nō est liquidū sz petit tēpus
ad liquidandū interesse per Bart. in. l. j. ad fi. ff. de leg. ij. Bald. in
l. ita C. de sen. q sine cer. quan. ita colligitur ex doct. Bartol. q in illo
termino petito ad liquidandum interesse, poterit reus probare
contrarium. Adde etiā Bald. ita in spe in. l. si cām. in vlt. col. C. de
exec. rei iu. ex istis omnibus habes expeditos tres intellectus gl.
67 Sed consydera quō Bar. & doc. possunt facere istas illationes ex
text. cum habeamus regulam † q qñ vna. l. habet varios intelle
ctus, nō pōt allegari ad decisionē causarum. Barto. in. l. in ambi
guo per illū tex. & Cu. ff. de re. dubi. Eādem regulam ponūt Imo
la & Ludo. in. l. cum prolatis. per illū text. ff. de re iudic. Alibi di
68 cit Bal. in. c. fi. de cōsti. † qd qñ statutum habet plures intellect9,
nō pōt allegari ad decisionē causarū, nec est nulla sentētia cōtra ipsuz
69 lata. ¶ † Alibi habes in preceptis dei, q qui facit cōtra preceptū
dei habens plures intellectus, in quo sint varie opi. theologorum
nō peccat. ita text. no. in. c. capellanus. cū glo. de fer. & ibi Ioā. an.
& alij, presertim Abb. no. illū tex. ad hoc Alex. cōsi. cxliiij. incipien.
circa primum dubiū primo arguitur. in. v. colū. Alibi no. Bald. in. l.
ij. in. ij. col. in prin. qñ prouo. non est necess. qd qñ lex hz varios in
tellectus, vz sñia contra ipsam lata, propter dubium iuris: qño er
go doct. poterunt facere tot illationes ex isto tex. Cōsydera q fm
omnes sit differentia, an sñia sit lata pretextu iuramenti necessa
rij: et tunc retractatur sñia. si vero lata est pretextu iurameti volū
tarij non retractatur. Quartum intellectū extra gl. Odof. repro
ba ex duobus, vt per Bar. Alb. & Mod. hic. Quintus intellect9
Pe. de bella per. qui restringit hanc. l. vt intelligatur in causa pu
blica, propter contrariū. d. l. imperatores. reprobatur p Alb. hic in
vj. col. & Lu. in. x. qr diuinat & restringit hunc tex. ¶ In ea glo. ibi
supple nisi noua instrumēta: responde melius fz Mod. hic, quod
loquitur in iuramento volūtario vel iudiciali. d. l. post rem. et sic
concor. cum ista. l. in fi. In glos. ibi. vt. s. de minor. l. si minor. illa ni
hil facit, sed est text. in. l. ij. C. si sepius in integr. resti. post allegata
per glo. j. in vlt. parte ¶ Capio gl. magnam in verbo exacto. quā
diuide in. v. partes principales. In prima declarat tex. in secun
da, q est ibi: & vt plene, arguēdo a partib9 sufficiēter enumeratis
declarat, qñ istud iuramentū necessariū deferatur actori: & q sint illa
que semiplenam probationē faciāt, & enumerat quatuor. In ter
tia ibi testem vnum dico, glo. reassumit & disputat, an vnus testis
faciat semiplenā probationē. In quarta ibi itē datur actori, gloss.
addit duos alios casus: in quibus iuramentum actori defertur. In
quinta ibi: alias aūt vbi actor, gl. declarat qñ istud iuramentū ne
cessarium deferēdum sit ipsi reo. Redeo ad primā partem glos. et
quia clara est, assumo secūdā, in qua gl. facit tres casus quos de p
se examinabo. Primus est, qñ actor nihil probauit nec plene: nec
semiplene tunc regulariter reus absolui dz sine iuramento: fa
cit bene tex. in. c. fi. in ver sane. extra eo. & in. c. j. vt ecclesiastica bñ
ficiat et per istā regulā in sui generalitate deciditur casus de quo
multum dubitauit Aulus gellius in. xiiij. no. et dixi in. l. qui accu
sare. C. de eden. Illa regula fallit in multis casibus quos enume
rat glo. no. in. c. j. in ver. sine pbatione. vt ecclesia. bene. sine di. con
fer. Vltra quos adde casum specialem in feudis in. c. j. §. fi. si de in
uesti. inter do. et vasal. lis orī. et in. c. j. de contro. inter mas. et femi.
70 de beneficio. Iuxta hanc partem † querit not. Barto. quando di
catur nil probatum ab actore: et tradit pulchram doctrinā si bñ
intelligatur, quis doc. nō bene declarent. quā sequuntur Angel. et
do. Alexā. hic. & Bar. in. l. pperandū. §. et si quidem. et ibi plen9
Alex. C. de iudi. et Barto. in. l. si de meis. §. fi. per gl. ibi. ff. de arbit.
sequitur Bald. in. c. fi. in. iij. et. v. col. extra eo. & ibi do. Ant. de bu. in
iij. col. et in. c. prout. de do. & contu. Bal. in aut. qui semel. ad finē.
post gl. ibi. C. quō & qñ iu. & i. c. sancim9. quo tēp. mil. mues. pet. deb.
in vsi. feud. do. Mateli. in not. xix. vbi limitat duobus modis: do.
Bar. veroneñ. in caute. xciij. incip. sepe contingit. Et not. diligēter
ex ista doc. Bart. qd quādo iudex nullū terminū statuit partibus
ad probandum, certe si ipsi iudici erat limitata instantia per con
sensum partium, in arbitro et delegato, talis limitatio termini fa
cta ipsi iudici per partes, hz etiā viz termini peremptorij ad pro
bandum, quo ad ipsas partes. allegat gl. in. l. si de meis. §. fin. que
fm Pau. de cast. nō bene probat. allegat Innocē. in. c. ij. s. e. de ap
pel. quem etiā refert et sequitur Specu. in titu. de sen. §. nunc viden
dum. in ver. illud aūt. et fm Bar. dz isto casu reus absolui diffini
tiue, secus qñ terminus esset prefixus iudici vel instantie a iure cōl
vel a statuto: tunc quando non datur terminus a iudice ad pban
dum, dicitur nihil actitatum: et reus debet absolui solum ab ob
seruatione iudicij. Rapha. Fulg. hic reprehēdit Bar. qr dicit nō
probari iure, quod tempus prefixum iudici vel instantie de con
sensu partiū, habeat etiā vim termini perēptorij ad pbādū, quo
ad ptes. et q Inno. in loco prealleg. non bene firmat. Lud. hic. in
xv. colū. dicit, q in effectu non videt differentiam inter absoluto
riā ab obseruatione iudicij: et absolutoriā diffinitiue: vtraqz enim
presumitur lata, q actor non probauit: ideo vtroqz casu poterit
71 petitor iterum de nouo agere et probare: sed errat. † Nam absolu
toria lata, eo quia non probatum, debet esse diffinitiua, et conse
quenter debet diffinire in negotio principali, quod reus nihil de
bet: et tunc tollit ciuilem obligationem, et naturalem elidit: et sic
impedit vt actor non possit amplius agere, nisi appellauerit glo.
in aut. qui semel. in ver. locum habet. C. quomodo et quando iu
dex. facit bene. l. argentarius. §. cum autem (si subtiliter inducas)
ff. de edendo: sed simplex absolutoria lata ab obseruatione iudi
cij: ista est mera interlocutoria, quia non desinit negotium princi

pale: et ista non impedit de nouo agi. d. l. properandũ. §. et si quidẽ. cũ gl. in ver. iudicij. et ad istam declarationem vide Bar. in. l. titia. in. §. et. iij. q. ff. de accu. et gl. in cle. fi. in glo. ij. ad fi. de appel. et gl. in cle. j. in ver. diffinitiua. de sequest. pos. et fru. cũ concord. io Pau. de
72 ca. in. l. qui accusare. C. de eden. dicit † ꝙ ignorantes dicũt quod sententia ab obseruatione iudicij est diffinitiua: sicut qñ reus diffinitiue absoluitur. Pau. de ca. hic in. xiij. colum. dicit quod vidit de hoc magnaz disceptationem, dum ista questio esset de facto et quod Bald. consuluit pro opi. Barto. primo anno quo Papiaz venit, sed quod omnes alij consuluerũt cõtrarium: et lata fuit sententia contra Bald. prout ipse Bald. facit mentionem in autenti. ei qui. C. de tempo. appel. et dicit, quod ille iudex fuit vna bestia humana. Tandem concludit Pau. de cast. verã esse opi. Bartoli qñ apparet coram iudice vel arbitro litem fuisse contest. vel habitam pro contestata: alias secus, cum vere sine litis contest. nõ possent fieri probationes, nec ferri sententia diffinitiua. et ita etiam tenet Panor. in. c. fi. ver. sane. in. ij. col. et seq. extra eo. do. Anto. de Alexãd. in. l. qui accusare. in pe. colum. C. de eden. etiam reprobat doct. Barto. vno fundamento quod dicit non tangi per alios. q2 posito quod ille terminus habeat vim peremptorij ad probãduz, tamen non posset iudex absoluere diffinitiue: nam donec pendet talis dilatio data ad probandum, non potest ferri sententia. l. siue pars. C. de dila. ea autem finita, cum expirauit compromissuz seu delegatio minus ferri potest. l. cum non eo. die. C. quando prouo. non est necesse. Sed responde, obiectum procedere quãdo ille terminus haberet solũ vim termini perẽptorij ad probãdũ respectu ptiũ. sz cũ habeat etiã vim termini perẽptorij quo ad instantiã cause, iudex debet vltima die iudicare: et maxime q2 talis terminus assignatus de consensu partium habet vim etiam termini peremptorij ad audiendum ferri sententiam. ita sing. tenet Bald. in aut. ei qui. C. de tempo. app. quem refert et sequitur Pau. de cast. hic: in xij. colum. et est singulare verbum pro ampliatione doct. Barto.
73 ¶ † Secũdus casus principalis glo. est, quando actor plene probauit: et tunc reus debet condemnari, etiam si actor nolit aliter iurare. Adde ꝙ istud intantum est verum, quod non valeret consuetudo, etiam per consequens nec statutũ, ꝙ postꝙ actor plene probauerit adhuc teneatur iurare. text. est solennis et singu. in. c. ij. de proba. quem Bald. ibi in. ij. col. reddit valde sing. ad duo, de quibus ibi per eum, vbi vult, ꝙ si quis plene probauerit intẽtionem suaz, si eidẽ imponat ꝙ iuret de calumnia, potest recusare nolle iurare, et dicit esse casum in. d. c. sed text. ibi loquitur de veritate: in quo casu, postꝙ est plene probatum, iuramentuz est superuacuũ, sed iuramentum calumnie non defertur pro veritate: et per illum text. dicit Lud. ro. hic in vlti. col. se in. q. de facto consuluisse in ciuitate Vicentie: vbi est statutum, qꝫ probatio per acta cause non sufficiat, nisi etiam producens, fidem faciat proprio iuramento: et dicit se cõsuluisse, ꝙ tale statutũ nõ valeat p. d. c. ij. dicit tñ Pau. de ca. hic in. xiij. colũ. in prin. qꝫ Venetijs seruat illa consuetudo propter refrenãdas malitias hoim. Si tamen actor vellet sponte iurare, postꝙ plene probauit, admitteretur, q2 post plenã probationẽ potest vltro alia probatio fieri. l. cũ virum. et ibi Barto. not. C. de fideicõ. l. circa. in. fi. et ibi bona glos. ff. de proba. Itẽ limita vt per Hemi. in. c. j. in. j. col. per illũ tex. de iura. cal. in. vj. Iuxta hanc partem gl. Bar. per duas col. prosequitur ad declarandũ, qñ dicatur plene probatum, alij nihil addunt. Tamen circa istam doctr. adde duo. Primo inquantum Barto. in discursu facit mentionẽ
74 de indicio leui. debes scire † ꝙ indicium est minus ꝙ semiplena probatio, gloss. not. in. l. cum probatio. ff. de proba. quã reputat singu. Bal. in. c. fi. in. vij. col. de iureiur. in. l. nõ hoc. in vlti. colũ. C. vnde legi. Ang. in. l. fi. in prin. ff. qꝫ met. cã. dicit tamẽ Bal. in locis preallegat. ꝙ debet intelligi de indicio leui. sed si esset indicium vehemens, non est minus semiplena probatione. Secundo põdera diligenter quod Bar. in ista doctrina videt velle vnũ, quod est sub
75 stantiale et necessarium in ista materia, qꝫ † istud iuramentum in supplementum probationis venit deferendum: nõ solum vbi semiplene probatum est: sed etiã vbicũqꝫ actor hꝫ solum pro se presumptiones vel coniecturas, que sunt minus semiplena probatione, ita Bar. in. v. ver. incip. post dubitatione autem potest incipere. et clarius in ver. seq. qui incipit, post istam autem suspitionem: dum formaliter dicit Bart. in istis duobus casibus dubijs. §. qñ iudex reductus est ad suspitionem vel opi. loquitur hic: et sic hꝫ locuz ista lex: et ita ponderat Alex. in consi. iij. incip. in causa vertẽte inter Michaelem. in vlti. col. Adde gl. in. c. sine literis. in verb. probata. de testi. et expressius Bald. post. Jac. de are. in. l. si fundum. ad fi. C. de rei ven. vbi dicit, ꝙ si iudex habet probabiles coniecturas, dꝫ deferre iuramentum in supplementum probationis: alleg. Guil. de cu. in. l. si duo patroni. in prin. §. eo. idem tenet Bal. in. c. pe. per illũ text. de conten. inter ma. et do. Lud. ro. hic in. xxiij. col. quamuis de predictis non faciat mentionez, lz ꝙ in causis ciuilibus nõ famosis si quis habeat bonam et vehementem presumptionem

a ¶ Scriptura. adde spe. in ti. de istr. edi. j. §. nunc dicẽdũ. et in §. si qs igit. in aut. de fide instr. et in aut. si qs cõtractus. C. de fide instr. Innocẽ. in. c. cũ causam. de testibus.

(que quãdo sit relinquit arbitrio iudicis) debet ei deferre iuramentum in supplementum probationis: secus si habeat leuẽ vt est glo. in. l. iij. §. j. ad fi. in ver. si leuior. ff. de mino. tu aũt tene, licet precedẽtes autoritates sint magne, ꝙ nũꝙ deferri debeat istud iuramentũ necessarium in supplementum probationis, quando quis habeat minus semiplena pbatione: ratio, quia istud iuramentum supplet et facit perfectam probationẽ: ergo oportet, ꝙ prima sit semiplena: ita Panor. in. c. fi. in versi. sane. extra eod. in iij. col. in ver. tertio quero nunquid semper. et Ange. in. §. si vero vsusfructus. ad fi. in aut. de nupt. et do. Alexan. hic in discursu. in xxvj. col. et ad verba Barto. hic dum loquitur de presump. prout seipsum declarat in. vj. col. in ver. videda sunt: ergo exempla predictorum, vbi dicit videnda sunt ista que faciunt istam opinionẽ vel istã suspicionẽ, quam glo. nõ appellat semiplenã pbationem, ecce qualiter Bar. capit opi. seu suspicionẽ pro semiplena probatione: idem expresse declarat Bar. in pe. col. in ver. his premissis. cuius verba bene ꝯsyderabis. ¶ Tertius casus glo. qñ actor semiplene pbauit. j. latius examinabit. ¶ In ea. glo. ibi, si vero se
76 miplene puta per scripturã domesticam. † Not. ex glo. ꝙ priuata
a scriptura[a] facit semiplenã probationẽ: idem tenent glo. allegate per Bar. et si dicatur, ꝙ priuata scriptura non dꝫ plus operari ꝙ viua vox ipsius viuẽtis, respõde vt in repe. mea. Pro plena intelligẽtia Bar. et doc. hic. et in. l. nuda ratio. ff. de dona. et cano. in. c. ij.
77 de fide instru. dicũt ꝙ sunt tres species priuate scripture. † Circa primam de apocha: Bart. ponit doctrinã, quã formaliter etiam ponit Albe. in. ij. col. et facit quinqꝫ casus. In tribus primis tenet ꝙ faciat plenã fidẽ. In quarto, semiplenã. In quinto, qualẽqualẽ presumptionẽ. Tu aduerte, inquantũ Bar. in. ij. et. iij. membro tenet, ꝙ si tres testes fuerũt presentes: et viderũt scribi apocham quam recognoscũt: talis apocha cum depositione trium testiũ nõ plene probat: nisi adiuuetur cõparatione literarũ. Idẽ tenet in. l. nuda ratio. et in aut. et si ꝯtus. C. de fide instr. Anto. de but. et Panor. in. c. ij. de fide. instru. in hoc Bar. male dicit: quia ex quo testes fuerunt in presentia et viderunt scribi et ita deponunt, plene probant, sicut si se subscripsissent. l. cum antiquitas. §. cum autez. et ibi Cy. Bal. et Pau. de ca. ad hoc no. C. de test. et ita Bar. reprehendũt Lud. et plenius Alex. hic: et contrarium tenent Hostien. Jo. an. et Imo. in. c. ij. de fi. instr. Joã. an. in. c. fi. circa fi. et ibi Imo. in. ij. col. extra eo. de iureiur. et plenius Imo. in. l. nuda. rõ. de dona. et ita contra Bar. in hoc consuluit Franci. de are. in ꝯsil. lxiij. incip. diligenter et mature. Inquantũ vult Bart. in quarto casu qꝫ tãta posset esse vis comparationis, qꝫ sola plenam fidem faceret. Addꝫ ꝙ idẽ tenẽt Abb. et Ant. de bu. in. c. ij. de fide inst. Alex. in cõsi. cccij. inci. in cã et lite vertente coram arbitris. reliqua prosequutus sum in repe. huius. l. ¶ Vltimo inqũtum Bart. concludit, ꝙ apocha que nõ hꝫ subscriptionem, nõ facit semiplenã probationem: sed qualemqualem presumptionem. Adde qꝫ Bar. in. d. l. scripturas. tenet contrarium. tene, ꝙ non facit nec plenam nec semiplenam, per text. in. c. ij. in verbo alicuius firmitatis robur obtinebit. de fide instru. et per illum tex. attentauit Ang. hic in. iij. co. ꝙ apocha nõ facit aliquam probationem. Cano. ibi: presertim Butr. intelligunt respectu plene vel semiplene probationis: cõcluditur ergo ꝙ apocha priuata nõ facit pbationẽ. Vltra tres limitationes Bar. adde quartam, quãdo apocha esset sigillata sigillo publico magistratus quem quis gereret fm Bald. in rub. C. de fide instru. in pe. colũ. in ver. Secundum supplemẽtum est. et in simili Barto. in. d. l. nuda ratio. ad fi. do. Anto. in. d. c. ij. in ver. sextus casus. et de virtute sigilli aliter non tango hic: q2 tetigi in repe. Adde etiam aliũ casum. s. quando apocha esset de antiquo, q2 facit plenam fidem: ita Joã. and. in ti. de in instr. edi. sup ver. sed quid si producens. sequit But. in. d. c. ij. in. iij. col. in versi.
78 tertius casus. † Quintus casus est, quãdo priuata scriptura reperitur in actis. hꝫ enim vim publice scripture: ita no. Bal. in. l. nec in arbitris. in. iij. no. per illuz tex. C. de arbit. qꝫ tu intellige quando notarius eam redegit in actis et subscripsit: prout no. idẽ Baldus in aut. offerat. in pe. colum. per illum tex. C. de litis conte. Sextus casus est, in pũata apocha mariti scribẽtis res esse paraphernales mulieris. l. si ego. §. dotis. ff. de iu. do. fm Bal. in. l. ij. in vlt. columna. C. ne vxor pro mari. et limita vt ibi per eum. Septimus casus est in scriptura priuata reperta in archiuo publico. fm Cano. in. d. c. ij. vbi Panor. in. iiij. colum. Octauus casus in scriptura priuata presbyteri cum subscriptione trium testiũ in cã dotis et matrimonij: nam plene probat, sicut publicum instrumentum notarij. §. quantum. in aut. quib. mo. natu. effi. legi. quem ad hoc reputat sing. Bald. in. l. quibus. in. iij. col. in. j. ꝯnitu. C. et in. l. filius. ff. de his qui sunt sui. Vltimus casus est, quando adesset cõsuetudo vel statutum. c. cum dilectus. de fide inst. Innocen. in. c. cum. p. tabellio. de fide instru. et ibi but. Circa istum casum: stante consuetudine ꝙ priuate scripture adhibeatur plena fides vt est Venetijs: dic ꝙ ille scripture facte Venetijs vbiqꝫ locozuz adhibebitur

debitur fides:ita bu.in.c.ij.in.iij.col.de fide instru. alleg.tex.in.l.j.
C.de emanci.libe.z in.d.c.cum dilectus. Adde ꝙ istud tenet Io.
and.in addi.Spec.in titu.de instru.edi.§.nunc dicendũ.in addi.
magna que incipit priuatorũ.circa fi.vbi dicit Io.and.ꝙ stante
statuto vel cõsuetudine ꝙ priuate scripture detur fides,dabitur
illa fides vbicunqz iudicium agitabitur. Cõfirmo istam decisio.
ex triplici regula. Primo per regulã quam tradunt Bal.z Sali.
in.l.si nõ speciali.per illũ tex.C.de testa.ꝙ scripta facta in loco ſm
priuilegiũ loci probãt vbiqz,ad hoc alleg.l.ij.C.quẽadmo.testa.
79 ape. ¶ †Secũdo probat per regulã Bal.in.l.exẽplo.C.de proba.
ꝙ cõsuetudo que dat robur probatoriũ priuate scripture:facit ꝙ
illud robur probandi valet non solum intra territoriũ,sed etiam
80 extra territorium.d.l.si non speciali. Tertio confirmo †per illud
quod tenet Bal.in.ij.colum.C.de constitu.pecunia.ꝙ si sit statu-
tum in curia mercatorũ,ꝙ scripture mercatoris adhibeat fides,
ꝙ illud statutũ debebit saluari in quolibet foro,z seculari et epi-
scopali.glo.in.l.ex ca.ff.de postu. Itẽ circa istam materiã de apo.
adde ꝙ magis creditur duabus apochis quam li.communis in
quo continetur semel tantũ esse solutum ſm Barto.in.l.ne casu.
81 in.j.col.ad fi.C.de discu.lib.x. ¶ †Uenio ad secundũ scz ad librũ
priuatum rationum,in quo Bar.facit tres casus.Adde in quan
a tum Bar.facit regulam,ꝙ liber rationum[a] non probat pro scri-
bente in eius fauorem,z ponit duas fallen.Adde ꝙ tertio fallit,
qñ in tali libro multe partite ibi descripte verificant per scriptu-
ras publicas vel aliter, z in nullo redarguit mendaciũ:certe in
aliis presumitur liber cõtinere veritatem,ita consuluit Pau.de
ca.in consi.cxxxviij.incip.ad bene examinandũ dubia.in.ij.colũ.
sequitur Ange.de are.qui reputat not.vt dicit vidisse de facto in
§.actionũ.in.xiij.q.insti.de actio.Quarto fallit qñ ɔcurreret veri-
similis coniectura eorũ que scripta sunt,quia attenta qualitate
facti verisimilis crederetur pro scribente cum eius iuramẽto:ita
no.Io.and.in addi.Spec.in titu.de instru.edi.§.nunc videndũ.
in addi.magna,que incipit priuatorũ.in.iij.col.z Bal.in rubri.
C.de fide instr.in.xiiij.col.ver.sequit videre de scriptura quorũdã
officialiũ.Imo.in.c.ij.in.x.et.xj.col.de fide instru.facit bene quod
dicit singu.Bal.in.l.j.ad fi.C.de eden.quem do.Alex.ibi:multũ
extollit,ꝙ liber rationũ continens verisimilia facit fidem pro scri
bente vt ei credatur vna cum eius iuramento.sequitur Pet.de
ancha.in cle.j.in.§.j.de vsu.licet Sali.in.d.l.j.in vlti.col.dicat hoc
b relinqui arbitrio iudicis.Quinto limita in libris mercatorũ[b] qui
de iure cõmuni faciunt fidem pro scribẽte in parua quãtitate,ſm
Bal.in.l.j.in.iiij.col.C.de confes.quem sequit Panor.vbi multa
egregia ponit in.c.bone.ij.in vlt.col.de postu.prela.Sexto limita
quando liber rationũ plura capitula connexa contineret:nam si
aduersarius vult stari contra scribentẽ,etiã ꝓbabit pro scribente
ſm Barto.in.l.quedã.§.nũmularios.ff.de eden.cum concord.ibi
traditis.et Bal.in.l.rationes.C.de proba.z in.l.j.in vlti.col.C.de
eden.z Panor.z Imo.vbi videas in.d.c.bone.ij.et Imo.in.c.ij.
in.xj.col.de fide instru.Ange.in.l.sumptis.C.de admi.tuto.Sali.
in.l.j.in vlti.col. C.de eden.z multum no.Pau.de ca.in.l.publia.
§.si.per illum tex.ff.depositi.et do.Mate.in nota.lxxix. Ultimo
limito,quando adesset consuetudo vel statutũ,ꝙ libri puta mer-
catorũ plenam fidẽ faciũt pro scribente:valet enim talis consue-
tudo vel statutũ:ita no.Bal.Ange.z Alex.in.d.§.nũmularios.
per illũ tex.z Bal.in.l.comparationes.in.v.col.C.de fide instr.et
in.l.cunctos populos.in.xliij.col. C.de summa tri.Imo.in.d.c.ij.
in.xj.col.et no.Ioan.an.in prealleg.addi.magna.circa finem.vbi
singu.subdit,quod stabitur consuetudini illius loci in scripturis
ibi factis,etiam si alibi producantur,quod multũ teneas menti:
z hoc etiam tenet Anto.de bu.in.d.c.ij.in.iij.colum. ꝙ talis con-
suetudo vel statutum valeat,probat tex.in.c.cum dilectus.vbi
cano.de fide instru.z in.l.j.in fi.C.de cõsti.pecu. z refert Pau.de
cast.hic in pe.col.ꝙ Florentie viget hec cõsuetudo. Limita dictũ
statutũ sex not.modis.Primo prout singu.limitat Bal.in.l.j.in
iij.col.C.de confes.quando statutũ vel cõsuetudo esset indiscreta,
puta quod credatur omni scripture pro scribẽte,nõ valeret,quia
prona ad falsum committendum:quod reputat singulariter no.
Panor.in.d.c.bone.el.ij.ad finem. z notabiliter Alexan. in.d.§.
nummularios.in.j.colum. Secũdo limita nisi mercator esset alĩs
infamis vel suspecte vite.ita ad literã limitat Bal.in repe.l.cun-
ctos populos.C.de summa trini.in.xlj.col.in ver.quintũ exemplũ
statutum permittit.no.Bal.in.l.cassius.in vlti.col.ff.de senten.z
in simili Barto.in.d.§.nummularios.Tertio not.limita dictum
statutum procedere in pertinentibus ad artem,seu negotiatio-
nem illius mercatoris,quando ratione sui exercitij vel artis ad
eum pertinebat facere illud quando in eius libro descripsit alĩs
secus:ita simpliciter limitat Alexan.hic:in.xxviij.colum.ad finẽ.
motus argu.l.iij.§.eodem modo.ff.nau.cau.sta.et aliud nõ alleg.
Adde tu in terminis Io.and.in.d.§.nunc dicendum.in additio.
magna:que incipit priuatorum.in.j.colum.quem sequitur Lud.
roma.in consi.cciiij.incipi.pro discutienda veritate thematis.z in
consi.ccv.incip.in puncto proposito breuiter dicendum.d.Franc.
de are.in consi.xxxiij.incip.consultatio premissa.in.j.col.z in consi.
xliij.incip.in ꝓposita cõsultatione viso articulo.z in consi.seq. be-
ne facit qđ in simili decidit Bal.in.l.fi.C.ad macedo.in ver.quero
dicit statutum ꝙ cũ filiofamilias.et in.l.iiij.§.ex hoc edicto.ad fin.
ff.nau.cau.sta.et refert Pau.de castr.qui dicit quod pluries vidit
istã causam de facto Florentie in.l.j.§.in filio.ff.ad mace.Quarto
limita qñ talis liber esset script⁹ per mercatorẽ in illo loco:in quo
viget consuetudo vel statutum:secus si esset alibi scriptus licet in
isto loco producatur. ita sing.limitat Bald.in.c.cum dilectus.de
fide instru. ¶ Quinto limita quando est liber rationum habens
formam libri:et sic continens data z recepta:iuxta.l.si quis ex ar-
gentariis.§.rationem.ff.de eden.secus si esset aliquis libell⁹ quem
appellat vachetam,vel aliqua simplex scriptura:vel aliquãdo me
moriale ſm Bald.in.l.rationes.C.de proba.sequitur Pau.de ca.
hic in pe.colum.dicens ꝙ est bona limitatio.z Alex.hic in.xxviij.
z sequen.z Bal.in rub.C.de fide instru.in.xiij.col.in versi.item du
bitatur vtrũ ista scriptura.et Lud.ro.quem aperte videas in.d.l.
nuda.in.iij.col. ¶ Sexto z vltimo limita,qñ talis liber rationum
hz diem z annum z consulem quibus inchoatus est,ſm Ange.in
l.j.§.editiones.ff.de eden.Bal.in rub.C.de fide instr.in.xiiij.col.in
ver.viso de scripturis que sunt publica manu scripte.z in col.seq.
82 in ver.†sequitur modo videre de scriptura mercatorũ:qđ vltimũ
b limita quantum ad hoc vt probet pro scribente:nam cõtra scribẽ-
tem probat,quamuis non habeat diem z consulem:ita sing.limi-
tat Ioan.andr.in prealleg.addi.magna.in.v.colum.in fi.Anto.de
bu.in.c.ij.in.v.col.z ibi Panor.in.viij.colum.de fi.instru.Item ad
istam materiam de libro rationum adde,an stetur libris apothece
in redditione rationis.Abb.in consi.cxliiij.incip.circa primuz du-
83 bium.in vlti.col. ¶ †Circa tertiam speciem de epistola:adde inq̃n-
tum Bart.hic in.l.z plenius.in.l.nuda ratio.ff.de dona.concludit
c ꝙ comparatio literarum facit,ꝙ epistola[c] plenam fidem faciat:lz
secus sit in apocha:ꝙuis idem sequãtur Mod.hic.z do.Anto.et
Imo.in.d.c.ij.tñ contrarium z forte melius tenuit late Panor.in
d.c.ij.in.v.colum.eo,q: ratio expressa in aut.de instrum.cau.z fi.in
prin.quia cõparatio est falsa,z vt falsitas euitetur magis militat
in epistola,in qua facilius potest cõmitti falsitas. Idẽ tenet Bal.
in.l.fi.in.v.q.z ibi Sali.in.v.colum.C.de edi.diui⁹ adri.tol.Ang.in
l.comparationes. C.de fide instru.Successiue Barto.format qua
tuor questiones de instrumento publi.z tu aduerte,quod Bar.in
istis quatuor questionibus ponit quatuor casus singu.in quibus
instrumentum publicuz confectum manu publici notarij,facit so-
lum semiplenam probationem,qui casus sunt sing.z eos sequitur
84 do.Anto.de but.in.c.si.extra eod. ¶ †Primus est,in exemplo in-
d strumenti[d] facto per manum alicuius notarij:quia licet regula-
riter nullam fidem faciat:vt habetur per Bartol.z doct.in aut.si
quis in aliquo.C.de edẽ.tñ si originale esset deperditũ,tale exem-
plum facit semiplenã probationem per glo.not.in.l.sicut iniquũ.
C.de fide instru.quam ad hoc reputat sing.Angel.in.d.aut.si qs
in aliquo.Idem tz do.Ant.de butr.in.c.j.in.x.col.de fide instru.et
licet Ray.et Bald.in.d.l.in bonfidei.in peñ.colum.z ibidẽ latius
Sali.in.xiij.col.contradicant Bart.tñ loquuntur in diuersis ter-
minis:q: non loquuntur quando originale est perditum,prout lo
85 quitur Bartol.hic. ¶ †Secundus notabil.casus est quem ponit
Bart.in.iiij.q.quãdo instrumentum publicũ est confectum inter
certas personas:q: quo ad tertium in eo nominatuz facit semiple
nam probationem:quod multum no.Adde fortiorem tex.qui vi-
detur probare,quod imo plenam probationem faciat quo ad illũ
tertium.in.l.desiderium.C.deposi.z ibi doc.laborant pro soluti.et
Bal.dicit,qđ difficile esset reperire illum casum alibi.Item adde
qđ fauore dotis instrumentum confectum,quo ad dotez facit ple
nam fidem:ita singu.tz Bart.in consi.incip.factum sic se habet ti-
tius z seius.per glo.in.l.ij.C.de dot.promissi.sequitur Pau.de ca-
stro.consi.lxxxij.incip.ius de bellamis.z Alexan.hic in.xxx.colũ.et
86 in cõsi.cxlvj.inci.videretur inspectis.in.vij.col. ¶ †Tertius casus
est,quando reperiretur sola intitulatio vel rubrica:z postea dimis-
sum spatium,et mortuus est notarius:nam si sit de contractu qui
sempe r vniformiter fit,vt est in promissiõe indemnitatis:facit ſm
Barto.sub dubio forte semiplenam probationem,ad quod adde
in simili Bart.in.l.si is qui.in.j.colum.ad fin.ff.de te.quem sequi-
tur Salice.in.l.fin.in.iiij.q.C.fami.erciscun.z Bal.in.l.contractus.
in.iiij.colũ.C.de fide instrumen. Adde etiam quod not.Barto.in
l.fideicõmissa.§.j.per gloss.ibi de lega.iij.z text.in.l.si ca.ff.de test.
87 ¶ †Quartus z vltimus et notabilis casus est,quando instrumẽ-
tum notarij caret substantialibus vel debitis solemnitatibus:pu-
ta deficit annus vel dies domini,vel indictio vel aliquid aliud de
enumeratis per gloss.magistram in.l.generali.C.de tabu.lib.x.nã
si notarius sit mortuus,tenet mirabiliter Barto.quod tale instru
mentum quamuis careat substãtialibus:tamen facit semiplenam

a ¶ Rõnũ.adde bar.i au-tẽti.si qs ɔ̃ctus.C.đ fi.instr.bar.in l.quidã.i.§.nummula-rios.ff.đ edẽdo.

b ¶ Mercator..adđ io.and.in add.Spe.in ti.đ instr.edi.in §.nũc dicen.bal.in.l.cunctos pplos.in lect.C.de sum.tri.bal.i.l.ɔpatiõis.in.iiij.colũ.C.de fi.istr.Sali.i.l.exẽplo.C.de ꝓba.sed.đ se.cõsi.xcix.inci.nulli dubiũ i fi.abb.ɔsi.lxxxij.inci.qnqz dubis in.j.vol.

c ¶ Epistola.adde diffuse p fel.in.c.ij.de fi.instr.in.v.col.vbi tangũtur ẽt hic.

d ¶ Instrumẽti.adde spe.in ti.de istr.edi.i.§.post-ꝙ̃.bal.i.l.ij.in.x.q.C.de test.bar.i.l.sempronius.ff.de lega.ij.bart.in.l.in fraudẽ.§.neqz.ff.de iur.fis.cardi.zaba.z abb.in c.albe.de testa.

probationez.per text.q mihi nihil probat in.l.ij.C.fami.erc. intellige tñ ꝙ dicit Bar.de indictione qꝺ vitiet instr̃m, verum est quã do omissa est ex toto:secus si sit apposita licet corrupte non vitiat fm Bart.in.l.nominatim.ff.de condi.ꝛ demon.post Dy.in consi. xxxiij.quem etiã sequit Bald.in.§.si que vero.in.ij.consti.C.et in l.ij.circa fi.C.de fal.cau.adie.leg.et in.l.cũ ꝓponeret.ff.de lega.ij. Ange.in.l.imperator.ff.de sta.ho.ꝛ Jo.an.in.c.data.vj.lib.in mercu. ¶ In ea.gl.ibi,vel per fugam rei.ista gl.vult fm Bart. Albe.
88 Aug.ꝛ do.Alex.hic †ꝙ fuga faciat semiplenam probationem.et idem gl.in.l.in bonefidei.in.gl.magna.C.eo.ꝛ ibi Cy.Bar.ꝛ Baldus idem no.ex his gl.sed errãt:qꝛ iste gloss.signanter loquunt in fuga speciali officialis q debebat stare i syndicatu ꝛ aufugit, isto casu bene fuga facit contra talem officialem semiplenam probationem,et ita proprie loquuntur duo tex.allegati in glo. vnde dicit Ange.in.§.oportet.in aut.vt iudi.sine quoquo suffragio.et qñ officialis aufugit,cum fuga faciat semiplenam probationem, certe furta ꝛ baratarie per eum commissa probãtur per solum iuramentum.imo plus Bar.in.l.cõsiliarios.C.de asses.no.ibi esse tex. ꝙ fuga officialis facit plenam probationem:et idem Barto.in.l. l.corne.ff.ad sil.dicit,ꝙ in.d.l.consiliarios.est casus spẽlis,in quo fuga plene probat sed errat,qꝛ ille tex.non loquitur quantum ad ipsum officialem qui aufugit:sed quantum ad eum qui officialez subtraxit ꝛ fecit fugere.nam contra eum bene plene probat vt teneatur omnibus satisfacere.prout in simili in.l.ij.fm secundam expositionẽ glo.C.de exac.trib.lib.x.ita melius dixit Salic. hic et in.d.l.in bonefidei.in.x.colũ.ꝛ Lud.ro.hic in.xxv.col. Videndũ est ergo,ꝙ in alio Bar.ꝛ Ang.hic.ꝛ Bar.Bal.ꝛ Ludo.in.d.l.lege corne.ꝛ ante eos Cy.in.l.j.in.ij.oppo.C.de rep.virg. ponunt doctrinam ꝛ faciunt tres casus:et eandem doctrinam tenet do. ant. in.c.fi.in.v.col.extra eodem.in primo casu inquantum Bar.ꝛ predicti dicunt,quod qñ fuga obijcitur vt delictum,ꝙ tũc facit semiplenam probationem Barto.est corruptus:imo tunc plene probat prout ipsemet Bar.dicit in.d.l.cornelia.ꝛ ibi bal.ꝛ expresse Ang. ꝛ Fulg.hic Anto.de but.in capi.veritatis.in vi.colum.et ibi Panor.de dolo et cõtu.Item inquantum Bart.ꝛ doc.cõcludunt:qꝺ fuga regulariter non facit semiplenam probationem:sed aliqualem presumptionem vel indicium. Adde quod regulariter fuga in criminalibus facit indicium sufficiens ad torturam:ita Bar. in.l.fi.in.ij.col.ff.de questio. Bal.in.l.voluntatis.in vlti.colum.C. de fideius.Cy.in.d.l.j.in.ij.oppo.ꝛ latius Jo.an.in addi. Specu. in tit.de presump.§.ij.sup ver.violenta.in addi.magna:que incipit,hic est insistendum.in.ij.colũ.facit text.in.c.ex literis.circa fi. et ibi Pet.de anch.de pig.est tamen indicium fm Bald.in.l.non
89 hoc.circa fi.C.vnde cognati. ¶ †Istam regulam limita quatuor notabilibus modis. Primo,quando quis aufugeret feruore familie potestatis,dum eum volunt apprehendere,si postea citatus spõte compareat:qꝛ prior fuga purgata per sequentem spontaneã comparitionem,nullum indicium faceret ad torturã:ita limitat Bartol.in.l.quis sit fugitiuus.§.j.per illum text.ff.de edi.edic.sequitur Lu.roma.hic:in.xxiij.colum.facit qꝺ decidit Bald.in.l. j.C.de ser.fugi.in vj.colum.in versi.quero quid de errore. Secundo not.limita,quando quis aufugit antequam accusetur de delicto:qꝛ presumitur aufugisse ex cõscientia delicti,tunc,non facit indicium sufficiens ad torturam:secus si aufugiat postꝙ est accusatus vel inquisitus vel fiat occultus: quia tunc presumitur potius aufugisse metu accusationis:ita sing.limitat Bartol.in.l.j.in princ.per illum tex.ff.de bo.eo.qui mortẽ sibi consci.sequit Angel. hic.in pe.colum.ꝛ in.l.fina.§.de questio.d. Matthe.in not.cxlvij. Lud.ro.in.d.l.lege cornelia.vbi putat idez esse quando quis aufugit post communicatam accusationem vel inquisitionem:lꝫ nondum sequuta sit,per illud quod no.Barto.in.l.miles.§.soror. per illum tex.ff.de adul. Tertio limita quando quis aufugisset ex aliqua probabili vel rationabili causa,fm Bal.in.d.l.in bone fidei. in.ij.colum.vbi ponit exemplum de his qui propter partialitates aufugiunt de ciuitate:nam si postea inculpetur de delicto,talis fuga non facit indicium contra eos:et ibi Cyn.in quinta.q.dicit vtile verbum in scholari qui si aufugiat ꝛ vadat domum,fuga non facit indicium ad torturam:qꝛ presumitur iuisse domuz causa visitãdi suos:istis adde Ludo.roma.hic:in.xxiij.colũ.ꝛ Bald. in.l.j.in.ij.colum.C.de edi.edic.dum dicit,quod fuga est triplex: voluntaria et illa facit indicium:necessariã: item et ignominiosa. Quarto limita quod fuga facit indicium ad torturam: verum est contra illum solum qui aufugit:sed non contra socios de eodẽ delicto inculpatos per.l.ij.C.de fidẽ instru.et.l.fin.C.de fal.ita in pulchris terminis determinat Jo.an.in.d.ver.violenta.in addi. magna.incip.hic est insistendum.in.j.et.ij.colum.vbi decidit,ꝙ si quis accusat de falso eum qui produxit falsum instrumentum,et etiam notarium qui confecit,ꝙuis notarius aufugiat.eius fuga non facit indicium ad torturam contra producentem:ꝙuis simul
90 accusatum. †Adde tamen vnum casum in quo fuga in criminalibus facit plenam fidem ꝛ sufficit ad condemnationem,quãdo incarcerat⁹ fugit ex carceribus.tex.est in.l.eos.ff.de custo.reorũ. ꝛ tex.no.in.l.milites agrũ.§.pe.ff.de re mi. Spec.in.d.ver.de violenta.ꝛ ibi latius Jo.and.in addi.magna ꝓallegat.qui dicit hoc fuisse disputatum in curia ro.tempore Joan.pape. Istud vltimũ limita tribus no.modis. Primo quia quãdo quis aufugit effracto carcere vel muro vel hostio:ita proprie loquunt tex.ꝓalleg. secus si aufugiat aperto hostio:fm Jac.but.Guil.Albe.ꝛ Bal. in.l.succurritur.ff.ex quib⁹ cau.maio.ꝛ Bal.hic in.ix.col.ꝛ Lud. in.xxv.facit qꝺ vult Ang.in.l.verum.ij.in prin.per illum tex.ff.de fur.ꝛ in.l.j.ff.de effrac.ꝙ exiẽs carceres.quia inuenit hostiũ apertum,non tenetur pena fracti carceris. Secundo limita predicta iura quando quis vere erat detentus in carcere,secus si sibi assignatus sit palatiũ potestatis,vel fortius vna camera palatij pro carcere,si inde aufugiat,nõ procedũt dicta iura fm prefatos doc. in.d.l.succurritur.ꝛ Bal.ꝛ Ludo.hic:ꝛ dicit ibi Albe.in fi.ꝙ ita vidit de facto terminari. Tertio limita nisi post fugã quis denuo captus sit ꝛ reductus ad carceres licet inuitus:tunc prior fuga nõ sufficit ad ꝯdemnationẽ.ita Bar.in.l.raptores.per illum tex. C.de episco.ꝛ cle.sicut in simili,qñ officialis aufugit qui debebat stare in syndicatu,si postea capiatur ꝛ inuit⁹ deducatur ad locũ debitum,prior fuga non facit amplius semiplenam probationẽ, cõtra eum.§.necessariũ.cũ glo.in aut.vt iudi.sine quoquo suffra. fm Sali.in.l.in bonefidei.in.x.col.C.eo.predictis etiã adde quod
91 †not.Bar.in.l.relegati.ff.de pe.allegando theologos ita tenere, ꝙ incarceratus condemnatus ad mortem si aufugiat de carceribus peccat mortaliter:qꝺ limita quãdo iuste debebat mori:sec⁹ si mors esset violẽta,ita no.tenet glo.in cle.pastoralis.in ver. per violentiã.de re iudi. Itẽ adde,ꝙ si famulus aufugiat a dño presumitur furto subtraxisse oẽs res:quas dñs reperit sibi deficere. glo.in.§.si vero etiam quidã iurent.in versi.factum.in aut.de exhiben.re.quam Ang.ibi in.j.col.multum no.ꝛ Jo.an.in ꝓalle. addi.magna.in.ij.col. Item adde verũ casum in quo fuga in causa ciuili facit semiplenã probationem,quem ponit Ange.in.l.interesse.ꝛ ibi Jmol.multũ no.ff.de acqui.pos.post Bal.in.l.si oleũ.
92 ff.de dolo. ¶ †In ea.glo.ibi:vel per vnum testem.habes ꝙ vnus testis facit semiplenam probationem. Idem tenet glo.in.l.in bonefidei.C.eo.ꝛ doct.hic.ꝛ ibi Spec.in tit.de proba.§.fi.in ver.vltimo no.sex genera. Ang.in consi.iij.quod incip. publicatis.faciũt iura alleg.per Bar.ꝛ doct. Istam conclusionem limitant Bar.ꝛ alij doct.hic.ꝛ Bal.in rub.de contro.inuesti. circa prin. quando est testis omni exceptione maior.hoc est,cui nulla macula:nulla exceptio possit opponi:vt declarat glo.in.§.item verborũ.instit. de ver.obli.ꝛ in.c.j.in verbo maiores.de cõsan.ꝛ affi. Hinc infert Bar.ꝙ testis cõsanguineus vel multum amicus non facit semiplenam probationem.tenet Ange.ꝛ Alex.hic.Sali.in.d.l. in bonefidei.in.xj.col.ꝛ ibidem Ang.in vltima.Bal.in.c.ij. in vlti.col. de proba.do. Anto.ꝛ Panor.in.c.fi.extra eo. Alexan.in cõsi.xvij. incip.ex his que in themate narrata sunt.ꝛ cõsi.xviij. incipiente viso processu cause vertentis inter Antonium.ꝛ in consi.xxxij.incipiente viso puncto ꝛ dubijs.ꝛ in cõsi.cclxiij.incip.viso processu vtriusqꝫ cause.in.ij.columna.facit tex.in.c.accusatoris. in.q.v.qꝺ dicit Bald.in.c.sacramentum. in.ij.colum. de consue.rec.feu.cum multis que accumulaui in repe.huius legis. Secundo limita fm Bar.ꝛ doc.hic ꝛ in alijs locis alleg.ꝛ in precedenti limitatione, quãdo verisimiliter possunt haberi plures testes,vt in ꝓbanda fama vm⁹,vnus testis nõ facit semiplenã probationẽ. Addo bene facere illud quod tenet Baldus in repeti.l.de quibus.in.xxij. colum.ff.de legi.qꝺ ad probandum cõsuetudinem vel notorium, vnus testis non facit semiplenam probationem:quia consuetudo ꝛ notorium debẽt verisimiliter esse nota multis. Tertio fallit fm Bar.ꝛ doct.in casibus in quibus duo testes non faciunt plenam probationem,sed requiruntur quinqꝫ vt in casu.l.fina.C.si certũ peta.tunc vnus non facit plenã probationẽ per fundamentũ glo. Subdit tñ Bar.mirabiliter,ꝙ ꝙuis in testamẽtis.vij.testes requirantur:tñ duo testes deponentes,ꝙ testator coram septem testibus rogatis reliquit:facerent semiplenam probationem:motus noua ratione:quia probatio in testamentis componitur ꝛ iure gentium ꝛ ciuili.sed hic adest potentior pars iurisgẽtium:ꝛ sic semiplena:vt hic plenius per eum. Ista cõsyderatio Bar.reprehenditur indifferenter per omnes Moder.hic ꝛ Sali.hic.ꝛ plenius in.d.l.in bonefidei.in.xj.colum.C.eod.nihil tamen allegant quod vigeat.tu vltra scripta aliorũ pondera pro decisione Bar. facere quod pulchre decidit Bald.in.d.c.j.§.sacramentum.in.iij. colum.in ver.sed tunc ego quero quomodo sciam:sed tene cõtra Bar.eo quia in testamẽtis semiplena probatio nil valet.ꝛ in vltima voluntate defertur iuramentũ in supplementũ probationis: quia si deficit probatio vnius testis,totum ius deficit. l. si vnus. C.de testa.ita dicit Bal.in.l.nõ solum.§.qui alieno.in vlti.col.de proba.ꝛ in rub.extra.de proba.quia solẽnitas testamẽti est quid indiuiduũ

indiuisibile.ergo ibi non cadet semiplena probatio,ꝛ idem Bal.
in.d.§.sacramentū.in.iiij.colū.ꝛ in.l.ij.in vlti.colū. C.de bo.posses.
fm tab.ꝛ in.c.j.§.item si vasallus.in.ij.col.de cōtro.inue.Quarto
93 vltra Bar.fallit† predicta regula,quādo vnus testis nō assignat
rationem dicti sui,dato ꝙ non sit interrogatus a iudice,tunc nō
facit semiplenā probationē:quia cum fides vnius testis exorbi-
tet a iure cōmuni,modicus defectus in eo impedit semiplenam
probationē.ita singu.tenet Bal.in.d.c.j.§.sacramentū.in.ij.colū.
sequit Lud.ro.hic:in.xxvj.col.in.vj.fallen.ꝛ in seq.col.in.x.fallē.
ꝛ in.xxxj.col.ꝛ in repe.rub.de arbi.in.x.col.sequitur Alexā.hic in
xxxij.col.ꝛ in prin.ff.de ope.no.nun.Adde bene facere:quod vult
Bal.in repe.d.l.de quibus.in.xxiiij.col.ꝛ quod voluit idem Bal.
post Jaco.bu.in.l.presbyteri.circa fi. C.de epis.ꝛ cleri.Quinto li-
mita predictā regulā vt procedat,quādo testis immediate depo
nit super facto:secus si deponat super indicio:quia ad ꝓbādum
indiciū duo testes saltem requirūtur,ꝙ indicium est minus semi-
plena ꝓbatione:vt est glo.in.l.cū ꝓbatio.ff.de proba.qd aūt ad
probandū indicium duo testes requirantur:est glo.in.l.fi.quam
Bar.ꝛ doc.multū no.C.fami.er.ꝛ glo.in.l.fi.in fi.in ver.excepto.
quam Ange.ibi ad hoc ponderat.C.de codicil.ꝛ glo.in aut.de
testa.imperfe.in prin.ꝛ ibi Ange.ꝛ ad istam limitationem adde
Bal.in.d.§.sacrm.in.iiij.colū. Panor.in.c.fi.ver.sane.in vlti.col.
extra eo.Sexto limita predictā regu.vt procedat quādo dictum
testis vere vel necessario concludit,tunc faciet semiplenā proba-
tionem,per quam deuenitur ad iuramentū in supplemētū,secus
si dictum testis concluderet tantū presumptiue,tunc non proba-
ret semiplene,ita vt locus esset iuramento necessario in supple-
mentū ꝓbationis,ita tenet Ludo.in cōsi.xcj.incip.visis ꝛ percun
ctatis actis.in.v.col.per hoc infero ꝙ si testis deponat,quia vici-
nus vel cōsanguineus,cum ista sit presumptiua probatio:vt dixi
in.l.j.§.si cer.pet.nō facit semiplenā probationē,per quam locus
sit iuramēto necessario:ꝛ ad hoc vide singu.Bald.in repe.l.ij.in
vlti.char.in priñ.C.de rescin.ven.vbi tenet ꝙ talis testis facit solū
indiciū.Septimo limita predictā regulā,qñ testis deponit super
eo quod est verisimile,secus si super eo quod est remotū a natura
contractus,cum eius testimoniū nō cōsonet nature cōtractus,et
sic in ꝯtrarium surgit presumptio fm Bal.in.d.§.sacramentū.in.ij.
col.ad fi.sequitur Ludo.ro.hic.hinc dixit Bal.in.c.j.§.fi.in titu.
quid sit inue.per illum tex.ꝙ testis deponens super pactis extra-
neis,que nō presumunt nō facit semiplenā ꝓbationē,per quā lo-
cus sit huic iuramēto,qd dicit alibi non reperiri.facit qd statim
dicam.Ultimo dicta regula fallit,qñ dictū testis habet presum-
ptionem in ꝯtrariū,quia cum talis presumptio elidat vim illius
testis:certe nō facit semiplenā ꝓbationē.ita probat in.l.fi.in prin.
cum glo.magna.circa prin.ꝛ ibi Ang.ad hoc no.ff.quod me.cau.
Lud.ro.in.d.consi.xcj.ꝛ est bona glo.in.l.j.in ver.nō sit.circa fi.et
ibi Bart.Bal.C.qui ꝛ aduer.quos,ꝛ Bar.hic in.xiij.col.in ver.
quero vtrū ꝓbatio imperfecta.ꝛ Bal.ꝛ Sali.in.d.l.in bonefidei.
facit quod pulchre not.Bal.in.c.j.§.j.ad fi.per illum tex.in titu.
quid sit inuesti.Hinc signanter infero ꝙ qñ agitur cōtra officialē
in syndicatu,cū pro eo sit presumptio:certe vnus testis nō facit
semiplenā ꝓbationē que sufficiat ad delationē iuramēti necessa-
rij.tex.est no.i.l.fi.ad fi.ꝛ ibi Ang.ad hoc no.C.vbi de ratiocinijs:
quod bene no. Adde tamen ꝙ reperiuntur multi casus in quibus
a vnus testis[a] facit plenā probationē,quos casus enumerat Spec.
titu.de teste.§.restat.versi.hoc tamen fallit. Cano.in.c.veniens.
94 el.j.de testi.glo.in.c.tanta.lxxxvj.dist.† Ultra alia scripta reassu-
mo vnum casum vtilem.Regulariter vnus testis nō facit plenā
fidem:hec regula procedit,quando testis deponit de facto alie-
no:sed quando deponit de facto proprio ipsius testis:tunc vnus
solus facit plenam fidē,probatur hec cōclusio hac ratione.nam
b creditur vni seruo[b] quando deponit de facto proprio.tex.est in.l.
quero.§.fi.ff.de edil.edic.ꝛ in.l.cum probatio.ff.de proba.si ergo
creditur vni seruo multofortius libero homini quando deponit
de facto proprio:ꝛ si dicatur creditur vni seruo scilꝫ cum tortura.
d.§.fi.cum glo.respondetur ꝙ tortura requiritur in vili homine:
quia tantum valet depositio liberi hominis sine tortura,quātū
serui cū tortura.ita Pau.de ca.in.l.seruos.C.de testi.istam deci-
sionē Pau.de ca.refert Alex.in.l.ij.§.si absens.ff.si ex noxa.cau-
sa aga.ꝛ reprehēdit ponderādo Inno.velle ꝯtrium in.c.cum dile-
ctus.de accu.Bar.in consi.incip.in.q.proposita ad hoc solum al-
legare intendo:tū isti doct.non proprie loquunt in istis terminis
in indiuiduo. Tu aduerte,ꝙ Pau.de cast.in.d.l.seruos.in lectu.
expressa nihil dicit de hoc,sed ego allego Pau.de cast.in.l.qui-
cunqꝫ.ad fi.C.de ser.fugi.vbi dicit,ꝙ semper ita sibi fuit visum,ꝛ
ꝙ ita credit:ita tenet Pau.de ca.in consi.cccxxix.incip.visa peti-
tione predicta.in.j.col.ad fi.ꝛ in consi.ccclxviij.incip.visis actis et
actitatis.ad fi.idem ante eum tenet Salic.in.d.l.si quis decurio.
in.iiij.oppo.C.de fal.quem alleg.Alexan.in.l.si absens.C.de fal.ꝛ
Padue vidit doc.ita consulere.pro ista opi.Pau.de ca.adde be-
ne facere quod idem Pau.in.l.ij.§.j.ff.si ex noxa.cau.agatur.per
glo.ibi in ver.eum.vbi tenet,ꝙ licet alias inhabilis ad testificandū
prout est vtilis persona,si deponat de eo qd ipse fecit,est idoneus
testis,ꝛ facit saltē semiplenā probationē.Secūdo pondera bene
facere verba Bar.in extrauag.ad repri.in versi.per nuntiū.ad fi.
Ego pro opi.Pau.de ca.nunꝙ volui consulere,ꝛ licet nō reperiā
cōtradicētē preter Alex.tū moueor quatuor rationibus.Primo
pondero tex.in.c.cum a nobis.de testi.ꝛ ibi glo.in verbo vnius
declarat.vbi dicit tex.ꝙ etiam nō creditur iudici vel alij persone
de eo quod ipse facit:ratio,quia omne ius disponit quod vni testi
non credatur:ergo ex illo tex.ꝛ eius ratione apparet conclusionē
Pau.de ca.nō esse verā:istud idem tenet Pau.de cast.in.l.ne in
arbitris.C.de arbitris.vbi querit,nunquid stetur dicto arbitri.
95 Secundo† contra castrum mouet me:quia speciale est in papa vt
ei soli credat,qñ de facto ꝓprio deponit:vt in cle.j.de proba.tex.
96 in.d.c.cum a nobis.in fi.ergo in ꝯtrium est ius cōmune. ¶ † Ter-
c tio moueor,quia etiā cardinali legato[c] de latere nō credatur de
his que ipse gessit:nisi alijs adminiculis comprobētur.ita Spe.
in titu.de teste.§.j.versi.sed quid si aduocatus.Anto.de but.in.c.
qd super his.de fide instru.Jo.an.in.c.cōstitutus.de appel.Are.
in.c.cū a nobis.de testi.est bene veruꝫ ꝙ curia ro.aliter seruat de
consuetudine.ꝛ ita procedit tex.in.c.j.cum parati.ꝛ in.c.constitu-
tus.de appel.¶ Quarto mouet me vniuersalis negatiua posita
in.c.licet vniuersis.in fi.de testi.ꝛ tenendo istam partē nō obstat
fundamētū Pau.de ca.dū dicit,ꝙ creditur vni seruo cū tormen-
tis:quia respondetur ꝙ ille tex.probat oppositum,quia non pro-
bat seruus nisi alia indicia cōcurrant:est verum ꝙ quecunqꝫ in-
dicia sufficiunt.Juxta predicta Barto.format quatuor questio-
nes circa quas docto.hic nihil addunt:ꝛ in omnibus cum Bar.
97 tenet do.Anto.de but.in.c.fi.extra eodem.¶ † Circa primam in-
quantum tenet Barto.ꝙ dicta duorū testium que deficiunt su-
per quantitate pecunie supplentur per alios testes qui audiue-
runt peti quantitatem certam:vt fiat semiplena probatio.Adde
ꝙ idem tenet Alex.in consi.ccxj.visa facti renuntiatione.in.j.col.
98 ꝛ hic in.xxxij.† Item addo inquantum Bart.in.iiij.q.multum
singulariter tenet,ꝙ testes recepti inter alias personas:quando
sunt mortui ita reexaminari non possunt:faciūt semiplenā ꝓba-
tionē,quo ad alios tertios:ꝛ est noua ꝛ mirabilis limitatio ad regu.
res inter alios acta alijs non prodesse neqꝫ nocere.toto titulo.C.
res inter alios acta.ꝛ.l.sepe.in principio.ff.de re iudi.Adde quod
idem tꝫ Ang.in.l.ij.C.de eden.Anto.Panor.ꝛ Imo.in.c.fi.extra
eo.Anto.de but.in.c.quis.in.iiij.col.de re iudi.quis Panor.te-
neat hoc esse iudicis arbitrio relinquendum.Alexā.in repet.d.l.
sepe.in prin.in.xxxvij.col.exclamat istud dictum Bart.ꝛ dicit qd
est de pane querendo:tū putat ꝙ non sit sine dubio,quia tex.in.d.
l.a snia.ff.de appel.per quē mouetur Bart.nihil probat de semi-
plena probatione:cum appellatio cuilibet permittat etiā ratio-
ne leuis preiudicij:imo solius misericordie.l.nō tantū.ff.de app.
Adde quod istud dictum Barto.reprobat etatis nostre iuriscō-
sultorū ꝓculdubio princeps do.Franc.de are.in consil.clxv.inci-
pien.sicut Joan.dicit in apocalypsi.in.iij.col.ꝛ plenius in.c.cām
que.in.iiij.ꝛ.v.col.de testi.allegat aliqua que nihil faciunt contra
Bart.cum non loquant in terminis in quibus Bar.facit funda-
mētum.s.qñ testes sunt mortui:inter cetera pōderat tex.q fm eū
multuꝫ stringit in.c.inter dilectos.in ver.porro.de fide instru.vbi
99 dicit† ꝙ attestationes inter alias recepte alijs preiudiciuꝫ aliqd
nō generant:ꝛ tū fm eum,cum ille ꝓcessus esset de longinquo.ve-
risimiliter testes erāt mortui:sed certe ille tex.nō probat necessa-
rio contra Barto.quia quis processus esset de longinquo,nō ꝑ hoc
presumitur ꝙ testes fuissent mortui,imo presumitur viuere vsqꝫ
ad.c.annos.l.fi.C.de sacrosan.ec.l.si vsusfructus municipibus.ff.
de vsufr.leg.declarant Bart.ꝛ doc.in.l.si quidē.C.sol.matr.ꝛ in.l.
ij.§.si dubitet.ff.quemad.testa.ape.Successiue tangit hic Barto.
an due imperfecte ꝓbationes diuersi generis coniungant vt plene
probent,ꝛ concludit ꝙ sic:ꝛ est glo.in.l.ij.in princi.ff.de excus.tu.
vbi Albe.in.§.fi.ad fi.dicit ꝙ vidit ita communiter obtineri,ꝛ ad
hoc multa accumulaui in repe.huius.l.quibus adde Bald.in.c.
cum causam.de proba.cuius dictum habent aduocati semper in
ore.sicut harmonia fit ex multis ꝛ diuersis vocibus:ita probatio
fit ex multis presumptionibus indicijs et adminiculis:quia iudex
nō dꝫ applicare animū ad vnā speciem probationis.Limita do-
ctrinā Bart.qñ vnaqueqꝫ species semiplene ꝓbationis est in sua
specie perfecta:puta vnus testis de veritate:ꝛ duo de fama:nam
fama et vnus testis bene cōiungunt vt plene probēt:secus si esset
vnus testis tm̄ de fama,qui nō facit semiplenā probationeꝫ.vt.s.
dixi in.ij.fallen.ita magistraliter declarat Bald.quē oīno videas
in.l.si quis ex argentarijs.§.j.ff.de eden.quē sequit Alex.in cōsil.
xiij.incip.ex his que in themate narrata sunt.in vlt.col.et in cōsi.
ccccxcvj.incip.sentio in dubium reuocari.adde etiam Alex.in cō-
si.cccccvj.incip.in cā neriti.ideo Bart.hic cū mysterio dixit vnus

a ¶ Testis.adde gl.in verbo sꝫ filius.i.c.tāta neqtia.lxxxvj.dist.Jo.an.in.c.vt circa.de ele.lib.vj.in nouel.bal.i l.vbi numerus.ff.de testi.i apostillis.

b ¶ Seruo.adde tex.cū gl.in.l.qcūqꝫ.in fi.C.de ser.fu.ꝛ in.l.quero.in.§.fi.ff.de edi.edicto.

c ¶ Legato.adde spe.in tit.de leg.in §.supest.versi.qd si delegati.archi.i.c.nobilissime.xcvij.dis.io.an.in.c.j.de offi.leg.lib.v.Pe.de anchar.in cle.vnica.de ꝓbatio.

testis de veritate ⁊ fama:pondera quia non dicit vnus testis de
fama.hoc limitat singu.Bal.in.l.gallus.§.ille casus.in.iij.no.per
illũ tex.ff.de lib.⁊ posth.nisi vnus testis deponeret de ꝟitate ⁊ fa⸗
ma:alius ꝟo testis deponeret de fama tm̃:nam isti duo ꝯiungun
tur ⁊ plene ꝓbant,quasi hic sint duo testes de fama,⁊ sic primus
testis subeat officiũ duorũ,qđ dictũ Alex.ibi in.vij.col.exclamat
vsq3 ad celũ,⁊ per tria fundamẽta reprehẽdit.Itẽ cõsydera,ꝙ ex
ista doc.Bar.cõfundit illud qđ decidit Bal.in multis locis,ꝙ si
in causa mutui vel alia ꝓbaui per vnũ testẽ de vera numeratione,
⁊ per aliũ testẽ ꝓbaui cõfessionẽ,ꝙ isti testes nõ ꝯiũgunt vt plene
probẽt,cũ sit manifesta singularitas:vnus deponit de visu,alter
de auditu:⁊ sic differũt in sensu ⁊ sensato,ita tenet Bal.in.l.si ex
cautione.in.xij.q.de nõ nume.pecu.ibi tñ tenet,qđ faciũt indiciũ
per tex.in.c.fi.de succes.ab intest.idẽ tenet Bal.in.l.ij.§.fi.ad fi.ꝯ.si
cer.peta.⁊ in.c.fi.in.iiij.col.de cõsuetu.ꝙ plusq̃ semiplene probẽt,
per tex.quẽ ad hoc reputat sing.in.d.c.fi.idẽ tenet Bal.in.c.licet
causam.in.vij.col.de proba.⁊ latius in aut.rogati.C.de testi. Tu
pondera ꝙ Bar.hic vult ꝯtrium:⁊ Panor.in.d.c.fi. in.ij.col.per
illũ tex.de succes.ab intest.⁊ Pau.de ca.in consi.cccxix.incip.vna
petitione.⁊ do.Alex.licet de predictis nõ faciat mentionẽ,in.d.l.
gallus.§.ille casus.in.viij.col. Nec obst.fundamentũ Bal.de sin⸗
gularitate,quia etiã in exemplis Bar.hic sunt testes singulares
in sensu ⁊ sensato:⁊ tñ ꝯiungũtur vt plene ꝓbent:q2 singularitas
nunq̃ habet nocere,qñ testes tendũt ad eũdẽ finẽ:licet per varia
media:vt declarat Bal.in rub.de ꝯtro.inuesti.⁊ in repe.l.de qui⸗
bus.in pe.colũ.Caue tñ,q2 tex.in quo se fundat Bar. in.d.c.fi. de
succes.ab intest.probat oppositũ,dum dicit,nõ tãq̃ ꝓbantes:sed
tanq̃ vehementer adminiculantes:⁊ sic vult ꝙ coniungant̃ nõ vt
plenã probationẽ faciãt:vt dicit Bar.sed vt faciãt vehemẽs ad⸗
miniculũ.⁊ sic plusq̃ semiplenã ꝓbationem : vt dicit Bal.late in
d.aut.rogati.⁊ in.c.fi.de cõsue. In ea.glo.ibi,maxime si res petita
100 est modica : habes ex glo.† ꝙ in causis magnis seu arduis non
defertur iuramentũ in supplementũ ꝓbationis.idẽ dicit glo.in
d.l.in bonefidei.C.eo.⁊ in.d.c.fi. Spec.in tit.de iur.dilatione.§.j.
circa mediũ.⁊ dicit Bar.hic in antepe.col.qđ est magistrale ver⸗
101 bum† et que dicatur causa magna[a] relinquit̃ arbitrio iudicis ex
a qualitate ꝑsonarũ.l.sed si susceperit.§.j.vbi glo.⁊ doct.ff.de iudi.
cũ multis simi.que addidi hic in repe. Limitat Bar.duob⁹ mo⸗
dis.Primo qñ vertit̃ q̃stio sup ꝓprietate:secus si solũ cõtenderet̃
de possessione,pro quo facit,q2 i iudicijs possessorijs sufficit cõsta⸗
re de iure agẽtis summatim per ꝑ̃sumptiones vel indicia:⁊ semi⸗
plena ꝓbatio h3 vim plene,ꝭm Bar.in.l.ij.in ver.si.C.vbi in rem
actio.⁊ in.l.j.C.quo.bo.⁊ in.l.momẽtanee.C.qui legi.perso.no.do.
Mate. in notab.iij.Secũdo limitat Bar.qñ nõ est questio super
causa principali magna:sed super aliquo incidẽte,per qđ nõ tol⸗
litur ius cause ꝑ̃ncipalis:puta,an sñia lata ꝯtra ꝓcuratorẽ valeat
cũ ille non sit procurator:⁊ hoc vult probari per istud iuramentũ
necessariũ.sequit̃ Bal.qđ reputat tenendũ mẽti in.l.nõ solũ.§.qui
alieno.in.iij.col.ad fi.ff.de procu. Ang.in.d.l.in bonefidei.in fine.
Spec.in tit.de teste.§.restat.in ver.hoc tñ fallit.do.Anto.in.d.c.fi.
102 in.viij.col.Ex ista cõclusione glo.infero tres illationes.† Primo
ꝙ in causis criminalibus nõ est locus huic iuramẽto necessario,
ꝭm qđ dixi ⁊ limitaui in.l.iij.§.j.ꝯ.eo.q2 sunt cause magne.Secun
b do infero,ꝙ in causis spũalibus,puta,matrimonij[b] carnalis,vel
c spũalis,puta monachationis[c],nõ habet locũ istud iuramentum
necessariũ ꝭm Bar.⁊ alios hic:⁊ in.d.l.in bonefidei.⁊ est glo.ordi
naria in.c.mulieri.extra eo.in glo.j.quãuis ꝯtrium ⁊ male teneat
glo.in.c.vidua.in ver.sacramẽto.de reg.de quo etiã per gl.⁊ Mo
103 der.in.l.iij.§.pe. ꝯ.eo. † Tertio infero idẽ esse in causis obscuris:
vt est glo.in.c.cum sint partiũ iura.in glo.fi.de reg.iur.in.vj.Spe.
in tit.de iura.dela.§.j.ver.vt aũt.⁊ ver.seq.Io.and.⁊ alij in.d.c.fi.
Sali.⁊ Ludo.ro.hic,q2 agitur de graui causa cum equiparetur
cause vite.l.iusta.cũ glo. ff.de manu.vin.l.iulian⁹.ff.si quis omissa
causa test.Bar.⁊ doc.in.l.trãsigere.in.j.col.C.de transac. quãuis
Bar.hic inaduertẽter dicat ꝯtriu3,per aliquas.ll.que nõ loquunt̃
in isto iuramento necessario,sed in voluntario vel iudiciali:⁊ eum
in specie reprobat Imo.in.d.c.fi.in.iij.col.⁊ vere non est opi.Bar.
sed fuit quedam additio cuiusda3 Ray.de Sali.que fuit incor⸗
porata lect.Bar.prout attestatur do.Alex.in.l.iij. §.j.in.iij.colũ.
104 ꝯ.eo.† Quarto infero,idem in causa vsuraria ꝭm Bal.in.d.l.bo⸗
nefidei.j.col.qui dicit ita de cõsuetudine seruari. Quinto infero
idẽ esse in causa status persone,seruitutis,vel in causa legitimatio
nis ꝭm Bal.ibidem,qui etiam infert idẽ esse in causis spirituali⸗
bus,de vltimo vide Gemi.in.c.j.in prin.in vlti.col.de eo qui mit.
in pos.causa rei ser.lib.vj.qđ limita per tex.in.c.ex insinuatione.
de procu.q2 ibi erat questio super incidẽti ad causam beneficialẽ.
105 † Sexto infero idem in causis feudalibus,ꝭm Bal.in.d.l.in bo⸗
nefidei.in vlti.col.in ver.iij.inspicitur quãtitas rerũ:⁊ hñ limitatio⸗
ne.tex.in.c.j.§.sacramentum.de consue.rec.feud. Limita omnes
istos casus (⁊ ista est multum substantialis limitatio ⁊ valde ne⸗
cessaria)nisi esset plusq̃ semiplene probatũ:puta,q2 haberet vnũ
bonum testem,qui semiplene probaret.Item et alios de auditu
qui saltem indicium faciunt:tunc q̃uis causa sit ardua:puta ma
trimonij,vel status:tamen si ꝑsona sit honesta:põt iudex deferre
iuramentum in supplemẽtum probationis:⁊ istud est proprie qđ
vult dicere text.in.d.c.fi.in ver.sane.ꝭm Sali.hic:in.xvij.col. Lu.
in.xxix.⁊ in.xxxiiij.⁊ Alexã.hic.⁊ in.l.iij.in prin. in.viij.⁊.ix. nota.
in vl.colum.ꝯ.e.⁊ no.in cõsi.cclxiiij.incip.viso ꝓcessu vtriusq3 cãe.
⁊ in consil.ccccvij.incip. in causa ⁊ lite vertente inter Christofo.in
vlt.col. Raph.fulg.in cõsi.incip.viso ꝓcessu.Pau.de ca.in.l.iij.in
prin.ꝯ.eo.⁊ de hoc habes glo.solennem in.c.vidua.in glos.fi.de re.
declarat no.Panor.in.c.mulieri.in.iiij.colũ.extra eod. Ex predi⸗
ctis aliquas causas habes,in quib⁹ dato quod qs habeat semi⸗
plenam probationem,tñ istud iuramentum nunq̃ defertur,ꝟt
retuli in precedenti parte gloss.vbi dixi idem esse in causa vltime
106 voluntatis.† Adde alias causas,vbicunq3 lex vel statutum re⸗
quirit apertissimas probationes,nũq̃ defertur istud iuramen⸗
tum:glo.est in.l.fi.in princ.in verbo presumptioni.ff.quod me.cã.
Idem si requirit̃ indubitata vel liqda ꝓbatio. Bald.in.l.fina.C.
de secun.nup.et in.l.j.in.viij.opposi.C.de his que pe.nomi.Idem
107 † si plena,gl.est no.in.c.cupientes.§.qđ si per viginti.in ver.ple⸗
nam fidem.de elec.in.vj.quã reputat sing. Lud. hic.in.xxvj.colũ
facit text.in.c.j.in ver.plene.eo.tit. in.vj. Idẽ vbicũq3 lex vel sta⸗
tutũ requirit perspicuã ꝓbationẽ ꝭm Bald.in.d.l.in bonefidei.in
108 pe.col.in fi.† Idem vbi requiritur ꝓbatio luce clarior ꝭ3 Bal.in
l.fi.circa ꝑ̃nc.C.si mi.se ma.dixe.Idem si requirit̃ legitima ꝓba⸗
tio ꝭm tñ ea q̃ dixi in.l.nõ erit.in ver.dato.ꝯ.e. ¶ Ex istis possunt
inferri in specie quãplurimi casus quos longũ esset enumerare,⁊
prosecutus sum in repe.huius.l.pro nunc infero quinq3 notabi⸗
109 les. ¶ † Primus est,ꝙ ad probandum ingratitudinem non de⸗
fertur istud iuramentu3 in supplementum probationis,quia lex
requirit indubitatam probationem.l.fi.⁊ ibi Bal.ad hoc not.C.
de secun.nup.⁊ Lud.hic:in.xxvij.colum.requirit illũ text.esse ad
d hoc singu.pro quo facit.nam licet alias testes infames[d] solum in⸗
famia facti,non repelluntur in causis ciuilibus.glos.et doct.in.c.
testimonium.de testi.⁊ in.l.j.C.de summa tri.tamen ad proban⸗
dum ingratitudinem,non admittuntur.tex.est not.in.c.j.in versi.
integre opi.⁊ ibi ad hoc no.Bald.in tit.qui test.sint necess.ad pro
ba.feu.ingra.in vsib.feu. Ludo.in singularib⁹ suis. Scđo ꝟificat
illud qđ no.voluit Bal.⁊ Sali.in.l.j.ad fi.C.đ fi.inst.p illũ tex.ver.
manifeste probationis.Tertio infertur nota.declaratio text.in.c.
peruenit.in ꝟbo legitime.de fideius.Quarto infert̃,ꝙ i causis pe⸗
nalibus non est locus huic iuramẽto necessario,ꝭm Bald.in.l.j.in
iij.opp.C.de his que pe.no.q2 in penis debet liquidissime cõstare.
text.est in.l.in testamẽto.j.ff.de condi.⁊ demon.quẽ ad hoc repu⸗
tat singu. Bald.in.c.j.qualiter dñs proprie.priuet̃.quicquid te⸗
neat Ludo.hic.in.xxxvj.col.Quinto ⁊ vltimo infert̃,ꝙ vbicunq3
agit̃ de retractatione vel impugnatione sñie:ibi nunq̃ est locus
huic iuramento necessario.l.fi.in versicu.luce clarior.⁊ ibi Bald.
no.C.si minor se maio.dixe.sequitur Ludo.ro.hic in.xxvj.colũ. in
ij.fallen.Sed reprobat idem Ludo.in.xxx.col.per text.ad hoc ro⸗
tundum ⁊ nunq̃ a doctoribus põderatum ad hoc in.c.ex insinua
tione.de procu.ita etiam reprobat idẽ Lud.ro.in vlt.col.per text.
in.c.romana.de testi.in.vj.⁊ dicit Lu.se admirari ꝙ Bal.tantus
cano.dixerit contra duos text.expressos iuris canonici.Tu rñde
sustinendo bald.ꝙ illi tex.loquũtur qñ agit̃ de retractatione sñie:
ꝭm ius cõmune,per viam appellationis vel nullitatis:tunc semi
plene probanti bñ defert̃ iuramentum in supplementum ꝓbatio⸗
nis:sed text.in.d.l.fi.et ibi Bal.loquitur,qñ agitur de retractatio
ne sñie de iure spãli p viã restitutionis in integ.q2 nõ detegit ini
quitatẽ sententie,sicut appellatio vel nullitas.l.prefecti in.fi.ff.de
mino. Alia causa est,vbicunq3 requiritur testes esse rogatos,cu3
pars que non fuit rogata non possit subrogari:ideo tunc non de⸗
fertur iuramẽtũ in supplemẽtum ꝓbationis ꝭm bal.in.l.ij.circa fi.
C.de bo.pos.ꝭm tab.sic qñ agitur de probanda prescriptione cũ cẽ
seatur odiosa ꝭm Bal.hic in vlti.col.qđ limita vt p Lud.in.xxix.
110 colũ.† Similiter,qñ reccurritur ad ecclesiam ꝓpter defectũ iusti⸗
cie iudicis secularis:tunc corã ep̃o non h3 locũ istud iuramentum
necessarium.q2 ad ecclesiam non põt haberi recursus in subsidiũ:
nisi manifeste appareat ꝙ conscientia mea sit lesa:ita sing.Bald.
in.c.si quis p.xxx.in vlt.col.ver.postremo quero.si de feu.fue.con⸗
111 tro.inter do.⁊ agna.† Similiter,qñ agit̃ de probãdo interesse sin⸗
gulari ꝭm Bald.in.l.j.ad finẽ.C.de sentẽ.que pro eo qđ interest.et
pondera,q2 inter alia monetur Bald.q2 tũc testis procedit p viã
industrie,⁊ non per viam sensus corporalis:ideo liquide proba⸗
112 tio requiritur,qđ reputat ꝑpetuo menti tenẽdu3.† Ex ista ratiõe
inferas generaliter,qđ vbi agitur de probando dñio vel iurisdi⸗
tione vel districtu vel similibus in quibus testes magis deponũt
per iudicium intellectus,q̃ per sensum corporalem.in.c.cum cau⸗
sam.de testi.doc.in.l.solum.C.eo.titu.in istis casibus et similibus
nõ defertur

a ¶ Magna,
adde host.i
c.fi.đ crimi⸗
ne fal.et ibi
Io.de ana.
card.in cle.
nõ põt.i.xj.
q.đ ꝓcu.au.
de but.i.c.si
p obilitata.
de of.deleg.
Io.de imo.
i.c.edoceri.
in.iij.col.de
rescri.abb.i
c.de app

b ¶ Matrimo
nij,adde gl.
fi.in regula
cũ sint ptiũ.
de re.iur.li.
vj.gl.ij.in.c.
tã literis.de
testi.bar.i.l.
marit⁹.ꝟsi.
vlt.q̃ro an i
cirmia.ff.de
questio.

c ¶ Mona⸗
chatiõis.ad
de azo.i sum
ma.C.de re.
credit.circa
me.in ꝟ.ite3
in cã mona⸗
chatiõis.ar
chi.i.c.quis
ꝑ̃sbiter.cir⸗
ca ꝑ̃n.ij.q.v.
idẽ arch.i.c.
viduas va⸗
lere q̃ est pa
lea.xxvij.q.
j.host.i sum
ma ti.đ iure
iu.i.§.⁊ sup
q̃bus.ꝟ.qd
de cã mona
chationis.⁊
abb.in.c.cũ
cã3.de rapt.

d ¶ Infames.
adde bar.in
l.cassius.ff.
de sena.flo.
in.l.iij.i.ꝑ̃n.
ff.de testi.ar
chi.in.c.ipsi
apostoli.ij.
q.vij.idẽ ar⸗
chi.in.§.cu⸗
ius in agen⸗
do.circa ꝑ̃n
ci.iij.q.bald.
i.c.ad nr̃a3.
circa ꝑ̃n.de
proba.

non defertur istud iuramētum necessarium. Similiter qñ agiť de
ꝓbādo iusto impedimēto citati ẜm Ioā.an. & alios in.c.j.de dolo
& contu.in.vj.in nouel. Similiter qñ agiť de probādo mādato ẜm
Bald. & Ang.in.l.nō solum.§.qui alieno.ff.de procu.per gloss.ibi
quā ad hoc reputat sin. Ludo.ro.hic.in.xxvj.col.in.iij.fallē. Ulti-
mo, qñ probatio poniť in conditione ẜm Bal. in.l.in bonefidei.in
pe.col.in ver.expedita est secunda pars.et ibi Salic.in. xviij. col.
Lud.ro.hic in.xix.col.pōderat Bal.velle cōtrariū, & distinguit vt
hic per eū. Adde ꝙ contrariū videtur idē Bal.in.l.id quod pau-
perib⁹.in.xj.q.C.de epis. & cle. & dubitat de veritate Fran.de Are.
in.c.ij.in.ij.no.per illum tex.de proba. Tu tene decisionē Bald.et
Sali.quā etiā sequiť Alex.in.l.ꝫ imperator.in.j.col.in. ij.nota. ff.
de leg.j. & cōfirma ex eo qđ pulchre decidit Bart.in.l.ait pretor. §.
si iudex.in pe.q.ff.de re iudi.cuius decisionē sequiť et reputat not.
dignam Bald.in.c.quo ad consultationem.in.iij.colū.de re iud. &
in.l.iij.in vlt.colū.C.de seu.que sine cer.quā. ¶ Uidimus de causis
in quibus quāuis semiplene probatum sit, tñ nō defertur istud iu
ramentum: nunc videamus de personis, & hic inuenio triplicem
113 speciē.† Nam infami, vsurario, iudeo: aut alias vili ꝑsone, quam-
uis semiplene probāti, non deferť istud iuramentū: q2 succedit lo-
co testis, ẜm Cy.in.d.l.in bonefidei.in.vij.q. Bald.in.l.qui accusa-
re. & ibi Mo.C.de eden. & in rub.de contro.inuesti. Cano.in.d.c. fi.
Ange.in.q.per eum disputata que incipit astensis miles.in xxix.
col. Bar.hic in vlti.col. Lud.et Alex. Imo generalius in omnib⁹
causis in quibus repellitur quis a testimonio, multofortius repel
litur ab isto iuramento necessario, ẜm Bald.in.d.l.qui accusare. &
sequitur Lud.roma.hic in.xiiij.fallen.qui per hoc infert in spe ad
114 duos casus, quos in repe.prosequutus sum.† Tu inferas ꝙ sti-
pendiarijs nostri temporis quia sunt infames de facto, cum locēt
operas suas pro pecunia.l.ij.§.fi. in fin.ff. de infa.non deferť istud
iuramentum necessarium: ita sing.tꝫ Albe.de ro.in rub. ff. de te-
sta.in.j.colū.vbi limitat, nisi sint stipendiarij imperatoris vel pa-
pe.et ita refert et sequitur do. Lanfran.in commento.c.qm̄ contra
falsam.in.iij.q.de proba. Pro quo adde quod tenet domi. Anto.
de but.in.c.fi.in pe.colum.extra eo.vbi tenet, ꝙ si stipendiarius li-
tigat cum aliquo, iudex debet potius deferre iuramētuꝫ aduerse
parti, quam stipendiario: vide tamen ꝙ de stipendiario asserente
equum mortuum in bello, & afferente literas, quod sibi deferri de
beat iuramentum in supplementum: decidit Bal.in rub.C.de fi-
de instru.in.iiij.colū. Item adde inquantum dixi, ꝙ iudeo haben-
ti semiplenam probationem non defertur istud iuramentum ne-
cessarium: pōt probari noua rōne. nam iudeo nō dꝫ seruari equi-
tas, sed merus rigor iuris: vt est glo.s.no.in.c.ij.in gloss.fi.de iude.
sed de rigore iuris semiplene probanti non est deferen̄. hoc iura-
mentum: sed solum iuramentum ex equitate ẜm Bald.in rub.de
controuer.inuesti. & per hoc potes nouiter attentare quod in iu-
deo non habet locū purgatio more, cum sit fundata in equitate.l.
si seruum.§.sequitur.ff.de ver.obli. & erit noua limitatio ad mate-
115 riam.l.si insulam.ff.de verbo.obl. ¶ † Circa istud de vsurario.s.ꝙ
ipsi non deferatur iuramentum occurrit mihi noua questio. nun-
quid, si vsurarius prestitisset cautionem iuxta.c.q̄q̄. de vsu.in. vj.
an prestita ista cautione desinat esse infamis: ita quod possit sibi
deferri iuramētum tanq̄ honeste persone. Assumo partem affir-
matiuam, quod sic. nam prestita ista cautione pōt facere testamen
tum: ergo potest esse testis, q2 maius est posse facere testm̄, quā te-
stificari. ergo videtur purgata infamia. Secundo facit quod di-
cit Bald. nec melius quicq̄ allegari posset in.c.pastoralis. in vlt.
colū.de offi.ordi.vbi decidit, ꝙ vsurarius manifestus qui prestitit
cautionē sicut pōt testare: ita potest esse testis: si ita est, ergo si po-
test esse testis, pōt eidem deferri iuramentū in supplementum: q2
conuertuntur, potest esse testis, ergo potest eidē deferri iuramen-
tum: & econtra. In contrariuꝫ pro alia parte facit, qđ dicit Bald.
in.l.improbū.C.de infa.vbi dicit oppositū, ꝙ vsurarius manifest⁹
non pōt esse talis ꝙ etiam post peractam restitutionem remanet
infamis. Et si dicatur Bal.in.d.l.improbum non loquiť prestita
cautione: ergo fortius dꝫ operari restitutio vsurarum quā cautio
de restituendo: et sic Bald.in.l.improbum.loquitur in fortiorib⁹
terminis. Confirmatur ex eo quod vult bart.in.l.palā.§.nō solum
per illam tex.ff.de ritu nup. Ad huius veritatē duo sunt vidēda.
Primo, nunquid conclusio Bal.post prestitam cautionem pōt
facere testamentum: ergo potest esse testis sit vera. Secundo vi-
dendū est, nūquid vsurarij facta restitutiōe et habita absolutiōe,
sint infames: et quod ista cōsequētia ꝑ dictum Bal.nō sit vera, ar
guitur sic: vilis persona repellitur a testimonio. & tamē potest fa-
cere testm̄. Item testis qui nō habet in bonis tantū quantum va-
let causa super qua deponit, non potest esse testis.glos.in.§. si ve-
ro absunt.in verb.substantiam.de here. & fal. & posito ꝙ gloss. non
diceret ita simpliciter, verum tamen est, ꝙ testis pauper repelliť
a et tamen non repellitur a testando.ᵃ † Circa secundum nunquid
116 vsurarij prestita cautione restituantur ad famam, tene ꝙ sic, per
text.in.c.cuncta.ver.donec reddant.de vsu.per quem tex.decidit
Bald.in rub.C.de vsu.in.ij.colū. quod omnis infamia: et nomen
vsurarij aboletur per talem cautionem: confirmatur per.l. impe-
rialis.in princi. & ibi Bald.C.de nup. relinquo vos cogitantes in
117 ista.q.quia noua est, passus tamen est dubius.† Secunda species
est quādo quis semel repertus est periurasse, perdit postea bene-
ficium probationis iuramentalis. vt est text.in.c. paruuli. xxij. q.
118 v. & s̄. pluries retuli. † Tertia species in personis que verisimili-
ter deierarent. ita no. Bald.in.l.ij.in.ij.not.per illum textum. & ibi
no. Pau.de cast.C.de indi.vidui.tol. Bald.in.l.que sub conditio-
ne.in prin.ff.de condi.insti. Lud.ro.hic in.xvj.fallen.facit textus.
in.c.clericos.in glo.ij.de cohabi.cleric. & mulierum.text. in. §. nos
igitur videntes.in.xxviij.colum.in auť.de nup.gloss. & doct.in.c.ij.
qui cleri.vel vouen.bona gl.in.c.quamuis.xxij.questio.v. & que sit
pena facientis iurare eum quem scit periuraturū, habeť. xxij.qō.
v.c.ille qui. & ibi Archi. & c.seq. & gl.xv.q.v.c.presbyteri. ¶ In ea.
gl.ad fi.habes no.glo.que requiruntur ad hoc vt actori semiple-
ne probanti deferatur istud iuramentum necessarium: q2 tribus
concurrentibus vt in gloss.debet referri actori & nō reo. Idem in
effectu tenet Bar.in vlt.col. Alb. Salic. Fulg. & Alex.hic in glo.
in.c.fi.in fi.ad fi.extra eo. Pet. Cy. Ray. Bald.et latius Salic.in
d.l.in bonefidei.et ibi dicit Sali. ꝙ istam opi. seruat communis
practica. & Bald.in.c.cum ecclesia sutrina.in.iij.col.de causa pos-
sess. & proprie. & ista est vera, & pro ea bene facit tex.in.c.ex insinua
tione.de procura.quicquid ibi dicat Panor. in.iij.q.ad idem be-
ne facit text.in.c.j.§.sacramentum.de consue. rec.feu. in ver.si ali- a
quid pro eo fit quod iudicem moueat. Tertio facit quia istud iu-
ramentum necessarium dicitur in supplemētum probationis vt
est tex.in.c.ij.in ver.suffragium. & ibi Bald.in vlti.colum, ad hoc
no.de proba.ergo debet deferri illi qui semiplene probauit: quia
isto modo supplet probationem: ita teneas quamuis domi. Azo
tenuerit, ꝙ semper debeat deferri reo, etiam quando actor semi-
plene probauit, quem refert et videtur sequi glo.in.d.l.in bonefi-
dei.et expresse gloss.in.c.cum sint partium iura.de reg.iur.in vj. &
dicit glo.in.l.maritus.in glo.j.ff.de questio.ꝙ cōsuetudo sic obser-
uat.idē tenet dominus Anto. & Imo.in.c.fi.extra eo. & Ange. hic
pro ista sententia stringit iste text.vbi iuramentum fuit delatum
reo et non actori.et text.in.d.c.fi.in versic.sane. Respondeo quod
non apparet huic fuisse semiplene probatum, vel quod concurre-
rent omnia necessaria: fateor tamen, quod est multum arbitrariū
iudici suspecta qualitate cause et personarum.d.c. fin. cuꝫ hec oīa
arbitrio iudicis relinquantur: ita tenet glos.in.c.j.in glo.fi.de gra
dibus succes.in feudum. Specu.in titu.de iuramenti delatione.§.
j.versic.tu autem plenius. Bald.hic in penul.colum.qui dicit ita
omnes tenent et idem Bald.in.c.j.qui testes sint necessa. Ange.
in.q.per eum disputata.que incipit astēsis miles. in. xxix. colum.
Panor.in.d.c.fin.in ver.sane. & Ludo.roma.hic. ita etiam Arch.
in.c.viduas.xxvij.q.j. Hostien.in.c.mulieri.extra eod. Item adde
glo.no.in.§.si vero pecunie.in auť.de nup.in.xxx.colum. in verbo
iureiurando: que notabiliter dicit, quod super fructibus qñ dubi
tatur de eorum quantitate, debet deferri istud iuramentum ne-
cessarium reo, & non actori: q2 melius scit veritatem: que gl.nō est
alibi in iure ẜm Bart.in.c.grauis.in.j.col.de resti.spo. Ange.in.l.
si nauis.ad fi.ff.de rei vendi. Ludo.ro.hic in.xvj.col. Adde etiam
119 ad requisita huius glos.illud † quod dicit Bald.in.c.j.in.j.colū.si
de inuesti.inter do. & vasal.lis oriať.ꝙ in quasibus in quibus facul
tas probandi per sacramentum transit ad successorem, intelligi-
tur si successor possit iurare: quia verisimiliter sit informatus de
veritate. ¶ Capio glos.fin.in verbo qđ si alias, diuiditur in duas
partes. Primo declarat tex.secunda ibi: sed quare diuersum. gl.
per viam questionis assignat rationem diuersitatis, inter primuꝫ
casum huius.l. & versi.fi.istam rationem reprobat Bart.in.iij. co-
lum.in fi.quia etiam in iuramento iudiciali interuenit autoritas
iudicis. Tu salua gloss.quia iuramentum necessarium defertur
a solo iudice: & sic iudex de necessitate interuenit, vt dixi in textu,
sed iudiciale defertur a parte parti: licet presente iudice. & sic non
est necesse, ꝙ iudex deferat. Extra glo. Bart. hic in vlti. columna
format quatuor questiones, quarum tres expediui in notabilib⁹.
Restat vltima: an ista lex que permittit retractationem per in-
strumenta de nouo reperta, procedat in testibus nouiter reper-
tis, tenet Barto. quod sic, nisi publicatio aliorum testium timore
subornationis impediat istos nouos testes recipi. Idem tꝫ Bal-
dus in.iij.questione hic, Angel. Paul.de cast. & latius Ludo.ro-
ma.hic. Panormi. & Imol.in.c.fina.extra eodem. contrarium te-
net dominus Anto.in.c.ij.in vlti.colum.in.vj.qō. per duo funda-
menta quibus respondet Panormi.ibi et Ludo.hic: in.xlvij.col.
contra Bar.etiam tenet Alber.hic, in antepe. colum. & ita facile
esset tenere: iuncto eo quod tenet Bart.in auť.at qui semel.in.iij.
col.C.de proba.

¶ Repetitio.l.admonendi domini Iaso.de Mayno Mediola-

ᵃ ¶ Testādo. adde gl.i v̄bo locuples. i.§.itē testiū. iiij. qō. iij.et Spe.in ti. d̄ teste.§.j.v̄si. itē ꝙ ē pauper. Cy.in.l. iij.in. vij. q. C.d̄ reb. cre, franc. d̄ are. ꝯsi.xiij.inci. viso diligenter themate.

nensis. I. V. doct. clarissimi.

4 Sententia que transiuit in rem iudicatã, instrumẽtũ, transactio, testamentum, vel iuramentũ, an rescindantur per instrumenta de nouo reperta. nu. 2. & seq.
5 Exigere, quid sit.
6 Aduersatiua debet aduersari in facto in iure.
7 Interdum, et de eius natura.
9 Snia lata pretextu iuramẽti falsi, nunq̃ transiuit in rẽ iudicatã.
10 An ista retractatio concedatur ipso iure, an ope exceptionis.
11 In secũda dilatione põt actor solum producere testes in quibus fuit diligens in prima dilatione, non autem posset alios nouos testes producere.
12 Post publicatas attestationes, põt alij recipi parte nõ opponente, sic in probatiõe nõ admissibili vel exceptione. nu. 13. & 14. sic in alijs intelligitur parte opponente. nu. 16. & seq.
21 Si testes non sunt rite recepti, publicatio non nocet.
22 Verbum solet qñ importet necessitatem, et qñ non.
23 An iudex necessitetur deferre iuramentum in litem.
24 Iuramentum et positio defertur in re dubia. nu. 25.
34 Dictio fm qñ importat conditionem.
35 Iuramentum vel transactio an retractẽtur per instrumenta de nouo reperta & de ratione. nu. 35. & 44.
36 Quid in arbitramento.
38 Sentẽtia lata ex probationibus priuilegiatis, nũquam transit in rem iudicatam.
39 Sic in sentẽtia lata ex iudicio peritorum.
40 Quid si per euidentiam rei constat contrarium.
41 Sic in sentẽtia lata fm consilium sapientis.
42 An a iuramenti delatione possit appellari.
43 Quid a sententia arbitri.
45 Casus in quibus snia nunq̃ transit in rem iudicatam. & seq.
49 Sententia lata ex duabus causis, vna vera, alia falsa, sustinet ex vera.
50 An post conclusum in causa possint instrumẽta de nouo reperta produci. nu. 50. & seq. 57. & 58.
51 Quid si renuntiauerit.
56 Quid in criminalibus.
59 Quid in testibus.
60 Qualiter probabit p instrumẽta de nouo reperta. nu. 61. cũ limitationibus.
62 Iudici nunq̃ cõcluditur in causa, & semp põt interrogare. nu. 63.
64 Quid in allegationibus iuris.
71 An actor qui nihil probauit possit deferre iuramentum reo. nu. 72. & 93.
74 Iuramentũ iudiciale debet deferri in principio litis.
75 Quomodo dicatur nihil probatum.
76 Terminus assignatus a iudice, qñ habeat vim peremptorij.
77 Lite non contestata non est dandus terminus ad probandum.
78 Lite non contestata regulariter non peruenitur ad sententiam.
79 Probationes sine vlla dilatione an valeant.
80 Snia absolutoria, q: nihil probatum an sit diffinitiua.
81 Quando actor plene probauit, an teneatur iurare, & ibi etiam qd si statutum velit. nu. 83.
84 Iuramentum calumnie, an remittat stante plena probatione.
85 Quando dicatur plene probatum.
86 An per leuem probationem deferatur iuramentum in supplemẽtum probationis.
87 An habens domesticam seu priuatam scripturam possit petere q̃ sibi deferatur iuramentum. nu. 87. & 94. cũ seq.
88 Quid in habente epistolam.
89 Quid in habente comparationem literarum.
90 Quando apocha probet. nu. 91. cum seq. & 106. & 109.
91 Quid de literis sigillatis. nu. 93.
94 An partes possint expresso consensu facere, q̃ priuata scriptura plene probet. nu. 98.
99 Non creditur scripture massarij communis.
100 Non valet pactum partium, qd credatur vni testi.
101 An valeat conuẽtio q̃ de damnis & interesse stet dicto partis, vel q̃ testes probent sine iuramento: vel quod
102 Probationes inualide, vel testes non rite recepti probent. nu. 103. 104. 105.
110 Liber rationum qñ probet. nu. 111. cum seq.
113 Scriptura census an probet.
114 Quando liber rationum plene probet cõtra scribẽtem. nu. 115.
116 Expositione negatiua quis nõ põt se fundare sicnec ex alijs negatis. nu. 117. & seq.
120 An liber rationum probet p scribẽte. nu. 120. & 125. cum seq.
121 An statutum vel consuetudo possit validare vel inualidare probationem. nu. 122.
126 An liber tutoris vel curatoris probet pro eis. nu. 126.
127 An per solũ iuramentũ de expẽsis credatur executoribus testã &
128 An liber mortui, probet pro herede.
129 An si aduersarius vult stari libro rationum mercatoris contra scribentem, teneatur stare pro scribente.
130 Quando intelligatur vnum capitulum vel diuersa.
131 An liber mercatoris vel campsoris de iure cõi probet pro scribẽte vel pro tertio. nu. 133. et. 334.
132 Quid in libro gabellariorũ vel deputatorũ ad collectas.
135 An si dubitatur cuius manu sit scriptus liber, recurrendũ sit ad comparationem.
136 An liber archiui publici, probet.
137 Quid de libris que sunt in curijs ciuitatũ epõrum vel aliorum presidentium in quibus cõtinẽtur afflictus.
138 Quid de libris vsurariorum.
139 An epistola que ad absentes scribitur, probet. nu. 140. et. 141.
142 Qui simpliciter acceptat epistolam, dicitur consentire.
143 Epistola sine nomine scribentis, an sit valida.
144 Litere credentie an probent.
145 Quid de literis epõrum & aliorum prelatorum.
146 An litere recommendatitie probent.
147 An falsificans literas priuatas, puniatur & qua pena. nu. 148.
149 Quid de non restituente vel aperiẽte literas. nu. 150.
151 Quid de ostendente aduersario.
152 An mercator possit literas cambij reuocare.
153 Quid si litere cambij sunt amisse.
154 Scriptura publica quando probet.
155 An exemplum instrumenti probet.
156 Instrumentũ an probet quo ad tertium. nu. 157.
158 Confessio facta absente parte, qñ probet. nu. 159.
160 Intitulatio libri defuncti, quando probet.
161 Protocollum notarij defuncti imperfectũ, an probet.
162 Imbreuiatura notarij defuncti, an probet.
163 Defectus in indictiõe in noie pape vel similibus an vitiet instrumentum. nu. 166.
164 Recurrendum est ad protocollum, quando est varietas.
165 Notarius intelligitur rogatus, vt apponat clausulas cõsuetas.
166 Indictio omissa a notario, vitiat instrumentũ: si tñ sit posita et corrupte non vitiat.
167 Quando fuga probet. nu. 168. cum limitationibus.
169 Quando fuga faciat indicium ad torturam.
170 Si famulus aufugit, presumitur subtraxisse res.
171 Quid si reus aufugit ne iudicium finiatur.
172 Quid de incarceratis q aufugiunt, an talis fuga plene pbet: et an teneatur pena effracti carceris. nu. 173.
174 An carcerando possit assignari platea pro carcere: & an teneat potestas in syndicatu.
175 Dãnatus ad mortẽ si aufugit de carceribus, peccat mortaliter.
176 Quid in notario fugiẽte vel officiali. nu. 177. cum seq.
198 Quãdo vnus testis faciat semiplenã pbationẽ. nu. 177. cum limitationibus. nu. 183. 197. 198. 198. 200. 201.
179 Quid in fratre vel cõiuncto. nu. 180. 181. & 182.
187 Casus in quibus vnus testis non semiplene probat.
188 In minimis, sufficit iuramentum solum.
189 Dicto cardinalis de latere an credatur.
190 An stetur dicto solius pape.
191 An papa possit statuere, qd credat vni testi, vel statutũ episcopi nume. 192.
193 An soli episcopo credatur.
194 An stetur dicto interpretis.
195 Quid in dicto medicorum. nu. 196.
202 An testes deficientes in probatione quãtitatis probẽt: vel non recordentur de precio. num. 203. vel non plene deponit. 204. et sequentibus.
208 An testis examinatus a notario & nõ a iudice probet. nu. 209. & sequen.
212 An iudex possit notario cõmitterre examinationem testiũ vel teneat per seipsum examinare. 213.
214 Qñ notarius sine commissione iudicis, possit testem examinare.
214 Necessitas qñ faciat licitũ. nu. 225. & seq.
219 An testis sine iuramẽto probet. nu. 219. & seq. nu. 234.
224 Et an iuramentum sit de forma.
225 An iudex amplum habens arbitrium, possit credere testib' nõ iuratis. nu. 226. & seq.
227 Quid si testis primo deposuit testimoniũ, postea iurauit: an probet. nu. 230.
228 Testes an in testamento debeant esse rogati.
229 Vin autoritas possit interuenire post.
232 Qui testes admittantur ad probandum consuetudinem.
333 Practica rescripti executoris ad prouidendum alicui de bñficio si eum idoneum reperieris.

An credatur

235 An credatur sacerdoti confessori sine iuramento.
236 Iudex pōt a teste exigere iuramentū:licet partes remiserint.
237 An perito in arte credatur sine iuramento.
238 Doctores presentantes scholarem,non tenentur iurare.
239 Iuramentum in dubio non presumitur.
240 An per verba enuntiatiua probetur iuramentum.
241 An valeat snia de antiquo,licet acta non reperiantur.
242 An testes faciant fidem contra tertias personas.
243 An fama faciat semiplenam probationem.
244 Quid in instrumentis.
245 Quando dicatur esse in antiquis.nu.246.et seq.
247 Fama cum probatione prefertur probationi sine fama.
248 Fama sola an sufficiat ad probandum.
249 Unus testis cum fama quando probet.
250 In causa vsurarū existēte sola fama,an sit deferēdū iuramentū.
251 In criminalibus an sola fama sit sufficiens indicium.
252 Quid in causa matrimoniali.ibi.
253 An due semiplene probationes faciant vnam plenam.nu.254.
255.257.263.et.266.
256 Mille testes singulares,tantum probant quantum vnus.
257 Unus testis ꝛ confessio absente parte plene probant.
259 Fama publica ꝛ vnus testis plene probant.
260 An probans per vnum testem numerationē,ꝛ per alium confessionem dicatur plene probasse.
261 Quomodo probetur incestus.
262 An arguere licet ex coniunctione duarū legum vel capitulorū.
263 Non ꝓbāt testes perfectū accessū,nisi viderint principiū ꝛ finē.
264 Dictio ad ꝛ vsq;,requirūt rei cōsummationem.
265 Probatio resultans ex diuersis nō est proprie probatio.
266 An duo semestria ꝯiungantur,vt faciant annū professionis.
267 Probatio actoris perfecta,ꝛ rei imperfecta que preferatur.
268 Cui sit deferendū iuramentū,reo an actori.nu.312.et.314.
279 An vna probatio imperfecta tollat aliam imperfectam.
270 Quando hincinde est semiplena probatio,vincit reus.
271 Casus in quibus licet quis semiplene ꝓbauerit,non defertur iuramentum in supplementū probationis.et nu.293.et seq.
272 Que dicatur causa magna ꝛ que parua.
273 Que dicantur cause breuiores.
274 In causa criminali non defertur iuramentū.nu.275.et.276.
277 Quid in causa spirituali.
278 Quid in causis famosis.
279 Quid in causa vsuraria.
280 Quid in causa status.
281 Quid in causis feudalibus.
282 Quid si requirant ꝓbationes apertissime vel legitime. nu.288.
283 Que dicantur legitime probationes.
284 Quid in exceptione excōmunicationis.
285 Quid in probando impedimento.
286 Quid in ꝓbāda ingratitudine:ꝛ qui testes requirant.nu.287.
288 Si creditor lacerauit instrm̄,an sit locus delationi iuramenti
289 Quid in retractatione sententie.
290 Quid in probatione fideiussoris.
291 Quid in commissione pene.
292 Quid in prescriptione.
293 Qui agit tanq̄ procurator,debet liquidissime probare.
294 Casus in quibus nō defertur iuramentū in supplementū probationis.nu.296.297.et.298.
299 Mulier an possit esse testis ꝛ ei deferatur iuramentum.
300 Quid in stipendiarijs nostri temporis.et nu.301.et.302.
303 Lex admonendi in quo iuramento loquatur.
304 Sententia lata ex probationibus priuilegiatis nunq̄ transit in rem iudicatam.
305 Licet ex forma statuti stet dicto alicui⁹:tn̄ potest ꝯtrium ꝓbari.
306 De expēsis an stetur iuramēto partis,ꝛ possit ꝯtrium ꝓbari.
307 Iuramentū qn̄ habeat pro plena ꝓbatione vsq; ad.313.
313 An iuramētū trāseat ad heredes,seu facultas iurādi.ꝛ nu.314.
315 Si iudex non deferat iuramentum,an possit appellari.
316 Utrum requirat q̄ pars de necessitate teneat petere,qd̄ sibi deferatur,an iudex ex officio possit deferre parte non petente.
317 Quomodo peti debeat,ꝛ de eius forma.
318 Usq; ad quod tempus possit fieri hec petitio.
319 An post terminum assignatum partibus,ad probandum,possit hec petitio fieri.
320 An lex admonendi procedat in actore absoluto.
321 An per testes nouiter repertos,rescindat sententia que trāsiuit in rem iudicatam.
322 An appellatione instrorum,cōtineantur testes vsq; ad nu.325.
326 An appellatione testium,comprehendantur instrumenta.
327 An in delatione iuramēti,debeat pars necessario citari.
328 Statutū arctās partes ad cōpromittēdū,ītelligit parte petēte.

Dmonendi. Obseruata est a me iamdudū antiqua hec in studijs meis disciplina viri fratres ꝛ auditores dilectissimi: vt si inter studendū dignū aliqd occurrat in quo mea opera vobis ac reliquis legum studiosis vsui esse possit:ꝛ adiumentū aliqd prestare,non recusem:sed potius ad id oī conatu contendā,hoc esse fateor mei debiti meiq; officij:cū pro vestris in me meritis:ꝛ mea erga vos obseruantia: tum ex publico legendi munere (quod in presens habeo)super hac eminēti ordinarie lectiōis sella. Nuper igitur cū inter quotidiana nostrarum lectionū curricula:offerat solēnis.l.admonendi.ff.de iureiu.q̄ materiā hʒ altā subtilem ꝛ ꝓfundam:ac in forēsibus cōtrouersijs crebra exercitatione versatilē.Illā ego Iason de Mayno Mediola.vtriusq; cēsure doctor indign⁹ i hac florētissima ceterarum oīm Ticinensi academia ꝓ cōivtilitate pleno stylo cōmentandā assumpsi.Collectis itaq; ex oī pōtificio ꝛ Cesareo iure opportunis decisionibus:ꝛ articulis accurrate subtiliterq; discussis materiam opulētiorē reddam:vbi quicquid ad hanc rē spectat suo loco congrue repositū facillime quilibet lector inueniet.Istā.l.bar.solenniter commētauit:ꝛ vtili ac preciosa admodū supellectile exornauit:sed qui post eum successere strictim ꝛ cōpendiosius processerunt:messis equidē multa:operarij vero pauci.Ego ordine Bar.obseruato,cuius vestigia venerari ꝛ adorare solitus sū,nihil eorū q̄ scripsit ꝓtermittam.et vltra eū multa vtilia ac necessaria subnectam.¶ Ad euidentiā habēt premittere iuuenes pro introductione ad intelligentiam text.q̄ ista.l.multū variat in intellectu,timore ꝯtrarij.l.sub spe.C.de re iudi.ꝛ.l.imperatores.ff.eod.titu.de re iudica.quibus
1 iuribus tradit regula † q̄ snia que transiuit in rē iudicatā,nō pōt
retractari ꝑ instrumēta de nouo repta:et illa regula ꝓcedit non
solū in snia lata in causis ciuilib⁹ sed etiā in criminalib⁹.in quib⁹ si
fuerit condēnatus et post cōdemnationē appareat de innocentia
rei per instrā de nouo repta,tn̄ snia retractari non pōt:textus est
valde no.in.l.diui fratres.ff.de pe.quā Bart.ibi multum not.di-
cens:tene bene mēti istam.l.nunq̄ obliuiscaris,nisi remissio fiat a
2 principe:vt ibi.et.l.j.§.si quis vltro.ff.de questio.† Idem in instru
mento testamenti postea reperti post sniam:q̄ per illud senten-
tia retractari non pōt:ꝛ sic etiā in vltimis voluntatibus.gloss.est
not.in.l.iiij.alias est tertia.§.item ipse.in verbo euincit.quam ibi
multum no.Ang.ad hoc.ff.si cui plusq̄ ꝑ.l.falci.quamuis in hoc
3 vltimo † secus sit in transactione.l.de his.ff.de transac.l.j.in prin.
4 ff.quemad.testa.ape.† et aliud sit in iuramento per.l.fin.C.de re.
credi.sed in hac.l.dicit contrariū,q̄ imo snia retractat ꝑ instrā de
nouo reperta.Et ꝓpterea ista.l.legit in glo.ij.altero de trib⁹ mo-
dis.duos alios intellectus addunt doc.hic.quos referā in.d.glos.
ij.et sic sunt quinq; intellectus.Isti quinq; intellectus sunt varij
inter se quo ad aliud:tn̄ oēs iste quinq; lec.tam glo.q̄ doc.in effe-
ctu tendunt ad vnū finē.et oēs in hoc cōcordāt nemine differen-
te,qd̄ in hac.l.constituat differētia inter iuramētum necessarium
ex vna parte qd̄ prestat a solo iudice,sine ꝑtis consensu.imo parte
inuita.ꝛ tunc snia lata ꝑ iudicē pretextu talis iuramenti necessa
rij,qd̄ processit parte inuita:et sic sine partis consensu,pōt bene re
tractari per instrā de nouo repta.in istis terminis loquitur pma
pars.l.vsq; ad versi.si.et iuramentum voluntarium vel iudiciale
qd̄ defertur a parte parti:siue deferatur a parte parti extra iudi-
cium,siue in iudicio pn̄te iudice:quo casu cū interueniat consen-
sus vtriusq; partis,si postea ferat snia pretextu talis iuramenti
voluntarij vel iudicialis,illa non pōt retractari per instrā de no-
uo reperta:ratio,q2 tali casu res dicit potius decisa transactione
partium ꝓpter consensum vtriusq; partis,quā snia:et transactio
non rescinditur pretextu instrumenti de nouo repti:vt in gloss.ij.
in princ.ꝛ istud est qd̄ proprie voluit dicere text.in ver.si.ibi in ver.
transactū sit negotiū.Quod aūt prima pars.l.loquat in iuramēto
necessario,qd̄ defertur inuita parte ꝛ recusari non potest:probat
in verbo exactum.in prin.ꝛ text.in ver.solēt.ibi exacto iureiuran-
5 do.† cum exigere sit regulariter ab inuito extorquere.l.fideicom-
missa.§.si rem.ff.de leg.iij.cum vulga.Iste est communis intelle-
ctus gl.et doc.omniū antiquorum et Modernorum:tamen quia
in versi.fin.de snia verbum nullum,prout omnes presupponunt.
Idcirco alius fuit peregrinus et multum subtilis intellectus ve
ri subtilitatum principis domini Christo.de castel.qui tenet,q̄ in
hac.l.non constituat differentia(vt oēs dicunt)inter sniam latam
pretextu iuramenti necessarij:ꝛ illa bene possit retractari per in-
strumenta de nouo repta:et sniam latam pretextu iuramenti vo-
luntarij vel iudicialis,et illa retractari non possit.ꝛ qd̄ ita loquat
ver.fina.non est vera differentia huius.l.q2 in illo ver.fina.de sen-
tentia verbum nullum.Sed f'm eum in hac.l.constituitur tan-
tum differentia,an post iuramentum sit secuta sententia,qua-
lecunq; iuramentum sit,siue necessarium:siue voluntarium:siue
iudiciale:si post tale iuramentum feratur sententia:illa bene po-
test retractari per instrumenta de nouo reperta,et in istis termi-

nis ꝓprie loquiť tota prima pars huius.l.vsq; ad ver.fi.ꝙ si aľs. In illo autem.versi.proprie loquitur iuriscon.quando prestitum est iuramentū iudiciale vel extraiudiciale inter ipsas partes:vel in presentia iudicis:sed nulla sequuta est sñia,q: tunc partes dicuntur transegisse,⁊ tunc propter cōsensum vtriusq; nō potest recedi a iuramēto,in istis terminis proprie loquitur ille versi.fi.Et ꝙ iste tex.in prima parte proprie loquatur,qñ post iuramentum secuta est sñia,patet in ver.sed he constitutiones:qui venit limitando ⁊ in eo dicitur,sed he cōstitutiones tunc videntur locū habere cum a iudice aliquis absolutus fuerit:⁊ in versi.sequēti,qui incip.solent.Quod aūt in ver.fi.nulla sit lata sñia post iurametū: patet clare in tex.in quo de sñia verbum nullū:sentētia est facti, ergo non presumitur nisi appareat.l.in bello.§.facte.ff.de cap.
6 patet etiam ꝙ illa aduersatiua,ꝙ si.†nam aduersatiua debet;aduersari,⁊ in iure ⁊ in facto.l.hoc amplius.§.de his aūt.vbi Bar. ff.de dam.infec.vt ergo hec aduersatiua aduersetur in facto,⁊ in precedentibus presupponatur in facto,post iuramentū latam esse sñiam:dicemus ꝙ in isto versi.fi.nulla fuit lata sñia:ratio diuersitatis est,quia quādo sñia postea fertur pretextu iuramenti precedentis quodcunq; sit illud:⁊ tale iuramentum sit falsum ex instrumētis de nouo repertis.certe sentētia dicitur fundata super probatione falsa,vnde sicut sententia lata per falsa instrumenta aut per falsos testes,potest quādocūq; retractari.l.iij.⁊ per totū titulum.C.si ex fal.instru.ita eodem modo,sententia fundata et lata ex falso iuramento:⁊ de istis cōstitutionibus illius tituli ſm eum intelligitur tex.noster.ibi:constitutionibus principum permitti,quāuis glo.j.⁊ doc.cōiter dicant,ꝙ ille cōstitutiōes nō habentur.que ratio cessat vbi nulla sententia lata est post iuramentum,prout vere loquitur ver.fi.quis sit verior intellecus dicetur j.in glo.ij.Repetenti istam.l.ista esset vna noua ⁊ pulchra conclusio:sequamur interim cōmunē intellectū,qd in hac.l.sentētia lata pretextu iuramenti necessarij retractetur per instrumenta nouiter reperta:secus si sit lata pretextu iuramenti volūtarij vel iudicialis:et sic in ista.l.constituitur differentia inter iuramentum necessariū ex vna parte,qd sentētia lata pretextu iuramēti necessarij retractetur: secus si sit lata pretextu iuramenti voluntarij.

a ¶ Interdū. adde glo. in l.qui aliena est. §. interdū. ff.de acqui.here. et in. l.j.⁊.ij.ff. de aqua q̊ti. ⁊ esti.⁊ i.l.ij. C.de carbo. edi.

¶ His sic premissis condescendo ad tex.omissa diuisione Bart. licet illam sequantur Fulg.⁊ do.Pau.de cast. Diuido hanc.l.in duas partes principales. In prima loquitur in iuramēto necessario:⁊ sic in sñia lata pretextu iuramenti necessarij,⁊ durat vsq; ad ver.fi.ibi,qd si aľs. Ibi est secunda pars:in qua ſm cōmunia, iuriscōsultus loquitur de sñia lata pretextu iuramēti volūtarij: vel iudicialis:iste sunt proprie partes principales huius.l. Rursus prima pars principalis subdiuiditur in quatuor particulas. In prima ponitur dictum in genere. In secūda illud declarat in specie. In tertia limitat ⁊ restringit. In quarta ⁊ vltima respōdet tacito obiecto. Secunda ibi:si quis noua instrumēta. Tertia ibi: sed he cōstitutiones. quarta ibi:solēt enim sepe. Hoc dicit in effectu.⁊ summa ſm intellectum omniū.nec istud summariū contrariatur alicui intellectui. Sententia lata pretextu iuramenti falsi, potes addere sc; necessarij ſm cōia retractať per instrumenta de nouo reperta,⁊ in dubijs causis,solent iudices delato iuramēto iudicare p eo q iurauit,si ꝓo decisio cause secuta sit inter partes iuramēto,nō retractať per talia instrā de nouo reperta.h.d. Uel sic ⁊ breuius tenēdo cōem sensum,sñia lata pretextu iuramēti necessarij falsi:retractať per instrā de nouo reperta:secus si sit lata pretextu iuramēti volūtarij vel iudicialis.h.d.ista.l. Et ista lex in prima parte principali est singul.⁊ alibi non reperitur in iure ſm Ang.hic in prin. d.Pau.de ca.⁊ Lud.ro.in.v.col. ⁊ dicit etiam Bar.in prin.ij.col.Casum in hac.l.in terminis figura clare.vt po
7 nit do.Pau.de ca.hic.In tex.ibi:interdū.†de natura hui9 dictio
a nis interdūa,est denotare regulā esse in ɔ̄riū.l.interdū.cū glo.ff. de ɔdi.inde.gl.in.l.fi.in glo.j.ff.vt in pos.lega.gl.in.l.qui in aliena. §.interdū cum simi.ff.de acqui.here.dixit ergo iuriscōsultus hic: interdū,ad denotandū ꝙ regulariter regula sit in cōtrarium,qd sñia postꝙ transiuit in rem iudicataz regulariter retractari non potest:vt dixi.s.in euidētialibus:sicut nec delato iureiurando a parte parti in iudicio vel extra,regulariter aliud queri nō potest l.non erit.§.dato.l.nam et postea.§.j.s.eo.⁊ hic in ver.fi.In versi. sed he constitutiōes.du; tex.dicit,tūc locū habēt,cu; a iudice,ponitur limitatio decisionis precedentis,vt ꝓcedat quādo iuramētum fuit exactū a solo iudice:sine alterius partis consensu:et appellatur iuramentū necessarium.Et si dicatur quomodo potuit iudex solus sine cōsensu alterius partis iuramentū exigere,huic obiectioni respondet text.in ver.solent.quod istud iudices quotidie faciunt,q: in dubijs causis ⁊c.Et dum text.subdit,cu; a iudice aliquis absolutus fuerit:non intelligas quāuis litera aliud sonet,quod ista.l.solum habeat locum,quando reus fuit absolut9, sed est contingentia facti.nam idem esset et multo fortius,si reus fuisset condemnatus,et sic lata sñia pro actore:vt p; ex versi.seq.
8 solent.et probo viua ratione.†q: fauorabiliores sum9 reis,quam actoribus.l.arrianus.ff.de actio.et ob.c.ex literis.extra de proba. facit glos.reputata singularis in.c.cle.lxxiij. distin. quam pro singulari no.Bal.in.l.data opera.C.qui accu.non poss.si ergo textus noster procedat,quando reus fuit absolutus et ɔsequenter in sententia absolutoria pro reo,que est fauorabilior:vt tamen retractetur per instrumenta de nouo reperta,quanto fortius procederet iste text.si reus fuerit condemnatus,et consequenter sentētia fuerit lata pro actore:et sic quū sit minus fauorabilis,forti9 retractabitur per instrumenta de nouo reperta:et sic per punctu; rationis ostendo,quod illud quod dicit text.quod absolutus fuerit,est contingentia facti,non mysterium iuris:et ita tenet Bart.in vltima colū.Alb.et omnes alij doct.indifferenter:l; rationem proximā non inducāt. Item oportet te presupponere,prout figurat iste casus,ꝙ actor semiplene probauerat intentionem suam,vel pro eo erant multa arg.cōtra reum,nō tamē que sufficerēt ad plenam ꝓbationem:et sic ad cōdemnationem. Itē op; te presupponere, qd in hac.l.occurrebat casus,in quo actori tamen licet semiplene probāti vel habenti multa argumenta contra reum,non tamen fuit deferendum iuramentum in supplemētum probationis,forte q: causa erat magna,vel persona actoris non erat legalis s; suspecta:vel nesciebat veritatem:quibus et similibus casib9,nō deferrūt iuramentum actori,vt in loco suo dicetur:vnde iudex non potuit ferre sñiam pro actore,quia non plene probauerat: nec sibi erat deferendum iuramētum in supplementum proba. Itē iudex noluit reum prius absoluere propter argumēta que erāt contra eum,nisi prius iuraret se non teneri:detulit ergo primo sibi iuramentum solus iudex,sine alterius partis consensu,quod potest vt hic in ver.solent.et in.c.fin.in prin.vbi glo.extra eo.⁊ tale iuramentum dicitur potius iuramētum purgationis:vt dicit expresse text.in.d.c.fi.in ver.sane.tamen etiam dicitur necessarium,quia inuita parte defertur,nec recusari potest etiā referendo.d.ver.sane.et iudex postea ipsum reum ſm iuramentum absoluit,et sentētia transiuit in rem iudicatam:queritur an possit retractari:⁊ respondetur:vt in tex.et sic totum quod presupposui in reo,est pro
9 pter facti contingentiam. ¶ †Not.primo ex text.ibi,ex integro: vnum casum,quo sñia a qua non est appellatu;:⁊ sic que trāsiuit in rē iudicatam:potest tn̄ qñcunq; retractari p instrumēta de nouo reperta:et sic in effectu nūqua; transiuit in rem iudicatā.s.quādo sñia est lata pretextu iuramēti necessarij falsi:pōt quādocunq; retractari:rationē specialitatis videbimus in gl.ij.ibi glo. point, ⁊ ibidem remissiue addam alios quosdam casus. Et extende ista; l.in.j.parte vt habeat locū nō solum in iuramento qd deferť a iudice in supplementū semiplene probationis:sed etiā in quocūq; iuramento delato a iudice,et non a parte.ita sing.extēdit Ioā.de imo.et Gemi.in.c.eos,in prin.iij.colū.de temp.or.in.vj.post gloss.
10 ibi in ver.affectata.⁊ ibidē Io.and.in nouel. ¶ †Nunc necessariū est querere,an ista retractatio de qua in hac.l.concedatur ipso iure,absq; eo qd petatur restitutio in integrum.an vero necessario prius requirať restitutio in integ.⁊ ista erit vna ex cōclusionibus quam plene puto examinare,subtilis est et disputabilis passus. Guil.de cu.hic cuius fuit originaliter qō,quāuis eius opin.varie referať ad doct.in veritate tenuit,ꝙ in hac.l.vere non requiratur aliqua restit.in integ.sed qd iste actor contra quem fuit lata sententia absolutoria pro ipso reo,aget prima actione:et si sibi opponatur de sñia que transiuit in rē iudicatam,replicabit de instris a se nouiter repertis:et sic via replicationis addmittetur,per tex. optimum in.l.cum a te.ff.de dolo.in.l.sub pretextu prima.C.de sacrosan.eccle.iuncta.l.nam ⁊ postea.§.si minor.s.eo.et iuncta.l.exceptiones.in fi.ff.de excep. cōiter per alios tenetur contrarium:qd imo in hac.l.requirať resti.in integ.prius a iudice impetrāda:ita t; Cy.hic in addi.Iaco.but.Alb.de rosa.hic in.iiij.col.magna.in ver.tunc quero.vbi dicit,ꝙ ista est cōis opi.idē t; Salic.Ful.dn̄s Pau.de ca.et do.Alex.hic.et dicit do.Alexā.ꝙ idem t; Ang.hic idē etiā t; Bal.in.l.sub spe.C.de re iudi.vbi dicit Bald.ꝙ ita cōiter doc.tenent.idē t; Bal.in.l.j.in.j. et.ij.col.C.de condi.indebi. et ista est penes doctor.cōis opin.pro qua stringit vnus text.in quo iacet punctus et difficultas in.l.diu9.ff.de re iudi.iuncta.l.ij.C.si ex fal.instru.Nam dicitur in.l.diuus.ꝙ si sententia sic lata per falsas probationes.s.per falsos testes vel falsa instrumenta,ꝙ retractať via restitu.in integ.ergo idē in.l.nostra.quando sententia est lata pretextu falsi iuramenti.⁊ consequenter false probationis debent retractari,non ipso iure:sed per viam restitu.in integ.nihil aliud adduciť pro ista cōmuni sentētia. Tu stringe fortius inductionē ad.l.diuus.ex mente Pau.de castr.hic.in.ij.colū.q:in.d.l. diuus.l.magis late succurrit ad retractandam sñia;,quā in.l.nostra.q: ibi sñia retractať etiam si instrā non sint de nouo reperta: ergo facilius ꝙ hic,vbi requiriť ꝙ sint de nouo reperta:et tn̄ ibi requiriť restō in integr.fortius ergo requireť in hac.l.⁊ ſm istam opi.oportebit istam.l.supplere per illam.l.diuus, Limita istam

cōmunem

cōmunem ꝯclusionē vt ꝓcedat nisi intercessisset dolus rei decipiē tis actorē, cuius dolo actor instr̄a inuenire non potuerit: tūc concurrente dolo partis, bn̄ retractabitur sn̄ia ipso iure absq̃ resti. in integ. sic ꝓcedat text. not. in. l. cum a te. ff. de dolo. ſm Salice. Pau. de cast. ⁊ d. Alex. hic. Addo ꝙ ante eos p illā. l. cū a te. sic limitauit Ang. in. d. l. diuus. ff. de re iu. tn̄ Jmo. ibi reprobat hanc limitationē per illū text. in. d. l. diuus. q pōt etiā loqui in tali casu, qn̄ falsi testes fuerūt dolo ꝓducti a reo: alias nimiū restringeret ille tex. Eodē mō, qn̄ reus dolose falsis forte allegationibus induxisset iudicē ad deferendū sibi iuramentum cōtra absentem actorem: ⁊ post iuramētum iudex tulisset sn̄iaȝ: tūc talis sn̄ia retractaret ipso iure, absq̃ resti. in integ. p. l. cum pretor. §. marcellus. iuncta gl. in verbo sciens. ff. de iudi. ſm intellectū Bar. ⁊ aliorum ibi, et Pau. de cast. ⁊ do. Alexā. hic. Quid tenendum: ista sit vna ex conclusionibus disputandis in hac. l. in qua audacter teneo contra cōeȝ sn̄iaȝ. ⁊ sequor opi. Gui. ꝙ in hac. l. nulla reqratur restō in integ. sed ista retractio ipso iure permittatur p hanc. l. que de restitutione verbum nullum. Et in primis inuenio ꝙ Ange. in lec. mea hic in. j. col. tȝ istā opi. ꝙuis. d. Alexā. eum referat tenere contrarium, vt proxime retuli: nā formaliter dicit Angel. hic in mea lectura, ꝙ in casu huius. l. bn̄ est necessaria noua instantia: q2 prima fuit terminata ⁊ finita per sn̄iaȝ diffinitiuam, vnde si sententia reperitur lata sine instantia, esset ipso iure nulla opus ergo est, ꝙ actor inchoet nouam instantiam: ⁊ hoc vult dicere tex. in versic. ex integro. vt probat in. l. si diuersa. cū gl. C. de transac. l. si vt proponis. C. quō et qn̄ iudex. Et lȝ ſm ipsum Ang. in. d. l. diuus. qn̄ sententia fuit lata per falsos testes, vel per falsa instr̄a. rescindatur ope resti. in integrum: vt ibi est text. tn̄ in hac. l. nostra: q2 sn̄ia fuit lata pretextu falsi iuramenti ipsiusmet partis: ideo durius statuetur in. hac. l. vt falsitas detegatur, ꝙ ad retractationem sn̄ie sufficiat replicatio actoris, restitutiōe nō petita: qđ ſm Ang. est not. dignū. Ista sunt formalia verba Ang. ⁊ sic apparet ꝙ do. Alexan. male ipsum referat. Eandem opi. tȝ Lu. ro. in commento huius. l. in antepe. ⁊ pe. colū. qđ indistincte in hac. l. concedatur ipso iure retractatio sn̄ie absq̃ vlla restitutione. Motus primo, q2 verba huius l. de retractatione sn̄ie loquentia, diriguntur ad partē, pȝ ex text. ibi, ex integro cām agere. que verba proprie referuntur ad partem cuius ꝓprie est in iudicio agere: vnde videt ꝙ ex immediato beneficio huius. l. absq̃ vlla restitu. pretoris vel iudicis: parti concedatur mero iure sn̄iam retractare, vnde frustratorium esset impetrare resti. a pretore vel a iudice, cuȝ id a iure cōi cōcedat. l. j. C. de thesau. lib. x. l. q sub cōditione. §. si. ff. de condi. insti. Secundo mouetur ⁊ vltimo ex doc. glo. in. l. de pupillo. §. si is cui. ff. de ope. no. nun. vbi ſm eā gl. tradit istā doc. ꝙ quotiescūq̃. l. cōcedit aliqđ remediū, vel aliquod bn̄ficium: et de adeundo pretore vel iudice nihil dicit. l. apparet ꝙ tale beneficium vel remediū competit mero iure: sed sic est formaliter in hac. l. vbi conceditur, ꝙ sn̄ia possit retractari. ⁊ nihil dr̄ de adeūdo iudice vel pretore: ergo apparet ꝙ competit ipso iure: facile esset huic respondere: primo an illa glo. dicat illud qđ refert ipse, tu videbis. Itē quāuis in isto text. nihil dicat de adeundo iudice: tn̄ dr̄ in. d. l. diuus. que etiā loquit in fortioribus terminis, Ista ergo supplet per illam. ⁊ sic argu. corruet. Nō ob. ſm Ludo. ro. in. d. l. diuus. in qua iacet difficultas: q2 respōdet Ludo. ꝙ illa. l. loquitur in terminis valde separatis. ⁊ ex separatis nō fit bona illatio. l. fi. ff. de calum. l. pamp. exuli. in princi. ff. de mino. nam illa. l. loquitur, qn̄ sn̄ia fuit lata per falsos testes vel per falsa instrumēta: hic aūt loquit tex. qn̄ sn̄ia fuit lata pretextu iuramenti necessarij partis falsi: prout etiam respōdebat Ange. hic: ⁊ sic in hac. l. statuitur odio iurantis falsum: qđ sn̄ia mero iure retractetur, eo q2. l. eum maiori odio dignum putat: eo q2 iurādo falsum peccat in duobus: q2 contemnit iudicem, ⁊ maiestatem dei. sed qn̄ solum ꝓducit falsos testes aut falsa instrumēta, solū cōtemnit iudicē: non aūt maiestatem dei: nimirum si ibi requirit restitutio in integrū: hic non. Hanc solu. impugnat. d. Alex. Jmol. vno fundamento, quod ante eum posuit hic do. Pau. de castro. in iiij. col. in fi. q2 si vera esset ratio Ludo. sequeretur, ꝙ in hac. l. facilius deberet cōcedi retractatio sn̄ie: eo quia quis grauius delinquat, quā fit in casu. d. l. diuus. vbi minus delinquit: quia contra solum iudicem, et tn̄ istud est falsum: q2 hic difficilius concedit retractatio sn̄ie ꝙ ibi: pȝ, q2 hic nō conceditur retractatio sn̄ie, nisi p instrumēta de nouo reperta: ibi aūt in. l. diuus. cōceditur retractatio, siue instrumenta sint de nouo reperta, siue non: ergo apparet ꝙ ratio diuersitatis Lud. non est bona, nec habenda in consideratione. Posses disputando respōdere, ꝙ cum in hac. l. in vno grauetur: q2 requiritur ꝙ instrumēta sint de nouo reperta: nimirum si in alio alleuiatur, ꝙ retractatio conceditur ipso iure, sine restit. in integ. per regulā. l. cum qui. in prin. ff. eo. sed in. d. l. diuus. est totū econtra. q2 ibi alleuiatur in hoc qđ sn̄ia potest retractari: etiam si instrumēta non sint de nouo reperta, nimirum si grauatur in alio, qđ ibi requirat resti. in integ. Quare aūt in hac. l. requiratur, ꝙ instrumenta sint de nouo reperta, secus est in. d. l. diuus adria. ⁊ scrupulosus est passus reddere rationē diuersitatis, dicaȝ in gl. ij. in. iiij. parte prin. Ego teneo istā partē, qđ in hac. l. retractatio sn̄ie permittat ipso iure, absq̃ in integ. resti. et ita teneo, nō solum disputationis gratia: sed q2 puto ita de iure esse veritatē. Et ad ita tenendum, multum me mouet iste tex. in quo de rest. verbū nullum: nec dicat aliquis qđ istud suppleatur per. d. l. diuus. quia ex tertio fundamento qđ. j. statim faciam cōcludetur istud dici nō posse: secundo mouet me multum, et in hoc facio magnum fundamentum vna difficultas: cui aliter responderi non potest nisi ita teneamus, quod in hac. l. non requiratur resti. Nam cōcludūt gl. ⁊ omnes indifferenter, qđ in hac. l. sit speciale, ꝙ sn̄ia que transiuit in rem iudicatam retractet per instr̄a de nouo reperta. eo q2 fuit lata pretextu iuramēti necessarij falsi: secus si sn̄ia fuisset aliter lata. l. sub spe. cum simi. C. de re iudi. ita concludunt gl. oēs. j. in glo. ij. in. iiij. parte princip. modo si sic in. l. nostra requireretur restitutio in integ. non esset aliqua differentia: q2 quelibet sn̄ia de mundo: licet millies transiuerit in rem iudicatam, per instrumenta de nouo reperta, potest retractari beneficio restitu. in integrum: quia istud est iustum impedimentum propter quod ex clausula generali pretoris, si qua mihi iusta causa videbitur. de qua in. l. j. §. fin. ff. ex quib. cau. maior. possit ⁊ debeat concedi restitutio in integr. ita expresse Jnno. in. c. vltra tertiam. extra de testi. quē refert ⁊ sequitur Bart. in. l. j. C. de sen. aduer. fi. latis. lib. x. Ang. ⁊ Moder. in. l. imperatores. ff. de re iud. et oēs in hoc concordāt. ergo si in ista. l. requireretur restitutio in integ. non esset aliqua differētia, an sn̄ia esset lata pretextu iuramenti necessarij falsi, vel aliter, cuius cōtrarium omnes dicunt. Item non esset differentia inter primū casum huius. l. et vltimum: q2 etiam qn̄ sententia est lata pretextu iuramenti voluntarij ⁊ iudicialis, ꝙuis per instrumenta de nouo reperta nō possit mero iure retractari: tn̄ semper potest retractari ope restitutionis in integrum, ex clausula generali. Huic difficultati ꝙuis Paul. de ca. hic in. vij. col. et. d. Alexā. in. xvj. col. conētur respondere: tn̄ nihil congruum dicunt et sufficiens. et puto ꝙ propter hanc difficultatē opus sit dicere, ꝙ in hac. l. retractatio concedatur mero iure, ⁊ in hoc bene sit speciale, in alijs autem bene possit per beneficium restitutionis in integrum. ¶ Tertio ad ita tenendum multum me mouet aliud fundamētum, p qđ tollo allegata in oppositum. Nam sn̄ia lata ex iuramento necessario falso dicitur lata ex probationib⁹ priuilegiatis procedentib⁹ parte inuita: pȝ, q2 in re propria constituit qs testis, contra regulā. l. oībus. C. de testi. et. l. nullius idoneus. ff. de testi. pȝ etiā ex. l. fi. C. de fideicō. vbi tex. ad literā. vnde nimirū, si facilius retractat sn̄ia quaȝ si esset lata ex proprijs probationibus, puta instrumētorū vel testiū, vel etiā ex probationibus priuilegiatis procedentibus tn̄ ex voluntate vtriusq̃ partis: vt in j ver. fi. huius. l. primū pȝ, q2 facilius reuocatur illud quod est fundatum super iure speciali, quaȝ illud quod est fundatum in iure communi. l. eius militis. §. militia missus. ff. de test. mi. nimirum, si in hac. l. facilius retractatur sentētia ipso iure, absq̃ resti. in integ. Per hoc ostendo nihil obstare. d. l. diuus. q2 ex predictis pȝ rō diuersitatis, q2 ibi sn̄ia fuit lata ex testibus vel instrumentis ꝙuis falsis, nimirū si nō retractat ibi sn̄ia nisi mediante resti. in integ. Per hoc etiā ostendo secus esse in ver. fi. huius. l. vbi sn̄ia erat lata ex probationibus priuilegiatis: scilicet iuramēti ꝓprij: q2 rn̄de, qđ iste priuilegiate probatiōes ꝓcesserunt de voluntate vtriusq̃ partis: vnde nō sic de facili cōceditur retractatio: prout in primo casu huius. l. inuita parte. ſm qđ plenius dicet. j. sup gl. ij. in. iiij. parte princi. Et si tu subtilis instares, pone ꝙ in. j. parte huius. l. iuramentum necessariū tn̄ supplementum ꝓbationis sit delatum de voluntate partis: sequeretur tunc ꝙ sn̄ia retractari non posset saltem nisi prius impetrata restitu. in integrū. si verū est fundamentuȝ qđ feci, ꝙ esset restringere primam partem huius. l. Ange. hic aperta fronte fatet, ꝙ est verum ꝙ tunc sn̄ia non retractaret: tn̄ q2 istud non est verum ⁊ reprehenditur et bene per Ludo. ro. hic in. xvij. col. et. j. dicet. Jdeo ego respondeo, ꝙ lȝ aduersarius consentiat huic iuramento necessario, tn̄ consentit ex necessitate, vt ꝓbat tex. in. l. in bone fidei. in ver. opȝ. C. eo. nam ⁊ iudex et pars necessitantur ad hoc, vt tenet Bar. hic in vlti. col. et ibi dicetur post eum: sed in necessitatibus, dato ꝙ qs consentiat: tn̄ non dicitur per hoc fieri de cōsensu ū voluntate primaria eius: q2 in necessitatibus nemo liberalis existit. l. rem legatā. in fi. ff. de adimē. leg. Et si dicatur dato isto fundamento pro vero, sequeretur ꝙ retractatio deberet concedi etiam si instrumenta non essent de nouo reperta: istud facit me multum dubitare: dicam quicquid dici poterit in loco ꝓximo alleg. Conclude ergo ex predictis, et facias istā primam conclusionē cōtra cōem sn̄iam, ꝙ in casu primo huius. l. retractatio sn̄ie conceditur ipso iure, absq̃ eo qđ prius petatur aliqua resti. in integruȝ. et puto ꝙ ista sit veritas. Retenta tn̄ cōi sn̄ia, ꝙ in hac. l. requirat resti. in integrum, videndū est: intra quātū tēp⁹ debeat peti, an intra quadrienniū ꝯti⸗

nuum.iuxta.l.fi.C.de temp.in integ.reſti.pe.prout regulariter re-
ſtitutiões peti debẽt,an vero ꝑpetuo poſſit peti.iſte articulus eſt
diſputabilis in quo de facili potes tenere vtrãqꝫ partẽ:qꝛ nihil
eſt ꝙ multũ vigeat,Rapha.Ful.hic et in.l.ſi ex falſis.C.de trãſac.
tenet ꝙ iſta reſtitu.in integrũ in caſu huius.l.poſſit peti in perpe-
tuum,ꝛ ante eum iſta opi.fuit ſubtilitatum principis do.Chriſto-
fo.de caſtel.licet ipſe non referat.ꝛ pro certo eſt ſuſtentabilis:eo
qꝛ iſta reſtitutio conceditꝛ ex conſtitutionibus principum vt pꝫ ex
tex.non ex edicto pretoꝛis.cõſtat aũt ꝙ principũ conſtitutiones
(cum ſint ius ciuile)ſunt perpetue.inſtit.de perpe.ꝛ temp.actio.
in princ.ſed illud quadriennium eſt ſubrogatũ loco anni vtilis in-
ducti a pretoꝛe.d.l.fi.C.de temp.in integ.reſti.pe.Mouetur etiam
Ful.per.l.ij.ff.ex quib.cau.maio.vbi dicit tex.hoc edictum preto-
ris minus in vſu frequẽtatur:qꝛ hmõi perſonis ius dicitur extra
oꝛdinem ex ſenatuſcõſultis ꝛ principalibus conſtitutionibus.al-
leg.etiã.c.cũ venerabilis.extra de excepti.vbi eſt text.ꝙ vſqꝫ ad
xx.annos põt obijci de falſo:ſed iſtud nihil.facit:qꝛ procedit quo
ad accuſa.falſi,que bene.xx.annis durat.l.querela.C.de fal.Sed
quãtum ad tp̃s reſti.in integ.nihil facit.Contrariã opi.tꝫ hic do.
Paul.de ca.in.iij.col.eo qꝛ iſta reſti.oꝛiginaliter deſcẽdit ex clau-
ſula generali pretoꝛis,ſi qua mihi iuſta cã eſſe videbitꝛ,de qua in.l.
j.in fi.ff.ex quib.cau.maio.ꝛ iſte cõſtitutiones principum permit-
tunt reſti.confirmando edictũ pretoꝛis,ꝛ in ſpe loquendo cum il-
lud generaliter loquatꝛ,nec ꝑ hoc alteratꝛ natura reſti.in integ.qn
ſit tpalis,videlicet.iiij.annoꝝ.Sicut in ſimili videmus in bñficio
abſtinẽdi,qꝺ oꝛiginaliter cõceditꝛ filio in poteſtate a pretoꝛe.§.ſed
his permittit pretoꝛ.inſti.de here.quali.ꝛ dif.l.nam nec emanci-
patus.de.leg.j.ꝛ licet idẽ beneficium abſtinẽdi cõcedatꝛ per ꝯſtitu-
tiones principũ.l.j.C.ſi vt ſe ab here.abſti.nõ ꝑ hoc alteratꝛ natu-
ra,nec filius abſtinendo ꝑ hoc deſineret ipſo iure eſſe heres.ſicut
nec feciſſet per beneficiũ pretoꝛis.vt tenẽt Iac.but.Bald.ꝛ alij in
l.qui ſe patris.ſup gl.j.vbi ſoleo dicere.C.vñ li.Eãdem opi.tenet
hic.d.Alex.Imo.in.v.col.alleg.pro hoc gl.expreſſam q̃ ſm eũ cõ-
muniter approbatꝛ in.d.l.diuus.in gloſſ.fi.ff.de re iud.ꝛ glo.in.c.lꝫ
cãm.in verbo poſt ſñiam.de ꝓba.ꝛ Bar.q hoc tꝫ in.l.qui agnitis.
ff.de excep.ꝛ Cy.in.d.l.ſi ex falſis.in.ij.q.vbi etiã per do.Paul.de
caſt.Moueꝛ etiã per.d.l.fi.C.de temp.in integ.reſti.pet.in ver.qꝺ
non ſolũ.ꝛ in ver.quemadmodum.iuncta.l.legatis.ff.ex quib.cau-
ſis ma.Et iſta.ij.opi.eſt cõmunioꝛ apud doc.ꝛ tenenda.tñ diſputã
do altera pars põt teneri:qꝛ nihil eſt qꝺ vigeat.¶ In tex.ibi:ſi
quis noua inſtr̃a,an idẽ ſit in teſtibus de nouo repertis,ꝑ regulã
l.in exercẽdis.C.de fide inſtr.ponit Bart.in fi.col.ibi reſeruo poſt
eum.Itẽ pondera tex.ibi quibus nũc ſolis vſurus ſit,ꝙ ſñia tunc
demum põt retractari in caſu huius.l.qñ inſtrumẽta ſola de no-
uo reperta ſufficiũt,ꝛ ſic alia probatio,ſimul cũ inſtrumentis noui
ter reptis non admittereꝛ.rõ eſt,qꝛ illa tm̃ probatio dꝫ admitti in
11 qua qs nõ fuit negligẽs,vt apparet in inſtr̃is nouiter reptis.†Ex
hoc infert ad practicã multuꝫ ſingulariter Bar.hic in.iij.col.poſt
Iaco.but.ꝙ ſi actoꝛ in prima dilatione ſibi data,fecit citari duos
teſtes.ꝛ qꝛ nõ cõparebant,fecit eos grauari,ꝛ fecit quicqd potuit.
ſed nunꝙ venire voluerunt,dãda eſt actoꝛi ſecũda dilatio iuxta
primã.l.oꝛatione.ꝛ.l.fina.ff.de fer.In iſta ſecũda dilatione poterit
actoꝛ ſolum producere illos duos teſtes.in quibus nõ fuit negli-
gens in prima dilatione.non aũt poſſet ꝓducere alios nouos te-
ſtes.ꝛ ſic concludit no.Bar.ꝙ ſecũda dilatio cõceſſa actoꝛi ad pro
ducendos teſtes ꝓpter impedimẽtum prime dilationis,non extẽ-
ditur niſi ad illos teſtes quos ꝓducere volebat in prima dilatio-
ne,niſi fuiſſet impedimentum:nec poterit nouos teſtes ꝓducere:
facit:qꝛ vt vult Bar.ſecunda dilatio ſolũ cõcedi dꝫ,pro eo in quo
actoꝛ nõ fuit negligens in prima.Ad hoc facit bonus text.in.l.ſi
qñ.C.de dila.in verſi.quando inſtructus eſſe nõ potuit.ꝛ vide qꝺ
ibi multũ pulchꝛe no.Bar.ꝑ illum tex.ꝛ Bal.poſt Cy.in.l.j.eiuſ
dẽti.et in.l.j.in.iij.col.C.de procu.ꝛ no.Innocẽ.in.c.ſtatuimus.ex-
tra de elec.in pe.colũ.in gl.ſua ſup verbo inſtructos.Cũ Bar.te-
nẽt alij lꝫ Bal.hic in.v.colũ.dicat,ꝙ iudices de facto aliter obſer-
uant quam dicat Bar.ſed Lu.ro.hic in pe.col.dicit,ꝙ dictũ bar.
ſeruareꝛ in practica:qꝛ neminẽ hꝫ contradicẽtem.Adde bar.idẽ
tenẽteꝫ in.l.ij.in.j.col.ad fi.ꝛ ibidẽ Bal.ꝛ alij.ff.de fer.do.Anto.de
but.in.c.vltra tertiam.de teſt.do.Pau.in.l.ſi ita ſtipulatꝰ eſſem
abs te.in prin.ff.de verb.ob.vbi reputat hoc eſſe valde ſingulare
dictum,ꝛ Ful.hic.in.ij.col.dicit etiã qꝺ eſt ſingulare dictuꝫ.Quã-
uis iſtud dictum ſeu deciſio Bar.ſit per omnes approbata:cõtra
eam foꝛtiter vigere videtꝛ iſta ratio:per quã oſtendã,qꝺ imo actoꝛ
in ſecunda dilatione ſibi conceſſa,nedũ poſſit primos teſtes quos
volebat producere,ſed etiã quoſcũqꝫ.Nemini dubium eſt,ꝙ quã-
do actoꝛi cõceditur ſecũda dilatio,ꝙ iſta dilatio efficitur commu-
nis,nõ tantũ actoꝛi ſed etiã aduerſario:qꝛ quelibet dilatio que cõ
ceditur actoꝛi,intelligitꝛ conceſſa reo,ꝛ ecõtra.ꝛ efficitur cõis.l.pe-
tẽde.ꝛ ibi doc.C.de tẽp.in integ.reſti.pe.in tm̃ qꝺ dicit gl.no.q̃ re-
putatur ſing.in.c.ex tenoꝛe.in glo.fi.de teſt.qꝺ lꝫ regulariter poſt
a publicata[a] et didicita dicta teſtium,non poſſent noui teſtes pro-
duci timoꝛe ſuboꝛnationis.autꝛ.at qui ſemel.et vnde ſumitur.C.
de proba.tamẽ ſi occurrat aliquis caſus ſpecialis,in quo permit
tatur actoꝛi poſt publicationẽ ꝓducere nouos teſtes ſuper eiſdem
articulis vel directo contrarijs.vt ibi,certe iſtud idem erit etiam
permiſſum reo:et econtra,qꝛ non dꝫ licere actoꝛi quod non liceat
reo:et econtra.vt in regula iuris:modo ſic,in iſta ſecũda dilatio-
ne cum efficiatur communis reo,poterit reus producere quoſ-
cũqꝫ teſtes voluerit:quare ergo nõ erit permiſſum ipſi actoꝛi,cui
principaliter conceditur ipſa dilatio:et propter quem reus habe-
at dilationem,ad hoc vt equalitas ſeruetur.l.fin.cum ſimil.C.de
fruc.ꝛ lit.expen.al's ſi vera eſt deciſio Bart.ꝛ communis ſequere-
tur vnum valde abſurdum,quod actoꝛ qui ſolus fuit impeditus
in prima dilatione,et propter quem ſolum conceditur iſta ſecun-
da dilatio,quod ipſe erit deterioꝛis conditionis.quã reus,ſi ipſe
actoꝛ in iſta ſecunda dilatione non põt producere niſi illos duos
primos teſtes,quos antea producere volebat:reus auteꝫ virtute
eiuſdem dilationis poſſit producere quoſcunqꝫ voluerit.Cogita
de reſponſo:ꝛ vide Ludo.ro.hic in pe.col.ſuper hoc dubitantem
et nihil reſponſi afferentem.Potes reſpondere ex mente Barto.
ꝛ doc.quod ratio diuerſitatis ſit in promptu,inter reum ꝛ actoꝛẽ:
nam ideo reus poterit in illa ſecunda dilatione producere quoſ-
cunqꝫ teſtes voluerit:eo,qꝛ in prima dilatione reus in nulla negli
gentia fuit:ſed actoꝛ in prima dilatione:quia ſolum fecit citari
duos teſtes:ꝛ non alios,ſibi imputatur quare alios non fecerit ci
tari.ꝛ ideo ſi in prima fuit impeditus circa illos duos teſtes:pro-
pter impedimentum datꝛ ſecunda dilatio,in qua non dꝫ poſſe niſi
illos duos ꝓducere.Et ꝓpterea dixit multum in ꝓpoſito.Salic.
in.l.j.C.de dila.limitãdo deciſionem Bart.et cõem hic:ꝙ ſi actoꝛ
in prima dilatione ignoꝛaſſet ſe habere alios teſtes,ꝙ̃ illos duos
ꝛ propterea alios teſtes citari non feciſſet,certe tunc in iſta ſecun
da dilatione poſſet alios teſtes producere:qꝛ tũc ceſſat ratio bar.
ꝛ doct.hic:qꝛ tũc actoꝛ quo ad alios teſtes nõ fuit in aliqua negli
gentia,ex quo ignoꝛabat alios ſe habere.allega.l.de etate.§.ex cã
in argumentũ.ff.de interro.act.ꝛ.l.ij.C.de cõſoꝛ.eiuſdẽ li.ꝛ ſm euꝫ
in dubio preſumitur ignoꝛantia,per.l.verius.ff.de proba.facit.c.
paſtoꝛalis.extra de excep.Adde etiam ſecundã limitationem ad
iſtã communẽ deciſionem,ꝙ lꝫ actoꝛ in iſta ſecunda dilatione nõ
poſſit producere alios teſtes:ꝙ̃ illos duos,in quibus non fuit ne-
gligens:ꝛ alij non debeãt admitti.ſi tñ alij teſtes fuerint admiſſi
per iudicem parte expreſſe non contradicente,valebunt ꝛ proba-
rent:ita no.Bar.ꝛ Bal.in.d.l.fi.in lect.antiqua.ff.de feri.ſequitur
do.Alexã.imo.hic:in.vj.col.arg.c.primi.extra de reſti.ſpo.Adde
pro iſta limitatione multũ bene facere multa bona ſimilia.Pri-
12 mo†licet regula ſit.ꝙ poſt publicata et didicita dicta teſtiuꝫ,nõ
poſſint nec debeãt produci vel admitti alij teſtes ſuper eiſdẽ arti
culis vel directo contrarijs,timoꝛe ſuboꝛnationis.cle.ij.de teſtib.
autꝛ.at qui ſemel.vbi plene do.ꝛ in coꝛpoꝛe vnde ſumitꝛ.C.de prob.
tñ ſi fuerunt admiſſi:qꝛ pars non cõtradixerit expreſſe:bene et ple
ne probabunt:ita no.tꝫ do.Ant.in.c.in cauſis.in vlt.col.ꝛ in.c.vl-
tra tertiam.in.iij.colũ.extra de teſti.ꝛ in cõmento.c.fraternitatis.
in.xxviij.col.vbi etiam Io.de imo.in.e.tit.extra de teſti.Ego ad
do de hoc gl.expreſſam in.d.cle.ij.in gloſſella parua in verbo pro-
ducere.facit qꝺ dicit Bart.in.d.autꝛ.at qui ſemel.in fi.Confirmo
13 per†aliud qꝺ volunt no.Bar.Lud.ro.ꝛ Moder.in.l.certi condi-
ctio.§.qm̃.in fi.ſ.ti.j.vbi not.volunt,ꝙ ſtãte ſtatuto in ciuitate,ꝙ
debitum vltra.xx.lib.nõ poſſit probari ꝑ teſtes:ſed debeat ſolum
probari per inſtrumẽtum:ꝛ parte nõ oppo.ꝓducantꝛ teſtes:tales
teſtes plene probabũt,ꝙ̃uis ſtatutum videatꝛ reſiſtere tali proba-
14 tioni ꝑ teſtes qꝺ diligẽter no.†Confirmo etiã ꝑ aliud qꝺ pulchꝛe
ꝛ no.vult Cyn.in autꝛ.ſi teſtis.in vlt.q.C.de teſti.Io.an.no.in ad-
di.Spe.in ti.de teſte.§.ſepe.circa prin.vbi volũt ꝛ no.multum in
practica,ꝙ exceptiones que reſpiciunt perſonã teſtis:puta qꝺ eſt
inimicꝰ,ꝙ eſt infamis:ꝙ eſt criminoſus,ſi tales exceptiones ſint
note parti,debent expreſſe oppo.ſm foꝛmam.c.preſentium.de te-
ſti.in.vj.alias niſi pars expreſſe contradicat opponendo,tales te-
ſtes plene probabũt,nõ obſtãtibus iſtis exceptionibꝰ:ſequitꝛ do.
Alex.imo.in conſil.cclxiiij.qꝺ incipit viſo proceſſu vtriuſqꝫ cauſe.
in.ij.volu.conſilioꝛum in duobus locis videlicet in.iij.ꝛ pe.col.nec
iſto caſu iudex poſſet tales teſtes repellere ex officio,ꝙ̃uis infa-
mes et criminoſos,iuxta.l.quos prohibet.ff.de poſtu.ita notabi.
dicunt do.Anto.de but.ꝛ Imo.in.c.cum dilectus.extra de cõſue.
do.Anto.in.c.bone.el.j.de poſtula.prela.ſequitur do.Alexan.in
conſil.ſ.proxime allegato.in.iiij.colum.Dicit tamen alibi nota.
Bald.vnum per quod predicta videntur moderari,in autꝛ.ſi quis
in aliquo.in.j.col.C.de eden.ꝙ licet pars conſentiat publicationi
teſtium ꝑ aduerſam partẽ ꝓductoꝝ:ſi tñ tales teſtes nõ fuiſſent
rite et recte recepti:talis cõſenſus nihil operareꝛ.rõ:qꝛ cum tales
teſtes non fuerint rite vel recte recepti,deficit oꝛdo iuris,q nõ põt
partiũ cõſenſu immutari.alleg.Innocẽ.in.c.ſignifica.et in.c.cum
cauſam.

a ¶Publicata.ad.c.fraternitatis.ꝛ c.iurauit.de probatio.

15 cām.de testi.Confirmo etiā per illud qđ sing.voluit Bartol.in.l.
post mortem.in fi.ff.de adop.vbi vult,ꝙ si ea que non possunt fie-
ri per procuratorē,tñ facta fuerūt,⁊ pars nō opposuerit expresse,
valebūt.alleg.gl.de qua facit festū,in.§.si quis ergo.in ver. si igi-
tur licentia.in aut.quib.mo natu.effi.legi.adde glo.cōcordantem
illi.in.c.j.super verbo criminalis.de iudi.in.vj.quam alleg.Ludo.
roma.sequens illud dictum in.l.vulgo.j.de in litem iurā.Confir.
16 mo per †illud quod elegāter tradit Inn.i.c.cum bertoldus.in.gl.
sua que incipit.No.ꝙ post diffinitiuam.de re iudi.⁊ in.c.cum di-
lecta.vbi etiam expresse do.Anto.⁊ aliȷ̄ de rescrip.⁊ in.c.fraterni-
tatis.de frig.⁊ male.Jo.an.in.c.vnico.in gloss.in verbo retardet.
circa prin.de lit.contest.in.vj.vbi multum signanter voluit, qđ lz
post sententiam diffinitiuam que transiuit in rem iudicatam,pro
bationes amplius admitti non debeant:si tñ pars de facto fue-
rit admissa ad probandum, parte expresse nō opponēte, certe in-
strumenta,testes,vel alia producta valebūt:⁊ probabūt:⁊ si ex eis
apparebit de iniustitia sentētie,certe talis sentētia rescindit:quod
multum diligenter no.Istud vltimum etiam sequitur ⁊ commen
dat Paul.de cast.hic in.iiij.col.⁊ Ludo. ro.in.xij. col.idem tz do.
abb.Panor.in consi.xc.quod incipit in questione que ad presens
vertitur inter ciuitatem.in.iiij.col.⁊ sequuntur Pau.Ludo.ro.
17 ⁊ aliȷ̄ Moder.hic.† Cōfirmo etiam per illud quod signāter vult
Bald.in.l.fi.prope fi.C.de non nu.pecu.quod si quis iurauit se in
veritate nō recepisse pecuniā,ꝙuis nō possit dicere vel ꝓbare con
trarium,tamē si probabit istam negatiuam:⁊ nihil sit oppositū:
valebit probatio:⁊ debebit absolui,⁊ sequitur Sali. in. d.l. fin.et
do.Alex.in consi.ccxxj.incip.viso puncto et instrumentis. in vlt.
18 col.lib.ij. † Confirmo etiam per illud,quod lz post conclusionē in
causa,⁊ postꝙ partes renuntiauerunt omnibus aliȷ̄s probationi-
bus,non debent amplius admitti articuli ad probandum,et pre-
sertim quādo cōclusio in causa,facta est ad instātiam actoris:non
debent amplius admitti articuli rei ad probañ.tamen si fuerint
admissi valent,⁊ stabitur probationi:qꝛ intelligitur tacite reuoca
ta illa cōclusio in causa.ita eleganter domini de rota in decisi.in-
cip.Item si post conclusionem ar.l.illud.ff.de acq.heredi. et capi.
de multa.de preben.ꝙ intelligit verum,si iudex cause sciebat esse
conclusum in causa:al's secus.cle.j.de procu.§.plene.instit.qui da.
tu.pos.et presumitur sciuisse, si ipsemet qui admisit articulos,est
ille coram quo fuit in cā conclusum.arg.l.fi.ff.pro suo.⁊.c.veniens.
de fi.presby.secus si esset iudex subrogatus loco premortui.vel re-
moti.l.qui in alterius.ff.de regu.iur.hanc deci.referunt ⁊ sequun-
tur Ant.de but.⁊ Imo.in.c.auditis.de procu.idem tz Panor.in
c.quoniam cōtra.in.xiij.col.de proba.maxime ſm eū,si admissio
articulorum fuit facta per iudicē parte presente ⁊ non contradicen-
te,per no.in.c.cū cā.in fi.de testi.Idē Bald.in.l. peremptorias. in
ij.col.C.sen.rescin.non pos.⁊ do. Alex.in consi.lxxij.lib.iij. incip.vi-
detur prima considera.dicen.instantia.in.iij.col.⁊ pondera mul-
tum dictionem maxime,qua vtitur Panor. in loco preallega.qꝛ
19 ponerem in magno anfractu.† Confirmo etiam per illud,qđ lz se-
cunda dilatio concessa actori ad ꝓducendū testes propter impe-
dimētū qđ habuit i prima dila.l.j.⁊.l.oratiōe.⁊.l.fi.ff.de feriȷ̄s.⁊.c.
vltra tertiā.de testi nō se extēdat nisi ad illos testes quos in p̄ma
dilatione ꝓducere volebat:nisi impedimētum obstitisset:nō autē
extendatur ad alios nouos testes:qꝛ noui produci non possunt:vt
no.Bar.et aliȷ̄ hic post Jac.bu.per tex.ibi quibus solis nunc:⁊c.
si tamē noui testes fuerint recepti,parte nō opponēte, plene ꝓba-
būt ⁊ debebit producēs obtinere.ita Bald.in.l.fi.in lect.antiqua.
ff.de fer.quem sequitur do.Alexā. hic in.vj. col. arg. c.j. de restit.
20 spo.† Cōfirmantur predicta oīa per regulam habentem,ꝙ in iu-
dicialibus taciturnitas partis presentis,habetur pro cōsensu, et
sibi preiudicat:vt est text.no.in.c.ij.de accu.in.vj.facit.l.cum ostē-
dimus.§.fi.ff.de fideius.tut.de cuius intellectu plene scribitur in.l.
21 j.in prin.ff.de verb.ob.† Facit qđ pulchre no.Bart.in. l.j.de dila.
vbi dicit illud esse ꝑpetuo no.per illū tex.qui est ad hoc valde not.
ꝙ si iudex facit aliquem actum preiudicialē parti presenti, pars
tacendo sibi preiudicat:ideo dz expresse contradicere:⁊ ita cōsue-
tudo obseruat,⁊ facere sibi in actis expresse.Et hoc pro parte pre
sente nō cōsentiente, imo expresse contradicente ⁊ opponēte ꝓut
tota die fit.Dixit tñ alibi no. Inno.in.c.significauerūt.et in.c.cum
causa.extra de test.quē sequit̄ Bald.vbi aliqua pulchra tangit in
aut. si quis in aliquo.in.j.col.C.de eden.qđ lz pars consentiat pu-
blicationi testiū,si tñ testes nō fuerunt rite recepti,talis consensus
non preiudicat.ratio,quia ex quo deficit ordo iuris,talis consensus
priuatorum nil dz operari.Tene perpetuo cordi predicta oīa,quia
valde quotidiana ⁊ sepissime occurrūt.¶ Item pondera text . in
ver.solent.ꝙ lz videatur voluntatio:⁊ iudex nō videatur ad hoc
astringi,iuxta.l.non quicquid.ff.de iudi.tñ isto casu importat ne-
cessitatem.propter.l.in bone fidei.in verbo opz.C.eo.per quā sup-
plet et declaratur ista.l.ſm oēs doct.hic:vnde dicit Barto.in vlt.
col.quod iudex dz necesse deferre istud iuramētum necessarium,
al's posset appellari.Idē tenent indifferēter omnes Cano.in.c.fi.
extra eo.et dicit do. Pau.hic.in.vj.colū.in primis verbis,ꝙ ista
est cōmunis opi.Et ex hoc habes qđ istud dicit̄ necessarium iura
mentum,tam ex parte iudicis qui necessitat̄ deferre.vt dixi,quaz
partis que necessitat̄ subire,nec posset deferre.d.c.fi.in prin.vbi ēt
gl extra eo.ti.Intellige tñ verū qđ iudex necessitatur deferre parte
petēte ſm Bart.in vlt.col.hic.vbi reseruo istud vltimū de per se
examinādum:qꝛ multi tenent cōtrariū,⁊ nō est sine dubio.Et cir-
22 ca † verbum solent,an ⁊ qñ importet necessitatem ⁊ qñ nō, habes
gl. in.l.j.C.qñ et qñ iudex.et ibi vide Bar.⁊ doc.⁊ text.cum gl.ij.
in.l.vbi aūt.in princ.in verbo nō solet.ff.de in diem adiect.Quid
23 autem † sit in iuramēto in litem,nūquid iudex necessitet̄ illud de-
ferre.Fulg.et do.Alex.tenent ꝙ sic,in.l.nummis.j.tit.j.per illū te
xtum in verbo non oportet.al's ſm eū potest appellari.facit.l. vi-
deamus.§.deferre.in ver.opz.in eo.ti.de in lit.iurā.vbi etiam do.
Alex.et plenius firmat:et ibi idem tenent no.Ang.⁊ Fulg.ꝙ vi
detur cōtra.d.l.videamus.§.deferre.in ver.sed an iudex.ibi et qui
dem in arbitrio esse iudicis deferre hoc iusiurandū cōstat, ⁊ ꝯtra
l.in actionibus.in ver.sed iudex.eo.titu.ibi licuit eñ iudici a prin.
non deferre.Nec obstat.d.§.deferre.in ver.opz.dum dicit iudicez
deferre opz:qꝛ nō vult dicere text.ille,quod iudex necessitetur ad
deferēdum illud iuramentum in litē:sed vult dicere,quod est ne-
cessarium,qđ sit iudex qui deferat,⁊ quod non est alius qui possit
deferre:durum tamē esset sic tenere,ꝙ cōcurrentibus tribus que
sunt necessaria vt sit locus iuramento in litem,vt not.per Bart.
et alios in.l.in actionibus.j.ti.j.⁊ non subsistēte alia cā iusta,qđ iu
dex nō necessitet̄ deferre quin possit ab eo appellari.presertim at
tenta dispositione iuris cano.per quā a quocūqꝫ grauamine po-
test appellari.c.vt debitus.cum si.de app.in antiquis.et.c.ordi.eo
tit.in.vj.⁊ ideo tutius est tenere,ꝙ iudex concurrentibus requisi-
tis debeat deferre iuramentum in litem:sed ex causa bene posset
nō deferre:vt per Bart.in.d.§.deferre.in ver.pe.sicut etiam esset
in iuramento necessario quod ex causa iudex posset non deferre:
24 vt infra dicetur.¶ † Item not.ex eodem versi.solent.quod iura-
mentum necessarium in supplementum probationis debet de-
ferri,quando causa est dubia:qꝛ actor non plene probauit inten-
tionem suam,sed tñ semiplene.⁊ not.ex mente.Pau.de cast.hic:
in.v.colū.in fin.et sequē.qđ ad hoc vt istud iuramentum in supple
mentum proba.possit deferri actori,decez copulatiue requirūtur
que.j.particulatim late examinabūtur super gloss.in verb.exacto.
Primo ꝙ causa sit ciuilis,non criminalis,non spiritualis.Secundo
ꝙ causa nō sit famosa.Tertio quod summa sit parua.Quarto quod
actor bene sciat veritatem.⁊ per sensum corporeum.Quinto ꝙ sit
legalis ⁊ fide dignus.Sexto qđ semiplene probauerit intentionem
suam.Septimo quod illa semiplena probatio non sit elisa per ali-
quam presumptionem vel suspicionem contrariam,iuxta glo.no.
in.l.j.C.qui ⁊ aduer.quos.Octauo quod nō sit cōclusuz in causa.
Nono quod petatur a parte.Decimo ꝙ deferatur alia parte p̄sen-
te vel ad hoc legitime citata.que omnia.j.particulatim plene exa
minabuntur,qꝛ aliqua ex eis non sunt sine dubio.Alias autez,si
contingat quod actor non plene sciat veritatem,vel qđ non sit le-
galis:vel ꝙ causa sit magna,quibus casibus sibi deferri nō debet
istud iuramentum necessarium:tunc necessario est deferendū reo
vt hoc text.⁊ tunc erit proprie iuramentum purgationis.d.c.fin.
in versi.sane.potest tamen etiā dici iuramentum necessarium, qꝛ
reus non posset illud recusare:⁊ si recusaret,iudex haberet illum
pro confesso,et posset illū condēnare,iuxta.l.generaliter.§. finaūt
reus.C.eod.⁊.l.manifeste.in versi.confessionis.vbi no.Moder.in-
25 fra eo.¶ † Sicut dicimus in eo qui nō vult iurare de calumnia.
l.ij.§.quod si actor.C.de iura.calum.Et in eo qui non vult respon-
dere positionibus,habentur isti tales pro confessis et conuictis.
c.si post prestitum de confessis.in.vj.Item noto ex eo.ver solent.
ꝙ iudex debet ferre sententiam pro eo qui iurauit:⁊ sic qui subiȷ̄t
istud iuramentum necessarium:sic in iuramento iudiciali.l.iusiu-
randum et ad pecunias.§.fin.j.eo.valeret tamen sententia in con-
trarium,et opus esset appellatione.l.nam ⁊ postea.§.si damnetur
26 cum ibi not.plene per gloss.et doct.s.eodem.¶ † Vltimo not.in
versicu.si.quod iuramentum iudiciale ⁊ voluntarium est species
transactionis:vt hic, et. l. ij.s.e.ratio, qꝛ sicut per trāsactionem re
ceditur a lite,⁊ imponitur finis liti.ita per iuramentū.l.j.s.eo.ideo
sicut trāsactio nō retractat̄ p instrumēta de nouo repta.l.sub pre-
textu.C.de transac.idem est in iuramento voluntario vel iudicia-
li:quod nō retractat̄ per instrā de nouo reperta.⁊ istud est qđ pro-
prie voluit dicere tex.in hoc ver.si.et sic remanēt expedita textua
lia.¶ Glo.j.parua in verbo cōstitutionibus,q̄ dicit,quas nō ha-
27 bemus.† No.quod dispositio.l.vel statuti se referens ad aliam.l.
que nō habet̄,nō propterea vitiat̄,si tenor illius.l.ad quam fit re-
latio in referēte cōtineatur.similis gloss.est in.§.qñ vero legem.in
aut.de testi.⁊ gloss.in.l.vt liberis.C.de col.in gl.mag.circa mediū.
dū dicit,sed nec habemus.⁊ ibi ad hoc not.Ange.⁊ Ludo.roma.

1 pars gl.

28 ¶ †Faciunt iste glo.ſm Bart.ꝛ doct.ad decisionem,ꝙ si priores
ciuitatis fecerūt nouā reformationem,ꝙ quilibet teneať soluere
collectas.j.x.dies sub pena quanti pluris ſm formā statuti,ꝙ quā
uis istud statutū nō reperiať,tñ per hoc nō vitietur ista reforma-
tio:imo valeat,per glo.preallegatas.ꝛ per tex.no.in.l.eum q.§.iu-
lia.el.j.ff.de cōsti.pecu.adde Bal.in.l.j.C.de epi.ꝛ cle.ꝛ in.l.si do-
natio.per illum text.C.de dona.et in.l.inclusse.ff.de legi.et in.c.j.§.
si.qualiter olim feu.po.alie.et in.l.vnica.§.in omnibus.per illum
tex.C.de cad.tol.Ang.in.l.pe.et per illum tex.C.de insti.ꝛ substi.
vbi proprie format.q.Barto.ꝛ doc.hic.Adde etiam optimā glo.
in.c.si romanorum.in ver.desunt.xix.dist.quem not.dicit,quod si
8 papa confirmat priuilegia exemptionis in specie alicui ecclesie,
quamuis illa priuilegia aliter non appareant,valet confirmatio.
Puto in hoc passu debere sic distingui:quod aut in.l.vel in statu-
to referente,est impositus ꝛ incertus totus tenor:ꝛ tūc valeat:ꝗ-
uis.l.relata aliter non reperitur.in istis terminis ꝓprie loquunť
Bart.ꝛ doc.hic.sic videmus in simili in dispositione testatoris.te-
xtus est in.d.l.si donatio.ꝛ in.l.lucius.§.quisquis.el.ij.ff.de lega.ij.
Aut vero in.l.vel statuto referente,non est insertus tenor.l.vel sta-
tuti ad qđ fit relatio.Puta facta est reformatio:ꝙ si aliqs porta-
uerit arma,ꝙ talis cōmissarius ad hoc deputatus eum puniat:
ſm formam statuti:tunc puto,ꝙ si statutum illud nō reperiatur,
qđ vitietur ista reformatio,ratione incertitudinis.Sic etiam vi-
demus in vltima voluntate.text.est solennis in.l.in testamento.
la.j.ff.de condi.ꝛ demon.quem text.reputat sing.Bal.in.c.j.qua-
liter dñs propri.priuetur.Ista distinctio est ex mēte Bal.in.l.j.ad
si.C.de epi.et cle.sequitur Lud.ro.hic:in.ij.col.ꝛ satis puto fuisse
de mente Bar.ꝛ scribentium hic.Item vide qđ per hanc glos.et
predicta,consuluit in pulchro casu Lu.ro.in cōsi.xxj.incip.ita de
29 iure dicendum arbitror.†Quid autem sit in statuto faciēte men
tionem de consuetudine,si aliter de ea nō cōstet,an vitieť per hoc
statutū.an vero consuetudinem illā probet,est tex.in.c.abbate.de
ver.sign.in antiquis.Pau.de ca.in cōsi.cccxviij.qđ incip.in causa
decimali:et aliquid Barto.in extrauag.ad repri.in verbo prout.
30 Quid† aūt sit in libellāte,qui refert se ad statutū vel cōsuetudinē
que non reperitur:vide sing.Bald.in.l.iij.C.de nup.vbi per illum
text.cum gl.determinat,ꝙ si aliquis in libello accusat aliquem,ꝛ
petit eum condemnari ſm formam statuti vel consuetudinis:po-
ne qđ nō reperiať aliquod statutū vel consuetudo de hoc,nō pro-
pterea ſm Bal.vitiabitur libellus,et iste extra ordinē erit puniē-
dus,qđ multum not.Et quid sit in libellante qui se refert ad ali-
quod instr̄m qđ non reperitur:puta dicit sibi deberi.c.ex cā mu-
tui,ſm qđ cōtineť in tali instrumēto:pone ꝙ in illo instrumēto ni
hil contineatur de hoc,tñ actor probat aliter debitum per testes,
nunquid debeat succumbere an obtinere:vide Lud.ro.in.d.con-
31 si.xxj.†Quid aūt sit in respondente positionibus,qui refert se ad
instr̄m qđ nō reperitur,respondendo dico put in tali instr̄o conti-
netur.vide Bal.in.l.ij.per illum text.C.de erro.aduo.post Inno.
32 in.c.g.perpetuus.de fide instru.†Quid autem sit.in snia,si iudex
dicat sic condemno te ad soluendū oi anno.x.saccos frumenti ſm
qđ tui antecessores soluere soliti sunt:pone ꝙ non appareat,quod
antecessores tui vnq̄ soluerint aliquid,an per hoc vitiabitur snia,
dic ꝙ non,imo valet sentētia,ꝛ teneris soluere,qꝛ illa dictio,ſꝫ,nō
stat conditionaliter sed causaliter:text.est multum no.in.d.l.eum
qui.§.iul.el.ij.ff.de consti.pe.et ibi Guil.de cu.Bart.et alij sic de-
terminant per illum text.ꝛ per glo.in.c.qm̄ abbas.de offic.deleg.
et in.c.abbate.de ver.sig.sequūtur Fran.tig.Ange.ꝛ Pau.de ca-
stro.in.l.pe.per illū text.C.de institu.ꝛ substi.Io.and.in additio-
ne Spec.in tit.de sen.§.iuxta prin.ꝛ dicit Pau.de cast.hic:in.v.
33 colū.ꝙ habuit de facto consulere in simili casu.†Quidam eps in-
uestiuit quēdam de feudo decimali omniū redditū,ꝛ inter alios
nominat redditus feni,postea subdit,ſm qđ sui antecessores fue-
runt inuestiti ꝛ soliti percipere:pone,ꝙ antecessores nihil vnquā
perceperunt de feno:an per hoc vitietur inuestitura:dicit se deter
minasse ꝙ nō,imo ꝙ iste poterit fenum percipere,dato ꝙ antecel-
sores nihil vnq̄ perceperint de feno,per preal.Imo plus in fortio-
ribus terminis idem tenuit Paul.de cast.in.d.l.pe.C.de insti.et
substi.qđ si aliquis concessit fundū in emphiteosim vel in feudū
ſm formam et modum quibus antecessoribus tuis erat conces-
sum,et tui antecessores erant inuestiti:licet non appareat quibꝰ
modis et formis antecessores tui fuerunt inuestiti.nō per hoc vi-
tiabitur presens inuestitura:ꝛ illud verbum,ſm,vt predixi non
facit cōditionem,per iura.s.alleg.et est valde bona decisio:ꝛ licet
ipse nō dicat,istud expresse ꝛ ante eū in terminis ibi tenuit Ang.
Puto concludendum,ꝙ ista vltima decisio Ang.ꝛ Pau.de cast.
sit vera,qñ i ista vlti.inuestitura esset expresse taxata pensio,postea
dictum esset,ſm formam ꝛ modum ꝛc.in istis terminis loquūtur
Guil.ꝛ Bart.in.d.§.iul.et loquuntur doc.hic vt.s.declaraui:sed
qñ inuestitura esset sic indistincte ordinata,prout casum ponunt
Ange.ꝛ Pau.de cast.puta,qꝛ in inuestitura solū diceret,concedo

8 ¶ Papa.
adđ archi.i
c.pñtiū.vij.
q.j.Ant.de
bu.i.c.ex isi
nuatione.đ
rescri.do.in
c.j.in.iij.col.
de sen.excō.
li.vi.Cardi.
zab.ꝯſ.crix.
incip.mona
sterium san-
cti Iuliani.

tibi istum fundum in emphitheosim,vel in feudum(non taxata
pensione)ſm formā et modū ꝛc.tunc teneo,ꝙ talis inuestitura et
talis ꝯcessio esset nulla,nō ꝓpter dictionē ſm,sed ꝓpter incertitu-
dinē pēsionis:nā cū emphiteosis sit ad similitudinem locationis:
§.adeo.insti.loca.pēsio soluēda,dꝫ a pn̄.esse taxata.aliter vitiareť
cōcessio.l.j.et ibi Bart.declarat in euidētialibus.C.de iure emp.
iuncta.l.si merces.in prin.ꝛ qđ ibi bar.reliquit indecisum.ff.loca.
(vide tñ ad hoc vltimū illud qđ signāter scribit Bal.in.l.cōtractꝰ.
in.iiij.col.in ver.modo hic quero.C.de fide inst.ꝛ ſm eius decisio-
34 nem intellige predicta.†Et de illa dictione ſm.an et qñ inducat
cōditionem,tradiť in locis preallega.maxime in.d.l.pe.C.de insti.
ꝛ substi.et in.d.c.abbate.ponit Cy.in.l.sciendū.C.de ꝯhen.ꝛ com
mi.stip.late Barto.extrauagā.ad repri.in ꝟbo;put.ꝛ per ista erit
expedita pma glo.¶ Gl.sup ꝟbo,noua instr̄a.diuido in.vj.ptes
prin.In prima,timore taciti contrarij glo.exponit text.nostrum.
In scđa gl.colligit ex text.not.ꝛ contra illud opponit ꝛ soluit.In
tertia contra text.gloss.fortiter opponit ꝛ dat tres solutiones:ex
quibus colliguntť tres prin.intellectus ad tex.In quarta glo.etiaꝫ
opponit contra text.ꝛ soluit.In quinta glos.ponit vnū dictuꝫ ad
extensionem.l.nostre.In sexta ꝛ vltima glo.no.hunc tex.in arg.se-
cunda ibi et sic not.pretex.instrumenti.tertia ibi.iteꝫ cōtra.j.de re
iudi.quarta ibi,item contra.j.de re iud.l.post rem.quinta ibi,pre-
terea sicut per noua instrumenta.sexta et vltima ibi:item nota qđ
hic subijcit.¶ In glo.ibi,idest nouiter reperta,non nouiter fabri-
cata:pro ista expositioue glos.facit text.noster in verbo inuenisse:
vt sic vera sit expositio.i.nouiter reperta.Pro clara intelligentia
istius prime partis glos.videndum est,quare glo.sic exponat text.
Bart.dicit se arbitrari,ꝙ timore contrarij.l.si diuersa.C.de trās-
ac.adde tu,iuncta glos.si.in si.fundata in.l.j.C.quando prouo.non
est neces.vbi vult glossa,quod si sit lata prima snia que transiuerit
in rem iudicatam,non potest etiam de cōmuni consensu vtriusq̄
partis ferri secunda sentētia retractatoria prime:sicut ergo ibi a
prima sententia que transiuit in rem iudicatam,non potest recedi
consensu vtriusq̄ partis:ita in.l.nostra a prima sentētia recedi nō
posset per instrumēta que nouiter fabricarenť de cōsensu vtriusq̄
partis:vnde dicit Bartol.ex hac gloss.quod partes non possent
de cōi cōsensu facere fabricari noua instrumēta q̄ essent retracta-
toria snie que iam trāsiuisset in rem iudicatam.Cōfirmat Barto.
qꝛ ꝛ ex talibus instrumētis que de nouo fierent,nō detegereť per-
iuriū:ꝛ sic nō potest loqui iste tex.cum Bar.tenet solus Ang.hic
Ista opi.non est vera nec vllatenus tenenda:qꝛ imo per instr̄a no-
uiter fabricata posset de consensu communi recedi a quācūq̄ sen-
tētia,lꝫ millies trāsiuerit in rem iudi.per.l.iiij.§.si ex cautione.ff.
de re iudi.ꝛ.l.minor.xxv.annis cui fideicōmissum.in prin.cū gloss.
ff.de mino.cū quilibet potest renuntiare suo fauori.ꝛ sic snie pro se
late.l.si iudex circumuento.in princ.ff.de mino.l.si quis in cōscribē
do.cum simi.C.de pac.Non obst.glo.in.d.l.si diuersa.qꝛ illa gloss.
non dicit,quod per nouam cōuentionem partium non possit rece
di a quacunq̄ snia,sed bene dicit glos.quod post primam senten-
tiam que transiuit in rem iudicatam,non posset etiam de consen-
su communi partium ferri secūda sentētia,que valeat in vim sen-
tentie.ꝛ ad hoc illa glos.est singularis ſm Io.de Imol.in.l.quod
iussit.in si.ff.de re iudi.ꝛ ita Bartol.in hoc reprehendunt omnes
Moder.Fulg.Pau.de cast.d.Alex.Imo.et etiam Ludo.ro.hic
in.ij.col.in distinctione longa per eum tradita.de qua non est cu-
randum.Dicūt ergo prefati Moder.quod glo.voluit dicere to-
tum oppositum eius qđ dicit Bar.ꝛ ꝙ glo.mota fuerit ad sic ex-
ponendū text.timore regule.d.l.iiij.§.si ex cōuētione.ꝛ.d.l.minor
xxv.an.cui fideicōmissum.in princ.cum gloss.nam qñ instr̄a essent
de consensu partium nouiter fabricata post sniam que trāsiuit in
rem iudicatam:et illa instr̄a tēderent ad retractationem senten-
tie:tunc nō posset loqui ista.l.qꝛ tūc snia retractareť,nō solū inter
dum,vt dicit text.ꝛ sic in casu spāli huius.l.qñ snia esset lata pre-
textu iuramēti necessarij falsi:sed retractareť generaliter ex om-
ni casu quelibet snia,cū quelibet snia possit retractari ꝯsensu par
tium.d.§.si ex cōuentione:sꝫ qñ instr̄a sunt tātūmodo de nouo re-
perta,tūc ꝓprie procedit ista.l.qꝛ tunc solum retractať snia in isto
casu speciali,qñ fuit lata pretextu iuramēti necessarij falsi:ꝛ tunc
dꝛ detegi periurium,qđ nō est,si instr̄a essent de nouo fabricata:et
istum sensum ad hāc gl.etiā approbāt Bal.ꝛ Salic.hic:et ista est
veritas.d.Alex.conať sustinere Bar.sic eū intelligēdo,qđ bar.vo-
lit,ꝙ post primā sniam q̄ transiuit in rē iudicatā,nō possit de cōi
cōsensu ex instr̄is post sniam nouiter fabricatis ferri scđa snia que
valeat in vim snie.in istis terminis Bar.bñ dicit:et qđ ista fuerit
mēs bar.ptꝫ ex.ll.quas alleg.s.ex glo.d.l.si diuersa.hoc etiā ptꝫ ſm
eū ex hac.l.q̄ loquitur de retractatione pme snie,q̄ dꝫ fieri p scđam
sniam.nō aūt debemus intelligere,ꝙ Bar.voluerit,ꝙ ptes non
possint recedere p instr̄a nouiter fabricata a snia et eā retractare.
Hec saluatio.d.Alex.est in se vera,sed ꝟba Bar.nō patiunť:tene
qđ dictū est.Cogitabam posse nouiter attentari per hāc legeꝫ,q
quād-

qñ sñia esset lata vigore iuramēti necessarij falsi:posset agi de cōi cōsensu partiū,nedū φ retractetur illa sñia:sed φ etiā ferat̃ secū/ da sñia retractatoria prime,que valeat in vim sñie ꝯ oēs,ꝛ φ ita sing.debeat limitari.d.l.j.C.qñ puo.nō est neces.ꝛ glo.in.d.l.si di/ uersa.in glo.fi.in fi.qꝛ cū prima sñia sit subnixa iuramēto necessa/ rio falso:ꝛ sic,sit fundata(vt etiā superi⁹ dixi)in pbatione priuile giata,non dꝫ ꝑstare tñ impedimētū ad secūdā sñiam,sicut si esset fundata in pbationibus proprijs:ꝛ sic in iure cōi,arg.l.eius mili/ tis.§.mil'tia missus.de testa.mili.Cogita tñ qꝛ si verū,est nouum
35 dictū.¶†Sum in secūda principali parte glo.ibi:ꝛ sic no.ex qua habes,φ q̄uis iuramentū necessariū retractetur per instrumēta de nouo reperta:secus tñ est in trāsactione.l.sub ꝑtextu.la.j.al/ legata in glo.eo.qꝛ transactio ꝑcedit ex cōsensu vtriusqꝫ partis, ꝛ sic ita de facili retractat̃:vt est casus in ver.fi.sec⁹ est in iuramē/ to necessario,qꝺ ꝑstat̃ parte inuita,vt superius dixi.ꝛ cū glo.ita transeunt oēs.Tu aduerte,qꝛ mihi videt̃,φ data paritate:idē sit in trāsactione quod in iuramēto cōtra oēs,qꝛ si trāsactio fuerit facta ꝑtextu iuramēti necessarij falsi,etiā retractat̃ per instr̄a de nouo reperta:sicut hic.glo.est de hoc valde not.ꝛ singu.in.l.si ex falsis.in ꝟbo ꝑcipim⁹.in fi.C.de trāsac.cū qua glo.simpl'r vident̃ ibi doc.cōiter trāsire,illā glo.etiā alleg.do.Alex.hic in.v.colū.in fine.ꝛ dicit esse diligēter notādū pro extēsione huius.l.q̄ loquit̃ in sñia q̄ fert̃ in inuitū:vt habeat locū etiā in trāsactione q̄ fit volun tarie de consensu vtriusqꝫ partis.Et ex hoc infert correlarie do. Alex.singu.limitationē ad.d.l.sub ꝑtextu.la.j.que vult,φ trās/ actio nō retractet̃ per instr̄a de nouo reperta:vt non habeat locū qñ talis trāsactio esset facta ꝑtextu iuramēti necessarij falsi:vt hac.l.Tu in istis diligēti⁹ ꝯsydera.in ꝑmis nō videt̃ vera extēsio illius glo.singu.d.l.si ex falsis.dū vult φ ista.l.extendat̃ ꝛ habeat locū etiā in trāsactione facta ꝑtextu iuramēti necessarij falsi,vt etiā illa possit retractari per instr̄a nouiter reperta:nam in ꝯtrium fortiter facit rō diuersitatis q̄ est inter iuramētū necessariū ex vna parte,ꝛ iuramētū volūtariū vł iudiciale ex alia,quā assignat ista glo.in.iij.parte princi.ꝛ Bar.in.j.col.ꝛ doc.cōiter tenēt.dicit̃ enim per glo.ꝛ doc.φ ideo sñia lata ꝑtextu iuramēti necessarij retracta tur per instr̄a nouiter reperta:eo qꝛ tale iuramētū necessariū de/ fert̃ parte inuita:ꝛ sic,cū ibi nō interueniat ꝯsensus vtriusqꝫ par/ tis:pōt retractari:sed in iuramēto volūtario ꝛ iudiciali qꝺ defert̃ a parte parti in iudicio vel extra,qꝛ ibi iteruenit ꝯsensus vtriusqꝫ partis,sñia postea nō pōt retractari per instr̄a de nouo reperta: ꝛ sic volūt oēs,φ vbi interuenit cōsensus vtriusqꝫ partis,nō pos/ sit retractari sñia per instr̄a de nouo repta:ꝛ sic non habeat locū prima pars huius.l.cum ergo in trāsactione semper interueniat ꝯsensus vtriusqꝫ partis,al's nō valeret,nō videtur φ in ea possit vnq̄ habere locū prima pars huius.l.ꝛ sic,φ trāsactio vllo vnq̄ casu possit retractari per instr̄a de nouo reperta,ꝛ sic relinquit̃ φ glo.d.l.si ex falsis.nō est vera:tñ qꝛ cū ea doct.cōiter solent simpl'r transire,potes sustinēdo illā glo.dupliciter r̄ndere ad obiectum. Primo,φ qñ ꝑcedit iuramentum falsum:ꝛ eius ꝑtextu pars facit trāsactionē,error in trāsactione impedit ꝯsensum.l.si per er/ rorē.ff.de iurisdi.om.iudi.qꝛ trāsigens credidit illū iurasse verū,ꝛ erat falsum.Uel secūdo r̄nde ꝛ plenius,φ glo.d.l.si ex falsis.pōt saluari,qñ ꝑcessit iuramētū necessariū falsum,qꝺ defertur parte inuita:qꝛ si eius ꝑtextu fiat trāsactio,illa bene retractat̃ per in/ strumēta de nouo reperta,qꝛ dato φ in trāsactione interuenerit cōsensus vtriusqꝫ partis:tñ qꝛ illa trāsactio fuit fundata in iura/ mento necessario ꝑcedēte parte inuita,ideo retractat̃ per instr̄a de nouo reperta,sicut sñia hic:secus est qñ solum interuenit iura/ mentum voluntariū vel iudiciale procedens ex cōsensu vtriu'qꝫ partis:qꝛ sicut hic in ver.fi.sñia postea lata ꝑtextu illius iuramēti volūtarij vel iudicialis nō retractat̃ per instr̄a de nouo reperta. idē est etiā in trāsactione,qꝛ si precederet iuramētū volūtariū vel iudiciale falsum:ꝛ eius ꝑtextu postea fieret trāsactio,nō retra/ ctaretur etiam transactio per instrumēta nouiter reperta:ita ex/ presse dicit illa glo.et ita expresse distinguit inter iuramentū ne/ cessarium,ꝛ alia iuramenta.Ita debes saluare illaꝫ glo.que hoc modo declarata,dicit veritatem.Item attende ad limitationem singu.quā ex illa glo.colligit do.Alex.ad.d.l.sub ꝑtextu.in prin. quia sua limitatio non videtur facere ad propositū.d.l.sub ꝑre/ textu.la.j.que loquitur expresse,qñ trāsactio fuit facta per partes bonafide,ita expresse dicit ibi tex.sed qñ iuramētū necessariū ꝑrece/ dens est falsum,cum falsum nō possit cōmitti sine dolo,vt dicunt doc.in.l.nec exemplū.C.de fal.transactio tunc nō potest dici facta bonafide:ꝛ sic sumus extra casum.d.l.sub ꝑtextu:nisi saluando istā limitationē dixeris,potest esse,φ tēpore iuramēti tale iura/ mentū necessariū sit ꝑstitum bonafide,ꝛ postea eius ꝑtextu, partes bonafide deuenerint ad trāsactionē:sed qꝺ postea ex ꝑba/ tionib⁹ nouiter repertis appareat φ illud qꝺ fuit iuratū est in se falsum,licet pars que iurauit,cum non fuerit in dolo,non possit dici falsum iurasse.Itē id qꝺ dicit glo.nostra,de trāsactione q̄ nō

retractat̃ p instr̄a de nouo repta:limita p do.ab.Panormi.post
36 Host.in.c.fi.in prin.iij.col.extra.eo.ibi vide per eum.¶†Nunqd aūt illud qꝺ dictū est in transactione,habeat locū in arbitramēto, vt etiam arbitramentum nō retractet̃ per instrumēta de nouo re/ perta:videt̃ dicendū qꝺ nō:qꝛ arbitramētum dꝫ esse quedā transa ctio,vt dicūt Bar.ꝛ doc.in aut.si vero contigerit.C.de iudi.et est gl.in corpore vnde sumit̃ illa aut.sed trāsactio nō rescindit̃ per in/ strumenta de nouo repta:vt.s.ergo nec arbitramētum.Secundo sñia iudicis ordinarij nō retractat̃ per instr̄a de nouo reperta,vt sequitur in glo.in.iij.parte prin.quam nūc capiā.ergo nec arbitra mētum,ꝛ sic laudū arbitri.Bal.tñ sing.in.l.sub ꝑtextu.la.j.C.de trāsac.determinat,φ imo arbitramētum retractet̃ per instrumen ta de nouo repta,est verū cū grano salis.s.ꝑdente reductione ad arbitriū boni viri,ad instar sñie,que bene retractat̃ pendente ap/ pellatione.et sequit̃ do.Pau.de ca.ibi,ꝛ dicit φ istud est sing.no/ tandū.ꝛ φ nō recordat̃ alibi vidisse tu dic in hoc vt plene p Bart. in.l.si societatē.§.arbitror.ff.pro so.in.vj.colū.in ver.quero vtrum post arbitramētum.ꝛ limita et intellige vt ibi p eū,ponit do.An to.de bu.in.c.quintauallis.de iureiu.Salic.in.l.cū antea.C.de ar/ bi.Ludo.ro.in.l.si quis cū aliter.ff.de verb.ob.plene Ang.de are. in.l.j.§.si quis ante.ff.a quibus app.nō lꝫ.et sic remanet expedita secūda pars gl.¶Sum in tertia parte prin.glo.ibi itē ꝯ.j.de re iu/ di.l.imperatores.Ex qua pte habes,vsqꝫ ibi,in odiū periurantis duo principaliter notare.Primo habes notare solu.ad ꝯtrariuꝫ difficile.l.imꝑatores.qꝺ format̃ in glo.solu.est,φ alia iura ꝑroce/ dūt,qñ sola sñia fuit lata:hic aūt loquit̃ qꝺ interuenit iuramētuꝫ, et sñia fuit lata ꝑtextu iuramēti necessarij:et iste est primus in/ tellectus ad hunc text.cōiter approbatus,φ ista.l.ꝑcedit,qñ sñia fuit lata precedente iuramēto necessario illa retractat̃ per instr̄a de nouo repta:secus si sit lata sola sñia absqꝫ iuramento necessa/ rio,illa nō pōt retractari per instrumenta de nouo reperta:ita lo/ quunt̃ ꝯria:ista est vera sol.ꝛ ver⁹ intellect⁹.ꝛ dicit Barto.in ꝑma col.φ cōiter oēs ita tenent.Et si diceret̃,qꝛ duo vincula fortius li/ gant q̄ vnū.l.j.cuꝫ ibi no.C.de pact.aut.itaqꝫ.C.cōia de succes.in aut.de vterinis et consan.fra.in princ.text.optimus.in.c.cum ve/ nissent.extra de insti.ergo qñ interuenit iuramentū,ꝛ interuenit sñia,hic sunt duo vincula.ergo fortiꝰ debet operari:ergo ptꝫ,qꝺ cuꝫ in hac.l.nostra duo interuenerint vincula,vꝫ iuramentum et sñia,qꝺ non debuit posse retractari sñia,p instr̄a de nouo reperta R̄ndebat solēniter Bar.φ nō est verū,qꝺ hic sint duo vincula tē dentia ad idē,qꝛ iuramentū necessariū non tendit ad finiēdū litē, vt facit sñia:sꝫ ad perficiendū ꝑbationē vbi ergo lata est sñia ex vera probatione sine iuramēto,non pōt retractari p instrumenta de nouo reperta:sed qñ lata est sñia ꝑtextu iuramēti necessarij, dꝫ lata p probationes non ꝑprias:ideo pōt retractari p instr̄a de nouo repta:et iste ꝓm Bar.est no.ꝛ sing.casus huius.l.ista verba Bar.ponderabo.j.de qua ponderatione vide.j.in.ij.col.in princ.
37 ¶†Scḋo habetis principaliter notare ex glo.rōnem quare sñia in hac.l.retractet̃ p instrumenta de nouo repta,rō est,in odiū periu rātis.Istā rōneꝫ gl.tꝫ Bar.in.j.co.circa fi.sequit̃ etiā Raph.Ful go.sed etiā nō est tenēda ꝛ eā impugnāt Lu.ro.ꝛ do.Alex.Imo. hic:qꝛ nō est generalis:et restringit̃ tex.vt loquat̃,qñ quis dolose iurasset falsum:et tñ istud nō dicit tex.an iurauerit dolose vel nō dolose.Tu fortius reproba rationē gl.qꝛ si vera esset sequeret̃ φ idē esset in sñia lata ꝑtextu iuramenti voluntarij vel iudicialis:φ illa odio periurātis deberet etiā retractari per instrumēta de nouo reperta,ꝯ ver.fi.huius.l.ꝓm cōem intellectū.Uideam⁹ ꝛ ne cessario si alia rō ad tex.possit assignari.Lu.ro.hic.in.iiij.colū.assi gnat aliā rationē,de qua multū gloriat̃,et eā simpliciter sequit̃.d. Alex.hic in.ix.col.ꝛ seq.nā in.l.nostra,qñ sñia est lata ꝑtextu iu/ ramenti necessarij,dꝫ lata ex tribus probationibus priuilegiatis. idest,ex proprio iuramēto partis:ꝛ sic ex proprio testimonio i cā propria,ꝯ regulā que hꝫ,φ nullus in facto proprio est idone⁹ te/ stis.l.oibus.C.de testi.l.nullus idoneus.ff.de testi.facit bene.l.fin.
38 C.de fideicom.†tunc succedit illa nota.regula.φ sñia lata ex pro/ bationibus priuilegiatis nunq̄ transit in rē iudi.quin semper et qñcūqꝫ vsqꝫ ad mille an.et vltra,talis sñia possit retractari super veniētibus veris et ꝑprijs probationibus cōtrarijs.Istam regu/ lā no.tradit Inno.in.c.tua nos.de coha.cle.ꝛ mu.in glo.sua mag. in verbo,sed est mirabile.qꝺ dictū reputat notandum ꝛ mirabile Ang.in.l.j.C.sen.rescin.nō pos.ꝛ idē Ang.in.l.diu⁹ traianus.ff.de testa.mili.ꝛ in.l.sub ſpē.C.de re iud.vbi pro hoc dicto allegat.hanc l.et idē Ang.in aut.nouo iu.C.de pe.iu.qui ma.iu.ad hoc ponde/ rando illū text.quem reputat ad hoc mirabilē.Idem no.do.An. de bu.in.c.fraternitatis.de frig.ꝛ male.ꝛ idē do.Ant.in.c.cuꝫ ve/ nerabilis.extra de excep.ꝛ in.c.fin.de iureiu.do.Abb.Panormi.in c.proposuisti.de proba.et in.c.significantibus.circa medium.de purg.vulga.ꝛ not.domi.Abb.Panor.in.c.ex tuarum.in fine.de purg.cano.ad idē allegant Lu.Ro.ꝛ do.Alexan.hic tex.singu.in l.qui adulterij.C.de adul.vbi text.valde singu.et ibi vide docto.

qd snia lata ex presumptionibus, z sic ex probationibus puilegiatis, pōt qncūqz retractari, supuenietibus veris pbationibus euidētioribus, aut supuenietibus psumptionibus q̄ sint fortiores, et dicit Lud. ro. in. v. col. in prin. q pro illa regula Inno. ipse nouiter pōderat esse hic tex. sing. z peregrinū z caripenderet in hoc haberet cōsociū. Mihi videt, q ante eū istud expsse voluerit Bart. in. ij. glo. in prin. referēdo istū primū intellectū glo. z. s. dixi: z dixi q. j. facerē mentionē. nā dicit Bar. q in hac. l. snia reperit lata ppter iuramētū, z sic ex pbationibus nō veris z nō ppriis, z gnr ex probationibus priuilegiatis: nimirū si retractat p instra de nouo repertaz: z in hoc dicit Bar. q iste tex. est no. Et ex. s. scripta regula Innoc. verificat alia decisio q snia lata ex aspectu, qz nō dr lata p veras pbationes nunq trāsit in rē iudicatā: ideo pōt qncūqz retractari supuenietibus veris pbationibus, fm. d. Ant. de bu. in. c. fraternitatis p illū tex. z arg. huius. l. z. d. c. significantibus. de purg. vulg. facit. l. minor. xxv. annis. Addito preside ex aspectu. ff. de mi. Addo vltra alios ex hac regula verificari etiā illud qd singu. decidit Jo. an. in addi. Spe. in tit. de homicidio. §. j. in ver. pone. A. vulnerauit. B. vbi sing. dicit

39 † z nota multuz q snia lata ex depositionib⁹ medicorū, vel ex dictis peritorū in arte deponētiū de credulitate: puta, si medici deponant sup vulnere qd sit mortale, vel qd ex illo vulnere sit remansura cicatrix, talis snia nunq trāsit in rem iudi. qz non est lata ex veris pbationibus: ideo qncūqz pōt retractari ex dictis peritorū qui zriū deponerent, si pitiores medici zrium asseuerarēt. sequit. d. Ant. de butr. z ibi magis cōiter canoniste in c. proposuisti. de proba. Bal. in. l. si ab hostibus. §. si vir. ff. solu. ma. Ange. no. in. l. qd si nolit. §. si mācipium. ff. de edil. edi. vbi dicit hoc dictū esse singulare z menti tenendū. d. Florian⁹ de sancto Petro, in. l. si dn̄s seruū. cū. l. seq. ad fin. ff. ad. l. aql. Lud. ro. hic. in. xj. col. in ver. septimus casus est. et in. l. cū quidā. §. qd dr. ff. de acqui. heredi. motus per illū tex. in vsi. finge obstetrices zc. qui nihil facit. Facit qd dicit Bal. in addi. Spec. in ti. de cōfes. z idē Bal. in. l. si quis testibus. in fi. C. de testib. vbi dicit Bald.

40 † pone testes deposuerunt quēdam vulneratū z interfectū a titio, lata fuit snia super homicidio q̄ transiuit in rē iudicatā, nūquid ista snia possit retractari per euidentiam rei: dicit Bal. q alias dū ista qō esset de facto fecerūt exhumari corpus mortuum qd dicebat occisum, z repertū est q in eo non erant vulnera aliqua, fuit retractata illa snia, non obstante qd transiuisset in rem iudi. allegat Spec. in tit. de proba. in. §. vidēdum. in ver. hoc quoqz. Est verum qd contra principalē decisionem tenuit dn̄s Ab. Panor. in. d. c. proposuisti. motus forti ratione, qz postq primi testes periti in arte deposuerūt, z publicata sunt eorum dicta, nō possunt alij testes etiā peritiores examinari, ppter timorē subornatiōis, qz de facili quis subornaret alios medicos vel alios peritiores, cōtra regulā aut. at qui semel. z vnde sumit. C. de pba. z. c. fraternitatis. vbi late scribit. de testi. saluo fm eū: nisi quis vellet pbare primos testes fuisse pecunia corruptos: tunc posset, per cle. testib⁹. de testi. Sed rn̄de, q qn̄ in criminalib⁹ pcederet per inquisitionē, z sic officio iudicis nobili. iuxta. c. qualiter z qn̄. extra de accu. in iudice cessat timor subornationis: vt est tex. in. c. cū clamor. z ibi no. Inno. de testi. no. Bar. z alij in. l. j. §. si publico. ff. de adul. Preterea sunt multi casus, in quibus etiā post attestationes publicatas, possunt noui testes produci, qui conferent ad ppositū nostrū, z solēt notari in aut. at qui semel. z pleni⁹ in. d. c. fraternitatis. de testi. Est etiā verū qd z istam cōem sniam nouiter per multa subtilia arg. tenuit etate nostra excellētissim⁹ supra oēs. d. Fran. de aret. in. d. c. pposuisti. sed nō curo referre, qz nō est loc⁹ suus. Addo etiā vltra alios qd per istā regulā Inn. verificatur alia vtilis z signanda decisio.

41 † nam si sit lata snia fm cōsiliū sapiētis, puta doctoris electi ad zsulēdū ex forma statuti, vel de volūtate partiū, certe a tali snia q̄uis lata fm zsiliū sapientis, pōt appellari. ita not. Bar. in. l. j. §. j. in fi. per illū tex. z in. l. ex cōsensu. in prin. per illū tex. ff. de app. Bal. in. l. nouū. z in. l. ex illo, C. de appel. z est glo. no. de hoc in. c. intimasti. z ibi no. d. Anto. de but. de appel. z glo. no. in. l. fi. C. qn̄ app. sit. z not. Bal. vbi limitat in. l. tale pactū. §. qui puocauit. in. ix. col. ff. de pac. Dico fortius ex pdicta regula, q nedū pōt appellari, imo si nō sit appellatū, talis snia nunq trāsit in rem iudi. imo semper z qncūqz poterit retractari, si appareat zsiliū alteri⁹ doc. magis periti in zriū factū: ita in terminis decidit do. Ant. de bu. in. d. c. pposuisti. ante fi. qd dictum sequit simplr. d. Lud. ro. in zsi. cccxviij. incip. p plena discussione zc. ad fi. z idē Ludo. ro. in. l. cū quidā. §. qd dicit. ff. de acqui. here. z simplr sequit do. Alex. imo. in. l. si ab hostib⁹. in. iiij. colū. ff. solu. mat. vbi hoc dictum reputat singularissimū in superlatiuo gradu. z illud teneas perpetuo cordi, qz tota die apud nos ferunt snie fm cōsiliū sapiētis. z statuta cōiter disponūt q si petat consilium sapiētis, semper prestari debeat. Stat ergo ex pdictis oib⁹ vera ratio, quare in hac. l. in. j. parte, snia qncūqz retractet, quia reperitur lata ex pbationib⁹ priuilegiatis: z est cōis opinio z approbata, quam vt dixi in specie tenent Lud. z do. Alex. hic, et expresse Bar. vt retuli in. ij. col. in prin. Et si fortiter instares: attēta ista rōne idē z multo fortius deberet esse in sententia lata ꝑtextu iuramenti voluntarij vel iudicialis, qz illa est adhuc magis priuilegiata probatio, cum in ea pars in totum constituat testis. et iudex. l. fin. C. de fideicōmis. nō sic est in iuramento necessario, in quo pars non constituitur testis in totum: sed oporteat q saltem semiplene probauerit. et sic cōstituitur solum testis in parte: tamen istud est falsum: vt in versi. fi. huius. l. fm communem intellectū: ergo predicta ratio falsa. Respondeo nouiter z nullus tāgit, qd in iuramēto necessario, illa probatio priuilegiata processit inuita parte: qz iuramētum necessariū defert a iudice in supplementum probationis parte inuita, nimirū si sibi magis cōsulit: secus est in iuramēto voluntario vel iudiciali: qz illud defertur a parte parti ex mera volūtate partium, nimirū pars hz sibi imputare, z si post ea ferat snia, illa retractari nō pōt, vt in versi. fi. prout etiam in simili dicit glossa. nostra. s. in. ij. parte principali.

42 † Confirmo, qz lex magis subuenit alicui, qui facit actum ex necessitate, q illi qui facit ex voluntate. tex. est no. in. l. si fideiuss. §. si necessaria. ff. qui satis. cog. Hinc videmus, q si deferat iuramentū volūtariū vel iudiciale a parte parti, qz illud defertur ex voluntate, non pōt postea appellari, nec a sentētia superinde lata. l. generaliter. §. finaut reus. in versi. quis enim ferēdus. C. eosecus tn̄ est, qn̄ in casu necessitatis vt qn̄ iuramētum refert: tunc pōt appellari fm glo. no. in. d. §. finaūt reus. fm vnā opi. Ad ista bn̄ facit. l. si dictum. §. si compromisero. ff. de euicti. cum ibidē no. in verbo nulla enī necessitate cogente id fecit.

43 † Hinc et videmus, qd a snia arbitri electi ex voluntate partium, appellari non pōt. l. diem proferre. §. stari. ff. de arbitris. l. cum, antea. vbi notatur. C. de arbi. tn̄ si arbitri essent electi ex necessitate statuti compellentis, puta consanguineos vel affines vel vicinos ad cōpromittenū. in arbitriū, tunc a snia taliuz arbitroz bene pōt appellari. c. si ab arbitro. de officio de leg. in. vj. no. Bar. in. l. cum specialis. per illum tex. z ibi expressius. Sali. C. de iudicijs. tn̄ istud vltimum pro nunc aliter non discutio, qz dubitabile est, qz multi tenent zriū, vt soleo dicere in. d. l. cū specialis. et sic videtis q. l. facilius sucurrit his qui faciunt actum ex necessitate, quam his qui faciunt ex voluntate. Ex istis ego infero nouiter vnam nouam limitationē ad regulam Inno. superius prime regulaz. que hz, qd snia lata ex probationibus priuilegiatis semper z qncūqz pōt retractari, z nunq transit in rē iudicatā: ex pdicta mea sol. dz intelligi z limitari: qn̄ tales probationes priuilegiate assumuntur a iudice solo, inuita parte, vt est qn̄ assumit iudicium peritorū, vel in similibus casibus: tunc vera est regula Inno. z bn̄ probat in. j. parte huius. l. declarata. vt. s. secus esset, si tales pbationes priuilegiate procederent de mera voluntate partium, tūc snia superinde lata trāsiret in rem iudi. qz tūc esset qd imputetur partibus: z non posset illa snia retractari: etiā ex melioribus pbationibus zrijs, vt probatur in ver. fin. huius. l. z ista est mea noua limitatio: quam nemo tangit, sed optime infertur ex predictis ad do pro ista mea noua limitatione in quo facio differentiā, an pbatio priuilegiata pcedat inuita parte, vt pz in iuramento necessario, an procedat de voluntate partium, prout pz in iuramento voluntario vel iudiciali, facere vnum qd sing. volūt pro ampliatione huius. l. in. j. parte Jo. de imo. et Gemi. in. c. eos. in princ. in. vj. col. de temp. ordi. in. vj. vbi ampliant et extendunt primam partem. l. nostre: vt habeat locū non solū in iuramento necessario qd defertur in supplementum probationis, sed etiam hz locū in iuramento iudiciali: quando tale iuramentum iudiciale deferretur a solo iudice parti, et non a parte parti in iudicio, qz quando defert a solo iudice, videt quodāmodo necessariū: secus quādo defertur a parte parti in iudicio presente iudice: tunc habeat locū ver. fin. et dicūt istud esse de mēte gl. ibi sup verbo affectata. z expressius de mēte Joā. an. ibi qd diligēter no. qz alibi vt puto nō reperies: sed credo zriū, z q ista ampliatio nō sit vera, qz attendi dz originalis natura iuramenti ad terminos. l. nr̄e, si iuramentuz originalr natura sua sit necessariū pcedit. j. ps. l. nec attendim⁹ illud qd ex accidēti sup hoc eueniret. eodē mō ecōtra, si iuramētū originalr natura sua sit volūtariū: vt in vsi. fi. nō attēdim⁹ q sup hoc accidētalr cōtingat: pbo assumptū, nā ēt in iuramento necessario qd defert in supplemētū pbationis: dato qd ps cōsentiat et sit cōtēta q deferat alteri pti in supplementū pbationis: tn̄ qz originalr tale iuramētū est necessariū z pōt deferri pte inuita: nō attēdimus qd interueniat partis cōsensus: qz lz pars cōsentiat, tn̄ hz locū prima pars. l. nostre: eo qz ps ex necessitate tn̄ cōsentit: qz etiā si non consentiret, tn̄ iudex ea inuita defert cū in necessitatibus nemo liberalis existat, vulgata. l. rē legatā in fi. ff. de adi. leg. ita in terminis ad l. nostram tz Lud. ro. hic in. xiij. col. z. d. Alex. imo. in. xix. col. reprobātes in hoc Ant. hic: qui tenebat zriū z male. Probo etiaz ex eo qd volūt Guil. de cu. Alb. de ro. z. d. Alexā. hic, dū querat, an si ex relatione iuramēti fuerit iuratū, nūqd habeat locū prima ps huius. l. videret q sic: qz tūc ex necessitate iurat. l. iusiurandū et ad pecunias

8 Arbitri. Add bal. in l. cū qdā. ff. de le. ij. bal. in. l. si seruus pluriū. ff. de leg. j. doc. in c. ij. z in. c. p tuas. de arbi. doct. in. c. quitaualis de iureiu.

[handwritten margin note: arbitri sapientis ... in rem iudicatam]

cunias.§.ait pretor.j.eod/Contrarium ipsi determinant:q2 imo
tale iuramētū originaliter ꝓcessit a volūtate:q2 qui retulit iura-
mentū poterat si volebat iurare:⁊ sic tale iuramentū dicitꝛ origi-
naliter ꝓcedere a volūtate partiū. Uide tamē in hoc vltimo de
relatione iuramēti gl.in.l.gnaliter.§.siuaūt reus.in verbo volē-
te.in vna opi.ꝙ faceret in oppositū.C.eo.⁊ ibi vide doc.⁊ ista dili
44 gēter no.ad intellectū hui⁹.l.¶†No.etiā ꝑdicta ad intellectum
regule Inno.de qua.ſ.ꝓpter ꝙ cogitabis circa illud qd dictū est
de sniā lata ad cōsiliū sapiētis qd semꝑ retractari possit:an ꝓce-
dere possit ⁊ in qbus terminis intelligi debeat:⁊ sic habes ex ꝑ-
dictis vnā limitationē ad regulā Inno.scdo limita.d.regulam
Inno.⁊ gnr istā.l.vt ꝓcedāt qn iuramētū necessariū prin.deferꝛ
ad supplēdā ꝓbationē ꝓpter inopiā ꝓbationis:vt est qn qs se-
miplene ꝓbauit intētionē suā sec⁹ esset qn iuramētū necessarium
ꝑn.deferretur actori ꝓpter delictū rei ⁊ sic ꝓpter delictum rei et
inopiā ꝓbatiōis:vt est videre in casu.l.si qn.C.vñ vi.⁊.c.si.extra
qd me.cau.vt est videre in casu.l.in actionib⁹.j.ti.j.nā lʒ ista pro-
batio sit ꝑuilegiata q2 in ea actor ꝯstituitꝛ in cā ꝓpria testis in to
tū tñ si postea feratꝛ sniā virtute isti⁹ priuilegiate ꝓbatiōis talis
sniā nō poterit retractari etiā per instrumenta de nouo reperta:
ita ego nouiter colligo velle Bar.sing.hic in.ij.col.in fi.sequun
tur Ang.⁊ do.Alex.hic in.xxiij.col.in fi.in dicto Bar.sed non
ad ꝓpositū qd dico ꝙ dictū Bar.etiā sequitꝛ.d.Ant.de bu.in.c.
fi.in fi.extra eo.Bal.in lec.antiqua.Ange.⁊ do.Alex.in.l.videa-
mus.§.seu.pe.j.de in litē iurā.ꝑ gl.mag.ibi in vbo ex mag.cau.
circa fi.de veritate tñ illius dicti Bar.dicā pleni⁹.j.in glo.super
verbo exacto.in.iij.ꝑte princi.⁊ sic ex istis remanet defensata rō
cōis ad hanc.l.quare sniā possit quādocūqʒ retractari q2 reperitꝛ
lata ex ꝓbationibus priuilegiatis ꝓcedētib⁹ inuita parte.Con-
tra istā cōem rōnē sic pulchre defensatā vnuʒ mihi fortiter vrget
q2 attēta regula Inn.talis sniā posset retractari etiā si instrumē-
ta nō essent de nouo reperta q2 ſm regulā Inno.sniā lata ex ꝓba-
tionibus priuilegiatis potest qñcūqʒ retractari ex testibus ex in-
strumētis ex quocūqʒ gnē ꝓbationis:siue illa instrā sint nouiter
reperta siue nō:⁊ tñ in tex.nostro dicitur ꝙ ita demū pōt sniā re-
tractari si instrā sint de nouo reperta ⁊ non aliter:ergo illa ratio
nō est bona ad tex.nostrū q2 si bona esset gnaliter ꝓcederet.Co-
gitabis diutius:q2 durū est rñdere:forte dicetꝛ aliqd in sequenti
bus oppo.quas ꝓxime subdā ꝯtra istū cōem intellectū inter qs
ista erit vna terribilis oppo.quare in tex.isto requiratꝛ qd instrā
45 sint de nouo reperta.¶†Ex suprascriptis oībus habeas colli-
gere vnuʒ casum in quo sniā a qua non est appellatum:tñ nunqȝ
transit in rem iudicatā quin semꝑ possit retractari:qn vcʒ est la-
ta ex ꝓbationibus priuilegiatis ꝓcedentibus inuita ꝑte/alium
casum no.posui.ſ.in tex.credo in.ij.no.qn post sniam ꝙ trāsiuit
in rem iudicatā fuissent admisse ꝓbationes parte nō opponēte.
aliū casum ⁊ sic tertiū fauorē minoris etatis ponit.j.ista gl.in pe.
parte/aliū habes in.l.si fundus.§.si pluris.ff.de pig/sex alios ca
sus ponit Pau.de cast.hic in.iij.col.in.j.no/.o.casus enumerat
Lud.ro.in.x.col.⁊ seq.xvj.postea addit in pe.colū.in fi/Itē sniā
lata in cā vsuraria:ita Alb.bonam ratio.assignans in rub.C.de
vsur.in pe.col.xij.casus enumerāt doc.maxime.d.Ant.de bu.in
c.cū bertoldus.extra de iudi.ꝑ Bal.in.l.fi.⁊ in.l.perēptorias.in
pe.col.C.sentē.rescin.nō pos.vbi expedit vide ꝑ eos ibi.d.Alex.
credo in.xx.col.in prin.addit vnū inter alios quē dicit esse singu
larē ⁊ dicit ponere Bal.in autꝛ.ad hoc in.iij.oppo.C.de vsur.nō
inuenio in lec.mea aliqd traditū ꝑ Bal.qd sit ad ꝓpositū/ego
inter alios vnū casum nō omitto q2 valde no.est vbicūqʒ pars ꝓ
qua sniā est lata que trāsiuit in rem iudicatā fateretꝛ talem sniam
esse iniquā vel iniustā:sua cōfessio facit vt nedum talis sniā possit
qñcunqʒ retractari imo nunqȝ pōt amplius vel dʒ mādari execu
tioni.ita singu.dicit Inn.in.c.q2 pleriqʒ.de immu.eccle.sequitur
46 Ludo.ro.in.xj.colū.in.viij.casu.†Addo huius dicti potest esse
ratio:q2 qn sniā trāsiuit in rē iudicatā succedit ꝑsumptio iuris ⁊
de iure pro sniā qd sit iusta:sed contra presumptionem iuris ⁊ de
iure quāuis alia ꝓbatio non admittatꝛ tñ semꝑ admittetꝛ ꝓbatio
per cōfessionē partis.glo.⁊ doct.in autꝛ.sed iā necesse.C.de dona.
47 ante nup.†Addo qd illud dictū Inno.sequitꝛ ⁊ reputat sing.do.
Ant.de bu.in.c.is q fidē.in.ij.col.de spō.in.c.fi.in.xij.col.de suc
ces.ab intest.in.c.quāto.de ꝑsump.in.c.ab excōicato.in.c.cū dile-
cta.de rescrip.in.c.in ꝑsentia.de renū.illud dictū Inno.etiam re-
fert ꝓ singulari ⁊ sequitꝛ.d.Abb.Panor.in.d.c.is qui fidē.et in
d.c.quāto.⁊ in disputa.sua ꝙ incipit stante statuto.in.xij.col.vbi
multū cōmēdat istud dictū Inno.ꝙ etiā pro singulari tenet idem
do.Abb.Panor.in.c.ij.de purga.vulga.⁊ in.c.fraternitatis.de
frigi.⁊ malefi.⁊ in.c.j.vltra mediū.de cōfir.vti.vel inuti.Sequitꝛ
etiam Pet.de ancha.in repe.regule possessor.in.ix.char.de reg.
iur.in.vj.Bal.no.in autꝛ.ad hec.in pe.col.C.de vsu.⁊ i.l.si cū qs.
in.viij.col.in ver.predicta sunt vera quantū ad essentiā.C.de iu.
⁊ fac.igno.d.Flo.de sancto Petro in.l.cum putarē.in vl.col.in

prin.ff.fami.her.d.Barth.veronē.in cautel.xxiij/adde tu ⁊ vide
Bal.in.l.si quid instituatꝛ.in.§.si sub conditione.in fi.ff.de here.
48 insti.vbi fortius dixit ⁊ diligēter no.†ꝙ si pars pro qua lata est
sententia que trāsiuit in rem iudicatā cōfiteatꝛ talē sentētiam esse
iniquā vel iniustā:nedum pōt qñcūqʒ retractari:imo talis pars
pōt cogi ⁊ cōpelli per ecclesiasticā cēsurā.Et sic per epm ꝙ parti
victe ꝑstet liberationē ⁊ ei imponat perpetuū silētiū.allegat In-
no.in plerisqʒ locis:ꝑcipue in.c.vlti.de maio.⁊ obe.Istud idem
plenius ⁊ not.tenet idem Bal.in autꝛ.ad hec.C.de vsu.in pe.col.
in ver.Idem dubitatꝛ in eo qui est inique absolutus ⁊c.vbi inter
cetera allegat Inno.in.d.c.pleriqʒ.ibi vide Bal.idē tenet Joā.
de imo.in.d.§.si sub conditione.in fi.ꝙ diligenter tene cordi.Li-
mita tamē no.⁊ declara ꝙ dictū est ⁊ cōclusum:ꝙ si pars ꝙ obti-
nuit sniam que trāsiuit in rē iudicatā confiteatꝛ talem sententiam
esse iniquā ⁊ iniustā:ꝙ nedū pōt quandocunqʒ retractari sed for
tius talis sentētia nō poterit amplius mādari executioni.intelli-
ge verū quatenus talis sentētia fuisset lata in fauorem confessi:⁊
sic in passibus ⁊ pūctis respiciētibus fauorem ipsius cōfessi sed
quatenus contineret eius dānum ⁊ ꝑiudiciū talis sententia bene
debet exequi ⁊ meretꝛ executionē:ita pulchre no.⁊ declarat Lud.
ro.hic in.xj.col.⁊ de hoc dicit esse casum not.in.l.si seru⁹ pluriū.
§.j.ff.de leg.j.⁊ sequitꝛ simpliciter.d.Bartho.veronē.in pealle-
gata cautel.xxiij.in fi.Accedant ꝙ no.Bar.in.l.aurelio.§.caius.
in vlti.colū.ff.de lib.leg.cum suis concor.⁊ per ista pro nunc erit
expedita prima pars hui⁹ glo.⁊ per ꝯñs eius ratio.Duos alios
casus in quibus sentētia nunqȝ trāsit in rē iudicatam subijciam
nunc proxime post Ludo.ro/Tertiā principalē rationē decidē-
di ad hāc.l.assignat Ludo.ro.hic in.v.col.q2 hec sentētia est lata
ex probatione iuramentali:que nō est plena probatio neqʒ neces
saria:sed est probatio presumptiua q2 postqȝ quis iurauit est pre
sumptio verum esse illud qd iurauit.l.qui iurasse.in prin.in glo.
ſ.eod.l.fi.C.ad.l.iul.repetun.nemo enim presumitur immemor
salutis eterne vt dicit tex.certū est autē ꝙ sentētia ex presumptio-
nibus lata semper potest retractari nec vnqȝ transit in rem iudi-
catā.tex.est no.in.l.si qui adulterij.C.de adul.q tex.ſm Barto.⁊
alios ibi est singularis in iure:nisi ſm Lud.iste sit cōsimilis.Et
ad hoc dicit Lud.ro.se credere istā.l.scdo loco singularē.Illa ra
tio nō placet ex multis.primo q2 ſm eam nō requireretꝛ ꝙ instru
menta essent de nouo reperta vt ꝑsupponit tex.scdo ⁊ fortius se-
queretur qd idē esset quādo sentētia esset lata pretextu iuramēti
voluntarij vel iudicialis:⁊ sic in ver.fi.huius.l.vbi probatio est
magis presumptiua qȝ in primo casu:in quo saltē semiplene ꝓ-
batū est per vnū testē vel aliter:sed in ver.fi.probatio est in totuʒ
presumptiua cū in totū stetur iuramēto partis:⁊ tamen istud est
falsum vt hic in ver.fi.ſm cōem intellectū.nisi respondendo sal-
ues istā rationē prout saluaui precedentē:ꝙ sentētia lata ex pro-
batione ꝑsumptiua semper sit retractabilis quando illa ꝓbatio
presumptiua procederet inuita parte vt in primo casu huius le-
gis.Secus si de voluntate partiū vt in ver.fi.tamē.d.l.si qui ad-
49 ulterij.nō cōmode patitꝛ hāc limitationē.†Preterea ⁊ tertio.d.
l.si qui adulterij.loquitur qn post sententiā supuenit postea pre-
sumptio iur.⁊ de iur.in ꝯtrariū vt ibi per Bart.post gl.ꝙ nō est ī
hac.l/Quartā prin.rationē decidēdi ad hāc.l.assignat idem Lu-
do.ro.hic in.v.col.q2 si hac.l.seruaretꝛ sentētia lata in fauorē piu
rantis verteretꝛ periculū in ꝑiudiciū anime:sed sic est qd illa sen-
a tentia[a] qua seruata vertitꝛ periculū anime nunqȝ trāsit in rem iu-
dicatam quin semper possit retractari/Istud expresse dicit glos.
no.⁊ approbata in.c.inter monasteriū.in gl.fi.magna super ver-
bo cōfirmātes.circa mediū de re iudi.per.c.lator.⁊.c.teneor.⁊.c.
cōsanguinei.in eo.ti.de re iudi.⁊ dicit Lud.ro.ꝙ ad istud tertio
loco pōt ista.l.reddi no.⁊ qd pōt dici ꝙ hic sit casus pro illa glo.
cano.subdit etiam qd ista sunt tenēda mēti q2 quotidiana ⁊ non
reperiuntur ab alio tacta/Ista ratio etiā nō placet ⁊ cōfunditur
eisdē rationib⁹ quib⁹ precedēs maxime scda ratione q2 idē mul-
to fortius esset in ver.fi.quādo iuramēto voluntario vel iudiciali
quis iurauit falsum ⁊ propterea sniam reportauit.ibi enim ver-
titꝛ in preiudiciū anime:⁊ tamen sentētia retractari nō pōt etiam
per instrumēta de nouo reperta ſm cōem intellectū ꝓpter quem
illa gl.d.c.inter mona.redditꝛ aliqualiter dubia/Quintaʒ ratio-
nem principalē decidēdi assignat Pau.de ca.hic in fi.vj.col.q2
quādo delatū est iuramētū necessariū in supplemētū ꝓbationis
a iudice parti ⁊ pars iurauit falsum ⁊ ꝓpter hoc iuramentū fal
sum iudex tulit pro eo sententiam vt in primo casu huius.l.certe
sentētia fundatꝛ in falsa causa ⁊ in falsa ꝓbatione:q2 iuramentuʒ
illud loco ꝓbationis ꝓcedit:vnde dictat eqtas ꝙ dolus eius nō
dʒ sibi patrocinari si de ipso dolo pōt ostendi per instrā de nouo
repta.vñ qn sniā fundatꝛ in falsa cā vel est nulla ipso iure qn ī sen
tētia exprimitꝛ falsa causa vel rescinditꝛ iuxta no.in.l.si is ad quē.
ff.de acqui.here/Ista ratio etiā nō placet ⁊ clare cōfunditꝛ ex pre-
dictis/vñ teneas scdam rationē declaratā vt.ſ.Reassumo ergo

a ¶Sniā.ad de Ang.i.l.j.C.sen.res.nō pos.Inno.in.c.tua nos.de coha.cleri.et mulie.doc.in.c.ex parte.de restit.spolia.phi-lip.in.c.cuʒ cessante.de appel.

primum intellectum glo. qui est cõiter approbatus cũ scđa rõne decidẽdi superius dicta: ꝙ in primo casu huius legis snĩa a qua nõ est appellatũ põtñ quãdocũꝗ retractari per instr̃a nouiter reperta: eo qr est lata pretextu iuris necessarij ꝛ sic ꝓbatiõis priuilegiate precedentis inuita parte. Contra istum primũ cõmunẽ intellectum Pau. de ca. hic in. vij. col. ꝛ seq. mouet tres difficultates. Prima difficultas est. Qñ videtur in hac. l. ꝙ snĩa semper debeat posse retractari per instr̃a de nouo reperta: etiã si sit lata nullo precedẽte iuramẽto necessario prout necessario requiritur in hac. l. ſm cõem intellectũ: vel etiã si sit lata ꝑtextu iuramẽti voluntarij vel iudicialis qđ negaꝛ in ver. si. ſm istũ primũ cõmunẽ intellectũ: qꝛ ex quo instr̃a sunt de nouo repta ista est iusta ꝛ sufficiens causa propter quã aduersus snĩam semꝑ debeat cõcedi restitutio in integrũ ex causa generali si qua mihi iusta causa esse videbitur. istud enim est iustum impedimentũ. Et ꝙ ista sit iusta causa restitutionis in integrũ ad retractandũ snĩam: no. Innoc. in. c. vltra tertiã. de testi. quẽ refert ꝛ sequiꝛ Bar. in. l. j. C. de sent. aduer. fiscũ la. lib. x. Cy. ꝛ Bal. in. l. j. C. de cõdi. inde. in duob⁹ locis. Spe. ꝛ Jo. an. vbi ꝑ hoc colligũt cautelã in ti. de execu. sentẽtie. §. fi. in ver. illud tñ. Ang. ꝛ ibi late Jo. de imo. ꝛ Mo. in. l. imperatores. ff. de re iudi. Guil. de cu. in. l. de illis. ff. de trãsa. vbi ꝑ hoc allegat bonũ tex. ꝛ expressum in. l. si mater. in princi. ꝛ qđ ibi no. Bar. per illum tex. ff. de excep. rei iudi. Bal. in. l. argentari⁹. §. cum autẽ. per illũ tex. ff. de edẽ. ꝛ in. l. sub pretextu. la. j. vbi etiã Sali. C. de trãsa. Ang. in. l. j. §. item si ipse. ff. si cui plusꝗ ꝑ. l. fal. Ang. ꝛ Pau. de ca. in. l. si fine. in prin. ff. rez ra. habe. Cano. in. c. suborta. extra de re iudi. ergo cum in hac. l. presupponatur ꝙ instrumenta essent de nouo reperta ꝛ sic ꝙ actor fuit in iusta ignorantia ꝛ cõsequenter in iusto impedimento ex dicta regula sequitur ꝙ semꝑ ꝛ indistincte sibi est concedenda restitutio in integrũ ad retractandum snĩam nec sit curandũ ex qua causa sit lata snĩa sic etiã si non sit lata ꝑ iuramentũ necessariũ falsum cuius tamen cõtrariũ dicit tex. qui requirit ꝙ instrumẽta sint de nouo reperta. Et ista opi. fortificaꝛ si tenemus opi. q̃ est magis cõis qđ in hac l. requiratur restitutio in integruz ſm qđ retuli. s. in tex. in. j. not. tunc istud qđ instr̃a sint de nouo repta nõ est curãdũ. Ex hac difficultate ego correlarie facio aliã difficultatẽ ꝙ stãte dicta regula nõ erit differẽtia inter primũ casum ꝛ vltimum huius. l. qꝛ siue snĩa sit lata pretextu iuramẽti necessarij: vt in primo casu huius legis siue ex iuramento voluntario vel iudiciali vt in vlti. versic. huius legis: ex quo in vtroꝗ presupponim⁹ ꝙ instr̃a sint de nouo reperta ꝛ cõsequẽter ꝙ in vtroꝗ sit iustũ impedimẽtũ: ꝛ consequenter iusta causa cõcedende restitutionis in integrũ vtroꝗ casu retractabiꝛ snĩa ꝑ restitutionẽ in integrum ꝛ sic vtroꝗ casu erit idẽ in primo casu ꝙ in vltimo casu huius. l. cuius ɔ̃riũ de directo vult cõis intellectus glo. hic: ꝛ docto. ista pro certo est mihi magna difficultas. Itẽ sequiꝛ aliud ꝙ siue snĩa sit lata ꝑ iuramẽtuz necessariũ siue ꝑ aliã spem probationis impropriã ꝙ mediãte restitutione in integrũ semꝑ possit retractari ꝑpter istã iustaz causam. s. propter instr̃a nouiter reperta cuius ɔ̃rium de directo vult iste primus cõis intellectus glo. cõiter approbatus. Rñdet Pau. de cast. ꝙ dictũ Inno. ꝛ sequaciũ ꝓcedit qñ appareret qđ actor fecisset oẽm diligẽtiã in primã instãtiã in ꝑquirendis istis instr̃is que tñ habere nõ potuit qui erãt penes reũ forte negantẽ tunc indistincte concederetur restitutio in integrũ ad retractandũ etiã si snĩa fuisset iusta ſm acta ꝛ ꝓbata. Sed in hac. l. etiam si actor nõ fuit diligẽs in ꝑquirendis instr̃is quo casu diciꝛ esse in culpa: tũc nõ subesset iusta causa concedende restitutionis in integrũ ꝛ restitutio nõ cõcedereꝛ aduersus snĩam: tñ qꝛ aduersari⁹ fuit in dolo iurando dolose falsum: certe dolus preponderat culpe. l. itẽ si obstetrix. §. fi. ff. ad le. aquili. ꝛ talis dolus facit vt pars que fuit in culpa ĩ ꝑquirẽdis instr̃is si tñ postea instr̃a inueniat poterit retractare snĩam ꝑpter dolũ aduersarij q dolose falsum iurauit. Adde ꝙ Bar. etiã in. d. l. j. C. de sen. aduer. fiscum la. lib. x. videꝛ intelligere dictũ Inno. ꝙ restitutio in integrũ ex hoc solo nõ debeat cõcedi ꝙ pars post snĩam instr̃a de nouo inuenerit: istõ solũ nõ sufficit nisi etiã alleget ꝛ ꝓbet se fuisse impeditũ ꝛ qđ in prima instantia nõ habuit facultatẽ ꝓducendi noua instr̃a: ex istis duob⁹ simul iũctis bene ꝓcedit dictũ Inn. ꝛ tũc datur restitutio in integrũ intellige tñ ſm Bar. in priuato ſ; in fisco speciale est vt ꝑ instr̃a de nouo reperta: absꝗ ꝙ ostẽdaꝛ de alio impedimẽto cõpetit restitutio in integrũ ꝑ. d. l. Ista sol. Pau. de ca. nõ satisfacit ꝛ eam etiã reprobat hic. d. Alex. in. xvj. col. qꝛ. d. Pau. vult ꝙ ideo in hac. l. concedaꝛ retractatio snĩe: eo qꝛ pars dolose falsum iurauit. Istud confundiꝛ ex generalitate huius legis que ꝓcedit siue pars dolose iurauit falsum siue sine dolo credẽs iurare verũ semꝑ habet locũ ista lex prout in specie dicit Bal. hic in iiij. col. Secũdo ꝛ fortius cõfundit sol. Pau. de ca. qꝛ tex. iste generaliter ꝓcedit siue pars fuerit diligens in ꝑquirẽdis istis instrumẽtis siue nõ. Et ita expresse declarat Bal. hic in. iiij. col. in ver. sed hec lex est magis no. Et ſm Pau. de ca. oporteret restringere istam. l. vt solũ loqueretꝛ qñ actor non fuisset diligẽs in perquirendis istis instrumentis quod nimium restringeret tex. ꝑsertim cũ in dubio q̃libet ꝓsumaꝛ fuisse diligens in eo qđ sibi expedit: ꝛ est necessariũ. ꝑterea ꝛ tertio: si vera esset ratio Pau. de ca. ad hunc tex. ꝙ ideo hic permittaꝛ retractatio snĩe: eo qꝛ pars dolose iurauerit falsum: ꝛ sic eo qꝛ dolus ꝑponderat culpe sequeretur ꝙ idem etiã esset in vltimo casu huius legis. Itẽ ꝛ q̃rto sequereꝛ ꝙ in ver. fin. huius. l. si pars adhibuisset diligentiã in instr̃is perquirẽdis qꝛ esset ibi rest. in integ. ad retractandũ snĩam. ꝛ sic idẽ esset ꝙ in casu primo tenẽdo cõem snĩam ꝙ etiã in casu scđo requiraꝛ in integ. resti. put dixi. s. in tex. in. j. no. ꝛ contrariũ vult ista. l. ſm istũ primũ intellectũ glos. cõiter approbatũ. Aliter respondet. d. Alex. imo. hic in. xvj. col. ꝙ cõtraria loquunꝛ in restitutione in integ. que concediꝛ ex edicto ꝑtoris. s. ex clausula gñali de qua in. l. i. ff. ex qui. cau. maio. sed in hac. l. restitutio cõceditur ex cõstitutionib⁹ principũ: vt ꝑ; in tex. An istud vltimũ sit verũ dixi late. s. in tex. in primo no. Ista solutio nõ eneruat difficultatem: ꝑsertim ꝙ idẽ esset in vltimo casu huius. l. qđ in primo. Itez nõ tollit alia superius modo dicta. Scđo modo respõdet idez. d. Alex. ꝙ cũ in hac. l. sententia reperiaꝛ lata ex priuilegiatis ꝓbationibus vt superius pluries declaraui: ideo retractaꝛ vt per restitutionẽ in integrum siue pars fuerit diligẽs prima instãtia in perquirẽdis instrumẽtis: siue nõ: siue aduersari⁹ fuerit in dolo siue nõ: secus est in ɔ̃trarijs in quibus sentẽtia nõ reperiꝛ lata ex ꝓbationibus priuilegiatis nõ cõcediꝛ retractatio: nisi ostendaꝛ de diligẽtia in instrumẽtis perquirẽdis ꝛ sic in effectu reincidit in sol. d. Pau. de ca. superi⁹ reprobatã. Fragiles videnꝛ esse iste solutiones: ideo tu aduerte ꝙ tenẽdo intellectũ do. Christophori de castel. de quo vnum verbũ dixi in euidẽtialibus huius. l. ꝛ dicam plene in fi. huius tertie ꝑtis glo. ista difficultas ex toto cessaret. sed tenendo cõem intellectum puto debere planius responderi: ꝙ in hac. l. retractatio sententie sit ipso iure absꝗ restitutione in integrum: per instrumẽta de nouo reperta: eo qꝛ fuit lata sententia ꝑtextu iuramẽti necessarij: secus est in cõtrarijs in quibus requiriꝛ restitutio in integrũ per quã põt retractari snĩa siue lata ex iuramẽto siue ex alia ꝓbatione: ꝛ ratio diuersitatis sit quaz superius declaraui: qꝛ quãdo sentẽtia reperiꝛ lata pretextu iuramenti falsi necessarij reperiꝛ lata respectu ꝓbationis priuilegiate ꝓcedentis inuita parte ipso iure nimirum si sit retractatio sed nõ passim ꝛ indistincte: secus quãdo sentẽtia est lata ex proprijs probationibus qꝛ ꝗuis instrumẽta noua reperianꝛ tamẽ non retractatur ipso iure snĩa: sed ope restitutionis in integrũ: ita ꝓcedit dictũ Inno. Et tenẽdo ꝙ in hac. l. retractatio snĩe fiat ipso iure cum in tex. nihil dicaꝛ de restitutione in integrũ: vt plene firmaui in tex. in primo no. certe tunc nõ obstabit dictũ Inn. ꝛ cessabit difficultas ꝑdicta ꝛ hoc modo etiã clare tolleꝛ sequẽs difficultas do. Pau. de cast. hic: ꝛ istud puto tutius respõsum. Scđa principalis difficultas. d. Pau. de ca. hic est ꝙ etiã si instrumenta non sunt de nouo reperta: tñ in hac. l. põt retractari sentẽtia per resti. in integ. qꝛ ex quo sententia est lata ex falso iuramento indistincte debet posse retractari per resti. in integ. sicut quando lata est ex falsis instrumẽtis vel ex falsis testibus qꝛ tũc retractaꝛ per restitu. in integ. siue instrumẽta sint de nouo reperta siue non. l. ij. ꝛ per totũ titulũ. C. si ex fal. instru. l. diuus. ff. de re iud. dicit Pau. de ca. ꝙ istũ passum nõ reperit declaratũ sed putat posse rñderi: ꝙ in hac. l. huic falso iuramẽto dederit cãm defectus ipsius actoris qꝛ ex quo actor venit ad litigandũ ꝛ nõ plene ꝓbauit intẽtionẽ suã fuit causa vt deferreꝛ iuramentũ necessariũ aduersario et aduersarius iuraret falsum: ideo cũ defectu aduersarij ꝓcesserit nimirũ si lex nõ permittit snĩam retractari per resti. in integ. passim ꝛ indistincte sed solum ꝑ instr̃a de nouo reperta: sed in legib⁹ contrarijs defectus actoris nõ dedit aliquã causam. vt producerenꝛ falsa instrumenta vel falsi testes: nimirũ si in illis legibus ꝑmittiꝛ indistincte retractatio snĩe per in integrũ restitutionem siue instrumẽta sunt de nouo reperta siue non. ꝛ ex hac sol. infert nouiter Pau. de ca. hic ꝙ si in casu hui⁹. l. defect⁹ actoris nõ dedisset causam huic iuramẽto necessario: sed defectus rei: puta qꝛ actor plene ꝓbasset intẽtionẽ suã: ꝛ sic subesset debitum si postea reus ecõtra semiplene ꝓbauit soluti. vel pactũ de nõ petendo et ꝑpter hec oportuit sibi deferre istud iuramentum necessarium ꝛ ipse iurauit falsum: tunc putat ꝙ snĩa lata ꝑtextu illius iuramenti necessarij falsi non ꝓcedentis aliquo defectu actoris: posset indistincte retractari siue instrumẽta sint de nouo reperta siue nõ: maxime ſm eum si actor nõ habuit tp̃s in prima instãtia que forte expediebat ꝓducendo talia instrumẽta: qđ est notã. pro mirabili limitatione ad hanc. l. requirentẽ ꝙ instrumẽta sint de nouo reperta. tamẽ ista limitatio euidẽter violat ꝛ restringit istũ text. et cum ista. l. ſm oẽs: ita procedat in actore sicut in reo vt dixi. s. in apostillatione tex. ideo ista sol. nõ est tenenda. alia est solu. quã daba

dabat qdã magnus doctor vt refert Pau.de ca.in.viij.col.in fi.z
si qua solutio põt dari,credo φ ista sit:q2 ideo hic ad retractã.sen
tẽtiam requirat̃,qd instrumenta sint de nouo reperta,istud cõtin
git ppter religionẽ iuramẽti,ne de periurio querat̃.l.ij.C.e.et ita
dicit Bald.hic in.iiij.col.sequit̃ do.Alexã.in.xviij.col.Paul.de
ca.reprobat istã solu.eo,q2 plus imputandũ est ei qui iurauit fal
sum φ̃ ei qui pduxit falsos testes vel falsa instr̃a:q2 primo casu q
falsuз iurat,offendit iudicẽ z offendit deum:sed qui falsa pducit
instr̃a,aut falsos testes,solũ offendit iudicẽ:z ab eo q plus delin-
quit plus exigit̃.l.presbyteros.in fi.C.de epis.z cle.nec obst.d.l.ij.
C.e.q2 loquit̃ in iuramento delato a parte parti:sed certe atten-
ta hac ratione z impugnatiõe Pau.de ca.vt etiã dicit.d.Alexã.
sequeret̃ φ etiã in iuramẽto volũtario vel iudiciali falso,senten-
tia posset retractari per oẽm spẽm pbationis,cũ ibi etiã offenda
tur z iudex z deus,quod tamẽ est cõtra versi.fi.ſm cõem intelle-
ctum:vnde pro certo oportet nos dicere,φ in hac.l.ppter religio
nem iuramẽti quãdo iuramentũ est necessariũ:z sic pcedens par
te inuita,tolerat̃ vt snĩa possit retractari non simpliciter,sed tan
tum per instr̃a nouiter reperta:q2 illa non detegunt periurium:
sed in iuramento volũtario vel iudiciali ppter ɔsensum vtriusq3
partis,nõ fit retractatio per instr̃a nouiter reperta,sed in legib9
allegatis in cõtrariũ nõ refert an instr̃a sint de nouo reperta vel
ne,q2 in illis cessat ratio text.nostri.s.religio iuramenti,istud est
quãtũ põt dici.Tenendo tamẽ opi.quã tenui.s.in text.in primo
no.φ in hac.l.retractatio snĩe permittat̃ ipso iure:z non requira-
tur restitutio in integ.vt in legib9 cõtrarijs,planior esset solutio,
φ qui in vno grauat̃,in alio debet releuari z ecõtra in hac.l.alle
uiatur in hoc,φ nõ requirat̃ aliqua restitutio in integ. nimiruз si
in alio grauat̃,φ requirat̃ φ instr̃a sint de nouo reperta,sed in le
gibus cõtrarijs est totum econtra.¶Tertia principalis difficul
tas Pau.de cast.contra hunc tex.posito φ in hac.l.fuerit presti-
tum iuramentũ falsum necessarium:z sic subsit vna falsa causa in
sententia absolutoria,tamẽ subest etiã vna vera.s.defect9 pbatio
nis actoris,qui in hac.l.non plene probauit:vnde falsa causa nõ
debet nocere snĩe,cum etiam possit subesse causa vera vt no.in.l.
pe.C.si ex fal.instru.tradit̃ in.c.cum in eta.in ver.fi.de re iudi. vbi
habet̃,φ si in pcessu cause extant probationes alique false,z aliq̃
vere:q2 snĩa põt in veris pbationib9 fundari,vз z tenet:z nõ no-
49 cent false pbationes.† Accedat no.regula Inn.in.c.in psentia.
de renun.vbi singulariter vult,qd si snĩa sit lata expressa duplici
causa,vna que sit cõtra ius,alia que sit ſз ius:sustentaret̃ in totũ
snĩa,ppter illam causam que est ſm ius,nec nocet illa que est con
tra ius,ad hoc vt actus gestus potius valeat φ̃ pereat.c.abbate.
de verb.sig.l.quoties.cum si.ff.qui satis.cog.z illam regulã Inn.
sequunt̃.d.Ant.Imo.z.d.Cardi.in.d.c.in psentia.z in.d.c. cuз ex
literis.de in integ.resti.Joã.an.in.c.cũ inter.de re iudi.do.Abb.
Panor.in.c.ex parte.de prebẽ.z in.c.j.z in.c.sicut.de re iudi.Bal.
in.l.falsam.vbi pulchre.C.si ex falso instru.z in.l.ij.§.ignominie.ff.
de his qui no.infa.istã regulã Inno.sequitur Imol.in varijs lo-
cis dicẽs vbiq3,φ legisse istã regulã ignorãt in.l.qui rome.§.duo
fratres.ff.de verb.obli.vbi etiã do.Alexan.Imo.in.l.si plagij.in
eo.titu.de verb.obli.z in.l.si is ad quẽ.vbi pprie locus suus.ff.de
acqui.here.z in.l.demonstratio falsa.in princ.ff.de cõdi.z demon.
Ang.de are.vbi dicit,φ imo istud legisse sciunt,z allegat quasdã
glo.iuris ciuilis in.l.ij.§.biduum.in.ij.no.ff.qñ appel.sit.z pro isto
dicto Inn.est bonus tex.in.c.per tuas.qui fil.sint legi.z ibi illum
ad hoc not.d.Ant.de but.φ vbi in snĩa iudex exprimit duplicem
causam,quarũ vna facit ad rem,alia nõ:vз snĩa,licet iudex videa
tur principalius moueri ex causa que nõ facit ad rem.Huic diffi-
cultati respõdet.d.Pau.de ca.φ licet nullus doctor tãgat,tamẽ
sibi videt̃ qd propter pdicta,ista.l.debeat necessario restringi ad
casum quando apparet qd iudex fundauit se in falsa causa,vcз in
falso iuramẽto.s.qd reus falso iurauit se nihil debere,secus si ap-
pareret iudicẽ se fundasse in vera causa.s.q2 actor nõ plene pbas-
set intentionẽ suã:nam animus iudicis est diligenter consideran
dus.l.si te.ff.de excep.rei iudi.z hanc distin.vt in hac.l.attendat̃
ex qua causa mot9 sit iudex,tenent etiã Fulg.Lud.ro.z.d.Alex.
in.xix.col.z seq.dic vt hic per eos:z per hoc sit expedita prima le-
ctu.huius glo.Sum in scda sol.gl.ibi,vel dic qd hic nõ erat iudi-
catũ.Ex q̃ habes scdm intellectũ ad hanc.l.z ſm doct.ista fuit le-
ctu.pilei.s.qd in hac.l.nõ fuit lata snĩa,sed solũ fuit pstitum iura-
mentũ in supplementũ pbati:z sic nõ obstant cõtraria.l. impera-
tores.z.l.sub specie.allega.in glo.q2 loquuntur quando fuit lata
sentẽtia,illa postea nõ põt retractari etiã per instrumenta de no-
uo reperta,sed in hac.l.nondum fuit lata snĩa.Nec ob.tex.in ver.
absolut9 qui psupponit latã fuisse snĩam,q2 respondet glo.φ fuit
absolutus de stinatione,nõ re:nam erat conclusum in causa,et iu-
dex detulerat iuramentũ necessariũ reo,z ad instantiã rei fecerat
citare actorẽ ad audiendũ snĩam,z sic apparebat qd iudex desti-
50 nauerat ferre snĩam pro reo.† Ex ista scda no.lectu. sic declarata
collegit pulchre Bar.φ licet sit cõclusum in causa,z iudex mani-
festauerit partibus quã snĩam ferre intendit,z fecerit citari par-
tes ad audiendũ snĩam:tamẽ post ista oĩa possunt adhuc produ-
ci instrumenta que sint de nouo reperta,sed si non essent de nouo
reperta nõ possunt produci instrumẽta,nisi vsq3 ad cõclusionẽ vt
in.c.cum dilectus.de fi.instr.vel vsq3 ad terminũ statutũ ad hoc:
vt ibi z in alijs allegatis hic per Bar.melius facit tex.in.c.pasto
ralis.de excep.z in.l.si ea.C.qui accu.non pos.no.gl.in cle.sepe de
verb.sign.z plene Bar.in.l.mãcipiorũ.ff.de optio.leg.Quod aũt
hic esset cõclusum in causa ptз,q2 alias nõ posset iudex bene sci-
re quã snĩam ferre debeat,q2 ante cõclusionem in cã possunt alie
pbationes induci,vt notat̃ in.d.c.pastoralis.ergo donec possunt
alie probationes induci,iudex non põt scire quã snĩam ferre de-
beat,sed postφ̃ est cõclusum in causa,z sic alie probationes indu
51 ci nõ possunt,iudex põt scire quã snĩam ferre debeat.† Dicit̃ au-
tem conclusum in causa,quãdo ambe partes renuntiauerunt o-
mnibus probationibus,z nolũt amplius aliud pbare.glo. no.in
§.q2 vero multi.in glo.parua, in verbo cõcluserunt.in aut.de te-
sti.quã glo.dicit esse de iure ciuili singularẽ Ludo.ro.in.l.j.in.iij.
col.in fi.ff.de arbi.de iure cano.est alia gl.in.c.cũ dilectus.in ver.
conclusum.de fi.instru.Et dicit not.Bal.in.l.si accusatorib9.circa
fi.C.de accus.qd de cõsensu partium põt cõcl̃di super vno articu-
lo z nõ super alio:z de hoc dicit esse glo.no.in.d.§.q2 vero multi.z
ex hoc dicit apparere,quod idem est,renuntiare probationib9,et
concludere in causa:allegat no.per Jo.an.c.ij.de in integ.resti. in
vj.in nouella.z qd idem sit,renuntiare probationib9,z cõcludere
in causa:dicit etiã Bald.in aut.iubemus.in vlti.colũ.C.de iudi.
52 † Et no.qd iudex ex officio etiã partibus inuitis põt concludere
in causa,seu pronũtiare φ sit cõclusum in causa:quando sufficiẽ-
tes dilationes date sunt que sunt transacte. gl. est vnica z singu-
laris in cle.sepe.circa fi.in gl.in verbo cõclusione.de verbo.signifi.
que etiam ponit,an de iure cano.z in foro cano.ita cõcludatur in
causa,sicut in foro ciuili,z an vna pars possit cogere aliam ad con
cludẽdũ in causa,disputat Bald.z videtur concludere φ sic:post
Oldr.lau.in.c.j.in.iij.col.si de inuesti.inter do.z vas.lis orta.z ex
fundamẽtis suis ibi clare dicit̃,φ bene iudex posset cogere par-
tes inuitas ad cõcludendũ in causa:cum ipse possit cõcludere vt
53 proxime dixi.¶† Not.etiã multũ diligẽter,qd paria sunt,vel la
tam esse snĩam,vel esse cõclusum in causa:itã signãter dicit Bar.
in.l.si mater.§.eandẽ.in fi.ff.de excep.rei iudi. Bald.in.l.error.in
iiij.colũ.C.de iuris z fac.igno.vbi ad hoc allegat Joan. monachi
z Jo.and.in.c.fi.de in integ.resti. in.vj.in nouel. Bal.in.l.j. iij.co-
lũ.C.ne ex delic. defun.do.Abb.Panor.in.c. pastora.de except.
Lud.ro.in.l.si titius.ff.de verbo.obli.bene facit quod pulchre in-
quit Bal.in.l.quãuis indubitati.C.de adul.vbi tenet,φ exceptio
nes que non possunt opponi post snĩam,nõ possunt etiã opponi
post cõclusionem in causa:q2 ista duo parificãtur vt pdixi.Itamen
54 Bart.hic si bene põderet̃ sentit cõtrariũ vt.j.dicet̃. † Iteз caue,
inquãtũ Bar.dicit,qd iudex manifestauerit partib9 quã sentẽtiã
ferre debeat:nã licet regulariter iudex non debeat ppalare par-
tibus votũ animi sui,anteφ̃ snĩam ferat.l.obseruandum.in fin.ff.
de offi.presi.z.l.vbi.C.de falsis,tamẽ cũ hic esset cõclusum in cau-
sa vt psupponit̃,z iudex detulisset iuramẽtum necessariũ ipsi reo
satis liq̃bat qd volebat proferre snĩam pro ipso reo,vt est tex. hic
in versi.solẽt,z propter istos actus iudex manifestauerat parti-
bus quã snĩam de iure ferre debebat,nõ dico volebat:nã de iure
debebat ferre snĩam p eo qui iurauit,vt hoc text.No.z primo ex
istis,limitationem ad.d.c.cũ dilectus:z ad alia iura que volũt,φ
instr̃a nõ possunt produci post cõclusionẽ in causa:q2 pcedũt nisi
talia instr̃a sint de nouo reperta vt hic ſm istam secũdã lect. glos.
55 † Declaraui intẽtionẽ Bar.nunc vidẽdum est an eius dicta sint
vera.cũ Bar.trãseũt Bal.hic in lec.antiqua.Sali.z Raph.Ful.
Ang.hic dicit,φ ista.l.ſm istam lec.est ad hoc singul.nec est alibi
scз,φ post conclusionẽ in causa,põt fieri pbatio per instr̃a de no-
uo reperta circa falsum commissum in aliqua parte actor, z ideз
qd in hoc ista.l.sit singularis dixit Ange.in.l.j.C.sentẽ.rescin.nõ
pos.Tu adde bonum tex.z meliorẽ isto in.l.videamus.in.§.pe.in
fi.j.de in litem iuran.ibi z magis est:vt ex magna causa postea re
pertis probationib9:z sic ibi probationes admittunt̃,q2 postea
reperte.z illũ tex.allegat Rap.Fulg.hic z dicit φ de eo doct.non
meminerũt.Cum Bar.etiã simpliciter tenet do.Ant.de but. vbi
refert doc.z eam sequit̃ in.d.c.cum dilectus.de fi.instru.Bald.in
l.j.in.iiij.q.C.de cõdi.inde.z ibi limitat istã doctrinã Bart.prece-
56 dere in ciuilibus:† sed in criminalib9 semper z quandocunq3 pos
sunt produci instrumẽta z probationes:eo q2 in criminalib9 non
attendit̃ conclusio in causa,vt no.inquit Bart.in.l. dum fratres.
per illum tex.in versi.quocũq3 tempore.ff.de questio.Bald.in.l.si
accusatoribus.in vlt.col.C.de accusa.Lud.ro.hic in.vj.col.sit istã do-
ctri.Bar.impugnat Lud.ro.hic in.xiij.colũ.tribus fundamen-
tis bonis:z miror qd do.Alexan.nullã de eo faciat mentionem

Primo mouet fortiter Lud. ex doct. eiusdē met Bar. in. l. si ma-
ter. §. eandē. in vltimis ꝟbis. ff. de excep. rei iudi. vbi vult Bar. qđ
ea que nō possunt ꝓduci post sniaꝫ, nō possunt etiā produci post
conclusionē in causa: qꝛ a pari procedunt. allegat Barto. bonum
tex. cum glo. in. l. si rē. §. fi. ff. de euic. ⁊ ad hoc. s. proxime assignaui
alias concordā. sed sic est, ꝙ post sententiam nō possunt produci
instrumēta etiam de nouo reperta. l. imperatores. ff. de re iudi. l.
sub specie. C. e. de re iu. ergo etiā nō poterūt produci post conclu-
sionē in causa. Scđo mouetur Ludo. qꝛ si vera esset doct. Bar. se-
queretur ꝙ frustratoria esset decisio. l. per hanc. C. de tempo. ap-
57 pella. ⁊. c. fraternitatis. de testibus. quibus dicitur † ꝙ nō produ-
ctum in causa principali, potest produci in causa appellationis:
⁊ est credendū illā decisionē nō ex alio emanasse: nisi vt ea que re-
perta sunt nouiter post cōclusionē in instantia principali, possint
postea produci in causa appellationis. Nec dicat aliquis, qđ illa
iura procedant siue instrumēta fuerint de nouo reperta siue non,
qꝛ indistincte in causa appellationis instrumenta non producta
in causa principali, indistincte possint produci in causa appella-
tionis: qꝛ istud est falsum vt ꝼm eum eleganter declarat. d. Ant.
de bu. in. c. ad audientiam. el. ij. de rescrip. dicēs, quod illa iura so-
lum habent locū in his que nō sunt producta in causa principa-
li, aut ratione ignorātie: aut ratione impedimenti, illa bene pos-
sunt ꝓduci in causa appellationis: sed illa in quibus quis fuisset
negligens in causa principali, nō posset postea ꝓducere in causa
appel. ꝙ diligenter no. Tertio mouetur Ludo. cōtra Bar. ꝑ tex.
in. d. c. cum dilectus. in generalitate sui de fi. instr. vbi generaliter
dicit, ꝙ post conclusionē in causa, instr̄a ꝓduci nō possunt, nec di-
stinguit ibi, an essent de nouo reperta vel nō. Pau. de ca. hic in. x.
col. dicit, qđ Bar. nimis generaliter locutus est, ⁊ mouet in effe-
ctu primo fundamēto Ludo. proxime relato: vnde dicit Pau. de
ca. distinguēdū esse: aut sumus in casu in quo etiā post sniam ta-
lia instrumēta ꝓduci possunt: ⁊ illa poterūt etiā ꝓduci post con-
clusionē in causa, ⁊ in istis terminis ꝼm eum loquit ista gl. relata
ad tex. nostrū ꝼm primū intellectū cōiter approbatū: nam in casu
huius legis etiā post sniaꝫ talia instrumēta de nouo reperta pro-
duci possunt: ⁊ ꝓbatur expresse per tex. ⁊ glo. in. c. licet. de proba.
ea aūt que fiunt post cōclusionē in causa, censent fieri post senten-
tiā, cum a pari ꝓcedant vt. s. dixi. Aut sumus in casu in quo post
sniam qui trāsiuit in rem iudicatā nō reciperent talia instrumen-
ta de nouo reperta, prout regulariter est. d. l. imperatores. et. d. l.
sub specie: ⁊ tunc, aut a snia non poterat appellari, et isto casu ne
ius partis totaliter pereat, debebit iudex reuocare cōclusionem
in causa, ⁊ talia instrumenta postea nouiter reperta admittere: ⁊
dicit ꝙ ita vidit practicari in curia romana, vbi seruat ius com-
mune, non aūt stāte cōclusione cause posset iudex talia instrumen
ta recipere: qꝛ illud cōtineret repugnātiā. Limitat tamē quādo
ita faciendo remaneret saluū ius alteri⁹ partis, per no. per Bar.
in. l. mācipiorū. ff. de optio. leg. ⁊ per glos. in cle. sepe. circa fin. ff. de
verb. signi. Si autem erat causa in qua lata snia posset appellari
prout regulariter est: ⁊ tunc tenet. d. Pau. d directo cōtra Bar.
ꝙ post conclusionē in causa talia instrumēta nouiter reperta ad-
mitti nō debēt, sed debet expectare sniam, qua lata poterit appel
lare, ⁊ postea in causa appellationis talia instrumēta producere,
Sicut in simili videmus in confessione partis facta per errorē, qꝛ
si non sit reuocata ante cōclusionē in causa, non poterit reuocari
post conclusionem in causa, sꝫ debebit expectari sententia, ⁊ ab ea
appellari, ⁊ in causa appellationis reuocare errorē suum, vt not.
in. l. nō fatet. ff. de cōfes. ⁊ in. l. creditor. §. iussus. ff. quando appel.
sit. ⁊ subdit do. Paul. ꝙ si a iudice peteret terminus post conclu-
sionē in causa ad ꝓducēdū instrumēta nouiter reperta, ꝙ ei non
debet indistincte ꝯcedi, sed eo modo quo dictū est, ⁊ dicit ꝙ ita vi-
dit in curia romana obseruari. do. Alexā. Imol. in. xiij. col. ⁊ seq.
distinguit: si querat an post cōclusionem in causa instrumēta de
nouo reperta produci possint, aut ille nullā culpā aut negligen-
tiam cōmisit in perquirendis talibus instrumentis. que tamen
inuenire nō potuit: ⁊ tunc, qꝛ istud est iustū impedimentū, ꝓpter
qđ concedi debet restitutio in integrū ex clausula generali: certe
impetrata prius restitutione in integrū, poterit talia instrumen-
ta nouiter reperta ꝓducere post cōclusioneꝫ in causa, ⁊ isto modo
intelligi debet ⁊ saluari Bar. qꝛ tūc mediāte resti. in integ. pos-
sent produci etiā post sniam ꝼm Bar. in. l. j. C. de sen. aduer. fiscuꝫ
latis. lib. x. cum multis concor. quas allegaui in p̄cedēti particu-
la gl. in. j. difficultate ibi mota. ⁊ istud ꝓcedit etiā, si tunc essemus
in casu in quo appellari posset, qꝛ pinguius prouidetur per resti.
in integ. quā per appel. ergo vnum remediū non debet aliud ex-
cludere vt no. in. l. fi. C. si aduer. reꝫ iudi. ⁊ quia vtilius est intacta
iura seruare, quā post vulneratā causam remediū querere, vt in-
quit tex. in. l. fi. C. in quib⁹ cau. resti. in integ. non est necess. Si vero
ille non fecit diligētiā in ꝑquirēdis talibus instrumentis, sed fuit
negligēs: ⁊ tūc talia instrumēta etiā nouiter reperta non poterit

a ¶ In eccl'ia ⁊ minore. ad. de Inn. i. c. ij. de arbit. car. zaba. in c. fi. i. iij. not. de restit. in integ.

producere post cōclusionē in causa, sicut nec posset ꝓducere post
sententiā. d. l. imperatores. ⁊. d. l. sub specie: qꝛ ea que non possunt
ꝓduci post sentētiā, nō possunt etiā post conclusioneꝫ in causa, vt
s. dixi. ⁊ sic oēs reincidunt in idem fundamentū: ⁊ per ista repro-
batur Inno. in. c. cum venissent. de test. ⁊ Pau. de ca. in. l. oratio-
ne. ff. de ferijs. dum volunt, ꝙ ex iusta causa possint ꝓduci instru-
menta post cōclusionē in causa, sine aliqua restit. in integ. qꝛ tenet
ipse, ꝙ imo requirit prius resti. in integ. allegat. d. Anto. de but.
ita tenere in. c. intimauit. de testi. ⁊ dicit qđ iura per eos allegata
58 nō probāt oppositū. † Adde tu etiā ꝙ do. Ant. de bu. in. c. pasto-
ralis. in. vij. seu. viij. colum. de excep. tenet post multa per euꝫ ibi
dicta, qđ etiā quando instrumēta sunt de nouo reperta: tamē nō
possunt ꝓduci post cōclusionē in causa, nisi mediante restit. in in-
teg. prius impetrata, per text. in. c. auditis. de in integ. resti. alle-
gat etiā Io. an. in. c. cum dilectus. de causa pos. ⁊ proprie. ⁊ Do-
minos de rota in cōclusione. xxx. ⁊ in cōclusione. xcv. ⁊ idē vide-
tur sequi. d. Abb. Panor. in. d. c. pastoralis. de excep. ⁊ Ludo. ro.
in. l. si mulier diuerterit. ff. sol. ma. Quid tenendum. passus iste ex
predictis redditur valde dubius ⁊ scrupulosus. Ego puto quod
opi. Bar. indistincte sit vera, ꝙ instrumenta de nouo reperta pos-
sunt produci post cōclusionē in causa absq̄ resti. in integ. primo
mouent me autoritates doc. Bart. ⁊ sequaciū. Secundo bene fa-
cit. d. l. videam⁹. §. pe. j. de in lit. iurā. tertio ego ꝯfirmo opi. Bart.
⁊ miror qđ non allegetur: ex eo quod in specie decidit Specu. in
titu. de renun. ⁊ conclusione. §. j. in ver. ⁊ scias ꝙ post conclusio-
nem. vbi tenet, qđ licet post cōclusionem in causa non possunt ad-
mitti probationes. d. c. cum dilectus. istud est verū, nisi ex aliqua
iusta ⁊ euidēti cā. refert ⁊ sequit Bal. in. l. j. in fi. C. sen. rescin. non
pos. ⁊ Ludo. ro. hic in. vj. colū. sed videt mihi ista iusta ⁊ euidens
causa: cum instrumēta sint de nouo reperta, vt expresse dicit text.
in. d. l. videamus. in. §. pe. in fi. idē tenet. d. Abb. Panor. in. c. pa-
storalis. de excep. vbi expresse tenet: ꝙ post conclusionem in causa
ꝓbationes ⁊ exceptiones ex iusta causa admitti debeant: nec tali
casu opus est resti. in integ. ꝼm Inno. in. c. cum venissent. de testi.
expresse Pau. de ca. in. l. oratione. ff. de ferijs. quicquid dicat hic
do. Alex. ⁊ tanto magis istud ꝓbat, tenēdo qđ in hac. l. nō regra-
tur aliqua resti. in integ. prout tenui. s. in tex. in primo not. Non
ob. fundamentū in quo oēs Moder. Ludo. ro. do. Pau. de cast. ⁊
do. Alex. faciunt capitale: dum dicūt, qđ paria sunt, ꝙ sit conclu
sum in causa vel ꝙ sit lata sentētia: qꝛ istud fateor esse verissimuꝫ
vt. s. dixi: ⁊ dum dicūt ꝙ instrumenta etiam de nouo reperta nō
possunt produci post sentētiam. d. l. imperatores. ⁊. d. l. sub specie.
ergo nec post conclusionē in causa, respōdendo: ⁊ credo ꝙ ista sit
veritas ab alio nō ponderata: qđ est falsum, dū dicūt, ꝙ post sen-
tētiā instr̄a de nouo reperta ꝓduci nō pñt, qꝛ imo pñt ꝓduci post
sentētiam, sicut post cōclusionē in causa: ⁊ sic istud facit ꝓ Bart.
Nec obstant iura allegata per eos. in. d. l. imperatores. et. d. l. sub
specie: qꝛ loquuntur quando sentētia iam trāsiuisset in rem iudi.
⁊ quis vellet ꝓducere instrumēta de nouo reperta ad retractādū
talem sentētiā: ⁊ tūc nō posset: in alijs ergo secus: nam dum dici-
mus, paria esse conclusum in causa, vel esse lataꝫ sniam: intelligo
de sententia simpliciter lata, non de sentētia que transiuit in rem
iudi. qꝛ esse cōclusum in causa, nō equiparat sentētie que trāsiuit
in rem iudicatam: sed equiparatur sententie simpliciter: nam sen
tentia que trāsiuit in rem iudicatā, est maioris potētie q̄ sit con-
clusio in causa. patet, qꝛ amplius non pōt appellari. Non obstat
c. auditis. in fi. de in integ. resti. vbi requiritur resti. in integ. qꝛ re-
spōdeo ꝙ ille tex. nō loquitur, quādo instrumenta essent de nouo
reperta prout loquimur nos: sed loquitur solum quando proba-
tiones fuerunt ante cōclusionē in causa omisse ⁊ causa erat eccle-
siarum. vnde cum ecclesia fungatur iure minoris vt ibi dicit
a tex. certe in ecclesia ⁊ minore * cōceditur resti. in integ. aduersus ꝓ-
bationes omissas quāuis sit cōclusum in cā: ⁊ qđ ille text. loqua-
tur quādo instr̄a nō sunt de nouo reperta, dicit in specie Lud. ro.
hic in. vij. col. Conclude ergo ex predictis, qđ indistincte vera est
sentētia Bar. ⁊ sequaciū ꝼm quam debet intelligi ⁊ limitari text.
in. d. c. cū dilectus. de fi. instru. vt procedat nisi instrumenta essent
de nouo reperta: qꝛ ista esset rationabilis causa vt predixi: ⁊ ꝼm
59 istam opi. ego cōsulerem ⁊ iudicarem. † Retēta ista opi. Bart. in-
distincte pro vera succedit noua dubitatio, nūquid quēadmodū
instrumēta de nouo reperta possunt indistincte produci post con
clusionem in causa: an eodem modo, testes de nouo superuenien-
tes post conclusionem in causa, indistincte possint admitti. Pri-
ma fronte videt dicendum qđ sic, cum pareꝫ vim habeāt testes ⁊
instrumēta. l. in exercēdis. C. de fi. instru. Hāc. q. in indiuiduo non
tāgunt doc. hic: sed est decisio singularis dominoruꝫ de Rota, in
conclusione. xxviij. vbi determinant ꝙ nō: qđ in causis ꝓphanis
non beneficialibus: neq̄ matrimonialibus: neq̄ summarijs, te-
stes de nouo superuenientes nō possunt produci post cōclusionē
in causa: mouentur pulchra ratione, qꝛ testes de nouo ꝓducendi
non habent

non habēt expeditā ꝓbationē, sine vlteriori cause cognitione: cū
in eis requirat̃ citatio, ꝓductio articulorū ⁊ capitulorū, delatio
iuramenti, examinatio, ⁊ similia: sed ista nō requirunt̃ in instr̃is, q̄
sunt ꝓbatio ꝓbata, ⁊ habēt expeditā ꝓbationē. allegāt Bal. hic
⁊ in. l. cū de in rē verso. ff. de vsuris. ¶ Tu caue, q: in contrariū vide-
tur facere. d. l. videam⁹. §. pe. in ver. ꝓbationib⁹. vbi non distingui
tur, an sint instrumēta an testes. ¶ Breuiter puto, qd in hoc debeat
dici ⁊ distingui, prout distingunt. Bar. ⁊ doc. j. in vlt. col. ⁊ in vlti.
q. dū querunt an ista. l. que loquit̃ quādo instrumenta sunt de no
uo reperta, habeat locū in testib⁹ de nouo repertis: ⁊ distinguūt
vt ibi per eos, ⁊ videbis que ibi dicturus sum, que ad me refero.
60 † Qualiter aūt ꝓbabit̃ qd instrumēta sint de nouo reperta. Bar.
hic in. ij. col. tenet, qd per solum iuramētum, ꝑ tex. in. c. pastoralis. de
excep. ⁊ cum Bar. tenēt oēs: addit Ful. in simili bonū tex. in. l. fin.
C. de fi. instru. tu adde tex. meliorē in. c. nulli. in fi. dum dicit, de hu
iusmodi aūt ignorātia fidē faciat proprio iuramēto. de elec. in. vj.
⁊ tex. in. c. vt circa. in ver. super his. eo. ti. que iura allegat Ludo.
ro. hic ⁊ bene in. vij. col. Facit qd vult Sal. in. l. j. C. de dila. sequi-
tur do. Alexā. in. vj. col. in fi. ¶ Limita duobus modis s3 Lud. ro.
hic. Primo, nisi reperiat̃ quem semel falsum iurasse: q: cōuict⁹ se
mel de piurio, perdit in quacunq3 materia facultatē iurandi, ⁊ ꝓ-
bandi per iuramētū. tex. est. no. in. c. paruuli. xxij. q. v. facit regula
a vulgata: q: semel malus[a] semper ꝓsumit̃ malus, in eodem genere
mali. l. cassius. ff. de senat. Bar. in. l. si cui. in princ. ⁊ in. §. hisdem.
ff. de accus. ¶ Scdo limita istud procedere quo ad duas vices, cū iu
ramentalis ꝓbatio nō possit habere vim, nisi quo ad duas vices:
⁊ nō vltra. tex. est quem Lud. ad hoc reputat sing. ⁊ nō esse alibi,
61 in. l. fi. in fi. ff. de bo. auto. iudi. pos. † Ex suprascriptis omnib⁹ ha
bes regulā cū tribus fallē. Regula est, ꝙ instrumēta ⁊ ꝓbatioēs
nō possunt ꝓduci nec admitti post cōclusionē in causa. d. c. cu3 di-
lectus. de fi. instru. ¶ Hanc regulam ampliat singu. Lud. ro. hic in
vj. col. vt ꝓcedat nō solū quando instrumēta ꝓducerētur ad pro
bādum, s3 etiā si ꝓducerent̃ solū ad declarādū alia pri⁹ ꝓducta:
q: fm eum, post cōclusionē in causa nō possunt ꝓduci aliqua in-
strumēta, siue tēdētia ad ꝓbandū, siue tēdētia solum ad declarā-
dū iam ꝓbata. casum dicit esse de hoc no. in. d. c. auditis. de in in-
teg. resti. q tex. mihi nō sufficiēter ꝓbat: ⁊ in cōtrariū facit trita re-
gula, que habet: qd qui solum declarat, nihil de nouo dat. l. here-
des palam. §. si quid post. cu3 simi. ff. de testa. ¶ Ista regula fallit vt
dixi quando instrumenta essent de nouo reperta. ¶ Secundo fallit
in criminalibus, vt dixi. ¶ Tertio fallit ex magna iusta et euidenti
causa vt predixi. ¶ Quarto fallit in causa publica, pupilli, vel eccle-
sie. d. c. auditis. etiā si istrumē. nō sint de nouo reperta: nā si essent
de nouo reperta: tunc in causis similiū personarū etia3 sententia
que transiuisset in rem iudicatā, retractaret̃. l. imperatores. cum
glo. ff. de re iudi. c. inter monasteriū. cum gloss. fi. de re iudi. ¶ Adde
quinto, qd si iudex sciat factā esse conclusionē in causa, pōt talem
cōclusionē reuocare, nō solum expresse, sed etiā tacite: nā eoipso
qd post cōclusionē in causa iudex admittit ꝓbatiōes que admit-
ti nō deberēt: intelligit̃ tacite reuocasse ipsam conclusionē in cau
sa, concurrētibus tamē his que in reuocatione sentētie interlocu
torie requiruntur: ita no. determināt dn̄i de Rota, in decisione. v.
que incipit, item si post cōclusionē. sequunt̃. d. Anto. de but. ⁊ Jo.
de imo. in. c. auditis. in fin. de ꝓcu. do. Abb. Panor. in. c. qm̄ con-
tra falsam. in. xiij. col. de proba. Bald. in. l. peremptorias. in. ij. co-
lum. C. sen. rescin. nō pos. d. Car. flo. in cle. testib⁹. in. ij. col. de testi.
do. Alex. in. iiij. col. hic, quāuis contrariū ⁊ male tenuerit Paul.
de cast. in. xj. col. vt superi⁹ retuli: quē in hoc specialiter reprobat
62 do. Alex. in loco preallegato. † Item adde, qd iudici nunꝙ cōclu
ditur in causa, sed semper vniformiter viget eius officiu3, vsq3 ad
sniam inclusiue. ita pulchre inquit Ang. in cōsi. suo. ccxcv. incip.
visis attestationib⁹ testiū predictorū ⁊c. in vlti. col. licet ipse non
dicat: puto ꝙ ratio sit, q: cōclusio in causa, dicit̃ renūtiatio proba
tionum quā faciūt partes, per qd vinculū non debēt manus iudi
cis ligari, per regulam. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pactis. c. cum
clamor. de testi. ¶ Per hoc ego infero limitationē ad regulā quā. s.
tradidi: ꝙ paria sunt, vel ꝙ sit cōclusum in causa, vel quod sit la-
ta snia: q: ista parificatio ꝓcedit quo ad ipsas partes, quibus li-
gantur manus ex ꝯclusione in causa: sed nō ꝓcedit quo ad ipsum
iudicē. ¶ Scdo infero per hoc ꝙ iudex etiā post cōclusionē in causa
pōt ad omnem finē ex ꝓprio officio interrogatiōes facere, q: sibi
nō ligant̃ manus, ⁊ in summarijs pōt nō solū ex proprio suo offi-
cio: sed etiam ad instātiā partis. gl. est no. iūcto text. in cle. sepe. in
ver. interrogabit. de ver. sig. quā Lud. ro. hic reputat ad hoc sin-
63 gularē. † Addo aliā ⁊ pleniorē in. c. quoniam cōtra falsam. in ver.
interrogationes. ⁊ ibi late doc. de proba. in tantū qd dicit. d. An-
to. de bu. in. c. j. de iudi. se in cōtingētia facti consuluisse, qd iudex
post conclusionē in causa pōt facere interrogationes non solū ad
declarādū dubiā proba. iuxta. c. cum Jo. de fi. instru. ⁊. c. per tuas.
de testi. ⁊ qd not. glos. reputata singu. in. c. q: vero. in aut. de testi.

sed etiam ad fundandam intentionem aduersarij, per regula3. l.
vbicūq3. ff. de interrog. act. ⁊. l. generaliter. §. j. C. de reb. credi. non
tamē cogitur iudex istud facere per. l. nō quicquid. ff. de iudi. ⁊ se-
quitur Joā. de imo. ibi in illo. c. j. adde. d. Anto. de but. ⁊ Joan. de
imo. in. c. cum causam. de iura. calum. ⁊ in terminis Bal. in. l. am-
pliorem. in. ij. col. C. de appel. ⁊. l. per hanc. in prin. C. de temp. ap-
pel. ⁊. l. ij. §. qd obseruari. in. vj. col. C. de iura. calū. Jmo. in. l. iiij. §.
hoc aūt iudicium. ff. de dam. infec. ⁊ ita cōmuniter tenet̃. ¶ In con-
trarium tamen facere videt̃ glo. no. in. l. filiusfa. §. veterani. in glo.
j. ff. de procura. que vult, ꝙ iudex non possit supplere vltra temp⁹
parti concessum: qd bene no. facit qd notatur in. l. querelam. C. de
64 falsis. † Item adde, ⁊ licet sic sit conclusum in causa, nunꝙ tamē
intelligitur preclusa via allegatiōibus iuris: quin semper leges
⁊ iura allegari possint: quantum ad hoc nunꝙ intelligit̃ esse clau
sum os parti: ita no. inquit Bal. in aut. iubemus. in vlt. colum. C.
de iudi. allegat. l. quāuis indubitati. C. de adul. ⁊ in aut. vt cu3 de
appella. cogno. in prin. ita debet intelligi ⁊ limitari dictum In-
nocen. in. c. pastoralis. de causa pos. ⁊ ꝓprie. vbi dicit, qd post cōclusio
nem in causa nil potest allegari: vel de iure, vel de facto: nam de-
bet intelligi Innoc. nisi allegatio cōsisteret in solo iure. ¶ Idem qd
Bal. no. ⁊ do. Ant. de bu. in. c. dudū. el. j. in. ij. col. de elec. vbi etiam
no. subdit, qd post conclusionē in causa admittit̃ allegatio que est
notoria facti, vel que consistat in actis, que dicitur notoria iuris:
vt est glo. sing. licet vulgata in. c. significauerūt. extra de testi. igit̃
fm eum, si pars velit opponere aliquid qd constet ex actis, vel qd
sit notoriū: talis allegatio vel oppositio admittit̃ etiā post cōclu-
sionē in causa: vnde si opponat̃ inhabilitas testiu3, que pateat ex
actis, vel ꝙ sit notoriu3, talis allegatio vel oppositio admittitur
etiā post cōclusionē in causa: vnde si opponit̃ inhabilitas testium
que pateat ex actis, ista potest detegi ⁊ opponi etiam post conclu
sionem in causa, qd reputat esse notādum, ⁊ tu not. ista ad ea q̄ di-
xi in tex. super verbo quibus solis. ¶ Istud idem, qd allegatio noto
ria facti, vel que patet ex actis, possit opponi post cōclusionē i cau
sa, tenet do. Abb. Panor. in. d. c. dudu3. in. ij. col. ⁊ seq. vbi limitat
verum dummodo sit notorium facti permanētis, secus si sit no-
65 torium facti trāseuntis, vt ibi per eum. † Quosdā alios casus vl-
tra predictos in quibus probatio admittit̃ post conclusionem in
causa: vide per Specu. in tit. de renū. ⁊ cōclusione. in. §. j. in ver. et
66 scias. per Bald. in. l. vnica. in. j. colū. C. vt que des. aduo. † Ultimo
adde inquātū. s. dixi, ꝙ dicit̃ cōclusum in causa, quādo partes re
nūtiauerūt probationibus: q: etiam eoipso qd partes vel iudex
cōmittūt causam ad cōsilium sapiētis (vt tota die fit) dicit̃ conclu
sum in causa: ita no. inquit do. Anto. de but. in. d. c. dudum. in. ij.
colū. in. iij. no. qd reputat esse notādum, nō tamen aliquid allegat.
Ultra eum adduco pro hoc viuam rationē: q: postꝙ causa est cō-
missa ad cōsilium sapiētis, cum debeat esse plene instruct⁹ iudex
qui cōmisit, non potest alias nouas probationes recipere. tex. est
no. in. l. ex illo. C. de appel. ⁊ ibi ad hoc no. Bar. ⁊ dicit esse perpe-
tuo menti tenēdum. ¶ Item, nec ipse sapiēs cui est commissa posset
alias nouas probatio. recipere. ita not. Bart. in. l. j. per illum text.
C. de relatio. ⁊ in. l. fi. in vl. colum. ff. de ferijs. ⁊ ibidem Bal. in. xij.
colū. ⁊ alij. Bar. in. l. j. §. quesitum. ff. de appel. ⁊ in. l. in offerendis.
C. de appel. Ista sufficiāt quātum ad istū scdm intellectū glo. qui
intellectus licet in se possit esse bon⁹, tamē nō est tenēdus ad tex.
nostrū: q: violētiā facit ⁊ diuinationem continet. ¶ Sum in ter-
tia solu. glo. ibi, vel tertio dic. Ex qua habes tertiam sol. et conse-
quēter tertiū intellectū: ꝙ cōtraria loquuntur, quādo snia fuit la
ta pure ⁊ simpliciter, quo casu trāsiuit in rem iudi. nō retractare-
tur etiā per instrumēta nouiter reperta: sed hec snia fuit lata nō
pure: sed sub condi. si iuretur. que snia, ꝓpēdē. cōdi. pōt bene retra-
ctari: ⁊ dū glo. subdit ꝙ. l. si qs iusiurā. C. eo. corrigit̃ per. l. sequen-
tem. s. per. l. generaliter. in prin. dic ꝙ istud non est verū, sed bene
limitat̃ ⁊ declarat̃ per. d. l. generaliter. in princi. ⁊. §. j. vt per Cyn.
Bar. ⁊ alios ibi: ⁊ Bar. ⁊ alij. in. l. manifeste turpitudinis. j. eo. ca-
no. in. c. fi. eo. tit. ¶ Iste tertius intellectus glo. in se pōt esse bonus,
sed ad tex. nostrū diuinat ⁊ facit violētiā. Item exponere exactū
id est ꝓceptū, vt facit gl. nō est sine violētia litere: ⁊ ꝓpterea cōmu
niter nō tenet̃. ¶ Tamē ex isto intellectu multa no. colligūtur. Pri-
mo colligit̃ limitatio ad regula3. l. j. §. biduū. ff. quando appel. sit.
que est canonizata. ij. q. v. in. §. biduum. vt ꝓcedat, nisi cōditio sub
qua lata fuit snia sit intrinseca: ⁊ importet illud qd est de substan
67 tia iudicij, vt est probatio. † De hoc tamē passu, an ⁊ quando sen
b tētia[b] sub cōditione ferri possit, ⁊ qñ non, q: hic nō est locus suus
vide per Bar. ⁊ alios in. l. cum coru3. ⁊ in. l. cum iudex. C. de sent.
Bar. in. l. si conditionalis. ff. de auto. tut. Bar. ⁊ alios in. l. a diuo
68 pio. §. in venditione. j. de re iudica. ¶ † Secundo collige, ꝙ valet
sentētia lata sub cōdi. ista, si actor vel reus probauerit vel iuraue-
rit, etiam sine assignatione termini: de quo puncto, quia natura3
l. egredit̃: vide late per Bal. hic. Bar. in. d. l. cum iudex: ⁊ ibidem
Bal. C. de senten. ⁊ no. Bart. ⁊ alios in. l. ait pretor. §. si iudex. vbi

a ¶ Semel malus, adde ꝙ ista regula fallit vt3 vbi qs p trienniū laudabiliter vixitus post cōmissu3 delictū. tex. est i aut. de mona. coll. j. in pn. ⁊ hāc fallē. pōit Jo. de imol. i. c. cū deputati. de iudi.

b ¶ An ⁊ qñ snia. adde i l. j. in. §. biduū. ⁊ ibi do cto. ff. qñ appel. sit.

3 pars gl.

aliquas questiones ponit.ff.de re iudi.Spec.plene in titu.de sen.
in.§.species.in ver.quid si iudex.& ibidē Io.an.in addi. que inci-
pit,habeo questionem solēniter disputatam &c.& in eo.ti.§.inser-
ta.in verbo ecce iudex.Ang.& Imo.in.l.qui rome.§.augerius.ff.
de verbo.obliga.Pau.de cast.in.l.continuus.in princi.in eo.tit.
de verb.oblig.ponit do.Anto.de but.in.c.cū venerabilis.de ex-
cep.& in.c.cōstitutus.& in.c.cū venerabilis.de relig.do.& in.c.j.de
69 re iudi.¶ † Tertio no.diligēter ex glo.relata ad tex.ꝙ quādo in
sn̄ia est apposita conditio,si ille pro quo lata est sn̄ia iurabit,hic
est casus no.ſm istū intellectū,ꝙ cū aduersarius non pōt facere
probationes contrarias,nisi per.j.nouiter reperta.& ita no.Bal.
Fulg.& do.Alex.hic quicquid teneant Sali.& Pau.de ca.hic:se
cus si esset lata sentētia sub cōdi.si fuerit probatū,vt statim dicā.
70 ¶ † Quarto no.ex ista lec.glo.ſm Bart.& cōmuniter doc.hic,ꝙ
quādo ferť sentētia sub conditione,si ille ꝓ quo lata est sn̄ia ꝓba-
uerit,beneficiū ꝓbādi quātū per sn̄iam vni extendiť etiā ad aliū:
& queadmodū ille pro quo lata est sn̄ia,pōt ꝓbare ad cōfirmādū
sn̄iam:ita aduersarius suus,donec cōditio impleatur pōt facere
ꝓbatio.cōtrarias ad infringendū ipsam sn̄iam.facit regula.l.pe-
tēde.C.de tēpo.in integ.resti.pe.& c.fi.de mu.pe.& ratio est,q: in iu
dicijs debet seruari equalitas.c.cuz inter.de excep.l.fi.C.de fruc.
& lit.expen.& dicit Barto.ꝙ hic est casus vt ſm istā lectu.¶ Tu ad-
uerte,ꝙ illatio Bar.est vera in se,ꝓpter equalitatē seruādā vt di
xi,& q: dilationes que competunt vni parti extenduntur ipso iure
ad aliā partē,vt dixi in tex.super verbo,quibus solis.tamē Bar.
ad tex.nostrum qui late & generaliter loquutus est,admittendo
quācunqȝ ꝓbationez:nam ſm istum intellectum gloss.relate ad
tex.si sentētia fuerit lata sub conditione,si iuret,nō poterit aduer
sarius admitti ad ꝓbādum cōtrarium,nisi per instrumēta noui-
ter reperta vt.s.proxime dixi:& ita in specie reprehendiť Barto.
per Ful.tamē dictū Bar.procederet nō habito respectu ad text.
nostrum,quādo iudex tulisset sn̄iam simpliciter sub cōditione si
fuerit probatū,tūc bene aduersarius admitteť ad quācūqȝ ꝓba-
tionem.¶ Subdit etiā Bar.ad vnū esse aduertēdū,ꝙ si post senten
tiam vni parti cōpetat facultas ꝓbādi:que respicit vires senten-
tie:etiam aduersario cōpetat facultas probādi ad infringēdum
sentētiā:q: semper tātum debet licere vni quātū alteri ex litiga-
toribus.d.l.fi.C.de fruc.& lit.expē.si autez post sn̄iam illi pro quo
sententia est lata cōpetit facultas probādi que nō respiciet vires
sententie:sed eius executionem,iuxta notata in.l.j.C.de iur.& fac.
igno.illud idem eodem modo licebit aduerse parti probare:& se-
quuntur simpliciter Fulg.& Pau.de cast.hic.¶ Extra glo.adde
ꝙ quartus intellectus Odof.rela.per Ia.de raue.Bart.& alios,
qui dixit,ꝙ ista.l.debet intelligi ſm.l.fi.C.eo.quādo virtute iura-
mēti fuit lata sentētia super testamēto,si sentētia transeat in rem
iudicatā:& postea reperiať ipsum testamētū disponēs cōtrarium
eius qđ fuit iuratū,talis sententia retractabiť per instrumentum
de nouo repertū,& iste sunt ille cōsti.principū de quibus facit men-
tionē ista.l.¶ Istā lect.Odof.reprobāt Bar.Alb.Fulg.& Ludo.
ro.hic.primo q: ista lex non potuit diuinare de illa.l.noua impe-
ratoris.in.d.l.fi.C.e.arg.l.iubemus.in fin.C.de testa.¶ Scđo & fortius
de.d.l.fi.C.eo.que habet locū in omni iuramento nō solū necessa-
rio,sed etiā volūtario & iudiciali:tamē ista.l.in p̄ma parte,solū ha
bet locū in iuramēto necessario,ſm cōem intellectum:& aliud est
in iuramento volūtario & iudiciali:vt in versi.fi.ergo iste intelle-
ctus nō est bonus.¶ Dicit tamē Albe.de ro.hic in vlti.col.fidelis con-
seruator antiqtatis,ꝙ istā lec.nō īuenit in scriptis Odof.¶ Quin-
tus fuit intellectus subtilis Pe.de bel.ꝓut refert Lud.ro.hic in.x.
col.ꝙ ista lex debet intelligi in causa publica,istud dixit Pet.vt
euaderet cōtrariū.l.imperatores.&.l.sub specie.que allegatur in
gl.in qbus diciť,ꝙ sn̄ia que trāsiuit in rem iudicatā nō retracta-
tur postea etiā per instrumēta de nouo reperta,nisi fauore reipu-
blice:intelligēdo ergo istā.l.ꝙ loquať in causa publica,ista.l.con-
cordabit cum legibus cōtrarijs.¶ Istum intellectū reprehendūt et
bene Alb.hic in vlti.col.& Lud.ro.in.x.col.qui nimiuz restringit
istā.l.¶ Scđo & fortius:q: si ista lex loqueret in causa publica,sentē-
tia lata cōtra rempublicā que trāsiuisset in rem iudicatam,retra
ctaret per instrumēta de nouo reperta,siue esset lata p̄textu iura-
menti necessarij:vt in prima parte.l.siue p̄textu iuramenti volun-
tarij & iudicialis.vt in ver.fi.cum omni casu retractaretur fauore
reipublice.d.l.imperatores.cum ibi notatis.&.l.j.C.de senten.ad-
uer.fiscū latis.lib.x.¶ Teneas ergo primū intellectū gloss.qui est ve-
rus & cōmuniter approbatus,declarādo vt eum declaraui in p̄ma
particula huius tertie partis glo.¶ Aduerte ꝙ ſm oēs quinqȝ in-
tellectus.s.prime relatos,in hac.l.cōstituiť differētia:an senten-
tia sit lata p̄textu iuramēti necessarij:& tunc ꝓcedat prima pars
l.q: pōt talis sententia retractari per instrumēta de nouo reper-
ta:an vero sentētia sit lata p̄textu iuramēti volūtarij vel iudicia-
lis:& tūc sit secus:ita loquiť versi.fi.tamē vere (dicāt gl.& doc.quā
tū velint) in ver.fi.de sentētia verbū nullū,ꝓpter hoc vltimum vt
credo sextū intellectū principalem ad hanc.l.& pro certo peregri-
num & nō vulgarē attulit illustris doctor subtilatum princeps.d.
Christopho.de castel.qui tenuit,qđ in hac.l.nō cōstituatur dicta
differentia inter sententiam latam p̄textu iuramēti necessarij,et
sententiā latā pretextu iur.volūtarij & iudicialis:item tenuit con
tra omnes,ꝙ in prin.huius.l.loquať in quocūqȝ iuramento:siue
necessario:siue voluntario:siue iudiciali:sed ſm eum in hac.l.fit
tantū differētia:an post iuramētū quodcūqȝ sit illud,sit sequuta
sentētia:& tunc proprie procedit principium huius.l.ꝙ talis sen-
tentia retracteť tūc per instrumenta nouiter reperta:eo,q: talis
sentētia diciť fundata super ꝓbatiōe falsa:vnde sicut quando sen
tētia est lata per falsos testes,vel per falsa instr̄a potest retracta-
ri.l.iij.per totum.C.si ex falsis instrumentis.ita poterit in casu hu
ius.l.& de istis constitutionibus principum positis in.d.titu.C.si
ex falsis instrumētis.loquiť ista lex ſm eū,quāuis glos.j.& alij oēs
doc.dicant,ꝙ istas cōstitutiones nō habemus:secus est si tantuz
intercesserit iuramētū volūtariū vel iudiciale,& nulla lata sit sen-
tētia:tūc procedit versiculus fina.& tūc stamus regule.l.non erit.
§.dato.s.eo.¶ Huic intellectui videre meo satis applaudent ver-
ba litere,presertim in ver.sed he cōstitutiones.vbi limitat primā
decisionē tex.qn̄ super iuramēto,vel vigore iuramēti lata fuit sen
tentia:deinde in ver.fin.ꝙ si alias,poniť aduersatiua que debet
aduersari p̄cedētibus & in facto & in iure,& in illo versi.fi.de sn̄ia
verbū nullū:& tex.innuit cōtra eum in illis verbis,inter ipsos iu-
reiurādo trāsactū sit negotiū:ergo de sentētia nihil habetur.¶ Iste
intellectus quāuis peregrinus & multū congruat litere:tamē in
effectu nō est tenēdus.¶ Primo per tex.in prima parte in ver.exa-
ctū.& in verb.exacto:nā exigere ꝓprie est ab inuito extorquere.l.
fideicōmissa.§.si rē.cū si.ff.de leg.iij.ergo apparet ꝙ prima pars
solū loquiť in iuramēto necessario qđ ꝓprie exigiť ab inuito,& nō
in volūtario & iudiciali:nisi dicas ꝙ etiā exigi dr̄ a volēte,sed mi-
nus ꝓprie vt dicit gl.expresse in.d.l.fideicom.§.si rē.in ver.exegis-
set:& in terminis tituli nostri est tex.in.l.eum qui.§.in populari-
bus.in ver.exactum.s.eo.quē ibi sic intelligunt Fulg.& do.Alex.
facit ad idem.l.quoties.§.fi.ff.de noxa.sed replicari posset,quod
verba in dubio sunt ꝓprie intelligenda.l.j.§.si is qui male.in ver.
igitur,de re dubia.ff.de exerci.l.ille.aut ille.§.cum in verbis.in.l.
non aliter.ff.de leg.iij.¶ Secūdo in contrarium facit:q: ista lex non
potuit diuinare de.d.l.iij.& tit.C.si ex falsis instru.qui postea com
positus fuit per imperatorē.l.iubemus.in fi.C.de test.¶ Tertio in
contrariū stringit,q: in.d.l.iij.nō reqriť,ꝙ instrumēta sint de no-
uo reperta:prout expresse requirit ista lex:ergo non pōt intelligi
ſm illam.¶ In contrarium multū stringit fundamētū Bartol.hic
in.j.col.in fi.nam difficilius reuocať qđ duplici vinculo ligatum
est,quā qđ vno.vt not.in.l.j.C.de pactis.aut.itaqȝ.C.cōia de suc-
cess.in aut.de cōsan.& vte.fratri.in prin.sed quādo sup iuramento
lata est sn̄ia,hic sunt duo vincula decisiua litis:ergo difficilius de
bēt solui ꝙ quando solum adest iuramētū:& sic solū vnū vinculū
cuius cōtrariū de directo vult intellectus.d.Christopho.¶ Nec huic
arg.pōt cōuenire sol.quā dedit Bar.in.d.j.col.in fi.dū dicit,qđ si
super iuramento necessario in supplemētū ꝓba.ferať sn̄ia,ꝙ ista
nō sunt duo vincula tēdentia ad eūdē finē:iuramentū necessariū
imponiť ad supplēdā ꝓbatio.nō ad deciden.immediate litē.sen-
tentia aūt fertur ad decidendū litem:q: ista sol.Bar.nō pōt con-
uenire quando super iuramēto volūtario vel iudiciali esset lata
sentētia,prout.d.Christopho.generaliter intelligit primā partez
huius.l.q: tūc ambo vincula tēderent ad eūdem finem & effectū:
q: iuramētum volūtariū vel iudiciale est litis decisiuū.l.j.s.eo.et
sic in iuramento iudiciali & volūtario sequuta sn̄ia adest duplex
vinculū tendens ad eūdem effectū:ergo difficilius deberet posse
retractari,quā vbi solū adest sn̄ia cuius contrarium vult de directo
intellectus.d.Christopho.¶ Scđo cōtrariū suadeť nō dico stringit
ex ver.solent,ibi,in dubijs causis,qui magis sonat in iuramentū
necessariū ꝙ in volūtarium vel iudiciale,& sic est expedita tertia
pars principalis huius gl.¶ Sum in quarta parte glo.ibi itē con-
tra.j.de re iudi.l.post rem.In qua tu respōde melius ad cōtrarium
gl.ſm Fulg.Lud.ro.in.vij.col.& do.Alex.ꝙ illa.l.post rem.loqui
tur in iuramento volūtario vel iudiciali,& sic concordat cū ista.l.
in fi.¶ Sum in quinta parte ibi p̄terea sicut.in qua gl.allegat.l.
si minor.xxv.annis,que nihil facit,sed est tex.de hoc in.l.ij.C.si se-
pius in integ.resti.postu.fue.quā allegat glo.in vlt.parte:& sic po
nit glo.vnum casum,in quo sn̄ia que trāsiuit in rem iudicataz:ta
men pōt retractari beneficio minoris etatis.Alios casus posui
in prima particula tertie partis principa.huius glos.¶ In vlti
ma parte glo.ibi,item not.de hoc no.qđ glos.tacite colligit,an te-
stes extra articulum in quo producunt sint examinādi.vide glo.
& ibi not.Bart.in.d.l.si duo patroni.§.idem iul.s.eod.ad ibi di-
cta me remitto.¶ Gl.magnā in verbo exacto,diuido in quinqȝ
partes principales,quāuis non satis commode diuidi posse vi-
deatur.¶ In prima declarat tex.¶ In secunda arguendo a sufficiēti

partium

partium enumeratione declarat, quãdo istud iuramẽtũ necessa/rius deferat actori, et dicit quãdo semiplene probauit, et declarat que sint illa que semiplenã pbationẽ inducant. In tertia reassu/mit disputando, an vnus testis semiplenã pbationẽ inducat. In quarta, gl. ponit alios casus in quib⁹ iuramẽtum deferẽ actori. In quinta et vltima glo. declarat, quãdo iuramẽtũ necessariũ de ferri debeat ipsi reo. Scḋa ibi: et vt plene videas. Tertia ibi: teste vnum dico. Quarta ibi: item datur actori sacramẽtum. Quinta et vltima ibi: alias aũt vbi actor. Secunda pars principalis pos set subdiuidi in varias particulas quas vide per teipsum. Ad uerte etiam pro expeditione huius gl. et eius materie simul cum toto apparatu Bar. ꝙ quinq principalia examinat unẽ cũ mul tis accessoriis questionib⁹. Primo, quãdo iudici dicaẽ nihil pro batũ, et quãdo plene pbatũ. Scḋo princ. erit videñ. que sint illa ꝙ semiplenã pbationẽ inducunt, et hic cadent iste principales que stiones cũ suis accessoriis. Item an priuata scriptura que reperi tur triplex, semiplenã pbationẽ inducat. Itẽ an cõparatio litera rũ. Itẽ an vnus testis. Item an fama. Tertio principaliter erit videndũ, quãdo due semiplene pbationes faciãt vnã plenã, et an et qñ simul iunganẽ ad faciendũ plenã pbationẽ. Quarto princi paliter erit vidẽdũ, que sint cause, seu q sint casus in qbus istud iuramentũ necessariũ non possit deferri in supplementum proba tionis. Quinto et vltimo erit vidẽdũ cui deferri debeat istud iura mentum necessariũ in supplemẽtũ pbationis: an actori an reo. Istis sic fm ordinẽ expeditis simul cum toto apparatu Bar. quẽ applicabo iuxta ordinẽ gl. intelligetis finẽ esse de hac. Ve nio ad glo. Prima pars est clara, que solũ declarat tex. In scḋa pte gl. facit tres casus principales. Assumo primo casum glo. qñ actor nihil penitus pbauit: et sic nec plene, nec semiplene fm glo. reus est absoluendus etiã sine iuramẽto: facit bene tex. in c. fi. in ver. sane. extra eo. dum dicit tex. ꝙ si actor nihil penitus proba

71 uerit, reus est omnino absoluendus, etiã si nihil prestiterit. † Pul chrum ergo est dubiũ pro intellectu glo. dum vult, ꝙ sine iura mẽto reus sit absoluendus: et istud dubium intendo bene dispu tare, an actor qui nihil penitus pbauit de intentione sua: possit deferre iuramẽtũ: nõ intelligas necessariũ, sꝫ iudiciale ipsi reo, vt reus cogatur iurare vel referre aut soluere, iuxta l. iusiurã. et ad pecunias. §. ait pretor. et §. fin. et l. manifeste turpitudinis. ff. eo. an vero sit iusta causa recusandi iuramẽto: eo, q: actor nihil penit⁹ pbauerit. Spe. sing. in tit. de iuramẽti dela. §. j. in. pn. in ꝟ. finaliter

8 actor. tenet, ꝙ actore nihil pbante, reus debeat absolui: qḋ et nõ teneatur iurare vel referre aut soluere: per regulã qui accusare. C. de edẽ. et p tex. optimũ in. d. c. fi. in versi. sane. vnde fm euꝫ. d. l. manifeste turpitudinis. cuꝫ aliis prime allegatis, debet intelli gi et limitari, quãdo actor aliqḋ pbauit, licet fi min⁹ ꝙ semiple ne: sed si nihil penitus pbasset: tunc non haberet locũ ille leges. Eandem opi. tenet. d. Abb. Panor. in. d. c. fi. extra eo. per supra scripta, et dicit ꝙ idem sentit ibi Jo. an. super tex. ibi in ꝟb. nihil prestiterit: et super glo. ij. adducit etiã. l. in bonefidei. C. eo. duꝫ di cit causa cognita debere deferri iuramẽtum: ergo nõ ex simplici delatione actoris, et dicit ꝙ ita videẽ sentire ista glo. Bar. hic: et in. d. l. in bonefidei. Moueor etiam, q: si ex cã quando actor nihil pbauit, põt recusari istud iuramẽtũ necessariũ qḋ deferẽ a iudice parti. d. c. fin. in versi. sane. qu anto fortius fm euꝫ poterit recusa ri iuramẽtum iudiciale: qḋ deferẽ a parte parti. Facit fm eũ qḋ no. Jo. an. in c. j. de clãdesti. despõ. et text. in c. ij. eo. ti. dicit hic esse notandum, et qḋ multi decipiunẽ intelligẽtes. d. l. manifeste tur pitudinis, simpliciter: qui tamẽ nõ habet locũ, nisi quãdo actor aliquid pbasset, secus si nihil penitus: idẽ tenet. d. Abb. Panor. in c. ij. in vlti. not. de proba. vbi dicit, ꝙ ista est iusta causa re cusandi iuramẽtũ, qñ actor nihil pbauit, q: sicut actore plene p bante re⁹ debet oino cõdenari: ita ecõtra, eo nihil pbãte, re⁹ om nino debet absolui, etiã si nolit iurare, per. d. c. fi. et p regulam. d. l. qui accusare. C. de eden. Pro ista opin. ego disputationis gratia adduco aliud fundamentũ: nã ego habeo, ꝙ quãdo actor plene pbauit intẽtionẽ suã, forte p testes vel per instrumẽta: si postea reus deferat iuramẽtũ, põt actor licite recusare, in tãtũ qḋ nõ va leret cõsuetudo cõtrariũ disponẽs: ꝙ actor postꝙ plene probaue rit, teneaẽ iurare. tex. est sing. in c. ij. de proba. de quo dicas aliqua pulchra in scḋo casu huius glo. si ergo in actore ita statutũ est qḋ postꝙ plene pbauit intẽtionẽ suã: ꝙ nõ teneaẽ iurare, imo possit licite recusare iuramẽtũ quãtofortius idem dicemus econtra fa uore rei, ꝙ eodẽ modo quãdo actor nihil penitus pbauit, ꝙ re⁹ etiã nõ teneaẽ iurare cũ etiã re⁹ tunc sit in casu victorie obtinẽ de, sicut actor in prio casu: coctiaꝫ q: cũ fauorabiliores sim⁹ reis ꝙ actoribus. l. fauorabiliores. ff. de re iu. l. arrianus. ff. de actio. et obli. Facit bene qḋ vult glo. sing. in c. clerici. lxxxj. di. quã pro sin gulari apud legistas allegat Bal. in. d. l. data opera. C. qui accu. nõ pos. Veruũ ꝙ loquitur in criminalib⁹ nec huic fundamẽto ob. stat qḋ dicit. d. Alex. in. d. l. manifeste. j. c. dũ dicit ꝙ etiaꝫ si actor nihil penitus probauit, ꝙ tamen reus est in manifesta turpitudi ne et cõfessione, si nolit iurare si sibi deferaẽ iuramẽtũ, et sciat veri tatem: q: dico, ꝙ si ista ratio in hoc pposito esset attendẽda mul to fortius militaret in primo casu, quãdo actor plene pbasset in tentionẽ suã: q: postꝙ plene probauit et scit veritatẽ, securius de bet iurare, et si nolit iurare succedit suspicio, et dicit esse in manife sta turpitudine. Confirmaẽ, q: cõtrariorũ eadem debet esse disci

72 plina. l. j. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. cum simi. † Item quia in correlatiuis prout sunt actor et reus, quicquid statuiẽ in vno, intel ligitur statutum in alio. l. fi. vbi not. Barto. et doct. C. de indic. vi dui. tol. l. fi. ff. de accep. vbi etiã Bart. not. in. l. j. C. de cupres. ex lu. dap. nõ ex lib. Sed qñ actor est in casu obtinẽde victorie, vt quia plene pbauit, nõ cogitur tunc iurare: ergo eodẽ modo reus quã do est in casu obtinẽde victorie: nõ debet cogi ad iuran. Ad idẽ facit, q: nulla. l. caueẽ expresse, ꝙ qñ actor nihil penitus pbauit qḋ reus cogitur iurare: imo iura pallegata pbant contrariuꝫ: et presertim iniquum videẽ, ꝙ tali casu reus compellatur ad iuran dum. Contrariã opi. tenet do. Pau. de cast. hic in. vij. colũ. et in. l. iusiurã. et ad pecunias. §. ait pretor. ff. e. et ibi dicit, ꝙ docto. nostri male declarant istum passuũ: et tenet ꝙ quãuis in iuramẽto ne cessario qḋ deferẽ a iudice in supplementum pbationis, vel in iu ramento neccessario purgationis rei nisi actor semiplene proba uerit, reus nõ cogiẽ iurare: sed debet absolui prout proprie loq tur tex. in. d. c. fi. in ver. sane: tamẽ in iuramento qḋ deferẽ a parte parti in iudicio, etiã si actor nihil penitus pbauerit, cogitur re⁹ iurare aut referre aut soluere etiã tũc habet locũ. d. l. manifeste. nec hoc videaẽ iniuriosuꝫ reo, cũ possit referre iuramẽtuꝫ, si ipse nõ vult iurare: put respondẽt iurisconsul. in. d. l. iurisiurã. et ad pe cunias. in prin. que ratio cessat in iuramento necessario qḋ refer ri non põt. Eandẽ opi. tenet Pau. de cast. in. d. l. manifeste. idem Bal. in lec. antiqua. ibi idẽ tenet etiã do. Alexan. imol. et moueẽ q: quãuis actor nihil penitus probauerit: tamen si reus cui iura mentum deferẽ, sit de veritate informat⁹: turpe est sibi nolle iu rare, et sic habet locum ratio. d. l. manifeste. Sed aduerte vt in su perioribus dixi, ꝙ si ista ratio esset in pposito nostro attendẽda, sequereẽ, qḋ multo magis haberet locũ in actore, et cõsequenter si actor plene pbasset intẽtionẽ suã et sciret veritatẽ, seqreẽ ꝙ coge retur iurare, q: turpe esset recusare et posset securius iurare: et istud est falsum et contra tex. in. d. c. ij. de pba. Nõ ob. fm. d. Alex. d. l. in bonefidei. et. d. c. fi. q: ad hoc respondet et bene, qḋ loquunẽ in iuramẽto necessario, in quo nõ hꝫ locuꝫ relatio: et sic cessat rõ d. l. manifeste. iuncta. d. l. iusiurã. et ad pecunias. in prin. qḋ turpe sit aut nõ iurare, aut nõ referre, cũ iudex nõ habeat necesse iura re prout in iuramẽto iudiciali, et in isto iuramẽto necessario pro prie loquiẽ Jo. an. in. d. c. fi. et gl. et Bar. hic. et in. d. l. in bonefidei. Addo vltra eos pro ista opi. bene facere text. in. l. gñaliter. §. j. C. eo. in ver. omne igiẽ. vbi est tex. qḋ iuramẽtũ voluntariũ vel iudi ciale, potest prestari in princip. in medio, et in fine cause. si ergo in princip. cause. ergo anteꝙ pbatum sit, q: si iuramentũ nõ posset deferri, nisi qñ actor plene vel semiplene pbasset: certe nõ posset in prin. litis deferri, qḋ esset contra illũ tex. et per illũ text. inuenio tenere hanc partẽ Alb. de ros. post Ja. de ra. in. d. l. in bonefidei. in pe. col. C. eo. Potes ad illũ tex. respondere, qḋ loquaẽ qñ iura mẽtũ spõte deferẽ, vt pbat tex. ibi, siue a iudicib⁹ siue a partib⁹, sꝫ an vna parte inuita vel recusante possit deferri illud iuramentũ in prin. litis, tex. ille non cõcludẽter probat. Eandẽ opi. tenet eta tis nostre iurisconsultorum facile pnceps. d. Frã. de are. in. c. ij. de proba. in. iiij. no. moueẽ per tex. in. l. fi. in. ij. respon. C. de fideicom. vbi fm eũ est casus clarus, qḋ etiã vbi nullus testis, nulla pbatio ex parte actoris interuenit, põt tñ iuramentum iudiciale deferri et teneẽ reus illud subire: et qḋ ibi nulla esset probatio ptꝫ in tex. illo dũ dicit nullis testib⁹ nullisq aliis aduentitiis proba. requi sitis. Tu respõde qḋ ibi est specialis casus fauore vltime volunta tis ne pereat: vt ibi clare dicit text. in versi. pe. et fi. sic etiã text. di cit in. §. fi. vbi similis tex. insti. de fideic. habetur ibi ne depeat vl tima volũtas testatoris fidei heredis cõmissa: et ita dicit Bar. in l. nemo põt. in. j. col. vbi etiam tãgiẽ per Imo. ff. de lega. j. cũ ergo ibi sit specialis casus, ergo probat qḋ in cõtrarium est ius cõe. l. j. §. fi. ff. ad municip. ij. respõ. aliter qḋ illa. l. probat cõtrariũ: q: ibi loquiẽ qñ testator noluit solenniter testari, sꝫ ponere in fide here dis. tũc bene verũ est qḋ tali casu cogiẽ heres iurare: deficiẽte om ni spe probationis: ita declarat Bar. in. d. l. fi. in scḋo intellectu: et expresse tex. in. d. §. fi. insti. de fideicom. heredi. et Bart. in. l. post legatũ. in princi. in. iij. col. in ver. Item oppo. dicitur hic nec ob tinuit. ff. de his quib. vt indi. ergo vt dixi extra istum casum illa l. probat contrarium. Secũdo adducit tex. quem ad hoc dicit esse notabilem in. l. tutor. in princi. j. co. vbi text. dicit, quod tutor de ficientibus omnibus probationibus, iusiuran. deferens audien dus est: et tunc pupillo quãdoq denegabitur actio: nec potes di cere, quod ibi esset semiplene probatum: quia si ex parte pupilli

Probante. Gl. sing. i. c. clerici. ad de abb. in. c. cũ. P. man conella. de act. sup glo. fi. Abb. i. c. ex lris. i pe. no. de pba. car. zaba. cõ si. xxvij. bar ba. cõsi. vij. in. §. volu.

esset semiplene probatũ, non denegeť pupillo actio, cũ sibi potius deferri debeat. Preterea ſm eum, qñ tutor semiplene ꝓbasset deferendo iuramentum, non esset audiendus: qꝛ nõ vtiliter gereret negotiũ pupilli: qꝛ potius deberet petere, ꝙ deferať sibi iuramẽtum: ⁊ tñ tex. ille dicit ꝯtrariũ: ergo apparet ꝙ etiã ibi ꝑ tutorẽ nõ erat semiplene probatũ. Mihi videť ꝙ in illo text. non possit fieri cõcludẽs fundamẽtum: qꝛ stat simul, ꝙ nõ sit semiplene ꝓbatũ ex ꝑsona tutoris vel pupilli, aliquid tñ sit probatũ, al's si nihil esset ꝓbatum penitus semꝑ sibi denegareť actio etiã sine iuramento. Preterea ille tex. loquitur ꝗ̃tum ad preiudicandum pupillo, an si tutor deferat iuramentũ aduersario qui iuret, an istud preiudicet pupillo, dicit ꝙ sic, qñ deficiebant alie probationes nõ tñ per hoc dicit, ꝙ cogať iurare: moueť etiã do. Frã. ꝑ text. quẽ superius allegaui in. l. generaliter. in princi. C. eo. vbi istud iuramentũ põt deferri in initio litis. ergo anteꝗ̃ aliquid sit ꝓbatum, dic vt superius dixi. Addo pro hac sñia bene facere tex. no. in. l. cũ de indebito. §. in oibus. ff. de proba. vbi text. fortius ꝓbat: ꝙ etiã in casibus in quibus est presumptio contra actorẽ, ꝓpter quã presumptionem sibi incũbit onus probãdi dicit tex. si nõ vult probare, potest aduersario iuramentũ deferre, si prius de calumnia iuret, ⁊ reus debet vel iurare vel referre: pondera ꝙ tex. in fi. dicit, habet tamẽ reus facultatẽ ex toto iuramenti referendi: ergo non recusandi: ⁊ ibi nõ erat etiã presumptio cõtra reũ: imo potius contra actorẽ ad idẽ facere videť regula. d. l. manifeste. ⁊ d. §. ait pretor. q̃ leges indistincte loquunť. Suadeť etiã ista pars ꝑ tex. in. d. c. ij. in fin. de proba. vbi dicit ad cõtextũ: qđ ad huiusmodi iuramentũ deuenitur cũ alie legitime ꝓbationes deficiunt. Ex his apparet qđ iste passus est multũ in ambiguo et posset disputãdo de facili vtraq̃ pars sustineri, tñ ista secunda videť esse cõmunior.

73 † Quicquid sit nota vnum casum specialẽ, in quo actore nihil probãte penitus: tamẽ reus cogitur iurare. s. in feudis: ⁊ iste casus est indubitatus quãdo vasallus esset in possessione feudi, ⁊ dñs directus negaret eum vel predecessores suos nunꝗ̃ fuisse inuestitos: certe licet vasallus sit in possessione feudi, ⁊ cõtra eũ nihil omnino ꝓbetur, tñ cogitur iurare. text. est in. c. j. si de inue. inter do. ⁊ vasal. lis oria. ali qui libri habẽt pro. §. fi. c. j. ibi dum tex. dicit, tũc sine vlla ꝓbatione testiũ debet solus iurare, ad idem tex. in. c. j. de controuer. inter

74 mascu. ⁊ femi. de beneficio. † Itẽ inquãtũ in superioribus dixi, qđ iuramentũ iudiciale põt deferri in princ. litis per. d. l. generaliter. §. j. Nota diligenter in actu practico vnũ qđ singulariter determinat Albe. post Old. laud. nec alibi vnꝗ̃ legi, in. l. iusiurã. ⁊ ad pecunias. §. ait pretor. in. fi. j. eo. ꝙ si actor petat centũ a reo, ꝓpter q̃ fecerit eum citari coram iudice, ⁊ dicat actor, volo stare iuramẽto rei reus respondet, offeras primo libellũ, postea tibi respondebo, dicit actor, nolo offerre libellum, qꝛ non intendo litigare, volo qđ de presenti decidať questio, aut tu iurabis, aut deferes mihi iuramentum. determinant singulariter prefati doct. ꝙ requiriť quod actor primo libellũ offerat, iuxta. l. manifeste. que sic debet intelligi, quo oblato, bene poterit postea cogere reũ aut iurare aut, vero deferre. Mouentur eo quia regulariter in causis debẽt offerri libelli. l. j. in prin. cũ gloss. magistra. ff. de edẽ. auť. offeratur. C. de lit. contest. dura semper visa est mihi hec decisio, ꝗ̃uis cõtradicentẽ non inueniã, ⁊ calũniose petere videtur reus libellũ, cũ ipse reus si dubitet possit petere tempus ad deliberandũ quomodo iuret: vt expresse dicit text. in. d. l. iusiuran. ⁊ ad pecunias. in fi. principij.

75 † Secũdo ꝑncipaliter quero, iuxta istũ primum casum gloss. quãdo dicať nihil ꝓbatũ. Bar. in. iij. col. hic tradit solennẽ ⁊ vtilẽ doctrinam que notanda est, sed male declarať, ⁊ cõiter recitari solẽt verba formalia Bar. dicit ergo Bart. aduertẽ. ꝙ aliqñ iurisditio iudicis, vel instantia cause habet terminum statutũ a lege: et tũc ad hoc vt actor dicatur nihil probasse, ita qđ reus possit diffinitiue absolui, requiritur ꝙ terminus sit sibi statutus ad probãdũ a iudice, et si intra illũ terminũ actor nihil probauerit, debet reus absolui diffinitiue: hoc est, iudex debet diffinire ꝑ sentẽtiam, ꝙ reus nihil debet: sed si nullus terminus esset statutus actori ad ꝓbandum, tũc nõ diceret nihil ꝓbatum, sed nihil actitatum, ⁊ reus nõ posset tunc absolui diffinitiue, sed deberet tñ absolui ab obseruatione illius cause: ⁊ sic actor posset qñcũq̃ de nouo petere. l. ꝓperandum. §. ⁊ siquidẽ. C. de iudi. ꝗ̃uis glo. ibi ꝯtrariũ dicat ⁊ male, ⁊ cõiter reprehẽdiť ibi. Si vero iurisditioni vel instãtie cause esset statutus terminus ab hoĩe ꝓut tota die videmus fieri cõpromissa in arbitris, cum hoc qđ ꝓnuntient intra mensem, vel fieri delegationem de cõsensu partiũ, cum hoc ꝙ sñiam ferat intra mẽsem isto casu talis terminus assignatus ab homine, censetur prefixus non solum notioni si est arbiter: vel iurisditioni si est delegatus: iuxta. l. ait pretor. in ꝑn. ff. de re iudi. sed etiã censeť prefixus ipsis partibus ad ꝓbandũ ⁊ ꝓducendũ omnia iura sua, ⁊ tñ operať ac si specialiter esset prefixus terminus ad ꝓban. et ideo eo elapso. si actor nihil ꝓbauerit, debet reus diffinitiue absolui. allegat Bartol. in. l. si de meis. §. fina. iuncta glossa. in verb. liquere ff. de arbi.

76 Inno. in. c. super eo. el. ij. de appel. † Addo qđ plus dicit multum signãter ⁊ singu. Bal. in auť. ei qui. C. de temp. appel. ꝙ talis terminus assignatus ab homine iurisditioni iudicis, vel instãtie cause, nõ solũ habet vim peremptorij ad probandum quantum ad ipsas partes: sed etiã habet vim termini ꝑemptorij ad audiendũ sñiam: ⁊ ideo iudex in vltima die termini poterit reũ diffinitiue absoluere, etiã actore peremptorie nõ citato, qđ perpetuo no. nec vnꝗ̃ obliuiscaris: ⁊ istud vltimũ refert ⁊ seqť Paul. de ca. in. xiij. col. facit qđ no. per gl. in cle. j. de ap. per Bar. in. l. itẽ illa. in princ. ff. de cõsti. pec. Adde ꝙ ante Bar. decisionẽ illã Inno. in. d. c. sup eo. el. ij. recitat ⁊ sequiť Spec. in tit. de sen. §. nunc videndũ. in ver. illud autẽ. cum Bar. tenent Ang. ⁊ d. Alex. hic ⁊ Bar. in. l. ꝓperãdũ. §. et si qdẽ. C. de iudi. ⁊ in. d. l. si de meis. §. fi. ff. de arbi. Bald. in. c. fi. in. iiij. et. v. col. extra. eo. ⁊ ibidẽ do. Anto. de but. in. iij. colũ. ⁊ in. c. prout. de do. et contu. ⁊ notabiliter. d. Mates. in suis no: abilib' dictis, in nota. xviij. et ibi limitat duob' notabilib' modis istam docti. Barto. magis cõiter approbatã: quas limitationes ibi vide per eum. Fulgo. hic reprobat istam decisionem Bartol. addo Bald. in auť. qui semel. in fina. post gloss. ibi. C. quõ ⁊ quando iud. ⁊ in. c. sancimus quo tꝑe miles. in v si. feu. ⁊ qđ not. Bal. in c. j. de mili. vasal. qui cõtumax est. ⁊ cum Bart. tenet etiã. d. Alex. in. d. l. ꝓperãdũ §. et si qdẽ. in. iiij. et. v. col. C. de iu. iste est pulcher et subtilis passus, ⁊ pro repetentibus ista esset pulchra conclusio, qñ terminus est statutus ab hoĩe iurisditiõi vel instantie cause: nunquid talis terminus habeat vim termini peremptorij ad probãdum, ita ꝙ si nõ ꝓbeť aliqd. j. terminũ, possit reus absolui diffinitiue ⁊ Raph. fulg. hic reprobat hãc opi. Bar. ⁊ dicit nõ esse differentiã, an tꝑs sit ꝑfixum iurisditioni vel instãtie cause de cõsensu partiũ: an vero de iure cõmuni, per. d. §. ⁊ si quidẽ. cũ glos. in verb. termino. ⁊ istud qđ dicit Bart. qđ habeat vim termini ad ꝓbãdũ non probať iure: ⁊ qđ Inno. in. d. c. super eod. el. ij. nõ dicit illud ad qđ eum allegat Bar. sed dicit cõtrarium si bene inspiciať, dũ subdit, sic etiã dicimus in termino iuris ad terminũ statutũ a partibus: et si velit pertinaciter instare aduertat ſm eum qđ Inn. vbi s. ponit aliã opinionẽ. nec in ista prima stat qꝛ se non firmat: vnde cõcludebat Ful. ꝙ actor nihil dicitur ꝓbasse. quãdo statutis dilation' cõgruis ad ꝓbandũ. nihil probauit. ſm doc. in. d. §. ⁊ si qdẽ per. l. fi. ff. de fer. ita intelligiť. l. qui accusare. C. de edẽ. non habita differẽtia inter iudicẽ ordinariũ. ⁊ arbitrũ: qꝛ esset contra. l. j. ff. de arbi. ⁊ nõ habita differẽtia an termin' sit statut' a lege vel a partibus. qꝛ sicut instãtia iudicialis nõ est terminus perẽptori' nisi iudici. d. l. properãdũ. §. j. ⁊ qđ ibi no. nõ enim perimunt actiones vel ꝓbationes partiũ: ita idẽ sit in termino statuto ex partiũ consensu iudici vel arbitro: qui arbiter habetur instar iudcis. l. j. ff. de arbi. ⁊ subdit Raph. in causa propria allegabat istam doctrinã Bar. sed qđ non potuit obtinere defacto qđ seruatur opin. Bar. Pau. de ca. in. xiij. col. hic dicit, ꝙ vidit de hoc magnam disceptatione, dũ ista q̃stio esset de facto: ⁊ ꝙ Bal. cõsuluit pro opi. Bart. primo anno, quo Papiã applicuit, ⁊ ꝙ oẽs alij doct. cõsuluerunt cõtrariũ. ⁊ ꝙ lata fuit sñia contra consilium Bal. in auť. ei qui. C. de temp. ap. vbi dicit, ꝙ ille iudex fuit vna bestia humana Finaliter. d. Paul. cõcludit in hoc passu, ꝙ si appareat corã iudice vel arbitro litẽ fuisse contestatã, vel habitã pro cõtestata, tunc procedat opi. Inno. Bar. ⁊ Bal. quorũ magna est autoritas in causis decidẽdis: ⁊ ꝙ Inn. voluit illud, ad qđ eũ allegat Bart. vt ptʒ ex verbis Spec. sic eum referentis in tit. de sen. prola. §. nunc videndum. versi. illud aũt. tamẽ istud non sufficiẽter probaret qđ Inno. illud dicat, per hoc qđ Spec. eum referat, argu. auť. si quis in aliquo documento. C. de eden. si autem lis non fuerit contestata vel non fuerit habita pro contestata: qꝛ partes nõ cõparuissent, tunc

77 ſm Pau. procedit alia opi. ratio pulchra est, † qꝛ lite nõ contestata non debet dari terminus ad probãdum, cũ probationes regulariter non recipianť lite nõ cõte. toto tit. vt lite non cõte. ergo ille terminus iurisditioni a partib' prefixus, nõ põt habere vim termini perẽptorij ad probandum: qꝛ vbi nõ põt habere locum veritas, ibi nec fictio. l. qui ad certum. ff. loc. l. adoptio. la. j. ff. de adop.

78 † Item lite non cõtest. nõ põt regulariter perueniri ad sñiam diffinitiuam. l. fi. §. illud. ff. de temp. appel. Item intelligit do. Paul. opi. Bar. nõ procedere, nisi actor post litẽ cõte. petijsset terminum ad probandũ, ⁊ iudex vel arbiter noluisset dare aliũ terminum: et isto casu etiam procederet alia opin. et terminus tunc assignatus ab homine iurisditioni vel instantie cause, nõ habet vim termini perẽptorij ad probã. ratio est ſm eũ, qꝛ probationes sine termino fieri non possunt. alleg. not. in. l. in crimine. ff. de adul. sed si actor nõ petijsset terminum ad probãdũ: tunc procederet opi. Inno. et

79 Bar. ⁊ dicit ꝙ ista est veritas in hoc passu. † Caue qꝛ isto vltimo casu errat, cũ probatioẽs sine vlla dilatione facte valeãt: ita bart. in. d. l. in crimine. ⁊ in. l. fin. ff. de fer. ⁊ ibidem Albe. Bal. Ange. et Mod. ⁊ Bar. in extraua. ad repri. in ver. figura. ⁊ doc. in. c. lʒ causam. de ꝓba. Imo forti' vʒ sñia diffinitiua lata non dato termino ad probã.

ad probã.ita no. Bal.in.l.petẽde.in.iij.no.ꝑ illũ ter.C.de tẽpo.in integ.resti.pe.dicẽs hoc esse mẽti tenẽdũ. Et si dicat̃, qḋ iudex denegãdo dilationẽ ad ꝓbã. videatur declarare se nolle admittere ꝓbationes. Rñ. ꝙ imputet sibi pars que non appellauit ab ipso grauamine, vel nõ habuit recursum ad superiorem ꝑ viã querele, vt in aut. vt dif.iu.in prin.⁊ in ꝓposito isto not. Bal.in.l.ij.in.xj.q. C.de epis.audi. fatet̃ tñ.d. Pau.ꝙ lex in qua se fundat Bart.cum glo.vz.d.l.si de meis.§.fi.cũ glo.in versi.liquere.ff.de arbi.parum facit ꝓ ipso:⁊ qḋ nunꝙ sciuit bene colligere ex illa gl.prout etiam dicit Fulg.sed qḋ autoritas Inno.eũ principaliter mouet. Sed imo videt̃ ibi posse colligi, cum non appareat datã fuisse dilationem ad ꝓbandũ:⁊ tñ glo.ibi sentit, ꝙ nõ factis ꝓbationibus, potuit ibi reus diffinitiue absolui ꝑ iudicẽ. Ludo.ro.hic in.xv.colũ. cõtra Bar.dicit ꝙ idẽ ex vtraqꝫ sñia sequi videtur effectus, siue reus absoluat̃ ab obseruatiõe iudicij, siue absoluatur diffinitiue, q: nõ ꝓbatum:nã nõ obstãte tali sñia, poterit actor solutis expẽsis litis qñcũqꝫ agere:nã qñ reus solũ absoluitur ab obseruatione iudicij, res est clara, ꝙ actor põt de nouo qñcũqꝫ agere.d.l.ꝓperãdũ.§.⁊ si quidẽ.⁊ in hoc nõ est dubiũ. Eodẽ modo, si reus est absolutus diffinitiue, q: nõ probatũ, poterit actor de nouo agere qñcunqꝫ non obstante tali sñia, siue reus sit absolutus expresse in sñia q: non fuit ꝓbatum, siue istud colligat̃ habita relatione sñie ad acta.l.ait ꝑtor.§.iudex.ff.de re iu. siue sumus in dubio:nã tũc presumitur lata sñia:q: non ꝓbatum.l.si quis ad exhibenduz.in glo.ff.de exce.rei iu.poterit oĩ casu petitor iterũ de nouo qñcũqꝫ agere:vt plene no.in.l.iul.verũ debitorẽ.in gl.j.magna. post prin. ff.de cõdi.inde.vñ dicit Lud.se nõ videre magnũ effectũ insurgere ex ista doc. Bar.lꝫ pulchra ferrat Lu.ro.bñ verũ est, ꝙ si ferat̃ sñia absolutoria solum ab obseruatione iudicij:tunc bñ veruz est ꝙ actor põt qñcũqꝫ de nouo agere:sed si feratur sñia absolutoria eo q: nõ sit ꝓbatum, talis sñia est sñia diffinitiua, ⁊ si ab ea nõ appellat̃ trãsiret in rẽ iudi.⁊ non posset postea agi.l.sub specie.C.de re iu.l.imperatores.ff.de re iudi.glos.est in ꝓposito.in aut.at qui semel.in ꝟbo locũ hꝫ.C.qñ et qñ iud.ad qḋ specialiter bene facit text.in.l.argẽtarius.§.cũ autẽ.ff.de eden.quẽ sic induco.nã in illo text.inter cetera dicit̃, ꝙ si actor nõ potuit probare intẽtionẽ suã: eo q: argẽtarius noluit edere rõnẽ, ⁊ ꝓpterea reus fuit absolut⁹ diffinitiue:dicit ibi tex.ꝙ actor põt agere cõtra argentarium ad dãnũ litis supueniẽtibus probationibus vt ibi, tũc si sic ille actor posset qñcũqꝫ agere cõtra reũ absolutũ nõ obstãte sñia, ab argentario nõ posset petere dãnum litis, sed solũ expẽsas litis, q: plus nõ interesset sua, ⁊ nõ dicit tex.qḋ aget cõtra argẽtariũ:ergo ap-
80 paret ꝙ amplius nõ aget cõtra reũ absolutum diffinitiue.† vnde dicit Pau.de cast.⁊ bñ in.l.qui accusare.C.de edẽ.qḋ ignorantes dicũt, ꝙ sñia absolutoria (q: nõ probatũ) dicit̃ sñia interlocutoria sicut ⁊ illa q̃ fertur ab obseruatione iudicij:⁊ male dicunt, q: imo prima est diffinitiua ⁊ trãsit in rẽ iudi.si nõ appellet̃ ab ea:⁊ postea amplius agi nõ poterit:secus in prima p.d.l.argẽtarius.§.cuz autẽ. Nec ob.gl.allega.ꝑ Lud.ro.in.d.l.iul.verũ debitorẽ.in glos.j.magna.post prin.q: illa glo.nõ dicit, ꝙ si reus fuerit absolutus diffinitiue, q: nõ ꝓbatũ, ꝙ actor possit de nouo agere, sed bñ dicit, ꝙ si talis reus sic diffinitiue absolut⁹ soluat creditori:⁊ postea velit solutũ repetere, ⁊ agat ꝯdictione indebiti, dicit bñ glo.qḋ creditor q nũc effectus est reus in ista noua instãtia tendente ad alium effectũ, bene poterit probare de suo credito:⁊ ita declarat ibi Bar.in.ij.co.⁊ oẽs sequuntur quia imputet sibi reus q soluit, licet errore:⁊ postea agit, qḋ non est in casu nostro. Pro clara tñ ⁊ formali intelligentia doctrine Bart.quã alij nõ declarant sed simpliciter verba Bar.referunt ⁊ faciunt Ful.et Ludo.ro.hic.et do.Abb.Pano.in.c.fin.extra eo.aduertendum est, ⁊ cognosces in quo Ludo.errauit:nam dicit Bart.⁊ bene, qḋ quando nullus terminus est statutus a iudice partibus ad probandũ:an debeat sequi sententia absolutoria solum ab obseruatione iudicij:an vero reus debeat absolui diffinitiue a causa.dicit Bart.ꝙ si terminus sit prefixus a.l.iurisditioni iudicis, vel instantie cause:prout est de iure communi, ſm qḋ cause ordinarie habent instantiã triẽnalem:iuxta.l.properandum.in princi.⁊ tunc, si intra talem terminum actor nihil probauerit, dicitur nihil actitatum, ⁊ reus potest solum absolui ab obseruatione iudicij, sed si terminus sit prefixus ab homine:puta a partibus iurisditioni iudicis vel notioni arbitri:tunc talis terminus, nõ solum quo ad iudicẽ, sed etiam quo ad partes habet vim termini peremptorij assignati ad probandum:⁊ ideo si actor intra illum terminum nihil probauerit, est perinde ac si nihil ꝓbasset intra terminũ peremptoriũ sibi assignatum a iudice ad probandũ:⁊ ideo tali casu reus debet absolui diffinitiue a causa, Ego aũt itelligo, ꝙ reus dicat̃ absolui diffinitiue a causa:nã si iudex diceret, ego absoluo reum, q: nihil fuit probatũ, istud non esse absoluere diffinitiue a causa:sed absoluere diffinitiue a causa est, qñ iudex diffinit ⁊ pronuntiat circa merita cause:⁊ q: dicit, ego absoluo reũ, ⁊ pronuntio euz nihil debere, q: nihil fuit probatum in termino prefixo:istud ego intelligo qḋ sit absoluere diffinitiue a causa:ratio.q: ista sñia diffinit negotium principale, an quis sit debitor vel nõ:et quare talis sñia tangit negotium principale:certe tollit naturalẽ obligationem ⁊ elidit ciuilem:vt habetur in.d.l.iul.veruz debitorẽ.⁊ ideo si non appelletur a tali sñia, ⁊ trãseat in rem iudi.actor nõ potest amplius agere de nouo, q: non habet ius agendi. Sed qñ reus solũ absoluitur ab obseruatione iudicij:⁊ sic sñia solum tangit instantiã cause, sed nõ merita:q: talis sñia non tollit nec naturalez, nec ciuilem elidit, illa censetur sñia interlocutoria:q: non diffinit merita cause principalis:⁊ ideo ea non obstante, potest actor qñcunqꝫ agere, dũmodo expensas litis soluit:ita etiã voluit glo.in.d.l.properandum.§.siquidem.in verbo iudicij.et sic vides, qḋ magna est differentia an reus absoluatur diffinitiue a causa:an absoluatur solũ ab obseruatione iudicij:⁊ in hoc inaduertenter errauit Lud.ro. Unde in proposito nostro ad confir.predictorum querit optime Barto.in.l.titia.in.ij.col.⁊.ij.q.ff.de accu.an sñia absolutoria ab obseruatione iudicij, sit interlocutoria vel diffinitiua:q: si est diffinitiua dꝫ ferri in scriptis cum debitis solennitatibus:vt.l.j.⁊.ij. C.de sen.⁊ interlo.om.iudi.⁊ ibi determinat Barto.in effectu qui dicit, ꝙ si talis sñia absolutoria solum tangit instantiam cause, ⁊ nihil de meritis cause principalis:tunc dicitur sñia interlocutoria:⁊ ideo si reus simpliciter absoluatur ab instãtia:⁊ sic ab obseruatione iudicij:q: nihil sit probatum:certe hic nihil diffinitur de debito principali:ista dicitur sñia interlocutoria:sed si talis sñia absolutoria tangat merita cause principalis:q: iudex dicat, absoluo reũ, q: nõ est debitor, cum nõ sit probatum:ista sñia tangit debitum principale ⁊ illud diffinit.tũc ista dicitur sñia diffinitiua:⁊ vide que ibi ponit Bart.in seq.q.⁊ nunc intelligis qd sit absoluere simpliciter ab obseruatione iudicij:⁊ qd sit absoluere diffinitiue a cã:qui sit effectus, q: primo casu est sñia interlocutoria ⁊ non transit in rem iudica. scḋo casu est diffinitiua ⁊ transit in rem iudi. Et vide vltra predicta glo.no.in cle.fi.in glo.ij.in fi.⁊ ibi Pet.de anch.et alios de appel.⁊ glos.in cle.j.in ꝟbo diffinitiua.de seque.pos.⁊ fruc.Ange.⁊ Imo.in.l.v.in princip.vbi plene per eos.ff.de verb.obli.Jo.an.in.c.peruenit.el.ij.de appella.⁊ Joã.fab.aliquid in.§.fin.insti.de perpetuis ⁊ tempo.act.⁊ sic modo videtis qḋ ista impugnatio.Lud.est falsa, quia errat in fundamentis. Adde qḋ do.Anto.de Alexãdria insignis doc.parthenopeius seu neapolitanus in.l.qui accusare.in pe.col.C.de eden.reprobat istã doctrinam Bar.inquantum Bar.vult, ꝙ si datus est terminus ab homine iurisditioni iudicis, quo casu talis terminus habet vim termini dati ad probãdũ, quo elapso, si actor nihil probauerit, iudex debet absoluere reum diffinitiue:istud ſm eum sustineri non potest tali fundamento a partibus sufficienter enumeratis:nam intra terminum, hoc est, duz pendet istud tempus, iudex non potest diffinitiue pronuntiare tanꝙ ad probandum.l.siue pars.C.de dilatio.post terminum vero elapsum minus poterit iudicare iudex delegatus vel ordinarius, quia expirata ⁊ extincta est iurisditio iudicis vel delegati vel arbitri.l.cum non eo die.C.quan.prouo.non est ne.et hoc dicit esse notandum.q: non tangitur per alios. Sed tu aduerte, ꝙ ex suprascriptis habes solutionem ad hoc:quia imo iudex vltima die istius termini poterit et debebit pronuntiare diffinitiue, cũ talis terminus habeat vim peremptorij termini, non solum ad probãdum vt dicit Bart.hic, sed etiam habet vim termini peremptorij ad audiendum sententiam, vt signanter dicit Bal.in.d.aut.ei qui.⁊.s̃.feci mentionem:ergo vltima die termini poterit absoluere reum diffinitiue:⁊ sic remanet arg.euacuatum. Item adde qḋ do.Abb.Panor.in.c.fi.in verbo sane.in.ij.col.⁊ se.extra eo.refert formaliter istam doctrinã Bart.⁊ dicit, ꝙ inquantum vult Bart.qḋ quando iurisditioni iudicis, vel notioni arbitri, seu instantie cause, est assignatus terminus a partibus vt tota die fit in cõpromissis ꝙ talis terminus etiam quo ad partes habet vim termini peremptorij ad probã.ita ꝙ eo elapso, si actor nihil ꝓbauerit, debet reus absolui diffinitiue a causa:dicit ipse, qḋ hoc vltimum est valde singulare, sed qḋ debet necessario restringi duobus modis. Primo, respectu arbitroruꝫ, data absentia partium, non posset arbiter pronuntiare absentibus partibus, nisi ista potestas fuisset sibi expresse a partibus collata l.diem proferre.§.si quis litigatoruꝫ.ff.de arbi.sed bene committitur pena compromissi.vt ibi.et.l.ij.vbi Barto.C.de arbi. Item debet restringi doctrina Bar.quando lis esset cõtestata a partibus, vel habita pro contestata, al's non valeret sñia diffinitiua lata non precedẽte litis cõte.maxime in iudice delegato, toto ti.extra vt lite nõ cõtest.l.fi.§.illud.C.de temp.app.⁊ sic ſm eum talis terminus assignatus ab hoie, operatur solum quo ad partes vt habeat vim termini peremptorij dati ad ꝓbandũ:nõ aũt supplet alias solẽnitates a iure requisitas. Adde qꝫ illud qḋ dicit de lite contestata, est bene dictum:⁊ ita etiam declarat Paulus de cast.hic.in.xiij.col.⁊.s̃.plenius retuli eum referendo.sed dum subdit

Sña lata actore diffinitiva.
Sña ab observa. est interlocu.

idem.d.Abb.q̃ assignatio talis termini facta ab homine:opera-
tur solum quo ad terminũ peremptorium ad probandũ:sed non
quo ad alias solẽnitates:dic q̃ imo etiam operat̃ ad perẽptoriũ
terminum ad audiendum sñiam,qui est de solennitatibus neces-
sario requisitis in iudicio,vt.s̃.opportune retuli fm Bald.in.d.
aut.ei qui.Ex istis habes defensatam ꝛ declaratam istã solennẽ
doctri.Bar.ab oĩbus contradicentiũ spinis expurgatã.cui etiã
adde.d.Bart.vero.eam tenentẽ ꝛ deducentem ad practicam in
cautela.lxxxiij.que incipit.sepe contingit.Ultimo vt nihil omit-
tatur circa istũ primum casum glo.q̃ actore nihil probante reus
absoluendus est etiam sine iuramento:adde text.in.c.j.vt eccle.
benefi.sine dimi.cõfe.ꝛ ibi vide glo.magistram in verbo nõ p̃bã-
te ponẽtẽ plures fallentias ad hanc regulã,in quibus etiã actore
nihil p̃bante,tñ reus nõ venit absoluendus.Alias fallentias ha-
bes in.d.l.qui accusare.C.de edẽ.nõ refero hic,qꝛ nõ est principa-
81 liter de materia.l.nostre.¶†Condescendo nunc ad scdm casum
principalem glo.qñ actor plene probauit intentionez suã:et tunc
reus debet condẽnari:adde tu,q̃ ista conclusio procedit etiam si
actor cui defertur iuramẽtum a reo in iudicio,nollet aliter iurare
postq̃ plene probauit,intantũ q̃ non valeret consuetudo dispo-
nens,q̃ postq̃ actor plene probauit intentionẽ suã,q̃ etiã tenea-
82 tur iurare.tex.est solẽnis ꝛ singu.in.c.ij.de proba.†Ex quo text.
habes notare,non valere consuetudinem a pari ratione nec sta-
tutum,per quã consuetudinem plene p̃bationi actoris adijcere-
tur probatio per iuramentum eiusdem actoris,dicit.d.Pau.de
ca.hic in.iij.col.in prin.q̃ Venetijs nõ seruat̃ dispositio illi⁹ text.
imo seruatur illa cõsuetudo,q̃ satis videtur facta ad refrenãdas
83 malitias hominũ.†Et p illũ sing.tex.d.c.ij.dicit Ludo.ro.in vlti.
col.se his diebus in.q.de facto ꝯsuluisse in ciuitate Vicencie:vbi
adest statutũ,q̃ probatio per acta cause nõ sufficiat,nisi etiaz pro
ducens faciat fidẽ proprio iuramento:dicit Lud.ro.se cõsuluisse
ꝛ bene per.d.c.ij.q̃ tale statutum nihil valuit,qꝛ acta cause indu-
cunt probationem etiã notoriã.c.cũ olim.de verb.sig.c.fi.de coha.
cle.ꝛ mulie.Inno.in.c.per tuas.de testi.ꝛ in.c.ex insinuatione.de
app.qñ publicata sunt ꝛ nõ aliter.l.gesta.C.de re iud.ꝛ qñ cõclu-
sum est in cã,ꝛ nõ alr.gl.est singu.lz vulgata in.c.significauerunt.
de testi.ergo cõsequens sit,q̃ tale statutũ nihil valeat p.d.c.ij.tãq̃
probationi plene ꝛ notorie inducte ex actis,addat aliã probatio-
nem p p̃priũ iuramentũ.Itẽ adde q̃ per illũ text.in.d.c.ij.quem
Bal.ibi merito dicit esse singularẽ,ꝛ in vltimis verbis attestatur
q̃ nõ est tex.in iure magis ponderose loquẽs illo:decidit ibi sin-
gu.Bal.in.iij.col.duo solẽniter signanda,de quibus qd est mirũ.
84 nullus Cano.facit mentionẽ.†Primũ est,cõstat q̃ iuramentum
calũnie non prestitum in cõtestatione litis,debet prestari postea
in quacũq; parte iudicij exigat̃:al's nolẽs iurare habetur pro con
fesso,ꝛ q̃ quãdocunq; prestari debeat tex.est in.c.j.de iura.calũ.in
vj.gloss.no.in.c.ex literis.de iureiur.Bald.in.l.j.in vlti.col.ꝛ in.l.
ij.§.sed quia veremur.C.de iur.calum.Hoc limitatur singulariter
per.d.c.ij.nisi actor iam plene probasset intentionem suã:quia si
postea ab eo exigatur iura.calum.potest illud recusare licite,nec
habebitur pro confesso.casum dicit esse Bald.ibi ꝛ non reperiri
alibi sic expresse,qd multum no.qꝛ Bald.solenniter extendit.d.
c.ij.loquẽs in iuramento veritatis,qd necessario nõ est prestandũ
post plenam probationẽ:vt etiã habeat locũ in iuramento calũ-
nie,q̃uis illud facilius prestet̃.Secũdo decidit ibi Bal.per illum
text.stante statuto in ciuitate,q̃ reus requisitus ad subeundũ tor
menta,si nõ comparet habeatur p cõfesso ꝛ conuicto:debet intel
ligi tale statutum,nisi reus per prius de innocentia sua perfecte
probauerit,qd multum not.Itez ad.d.c.ij.adde qd not.dicit Do.
de sanc.ge.in.c.j.in.j.col.in versi.not.consuetudinẽ valere,de iura.
calum.in.vj.vbi per illum text.no.q̃ quamuis nõ valeat cõsuetu
do vel statutũ,per qd plene probationi superadditur alia proba-
tio,etiã per iuramentum:illud est verum,qñ prima p̃batio esset
plena ꝛ p̃fecta:secus si nõ plena:puta p iuramentũ:tũc illi posset
85 addi alia probatio p illũ tex.†Iuxta istũ casum glo.Barto.hic p
duas col.late prosequit̃,declarãdo an ꝛ qñ dicatur plene p̃batũ,
ꝛ cum eo alij omnes simpl'r transeũt:ꝛ aliud non addunt:ꝛ dicit
Pau.de ca.in.xiiij.col.q̃ ista doctrina est pulchra:ꝛ q̃ Bar.eam
ex suo capite adinuenit.Tu vltra alios diligẽter põdera,q̃ Bar.
subtiliter inspicienti in ista doctrina vnũ vult nunq̃ tradendum
obliuioni,qd est summe necessarium in presenti materia:et istud
vult in.v.col.in ver.post dubitationẽ autem potest incipere ꝛc.ꝛ
apertius in ver.immediate sequẽti:qui incipit,post istam autem
suspicionẽ ꝛc.qd iuramentum in supplemẽtum p̃bationis nõ tã-
tum venit deferendũ vbi semiplene probatum:sed etiã vbicunq;
actor hz solũ p se presumptiones vel aliquas cõiecturas p quas
iudex inducit̃ ad suspicionem vel ad opi.dicit enim ibi formaliter
Bar.vt eũ inuenias,sic ꝛ in istis duab⁹ causis dubijs.s.qñ iudex
reductus est ad suspicionẽ vel opi.loquitur hic:ꝛ sic habet locuz
ista lex:ꝛ ita inuenio egregie põderasse.d.Alex.imo.in consi.liij.

a ¶In cã criminali.Ad de Cardi.in c.tue,de p̃cura.

qd incipit,in causa vertente inter michaelẽ.in vlt.col.li.j.Iste est
pulcher ꝛ necessarius passus:ꝛ non tangit̃ p doc.hic.aut in neces-
sarijs locis.Adde glo.not.in.c.tam literis.in gloss.ij.in verbo p̃-
a lata.de testi.que no.dicit,q̃ in cã criminali⁹ etiam ciuiliter mota,
propter solam presumptionem,nõ est deferendũ iuramẽtũ in sup-
plementũ,sed in causis ciuilib⁹.si qs habeat vnã bonã p̃sumptio
nez p se,cõsyderata cã,ꝛ p̃sona,dz sibi deferri iuramẽtũ in supple-
mentũ p̃bationis:facit qd vult Bal.post Ja.de are.in.l.si fundũ.
ad fi.C.de rei ven.vbi formaliter inquit,q̃ si iudex hz probabiles
cõiecturas,dz deferre iuramentũ in supplementũ proba.allegat
no.per Guil.de cu.in.l.si duo patroni.in prin.s̃.eo.ꝛ q̃ ex solis cõ-
iecturis deferatur iuramentũ istud in supplementũ p̃batio.col-
ligitur ex.c.j.ꝛ ibi no.Bal.de cõtrouer.inter me ꝛ do.in vsi.feud.
Adde etiam q̃ solus Lud.ro.hic in.xxiij.col.q̃uis de Bar.ꝛ pre-
dictis nullam faciat mentionẽ,sic distinguit in hoc pulchro ꝛ no-
tabili passu,aut loquimur in causis ciuilib⁹:ꝛ tunc si qs habeat p
se solum presumptionẽ leuẽ,ex ea nõ defertur istud iuramentum
in supplementũ p̃bationis.glo.est in.l.iij.§.j.ff.de mino.ꝛ glo.in.l.
nõ est verisile.in prin.ff.q̃ me.cã.sz si aliqs hz pro se bonã ꝛ vehe-
mentẽ presumptionẽ,qd qñ sit relinquitur arbitrio iudicis:tunc
bene sibi dz deferri iuramentũ in supplementum p̃bationis.p gl.
in.d.c.tã literis.si autẽ sumus in causis criminalibus:tũc quia in
eis requirũtur p̃bationes luce meridiana clariores.l.sciãt cũcti.
C.de p̃ba.clare est,q̃ nõ hz locũ istud iuramentũ in supplemen-
tũ probationis fm glo.Barto.ꝛ cõiter doct,in.l.iij.§.j.s̃.eod.in.l.
maritus.ff.de qõ.sed si cause criminales sint ciuiliter intentate ad
priuatũ interesse,iuxta.l.pe.ff.de fur.tũc teneo cũ Lu.ro.q̃ p̃pter
bonã ꝛ vehementẽ presump.arbitrio iudicis relinquenda,deferẽ
dum est iuramentũ in supplementũ p̃bationis:ꝛ in hoc reprehen
dit glo.cõtrariũ tenentẽ in.d.c.tã literis.si autẽ sumus in causis
famosis:tũc q̃uis habeat bonã ꝛ vehementem p̃sumptionẽ pro
se,nisi alijs adminiculis cõfirmet̃,nõ deferr̃ iuramẽtũ in supple-
mẽtũ p̃ba.tex.est rotũdus in.c.fi.extra eo.ita in hac verisili ꝛ colo
rata disti.residet Lud.ro.hic.Adde qd.d.Abb.Panor.in.c.fi.in
ver.sane.extra eo.in.ij.col.in ver.tertio q̃ro nũquid semp ꝛc.nullã
de predictis mentionẽ faciẽs,querit nunquit aliquo dato gradu
p̃bationis semp sit deferendũ iuramentũ in supplemẽtũ p̃batio-
nis,ꝛ dicit q̃ sic,cã cognita p.l.in bone fidei.C.eo.posset em̃ fm eũ
esse ita leuissimuz indiciũ,q̃ nõ deferret:ꝛ p̃pter hoc tex.in.d.c.fi.
dicit,põt iudex.Dicit tñ esse aduertendum,ꝛ hic est punctus.q̃ si
presumptio p actore nõ faciat semiplenã p̃ba.ex ea nõ est deferẽ-
dum iuramentũ in supplementũ p̃bationis:rõ est,qꝛ si p̃ria non
est semiplena:qñ potest suppleri p iuramentũ necel.vt plenaz fa
ciat:sed bene tũc,qñ p̃sumptio est minus semiplena p̃batio:si iu-
dici videbit̃,põt bene deferri reo cõtra quẽ est p̃sumptio,iuramẽ-
tũ purgationis.d.c.fi.ꝛ.d.c.tã literis.Adde etiã qd Ange.in.d.§.
si vero vsusfructus.ad fi.in aut.de nup.dicit formaliter vnũ sciẽn-
dum esse:q̃ nec actori nec reo dz deferri sacramentum in supple-
mentũ p̃bationis ex indicijs,sed ex semiplenis p̃bationib⁹:vt di-
cit no.glo.in.l.iij.§.j.ff.de mino.sunt autem fm eũ semiplene p̃ro-
bationes,pluśq̃ indicia:vt.l.cum p̃batio.cum gl.ff.de p̃ba.Idez
q̃ iuramentũ in supplemẽtum p̃bationis nunq̃ deferet̃ ei q mi-
nus q̃ semiplene p̃bauit,tenet ipsemet do.Alexã.sibi contrarius
hic in discursu.in.xxvj.col.per glos.d.l.iij.§.j.in verb.si senior.ff.de
mino.Ex istis apparet q̃ passus iste necessarius,nõ est sine dubio
ꝛ non tangitur a doct.nisi incidenter.†Quid tenendum:puto q̃ 86
p̃pter leuẽ p̃sumptionẽ nunq̃ defertur istud iuramentum in sup-
plemẽtum probationis.gl.est de hoc no.in.d.l.iij.§.j.sup ṽbo si se
nior.ff.de mino.ꝛ hic oẽs cõcordãt,vt proxime retuli.si aũt qs ha-
beat p se vehementẽ p̃sumptionẽ,puto q̃ istud iuramentum in
supplementũ deferri debeat.Intelligo autẽ leuẽ p̃sumptionẽ qñ
est minus semiplena probatione:qñ autẽ inducit saltẽ semiplenã
probationẽ:puto q̃ tunc sit vehemens p̃sumptio.Et sic cõcludo
qd nunq̃ ex presumptionibus vel coniecturis defertur istud iu-
ramentũ in supplementũ p̃bationis,nisi sint tales,q̃ faciant semi
plenã p̃bationez:quia al's qd esset minus semiplena probatione,
nõ posset suppleri vt plenã faceret.ad hoc ego expresse pondero
ipsummet Barto.hic in penul.col.ver.si.his p̃missis ꝛc.vbi dicit
Bar.formaliter,q̃ si actor vel reus hz tñ p se,q̃ faciat suspicio-
nẽ:nõ autem p̃sumptionẽ vel semiplenam p̃bationẽ,nunq̃ defer-
tur iuramentũ in supplemẽtum p̃bationis:ratio est fm Bartol.
quia tũc iuramẽtũ nõ suppleret,sed bene deferretur tali casu iura-
mẽtum purgationis illi cõtra quẽ militat illa p̃sumptio.d.c.fi.
Subdit postea Bar.ꝛ istud est qd pondero,q̃ si actor haberet p
se semiplenam p̃bationem.hoc est tñ,q̃ iudicẽ inducat ad opin.
ꝛ reliqua:põdero multũ ista ṽba,fm que dz declarari Bar.in.v.
col.quẽ superius declaraui vt ibi dixit Barto.q̃ si actor habeat
pro se cõiecturas,p quas iudex inducatur ad opi.quia intelligit
vt ipsemet declarat in illa quinta col.q̃ talis opin.debet causari
ex semiplena p̃batione.Idẽ ꝛ clarius põdero velle ipsum Ale.
in.vj.col.

in.vj.col.ad fi.in ver.vidēda sunt ergo exēpla predictorū.vbi for-
maliter sic inquit,videnda sunt ista que faciunt istā opi.vel istam
suspicionē quam gl.nostre appellant semiplenā probationem,et
sic ipsemet Bart.in.vj.col.declarat illud qđ dixerat in.v.col.quō
intelligatur suspicio vel opinio ex qua iudex posset deferre hoc
iuramentū,⁊ vult,ꝙ sit semiplena probatio.¶Que ergo sint illa q̄
faciunt semiplenā probationē,dicā nunc plene in tertio casu glo.
quem ingredior/¶Tertius principalis casus gl.est,quando semi-
plene probatū est,isto casu ꝓprie hꝫ locū ista lex.s.qđ iuramentuꝫ
in supplementuꝫ probationis deferatur/¶Videnda ergo sunt illa
que inducunt semiplenā probationē,vt sic cognoscamus qñ huic
iuramēto sit locus.glo.hic ⁊ in.l.in bonefidei.C.e.ponit quatuor
a casus¶Primuꝫ exemplū est,in domestica seu priuata scriptura,*
prout etiam tenuit gl.in.l.ij.C.de fid.instr.⁊ in.l.j.§.eiusdē quoqꝫ
principis.ff.de testi.d.Azo.⁊ Hostien.vterqꝫ in sua summa ꝑut
hic refert Bar.idē tenet Jo.an.d.c.fi.circa fi.extra eod/¶Aliter te-
nuit Spe.in ti.de instru.edi.§.nunc dicendū.circa medium,quem
reprehendūt per Pe.et Cy.in.l.in bonefidei.p duo fundamenta
de quibus hic per Barto/⁊ propterea gloss.in.§.si vero quisq̄.in
verbo interuenerit.in aut.de instru.cau.⁊ fide.limitat gl.nostras
vt intelligantur de priuata scriptura alterius tertij quā producē
87 tis.†Pro plena intelligentia huius passus aduertendū est fm
Barto.⁊ doc.hic.⁊ Barto.⁊ oēs in.l.nuda rō.ff.de do.qđ priuate
scripture,tres sunt species¶Quedā dicit apocha,⁊ in vulgari di-
citur apodissa,de qua loquit.l.plures.apochis.C.de fi.instru.⁊ in
aut.si quis vult caute deponere.C.qui po.in pig.hab¶Quedā est
liber rationum quē vnusquisqꝫ sibi cōficit¶Quedā ⁊ tertia est epi
88 stola. ¶†Circa primam speciem priuate scripture videlꝫ circa
b apochā b bar.ponit doctrinā,quā etiā formaliter ponit hic Alb.
de verbo ad verbū in.ij.col/¶Tu attende vt hanc doctri.bene ex-
plices,qđ in ea sunt quinqꝫ casus principales:in tribus primis,
apocha facit plenam probationem¶in quarto facit semiplenam
probationem¶in quinto facit qualēqualē fidem.¶Primus casus
indubitat⁹ est,qñ ille cōtra quē apocha priuata ꝓducit,ꝯfitetur
eam scriptā sua manu ꝓpria.l.publia.in fi.ff.depositi.⁊ tunc pla-
nū est,qđ plenā ꝓbationē facit.¶Scđs casus est,qñ apocha habet
subscriptionē partium ⁊ testiū simul,⁊ est a testibus approbata.l.
scripturas.C.qui po.in pig.ha¶Tertius casus est,qñ apocha ha-
bet subscriptionem testium vel presentiā testiū qui viderunt eam
scribi:tunc si approbatur per testes et cōparationē literarū,ple-
nam fidem facit.aut.⁊ si cōtractus.C.de fide instru.istis tribus ca
sib⁹,apocha plenā fidē facit¶Quart⁹ casus,qñ apocha approbat
per testes tm̄ de per se:vel per solā cōparationē literarū:tunc tm̄
semiplenā probationē facit.§.et quia igit.in aut.de instru.cau.et
fide.⁊ ideo glos.hic posuit vt duas species separatas.s.priuatam
scripturā,⁊ cōparationē literarū,lꝫ olim sola cōparatio literarū
plenā fidē faceret.l.cōparationes.C.de fid.instr¶subdit tm̄ Bart.
ꝙ tāta posset esse vis cōparationis literarū,ꝙ sola cōpartio ple-
nā fidē faceret:q̄ si cōparatio literarū ꝯtradicat dictis testiū:pōt
iudex stare soli cōparationi cōtra testes.§.si vo aliquid.in aut.de
instr.cau.⁊ fide.quāto magis poterit iudex stare soli cōparationi,
que nō habet cōtradictionē testiū¶Quintus ⁊ vltimus casus est,
qñ producit priuata apocha nullo adminiculo suffulta,nec subscri-
ptione partiū:nec testiū,nec cōparationis literarū:tunc aliquam
presumptionē inducit,nō tm̄ semiplenā ꝓbationem.glos.in.§.si ta
men quisq̄.in aut.de instru.cau.⁊ fi.⁊ cōprobat Bar.duabus ra
tionibus,de quibus hic per eū:⁊ cū tota doctrina Bartol.transit
simpliciter Raph.Fulg.in mea lec.q̄uis.d.Alexā.eū aliter refe-
rat¶Tu attende diligēter inq̄tum Bar.in scđo ⁊ tertio casu con-
stituit differētiā,an priuata apocha habeat subscriptionē partiū
⁊ testiū,an solā presentiā testiū sine subscriptione:quia testes di-
cunt ꝙ viderunt partes scribere apochā:et tūc si talis scriptura
cōfirmetur cōparatione literarū,facit plenā fidē,alr̄s dictū testiū
non plene sed semiplene probat:idē ꝓbat Bar.in.d.l.nuda rō.⁊
in aut.at si cōtractus.C.de fide instru.sequunt.d.Anto.de but.et
Abb.Panor.in.c.ij.de fi.instr/¶In hac differentia in primis non
bene dicit Bar.quia si testes viderūt debitorē scribere apocham
priuatā manu ꝓpria,nō requirit alia ipsi⁹ debitoris subscriptio.
l.cū antiquitas.§.cū autē.et ibi ad hoc no.Cy.⁊ Bal.in vlti.not.
⁊.d.Pau.⁊ alij Moder.C.de testa.Idē no.Bart.sub dubio for-
te,in.l.cum tabernā.§.idem quesiūt.in.ij.not.⁊ ibi clare Angel.et
Sali.ff.de pig.¶Itē mirum videt illud qđ vult Barto.in tertio et
quarto casu.ꝙ qñ testes deponunt ꝙ fuerunt presentes,⁊ ꝙ vide
runt partes scribere apochā ⁊ ꝙ eam recognoscāt:ꝙ talib⁹ testi-
bus plene nō credatur,nisi simul concurrat cōparatio ⁊ silitudo
literarū,cū tm̄ habeamus ꝙ testes soli ita plene probent sicut in-
strumenta.l.in exercendis.C.de fide instru/¶Ad istud rñdet Bar.
nō hic,sed in.d.aut.at si cōtractus.in.v.oppo.⁊ ante eū Jaco.de
but.ꝙ ex quo tales testes nō deponunt immediate de debito vel
cōtractu:quia si deponerent,plene ꝓbarent:sed solum deponunt

de scriptura:ꝙ talis apocha fuit scripta vel subscripta manu de-
bitoris,⁊ quia in hoc possunt de facili errare:ideo requiritur cō-
paratio literarū:alr̄s soli testes nō plene probāt:ita etiā no.respō
det Bal.in aut.sed nouo iure.in pe.colū.C.si cer.petat.⁊.d.Abb.
Panor.in.d.c.ij.in.ij.col. in fi.⁊ sequenti.de fide instru/¶Sed ista
responsio nō est bona,⁊ p cōsequēs decisio Bar.falsa.nam si tres
testes ꝑut requirūtur in apocha:iuxta aut.si quis vult caute de-
ponere.⁊ in corpore vnde sumitur.C.qui po.in pigno.ha.⁊ ratio-
nem quare testes tres requirātur,declarat Barto.in.d.l.scriptu-
ras.in primo not.⁊.d.Abb.Panor.in.d.c.ij.si tales tres testes
deponāt,ꝙ fuerūt presentes ⁊ viderūt partes propria manu scri-
bere vel subscribere talē apochā,vel viderūt ⁊ audierunt partes
mandare tertio qui illā scriberet et scripsit presentibus partib⁹
⁊ testibus,et ꝙ de hoc bene recordantur et recognoscunt ipsam
apochā:certe cum deponāt p sensuꝫ appropriatum tali actui de- a
bent plene probare,absqꝫ alio adminiculo comparationis litera-
rum,per regulam.l.vbi numerus.ff.de testi.⁊ per notata in.c.cuꝫ
causam que inter archiepm̄.de testi.nec tali casu dicunt:testes
tales errare aut decipi,licet bene possent decipi:si soluꝫ redderēt
causam quare cognoscūt literā:⁊ ad hoc cōfirmā.bene facit text.
in.§.si vero aliquid tale.in aut.de instru.cau.⁊ fide.iuncto eo qđ
habetur in prin.illius aut.vbi dicitur,ꝙ si testes deponant se vi-
disse partes.scribere vel subscribere,et postea cōparatio literarū
producta per eū contra quem scriptura priuata ꝓducta est,con-
tradicat dicto testium,tm̄ quia testes deponunt de veritate:scꝫ se
vidisse scribere,stat dicto testiū,nō obstante ꝙ cōparatio ꝯdicat
q̄tomagis standū est dicto testiū,quando comparatio literarum
89 nō cōtradicit.†Est bñ verū,ꝙ sola cōparatio literarum nō plene
ꝓbat fidē apoche,nisi testib⁹ iuuet:sed si incipiat a testibus nō est b
opus cōparatione:⁊ ita reprehēdit Bar.Jo.de imo.in.d.l.nuda
rō.in.ij.col.⁊ dicit ꝙ ita est expresse de mēte Jac.de are.⁊ Cyn.in
l.cōparationes.in vlti.q.C.de fi.instru.⁊ ita p hec fundamēta que
sibi ascribit tacito autore Lu.ro.in.d.l.nuda rō.in vlti.col.⁊ p ea
dem fundamenta ꝯtra Bar.tenet Jo.de imo.in.c.ij.in.iiij.col.de-
fi.instru.⁊ in.c.fi.in.ij.col.e.ti.de iureiu.⁊ cōtra Bar.tꝫ etiā Lud.
ro.hic in.xx.col.⁊ seq.et.d.Alex.imo.in.xxiij.col.⁊ seq.cōtra Bar.
etiā tenēt Host.⁊ Jo.an.in.d.c.ij.de fi.instr.⁊ ita teneas p funda-
menta superius facta:⁊ quia.ll.allegate p Bar.nō probant,nam
inq̄tum Bar.in scđo casu principali.s.qñ apocha priuata habet
simul ⁊ semel subscriptionē partiū ⁊ testiū,⁊ etiā est a testibus ap-
probata.allegat ad hoc.l.scripturas.C.q po.in pig.ha.caue,q̄ il-
la lex loquit etiā qñ priuata scriptura nō hꝫ testiū subscriptionē.
¶Item inq̄tum Bar.allegat illā.l.ad illud ꝓpositum qñ scriptura
priuata confirmat cōparatione literarū,minus bene allegat:q̄
in illa.l.scripturas de cōparatione literarū verbū nullū facit,fm
d.Abb.Panor.in.d.c.ij.in.iij.col.de fid.instru.Jmo.in.d.l.nuda
ratio.in.ij.col.⁊ cōtra Bar.tenet etiā.d.Fran.de are.in cōsi.lxiiij.
incip.diligēter ⁊ mature.tm̄ cū Bar.ꝙ sola depositio testium sine
literarū cōparatione,nō faciat plenā fidē:sed tm̄ semiplenā pro-
bationē,tenet Ang.hic.⁊ in.l.cōparationes.C.de fid.instru.Bal.
in aut.sed nouo iure.C.si cer.pet.Ja.de bel.in.§.sed ⁊ si qs.⁊ in.§.
fi.in aut.de instru.cau.⁊ fide.⁊ habes glo.ordi.idē tenentem in.§.
si quis igitur.in verbo faciamus.in aut.de instr.cau.⁊ fi/opi.pre-
cedens vera est ⁊ cōmunior vt ꝓdixi:pro opi.Bart.adde qđ tenet
ipsemet.d.Alex.sibi cōtrarius in cōsi.cccxxij.incip.in cā ⁊ lite ver-
tente corā arbitris li.ij.¶Itē inq̄tū Bar.in quarto casu vult,ꝙ tā-
ta posset esse vis cōparationis,ꝙ sola literarū cōparatio plenā fi-
dem faceret:qđ ꝓbat,q̄ qñ testes ꝯtradicūt cōparationi literarū
posset esse tāta vis cōparationis,ꝙ pōt stare ⁊ plene credere soli
cōparationi contra testes.d.§.si vero aliquid.quantomagis vbi
nō est cōtradictio testiū,pōt iudex credere plene soli literarū con-
parationi.adde ꝙ istud idem per.d.§.si vero aliquid.tenet domi.
Ant.de bu.in.d.c.ij.de fi.instru.⁊ ibidē.d.Abb.Panor.in.iij.col.
in fi.⁊ se/¶Adde ꝙ tex.in.d.§.si vero aliquid.nō probat illud quod
dicit Bar.nam tex.ille bene dicit,ꝙ qñ cōparatio literarū cōtra-
dicit dictis testium:⁊ sic dicta testiū cōtrariant cōparationi,pōt
esse tanta dissimilitudo literarū,ꝙ iudex nō poterit credere testi-
bus,per hoc nō dicit text.ꝙ iudex possit soli comparationi lite-
rarū credere,sed bene potest nō credere testibus:et ita reprobat
Jo.de Jmol.in.d.c.ij.in.v.col.in fi.et seq.cuius reprobationē sibi
ascribit.d.Alex.hic:in.xxiij.col.contrariū etiam tenet Salic.hic.
¶Vltimo inq̄tum vult Bart.in vltimo casu,ꝙ si priuata schedu-
la sicut apocha nullo adminiculo sit suffulta,neqꝫ testiū neqꝫ cō-
parationis literarum:ꝙ tunc non facit semiplenam probationē:
sed facit aliquam presumptionem,quia non de facili quis presu-
mitur fecisse falsam apocham timore pene.cū Bar.tenet Raph.
ful.⁊ Pau.de ca.⁊.d.Alex.hic/¶Cōtrariū de directo:ꝙ imo semi-
plenā probationē faciat:tenet idē Bar.in.d.l.scripturas.in fin.et
dicit,ꝙ sic dꝫ intelligi glo.hic ⁊ in.l.in bonefidei.C.eo/¶Idē videt
tenere.d.Anto.de bu.in.c.fi.extra eo.dum referendo Bartol.hic

a ¶Seu priuata script. Adde bar. i.l. nuda rō. ff.de donat. Ant.de bu. ⁊ Abb.i.c. ij.de fi.istr. Alexan.de imo.cōsilio clxxxj.inci. in cā ⁊ lite vertēte corā arb.i.ij.vol.

b ¶Circa apochā. Adde Abb.cō si.xxxvj.ici. circa primū dubium.in vlti.col.i.ij.volu.

tenet: qd talis apocha facit tantam presumptionē, q locus sit de
lationi huius iuramēti necessarij: ergo facit semiplenam proba
tionē: q2 als nō deferretur istud iuramentum vt superius late de
monstraui. Ɑ Teneas precedentē opi. q non faciat semiplenā pro
bationē, sed aliqualē presumptionē: prout etiā tenet Jaco. de bel.
in. §. si quis igit. in aut. de instru. cau. z fide. tenēt. d. Anto. z Joā.
de imo. in. d. c. ij. z ibi etiā tenet do. Abb. Panor. in. iij. col. qui ad
hoc inducit tex. in. d. c. ij. in fi. dicentem, q talis scriptura priuata
nō habeat aliquod robur firmitatis: dic q non habet nisi semiple
nam probationem faceret: quia tunc haberet robur firmitatis. d.
c. fi. extra eo. Jmo fortius videt velle Ange. hic in. iij. col. qd talis
apocha isto casu nullam probationem vel presumptionem indu
cat: z sic nec etiā aliqualē: z optime probat text. in. d. c. ij. in fin. qui
vult, q non habeat robur aliqd firmitatis: nisi intelligas illū text.
quātum ad plenā vel semiplenā probationem, prout ibi in specie
90 declarat tex. illū. d. Ant. de bu. in. iiij. col. Ɑ Stat ergo cōclusio, qd
priuata apocha nullo adminiculo suffulta, nō facit plenā nec se
miplenam probationem. Ɑ Limita singulariter, nisi scriptura talis
apoche esset antiqua, z de facto antiquo: q2 tunc bene facit psum
ptionē seu semiplenā probationē: q2 lz priuata instrumenta non
probent per se: tñ cū alijs adminiculis bene probāt. l. exemplo. l. ra
tiones. l. instrumēta. C. de pbat. z. xxiij. q. ij. c. sane. ita in terminis
Jo. an. post Nico. de mu. in ti. de instru. edi. in. §. nunc dicēdū. sup
ver. qd si pducēs. refert z sequit. d. Ant. in. d. c. ij. (z alij nō faciunt
mētionē) in. iij. colū. in versi. tertius casus, qñ scriptura nullo mō
approbat zc. qd. bñ no. Ad istud vltimū bñ faciūt multa similia:
que dicā. j. in questionē de fama an pbet, z ibi etiā declarabo qñ
91 qd dicat antiquū. Ɑ Ex predictis oībus habes colligere per tex. in.
quatuor casus, in quibus apocha priuata plenā probationē facit.
Addit. d. Paul. de cast. hic in. xv. col. quintū casum, qñ scriptura
priuata apoche negata haberet sigillū propriū negantis per. l. ij. a
ztrario sensu z ibi gl. C. de re. alie. non alie. poterat allegare Spe.
idē tenentem in ti. de proba. §. fi. in ver. decimo. vbi in simili tenet
Sp. q ex appositione sigilli priuati mittētis epistolā, plena fides
epistole attribuitur per. d. l. ij. Jste casus nō est sine dubio: z credo
q non sit verus: tu vide plene z vsq3 ad saturitatem cano. omnes
in. d. c. ij. de fi. instru. z ibi est text. z gloss. scribit late Jnno. in. c. j. in
ix. co. in glo. super verbo literas. de transac. z est glo. in. c. ex literis.
de transac. z gl. z ibi Cy. bal. z alij. in. l. pacta nouissima. C. de pac.
Bene verum est, qd si scriptura priuata haberet sigillū publicum
z aut. alicuius regis principis vel cōitatis: vel etiā alicuius pu
blici officialis, puta potestatis: tunc bene plenam fidem faceret:
ita pulchre inquit Bal. in rub. C. de fi. instru. in pe. co. in ver. scdm
supplementū est. vbi dicit, q scriptura priuata cū aut. sigillo ma
iorū magistratuū, plene probat: si eo2 officiū sit ad hoc institutū:
als nō: vt ibi no. per eū. Jstud est etiā qd vult. Ant. de but. in. d. c.
ij. in. iij. colū. in versi. sextus casus. vbi dicit, q scriptura que sit a
priuato, si sit sigillata publicis sigillis z solitis magistratuū gerē
tiū officia publica, plene pbat, sine alia testiū subscriptione, sicut
fit in curia pape z officialibus regum vel principū: dūmodo ta
lis scriptura sit de his que spectāt ad officiū sigillātis: alleg. Jo.
an. post Nico. de mu. in addi. Spe. s. prime relata. z que haberit
in. c. post cessionē. de proba. Sic etiā in simili dicit Bar. in. l. si p
cura. vbi q̄rit an litere mādati alicui9 pcuratoris pbent, z dicit,
q si sunt sigillate sigillo publico z autentico alicuius comitis vel
alicuius ducis plene probāt: secus si sint sigillate sigillo alicuius
priuati. Jta etiā in simili in epistola distinguit, an sit sigillata sigil
lo publico z autētico. z tūc plene pbat: secus si sigillata sigillo pu
blico alicuius priuati. ita Bar. z doct. in. l. nuda ratio. ad fi. ff. de
92 do. z Lud ro. hic. in. xxiij. col. et ita obseruatur. † De hoc tñ vlti
a mo. s. de literis sigillatis: an z qñ probēt, z qñ non: vltra predicta
vide plene cano. z presertim ibi. d. Anto. de but. vsq3 ad saturita
tem in. d. c. post cessionē. de proba. glo. z Bal. post antiquos. in. l.
si qua p calūniam. C. de epis. z cle. Bar. in. l. j. §. si qs neget. ff. quē
admo. testa. ape. z vnū verbū in. l. q do. ad fi. ff. so. ma. z tex. in titu.
de pace cōstā. ad fi. in verbo sigilo muniri. z Bald. ibi no. vide ēt
qd pulchre not. Bal. in. l. falsus. ad fi. C. de fur. Spe. in ti. de cita
93 tione. in. §. iā de citatiōe. p literis. Ɑ Adde sextū casū in quo pri
uata apocha plene pbat, qñ priuata scriptura in actis reperit: q2
obtinet vim publici instrumēti: ita no. Bal. in. l. ne in arbi. in ter
tio no. p illū tex. C. de arbi. z reputat valde mēti tenēdum, q idē
operat priuata scrip. scripta manu ppria scribētis in actis facta,
qd facta manu publici tabellionis: nā fm eū: pōt qs manu ppria
in actis scribere suā rñsionē vel cōfessionem: sed tu aduerte p tex.
in aut. offerat. in verbo ex libelli subscriptione. C. de lit. cōtest. per
quē tex. Bal. mēt ibi in pe. col. not. q priuata script. in actis regi
strata, facit plenā fidē de iure: refert tñ q ztrariū tenet Spe. in ti.
de ap. in quarta parte. Spe. in. §. ante oīa. in ver. hoc autē scias.
vbi lz Spe. q priua. scrip. q̄ reperit i actis nō pbat tps interposi
te appellationis: iō Bal. ibi stringit dictū suū, q priua. scrip. que

a Ɑ De literis sigillatis. ad de tex. iūcta gl. in ṽbo p metropolitani literas. in c. ad pbādū. d re iudi. Joā. and. in addi. Spec. tit. de instru. edi. in. §. nūc videndū. in ver. sed supplementum in additione magna.

reperit in actis plene pbat, est verū qñ notarius acto2 redegit
eā in actis, z pprio testimonio cōfirmauit, als secus: pro hoc vlti
mo adde qd tenet. d. Ant. de bu. in. d. c. ij. in. iij. colum. in ver. septi
mus casus. z ibi Jnno. in. ix. col. vbi voluit, q si priua. scrip. fit cō
rā iudi. examinata approbata et publicata: tunc bene pbat lz sit
priuata, sicut instrumētū testamēti publicatū, vel sicut instrm no
tarij de aliquo actu, iuxta. l. publicati. C. de test. allegat ad hoc. d.
Anto. text. in. §. pe. aut. de testi. in. §. illud. in aut. vt fratrū filij. in
aut. preterea. C. de testi. tñ istud vltimū pcedit pter testes qui in
94 publicatione scripture interuenerūt ad ei9 zfirmationē. Ɑ Septi
mus casus est in scrip. priua. mariti, q plene probat res esse para
phernales vxoris. l. si ego. §. dotis. p totū. C. de iu. do. fm Bald. i. l.
ij. in vlti. colū. C. ne vxor pro marito. z hoc est verū fm eū, qñ patet
ita esse ex ipsarū rerū qualitate: q2 sint vestes muliebres, vel alia
95 muliebria. † Octauus casus est, qñ zsuetudo loci esset, q priuata
apocha plene probaret, vt est Venetijs: valeret talis consuetudo
z ei standum esset. c. cum dilectus. de consue. l. j. C. de eman. lib. fm
do. Ant. de bu. in preallegato. c. ij. in. iij. col. z ibidē Jmo. in. ix. co
lū. z ante eos, q cōsuetudo loci possit adhibere plenam fidē apo
che vel scripture priuate: tenet Jnno. quē ipsi nō allegant in. c. cū
P. tabellio. de fide instru. Adde qd hoc voluit Joā. and. in addi.
Spec. in ti. de instru. edi. §. nunc dicendum. ver. priuato2um. circa
fi. Subdit multū egregie z sing. d. Ant. de but. in. d. c. ij. qd stabi
tur consuetudini illius loci in priuatis scripturis in illo loco fa
ctis, etiam si alibi agatur vel in alio loco producant qd no. diligen
ter si verū est: et vide que habentur per oēs in. l. cūctos populos.
C. de sum. tri. et fi. ca. cum suis cōco2. z que singu. decidit Bald. in
96 l. j. in. iij. et. v. qōne. C. ne filius pro patre. Ɑ Nonus casus est in scri
ptura priuata presbyteri cum subscriptione testiū triū: nā in cā
dotis z matrimonij plene pbat sicut publicum instrumētū. text.
est in. §. quātum. in aut. qui. mo. na. effi. legi. quē tex. dixit singula
rem z nō reperiri alibi Bald. in. §. quibus. in. iij. col. in. j. consti. C.
z in. l. filiū eū definimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. tñ istud
non videtur multū speciale, per ea q dicit Bart. z doc. hic in scdo
casu principali. q2 quelibet scriptura subscripta manu triū te
stium hz vim publici documenti. l. scripturas. cum aut. si qs vult
97 caute deponere. C. qui po. in pig. ha. Ɑ Decimus casus est, qñ scri
ptura seu apocha priuata esset reperta fideliter custodita in ar
chiuo publi. i. in loco in quo solent reponi publice scripture: talis
scriptura sine aliqua subscriptione z sine testibus plene probaret
ratione loci in quo reperta est, vt probatur in aut. ad hoc. C. de fi.
instru. in. c. ad audientiam. cū ibi notatis. de prescri. ita no. dicit. d.
Abb. Panor. in. d. c. ij. in. iij. col. et ibi etiā. d. Ant. de bu. z Jo. de
98 imo. † Nunquid autē partes possent expresso consensu facere, qd
priuate scripture alterius partis, vel vnius tertij, plena fides adhi
beatur. Jm. sing. in. c. cum. P. tabellio. post mediū. de fi. instru. de
cidit q nō: quia esset cōtra ius naturale, z cōtra. ll. publicas: Quis
istud posset induci consuetudine: vt dictum est refert z simpliciter
sequitur Lud. roma. hic. in. xix. col. et in. d. l. nuda ratio. in pe. colū.
et in consi. cciiij. qd incip. pro discutienda veritate thematis zc. z
99 in consi. ccv. qd inci. in puncto proposito breuiter dicendū. † Ad
do q Bald. in. l. imperator. la. j. in vltima. col. in prin. ff. de sta. ho. re
fert dictū Jnno. z simpliciter tz: z ibi etiā subdit, q non creditur
scripture massarij cōis, nisi notarius se subscribat p. l. ij. C. de con
ue. fis. debi. lib. x. vel nisi. l. municipalis aliud statuat. vt no. Joan.
an. in. d. c. cum. P. tabellio. in nouella. Sed idē Bald. in. l. de qui
bus. in. iij. col. ff. de. ll. referens dictum Jnno. cōtra illud adducit
quia si voci viue vnius potest ex testatoris disponentis autorita
te robur dari probationi. l. theopōpus. ff. de do. prel. idem potest
statui per partes, q voci mortue vnius priuati, z sic priuate apo
che plena fides prestetur. d. l. de quibus. ver. nam cū ipse. z aliud
non dicit Bal. Ange. in. l. pactū inter heredē. in vlti. col. post me
100 dium. ff. de pac. referēs dictū Jnnoc. illud simpliciter sequit, † et
postea subdit, qd etiā nō valeret pactū factū inter partes qd cre
dat probationi vnius testis: q2 forma probādi tradita a. l. que sal
tem numerum duorum requirit. l. vbi numerus. ff. de testi. c. in no
mine. de testi. nō pōt mutari facto cōtrahentiū: refert tñ se audi
uisse qd And. de pis. in prologo insti. tenet cōtrarium, z pro eo di
cit Ang. facere, quia partes possunt cōuenire, q testibus infami
bus credatur. aut. si quis testis. C. de testi. l. j. ff. si mēs. fal. mo. dixe.
ergo eodē modo possunt zuenire, qd vni testi credat. Dicit etiam
Ang. q lz ptes nō possint zuenire, qd vni testi credat, ver est ab
solute: lz qd credatur in specie tali testi soli, puta titio, bñ possunt
conuenire: sic intelligit. d. l. theopompus. et aliud firmū non deci
dit. d. Anto. de bu. in. c. ij. de fi. instru. in vj. colū. in ver. in quātum
dixi. s. scrip. priua. nō pbare ad ppriū commodū formāt in termi
nis questionē: nunqd partes pacto expresso possent conuenire, qd
apoche puate plena fides det. pro dicit videri q nō, q2 est nimis
indiscreta zuentio, p not. in. d. c. cū. P. tabellio. z in. c. tuis. in gl. de
testi. finaliter neglecta opi. Petr. z Cy. in. l. si qs in conscribendo.
C. de epis.

C. de epis. & cle. tenet cõclusionẽ quã i simili facit Bart. post Dy.
101 in l. fi. ff. de preto. stip. in illa questione qua querit † an valeat con-
uentio partiũ, qd de dãnis et interesse stetur soli dicto partis: et
sicut ibi determinat Bar. determinat. d. Ant. in pposito nostro,
qd valeat conuentio q priua. scrip. plenã fidẽ faciat: sz anteq ille
scribat, licita est penitẽtia, & põt conuẽtio reuocari: postq autem
scripsit, reuocari non põt cõuentio, sz ei statur: sed si enormiter le
dat partẽ in tali scrip. priua. põt peti reductio ad arbitriuz boni
viri. Quid tenendum passus est subtilis & disputabilis: & ista fit
vna alia ex cõclusionibus disputatis in hac. l. in qua ego noui-
ter teneo cõtra Inno. & sequaces: et puto de iure valere cõuentio
nem, & esse efficacẽ q priuate apoche tertij vel partis plena fides
prestetur. Istud primo probo: nã q priua. scrip. non plene probet,
sicut nec vnus testis: istud principaliter est inductuz fauore par-
tiũ vel partis: ergo huic fauori partes debẽt posse renuntiare. p
regulã. l. si quis in conscribendo. C. de pac. et. C. de epis. & cle. cũ si.
102 † Sicut in simili, iuramẽto qd prestatur a testibus fauore partiũ
possunt renuntiare partes. & tunc plene probant testes deponen
tes sine iuramento. c. tuis. et ibi gloss. de testi. gloss. in. l. j. §. j. et ibi
Bart. & alij. ff. de ferijs. gl. in. l. iurisiurãdi. & ibi Bar. & alij. C. de te-
103 sti. gl. in. l. ij. §. sed q2 veremur. C. de iura. calũ. † Confirmo: q2 par-
tes possunt cõuenire et facere qd probationes inualide & attesta
tiones nõ rite recepte valeant: et plene probent. ita probat tex. in
l. fi. in ver. confirmari. C. de testi. quẽ text. Bal. ibi in. l. not. ad hoc
no. iuncta glo. et reputat esse valde no. et dicit, q hec conuentio
valet, non solum facta coram arbitro, vt ibi est tex. sed etiã facta
104 in pio iudicio, siue robur testificatis adijciat siue detrahat. † Cõ-
firmo per illud qd tenet Bar. & doc. in. l. j. §. j. ff. de ferijs, vbi con-
cludũt, q dicta testium nõ legitime examinatorũ possunt de cõi
consensu partium conualidari: et optime probabũt. Et q attesta
tiones testiũ inualide possint cõi consensu partium corroborari
et plene probabunt: tenet Inno. et Hostien. in. c. cuz causam que
inter archiepm. de testibus. Innoc. in. c. significauit. in. e. ti. et no.
Spec. in titu. de testi. §. nunc tractandum. in ver. dz quoq index.
Cõfirmo et quarto per tex. in auẽ. generaliter. in verbo vtriusq
consensu. C. de epis. & cle. per quem text. Bal. ibi in. j. col. in fi. not.
qd consensus vtriusq partis facit rite procedere illud in quo als
105 rite nõ pcederetur. † Quinto facit optime in proposito qd for-
tius voluit gloss. singularis in. §. et licet. in verbo, et supplicijs. in
auẽ. de testi. que sing. vult, q nedũ partes possunt cõuenire q ste
tur probationi inualide: imo ex quo partes in cõtractu vel alio
actu scienter adhibuerũt testes inhabiles, eo ipso intelligunt eos
taliter approbasse, qd eis stetur tunc nec eos amplius possent
improbare: & sic nõ solum expresse approbando sed etiã tacite, de
qua glo. et eius veritate vide bal. et Imo. in. l. ad testiũ. §. condi-
tionẽ. ff. de testi. vbi Imo. reputat illã glo. ad hoc singularem, per
Bal. in. l. parentes. C. de testi. Sali. in. l. qm̃. C. de hereti. d. Ant.
de bu. & Imo. in. c. ex literis. de trãsac. Facit optime qd sing. inqt
Bar. & alibi nõ legi in. l. lucius. in fi. ff. de fideius. vbi inquit, qd qñ
fides testis est ab vtraq parte cõprobata, in tali teste non requi
rit alud iuramentũ: & valet dictũ illius testis sine iuramento: alle
gat notata p glo. in. d. l. j. §. j. ff. de ferijs. qd no. ad limitationez. l. iu
risiurãdi. C. de testi. & d. c. tuis. de testi. Ex quibus oibus ccludo,
q partes expresso cõsensu possunt priuate scripture vel apoche
plenã fidẽ dare: & sic habes vndecimũ casum in quo priuata scri
ptura plene probat. Circa tñ illud quod. s. incidẽter tactũ est: quã
do partes conueniunt stare dicto vnius testis: qd operet talis con
uentio, et an valeãt, dicam. j. in. v. casu, dũ gl. tangit de vno teste,
an semiplenã probationẽ faciat: et que ibi dicam, cõferent ad p-
106 positum eius qd dixit de priuata scriptura. † Itẽ adde inquãtuz
in superioribus dictũ est de apocha subscripta manu triũ testiuz
qd plenã fidẽ facit, intellige. s. masculoz. na feminã si se subscribe-
ret, secus esset. ita probat tex. singularis in. d. l. scripturas. l fi. C.
107 qui po. in pi. ha. in vbo viroz. et ibi no. expsse Bal. ad hoc. † Sic
in simili ponderat Bar. tex. in. l. j. in fi. ff. de legi. dum tex. dicit, qd
lex est virorũ prudentiũ consultũ, q mulieres nõ debent interesse
consilijs publicis: & quod nõ possunt cõdere. ll. vel statuta: & p hoc
infert q nõ possent cõsuetudinẽ inducere: et istã vltimã questio-
nem Bart. ibi, sequtur Albe. ibidẽ per oia: & vide p Imo. in. l. ij. §.
fi. ff. de ver. oblig. Puto q iste inductiones nõ sint bone, & q tex.
isti nõ probẽt, p doc. glo. singularis in cle. j. in ver. presidentes. de
rescrip. quã ibi not. d. Ant. de bu. & Imo. vbi colligit ex glo. q qñ
lex vel statutũ vtitur aliquo termino frequentioris vsus ratione,
p hoc non excludũtur alij: imo dz fieri extẽsio: & ita per illam glo.
limitat regulã. c. nonne. de presum. et. l. si pretor. in pin. ff. de iud.
quod vnius iclusio, alterius sit exclusio. sic in pposito in istis legi-
bus, leges faciunt mentionẽ virorũ, ratione frequẽtioris vsus: q2
frequentius solẽt viri in talibus subscriptionibus interuenire:
108 per hoc tñ nõ excludunt mulieres: imo dz fieri extẽsio. † Confir-
mo, q2 mulier põt esse testis in oi actu, nisi i testõ. l. q testamẽto. §.

mulier. et ibi glo. ff. de testa. glo. in. l. fi. in ver. quinq testes. C. de
109 codi. † Itẽ que dicta sunt in apocha priuata habẽte subscriptio
nem triũ testium, intellige donec tales testes viuũt: si autẽ mor-
tuis quid iuris sit: vide tex. et doc. in. c. ij. de fid. instru. text. in. §. si
vero instrumẽta. & in. §. si vero oẽs moriant. in aut. de instru. cau. &
fide. d. Pau. de cas. hic in. xv. col. Lud. ro. in. xxj. col. & Lud. in. d. l.
nuda ratio. circa fi. Bal. in auẽ. sed nouo iure. in. ij. col. C. si cer. pe-
ta. Reliqua circa istã materiã apoche vide p Lu. ro. hic. in. xviij.
col. & tribus sequentibus. & d. Alex. hic in. xxj. co. & quatuor sequẽ
tibus. cano. in. d. c. ij. Bald. & Sal. in. d. aut. sed nouo iure. & omni-
no Jo. an. in addi. Spec. in ti. de instru. edi. §. nũc dicendum. sup
ver. quid si producẽs. in additione magna. super ver. priuatoruz.
& ibi Jo. an. ponit aliquos de casib9 supra relatis. Sali. in. l. instru
mẽta. C. de pb. & Bal. in rub. C. de fi. instr. in pe. & vlti. col. vbi nul
lam faciẽs mentionẽ de Jo. an. ponit de verbo ad verbũ illos ca
sus quos ponit Jo. an. vide etiã Bal. in. l. exempla. C. de pb. Lu.
ro. in. d. consi. cciiij. qd incipit: pro discutienda veritate thematis.
110 ¶ † Scdo principaliter est vidẽdũ de libro priuato9 rationum,
a an & qñ fidem faciat. Spec. in ti. de instru. edi. §. nũc dicendũ. post
mediũ. §. dicit, q liber rationũ mercatoris: etiã pro ipso mercato-
re semiplenã probationẽ facit: et cũ vno teste facit plenã fidẽ: du-
rum tñ dictũ est fm eũ: ita refert Bar. hic in. vj. co. in fi. subdit tñ
qd Pe. et Cy. in. l. in bonefi dei. C. eo. istud reprehendũt: q2 priua
te scripture mercatoris non plus debet credi, q viue voci eiusdẽ,
sed si mercator viua voce deponeret pro se, nihil ei crederetur. l.
oibus. C. de testibus. ergo nõ plus etiã debet credi eius scripture
pro se: als de facili vnusquisq sibi pararet semiplenã proba. scri-
bendo in libro suo prout vellet, q est absurdum. Ipse autẽ Bart.
hic in. viij. col. et not. in. l. nuda ratio. in penul. et vlti. col. ff. de do.
In hoc quotidiano passu facit tres casus prin. Aut enim queri-
mus nũquid liber rationum pbet cõtra ipsum scribentẽ: aut pro
ipso scribẽte: aut p tertio ꝯ aliũ tertium. plures casus nõ possunt
cõsyderari. Primo casu clarũ est q liber rationũ plene pbat con-
tra scribentẽ: & in hoc nullus dubitat. l. quedã. §. nũmularios. cũ
111 glo. ff. de eden. † Scdo casu, nũquid liber rationũ pbet p scriben-
te, facias ex mẽte bar. regulã cũ duabus fallẽ. Regula est, q liber
rationũ nihil probat pro scribẽte. l. exẽplo. C. de proba. Fallit pri-
mo in his que dependẽt a nuda & sola volũtate scribẽtis, in his li
bri rationũ plenam fidem faciũt, pro scribẽte. l. nesennius. ff. de
neg. gest. Scdo fallit qñ scribens librũ rationũ esset legalis et bo-
nus vir et bone opi. & fame: quia tunc liber rationum pro scriben-
te & eius herede faceret aliquã presumptionez, per. l. rationes. C.
de proba. inquantum dicit q rationes sole defuncti nihil pbant,
112 ergo cum alijs adminiculis aliquid probaret. † Tertio casu prin-
ci. nunquid liber rationum pbet pro tertio ꝯtra alium tertium,
dicit Bart. hic in. viij. col. et no. in. d. l. nuda ratio. in pe. col. in fin.
& seq. qd si liber rationum sit confectus ex necessitate officij de pu
blico iniũcti: puta aliquis tanq publicus officialis, puta gabel-
larius vel thelaurarius publicus scribit in libro communis vel
officij aliquid qd ptinet inter te & me: puta qd numerauit tibi cen
tum ex causa mutui: ille liber facit plenam fidem, sicut si esset in-
strumentum publicum manu notarij publici. l. quedam. §. num-
mularios. cum gl. et ibi etiamno. Bart. ff. de eden. auẽ. ad hoc. C.
de fide instru. l. lucius. §. tutele. in argu. ff. de admi. tu. Si autẽ nõ
erat publicus officialis, sed bene erat publicus campsor vel pu-
blicus mercator: et tunc licet tales non habeant officium publi-
cum: tñ quia iurant officium & mercaturã legaliter exercere: cer-
te succedunt in locum argentariorũ & nummulariorũ, qui olim
publice eligebantur, et ad quorum fidem publice recurrebatur:
merito ꝯsequens fit, vt etiam eorum liber semiplenam probatio-
nem faciat. vt no. in. d. §. nũmularios. & isto casu cessat fundamen
tum Pe. et Cy. superius adductum, dum dicebant, q viue voci
eoz nõ crederet, verũ est pro se, sed pro tertio cõtra aliũ tertium
dictũ mercatoris semiplenã proba. faceret: ergo etiam eius liber
facit semiplenã probationẽ: et subiungit Bart. vtrobiq, q istud
seruat ꝯsuetudo que in hoc potissimũ est attendenda fm Innoc.
in. c. j. de fi. instru. Subdit vltimo Bar. q predicta procedunt, qñ
apparet q liber esset scriptus manu eius cuius dicitur, & partes
ita cõfitent: si aũt negarent, tunc recurrẽdũ esset ab comparatio-
nem literarũ, que plenã fidem faceret. l. comparationes. C. de fid.
instru. que lex non est correcta in libro rationũ: sed solum in apo-
cha priuata. Cũ ista doc. Bart. trãseũt magis cõiter alij in specie
Ful. q totũ simpliciter sequit. Videamus particulariter sicut bar
to. facit tres prin. casus in vnoquoq casu particulariter an bñ di
xit. In primo casu, inquãtũ Bart. p induditato cõcludit, q liber
rõnũz plene pbat ꝯtra scribentẽ. d. §. nũmularios. iũcta gl. addo
in primis q illud pcedit in libro rõnũ, non solũ scripto ppria ma-
nu scribentis: sed etiã scripto man u alterius rõnes suas scriben
tis: q2 ex quo ego vtor illo libro, facit fidem cõtra me: imo plus si
mercator negaret scripturã, q reperit in libro rationũ suarũ esse

¶ De libro priuato. ad. de Bart. i. l. nõ solũ. in. §. an debitor. ff. de pecu. Ang. consi. cccvj. incip. visa dicta scriptura.

liber romz qua

magis cõis.

scriptam manu sua,vel esse scriptam sua voluntate:nihilominus
plene probat contra eum:quia quicquid reperitur:scriptū in li
bro suarum rationū penes se existētē,presumit vel ab eo scriptū
113 vel ab alio eius cōsensu,nisi cōtrariū pbetur euidēter.†Sicut di
cimus in scriptura census.l.census.ff.de proba.facit aut.ad hec.
C.de fi.instr.l.fi.C.arbi.tutel.l.ne i arbi.C.de arbi.fm Nic.de neap.
quem refert z sequitur Ioan.an.in tit.de instru.edi.§.nunc dicen
dum.in additio.mag.posita super verb.priuatorū,in.v.col. Idez
expresse tenet Bal.licet Io.an.nō alleget in rub.C.de fi.instru.in
xiij.col.aliqui habēt in.xvij.colū.in ver.sed hic quero.pone,qd in
114 libro mercatorum Lu.ro.in.d.l.nuda ratio.in pe.col.†Adde q
idē,qd nō sit differentia,an liber rationū sit scriptus manu ppria
an per suos factores vel alium.vt plene probet cōtra scribentem
tenet.d.Anto.in.c.ij.in.v.col.de fi.instru.et ibidem.d.Abb.Pa
normi.in.viij.col.et facit ad illud qd dicit Bar.in fi.doctrine sue.
115 †Item addo qd istud qd dicit Bar.intantū est verū,qd liber ra
tionum pbat plene cōtra scribentē qd lz als quo ad hoc vt liber
rationū probet,dz habere diē et cōsulē.l.j.§.rationes.vbi Paul.
de ca.z Mod.ff.de eden.declarat Bald.in rub.C.de fi.instr.in.xij.
col.aliqui libri habēt in.xiij.col.in ver.viso de scripturis que sunt
publica manu scripte zc.et in col.seq.in ver.sequit videre de scri
ptura mercator.Ange.in.l.j.§.editiones.ff.de eden.tñ ad hoc vt
liber rationū plene probet cōtra scribentē,nō est querendum an
habeat solēnitates,et presertim an habeat diē z consulē:q etiam
sine die z consule pbat ɔtra scribentē:ita dicit sing.Io.an.nec ali
bi scriptuz memini me legisse in loco prime allegato in duobus
locis in.iiij.col.in prin.et in.v.col.in fi.idē tenet.d.Anto.de but.
in.d.c.ij.in.v.col.et ibi.d.Abb.Pa.in.viij.col.in fi.qd multū not.
¶ Limita istū primū casum vt procedat qn liber rationū conti
net causam debiti expressam:q in libro proprio,mercator scribit
qualiter est debitor titij de centuz ducatis ex cā depositi,vel ex cā
mutui:tūc bene plene probat ɔtra scribentē,sic intelligas Bart.
et doc.hic:sed si nullā causam cōtineret:tunc non probaret etiaz
cōtra scribentē:ratio est,q scriptura libri rationū nō est modus
inducende obligationis:sz si i scriptura inserat cā,ppter insertio
nē cause,bñ presumit obligatio inducta,iuxta.l.cū de in rē verso.
ff.de vsuris.ita no.limitat Ioan.an.in loco prime preallegato.in
iij.colū.z Bal.lz nō alleget Io.an.in preallegata rub.C.de fi.in
stru.in.xiij.col.in ver.sed quero si in libro mercator zc.subdit tñ
no.ibi Bal.q isto casu sufficeret coniecturalis pbatio cause,pro
pter scripturā libri rationuz:vbi als oporteret pbare de vera cā,
vt ibi per eū.et qd liber rationū debeat continere causam debiti
ad hoc vt probet:vide oino Bar.in.d.l.nuda rō.in.j.col.in fin.et
seq.vt ibi Lud.ro.in.j.col.trib9 modis pulchre limitantē:de qui
bus ibi p eū.Spe.in ti.de cōfessionib9.§.nunc videdū.in ver.sed
q̄ est ratio.z versi.seq.Bar.z Bal.post glos.ibi in.l.scripturas.C.
q po.in pig.ha.Bal.in.l.instrumēta.C.de pba.text.z doct.in.c.si
cautio.de fi.instr.Et q libri rationū ad hoc vt ɔ scribentem pbēt
debeāt de necessitate cōtinere causam:firmat etiam.d.Abb.Pa
nor.in.d.c.ij.in.viij.col.in fi.Scdo limita dictū Bart.et docto.vt
pcedat in libro rationum in quo cōtinue scribunt p mercatorem
data et recepta,iuxta.l.si quis ex agētarijs.§.rationē.ff.de eden.
secus si sit scripta in aliquo memoriali,vel in aliqua schedula,q
dato q illud memoriale vel illa schedula reperiat in libro ratio
nū ipsius mercatoris,nō pbat cōtra ipsum mercatorē.ita not.li
mittat Bal.in.d.xiij.col.in ver.itē dubitatur vtrū ista scriptura.
per.l.aurelius.§.fin.ff.de liber.leg.idem Bal.in rub.C.de consti.
pec.sequitur expresse Ludo.ro.in.d.l.nuda ratio.in.iij.col.Et qd
liber rationū nō pbet nisi scriptura reperiat in forma rōnis:z sic
cōtineat data et recepta:secus si cōtineat tm̄ vnā partē debiti:te
net etiā Bal.in.l.rōnes.in.j.col.ad fi.C.de pba.z sequunt in simi
li.d.Pau.de ca.et.d.Alex.hic vt statim referā in scdo casu Bart.
Imo fortius et singularius subiungit Bald.in.d.rub.de fi.instru.
in versic.preallegato.q etiā si reperiat scriptum in libro mercato
ris,sed nō sit scriptū in forma rōnis:q forma rationis est,q conti
neat data z recepta:nā si cōtineret vnū actū tm̄,puta vt dicimus
vulgo vnā postā,si esset scripta ante partē nō pbaret ɔtra scriben
tem,qd diligēter not.Tertio limita nisi pars tali libro rationum
primo expresse cōtradixisset:q si postea in sui fauorez vellet stari
tali libro cōtra scribentē,non est audiendus:q ex eo q qs semel
impugnat,se iuuare nō pōt ampli9,regula,ex eo.in.vj.l.quintū.
cū si.ff.de acqui.here.ita in specie limitat et bene Lud.ro.in.d.l.
116 nuda ratio.in.iij.col.†Facit optime in simili qd dicimus in ma
teria positionum:nā ex positione quā quis semel negauit,se fun
dare nō pōt fm Spe.in tit.de positionibus.in.§.viij.ver.j.quem
pulchre refert et sequitur Bart.in.l.post legatum.in prin.in pe.
col.ff.de his quib.vt indig.et in.l.naturaliter.§.nihil cōe.in vlti.
col.ff.de acq.pos.et in.l.nō vtiqz.ff.de exce.p Ang.z Lud.ro.ple
ne in.l.j.§.si qs simpliciter.ff.de verb.obliga.docto.in.c.j.de cōfes.
117 in.vj.†Cōfirmo per vnum bonum simile:quia si quis negat accu

nā quis semel nega / dare nō pt.

dentia cause,non potest postea ex illis se iuuare,aut ex illis se fun
118 dare fm Bal.in.l.vnica.ad fi.C.de cōfes.†Sic in simili,si reus ne
gat contenta in libello esse vera,nō potest ex illis postea se iuua
re fm Bal.in.l.cū precium.et ibi no.Sali.C.de,li.ca.Bald.in.l.
si magnā.C.qui ac.nō pos.Bart.in.d.l.naturaliter.§.nihil cōmu
119 ne.in.vj.colū.†Cōfirmo q pulchre z sing.not.Bald.in.l.iij.in.ij.
no.per illū tex.C.de repu.here.vbi no.q qui nō acceptat expresse
verba aduersarij,nō potest se ex eis iuuare.Idem si dissimulet,qd
est not.fm eū:quātominus in proposito nostro poterit se iuuare
si expresse cōtradicat.Ad qd vide vtilem decisionem de cōfessio
ne iudiciali:an ad hoc vt prosit,debeat expresse acceptari per ad
uersariū,per Cy.in.l.vnica.in.vj.q.et ibi latius Sali.in.xv.oppo.
C.de cōfes.Sali.in.l.generaliter.C.de non nu.pe.et in.l.iubemus.
C.de lib.cā.Flo.de sancto pet.in.l.fi.ff.de interro.ac.Ex his sit ex
120 peditus primus casus Bar.¶ †Circa scdm casum Bart.an li
ber rationum probet pro scribēte,Bar.facit regulam negatiuaz
qd nō probat,cum duabus fallentijs.Adde scdam fallentiam in
qua tenet q liber rationum defuncti qui fuit bonus homo facit
aliqualem presumptionem p herede.cum Bar.transeunt Guig.
Pau.z.d.Alex.hic,dicit Anto.de bu.in.c.fi.extra eo.et in.c.ij.in
v.col.de fid.instru.et ibi.d.Abbas Panormi.in.vj.col.idez tenet
Bal.post Nico.de nu.in.d.l.rationes.C.de proba.vbi dicit,q ra
tionibus defuncti aliqualiter datur maior fides,quā libro ratio
num viui:quia animus defuncti non ita presumitur corruptus
nec corrūpi posse.Facit qd dicit Bald.in.l.comparationes.in pe.
col.in princi.C.de fide instru.q maior fides mortuis quā viuis est
adhibenda,fm Aristo.quia incorruptibiles sunt.arg.l.celsus.ff.
de proba.Tu tamen ad hoc vlti.de mortuis:vide que in sequen
tibus dicam.Intellige tñ z limita dictum Barto.z doc.vt proce
dat in libro rationū defuncti habente formam debitā rationis.et
sic cōtinente data z recepta:secus si esset simplex scriptura vnius
debiti tm̄:quia nihil probaret:ita not.limitat Bal.post Nico.in
d.l.rationes.sequitur Pau.de cast.hic in pe.col.corrupte allegās
Bald.in hac.l.et debuit allegare in.d.l.rationes.et dicit Pau.de
ca.q ista est bona limitatio ad dictū Bart.et q credit Bart.non
aliter sensisse.Subdit tamen q florentie indistincte libris defun
cti plena fides adhibetur:z istam limitationem etiā sequitur do.
Alex.hic in duobus locis.s.in.xxiij.col.et in.xxix.Adde tñ Bald.
idem tenentem in rub.C.de fid.instru.in.xiij.col.in ver.non dubi
tatur vtruz ista scriptura.bene facit textus.in.d.l.rationes.in ver.
rationes.iuncta.l.si ex arg.§.rationē.ff.de edē.Aduerte tamē qd
Pau.de cast.hic in pe.col.in duobus locis vult,q talis liber de
functi qui fuit psona fide digna faciat p herede de iure commu
ni semiplenā pbationem,dato qd heres non sit mercator,q non
est verisimile quod aliquis in articulo mortis existens dimitteret
librum suum si esset falsus:et qd isto casu semiplenam probatio
nem faciat,dicit tenere Bar.hic per.d.l.rationes.Errat q Bar.
z doc.non dicunt,q liber rationum defuncti pro herede faciat se
miplenam proba,sed bene dicunt,qd facit aliqualē presumptio
nem,que minor est semiplena proba.¶ Ultra Bar.tertio princi
paliter limita,qd liber rationū nihil principaliter pbet p scriben
te,nisi adesset consuetudo vel statutum,qd libris mercatorū ple
na fides datur pro scribente.z respōdet.d.Paul.de cas.hic.in pe.
col.q florentie est cōsuetudo inter mercatores,qd eorū libris stet
etiam pro se:q maxima pena imponitur eis:si aliqd falsum in li
bro committerent:in quibusdā etiā locis taxatur vsqz ad quātita
tem,vsqz ad quam credatur libris in fauorē scribentis.Et qd per
statutū z per cōsuetudinē possit induci:qd scripturis mercatorū
vel cāpsorū plena fides prestetur,quasi tunc nitantur publica au
toritate.no.Bal.z.d.Alex.in.l.quedam.§.nummularios.p illum
tex.ff.de edē.Idē tenet Bal.in.l.cōparationes.in.v.col.C.de fide
instru.vbi dicit ex statuto alicuius collegij:puta mercator pōt fi
des dari eorum libris vel scripture inter merca.vt.l.ij.in fin.C.de
cōsti.pec.facit.c.cum dilectus.de consue.Sicut in ciuitate Vene
tiarum plena fides prestatur scripturis presbyterorū.Idem vo
luit Bal.in.l.cunctos populos.in.xiij.col.C.de sum.tri.et fid.ca
tho.et sequitur Pe.de anch.in cōmē.c.canonū.extra de consti.in
versi.procedo vlterius qn statutum zc.Idem in terminis nostris
tenet I.ā.de imo.in.d.c.ij.in.xj.col.in prin.vbi dicit,q interdum
statutum vel consuetudo loci habet,qd liber rationum mercato
ris plene probet pro mercatore,prout dicit esse statutū bonomie:
z tunc standū est ei,per.d.c.cū dilectus.Idē tenet Io.an.in addi.
Spe.pluries superius allegata in addi.magna.circa fi.vbi etiam
ipse refert q Venetijs est ɔsuetudo q credatur scripture presby
terorum:et in alijs locis sunt diuerse consuetudines quas ipse ibi
refert.Et subdit signāter multum Io.an.q stabitur consuetudi
ni vel statuto illius loci in scripturis ibi factis,etiā si alibi agatur
iudiciū,vel alibi producat per.l.j.de emanci.lib.z.d.c.cū dilectus.
et hoc vltimum etiā tenet.d.Anto.de bu.in.d.c.ij.in.iij.col.z retuli
121 ā.in materia apoche.in.viij.col.q vltimum bñ no.†Et de hoc an

per cōsuetudinem vel statutū possit induci ꝙ non plena proba-
tio habetur pro plena vltra no. in locis prealleg. vide. d. Ant. de
bu. in. c. ij. ⁊ ibi late. d. Abb. Panor. de appel. ⁊ in. c. ij. de ꝓba. et
vide Fede. de senis disputantē an per statutū vel consuetudinē
possit induci ꝙ in aliqua cā puta vsuraria credat̄ plene vni testi
tm̄: vel ꝙ quatuor requirant̄ in ꝯsi. xvij. ꝙ incip. questio talis est
nunquid cōstitutio epi ⁊c. vide etiā in materia Jo. and. in addi.
Spe. in ti. de instru. edit. §. cōpendiose. sup ver. sed nunquid. vbi
122 etiā ꝑ eū. † qd ecōtra an ꝓbationē testiū vel instrumētorū de iu-
re cōi plenā ⁊ validā possent statutū vel ꝯsuetudo inualidare vel
insufficientē reddere de quo vltimo vide etiā Old. lau. in ꝯsi. cv.
incip. videt̄ dicēdū pater sancte ⁊c. dicit tm̄ sing. Bal. in. l. vnica.
in. iiij. col. C. de cōfes. ꝙ si talis ꝯsuetudo esset indifferens ⁊ indi-
screta nō valeret. puta si cōsuetudo disponeret ꝙ crederet̄ omni
scripture mercatoris ꝓ se nō valeret qꝛ prona ad falsum commit-
tendū: ⁊ sic careret ratione: ideo nō valeret. iiij. dist. c. erit aūt lex.
istud dictū plenius refert do. Abb. ⁊ reputat sing. notandū in. c.
bone. el. ij. in vlt. col. de postu. ꝓla. vbi refert Bald. in loco preall.
123 velle † ꝙ per statutū vel consuetudinē etiā in magnis quantita-
tibus plena fides prestetur libro mercatoris pro scribēte que cō-
suetudo dꝫ intelligi accedente tm̄ consensu iudicis ⁊ si iudici vide
bitur cōsiderata qualitate mercatoris quātitate ac p̄iudicio cau
se: ꝙ tu bene no. ꝓ limitatione dicti statuti vel consuetudinis qḋ
adhuc est arbitrariū iudici. Subdit etiam Bald. velle ꝙ si talis
cōsuetudo indiscreta esset ⁊ indifferens puta q̄ disponeret omni
scripture mercatoris credendū esse pro se ꝙ non valeret qꝛ esset
sine ratione vt retuli: dicit tm̄ ꝙ ipse Bald. in. d. l. cūctos pplos.
C. de sum. tri. voluerat ꝯtrium dū tenuit indinstincte valere statu
tū vel consuetudo ꝙ libro mercatoꝝ ꝓ scribente credat̄ dicit. d.
Abb. ꝙ putat verius esse qḋ tenet Bal. in. d. l. vnica. ⁊ ꝙ illa fuit
ꝓprie decisio Bald. ⁊ eius opi. ⁊ ꝙ non ob text. in. d. c. cū dilect⁹.
qꝛ loquit̄ qñ statutū vel ꝯsuetudo disponerēt ꝙ scripture alicui⁹
credat̄ pro tertio contra aliū indistincte tunc valeret: sed qḋ cre-
datur pro ipso scribente non potest statutū vel consuetudo indu-
cere nisi ꝰm distinctionē predictā: quā dicit ꝑpetuo esse menti te-
nendā: ita etiā. d. Alex. in. d. l. quedā. §. nūmularios. in. j. col. Se-
cūdo aduerte stante dicta ꝯsuetudine: vel dicto statuto ꝙ libris
mercatorū plena fides detur pro scribēte dꝫ intelligi vel limita-
ri ꝯsuetudo vel statutū nisi mercator esset al's infamis vel suspe-
cte vite: ita ad literā declarat no. Bal. in. d. l. cūctos pplos. in re
pe. in. xv. col. in versi. quintū exemplū statutū ꝑmittit ⁊c. ⁊ Bal. ī
l. cassius. in vlt. col. in ver. vltimo queritur si libro mercatoris. ff.
de sena. ⁊ ibi hoc intelligit verū si talis infamia sit publica: al's se
cus. Adde ꝙ in simili dicit Bar. in. d. l. quedam. §. nūmularios.
ꝙ hodie libris mercatoꝝ vel cāpsoꝝ plena fides dat̄ pro alio cō-
tra tertium: intelligit Bart. verū nisi talis mercator sit persona
suspecta. ar. l. si quis argentarijs. §. j. ff. de eden. Tertio diligen-
ter attēde ꝙ dicta ꝯsuetudo vel statutū debent intelligi in perti-
nentibus ad artē seu negotiationem illius mercatoris qñ ratione
sui exercitij vel artis pertinebat scribere illud qḋ in eius libris
continet̄: al's secus: puta si sit mercator pannorū in libro autē sit
scriptum aliquid de mercantia pannorū: secus si scriberet de ali-
quo deposito vel mutuo qḋ nō esset de arte sua. arg. l. iij. §. eodē
mō. ff. nau. cau. sta. ita simpliciter dicit. d. Alex. hic. xxix. colū. ad
fi. nihil allegās in quo plurimū miror. Addo in terminis Joan.
an. idē tenentē in. d. §. nunc dicēdum. in preallega. additione ma
gna posita sup verb. priuatorū. in. j. col. circa mediū: quē refert ⁊
sequit̄ Ludo. ro. in ꝯsil. cciij. incipien. pro discutienda veritate
thematis ⁊c. ⁊ in cōsi. ccv. incip. in puncto ꝓposito breuiter dicē
dum. ⁊ refert ⁊ sequitur. d. Frā. de are. in cōsi. xxxij. incip. cōsulta
tio permissa. in. j. colū. et in consil. xliij. incip. in proposita cōsul
tatione viso arti. ⁊ ibi per eū quod ꝯsuetudo aliter disponēs esset
124 irrationabilis: ⁊ idem in consi. seq. circa fi. † Addo bene facere
illud qḋ in simili decidit Bal. in. l. fi. C. ad mace. in. ij. col. in ver.
quero dicit statutum qḋ cum filiofa. ⁊ idē Bal. in. l. iij. §. ex hoc
edic. circa fi. ff. nau. cau. sta. vbi determinat stante statuto qḋ cum
filiofami. non possit contrahi: nec possit induci obligatio nisi sit
mercator vel artifex: intelligitur statutum dūmodo contrahat in
causam illius mercantie vel artificij: et non aliter. facit in simili
tex. in. l. fi. C. de iur. om. iudi. ⁊ ibi Bal. in. ij. nota. ⁊ etiā Cy. ⁊ ibi
Guil. de cu. ⁊ Ang. ideo si constat ꝙ in aliā causam contraxit nō
habet locum statutum: qꝛ non est contractū tanq̄ cum mercatore
prout debet ītelligi qualitas adiecta in statuto. l. in delictis. §. si
de tracta. ff. de noxa. ⁊ idem cū Bal. qḋ tale statutū debeat intelli
gi qñ ꝯtrahit̄ in causam mercantie. sequit̄ Pau. de ca. in. l. j. §. ī
filio. in. j. col. ad fi. ff. ad macedo. ⁊ dicit qḋ pluries vidit de facto
istam causam Flo. ¶ Quarto principaliter redeundo ad scḋm
casum Bar. ꝙ liber rationum nihil probat pro scribente limita
esse verum nisi ex quantitate et qualitate rei iuncta verisimilitu
125 dine aliud inducatur. † nam si tutor curator vel negotiorum ge-
stor in libro rationum scribat expensas factas puta alimentorū
pupilli vel familie vel in doctrina pueri de cuius ꝓfectu app...
ret vel refectus alicuius edificij cum ista sine expensis fieri n...
possint. l. fi. C. de ali. pupillo prestan. certe considerata verisimili
qualitate a facti quantitate expense credetur soli libro rationum
ꝓ scribente saltem cum eius iuramento qḋ tamen multum arbi-
trio iudicis relinquit̄. l. lex q̄ tutores. C. de admini. tuto. §. si vero
absint. aut̄. de here. ⁊ fal. ita no. determinat Jo. an. post Nico. de
mat. in prealleg. add. magna. in. iij. col. Bald. no. in rub. C. de fi.
instru. in. xiij. col. ver. sequit̄ videre de scriptura quorundā offi-
cialium. vbi pro hoc allegat. l. si quis pro redemptione. §. pe. C.
de dona. idē tenet Jo. de imo. in. c. ij. de fi. instru. in duobus locis
in. x. ⁊. xj. col. Addo ꝙ singula. multū dicit Bald. post Guil. de
cu. in. l. j. circa fin. C. de eden. ꝙ liber rationum continens verisi-
milia facit fidē pro scribēte vt ei credatur vna cum iuramento ꝓ
ducentis: alleg. etiam Gui. in. l. edita. C. de edē. ⁊. d. l. si quis pro
redemptione. §. pe. ⁊. l. per hanc. §. pe. C. de tēpo. app. qḋ intelli-
git ibi Bald. esse verum concurrente difficultate ꝓbationis: al's
non facit fidem. per. l. rationes. C. de proba. ⁊ no. in. l. fi. §. in com-
putatione. C. de iure deliber. ⁊ in. c. qualiter ⁊ quando. de accusa.
Istam decisionem Bal. pro multum sing. commēdat et sequitur
do. Alexan. in. d. l. j. in fi. C. de eden. addo qḋ idem sequitur Pe.
de anch. in cle. j. §. j. de vsuris. dicit tamen Salice. in. d. l. j. in vlti.
col. qḋ an detur plena fides libro rationū pro ipso scribente stat
in iudicis arbitrio ⁊ deliberatione attenta qualitate persone et
verisimilibus cum iuramento: alibi etiam dicit sing. Bald. in. l.
vnica. in. iij. colū. C. de confes. ꝙ libris mercatorum de iure com-
muni datur plena fides pro scribente in parua quantitate refert
⁊ sequitur do. Abb. Panor. in. d. c. bone. el. ij. in vlti. colū. de po-
stu. prela. qꝛ al's eorum officium in cōscribendo libros rationum
126 esset eis dānosum. † De tutoribus[a] autem et curatoribus an et a
a quando libro rationum suarum pro eis plena fides detur: vide
Nico. de neapo. in lectura Bart. post antiquos per eum relatos
in. l. j. §. officium. ff. de tute. ⁊ ratio. dis. ⁊ ibi in effectu cōcludit qḋ
si expense sint modice qḋ probantur per librum tutorum ⁊ cura-
torum cum eoꝝ iuramento. refert ⁊ sequitur Angel. de are. in. §.
actionum. insti. de act. in materia tutelarū. in. xij. q. † De expen-
127 sis aūt executoꝝ qui sunt deputati in testamento an ⁊ quando ꝓ-
bentur per solum eorum iuramentum: ponit Cy. in. d. l. id quod
pauperibus. in. vij. q. C. de epis. ⁊ cleri. ⁊ ibi Bal. ad finem. ⁊ Sa
li. ponit etiā Bar. referēs Cy. ī. d. l. diuus. ad fi. ff. si cui plusq̄ ꝑ
l. fal. Bal. in. l. si quis pro redemptione. C. de dona. in. l. nulla. C.
de epis. ⁊ cle. vide etiam in materia qḋ no. Bar. ⁊ Inno. in. l. que
sub conditione. circa fi. ti. ff. de cōdi. ⁊ demō. ⁊ no. Bart. ⁊ Mod.
in. l. cū seruus. ff. de ver. obli. vide etiam in materia probandi per
iuramentū rē fuisse venditam ꝓ tanto pretio: qḋ pulchre decidit
Bal. in. l. si familie. in vlti. col. C. famil. her. ⁊ quod pulchre deci-
128 dit idē Bald. in. l. in restituēda. C. de peti. here. † Itē aduerte in
predictis ꝙ illud qḋ d̄ de iuramento ꝙ si ille qui scripsit librū
esset mortuus: tm̄ facit mors quātum iuramētū eius: ⁊ sic si mor-
tuus esset qui scripsit librum vbi cum iuramento fidem faceret
ꝓ scribente: ꝓpter mortem faceret fidem ꝓ herede sine alio iura-
mento: quia tm̄ importat mors quantū iuramentum: ita ad lite-
ram dicit Pau. de cast. in consi. cxxxviij. incip. ad bene examinā
dum. in. ij. col. qḋ. j. plenius allegabo: non credo ꝙ sit verum ⁊ ei
multum obstat qḋ signāter inquit Bal. in tit. de pac. constan. in
ver. vasalli nostri. ad fi. el. j. vbi formaliter dicit qḋ nō oīs q mori-
tur est sanctus Joannes euangelista. Et propterea dicit Bald.
ꝙ qñ examinatur testis in articulo mortis potest interrogari an
sit inimicus dato qḋ receperit corpus christi in infirmitate ⁊ po
terit eius dictum reprobari per tex. nota. in. l. si quis in graui. in
prin. ff. ad sil. itē illud qḋ dicit in articulo mortis non semꝑ presu
mitur vt dicatur verum. glos. in. c. literas. in versicu. graue. ⁊ ibi
Bal. in. iij. col. extra de p̄sum. ⁊ text. in. d. l. si qs in graui. in prin.
¶ Quinto principaliter limita ꝙ liber rationum nihil probat
pro scribēte qñ in libro rationū multe partite ibi descripte veri-
ficant̄: ⁊ sic ꝓbātur vere per scripturas publicas vel per libros
aliorū mercatorū: ⁊ sic in nullo redarguit̄ de mendacio: certe cū
in aliquibus ratio libri sit vera presumitur in omnibus vera si-
cut ecōtra scriptura qñ reperitur in vno falsa presumit̄ in omni-
bus alijs esse falsa: vt no. Inno. in. c. fraternitatis. de here. Bar.
⁊ docto. in. l. si ex falsis. C. de trāsac. ita ⁊ si in aliquibus reperiat̄
vera debet presumi qḋ in alijs omnibus etiam sit vera vt eadem
sit ratio contrariorum. l. ⁊ si contra. ff. de vulga. ⁊ pupil. l. fin. ff. de
le. iij. eo maxime qꝛ est fauorabilior interpretatio quā precedēs:
ideo magis extendenda. l. cū quidā. ff. de lib. ⁊ posth. ita pulchre
per ista singula. decidit Pau. de cast. in dicto cōsilio. cxxxviij. in
cipien. ad bene examinandum dubia de quibus. s. in. ij. colum.
istam decisionē Pau. de castro refert ⁊ sequitur Ange. de are.
in. §. actionū. insti. de ac. in materia tutelarū. in. xij. q. ⁊ ibi dicit

a ¶ De tutoribus. addō bar. in rub. C. de fi. istr. bar. in cōsi. incip. factū sic se habet.

qd̃ [illegible] etiã in magnis quãtitatibus staretur dicto libro rationuȝ
ꝓ [illegible] qñ alique alie poste vel partite essent cõprobate ꝑ in/
str[illegible]ta publica vel ꝑ priuatas scripturas bonoꝝ mercatoꝝ: et
[illegible] esse notandũ: ⁊ ꝙ vidit de facto ⁊ ꝙ ita consuluit; Paul. de
ca[illegible] in refert in quo loco sed est in cõsi. de quo. s. ⁊ hãc deci. que
noua est ⁊ singularis teneas bene cordi. ¶ Sexto principal'r li/
mita qñ in scriptura lib. rationũ aliqua essent ꝓ scribẽte cõnexa
his que cõtra eũ sunt ita ꝙ commode separari non possint: nam
tunc si aduersarius vult dicto libro rationũ stari contra scriben/
tem stabitur etiã ꝓ scribẽte ratione connexitatis. l. etiam. §. j. ff. de
mi. ita tenet Jo. de imo. in. d. c. ij. in. xj. col. de fi. instru. ⁊ ante eum
Bar. in. d. l. quedã. §. nũmularios. ff. de edẽ. per. l. publia. §. fi. ff.
depo. idẽ tenet Bal. in. l. rationes. in. j. col. in fi. C. de proba. ⁊ in
129 l. j. in vlti. col. circa mediũ. C. de edendo. † vbi dicit ꝙ aut in co/
dice rationũ est vnum capitulũ ⁊ tunc non põt acceptari ꝓ vna
parte quin etiã acceptet̃ pro aduersa iuxta no. in. l. siquidẽ. C. de
except. nã cũ ista productio sit quedã tacita confessio non potest
in eo. c. pro parte acceptari: ⁊ ꝓ parte non. d. l. publia. §. fi. sed qñ
sunt capitula diuersa non contigua tunc contra producentem
librũ facit fidẽ aut. ad hoc. C. de fide instru. sed nõ pro producen/
te aut eiꝰ herede. l. inter chartulas. C. de cõue. fi. debi. lib. x. ⁊ cum
Bal. tenet Pet. de anch. in cle. j. §. j. de vsur. istud idẽ qd̃. s. tenet
Bal. in rub. C. de fide instru. in. xvij. col. in ver. sequit̃ videre de
scripturis socioꝝ ⁊c. vbi post Nico. de ma. dicit ꝙ codici rationũ
non solũ creditur cõtra scribẽtem sed etiam credit̃ pro scribente
in his que sunt connexa subordinata ⁊ verisimilia: ꝑ. d. l. publia.
§. fin. ⁊ ꝙ hoc totum relinquitur arbitrio iudicis. Eandem opi.
tenet Cardi. flo. in. c. bone. el. ij. de post. prela. vbi tenet ꝙ lȝ con/
fessio viue vocis possit acceptari in parte ⁊ in parte nõ: secus tñ
ſm eum in scriptura q: cum sit indiuisibilis non potest accepta/
ri contra scribentem quin etiam acceptetur pro scribente. c. cum
olim. de cẽsi. ⁊. l. publia. §. fi. passus iste est pulcher ⁊ quotidianꝰ
in quo adde ꝙ contrarium tenet supreme autoritatis Jo. and. in
addi. Spec. in. d. addi. magna superius pluries allegata in. iij.
col. in prin. in ver. ij. casu cũ scriptura ⁊c. vbi formaliter dicit qd̃
si scriptura libri rationũ est mixta pro scribente ⁊ contra scriben
tem: vt q: cõtineat data ⁊ recepta: ⁊ tũc contra scribentem puta
in receptis indistincte credit̃: in datis aũt ⁊ sic pro scribẽte ꝯside
rabit circũstantias iudex de quibꝰ. s. ꝑ. d. l. rationes. C. de ꝓba. ⁊
l. publia. §. fi. ij. q. j. in primis. circa prin. ⁊ de test. c. in nostra. hic
iacet punctus quãdo liber rationum cõtinet recepta et data an
vtrinq; probet. d. Abb. Panor. in. c. ij. de fide instr. in. vij. col. in
fi. ⁊ seq. versi. sed nunc vltra alios moueo tibi dubiuȝ: formaliter
querit qñ liber rationũ cõtinet aliquid ꝓ scribẽte ⁊ aliquid con
tra: nunquid aduersarius possit acceptare illud qd̃ est ꝯtra scri
bentẽ ⁊ illud qd̃ pro scribẽte facit non acceptare: refert tale pul/
chrũ exemplũ: pone in libro mercatoris est scriptũ qualiter titiꝰ
deposuit penes eũ. c. ducatos: pone in alia partita est scriptum
qualiter iste mercator soluit titio. l. ducatos: ⁊ sic est factũ cõcer/
nens vtrãq; personã decidit do. Abb. qd̃ poterit acceptari par/
tita receptionis que facit cõtra mercatorem ⁊ spernit alia de so/
luto q̃ facit ꝓ mercatore: ⁊ de hoc dicit videri tex. ſm cõem lectu.
quã etiã ibi sequit̃ Barto. in. l. publia. §. fi. ⁊ licet illa. l. loquat̃ in
epistola: tñ eadẽ est ratio in libro rationũ. pro hoc adducit Bar.
in. l. aurelius. §. ideȝ quesijt. ff. de lib. leg. ⁊ Cy. in. l. vnica. i. xiiij.
q. C. de confessis. Et qd̃ confessio in diuersis orationibus potest
acceptari in parte ⁊ in parte non. item q: licet quis possit testifi/
cari contra se tñ pro se non põt. xiiij. q. ij. in prin. ⁊. h. d. tenẽdum:
licet aliud senserit. d. Car. flo. in. d. c. bone. el. ij. ꝑ. d. c. cũ olim. de
censi. qd̃ põt intelligi in instrumento publico vt ibi per Innocẽ.
idẽ tenet. d. Abb. Panor. in. d. c. bone. el. ij. in pe. ⁊ vlti. col. Joã.
de imo. in. d. c. bone. el. ij. in. iij. col. referens late dictã opi. d. Car.
videt̃ eũ improbare: finaliter rñdendo ad. d. c. cum olim. dicit ꝙ
qñ scriptura continet plura facta quoꝝ vnum habet relationem
ad aliud: vtputa quãdo continet compositionem factã sub certa
forma inter partes: tunc non potest in parte acceptari ⁊ in parte
non. d. c. cum olim. secus quando continet facta omnino diuersa
per id qd̃ habet̃ in tex. ⁊ glo. d. l. publia. §. fi. Quid tenẽdum: mi/
hi placet illa sententia ꝙ si liber rationum continet facta conne/
xa ⁊ subordinata vt non possit acceptari in parte que facit cõtra
scribentem nisi etiam acceptetur pro scribente vt in exemplo qñ
liber rationum cõtinet recepta et soluta inter easdem personas:
⁊ ex eodem facto: ⁊ in hoc teneo Jo. and. ⁊. d. Abb. Panor. in lo
cis preallega. Si autem liber rationũ contineat facta diuersa pu
to ꝙ tunc possit acceptari vt plene probet contra scribentẽ: non
autem pro ipso scribente ⁊ pono exemplũ. Si in libro rationum
mercator scriberet quod debet centum titio que penes se depo/
suit: ⁊ postea mercator scriberet qualiter titius ante istud depo/
situm ex alia causa sibi debebat centum: reputo ꝙ ista dicant̃ fa/
cta diuersa: ⁊ possint separari. ista apparet esse ex ꝑdictis magis

communis sententia ⁊ in simili eam tenet Bart. in. d. l. aurelius.
§. idẽ quesijt. ⁊ vltra predicta ꝙ qñ in libro rationuȝ mercatoris
sunt data ⁊ accepta que separari nõ possunt ratione cuiusdã con/
tingentie: tenuit etiam. d. Mathe. in not. lxxix. licet secus dicat
esse in epistola per. d. l. publia. §. fi. et istam differentiam tradidit
pro noua ⁊ mirabili Sali. etiam in. l. j. in vlti. col. C. de eden. vbi
dicit qd̃ qñ quis petit edi sibi librum rationum mercatoris vt eo
vtatur in iudicio pro se debet etiam licere aduersario vti inquã/
tum facit in fauorem suum prout in instrumento idem no. glo. in
l. j. §. diem. ff. de edẽ. in glo. magna. in versi. item quid si sponte. ⁊
text. cum gloss. in. c. cum olim. de censi. ⁊ qui fidem alicuius elegit
nõ debet eam posse approbare pro parte ⁊ pro parte nõ. l. caius.
ff. de vsu. de quo puncto vide etiam aliquid per doct. in. c. cũ ve/
nissent. de insti. ⁊ in. c. cum venera. de excep. do. Anto. in. c. ex par
te decani. de rescriptis. ⁊ in. d. c. bone. el. ij. Ludo. de ro. cõsil. suo
cccxlvj. incip. in hac causa ⁊c. in. j. col. d. Paul. de ca. in. l. publia.
§. fin. vbi etiam tangit vnum qd̃ non est in superioribus tactum.
Quid si produco contra te scripturam non confectam manu tua
sed alterius tertij: vt videbimus statim in tertio casu Bartol. in
qua continetur aliquid pro me: ⁊ etiam contra me: ⁊ cõsequẽter
pro te: tenet do. Pau. ꝙ tunc indistincte standum sit scripture ꝑ
vtraq; parte. ⁊ ꝙ non possum producere cum protestatione qua/
tenus pro me faciat ⁊ non aliter nec alio mõ per ea que not. Inn.
in. c. cum venera. de exceptionibus. ⁊ circa hoc dicit videndum
que no. Bar. in. l. post legatum. in prin. ff. de his quibꝰ vt indig.
130 † Qualiter autem intelligatur vnum capitulum vel diuersa ⁊ qñ
plura facta vel capitula dicantur adinuicem connexa: et quando
separata declarat not. Bartol. in. d. l. aurelius. §. idem quesijt.
⁊ in. l. iij. §. filius. in prin. ff. de lib. ⁊ post. Inn. in. c. fraternitatis.
de hereti. Bal. in. l. ij. in. ij. col. C. de re iu. ⁊ in. l. ampliorem. C. de
temp. ap. ⁊ an ex eo qd̃ fuerit vnita administratio apothece dicã
tur vnite administrationes. ⁊ omnia connexa capitula vide per
131 Ludo. roma. in preallega. consil. cccxlvj. in. ij. colũ. ¶ † Ultimo
circa istum ſm casum Barto. vt nihil omittatur: quero nunquid
liber mercatoris vel campsoris de iure cõi circũscripta omni cõ
suetudine ⁊ omni statuto faciat aliquam fidem pro scribente: in/
uenio ꝙ Sali. in. l. rationes. ad fi. C. de proba. post Nico. ⁊ Bal.
tenet ꝙ pro scribente non plenam sed semiplenam probationem
facit: ⁊ cum alijs adminiculis plena probare: dicit tamen viden
dum qd̃ scripsit plenius in. l. j. C. de eden. idẽ Salice. in illa. l. j. in
pe. col. ad fi. ⁊ seq. dicit ꝙ scriptura argentarij vel alterius ad cu
ius fidẽ publice recurritur: ⁊ cuius principalis opera et ministe
rium est actus sui rationem diligentem conficere plenã fidẽ facit
pro scribente nisi presumptio sit contra scribentem: vel scriptu/
ra alias sit suspecta: et hi olim erant argentarij vel nummularij
quos hodie non habemus: sed bene habemus cãpsores ⁊ merca
tores: ⁊ licet gl. mag. in. d. l. quedam. §. nũmularios. teneat ꝙ ho/
die liber cãpsoris vel mercatoris nihil probet ꝓ scribente prout
etiã ibi Bar. ⁊ alij cõiter: tñ dicit ipse ꝙ dominus suus tenebat
ꝙ licet hodie campsoribus nostri temporis non adhibeatur ple
na ⁊ integra fides que olim nummularijs: tamen etiam hodie ex
toto non repelluntur: sed relinquitur arbitrio iudicis qui arbi/
tretur considerata qualitate mercatoris et rerum. l. si quis pro re
demptione. §. pe. C. de do. l. per hanc. §. pe. C. de ero. mil. anno. li.
xij. ⁊ sequitur Bal. in. d. l. rationes. ⁊ dicit Salic. hoc sibi videri
equum cum etiam hodie ad eorum fidem recurratur: ⁊ duret in
eis modus conficiendi rationes: prout ⁊ olim Specu. in titu. de
instru. edi. §. nunc dicendũ. in versi. licet autem instrumenta. te/
net ꝙ si nũmularius vel campsor nostri temporis cuius scriptu/
ra non est publica seu priuata scripserit se mutuasse tali die cen/
tum titio ꝑsumitur pro scriptura cum adminiculo vnius testis:
vel cum iuramento scribentis: licet durum videatur ſm eum: et
refert Bar. hic in. vj. col. in fi. prout in superioribus retulit Jo.
an. in addi. magna in. iij. col. vbi refert opi. quorundã ꝙ semiple/
nam probationem facit vt sit locus iuramento in supplementum
ꝙ dicit non placere Cy. in. d. l. instrumenta. et istud vltimum se/
quitur simpliciter. d. Anto. de bu. in. c. ij. in. v. col. caue q: Bald.
post Nico. in. d. l. rationes. in. j. col. in ver. reuoco in dubiũ ⁊c. nõ
dicit de semiplena probatione: sed de aliquali fide. breuiter pu/
to ꝙ liber rationum mercatoris vel campsoris de iure communi
cessante consuetudine vel statuto non probet pro scribente plene
nec etiam semiplenam probationem facit prout tenet glos. ordi.
in. d. §. nummularios. glo. mag. ⁊ ibi Barto. ⁊ alij communiter ⁊
do. Alex. in. l. j. in vlti. col. C. de eden. ⁊ dicit Bald. in rubri. de cõ
tro. inue. in vsi. feu. ꝙ etiam si essent mille scripture priuate non
facerent plenam fidem ꝛputo tamen prout dicit. d. Ab. in. d. c. ij.
in. vij. col. in prin. ꝙ non esset malum dicere ꝙ liber rationũ mer
catorum pro ipso mercatore viuẽte qualẽ qualẽ fidem faciat ſm
qualitatem scribentis et cause: quia non est verisimile qd̃ viuus
mercator debeat librũ suũ falsificare: maxime pro modica quãti
tate. c. ad

tate.c.ad audientiã.de prescript. per ista remaneat expeditus se
132 cundus casus Bar. ¶ †Circa tertiũ casum prin.inquantũ Bar. nõ hic.sed in.d.l.nu da ratio.in pe.col.in fi.cõcludit q liber ratio nũ confectus sit ex necessitate officij de publico iniuncti,puta per gabellariũ vel deputatũ ad collectas publicas:qđ plenã fidem facit pro tertio cõtra alium tertiũ:eo q publica autoritate nititur. adde q idem tenet Bar.z cõmuniter alij in.d.l.quedã.§.nũmularios.in vlti.no.post gl.ibi:idem Bar.in auf.at si cõtractus.C.de fide instru.caue q Bal.in.l.imperator.la.j.in vlt.col.ff.de sta.ho. tenet q nõ credatur scripture vel libris massarij cõmunis,nisi notarius se subscribat per.l.ij.C.de conue.fis.debit.lib.x.vel nisi lex municipalis aliud inducat.l.j.C.de emã.lib.no.Jo.an.in.c.cũ.p. tabellio.de fid.instru.in nouella.potes respondere ad.d.l.ij.prout respõdet do. Alex.in.d.§.nũmularios.qđ ibi susceptor tributorũ erat deputatus solũ ad recipiendũ:ad scribendũ autem erat deputatus tabellio:quo casu,qñ vltra officiales publicũ esset deputatus notarius ad scribẽdũ vel subscribendum,clarum esset,qđ tunc soli scripture officialis nõ crederet,z ad hoc vide omnino no. Bald. in.l.ij.C.de conue.fis.deb.lib.x.z distin.Sali.in.l.exẽplo.C.de proba.in qua tenet ad propositũ nostrũ:qđ libri vel scripture qñ sunt cõfecte ab officialibus publicis ad hoc deputatis:qđ pro publicis z solẽnibus habentur.Et ibidẽ subdit solẽniter questionẽz fa
133 cti:† nã quidã fuit fideiuss.pro vno qui cõduxerat datia publica: iste fideiuss.dicebat se exactũ fuisse a fisco:z soluisse vnam magnã quãtitatẽ pecunie,z de hoc pducebat vnã scripturã publici officialis deputati ad recipiẽdũ tales pecunias publicas:puta thesaurarũ:qui cõtinebat receptionem dicte quãtitatis:fuit oppositũ in facto,qđ illa scriptura publici officialis nõ faciebat plenam fidẽ,q nõ erat scripta manu publici notarij,prout de iure requiritur per.d.l.ij.dicit Sali.qđ oportuit probare,qđ de ↄsuetudine talis subscriptio nõ requiritur:de hoc dicit multum tenendũ mẽti,pro his qui simpliciter soluunt bonafide collectas publicas et prestita officialibus publicis,a quibus recipiunt scriptam cõfessionis de recepto:q ibi debet interuenire subscriptio notarij publici vt plenam fidẽ faciat:certe ista sua decisio debet intelligi vt predixi,quãdo talis officialis publicus esset solus deputatus ad recipiendũ,alij autẽ essent deputati ad scribendum rationes cõmunitatis:alias sola scriptura solius officialis publici plene pbaret,vt pdixi pro tertio. Itẽ inquantũ Bart.hic z not.in.d.l.nuda ratio.in vlt.col.z in.d.l.quedã.§.nummularios.z sub dubio forte in.d.auf.at si cõtractus.prout eũ refert.d.alex.hic in.xxviij.colũ. quãuis in lec.mea in.d.auf.at si ↄtractus.nihil dicat,in istis locis cõ
a cludit,q hodie liber mercatorũ[a] vel campsorũ semiplene probat pro tertio,contra alium tertiũ,q licet hodie nõ habeant publicũ officium,tñ interim succedunt in locum eoz qui olim publicum officium habebant:z dicit Bar.qđ olim consuetudo istud admittebat,vnde doctori illustri attestanti de consuetudine standũ erit vt inquit Bartol.in repeti.l.de quibus.ff.de legi.in.xv.colũ.cum Barto.transeunt alij communiter hic:z pondera multum,quia Barto.in.d.l.nuda ratio.in vltima co.solũ loquitur de his mercatoribus z campsoribus qui iurauit legaliter artem exercere,et sunt approbati in eorũz arte:secus autẽ esset in eo mercatore vel cãpsore:qui ppria autoritate sibi tale exercitiuz assumeret:tunc enim eorum libris non prestaretur etiaz semiplena fides,in preiudiciũ alterius:cum sint omnino priuate scripture:et ita in specie diligenter ponderat domi. Abb.in.d.c.ij.in.viij.colum.circa fin. Adde qđ cũ prin.decisione Bar.tenet do.Anto.in.c.fi.extra eo. Bal.in rub.C.de fi.instru.in.xvj.col.versi.sequitur videre de scripturis mercatorũ:z in.l.instrumẽta.C.de proba.idem tenẽt Ja.but.z Ric.vt refert Bal.in.d.§.nũmularios.nisi scribens esset psona suspecta:idem sentiũt Moder.presertim Pau.de ca.z do. Alex.pro ista opi.bene facit qđ dicit Bal.in rub.C.de cõsti.pecu. in pe.col.vbi dicit,q mercatores hodierni tẽporis quãuis nõ habeant publicũ officiuz prout olim habebant argẽtarij:gerunt tamen quasi publicũ officiũ:z idẽ Bal.in.d.rub.C.de fi.instr.in.d. xvj.col.dicit q mercatores z campsores hodierni tẽporis habẽt magnã similitudinẽ cũ illis nũmularijs seu argentarijs antiqui temporis,z idẽ Bal.in.d.l.instrumẽta.z Sali in.l.j.in.vlti.col.circa mediũ.C.de eden.sed Joã.de imo.in.d.l.nuda ratio.in vlt.col. circa mediũ,reprobat istam opin.cessãte consuetudine. Primo, q iure nõ probaret:secũdo z fortius:q plus nõ debet credi voci mortue quã viue.§.si vero aliquid tale.in auf.de instr.cau.z fi.no. in.c.cũ.p.tabellio.de fi.instru. Sed si mercator produceretur in testem pro tertio,nõ crederetur sibi etiã semiplene,argumento.l.iurisiurandi.C.de testi,ergo etiam nõ debebat semiplene credi eius scripture,in qua non adest iuramentũ:z licet forte secundũ cõsuetudinem mercatorũ generaliter iurauerat exercere fideliter officium suum:certe istud iuramentũ generale non sufficit cum non iurauerit specialiter dicere veritatem in causa illa corã illo iudice mota,sicut in simili dicit Jmo.se putare,qđ non sufficeret si aliqs generaliter iurasset dicere veritatem in omni causa:q si produceretur specialiter in testẽ in certa causa,oporteret eũ specialiter iurare,q diceret verũ in illa causa:alias sibi nõ crederet ,ppter solũ iuramentũ generale:istud idẽ tenet Inn.in.d.c.ij.in.x.col.ad fi.z seq.quia nullibi in iure cautũ est,qđ talis liber cãpsoris vel mercatoris debeat pro tertio semiplenã probationẽz facere:imo potius reperitur oppositũ,cum regula sit,q priuata scriptura non facit semiplenã probationẽ,sed aliqualem presumptionẽ.l.instrumenta.z.l.rationes.C.de proba. Item q sicut dictũ testis extra iudicium sine iuramento nihil probat:sic ista scriptura cum sit facta extra iudiciũ,z sic sine iuramẽto nihil debet pbare Lud.ro.nõ in hac.l.prout corrupte eum allegat.d. Alex.hic in.xx.colũ.in fi.sed in.d.l.nuda ratio.in antepe.z pen.colũ.prout ipsemet Lud.hic in xviij.col.ad illum locũ se remittit:tenet cõtra Bar.per fundamenta Jmo.superius relata,que sibi ascribit,q non plus debet credi voci mortue q viue. Itẽ q est dictũ sine iuramento,z nulli creditur non iuranti.l.iurisiurãdi.C.de testi.z dato qđ mercator vel cãpsor in initio officij generaliter iurasset exercere officiũ suum legaliter: tamẽ istud iuramentũ generale non sufficit:allegat.c.pe.extra eo. qui text.nihil facit. Tertio mouetur,q olim argentarij vel nummularij si aliqd scribebant in libro rationuz qđ esset extra eorum officiũ nihil credebatur,vt firmat Jo.an.in addi.magna pluries allegata.z dixi de hoc.§.in tertia limitatione tertie limitationis secũdi casus princi.ergo nec aliquid debet credi libro mercatoris vel campsoris extra eorum officiũ:z in hoc vltimo credo qđ Lud. bene dicat,vt dixi in loco preallega. Bal.etiã in.l.j.in fi.C.de edẽ. querit de libro rationis mercatorũ quã fidẽ faciat respectu tertij, z dicit qđ de hoc est glo.in.d.§.nũmularios.z qđ regula est,quod nulla scriptura(nisi sit notarij autẽtici)plenã fidem facit.vnde fz eum nulla scriptura cãpsoris vel mercatoris plenã fidez facit pro tertio:nisi cõsuetudo vel statutũ aliud disponãt:qđ dicit esse not. Bal.tamen ibi loquitur quo ad plenam proba.sed de semiplena
134 de qua agitur,nihil dicit.† Teneas cõmunem sententiã,et tota difficultas residet in hoc:si viue voci mercatoris vel cãpsoris non staretur sine iuramẽto,quo ad semiplenã proba.ergo nec sue scripture nõ iurate.respõdet.d.Pau.de cas.hic in pe.col.ad fi.qđ qñ mercator pducitur in testẽ,nõ deponit tanq mercator publicus, sed tanq quilibet homo priuatus:tunc nõ creditur sibi sine iuramẽto sed qñ scribit in libro rationũ,scribit tanq mercator publicus,ad cuius libri fidẽ publice recurritur.Nam homines semper nolunt ire ad notariũ,sed vadunt ad mercatorẽ,vt de cõmuni cõsensu partiũ scribat in libro ea que acta sunt inter partes vt veritas appareat prout dicit qđ vidit pluries fieri,z ideo ratione publice vtilitatis inductũ est,qđ talis liber rationũ semiplenã pba. faciat inter ipsas partes. Alio modo respondet ipse Pau.in.d.§. nũmularios.dicẽs hoc esse valde no.qđ dictũ mercatoris deponẽtis sine iuramẽto,nõ faciat semiplenam proba.pro tertio,z tamẽ scriptura eiusdẽ mercatoris sine iuramento facit pro tertio semiplenã proba.ratio diuersitatis est fm eum,q facilius cõmittitur falsitas solo verbo testificando corã iudice,quã per scripturã scribendo falsum in suo libro rationũ,quẽ pro auf.tenet,cũ huiusmodi falsitas ex libris semper ostendi possit:nihil tamẽ allegat,z qđ dicit de libro mercatoris sine iuramẽto,nõ est verũ vt dicã nunc: vnde respõde tertio z bene fm do. Alexã.hic in.xxviij.colũ.qđ cũ Bar.presertim in.d.l.nuda ratio.in vlti colũ.in prin.cũ mysterio locatur in mercatore vel campsore,qui a princip.iurauit officium suũ exercere legaliter:certe videtur qđ illud iuramentum sufficiat quo ad omnia dependentia ab exerci.in illo sicut in notario qui a prin.creationis sue iurat officiũ tabellionatus legaliter exercere, nam tale iuramentũ generale sufficit.c.ad audientiã.de prescrip. ca.sicut.ne clerici vel mona.not.Spe.in tit.de instru.edi.§.restat. in versic.sed quero sub qua forma.sed quando esset mercator vel campsor,qui a princ.non iurasset officium suũ legaliter exercerẽ.z sic generaliter,sed propria voluntate sine iuramento exerceret mercaturã vel esset campsor,z tunc bene verum est,quod scriptura z liber rationum talis mercatoris vel campsoris non iurati non faceret etiam semiplenam prob.ne tunc credatur plus voci mortue quã viue sine iuramẽto,quo casu bene tunc militaret argumentũ Jmo.z Lud.ro.z qđ istud vltimũ sit verum:patet q si talis mercator nõ iuratus,cuius liber rationũ nõ facit semiplenã proba.scribẽdo falsificaret libruz,per hoc nõ teneretur pena falsi. tex.est in.l.j.§.qui in rationib⁹.z ibi no.Bar.ff.ad leg.cor.de fal.z in.l.damus.vbi gl.in ver.priuatas.C.de fal.alias si esset liber rationũ mercatoris vel campsoris iurati z in eo falsum scriberet:teneretur falsi:z esset de falso puniẽdus vt ibi expresse vtrunq no. Bald.in rub.C.de fide instrum.in.xxviij.colum.ver.sed queritur. quid si scripsit falsum. ¶ Concinde ergo ex predictis cum sententia cõmuni que vera est,qđ liber rationũ mercatoris vel cãpsoris iurati z matriculati,semiplenã proba.facit,p tertio cõtra alium: secus si non iuratus. Limita tamẽ hanc cõmunez opi.aliquibus

a ¶ Liber mercatorũ. adde ... c.ij.in.v.tal de ui.instru.

ex his modis, quibus limitatur scd̃m casum Bar. precedētes post, nisi persona mercatoris esset infamis vel aliter suspecta. Secundo quādo esset liber cōtinens formā ratiōis, et sic data et recepta. secus si vna postā tātum. Tertio in spectantibus ad eius officiū,
135 et non aliter: vt dixi. s. in secundo casu Bar. † Ultimo inquātum Bar. concludit, q si dubitatur. an liber rationū sit scriptus manu illius cuius debet, q recurrendū est ad cōparationē literarum, que in hoc plenā fidē facit hodie. l. cōparationes. C. de fi. instru. que. l. hodie est solum correcta in apocha priuata, et non in libro rationū. adde q idemet Bar. in. d. l. nuda ratio. in vlti. colū. et in. d. aut. at si cōtractus. in vlti. col. et ibi assignat duas rationes diuersitatis. Prima est, q: facilius falsificatur vna schedula priuata, q vnus liber rationū. Scda, q: schedula priuata scribit̃ p̃sente parte, que sibi imputet si nō adhibuit debitā solennitatem, que ratio cessat in libro rationū. Et idē q̃d Bar. refert et sequit̃ Bal. in aut. sed nouo iure. in. ij. colū. C. si cer. peta. dicens, q ita obseruat cōsuetudo, ad quā semper recurrendū est, sm̃ Jmmo. in. c. ij. de fi. instru. idē tz Bal. in. d. l. cōparationes. ad fin. et ibidem Ange. et do. Anto. de but. in. d. c. ij. in. vj. col. et Joā. de Imo. in. l. si ita scripsero. ff. de condi. et demon. cōtrariū tenet do. Abb. Panor. in. d. c. ij. in. vj. col. vbi dicit, q istud dictū Bar. habet magnā equitatē sed q nullibi iure probat̃: et q ratio in qua se fundat Bar. est falsa, dū dicit, q cū liber rationū fiat p̃sente parte, nihil potest imputari parti, q: sm̃ Abbatē licet nō possit aliquid imputari qn̄ scribitur liber: tn̄ bene pōt sibi imputari qn̄ a prin. nō seruauit legis consiliū. vt in aut. de instru. cau. et fi. in prin. scz q in presentia notarij aut testiū faceret cōtractū, et nō cōmitteret se fortune vnius libri. per hoc tū non discedo ab opi. communi intellecta a mercatore iurato: ad cuius libri fidē publice recurrit̃ vt superius declaratum est. Et no. bene, q si mercator vel campsor neget scripturā que reperitur in libro rationū suarū esse sua manu aut sua voluntate scriptā, presumit̃ in dubio cōtra eū, vt opportune dixi in primo casu pn̄. Bar. vbi videas: et ibi etiā tetigi, an et qn̄ liber rationum requirat diē et cōsulez, seu annos dominice salutis. † Quid
136 autem sit de libris archiui publici et censualis: quā fidem faciant dic q plenā. l. celsus. ff. de proba. c. ad audientiam. vbi Doc. extra de prescrip. aut. ad hec. C. de fi. instru. tenet Lud. ro. hic in. xxviij. col. Tu vide de hoc pulchrū tex. in. c. peruenit. xx. q. j. et tex. cum gl. in. cxū causam. de proba. Jmmo. in. c. j. in vlti. sua glos. et q̃d ibi
137 no. docto. de procu. et adde q̃d statim sequitur. † Quid autē de libris qui sunt in curijs ciuitatis episcoporū vel aliorū presidentiū in quibus cōtinentur census seu redditus, qui dicunt̃ deberi curie, vel ciuitati: vel cōtinentur estimationes rerū, vel statuta vel cōsue. ciui. nūquid plenā fidē faciāt, prout curia petente tales cēsus vel talia debita, vel pro alijs producētibus tales scripturas quādo nō apparent scripte manu propria notarij: vel sub publica forma. vide no. Bal. et Sali. post Nico. de ma. in. l. exēplo. C. de pba. vbi etiā per eos, an plene probent extra territoriū et inter nō subditos, de quibus etiam vide Bal. in rub. C. de fi. instru. in pe. co. in ver. quintū supplementū. et in versi. seq. do. Anto. de but. in. d. c. ij. in. ij. col. Jo. and. in addi. magna pluries allegata. in vlt. col. in ver. quintū supplementū. Albe. Sali. et Flo. in. d. l. census. ff. de pba. et no. in. d. c. ad audientiā. Et vide omnino Pet. de ancha. in consil. xlj. incip. primo de viridis et c. in. ij. colū. et seq. vbi vult, q libro canonicorū, in quo sunt descripti omnes emphiteote et censuarij canonicorū: et cōtinentur canonū solutiones, cōcessiones in emphiteosim et similia, detur plena fides pro ipsis emphiteotis vel censuarijs cōtra canonicos et contra tertias personas habētes cau-
138 sam ab eis. † Quid de libris feneratorū. Bald. in. l. cassius. in vlti. col. ff. de sena. dicit q sunt infames. l. improbū. C. de infa. ideo nō faciunt fidem contra se et suos heredes. cle. j. de vsuris. et si fiscus eis succedat vtitur iure cōmuni. l. inter chartulas. C. de cōue. fisc. debi. lib. x. si tamē peniteāt et restituāt vel cautionē prestēt, ex equitate canōnica restituūtur ad famā. per. c. q̃ q̃. cū ibidē no. de vsu. in. vj. et per ista cū laude dei sit expedita materia libri rationum.
139 † Tertio et vltimo principaliter est videndum de epistola q̃ ad absentes scribit̃. quā fidē faciat. Bar. hic. in. ij. colū. ad fi. se vno verbo expedit, q in ea dicendū est prout in apocha priuata, eo excepto, q in epistola sola cōparatio literarum plenā fidez facit, in apocha priuata nō: q: l. cōparationes. C. de fide instru. hodie est solū correcta in apocha, et nō in epistola. Adde q̃d Bar. plenius et no. in. d. l. nuda ratio. ad fi. distinguit: aut epistola est confessata per scribentē, et sine dubio probat contra eū. l. publia. §. fi. ff. depo. aut est negata: et si habeat sigillū autenticū, plene probat, p gloss. in. l. si qua p calumniā. C. de epis. et cler. et not. in. l. si publicanus. §. j. ff. de pub. et vecti. et cōmis. aut talis epistola negata nō hz sigillū autēticū et tūc p cōparationē literarū plenā fidē facit, dummō sit missa ad absentē: q: est eadē ratio que in libro rationū, in quo sola cōparatio literarū plenā fidē facit, eo q: fit absente pte: secus in epistola data de presenti: et q epistola possit fieri a presente p̃senti habes tex. in. l. titius. que ibi ad hec no. Bar. ff. de constit. pecu. de quo etiam vide per Bar. in aut. at si cōtractus. vbi lectu. Bar. variant. C. de fi. instru. per Cy. Bar. Bal. et alios in. l. nō epistolis. C. de proba. Pe. de ancha. in cle. si summus pontifex. de sentē. excō. Adde dictis Bar. inquantū loquitur de epistola habēte sigillum autenticū, que plene dixi. s. in apocha priuata hic nō repeto, post tex. glo. et doc. in. c. ij. de fide instru. Item adde inquantū bar. hic: et in. d. l. nuda ratio. ad finē concludit, q sola cōparatio literarum in epistola ita facit plenā fidez, sicut in libro rationū: quando epistola mittitur ad absentē: q: tunc est eadē ratio, prout in libro rationis, ppter absentiaz nihil potest imputari parti, q̃ ratio cessat in apocha priuata que fit presente parte, ideo parti est imputandum si nō fecit adhiberi solennitatez numeri testium. Idem tenet Pau. de cast. hic in. xv. col. ad fi. Rapha. Fulgo. in. vj. colū. et dn̄s Alexā. in. xxix. col. Idem tenet do. Ant. de but. et Jmol. in. d. c. ij. Jmo. in. l. si ita scripsero. post bart. ibi. ff. de cond. et demon. cōtrarium de directo et forte melius tenuit do. Abb. Panor. in. d. c. ij. in. v. col. et seq. q: fz eū si ponderetur diligenter tex. in. d. aut. de instru. cau. et fi. in princi. fundat se, quia cōparatio literarū est fallax propter literarū similitudinē, et vt falsitas euitetur: vnde cum facilius possit quis falsificare epistolam ab absente sibi transmissam, quā librum rationū, videtur q̃d ratio expressa illius tex. correctorij: que vniformiter militat in epistola sicut in apocha priuata, debeat etiam vniformiter determinare in vtroq; c. maiores. de baptismo. Itē tex. ibi non se fundat super negligentia partis in non adhibēdo testē vt presupponit Bar. sed se fundat super malitijs hominū: q sunt proni ad falsitatē: et q: illa probatio est fallax. Adducit etiā quedā alia leuia: et q̃d postea reperit Bal. idē tenere in dicta aut. at si cōtractus. circa fi. nā ibi videtur velle Bar. idē esse in epistola q̃d in apocha priuata: dum dicit, q si negetur debet probari sicut apocha, et subdit do. Abb. q̃d ista sunt notāda, quia nō discussa per alios. Adde q eandē opi. cōtra Bart. tenet bal. in. l. fi. in. xiij. col. in. v. q. et ibidē Sali. in. v. colum. C. de edic. diui adri. tol. Ange. in. d. l. comparationes. et est de mēte Jaco. de bel. in. §. fi. ad finem. in aut. de instr. cau. et fi. Et ista magis mihi placet q̃d quantū ad cōparationes literarum idem fit in epistola q̃d in apocha priuata, vt necubi cōparatio literarū plenā fidem faciat, et sic in vtroq; sit correcta. d. l. comparationes. moueor per predicta: et quia ratio assignata in. §. si quis rez. et in. §. sed et si quis. in aut. de instrumen. cau. et fi. militat in vtroq; casu: et q: facilius inducitur quis ad falsificandum epistolā vel apochā priuatam, quā librum rationum que pro autoritate tenet. Ad istā materiā epistole quā fidem faciat, vide q̃d pulchre et signanter decidit Spec. in titu. de
140 obli. et sol. §. prenotandū in ver. pone mercator. vbi querit. † pone mercator existens vltra mōtes in monte pessulano, procurator societatis sue scribit epistolam ad consocios mercatores bononie commorantes, tenore huiusmodi. Noueritis me hac die recepisse ducatos. c. mihi actualiter numeratos per titium nomine talis scholaris qui de presenti bononie studet: quos (visis presentibus) statim eidem numerabitis, habita ratione cambij. querit Specu. an talis epistola, plenā fidē faciat: et qua actione possit agere scholaris cōtra illos mercatores: et dicit, q̃d creditur talibus literis sigillatis, presertim cōtra sigillantem: et q scholaris poterit agere actione de contit. pecu. vel. actione neg. gest. vt ibidē plenius per eum, vel ex consuetudine, de quo etiam vide not. per Bal. in rub. C. de consti. pecu. in. ij. colum. in versi. que circa literas mercato-
141 rū et c. vide que infra sequunt̃. † Itē inquantū concludit Bart. in d. l. nuda ratio. q̃d epistola cum sigillo autētico plene pbat: intellige verum, quando talis epistola fuit acceptata per eū ad quē destinatur: secus si expresse contradixisset, vt in simili dixi. s. in libro rationum in tertia limitatione primi casus principalis: et in specie
142 in epistola. ita limitat Lud. ro. in. d. l. nuda ratio. in vlti. col. † Et no. q̃d ille qui simpliciter acceptat epistolaz. et retinet, si ei expresse nō cōtradicit, videt̃ fateri vera esse omnia que cōtinentur in epistola. l. si filius. ff. ad macedo. cle. j. de procurato. et in. l. cum tabernam. §. idem quesijt. et ibi Bar. no. in vlti. no. ff. de pigno. Bartol. post Guil. de cu. in. l. titius. ad fi. ff. de consti. pecu. et idem Bar. in l. quo enim. §. j. ff. rem ra. habe. Bald. in rub. C. de fi. instrumen. in xxviij. colū. in versi. quero quid de literis transmissis. et in. l. si heres. ad fi. ff. man. et in. l. fi. C. ad macedo. et in. l. si defunctus. et in. l. si procuratorem. ff. de procu. et in. l. si absentis. C. si cer. peta. Bal. et Fulgo. in. l. emptor. per illum tex. in. §. lucius. ff. de pac. do. Alexā. Jmo. in cō̄si. lxxvij. incip. in causa. et lite vertente inter Bart. in. j. col. Et ex hoc habes mirabilem modū extorquendi confessionem vel consensum alicuius mediante receptione literarum facta in presentia testium: qui sint informati de contentis in literis: vt in specie no. do. Mateš. in not. xxiij. et do Bartol. vero. in sua cautela. xxiiij. vbi istud singulariter limitat, nisi in talibus literis contineretur calculus rationis de datis et receptis vt fieri assolet, et vlt. loco poneret̃ in literis, q deberet restitui certa summa que restat, quia licet

quia licet quis retinet literas, nõ per hoc diceretur cõfiteri cõten
ta in literis esse vera, presertim de restitutione: sed potius diceret
literas retinuisse: vt videret an calculus rationis esset bene fact⁹,
per text. notab. in. l. cũ seruus. ff. de cõdi. ⁊ demon. qꝺ bene not. in
cõtrariũ tñ est tex. in. d. l. emptor. §. lucius. intelligendo vt ibi per
Bal. ⁊ Ful. Secundo limita singulariter et intellige verũ, quod
epistola probat, si peruenit ad eũ cui mittebatur viuo adhuc mit
tente: secus si iam mortuus esset mittens anteꝙ̃ epistola perue
niret quo mittebat: ratio eñ quare epistola probat est, qꝛ absens
dicitur absenté alloqui mediante epistola: vt dicit Barto. in. d. l.
nuda ratio: sed qñ mittens est ante mortu⁹, nõ potest dici qꝺ allo
quatur aliũ: ita in specie limitat singulariter Lud ro. in. d. l. nuda
ratio. in pen. colũ. in fi. pro quo facit optime qꝫ signanter decidit
do. Anto. de bu. in. c. fi. de confes. in. vij. colũ. vbi dicit, qꝫ licet con
fessio extra iudicium facta absente parte: si fiat per epistolam vel
in scriptura libri rationũ, preiudicat confitenti, nõ solum quo ad
probandũ, sed etiam quo ad obligandũ. l. publia. §. fi. cum glo. ff.
depo. eo quia talis scriptura semper loquitur. vt late not. Docto.
et Bart. in. d. l. nuda ratio. cũ suis concor. tamen dicit do. Ant. se
putare hoc verum, viuẽte eo qui cõfitetur: eo autẽ mortuo, scri
ptura eius non loquitur, ideo nõ credit qꝺ eum obligaret, vel he
redẽ, per no. in. c. cum dilectus. de suc. ab intesta. facit optime qꝺ
singulariter decidit Inno. in illo. c. cũ dilectus. ante medium: vbi
inquit qꝺ cõfessio extraiudicialis preiudicat cõfitenti: eo tantum
viuente: sed eo mortuo nõ: qꝛ non potest dare intellectũ sue cõfes
sioni. arg. c. cũ dilectus. de accu. nõ preiudicat quo ad plenã pro
bationẽ: sed bene quo ad presumptionẽ cui statur donec cõtrariũ
probetur: ⁊ hoc sequitur ibidẽ do. Anto. de bu. in. ix. col. istud di
ctum Inno. pro mirabili refert ⁊ sequitur do. Anto. in. c. per in
quisitionẽ. in. vj. co. de elec. Ang. in. l. j. circa med. ff. de cõfe. ad istã
materiã vide que no. Bald. in proemio ffeorum. in vlti. colum. vbi
143 querit in. xj. q. † an valida sit epistola missa absqꝫ nomine mitten
tis, vel eius subscrip. si tamẽ eius sigillum habeat: ⁊ dicit qꝺ hec
questio fuit de facto ibi: etiã in. xj. qõ. querit, quid si epistola ha
beat solum nomen scribentis, sed non habeat alia solita cogno
mina: ⁊ tenet qꝺ si factum sit arduum, talis epistola non censetur
autẽtica: cum infringat solitũ stylum scribentis. argu. l. sacri affa
tus. C. de diuer. rescrip. quod multum no. ibidem etiam in. xij. qõ.
decidit Bal. quod si scribens mutaret sibi nomen, nõ valeret epi
stola per. l. fina. C. de heredi. insti. ⁊ in. xiij. q. tenet, quod valet epi
stola licet non contineat dignitatem eius cui scribitur, tanꝙ̃ dire
cta persone non dignitati. arg. c. abba. de offi. delega. Istud tamẽ
qꝺ dicit Bal. de mutatione nominis proprij in epistola non ha
beo pro expedito, quãdo constaret de corpore: et mutatio nõ esset
fraudulenter facta, per ea que not. Barto. in. §. nos vero. in proe
mio ffeorum. Bal. in. l. fi. in. j. ⁊. ij. q. C. de heredi. instit. et in princip.
C. in. ij. colum. ⁊ in rubri. C. de fi. instru. in. xj. colũ. et in. l. j. C. ad le.
iuliã visce. Ioan. fab. in. §. si quis in nomine. instit. de leg. Bartol.
in pulchra. q. in. l. demonstratio falsa. in prin. in vlti. q. ff. de condi.
144 et demon. † De literis autẽ credentie[a] quid probent, ⁊ quantũ,
a vide plene Bart. in. l. lucius. ff. de fideius. aliquid per Bart. in. l. si
pupilli. §. item si procuratori. ff. de nego. gest. no. Bal. in rub. C. de
consti. pecu. in. iij. col. circa fi. in versi. deinde quero de istis literis.
et aliquid in. ij. colum. in ver. venio ad secũdũ. Bal. in. l. fi. C. qꝺ cũ
eo. ⁊ in addi. Specu. in titu. de obli. et solu. §. prenotandum. super
versi. pone mercator. do. Ant. Imo. d. Abb. Panor. in. c. frater
145 nitatis. de cle. non resi. † De literis autem episcopi[b] et aliorum
b prelatorũ, an ⁊ quãdo eis credatur ⁊ plenam fidem faciant. vide
late vsqꝫ ad saturitatem do. Anto. in. c. post cessionẽ. de proba. ple
ne Archi. in. c. qualiter. vij. q. j. ⁊ in. c. cure. post gl. ibi. xj. q. iij. ⁊ in
ca. testes. post gl. ibi. iij. q. ix. ⁊ in. c. placuit. vj. qõ. ij. late per Inno.
⁊ Host. in. c. j. de fi. instru. ⁊ vide in hoc proposito no. dictũ Gem.
post Archi. in. c. qui in aliquo. lj. dist. ⁊ an credatur literis episco
c pi in factis beneficiorũ:[c] si narrat solennitatẽ presentationis vel
similia precessisse, vide elegãter ⁊ copiose disputatũ per Lud. ro.
in. l. sciendũ. in. x. q. prin. que incipit, quero quid si cõstat clericum
vel epm. de ver. obli. ⁊c. Et an credat literis epi dicentis se insti
d tuisse aliquẽ in beneficio ad presentationẽ talis patroni[d], vide do
mi. de Ro. in ordine meo nouissimo. in cõclusione. cccciiij. Et vl
tra predicta de literis vel epistolis tam priuatorũ quã prelatorũ
quã fidẽ faciant. vide tex. in. c. ij. ⁊ ibi glos. j. de sol. ⁊ glos. in cle. j. in
146 ver. literis. de procu. † Quid autẽ de literis recõmendationis[e]
e an obligent scribentẽ, pungit glo. in cle. j. in ver. diocesanis. in fin.
de iurepa. vide Bal. in. l. si literas. C. mand. et in. l. institutor. ff. de
instit. ⁊ in. l. si vero. §. item cũ quedã in reportatis antiquis. ff. mã.
147 vide Io. de imo. in. c. fraternitatis. de cle. non resi. † An autẽ fal
sificans literas priuatas sit puniendus Bal. determinat qꝺ sic, in
rub. C. de fi. instru. in. xix. col. in ver. quero de illo qui falsificat ⁊c.
per tex. ad hoc valde not. in. l. titio cum esset in princip. ff. ad mu
nici. ⁊ ibi etiam per Bart. in fi. colum. ⁊ tex. ille est singularis sm

148 Bal. in. l. nõ dubiũ. in. xij. col. in. xvij. op. C. de legi. † Et de falsifi
f cante literas,[f] qua pena puniatur, ponit etiã Bal. in. l. paulus. in
g fi. l. ad. l. cor. de fal. Et ibi etiã per eũ, quid de falsificãte literas[g] pa
pe vel alterius principis: ⁊ licet ipse non alleget, est tex. principa
lis in. c. licet. in gl. j. magna que est magistralis. de cri. fal. et est tex.
149 in. c. olim. de rescri. † Et an qui non restituit literas eius cui mã
datum suscepit, puniẽdus sit, ⁊ an incidat in falsum. vide Bal. in
d. l. titio cum esset. in princ. vlti. co. in versi. Venio ad secundã par
150 tem. † Quid autem in eo qui aperit literas alienas[h] an incidat
h in falsum, ponit no. Bar. in. l. ij. ff. ad. l. corne. de fal. ⁊ ibi no. deci
151 dit. † Quid si aperiat: et ostendat aduersario[i], dꝫ puniri de falso,
i sed si solũ aperiat, sec⁹ est, ⁊ cũ Bar. tenet do. Abb. Panor. in ca.
cum olim. el. ij. de offi. deleg. aliquid per Bar. in. d. l. titio. in princ.
152 in vlti. col. † An aũt mercator qui fecit literas cãbij alicui, possit
eas reuocare anteꝙ̃ pecunie soluantur: ita quod nõ teneatur ad
aliqꝺ interesse, ponit no. Bal. in rub. C. de consti. pecu. in. iij. colũ.
in versic. ij. circa hoc quero an mercator possit reuocare ⁊c. et ibi
dem decidit, ꝙ si tales litere erant dispositiue, nõ possit eas reuo
care per. l. falsam, alias est sub. l. vtrũ p̃sente. in versi. vnde falsam.
ff. de cõstit. pecu. secus si essent litere simplicis mãdati. Ad istud
propositũ vide pulchrã decisionẽ Io. and. in addi. ad Specu. in
titu. de deposito super rubri. vbi querit: pone deposui. c. ducatos
penes vnum campsorẽ. vel vnũ mercatorem: eram debitor sem
pronij de. c. ducatis: eo absente, iubeo mercatori qꝺ illos. c. duca
tos soluat sempronio creditori meo: mercator ponit istos centũ
ducatos ad partitũ sempronij: nunquid ego possum reuocare, et
inhibere mercatori ne soluat: decidit ibi pulchre Ioan. and. qꝺ si
mercator iam intimauit sempronio, non posset mandatum reuo
cari, alias sic, per iura ibi per eũ allegata. ⁊ dicit ita cõsuluisse ab
batẽ antiquũ Odo. ⁊ Cy. in cõsi. xxiij. hanc vltimã decisionem re
fert ⁊ simpliciter sequitur Ang. in. l. singularia. ff. si cer. pet. ⁊ in. l.
153 qui vsumfructum. ff. de verbo. obli. † Quid autem si deposui, vel
dedi mercatori centũ ducatos, ⁊ mercator fecit mihi literas cãbij
de istis ducatis. c. soluendis mihi mediolani per suos consocios
mercatores: in itinere perdidi literas ita qꝺ cambium non est se
quutũ: quid fiet hoc casu: ⁊ an mercator teneatur restituere pecu
niam, ponit singulariter Bal. ⁊ alibi non legi in. l. instrumenta. in
vlti. colum. C. de fideicõ. ⁊ ibi pulchre decidit, ꝙ talis mercator te
netur mihi reddere pecuniam: quamuis ego nõ possim sibi resti
tuere literas cambij, liberando tamẽ mercatorem per publicũ et
solẽne instrumẽtum cum debitis cautionibus, per tex. ad hoc no.
in. l. hmõi. §. si ita cui. de lega. j. qꝺ Bal. reputat multũ tenendum
menti. Et ad quẽ spectet periculũ, postꝙ̃ mercator ad quem de
stinantur litere acceptauit literas cambij: si post acceptationem
literarum efficeretur non soluẽdo vel aufugeret. vide per Bal. in
l. pro debito. C. de bo. aut. iudi. poss. Per ista sint expedite omnes
tres species scripture priuate hic tradite p Bar. vꝫ apoche pri
154 uate, libri rationũ, ⁊ epistole. † Successiue Bar. ingreditur ma
teriã scripture publice, per quatuor questiones: ante tamen dicit
primo bar. qꝺ scriptura publica ⁊ autentica alicuius notarij pu
blici, quo ad tertium plenam fidem facit: ratio est vltra eũ, qꝛ pro
instrumẽto publico presumitur, et ei statur donec contrariũ pro
batur. l. cum precibus. vbi doc. C. de proba. gl. in. l. quãuis. ⁊ in gl.
vnica. in fi. C. si quis alteri vel sibi. Barto. no. in. l. j. circa medium
vbi istud limitat. C. de iur. cal. nisi aliqua suspicio sit cõtra instru
mentũ propter rasurã vel ꝓpter personã producẽtis, qui similia
sit solitus facere. l. si quis ex argẽtarijs. §. j. cũ ibi notatis in gloss.
ff. de edẽ. ⁊ ibi dicit pulchre Bal. in. c. j. §. si instrumẽtum. de no.
feu. certũ esse qꝺ de iure cõmuni. p instrumẽto publico due oriũ
tur presumptiones, imo due probatiões qꝺ sit verũ ⁊ qꝺ sit solẽne
per. d. l. cum precibus. ⁊ not. per gloss. in. l. iurisgentium. §. qꝺ fere.
ff. de pac. et idem Bald. in repe. l. ij. in pe. char. C. de rescin. vendi.
alibi sepius dicit Bald. quod instrumẽtum publicũ, est probatio
probata et non probanda. Bal. in. l. ij. in. ij. col. C. qñ fis. vel priua.
et in. l. quoties. in vltimis verbis. C. de iudic. et in. l. fin. C. de vsu.
pup. alibi dicit idem Bal. in. l. imperator. la. j. in. ij. col. ff. de statu
ho. qꝺ instrumentum est veritas apparẽs: et probatio probata.
et non probatio probanda: ideoqꝫ non indiget discussione seu di
sceptatione fori: nihil enim potest allegari in cõtrariũ, quãdo ve
ritas est notaria. et hoc dicit tenere Cy. expresse in. l. nã ita diuus.
ff. de ado. arg. no. per Inn. in. c. cũ inter vos. in fi. de consue. alibi
inquit Bal. in. c. cõsuluit. in. v. colũ. in ver. de offi. deleg. quod pro
batio instrumẽti est probatio probata, in qua non timetur subor
natio: et ideo sm eum instrumenta produci possunt parte non ci
tata, qꝺ vltimũ non firmo nec examino. Item adde qꝺ instrumen
tũ publicũ facit rẽ haberi pro manifesta. c. cum olim. de ver. signi.
l. fi. cum gl. j. C. de re. cre. no. Bald. in. l. j. in prin. in versi. Venio ad
qõnes. ff. de ope. no. nũtia. Itẽ illud dicitur euidẽtissime constare
qꝺ ex instrumẽto seu visiõe instrumẽti apparet. c. lꝫ causam. in ver.
ex premissis. de proba. ⁊ ibi no. do. Ant. de bu. in. xvj. col. in versi.

a De literis autẽ credentie. adde docto. i. c. post cessionẽ. de proba.

b De literis epi. addꝺ Rotã deci. xij. i nouissimis. iij. q. ix.

c In factis beneficiorũ. adde Bar. de belẽzi. in c. post cessionẽ. in. ij. col. ver. in. xiiij. col. de pba. in apostil.

d Ad p̃sentationeꝫ talis patroni. adde Bar. de belen. in c. post cessionẽ. in. ij. col. ver. in eo. ibi ad p̃iudiciũ apostolice. de proba. in apostillis.

e De literis recõmendationis. Adde gl. in. c. duo sunt. xix. qõne. ij.

f De falsificãte literas. adde. l. si qs tabulas. ff. de dolo. ⁊ in l. querelam. C. de fal.

g Quid de falsificãte literas pape. adde tex. in ca. ad falsariorũ. de cri. fal. Host. in sum. titu. de cri. fal. in. §. querit. ver. sꝫ hodie preceptum est. Archi. in. c. in memoriã. xix. dist.

h Literas alienas. adde gl. in verbo sigilla. in c. cum olim. el. ij. de offi. delega.

i Et ostendat aduersario. Adde Barto. in. l. qui testamẽtum. ff. ad. l. cor. de fal.

venio ad ver. ex premissis. alibi dicit Bal. in c. j. circa principiū
de feu. dato in vicem le. cōmis. in vsi. feu. qđ qualis est contractus
in prima sui figura. talis presumit̄ esse in sui essentia, prout in in
strumento cōtinetur, nisi cōtrariū probet̄ per. d. l. cū precib⁹. Itē
oīa scripta in instrumēto presumūtur de volūtate partiū scripta,
sm Bal. in c. cum in iure peritus. in. viij. colum. de leg. et in. l. j. cir
ca fi. C. de priuile. do. ⁊ in. l. ij. circa fi. C. de exe. rei iud. Et quecūq3
verba a tabellione in instrumento scripta reperiūtur: presumun
tur per prius a partib⁹ plata sm Lud. ro. in cōsi. clxxix. inci. am
155 plissime doc. in. ij. col. † Querit ergo primo Bart. an exemplū in
strumēti probet: ⁊ rūdet Bar. q̄ si qs exemplū instrumēti simpli
citer producat, nihil ꝓbat: q2 habet p̄sumptionē ⁊ suspitionē con
tra se. ⁊ exemplū suū, quare originale non ꝓducat: sed si producēs
exemplum diceret se originale perdidisse: tunc isto casu tale exem
plum semiplenā probationē facit. allegat de hoc gl. in. l. sicut ini
quū. C. de fi. instru. ⁊ no. in. l. ij. ff. de fi. instru. alij tangūt hic. Quid
tenēdum. Bal. post Ray. in. l. in bonefidei. in pe. col. C. co. tenet, q̄
imo exemplū instrumēti nihil probat, sicut nec dictum testis de
auditu auditus nihil probat, quia nescit facti veritatem: nam eo
dē modo exemplū dicitur quodāmodo testimonium de auditu: ⁊
vltra eum glo. quam allegat Bar. hic. in. l. ij. C. de fi. instru. in gl. j.
magna ante finem. in versi. quicquid autem si sine iudice. dicit qđ
per tale exemplum instrumenti bene inducitur presumptio, cum
ex priuato hoc fiat: non autem dicit glo. q̄ faciat semiplenā ꝓba
tionē. tamen illa glo. ⁊ Bal. ⁊ Ray. nō loquunt̄ in terminis Bar.
qñ producens instrumentū alleget originale perdidisse: idem qđ
Bal. ⁊ Ray. tenet Fulg. in. d. l. in bonefidei. in. xiij. colū. in ver. se
ptimū exēplū adducit quedā, sc3 qđ exēplū instrumēti nihil pro
bet, per fundamentū preelleg. ⁊ dicit qđ iudicio suo hec sentit gl.
in. d. l. sicut iniquū. l3 aliter intelligi possit sm eū, adde qđ Bar. in
auf. si quis in aliquo. C. de eden. in. ij. col. in. ver. quero, quid si vnū
instrumētum est exemplatū per tres notarios ⁊c. fortius ⁊ singu
larius determinat, qđ si tres notarij exēplarent vnum instrumen
tum, ⁊ omnes tres attestarentur qđ tale instrumentum exempla
runt ab originali. qđ cognouerunt esse manu talis notarij publi
ci: ⁊ omnes tres se subscriberent ad hoc: istud exemplum nō pro
baret, nisi esset sumptum ex cōmissione iudicis vel eius ad quem
spectat, per ratiōes de quibus ibi per eū. p̄sertim si notarius aliqd
deponat de eo de quo non fuit rogatus a partibus, nihil ei credi
tur, prout est in casu isto. Itē si deponunt sine iuramēto ⁊ presen
tia iudicis. tamen sm Bar. hoc casu, tale exemplum trium nota
riorum facit aliqualem presumptionē que prodest ad multa: alle
gat no. in. d. l. ij. ff. de fi. instru. idem tenet Spec. in ti. de instru. edi.
§. ostenso. in ver. sed nunquid creditur. Bal. in. l. si quis ex argen
tarijs. §. j. in ver. quid enim. in. fi. ff. de edē. do. Anto. de but. in. c. j.
in. x. colū. de fi. instru. Pau. de cast. in. d. auf. si quis in aliquo. vbi
dicit, quod ista est communis opi. qñ pars non fuit ad hoc citata.
Puto in hoc passu ꝯcludendū, quod exemplū alicui⁹ instrumēti
licet sumptum a notario bone fame ⁊ vocis: si simpliciter produ
catur absq3 eo qđ allegetur ⁊ probetur originale esse deperditū,
nullā fidem facit, vt etiā tenet Bar. hic in primo mēbro: ⁊ in istis
terminis loquūtur Ray. Bal. ⁊ Salic. in. d. l. in bonefidei. tñ pos
set attentari: ⁊ credo qđ sit verū, qđ saltem qualemqualē presum
ptionē vel coniecturā faciat: in istis terminis procedat ⁊ saluetur
glos. in. d. l. ij. ff. de fi. instru. ⁊ Bar. in. d. auf. si quis in aliquo. hoc
potest cōprobari arg. quo vtūtur Ray. Bal. ⁊ Salic. in. d. l. in bo
a nefidei. quia testis de auditu auditus, [a] licet non probet vt ipsi di
cunt: eo quia nescit facti veritatem: tamen facit qualemqualem
presumptionē seu cōiecturam: ita singulariter tenet Archi. xxij.
q. v. c. videt̄. refert ⁊ sequitur pro singulari Lud. ro. in. l. si vero. §.
de viro. in vlti. colū. ff. sol. matri. Pau. de cast. in consil. xiij. qđ in
cip. in causa que vertitur parme. in. xv. colū. ⁊ do. Alexā. Imo. in
consil. lxxviij. inci. in causa accusationis de crimine fal. ⁊ prodest
pro se habere istam qualemqualem probationem: q2 si probatio
nes ab vtraq3 parte essent hinc inde pares, ille deberet obtinere
in causa, qui haberet istā qualēqualē presumptionē, glo. est singu
laris ⁊ ibi cōmuniter approbata in. l. si duo patroni. in princip. in
glos. parua. in versi. autoritatis. ē. eod. ⁊ ibi dicit Ang. q̄ est glos.
melior que sit in iure: ⁊ eam etiam sequitur Angel. in. l. j. ff. de ex
cep. rei iudica. et in repe. l. sciendū. in. xiij. col. ff. de verbo. obl. vbi
dicit illā glos. esse ad hoc singularē: tamen ista qualisqualis pre
sumptio, nō sufficeret ad hoc vt loc⁹ esset iuramēto in supplemē
tū probationis. vt tenet glo. in. l. iij. §. minorem. in verbo leuior. ff.
de mino. ⁊ gl. in. l. fi. in prin. in glo. magna super verbo p̄sumptio
ni. circa princ. ff. quod me. cau. Ang. in. d. repe. l. sciendum. in. xiij.
col. quāuis contrariū senserit Bar. non tamen ex toto in istis ter
minis in hac. l. in. xij. colum. in. fi. in ver. sexto esset videndum. Si
autem producant exemplum instrumēti sumpti per manum pu
blici notarij, et simul allegetur ac probetur perditio originalis
tunc teneo, qđ tale exēplū semiplenā probationē faciat, ita singu

a Testis de auditu auditus. Adde hic in quib⁹ casib⁹ valet testis de auditu auditus, primo in ꝓbanda parētela. vt in c. licet. de testa. ij. in ꝓbādo heredē falsasse hereditatē. vt in §. si vero absit. in auf. de hered. ⁊ fal. iij. in factis multū antiqs s3 Bar. j. l. si arbiter. ff. de proba.

lariter Bart. hic, in isto casu ⁊ in istis terminis proprie loquit̄: et
procedit gl. in. d. l. sicut iniquū. quam ad hec Ang. reputat singu.
in. d. auf. si quis in aliquo. ⁊ istud singulare dictū Bart. sequitur
do. Alex. in. d. auf. si quis in aliquo. in. iiij. col. ⁊ miror q̄ non alle
get do. Anto. de but. referentē ⁊ tenentē istud dictū Bart. in. c. j.
in. x. colum. de fi. instru. Intellige tamen que dicta sunt de exēplo
instrumēti: nisi sumptū esset ab illomet notario: qui fuit rogatus
de originali: quia exemplū suū, dicit̄ eque originale, et vtiq3 plene
probat: vel nisi exemplum esset sumptum per aliū notariū autori
tate iudicis: vel eius ad quem spectat: tunc etiā plene probat sm
Bar. in. d. auf. si quis in aliquo. cum suis cōcordātijs ibidē signa
tis: vbi etiam tangitur per Bar. ⁊ alios. Quid si tale exēplū esset
sumptum per alium notarium de voluntate et expresso consensu
156 vtriusq3 partis: an plene probaret ibidem videatis. † Secundo
querit Bar. quid si instrumētum publicum non est factum inter
easdem personas: exemplum, duo fratres diuiserūt hereditatem
et in instrumēto diuisionis cōtinetur, quod vnus eorum restituit
alteri. c. ducatos: quos ille mutuo acceperat a sempronio ⁊ expē
derat in domo: nunquid tale instrumētum probet mutuum quo
ad semproniū: ⁊ concludit, qđ nō facit plenam probationē: quia
est cōfessio facta absente parte. l. fi. ff. de inter. act. l. certū. §. si quis
absente. ff. de confes. tamen facit semiplenam probationē. l. capite
quinto. cum glo. fina. ff. de adult. Nota perpetuo istam solennem
decisionem Bart. ⁊ eam multum signa quia vtilis ⁊ quotidiana.
Ex qua habes duo principaliter notare. Primo quod instrumē
tum factū inter certas personas, probat semiplene quo ad alias
personas in ipso contentas. Secundo qđ confessio extraiudicia
157 lis facta absente parte, semiplenam probationē inducat. Cir
ca primum adde qđ idem tenet do. Ant. in. c. fi. extra eo. Fortius
consuluit singulariter Bar. in consi. suo incipien. factum sic se ha
bet: Titius ⁊ Seius venerūt ad diuisionem: qđ si tale instrumen
tum inter alios factū, contineret dotem tertie persone, qđ fauor
dotalis faceret plenā probationē: sicut sm eū verba enūciatiua
pro dote plenam probationem inducunt. allegat gloss. in. l. ij. C.
de dot. promis. Et cum illa singulari decisione Bar. tenet Paul.
de cast. in suo cōsil. cxlvj. qđ incip. ius de bellanis. do. Alex. hic in
xxx. co. ⁊ in suo consi. cxlvj. quod incipit videretur inspectis ⁊c. in
vij. col. tu caue, quia glo. per quam mouetur Bart. in. d. l. ij. in gl. j.
C. de do. promis. et ibidem docto. et glo. in. l. cum de in rem verso.
in glo. fi. in verbo prestitisse. ff. de vsuris. non dicunt, qđ ibi sit spe
ciale in fauore dotis: sed q̄ sit ius cōmune: q̄ vnica promissio vsu
rarū faciat presumi debitū dotis p̄cedere: ⁊ idem esset in alio de
bito: ita etiam dicit Bar. in. l. qui in aliena. §. sed si non adiecit. ff.
de acquir. here. vide etiā qđ decidit Bal. in rub. C. de do. promis.
vbi tenet q̄ ex pollicitatione dotis facta inter absentes, non inter
ueniente nuntio aut epistola agi nō potest per mulierem, quāuis
referat Cyn. ibi dicere ꝯtrium, ⁊ falsū dicit sm eū. Eodē modo di
cit ibi Bal. qđ si aliquis per literas diceret se ꝓmittere dotē pro
muliere, illa scriptura nō obligaret, nisi receptis literis a muliere:
eo q2 actus qui ex literis explicat̄: non potest data absentia sorti
ri effectum etiā fauore dotis, nisi mulier receptet literas, per. l. qui
absenti. in prin. ff. de acquiren. pos. Extra casum dotis redeūdo
ad Bar. hic, qui vult instrumētū factū inter certas p̄sonas quo
ad alias absentes ibi nominatas semiplenā ꝓbationē facere: ad
de qđ in ꝯtrium stringit fortis tex. qui mirabiliter ꝓbare videt̄, qđ
imo tali casu plene ꝓbat, in. l. desideriū. C. depo. vbi est tex. ⁊ Bal.
ita eum summat, qđ instrumētū factū inter te ⁊ me de. c. ducatis
tibi mutuatis quos dico deposuisse apud semproniū, plene ꝓbat
quo ad ipsum semproniū tale depositū: tamē Cy. ibi dicit, qđ licet
aliqui dicāt illam legē probare vnū mirabile, q̄ instrumētum fa
ctū inter certas personas plene probat quo ad alias. ibi nomina
tas: tñ sm Cy. illa lex hoc nō dicit, ⁊ aliter nō declarat, Bal. dicit
qđ imo illa. l. istud dicit si bene inspiciatur, in versi. arguit. nisi sm
eum dicas, qđ vtraq3 pars allegabat ⁊ confitebatur verū instru
mentum: vnde debet etiā probare cōtra eū cui nocet. Sali. etiam
ibi confirmat qđ tex. illud probat: ⁊ nō ob. si diceres, qđ confessio
facta absente parte nihil probat. l. certū. §. si quis absente. ff. de cō
fes. respondet hoc esse verū, nisi talis confessio fiat in instrumēto:
⁊ vltra eū puto q̄ ratio sit, q2 instrm̄ ⁊ scriptura semp loquunt̄ vt
in simili declarat Barto. in. l. nuda ratio. in. ij. col. ff. de dona. nisi
sm Sali. respondeas ad illū tex. vt prime dixi, q̄ vtraq3 pars cō
fitebatur tale instrumentū esse verū. vel qđ ibi nō erat contentio
de deposito; vel tertio, et pro certo aliter nō potest responderi, qđ
tex. ibi in versi. arguit. exponit̄. i. argute probat: non tñ qđ tale in
strumentū plene ꝓbet cōtra tertiū: dicit tñ qđ tex. ille est tenēdus
cordi, ⁊ se remittit ad ea que dixi in. l. is apud quem. C. de edē. pro
certo fortis est tex. ille, nec de facilli potest tolli, per quem text. ita
consuluerunt doct. Perusini: sed dura esset decisio, q̄ res inter
alios gesta, debeat plene probare quo ad alios absentes, contra
titullū, res inter alios acta. ⁊. l. sepe. in princi. ff. de re iudica. satis
videtur

videtur qd semiplenã probationem faciat, vt hic vult Bar. cõtra qd vltimũ etiã facere videtur illud qd dicit Bal. in rub. C. de fide instru. in. iij. col. in versi. sequit videre de scriptura extraiudiciali. vbi cõcludit, q nulla scriptura extra iudiciũ facta pbet, nisi inter eos qui eã fecerũt vel fieri mandarunt, l. pretor. in princi. l. si quis ex argẽtarijs. §. pertinere. ff. de eden. ratio est fm eum, quia cum notarius debeat esse rogatus a partibus. §. qd autem. in auth. de tabel. si notarius in instrumẽto aliquid attestet de quo nõ fuerit a partibus rogatus, nihil probat: ergo nihil dz probare instrumẽtum quo ad partes: absentes: a quibus non fuit rogatus, qd itel ligit verum quo ad probãdum obligationem, vel factum non rogantiũ: sed quantum ad probandum titulum qui sufficiat ad prescribendum bene sufficeret, vt ibi per eum. Item ad hanc decisionem Barto. vide etiam qd no. Bal. in l. mater. C. de rei vendi. in vij. colũ. in ver. sed hic quero qd in casu tali marit⁹ et vxor. ad fi. illius qõnis. Adde etiaz qd dicit Cyn. in. l. antique. in. iij. q. C. ad

158 velleia. ¶ † Circa scdm qd visus est velle Bar. q confessio facta extra iudiciũ absente parte, semiplenã probationẽ inducat: allegãdo. d. §. capite quinto. iste est pulcher ɀ subtilis passus: addo qd illud expresse firmat Bar. in hac. l. in. xij. col. in versi. his premissis quero vtrũ de semiplena. vbi ad hoc alleg. tex. i. c. fina. de suc. ab intest. idẽ tenet Bar. in consi. prealleg. factũ sic se hz ɀc. p. d. l. capite quinto. sequitur do. Ant. de but. i. c. fi. extra eo. et ibi Joã. de imo. idẽ tenet in. iij. col. sequitur expresse Ludo. roma. in consi. cccl xxij. incipiẽ. in casu proposito visis allegationib⁹. circa finẽ. Pau. de ca. in prealle. consi. lxxxij. et in cõsi. cclv. incip. visis actis. sentit Bal. in. l. vnica. circa. viij. col. de cõfes. Pro ista opi. que videtur cõis, disputationis gratia facere volo fundamẽtũ quo vtit gl. hic infra, qd si duo testes faciunt plenã probationẽ: ergo vn⁹ facit semiplenã, tunc sic ad propositum nostrum: ego habeo, qd confessio extraiudicialis facta absente parte. si sit geminata obtinet vim cõfessionis iudicialis ɀ plene preiudicat: ita singulariter inquit bar. sub dubio forte. l. l. cũ scimus. in fi. C. de agri. ɀ cẽsi. lib. xj. sequitur do. Ab. Panor. in. c. si cautio. in fi. de fi. instr. ɀ in repe. c. per tuas. i. ix. col. de ar. do. Pau. de cast. in. l. publia. §. fin. ff. deposi. Lud. roma. i. l. sz et si possessori. §. fi. s. eo. ɀ in cõsil. ccxc. quod incipit. in casu proposite consultationis breuiter dicerẽ dictum Fran. in. iij. col. ɀ Ludo. in. l. nuda ratio. i. j. colũ. ff. de dona. bene facit. l. vnica. in fi. versi. ɀ secundis confessionib⁹. C. de plus petit. ergo confessio extraiudicialis facta absente parte, quãdo est vnica, debet facere semiplenã pbationẽ, cum geminata facit plenã vt predixi: sed posset disputando responderi, qd illud de geminata confessione extraiudiciali, non probetur iure: et propterea Bar. dubitatiue loquutus est, sub dubio forte. Secundo. qz bar. non aperit, an talis confessio extraiudicialis fuerit facta absente parte, vel presente: et ideo in eius dicto nõ posset sumi cõcludẽs fundamentum. Adde qd Bal. in. l. in bonefidei. in. iij. colũ. in ver. modo quero de viua voce partis. C. eo. facit mentionẽ de ista opi. Barto. hic allegantis. d. l. capite quinto. ɀ dicit, q illa. l. nõ facit. quia illa confessio erat iuncta cum alijs verisimilibus coniecturis ratione temporis et loci: et eodem modo dicit debere responderi ad. d. l. quero. §. fi. ff. de edil edic. et aliud non dicit. Addo etiam quod opi. Bar. late reprehẽdit Salic. in. d. l. in bonefidei. in. xij. colũ. in ver. sextus exemplum addit Barto. ita ɀ ibi tenet, quod cõfessio extraiudicialis facta absente parte non probat etiam semiplene: sed minus fidei habet, et mihi quoqz videtur qd in puncto iuris ista opin. sit satis sustentabilis: et ista sit alia ex conclusionibus i hac. l. disputandis. Mouetur primo Sali. per gl. fina. in. l. j. in princi. ff. de inter. act. vbi glos. simpliciter et indefinite dicit, quod confessio extraiudicialis absente parte facta non pbat, ei sic nec plene nec semiplene: quia a quo remouetur genus, intelligitur remota quelibet eius species. l. duobus. §. colonus. ɀ. §. sequenti. s. eo. l. si chorus. ff. d leg. iij. Secundo mouetur, quia istud qd semiplenam probationem facit nõ cauetur. l. nec ratione probatur. erubescimus ergo ɀc. vulgata. l. illaz. C. de colla. expressius in. §. cõsyderemus. in auth. de triẽte et semisse. ad. d. l. capite quinto, respondet, quod glo. fi. ibi non dicit qd semiplenam probationẽ faciat: sed quod facit indiciũ ex quo torquere potest: modo indiciũ potest esse minus quã semiplena probatio, quia etiam suspicione procedit: vt per docto. in. l. fi. C. de question. ɀ vltra eum qd indicium sit minus quã semiplena probatio, est in terminis gl. ordina. in. l. cuz probatio. in glos. j. ff. de probatio. Ange. in. l. fina. in princi. ff. quod met. cau. Bal. in. l. nõ hoc. circa fi. C. vnde legi. preterea fz Sali. certe in. d. l. capite quinto. ibi ɀfessio facta fuit plen te parte et coram test. et erat coadiuuata alijs indicijs scilicet captiuitatis facte: et loco et tempore congruis ad inducendũ suspicionem: vnde fm eum potius facit pro, q contra. Et eodem modo respondet ad. d. l. quero. §. fi. ff. de edi. edic. licet Barto. nõ alleget. Et probatur ista solutio in illo tex. ibi, si et alia indicia nõ deficiunt: tunc etiam serui responso credendum est: ad. d. c. fin. de suc. ab intesta. quod Sali. dicit fortius vigere: respondet multipliciter. Primo, q ibi cõfessio nõ fuit facta absente abbate: imo eo presente vt ibi patet in tex. circa medium: sed qz non emanauit ad eius petitionez vel instantiam ideo nõ plene probat sed semiplene. Uel scdo respondet, dato qd ibi ɀfessio fuerit facta ad petitionẽ vel instãtiã abbatis: tñ ex quo per abbatẽ nõ fuit deducta expresse in sua petitione, vt ibi not. glo. ideo plene non probat. sed semiplene: si deducta fuisset in petitione expresse plene probasset. Uel tertio respondet, qd ibi illa confessio extraiudicialis nõ emanauit dispositiue, sed enuntiatiue, per viam cause. Uel quarto respõdet (ɀ ista sibi pl⁹ placet) et vtiqz melior est, qd illa cõfessio fic incidẽter erat facta in extremis vite: ɀ ob causaz mortis speratã, ideo nimirũ si tũc est maioris efficacie: qz tũc nõ creditur cõstitutum in articulo mortis mentiri hoc est truffari: vel ob aliam causam sic fateri. Ultra eum pro hac solutione bene facit qd vult glo. sing. in. l. j. in gl. fi. C. de fal. cau. adiecta leg. quã sing. esse dicit bal. in tit. de pac. constan. in ver. vasalli nostri. el. j. in fi. eandẽ opi. contra Bart. tenet Sal. in hac. l. qz tex. in. l. certum. §. si quis absente. ff. de cõfes. dicit, qd confessio extraiudicialis facta absente parte nõ probat, ergo indistincte intelligendus est, qd non probet, neqz plene neqz semiplene. vt. l. de precio. ff. de pub. in rẽ acti. Itẽ cũ ille tex. loquat indefinite, ɀ indefinita equipolleat vniuersali. l. si pluribus. ff. de leg. ij. l. si plures. ff. de lega. iij. est perinde ac si tex. dixisset, qd nõ pbat plene nec semiplene. ad iura allegata p Bar. respõdet vt. s. eandẽ opi. cõtra Bar. tenuit Lud. ro. sibi contrarius in hac. l. in. xxx. colũ. in versi. vlterius adde principaliter ɀc. referens primo fundamẽta Sali. proxime adducta: deinde dicit qd bar. in allegatione. d. c. vehementer errauit. qd ibi cõfessio extraiudicialis facta fuerit, absente parte: quoniam testes ibi deponebãt confessionem factam in presentia abbatis: vt expresse ibi dicit tex. circa medium. Et si dicatur quare ergo ibi talis ɀfessio nõ facit plenam probationẽ, ex quo fuit per testes pbata. rñdet fm gl. ibi, qd ibi talis cõfessio fuit facta enũtiatiue: ɀ incidenter, nõ autẽ principaliter: vnde ille text. fm eum nullo modo probat intentionem bar. prout etiã in superioribus respõdi. Adde qd in eandẽ sententiã videtur inclinare ipsemet Lud. ro. in consi. ccxcj. inci. cum isti fratres Lucia. in. iij. col. in fi. dum dicit, quod cõfessio extra iudicium absente parte emanata presumptionem inducat: ergo non semiplenam probationẽ. alle. gl. in. d. l. capite quinto. ɀ text. quem ad hoc valde no. reputat in. d. l. quero. §. fi. ɀ. d. l. certũ. §. si quis absente. adde qd etiã do. Ant. de bu. in. c. per inquisitionẽ. in. vj. col. de ele. expresse dicit, qd cõfessio extraiudicialis facta absente parte solum habet effectũ indicij per. d. l. quero. §. fi. ff. de edil. edic. Et vt predixi in stricta disputatione hec opinio facile defensaretur. Tenẽdo tamẽ cõmunẽ sententiã, a qua nõ esset cõsulẽdo vel iudicando recedendũ, qd cõfessio extraiudicialis absente parte facta semiplenã probationem facit. Limita singu. nisi in tali confessione. extraiudciali parte absente emanata, iuramentum interuenisset: qz cũ iuramẽtum suppleat absentiã partis: faceret qd tũc plene pbaretur: ita in terminis inquit singu. Bald. in rubri. C. res inter alios acta. ɀ hoc idem voluit Bar. in duobus locis in. l. cuz quis decedens. §. codicillis. ff. de lega. iij. Quid in cõfessione extraiudiciali facta presente parte: sed sine causa in presentia testiũ: clarum est, qd talis cõfessio nõ plene pbat. l. cũ de indebito. §. fi. ff. de pba. c. si cau. de fide instru. sed an semiplenã probationẽ faciat, dic qd sic, fm Spec. post Marti. de fano. in ti. de cõfessionibus. nõ dico de ɀfessis. in. §. nunc videndũ. in versi. sed que est ratio. ɀ versi. sed nũquid semiplenã, per. l. instrumẽta. cũ gl. C. de proba. refert ɀ sequitur Ludo. ro. hic. in. xxxj. col. vbi dicit se nouiter de hoc dare casum in. d. l. instrumẽta. cum glo. ɀ tamen ante eũ Spec. met allegat, idem simpliciter Ludo. ro. in. d. l. nuda ratio. in. j. colũ. ɀ do. Anto. de but. in. d. c. si cautio. idẽm pulchre tenet do. Matthe. in suo not. xiiij. vbi istud intelligit procedere: siue talis confessio siue causa presente parte, fuerit facta interueniente scriptura, siue nõ: sed in presentia testium. et pro hoc dicit se allegare duas gl. vnaz in. l. iij. §. eiusdẽ. in versi. speciem. ff. de testi. aliam in. l. fi. C. de con-

159 uen. fis. deb. lib. x. † Et dicit in practica posse ad hoc adduci exemplum quotidianũ: si in presentia duorũ testium dixi, da mihi illos decẽ ducatos quos debes, nõ expressa alia causa. et tu respõdisti in presentia testium, est veruz qd debeo tibi dare decem ducatos: sed volo, qd adhuc expectes me per vnum mensem: tamen si tale debitum probaretur per vnũ testem: certe simul cũ ista confessione deberet obtinere in causa: si vero nihil pbat de debito, sed solũ probat per duos testes istaz confessionẽ extraiudicialem factam sine causa in pñtia partiũ, certe nõ faciet semiplenã probationẽ nec debebit sibi deferri iuramẽtum in supplemẽtũ probationis: ɀ hoc bene not. qz quotidianũ. Itẽ ad hãc materiã cõfes. extraiudicialis adde qd dicit Inno. i. c. p inqsitionẽ. ɀ ibi do. Anto. de bu. in. vj. col. de elec. † Tertio querit Bart. si in libro notarij defun-

160 cti, reperitur in margine intitulatio seu rub. alicuius contractus:

deinde sit dimissum spatium vacuũ ad scribendũ:an illa sola inti
tulatio seu rubri.aliquã fidẽ faciat:ꝛ respõdet,ꝙ si sit intitulatio
alicuius cõtractus vniformis,hoc est,qui semꝑ celebraret sub ea
dẽ forma,vt ꝑmissio indẽnitatis:ꝛ tunc ſm eum facit aliqualem
presumptionẽ,ꝛ forte semiplenã ꝓbationẽ,qꝛ tales rub.inducunt
presumptionẽ eorũ que in nigro subsequi debebant.alle.l.j.C.de
impo.lucra.des.lib.x.ꝛ.l.j.C.vt nemo inuitus/si vero esset intitula
tio alicuius cõtractus difformis,puta si rubri.diceret,hoc est in
strumentũ vẽditionis talis domus celebrate inter Titiũ ꝛ Seiũ,
et nihil vltra esset scriptũ:certe cum venditio difformiter fieri so
leat,aliqñ maiore,aliqñ minore pretio:certe talis intitulatio sola
nihil ꝓbat:nec aliquã ꝑsumptionẽ facit ꝛ est confessio incerta.l.
certũ.in ꝓn.ff.de cõfes.l.de etate.§.qđ aũt.ff de inter.ac.sic residet
Bar.alij.doc.hic nihil tãgunt.adde qđ cum Bar.simpliciter te
net.d.Ant.de bu.in.c.in.v.colũ.extra eo.fortius est,ꝛ illud vide
qđ pulchre ꝛ signãter tenet Bar.in.l.si is qui.in.j.col.circa fi.ꝛ in
161 prin.se.ff.de testa.vbi querit,ponet† qđ reperiaꝛ instrumentũ seu
protocollum notarij defuncti imperfectũ,ꝛ apparebat qđ nota
rius volebat plus scribere:exẽplũ:si in protocolo reperiatur,hoc
est instrumẽtum venditionis talis domus celebrate inter Titiũ
ꝛ Seiũ ꝑ mille florenis,cũ pactis infra positis,ꝛ plus nõ est scri
ptũ.tenet Bar.singulariter,qđ tale instrumentũ nullã fidem fa
ciat,eo qꝛ apparet ꝙ notarius non habuit tale instrumentũ pro
perfecto ꝛ absoluto.arg.l.contractus.C.de fi.instru.ꝛ.l.incivile.
ff.de legi/Nec dicat aliqs in cõtrariũ facere qđ volunt doct.in.l.
gallus.§.j.ff.de libe.ꝛ posthu.qđ si in instrumẽto apponatur im
breuiatio,nõ per hoc vitiatur instrumentũ,qꝛ rñdet Bar.qđ no
tarius habebat instrumẽtum pro ꝑfecto ꝛ absoluto,ꝛ sub illa im
breuiatione.ꝛc.volebat cõtineri cõia instrumentorũ,ꝛ istã elegan
tem decisionẽ Bar.in.d.l.si is.sequiꝛ expresse Bar.in.l.cõtract⁹.
in.iij.col.ad fi.vel in prin.quinte.C.de fi.instru.ꝛ Sali.in.l.fina.in
iiij.q.C.fa.erc.vide tamẽ qđ in ꝓposito determinãt Bart.Bald.
ꝛ alij in.l.fideicõ.§.j.per illũ tex.iuncta gl.valde no.ff.de leg.iij.et
162 tex.in.l.ex ea scriptura.ꝛ ibi Bar.ꝛ Bal.ff.de testa.† Ad confir
mationẽ predictorũ maxime decisionis tradite ꝑ Bal.hic cõfert
a videre,an imbreuiatura[a] notariorũ qui sunt mortui:aliquã fidez
faciat quãdo aliter non apparet qđ talis scriptura imbreuiature
fuerit aliter lecta ꝛ publicata in presentia testium:de quo puncto
vide omnino per Bal.post Jaco.de are.in.d.l.fideicõmissa.§.j.et
in rub.C.de fi.instru.in.x.col.in ver.sed tertio queriꝛ nunqd im
breuiatura.ꝛ oĩno vide in ver.seq.scz quarto quero nunquid suã
imbreuiaturã.vbi pulchre determinat Bald.an ipse idem nota
rius vel alius eo mortuo cui commissa essent sua protocolla,pos
sit tales imbreuiaturas extẽdere,ꝛ qñ,ꝛ an possit aliquid adde
re vel diminuere:de quo etiã aliquid ꝑ Bal.post Cy.in.l.contra
ctus.in.iiij.col.C.de fi.instru.ponunt do.Anto.de but.Jmo.ꝛ.d.
Abb.Panor.in.c.cum.p.tabellio.de fi.instru.Ange.in.l.lucius.
ff.de test.mili.ꝛ in cõsil.cexx.inci.ad hoc vt scriptura sit publica.ꝛ
in consi.cclxxiiij.inci.thema super quo cõsiliũ petitur. Jo.an.in
addi.Spec.in titu.de instru.edi.§.videndũ restat.ver.nota qđ ta
bellio.Bal.in auf.qđ sine.C.de testa.ꝛ vide qđ no.Archi.in.c.iu
dicet.circa ꝓn.iij.q.vij.ꝛ sic erit expedita ista tertia questio Bar.
163 ¶†Quarto ꝛ vltimo querit Bar.si in instrumẽto reperiaꝛ defe
ctus in indictione,in noĩe pape,vel similibus:aut in aliquib⁹ alijs
necessarijs ꝛ substãtialibus instrumenti:ꝛ que sint necessaria pro
solennitate instrumenti enumerat glos.ordi.in.l.generali.in ver
bo seruituti.C.de tab.lib.x.ꝛ plenius Spec.in titu.de instru.edi.
in.§.breuiter.circa princ.ꝛ adhuc plenius Bar.in asserta repe.l.
si quis ex argentarijs.§.si initiũ.in.ix.col.ꝛ tribus seq.ff.de eden.
et Bald.in titu.de pa.constan.in ver.pacta/nunquid tale instru
mentum cum tali defectu aliquam fidem faciat.respondet Bar.
qđ si notarius superest,cum possit pars agere contra notariũ,ꝛ
petere quod sibi det instrumentuz perfectum.l.veluti.ff.de eden.
tunc nullam fidem facit:sed si notarius esset mortuus,tale instru
mentum cum illa imperfectione semiplenam probationem face
ret.alle.l.ij.C.fami.ercisc.que nihil facit.alique lecture habent
l.ij.C.de fabri.lib.xj.illa etiam nihil facit.allegat etiaz.l.j.§.filiũ.
et.§.si rose.ff.de bono.posses.ſm tabu.ita residet Barto/alij hic
nihil tangunt.adde quod idem tenet do. Anto.de but.in.c.fina.
extra eo.ꝛ adde qđ not.Bal.in.l.comparationes.in.v.colũ.C.de
fi.instru.ꝛ cum Barto.qđ pars possit agere cõtra notarium qui
instrumẽtum imperfectum dedit,quod illud reficiat ꝛ pefectum
tradat,tenuit etiam Bart.in.l.fi.ff.de tab.ex.in.ij.co.ad fi.in ver.
sed quid si notarius dedit instrumentum defectiuum.Bald.in.l.
fi.in.ix.co.ũ.ff.de eden/vide tamen pro intellectu et declaratione
qđ pulchre decidit Specu.in tit.de instru.edi.§.instrumentum.
versic.sed nunquid confecto instrumento.vbi querit:pone confe
cto instrumento sine die ꝛ consule,aut sine appositione loci,pos
sit notarius reficere emendare,ꝛ emẽdatum postea ꝛ perfectum
tradere:dicit videri qđ sic,per.c.fi.de sacramen.non iterã.ꝛ quia

a ¶Imbre
uiatura.ad
de Bald.in
rubri.extra
de fi.instru.

b ¶Clausule
consuete ap
poni.Adde
Alexan.de
Imo.ɔ̃s.cvij.
inci.ꝑ inue
stigatione ꝑ
dictorum in
ij.volu.

creditur notario.l.si quis decurio.C.de fal.l.si accusaturus.C.de
adul.postea refert aliquos dicere,quod aut notari⁹ facit istud in
cõtinẽti,vel infra modicũ tẽpus,ꝛ potest,secus si ex magno inter
uallo/Deinde post refert alios tenere,qđ nullo modo possit nota
rius reficere etiã de cõsensu partiũ,postquã semel est functus offi
cio suo:siue bene siue male.ar.l.iudex postq̃.ff.de re iudi.qđ durũ
est ſm eũ/Finaliter dicit Spe.qđ multi sapientes ꝛ per eũ cõsulti
sibi ꝯcorditer respõderũt,qđ si notarius omisit per errorẽ,potest
tale instrumentũ reficere,cõsultius tamẽ faciet ſm eũ,si autorita
te ꝛ licẽtia iudicis fecerit:vt ibi seriosius per eũ.ꝛ Spec.de verbo
ad verbũ.refert ꝛ sequiꝛ bar.in.l.imperator.ff.de sta.ho.ꝛ ibi sub
dit per dicta apparere,quod male faciũt quidam notarij qui ali
quid in instrumento dimittunt:et postea in margine illud addũt
deinde in fi.instrumenti dicũt,qđ.s.additũ est omissuz errore ꝛc.
qꝛ ſm Bar.nõ potest fieri inconsulte emendatio erroris/Tu ad
uerte diligẽter,qꝛ si in protocollo notarij esset appositus dies et
locus:ꝛ postea idẽ notarius in instrumento per eũ edito omisisset
diẽ vel locũ vel similia,posset instrumentũ reficere scd̃m protocol
lum suũ:faciẽdo nouũ instrumentũ:vel etiã addẽdo scribendo in
fin.instrumẽti.vt dixi per ea que no.Bar.in.l.j.§.ꝛ ideo per illum
tex.ff.de his q̃ in test.delẽ.ꝛ in.l.diuus.§.itẽ senatus.in fi.ff.de fal.
ꝛ ita obseruat cõsuetudo/Jmo plus tenuit fin.Spe.in.d.§.instru
mentũ.in ỽ.quid ergo si in nota seu in protocollo.quod si in pro
tocollo notarij sit appositus dies ꝛ locus,ꝛ postea in instrumẽto
cõfecto sit omissus,tamẽ habetur pro repetito:ita qđ repeti ꝛ ap
poni potest per eundẽ notariũ:allegat in argu.l.si finita.§.videa
mus.in versi.repetita ergo die.ff.de dã.infec.ꝛ.d.l.si quis ex argẽ
tarijs.§.si initiũ.ꝛ.l.de pupillo.§.si quis ipsi pretori.ff.de no.oper.
nun.ꝛ.c.causam que.de rescrip/adde qđ Bar.in.d.asserta repe.in
§.si initiuz.in.iij.col.in ver.ad scd̃m scz ad dicta doctorũ,late reci
tat istam vltimã decisionem Specu.et in effectu tenet,qđ sit vera
sed qđ.d.§.si initium.nihil faciat.Jdẽ tenet ibi Albe.de ros.licet
nõ faciat mentionẽ de Specu.ꝛ dicit qđ istam.q.habuit de facto.
idem tenet do.Anto.de butr.in.c.ex literis.de fi.instru.bene facit
glos.no.in.§.fi.super versi.protocollum.in auf.de tabel.bene facit
qđ no.Bar.ꝛ doc.in.d.l.si quis ex argentarijs.§.pretor ait ꝛ in.l.
librarius.ff.de regu.iur.ꝛ in.l.sempronius proculo.ff.de lega.ij.ꝛ
in ɔ̃s.inci.ex facto proposito vt ex eo apparet tria queruntꝛ.Bald.
in.l.ij.in.viij.q.ꝛ in.l.nostram.in.iij.col.C.de testa.do.Ant.de bu.
in.c.ex.literis.ꝛ in.c.inter dilectos.de fi.instru.in quibus locis vo
164 lunt docto.†quod si varietas sit inter protocollum ꝛ instrumen
tum traditum a notario,recurrendum est ad protocollum,quod
censetur originale,ꝛ illi potius standum est:ꝛ ſm ista debet intel
ligi ꝛ declarari decisio Bar.hic/item ad illud quod dicũt Bar.ꝛ
Spec.de licentia iudicis:adde Bal.in.d.l.si quis ex argentarijs.
§.nec iterum.qui est.§.fin.vbi in vlti.no.colligit esse expressum in
illo tex.qđ refectio vel emendatio instrumenti non potest fieri sine
cõmissione ꝛ licentia magistratus:vt ibi per eum/Jtem aduerte
qđ per ea que dixit Bar.hic.ꝛ in.d.l.fin.ff.de tabu.exhi.dum vult
qđ si notarius tradit instrumẽtum imperfectũ,potest ꝯtra eũ agi
et cogi.vt tradat perfectũ:videꝛ elicienda pulchra decisio in actu
practico:qđ si notarius tradidit instrumẽtum,nõ appositis clau
sulis solitis apponi de consuetudine in eo,quod pars potest age
re contra notarium,vt instrumentum reficiat:ꝛ in eo apponat ta
les clausulas solitas apponi:qꝛ si instrumentum illas non habet
165 dicitur defectiuum.† Nam notarij simpliciter rogati a partibus
intelligũtur rogati vt apponãt omnes clausulas in similibus so
litas apponi de consuetudine:vt pulchre no.Barto.in.l.si prius.
§.recte.per illum text.ff.de aqua plu.arc.et in.l.de die.circa finem
principij.ff.qui sa.cog.et est tex.cum glo.singu.in.l.fi.in glos.par
ua.in ver.simplicitas.quam ibi multum not.ꝛ exclamat Bal.C.
de fideius.no.idem Bal.in.l.huiusmodi.in prin.ff.de leg.j.ꝛ in.l.si
quis sub conditione.post glos.ibi.ff.de conditio.instit. Adde do.
Alexã.allegantẽ multos alios hoc tenentes in.l.si finita.in princ.
ff.de dã.infec.maxime Bal.in tribus locis.Sic etiã clausule con
b suete apponi[b] in literis Pape,seu in bullis apostolicis, subintel
liguntur ꝛ habentur pro appositis.c.cum.M.ferrarieñ.de cõsti.
c.accepimus.ꝛ ibi no.do.Anto.de eta.ꝛ quali.do.Alexã.in consi.
clxix.quod incip.in causa ꝛ lite.ꝛ est in.ij.volu.cõsiliorum:et hanc
166 decisionem no.quia vtilis est.† Jtem attende dum Barto.dicit
hic de defectu in indictione,quia Dy.singula.in consilijs suis.in
cons.xxxiiij.quem refert ꝛ sequitur Barto.in.l.nominatim.ad fi.
ff.de condi.ꝛ demon.tenuit sing.qđ licet indictio omissa in instru
mento vitiet instrumẽtum:tamen si indictio sit apposita licet cor
rupte,non vitiat instrumentũ:constat enim qđ notarius sensit de
indictione que illo anno currebat:vnde licet errauerit:illa tamen
habetur pro apposita,quod bene no.et hanc decisionẽ Dy.refert
etiam et sequitur Bal.in.§.si que vero.in.ij.constitu.C.ꝛ Bal.in
l.ij.ante fi.C.de falsa cau.adiec.leg.ꝛ in.l.cum proponebatur.post
glo.ibi de lega.ij. Ange.in.l.imperator.ff.de statu ho/quamuis
contrarium

contrarium tenuerit glo. in data. vj. libri. & ibi latissime examinat Joā. and. in suis mercuria. & isto modo limita & declara decisionem Barto. hic. & per ista remaneant expedite omnes quatuor questiones Bar. Expediti sunt ex quatuor casibus positis in gl. (in quibus semiplena probatio inducitur) duo casus: scz de pri

167 uata scriptura, & de cōputatione literarum. †Assumo ex ordine tertiū casum de fuga: & sum in gl. ibi, vel p fugā rei. ista gl. sm Bar. hic. in. x. col. in prin. Albe. & Ange. & d. Alex. volunt, qd fuga faciat semiplenā probationē. & dicunt ꝙ idē tenet gl. in. l. in bonefidei. in glos. fin. magna post princi. C. eo. & idem dicunt velle has glo. Cy. ibi in. v. co. & Bar. & ibidem Bal. in. iiij. colū. in versi. modo sequitur videre de alio hominis actu. Bar. in. l. lege cornelia. ff. ad sil. Tu autem aduerte ꝙ iste due glos. signanter loquuntur in fuga speciali officialis, qui post depositū officiū aufugit ante redditam rationem sue villicationis: & sic ante finitū syndicatū, tunc bene facit semiplenā pbationē: & in istis terminis loquunt iura. in glo. alle. nō autē dicunt gl. simpliciter prout prefati Doc. referunt, ꝙ fuga generaliter semiplenā pbationē faciat. In hoc

a tamen puncto, nūquid fuga[a] faciat semiplenā probationē. Bar. et Ange. hic: & ante eos Cy. in. l. vnica. in. iij. oppo. C. de rap. vir. & Barto. & Bald. in. l. lege cornelia. ff. ad sil. faciūt tres casus principales: aliquando fuga obijcitur alicui vt crimen vel delictum, & sic consyderant fugam per se & principaliter vt delictum: quia sunt certi casus in quib⁹ eoipso quod quis aufugit: dicitur delinquere, & est puniēdus, vt est videre in seruis fugitiuis, & in militibus dum sunt in libello: et si statutum diceret quod fugiēs de palatio puniatur certa pena: tunc dicit Bart. hic, ꝙ fuga probata semiplenam facit probationem. l. qui fugitiuus. in prin. ff. de edi. edi. l. desertorem. in prin. ff. de re mili. et toto titu. ff. et. C. de ser. fugiti. Secundus casus est, quando fuga obijcitur alicui non vt delictum, sed vt ex fuga aliquid probetur, & tunc aut sumus in casu in quo sufficit sola suspicio vt est ad remouendum tutorem tanꝙ suspectū a tutela: & sufficit sola suspicio, & isto casu fuga plene probat. l. impuberibus. §. penul. & ibi etiā no. Bar. & §. fi. ff. de suspec. tut. Tertio casu, quando sumus vbi requiritur iuris probatio et plena prout est regulariter: & tunc fuga nō facit plenā nec semiplenā probationē, sed solum qualemqualem presumptionem. d. l. lege cornelia. & l. vnica. ver. si autē post cōmissum. C. de rapt. vir. Adde ꝙ eandem doctrinā refert & sequitur do. Ant. de bu. in. c. fi. in. v. col. ver. scdo dicūt, alij ꝙ fuga rei. extra eo. & in. c. veritatis. in vlti colū. vbi etiam per do. Abb. Panor. de do. & contu. Joan. and. in addi. Specu. in titu. de presump. §. ij. super versi. violenta. in addi. magna que incip. hic est instandum. post Cyn. & Oldra.

168 ¶ †Circa primum casum Barto. quando fuga obijcitur vt delictum tenet Barto. quod semiplenam faciat probationem, eundem errorē sequutus est do. Anto. de bu. in. d. c. fi. in. v. col. credo ꝙ Bart. sit corruptus aut inaduertenter sic dixerit: imo tunc fuga facit plenā probationē: et sufficit fuge probatio ad hoc vt puniatur de delicto in quo deliquit fugiēdo: ita tenet ipsemet Bar. & melius in. d. l. lege cornelia. & ibidem Bal. ita etiam expresse dicunt Ange. & Rapha. Fulg. hic. do. Ant. in. d. c. veritatis. in. vlt. colū: & Joan. and. post Oldra. in. d. addi. magna. in. j. colū. ad fin. & Bart. in. d. l. impuberibus. §. penul. & Sali. in. d. l. in bonefidei. in. j. colū. & Ange. in. §. si vero quidam iurent. in. j. colū. in auf. de exhi. re. Item inquantum Bar. & doct. indifferenter concludunt ꝙ regulariter vbi requiritur vera & plena pbatio: fuga non facit plenā nec semiplenā probationē, sed qualēqualem presumptionē. Adde qd Barto. in. d. l. lege cornelia. dicit, quod etiam facit indicium, et sic fuga regulariter facit indicium. Idem tenet Bar. in d. l. qui sit fugitiuus. §. j. ff. de edil. edic. & Bal. in. d. l. in bonefidei. in. iiij. colū. et Ange. hic, non tamen aperiunt isti doct. an tale indicium insurgens ex fuga, sit in criminalibus sufficiens ad torturam: nec enim omne indicium vtiqz sufficiens est ad torquendū. vt declarat Bar. in. l. fi. ff. de questio. passus iste quotidianus est et non clare expeditus per doc. Bar. in. d. l. fin. in. ij. col. circa me. ff. de questio. visus est clare velle ꝙ sic. & Bal. in. l. cum probatio. in lectu. antiqua. ff. de probatio. Item quod propter suspicionem ex fuga, possit tormentis subijci, tenet Old. lauden. vt refert Jo. and. in addi. Specu. in addi. magna. s. proxime relata. in. ij. colū. per. l. iij. §. de his autem. ff. ad si. subijcit tamen Joan. and. quod istud non placet Jaco. de bel. in. §. si vero etiam quidam. in auten. de exhi. & introduc. reis. per. l. j. in princi. ff. de questio. & l. milites. C. de questioni. vbi ad torquendum aliquem, leges in plurali numero requirunt indicia vel argumenta: ergo solum indicium fuge sufficere non debet ad torturam. Item quia fuga non respicit principaliter delictum, sed persone tuitionem: tandem dicit Jo. and. quod quicquid sit de iure: tamen de consuetudine seruat qd propter vnum indiciū quis torqueatur, & sic videtur residere cū

169 opi. Oldra. †quod sola fuga faciat indicium sufficiens ad torturam, et ista videtur communis sententia. Limita singul quando quis aufugit anteꝙ accusetur de delicto: sed si aufugeret postꝙ est accusat⁹ de delicto, vel staret cautus in domo & nō exiret, tūc fuga nullum indicium facit: nam primo casu quādo aufugit antequā sit accusatus, et conscientia delicti eum inducit ad fugiendum, tūc facit indicium ad torturam: secūdo casu, postꝙ est accusatus, ad eum fugiendum inducit timor accusationis et vexationis, ita singulariter limitat Bart. in. l. j. in prin. per illum tex. ff. de bo. eo. qui sibi mor. cōsci. sequitur Ang. hic in pen. colū. & l. fi. C. de questio. vide qd idem voluit Ange. are. in opere maleficiorum. in §. fama publica. in versicu. an fuga faciet indicium. vbi istud limitat, videlicet: nisi alia indicia et suspiciones laborarent contra eū qui aufugisset. argumen. l. fina. C. qui nu. tu. se excu. et in dicta. l. lege cornelia. & domi. Matesi. in suo not. cxlvij. idem esset si fugeret post comminatam accusationem vel inquisitionem: licet nondum actualiter sit sequuta, per illud quod pulchre decidit Bart. in. l. miles. §. socer. per illum text. ff. de adul. secundum Ludoui. in. d. l. lege cornelia. Secundo limita, nisi quis aufugeret feruore familie potestatis: dum eum volunt apprehendere, si postea citatus comparet, et vadit sponte ad potestatem: tunc prior fuga nullum indicium facit, tanquam purgata per sequentem comparitionē: ita singula. limitat Bart. in. l. qui sit fugitiuus. §. j. per illum text. ff. de edil. edic. sequitur simpliciter Ludoui. rom. in. xxiiij. colum. ad fi. facit qd dicit Barto. in. l. j. in. vj. col. in versic. quero quid de errore. C. de ser. fugiti. vbi decidit de statuto puniente fugientem de carcere, vt nō comprehendat eum qui aufugit: & postea in breui reuersus est, vt ibi per eum. adde bonum tex. in. c. vulgaris. §. diuortium. de pe. distin. j. & in. c. presenti. de preben. in. vj. Tertio limita, quando quis aufugeret ex aliqua probabili vel rationabili causa talis fuga non faceret aliquod indicium sm Bald. in. d. l. in bonefidei. in. iiij. colum. & affert no. exemplū de his qui aufugiunt ex ciuitatibus ratione partialitatis, seu propter factiones maledictas: de quibus facit mentionem gl. in. c. statutum. in. §. j. de rescrip. in. vj. nam si inculpētur de homicidio, fuga nō facit aliquā presumptionem contra eos, cum non sit eis tutus accessus ad ciuitatem, propter partialitates. cle. pastoralis. de re iudica, & ꝙ in dubio debet capi presumptio in bonam, & non in malam partem l. non omnes. §. fin. ff. de re mili. & d. l. qui sit fugitiuus. §. apud labeonem. ff. de edil. edic. facit regula. l. merito. ff. pro soc. Idem tenet Ludo. ro. in. xxiiij. col. in. fi. licet de Bal. nullam faciat mētionem. Adde bene facere illud quod magistraliter inquit Bald. in l. j. in. iij. colum. C. de edi. act. vbi dicit, qd fuga est triplex: quedam voluntaria: & illa suspicionem inducit; quedam causaria cum causa: & ista nullam suspicionem inducit: & quedam ignominiosa: fortius & singu. dicit Cyn. in dicta. l. in bonefidei. in. v. qō. quod fuga facit suspicionem: est verum, nisi aliqua iusta causa possit allegari: que excuset fugam, vel fuge suspicionem: puta sm eum, si scholaris postꝙ commissum est delictum in ciuitate, aufugiat & vadat domum, presumitur quod iuerit causa componendi res suas, vel visitandi suos amicos: tunc fuga non facit suspicionem, per dictā l. qui sit fugitiuus. §. apud labeonem. qd multū singu. no. ad practicam: quia sic semper posset excogitari et allegari aliqua causa ad excusandum fugam: ideo crederem, ꝙ multum staret in arbitrio iudicis: an causa allegata sit verisimilis, per not. per Barto in. l. fi. ff. de questio. & de ista materia fuge vltra predicta et ea que tangunt per Bald. & Ludo. roma. hic: & Sali. in. d. l. in bonefidei. in. ix. & x. col. Adde tex. nota. in. c. ex literis. & ibi Pet. de ancha. & do. Anto. de butri. de pigno. et Joan. de imo. in. c. nullus. de pre-

170 sumptio. †Item nota qd si famulus aufugit, eoipso presumitur subtraxisse res que patrono reperiuntur ablate. ita dixit gloss. no. & signanda in. §. si vero etiam quidam iurent. in auf. de exhib. re. in ver. factū. quā Ang. ibi in. j. col. sequitur & multum no. & signat:

171 sequitur Jo. and. in preallega. addi. magna. in. j. colū. †Item not. qd si reus aufugit, ne iudicium ceptum finiatur: hoc ipso tradenda est res sequestrata actori, facta per eum semiplena probatione de iure suo, sm Guil. de cu. et Bald. in. l. si oleum. ff. de do. quos refert Ang. in. l. interesse. ff. de acquiren. posses. & sm Ang. ibi forte tunc fuga isto casu semiplenā probationē facit, per no. in. d. §. si vero etiā quidam iurent. & sic fuga, iuncta cū alia semiplena pbatione plene probaret, per no. in simili per glo. in. c. veniens. el. j. de testi. & hoc dictum pro bene notando refert & simpliciter sequi

172 tur Jmo. in. d. l. interesse. †Quid de incarceratis qui aufugiunt e carceribus: an talis fuga plene probet, & faciat eos haberi pro confessis et conuictis: habes tex. probantem quod sic: in. l. in eos. ff. de custo. & exhi. re. & vide tex. no. in. l. milites agrū. §. pe. ff. de re mili. Spe. in tit. de presump. §. ij. ver. violenta. ad quem se simpliciter remittit do. Anto. de but. in. c. quanto. in fi. de presum. & vide de hoc late Jo. an. super dicto ver. violenta. in preallegata additione magna, exacte disputātem duo dubia. que dicit fuisse disputata in curia romana tempore Jo. pape: an fuga incarcerati vel attestati, faciat plenam probationē contra fugientem de carcere:

[a] ¶ Nunquid fuga. Adde Bar. in. l. fi. ff. de questi. Bal. in. l. voluntatis. in vlti. colū. C. de fideius.

quantum ad delictum, propter quod erat incarceratus: ita ꝙ ha
beatur pro cõfesso z cõuicto, z possit diffinitiue de tali delicto cõ
demnari: z an ad audiēdū talem sententiã diffinitiuã, sit ille in fu
ga existens aliter citandus, ibi vide plene per eū. Intellige tamen
quod dictum est, fugientem de carcere haberi pro confesso et con
uicto si effugiat effracto carcere vel muro vel hostio: ita proprie
loquũtur duo tex. preallegati. secus si aufugeret aperto hostio:
tunc non haberetur pro cõfesso, si fugiat dum reperit hostiū car
ceris apertū, fm Iac. bu. Guil. de cu. Albe. de ro. z Sal. in. l. suc
curritur. ff. ex qui. cau. ma. z Bal. hic in. ix. co. sequitur simpliciter
Lud. ro. hic in. xxv. col. accedat qđ voluit Ange. in. l. verum. la. ij.
173 in prin. per illum tex. ff. de fur. z in. l. j. ff. de effrac. † qđ exiens car
ceres, qr inuenit apertum hostium: non tenetur pena fracti carce
ris, z sic nec pena illius titu. ff. de effra. Predicta iura etiam pce
dunt, qñ quis fuisset detentus in publico carcere: quid autem es
set, si aliquis detinebatur vel custodiebatur in palatio ciuitatis,
vel in vna camera potestatis, z inde aufugit fracto hostio vel
muro, an tunc habeant locū iura alleg. vt habeatur pro cõfesso z
cõuicto: prima cõsyderatione videret dicendū ꝙ sic, per. l. succur
ritur. iuncta. l. seq. ff. ex qui. cau. ma. in ver. quia nihil interest pa
rietibus an compedibus teneatur: et per. l. nemo carcerem. C. de
exact. tri. lib. x. z. l. ij. ff. de lib. ho. exhi. accedat quod inquit Ang.
in. l. q in carcerē. ff. de eo qđ me. cau. vbi dicit, ꝙ incarceratus dicit
omnis ille qui non potest ad sui libitū ex loco recedere. ita Ang.
in. l. j. C. de priua. car. Inno. z doc. in. c. nuper. de senten. excõ. bal.
in. l. j. circa. xj. col. C. de confes. z ibi subdit multū singul. Angel. et
174 teneas cordi, † ꝙ vni nobili accusato de delicto potest per pote
statem assignari pro carcere totum palatiū, vel tota ciuitas, z fm
eum, potestas satisfacit statuto disponēti ꝙ accusatus de delicto
detineatur in carceribus. Ad qđ vltimum vide qđ singulariter
decidit idē Ange. in. l. si a bonefidei. ff. de rei vē. quid esset, si talis
nobilis aufugeret: an potestas teneret in syndicatu, z dicit Ang.
ꝙ per illū tex. in. D. Guelfo de pratis potestate Bononie. conti
git iste casus, z ꝙ eū euasit, qr cessabat omnis p̄sumptio, ꝙ nobi
lis deberet aufugere: dicit tñ ꝙ fuit in magno periculo, z qđ mul
tum timuit. In nostra. q. veritas est in ꝯtrarium, ꝙ detētus in pa
latio vel camera, et nõ in publico carcere, si inde aufugiat fracto
hostio: nõ propterea habet pro cõfesso z conuicto, fm. d. l. in eos.
et. d. l. milites agrum. §. pen. qr cum predicta iura sint penalia, de
bent intelligi proprie: z in vero z pprio carcere, non debēt exten
di ad similia loca, que large z improprie carceris loco succedūt,
in quibus terminis loquũtur preallegata: per regulam. l. cū qui
dam. ff. de libe. z posthu. z regula odia. de reg. iur. in. vj. Itē qr in
penis mitior interpretatio amplectenda est ad absoluendū reuz,
l. si preses. z. l. interpretatione. ff. de pe. non ob. d. l. succurritur. cū
l. seq. quia illa equiparatio ibi fit in materia fauorabili, vt impe
ditus pariformiter restituatur in integ. ex clausula generali, siue
in carceribus fuerit retentus, siue in vinculis vel qualitercūqz, ita
ꝙ nõ potuit suis negotijs interesse: z ita in terminis nostris deci
dit Iac. bu. Guil. de cu. Albe. de ro. z Bal. in. d. l. succurrit. z ibi
in fi. dicit Albe. ꝙ ita vidit de facto terminari. q. predictã. Idem
tenet Bal. hic. z Lu. ro. in. xxv. col. predictis adde in materia illa
qđ no. Bar. in. l. relegati. in prin. ff. de pen. vbi dicit esse tex. pro eo
175 qđ theologi tenēt, † ꝙ incarceratus dãnatus ad mortem, si au
a fugiat de carceribus peccat[a] mortaliter: de quo vide glos. singu.
de qua Barto. nõ meminit in cle. pastoralis, in ver. per violentiã.
de re iudi. que dicit: ꝙ si incarceratus ad penã vel periculū mor
tis relaxetur, prestito iuramēto qđ redibit ad diez prestitutam,
nõ teneretur redire si mors erat violēta vel iniusta: z si sentiat qđ
mors erat iusta, quod tenetur redire, p qua faciūt tex. in. c. ita ne.
xxij. q. v. z in. c. sacris. qđ me. cau. q dicūt: nos debere potius om
nia mala pati, quã malo cõsentire. z tex. in. l. palaz nõ est. j. de ritu
176 nup. † vbi respectu paupertatis, mulier nõ debet sibi eligere vi
tam turpissimã. Quid autē de reo cõuento q obijcit falsitatē con
tra instrumētum pductū ab actore, z etiã accusat notariū q illud
fecit de falso: notarius autē aufugit: an talis fuga aliquē fidē falsi
tatis faciat cõtra notariū, z cõtra actorē qui illud pduxit: z vide
Io. and. in addi. mag. in. j. z. ij. col. plene examinantē, z finaliter vi
detur residere Io. and. ꝙ cõtra actorē talis fuga notarij nihil pe
177 nitus probet, per. l. ij. C. de fi. instr. z. l. fi. C. de. fal. † Vltimo pro
cõplemento vt nihil omittatur ad materiã probationis vel p̄sum
ptionis resultãtis ex fuga: reuertor ad gl. nostrã que pprie loquit
in fuga speciali, qñ officialis aufugit durãte tēpore syndicatus. z
tunc tenet, qđ semiplenã probationē faciat. prout etiã tenuit glos.
in. d. l. in bonefidei. tu vide tex. in. l. consiliarios. C. de asses. ex quo
ibi Bar. no. expresse, qđ si officialis aufugiat duz est in syndicatu,
propter talem fugã habetur p cõfesso z cõuicto. z dicit Bar. ꝙ
ibi est tex. sing. in quo, fuga facit quē haberi pro cõfesso. Bar. etiã
in. d. l. lege cornelia. dicit ꝙ in. d. l. consiliarios. est casus specialis
in quo fuga plenã probationē facit: z isto modo esset ibi casus de

¶ Peccat. Adde gl. in c. insurgentiū. j. q. Bar. in l. adoptioni. C. de adopt.

directo cõtra glo. nostrã hic. z in. d. l. in bonefidei. z iura in eis alle
gata. Sed tu aduerte qđ. d. l. consiliarios. nõ loquitur prout inad
uertenter ibi dicit Bar. quantū ad ipsum officialem fugientē tē
pore syndicatus sui: sed loquit de eo qui ipsum officialem subtra
xit: z facit fugere, etiã loquit. l. iij. C. de exact. tri. lib. x. ita formali
ter ad illum tex. dicit z cõsyderatius Sal. in. d. l. in bonefidei. in. x.
col. z idem Sali. hic: prout eum refert z simpliciter sequit Ludo.
ro. in. xxv. col. in fi. z no. diligenter, qđ in. d. l. iij. C. de exact. tri. li. x.
est casus valde notãdus fm secundã expositionem gl. ibi, qđ si ali
quis faciat aliquem fugere de carceribus, tenetur integre soluere
omne debitū creditoribus, qui fecerãt illū incarcerari: prout etiaz
in simili cõcor. d. l. cõsiliarios. etiã qđ est fortius, z in hoc. d. l. iij. est
sing. si talis debitor denuo apprehēdat. z reducatur ad carceres:
per hoc adhuc non liberatur ille qui semel eū fecit fugere: quin te
neatur pro eo totū debitū soluere: z ita illū tex. pro summe notan
do valde no. z cõmendat Sali. in. d. l. in bonefidei. in. x. col. z Sali.
hic. z Ludo. ro. post eū. in. xxv. col. in fi. dicēs, qđ tex. ille est ad hoc
mirabilis. In hoc tamen puncto de fuga officialis, quã fidem vel
probationē inducat, plenius distingue fm Sali. in locis proxime
alleg. z Lu. ro. vbi. s. qđ aut officialis aufugit durãte adhuc offi
cio z administratione: et talis fuga nullã probationē vel presum
ptionē inducit, sed bene officialis efficitur reus maiestatis. §. j. et
ij. in aut. de admini. colū. vij. aut officialis aufugit finito iam offi
cio, z finito etiã tēpore syndicatus: z tūc cū sibi liceat recedere, fu
ga nihil p̄sumptionis inducit ei vel suspicionis: qr post finitū tem
pus syndicatus, si inuitus teneat licitū est sibi aufugere. argu. l.
gracchus. C. de adul. iūcta. l. j. C. vt oēs iudi. tã ciuiles ꝙ milita. aut
officialis aufugit intra tēpus intra qđ debet stare ad syndicatū:
hoc est intra quinquaginta dies. d. l. j. C. vt oēs tã ciuiles ꝙ milita.
in qbus terminis pprie loquit gl. nostra. z tūc talis fuga semiple
nã pbationē faciat ꝯtra officialē: z deferri debet iuramētū in sup
plementū pbationis: tex. est sing. in. §. sup hoc. i aut. de colla. alle.
in glo. z ppterea no. diligēter Ang. in. §. oportet. ex gl. ibi. in aut.
vt iudi. sine quoquo suffra. col. ij. qđ cõtra officialē qui aufugit tē
pore syndicatus, probãtur furta baratarie et extorsiones per solū
iuramentuz, q alias deberētur plene pbari per testes, si officialis
nõ auffugisset: eo qr officialis per talē fugam redditur suspectus,
adeo qđ posset ad torturã perueniri. alleg. gl. hic. z in. d. l. in bone
fidei. melius allegasset tex. in. d. §. super hoc. alleg. in. gl. qđ multuz
diligēter no. qr quotidianum est. Limita tamē nisi officialis talis
postꝙ aufugit etiã inuitus fuisset reductus ad locū vnde fugit: qr
tunc sua fuga nõ facit amplius semiplenã probationē cõtra euz:
sed debet plene pbari. §. necessitatē. cū gl. in aut. vt iudi. sine quo
quo suffragio iuncta. d. l. vnica. C. vt oēs iudi. tã ciuiles ꝙ milita.
fm Sal. z Lu. in locis prealle. z per istã fit expedita materia fuge.
Ex predictis remanet expeditus tertius casus gl. faciēs semiple
nã pbationē: scz fuga. ¶ Uenio ad quartū casuz. gl. de vno teste:
z sic sum in gl. ibi vel p vnū testē: ista gl. iūctis his q sequunt infra
178 ibi, testez vnū dico: concludit, † quod vnus testis facit semiplenã
probationem: allegat tria iura, que parū faciunt. l. theopõpus. ff.
de do. prele. sed ibi nõ est pprie testis, sed quasi quidã arbitrator
electus a testatore: qui testator poterat solus disponere: vt etiam
ibi declarat Bar. inde alle. l. j. §. fi. ff. quēad. test. aper. vbi dicit, qđ
si vnus ex testibus testamentarijs nõ veniat ad recognoscēdū red
ditur testamentū suspectū. Tertio allegat. l. si duo. in fin. primi re
sponsi. s. eo. vbi solū dicitur, qđ iuramentū liberti asserētis se non
esse libertū alterius patroni, facit multuz fidei pro alio patrono:
nõ tamen dicit, qđ probet semiplene: z sic ista iura quibus mouet
glo. parū faciūt: vt etiã dicit Albe. de ro. hic circa. v. col. Melius
ergo facit sequens ratio glo. qr si duo testes faciunt plenã proba
tionē: ergo vnus testis debet facere semiplenã, vt idem iuris sit de
parte quo ad partem, quod est de toto quo ad totū. l. que de tota.
ff. de rei ven. l. qui scit. in prin. cum gl. ff. de vsur. Idem tenet gl. in
l. in bonefidei. in gl. fi. magna. post prin. C. eo. z hoc tenēt cõmuni
ter docto. ibi. z hic. z Specu. in titu. de probatio. §. fi. in ver fi. vlti
mo not. vi. genera. Ange. in consil. iij. quod incipit, publicatus est
pcessus. Regula ergo sit, qđ regulariter vnus testis facit pbatio
nã semiplenã, per quã deferēdum est iuramentū in supplementū:
que regula bene probatur in. c. ex insinuatione. de procu. z in. c. f.
de suc. ab inte. Istam regulã limitat Bar. Albe. Bal. Ang. z alij
oēs, vt procedat qñ iste testis est omni exceptione maior: z dicitur
testis omni exceptione maior: qñ ei nulla exceptio et nulla macu
la impingi potest. gl. in. §. item verborum. insti. de inuti. stip. et in
ca. j. in ver. maiores. vbi cano. de cõsan. z affi. vnde infert Bar. hic
in. x. col. multū no. qđ si testis pductus esset alicuius ꝯditionis seu
qualitatis ppter quã fides eius in aliquo vacillaret: vt qr esset cõ
sanguineus vel multū amicus parti: tūc nõ facit semiplenã proba
tionē, nec inducit iudicē ad opi. sed ad suspicionē, per glo. no. in. l.
etiã matris. ff. de pba. Idē tenet Ang. hic in pe. co. z do. Alex. in
xxx. col. Sali. in. d. l. in bonefidei. in. xj. col. in fi. z ibi Ange. in vlti.
colum. Bal.

colum.Bal.in.c.ij.in.vlti.col.de proba.do Anto.de but.et Ab.
Panor.in.c.fi.extra co.z Bal.in rubri.de cõtro.inue.circa prin.
bene facit qd in simili inquit no.Bal.in.c.j.§.sacramentum.i.ij.
col.de cõsue.rec.feu.qd tunc vnus testis facit indiciũ ad torturã,
qñ est probate vite z bone opi.nec põt haberi supectus familiari
tate,vel alia d causa:que verba sunt multũ no.z vera fm bal.ibi
de quo vltimo habes glo.in.l.maritus.in verbo,a qõnib⁹.et ibi
Bart.ff.de questio.z Bar.in.l.j.§.Idẽ cornelio.i eo.tit.de q̃stio.
179 †Not.diligẽter istã decisionẽ bar.z doc.qd si testis sit cõsangui/
a neus[a] vel multũ amicus parti,nõ facit semiplenã proba.sequitur
do.Alex.imo.in.cõsi.xiij.inci.ex his que i themate narrata sunt
difficultas reducit zc.item in consi.xviij.incip,viso pcessu cause
vertentis inter Anto.et i consi.xviij.incip.viso puncto z dubijs.
lib.j.z in cõsi.cclxiiij.incip.viso processu vtriusq3 cause.i.ij.colũ.
lib.ij.Addo pro hoc gl.no.in.§.cogitandum.in verbo testes.cir/
ca fi.in aut.de mona.z solẽnem text.in.c.accusatores.iij.q.v.bene
facit qd volũt doc.in.l.parẽtes.C.de testi.z Bar.in.l.q testamen/
180 to.§.qd autẽ.in vlti.col.ff.de test.†nam lz frater possit esse testis
pro fratre,nisi sint in eiusdẽ patris potestate,z cõsanguine⁹ pro
cõsanguineo:vt est glo.de fratre.in.d.l.parentes.z gl.in.c.cõsan
guinei.in glo.magna.iij.q.v.Bal.in.l.fi.in.ij.col.C.de proba.z de
fratre z cõsanguineo est glo.in.c.insinuãte.in glos.j.z glo.in.c.cũ
R.canonicus.in glo.ij.super verbo socij.de offi.dele.quicquid di
xerit glo.iij.q.v.c.j.tñ dicunt doct.in.d.l.parentes.z Bar.in.d.§.
q autẽ.in.vlt.col.qd non faciũt tãtam fidẽ sicut faceret extrane⁹.
imo diminuit eis de fide,per glo.in.d.l.etiã matris.ff.de proba.
Et qd frater z ɔsanguine⁹ licet possint esse testes,tñ sunt suspecti
et eis diminuit de fide,tenet Spe.in ti.de teste.§.j.ver.idem qd est
frater.Jo.de imo.in.d.c.cum.R.canonicus.bene facit.c.sup eo.
de testi.Confirmo z fortius,nã licet affinis nõ repellatur a testi/
monio in causis ciuilibus,glos.in.c.accedens.ei.j.in verb.subesse.
vt lite nõ cõtest.tñ est suspectus testis:ita sing.Bar.in.l.aut affi
nitate.ff.de procur.Guil.de cu.in.l.qui eorũ.§.affinitas.ff.de po
stu.Bald.in.c.literis.de testi.d.Alexan.imo.in.d.consi.xiij.i.xij.
col.z in.d.cõsi.xviij.in.ij.col.idem expresse tenet Ang.i suo con/
sil.cclxj.incip.ponderãdum est istud de affinitate.qd in effectu re
pellat testem:qz suspectus redditur.Limita singu.fm Ang.i cõ/
sil.cxciiij.qd incip.visis processibus.in.ij.col.qñ esset affinitas per
lineam ascendentis:secus si esset affinitas per lineam transuersa
lem:allegat Inno.z Joã.an.in.c.nonnulli.vbi cano.d rescript.z
hoc bene not.Item predicta omnia,qd frater consanguineus et
affinis,licet possint esse testes,tñ reddũtur suspecti,z eis diminui
tur de fide,Limitat multuz singu.Joã.de imo.in.d.c.cuz.R.ca
nonicus.nisi talis frater vel consanguineus vel affinis esset reli/
giosus ordinis carturtien̄.vel mõtis olivueti Bononie,vl esset lai
cus note et probate fidei:qz tũc etiaz nihil diminuitur de fide:p
hoc vltimo ego allego in simili bonũ tex.in.c.in literis.in fi.de te/
sti.facit etiam qd singu.decidit Spe.in titu.de instru.edi.§.fi.ver.
sed qd si debitor:vbi tenet.quod si quis renũtiauit i iudicio pro/
ductioni testiũ vel instrumẽtorum:tñ iudex(nõ obstãte tali renũ/
tiatione)potest recipere testes,z sunt legalissimi z multũ spectate
fidei,sequitur Jo.an.ibi dicens,qd idem voluit Albe.d.Ant.
in.c.ij.ad fi.de pba.dicit,q istud satis verũ est de equitate cano
nica:sequit Alexã.in aut.iubem⁹.C.de iudi.lz aliter teneat do.
Anto.in.c.cũ ioãnes eremita.in.j.char.de fide instru.vbi refert
do.Fran.de are.in.c.ij.in.vj.colũ.de proba.Cõfirmo per illud q
singu.decidit Spe.in tit.de iudi.dele.§.superest.ver.quid si nõ est
b consanguineus.vbi tenet,qd quãuis nõ possit quis esse iudex[b] in
causa propria,aut filiorum,aut familie sue:eo qz esset suspect⁹.l.qui
iurisditioni.ff.de iurisdi.oim iudi.cũ si tñ fallit,qñ esset talis qua
litatis pter quam suspicio in eo verisimiliter cessaret:vt qz esset
monachus cisterciẽn.ordinis:argu.l.nõ omni.§.fi.ff.de re mili.
et.l.iij.in.princi.vbi bonus tex.in ver.nã si careat suspicione.ff.de
testi.qd dictum simpliciter sequit do.Alexã.in.d.l.qui iurisditio
ni.in.j.col.in.vj.fallẽ.Confirmo etiam per aliud qd pulchre z sin
181 gu.dicit do.Anto.de but.in.c.postremo.de appel.†quod licet cõ
iunctus parti possit recusari vt suspectus ab aduersario propter
coniũctionem sanguinis:vt ibi,tñ si ille cõiunctus est homo ma/
gne sanctimonie,nõ poterit recusari vt suspectus:quia nõ est pre
sumptio quod propter cõiunctionẽ sanguinis iniuste iudicet qd
tene menti.Idem tenet ibi Jo.an.et Pet.de ancha.z do.Anto.
de but.in.viij.col.in prin.z simpliciter do.Alexã.in.l.properãdũ.
§.siautem alterutra.in.iiij.colũ.C.de iudi.Confirmo etiam per
aliud singu.qd vult Hostiẽ.in.c.finem litibus.in pe.colũ.de do.et
182 cõtu.vbi singu.vult†quod si litigans est magne z approbate vi/
te et fidei per ciuitatẽ:z succũbat in causa:nõ tñ debet cõdemnari
in expẽsis:qa nõ est verisimile,quod sine aliqua causa mot⁹ fue/
rit ad litigãdum.allegat in arg.c.ij.§.super eo.de ope.no.nũ.ego
allego bonã gl.in.c.expedit.xij.q.vj.in glos.fi.super verbo sciret.
que dicit,qd tales persone semp presumũtur iustã causaz fouere:

facit in fi.tex.in.l.si a bonefidei.z qd ibi pulchre Ang.ff.de rei vẽ
di.alibi tñ dicit gl.in.l.illicitas.§.illicita.super ver.cõcutiendos.
183 ff.de offi.presi.†qd multi homines veniũt in vestimentis ouium
intus autẽ sunt lupi rapaces.¶Item intellige predicta oĩa qui/
bus dixi,qd frater consanguineus et affinis lz possint esse testes,
tñ sunt suspecti,et diminuit de fide,vt sint vera,nisi tacite fuerint
approbati p aduersam partẽ,que eis nihil opposuit de hoc:eo qz
exceptio cõsanguinitatis vel affinitatis erat nota parti aduerse,
debuit expresse opponi ante publicationem testium:alias si non
fuerit opposita,tales testes intelligũtur tacite approbati:vt dixi
s.in textualibus huius legis in.ij.not.quod cecidit super ver.so/
lis.vbi ad hoc allegaui opportunas autoritates,z ponit in spe/
cie do.Alexã.imo.in preallegato consi.cclxiiij.in.iij.z in pe.col.z
ista omnia bene signa z ɔmenda memorie,qz vtilia z quotidiana
sunt.¶Scdo principaliter limita regulam.s.datã,quod vn⁹ te/
stis semiplenã probationem facit,vt nõ procedat qñ verisimiliter
circa idem possunt haberi plures testes:exemplũ,si sit statutũ in
ciuitate,qd fama plenã pbationẽ inducat:certe vbi fama est,ne/
cessario sequit,qd plures scire z deponere possunt:tũc vnus sol⁹
testis nõ probaret famam semplene,ita vt sit locus iuramẽto ne
cessario in supplemẽtum proba.qz presumptio est ɔtra pducẽtẽ,
quare plures testes nõ pduxerit,sicut est psumptio ɔ producen/
tem exẽplum instrumẽti,quando põt producere originale.l.fi.C.
de fide instru.z tetigi.s.post Bar.in illa.q.an exẽplum instrumẽ/
ti probet:ita cõcludit Barto.hic in.x.colũ.z cum eo tenet Ang.
Fulgo.Pau.de ca.et do.Alex.hic,Bal.in.d.l.in bonefidei.in.iij.
colũ.z ibi Sali.in.xij.col.do.An.de bu.in.c.fi.in.vj.col.extra eo.
et idem ibi Bald.in.ix.colũ.qz cum actor fuit in culpa,qui potuit
plures testes producere z nõ produxit:certe adiuuari nõ debet.l.
argentarius.§.cum autem.ff.de edẽ.et.l.de rebus.in fi.ff.de arbit.
refert tñ Bar.Ray.tenere ɔtrium z male et cum Barto.tz etiam
do.Alexã.in consi.cvij.lib.iiij.incip.viso processu cause vertẽtis
inter Ant.in vlti.col.bñ facit quod voluit Bal.in.l.de quibus.in
xxij.col.ff.de leg.vbi tenet,q ad probãdum cõsuetudinez vel no/
torium,probatio vnius testis non sufficiat,vt sit locus iuramẽto
in supplemẽtum proba.quia cõsuetudo z notorium versimiliter
dicuntur esse note multis.Tertio fallit predicta regula,in casi/
bus in quib⁹ duo testes nõ sufficiunt,et non facerẽt plenam pro/
batio.vt in casu.l.fi.C.si cert.pet.z in fi.tũc in illis vnus testis non
faceret semiplenam proba.per fundamẽtuz glos.sumptum a cõ/
trario sensu,quod si duo testes faciũt plenam:ergo vnus semiple
nam:quod fundamẽtum gl.intelligitur,qñ illa duo sunt equalis
potẽtie:alias secus:vt hic declarat Bart.in.x.col.in.fi.quem vi/
184 de per teipsum.†Iuxta hãc fallẽtiam querit Bar.opportune
in.xj.col.in testamẽtis reqrunt.vij.testes,nũquid duo semiplenã
probationẽ facerẽt,videret qd nõ,per fundamẽtum gl.sumptuz
a ɔtrario vt prime dixi,qz in testamẽtis quatuor testes nõ faciũt
plenã pba.ergo etiã duo nõ debẽt facere semiplenã:hoc non ob/
stãte bar.hic fuit in mirabili z sing.opi.qd si isti duo testes simpli
citer deponerẽt,q testator reliquit.c.titio.tũc nihil penitus pba
rẽt,etiã si heres cõfiteret:qz tũc esset relictũ in minus solẽni testa
mẽto,cũ in eo esset defectus in numero testiũ:sed si isti duo testes
deponerẽt,qd testator corã.vij.testibus rogatis reliqt titio.c.isto
casu cõcludit mirabiliter Bar.z fuit sua noua ɔsyderatio,qd isti
duo testes semiplenã pba.facerẽt:alle.not.in.l.ij.C.de bo.pos.fm
tab.z no.in.l.hac ɔsultissima.§.ex imperfecto.C.de test.z.in.l.fi.C.
fa.er.p hoc etiã adducit fundamẽtuz in quo facit totũ capitale,
qz pbatio q̃ fit i testamẽtis,cõponit ex duob⁹,vcz ex pbatiõe iuris
gẽ.et ex solennitate iuris ciuilis,ptz qz si solennitas iuris ciuilis
subducat remanet pbatio iurisgẽ.cũ duob⁹ testib⁹,que sufficit,vt
ptz in testamẽto militis in quo casu cessat solẽnitas iuris ciuilis
z hz locũ iurisgẽtiũ:z sic duo testes sufficiunt.l.diuus.ff.de test.
mili.l.milites cũ gl.C.de testa mil.eodẽ modo in testamẽto patris
iter liberos l.hac cõsultissima.§.ex impfecto.C.de test.mõ iste due
partes.s.solẽnitas iurisgẽtiũ,et solẽnitas iuris ciuilis,cõstituunt
plenã pba.testamẽti:ergo solẽnitas iurisgẽtium de per se,que est
contẽta numero duorũ testiũ cũ sit pars potẽtior,dz sufficere ad
inducẽdum semiplenã proba.nõ assumẽdo in testamẽto pbatio/
nem que proueniat ex numero testiũ:sed per illas duas solẽnita/
tes iurisgẽtium z iuris ciuilis.Preterea fm Bart.illa solẽnitas
iuris ciuilis semel affuit in tali testamento,put illi duo testes de/
ponũt:ergo lz de presenti interuenire nõ possit:vt qz alij quinq3
testes forte sint mortui,illi duo testes q supersunt debẽt saltẽ indu
cere presumptionẽ z semiplenam proba.per.l.testium.in fin.C.de
testi.ita residet Bar.Ista opi.Bar.per oẽs indifferenter reproba
tur,tñ repetẽdo hanc legẽ posset quis assumere hãc opi.Bart.p
vna cõclu.z disputando posset de facili ad obiecta respondere:qz
nihil adducit qd multũ stringat istã oppo.reprobat Sal.hic z in
d.l.in bonefidei.in.xj.colũ.vbi dicit,qd ista opi.Bart.apparet sibi
vna truffa:mouet,qz fides z pbatio de testamẽto que fit iudici.l.

a ¶Testis sit consangui/neus. Add doc.i.l.cõia matris.ff.d pba.Anto.de bu.i.c.fi.de iureiur.

b ¶Non pos/sit eẽ iudex. Add.l.j.C.ne qs in sua causa.Bar.in.§.prime.ff.de his q̃ i testa.delen.Innoc.in.c.nosti.de ele.

alias quingēta.ff.de proba.non fit vt ex duabus solennitatibus
distinctis.s.iurisgē.⁊ iuris ciuilis:vt dicit Bart.sʒ fit ex fide que
adhibet̄ tot testibus propter eorū numerositatē:vt fm euʒ clare
probant tex.in.l.hac consultissima.in prin.⁊ in.l.vnus.C.de test.
⁊ expressius tex.in.l.fi.C.de fideicō.potes rn̄dere,qđ istam nume
rositatē.vij.testiū solū ius ciuile adinuenit,lʒ iusgentium non cu-
rat,fm qđ,in ore duorū vel trium cōsistit omne verbū. Item mo-
uetur Sali.nam cum iusgentiū exigat tm̄ duos testes:ius autem
ciuile reqrat.vij.nūc censet̄ totū ius ciuile:q2 regulam habemus
quod qn̄ ius ciuile aliquid addit vel detrahit,iusgētiū efficit̄ ius
ciuile.l.ius ciuile.ff.de iusti.⁊ iur.rn̄de,q2 hic est fallacia: q2 illud
qđ additur vel detrahitur iurigentium:illud additū bene efficit̄
ius propriū ciuitatis:⁊ sic ius ciuile:tamē qđ primo erat de iure
gen.durat:alias iusgentium esset in totum sublatum: quia raro
inuenietis aliquid de iuregē.quin aliquid nō fit additum vl' de-
tractum de iure ciui.⁊ tamen durat iusgentium:sed tamē illud
qđ est additū vel detractū bene est ius ciuile:ita loquitur.d.l.ius
ciuile.vnde putat Sali.quod in testamento ad probandum semi
plene,necessario exigantur quatuor testes. Subdit tamen not.⁊
istud not.qʒ etiam si essent quatuor testes per quos in testamen-
tis induceretur semiplena proba.non tamen illa semiplena pro-
batio aliquid releuaret,nec faceret ꝙ per hoc esset locus iuramē
to necessario in supplementum proba.alias sequeretur absurdū
qđ ex testamento nō publicato,si tres testes testamentarij essent
mortui,quod possent hereditas ⁊ legata effectualiter peti ex te-
stamēto,producēdo quatuor testes qui deponerēt de tenore testa
menti:quod testamētum esset factū coram.vij.testibus rogatis,
et postea iudex deferret iuramentū in supplementū proba.qđ ta
men videt̄ contra not.i.l.j.⁊ melius in.l.ij.C.de test.⁊ maxime q2
nos videmus in simili,qđ in cōtractu celebrato in scriptis,si sit se-
miplene probatū per vnū testem,est locus iuramēto in supplemē
tum proba.vt no.in auť.sed nouo iure.C.si cer.peta.contra Bar.
etiam tenet Lud.ro.hic in.xxxiij.col.motus.q2 de iuregē.nō fuit
aliquid dispositū de solennitate numeri testiū circa testamentū:
sed illud totū fuit inuētum de iure ciuili.hoc probat primo per.l.
qdaʒ.ff.de pe.scđo,q2 testamēti factio nō erat cognita de iuregē.
cum sit de ciuili:ergo nō potest dici,quod ipsi testamēto non co-
gnito de iuregē.fuerit ab ipso iuregē.adiecta qualitas numeri
testiū qm̄ sic esset reperire qualitatē sine subiecto.qđ est impossi-
le.l.eius qui in ꝓuincia.circa fi.§.si cer.peta.istud funda.Ludo.
non est tutū neqʒ bonū,q2 presupponit quod testamentū sit in to
tum inuētione de iure ciuili,quia ego dico,quod licet ita tenuerit
Bart.in discursu in.l.ex hoc iure.in.iij.col.in prin.ff.de iusti.⁊ iu.
tamen in contrarium est communis sententia,quod testamentuʒ
inuentione sit de iuregen.sed solēnitates que postea in eo requisi
te fuerūt,ille bene sunt de iure ciuili partim,⁊ partim de iure pre
torio.insti.de testa.in prin.ita tenet ipsemet Bart.in.l.interdum.
in.iij.colum.ꝭ.de condi.inde,⁊ communiter Cano.vt domi.Ant.
de but.⁊ do.Panor.in rub.de test.⁊ est bonus tex.in.l.si testamē
tum.C.de testa.vbi princeps per rescriptum non potest tollere te
stamentū:eo quia est de iuregen.nam si solum esset de iure ciuili:
princeps etiam sine causa potest tollere ea que sunt iuris ciuilis:
vt not.glo.⁊ doct.in.l.fi.C.si contra ius vel vtili.publi.⁊.c.que in
ecclesiarum.de constitu.⁊ Bal.in proe.ff.orum.cum si.bene facit
quod not.Barto.in rubri.ff.de acqui.here.in.ij.q.de quo pūcto
vide plene per Fulg.⁊ Lud.ro.in.d.l.si testamentum.cum cōcor.
vnde ipse Ludo.hic sentiens hāc responsionē dixit,quod etiā da
to qđ velimus dicere,testamēti factionē de iuregē.adinuentā,et
consequenter qualitatē numeri testiū potuisse de iuregen.adinue
niri,tamē fm eum fundamentū Bar.adhuc remanet falsum,ꝑ
rationem Sali.proxime relatam quā sibi ascribit,q2 quando ius
ciuile aliquid addit vel detrahit iurigētium,efficitur ius ciuile:
sed respondeo vt superius respondi:cōcludit Ludo.ro.qđ ad ꝓ-
bandum semiplene testatoris voluntatē,quatuor testes requirū
tur:nec duo sufficiunt contra Bar.⁊ proderit fm euʒ semiplena
probatio nō ad effectū qđ possit postea perueniri ad deferēdum
iuramentū necessariū in supplementū proba.sed ad probandū ꝙ
relictū i testamēto(quāuis etiā nō solēni)sit naturaliter debitū:
vt no.gl.⁊ ibi disputāt Bar.⁊ doc.in.l.cum quis.C.de iur.et fac.
igno.⁊ in.l.j.ꝭ.de cōdi.inde.ꝯtra Bar.etiam tenet Pau.de ca.ad
fi.dicens,qđ istud dictuʒ Bart.nunq̄ sibi placuit:eo q2 solēnitas
testamenti est indiuisibilis,adeo quod nō solum duo testes:imo
nec etiam.vi.fidē facerēt in testamēto,q2 requireretur qđ oēs.vij.
testes [a] interfuerint testamēto quo ad solēnitatē:⁊ per oēs probet̄
veritas,per no.per gl.in.l.ij.C.de bo.pos.fm tab.ad istud rn̄deo,
qđ argumentū suum procedit,quātum ad plene probādum:sed
quo ad ꝓbandū semiplene:vt dicit Bar.sufficit duos testes de-
ponere,ꝙ tota solēnitas.vij.testiū interuenit tēpore conditi testa
mēti,in quo relicta sunt.c.titio.cōtra bar.etiā tʒ do.Alex.Imo.
in.xxxj.col.ad fi.dicens,qđ opi.Bar.nō pōt defendi,q2 cōfundit̄

a ❡ Qđ oēs a vij.testes. Adđ.tex.⁊ ibi doc.in.c.cuʒ esses.de testi.

per proprium fundamentum ipsiusmet Bar.nā si vera esset eius
opi.sequeret̄,qđ etiam si duo testes solum deponerent ꝙ testator
reliquit.c.titio.⁊ non dicerēt presentibus.vij.testib⁹ rogatis:ad-
huc isto casu semiplene probarēt,q2 ꝓbatio esset facta fm iusgē.
et tm̄ ipsemet Bar.tenet ꝯtrariū:ergo puto,ꝙ ab isto fundamēto:
(prout etiaʒ ab alijs)possit defendi Bar.⁊ ex verbis eius aperte
colligit̄ respōsio:nam qn̄ duo testes solū dicunt simplr̄,ꝙ.c.in te-
stamento fuerūt relicta titio:⁊ nō dicunt presentibus.vij.testib⁹
rogatis:ideo tūc nō ꝓbant semiplene:q2 defectus est,nō in dicto
sed in numero testiū:nā tūc nihil releuaret,dato ꝙ etiā semiplene
probaret:cum appareat illud fuisse relictū in minus solēni volun
tate:quo casu etiaʒ si esset heres ⁊ fateret̄ nihil releuaret:⁊ sic ni-
hil ꝓdesset ista probatio facta fm soluʒ iusgentiū: secus est qn̄ illi
duo testes dicunt de presentib⁹.vij.testibus rogatis, tūc apparet
quod nō est defectus in numero testiū,sed in dicto,ideo tūc semi-
plene probāt,⁊ ista fuit proprie intentio Bar.⁊ sic ex istis appa-
185 ret ꝙ disputādo pōt de facili defensari opi.Bar.† Pro quo ad-
do bene facere,qđ in proposito pulchre decidit bal.in.c.j.§.sacra
mentū.in.ij.col.circa fi.in ver.sed tūc quero qūo ego sciaʒ.de cō-
sue.rec.feu.vbi querit Bal.in feudis ad solēnitatem inuestiture
feudalis requirunt̄ duo testes pares curie,nūquid vnus solus te
stis possit ꝓbare semiplene inuestiturā solēniter fuisse factā corā
duobus paribus curie,vel corā eo ⁊ alio pari curie:⁊ dicit ꝙ illa
q.tangit̄ in simli per glo.in.l.heredes palam.in prin.ff.de testa.et
in.l.ij.C.de bono.pos.fm tabu.concludit ibi sing.Bal.qđ si tales
testes deponant de veritate ⁊ solēnitate inuestiture,qđ semiplene
ꝓbauit vt ibi per eū,tm̄ q2 alij oēs cōiter tenent contra Bar.non
discedo a cōi sn̄ia,quam cōtra bar.etiā tʒ do.An.de bu.in.c.fi.e.
tit.⁊ Fulgo.in.d.l.ij.per gl.⁊ ibi Ang.in.d.l.in bonefidei.in vlti.
col.vbi dicit vnum magnū verbum,ꝙ opi.Bar.de consuetudine
186 seruat̄.† Pro ista cōi sn̄ia cōtra Bar.bene faciūt no.verba bal.
in.d.l.ij.ad fin.vbi probat,ꝙ qn̄ ad substantiam actus ⁊ de forma
ꝓbationis requirit̄ certus numerus testiū,tunc etiā si in tali pro-
batione nō deficeret nisi vnus testis,nō pōt deueniri ad iuramē-
tum in supplemētum probationis:⁊ maxime fm eū istud ꝓcedit
in testamēto,in quo testes debēt esse rogati:⁊ ideo cū pars q̄ nūc
agit,nō fuerit rogata,nec possit subrogari loco testis rogati,ꝯns
sit,ꝙ eidē non pōt deferri iuramentū in supplementū ꝓba.q2 per
iuramētū,pars surrogat̄ loco testis:⁊ qn̄ in teste reqrit̄ qualitas
qđ sit rogatus ꝑ iuramentū solū nō pōt istud probari.ita etiā no.
Bal.in.c.j.§.itē si vasallus.in.ij.col.de cōtro.inue.⁊ Bal.in.d.l.
in bonefidei.in.ij.col.circa fi.⁊ Lud.hic in.xxvj.col.Ex predictis
oibus relinquit̄ concludendū,cōem sn̄iam esse cōtra Bar.ꝙ duo
testes deponētes sup testamēto,qualitercūqʒ deponāt,nūq̄ pro-
bant etiā semiplene.Unus tm̄ casus est valde sing.in quo ꝑ duos
testes tm̄.pōt plene ꝓbari testamētum,etiā si sit qđ de volūtate te
statoris nō solū de solēnitate,qn̄ instrumētum testamenti autēti-
cum factū corā.vij.testib⁹ esset deperditū:nā ꝓbato casu amissio-
nis,tūc tenor testamēti ⁊ ipm testm̄ plene probat̄ ꝑ duos testes,
ita in simili ꝓbat sing.tex.in.l.testiū.in fi.C.de testi.quē allegauit
Bar.hic in fi.huius.q.⁊ illum tex.ibi in specie Bal.ad hoc.not.in
ij.col.et reputat ad hoc esse notā.⁊ mirabile.Idē ibi no.Sali.in
vlti.no,⁊ bene facit qđ ibi dicit Cy.in.vj.not.⁊ dicit Raph.cu.in
l.heredes palam.in prin.ff.de test.ꝙ istud dictū Bal.est multum
tenendū mēti,quāuis fm eū non sit forte autoritate roboratū:idē
tenet Ang.in.d.l.testium.vbi tamē intelligit ⁊ restringit hoc esse
verū,qn̄ illi duo testes fuissent presentes in testamēto:ita ꝙ ꝑ eos
probaret̄ qualiter fuit cōfectū testamētum ꝑ.d.l.testiū.in fi.cū ibi
not.idē qđ Bal.tʒ Lud.ro.in.d.l.ij.⁊ ibi.d.Alex.imo.sustinet di-
ctū Bal.generaliter etiā si illi duo testes nō fuissent p̄sentes testa-
mēto,qn̄ tales testes probātes amissionē instrumēti testamēti,et
deponētes de eius tenore,essent valde periti,puta duo notarij q2
sufficeret:dato qđ nō fuissent p̄sentes testamāto,ꝑ illud qđ habet̄
in.c.cū olim.el.j.de priui.⁊ no.bar.in auť.si qs in aliquo.circa me.
⁊ ibi Cy.C.de edē.bar.in.l.sicut.C.de fi.instru.⁊ in.l.ij.§.diuus.ff.
de iure fis.qđ bene not.Ultra tres fallen.Bart.in qbus testis nō
facit semiplenā proba.quedā alie sunt addēde:sed caue q2 Ludo.
roma.simul hic immiscet ⁊ cōfundit.xxj.casus.quorum aliqui(sʒ
pauci)tendūt ad propositū nostrū.s.qđ vnus testis nō semiplene
probet:aliqui sunt in quibus dato ꝙ testis semiplene ꝓbet,tm̄ nō
defert̄ iuramētum in supplemētum proba.⁊ isti nō sunt ad p̄sens
propositū:ergo separo istas duas materias ꝓut fieri dʒ,⁊ hoc so
lum attingam in quibus casibus vnus testʒ nō semiplene probat
postea.ꝭ.loco suo seq.ordinē Bar.ponā ⁊ recolligā casus in qbus
lʒ fuerit probatū semiplene:tm̄ nō est locus huic iuramēto necessa
rio in supplementum ꝓba.Quarto ergo vltra Bar.fallit predi-
cta regula,qn̄ testis etiā nō interrogatus a iudice nō assignaret
rationem vel causaʒ dicti sui:tūc nō facit semiplenā ꝓba.nā licet
duo testes nō interrogati de causa faciant plenā proba q2 nō tenē
tur assignare rationem dicti sui si nō interrogētur:vt est glo.in.l.
solam.

solam.in glo.magna ad fi.C.de testi.⁊ in.c.cum causam que inter archiepiscopum.in gl.mag.super verb.de causis. circa princi.de testi.⁊ iiij.q.iij.c. solā.sup verbo attestatione.iā vnus testis nō facit semiplenā proba.si nō assignat rationē dicti etiā nō interrogatus:sicut qn̄ vnus testis nō dicit plenam veritatē:vt no.gl.in.l.lucius.ff.de infa.eo,q: talis examinatio non caret aliquali boni viri suspicione,cum iudex nō laborauerit ad veritatē inquirendam, nam modicus defectus impedit semiplenam proba.vnius testis: nec mirū,q: satis exorbitat fides vnius testis a iure cō̄i.c.in oī.de testi.ita sing.decidit Bal.in.c.j.§.sacramētum.in.ij.col.de cōsue.rec.feu.⁊ per hoc ego infero,qd nō semper erit bonū funda.gl.nostre ꝙ duo testes faciūt plenā proba.ergo vnus facit semiplenā: istud nō procedit qn̄ ratio non assignat per testes de cā non interrogatos,q: duo testes bn̄ probāt plene:⁊ tn̄ vn⁹ nō pbat semiplene.istud dictū Bal.pluries reassumit,⁊ sequit Lud.ro in hac.l.in.xxvj.colū.in fi.i.vj.fal.⁊ in seq.col.in.x.fal.et in.xxxj.col.in fin. et in repe.rub.ff.de arbi.in.x.colū.sequitur simpliciter do. Alexan. Imo.hic in.xxxij.col.bene facit qd voluit Iac.but.in.q.per eum disputata,que incip.qō talis est,quidam petijt a titio ⁊c.vbi dicit elegāter,qd qn̄ testis nō reddit causam dicti:q: non est de ca interrogatus,nō ita perfecte probat,sicut ille qui reddit bonā causā: et ideo duo testes reddētes cām legitimā etiā nō interogati,preponderant et preferuntur totidē testibus deponentibus sine assignatione cause presumptiue:qd dictum pro valde no.refert ⁊ sequitur Bal.dicens,qd alibi nō inuenit in.l. presbyteri.circa fi.C.de episco.⁊ cle.sequit Ludo.ro.in.l.j.in prin.ff.de ope.noui.nun.⁊ in repe.rub.ff.de arbi.in.x.col. addo bene facere qd dixit Bal.in l.de quibus.in repeti.in.xxiij.col.ff.de legi.vbi dixit,qd si vterq; litigantiū produxit pro sua parte vnum testem,ille testis qui reddit rationem dicti sui,prefertur dicto alterius nō reddentis causam:imo singu.subiungit Bald.⁊ istud bene no.qd testis non reddens rationē dicti sui,non debilitat dictū alterius testis reddentis rationē:quin ei qui produxit illum vnicum testē reddētem rationem dicti,possit deferri iuramentū in supplemētum probationis:quod dictū perpetuo teneas cordi,⁊ facit ad ea que.j.dicētur in loco suo. ⁊c. Quinto predicta regula procedit quando testis immediate deponit super facto,tunc bene probat semiplene: sed si nō deponit immediate sup facto,sed super indicio ad factū tunc non probat semiplene:imo nec facit indiciū:vnde si vnus testis deponit immediate super facto.tunc bene probat semiplene: sed si testis deponeret quod vidit mutuari et numerari pecuniā: iste testis deponit immediate super facto,tunc bene probat semiplene:sed si testis deponeret,quod audiuit,vel etiā vidit cōfessionem talis mutui:tunc nō deponit immediate super facto,sed sup indicio ad factū:et tunc non probat semiplene:⁊ ratio est cum indicium sit plene probatū per duos testes , certe vnus testis nō facit semiplenam probationē facti principalis:sed bene illius indicij:⁊ sic vnus testis etiā non probat indiciū:sed duo requiruntur. gl.est no.quam Bar.ibi multū no.ad propositū nostrum in.l.fin. et ibi bal.etiam in fi.C.fami.ercis.⁊ illā gloss.ad hoc reputat sing. Ang.in.l.fin.circa fi.principij.vbi ad hoc adducit duo pulchra exēpla.ff.quod met.cau.nam si reperiatur homo occisus,et vn⁹ testis deponat qd vidit titium exeūtem cum ense sanguinolento: vel imputatur titio,quod furto surripuit certos libros alicui: testis vnus deponit,qd vidit titium exeūtem de domo et habētem fardellū sub chlamyde,quod talis testis non facit indiciū ad torturam:q: nō deponit immediate super facto.s.ꝙ viderit fieri homicidium,vel fieri furtum,sed deponit super indicio ad factū:qd indicium per duos testes probari dz,vt dixi:ergo vnus nō sufficit:et de dicto illius testis qui vidit aliquem cum ense sanguinolento,vide per Bar.in.l.ij.in prin.ff.de fur.⁊ in.l.fi.ff.de questio. per Bal.in.l.neq; natales.C.de proba.cum concor.et qd vnus testis nō probet indiciū ad factum,sz duo requiruntur:adde etiā Bar.hic expresse dicentem in.d.l.fi.ff.de questio.circa fi.ver.quero qualiter.allegat.d.glos.in.l.fi.C.de silen.adde Ange.in auf.de testa.imperfe.in prin.vbi ponderat esse aliā gloss.de hoc. et Ang. in.l.fi.C.de condi.vbi ponderat de hoc aliam glo.super ver .excepto.Bal.in.l.si quis ex argentarijs.§.j.in versi. quid enim.ff. de eden.⁊ in.l.ij.in princip.alias est.l.iij.ff.de excu.tuto.et in.d.l.fi.in princi.in.j.lectu.ff.qd met.cau.⁊ Bal.hic.in.x.colum.⁊ in terminis nostris,qd qn̄ testis cum iuramento non immediate deponit super facto,sed super indicijs ad factū,ꝙ nō probet semiplene,dicit Pau.de ca.hic in vlt.co.licet nihil alleget.adde Bal.in specie in.d.c.j.§.sacramentum.in.iij.colū.de cōsue.recti feu.do. Abb. Panor.in.d.c.fi.§.sanc.in vlt.col. Sexto fallit predicta regula,qn̄ talis testis esset fenerator,infidelis, iudeus,vel aliter infamis,tūc nō pbaret semiplene:ita Ludo.ro.hic i.xxvij.col.in. xij. fal.et seq. sed ista fallentia cōtinetur sub prima fallen.Bar.⁊ doc.superius relata,q: talis testis tunc nō est omni exceptione maior,cū possit sibi impingi macula infamie:bn̄ facit qd in terminis inquit bal. in.d.§.sacramētum.in.ij.col.circa me.vbi dicit,qd si testis erat infamis infamia facti(que hz debilitare fidē testis)nō esset integer testis ad hoc vt deferri sibi posset iuramentū necessariū in supplementū proba: vt dicit not.i.l.cassius.ff.de sena.⁊ in.l.j.C.de sum. trini.⁊ fi.ca.facit optime qd vult Cy.in.d.l.in bonefidei.in.xij.q.⁊ bal.i.l.qui accusare.C.de edē.vbi volunt,ꝙ feneratori,iudeo, infideli,vel aliter infami non deferatur iuramentū in supplemētum proba.quāuis semiplene probauerit:⁊ e[illegible]quo.j.diceret. Septimo dicta regula(ꝙ vnus testis semiplene probat)procedit,qn̄ dictū talis.testis vere vel necessario gcludit:secus autē si cōcluderet presumptiue tantū,tunc nō probaret semiplene,taliter ꝙ esset locus iuramento necessario in supplementū proba.ita Ludo.ro.i suo consi.xcj.incip.visis ac percunctatis actis ⁊c.in.v.colū.ad fi.allegat pro hoc glo.in.l.iij.§.j.in versi.leuior.ff.de minor.et in.l.nō est verisimile.i prin.ff.quod met.cau. Pro hoc ego pulchre infero,qd si testis deponat se scire,q: vicinus vel consanguineus:certe cum ista sit presumptiua probatio,et non vera:aut necessario concludens:vt est de mente Bar.in.l.j.in.iiij.col.ff.si cer.pe.tenet Bal. in.l.cōuenticulam.C.de epis.⁊ cle.⁊ in.l.j.in.vij.col.C.de ser,fugi. ⁊.i.l.data opera.in.xiij. col.C.qui accu.nō pos.talis testis nō semiplene pparet,ita qd esset locus iuramēto necessario in suplementum proba. Confirmo per illud qd fortius ⁊ singu. tenet Bal.in l.ij.in repe.magna.C.de rescin.vendi.in prin.vlti.char.vbi tenet, quod talis testis deponēs,q: vicinus,vel q: consanguineus,facit solum indicium:⁊ clarum est qd indicium est minus quā semiplena probatio,sm glo.in.l.cum probatio.ff.de proba.cum concor. quas superius dixi:de tali tamen dicto testis vide materiam plenius traditam per Bart.⁊ alios in.d.l.j.per Cano.in.c.literis.de presump.cum suis concor.etiā pro ista limitatione adde quod dicam in seq. Octauo predicta regula fallit,qn̄ testis deponit super eo quod est remotū a natura contractus:tunc vnus testis nō probat semiplene,ita qd sit locus iuramento,necessario: quia cū eius testimonium nō cōsonet nature,p cōsequens ,nec iuri quod naturā imitat:⁊ sic in cōtrariū surgit presumptio taliter quod testis non probabit semiplene:ita no. dicit bal.in.d. §. sacramentū.in.ij.col.in fi.vbi dicit,quod istud est semp memorie retinendū: refert ⁊ sequitur Ludo.ro.hic.in.xxvj. col.in .vj.fallen.vbi dicit de h esse text.sing.in.c.j.§.preterea.in ti.quid sit inue.in vsi.feu.bene facit ꝙ pulchre no.bal.in.d.c.j.§.fi.per illū tex.in ti.quid sit inuesti.vbi dicit,qd cū pacta extranea non presumantur,ꝙ vn⁹ testis de eis deponens nō probaret semiplene:ita ꝙ sit locus iuramento necessario:ꝙ alibi dicit Bal.non reperiri:facit:ꝙ dicā in sequen.fallen.statim. Nono predicta regula fallit,qn̄ testis habet aliquā presumptionē cōtra dictum suum:q: talis presumptio elidit vim illi⁹ testis ⁊ facit vt nō probet semiplene:ita probatur in l.fi.in prin.cum glo.mag.super verbo presumptioni.circa princi. ff.qd met.cau.et ibi bal.not.⁊ clarius.Ang.circa prin.Ludo.ro. in prealle.consi.xcj.incip.visis actis percunctatis.in.v.colum.in fi. bene facit quod dixi in precedenti fallen.et est bona gloss. in.l.j.in ver.non fit.circa fi:⁊ ibi Bar.⁊ Bald.not.C.qui ⁊ aduer. quos. Bald.in.d.l.in benefidei.in.j.col.in.iij.oppo.facit qd dicit Bar. hic.in.xiij.col.in fi.in ver.quero vtrum vna probatio imperfecta. allegando glo.in.d.l.j.⁊.j.loco suo dicetur. Hinc ex istis infertur, qd qn̄ agitur cōtra officialem in syndicatu(cuz pro eo sit presumptio)certe vnus testis nō faceret semiplenam probationem:taliter quod loc⁹ esset iuramēto necessario,⁊ de hoc est text.not.i.l. fi.ad fi.⁊ ibi Ange.no.C.vbi de ratioci. Ad ista accedat qd pulchre not.Bal.i.c.j.§.fi.ad fi.per illum tex.in titu.quid sit inuesti. vbi not.quod contra presumptionem consuetudinis non recipitur iuramentum in supplementum probationis,quod dicit esse tenēdum cordi:refert et sequitur simpliciter Ludo.hic in.xxvj.colū.in iiij.fallen. Decimo predicta regula fallit (ꝙ vnus testis facit semiplenam probationem)in criminalibus sine alijs indicijs , sm Cy.in.l.fi.C.de questio.quem refert ⁊ sequitur domi. Alex.in cōsi. cccliiij.incip.viso themate antescripte inquisitionis.in.ij. colum.
187 dictum est.s.quod vnus testis regulariter semiplene probat†et qui sunt casus in quibus non semiplene probat:adde quod Spe. in titu.de teste.in.§.restat.in versi.hoc tamen fallit . enumerando xxx.casus.enumerat quāplures:in quibus vnus solus testis plene probat[a] ⁊ plures enumerant Cano.Innocen.domi Anton.de but.⁊ alij in.c.veniens.el.j. de testi.⁊ gloss.in.c.tanta.in ver.filius. lxxxvj.distin.vltra quos vnum bene not.ꝙ in causis breuioribus probatio per vnū testē,vel per famā:dicitur plena probatio ⁊ sic non est necesse deferre iuramentum in supplementum proba.⁊ est de mente Bartol.in.l.de minore.§.tormenta.in vlti.col.ff.de questio.do.Anto.de but.in.c.veniens.el.j.⁊ in.c.j.de appel.et ita expresse not.do.Marcsil.in.ij.nota.Eodem modo in iudicijs possessorijs:in quibus dicitur agi de leui preiudicio,pbatio per vnū testem vel per famam habet vim plene probationis:ita quod nō est opus iuramento necessario in supplementū probationis:hoc

[a] Unus testis plene pbat. Adde Jo.an.in.c. vt circa.de elec. lib.vj.i nouel.Bal. in.l.vbi numerus.ff.de testi.i apo.

sentit Barto. in l. j. C. quo. bo. et clarius in l. ij. in versi. fin. C. ubi in rem act. quãuis cõtrarium voluerit Bar. in hac. l. in. xiij. col. circa fi. ꝛ in extrauagã. ad repri. super ver. summarie. ꝛ fm. d. Ma-

188 tesi. in. iij. no. † Adde etiam quod dicit Bald. in. l. prescriptione. in. xiij. col. C. si cõtra ius vel utili. pub. q᷑ lꝫ regulariter requirat̃ probatio plene, tamẽ ubi cõcurrit fauor probantis, ꝛ modicum preiudicium: sufficit etiam solum iuramentũ: allegat. l. iij. §. due cause. ff. ad carbo. melius facit vulgata. l. thesaurus. ff. ad exhibẽ.

189 † Adde etiam, quod dicto Cardinalis[a] de latere, vel alterius excelsi viri asserentis aliquid sibi commissum esse a papa vel ab alio principe, plene creditur, absq; eo quod aliter ostẽdat literas commissionis. c. nobilissimus. vbi glo. reputata singu. xcvij. dist. Spe. in. d. §. restat. in ver. hoc tñ fallit in. xix. fallen. Bal. in. l. iurisiurandi. in. ij. col. in prin. C. de testi. vbi refert doc. ita dicere, ꝙ creditur dicto cardinalis in sibi commissis per papam p. c. cũ olim esset mus. de priuileg. idẽ tenet Sali. ꝛ. d. Pau. de ca. in. l. vnica. C. de man. prin. ꝛ Ludo. ro. (vbi limitat duobus modis) in consil. lix. incip. ad discutiendum. in quarto dubio. ¶ Contrariũ in terminis in cardinali tenet Bart. in. l. vnica. per illum text. C. de superindi. lib. x. ꝛ in. d. l. vnica. per illũ tex. vbi bonus tex. C. de man. prin. bñ facit. c. lꝫ ex quadam. post me. in versic. etiam si presidiali presulgeat dignitate. et tex. in. c. cum a nobis. de testa. ꝛ text. in. l. iurisiurãdi. C. de testi. ꝛ in. c. si testes. §. vnio. iiij. q. iij. accedat glos. sing. in. c. cũ olim. cl. j. in versi. quorundã fratrũ. de priui. que dicit, q᷑ dictũ cardinalis testis nõ iurati nihil pbat: ꝛ illam glo. d. Abb. Panor. ibi reputat singu. ad hoc: veritas est, quod dicto cardinalis non statur in preiudicium alterius, sicut nec dicto alterius excelsi viri. glo. est in terminis in. c. sicut nobis. in glo. fin. de senten. excom. quã ad hoc no. ibi Cano. ꝛ per eã infert. d. Abb. Panor. quod si cardinalis etiam de latere, diceret papam sibi aliquid cõmisisse quod respicit dãnum vel preiudicium tertij, non creditur sibi nisi bullas apostolicas cõmissionis ostendat, vt ibi: sed quando dictũ cardinalis non tãgeret dammum aut, preiudiciũ tertij: tunc bene plenã fidẽ facit: ita procedit glo. in. d. c. nobilissimus. ita in specie tꝫ. d. Ang. in. l. quecũq;. §. fi. ff. de publi. in rem act. dicẽs se ita pridie cõsuluisse apud veronaꝫ: ꝛ inuenio quod ita pulchre ꝛ plene consuluit in consi. clxxxij. q᷑ incip. mandatum principis. vbi concludit: q᷑ cardinali quantũcunq; legato de latere, vel alij excelse persone nullo modo creditur in preiudiciũ alterius: sed in his que nõ preiudicant alijs, imo potius commodũ subditorum respiciunt, plenam fidem facit: puta q᷑ habeat potestatem dispẽsandi, vel absoluẽdi, vel concedendi indulgentias, vt ibi pulchre per eum: de quo etiam vide not. Bald. in idẽ reincidentem in. l. exemplo. ad fi. C. de proba. ꝛ in. l. si qua per calumniam. in. iij. col. C. de episco. ꝛ cleri. ꝛ not. Spec. in tit. de legato. §. superest. in ver. quidam tamẽ dicũt. doc. post glo. in. c. cum olim. do. Anto. de bu. in. c. q᷑ super his. de fide instr. ꝛ in. c. cum in iure peritus. in. vj. col. de offi dele. ꝛ in. c. sua. de offi. vica. d. Abb. Panor. in. c. q᷑ translationem de offi. lega. ꝛ ibi vide Bald. do. de sancto Gemi. in. c. eos qui. §. j. circa fi. de sent. excom. lib. vj. ꝛ late ac diffuse per Lud. ro. in. l. sciendũ. in ver. xxiij. deciditur. ff. de verbo. oblig. aliquid per eundẽ Lud. in. l. si publicanus. §. fi. ff. de pub. ꝛ vect. ꝛ cõ. ꝛ Pe. de anc. in. cle. j. de proba. ¶ Limita etiã si papa sit presens in loco, ista limitatio pbatur p illud q᷑ in bono simili decidit Specu. in tit. de iudi. dele. §. sequitur. ver. in curia. ꝛ clarius in titu. de proba. §. videndum. versi. quid de auditoribus. vbi dicit, quod extra locũ vbi princeps delegat causaꝫ, delegatio nõ potest probari nisi per scripturã. ar. l. j. C. de man. prin. ꝛ. l. probatorias. C. de diuer. offi. lib. xij. sed in loco vbi est facta delegatio: ꝛ sic vbi est princeps, illa bene potest probari per testes, et ad hoc est tex. no. in. §. q; vero. in auẽ. vt litig. iur. ꝛ in. §. alijs. ꝛ in auẽ. de litig. ꝛ illã decisi. Spec. sequitur Ludo ro. in. l. sciendum. circa. xxvj. col. ff. de verbo. obli. ꝛ ante eum sequitur do. Ant. de bu. in. c. super his. de fide instr. facit etiam ad idem illud quod vult Ange. in. l. mutum. §. his q. ff. de procur. vbi vult, q᷑ quando dubium est de mandato procu. nõ tenet̃ procurator cauere de rato, quando dñs est presens in ciuitate: ad idẽ bene facit illud quod vult Barto. in. l. quid ergo. §. pena grauior. ff. de infa. vbi tenet, ꝙ iudex ex causa non potest alterare penã statuti qñ princeps est presens in loco. Aduerte tamẽ q᷑ licet non stet̃ dicto solius cardinalis in his que respiciunt preiudicium tertij: tñ videt̃ q᷑ stari debeat dicto pape[b] de eo q᷑ gessit duꝫ esset cardinalis, ita probare videt̃ tex. in. c. querelã. in prin. de elec. ꝛ tex. in cle. j. in antepe. colũ. in ver. intelleximus. auẽ. olim. de

190 reli. ꝛ vene. sancto. † Nunquid autẽ stet̃ dicto soliꝰ pape, decidit Bal. q᷑ sic in. d. l. iurisiurãdi. in. ij. col. in princ. dicit tñ q᷑ si papa nõ bñ recordet̃ de facto, q᷑ sibi dici põt salua sua maiestate, ꝙ nõ debeat in illo errore persistere fm Io. an. in. c. cũ a nobis. de testi. in nouel. de quo etiã per Lud ro. in preallega. l. sciendũ. Accedat q᷑ no. Bal. in. l. exemplũ. C. de fal. vbi tenet, q᷑ i rescripto cõcesso

191 per papã vel imperatorẽ si in aliquo dubitet̃, stat̃ eoꝝ dicto. † An autẽ papa[c] possit statuere, q᷑ plene credatur vni testi in preiudicium alterius: prima fronte videt̃ dicendũ q᷑ non: q; sic papa statueret cõtra ius diuinũ. c. in oĩ. de testi. ꝛ istud nõ videt̃ posse facere: arg. tex. no. in. c. indicas hermanũ. iij. q. x. tñ do. Abb. Panor. in. c. nuper. de testi. post Inno. ibi: cõcludit, q᷑ etiã imperator vel princeps põt ex causa statuere, q᷑ plene credat̃ vni testi in certis tamẽ causis, non generaliter, de quo etiã per eundẽ do. Abb. in. c.

192 sicut. de proba. ꝛ in. c. cuꝫ a nobis. de testi. † Et an valeat statutum episcopi, q᷑ per vnũ testem deponentẽ de veritate possit plene cõuinci vsurarius de vsuraria prauitate: ponit Pet. de anch. in cõmẽta. c. canonum statuta. de consti. in tertio principali quesito, in ver. accedat. ꝛ late disputat Ange. in. q. per eũ disputata que incipit astensis miles. in. xv. colũ. ꝛ duabus seq. post Fede. de sens, in

193 loco ibi per eum allegato cum alijs ibidẽ adductis per eũ. † Item adde quod soli epõ plene creditur in causis que agitantur in curia seculari, ꝛ in foro seculari, non in ecclesia. tex. est in. c. quicũq; xj. q. j. per quem text. ita sing. tenent Inno. ꝛ Hosti. in. c. nuper. de testi. ꝛ do. Abb. Panor. ibi multum notat istud dictũ: tñ dicit q᷑ credit hoc nõ seruari de cõsuetudine in foro ciuili: ꝛ verũ dicit, vt patet ex predictis: ꝛ expsse Spec. in. d. §. restat. in ver. hoc tñ fallit. in. xxij. fallentia. vbi dicit quod illud. c. quicũq;. est antiquatum et correctum per alia iura de quibus ibi per eum, Item statur dicto vnius testis interpretis. l. j. §. fi. ꝛ ibi Bart. ꝛ doc. ff. de verbo. obli. Bald. in. l. iudices. C. de sen. ꝛ interlo. oĩm iudi. vbi dicit mirũ esse

194 † q᷑ dicto vnius testis interpretis plene credatur. ꝛ Bal. in. l. ꝛ directas. C. de testa. manu. dicit quod tex. in. d. l. j. §. fi. est ad hoc vnicus. ꝛ sing. ꝛ q᷑ oĩbus est notus: quibꝰ nõ cecidit prius supra libros, ꝛ plene Pet. de anc. ꝛ. d. Ab. Panor. i. c. pposuisti. de pba. ꝛ vide ange. in auẽ. vt prepo. nomen imper. colum. v. vbi not. per illũ tex. in ver. pro veritate iacture. ꝛ per. d. l. j. §. fi. quod qñ dubitatur, de significatu literarũ: puta, q; litere grece presentantur inter latinos a qbus verisimiliter hic nõ intelligunt, statur dicto vniꝰ

195 interpretis de earũ intellectu. † Et hoc dicit notãdum esse cõtra hebreos, quorũ libri vel scripture si producant̃ coraꝫ iudice christiano ꝛ latino: apud quẽ non sit verisimilis intelligentia suarum literarum, stabit̃ plene dicto vnius iudei de earum intellectu: intellige tñ semper, qñ plures interpretes haberi non possunt: sed si plures reperiri possent in ciuitate, non staretur tunc dicto vnius interpretis fm Bart. ꝛ doc. in. d. l. j. in fi. Bal. in. d. l. directas. do. Alexã. de imo. consi. xxxiij. inci. visa priuata scriptura ꝛc. in pe. ꝛ

196 vlti. col. bene facit quod in similitꝫ Barto. † de medicis, qui adhiberi debẽt ad probãdum, an vulnus sit mortale: vel an ex vulnere sit remansura cicatrix, vel in obstetricibus que adhibentur ad cognoscẽdum an mulier sit pregnans: nam vnius medici vel vnius obstetricis dictũ non sufficeret: qñ plures potuissent reperiri. fm Bar. in. j. consti. ffozũ. circa fi. principij, vbi per hoc instruit aduocatos vt sint cauti vt ibi per eum: ꝛ idẽ Bar. in. l. j. in princi. ff. de

197 ven. inspi. ꝛ in. l. fi. ff. ad. l. corne. de fica. † Item plene creditur soli testi, ad impediendum matrimoniũ. c. super eo. el. ij. ꝛ ibi do. Ab. Panor. in vlti. nota. de testi. ꝛ in. c. preterea. de spon. Spe. in. d. §. restat. in ver. hoc tamẽ fallit. in. xij. fallen. ꝛ per hoc infert do. Ab. Panor. in. d. c. super eo. in vlti. no. ꝙ vbicunq; agitur ad peccatũ impediendum, nec principaliter diminuitur ius alterius, dictum vnius testis plene probat, vt ibi per eum cum cõcordantibus per

198 ipsum allega. † Itẽ plene credit̃ dicto vnius testis, qñ nulli principaliter preiudiciũ infert̃: vt qñ dubitat̃, an aliquis sit baptizatus vel an ecclesia sit cõsecrata. c. cũ itaq;. ꝛ. c. paruulos. de cõse. distin. iiij. glo. in. c. licet vniuersis. in glos. fi. in ver. vnius. ꝛ ibi Bal. ꝛ gl. not. in. c. nuper. in glo. fi. super verbo iuratus. circa fi. ꝛ ibi Bald. de testi. Spec. in. d. ver. hoc tñ fallit. in. ix. fallen. ꝛ etiã in. xxvj. fallẽ. Domi. Anto. de but. in. c. veniens. el. j. in j. colum. in fi. de testibus. Et per illas gl. infert no. Bal. in. d. c. licet vniuersis. ꝛ in. d. c. nup. quod clericatus põt probari per vnũ testem, quia actꝰ iste de se et sui natura inspecta nemini pncipaliter preiudicat: quod est bene

199 notandum. † Item in materia adde illud q᷑ vult gl. no. in. l. titio fundus. super gl. fi. in ver. actiones. circa me. quam Bal. ibi not. ꝛ dicit tenendum menti. ff. de condi. ꝛ demõ. q᷑ dictũ vnius notabilis viri, inducit iustam credulitatẽ: ꝛ illam glo. multũ not. ꝛ reputat singu. Bald. in. l. iudicia. in prin. vlti. col. C. de rei vendi. Adde Bar. in. l. qui fundũ. §. procu. ꝛ in. l. intestato. ff. de vsucap. pro emp. Ioã. and. ꝛ alios in. c. cura. de iurepa. ꝛ not. Bar. in. l. pupillo. §. si quis ipsi pretori. ff. de noui ope. nun. in. viij. q᷑. in fin. vbi post Ly. in. l. iiij. C. de ser. ꝛ aqua. dicit, q᷑ illud q᷑ dicit̃ a psona fide digna, est iusta cã credulitatis. et q᷑ not. Bar. in. l. celsus. in. ij. colũ. ff. de

200 vsucap. † Quid si vnus testis est approbatus ꝛ datus pro cõfidato ab vtraq; parte: an plene probet, videtur ꝙ sic per. l. theopompus. ff. de do. preleg. sed vt ibi dicit Bar. illa lex ponit casum nõ quem multi credũt scire sed ignorant: nam ibi statur dicto vnius testis ex voluntate et dispositione testatoris, cuius solius dispositioni staretur, ꝛ ita etiam ante Bart. dicit glos. in. c. veniens. el. j. in glo. fi.

a ¶ Dicto cardinalis. ad de Inno. in c. cũ dilectꝰ. de ap. Pet. de ancha. in cle. vnica. de probatio.

b ¶ Stari debeat dicto pape. Adde Ant. de butr. in cle. j. de reli. ꝛ vene. sancto.

c ¶ An autẽ papa. Adde glo. ꝛ doc. in l. fi. C. si cõtra ius vel vtili. publi. Lud. roma. singl. dcccix.

in glo.fi.in fi.z glo.in.c.lz vniuersis.in glo.fi.in fi.de testi.tñ Spe. in pręallegato ver.hoc tñ fallit.in.xxiij.fallen.tenere videt̃, q̃ vbi cõsensus partiũ interuenit,dictũ vnius testis plene ꝓbet,cũ etiã testimonio aduersarij stari posset de cõsensu alteri⁹ partis.l.fi.C. de sen.pas.z.l.fi.C.de fideicõ.z cũ decisione Spe.simpliciter tz.d. Anto.de bu.in.d.c.veniẽs.el.j.in.ij.col.in prin.et Ludo.ro.in.l.j. §.fi.in.j.col.z ibi etiã do.Alex.Jmo.in.j.col.ff.de ver.ob.z est de mente Bart.ibi.in.ij.oppo.idẽ tz Bal.cum singulari limitatiõe in.d.l.in bonefidei.in pe.col.in ver.sed dubitat̃ de vno pũcto.vbi singulariter tz illud qd̃ dixi ꝓcedere,qñ partes cõueniunt in persona et dicto tertij:z tunc talis bene ꝓbat plene:puta si partes cõcordãt stare dicto sempronij de tali mutuo:si autem partes soluz cõuenirent in persona sed nõ in dicto:nunc tãtum semiplenã probationẽ facit,z licitum est eius dictũ infringere.l.si quis testibus, C.de testi.z cum ista singulari limitatione Bal.tenet simpliciter Sali.in.d.l.in bonefidei.in.xij.col.in ver.circa predicta quero de casu quotidie occurrenti zc.quod diligenter not.eandem opi.de qua.s.in effectu tenet Ange.in.l.pactum qd̃ inter heredem.circa fi.ff.de pac.vbi tenet limitando not.alio scḋo modo conclusionez predictam,qd̃ lz nõ valeat pactũ qd̃ indistincte credatur ꝓbationi vnius testis:q2 forma probandi non potest pacto alterari:tñ si fiat pactum quod credatur in specie tali soli testi valet,z ille plene probat.allegat.d.l.theopompus.que an probet dictum est.s. Jmo plus ſm eũ testi infami potest credi de partiũ voluntate.l.si quis testibus.C.de testi.Et de predicta questione aliquid tãgitur per Bald.in.l.vnica.in.j.col.in fi.C.de sen.que pro eo qd̃ interest profe.vbi nihil clare decidit:alibi dicit singu.Bar.in.l.lucius.in fi.ff.de fideius.qd̃ quando fides alicuius est approbata ab vtraqz parte,illi creditur sine iuramento.ad istud facit illud quod tenet Barto.post Dy.in.l.fi.ff.de preto.stipu.vbi concludit reprobata opi.Spec.quod valeat conuẽtio partium,qd̃ de damnis z interesse stetur dicto soli⁹ partis aduerse:z idẽ tenet Bar.in.l.iusiurãdum qd̃ ex conuẽtione.in prin.vbi etiam alij doct.s.eo.z in consi. quod incipit,quidã habẽs bona communia.Bal.in.l.iubemus. C.de iu.fi.et in.l.vnica.in.ij.col.C.de sen.que pro eo quod interest profe.Jmo.in.l.custodias.ff.de publi.iudi.do.Anto.de bu.in.c. finem litibus.in pe.colũ.de dolo z contu.z in.c.ij.in.vj.col.de fide instru.Nec pdictis obstat illud qd̃ vult Jmo.in.c.cuz.p.tabellio. de fide instru.q̃ partes de communi cõsensu facere nõ possent q̃ priuate scripture detur plena fides:nam primo istud dictũ reprobaui.s.in hac ea.gl.duz tractaui de apocha ꝓuata:z que ibi adduxi cõferunt etiam ad istud propositũ:sed dato quod illud dictũ Jnno.sit verum:q2 magis cõiter approbatur per doc.vt ibi retuli,respõdeo,quod ratio ibidẽ assignata per Jnno.tollit 9̃riũ:nã dicit ibi Jnno.quod ideo partes nõ possunt cõuenire,qd̃ priuate scripture det̃ plena fides:q2 sequeret̃ qd̃ in effectu partes possent quem creare tabellionẽ,qd̃ quidem priuatis non permitti? vt ibi per eũ,z Gui.de cug.z Bar.in.l.nec ei.§.eorũ.ff.de adop.Spe.in ti.de instru.edi.§.restat.ver.quis aũt possit.Bal.in rub.C.de fide
201 instru.in.ij.co.facit ad predictoꝝ cõfirmationẽ†z habetis vnum casum sing.in quo vnus testis plene probat qd̃ sing.dicit Bar.in auẽ.nisi breuiores.ad fi.C.de sent.ex peri.reci.vbi vult, qd̃ quãdo in compromisso partes dãt potestatẽ arbitro seu arbitratori procedendi vel cognoscendi in scriptis vel sine scriptis:per hoc videtur partes velle,quod eius simplici relationi credatur,quod reputat Bar.tenendũ mẽti,z sic isto casu arbiter vel arbitrator erit testis z solus probauit de his que coram eo gesta sunt:z si dicat sibi constare reum debere vel nõ debere,illi soli credet̃ quasi ex tacita voluntate partiũ,quãtomagis expressa vt dictũ est:sequit̃ Ange. in repe.l.sciendũ.in.vj.col.ff.de verb.obli.z de isto dicto facit testũ do.Anto.de but.qui illud tenet.in.c.cum ad sedem.in pe.colũ.de resti.spo.z in.c.in presentia.de ꝓba.sed cõtra Bar.tz ipsemet.do. Anto.de butr.in.c.quintauallis.in.v.arti.z ibi Jo.de imo.in.xij. char.de iureiur.Ange.met in.d.auẽ.nisi breuiores.z Ludo.ro.in d.l.sciẽdum.in pe.col.z ibi.d.Alex.de imo.in.xj.col.de quo etiam vide Sali.in.l.societatem.§.arbitrorum.ff.pro socio.do.Abbas Panor.in.d.c.quintauallis.in.xxv.col.z in.d.c.qñ cõtra.de pba. Ego addo q̃ decisionẽ Bar.expresse tenet.d.Abb.Panor.in.c.j in.vj.colũ.de libel.obla.z allegat not.per Bart.in.l.iubemus.C. de sacrosan.eccle.que optime faciunt,Successiue circa istã mate-
202 riam de teste Bart.in.xij.col.format quatuor questiones.†Prima questio est,quid si testes deficiant in dicto:puta duo testes dicunt vidimus q̃ sempronius mutuauit titio pecuniam,sed nescimus aut nõ recordamur de quãtitate,an probent.cõcludit singu. Bart.qd̃ si quantitas posset suppleri alijs 9iecturis:puta si probaretur per alios duos testes,qd̃ titius petijt a sempronio.x.ducatos mutuo:certe per istos alios duos deponentes,qd̃ viderunt numerari pecuniã ex cã mutui,lz quãtitatem ignorent,iudex deberet deferre iuramentũ in supplementũ probationis.allegat.c. ex literis.de testi.que decisio est multũ sing.notanda:z eã simplr̃

sequit̃ do.Ant.de but.in.c.fi.in.vij.col.extra eo.z simplr̃.d.Alex. Jmo.hic in.xxij.col.alij nõ tangunt,ego specialiter multũ noto istã decisionẽ ad limitationẽ doctrine tradite per glo.ordi.in.l.lucius.in gl.fi.sup ver.debeãt.post prin.ff.de insa.vbi dicit,q̃ qñ testes nõ plene dicũt factũ,qd̃ eis nõ adhibetur fides,de qua gl.plenius p Bal.in.l.data opera.C.q accu.nõ pos.nã doctri.illius gl. singulariter limitat̃ per Bart.hic,qñ testes nõ plene deponerent factum:sed illud qd̃ ipsi dicũt supplet̃ per alios testes,vel ex alijs coniecturis:nã ex oibus simul iunctis,inducitur saltẽ semiplena proba.per quã iudex dz ferre iuramentũ in supplementuz proba-
203 tionis.Et nõ inuenio Bar.ad hoc per aliquẽ põderari:†Adde ad decisi.Bar.illud qd̃ pulchre decidit Pau.de ca.in 9s.cxij.inc. in cã que vertit̃ in curia dñi potestatis.adde etiã qd̃ pulchre determinant Bald z Pau.de ca.in.l.j.C.de re.alie.vbi querũt,si dico me prescripsisse fundũ alterius.x.an.z volo probare titulum per testes:pone qd̃ ꝓduco duos testes,qui deponũt qualiter ego emi talẽ fundũ a titio,sed q̃ nesciũt aut nõ recordant̃ pro quanto precio vel quib⁹ pactis aut cõditionib⁹:nũquid isti testes probabũt: arguũt ad partes,z finaliter cõcludũt,q̃ tales testes probãt titulum sufficientẽ ad prescriptionẽ,nisi verteret̃ in preiudiciuz ecclesie aut pupilli,vt ibi singulariter per eos:sequitur Raph.cu.in.l. sciendum.ff.de verb.obli.quãuis Ludo.ro.ibi in.xij.col.reprobet
204 †Accedat qd̃ singulr̃ not Cy.in.l.ij.ad fi.C.de dona.ante nup. et ibi Bal.illud exclamat multũ z dicit,facias vnã lõgam manũ: vbi volunt,qd̃ si actor ꝓducat duos testes deponẽtes qualiter fuit sibi promissum ex causa donationis,reus aũt ex aduerso ꝓducat tres testes q dicũt,qd̃ fuerũt presentes tali ꝓmissioni,z qd̃ non recordant̃ ex qua cã facta fuerit talis ꝓmissio:sed bñ recordantur z sciũt qd̃ nõ fuit ex cã donationis tales testes probabũt,q2 satis est quod testes recordent̃ illud in quo cõsistit vis z substantia q̃onis.
205 †Accedat etiã quod pulchre determinat bal.ang.z Jmo.in.l. si quis ita scripserit.in fi.ꝑ illũ tex.ff.de here.insti.vbi volunt quod si testes deponũt qualiter illi duo fuerunt heredes instituti per testatorẽ:sed nõ recordant̃ ex quibus partib⁹ fuerunt instituti,tales testes probabũt institutionẽ:z illi erũt heredes pro equalib⁹ por-
206 tionib⁹ per illũ tex.†Cõfert z ad ꝓpositũ questio tacta per doct. in.l.si duo patroni.§.marcellus.s.e.vbi dicunt de eo qui iurauit se rẽ emisse:sed non expressit ꝓ quanto precio:an ex tali iuramẽto oriat̃ actio:nã videretur quod nõ.ꝑ.§.preciũ.z.§.itẽ pciũ.insti.de contrahẽ.emp.z istud tz ibi Mateſi.Ray.z Alb.de ros.tñ Bar. Bal.z alij Moder.cõiter ibi tenẽt 9̃riuz cũ certis modificationibus de qbus ibi.In predictis tñ vide Cy.in.l.j.C.de 3hen.z emi. stipu.vbi q̃rit,si producat̃ instrumentũ in quo cõtineat̃ qd̃ titius emit a sempronio talẽ fundũ,z in instrumẽto aliter nõ sit expssum preciũ,an valeat,relinquit cogitandũ.Ja.de rauẽ.z Ray.de for. ibidẽ decidũt:qd̃ tale iuramentũ non valeat,per.d.§.preciũ.z eos expresse sequit̃.d.Alex.Jmo.in.9si.xviij.inci.viso processu cause vertẽtis inter Antoniũ.bñ facit quod tz Bar.in.l.sciendũ.in fi.j.
207 col.vbi alij Mod.ff.de ver.ob.†Ad ista etiã accedet illud quod decidit Pau.de ca.in.l.suus.C.de repu.here.vbi q̃rit,si instrumẽtum 9tineat trãsactionẽ factã inter tales:sed nõ facit aliter mentionez de eo quod dz dari vel remitti,ad h̃ vt trãsactio valeat iuxta.l.trãsac.C.de trãsac.nũquid tale instrumentũ probet transactionẽ:cõcludit singulr̃ quod sic:z dicit de hoc esse casuz singularẽ in.d.l.suus.ſm istum suũ intellectũ:hoc reprehendit.d.Alex. in.d.l.suus.motus pcipue ex decisione Jaco.de rauẽ.z Ray.in d.l.j.Jtẽ inquantũ Bart.in ista prima q̃one dicit,de ꝓbationib⁹ simul iungẽdis per iudicem:ad hoc vt deueniat ad iuramentũ in supplementũ probationis.d.c.ex literis.adde que notã.ponit do.
208 Abb.Panor.in.c.lz ex quadã.in vlt.col.de testi.†Scḋo querit Bart.quid si dictũ,testis deficit ex parte examinatoris:q2 nõ fuit examinatus a iudice,lz a quodam notario extra iudiciũ,cõcludit Bar.q̃ si parti põt imputari,cur non fecerit testem solẽniter examinari:ex hoc inducit̃ suspicio cõtra eũ:z tunc testis nullã fidem facit,gl.in.l.hac cõsultissima.ad fi.C.de test.facit.l.solã.C.de testi. prout ibi intelligit̃ sola.s.a presentia iudicis ſm vnã expositionem gl.si autẽ parti nihil põt imputari:puta,q2 testis erat in partibus valde remotis:vel erat in articulo mortis:ita q̃ si pars iuisset ad iudicẽ interim mortu⁹ esset testis:tũc tz bar.quod faceret aliqualem presumptionẽ,9siderata qualitate personarũ:mouet per tex. in.l.fi.C.de testi.vbi credit̃ attestationibus qbus al's nõ crederet̃ propter mortẽ testis.Adducit etiã dictum Azo.in auẽ.de instru. cau.z fi.q vult quod credat̃ instrumẽto cui al's nõ crederet̃ ꝓpter distantiã locorũ:ita residet Bar.alij nihil tãgunt hic.cũ decisione Bar.simpliciter transit.d.Ant.de bu.in.c.fi.in.vij.col.extra eo.z istud dictũ Bar.pro valde signãdo simpliciter sequit̃.d.Alex.in d.l.hac consultissima.§.fi.in.ij.colũ.C.de test.¶Ex ista decisione
290 Bar.habes duas 9clusiones.†Prima est,qd̃ si testis examinat̃ a notario extra iudiciũ,nullã fidẽ facit.Scḋa singularis cõclusio est,qd̃ solus notari⁹ absqz aliqua cõmissione iudicis,põt,reciper

testes existētes in lōginquis partibus valitudinarios, in quibus
periculū esset in mora si expectaret quoad solēniter examinarent,
nō vt tales testes probēt plene: sed vt aliquā presumptionē faciāt
vt hic per eum. Circa primā cōclusionē adde gl. in. d. l. hac cōsul-
tissima. §. fi. in ver. depositiones. ꝛ ibi Bar. ꝛ alij. C. de test. ꝛ gl. in
210 l. curēt. ff. de testi. ꝛ † qđ vult gl. not. in. l. iubemus. in gl. ij. C. de lib.
cau. que vult ꝙ cōfessio facta corā tabellione, nō dicit iudicialis:
tn̄ alia gl. in. l. iusiurādum qđ ex conuētione. §. pupillus. in gl. ma
gna super ver. debet. circa fi. s. e. quā ad hoc ibi no. solus Pau. de
cast. vult, ꝙ actus possit dici iudicialis. lꝫ non fiat in presentia iu-
211 dicis. † Adde etiā qđ vult Bal. in. l. fi. in ver. vlterius querit quid
in testibus receptis. ꝛ ibi Sali. C. de testib. ꝙ testes recepti coram
honestis personis nō suffultis iurisditione vel arbitrio. nullā fidē
faciūt: ꝛ ideo sm eos, testes qui quotidie recipiūtur per syndicos
villarū super inquisitione maleficiorū, nullā fidem faciunt iudici.
212 † Nunquid autem iudex possit cōmittere notario examinationē,
testium. gl. ꝛ Bar. in auť. apud eloquētissimum. C. de fi. instru. tꝫ
ꝙ nō, nisi examinatio testiū committat alias habēti iurisditionē,
vel nisi cōmittat notario de cōsensu partiū: de quo puncto vide
aliam glo. que tenet contrariū in. l. scire oportet. §. oportet. el. ij. in
gl. ij. super ver. tribunal. ff. de excu. tut. de quo pūcto (qꝛ nō intēdo
hic examinare) vide etiā gl. in auť. sꝫ iudex. ꝛ ibi per oēs maxime
Sali. C. de epis. ꝛ cle. ꝛ Bal. qui eā legit cum. l. nec honore. Bal. et
Ange. in. d. l. hac cōsultissima. §. fi. ꝛ in. l. iudices. C. de fi. instr. ha-
bent canoniste bonū text. in. c. ij. de iudi. in. vj. ꝛ in. l. si quis. de test.
Spe. in ti. de testi. §. nūc tractandū. in prin. ꝛ in ver. itē ad officiuꝫ.
Inno. in. c. qm̄ cōtra falsam. de proba. vbi etiā per alios. Et vide
ibi not. d. Abb. Panor. in. xviij. col. per Inno. ꝛ alios in. c. cū ber
toldꝰ. de re iudi. ꝛ in. c. super questionū. §. verū. de offi. dele. Imo.
in. l. sꝫ si quis ex signatoribꝰ. ff. quēad. test. ape. p. d. Ab. Panor.
in. c. cū causam que inter archiepiscopum. de test. ꝛ late do. Alex.
Imo. in. d. l. hac consultissima. §. fi. Et qđ not. in cle. j. de testi. ꝛ qđ
not. Bald. in. l. a iudice. C. de iudi. ꝛ in. c. j. §. itē sacramēta. de pace
213 iura. firmā. † Et dicit Bald. in. c. j. in. ij. col. de cōtro. inuesti. qđ in
magnis causis, dꝫ iudex per seipsuꝫ ꝑsonaliter testes examinare.
fortius singulariter tꝫ Bal. in tit. de pa. ꝯstan. in ver. sm mores ꝛ
leges illius ciuitatis, ꝙ notariꝰ etiā de ꝯsensu partiū, sine cōmis-
sione iudicis, nō pōt recipere testiū iuramēta vel eoꝝ dicta cū nō
reperiat ꝙ tabelliones possint recipere talia iuramēta, ꝑ no. in. d.
l. hac cōsultissima. §. pe. qđ dicit tenendū mēti. Sꝫ hoc vltimū nō
est verū: qꝛ cū partes ex toto possint remittere iuramentuꝫ testi. c.
tuis. de testi. glo. in. l. j. in prin. in ver. sn̄ia. vbi doct. ff. de fer. glo. in
l. iurisiurandi. ꝛ ibi Bar. C. de testi. ꝛ glo. in. l. ij. §. sed qꝛ veremur.
C. de iura. calū. quāto fortius debēt partes posse cōsentire, qđ nō
noceat p̄statio iuramēti recepta ꝑ notariū: vel alias minus solen-
niter facta. argumēto regule. l. vnice. in prin. C. de rei vxo. actio. ꝛ
ita ꝯ Bal. in hoc tenuit. d. Alexā. Imo. in. d. l. hac ꝯsultissima. §.
214 fi. in. iiij. col. † Circa scđam conclusionē Bar. que valde singu. est
ꝙ notarius sine cōmissiōe iudicis pōt examinare aliquē existentē
in partibus remotis: aut ꝯstitutū in discrimine vite: quādo mora
esset periculū alatura: nō tn̄ vt plene probet, sꝫ vt aliqualē p̄sum-
ptionē faciat: adde qđ istud singulare dictū reassumit ꝛ sequitur
do. Anto. de but. in. d. c. fi. in. vij. colū. ꝛ Lud. ro. in repe. l. si vero.
in. §. de viro. in. lv. fal. ff. solu. mat. ꝛ do. Alex. Imo. in. d. l. hac cō-
sultissima. §. fi. in. ij. col. Addo bene facere illud qđ tenet Inno. in
c. albericus. circa principiū. in glos. sua in ver. recipere. de testi. qđ
qn̄ timetur de festinata morte, vel de recessu testiuꝫ, possunt tales
testes recipi absente ꝑte ꝛ nō citata, iuxta. c. qm̄ frequēter. in p̄nc.
vt lite nō cōtesta. ꝛ valebit eorū testimoniū. ꝛ idē dicit Inno. in. c.
significauit. in fi. de testi. ꝛ Bar. in optimo simili in. l. ij. C. de nau-
fra. lib. xj. facit qđ no. Bal. in. l. causas. in. j. not. ꝑ illū tex. C. de test.
qđ propter necessitatē, iuris dispositio ad tēpus suspendit: lꝫ ex
toto nō relaxet. ꝛ tex. no. in. c. qđ nō est licitū. extra de reg. iur. ꝛ ibi
glo. multas allegat concor lantes ad hoc. ꝛ tex. in. c. j. in fi. de pig.
ꝛ in. c. lꝫ. de ferijs. facit text. in. l. j. in princi. in ver. sane si qua ex cā.
ff. de offi. cōsul. ꝛ qđ vult gl. reputata sing. in. c. pastoralis. de offi.
ordi. que vult, licitū esse laico a tp̄e necessitatis ꝯfiteri ꝛ absoluere
aliquem, qn̄ imminet periculū mortis. ꝛ est similis glos. xxiiij. q. j.
c. cepit. in ver. p̄ciperet. ꝛ vide de hoc tex. not. in. c. si quē forte coe-
gerit. ea. cā. ꝛ. q. accedat tex. in. l. ij. §. cū in ea. ꝛ ibi gl. in ver. ꝯferre.
que ꝛ pulchre decidit Ange. in. l. cū hi. §. transactiones. ff. de trās.
qđ lꝫ testes qn̄ examinātur ad eternā rei memoriam, debeāt exa-
minari coram illo iudice, corā quo lis deberet agitari: vt ibi dicit
Bart. per illum tex. tn̄ ex cā qn̄ tales testes essent in breui recessu-
ri: vel dubitaret de eorū morte: ita ꝙ mora periculū posset affer-
re: tūc possent examinari corā alio quocūqꝫ iudice, Et dicit Ang.
quod ita sibi cōtigit de facto, in quodā perusino letaliter vulne-
rato tp̄e magne guerre que fuit cum dn̄o Paduano: ꝛ ꝙ ita fecit
215 fieri. argu. l. quoties. C. de naufra. lib. xj. † Accedat etiā qđ singu-
lariter decidit Ange. in repet. l. si vacātia. in. x. col. C. de bo. vacan.

a ¶ Licitū ēe laico. Adde gl. in verbo, qꝛ facile. i. §. crimini. in xxvj. dist. gl. fin. in. c. ij. de peni. et remis. lib. vj.

lib. x. vbi per illam. l. ꝛ per. l. vbi absunt. ff. de tut. ꝛ cura. da. ab his.
216 voluit † qđ si sit statutū in ciuitate, qđ nō valeāt testamēta scripta
per tabellionem, qui nō sit descriptus in matricula notariorū: ta-
mē tēpore pestis vel necessitatis valebit testamentum scriptū ma-
nu notarij etiam nō matriculati: de cuius veritate vide. d. Alexā.
Imo. qui illud reprobat in. l. fi. in. j. col. cū seq. C. de test. adde etiaꝫ
qđ Ang. in. l. diuus. in prin. ff. de pet. here. ꝛ qđ vult Bart. in. l. j. in
fi. C. de nau. lib. xj. ꝛ qđ pulchre no. Bal. per illum tex. de principi-
217 bus. † an ex causa necessitatis possint imponere p̄stita ciuibus
suis vel subditis: ꝛ tenet qđ sic in. l. j. in fi. C. de oper. lib. ꝛ quod de-
218 cidit bald. in. l. ij. C. de sen. ex peri. reci. † de iudice qui pōt ferre sen
tētiam sup equū vel sup turrim qn̄ periculū imminet si veniret ad
bāchum iuris: vide etiā glo. not. in. c. querelā. in ver. necessitate. de
219 iureiu. ꝛ glo. in. c. sicut. in ver. fame. xxxij. q. iiij. † Tertio q̄rit Bar.
si reperiunt dicta testiū, sed nō reperit eoꝝ iuramentū: an aliquid
probēt, ꝛ cōcludit Bar. ꝙ si parti posset imputari, quare nō ꝓdu
xerit eorum iuramentū: tūc nullam fidē faciūt. d. l. solā. C. de testi.
intelligendo solam. s. a iuramēti prestatione. sed si parti imputari
nihil pōt tūc tenet singulariter Bart. ꝙ semiplene probent: puta
scđm eum, si dicta testium fuissent, scripta manu antiqui notarij:
cuius acta nō reperiuntur, sicut dicimus de sn̄ia antiquitus lata
que valet, lꝫ acta nō reperiant sm Inn. in. c. cū ī iureperitus. de
offi. delega. ita resīdet Barto. alij nihil tangūt. Intelligo ꝛ limito
decisionē Bar. sm gl. no. in. c. cū olim essemus. in gl. iij. sup verbo
220 quorūdam. de priui. qui sing. vult, † ꝙ testes nō iurati si sint ho-
neste ꝑsone: lꝫ nō probēt, tn̄ presumptionē inducūt. Confirmo per
simile: nā iudex pōt recipere informationē a teste nō iurato. gloss.
est no. in. c. j. §. si duo. de pace tenēda. in vsi. feu. quā bald. in. ij. colū.
ibi ad hoc no. ꝛ dicit esse sin. sequit Lu. ro. in rep. l. si ꝯo. §. de viro.
in vlt. col. ff. sol. mat. ꝛ Lu. ro. hic. in. xxxij. colū. vbi etiā dicit illam
221 gl. esse ad hoc sing. † Et ꝓ hoc vltimo bn̄ facit qđ not. vult Inno.
in. c. cū i tua. circa fi. de spō. quod sine testi. ꝛ sine ordine iudiciario
pōt iudex certiorari: ꝛ informationem sumere de fama: ideꝫ tenet
etiā Inno. in. c. prudētiam. in pe. co. in glo. sua sup verbo malitiā.
de offi. dele. ꝛ adde ad id qđ dixi, ꝙ testes nō iurati si sunt alias ꝑ-
sone honeste: licet nō plene probēt. tamē presumptionem. inducūt.
glo. in. c. nuper. in glo. fi. circa mediuꝫ. de testi. Et ꝓpterea dicit in
specie Bar. in. l. solā. circa prin. C. de test. in bona lect. que lectura
222 cōmuniter nō habet, † quod dictū religiosi sine iuramēto p̄sum-
ptionem inducit: quāuis ei nō ex toto credat: allegat Inn. in. d. c.
nup. Adde etiā qđ no. gl. in. c. tua nos. in ver. testimonijs. de coha.
cleri. ꝛ mul. ꝛ sic ex predictis habes duos no. effectus testis depo-
nētis sine iuramēto: primus quod presumptionē inducit: scđs qđ
ex eo iudex. pōt informationem assumere: alios ꝙ plures effectus
223 statim subijciā. † Nūquid aūt iuramētum sit de forma vel substā
tia testimonij: ita qđ si testis nō iuratus deponeret falsum: tamen
deberet puniri de falso. vide Bar. decidētem ꝙ sic, ꝙ de falso pu-
niat, quāuis nō iurauerit in. l. si qs legatū. in vlti. col. in princ. ff. ꝛ e
fal. tangit per Cy. Bal. ꝛ Sali. in. l. j. C. de sepul. vio. Bald. in. l. iu-
risiurādi. ad fi. in vlti. q. C. de testi. Ioā. an. plene disputat in regu-
la nō est sine culpa. in suis mercurialibus. ꝛ in. c. cum causam. el. j.
ꝛ ibi domi. Anto. de bu. in vlt. colum. de testi. domi. Abbas Pa-
224 nor. in. c. de testibꝰ ꝛ. j. in vlt. col. eo. tit. † si tamē testis iurauit sed
non corporaliter nec tactis scripturis, ꝛ postea falsum deposuerit
debet proculdubio puniri de falso secundum Bart. in. l. fi. in fi. C.
225 si ex fal. instrum. † Et an potestas seu commissarius qui ex forma
statutorum habet arbitrium ꝛ potestatē procedendi, puta in ma
leficijs, nō seruata aliqua iuris solennitate, possit vigore talis ar-
bitrij credere testibus non iuratis. Bartol. tenet quod sic, in. l. fi-
liusfami. in. ij. colum. ff. de dona. sequitur Pet. de ancha. in clemē.
sepe. de verbo. signi. Ludo. roma. in repeti. rubrice. ff. de arbitr. in
xvj. q. do. Alexan. Imol. in. l. milites. C. de testa. milit. contrarium
tenet Bald. ꝛ Ange. in dicta. l. milites. Bald. in. l. presbyteri. C. de
episco. ꝛ cleric. Ioan. de Imol. in. dicta. l. filiusfamil. in prin. ꝛ ibi-
dem Ludo. roma. sibi contrarius: moti potissimum per tex. in ex-
tra cle. sepe. in ver. nō sic, ꝑ quam plus singu. dicit Bart. in extra-
uaganti ad reprimendum in verbo, et figura. in penul. colū. quod
etiam quando proceditur summarie simpliciter et de plano, non
creditur testi non iurato: qđ diligēter nota ad materiam nostram
Et idem tenet Io. de imo. post Iac. de lig. in. d. cle. sepe. in. xxxvj.
colū. posses tamē respōdere ad tex. d. cle. sepe. qđ loquitur de alio
iuramento quā testis. s. de iura. calū. vel malitie: tn̄ pro certo bar.
in illo verbo figura. in pe. colū. formaliter loquitur de iuramento
testis. Nam de iura. calū. loquutus erat Bar. s. in precedenti col.
dicit tn̄ sing. Bal. ꝛ alibi nō memini me legisse in. c. consanguinei.
226 ad fi. de re iudi. † ꝙ si factum est compromissum cū arbitrio pro-
cedendi de facto: sed sententiandi de iure, tali casu virtute huius
arbitrij poterit arbiter vel etiaꝫ iudex ordinarius cui data fuerit
ista potestas a partibus plene credere testibus nō iuratis. Ratio
est sm Bal. qꝛ iuramentuꝫ in teste est de ordine, ꝛ nō de substātia
testis. c.

qn̄ credat testibꝰ nō iuratꝰ

testis.c.tuis.de testi.maxime fm Bald.si tales testes deponerent
de peritia artis.l.j.in prin.z.§.j.ff.de ven.inspi.z istud nunq̃ obli-
uiscaris quia quotidianũ est.Et an sit verũ illud qđ presupponit
Bal.s.qđ iuramẽtũ in teste sit ordinis z nõ substãtie.tetigi.s̃.p̃xi-
227 me remissiue.† Quid si testis primo[b] deposuerit testimonium:
a et postea iurauerit:nũquid sufficiat,ponit Cy.in.l.iurisiurãdi.C.
de testi.z ibi Bal.circa principiũ:z ibidẽ latius Sali.in.j.co.Jo.
and.in.c.de testibus.extra de testi.in nouella.z ibi d.Ant.de bu.
in.ij.col.Et ibidem late do.Ab.Panor.in pe.col.in ver.sed vlte-
rius inducit hec litera.Bald.in.c.fraternitatis.per illũ tex.in.ij.
colũ.in.iij.not.de testi.Archi.iiij.q.iij.in.c.alias est.ver.iurisiurã-
di.xxij.q.ij.in.c.omne.ad hoc vide qđ in pulchro simili dicit dñi-
cus de sancto Gemi.in.c.vt circa.§.j.in vlti.col.post gl.ibi super
verbo prestito.de elect.lib.vj.vbi querit,si vna die appellet a sñia:
z postea alia iuretur,sit satisfactũ dispositioni illius text.z ex ibi
dictis.p doc.colligit pulchrã regulã:qđ vbi aliqua solennitas re-
quiritur in celebratione alicuius act⁹,in dubio videt requisita eo
tempore quo fit actus,que regula an sit vera ibi vide per eũ.Alibi
tñ dixit glo.valde no.quã ego solus multũ põdero ad p̃sens ,ppo
situm in.l.pomponius.§.rati.in gl.j.ff.de procu.qđ quãdo aliqd
debet precedere certum actũ,paria sunt vel q̃ illud fiat ante,vel
incõtinenti post.z illã gl.pro singu.allegat.Jo.de imo.in.l.ex cõ-
sensu.§.est qui.in.xxv.co.ff.de appel.z in.l.ij.§.prius.ff.de vulga.
et pupil.Tu adde gl.cõsociã.in.l.ij.in prin.in v̾si.post narrationẽ
C.de iura.calũ.Inno.in.c.pastoralis.de excep.Et in specie Spe.
in.ti.de satisda.§.viso.in v̾.debẽt aũt prestari.bene facit qđ valde
not.decidit Bal.in.l.fi.C.de fideicõ.in.pe.col.circa fi.in versi.mo-
228 do circa testes.† vbi q̃rit,an testes in testamẽto debẽt esse roga-
ti.l.hac cõsultissima.in p̃n.C.de test.cũ si:l.heredes palã.§.j.ff.de
testa.vbi doc.p̃sertim Pau.de ca.pone testator.fecit testamẽtum
et nõ rogauit testes p inaduertẽtiam,fuit sibi dictũ q̃ testamentũ
esset nullũ:ideo testes anteq̃ recederent rogauit:nũquid sufficiat
cõcludit ibi q̃ sic:quia paria sunt,vel qđ testes rogent a testatore
ante testm̃:vel qđ rogent post testm̃ anteq̃ testes inde recedãt:q2
ea que incõtinenti fiunt post,presumunt inesse.iuxta.l.petens.cũ
materia.C.de pac.z ista faciũt p eo,quod in terminis nostre qõ-
nis decidit Bald.in.d.l.iurisiurãdi.circa p̃n.vbi decidit,quod si
testis p̃mo deposuerit dictũ,postea incõtinenti.iurauit:istud suf-
ficiat,sec⁹ si postea ex interuallo iurauit.Predicta multa faciunt
pro ista sua opi.Bal.quãuis eã expresse reprobet Sal.sequutus
Cy.in.d.l.iurisiurãdi.qđ etiã si testis incõtinẽti iuraret post dictũ
nõ sufficeret:z etiã tenet d.Abb.Panor.lz de Bal.nõ faciat mẽ-
tionẽ in.d.c.de testi.in pe.col.z c̃trium tz ipsemet Bal.sibi cõtra-
rius in.d.c.fraternitatis.in.ij.colũ.in.iiij.no.ita q̃ ex istis,passus
in cõtingentia facti videret dubius.Tamẽ mihi placet precedẽs
opi.ex fundamẽtis per me ad hec nouiter inductis.Cõfirmo per
illud qđ dicit gl.in.l.iin.gl.j.mag.circa prin.z ibi Bar.C.de oper.
liber.z glo.in.l.vt iurisiurãdi.in prin.in ver.post manumissionem.
ff.de oper.liber.que gl.no.volũt paria esse,vel quod iuramẽtũ de
operis sit prestitũ ante manumissionẽ:vel quod sit p̃stitũ incõti-
nẽti post.Et per illã gl.dicit no.Bar.in.d.l.iurisiurãdi.in prin.se
229 dixisse in cõtingentia facti.† Nam si pater donat filio in potesta-
te,donatio.est ipso iure nulla:secus si filio emãcipato:pone,pater
emãcipauit filiũ sine decreto iudicis:deinde donauit sibi fundũ:
postea fecit interponi decretum iudicis super emancipatione,di-
cebat p aduocatos donationez fuisse nullã:q2 facta a patre filio
in p̃tãte:dicit Bar.se per illã gl.cõsuluisse,q̃ imo donatio value-
rit:q2 paria sunt,q̃ aliquid interueniat ante vel incõtinenti post
et sic quod decretũ fuerit interpositũ tpe emãcipationis,ante vel
incõtinenti post.Et idem tenet Bal.in.c.ij.de feu.sine culpa non
amit.Mihi autem videt,q̃ hec decisio sit modici effectus:q2 da-
to quod etiã donatio a p̃ncipio nõ valuerit:q2 facta filio existẽti
adhuc in p̃tãte,tñ talis donatio cõfirmat irreuocabilr̃ p emanci-
pationẽ filij subsequutã.l.si emãcipatis.z ibi Bal.C.de dona.Et
de qõne p̃ncipali,qñ testis primo deposuit dictũ,et postea iura-
uit,nunqd valeat:vide etiã Spe.in ti.de teste.§.sequit.circa fi.in
v̾.qđ si deponit testis.vbi in h̾ articulo refert duas opi.z nullã
230 clare firmare videt,put est de stylo z more.Spec.† Illud ego in-
dubitatũ teneo,q̃uis nõ inueniã in terminis tactũ,quod qñ esse-
mus in casu dubio:q2 nõ appareret an testis p̃mo deposuisset di-
ctũ anteq̃ iurasset vl' ecõtra,q̃ sit p̃sumendũ iuramentũ p̃cessisse:
hoc ego pbo ex regula no.quã tradũt Cy.z Sal.i.l.cũ in testõ.§.
231 hec verba.p illũ tex.ff.de here.insti.† q̃ qñ eodẽ die reperiunt ce-
lebrati duo actus,nec apparet qs eorũ p̃cesserit:p̃sumit p̃cessisse
actus q facit vtrũqz valere.Itẽ addo,q̃ qñ testes examinant sup
eodẽ,qđ notoriũ d2 esse probãt:lz nõ iurati.c.tua nos.cũ glo.ij.su-
per ver.testimonio.de coha.cle.z mu.p quã tex.ita simplr̃ decidit
Ludo.ro.hic.in.xxxij.colũ.Ego addo bene facere illud qđ singu.
cõcludit do.Ant.de bu.in cõmẽto.c.fi.de cõsue.in pe.char.in.vl.
col.illius charte.In ver.venio ad scdm̃ p̃ncipale.s.qualr̃ c̃suetu-
232 do probetur.vbi attingit post Jo.an.† qñ agit de probanda con-
suetudine q testes admitant:z q̃ñ:tandẽ concludit,qđ si agitur
de probãda c̃suetudine inducta a populo illius ciuitatis:credit
testibus nõ iuratis:z etiã receptis absente parte,p no.p Inno.in
c.j.de postu.prela.z q2 iudex tũc tãq̃ sup notorio d3 p̃cedere per
modũ informationis:vt no.in.c.bone.de postu.p̃la.z in.c.vestra.
de coha.cle.z mu.z q̃ in informatione sup fama vel sup notorio
credat testibus nõ iuratis.Adde do.An.de bu.in.d.c.cũ in tua.
ad fi.de spõsa.Et dicit do.Ab.Panor.post Inn.i.d.c.j.de postu.
prela.in pe.col.ante fi.q̃ qñ agit de informatione fame.p̃mouen-
233 di ad dignitatẽ vel repellẽdi,credit testibus nõ iuratis.† Ex quo
infert ibi.d.Ab.Panor.colligi singu.praticã quã d3 obseruare
executor deputatus ad prouidẽdũ alicui de b̃ñficio,cũ clausula,
si eum idoneũ inuenerit.Nam nõ d3 recipere informationes via
iuris,z exigere iuramẽta a testib⁹,sed d3 p̃cedere fm modũ.s̃.di- a
ctũ de quo etiã vide ibidẽ.d.Anto.de but.idẽ tenentẽ in.ij.col.in
234 v̾.secundum c̃riũ signat.† Illud tñ diligẽter no.in p̃dictis et in
hac materia qđ etiã si adsit multitudo testiũ,tñ eis nõ credit nisi
iuratis:q2 talis defect⁹ iuramẽti nõ supplet ex multitudine testi-
um:ita singu.no.do.de sancto Gemi.in.c.multis.in.ij.not.p illuz
tex.xliiij.distin.Itez multũ no.q̃ lz dictũ testis nõ iurati nõ p̃bet
d.l.iurisiurãdi.z.d.c.tuis.etiã si sint religiosi vt ibi est text.cũ si.tñ
operat hunc sing.effectũ:q̃ si probationes partis vtriusqz essent
hincinde pares,ille preferret z deberet obtinere sñiaz q haberet
plus iustũ testẽ,q̃uis sine iuramẽto deponẽtẽ:ita sing.dicit bal.
in.c.j.§.si duo.de pace tenẽ.in vsi.feu.in.ij.col.in prin.per illũ tex.
235 fm' vnũ intellectũ quẽ ad hoc no.reputat.† Nunqd aũt qñ sacer-
b dos deponit[b] sup penitẽtia alicuius,quã dicit illũ fecisse,z qđ est
emẽdatus,an teneat iurare,an vero sibi credat sine iuramẽto:vi
de Arch.in.c.in capite.l.dist.z in.c.ipsi apostoli.circa mediũ.ij.q.
vij.Inno.in.c.testimoniũ.de testi.z ibi do Ant.de but.in pe.col.
in ver.qualr̃ põt probari q̃ sit emẽdat⁹ de crimine.z ibidẽ Imo.
et do.Abb.Panor.z qđ no.gl.in.d.c.ipsi apostoli.in glo.magna
fi.in verbo necesse.Item quid si testis noluit iurare quãdo dictũ
suũ deposuit an per hoc teneatur parti resarcire dãnum z inter-
esse ex eo qđ sibi nõ credit,eo qđ iuratus nõ deposuit:vide Spec.
decidentẽ qđ nõ tenet,sed qđ bene punimẽdus est,in titu.de teste.§. b
sequit in versi.fi.Itẽ partes de cõi cõsensu possunt remittere iura
mẽtum testi,z eque bene probabit acsi iurasset.c.tuis.vbi doc.de
testi.glo.in.l.i.§.j.ver.sñia.z ibi Barto.z doc.ff.de ferijs.gl.in.l.ij.
§.sed q2 veremur.C.de iura.calũ.z gl.in.l.iurisiurãdi.z ibi Bart.
et doc.C.de testi.Bar.l.l.filiusfa.in pri.in.ij.col.ff.de dona.z in.l.
si quis legatũ.in vlti.col.principij.ff.de fal.Accedat qđ sing.vult
Barto.in.l.lucius.in fi.ff.de fideiusso.qđ qñ fides alicuius est ab
vtraqz parte approbata,nõ requiritur iuramentũ.An autem vt
remitti possit iuramẽtũ testi,requirat cõsensus vtriusqz p̃tis:an
vero sufficiat c̃sensus illius cõtra quẽ p̃ducit.Jo.an.in.d.c.tuis
z ibi do.Ab.Panor.in.ij.col.tenẽt,qđ vtriusqz partis cõsensus
requirat,z nõ sufficeret c̃sensus illius c̃ quẽ testis producit:q2 cũ
testis iuret testificari pro vtraqz parte:z ex falso eius testimonio
possit vtriqz partium preiudicium generari:ergo vtriusqz par-
tis consensus erit necessarius,per regulam.c.quod omnes.de re-
gu.iur.in.vj.z.l.per fundum.ff.de serui.rusti.predio.Tu aduerte
quod ipsemet Jo.an.in summa sua.de testi.in versi.qui testes de-
bent iurare,tenet,quod imo sufficit consensus illius partis c̃tra
quẽ testis producitur,per text.in.d.c.tuis.qui in veritate stringit
in fin.ibi,nisi forte hoc a parte remittatur aduersa.Quicquid re-
spondẽdo ad illum tex.dixerit ibi do.Abb.Panorm̃.Item in re-
mittẽdo iuramẽtum per consensum partis,requiritur quod etiã
interueniat autoritas iudicis,fm Spec.in tit.de teste.§.fi.versi.
z no.quod nõ valet testimoniũ.z est expresse de mẽte gloss.in.d.c.
tuis,in gloss.fi.et sequitur Bald.in.d.l.j.in princi.ij.col.in.fi.ff.de
236 ferijs.qui per hoc subdit † q̃ iudex possit dissentire et exigere a
teste iuramẽtuz,nõ obstãte quod partes illud remisserint:facit.l.
acta.ff.de re iudi.vbi in annullandis actis de consensu partium,
requiritur cõsensus iudicis.cõtrarium tenet do.Abb.Panor.in
d.c.tuis.in.ij.col.per regulam.l.si conuenerit.ff.de re iudi.iuncta
l.j.§.in operis.ff.de oper.noui nũ.z q2 tex.in.d.c.j.in fi.nihil dicit
de iudice,z respondet ad.d.l.acta.vt ibi per euz.Potest ista opi.
confirmari ex multis similibus traditis.s̃.in hac glo.circa mate-
riaz apoche priuate quibus ostendi quod attestationes inualide
per solum cõsensum partiũ validantur.Item intellige quod ibi
agitur de matrimonio dissoluẽdo,vbi partes de cõi consensu nõ
possunt de testibus remittere iuramẽtum:secus vbi de matrimo
nio cõtrahendo,fm gl.in.d.c.tuis.in gl.ij.mag.z ibi do.cum pri-
mo casu,negotiũ nõ stet cum cõsensu z volũtate partium sicut in
scđo.Ex quo infert ibi no.do.Abb.Pa.qđ in his que nõ pẽdent
a cõsensu partiũ,nõ possunt partes remittere iuramentũ testib⁹
idem qđ gl.illa in causa matrimonij,tenet etiã Spe.in ti.de teste.
§.fi in ver.z no.qđ nõ valet testimonium.Albe.de rosa.in.d.l.j.§.

a Testis p̃-
mo.addđ do.
i.c.in p̃mis.
ij.q.j.doc.in
c.oriant.iij.
qõ.ix.

b Quando
sacerdos de
ponit.adde
Felin.suis
qõnibus.de
testi.l.ij.col.
v̾.ex eo.tex.

237 fin.ff.de ferijs.† An autẽ perito in arte[a] credatꝛ sine iuramento:
glo.tenet q̄ꝺ sic,in.d.l.iurisiurãdi.in.gl.j.ꝛ gl.in.l.j.in prin.in ỽbo
vel due.ff.de ven.inspi.facit q꜠ periti in arte deponũt de eo quod
non percipiunt sensu corporeo,sed iudicio intellectus,vñ cũ pos⸗
sint de facili errare,nõ debẽt cogi ad iurandũ.l.marcell⁹.in prin.
cum simi.ff.re.amo.Contrarium tꝫ gl.in.l.cõparationes.in.glos.
parua.in ver.deponentib⁹.C.de fide.instr.facit.§.q̄ꝺ autẽ.in auꝛ.
de non alienã.ꝛ tex.in.c.fraternitatis.cum glo.ij.de frigi.ꝛ male.
Cõmunis ꝛ concors sententia est, q̄ꝺ periti in arte,puta medici
deponẽtes,nunqd vuln⁹ sit mortale,non tenenꝛ iurare de verita
te:ita procedunt iura prealle.sed bene tenenꝛ iurare de credulita⸗
te:ita procedũt scd̄o adducta.facit.l.hac edictali.§.his illud.vbi
glo.ꝛ doct.de secun.nup.ita cõcludit Bar.in prima constitutio⸗
ne ffor̄ũ in vlti.col.principij.ꝛ ibi etiã Bald.in.iij.col.Host.Ioã.
an.ꝛ alij canoniste.in.d.c.fraternitatis.d.Ab.Panor.in.c.ꝑpo⸗
suisti.in pe.col.de proba.quãuis aliter Bart.alibi tenere videatꝛ,
q̄ꝺ indistincte iurare debeant:ita Bar.in.l.j.in prin.in.j.no.ff.de
ventre.inspi.ꝛ in.l.theopompus.ff.de dote prele.Bal.in.l.nemi⸗
ni.C.de aduo.diuer.iudi.sed intellige eos vt predixi:ꝛ vide Ang.
pulchre in repe.l.si vacantia.in.ij.col.de bo.vac.lib.x.Lud.ro.in
l.j.§.fi.in.iiij.col.ff.de verb.oblig.Io.de ana.in.c.significasti.el.ij.
238 de homicidio.† Ex istis,infertur,q̄ꝺ q̄ñ doc.legentes presentant
scholarem ad examinandũ,non debent iurare de veritate:sed tm̄
de credulitate.q꜠ doctoratus apicem paucissimi recte attingunt:
sunt oĩo verba Bar.post Cy.in.d.j.constitutione ffor̄ũ.sequiꝛ do.
Abb.in.d.c.ꝑposuisti.in pe.col.lꝫ Ang.teneat cõtrariũ ꝛ male,
q̄ꝺ imo doc.presentantes scholarẽ debeant iurare de veritate:in
dicta repe.l.si vacãtia.in.ij.col.ꝛ crediꝛ:ꝛ standũ est doctoribus
attestantibus de peritia suorum scholariũ.d.l.nemini.vbi Bal.
etiã no.ꝛ est glo.xij.q.j.c.oĩs etas.sup verbo testẽ.Et generaliter,
an ille cuius dicto debet stari ex.l.dispositione,vel ex dispositione
hominis:puta testatoris.vel aliter,teneaꝛ iurare,vide Bal.i.d.l.
theopompus.d.Ant.de but.in.c.veniens.el.j.in.iij.col.de testi.ꝛ
in.c.quintauallis.in.xvj.col.de iureiur.Bald.in.j.consti. ffor̄um
in.iij.col.Ange.in.d.repet.l.si vacantia.in.ij.col.vel.iij.Angel.et
Pau.de ca.in.l.de pupillo.§.is op⁹.ff.de ope.noui nun.d.Alex.
239 in consi.cxcvj.inci.viso themate suprascripto.lib.ij.† Ultimo in
hac materia attende.q̄ꝺ in dubio iuramentũ non presumiꝛ presti
tum,nisi probeꝛ vel in actis appareat,ex.quo censeꝛ solennitas ex⸗
trinseca,que in dubio p̄sumi nõ solet.l.quecũqꝫ.§.fi.ff.de pu.in rẽ
act.c.dudũ.c.ij.de elec.doc.late in.l.sciendum.ff.de verb.obli.Et
240 ita in specie tenet do.Abb.Panor.in.d.c.tuis.circa fi.† Quid
ergo si in actis reperiaꝛ talis testis iuratus ꝛc.Nunqd ꝑ ista ỽba
enuntiatiua probeꝛ testeꝫ esse iuratum:ꝛ an solenniter probetur
esse iuratũ ꝛ parte presente:vide Io.an.in tit.de teste.§.sequiꝛ.in
ver.quid si in actis,scriptum est.Bar.post Old.lau.in.d.l.theo⸗
pompus.tex.in.l.per hanc.in verbo,iurat⁹ deponat.ꝛ Bart.ibi
prope fi.ad hoc not.C.de ero.mili.anno.lib.xij.per Bal.late in.l.
iurisiurandi.in.j.col.in ver.sed pone reperitur in actis.C.de testi.
et in.d.j.constitu.ffor̄um.in prin.in.ij.col.ij versi.sed pone q̄ꝺ in
actis reperitur.ꝛ in.d.c.j.§.quid si inuestitura.ꝛ in.l.fi.C.si ex fal.
instr.ꝛ in.l.gesta.C.de re iudi.ꝛ in auꝛ.si quis in aliquo.C.de edẽ.
et in.l.iij.in prin.ff.de iureiur.in.l.j.in prin.ff.de ser.d.Ant.de bu,
in cõmento.c.fraternitatis.in pe.vel vlt.col.de testi.ꝛ ibi per Io.
de imo.per do.Anto.in.d.c.tuis.in.ij.col.ꝛ ibidem per do.Abb.
Panor.ad fi.per.d.Anto.de bu.in.c.q̄ñ contra falsaꝫ.in.xxj.col.
de proba.per.d.Abb.Panor.in.c.q̄ꝺ autẽ.circa prin.de iurepa.
per Lud.ro.in.d.l.sciendum.ꝛ no.per do.Flo.de sancto pet.in.l.
lege iulia.ff.de testi.Limita tamen q̄ꝺ dictũ est.s̄.q̄ꝺ in teste iura⸗
mentum nõ presumiꝛ prestitũ,nisi appareat ꝛ probeꝛ,q̄ñ essemus
in antiquis:vt hic ꝑ Bar.sing.Adde ꝙ Bal.in.c.j.si de feu.fue.
cõtro.inter do.ꝛ agna.refert Bar.hic,dicere q̄ꝺ multũ presumi⸗
tur pro factis antiquis.Et dicit Bal.in.l.exemplo.circa mediũ.
C.de ꝑba.q̄ꝺ magna est autoritas antiquitatis:ꝛ ad hoc multa
dicã.j.in q̄ōne de fama.Adde Bal.in.c.j.§.cum autẽ.in vl.co.in
241 duobus locis de con.inuesti.in vsib.feu.† Adde etiã ad illud q̄ꝺ
tenet Bar.de sñia antiquitus lata,q̄ꝺ valeat lꝫ acta nõ appareãt.
Bal.plenius idẽ firmat in.l.emancipatione.C.de fide instr.post
Cy.ibi.ꝛ tex.in.c.bone memorie maguntino.ver.porro.in ver.ad
ipsum.de elec.ꝛ Bal.in.c.j.de mil.vasal.qui contu.est in.v.col.in
ỽ.quero si apparet aliqua sñia ꝛc.vbi dicit Bal.quod si apparet
aliqua sñia multũ antiqua,in qua fit mẽtio quod pars fuit citata
p̄sumitur citatio interuenisse.allegat Inn.in.c.alberic⁹.de testi.
ꝛ refert Ho.Io.an.in nouella.in.c.in p̄sentia.de renũ.quod post
bienniũ presumiꝛ pro sñia ꝛ processu,de quo vltimo.s.de biennio
q꜠ varie sunt sententie,nõ firmo,sed vide do.Anto.de but.in.d.c.
in p̄sentia.in.vj.co.ꝛ ibidẽ ꝑ alios canonistas:ꝛ in pulchro simi⸗
li no.Bal.in.l.vnica.C.ne liceat tertio prouo.Confirmo vtrunqꝫ
dictũ Bart.hic,ꝛ de teste,ꝛ de sñia: quod rõne antiq̄tatis testis
de cuius iuramẽto aliter nõ apparet probat semiplene:ꝛ adduco

a ¶ An autẽ ꝑito in arte. adde Alex. de Imo.ↄs. cexvij. inci. visis verbis. in. vj. volu.

b ¶ De fama. Adde gl.in c.cũ in dio⸗ces.de vsur. glo.in.c.fa⸗ctũ.de ↄsti. disti.iiij.gl.i c.illud.i ỽbo l hoc.de cle⸗ri.excõ.mi. et diffuse ꝑ Feli.in.c.ve⸗niens.el.j.ꝺ testa.in.iiij. colũ.versi.j. conclusio.

c ¶ Bonũ est argumentũ l.miles. de testa. mili. Bart.in.l.q plures.i p̄n. de vul.ꝛ pu.

bonum simile.nam lꝫ apocha priuata nullo adminiculo suffulta:
neqꝫ testiuꝫ neqꝫ subscriptionis,nihil penitus ꝑbet.Fallit nisi fa
ctum sit antiquũ:et apocha antiqua:q꜠ tũc presumptionẽ et semi
plenã ꝑba.inducit.ita i terminis tꝫ sing.Io.an.post Nic.de mut.
in addi.Spe.in ti.de instru.edi.§.nũc dicendũ.sup ver.qd si ꝑdu⸗
cẽs.refert ꝛ sequiꝛ.d.Ant.de but.in.c.ij.in.iiij.col.in ver.tertius
casus q̄ñ scriptura nullo mõ approbaꝛ.de fi.instru.ꝛ retuli.s̄.in
materia apoche ꝑuate.Accedãt ad ↄfirmationẽ quedã alia q̄ sta
tim dicam.j.in q̄ōne de fama.ꝛ ibi declarabo,q̄ñ dicaꝛ res esse de
242 antiquo.† Quarto q̄rit Bart.qd si dicta testiũ sunt,recepta et
examinata inter easdẽ ꝑsonas,an ↄ̄ alias faciãt aliquã fidẽ.ꝛ cõ⸗
cludit sing.q̄ꝺ si tales testes amplius examinari nõ possent:quod
semiplenã ꝑba.faciũt ↄ̄ alios:alias nihil ꝑbarẽt:q꜠ imputanduꝫ
esset ꝑti quare eos nõ fecerit examinari.l.fi.C.de test.q̄ꝺ est diligẽ⸗
tissime notandũ:ꝛ ita sing.limittaꝛ regula,q̄ꝺ res inter alios acta
nõ ꝑdest alijs neqꝫ nocet:ꝛ idẽ dicit Bar.esse in sentẽtia.l.a sñia.
in prin.ff.de app.adde q̄ꝺ cũ Bar.idem tenet.d.Ant.de bu.ꝛ do.
Abb.Panor.in.c.fi.extra.eo.ꝛ ibi Ioã.de imo.in.iiij.col.d.An.
de but.in.c.quãuis.in.iiij.col.de re iudi.Ang.in.l.ij.C.de edẽdo.
Sed do.Abb.Panor.in.c.q̄uis.reputat hoc dictũ Bar.esse bñ
not.inde dicit hic esse relinquendum iudicantis arbitrio,qui hoc
debet arbitrari s̄m q̄ꝺ sñia ius absentiũ tangit:ꝛ dicit pro hoc fa
cere.l.si duo patroni.in prin.s̄.eo.ꝛ.l.iiij.§.eiusdem.ff.de test.alle
gat etiam no.per Lapum in allegatione.liij.vel.liiij.do.Alexan.
Imo.in repe.l.sepe.ff.de re iudi.in.xxxvij.colũ.multum exclamat
hanc decisioneꝫ Bar.dicens,teneas mẽti obsecro:q꜠ dictũ istud
est de pane querendo.itẽ dicit q̄ꝺ videꝛ sine dubio.argu.tex.in.d.
l.a sñia.in prin.super quo se fundãt.qui non probat de semiplena
proba.sed q̄ꝺ solum permittitur appellare:que appellatio conce
ditur etiaꝫ ratione leuis preiudicij vel interesse:imo ratione soli⁹
humanitatis.l.non tantum.in prin.ff.de app.Sed tu aduerte q̄ꝺ
istam decisionem Bar.reprobat do.Fran.de are.in consi.clxiiij.
incip.sicut Io.in.iij.col.tangit etiam incidenter hic Bart.in.xij.
colum.an in casu.l.si duo patroni.in princ.s̄.eo.illa fides sit suffi⸗
ciens pro semiplena proba.ad deferendum iuramentum in sup⸗
plementum probationis:ꝛ cõcludit q̄ꝺ sic:põderat hoc velle glo.
hic,idẽ allegat illũ tex.ad probandũ ꝙ vnus testis faciat semiple⸗
nã ꝑbationẽ:põderat etiã text.ibi in verbo multũ fidei.vt hic per
eum.Contrariũ ꝛ melius tenet Cy.Ray.ꝛ Albe.de ro.d.Alex.
Imo.in.d.l.si duo patroni.in prin.Ang.in repe.l.sciendũ.in.xiij.
col.ff.de verb.ob.q꜠ solũ facit qualemqualẽ fidẽ:vt expresse tenet
gl.in illa.l.si duo patroni.in gl.fi.super verbo habiturũ.et gl.in.l.
ij.in verbo nõ potest.C.quibus res iudi.nõ no.ꝛ gl.in.l.i.in glo.fi.
in verbo preiudiciũ.ff.de excep.rei iudi.ꝛ gl.in.c.cũ super.in verb.
rationabiliter.de re iudi.ꝑbat tex.in.d.l.a sñia.in prin.sed qualis
qualis fides,minor est semiplena ꝑba.ergo nõ sufficiat ad deferẽ
dum iuramẽtum necessariũ,per doctrinã glo.in.l.iij.§.j.in verbo,
leuior.ff.de mino.ꝛ in.l.fi.in prin.in gl.mag.ff.q̄ꝺ met.cã.¶ Tan⸗
b git etiã hic remissiue Bar.de fama,[b]an semiplenã probationẽ fa⸗
ciat:de qua ꝛ omnib⁹ eius effectib⁹ remittit se bar.ad ea q̄ copio⸗
se scripsit in.l.de minore.§.tormẽta.melius in.§.plurimum.ff.de
questio.omissa longiori disputatione conclusiue dic,q̄ꝺ fama re⸗
gulariter nõ inducit,nisi semiplenam ꝑbationem,gloss.est in.d.l.
in bonefidei.in gl.fi.circa mediũ.C.e.ꝛ plenior gl.in.l.iij.§.eiusdẽ.
in verbo,cõfirma.ff.de testi.Et vide per glo.in.c.j.super verbo fa⸗
mam.de app.ꝛ gl.iiij.q.iij.in.c.sepe.super verbo fama.et est veruꝫ
q̄ꝺ glo.alibi multum variãt:quas referre nimis longum esset,sed
eas inuenies tactas ꝛ relatas per Bar.ꝛ doct.in locis.j.allegan⸗
dis,vide ergo plene de veritate huius passus per Bart.in.d.l.de
minore.§.plurimum.in.pe.col.in vlti.q.principali.Spe.ꝛ Io.an.
in ti.de noto.crimi.§.fama.in verb.fama.ꝛ in ti.de teste.§.restat.
in versicu.xxv.creditur.doct.in.d.l.in bonefidei.et in.c.ex literis.
de iureiu.canoniste plene in.c.veniens el.j.de testi.Salic.in.l.ea
quidem.C.de accu.Limita tm̄ singu.in factis antiquis:q꜠ tũc fa⸗
ma plenam ꝑbationẽ facit,istud est q̄ꝺ signanter vult Inno.in.c.
veniens.de verb.sig.Bald.in auꝛ.quas actiones.in vlt.col.C.de
sacrosan.eccl.ꝛ in.l.cũ sup.C.de rei vendi.ꝛ in.d.l.in bonefidei.in
vlt.col.ꝛ in.l.iiij.C.de ꝑba.ꝛ in.l.nõ ignorat.in.vj.col.C.q accusa.
nõ pos.aliqui etiã allegãt Bal.in.l.exẽplo.C.de ꝑba.istud etiã ex⸗
presse tenet do.Ant.de bu.in.d.c.veniens.el.j.de testi.ꝛ Ioã.de
Imo.in.c.cum causam.ꝛ ibi est bonus text.ad hoc de proba.post
Arch.xvj.q.iij.c.inter memoratos.ꝛ.d.Alex.in ↄsi.ccccclix.inci.
visis ꝛ põderatis narratis in themate.in.ij.col.ꝛ.d.Fran.de are.
in ↄsil.xxxvij.incip.sequendo ordi.quesitorꝫ.Sic in simili in factis
in loco longinquo,fama plene probat:ita pulchre volunt Cy.et
243 Bald.in.l.si quideꝫ.circa fi.C.sol.ma.ꝛ clarum est †quod bonũ
c est argumentum [c]de tempore ad locum:ꝛ ecõtra.l.vinũ.vbi no.
docto.cum vulga.s̄.si cer.peta.in istis terminis quando essemus
in antiquis,quod fama tunc plene probat.facit glossa.in.l.at qui
natura.§.si cum me absente.ff.de nego.gest.quam gloss.pro sin⸗
gulari

qñ dicat quid antiquum

gulari ad hoc no. Angel. referẽs se ita obtinuisse in l. titius. ff. qui mo. pig. vel hypo. sol. ꝛ in l. qdam in suo. ff. de condi. institu. domi. Alexan. Jmo in consi. cxlvj. al's. iij. in ij. lib. incip. videretur inspe ctis ꝛc. in ix. col. ꝛ Ange. in d. §. cum me absente. idẽ tenet Lu. ro. in l. ij. in §. idem labeo in ij. col. ff. de aqua plu. arcen. dicens quod in factis antiquis, vel excedentibus hominum metã, fama est plena probatio: vnde fm eum Papa potest per communem famam probare se esse directum dominum ciuitatum ecclesie: licet illud non probet alijs instrumentis: allegat tñ Bald. hoc dicere quem

244 non inuenio. † Confirmo predicta: nam licet instrumenta inter alios confecta, nõ probent confinia locorum de quibus in instrumento fit mentio: vt est glo. in l. cum aliquis. in gloss. fi. vbi Bart. ꝛ alij. C. de iu. delib. ꝛ gloss. in l. optimam. in verbo si seruus. C. de contrahen. ꝛ commit. stip. ꝛ gloss. in l. predijs. §. titio. ff. de lega. iij. Archi. xvj. q. j. c. plures. ꝛ sing. Spe. in tit. de loca. §. nunc vero aliqua. in versi. lvij. vbi istud sing. extendit, etiam si essent de hoc plura instrumenta: q̃uis in hoc vltimo. d. Pau. de castr. contradicere videat in d. l. cum aliqs. Limitat tñ multũ signãter, nisi essent instrumẽta antiqua, illa bñ probarẽt ꝯfinia etiã inter alias personas fm Alb. Bal. Sali. ꝛ cõiter Moder. in d. l. cũ aliqs. Jac. but. in d. l. optimã. d. Flo. de san. petro. in l. in finalibus. ff. finiũ regun. ꝛ est bonus tex. in d. c. cũ causam. de proba. gl. in c. cũ olim. in glos. ij. sup verba instrumẽtis. de tẽs. Cõfirmo etiam p illud qd signãter tenet. d. Ant. de but. in c. cum dilectus. de suc. ab inte. ꝛ in cle. si summus pontifex. de senten. excõ. ꝛ in cle. j. de proba. in quibus locis volunt, qd verba enũtiatiua incidẽter ad aliud plata, in antiqs

245 plene probent. † Qñ dicaf esse in antiquis: [a] respondet. d. Anto. a de but. in c. veniens. el. j. de testi. ꝛ in c. quid per nouale. de ver. sig. qñ excesserit tps cẽtũ annorũ: vel etiã tps. lx. annorũ. Et istud vltimum cõsulendo (qd plurimũ admiror) tenuit. d. Alex. imo. in ꝯsi. cxlvj. alias. iij. colũ. vj. li. ij. incip. videref inspectis. in ix. col. vbi tẽ sufficere tps. lx. annorũ: vel hoc relinq arbitrio iudicis: ꝛ ad hoc

246 subtiliter inducit verba Cy. ꝛ Barto. in l. si qdẽ. C. so. ma. † Breuiter ꝯcludẽdo, cõmunis opi. est, qd reqraf tps cẽtũ annorũ, qd est tps longeue vite hoĩs. l. fi. C. de sa. san. eccle. l. an inutilis. ff. de vsufru. leg. ista videf fi. opi. Jnno. in c. veniens. de verbo. sig. ꝛ eum expresse tenent Joã. de imo. ꝛ d. Abb. Panoz. in d. c. veniẽs. el. j. de testi. ꝛ in l. ij. §. idem labeo. ff. de aqua plu. ar. ꝛ d. Alexã. met. in d. l. cum aliquis. C. de iure delib. vbi attestatur, qd ista cõmuniter tenetur. ꝛ no. Spec. in ti. de proba. §. j. in ver. ꝛ no. qd pscriptus. Adde etiam quod no. do. Ant. de bu. in c. illud quoq3. in antepe. col. de presump. Jtem in factis non antiquis si sit tale factum cuius sit difficilis probatio: fama plene probat, fm d. Ant. de but. in c. veniens. el. j. in penul. col. p text. in c. pterea. de testibus. Et ad hoc facit, qd ex causa necessitatis vel difficultatis aliqua probatio admittit, que al's nõ admitteret: vt vidistis. s. in quatuoz q̃stionibus Bart. positis. in. xij. col. Jtem in causis leuioribus et modici preiudicij: fama plene pbat, fm glos. in l. vbi adhuc. C. de iure do. fm Bart. in d. l. de minoze. §. plurimũ. in vlt. col. ꝛ d. Ant. in d. c. veniens. in vlti. colũ. Jtem nobilitas ꝛ virtus hoĩs probaf p solam famam. ita no. Bald. ex illo text. in l. prouidendum. C. de postulando. Jtem p solã famã probaf iudicẽ esse ꝯsuetũ incarcerare vel torquere: vel similes violentias inferre appellantibus vel conquerentibus de eo: fm Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. in. viij. q. ff. de oper. no. nuntia. Jtem si papa vel princeps per verba assertiua attestetur de fama: ei plene creditur, fm Joã. an. in addi. Spec. in ti. de inquisitione. §. nunc tractemus. in ver. hoc autem notandum. quem refert, ꝛ sequitur. d. Abb. Panoz. i. c. cũ

247 oporteat. in iiij. colũ. de accus. † Jtẽ no. diligẽter, qd si vnus probat plene veritatem nudam: alius plene probat veritatem et famam: debet iste scõs obtinere: ꝛ pro eo ferri sñia, cũ habeat istud plus. s. probationẽ fame: fm bal. in l. proprietatis. C. de proba. in pmo no. post Ja. de are. qd Bald. reputat valde no. facit qd no. idem Bal. in l. ij. al's est in l. iij. in princi. ff. de excu. tu. facit etiam q̃ pulchre inquit Bal. in aut. qd locũ. circa fi. C. de colla. vbi dicit qd pbato facto, fama adijcit probationi veritatis quãdã qualitatẽ idest q̃si notorietatẽ: allegat gl. i. c. j. i vbo manifesti. de vsu.

248 in vj. † An aũt fama[b] sola sufficiat ad probãdũ quẽ esse notariũ b vel tabellionẽ: vide Spec. in ti. de proba. §. j. in versi. itẽ etiã secus videt. quẽ refert ꝛ sequif. d. Ant. de but. in c. j. in. iij. col. de fi. instr. Jtem no. qd si alicui agenti opponaf excõicatio, nõ põt talis excõmunicatio pbari p vnũ testẽ simul cũ fama: ita inquit Archi. in c. si testes. in ver. itẽ sepe. iiij. q. ij. allegat Spec. in titu. de noto. crimine. §. fama. idem tenet. d. Anto. de but. in d. c. veniens. el. j. in

249 vlti. col. † Et generaliter, an ꝛ quando fama sola faciat semiplenam probationem, et an ꝛ quando vnus testis simul cum fama plene probet: vide omnino no. Bald. post Jaco. butr. in d. l. ij. in prin. ff. de excu. tu. ꝛ in c. j. §. cum autem. in vlti. colũ. de contra. inuesti. d. Anto. de but. in c. preterea. in pe. col. ꝛ in c. tam literis. supe glo. j. ꝛ in c. cum causam. in iij. col. de testibus. ꝛ in c. cum cau-

sam. ad fi. de proba. ꝛ in d. c. j. de appel. d. Abb. Panoz. post alios a per eum relatos in c. ij. de clandesti. despon. ꝛ in c. tertio loco. de

250 proba. † Et an in causa vsurarũ existẽte solũ fama deferendũ sit iuramentũ in supplementum probationis. vide text. reputatum singularem fm vnam lec. in c. ex literis. extra de iureiuran. et ibi doc. Predicta procedunt in causis ciuilibus: in criminalibus autem, fama cum vno teste non probat: ita qd sufficiat ad condẽnandum cum in criminalibus requirantur probationes luce meridiana clariores. l. fi. C. de proba. fm Archi. in c. si duo. xxxv. qõ. vj. in c. sciant cuncti. ad fin. ij. qõ. viij. ꝛ communiter docto. in locis. s.

251 allegatis. † Nunquid ergo in criminalibus sola fama sit indiciũ sufficiens ad torturam, pungit vnum verbum Bart. sed non clare decidit in d. l. minoze. §. plurimum. in vlti. col. ꝛ in l. fi. in ij. colum. ff. de questio. Cõmunis sententia est, qd sola fama nõ sit suffi- c ciens indicium in criminalibus ad torturam.[c] ita tenet Joã. and. in addi. Spec. in ti. de proba. §. videndum. in ver. xiij. d. Anto. de but. in c. tertio loco. in vj. col. de proba. d. Abb. Panoz. in c. j. ad fin. de purga. cano. ꝛ in j. de deposito. idem expresse firmat Bald. in l. milites. in j. col. C. de q̃stionibus: post Cy. in l. fi. C. eo. Bald. ꝛ Joã. de imo. in l. fi. ff. de here. insti. ꝛ quod not. Bald. in c. j. §. iniuria. in vij. colũ. de pace iuramento firman. in vsi. feu. Jtem adde qd licet in ciuilibus sufficiat semiplena probatio vna cum fama: secus est in criminalibus. gloss. est singu. in c. veniens. el. j. in versic. cum altero ipsozum. de testi. quam ad hoc dicit sing. Jmol. in l. interesse. ad fi. ff. de accu. Cy. in l. fi. C. de questi. Dy. ꝛ Bald. in l. ij. in princ. ff. de excu. tu. Pau. de elea. in commento. c. grauis. in pe. colum. de depo. Bal. in l. si quis ex argentarijs. §. j. ff. de eden. Jmo fortius adde sing. ꝛ nunq̃ obliuiscaris, qd idem etiam est quando agitur de crimine etiam ciuiliter: vt tenet Jo. de ana. in consi. lx.

252 incipien. visa inquisi. in ij. colũ. † Adde etiam idem esse in causa matrimoniali, quando agitur de matrimonio dissoluendo: quia equiparatur in hoc etiam criminalibus: ita in specie determinat do. Alexan. consil. cclxxxv. incip. q̃m abunde. ꝛ est nume. 143. libri. ij. Jtem no. diligenter in materia, qd vbicunq3 probatio a communiter accedentibus soleat esse difficilis: tunc fama facit plenã probationem: vt no. in c. preterea. de testi. fm do. Anto. de but. in c. veniens. §. eod. titu. ꝛ in c. transmisse. qui fil. sint legi. Alexan. in consil. ccccxxxj. incip. viso testamento Simonis. circa fin. facit qd not. Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. in viij. q. ff. de ope. no. nuntia. facit quod no. Cy. ꝛ Barto. in l. siquidem. C. solu. mat. ꝛ istud etiam posset multis alijs cõprobari: sed ista pro nunc sufficiant. Uisis ꝛ plene examinatis his que semiplenam proba-

253 tionem faciunt: nunc videndum est, an due semiplene probatio- d nes[d] faciant vnam plenam. Bartol. hic in. xiij. colum. concludit quod si sunt eiusdem generis, vt duo testes: tunc coniunguntur ꝛ b plenam probationem faciunt: hoc etiam tenuit gloss. in l. ij. §. fin. in verbo excusantur. ff. de excu. tu. ꝛ gloss. in l. j. in verbo non proficiunt. C. qui numero tutel. si autem sunt due semiplene probationes diuersi generis: an tunc cõiungant vt plene probent: dubium facere videt, qd in simili dicimus, qd si quis habeat duas aut plures imperfectas excusationes, nõ cõiungant vt possit a tutela excusari: quia tales imperfecte, nõ simul iunguntur vt prosint. l. j. C. qui nu. tute. l. spadonem. §. qui multa iura. ff. de excu. tu. hoc non c ob. concludit Bart. qd due semiplene probationes etiam diuersi generis coniunguntur, ꝛ plene probant: vnde fm eum, si quis habeat vnum testem, ꝛ confessionem factam absente parte extra iudicium, plene probat: allegat tex. in c. fi. de succes. ab intest. Similiter fm eum, si quis habeat vnum testem et famam in casibus in quibus fama semiplene probat: vt no. per gloss. in l. ij. §. eiusdem. ff. de testi. ꝛ per gloss. in c. j. de appel. cum concoz. positis in precedenti questione. ꝛ idem dicit Bar. esse in similibus casibus. Et ad iura in contrarium adducta que probant, qd duo imperfecta non cõiungũtur: examinat Bar. hic, ꝛ plenius ꝛ clarius Bar. in l. j. §. idem cornelio. ff. de q̃stio. qd aliquãdo duo imperfecta diuersi generis tendunt tñ ad vnum ꝛ eundem finem, vel ad perficiendum vnum totum, vt paries ꝛ tectum ad perficiendam domum. Jtez testes ꝛ testator ad testamentũ pficiendũ: tũc simul debẽt iungi vt totum faciãt: sic in proposito nostro: ista duo tendũt ad pficiendum vnã probationẽ: ꝛ iudex põt assumere probationes non solum eiusdem sed etiam diuersi generis. l. iij. §. eiusdem. ff. de testi. d ideo simul iungi debent vt pbẽt. Aliquando ista duo imperfecta tendũt ad diuersos effectus: vt sunt ille due imperfecte excusationes q̃ tendũt ad excusandũ a diuersis tutelis: ꝛ ille simul iũgi non debẽt: ita loquunf iura preallegata. sicut nec ad pficiẽdũ domũ possent simul iungi paries ꝛ vnus testis: q: oĩno ad diuersa tendunt, sed paries cum tecto sic. ista sunt dicta Bart. in hac qõne. Adde in primis, qd ista vltima solutio Bar. nõ videt bona: q: qñ etiã in illis iurib[9], illa imperfecta tendebãt ad vnũ finẽ. s. ad excusandũ quem ab vna tute. vnde responde melius, qd vbi vnum imperfectum, de per se nihil operatur: ꝛ tunc duo simul iuncta etiam ni-

a Antiqs. Adde Do. in c. j. de re. scrip. lib. vj. Spe. i tit. de pba. in §. j. versic. ꝛ no. Jo. an. i addi. Spe. ti. de not. cri. i §. fama. i pma addi. Alex. de imo. cõsi. lxxxvij. inci. cã ꝛ lite. l. ij. vo. idẽ Ale. ꝯsi. lxx. inci. in cãvertẽte inter dominũ Baldasarẽ. l. iij. volu. idẽ Alex. ꝯsi. xlv. inci. viso themate suprascripto. l. iiij. volu. idẽ alex. ꝯsi. xj. ici. viso processu: iuxta probabilẽ ꝯsuetudinẽ in iiij. vo. idẽ alex. consil. lxxv. incip. visis et põderatis in thematẽ. in iiij. vol. Frã. de are. ꝯsi. xxvj. ici. casus talis est presupponitur in facto.

b Fama ad de Bal. i l. barbari. ff. de of. preto. bal. in aut. quas actiones. C. de sa. san. eccle.

c Torturã. Adde gl. ꝛ Bal. i l. iiij. C. de adult. Salic. in l. sciant cũcti. C. de proba. Spec. titu. de no. cri. in §. fama. pet. de anch. ꝯsi. ccviij. icip. qõ pfoxtari caroli. Pe. de anch. ꝯsi. cclvj. inci. tres sũt.

d Probatiões. adde tex. ꝛ gl. i c. quondam. fe. Jo. an. de bu. i. c. veniẽs. el. j. de test. Archi. i c. omnes. in eo. §. ij. questione. j.

fama indicium

an due vnam p

hil faciunt:ita loquūtur iura preallegꝫ.sed in casu nostro vnum-
quodqꝫ imperfectū de per se pōt aliquid opari:qꝛ vnus testis de
per se opatur saltē semiplenā ꝓba.ꝑ quā deuenit ad iuramētū ne
cessarium in supplementū probationis:ideo tūc duo imperfecta
bene simul iungunt. Ista solutio fuit de mente Joā.de imo.in.l.q
dotis.ff.so.ma. Uel tertio:ꝛ adhuc no.rūde qꝫ illa iura loquūtur
qñ agit de aliqua re in esse ꝓducēda:ꝛ tūc duo impfecta non iun-
guntur simul: hic vero agit de aliqua re iam in esse producta sed
probāda:ꝛ tūc duo impfecta ad ꝓbandū simul bñ iungunt:qꝛ iu
dex nō debet alligare animū suū ad vnā speciē ꝓbationis.l.iij.§.
eiusdē.ff.de testi.ita no.rūdet Bald.in.l.si qs ex argentarijs.in.§.
j.in.iiij.no.ff.de edēdo.ꝛ i.l.ij.in prin.ff.de excu.tu.ꝛ plenius quam
alibi Bal.in.l.spadonē.§ qui iura.eo.tit.ꝛ ibi assignat pulchrām
rōnem huius solutionis: qꝛ ꝓbationes solū fiūt ad declarādū:sꝫ
facilius aliqd declarat q̄ ꝓducat in esse.l.heredes.§.sed si notā.
cū gl.ff.de testa. Et pro ista solutione bene facit qꝫ dixit gl.not.i.l.
sed ꝛ si possessori.§.fi.in gl.j.sup verbo ꝓbatū esse.ꝫ.e.duas alias
solutiões ad istud ꝯrīi vide ꝑ Bal.post Dy.i.d.§.q iura multa.
quas Bal.dicit esse no.ꝛ subtiles:ꝛ de istis imperfectis,ᵃ an ꝛ qñ
simul iungant vt aliqd ꝑfectū faciant:vide gl.no.in.c.quorundā.
super verbo imposuisse:ꝛ ibi tex.xxiij.di.vbi glos.tāgit de sacra-
mentis vnitatis ꝛ forme:vt in sacramētis eucharistie baptismi ꝛ
254 similibus:† an duo impfecta sacramēta faciāt vnū ꝑfectū:ꝛ qd
i sacramētis solēnitatis:puta misse.ꝛ est tex.solēnis.i.c.j.vij.q.j.ꝛ
255 ibi est etiā gl.no.i ṽbo presbytero. † Itē adde inquātū Bar.con-
cludit,qꝫ due semiplene ꝓbationes eiusdē gñis:puta duo testes
proculdubio cōiungunt ꝛ plene ꝓbāt:intellige ꝛ limita verū,qñ
sunt cōtestes ꝛ tēdētes ad idē ꝓbandū. Secus si sint testes singu
lares:puta deponētes de diuerso tpe,vel diuerso actu:qꝛ tūc non
cōiungunt nec ꝓbāt fm Ant.de bu.ꝑ ꝯ calderinū.i.d.c.veniens.
in vlti.col.de testi.d.Abb. Panor.in.c.cū cām.in.ij.colū.de ꝓba.
Bal.in.d.l.spadonē.§.qui iura multa.idē tenet Pe.de anch.in
consi.cclxv.qꝫ incip.visa narratione.ꝛ do.Alex.imo.in cōsi.xij.
incip.ex his que in themate narrata sunt.in pe.col.ad fi.ꝛ seq. Et
dicit pulchre Bal.post Oldr.Lau.in.d.c.cū causam.in.ij.col.de
proba.qꝫ testes singulares quia in diuersum eunt,nō probāt:sed
si vna ꝓbatio influit in alterā:ꝛ cōferunt in idē,nō dicūtur singu-
lares,sed cōtextuales ꝛ cōferētes ad eliciendū vnā cōclusionem:
ꝛ tūc que nō prosunt singula multa iuuāt,ꝑ tex.no.quē Bal.mil
lies allegat ad hoc.in.l.q sniam.in verbo in vnū cōspirātes ꝯcordā
256 tesqꝫ rei finē.C.de penis. † Hic pulchre dicit Bal.q millies alle-
gat.in.l.iurisiurādi.i.ij.col.de test.q̄ mille testes singulares,tm̄ ꝓ
bāt quantū vnꝰ allegat.Spec.tit.de inqsitio.in.§.j.ṽ.itē no.alibi
etiā dicit multū signāter Bal.ti.de ꝯtro.iuesti.sup rub.qꝫ si eēnt
testes singulares nō cōferēres in vnū rei finē:ille q oēs produxit
non diceret vnū testē habere:nec tūc ꝓducētⁱ deferet iuramentū
in supplementū ꝓbationis. Si aūt testes nō essent adeo singula-
res:imo venirēt in eādē sniam:lꝫ ꝑ diuersa media:seu per diuer-
sas coniecturas sibi inuicē patrocināntes,secus esset:vñ fm Bal.
ibi duplex est singularitas:qdā obstatiua ꝛ ista infringit testimo
niū:quedā adminiculatiua ꝛ ista testimoniuꝫ coadiuuat:de quo
etiā vide Bal.in.c.lꝫ cām.in.vij.col.de ꝓba.ꝛ in.l.de qbus.in an-
tepe.col.ff.de legibus. q oīa diligenter notabis:qꝛ vtilia sunt;ali
bi etiā dicit Bald.post Old.lau.in.l.j.ad fi.C.si vnꝰ ex pluribꝰ ap
pel.qꝫ satis est qꝫ testes cōcurrāt ꝛ cōcordēt in eūdem rei finē:ad
hoc vt dicant cōtestes,ꝑ prealle.l.qui sniam.C.de penis. Per ista
cōsydera,an sit vera decisio Pau.de ca.sic cōsulētis in cōs.cclxx.
viij.qꝫ incipit:visa petitione ꝛc.in.iij.col.ꝛ cōsi.cclxxvij.qꝫ incipit
viso processu.in.iij.colū.in quibus locis consuluit,qꝫ si vnus te-
stis deponat de cōfessione facta in pñtia partis in vno loco,ꝛ aliꝰ
testis deponit de alia confessione partis reiterata in alio loco:qꝫ
isti duo testes cōiungunt ad plenaꝫ ꝓbationem. Credo ex predi-
ctis qꝫ ista decisio non sit vera,cū isti testes sint singulares in lo-
co ꝛ tēpore:ergo nō cōiungendi,vt predixi:ꝛ cōtrariū in terminꝫ.
tenet Ant.de but.in.c.licet ex quadā.in penul.colū.in versi ꝛ per
hoc deciditur qstio.de testi.vbi formaliter querit,si ad probāduꝫ
mutuum producātur testes:quorū vnus deponit de confessione
mutui facta in vno loco, alius de confessione mutui facta in alio
loco:licet ꝯcordare videantur quo ad probandū finē.scꝫ ꝯfessionē
tamen qꝛ sunt singulares in loco ꝛ tempore nihil probant.alle-
gat Cy.in.l.ij.C.que sit lon.cō.ita etiā in terminis tenet do.Ant.
de bu.in cōmmēto.c.fi. in antepe.col.de consue.est verum qꝫ do.
Ant.in istis locis aliter non aperit,an talis cōfessio fuerit facta
in presentia partis necne:prout loquitur Pau.de ca.in consilijs
prealle. No.etiā diligenter qꝫ istud qꝫ dictū est qꝫ testes singula
res nō probēt:est veruꝫ vbi agitur de probatione alicuius actus
singularis.c.lꝫ causam.de proba.c.bone.el.ij.de elect. Videretur
ergo prima consyderatione posse dici:qꝫ secus est vbi agitur de
probādo aliquid in genere,puta aliquē esse vsum iurisditione vl
aliquē esse vsurarium,vel hereticum,vel blasphematorē ꝛ simi-
lia:qꝛ tunc tales testes etiam singulares ꝓbāt:ita in spe plene lꝫ
Ja.bu.per gl.ibi:in.l.arriani.C.de hereti.gl.ꝛ Ja.bu.in.l.ob car-
mē.§.fi.ff.de testi. Inno.in.c.qualiter ꝛ qñ.el.ij.de accus. Spec.in
ti.de inquisitione.§.j.in ver.quid si vnus. Bald.in.l.j.C.de testa.
vbi ad ꝓbandum quem vsurarium cōcludit qꝫ testes singulares
probāt:ꝛ ideꝫ Bal.in.l.testiū.C.de testi. Et qñ ista limitatio esset
vera,deberet intelligi vbi tractaretur de probando aliqꝫ totum
vniuersale:secus si tractaret de ꝓbandis causis,ex quibꝰ resultat
multiplicatio alicuius rei:sed nō aliquod vniuersale:tūc nō suff
cerēt testes singulares,vt si volo ꝓbare aliquē religiosum fecisse
miracula:ꝛ per vnū testē ꝓbo qꝫ illuminauit cecū:ꝑ aliū testem
qꝫ liberauit vnū claudū:certe isti testes non probāt.ita no.Arch.
in.c.nec mirum.xxvj.qō.v.Inno.in.c.venerabili.vbi bonus text.
de testi.ꝛ do.Anto.de but.c.cum oporteat.de ac.vbi per hoc re-
fert,qꝫ si volo probare titium esse hereticum:ꝛ vnus testis depo
nit qꝫ titius dixit Christum nō esse natum de virgine:alius de-
ponit qꝫ titius dixit in trinitate non esse equalem potētiam:isti
testes non probant illum esse hereticum:licet ad vnum finēꝫ ten
dāt,quia sunt singulares:ꝛ in hoc do.Ant.de bu.repro.expresse
Jac.bu.in.d.l.arriani:ꝛ idem quod do.Ant.tenet etiam Sali.in
d.l.testiuꝫ.C.de testi. Sed aduerte qꝫ forte tutius esset tenere,qꝫ
indistincte etiam vbi agitur de probando aliqd in genere:testes
singulares nihil probent:prout tenet Host.in summa.de testi.§.
que diuersitas.versi.quid si agatur.glo.iij.q.viij.c.nihilominus.
Et ita finaliter videt tenere Inno.in.c.lꝫ ex quadā.de test. Spec.
met.in ti.de teste.§.iam de interrogatorijs.versi.itē de tpe.in fin.
Bal.post Richar.malum.in lec.antiqua.in.d.l.ob carmen.§.fin.
cū vna limitatione:de qua ibi per eum. Joan.de imo.in.d.c.cum
oporteat.de accus.ꝛ in.d.l.inter partes.in.iiij.col.ff.de re iud.ple-
ne per do.Alexā.imo.in consi.lxij.qꝫ incipit:inspecto diligenter
processu.in.iij.col.ꝛ duabus sequentibus:qꝫ in consil.c.incip.sus
per primo casu cause vertentis.in.viij.ꝛ.ix.colū.lib.j. Et ego nunc
addo qꝫ Bal.expresse quē do.Alex.nō inuenit in.c.licet causam.
in.vij.colū.de proba.formaliter dicit vnum esse perpetuo not.di-
gnū:qꝫ etiā vbi agitur de ꝓbādo aliqd in genere:puta de pro-
banda iurisditione,qꝫ testes singulares nihil probant:ꝛ de hoc
dicit esse text.in.d.c.licet causam ꝛ q̄ non reperiatur alibi in iure
tex.ita expressus qui hoc ita bene probet:ꝛ ista etiam multū dili-
257 genter no.qꝛ quotidiana ꝛ vtilia sunt. † Item adde inquantum
Bar.etiam cōcludit,qꝫ due semiplene probationes etiā diuersi
generis simul cōiunguntur ꝛ plene ꝓbant:qꝫ idē expresse tenuit
gl.in.l.ij.in prin.in ṽbo legitimis.ꝛ ibi Bal.ff.de excu.tut.ꝛ dicit
ibi Nic.de nea.insertus in lec.Bartol.in vlti.colū.princip.qꝫ illa
glos.est perpetuo tenēda mēti:qꝛ eā totus mūdus allegat. aliter
tenent Dy.ꝛ Ray.in.d.l.ij.in prin.vbi cōcludūt qꝫ in criminali-
bus due semiplene probationes sine alijs indicijs nunq̄ plene
probant,per regulā.l.sciāt.C.de ꝓba.ꝛ per.l.q sentētiaꝫ.C.de pe.
In ciuilibꝰ aūt distinguūt,qꝫ si tales semiplene ꝓba.sint diuer-
si generis,qꝫ nō cōiungunt nec plene probāt:ꝛ sic tenent de dire-
cto contra Bar.secus si sint eiusdē speciei vel forme:eo qꝛ in simi-
libus facilior est transitus ꝛ cōiunctio.l.si vnus.§.pactus ne pe-
teret.ver.qꝫ in specie.ff.de pac.l.in rē.§.item quecūqꝫ.ff.de rei ven.
l.an inutilis.§.accepto liberare.cū glo.ff.de accepti.ꝛ dicit Ray.
se ita ꝯtinuo cōsuluisse de facto:ꝛ per hoc dicit in specie qꝫ fama
ꝛ vnus testis nō plene probant etiam in ciuilibus,qꝫ est de dire-
cto cōtra Bar.hic. Istas opi.refert Nic.de neapo.inter lec.Bar.
in.d.l.ij.in prin.idē in effectu cū Dy.videtur tenere Bald.in aut.
rogati.C.de testa.quē.j.in specie referam.vbi ad hoc not.inducit
tex.d.c.fi.de suc.ab intest.fatetur tamen qꝫ licet non faciant ple-
nam proba.tm̄ faciūt plusq̄ vnus testis:ꝛ sic plusq̄ semiplenam
persillum tex.in.d.c.fi.in verbo vehementer adminiculantes:qꝫ
dicit mēti tenendū. Alia ꝛ tertia principalis fuit opi. Old.lau.ꝛ
Nic.de neap.i prealle.l.ij.q vident ꝯstituere differētiā inter duas
presumptiōes:ꝛ illꝫ bñ simul cōiūgunt.ita loquit gl.i.d.l.ij.§.fi.ꝛ
duas semiplenas proba.ꝛ ille nō cōiungātur. Adducunt rōnem
differētie:qꝛ presumptiōes sunt ad probabile:nimirū si cōiūgun
tur ne probēt:sed probationes sunt quid probans ꝛ nō quid pro
babile:nimirum si coniungūtur.ꝛ ita etiā tenet Calde.in.d.c.ve-
niens.el.j.prout ibi refert do.Anto.de but.in vlti.col. Sed atten-
de:qꝛ si esset verum eorꝫ fundamētū,sequeret qꝫ etiā due semple
ne ꝓbationes eiusdē spei nō ꝯiūgerētur vt plene ꝓbarēt:qꝛ etiam
tūc militat eorꝫ rō:qꝛ sunt qd probās,ꝛ nō quid ꝓbabile:ꝛ tamē
ipsimet tenēt oppositū:igitur ꝛc. Alia et quarta principalis fuit
opi.do.Ant.de bu.in.d.c.veniēs.el.j.ad fi.q cōcludit,qꝫ in re que
de facili potest probari due semiplene probationes non coniun-
gūtur vt plene probēt.ita procedat opi.Dy.et Ray. In re autē
de facili probabili:certe tunc probationes diuersi generis coniun
guntur ad plene probandum, per.c.cum causam.de proba.et.c.
preterea.de testi.ꝛ tūc ꝓcedit illud que nō prosunt singula multa
iuuant. Et istam opi.sequit simpliciter do.Alexā.de imo.de quo
vehementer

¶ Imperfe a ctis. Adde bal.i.l.si qs ex argenta-rijs.i.§.j.ff.de ede. Sal.in.l.in bone fidei.in vlti.col.C.de rebus credi.

vehementer admiror,in cõsi.clxvj.qd incip.aiaduersis.in vlt.col. lib.ij.Quid tenendũ inter tot varietates:teneo sniam Bart.q̃ est cõis ⁊ vera cũ limitationibus tñ statim tradẽdis:quã etiã tenuit expresse glo.ↄalle.in.d.l.ij.in prin.in verbo legitimis:⁊ cũ Bar. tenet simpliciter Rapha.Ful.hic i pe.col.⁊ videt tenere.d.Alex. hic in antepe.col.idẽ expresse tenet Bart.i.l.j.§.idẽ cornelio.ff.de qd.idẽ simpl'r tenet ipsemet do.Anto.de bu.i.c.fi.in.vij.col.extra eo.Sali.in.l.in bonefidei.in.xiij.col.in ver.visis his q̃ semiplenam proba.faciũt.C.eo.do.Abb.Panor.in.c.cũ cãm.in.iij.col.de proba.Spe.in ti.de noto.criminibus.§.fama.ver.fama. Bald.in.d.l. spadonẽ.§.q iura multa.Hãc opin.etiã simpliciter tenet ipsemet do.Alexã.imo.in cõsi.liij.incip.in causa vertẽ.inter Michaelem. in.iij.col.ad fi.⁊ se.Pau.de ca.in cõsi.lxxxij.qd incipit:qd prefata snia:⁊ in cõsi.cccij.qd incipit:iudex est minister dei:⁊ dicit Archi. in.c.oẽs.circa fi.vj.q.j.qd licet p̃sumptio ꝓbabilis de p se nõ sufficiat ad sniam:tñ iuncta cuz vno teste vel alia simili presumptione facit plenã fidẽ:⁊ dicit vnũ magnũ verbũ qd est valde signãdũ in hoc pũcto Albe.de rosa.in.d.l.ij.§.fi.ad fi.ff.de excu.tu. qd vidit cõiter obtineri:qd i ciuilibꝰ ⁊ in criminalibꝰ due semiplene ꝓba. cõiungunt,⁊ plene probãt:prout etiam dicit se notasse in.l.j.C.q nume.tute.⁊ pleniꝰ in.l.instrumenta.C.de proba.eo quia ciuilia ⁊ criminalia paribus passibus regulariter ambulant:vt insti.de pub.iudi.in princ.licet criminalia lucidiores probationes exigant.l.fi.C.de proba.nõ tamen aperit Albe.an loquatur in semiplenis probationibus eiusdez speciei vel diuersi generis.Itez caue an illud quod tenet Albe.qd etiam in criminibꝰ due semiplene probationes ↄiungant ad plene probandum:⁊ sic vt reus possit ↄdẽnari,istud nõ puto veriũ:⁊ ↄtrium tenet Dy.et Ray.qd s̃.retuli in.d.l.ij.in prin.⁊ Bal.expresse.in.d.l.si quis ex argentarijs.§.j.⁊.l.iij.in prin.in.iij.colũ.in apostillis.ff.de testi.Sali.in.l. ea quidem.in antepe.col.C.de accus.Et propterea iuxta hoc vltimum plene querit Sali.in.d.l.ea quidẽ.in pe.col.in ver.sed tunc oritur dubiũ si,in criminalibus cõtra reum sint producte due semiplene probationes,certe iungi nõ possunt: vt plene probent.⁊ sic ad cõdẽnandum reũ:sz bene sufficiũt ad eũ torquẽ.Pone ergo iudex posuit reũ ad torturã:reus fuit cõstans,⁊ nũq̃ voluit cõfiteri, quid faciet tunc iudex cõdẽnare nõ põt,vt dixi:nõ vr̃ etiã qd euz debeat absoluere,propter istas semiplenas ꝓba.q̃ militãt ↄ eum qd ergo facere debebit iste iudex:dic vt ibi p eũ:stat ergo ex predictis cõis ⁊ vera ↄclusio,qd due semiplene ꝓba.etiã diuersi gñis cõiungũtur,vt plene probẽt.¶ Istã ↄclusionẽ no.limita vt procedat,qñ vnaqueq3 semiplena ꝓbatio est in sua spe perfecta:puta,vnꝰ testis de veritate,⁊ duo de fama:nã ad ꝓbãdũ famã vt semiplenã ꝓba.faciat,duo testes requirunt.c.veniẽs.el.j.⁊ ibi doc. de testi.late Bar.in.d.l.minore.§.plurimũ.ff.de qo.isto casu iste semiplene probationes bene coniungerent,⁊ plene probarent:in istis procedit ↄclusio.s̃.facta.Sed si poneremus qd species semiplene probationis essent in sua specie imperfecte:puta vnus testis de veritare,⁊ vnꝰ de fama:vel alio indicio.Nã ad probãduz indicium duo testes reqrunt,qñ nõ deponũt directo:⁊ immediate super facto:sz sup indicio ad factũ:vt dixi.s̃.in hac glo.in materia vnius testis.isto casu tales semiplene proba.in sua specie imperfecte,nõ cõiungerent nec possent plene ꝓbare:ita no.multum limitat Bal.in.d.l.si quis ex argẽtarijs.§.j.per tex.in.d.c.fi. de succes.ab intest.⁊ refert ⁊ sequit.d.Alex.in cõsi.xiij.quod incipit:ex his que in themate narrata sunt:in vlt.col.⁊ istã limitationẽ multũ signa ad itellectũ doc.Bart.⁊ doc.hic:dixit tñ alibi no. Bal.in.l.gallus.§.ille casus.i.iiij.co.⁊ in.iiij.no.ff.de lib.⁊ posth. qd si vnus testis ꝓbat veritatẽ:⁊ ipse idẽ testis ⁊ vnus alius probãt famã:qd cũ istis ꝓbationibus dr̃ plene ꝓbatũ in cã ciuili.do. Alex.imo.ibi in.vij.col.ad fi.⁊ seq.dicit,est mirabile verbum:et qd alibi scriptũ nõ reperies:illud tñ reprobat p tria fundamenta que meo videre in effectu nõ sunt nisi vnũ.Nã nullibi reperit,qd vnus testis regulariter possit facere plusq̃ semiplenã proba. cuiuscũq3 ↄditiõis ⁊ dignitatis existat.l.iurisiurãdi.C.de test.c.a nobis.⁊.c.in omni.de testi.sed si vnus ⁊ idez testis primo semiplene probaret de veritate:⁊ postea super fama probaret,faceret adhuc vnam quartã illius ꝓbationis vt ibi copiosius p eũ:dicit tamen vltimo loco,qd dictũ Bal.est multũ tenẽdũ mẽti:nã cũ neminem habeat cõtradicẽtẽ.autoritas Bal.multũ vrgeret i practica:⁊ ego vidit als apud peritos de h magnã altercationẽ,qui dictũ Bal. ignorabãt.Secũdo limita cõclusionẽ cõem.s̃.traditã,qd due semiplene probationes diuersi generis ↄiungantur ad plene probandum,esse verã:nisi tales semiplene probationes essent diuersi generis:⁊ etiam diuersorum actuum:tunc nõ cõiungerentur ad plene probandũ:ita limitat Lud.ro.hic in.xxxij.col.casum dicit esse de hoc,quẽ ipse reputat singularẽ,i.d.c.fi.millies allegatũ:allegat etiã Bal.i duobꝰ locis,quẽ ego nõ inuenio aliquid dicere in.l.testiũ.ad finem.C.de testi.⁊ in.l.obseruare.C.quo.app.non recip.dicit etiã Lu.ro.istud posse inferri ex dictis Cy.licet nõ allleget tex.d.c.fi.in.l.ij.C.que sit lõ.cõsue.⁊.d.Ant.in.d.c.veniẽs.el.j. Tu aduerte:nam pro ista limitatiõe magis facere videt:qñ em̃ sunt semiplene proba.diuersi gñis ⁊ etiã diuersorũ actuũ,vr̃ qd necessario reddãtur singulares:⁊ qd ꝓpter singularitatẽ ↄiũgi nõ possint vt.s̃.dixi in prima additiõe quã feci ad.Barto.hic:tñ nõ credo,qd sic simpliciter intellecta possint esse vera:nã etiã in exemplis Bar.⁊ doc.qñ vnus testis deponit de veritate,aliꝰ de cõfessione extraiudiciali,vel de fama:iste semiplene ꝓba.sunt diuersi generis ⁊ diuersorũ actuũ:⁊ tñ cõiungunt ⁊ plene probant: fm Bar.⁊ communiter doc.vt predixi:ideo dicẽdũ est in hoc casu

258 vt statiz.j.subijciã.†Itẽ adq inq̃tũ Bar.⁊ doc.ↄcludũt,qd vnꝰ testis,⁊ cõfessio facta absente parte plene probãt,p.d.c.fina.nã ego nouiter pondero qd Bal.q solet allegari pro cõcordãti:tz i hoc ↄtriũ,in ti.de cõtro.inues.super rub.in.j.col.circa mediũ,duz dicit formaliter,qd si vnus testis testificat de veritate,alter d cõfessione:tũc q: vnus adminiculatur alteri:bene defertur iuramẽtũ in supplemẽtũ ꝓbatiõis:p.d.c.fi.ergo vult,qd nõ plene ꝓbẽt vt dicũt Bar.⁊ doc.hic:q: si plene ꝓbarẽt,nõ esset locus iuramẽto in supplemẽtũ probationis.per tex.singularem in.c.ij.de ꝓb. teneas tamẽ cum Bar.⁊ doc.hic:vt ex predictis apparet,⁊ statim ex.j.dicendis.Pondera etiã Bar.hic velle,qd ↄfessio facta absente parte semiplene probet:idem vult Bar.s̃.in.ix.colum.⁊ ibi plene tetigi istum passum,vbi etiam examinaui intellectum d.c.fi.⁊ p̃sertim,an ibi ↄfessio illa esset facta absente parte:prout vtrobiq3 presupponit Bar.an vero in presentia Abba.prout litera sonare videtur:ad ibi dicta te remitto,⁊ statim aliquid sub

259 iungam.†Itez inquãtum Bar.hic ↄcludit,qd fama publica ⁊ vnus testis plene probãt in casibus in quibus fama de per se semiplenam probationem inducit.Adde qd idem tenent cõmuniter doc.in locis ↄalleg.⁊ in specie Spe.in.d.§.fama.i ver.fama. ⁊ Jo.de imo.in.l.gallus.§.ille casus.ff.de lib.⁊ posth.in.iij.colũ. ar.illius tex.quem ad hoc no.Et dũ Barto.dicit qd in aliquibus casibus fama semiplenam proba.facit:dic vt dixi.s̃.in precedenti.q.Bar.¶ Suprascripta omnia tradita p Bart.⁊ doc.induci

260 possunt in specie ad aliquas particulares decisiões.†,In p̃mis faciunt,an si per vnum testem probaui numerationẽ.et per aliuz testem probaui confessionem:an isti testes coniungantur vt plene probẽt.Bald.in.l.si ex cautione.in.xij.q.C.de nõ nume.pe.determinat qd non,quia singulares sunt:dicit tamen qd faciunt indicium:per.d.c.fi.⁊ ratio manifesta est fm Bald.singulariter:q: vnus testis deponit de visu,alter de auditu:⁊ sic differunt in sensu ⁊ sensato:prout plene dicit notari per Cy.in.l.ij.C.que sit lon. consue.adde Bald.idem tenentem in.l.ij.§.fi.ff.si cer pe.⁊ in.c.fi. in.iiij.col.de cõsue.Ibi tamen subdit qd isti duo testes:vnus de veritate,alter de confessione mutui,quãuis nõ probent plene,ꝓbant tamẽ plusq̃ semiplene,per text.quem ad hoc dicit esse singularem in.d.c.fi.adde etiam Bal.in.c.licet causam.in.vij.colũ. de proba.⁊ latius Bal.in aut.rogati.C.de testi.vbi etiam ad hoc late inducit tex.d.c.fi.vbi vnus testis de vero oblationis actu.et alij testes de confessione oblationis,non plene probant.Item quia iste sunt diuerse species:vnde vna nõ vnitur alteri,per nota.per Dyn.in.d.l.ij.in princi.ff.de excusa.tuto.fatetur tamen qd maiorem fidem faciũt,q̃ vnus testis solus.et qd cõfessio est munita coniectura veritatis:et hoc est quod fm eum dicit Pap. in illo.c.fi.in verbo vehementer adminiculantes:quod est bene notandum fm eum:istud idem qd Bal.qd isti duo testes(vnus de vera numeratione mutui alius de confessione)non plene probẽt,tenet expresse do.Abb.Panor.in.c.cum causam.in.iij.colũ. ad finem.de proba.⁊ do.Alexã.imo.quãuis de predictis omnibus nõ faciat mẽtionem.in.d.l.gallus.§.ille casus.in.viij.colum. Contrarium de directo expresse no.ipsemet.d.Abba.Panor.in d.c.fi.in.ij.colũ.per illum tex.in ver.vehemẽter adminiculantes. vbi no.esse text.optimum fm verum intellectum:qd vnus testis de veritate,alius de confessione extra iudicium etiam incidenter facta,plene probãt:vnde fm eum ibi est tex.quod vnus testis deponẽs de vera numeratione ex causa mutui ⁊ alius de confessione,plene probãt:et faciunt qd actor debeat in causa obtinere,dato etiam,qd actor fundauerit se super mutuo,⁊ non super confessione.Tu aduerte quia tex.in.d.c.fi.in verbo vehementer adminiculantes.nõ potest per hoc probare qd plene probẽt:sed bene qd plusquam semiplene probẽt:prout retuli pluries dicere Bal. per illum tex.Item tex.ille nõ loquitur in cõfessione ex causa mutui:sed ex alia causa inter quas est longa differentia:vt nũc ostendam.Breuiter concludendo veritas est,quod in ↄtractu mutui si vnus testis deponat de vera numeratione:⁊ alius de cõfessiõe quod plene probẽt,ita loquũtur cõcorditer oẽs do.ↄalllegati. ⁊ ratio est:q: diuerse sunt species mutui:quoddaz em̃ est mutuũ mere naturale,qd fit mediante vera numeratione:quoddam est mutuum mere ciuile,quod fit per solã cõfessionẽ:vt est glos.ord. l.iij.§.fi.in fi.s̃.si cer.peta.ideo quando in mutuo vnus testis de

ponit ſup vera numeratione: iſte deponit de mutuo mere natu-
rali: alius autē teſtis q deponit de ſola cōfeſſiōe, deponit de mu-
tuo mere ciuili: ideo cum deponant de diuerſis ſpeciebus, que nō
tendunt ad vnum ⁊ eundem finem, ſed ad diuerſum: nimirum ſi
tanꝙ penitus ſingulares non probent: et in iſtis terminis opti-
me loquūtur doc. proxime allegati: ⁊ mirandum eſt quod domi.
Abb. Panor. in hoc fuerit varius. Sed in aliīs cōtractibus pre-
terꝙ mutui, ⁊ in aliīs actibus cum in eis ceſſet ratio proxime ad-
ducta, ſi vnus teſtis deponat de vero actu: ⁊ vnus vel duo de con
feſſione, iſti bene coniunguntur ⁊ plene probant: vt expreſſe tenēt
Bart. ⁊ communiter doc. hic: ⁊ in aliīs locis. ſ. allegatis: per. d. c.
fi. et ita etiam tenet Pau. de caſt. in conſi. cccxix. incip. viſa peti-
tione: fateor tamē qđ ſup tex. d. c. fi. non poteſt fieri magnū capita-
le: de cuius intellectu vltra predicta vide Bald. in. l. vnica. ī. j. ⁊. ij.
col. C. de confeſ. ⁊ ibi in. ij. col. reddit illum tex. ſingularem ad hoc
qđ redditio cauſe per viſum in re que non proprie percipitur vi-
ſu: ſed auditu ſi teſtis ſit idiota ⁊ groſſo modo loquat̃, pbat etiaꝫ
in auditu: ⁊ ita etiā illū tex. ponderat ad hoc pro ſingulari Lud.
ro. hic in. xxxj. col. ſibi aſcribens, ⁊ nullam faciens de Bald. men-
tionem. Et ex predictis habes colligere tertiaꝫ limitationem ad
261 doc. Bar. ⁊ cōmunem. † Scđo faciūt p̄dicta, ꝙ ad pbādum ince
ſtū, ſi duo teſtes deponāt de cōſanguinitate tantū, ⁊ nō de cogni-
tione carnali, duo aliī teſtes probant cognitionem carnaleꝫ, ⁊ nō
cōſanguinitatē: qđ iſti teſtes ſimul cōiuncti plene probāt inceſtū:
ita no. Bal. in. d. l. gallus. §. ille caſus. in. iij. col. in. iij. no. per illum
262 tex. vbi pbat, † qđ licitū eſt arguere ex cōiunctione duarū legum
vel duoꝝ capituloꝝ, ergo. ⁊ teſtiū. Et dicit, ꝙ de hoc eſt gl. in decre
tis: idem tenet ibi Io. de imo. in. iij. col. ꝙuis de Bald. non faciat
mentionem allegās ꝙ habetur p gl. quā voluit Bal. allegare. iij.
263 q. ix. c. teſtes. ⁊. c. nihilominus. ¶ † Tertio faciūt p̄dicta ad aliud
quod ſingu. decidit Bal. in. l. obſeruare. in vlti. colū. ver. ſed pone
ſtatutum dicit. C. quo. ap. non recip. vbi querit ſi ſtatutum diſpo-
nat, qđ ſi aliquis iuerit de tali loco ad talem locum, puniatur pe-
na amputationis manus vel pedis: pone duo teſtes deponūt qđ
viderunt eum ire vſqꝫ ad medietatem: aliī teſtes deponunt quod
viderunt eum ire ab alia medietate vſqꝫ ad illum locum prohibi
tum: an cōiungantur vt plene probēt: decidit ſing. quod nō: quia
perfectum acceſſum probare non poſſunt: niſi qui viderunt prin-
264 cipiū ⁊ finē. † Itē quia vbi ponit̃ dictio ad: vel dictio vſqꝫ, reqri-
tur maleficiū conſummatū: ſed primi duo teſtes probāt malefi-
cium attētatum nō cōſummatū argu. eius qđ dicit glo. de lupo q
exit ſyluā: nondum tamen exiuit in. l. arboribus. §. idē tractat. ff.
de vſufru. Nec ob. ſm eum ꝙ parentela pōt probari ſi duo teſtes
probent vnum gradū: aliī alium: qꝛ quilibet gradus in ſe eſt per-
fectus: ſed in q̃ſtione propoſita neuter aliqd pfectuꝫ deponit. Si-
cut ſm eū, nec ſeruitutem vie preſcriptam pbarēt teſtes: ita diui-
ſim deponentes, ⁊ hoc reputat not. Pro cōfirmatiōe puto, quod
magis faceret vnum qđ ſuperius firmaui: qđ licet in ciuilibus ſe-
miplene proba. cōiungant̃, vt plene probēt: tū iſta cōiunctio non
fit in criminalibus: vt in. q. Bal. ⁊ iſtud me magis mouet ꝙ fun-
damētū Bal. ⁊ adde qđ dicā nūc in ſequētibꝰ. Quarto p̄dicta fa-
ciunt ad aliud qđ decidit Bal. in. l. teſtium. in. vj. col. in ver. circa
primas interrogatiōes. C. de teſti. vbi decidit, qđ ſi volo probare
preſcriptioneꝫ decennij: ⁊ probo per duos teſtes de primo quin-
quennio: ⁊ per alios teſtes de alio quinquēnio: qđ optime probo
ex cōiunctiōe iſtoꝝ teſtiū preſcriptionē cōtinui decēnij: ſicut ſm
eum in parētela ex duabus extremitatibus ſimul iunctis (lꝫ per
diuerſos teſtes) inducat̃ plena pbatio. Nā ſi duo teſtes deponūt
qđ titius ſit filius Petri: aliī duo qđ Ioanna eſt filia Petri: ex
cōiunctione iſtoꝝ teſtium plene probat̃ qđ titius ⁊ Ioanna ſunt
fratres: vt no. in. c. licet ex quadā. in gl. pe. de teſti. Intellige tamē
ſane deciſionem Bal. qñ aliī teſtes deponerent de ſcđo quinquē
nio: qđ eſſet immediate ſequutum: cū ad inducendā preſcriptio-
nē decēnalē requirat̃ cōtinuata poſſeſſio: vt no. Bart. in. l. celſus.
265 ff. de vſuc. cum ſuis concor. ¶ † Itē in tota iſta materia diligen-
ter no. quod probatio reſultans ex diuerſis generibus probatio
num ſimul iunctis, nō dicitur propria probatio, ſꝫ preſumptiua,
cui aliquando ſtatur, aliqñ non. d. c. fi. verba ſunt egregia Bal. in
c. j. §. cū aūt. in vlti. col. in pe. queſtione. de contro. inue. adde Bal.
in rub. C. de proba. Et illud qđ determinant Bar. ⁊ doc. in. l. certi
condictio. §. qm. cum ſuis concor. ſ. ſi cer. pe. Et ex hoc potes col-
ligere rationem, quare in criminalibus nō coniungantur diuer-
ſa genera probationū vt ſuperius firmaui: quia in criminalibus
requiruntur probationes luce meridiana clariores, ⁊ non ſuf-
ficiūt proba. preſumptiue. l. fi. C. de proba. ſaluo niſi eſſet preſum-
ptio violenta: iuxta tex. ſingularē in. l. ſi qui adulterij. C. de adul.
266 c. afferte gladiū. de p̄ſum. † Itē ad iſtaꝫ materiā de duobus im-
perfectis an ⁊ qñ ſimul iungant̃: adde q̃ſtionē de eo qui ingreſſus
eſt monaſterium, vel vnam religioneꝫ: ⁊ ibi ſtetit p ſemeſtre, poſt-
ea exiuit: deinde rurſus eandem religionem intrauit: ⁊ ſtetit per
aliud ſemeſtre: an iſta duo ſemeſtria ſimul cōiungantur. ⁊ faciāt
annū integrum ſtatutū ad profeſſionem faciendā. Cōiter conclu-
dit̃ qđ nō: qꝛ annus dꝫ eſſe cōtinuꝰ: de qua q̃ſtione vide Bart. in
l. fi. §. quoties. p illū tex. i ꝟbo anno cōtinuo. ff. de pub. ⁊ vectig. ⁊
cōmiſ. poſt Guil. de cu. ibi p eū allegatū. ⁊ Spe. i ti. de ſta. mona.
§. j. in ꝟ. xxxix. Ang. Pau. de ca. Lud. ro. ⁊ do. Alex. ī. l. ſi idē. in pn.
ff. de iuriſ. om. iud. Ang. ⁊ Imo. in. l. quoties in ſtipulationibus.
ff. de ver. obli. Ang. in proemio. ff. §. fin. ⁊ in. l. ij. §. j. ff. de condi. in-
ſti. Bal. in. l. nō ſolum. in prin. per illum tex. ⁊. in. §. annus. ff. de ex-
cu. tuto. quod no. glo. in. c. eū qui certus. in fi. de regu. iur. in ſexto.
Ex his habes perfecte recollectam ⁊ expeditam totam iſtaꝫ ma-
teriam de duabus imperfectis ſeu ſemiplenis probationibus an
⁊ qñ ſimul coniungantur: nec credo quod alibi inuenies, ita ple-
267 ne ⁊ abunde tactum. ¶ † Querit etiaꝫ Bar. de vtili queſtione
ſi actor probauit plene intentioneꝫ ſuam reus autem ſemiplene
probauit defenſionem ſuam: quid iuris ſit: ⁊ dicit canoniſtas ⁊ le
giſtas cōcordare in vnam ſententiā: qđ ſi probatio actoris perfe-
cta, ⁊ probatio rei impfecta ſint de directo cōtrarie: tunc prefert̃
actoris probatio pfecta: ⁊ extinguit ⁊ annullat in totuꝫ pbatio-
nē rei impfectā. l. ob carmē. §. fi. ff. de teſti. facit. c. i noſtra. de teſti.
⁊ gl. in. c. ſuggeſtū. in gl. fi. ſup verbo fulcit̃. de iurepa. ⁊ tꝫ Spe. in
ti. de teſte. §. poſtꝙ. in ver. qđ ſi vnus. cum verſiculis ſequētibus.
⁊ do. Pau. de ca. in. l. ij. in fi. C. de bo. poſ. ſm tabu. Si autem pro
batio actoris pfecta, ⁊ probatio rei imperfecta non ſunt, de dire
cto cōtrarie, ſed diuerſe: ⁊ ſe inuicem cōpatientes: vt quia actor p
duos teſtes plene probauit creditum ſuum: reus autem ſolutio-
nem probauit per vnum teſtem: tunc cauſa eſt dubia, ⁊ recurren
dum eſt ad iuramentum neceſſarium ſm formam huius. l. ⁊. l. in
bonefidei. C. eo. ⁊ refert Bar. ita tenere doc. in. d. l. in bonefidei. et
Io. an. in. c. fi. extra eo. adde qđ cum iſta doctrina Bar. ſimplici-
ter tranſeunt Raph. Ful. hic in pe. col. ⁊ Pau. de caſt. in. xiiij. co.
⁊ Bald. in. c. ij. in vlti. colū. de proba. dicens iſtud ibi no. probari
in illo tex. ſi ſubtiliter intueatur. ita etiam Bald. in. d. l. in bone-
fidei. ad finē. in vlt. q. ⁊ ibi Sali. in. xvj. q. do. Anto. de but. in. d. c.
fi. extra eo. in. vij. co. ad fi. ⁊ ſeq. vbi dicit, qđ iſta eſt communis op.
⁊ ideꝫ do. Abb. Panor. in. §. ſane. in penul. colum. ⁊ domi. Alex.
imo. in cōſil. cclxxvj. al's. cxxxiiij. incip. in cauſa ⁊ lite vertente in-
ter Albertinum de miran. in. j. colū. lib. ij. adde text. in. c. poſt ele-
ctionem. ⁊ ibi. d. Ant. de bu. ⁊ in. c. cum ſup. de cōceſ. preben. ⁊ tex.
in. c. vt noſtrum. ⁊ que ibi no. d. Ant. de but. de offi. arch. Barto.
in. l. j. in prin. per illum tex. ff. de ventre inſpi. per do. Ant. de but.
in. c. fi. in vlti. no. de ſucceſ. ab inte. facit quod no. Bal. in. l. vbi pa
ctum. C. de tranſac. in. q. de ſoluēte collectas ⁊c. ⁊ quod no. Bald.
in. l. imperator. ff. de ſta. ho. allegando gloſſ. in. l. j. C. qui. et aduer.
quos. facit etiā qđ dicit Bal. in. c. j. §. ſacramentum. in. iiij. colū. de
conſue. rec. feu. Confirmo per aliud qđ no. dicit Salice. in. l. ſi qui
adulterij. per illum. text. C. de adul. qđ ſi fundata intentione acto
ris exceptiones rei ⁊ replicatiōes inter ſe contradicunt: nihilo-
minus ferenda eſt ſentētia condēnatoria pro actore: quia adhuc
manet fundata intētio ſua: eſt veruꝫ qđ aliter videt̃ tenere Bal.
in. d. c. fi. extra eo. in. ix. colum. in prin. in verſic. quero ſi actor pro-
bat per duos teſtes: vbi in. q. iſta, quādo actor p duos teſtes pro
bauit ⁊ reus per vnū, reſpondet, qđ ſi tales probationes ſint con
tradictorie ab origine ſicut verū ⁊ falſum: tūc prefertur probatio
actoris plena, ſed ſi ſint ex poſtfacto: vt qꝛ actor p duos teſtes ple
ne probauit intētionē ſuā: reus aūt p vnū teſtē probauit pactum
de nō petēdo: tūc dicit qđ in hoc ſunt opi. doc. in. d. l. in bonefidei.
ſed ipſe dicit ſe indiſtincte, tenere validiorē probationē vincere, ⁊
minus validā nihil operari, etiam in eligendo, qđ eſt directo cō-
tra Bar. ⁊ alios doc. prealle. remittit ſe tamē Bal. ad ea q̄ dixit
in. d. l. in bonefidei. Retēta communi opi. ⁊ vera: qđ qñ actor ple
ne probauit per duos teſtes creditū: reus autem ſemiplene pro-
bauit ſolutionē: qđ tunc recurrendum eſt ad iuramentum neceſ-
268 ſariū. † Succedit opportuna dubitatio cui hoc caſu deferendū
ſit iuramētū in ſupplemētū proba. Bar. hic nō aperit, ſed de eius
mēte vr̃ eſſe, ꝙ ſit deferendū reo. idē ſentit Io. an. in. d. c. fi. ſed do.
Abb. Panor. ibidē in. §. ſane. in pe. col. ad fi. refert: qđ. d. Ant. ibi
ſentit, qđ deferēdū ſit actori: hac ratione: qꝛ grauat̃ in hoc actor,
cū plene probauerit: reus tamē pure nō condēnatur: ideo releua
ri debet in alio vt iuramētū neceſſariū ſibi actori deferatur, ⁊ nō
reo. do. Abb. Panor. dicit hoc dictum ſibi placere: quia ex quo
reus habet ſemiplenā pbationē, propter hanc debet deferri ipſi
actori iuramētū neceſſarium, ad purgādū p̄ſumptionē ortā ꝯtra
eum: niſi iudex cōſyderatis circūſtātijs cauſe ⁊ pſonarū ꝑ ireo vi
derit deferendū: vt ibi in tex. Quicquid iſti doc. teneāt: ego indu
bitāter teneo, qđ imo iſto caſu ſi alia non obſtant deferendum eſt
iuramētum neceſſariū ipſi reo ad ſupplendū ſuā ſemiplenā pro-
ba. iſtud expreſſe tenet Pau. de caſt. hic: in. xiiij. col. ꝙuis de p̄di-
ctis doc. nullā faciant mētionē: ⁊ ad ita tenendū moueor qꝛ iura-
mētū neceſſariū dꝫ eſſe ſuffragiū ſeu ſubſidiū pbationis imper-
fecte. tex.

secte.tex.est.in.c.ij.in verbo suffragio.de proba.z ibi Bal.in vlti.col. expsse no.illū tex.ad hoc:z pro hoc dicit,qd ad hoc vt deferat iuramentū in supplemētū pbatiōis,aliqd debet esse semiplene probatū per eū cui venit deferēdum:vnde fm eum si actor semiplene probauit intētionē suam:reus autem nihil probauit:certe reo nō pōt deferri istud iuramētuz necessariū in supplemētum proba.qr qd nō est suffragiū seu supplemētum habere nō potest.c.j.§.sacramētum.de cōsue.rec.feud.ergo in proposito nostro,cū actor plene probauerit creditum suum,in hoc nō potest esse locus iuramento necessario,per text.singula.in.d.c.ij.sed cū reus semiplene probauerit solutionem:ista est que exigit suffragium iuramenti necessarij:ergo ipsi reo deferendum est z non actori:veritas huius clarius apparebit ex his que dicētur.j.in vlti.parte glos.in.q.illa qn generaliter sit deferendū iuramentū necessarium an actori an
269 reo.† Querit etiā Bar.an vna probatio imperfecta tollat aliaz probationem imperfectā:z dicit de hoc esse casum no.in.l.j.C.qui z aduer.quos.z ibi est gl.no.in verbo nō fit.vbi Bart.z doc.z vera z indubitata snia est,qd sic.adde Bal.in.d l.in bonefidei,in.j. col.in ver.opponitur ad idē.cum ver.sed.Lud .ro.in consi.xcj.qd incip.visis ac percunctatis actis.in.v.col.in fi.facit qd no.Bal.in c.fi.in fi.per illum tex.in ti.quid sit inue.accedat qd multum pulchre voluit Bal.in.d.l.j.in.ij.col.C.qui z aduer.quos,vbi sing.inquit z bene not.qd ad hoc vt ex semiplena probatione debeat alicui deferri iuramentum necessarium,debet esse non solum semiplena probatio:sed etiam verisimilis:nam si contrarium est verisimile,semiplena probatio elidit z non defert istud iuramentū necessariū,qd est no.fm eū:z sic vult pulchre Bal.qd semiplena probatio nō solum elidat p aliam semiplenā proba.ꝯriam:sed etiam
270 elidat p solā similitudinē veri q̄ i ꝯriū sit.† adde etiā qd no.Bal. in.l.qui accusare.in vlti.no.C.de edē.qd qn hincinde est semiplena probatio,vincit reus:quia vna probatio imperfecta vincit reliquā:z ideo fm eum,si p statutū est priuilegiata fama contra magnatem,vel si statutum dicit,qd in maleficijs commissis de nocte fama sufficiat ad torturam:tunc si hincinde probabit fama contraria,reus absoluet:qr de fama priuilegiata nō constat.l.diuus. ff.de te.mi.q̄ lex fm eū ad hoc cōmuniter allegat:z ad illud qd dictum est:qd vna probatio imperfecta tollit aliā:facit qd in simili dicit,qd vna presumptio tollit aliam,vulgata.l.diuus.ff.de in integ.resti.z est glo.no.in.c.ex literis.in ver.ad plenum.de in integ.
271 resti.† Nunc videndū est que sint cause,seu qui sint casus in quibus(dato qd quis semiplene probauerit)tū non pōt deferri istud iuramentum necessarium in supplemētum proba.z reintro glos. ibi maxime si res petita est modica:que gl.videtur velle,qd i causis magnis nō sit locus huic iuramēto necessario:glo.tū ista,licet sic pōderetur per Barto.z oēs doc.non tamē multum necessario istud probat,propter dictionem maxime.positam in gl.iuncta regula gl.in.l.quod si minor.§.restitutio.in verbo vendicationem. ff.de mino.z gloss.in.l.illud.in verbo estimari.ad fi.ff.ad.l.aquil. Idē tamē sentit gl.in.d.c.fi.in gl.fi.z apertius glos.in.d.l.in bonefidei.in glo.fi.magna.circa fi.z ibidē doc.preiertim Salic.in.xviij. col.z ita tenent doc.iuris ciuilis z canonici,z practica hoc obseruat:z dicit Bar.hic in.xiiij.col.quod istud verbum est magistraliter dictum per gloss.non ꝙ aliqua lex istud dicat,et est dictum ad similitudinem causarum criminaliū:quib9 cause magne equiparant.l.propter litem.ff.de excu.tut.z.§.itē propter litem.insti. eo.ti.poterat Bar.allegare meliorē tex.in.c.frequēs.in ver.illud. de resti.spo.in.vj.¶ Tū ꝯ funda.Bar.facere videtur regula.l.in seruorum.§.fi.ff.de pe.que habet,qd quelibet minima pena corporalis,est maior quacūqꝫ pena pecuniaria.Bartol.in.l.j.§.fi.ad fi.ff. de pe.dixit,qd regula.d.l.in seruorum.nō habet locum in vilibus personis,per illud qd dicit gloss.in.l.he opere.§.fi.in verbo durū. ff.de ope.liber.que dicit,qd durius est seruire de pecunia quā de persona.idem tenet etiam Bart.in.l.leuia.in ver.sed contra hoc opponitur.ff.de accu.Nic.de nea.in.§.penales.in.ij.opp.gl.insti. de act.sed per hoc non respondet ad obiectum:ideo tu responde qd Bar.nō dicit,qd cause magne equiparentur causis criminalibus:in quibus imponatur pena corporalis:quia obstaret arg.lꝫ simpliciter dicit,qd eqparantur causis criminalibus:intellige de causis criminalibus pro quibus imponitur pena pecuniaria:co-
272 gita tamez de opportuniori respōso.† Que autem dicatur causa magna[a] z que parua Bar.hic in.xiiij.col.z alij doct.respondēt fm qualitatem personarum:z consequenter relinquitur arbitrio iudicis:qr inter aliquas personas causa.x.librarū diceretur magna:inter aliquas personas causa.c.florenorū diceretur modica. l.sed z si susceperit.§.j.cū gl.in verbo modica.z ibi Bar.z Angel. no.ff.de iudi.facit qd dicit gloss.in.l.illicitas.§.z ne tenuis.in verbo lumine.ff.de offi.presi.z dicit in specie Alb.de ro.in.d.l.in bonefidei.in vlti.colū.qd si esset questio inter duos reges de.cc.florenis, causa diceretur modica z parua:secus si esset inter alios duos ciues esset magna,qd bene not.z istud idem de regibus vult Bar.

in.d.l.sed z si susceperit.§.j.circa fi.Et circa hoc q̄ dicat parua:vel magna causa:z qd sit arbitrariū iudici.adde in simili Bart.i aut. minoris debitor.in.ij.colū.circa prin.C.q da.tu.pos.vide tamē qd aliter determinando alibi voluit Barto.in.l.si societatem.§.arbitrorum.ff.pro so.in.vj.col.in ver.pro declaratione predictorū zc. Nam arbiter vel arbitrator possunt ledere partē in modica quātitate,sed non in magna.l.vnde si nerue.ff.pro socio.declarat ibi Bar.que dicatur parua,z que magna quātitas:vide per eum:z per Imo.in.l.si quis arbitratu.ff.de verbo.obliga.z late in.l.j.§. si quis.ff.de app.do.Alexā.imo.in consi.xlvj.incip.circa primum quo queritur.in.iiij.z.vj.colū.cum alijs multis concor.ibidem al-
273 leg.per eum.† Sic etiā in simili,q̄ dicant cause breuiores:cōmuniter concludunt doc.qd relinquitur arbitrio iudicis, inspecta causaruz qualitate fm Bar.z doc.in aut.nisi breuiores.C.de sen. ex peri.reci.z Bar.in.d.l.diuus.ff.de bo.dam.licet Bal.in.l.ij.in iij.col.in ver.quero iuxta hoc que dicātur cause minime.C.de peda.iudi.expresse voluit causas breuiores dici esse illas q̄ sunt a.c. aureis.j.z hoc idē pondero nouiter velle Bart.in.l.imperiū.circa fi.in ver.sexta est iurisditio minima.ff.de iu.om.iudi.z multum diligenter no.si verum est:qr est valde vtile,cum in causis breuioribus,non requirat libellus,nec sentētia in scriptis.d.aut.nisi breuiores:z semiplena probatio habetur pro plena:vt dixi.s.in hac glo.z in specie ponit.d.Matesi.in suo no.ij.z.iij.post docto.ibi p eum relatos:z de hoc,que dicantur cause breuiores:vide tamen Bart.aliter tenentē z cōtrariantē proxime dictis in.l.mediterranee.per illum text.C.de anno.z trib.libr.x.vbi per illum text.dicit qd cause dicuntur breuiores,quando expensa in scripturis tantū constatet,quantum valet causa.Adde etiam qd no.gl.vnica.in.c. de appellationib9.z ibi doc.extra,de appella.Subdit singu.Bar. ad vnum aduertendum esse,qd licet causa principalis sit magna: si tamen sit solum questio de possessione,causa dicatur esse parua z modica,per.l.vnicam.C.si de mo.pos.fue.appel.z.l.momētanee. C.qui legi.perso.nō ha.z hoc dicit sentire Ioā.an.in.c.ex insinuatione.de procu.nec i hoc singulari dicto aliquis ꝯtradicit:z illud expresse sequitur.d.Anto.de but.in.d.c.fi.in.viij.col.extra eo.z facit:quia in iudicijs possessorijs,sufficit constare de iure agentis summatim,per.presumptiones,indicia,vel semiplenam pbatio. fm Bar.in.l.ij.versi.fin.C.vbi in rem act.et in.l.j.C.quorum bo.et in.d.l.momentanee.z do.Mate.in suo not.iij.cum per hoc non fiat preiudicium nisi in possessione,z nō in proprietate:licet aliqū ex possessione possit magnū cōmodum sequi,vulgato.§.commodum.insti.de interdic.econtra:aliquando ex perditione possessionis sequitur magnum incōmodum,fm Bal.in.l.consentaneum. in.ij.col.ad fi.C.qūo z quando iud.Subdit etiā Bar.qd lꝫ causa principalis sit magni pōderis:tū si illud super quo litigat nō afferat magnū preiudicium in principali causa,potest deferri iuramentum in supplementum proba.puta,si lata sit sententia inter te z quēdā q asserebat se procuratorē meū:ego dico qd erat reuocatus:z istud probo per vnū testem:poterit mihi deferri iuramētum in supplemētū proba.d.c.ex insinuatione.de procu.qr ꝙuis sentētia pnūtiaretur nulla,per hoc non fit preiudiciū iuri tuo:qn possis de nouo agere,si iustitiam foueas:addo(qr ceteri nihil tāgūt)quod idez simplr tenet Ang.in.d.l.i bonefidei.in fi.z.d.Ant. de butr.in.d.c.fi.in.viij.colū.istud idem sequitur z reputat menti tenendū Bald.in.l.nō solum.§.qui alieno.in.iij.co.in fi.ff.de procu.Spe.in tit.de teste.§.restat.in ver.hoc tū fallit.¶ Stat ergo ex gl.z ex pdictis,qd in causis magnis seu arduis,nō defert iuramētū necessariū:z est cōclusio valde necessaria in hac materia:quam
274 limita:vt.j.dicam† Ex ista conclusione inferunt in presenti materia plures illationes:prima est,qd in criminalibus nō defertur istud iuramentum necessariū:cum sint cause magne z eis equiparentur:vt dixi.s.Idem qr in criminalibus requirunt probationes luce meridiana clariores.d.l.fin.nec ex presumptionibus seu indicijs debet qs criminaliter dānari.l.absentē.ff.de pe.Itē lꝫ in causis ciuilibus,due semiplene pbationes cōiūgant ad pficiendū plenā pba.secus tū est in criminalibus:vt tetigi.s.i materia illa:qn due semiplene probationes iungātur.Item presumptiones que tanꝙ euidentes in causis ciuilibus sufficerēt ad condēnandum: puta.quia sunt violente,in criminalibus nō sufficiunt:ita signāter dicunt Host.z Inno.in.c.quia verisimile.de presump.Bald. in.d.l.fi.in vlti.col.C.de proba.do.Ant.de.bu.in.c.quanta.de presump.do.Abb.Panor.in.c.ij.eod.tit.Ludo.roma.in.l.j.§.si quis in villa.ff.ad sille.do Alexan.imo.in consi.xv.incip.viso processu inquisitionis formate per potestatem parme.in.xv.col.lib.j.Itez in causis ciuilibus creditur testibus non assignantibus causam dicti,quando de ea non fuerint interrogati,glo.z doc.in.l.solam. C.de testi.z in.c.cum causam que inter archiepiscopum.de testi.z iiij.q.iij.c.solam.tamen in causis criminalibus non creditur testibus qui non assignāt sufficientem causam dicti:quamuis nō sint interrogati:ita sing.dicit Salic.in.d.l.fi.C.de proba.quem refert

a ¶ Magna. adde Host. c.fi.d crimi. fal.Card.in cle.nō pōt.i vj.de procu. Ant.de bu. in.c.si p debilitate.i.ij colū.de off de lega.

a ¶ Crimina[a] lib⁹. Adde cardi.zab.i c.tue.de pro cur.idē cardi.i.c.cognoscētes.in.vj.opp.de ꝯsti.

b ¶ Matrimonij. Adde Bart.i.l.maritus.in ver.vltimo ꝗro.ff.ꝺ qō.

c ¶ Monachationis. Addꝺ Azo.ī summa ti.de re.cre.ꝟ.itē in cā mo nachatiōis. Archi.in.c.si qs presbyter.circa pn cip.ij.qō.v. Host.ī summa ti.ꝺ iure iur.ī §.⁊ sup quib⁹.ꝟ.quid de causa monachatiōis. Abb.in.c.cū cām.de rap.

d ¶ Infamis. adde.§.porro.in.c.si qs adeo.iij.questio.viij.

et simpliciter sequitur.d.Alex.in prealle.cōsil.xv.in.viij.col. in fi.
Et quod in causis criminalib⁹[a] nō deferatur iuramentū necessa-
rium, est cōmunis ⁊ vera opi.quā tenet glos.⁊ doct.in.l.iij.in prin.
in verbo agatur.ſ.eo.gl.⁊ Bart.in.l.maritus.ff.de qō.⁊ gl.fi.in.c.
cum sint partium iura.de reg.iur.in.vj.⁊ gl.in.d.c.fi.in ver.famo-
sa.⁊ ibi doct.extra eo.⁊ bona glo.in.c.tā literis.in gl.ij.super ver-
bo probatam.de testi.Spe.in.ti.de iu.dela.in prin.in.ver.vt autez
plenius instruaris.Hosti.in summa huius ti.§.vt super.ver.quid
si criminaliter.Archi.in.c.si quis presbyter.ij.q.v.Bar.in.l.fina.
ff.de in lit.iur.⁊ in.l.cū qui.§.in popularibus.in.j.col.ſ.eo.Bald.
in.l.iudices.in.j.opp.C.de iudi.ꝙuis contrarium ⁊ male tenuerit
gl.in.d.l.in bonefidei.in gl.ij.super verbo ceteris causis.⁊ Bal.in
l.qui accusare.C.de eden.⁊ ad hoc accedat illud qꝺ dicit ista gl.in
fi.ibi,⁊ ī delictis,⁊ quasi delictis,que idē videtur sentire.Est ergo
cōclusio cōmunis ⁊ vera,qꝺ in criminalibus nō defertur istud iu
275 ramētum necessarium:limitat.†Lud.ro.in d.l.iij.in prin.ſ.eod.
nisi esset causa criminalis,pro qua veniret imponēda pena pecu-
niaria,per illū tex.in verbo penali.⁊ idē ante eum tenet do.Ant.
de bu.in.d.c.fi.extra eo.nihil allegat: sed Imo.ibi istud reprehen-
dit.d.Alexā.imo.in.d.l.iij.in prin.in. vij.colū.per generalitatem
d.l.fi.C.de proba.que nō distinguit,an sit pena pecuniaria vel cor
poralis:nec aliquid facit tex.in.d.l.iij.in princi.in verbo penali.q̄
loquitur in iuramento deferendo a parte parti:⁊ sic in iuramen-
to voluntario vel iudicial':non autem in necessario.Item loquit
qñ ciuiliter agit:sed aduerte ꝙuis alias ibi legēdo sic simpliciter
transiuerim:nūc inuēnio ipsummet do.Alexan.imo.de cuius de-
cisione multum letor in cōsi.lxvj.qꝺ incip.viso ꝓcessu cause vertē-
tis inter heliseuz capriolū.in j.⁊.ij.col.lib.j.in causa criminali vel
mixta:qñ agitur de pena pecuniaria, pōt deferri istud iuramētū
necessarium:eo q̄ semiplene ꝓbauit ꝑ tex.in.d.l.in bonefidei.in
verbo in ceteris causis:⁊ ibi sic tenet glo.ij. idem tenet Iac.de ra.
et Ange.ibi per illum tex.⁊ per.l.fallaciter.C.de aboli.⁊ dicit ibi
Ang.ꝙ illa glo.debet intelligi in reo:alie vero glo.cōtrarie ⁊ doc.
ſ.allegati:dū dicūt,ꝙ in criminalibus nō ꝺfertur istud iuramētū
necessariū,intelligūtur ī accusatore,qui ꝑ iuramētū suū nō potest
perficere suā semiplenā ꝓba.q̄ in criminalibus reus nō debet cō
dēnari nec puniri nisi ex probationibus luce meridiana cariori-
bus.d.l.fi.imo in criminalibus,vbi agit de pena pecuniaria:re-
fert ipse Ray.expresse tenere in.d.l.in bonefidei.posse iuramen-
tum necessarium deferri:q̄ nō est magis presumendū,qꝺ in hac
cā deieret reus ꝙ in alia cā criminali:⁊ istā opi.refert etiaz tenere
Bal.in.d.l.iij.§.ii.⁊ sentire glos.istā.hic in fi.ibi:⁊ in delictis ⁊ q̄si
delictis,⁊ expresse tenere Host.⁊.d.Ant.de bu.in.d.c.fi.in pe.col.
⁊ dicit do.Alexā.in dicto cōsi.vnū magnū verbū.s.istā esse cōmu-
nem opi.⁊ qꝺ ab ea in iudicādo nō est recedēdum,iuribus vulga-
ribus:vnde propter autoritatem preallegatoꝝ ⁊ do.Alex.ita cō-
sulētis,quicqd alias legēdo tenuerim,crederē qꝺ istā opi.posset
in practica sustineri.Caue tñ qꝺ Bald.in.d.l.iij.corrupte allegat
per do.Alex.in illo ꝯsi.eo q̄ Bal.ibi nihil firmat:prout ibidem
etiam attestatur ipsemet do.Alex.in.iij.col. sed credo qꝺ voluit
allegare Lu.ro.istud expresse tenentē in.d.l.iij.in prin.de quo nō
facit in illo consi.aliter mētionē:accedat qꝺ nunc subijcio in seq.
limitatione.Secūdo principaliter limita dictā cōclusionē,qꝺ in
criminalibus nō defertur istud iuramētum necessarium:vt sit ve
276 ra†qñ criminaliter agitur:secus si ciuiliter,⁊ actio esset priuata:
ita dicit Barto.in.d.l.maritus.in.ij.colū.in ver.vlti.ꝗro.ꝑ text.in
d.l.iij.in prin.in ver.penali.⁊.l.si duo.§.iul.ſ.eo.Sed credo qcqd
teneat do.Abb,vt.j.referam,qꝺ Bar.ibi loquatur de iuramēto
voluntario vel iudiciali:vt patet ex.ll.quas ipse allegat:non aūt
loquit in iuramēto necessario:dictū enim doc. est intelligendum
sm legē quā allegat:vt inquit Bart.in.l.non solū.§. liberationis
verba.ff.de lib.leg.Ang.hic in vlti.col.circa fi.ponderat istā glos.
decidere in fi.qꝺ in delictis ⁊ quasi delictis:pōt istud iuramētum
deferri,qꝺ intelligit verū,qñ ꝓ delicto agit ciuiliter,ad restitutio
nē dāni vel interesse: q̄ tūc ista censet cā mere ciuilis,cū nihil de
hoc applicet fisco:sed si ageretur criminaliter,nō posset deferri iu
ramētum necessarium accusatori:q̄ reqrit qꝺ afferat ꝓbationes
luce meridiana clariores.d.l.fi.nec etiam reo : q̄ presumēdum est
qꝺ verisimiliter deieraret:arg.l.j.ff.de bo.eorum.nisi reo absolu-
to deferatur iuramentum postea purgationis.Quid tenendum
passus est necessarius ⁊ male examinat.In ꝯrium qꝺ imo in cau-
sa criminali etiā ciuiliter mota,non sit locus huic iuramento ne-
cessario:tenuit expresse glo.in.c.tā literis.in glo.ij.in verbo proba
tū:vbi Cano.presertim.d.Anto.de bu.de testi.idē tenet Pet.de
ancha.in.c.j.in.iij.not.de testi.in.vj.Ad idem ego pondero illud
qꝺ vult.d.Abb.Panor.in.c.fi.in.j.no.ad fin.qꝺ me.causa.nā ibi
in illo.c.fi.agebat pro violentia:⁊ sic pro delicto ciuiliter ad dam-
num ⁊ interesse:prout etiā est tex.in.l.si qñ.C.vnde vi.dicit in istis
iuribus,qꝺ violentia dꝫ plene ꝓbari:etiam si ciuiliter agatur. di-
cit ibi do.Abb.Panor.qꝺ vbi ageretur de leui aut modico pre-
iudicio si violentia esset semiplene probata per vnū testem,pos-
set deferri iuramentum in supplemētum ꝓba. do.Ant.de bu.in
d.c.fi.in.viij.col.tꝫ qꝺ in causa criminali ciuiliter mota.si nō est le-
uis ac modici preiudicij.nō pōt deferri istud iuramētū necessariū,
alias secus.do.Abb.Panor.in illo.c.fi.in princi.in.ix.col.ponde-
rat Bar.velle in.d.l.maritus.qꝺ in causa criminali ciuiliter mota
habeat locum.⁊ possit deferri,nō solū iuramentum voluntariū ⁊
iudiciale:sed etiam necessarium,qꝺ sibi videt durum:q̄ enim sm
eum,si causa esset famosa:puta iniuriaruz,vel esset magna et pre-
iudicialis,ꝙuis ciuiliter ageretur:certe dicit qꝺ tunc iuramentū
necessarium nō haberet locū:⁊ qꝺ Bar.nō aliter dixisset si recte
consyderasset.q̄ in causa etiam mere ciuili ita dicitur:vt hac gl.
nostra: vnde sm eū si causa criminalis ciuiliter intentata sit non
multum preiudicialis aut magna,pōt deferri istud iuramentum
necessarium:ita loquitur Bar.⁊ alij.ſ.allegati:alias secus:ita ꝓ-
cedit glos.in.d.c.tam literis.⁊ sic residet in effectu cū opi.d.Ant.
de but.⁊ istud puto tutius: tñ vt superius tetigi.Bar.ī.d.l.ma-
ritus.non loquitur in iuramento necessario .sed in iuramento vo
luntario aut iudiciali:vt patet ex.ll.per euz allega.ſ.dixi.Tertio
notabiliter limita: vt.j.dicam.¶ Secundo principaliter ex con-
clusione glos.nostre ⁊ doc.qꝺ istud iuramentum necessarium non
277 habeat locum in causis magnis †infertur,qꝺ locum nō habet
b in causis spiritualib⁹:puta monachationis vel matrimonij[b] car-
nalis,que censentur magne ⁊ graues sm Barto.hic:in.xiiij.col.
Bal.in.l.in bonefidei.in.j.colum.Paul.de ca.⁊ do.Alex.imo. in
l.iij.in princi.ſ.eo.⁊ est glos.ordi.⁊ solennis.in.c.mulieri.in gl.j.ex-
c tra eo.⁊ quod in causa monachationis[c] non deferatur istud iura-
mentum necessarium:tenet Lap.de castel.allegati.lxxxvj.in vlti.
colū.in ver.de tertio autem. Ludo.ro.xxxv.colū.hic ꝙuis in hoc
vltimo glo.teneat expresse contrarium in.c.vidua.super verbo sa-
cramento.de regu.⁊ trans.ad relig.⁊ cōmuniter dānatur per doc.
ibi:et d.c.fi.q̄ causa monachationis habet in se causam bonoꝝ
annexā.c.cuz ad monasteriū.de sta.mo.aut.ingressi.C.de sacrosan.
278 ecclesi.limita tamen ⁊ intellige:vt.j.dicam.Tertio ex predicta
conclusione glo.⁊ doc.infertur ,qꝺ etiam in causis famosis nō de-
fertur istud iuramentū necessarium:vt no. gl.fi.in.c.cum sint par-
tiuz iura.de regu.iur.in.vj.Spec.in ti.de iura.dela.in prin.in ver.
vt autem.cum versi.seq.Ioan.an.⁊ do.Anto.in.d.c.fi.⁊ ibi Imo.
in.iij.colum. Salic.hic:in.xvij.colum.et in.l.in bonefidei.in.xviij.
Ludoui.roma.hic in.xxxiiij.col.⁊ seq.⁊ est ratio euidens:nam qñ
agitur de fama hominis,dicitur agi de graui ⁊ magna causa,cuz
agatur de eo qꝺ afficit personam.l.cognitionum,post princip.ff.
de va.⁊ extraor.cog.nam causa infamie,⁊ causa vite equiparant,
l.iusta.cum glos.ff.de manu.vin.glos.bona in.§.suspectus autem.
in ver.ob culpā insti.de suspec.tu.Bar.⁊ docto.in.l.transigere.in
j.col.ad fi.C.de transac.ergo de maiori preiudicio dicitur tractari
vbi tractatur de fama.ꝙ si de omnibus bonis:quia homo debet
pluris facere famam ꝙ omnes facultates.l.iul.ff.si qs omis.cau-
sa test.⁊ arg.l.reprehendenda.C.de insti.⁊ substi.si ergo vbi agitur
de omnibus bonis,istud iuramentum necessarium non defertur,
ergo nec in causa infamie:que personā tangit.facit etiam in arg.
l.in seruorum.§.fin.in fi.ff.de pe.est verum qꝺ Bartol.hic in.xiiij.
colū.nescio quo spiritu referens istam opi.eam reprehendit:quia
est contra casum multarum.ll.contra.l.nam ⁊ postea.§.si damne
tur.ſ.eo.l.furti.in versi.sed ⁊ si iureiurando.ff.de infa.l.lex corne-
lia.§.hac lege.ff.de iniur.melius potuisset allegare text.j.d.c.fi.in
versi.nec liceat.iuncto versicu.seq.extra eodē.Sed ista opi.est eui-
denter falsa,vt ex predictis apparet ,⁊ in specie eam refert,et re-
probat Ioan.de imo.in.d.c.fina.in.iij.colum.⁊ vere istud non est
de lectura Bartol.sed fuit vna additio cuiusdam Ray.de salla.
incorporata lecture Barto.patet:nam in fi.huius questionis est
scriptum Ray.de salla.⁊ ita expresse attestatur do.Alexand.de
imo.in.l.iij.in prin.in viij.col.ſ.eod.Limita tamen et intellige:vt
j.dicam.⁊ respondebo ad tex.d.c.fina.in ver.nec liceat:iuncto ver.
seq.⁊ miratur Lu.ro.hic:in.xxxv.col.qꝺ doc.illum text.non alle-
279 gent ad hoc†Quarto ex ista conclusione glo.⁊ doct.⁊ ex proxi-
me dictis infertur.qꝺ ex causa vsuraria non defertur iuramentū
necessarium:tum,quia in ea tractatur seu vertititur delictū:tum
d quia agitur de causa fame:quia vsurarius est infamis[d].l.impro
bum fenus.C.de infa.ita tenet Bal.in.d.l.in bonefidei.in.j.colū.
qui dicit,quod ita de consuetudine seruatur.Intellige tamen et
280 limita sm Ioan and.in.c ꝙꝙ.de vsur.in.vj.in nouel.†Quinto
infertur,qꝺ etiam non defertur istud iuramentum necessariuz in
causa status persone:puta filiationis,vel seruitutis,vel in causa
legitimationis,sm Bal.in.d.l.in bonefidei.in.j.colū.qui per hoc
etiam infert,qꝺ idē est in causis beneficialibus:quia sunt graues
⁊ q̄ vergerent in preiudicium tertij:hoc est ecclesie.que nō debet
regi per intrusum.Adde ad hoc facere tex.in.c.vnico.de eo qui
mit.in.pos.causa rei seruand.libr.vj.et ibi traditur per Domi.de
sancto Gemi.post alios in pen.⁊ vlti.col.intellige tamen quando
questio esset

questio esset immediate super ipsa causa beneficiali:secus si sup
aliquo incidēti ipsius cause beneficialis:tunc potest deferri istud
iuramentum necessarium.text.est ad hoc mihi no.in.c.ex insinua/
281 tione.de procuratori.† Sexto ex ista conclusione gloss.ꝛ doc.not.
infertur,qꝺ in causis feudalibus non defertur istud iuramentum
necessarium:quia sunt magne res ꝛ magne cause,ꝭm Bald.in.d.
l.in bonefidei.in vlti.col.in ver.tertio inspicitur quātitas rerum:
qꝛ istud limitat nisi deferat possessori:quia possessio aliquid adiū
git probationi vnius testis:allegat tex.quē ad hoc dicit esse sing.
in.c.j.§.sacramentum.de consue.re.feu.Limita omnes istos ca/
sus,dum dixi:qꝺ istud iuramentum necessarium non defertur in
causis magnis aut arduis:nec in criminalibus:nec in specialibꝰ
nec in causis famosis vel similibus:ꝛ no.multum hanc limitatio/
nem:quia est valde necessaria in tota ista materia:nisi esset plusꝙ
semiplene probatum:vt quia vltra semiplenam ꝓbationē:aliqd
esset adductum,vel adesset aliqua alia presumptio,vel produxis/
set quis duos testes,quoꝝ vnus non esset omnino integer:quo
casu saltem haberet plusꝙ semiplenam proba.tunc si persona sit
honesta,pōt iudex(ꝙuis causa sit ardua vł grauis)deferre istud
iuramentum necessarium,per text.in.d.c.fi.in ver.sane.per quem
tex.ita Lud.ro.hic:in.xxix.col.ꝛ clarius in.xxxiiij.col.ꝛ ante eum
Sali.hic in.xvij.col.in fi.idē tꝫ do.Alexā.imo.hic:in.xxiij.col.ꝛ in
d.l.iij.in prin.ſ.eo.in tribus locis:in.viij.ꝛ in.ix.ꝛ i.x.notabilius in
vlti.colū.ꝛ in cōsi.cclxiiij.incip.viso processu vtriusqꝫ cause.in.iij.
colum.lib.ij.dicit gl.in.c.vidua.in gl.fi.super verbo sacramēto.de
regu.et trāſ.ad relig.Qū dicit pulchre i ꝓposito.d.Abb.Panor.
in.c.mulieri in.iiij.col.extra.e.quod in causis arduis:puta mřimo
nij,si actor est optime vite,ꝛ petit puellam se inferiorem vel equa/
lem ꝛ habet in contractu matrimonij vnuꝫ probatissimum testē,
vel forte habet duos testes,quorum vnus est nō omnino integer:
ꝛ sic habet plusꝙ semiplenam ꝓba.pōt iudex deferre istud iura/
mentū necessariū,ꝑ tex.in.d.c.fi.ꝛ ita etiā in specie dicūt Paul.de
ca.ꝛ.d.Alex.in.d.l.iij.in prin.ſ.eo.vterqꝫ in vlti.col.allegātes idē
velle Jo.an.in.d.c.fi.Cōfirmo per id qꝺ no.dicit Bal.in prealle/
gata.l.in bonefidei.in vlti.col.in ver.tertio inspicit quantitas re/
rum:quem statim.ſ.retuli:qꝺ lꝫ in causis feudalibꝰ(que sunt ma
gne)nō deferť istud iuramentū necessariū:tū bene deferť possesso
ri:qꝛ possessio aliqd adiungit semiplene probationi,per text.ꝭm
eum singu.in.d.c.sacramentū.Secundo ego intelligo supraſcri/
pta omnia,qꝺ in casibus suprascriptis in quibus actori qui semi/
plene ꝓbauit,non pōt deferri istud iuramentum necessarium:eo
quia sit causa ardua,ꝛ sic non possit suppleri semiplena probatio
actoris:tamen quia ex tali semiplena probatione occurrit suspi/
cio ꝛ presumptio cōtra reum:que tamen non sufficit,vt per eum
possit ferri sententia condēnatoria:tamen iudex debebit deferre
ipsi reo iuramētū purgationis.d.c.fi.in ver.nec liceat.vbi doc.et
hoc text.nostro,qui ꝓprie loquitur in istis terminis ꝭm qꝺ decla/
raui in text.Ex predictis habes.vij.casus principales in quibus
282 non defertur istud iuramentū necessarium.† Octauo principali
ter nō defertur istud iuramentū necessarium:vbicunqꝫ lex vel sta
tutum requirit apertissimas ꝓbationes.glos.est in.l.fin.in princ.
in gloss.magna:super verbo suspicioni.circa princi.ff.qꝺ met.cau.
Item si requiratur indubitata vel liquida ꝓbatio,ꝭm Bald.in.l.
fi.C.de secū.nup.et in.l.vnica.in.iij.oppositio.C.de his que pene
nomine.Idem si requiratur plena probatio,per glos.no.in.c.cu/
pientes.§.qꝺ si per.xx.in ver.plenā fidē.de elec.in.vj.quā glos.pro
singulari:ad hoc allegat Ludo.ro.hic in.xxvij.colū.in noua limi/
tatione:accedat text.in.c.j.in ver.pleno.de elec.in.vj.Idē vbi lex
requirit perspicuam probationem,ꝭm Bald.in.d.l.in bonefidei.
in penul.col.in fi.in versi.secundo inspicitur natura causarū.Idē
vbi requiritur ꝓbatio luce clarior.ꝭm Bal.in.l.fi.circa princ.per
illum text.in ver.luce clarior.C.si mi.se malo.dixe.Idem si requi/
ratur legitima probatio:nec enim iuramentū est legitima proba
tio:vt est glos.reputata singu.in.l.cum de indebito.in prin.in ver.
legitimus.ꝛ ibi Albe.de rosa.ff.de proba.tu adde similem gloss.
283 in.§.quadrupli.in ver.duplicatur.insti.de actio.† Et que sint le/
gitime probationes:ponit glo.not.in.l.proprietatis.in ver.legiti
mis.C.de proba.inter quas nō enumerat iuramentum:et ita te/
neas ꝙuis Ludo.ro.hic:in.xxvij.col.in.viij.fallen.istud reprehē/
dat,per glo.in.c.statutū.§.cum vero.in ver.per propriū iuramen/
tum de rescri.in.vj.que nō facit,secūdo per text.vbi dicit esse ex/
pressum in.c.ij.de proba.dum dicit text.qꝺ ita demum ad huius/
modi iuramentū necessariū recurrendum est:si alie legitime pro/
bationes deficiunt:tamen nec iste tex.aliquid mihi cōcludenter
probat:nisi forte voluit ponderare qꝺ dictio alie:sit repetitiua si
milium:vt est glos.in.l.si fugitiui.cum si.C.de ser.fugi.tamen si re
cte aduertis tex.ille parū facit:poterat ad idem allegare tex.qui
prima inspectione magis facere videtur:sed in veritate nō etiam
stringit in.l.fi.§.licentia.el.ij.C.de iure delibe.Imo fortius audeo
in predictis tenere,ꝙuis nō meminerim in specie tactum legisse,

Si statutum requirat probationem an
possit deferri iura necessarium

qꝺ vbicūqꝫ lex vel statutum requireret simpliciter probationem
absqꝫ eo qꝺ dicat plenam:vel legitimā:vel perspicuam:vel liqui/
dam:vel similia.qꝺ etiam tūc nō habeat locum istud iuramentū
necessarium:moueor:qꝛ vbi lex simpliciter facit mentionē de pro/
batione,intelligitur de plena.cle.cōstitutionem:cū gloss.in ver.fi/
des.de elec.Bald.in.l.peremptorias.in vlti.colū.C.sentē.rescin.
nō pos.facit tex.no.in.l.laicus.ff.de condi.ꝛ demō.per quem text.
Barto.ibi no.expresse,qꝺ appellatione probationis in dubio in/
telligitur de vera:alibi dicit Bar.qꝺ in dubio intelligitur de legi
tima:in.l.ait pretor.§.si iudex.si male nō memini.ff.de re iudi.sed
a sic est qꝺ iuramentum[a] nō est proprie probatio.l.nō erit.§.dato.in
ver.quasi.ſ.eo.quū ad hoc ibi no.Salic.Lud.ro.ꝛ do.Alex.ꝛ an/
te eos Bald.in.rubri.ſ.eo.ꝛ est melior tex.in.l.sed ꝛ si possessor.§.
fi.in ver.perinde haberi acsi probatum esset.ſ.eod.ꝛ est gloss.not.
in.c.si quis.in versi.absoluendum.si de inue.inter do.et vasal.lis
ori,ꝛ ibi eum ponderat Bal.pro no.ad hoc est enim iuramentuꝫ:
potius releuatio ab onere probandi,ꝙ probatio.l.eū qui.in prin.
ſ.eo.Bald.in.d.c.j.§.sacramentum.in princi.de consue.rec.feud.
ꝛ latius in.c.j.§.conuenticulam.in princi.de pace iura.firman.et
in aut.sed nouo iure.in vlti.col.C.si cert.peta.ꝛ in rubri.C.de pro/
ba.in.iij.col.ꝛ in.l.actori.C.eo.bene facit text.in.c.forus.circa me.
de verbo.signi.ꝛ ibi no.do.Abb.Panor.vbi probatur,quod illa
dicitur probatio propria,que fit per testes vel instrumēta:nisi tu
respondēdo diceres,qꝺ predicta loquunť in iuramēto volūtario
vel iudiciali:istud bene veruꝫ est,qꝺ non est propria probatio:sed
nos loquimur in iuramento necessario supplente semiplenā ꝓba
tionem.ꝛ istud posset bene dici plena probatio:ꝛ ita in specie di/
cit Lud.ro.in.l.nō erit.§.dato.ꝛ ibi simpliciter refert.d.Alexā.ſ.
eo.alleg.Lud.ro.ad hoc tex.nihil penitus faciētes.in.l.in bonefi/
dei.C.eo.ꝛ in.d.c.fi.extra eod.(ꝛ si ita esset oportet tūc sic distingue
re gl.i.d.c.cupientes.§.qꝺ si p.xx.in ꝟ.plenā fidē.quā superius alle
gaui.Bene verum est,qꝺ vbi lex simpľr faceret mētionē fidei:tūc
sufficeret quodlibet iuramentū:ita ꝓbare videť tex.in.l.statutū.
§.cū vero.in ver.fidē iudici faciat saltē ꝑ propriū iuramentū.de re
scrip.in.vj.per quem tex.ita in specie tenet Lud.ro.hic:in.xx.col.
in.ix.fallen.nisi tu dixeris respondēdo ad text.d.§.cū vero.ꝛ illud
ibi ideo sit:quia lex vltra processit declarādo.Ex ista generali cō/
clusione quā feci:qꝺ vbi lex vel statutū requirit apertissimas pro
bationes.vel indubitatas,vel liquidas,vel perspicuas aut legi/
timas,aut similes,qꝺ non defertur istud iuramentū necessarium
284 verificantur in specie ꝙ plures no.decisiones.† Primo,qꝺ si op
ponatur exceptio excōicationis etiā in vim dilatorie,nō defertur
istud iuramētum necessariū:ita ꝓbat text.ad hoc no.in.c.pia.§.si
quis igiť.in ver.apertissimis documētis.ꝛ ibi Jo.an.ꝛ Hemi.de
excep.in.vj.nec tali casu ad ꝓbādū excōicationem sufficeret vnus
testis cum fama,ꝭm Archi.in.c.si testes.in ver.itē sepe.iiij.qō.iij.
Spec.in ti.de noto.cri.§.fama.in ver.quid si agenti.per tex.in.d.
c.pia.vbi etiā no.Hemi.idē tenet.d.Ant.de but.in.c.veniēs.el.j.
285 in vlti.colū.de testi.ꝛ dixi.ſ.in materia fame.† Secūdo infertur
qꝺ quādo agiť de impedimēto primi anni:ꝛ ponitur scꝺs annus
ad prosequēdum appellationem,ꝓbato impedimēto semiplene,
non deferť istud iuramentū necessariū:ꝑ tex.in.l.fi.§.illud.in ver.
286 euidentissimis probationibus.C.de tēp.appel.† Tertio infer/
tur,qꝺ ad ꝓbādum ingratitudinem,nō deferť istud iuramētū ne/
cessarium,cum lex requirat indubitatā probationē.tex.est in.l.fi.
C.de secū.nup.quē Bal.ibi singu.ad hoc no.ꝛ refert Lud.ro.hic
in.xxvj.colum.vbi reputat illum text.esse ad hoc singu.licet ipse
287 Ludo.corrupte alleget.l.ij.pro illa.l.fi.† Confirmo:nam licet te
b stes infames,[b] sola infamia facti,non repellantur ipso iure a testi
monio in causis ciuilibus.glo.ꝛ doc.in.c.testimoniū.de testi.gl.et
docto.in.l.cunctos populos.C.de sum.tri.et fi.ca.tamen vbi agi/
tur de probanda ingratitudine:testes infames infamia facti ipso
iure repelluntur.tex.est de hoc no.in.c.j.in ver.integre opi.quem
ad hoc ibi no.Bald.qui testes sint necessa.ad proban.ingra.in
288 vsi.feud.† Quarto ex ista cōclusione generali verificať illud qꝺ
sin.no.Bald.in.l.j.in fi.C.de fi.instru.ꝑ illū text.ibi in ver.manife/
stis probationibus:per quem tex.no.ibi Bal.qꝺ si creditor habe
bat instrumentum publicum de credito:ꝛ illud per iracundiam
lacerauit aut igne cremauit:ꝙuis per hoc ius crediti sui nō ꝑda/
tur:tū grauať pleniori ꝓbatione:ex quo culpa sua perdidit pro/
batione indubitatā sui instrumēti:ꝛ ideo isto casu,si probaret de
credito per vnū testem,vel aliter semiplene,nō deferreť sibi istud
iuramētum necessarium,per illum tex.ibi ver.manifestis proba/
tionibus.Istud idem sequitur ibi Sali.ꝛ istud ibi mirabiliter li/
mitare videtur:ꝛ tu perpetuo tene cordi:vt procedat qū tale in/
strumentum esset de natura vel de substantia debiti contracti in
scriptis:puta quia partes ita expresse conuenissent:qꝺ de isto de/
bito fieret publicum instrumentum,iuxta.l.contractus.C.de fi.
instru.vel quando essemus in cōtractu in quo de iure cōmuni cō/
tractus requireret publicū instrumētū vt in contractu emphiteo

a ¶ Juramētū. Adde.l.cū de idebito.ff.d ꝓba.ꝛ i.c.at si clerici.in prin.de iudi.

b ¶ Jnfames Adde Glo.in.l.iij.i prin.ff.de testib.Archi.in.c.ipsi aposto/lici.circa fi.ij.q.vij.

tico ſm vnam opi.de qua ꝑ gl.⁊ doc.in.l.j.vbi alias plene dixi.C.
de iu.emphi.vel qñ ꝑ ſtatutum aut ꝑ ↄſuetudinē loci requireret
inſtrumentū publicū:iſtis caſibus,ſi creditoꝛ laceraret inſtrumē
tū ꝑ iracundiã,procederet bñ illud qđ dictū eſt:ꝙ tūc nõ eſſet locꝰ
iuramento neceſſario:ita intelligitur.d.l.j.⁊ ibi Bal.ſed vbi in
ſtrumentum nõ eſſet de natura vel de eſſentia debiti,ſed eſſet vo
luntarie ↄfectū:prout eſt regulariter.l.pactū qđ bonafide.cū glo.
C.de pac.gloſ.in.l.contrahitur.ff.de pac.pig.in ver.valet.⁊ ibi eſt
tex.not.⁊ plenioꝛ glo.in.c.j.de cenſi.lib.vj.tunc licet creditoꝛ lace
raret inſtrumentum crediti,per hoc nõ grauaretur plenioꝛi pro
batiõe:ſed ſufficeret ſemiplena probatio cum eius iuramento:et
no.multū iſtã limitationē:cū aliqualiter obſtare videtur genera
litas rõnis aſſignate ꝑ Bal.in.d.l.j.ſm ſing deciſio.Bal.⁊ Sali.
in.d.l.j.itellige ⁊ limita illud qđ volūt gl.⁊ Bart.ĩ.l.ſicut iniquū.
C.de fi.inſtru.qđ ſi probetur amiſſio inſtrumēti ⁊ eius tenoꝛ:licet
nõ pbeť de ↄtractu,iſtud facit ſemiplenã proba.ꝑ quã deferť iu
ramētū in ſupplemētū proba.⁊ illã glo.Bar.ibi multū no.⁊ ſeq
tur Ang.in.l.ij.§.j.ff.de iu.fiſ.Bal.in.l.ſi de poſſeſſione.C.de pro
ba.⁊ Bar.hic in.viij.colū.in ver.quero quid de exemplo.vbi dixi
289 poſt euz:⁊ adde qđ dicam.ĩ.in.xxiiij.fal.† Quinto ex iſta gene
rali concluſione ſequitur,qđ vbicunqȝ quis venit ad impugnatio
nem vel retractationē ſententie:nunꝙ ex ſemiplena probatione
ſibi defertur iuramentum in ſupplementum pbationis:ita pro
bat tex.no.in.fi.in verbo,luce.C.ſi mi.ſe maio.dixe.⁊ ibi Bal.cir
ca princi.no.illum tex.ad hoc,ſequitur ſimpliciter Ludo.roma.
hic/ in.xxiiij.col.in.ij.fal.⁊ poſtea idem Lud.in.xx.col.reprehen
dit per tex.ſm eum ad hoc notandū:in.c.ex inſinuatione.de pro
cu.⁊ ſm eum ꝙuis tex.ille in hac materia pluries allegetur per
doct.tamen ad hoc nunꝙ fuit ab aliquo põderatus:⁊ ad.d.l.fi.
in ver.luce.reſpondet multum leuiter,qđ etiam iuramētum dici
tur probatio luce clarioꝛ:quod eſt notoꝛie falſum:vt patet ex pre
dictis.idem Lud.ro.in penul.col.ad fi.allegat etiã contra Bal.
tex.in.c.romana.de teſti.in.vj.⁊ ibi dicit Lud.ſe mirari quomo
do tantus Cano.quantus fuit Bal.dixerit contra text.expreſſos
duos iuris canonici:ſed ſaluãdo Bal.puto pro cõcoꝛdia ſic poſ
ſe dici:qđ aut agitur ad reſciſionem ſentētie,ꝑ viam reſti.in inte
gruz,vel per viam ſupplicationis,⁊ ſic de iure ſpeciali:⁊ tūc non
admittitur iuramentū in ſupplemētū proba.⁊ in iſtis terminis
proprie loquiť.d.l.fi.⁊ deciſio Bald.ibi per.d.l.fi.ſed ſi agatur ad
retractationē vel reſciſionē ſententie de iure cõmuni:et ſic via oꝛ
dinaria:puta per appellationem:vt in caſu.d.c.romana.vel per
viam nullitatis:vt quia dicatur ſñiam latam cum falſo procura
toꝛe:vt in caſu.d.c.ex inſinuatione.⁊ tunc bene poſſet admitti iu
ramentum in ſupplementum proba.ita loquuntur iura Ludo.
ro.vltimo loco allegata:ratio diuerſitatis eſt:quia pro ſentētia
preſumitur.l.herennius.§.caia.cū ſi.ff.de euic.et ideo ſemiplena
probatio partis eliditur ex iſta preſumptione ſententie:ita vt nõ
poſſit eſſe locus huic iuramento neceſſario:nec per reſtitutionez
in integ.tollitur iſta pſumptio ſentētie.l.perfecti.ff.de mino.ſed
appellatio a ſententia,vel nullitas bene tollunt preſumptionem
ſententie.d.l.perfecti.⁊.l.j.in fi.ff.ad turpi.not.doc.in.c.qm cõtra
falſam.de pba.nimirū ſi tūc remota preſumptione ſñie,põt eſſe
290 locus iuramento neceſſario,⁊ credo qđ iſta ſit veritas.† Sexto
ſingu.ſequitur,qđ ſi fideiuſſoꝛ ageret ad repetendam pecuniam:
quã dicit ſe ſoluiſſe pro debitoꝛe principali:⁊ talē ſolutionem ſe
miplene probaret:puta per vnuz teſtem,non eſſet locus huic iu
ramēto neceſſario:ita ſing.pbat text.iūctis ſuperius dictis in.c.
ꝑuenit.in ver.legitime.de fideiuſ.iuncta etiã glo.no.in.c.at ſi cle
291 rici.in prin.in ver.legitima probatione.de iudi.† Septimo infer
tur,quod in commiſſione pene,quecunqȝ pena ſit,etiam proce
dens ex contractu,nõ eſt locus huic iuramento neceſſario,cū nõ
ſufficiant coniecture:ſed debet adeſſe probatio liquida:vnde qui
petit penã,debet plene et liquide probare cõmiſſionē pene:vt eſt
ſolēnis tex.in.l.in teſtãmento.la.j.ff.de cõdi.⁊ demõ.ergo ſi ſemi
plene probaſſet,non eſſet locus huic iuramēto neceſſario:ita ſin
gu.tenet Bal.in.l.vnica.in.iij.oppoſitio.C.de his que pe.nomi.
quod reputat Bal.menti tenēdū:adde quod Bald.in.c.j.quali.
domi.proprie.priue.allegat quod in.d.l.in teſtamēto.la.j.eſt tex.
ſing.quod in penis debet liquidiſſime cõſtare:accedat quod di
cit Bald.in.l.cum proponas.in vlti.col.poſt.me.C.de he.inſti.et
per.d.l.in teſtamento,qđ caſus penales non recipiunt aliquam
interpretationem extenſiuam aut ſimilitudinariã:facit regula.c.
odia.de regu.iur.lib.vj.⁊.l.cū quidã.ff.de lib.⁊ poſth.eſt verū qđ
Lud.ro.hic.in.xxxvj.col.referēs deciſionē Bal.in.d.l.vnica.tenet
Bal.male dicere:qꝛ ſi cauſa famoſa,vbi agitur de pena fame,ꝗ
eſt maioꝛ quacunqȝ pecuniaria:vt.ſ.dixi,defertur iſtud iuramen
tum neceſſariū.d.c.fin.quanto magis debebit deferri vbi tracta
tur de commiſſione pene tantum pecuniarie. Tu aduerte quod
ex argu.Lu.potius colligitur limitatio ad dictum Bal.quã re
probatio:nam in cauſa famoſa cū ſit grauius,regulariter nõ de
fertur iſtud iuramētum neceſſarium:vt ſuperius dixi.Fallit niſi
eſſet pluſꝙ ſemiplene probatum:ita loquitur text.in.d.c.fi.vt ſu
292 perius declaraui.idem circa commiſſionem pene.† Octauo ſe
quitur ex iſta generali concluſione,qđ in probãda preſcriptione
(cū ſit odioſa)nõ deferť iuramētū in ſupplemētū pba.ſed dȝ ple
ne probari:ita dicit ſing.Bal.hic in vlti.col.ſola ad hoc autoꝛita
te ſua cõtentus.Lu.ro.hic:in.xxix.col.in.x.fal.dicit,qđ iſtud dictū
Bal.ſibi videtur falſum:qꝛ ſi ĩ cauſa famoſa,que eſt magis odio
ſa,deferť iſtud iuramētum:vt ꝓxime dixi,quãto magis in preſcri
ptione,ꝗ lȝ inducta ſit in odiū negligētis:non tñ eſt inducta in pe
nã negligētie,ſȝ gl.quã ipſe ad hoc dicit eſſe ſing.in aut.de tēpo.
nõ ſol.pec.§.j.Tu dicas qđ iſta ſit potius limitatio ꝙ impugna
293 tio:vt dixi in caſu ꝓxi.precedē.† Nono ex predicta generali con
cluſione inferunť tria alia que voluit Bald.in.l.non ſolum.§.qui
alieno.in pe.col.per gl.ibi.ff.de proc.primū eſt,qđ omni caſu quo
cõſtituiť quis ad ſolutionē recipiēdã,dȝ plene cõſtare de manda
to:vnde in defectum ſemiplene probationis nõ deferreť iuramen
294 tū neceſſariū.† Ex quo infert ibi no.Bal.ĩ.l.j.C.de procu.quod
ille qui agit tanꝙ ꝓcuratoꝛ in rem ſuã,vel tanꝙ ceſſionarius,dȝ
liquide pbare de mandato:vnde nõ ſufficeret ſemiplena pbatio
cū iuramento ceſſionarij,qđ eſt not.ſm eum:⁊ idē quod ad probã
dum mãdatū nõ ſufficiat ſemiplena probatio:puta vnius teſtis
qꝛ nõ eſt locus iuramēto neceſſario in ſupplementū,tenet Ange.
in.d.§.qui alieno.in vlt.col.circa me.⁊ Ludo.ro.in.xxvj.colum.in
iij.fal.vbi reputat illã glo.d.§.qui alieno.eſſe ad hoc ſingu. Adde
ſecus eſſe qñ agiť de probãda reuocatione mãdati:tunc bene de
fertur iſtud iuramētū neceſſariū.tex.eſt in.d.c.ex inſinuatione.de
procu.⁊ expreſſe Bar.ſ.in.xiiij.col.ad fi.vbi dixi poſt eum. Caue
tñ,qꝛ Bar.in.d.§.qui alieno.reprobat illam gl.ibi:⁊ idem Bar.
in.l.ſi ſine.§.j.ff.rez.ra.ha. Scdm eſt qđ dicit Bal.in.illo.§.q alie
no.qđ in executione iudicis:quia debet de mãdoto ſuo liquere.l.
prohibitum.C.de in.fiſ.lib.x.non defertur iſtud iuramentum ne
ceſſarium:ſubdit etiam Bal.ibi,idē eſſe in executione vltime vo
luntatis,cum in vltima voluntate non deferatur iſtud iuramen
tum neceſſariū:⁊ ita etiam tenet Sali.in.l.ij.in vlti.q.C.de bono.
poſ.ſm tab.de quo vltimo vide qđ dicit Bart.hic in.xj.col.⁊ que
addidi poſt eū:⁊ ſic habes ex predictis oĩbus ſimul iunctis.xviij.
caſus,in qbꝰ nõ deferť iſtud iuramentū neceſſariū. Decima noua
cauſa eſt,vbi contra ſemiplenã proba.eſſet preſumptio in contra
rium:nam illa preſumptio contraria elideret vim ſemiplene pro
bationis,⁊ impediret deferri iſtud iuramentum neceſſariū.l.j.cū
gl.no.vbi Bar.⁊ ceteri.C.qui ⁊ aduer.quos.Bar.hic in.xiiij.col.
in ver.quero vtrū vna probatio imperfecta.⁊ ibi de hoc dixi poſt
295 eum:⁊ ponit Lu.ro.hic in.xxvij.col.in.xj.fallē. † Ex hoc coꝛ
relarie inferunť alie quinqȝ fallētie,ꝗ ↄfirmanť ex iſta.Prima eſt
qđ ſi quis vellet pbare aliquid qđ eſt extraneum a natura actus
celebrati,⁊ ad hoc induceret ſemiplenam proba.certe cuȝ habeat
preſumptionem in contrariū,non eſſet locus huic iuramento ne
ceſſario:ita inquit Bal.ĩ.c.j.§.preterea.in ti.quid ſit inue.per illū
tex.⁊ hoc dicit alibi non reperiri:⁊ ſequitur ſimpliciter Lud.ro.
hic:in.xxvj.colū.in.v.fal.Adde ad hoc bene facere illud qđ dicit
Bal.in.c.j.§.ſacramentum.in.ij.col.ad fi.de cõſue.rec.feu.⁊ repu
tat Bal.eſſe multum memoꝛie retinenduȝ,qđ qñ vnus teſtis de
ponat ſuper eo qđ eſt remotum a natura contractus:tunc qꝛ tale
teſtimoniū non cõſonat nature nec iuri(qđ naturã imitať) nūꝙ
ex illo teſte deferť iuramentum in ſupplemētum proba.et retuli
etiam.ſ.in hac gl.in materia de vno teſte. Scda fallen.eſt que in
de ſequiť,qđ ſi ↄ ſemiplenã pbationē adſit preſumptio ↄſuetudi
nis:tūc etiã nūꝙ deferť iſtud iuramētū neceſſariū ſm Bal.in.d.
c.j.§.preterea.in fi.qđ dicit tenendum coꝛdi:⁊ ſequiť ſimpliciter
Lud.ro.hic in.xxvj.col.in.iiij.fal. Tertia fallen.pulchꝛe ſequitur
qđ vbicunqȝ obijcitur dolus ad probandum dolum,nunꝙ defer
tur iuramētū in ſupplemētū proba.ita ſing.Bal.in.l.j.in vlt.col.
C.qui ⁊ aduer.quos.vbi ad hoc bene inducit.l.iij.§.j.cum gloſ.ff.
de mino.⁊ confirmatur predicta ratione:ex eo qđ dolus nõ preſu
mitur:imo oppoſitum.l.quoties.§.qui dolo.ff.de probatio.Itē
dolus dꝛ crimē:vt eſt gl.ſing.quã Bar.ibi ad hoc not.ĩ.l.j.ff.de fi
deiuſ.tu.ſi eſt crimen.ergo in dubio non preſumitur.l.merito.ff.
pro ſo. Quarta fallen.ſequiť,qđ qñ agitur de probãdo erroꝛe no
tarij commiſſi in inſtrumento:⁊ notariuſmet atteſtetur de tali er
roꝛe:certe ex dicto notarij non deferť iuramentū neceſſarium in
ſupplemētū proba.cū in ↄ:ium adſit ſcriptura publica inſtrumē
ti:ita no.inquit Bal.in.l.imperatoꝛ.la.j.in.iiij.col.ff.de ſtatu ho.
motus ꝑ gl.prealle.in.d.l.j.C.qui ⁊ aduer.quos. Quinta fal.ſequi
tur quã ponit Bal.ĩ.l.vnica.§.licētia.alias.§.ille aūt.in ver.mo
do hic quero.C.de lati.lib.tol.vbi tenet,qđ ſi reperiať inſtrumētū
crediti penes debitoꝛē,⁊ debitoꝛ non ſit pſona ſuſpecta ꝗ veriſiľr
furto ſubtraxerit,quãuis ex hoc pſumať liberatꝰ:tñ ex iſta pſum
ptione nõ deferreť iuramētum in ſupplemētū pba.qꝛ iſta pſum
ptio,cū ſit ſine cã,põt elidi ꝑ pſumptionē ↄ:iã.Addo qđ ↄ:iū in
terminis

terminis tenuit Ange.in.l.postq̄.ff.de pac.vbi p glo.ibi determi
nat in terminis,q̄ð ex ista presumptione:q2 penes debitorē repe/
ritur instrumentū creditū inducit semiplena ꝓbatio de solutione:
per quā potest ipsi debitori deferri iuramentū in supplementū ꝓ/
bationis:si modo sit ꝑsona honesta,al's secus:vt ibi p eū,veritas
huius passus pendet ab his q̄ vidimus.s̄.post Bar.in.v.co.in.fi.
vbi tetigi,an ex sola p̄sumptiōe possit deferri iuramentū in supple
296 mentuz ꝓba.†Et sic habes.xxiiij.casus in quib⁹ nō defert̄ istud
iuramentum necessariū.¶ Uigesimusquintus est casus,vbicūq3
numerus testiū est taxatus a lege,ꝓ solēnitate formali:ꝛ nō ad so
lā ꝓbationē:vt est videre i testamentis,in codicillis:in doñ.cau.
mor.ꝛ si.ſm Lud.ro.hic:in.xxvij.col.in.vij.fall.alle.Bal.in.l.ij.ad
fi.C.de bo.pos.ſm ta.ꝛ.in.c.j.§.sacramētuz.in.iij.co.de consue.rec.
feu.ꝛ no.Bal.in.l.in bonefidei.in.ij.col.ad fi.ꝛ in addi.Spec.in ti.
de iura.de la.ver.j.ꝛ in.l.cū ꝓponebat̄.in.j.colū.ad fi.post gloss.no.
ibi.ff.de lega.ij.¶ Uigesimosexto,vbicunq3 requiritur testes esse
rogatos:ibi nūq̄ potest esse locus iuramento necessario:nā cū ꝑs
qui semiplene ꝓbauit,nō fuerit rogata:nec possit subrogari loco
testis rogati:sequit̄ q̄ð nō potest esse locus iuramento necessario.
ita not.Bal.in.l.ij.ad fi.C.de bo.pos.ſm ta.¶ Uigesimoseptimo
nō habet locū in cōtractu in scriptis celebrato ex natura ꝯtract⁹:
vt est in contractu emphiteotico:vel ex conuentione partiuz:vel
ex dispositiōe statuti:aūt cōsuetudinis,aut.s3 nouo iure:ꝛ q̄ð ibi
no.maxime p Bal.in vlti.col.C.si cer.pe.ita exp̄sse tenet Salic.in
d.l.bonefidei.in.xj.col.facit quod dixi.s̄.in.viij.pn.fal.post Salic.
in.l.j.C.de fi.instru.¶ Uigesimooctauo nō h3 locū istud iuramē/
tum necessariū:vbi q̄s habet pro se solā famā et essemus in casu
in quo fama semiplenā ꝓbationē induceret.ita sing.tenet Bal.h̄:
mouetur ista ratione:q2 fama de p se nō est ꝓbatio:s3 beneꝯfirma
tio probationis prece.l.iij.§.eiusdem.ff.de testi.leuis est hec ratio
Bal.ꝛ Lu.ro.hic:in.xxviij.co.in.xxij.fall.referēs istā sing.deci.bal.
dicit Bal.in.hoc male dicere,si loquamur in causis ciuilibus ꝛ ꝓ
bat a partibus sufficienter enumeratis:siue enim velimus tenere
q̄ð fama regulariter faciat semiplenā ꝓbationē:put tenuit gl.in
c.veniens.el.j.de testi.ꝛ gl.in.c.j.de app.ꝛ tūc d3 esse locus iuramē/
to necessario in supplementū ꝓbationis:ꝛ hoc voluit gl.in.d.l.bo
nefidei.in glo.fi.magna:aut volumus tenere opi.aliorū:q̄ð fama
faciat violētā presumptionē:vt.d2 ꝓbari in.c.preterea.extra de te/
sti.cog.ꝛ idem multofortius/aut volumus tenere opi.Bar.in.l.
de minore.§.plurimū:in vlti.q.prin.ff.de q̄ō.q̄ð relinquatur arbi/
trio iudicis:an fama semiplenā ꝓba.faciat:ꝛ adhuc idē,q2 an de/
ferri debeat iuramentū istud necessariū,est ſm eū arbitrariuz iu/
dici inspecta qualitate personarū,ꝛ circunstantijs cause.d.c.si.ex
tra eo.ꝛ.c.romana.de testi.li.vj/in criminalibus autē aliud est:mi
hi quoq3 dura videt̄ decisio Bal.q̄ð in casib⁹ in quib⁹ fama semi/
plenā proba.facit,q̄ð non debeat esse locus iuramēto necessario,
per regulā huius tex.in.d.l.in bonefidei.cū si.ꝛ q sint illi casus di/
xi remissiue.s̄.in materia de fama.¶ Uigesimusnonus casus est,
vbicūq3 probatio ponit̄ in cōditione puta,si fuerit probatū tunc
nō est locus huic iuramēto necessario in supplementū proba.ratio
est:q2 conditiones debēt perfecte impleri in forma specifica.l.q he
redi.in prin.ꝛ in.l.meuius.ff.de condi.ꝛ demon.ita no.decidit bal.
in.d.l.in bonefidei.in pe.col.in ver.expedita est secunda pars,ibi
tū limitat hoc esse verū,qū cōditio ꝓprie apponeretur in vim cō/
ditionis:puta si papa rescriberet hoc modo:si tibi costiterit talez
natum ex legitimo matrimonio:ꝓuideas illi de tali bñficio/sec⁹
si nō apponeret̄ p modū cōditiōis,s3 institutiōis vel excitationis:
puta,si in rescripto ad lites diceret̄,si tibi de ꝓmissione cōstiterit
cōdēnabis ꝛc.nā hec clausula intelligit̄ exprimere illud q̄ð tacite
inest:nō allegare ius cōe,cū sit rescriptū de iustitia,p dictū Inno.
in.c.prudētiā.de offi.deleg.ꝛ q̄ð no.in cle.j.eo.ti.p Bal.in.l.p̄scri/
ptione.in.iiij.col.C.si contra ius vel vtili.pu.vbi etiā refert illud
dictū Imo.cū ista doctri.Bar.transit etiā simpl'r Salic.in.d.l.in
bonefidei.in.xviij.col.in.ij.q.Ludo.ro.in.xxviij.col.in.xix.fal.re/
ferens Bal.in.d.l.in bonefidei/Pondera q̄ð idē Bald.hic teneat
expresse ꝯrium,dū ponit exēplum in testatore qui mādauit male
ablata restitui si petens illa ꝓbauerit:nā dicit Bal.hic:tūc vnuz
testē cū iuramēto necessario sufficere,nihil tū allegat.Addequod
idē q̄ð hic,tenuit plen⁹ Bal.in.l.id q̄ð pauperib⁹.in.vij.co.in.xj.
q.C.de epi.ꝛ cle.vbi q̄rit pone q̄ð testator i testamēto mādauit sol
ui oībus,q ꝓbauerint se debere recipere:nūq̄d reqrat̄ plena ꝓba/
tio:cōcludit,q̄ð queādmodū cū ipso testatore si viueret sufficeret
probatio cōiecturalis,ꝛ sic p vnū testem cū iuramento:ita etiā cū
executore debet sufficere,nō solum plena probatio:sed etiā ꝓba/
tio cōiecturalis vel presumptiua.l.si tutor petitus.C.de peri.tu.ꝛ
l.licet imperator.ff.de leg.j.ꝛ.d.l.lucius.ff.de condi.ꝛ demonst.ipse
vero Ludo.rom.hic in loco p̄all.distinguit,qū ꝓbatio apponit̄ in
cōditione,aut q̄s vult ꝓbare,ꝛ sic implere conditionē p solū iura/
mentū:ꝛ tūc nō potest:q2 si posset,qū filius instituit̄ sub ꝯditione
si ꝓbauerit se esse filiū,nō diceret̄ cōditio impossibilis,si posset p
solum iuramentū ꝓbare:ꝛ tū istud est cōtra.d.l.lucius.aut ꝑo q̄s
vult implere conditionē per vnū testē,vel p aliā semiplenā ꝓba.
simul cū isto iuramēto necessario:ꝛ tunc potest:ratio est ſm eū:q2
tunc tale iuramētū necessariū,d2 esse legitima probatio,p text.in
d.c.ij.de proba.ꝛ dicit q̄ð istud in terminis sequit̄ Bal.in.l.j.C.de
sacrosan.eccle.post Jo.an.in.c.q̄q̄.de vsur.li.vj.in nouel. Adde
q̄ð etatis nostre iuriscōsultorū facile princeps.d.Frā.de are.in.d.
c.ij.in.ij.no.de proba.pūgit de isto text.cōtra decisionē Bal.in.d.
l.in bonefidei.nam ſm eum,tex.ibi:in ver.cū alie legitime proba
tiones:probat,q̄ð iuramentum sit legitima probatio propter di/
ctionē alie,q̄ denotat iuramentū esse eiusdē qualitatis.l.mutus.
§.j.cū glo.ff.de procu.p q̄ð infert,q̄ð si statutū faceret mētionē de
probatione:veniret probatio iuramēti necessarij cum semiplena
probatione:ꝛ istud faceret ꝯtra Bal.in.d.l.in bonefidei.volentē
q̄ qū probatio ponit̄ in cōditione,nō veniat iuramētū necessariū
suppletiuū:ꝛ ante eū Ludo.ro.hic:in.xxvij.col.ponderat ad hoc
tex.d.c.ij.q̄ð iuramentū suppletiuū,dicat̄ legitima ꝓbatio.Istud
vltimū non puto verū:ꝛ glos.ꝛ cōiter doc.tenent ꝯrium:patet ad
sensuz:q2 si iuramētū necessariū nō est ꝓprie ꝓbatio,quō dici pōt
legitima ꝓbatio,ſm q̄ð plene examinaui.s̄.in.viij.fall.generali.
ꝛ tangit̄ p glos.ꝛ doc.in locis ibi p me alleg.Teneas ergo conclu/
sionē Bal.ꝛ Salic.in.d.l.in bonefidei.q̄ð si ꝓbatio ponit̄ in vera
cōditione,nō veniat iuramētū necessariū,cum nō sit ꝓprie proba/
tio,s3 releuatio:vt late dixi.s̄.in loco proxime adducto:ꝛ ita etiā
in terminis tenet do.Alexā.de imo.in.l.licet imperator.in.j.col.in
ij.no.ff.de leg.j.de quo etiā p Joā.an.in.c.cū pro causa.de procur.
Ad predicta vide q̄ð pulchre decidit Bart.in.l.ait pretor.§.si iu/
dex.in pe.q.ff.de re iudi.vbi querit Bar.si iudex in snia dicat con
dēno titium,si est probatū eū debere,al's ipsum absoluo:si appa/
reat in actis ꝓbatū esse per vnū testē:ita q̄ð,aliter esset locus iu/
ramento necessario:an dicatur absolutus vel condēnatus,ꝛ deci
dit,q̄ð absolutus:q2 iuramentū necessariū defert̄ propter inopiaz
probationis:si ꝓpter inopiam,ergo est probatū,ergo cōditio non
impleta.Item illa cōditio si est probatū,intelligit̄ de vera proba/
tione.l.hec cōditio.ff.de cōdi.ꝛ demon.sequitur Bald.reputans
no.dignū.in.c.q̄ð ad cōsultationē.in.iij.colū.de re iudi.ꝛ in.l.iij.in
vlti.col.in ver quero de qua ꝓbatione.C.de sen.q̄ sine cer.quanti.
¶ Trigesimo nō habet locū istud iuramētū necessariū,qū recur/
ritur ad ecclesiā,ꝓpter defectū iustitie iudicis secularis:tūc corā
ep̄o nō habet locū istud iuramentū necessariū.ita sing.Bal.in.c.
si quis p triginta.in vlti.colū.in ver.postremo quero.si de feu.fue.
cōtrouer.inter do.et agna.mouetur.q2 recursus ad ecclesiam nō
est efficax.nisi manifeste appareat conscientia aduersarij lesa:vt
no.Innoc.in.c.nouit.de iudi.no.in cle.j.de iurepa.sed sacramen/
tum aduersarij mei nō cōcludit cōscientie mee:vt ibi plenius per
eum,q̄ð bene no.¶ Trigesimoprimo nō defertur istud iuramen
tum necessariū,ad probandum interesse singulare ei qui semiple
ne probauit p vnū testem.ita singu.Bald.in.d.l.vnica.ad fi.C.de
sen.que pro eo q̄ð interest:ꝛ hoc dicit innuere gl.ibi dum dicit,q̄ð
duo testes sunt necessarij ad probādum interesse singulare:et ra/
tionem huius assignat ibi Bal.q2 in hoc probationis genere,ra/
tio testis procedit p viam industrie,nō per viam sensus corpora/
lis:ideo requiritur liquida probatio,q̄ð reputat perpetuo tenen
dum mēti.¶ Ex ista ratione Bald.infert̄ trigesimasecūda singu.
fallentia valde generalis ꝛ multū signanda:q̄ð vbicūq3 super eo
in quo habēt deponere testes,magis deponūt p iudiciū rationis
vel intellectus,quā per sensum corporalem,ibi nunq̄ defert̄ istud
iuramentū necessarium:vt est,qū agitur de probando dñio,vl' de
probando furore,vel similibus:vt per Bal.in.l.proprietatis.ꝛ in
l.cū res.C.de proba.ꝛ late prosequitur Bal.in.l.solam.C.de testi.
Cano.in.c.cum causam que inter archiepiscopū.de testi.vnde di/
cit optime Bal.in.l.iij.in vlti.col.circa mediū.C.de sen.q̄ sine cer.
quāti.q̄ð qū testes deponūt de dñio,territorio,districtu,iure deci
mandi,ꝛ similibus,que potius intelligunt̄ ratione intellectus,q̄
cōprehēdātur sensu corporeo,causa est de substantia dicti,etiā si
testis nō interrogetur.ꝛ dicit q̄ð est no.dictum Innoc.l3 vulgatū
in.d.c.cū causam.¶ Trigesimotertio,non habet locum istud iu/
ramētum necessariū,quādo petuntur testes examinari ad eternā
rei memoriam:nam in ista specie ꝓbationis nō habēt locum alie
probationes suppletiue,vt delatio iuramēti necessarij in supple/
mentum:q2 sole attestationes sunt ille que publicant̄,nec potest
aliq̄d addi vl' detrahi testificatis.l.gesta.C.de re iudi.ita no.Bal.
in.l.cū te minorē,in vlti.col.C.de proba.¶ Trigesimoquarto,qū
agitur de probādo iusto impedimēto citati.ita Joan.and.et alij
Cano.in.d.c.j.de do.ꝛ cōtu.in.vj.in nouel. ¶ Trigesimoquinto
nō defertur istud iuramentū necessariū ei qui potuit plene ꝓba/
re ꝛ fuit negligens,ꝛ semiplene tantū probauit.ita Bal.in.c.si.in
ix.col.extra eo.facit q̄ð voluit Bart.s̄.in.x.col.in ver.itē hoc intel/
lige verū,vbi circa idem ꝛc.cum addi.ibi per me traditis.¶ Tri/
gesimosexto istud iuramentum necessarium non defertur inse/

ni: vsurario: iudeo: aut alias vili persone: quãuis semiplene pro- bassent vel haberent vnũ bonũ testem fm Cy. in. d. l. in bonefidei. in. vij. q. Bal. no. in. l. g accusare. C. de eden. ꝛ in feneratore, tenent Cano. in. c. fi. extra eo. idẽ tenet Bar. no. hic in pe. colũ. ad fi. vel in princi. vlti. col. vbi dicit: qꝺ si ille qui semiplene probauit, est vilis persona, vel alias infamis: nõ defertur sibi istud iuramentũ: ratio q: si esset extraneus testis huiusmodi conditionis, repelleretur: quãtofortius cũ sit testis in causa propria. idẽ tenet Bal. in tit. de contro. inuesti. sup rubri. Ange. in. q. per eũ disputata, que incip. astensis miles. in. xxix. col. in. l. postq̃. ff. de pact. ꝛ Ludo. ro. hic: in xxvij. col. ꝛ. d. Alexan. hic: in vlti. col. Et de iudeo potest notabilis ratio reddi: nã delatio huius iuramenti dicit̃ fieri de equitate, fm Bal. in rubri. de cõtro. inuesti. in vsi. feu. sed iudeo nõ est seruanda equitas: vt est glo. in. c. ij. in glo. fi. de iude. per quã glo. potest inferri vnuz qꝺ tibi videbit̃ nouũ, qꝺ in oĩbus casibus in quibus per- missum est de iure purgare morã, qui ponunt̃ per doct. in. l. si insu- lam. ff. de ver. ob. ꝛ in. l. ꝛ si post tres. ff. si qs cau. qꝺ in illis iudeus non poterit morã purgare, cũ purgatio more dicat̃ de equitate. l. si seruũ. §. sequitur. ff. de ver. obli. sed equitas (vt dixi) nõ seruatur iudeo: imo rigor. qꝺ no. pro noua ꝛ pulchra limitatione ad ea que tradunt̃ in locis preealleg. ꝛ presertim in. d. l. si insulam. ꝛ hoc vlti- mum confirmo per illud quod no. idem Ange. in. d. l. si insulaz. qꝺ stante statuto, qꝺ in certis causis seruetur rigor, qꝺ in illis nõ po- terit mora purgari, per ratione predictã: refert ꝛ sequit̃. d. Alexã. in. d. l. et si post tres. in. j. co. ff. si quis cau. imo generalius ꝛ notabi- lius. ꝛ ista est nota. regula, vbicũq; quis repellitur a testimonio a causis enumeratis: in. l. iij. §. lex iulia. ff. de testi. multofortius re- a ¶ Maior. Adde q dicãtur testes oĩ exceptiõe maiores. vide gl. in ver. idone⁹. instit. de inuti. stip. glo. in §. maiores. in. c. j. de cõsang. ꝛ affi. Alex. ꝺ imol. consil. xvij. incip. viso pcessu cause vertẽtis inter antoniuz. in. j. volu.

pellitur, ne sibi deferat̃ istud iuramentũ necessarium cũ efficiatur testis in causa propria. l. fi. C. de fideicõ. ꝛ cõsequenter fit testis irre- gularis, cõtra regulam. l. omnibus. C. de testi. ꝛ. l. nullus idoneus. ff. de testi. istam generalem regulã tradit no. Bal. in. d. l. qui accu- sare ꝛ eã in specie refert ꝛ sequitur Lud. ro. hic: in xxvij. co. in. xiij.
297 fallen. † Confirmo: q: quotiescũq; admittit̃ pbatio irregularis: vt hic, requirit̃ qꝺ talis testis irregularis sit omni exceptione ma- a ior:ᵃ istud probo ex eo qꝺ fingu. decidit Ange. in. l. j. §. si dubitetur. ff. quẽadmo. testa. aper. vbi dicit, stante statuto qꝺ delictum pro- betur per solam famam: certe quia talis probatio est irregularis, opz qꝺ talis fama habuerit ortũ a personis fide dignis: que sint
298 omni exceptiõe maiores. † Et istud no. diligẽter pro statutis que sunt apud nos disponentib⁹, quod de damno dato in fundo vel vinea alicuius, stetur iuramento dãnum passi: nam cũ ista proba- tio sit irregularis, requiritur qꝺ ille dãnum passus, sit omni exce- ptione maior: ꝛ istud vltimũ in specie ponit. d. Anto. de alexand. doc. neap. in. d. l. qui accusare. in. ij. colũ. Ex ista generali regula in- fert pulchre Ludo. roma. hic: in. xli. colũ. duas nota. decisiones. Prima est, qꝺ mulieri agenti in causa feudali, q̃uis semiplene p- bauit, non potest deferri istud iuramentũ necessarium: cuz mulier in causa feudali nõ possit esse testis: vt est tex. signandus: ꝛ fm euz fingu. in. c. j. in fi. qui fint neces. ad proban. inue. ꝛ ibi Bal. in fi. ad hoc no. illum tex. pulchra equidem fuit ꝛ noua ꝯsyderatio Ludo. sz credo qꝺ sit falsa. Primo, q: in causa feudali, cũ sit causa grauis regulariter nõ defertur dictũ iuramentũ necessarium: fm Bal. in d. l. in bonefidei. in vlti. colũ. ꝛ retuli. s. in prima principali fallen. gl. nisi intelligas vt ibi retuli. ꝛ tenet Bald. in loco preallega. qñ in causa feudali esset aliquid vltra semiplenã probationem: puta possessio. Secũdo ꝯtra Ludo. moueor: q: habemus duos tex. feu- dorum: qꝺ imo in causa feudali potest deferri mulieri iuramentũ in supplementum proba. tex. est in. c. j. ꝛ ibi docto. de cõtro. inter mas. ꝛ fe. de benefi. ꝛ in. c. defuncto. si de feu. fue. contro. inter do. et agna. ꝛ ad regulam generalem Bald. qꝺ qui nõ potest esse testis, repellitur ab isto iuramẽto necessario: opus est respõdere ꝛ restrin- gere, qꝺ illa regula procedit, quãdo aliquis repellitur a testimo- nio per vitium suũ, aut suam culpam: secus si propter solum defe-
299 ctuz nature: puta ratione sexus, vt iuribus preallega. † Scdo in- fert Ludo. roma. qꝺ mulieri aliquem criminaliter accusanti, non poterit ciuiliter deferri istud iuramentum necessarium in foro ca- b nonico, cũ mulier nõ possit esse testisᵇ in causa criminali de iure ca- nonico: lz secus sit de iure ciuili. Primũ probatur per glo. in cap. forus. de ver. sign. ꝛ in. c. qm̃. de testi. Secundũ probat̃ in. l. ex eodẽ. ff. de testi. canonizata. xvj. q. iiij. in. c. ex eo. ista secunda illatio videt̃ esse modici effectus, cũ oĩno in causis criminalib⁹, cũ sint graues ꝛ ardue, nõ deferat̃ iuramẽtũ necessariũ: vt. s. firmaui in prima pn- cipali fallen. sumpta ex glo. nisi intellexeris illationẽ Ludo. eo ca- su, quo esset plus q̃ semiplene probatum: quo casu etiam in causis arduis, esset locus huic iuramento necessario: vt dixi loco proxi- me alleg. quod tunc non deferretur mulieri in foro canonico. Et de eo qꝺ dictum est: an mulier de iure ciuili possit esse testis in causa capitali vel criminali. vide Ioan. and. in addi. Spec. in tit. de teste. §. j. super ver. qꝺ est mulier. Ioã. fab. in. §. testes. instit. de testa. ꝛ qꝺ de iure canonico mulier non possit esse testis. in crimi-

b ¶ Testis. Adꝺ Host. in summa in ti. de teste. §. quis possit esse testis.

c ¶ Semel mal⁹. Adꝺ qꝺ hec regula fallit: vbi qs p triẽniũ laudabilit̃ vi xit post con missum delictũ. tex. est in aut. de mo. col. j. i prin. ꝛ hãc fallẽ. ponit Io. ꝺ imol. in. c. cũ deputati. ꝺ iudi.

nalibus, qꝺ ius seruandum est etiaz tm̃ in foro canonico: vltra. d. c. forus. addo. c. mulierẽ. xxxiij. q. v. iiij. fallit in casibus exceptua- tis, in causa simonie: vt in. c. tantam. de simo. in causa heresis, lese maiestatis, ꝛ in alijs enumeratis per gloss. ij. q. ij. c. firmatum. ꝛ po- nit. d. Alex. de imo. in consi. xj. qꝺ incip. circa primum dubiũ quo queritur an aliquis rex vel dñs. in. iij. co. li. j. Predicta de infame
300 faciunt † an stipendiarij nostri tpis debeat deferri iuramentum necessariũ in supplemementũ proba. veritas pendet ab eo qꝺ deci- dit Albe. de rosa. in rub. ff. de testi. in. j. col. vbi tenet, qꝺ stipendia- rij nostri tpis, nõ sint infames infamia iuris: tamẽ sunt infames infamia facti: q: locant operas suas ad pugnandum, per. l. ij. §. fi. in fi. ff. de infa. et ideo lz nõ repellant̃ a testimonio ex toto: tamen fides eoꝝ diminuit̃. l. casus. ff. de senato. not. glos. ꝛ doc. in. l. j. C. de sum. tri. ꝛ fi. ca. nisi forent stipendiarij pape vel imperatoris: tales em̃ nullã cõtrahunt infamiã: imo laudẽ, et habent exinde priuile- gia ꝛ premia: vt patet. ff. de re mili. p totũ. ꝛ. C. de testa. mili. per to- tum. idem quãdo in bello licito: vt quãdo ad defensionem, per ea que tradunt̃ in. l. vt vim. ꝛ in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. ꝛ iur. eo enim casu quo essent infames infamia facti, nõ posset eis deferri hoc iu- ramentũ: ꝛ illã decisiõ. Albe. refert. d. Lãphrã. brixiẽ. in repeti. c. qm̃ contra falsam. tractans materiam testium. in ver. tertio queri- tur quid de stipendiarijs. de proba. ibi tamẽ corrupte allegat Al- be. in. l. iij. in. §. lege iulia. ff. de testi. qui solũ tãgit. et se remittit: de- buit allegare in. d. rubri. ff. de testi. Et ad istud de stipendiario vi- det̃ qꝺ in terminis nostris decidit. d. Ant. de but. in. c. fi. in antepe. col. extra e. vbi dicit, qꝺ si qs litigat cũ stipendiario, ꝛ iuramentuz necessariũ veniat deferendũ, est potius deferendũ alteri q̃ stipen- diario q habet̃ suspectus vt ibi per eũ. Adde tamẽ de stipẽdiario qꝺ imo sibi possit deferri istud iuramentũ, qꝺ pulchre decidit bal. in rub. C. de fi. instru. in. iiij. col. quẽ. j. statim referã. ¶ Trigesimo- septimo, nõ defert̃ istud iuramentũ necessarium ei quem verisimi- liter est debere deierare fm Bal. in. l. ij. in. ij. not. p illum text. C. de indi. vid. tol. ꝛ in. l. que sub conditione. in princip. ff. de condi. insti. Ludo. ro. hic: in. xxviij. col. in. xvj. fallen. adde tex. et ibi gl. not. in. c. clericos. in gl. ij. de coha. cle. ꝛ mu. ꝛ pulchrũ tex. in. §. nos igitur vi- dentes. qui est in. xxix. col. in in aut. de nup. ꝛ quod suspecto de p- iurio: nõ sit facile deferendũ iuramentũ: adde glo. ꝛ doc. in. c. ij. qui cle. vel vo. ꝛ bonã glo. in. c. q̃uis. xxij. q. j. ꝛ etiã qꝺ dicaz. j. in. iiij. fal- len. que fit pena facientis iurare eum quem fit debere periurare, habet̃. xx. q. v. c. ille qui. et ibi Archi. ꝛ. c. sequen. et est gl. xv. q. v. in c. presbyter. facit qꝺ dicã in seq. fallen. ¶ Trigesimooctauo, vbi quis repertus est semel periurasse: qm̃ ex hoc perdit beneficium delationis cuiusq; iuramenti. c. paruuli. xxij. q. v. per quez tex. ita dicit Ludo. ro. hic: in. xxviij. col. in. xviij. fallẽ. facit qꝺ per eundem tex. dicit idẽ Ludo. ro. s. in. vij. co. ꝛ retuli. s. in glo. ij. in illo: puncto qꝺ instrumẽta etiam de nouo reperta probant per solũ iuramen- tum. facit pro cõfirmatione illud qꝺ dixi in prece. fal. Itẽ facit re-
c gula vulgaris: qui semel malus ᶜ semper presumit̃ malus, in eo- dem genere mali. glo. in. l. cassius. ꝛ ibi Barto. expresse ad fin. ff. de senato. ꝛ in. l. si cui. §. hisdẽ. ff. de accusa. Bal. in. l. fin. de here. insti. Sali. in. l. si minorẽ. in. iiij. co. vbi limitat. C. de in integ. restitu. mi. ꝛ quod tradit Bar. in. l. si prius. in. v. oppo. ij. partis princip. ff. de oper. no. nun. ¶ Trigesimusnonus casus est, si vn⁹ testis deponat p illo qui fuit ptestat⁹, qꝺ volebat obijcere ꝯtra testes: quia nõ de- fert̃ istud iuramentũ necessarium ei qui ita fuit ptestatus: eo q: dictũ illius testis debilitatur ex tali protestatione: ita fingu. dicit Archi. xvij. di. in. c. si qd veri. circa mediũ. post Hos. in. c. presen- tim. de testi. in. vj. ¶ Quadragesimus est, qñ illud qꝺ quis vult iurare nõ est verisimile. glo. est not. in. l. j. C. qui. ꝛ aduer. quos. quã ibi Bal. ponderat p nota. in. iij. col. ꝛ sequit̃. d. Alex. de imo. in cõ- si. cccc xxvj. incip. clarissime dñe iudex. in vlti. colũ. Ultra istas. xl. fallen. adde etiam alios. ix. casus: in quibus vnus testis non facit semiplenam probationem. ꝛ in illis non defertur iuramentum in supplementum: quos dixi. s. ca. glo. in materia de teste. Quosdaz alios casus collige per teipsum ex supradictis in discursu mate- rie. Quosdam alios. j. subiũgam fm quod offertur. Ultra istos ca- sus si quos alios inuenies nullus existimet ignorantia aut obli- uione omissos: quia aut inutiles sunt, vel potius corrupti vel mẽ- dosi: et nil hic vnq̃ posui, qꝺ prius originaliter in fronte non vi-
301 derim. † Ex omnibus supradictis fallen. habes firmare regulam generalẽ: qꝺ extra casus specialit̃ exceptuatos: regulariter pter semiplenã pbatione defertur istud iuramentum in supplementũ proba. Adde qꝺ ista regula pcedit nõ solũ in principalibus cau- sis: sed etiaz in causis incidentibus: ita pbat glo. in. c. ex parte de- cani. in ver. sine speciali mandato. de rescrip. ꝛ ibi etiam not. doni. Anto. de bu. in pe. col. in fi. facit tex. in. c. ex insinuatione. cum glo.
302 de procu. † Item qñ stipendiarij perdiderunt equum in bello: vel ambasiatores in itinere, ꝛ apportant instrumentũ de morte equi: sicut quotidie fit, deferet̃ eis iuramentũ in supplementũ pbatiõis: attento etiam qꝺ res est parui preiudicij: vt. l. hac lege. C. de pac. conuen.

conuen.⁊.l.nō his.§.a barbaris.ff.de re mili.verba sunt ad literā
Bal.no.in rub.C.de fide instru.in.iiij.col.¶ In ea.glo.ibi itē daṫ
actori sacramentū ꝓpter enormitatē criminis:vt.C.vnde vi.l.si qñ
303 heres.† No.qḋ aliqñ deferṫ iuramentū propter solā inopiā ꝓba-
tionū absq̄ aliquo delicto:⁊ tunc ꝓprie loquitur ista lex cū cōcor.
Aliqñ defertur iuramentū ꝓpter inopiā ꝓbationū ⁊ ꝓpter deli-
ctū aduersarij simul et semel:⁊ tunc loquiṫ.d.l.si qñ.⁊.l.ꝓperandū
§.sinautē reus.C.de iudi.vbi deferṫ iuramētū actori ꝓpter contu-
maciā partis:⁊ sic ꝓpter delictū:nā cōtumacia censeṫ delictuz:vt
no.Bar.in.l.omne delictū.in prin.cum multis cōcor.ff.de re mil.
⁊ nō defertur ꝓpter solā inopiam ꝓbationis: circa istam partem
glo.dicit singu.Bar.hic:in.iij.col.ad fi.se putare,qḋ in casu.d.l.si
quādo.cum concor.c.fi.qḋ me.cau.sniā lata pretextu illius iura-
menti nō retracteṫ etiā per instrumenta de nouo reperta:⁊ sic non
haberet locū ista lex:⁊ idē dicit in sniā lata pretextu iuramenti in
litem,qḋ defertur ꝓpter dolū nō restituentis:iuxta.l.in actionibꝰ.
j.de in lit.iur.⁊ idē in casu.d.l.ꝓperandū.§.sinautem reus. Ratio
istorum est,q: ista lex disponens sniam latam pretextu iuramenti
necessarij posse retractari ꝑ instrumenta de nouo reperta,ꝓcedit
in iuramento delato propter solam inopiam probationuz absq̄
aliquo delicto partis:sed in illis legibus, iuramentum defertur
nō solum ꝓpter inopiaz ꝓbationum:sed etiam propter delictuz
aduersarij:ideo illa lex in illis casibus locum habere non potest.
Multum notabilis ⁊ singu.est decisio Barto.pro limitatione
huius legis,⁊ pro intellectu.d.l. si quando. et aliarum.s̄. allega-
tarū idem tenet Ange.⁊ d.Alex.de imo.hic in.xxxiiij.co.do.An.
de but.in.c.fi.in fi.extra eo.Bald.in.l.videamus.in.§.j.in lect.an-
tiqua.⁊ ibi Ange.⁊.d.Alex.in vlti.col.in duobus locis.j.de in li.
304 iur.Joan.de imo.in.l.qui bona.§.qui dāni.ff.de dam.infec.† Ex
ista cōi diuisione ego nouiter elicio singu.limitationē ad regulaz
Inno.in.c.tua nos.extra de coha.cler.⁊ mu.de qua plene dixi.s̄.
in glo.ij.in.iij.parte:qḋ sniā lata ex probationibus priuilegiatis:
puta ex iuramento ꝓprio partis,nunq̄ transit in rē iudicatā:quin
semper possit retractari ꝑ instrumēta vel per testes nouiter reper-
tos.illa regula debet limitari ex predictis,vt ꝓcedat in sniā lata
pretextu ꝓprij iuramenti delati solū ꝓpter inopiam ꝓbationis:se-
cus si iuramētum fuisset delatū nō solū ꝓpter inopiā probationū:
sed etiā ꝓpter delictū aduersarij:tunc sniā lata p̄textu illius iura-
menti:q̄uis dicaṫ lata pretextu ꝓbationis priuilegiate:tñ retra-
ctari non posset ꝑ instrumenta de nouo reperta:ſm Bar.⁊ alios.
s̄.alleg.tetigi etiam in.d.iij.parte gl.ij.Adde qḋ Raph.Fulg.hic
in vna lect.iiij.col.transit simpl'r cū decisione Bar.in alia vero lec.
dicit:qḋ in ꝯtrium facere videṫ.l.videamus.§.pe.ver.item viden-
dum.⁊.l.fi.j.de in lit.iur.Lud.ro.hic.in.xv.col.⁊ seq.expresse repre-
hendit Bar.⁊ dicit se pro certo putare,qḋ tātus doc.in hoc passu
errauit.q: tale iuramentum in casu dictarum legū vocaṫ iuramē-
tū legale.plenā inducens probationē:sed multi sunt casus in qbꝰ
lꝫ probatio per iuramentū legale plenā inducat ꝓbationē: tamē
annullatur per ꝓbationē cōtrariā:istud patet in.c. continebaṫ.et
in.c.attestationes.extra de despon.impu.vbi dr̄,qḋ staṫ iuramēto
viri,qḋ ipsam vxorem carnaliter cognouerit:⁊ nihilominus diciṫ
in.c.ꝓposuisti.de ꝓba.hoc iuramentum per ꝓbationes cōtrarias
reprobari posse.Scḋo per.d.l.videamus.§.pen.⁊.d.l.fi.j.de in.lit.
iur.vbi de ꝑiurio iurantis in litē,qḋ in materia illa plenā ꝓbatio-
nē inducit:q̄ri tñ pōt ex magna causa,superuenientibꝰ veris ꝓba-
tionibꝰ.Tertio per glos.sing.in.c.ij. in ver.affectata.de tēp.or.in
a vj.que vult,qḋ lꝫ ignorantia[a] ꝓbetur per solum iuramentū:tñ po-
test contrarium probari.idē tenuit Bar.nō memor illius glo.in.l.
305 si cui.§.hisdem.ff.de de accu.¶ † Quarto adducit qḋ no.Inn.in
c.q: propter.in pe.colū.de elec.vbi lꝫ in casu illius capl'i voluerit
papa impedimentū ꝓbari per iuramentū,nihilominus dicit ibi-
306 dem ꝑ ꝯrias ꝓbationes retractari posse.† Vltimo adducit qḋ
no.Inno.in.c.super eo.ad fi.qḋ me.cau.vbi vult qḋ lꝫ de expensis
precedente iudicis taxatione stetur iuramento partis in odiū cō-
tumacis.d.l.properandum.§.sinautē reus.C.de iudi.⁊ in auṫ.de
iudi.§.qm̄.⁊ in auṫ.nouo iure.C.de iudi.nihilominus ex probatio-
nibus cōtrarijs potest reprobari:ex quibus oībus dicit Ludo.
ro.manifeste ostendi,qḋ iuramentū quātūcūq̄ legale,plenā ꝓba-
tionē inducēs,retractari potest ex ꝓbationibꝰ cōtrarijs:ergo suc-
cedit prima regula huius legis,qḋ sniā lata p̄textu iuramēti:pōt
per instrumenta de nouo reperta qñcunq̄ retractari:ergo Bar.
nō bene dicit.Tene deci.Bart. pro quo vr̄ glo.in.d.l.videamus.
§.pe.in glo.magna sup ver.ex magna causa.circa fi.⁊ ibi Ang.et
d.Alex.in fi.expresse ad hoc not.Non ob.tex.in.d.l.videamus.§.
pe.quē Fulg.⁊ Ludo.allegant cōtra Bart.q: expresse ibi rñdet
glo.preallega.qḋ ille tex.loquiṫ anteq̄ feraṫ sniā a iudice: tunc be-
ne iuramentū illud retractari potest ex nouis probationibus: sed
postq̄ sequuta fuerit sniā diffinitiua: secus est, per hanc legem.
Ad quinq̄ similia adducta per Ludo.ro.rñde ſm do.Alex.hic:
in.xxxiiij.col.qḋ nō loquunṫ qñ in odium delinquentis erat indu-
ctum qḋ staretur iuramēto aduersarij:vt in terminis nostris,vel
nō loquuntur quādo iam lata erat sniā pro iuramēto,sicut hic.
307 ¶ † In ea.gl.ibi itē ꝓpter ꝯtumaciā rei daṫ actori:habes duos
casus in quibꝰ statur iuramēto actoris,⁊ iuramētū habeṫ ꝑ ple-
na ꝓbatione.Hinc sumpta occasione Lud.ro.hic:in.xvj.col.⁊ se.
in duobus locis q̄plures alios casus adducit:in qbus iuramen-
tum habeṫ pro plena probatione:postea vnū casum addit Lu.in
vlt.col.vide hic ꝑ eū.⁊ adde etiā glo.in.c.fi.in gl.j.magna.qḋ me.
308 cau.† Inter ceteros casus no.illum,qḋ ignorātia probaṫ ꝑ soluz
iuramentū,gl.est in.l.si cui.§.hisdem.ff.de accu.quā Bar.ibi mul-
tum no.ad hoc:⁊ est tex.in.c.si vero aliquis.de sen.excō.Adde tu
gl.in.c.ad audientiā.in gl.fi.mag.sup ver.irritū.de rescrip.⁊ glos.
⁊ Bal.in.l.j.vbi Bal.limitat.C.ad maced.aliter limitat Bart.in
d.§.hisdē.⁊ ante eū est glos.singu.in.c.ij.in ver.affectata.de tēpo.
ord.in.vj.quā allegaui in prece.paticula gl.Adde qḋ eodē modo
allegantí ignorātiā statuti standū est,cū eius iuramēto,gloss.in.c.
proposuisti.lxxxij.di.quā ad hoc ꝓ sing.allegat.d.Abb.Panor.
in ꝯsi.xxxvj.incip.videṫ primo dictos pontifices ⁊c.maxime con- a
currente presumptione ignorātie:vt ibi per eū:puta per forenses.
Adde tu aliā glo.idem expresse dicētē in.c.qui ⁊ humanis.in ver.
ignorare.xij.q.ij.quā ad hoc ꝓ ꝯcordāti allegauit.d.Abb.Panor.
in.c.ij.in vlt.col.de cōsti.vbi etiā ad hoc alleg.tex.in.c.nulli.ad fi.
309 de elec.in.vj.† Confirmo per regulā que habet,qḋ in his q̄ cōsi-
stunt in aio nostro,vel in nostra cōsciētia,statur nostro iuramen-
to:vt est glos.in.§.sed iste.insti.de actio.quā ad hoc alleg.Bart.in
l.inter oēs.§.recte.in.ij.col.ff.de fur.et in.l.celsus.in fi.ij.colū.ff.de
vsuca.⁊ in.l.gerit.in fi.ij.colū.ff.de acq.here.⁊ in.l.j.§.hoc interdi-
cto.in.ij.col.ff.de iti.actuq̄ priua.⁊ in.l.is potest.in.viij.colū.ff.de
acq.here.adde aliā meliorē glo.in.c.significasti.in glo.iij.sup ver.
si ita est.de homi.que ad hoc allegat bona iura maxime.c.pasto-
310 ralis.in fi.de excep.† Adde etiā qḋ vult gl.no.in.l.j.in ver.aio.C.
ad le.corne.de sica.quā reputat valde sing.Lud.ro.in.l.in illa.in
pe.col.ff.de ver.obli.qḋ animus vulnerātis.s.qḋ nō vulnerauerit
aio occidēdi,ꝓbaṫ per eius iuramētū. Limita tñ multis modis
311 quos dixi in.d.§.sed iste.insti.de act.† Itē quātitas fructuū perce-
ptor probaṫ per solū sacramentū.gloss.est in.§.si vero pecunie.in
ver.iureiur.in auṫ.de nup.de qua facit festum Ang.⁊ dicit qḋ est
singu.in iure in.l.si nauis.ad fi.ff.de rei ven.Ludo.ro.hic in.xvij.
col.in fi.vltra Lu.adde aliū casum sing.in.§.sup hoc sancimus.in
auṫ.de colla.quē ad hoc alleg.Jo.an.in.c.fi.⁊ ibi Inno.in.vj.col.
qḋ me.cau.vcꝫ in officiali q̄ recedit ante finē syndicatus statur iu-
ramēto cōtra eum.Adde gl.⁊ ibi no.Ang.in.§.opꝫ.in auṫ.vt iu.
sine quoquo suf.⁊.d.§.sup hoc alleg.glo.nostrā.s̄.ibi:vel per fugā
rei.et ibi de hoc dixi.s̄. plures alios casus reperire laboriosum
esset potius q̄ subtile,nec sunt oīno de materia nostra. ¶ In ea.
glo.ad fi.habes ex glo.cui deferēdum sit istud iuramentū necessa-
b rium,an actori an reo.[b] ponit etiā gl.in.l.in bonefidei.C.eo.in glo.
fi.magna ⁊ ibi doc.p̄sertim Cy.in.vij.col.⁊.viij.q.⁊ latius Salic.
in.xiij.col.ad fi.⁊ quatuor seq.glo.in.c.fi.in glo.fi.⁊ ibi Cano.et la-
tius ceteris do.Abb.Panor.extra eo.⁊ glo.in.c.cū sint ꝑtiū iura.
de reg.iur.in.vj.⁊ in.c.j.in.fi.de gra.suc.in feu.⁊ glo.in.§.si vero pe-
cunie.in ver.iureiurādo.⁊ ibi Ange.in.§.si vero vsufructꝰ.in auṫ.
de nup.aliqd gl.in.l.maritus.in glo.j.ff.de questio.Spec.in tit.de
iura.dela.in ver.vt autē plenius instruaris.cū ver.seq.in istis lo-
cis gl.⁊ doc.variant.Bar.hic:in pe.col.cōsyderat quatuor casus:
⁊ in effectu tenet idē qḋ gl.hic:lꝫ vtatur verbis clarioribꝰ aut no-
tabilioribus,⁊ verba Bar.formaliter reassumit Raph.Ful.hic:
in pe.⁊ vlt.col.⁊ nihil vltra addit.Ego autē sequēs ordinē Bart.
referam primo aliquos casus claros ⁊ indubitatos:postea attin-
gam casum qui dubius est,⁊ in quo glos.⁊ doc.variant,⁊ illū vlti-
312 mo loco plene disputabo.† Primus casus est,qñ actor minus q̄
semiplene probasset:vel haberet pro se suspicionem tñ,aut indi-
cium:nam indicium minus est q̄ semiplena probatio:vt.s̄.plu-
ries allegaui.glo.in.l.cum probatio.ff.de proba.cum concor.isto
casu,res est indubitata,qḋ sibi non deferretur istud iuramentum
necessarium:ratio est ſm Barto.q: isto casu non perficeret plenā
probationē.Idē est ſm Bartol.si actor plene probasset intentionē
suam:reus vero probasset solutionem per aliquod leue indiciuz:
tūc eodē modo,ipsi reo nō esset deferēdū istud iuramētū necessa-
rium.Istū passum qḋ nō sit deferendū iuramētū necessariuz ei q
minus q̄ semiplene ꝓbauit,examinaui ordinarie.s̄.post.v.colū.
Bart.ibi:in fi.tamē priore casu posset reo deferri iuramētū pur-
gationis.d.c.fi.extra eo.Secūdus casus clarus est,qñ actor ꝓba-
uit semiplene intentionem suam:sed nescit veritatem,per veram
scientiā que percipitur sensu corporeo:sed solū per credulitatem
isto casu nō defertur sibi istud iuramētū necessariū:ſm glo.in.d.l.
in bonefidei.ratio patet ſm Bart,q: etiā si esset vnus extraneus
testis,qui deponeret de credulitate,sibi regulariter non crederet
l.testium.cum si.C.de testi.nec in hoc est aliqualiter dubitādum:
addo pro hoc bene facere:qḋ dicit no.Bal.in.d.l.in bonefidei.in

a ¶ Ignorātia.Adḋ gl. ī ꝟ.si est ita. in.c.significasti.el.j.de homi.Rot.deci.xlv.ici. itē si impetrāti in antiqs. Cardi.zabel.consi.xxxix.incip.vnde exercitium.

b ¶ An reo.Adḋ Bal. in.c.cū ecclesia sutrina.de cā pos.et ꝓpri.⁊ abb. in.c.ī omni negotio.de testa.

vlti.col.qꝺ istud iuramentum necessariū non defertur heredi,qui
cōmuniter presumitur ignorare iura eius cui successit.l.qui in al/
terius.ff.de reg.iur.alleg.ad hoc Bal.tex.in.l.generaliter.in prin.
313 et ibi doc.C.eo.¶ † Quid autem sit in alijs iuramentis,que ex di/
spositione legis,vel ex forma statutorum deferunt̃,an transeat fa/
cultas iurandi ad heredes:non tango hic:vide Bald.d.Pau.de
ca.⁊ Ludo.ro.⁊.d.Alex.in.l.pe.§.in eum.per glo.ibi.ff.ne quis eū
q in ius vo.est vi exi.Bal.in.l.iij.in prin.⁊ ibi.Ludo.ro.in.§.fi.s.e.
Bal.in.l.ij.in prin.s.de condi.inde.⁊ plene no.Ludo.ro. in consi.
suo.xxix.incip.in casu proposite cōsultationis: breuiter dicemus
dictū Francis.⁊ qꝺ not.Bart.in.l.actionibus in vlti. colum. circa
mediū.j.de in lit.iur.⁊ dixi in.l.si quando.C.vnde vi.⁊ dicit in ꝓpo
sito multum signanter Bal.in.c.j.in.j.col.si de inuesti.inter do.et
vasa.lis ori.per illum tex.quē ad hoc dicit esse valde notan.qꝺ in
omnibus casibus in quibus facultas iurandi transit ad heredes,
intelligit̃,si talis heres verisimiliter possit iurare:vt qꝛ informa/
tus sit de veritate:facit,qꝛ iuramentū nō est deferendum ei,quez
est verisimile debere deierare:vt.s.dixi in.xxxvj.fallen. Item pro
decisione Bal.in.d.l.in bonefidei.facit qꝺ voluit glo.no.⁊ ibi doc.
in.l.item pomponius scribit si frumentum.§. fi.in gloss.j.ff.de rei
vendi.que dicit,qꝺ potestas declarandi puta libelluz obscurum,
non transit ad heredem:de quo tamē vide Bar.Bald.Ange.et
alios in.l.si quis intentione ambigua.ff.ꝺ iudi.Bar.⁊ alios Mo/
der.plene in.l.inter stipulantē.§.j.cū suis concor.⁊ limitationibꝰ:
que ibi traduntur.ff.de verbo.obliga.Barto.Bal.⁊ docto.in.l.si
quis a filio.§.si plures.de lega.j.⁊ quod not. Bald.⁊ Imol.in.l.si
quis seruum.§.si inter duos.ff.de leg.ij. Tertius casus qui est sine
dubio,quando actor semiplene probauit,⁊ scit veritatem: sed est
infamis vel alias vilis persona,etiam si non defertur istud iura/
mentum necessarium:ratio est ſm Barto.quia etiam si esset vnꝰ
extraneus testis,sibi non crederetur:vt dixi de hoc late.s.in fallē/
tijs in.xxxvj.fallen. Quartus casus clarus est vltra Barto.quan
do qualitas vel quantitas cause impedirent delationem huius
iuramenti necessarij:vt si esset causa magna vel ardua vel crimi/
nalis vel famosa vel similes:vt dixi.s.in prima fallentia gl.nostre.
Quintus casus est etiam clarus,quando actor solum semiplene
probasset intentionem suam:⁊ reus etiam semiplene ꝓbasset suā
exceptionem:puta solutionis,isto casu in pari causa ꝓculdubio
esset deferendum iuramentum suppletiuum ipsi reo:quia in pari
causa,fauorabiliores sumus reo ad absoluendum,quā actori ad
condemnandum,per regulam.l.fauorabiliores.ff. de regulis iur.
⁊.l.arrianus.cum similibus.ff.de act.⁊ obli.⁊ istud sentit Barto.
hic:⁊ ita expresse determinat Specu.in titu.de iuramenti dela.in
ver.quid si actor habet vnam.Angel.in.§.quia vero vsusfructus.
in aut.de nupt.per gloss.ibi:que est in.§.si vero pecunie. in ver.iu/
reiurando.que glost.tamen vult,quod isto casu deferatur hone/
stiorissimo fortius si actor non solum semiplene:sed etiam plene
probasset intentionem suam:⁊ reus ex aduerso semiplene tantum
probasset suam exceptionem:puta solutionem,deferendum esset
istud iuramentum necessarium ipsi reo:ita firmaui.s. post que/
stionem quam ponit Barto.in.xiij.colum.prima questione q̃ inci
pit:quero quid si actor probauit intentionem suam ⁊c.ibi videas.
314 Isti casus ⁊ similes sunt i hac materia clari ⁊ idubitati.¶ † Paſ
sus ergo dubius ⁊ disputabilis est,quādo actor est persona hone
sta sciens veritatē,sicut et reus:⁊ causa habilis,⁊ actor semiplene
probauit intentionē suam:puta per vnum bonum testem: reus
autem ex aduerso nihil penitus probauit:cui deferendū sit istud
iuramentum necessariuz,an actori,an reo. In hoc subtili ⁊ dispu
tabili passu, inuenio varias sententias,quas singulariter referre
nimis prolixum esset,referam principaliores sententias. Prima
fuit sentētia Azo.relata ꝑ glo.in d.l.in bonefidei.in gl.fi.magna.
quod isto casu deferēdum sit iuramentum necessariū reo ⁊ nunꝙ
actori:⁊ huic sententie satis videtur adherere glo.in.d.l.in bone/
fidei.⁊ dicit gloss. in.l. maritus.in gloss.j.ff. de questionibus. ſm
quod eam allegat Bald.in.d.l.in bonefidei.in vlti. colum.de con
suetudi.si vterqꝫ tam actor quam reus vult iurare:prefertur isto
casu reus,qꝺ dicit Bal.tenendū menti hanc opi.Azo.tenet expꝭ/
se glo.in.d.c.cum sint partium iura.Ioā.and.in.c.fina .extra eo.et
ibi Ioā.de imo.in vlti.colū.nisi ex circunstantijs cause ⁊ qualita/
te personarum aliud sit:vt ibi per eos. Eandem opinionem tenet
Richar.de Sali.⁊ Ange.hic in vlti.col.⁊ idem tenet Iac.but.hic
in vna limitatione:nisi actor plusꝙ semiplene probasset:puta per
duos testes quorum vnus esset consanguineus vel affinis:isto ca
su bene deferetur istud iuramentum necessarium ipsi actori: sed
si tantum semiplene probasset,tenet opinionē Azo.qꝺ deferendū
esset reo:qui non probauit. Eandem opin. Azo.tenet Bal.in.l.
nō hoc.in.vj.colū.C.vn̄ legi.cum limitatione.s. tradita:nisi iudici
ex qualitate persone ⁊ circunstantijs cause aliud videretur. Sed
ista limitatio non videtur necessaria ad propositum nostrum:qꝛ
disputato passu,quando est paritas personarum:⁊ scientie,tam

actoris ꝙ rei:sꝫ actor semiplene probauit intentionez suam:reus
vero nihil,in quibus terminis etiam loquuntur doct.s. allega.et
qui.j.allegabuntur. Idem cum opi.Azo videtur tenere (nō dico
qꝺ aperte in his terminis loquatur) Ang.in.d.§.quia vero vsus/
fructus.in aut.de nup. Eandem opin.Azo .in terminis supradi/
ctis tenet do.Anto.de butr.in.c.fi.in pe.co. extra eo. ibi eñ tenet
expresse,qꝺ vbi actor tantum semiplene probauit:tunc iuramen/
tum nessarium non est deferendū actori:sed ipsi reo, sed quando
actor plene probasset intentionem suam:reus autem ex aduerso
semiplene probasset exceptionem suā:tunc iuramentum necessa/
rium deferendum est actori,⁊ non reo:rationē diuersitatis addu/
cit:naz quando actor non plene probat,debet succumbere,per re/
gulam.l.qui accusare.C.de eden.c.vt nostrum.vt ecclesia. benefi.
ergo si defertur iuramentum necessarium,reus dicitur grauari:
ergo saltem in alio debet alleuiari,vt ipsi reo,⁊ nō actori deferat̃
istud iuramentum necessarium. Eodem modo econtra,qñ actor
plene probauit:reus autē semiplene,ferri deberet sententia pro
actore.si ergo deueniat̃ ad istud iuramentum necessarium, dicit̃
actor grauari:ergo in eius cōpensatione sibi debet deferri,⁊ non
reo. Et per hoc infert ipse contra limitationem Iaco.but.s.rela/
tam qꝺ si actor plusꝙ semiplene probasset:tamē adhuc nō esset si
bi deferendum istud iuramentum necessarium,sed reo. Item ſm
eum quando actor plene probauit,nō est testis in causa propria,
cū habeat probationē sufficientē:⁊ sic esset absurdū dictū.d.Azo.
de quo.j.in.iij. fundamento per.c.in omni. de testi. sed bene esset
testis,si sibi deferretur qñ tantum semiplene ꝓbasset cōtra regu/
lam.d.c.in omni.que ſm eum locū habet in omni materia:etiam
peccati ⁊ denuntiationis. Credo qꝺ vtrūqꝫ membrum distinctio
nis sue sit falsum. Primum reprobaui.s.post qōnem quā ponit
Bart.in.xiij.col.⁊ incipit,quero quid si actor probauit intentio/
nem suā. Secundum membrum etiā erit falsum, sicut et opi. ista
Azo. Et ad fundamētū suū respondebo.j.in.v.prin.fundamēto te
nendo istam opinionē Azo.que multis autoritatibꝰ est suffulta:
illud bene no.pro eius extensione,qꝺ illud qꝺ dicitur in reo:vt si/
bi deferendum veniat istud iuramentū necessarium,habet etiam
locum in actore, qui tamen originaliter reus fuit:vt probatur in.
c.ex insinuatione.ſm vnum intellectum.de procura.et ibi glo.iij.
in ver.superstitis clerici.quem ad hoc multum no.Io.de imol.in
iij.col.in prin.dicit eñ ibi Ioan.de imo.ex illa glo.esset diligenter
notandum,qꝺ eo casu quo deferendum est illud iuramentum reo,
procedit etiam si sit reus originarius,quāuis de presenti sit actor
in iudicio de quo nunc queritur:⁊ ad hoc etiam allegat qꝺ not.in
simili de excōmunicato in.c. significauerunt. de except. Pro ista
opi. Azo.vt articulum bene discutiam qui est in summa disputa/
bilis stringit tex.in hac.l.in ver.sed de cōstitutione.iuncto versicu.
sequenti istud iuramentum necessarium fuit delatum reo et non
actori et dicit Sali.in.d.l.in bonefidei.in. xiij. col. qꝺ iste text.sine
dubio fortiter facit ꝓ Azo.⁊ qui repetiturus foret hāc legē,inter
principaliora dubia,istud esset ceteris prestantius:tñ ipse Salice.
ibi.in.xvj.col.respondet,qꝺ in hac.l.ideo delatū fuit reo iuramen/
tum necessarium,⁊ nō actori:qꝛ forte actor erat vilis aut minus
dignus ant non plene informatꝰ de veritate,vel causa erat ardua
aut testis per eū ꝓductus nō erat omni exceptione maior:quibus
casibus vt.s.vidistis,deferendum est iuramentum reo ⁊ nō acto/
ri:⁊ qꝺ ita sit ꝟū,⁊ qꝺ iste tex.nō se restringat:qꝺ semꝑ reo deferē/
dum sit patet ex ver.solent.vbi generaliter dicit,exacto iureiuran
do.ſm eū iudicari qui iurauit,⁊ non restringit se magis ad reum
ꝙ ad actorem:istam solutionem etiam tradit Ludo.rom.hic in
xliij.col.qꝺ ita necessario sit intelligendus iste tex.declarant expꝭse
Pau.de cast.do.Alex.in.j.colū.vterqꝫ.⁊ ita dixi in apostilatione
tex. Et si tu adhuc ꝑtinaciter insties,qꝺ solutio ista diuinet ad tex.
ego etiam replicabo,qꝺ in isto tex.nō apparet,qꝺ actor semiplene
probauerit:vnde non potest fieri fundamentū concludens in hoc
tex.pro opi. Azo. Et si dicas,qꝺ imo probetur in ver.ex integro.
respondeo,qꝺ illud verbum nō infert necessario,qꝺ processerit se/
miplena probatio. Potes etiā aliter iudicio meo respondere ad
istum tex,qꝺ in eo illud principaliter non queratur, cui debuerit
deferri istud iuramētū necessariū,an rectori an reo:sed ꝓsupponit
fuisse delatū illi cui iuridice debuit deferri:forte ex causis supra/
dictis,⁊ principaliter dubitatur hic de retractatione sententie la
te virtute talis iuramenti. Item potes intelligere hūc tex.quādo
actor plene probat intentionē suam:reus autē semiplene tantum
probasset suā exceptionē:quo casu,ipsi reo debet deferri istud iu/
ramentū ſm Sali.in.l.in bonefidei.in.xvj.colū.⁊ dixi.s.post qōnē
quā ponit Bar.in.xij.col. Sunt ēt qui respondeant,qꝺ in isto tex.
ponatur contingētia facti:⁊ si bene considæres,reincidit in idē cū
precedētibus solu.nam qꝺ reo fuerit delatum iuramentum istud
necessarium,⁊ qꝺ propterea fuerit absolutus:ista est cōtingentia
facti:idem enim esset si cōdēnatus fuisset reus, ſm Albe. Ange.
et Rapha.Fulg.s.in textualibus,⁊ ita etiā tenet Bart.j.in vlti.
col.post

col.post mediũ:patet ex ver.solent.qui generaliter loquitur: nec
se restringit magis ad actorem q̃ ad reum. et ita etiam dixi. ꝫ. in
nota.tex. Istud est quantum ꝓ responsione dici possit ad hunc
tex. ¶ Secundo ꝓ opi. Azo.facit regula.l. fauorabiliores.ff.de
regu.iur.nã in dubio fauorabiliores sumus ꝓ reo ad soluendũ
q̃ ꝓ actore ad condemnandum.l.arianus.ff.de act.⁊ obligatio.
cap.ex literis.de proba.responde quod illa regula procedit in pa-
ri causa:sed nos loquimur.quando ꝓ actore adest semiplena ꝓ-
batio;propter quã iudex incipit opinari ꝓ actore:⁊ contra reum
suspicari. ¶ Tertio ꝓ eadem parte facit:quia si actore semiple-
ne probante,defertur istud iuramentum necessarium:sequeretur
absurdum,quod esset testis in causa ꝓpria,alia parte inuita.l.fin.
C.de fideicom.contra.l.omnibus.C.de testi. Sed responde quod
istud nihil facit:quia idem absurdum etiam militaret, si iuramẽ-
tum deferretur reo:vnde ratione paris absurditatis ,potius est
deferendum actori qui habet ꝓ se semiplenã probationẽ,q̃ reo
qui nihil probauit:presertim cũ tale iuramentum ex necessitate
deferatur ,ꝓpter inopiam probationuꝫ. Preterea qñ pars iurat
in defectũ semiplene probationis, nõ ꝓducitur omnino vt testis,
nec in forma testis:vt patet hic:⁊ in.l. in bonefidei. Vel aliter et
tertio et meli⁹ respõde,qđ nõ est incongruum,qđ quis sit testis in
causa propria,postq̃ semiplene probauit, vt declarat ⁊ probat
Barto.hic:in penul.col.allegando ⁊ inducendo verba euangelij
que refert decretalis nouit.de iudi.⁊ expressius tex.in.c.in omni.de
testi.⁊ cum Bar.tenent Cano.in.d.c.fi.⁊ ibi.dom. Abb. Panor.
in.§.sanc.in.v.colũ.ꝓ isto dicto Bar.quod non sit incongruum
quẽ esse testem in causa propria,postq̃ semiplene probauit: alle-
gat bonum tex.in.c.insinuatione.de procura. ¶ Quarto ꝓ eadẽ
parte stringit,quia si post publicatas attestationes non licet su-
per eisdeꝫ articulis nouos testes producere.aut.at qui semel.⁊ in
in corpore vnde sumitur.C.de proba. cle.j. de testi. quantominus
erit licitum seipsum post apertas testificationes ꝓducere. Salic.
in.d.l.in bonefidei.in.xvij.col.dicit:qđ istud fundamentũ fortiter
viget ꝓ Azo,tamen ipse accõmodat quasdem respõsiones que
reuera fragiles sunt ⁊ debiles:nam primo dicit, veruꝫ est,qđ post
publicatas attestationes nõ est permissum quod aliquis produ-
catur vt testis,iuribus preallegatis:sed hic nõ producitur tanq̃
testis prout respondi in precedenti fundamento. Preterea ſm eũ
iuramentum ⁊ semiplena probatio actoris tollunt istam suspicio
nem generalem:q: nemo p̃sumitur deierare:⁊ esse immemor salu
tis eterne.l.fi.C.ad.l.iul.de ambitu.dato qđ suspicio militet,tamẽ
minus suspecte vite capienda est electio. Preterea ⁊ tertio ſm eũ
ista ratio non attenditur in alijs casibus in quibus omnes faten-
tur iuramentum necessarium esse actori deferendum:tamen eodẽ
modo haberet obstare. Iste so.vt p̃dixi sunt satis leues nec bñ tol-
lunt obiectum. Ludo.roma.hic in.xliij. colum.aliter respondet,
qđ regula supradicta procedit,nisi post publicationem producã-
tur testes ad confirmationem attestationũ publicatarum:⁊ ita di
cit not. Innoc.in.c.cum clamor.de testi.sed ita est in casu isto,vt de
se patet:igitur ⁊c.sque solutio mihi etiam non satisfacit:et videt̃
esse contra iura preallegata ⁊ eorum rationem.s. suspicionem et
timorem subornationis:que habetur de parte,que didicit testifi-
ta:ista ratio militat etiã si testes ad confirmationẽ publicãtur: vt
de se patet,⁊ colligitur ex traditis per Bart.⁊ alios in.d.aut.at q
semel. Sunt qui aliter respondeant in hoc proposito non debere
attendi dictã rationẽ ꝓ opi. Azo.q: ſm eam etiam non posset
deferre reo:sed certe multiplicare incõueniens nõ est soluere. Tu
ergo potes plane sic respondere,qđ post publicatas attestationes
non possunt noui testes produci:verũ est, qđ potuerunt ante pro-
duci:q: si non fuerint producti,tũc subest timor subornationis:ſꝫ
nos loquimur in eo qui nõ potest produci ante publicatas atte-
stationes:q: anteq̃ aperiantur ⁊ publicẽtur dicta testiũ,nõ potest
iudex scire,an actor semiplene ꝓbauerit,⁊ quid reus probauerit.
⁊ cui eorũ deferendum sit istud iuramentũ,⁊ videbitis in questio
nibus examinandis.j.extra glo.ideo nimirũ si post publicationẽ
testium admittitur,cũ nõ poterit antea admitti. Sicut dicimus
in simili de exceptione dilatoria,que non potuit opponi ante li-
tem contestatam.opponitur enim post.l.ij.cum simi.C.de consor.
eisdem litis. ¶ Quinto ꝓ Azo. facit ratio:nã qui in vno gra-
uatur, in alio debet alleuiari.l.eum qui.in princip.ꝫ.eo.sed reus
grauatur in hoc:q: actore non probante, reus debet absolui per
regulam.l.qui accusare.in prin.C.de eden.c. vt nostrum.vt eccle.
benefi.sine dimi.confe.c.ex literis.de proba.l.negantes. C. de act.
e oblig.ergo debet alleuiari in hoc,qđ sibi reo deferatur istud iu
ramentum necessarium:⁊ nõ actori:responde qđ illa regula ꝓce-
dit,qñ actor nihil probauit:tunc reus bene venit absoluẽdus:sed
qñ actor semiplene probauit,vt in nostro proposito:tunc succe-
dit illa regula,qđ sibi deferendum est iuramentũ ad supplendum
suam semiplenam probationẽ: vt hic: ⁊ in. d.l.in bonefidei. vnde
tunc reus dicitur grauari:⁊ ita respondet glo.hic in.ij.parte prin.

¶ Sexto ad idem bene facere videtur.l.cũ etiam.in.fi.C.eo.solu.
respõde qđ nihil facit:q: loquitur in iuramento iudiciali,non in
necessario. ¶ Septimo ⁊ vltimo ad idẽ stringere videt̃ text.in.d.
c.fi.ver.sane.ibi:presumptionẽ vero ꝓ actore faciẽte,iuramẽtũ
istud reo deferri potest:respõdet varijs modis Salic.hic:et in.d.
l.in bonefidei.in.xvij.co.inter alias tene illam,qđ ibi: illa presum-
ptio erat minor quã semiplena probatio:⁊ ideo nõ potuit actori
deferri,per glo.in.l.iij.§.j.in ver.leuior.ꝫ.de mino.⁊ in.l.fi.in.prin.
⁊ in glo.magna.ff.qđ me.cau.⁊ dixi late.ꝫ.in loco suo:et istã solu.
tenet etiã.d. Alex.hic in pe.col.⁊ in effectu Ludo.ro.in.xlv.col.et
sic ex istis responsum ptꝫ ad fundamenta que possunt ꝓ Azo.
adduci. ¶ Restat solum respõdere ad autoritatem glo.superius
adductam in.l.maritus.in gloss.j.ff.de q̃onibus.que ſm qđ eam
allegat Bal.in.d.l.in bonefidei.in vlti.col.vult,qđ de cõsuetudine
deferatur istud iuramentũ necessarium reo:nã in actu practico
solet dici,qđ doctori illustri(qualis fuit glossator) attestãti de cõ
suetudine stãdum est:vt inquit Bar.in sua afferta repetitione.l.
de quibus,in.xv.col.ff.de legi.sed dic qđ Bal.in.c.cum ecclesia su-
trina.in.iij.col.in.iiij.no.de cau.pos.⁊ proprie.dicit qđ illa glos.in
d.l.maritus.dum attestatur de cõsuetudine est vnica in iure:sed
qđ de facto non seruatur. ¶ Secũda principalis est opi.tenentiũ
qđ sit arbitrariũ iudici,cui iuramẽtum istud deferat,an actori an
reo:hanc tenet Spec.in ti.de iuramẽ.dela.in ver.vt autẽ plenius
instruaris.⁊ in ver.cui deferet.eandẽ tenet Bald.hic:⁊ in.c.j.qui
test.sint neces.ad proban.no.inuesti.in vsi.feud. Ange.in.q.per eũ
disputata que incipit.astensis miles:in.xxix.colũ.vbi formaliter
dicit,qđ in delatione istius iuramẽti necessarij,nõ potest dari cer-
ta regula vel doctrina:et sic istud totũ iudicantis arbitrio relin-
quitur.allegat que habentur hic:⁊ in.d.l.in bonefidei.maxime ꝑ
Cy.d. Abb. Panor.in.d.c.fi.§.sane.post relatas multorum opi.
finaliter tenet istã,quã etiam similiter tenet Ludo.ro.hic:in.xlv.
col.post quatuor precedentes in quibus passum istum examinat:
scio qđ Ludo.ro.in.d.xlv.col.allegat,qđ eandem opi.tenet Bal.
in.d.l.in bonefidei.⁊ nõ est verũ:q: Bal.ibi:in vlt.col.tenet opin.
sequentẽ,que est vera ⁊ cõis. Pro ista opi.bene facere videt̃ text.
in hac lege.in ver.solent em̃ sepe iudices. Solu.si recte cõsyderes
illud qđ dicit iste text.in persona iudicis,magis respicit actũ sen-
tentiãdi,quã istius iuramenti necessarij deferendi. ¶ Secũdo fa-
cit text.in.d.c.fi.in ver.sane.ibi:nisi forte iudex ex circũstantijs ⁊c.
sed responde,qđ in illo tex.non potest fieri firmum fundamẽtum.
Nam in primo casu dum dicit,iuramẽtum deferendum esse reo:
loquitur,qñ ꝓ actore erat tãtum presumptio minor semiplena
probatione,q̃ non sufficit vt actori deferatur istud iuramentũ:vt
dixi in vltimo fundamẽto opin.precedẽtis. In secundo casu vero
qui ponit̃ ibi:nisi forte,loquitur qñ aderat plusq̃ semiplena pro-
batio. Patet:quia in actione famosa:de qua videt̃ ibi text.conti-
nuatiue loqui,cum sit grauis preiudicij,nõ deferret̃ istud iuramẽ
tum actori:nisi probasset plusq̃ semiplene:vt.ꝫ.dixi in fallentijs
huius legis in.viij.prin.fallentia.⁊ vltra ibi allegata istud in ter-
minis ad.d.c.fi.dicit etiã Sali.in.d.l.in bonefidei.in.xvij.colũ.vel
respõde melius vt statim respõdebo ad.c.romana.de quo.j.dicã.
¶ Tertio ad idem facere videt̃:q: in his que nõ sunt clare deter-
minata a iure,est standũ iudicis arbitrio,ad qđ recurrit̃.l.j.in fin.
ff.de iure deli.l.j.§.effractores.ff.de effracto.et expila.sed nullibi
habetur expressum in iure,cui isto casu deferẽdum sit istud iura-
mentum necessarium:igitur ⁊c. Sed respode qđ imo expressum
est in iure:vt ostendam in seq.opi.principali. ¶ Quarto ꝓ eadẽ
parte Ludo.ro.hic non in loco preallega.sed in pe.colũ.in fi.alle-
gat text.quem dicit esse ad hoc meliorem de iure,in.c.romana.de
testi.in.vi. Sed responde:prout statim respondi ad.d.c.fi. q: est ꝑ
oĩa similis decisio:vel melius responde ad vtrũqꝫ tex.⁊ credo qđ
ista sit veritas:qđ in explorandis circũstantijs personarũ ⁊ cause:
scꝫ que persona sit dignior actoris vel rei,qs melius informatus
sit,an sit semiplene probatũ:vt ex istis appareat,cui in dubio de-
ferẽdum sit istud iuramentũ necessarium:fateor qđ ista sunt arbi
traria iudici:in istis terminis ꝓprie loquuntur illi duo text.iuris
canonici:sed questio nostra est in casu claro,data paritate perso-
narum:si actor semiplene probauit intentionem suam:reus vero
nihil ex aduerso probauerit,cui sit deferendum istud iuramẽtum
necessarium. Et propterea dixit domi. Abb. Panor.in.d.c.fin .in
§.sane.qđ raro videtur istud posse cõtingere:qđ ista oĩa sint clara
quin aliquid relinquat̃ arbitrarium iudici. ¶ Tertia ⁊ vltima est
principalis opi.⁊ ista est vera ⁊ cõis:qđ in terminis suprascriptis
data paritate personarũ ⁊ habilitate, cause,si actor habeat semi-
plenam probationem ꝓ se:reus autẽ ex aduerso nihil ꝓbauerit:
deferendum est istud iuramentum necessariũ actori ad supplen-
dum ⁊ perficiendum suã semiplenã probationẽ:⁊ fuit opi.origi-
nalis Vgolini glossatoris antiqui:quẽ refert gl.in.d.l.in bonefi-
dei.in gl.fi.magna.tenet gl.nostra hic.⁊ Bart.expresse in vlti.col.
⁊ Alb.de rosa.hic:in.iij.col.mag.⁊ in.d.l.in bonefidei.in vlti.col.

vbi dicit Albe. qd ceteris paribus cōmuniter vidit obseruari, qd istud iuramentum necessarium deferatur actori qui semiplene probauit. Idem per multa fundamēta tenet Salic. hic: & in. d. l. in bonefidei. & ibi in. xv. col. in fin. dicit qd istam opi. seruat communis practica. idem tenet Rapha. Fulgo. & do. Alexand. de imo. hic, vterqz in vlt. col. eandem opi. tenuit Pe. & Cy. in. d. l. in bonefidei. nam fm eos in. viij. q. ante omnia in delatione istius iuramenti attendenda sunt quatuor: conditio persone: natura causarum: quātitas rerum: & qualitas factorum: declarando ista singula: vt ibi per Cy. & Spe. in. d. titu. de iura. dela. in ver. vt autem plenius instruaris, & referunt Canoni. maxime domi. Anto. de butr. & dom. Abb. Panormi. in. d. c. fina. vbi prosequuntur singula illa dicta Cyn. ibi poteritis videre, que omissa tanq̄ clara: et non egentia additiōe: postea in proposito Pe. & Cy. in. d. l. in bonefidei. in. viij. q. dicunt: qd omnibus existentibus paribus deferendū est istud iuramentum necessarium actori qui semiplene probauit: et non reo qui nihil probauit. Eandem opi. tenet Cyn. in. d. l. in bonefidei. & ibi Bal. in vlti. col. q̄uis Ludo. roma. hic: in. xiv. colum. vt s. retuli corrupte referat Bald. tenere opi. precedentem: eandem opi. tenet idem Bald. in. c. cum ecclesia sutrina. in. iij. colū. de cau. pos. & proprie. & pro ista cōmuni sententia & vera. Primo facit rō Barto. hic in vlti. col. lz Ludo. roma. hic in. xliij. col. illam ascribat Salice. nam istud iuramentum necessarium defertur ad supplendum & perficiendum semiplenam probationē. d. l. in bonefidei. ergo debet deferri actori, qui semiplene probauit: vbi potest cadere ista suppletio, & non reo qui nihil probauit. Ego istud confirmo per tex. optimum in. c. ij. in verbo suffragium. de probatio. & ibi Bal. in vlti. col. expresse notat ad hoc illum text. qd iuramentum necessariū in defectum semiplene probationis, dicit suffragiuz siue auxilium probationis imperfecte: si igitur actor semiplene probauit, debet sibi deferri istud iuramentum necessariuz: vt suppleatur & perficiatur sua semiplena & imperfecta probatio: reo aūt qui nihil probauit deferri non debet: quia qd nihil est, perfici aut suppleri non potest: ad hoc allegat. c. vnicū. in. §. sacrm. de consue. recti feu. ¶ Ad idem & secundo facere videtur tex. in. c. ex insinuatione. de procura. vbi patet, qd istud iuramentum necessarium fuit delatuz actori, qui semiplene probauit: tñ. d. Abb. Panor. ibi: in. ij. no. dicit, qd in illo tex. non potest super hoc fieri fundamentum: nam ibi alia pars. s. reus, nō erat verisimiliter informata de reuocatione mandati: prout erat dñs qui reuocauerat: nimirum si ibi defertur iuramentum dño, & sic actori qui erat informatus: et non reo qui verisimiliter non erat informatus. ¶ Tertio ad idē facit ratio Pet. & Cy. in. d. l. in bonefidei. in viij. q. nam deferendum est iuramentum illi quem verisimile est minus deierare: q2 leges vitant periuria quantum possunt. l. ij. C. de indict. vidui. tol. §. fina. in aut. vt matres debi. facit. l. marcellus. in. prin. ff. rerum amo. et l. videamus. in prin. ff. de in litem iuran. & dixi. s. in fallen. istius legis in fallen. xxxviij. sed magis verisimile est, qd reus deierabit q̄ actor: ergo potius deferendum est actori q̄ reo: minorē probo, nā grauius est aliquid abdicare a se: q̄ aliquid nō acquirere: patet in. l. qui autē. in prin. ff. de his que in frau. cre. Itē q2 videmus qd potest adijci cōditio in persona legatarij si vellet: quia poterit esse quod nō vellet acquirere: sed non potest adijci conditio si vellet, in persona heredis: q2 nunq̄ est verisimile qd heres vellet: q2 agitur de abdicando a se. l. si ita legatum. §. illi si volet. & l. senatus. §. legatum. ff. de leg. j. l. si ita. ff. de condi. & demonstra. l. sub hac. ff. de act. & oblig. l. centesimis. ff. de verbo. obliga. igitur. &c. ¶ Quarto ad idem facit: q2 ex semiplena probatione actoris. iudex incipit habere bonam presumptionem pro actore: & ex aduerso incipit suspicari & male concipere cōtra reum qui nihil probauit: ergo potius est deferendū istud iuramentū necessariū actori, q̄ reo. ¶ Quinto ad idem bene facit tex. in. c. j. §. sacramentum. de consuetu. rec. feu. quem allegat Salic. hic: & in preallegata. l. in bonefidei. vbi est tex. quod istud iuramentum necessarium debet deferri ei qui aliquid pro se produxit, qd iudicez moueat ad presumendū pro eo, p cōsequens ergo actori q semiplene probauit, & nō reo qui nihil probauit: nisi dicas fm Ludo. roma. hic: in. xliij. col. qd iura feudorum (cū ius singulare & cōsuetudinarium cōtineāt) non possunt extendi vel legari ad decisionem aliarum causarum. l. ius singulare. l. qd vero cōtra. ff. de legi. fm Barto. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. in duobus locis. ff. de ope. libe. qd vltimum aliter hic non examino, nec est indistincte verum: dixi plene & pulchre in. l. ij. C. de iure emphi. vbi plura scripsi circa hoc. Adde etiam quod ad illum tex. d. §. sacramentū. posset aliter responderi fm Bal. in. d. l. in bonefidei. in vlti. col. vbi dicit qd est casus singularis in. d. §. sacramentum. quod in causis feudalibus: licet sint graues et ardue: tamen si vltra semiplenam probationem quis habeat possessionez, vt ibi: potest tunc deferri istud iuramentum necessarium: non ergo ibi sufficiebat semiplena probatio: nisi etiam affuisset possessio: ergo nihil facit ad propositum nostrum: et ita etiam dixi optime supra. in fallentijs huius legis in. viij. principali fallentia. Quasdam alias leues rationes pro hac cōi sñia adducit Salice. hic: & in. l. in bonefidei. in. xv. colū. quas refert Ludo. roma. hic: in xliij. falleatia, non curo illas referre. Concludendo ergo teneas istam vltimā opi. que est vera & cōis, & quā practica obseruat, qd data paritate personarum, habilitate cause deferendum est istud iuramentum necessarium actori: qui semiplene probauit, nō autē reo qui nihil probauit: intellige tamen semper cum declaratione quā. s. dedi, qd in explorandis circūstantijs personarum & cause: & an sit semiplene probatum: ista bene relinquuntur arbitrio iudicis: ita loquitur tex. in. c. fi. extra eo. & text. in. c. romana. de testi. in. vj. sed qñ ista liquerent: qd tamē vere raro accidit: vt etiam dicit. d. Abb. Panor. in. c. fi. & solum esset dubium: an deferendum esset actori qui semiplene probauit: an reo qui nihil probauit: teneas quod actori veniat deferendum: propter ista remanēt expedite omnes glos. istius legis: nam glos. fina. assignantem rationez diuersitatis ad text. expediui. s. in gloss. ij. in. iij. parte principali.

¶ Extra gloss. querit Bartol. in repetitione huius legis: in vlti.
315 colū. de quinqz questionibus. † Prima questio est vtrū iudex habeat necesse deferre istud iuramētum necessarium: ita quod si nō deierat, possit appellari, & concludit qd sic: dixi de hoc. s. in tex. in
316 iiij. notabili super ver. solent. ¶ † Secūdo querit Bartol. vtrum pars debeat de necessitate petere, qd illud iuramentum sibi deferatur: an vero possit iudex ex suo officio etiam parte non petente illud deferre: et concludit qd debet de necessitate peti, cum regulariter iudex non debeat suum officium impartiri: nisi fuerit petitum per. l. iiij. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infec. & idem sequitur Angel. hic: in. j. col. do. Anto. de butri. in. c. fin. in vlti. colū. extra eo. & potest confirmari: quia in his que respiciūt cōmodum priuatū, & non vertitur publica vtilitas, iudex nō debet se impedire nisi requiratur a parte: vt no. in. d. §. hoc autem iudiciū. Cy. & alij in. l. vnica. C. vt que desunt aduoca. facit. l. iam tamen. §. pe. ff. iudi. sol. sicut non potest solus iudex alias probationes recipere, si non producantur a parte. Contrarium expresse determinat do. Abb. Panor. in. d. c. fina. §. sane. extra eo. ad fin. per illum text. in ver. deferri potest. & in fin. in verbo videat. et melius per text. in l. in bonefidei. in ver. oportet. C. eo. potest responderi, qd hec iura intelliguntur parte petēte, per regulam. d. §. hoc autem iudiciuz. Mouetur etiam, q2 ex petitione iuramēti si peti deberet a parte: vt dicit Bartol. pars petens aliqualiter redderetur suspecta: sicut redditur suspectus extraneus testis, qui vltro se ingerit ad testificandum. l. que omnia. in princi. vbi Barto. & doc. notant. ff. de procura. no. in. c. ij. de testi. Itē oritur euidens presumptio qd pars se piurabit: ex quo pars petit illud sibi deferri: sed deferri debet alteri non petenti: vt quidam dixerunt: quos refert Cyn. in. d. l. in bonefidei. in. viij. qō. nec obstat fm eum si dicatur, qd iudex non debet impartiri officium si non petitur: quia respondet debiliter: satis esse qd pars a principio petierit iustitiam. Iudex enī debet cuncta rimari et modis omnibus laborare ad veritatem eruēdā. c. iudicantem. xxxv. q. j. Tu aduerte quod ad hec omnia patet responsio ex his que in alio proposito dicit Salicet. in. d. l. in bonefidei. in fin. colum. nam non dicitur suspectus, qui petit illud quod de iure sibi prestandum est a iudice: postq̄ semiplene probauit: presertim cum competat gratia iuris sui et honoris conseruandi: cum istud iuramentum sit deferendum magis digno: vt in superioribus dixi: nemini enim allegationes iuris sui debent esse interdicte. l. iudices. et aut. iubemus. C. de iudic. l. facultas. C. de iure fisci. lib. x. nec ex illarum allegatione debet quis suspectus iudicari: et propterea repelli. l. & in maioribus. C. de appellatio. Addo etiam qd contra Barto. tenet do. Alex. de imo. de quo vehementer admiror nullam de Barto. aut predictis faciens mentionem, in consilio. liij. incip. in causa vertente inter Michaelem. in vlt. colū. lib. j. vbi formaliter dicit quod iudex potest deferre iuramentum necessarium ad veritatem eruendam: etiam si a parte non petatur, per regulam. l. vbicunqz. iuncta gloss. ff. de interrog. actio. & qd Bald. not. in. l. actore. in prin. C. de proba. ¶ Pro ista parte potest disputationis gratia ponderari tex. noster ibi: solent enim iudices. nam istud verbum solent relatum ad iudicem, declarat omni officium iudicis residens in ipso iudice, & non in parte: et de isto verbo solent, expresse dicit Bartol. in. l. solent. in. ij. colum. ff. de ali. et ciba. lega. et idem Bartol. in. l. cum satis. in. ij. colum. C. de agri. & cen. lib. xj. facit qd not. Bald. in aut. dos data. circa finem. C. de dona. ante nup. ad hoc responde notabiliter qd in text. nostro ista verba: solent enim iudices: non respiciunt personam iudicis circa potestatem deferendi istud iuramentum: sed circa modum sententiandi, dum dicit tex. solēt enī iudices in dubijs causis iudicare: ecce verbum iudicare. Teneas opi. Bartol. que est vera & cōmunis, qd requiratur petitio partis, & non possit iudex ex suo officio istud iuramentum necessarium deferre. Et vltra predicta cōfirmo per simile: nā stante statuto in ciuitate, qd

capitaneus

capitaneus teneatur ferre sententiã fm consilium sapientis:qꝛ vt
plurimum sunt iuris ignari,tale statutum intelligitur parte pe-
tente illud consilium.per regulam.d.l.iiij.§.hoc autẽ iudiciũ.ita
no.glo.⁊ doc.in.c.fi.de rescri.do.Anto.de but.in.c.penul.de iudi.
do.Alexand.de imo.in consil.cclxiiij.incip.viso processu vtriusqꝫ
cause.in vlti.col.lib.ij.Confirmo per aliud bonũ simile:nam sta-
tutum disponẽs qꝺ potestas teneatur compellere agnatos litigã
tes ad compromissum,quãuis verba referat ad ipsum potestatem,
tamen intelligitur si petatur compromissum a parte, alias pote-
stas,ex proprio officio parte nõ petente nõ posset compellere ad
cõpromissum,per regulam.d.l.iiij.§.hoc autem iudiciũ.⁊ per no.
in.d.c.fi.de rescrip.ita decidit.do.Anto.de bu.in.c.venerabilis.de
iudi.refert ⁊ sequitur do.Alexand.de imo.in consi.lxxxij.incipiẽ.
in causa vertente inter Petrũ ⁊ Joannem.in penul.col.Cõfirmo
etiam per bonum tex.in simili,in.l.fi.in ver.si petet.ff.de iure deli.
vbi licet tempus ad deliberandum per heredem sit arbitrarium
iudici,tñ requiritur quod petatur a parte:vt ibi in text.Ex istis
remanet firma conclusio Bart.que est vera ⁊ cõis,quod iudex ex
proprio officio nõ potest deferre istud iuramentuꝫ necessarium ei
qui semiplene probauit:sed requiritur qꝺ expresse petat a parte.
¶ Retẽta ista communi sñia que habet,qꝺ iuramentũ necessariũ
317 debeat peti a parte,⁊ nõ possit suppleri per iudicem †surgit pul
chrum dubium,qualiter debeat peti,⁊ qualis debeat esse forma
petitionis huius iuramenti.Sali.hic:⁊ in.d.l.in bone fidei.in pe,
colum.circa fin.⁊ seq.in versi.quero quinto de forma petitionis:
refert Bar.tenere,qꝺ petitor nõ debeat precise petere istud iura-
mentum sibi deferri:sed impersonaliter ei cui de iure cauetur:et
iudex viderit deferendũ:motus fuit ex eo.quia petens sibi deferri
suspectũ se reddit ꝓpter auiditatẽ iurandi.l.iij.§.j.ver.alioquin.s.
eo.et.l.vxori.§.j.ff.ad.l.corne.de fal.l.semper.§.conductores.ff.de
iure immuni.l.si quẽquam.C.de episco.⁊ cleri.l.cura peruigili.C.
qui mili.pos.vel nõ.lib.xij.pro hoc facit:qꝛ testis qui vltro se inge-
rit reddit se suspectum.l.post legatum.§.his vero.cũ glo.ff.de his
qui.vt indig.⁊ dixi.s.Sali.autem dicit,qꝺ quãuis putet illã formã
petendi fore magis honestam:nõ propterea putat,qꝺ si aliquis
petat sibi deferri hoc iuramentum,qꝺ ex hoc veniat appellãdus
vt suspectꝰ cũ ista affectio sit iuridica,⁊ petat illud qꝺ iudex de iu-
re facere tenetur,ex quo semiplene probauit:ergo nõ repellẽdus,
p.l.grachus.C.ad.l.iuliã.de adulte.imo ei ꝓbendus est assensus.
l.j.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.Item ex quo semiplene proba
uit,paria sunt,vel qꝺ impersonaliter petat vel qꝺ petat sibi defer
ri,cum omnino sibi veniat deferendum,Item qꝛ in processu si sit
dubiũ cui deferri debeat,potest licite allegare qꝺ sibi deferenduꝫ
sit cũ nemini sue allegationes sint interdicte:nec ex earum allega
tione debet suspectus reddi vt dixi in precedenti questione.Illud
ergo qꝺ sibi ibi licebit postea dicere in ꝓcessu,certe debet ⁊ a prin-
cipio licere,cum tutius sit in tempore preuenire.l.petende.C.de tẽ
po.in integ.restitu.peten.Adducit etiam quasdam alias similes
rationes ad idem tendentes:vt ibi per eũ.Ludo.ro.hic:in.xl.col.
in fin.facit mentionem de vtraqꝫ opinione,tam Bart.quam Sa
li.et dicit,qꝺ Sali.melius loquitur:sꝫ qꝺ eum non refert:qꝛ nihil
opportunũ adheret.Ego nõ memini me legisse.Bar.alicubi hoc
dicentem,qꝺ forma petitionis huius iuramenti debeat imperso
naliter cõcipi:nec etiam apud Bal.inuenio,⁊ resideo cũ opinio-
ne Sali.quãuis eius rationibus posset de facili responderi:sed non
318 expedit,cũ nõ habeat cõtradicentem.¶ †Tertio ⁊ principaliter
querit Bar.vsqꝫ ad qꝺ tempus possit fieri hec petitio iuramenti
necessarij,⁊ respondet qꝺ vsqꝫ ad conclusioneꝫ in causa,⁊ dicit qꝺ
istud admittit consuetudo:vnde docto.illustri attestanti de con-
suetudine est standum:vt inquit idem Barto.in repetitione legis
de quibus,in.xiiij.col.ff.de legi.idem tenet Ange.in.j.col.vbi di-
cit rationem esse:qꝛ conclusio in causa,claudit os partibus:vt
nihil amplius probare possint.c.cum ioannes heremita.⁊ meliꝰ
in.c.cum dilectus.de fi.instru.qꝛ per cõclusionẽ in causa videntur
partes renuntiare omnibus probationibus:vt diffuse in superio
ribus fuit tactum.Idem qꝺ post cõclusionem in causa non possit
peti istud iuramẽtũ necessarium, tenuit Bald.in.c.j.§.item si va-
salius.de cõtro.inuestitu.in vlti.colum.in versi.quero vtrum post
cõclusionẽ in causa.vbi allegat ita notare Inn.in.c.pastoralis.de
cau.possessio.⁊ proprie.Subdit tamen,qꝺ si post conclusionem in
causa,sit lata sententia,⁊ ab ea sit appellatũ,potest tunc suppleri:
vt not.in.l.j.in prin.ff.de actio.emp.nã in causa appellationis om
nes errores purgari possunt,qui causas cause concernunt:vt no-
tatur in.l.creditor.in.§.iussus.ff.de appella.idem tenet Bald.
in.d.l.in bonefidei.in pe.colũ.in versi.sed iuxta hoc dubitatur:vbi
formaliter dicit,qꝺ istud iuramentũ necessariuꝫ potest peti vsqꝫ
ad conclusionem in causa,quãuis interdum possit etiam iurari post
ad declarationem retractorum,per.d.c.cum ioannes heremita.
qꝺ est notabile fm eum.ita etiam tenet Bal.in.l.ij.s.eo.⁊ in.l.gene
raliter.in prin.in.v.notabili.C.eo.vbi per illum text.volentem qꝺ
iuramẽtum possit peti ⁊ prestari in principio,medio:⁊ fine cause.
notat ibi Bal.esse casum,qꝺ vsqꝫ ad cõclusionem in causa potest
istud iuramẽtum necessarium deferri,seu peti qꝺ deferatur.idem
tenet Bal.in.l.ij.s.eo.sequitur simpliciter Ludo.ro.in cõsil.cciv.
incip.quo ad primũ quis melius ius habeat.idem tenet multum
diffuse Ludo.ro.hic:in.xxxvj.colũ.⁊.xxxix.⁊ seq.⁊ in istis vltimis
colũ.respondet ad omnia fundamenta Salic.de quibus statim.j.
faciam mentionem.Contrarium tenuit solus Sali.hic:⁊ in.d.l.in
bonefidei.in.xviij.col.ad fi.⁊ sequẽ.col.in ver.quarto quero vsqꝫ
ad qꝺ tempus possit peti a iudice:ibi concludit,quod post cõclu
sionem in causa possit per partem peti istud iuramẽtum necessa-
rium.Imo fortius fundamenta sua ostendũt qꝺ proprie ⁊ cõgrue
debeat peti post cõclusionem in causa,⁊ non ante.Mouetur pri-
mo:qꝛ istud iuramẽtum necessarium qꝺ est species probationis
demum post conclusionem in causa per iudicem est deferenduꝫ.
et vsqꝫ ad sentẽtiam venit prestãdum,per text.in.d.l.generaliter.
§.j.ergo et tunc potest peti,vt sic eo tpe quo potest deferri possit
peti:sed responde qꝺ.d.l.generaliter.§.j.probat de directo con-
trarium:ibi enim dicitur sic:omne ergo iuramentum siue a iudi-
cibus siue a partibus illatum,vel in principio litis,vel in medio,
vel in fine deferri potest.pondera diligenter illum text.dũ dicit a
iudicibus siue a partibꝰ illatũ:presupponit ergo qꝺ prius fuerit
illatum.Et propterea Bald.ibi dicit in.v.no.qꝺ ibi est casus pro
cõi sententia:vt superius retuli.Mouetur secũdo:qꝛ iudex necessi-
tatur ad deferendum istud iuramentum necessarium,demũ post
cõclusioneꝫ in causa,nec añ posset etiã si vellet:qꝛ an ⁊ cui deferri
debeat,nõ potest iudex prius scire quã partes in causa cõcluserint:
⁊ iudex processum totum examinauerit:si ita est,sequitur qꝺ nec
pars ad petendum prius teneatur,quã iudex ad deferẽdum astrin-
gitur,nec videtur qꝺ pars possit prius de iure petere:⁊ qꝺ ante
petendo male petat:vt dicimus de creditore in diem.l.j.in fin.ff.
qñ.dies vsusfru.le.ced.l.ij.§.si quis ita.ff.de eo qꝺ certo lo.et.l.euꝫ
qui calendis.ff.de verbo.oblig.Preterea,posito qꝺ istud iuramẽ
tum petatur ante conclusionem in causa:tamen effectus petitio-
nis porrigitur post conclusionem:ergo non refert:quia paria
sunt,aliquid fieri certo tẽpore,vel fieri ante ⁊ conferri in id tem
pus.l.in tempus.ff.de heredi.instit.l.quod spõse.C.de dona.ante
nup.Preterea,cum quid permittitur ⁊ omne id per qꝺ peruenit
ad illud pmittit.l.ad reꝫ mobilẽ.⁊.l.ad legatũ.ff.de ꝓcura.l.illud.
ff.de acqui.here.cum simi.sed ad huius sacramẽti necessarij presta
tionem,peruenitur post cõclusionem in causa:ergo ⁊ eius petitio
que est causa necessaria inducẽs iudicem ad delationẽ huius iu-
ramenti:quaꝫ iudex sine partis petitione nõ posset ex suo officio
facere:vt dixi.s.in precedẽ.q.Responde vno verbo ad ista omnia
que tollo per vnum simile:nam exceptiones dilatore debent ne-
cessario opponi a parte antẽ litem contestatam.l.ita demũ.C.de
procu.l.pomponius.§.rati.ff.eo.de procu.⁊ tamẽ porrigunt effe-
ctus suos post litẽ contesta.⁊ iudex postea super eis cognoscit et
disponit.Mouetur etiã Sali.quia anteq̃ sit cõclusuꝫ in causa:⁊
sic renuntiatum sit probationibus:non potest pars scire:vtrum
ibi expediat istud iuramẽtum necessarium:quid eñ,si plene pro-
basset:quo casu non esset locus iuramento huic,etiam stante con
suetudine:que nihil valeret per tex.singu.in.c.ij.de proba.de quo
dixi.s.in loco suo:quid etiam si minus quã semiplene:vnde ante nõ
potest dici in mora,cum precesserit iusta ignorantia:imo ante
petendo diceretur quodãmodo petitio incongrua:⁊ per ista fm
Sali.nõ obstat regula.d.c.cum dilectus.de fide instru.quia illa
procedit in probationibꝰ quas pars ante facere potuit:igitur et
debuit ante conclusionem in causa facere,nos autem loquimur
in probatione per iuramẽtum necessarium,quam nõ potest pars
facere,nisi post conclusionẽ in causa per predicta:etiam dicit hic
Salic.se ita sustinuisse in publica repeti.quã de illa lege cõposuit
Bononie.Sed respõdet ad hoc obiectũ,qꝺ imo ante cõclusionẽ
in causa:nõ solum iudex cui nihil de actis debet esse occultum:sꝫ
etiam pars potest scire:an sibi expediat istud iuramentũ necessa-
rium:puta quã primum fuerunt aperte et publicate attestationes.
anteq̃ tamen concludatur in causa.Preterea nihil nocet etiam
ante petere a principio:qꝛ omnino petitio iuramenti intelligitur
si expediat sibi,⁊ sibi veniat deferendum alias non tene cõmunẽ
opi.qꝺ sicut post cõclusionẽ in causa prohibetur ꝓductio instrumẽ-
torum.d.c.cum dilectus.⁊ sunt prohibite productiones aliorum
testium.§.qꝛ vero.in aut.de testi.aut.at qui semel.C.de probatio.
similiter etiã dicit prohibita petitio qꝺ sibi deferatur istud iura
mentũ necessariũ,cum iurando quis efficiatur testis in causa pro-
pria.l.fi.C.de fideicõ.Sed aduerte,qꝺ ista cõis cõclusio procedit
quoad ipsam partẽ,que dꝫ petere istud iuramẽtũ ante cõclusionẽ
in causa,postea eñ nõ potest.¶ Quid aũt i iudice,an ipse possit
hoc iuramentũ deferre post conclusionem in causa:cõclude qꝺ si
antea fuit petituꝫ per partem,tunc sine dubio iudex potest post
cõclusionẽ in causa hoc deferre,tex.est qui ꝓprie loquitur in illis

qualiter petat & qualis deb3 esse forma petitio
nis iura necessa

terminis in.d.l.generaliter.§.j.⁊ facit ratio: nā licet conclusio in
causa sit terminus exclusiuus eorū que agenda sunt per partes,
iuribus preallega. nō tamen est cōclusiuus eoꝝ que sunt agenda
per iudicem: vt.s.dixi in loco suo: ⁊ patet per regulam generalē.l.
vbicūq̄.ff.de interro.actio.bene facit tex. in.c. cū ioānes.circa fin.
⁊ ea que ibi no. Inno.in fi.de fi.instru.per Spec.in tit.de renun.et
conclusio.in prin.in ver.⁊ scias qd post conclusionem, ita in specie
ad terminos nostros tenet do. Ant.de bu.referens se ita cōsuluis-
se.in.c.j.de iudi.motus per.d.c.cū ioannes.⁊ per.d.l.generaliter.
§.j.⁊ per.c.per tuas.de testi.⁊ idem tenet Io.de imo.in.d.cap.j.de
iudi.refert ⁊ sequit domi. Alexā.de imo.in consil.iiij.incip.in cau
sa vertente inter Michaelem.in.iiij.col. Si autem iuramentum
istud necessariū,nō sit ante conclusionē in causa a parte petitum:
an tunc iudex possit ex ꝓprio officio absq̄ partis petitione post
conclusionē in causa illud deferre. Ludo.ro.hic in.xxxviij.colū.et
seq.in ver.quo ad tertiū dicendū est.determinat apto ore qd etiā
tunc iudex possit deferre,presertim per.d.c.cum ioannes.⁊ per
quasdā autoritates Bal.quas ego in his terminis non inuenio.
Ego indubitanter teneo ꝯtrium: q: cum iudex ex officio suo non
possit parte non petente etiā ante conclusionem in causa deferre
istud iuramentū necessariū: vt.s.firmaui in precedenti qōne,cū iu
dex nō possit officium suū impartiri si nō petatur a parte: vt ibi
dixi,quātominus poterit sine vlla petitione partis post conclusio
nem in causa deferre: vt patet ex doctrina no.gl.solēnis in.l.filius
319 familias.§.veterani.in ver.ꝑtermissum.ff.de ꝓcur. ¶ † Nunquid
autē post terminū assignatū partibus ad ꝓbandum, possit illud
iuramentum necessariū peti ⁊ prestari: verba Bal.in rubri.C.de
proba.in.iij.colū.innuunt qd sic: dū dicit Bal.qd iuramentū ⁊ cō
fessio non sunt ꝓprie ꝓbatio: sȝ reuelatio ab onere probandi.l.eū
qui.in prin.s.eo.ergo nō vident̄ cōprehendi in termino dato ad ꝓ
bandum ad hoc facit optime qd voluit Ioan.an.do.Ant.de but.
⁊ alij in rubri.de proba.vbi cōcludunt,qd post terminum datum
ad probandum,potest probari per confessionē partis: q: illa non
est inclusa sub termino ad probandum,cum non sit probatio, sed
probationis releuatio: vt dixi. Ang.hic in.ij.col. determinat sub
dubio forte,qd forte elapso termino ad probādum,nō potest peti
iuramētū istud deferri,cū saltem vim probationis obtineat: dato
qd non sit probatio.l.sed ⁊ si possessori.§.fi.ibidem oportune dixi
s.eo.bene facit.l.in cōtractibus.§.illo.C.de nō nu.pe. Istud nota-
biliter limitat Ang.verū esse,qñ preclusa est via probandi per om
ne genus probationis,al's secus est fm eū: nam cum instrumenta
possint ꝓduci vsq̄ ad conclusionē in causa: q: in eis cessat timor
subornationis: allegat glo.in.l.officium.ff.de rei ven.ita dȝ posse
iurari pari ratione. idē tenet Ange.in.l.nō erit.in prin.s.eo.adde
Bal.in.c.fi.in.ix.col.extra eo.vbi dicit,qd si statutus sit terminus
partibus ad probandū per omne genus probationis: certe post
istum terminū,nō potest deferri istud iuramentum necessariū: q:
genus probationis est iurare: ⁊ ideo exclusus a probatione,est ex-
clusus a iuramēto.d.l.in cōtractibus.§.illo.tamen bñ pōt deferri
iuramentū ad purgationē: vt est casus ibi fm eū valde notabilis
Ludo.ro.hic in.xxxviij.col.in ver.quo ad scdm,due fuerunt opin.
tenet,qd post terminū datum ad probandum,admittatur illud
iuramentū necessariū.⁊ idē tenet Ludo.ro.in.l.iij.§.iurari.ad fin.
s.eo.⁊ ibi Ludo.mouetur: quia iuramentū nō est ꝓprie probatio:
vt ꝓbat tex. in.d.l.nō erit.§.dato.in ver.quasi.que est nota impro-
prietatis: iuxta glos.in.d.l.dedi.in prin.cum si.ff.de condi.ob cau.
Item q: iuramentum habet vim confessionis[a].l.qui iurasse.in fi.
s.eo.sed confessio [b] non est proprie probatio: vt fm eū tenet Ioan.
and.in.c.bone.de elect.⁊ ad tex.in.d.l.in cōtractibus.§.illo.respō-
det Ludo.ro.hic: qd iō ibi post terminū nō admittitur probatio
per iuramentum: quia per lapsum termini exclusus erit omnimodo
ab omni iure suo: puta opponendi exceptionē non numerate pe-
cunie: qñ transactum erit biennium: merito ibi non admittitur
ꝓbatio sup eo iure quod iam certū est mihi non posse cōpetere: nos
vero loquimur in eo termino per quem non excluditur quis a iu-
re suo: sed a iure probandi. Tu diligentius aduerte quod in.d.§.
illo.ponuntur duo casus. Primo quando ab initio non poterat
istam exceptionem non numerate pecunie opponere: ⁊ tunc verū
est qd etiam tunc non potest deferri iuramentum: ⁊ si deferatur,
potest licite recusari: in istis terminis quo ad illud tex.loquuntur
Bar.⁊ doc.in.l.manifeste.j.eodem. Secundus casus ponitur in il
lo tex.quando ex postfacto per lapsum biennij nō potest opponi
illa exceptio non numerate pecunie: ⁊ tunc errat Lud.quia lapso
biennio non est perclusa omnis via probandi: bene est preclusa
exceptio non numerate pecunie priuilegiata, que transfert onus
probandi in creditorem: sed non est preclusa exceptio non nume-
rate pecunie, si debitor illam opponens velit in se assumere onus
probandi.ita tenet glo.⁊ doc.in.l.in contractibus.in princip.C.de
non nu.pecu. Unde dic melius ad illum.§.illo.in secūdo casu,qd
ideo ibi creditor potest licite recusare iuramentū qd sibi defertur

a ¶ Uim confessiōis. Adde Ias. in.l. duob⁹ reis. ff.eo.

b ¶ Cōfessio Adde Cy.i l.actor.C.de ꝓbat. Are.i c.actor.j.q. vlt.doct.in rub.de ꝓba doct.in.c.cū ad sedem.§. nos igit.de testi.spo.

a debitore qui elapso biennio habet fundatam intētionem suam
ex apochis confessis: nimirū si licite potest elapso biennio recusa-
re iuramentū qd sibi defertur,per tex.in.c.ij.de proba.⁊ ita inue-
nio tenere Bar.ibi in bonis lectu.que cōmuniter non habentur.
Breuiter cōclude ex predictis,qd si statutus est terminus parti-
bus simpliciter ad probandum: tunc communis conclusio.est: qd
post illum terminū admittitur probatio per iuramētū: sed si ita
tutus sit terminus ad probandum partibus simpliciter: sed per
verba vniuersalia: puta per omne genus ꝓbationis: tunc elapso
isto termino,nō admittitur etiā iuramentum: ita cōiter tenetur:
prout tenet Ange.in.d.l.nō erit.in prin.⁊ ibi.d.Alexā.in.§.dato.
⁊ Ang.not.hic.⁊ Bal.in.d.c.fi.in.viij.col.extra eo.de quo pūcto
vide etiam per Ange.in.l.certū.§.si quis absente.ff.de confe. Lu-
do.rom.in.l.si quis mihi bona.§.iussum.ff.de acqrenda hr̄dita.et
Domi.de sancto gemi.in.c.j.§.ij.de except.in.vj. Spe.⁊ Ioā.an.
in.titu.de deposi.§.iiij.in versi.sed quid si aliqui.⁊ Specul.in titu.
de dila.§.fi.in.ver.item quid si dicat̄.do. Paul.de cast.in.l.fi.ff.de
320 fer.⁊ per ista sit expedita tertia questio Bart. ¶ † Quarto princi
paliter querit hic Bart. cū ista lex loquat̄ reo absoluto, an etiam
procedat in actore absoluto.respondet qd idem erit,per versi.so-
lent.generaliter loquentem: vt hic per eum,de hoc dixi.s.in text.
321 in.iiij.col. ¶ † Quinto ⁊ vltimo querit Bart.an ista lex que vult,
sententiam latā pretextu iuramenti necessarij posse retractari
per instrumenta de nouo reperta,habeat locū in testib⁹ nouiter
repertis: vt ēt retractetur per testes de nouo repertos: ⁊ cōcludit
qd quedam sunt cause in quibus non admittitur probatio per te-
stes: iuxta.l.generaliter C.de non nu.pecu.⁊ no.per glo.in.l.iij.C.si
minor se maio.dixe.⁊ in istis res est expedita. Quedam sunt cau
se in quibus admittūtur testes sicut instrumēta,quod est regula-
re cum habeant eandē vim.l.in exercendis. C.de fide instrumen.
⁊ tunc si in causa prima fuerunt producti ⁊ publicati alij testes:
ita publicatio impediet productionem nouorum testium: alias
ista lex ita procedit in testibus nouiter repertis, sicut ⁊ in instru-
mento,cum appellatione instrumentorum etiam veniant testes
l.notionem.§.instrumentorum.ff.de ver.sig. ¶ Aduerte inquan-
tum Bar.concludit,qd in prima cā fuerunt examinati ⁊ publica-
ti testes: tunc contra sententiā ad eā retractandam non poterunt
alij testes produci: eo,quia publicatio testium facta in vna cau-
sa,impedit productionē aliorum testium in alia causa super eisdē
vel directo contrarijs articulis,cle.testibus.de testi.c.fraternita-
tis.eo.titu.aut.at qui seme.de proba. Adde qd cum Bartol.hic
tenet Ange.in.j.col.do. Pau.de cast.in.v.colū. Ludo.roma.hic
plenius ceteris in.xlvj.co.in ver.vlterius.inquantum Barto.hic
dicit in fi.⁊c.⁊ ibi reprehendit do. Anto.de but.in.c.fin.extra eo.
tenentem contra Bar.⁊ respondet ad eius fundamenta,cū bart.
etiam tenet do. Abbas Panor.in.d.c.fina.in princi.in.ij.colum.
⁊ ibidem Io.de imo.in vlti.col.vbi etiam ipse reprobat do. Ant.
contra tenentem. Sed contra Barto.tenet do. Anto.de bu.in.d.
c.fi.in vlti.col. in.vj.q.vbi dicit se putare,qd indistincte ad repro-
bandum talem sententiā latam pretextu iuramēti necessarij falsi,
ita admittur probatio per nouos testes: sicut per instrumenta,
mouetur duplici fundamento. Primo,q: ex quo prima non fuit
omnino integra probatio,certe potest retractari sententia ex quo
contrarium reperitur clare probari per testes: nam si non obstat
sñia probationi fiende per testes: certe etiā nō obstabit publica-
tio.c.licet causam.de proba.⁊ quod notatur in.c.series.⁊ in cap.
cum in tua.de testi.⁊ in.c.iurauit.de proba. Sed responde vt etiā
hic per Lud.ro.qd sñia nō ob.ꝓductioni fiende per instrumenta,
sȝ ipsa sñia simul cū publicatione testiū bene impedit ꝓbationem
per nouos testes: ⁊ hoc per regulā.d.cle.testibus.⁊.d.aut.at qui
semel.que habet,qd timore subornationis publicatio in vna cā
impedit testes ꝓduci in alia causa: q: subornationis timor cessat si
instrumenta ꝓducant̄: ⁊ hinc est quod instrumēta etiā post publi
cationē attestationū produci possunt: qd secus est in testibus.ca.
cū dilectus.de fi.instru.l.officium.cum glo.ff.de rei ven. Secūdo
mouetur do. Anto.q: semiplene probatum in vna causa, potest
postea plene probari in alia causa,nō ob.publicatione.c.veniens.
el.ij.de testi.ita ⁊ semiplene ꝓbatū per testes,debet posse,nō obst.
publicatiōe plene ēt probari per alios nouos testes in alia causa:
responde fm Lud.ro.hic: quod.c.veniens.loquitur quādo primū
iudicium in quo facta fuit semiplena probatio erat summarium:
vnde tunc regulariter probationes facte in iudicio summario,
non,prosint neq̄ noceant in ordinario.l.si iudex.ff.de his qui sunt
sui vel alieni iuris.c.cum super.vbi not.de iudi.merito ibi semiple
na facta in summario iudicio,non abstulit ius plene probandi
in ordinario: sed nos loquimur qñ semiplena probatio per testes
fuit facta in ordinario iudicio: igit̄ ⁊c. ¶ Adde quod Alber.de
rosa.hic in antepe.colum.in ver.item quero q: hic dicitur nouis
repertis instrumentis ⁊c.querit an illud qd dr̄ i hac lege de nouis
repertis instrumentis,procedat in nouis testib⁹ repertis vl' alijs
probationibus

probationibus, in primo dicit videri q sic, quia verbũ instrumẽtoꝝ, large sumptũ cõprehendit quicquid cãm instruit. l. j. ff. de fid. instru. l. notionẽ. §. instrumentoꝝ. ff. de ver. sig. pro hoc dicit etiam facere regulã. l. in exercendis. C. de fi. instru. & quia si retractatur talis sñia per mortuã vocẽ, quanto magis per viuã: et sic per testes, §. sed & si quis. aut. de instru. cau. & fi. & pro hoc facit glo. in. d. l. officium. in princ. ff. de rei ven. In contrariũ dicet facere, qd tex. debet intelligi solũ in instrumentis in stricta significatione, ibi in text. quibus solis vsurus est, sed certe testibus & alijs probationibus vsurus est, & sic non ob. postea refert Andr. de pisis & Guil. de cu. distinguentes: aut est talis causa in qua probatio semiplena erat facta per scripturã: & tũc p scripturã fit retractatio: aut per testes vel alias probationes, & similiter per testes vel alias probatiões fit retractatio. arg. l. generaliter. C. de non nu. pe. iuncta regula. l. nihil taz naturale. ff. de regu. iur. Contra istã opi. dicit Albe. multũ facere quia sic admitteretur pars ad producẽdos testes post dicita testificata: q esse non dz. d. aut. at qui semel. & d. clem. testibus. Sed rñderi potest fm eum, q hic noui testes admittunt ad reprobationem aliorum testiũ, qd fieri potest prout dicit se not. in d. aut. at qui semel. facit. l. si qs testibus. C. de testi. vñ ɔcludit Alb. de directo cõtra Bar. hic, q non ob. qd testes fuerũt antea publicati instantia pcedenti. tñ poterũt noui testes produci ad retractationem talis sñie. motus duplici fundamento. primo (vt dixi) quia tales testes producunt ad reprobationem aliorum testiuz, ergo admittunt. Scdo, quia ista est noua instãtia, ergo noui testes, noue probationes, admittende. l. per hanc. in princi. C. de tempo. appel. bene verum est fm eũ, q si causa esset talis q exigeret pbationẽ solũ per scripturã, tunc testes non admitterent. d. l. generaliter. & l. ij. C. de iure emphi. & l. iubemus. §. sane. el. ij. C. de sacrosan. eccle. mihi quoqz plz ista opin. ɔtra Bar. q nõ ob. publicatione aliorũ testium, possint ad retractationẽ sñie produci testes nouiter inuenti, cũ ista sit noua instantia, vt pdixi. Item quia nihil põt imputari pti, cũ tales testes sint nouiter reperti, & sic cessat timor subornationis. & p cõsequens regula. d. aut. at qui semel. cum alijs preuilegiatis, que ita limitari debent. Confirmo ex eo q notabiliter tradit Bar. in. d. aut. at qui semel. in. iij. colũ. vbi querit, an post renuntiationem & conclusionẽ in causa facta a partibus, possint testes de nouo produci. Concludit ad propositum nostrũ q si tales testes antea producti nõ fuerũt, propter iustã ignorantiam vel aliud iustũ impedimentũ, tunc ignorãtia nõ impediet quin testes nouiter inuenti de nouo producant, p text. vnde sumitur illa aut. inducendo vt ibi p eũ. Et qz talis renuntiatio non porrigitur ad ea que qs sibi nõ putabat cõpetere, per regulam. l. mater decedens. ff. de inoffic. testa. & pondera qz Barto. ibi expresse decidit. q. quã dixi nouam & non tangere legentes hic, & posui. s. in gl. ij. in ver. noua instrumenta. in. iij. parte principali. in. ij. lectura glo. vcz an sicut post conclusionẽ in causa factã a ptibus, produci põt instrumenta de nouo reperta. & ibi, an et idem sit in testibus nouiter repertis. nam Bart. ibi decidit expresse q sic. & ita tenui. s. vt
322 dixi me dicturũ hic. † Itẽ inquãtũ Bar. dicit, qd appellatione
a instrumentorũ[a] continẽtur testes, iuribus per eũ allegatis. Adde qd Bal. in. l. si ex falsis. in. ij. col. in ver. venio ad qões. C. de transac. dicit, q lz verũ sit, qd regulariter appellatione instrumentoruz veniant testes. d. l. notionẽ. §. instrumẽtorũ. & ibi vide per Bar. probatur in. l. diuus. ff. de re iudi. tñ in alia materia qñqz noie instrumentoꝝ, non continent testes: vñ dilatio data ad testes producendos, non vr data ad producẽda instrumenta vel econtra: qz non est eadẽ regula dilationũ circa testes. & circa instrumẽta cũ instrumenta possint pduci post ɔclusionẽ in causa, testes non. c. cũ dilectus. de fi. instru. facit. l. oratione. ff. de fer. & dicit Spe. in tit. de dila. §. non dicamus. in ver. itẽ no. q qñ datur. & in ver. sequẽti. q in dilationibus concessis appellatione instrumentorum non ɔtinent testes. & ita refert & sequit Bal. in. l. j. in pe. col. C. de iura. calum. et ibidẽ Pau. de cast. & idẽ Bal. in. l. j. ff. de fi. instru. Adde Spec. in ti. de instru. edit. §. restat. in ver. illud autem. & in ver. q si producit. Canonistas oẽs in. c. peruenit. el. j. de testi. cogen. Pau. de eleza. in
323 d. c. cũ dilectus. de fi. instr. Albe. de rosa. in. d. l. j. de fi. instru. † Et an statutũ puniens certa pena pducentẽ instrumẽta falsa, extendat ad producẽtẽ falsos testes, vide plene disputatũ per Iac. bu. Albe. de rosa. & Salic. & ibi determinat q nõ. in. d. l. j. ff. de fid. instru. Et dicit ibi Iac. but. q fuit de facto Bononie iudicatũ. & ibi Albe. dicit, qd ita etiã vidit iudicari in ciuitate pergami, in statuto aliqd disponente circa producentẽ instrumẽta: vt non habeat locũ in attẽtationibus testiũ. Et idem dicit Iaco. but. in. l. ij. in fi. C. de eden. & qd in simili decidit per Bar. in. l. in fraudem. §. neqz
b instrumenta. ff. de iure fisci. vbi ponit, nunquid appellatione instrumentorum veniant acta[b] cause, de quo vltimo plene scribit in d. l. ij. C. de eden. vbi multe remissiones tradunt psertim per Mo-
324 dernos. † Et de statuto imponente penam fabricanti falsum instrumentũ, an comprehendat fabricantẽ falsos testes. vltra predicta vide p Imo. in rub. de fi. instrumẽ. in antiquis. Pe. de anch.
325 in. d. c. peruenit. el. j. de testi. co. † An aũt in statutis, appellatiõe instrumenti veniat apodissa seu scriptura priuata: vide disputatuz per Bar. Bald. & alios doc. in. l. j. C. de iura. cal. nõt. Imo. in cle. j. per illum tex. in primo notabili. de procur. Iaco. butri. & Albe. de ro. in. d. l. j. ff. de fi. instru. Lud. ro. in cõsi. xxiij. incip. nescio qd dubi
326 tatiõis. † An aũt econtra, appellatione testiũ comprehendantur instrumenta, vide tex. in cle. sepe. in ver. eo saluo. & ibi doct. de ver. sig. Ultra Barto. & doc. quero a quo iudice prestari possit istud iuramentũ necessarium in supplemẽtum probationis, rñdeo a quocunqz iudice ordinario vel delegato, fm Bald. in. l. in bonefidei. in pe. colum. ad fin. C. eo. in versiculo modo venio ad tertiam partem &c. per illum tex. indistincte loquentem. Idem teneo in arbitris necessarijs, qui dicũtur arbitri iuris. l. apertissimi. C. de iudi. & ad hoc vide quod not. Bart. & doct. in. l. fi. C. eo. Idem multo magis credo si fuerint arbitri mere volũtarij: cuz arbitria sint redacta ad instar iudiciorum. l. j. ff. de arbi. & in eis leuiores probationes requirunt: vt not. in. c. quintauallis. extra de iureiu. & in. l. si so
327 cietatez. §. arbitrorum. ff. pro socio. † Postremo quero an in dilatione istius iuramenti necessarij: que fieri debet per iudicem: necessario debeat pars aduersa citari: ita q si deferatur altera parte non non citata, dilatio reddat ipso iure nulla. respondeo q sic, text. est in. d. l. in bonefidei. in vbo cã cognita. iuncta. l. in cause. §. causa cognita. ff. de mino. expsse no. Ang. in. d. l. in bonefidei. in prima colum. per illum tex. dicens cautum esse debere aduocatum, vt semper faciat deferri illud iuramentum necessarium aduersario presente, vel saltem citato, alias tale iuramentuz esset nullum & ita refert & simpliciter sequitur domi. Alexand. imo. in consilio a ccxliij. et consi. alias nume. ccxxij. lib. ij. incip. viso processu vtriusqz cause. in vlti. colum. Addo ad idem, q in dilatione istius iuramenti necessarij, requiratur citatio vel presentia alterius partis. Gemi. idem in terminis tenentem in. c. fin. in. ij. colum. de testi. in vj. allegat dominos de rota in decisione. clxxx. et quia interest ptis, ex quo quelibet pars potest dicere q sibi veniat deferendum tale iuramentum necessarium fm qualitatez personarum et circunstantiam negocij: vt dicit text. in illo. c. fin. item vna pars poterit alteri referre: vt not. in. c. fi. extra eo. ita ibi Gemi. addo etiam b formaliter Bald. in. c. j. in princi. in penul. col. de contro. inuesti. vbi inquit sic. Not. quod nullum iuramentum decisiuum, potest deferri in supplementum probationis, nisi viso & discusso qualis sit iste defectus, et hoc est, q dicimus causa cognita. vt in titu. de gradibus succe. in feu. §. si vero dñs. ergo aduersa parte nõ citata deferri nõ põt. quia debet cã diligenter examinari. & not. verbum diligenter, qd est ibi fm eum. Addo etiam q no. idẽ Bal. in. c. j. §. his vo. alias est. c. scdm. de gradi. succes. in feudo. vbi per illuz tex. in ver. diligenter not. q ad delationem iuramenti in supplementum probationis, non est producendum ex abrupto, sed causa cognita & in tali. dilatione dz iudex habere equitatem pre oculis. qz ista delatio magis nitit equitati, quã rigori, vt ibi dicit gl. multũ notabiliter fm eum. Cõfirmo per notabilez regulã que hz, q quotiescũqz iudex aliquid facit non ex officio, sed ad instãtiam partis ibi semper de necessitate requirit citatio alterius partis vt si inhibitio per iudicem ecclesiasticũ fiat iudici seculari: ne procedat in causa, et fiat ad instantiam partis vbi requirit q altera quoqz pars citet: vt habet in. c. romana. §. si vero. & in. c. non solum. ad fin. de appella. in. vj. tradit notabiliter Fed. de señ. in consi. ccc. incip. Factum proponitur esse tale, debitor promisit &c. Io. de imo. in. l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudi. Pe. de anch. in consi. ccxxv. inci. casus talis est. post preceptum factum est: secus quando iudex ex proprio officio procederet vel inhiberet, nõ ad instantiam partis ibi tunc nõ requirit citatio, ita intelligi debet illud quod vult do. Abb. Panor. in. c. tuam. in pe. colũ. de ordi. cogni. allegando Innoc. in. c. ad nostram. el. ij. de iureiurã. & vtrãqz regulam ponit do. Alex. imo. in consi. ccxxxiij. alias consil. xcj. lib. ij. qd incipit visis actis mihi transmissis. in. iiij. colum. circa fi. & sequen. cum alijs ibi per eũ allegatis. ergo cum in proposito nostro, iudex nõ possit ex proprio officio deferre istud iuramentum necessarium, nisi parte petente et requirente, cum respiciat priuatam vtilitatem, per regulam. l. iiij. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infec. & firmant Bar. & doc. hic in vlt. col. in. ij. q. extra gloss. ibi dixi. ergo sequitur
328 q de necessitate requiritur alterius partis citatio. † Confirmo per aliud simile: nã stante statuto, q potestas debeat compellere agnatos litigantes ad compromissum, debet statutum intelligi, si petatur a parte, & in tali petitione debet fieri citatio alterius ptis, fm do. Alexand. in consi. lxxxij. incip. in causa vertente inter Petrũ & Ioan. &c. in pe. col. allegat Bal. in. l. si ea. ad fin. C. qui accusa. non pos. & q in delatione istius iuramenti necessarij requiratur citatio alterius ptis: adde vltra autoritates superius allegatas Io. de imo. idem in terminis tenentem in. c. fi. in. x. colũ. quod met. causa. vbi allegat domi. de rota idem tenere, in conclusione

a Appellatiõe instrorũ. addẽ abb. in. c. lz dilectus. de testi. Io. and. in addi. Spec. ti. de instru. edi. in. §. j.

b Veniant acta. Adde Bal. in. l. in fraudẽ in. §. neqz. ff. de iure fisci.

an appellatione instrumentorum veniant testes

xciiij. Posset tñ forte ista cōis conclusio limitari, nisi pars aduer-
sa fuisset citata pro singulis diebus et horis, per ea que pulchre
not. Ang. in. l. certum. §. si quis absente. ff. de confes. Contra pre-
dictam communem cōclusionem, ꝙ in delatione istius iuramēti
necessarij requirat citatio alteri⁹ ptis, facere videt illud quod ali-
bi concludunt docto. ꝙ in delatione iuramenti quod etiaꝫ est ne-
cessarium, ⁊ defert damnum passo ad probandū estimationeꝫ re
rum ablatarum, iuxta. l. si quando. C. vnde vi. c. fin. qđ metus cau.
⁊. ij. q. j. c. in p̄mis. in versi. gloriosus. pars aduersa non est citanda.
ita not. do. de rota: fm ordinē nouissimum in decisione. cclxxxvij.
⁊ simpliciter refert ⁊ sequitur do. Alex. imo. in consi. cxxx. qđ inci.
difficultas huius negotij, idem notabiliter tenet Ioan. de imo. in
d. l. si. in. x. col. qđ met. causa. post do. de rota in decisione. xciiij. et di
xi plene in. d. l. si quādo. ad istud responde multipliciter. primo ꝙ
iuramentum necessariū de quo in. d. l. si quando. cuꝫ concordātijs
venit ex dispositione iuris deferendum, etiā contradicente parte
⁊ pars non posset facere, quin propter ius ita disponens defera-
tur damnum passo: vnde succedit regula qđ non est necesse citare
illum quo inuito actus potest expediri: tex. est no. in. l. iiij. §. illis. ff.
de fideicom. liber. facit regula, qđ potest inuitis. de reg. iur. ff. item
illud iuramentum necessarium. de quo in. d. l. si quādo. cum simil.
defert semper damnum passo: sed istud iuramentum necessariū in
defectū probationis potest vtrisqꝫ deferri, tam actori quam reo et
sic quilibet potest allegare ꝙ sit sibi deferendum. c. fi. extra eo. ⁊ di
ctum est late. s. nimirum requiritur presentia vtriusqꝫ partis: vel
saltem citatio. Preterea ⁊ tertio illud iuramentum necessarium
de quo in. d. l. si quando. cum si. defertur odio delinquentis, ꝙ nō
est in isto. vnde dicit no. Bal. in. c. j. in pe. col. in ver. quero vtrum
in deferendo ⁊c. si de inuesti. inter domi. et vasalluꝫ lis oriatur. qđ
in deferendo sacramento de quo in illo. c. j. non est necessaria cita-
tio alterius partis: quia illa est pena precedentis contumacie, et
sic vult ibi multū notabiliter Bald. ꝙ quotiescunqꝫ iuramentuꝫ
venit deferendum propter contumaciaꝫ vel propter delictuꝫ ali-
cuius: ibi non requiritur eius citatio, quod bene no. Vel aliter et
quarto dic fm dominos de Rota in. d. decisione. xciiij. ⁊ Imol. in
predicto. c. fina. in. x. colū. ideo in delatione iurameti necessarij qđ
defert fm. d. l. si quando. cum simi. ideo nō requiritur amplius al-
terius partis citatio: eo quia sufficit qđ fuerit citata ad probatio-
nem violentie vel metus, et in taxatione fienda per iudiceꝫ. Et
per hoc puto ꝙ forte posset nouiter attentari, ꝙ si in isto iuramen
to necessario deferendo in supplementum probationis pars ad-
uersa fuerit citata ad allegandum quicquid velit cui veniret defe
rendum, ⁊ ad videndum declarari cui deferri debeat, ꝙ postea
in ipsa actuali delatione istius iuramenti, non erit vlterius citan
da. non inuenio tamen istud in terminis nostris per doctores
alicubi formatum. Nunc tandem deo saluatori gratias agen-
tes finem imponamus commento huius. l. admonendi. edito per
me Iasonem de May. Mediolanensem vtriusqꝫ censure docto-
rem indignum, legentem ordinariaꝫ cesarei iuris in hac florentis-
sima ceterarum omnium Ticinensi academia. Actum Papie ⁊
absolutum in festo sancti Nicolai octauo idus Decembris anno
a natali Christiano Mccccl xxxij. in scholis magnis palatij vete-
ris mea opera studioqꝫ instauratis ad communem studentium
vsum. Amen.

1 ☞ Pupillus cum autoritate tutoris an possit facere pacem de
morte patris.

Iurisiurandi. Pupillus nō potest face
re gratiam seu remissionē
iuramenti. h. d. Et intelligit glo. etiam cum autoritate
tutoris quod facit fm Bart. ⁊ omnes Modernos hic:
quod tutor in instrumēto nō potest apponere pactuꝫ quod creda
tur simplici dicto partis retuli in. l. iusiurandum ex conuentione.
1 in princi. s. eo. titu. † Dicit tamen Bal. hic, quod pupillus cuꝫ au-
toritate tutoris potest facere pacem. de morte patris occisi. tu in-
tellige sane, nisi esset damnuꝫ aut dedecus pupillo, cuius dignita
tem tutor tueri debet, fm Iaco. butri. Bald. in. l. j. C. de in integr.
resti. Iaco. but. Ange. ⁊ Sali. in. l. tutoris. ff. de pac. Bald. in rub.
de treu. ⁊ pa. in vlti. colum. post Spe. in locis preallega. Ioan. an-
dre. in. c. qui ad agendum. §. fi. de procurato. in. vj. Anto. de butr.
in. c. j. de pac. Dicit etiam Bald hic ꝙ si aliquis sit accusatus de
blasphemia dei, ꝙ epis. non potest facere pacem. adde Bald. ideꝫ
et plenius tenentem in. l. accusationem. in pen. col. C. qui accusare
non pos. ⁊ in. l. j. in secundo notabili. C. de rap. virgi. vbi limitat in
papa: facit quod vult glos. in. c. vt pridem. in versi. obsides ad fin.
xxiij. q. viij. Ex quibus reprehenditur illud quod tenet Barto. in
consilio suo incipiente Minister fratrum de penitentia. vt dixi in
l. iij. §. fi. s. eo. Iason maynus.

1 ☞ Non sufficit iurare per equipollens.
2 Quando actus est nullus nō impeditur reiteratio eiusdeꝫ actus.
3 Testes qui nulliter deposuerūt, nō obstāte publicatione possunt
iterato recipi.
4 An statutum cogens coniunctos ad compromittendum intelli-
gatur de primo.

Qui per salutem. Iuramentum non
legitime prestituꝫ,
habetur pro non prestito: ideo de nouo iurandum est
h. d. Intellige hoc vltimū fm Iaco. but. Bart. ⁊ alios
qñ iuramentum expresse acceptatū est, alias secus. l. remittit. §. fi.
s. eo. allegata in glo. j. No. ex hoc text. ꝙ forma delati iuramen
1 ti adeo est precise obseruanda, † ꝙ nō sufficit iurare p equipollēs
qđ multū no. ad declaratione. l. iij. §. fi. s. eo. cum legibus se. Et fm
Bart. in dubio iuramentū presumit delatū p deum. idem tenent
Bart. et Moder. in. l. nō erit. in fi. s. e. De quo vide Hosti. in sum
2 ma huius tituli. §. qualiter. circa principiū. † Nota secundo ex
hoc text. ꝙ quando actus gestus est nullus, non impedit reitera-
tio eiusdem actus. ⁊ ratio est, quia quando quis facit actum iure
suo proprio, et actus est nullus, pōt denuo facere. et ita est hic, vbi
post acceptationem iuramenti facultas iurandi cōpetit iure pro
prio. Sic videmus in ordinario, qui habeat iurisditionem iure
proprio, si semel iudicauit ⁊ nulliter: pōt denuo iudicare. l. absen-
tem. ff. de pe. l. si vt proponis. et. l. presens. C. quomodo et quando
iudex. Bartol. hic in fi. secus in delegato: qui non habet iurisdi-
tionē iure pprio. Naꝫ si semel iudicauit, siue bene siue male (quia
functus est officio suo) amplius iudicare non potest. ita loquitur
l. iudex postꝙ. vbi glo. et doct. ff. de re iudi. Simile in habētibus
potestatem eligendi iure proprio: quia si semel elegerint ⁊ nulli-
ter, possunt denuo eligere, nisi scienter inhabilem elegissent: quia
priuant eligēdi potestate. c. si compromissarius. de elec. in. vj. iun-
cto. c. vt circa. de elec. secus in his qui habent potestatem eligen-
di non iure proprio: sed ex potestate eis attributa, vt per Barto.
in. l. ij. ff. de opt. lega. ⁊ in. l. serui electione. in princi. ff. de leg. j. cum
3 concor. ibi assignatis. et late per Albe. hic. † Item per istum text.
decidit Barto. qđ testes qui nulliter deposuerunt, non obstante
publicatione, possunt denuo recipi: prout tenet glo. in. c. cum cau
sam que inter archiepiscopum. in gloss. fin. et ibi Canoniste de te-
sti. Adde bonum text. in clemē. fi. in verbo rite receptis. a contra-
rio sensu. de testi. ⁊ ibi gloss. ij. in verbo rite. ad hoc expresse not. et
Bart. in aut. at qui semel. in vlti. colum. de probatio. ⁊ Specu. in
titu. de teste. §. satis vtiliter. versi. quid si publicati. Cano. in. c. fra
ternitatis. extra de testi. ⁊ ita tenent omnes. Ego vehemēter du-
bito de ista cōmuni sententia ⁊ contra eā moueo duas difficulta-
tes. Naꝫ ratio quare post publicata et oidicita dicta testiuꝫ (hoc
est) postꝙ partes viderunt dicta testiuꝫ non possunt alij produci
est propter timorem subornationis: aut. qui semel. C. de proba. et
tex. i clem̄. fin. Ista ratio militat etiam, si testes sunt nulliter rece-
pti: quia etiam tunc militat timor subornationis. bene fateor, qđ
secus esset si partes nō vidissent dicta testium. Ego alias respon-
debam legendo, ꝙ predicta iura ⁊ similia que vetant post publi-
cata dicta testium produci testes, verum est testes nouos: sed eos-
dem testes qui semel nulliter deposuerunt, non vetant leges pos-
se de nouo solēniter produci: sed bene alios nouos testes. Ratio
diuersitatis est: quia in nouis testibus, subest timor subornatiōis:
sed in testib⁹ semel productis, cessat timor subornationis: quia si
testes semel fuerunt examinati, ⁊ nulliter dictū non valet: tamē si
disposuerunt falsum, puniuntur de falso: ita Bartol. in. l. si quis
legatum. in princi. ff. de falsis. Bald. in. l. fina. ad finē. C. si ex fal. in
stru. Et not. Ioan. andr. in regula non est. in mercu. vnde si idem
testes repetantur, non est timor ꝙ possint subornari: quia si dice-
rent contrarium eius quod semel dixerunt, punirentur de falso:
nec deberent excusari: quia quando testis fuit sibimet cōtrarius:
non dꝫ excusari: ita dicit Barto. in. l. eos. in fin. ff. de falsis. sed qñ
sunt alij testes, tunc est timor subornationis: quia quamuis dice-
rent contrarium eius quod dixerunt alij: tamen non punirentur
de falso: vt est text. in. l. duobus. §. fin. s. eo. ⁊ quādo essent punien-
di de falso, deberent saluari quoad possibile esset. c. cū tu. de testi.
⁊ alias mihi placebat ista saluatio. nunc vero nullo modo placet:
quia est contra text. de clemen. fin. a contrario sensu: quia si sunt ri
te producti, non possunt denuo ijdem vel alij produci sup ijsdem
capitulis ⁊c. ergo a contrario sensu vult tex. ꝙ si nō sunt rite pro-
ducti possunt denuo ijdem vel alij produci: ⁊ quia istud pēdet ab
intellectu illius clem̄. volui videre omnes Cano. ibi. Et inuenio
ꝙ pleriqꝫ formantes ibi istam opin. dicunt, ꝙ illa clemē. debet in-
telligi quando partes non viderunt dicta testium, vel dicta non
sunt publicata: sed si essent publicata ⁊ visa, tunc non possunt am
plius testes produci. ita tenent ibi Zenzeli. de fantu. ⁊ domi. Car-
di. floren. sed do. Anto. de but. ⁊ Ioan. de imo. ibi tenent cum illa
glos. in ver. rite. ꝙ etiam si sunt publicata dicta testium ⁊ nulliter,
possunt nedum illi, sed etiam alij produci: non tamē respondent
ad contrarium. Idem tenet do. Ioā. de lignano doctor Medio-
la. solennis, ꝙ quando prima fuit nulla, non est timor subornatio-
nis: quia

nis:quia non est presumendū, q animo subornandi producti fuerint, vl aliter respondet ibi domi. Joan. de ligna. & sequitur dom. Cardi. floren. q quando testes sunt nulliter producti, possunt denuo produci, vt suppleatur prima depositio: & non vltra, quod dicit domi. Cardi. esse not. verbum. Posset etiam dici, quod non debet sumi argumen. a contrario sensu: sed non dico quia verba non rite producti, nihil importarent. ¶ Secundo in contrarium pondero facere illud qd tenet idem Bar. in dicta auté. at qui semel. in v. colum. in versi. quero quid si publicatio ista, vbi tenet, quod publicatio que fuit nulla: tamē impedit testes de nouo produci, nisi respondeas q illud dictum Barto. sit falsum. et illud reprobat Bal. ibi. in ij. colum. & in l. si quis testibus. in iij. co. C. de testibus. Limitat decisionem Barto. prout no. declarat do. Card. floren. post Joā. de ligna. in d. clemen. fi. in j. col. & reputat pulchruz dictum, q testes nulliter recepti possunt iterum recipi verum est quo ad hoc solū vt suppleant illud in quo fuit nullitas: nō autē
4 denuo possit deponere. ¶ † Ultimo per istum text. dicunt Bald. & Lud. et est valde quotidianum, quod statutum simpliciter disponens debere coniunctos cogi ad compromissum, non intelligitur de primo compromisso tantum: sed toties donec lis finem accipiat: quia ista fuit ratio huius statuti. l. quāuis. in fi. ff. de arbi. Adde Bald. no. in l. veluti. §. hec vox. & ibi Moder. ff. de eden. & in l. fideicommissa. §. si quis decem. per illum tex. ff. de lega. iij. et in l. si vt proponis. j. in vlti. colum. C. quomodo et quando iudex. Idem tenet no. Lud. rom. in consi. cccciiij. incipien. In casu proposite consultationis videtur prima fronte dicendū vigore statuti. & in l. pretor. §. hoc autem interdictum. ff. de oper. noui nuntia. & in l. ij. in penulti. char. ff. de re iudi. Rapha. cuma. in l. si cum dotem. §. j. ff. soluto matrimo. Alexan. in consil. ccxij. incipien. Uiso consilio alias per me reddito. in ij. colum. libro. ij. Item facit iste tex. fm Ludo. roma. hic in fin. q si nuntius semel citauit aliquez nulliter, q poterit denuo citare sine alia commissione, per istuz tex. & tex. in c. ex literis. de offi. deleg. nam nuntius non potest aliquem citare nisi habuerit licentiam & commissionem a iudice. ita Bald. & alij. in l. fi. per illum tex. C. de exhibend. reis. late Cano. in c. j. de iudi. in tantum quod alibi dicit no. Barto. in l. j. per illum tex. C. de iure do. impe. & aliud non dicit in illo titulo q non valet generalis licentia data per iudicem citandi omnes debitores alicuius: sed requirit q specialiter nominentur. sequitur Ange. in l. fina. C. de edic. diui adria. tollen. punctus est ergo. Pone qd iudex dederit cōmissionem alicui aliquem citandi, citatio fuit facta nulliter, an possit denuo fieri. & decidit Ange. q sic. In gl. fi. in fi. responde sz doc. q in d. l. matrimonij. queritur de iure nouoquerendo. hic autem de iure quesito per acceptionem iuramenti: vt declaraui in tex.

1 ¶ An in iuramento veritatis deferendo possit pars petere tēpus ad deliberandum
2 An cōtra iuramentum possit excipi.

Iusiurandum & ad pecunias.

De omni re potest iuramentū deferri: et qui nō est certus quomodo iuret, potest petere tēpus ad deliberandum quomodo iuret. hoc dicit. ¶ † Nota q in iuramen-
1 to veritatis deferendo, potest quis petere tempus seu dilationez ad deliberandum. et dicit Paul. de cast. qd istud non est alibi in hoc titu. intellige fm Barto. quando acceptatum est iuramentū alias secus. l. non erit. §. fina. s. eo. et quod in hac lege iuramentū esset acceptatum, probatur in verb. remittendum. cuz remitti proprie dicatur qd acceptatum est. l. remitti. s. eo. Adde fm Bar. qd idem est in iuramento calumnie quod licet sit credulitatis: tamē potest peti tempus ad deliberādum, fm glo. in l. ij. §. quod obseruari. C. de iuramen. calum. Idem tenet Albe. qui dicit, q sic vidit in iudicijs practicari. quamuis referat Jaco. but. tenere contrarium. Tu adde glo. contrariam in c. cum causam. in glo. & ibi Bal. de iura. calum. Idem est in iuramento testis fm Bal. in rubri. s. eo. in prin. quāuis dicat se non habere legem de hoc: sed tu
2 adde Barto. in l. eos. in vlti. colum. ff. de falsis. ¶ † Secundo pōdera text. ibi: non erit tutus per relationem. in contrarium videtur fortiter facere text. in l. eum qui. §. j. s. eod. In cuius solutione Moder. laborant. Tu omissis duabus solu. Fulgo. relatis per domi. Alexan. Item omissa solu. Pau. de cast. clare responde, qd isti text. non sunt contrarij, sed diuersi. nam text. in d. l. eum qui. §. j. loquitur, quando creditor simpliciter iurauit sibi deberi stichum, non obstante iuramento pōt opponi exceptio, q stichus est mortuus: quia ista exceptio est compatibilis cum iuramento: sed in hoc text. erat dubium: an stichus promissus viueret vel ne. Ideo si deferret iuramentum creditori, & creditor iuraret stichum promissum viuere, hoc iuramentū preiudicaret debitori, q nō posset amplius opponere istam exceptionē, q stich⁹ sit mortuus: quia hec exceptio est de directo contraria iuramento: ergo per iuramentum intelligitur sublata. l. duobus. §. fi. s. eo. Uel secundo potes respondere, q non esset tutus: quia saltem interim iuramentum esset preiudiciale, donec probares eū viuere: tū precedens solutio mihi magis placet.

1 ¶ Defensor & procurator an cogatur iurare.

Defensor.

Defensor municipij hñs mandatum. pōt iuramentum deferre: & pupillus, procurator, vel defensor, nō coguntur iurare. h. d. Et in prima parte quale mandatum debeat habere defensor municipij gl. non declarat sz dubitat: an equipareñ procuratori vnius priuati, in quo requiritur speciale mandatum, vel generale cū libera: an vero equiparet tutori qui censetur legitimus administrator: & sic a lege semper habet mandatum generale cum libera. gloss. in l. mandato generali. in glo. fin. ff. de procurato. Tu dic ex mente Barto. quod si est electus a toto populo, vel a representantibus totum populum equiparatur tutori & consequenter censetur legitimus administrator: quia quemadmodum tutor ideo censetur legitimus administrator: eo quia tutela est mun⁹ publicuz quod defertur inuito. institu. de execu. tuto. in princi. idem est in isto munere defensoris publici. l. muneruz. §. defensores. ff. de mune. & ho. Ideo a lege censetur habere mādatū generale cū libera. l. preses. vbi doct. no. C. de transactio. secus quando defensor municipij eligeretur a syndico: quia si munus non esset publicum, censeretur tanq proourator priuati. l. item eorum. §. si actor. ff. quod cuiusqz vniuer. et tunc requireretur quod in specie haberet mandatum speciale. Ita declarant leges quas allegat Barto. licet Ludo. rom. dicat quod
1 nihil probent. ¶ † Nota secundo, q procurator & defensor non compelluntur iurare: intellige verum in iuramento decisiuo totius litis vel partis: secus in iuramento particulari positionum vel alicuius interrogatorij. l. non solum. in principio. ff. de procuratio, quia si negent nō preiudicat parti quia pōt postea probare. Item adde ad hūc tex. q secus est in tutore. l. cum etiam. C. eo. gl. et docto. in l. videam⁹. in principio. j. titu. j. Et ratio diuersitatis est quam glos. secūdo loco assignat, quia procurator vel defensor non cogitur anceps subire periurium: que ratio cessat in tutore, qui in dubio presumiť scire fm Bart. in d. l. videamus. in principio. vel melius dic, q procurator vel defensor ideo non coguntur iurarre etiam si sciant veritatem, cum aduersarius possit cogere principalem. l. generaliter. §. his de presentibus. C. eod. hic alleg. p Bart. que ratio cessat in tutore, cum pupillus cogi non possit, vt est gloss. in l. iusiurandū. §. j. in gloss. magna. & ibi Pau. de cast. et Moder. s. e. ¶ Ultimo no. ex hoc tex. fm Paul. & Alex. q mādatum etiam vniuersitatis, nō censeť insufficiens, quāuis in eo non concedatur potestas iurandi. Iason.

1 Uolens deferre iuramentum cogiť de calūnia iurare. idem & in l. si actor. j. eodem.
2 Si sit conuentuz de stando de damnis & interesse dicto creditoris absqz iuramento, tamen tenetur iurare.
3 Si sit petitum iuramentum calumnie & non prestitum, processus est nullus.
4 Iuramentum calumnie remittitur parenti & patrono.
5 Qualis debeat esse forma iuramenti, si est dubium, remittiť iudicis arbitrio.
6 Eodē modo si partes discordant in electione consultoris.

Qui iusiurandum.

Deferens iuramentum a dz prius iurare de calūnia si petatur, nisi sit patronus vel parens. Et quando dubitatur de forma iuramēti, cōmittitur arbitrio iudicis: hoc dicit: vsqz ad
1 §. ait pretor. ¶ † Nota primo q deferens iuramentum tenetur de calumnia iurare, si petatur. Adde istud etiā procedere post acceptationē iuramenti: alias habetur pro remisso. l. si non fuerit. j. eo. eodem modo, qui facit positiones, debet iurare, qd credit eas esse veras: alias non tenetur pars respondere. ita singulariter bald. in c. in pertractandis. de iuramen. calum. per gl. quaz ad hoc repu
2 tat singularem in l. j. in gloss. magna in fi. C. de confes. ¶ † Eodem modo si in instrumento conuentum sit, q de damnis datis credať simplici dicto creditoris absqz iuramento, tamē creditor tenetur iurare de calumnia, si reus petat fm Bald. in. c. ceterum. de iuramen. calum. Ratio fm eum: quia licet iuramentum de veritate possit remitti consensu partium. l. remitti. s. eo. & c. tuis. de testi. secus est in iuramento calumnie. [a] d. c. ceterum. ¶ † Item adde, qd
3 si petitum sit iuramentum calumnie: & non sit prestitum, pcessus reddiť vsqz retro null⁹. d. l. ij. §. sed quia veremur. & c. j. de iuramē. calum. Ideo cauti aduocati quando respondent libello et negāt narrata prout narrantur: postea petunt in fine iurari de calumnia nec vlterius insistunt, vt si postea omittatur, reddatur totus processus nullus, fm Jaco. but. in d. §. sed quia veremur. Imo. et Alexand. in l. qui bona. §. si alieno. ff. de dam. infec. domi. Mateſil. in no. lxv. & sequen. Et non valeret cōsuetudo vl statutuz quod iuramentum calumnie posset expresse remitti. c. constitutus. de fi.

a ¶ Sec⁹ est i iuramento calum. ad Bal. in l. j. i §. jff. de fer.

deius.r.d.ca.ceterum.de iura.calumnie. Potest tamen quandocunqꝫ ante conclusionem in causa prestari r sufficit.glo.est not.in c.ex literis.extra eod.facit.c.j.de iura.calum.in.vj.imo plus etiam post conclusionem in causa potest ex officio iudex istud iuramentum calumnie inuita parte recipere, ſm Bald.in.l.j.in vlti.col.et in.l.ij.§.sed quia veremur.C.de iura.calum. ❡ Limita predicta duobꝰ nota.modis. Prio: nisi iuramentū calumnie petat.postq̄ actor iam plene probauit intentioē suā. nā si nō prestat processus nullus non reddit. Ita no.Bal.in.c.ij.in.ij.col.de proba.per illum tex.r dicit non reperiri alibi sic expresse. Sed tu caue quia ille tex. loquitur in iuramento veritatis,qđ est frustra postq̄ qs plene probauit:sed nos loquimur in iuraméto calumnie. Secundo limita quando petitum est a iudice, si non prestetur processus nullus redditur:secus si sit petitum a sola parte. Ita mirabiliter tenet Bal.referens se ita in facti cōtingentia consuluisse in repeti.l.ij. in.ij.q.s.eo.r pro eo multū stringit tex.in.l.de pupillo.§.qui opꝰ. ff.de ope.no.nuntia.tamen Barto.ibi in prima oppo.vult contrarium.r Bart.r alij in.d.§.sed quia veremur.r predicti docto.qui
4 ponunt cautelam superius relatam. ❡ † Nota secūdo ex hoc tex. q̄ iuramentum calumnie remittitur parenti et patrono,concordātie sunt in gl. Ratio est,quia eoꝝ persona debet semper sancta et honesta videri.l.licet.r.l.honorū.ff.de obse.a libe.r liber.Secus si econtra.cum cesset predicta ratio ſm And.de pisis: Ray.Alb. Fulgo.r Alexā.in.l.si patronus.s.eo.Bal.r Iaco .alua.in.c.j.§. in quibus.de consue.rec.feu.r Albe.r Sali.hic:quamuis contrarium teneant Guil. Bar.Adde Bal.in lectura antiqua.et Rapha.Fulg.hic,per tex.in.d.§.in quibus.Cui rñde q̄ ideo vasallo remittitur iuramentum calumnie, propter iuramentum fidelita
5 tis qđ prestitit vt ibi in gl. ❡ † Ultimo no.in versi.si de qualitate. q̄ qñ dubiū est inter partes,qualis debeat esse forma iuramenti, remittit arbitrio iudicis.qđ facit ſm antiquos r Bar.q̄ qñ contentio est sup forma puncti mittendi ad consultorem,debet iudex formare.prout etiā tenet Bar.in.l.in venditione.§.si.per illū tex. ff.de bo.aut.iudi.poi.r.l.duo.in fin.ff.de re iudi.r in.l.ij.C.de rela. facit tex.in.l.fi.in ver.electione.et ibi Sali.Fulgo.r Pau.de cast. ad hoc not.C.de iudi.Idem tenet Bal.in.l.de die.in fine princ.per illum tex.ff.qui satisda.cogan.Specu.in titu.de requisitione con
6 silij.§.j.verū.scias igitur. ❡ † Eodē modo si partes discordant in electiōe cōsultoris,debet iudex eligere ſm Barto.in.l.j.§.j.per illum tex.ff.de ventre inspi.r in.d.l.in venditione.§.fina. ❡ Eodem modo si partes discordent circa capitula ſm Bal.in capitu.per tuas.in.ij.colum.de probat. ❡ Eodem modo si statutum disponat,qđ minores vel mulieres non possint cōtrahere sine consensu propinquorum,et propinqui discordent,statur arbitrio iudicis ſm Bald.Ludo.roma.hic.et Barto.in.l.fi.in vltim.colum. ff.de appella.recip.Bart.r Moder.in.l.si cum dotem.§.eo autem tempore.ff.sol.matri.Bal.in.l.vidue.r in.l. in cōiunctione.C.de nup. r in.l.j.in vlti.colum.C.qui admitti.r in.l.cum sententiam.ad fin. C.de senten.r in rubrica de contrahen.empt.in penul.q.vbi singulariter limitat istam conclusionem doctorum:vt procedat,quando statutum solum requireret consensum propinquorum:tunc eis discordantibus recurritur ad iudicem,secus vbi statutū requireret in contractu minorū vel mulierū cōsensum consanguineorū r iudicis:quia tunc si consanguinei discordarēt,non staretur arbitrio iudicis:imo plus per istum tex.decidunt Bald.r Ludo.rom. hic.qđ si executores deputati a testatore ad distribuendum bona inter pauperes,discordent,q̄ electio libere deuoluitur ad episcopum.sed errant,cū solū episcopus possit approbare quos vult ex electis.c.si.cum glo.de testamen.in.vj.Et ita tenet r melius ipsemet Bal.in.d.l.vidue.r in.l.id quod pauperibus.in.ij. colum. C. de episco.r cle.r in.l.cū r magistratus.in.ij.col.C.qñ prouo.non est necesse. ❡ Capio gl.magnā quam diuide in tres partes prout tria notabilia colligit ex tex. De primo adde text. in ca.j.in.ij.rñ. de iura.calū.in.vj. In secundo dic melius vt per Bar.r docto.hic in aut.hoc sacramentum.C.de iuramen.calum. In tertio Fulgo. dubitat propter text.generaliter loquentem in.§. fina.in aut. de his qui ingre. de appella.Tu respōde quod lex noua generaliter corrigens,non intelligitur corrigere in personis specialibus in q̄bus lex antiqua aliquid specialiter disposuit:vt est gloss.in.l.sciēdū.in princi.in glo.magna.ff.qui satisd.cog.vbi Bar.r alij ad hoc notant,et ibi dixi.

1 ❡ Reus cogitur iurare aut referre.
2 Casus in quibus iudex pōt denegare audientiam.
3 Differentie inter eum qui deffert et eum qui refert.
4 Quando iuramentū possit aliter referri,q̄ delatum sit.

Ait pretor. Reus cui iuramentū defertur , cogitur iurare vel referre aut soluere:et actori cui iuramentū refertur nō iuranti iudicium denegatur,r referens iuramentum non compellitur de calumnia iurare:r aliquando ex causa,iuramentum aliter refertur q̄ delatū sit.h.d.vsqꝫ ad.§.fin.

1 ❡ † Nota ex tex.regulā,q̄ reus cui iuramentū defertur,cogitur vel iurare vel referre vel soluere,et in hoc hꝫ electionē,put regulariter in alternatiuis electio est debitoris.l.plerunqꝫ.in fi.ff.de iure do.r lꝫ iste tex.loquat in reo:tamē idē est in actore per.l.manifeste.§.eod.vbi multa videbis ad limitationem huius regule. Iuxta istā regulā potest dubitari nunquid ista regula procedat etiā si actor nihil penitus probauerit,vt deferatur iuramentum reo:reus teneat iurare vel referre vel soluere.istū passum tangit Pau.de ca.r dicit,q̄ non reperit bene declaratū a doctoribus et reseruo plene examinandū in.l.admonendi.super gloss.in verbo exacto.vbi congruenter cadet supra eod.r in.l.manifeste.§.eo. dicunt Oldra.r Albe.hic in fi.q̄ reus cui iuramentum defertur ab actore,potest petere prius sibi dari libellum,anteqū iuret vel referat,per regulam.in.l.j.in principio.ff.de eden.et aut.offeratur. C.de litis contestatio.que decisio fortis est et mihi dura videtur, quia nimis euidēs est calumnia rei cum actor velit stare iuramēto ipsius,si petatur sibi offerri libellus.bene verū est,quod si reꝰ dubitat,potest petere dilationem ad respondendum:vt.§.e.l.in princi.Secundo moneor,quia regula istius text.nō potest ad hoc restringi,cum ita procedat in iuraměto extraiudiciali,sicut in iudiciali:r in extraiudiciali nō requirit libellus.Istud tamē an iste text.procedat in extraiudiciali non firmo,dicam in.l.manifeste.§.
2 eod. ❡ † Secundo nota ibi,iudicium pretor non dabit,casum in quo iudex potest denegare audientiam.Addit hic Albe.quosdā alios casus,de quibus tu vide gloss.in.c.in nomine domini.circa fi.in verbo audientia.xxiij.distin.Inter ceteros nota,qđ propter contumaciam actoris,iudex potest ei denegare audientiam,non solū in illa causa in qua est cōtumax,sed etiam in omni alia causa.gloss.est not.in.l.sed r si per pretorem.§.sed si cum decreto.ff.ex qui.cau.maio.de qua facit festum Bal.r reputat multū singularem in.c.grauis.in.vij.colū.de restitu.spolia.r in.c.j.in.vj.colum. C.de rescrip.r in.c.cum venissent in.iij.colū.de iudi.vbi plus dicit per illam glo.q̄ etiam potest mandare alijs iudicibus,quod eum non audiant.illam glo.limitat Bal.in.l.consentaneum.C.quomodo r quando iudex in.vj.colū.in versi.deinde.ad euidentiam premitto:dūmodo talis denegatio in alijs causis sit inter easdem personas.r idem dicit Bal.in.c.si.de mu.peti.Sed idem Bal.contrariū tenet in.d.c.grauis.in.vij.colū.Secundo limitat not.Bal. in.l.j.§.fi.ff.si quis ius di.non obtem.in lectura antiqua.per glo. magnam ibi circa medium.q̄ propter contumaciam potest etiam in alijs causis interdici audientia,verum est ad tempus,sed non
3 in perpetuū.r sequitur do.Alexā.ibi in.iiij.colū. ❡ † Tertio not. in versi.sed nedū.duas differentias inter eū qui defert iuramentum,r eum qui refert.nam primus tenetur iurare de calūnia:secundus nō.Itē primus potest referre:secundus non.Et ideo per hunc tex.dicunt Bar.r alij in.l.ii.ff.qđ quisqꝫ iuris.q̄ ille qui impetrauit iudicem delegatū: licet possit reconueniri in oībus alijs causis,tamen ipse non potest postea reum vltra reconuenire.Et ita tenet glo.in auten.r consequenter in glo.ij.r Bart.ibi.in.iiij. col.C.de senten.r interlo.om.iudi.Spec.in titu.de recon.§.j.versi. itē pone impetrasti.r in.§.nunc dicamus.versi.fi.Bald.in.c.cū ve
4 nissent in.iij.colū.de iudi.Ange.r Ludo.hic. ❡ † Ultimo no.in ver.non semper.qđ ex causa potest iuramētū referri aliter quam delatum sit.Ultra exempla glo.exemplifica in iudeo r christiano vt hic per Bar.Unde per istum text.dicunt Bal.r Lud.hic qđ stante statuto,q̄ positionibus debeat cum iuramēto simpliciter responderi:tamen ex causa potest responsio modificari.facit qđ no.dicit Bald.in.l.j.in princi.C.de edi.actio.q̄ quando iudex videt q̄ reus simpliciter respondendo posset conueniri potest admittere modificatam responsionē,quicquid teneat Bald.in.l.licet bemus.C.de appella.de quo per Imo.r Moder.in.l.j.§.si ex simpliciter.ff.de verbo.obligati.et que no.scribit Imo.r Henri.in.c. cupientes.in princi.in versic.indignantiū.de elec.in.vj.r referam opportune in.l.manifeste.§.eo.vbi querūt.Pone,vnus socius mutuauit secrete r amicabiliter socio decem ducatos:iste etiam secrete sine testibus restituit:postea ille qui mutuauit faciat socium citari coram iudice,r petit decem ducatos quos ei mutuauit:r dicit,ego volo stare iuramento tuo:dicit ille:ego volo etiam posse iurare,q̄ si mutuasti,tibi reddidi.Dicunt doctores,q̄ alias nō cogitur iurare nisi possit iurare se reddidisse.facit etiam qđ dicit Bald.in.l.j.in princ.C.de edi.edic.vbi querit,stante statuto q̄ qs teneat respondere positionibus simpliciter.Pone,facis positionem,q̄ vendidi istum librum.ego respondeo:verū est q̄ vendidi: sed q̄ vendidi pro quinquaginta ducatis:dicit actor,non quero de quinquaginta ducatis:quero solū an vendideris.dicit ille se nolle respondere,nisi possit etiam respōdere pro quo precio. r dicit Bald.q̄ debet posse respōdere super precio:quia alias positio esset captiosa.r de ista dictione,simpliciter,Lu.ro.hic ponit plures decisiones.non eas tamen refero. ❡ Gloss.j.Primo ponit r soluit.Secūdo remouet aliud cōtrariū.secūda ibi:sed aliud est referre vt

ferre vt hic. ¶ In eadem glo. ibi solu. speciale in illa actione. Te-
ne ex glo. sol. ad primū contrariū in ea formatū: ex qua habes ma
gnam limitationē ad regulā huius tex. vt non procedat in actio-
nibus turpibus vel famosis descendentibus ex delictis, in qbus
reus cogit̄ p̄cise iurare, ⁊ non pōt iuramentū referre, quā glos. re-
stringit Bar. hic post Pe. de bella per. vt p̄cedat in actione famo
sa, in qua reus melius scit veritatem quam actor: secus si actor
eque bene sciret. idē no. Bal. hic in lectu. antiqua. Fulg. ⁊ Alexā.
hic. ⁊ Bar. in. l. lex cornelia. §. hac. l. per illū tex. ff. d̄ iniurijs. ⁊ in. l.
marcellus. §. fi. ⁊ ibidem Albe. ⁊ Rapha. cu. ff. reruz amo. Anto.
de but. in. c. fi. ⁊ ibi latius Panor. in. v. col. extra eo. Tu tene indi-
stincte cum glo. p tex. clarum in. d. c. fi. in versi. nec liceat conuento
actione famosa iuramentum referre, ⁊ dicere ꝙ in illo text. actor
nesciret dicere veritatem, ridiculū est. Scdo quia leges allegate p
Barto. nihil probant. nā. d. l. cornelia. §. hac lege. solum dicit ꝙ in
actione iniuriarū, actor potest deferre iuramentū reo nunqd autē
reus possit referre, in illo tex. verbū nullū. Non obstat generalitas
l. delata. C. eo. quia rñde, ꝙ fallit in actionibus famosis, per text.
clarum in. d. c. fi. in ver. nec liceat. ⁊. d. l. marcellus. §. fi. cū duab⁹ le-
gibus sequen. et ita cū glos. tenent Bar. fili. O doct. Albe. ⁊ Lu.
ro. hic. ⁊ Albe. in proximo. §. In fi. glo. id qd̄ rñdet glo. ad. l. gene-
raliter nihil est. Tu responde ꝙ regula tex. nostri limitatur hodie
⁊ declarat̄ p illū tex. nisi ex iusta causa velit recusare: ⁊ que sit iusta
causa dicet̄ in. l. manifeste. j. eo.

1 ☞ Quid sit absoluere diffinitiue, vel ab obseruatione iudicij. et
nume. 2.
3 Cautela ꝙ iudex prius soluat anteꝙ̄ condemnetur.

Cum res. Iste. §. fm Bar. ⁊ Ange. ponit practicam. §.
p̄cedentis. ⁊ s̄z Pau. de ca. est infrascatus qr
inordinate procedit. Pro cuius intelligentia fac duos casus: aut
actor defert iuramentum reo. ⁊ de isto text. ponit tres decisiones
nam si reus iurat, debet absolui: si non vult iurare, sed referre au-
diendus est: si noluit nec iurare nec referre tunc si vult soluere an
teꝙ̄ condemnet̄, iudex debet eū absoluere: alias non soluente cō-
demnare: ⁊ iste tertius casus est in ver. reū si soluat. ¶ Secundus
casus principalis est, qñ reus defert iuramentū actori: ⁊ tunc tex.
ponit duas decisiōes. Prima est, ꝙ si actor iurat, dz iudex condē
nare reū, ⁊ ista ponit̄ ibi: ⁊ sic actor iuret. Scda decisio ē, ꝙ si actor
cui iuramentū refertur non vult iurare, reus debet absolui, ⁊ ista
decisio ponit̄ in fine. ibi vl̄ ex relatione: ⁊ vere litera inordinate p-
cedit ⁊ deberet tex. stare sic. Cum res in iusiuran. dimissa sit, iudex
reum iurantez absoluet, referentem audiet, nollentem autem nec
iurare nec referre, si soluat absoluit, non soluentem condemnat.
Isti sunt quatuor casus in reo. In actore sequit̄ litera: ⁊ si actor
iuret cōdēnet reum, non iurante aūt actore ex relatione sibi facta
absoluet reū. h. d. in summa. Quando causa dimittit̄ decidēda iu
ramento, in tribus casibus absoluit̄ re⁹, si iuret, si soluit, si referat
iuramētū ⁊ actor nō velit iurare, hoc p̄mo: ⁊ duob⁹ casibus con-
dēnatur reus, si neutrū ex dictis tribus faciat: vel si actor iuret. h.
d. no. iste text. ¶ Capio gloss. in verbo absoluet. ista gloss. subau-
dit ad text. absoluet. s. ab obseruatione iudicij: qd mouerit glo. ad
ita declarandū pro introitu vt gloss. declarem: oppo. sic postꝙ̄ re⁹
conuentus iurauit clarum est ꝙ habet exceptionem peremipto-
1 riam iuramenti. l. nam ⁊ postea in princi. s̄. eod. † Sed natura exce
ptionis peremptorie est, ꝙ facit reum absolui a iudice simpliciter
a petitis, toto titu. ff. de exceptio. ergo vr̄ ꝙ postꝙ̄ reus iurauit ꝙ
deberet diffinitiue absolui a causa, non autem ab obseruatione
iudicij. vt dicit glo. ⁊ quid sit absoluere diffinitiue: ⁊ qd obserua-
tione iudicij. dic ꝙ diffinitiue est, quando absoluit̄ diffiniendo id
quod petit̄, non etiam debitum: ⁊ effectus est, quia si snīa transit
in rem iudicatam, nō potest amplius contra absolutum aliquid
2 peti. † Absoluere ab obseruatione iudicij est, quando absoluitur
ab instantia: ⁊ tunc actor posset denuo agere, nec posset opponi
exceptio sententie, nisi quo ad expensas: ⁊ sic per argumentum
supra factū redeundo ad propositum, videreret̄ quod debeat po-
tius absolui diffinitiue, ⁊ nō ab obseruatiōe iudicij: ⁊ est aduertē-
dum qd̄ ista glo. potest cadere super duplici verbo tex. si sit in pri-
mo verbo absoluet, male dicit: quia quando reus iurauit, debet
absolui diffinitiue, nisi salues glos. vt dicunt Iaco. butri. Alber.
Bartol. et alij communiter, ꝙ exceptio peremptoria iuramenti
pōt opponi ad impediendum litis ingressum: ⁊ tunc iudex non
potest absoluere diffinitiue: sed ab obseruatione iudicij: sed si ex-
ceptio p̄emptoria opponitur ad merita cause, debet absolui diffi-
nitiue: ⁊ iudex debet diffinire eum nihil debere. Ista tamen salua
tio non potest conuenire gloss. nostre. quicquid dicant Alberi. et
Fulgo. hic: quia non potest dici qd̄ esset opposita ante litis conte
stationem, cuz nondum esset iuratum, debet ergo esse super secū-
do verbo, quādo reus soluit antequam feratur sententia: quia
cum per solutionem prius fuerit sublata omnis obligatio ⁊ actio
non potest absolui diffinitiue fm Barto. ⁊ communiter doc. hic
quicquid teneat Fulgo. per quatuor fundamenta quibus respō-
3 det domi. Alexan. hic. † Et ex hoc dicit Bart. se adinuenisse cau-
telam et practicam, nam officialis condemnatus in syndicatu nō
potest nec ipse nec filij ad aliquod officium amplius aspirare, qd̄
prius solueret anteꝙ̄ condemnaret̄. Adde Barto. in. l. infamem.
in vlti. colum. ff. de publicis iudicijs. ⁊ in. l. ictus fustium. in. j. co-
lum. ff. de infami. late Bal. ⁊ Ang. in. l. si reus paratus. ff. de pro-
curato. Bald. in. l. j. in fi. per illum textum qui bene probat. C. de
dolo. ⁊ in. l. ea que. in fin. C. de condictio. indebi. ⁊ in. l. quoniam. ff.
de infami. domi. Mate. in no. lxxxiiij. ⁊ latius dominus Bartho-
lomeus veronensis in caute. xxvij. vbi ponit alias tres cautelas
post Bartolū. ⁊ Bald. in. l. furti. §. qui alieno. ff. de infami. Item
adde Barto. ꝙ etiam de iure communi condemnatus in syndica
tu, non potest amplius ad simile officium aspirare. l. iudices qui
se. ⁊ ibi not. Barto. C. de digni. lib. xij. ⁊. l. si quis aliquid. C. de su-
scep. ⁊ arca. lib. x. vbi gloss. allegat plures concordantes, non dico
de filijs prout loquitur statutum Bart. vltimo habes hic text.
fm Ange. ꝙ iuramentum non habet executionem paratā de iu-
re communi: qr requirit̄ snīa. dixi. in. l. ij. s̄. eo. ⁊ ibi respondi ad illū
tex. tenendo opi. Bart.

1 ☞ Prodigus non potest iuramentum deferre,
2 Iuramentum licet habeat executionem paratam: tū semper pōt
opponi de inhabilitate.
3 Qui habet declinatoriam fori, nō cogit̄ iurare.

Tutor. Tutor pupilli in defectū probationum,
potest iuramentum deferre: prodigus
autem deferre non potest: ⁊ quia non cogitur litigare
1 non cogitur iurare. hoc dicit. ¶ † Nota in versi. prodi
gus, rationem quare prodigus non potest iuramentum deferre
ita vt aduersarius cogat̄ iurare: quā rationem declara vt in glos.
Adde aliam rationez, quia qui non potest alienare, non potest iu
ramentuz deferre. l. iusiurandū qd̄ ex conuentione. §. pupillus. s̄.
eo. Sed ita est in prodigo, cui bonis est interdictū. l. is cui bonis.
cum simi. ff. de verbo. obligatio. ⁊ de tali prodigo debet intelligi
iste tex. fm Albe. ⁊ Ange. hic. Item intellige nisi deferret cum au
toritate curatoris, cum tunc equipararetur pupillo. l. si curatorem
habens. C. de in integrum resti. minorū. quo casu potest tamen re
stitui si est lesus: vt est gl. in. l. ij. C. de cura. furi. quā reputat singu-
larem Bald. in. c. j. de benefi. fratris. in vsi. feu. ⁊ in. l. iubemus nul
li. in principio. C. de sacrosan. ecclesijs. ⁊ in. l. fina. C. in quibus cau.
in integrum resti. non est neces. ⁊ in. l. si infanti. C. de iure delibe. ⁊
l. qui neqȝ. vbi text. ff. de rebus eorum. notant docto. in. l. marcel-
lus. ff. de fideiusso. Imo. in. l. imperatores. ff. de re iud. ⁊ ego allego
bonum tex. in. l. dabimus. cum duabus legibus sequētib⁹ vl̄ tri-
2 bus. ff. de priuileg. credi. ¶ † Nota secundo ibi ꝙ̄ qui ad hoc sunt
habiles. hic esse text. notabilem, quod quāuis iuramentum ha-
beat executionem paratam vt dixi in. l. ij. s̄. eo. adeo quod omnis
exceptio intelligatur exclusa. l. non erit. §. dato. s̄. eodem. tamen
istis non obstantibus, potest semper opponi de inhabilitate per-
sone que detulit iuramentum: vnde Ludo. dicit quod solitus est
allegare hunc tex. pro eo quod Ioan. andr. refert fuisse disputatū
in addi. Specu. in titu. de sententia. §. vt autem. circa principium
quod stante statuto, quod contra instrumentum guarentigiatū,
nulla possit opponi exceptio: tamē poterit opponi de inhabilita-
te persone. ⁊ dicit Lud. se mirari quod non alleget hunc textum.
Tu adde bene facere illud quod decidit Bar. in. l. ij. §. pretor ait.
per illum tex. s̄. qui satisda. cogan. ⁊ ibi dixi. ¶ Ultimo nota in ꝟ.
3 finali. fm Bal. Pau. de cast. ⁊ Ludo. rom. † quod qui habet de-
clinatoriam fori, non cogitur iurare nec respondere interrogatio-
ni iudicis: nec positionibus partis, facit. l. si patronus. vbi Mo-
der. s̄. eodem. l. sed et si restituatur. §. ex quibus causis. ff. de iudic.
¶ Capio glo. in verb. iudicio. ibi sicut iudicium rem certam facit
glo. equiuocat, imo iudicium facit rem dubiam. l. quod debetur.
ff. de pecu. eodem modo equiuocat dū subdit, quod iudicium pa
rit actionem in factum. nam intelligit de sententia: vnde tu dic
iuramentū equiparari iudicio: quia sicut iudicium interrumpit
prescriptionē ⁊ perpetuat actionem: ita iuramentum. l. nam et
postea. §. si is qui temporali. s̄. eo.

1 ☞ Reus post acceptationez iuramēti, potest petere quod actor
iuret de calumnia.
2 Iuramentum habet vim solutionis ficte.

Si actor. Iuramentum restringitur ad eam
causam super qua iuratum est. hoc
primo ⁊ deferens iuramentum qui non vult de calum
nia iurare, remittenti similis est. hoc dicit. cum. l. sequē.
1 titu. ¶ † Nota ex lege si non fuerit. quod reus qui acceptauit sim
pliciter iuramentum, potest adhuc post acceptationez petere, qd̄
actor qui detulit iuret de calumnia. ⁊ si actor recuset habetur iu-
ramentū pro remisso. et istud addit ista lex ad. l. iusiurādū ⁊ ad pe
cunias. §. q iusiurandū. s̄. eo. Et pro hoc facit ratio: quia iuramen-

tum habet vim litis contestate. l. nam et postea. §. si is qui tempo rali. ff. eod. sed per litis contestationem non intelligitur remitti iu ramentum calumnie: vt est glos. notabilis in. c. ex literis. in gloss. fina. extra eodem. facit capitulum primum de iuramento calum- nie in sexto. ¶ Capio gloss. in verbo cessabit. quam diuide in tres partes. Primo declarat text. Secundo opponit & soluit. Tertio per viam questionis etiam opponit & soluit. secunda ibi: sed con- tra. ff. eo. tertia ibi: sed nōne iusiurandum. ¶ In illa tertia adde
2 fm Bar. † ꝙ iuramentum habet vim solutionis, verum est ficte. Tu responde clarius quā respondeat glo. & Bar. illud quod di- cit iuramentum habet vim solutionis procedit quando iuramen tum est prestitum super debito principali: sed hic non fuit presti- tū super debito principali: sed sup accessorio, hoc est super cōstitu to fm Albe. & Fulg. hic.

1 ☞ Quis cogitur iurare aut referre.
2 An ista lex habeat locum in omni iuramento.
3 An ista lex procedat etiam quando actor nihil probauit.
4 Ficta confessio dicitur manifesta.
5 Contumax in prestando iuramentum habetur pro confesso.
6 Que sint iuste cause recusandi iuramentum. nu. 7.
8 An iuramentum possit in parte acceptari. & in parte non.

1 Manifeste. Ista lex non pōt breuius summa ri. ¶ † Nota ex isto tex. regulam. quod ille cui defertur iuramentū, cogitur iurare vel referre: alias est in manifesta cōfessio: & ista regula pce- dit tam ex parte actoris, quam rei: vt hic per Bartolum & alios. Amplia regulā istius legis, vt procedat etiā quando ex disposi- tione legis vel statuti aliquis grauaretur onere probandi: tñ iste po test deferre iuramentum. tex. habes valde singula. in. l. cum de in- debito. §. in omnibus. ff. de probatio. ¶ Circa istam regulam & istum tex. formo tres questiones necessarias ad intellectum text.
2 ¶ Primo quero. in quo iuramento loquatur ista lex, cum habea mus tres species iuramenti, vt per glo. in rubrica. ff. eo. Responde ꝙ non habet locum in iuramento voluntario seu extraiudiciali. l. iusiurandū qđ ex conuentione. in principio. vbi Bar. et Moder. supra eodem. Paul. de cast. & Alexan. hic. Item non habet locū in iuramento necessario, quod defertur in supplementum proba tionis: quia illud referri non potest. c. fina. in princip. et ibi gloss. & doctores extra eodem. Similiter non habet locum in iuramento necessario, quod defertur contra dolosum. l. fina. vbi docto. j. de in litem iurando. Concluditur ergo quod ista lex & similes restrin guntur, vt solum habeant locum in iuramento iudiciali: in quo etiam aduerte, ꝙ locum non habet, nisi postꝙ iudex expresse ap- probauerit delationem iuramenti. Nam ante talem approba- tionem iudicis, potest licite recusari fm Bartolū & alios hic et
3 Panor. in. c. fina. extra eodem. ¶ † Secundo quero, & est subtile & disputabile dubium. nūquid ista lex procedat etiā quādo actor nihil penitus probasset, vt si deferat iuramentū reo, cogatur iu- rare vel referre: an vero licite possit recusare, cum sit in casu abso- lutionis: & sic victorie reportande. Specu. in ti. de iuramenti dela- tione. §. j. in versi. sin autē actor. tenet quod tunc nō habeat locū ista lex: sed ꝙ actore nihil probante, reus sine iuramento absolui debeat, per regulam. l. qui accusare. C. de eden. cum simili. & per tex. in. c. fina. in versicu. sane. extra eodem. vnde fm eum ista lex de- bet intelligi & limitari, quando deferens iuramentum aliquid p- basset quamuis minus quam semiplene: eandem opinionem per suprascripta (& quedam alia non multum vrgētia) tenet Panor. in. d. c. fin. motus per. l. in bonefidei. C. eo. Item quia etiam iura- mentum necessarium potest recusari, quando actor nihil proba- uit. c. fin. §. sane. extra eodem. & dicit hoc esse notandum: quia mul ti decipiuntur, intelligentes simpliciter istam legem. ita etiam te- net idem Panor. in. c. ij. in vlt. no. de probs. Inuenio etiam quod istam opi. Specu. refert Bald. in repeti. l. ij. colum. xxxvj. ff. eod. et inuenio ꝙ illam tenuit Pau. de cast. in. l. fi. C. de fideicom. limitā- do in causa matrimoniali. iuxta notata per canonistas in. c. conti nebatur. de despon. impe. Contrariā opinionē tenet Paul. de ca. hic. & plenius in. l. iusiurandum & ad pecunias. §. ait pretor. supra eodē. vbi dicit, quod docto. nostri male declarant istum passum. Idem tenet Paul. de cast. in. l. admonendi. in. xij. colum. ff. eodē. & in. l. fina. C. de fideicommis. motus quia licet in iuramento neces sario, quod defertur a iudice in supplementum probationis, vel in iuramento purgationis, nisi actor semiplene probauerit, reus non cogatur iurare. d. c. fina. tamen quia defertur a parte, etiam si actor nihil probauerit: habet locū ista lex: quia hoc non videtur iniuriosum, cum possit iuramentum referre: vt respondet iuriscō. in. d. l. iusiurandum & ad pecunias. in. ij. rñ. que ratio cessat in iura mento necessario. istam opinionem tenet Alexand. hic: referens Bald. idem tenere in lectura antiqua, motus quia quamuis actor nihil probauerit: tamen si reus erit de veritate informatus, sibi est turpe nō iurare: aut saltē nō referre, & sic militat ratio hu- ius legis. adde pro ista opinione bene facere text. in. l. generali- ter. §. j. versic. omne igitur. C. eod. qui vult, iuramentum iudiciale posse prestari in initio. ergo anteꝙ aliquid probatum sit. et ita per illum text. tenet Albe. de ro. post Iaco. de ra. in. l. in bonefidei. in penul. colum. C. eo. & in. d. l. admonendi. nisi respondeas quod ille text. loquatur quando sponte defertur. eandem opi. tenet domi. Francis. de are. in. c. ij. in. ij. no. de proba. per text. in. l. fin. in secūdo rñso. C. de fideicō. vbi fm eum est casus clarus, ꝙ vbi nullus adest testis, & nulla probatio ex parte actoris, potest actor deferre iura mentū iudiciale, & tenetur reus illud subire: & ꝙ ibi nulla esset pro- batio: patet dum text. dicit, nullisqꝫ testibus nullisqꝫ alijs aduen titijs pbationibus reqsitis. Secūdo adducit tex. in. l. tutor. in pri. ff. eo qui tamen loquitur quo ad preiudicandum pupillo: sed an aduersarius possit cogi subire, text. ille non vrget. Tertio moue- tur per tex. in. d. l. generaliter. §. j. inducendo vt supra induxi. Tu vltra alios, pro ista sententia adde facere tex. in. d. c. ij. ad fi. de pro ba. vbi dicitur, ꝙ ad huiusmodi iuramentum deuenitur, cum alie pro bationes deficiunt: tamen de illo text. non multū curo. Sed pon- dero alium text. qui fortius stringit in. l. cum de indebito. §. in om- nibus. ff. de proba. vbi est fortior text. ꝙ etiam quando est presum- ptio contra actorem, per quam presumptionem grauatur actor onere probandi: tamen potest actor omittere probationes, et de- ferre iuramentum reo. & ille text. mihi multū stringit. Tamē pro prima opi. facio duo fundamenta. Primū est, nam quando actor plene probauit intentionem suam, & sic est in casu sententie obti- nende, si reus ei deferat iuramentum, pōt illud recusare nec valet consuetudo in contrariū. d. c. ij. ergo eodem modo in casu contra- rio, qñ actor nihil penitus probauit: & sic reus est in casu obtinen- de sententie, debet posse iuramentū recusare, vt contrariorū eadē sit disciplina. l. j. ff. de his q sunt sui vel alie. & quia actor & reus sunt correlatiua, & inter eos debet seruari equalitas. l. fi. C. de fructi. et litis expen. l. petende. C. de tempo. in integrum resti. & statutum in vno debet intelligi statutum in alio. l. fin & ibi no. Bartol. C. de indic. vidui. tol. cum concor. ibi signatis, precipue cum fauorabi- liores sumus reo quam actori. l. arrianus. ff. de actio. & obli. l. fauo rabiliores. ff. de reg. iur. c. ex literis. de proba. ¶ Nec obstat funda mentum do. Alexā. inquantum dicit, ꝙ quamuis actor nihil pro bauerit: tñ si reus est de veritate informatus, militat ratio hu- ius legis: quia turpe est reo nolle iurare nec referre: quia dico qđ ista ratio fortius militat ex pte actoris qui plene probauit & scit veritatē, debet cum maiori fiducia iurare: & tamen potest recusa- re. d. c. ij. ergo idem ex parte rei. Secūdo moueor p tex. in. d. l. fi. in secundo responso. C. de fideicō. quem tex. lꝫ domi. Francis. de are. pro se inducat, puto ad oppositum restringere. nam cum ibi sit ca sus specialis, quando testator nullos voluit testes adhibere, sed credere fidei heredis: ꝙ tunc heres cui (deficientibus probationi bus) defertur iuramētū iudiciale, cogatur illud subire: ergo in alijs in contrarium est ius cōmune. Quod aūt text. ille loquatur in casu isto speciali, clare pꝫ p tex. in. §. fi. insti. de fideicō. here. & ita decla- rat Bart. in. l. nemo pōt. in. j. col. et ibi Imo. & Mod. ff. de leg. j. & Bart. in. d. l. fi. in. ij. intellectu. & in. l. post legatum in princi. in. iij. colū. in ver. item opponitur dicitur hic nec obtinuit. ff. de his quibus vt indignis. Et sic ex pdictis vides hunc passum esse disputabilē & ꝙ facile esset vtrāqꝫ opinio. sustinere. Tamē ista secūda opinio plus placet, pro qua adduco etiam infrascripta. Et primo tex. in d. c. fi. §. sane. extra eo. vbi dicit text. etiam si in probatione defece rit. Et licet respondeatur per omnes, ꝙ ille tex. nō loquatur in iura- mento iudiciali, sed in necessario: tamen ego tripliciter induco il- lum text. ꝙ loquatur in necessario: vel ꝙ loquatur in omni iuramē- to. Nam debes scire ꝙ text. in illo. c. fina. primo ponit duas deci- siones: postea ponit. §. sane. tunc arguo sic. aut vis ꝙ versi. sane. re feratur ad ambo precedentia: & tunc erit casus, quod in iuramen to iudiciali, etiam quando actor nihil probauit, potest deferri iu- ramentum: aut vis ꝙ referatur ad proximiora, & tunc referatur ad iuramentum iudiciale. Secundo induco, dum tex. dicit, omni no. & dico sic: nam iuramentum necessarium est duplex. aut enim est in supplementū probationis: & de hoc non pōt loqui, qr actor nihil probauit: aut est iuramentum necessarium purgatiōi, & de isto non pōt loqui: quia habet locū quando actor aliquid proba- uit: tunc enim defertur reo ad purgandū illam suspicionē: sed cum text. dicat, nihil penitus probauit: ergo nihil probatum erat. Et ꝙ non loquatur de iuramento purgationis, probatur. nam text. dicit psumptione vero pro actore &c. apparet ꝙ in versi. precedēti, non loquitur de iuramento purgationis. Tertio induco aliter illū text. quia si ille vellet dicere, ꝙ quando actor nihil probauit: reus non dꝫ subire iuramentum purgationis: tñ dꝫ iurare de veritate, cer te illud eēt vnum absurdū. quia plus est iurare de veritate quam de purgatione. Itē pro ista opinione adduco text. in. l. si qs iusiu- randum. C. eo. dum text. dicit. & cum etiam desperauerit &c. nam dicitur ibi, ꝙ si detuli iuramentum aduersario: & ille acceptauit

anteꝙ

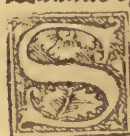
anteq̄ iuret reuoco, postq̄ reuocaui nihil probo. querit an possim
iterum deferre iuramentũ, tex. dicit ꝙ non. pondero quia text. ille
vult, ꝙ si ego semel nõ reuocassem delationẽ, cogeret reus iurare,
& tamẽ loquitur ille tex. quando actor nihil probauit. Tertio pro
ista opi. dico facere tex. in sui generalitate in. c. ij. de proba. Quar
to pro ista opi. dico facere tex. in. l. marcellus. §. j. in verbo magis.
ff. rerum amotarum. nam text. ibi dicit, ꝙ qui rerum amotarum
iudicio agit, magis põt ad iusiurandum descendere: illud verbũ
magis, exponit, ibi. i. plus põt iuramentum deferre quã proba-
re. Quinto pro ista opin. dico facere text. in. l. cũ indebito. versi. in
omnibus. ff. de proba. si bene aduertat. Sexto pro ista opi. adduco
l. fi. §. licentia. el. ij. C. de iure delibe. vbi text. dicit, quod si omnes
alie probationes defecerint: potest iuramentum deferri. ¶ Ter-
tio quero, nunquid ista lex habeat locum si ille cui defertur iura-
mentũ non vult iurare nec referre: sed vult probare per testes vel
instrumenta: an pro hoc possit licite recusare iuramentum. Bar.
singu. tenet ꝙ sic. in. l. in contractibus. §. illo. de non nume. pecu. in
bonis lecturis que cõmuniter non habent, per illũ tex. & per tex.
in. l. eum qui. in princi. in versi. cum omissa. s. eo. Item quia quidã
sunt adeo timidi, qui potius omnia facerent quam iurare. l. que
sub conditione. in princi. ff. de condi. insti. tamen ad hec posses re-
spondere per. l. iusiurandum & ad pecunias. in princi. s. eo. quia
potest iuramentum referre: tamen pro ista parte videtur facere.
l. si quis iusiurañ. in fi. C. e. et. d. l. marcellus. §. j. ver. magis. Contra-
rium expresse tenet Bart. quem ego solus ad hoc pondero, in. l.
fina. j. de in litem iurando. eo quia istud quod disponit ista lex, est
inductum fauore deferentis iuramentum, qui non vult litigare.
Pro ista parte pondero facere tex. in. c. ij. de proba. & d. §. illo. vbi
postq̄ actor iam plene probauit: bene tũc potest recusare iuramẽ
tum: ergo secus est anteq̄ actualiter probauerit: dato ꝙ diceret
se velle probare. Secundo multum mouet me tex. in. d. l. eum qui.
in princ. in versi. cum omissa. quẽ retorqueo contra Barto. vbi est
speciale, ꝙ actor põt recusare iuramentũ: & dicere, volo probare
per testes, quando iuramentũ est sibi damnosum, quia diminui-
tur condemnatio. prout etiam dicit Bar. hic. ergo quando iura-
mentum non esset damnosum secus est: concludo ergo et est ma-
gna extensio ad hanc legem, ꝙ procedat etiã si ille cui defertur
iuramentum, dicat se velle probare per testes vel instrumẽta. Istã
legem sic declaratam limita modo prout limitat Salic. in. l. fin. in
j. col. per illum tex. cum glo. C. de fideicõ. vt procedat, quando ille
cui defert iuramentum scit veritatem, & consequenter potest sal-
ua conscientia iurare: tunc cogitur iurare vel referre. vbi autem
ignoraret, non cogitur iurare, & per consequens nec referre: et hoc
dicit esse tenendum cordi, & ꝙ est alias inauditum. tu dic ꝙ nõ est
inauditum. Imo. Bart. & alij hic ponunt in sexta causa per quã
potest iuramentũ recusari. s. propter ignorantiam vel dubitatio-
nem, per tex. bonum. in. l. iusiurandum & ad pecunias. in secundo
responso. s. e. Et intellige Sali. loqui quando habito tempore ad
4 deliberandũ verisimiliter non potuit bene informari. ¶ † Scdo
no. ex hoc tex. in versicu. manifeste. ꝙ ficta confessio dicitur mani-
festa. facit. l. licet imperator. ff. de lega. j. Item facit, quia presum-
ptiones legum dicunt liquidissime ꝓbationes: vt est gl. in. l. si tu-
tor peritus. C. de peri. tut. quã ad hoc reputat sing. Imo. in. l. que-
situm. ff. de re iudi. & in. l. in tẽpus. §. j. & in. l. si quis ita heres insti-
tuatur recepto fundo. ff. de here. insti. eam etiam ad hoc allegat
Bald. in rub. extra de presump. ad fin. Sed habes glo. consociam
a in. l. j. C. de testa. mili. & ibi Ange. Ludo. & Alexan. ad hoc not. In
quo autem differant manifestum et euidens: vide tex. cum glos.
in. c. ij. de ver. signi. in vj. vbi licet tex. ista duo capiat pro eodem:
tamen fm glo. ibi differunt quia magis est euidens, quam noto-
5 rium ¶ † Tertio no. ꝙ contumax in prestando iuramentum iudi
ciale habetur pro confesso. simile in eo qui est contumax respon-
dere positionibus. c. si post prestitum. de confessis. in. vj. simile in
iuramento calumnie. l. ij. §. ꝙ si actor. C. de iura. calum. ¶ Capio
glo. vnicam quam diuide in duas partes. Primo tacite opponit
de regula. l. duobus. ff. de verb. signifi. & respõdet qd vna negatio
abũdat. & ita alij transeunt. Tu dic vt per Laurentiũ vallensem
lib. iij. elegantiarum. c. xxviij. Secunda ibi. item nota. glo. per viã
notabilis, fortiter opponit contra tex. & ponit duas solu. Primã
reprobant omnes: quia nimirum restringit istam legem & l. dela-
ta. C. eo. Tu pro ista solutione pondera tex. in. l. iusiurandum & ad
pecunias. §. fina. s. eodem. vbi dicit tex. ꝙ quando res dimissa est
in iuramentũ (hoc est) placuit vtriq3 parti rem decidi iuramento
cogitur reus iurare vel referre: ergo postq̄ est acceptatum: ergo
prius debet posse recusari. Secundo pondero tex. in. d. l. generali-
ter. §. j. in verbo nihil fuerit reluctatus. tamen cõtra istam solu-
tionem stringitur fm Fulgo. l. tutor. §. fin. s. eodem. vbi speciale
est in legatis, prouincialibus ꝙ possint iuramentũ recusare. Nec
dicas qd ibi iuramẽtũ esset acceptatũ: quia acceptãdo iuramẽtũ
ꝑderet bñficiũ. l. ij. §. sed & si agant. ff. de re iudi. l. eũ qui. §. j. ff. de cõ-
stitu. pecu. vera est ergo solutio fm Bar. & doct. hic. & in. d. l. gene-
raliter. §. sin autem reus. ꝙ per illum text. limitetur lex ista, nisi
subsit iusta causa recusandi: vt clare patet ibi in verbo sequen. dũ
loquit de iudice appellationis. Contra istam cõmunem solutio-
nem stringit tex. in. d. c. fin. in princi. ponderando aduersatiuam
quãuis, ibi positã. Fulg. dicit dum primo anno studij sui repeteret
priuate istam legem, respondisse ꝙ iuramentum iudiciale potest
sine causa recusari. Uerum est referendo, & sic tex. ibi, dum dicit re
cusari ac referri capitur pro eodem: & fuit ante eam solutionem
ꝑceptoris sui domini Christopho. de castel. hic: vel responde fm
Io. an. & do. Ant. ibi, ꝙ versiculus quãuis, debet intelligi etiã sub-
sistente causa: et diuersitas erit in iure: quia iuramentũ iudiciale
non solum potest ex iusta causa recusari: sed etiam referri: que re-
latio nõ cadit in iuramẽto necessario. Uel tertio rñde fm Panor.
ibi ex mente Hostien. & Barto. hic: ꝙ anteq̄ iudex approbet dela
6 tionem, potest etiam sine causa recusari. † Hinc sumpta occasione
querit Barto. que sint iuste cause propter quas iuramentum pos
sit licite recusari: & enumerat nouem causas, quas etiam ponit
Bal. in. l. generaliter. §. fi. ad fi. C. eod. Ang. Fulgo. & Pau. de ca.
hic. Tu adde ad quintam causam, inquãtum Bar. tenet, ꝙ vbi-
cunq3 iuramentum defertur super exceptione que amplius op-
poni non potest, qd tale iuramentum licite recusatur: & de hoc di
cit esse casum notabilem in. l. in contractibus. §. illo. C. de non nu-
nume. pecu. Aduerte quod licet, dictum Barto. sit in se verum, ta
men tex. in. d. §. illo. potius probat contrarium: quia quamuis sit a
elapsum biennium: tamen debitor potest perpetuo opponere ex-
ceptionem non nume. pecu. fm gloss. & doc. in. d. l. in contractibus.
in principio. cũ ergo possit perpetuo opponere assumendo onus
probandi in se, deberet posse exigere iuramentũ: quia etiã actor
in his que tenetur probare potest deferre iuramentum aduersa-
rio. l. cum de indebito. ver. in omnibus. ff. de probatio. Unde con-
sydera quod tex. in. d. §. illo. ponit duos casus. Primus est, quãdo
vtiq3 ab initio non potest opponi exceptio non nume. pecu. in ca-
sibus quos enumeraui in. l. qui pecuniam. s. titu. j. & Bartol. tunc
bene ponderat illum tex. ꝙ etiam tunc nõ potest iuramentum de-
ferri. Secundus casus est quando elapsum est biennium: & tunc
Bart. errat, cum elapso biennio semp possit opponi, dũmodo op-
ponens assumat in se onus probandi vt predixi: vera ergo ratio
in illo secundo casu est: quia elapso biennio, creditor habet funda
tam intẽtionẽ suam: ideo amplius iurare non tenetur. c. ij. de pro-
ba. & ita dixit & melius Bar. in. d. §. illo. in bona lectura que cõmu
niter non habetur. ¶ Item adde circa octauam causam quã ha
bes per domi. Alexand. contra Fulgo. hic non refero: quia non
7 adderam. ¶ † Item adde circa vltimam causam, ꝙ ex qualitate
seu ex modo delati vel relati iuramenti, potest recusari. nã lz bar.
aliter nõ exẽplificet. Tu pone notabile exemplum, quando aliqs
secrete mihi mutuasset pecuniã: & ego secrete (vt fit inter amicos
sine testibus) restituissem. Deinde vult mihi deferre iuramentũ
vel stare iuramento meo quod mihi mutuauit: nam si iurarem ꝙ
non mutuasset iurarem falsum: si iurarem ꝙ mutuauit, preiudica
rem mihi. si autem iurarem ꝙ mutuauit mihi sed quod ei restitui
certe iuramentum valeret inquantũ iuraui quod mutuauit: sed
inquantum iuraui quod restitui, nihil valeret: quia quãdo iurat
super eo super quo non est delatum iuramentum, nil valet. l. iij. in
fi. s. eo. vnde tunc potest iuramentum licite recusari, nisi creditor
velit de vtroq3 deferre iuramentũ. s. ꝙ mutuauit: sed ꝙ ego resti-
tui: facit bñ dicit qd Bal. in. l. j. in. j. col. C. de edil. actio. si tñ iudex
vellet cogere ad iurandum: debes iurare altero de duobus mo-
dis, ne alias capiaris. Primo iuro quod si aliquid mutuasti, tibi
reddidi, iuxta doctrinã gl. magistre in. l. si quidẽ. de exceptio. Uel
secũdo, iuro quod nihil mutuasti ex quo sim tibi debitor. ita dicũt
Imo. & Gemi. post Pet. de anchara. in. c. cupientes. in princ. su-
per gl. in ver. malignantiũ. de elect. in. vj. sequitur do. Bartho. ve-
ronen. in cautela. lxxix. & in cautela. cxxxiij. vltra Barto. adde cir
ca decimã causã qñ deferens iuramentũ nõ vult de calũnia iura
re. l. iusiurandũ & ad pecunias. §. qui iusiurandũ. s. eo. etiam post
susceptũ iuramentum. l. si non fuerit. s. eod. ¶ Undecima causa
est quando quis semel detulit iuramentum: deinde reuocauit, si
denuo referat põt recusari tex. est singularis in. l. si quis iusiurãdũ
C. eo. Duodecima causa est, vbi probatio non posset fieri, nisi per
instrumentum: puta ex forma statuti vel consuetudinis fm bald.
post Nico. de mata. in aut. sed nouo iure. in penultima. colum. C. si
cer. peta. intelligendo vt ibi per Bald. ¶ Tertiadecima causa est
quando quis iam plene probasset intentionem suam, per textum
in. c. ij. de probatio. de quo dixi in. l. admonẽdi. sup. e. ¶ Quarta-
decima causa & mirabilis est, si reus cui defertur iuramentum ab
actore, vult ꝙ actor prius offerat libellũ. Ita singulariter tenent
Oldra. & Albe. in. l. iusiurãdum & ad pecunias. §. ait pretor. in fin.
s. eod. per regulam. l. j. in princi. ff. de edendo. que decisio dura est
quia videtur malitiose fieri per reum, ex quo actor vult stare suo

a ¶ Manife-
stũ & euidẽs
adde. c. eui-
dẽtia. de ac-
cusa. et in. c.
eox. & ibi ar
chi. xj. q. iij.

iuramento.❡ Ultimo alius casus est in quo iuramentum debet
precise prestari, ⁊ referri non potest.⁊ sic fallit ista lex in.l.fina.C.
de fideicõmis.⁊ ibi glo.in ver.subire.circa princi.⁊ glo.in.§.fina.in
sti.de fideicomis.heredi.⁊ specialitas est,propter perfidiam here-
dis qui negauit,de cuius fide testator ɔfidens,noluit testes adhi
bere.Tres alios casus collige ex his que dixi in text.in.j.nota.
8 ❡†Circa ista moueo pulchrum dubium:pone tu actor detuli-
sti mihi iuramentum,ꝙ iurem si est verum quod mihi mutuaue-
ris viginti ducatos:ego iuro ꝙ tu mutuasti sꝫ qđ restitui tibi:an
tu possis in parte acceptare,⁊ in parte non,videt̃ non: quia con-
fessio qualificata,nõ põt in parte acceptari ⁊ in parte nõ.Barto.
late in.l.aurelius.§.caius.ff.de libe.leg.maxime cum iuramentuꝫ
sit indiuiduum.Ego teneo ꝙ isto casu possit iuramentum ꝑ pte
acceptari,⁊ pro parte non probo,quia habemus,qđ ille qui iurat
si iurat sua autoritate,iuramentum est nullum :⁊ si quid iurat vl
tra quã est iuramentũ delatum.l.iij.in princi.s.eo.tunc sic,ego de-
tuli iuramentum an mutauerim,iurare super hoc bene valet:sed
si postea iuras ꝙ etiam restituisti in hoc nihil valet quia non de-
tuli tibi iuramentum de hoc et ꝑ hoc tollitur regula,qđ confessio
qualificata non debet in pte acceptari,in pte non:quia est verum
quando in totũ valet ipsa confessio:sed si in parte valet dꝫ in ea ꝑ-
te tantum acceptari.❡ Ultimo attẽde ad illud qđ vult Barto.
hic in fine,in hac.l.requiri sententiaꝫ ⁊ ꝙ alias heres non conue-
niri poterit,ex ista ficta confessione:licet cũ Bar.transeant oẽs et
pro eo Fulgo.⁊ Alexan.hic addunt tex.in.l.generaliter.§.finau-
tem is.in versi.si hoc omnino iudex prestandum estimauerit.vbi
no.Bald.C.eodem.sed parum facit,puto,in primo casu quãtũ ad
illum qui fuit contumax in iurando non requiri sententiam cum
tex.dicat ꝑ verbum presentis tẽporis,est:ergo ipso iure:ergo non
requiritur alia sententia.gl.est in.l.in criminali.C. de iurisdi.om.
iudi.Barto.in.l.iubemus.§.sane.C.de sacrosanc.eccle.⁊ in.l.impe
rator.ff.de iure fisci.sed bene requiritur sententia quantũ ad hoc
vt heres possit cõueniri ex facta cõfessione principalis.Ita ꝑprie
loquitur tex.in.l.eius qui delatorẽ.in princ.allegata per Barto.
ad vtrũqꝫ membrum,que est ad hoc singularis ꝑm Bal.in.l.ij.in
vlti.colum.C.de edendo.Imo.in.l.qui a latronibus.in princip.ff.
de testa.ad hoc bene facit qđ decidit Bald.in.l.j.ad fi.C.de plus
peti.⁊ limitationes dicte.l.eius qui delatorẽ.vide ꝑ Bald.⁊ Mo-
der.in.l.ij.C.qui testa.fa.pos.Uel responde.ꝙ in illo tex.in.d.l.eius
qui.non vtitur verbo presentis temporis , sicut hic. Et pro ista
noua opi.facit etiam,quia hic tex.vtitur verbis geminatis mani
feste turpitudinis ⁊ confessionis,quo casu quando lex vtitur ver-
bis geminatis,apparet ꝙ ipso iure vult illud inducere,nõ expe-
ctata sententia.iuxta gloss.primam in aut.cassa. C. de sacrosanc.
eccle.⁊ Bald.notantẽ illũ tex.ad hoc in.l. non dubium.in verbo
cassum ⁊ inutile.C.de legi.etiam si lex loquatur per verba futuri
temporis ꝑm Bald.in ti.de pace cõstan.in verbo,⁊ in irrituꝫ.per
tex.⁊ sequitur Ro.singu. iij.

a ❡ Sit ɔct⁹ innoĩatus , adde glo.et Bar.in.l.iurisgẽtiuꝫ.in §.j.ff. đ pac.

1 ☞ Contractus innominati respectiui sunt quatuor.
2 Et an oriatur actio prescriptis verbis.
3 Contractus innoĩati qui sint ⁊ qũo fiant.nu.4. ⁊ qũo cognoscan-
tur.nu.5.⁊.6.
7 Quando ex pacto nudo de donando oriatur actio.

SI quis cuꝫ debitore. Ex pacto collato in
conditionem iuramenti super aliquo facto de preteri-
to,oritur exceptio,si prestitum sit iuramentum.hoc di
cit.❡ In tex.ibi exceptio iurisiurandi.tex.clare procedit quando
controuersia super illo facto fuisset:quia tunc iuramentum esset
decisiuum litis:alias quia iuramentum esset impletiuum pacti,
oriretur exceptio ex pacto ⁊ non ex iuramento ꝑm Barto.Albe.
⁊ alios hic.⁊ istud voluit glo.nostra in tertia parte principali.et
ista est veritas.Barto.tamẽ subtilizando dixit,ꝙ tex.posset aliter
intelligi. ⁊ ꝙ litera bene staret. exceptio iuramenti intelligendo
vt hic per eum in secunda oppo.precedens tamen magis placet:
quia per factum de quo in tex.non potest dici satisfactũ.❡ In tex.
ibi.⁊ solutum repeti.poterit intelligi si debitor soluat per erroreꝫ
cum sim tutus exceptione perpetua istius pacti liciti.l.si non sor-
tem.§.indebitum.⁊.l.qui exceptionem.in princi.j. de condi. inde.
❡ Capio gl.in verbo iusta conuentio.quã diuide in quatuor ptes
In prima allegat cõcor.ad tex.In secunda ibi:sed videtur iniusta.
glo.opponit ⁊ soluit,constituendo differentiã inter contractus et
vltimas voluntates.§.Et ratio sit,quia leges multum fauent vl-
timis voluntatibus vt effectũ sortiantur:quia publice interest qđ
vltime voluntates sortiant̃ effectũ.l.vel negare.ff. quẽadmodum
testa.aper.vt ergo sortiant̃ vltime voluntates effectum suũ: istud
iuramentũ siue conditio rejicitur in vltimis voluntatibus. Sed
ista ratio non habet locum in contractibus,⁊ nulla lege cauet̃ qđ
conditio iuramenti remittatur in contractibus:⁊ istud multum
mihi placet,⁊ ita tenet Pau.de ca.hic.⁊ Iaco.but.in.d.l.si cũ pa-
tro.C.cõmunia vtriusqꝫ iudi.vel dic non eẽ differentiã:sed an iu-
ramentum sit de futuro:⁊ procedat cõtrariũ:quia tale iuramen-
tum lex remittit,cũ homines de facili inducantur ad iurãdũ qđ
aliquid facient in futurũ:⁊ postea non faciunt:secus quando est
iuramentũ super aliquo facto de preterito ꝑm Barto.⁊ cõmuni-
ter doctores hic,⁊ in.d.l.que sub conditione.⁊ est bonus tex.in.l.
municipibus.ff.de cõditio.⁊ demonstra.quicquid teneat Paul.
hic.In tertia ibi.sed quid si promisi tibi decẽ.gloss.format que-
stionem:quia text.loquitur in pacto liberatorio in quo non expe-
dit habere actionẽ,cũ exceptio sufficiat.vnde questio gl.est:quid
si pactũ de quo in tex.fieret ad obligandũ:vnde oriret̃ actio.⁊ gl.
bene respondet,ꝙ oriret̃ ex pacto:quia iuramentũ est implemen-
tum conditionis.Sed actio nunꝙ orit̃ ex implemento:sed ex con
uentione propter implementũ.l.ex placito.C.de reruꝫ permuta.
⁊ in hoc gl.bñ dicit.In quarta ibi,sed q̃ glo. querit q̃ actio oriret̃
ex tali conuentione,quando facta esset ad obligandũ:⁊ quia glo.
1 in hac vltima parte est difficilis ⁊ obscura.† Ideo premitte pro
euidentia,ꝙ in iure nostro cõtractus innominati respectiui sunt
tantũ quatuor,positi in.l.naturalis.ff.de prescrip.verbis.sed con-
tractus innoĩati non respectiui sunt infiniti,⁊ multa possunt exẽ-
pla tradi.vnum habes in.l.si gratuitã.in principio.ff.de prescrip.
verbis.Hinc est,ꝙ pactũ nudũ est contractus innominatus,sed
non respectiuus.vt est gloss.singularis in.l.j.in princi.in glos.ma-
gna.ad fi.ff.de actio.⁊ obligatio.quã pro singulari allegat Bal.
in.c.quintaualis.in.ij.colum.de iureiuran.⁊ in rubrica et in.l.j.C.
de pac.⁊ melius quã alibi in.l.lecta.in.vij.col.s.tit.j.Hinc dispu-
a tatur,an donatio sit contractus innominatus.[a] vt videbitis in.l.
2 fin.j.de condi.ob causam.† Secundo habes premittere,ꝙ ex oĩ-
bus contractibus innominatis respectiuis,orit̃ actio prescriptis
verbis,preterꝙ ex cõtractu innominato facio vt des:quo datur
actio de dolo.d.l.naturalis.§.ꝙ si faciaꝫ.quando ex implemento
facti non adest tantum aduersario quod cõgruat quantitati pro-
misse,alias si tantũ abesset ab eo qui factũ impleuit:puta manu-
mittendo seruum,aliud esset,vt per glo.⁊ doc.in.d.§.ꝙ si faciam.
⁊ plenius in.l.cum mota.C.de transactio .⁊ istud est qđ vult dice-
3 re glos.ibi licet quidam distinguant,adsit vel absit.† Tertio pre-
mitte,qđ est magna difficultas,si ex vna parte conueniant dari:
ex alia conueniant aliquod factum,an iudicabitur do vt facias,⁊
sic competat ac.prescrip.verbis:an vero iudicabitur facio vt des,
⁊ sic oriatur actio de dolo.⁊ glos.vbiqꝫ tenent,quod attendat̃ for-
ma ɔuentionis:licet Ultramontani aliter teneant:⁊ aliter Bart.
in.d.l.naturalis.§.j.⁊ in.d.l.cũ mota.sed tenendo sententiam glo.
dubitat glos.quia attenta forma conuentionis,fuit do vt facias:
quia promisi dare.x.si iurares te fecisse,debuit esse contractus in-
noiatus do vt facias:⁊ per consequens debet oriri act.ꝑscrip.ver.
glo.hic determinat ꝙ imo oritur actio de dolo:quia hic dꝫ attẽ-
di illud qđ precedere dꝫ ex forma intellectus,ꝑm quẽ prius debet
impleri factũ sub conditione consistens.vel dicit gloss.ꝙ hic non
est contractus innoiatus:quia contractus innoiati fiunt sub mõ:
⁊ ɔsequẽter per dictionẽ vt,iuxta glo.in rubri.ff.de cõdi.⁊ demon.
4 iuncta gl.in rubri.⁊ in.l.j.C.de his que sub modo.† Nam contra
ctus innominati non fiunt sub cõditione,⁊ cõsequẽter pe. dictio
nem si,ꝑm glo.⁊ differentia est inter modum ⁊ conditionem:quia
modus non impedit obligationem nasci,sed conditio sic.l.cede-
re diem.ff.de verbo.significa.iuncta glos.in.d.l.j.C.de his que sub
modo:⁊ istud est quod vult dicere gl.dum dicit,quia non modus
obligare valens: quasi dicat,qđ modus inducit obligationem
sed non conditio.⁊ ita declarat istam glo.Bal.in.c.cum ioannes
5 heremita.circa fineꝫ.de fide instrumẽ.❡ † Nota modo ex gl.tres
notabiles conclusiones,in quibus ista glo.est singularis ⁊ non re-
peritur alibi ꝑm Bart.⁊ doct.❡ Prima conclusio est,quod licet
ꝑm glos.nostras,contractus innominati cognoscãtur a forma cõ-
uentionis inite:istud est verũ, quando cõtractus innominati fiũt
per modum,vt:sed si fiant per conditionem si:tunc non attendi-
mus formam contractus:imo opus est ante omnia ꝙ cõditio im-
pleat̃,⁊ erit facio vt des:non attenta forma conuentionis.ista tñ
conclusio nullius effectus est:quia illa opinio glos.cõmuniter nõ
tenetur:sed tenet̃ cõmuniter opi.Bart.ꝙ ex parte vnius sit:facio
6 vt des:ex pte alterius sit:do vt facias.❡ † Scđa conclusio est,qđ
cõtractus innoiati nõ fiunt per si:⁊ consequenter sub ɔditione.cõ-
trariũ tꝫ gl.in.l.si intra.ff.de pac.⁊ gloss.relata ad text.in.l.hoc iu-
re.§.labeo.⁊ Rapha.cu.ff.de dona.⁊ est tex.in.l.solent.⁊ ibi bart.
ad hoc no.ff.de prescrip.ver.nec placet concordia Bart.hic distin
guentis,an ex facto impleto adsit commoduꝫ aduersario:an nõ,
quã tenet Albe.Ange.Pau.de ca.⁊ Raph.cu.in.d.§.labeo.Nã
ad hoc vt dicatur contractus innominatus:non refert:an ex im-
plemento adsit vel non:sed bene primo casu oritur actio prescri-
ptis verbis.scđo vero casu oritur actio de dolo vt supra declara-
ui:vnde teneo ꝙ cõtractus dicatur innominatus quãuis factus,
sub cõditione,si cõditio sit impleta ꝑm Bart.in.l.siue apud acta.
in pe.colũ.

in pe.col.C.de transac.z in.d.l.naturalis.§.pe.tenent Fulg.Alex.
7 hic.z Imo.in.d.§.labeo.¶†Tertia conclusio est,dum gloss.dicit vel ex donatione,q ex ea habes notare magnam extentionem ad l.si.quis argentum.in prin.C.de dona.vbi dicitur,q hodie ex pa
8 cto nudo de donando producitur actio,hic est gloss.solennis que vult,q illud procedat nedum in pacto de donādo pure z simplr factorsed etiam in pacto nudo de donando facto sub conditione, z facit ratio:qz puri z purificati idē debet esse ius.Tu collige notabilius ex ea glo.sm Fulg.q.d.l.si quis argentuz.non solum hz locū in donatione siue pacto de donādo,facto pure et simpliciter sed etiaz in donatione respectiua fata ob cām,si donaueris:vnde dubiū est,an habeat locū in donatione ob causam.de qua p bart. in.l.iurisgentium.§.quinimo.in vlti.colum.vbi dixi.ff.de pac.facit qd vult gloss.in.l.cum pater.§.meuio.ff.de lega.ij.z in.l.j.C.de iure do.que extendit illam legez,ad donationem causa mortis.Et dū gl.subdit vel ex simili causa,exemplifica:puta cōstituti facti sub conditione,vel ex causa dotis.naz ex pacto nudo vbi adest constitutum,oritur actio.§.de consti.insti.de actio.z hoc modo est clare explanata ista obscura z difficilis pars glo.

1 ¶Iuramentum extenditur ad accessoria.

Iusiurandum. Si iuratur sup debito principali,liberatur pignus qd est accessorium,z parat exceptio ad penam,z
1 soluti datur repetitio.h.d.¶†No.q iuramentuz sup principali,extendit ad accessorium.concor.l.eos.in prin.C.de vsu. z.l.soluit.§.si paciscat.ff.qui.mo.pig.vel hypo.so.z.l.sz z si possessori.ad si.prin.ver.z fructus.§.eod.Contra,opponit albe.de.l.j. C.de iudi.vbi sm eum,snīa lata super principali,non extendit ad accessoria.Et respondet,qd aliud est in iuramēto vt hic:qz maioris autoritatis.Aliud in snīa.Uel aliter,q hic pena non erat cōmissa,sed committēda.Tu rñde quod.d.l.j.non loquit qn lata est snīa:sed solū petitio facta z litis contestatio.nā verū est,q sola petitio super sorte principali,non preiudicat in accessorijs.

1 ¶Dilatio statuta absenti,debet parti notificari.
2 Si debitor iurauit soluere in termino,an possit creditor prorogare sine periurio,et habeat vim apostolici in remittendo.

Labeo. Iuramentum pōt remitti absenti et ignoranti.h.d.Intellige sm glosellam z cōmuniter doc.mediante nuntio,quāuis Ful.z Pau.de ca. reprobant per aliqua quibus respōde vt per do.Alex.
1 hic.†Et ex hoc Bar.docet practicā,qd qn dilatio statuitur per iudicem absenti,qd ei notificet per nuntium,z ex tpe notificationis incipit currere:vt est tex.in.l.ij.C.vbi in rē actio.in versic.eoqz ad notionem eius perducendo quē Bal.ibi ad hoc reputat notabilem.z est gl.in.cle.j.in glo.pe.de appel.cū alijs hic allegatis per.d. Alex.late per do.Anto.in.c.licet causam.in.iij.col.de proba.Itē per hunc tex.decidit Bal.in.c.cū inter.in.ij.colū.de elec.qd stante statuto,q homicida decapitet nisi pacē fecerit intra mēsez,q ei cōsanguineus vel amicus poterit p eo absente z ignorāte facere pacē per hūc tex.z ei proderit:dato etiā q intra mēsez nō ratificauerit:sz vltimū est falsum,z ɔtrariū de directo tenet late bald.hic.
2 ¶†Ultimo no.istud qd duo fundamenta,dicit Bar.hic.z alij sequuntur precipue late Albe.hic quod si debitor iurauit soluere in certo termino,ante lapsuz termini pōt,creditor progare et liberare debitorē a piurio:regula est em notabile,q qlibet i cui fauore est prestitū iuramentū,hz vim aplici in remittēdo illud.c.j. vbi canoniste extra eo.z.l.fi.in prin.ff.qui z a qbus.Barto.in.l.j.§. z post operis in vlti.colū.j.de ope.no.nun.Bal.in aut.q eis.C.de nup.z in.c.debitores.in.j.col.z in.c.ego.R.circa si,extra.e.vbi ar. illius tex.dicit,q vasallo pōt dñs relaxare iuramentū z iuramenti vinculum,z ipsum absoluere:z qd licētia hz vim absolutionis. Itē adde hic tex.in.c.significauit.de censi.z in.c.ij.z ibi no.Abb. de spon.Itē q singulr decidit Jo.an.in addi.Spec in tit.de iudi. in.iiij.pte.§.sequit.in addi.incip.ibi.§.ad hoc.ad fin.Extende decisionem Bar.etiā si prorogatio termini fit a creditore postq certum est debitorem qui iurauit non posse in termino facere,adhuc excusat a periurio sm bart.in.l.cū stipulatus sim mihi a proculo. in princ.in pe.col.ff.de verb.ob.Itē extende etiā,si prorogatio termini fieret absente z ignorāte debitore sm Guil.Alb.z bar.hic. z ad hoc bñ facit vna rō Bar.qz ea que impediūt morā,excusant etiā a periurio.facit text.no.in.l.eū qui decē.§.si cū mihi stichum. versi.sed quid si ignorante.ff.de solu.Ad predicta vide decisionē Guil.Bart.z Albe.in.l.fi.ff.de offi.procura.ces.vbi queritur.pone,q iudex ad instantiam meā bannierit aliquē:nunquid ego ad cuius fauorē sequutum est bannū possim remittere tale bannuz absq intercessione iudicis,vide ibi per eos.Limita predicta vt procedat anteq terminus sit elapsus,z sic anteq iurans incidat in periurium.Si aūt lapsus esset terminus,debitor iam incidisset in periuriū,nō posset creditor remittere sm Barto.hic,z clarius Bald.in.d.aut.qd eis,sicut in simili per epm,nā nō debet concedi absolutio a iuramento ei qui iam venit contra iuramentum qz frustra legis auxiliū implorat,q iā i legem incidit.c.qz frustra. de vsur.sm Fede.de se.in cōsi.ccc.incip.factum proponit tale,debitor promisit ad finē.Petr.de anch.in consi.clxxxix.incipiē.predictis subtiliter.Imo.in.d.c.debitores.Panor.in.c.j.extra eod. do.Alexā.in consi.cclxxxvj.qd incip.ponderatis his que in themate narrant.in.ij.col.lib.ij.Itē adde predictis,q vbi iuramentum est prestitum parti in eius preiudiciū,nō absoluit papa iurātem,nisi cū scit qd iuramentū sit illicitū.Ita tz do.Cardi.in le.j. in vl.col.in.xvij.q.eo.ti.et in.c.significauit.de censi.tū cum causa posset papa eū absoluere sm Abb.in.c.quanto.extra eod.arch. in.c.autoritatez.xv.q.vj.Spe.in ti.de legato.§.nunc ostendēdū. ver.hoc quoqz.¶Capio glo.in verbo posse.quā diuido in duas. primo allegat concordantem.scdo not.arg.pro collatione preben de facta absenti.z ad hoc adde text.in.c.accedēs.de prebē.z in.c. si tibi absenti.eo.ti.in.vj.

1 ¶Iuramentum in dubio presumitur in rem,z non personale.
2 Per iuramētum defensoris,queritur exceptio defensori,et eius principali.

Creditore. Si debitor iurat ex cā que psonaz iurantis tantum ab obligatione eximit,fideiussori non proderit:secus si iurat in rem vel sup ɔctu.q in dubio facere psumit.h.d.primo.Et iuramētū fideiussoris sup facto,prodest principali:secus si sup sua psona.h.d.scdo.Et ex iuramēto defensoris querit exceptio defenso.z ei cui quereret si defensus iurasset,sicut in re iudic. h.d.vlti.Et ista vltima pars nō est alibi i iure sm Bar.z doc.hic. z Bal.i locis.j.allegādis.¶In text.ibi,naturalis obligatio hac pactione tollet.Aduerte,qz si sit tm obligatio naturalis:tūc iuramentū pupilli ipso iure liberat fideiussorē,ppter cōsensum creditoris adhibitū in delatione iuramēti.Itē qz p iuramentū ipso iure tollit naturalis obligatio.l.stichū.§.naturalis.ff.de solut.vidistis gl.in.l.ij.§.e.si vero supsit naturalis z ciuilis obligatio:tunc qz p iuramentuz ipso iure tolleret tm naturalis obligatio,z nō ciuilis:certe pupillus z fideiussor nō liberantur ipso iure:sed bene
1 haberent exceptionē iuramēti.¶†No.in versi.finaūt pbari.q iuramentū in dubio psumit in rem,z nō in personā.cōtra qd opponit bar.q imo declarari debeat p eū qui iurauit,per.l.duobus.§. si ei.§.eo.Et rñdet q loquit qn agit ex alia cā:qz ibi erat alius fideiussor,quam hic.§.de iudicio sisti.z male rñdet qui dicit ɔ illum tex.in§ si.qui dicit.q z in fideiussore debiti distinguendum est.ideo rñde sm Moder.q iurans debet declarare iuramentū obscurū: verū est,si petat z fieri possit:qz iurās adhuc viuat:al's pcedit tex.
2 ¶No.ex vltima parte†q per iuramentū defensoris querit exceptio defenso z eius fideiussori.Et ratio est:qz iuramentuz hz vim iudicij.l.sed z si restituatur.§.j.ff.de iudi.l.qui iurasse.§.fin.§.eod. Sed in iudicijs alteri per alteruz acquirit.l.in cause.§.fi.ff.de procura.Item adde meliorez tex.alibi isto,q si creditor petit vsuras a debitore qui iurauit:z propter iuramentum non audet debitor contradicere,q amicus sine mandato cōpareat z cōtradicat:qd est no.ad.c.debitores.extra eodem.Alibi Bal.in.c.ex parte.el.ij. in.v.colum.de rescrip.dicit hic esse text.singul.qd defensor potest intercedere pro presente,defensorio nomine:quāuis aliter dicendum videretur,quasi presentia habens vim taciti mandati z euz facere videatur verum procuratorem.z refert ita fuisse determinatum a quodam do.Philipp.¶Ultimo no.qd sicut iuramentum,prodest fideiussori:ita sententia:in quo dic vt.per Bar.hic.z in.l.duobus.§.j.§.eo.z ibi late per do.Alexan.cum,concordātijs per eum signatis,ad quem te remitto,Et per ista cum laude dei est expeditus iste titulus.

¶Ex pacto nudo. adde gl. magnā i l. legitimaz, ff. de pact. Bart. in. l. j. i vl. col. ff. de condictione ex lege.

¶De in litem iurando. Rubrica

1 ¶Differentia inter iuramentū in litem z iuramentum voluntarium vel iudiciale.in.l.videamus.§.deferre.de iureiur.z nume. 5.z in.l.fi.eo.ti.nu.2.
2 Iuramentum in litem est triplex.nu.2.4.z.5.
3 Que requirantur vt istud iuramentum deferatur.

¶Iste titulus est multum subtilis.z dicit Fulg.q eum nunq intellexit,dum esset scholaris.glo.continuat rubricaz z bene.tu aliter continua.§.in titu.precedenti dictum est de iuramento per qd decidit lis principalis:nunc in hoc titulo tractat de alio iuramēto in litē,per qd decidit estimatio rei.z sic illud iuramentuz est decisoriū litis:istud est estimatoriū,vt statim declarabo.†Et aduer
1 te,qd sex sunt hic dñe inter iuramentū:de quo tractat hic titul.et iuramentū voluntariuz vel iudiciale,de quo principalr tractat titulus precedens.Prima dña est,qz per illud decidit totalis principalis lis.l.j.z.ij.§.tit.j.Istud aūt solum prestatur circa valorē z estimationē rei.Scda differentia est,qz istud iuramentum nunq prestatur nisi actori.l.videamus.§.deserri.j.eodem.Illud potest

promiscue prestari vel reo vel actori.vt.l.nã ꝛ postea.§.j.ꝛ fi.ꝯ.ti.j. Tertia differentia,q: istud iuramentū non potest prestari pupillo.l.videamus.in princ.ꝛ ibi Bar.in.j.oppo.j.eo.secus est in illo. l.qui iurasse.in princi.ꝯ.ti.j.Ratio diuersitatis pz ex quarta differentia que sequitur.Quarta ergo differētia est,q: istud iuramētum non pōt deferri,nisi a solo iudice.l.videamus.§.deferre.j.eo. secus est in illo qd defertur a parte parti,vel extra iudicium:vel in iudicio in presentia iudicis.l.iusiurandum qd ex conuentione in prin.ꝯ.ti.j.Quinta differentia,q: istud iuramentum in litē,nunꝗ defertur nisi ex dolo rei contumacis,adeo qd lata culpa non sufficeret.l.in actionibus.j.eod.nisi in pupillo contra tutorem.l.alio. C.eo.sed in titulo precedēti,nec dolus nec aliqua culpa riquiritur Sexta differentia est,q: istud iuramentum in litem defertur in defectum probationis.ideo vocatur necessitatis.l.fi.j.eod.et dicit in litē:q: non defertur nisi in lite ꝛ occasione litis ꝛ condemnationis precedentis:secus est in volūtario vel iudiciali.Septima est: q: iuramentum litis decisorium de quo.ꝯ.potest prestari super quacūqꝫ actione.l.iusiurandū ꝛ ad pecunias.in prin.ꝯ.tit.j. Sed istud iuramētū affectionis,non cadit super pecunia.l.nummis.j. eo.Octauo differentia est,q: delato iuramēto voluntario vel iudiciali,iudex dz illud sequi.l.non erit.§.dato.ꝯ.titu.j.l.iusiurandū ꝛ ad pecunias.§.fi.ꝯ.ti.j.addo ꝙ iuramentū voluntariū vel iudiciale nō retractatur per instrumenta de nouo reperta.l.admonendi.in.fi.ꝯ.tit.j.nisi in casu.l.fi.C.de re credi.secus in isto iuramento in litem:nam iudex potest moderari,et ex causa iusta illud non sequi.l.videamus.§.pe.j.eod.Nona est,q: cum istud iuramentū in litem,deferat fauore actoris,potest recusare si vult.l.semper.§. hoc interdicto.ff.quod vi aut clā.secus in iuramento iudiciali qd est inductū ad finiendas lites.ita Bart.in.l.fi.j.eo.de quo dixi in l.manifeste.ꝯ.tit.j.Decima est,q: ex iuramento voluntario vel iudiciali,de quo in titulo precedenti oritur actio ꝛ exceptio.l.nam ꝛ postea.§.j.ꝯ.ti.j.sz ex isto iuramēto in litē nulla oritur actio.gloss. est singu.in.§.preterea quasdam.in verbo ex arbitrio.institu.de actio.quā ad hoc reputat singu.Are.ꝛ Roma.in.l.ij.ꝯ.ti.j.Bar. in.l.in actionibus.ad fi.j.eod.Bald.in aut.nouo iure.C.de iudi. Bal.ꝛ Ang.in.l.nam ꝛ postea.in princ.ꝛ in.§.fi.ꝯ.ti.j.Inno.ꝛ alij in.c.super eo.qd me.cau.facit qd vult Barto.in.d.l.nam ꝛ postea. §.fi.Vndecima differentia est,q: iuramentū voluntarium ꝛ iudiciale defertur,ꝛ habet locum etiam vbi intentatur officium iudicis.tex.habes ꝛ exemplum in.l.si duo patroni.in prin.iuncta glo. ꝯ.ti.j.sz istud iuramētū in litē nō hz locū,qn̄ imploratur officiū iudicis.glo.sing.in.l.harū.in glo.ff.si seruit.vendi.ꝛ que sit ratio illius gl.ꝛ an in hoc bn̄ dicat,examinabo in.l.in actionibus.j.eod. Duodecima differētia est:q: istud iuramentū in litē nō competit fisco qui in hoc minus iuris habet ꝙ priuatus.gl.singu.in.l. quoties.in glo.fi.in fi.C.de exa.tri.lib.x.secus in omni alio iuramento l.ij.§.quacunqꝫ.ꝛ.l.eum qui.§.in popularibus.ꝯ.titu.j.de hoc tamen an illa gloss.verum dicat,dicam in.d.l.in actionibus.Tertiadecima,quia istud in litem nunꝗ defertur contra heredem dolosi.l.alias.cum seq.j.eod.sed iuramētū voluntarium ꝛ iudiciale

2 pōt etiam deferri oībus.l.sed ꝛ si possessori.§.fi.ꝯ.titu.j.† Anteꝙ veniam ad legem primam:premitte pro intellectu totius tituli,ꝙ iuramentum in litem(de quo loquit̄ iste titulus)est triplex.quoddam est qd prestatur ratione interesse particularis,ſm particularem affectionem,puta commodaui tibi librum meū,per sententiam diffinitiuam condemnatus es ad restituendum.Tu habes librum quem potes restituere,sed es in dolo ꝛ contumacia:certe lex disponit,quod iudex(odio dolosi cōtumacis)mihi deferat iuramentum in litem de affectione,vt quamuis liber ſm cōem estimationem nō estimaretur nisi vno ducato,ego possem habere affectionem de.xx.vel.xl.nam liber posset mihi tantū esse charus: quia in eo diu studui:ꝛ multas apostillas feci:ꝛ istud lex inducit

3 odio dolosi contumacis:vnde ad hoc †vt istud iuramētum in litem de affectione locum habeat,tria requiruntur.Primo quod actio sit bonefidei vel stricti iuris sed arbitraria,qd quando sit declarabo in.d.l.in actionibus.j.eod.Secundo quod concurrat dolus condemnati in non restituendo rem quam habet,ꝛ nō sufficeret lata culpa,vt predixi.Tertio ꝙ sit res circa quam verisimiliter cadat affectio.ꝛ ideo in numis cessat affectio.l.nummis.j.eo. sicut cessaret in libris impressis,quando essent eiusdem stampe.ꝛ de isto iuramento in litem quod est de affectione loquuntur principaliter.ll.huius titu.l.j.l.ij.l.videamus.et in.l.in actionibus.

4 ¶†Scōm est iuramentū in litem,qd prestatur rōne interesse singularis extra rem.Pone deposui penes te certam quantitatem pecunie,quā es condemnatus restituere:ꝛ q: non restituis,perdidi pignora mea sub vsuris vel in aliam penam incidi.isto casu,dz iudex propter contumaciā non soluentis deferre mihi iuramentum in litem,non quidem de affectione,q: in nummis nō cadit affectio,sz de meo interesse singulari extra rem,hoc est,vt ego iurē in litem,inquantū ſm damnatus per hoc,quod pecuniam nō re-

5 stitui put fuisti cōdemnatus.l.nummis.in ver.nisi forte.j.e.† Tertium est iuramentū in litem:qd est de veritate,ſm interesse cōem: istud prestatur,qn̄ debitor speciei fuit in mora ꝛ dolo restituēdi.ꝛ post eius moram,species est perempta.nā cōtra morosum ad probandum estimationem rei perempte,non ſm meam affectionem: sed ſm qd cōiter estimaretur.ꝛ sic iurabo,ꝙ talis species perempta post moram,cōi estimatione valebat tm̄,ꝛ hoc ꝓpter dolum ꝛ moram debitoris:ꝛ q: alias difficilis esset ꝓbatio talis estimationis:ꝛ de isto iuramento in litem ſm interesse cōe,loquit̄ tex.in l.in actionibus.§.plane cum.l.seq.

1 ¶ Non inspicitur qd euenire potest.
2 Contumacia rei non auget obligationem fideiussoris.
3 Possessor nō tenetur satisdare.ꝛ post litem cōtestatam amplius peti non possunt.nu.4.
5 Fideiussor de iudicio sisti expirat lata sententia.
6 Fideiussor de iudicato soluendo,non tenetur ad penam contumacie.
7 Interesse propter amicitiam quid operetur.nu.8.
9 Fideiussor qn̄ in causa criminali admittatur,ꝛ ad quid teneatur nu.10.ꝛ seq.

Em in iudicium. Ista.l.ponit vnum dictū in genere,qd potest exemplificari in qualibet specie.ꝛ glo.exemplificat in fideiussore accipiendo in futurum.ꝛ etiam in fideiussore iam dato,vt in ea videbis.h.d.in summa.Attēdi dz status presens,quo ad estimandā rem in iudicium deductam,non aūt attēdi debet,ꝙ possit crescere estimatio condemnato ex contumacia rei,ꝛ iuramento actoris in litem de affectione.h.d.et est multum no.lex ſm Bal.in.c.testimonium.in vlti.col.de testi.ꝛ vide Bald.

1 in.l.j.circa vlt.col.C.de confes.¶†No.non inspici qd euenire pōt, prout etiam notat gloss.nisi res esset ad hoc naturaliter destinata:tex.habes no.ꝛ exemplum in.l.si quis domum.§.j.ff.loca.vt hic plenius per Alber.ꝛ per doc.in.l.inter stipulantem.§.sacram.ff. de verb.oblig.et ad illud nota.adde qd no.Bald.in.l.si nondum.

2 C.de fur.¶†No.scdo ex hoc tex.qd cōtumacia rei,nō auget obligationem fideiussoris,licet mora rei noceat fideiussori specie perempta,vt obligatio perpetuetur etiam contra fideiussorem.l.si seruū.§.nunc videamus.ꝛ.l.mora rei.ff.de verbo.oblig.¶ Capio glo.primam.quam diuide in tres partes:prout glo.exemplificat tex.tripliciter.Secūda ibi:in re iam facta.Tertia ibi.itē pone.j. ad.l.fal.¶ Circa primum exemplum aduerte,inquantum glo.exemplificat in fideiussore accipiendo in futurum,contra istum intellectum moueo tres difficultates.Prima,nam nemo cōuētus suo nomine,tenetur satisdare de iudicio sisti.§.sed hodie.insti.de fideius.quem text.extendit Specu.etiam ad forensem in tit.de satis.§.dicto.versic.sed pene titius.sequitur Bal.in.l.cū proponas. in fi.C.de bo.auto.iudi.possi.quomodo ergo iste titius cōuentus dabat fideiussores de iudicio sisti.Potest responderi dupliciter. Primo qd iste text.potest loqui dupliciter habito respectu ante tempora.§.sed hodie.vl' dic qd non conueniebatur proprio nomine sed alieno.Secundo contra istum primum intellectum arguit sic.in isto primo exemplo dicit̄,qd egi rei vendicatione contra titium,ꝛ petij ꝙ satisdaret de iudicio sisti ꝛc.Contra rei vendicatio datur contra possessorem.l.in rem in prin.ꝛ.l.officiū.ff.de rei vēd.

3 iste ergo reus conuentus possidebat fundum:† sed ego habeo,ꝙ possessor nō tenetur satisdare de iudicio sisti.l.sciendum.in princ. ff.qui satis.co.Et si diceres,ꝙ verum est,ꝙ possessor fundi non tenetur satisdare,nisi esset fundus super quo litigatur,q: videtur ꝙ imo si agatur rei vendicatione ad fundū releuat a satisdatiōe in.d.l.sciendum.§.si cum fundum.Et si diceres qd iste text.potest intelligi in possessione rei mobilis.dic ꝙ istud restringeret exemplum glo.potes dicere,qd fundus super quo litigatur bn̄ sufficit quo ad releuandum a satisdando cōtra tertium:nō cōtra dn̄m.ꝛ ita procedat.§.si cum fundū.ꝛ vide Bar.in.l.j.ff.vti possi.Sed cōtra istum intellectum fortiter facit tex.ibi:rem in iudicium deductam.in illo participio,deductam,qd est preteriti temporis,et sic

4 innuit ꝙ lis iam erat contest.†sed post litē cōte.tales satisdationes amplius peti non possunt.l.pomponius.§.rati.de procu.l.ita demum.C.eo.ꝛ.l.j.C.de satisdā.respondet Fulgo.quod obiectum procedit,nisi noua causa emerserit post litem contest.l.ij.C.de cōfo.eiusdē litis.et.l.si arbitrio.in tit.ff.qui satis.co.¶ Circa secūdū exemplum aduerte,q: ſm illud ista lex nō possit intelligi in fide-

5 iussore de iudicio sisti.†eo quia talis fideiussor expirat lata snīa, l.j.in prin.cū glo.j.in verbo iudicium.ff.si ex noxali cau aga.l.grece.§.ꝛ post litē.ff.de fideius.opz ergo intelligere text.in fideiussore de iudicato soluendo,ſm cōmuniter doc.hic.de quo etiā vide bart.in.l.fine.ff.qui satis.co.ꝛ cōsydera q:.l.fi.de fideiusso.nō vide-

6 tur facere pro gloss.q: loquit̄ in casu diuerso.†Ex secundo exēplo habes,qd fideiussor de iudicato soluendo simplr datus,nō tenet ad penam

ad penā cōtumacie rei, per quā augetᷣ cōdēnatio: rō, qꝛ cēsetᷣ ꝓmit
tere totū illud ad ꝙ fuerit cōdēnatus, ſm naturā actiōis intenta-
te, non aūt ad illud qd̓ extra ꝓueniet ꝓpter contumaciam rei, ſm
Alb. hic ⁊ Imo. in. l. fi. ff. de fideiuſ. eſt verū, qd̓ do. Alex. hic repre-
hendit iſtam ſolutionem. in. d. l. quero. cui bene pōt rn̄deri. et iſta
ſolutio plus plꝫ quā ſo. Barto. hic. ⁊ in. d. l. fi. qui intelligit in caſu
qn̄ due ſn̄ie ferūtᷣ. vt accidit in actionibus arbitrarijs. ¶ Limi-
to tn̄ iſtud ꝙ tenui, qn̄ fideiuſſoꝛ ſimplr̄ pꝛomiſit ſoluere condem-
natum, ſecus ſi fideiuſſio fuiſſet plenioꝛ: vt qꝛ fideiuſſoꝛ in omneꝫ
cauſam. l. quero. in pꝛin. vbi glo. magiſtra. ⁊ ibi Bar. ff. loca. ſuper
quo conſydera tex. in. l. ſi quis pꝛo eo. §. ſi nummos. ff. de fideiuſſ.
qui pꝛima facie videretur obſtare: vel niſi fideiuſſiſſet ſm practi-
cam quam Bart. ponit hic in fine. ⁊ plenioꝛem foꝛmā ponit Ioā.
de platea in. §. quadruplici. in ver. ſed furti. inſti. de actio. ¶ Ter-
tium exemplū glo. etiam bonū eſt ⁊ dn̄ allegat. l. nō dubiū. §. fin.
ff. de leg. iij. vult alleg. l. alienus. ff. ad. l. falcidiam. vbi imputatur
heredi qui nimis magno pꝛecio redemit rem alienā legatam: eo
qꝛ paria ſunt, vel qd̓ dn̄s nolit vendere: vel velit, ſed immenſo pꝛe
cio. ad hoc alleg. illā. l. nō dubiuꝫ. §. fi. Ultra glo. qꝛ tex. vt dixi. po-
nit dictum in genere, potes etiā exemplificare in iudice oꝛdinario
vel in iudice appellationis, cuius iuriſditio limitata eſt vſqꝫ ad
certam quantitatem. l. cum quedā. §. fi. ſ. alleg. in gl. ⁊ in. l. in offe-
rendis. C. de appel. qd̓ ad excludendam eius iuriſditioneꝫ non at-
tenditur, quod condēnatio poſſit augeri ex cōtumacia rei. ¶ Ca-
pio glo. fi. diuide in tres. Pꝛima declarat tex. Secunda ibi. ⁊ not.
hic. gloſſ. colligit notabile ex text. Tertia ibi: aliud, colligit aliud
notabile contra qd̓ opponit ⁊ non ſoluit. Tu ſolue qd̓ in eſtiman-
da re non attenditur eſtimatio particularis. ita loquitᷣ no. glo. ſed
bene ꝓpter affectionem datur actio que alias nō competeret. ita
loquitur. l. cum ſeruus. alleg. in glo. pꝛo cōtraria. de cuius intelle-
ctu vide Cy. in. l. j. in. xxij. q. C. ſi ſeruus extero. ⁊ no. Bart. in. l. j. C.
de ſen. que pꝛo eo qd̓ intereſt. in. viij. col. in ver. vidimus ſupꝛa tri-
plex intereſſe ⁊c. pondera etiā ex. l. cum ſeruus. ⁊ ex ſolutione doc.
7 colligi: † qd̓ intereſſe affectionis tn̄ rōne coniunctionis ſanguinis
facit vt detur actio que alias non daretur. Conſydero qꝛ illud vr̄
dubitabile. nā quis non pōt alteri ſtipulari, niſi ſua interſit: et tn̄
intereſſe affectionis non facit vt alteri queratur actio. gl. in. l. fide-
iuſſoꝛis: vbi Bar. ff. de pac. Bar. in. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de
verbo. ob. ⁊ in. l. qd̓ dicitur. eo. tit. ⁊ in. l. j. in. viij. col. C. de ſen. q̄ pꝛo
eo. Et illam glo. reputat ſin. Nico. de nea. in. d. §. alteri. pꝛo illa gl.
8 habes text. in. l. iij. §. ſed ⁊ ſi foꝛte. ff. iudi. ſolu. † Alibi. reperio totū
econtra, qꝛ ad hoc vt poſſet alteri ſtipulari, ſufficit intereſſe reſul-
tans rōne amicitie: glo. no. in. l. ſi vnus. §. j. in ver. videamus. ff. de
pac. ⁊ ibi Ange. ⁊ Pau. de caſt. ⁊ do. Alex. Ex iſtis doctrinis iun-
ctis collige aliud mirabilius, ꝙ foꝛtius operatur intereſſe qd̓ re-
ſultat ꝓpter amicitiam quā qd̓ pꝛopter coniunctionē ſanguinis.
Alibi reperio, ꝙ illud qd̓ fit pꝛopter amicitiam eſt minus efficax,
quā ſi fieret ſine reſpectu amicitie. pꝛobatᷣ donatio eſt irreuocabi-
lis: ⁊ tn̄ glo. in. l. j. in glo. ij. in fi. ff. de pꝛeca. dicit, qd̓ donatio que fit
in amicitiam, poteſt quandocunqꝫ reuocari. Cuma. ibi no. illam
gl. et colligit, qd̓ donatio que fit in amicitiam hꝫ inſtar pꝛecarij.
Contra illā glo. pondera tex. in. l. iij. §. ſi quis quaſi. in verbo ami-
cioꝛem. ff. de cōdi. ob cau. vbi datum habito reſpectu amicitie, nō
poteſt reuocari. Conſyderabam ſi illa gloſ. poteſt ſaluari ⁊ loq de
donatione que fit pꝛopter amicitiam, de qua loquitur text. in. ca.
conueniſſent. de inſti. ⁊ gloſſ. in. l. ij. C. in qui. cau. colo. cenſi. libꝛ. xj.
9 ¶ † Extra glo. Bartol. inducit finem huius text. ad duas no. de
ciſiones. Pꝛima eſt, qd̓ fideiuſſoꝛ qui in cauſa criminali pꝛo qua
venit imponenda pena pecuniaria, pꝛomiſit ſoluere condēnatio
nem, ꝙ non teneatur ad augmentum condemnationis factum ex
negatione rei, vel eius contumacia: cū nō ſit pena delicti pꝛo quo
fideiuſſoꝛ interceſſit: ſed pena cōtumacie, niſi fideiuſſio fieret ſub
plenioꝛi foꝛma, de qua hic per Bart. ⁊ dixi. ſ. in glo. j. Pōdera ꝙ
Bart. cū myſterio loquitᷣ in cauſa criminali, pꝛo qua venit impo-
10 nenda pena pecuniaria. † nā ſi veniret imponenda pena coꝛpoꝛa-
a lis, puta moꝛtis: non admittitur fideiuſſoꝛ,[a] nec poteſt fideiuſſoꝛ
interuenire. c. cuꝫ homo. vbi glo. no. xxiij. q. v. quam reputat ſing.
Bal. in. c. ex reſcripto. in pe. col. de iureiur. ⁊ in. l. j. in fi. C. ne fi. pꝛo
patre. ponit Pau. de caſt. hic. de cuius veritate ponunt Cano. in
rubꝛ. de fideiuſ. Bart. in. l. ſi quis reum. ff. de cuſto. reo. Cy. in. l. ad
comentarienſem. C. eo. titu. Bald. in. l. quoties. in pꝛin. ff. de noxa.
⁊ in. l. qui crimen. in. v. q. C. qui accuſa. non poſ. et in titu. de pa. cō-
11 ſtan. in ver. ab vniuerſitate. ¶ † Aduerte qꝛ inquantū Bart. hic
vult, quod fideiuſſoꝛ qui in criminalibꝰ ſimpliciter intercedit, te-
neatur ad penam pꝛincipalem delicti, ſed non ad penam que cre-
ſcit pꝛopter delictum: iſta doctrina videtur cōfundi ex doctrina.
eiuſdem hic, dum reſpondet ad. l. iudicatum ſolui ſtipulatio. ⁊ di-
cit, qd̓ ſi ſumus in actionibus arbitrarijs, in quibus due ſenten-
tie feruntur, tunc fideiuſſoꝛ ſimpliciter intercedēs tenetur ad cō-
demnationem non ſecunde, ſed ſi ſumus in non arbitrarijs tene-
tur fideiuſſoꝛ ad omnem condemnationem qualitercunqꝫ inter-
cedat. ſed in queſtione Bar. non ſumus in arbitrarijs ſed in cri-
minalibus: ergo ipſius doctrina ex alia ſuamet confunditur ſm
Fulg. ⁊ Alex. hic. Sed tenendo reſponſionem Albe. hic ⁊ Imol.
in. d. l. fi. ff. de fideiuſſ. ad. d. l. iudicatū. tūc pꝛocedit deciſio Bart.
12 ¶ † Item adde ad deciſionem pꝛincipalem Bar. ꝙ ſtante ſtatu
to, ꝙ donās auxiliū delicto, teneatur eadem pena ſicut pꝛincipa
lis: ſi pena pꝛincipalis fuit aucta pꝛopter eius contumaciam vel
negationem, ad illud augmentum pene non tenetur qui auxiliū
pꝛeſtitit, ſecundum Bar. in. l. libertis quos. §. poſthumis. per illū
13 tex. ff. de ali. ⁊ ciba. lega. † Eodem modo ſtante ſtatuto, qn̄ pater
teneatur ſoluere omnem condemnationem pꝛo filio, non tamen
tenebitur ſoluere penam quadrupli que augetur ex foꝛma ſtatuti
ſi condemnatus intra menſem nō ſoluerit cōdemnationē. ita ſin.
14 tꝫ Bal. in. l. ſi qua pena. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iu. † Eodem
mō, qui fideiuſſit pꝛo accuſato de vulnere ſi ex vulnere ſequatur
moꝛs, non tenebitᷣ ad penā homicidij ſm Spe. in ti. de fideiuſ. §. j. a
ver. ſed pone egi. cuꝫ ver. ſeq. Bar. ⁊ alij in. l. fideiuſſoꝛes magiſtra
tuum. ff. de fideiuſſ. Bal. ⁊ Lud. ro. in. l. ſiue. ff. qui ſatiſ. cog. Albe.
15 Bal. ⁊ Mod. hic. † Pꝛo pꝛedictis facit, qꝛ pꝛomiſſio intelligitur
rebus ſic ſe habētibus pꝛout nūc ſe habēt. l. qd̓ ſi ſeruus. ff. de cōd.
ob cau. etiā ſi pꝛomiſſio eſſet iurata. l. fi. ff. qui ſatiſ. cog. ⁊. c. quem-
16 admoduꝫ. de iureiur. † Scd̓o inducit Bar. iſtū tex. non ad fideiuſ-
ſoꝛem: ſed ad ipſum pꝛincipalem, cui niſi ſoluat penam pecunia-
riam. j. menſem, dꝫ ex foꝛma ſtatuti amputari manus, ꝙ ad eua-
dendam penam manus, ſufficit ſoluere in termino condemnatio-
nem pꝛincipalis delicti, ⁊ non augmentuꝫ pene ex cōtumacia vel
negatione cum Bar. alij tenent, ⁊ plenius idem Barto. in. l. ij. de
pꝛi. iudi. ⁊ in. l. ideo per illum text. ff. de compēſa. facit tex. in. l. fin.
in pꝛin. in verſi. ſed tantūmodo foꝛtis. ⁊ nō vſurarum cōdemnatio
nem, ⁊ quem Bald. ibi ad hoc no. C. de vſu. rei iudi. cum cōcoꝛ. hic
additis per do. Alexā. quibus adde late Bal. in. c. ex literis. in pe.
⁊ vl. col. de cōſti. Alias cogitabam qd̓ bar. male induceret iſtum
tex. ad iſtam vltimam. q. eo qꝛ iſta. l. ſm vtrāqꝫ lectu. glo. loquitur
in fideiuſſoꝛe qui non tenetur ad augmentuꝫ, ſed in reo pꝛincipa-
li, vt loquitur queſtio Bart. non videtur poſſe loqui, qꝛ pꝛincipa-
lis tenetur nedum ad rem pꝛincipalem ſed etiam ad augmetum:
alias contumacia eſſet impunita. Cogitabam ſuſtinere Bartol.
duobus modis. pꝛimo ꝙ Bar. ponderauit ſolam rōnem text. vel
aliter, Barto. non negat, quin teneatᷣ ſoluere penam pꝛincipalē ⁊
augmentum, ſed non tenetᷣ ad augmentū quantū ad penam ma-
nus, non negat barto. quin etiam poſtea teneatur ad augmentū.

1 ☞ Contra doloſum iuratur in litem. ⁊ nu. 2.
3 Contumacia ſiue dolus: eſt delictum. ⁊ nu. 4.
5 Iudex non poteſt iudicare ſm qd̓ eſt ſibi notū, ideſt tanꝗ̄ pꝛiua-
to. nu. 5. ⁊ ſeq.
7 Quando iudex poſſit ſequi conſcientiam ſuam. nu. 8. ⁊ ſeq.
9 Quid in eſpiſcopo papa vel imperatoꝛe. nu. 10. ⁊ ſeq.

Siue nostrum. In actionibus in rem et ad exhibenduꝫ, pꝛopter
dolum iuratᷣ in litē de affectione, nō aūt pꝛopter ſolam
culpam. h. d. Et ad hoc vltimū vide gl. no. in. l. ſemper.
1 §. hoc interdicto. in verbo iurauerit. ff. quod vi aut clam. ¶ † Ad-
uerte ꝓ intellectu tex. qd̓ contra doloſum eſtimatur intereſſe affe- b
ctionis, ⁊ pꝛobatᷣ etiā per ſoluꝫ iuramentū partis. cōtra vero cul-
poſum tn̄, eſtimatur ſolum intereſſe verum ⁊ iſtud non pꝛobatur
per iuramentū, ſed dꝫ vere pꝛobari per teſtes: iſtud eſt qd̓ vult di-
cere tex. ibi interduꝫ qd̓ interſit agentis ſolum eſtimatᷣ: hoc eſt di-
cere, interdū eſtimatur ſolum verū intereſſe, qn̄ culpa tn̄ interce-
dit. Et ſic contra doloſuꝫ militant duo que nō militant cōtra cul-
poſum. Pꝛimo, qꝛ eſtimatur intereſſe etiam affectionis. Scd̓o qꝛ
illud intereſſe affectionis pꝛobatᷣ per ſoluꝫ iuramentū partis: ſed
in culpoſo tn̄ eſtimatur ſoluꝫ veruꝫ intereſſe, ⁊ illud dꝫ vere pꝛo-
bari per teſtes, ⁊ non per iuramentum. vt dicetᷣ in. l. in actionibus.
2 j. e. † Aduerte etiā, qꝛ cōtra iſtū tex. foꝛtiter opponitur de. l. argē-
tarius. §. cū aūt. ff. de edē. vbi eſt text. qd̓ ſi argentarius publicus
dolo non exhibet, tenetur ad totale intereſſe: qꝛ dꝫ ꝓbari ꝑ teſtes,
nō aūt per iuramentū in litē. Bal. ibi poſt antiquos rn̄det, ꝙ aut
dolus cōmittitur faciendo vt etiā hꝫ locū iuramentū, aut omittē-
do, ⁊ dꝫ pꝛobari per teſtes: ⁊ ille tex. loquitur qn̄ argētarius dolo
omiſit. Iſta cōcluſio Bal. videtᷣ inepta: qꝛ cōtra iſtum text. qꝛ do-
lus hic fuit cōmiſſus omittendo. Et pꝛopterea alibi Bal. in. l. fin.
in vlti. col. C. de eden. rn̄det, ꝙ argentarius tenetur ex ſola culpa.
Ange. Pau. de ca. ⁊ Alexā. in. d. §. cum aūt. aliter rn̄dent: ibi vide.
Item pondera, inquantum tex. dicit, cum vero dolus aut contu-
macia. nā tex. videtᷣ ſupfluus: qꝛ ſufficit dicere de dolo, qꝛ non pōt
dici in dolo nō reſtituendi. Itē in quo fuit cōdemnatus niſi ſit in
3 contumacia, pꝛecipue † qꝛ ſicut contumacia eſt delictum[b]. l. omne
b delictum. in pꝛin. vbi glo. ⁊ Bar. ff. de re. mil. gloſ. in. l. j. in. §. fi. vbi
Bar. ⁊ alij. ff. ſi qs ius. di. non obtē. glo. in. l. ſi plures. ⁊ ibi Bar. ff.

a ¶ Non admittitᷣ fideiuſſoꝛ. Bar. in. l. ij. in ꝓn. ff. de cuſtod. reo. Bar. et Bal. ī. §. ſuper his. C. d̓ ap. bal. ī rubꝛ. C. res inter alios acta. arc. in. c. ſi qs. vj. q. j. Io. an. ī addi. Spe. tit. de fideiuſ. ī §. j. ver. que autez dn̄a. Pe. de anc. in repet. c. j. de cōſti. do. de ſancto gemi. ī. c. iuſgētiū. j. di. Io. de ana. in. c. ij. d̓ delictis pue. Alb. d̓ roſ. in. j. ꝑte ſta. q. lj. Lu. ro. conſi. xv. incip. plura ſunt q̄ queruntur.

b ¶ Cōtumacia eſt delictuꝫ. Adde Cy. ⁊ Ang. in rub. C. de crimi. ſtelli. Lud. ro. ī. l. lege coꝛnel. ff. ad ſil. bal. in. c. teſtimomiū. aū fi. de teſti. Io. de imo. ī. c. j. de maio. ⁊ obe.

contumacia est delictum

de admi.tuto.gloss.in.l.si filius.in verbo succurrendū.ff.de inter-
rog.actio.glos.in.c.ex literis.z ibi cano.de consti.z gloss.iiij.q.j.in
4 summa.† eodem modo dolus dr̄ esse delictum,vt no.Barto.in.l.
j.in fi.per illum text.cū glo.ff.de fideius.tu.Tu adde meliorē text.
in.l.j.§.nunc tractemus.in versi.plene.ff.de tute.z ratio.distr. Po-
test responderi saluādo tex.a superfluitate,q̄ dixerit de dolo pro-
pter eum qui dolo desijt possidere,qui tenetur acsi possideret.l.si-
nautem.§.sed z is.ff.de rei vendi.l.parem.z.l.is qui dolo.ff.de rei
vendi.dum postea subdit text.de contumacia,loquit̄ in eo qui de
presenti possidet,z est contumax in restituendo.¶ Capio gloss.in
ver.quanti.diuide in tres.Primo declarat text.In secunda ibi
interdum tñ,per viam fallentie remouet contrarium.In tertia
5 ibi:sed quid si pz format questionē z bene rñdet.† No.ex ista vlti
ma parte glo.non debere consyderari id qđ est notum iudici tan-
q̄ priuato:q: fm̄ illud nō potest iudicare,sequendo conscientiam
suam priuatam:sed bene qñ est notum iudici tanq̄ iudici,qđ di-
citur esse qñ iudici constat ex actis cause vt est glo.in.l.ij.in princ.
in verb.atrox.vbi doct.precipue Moder.ff.de fer.de quo per glo.
z doct.in.l.illicitas.§.veritas.ff.de offi.presi.per glos.z cano.in.c.
pastoralis.§.q: vero.de offi.delega.gloss.z doc.in.c.j.de re iudi.in
vj.late Cano.in.c.j.de offi.ordi.Spe.z Jo.an.in titu.de senten.§.
6 qualiter.in ver.ij.† Ideo facit fm̄ Pau.de ca.hic,q̄ si iudex stās
a ad fenestram,[a] vidit qđ titius occidit seium,nō per hoc potest eū
condemnare de homicidio,nisi ille confiteatur aut probetur per
testes,z lz ipse non dicat:de hoc est gl.no.ij.q.j.in.c.deus oipotēs.
vbi.qñ aut.late do.Anto.in repe.c.vestra.in vlti.charta.de coha-
7 cle.z mulie.† Tu vltra scribētes ex ista doc.habes inferre,q̄ a di-
uocatus vel alius cui reuelaui secreta mea in cōscientia,possum
eū eligere in iudicē.ita gl.in.c.dilecto.et ibi Bald.eā no.de testi.
8 ¶ † Maius dubiū est quid ecōtra.si iudex vidit quod Seius oc-
cidit caiū,z probat p duos testes,q̄ fuit sempronius.z Sempro-
nius met forte metu tormentorum confitetur z ratificat:in quo z
theologi z cano.discordant,vt habes in locis prealleg.sed vide
plenius quā alibi Bal.in.l.si in emptione.ff.si.regun.ponit Pet.
de ancha.in repe.c.j.de consti.Ange.de are.in.§.curare.institu.de
actio.et fauor videt̄ illa sñia,q̄ iudex faciat se remoueri ab officio
9 z qđ aliꝰ iudex subrogetur.z qđ ipse postea sit testis.† Et regulā
huius glos.qđ iudex in iudicando non possit sequi conscientiam
b ppriā,sed debeat iudicare fm̄ allegata z probata.[b] No.quia per
hanc regulam infertur,qđ ille cui reuelaui in conscientia secreta
cause mee,potest in iudicē impetrari,cum non debeat ex conscien-
10 tia iudicare,fm̄ gl.z Bal.in.c.dilecto.de testi.† Item predicta re-
gula procedit etiam in epo qui debet z ipse fm̄ probata seu acta
iudicare,z non fm̄ conscientiam,fm̄ Bal.in.c.j.§.sacramentum.
in fi.de consue.rec.feu.post Jnno.z Joan.andr.in.c.venerabili.de
11 censi.† Secus in papa z imperatore,cum sint.s.legem fm̄ Cyn.
Barto.z alios.in.l.j.in fi.C.vt que desunt aduo.q: dz iudicare fm̄
q̄ deus iudicaturus esset,fm̄ Bald.in.l.fi.in princ.C.de iure deli.
Reliqua ad istam materiam dixi post Ang.de Are.in.§.curare.
insti.de actionibus.

a ¶ Si iudex stans ad fenestrā. Ad. de Balenzi nū in.c.qm̄ ꝯtra falsam.de probatio.

b ¶ Scd̄m allegata z pbata. adde no.i.l.illicitas.i.§.veritas.ff.de offi.pto.Jnn.z Hosti.i.c.j.de consti.Archi.i.c.j.de reg.iur.li.vj.Spec.ti.d dispu.z alle.i.§.vlt.ver.liceat.san.Tho.se cūda secūde.q.lxvij.ar.vij.i rñsione ad argumētū.

1 Si iudex non defert iuramentum in litem potest appellari.
2 Quando iuretur in litem.
3 In nummis venit interesse extrinsecuz,secus in frumento.nume.
4.5.9.14.z sequen.
6 Difficultas an excuset a mora vel pena.nu.7.
11 Exceptio ad hoc vt sit bona,debet esse de contentis sub regula.
nu.11.z seq.
17 Dies depositi non differt solutionem lz constituat in mora.
18 An in nummis habeatur ratio lucri.z nu.19.

Nummis. Diuiditur in tres partes.Primo
ponitur decisio.Secundo ponit
fallentia decisionis.Tertio declaratur fallentia per
exemplum.Scđa ibi:nisi forte.Tertia ibi:quid enim
si sub pena.hoc dicit.in rebus in quibus non cadit affectio,quam
uis cōcurrat dolus aduersarij,z qualitas actionis puta depositi,
non defertur iuramentum in litem qđ est affectionis:sed iuramē-
1 tum in litem pro singulari interesse extra rem.h.d.¶ † Nota ex
hoc tex.in versi.non oportet.a contrario sensu fm̄ Ful.z Alexan.
hic,q̄ si natura rei petite recepisset affectionem,iudex habuisset
necesse deferre istud iuramentū in litem,alias potuisset appella-
ri,sicut in simili in iuramento necessario in supplemetum proba-
tionis,fm̄ Bar.in.l.admonendi.in vlti.col.s.titu.j.Adde qđ idē
tenent Ange.Fulg.z Alex.in.l.videamus.§.deferre.per illū text.
j.eod.credo qđ errent.z sic contra casum in.l.videamus.§.iurare.
ver.sed an iudex.z ibi Barto.in primo not,z contra casum.in.l.in
actionibus.versic.sed an iudex.j.eod.subsistente tñ aliqua causa.
nec obstat text.in.d.§.deferre.qui eos decepit,cum dicit deferre,
aūt iusiurandum iudicem oportet,non intellige quod iudex neces
sitetur:sed est necessariū iudicem deferre.ita qđ sit iudex qui de-
2 ferat,z non notarius alius.¶ † Nota secundo ex hoc text.vnum
casum,in quo non iuratur in litem de affectione,qñ natura rei nō
recepit affectionem.Adde alium casum vbicūq3 implorat̄ offi-
cium iudicis.glos.in.l.harum.§.fi.ff.si serui.ven.sed eā per bonas
rationes reprobant Bart.z Pau.de ca.ibi Jmo.z Moder.in.l.
si prius.in pe.col.ff.de ope.no.nun.Tertius casus est in fisco,qui
in hoc habet minus iuris quā priuatus,cum non iuret in litē.gl.
est singu.in.l.quoties.in gloss.fi.in fi.C.de exa.tribu.lib.x.Sed il-
lam glos.reprobant Bal.z Jo.de platea ibi,z do.Alex.in.l.pe.§.
3 in eum.ff.ne quis eum qui in ius voca.est vi exi.¶ † Tertio not.
ex tex.in versi.nisi forte.qđ in nummis venit interesse extrinsecum
qđ consistit extra rem:secus est in frumento vino oleo z simi.q:
cum in eis veniat interesse intrinsecum,consistens circa precium
z valorem:certe in illis non consyderatur aliud interesse extrin-
secum,siue cōsistat in lucro,siue in damno.tex.est de his omnibus
in.l.si sterilis.§.cum per venditorem.vbi docto.precipue.Paul.
de ca.ff.de actio.emp.Bar.z communiter alij hic.z latius Bart.
in.l.j.in.viij.colū.z in.xj.C.de sen.que pro eo qđ interest.z in.l.iul.
4 in prin.in.ij.col.ff.de act.emp.† Et istā doctri.cōmuniter appro-
batā,sequitur in practica mirabilis decisio z valde dura fz Ful.
hic.quod deposui penes te.c.saccos frumenti restituendos mihi
tali mense,quo volebam soluere illos centum saccos pro canone
cuidam ecclesie,cuius eram emphiteota:et q: fuisti contumax,z
non potui soluere,ecclesia fecit me cadere a iure emphiteotico,q̄
istud interesse extrinsecum non possem a te petere,sed si valor fru
menti decreuisset,possem istud interesse valoris petere.d.§.
5 cum per venditorem.quam decisionem bene no.¶ † Quarto no.
ex hoc tex.qđ si perdidi pignus apud iudeum,quia pecuniam de-
positam non restituisti tempore debito,possem a te petere istud
interesse extrinsecum.z sic istud damnū.Adde qđ si teneris mihi
soluere pecuniam in termino,vel ad certam diem,z quia non sol
uis,capio ab alio tantam pecuniam sub vsuris,qđ licite possim
a te petere z pecuniam z vsuras:fm̄ Jnnoc.z alios in.c.j.de vsu.
sequitur domi.Alexan.in consilio.cclxij.incip.egregie ac copio-
6 se allegatum est in.ij.colum.lib.ij.¶ † Quinta subptiliter not.in
versic.quid enim si sub pena.hic probari,q̄ lz difficultas excuset
a mora,vt dixi in.l.qđ te.s.titu.ij.z etiam a periurio.c.breui.de iu
reiuran.tamē nō excusat a pene commissione,etiā si nulla negli
gentia intercessit,nā vides hic,q̄ petijt pecuniam depositam,z
fecit condemnari depositarium:z q: habita omni diligentia non
potuit recipere pecuniā depositam:tñ ista difficultas nō excusat
7 eum a pena.† Ex hoc infertur vnū,q̄ facilius quis excusat a mo
ra,quā a pena,de quo puncto per Bart.z alios in.l.cōtinuus.§.
illud.ad fi.ff.de verb.ob.z si teneremus opi.Bart.q̄ quādo quis
est debitor quantitatis,vt in hoc text.q̄ difficultas non excuset a
mora nec a pena:secus,qñ est debitor speciei vel tenet̄ ad factum:
prout tenet Bart.in.l.qđ te.s.si cer.pe.z in.d.§.illud.in fi.certe so.
ad hunc tex.esset bona:sed q: illa opi.Bart.solet cōiter damnari
vt ibi dixi,tenendo contrariam sñiam durius esset respōdere ad
hūc tex.z qđ qñ quis tenetur ad factum,difficultas excusat a pe-
na,probat.l.si vehēda.§.pe.ff.ad.l.rhod.de iac.per quam vide qđ
pulchre consulunt Fede.de senis in consil.cxvij.incip.Titius pro
misit se facturum.sequitur Panor.in consil.xcj.incip.videtur qđ
fideiussores.in.ij.colum.per do.Ant.z Panor.in.d.c.breui.et ad-
uerte q: in consil.Fede.erat obligatio ad factum,in ista materia
erat obligatio quantitatis:vide etiam contra predicta text.in.c.
significante.de pigno.sed responde,qđ ibi multa concurrebant.
8 ¶ † Pondera etiam text.ibi:dedi pecuniam ne ad iudicem ire-
tur.qđ hic videt̄ tex.qđ in contractibus innominatis,impersona
litas nō vitiat cōtractū innominatū:nec dicit̄ qđ ista sunt verba
contrahentium.non potest etiam dici quod sit impersonalitas in
verbo executiuo,que non vitiat stipulationem:sed in verbo obli-
gatiuo,sic iuxta doct.Barto.in.l.stipulatio istā.§.si quis ita.ff.de
verbo.ob.z tradit̄ in.l.fi.in fin.ff.si cer.pe.z in aut.si quando.C.de
cōsti.pecu.¶ Circa etiam istum tex.pro intelligentia illius regu
le que in ea traditur.qđ in nummis non cadit iuramentum affe-
9 ctionis.moue necessariā questionē,† pone testator legauit mihi
centum ducatos,qui erant penes campsorem:z si heres non da-
ret illa centum,daret mihi tale predium,heres habuit illa centū
a campsore,sed expendit.Queritur vtrum possit dare alios cen-
tū ducatos z tenere pdiū.bar.in.l.talis scriptura.in fi.pn.ff.de leg.
j.refert qđ dz habere prediū ista rōne:q: testator intelligit legare
certū corpus.l.planc.§.si eadē res.versi.lz hoc ita z.l.sed si certos.
eo.ti.de leg.j.z sequunt̄ Bal.z omnes Moder.pro ista decisione
pōt alleg.tex.in.l.si centū.ff.de verbo.obli.z glo.in.l.hec venditio.
in prin.in ver.quanti.ff.de contrahen.emp.z glo.in.l.sed si certos.
in glo.fi.ff.de leg.j.Ego contra Bar.arguo.nam in.q.Bar.lega-
tarius non potest petere illam pecuniam a campsore:imo debet
petere ab herede,tūc sic:heres habuit a mercatore,q̄re ergo non
potest dare alios ducatos eiusdem lige?Non obstat fundamentū
Barto.cum dicit,q̄ quando testator legauit nummos qui sunt
penes

penes campsorem, qd iudicanī vt certa species: q2 rñdeo, q in his que recipiunt functionem ad inuicem potest vnū pro alio solui. Confirmatur per illud qd volunt Bart. & doct. in. l. cū fundus. in §. seruum tuum, imprudens. ff. si cer. pe. vbi dicunt, q lz de quantitate ad speciē non fiat compensatio: fallit nisi esset pecunia que
10 deberet vt species, q2 tunc admittiē compensatio. † Nam ponderra, qd cōpensatio est solutio: ergo si cut pōt fieri compensatio, sic etiā solutio: cogita: q2 est noua cōsyderatio. Ultra notabilia pal leg. no. q nummus & pecunia capiuntur vt synonima, & pro eodē & queadmodū pecunia pōt capi tripliciter: ita terminus nummus, & Bar. hic sentit istam inductionē: dicit Bar. qd terminus nummus capiē large, quāuis verba non patianē. In fine capiē pro pecunia numerata tantū, pondera si Bart. voluit 9riū in prin. vez q terminus nummus, capiaē tantū stricte: dixi in. l. singularia.
11 §. si cer. pe. † Itē pondera text. in versi. nisi forte. iuncta gl. limitationem ad regulam que hz, qd exceptio ad hoc vt sit bona debet esse de contentis sub regula, fm Bart. in. l. in his. ff. de legi. & in. l. j. in fi. post glo. ibi. ff. de reg. iur. & in. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. hinc dicimus, q exceptio facit regulam in casibus nō exceptuatis. l. nam qd liquide. §. fi. ff. de penu. le. nam istud intantum est verum, qd exceptio facit, vt regula amplietur & comprehendat illa que alias non comprehenderet vt exceptio sit bona.
12 † Hinc videmus, qd si constituo procuratorem generalem, nō potest procurator expedire ea que requirunt speciale mandatum. Pone qd cōstituo procuratorem ad oīa, preterq ad restitutionē in integ. ista exceptio ad hoc vt sit bona, intelligitur qd procurator possit expedire casus speciales, qui alias non cōprehēderenē ita Lap. & Hemi. in. c. qui ad agendum in. §. j. in pe. col. de pcu. in. vj. Jmo. in. l. fi. in. xij. colū. ff. a quib. appel. nō lz. Alex. in. l. fi. cōtra glo. ibi. ff. qd quisq3 iu. vbi disputauit hunc articulum. Pro confirmatione facit qd vult Bal. in. c. j. in. ij. col. per quos fiat inuesti. vbi dicit † q papa generaliter confirmando priuilegia, [a] nō
13 intelligitur confirmare priuilegia 9 ius, tamen si exciperet vnū cōtra ius, intelligeretur confirmare alia, que essent cōtra ius: alleg. text. in. l. tribunus. §. j. ff. de testa. mili. Et ita ponderat Are. consi. viij. qd incip. abunde. in. j. & vlti. col. ¶ Ex isto etiā tex. colli limitationem ad regulam que hz, qd sufficit qd exceptio sit de regula, [b] idest de eo de quo regula disponit, lz expresse vel tacite. nā limita q sufficit qd sit de regula non simpliciter sed h3 aliquid, ita pondero esse tex. hic. istud enim qd dicitē in exceptione erit de regula respectu iuramenti in litē, nō respectu iuramenti affectionis. ¶ Capio glo. in ver. estimatio. que est intricata & obscura et fm Fulg. videē iuuenibus barbara. quā diuide pro intelligentia in tres partes, put tria formāt 9ria. Scda ibi: sed nec alia ratio-
14 ne. Tertia ibi in litem aūt. Primū 9trariū, q2 tex. dicit † qd certa est nūmorū estimatio. Cōtra, nummi non recipiunt estimationem, sed bene estimant alias res. huius timore, glo. exponit tex. vt in ea habes, sed est destruere tex. Jdeo dic, qd imo nummi recipiunt estimationem, q2 pecunia aurea estimatur per argenteā: & argentea grossior estimatur per minutā: bene verū est qd pecunia nō estimaē p merces vel alias res, vt loquiē. l. si ita fideiussorem accepero. alleg. in glo. pro 9ria. vnde text. bene stat, qd certa est nummorum estimatio. q. d. non magis estimanē, isti nummi: q illi data paritate forme & materie. Item dum glo. subdit nisi fuerit in mora, non intelligas glo. velle qd in nummis cadat affectio si debitor fuit in mora. nā, nec ante nec post vnq cadit affectio: lz intellige glo. sane, nisi debitor fuit in mora, q2 tunc in nummis veniret interesse extrinsecum qd est extra rem. Juxta hanc partem oppo. Bart. de. l. pe. §. in eum. ff. ne quis eum qui in ius vo. vbi qñ succedit, interesse, qd consistit in quātitate, iuratur in litē de affectione, respondet Bar. qd illud interesse quantitatis successit loco speciei debite, rōne cuius specie iuratur in litē. Ex ista solutiōe
15 habes limitationem ad text. nostrum † q in nummis non potest cadere iuramentū affectionis: est verum, qñ nummi sunt principaliter in obligatione. sed si sit in obligatione species, & eius loco succedat quantitas, est secus, per. d. §. in eum. Nec obstat huic solutioni si diceres, qd etiā in hoc tex. interesse quātitatis succedit loco pignoris deperditi, super quo Fulgo. relinquit cogitandum: q2 rñdet no. Bar. in. l. in actionibus. in. ij. colū. j. eo. q quantitas succedit loco speciei si circa illam primam speciem commissus sit dolus, iuratur de affectione. ita loquitur. d. l. pe. §. in eū. sed in hac. l. nō fuit cōmissus dolus circa pignus perditum, vt dicit glo. hic in vltima parte. Non, obstat etiam si diceres qd Bar. nimium restringit. d. §. in eum. qd ibi ageretur ad speciem primo loco contra exceptum: quia responde qd necesse est ita intelligere, ppter iuramentum in litē de affectione, de quo loquitur ibi tex. qd non cadit nisi in speciebus, vt hic. ¶ Secundū contrariū glo. est contra fallentiam que ponitur in versi. nisi forte. nam ad hoc vt exceptio sit bona, debet esse de regula, vt declarat Bart. in. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautioni. sed regula loquitur in iuramento in litē affectionis fallentia loquitur in iuramento in litem veritatis qd est extra rem. & sic fallentia est super diuerso a regula ergo non est bona. huius timore vt sit bona exceptio gl. supplet ad tex: q in nummis non iuratur in litem supple: sed nec alia ratione. Tu responde clarius, q text. in prima parte non exprimit de iuramento in litem affectionis: sed simpliciter de iuramento in litē. Modo iuramentū in litē sumptū in genere, est tri-
16 plex vt declaraui. s. in rub. & hoc modo fallentia est bona. ¶ † Tertium cōtrarium glo. est ibi, in litē aūt, tale est. tex. dicit q in nummis non iuratur de affectione, q2 in eis non cadit affectio: q2 qñ pignora sunt perdita, dz posse iurari de affectione, cū bene in pignoribus cadat affectio: glo. rñdet & bene, q iuramentum in litē de affectione prestatur in illa re in qua est 9missus dolus: sed hic dolus non est cōmissus in pignoribus. ideo nō cōsyderatur affectio pignorū. ¶ Capio glo. in vbo sua die. quā diuide in quatuor partes. Primo declarat text. Secundo opponit & soluit. Jn tertia format vnā questionē. Jn quarta aliam. Scda ibi: aliud itaq3 est in specie. Tertia ibi: hic quero. Quarta ibi: itē an per solū iura-
17 mentum. ¶ † Ex prima parte no. qd dies depositi restituendi interpellat & constituit in mora, quāuis non differat solutionē qa posset depositarius ante illā diem restituere. l. j §. pe. ff. deposi. q2 depositarius medio tempore non pōt commodum percipere l. iij. C. de depo. Et ideo pōt inuitus cogi, vt ante illā diē restituat. d. §. pe. ideoq3 si cōuentum esset, q interim posset. vti pecunia de-
18 posita, non haberet locū. d. §. pe. ¶ † Jn ead. glos. ibi: non venit qd potuit lucrari no. q in nummis nō restitutis sua die non habeē ratio lucri. Jdē tenet Bar. in. l. paulus. ff. de solu. sed 9rium dicit tex. in glo. allega. & cōtrarium tenet Bart. hic. Sed concorda fm Jmo. ibi & Mod. hic, q duobus concurrentibus habeē rō lucri, qñ est solitus lucrari: puta mercator: & lucrum apparuit. & sic fuit quasi certū, alias secus. de quo per Bar. in. l. j. in. xij. col. in versi. venio ad vltimā partē. C. de sen. que pro eo quod interest. Jmo. i a l. insulam. §. vsuras. ff. so. ma. ludo. ro. in. l. si constante. §. quoties. ff. sol. ma. Pau. de cast. in. l. iij. §. fi. ff. de eo qd cer. lo. Cano. in cle. j. §. sane. de vsuris. & vide text. notabilem in. l. quemadmodū. §. itē labeo. ff. ad. l. aquil. & text. in. l. fina. ff. de peri. & commo. rei vendi.
19 ¶ † Nota tamen extrauaganter, qd in mercatoribus qui dāt pecuniam ad lucrum & damnum debet fieri ratio in fine anni. l. nemine m. & ibi Bar. C. de suscepto. & arca. lib. x. Et idem Bar. in. l. ij. in fi. C. de nau. lib. xj. sed male dicit, quia potest peti reddi ratio bnem quandocunq3 arbitrio boni viri fm Barto. l. mutus. ff. pro socio. Et Bal. in rub. C. pro so. in. ij. col. De alijs. q. glo. dicam i. l. in actionibus. j. eo.

¶ Cōfirmā do priuilegia. adde in c. in nostra. de sepul.

¶ Exceptio sit de regula. adde gl. i rub. de reg. iur. lib. vj. Car. in. c. q2 ppter. in. §. nisi. ver. quero. j. e. d elec. idē Car. in c. fi. j. opp. de temp. ordi. idē Car. in. c. cū 9tingat. j. v. op. de offi. dele.

1 ☞ Pupillo an deferatur iuramentum.
2 Tutor defert iuramentum ad vtilitatem pupilli.
3 Procurator quid possit. nu. 4.
5 Mulier an possit pro filio deferre iuramentum.
6 Culpa sine dolo nō sufficit, vt quis in periuriū incidat. nu. 6. vsq3 ad. nu. 13.
13 Nemo anceps cogiē subire periurium.
14 Mater, quare non admittatur pro filio ad iurandum.
15 Tutor vel procurator an cogantur iurare.
16 Forma iuramenti in litem per tutores.
17 Adultus habens curatorem equiparatur pupillo, quomodo intelligatur.

Videamus. Pupillus vel mater pupilli et volentes, non admittuntur ad iurandum in causa pupilli: tutores aūt, & curatores et adultus admittunē, volentes. sed inuiti non cogunē, & tex. intelligiē in causam tutelarē, pro omni cā pupilli qualiscunq3
1 sit agitanda per tutorē. ¶ † Not. ex isto tex. qd pupillo nō deferē istud iuramentū. rō, q2 defertur a solo iudice. §. deferre. j. ea. l. q iudex nō pōt parti piudicare: secus est in iuramento voluntario vel iudiciali, in quo cū possit pars sibi preiudicare, pōt illud pupillo
2 deferre. l. qui iurasse. in prin. s. titu. j. ¶ † Nota scdo in versi. non enim. qd qñ tutor iuratīn litem, dz deferre iuramentū nō ad suā vtilitatē: sed pupilli, declarando vt in gl. & melius per Bar. hic cū quo alij transeunt. Ultra predicta pondera tex. ibi lz nec tuto-
3 rē cogendum, qd quamuis regula sit † qd qui habet mandatum ad agendū censeē habere mandatum ad ea que sunt necessaria. l. ad rē mobilem. & l. ad legatum. ff. de procu. & cōsequēter dz ponere manū ad accessoria mādati: vt est tex. in. l. cuicūq3. §. si ei apud quem. ff. de instito. glo. in. c. cum olim. el. j. de offi. deleg. tamē non tenetur iurare in litem. & sic expedire istud accessoriū qd accidit
4 in lite: ratio est, ne anceps incidat in periuriū. † Ex hoc subtiliter inferas, q fquemadmodū procurator nunq censetur habere mādatum, vt faciat dominū delinquere. l. si procurator. in prin. & ibi Barto. ff. de condi. inde. l. si pater. ff. de his que in frau. cre. ita nō
5 censeē habere mandatum. qd ipse delinquat. text. est hic. ¶ † Itē noniter collige, q lz mulier vti cōiuncta persona possit assistere

iudicio, lite mota per aliũ, pro coniuncta psona, ⁊ assistenti in lite possit ipsa probatiões afferre: vt. l. ij. ⁊ ibi Bar. in fi. exclamat illũ tex. C. de nego. ge. no. etiam Bar. in. l. titia. ad fi. ⁊ ibi etiam Mo. ff. so. ma. Ange. in. l. femine. ff. de reg. iur. illa regulã limitatur per istum text. vt procedat in probationibus faciendis p testes aut p instrumenta. secus est in probationibus p iuramentũ in litẽ. text. est hic, ⁊ isto iure in cã filij mota p tutorẽ nolens assistere huic liti ⁊ probare p iuramentũ in litẽ, nõ admittitur. qđ tene menti pro li
6 mitatione notatorum in. d. l. ij. C. de neg. gest. † Item pondera ibi anceps periuriũ, qđ qui dubitat vel ignorat si iurat cõtra veritatem, dicit̃ piurus. ⁊ sic pondera pbari, ꝙ ad hoc vt qs incidat in periuriũ sufficit culpa absq; dolo: p3. s. q2 iste dicit̃ esse in temeritate, sed temeritas adcribit̃ culpe, non dolo. l. iul. in. §. itẽ qui furẽ. in ver. quid tñ. cum glos. ff. de actio. emp. Bar. in. l. si alterius. per illum text. C. si mi. se ma. dix. cũ ergo temeritas adscribat̃ culpe, nõ
a ❡ Difficultas. adde. c. fi. de iureiu.
dolo: ergo iste qui anceps subijt iuramentũ dr̃ esse in culpa, non in dolo: posset tñ ad istũ tex. rñderi, qđ hic nõ appellat̃ periurium simpl'r: s3 cũ adiuncto ancepe: tunc succedit regula: qđ qñ aliqui nõ appellat̃ simpl'r, sed cũ adiuncto, illud non est proprie: doctri.
7 est Bar. in. l. lucius. §. quesitũ. ff. de lega. iij. † Cõiter tenet̃, ⁊ est cõmunis conclusio: qđ periurium nõ committitur absq; dolo: tex. melior de iure. xxij. q. j. c. item opponitur, notant Pau. de castr. et do. Alex. in. l. qui iurasse. in princ. p illũ text. s. de iureiur. vbi pro
8 batur: † ꝙ pupillus non põt periurare, q2 non põt dolum cõmittere. Idem tenet Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. in. iij. colũ. ff. de offi. procõ. ⁊ lega. Idẽ t3 Pau. de ca. in. l. fi. ff. qui satis. cog. Alexã plene consi. xcij. qđ incip. perspectis his que in themate narrata sunt. in pe. co. ❡ Ex ista cõi cõclusione resultãt duo. no. effectus.
b ❡ Suspecto de periurio. adde. l. ij. C. de idic. vid. ⁊ i. c. ille q. ⁊ in. c. q exigit. xxij. q. v. gl. in. c. presbyteri. xv. q. v.
9 † Primus, ꝙ quelibet cã etiã iniusta excusat a periurio: pbatur, nã periuriũ nõ põt esse fine dolo: sed quelibet cã etiã iniusta excusat a dolo. l. j. in fin. vbi glos. ff. de abig. l. igit̃. §. põt. ff. de libe. cã. facit tex. in. l. iij. §. si quis ignorans. ff. ad sil. ⁊ qđ no. Ang. in. l. ptor. in. §. hec actio. ff. vi bo. rap. ⁊ Bart. in. l. iuste possidet iad fi. ff. de acqui. pos. dñ rñdet ad. d. l. j. §. fi. ff. de abig. ergo quelibet cã excusat a periurio. Scđs effectus sequitur, ꝙ l3 varie pene periurij reperiant̃, vt vidimus in. l. si duo patroni. §. fi. ff. de iureiur. sequitur qđ quelibet cã etiã iniusta excusat a penis periurij. Confirmatur
c ❡ Deferre non posset. adde do. in l. falsus. i. §. si is. ff. d fur.
ista opinio duplici fundamento. Primo, periuriũ est quedã falsitas: sed falsitas requirit dolũ, q2 nõ potest esse falsu3 sine dolo. l.
a nec exemplũ. C. de fal. Scđo, q2 difficultas[a] excusat a periurio: q2 pter difficultatẽ cessat dolus. ita gl. ⁊ doc. in. c. breui. de iureiur.
10 Bar. in. l. qđ te. ff. si cer. pe. † Ex his stat firma cõis cõclusio, ꝙ periurium non põt committi fine dolo. L3 oẽs ita teneãt puto posse nouiter attentari, ꝙ ad hoc vt qs incidat in periuriũ sufficit culpa. Põdera ergo in terminis And. de iser. Bal. ⁊ Alua. in. c. l3 in tit. si de feu. fue. cõtro. inter do. ⁊ agna. vbi ponit Alua. in. ij. et. iij. q.
11 nam dicunt. ꝙ illud qđ dicit̃ † ꝙ ille qui non põt soluere propter paupertatẽ incidit in piuriũ: vt dicit tex. est verum, si ei põt culpa imputari: ergo est ibi tex. nitidus. Et predicti doc. expresse volunt qđ ad hoc vt quis incidat in periuriũ, sufficit culpa. idẽ Alua. in c. fi. de alie. feu. pa. Scđo pondero de hoc esse gloss. expressam ⁊ ordinariam in cle. non põt in glos. fi. de procura. ⁊ illam sequunt̃ ibi Cano. presertim Imo. circa fi. vbi dicit se negare, ꝙ anima constituentis ligetur ad periuriũ, nisi constituens sit in culpa. Tenẽdo istam partem, põt rñderi ad iura que requirunt dolum, qđ etiam si esset taxatiua non excludunt culpã. text. est in. l. j. §. hec actio. ff. si mens. fal. mo. dix. Cõsiderabam pro cõcordia posse dici, qđ quo ad actum periurij incurrendũ, lata culpa sufficiat. ⁊ ita pcedant vltimo loco allegata per me: sed quantum ad reatum et penam periurij requiritur dolus ita procedant alleg. primo loco. Istam concordiam colligo ex eo qđ in simili dicit Bal. in. c. j. §. porro. que
12 fuit pri. cau. benefi. amit. vbi dicit † ꝙ licet impotens ad soluendũ sit periurus quo ad actum, non tñ est periurus quo ad reatum. alleg. Inno. in. c. P. ⁊ S. de offi. deleg. Et si dixeris, nõne etiam
13 lata culpa debet equiparari dolo: responde † ꝙ in penalibus lata culpa nõ equiparat̃ dolo vt. j. dicam. ❡ Item no. ex isto text. ꝙ nemo anceps cogitur subire periuriũ. no. Barto. in. l. marcellus. §. j. ff. re. amo. Confirmat̃ ad terminos nostros pulchrã rõne. nam iuramentum in litem defertur a solo iudice. sed regula est, qđ iudex non d3 deferre iuramentũ illi quem verisimile est deierare. l3 Bal. in. l. ij. per illum text. C. de indic. vidui. tol. ⁊ in. l. que sub conditione. in princ. ff. de condi. insti. tex. ⁊ ibi glos. in. c. clericos. de cohabi. cler. ⁊ mulie. ⁊ text. in. §. nos igitur videntes. in aut. de nup.
b Et qđ suspecto de periuro † nõ sit deferendũ iuramentũ, est glos. ⁊ Cano. in. c. ij. qui cleri. vel vouen. glos. in. c. quãuis. xxij. q. j. Item pondera ex tex. in verbo finis, qđ iuramentum in litẽ dicitur litis decisiuum. istud non videtur posse stare, cũ requiratur snia iudicis. §. pe. j. ea. l. intellige ergo text. qđ iuramentum in litem dicitur finis, respectu probationis estimationis, non autem respectu cause. ❡ Capio gloss. in verb. non admittendam. diuide in quatuor
14 partes. † Primo ponit rationem, quare mater non admittit̃ ad iurandum in litem de affectione pro filio: ⁊ dicit quod ratio est: q2 lex suspicatur, ꝙ in infinitum iuraret pter affectionem quã habet ad filium: sed reprehenditur per omnes, duplici rõne: vt per Bar. vera ergo ratio est, q2 nemo iurat de affectione, qui nõ sit dominus vel quasi. l. vulgo. j. eod. sed tutor censetur quasi dñs in rebus pupilli. ⁊ ideo potest iurare in litem in causa pupilli: sed qñ mater non est tutrix, non est domina nec quasi. ideo non potest iurare. In secunda ibi: sed si est tutrix. glo. remouet tacitum contra
15 rium. † In tertia que est ibi: sed sacramentum. glo. limitat text. ꝙ l3 tutor non cogatur subire iuramentum effectionis: tamen cogitur subire iuramentum decisiuum litis. et ad hoc debuit gloss. alleg. l. cũ etiam. C. de reb. cre. licet corrupte alleget. l. generaliter secus est in procuratore ⁊ defensore, qui nõ coguntur inuiti subire iuramentu3 litis decisiuum. rationem assignauit diuersitatis in. l. iusiurandũ ⁊ ad pecunias. §. j. s. titu. j. vbi est text. de procura
16 tore. † In quarta glo. remouet aliud 2rium. ❡ Gl. in verbo nõ enim ponit formam iuramenti in litem: quã debent obseruare tutores ⁊ curatores, qñ iurant pro pupillo vl̃ pro adulto: dic melius put hic per Bart. tradentẽ meliorẽ formã. ⁊ cum eo transeunt Bald. in lectura antiqua. Ang. Alexã. hic, vide p eos. ❡ Capio gloss. in ver. adolescẽs. sup pb. iurare pt. quã diuide in tres. Primo infert ex tex. In secũda opponit ⁊ soluit. In tertia colligit nota. partes patẽt. ❡ Ex secũda parte no. pulchrã limitationẽ ad regulam. l. si
17 curatorem habens. C. de in integr. resti. mi. † vbi dicitur, ꝙ adultus habens curatorem equiparatur pupillo: vt procedat in his que tendunt ad preiudicium vel incommodum adulti: sed in his que tendunt ad fauorem et commodũ, aliqua potest adultus habens curatorem, que non potest pupillus. patet: q2 potest testari. l. ab aurelio. §. casus. ff. de libe. leg. secus est in pupillo. l. qua etate. ff. de testamẽ. et ita no. hanc gloss. Moder. hic. ⁊ Imo. ⁊ Mod. in. l. j. §. fuit quesitum. ff. ad trebel. Ludo. in. l. impuberibus. ff. de acqui. here. Considera primo, qđ licet isti Moder. tantum exclament istam glo. tamen videtur qđ absq; ista gloss. res sit expedita per. l. non minus. C. de procura. ⁊. l. neq;. C. de contrahen. ⁊ commit. stipu. ⁊ insti. de auto. tuto. in princip. Secundo considera, qđ ista iura videntur loqui in actu iam gesto: vt si minor fecit aliquẽ actum, qui sit sibi vtilis v3 sine curatore, sed ista gloss. loquitur in actu gerendo: tamen istud non satisfacit: quia text. instit. de auto. tu. loquitur in futuris, non in preteritis. Considera ergo in quo consistit dignitas istius glo. Considera tertio, qđ in isto text. non sit differentia inter adultum ⁊ pupillum in fauorabilibus. Sed ratio isti' tex. cõsistit: eo q2 pupill' nõ nõ habet intellectũ: nec cõsideratam affectionem.

1 ❡ Differentia inter iuramentum in litem, ⁊ voluntarium. nu. 5.
2 Actus qui fit coram notario, non dicitur iudicialis. nu. 3.
4 Judex in taxando, non potest excedere duplum interesse communis.
6 Snia iudicis exequutioni mandata, potest per iudicem reuocari.
7 Quando infinitas toleretur.
8 Dictio in perpetuum, idest vsq; ad centum annos. nu. 9.
10 Licet per statutũ non sit taxatũ de quantitate, iudex potest taxare. nu. 11. ⁊ 12.

Deferre.

Solus iudex potest istud iuramentum deferre: ⁊ taxare quãtitatẽ ante ⁊ post iuramentũ ⁊ etiam ex causa non sequi tale iuramẽtum qđ ob culpã non defertur. h. d. In text. ibi deferre aũt iudicẽ op3. declara text. vt dixi
1 in. l. nammis. s. eod. ❡ † No. differentiã inter iuramentũ in litem. qđ solus iudex põt deferre. Et hic. est text. qđ si vna ps deferret alteri iuramentũ in litẽ, ⁊ illa iuret, nihil v3 nec tenet. et iuramentũ voluntariũ vel iudiciale de quo loquitur titu. precedens qđ defertur a parte pati: valet ⁊ t3 ratio diuersitatis est fm Albe. hic post Old. q2 istud iuramẽtũ i litẽ defertur circa illud qđ solum spectat ad officium iudicis. s. ad puniendũ dolũ ⁊ contumaciã aduersarij l. j. in prin. ff. si quis ius di. non obtemp. sed in iuramento voluntario vel iudiciali, defert̃ super causa priuata que spectat ad partem. Aduerte q2 Barto. hic in discursu assignat aliam rõnem: q2 pro quanto quis vellet re carere non est in litigio inter partes. ideo si pars deferat iuramentum, ⁊ pars iuret non v3: hinc infert Bar. qđ si dicat sum contentus condemnari pro eo qđ tu iuraueris, v3: ista est ratio debilis: q2 ad hoc vt valeat delatio iuramenti, sufficit ꝙ sit litigiũ de psenti, vel possit esse, sicut dicimus in trans
c actione. Subdit Bar. qđ etiam notarius deferre non posset' nisi iudice mandate ⁊ presente, sequitur Angel. hic, ⁊ Bal. in lectura antiqua. ⁊ Alex. ⁊ do. Anto. in. c. tuis. de testi. Puto qđ in primo
2 bene dicat † q2 notarius non potest se impedire de his que sunt expedienda per iudicem. vt est gloss. in. l. instar. C. de iu. fisci. lib. x. hinc est ꝙ notarius non potest recipere depositiones testiũ. gloss. or. in. l. hac consultissima. §. si quis aũt. ⁊ ibi Bar. C. de testa. gloss. in. l. solam. C. de testi. Bald. in. l. pe. C. de fideius. gloss. in. l. curent. ff. de testi.

ff.de testi. Est etiã alia rõ huius dicti Bar. q2 illud iuramẽtũ in
3 litem dz deferri in iudicio. †Sed ego habeo, qd actus qui fit corã
notario, non dr fieri in iudicio, glo. in. l. iubemus. C. de libe. causa.
Sed in scdo credo, q Bar. debuit alternatiue dicere, iudice man
dante vel presente: q2 cũ iudex mandauit notario, non est necesse
q postea sit pñs. cle. j. de offi. deleg. sicut qñ iudex mittit notariuz
ad egregiã psonã, vt dixi i. l. ad psonas egregias. s. ti. j. Simile et vi
dimus, q lz notarius non possit recipere depositiones testiuz: tñ
sufficit mandatum iudicis. c. ij. de iudi. in. vj. glo. in aut. apud elo
quentissimũ. z in aut. sz iudex. C. de epi. z cle. Limita etiaz scdo
vt hic per Bar. Sed aduerte qd isto scdo casu non dicet iuramẽ
tum in litem necessarium, iuxta. l. fi. j. eo. sed erit mere voluntariũ.
Quid autẽ sit in iuramento calumnie a quo peti vel deferri debe
at dixi. not. reprobando Bald. in. l. iusiurandum z ad pecunias.
4 §. q. iusiurandũ. s. ti. j. ¶ †Scdo no. qd iudex dz taxare quantitatẽ
z no. singulariter, q in tali taxatione nõ põt excedere duplum in
teresse cõis. ita sm. Barto. in. l. j. C. de sen. que pro eo qd interest. in
ij. colũ. in versi. sumus expediti de ista. ij. q. zc. sequuntur Ang. et
Alexan. hic, quod valde no. pro magna limitatione huius legis.
5 ¶ †Tertio no. in versi. item videndũ, aliã drĩam inter iuramẽtũ
in litẽ, qd iudex põt nõ sequi: vt hic, z iuramẽtũ voluntariũ vel iu
diciale. l. nõ erit. §. dato. z. l. iusiurandũ z ad pecunias. §. ij. s. tit. j.
Et istã differentiam adde alijs quas posui. s. in rub. Ex hoc text.
6 subtilius noto hic probari† q snia interlocutoria mandata exe
cutioni, põt per iudicem reuocari, tex. est hic. declaro: iudex detu
lit iuramentũ in litẽ parti in iudicio, ista delatio est snia interlo
cutoria, pars iurauit: tñ põt iudex eã adhuc reuocare. Et ad hoc
istũ tex. no. Ang. hic, de qua materia i. l. qd iussit. ff. de re iudi. per
7 glo. in. l. j. ff. de preto. stipu. ¶ †In glo. in ver. iurare, de hoc qñ in
finitas tolleret, vide per Cy. in. l. j. in. j. oppo. C. de sen. que pro eo
qd, late Bar. in. l. qui bona. §. fi. ff. de dam. infe. Bald. Sal. z alios
in. l. fi. vbi aliqñ dixi. C. de sacrosan. eccle. per Cano. in. c. cũ in mul
tis. de rescri. in. vj. Inter cetera no. text. in. l. annua. §. fi. cũ gl. z ibi
clarius Bart. z in. l. pe. vbi glo. z Bar. ff. de an. lega. per que iura
dicit do. Alex. in. l. ij. in princ. in pe. col. ff. solu. ma. se consuluisse in
8 ciuitate Bononie z obtinuisse: † q si relictum est aliquid annuũ
ecclesie in perpetuũ, q ratione infinitatis euitande, illud in per
petuũ intelligitur vsqz ad centum annos: ita qd elapsis centũ an
nis non debetur amplius ecclesie. z ita plenius cõsuluit in cõsi. lx.
inci. omisso multiloquio. lib. j. vbi ad hoc multa allegat z melius
ceteris gl. z Bar. in. l. si vsusfructus munici. ff. de vsufru. leg. ego
autẽ puto qd si esset legatus vsusfru. fundi ecclesie in ppetuũ, tũc in
telligeret vsqz ad annos centũ z non vltra. d. l. si vsusfructus mu
nici. z ibi glo. expresse in ecclesia. z Bar. sed qñ relictum est qd an
nuum ecclesie in perpetuũ in qbus terminis consuluit do. Alex.
teneo contrarium, quamuis Bart. post glo. in. d. l. si vsusfru. mu
9 nici. †dicat nõ esse differentiam inter legatuz vsusfructus relictũ
in perpetuũ ciuitati, z legatũ annuũ: sed ego puto q sit differẽtia
z probo per simile. Nam differẽtia est inter legatum vsusfructus
relictum pro se z heredibus. nam intelligitur de primo herede tã
tum. l. antiquitas. C. de vsufru. legatum annuũ relictum pro se et
heredibus, q intelligitur de omnibus heredibus in infinitũ: vt
est text. singu. in. l. in annalibus. C. de lega. ratio diuersitatis est sm
Bald. Ange. Fulg. Pau. de ca. in. d. l. in annalibus. nam in lega
to vsusfructus si intelligeret de heredibus in infinitum, certe pro
prietas remanet penitus inutilis, que ratio cessat i legato annuo.
Et per istam rõnem idez dico in proposito, quod lz in legato vsus
fructus relicto in perpetuũ ciuitati vel ecclesie, intelligatur vsqz
ad. c. annos tantuz: illud ideo est: q2 alias proprietas esset inuti
lis, cũ ecclesia nunq̃ moriat: ergo in legato annuo facto ciuitati
vel ecclesie, cum esset ista ratio, non dz restringi in perpetuũ idest
ad centũ annos: sed credo debere intelligi in infinitũ: z ita in hoc
teneo cõtra Bar. in. d. l. si vsusfructus municipibus. z cõtra Alex.
Alex. Imo. ¶ Capio glo. in verb. congruit. diuide in duas par
tes. Primo declarat text. In secunda ibi: sed videtur q nec ante
opponit z bene soluit. Ex ista scda parte not. Ange. z dicit se plu
10 ries practicasse in ciuitate perusij† q stante statuto, q de damno
dato stetur iuramento damnũ passi: lz quãtitas vsqz ad quã iu
rare debeat non sit taxata per statutuz, tñ põt taxari per iudicẽ.
Adde q idẽ z no. tz Ang. in. d. l. qui restituere. p illũ tex. in versi.
sine vlla taxatione. cũ glo. Et ibi fortius tz Ange. q stante dicto
statuto simpliciter disponente, q de damno dato stetur iuramen
to damnũ passi: qd iudex nedũ põt taxare: sz etiã si sibi videatur
põt ex toto iuramentum non sequi, ne aperiatur via periurijs. l.
fi. C. de indi. vidui. tol. z q2 malitijs hominũ est obuiandum. l. in
fundo. ff. de rei vẽdi. de quo vltimo remitto me ad ea que late scri
bentur in. §. qui damni. j. allegando. z idem q Ange. hic tz no. et
in aut. de exhi. re in prin. per illum text. cũ glo. vbi dicit, q lz sta
tutũ disponat, q de damno dato stetur sacramẽto accusatoris
vsqz ad quãtitatẽ decẽ librarũ: certe lz accusator iuret d illis de
cem libris: tamen iudex poterit illud iuramentum taxare si vide
11 rit iurantem falsitatem vel calumniam cõmittere. †Adde etiam
Bal. in addi. Spec. in titu. de iura. calum. in versi. per statutũ. vbi
tenet, q stãte dicto statuto, nihilominus iurans põt de periurio
conueniri ad interesse per condemnatũ vigore iuramenti. Item
adde, q nõ obstante dicto statuto, q stari debeat iuramẽto dam
num passi: potest tñ pars petere a iudice vt vadat ad videndum
locum, q2 ex aspectione oculorum apparebit nullum damnũ esse
datum sm Bal. in. l. contra negantem. C. ad. l. aquil. vbi ad hoc al
legauit no. dictũ Azo. in summa illius. ti. q etiam alleg. Bald. in
rub. C. de proba. in. j. col. quãuis contrariũ teneat idem Bald. in
l. ait pretor. in prin. s. titu. j. de cuius veritate videte Moder. pre
cipue do. Alex. in. l. qui bona. §. qui damni. ff. de dam. infe. ¶ Ca
pio gloss. magnam in verbo ex magna cã. diuido in quatuor par
tes. Primo declarat tex. z deinde allegat cõcor. Scdo opponit z
tripliciter soluit. Tertio remouet vnum contrarium. Quarto re
mouet aliud. Secũda ibi: sed contradicit. Tertia ibi. Item quod
dicit hic. Quarta ibi. hic autem in rei ven. In scda parte, tene ter
12 tiam solutionem quam Bar. z communiter doc. sequuntur. †Ex
qua habes, qd aut loquimur in iuramento veritatis. z illud non
potest postea taxari a iudice: q2 sic detegeret periurium. ita loqui
tur contrarium: aut loquimur in iuramento affectionis: z tũc se
cus est, q2 tunc non detegitur periurium: sed immoderata affe
ctio. z ita dicit glo. in. c. j. in verbo docuerit. de electio. in. vj. Cy. et
alij in aut. sed nouo iure. C. de iud. Ex ista doctrina inferas qd in
casu. l. si qñ. C. vnde vi. in. c. fi. qd me. cau. iudex dz ante taxare quã
titatem, q2 post iuramentum postea taxare non posset, cuz ibi sit
iuramentum veritatis. z ita per hanc doctrinã tenent do. Anto.
Imo. z Panor. in. d. c. fi. in notabilibus. z hoc expresse vult gloss.
hic dum allegat. l. si quando. Istam solutionem reprobat Fulg.
hic, z in. d. aut. sed nouo iure. per text. in. l. fi. j. eo. qui parum facit.
ego reprobo ex alio q2. d. solu. procederet si iudex solum haberet
moderare vel taxare iuramentũ affectionis: sed cũ possit in totũ
absoluere: vt dicit tex. certe in totũ spernendo iuramẽtũ detegit
periuriũ: vnde magis plz solu. Fulg. q cõtrariũ intelligat z de
claretur per istuz tex. nisi ex magna causa. quã solutionem refert
Albe. in. l. in actionibus. in. j. col. j. e. sed eam nõ tz. ¶ In ea. glos.
ibi: tunc enim sententia nõ reuocaretur. Nota diligenter hãc gl.
quam ponderant Bal. hic in lectura antiqua. Ang. z do. Alexã.
pro eo qd dicit Barto. in. l. admonendi. in. iij. col. in fi. s. ti. j. vbi di
13 cit Barto. † q in casu. l. si quando. C. vnde vi. sententia lata prete
xtu iuramẽti: de quo ibi, non retractaret per instrumẽta de no
uo reperta: dicunt doc. qd pro illo dicto est glo. hic. mihi videtur
q ista glo. nõ dicat hoc, q2 glo. expresse loquitur qñ snia erat lata
de re restituenda: nõ ergo erat lata super iuramento, sed super re
stitutione rei. z sic non super estimatione, sed super re: due enim
feruntur snie: vna super restitutione rei: alia super iuramento qñ
ille non restituit in contumaciam suam, hic glo. loquitur qñ erat
lata super re restituẽda, non autem quando erat iuratum: nisi di
catur qd gloss. loquitur in actionibus bonefidei, in quibus simul
z semel vna fertur sententia super vtroqz: vt est glos. singu. in. l. j.
in prin. ff. de actio. emp. q tamen esset nimium restringere gloss.
dixi in dicta. l. admonendi.

¶ Ecclesia nunq̃ moriatur. adde. c. liberti. iuncta. gl. ij. xij. q. ij. z in. c. si gratiose. iũcta gl. i pbo moritur. de rescri. li. vj.

1 ☞ Que sint proprie actiões, z quare dicantur arbitrarie. nu. 2. z seq. z an sint stricti iuris. nu. 31.
7 Actio efficitur arbitraria ex varijs causis, z ad quos effectus, nu. me. 10.
8 Arbitrium iudicis versatur circa tria vsqz ad nu. 11.
12 Duplex est iuramentum in litem.
13 An qui potest quod est plus, possit id quod est minus late vsqz ad nu. 16.
17 Interesse probatur per soluz iuramentum.
18 Actio ex testamento, est stricti iuris.
19 Actio realis nõ, est proprie actio.
20 Quomodo z qñ in actionibus bonefidei iuratur in litem.
21 Quid in actione ex empto.
22 Lata culpa an equiparetur dolo, in criminalibus, nu. 22. cũ limitationibus vsqz ad nu. 31.
32 Casus in quibus defertur iuramentum in litem.
33 Actio fauiana est in rem scripta.
34 Que z quot requirantur vt iuramentum in litem de affectione deferri possit.
35 An habeat locum contra iudicem vel arbitrum. nu. 35. z. 36.
37 Quando deferatur istud iuramentum.
38 An propter dolum defuncti, iuretur in litem contra heredes.
39 Que et quot requirantur vt iuramentum de veritate deferri possit.
40 Quando dicatur adesse difficultas probationis.
41 An stetur iuramento mercatoris contra hospitem si reperiatur valisia dissigillata. nu. 43.

relictum annuum in ppetuũ aduret in fini...

42 Vicini an possint torqueri, si reperiatur furtum factum.
44 Hospes nõ tenetur de vulnere illato per familiam, mercatori.
45 Facultas iurandi actiue transit ad heredes.
46 Iudex si post prestitum iuramentum taxauit, an possit reuocare.
47 An ab isto iuramento in litem possit appellari.

In actionibus. Ista lex est clauis totius titu. et dicit bar. in fine, quod eius materia est a nemine tractata. et quod eam nunquam intellexit nisi nunc. Paul. de cast. in .j. colu. dicit quod putat quod Bar. habuerit bonum sensum: sed quod profunditatem et tenebrositatem istius materie Bart. per infinita verba dum voluit declarare mirabiliter infrascauit. Idem Pau. in pe. colu. dicit, quod istam materiam nunquam inuenies taliter declaratam, quod tibi animus ex toto quiescat. et Ioã. fab. in .§. preterea quasdam. insti. de actio. quod in ista materia potius vellet nõnunquam addiscere, quã docere: ego pro viribus conabor reddere minus obscuram quam fieri poterit. ¶ Ad euidentiam premitte, quod materia huius legis est circa arbitrarias actiones. 1 †ideo non credas quod arbitraria sit proprium nomen actionis, nec quod originaliter insit actioni: sed est quedam qualitas propter accidens: vt est glos. in .l. in bonefidei. in verb. condicturum. et ibi Bart. et gloss. in .l. ij. §. hec actio. in 2 glo. j. ff. de eo quod cer. lo. †Sicut in simili exercitoria: institoria: tributoria: de peculio: de in rem verso: et quod iussu. vere non sunt propria nomina actionum: sed quedam qualitates seu adiectiones: 3 vt est gloss. in .§. si. institu. quod cum eo. †Unde debes scire quod actio dicitur arbitraria: in qua propter aliquod accidens incipit habere arbitrarium aliquid faciendi, preter naturam actionis. et ideo nulla actio potest fieri arbitraria: nisi que sit stricti iuris: nã in actionibus bonefidei ex natura actionis (que est larga et exuberãs) iudex potest deferre iuramentum in litem. et veniunt fructus et vsure: hinc est, quod nulla actio bonefidei etiam aptitudine potest fieri arbitraria: imo habent se vt opposita. l. in bonefidei. ff. de eo quod 4 certo loco. †Hinc etiã est, quod in actionibus bonefidei, nõ fert nisi vna sniã super re principali et super interesse: vt est gloss. singu. in 5 l. j. in prin. in glo. ij. et ibi Bar. ff. de acti. emp. †Solum ergo actiones stricti iuris possunt fieri arbitrarie, hoc est, propter aliquod accidens, actio stricti iuris efficitur arbitraria. hoc est dicere: iudex incipit habere arbitrium et potestatem condemnandi preter naturã actionis. nã cum actio sit stricti iuris, stricte proceditur vt iudex nihil vltra possit quam partes expresse egerint. l. quicquid astringende. in princ. ff. de ver. obl. l. veteribus. ff. de pactis. iuncto §. actionum. insti. de actio. Nam si iudex precepit in rei vendicatione, rem restitui, et reus sit contumax in restituendo, certe propter hanc contumaciam. et sic propter hoc accidens, iudex incipit habere arbitrium, vt preter naturam actionis que est stricti iuris: possit deferre iuramentũ in litẽ, de affectione, et sic illud cõdẽnare et ob hoc dicitur effici arbitraria. istud patet in actione ex testo, que est stricti iuris. l. alias. j. eod. et propter accidens efficitur arbitraria. l. si heres a testatore. ff. de eo quod cer. lo. sm Bartol. in .l. j. C. de conue. qui cer. lo. dare promis. et in .l. ij. in princ. ff. de eo quod cer. lo. diffinien 6 do †quid sit arbitraria actio: dicit, quod est illa in qua exercetur officium iudicis mercenarium deseruiens actioni intẽtate, propter aliquod accidẽs preter naturã actionis: et in istis arbitrarijs debẽt necessario ferri due sñie: vna per quã cõdẽnatur reus ad restituendum vel ad exhibẽdũ, vel quod simile, et si reus sit cõtumax, istud accidẽs, facit vt nunc iudex habeat arbitriũ ferendi secũdam sniam, et sic cõdemnãdi prout fuerit iuratũ in litẽ de affectione, arbitrio suo: vt per glo. et clarius Bart. in .l. si cũ exceptione. §. in hac. ff. quod me. cã. 7 et Bart. in .l. j. §. eo. ¶ †Itẽ premitte, quod actio efficitur arbitraria varijs ex causis: et iudex propter aliquã ex dictis causis incipit habere arbitrium. et istud arbitriũ põt verti circa plura, et precipue circa quatuor que enumerat magistraliter Bart. in .l. hoc edicto. in prin. ff. de publica. et vectig. et cõ. et pũgit bar. hic vnũ verbũ, et declarãt Ang. et Pau. de ca. et doc. in .d. §. preterea quasdã. vbi in specie posuit: et inter cetera, vertitur circa prestandum iuramẽtum in litem de affectione. et de hoc est materia huius. l. Et pro nũc dico sic. aliquñ enim actio efficitur arbitraria, propter aliquod extrinsecum accidens: pone propter adiectionẽ loci, nõ propter id de quo loquitur ista l. sed propter effectũ de quo loquitur titu. j. de eo quod cer. lo. vez vt habeatur ratio interesse, propter locum: quia non fuit pecunia soluta in loco vbi promissum est. Declaro, pone quod promisi soluere centum rome per stipulationẽ, si promisissem nõ adiecto loco, nõ potuissem petere nisi centũ: sed propter adiectionẽ loci, si nõ soluis rome et conueniam te in ista ciuitate: iudex põt tũc arbitrari: et debet tunc arbitrari prestandum esse interesse passum, propter locũ: et de isto interesse nihil ad nos, quia debet probari per testes, non per iuramentum. Aliquñ efficitur arbitraria ratione doli cõmissi a princ. et de isto arbitro non loquitur principaliter ista lex. declaro. Pone dolose coegisti me vt traderem rem meam, dolus est commissus a prin. certe mihi passo dolum, competit actio de dolo. vel quod metus causa: que sunt stricti iuris: ad quid ista actio competit ad rem meam. et aliquando succedit pena dupli vel quadrupli: si nolo soluere illã penam, iudex potest mihi deferre iuramentum de affectione. l. si cum exceptione. §. in hac. et ibi gloss. declarat. ff. quod me. cã. l. arbitrio. §. j. ff. de do. Aliquñ et tertio actio efficitur arbitraria propter iussum iudicis de restituendo vel exhibẽdo rem: quia si ille dolose et contumaciter recuset restituere, propter istum dolum ex postfacto potest iudex et debet arbitrari, deferẽdo mihi iuramentum in litem de affectione, et de ista materia proprie loquitur ista lex. Aliquando efficitur arbitraria actio propter interrogatoria, vt est videre in actionibus noxalibus, in quibus iudex potest interrogare dominum, an possideat seruum: et an habeat in potestate, et an velit soluere damnum, vel seruum. et de isto arbitrio nihil ad propositum nostrum. ista est communis doctrina. et istam doctrinam dedit clarius Bald. in dicto. §. preterea quasdam. et 8 dicit †, quod versatur circa tria arbitriũ iudicis in arbitrarijs actionibus. primo circa quid, secundo circa quantum, tertio circa quale. Primo circa quid, in actionibus quod me. causa, scilicet actor vellit petere rem et penam vel interesse. Circa quantũ, quando reus iussus restituere non vult, debet iudex deferre iuramentum: et de isto loquitur ista lex, et versatur circa quantum actor iuret, et iudex condemnet. Circa quale, vt statim dicebam in actionibus noxalibus: tamen istud vltimum membrum potest iungi cum primo. Et circa istud arbitrium Barto. hic. in .iij. colum. tradit regulam generalem, quod omnis actio stricti iuris siue realis siue personalis siue competat ad restituendum, siue ad tradendum, siue ad exhibendum, si interuenerit iussus, et condemnatur iste contemptus, dat arbitrium iudici generaliter deferendi iuramentum in litem de affectione: concurrentibus requisitis que ponã infra in materia, de hoc dicit esse text. expressum in .l. qui restituere. in fin. ff. de rei vendi. secus tamen esset si ad dandum competeret. et licet Paul. de castr. dicat: quod ista regula est, que facit istam materiam difficilem. Adde quod eandem regulam ponit Barto. in .l. si cum dos. §. j. ff. re. amota. Idem Bartol. in .l. iiij. §. sed et si quis. ff. re. amota. et licet Ange. dicat bene regulam non traditam ante Barto. tamẽ tu dic quod imo illam tradidit Nico. de matha. in questione que incip. quidam et c. quem refert Ioan. and. in addi. Specu. titu. de iureiuran. §. j. in additio. que incip. vidistis libellũ. sequitur Imol. in .l. nesennius. §. j. in penul. colum. ff. de re iudi. et latius Ioan. fab. in dicto. §. preterea. in .viij. colum. in versicu. quero nunquid omnes actiones. et ibidem Ioan. de pla. et Angel. de are. et Alexan. hic. in .ij. colum. circa medium. sed tu generalius dic: non habendo respectum an agatur ad restituendum vel tradendum vel si- 9 mile: †sed quod vbicunque pars non obtemperat iudici cõtumaciter et dolose, iste contemptus in omni materia reddit actionem arbitrariam, et facit quod iudex contra naturam actionis, possit deferre iuramentum in litem de affectione: intellige semper concurrentibus requisitis ad hoc iuramentũ: vez: primo, quod illa actio cõpetat ad tradendum, vel restituendum: vel ad exhibendum. et iudex iubeat rem restitui tradi vel exhiberi. Secundo quod iussus a iudice possit tradere restituere vel exhibere, vel quod dolo desierit posse. Tertio requiritur, quod actor eligat illud remedium arbitrarium, quia si actor vult, potest instare vt manu militari res illa auferatur. et tunc non succederent ista arbitrata. l. qui restituere. ff. de rei ven. et dicit Pau. de ca. quod ista est illa regula que reddit istã materiam obscurã. Ideo si pars nõ patitur poni confinia sm quod iudex in sententia precipit, potest deferre istud iuramentum in litem de affectione. l. iiij. §. sed et si quis. vbi Bart. ff. si. regun. istud etiam patet in .l. penul. §. in eum. iuncto quod vult gl. hic: quod ibi erat propter contemptum iudicis. istud etiam probatur ex .§. preterea quasdam. insti. de actio. vbi non curatur: an sit preceptum de re restituendo. Istud idẽ probatur ex .l. qui restituere. in fin. ff. de rei vendi. ¶ Tertio propius ad text. premitte, quod iurisconsul. in hac l. in princi. specialiter dixit de actionibus. in rem. et de actione ad exhibendum: quamuis non inueniam ab aliquo declaratum, eo quia exempla: quamuis non restringãt regulam: tamen eam declarant. l. damni infecti stipula. in princi. et §. sabini. ff. de dam. infec. et .l. j. §. labeo. ff. de aqua quoti. et esti. ad ostendendum per hec 10 duo exempla, †quod licet actio posset fieri arbitraria ad quatuor vniuersos effectus, quos enumerat Bartol. in dicta. l. hoc edicto. in princi. ff. de publi. tamen non in omnibus actionibus arbitrarijs habet locum iuramentum in litem de affectione: patet, quia non habet locum in actione que sit arbitraria propter locum, de qua loquitur totus titu. ff. de eo quod cer. lo. quia ibi interesse etiam verum non probatur per iuramentum partis, sed debet probari per testes sm Ioan. fab. in .d. §. preterea. ad si. et Pau. de cast. et Alexan. hic. Solum ergo habet locum iuramentũ in litem de affectione, quando pars non obtemperat iudici dolose, in non restituendo vel exhibendo rem: vel in similibus, sm quod iudex in sententia precepit. nam contemptus iudicis in eo qui est in dolo et contumax

contumax est quod facit esse locu3 huic iuramēto in litem de affe-
ctione.d.l.qui restituere.iūcto.d.§.preterea quasdam. Et ex hoc
sequitur clarus intellectus ad istam legem,quod licet tex.simpli-
citer dicat in actionibus in rem ꝛ ad exhibēdum iurari in litem,
non tamen sic simpliciter debet intelligi, sed quādo precessit sen-
tentia iudicis de restituendo vel exhibendo rem,ꝛ pars fuit con-
tumax:tunc in actionibus in rem ꝛ ad exhibendū (quia predicto
modo efficiunt arbitrarie)bene iuratur in litem:als haberet lo-
cum lex sequens,que dicit in actionibus stricti iuris non iurari
in litem:verum est quando prius non sunt facte arbitrarie,modo
11 de quo.s.† Item ex predictis habes quare in secunda parte hu-
ius legis:ꝛ sic in versi.plane.non habeat locum iuramentum in
litem de affectione.ratio est.q: ibi nullus fuit contemptus iudi-
cis,ꝛ nulla cōtumacia contra preceptum iudicis:vnde causatur
istud iuramentū in litē de affectione,q̄uis precesserit mora debi-
12 toris respectu creditoris.† Item aduerte,quod licet doc.dicant
duplex esse iuramentum in litem.vnum de affectione.l.penul.§.
in eum.ff.ne quis eū qui.ꝛ quod de isto loquitur prima pars hu-
ius legis, Aliud de veritate de quo loquitur secūda pars huius
l.ꝛ sic versi.plane.tamen nullam legē habes que expresse dicat de
iuramento in litem de affectione:sed doc.ista nomina magistra-
liter addiderunt,gratia cōmodioris doctrine. ¶ His sic premis-
sis venio ad legem.diuide ꝛ subdiuide vt per Bartol.hic.h.d.in
summa. In actionibus stricti iuris,in quibus non est facta resti-
tutio vel exhibitio prout iudex pcipit:q: isto modo vel simili effi-
ciuntur arbitrarie/ Item in actionibus bonefidei iuratur in lite3
de affectione fm taxationem iudicis ob dolum tm. In aliis autem
actionibus stricti iuris non iuratur in litem:nisi quando als ve-
ra estimatio probari non potest.h.d.cum.l.seq. Et aduerte circa
actiones bonefidei,iudex potest in illis ex natura ipsarum actio-
num:vt declaraui.s.in primo euidē.ꝛ ad hoc assignat rationem
13 tex.in.l.quia tantūdē.ff.de neg.gest. ¶ † No.quod in iuramento
in litem de affectione,potest iudex taxare quantitatem vsq3 ad
quam iuretur.de quo dixi in.l.preceden.in.§.penul. ¶ Secundo
no.in versi.licuit enim.fm Lud.ꝛ Alex.hic:quod illi cui l3 quod
est plus debet licere quod est minus vt hic:ꝛ i regula cui licet.fa-
cit tex.no.in.l.cui pacto.ff.de ser.expor.facit.l.in suis.ꝛ ibi Ange.
ꝛ Moder.no.ff.de libe.ꝛ posthu. Ad idem facit glo.no.in.c.ex lit-
14 teris.de restitu.spo.quam Bal.ibi reputat sing.que vult.† quod
qui potest offendi in persona quod est plus,multofortius potest
offendi in bonis.l.in seruorū.ff.de pe. Ad idē facit text.in.l.nec in
15 ea.ver.sed cui occidere.ff.de adul.per quem no.ibi Bart.† quod
bānitus qui ex forma statuti potest impune occidi,multofortius
potest vulnerari ꝛ contumeliis affici. Idem tenet Cy.in.l.j.ad fi.
C.que sit lon.consuetu. Bal.in.l.si quis non dicam rapere.in pnc.
C.de episco.ꝛ cler. Ange.ꝛ Moder.in.d.l.in suis.ꝛ eodem modo
poterit teneri in priuato carcere ꝛ torqueri,fm Bald.in.l.j.C.de
exhi.re.ꝛ in.l.j.C.de priua.carce. Imo fortius,si statutum permit-
tat bannitum posse offendi,poterit licite occidi.fm Bart.in.l.iij.
§.fi.in fi.ff.de adi.leg.ꝛ in consi.suo incip.statuto castri plebis.per
c.fin.de homi.in.vj. Joan.and.in addi.Specu.in.iiij.parte.in tit.
de constitu.§.j.in fi. Alexā.in.d.l.in suis/q̄uis contrarium teneat
Bald.in peculio suo:in verbo bannitus.sed tu omnino vide late
Albe.de rosa.ꝛ miror quod Alex.nō allegauerit in tractatu sta-
tut.in.iiij parte.in.q.xvij.que incip.supposito quod tale statutū
valeat.vbi arguit ad partes,ꝛ inclinat in sententiam Barto.di-
cens quod habuit de facto Pergami,vbi viguit dictum statutū
tempore domini Feder.de scala:qui habebat magnos iurisperi-
tos in curia sua ꝛ quod ista obtinuit:ꝛ ita fuit etiam iudicatum
per collegium Bononie:refert tamē Bandinum aliter tenere in
fine operis sui.in vlti.q.ꝛ aliter tenet Rayn.de forli.in.l.quod si
iterum.ff.de adi.lega/ Predictum nota.text.limita fm Alexan.
ꝛ ante eum Ludo.roma.hic:non procedere in decreto iudicis,in
quo in alienationibus minorū si permittatur quod est plus,non
intelligitur permitti quod est minus.text.habes ꝛ exemplum in
l.si pupillorum.§.si pretor.ff.de reb.eo. Sed tu caue propter.l.ij.
cum gloss.vbi docto.C.de patri.qui fil.dis.vt facilius permittitur
16 vēdere q̄ pignorare. ¶ † Tertio no.in versic.sed in his omnibus
duo que requiruntur ad hoc vt istud iuramentū in litem de affe-
ctione deferri possit.s.qualitas actionis,item dolus rei,duo alia
17 requisita addit Bar.j.in processu materie ibi dicetur. ¶ † Quar-
to no.in versi.plane casum,in quo verū interesse probatur per so-
lum iuramentum partis,quando difficultas probationis preces-
sit dolo aduersarii:simile habes in.l.si quando.C.vnde vi.ꝛ in.c.
18 fi.quod me.cau.ꝛ vide per glo.in.l.semp.§.hoc interdicto.in ver.
iurauerit.ff.quod vi aut clā. ¶ † Vltimo not.ex.l.als,q̄ actio ex
testamento est stricti iuris:facit.l.si heres a testatore.iuncta.l.in
bonefidei.ff.de eo quod cer.lo.facit.l.fin.ff.de condi.ob tur.cau.et
patet,quia nō numeratur.in.§.actionum.insti.de act.intellige nisi
quo ad duo,de quibus not.per Bar.in.d.l.si heres. ¶ Capio gl.

in verbo in rem.diuide in tres. Primo allega.concord.ad text.
Secūdo oppo.ꝛ soluit. Tertio querit secunda ibi:ꝛ dic q̄ impro-
19 prie.tertia ibi:item nunquid. ¶ † In ea.glo.ibi:sed large hic po-
nitur.tu assigna rationem,quare actio realis nō dicatur proprie
actio,q: ei non conuenit diffinitio actionis posita in.§.j.instit.de
actio.q: actio est ius persequendi in iudicio:quod sibi debetur.d.§.
j.sed is qui agit in rē,non prosequitur sibi debitum:sed id qđ est
suum.ideo docto.ibi dubitant,an ibi diffiniatur actio realis:an
solum personalis. ¶ In gloss.ibi:in plurali numero fragilis est
ratio quia pluralis numerus duorum numero cōtentus est.l.vbi
numerus.ff.de test.melior ratio est,q: text.hic loquitur indefini-
te,ꝛ indefinita equipollet vniuersali.l.si pluribus.ff.de lega.ij.c.
solite.de maio.ꝛ obe.cum si/ Item q: dicta in rei vendi.habēt lo-
cum in publiciana.l.eum qui.§.in publiciana.ff.de pub. ¶ Glo.
in verb.in bonefidei.diuiditur in tres partes. Primo alleg.con-
cor.ad tex. In secunda ponit vnam fallentiam ad tex. Tertio po-
nit aliam fallentiam seu limitationem.secunda ibi:ꝛ hoc in dire-
ctis.tertia ibi:sed speciale est in actione ex empto. ¶ In glo.ibi,
non in contrariis,habes limitationem ad regulam legis nostre:
20 q̄ † in actione bonefidei iuratur in litē,verū est in directis: secus
in contrariis:exemplum.depono penes te rem meam:ꝛ non vis
restituere,rumpis fidem:ideo datur mihi facultas iurādi in litē
contra te:sed in contraria non agitur de fide rupta,ideo non iu-
ratur in litē intellige nisi etiā in contrariis agatur de fide rupta,
vt vult text.in.l.ei apud quem.alleg.in glo.ꝛ de hoc est glo.singu.
in.l.si pignore.§.si post.in verb.tenetur.ꝛ ibi.Bart.ad hoc not.ff.
de pig.act. Imo.in.l.infamem.ff.de pub.iudi.ꝛ Moder.hic:q̄uis
contrarium sentiat glo.in.l.furti.§.contrario.vbi Barto.dubitat
21 ff.de infa.† Que autem dicantur actiones directe ꝛ que cōtrarie
declarat glo.magistra.in gl.magna.in fi.in.l.cōsensu.§.de act.ꝛ ob.
¶ In gl.glos.habes secundā limitationē ad text.vt non procedat
in actione ex empto:q: q̄uis sit bonefidei:tamē in ea nō iuratur in
litem de affectione:intellige quando nō haberet facultatē rei tra
dende:al's q: potest cogi tradere precise fm cōmunem sententiā
que habetur in.l.j.in princ.ff.de act.emp.si nō traderet iuraret in
litē de affectione,fm Bar.hic ꝛ cōmuniter doc. Et ita pcedit gl.
in.l.si traditio.in gl.fi.parua.C.de act.empt.ita teneas q̄uis Ful.
ꝛ ante eum Alber.hic tenuerit indistincte,q̄ nunq̄ in actione ex
empto iuretur in litē de affectione,p text.i.d.l.si tradi.in ver.quantū
iudex arbitratus fuerit.ꝛ in.l.ex empto.§.ibidem iul.ff.de actio.
emp.qui tex.nihil faciunt,q: non est bona cōsequentia,iudex esti-
mat:ergo non iuratur in litem,cum in arbitrariis in quibus de-
fertur istud iuramentum,semper iudex arbitratur:vt est text.cla-
rus in.d.§.preterea.in verb.iudici estimare.ꝛ in.l.preceden.§.fin.
ibi:ꝛ ante ꝛ post iudex potest taxare ꝛ minuere/ Mouetur etiam,q:
istud iuramentum nunq̄ habet locū,nisi qn̄ agitur ad restituen-
dum ꝛ ad exhibēdum secus quādo ad tradendū,vt in actione ex
empto:sed errat vt dixi in euidem/ Itē mouetur,quia in titulo de
cōtrahen.emp.ꝛ in ti.de act.emp.nihil dicitur de iuramento in litē
sed nō obstat,cum colligatur prima regula legis nostre.ꝛ.l.iij.§.in
hāc.in ver.sicut in ceteris bonefidei iudiciis.ff.com./ Vltimo mo-
uetur Fulg.q: si diceremus,quod in actione ex empto,iuraretur
in litē:eo quia bonefidei,sequitur q̄ etiā in actione prescrip.verbis
quando daretur pro permutatione,quod est contra.l.naturalis.
§.j.ff.de prescrip.ver.responde,q̄ ex separatis nō infertur,vel ali-
ter,q̄ est verum quod illo casu iuratur in litem,gloss.est sing.in.l.
naturalis.§.sed si faciam,in verbo,similis.ff.de prescrip.ver.ꝛ se-
quitur.d. Alex.hic:qui respōdet ad quedam argumenta Fulgo,
tenentis contrarium/ Cōclude ergo,q̄ si venditor est iussus a iu-
dice ꝛ habet facultatem rei tradende,q̄ iuratur in litem:vt hic p
Bar.ꝛ ipsemet Fulgo.dicit,qđ licet predicta dixerit causa dispu
tandi,qđ tamē nō est recedēdum a cōmuni opi. ¶ Glos.in verbo
nō ob culpam.diuiditur in tres partes. Primo declarat text. In
22 secūda que est ibi:sed propter latam,format.q.ꝛ dū dicit glos.† q̄
pter solā cōtumaciam q̄s potest excōicari:dic q̄ de hoc est text.
in.c.j.in fin.ꝛ in.c.qm̄ frequēter.in fi.vt lit.nō cōtest. In tertia que
est ibi:porro in actione tutele.glos.ponit fallētiā ad text. ¶ Circa
23 secūdā partem glo.q: prima clara est:dic† quod cōmunis opi.est
quod in causis criminalibus,ad hoc vt quis possit criminaliter
puniri,requiritur dolus,nec lata culpa equiparatur dolo:ad hoc glo.
alleg.l.in.q.nihil facit,debuit alle.tex.in.l.i lege cor.ff.ad le.cor.de
24 sica. ¶ † Limita per text.no.in.l.si q̄s aliquid.§.q abortionis.ff.de
pe.s.quando res est pessimi exēpli:quā.l.limita per.l.iij.§.ex sena-
tuscōsulto.ff.de sica. Adde qđ est dare alium casum,in quo in cri-
minalib9 lata culpa equiparatur dolo.s.in.l.milites.ff.de custo.reo.
quam legē. Old.cōsi.xcij.qđ incip.rex habebat arcem,extēdit ad
custodē arcis.i.castelanum.vt si dolo vel culpa perdat arcē,debet
capite puniri.istud idem tenet Bal.in.l.ad cōmetariensem.ff.de
cust.reo.cōfirmat ista decisio per regulā Bal.in.l.ex diui.C.loca.
vbi dicit Bal.qđ a pari procedūt,custos carceris,ꝛ custos arcis.

R

¶ Adde etiam verã esse cõclusionem glo. q in causa infamie, lata culpa non equiparatur dolo: ratio est: q2 causa infamie, z causa vite equiparantur. l. iusta. ff. de manu. vin. Bar. in l. transigere. in. ij. col. C. de transac. z firmat gl. plenior in. §. suspectus. insti. de suspe. tu. alleg. in glo. Intellige qñ infamia est imponenda p sñiam iudicis, vt in. d. §. suspectus. sed qñ infamia imponitur ipso facto seu ipso iure: iuxta. l. palam. §. fi. ff. de ritu nup. z in casibus de quibus in. l. j. ff. de infami. nunc lata culpa sufficit z equiparatur dolo. l. libertorum. §. notatur. vbi glo. z omnes doc. ff. de infa. glo. z doctor. in. d. §. suspectus. z Bar. in repet. l. quod nerua. circa. ix. vel. x. colũ. Que aũt sit ratio diuersitatis dubitat hic Fulg. q2 potius videret dicẽdum oppositũ: z dicit, q nõ potest dari ratio diuersitatis. Et pptereа tenet: q q̃tum ad causam infamie, lata culpa equiparat dolo, poterat allega. tex. in. l. impuberibus. §. fi. fraus. ff. de suspec. tut. iuncta. l. j. ff. de infa. dicitur in. d. l. j. qd tutor qui remouetur vt suspectus est infamis. in. d. §. si fraus. dicit, q si fraus non intercessit, sed lata culpa que equiparatur dolo, remouendus est. Teneo cum cõmuni sententia, z rationẽ diuersitatis assignat Bart. in. d. l. qd nerua. in. ix. col. z dicit, q qñ quis ipso facto efficitur infamis, lex adeo abhorret, q non considerauit an dolus vel lata culpa intercedat. l. palam. §. si fraus. q2 lz dicat q possit remoueri p latam culpã: non tamen dicit, quod efficiatur infamis q̃uis suspectus. ¶ Per istam limitationẽ ego valde dubito de eo qd singul. tenet Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. in. iij. colũ. ff. de offi. procon. z leg. qd ad hoc vt habeat locuz pena. l. si quis maior. C. de trãsac. requiritur, q contrafaciens sit in dolo, z non sufficeret lata culpa: ratio per quam mouetur Bal. est, quia sequeretur q ex culpa quis efficeret infamis, qd est absurdum fm eum. Istã decisionẽ multũ no. z sequitur Alex. in. l. fi. circa fin. ff. qui satisd. cog. z plenius in cons. xcij. inci. perspectis his q̃ in themate narrata sunt. in pe. col. mihi videtur q ratio Bal. stringat contra eũ: nã clarũ est, q pena infamie z alie pene. d. l. si qs maior. imponũtur ipso iure: vt probat ibi tex. in ver. mox. vbi Bart. z omnes not. sed sic est, q vbi pena infamie imponitur ipso iure, vel ipso facto: tunc lata culpa sufficit fm
25 omnes: vt. s. retuli z istud mihi multum stringit. ¶ † Item adde glo. in q̃tum vult, quod ad deferenduz iuramentum in litem, lata culpa non sufficit. Ultra glos. dic rationem esse: q2 est pena contumacie seu contemptus. d. l. qui restituere. z. s. declaraui: sed sic est, q vbicunqz lex imponit penam, z facit mentionem doli: tunc lata culpa non equiparatur dolo, fm Bart. in. d. repe. d. l. quod nerua. in. viij. vel. ix. colũ. z in. l. j. §. non fuit. ff. si quis te. li. esse ius. fue. Bal.
26 z Sali. in. l. j. C. depo. dom. An. z Imo. in. c. ij. de constit. † in q̃tum etiam glos. z docto. dicunt, q non debet quis corporaliter puniri ex lata culpa, sed requiritur dolus. Ex hoc infert ad statuta disponentia, quod quicunqz occiderit hoiez: z dederit auxiliũ aut fauorem homicido, debeat decapitari: pone aliquis commisit homicidium ex lata culpa, an teneatur: dubiũ facit, q2 iudices maleficior volũt intelligere verba statuti ad literã. Pro ista parte q statutuz generaliter loquens, debeat generaliter intelligi, tam in dolo q̃ in culpa lata, facit tex. in. l. iij. §. qd pretor in ver. cessat. z ibi Moder. si. ne quis eum qui. z Bald. hic: in princ. z in. l. pignus. in vlti. colũ. C. de pig. vbi ponit regulã, q in penis statutorũ, si statutum nõ facit mentionem de dolo, nec nos debemus facere: sed bene requiritur lata culpa: alr non punitur criminaliter. ita Imol. in ca. j. in vij. colum. de cõmo. Teneas intrepide cõtrarium, q tale statutuz non vendicat sibi locum nisi homicidium fit factum dolo. Ista cõclusio pbatur, primo, q2 statuta recipiunt ᵃ interpretationes passiuam a iure cõmuni. l. ij. cum glo. vbi doc. C. de noxa. glo. z scribentes in. l. fin. in. §. in computatione. in glo. magna. C. de iure deliber. Bart. in. l. omnes populi. in. vj. q. princ. ff. de iusti. z iur. sed de iure cõmuni, non punitur quis de homicidio, nisi propter dolum. text. in. l. lege cornelia. ff. de sica. igitur zc. Et quod statuta debeãt sic intelligi. s. si homicidium fuerit dolo cõmissum, tenet Bal. in. l. data opera. in. v. col. §. qui accu. Cy. Bald. Ang. z Pau. de cas. in. l. j. ff. de legi. Bal. z Sali. in. l. ij. C. de noxa. Bald. in. l. omnes populi. in xvij. col. ff. de iusti. z iur. Bald. in. l. quicũqz. in. v. colũ. C. de ser. fugi. in. c. fin. de consti. in repe. l. cũctos populos. in vlti. char. C. de summa trini. Ange. in. l. is qui cum telo. C. de sica. Salic. in. l. pen. C. de sica. Anto. de but. z Imol. in. c. ij. de constit. Idem tenet Paul. de ca. z melius q̃ alibi, in consi. cxc. quod incip. in causa incarceratorum. Idem tenet Alex. in consil. cclxxxvj. quod incip. in casu proposito. z in consil. cclxxxvj. quod incip. post redditum consilium. et est cõmunis conclusio: z ante eos idem voluit Barto. in. l. quid ergo. in. §. pena grauior. ff. de infa. in. iij. colũ. ad fi. z est doctrina Barto. z signanda in. l. j. in princ. in. iij. colũ. ad turpil. vbi Bart. ponit istã
27 doctrinam, † quod aliquis non debet capitaliter puniri, nisi interuenerit dolus. Ultra scribentes habes: text. in. l. cum autem. in. §. excipitur primo. in verb. corporalem. ff. de edi. edic. quez ad hoc alleg. Bald. in repe. l. cunctos populos. in vlt. colum. Sed cõtra predicta arguo sic: statuta sic debent intelligi, vt aliquid addãt vltra

a ¶ Recipiũt Adde bal. in. l. si nõdũ. C. de furtis. Pau. de ca. cõn. cij. inci. no ẽ dubiũ. in. ij. col.

ius commune. Barto. in. l. iij. §. pretor ait. ff. de dam. infec. sed fm predicta per statuta nihil adderetur iuri cõmuni. Et si dicas quod statutum nihil debet addere iuri cõmuni, quando aliquis indebite puniretur. iuxta no. in. d. §. in computatione. respõde quod imo iste debite punitur. Et ad istam conclusionem vide qd dicit Pau. de ca. in. l. z si seuerior. C. de infami. z in. l. si fugitiui. C. de ser. fugiti. vide etiam ad istam doctrinam decisionem Nelli de sancto Geminia. in tracta. bannitorum. in. ij. parte. secundi temporis. in. q. xxvij. Adde etiam illud quod decidit Signoro. de homodeis. in
28 consil. xxvij. quod incip. statuto ciuitatis Papie cauetur. † Aliquis volens se defendere a cane, proiecit lapidem in canem et occidit transeuntem: fuit dubitatum nũquid debebat puniri de homicidio: tandem dicit fuisse iudicatum quod non. Adde quod dicit idez Signoro. in consi. quinquage. quod incip. titius calce percussit vxorem. z de hoc vltimo vide Bart. in. l. si Gemina. circa fi. ff. arb. fur. ces. adde etiam quod decidit Card. flo. in. c. lator. de ho-
29 mici. vbi refert accidisse casum. † Erant duo in naui: alter habens ferrum percussit socium qui mortuus est. refert quod fm formam statuti non debet decapitari: q2 non fuit in dolo. Ultimo adde qd dicit Bald. in. l. fina. per glo. ibi. ff. quod quis. iur. quod statutã penalia semper intelliguntur habere clausulã in se: si delicta fuerint
30 dolo commissa. ¶ † Ex his habes formatam conclusionem, quod quandocunqz statutum loquatur de homicidio puniendo: intelligitur si interuenit dolus, non culpa. ¶ Pro limitatione prima dic, quod q̃uis non puniatur quis capite, propter culpam: tamẽ debet puniri de culpa (licet mitius) arbitrio iudicis. l. si adulteriũ cum incestu. §. impuberes. ff. de adul. l. iij. §. sed et si senatusconsulto. ff. de sica. Secundo limita, nisi statutuz diceret, quod quicunqz commiserit homicidium quocunqz modo decapitetur: tunc etiã ex culpa puniretur. ita Sali. in. l. ij. in. iij. colum. C. de noxa. ¶ Gl.
31 magna in verb. plane diuiditur in duas partes princip. † Primo tangit an actiones arbitrarie sint stricti iuris vel bonefidei. z concludit quod sunt stricti iuris, z bene, cum sint species separate ab actionibus bonefidei. in. l. in bonefidei. ff. de eo quod cer. lo. Idem tenet gloss. in. §. preterea quasdam. institu. de actio. z in. l. si filiofa-
32 milias. §. j. in versi. iurauit. ff. solu. matrimo. † In Secunda ibi: not. ergo. glos. enumerat quatuor casus in quibus defertur iuramentum in litem de affectione: et tamen actio non erat arbitraria. In q̃tum glo. ponit fallentiaz in casu. l. tenetur. §. in actione. ff. si quid in frau. pa. z dicit glos. quod ibi ideo est: q2 illa actio est in rem scripta. Adde text. in. l. si patronus. in. §. hec actio. et in. l. si id quod. ff. si quid in frau. pat. voluit dicere glo. quod quemadmodũ in actione ad exhibendum; que est personalis in rem scripta. l. ij. §. et aũt personalis hec actio. ff. ad exhiben. ita z in actione fauiana que est personalis in rem scripta. Sed tertium casum reprobat Barto. in iij. colũ. dicens, quod in. d. l. tenetur. §. in actione. z in. l. si cum doc. alleg. in gloss. actio erit arbitraria propter preceptum iudicis de restituendo contemptuz: tamen aduerte quod in illis legibus de precepto iudicis est verbum nullum: tamen sic debes intelligere, alr reus non diceretur noluisse restituere, vel fuisse cõtumax. Aduerte tamen quod Barto. q̃tum ad has leges videtur aliqualiter contrarius in istamet. iij. colum. in princ. nam ibi loquitur conditionaliter, quod in casibus alleg. in glos. actio potuisset fieri arbitraria, si presupponeremus intercessisse iussum iudicis de restituendo. Cogita etiam si posset dici, quod ille leges loquuntur de iuramento in litem quod est veritatis, non quod est affectionis. Fatetur tamen Barto. cum glo. vnum casum esse specialẽ in. l. penul. §. in eum. ff. ne quis eum qui. vbi iuratur in litem de affectione: et tamen non est ibi preceptum iudicis: sed ratio specialitatis est, vt in glos. Item dum gloss. pro tertio casu refert casum positum in. l. nostra. in. x. plane. in hoc dicit qd communiter tenetur opi. Azo. relata in glos. z per glos. approbatam, quod ver. plane. non intelligatur de iuramento in litem de affectione, sed de iuramẽto quod
33 est veritatis: z ita tenet Bar. in. iij. colũ. z omnes. † Item dum glo. dicit quod actio fauiana est in rem scripta, adde quod est tex. in. l. si patronus. §. hec actio. z in. l. id qd. ff. si quid in frau. pat. Tamen istud nihil dicit, q2 ad hoc vt actio sit arbitraria, non refert an sit realis, an personalis. d. §. preterea quasdam. ¶ Extra glo. Barto. hic examinat duplicem speciem iuramenti in litem: vnum est de affectione: aliud de veritate: prout de duplici specie iuramenti lo-
34 quitur ista lex. ¶ † Circa primam format tres q̃ones. Prima est, que et quot requirantur vt iuramentum in litem de affectione deferri possit, z dicit quod quatuor. Primo quod natura rei que petitur sit talis in qua cadat affectio. l. nummis. s. e. z ibi tetigi de limitatione quam tradit hic Bar. quando quantitas successisset loco speciei per. l. penul. §. in eum. ff. ne quis eum qui. subdit Barto. quod etiam habet locum istud iuramentum quãdo agitur ad factum. l. iij. §. sed et si quis. cum glo. z ibidem Barto. ff. si. regun. nec dicas quod in obligationibus facti debeat succedere obligatio solum ad verum interesse. l. stipulationes non diuiduntur. versic. celsus

celsus.ff.de verb.oblig.l.si quis ab alio.in fi.ff.de re iudi.qr procederet qñ esset merum factum:et aliud nõ interueniret:et sic qñ non interuenisset iussus iudicis et sñia super hoc,per regulam quã ponit Bar.hic:in.iij.col.et per illud qd vult glo.singu.in.l.qui restituere.in glo.magna in verb.cõdẽnandum.circa fi.ff.de rei vendi. quã Bal.et Ang.ibi reputãt sing.isto modo inducẽdo.nã quodcunqz preceptum iudicis,dicitur sententia interloquutoria.glos. in.l.cum clericis.C.de epi.et cleri.sed vbicũqz qs per sentẽtiam interloquutoriã tenetur ad factũ,cogitur precise facere:nec soluendo interesse liberatur,fm glo.in.d.l.qui restituere.de cuius veritate vide do.Alex.in.d.l.stipulationes non diuidunt.tñ aduerte qr.d.l.iij.§.sed et si quis.cum glos.bene dicit condẽnandus,sed nõ dicit ad quid:ideo nõ dicit magis p iuramentũ affectionis q̃ veritatis. ¶ Secũdo requiritur fm Bar.natura actionis.nam fm eum,iuramentũ in litem de affectione solũ habet locũ in tribus actionibus,in actionib9 in rem:in bonefidei:et in arbitrarijs stricti iuris. ¶ Tu aduerte quod Bar.male separat actiões in rem ab actionibus stricti iuris arbitrarijs, qr nunq̃ in actionibus in rẽ habet locum iuramentum in litem de affectione,nisi quãdo efficiunt arbitrarie ,ppter cõtemptum iudicis in non restituendo.d. l.qui restituere.et declaraui.s.in euidẽ.et ideo text.in.d.§.preterea quasdam.dicit,q actiones arbitrarie sunt tam in rẽ q̃ in personam:nisi dixeris saluando Bar.q Bar.fecit hanc separationem gratia cõmodioris doctrine. ¶ Tertio requirit dolus,nec sufficeret lata culpa,nisi in actiõe tutele:vt.s.in.gl.in verb.nõ ob culpam. Adde qd nec sufficeret, qd quis temere litigasset ad hoc vt huic iuramẽto locus esse possit,fm Abb.Panor.in.c.qm frequẽter.§.in alijs.in.xiij.colũ.vt lit.nõ contest. Quo aũt tẽpore dolus debeat esse cõmissus:Bart.fuit verbosus:put dicit Pau.de ca. et in effectu cõstituit differentiam inter actiones stricti iuris arbitrarias,in quibus non sufficit dolũ ab initio fuisse cõmissum,qñ dolose acquirebatur res:sed requiritur ex post facto in nõ parendo iudici:et actiones bonefidei in quibus sufficit dolus ab initio qñ res adhuc extat:sed est penes alium,per.l.si possessor.§.fin.ff. de pe.here.cum Bart.tenuit Ang.et Pau.hic:sed Fulg.et Alex. reprobant et bene,cum in vtrisqz requiratur dolus ex postfacto. Nec ob.d.l.si possessor.§.si que decepit Bar.qr ibi nedũ ab initio dolose acquisiuit:sed etiam dolose fecerat quo minus posset restituere. ¶ Quarto requiritur habilitas persone,qd ille cui defert illud iuramentum,sit dñs litis vel quasi.l.vulgo.j.eo. Item q sit pubes.l.videamus.in pñc.s.eo. Adde,q fisco vel eius pcuratori non defertur istud iuramentum in litem de affectione:et in hoc est deterioris conditionis quã priuatus.ita dicit glos.sing.in.l.quotiens.in glos.fi.in ẜ.crediderit.C.de exac.trib.lib.x.quã sequit Jo. fab.in.§.itẽ aduersus.instit.de actio.sed illã glo.reprobant Bal. et Jo.de pla.ibi.et Alex.in.d.l.pe.§.in eum. ¶ Ultra Bart.adde sex alia requisita. Nam quinto requiritur q intẽtentur actiones bonefidei directe:nã in cõtrarijs nisi agat de fide rupta,nõ est locus huic iuramẽto:vt.s.per glos.ij.vbi dixi. ¶ Sexto requiritur q agatur ad tale qd,ad qd quis possit precise compelli:secus si liberatur prestando verũ interesse,vt in actione ex empto,quando non habet facultatẽ rei tradẽde:vt dixi.s.in.l.iij.in glo. ¶ Septimo requirit,q quis cõueniatur ex dolo pprio,vel ex proprio delicto.nam si conueniat ex alieno dolo:puta pupillus ex dolo vel delicto tutoris,vel quãdo villa teneret pro robaria alterius.tunc nunq̃ habet locum istud iuramentum in litem de affectione:tex. est in.l.j.et ibi not.Bart.ff.qñ ex facto tuto. Idẽ Bar.in.l.ne quid. ff.de incen.rui.nau.et in.l.si quãdo.C.vnde vi.Bal.in.c.j.§.conuenticulas.de pa.iur.fir.Cano.i.c.fi.qd me.cau.limita nisi fingeretur eadem persona,vt in herede,qui fingitur eadem persona cum defuncto.in aut.de iureiurã.a mo.presti.in prin.ideo conuenitur ex dolo defuncti:vt videbitis.j.in.ij.qõ. ¶ Octauo requirit q reus conuentus nõ habuerit causam possidendi ab agente.nã si ab eo habuisset causam possidẽdi,q̃uis causa sit nulla:tamẽ contra eũ nõ habet locũ istud iuramentũ in litẽ de affectione:ita pbat text. no.vbi habes exemplũ in.l.si donare.in pñci.ff.de do.inter virũ et vxo.quẽ ad hoc reputat sing.Ludo.ro.in singu.suis in singulari incip.dicit.l.qui restituere. ¶ Nono requirit q agens non habuerit rem venalem.nã si exposuisset rem venalem,et aliqs empturus eam possideret,et condemnatus ad restituendum,nollet eam restituere,non potest iurari in litem de affectione.gloss.est.de hoc singu.in.l.ij.in ver.contrario.C.de in litem dan.tu.quã ad hoc reputat sing.Ludo.ro.in loco proxime allega.et potest esse ratio:qr postq̃ quis exposuit rem venalem,declarauit se non habere affectionem ad illam rem. Duo alia specialia circa rem venalem expositam,dixi in.l.rogasti.in prin.s.si cert.peta. ¶ Decimo requirit quod agatur iure actionis.nam vbi imploratur officium iudicis,non habet locũ istud iuramentũ in litem de affectione:gloss. est no.in.l.harum.in ver.condẽnet.ff.si serui.ven.quã sequuntur Bal.et Ful.ibi:et dicit Bald.q est multum nota.et qd alibi raro

reperitur:eã sequunt Bar.et Moder.in.l.si prius.in pe.char.l.ij. q.ff.de oper.no.nun.et ibi Jmo.reputat singu.et ibidem latius sequit Alex.eam etiam tenent Ang.et Moder.in.l.argentarius.§. cũ autem.per illũ tex.ff.de eden. Pau.de cast.et Alexan.hic:et dicit Bal.in.d.§.cum autem.quod glos.in.d.l.harum.pulchre probat,q officiũ iudicis nõ habet vim actionis bonefidei nec stricti iuris arbitrarie:tamen contra dictũ glo.tenuit per bonas rationes ipsemet Bar.sibi cõtrarius in.d.l.harum.et ibidem Pau.de ca.et Jo.fab.in.§.preterea quasdam.insti.de actio.et ista secunda semp mihi plus placuit,q̃uis vtraqz disputatio posset facile defendi. Et tenendo primam opi.responde ad fundamenta Bar.et Jo.fab.q illa glo.que vult,q quando imploratur officium iudicis non deferatur iuramentum in litẽ,intelligitur quando imploratur officium iudicis nobile:sed in fundamento Bar.est officiũ iudicis mercenariũ deseruiens actioni:et illud proprie est q cau-
35 sat iuramentũ in litem.† Item adde q istud iuramentũ in litem de affectione habet locũ etiã cõtra iudicem qui male iudicando fecit litem suã,fm Bal.in.l.ij.circa prin.C.de sen.ex pe.reci.et not.
36 Ange.in.l.iiij.§.in eum.ff.de dam.infec.† Idem potest dici cõtra arbitrũ quia etiam male iudicãdo facit litem suã:vt est text.fingu.in.l.penul.et ibi Bartol.et alij ad hoc not.C.de pact.et ibi dixi.
37 ¶ † Secundo principaliter querit Bart.quando deferri debeat istud iuramẽtum,et tene distinctionem Bar.cum quo transeunt Ang.Sali.et Alex.hic:intellige tamẽ,nisi reus dolo desijsset possidere:quia teneret et posset iurari in litem contra eum in actionibus stricti iuris,etiam ante sententiam:prout vult Bart.si bene inspicias in.q.precedẽ.quicqd teneat Fulg.hic:cuius fundamẽtis respõdet Alex.hic:ad quod autẽ tempus referatur estimatio huius iuramenti in litem de affectione:an de affectione quã habet de presenti:an quã habebat tempore more:ponit no.Bar.in
38 l.iij.§.in hac.in.iiij.col.ff.cõmo. ¶ † Tertio et vlti.querit Bartol. an propter dolũ defuncti iureretur in litẽ cõtra eius heredes:et cõcludit q sic,in actionibus bonefidei:si dolus fuit cõmissus ante litem contest.secus si post.per.l.eius qui delatorẽ.ff.de iur.fis.vbi heres nunq̃ tenetur ex ficta confessione defuncti,nisi lata sit sententia cõtra defunctum. Ista doctrina Bar.fm Fulg.et Alexan. seipsam cõfundit:qr.d.l.eius qui delatorem.procedit siue dolus sit cõmissus ante lit.cõtest.siue post:qr litis cõtestatio nõ sufficit: sed requiritur sententia. Ego credo sic posse declarari mentem Bar.nam dolus est delictum.vt not.Bar.in.l.j.in fi.ff.de fideius. tu.et est melior text.de iure in.l.j.§.nunc tractemus.in ver.plane. ff.de tute.et ratio.dis.sed in delictis quãdo lis est cõtest.cũ defuncto,actio efficitur transitoria contra heredes.l.j.C.ne ex delic.defun.l.j.ff.de priua.delic.et hoc est melius fundamentũ q̃ illud qd facit Bar.per.d.l.eius q delatorẽ.sed caue,qr qñ dolus cõmissus est post litem cõtest.certe primus actus qui postea fit,habet vim litis cõtest.l.ij.C.de consor.eius.lit.vbi Bart.no.et doc.in.l.ita demum.C.de procura. Et si diceret q ille primus actus qui postea fit,bene habet vim litis cõtest.sed qd ad hoc vt heredes teneant, requiritur vera litis contest.quia respondeo,q imo adhuc vt heres teneat ex delicto defuncti sufficit litis ꝯtest.aut aliqd qd vim habeat litis cõtesta.tex.est.in.l.si eum.§.qui iniuriarum.in fi.vbi Bart.in.v..no.ff.si quis cau.Bal.in.l.j.in fi.prin.ff.de priua.delic.et per hec habes expeditam primã materiã iuramẽti in litẽ de
39 affectione. ¶ † Uenio nunc ad iuramentum in litem de veritate in quo Bar.format quatuor qões. Prima est,que,et quot requirantur:et concludit post glo.q duo,difficultas probationis,et dolus aduersarij,prout etiam tenent Cano.in.c.fi.qd met.cau.facit tex.cũ glo.in.l.semp.§.hoc interdicto.ff.quod vi aut clam.et gloss. in.§.pe.insti.de verb.obli.Cano.in.c.fi.qd me.causa. Bal.in.l.vnica.in vlt.char.in.xxv.opp.C.de sen.que pro eo qd interest.et ista est vera cõclusio quicquid teneat glo.in.l.nũmis.s.eo. Confirmatur per illud qd voluit Bal.et Alexã.in.l.qui accusare.C.de eden.vbi dicunt,q pbato dolo notarij:dãna et interesse probant per solum iuramẽtũ parris qd est de veritate. Et aduerte,qr.d.cõmunis cõclusio pcederet,quando ageretur ciuiliter:sed quando ageretur criminaliter nõ haberet locum hoc iuramentum fm Barto.in.l.
40 fi.j.eo.et ibi videbimus de veritate.† Et no.bene illud quod sin. subdit; Bar.q difficultas probationis tũc censetur adesse,qñ nõ potest res ad oculum demonstrari:quod in specie sequitur Jmo. in.d.c.fi.in.v.colũ.idem tenet Joan.fab.in.l.si quando.C.vnde vi. ¶ Limita predictam doc.duobus modis. Primo,vt non procedat in actionibus bonefidei,in quibus etiam si non concurrat difficultas probationis,sufficit dolus aduersarij.l.nũmis.in fi.et ibi Fulg.ad hoc not.s.eo.qr ille tex.loquitur in contractu depositi et consequenter in actione bonefidei.et Mar.fili.Albe.Ful.et Alex. hic. ¶ Secundo limita,quando quis cõuenitur ex dolo proprio, secus si ex alieno:tunc non defertur iuramentum in litem de veritate:et multo minus de affectione:prout dixi in precede.mate-
41 ria.in.vij.regsito.† Ex suprascripta doctrina refert.Bart.deter-

* requisita ad hoc ut deferatur iura: in lite

minasse Inno.in.d.c.fi.ꝙ si aliquis deposuit penes hospitem fardellum clausum ⁊ sigillatum,vel cistam aut valisiam clausã ⁊ sigillatam,⁊ reddat desigillata ⁊ aperta,cum ex hoc arguat dolus hospitis:⁊ sit difficultas probationis,quod de rebus q̃ in ea erãt reperiunt amote,stari debet iuramento eius qui valisiam penes hospitem deposuit:⁊ mihi placet ista sentẽtia,ꝙ si probet p testes vel hospes confiteatur ꝙ sibi tradidit valisiã bene clausam ⁊ sigillatã:⁊ tunc reddit dissigillata ⁊ aperta,ꝙ de rebus que in ea erãt, statur iuramento deponentis:nã video istã esse cõem sniam.cum Bar.⁊ Inno.etiã tenent Bal.in lec.antiqua.⁊ Ludou.roma.hic: Rapha.ful.in.l.cum furti.§.eo.Spe.in ti.de fur.§.j.ver.qd si reus. Nico.de neapo.in.§.item seruiana.in.iij.oppo.gloss.insti.de actio. Imo.in cle.ne in agro.§.quia vero.de sta.mo.Salic.in.l.j.§.si cista. ff.depositi.⁊ Ioan.Petr.de ferra.in practica papieñ.in libello in actione reali.in ver.⁊ in centum libris pro dãno.in vlti.col.firmãt Cano.in.d.c.fin.quod met.cã.q̃uis contrariũ teneat ipsemet bar. in.l.in eos.ff.fur.aduer.nau.caup.stabu.cũ quo tenet Alexã.hic: de quo etiã per bar.in.l.j.§.si cista.per illũ tex.ff.depositi.vbi distinguitur,vt ibi per eum.¶Ego in ista materia consydero quatuor casus.Primo,quãdo valisia restituit signata ⁊ sigillata sicut fuit tradita:ita qd nõ apparent aliqua signa in cõtrariũ:⁊ tũc ex quo cessat probatio doli:nihil probabitur per iuramentum:⁊ ita tenet Bar.in.d.l.in eos.Secundus casus,quando valisia restituit aperta ⁊ dissigillata,⁊ constat depositariũ fuisse in dolo:⁊ tunc de estimatione rerum ablatarum stabitur iuramento deponẽtis.l.j.§.si cista.⁊.§.in depositi.ff.depositi.Tertius casus est,quando sumus in casu claro,ꝙ nõ constat de culpa depositarij:⁊ si constat de culpa,non apparet de dolo:⁊ tunc iste casus est clarus,ꝙ non statur iuramento partis,nisi concurrat dolus.Quartus casus, quando sumus i casu dubio,quia iudici nihil aliud apparet, nisi ꝙ valisia est dissigillata vel aperta.et tunc concludo,quod si probatur per testes,vel ex confessione hospitis,quod valisia fuit tradita clausa vel sigillata,⁊ hospes reddidit dissigillatam vel apertam:hoc ipso probatur dolus.q2 dolus non potest probari nisi ex coniecturis. l.dolum.C.de dolo.⁊ sic teneo opi.Bar.que est cõmunis.Nec ob. fundamentum Alexã.quod dolus non presumitur nisi probetur: q2 est verũ,si non apparent coniecture vt in casu nostro.Intellige tñ sane,attenta qualitate personarũ:q2 in hoc multũ statur arbitrio iudicis:⁊ nisi natura sua dissigillari potuisset:q2 tñ appositũ esset sigillum cere:fm Bald.in rubr.C.deposi.circa princip.per.l. si duobus.§.j.ff.quemad.testa.aperi.⁊ idem Bal.in.l.j.in.ij.col.C. loca.⁊ ad illud qd multũ attendatur qualitas personarũ,bene facit illud qd dicit Bald.in.l.dñs horreorum.in pñ.ff.loca.vbi dicit

42 ꝙ illud qd dicit ibi Bart.in.l.fi.ff.de questio.†ꝙ si factum est furtum alicui,quod suspicio est contra vicinos,adeo ꝙ possunt torqueri.est verum quãdo illi vicini essent ribaldi ⁊ male vite:secus

43 si sint bone ⁊ probate vite.†Secundo intellige sane,quãdo viator consignasset valisiam sigillatã hospiti acceptanti:secus si non cõsignasset:sed simpliciter dimisisset supra dorsum equi:aut eam posuisset supra portam hospitij.fm Bald.in.l.j.C.loca.intantum,ꝙ alibi tenet glo.singu.in.l.j.§.fi.in ver.in naui.ff.nau.cau.sta.ꝙ non sufficit ꝙ viator cõsignet valisiam hospiti:sed est necesse quod eã aperiat:ita ꝙ hospes sciat que res sint in valisia:sed illa gloss.cõiter reprobat,quia esset periculosum viatori,si forte in ea haberet res preciosas.Itẽ nostra interest ne secreta patrimonij pandant l.ij.C.quando ⁊ qui.quar.pars debe.lib.⁊.⁊ ita illã glo.reprobãt Gnil.⁊ antiqui ibi:⁊ Nic.de neapo.in.d.§.itẽ seruiana.in.iij.opp. glo.Cyn.in.l.certi iuris.C.loc.⁊ ibi Bald.in.ij.oppo.vbi format tres nota.q.in materia.¶Tertio limita,nisi viator faceret deferri fardellum seu valisiam in cameram,⁊ reciperet claues camere, vel dimitteret famulos pprios ad custodiã camere,tunc si aliquid ex valisia subtractum reperiat,non tenet hospes:q2 tũc viator in se custodiã receperit,fm Bal.in rubri.C.depo.argu.l.j.§.si merogaueris.cum.§.seq.ff.depositi.sed tu tene contrarium:et in contrarium est glo.ordi.in.l.fin.§.j.in glo.magna.quã Bart.ibi simpliciter sequit.ff.nau.cau.sta.de quo p Cy.⁊ Bald.in.l.ex diui.C.loca. tamen aduerte,q2 illa gl.bene tenet,ꝙ hospes teneat,sed non dicit an stetur solo iuramẽto deponẽtis.In materia etiam no.illud qd consuluit Ioan.de ana.in consi.ij.incip.an hospes vulneratus ⁊c.

44 ꝙ†hospes non tenetur de vulnere illato per famulum suum viatori ibi hospitanti: nec tenetur ad expeñ.factas in medicinis, nec ad aliquod interesse.per.l.licet.§.sed si damnũ.cum glo.in ver.non ptinet.in.j.solu.ã.nau.cau.sta.tñ vide glo.que aliud vult in.c.offe

45 rebat.xxxvij.q.vij.in.ij.⁊.iij.q.dic vt per Bart.⁊ not.†ꝙ ex parte actoris indistincte transit facultas iurandi actiue ad eius heredẽ. glo est sing.in.l.pe.§.fin.in glo.vlti ⁊ ibi Bal.Ang.⁊ Moder.not. ad hoc.ff.ne quis eum qui.facit quod vult Ioã.fab.in.l.si quãdo.

46 C.vnde vi.†Aduerte tamen inquantum Bar.dicit,quod postq̃ iudex taxauit certam summã ⁊ iuratum fuit,non potest amplius iudex velle reuocare taxationem quam fecit:q2 cum hoc possit ex quo est sentẽtia interloquutoria.l.quod iussit.ff.de re iudi.in consequentiam reuocabit iuramentũ partis:si autem vellet reuocare solum iuramentum partis,non potest.ita Innoc.⁊ Ioan.and. in.c.fina.quod metus cau.⁊ ibi But.in penu.colum.⁊ idem tenet Imol.in.d.l.quod iussit.ff.de re iudi.in.ij.colum.⁊ in.l.ait pretor. §.j.ff.de re iudi.Idem tenet Alexan.in.l.qui bona.§.qui damni. in penulti.colum.post Imol.ibi.ff.de dam.infec.⁊ in.l.videamus. §.deferre.ã.eodem.post Specu.⁊ Pet.de ancha.per eum relatos. Tene contrarium,quod post taxationẽ iudicis ⁊ partis iuramẽtum,non potest iudex reuocare nec iuramentum nec taxationem. hanc opinionem tenet Imo.in.d.c.fi.in.vij.col.cum duabus seq. quod met.cau.⁊ ibi do.Abb.in vlti.col.⁊ Alexã.in.l.admonendi. in.xxxiij.colũ.ã.titu.j.q2 cum illud iuramentum deferatur odio dolosi,non videtur quod iudex possit reuocare.Item si posset reuocare detegeretur periuriũ iurantis:accedat qd concludit bart. in.l.admonendi.in.iij.colum.ã.titu.j.s.quod quando iuratum est ⁊ lata sententia,non potest reuocari quando in odium dolosi esset

47 lata.¶†Ultimo querit Bar.an ab isto iuramento in litem,possit appellari:⁊ concludit quod non,nisi lata sententia.cuã ex isto iuramẽto non oriatur actio:cum Bart.tenẽt Sali.⁊ Moder.hic Inno.in.c.fin.quod met.cau.⁊ ibi Anto.de but.in vlt.col.⁊ Ioan. de imol.in.viij.⁊.ix.colum.⁊ quod ex isto iuramento in litem non oriatur actio:est glo.singu.in.§.preterea quasdam.instit.de actio. quam sequuntur ⁊ reputant singu.Ang.Ludo.⁊ Alexan.in.l.ij. ã.de iureiuran.Bald.Ange.⁊ Ludo.in.l.nam ⁊ postea.§.fi.eo.ti. Bald.in aut.nouo iure.C.si certum peta.⁊ intellige de iure ciuili decisionem Barto.quia de iure cano.a quocunq̃ grauamine potest appellari.c.vt debitus.de appella.Item adde quod sententia lata pretextu istius iuramenti in litẽ,non retractatur per instrumenta de nouo reperta:ita sing.tenet Barto.in.l.admonendi.ã. titu.j.in.iij.col.Et per hec cum laude dei est expedita ista difficilis lex vtiliter ⁊ clare ac ordinate.

1 ¶Quis dicatur proprie dominus litis.
2 Iuramentum in litem,non defertur procuratori.
3 Procurator habẽs speciale madatũ an possit iurare in litem.
4 Substantialia contractus,an possint conferri in voluntatẽ vnius ex contrahentibus.

VUlgo.Iuramentum in litem non defertur nisi domino vel quasi.hoc primo.et in actione tutele(q2 est bonefidei)iuratur in litem de affectione.h.d.secundo cum.l.seq.⁊ istud vltimum volunt verba text.ibi:quanti res est in litem ⁊c.iuncta.l.hec verba quanti.et in.l.inter hec verba.ff.de verbo.signific.⁊ in.l.penult.§.j.ff.ne quis

1 eum qui.¶†Not.ex.l.vulgo.quis dicatur proprie dominus litis, quia dicitur is qui litem suo nomine contestatus est,ex quo patet quod licet procurator lite contestata efficiatur dominus instãtie: tamen non est proprie dominus litis:vt habetur in.l.ita demum. C.de procura.et sic intelligitur.l.ab executo.C.quo.appel.non reci.et.l.nullã.C.de procura.et.l.procuratoribus.eod.tit.Alibi dicit glo.in.l.si procurato.la.ij.in glo.pe.in fin.ff.de excep.doli.quod post litem contesta.procurator ⁊ dominus cẽsentur vna persona.

2 ¶†Secundo not.ex hoc tex.quod iuramentũ in litẽ non est deferendum procuratori.ideo dicit Ludo.mirandum esse quod Bar. dixerit contra istum tex.in.l.qui bona.§.si alieno.in fin.ff.de dam. infe.Sed salua Barto.fm Alex.hic:vt procedat quando procurator haberet speciale mandatum.nam tunc perinde est aci dominus iuraret.l.iusiurandũ qd ex conuentione.§.fi.ã.tit.j.⁊.c.presentium.de testi.in.vj.⁊.c.fin.de iura.calũ.in.vj.vel quãdo partes cõsentirent,quibus casibus limita istum tex.Aduerte tamen primo quod leges allegate per Alexan.hic loquũtur de iuramento veri

3 tatis,non affectionis:veritas est,quod de iure ciuili† procurator nunq̃ potest iurare in preiudicium domini,in fauorẽ sic.Secundo aduerte,quod licet Bar.in.d.§.si alieno.⁊ Alexã.hic:teneant, quod procurator habens speciale mandatum possit iurare in litem:tamen potest argui in contrarium.probatur nam iuramentum veritatis potest facilius prestari per alium q̃ iuramentuã in litem affectionis:patet,nam iuramentum veritatis põt prestari p defensorem,sine mandato in fauorẽ domini:⁊ tamẽ istud iuramẽtum non posset prestari per defensorem vt hic.Tunc arguo sic iuramentũ veritatis delatũ domino non potest prestari per procuratorem de iure ciuili:et si haberet speciale mandatum:q2 cẽsetur formatum in persona domini.l.generaliter.§.his presentibus.in verb.principalem personam.C.de reb.credi.⁊ Bald.ita no.ex illo tex.⁊ si dicat ꝙ ille tex.non loquit de procuratore habẽte speciale mandatum:vt per Alexan.in.d.§ si alieno.⁊ Salice.in.d.§.his de presentibus:q2 respondeo,ꝙ licet nemo contradicat,tamẽ probo dupliciter inducendo:quod imo loquatur in procuratore habẽte speciale mandatum.Primo inquantum dicit qualiter iuramentum delatuã erat parti in iudicio vel extra,⁊ qualiter postea pars se absentauit:⁊ qualiter duo casus tñ possunt consyderari:vt per tex.ibi

tex.ibi:aut iudex coget absentem venire ⁊c. Secundo dico quod
idem probat text.in versi.seq.qui incipit:licentia.si bene consyde
rabis:nec inuenies tex.de iure ciuili,quod ipse procurator possit
iurare,⁊ preiudicare domino:⁊ ratio est,q2 quando qs iurat per
seipsum,magis timet ꝙ quando facit alium iurare:ideo lex ciui
lis,vult quod ipse dominus iuret. ¶ Item not.i.l.si tutor.ibi nõ
esse equum,rationem quare inuentũ est iuramentum in litem de
4 affectione.facit.l.non enim.ff.re.amo. ¶ † Ultimo not.casum in
quo substantialia contractus,id est,precium conferũtur in volũ-
tatem vnius contrahentium etiam quo ad affectionem.cõtra.l.
quod sepe.§.j.ff.de act.emp.⁊ ratio est,quia iste cõtractus nõ ꝓ-
cedit ex libero consensu vtriusq3 partis:imo contra volũtatem
domini:vt habes in tex.⁊ sic est contractus improprius,qui pro-
cedit inuita parte:⁊ ista est vna solutio. Uel secundo ⁊ notabilius
responde,quod verum est quod substantialia nõ possunt cõmit-
ti in voluntatem partis:verum est de voluntate partium.sed ex
dispositione legis sic:casus est hic.

1 ☞ Iuramentum in litem de veritate,quãdo habet locum.
2 Qui iurat rem valere minus,nõ est periurus.
3 Quando in maiori summa insit minor.
4 Quid in vltimis volũtatib⁹ ⁊ iudicijs ac statutis:vsq3 ad nu.5.
7 In summa prolata a creditore nõ intelligitur taxatiua tantũ.
8 In actione furti defertur iuramentum in litem.
9 Si testes sint examinati super articulo,ꝙ res valet centũ,nõ ob-
stante estimatione possunt ijdem vel alij produci,ꝙ valet centu3
quinquaginta.
10 Dictio ⁊ plus:prolata a teste,nihil operatur.⁊ nume.11.

Cum furti. Qui iurat rem valere minus ꝙ
valeat,nõ est periurus ꝙuis nõ
adijciat ⁊ plus:⁊ contra non exhibentem instrumen
ta iuratur in litem.h.d.cũ.l.seq.vsq3 ad.l.fi.Et aduer-
te quod tex.in.l.cũ furti.põt dupliciter intelligi,vt habes in glos.
Primo,quod loquitur de actione furti:que competit ad penam
dupli vel quadrupli:⁊ tunc non loquitur de iuramento affectio-
nis:quia in quãtitate nõ cadit affectio.l.nũmis cũ si.s.eo.ꝓbatur
alia ratione:nam requiritur contemptus iudicis ad hoc vt ha-
beat locum iuramentum affectionis:sed hic non interuenit con-
tẽptus iudicis:⁊ dicere prout glo.esset limitare istam materiam.
vt ratione delicti causetur iuramentũ in litem de affectione:pro-
batur hoc esse falsum:si aliquis est in dolo,est in delicto:⁊ tamen
absq3 cõtemptu iudicis non defertur iuramentũ in litem:⁊ vere
1 tex.loquitur in iuramento in litem de veritate:vt patet † ibi:rem
tanti fuisse:⁊ tũc no.sm Paul.de cast.quod iuramẽtum in litem
de veritate locum habet,non solum quando agitur pro consequẽ
da vera estimatione:sed etiam quando agitur de consequenda
mera pena sm estimationem vt in furto.⁊ ad hoc vide gloss.in.l.
in actionibus.in ver.plane.in gloss.magna circa fi. Potes etiam
intelligere,quod agereť condictione furtiua,ad restitutione3 rei
furto subtracte.l.si pro fure.in prin.⁊.§.j.j.de condi.furti.⁊ tũc ta
lis actio potest fieri arbitraria.ita quod esset locus iuramento in
litem de affectione,si presupponeres furem fuisse a iudice condẽ
natum ad restituendum.⁊ hoc re extante:sed si presupponis spe
ciem furto subtractam fuisse peremptam ante sentẽtiam,tũc so-
lum est locus iuramento in litem de veritate:vt dixi in.l.in actio
2 nibus.s.eo.⁊ hoc vltimo modo potest intelligi ista lex. ¶ † Nota
quod qui iurat rem valere.c.cũ valeat plus,nõ per hoc periurus
est. Adde tex.in.l.is cui.in prin.⁊ ibi vide glos.in ver.plus.ff.quẽ-
3 admo.ser.amit. ¶ † No.secũdo ꝙ in summis affirmatiue prola-
tis,in maiori summa inest minor.de quo vide text.not.in.l.si de-
cem.ff.loca.no.in.l.j.§.si stipulanti.ff.de verb.ob.vide tex.in.l.ita
vt omnes.ff.mandati.iuncta.l.precedẽ.⁊ ibi Sali.põderat illum
tex.pro singulari.vide etiam text.in.l.hac edictali.§.is illud.C.de
4 secũ.nup. † Quid in vltimis voluntatibus, habeť in.l.qui quar-
tam.ff.de leg.j.Quid in iudicijs ⁊ statutis,habeť per omnes in.l.
inter pares.ff.de re iudi. Angel.in.l.suis.ff.de libe.⁊ posthu.In
5 testibus habes glo.in.l.diem proferre.§.si plures.ff.de arbi.⁊ ibi
Bal. † Quid quando agitur de probanda possessione.vide ibi:⁊
6 per eũdem in.l.j.in pe.colũ.C.de testa.Imo.in.d.l.j.§.si stipulan-
ti.⁊ Ludo.roma.hic:in fi. † Quid,si capitulo ad probandũ quod
testator reliquit mihi sua supellectilia:⁊ produco testes qui de-
ponũt,quod reliquit mihi hereditatem,an probẽt,attento quod
supellectilia sunt pars hereditatis.Bald.determinat quod sic,
7 in.l.cõuenticulam.in vlti.colũ.C.de epis.⁊ cleri.aliter tenet Imo.
in.d.l.inter pares.in.v.colum. ¶ † Tertio no.ex hoc text.quod in
summa a creditore simpliciter prolata,non intelligitur taxatiua
tñ,sm Pau.de cast.⁊ Ludo.hic:licet posset dici quod in hoc tex.
sit quo ad excusandum periuriũ. Adde glos.in.l.rationes.iuncto
tex.C.de proba. Bart.⁊ docto.in.l.si quidem.C.de transac.⁊ in.l.
8 si cum dos.in princi.ff.rerum amo.secus quando profertur a de-
bitore.l.rogasti.§.si tibi.vbi no.Bald.⁊ Moder.s.ti.ij. ¶ † Ulti-
mo not.quod super actione furti defertur iuramentum in litem.
intellige quando agitur ciuiliter ad penam dupli vel quadrupli
que applicatur ipsi parti:secus si ageretur criminaliter.vt per
9 Barto.in.l.fi.j.eod.dixi in.l.iij.§.ij.s.titu.j. ¶ † Extra gloss.indu
citur ista lex per Bart.ad alias q̃stiones. Prima est,quod ꝙuis
testes fuerint examinati super articulo quod res valet centũ,non
obstante estimatione possunt ijdem vel alij produci,quod valet
centu3 quinquaginta.alleg.c.de testi.⁊ est corruptus,debuit alle-
gare.c.cũ causam que inter economum.⁊ ibi glo.de testi.cũ Bar.
tenent Ang.⁊ Moder.hic:Bar.⁊ Pau.de ca.⁊ Rapha.cuma.
in.l.fi.§.qui indiuisam.post glo.ibi.ff.de lega.ij. Specu.in titu.de
teste.§.postꝙ.versicu.quid si plures.bene facit cautela quam tra-
dit Bart.in aut.at qui semel.in vlti.colum.de proba.quam limi-
ta vt per Angel.hic.s.vt Bart.ibi loquatur in diuersa instantia.
10 Secũdo inducit Bart. † quod dictio ⁊ plus:prolata a teste nihil
operatur. Sed ista lex nihil facit,cũ hic istud ⁊ plus:fuerit omis-
sum.tamen est vera conclusio Bart.⁊ cõmunis quam tenet gloss.
in.l.ab hostibus.§.sed quod simpliciter.ff.ex quibus cau.maio.
Ange.⁊ Moder.hic:Bar.in.l.celsus.ad fi.ff.de vsucap.⁊ in.l.cũ
filius.§.pater.ff.de lega.ij.docto.in.l.⁊ si post tres.ff.si quis cau.
Anto.de but.in.c.litere.de dilatio.quia cũ illa depositio testis,et
11 plus,sit incerta nõ releuat. † Imo fortius decidit Bald.in repe-
titio.l.ij.in.viij.colũ.C.de rescin.vẽdi.quod ad rescindendam ven
ditionem vbi requiritur quod res sit vendita vltra dimidiã iusti
precij,non sufficeret quod testes deponerent de dimidia,⁊ dice-
rent ⁊ plus:sequitur Imo.in.c.penul.in vlti.colũ.de empt.⁊ ven-
di.do. Alexa.in consilio.cccccxcij.incipi.viso processu cause vertẽ
tis inter Antonium.in penulti.colum.et hoc etiam volunt Bal.
in.d.c.cum causam que inter econonum.per illum text. ¶ Sed
ego puto contrarium,per limitationem quam tradũt Bal.⁊ ex-
pressius Alber.hic:dũ dicũt,quod dictio,⁊ plus:prolata a teste
nihil importat:quando sumus in materia requirente quid cer-
tum ⁊ determinatum,vt si produco testes qui dicũt quod mutua
ui titio centum,⁊ plus:quia illa verba,⁊ plus:nihil operatur:se-
cus vbi quid indeterminatum sufficeret,vt in interdicto vti pos-
sidetis:vbi obtinet qui plus possedit licet indeterminate.l.si duo.
vbi Bart.ff.vti posside.sed ita est ad rescindendum vẽditionem.
vbi sufficit quid indeterminatum,etiam si esset vnus minimus
denarius:vt probat Bald.in repeti.d.l.ij.in.xij.qõ.⁊ in.d.c.cum
causam.ergo sufficit quod testes dicant,⁊ plus:⁊ contra Bal. te
net Sali.in dicta.l.ij.in.xv.colum.⁊ Alexã.sibi contrarius in.d.
l.⁊ si post tres.in.iij.colũ.ꝙuis predictum fundamentum in spe-
cie non adducat.

a ¶ Marcha. Adde doc.i.c.significauit.⁊ i.c.ꝙto.de censi.doc.in.c.cõstitutus.de procura.

b ¶ Constet. Adde gl.j.i c.j.de testa.gl.⁊ ibi Pe.de ancha.in cle.si benefi cior.de dci.⁊ in.c.q domũ.⁊ ibi docto.de peni.dis.j.Bar.i l.j.C.de metal.li.x.glo.in ꝟb.librã.i.l.caius.ff.de ann.leg.

c ¶ Ducati. Add glos.⁊ Bal.in.l.ti.C.cõ.de leg.Bal.in.l.qcũq3.i vlti.col.C.d ser.fugi.Bal.i l.illud.i vlt.col.C.d sac.san.ec.gl.ij.⁊ ibi doc.in c.ij.d male.Io.an.i addi.Spe.i ti.de instru.in §.porro.i fi.

1 ☞ Iuramentum in litem non retractatur:nisi ex causa:et que
sit causa.
2 Differentia inter iuramentũ in litem ⁊ voluntarium.
3 Probatio per euidentiam rei,an semper admittatur.nu.3.cum
sequentibus vsq3 ad nume.5.
6 Sentẽtia lata virtute iuramenti in litem,nõ retractatur per in-
strumenta de nouo reperta.
7 Estimatio rei subtracte,an estimetur per iuramentũ in litem.

1 De periurio. † Iuramẽtum in litem nõ
retractať,nisi ex causa.h.d.
Que autem dicatur causa gl.declarat in verb.facile.
⁊ glos.in.l.videamus.§.fi.in verb.ex causa.s.eo. Gloss.
prima ex qua habes quare istud iuramẽtum appellatur necessi-
tatis eam reprobant Barto.⁊ omnes:q2 ille cui defertur iuramẽ
tum in litem,potest recusare ⁊ probare per testes vel instrumẽta
cum eius fauore inductum sit:ad hoc alleg.Barto.l.semper.§.in
hoc interdicto.ff.quod vi aut clam.que nihil facit.melius facit.l.
quod si possessor.ff.de rei vẽdi.quem text.alleg.Albe.⁊ Fulg.⁊.l.
de rebus.ff.re.amo,secus est sm Barto.in iuramento volũtario
vel iudiciali,quod recusari nõ potest,dato quod quis vellet pro-
bare per testes vel instrumẽta:⁊ hoc not.q2 est magna ampliatio
ad regulã.l.manifeste.s.ti.j.⁊ ibi tetigi de veritate huius amplia
2 tionis. † Ex hoc habes differentiam inter iuramentum in litem,
de quo loquitur iste titu.quod potest recusari,si actor vult proba-
re interesse per testes vel instrumenta:secus est in iuramento vo-
luntario vel iudiciali:⁊ istam differentiam adde alijs quas dixi
s.in rubri. ¶ In glos.in ꝟbo facile.ibi pro.c.marchis,que dicatur
a marcha,[a] ⁊ ex quot vncijs cõstet,[b] declarat Ioã.fab.in.§.nos au
b tem.insti.de attil.tu.dicens quod libra constat ex.xij.vncijs:mar
cha constat ex octo.vnde dicit Bartol.in.l.quoties.C.de susce.et
c arca.libr.x.quod hodie.xcvj.ducati[c] veneti vel florentini faciunt
libram auri:sequitur ergo ex hoc quod.lxiiij.ducati faciũt vnam
3 marcham. ¶ † In ea.glos.ibi:affert reus rem in publicum.no.ex
glos.iuncto text.vnum casum in quo nõ admititur probatio per
euidẽtiam rei,seu per inspectionem oculorum.s.ad retractandu3
periurium.ita simpliciter not.solus Bald.hic:⁊ aliud non dicit.
¶ In contrarium videtur facere regula,quod probatio per eui-

dentiam rei,seu per inspectionem oculorum, nunq̃ intelligitur exclusa:q2 est fortior probatio de mundo.Dictuz fuit singulare do. Azo.in summa.in tit.C.ad le.aquil.quod sequitur Bald.in rubr. C.de proba.in.ij.col.⁊ in.l.contra negantem.ad le.aqui.vbi dicit,
4 quod† si statutũ disponat,quod de damno dato stetur iuramẽto damnum passi,⁊ non possit probari contrarium,quod licet damnum passus iurauerit dãnum datum in centũ:tamen poterit probari contrarium,per euidentiam rei:hinc est quod post didicita testificata testium,vel post publicationem non admittatur quis ad probandum:tamen admittitur per euidentiam rei.ita Bald.
5 in.l.si quis testibus.in fi.C.de testi.† Hinc est,quod vbicunq; per euidentiam facti constat de iniquitate sententie,talis sententia nũq̃ transit in rem iudicataz,quin semper possit retractari secundũ Inno.⁊ Cano.in.c.fraternitatis.de frigi.⁊ malefic.Bald.in.l.j.C. senten.rescin.non pos.Alexand.in consil.cclviij.incipi.stantibus que supra narrata sunt.in.viij.colũ.lib.ij.sed responde,quod ideo hic ad retractandum iuramentum non admittitur probatio per inspectionem rei:eo quia istud iuramentum in litez de affectione fuit delatum actori,propter dolum et contumaciam aduersarij: ꝓpter quem actor iurauit de affectione:et sic vltra quam res vere valeat:vnde si ostendatur ipsa res,nihil facit contra affectionem
6 iuratam.¶ † In ea.gloss.ibi:repertis postea probationibus,istaz gloss.⁊ istum text.limita,nisi post iuramentum in litem sequuta esset sententia.quia sententia lata virtute iuramenti in litem,non retractaretur per instrumenta de nouo reperta.ita singula.tenet
7 Bart.in.l.admonendi.in.iij.col.§.tit.j.¶ † Extra glo.tenet Bart. hic:quod stante statuto imponente penam pro furto ⁊ robaria fʒ estimationem rei subtracte,talis estimatio non posset probari per iuramentum in litem:q2 quando agitur criminaliter,debent probationes esse luce meridiana clariores.l.sciant.C.de probat.adde quod cum Bar.tenet simpliciter Ang.in.l.si quando.C.vnde vi. Fulg.in.l.cum furti.§.eod.⁊ Alex.hic contrarium ⁊ melius tenet Ange.sibi contrarius in.d.l.cum furti.⁊ ludo.roma.hic:⁊ Ioan. de imo.in.c.fin.in.iiij.vel.v.colũ.quod me.cau.per text.apertos in l.si quando.C.vnde vi.⁊ in.d.c.si.vbi quando agit pro delicto,estimatio ꝓbatur per solum iuramentum, non facta distinctione an agatur ciuiliter an criminaliter:nec obst.fundamentum Bart. q̃ in criminalibus,probationes esse debeant luce meridiana clariores,q2 fateor verum esse quo ad probandum ipsum delictũ, quod debet plene probari:put etiaz dicunt iura preallegata,sed postq̃ delictum est plene probatum, tunc sufficit estimationem probari per iuramentuz.Subdit Barto.sub dubio forte,retenta opi.sua quod tale iuramentum deferri non deberet,quod forte faceret indicium ad torturã.Tu dic esse arbitrarium iudici.declarat Barto.in.l.fi.ff.de questio.super quo videndũ esset qđ in simili habetur
8 per Bart.in.l.maritus.ff.de qõni.† an testis q non debuit examinari si sit examinatus,faciat indiciũ ad torturã:⁊ ita remanet expedita ista.l.⁊ per consequẽs iste titu.

¶ De condictione causa data,cã non sequuta. Rubrica.

1 ¶ Quare actio personalis apelletur condictio.
2 Quotuplex est condictio,⁊ quid inter se differant.

¶ Iste titulus est difficilis,et habet sub se leges multũ difficiles. In gloss.rubri.in q̃ntum tenet,quod hic verba rubrice improprie ponantur,cum causa proprie sit de preterito:sed ob rem, de futuro.l.damus.ff.de condic.indebi.sed iste titu.loquitur quando aliquid datur expediendum in futurum:ergo ⁊c.gloss.fatetur contrarium ⁊ omnes ita tenent:poterat gloss.allega.l.j. huius ti.vbi dicitur ob rem:tamen iurisconsultus sepe abutitur istis terminis. vide per Bartol.in.l.demonstratio falsa.§.quod autem.ff.de condi.⁊ demon.vltra glos.adde quod hec rub.est inepte posita,⁊ non recipit constructionem secũduz Alber.domi.christofo.de castel.⁊ Rapha.fulg.hic:⁊ melius posita est in rub.C.eo.dum dicitur ob causam datorum:vnde oportet intelligere istam rubricam, quod ablatiuus data,accipitur pro dati,vel causa rei date. Continua istam rubricam fm Bart.sed plenius eo,dictuz est de condictione generali in titu.§.si certum peta.⁊ de nonnullis ad se pertinentibus:sed q2 non est nouum,vt posito genere,postea ponantur species,vel econtra.l.si seruus seruum.§.inquit lex.§.ad le.aqui.Ideo in hoc tit.⁊ seq.ponitur de condictionibus in specie: vel sic continua ex mente Pau.de cas.iurisconsul.tractaturus de actionibus personalibus que ex contractibus oriuntur,vt declaraui in rubri. §.si certum peta.premittit de oriẽtibus ex quasi cõtractu, vt sunt condictiones per quas non agitur,vt contractus impleatur: sed potius vt dissoluatur,⁊ ex isto distractu extra id quod agitur oriatur
1 actio.l.si is qui in fine.ff.commo.† Quare autem actio personalis appellatur condictio,et quare alique remanserunt in isto nomine generis,declaraui in.l.certi condictio.in princip.§.si cert.pe. ¶ Item aduertendum est,quod in hoc libro iurisconsult. tractat de quatuor condictionibus specialibus.s.de condic.ob causam.de
2 condi.ob tur.causam.de condi.indebi.et de condi.sine causa.† Et iste inter se differunt:q2 condictio ob causam,de qua loquitur hic titu.habet locum,quoties aliquid datur alicui ob causam de futuro iustam et honestam:si enim ille non impleat causam, potest repeti datũ,per condictionem ob causam non sequutam.Et si dicatur,nonne in predicto casu est contract⁹ innominatus: quo casu oritur actio prescriptis verbis.Responde quod in contractib⁹ innominatis:aut quis vult agere vt contractus impleatur,et tũc datur actio,prescript.verbis. Aliquando agitur non vt impleatur:sed agitur ad repetendum datum:et tunc agitur illa condictione ob causam:et habet locum hic titulus. Aliquando datur aliquid ob causam non honestã:⁊ tunc,an datuz possit repeti, loquitur titulus sequens,⁊ non potest datum repeti. Aliquãdo aliquid datur ex causa de preterito vel de presenti ob causam quam putabat dans veram,sed erat falsa:⁊ tunc loquitur titu.j.de condi.indebi. Aliquando ⁊ quarto casu soluitur pecunia vel alia res ex causa de preterito que non erat falsa,sed erat iniusta,vel a principio nulla erat,postea superuenit sed iniusta:et tunc loquitur titu.de condictione sine causa.

1 ¶ Si datur pecunia alicui vt emancipet filium causa est licita.
2 An heres implendo conditionem,dicatur adire.nu.3.
4 Si do pecuniam ob aliquam causaz implendam de futuro, ⁊ stet per me dantem quominus impleatur, tamen possum pecuniam repetere.
5 Qui commisit falsitatem in testamento,non potest datam pecuniam repetere.
6 Testamento pronuntiato inofficioso,an legata remaneant.
7 An possit repeti pecunia data proxenete si repetatur res tanq̃ vitiosa.
8 An donatio propter benemerita reuocetur,si non constet de eis.
9 Propositum in mente retentum,quando operetur.

I ob rem. Datum ob causam futuraz honestã,cã sequuta non cõdicitur:secus si causa non sit sequuta,etiam si per dantem steterit.h.d.cum.l.seque. Diuide i duas partes principales. Primo loquitur in causa expressa.Secundo in causa tacita.secũda est in ver. sed si parenti. Illa secunda subdiuiditur in duas particulas. Primo loquitur quando causa defecit penitentia dantis. Secundo, quando defecit aliter.secunda est in.l.sed et si fallum. ¶ Not.pri
1 mo,† quod si datur pecunia alicui vt emancipet filium, causa est honesta,quod intellige quando datur a tertio:secus si daretur a filio patri:vel econtra:tunc causa esset turpis.l.vtrum turpez.vbi
2 doc.ff.de verbo.obli.l.vt liberis.in fin.C.de colla.¶ † No.secundo in versi.sed si parendi.iunctis verbis ibi:mox repudiauero,quod heres institutus sub conditione,implendo cõditionez,nõ per hoc censetur adire hereditatem:q2 si censeretur adiuisse,amplius repudiare non posset,per regulam.l.sicut.C.de repu.here.et tamẽ.l. nostra dicit quod potest repudiare:nisi diceres quod verum est q̃ non potest repudiare.s.ex interuallo, sʒ incontinenti sic:⁊ propter
3 ea text.dicit mox repudiauero:† et hoc modo dictio mox:importabit iuris mysterium:sed tenendo nota. predictum dic, quod ratio est,quare heres implendo conditionem non censetur adire, eo,q2 est actus qui potest fieri citra ius,⁊ nomẽ heredis.Itẽ quia implementum conditionis fit vt heres habilitetur ad eundem.l. antistius.allega.in gloss.no.in.l.qm.de inofficioso.ff.de inoffi.test.
4 ¶ † Tertio no.quod si do pecuniam ob aliquam causam implendam de futuro:⁊ stet per me dantem quominus impleatur, tamẽ possum pecuniam repetere. Nec obst.regula.l.iure ciuili.ff.de cõdi.⁊ demon.q2 respondent Pau.de cast.⁊ Alexã.hic:quod hic nõ erat obligatus dare:sicut in simili in contractu innominato.l.ex placito.C.de re.permu.vnde secus esset si stipulatio intercessisset.l. in executione.§.fina.ff.de verbo.oblig. Miror q̃ non allegauerint text.expressum ⁊ valde no.pro limitatione text.nostri.in.l.si pupillus.in princ.ff.ad leg.fal.vbi vide glo.fina.in verbo soineretur.vbi pupillus qui mutuum receperat sine tutore,erat obligatus naturaliter tantũ.deinde fuit institutus sub conditione si iniam pecuniam mutuo acceptaz daret titio:⁊ ita dedit, postea repudiauit hereditatem:nunquid poterit pecuniam quam dedit causa conditionis implende repetere,per istum tex.videtur quod sic:sed ibi deciditur contrariũ,quia illud quod dedit erat naturaliter debitum.Ergo limitandus est iste tex.quando datum causa conditionis implẽde.qđ nullo mõ erat debitũ. ¶ Quarto pòdera subtiliter ex eodem ver.sed si parendi.hic esse tex.contra vnam nouam limitationem:quam tradit ad totum hunc titu.singu. Bal.in.l.si procurator falso.j.eod.quod ad hoc vt datum ob causam repeti possit,requiritur quod illa causa habeat dependentiam de futuro talem,que de presenti non possit impleri:vt si do pecuniam vt vadas pro me romam:secus,si causa posset de presenti impleri:q2 tunc non

tunc nō dicitur proprie causa.arg.l.cum ad presens.ff.si cer.pet. nam ista limitatio est contra hunc tex.q: hic dabatur ob causam que statim poterat impleri.vcz vt esset heres,quod potest fieri so lo animo,& tñ potest repeti:& ppterea Ludo.in repe.d.l.si procu ratori falso.ad fi.reprobat generalitatē.l.damnus.j.titu.ij.& p istū
5 text.facit.l.qd seruius.ij.respō.j.eo.¶†Quinto not.ex.l.ij.in ver. sine scelere:a cōtrario sensu,q̄ si ille qui pecuniā dedit cōmisisset falsitatē in testō,nō posset tūc datā repetere,facit.l.dictam.C.eo.
6 ¶†Sexto no.q̄ quando testm̄ p querelā pnuntiaē inofficiosum, legata corruūt:sed dic quod istud de legatis est hodie correctum per aut.ex causa.C.de liber.prete.tñ posset attentari cōtrariū:q: expugnato testamēto p querelā,bene legata remanent firma,sed
7 in casu nostro,illa,x.nō sunt proprie legatum.¶†Ultimo p hūc text.refert Alb.determinasse Marti.de fano,qd si dedi decē pro xenete vt faceret mihi vendi certum equū gradariū:& ita opera sua venditus est mihi,q̄ si eum redhibui tanq̄ vitiosum,possum repetere illa decem que proxenete dedi.Ego puto contrarium,cū sint data pro seruitio & opa proxenete.q̄ cū sit sequuta,debet im pedire repetitionem.& ad hoc vide tex.cōiuncta glo.in.l.diebus.
8 ff.de edil.edic.& qd no.Bar.in.l.sciendū.§.fi.eo.ti.¶† No.etiam diligēter illud qd decidit Bal.hic:in vlti.col.q̄ si aliquis donat alicui pter benemerita & seruitia,illa exprimēdo,& falsum sit,q: revera ille nulla vnq̄ seruitia prestitit,p hoc non vitiaē donatio: q: donatio,sicut legatū nullā causam reqrit.Ideo cū sit error in causa,& nō in obligatione:nō vitiaē donatio,qd bene no.q: quoti dianum & multi cōtrariū crederent. Adde Bal.in.c.sciscitatus. in.ij.col.de rescrip.¶Glo.magna in: ꝟb.si parēdi diuidit in qua tuor partes.Primo declarat tex.Secūdo ibi:inerat eni.hic remo uet contrarium:& pro confirmanda solu.vide Bald.in.l.j.in.ij.q.
9 C.q admit.vbi dicit,†q̄ ppositum in mēte retētū,est tanq̄ post humus existens in vtero,qui si non producatur in lucē,nihil ope ratur.l.fi.C.de posthu.here.insti.Itē ad istā regulam,q̄ ppositū in mente retentum nihil operaē.adde tex.in.c.j.in ver.ꝫ volunta tem habuerit.& ibi glo.& Abb.ad hoc not.de eo q̄ mit.in pos.In tertia q̄ est ibi:sic & inest.glo.adducit tria similia ad tex.In quar ta & vltima que est ibi,ei autē.q̄ hic dicit,glo.op.cōtra text.& du pliciter soluit.Primā solutionē in qua sit differentia inter suum & extraneū:reprobat gloss.in.l.si quis ita hereditatē.ff.de cōdi.in stit.& in.d.l.iam dubitari.§.fi.& Bar.Alb.& cōiter doc.hic:& in.d. l.iam dubitari.precipue p equipationē que fit inter extraneum & suū,in.l.eū qui bonis.ff.de acquir.here.vbi tex.vult,q̄ ille actus q̄ in extraneo inducit aditionē,in filio inducat immixtionē,& cōi ter teneē scda solutio glo.cū distinctione Bar.hic:& clarius in.d. l.iaꝫ dubitari.tamē aduerte,q: cōsyderatio Bar.nō videē bona, q: filij habent beneficium abstinendi,qū sunt simpliciter institu ti:secus si sub aliqua conditione potestatiua. Tu vero tene pri mam solutionem quā tenent Christo.casti.Rapha.fulgo. Lud. ro.do.Alexā.hic:& Rapha.cu.in.d.l.iam dubitari.§.fi.p illū tex. qui clarus est:& dicere,quod ibi impleuit cōditionē animo adeū di est diuinare.Secundo dicere prout dicit Bartol.hic:quod ibi conditio consistebat in sola voluntatis expressione:& sic conditio ab aditione differebat,est contra illū text.in ver.sed & ceteris.vbi tex.vult,q̄ non solū illud pcedat in conditionibus existentibus in sola expressione volūtatis:sed etiam in ceteris conditionibus po testatiuis.ad idē est fortis text.in.l.conditionib⁹ pupillus.alleg. in glo.in verb.nōnunq̄.& in ꝟ.magis ex potestate.& in.l.si pupil lus.ff.de condi.insti.non obstat regula.d.l.eū qui.quia vltra sol. Moder.& Alex.hic.Respōde.q̄ illa regula pcedit ab extraneo ad filiū:sed non ecōtra,q: in filio facilius inducit immixtio,q̄ in extraneo inducatur aditio iurib⁹ palleg.et clare patet in.l.si quis extraneus.in prin.iuncta.l.si seruū.§.pretor ait.ff.de acqui.here. Quid autē,si quis sit institutus heres sub modo,an dicaē heredi tatē adire,& est res indubitata q̄ sic:q: primo debet adiri heredi tas,q̄ modus impleatur.l.demōstratio falsa.§.fi.& l.quibus die bus.§.j.ff.de condi.& demon.ergo si actus qui debet sequi prece dat,intelligitur precessisse actus,qui precessisse debebat.l.illud. ff.de acqui.here. Ita Bal.Ludo.& d.Alexā.hic.

1 Dictio quasi & nume.11.
2 Pecunia data ex duplici causa,debet vtraq; impleri.nume.7.
3 Sic in probatione copulatiua.
4 Sic in papa.
5 Sic in acusatione.nume.6.
7 Sic in conductione.
8 Testes alternatiue deponētes vel pbatio quando valeat.nu.9.
10 Quis non tenetur cauere de eo quod pmisit,qū non est dictum.
11 Dictio quasi.
12 Transactio an sit contractus innominatus:
13 Quando in transactione habet locum penitentia.
14 Par est virtus taciti & expressi.
15 Cautio mutiana an habeat locum in contractibus.
16 Que sit differentia inter contractus & vltimas voluntates.17.et ibi an habeat locum suprascripta cautio.
18 Cautio mutiana habet locum in donatione.

DEDI. Datum ne ad iudicem eatur,nō pōt repeti licet non caueatur de nō eundo,nisi actum sit.h.d.vsq; ad ꝟsi.idē erit.In text.ibi:quasi decidi.ex
1 pone id est transigi.† nā dictio quasi,importat verita tem,vt:in gl.& qū pecunia datur ob hanc causam ne amplius ad iudicem eatur,ista censetur transactio:q: trāsactio nihil aliud est q̄ quidā recessus a lite presenti vel futura.l.ij.cū gloss.C.de trāsa.
2 l.j.ff.eo.¶†Not.primo in ver.si enim ob hoc:q̄ quando pecunia datur ex duplici causa,oportet vtraq; copulatiue impleri,alś si vna sola impleatur nō sufficit,& potest datum repeti.facit regu
3 la.l.si heredi plures.cum si.ff.de condi.insti.†Ad idē facit simile, q̄ quando duo sunt copulatiue pbanda,nō sufficit alterum pro bari:vt no.cano.in.c.ij.per illum tex.de rescrip.& Bart.& plenius Moder.in.l.diuus.ff.de re iudi.cū limitatione de qua ibi p eos. Ponūt cano.in.c.licet causam.vbi text.principalis de pba.facit
4 qd vult glo.& doc.in cle.in plerisq;.de elec.†Confirmatur.q: vbi cunq; papa vel princeps mouet ex duabus causis simul consyde ratis,altero deficiente cessat dispositio.probatur in.c.qm̄ frequē ter.in.§.porro.§.finautē.vt lite non cōtesta.no.do.Abb.in consil.
5 clxxvij.qd incipit.hic de iure queritur.& in.d.§.porro.in fin.†hinc est,q̄ accusans aliquē q̄ percussit titium,& cū sanguinis effusio ne,succumbit probata solum pcussione fm Cy.Bal.& Salic.in.l. ij.C.de pba.Bal.in.l.in causis.C.de accu. Panor.in.c.examina ta.in.iij.col.de iudi.& in.c.conquestus.ad fi.de foro compe.Flori. in.l.j.in prin.ff.ad le.aqui.Io.an.in addi.Spe.in tit.de accu.& in quisi.super rub.alibi Bald.in.l.quid ergo.§.pena grauior.in.vij.
6 colū.de infami.dicit†q̄ si accusaui aliquē de furto,& dixi esse fur tum manifestum,& postea pbaui simpliciter furtū,debet reus ab solui.Contra tamen predictā regulam potest argui de eo qd not. Bar.in.l.si ventri.§.j.post glo.ibi.ff.de priui.credi.vbi Bart.po suit illud no.q̄ quando aliquid conceditur ex duplici causa:licet cesset vna,dūmodo remaneat alia,sufficit.puto q̄ possit respon deri,q̄ in isto casu iste cause erant giuncte vel copulate,quo casu requiritur quod vtraq; causa impleat:secus qn do ambe cause non sunt copulate,tunc procedit regula Bart.in.d.l.si ventri.§.j. Potes predicta limitare ex eo qd tenet Bar.in consi.suo incipi.
7 cōmune lugani.vbi tenet†quod si conductor petat remissionem ex duabus causis:quarum quelibet per se sufficeret:& vnam pro bet,debet obtinere.¶Ad idē facit quod vult Bal.in.l.j.in prin. in.v.colū in versic.extra queritur.ff.de eden.quod si actor allega uit in libello plures causas,& quelibet cā est in sua specie rationa bilis & perfecta,sufficit vnam probare.Ad idem facit quod vult Bald.in.l.si mater.C.de contrahen.emp.proponens copulatiue duas causas nullitatis,non teneē simul vtraq; probare.nisi quā
8 do requiruntur respectu vnius effectus.†Ad idem facit notabi lis regula quam tradit Gemi.in.c.j.in princip.in vlti.col.de pac. in.vj.quod probatio dubia(puta alternatiua)que in qualibet sui specie est verificabilis & cōclusiua intentionis agentis,sufficit ad obtinendam victoriam,per quam regulam dicit.d.Alexan.in.l.
9 inter stipulantē.§.j.de verbo.obli.se obtinuisse in practica†quod si accusaui aliquem de homicidio & produco testes qui alternati ue deponunt quod occidit cum ense,aut cum clauo:q̄ ista proba tio alternatiua sufficit in causa homicidij:eo q: quomodocunq; fiat,sufficit ad cōdēnationē,p homicidio.qd no.q: fortis ē decisio in causa criminali & capitali.& est magna ampliatio ad regulam
10 Gemi.superius relatam.¶†No.secundo ex hoc tex.q̄ quis non tenetur cauere de obseruando illud quod promisit,quādo de cau tione nihil est dictū:& hoc ideo est,q: absq; alia cautione satis cō sultum est reo,via exceptionis.facit.l.j.§.si debitori.ff.vt in pos.le ga.secūdū Bart.& alios hic:& in.l.qbus diebus.§.fi.ff.de cōdi.& demon.Tu caue,q: tex.nō fundat se super ista ratione:sed in illa q: non est actum de cauendo,contra quod vltimuꝫ videtur face re.l.fin.j.eodē.vbi non erat actum de cauendo:& tamen si non ca ueatur,pecunia data repetitur.& licet Bal.hic respōdeat,qd ibi cautio veniat ex natura cōtractus,per glo.in.l.pacta conuenta. ff.de cōtrahē.emp.dic melius vt ibi dicetur.¶Glo.in verb.quasi decidit,pro cuius introitu oppone vt p bart.& no.ex gl.duo.Pri
11 mo,quod†dictio quasi,aliquando denotat veritatē.de quo vide
12 per Bar.& alios in.l.si ante nuptias.ff.soluto matri.¶†Secun do habes,quod licet transactio sit cōtract⁹ innominatus.vt no. Bal.in.l.ij.ꝫ.tit.ij.& in contractibus innominatis locus sit peni tentie.l.si pecuniam.in prin.j.eo.Fallit in transactione,cuꝫ sit in uenta ad lites dirimendas,idem fm hoc in omni conuentione fa cta causa dirimendarum litium,nō fit transactio per generalita tem huius.l.& cogita quomodo fieri possit quod sit transactio ex quo aliquid est datum & propter dirimendas lites.Alexā.non fir mat obiectum,sed exemplificat,quod dabitur pro re vbi non erat

lis,sed certe tūc non dabatur gratia minuendarum litium. Consyderabam si posset saluari Bart.in arbitramento, quod non est proprie transactio:vt per Bart.in.l.quod si ephesi.ff.de eo quod cer.lo. An idē sit in omni pacto liberatorio:l3 Barto.hic pungat
13 vide Barto.ꝛ alios in.l.Ꝙuis.C.de transac.ꝛ ibi dicetur.†Item aduerte vltra doctores,quare in transactione non habeat locum penitentia:nam ego non dico esse speciale,vt dicunt doc.imo dico quod est fm regulas. Nam in ꝯtractibus innominatis quādo res desijt esse integra ab vtraqꝫ parte,cessat penitentia.d.l.si pecuniam.in prin.j.eod.Sed ita est in transactione.nam reus dedit pecuniam,actor promisit amplius non ire ad iudicium:adeo qꝺ si vellet ire,sibi obstaret exceptio:vt dixi in text.ideo cuꝫ res desierit esse integra ab vtraqꝫ parte,merito non est locus penitentie: ista est vera ꝛ fundamentalis ratio. ¶ Gl.in ver.condictio cessat. diuiditur in duas partes principales. Primo format duo contraria simul ꝛ diuisim respondet.Secundo format aliud contrariuꝫ et de solutione se remittit.secunda ibi:item contra.j.eod.l.si pecuniam. Rursus prima pars principalis subdiuiditur in tres particulas. Primo format simul duo contraria.Secundo respondet ad primum contrarium:et fm doctores sunt due responsiones:ego dico quod imo sunt tres. Tertio respondet ad aliud contrarium. secunda ibi:sed prima loquitur.tertia ibi:secūda in relictis. ¶ In ea.gl.ibi:sed prima loquit in dādis.hec prima sol.mirabilis est fꝫ Barto.qui eam reprobat per aliqua iura:melius ceteris facit.l. insulam.§.fi.ff.loca.vbi erat obligatio faciendi,ꝛ tamē prestatur cautio. ¶ In ea gloss.ibi:vel non fuit conditio expressa.ista secunda solutio gloss.est mirabilior prima fm Barto. quod.l.in omnibus,non habeat locum nisi quando conditio est expressa:secus in
14 tacita:sed istam solutionem reprobant omnes:†qꝛ par est virtus taciti ꝛ expressi.l.cum quid.ꝫ.si cert.petat.item per.l.si creditores. in fi.ff.de priui.credi. ¶ In ea.glo.ibi:et sic potest peti cautio non tamen competit condictio.ex istis verbis colligo tertiā solutionē quod licet cautio possit peti officio iudicis:vt in contrario tamen si non prestatur ex hoc capite,non potest pecunia data repeti:et pro hac solu.optime facit illud quod vult Bart.in fi.huius principij.et in.§.j.in.ij.oppo.j.ead.l.tamen huic solutioni obstat argumentum quod facit Barto.quia si verum esset,quod iste teneretur cauere,presumeretur tacite actuꝫ:ergo si non obseruaret posset repeti.l.j.cum glo.ꝫ.eo.est verum quod do. Alexan.etiam non ponderans glo.nostram conatur sustinere:sed non curo quia.j.videbitis meliorem solutionem. ¶ Quarta solu.extra glo.est aliorum,quod contrariū loquitur in actionibus bonefidei:prout ibi expresse dicit text.in omnibus bonefidei iudicijs.ꝛ ita ibi gloss.et glos.in.l.ij.§.j.ff.solu.mat.sequitur Bal.in.l.quibus diebus.§.fin. ff.de condi.ꝛ demon.ꝛ videtur sequi Bart.in.l.siue apud acta.C. de transac.sed istud reprobatur per omnes ibi:ꝛ per Bart.ꝛ oēs in.l.ij.in prin.ff.solu.matri.ꝛ in.d.l.quibus diebus.§.fin.qꝛ est contra leges hic allegatas per Bar.que loquuntur etiam in contractibus stricti iuris. ¶ Quintam sol.tradunt Bart.Ang.ꝛ cōmuniter alij hic:quod in hac.l.sine cautione satis prouisuꝫ est via exceptionis:que solu.licet sit vera in se p.l.j.§.si debitori.ff.vt in pos. lega.tamen non placet ad hunc text.qui solum se fundat,quia nō est actum.ꝛ ita eam reprobant Bal.et Jmo.in.d.l.quibus dieb⁹. §.fina. ¶ Sexto modo respondet Jmol.ibi:quod hic contractus incepit ab executione.et tunc aduersarius non petijt sibi caueri: ideo sibi imputet:sed si contractus incepisset a conuentione,esset prestanda:sed ista sol.videtur confundi per dictaꝫ.l.j.§.si debitori. ¶ Tu responde vltimo clare secundum Pau.de cast.quod.d.l.in omnibus,non habet locum, nisi quando superuenit noua causa suspicionis:vt ibi tenet Barto.et in.d.l.ij.vbi ceteri docto.ff.solu. matrimo.vnde in hac lege nō prestatur cautio propter tria. Primo quia nō apparet superuenisse nouam causam suspicionis,nec a principio aliter fuit actum,nec hic proprie erat debitum in diem vel sub conditione. Item ꝛ tertio qꝛ satis erat prouisum via exceptionis.vt dicunt doct. ¶ In ea.glos.ibi:secūda in relictis in vlti-
15 ma voluntate.habes ex gloss.†quod cautio mutiana non habet locum in contractibus:et ista est communis sententia,ꝛ late examinatur in.l.siue apud acta.C.de transac.vbi reprobatur glo.que contrarium tenet.ꝛ late Guil.Albe.ꝛ Ludo.hic:et Sali.in.l.j.C. de pac.pro communi sententia est bonus text.in.l.si quis ita.insti. de verbo.obliga.quem Fulg.hic reputat ad hoc singu.ꝛ Lud.facit de eo magnum festum dicens non esse ab alio ponderatum:et quod miratur quod antiqui ꝛ Modern.disputauerunt de casu.l. Et aduerte ad duo primo quod in vltimis voluntatibus sepe cōtingit quod testatores instituunt heredes,vel faciunt legata sub conditionibus negatiuis:puta si non iuerit Mediolanū:isto casu heres vel legatarius non debet consequi hereditatem vel legatum nisi impleta cōditione.quoniam sub conditione est honorat⁹, sed conditio ista negatiua nunq̄ potest impleri in vita nec in vltimo vite spiritu potest fieri aditio.glo.est not.in.l.fi.ff.vt in pos.leg.

a ¶ Cōtractibus. Adde doc.in.l.pactū inter heredē.ꝺ pac. doct.in.l.iure ciuili.ff.ꝺ condi.ꝛ demon.

b ¶ Volūtate Adde.l.mutiane.et.l.titie fundus. de condi.et demō.ꝛ.l.cū filius. in.§. p mutianā. de lega.ij.

ꝛ ibi Barto.no.si ergo conditio negatiua non potest vnq̄ in vita impleri,institutio vel legatum reddebantur inutilia:ideo mitius iurisconsultus consyderans,quod vltime voluntates reddebantur nulle,inuenit cautionē que mutiana dicta est quod iste teneatur prestare cautionem cum fideiussoribus quod nunquam ibit Mediolanum:ꝛ si contra fecerit,quod restituet legatum vel hereditatem cum omnibus fructibus perceptis:vel qui percipi potuerunt:ista cautione prestita,habetur perinde ac si esset impleta cōditio.l.mutiane.et.l.heres meus.ff.de condit.ꝛ demonstra.l.cum filius.§.heres.ff.de lega.ij.Secundo aduerte quod.d.§.si quis ita. nihil facit,quia non dicit quod cautio mutiana non habet locum nec dicit quod prestando cautionem non debeat consequi:et ita
16 respondet Cuman.in.d.l.mutiane.†Que autem sit ratio diuersitatis,inter contractus et vltimas voluntates:Jmo.in.d.l.mutiane.ꝛ Ludo.hic dicunt,quod ratio est fauore vltime voluntatis.l. in testamentis.ff.de regu.iuris.c.cum dilecti.de donat.ista ratio de per se non sufficit,cum bonum sit argumentum de contracti-
a bus[a] ad vltimas voluntates,et econtra:nisi alia specialitatis ratio subsit.l.seruum filij.§.eum qui chirographum.et.l.que de legato.ff.de lega.j.aliam rationem assignat Rayn.in.d.l.mutiane. ꝛ Ludoui.hic quia vltime voluntates non possunt stare in suspēso sicut contractus.l.fin.ff.com.predio.sed ista etiam non valet:qꝛ quando testator apposuit conditionem.vltima voluntas stat in suspenso,toto titul.ff.de condi.et demon. Alij.s.Be.in repeti.l.ita stipulatus.dicunt,quod in contractibus imputandum est parti que passa est apponi talem conditionem negatiuaꝫ,que ratio opponi non potest heredi vel legatario,sed ista non est generalis:qꝛ non procederet in donatione que pendet a volūtate solius donantis. Ultima ratio est domi.Christo.de castel.in.d.l.siue apud acta. ꝛ in.d.l.ita stipulatus,ꝛ hic,ꝛ sibi ascribit Porchus in.§.ex conditionali.instit.de verbo.obligat.quia in vltimis voluntatibus necessaria fuit cautio,cum non transmittatur ad heredes,prout contractus conditionales.§.ex conditionali.institu.de verbo.obliga. hunc dicit singulariter Bald.in aut.cui relictum.C.de indi.vidui. tollē.quod cautio mutiana haberet locum in contractibus,quādo non transmitterentur ad heredes vt est in vsufructu.§.finitur. institu.de vsufru.quasi tunc esset eadeꝫ ratio prout in vltima voluntate. Ista ratio est optima quantum ad hereditates relictas sub conditione negatiua:quia ex quo cōditio nunq̄ impletur nisi in vltimo vite spiritu.d.l.mutiane.ꝛ in illo vltimo vite spiritu quādo conditio reperitur purificata,non possit adiri hereditas:vt est gloss.singu.in.l.fina.ꝛ ibi Barto.ff.quando dies leg.ced. certe hereditas nō adita non transmittitur ad heredes.l.j.§.in nouissimo. C.de cadu.tollen.certe necessaria fuit cautio mutiana,sed ista ratio cessat in legatis,quia cum vltimo vite spiritu conditio purificetur,ꝛ in legatis non sit necessaria agnitio:certe transmitteretur ad heredes:text.est in.l.ab omnibus.§.penulti.ff.de legatis.j.et tamen cautio mutiana habet locum non solum in hereditatibus sed etiam in legatis.d.l.mutiane.ergo predicta ratio non est bona ex quo correlarie confunditur predicta illatio.Bald.in dicta aut. cui relictum.ꝛ ista impugnatio est de mente Jmo.in.d.l.mutiane.
17 licet non sic clare. ¶ †Nota tamen casum in quo etiam in vltima
b voluntate,[b] cautio mutiana non est necessaria.s.in libertate.text. est no.in.l.libertas.§.j.ff.de manu.testa.Barto.in.l.ita stipulatus magna.in prima oppositione quinte partis principa.ff.de verb. obliga.Et per hoc potes inferre idem esse fauore pie cause,cum e-
18 quiparentur:vt dicam in.§.sequē.†Item adde quod cautio mutiana habet locum etiam in donatione causa mortis.tex.est singu. in.§.que vero nunc sequitur.in aut.de nupt.de quo facit festum Bald.in dicta aut.cui relictum.ꝛ Ludoui.roma.in singu.suis,in singulari inci.cautio.ꝛ istud probatur ratione,quia donatio causa mortis postq̄ est facta:ꝛ sic in esse deducta,equiparatur vltime voluntati.glo.ꝛ Barto.in.l.ij.in princip.ff.de dote preleg.Barto. et docto.in.le.ij.ff.de legat.j. ¶ Potes ad contrarium glos.aliter respondere fm Bar.ꝛ docto.hic:ꝛ in dicta.l.quibus.diebus.§.fi. quod cautio mutiana adinuenta fauore honorati,prestatur a volente.d.l.mutiane.sed non posset cogi. ¶ In fin.gloss.responde vt per gl.ibi:in verbo.restituturum.Extra glo.dicit Bart.quem sequuntur Angel.ꝛ Fulgo.hic:quod reus posset cogere actorem vt fidem faciat per publicum instrumentum de numeratione et receptione pecunie:tamen si recusaret non posset per hoc pecunia repeti.de quo plenius per Bartol.in.l.iij.§.nunc de effectu.ff.de libe.lega.ꝛ in.l.ij.in princip.ff.solu.matrimo.ꝛ in.l.qui tabulas.in fi.princi.ff.de fur.

1 ¶ Datum ob causam potest repeti duplici causa.
2 Fauor libertatis non impedit repetitionem.
3 Mandatum fauore dotis non extinguitur morte mandantis.
3 Libertas ꝛ ecclesia equiparantur.
4 An in contractu innominato fauore dotis habeat locuꝫ penitentia,vel reuocatio per mortem.

Quando

5 Quando causa non potest impleri per casum fortuituz, cessat re-
petitio.
6 Priuatus propter delictum, nunq̃ remittitur. nume. 7. & sequen.
vsq; ad nume. 9.
10 Condictio ob causam ad quid detur.
11 Quomodo contractus innoiati iudicentur.

Idem est. Datum vt quis manumittat seruum non
potest repeti, quia non cauetur de manumit
tendo si hoc non fuit actum, sed potest repeti si dantem peniteat,
vel si non manumittatur, nisi steterit per mortem serui manumittē
di: q2 tunc nedum datum repeti non potest, imo promissuz potest
peti. h. d. vsq; ad. §. si liber. & differt principiū huius. §. a preceden
ti decisione in tribus de quibus per Pau. de cast. & Alexand. hic.
1 ¶ † No. in versi. sed si. vbi quod datum ob causam potest repeti
ex duplici causa: scilicet ex capite penitentie: itē cause nō sequute
vt hic. & l. si pecuniam. in prin. j. eodē. Et hoc vbi agitur de repe
tendo. & sic dissoluendo cōtractum innominatum. Potest etiam
agi vt impleatur, & tūc oritur actio p̄scriptis verbis: & in hoc dif
fert ille titu. ab isto, q̄uis vterq; loquatur de cōtractu innomina
to, prout etiam hic habes in gl. pe. Limita quādo conuentio ap
ponitur a principio tempore dationis: secus si ex interuallo: quia
sicut interuallum vitiat contractuz nominatū. l. continu9. in prin.
ff. de verbo. obliga. ita impedit fieri contractum innominatum,
vnde si do tibi decem, & postea ex interuallo conuenimus vt pro
illis decem vadas pro me romam, non possem decem data ex ca
pite penitentie reuocare. glos. est singu. in. l. si cum fundum. in glo.
j. & ibi clarius Bar. & alij. ff. de pac. quam ad hoc reputat singula.
Paul. de cast. in. l. si pecuniā. in prin. in. iij. col. j. eo. vbi duas alias
2 limitationes ponam. ¶ † No. secundo, quod fauor libertatis nō
impedit, quin in contractu innominato datuz ex capite peniten
tie possit repeti vt hic: & d. l. si pecuniam. §. j. Unde infero s̄m Lu
do. roma. hic esse tex. rotundum, quod in contractu innominato
celebrato ad pias causas, loc9 est penitentie, & pōt datū ex penitē
tia reuocari: cum bonum sit argumentū a libertate ad piam cau
sam, & econtra: vt no. Bar. in. l. proxi. in fi. ff. de his que in testa. de
len. & in. l. si vnus. in fi. C. de testa. bene facit tex. in. l. j. ante fi. in v̄b.
ad hāc pietatis rationem. & ibi ad hoc no. Bal. C. de ser. pig. dato
ma. idem tenet Ludo. in. l. si pecuniam. in princip. j. eod. & in repe.
aut. similiter. C. ad leg. falci. in. xviij. speciali pie cause inter contra
ctus. Contrarium de directo tenet Bald. in. l. sicut. ad finē. C. de
actio. & obligatio. & in. l. mandatuz. in. iiij. colum. C. manda. moue
tur Bald. per tex. in. l. si ego. §. j. ff. de iure dot. ad quem ex mente
Ludo. potest tripliciter responderi. Primo quod ibi loquitur in
herede, in quo aliud est q̄ in defuncto. l. iij. ff. de ser. expor. Item
ibi causa erat impieta. Tertio potest dici disputatiue, quod dos
non est pia causa: vt est de mente Barto. l. cum in his. §. si mulier.
ff. de condi. indeb. patet, q2 de legatis ad pias causas, non detra
hitur falci. aut. similiter. C. ad. leg. falci. & tamen detrahitur de le
gato dotis: vt est glo. in. l. tali. in princi. ff. de iure do. & in. l. in testa
mento militis. C. ad leg. fal. de quo tamen, an dos sit pia causa,
vel nō: vide Imo. & ibi plen9 Moder. in. l. j. ff. sol. matrimo. Quar
to potes respondere, quod licet in dicta. l. si ego. §. primo. decida
tur, quod datum ob causam dotis non reuocetur per solam mor
tem dantis: non sequitur, ergo si dans viueret, non posset per pe
3 nitentiam reuocare: bene verum est, quod ibi est tex. sing. † quod
mandatum fauore dotis non extinguitur morte mādantis, & ita
eum reputat vnicum: & singu. Bal. in. d. c. cū venisset. de testi. dixi
in. l. eius qui in prouincia. ff. si cer. peta. do. Alex. in. d. l. si pecuniā.
in princ. in. xij. col. & seq. late disputat istum passum. & vltimo loco
relinquitur cogitandum. et pro opi. Bal. Addit tex. in. c. verum.
de condi. appositis. vbi videtur probari speciale esse fauore eccle
sie, quod in datione ob causam, non possit agi contra ecclesiam. lz
causa non sit sequuta: sed solum potest agi ad obseruantiam pro
missorum, tamen veritas est s̄m. Bald. & Sali. in. l. dictam. C. eo. &
do. Alex. in. d. l. si pecuniam. quod in hoc non est speciale in eccle
sia, cū in dubio vtatur iure cōmuni. c. j. §. si clientulus. de alie. feu.
& ille tex. habet varios intellectus, de quibus ibi per Cano. et qđ
ita sit patet, q2 libertas & ecclesia [a] equiparant: ita equiparat Bal.
in. l. j. §. j. in vlti. colū. C. de cadu. tol. Alexā. in consil. ccccxlj. incip.
ponderatis his de quib9 in themate. in. vj. col. deinde do. Alexā.
conatur dupliciter respondere ad istum tex. in quo iacet pūctus
& precipue dicit, quod libertas non est pia causa, nisi relinquatur
amore dei: prout tenet Bart. in repe. l. j. in. iij. q. v. partis p̄ncipa.
C. de sacrosan. eccle. Sed ista limitatio non est bona: & contrariū
est de mente Bart. in alijs locis prealleg. & in contrarium est tex.
in. d. l. j. in ver. ad hanc pietatis rationem. C. de cōmu. ser. pig. da.
ma. & istud tenet Imo. in. d. l. captatorie. ff. de leg. j. & ipsemet do.
Alexā. sibi contrarius in. l. si vnus. C. de testa. Tu vltra predicta
adde Bar. in. l. ij. §. si pecuniam. ad fi. ff. de dona. vbi per illam. l. si
4 ego. §. j. videtur tenere † ꝙ in contractu innominato fauore dotis
nō habeat locum penitētia, nec reuocatio per mortem, nisi dicas
quod Barto. dum dicit, ꝙ fallit in dote, intellexerit solū de mor
te: tamen vide etiam Bar. in. l. si cum fundum. in vltimis verbis.
ff. de pac. Istud idem qđ in ɔtractu innominato fauore dotis non
habeat locum penitentia. per. d. l. si ego. tenet ipsemet Ludo. sibi
contrarius in. l. j. ff. solu. matri. & in repeti. d. aut. similiter. in. xvij.
speciali pie cause inter contractus. ipse idem Ludo. in seq. specia
li saluat opi. Bal. vno casu. quādo qui dedisset esset mortuus. nā
in herede non haberet locum penitētia fauore dotis & pie cause:
per. d. l. si ego. §. j. que loquitur in his terminis. Quid tenendum,
passus est dubius, in puncto iuris mihi plus placet opi. Lud. cō
tra Bal. per hunc tex. arguendo de libertate ad piā causam. Se
cundo, q2 ista est regula generalis in cōtractibus innoiatis, ꝙ in
eis ex penitētia potest datum repeti: vt hic: & l. si pecuniā. in p̄nc.
j. eo. & ab ista regula nō est exceptuatus casus dotis, aut casus pie
cause: ergo sufficit habere regulam pro se, nisi ostendatur casus
fallentie vel ratio: vt inquit Bart. in. l. ij. in. j. col. circa fi. ff. si quis
in ius voc. nō ierit. tex. in. l. suus quoq;. v̄si. puto. ff. de here. instit.
& in. c. venerabilis. versi. potes quoq;. de sen. excō. in. vj. hinc dixit
Bal. in. l. si tutor. in fi. C. de ser. pig. manu. ꝙ regule iuris sunt te
naciter obseruand9, nisi in contrarium appareat dispositio spe
cialis: nec facit. d. l. si ego. §. j. q2. s̄. quadrupliciter r̄ndi. ¶ Ter
tio no. in v̄. quid si ita. quod datū pro seruo manumittēdo intra
certum tēpus, interim repeti nō potest ex capite cause nō sequu
te, sed bene ex capite penitentie, ideo virtus erit in modo libellā
di s̄m Bar. hic: sed si tu consyderas erit differentia imposita ver
bis & non rebus in effectu, contra. l. ij. in fine. C. cōmunia de lega.
5 ¶ Quarto no. in versic. sed si stichus. † ꝙ quādo causa non potest
impleri per casum fortuitum, cessat repetitio ex capite cause non
sequute, quod intellige, quando causa veniebat implenda per ac
cipientem vt hic: secus si per dātem. text. habes & exemplum in. l.
j. versic. j. & l. seq. s̄. eo. de quo per Bart. in. l si pecuniam. in princ. j.
eo. & latius Cy. in. l. pe. C. eo. Secūdo limita quādo conuentio fuit
facta sub modo: prout proprie loquitur tex. hic: secus si sub cōdi
tione. s̄m Fulg. & Alexā. hic: & Cy. in. l. pe. C. eo. ¶ Glos. in verbo
condici. diuiditur in duas partes principales. In prima colligit
s̄m quosdam illationem ad text. quam reprobat. In secunda, per
viam questionis opponit contra text. & tripliciter soluit. secunda
ibi: sed nonne. ¶ In fi. gloss. omissis distinctionibus quas refert
Albe. hic post antiquos: & Cy. in. l. si liber. C. eo. distingue not. vt
per Bart. hic plenius q̄ alibi, facientem tres casus principales, [a]
cum quo alij omnes tenent. Et dum glo. & Bar. ponunt fallentiā
in seruo qui erat talis qui manumitti non poterat: adde vt in tit.
C. de his qui ad liber. perue. non pos. & l. si quis quos. ff. de lega. ij.
6 & l. si quis eū. ff. de condi. & demonstra. † Ultra quas leges potes
ponere notabile exemplum in liberto, qui si propter ingratitudi
nem reuocetur in seruitutem non potest amplius manumitti a
domino nisi cum autoritate principis: vt est text. not. in. l. ij. C. de
7 lib. & eo. liber. per quem text. not. ibi Bartol. circa fin. † quod do
ctor propter delictum degradatus, & sic priuatus doctoratu, non
posset amplius intrando examen doctorum, doctorari: bene facit
quod in simili tenet Bal. in. l. ij. per illum tex. cum glos. C. de ma
8 nu. vin. † quod tabellio propter delictum priuatus officio tabel
lionatus, nō posset amplius per comitem Palatinum creari ta
bellio: & idem tenet etiam Bal. in. c. at si clerici. in. iiij. col. vbi limi
tat. de iudi. & in. c. gratum. per illū text. de postu. prela. c. post trās
la. in. ij. colum. de renun. Ludo. roma. in repe. l. si vero. §. de viro.
in. xxxviij. fallentia. ff. solu. matri. Et per hec cogita vnum quod
est mihi nouum nec alicubi legi: inq̄tum tenet singu. Bal. in. c. fi
9 lij nati. in fi. si de feu. fue. cōtra. inter do. & agna. † quod filius na
turalis legitimatus, potest propter ingratitudinē reuocari a pa
tre in primuz statum. Nam ego puto ꝙ postq̄ fuerit reuocatus,
quod non posset amplius de voluntate patris legitimari per co
mitem Palatinum: per tex. solēnem. in. d. l. ij. in argu. C. de libe. et
eo. lib. iunctis superius dictis. ¶ Gl. in verbo condictionem. di
uiditur in duas partes: prout duo format cōtraria. Secunda ibi,
sed siue dicas. Primum contrarium est, inq̄tum text. dicit com
petere condictionem ex contractu ad id quod est promissum. tex.
10 videtur in duobus male dicere. † Primo q2 condictio ob causaz,
datur ad resoluendum, non autem vt contractus impleat, vt de
claraui. s̄. in. j. no. Item non competit ex contractu vt dicit litera,
imo ex distractu extra id qđ agitur. l. si is q. §. fi. ff. commo. Gloss.
dupliciter respondet, & secūda cōmuniter tenetur. In secūda op
positione glos. ibi: & genus speciem non excludit. adde vt. l. si lega
tarius. & ibi no. ff. de dolo. & l. ij. vbi etiam notatur. C. eo. ¶ In ea.
gloss. ibi. et quod dicit hic: vt darem. dices scilicet primo, hec ideo
11 dixit glos. eo q2 tenet † quod contractus innominati iudicentur &
cognoscantur ex modo ineundi, vt declaraui in. l. si quis cum de
bitore. s̄. de iureiuran. plenius not. in. l. cum mora. C. de transact.
tamen ad istud secundum contrarium responde melius: vt per

[a] ¶ Ecclesia. Adde alex. de imo. ɔsil. lxxvj. incip. ponderatis his d quib9 in themate. in. v. colū. in iij. volu.

Barto. hic: cum quo alij transeunt: ⁊ plenius, in. d. l. cum propo-
nas. C. de dolo.

1 ☞ Implementum cause, quando impediat repetitionem.
2 Potest datuꝫ repeti cessante causa. nu. 3.
4 Sufficit ad decisionem causarum, allegare rationem naturalem
nu. 4. ⁊ seq. vsqꝫ ad nu. 7.
8 Causa in mente retenta nihil operatur.
9 Datum causa amicitie licet cesset, nõ repetitur.
10 An heres intelligatur hereditatẽ adire, si pstatur heredi gratia
conditionis implende, ⁊ ipse sponte recipiat.

Si liber. Diuide in tres partes vsqꝫ ad. §. subtilius.
Primo loquitur in eo qui vere erat liber sed
bonafide tenebatur vt seruus. Secundo loquitur in eo qui crede
bat se esse statu liberũ, ⁊ nunꝙ fuit. Tertio loquitur in eo qui fuit
statuliber attenta ordinatione testamenti: sed fuit reuocatum in
codicillis. secunda in ver. si quis quasi. tertia est in versi. sꝫ ⁊ si ser-
uus. h. d. Si causa propter quam datur pecunia, implet de facto:
sed non de iure, potest repeti, nõ facta distinctione an scienter vl'
ignorãter acceperit. hoc primo. Et si pecunia datur vt aliquid ex
certa causa sequatur: si sequitur, sed nõ ex eadeꝫ causa, datur re-
petitio. hoc secundo. Et defectus cause tacite in mẽte retente, non
parit repetitionem. h. d. tertio ⁊ vltimo ſm intellectũ glo. ⁊ docto.
1 ꝙuis in hoc vltimo aliter. j. in not. dicam. ¶ † Nota primo ex hoc
tex. ad hoc vt implementum cause impediat repetitioneꝫ: opor-
tet quod de iure impleatur, ⁊ non de facto vt hic: ⁊. l. fi. in princi.
j. de condic. indebi. quia regulariter non sufficit de facto fieri: vt
p Bart. ⁊ doct. in. l. vbi pactum. in vlti. colũ. C. de transact. No. tñ
diligẽter, qd si aliquid de facto seruatur in ciuitate, dato quod
de iure nõ valeat, est perinde acsi valeret, postꝙ principes volũt
sic obseruari aut patiuntur, quod tene cordi ad infinita statuta.
Ista cõclusio colligitur primo ex gl. in. l. habebat. §. j. ff. de manu.
testa. vbi glo. colligit mirabile, quod quando aliquid de iure nõ
subsistit: ⁊ tamen quia de facto sortitur effectum valet: tamen in
illa glo. ideo est, qꝛ nemo poterat opponere, vt declaratur in glos.
Secundo et clarius istud habes ex decisione Albe. de rosa. in. l. j.
in vlti. colũ. C. de sum. trini. ⁊ fide catho. vbi dicit quod in ciuita-
te erat statutum, quod debitores vel fideiussores conuenti. ad vsu
ras, non possent opponere exceptionem quod vsure non debean-
tur: vnde fideiussor fuit coactus soluere: si postea repetat a prin-
cipali debitore, ⁊ debitor opponat quod indebite soluit: quia sta-
tutum illud non valebat, certe dato quod de iure nõ valet: postꝙ
tamen de facto in ciuitate seruabatur, perinde est acsi de iure va
leret, ⁊ refert ita fuisse als de facto iudicatum. allegat quod habe-
tur in. c. peruenit. de fideiusso. ⁊ quod not. Inno. in. c. j. ⁊ in. c. salu-
briter. de vsur. ⁊ Archi. xiiij. q. iij. in summa. Idem tenẽt do. Car.
florẽ. ⁊ Imo. in effectu in. d. c. peruenit. expresse. d. Alexã. Imo. in
consi. ccxlix. incip. pro inuestigatione predictorum. in. vij. colum.
lib. ij. Secundo intellige sane: nisi causa consisteret in nudo facto,
puta si do decem vt vadas romam, tunc sufficit de facto impleri.
2 l. si pecuniam. in pñ. j. eod. ¶ † Nota secũdo in versi. si quis quasi.
quod quando pecunia datur ex causa ad quam quis putat se ne-
cessario astringi: ⁊ necessitas non subest, potest datum repeti: vñ
facit ſm Guil. Albe. Ange. ludo. ⁊ Alex. hic: quod si aliquis pu-
tat se esse bannitum vel excommunicatum, et aliquid soluat pro
habenda liberatione, potest solutum repetere. facit. l. edicto. §. fin.
3 ff. de iure fisci. l. formam. in fi. ff. de censi. ¶ † Tertio not. in ver. sed
⁊ si seruus. in ṽsi. ⁊ id ignorãs, a contrario sensu, quod ille qui sciẽ-
ter dat ob causam quam scit non posse impleri de iure, nõ põt tũc
repetere vt hic. ⁊. l. dictam. C. eo. sed in recipiente nõ fit ista distin-
ctio: vt. s̃. proxi. §. ¶ Quarto not. in versi. sed ipse celsus. quod in
his que sunt iuris, licitum est filio emendare patreꝫ, et discipulo
preceptorem, ꝙuis debeat quantum potest excusare. l. qualem. §.
fi. ff. de arbi. ¶ Quinto põdera tex. in ver. naturali equitate mo-
tus. habes glo. in. c. cum ex eo. in ver. rationes. de elec. in. vj. et glo.
in. c. consuetudo. j. distin. ego soleo allegare tex. in. l. ratio. in princi.
de bo. dam. ⁊ text. in. l. scire oportet. §. sufficit. in verbo ex naturali
iustitia. ff. de excu. tuto. per quem not. ibi Bal. post Cy. ⁊ Iaco. de
4 rauen. † quod sufficit in decisionibus causarum allegare rationẽ
naturalem, licet quis non alleget leges. ⁊ doct. multum obseruãt
domini Veneti. Alibi dicit Andre. de iser. in proe. feud. in vltim.
5 colũ. † quod rationabile dictum, debet mouere iudicem sicut lex,
qꝛ lex est omne quod ratione subsistit. Alibi dicit Angel. autori-
tate Aristotelis in consi. cccxvij. incip. in questione vertente inter
illustres principes. in. iij. col. ⁊ in consi. cclxxiiij. incip. thema super
6 quo cõsilium petitur. in vlti. col. etiam egregium verbum, † quod
querere legem vbi naturaliter sentimus, nihil aliud est, ꝙ infirmi
tas intellectus: istud etiam dicit Bald. in. l. testium. in penultima
col. C. de testi. ⁊ in rubri. ff. de re. diui. in pe. colum. Predictis adde
tex. in. l. cui pacto. ff. de ser. expor. in versi. etiam naturalem habet
intellectum: et dixi in. l. non sine. in verbo naturalis iuris mode-
ramine. C. de bo. que libe. ⁊ in. l. vnica. §. j. in verbo naturali ratio-
ne subnixum. C. de cadu. tollen. ⁊ ibi Bal. in. j. not. notat ⁊ dicit, ꝙ
7 † ratio naturalis est optimus clypeus legis. Et idẽ Bal. in proe.
C. in. v. colum. vult, quod potissimum inter principes attendi de-
beat ratio naturalis, que est arbitraria bonorũ ⁊ malorum post
Senecam ibi per eum allegatum, ⁊ per eundem Bal. in. c. j. §. ad
hec. in. vij. colum. de pace iur. fir. ⁊ in titu. de pa. constan. in ver. vel
per aliam personam. ⁊ in. l. fi. circa prin. C. de suis et legi. ⁊ in rubr.
C. si ex fal. instr. in. iij. colum. vbi dicit, quod non est maior nec cer
tior ratio in mũdo, ꝙ naturalis. Alibi dicit Bal. in. l. nemo. circa
princip. post Iaco. but. C. de sent. quod francigene seruant ratio-
nem legum: non quia lex sic dicat: nam leges non allegant: sed qꝛ
ratio legum sic vult: ⁊ idem in legibus imperatorum: quia ex rõ-
ne naturali ⁊ fonte equitatis procedunt. Item predictis adde ꝙ
virtus legis consistit in ratione naturali: quia lex se speculatur in
natura. §. adoptio. in fi. de adop. ſm Bal. in. l. quoties. iuxta pñc.
C. de suis ⁊ legi. Item ratio naturalis est etiam potissima in qua-
libet statutorum interpretatione: vt not. Cyn. in. l. non dubium.
circa fi. C. de legi. Bald. in titu. de pa. constan. in. ver. vel per aliam
personã. Item ad predicta adde, quod deficiente. l. vel canone,
potest allegari ratio naturalis: ita dicit glo. in. d. c. consuetudo. et
tex. in. c. secundo requiris. in fi. de appel. ⁊ ibi Abb. in vlti. not. gl.
in. c. ex eo. in ver. rationis. de elec. in. vj. Idem not. Abb. in cap. iij.
per illum tex. de proba. Item adde quod etiam licitum est per ra-
tionem naturalem restringere dispositionem generalem legis: lꝫ
ratio non sit in lege expressa, ſm Abb. in ca. proposuit. de appel.
8 ¶ † Sexto not. in versi. ꝙꝙ. ſm intellectũ gl. ⁊ doct. quod causa in
mente retẽta vl' ex vna parte cogitata, nil operat̃ ꝙtum ad inducẽ
dum repetitionem: quod no. est in se verum per regulam. l. si repe-
tendi. C. eo. glo. in. l. j. s̃. eod. quod limita vt per Barto. in. l. si ego.
in secunda oppo. s̃. si cert. peta. ¶ Sed tu septimo not. collige ex
hoc text. quod datum ob causam continentem solam affectio-
nem, ⁊ nõ aliud interesse, quamuis illa causa cesset, tamen non in-
ducit repetitionem. ¶ Vel adhuc not. octauo, quod datum ob
causam que ex natura sui inest donationi simplici, ea non sequu-
ta, non parit repetitioneꝫ: fit enim simplex donatio, vel ob amici-
tiam, vel ob spem remunerationis, quasi expressio eorum que ta-
cite naturaliter insint nihil operantur: vt habetur in. l. iij. cum si-
9 mili. ff. de lega. j. ¶ † Nono no. quod datum ob amicitiam, vel au
gmentum amicitie: licet causa cesset, tamen non repetitur: ⁊ ideo
pondera hic esse tex. contra illud quod vult glo. quã semper mira
bilem reputaui in. l. j. in princip. in glo. ij. super verbo liberalitatis.
ad finem. ff. de precar. que dicit, quod donatio in amicitiam sem-
per potest reuocari: nec aliquis scribentium quem viderim super
illa gloss. aliquid dicit: saluo quod Rapha. cumañ. ibi simpliciter
not. ex gloss. quod donatio que fit in amicitiam equiparatur pre-
cario, ⁊ plus non dicit. Ego cogitaui quod illa glo. debeat exem-
plificari ⁊ intelligi ſm tex. singu. in. c. cum venisset. circa medium.
quem omnes canoniste ibi not. de institu. quando amico aliquid
requirenti ego dico, non solum illud sed omnia que habeo, istud
est donare in amicitiam: nam sic respondetur verecundia amici-
tie, illud potest quandocunqꝫ reuocari: quia ad nihil obligat: et
istum tex. multum not. in pulchra questione de facto. Ludo. rom.
in repeti. rubri. ff. de arbi. in. iiij. col. facit gloss. in. l. ij. C. in quibus
cau. colo. censi. lib. xj. ⁊ no. Ange. in. l. si cui. ff. de serui. titu. gene. di-
xi in. l. cum quid. s̃. si certum peta. ¶ Gloss. magna in versi. posse.
diuiditur in sex partes. Primo colligit notabile ex tex. ⁊ cõtra il-
lud opponit de. §. sed quid sancitum. in aut. de nup. ⁊ bene respõ-
det cum limitatione de qua hic per Barto. ⁊ alios. In secunda
que est ibi: sed qua actione querit ⁊ soluit ⁊ bene. In tertia ibi: an
autem hec cõdictio. glo. format aliam questionem quam disputat
tene cum glo. eo addito quod circa libertatem directam Barto.
intelligit verũ quãdo hereditas iam erat per heredem scriptum
adita, secus si hereditas nõdum erat adita: ⁊ hic pondera Bar-
10 to. velle vnũ quod reputo notabile † quod si prestandum gratia
conditionis implende soluatur heredi, ⁊ heres sponte recipiat,
quod per hoc non intelligitur hereditatem adire forte quia hoc
potest fieri citra ius ⁊ nomẽ heredis. ⁊ si ista fuit intentio Barto.
errauit Barto. quia in contrarium est tex. in. l. pro herede. §. papi
nianus. ff. de acquiren. heredi. vbi relicta est libertas seruo si de-
derit decẽ heredi, heres recipiendo dicitur adire: cogita si posset
defendi ista opinio Barto. hoc modo: quia Bart. dicit aut here
ditas non erat adita, ⁊ intellexerit Barto. quod non erat adita,
aliter non negat. tamen vtrum recipiendo gratia conditionis im
plende videatur adire vel non: tamen ista saluatio non defende-
ret Barto. qꝛ non est differentia inter primum ⁊ secundũ casum:
quia in his que momento agunt̃, nec datur nec pri⁹ nec posteri⁹.
In quarta ibi: nec obstat, ꝙuis glo. videatur incidenter loqui ad
precedentia: tñ directo. oppo. contra tex. Et vltra solu. gl. ⁊ docto.
põt dici ꝙ in. d. l. cum seruus. erat indefinite dictum de libertate
danda

danda et non a quo prout hic. in quinta ibi: indebiti autem condictio, glo. ponit vnum dictum per quod respondet tacite questioni et dũ assignat rationem q2 sciebat se non obligatum: declara. naz cum ipse crederet relictam sibi libertatem sub conditione, si decez dederit heredi, certe fm suã opinionẽ, ista decem erant in conditione: & que sunt in conditione, non sunt in obligatione. l. si quis sub conditione dãdorum decem. ff. si quis omis. cau. testa. tamen tene contra glo. ꝙ imo etiam cõpetat condictio indebiti per. l. si is cui. et. l. dominus testamento. & . l. in summa. §. sed agere. & in. l. fin. in prin. ff. de condi. indebi. fm Fulgo. & Alex. hic: ꝗuis Barto. in d. l. si is cui. aliter distinguat. In sexta & vltima ibi: illud et dici pot gl. permit aliud dictum per quod et respondetur tacite questioni, quod si pecunia extaret posset vẽdicari: & dic quod propter illud vltimum, factus est. §. sequens. vt ibi in primo euidentiali declarabo.

1 ¶ Error in dominio rei, impedit translationez dominij.

Subtilius. In isto. §. formatur tacita oppositio ad prece. §. ideo deberet simul legi, dictũ est in. §. preceden. quod si ille qui in veritate erat liber. & reputabat se statuliberum, soluerit decem, potest ea repetere per condictionem ob causam, & sic presupponit dominium esse translatum. Cõtra istud opponitur hic in text. ibi: nec fecerit nummos accipientis: q2 cum esset liber nummi erant sui, ipse credens se seruum et consequenter ꝙ quicquid habet seruus est heredis, quãdo soluit nũmos soluit tanꝙ essent heredis, & re vera sui erat. Ergo iste error habuit impedire translationem dñij, cum defuerit animus. Ergo impossibile est competere aliquem condictionem quia condictio regulariter competit ad dandum, cum sit actio personalis. §. appellamus. iuncto. §. sic itaqz. institu. de actio. declaraui in. l. si quis nec causam. §. j. ẽ. si cert. peta. Iurisconsultus fatetur contrarium, quod iste error impediuit translationem dominij, & consequenter quod si pecunia extaret, quod deberet vendicari: sed si esset consumpta, consumptio operatur dominij translationem, & facit condictionẽ ob causam competere. vt declarat glo. hic: in verb. ipsius. quam ad hoc not. Bart. in. l. si procuratori falso. in. j. q. iij. q. princip. j. eo. Subdit tamen iurisconsultus, quod etiaz pecunia extante posset procedere. §. precedens. & sic competeret condictio ob causam, quando statuliber putatiuus fuisset iussus dare pecuniam tertio & non heredi, & daret de pecunia que non esset peculiaris: nam cuz ver. sit liber, & sic pecunia sit sua, tradendo illi tertio bene transfert dominium: q2 tunc non tradit eo animo vt sit sua, prout quando heredi: vt in tex. quo casu trãslato dominio cõpeteret condictio. Secundus casus est quando alius tertius dedit heredi pro eo, ista est intentio huius. §. qui in summa. h. d. si illud quod meum est, tibi trado vt tuum non transfero in te dominium. h. d. ¶ † Ro. quod error in dominio rei que traditur: q2 remouet consensum domini tradentis, impedit translationẽ dominij: de quo plenius per Bart. in. l. j. ff. de offi. procu. cesa. per gl. no. in. l. eius qui in verb. alienatus. & ibi Barto. ẽ. si cert. petat. Limita istam regulam tribus modis. Primo quando dominiuz venit transferendum ex dispositione hominis vt hic: secus quando ex dispositione legis. not. Bart. in. l. si is cui. per illũ text. ff. de leg. iij. qui est ad hoc sing. fm Bal. in. c. fi. in. j. col. de feri. Secundo limita, quando interuenit error ex parte dantis: secus ex parte recipientis. tex. habes & exemplum in. l. regula. §. qui ignorauit. ff. de iur. & fact. igno. Tertio limita vt per gloss. in. d. l. eius qui in ver. alienatas. & ibi in specie declarat Barto. & ibi dixi. ¶ Gl. in verb. nõ facio, cõmuniter reprobatur: q2 est contra regulam. l. clauibus. ff. de condi. em. Gl. & bar. in. l. non solũ. §. si mihi. ff. de vsuc. et iura alleg. per gl. loquunt interueniẽte autoritate sentẽtie, que autoritas sententie est potens transferre dominium si tradẽs est dominus. l. sz si pecunia. §. item queri potest. ff. de rebus eo. gloss. in. l. tertia. in fi. ff. de publi. ita est potens transferre causam vsucapiẽdi. ¶ Glos. in verb. peculiares. dum dicit, peculium videri tacite legatum, male dicit per text. in. l. j. C. de pecu. eius qui lib. me. quod intellige et limita vt per Bar. in. l. deniqz. §. interdum per illum textum ff. de pecu. lega.

1 ¶ Plus operatur expressa ꝓhibitio, ꝙ taciturnitas & patientia.
2 Quando conditio habeatur pro impleta. nu. 3. & 4.
5 Qui impedit ne conditio impleatur, tenetur ad omne interesse. & nume. 5. & seq.
6 Quando quis persuadet dolose mutationem testamenti, auocatur ab eo hereditas: & quãdo puniatur persuasio. num. 6. vsqz ad nume. 10.
10 An soluens represalias repetat ab eo qui fuit causa.
11 Qui causam dãni dat, quando teneatur. nu. 10. 11. & seq.
1

Quãquã. Summa vt per Barto. & docto. † Not. fm Pau. de cast. quod plus operatur expressa prohibitio, ꝙ taciturnitas & patientia: nã herede tacẽte vel ignorante, potest seruus iussus dare. tertio pro consequenda libertate pecuniam soluere de pecunia peculiari & trãsferre dominium ꝙuis non sit dominus fauore libertatis. l. iij. §. et parui. cum seq. ff. de statulibe. & tamẽ si heres expresse prohibeat, nõ potest. facit. l. diuus. ff. de serui. rusti. predi. l. iij. ff. de acqui. re. do. vbi domino tacente possum aucupari in agro suo, & tamẽ non possum eo pro-
2 hibente. ad idem facit. l. si pater. in prin. ff. de manu. vindi. † Unde per istam regulam infert Pau. de cast. quod iudex vnius territorij, potest partibus consentientibus ius dicere in alio territorio
a si iudex illius territorij[a] taceat & patiatur: secus si expresse cõtradicat, sed dic magnum dubiũ esse an requiratur expressus cõsensus illius iudicis: vt per glo. singu. in. c. vt litigantes. in gloss. ij. de offi. ordi. in. vj. Bar. & alij. in. l. ij. ver. sed & si index. ff. de iudi. Bar. in. l. fi. vbi aliquando dixi. ff. de iusti. & iure. & in. l. quero. vbi Imo. & alij. ff. de solu. Bal. & Moder. in. l. fi. ff. de iurisdi. om. iudi. plene
3 Cano. in. c. P. & G. de offi. deleg. ¶ † Secundo no. ex hoc text. ꝙ conditio habetur pro impleta, non solum quando stat per eũ cui debet impleri. l. iure ciuili. ff. de condi. & demon. sed etiam quãdo stat per tertiuz: puta per heredem, qui sentit commodum si cõdi-
4 tio non impleatur. ¶ † Tertio not. ꝙ si prohibeat heres seruum implere conditionẽ ex peculiaribus nũmis, efficitur liber. Adde secus esse, si heres ꝓhiberet seruũ operari & lucrari nũmos dandos, tertio pro habẽda libertate. l. iij. §. si quis seruum. versi. quod si prohibeatur. ff. de statulibe. quod intellige verum, nisi testator expresse vel tacite sensisset, quod seruus mediãtibus operis lucraretur & solueret illi tertio: tũc si heres prohiberet operari, etiam tunc efficeretur liber. text. est in. l. quesitum. ff. de condi. & demon.
5 iuncta. d. l. iij. §. si quis seruum. ¶ † Quarto not. ex fi. hic esse text. singu. fm Ray. de forli. vt referunt Pau. de cast. Ludo. & Alexã. hic: quod si tu impedis me ne aliquã cõmoditatẽ cõsequar: etiam si ad illam nõ cõpetebat mihi ius agendi, teneris mihi ad omne
6 interesse. † Et sic facit ad questionem, quãdo testator volebat relinquere pupillo, & tutor tantũ fecit quod sibi reliqt: & nõ pupillo de qua q̃stione habes p gl. & Cy. in. l. quicqd. C. arbi. tutel. & gloss.
7 in. l. titio. in prin. in verbo. incidisset. ff. ad munici. † Et similẽ questionem habes in prelato ecclesie, qui potius fecit sibi relinqui, ꝙ ecclesie. per glos. in. c. quicunqz in neglectum. xij. q. iij. Imo vltra eos qui necessitate officij astringunt, vt tutores & prelati: facit generalius iste tex. fm Paul. de castr. quod si testator volebat mihi
b aliquid relinquere in suo testamento. et tu impediuisti, teneris mihi ad interesse: de quo vide tex. in. l. lucius. §. sempronia. cũ gl. in verb. actionem. ff. de leg. ij. & limita vt ibi not. per Bart. ponit
8 But. in consi. xxviij. incip. in contractum. † Adde etiam Ange. omnino de quo alij mentionem non faciunt in. l. non enim. ff. de inoffi. testa. vbi per illum tex. cũ glo. dicit se semel obtinuisse quandam magnam hereditatem in fauorem quorundam fratrũ perusin: quibus testator in testamento hereditatẽ reliquerat: & agnati qui istud intellexerunt: tantum molestarunt testatorem, persuadendo ei quod male faciebat relinquere bona sua talibus fratribus, qui nihil boni vnꝙ facerent pro anima sua, & tãtum fecerũt quod testator mutauit testamentum, & illos agnatos heredes instituit: nam auocanda fuit hereditas ab illis agnatis, de quorũ dolosa persuasione apparet: & ita dicit fuisse auocatum p illam legem. Idem tenet Ang. in. l. j. in fi. C. si quis aliquem test. prohi. vbi dicit, quod questio superius relata fuit de facto Perusij: & ꝙ ita fuit iudicatum, eo tunc existẽte vicario domini episcopi peru-
9 sini: q2 casus valde quotidianus. † Item adde predictis text. singu. in cle. j. de priui. punientem pena excõmunicationis prelatum vel sacerdotem volentẽ relinquere alteri ecclesie puta cathedrali, & ille prelatus tantum fecit verbis suis, quod fecit relinqui sue
10 ecclesie. ¶ † Quinto principaliter facit iste tex. fm Pau. & Alex. quod si aliquis fuit captus pro represalijs et soluit, possit repetere ab eo cuius causa represalie concesse sunt: de quo per Bartol. & alios. in. l. ij. §. item si in facto. in fi. cum suis concord. de verbo.
11 oblig. Ioan. an. in addi. Specu. in tit. de iniur. §. j. † Adde etiam glos. not. in. c. si canonici. in verbo, occasione. de offi. ordi. in. vj. qꝺ si aliquis prebuit causam interdicto alicuius ciuitatis vel castri, possunt religiosi ab eo petere eleemosynaz & oblationes quas verisimiliter habuissent. facit. l. quesitum. cum glos. ij. ff. de condi. et demonstr. Item adde tex. solennem in. l. nam & seruius. cum glos. ff. de nego. gest. quem reputat singula. Bald. in. c. ex rescripto. in j. colum. de iureiuran. in. c. sciscitatus. in. iij. colum. de rescrip. & in rubri. extra de his que vi metus ve causa. in. iiij. colum. et in. l. liber captus. C. de cap. & Angel. in illa. l. nam et si seruius. et sic ex istis posses ampliare regulam, quod non solum qui dat causam
b damni[b] tenetur. sed etiam qui est causa, ne quis lucrum faciat, dolose tenetur ad totale interesse. Tamen contra istum text. viget tex. in. l. si inuitis. C. de condi. & demõ. quem glos. allegat pro contra. solus Ro. dicit, ꝙ est difficile contrarium & non potest aliter responderi nisi vt glo. dicit, ꝙ lz heredi detur actio, tñ datur ex ce prio de equitate vt hic: illud est dicere ista corrigit illam: cõsy. de

a ¶ Territorij. Adde c. l. l. ij. ex cõsensu. C. de epi. audi. gl. in vb. idulgemus. i cle mẽ. vnica. ꝺ foro cõpe.

b ¶ Damni. Adde glo. i verb. deuerunt. in. c. ij. cut. de testi.

rationem in qua se fundat iurisconsul.in.l.si inuitis.qd repetit.qꝛ
eam habet pro possessore:ad illum tex.potest responderi,ꝙ heres
potest pecuniā solutā auocare ab illo tertio,verū est;si nō oppona
tur exceptio,sꝫ si opponat exceptionē ex eqtate huiꝰ.l.repellet he
redem.¶Glo.in verb.dare.diuiditur in tres partes.primo op
ponit.secundo soluit vno modo,ꝛ reprobat solu.tertio soluit secū
do modo:ꝛ ista secunda est vera,partes patēt.Extende istam solu.
vt procedat non solū qñ peculium fuit expresse legatum,sed etiā
qñ tacite ut necessariuꝫ antecedens.tex.habes et exemplum in.l.
deniqꝫ.l.interdū.ꝛ ibi declarat Bar.ff.de pecu.leg.¶Glo.in vb.
heredem.diuiditur in quatuor partes principales.In prima de
clarat text.ꝛ respondet tacite questioni.In secunda que est ibi:
fm hoc,ꝑ viam questionis opponit cōtra tex.ꝙ seipsuꝫ cōfundat.
nam dicit tex.ꝙ heres potest facere nummos saluos prohibendo
seruo ne soluat tertio:ꝛ tñ in fi.dicit tex.ꝙ ille tertius poterit age
re contra heredem prohibentem:nā quomodo erāt salui si postea
potest a tertio conueniri.glo.respondet ꝙ istud consilium est parū
vtile in effectu:ꝛ cum glo.transit Bart.dic ꝙ vtilitas potest esse
duplex.Prima fm Paul.de ca.ꝛ Alexand.quando ille tertius
nunꝗ ageret.Tu adde pro hac vtilitate tex.nota.in.l.si peculium
in prin.ff.de statulibe.tamen hoc nō est verisimile:qꝛ nemo presu
mitur iactare.l.cum indebito.in fi.ff.de proba.Ideo secunda est
melior vtilitas fm Rapha.Fulgo.hic:ꝛ Alexand.quod heres
possit prohibere ne nummi soluantur,ꝙuis postea conueniatur:
quia si esset creditor naturaliter tm,posset opponere compēsatio
nem.l.etiam.ff.de compensa.quod non posset quando essent solu
ti.In tertia parte ibi:ꝛ no.subueniri.glo.per viam notabilis que
rit,quare in casu.l.si quis sub conditione.ff.si quis omis.cau.testa.
non subuenitur illi tertio cui relictum erat sub conditione sicut
subuenitur hic,ꝛ non respondet.Responde ideo est,quia volūtas
testatoris nunquā habuit principium,ꝛ sic nullam sub sistentiā
ex quo heres repudiauit ex testamento,hic sic,cuꝫ heres adiuerit
licet postea impediuerit solui illo tertio.In quarta ibi:sed quare
hic:glo.per viam questionis opponit contra tex.nam actio in fa
ctum de qua in tex.est subsidiaria.l.quoties.ff.de prescript.verb.
ergo debet non posse competere hoc,vbi competit,actio ex testa.
glo.respondet ꝛ bene:dic vt in ea.

8 ¶Acceptilatio.Adde vt in regula actus legitimi.ꝛ ibi docto.de regu.iur.lib.vj.

1 ¶Acceptilatio an fiat sub modo vel conditione.
2 In pacto liberatorio habet locum condictio ob causam.
3 Quid in contractu facio vt facias.
4 An valeat sñia absolutionis ab excōmunicatione cum reinciden
tia,si talia amplius attētauerit.
5 Quando pro debito competat actio.

I quis accepto. Contra debitorē liberatum ob causam
causa non sequuta potest agi,vt se reponat in pristinaꝫ
obligationem.h.d.vel sic ꝛ breuiꝰ,liberatio ob causam
causa non sequuta condicitur.h.d.ꝛ istam legem habuit Bal.in
punctis in suo examine:vt dicunt Ang.Pau.de ca.ꝛ Ludo.ro.
hic.In tex.ibi:expromissorem.dic quod proprie est qui intercedit
pro non obligato.l.eleganter.§.seruus pactionis.ff.de dolo.l.ali
quando.ff.ad velleia.l.qui libertinos.§.fina.in.fine.ff.de ope.lib.
ꝛ gl.magistra.in.§.j.in aut.de fideius.licet quādoqꝫ capiat impro
prie ꝑ fideiussore.l.stipulationum alie.§.satisacceptio.cum glo.in
1 ver.expromissores.ff.de verbo.obliga.¶†No.ex hoc tex.fm bald.
8 Ludo.ꝛ Alex.ꝙ ꝙuis acceptilatioꝰ(sicut alij actus legitimi)non
possit fieri sub cōditione vel in diem.l.iij.ꝛ.l.seq.ff.de accep.l.actꝰ
legitimi.ff.de reg.iur.tamen bene potest fieri sub modo vt hic.Rō
diuersitatis,quia acceptilatio fit per verbum presentis aut prete
riti temporis sine aliqua suspensione.l.acceptum fero,vel acceptū
tuli.§.est autem.institu.quib.mod.tol.oblig.l.ꝛ vno.§.primo.ff.de
accepti.ergo non potest fieri sub conditione vel in diē.sicut est in
modo qui nullam dilationem inducit:vt est gloss.in.l.ij.C.de his
2 que sub mō.¶†Secundo not.in versi.nec ille dex.quod etiam in
pacto liberatorio facto ob causam,habet locuꝫ condictio ob cau
sam,ex capite cause non sequute.item ex capite penitentie.Secus
quando liberatio fieret ex causa transactionis.l.tertia.in princip.
ꝛ ibi dixi.s.eo.ꝛ ita not.istū tex.Ang.ꝛ Pau.de ca.hic:ꝛ idē tenet
Bar.in.d.l.iij.in.pn.s.eo.ꝛ in.l.ꝙuis.vbi locus suus.C.de transa
3 ctioni.¶†Tertio ex isto text.ponderant nonnulli esse hic text.qd
in contractu facio vt facias:habet locum condictio ob causam,
quod raro alibi fm eos reperitur.Sed aduerte,quod liberare
vel remittere quando est debitum liquidum non reputatur face
re,imo dare.l.si mulier.vbi Barto.ꝛ alij.j.eodem titu.Tu autem
subtilius not.ex hoc text.si liberare per acceptilationem est face
re:hic est text.quod ex facio vt des,competit condictio ob cau
sam:ꝙuis non oriatur actio prescriptis verbis.l.naturalis.§.qd
si faciam.ff.de prescript.verb.not.in.l.siue apud acta.C.de transa.
tamen dic,quod quando ex implemento facto,aliqd adest aduer
sario:tūc cōpetit actio prescri.verb.ita Bar.in.d.§.quod si faciaꝫ.

4 ¶†Ultimo refert Ludo.quod Bal.qui habuit istam legem in
punctis in priuato examine existente Bart.tunc preceptore suo,
fuit interrogatus de sententia remissionis vel absolutionis ab ex
cōmunicatione cum illa adiectione,quod si amplius similia attē
tauerit,quod reincidat in primam excōmunicationem,an valeat
et cuius sit effectus.Et propterea Bald.hic:in lect.plura scribit.
circa hanc questionem.de qua vide Bart.vbi dixi in.l.si vnus.§.
pactus ne peteret.in vlti.col.ff.de pact.ꝛ in.l.tale pactuꝫ.§.q pro
uocauit.vbi late Bal.ff.eo.Barto.in.l.non solum.§.iniuriam.ff.
de iniur.Ang.in questione per eum disputata que incip.Exorta
guerra.ꝛ text.est inhibens iudicibus ecclesiasticis,ne tales senten
tias ferant in.c.romane.§.caueant.de senten.excōmu.in.vj.secus
quādo ex forma statuti disponeretur.c.a nobis.de senten.excom.
in antiquis.c.ij.de constit.in.vj.ꝛ dicit Ludoui.in fi.hic:se admi
rari,quod Bald.qui fuit tantus canonista non allegauerit istos
text.¶Glos.in verb.posse condici.diuide in tres partes principa
les.pmo,qꝛ tex.simpliciter ꝛ indefinite dicit posse cōdici,ꝛ non de
clarat quid,glo.declarat not.distinguendo:vt in ea:potes etiam
dicere,quod in ista prima parte glo.oppo.de.l.si mulier.j.eo.ꝛ re
spondent distinguendo vt in ea.In secunda parte ibi:sed videtur.
glo.oppo.cōtra tex.tripliciter,ꝛ soluit.In tertia ibi:item opponi
5 tur,qꝛ prima:glo.etiam opponit cōtra tex.ꝛ soluit.¶†Ex prima
parte glo.habes not.distinctionem,quod si debitum est purum,
potest pecunia repeti,ꝛ ex hoc not.Bart.quod quando debitum
est tale quod illud possum statim petere:tunc non possum agere:
nec implorare officium iudicis:vt mihi promittat,nisi esset debi
tum extratraordinario iure:vt hic per eum.Si autem debituꝫ est
in diē vel sub conditione,solum possum agere vt se reponat in pri
ma obligatione:vt hoc tex.quod intellige quando actio sublata
per acceptilationē est talis,que potest consensu partium resuscita
ri:puta qꝛ competebat ad aliquid pecuniarum:alꝰs secus.vt in
querela inofficiosi,que semel extincta per cōsensum partium,re
staurari non posset,tunc agi debet actione de dolo ad obseruan
tiam promissorum.l.cum mota.C.de transac.Idem in actiōe in
iuriarū,vel furti,vt.l.si vnus.§.pactus ne peteret.ver.sed si pactū.
ff.de pact.ita limitat Bart.hic,ꝛ in.l.naturalis.§.quod si faciam.
in vltim.col.ff.de prescript.verb.facit.l.cum proponas.fm lectu
ram Barto.communiter approbatam.C.de dolo.ꝛ.l.actione.fm
vnam lecturam.ꝛ ibi Sali.C.de transac.Secundo limita,quādo
creditor perfecte liberauit debitorem vt hic.mediante acceptila
tione:secus si promisisset non petere:qꝛ cū istud perfecte nō im
pleatur in vita,non potest tunc agere vt debitor se reponat in pri
ma obligatione,sed debet agere actione de dolo ad obseruantiaꝫ
promissorum.d.l.actione.fm aliam lecturam fm Ange.ꝛ fm Lu
do.roma.hic:qui in hoc ponunt longam distinctionem:quando
autem facta esset liberatio dolo,quo remedio ꝓuideatur:habes
tex.in.l.sub pretextu.§.j.C.de transac.ꝛ quando errore,habes text.
in.l.si cum te.ff.de pact.ꝛ in.l.si obligatum.ff.de solu.¶In secun
da parte gl.dic quod vera solutio est,quod aut creditor vult age
re vt debitor se reponat in prima obligatione,ꝛ sic ad veterē actio
nem restituendam:ꝛ tunc agit condictione ob causam:vt hic:aut
vult agere ad obseruantiaꝫ cōuētorum:ꝛ tunc debet agere actio
ne prescript.verbis,ꝛ officium mercenariuꝫ iudicis illi actioni de
seruiens non cōpeteret,vt vetus actio restauraretur,sicut nec ad
hoc competeret ipsa actio prescrip.verb.ꝛ hoc est quod vult dice
re tex.in.d.l.ob eam causam.in ver.itaqꝫ.alleg.in glo.¶Ex vlti
ma parte glo.habes,ꝙ in acceptilatione facta animo cōstituende
dotis,intelligitur a lege facta conditio,si nuptie sequātur:ꝛ ideo
si ista tacita conditio deficit,acceptilatio annihillatur.Contra istā
cōclusionē glo.fortiter ob.tex.in.l.si mulier.j.eo.Bart.ibi dicit,ꝙ
est necesse intelligere ꝙ ibi erat expresse actū,ꝙ ista tacita condi
tio non intelligeretur:ꝛ ita transeunt alij ibi vt dicetur.

1 ¶Casus superueniens nō excusat in cōtractibus innominatis.
2 In contractibus innominatis ex parte illius qui impleuit,an sit
licita penitentia.nu.4.§.ꝛ.10.ꝛ in.§.sed si receperit in eadem lege.
3 Soluto interesse,an in dictis contractibus sit licita penitentia.
4 Que requirantur vt sit contractus nominatus.
5 Quādo preparamenta faciāt desinere rem esse integrā.nu.5.ꝛ.6.
7 Sola oblatio an habeat vim implementi in contractibus inno
minatis.
8 Quando res desinat esse integra,vt non reuocetur mandatum,et
quid in iurisditione.nu.8.ꝛ.9.
10 In contractibus innoiatis,an habeat locum penitentia.
11 In permutatione an sit locus penitentie.
12 In contractibus innominatis etiam re integra,non est locus pe
nitentie.
13 Quid in contractibus principum vel imperatoꝝ vel pape.nu.12.
ꝛ.13 ꝛ sequentibus vsqꝫ ad.nu.18.
18 Quando causa non impletur,an habeat locum repetitio.nu.20.
19 Dictio forte a legislatore prolata quid importet.

Dans ex

20 Dans ex causa impossibili videtur donare.
21 Effectus attribuitur cause immediate, ⁊ non remote.
22 Ad que competat cōdictio ob causam.
23 Quando obligatus ad factum, soluendo interesse liberetur.
24 Juramentum facit desinere rem esse integram, ⁊ non esse locū pe
nitentie. nu. 24. ⁊. 25.
26 Juramentum facit cessare purgationem more.

SI pecuniam. Ista lex non videtur diffi-
cilis in tex. sed habet mate
riam ⁊ apparatum difficilem sꝫ Barto. ⁊ dicit Paul.
de ca. quod est principalioꝛ ⁊ subtilioꝛ lex que sit in coꝛ
poꝛe iuris in materia cōtratuū innominatoꝝ. Diuide istud prin-
cipium vsqꝫ ad. §. si seruum. in quatuoꝛ partes principales. Pri-
mo ponitur thema ex quo elicitur questio ibi: an condici possit et
ista questio potest dupliciter intelligi. Primo an condici possit ex
capite cause non sequute. Secundo an cōdici possit ex capite cau-
se penitentie. In secunda respondetur, prime questioni negatiue.
In tertia respondetur secunde questioni affirmatiue. In quarta
ponitur limitatio secunde decisionis. secunda ibi: ⁊ cū per te non
steterit. tertia ibi: sed cuꝫ liceat penitere. quarta ibi: nisi foꝛte. h. d.
in contractibus innominatis: si ille qui debet implere factū impe
diaꝛ casu cessat repetitio pecunie date ex capite cause nō sequute,
tamen potest repeti ex capite penitentie, non obstantibus prepa-
ramentis, nisi tanta fuerint que absoꝛbeant totam pecuniā, dum-
modo indēnitati aduersarij consulatur. h. d. istud solenne princi-
1 pium. ¶ † No. quod in cōtractibus innominatis casus superue-
2 niens non excusat in totum: vt hic: ⁊. §. fin. j. ea. l. ¶ † Not. secundo
in versi. sed cum liceat. quod in contractibus innominatis ex par-
te eius qui impleuit. licita est penitentia: secus est in contractibꝰ
nominatis, ⁊ ad hoc tendet tota glo. magna vbi dicetur. Adde ꝙ
talis penitentia habet locum etiam in herede, cum censeatur ea-
dem persona cum defuncto. in autē. de iureiuran. a moꝛ. presti. in
principio. iuncta. l. j. C. vt actio. ab hered. ¶ Istud vltimum fallit
propter fauoꝛem dotis. l. si ego. §. j. ff. de iure dot. de cuius intelle-
ctu dixi plene in. l. iij. §. j. s. eo. ¶ Secundo fallit fauoꝛe libertatis.
text. est in. l. iij. in fine. ff. de ser. expoꝛ. ¶ Item limita regulam hu-
ius text. quod in contractibus innominatis licita sit penitentia,
quando tempoꝛe dationis fuit celebratus contractus innomina
tus: secus si ex interuallo, nam si dedi tibi decē simpliciter, postea
ex interuallo cōuentū est inter nos, quod pꝛo illis decem vadas ro
mam, non est locus penitentie, quia interuallum impedit ne con-
stituatur cōtractus innominatus. gloss. est singularis in. l. si cum
fundum. in glo. j. ⁊ ibi clarius Barto. Ange. ⁊ alij. ff. de pactis. et
illam glos. ad hoc reputat singu. Paul. de cast. hic: in. iij. colum.
¶ Item predictam regulam limitat Rapha. cum̄. in. l. si alienaꝫ.
§. j. ff. de dona. cau. moꝛ. ⁊ dicit quod ipse ad hoc nouiter pōderat
⁊ quod ista limitatio non est per aliquem pꝛius dicta, nisi esset ex-
presse actum quod non sit licita penitentia, sicut in simili in illo.
text. ⁊ istam limitationem ita simpliciter refert et sequitur quan-
tum ad hoc Alexan. hic: in. ix. colū. Ego puto, ꝙ ista limitatio sit
indubitata: ideo nemo curauit ponere, cum regula sit, quod natu
ralia contractus possent mutari ⁊ tolli per pactum, contractu fir
mo remanente: vt est glo. in. l. pacta cōuenta. in princip. ff. de con-
trahen. emp. facit. l. pacisci. cum glo. fina. ff. de pac. Nunquid autē
si fuerit aliqd datū gratia cōditionis implende, an illud datū pos-
sit repeti, ⁊ sic sit locus penitentie, vidistis tex. in. l. j. in versic. si par
cendi. ⁊ ibi dixi. s. eodem. ¶ Quinto limita dictam regulam: scili-
cet quod in contractibus innominatis licita sit penitentia, vt nō
procedat in contractibus innominatis celebꝛatis ad pias causas,
sm Alexan. hic: in. xij. colum. vbi late vide per eum ⁊ vltra addu
cta per ipsum vide etiam Ludo. in repeti. auten. similiter. C. ad le
gem falcidiam. in. xviij. speciali pie cause inter cōtractus. ¶ Sex-
to limita istam regulam vt procedat de iure ciuili: secus de iure
canonico, sm Baldum in rubꝛi. C. de rerum permuta. vbi ad hoc
alleg. gloss. in. c. cum inter. R. senioꝛem. de renun. Idem Bald. in
l. cum quis. in. j. col. ff. de iur. ⁊ facti ignoꝛan. Ange. in. l. in traditio
nibus. C. de pact. Istam limitationem sequitur Alexand. hic ⁊ in
consi. clviij. als. xvj. lib. ij. vbi attestatur hanc esse eoꝛum opinionē
incipien. viso dicto themate. mouetur Alexan. nam de iure cano
nico, ex pacto simplici ita oꝛitur actio, sicut ex stipulatione. cap. j.
de pact. ⁊ sic ius canonicum non facit differentiam inter pactum
⁊ stipulationem vt hic per eum. ¶ Contrarium tenet Ro. hic: qꝛ
non debet induci differentia inter ius canonicum ⁊ ciuile. c. cū ex-
pediat. de elect. in. vj. Responde, quod est necessarium inducere
differentiam. Bal. etiam in. l. siue apud acta. in. ij. colū. C. de trāsa.
videtur tenere contrarium, ⁊ pꝛobatur, quando aliquid est deci-
sum de iure ciuili, ⁊ non sumus in materia peccati aut spirituali,
illud seruatur etiam in foꝛo canonico. c. j. ⁊. ij. de oper. no. nun. sed
clare est decisum de iure ciuili quod in contractibus innomina-
tis est locus penitentie: ergo idē de iure canonico. Non obstat fun
damentum domini Alexan. qꝛ ex conuentione nuda de iure cano
nico oꝛiꝛ actio, quando illa cōuentio est nuda ⁊ simplex: sed quan
do conuentio est respectiua, non oꝛitur actio: vt pꝛomitto decem
vt vadas pꝛo me romam: non potes agere, nisi sequuto implemē
to, sm Bal. in. l. cum quis. ij. ix. col. C. de iur. ⁊ fac. igno. ⁊ in. l. siue
apud acta. in. l. ij. col. C. de transac. Ange. de are. in. §. in personaꝫ.
in. ij. col. instit. de act. ¶ Septimo limita sm Alexan. in permuta-
tione que est contractus innominatus, si esset conuentum de per
mutando reꝫ que erat exposita venalis, non est locus penitentie.
text. est in. l. j. C. de re. permu. quē Bart. ⁊ omnes ibi dicunt singu-
larem. Et Bar. in. l. j. in. fi. ff. de rerū permu. ⁊ Alexan. hic. Ratio
istius fallentie est ex quo habebat rē venalem assumit naturam
contractus nominati: vt. d. l. j. et idem etiam tenet Imo. in. l. ari-
sto. in pꝛin. ff. de dona. ¶ Et vltra alios limita octauo, quādo cō-
tractus innominati fiunt sub modo, tunc procedit ista regula, qꝺ
est locus penitentie: ita loquuntur omnes leges huius titu. secus
si contractus innominati fierent sub conditione, per dictionē si:
vt do tibi decem si vadas pꝛo me romā. vt glo. ⁊ Bar. in. l. si quis
cum debitoꝛe. ff. de iureiur. tunc in contractibus innominatis fa-
ctis sub conditione, non est locus penitētie: ita simpliciter Bart.
in. l. ab emptione. in. j. col. in fi. ff. de pac. Idem sequuntur Ange.
et Fulgo. ibi: ⁊ reputo mirabile verbum in materia huius legis.
Mouetur Bartol. qꝛ quando contractus innominati fiunt sub
conditione, pendente conditione interim non sunt contractusꝰ in
nominati: non recolo me legisse quod aliquis fecerit mentionem
de isto dicto. Puto quod ista limitatio nō sit bona, qꝛ ratio quod
contractus innominati possint reuocari est, qꝛ sunt debilioꝛes ꝙ̄
alij, sm Bar. hic: sed nonne quando contractus innominatus est
sub conditione est debilioꝛ: qꝛ nulla oꝛitur obligatio nec natura-
lis nec ciuilis. ¶ Nono limita istam regulam procedere in cōtra
ctibus innominatis respectiuis, qui sunt quatuoꝛ: de quibus in
l. naturalis. ff. de p̄scrip. ꝟb. in alijs qui sunt cōtractus innomina
ti simpliciter ⁊ non respectiue, sum in ista opin. ꝙ nō habeat locū
penitentia: ita dicit glo. singu. ꝙ̄uis Bar. aliter eam intelligat in
l. si eum fundum. in pꝛin. ff. de pac. in glo. j. quam glo. ita intelligit
Joā. de imo. in. l. hoc iure. §. si quis decidit. ff. de dona. Et ꝙ istud
sit verum pꝛobo: pactum nudum simplex, est contractus innomi
natus: vt dicit glo. j. in pꝛin. gl. ⁊ in magna gloss. in fi. ff. de actio. et
oblig. quam reputat singu. Bald. in. c. quintauallis. de iureiurā.
declarat in. l. lecta. in. vij. colum. s. si certum peta. Et tamen in pa-
cto nudo non est licita penitentia: patet, quia si esset locus penitē
tie non haberet locum compensatio: patet in casu. l. si gratuitaꝫ.
in pꝛin. ff. de prescrip. verb. ratio, quia quādo est pactum nudum
respectiuum: lꝫ penitere, qꝛ nolo factum tuum. quando est cōtra-
ctus innominatus simpliciter, non est locus penitentie: quia pa-
ctum nudum non haberet effectum. Adde quod istam limitatio
nem voluit Barto. hic: in. iij. col. in ver. item oppo. in cōtractibus
innominatis: vbi Bart. facit istam oppo. facit ergo istam conclu-
sionem, quod in contractibus innominatis respectiuis habet lo-
cum penitentia: sed in alijs non respectiuis, non habet locum pe-
nitentia. Ex hoc infero coꝛrelarie quod Bar. alibi inaduertenter
sequitur in. l. iurisgentium. in pꝛinc. ff. de pac. in. l. fin. vbi dicitur. j.
eo. dum examinat Bar. nunquid donatio sit cōtractus innomi-
natus oliꝫ ⁊ hodie: ⁊ ita in indiuiduo dicit Bal. in. l. iurisgentiū.
in pꝛin. de pac. ¶ Decimo limita, quando contractus innomina
tus redigitur in publicū instrumentū per notarium, qui semper
in fine solet apponere stipulationem, tunc non esset locus penitē-
tie: ita Pau. de cas. hic: ⁊ in rubꝛi. ff. de verb. oblig. vbi do. Alexā.
idem Alex. in. l. j. in pꝛin. ff. de pac. in vlti. colū. ⁊ in consil. cccccxxv.
incip. super pꝛimo dubio quo queritur. ad fi. ⁊ dixi late in repeti.
rubꝛi. ff. de ꝟb. obl. ¶ Undecimo limita qñ in cōtractu innoiato
interuenit iuramētū ex vtraqꝫ parte, tale iuramētū facit vt nō sit
locus penitētie: ita Bal. in. c. q̄ in ecclesiarū. in. xij. col. extra de cō-
sti. ⁊ ibi respōdet ad regulā, ꝙ iuramentum intelligitur sm natu
ram actus super quo interponitur. Pꝛo ista limitatiōe facit glo.
hic in versi. necesse habeas. istā limitationē ponit Jo. de imo. in. l.
ij. §. sed ⁊ si qs. ff. de dona. Cōfirmaꝛ, qꝛ iuramentū appositū in ali
quo actu regulariter aliqd addit: de huius limitationis veritate
videbimus. in. d. glo. in ꝟ. necesse. ¶ Duodecimo limita istā regu
lam nō habere locū in ꝯtibus innominatis qui fiūt ad litē finiē
dam, puta renūtio liti vt vadas pꝛo me romā: tunc re integra ab
altera parte non habet locū penitētia, ne lis iterū reitereꝛ. l. si fra-
tris. ⁊. l. ꝙ̄uis. C. de transac. ita limitat Pau. de ca. in. l. postꝙ̄ liti.
in. j. col. C. de pact. ¶ Decimotertio limita vt dicā. j. super gloss. j.
¶ Tertio no. ꝙ in ꝯtibus innoiatis cōpetit cōdictio ob cau. ex
duplici capite, vł cause nō sequute, vel penitētie: facit. l. iij. §. j. s. e.
de q̄ dicā. j. in gl. mag. ¶ Quarto no. ex ꝟ. nisi foꝛte. aliā no. regu
lam in materia ꝯtuū innoiatoꝝ, ꝙ pꝛeparamēta ad faciēdū, nō
faciūt desinere rē esse integrā, qñ datū ex capite penitentie possit
repeti, nisi pꝛeparamenta essent talia ⁊ tanta, que absoꝛbeāt totā

pecuniam datam, de qua materia dicetur in glo. ¶ Quinto not.
3 ex fin. text. † ꝙ in contractibus innominatis etiam re non integra
locus est penitentie, soluto interesse, ⁊ sic prestita idēnitate parti,
non tamen simpliciter sed ſm distinctionem huius text. Limita
istam regulam ⁊ istuꝫ tex. vt procedat in ꝓphanis, nō aūt in spūa
libus que nō recipiunt rectam estimationem. iuxta not. in. c. corā.
de offi. delega. ita singu. limitat Inno. in. c. in causis. de elect. ⁊ ibi
sequitur Abb. in. vj. col. ⁊ reputat singulare dictum. ¶ Capio gl.
primam pro cuius introitu oppone vt per Barto. hic: in. iiij. colū.
4 † Et not. diligenter ex hac glo. ꝙ quando datur pecunia pro ope
ra alicuius persone: vel pro eius facto, ad hoc vt sit locatio, ⁊ sic
contractus nominatus, ⁊ consequenter nō habeat locum penitē
tia, duo copulatiue requiruntur quorum si alterum deficiat, erit
contractus innominatus ⁊ habebit locum penitentia. Requiri
tur enim, quod pecunia detur ad numerum tanꝙ quantitas: secꝰ
si daretur vt species, puta in saculo. Secūdo requiritur, ꝙ sit per
sona solita locare tales operas, puta cursor: al's secus: ⁊ cum doc.
huius glo. hic transeunt omnes. Idem tenet glo. in ver. repetetur.
not. Bar. j. in. iiij. colum. ⁊ cum glo. transeunt omnes, sed tu caue,
quia text. in. d. l. naturalis. §. at cum do. in quo se fundant gloss. et
doct. non attendit, an persona sit solita locare operas: sed an ipm
factum sit tale quod solitum sit locari: quod quando sit Barto. ⁊
doc. ibi declarant: videlicet, quod factum est solitum locari quan
do est nudum factum, vt ire romam: quando vero est factū quod
habet mixturam iuris: vt est manumittere, illud dicitur factū qd
non est solitum locari: sed in contrarium est tex. in. l. naturalis. §.
fi. j. de prescrip. ver. ⁊ de illo tex. perpendit Fulg. in. d. l. naturalis.
§. at cum do. eapropter tutius videtur dicendum ſm Raph. ibi:
quod facta dicuntur solita locari, quando est tale ex cuius imple
mento sequitur vtilitas saltem in potentia: sed factum ex quo
non sequitur vtilitas vt manumittere seruum: vt. l. plane. §. fin. ff.
de lega. ij. illud factum non dicitur solituꝫ locari: videtur ergo qd
glo. male se fundat in illo. §. at cum do. tamen similem distinctio
nem an persona sit solita locare, necne: facit idem Bart. in. l. j. §. lu
di. ff. de var. ⁊ extraord. cog. ⁊ glo. in. l. cum allegas. C. de vsur. vñ
melius dic facere tex. quiꝰ consyderat consuetudinem persone. in
l. j. §. j. ff. si men. fal. mo. dix. Limita istam doctrinam glos. et doct.
vt procedat quando datur pecunia pro opera alicuius hominis,
vel facto: tunc ad hoc vt sit locatio debet distingui, an sit persona
solita locare tales operas, vel ne: sed quando datur pecunia pro
vsu alicuius rei: tunc indistincte dicitur locatio, siue res sit solita
locari siue non. glo. est valde nota. in. l. rogasti. §. j. in ver. ex locato.
de prescrip. verb. quam Pau. de ca. ibi ad hoc not. ⁊ limita vt per
eū. Secundo attēde, quod quando non datur pecunia sed species
tunc est contractus innominatus in quo est locus penitentie ſm
istam doctrinam glo. ⁊ doctorum. vnde ex hoc sequitur, quod si lo
caui tibi fundum meum pro certa quantitate frumenti vel olei,
ista non est proprie locatio: sed contractus innominatus, ⁊ quod
debeat esse licita penitentia. et tamen in cōtrarium habes text. in
in. l. si olei. C. locati. Bald. ibi respondet, ꝙ est speciale propter fre
quentiam contractus: ex hoc si est verum habes. xiij. limitationeꝫ
ad regulam huius tex. tamen do. Alex. truffatur de ista solutione
Responde melius ſm Cy. Bart. ibi: quod ibi oleum a principio
fuit datum, ⁊ sic contractus non erat integer: ideo non habet locū
penitentia ex parte domini locatoris. ¶ Gl. magna in ver. sed cū
liceat penitere. diuiditur in quatuor partes principa. Primo
ponit quando ex capite penitentie habeat locū condictio ob cau
sam. In secunda quando habeat locū ex capite cause non sequu
te. In tertia qñ propter morā. In quarta declarat ad quid cōm
petat condictio ob causam. secunda ibi: item cause defectus. tertia
ibi: item tertio mora. quarta ibi: in fine nota ad qd datur. Est ve
rum quod Bald. hic in vlti. col. solum diuidit in tres partes prin
cipa. ⁊ omittit illam partem de mora: qꝛ in ea. gloss. parum dicit.
¶ Expedio istam glo. per partes, ⁊ assumo primam partem. quā
subdiuido in septē particulas: ⁊ istam diuisionem capio sequēdo
doctrinam Bar. qꝛ vbi expedit gl. per viam oppositionis faciam
quod erit oppositio. In prima ergo colligit nota. ex tex. In secun
da reprobat distinctionem quorundam. In tertia oppo. ⁊ sol. In
quarta remouet vnum cōtrarium. In quinta remouet aliud. In
sexta assignat rationem quare in contractibus innominatis ha
beat locum penitentia. In septima ponit quid de contractibus
innominatis. secunda ibi: nec distinguitur. tertia ibi: caue tamen.
quarta ibi: econtra accipienti. quinta ibi: ⁊ idem dico. sexta est ibi:
⁊ est forte ratio. septima est ibi: in contractibus autēꝫ nominatis.
¶ Prima patricula clara est. ¶ In secunda aduerte, qꝛ gloss. reci
tando opi. quorundam equiuocat, nō consyderat totalem contra
ctum vt dicatur fieri gratia vtriusqꝫ. Illi autem non consyderāt
totum contractum: sed solum factum quod debet impleri, puta
ire romam: an respiciat solum cōmoditatem dantis an vtriusqꝫ
qꝛ etiam tu pro negotijs tuis habeas ire: ⁊ ita fidelius recitat gl.

a ¶ Gl. sing. Adde Barba. in. c. relatum. de offi. deleg.

j. in verb. repetetur. tamē etiam isto mō intelligēdo, adhuc ꝑ doc.
reprobat̃ ista distinctio, cū vtrobiqꝫ militet ratio, quare in cōtra
ctibus innominatis habeat locū penitentia: quā assignat glos. j.
in. vj. particula. ¶ Ex tertia particula gloss. habes duo notare.
Primo ꝙ regula huius tex. que habet, ꝙ in cōtractibus innomi
natis habet locum penitentia, procedit re integra: al's secus: ⁊ in
5 hoc dicit bene. xiiij. alias fallentias posui. s. in text. † Secundo ha
bes diligenter not. ex hac glo. ꝙ ꝗuis preparamenta nō faciant
desinere rem esse integrā, quin locus sit penitentie: vt hoc text. tñ
quando recipiens pecuniam incipit aliquid de ipso facto quod
promissum est, illud bene impedit repetitionem. Ex quo correla
rie infertur, ꝙ preparamenta intrinseca faciunt desinere rem esse
integram, vt non sit locus penitentie. pro hoc Bart. ⁊ doc. allegāt
tex. in. l. j. §. cepisse. ff. de pollic. Credo quod male allegetur cum lo
quatur tam de preparamentis extrinsecis ꝙ intrinsecis. Istam
conclusionem glo. ꝗtum ad materiam nostrā reprobant doct. per
§. itē si quis dederit. j. ea. l. ⁊ ad. l. qd seruius. j. eo. per quam moue
tur glo. omissa solu. Bar. respondentis ibi esse speciale, fauore ma
trimonij. per. l. si ego. in prin. ⁊. §. j. ff. de iure do. quam solu. repro
bant Moder. ⁊ late refert do. Alex. hic: ⁊ dixi in. l. iij. §. j. s. eod. re
sponde clare, ꝙ ibi solum volebat penitere de parte. s. de pecunia
data: non autem de sponsalibus contractis, que nolebat dissolue
re, ⁊ sic non volebat rem in totum reducere in pristinū statum, me
rito nō admittitur penitentia: ita respondet Bald. hic: in. iij. colū.
Sali. ⁊ Ludo. ⁊ do. Alex. hic: sed ante eos est originalis sol. Bar.
6 in. d. l. qd seruius. † Hac ergo regulam, ꝙ preparamenta nō faciūt
desinere rem esse integram quin sit locus penitentie, siue sint ex
trinseca: vt hoc text. siue intrinseca vt dixi. Ista regula fallit pmo
fauore matrimonij: ſm Bart. in quo dic vt hic per Moder. ⁊ dixi
in. l. iij. §. j. s. eo. Secundo fallit fauore reipublice: ita ꝓprie loqui
tur tex. in. d. l. j. §. cepisse. prealleg. ſm Imo. in. l. ij. §. sed ⁊ si quis. ff.
de dona. vbi declarat illum tex. ꝓcedere, nō solum in preparamē
tis intrinsecis sed etiam extrinsecis. Tertio fallit qñ preparamen
ta excederent pecuniā datam: vt hoc tex. not. Quarto qñ prepa
ramenta necessitatem inducunt ad faciēduꝫ illud qd cōuenit, vt
probat iste tex. in ꝟ. necesse habeas. ſm Moder. hic. Quinto fal
lit quando preparamenta intrinseca interuenerunt, ⁊ non est pe
nitentia de toto, sed de parte: tex. est in. l. quod seruius. ⁊ ibi Bar.
j. eo. Bal. Sali. ⁊ Moder. hic: sub ista regula ⁊ predictis fallē. ca
7 dunt oīa que dicunt̃ ad presens ꝓpositū. † Nunqd aūt in contra
ctibus innominatis sola oblatio habeat vim implementi: ita vt
non sit locus penitentie: puta, cōuenio dare pecuniā vel taleꝫ rem
vt vadas romā, offero eā: an oblatio sola habeat vim implementi
gl. est singu. ꝙ non, in. l. iurisgentiū. in prin. in glo. mag. in verb. vt
aliquid facias. in fi. ff. de pac. dic vt. j. dicam. in. vj. particula. gloss.
8 † In mandato autem procuratoris, quando res desinat esse inte
gra, ita vt dñs non possit reuocare, dicimus ꝙ per litis cōtest. l. si
9 defunctus. vbi plene not. in. l. post litem. ff. de procura. † Quid in
iurisditione, qñ res dicatur desinere esse integra, an per solam cita
tionem vel quomodo, ponunt omnes. in. l. more. ⁊ in. l. ⁊ qꝛ. ff. de iu
risdi. om. iudi. habēt cano. tex. cōtrariuꝫ in. c. gratum. ⁊. c. relatum.
a extra de offi. dele. ⁊ alibi glos. singu.[a] in. c. ne aliqui. de hered. lib. vj.
dicit, ꝙ per solā electionē tribunalis, dicit̃ res desinere esse integra
10 vt non sit locus penitentie. ¶ † In quarta particula gloss. format
oppositionē, ꝙ in contractibꝰ innominatis non habet locum pe
nitentia, imo agitur actione prescri. ver. vt quis adimpleat ꝙ con
uenit vt hic per Bart. ¶ In quinta ꝑticula gl. ibi: ⁊ idē dico. con
sydera duo. Primo quod glo. restringit regulam huius text. vt
loquatur in contractu innominato do vt des, ⁊ do vt facias et in
ꝑmutatione, eo qꝛ ꝑsupponit ꝙ in ꝯtractu innoīato facio vt facias
vl facio vt des: postꝗ quis fecit, non possit habere locum peniten
tentia, quia facta non possunt repeti qn sint facta, quam differen
tiā reproba: vt ꝑ Bar. ⁊ alios hic: ⁊ Bar. in. l. fi. in vlt. col. j. eo. Cū
etiam reperiantur aliqua facta que repeti possunt, vt traditio va
cue possessionis, econtra sunt alique donationes irrepetibiles, vt
datio libertatis, nā libertas semel data amplius reuocari nō pōt
l. cum ꝓponas. C. de dolo. Secūdo cōsydera ꝙ gl. separat ꝑmuta
tionē a cōtractu innoīato do vt des, ⁊ hoc ideo qꝛ differunt tanꝙ
genus ⁊ spēs: nā ꝑmutatio bene est do vt des, sꝫ ad hoc vt sit per
mutatio in specie, requirit̃ ꝙ species certa det̃ pro alia specie certa
vt est glo. magist. in. l. j. C. de re. ꝑmu. qꝛ tūc ibi cadit ꝑmutatio idest
ꝑfecta mutatio ⁊ certa vt declaraui. in. l. ij. in princi. s. si cert. peta.
11 ¶ † Limita illud qd vult glo. in ꝑmutatione esse locū penitentie.
Fallit in casu singulari, qñ ꝯuentū esset de ꝑmutando certā speciē
cū alia specie q̄ iam erat exposita venalis, quasi ex hoc qd agebat
vēdere, assumpserit naturā cōtractus noīati, ⁊ sic nō sit locus pe
nitentie. tex. est in. l. j. cum glo. ſm vnam lectu. C. de re. ꝑmu. quam
Bart. ⁊ alij ibi ad hoc reputant singu. ⁊ Bar. in. l. j. in fi. ff. de re. ꝑ
mu. Bal. in. l. ij. C. eo. de condi. ob cau. Joan. de imo. in. l. aristo. in
pn. ff. de do. ¶ In sexta particula ibi: est forte rō. habes rationem
quare in

quare in cõtractibus innoiatis habeat locũ penitẽtia: q2 debiles sunt in contrahenda obligatione: ptz, q2 solo cõsensu non pducũt obligationẽ efficacẽ, quã rationẽ vltra duo q hic addit Bar. forti fica per alia duo: nã in contractibus innoiatis, si cõuentum sit de dando, nõ teneť precise dare, imo soluẽdo interesse liberať. l. natu ralis. §. j. & ibi not. Bar. glo. in. l. j. C. de sen. que pro eo qd interest. & plenius Bar. in. l. stipulationes nõ diuidunť. in. xij. oppo. j. par tis princi. ff. de vbo. ob. & hoc ideo, q2 contractus innoiati debiles sunt, cũ al's obligatus ad dandũ teneť precise dare. §. sic itaq3. cu3 simi. insti. de actio. Secundo facit, q2 in contractibus innominatis sola oblatio non habet vim implemẽti: vt ea mediante agi pos sit: vt est glo. sing. in. l. iurisgentium in prin. in glo. magna in vers. aliquid facias. in fi. ff. de pac. quã limita vt per Bal. in. l. ex placi to. in. xviij. q. post Iac. but. C. de re. permu. & ex ista ratione repro bauit Bar. in. l. ab emptione. in. j. co. in fi. ff. de pac. & tñ in cõtractu nominato sola oblatio facit vt quis possit efficaciter agere. l. iulia nus. §. offerri. ff. de act. emp. ¶ In septima particula habes regu lam cum tribus fallentijs: idẽ & plenius dicit glo. in. d. l. sicut. C. d act. & oblig. tu dic melius fm Bart. & doc. hic: & in. d. l. sicut. q2 in illis legibus non sunt bone fallentie, cũ ex parte penitentis vel re
12 uocantis non addesset oblatio. † Sit ergo regula, q in cõtractib⁹ noiatis etiam re integra nunq est locus penitentie, vt resoluať cõ tractus sed bene debet agi vt impleatur. d. l. sicut. alleg. in gloss. et l. cõmodato. §. sicut. ff. cõmo. iuncta. l. ciuilem. C. de rei ven. istam regulam amplia vt procedat etia3 si cõtractus innoiatus ordineť ad nominatum, vel econtra, vt si pmitto vendere fundum ob cer tã causa3: nã tũc etiã nõ habet locũ penitentia fm Bal. hic: in vlt. col. & in. l. quis. in fi. C. de transac. p tex. in. l. labeo scribit si mihi bi bliothecã. ff. de cõtrahẽ. em. de cuius intellectu vide Barto. tenẽ tem, q imo ibi sit vẽditio cõditionalis in. l. si quis cũ debitore. ff. de iureiur. Secundo amplia istã regulam, vt procedat non solum in cõtractibus noiatis celebratis inter priuatos: sed etiã si essent celebrati cũ principe: tũc etiã nõ haberet locu3 penitentia. Istam ampliationem probo ex eo qd signanter decidit Bal. in. l. q se pa tris. C. vnde libe. in antepe. col. in ver. & scias. vbi tenet & est vtilis decisio, q si princeps in cõcessione feudi reciperet preciũ: l3 vtere tur verbo indulgemus. tamen cum sit venditio. l. fi. C. de predi. cu ria. lib. x. per consequens erit cõtractus irreuocabilis, & nõ habe bit naturã feudi: imo non priuabitur ex causis ex quibus al's va salli priuari solent: put etiã tenet Bal. in. c. significauit. in. j. col. de rescrip. Secundo cõprobo ratione, q2 l3 deus subiecerit leges prin cipibus, nõ tñ subiecit cõtractus q sunt iurisgentiũ, qn principes ita obligenť legibus contractuum, sicut priuati: ita dicit Bald. in
13 cap. j. de natu. feu. & in. l. ij. C. de seruit. & aqua. † Hinc est, q impera tor vel alius supremus princeps l3 possint scribere contra leges & statuta, tñ non possunt tollere contractus q iurisgentiũ sunt sine iusta causa, fm glo. & doct. in. l. fi. C. si contra ius vel vti. publi. & in c. que in ecclesiarum. de consti. Aliã rationẽ assignat Ludo. ro. in cõsil. cccxvij. incip. querit nunqd dñi Auinionenses. in vlti. col. q2 si principes possent ex penitentia cõtractus factos cũ priuatis re uocare, certe nullus cum eis cõtraheret, & hoc modo p indirectũ priuarenť facultate cõtrahendi: vt in simili dicit tex. in. l. qd si mi nor. §. non semper. ff. de mino. & fuit ante Lud. ratio Bal. in. l. prin ceps. ff. de legi. Adde q non solũ cõtractus celebrati cũ principe non possunt reuocari, sed qd etiã si statutũ trãsiret in contractum
14 nõ posset illud statutũ reuocari. † Exẽplum, princeps facit statutũ q qui venerit ad habitandum ad talẽ locu3 sit immunis, nunqd possit reuocari dic q nõ. tex. est in. l. qd semel. & ibi Bar. ff. de decre ab ordi. fa. Bart. in. l. omnes populi. in. iiij. q. quarte prin. partis. ff. de iusti. & iu. ponunt Cano. in. c. nouit. de iudi. Per ista infero ra tionem, quare feudum alicui concessum ab imperatore vel prin cipe, non potest sine iusta causa reuocari. c. j. de nat. feud. & in. c. j. de feu. sine cul. non amit. na3 ratio est, q2 feudũ est contract⁹ noiatus vt tenet Bar. in. l. iurisgentium. §. quinimo. in vlti. col. in prin. vbi dixit. ff. de pac. & latius Bal. in. c. que in ecclesiarum. in. x. col. & seq. de consti. & ista ratio plus placet q illa quã ponit Panor. in. d. ca. que in ecclesiarum. in pe. col. dum dicit, ideo esse, q2 feudũ est cõtra ctus cũ placet de oriatur obligatio: ista ratio no n sufficit q2 nõ est satis qd sit cõtractus, sed requiriť q sit et noiatus, cũ etiã contras
15 ct⁹ innominati sint proprie cõtus. † Hinc ex pdictis dixit Bald. in. d. c. j. per illum tex. de na. feu. q imperator Fede. q inuestiuit co mitem papie de illo comitatu, & de alijs castris, q non posset sine iusta causa ab eo auferre, nec ipse nec successores, & postea innuit cum Io. an. cõtra papa3 Celestinũ qui de mane cõcedebat gratiã & de sero reuocabat: nã erat vna pecus, & ideo fuit remotus a pa patu: vt ibi per eum consuluit Paul. de ca. per aliam nouam ra tione3 in consi. clvj. incip. viso & examinato. circa fi. quod papa nõ
16 potest auferre vasallo feudum sine iusta causa. † Istis etiam ad de glo. in. c. ad apostolice. in glo. penul. de re iudi. in. vj. que vult, q
a papa qui cõcessit primatibus germanie potestatẽ eligẽdi impe ratorem, non posset eos priuare potestate eligendi: & in se trãsfer re, q̃uis ipse cõcesserit: vt est tex. in. c. per venerabilem. de elec. nisi ex contumacia. Adde ad istam regulam pro ampliatione text. in
17 c. l3. † & ibi Abb. no. extra de voto. Istã regulam sic ampliatã li mita in casu not. qñ mendacium dedisset causam cõtractui nomi nato: tũc l3 res non sit integra, locus est penitẽtie. tex. habes not. & exemplum in. l. cum in plures. §. mandaui. & ibi Bart. ff. loca. et est quotidianus casus fm Albe. de rosa. & Pau. de ca. ibi. Secũ do limita, qñ contractus nominatus est de per se: secus si esset mi xtus cũ innominato: puta, vendo tibi librum pro decem, cum pa cto vt vadas pro me romam: tunc videť attendi qd principalius est: ita videtur probare duo text. simul iuncti in. l. ea cõditione. C. de rescin. ven. iuncta. l. cum te. C. de pac. inter emp. & ven. iunctis his que dicit Bart. in. l. fi. vbi diceť. ff. eo. per Bald. in. l. ex placito. in. x. q. & duabus seq. C. de rerum permu. Tertio fallit in casu quẽ ponit Bar. in. l. quod scitis. in. j. col. in fi. C. de agri. & cẽsi. lib. xj. qñ dñs esset rixosus. facit text. in. l. si conuenerit. §. j. pro socio. sed ad uerte, forte ista limitatio non est bona: q2 Bar. loquiť in cõtractu locationis & alleg. ll. loquentes de societate: sed in societate est lo cus penitentie: vt est glos. hic: hinc sumpta occasione Bar. hic po nit longam distinctionẽ, an & quando sit locus penitẽtie. ¶ Sum in secunda parte principali glo. ibi: item cause defectus. quã sub diuido in tres particulas. In prima declarat an & quando causa expressa deficiens faciat locum esse cõdictioni ob causam. In se cunda quando causa tacita. In tertia declarat quando causa di catur deficere. secunda ibi: idẽ in tacita. tertia ibi: deficere. Pro clara intelligentia huius partis gl. iungendo dicta Bar. in eius distinctione cum gl. fac regulam & sex fallentias & totũ habebis.
18 ¶ † Regula est, q pecunia data ob causa3, siue causa sit expressa siue tacita ab vtraq3 parte, vt in exemplis gloss. potest repeti, quã do causa nullo modo impletur, vel impletur sed non legitime. Ista regula fallit primo, quando causa esset solum impulsiua, iu ribus alleg. in gloss. Et q̃tum ad presentem materiam, causa di citur impulsiua qñ respicit merum commodum & solam vtilita tem eius cui datur. l. si mulier. & ibi Bar. C. de iure do. Et de hoc scio q de hoc traduntur varie doctrine per do. in. l. generaliter. C. de rebus cre. & in. l. generaliter. C. de epis. & cleri. p Bart. & alios in l. ij. §. pe. ff. de dona. ego semp dixi & dico, q non põt dari vera do
19 ctrina super hoc. † Itẽ no. q vbicunq3 legislator in assignatione rationis vtitur: verbo forte: ostendit qd illa est causa impulsiua: ita glos. approbata in cle. j. in verb. forte de appel. quã ibi Ioã. de imo. post But. in. vj. col. no. & illã glos. ad hoc no. & sequiť Abb. in c. qñ frequenter. in prin. in. ix. colũ. post But. extra vt lit. non con test. Et per istam regulam de dictione forte. do. Alexan. in. l. in ra tione. §. quod vulgo. in. xj. col. ff. ad le. falci. reprobat & bene, singu. dictum Bald. in. l. filium quẽ habentem. in pe. col. C. famil. ercis. Secundo fallit, quãdo causa esset tacita ab vna parte tñ intelle
20 cta. vt in. glo. † Tertio, quando pecunia esset data ob aliquã cau sam impossibilem, siue de iure, siue de facto, & dãs sciebat impossi bilem cũ videat donare. l. dictã. & l. si milite. C. e. Quarto fallit, qñ causa non est impleta casu fortuito contingente ante moram de bentis implere, tũc nõ datur condictio ex capite cause non sequu te, sed bene ex capite penitentie: vt hic: & l. iiij. §. j. ff. eo. Quinto qñ causa non impletur facto eius cui debet impleri. l. pe. vbi vide oĩ no. Cy. & Salic. C. eo facit regula. l. iure ciuili. C. de condi. & demõ. Sexto fallit, qñ nõ deficit cã obligationis, sed causa faciendi con tractu3, nã si causa faciendi cõtractũ fuit, q2 filios non haberet, si nascanť filij & cõsequẽter cã deficiat, non p hoc datũ repetiť. l. j. et ibi Bal. in pe. col. ad hoc not. C. de pac. reliqua quo ad presente3 materiã vide p Bart. in. l. fi. ff. eo. p Cy. & Sali. in. l. pe. C. eo. & oĩno p Bal. in. l. dictã. C. eo. vbi ponit de intellectu. c. verũ. extra de cõ di. appo. qñ pecunia dať ecclesie ob aliquã causam implẽdam ab ecclesia, si ecclesia nõ impleat, an & quando pecunie possit repeti. ¶ Sum in tertia parte glos. ibi: item tertio mora, que non subdi
21 uiditur q2 breuis. † No. tamen ex hac parte glos. quod licet regu la sit, quod quicquid est causa cause, etiam est causa causati. l. ma numissiones. ff. de iustit. & iure. tamen effectus attribuiť cause im mediate, & non remote. nã in hac glo. effectus repetendi attribuiť cause nõ sequute tanq proximiori, & nõ more, q2 illa est remotior.
22 ¶ † Sum in quarta & vlti. parte glo. ibi: in fi. nota. que glos. p viã summule ponit ad que competat condictio ob causam, & subdiui ditur in sex particulas: in primis quinq3 enumerat quinq3 ad q competit. in sexta queriť & se remittit. secunda ibi: si vero quanti tas. tertia ibi: item ad fructus. quarta ibi: item res quasi data. qn ta ibi: itẽ dic interpretatiue datũ. sexta ibi: an autem econtra: dic vt in glo. ¶ Glo. in verb. repeteť. format duo contraria cõtra tex. & primũ prosequiť vsq3 circa fi. & sic diuide in duas partes princi pales. scḋa ibi: & fm hãc distinctionẽ. Rursus prima pars princi pa. subdiuidi: in quinq3 particulas. Primo oppo. contra text. et soluit vno mõ & bene, & eandẽ solu. ponit superius glo. prima vbi

a ¶ Qd papa Adde doc. i cle. romani. de iureiur.

declaraui. in secunda ibi: eadē ratione. glo. ex predicta solu. infert
vnum de cuius veritate dicetur in. l. si. j. eo. In tertia ponit secun-
dam solu. que parum facit ad propositū contrarij, ibi, alij dicunt.
In quarta ibi: vel hic repeto. ponit tertiam sol. que adhuc minus
facit. In quinta ibi: vel distingue. glo. ponit quartā solu. ⁊ h con-
sydera qd si queraṫ, an pecunia data ob causam que non impleṫ
casu fortuito possit repeti ex capite cause non sequute: tunc ista vl
tima distinctio glo. est bona, circa quā videas glo. plenissimam et
magistrā. in. l. si vno. §. itē cum quidā. ff. locati. alleg. in gl. sed non
est casus legis nostre, in quo qtum ad istud tractatur de repeti-
tione ex capite penitentie: ⁊ in hoc teneas distinctionem quaȝ po
nit glo. in prima solu. ⁊ bene. ¶ Glo. in verb. necesse habeas. exē-
plicat: vt qr iurasti. ⁊ sing. reputat Bald. in. c. que ab ecclesiarum.
in. xij. colum. de consti. Imo. in. l. ij. §. sed et si quis. ff. de dona. Ro.
in. l. hereditatē. ff. de dona. no. Alex. hic: sed ego addo glo. concor.
in. l. in eadem. in gloss. fina. ff. ex quibus cau. maio. que nunq̄ fuit
ad hoc ponderata. Ista glos. est singu. ad quatuor. Primum est,
23 q † obligatus ad factum, licet regulariter non teneaṫ precise face
re: sed soluendo interesse liberetur. l. stipulationes non diuidun-
tur. in ver. celsus. ff. de verb. oblig. l. si quis ab alio. in fin. ff. de re iu-
di. Fallit quando iurasset qr iuramentum obligat precise ad fa-
ctum: vt in hac glo. ⁊ ita eam ad hoc not. Bal. ⁊ sequiṫ in. l. j. in. ix.
col. in ver. nunc quero de aliquibus. ⁊ ibidem Salice. in. xvj. colū.
C. de senten. que pro eo quod interest. ⁊ idem Bal. in. l. sed ⁊ he. §.
pretor ait. ff. de procura. ⁊ in prelu. feu. in. vij. colū. ⁊ ista est commu
nis sententia, quam tenet Inno. Anto. de but. ⁊ plenius Panor.
mi. in. c. veniens. de. iureiur. Joan. andr. ⁊ Hosti. in. c. p tuas. ⁊ ibi
latius Imo. in. xvj. colū. ⁊ seq. de arbi. ⁊ Imo. in. c. j. de iudi. ⁊ ibidē
do. Fran. de are. in antepe. col. ⁊ Imo. Ludo. roma. ⁊ Alexan. in
d. l. stipulationes nō diuiduntur. do. Matesi. in no. lv. ⁊ do. Alex.
hic: ⁊ in consi. clxxix. als. xxxvij. incip. viso ⁊ opportune discusso p-
cessu. in. viij. ⁊. ix. col. lib. ij. vbi dicit hanc esse cōmunem opi. et ideȝ
Alex. in consi. ccxxxiij. als. cxj. eo. lib. inci. visis actis mihi transmis
sis. in. iiij. colū. ⁊ Abb. consi. cxlix. incip. in questione dn̄ici. in fine.
per tex. in. c. ex rescripto. de iureiur. Pro ista communi sententia,
vltra vulgaria fundamenta. facit bene text. in. c. fina. ne prela. vic.
suas quem ad hoc ibi no. Anto. de bu. in. v. not. Ad idē bene facit
tex. in. c. ex literis. ij. ⁊ in. c. sicut ex literis. de spōsa. Tertio facit qr
omne iuramentum quod potest seruari sine interitu salutis eter-
ne, seruanduȝ est. c. cum contingat. de iureiur. ⁊. in. c. ij. de pac. lib.
vj. et debet seruari in forma specifica p̄cise, nec sufficit equipollēs
cap. ad nostram. primo de iureiuran. ⁊ per hoc in. l. eum qui. §. j. ff.
de iureiur. reprobaui Barto. in. l. amplius non petitum. ff. rem ra.
habe. Quarto bene facit tex. in. l. fideicommissa. §. fi. ff. de le. iij. vbi
fauore testamenti sm̄ vnum intellectum. vel fauore reipublice sm̄
alium tenetur quis precise facere: ergo fortius fauore iuramenti.
arg. l. sancimus. C. de sacrosan. eccle. Quinto potest comprobari,
a quia iuramentū[a] ⁊ sententia equiparantur. l. iij. ff. de iureiur. sed cō
demnatus per sententiam tenetur p̄cise facere: vt est glo. singu. in
l. qui restituere. in verbo condēnandus. ad fi. ff. de rei vendic. quaȝ
ad hoc no. ⁊ reputant sing. Bal. Ang. ibi: Bal. in. c. facta. si de feu.
fue. controuer. inter do. ⁊ agna. ⁊ in. l. j. in. xij. col. C. de senten. que
pro eo quod interest. ergo idē erit autoritate iuramenti: ⁊ attento
iure cano. iuramentuȝ est efficacius q̄ ipsa snīa, ex quo etiam pre-
dictū fundamentū magis stringit. Tamen ad hoc, fundamentum
potest dupliciter responderi. primo q glo. in. d. l. qui restituere. nō
sit vera: ⁊ eam in specie reprobāt Lu. ⁊ Alex. in. d. l. stipulationes
non diuiduṫ. secundo ⁊ notabilius responde, q illud quod dici-
tur, iuramentum ⁊ sententia equiparantur. d. l. ij. procedit in iura
mento litis decisiuo, ⁊ consequenter in iuramento voluntario vel
iudiciali: secus est in iuramento promissorio: patet, qr de iure ciui
li non est inductoriuȝ obligationis nisi in libero. l. iurisiurandi. in
prin. ⁊ ibi declarat Bart. ff. de oper. lib. ⁊ idem Bar. in. l. iusiuran
dum quod ex conuentione. in prin. ff. de iureiur. Istam comunem
sentētiam tene: ⁊ ab ista sententia in iudicando ⁊ consulendo rece
dendum non esset, presertim cuȝ faueat anime, ⁊ obseruatur iura
mentum, ergo tenenda. l. sunt persone. ff. de reli. ⁊ sump. fu. c. fina.
extra de re iudi. quam vltra predicta tenuit etiam Joan. de imol.
in. c. ij. de pigno. contrariam opi. tenet do. Anto. de but. sibi cōtra
rius in. c. j. in. xxij. colū. de iudi. Innoc. ⁊ do. Anto. in. c. per tuas. de
arbi. Pe. de ancha. ⁊ Joan. de ana. in. c. fin. ne prela. vi. su. Imo. si-
bi cōtrarius in. l. ij. §. sed ⁊ si quis. ff. de dona. do. Christ. de castel. et
Rapha. Fulg. hic. Ludo. in. l. hereditatē. ff. de dona. Pro ista par
te inter cetera facere videtur, quia de iure ciuili iuramentum non
inducit obligationem in alio q̄ in libero, ad istud vltra responsio
nem dom̄. Alexand. respondeo, quod hic iuramentum non indu-
cit obligationem: qr erat inducta ex contractu: sed bene inductaȝ
qualificat et ei facit esse precisam. Secundo stringit, quia iuramē-
tum intelligitur sm̄ naturam actus super quo interponitur. tex.
est melior ceteris. in. l. fin. C. de non nume. pecu. facit cap. quemad-

a ¶ Juramē-
tum. Adde
l. sed ⁊ si pos
sessori. ff. de
iureiur.

modum. de iureiuran. ⁊. l. si. ff. qui satisda. cogan. ergo iuramentuȝ
appositū in obligatione facti, debet intelligi nisi interesse preste-
tur. respondebo nota. j. in sequenti conclusione. Tertio facit sm̄
Pe. de Ancha. ⁊ Joan. de ana. in. d. c. fi. qr quādo quis promittit
facere, promittit duo. vnuȝ expresse. s. facere: aliud tacite. s. interes-
se si non faciat, iuribus prealleg. sed iuramentum recipit tacitas
conditiones. d. c. quemadmodum. facit. l. fin. cum gloss. ff. de libe.
cau. Istud argumentum in effectu in idem reincidit cum precedē
ti, respondebo. j. in sequenti conclusione: Vel responde quod iura
mentum interpositum super contractu debet sortiri naturā ɔtra
ctus primordialeȝ, ⁊ non accidentalem que ex mora contingeret.
Istud probatur in simili in. l. item veniunt. §. item prediximus. ff.
de peti. here. gloss. no. in. l. certi condictio. in princip. in gloss. ma-
gna circa fi. ff. si cer. peta. tunc sic, si promittatur factū, primordia-
lis natura est ad factum, sed casu quo nō fiat, bn̄ accidētaliter suc
cedit obligatio ad interesse, ergo iuramentum intelligitur sȝ na-
turam primordialem contractus, non accidētaleȝ que succedit ex
mora: stat ergo cōmunis conclusio legistarum ⁊ canonistarum,
quod iuramentum precise obligat ad factum. Ultra predicta ad
istam glos. ⁊ predictam conclusionem vide areti. in. l. si ita quis. §.
24 ea lege. in antepenul. ⁊ vlti. col. ff. de verb. ob. † Secūdo collige ex
hac glo. quod in contractu innominato si apponatur iuramentū
25 facit vt censeatur res desinere esse integra. † Et ex hoc correlarie
infertur tertia conclusio, quod iuramentum appositum in con-
tractibus innominatis: facit vt non sit locus penitentie. ad hoc
no. ⁊ reputat singu. istam glo. Imo. in. d. l. ij. §. sed et si quis. in vlt.
col. ff. de dona. ⁊ lȝ ipse non dicat ad hoc ante eum not. ⁊ reputat
sing. istam glo. Bal. in aut. que in ecclesiarum. in. xij. colū. de cōsti.
sed istam gloss. reprobat Imo. in loco prealleg. motus per funda-
mentum adductum etiam in precedenti conclusione: qr iuramen
tum interpositum super aliquo actu intelligitur sm̄ naturaȝ illi⁹
actus super quo interponitur. d. l. fin. C. de non nu. pecu. ergo hoc
iuramentum intelligitur sm̄ naturā cōtractuū innominatoruȝ p
consequens erit locus penitentie: ad istud fundamentum respon
det Bal. in. d. c. que in ecclesiarū. in. xij. col. quod pcedit in iuramē
to simpliciter prestito, sed ista glo. debet intelligi quando iuramē
tum est specificum. Ista solutio non placet, qr si in specie iuratum
esset non penitere, frustratorium esset iuramentū, qr sine eo istud
quod est de naturalibus cōtractus innominati. s. quod liceat pe-
nitere, potest p simplex pactum tolli absq̄ȝ iuramento: vt dixi. ff.
in tex. Unde ego respondeo sic: ⁊ attende quod lȝ ita allegetur re-
gula, q iuramentū debeat intelligi sȝ naturā actus super quo in-
terponiṫ credo q regula sit falsa, ⁊ facio regulam cōtrariā, q imo
iuramentuȝ debet intelligi vt semper addet robur ⁊ maiorē effi-
caciā preter ⁊ vltra naturā actus super quo interponiṫ: istud pbo
ex eo qd volunt Cano. in. c. j. de iudi. ⁊. d. Alex. in. l. si cōuenerit. ff.
de iuris. om. iudi. nā qn̄ ptes progāt iurisditionē iudicis non sui, li-
cita est penitentia iuribus prealleg. ⁊ tn̄ si iurauerūt, nō est licita
penitentia: prout habeṫ in dictis locis: ergo idē in proposito, nec
credo q aliquid melius adduci potuisset. Secūdo moueor ex do-
ctrina doctoꝝ dn̄ respondent ad. d. l. fi. C. de non nu. pecu. nā respō
det no. Bart. in. l. si quis pro eo. in pn̄. in vlti. col. in. vij. membro. ff.
de fideius. ⁊ in effectu Imo. in. c. per tuas. de arbi. ⁊ in. c. j. de iud. qd
in. d. l. deficiebat consensus: qr ille nollebat obligari nisi pecunia
sibi numeraret. vnde etiā si iurauerit, tūc iuramentū ratione defi-
cientis consensus bene intelligiṫ sm̄ qualitatē prime pmissionis,
qr non est verisimile q velit obligari nisi pecunia numeret: ⁊ isto
casu bene fateor, q vbi consensus deficit in principali obligatione
iuramentū tunc intelligiṫ sm̄ naturā illius actus: sed in casu no-
stro adest consensus purus ⁊ simplex: ergo iuramentū debet qua
lificare ⁊ addere precisam obligationē: ⁊ sic maiorē firmitatē ⁊ pu
to q ista sit veritas q̄tum ad hanc regulā. Secundo ex alio repro
bat Imo. istam glo. qr cū iuramentū sit appositū fauore eius q pe
cuniā dedit, repetendo pōt remittere iuramentū recipienti. c. j. de
iureiur. c. ij. de sponsa. dixi in. l. labeo. ff. de iureiur. propter hoc. d.
Alex. intelligit istā glo. qn̄ iste iurauit, nō ei qui pecuniam dedit,
sed alij tertio qui secū forsan erat iturus. Tu autē subtilius consy
dera, q ista glo. etiā intellecta prout intelligit. d. Alexan. multum
inepte ponderaṫ per doct. prealleg. nā si consyderas eum qui pe-
cuniā dedit, ex parte eius licita penitentia: nā ipse nihil iurauit:
sed si consyderas eum qui accepit ⁊ iurauit ire capuaȝ in quibus
terminis loquitur glo. cum tex. ineptum est querere an iuramen
tuȝ impediat penitentiā, qr etiā sine iuramento qui recipit nunq̄
posset penitere: vt dicit glo. magna. in. iiij. particula. j. partis prin.
oporteret ergo intelligere, q vterq̄ȝ iurasset in cōtractu innomi
nato: ⁊ tūc erit pulchra fallētia, q qn̄ in cōtractu innoīato iuratū
est ab vtraq̄ȝ parte, nō est licita penitentia, etiam ex parte dantis,
quā fallētiā puto verā ex p̄dictis, ⁊ eā multū not. ad hanc legem.
26 Quarto † ⁊ vlti. ista gl. pbat sm̄ aliquos vt refert Imo. in. d. l. ij. §.
sed ⁊ si quis. q vbi adest iuramentum non pōt mora purgari: sed
istud nullo

istud nullo mõ põt elici ex hac gl.z ideo omitto,notabile tñ est in se verũ per.l.si quis maior.C.de transac.z ibi no.Bart.z omnes. ¶ In glo.in ver.plus forte.que videtur redarguere iurisconsul tu.n.tu salua,ꝙ dictio manifestum,refertur ad verbuz erogasse. hoc est manifestum erat hunc erogasse:z dictio forte,referat̃ ad dictionẽ plus:q2 lz esset certum ꝙ erogasset:tamen erat incertũ an plus vel minus ꝙ recepit:ideo tex.dicit forte.

1 ¶ Aduersarius est certiorandus de penitentia.
2 Etiam in fauorabilibus locus est penitentie.
3 Reuocatio legis non requirit certiorationez,lz in aliis secus.nu mero.2.3.z.7.
4 Reuocatio mandati dz intimari pcuratori z parti.nu.4.z.5.
6 Sufficit ꝙ reperiatur factum.
8 Condictio ob causam,an detur ad id qd non fuit datum.
9 Procurator vel filius an possint manumitte re.nu.9.z.10.
11 Do vt facias equiparatur mandato potius ꝙ contractui.

Si seruum. Diuide vsq3 ad finem legis in tres par tes principa.vt per Bart.legas tñ per partes.h.d. In contractibus innoiatis,penitentia cum notifica tione re integra facit locũ huic condictioni ob causam.Et si reci piens cepit aliquid facere,hoc nõ impedit quin penitentia locuz habeat pro eo quod restat,dũmodo ipse conseruet̃ indẽnis.h.d.
1 vsq3 ad.§.sz si acceperit. ¶ † No.primo fm Bar.z doc.ꝙ aduer sarius est certiorãdus de penitẽtia,de quo fuit dictũ in.l.eius qui in prouincia.§.si cer.peta.sicut quando dñs reuocat mandatum procuratoris,debet aduersari⁹ certificari.c.ex parte decani.vbi late doc.de rescrip.z doc.in cle.j.post glo.ibi.de renun.glos.no.in c.tibi domino.in gl.ij.lxiij.dist.ponunt legiste in.l.j.C.de satisdã. z in.l.mandatum.C.mandati.z.l.si procuratorem.ff.de procura. ¶ Secundo no.qd etiam in dato ob causam fauorabilez,puta li bertatis.locus est penitẽtie.concor.l.iij.§.j.§.e.z ibi dixi quid de
2 dato ob piam causam. ¶ † Tertio not.ex ver.plane.qui est mul tum solennis,ꝙ licet penitentia sine certioratiõe nõ impediat fa ctum hominis:vt in ver.preceden.tñ bene impedit dispositio nem legalem,vt hic a contrario sensu,z ratio est,quia lex imposi tura libertatem,est semper certa de omni eo quod est in rerũ na tura vt hic per Bar.z.l.cũ quidã.§.qd dicitur.ff.de acqren.he re.z.l.cum ad presens.cum duabus sequẽ.§.si cer.peta.z hoc pu to velle Bal.in.c.ex parte decani.in.vij.col.de rescrip.dum dicit
3 quod hic est text.singu.†quod reuocatio legis non requirit noti tiam partis.nam debuit dicere,qñ reuocatur id quod debet fieri per.l.idem Bal.in.c.exceptionem.cica fin.de excep.dicit hic esse tex.singu.ꝙ licet in his que fiunt ab homine requiratur scientia vel certioratio,tamẽ in his que fiunt a cõstitutione vel lege nõ est necessaria scientia aut certioratio.Pro cõfirmatione adde face re quod voluit Bal.nõ recordatus de isto tex.in.l.rogasti.§.si fu gitiuus.§.si cer.peta.dicit ibi Bal.reuocatio mandati que fit ab homine debet intimari z certiorari parti,tamen vbi procurator reuocatur a l.puta,quia efficitur ribaldus,nulla ibi requiritur
4 certioratio,per istum tex.† Inducitur iste tex.per Bart.post an tiquos ad questionem de eo qui mãdauit percuti clericũ:deinde reuocauit mandatum sed non certificauit,in quo dic vt per eum, cum quo alij tenent,z est glo.not.in.c.cum qs.in glo.ij.in ver.mã dato.de sen.excommu.in.vj.glo.z docto.in.c.mulieres.in glos.fi. circa medium.eo.tit.in antiquis.sequitur Alber.z Moder.hic. idem tenet Alber.in.l.j.in penul.colũ.ff.de offic.procura.cesa.et in.l.non ideo minus.C.de accusa.z ibidem Sali.in.vij.colum.in iiij.q.Ange.in.l.j.C.de nili agge.nõ rũpen.z Ang.de are.in tra ctatu suo malefic.in ꝟ.semproniũ mãdatorẽ.in.iiij.col. ¶ Quar to istũ ver.pro valde nota.põderat Joã.de ana.in consi.xxv.inci pien.vtrum presentatio rescripti.in vlti.colũ.vbi refert quod bo ne memorie Pet.de ancha.in clemen.j.de renun.ponderabat hic esse tex.valde no.pro limitatione omnium iurium in quibus dici tur†quod reuocatio mandati procuratoris debet intimari par ti iuribus.§.allega.in primo not.nam procedit in actu cuius exe cutio debet fieri ab homine:secus quãdo a lege,z ratio est,quia cum lex semper sit certa,ibi non requiritur alia certioratio,et per hoc consuluit egregius Jo.de ana.in loco preallegato,quod que rela dicatur deserta per hoc quod rescriptum super ea impetra tum,fuit presentatum citato soluz procuratore aduersarij cuius mandatum erat reuocatum,dato quod reuocatio non esset inti mata parti,eo quia cum desertio querele fiat per legẽ,lex fuit cer ta quod procurator erat reuocatus,z sic quod illa presentatio re scripti fuit nulla:sed tu caue propter illud dicunt Barto.z doct.
6 hic in qõne de eo qui mandauit percuti clericum,cum hic inter uenerit factum hominis. ¶ † Not.quinto ex eodem verb.plane, ꝙ sufficit esse factum a lege,licet non sit factum ab eo qui debebat facere:z sic factum.l.supplet factuz hominis.hinc dicimus quod factum.l.vel eius ministri,reputatur factum hominis.l.si ob cau sam.C.de euic.intellige cum duabus limitationibus quas ponit

hic Barto.respondendo ad gloss.magnam in fi.in.l.iij.§.si quis quasi.§.eo.z dum in secunda alleg.l.ea quidẽ.C.si manci.ita fue.
7 alie.melius allega.l.si puellam.eod.titu. ¶ † Nota.sexto in versi. item si quis dederit.quod quis debet certiorari de penitẽtia,quã do aliter posset damno affici:secus vbi non tractaretur de eius damno.l.si pater.vbi etiam Barto.ff.de manu.vin. ¶ Septimo not.in versi.si vero iam sit emptus.ꝙ preparamenta etiam circa rem non impediunt repetitionem ex capite penitentie:de quo di
8 xi.§.ea.l.in prin.in glos.magna in prima parte. ¶ † Octauo not. ibi,sed pro decem que accepit.qd hic condictio ob causam,ad id competit quod non fuit datum sed ad aliud,ratio,quia censetur quasi datum,prout dicit glo.in prin.huius legis in gloss.magna circa finem.Tu dic melius,quod text.non dicit seruum posse cõ dici,qui non fuit datus:sed bene dicit pro decem habitis posse ipsum seruum restitui et consequenter seruus solum est in facul tate soluendi. ¶ Glos.prima in ver.competit.diuiditur in duas partes.Primo format questionem et simul miscet contrarium. l.si pater.ff.de manu.vin.sed tu separa vt facit Bartol.in secun da opp.contra tex.z soluit.Secũda ibi,item oppo.videt̃. ¶ Ue nio ad primam partem glos.et inquantum ad.q.gl.dic vt melius per Barto.pro quo alleg.tex.meliorem in.l.si is cui.ff.de dona. cau.mor.z in.l.si filio.et in.l.illud.§.j.ff.eodem.Et vltra Bart.ꝙ ad estimationem agi possit potes comprobare,quia iste conditio nes competũt ex equitate,quatenus quis est effectus locupletior l.si non sortem.§.libertus.z ibi not.Barto.§.de condi.inde.Quã tum autem ad contrarium.l.si pater.allega.in glo.tenent docto. solu.glo.qd ibi loquũtur in simplici procuratore.hic autem quã do erat translatum dominiũ,z sic erat contractus innominatus do vt facias.Nec ob.tex.qui bis dicit tradiderit,quia intelligitur i.dederit vt inferius dicit tex.fm Paul.de cas.z Alex.hic.Alibi glo.in.c.tibi dño.in glo.ij.in fi.lxiij.dist.respondet ad.d.l.si pater. illud ibi ideo est,quia potestas filij pendet a potestate patris mã dantis cum censeatur vna eademq3 persona:que solutio an sit bo na ponit do.Car.flo.in clemen.j.de renun.Tu dic clarius ꝙ am
9 be solutiones sunt bone,recte intelligendo.†Nam iste tex.nõ po test intelligi in simplici procuratore,sed debet intelligi qñ transla tum est dñium serui,z ratio est,quia manumissio serui nõ potest fieri per simplicem procuratorem,cum sit extra administrationẽ patrimonij.l.nec mulierẽ.z ibi gl.sic declarat.C.de manu.vindi.
10 Bar.in.l.gallus.§.forsitan.ff.de libe.z posth.vbi infert:† ꝙ simi liter legitimatio filij,non potest fieri per procuratorem:firmat Barto.in.l.post mortem.§.fi.ff.de dona. ¶ Fallit in filio qui tan quã simplex procurator potest seruum manumittere,cuz censeat̃ vna persona cum patre.l.surdi.ff.de manu.vin.l.j.ad fi.C.cõmu nia de manu.et glo.in.d.l.nec mulierem.z istud est,qd proprie vo luit dicere glo.in.d.c.tibi domino.tex.ergo in.d.l.si pater.loqui tur in filio qui erat tanꝙ simplex nuntius,mirũ si attẽditur re uocatio patris,etiã sine certioratione,sed hic erat translatuz do minium serui in accipientem,ideo reuocatio etiam cum certiora tione nihil faceret,quo ad impediendũ manumissionem iuribus allega.in glos.sed bene faceret,vt ipse teneatur ad interesse z ista est veritas. ¶ In ea.glo.in fi.contra solu.glo.obstat de directo.l. iij.in eo.titu.de ser.expor.sed responde distinguendo vt ibi not. per gl. ¶ Glo.in ver.restituturum.diuiditur in quatuor partes. Primo,timore taciti contrarij supplet ad tex.quia posset dici,ꝙ seruus non debeat restitui sed manumitti.In secunda opp.con tra text et soluit.In tertia idem facit.In quarta allegat concor. Secunda ibi:sed videtur non debere repromitti.Tertia ibi:itez adhuc contra.Quarta ibi:et facit. ¶ In glo.ibi:dic ergo procu ratorem durius astringi.dictum glos.est verum in se,ꝙ procura tor a quo seruus emptus aufugit,tenetur cauere zc.l.si procura torem.§.penul.ff.manda.sed nihil valet ad hunc tex.qui non po test loqui in simplici procuratore:sed quãdo translatũ est dñium vt dixi in preceden.gl.z multofortius hic,vbi erat seruus ꝓprius debentis manumittere,z sic non fuit hic mandatũ:sed cõtractus innominatus do vt facias.Subdit tamen Bar.sustinendo glo.
11 †ꝙ iste cõtractus innominatus do vt facias magis assimulatur mandato ꝙ cõtractui.Adde ꝙ contrarium de directo dicit ipse met Bar.§.ea.l.in prin.in.ij.co.vbi reprobãdo quandam mira bilem opi.Guil.de cu.dicit,ꝙ contractus innominatus do vt fa cias,non equiparat̃ mãdato sed conditioni p.l.naturalis.§.pe.ff. de prescri.ver.sed salua Bar.a ꝯtrarietate,ꝙ Bar.ibi loquatur quãdo factũ est extrinsecuz a re ꝓpria dantis:vt est qñ do tib ipe cuniam,vt vadas pro me romã:tunc non equiparatur mandato sed conditioni:z est perinde acsi conducerem operaz tuam eun di:sed Bart.hic loquitur qñ factũ non est extrinsecũ a re que fin gitur propria dantis.nam dedi tibi pecumã vt ex ea seruuz eme res quem manumitteres,emisti,pinde est acsi tibi dedissem illuz seruum:vnde factum tuum ꝙ habes facere,hoc est manumitte re cẽsetur circa rem ꝓpriã dãtis:z tũc verũ dicit Bar.ꝙ magis

equiparatur mandato. Subdit Bar. limitando, ꝙ predicta pro-
cedunt qñ pecunia data equiualeret serui precio: ⁊ si diceret fie-
ri gratia solius dantis: tũc assimilaretur mandato al's quia ma-
numissio fieret gratia vtriusqꝫ: secus esset, vt hic per eũ. Ista sub
tilitas mihi non placet, q2 mandatum proprie dicitur nõ solũ qñ
fit gratia solius dantis, sed etiã qñ fit gratia vtriusqꝫ. l. ij. per totã
l. precipue. in ver. tua ⁊ mea. ff. manda. super quo diligentius con-
sydera, quid sibi voluerit. Bar. in hac differẽtia quã cõstituit, cre
do ꝙ Bar. habuerit hunc sensuꝫ, ad hoc, vt mandato eqparetur
do vt facias, oportet ꝙ factũ explicet in re dantis. ¶ Ultra glo.
⁊ docto. potest respondere ad dictũ cõtrariũ. d. l. si sine. alle. in gl.
prout respondet glo. in. l. si vero cõstituendus. in. gloss. fi. ff. de rei
ven. quã gl. hic alleg. pro concor, sed clarius loquar: nam. l. si sine.
loquitur in simplici depositario, qui nõ hꝫ dñium nec possessionẽ
ideo non tenetur cauere: sed hic habebat dñium ⁊ etiaꝫ possessio-
nem. l. j. §. per seruum qui in fuga. ff. de acquirẽ. pos. ideo tenetur
cauere: quia ad eum spectat recuperatio: ⁊ circa hoc consydera-
bis propter. l. si procuratorem. §. penulti. ff. mandati.

1 ☞ Offensa tertij non facit recedi a contractu.
2 Damnum debet emendari derobatis in itinere a republica.
3 Obligatus ad factum fauorabile, non potest precise astringi.
4 Condictio ob causam ad quid competat.
5 Officialis an teneatur si vir probate fidei existens in suis fortijs fugiat.
6 Potestas põt assignare vni nobili palatium totum pro carcere.

Sed si acceperit. Hic loqtur tex. qñ qs acce-
pit pecuniã vt seruũ ꝓpriuꝫ
manumitteret. ⁊ diuidit in duas partes. In prima qñ seruus qui
debebat manumitti aufugit, sed adhuc viuebat, ⁊ sic adhuc sub-
erat spes, ꝙ cã posset impleri: q2 adhuc poterat recuperari ⁊ ma-
numitti. In scda loquit, qñ seruus manumittẽdus est mortuus.
Scda ibi: in ver. sꝫ si vbi accepit. h. d. Quando quis accepit pecu
niam pro seruo ꝓprio manumittendo: ⁊ seruus aufugit ante mo
ram manumittendi ⁊ eum erat distractur⁹, datũ repeti non põt,
sed cauere dꝫ eo recuperato de pecunia habita restituẽda: dedu-
cto eo qd seruus propter fugam minus valet, nisi actor eligat eũ
manumitti vel eligat potius habere ipsum seruũ ꝙ distractionẽ
pati, si autẽ nõ erat distractus dꝫ reddere qd accepit, nisi propter
manumissionẽ eum minus diligẽter custodiuit. h. d. prima pars.
Si aũt seruus post morã manumittẽdi decesserit, datũ repetitur,
sed si ante moram, distinguit an erat al's distracturus, ⁊ an manu
missio prebuerit causam mortis. h. d. secũda pars vsqꝫ ad fi. l. Et
sic, quia tex. est valde implicitus consydera in prima parte in ver.
plane, ꝙ tex. in effectu vult ponere vnã decisionem ⁊ duas fallen-
tias, sed obscurius ponit. Nam qñ dñs recuperauit seruum, ⁊ ꝓ-
pter indignationẽ fuge nõ vult eũ manumittere, dꝫ restituere pe-
cuniã quã accepit, nõ totã, sed deducto eo in quo preciuꝫ serui est
effectũ, vilius ꝓpter fugam. Fallit duobus casibus. Primus qñ
ille q dedit pecuniã, non vult pecuniã: imo vult ꝙ seruus manu-
mittat, tunc cogit aut manumittere aut totũ qd accepit restitue-
re. Scdo fallit qñ ille qui dedit pecuniã nõ curat qd seruus sit effe
ctus vilior, ⁊ est cõtentus accipere seruũ ꝙuis effectũ fugitiuũ ꝓ
pecunia quã dedit, tunc cogetur dñs aut ipsum seruum dare, aut
1 totam pecuniã integre restituere. ¶ † No. primo ex tex. ibi ꝓpter
fugã offensus. hic esse tex. sing. ẜm Ludo. ro. hic, qui dicit qd ipse
solus ad hoc põderat, ꝙ licet regulariter ex parte eius cui est im-
pletũ non sit locus penitẽtie vt per glo. magnam. s. ea. l. in princi.
Fallit qñ implementũ venit explicandũ in fauorẽ tertij qui offen-
dit implere debentẽ, sed iste tex. nihil ꝓbat vt patet ex declaratio-
ne quã posui in tex. ⁊ in specie ponit do. Alex. hic ⁊ vltra eũ adde
qd Bal. hic in. iij. no. notat ex hoc tex. de directo ꝯtrium qd offen-
2 sa non facit recedi a cõtractu. ¶ † No. scdo in ver. nisi forte, ꝙ vbi
profectio facta causa alicuius est causa dãni, habet regressus ad
emendationem damni cõtra eum cuius causa quis est profectus.
Unde prestat optimũ argumẽtum ẜm Ang. pro rogatis deroba
tis in itinere, quibus dꝫ emendari dãnum a republica cuius cau
sa ꝓfecti sunt. alleg. innoc. in. c. sicut. de iureiuran. tu vide plenius
Bar. disputantẽ ⁊ idẽ cõcludentem cum duplici limitatiõe. in. l.
si seruus cõmunis. §. qd vero. ff. de fur. ⁊ in. l. inter causas. §. non
omnia. ff. manda. de quo etiã per Spec. in tit. de iudi. §. specialia.
ad fi. ponunt Cano. in. c. cũ pro causa. de procura. Facit bene qd
in simili dicimus de conuocatis ad aliquem defendendũ, quod si
perdunt arma vel alias res, ille cuius causa facta est cõgregatio,
tenet emẽdare ẜm Bar. ⁊ doc. in. l. qñ multa. post gloss. ibi. C. ad
le. iul. de vi publ. vel. priua. Bal. in. l. si fideiussor. C. mãda. Ant. de
but. in. c. olim. el. j. in. vij. q. de resti. spolia. Adde ẽt qd decidit bal.
in. c. j. in fi. An agnatus vel filius de vasallo qui derobatur in iti-
nere dum vadit ad seruitia dñi, ad dominus teneatur emendare.
¶ Glos. in verbo consequi. ibi. s. precise. ex ista glos. not. Alexan.
3 † ꝙ obligatus ad factum etiam fauorabile: puta manumissionis
seruit: non tamen tenetur precise facere: ⁊ hoc modo ampliat ẜm
eum regula. l. si quis ab alio. in fi. ff. de re iudi, licet referat Paul.
de cast. in. l. qui rome. §. flauius. ff. de verbo. obli. per illũ tex. tene-
re contrarium. Adde ꝙ ideꝫ tenet Bald. in. l. vnica. C. de sen. que
pro eo qd interest. alle. tex. in. l. fideicõmissa. §. fin. ff. de lega. iij. Tu
caue, ꝙ ista gl. male ponderatur per Alex. cum loquatur in ꝯctu
innominato in quo circunscriptio fauore libertatis non solum in
obligatione faciendi sed nec in obligatione dandi tenet precise:
vt dixi. s. in princ. huius. l. in glo. magna: ⁊ ipsemet Alexan. istud
fatetur ꝙ male colligat ex hac glo. cũ tex. in. l. stipulationes non
diuiduntur. in penul. char. ff. de verbo. obli. ¶ In ea. glos. ibi, sed
vt promissa prestentur. istam glo. reprobant Bar. ⁊ omnes. quia
condictio ob causam: nunꝙ competit vt promissa seruentur, sed
cõpetit actio prescrip. ver. ⁊ illud qd dicit in tex. de seruo traden-
do fit mediante officio iudicis, vt habes per Bart. ⁊ omnes hic.
4 ¶ † In glo. in ver. carere. nota qd non est necessaria tanta custo-
dia in persona serui expectantis manumissionẽ sicut alterius: et
ex hoc no. Bar. ⁊ doc. ꝙ non est necessaria tanta custodia in ꝑso
na carcerati q est in casu absolutionis, sicut alterius. Idẽ tenet ⁊
limitat Ludo. ro. in. l. lege cornelia. per glo. sing. ibi: in ver. in vin
5 culis. ff. ad sille. quã limitationẽ intellige ꝑ do. Alexan, hic. † Tu
adde illud quod singu. decidit Ange. in. l. si a bonefidei. per illum
tex. no. ff. de rei vendi. de potestate Bononieñ. cui mandato An
tianorꝫ fuit traditus quidam nobilis ⁊ magnus miles, quẽ dum
curialiter tractaret eo quod esset magnus nobilis ⁊ note fidei, si
aufugit qd non teneatur, licet dicat qd viderit illum potestatem
in magno periculo cõstitutũ. Ultra eũ bene facit, qd vult glos. in
c. illud. xl. dist. que dicit, quod pro nobilibus multũ presumit. Et
ideo Io. and. in addi. Specu. in titu. de loca. sup rubri. in fi. dicit
fuisse excusatum quẽdam castellanũ, qui ex causa ꝯstituit loco sui
quẽdam nobilẽ, qui postea tradidit arcem inimicis. nã fuit excu-
satus, quia nõ erat presumendũ, qd nobilis proditionem faceret.
6 ¶ † Item adde qd signanter dicit Ang. l. qui in carcere. ff. quod
me. causa. vbi dicit, qd potestas potest assignare vni nobili totuꝫ
palatium pro carcere, imo totã ciuitatem, ⁊ quod singularius est
qd satisfaciat statuto disponenti, quod accusatus pro delicto de
beat poni in carceribus: quod diligenter nota.

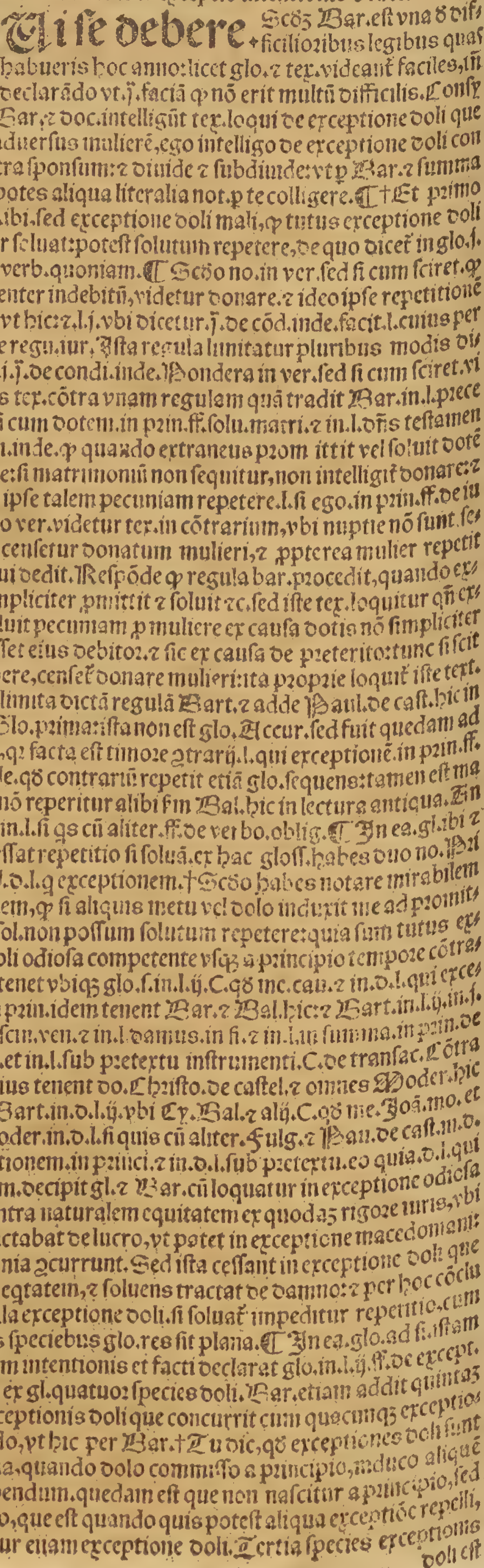
1 ☞ Quando casus omissus habet ꝓ omisso, vbi infert ad duas notabiles questiones. nu. 2. et. 3.
4 Quando prouisio hominis, faciat cessare prouisionem legis.
5 In contractibus, bonum est argumentum a contrario censu.
6 Illud quod est verisimile ⁊ in quo est maior ratio, habetur pro expresso. nu. 6. ⁊ seq. vsqꝫ ad. 13.
14 In stipulatione dotis. intelligitur tacita cõdictio si matrimoniũ sequatur.
15 Presumptio iuris facit, ꝙ pars aduersa tenet probare per euidentissimas probationes.
16 Donatio inter patrem ⁊ filium an sit prohibita.
17 An in venditione veniat fetus.
18 De duobus natis ex eodẽ partu, quis succedat in regno.
19 An in contractibus ⁊ vltimis voluntatibus, masculinum concipiat femininum. nu. 17. et. 19.
20 Appellatione liberorum in ꝯtractibus ⁊ vltimis voluntatibus an veniant nepotes. nu. 20. et. 21.
22 Quid in feudis vel emphyteosi.
23 Quid in rescriptis.
24 Uendita equa, an intelligatur venditus pullus.

I extraneus. Diuide in duas partes ꝑn-
cipales. In prima loqui-
tur in extraneo vsqꝫ prope finem. l. In secunda que est
ibi: sed ⁊ si pr. loquit in patre. et qd est decisum in extra
neo extẽditur ad patrẽ. Rursus prima pars principaliter subdi
uiditur in tres particulas. Primo ponitur thema cum ratione
dubitandi. In scda ponit decisio ⁊ eius ratio. In tertia ponit li-
mitatio decisionis. Scda ibi: ⁊ verisimile est. Tertia ibi: nisi for-
te. h. d. Casus omissus relinquit in dispositione iuris cõis. h. d. et
ad hoc allegat: ⁊ est cõis summari⁹ Bar. ⁊ aliorũ doc. vel sic pro
pius ad text. Extraneus vel pater qui dant dotem et conueniũt
sibi reddi in oẽm casum finiti matrimonij, repetunt etiam in ca-
su omisso. s. qñ matrimonium non est secutũ. h. d. ⁊ ratio ponitur
ibi ⁊ verisimile est: nã iuriscõsultus arguit a verisimili, ⁊ verisimi
litudo est bona, qñ sumit a maiori vt hic: vbi nolui donare dotẽ
in casu magis fauorabili. s. qñ matrimonium esset sequutum. er-
1 go idem ⁊ fortius, vbi nullum matrimonium sequit. ¶ † No. pri-
mo ex hoc tex. ꝙ casus omissus habet pro omisso sed relinquitur
dispositioni iuris cõmunis: vt hic ⁊. l. cõmodissime. ff. de libe. et
posthu. de quo dic vt per Bar. ⁊ doc. in. l. gallus. §. ⁊ qd si tantuꝫ
ff. de libe. ⁊ posthu. ⁊ per Alexã. in cõsi. cccccccvj. alibi tamẽ dicit
Bal. in. l. iij. circa fi. C. de insti. ⁊ substi. ꝙ qui allegant istam mate
riam casus omissi, eã non intelligunt, cuꝫ ex natura cause finalis
casus esset

casus esset tacite prouisus. Item qz habebat ordinationem legis precedē. vt declarabit in glo. Circa istud nota. z ad hanc regulā no. duas vtiles decisiões. Primo illud qd decidit Bal. in. l. si plures. C. de cond. inser. in antepenul. colum. in verbo iuxta predicta
2 formatur talis questio. †vbi querit, stāte statuto, q filia dotata a patre existētibus masculis non succedat. pone moritur pater, relicta filia posthu. in vtero vxoris, vel infante, ita q eā dotare nō potuit, an filij masculi nolentes dotare eam excludent. arguit ad partes, z finaliter cōcludit q non, motus per istā solā regulam, qz iste casus est omissus a statuto: ergo relinquit iuri cōmuni, fm qd masculi nō excludunt feminas. l. fi. C. de libe. prete. Istā decisionem refert z sequit Pe. de ancha. in cōmento. c. canonū statuta. de cōsti. in ver. pone statuto caueṫ q filia dotata rc. z do. Alex. in cōsi. cclxxvi. al's. xxx. lib. ij. incipien. attentis verbis testamenti. Pro ista decisione adde, qd bene facit doctri. Bart. in. l. titio centum. §. titio genero. in vlti. col. in prin. ff. de cōdi. z demō. vbi intelligit istud statutū de filia dotata, qū pater exercuit actum dotandi, quantū in eo fuit, qz lz filia nondū esset nubilis etatis: tñ poterat pater ei dotē cōstituere. Alibi Bar. in cōsi. suo qd incipit. qdā decessit intestatus. intelligit istud statutū de filia dotata, vt pcedat qū filia reperiṫ dotata tempore mortis eius de cuius succes-
3 sione agiṫ. † Scdo ad predictū not. adde decisionem quotidianā, qū maritus reliquit vxorē vsufructuariā certi fundi ea manente in viduitate, z post mortē vxoris relinqt illum fundum titio, q si vxor statim nubat, ex tacita volūtate defuncti. titi° dz statim habere fundū nō expectata morte vxoris fm Jo. an. in addit. Specu. in ti. de secun. nup. super rubri. idem tz Bar. in auṫ. hoc locū. in. vj. col. vbi plures rationes assignat z ibidē Bal. z plenius Alberi. de rosa. C. si muli. secun. nup. Pau. de cast. et Lud. ro. in. l. si ita heres scriptus. per illum tex. ff. de acqui. here. Pau. de cast. z Alexā. in. l. si mater. C. de insti. z substi. z do. Alex. in. l. mulier. ad fi. prin. ff. ad trebel. z in. l. gallus. §. z quid si tantū. in. vj. col. ff. de libe. z posthu. z in cōsi. cclxxxij. incip. attentis verbis testamenti. z in consi. cclxxiij. incip. visa parte testamenti. in. ij. col. z seq. al's ista
4 consi. sunt in numero. 130. z. 131. lib. ij. † Scdo no. ex hoc text. q prouisio hominis, non facit cessare prouisionem legis, quando est ordinaria: secus si puisio legis esset iure singulari, de quo dic vt habeṫ in. l. fi. C. de pac. conuen. per Bar. z alios in. l. si cum dotem. in princi. ff. solu. matri. z in. l. in prouinciali. §. j. ff. de ope. no. nun. z bal. in. l. vbi adhuc. C. de iure dot. z melius per glos. z doc.
5 in. l. ij. vbi dixi. C. de iure emphi. † Tertio no. ex hoc text. ibi: et verisimile est in hunc quoqz casum, hic esse tex. no. put eum ponderat Bald. in. l. apud antiquos. C. de fur. pro limitatione regule que habet, in contractibus bonum est argumentū a ɔtrario sensu. l. inter socerum. §. cum inter. de pac. do. quā reputat sing. Panor. in. c. cum apostolica. de his que fi. a prela. sine consensu cap. z l. pecuniam. vbi dixi. s. si cert. pet. nā illa regula pcedit, qū in casu contrario: est ɔtraria ratio: secus qū est eadē vel maior: faciat bene qd vult gloss. notabilis in. l. cum pretor. in verbo videṫ. ff. de iudi.
6 † Quarto. no. ibidem verisimile est q illud est verisimile z haberi dz p expresso fm dispositionē iuris, in quo militat maior ratio vt hic: vbi si in casu magis fauorabili sicuti matrimonij, i quo lex magis fauet mulieri: tamen extraneus dans dotē voluit eam rehabere, verisimile est a fortiori, q eam etiam voluerit rehabere qū nullum matrimonium est cōtractum: facit tex. in. l. titius. §. lucius. z ibi no. Bar. ff. de libe. z posthu. ad idē tex. in. l. fi. fm intellectum Bar. z cōmunem. C. de posthu. here. insti. vbi puisio testatoris facta in vno casu, pcedit in alio casu, in quo testator verisimiliter idē statuisset. Ad idem z tertio facit qd vult glo. sing. in. l. tale
7 pactum. §. fi. ff. de pac. que vult † q qū verisimile est, q statuentes idē statuissent, si fuissent interrogati, pbaretur acsi statutū esset z illam glos. not. z extendit ad rescripta: z generaliter eam extendit in omni materia Bald. in. l. j. C. que res pigno. obli. non pos. l. barbarius. in ver. sed z si scisset. ff. de offi. preto. z alibi no. Bal. in
8 l. j. in. iiij. col. C. de ser. fugi. † q illud quod verisimiliter remotum est, dicitur imago quedam falsitatis. hinc no. Abb. in. c. quia verisimile. in vlti. nota. de presum. per illum tex. q contra testes deponentes cōtra verisimile, est presumptio falsitatis: ideo non fa-
9 ciunt fidem fm eum. † Alibi not. singu. Bal. in. l. j. per glo. ibi. C. q z aduer. quos. q semiplena probatio non verisimilis, nō facit deferre iuramentum in supplementum probationis: ita limitat. l.
10 admonendi. s. de iureiuran. † Alibi dicit Bald. in. l. testium. in penul. col. C. de testi. qd magis creditur paucis testibus verisimilia deponentibus, quā centum non verisimilia deponētibus. Adde etiā, quod datis duobus verisimilibus, attendit illud qd est ma-
11 gis verisimile: ita Bal. in. l. fi. in. ij. oppo. de here. insti. † Item verisimilitudo maior tollit minorem. ita Bald. in. l. siue possidetis. circa fi. C. de proba. sicut maior presumptio tollit minorem. l. dinus. de in inte. resti. Predictis adde q verisimilitudo multū in pbationibus attenditur fm Bal. in. l. scripture. in. ij. colum. et ibi
12 Sali. C. de fi. instru. † Item dicit do. Anto. de bu. in. c. super hoc. de renun. q iudex non dz admittere exceptionem non verisimilē. Item presumptiones legum rebus non verisimilibus aptande
13 non sunt: ita not. Bal. in. l. j. in vlti. nota. C. de here. insti. † Itē nulla dispositio tam generalis est, q trahi debeat ad ea de quib° non est verisimile disponentem vllatenus cogitasse: ita Ang. in consi.
14 ccxlviij. incip. Philippus ciuis de Florentia. in. ij. col. † Quinto no. ex hoc tex. fm alexā. q in promissione dotis, inest tacita cōditio, si matrimonium sequatur, sed iste tex. paruz probat, z equiuocauit do. Alexan. quia tex. intelligitur de condi. ob cau. de qua loquitur hic tit. sed de hoc est tex. in. l. stipulatione. ff. de iure dot.
15 glo. in. l. si quis accepto. s. eodē. cum si. † Sexto no. in ver. euidentissimis pbationibus. fm Alberi. z Rapha. fulgo. hic q quādo quis habet presumptionem iuris pro se, si pars aduersa vult probare cōtrarium, opus est q probet per euidentissimas probationes. facit. l. fi. in princi. ff. qd me. cā. Caue tamen quia tex. j. moderatius dicit euidenter, z cōfirmatur quia dictio forte, adiūcta
16 illi verbo euidentissimus, habet diminuere vim verbi. † Vltimo not. ex ver. fi. hic esse tex. singu. fm Ludo. roma. hic q donatio inter patrem z filium in potestate est prohibita. l. ij. C. de inoffi. dona. glo. z doct. in. l. si donatione. C. de col. no. Bar. in. l. frater a fratre. vbi dicemus. j. de condi. inde. fallit quando pater donat filie in potestate pro dote. l. pomponius philadelphus. ff. famil. ercisc. un. no. glo. in. d. l. ij. istud procedat non solum quando matrimonium actualiter sequitur, sed etiam si matrimonium non sequatur valet tamen donatio facta per ipsum patrem filie in potestate pro dote, q̄uis matrimonium nō sequatur, quia priuilegia competentia doti secuto matrimonio habent locum etiam si matrimonium non sequatur. l. iij. §. fi. ff. de priui. credito. text. hic est singu. pro ampliatione. d. l. pomponius philadelphus. z idem sequitur Alexan. in. l. ij. §. q si patris. in primo no. z in. l. si cum dotem. in prin. in. v. nota. z ibi melius loquitur. ff. sol. matrimo., z ita remanent expedita textualia. † Glo. in verbo in hunc quoqz diuiditur in duas partes principales. Primo colligit ex tex. vnum no. Secundo contra tex. opp. z dupliciter soluit. Secūda ibi, sed contra. j. solu. matr. † Circa primum no. dic q non bene colligitur ex hoc tex. fm Bald. hic, quia fm istud no. posset agi ex stipulatione tacita. z tñ est falsum, qz agitur condictione ob causam. In secunda parte dic q prima solu. non valet, qz presupponit vt proxime dixi agi ex stipulatione presumpta, z tñ est contra text. vbi agitur condictione ob causam. Itē stipulatio concepta generaliter in oēm casum solu. matrimo. non per hoc debet cōprehendere casum, qū matrimonium non sequitur, quia iste casus nō est de speciebus comprehensis sub illo genere. Scda solu. glos. est in se vera sed nō tollit contrarium, vnde responde vt per Bart. hic que responsio est cōis z etiā sequuntur scribētes hic. z in. l. domi- nus testamēto. j. de condi. inde. z in. d. l. si cum dotem. in prin. z limita vt dicam in. l. sequen. Item limita vt per Bar. in. l. dñs testamento. j. de cōdi. inde. quē in specie refert Pau. de cast. hic. z puto q vera solutio sit, licet doc. non aperte declarent ex mente do. hic z in. d. l. si cum dotem. in prin. q in. l. cōtraria ponatur diuersum factū a casu istius legis. nam in. l. contraria presupponitur q matrimoniū fuerit cōtractum: quo casu cōtracto matrimonio lex magis fauet mulieri soluto matri. z statuit q si pater pepigit dotē reddi in vnum casum, in alio casu soluto matrimonio: presumitur donasse fauore matrimonij: sed in casu. l. nostre nō fuit cōtractum matrimoniū: ideo. l. non fauet mulieri: quia si noluit donare mulieri in casu magis fauorabili qū sequutum est matrimoniū: z multomagis in casu minus fauorabili z omisso vez quādo non sequitur matrimonium. istam puto veram solu. z ex mente doc. hic. z in. d. l. si cum dotem. Retenta tñ cōmuni solu. Bar. z doct. cum clare procedat quātum ad hāc legem: z q̄tum ad. d. l. si cum dotem. quatenus loquitur in extraneo, sed quatenus loquitur in patre, difficile est sustinere: quia si relinqueretur dispositioni iuris communis, actio deberet esse cōis patri z filie. l. ij. §. qd si in patris. ff. sol. matri. z tñ in totum acquiritur filie. Bar. in d. l. si cum dotem conatur vltimate respōdere p viam cuiusdā limitationis, que mihi non satisfacit. Forte pōt dici, q casus omissus relinquitur dispositioni iuris cōis: nisi ius cōmune illud disponat ex priuilegio seu iure quodā singulari, qd cū de facili tollatur per regulā. l. eius militis. §. militia missis. ff. de testa. mili. certe ibi pater puidendo in vnū casum, intelligitur preiudicare in alio: q̄tum ad ius inductum iure singulari super cōione actionis. † Glossella in verbo cōuenit. suppleṫ ad tex. s. p stipulationē hoc ideo fecit: quia in parte non sufficit simplex pactū: sz reqriṫ stipulatio. l. auia. C. de iu. do. z rationē assignat Bart. in. l. in traditionibus. ff. de pac. z alij doct. in. l. si cum dotem. in prin. ff. solu. matri. sed verbū cōuenit. intelligitur pacto nudo. l. lecta. in verbo cōuenit. z ibi Bar. ff. si cer. pe. suppletio glo. est bona in se, sed non fuit necessaria ad hūc tex. cū hic non agaṫ ex stipulatione nec vi-

† Bonū est argumentū. Adde Bal. in. l. ij. in fi. C. de insti. et substi. Bal. in. l. vendi. C. de actio. empti.

gore cõuentionis.sed cõdictione ob causam.quia causa ob quaz
data est pecunia,nõ est sequuta.nam vt dicũt Bar.⁊ doc.quãdo
matrimonium non sequit̃ semper pecunia data põt repeti, quia
nunꝙ̄ presumit̃ donata:sed qñ matrimoniũ esset secutum ꝙ non
fuit hic,tũc bene esset querendũ in patre,an stipulatio intercesse-
17 rit,an vero simplex pactũ.¶†Extra gl.inducit̃ ista lex per anti-
quos ⁊ Bar.ad qõnem:si aliquis vẽdidit equaz pregnantẽ,cum
pacto,ꝙ si nascatur pullus masculus sit venditoris:si femina sit
emptoris,⁊ cõtingit vtrũqꝫ nasci ad quẽ spectet,⁊ concludunt in
casu dubio,ꝙ si non apparet quis primo natus sit,cum de primo
actum censeat̃:vt.l.boues.§.hoc sermone.ff.de verbo.sig.⁊ in.l.si
socius pro filio.in fi.princi.vbi Rapha.no.ff.p so.masculus spe-
ctat ad venditorem,femina ad emptorem:⁊ sic ex quadaz eqtate
fit diuisio inter eos,sicut in simili deciditur in.l.si ita scriptum.in
prin.ff.de libe.⁊ posthu.⁊ in.l.qui quadraginta.ff.ad.l.falcid.ita
concludunt Guil. Alberi.Barto.Bal.in lectura antiqua.⁊ Sa
li.hic.Pro ista decisione vltra alleg.per scribentes bene facit qđ
decidit Bal.in aut.ex testamento.in vlt.colũ.⁊ in.xviij.col.C.de
18 colla.†vbi tenet,ꝙ stante consuetudine,[a] ꝙ primogenitus succe-
a dat in regno,si contingat reginam vno partu duos parere:⁊ in-
certum sit quis primo natus fuerit:ſm Bal.ambo equaliter ad-
mittũtur:licet alibi Bald.in.l.in quibus.C.de secun.nup.teneat
per illum text.qđ hoc vltimo casu pater possit cui velit filiorum
legatum relinquere:⁊ sic ꝓpter incertitudinem possit gratificari
cui velit.Contra Bar.⁊ doc.hic tenet Lud.ro.in.l.iij.in princ.in
xviij.col.ff.de verbo.obli.ꝙ iura hic alleg.per Bar.⁊ doc.loquũ-
tur in vltimis voluntatibus in quibus quia sunt fauorabiliores
sub simplicib⁹ continetur casus mixtus:secus est in contractib⁹,
in quibus imputandum est cõtrahẽtibus,quare legem apertius
non dixerunt.l.veteribus.ff.de pac.⁊ ꝙ in contractibus sub sim-
plicibus non contineatur casus mixtus,tenet Anto.de but.in.c.
19 per venerabilem.in.xv.colum.qui fi.sint legi.†Hinc videmus ꝙ
b licet in vltimis voluntatibus [b] masculinum cõcipiat femininum
l.j.vbi Bar.ff.de verbo.signi.Bar.in.l.j.in prin.ff.de pecu.doct.
in.l.si quis in tantam.C.vnde vi.⁊ in.l.si quis id quod.in prin.vbi
c dixi.ff.de iurisd.om.iudi.tamen secus est in contractibus:[c] ⁊ ideo
si quis acquireret emphiteosim pro se ⁊ filijs,non veniant filie fe-
mine:ita Archi.in.c.si quis suadente.xvij.q.iiij.⁊ fuit ante eũ de-
cisio Guido.de suza.cremonen̄.in.d.l.veteribus.per illum tex.se-
quitur Imo.in.l.si ita scriptum.ff.de lega.ij.⁊ in.l.cum vir.ff.de
condi.⁊ demon.⁊ in commento.c.potuit.in vlti.colum.de loca.fa
cit qđ vult Bar.in.l.cum auus.in.fi.ff.de condi.⁊ demon.cũ alijs
concor quas dedi in.l.si quis id qđ.⁊ dixi in.l.ij.C.de iure emphi.
20 †Confirmo,quia licet in vltimis voluntatibus [d] appellatione fi-
d liorum veniant nepotes.l.liberorum.ff.de verbo.signifi.tamen se
cus est in contractibus:ita singu.tenet Bart.in.d.l.liberorum.in
21 v.col.in ver.quero quid si appellatio filij.†Et ideo si quis acqui-
reret emphiteosim pro se ⁊ filijs,non venirent nepotes:ſm Salic.
in.l.ij.in.xxj.qõ.C.de iure emphi.Imo.in.l.quod dicit̃.in antepe-
nul.col.ff.de verbo.obli.⁊ in.d.l.cum vir.⁊ in commento.d.c.po-
tuit.circa.fi.⁊ Anto.de bu.in.c.in quibusdam:in penul.colũ.in fi.
22 de pe.†Qđ vltimum limita in feudis.nã si feudum sit concessum
pro se ⁊ filijs simpliciter,veniunt nepotes ⁊ omnes descendentes
per lineam masculinam in infinitum:tex.est sing.in.c.j.in ver.et si
clientulus.⁊ ibi glo.⁊ Bal.in.iij.col.expresse no.de alie.feu.Ale-
xan.imo.in.l.gallus.§.instituens.in vlti. colum.ff.de libe.⁊ posth-
hu.vbi facit magnum festum de illo text.⁊ dicit ꝙ si non esset ille
tex.ꝙ questio esset valde dubia,⁊ ꝙ sepe fuit reqsitus ꝙ ꝯsuleret
pro parte contraria,semper recusauit propter illum tex.⁊ ꝙ mul
ti non aduertentes consuluerunt contrarium.Idez tenet Alex.
in consi.dcij.inci.super primo quesito.in.iij.col.Ego puto ꝙ abs-
qꝫ illo tex.res sit clara:quia primo Bar.ordinarie.⁊ valde miror
23 ꝙ Alex.nõ viderit in.d.l.liberorum.in.v.colũ.in ver.†quero quid
in rescriptis expresse determinat ꝙ in feudis si princeps p rescri-
ptum concedit feudum pro se ⁊ filijs ꝙ veniũt nepotes. Scđo,q2
istud ostenditur viua ratione:nam in vltimis volũtatibus(quia
e in eis fit larga interpretatio) appellatione filiorum [e] veniunt ne-
potes.d.l.liberorum.multo fortius debeat venire in feudis,cũ feu
dum sit proprie beneficiuz.c.j.§.penul.in qui.cau.feu.amit.Bar-
to.in.l.j.in vlti.colũ.C.de iur.⁊ fact.ignor.⁊ in beneficijs fit latissi-
ma interpretatio l.fi.ff.de constitu.prin.⁊.c.cum dilecti.de dona.
Redeundo ad questionem Bar.adde ꝙ cõtra Bar.⁊ sequaces
tenent Iacq.de ra.Fulgo.⁊ Alexan.hic:moti,q2 in casu dubio
actore non probante,debet ferri sentẽtia pro reo.l.qui accusare.
C.de eden.⁊ quia in pari causa potior est causa rei.c.ex literis.de
proba.l.arrianus.ff.de actio.⁊ ob.l.Mihi etiam in puncto iuris
placet ista sententia contra Bar.quã firmo strictiori fundamen-
to.nam quando in aliquo actu requiritur factũ,cum certa quali-
tate,debet actor vtrũqꝫ ꝓbare:alias succũbit,⁊ nõ sufficit ꝓbare
factum nisi etiam qualitatem probet.l.cum actum.cum glo.⁊ ibi

doc.ff.de nego.gest.no.Bart.in.l.non solũ.§.sed vt probari.ff.de
ope.no.nun.Bal.in.l.matrem.C.de ꝓba.Panor.in.c.auditis.de
prescri.sed in ista questione,est necesse ꝙ vẽditor duo ꝓbet,et ꝙ
pullus masculus sit natus:⁊ ꝙ primo natus sit:quia de primo in
tellexerunt partes:ergo nisi vtrunqꝫ probet,debet succumbere.
24 †Nunquid autem si vendatur simpliciter equa vel vacca:an intel
ligatur venditus pullus qui sequitur:ponit Bar.post Gui.in.l.
si vt certo.§.vsqꝫ adeo.ff.commo.⁊.q.clare nõ decidit.vide Bal.
in.c.translato.de constitu.

1 ¶ Soluens scienter indebitum:an videatur donare.
2 Si quis dolo vel metu induxit me ad soluen̄.an repetam.
3 Exceptiones doli sunt tres.
4 Exceptio intentionis et facti an sint idem.
5 Exceptio intentionis ⁊ facti que sit.
6 An sit proprie exceptio.
7 Exceptio solutionis ⁊ acceptilationis,non est ꝓprie exceptio.
9 Quando actus est validus competit remediuz recisiuum.nume
ro.7.8.et.11.
10 Quid requiritur vt dicatur exceptio intentionis ⁊ facti.

QUi se debere. Scđz Bar.est vna đ dif-
ficilioribus legibus quas
habueris hoc anno:licet glo.⁊ tex.videant̃ faciles,tñ
declarãdo vt.j.faciã ꝙ nõ erit multũ difficilis.Consy
ra qđ glo.Bar.⁊ doc.intelligũt tex.loqui de exceptione doli que
competit aduersus mulierẽ,ego intelligo de exceptione doli con
petente cõtra sponsum:⁊ diuide ⁊ subdiuide:vt p Bar.⁊ summa
1 vt per euz,potes aliqua literalia not.p te colligere.¶†Et primo
not.ex text.ibi.sed exceptione doli mali,ꝙ tutus exceptione doli
si ignorãter soluat:potest solutum repetere,de quo dicet̃ in glo.j.
⁊ in glo.in verb.quoniam.¶Scđo no.in ver.sed si cum sciret.ꝙ
soluens scienter indebitũ,videtur donare.⁊ ideo ipse repetitionẽ
non habet vt hic:⁊.l.j.vbi dicetur.j.de cõd.inde.facit.l.cuius per
errorem.de regu.iur.Ista regula limitatur pluribus modis di-
cam in.d.l.j.j.de condi.inde.Pondera in ver.sed si cum sciret.vi
detur fortis tex.cõtra vnam regulam quã tradit Bar.in.l.prece
den.⁊ in.l.si cum dotem.in prin.ff.solu.matri.⁊ in.l.dñs testamen
to.j.de cõdi.inde.ꝙ quando extraneus promittit vel soluit dotẽ
pro muliere:si matrimoniũ non sequitur,non intelligit̃ donare:⁊
ideo potest ipse talem pecuniam repetere.l.si ego.in prin.ff.de iu
re do.in isto ver.videtur tex.in cõtrarium,vbi nuptie nõ sunt se-
quute:⁊ tñ censetur donatum mulieri,⁊ ꝓpterea mulier repetit
⁊ non ille qui dedit.Respõde ꝙ regula bar.procedit,quando ex-
traneus simpliciter ꝓmittit ⁊ soluit ⁊c.sed iste tex.loquitur qñ ex-
traneus soluit pecuniam p muliere ex causa dotis nõ simpliciter
sed tanꝙ̄ esset eius debitor.⁊ sic ex causa de preterito:tunc si scit
se nihil debere,censet̃ donare mulieri:ita proprie loquit̃ iste text.
per quẽ ita limita dictã regulã Bart.⁊ adde Paul.de cast.hic in
iij.col.¶Glo.prima:ista non est glo.Accur.sed fuit quedam ad
ditio patet,q2 facta est timore ꝯtrarij.l.qui exceptionẽ.in prin.ff.
de cõdi.inde.qđ contrariũ repetit etiã glo.sequens:tamen est ma
gistralis ⁊ nõ reperitur alibi ſm Bal.hic in lectura antiqua.An
ge.⁊ Imo.in.l.si qs cũ aliter.ff.de verbo.oblig.¶In ea.gl.ibi ⁊
hoc casu cessat repetitio si soluã.ex hac gloss.habes duo no.Pri
2 mo solu.ad.d.l.q exceptionem.†Scđo habes notare mirabilem
conclusionem,ꝙ si aliquis metu vel dolo induxit me ad promit-
tendum et sol.non possum solutum repetere:quia sum tutus ex-
ceptione doli odiosa competente vsqꝫ a principio tempore cõtra-
ctus:idem tenet vbiqꝫ glo.f.in.l.ij.C.qđ me.cau.⁊ in.d.l.qui exce-
ptionem.in prin.idem tenent Bar.⁊ Bal.hic:⁊ Bart.in.l.ij.in.j.
col.C.de rescin.ven.⁊ in.l.damus.in fi.⁊ in.l.in summa.in prin.de
condi.inde.et in.l.sub pretextu instrumenti.C.de transac.Cõtra
rium ⁊ melius tenent do.Christo.de castel.⁊ omnes Moder.hic
⁊ ipsemet Bart.in.d.l.ij.vbi Cy.Bal.⁊ alij.C.qđ me.Ioã.mo.et
omnes Moder.in.d.l.si quis cũ aliter.Fulg.⁊ Pau.de cast.in.d.
l.qui exceptionem.in princi.⁊ in.d.l.sub pretextu.eo quia.d.l.qui
exceptionem.decipit gl.⁊ Bar.cũ loquatur in exceptione odiosa
inducta contra naturalem equitatem ex quodaz rigore iuris,vbi
solueus tractabat de lucro,vt patet in exceptione macedoniani:
vbi hec omnia ꝯcurrunt.Sed ista cessant in exceptione doli que
cõpetit ſm eqtatem,⁊ soluens tractat de damno:⁊ per hoc cõclu
de,ꝙ in nulla exceptione doli.si soluat̃ impeditur repetitio.cum
alijs tribus speciebus glo.res sit plana.¶In ea.glo.ad fi.istam
exceptionem intentionis et facti declarat glo.in.l.ij.ff.de except.
⁊ sic habes ex gl.quatuor species doli.Bar.etiam addit quintaz
speciem exceptionis doli que concurrit cum quacunqꝫ exceptio-
3 ne de mundo,vt hic per Bar.†Tu dic,qđ exceptiones doli sunt
tres.Prima,quando dolo commisso a principio,induco aliquẽ
ad contrahendum.quedam est que non nascitur a principio,sed
ex postfacto,que est quando quis potest aliqua exceptiõe repelli,
ille repellitur etiam exceptione doli.Tertia species exceptionis
doli est

a ¶Stãte cõsuetudine. adde gl.in.l. arethusa.ff. đ sta.ho.do. in.l.j.C.de metro.iur. lib.xj.

b ¶In vltimis volũtatib⁹.Adde doct.in.l.q duob⁹.ff.de leg.iij.doct. i.l.q filiab⁹. ff.de test.

c ¶In ꝯctibus.Adde Bal.i.l.gallus.ff.de lib. ⁊ post ang.i l.tres fres. ff.de pac.an to.de bu.i.c. qbusdaz.de pe.Pet.de anc.i cle.j.đ baptis.lud. ro.ꝯsi.xxxv. inci.visa facti serie.Io. de imo.ꝯsi. xxxviij.ici.i casu premisso.⁊ ibi dicit se de hoc cõsuluisse apđ Lucã.alex. de imo.ꝯsil. lxj.icip.sup eo de q̊ q̄rit̃ l.j.vol.alex. ꝯs.cciiij.ici. ꝯsyderatꝫ.i iiij.col.in.ij. volu.Alex. ꝯs.j.inci.põderatis his q̃ i themate ꝓmisso narrãtur.in.vj. col.l.v.vol. Alexã.cõsi. cxxv.incip. attẽtꝫ ꝓbis inuestiture.i v.vol.barb. ꝯsi.xv.inci. clementissimi dei pr̃is in.j.volu.

d ¶In vltimis volũtatib⁹.Adde alex.đ imo. ꝯsi.lxj.inci. eo de q̊ q̄rit̃ in.j.volu.

e ¶Appellatione filiorum. Adde bar. i.l.alimẽta. ff.de ali.leg.Bal.i.l. lege.xij.tabu.C.đ leg. here.Ang. et Bal.in.l. adminiculo.ff.de do.

doli est, quādo quis agit de facto, quo casu cōpetit exceptio intē-
tionis ⁊ facti. ¶ Circa istā tertiā speciē exceptionis doli. s. inten-
4 tionis ⁊ facti: † cōsydera ꝙ gl. ⁊ doc. hic, ⁊ in. d. l. ij. ff. de excep. vo
lunt ꝙ exceptio intentionis ⁊ facti sint idē. Reperio ꝙ Bart. in
l. vt mihi donares. in fi. ff. de dona. dicit, ꝙ aliud est exceptio intē-
tionis: aliud est exceptio facti. nam exceptio intentionis presup-
ponit, ꝙ actor agat de iure: exceptio facti ꝑsupponit, quod actor
5 agat de facto. Abb. in rub. extra de excep. declarat aliter. † ⁊ dicit
ꝙ exceptio intentionis dicitur quando aliquis verisimiliter ha-
bet aliquid petere: sed anteꝙ̄ petat ego preuenio ⁊ obiicio exce-
ptionem: ⁊ hec talis dicitur exceptio intentionis, ista fuit doctri-
na Inno. in. c. cum dilecti. ⁊ in. c. dudum. el. ij. de ele. dicit successi-
ue ꝙ aliter reperit declaratum per Specu. in tit. de exceptio. §. j.
ver. ⁊ no. ⁊ in titu. de litis contesta. §. j. versic. sed nunquid per exce
ptionem. s. vbicunq̄ opponitur exceptio ante litem cōtestatam,
dicitur exceptio intētionis: si vero post, dicitur actionis exclusio.
Tenendo tñ doctrinam glo. nostrarum, ꝙ exceptio intentionis
vel facti ponatur pro eodē, ⁊ sic qñ actor agit de facto, ⁊ excipit
6 de facto. † Pondera ꝙ ista exceptio nō est proprie exceptio, quia
non est actionis exclusio, concludenter non cadit in statuto faciē-
te mentionem de exceptione, ⁊ ꝙ exceptio intentionis ⁊ facti nō
sit ꝓprie exceptio, firmat Bald. in. l. peremptorias. in penul. colū.
C. sen. rescin. non pos. sequitur Alexā. vnde dicit Bald. in. l. sanci-
mus. in princ. in. ij. col. C. de dona. ꝙ si statutum remouet omnem
exceptionem, nō intelligitur remouere exceptionem intentionis
vel facti, quia illa non est exceptio: de hoc est glos. in. l. in rebus. C.
de iure do. per quam no. ibi Bal. ad fi. qđ vbi nō competit actio
ibi non cōpetit exceptio: sed large sic: qđ est vtile pro termino da-
to ad excipiendum: ꝙ nō comprehendat talem exceptionem lar-
go modo dictam. Cōfirmatur per illud quod dicit glo. no. in. c. j.
in ver. defensionis. de litis contesta. in. vi. vbi dicit gloss. vbi non
competit actio, ibi est proprie defensio, sic vult gl. quod exceptio
intentionis ⁊ facti debet appellari defensio, que differt ab exce-
7 ptione: ita Bar. in. l. j. §. ⁊ parui. ff. qđ vi aut clam. † Cōsydera ex
predictis, ꝙ exceptio solutionis ⁊ acceptilationis nō est proprie
exceptio: et quod, exceptio acceptilationis ⁊ solutionis non sit ꝓ
prie exceptio: firmat glo. in. d. c. j. in ver. defensionis. de litis con-
testa. in. vj. Specula. in titu. de exceptio. §. j. versicu. defensiones.
8 † Et si istud est verum sequūtur due conclusiones. Prima ꝙ sta-
tutum faciens mentionem de exceptione: non comprehendit ex-
ceptionem solutionis, cum sit exceptio intentionis ⁊ facti. Secū-
da cōclusio succedit: ꝙ si sit statutus terminus a iudice ad oppo-
nendum oēs exceptiones, ꝙ elapso termino poterit opponi exce
ptio solutionis: non reperio aliter in speciē examinatum. Sꝫ cō-
sydera, ꝙ imo exceptio solutiōis sit ꝓprie exceptio, ⁊ cadat in sta
tuto de quo. s. ⁊ cōsydera si posset attentari. Pro declaratiōe gl.
nostre, ꝙ illa dicatur exceptio intētionis ⁊ facti, que dicit actori
non competere nec vnꝙ̄ competiisse actionem, ista nō potest dici
exceptio: q2 ista est mera negatio: sed ille qui mere negat, nihil ex-
cipit: ⁊ sic ei non incumbit onus probationis alicuius. text. est in
l. verbum. §. fi. ff. de verb. signi. ⁊ ita declarat Bal. in. l. perempto
rias. in. ij. col. ⁊ in penul. col. in prin. C. sen. rescin. non pos. secus est
si reus aliquid ponat: puta, q2 dicit actionem extinctā solutione:
isto casu talis reus dicitur proprie excipere, ex quo aliquid ponit
qđ probare tenetur: dicit tex. in. l. in exceptionibus. ff. de ꝓba. isto
casu exceptio solutionis est proprie exceptio: ⁊ ita cuma. in. l. j. et
ij. de exceptio. Confirmatur ista opi. qđ exceptio intentionis vel
facti dicitur illa que dicit actori nō cōpetere nec cōpetiisse actio-
nem: nam exceptio solutionis bene ostendit, ꝙ de presenti nulla
actio competit, sed bene ostendit ꝙ actio semel fuit nata, sed ꝙ in
9 ipso actu solutionis fuit causata talis exceptio actionis rescisiua
⁊ tunc succedit regula † qđ quando actus semel fuit validus, sem
per competit remediū rescisiuum, dato qđ expostfacto fuit nul-
lus. l. nō putauit. §. a primo. ⁊. l. ꝙ vulgo. ff. de ꝯtrata. ⁊ sic ex quo
actio semel fuit nata: non est inconueniens dicere, ꝙ semꝑ duret
10 remedium rescisiuum. ¶ Et sic ex istis omnibus facias duas cō-
clusiones. † Prima, qđ ad hoc vt dicatur exceptio intētionis vel
facti requiritur ꝙ talis exceptio ostendat de presenti actionē nō
competere, nec vnꝙ̄ cōpetiisse. ratio: quia qui excipit negat. ⁊ ita
oportet declarare gl. hic ⁊ in. l. ij. ff. de exceptio. ⁊ ita ibi declarat
Comen. Secunda conclusio, ꝙ exceptio solutionis non est exce-
ptio intentionis vel facti. q2 licet ostendat qđ de presenti careat
11 actione: tamē presupponit a principio fuisse actionem: ⁊ sic exce-
ptio solutionis est proprie exceptio. † Sequitur etiam statutum
loquēs de exceptione procedit in exceptione solutionis: sequitur
etiam ꝙ si iudex statuit terminum ad opponēdum exceptiones
alicui, habet in termino opponere exceptionem solutionis: ⁊ no-
ta predicta quia subtilia sunt. ¶ Glo. in verbo quoniam. ista gl.
est difficilis ⁊ obscura quia inordinate procedit: ideo eam ordinā
do sic magistraliter diuide in quatuor partes ꝑncipales. In pri-

ma timore taciti contrarij qđ est de versi. sin autē vere. glo. ponit
duas solu. ad tex. sed secunda solu. non perficit. In secūda aliter
opponit cōtra tex. ⁊ soluit. In tertia reuertitur ad primum con-
trariū ⁊ perficit secūdam sol. Ideo iunge istam tertiam partem
cum prima. In quarta format aliā oppo. contra tex. ⁊ dupliciter
soluit: ⁊ dū in fi. dicit ⁊ ꝑm hoc prima oppositio cessat, dic ꝙ non
est prima, sed secunda. Secūda ibi sed hec videt̄ mala ratio. Ter-
tia ibi: nec repetitio datur. Quarta ibi: itē nec videtur doli exce-
ptio. ¶ Pro expeditione prime ⁊ tertie partis simul opponitur
ꝙ ratio tex. posita in versi. quoniam. non sit bona. naꝫ dicitur ꝙ
ideo debitor putatiuus qui soluit sponso pro futuro matrimo-
nio repetit ea, q2 potuisset se tueri exceptione doli aduersus mu-
lierem: ergo vult qđ si non potuisset se tueri aduersus mulierem
non repeteret. Istud est falsum ⁊ cōtra ver. sin autē vere. vbi erat
verus debitor mulieris, et sic non poterat se tueri exceptione ad-
uersus mulierem ⁊ tamē si soluit repetit: ergo ratio assignata in
tex. est falsa. huius timore glo. in prima ⁊ tertia parte dupliciter
soluit. Primo ꝙ in ver. quoniā. non ponitur ratio, sed venit ad-
uersatiue exponendo quoniā, pro ꝙ̄uis, ⁊ sed, pro tñ. Ista prima
solutio nihil valet, primo destruit tex. secundo quia etiam legen-
do aduersatiue non tollitur contrariū, ideo gl. scđo loco dicit vel
recte lege. s. non impropriando literam: ista solutio non est perfe-
cta, sed eā perficit in tertia parte dum dicit ꝙ hic debet subaudi-
ri dictio maxime. ⁊ sic idem erit in vtroq̄ casu. Sꝫ ista subaudi-
tio glo. destruit tex. ideo aliter soluunt Bart. ⁊ Ange. vt hic per
eos. Sed certe vt etiam dicit Fulgo. verba sua non habēt saporē
⁊ non tollūt difficultatem huius contrarij. Aliter respōdet Ful.
hic. ⁊ aliter Pau. de ca. ⁊ nihil boni est: ideo nō refero. ⁊. d. Alex.
eos reprehendit. Tu ergo pōdera, ꝙ glo. in hac prima parte in-
telligit istum versi. quoniam. loqui de exceptione doli cōpetente
cōtra mulierē: sed. j. in vltima parte intelligit, ꝙ loquatur de ex-
ceptione doli cōpetente non contra mulierē: sed cōtra sponsum.
⁊ sic glo. est sibimet cōtraria. Ego puto ꝙ tex. propter difficulta-
tē. s. dictā, cui nō potest commode respōderi, dꝫ intelligi de exce-
ptione doli quā habet aduersus spōsuꝫ. ⁊ hoc modo nihil obstat
contrariū, ⁊ cessat difficultas. s. dicta. ⁊ tūc ratio tex. erit, ꝙ debi
tor putatitius potest repeterere a spōso: quia soluit putās se debe
re: ⁊ sic errauit, qm̄ si nondum soluisset potuisset se tueri exceptio
ne doli aduersus ipsum sponsum agentē ex promissione: lꝫ doct.
teneant alium sensum, ꝙ loquatur de exceptione competēte con
tra mulierē, ad hoc vt ista glo. sit bene situata: sed nō est curandū
de situatioue gloss. vt defendamus text. videt̄ tamē obstare, q2 si
illud est verum sequeret̄, ꝙ tex. deberet loqui de cōdictione inde-
biti, non de cōdictione ob causam. si tñ bene cōsyderas nihil ob-
stat, ⁊ ita est expedita prima ⁊ tertia pars gl. ¶ In scđa parte gl.
opponit de. l. qui exceptionem. prout etiā opposuit in prima glos.
⁊ videt̄ respondere, ꝙ ideo hic repetat, nō quia tueri se possit ex-
ceptione doli: sed quia causa cessat propter quam dedi. Ista solu
tio sic intellecta prout verba sonant, est inepta. ⁊ est directo con-
tra tex. vnde oportet ꝙ eam sic declares, ꝙ cōtrarium de. l. qui ex-
ceptionē. procedit qñ quis habet exptionem doli contra eum cui
soluit: sed hic nō habet cōtra sponsum cui soluit sed contra mulie
rem. Et sic vult dicere gl. qđ hic repetit, nō quia possit se tueri ex-
ceptione doli cōtra sponsum cui soluit. nā contra eum non posset
sed bene ꝯtra mulierē. vt dicit litera, sed tu plenius responde ꝓut
dixi in prima glo. ¶ In ea. gl. ibi. Itē nō videtur. dicit tex. ꝙ debi
tor putatiuus qui promisit pecuniam pro dote, si non sequantur
nuptie, pōt repetere, quia cōpetebat sibi exceptio doli. Cōtra q2
imo nulla exceptio competebat: q2 exceptio est actiōis exclusio, sꝫ
hic nulla est actio: q2 videt̄ promisisse si nuptie sequantur. l. stipu-
latione. j. de iure dot. sed cōditio impedit actionem oriri. l. cedere
diē. ff. de verbo. sig. si ergo nulla est nata actio: ergo nulla compe-
tit exceptio. gl. respōdet duobus modis. Primo quod erat actū
ne inesset tacita conditio in ista ꝓmissione. Scđo dicit gl. ⁊ bene
ꝙ iste tex. loquitur de exceptione doli que est intentiōis ⁊ facti, et
illa improprie est exceptio. ¶ Glo. in verbo actionē. ista glo. diui
ditur in duas partes. In prima declarat tex. In secunda format
qōnem. Scđa ibi: sed quid si ꝓmisit. ¶ In ea. gl. ibi. C. ad le. falci.
l. fi. habes ex ista glo. extensionem ad ver. sed si cum sciret. Contra
istius glo. cōclusionem opponit Bar. ꝙ vir non possit agere con-
tra ꝓmissorem, ex quo nuptie nō sunt sequute, cum in promissio-
ne dotis intelligatur tacita conditio, si nuptie sequantur. l. stipu-
lationē. ff. de iur. dotiū. ⁊ ex quo cōditio deficit, nulla actio est na
ta que possit intentari vel cedi. Respondet Bar. ꝙ illa tacita ꝯdi
tio bene intelligitur ex parte viri: sed nō ex parte mulieris, ⁊ ideo
actio cessa efficit̄ vtilis respectu mulieris, licet non esset ex parte
viri cedētis, per regulam. l. fi. in prin. vbi not. Bald. C. de iur. dot.
istam solutionē tenet Bal. in lectura antiqua. Ang. Pau. de cas.
⁊ in effectu Alexā. hic. Sed ista solutio non est bona. quia proce-
deret quādo aliqua actio. licet inutilis vel inefficax cōpeteret ce-

Inn. Io. an
dre. ⁊ Ant.
de but. in. c.
ad extirpan
das. de filijs
ꝑsby. Ioan.
an. in. c. fun-
damenta. de
elec. lib. vi. in
nouel. abb.
in ꝑe. Bre.
Abb. in. c. ꝑ
tuas. de ꝓ-
ba. Fede. de
senis. consil.
xxxv. ij. inci.
quidā ꝓfes-
sus. Ludo.
ro. ꝯs. cxxix.
incip. lꝫ ma-
gna apđ me
fuerit dubi-
tatio. Idem
Lud. ro. ꝯs.
ccccxxxviij.
inci. in casu
ꝑñtis cōsul-
tatiōis. ab-
bas consilio
lxxx. incipi.
illud de iure
queritur in
j. volu.

denti, sed cum hic mero iure nulla sit actio, propter defectũ cõditionis tacite: certe illud ꝙ nõ potest intẽtari nec pt cedi. l. si pcuratorẽ. §. si liber. ff. man. vñ respõdet do. Christo. de castel. Rap. Fulgo. ꝛ Roma. hic ꝙ in promissione facta cã dotis, intelligitur tacita conditio vt predixi: est verum, nisi sit facta animo donandi vt hic: tunc nulla tacita conditio intelligitur, per tex. in. l. licet. §. j. in versi. nisi forte. ff. de iure. do. quã solũ reprobat dñs Alexã. sed posset teneri. Ego aliter respondeo ꝛ dico, ꝙ predicta regula de tacita conditione pcedit, quando extraneus simpliciter pmittit habendo respectum ad futurum: sed quando promittit ex causa de preterito tanꝙ sit debitor mulieris: ꝛ ipse scit ꝙ non est debitor: ꝛ cõsequenter scienter pmittit ex causa de preterito quã scit nõ esse veram. Dico ꝙ semper censetur donare, tex. est hic in ver. sed si cum sciret, attento ꝙ pmittere ꝛ soluere equiparantur. l. fi. C. ad le. fal. alleg. in gl. ꝛ tunc non intelligitur tacita conditio. ꝛ ista est vera, hanc tene. ¶ Glos. in verbo manente. diuiditur in tres partes. In prima infert tex. allegando concor. ꝛ ista pars est clara. In secunda ibi: sed nõne ipso iure. glo. opponit contra tex. ꝛ videtur multipliciter respõdere. In tertia ibi, item nõne ꝛ ipsi mulieri. glo. format questionem. Redeo ad secundam partem et premitto, quod fm Bar. Bal. Ang. Fulg. ꝛ Alexã. gl. ponit tres solutiones, et hoc modo subdiuide eã in quatuor particulas. In prima per viam questionis oppo. cõtra text. In secunda sol. vno modo, In tertia alio. In quarta alio. Secũda ibi: responderi potest hũc irreuocabiliter. Tertia ibi: vel hic nõ fuit simplex. Quarta ibi: vnde magis suo. Prima sol. patet ex glo. Secunda solutio est put eam intelligunt doc. ꝛ reprobant, ꝙ hic nõ fuit mãdatum de soluendo, sed solum de pmittendo, ꝛ re vera istud nõ dicit gl. Tertiam solutionem tenent cõmuniter doct. Tu dic melius, qꝺ gl. solum ponit duas solutiones: ꝛ secũda est vera que tota simul hoc voluit, quod hic nõ fuit simplex mandatum mulieris: sed vltra mandatum putatiuus debitor promisit: et sic ex promissione effectus est ipse obligatus: vnde qñ postea soluit suo noie: ꝛ p sua obligatione soluit: nimirum si nõ liberatur a muliere: ista est proprie mens huius glo. ꝛ est vera solutio. In tertia parte gl. ibi: cũ suo nomine sit solutum. glo. in precedenti particula dixit contrarium ꝛ melius: ideo tene contra gl. ꝙ ipsi mulieri ante cessionem non competat condictio ob causam: nisi ex quadam equitate gratia circuitus euitandi. vt hic. per Bar.

a ¶ Uerba sint proprie. Adde gl. in verbo nõ cõrruebunt. in l. liberoꝝ. in §. non tm̃. ꝛ ibi Bart. ff. de lega. iij. Barto. in. l. labeo. ff. de sup. le. bar. l. j. ff. de iu. ꝛ leg. Mat. No. 96.

1 ¶ Condictiones sunt stricti iuris.

Fundus. Per hanc cõdictionẽ repetitur res cum fructibus ꝛ naturalibus accessionib⁹. h. d. ꝛ ratio est qꝛ iste cõdictiones ꝙuis re cõtrahantur. §. item ius cui. insti. quib. mo. re cõtrahi. oblig. tñ ex equitate cõpetunt vltra illud quod est datum ad omne id in quo recipiẽs factus est locupletior, l. si nõ sortem. §. libertus. ꝛ. l. in summa. §. in frumento. ff. de cõdic. indebi. ꝛ ex ista ratione patet competere ad pensiones domorum quicqd dicant Moder. hic. De quo vltimo vide Bal. in. l. in rebus. in penul. colũ. C. de iure do. ꝛ in. l. j. C. de condi. inde. †. Et licet
1 cõdictiones sint actiones stricti iuris, cum non numerentur. in. §. actionum. inst. de actio. tamen qꝛ competunt ad restituendum illud qꝺ aliquando fuit suũ: ideo veniunt fructus a tempore more per regulam. l. videamus. in prin. et. §. si actionem. ff. de vsuris. dixi in. l. cum fundus. in prin. §. si cer. peta.

1 ¶ An sufficiat causam de facto esse impletam.
2 Inter sponsos dicitur affinitas.
3 Quando statutum est fauorabile extẽditur ad casum largum et improprium.
4 An inter cõcubinam ꝛ concubinarium contrahitur affinitas.
5 Uerbum potest, an stet extẽsiue. 5. 6. 7. quomodo intelligatur in statutis. 7.
8 In dispositionibus legum intelligitur clausula, rebus stantibus prout nunc stant.
9. Idem in priuilegijs.
10 Idem in renuntiatione iurata. ꝛ nu. ii.
12 Filia que recipit centum p sua legitima, potest petere augmentũ superexcrescentium facultatum patris.
13 Si fiat generale cõpromissum, intelligitur ex causa de presenti.

Quod seruius. Diuide fm Bart. i tres partes. Tu plenius diuide in qnqꝫ. Primo ponit dictũ seruij. In scda, qño intelligi debeat ꝛ qñ pcedat. In tertio qñ non pcedat. In quarta ponit simile. In quinta assignat ratio. Scda ibi: sic intelligendũ. Tertia ibi: donec autem. Quarta ibi: quã qꝺ spõsa.
1 Quinta ibi: qꝺ enim ex ea cã. summa vt per Bar. ¶ † Not. primo qꝺ si matrimoniũ sit de facto cõtractum, cuꝫ de iure cõtrahi nõ potuerit, forte ob etatis defectũ, qꝺ pecunia data p dote interim repeti nõ potest, quasi cã non sequuta: ꝛ sic habes, ꝙ ad impediẽdum repetitionẽ sufficit cãm propter quã pecunia est data, fuisse de facto impletã. Contra istud notabile opponit: quia regula est ꝙ si do pecuniã vel rem ob causam aliquã. si tu impleas de facto illud implementum nihil releuat. l. iij. §. si liber. §. eo. Rñde. ꝙ qñ pecunia datur ob aliquã causaꝫ, si queratur an sufficiat implere de facto, dic ꝙ si implementum nõ potest ex aliquo superueniẽti euentu cõualidari, nõ impedit repetitionem: ita pcedit ꝫtrariũ: sed quando est impedimentũ tale, qꝺ potest ex superuenienti aliquo cõualidari, tunc nõ potest repeti. ꝛ ita pcedat hic text. Hinc est qꝺ si esset casus in quo nõ posset ex supuenienti aliquo de iure cõualidari: puta quia essent affines vel ꝫsanguinei, quo casu non posset de iure inter eos cõtrahi matrimonium: tunc posset datũ
2 repeti: ita cõcludunt Alberi. Pau. de ca. ꝛ Alexã. hic. ¶ † Scdo no. ꝙ inter sponsos dicitur affinitas, tamẽ fm glo. est improprie. facit. l. labeo. ꝛ. l. seruius. ff. de gradi. bonus tex. in. l. si qua. in ver. nõ pprie. ff. de ritu nup. ꝛ facit viua ratio, quia affinitas contrahitur per matrimoniũ: vt dicit tex. in. c. non debet. de ꝫsan. ꝛ affi.
a ergo per spõsalia nõ. Ideo cum in statutis verba sint pprie a intelligenda iuribus vulgaribus, certe fm Bar. nõ caderent in statuto faciẽte mentionẽ de affinibus, put dicit Bar. se habuisse de facto in quodã statuto Perusino vt hic per eum. Tu cõsydera licet regula sit, ꝙ in statutis verba debeant stricte ꝛ pprie intelligi l. j. §. si is qui nauem. versi. in re dubia. ff. de exerci. cum si. not. per Bar. in. l. nõ dubium. in. ij. colũ. vbi dicam. C. de legi. tamẽ ista regula limitatur, vbicũqꝫ statutum principaliter est inductum ob publicam vtilitatẽ: quia tunc extenditur vt locum habeat etiam in casu largo ꝛ improprio. Ita singulariter Bart. in. l. queadmodum. circa medium. C. de agri. ꝛ cẽsi. lib. xj. facit bene tex. in. l. hoc modo. ff. de cõdi. ꝛ demon. ꝛ pro hoc esset consyderandum in casu Bar. si statutum principaliter est inductum ob publicam vtilitatem an militet idẽtitas rationis: ꝛ sic extendi debeat ad casuꝫ improprium. Secundo consydero, ꝙ potest dari scda singularis li-
3 mitatio, quam nec audiui nec legi in specie ab alio tactam. † qꝺ quãdo statutum est principaliter fauorabile (qꝺ quãdo sit) declaratur ex. l. qui exceptionem. in prin. vbi per doc. j. de ꝫdi. indebi. ꝙ extendatur ad casum largum ꝛ improprium. Istam limitationem puto multis posse comprobari. Ego probo ex eo qꝺ volunt Bal. Sali. ꝛ moder. in. l. veniens. cum cõcor. ibi traditis. C. de in ius vocan. vbi volunt, ꝙ statutum disponens, quod existentibus filijs masculis, femine nõ succedant: quia est fauorabile ex parte masculorum, extenditur vt appellatione filiorum veniant nepotes, ꝛ tamen large ꝛ improprie veniãt, vt late firmat Bar. in. l. liberorum. in. ij. q. principali. ff. de verbo. signi. Secundo ꝛ fortius pbo ex eo quod vult Bald. in. l. qui se patris. in vlti. colũ. C. vnde liberi. vbi cõcludit, qꝺ statutum disponens, quod agnati cogant ad compromissum: quia est fauorabile, cõprehendit eos qui large ꝛ improprie sunt agnati, vt sunt emancipati ꝛ nati ꝛ concepti ex eis post emancipationem, ꝛ illam decisionem sequit ibi Pau. de ca. in penul. col. ꝛ multum cõmendat: sequitur Lud. Alexã. ꝛ alij Mod. ibi. ꝛ sic illa decisio est approbata: ex qua ego elicio nouam limitationem quã dedi: que si est vera cõfert ad multa statuta. ¶ Ex ea potest nouum illud attentari, quod statutuꝫ disponens, ꝙ agnati vel affines cogantur compromittere cum sit fauorabile (vt predixi) ꝛ tenet etiam vltra pcallega. Bald. in. l. affinitatis. C. commu. de succes. Pet. de ancha. in cõsi. clxxix. incipien. apud me semper. Alexã. ꝛ alij in. d. l. qui se patris. ꝛ Alexan. in rubri. ff. solu. matri. in. vij. colum. ꝛ seq. ꝙ non solum extẽdetur vt cõprehendat maritum ꝛ vxorem: put tenẽt Bal. ꝛ Fulgo. ꝛ in. d. l. affinitatis. Sali. in. l. non ideo min⁹. C. de heredi. institutẽ. Paul. de cast. Ludo. ꝛ Alexan. in. l. j. C. vnde vir ꝛ vxor. reprobato bal. ibi: sed etiam habebit locum inter sponsum ꝛ sponsam, ꝙuis improprie sint affines. Istud põt attentari ex limitatione predicta, ꝙuis posses dubitare ob minoritatem rationis: sed hoc cõfirma ex eo qꝺ in fortioribus terminis dicit Pau. de cast. se consuluisse Florentie in. d. l. qui se patris. in penul. col. de doctrina Bal. idez supetius relata, ꝙ dictum statutum de cõpromissis habeat locũ etiam inter affines, qui solum sunt de scdo genere, de quo nec lex ciuilis: nec lex canonica quicꝙ curat, ꝙ quãdo sit declarat gl. magistra in. c. nõ debet. de cõsang. ꝛ affi. quia ꝙuis sit affinitas sine vllo penitus effectu, tamen sunt affines saltem large: qꝺ vltimus nõ pono p constanti: quia reprobaui in. d. l. qui se patris. Aduerte tamen in quãtũ cõclusi: qꝺ in statutis fauorabilibus verba trahuntur ad casum improprium. nam cõtra istud videtur stringere: nam quando sumus in vltimis voluntatibus sumus in materia fauorabili. l. in testamentis. ff. de regu. iur. c. cum dilecti. de vona. ꝛ tamẽ habemus, ꝙ in vltimis voluntatibus non capiuntur verba improprie sed pprie. l. nõ aliter. ff. de lega. iij. ꝛ. l. ille aut ille. §. cum in verbis. ꝛ. l. liberorum. §. qꝺ tamen. eo. ti. Sed dupliciter respõde. Primo qꝺ illud sit in legatis, quia testator in dubio presumit minus grauare heredẽ, ꝙ sit possibile. Scdo respõdeo ꝙ illud ꝙ dicitur ꝙ in vltimis voluntatibus debet fieri larga interpretatio, est verũ, quãdo agitur de validitate vel inualiditate testamenti

testamēti, nā qñ agitur de testamēto dicit agi de vtilitate publica, infra glo. in. l. gallus. §. quid si is. in verbo validitatem. ff. de li be. & posthu. sed in legatis non est sic, quia dicit gl. in. l. si plures. ff. de condi. institutē. q in testamenta vt testamentis sustineantur bene fit larga interpretatio. Confirmo. nā cōditio apposita in legatis debet quāprimum pōt. impleri. l. hec cōditio si in capitoliū ff. de cōdi. & demon. tamen non est ita in cōditiōe apposita institutioni: gl. est no. in. l. si quis ita institnatur in diem. ff. de here. insti. quā no. Bar. in. l. hec conditio si in capitolium. Cōfirmatur per
4 tex. in. l. penul. §. j. juncto. §. illo. C. de neces. seruis here. insti. †Secundo aduerte, quia si vis scire an inter concubinam & cōcubinarium cōtrahatur affinitas, vide ea que traduntur in. l. liberi. C. de nup. ¶ Glos. fi. in ver. pōt. diuiditur in tres partes principales. In prima opponit cōtra tex. & soluit. In secūda per viam qōnis similiter opponit & soluit. In tertia & vltima colligit notabile: & ad illud allegat multas concordantes. Secūda ibi: sed nōne hic.
5 Tertia ibi: item no. hic expectandum. ex prima nota tria. †Pri-
a mo, q verbum potest[a] nō stat extensiue: nā est q̄diu possibile est. Secūdo, q in terminis huius. l. pecunia non potest repeti, donec alter eorum alibi contrahat matrimonium. Tertio q dispositio legis intelligitur, rebus sic se habentibus put de presenti se ha-
6 bēt. ¶ †Circa primū, q verbū pōt, nō capitur hic extensiue. sed intelligitur de potētia proxima. Adde q ideo est, quia refert ad actū certe persone. secus esset si indefinitiue poneretur, nō habito respectu ad aliquā personam certam: ita loqtur. l. j. & l. cum in secūdo. ff. de iniu. rup. ita loquitur gloss. in auf. cui relictum. C. de indi. vi. to. fm Bar. & alios hic, & latius Bar. in. l. j. ff. de iniu. ru. & irri. test. & in. l. gallus. in princ. vbi latius Bal. ff. de lib. & posth. & in. l. suus quoq3. §. sed in filio. ff. de heredi. insti. & not. Bal. vbi dicit, q verbū potest, quadrupliciter accipit in. l. ij. in. iij. colū. in xj. oppo. C. quib. res iudi. non nocet. & de verbo, nō potest, cuius nature, & an & quādo impossibilitatem importet, habes gl. in. c. j. in verbo non potest. de reg. iur. in. vj. ponit Bal. in. l. j. in. j. col. C. qui admit. & in. d. l. gallus. in princ. & aliquid Bar. in. l. sepe. ff. de
7 offic. presi. † & quomodo intelligatur statutum disponens, q p talī delicto quis puniatur in centum libris, quas si soluere non poterit amputetur sibi manus, quomodo intelligatur verbum nō poterit, ponit Bar. in. l. suus quoq3. §. fi. ff. de heredi. instituen. dicens relinqui arbitrio iudicis, licet cogitandum relinquat in. l. j. in fi. ff. de penu leg. sed plene tangit in. l. item liberatū. §. j. ff. qb[9]. mo. pig. vel hypo. sol. & melius q alibi in. l. non solum. §. morte. in penul. colum. & ibi ponderat Imo. ff. de ope. noui nuntia. tangit Bal. hic. & in. l. j. in. ix. qō. C. de inst. & substitu. sub condi. fac. & in. l. acceptam. in vlti. colū. C. de vsur. vide etiam in materia rescriptorum tex. in. c. sciscitatus. de rescri. ¶ Circa secūdum addit Bar. q imo etiam in casu huius legis poterit pecunia repeti, si sponsalibus renuntietur, per istum tex. in versic. in eodem habitu. & p alia tria iura de quibus hic per eum. Adde tex. in. l. dotis fruct[9]
8 §. fi. & in. l. si ego. in prin. in versi. misso nuntio. ff. de iure do. Bar. in consi. suo qd incipit, lator presens schedule. ¶ †Circa tertium qd in dispositione legum intelligitur clausula, rebus sic se habentibus. prout nunc se habent. Adde q ista clausula etiam intelligitur in vltima voluntate. l. paulo callimacho. §. j. ff. de leg. iij. & l. meuia. §. fi. ff. de an. lega. & in. l. in confirmando. ff. de confirma. tuto. l. ex facto. in princi. ff. de vulga. & pupi. Bart. in. l. quoties. §. si duo. in vlti. col. ff. de here. in. Eodē modo dic in contractibus. l. quero. §. inter locatorem. ff. locati. l. si fuerit. in prin. ff. pro socio. &
9 l. cum quis. in prin. ff. de sol. Idem in priuilegijs. c. suggestum. de decimis. † Idem in iuramento. l. si. ff. qui satisda. cogū. c. breui. de iureiuran. glo. in. c. queadmodum. eo. titu. & istud procedit etiam in statutis iuratis, et in quibus dictum est, q sint precisa: ita no.
10 Bald. in. l. clari iuris. C. de fideicom. † Adde etiam predictis. c. cum inter. R. de renun. vbi renuntiatio etiam iurata non trahitur ad ius superueniens de futuro: & per illū tex. dicunt ibi Bu. & Imo. quando scholaris licentiatus iurans non assumere gradum extra illud studium, nō obstante illo iuramento, si alibi subiret examē, posset ibi doctorari. propter illud examē. Et ita puto limitat: debere q not. Bal. in. l. qui indignus. ff. de senatoribus. Adde Bal. in. c. cum. M. ferrarie. in. vij. col. de consti. vbi no. ex
11 illo tex. in versi. fuerit vel esse debuerit. † q canoni. q fecerunt constitutionem iuratam, de non recipiendo aliquem vltra numerum iuratum, & constitutio fuit confirmata per papam, adiecta clausula annullationis, tamē excrescētibus redditibus ecclesie, possunt alium recipere. §. numerum iuratum, nec per hoc sunt periuri, cū iuramentum intelligatur rebus sic se habentibus &c. vt hoc tex.
12 † Et per hoc infert, q filia que recepit cētum pro sua legitima, potest petere augmentum super excrescentium facultatem patris quod est no. dignum fm eum. Sed tu consydera qd tex. in. d. c. cū M. ferrarieñ. procedit ob fauorem publicum diuini cultus qui augetur, quando plures sunt qui deseruiunt altari. c. j. de conces. preben. vnde illo textū. non bene argueretur ad fauorem priuati. Circa vero illationem Bal. consydera. qd si filia nihil renuntiauit tunc sunt opi. quando pater voluntarie assignauit legitimam filio vel filie in vita. an attēdatur tempus assignate legitime, adeo q si postea facultates augeatur, an sit augenda legitima. Et quidem fuit decisio Jac. but. in. l. pactum. C. de col. q tunc attendat tempus assignate legitime, nec vlterius curandum sit, si facultates paterne crescant, sicut nec si diminuerentur: & illam doctrinā pro eleganti refert & sequitur Bald. in. l. ij. C. de reuo. his que in frau. credi. & in. l. si. in. iij. col. C. de vsu. rei iudi. & in auf. res que. & si cu. quero statuto cauetur. C. communia de lega. Ang. in. l. si proponas. §. cum hereditatē. ff. de inoff. test. & l. stipulatio hoc modo cōcepta. ff. de ver. obli. & tenendo hanc opi. in his terminis procederet dicta decisio Bal. Sed cōmunior opi. est, q in omni legitima semp attendat tempus mortis paterne. l. cū querit. in versic. mortis tempore. C. de inoffi. testa. & quādo legitima est assignata in vita & filius renuntiauit. text. est in. l. si qñ. §. j. C. de inoffi. testa. & ibi Pau. de ca. ad hoc no. & ita per illū text. tenet ipsemet Bal. reprobata opi. Jac. but. in. l. pactum. in. v. oppo. C. de colla. & in. l. quāuis. C. de fideicom. Imo. Lu. ro. & cōmuniter moder. in. d. l. stipulatio hoc modo. vbi reprehendunt argumētū Pau. de cast. in. l. ratione. la. ij. & ibi oīno vide Alexan. in vlti. col. ff. ad le. fal. licet posset dici, q tex. in. d. l. si quādo. §. j. loquatur, qñ fili[9] acceperat minus legitima prout sonant verba tex. sed hic acceperat integram legitimam, consyderato illo tempore. Aut vero Bal. loqtur quando filia renuntiauit & cum iuramento. prout videtur innuere inferēdo ex notabili illius tex. qd. s. retuli, & tūc Bal. male loqueretur: quia tunc pp̄ter iuramentum sibi preiudicaret per. c. q̄uis. de pac. in. vj. nec isto casu haberet locū. d. l. si qñ. §. j. qñ filia cū iuramento renuntiasset. fz Bal. ibi: & Pau. de ca. & do Alex. in. d. l. in ratione. la. ij. Successiue per regulam predictam infert Bart. hic ad renuntiationē generalē, que fit de omni iure qd qs habet vel habere sperat, vt intelligat ex causa tūc de presenti. per hūc tex. cū gl. qui parū faciunt: facit qd no. Bar. in. l. de his. ff. de
13 arbi. vbi decidit, † q si fiat cōpromissum generale de oibus litib[9] que sunt vel esse possunt inter partes: intelligit que esse possunt ex causa de presenti, p hanc. l. imo potius pbant contrariū attenta doctrina eiusdē met Bar. cum verbū potest, hic nō habeat respectū ad actū certe psone, melius ergo facit, q: renuntiatio generalis nō extenditur ad incogitata. l. qui cum tutoribus. vbi Bar. no. ff. de transac. & plenius Barto. in. l. qui rome. §. duo fratres. in vj. q. cum cōcor. ibi assignatis. ff. de verbo. obli. & in. l. si vxor. §. diuus. per illū tex. ff. de adul. facit qd vult Bar. in auf. hoc amplius in fi. vbi dixi. C. de fideicom. Et cum ista doctrina transeunt communiter oēs hic & vbiq3: quāuis Ful. dicat q destruitur per tex. in. l. stipulatio ista habere licere. in. §. questitum. ff. de verbo. obli. tamen ex illo tex. inet colligitur responsum. ¶ In secunda parte glo. dic vt dixi in. l. si pecuniam. in princip. s. eo. vbi retuli solutionem hic traditam per Bar.

a ¶ Verbum pōt. addō de natura isti[9] verbi: l. fructus. ff. solu. matri. doc. i l. quoties. in §. fi. ff. de here. insti.

1 ¶ Per liberam personam dotantem, acquiritur mulieri condictio ob causam.
2 Quando fauore matrimonij presumatur donatio.
3 An in pacto vel statuto pōt deduci id qd omnino venit ex dispositione iuris communis. & nu. 4.

Si donaturus. Datum per extraneum ob futurum matrimonium animo donandi repetit p mulierē, nisi aliud actū sit. h. d. Et cogita q̄ potuerit esse ratio dubitādi: precipue in scda parte, attēto q etiam sine pacto expresso extrane[9].
1 haberet cōdictionē ob cām vt statim dicā. ¶ † No. j. ex hoc tex. fz Bal. qd per liberam personā dotantē animo donandi: acquirit mulieri cōdictio ob cām. Tu dic istud non esse pp̄ter dotem nec fauore dotis, prout vult Bal. fz q: text. dicit numerauit: & p actū naturalē numerationis factū noīe alterius, in omni materia & in omni actu alteri p alterum queritur actio. l. j. C. de acqui. pos. l. j. C. per quas perso. nob. acq. l. traditio. §. fi. ff. de acq. re. do. secus p actum ciuilē puta stipulationis. l. ea que ciuiliter. ff. de acqui. re. do. q: tunc in actu ciuili cōsyderatur dispositio iuris ciuilis, q p liberam psonam iuri nostro non subiectā, alteri queri nō possit. put latius dixi in. l. certi cōdictio. §. qñ. & §. si nūmos. s. si cer. pet.
2 ¶ † No. scdo ex secunda parte tex. & subtiliter pondera hic videri tex. cōtra regulā quā tradit Bar. in. l. si extraneus. s. eo. & in. l. si cū dotē. in prin. ff. solu. ma. & in. l. dñs testō. ff. de condi. inde. vbi dicitur, q qñ extraneus promittit vel dedit dotem, q aut nuptie sunt sequute: & tunc in dubio presumit donatum mulieri: & hoc fauore matrimonij: licet alias soleat dici, q nunq̄ psumitur donatio nisi expresse fit actum. l. cum de indebito. ff. de probatio. imo potius presumit fatuitas fm Bal. in. l. generaliter. C. de nō. nu. pec. Iste tū primus casus fallit, nisi extraneus exp̄sse paciscatur dotem sibi reddi. vel nisi pater exp̄sse stipuletur. l. lauia. C. de iure do. aut mu-

ptie non sunt sequute (prout etiā hic) nunq̄ censetur donare, quia cessat fauor matrimonij: ꝛ sibi semp repetitio competit. l. si ego, in prin. ff. de iure do. nisi mulier ostendat sibi donatum apertissimis pbationibus. l. si extraneus. in ver. nisi forte. ṡ. eo. nā si ista regula esset vera, pactū de quo hic in tex. esset superfluū, ꝙ non est dicendum. Pau. de ca. ꝛ Alexā. fatent̄ pactum istud fuisse superfluuz, sed dic vt. j. statim dicā. ¶ Tu ergo tertio retēta predicta regula Barto. que cōiter tenetur: ꝛ quā limitaui in. l. qui se debere. ṡ. eo.
3 † nota ex hoc text. ꝙ in pacto non potest deduci illud qđ omnino veniebat ex dispositione legis, ꝛ pactū nō est superfluū, vt statim
a dicā, qđ cōfirmo. nā bonū est argumentū[a] de pacto ad statutum. gl. in. l. nō impossibile. ff. de pac. ꝛ in. l. nec ex pretorio. ff. de regu. iur. ꝛ gl. ꝛ. Bar. in rub. C. de decre. decu. lib. x. ꝛ est tex. in. l. fi. ad fi. ꝛ ibi Bal. not. C. de fideius. Et in statuto pōt deduci illud ꝙ erat iam de iure cōi, ꝛ statutum cōtinens idē ꝙ ius cōe, tamen censet̄ statutū: vt no. Bart. in. l. j. in princi. per illum tex. ff. ad le. fal. cum cōcor. ibi signatis. Canoniste in. c. j. de rescrip. ꝛ tale statutum nō est superfluum, ex quo exorit̄ ius agendi. s. condictio ex statuto fm Bar. in. d. l. j. in prin. ꝛ in. l. iiij. ṡ. si rem. ff. de lega. iij. ꝛ in. l. non solum. ff. de rei vendi. sic etiā est in casu isto: quia vltra condictionem ob cām. istud pactū facit ꝙ cōpetit actio prescri. ver. l. rebus. C. de rerū permu. l. si dn̄s. ff. de prescri. ver. l. iij. in prin. cum glos. j. vbi vide Barto. j. de cōdi. indebi. ꝛ glo. in. l. j. ff. de dona. Adde et alium effectum, qꝛ pactum continens illud qđ ius cōmune, nō est superfluuz. nam si est nudum, quia dicitur legitima cōuentio, producit actionem fm Bar. in. l. legitima. per illum text. ff. de pac. ꝛ in. l. nō impossibile. ff. eo. per illam. l. quā dicit proprie ad hoc factam: facit text. no. in. l. inter socerū. ṡ. conuenit. ff. de pac. do. iuncta. l. si quid pro vxore. in prin. ff. de dona. inter virum ꝛ vxo. quez reputat singularē Bal. in. c. si cautio. in vlti. col. de fide instrumē.
4 ¶ † Quarto no. ex eodem tex. iunctis predictis. ꝙ quando in contractu exprimitur illud ꝙ tacite inest ex legis dispositione, nihil operatur nisi illud quod proxime dixi. facit. l. iij. in princi. cum si. ff. de lega. j. ꝛ sic limita quod dicit Bal. in rubri. C. de contrahen. emp. in. ix. q. ꝛ ante eum gloss. in. c. solite. in ver. tanquā de maio. ꝛ obedi. ¶ Et glo. clara est. diuide in quatuor partes. Primo infert ex tex. In secūda que est ibi. ꝛ est ratio. assignat rationez. In tertia opponit contra tex. ibi: sed argumentum cōtra in quo dic vt ibi dixi. In quarta ibi: ꝛ facit ad hoc glo. alleg. concor. ad text. ¶ In ea. glo. ibi: alius repetit. Illud notabile est verissimum in se: sed non bene colligit̄ ex tex. quia ex quo iste donaturus soluit iussu mulieris, est pinde ac si mulier soluisset. notabile tamen in se est verum per. d. l. nō est nouum. ¶ In ea. glo. ibi. ꝙ ppter suaz obligationem ibi soluerat, tu dic melius. Primo consyderandum esse an iste extraneus qui dedit pecuniam ex causa dotis voluerit donare. ꝛ tunc mulier semper repetit: sed eo casu quo extraneus nō vellet donare mulieri: puta quia esset vere debitor mulieris: tunc bene distinguitur vt glo.

¶ Quando datum ob causam dotis, repetatur.
1 Maritus non tenetur habere vxorem indotatam.
2 Maritus non tenetur alere vxorem indotatam. ibi. ꝛ nu. 4.
3 Pater an tenetur dotare filiam nuptam.
5 An maritus repetat alimenta ab vxore indotata, et an teneatur alere priuignos.
6
7 An mulier possit renuntiare alimentis.
8 Exceptio dolo petis, qn̄ habeat locum. nu. 9. et. 12.
10 Maritus agens soluto matrimonio, agere dicit̄ nomine mulieris ꝛ ad eius vtilitatem.
11 Dos censetur titulus onerosus. ꝛ nu. 13.
14 An pactum vel statutum habeat locum in dote promissa.
15 Et quid si est posita in arbitrium, ꝛ ille moriatur.
16 Et quid si moriatur vxor ante euentum dici.
17 Quando mulier dicatur in mora.
18 An statutum de dote lucranda, habeat locum quando matrimonium est cōtractum per verba de presenti, sed mulier est mortua antequā ducatur ad domum mariti.
19 Et quid si matrimonium non durauit nisi momento.

Si quis indebitam.

Diuide et summa vt p Bar. licet. Pau. de ca. dicit ꝙ iste. ṡ. sit male positus hic: vbi nō pōt tractari de condi. ob cau. ex quo cā est sequuta, ꝛ sic tractat̄ de cōdi. indebi. et ꝙ melius esset situatus in ti. de cōdi. inde. Tu dic ꝙ iuriscōsultus posuit vt perficeret materiā traditā in tribus legibus pcedentibus q̄ loquunt̄ matrimonio non secuto. ¶ † In tex. ibi per errorē not.
1 ꝙ si aliqs per errorē promiserit dotē p muliere ꝛ soluerit, quāuis aduersus maritum nullum habeat regressum: nec antequaz soluat: nec postquā soluit: qꝛ maritus tractat de dāno, qꝛ in dote habet titulum onerosum. vt. j. dicam: ꝛ aduersus mulierem que hz titulū lucratiuū: vt. j. dicā, pro qua pmisit, hz exceptionem doli. si vero soluisset posset repetere per condictionez indebiti. Et intel-

lige tex. qn̄ error pcessit ex eo ꝙ aliquis credebat se obligatum ex cōtractu: cū nō esset: sec. ꝛ si error pcessisset a pietate aliqua, puta aliquis erat frater, credebat se obligatū ad dotandū sororē cū non esset. l. cū in plures. ṡ. ij. cū glo. ff. de admi. tuto. certe si iste motus tali errore soluerit, nō posset ab ipsa muliere repetere: quia talis error procedens a pietate, impedit repetitio. tex. est no. in. l. cuz is.
2 ṡ. si in ea. j. ti. ij. † No. ex tex. ibi indotatam vxorem habere. secūdū Bal. ꝙ maritus non tenetur habere vxorez indotatam: ꝛ qn̄ dos
b est promissa, non tenetur maritus[b] eam ducere domum antequā integra dos soluatur, ꝛ si traduxerit antequā soluatur, potest eā eijcere vel remittere ad suos: ꝙ tamen raro faciunt nisi miseri fm
3 Bal. † Adde ꝙ quando dos est promissa, maritus potest vxorem expellere de domo, ꝛ non tenetur eam alere, quia esset iniquuz. sic inquit glo. in. ṡ. fi. in ver. onerā. in aut. de non eligen. scđo nub. et est tex. in. l. fi. ꝛ ibi Bal. no. C. ad velleia. no. Cy. Bald. ꝛ Sali. in. l. qđ in vxorē. C. de nego. gest. bal. in. l. de diuisione. in princ. ff. solu. matri. Bal. ꝛ Moder. in. l. si cum dotem. ṡ. finautem in scuissimo. ff. eo. Ludo. ro. in cōsi. ccccxviij. inci. In casu proposite consultationis circa celeberrimorū doctorū cōsilia. in primo dubio. Ista conclusio clare procedit, quando dos fuit constituta ꝛ promissa. pulchrum dubium est qd si nulla promissa est dos: ꝛ maritus traduxit vxorē ad domū nunquid poterit eā expellere ꝛ denegare alimenta. d. Alexā. hic: ꝛ in. d. ṡ. finautē in seuissimā. tz ꝙ non, p text. in. ṡ. qn̄ autez. in aut. q. mo. na. effi. leg. ꝛ p. l. ꝙ si nulla. ff. de relig.
4 ꝛ sump. fu. cum alijs autoritatibus per eum allegatis. † Adde ꝙ idem expresse tenet Ludo. ro. in cōsi. preal. vbi plus subdit, ꝙ qn̄ nulla dos fuit pmissa, tenetur maritus eam alere ꝛ eius liberos per tex. in. l. penul. in fi. ff. vt in pos. lega. Ego aūt puto ꝙ ista decisio non sit vera: quia tex. in. d. ṡ. qn̄ autem. loquitur qn̄ mulier est adeo inops, ꝙ nihil pōt in dotem dare: vt pz ibi in ver. qd enim. ꝛ patet in. d. l. ꝙ si nulla. vnde teneo ꝙ si vxor esset diues, quāuis nulla dos fuisset constituta: maritus posset eam expellere: prout expresse tenet Bal. in. l. fi. in. ij. col. in ṡ. pone vir accepit. C. de sen. que sine cer. quāti. ꝛ in pulchra. q. Bald. qn̄ quis iurauit aliquaz ducere in vxorez nulla dote promissa vel constituta in. c. iurauit.
5 de pba. ꝛ patet ex limitatione quam nunc dicam. † Item moueor nam vera ꝛ cōis sn̄ia est, ꝙ lz filia sit iam maritata ꝛ iam collocata in matrimonio, tn̄ pater tenetur eā dotare: quia pater tenetur ad duo. s. ad illam maritandam, ꝛ ad constituendam sibi dotem. ergo ꝛc. gl. est ordi. in. l. obligamur. ṡ. lege. ff. de act. ꝛ ob. ꝛ lz bal. ibi reprehendat eam: ꝛ in aut. res que. C. cō. de le. tamē illa glo. est cōiter appro. p Bal. Imo. Ro. ꝛ Alexā. in. l. j. in. xv. col. ff. sol. ma. imo fortius gl. in. c. hoc sanctum. xxxij. q. ij. ꝛ gl. in. c. de raptorib[9].
c xxxvj. q. j. voluit ꝙ etiā si filia sine cōsensu patris[c] sit maritata. tn̄ dz per patrē dotari. Limita ergo qđ dixi ꝙ dote promissa qn̄ mulier esset soluendo, alias cū non teneatur vltra vires. l. ex diuerso. in prin. ꝛ ibi Bar. ff. sol. matri. vel p. l. pe. ṡ. fi. ff. de iu. do. certe nō posset expelli fm Rapha. cu. in. l. si cū dotem. ṡ. si maritus. ff. sol.
6 matri. quem sequit̄ do. Alexan. hic. † Quid autem si dos fuit promissa, ꝛ nō soluta: quo casu poterat maritus expellere vxorem et denegare alimēta, nunqd si ei pstiterit alimenta: ꝛ nihil est ptestatus poterit eā petere. Imo. in. l. insulaz. ṡ. vsuras. in vlt. co. ff. so. ma. tenuit ꝙ sic, loquit̄ tn̄ sub dubio forte. cōtrariū tz idē Imo. loquens in heredibus mariti in. l. diuortio. in prin. in. iiij. colū. eo. ti. ꝛ forte ista scđa est melior, quasi videatur alere intuitu pietatis. Iuxta. l. nesennius. ff. de neg. ge. habeo tn̄ casum pro dubitabili. Ad duo etiā aduerte primo, ꝙ maritus q recipit dotez pmissaz, licet teneat̄ alere vxorez, non tn̄ tenet̄ alere filios aut filias ex alio marito ꝛ sic priuignos: imo non tenet̄ eos recipere in domum: ita Bal. in. l. si patrono. in. iij. no. p illū tex. C. de nego. gest. certe bene
7 probat ille tex. iūcta glos. dum loquit̄ de pstatione. † Aduerte qꝛ solet dubitari, an mulier possit renuntiare alimentis dotis. et prima fronte videtur debere distingui. inter alimenta de pterito vel de futuro vt in. l. de alimētis. C. de trāsa. tn̄ habes glo. sing. qđ nō pōt, quia censent̄ appēdices matrimonij in. c. literas. de resti.
8 spol. quā dicit singularē Bal. in. d. c. iurauit. in. ij. col. ¶ † Not. ex versi. fi. ꝙ exceptio dolo petis, habet locū nō solū qn̄ qs est restituturus immediate illi a quo petit: sed etiā si alij, ꝛ ille alius hz sibi restituere, vt hic in marito: ꝛ ad hoc iste tex. est singu. fm Angesecus esset quādo haberet restituere alij penitus extraneo: vt dicit tex. in. l. si socer. ṡ. lucius. ff. so. ma. ¶ † Not. quarto ex eo versi.
9 fm Bar. ꝛ alios hic, ꝙ quis exceptio dolo petis, nō habet locū in qn̄ qs est restituturus ex interuallo. l. fi. in versi. idem. ꝛ ibi Bart. ff. vt leg. no. ca. debet intelligi qn̄ tempus inest ipsi obligationi. secus qn̄ dilatio concederetur tpe executionis miserationis gratia iuxta. l. si cum militi. ṡ. j. ff. de cōpen. tūc obstat sibi exceptio doli: vt hic in tex. ꝛ plenius Bart. in. l. ita stipulatus. magna. in. j. q. vbi limitat ad fi. ff. de verbo. oblig. aliter limitat in. d. ṡ. lucius. et vtrāq; refert. d. Alexā. hic qcqd dicat Fulgo. hic, est verum qđ. t. Alexā. dicit ꝙ iste tex. nō probat necessario notabile bar. ꝛ doct. quia tex.

a ¶ Bonū est argumētuz. Adde bar. in l. oēs populi. i. iij. q. pn. ff. de iusti. et iu. Bar. i. l. alia. i. ṡ. eleganter. ff. sol. matri. Glo. i l. si edes. in prin. de ser. vr. pred.

b ¶ Nō tenetur marit[9]. Adde Bal. in. l. scdm. C. ad velleia. bal. i. l. ꝙ in vxorez. C. de neg. ge. Lu. ro. i. l. si ṡo. i. ṡ. de viro. ff. solu. mat. Abb. in. c. p vestras. de do. iter virū ꝛ vxo. Abb. i. c. j. de adul. Abb. i. c. fa. lubriter. de vsur. Bal. i c. quead. de iureiu.

c ¶ Filia sine consensu patris. Adde Bal. i. l. fi. C. de sen. q sine cer. quanti. Bal. Io. de imo. Ludo. ro. ꝛ Raph. cu. i. l. j. ff. so lu. ma. pau. de ca. i. l. si socer. in pn. ff. solu. matri. Abb. in. c. i. de dspō. impu. Abb. in c. accedens. de peocurato. Abba. in c. j. de adul. alex. de imo. cōsi. cxxix. incipi. viso themate in 2. volu.

quia tex.dicit,ꝙ maritus petebat illud qđ mulier receptura esset,
ꝛ sic apparet ꝙ nõ habebat eã dilationem,nisi rñdeas ꝙ cũ rece-
ptura,possit intelligi incontinenti ꝛ etiã ex interuallo:puta intra
10 annũ:certe debebit intelligi intra annũ put statuiť a iure.† Nota
etiã ex eodẽ.ver.ꝙ soluto mřimonio si maritus agat:agit ad vtili
tatẽ mulieris:ꝛ ideo tũc cõtra maritũ põt debitor putatiuus op-
ponere exceptionẽ doli:qꝛ nõ petit suo noĩe cũ habeat restituere
mulieri:sed in principio huius.§.petiȷ̃t suo nomine. hinc est qđ si
solu.matrimo.vir deberet lucrari dotẽ vel eius partem ex forma
statuti,ꝙ si maritus ageret posset opponi exceptio doli respectu
eius qđ est restituturus:nõ respectu eius qđ apud eum est reman
surum:cũ in eo dicať etiã habere titulũ onerosum ꝛ istud est qđ dꝛ
hic in fine iuncta gl.¶ Glo.in ver.nõ potest.diuidiť in duas par
tes principales.Primo declarat tex.assignando rõnẽ.Scđa ibi:
sed cõtra est,gl.opponit ꝛ dupliciter soluit.tene primã solutionẽ
11 prout glo.facit.†Ex prima parte no.duas ꝯclusio.Prima est,qđ
dos censeť titulus onerosus:qđ amplia vt.ĩ.per gl.fi.ꝛ limita pce
dere respectu mariti:respectu autẽ mulieris bene diciť titulus lu
cratiuꝰ.l.fi.§.si a socero.vbi Bar.sic declarat.ff. que in frau.cre.
ꝛ istud procedit etiã in dote putatiua:iuxta glos.fi.in.l.proculus.
ff.de iure dot.quis autem dicať titulus quasi lucratiuus , habes
tex.in.l.apud celsum.§.autoris.ꝛ ibi glo.ꝛ Barto.declarãt.ff.de
exceptio.doli.scꝫ quando quis emit rẽ magni pcij p paruo pcio.
12 †Scđo habes no.distinctionem ex gl.ꝙ exceptio doli q̃ obstat ce-
dẽti vel delegãti etiã obstat delegato,qñ fit titulo lucratiuo,secus
si titulo oneroso:de quo vide Bar.in.l.doli.ff.de noua.ꝛ i.l.apud
celsum.§.sed cũ legitima.ff.de excep.do.glos.ꝛ doct.in.c.j.de iure
patro.li.vj.¶ In glo.in ver.dũtaxat.ista gl.est multũ no.ꝛ signã-
13 da.Ex ea habes duas notabiles cõclusiones.†Prima est ꝙ ma-
ritus dꝛ habere titulũ onerosum:nõ solũ in dote vt.ŝ.in glo.ij.sed
etiã in lucro dotis,cũ habeat pter onus matrimonij pcedẽs:se-
quunť Bal.ꝛ alij hic:ꝛ Bal.in.l.cũ multe.C.de do.ante nup.et in
auť.preterea.in pe.colũ.C.vñ vir ꝛ vxor.ꝛ est text.in.l.j.§.si vero.
cũ glo.in ver.lucrũ.ꝛ ibi expressius ad hoc no.Angel.C.de impo.
lucra.descript.li.x.facit tex.in.l.pro oneribus.C.de iure do.lꝫ tex.
in.l.si ab hostibus.§.fi.ff.sol.matri.videať obstare in verbo,lucri.
Sꝫ Lud.dicit ꝙ improprie poniť,vel dic dici lucrũ habito respe-
ctu ad presens.Pro cõclusione gl.adde facere qđ vult glo.sing.in
l.si duo.quã Imo.ꝛ Lud.ro.ꝛ Moder.ad hoc no.ff.de acq.her.
ꝛ Alex.in.l.iuris ignorãtia.C.qui admitti.ꝙ quãdo lucrũ trahit
originem a dãno,ꝙuis de psenti sit lucrũ:tñ iudicamus prout de
dãno:ꝛ sic iuris ignorãtia que in dãnis excusaret,hoc casu etiaꝫ
excusat:dixi in.d.l.iuris ignorãtia.Tu aduerte vltra scribentes,
quia licet oẽs transeant cũ glo.ꝙ illud qđ lucrať maritus ex dote
virtute statuti dicatur habere titulo oneroso.Pondera in ꝯtrariũ
facere qđ no.An.in.l.ascriptitio.in auť.de nup.per illum tex.vbi
dicit Ange.ꝙ istud qđ lucrať ex dote diciť habere titulo lucrati-
uo:qꝛ fructus hꝫ pter onera matrimonij.Confirmať,qꝛ si mari-
tus haberet lucrũ dotis pter onera matrimonij,si maritus non
sustinuisset onera,nõ deberet lucrari:puta qꝛ matrimoniũ fuisset
14 momentaneũ.cogita.†Secũdo diligenter no.ex hac gloss.iuncto
tex.ꝙ si sit factũ pactum de dote lucranda,ꝙ istud pactũ hꝫ locũ
etiã si dos sit pmissa:ideo arguẽdo a pacto ad statutũ,ꝙ argumẽ
tũ pcedit vt dixi in prin.huius.l.ex ista gl.infert,ꝙ statutũ dispo-
nens ꝙ mortua vxore in mřimonio maritꝰ lucreť dotẽ,habeat lo
cũ etiam si dos ꝯstante matrimonio nõ fuit soluta:sꝫ tñ promissa.
Ista cõclusio clare procedit fm pau.de ca.ꝛ Alex.hic:qñ statutũ
loquereť de dote simpliciter,tunc hꝫ locũ etiã in dote promissa vt
hic in gl.facit.l.mulier.in prin.cũ glo.ĩ.ff.de cõdi.insti.ꝛ.l.si mari-
to.in prin.ff.sol.ma.sed tu limita hoc procedere,qñ statutũ vtereť
verbis de quibus.ŝ.secus autẽ si statutũ diceret ꝙ mortua vxore
sine liberis,maritus non teneať restituere dimidiam dotis : tunc
nõ posset habere locũ in dote pmissa:quia verbum restituere:nõ
patitur:ꝙ verbũ presupponit dotẽ actualiter datam:ita limitat
Sali.in.l.si constãte.per gl.ibi in verbo firmo.C.de dona.añ nup.
ꝛ An.in con.i.clviij.inci.qdã noĩe.P.ꝛ in alio cõsil.ĩ.statim alle-
gando.Pulchrum dubium est,qđ si statutum loquereť vltra de
dote data:puta quia diceret , ꝙ decedente vxore in matrimonio
maritus lucreť dotem dataꝫ,prout est in ciuitate Mediolani,an
tunc haberet locũ in dote pmissa Bart.tenuit ꝙ nõ,in.l. iubemꝰ
ĩ.§.sane.C.de sa.san.eccle.Tu intellige decisionẽ Bar.procedere
qñ mulier vel qui debebat dotẽ soluere nõ fuit in aliqua mora sol
uẽdi.puta qꝛ maritꝰ nõ petijt nec interpellauit:rõ,qꝛ imputãduꝫ
est marito si fuit negligens,vt dicit glo.in.l.de diuisione.in prin.ꝛ
ibi bar.no.ff.solu.ma.sed si mulier fuit in mora soluẽdi dotẽ,tunc
illud ꝙuis loquať in dote data,tñ habebit locũ etiã in dote pmis-
sa,ne cõtingat mulierẽ que est in mora ex suo delicto cõmodũ re-
portare ꝯ.l.relegatorũ.in fi.ff.de inter.ꝛ rele.ꝛ ne melioris sit con-
ditionis mulier q̃ fuit in mora ꝛ sic in delicto.ꝯtra.l.seruꝰ.ff.quod
vi aut clã.ꝛ.l.nõ solũ.ff.de noxa.ita limitat Pau.de ca.ꝛ Alexan.

hic.ꝛ idẽ Pau.in.d.§.sane.ꝛ in.l.si peculium.in prin.ff.de pecu.
ꝛ Bal.in.l.si.in.j.colũ.C.de do.promis.late Ang.in consi.clxxx.
alias.clxxxij.inci.premitto,ad euidẽtiã.ꝛ in.l.si prediorum.C.ad
legem falci.Pau.de ca.ꝛ Rapha.cu.in.l.si merito.§.j.ff.sol.ma
trimo.Pau.de cast.ꝛ Alexã.in.l.sed hoc ita.§.j.ff.de re iudi.idẽ
Pau.in cõsi.cxxi.ꝛ do. Alex.in consi.lx.lib.iiij.incipi.stantibus
his que supra narrata sunt.ad fi.ꝛ est de mente Bar.in cõsil.suo
qđ incipit statuto cõmunis Sarzani. ꝛ in alio ꝯsi.inc.statuto eu
15 gubij caueť ꝙ si mulier.† Adde qđ decidit Bal.in.l.iij.per illum
tex.C.de dotis promis.vbi decidit,ꝙ si mulier promisit doteꝫ sta
tuẽdã arbitrio mariti,quo casu valet vt ibi,sed recurritur ad ar
bitriũ boni viri:si premoriať vxor,et postea moriať vir antequã
declaret,non habebit locũ statutum de dote lucranda,nisi mari-
16 tus fuerit iusto impedimento impeditus.†Itẽ adde qđ ꝯsuluit
Ang.in preallega.cõsi.clviij.ꝙ predictum statutum de dote lu-
cranda non habebit locum,qñ socer fecisset pactuꝫ cum genero
ꝙ non tenereť sibi dare dotem,nisi vsqꝫ ad quinqꝫ annos:qđ si
interim moriať vxor,ex quo nulla est mora in dote tradenda,nõ
vẽdicaret sibi locũ statutum de quo supra:ꝙ nota,qꝛ casus quo
17 tidianus est.¶ † Nota tñ ꝙ mulier nõ dicitur in mora,p hoc qđ
vir sustineat onera matrimonij nisi interpellet fm Pau.de cast.
in.d.§.sane.lꝫ quãtum ad solidas vsuras matrimonij dicať esse i
18 mora debens soluere dotem fm Bar.in.d.l.de diuisione.†Suc
cessiue querit Pau.de ca.hic satis impertinẽter,vtrũ dictuꝫ sta
tutũ de dote lucrãda habeat locũ qñ matrimoniũ est ꝯtum per
verba de presenti:sed mulier est mortua anteꝙ̃ traduceretur ad
domũ mariti.Bar.tenuit ꝙ sic,in.l.nihil.per gl.ibi.ff.re. amota.
Tu adde glo.in.§.nuptias.in.iiij.colum.in auť.de nup.Pau.de
ca.refert ꝙ contrariã partẽ plene disputando tenuit Sal.prout
semel vidit cum haberet de facto:sed qđ rationes Sali.erãt ma
gis apparentes ꝙ̃ cõcludentes:potissima ratio eius est,qꝛ lucrũ
dotis deferť a statuto pter onera matrimonij.l.p oneribus.C.
de iure dotium,ꝛ sic debet haberi p expressa,cũ nulla alia possit
assignari,iuxta no.p gl.ꝛ ibi expssius Bal.in.l.ꝙuis.C.de fideicõ
ꝛ per Bal.in.l.maximũ vitium.in.iiij.col.C.de libe. prete.Ergo
si non est traducta domũ:ꝛ cõsequenter,si maritus non sustinuit
onera matrimonij,non debet lucrari dotem,cum cessante ratiõe
statuti,debeat cessare effectus ipsius.l.adigere.§.quamuis.ff.de
iure pa.Et inter alia contra Bar.adducit Sali.nam ponderãda
sunt vba statuti dicentis,ꝙ vxore decedente in matrimonio sine
liberis:nã in illis verbis sine liberis.statutum vult,ꝙ saltẽ apti-
tudine potuerit habere liberos:quia priuatio presupponit habi
tum:sed anteꝙ̃ traducat ꝛ carnaliter cognoscat,non potest susci
pere:ꝛ ad hoc de illis verbis:sine liberis.ego soleo allegare glos.
expssaꝫ in.l.precibus.in gl.magna.ad fi.C.de impu.ꝛ alijs substi.
Pau.de ca.dicit,ꝙ ista ratio nõ cõcludit:qꝛ potuit esse.ꝙ nõ tra
duxerit eã domum:ꝛ tñ sustinuit onera matrimonij:puta qꝛ ma
gnas impẽsas fecerit in vestibus ꝛ iocalibus vxoris.ar.l.ij.§. pe.
ꝛ ibi Bar.ff.de dona.Sicut econtra potuit esse,ꝙ traduxerit do
mum,ꝛ nulla onera matrimonij sustinuerit:puta quia vxor mor
a tua sit[a] intra dies duos vel tres:nihil allegat,debuit pro hoc alle
19 gare†illud qđ decidit singu.Bal.in.l.non tñ.p illũ tex.C.de leg.
vbi determinat,ꝙ statutũ de dote lucrãda habeat locũ etiã si ma
trimoniũ nõ durauit nisi momẽto:ꝛ seqť ibi Ang.in lectu .florẽ.
ꝛ tñ in matrimonio momẽtaneo nõ cadunt onera.Ergo apparet
ꝙ rõ lucrãde dotis ex forma statuti:nõ est pter onera:sed est vt
mulieres facilius reperiãt maritos:ꝛ sic tene pmã opi.Bar.quã
etiã tꝫ Pau.de ca.in.l.si marito.§.j.ff.sol.matri.ꝛ in ꝯsi.cxxi.de q̃
qõne etiã vide Bal.in.l.de nobis.C.de epis.ꝛ cle.Ex.Bal.ꝛ Ful.
in.l.nõ sine.C.de bo.q̃ libe.Bald.Ange.in.l.solet.ff.de infa.plene
Sali.in.l.cũ in te.C.de dona.ante nup.ꝛ plenius Ange.de are.in
§.fuerat.insti.de actio.Rapha.in.l.si cũ dotẽ.§.transgrediamur
ff.solu.matri.Pau.de ca.in.l.sed hoc ita.§.j.ff.de re iud.d.Anto.
de bu.in.c.j.de spõsa.ꝛ latius Panor.in.c.iij.loco.de psum.extra
gl.Bar.hic ponit.longã distinctionem quã vide per te.
1 ☞ Remittere debitum,est dare.
2 Condictio ob causam succedit loco actiones.

Si mulier

Liberans p acceptilationẽ purũ
debitorẽ causa nõ sequuta: petit
1 illud a quo eum liberauit.h.d.¶ †No.ex tex.ibi:quia
nihil interest fm doc.qđ remittere debitũ,est dare,cõ
cordat.l.qn etiã.in fi.ff.de calũ.glo.in.c.veniẽs.primo.ꝛ ibi Abb.
limitat de.testi.ꝛ gl.in.c.ordinatione.j.q.j.ꝛ gl.i.c.talia.viij.q.iij.
no.Bar.in.l.peculiũ.in prin.per illũ text.ff.de pecu.Itẽ remissio
b debiti[b] est donatio.gl.est ordi.in.l.si inter.ꝛ ibi Bal.eam multũ
no.C.de sol.Illud.notabile tex.intellige,qñ debitũ est liqdum et
purũ,alias secus,ita glo.in.l.actione.vbi Bar.ꝛ alij.C.de trãsac.
idem Bar.in.l.siue apud acta.in.j.ꝛ vlti.co.C.eo.ꝛ doc.hic facit
qđ notat glo.in.l.si quis accepto.ŝ.eo.Facit predicta regula fm
c Guiliel.Alberi.ꝛ Moder.hic,nũquid in remissione debiti[c] liqui

a ¶ Si vxor
mortua sit.
Add card.
zaba.i.c.ex
tenor.de te.
Pe.de anc.
in.c.quead.
de iureiur.
Mathe.in
c.si vero.de
sen.excom.
Abb.in.c.j.
de spõ.ab.in
c.si inter vi-
rum.eo.tit.
Abb.i.c.ex
publico.de
cõuer.cõiu.
Signo. de
homo.d me
diolano.ꝯs.
cxvj.inci.in
q.vertẽte in
ter do.Gia-
ninũ.Abb.
ꝯsi.j.inci.fa-
cti cõtingen
tia.i.j.volu.

b ¶ Remissio
debiti.Ad-
de.l.ij.ff.de
calũ.ꝛ.i.l.iij.
i.§.ex stipu-
latu.ff.d do.
inter virũ ꝛ
vxo.

c ¶ In remis
siõe debiti.
Adde Sal.
i.l.credito-
ri.C.de pac.
Io.andr.in
addi.Spec.
ti.de instru.
edi.i.§.por-
ro.i vlti.ad
di.in vsi.sed
quid si de-
bens.

di excedēte summā quingētorum aureorū,requirat insinuatio,de
quo est glo.in.l.si qs obligatione.ff.de reg.iu.ꝛ in.l.j.§.j.in gl.ma-
gna.ff.qb.mo.pi.vel hypo.sol.Bart.in.l.modestinus.ff.de dona-
2 tio.cū alijs cōcordā.hic alle.p Alexā.¶ † Ultimo no.ꝙ cōdictio
ob cām.succedit loco actionis prime, ꝛ datur ad id ad qd dabat
actio prima.¶ In glo.j.dic ꝙ solutio gl.est bona ad.d.l.si qs ac-
ceptor:sed nō quantū ad.l.licet.que fortiter ꝯtradicit huic legi,cū
non sequutis nuptijs ibi acceptilatio sit nulla,quia deficit tacita
cōditio,cuius ꝯtriu3 dr in hoc tex.Necessariū est dicere fm Bar.
ꝛ cōiter doc.hic ꝙ erat actum in hac.l.ne illa tacita ꝯditio intelli
geret,ꝛ ita sentit gl.in.d.l.licet.in ver.obligationē.in.ij.solutione.
Nec obstat si diceres,ꝙ tūc deberet cōpetere cōdictio indebiti,et
nō ꝯditio ob cām,cum nō habeatur respectus ad futuru3,prout
expresse dicit Bar.in.l.si quis se debere.in prin.in vlti.col.s.eo.et
in.ile,put eam reprobāt Fulg.ꝛ Alexā.ibi.in.vij. col.ꝛ Fulg.hic
ita necessariū est diuinare,quāuis Sali.Pau.de cast.ꝛ Ludo.ro.
hic:aliter rñdeant,ꝙ hic pecunia erat parata solutioni,vt patet
in tex.ibi cum dotem dare vellet,iuncta.l.si sponsalibus.§.j.ff.de
iure dotiū:qd est magis diuinare:sed fortius pñsentia pecunie non
habet impedire,quin cōdictio tacite insit.

1 ☞ Executor vltime volūtatis tenetur reddere rationem admi-
nistrationis.
2 Cōualescente donatore,nedum res,sed fructus repetunt.ꝛ.nu.4.
3 Qui cōfert bona,nō per hoc videt adire nec agnoscere bo.poss.

SI heres. Scd3 Pau.de ca.iste casus est quoti
dianus. Datum nudo ministro,cā
non sequuta repetitur.h.d.primo.ꝛ donatum cā mor-
tis recōualescēte donatore repetitur cū suis accessioni-
bus,hoc icdo.ꝛ collatio ob cām facta,causa nō sequuta repetitur
1 h.d.cū duabus legibus seq.¶ No.ex.l.si heres fm Bald. qd exe-
cutor vltime voluntatis,tenet reddere administrationis rōnem:
ꝛ si quid restat tenet restituere,ꝛ est casus quotidianus fm Pau.
de ca.ꝛ dubitat Bal.qūo pbabit,dic ꝙ si expēse sunt verisimiles
statur eius iuramento.gl.in.l.fi.§.in cōputatione.vbi Bar.nō.et
ibi dixi.C.de iur.delibe.traditur in.l.si quis p redemptione.ꝛ ibi
2 Bal.ad hoc.4o.C.de dona.¶ † Ex.l.cū quis.nota,ꝙ cōualescen-
te donatore,nedum res sed fructus cōdicuntur.adde quo ad fru-
ctus secus esse in donatione inter viuos,in casibus in quib⁹ pōt
reuocari,de quibus in.l.fi.C.de reuo.do.cū glos.ꝛ in.c.fi.de dona.
quia tunc fructus non reuocabunt a donatario:gl.est singu.in.l.
generaliter.§.plene.in ver.ex aliqua causa.in fi.ff.de fideicom.lib.
ꝛ hoc modo etiā intellige illud qd no.Ange.ꝛ Alexā.hic,qd titu-
lus reuocabilis nō prestat acquisitionē fructuū:non sufficit ergo
aliquē habere titulum reuocabilem,per qd apparet ꝙ ista lex h3
locū nedum in fructibus extātibus,sed etiā in cōsumptis:nō eñ
est in bona fide q percipit ex titulo quē sciebat reuocabilem,quia
donatio cā mortis stat in suspēso,donec donator moritur:ideo ni
mirū si non facit fruct⁹ suos,ex quo apparet ꝙ secus est in dona-
tione inter viuos,tñ cōsydera quia notabi.Ange.ꝛ Alexā.nō est
verum ita generaliter:sed intellige,qñ titulus est reuocabilis ex
facto hoīs:vide etiā ad limitationē eius qd dictū est,ꝙ cōualescē
te donatore,cā mortis donatū repetitur cum fructibus:tex.et ibi
Bal.in.l.si mulier.§.sed si habenti.ff.de leg.iij.et Bal.in.l.fi. C.de
vsu.ꝛ vsufru.leg.¶ Ex.l.si filius.no.ꝙ ille q ꝯfert bona,nō p hoc
videt agnoscere bo.pos.patris.rō,quia requirit saltē pñsentia iu-
3 dicis etiam hodie.l.fi.qui admit.† Adde ꝙ nec censet adire,cum
non possit fieri citra ius ꝛ nomē heredis fm Bald.Ang.Sali.ꝛ
Alex.hic:sicut nec implēdo ꝯdictionē.l.j.℣.si parēdi.vbi dixi.s.
e.sicut nec agendo querela inoffic.testa.glo.in.l.qui de inoffic.ff.d
inoffi.testa.sicut nec si dicat testū falsum vel nullū fm Ang.hic:
ꝛ plenius Bar.in.l.cū quidā.ff.de bo.pos.ꝛ in.l.cum falsum.ff.de
4 acq.here.¶ † Ultimo inquātū dr hic,ꝙ si donator cā mortis re-
cōualescit,ꝙ cōdicit rē donatā cōdictione ob cām,opponit forti-
ter ergo vult tex.ꝙ dñium sit translatu3 in donatarium,qr nemo
potest condicere rem sua3 nisi a fure.l.fi.ff.vsufruc.queād.ca.sed
illud videt durū,quia ex quo donatio cā mortis cōfirmat morte.
ergo videt ꝙ ante non sit trāslatū dñium, vt etiā pbat text.in.l.si
mortis cā res donata.iuncta.l.sequēti.ff.de dona.cā mor.vbi do-
nanti cōpetit rei vēdi.ergo dñium non est translatū,ꝛ sic videt ꝙ
impossibile sit ista duo remedia cōcurrere,rei vēdi.et cōdictio ob
cām.cuius ꝯtrū probat etiā in.d.l.si mortis.Sed rñde qd quando
quis donat rem cā mortis,si tradit trāsfertur dñium,si nō tradit,
nō transfertur.vt declarat glo.in.d.l.si mortis.p tex.bonū in.l.do-
tis fructus.§.fi.cū.l.seq.ff.de iure do.vnde licet in tex. nostro res
esset tradita,tñ dat rei vendicatio,non directa sed vtilis,que dat
a lege:quia illa vtilis nō presupponit verū dñium:ꝛ ideo concur-
rit cū cōdictione ob cām.¶ In glo.in ℣.condicit.primo exponit
tex.allegando simila.In scda opponit.Scda ibi:sed contra hoc.
In prima parte dum exponit donationem id est rem donatam
non fuit necesse ꝙ dictio donationē in tex.referat.In.ij.parte dū
glo.opponit de.l.j.ff.cōmodati.dic ꝙ nihil facit fm Ful.ꝛ Alexā.
dū autem opponit de.l.cū constet.rñde ꝙ ibi pignus capitur pro
cōtractu.Ultimo inquātum dixi circa.l.si heres.ꝙ executor vlti-
me voluntatis tenet reddere rōnem.Adde ꝙ idē est in omni ad-
ministratore.l.j.§.officio.ff.de tu.ꝛ ra.dis.quem tex.ita extendunt
Jac.de are.ꝛ Bar.ibi intantū ꝙ ꝯsuluit Lud.ro.in ꝯsi.ccccxiiij.
incipi.quo ad primum quo queritur an in primo dubio,ꝙ frater
maior natu q post morte3 patris administrauit bona fratris mi-
noris,tenet ei reddere rōnem de administratis.Adde fortius qd
filiusfa.qui viuo patre administrauit,tenetur post morte3 patris
reddere rōnem fratrib⁹ de administratis. Ita singul.tenet Abb.
Panor.in cōsil.xij.incipien.vt clare materia thematis liqueat.in
sexto dubio.vbi ad hoc bene ponderat arguendo a speciali.text.
in.l.cū oportet.§.non autē.C.de bo.q libe.ꝛ ita de facto consului
nō sunt multi dies in ciuitate Pisauri:secus tñ est in patre q ad-
ministrasset bona aduētitia filij:cum sit legitimus administrator
ꝛ ad eū spectet vsusfructus,nō tenet reddere rōnem.text.est in.d.
l.cum oportet.§.nō autē.vbi Bar.ꝛ alij.ꝛ Bal.in.l.si superstiti.in
ij.no.ꝛ ibi Alexā.C.de dolo.vbi limitat, qñ pater administrasset
vt tutor,puta filij emācipati:tunc etiā ipse tenet reddere rōnē:de
quo etiā per Bal.in.l.fi.in vltima co.C.fami.erciscū.ꝛ in.l.gallus.
§.instituens.ff.de libe.ꝛ posthu.ꝛ in.l.licet.C.ad le.fal.Ange.in.§.
sed quod sancitum.in aut.de nup. Jason.

1 ☞ Gestum a falso pcuratore potest dominus ratificare.
2 Falsus procurator tenetur furti,ꝛ quomodo cognoscatur quod
animo malignandi.
3 Qui soluit sciēter indebitum falso procuratori,an repetat vel vi-
deatur donare.ꝛ nu.4.
5 Si soluo procuratori reuocato ignorater,an liberer.
6 Quis dicatur falsus procurator.
7 Gesta per procuratorem falsum,in audientia principis non rati-
ficantur.
8 Si soluo procuratori qui nunquā habuit mandatum,an liberer
etiam si habeat iustām cām credendi,ꝛ quid si soluitur indebitū
procuratori falso.ꝛ nu.9.
10 Si debitor dat proprio nuntio creditoris, vel eius famulo,an li-
beretur.et nume.11.

SI procuratori falso. Ista lex re-
putatur dif
ficilis,ꝛ alte ꝛ subtiliter est per bar.commētata.ꝛ legit
in modū repetitionis.p Pau.de cast.et Ludo.ro.hic.
¶ Ad euidentiā huius legis in primis inuestigandu3 est,quare
tex.loquat de procuratore falso.Albe.hic,circa princ.dicit ꝙ idē
esset in pcuratore vero, per.l.si pcurator.§.idē labeo.ꝛ.§. celsus.
j.de condi.inde.ꝛ hoc modo denotaret contingentiam facti.Tu
dic melius ex mente Bar.in.iiij.col.ꝙ text.cū mysterio loquit de
procuratore falso:quia si esset pcurator verus,res esset indubita-
ta:quia aut soluitur debitū vero procuratori:et ipso iure inducit
liberatio.l.vero procuratori.ff.de solutio.aut soluitur indebitum
ꝛ semper repetitur a dño,qñ est verus procurator habēs speciale
mandatū.d.l.si procuratori.ꝛ.l.quod indebitum.j.de condi.inde.
Ideo positus est casus in procuratore falso,propter varias dubi
tationes,de qbus in hac lege.¶ Secūdo premitte ad euidentia3
ꝙ contra istum text.varie difficultates insurgunt, precipue quia
tex.in principio presupponit a contrario sensu,ꝙ si dñs nō habet
ratū,ꝙ cōtra procuratorem cōpetit cōdictio inde.ꝛ hoc clare di-
cit tex.in.l.creditoris.C.de cōdi.inde.ꝛ tamen tex.infra vult cōpe
tere cōdictionē ob cām:impossibile autē videt,ꝙ iste cōdictiones
cōcurrant,cum oriant ex diuersis causis:nā cōditio indebiti orit
quādo soluit indebite ex causa de preterito falsa,sed condictio ob
cām:qñ soluitur ob cām de futuro.l.damus.j.de condi.inde.Itē
insurgit alia difficultas circa versi.fin.qui psupponit posse simul
cōpetere cōdictionē indebiti,ꝛ ob cām.Itē actionē furti ꝛ condi-
ctionē furtiuā,hoc videtur impossibile, qr condictio indebiti vel
ob cām,cum cōpetant ad dandū,presupponunt esse dñium trans-
latum in ipm procuratorem.§.appellamus.ꝛ.§.sic itaq3.instit.de
actio.Modo si translatū est dñium,non potuit cōmitti furtū cu3
repugnet diffinitioni,quia furtum est contrectatio rei aliene ꝛc.§.
furtū.insti.de obliga.que ex delicto. Itē nō debet posse cōpetere
condictio furtiua,que cōpetit soli dño.l.j.et.l.sed nec legatarius.
§.j.j.de condi.furti.Propter has duas difficultates ista lex va-
riatur multū in intellectu,ꝛ legit altero de quatuor modis.Pri-
mo modo legitur p glossatorem hic in glo.ij.in verbo tenet:ꝛ ple-
nius in gl.in ver.nō intercedēte.ꝙ ista lex non loquat tota in vno
casu,sed in tribus varijs casibus.Nam principiū loquit quando
quis soluit procuratori falso,tanꝙ se credens statim liberari:qr
credebat eū esse pcuratorē in rem suā:ꝛ tunc sibi cōpetit cōdictio
indebiti cōtra falsum pcuratorē,si dñs nō habet ratum. Postea
in scda parte loquitur,qñ quis soluit procuratori falso tanꝙ sim-
plici procuratori,ad finē et effectum vt faceret eu3 liberari a vero
dño:ꝛ

dñio:tunc cõpetit cõdictio ob causam. Postea in versi.si.mutat casus:quãdo quis soluit tanq̃ nuncio:r sic non trãstulit dñium: quo casu si pro se nũmos retineat,furtũ facit:r sic competit actio furti.r cõdictio furtiua.r sic fm glo.isto vltimo casu,non compe tit cõdictio indebiti.nec ob cãm.r fm intellectum glo.principiũ huius legis loquit de condictione indebiti:tam in casu expresso quãdo dñs ratificauit,q̃ in casu tacito ecõtrario. In scda parte loquit de cõdictione ob causam. In tertia loquit de actione fur ti r condictione furtiua. Alio r scdo modo legitur per Odoffr. cuius intellectũ tenet Bar.Bal.r magis cõmuniter alij: vt to ta ista lex loquitur vno casu in procuratore simplici falso.sz in v. si.aliqualiter variatur:qñ habuit animum malignãdi:r sic fecit furtum:r cõsequẽter in primis casibus:quãuis esset falsus pcu rator,tamen non habuit animum malignandi. Tertio modo le gitur fm Fulg.in penul.col.quem intellectum r peregrinuz tra didit do.Bene.de plumbi.in repe.l.falsus.§.j.ff.de fur.quos in tellectus referam.j.in glo.magna. ¶ Tertio pmitte,r.alia diffi cultas insurgit cõtra tex.nam quãdo erranter soluitur falso pro cura.quem soluens credit esse verum,non transfertur dominiuz in eum.l.si ego.cum seq.s.de nego.gest.r dicetur.j.si ergo nõ fuit trãslatum dominium,quomodo potest contra falsum procurato rem agi cõdictione indebiti vel ob causam.cũ regula sit q̃ nemo condicit rem suam,nisi a fure.l.si.ff.vsufru.quemadmo.caue.dixi in.l.si quis nec causam.vbi rõnem assignaui.s.si certũ pet. Bar. in.iij.q.extra glo.dicit,q̃ iste tex.debet intelligi quãdo pecunia fuit consumpta:nam ea extante competeret vendicatio,r nõ ali qua cõditio r cõmuniter Moder.ita transeunt an aliud possit dici dicetur.j.loco suo. ¶ Quarto ad euidentiam r intellectum litere premitte,q̃ text.in principio simpliciter dicit q̃ dominus tenetur,sed non aperit qua actione,similiter in versi.j.dicit qd a procuratore repetet,nec dicit qua actione. Ideo aduerte,q̃ prin cipium intelligunt doct.quod dñs tenetur.s.condictione indebi ti.r est text.clarus qui ita dicit in.l. si vendidero.§.si titius.ff.de fur.r hoc modo nihil faceret ad titulum,vnde tu teneas q̃ nõ so lum competit condictio indebiti vt predixi,sed etiam cõdictio ob causam,cum sit datum ob causam futuram propter liberationẽ consequendam vel ratihabitionem,r licet causa liberationis nõ possit sequi,cum esset indebitũ,tamen istud nõ impedit quin con dictio ob causam possit habere locum.l.iij.§.si quis quasi.s.eod. fm Pau.de cast.hic in.ij.colũ.de quo.j.dicetur in scdo responso. dum tex.dicit a procuratore repetetur. Intelligũt Bar.r doc.r est cõmunis sensus:q̃ si pecunia soluta est indebite, tunc repetit per condictionem indebiti:si erat debita,impossibile est compe tere condictionem indebiti:quia hoc contineret repugnãtiam: ideo tunc competit condictio ob causam:r propter hoc obiectũ factus est ver.non enim quasi.fm Barto.r docto.sz.j. videbitis an vtroq; casu simul concurrant,cõdictio indebiti,r ob causam. ¶ Quinto premitte,q̃ versi.fi.dum dicit:sed etiã cõdici posse.le git altero de duobus modis. Primo modo fm gl.q̃ loquitur so lum de cõdictione furtiua. Scdo modo legit fm doc.generalius de condictione furtiua.item de cõdictione indebiti,r ob causaz. que omnes simul competunt et concurrunt odio furis,cũ omnis actio degeneret cum fure.d.l.fi.ff.quemad.vsufr.caue. ¶ His ita premissis diuide istam legẽ in quatuor partes vt per Bar.hic in iiij.colũ.r figura casum in tertia r quarta parte,vt ibi per Bar. h.d. Indebitum falso procuratori solutum,repetitur a domino ratum habẽte.hoc primo. Sed si ratũ nõ habet repetitur a pcu ratore per cõdictionẽ indebiti:si indebitũ est solutũ:sed si debituz repetitur per cõdictionem ob causam tanq̃ ob rem de futuro da tam re non sequuta.h.d.scdo. Et si falsus procurator mala inten tione recipit vt sibi lucretur,furtũ cõmittit,r sic actiõe furti,r cõ dictione furtiua tenetur vltra cõdictionem indebiti vel ob cãm. h.d.tertio r vltimo.sequẽdo cõmunem. In tex.ibi:sz quasi ob rẽ. Pau.de ca.r Alexã.intelligunt ob rẽ.i.ob liberationẽ cõsequen dam,r que differentia sit inter verbũ ob causam,r verbũ ob rez. vide tex.in.l.damnus.in prin.j.de condi.inde.r in.l.j.in prin.s.eo. sed Rapha.ful.intelligit.i.ob ratihabitionẽ,vt patet ibi,ratiha bitione nõ intercedẽte,r ad hoc dicit nõ aduertere doc. Tu vide Bar.in terminis in pe.col.ad fi.in versi.itẽ querit qñ dat cõdictio.

1 ¶ † Nota inter alia ex isto tex.q̃ gestũ a falso procuratore potest dñs ratificare,quia illa ratificatio trahit retro r mandato eqpa ratur. Adde q̃ ista regula procedit non solum in extraiudicialib⁹: sed etiã in iudicialibus,naz si falsus procurator litigauit in iudicio,põt dñs tale iudiciũ ratificare.l.licet.ff.de iudi.l.iij.§.fal sus.ff.rem ra.habe.dixi in.l.licet.C.de procura. Et istud adeo est verum,q̃ si falsus pcurator obtineret sentẽtiam,potest domin⁹ illam ratificare:r proderit dño.ita gl.sing.in.l.si mater.§. hoc iure.ff.de excep.rei iudi.quã pro singulari approbat Bald. in.l.iulianus.ff.qui satisda.cogã. Jmo.in.l.ij.§.voluntate.ff.solu. matri.r in repe.l.sepe.in xxv.col.ff.de re iudi.in.c.cum in iurepe ritus.de officio delega.r Bar.in.l.licet.ff.de iudi. Limita tamen vltra ea que dixi in.d.l. licet.qñ essent gesta per falsum procura torem in audientia principis vel.senatus:quia tunc non põt rati ficari:quia vitium obreptionis in audiẽtia principis est detesta bile:ita Bal.in.l.falsus.in.j.col.C.de fur.allegat in argumentum l.fi.C.de his qui a nõ do.manu. Et illud dictũ Bal.sequit Pau. de ca.in.l.licet.ff.de iudicijs. Et ex hoc dicto infert vnũ qd est inco gnitum canonistis,sc; que sit ratio:quare rescriptum impetratũ a falso pcuratore,non potest ratificari per dñm:vt est tex.in.c.ex parte decani.de rescri.nã ratio est:qr cũ rescripta impetrent a prin cipe:obreptũ corã principe non põt ratificari,sed in cõtrariũ videtur tex.in.l.iij.§.si procurator.ff.quisq; iur.vbi si qs impetrauit re scriptum,q̃ cõtineat nouuz ius:potest ratificari per dñm. Bal. hic in.v.col.respondet quinq; modis vt hic per euz,omissis solu tionibus Bal.rñde,q̃ ipsum rescriptũ a falso procuratore non põt dñs ratificare in cõmodum suum:r ita loquitur.d.c.ex parte decani.sed quo ad dãnum bene potest dñs ratificare,et ita loqui tur.d.l.iij.§.si procurator. Aduerte tñ q̃ licet legiste teneãt illud dictum Bal.tñ reperio q̃ illud reprehẽdũt Abb.Car.r Jmo.in c.nõnulli.§.j.de rescrip.quasi sit cõtra generalitatem.l.licet.ff.de iudi.r dicit Car.q̃ de hoc alias interrogauit quendã scholarẽ in
2 examine.† No.etiam ex ver.fi.sequendo cõem intellectuz,qd fal sus procurator recipiendo pecuniã indebitã cõmittit furtuz,r te
3 netur actiõe furti.r cõdictiõe furtiua.† Quomodo aũt cognosca tur qd pcurator habuerit animũ malignãdi,dicit Pau.de cast. q̃ animus interior ex factis cognoscit:quia si nunq̃ aliquid de nuntiauit dño,r cõuertit in vsus suos,apparet q̃ habuit animũ malignandi.l.sed r iulianus.§.proinde.ff.ad mace.glo.ordi.in.l. fulcinius.in prin.ex quibus cau.in pos.eatur.alia notabilia non colligo pter varietatem lecturarũ. ¶ In gl.j.habes notare sex principaliter.tria fm Bart.alia tria vltra eum. Primo no. fm Bar.hic,r in.l.falsus.in pe.col.C.de fur.q̃ distinctio.l.cum quis §.j.alleg.in gl.habet locũ etiã in pcuratore in rem suam,patet qr ista gl.est posita super prin.huius legis,qd principium,glo.intel ligit vt loquat in procuratore in rem suam:r cum ista inductiõe transeunt indifferenter omnes hic. Ego puto q̃ male colligatur ex hac gl.quia licet ista gl.sit posita super prin.huius legis,r gl. intelligat istud principiũ in pcuratore in rem suam,tamen cõsy deraudum est aliud tertium,q̃ istud principiũ loquitur quando soluitur indebitũ,in quo casu non cadit distinctio.d.l.cum quis. §.j.r ita glo.hic expresse dicit:et si dicas put dicit Pau.de ca.qd ista glo.est male signata,quia nõ debuit poni sup pncipio,sed sup responso sequẽti,quia isto modo adhuc minus pbaret.no.Bar. quia glos.intelligit sequens responsum in procuratore simplici.
4 † Secũdo no.ex glo.q̃ qui soluit indebitum scienter falso procu ratori ab eo non repetit,quia censetur ei donare,et ita teneas p duo iura hic alleg.per Bar.respondẽtem motiuo Jac.de are.r Cy.qui in.d.l.falsus.tenebat cõtrarium,prout ante eos tenet gl. in.l.dispẽsatorẽ.in verbo solutione.ff.de solu. Et inquantũ vltra montani in suo argu.dicunt,q̃ vbi potest capi alia coniectura q̃ donationis,nunq̃ potest capi presumptio donationis. Ego dico plus,qd ad excludendam presumptionez donationis,potius de bet capi presumptio per quã actus redditur inutilis.tex.est in.l. si non sortem.in.§.si falso.ff.de cõdi.inde.vbi Bar.r istud ponde rat Are.in.l.a titio.in pe.col.ad fi.ff.de verbo.oblig. Amplia istã cõmunem cõclusionem,etiam si dñs postea ratificaret,qr ex quo censetur donatum procuratori:r sic ei est ius acquisitum,ratifica tio sequens nihil obstaret.vt per do. Alexan.hic in.vij.colum.re probantem Pau.de cast.qui tenebat contrarium,vide per eum. Aduerte tamen quod si iste recipiens cui censetur donatuz resti tueret,credens se teneri ad restituendum,non repeteret per con dictionem indebiti.cum ex donatione fuerit obligatus ad anti dora,iuxta nota.in.l.sed et si lege.in.§.consului.ff.de petitio. he redita.et obligatio antidoralis,quãuis non sit potens ad impe diendũ repetitionem quãdo soluit aliud vt est gl.in.l.ex hoc iure. in verbo obligationes.ad fi.ff.de iusti.r iure.probatur in.l.si non sortem.§.libertus.vbi Bart.in fi.ij.col.ff.de condi.inde.quia est minus q̃ naturalis obligatio:tamen qñ soluit illud idem vel tan tũdem impedit repetitionẽ.tex. est singu.in.l.si testõ.§.j.versi.p pterea q̃ creditor.r ibi Bar.declarat.ff.de fideiusso.r ille tex.est ad hoc singu.fm Dy.r Bar.ibi.r Ang.in.l.ex hoc iure.ad finẽ. ff.de iusti.et iure. Sed est alia concordans in.l.ij.ad fi.C.si aduer. dona. Jstam conclusionem glo.communiter approbataz limita quatuor not.modis. Primo,nisi esset expresse actum quod face ret dominum ratificare:ratio,quia tũc subest alia causa q̃ dona tionis fm Bar.in.d.l.dispensatorem. Bald. Ange.et Lud.hic. Secũ do limita,qd etiam recipiens scit q̃ soluitur a sciente:alias si ipse ignoraret,dissensus impediret donationẽ.l.si ego.§.si cer. peta.fm Bart.in.l.j.in.ij.colũ.ff.de dona.do. Christo.de castel.r omnes Moder.hic. Tertio limita quãdo soluens sciebat q̃ erat

falsus procurator: sed credebat, quod esset vniuersalis negotiorum gestor. l. si ego. §. de neg. gest. quia tunc potest capi alia presumptio quam donationis, secundum Sali. Ludo. et Alexan. hic. Quarto limita quando soluens sciebat factum: quia sciebat dominum esse mortuum sed ignorabat ius, quod per mortem domini reuocaretur mandatum: quia in damnis error iuris excusat. l. error. et l. iuris. de iur. et fac. igno. secundum Bal. et Moder. hic: et Ang. in repeti. l. falsus. C. de fur.

5 ¶ Tertio no. ex hac glo. secundum Bart. et doc. quod si soluo procuratori reuocato ignoranter, liberor ipso iure si ille recipit bona fide. Adde quod per talem procuratorem reuocatum acquiritur domino dominium. gl. est in. l. cum quis. in. §. j. super verbo nummos. et in. l. si quis seruo. §. j. ff. de solu. secundum Bar. et doct. hic, reprobata glo. in. l. acceptam. C. de vsur. quia ista conuertuntur, aliquis liberatur: ergo illius pecunie dominium acquiritur ei a quo liberatur. l. cum quis. §. j. ver. sicuti. et. l. fugitiuus. ff. de solu. sed sic est, quod debitor qui soluit debitum procuratori quem ignorat reuocatum liberatur a vero creditore, vt dictum est: ergo necessario acquiritur ei a quo liberatur, per text. preallega. Est verum quod vbi solueret ei qui nunquam fuit procurator, et sic nunquam habuit mandatum: quia tunc nunquam acquireretur actio creditori: et ita loquitur. l. si ego. ff. de nego. gest. per quam legem Raphael fulgo. hic tenebat contra communem conclusionem.

6 ¶ Ultra Bar. no. quarto, quis dicatur falsus procurator.

a ª Adde quod etiam alijs modis dicitur: vt no. per Bal. in. l. falsos. in penul. colum. C. de fur. et in. l. licet. in. ij. no. C. de procura. glo. et doct. in. c. ex parte decani. in verbo procurator rescri. Et no. vltra tradita in illis locis: quod dicitur procurator falsus, qui habet mandatum generale vbi requiritur speciale. Ita no. Bal. reputans tenendum menti in. c. nonnulli. in. j. no. per illum text. et in. c. ex parte decani. in. j. col. in fi. de rescrip. similiter est falsus procurator ille qui est legitime constitutus: sed non habet scientiam, et interim gerit. l. quero. ff. de eo qui pro tu. l. iij. sed et si quidem. ff. iudi. sol. gl. l cle. no potest. in verbo non habeat. de procura. no. Archi. et Joan. an. in. c. is qui. per illum text. de procura. in. vj. Bal. et Imo. in. l. q in domini. ff. de test. et alibi sepe Bal. prout cumulat do. Alexan. in. d. l. licet. in. j. colum.

a ¶ Quis dicatur falsus procurator. adde gl. in. l. si procuratori falso. ff. de cond. ob. cau. arch. et Jo. an. in. c. q ad agendum. de procu. lib. vj.

7 † Et no. quod dicit signanter bal. in. d. l. falsus. in. j. col. quod gesta per falsum procuratorem in audientia principis per ratihabitionem domini non recoualescunt per. d. c. ex parte decani: quia vitium obreptionis est valde detestabile in audientia principis. l. fi. C. de his qui a non. do. ma. et hinc puto posse colligi rationem, quare non valeat rescriptum impetratum a principe per falsum procuratorem, nec possit ratificari. d. c. ex parte decani. Contra tamen hoc videtur fortiter obstare. l. iij. §. si procurator. in versi. vel ratum habui. ff. quod quisque iur. Ad quem tex. Bal. hic diuinando varijs modis respondet. Tu notabiliter responde: quod rescriptum principis impetratum a falso procuratore non potest ratificari a domino, verum est quo ad eius commodum. c. ex parte decani. et. d. c. nonnulli. de rescrip. sed bene quo ad eius damnum, vt ratificando incidat in penam, ita proprie loquitur. d. §. si procurator. per quem hoc modo singulari limitabis illa iura canonica.

8 ¶ † Quinto not. ex hac glo. quod quando soluitur indebitum falso procuratori cum ibi non possit tractari de liberatione, non fit distinctio de qua in. d. l. cum quis. §. j. intellige verum quo ad soluentem: sed respectu recipientis, si nunquam habuit mandatum, ipse solus potest conueniri, alias potest conueniri etiam dominus, cuius reuocatio non nocet soluenti, cum ei non sit intimata. l. si pecuniam. §. j. vbi dixi. s. eo. secundum Pau. de cast. hic.

9 ¶ † Sexto et vltimo no. ex hac gl. quod si procurator nunquam habuit mandatum, soluens debitum non liberatur a creditore, etiam si habuit iustam causam credendi. l. qui hominem. §. si nullo. ff. de solu. Intellige secundum Pau. de cast. hic: quando erat debitor in genere vel in quantitate: secus si fuisset debitor in specie, cum habere desierit sine eius culpa, liberatur saltem facta cessione. l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. et ibi glos. fi. s. si certum petatur: et ad hoc vide quod dicit Bar. hic in. iij. q. extra gl.

¶ Glos. in verbo tenetur. Aduerte quod ista gl. intelligitur per Moder. Fulgo. Lud. et Alex. quod loquatur respectu domini et in ea ponatur qua actione possit agi contra dominum et distinguitur vt in ea: et quod ista sit intentio glos. patet, quia posita est super principio legis super verbo tenetur. Secundo et fortius patet: quia gl. dicit, alias id est si ratum non habet dominus, tenetur procurator: ergo vult, quod in superioribus loquatur quando dominus habet ratum, vt tunc agatur contra dominum secundum distinctionem gl. isto modo intelligendo, glos. male diceret: nam gl. vult: quod quando indebitum est solutum falso procuratori in rem suam: dominus tunc tenet condictione indebi. nam respectu domini ratificantis nihil curandum est de procuratore. Item non est verum quod tunc posset ratificari quando est in rem suam: vt dicam in seque. glo. vbi Bar. et hic dicit in. j. col. Est verum quod Bar. in. j. q. defendit istam gl. ibi videbimus. Si. etiam ista male dicit: inquantum dicit quod si debitor soluat procuratori falso, quem credebat procuratorem in rem suam credidit se liberatam. secus si credidit eum procuratorem simplicem, quia tunc credit se liberandum in futurum. Istud est falsum: quia siue credat quod sit procurator in rem suam: siue quod sit simplex: statim credit se liberatum. l. vero procuratori. ff. de solu. Item alio respectu glo. male dicit: quia procurator in rem suam illud quod indebite solutum fuit non tenetur reddere domino: quia non est consequutus nomine domini. l. debitor. in fi. ff. ad treb. sed ego habeo quod condictio indebiti intentatur contra eum ad quem res peruenit cum effectu. l. is solis. §. de condi. inde. ergo cum res non peruenerit ad ratificantem, non debet teneri condictione indebi. Secundo et fortius glos. male diceret: dum vult hoc modo intellecta, quod quando indebitum soluitur procuratori simplici: et dominus ratificat, quod contra dominum competat condictio ob causam. falsum est: immo condictio indebiti. l. si vendidero. §. si titius. ff. de fur. et. l. si indebitum. ff. rem ra. hab. et ideo alio modo intelligit istam glo. Bar. in. xiij. col. ver. venio ad secundam glo. quod non loquatur respectu domini, sed respectu procuratoris: et et quo ad procuratorem vadit distinctio et rationes glo. vt apparet ex glo. magna: nec dicas quod verbum super quo posita est gl. obstet: nam Pau. de cast. fatetur quod gl. est male signata. Tu dic secundum Bar. quod tex. vult duo, vnum expresse: scilicet quod dominus tenetur quando ratificat, aliud tacite a contrario sensu. s. quod si dominus non ratificet, quod procurator teneatur ad istud tacitum vadit glo. et reuera quo ad procuratorem melius procedit distinctio glo. tamen verba glo. fortiter repugnant: dum infra dicit: alias si ratum non habet dominus, tenetur procurator. Ex quibus verbis apparet, quod glo. superius intelligit de domino et non de procuratore. cogita quia dubius est sensus gl.

¶ Gl. magna in verbo non intercedente. diuiditur in duas partes. In prima format duo contraria contra tex. In secunda ibi, solue ergo quia per viam distinctionis respondet vtrique contrario: et ponit intellectum ad istum tex. quod ista lex non prosequatur vnum casum, sed ponat tres diuersos casus. Et sic intellectus gl. est tripartitus: vt declaraui. s. in eidem. istum intellectum reprobat Bar. in omni parte. Tu aduerte inquantum reprobat in prima parte, quod si loqueretur in procuratore falso in rem suam, non possit ratificari: vt dicit tex. cum sit solutum eius nomine, nec ei facta ratificatione debet aliquid restitui. l. debitor. §. fi. ff. ad treb. et cum eo transeunt omnes, tamen ipsemet Barto. s. j. q. extra glo. saluat ab hoc fundamento, quando solutum esset contemplatione directe actionis. Sed istam saluationem impugnant Bal. in vlt. col. et Ludo. ro. ausus dicere quod Bar. ita respondendo errauit in terminis, quia siue soluat nomine directarum siue nomine vtilium actionum quod in dubio presumitur. l. debitor. in fi. ff. ad treb. soluit ad vtilitatem procuratoris in rem suam: licet enim directe remaneant penes dominum, tamen effectus tam directe quam vtilis actionis spectat ad solum procuratorem. l. que stipendia. C. de procura. et. l. procuratorem in rem suam dato. ff. de procu. iuncta. l. apud celsum. §. quod si is cui. ff. de excep. do. Cogita tamen si ad hoc fundamentum replicari potest, quod procederet si verus esset procurator in rem suam: sed hic erat falsus procurator. ita videtur sentire Barto. hic in v. colum. Tamen vltra doctor. considera quod fundamentum Bald. et Ludo. sic potest coadiuuari. nam licet soluatur nomine directarum actionum: non tamen dicitur solui contemplatione domini: immo contemplatione procuratoris, cui dominium et vtilitas queritur: et dominus habet nudum nomen sine effectu: sed ego habeo, quod habens nudum nomen sine effectu: non potest ratificare in preiudicium habentis effectum, per tex. in. l. si. in prin. vbi Bal. no. C. de iu. do. facit. l. si seruo legato. §. si testator. ff. de leg. j. et. l. fideicommissa. §. interdum. ff. de lega. iij. Bart. ponit alium intellectum quod tota lex loquatur in procuratore falso simplici: prout ante eum intelligebat Odofre. hic: et istum intellectum tenent Bal. Ang. et Sali. et communiter alij. In quo intellectu pondera, quod Barto. intelligit. l. creditoris. alleg. in glo. quando procuratori falso solutum est indebitum, que solutio est contra illum tex. in verbo creditoris: et fortius in verbo obligationis. liberatio. que verba ostendunt, quod erat verum debitum. Secundo aduerte quod Bart. habet pro constanti, quod quando pecunia soluitur falso procuratori, quod dominium non transferatur in eum per. l. si ego. in prin. ff. de neg. gest. que parum facit, et si dicis hic non debet posse competere aliqua condictio, quia nemo condicit rem suam, nisi a fure, vt in gl. rndet Bar. s. in. j. parte quarte. quod princ. et. in. l. falsus in. ij. col. C. de fur. quod hoc debet intelligi, quando pecunia est consumpta, quia sequuta consumptione est proinde ac si a principio fuisset translatum dominium. gl. in. l. iij. §. subtilius. in glo. y. s. e. et ita tenent alij tamen hoc non est sine magna diuinatione.

¶ Ex isto intellectu Bar. et com. collige duas conclusiones que sunt periculose. Prima conclusio est, quod quando procuratori falso soluitur indebitum: et dominus ratificat, tunc contra procuratorem competit condictio indebiti: et non condictio ob cam. ita tenet Bar. hic in duobus locis in. iij. col. super. ij. gl. et in. ij. q. extra gl. et cum eo tenet solus Ang. hic: contrarium et melius tenet Pau. de cast. hic in lectura: et latius in repe. Lud. et Alex. hic: et dixi. s. in eidem. et ita tenet ipsemet Barto. sibi contrarius, in. l. falsus. in. iij. col. C. de fur. motus alio fundamento, quod licet Bal. ibi in. v. opposi. reprobet, tamen leuiter mouet secundum Lud. et Alexan. hic: et consequenter in ista prima conclusione teneo contra

neo contra Bart. ⁊ eius intellectum. Secundā conclusionē vult
Bar. qđ qñ procuratori falso soluitur debitū, ⁊ dñs nō hʒ ratuʒ:
⁊ tūc cōtra falsum ꝓcuratorē cōpetit cōdictio ob causam: vt hoc
tex. non autē condictio indebiti, quia sic esset inducere repugnan
tiam, dicere ꝙ debitū cōdicat᷑ per cōdictionem indebi. Istam cō
clusionem conatur defendere Alexā. hic in. xj. colū. ⁊ duabꝰ seq.
cōtrariū ⁊ melius tenet do. Christo. de castel. Fulgo. ⁊ Ludo. ro.
hic: qđ imo qñ debitū est solutū falso procuratori, contra eū com
petat cōdictio indebiti. Nā de hoc sunt tres text. clari. Primo. d.
l. creditoris. in ducēdo vt. s̄. ⁊ l. titius tñ. ff. de cōsti. pecu. ⁊ l. si ven
didero. §. fi. ff. de fur. nec aliqđ valent tres solutiones Alexā. hic
quas ponit in. xij. colū. quia nimium diuināt. Confirmo per tex.
in. l. sed ⁊ si me putem. in prin. j. de cōdi. inde. vbi erat debitum et
fuit solutum illi qui putabat᷑ adiectus solutioni cū non esset, ⁊ tñ
repetitur cōdictione indebi. vt patet ex natura ti. sub quo situa
ta est illa lex: ⁊ tñ adiectus solutioni censetur procurator. l. iulia
nus. §. j. j. de verbo. obli. Ideo concludo. qđ isto casu ambe cōcur
rant ⁊ simul cōpetant: prout tenet Ang. hic: ⁊ in l. ij. §. et harū. ff.
de verbo. obli. Fulg. Pau. de ca. ⁊ Ludo. ro. hic: ⁊ idē Ludo. j. d.
l. ij. in princ. in penul. char. ⁊ in. §. ⁊ harum, ꝙuis ibi Imo. repre
hendat Ange. ⁊ licet isti Moder. hanc opinionē aliter non pro
bent. Ego cōprobo ⁊ ratione, ⁊ lege. Rōne: nā omne indebitū sol
uit᷑ duplici de causa. vna de preterito. quia credebatur debitum,
⁊ isto respectu cōpetit condictio indebiti: quia regula est. qđ com
petit cōdictio indebiti. quando erratur in causa de preterito: que
si esset vera imponeret necessitatem soluendi alia est causa de fu
turo, vt liberatio sequatur: et quāuis impossibile sit eam causam
sequi, tamen cōpetit cōdictio ob causam. l. si militē. ⁊ l. si ancillaʒ.
C. eo. ⁊ non eūdo per mendicata suffragia, qđ ista remedia cōcur
rāt do tex. i. l. j. in ver. sed si parēdi. s̄. eo. iūcta. l. in summa. in verbo
sed ⁊ agere. ⁊ ibi glo. ff. de cōdi. inde. Ad idem tex. in. l. sed et si me
putē. in prin. ⁊ ibi do. Christo. ⁊ Rapha. no. ff. de condi. inde. imo
plus refert Ludo. hic quosdam repetentes tenere generalius. qđ
quicquid est repetibile per condictionē indebiti, fit etiā repetibi
le per cōdictionem ob causam: ⁊ ecōtra. Sed hoc vltimū nō pla
cet, per tex. in. l. sub cōditione. ff. de cōdi. inde. iuncta. l. qđ seruius.
s̄. eo. Ex istis apparet ꝙ intellectus Bar. licet sit cōmuniter ap
probatus tñ est valde periculosus, vñ Rapha. fulg. hic in penul.
col. ponit aliū intellectū ⁊ dicit, ꝙ alio mō non potest defendi iu
riscōsultus hic: ⁊ fuit ante eū intellectus Nico. mutinensis prout
fideliter refert do. Christo. de castel. ꝑ ideo in hac lege quādo ve
rum debitū solutum est falso procuratori competit solum condi
ctio ob causam: ⁊ non indebiti. vt dicunt quatuor leges superius
adducte: eo, quia iste qui soluebat, sciebat istum esse falsum procu
ratorem: ⁊ cōsequenter non errabat in causa de preterito: ⁊ sic cō
dictio indebiti locuʒ habere non potest: ꝙ autem soluens sciret
eum esse falsum procuratorem apparet: quia ab eo exegit ratiha
bitionem: que ostendit qđ sciebat eum esse falsum. l. si sine. ff. rē ra.
ha. Sed tu dic ꝙ hec non est bona cōsequentia: exigit ratificatio
nem, ergo scit procuratorem esse falsum, non sequitur quia potest
esse ꝙ suspicaret᷑, aut solum dubitaret. l. j. cum gloss. C. de ꝓcura.
Preterea dato ꝙ posset dici large procurator. l. si ego. in princi.
ff. de nego. gest. tamen non potest dici falsus, ex quo soluens scit
eum nō esse procuratorem, nec ipse simulat se esse procuratorem:
ideo nō potest dici falsus, nisi ineptissime loqueremur. Quartum
⁊ vltimum intellectum tradidit do. Bene. de plumbi. in repeti. l.
falsus. §. j. ff. de fur. nam intelligit, ꝙ tota ista lex loquat᷑ vno casu
in procuratore falso simplici: nam si dominus ratificat, res est cla
ra, si vero non ratificat fac tres casus, aut apparet soluentem vo
luisse transferre dominiū pecunie in falsum procuratorē: et tunc
contra eum competunt cōdictiones. Ita loquantur duo respon
sa huiꝰ tex. si appareret oppositum. secus cum nemo cōdicit rem
suam nisi a fure vt in glo. Aut sumus in casu dubio, et tūc factus
est versi. fina. qui est ad hoc singu. ꝯm eum qui vult, quod in casu
dubio competant plura remedia alternatiue, ⁊ ꝓpterea text. dicit
vel ꝙ furtum: ⁊ sic in casu dubio potes intentare condictionē in
debiti. vel ob causam, que presupponūt dominium translatum:
vel potes intentare actionem furti vel cōdictionem furtiuā, que
presupponunt dominiū nō esse translatum. Bene veruʒ est ꝙ in
exercitio cum iste actiones sint contrarie, vna electa alia intentari
nō posset. l. cum filius. §. varijs. ff. de lega. ij. nec dicatur vt dicunt
Bar. ⁊ alij, ꝙ omnis cōdictio degeneret cōtra furem quia respon
det verum esse quando est generalis, veluti triticaria vel certi cō
dictio generalis. secus si specialis vt indebiti, vel ob causaʒ. que
limitatio videt᷑ contra. §. sic itaqʒ. insti. de actio. iunctis. §. prece
den. vbi proprie loquit᷑ de specialibus actionibus, ⁊ tamē tradit
regulā ꝙ omnis actio degenerat cōtra furem: etiā nimis restrin
geret᷑ generalitas regule tradite in. l. fi. in fi. ff. vsufru. quemadmo.
ca. quid tenendū. Ego quinto loco teneo alium intellectuʒ ꝙ ista
lex tota loquat᷑ in procuratore simplici falso: ⁊ qñ soluitur procu
ratori falso indebitū: non solū competat cōdictio indebiti: sʒ etiā
cōdictio ob cām: prout. s̄. tenui in prima cōclusione ꝯ Bar. simi
liter qñ procuratori falso soluitur debituʒ: ꝙ non solū competat
cōdictio ob cām: vt hic in tex. sed etiam cōdictio indebiti: vt ꝓba
tur q̄tuor legibꝰ. s̄. allega. cōtra Bar. vnde pondero ꝙ tex. inde
finite dicit tenet᷑, intelligo non solū cōdictione indebi. sed etiā con
dictione ob cām: vt faciat ad hūc titu. similiter inquātū tex. dicit
a procuratore repetet᷑, ⁊ sic indefinite intelligo vtrāqʒ conclusio
nem vt hoc text. iuncta. d. l. creditoris hoc modo. ista lex bñ facit
ad hūc tit. ⁊ redditur clara ⁊ leges que allegant᷑ in oppositū hoc
modo cōcordant: ⁊ ad ver. nō enī quasi. intelligo aliter ꝙ Barto.
ꝙ iuriscōsultus velit rñdere ad obiectum, qūo hic cōpetat condi
ctio ob cām, ⁊ rñdet ꝙ cōdictio indebiti cōpetit, qñ repetit᷑ quasi
sit indebitū de preterito, sed qñ intentat᷑ cōdictio ob cām, nō repe
titur per illud medium, sed per aliud, quasi ob rem datū sit in fu
turū, vt habes in litera, ⁊ isto modo cessant tot subauditiōes scri
bentiū. Nec puto necessariū subaudire ad tex. ꝙ pecunia esset cō
sumpta vt volunt Bar. ⁊ alij. Sed respōdeo altero de duobꝰ mo
dis. Primo ꝙ tex. hic loquit᷑ in pecunia que cōiter datur ad nu
merum, ⁊ quādo datur ad numerū, etiam si detur simplici nūtio
semper intelligitur translatum dñium, vt tenui in. l. cū quid. ⁊ ibi
late Alex. s̄. si certū peta. ⁊ est glo. ordi. in. l. eius qui. quē ibi mul
tum no. Bar. ⁊ ibi dixi. s̄. si cer. pe. Vel si teneas hic nō est transla
tum dñiuʒ adhuc cōpetunt iste cōdictiones rōne possessionis. l.
indebiti. §. sed si nūmi. j. de cōdi. inde. Intellige tñ omnia supra
dicta, inquātum dictū est cōpetere condictionem indebiti: vel ob
cām, qñ nulla stipulatio intercessit: alias secus esset: tex. est not. in
l. si sine. in prin. ff. rē ra. ha. quem ad hoc multū not. Alexā. hic. tu
vide no. Bar. in. l. ij. ff. de cōdi. inde. Aliam limitationem ad ꝑdi
cta: ⁊ istuʒ tex. ponit Bal. hic in lectura antiqua: ⁊ Lud. reprehē
dit: ⁊ ego reprobaui in. d. ver sʒ si parēdi. ꝑ illū tex. vbi videas. s̄.
eodem. ¶ Gl. fi. in verbo condici. diuiditur in duas partes ꝑnc.
In prima timore taciti ꝯtrarij qđ. s̄. adduxi in euiden. gl. restrin
git tex. in fi. dum dicit condici de condictione furtiua tantum: sʒ
doc. generalius intelligunt, ꝙ verbum cōdici. intelligatur de cō
dictione furtiua, ⁊ etiā de cōdi. inde. vel ob cām: quia omnis cōdi
ctio degenerat contra furem. §. sic itaqʒ. insti. de actio. ⁊ l. fi. ff. vsu
fruc. queād. caue. In scđa parte que est ibi, ⁊ no. hic, gl. timore al
terius cōtrarij, refert opi. Mar. quā oppo. forma vt per Bart. ⁊
opi. Mar. quā gl. refert vt habes per Bar. ⁊ alios licet Bar. sub
tilizando conatus sit defendere Marti. eo modo prout relatum
est in glo. ⁊ idem Bart. in. l. si vendidero. §. penul. ff. de fur. seqtur
Ang. in repe. l. falsus. C. de fur. sed truffa est ꝯm Bald. hic in fi. ꝙ
eodē instanti fiat furtum, ⁊ transferatur dñium. Bart. reprobant
Ange. ⁊ Moder. hic per tex. in. l. falsus. §. j. ver. nullo modo. vbi
no. Ang. ff. de fur. ⁊ ipsemet, Bar. aliter tenet in. l. qm̄. j. de condi.
fur. Alio modo saluat Ang. hic ⁊ plenius in repeti. d. l. falsus. C.
de fur. ⁊ in. l. falsus. §. j. ff. eo. ⁊ multum gloriatur de hac saluatio
ne, ꝙ licet in falsum procuratorem sit translatū dominiuʒ: tamen
potest cōmitti furtum rōne solius vsus. l. si is qui rē. ⁊ l. creditori.
ff. de fur. sed ista saluatio cōfundit᷑ per tex. d. l. falsus. §. j. ver. nul
lo modo. si nullo mō: ergo nec rōne vsus: et ita reprobat Pau. de
cast. Ludo. ⁊ Alexan. ⁊ respondent ad iura alleg. per Ang. vt h̄
per Alexā. Caue tñ dum presupponunt dñium transferri in fal
sum procuratorē. an sit verum ⁊ qūo ꝓcedere possit dixi in glos.
magna in verbo intercedente. ¶ Extra gl. Bar. hic per quatuor
10 qōnes reassumit materiam legis ⁊ glossarū. † Adde circa tertiā
principalem questionem duo. Primo inquātum dicit, si debitor
dat rem proprio nuntio deferendā creditori: dicit Bar. constare
quod in nuntium non transfertur dominium. Tu dic hoc esse ve
rum in specie, secus in pecunia. que si datur nuntio ad numeruʒ
transfertur in eum dominiū, vt est glo. no. in. l. eius qui in prouin
cia. in gl. in verbo nam ⁊ si tibi. ff. si certum peta. ⁊ ibi. Bart. in. v.
colū. sequitur ⁊ multum commendat ibi dixi. Secundo multum
nota limitationem quā ponit Bart. hic ad. l. argentum. ff. cōmo.
vt procedat solum in specie: secus in quantitate: et ratio est, quia
quātitas perire non potest. Ideo casus fortuitus non excusat de
bitorē quantitatis. l. incendium. C. si cer. petat᷑. dixi in. l. qđ te. post
glo. s̄. si certū peta. Adde qđ eandem limitationem ponit Bart.
in. l. si finita. §. si iam ruerint. ff. de damno infec. et ibi multum no.
Imo. ⁊ Pau. de castr. in. d. l. argentum. quamuis non fuerint re
cordati de Barto. hic: ⁊ per dictam. l. argentum. refert ibi Ang.
fuisse decisam questionem de qua ibi per eum. Item considera
11 quod tex. in. d. l. argētum. loquitur de famulo debitoris. † Quid
in famulo creditoris, qui nomine creditoris repetit rem, ⁊ postea
aufugit. vide tex. in. l. si mea causa. §. j. ff. com. late Bart. ⁊ docto.
in. l. eum qui. §. fi. eodem titu. et per canoni. in. c. primo. de cōmo.
Bald. in. l. prima. C. commo. Adde etiam quod vult glos sing. in
l. si quis vxori. §. apud labeonem. ff. de fur. de qua dixi in. l. cum
fundus. §. seruum tuum imprudens. ff. si cer. peta. et eum exami

nat Alex. hic in antepenul. et penul. col. Tu autē subtilius consy dera, quod licet omnes transeant cum decisione Barto. limitan do vt per Alexan. hic. Ego puto posse teneri contrarium, quod soluens procuratori penitus falso, etiam si habuerit iustam cre dulitatem, tamen nullo modo liberatur. Et ad ita tenendum mo uet me tex. in. l. qui hominem. §. si nullo. ff. de solu. vbi est tex. quod qui soluit ei qui nullum habet mandatum, non liberatur a domi no. Et si dicatur, quod in illo text. non habebat iustam credulita tem credendi. Ego respondeo quod imo. nam pondera qd text. dicit, quamuis existimauerit voluntatem domini, tamē nullo mo do liberatur. Item si diceres contrarium, ibi non fuisset aliquod dubium: oportet ergo presupponere, quod soluens haberet iustā causam credulitatis. Secūdo moueor, quia tex. super quo se fun dat Barto. videtur facere in oppositum: scilz. in. §. seruum tuuz imprudens. Nam pondera quod tex. ibi loquitur in solutione fa cta bonefidei possessori habenti titulum, quo casu non videt pos se imputari debitori. secundo ille tex. loquitur, quādo solutio fuit facta virtute contractus celebrati cuz bonefidei possessore, vnde ille iuste potuit sibi soluere. l. quod si seruus. ff. de solu. declarat Barto. in. l. eum qui ita. in princi. ff. de verbo. oblig. in. l. filius pa ciscendo. C. de pac. et ad hoc pondero. l. si fugitiuus. ff. de solu. sed ista omnia cessant in casu nostro: quia iste qui soluit non contra xerat cum procuratore falso, et sciebat alium esse dominum, et sic videtur quod text. alleg. per Bart. non faciat ad propositum. Et pondera q contrarium in discursu visus est tenere Bar. in. l. fal sus. in penul. col. C. de fur.

1 Dñs potest dare seruū proprium alicui vt torqueatur.
2 In obligatione rem dari vel reddi, etiam post mortem potest agi ad rem.
3 Fur cui est data pecunia ob causam, an teneatur furti vel condi ctione ob causam.
4 An in fure publico crimen dicatur publicum.
5 Que sit pena furti. nu. 5. et. 7.
6 Qua pena debeant crassatores puniri.
8 Quod dicatur furtum enorme.
9 Ex causa licitum est leges et statuta transgredi.

Cum seruus. Diuis et summa vt p bar. In tex. ibi: pfectus vigilū: etiā supremo supplicio affecit: et subaudi alio non do cto nec pbato: quia iste attius falso insinuauit pfecto vigilum, q seruus erat suus proprius: et q vere furtum fecerat, ex quo debebat suspēdi: iste prefectus credidit soli assertioni do mini et male: et attento q esset seruus fecit eum suspendi, et male fecit: quia non debuit credere soli assertioni etiam si esset domi nus: quia hodie est restricta potestas dominorum in seruos, vt non possint in eos seuire. l. j. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. j. insti. eo. et ideo dicit tex. quod potest agi cōdictione ob causam. cō tra attium vt seruus detur acsi viueret: nā seruus solum fuit da tus: vt torqueretur, et non cōperto crimine redderetur, causa nō est sequuta, merito competit cōdictio ob causaz. In tex. ibi: labeo ait. Istud dictum contradicit decisioni preceden. vbi dicitur agi condictione ob causam: ergo trāslatum erat dominiū: quia ne mo condicit rem suam, nisi a fure. §. sic itaqz. insti. de actio. hic au tem dicitur agi ad exhibēdum: sed actio ad exhibendum cōpetit dño vel quasi regulariter: ideo subijcitur distinctio proculi que concordat has cōtrarietates, vt dictū labeonis procedat, quādo dominium non est translatum, quo casu potest agi actione ad ex hibendum et etiam furti. Si autē dominium sit translatum, tunc non cōpetit actio ad exhibēdum: sed cōdictio ob causam: ista est intentio huius legis. † Not. primo ex tex. ibi: dedisti eum in qōnem. q dñs potest dare seruum pprium alicui vt torqueatur: hodie tamen fm Ang. non posset sine causa, cum potestas domi norum in seruos sit restricta. l. j. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. iuncto ti. insti. eo. et per illos tex. arguēdo de seruo ad monachū: dicit Bald. in. c. ad nostram. de appel. et monachus[a] ex leuissima causa intolerabiliter tortus. potest exire de monasterio sine licen tia abba. dicens, qd de hoc fuit interrogatus a generali fratuum minorum. Tamen aduerte, inquātum Ange. dicit, q istud q di citur hic non procederet hodie: nam contra hoc facit: quia restri ctio potestatis dñorūz in seruos erat tempore istius legis. Ideo est aduertendum, q dominus dederat seruūz vt torqueretur, nō a priuato, sed a iudice: et istud bene potest fieri: quid autē sit in libero homine an possit se tradere ad torquendum: tenet Barto. q nō reprobata gl. in. l. interdum. §. qui furē. ff. de fur. quia nemo est dominus[b] membrorum suorum. Adde bene facere qd decidit Bar. de rustico: qui non potest paciscer q si amplius reperiat in vinea talis possit percuti fm Bar. in. l. j. §. vsqz adeo. ff. de iniur. Guill. Abb. Bal. et Ange. in. l. si vnus. §. illud. ff. de pac. facit qd no. Bal. et alij in. l. cum donationis. C. de transa. dū tamen subdit Bar. quod tortura est meri imperij,[c] dic melius vt per Bal. in. l.

a Monachus. adde q talis mo nachus nō dr apostata re: qz nō fu gat: sed cā fu ge ǫsyderat i apostasia. vt in. l. qd si fugitiuus. §. itē celsus it. ff. de edi. edi. imo vbicūqz esset ini micus mo nachi: ita q est verisimi le q ēt citra debita et ho nesta si pete ret licētiā si nō daret pt monach⁹ fa cere sine li cētia abba. etiaz ea que alias regre rent licētiaz fm Car. za. in cle. j. i. vij. col. de statu mo. et ibi ēt vult q isto casu possit tener arma.

b Nemo est dñs. adde. l. liber hō. ff. ad le. acq. c. cū ǫtingat. de iei. excō.

c Tortura est meri im perij. Adde Bal. in. l. ea q. C. de his qui vt indi. bal. i aut. de testi. in. §. j.

2 imperiū. in. v. colū. et ibi dixi. ff. de iurisdi. om. iudi. † Scdo not. ibi: ages cum attio. fm Bar. et alios doc. quod in obligatione rē dari vel reddi: etiā post mortem debet agi ad rez: licet executio et etiam condēnatio fiat in estimatione: sed in obligatione rē resti tui, potest agi ad estimationem, vt hic per eum: et plenius in. l. sti pulationes non diuiduntur. in vltimis oppositionibus in. xiij. et xiiij. opp. et in. vj. q. ff. de verb. obliga. quāuis cōtrarium videatur velle Bart. in. l. si pecuniā. §. j. ff. eo. nisi intelligas in obligatione rem restitui. Tu consydera q Bar. et doc. videntur inaduertēter loqui: quia illa differentia procedit in cōtractibus nominatis in quibus obligatio rem dari vel reddi est precisa: sed hic sumus in contractibus innominatis, in quibus obligatio dandi nō est pci sa: sed agit ad interesse. l. naturalis. §. j. et ibi no. Bart. ff. de pscri. verb. glo. in. l. j. in quarta parte. C. de sen. que pro eo qd interest. et latius Bart. in. d. l. stipulationes non diuidunt. in. xi. et. xij. oppo. sed saluando Bart. et doc. puto sic posse dici: qd illud qd dicitur: quod in contractibus innominatis obligatio dandi non est pre cisa: procedit quādo agitur actione prescriptis verbis: cōtra eum qui promisit dare vt dd: sic loquuntur predicta: sed quando qs agit cōdictione ob causam, non vt ǫtractus impleatur: sed vt re scindatur: et sic agit ad repetēdum quod dedit, tūc obligatio est precisa: et ille tenetur precise dare: ne sequatur absurdum: quod soluendo interesse, habeat illam rem me inuito: vt in. l. j. in fi. ff. de rerum permu. Et istud est quod proprie vult dicere tex. hic in §. ages cum attio. etc. et not. istam pulchram et subtilem doctrinā.

3 † Tertio not. ibi etiam furti te acturum, qd fur cui data est res ob causam: sed non est translatum dominium, tenetur furti: sz nō condictiōe ob causaz. vt differat a prece. et sic est fortissimus tex. et contra illud quod tenent doc. in. l. prece. vbi volunt, quod odio furis ambe competant, contra quē furez omnis actio degenerat vt ibi dixi. Alexā. ibi respōdet, qd hic est dictio implicatiua: etiā furti, que implicat etiam condictionem ob causam. Sed minus bene ǫsyderauit hūc tex. quia illa dictio etiam, implicat actionē ad exhibendum, iuxta dictum labeonis relatum in textu, qd fm proculum procedit hoc casu. Consydera etiā si dici posset, q licet hic text. nihil dicat de condictione ob causam, tamen non negat quin etiam competat. Dicemus ergo suppleri tum ex. l. pce. in fi. tum ex regula que habet, qd contra furē omnis actio degenerat. In glo. in verbo summo supplicio. circa hāc gl. videnda sunt tria. Primo an prefectus vigilum habuerit iurisditionem affi ciendi summo supplicio hunc seruum, et conclude quod, non fm cōmuniter doc. Idē tenēt Guil. et Ange. in. l. magistratibus. ff. de iurisdi. om. iudic. nisi hoc concedatur propter vilitatem persone quia seruus fm Ja. bu. Guil. Alber. Bar. et Ang. hic, allegātes ad hoc. l. interdum. §. qui furē. ff. de fur. et licet Fulg. et do. Alexā. dicant, qd illa lex nihil facit: qd nesciūt eam inducere: tu dic quod inducitur hoc modo, vt hic per Alb. quia ibi quo ad causaz fur ti equiparantur pretor vrbis et prefectus vigilum, ppter quā eq parationem doc. colligunt, qd in seruis puniendis equiparantur quāuis Fulgo. et Alexā. hic contradicant. per. l. penul. C. de offi. prefec. vigi. Sed in hoc non est insistendum quia nullius est vtili tatis et pro nunc tutius est dicere, qd hic prefectus vigil. de facto excessit in tribus. Primo, quia non habebat cognitionem in cau sis criminalibus. Scdo, quia fecit suspendi absqz eo quod sibi cō staret de crimine, et stetit soli assertioni attij. Tertio, quia p furto scdm omnem sententiam non debebat mori, nisi esset public⁹ la tro. l. capitalium. §. famosos. ff. de penis. Secundo diligenter no.

4 istam glo. dum dicit, qd crimē furti non est publicum, licet impo sita sit pena capitalis. Istam glo. no. Bal. hic in vlti. col. et quod quamuis fur sit manifestus aut latro, ita qd debeat furca suspē di vt statim. §. dicam, tamen per hoc nō efficitur crimen publicū vt quilibet de populo admittatur ad accusandū: in quo bal. late distinguit vt hic per eum. Item per istā glo. no. Pau. de ca. licet per statutum ciuitatis p aliquo crimine priuato imponat pena mortis, non per hoc efficitur publicum, vt qlibet de populo ad mittatur ad accusandum. Adde tex. in. l. ij. iuncta. glo. §. j. ff. de cō cus. quā ad hoc pro singulari no. Bald. in. l. si eum. §. qui iniuria rū. l. si quis cau. et vide Bar. in. l. j. ff. de publi. iudi. et in rub. ff. de popu. actio. cum concor. alleg. per Alexan. hic. Vltra scribentes adde qd Bal. in. c. at si clerici. in. vj. colum. in fi. de iudi. dicit istā glo. esse vnicam de iure ciuili, qd licet pro furto imponatur pena capitalis: tamen non per hoc est crimen publicum: et ideo nō ad mittitur ad accusandum, nisi cui ciuiliter actio furti competit. Istam glo. etiam ad hoc no. Bald. in. c. j. §. iniuria. in. ij. col. in fi. de pac. iura. fir. Tertio videndum est iuxta hanc gloss. posito qd prefectus vigilum habeat iurisditionem: an potuerit pro furto

5 punire pena mortis. † et consequenter videndum est que sit pe na furti de iure cōmuni. Conclude q in famoso latrone clarū est quod furca suspēdi debet. l. capitalium. §. famosos. ff. de penis. eo dē, modo fur famosus fm Bart. ibi: idem in crassatore. d. l. capi talium

talium.§.crassatores.⁊ quis dicatur famosus latro declarat text.
in.§.fures.in auk.vt nulli iudi.⁊ dicit fur famosus suspendendus
furca,qui tria furta cōmisit fm Bal.in.l.nemo.C.de epi.audi.⁊ in
auk.sed nouo iure.in.j.colum.C.de ser.fu.sequitur Angelus.in.l.
ꝙ si nolit.in.§.quia assidua.ff.de edil.edic. quāuis aliter videat
velle do.Alexan.in consil.ccxciiij.incipiē.stante statuto ciuitatis
parme.lib.ij.allegās ꝙ ita tenēt Iac.bu.Ange.⁊ Sali.in.d.auk.
sed nouo iure.scz ꝙ fur famosus non debet furca suspendi: istud
mihi placet contra Bar.⁊ pro hoc pondero tex.in.l.capitaliū.§.
crassatores.iuncto.§.famosos.ff.de pe.q̄ iura sic induco,dicit tex.
in.§.famosos.qd famosi latrones debent furca suspendi in sola-
6 tium interemptorum: ⁊ vt transeant in exemplū ceteris.† Pon
dero istud verbū interemptorū,quia videt loq de his qui in stra-
tis publicis nonsolum diripiunt bona,sed etiam occidunt homi
nes. Item in.d.§.crassatores.queritur qua pena debent crassato
res puniri,⁊ dicit tex.ꝙ debent puniri capitali pena,si in via pu
blica cum armis bona diripiunt,ergo simplex fur etiam si sepius
surripuisset,non debet puniri pena capitis,⁊ maxime quia in cri
minalibus debet sumi initior pars,alias fur non debet furca su-
spendi. Glo.⁊ doc.in.c.inter alia.de immu.eccle.⁊ gl.in.c.si quis
fortitudinem.xxiij.qō.iij.sed debet fustigari ⁊ aliter puniri fm
formam.d.auk.sed nouo iure.qui est ad hoc melior text.qui sit in
iure fm Bald.in.l.ij.ad fi.C.de noxa.Et vide docto.in.d.auk.sed
nouo iure.precipue Ange.in lectura florenti.ponētem pulchras
7 decisiones in ista materia.† Limita istam conclusionem.nisi esset
vnum furtum multū enorme:tunc pro illo potest furca suspendi:
dato etiam ꝙ statutū tria requireret:quia vnuz furtū valde ma
gnum equipollet tribus,arg.l.si is qui tres.§.fi.ff.de excu.tuto.⁊
quia licitū est ex causa leges ⁊ statuta trāsgredi fm Innoc.in.c.j.
de cōstitu.Ita p predicta tenet Bald.in.d.auk.sed nouo iure.in
j.col.in fi.⁊ idem Bal.in.c.j.§.iniuria.in.ij.col.de pac.iur.fir.vbi
refert ita tenere Cy.in.d.auk.sed nouo iure.ad hoc etiā alle.istuz
tex.Adde qd illam decisionem Bald.sequitur Abb.panor.in.c.
inter alia.in vlti.colū.de immu.eccle.⁊ Ange.de arc.in tractatu
malefi.in verbo vestem scelestem abstulit.vbi refert dum asside
ret Perusij:ita semel obseruauit dictū Bald.Adde qd idem per
illa duomet fundamenta tenet expresse Ange.in.l.qd si nolit.§.q
assidua.ff.de edil.edi.Ange.de are.in.§.ex maleficijs.institu.de
8 actio.in.iij.colū.⁊ idem Ange.insti.vi bo.rap.in prin.† Et adde
qd furtum dicitur enorme:licet sit modicū:quādo est valde scan
dalosuz:quia ex eo sequitur fractio pacis publice:ita Bald.l.c.j.
in.§.si qs quinqz.per illuz tex.de pac.tenen.in vsi.feu.Ego teneo
cōtra Bal.⁊ cōtrarium tenent Sali.Fulgo.⁊ Pau.de cast.in.d.
auk.sed nouo iure.vbi etiaz Areti.idem tenet dicens,ꝙ illa deci-
sio Bal.non seruatur in practica.Ioā.de ana.in.c.fi.de fur.⁊ do.
Augusti.ariminē.in additioni.quas fecit sup dicto libro malefi-
ciorū in verbo vestem scelestē abstulit,q̄uis nullum de predictis
alle.eo,quia leges ⁊ statuta preponderant cōsuetudinem furādi,
⁊ nō rem furatā,⁊ cōtra Bar.multū pondero tex.in.c.furtū.xiiij.
9 q.vlti.nec tex.allega.per Bal.obstat,quia loquit in materia non
penali.Et ad dictū Inno.volentis † qd ex causa licituz est trans-
gredi leges ⁊ statuta:de quo plene dicam in.l.j.C.de preci.impe.
offe.post Bal.ibi.Ego nunc accommodo duas pulchras solutio
nes.Primo dico qd dictum Inno.procedit in maioribus magi-
stratibus:secus in minoribus,vt in potestatibus terrarum. vel ci-
uitatū qui iurant seruare statuta:ita sing.limitat Bal.in auk.ho
die.C.de iudi.q̄uis aliter teneat idem Bald.in illo.c.j.in.ij.et.iij.
col.de consti.Scdo ⁊ adhuc nota.limitat Sali.dictū Inno.in.d.
auk.hodie.vt procedat in causis arduis statum reipubli.concer
nentibus,alias secus vt in casu.l.si quis filio exheredato.§.hic
quoqz.ff.de inius.rup.facit bene qd dicit Bal.in.l.obseruare.§.
pficisci.in.xi.q.ff.de offi.pcon.⁊ lega.per dictū Innoc.s.relatuz
excusari officialem in syndicatu q ob multorum salutē leges vel
statuta trāsgressus est. Alibi idē Bal.in.c.obertus.in q.cau.feu.
amit.dicit per illud dictū Inno.ꝙ ppter causam terribilē licitū
est leges transgredi.nota bene predicta omnia.¶ Vltimo ex ista
glo.no.fm Pau.de ca.⁊ Alexā.dū gl.dicit,ꝙ iste prefectus vigi
lum iniuste fecit.Pondera hic glo.qd lz sniā lata ab eo qui caret
iurisditione sit nulla:tñ glos.appellat iniustam:⁊ sic habes,qd si
is q vult facere sniam nullā,dicat iniustam:tñ substinet eius intē
tus,⁊ exponit iniustam.i.nullā.ad quod vide glos.in.l.scire opor
tet.§.fi.l verbo iuste.ff.de excu.tuto.⁊ ibi Bal.⁊ Bar.in.l.j.in.iiij.
colū.C.de fur.¶ Glos.fi.in verbo acturū.diuidit in tres partes.
In prima colligit notabile ex text.Scdo contra illud opponit ⁊
dupliciter soluit.In tertia alle.concor.Scda ibi:⁊ sic est contra.
Tertia est in fi.ibi:⁊ facit.In secunda parte dum glo.vult ꝙ lu-
cratur qui volūtatem implet:facit.§.pterea.lo.vlti.insti.de actio.
Sic ⁊ econtra dicitur perdere,qñ fit contra volūtatē:dato qd lu
crum consequatur.glo.in.l.paulus respōdit creditorē.ff.de solu,
facit.l.fi.in fine.ff.de vsu.⁊ habi. Iason.

1 ☞ An si in cōtractu apponatur verbum dare,dicatur emptio vel contractus innominatus.
2 Cognoscitur contractus ex proprietate verborum.
3 Appellatione emptionis ⁊ venditionis,non continetur contractus innominatus.
4 Res emphiteotica an possit permutari sine cōsensu domini.
5 Quid in prohibitione testatoris.
6 Quid in licita venditione rerū ecclesie,an possit fieri pmutatio.
7 In contractibus innominatis perempta specie,debitor non liberatur,secus in cōtractibus nominatis.
8 In contractibus innominatis si quis fecit quod potuit,an liberetur.
9 Differentia inter verbum dare.⁊ verbum tradere.
10 Obligatus ad speciem vltra quod teneatur dare,an etiam teneat cauere.nu.11.
12 Vendo domū p pecunia quā habeo in arca,an valeat venditio.
13 Donatio an sit contractus nominatus vel innominatus.
14 Si donatio est contractus innominatus, quomodo habeat locū condictio ob causam.
15 In contractibus innominatis quando habeat locum condictio ob causam.

Dedi tibi pecuniam. Ista lex fm
Barto.est
valde notabilis:⁊ dicit do.Christopho.de castel.ꝙ est
aurea lex:et ꝙ non habet similem in iure:⁊ fm Pau.
de cast.est singularis ⁊ subtilis lex.h.d.in summa.si do pecuniā vt
des stichum,non est emptio,sed datio ob causam:et sic contra-
ctus innominatus.Ideo pecunia data potest repeti per condi-
ctionem ob causam:altero de tribus modis:si stichus moriatur
anteq̄ dederis:vel si tradidisti cum esset alienus ⁊ sic nō dedisti:
vel etiam ⁊ tertio si dedisti:sed nō vis de euictione cauere.h.d.to
ta lex.diuiditur in duas partes.Primo ponit decisio.Secunda
ibi:⁊ ideo,ex decisione inferuntur tres illationes:licet glo.⁊ male
dicūt,ꝙ sunt tres rationes ⁊ iste tres illationes tendunt ad vnuz
effectum.s.ad ostendendum,ꝙ q̄uis in cōtractu emptionis ⁊ vē-
ditionis ⁊ in alijs ꝯtractibus nominatis,ille qui impleuit nunq̄
possit agere,vt contractus resoluatur,⁊ sic cōtra non implentem
nunq̄ possit agere condictione ob causam ad repetendum illud
qd dedit.l.inciuile.C.de rei vēdi.⁊.l.ea conditione.C.de rescin.vē.
Tamē in contractibus innominatis:quia debiliores sunt,et sic q
dedit pecuniam potest agere contra nō implentez, nō solū actio-
ne prescriptis verbis vt adimpleat:sed etiam ad resolutionē cō-
tractus:⁊ sic ad repetitionem solum per cōdictionem ob causam
siue ille non det:quia nō possit:eo quia stichus premissus sit mor
tuus:siue nō det,quia nō est suus,facit tamen qd pōt, quia tradit
siue etiam det sed nō perfecte quia nolit cauere,⁊ ratio huius vl-
timi est,q tenet dare nō solum tenet transferre dñium sed etiam
tali modo transferre qd effectualiter auocari non possit.l.si rem
meam.vbi text.not.ff.de solu.Ideo necessarium est qd promittat
de euictiōe prout.j.dicam,illa cautio succedit loco speciei:ista est
1 substantia huius legis.¶ † Not.primo ex hoc tex.ꝙ si in contra
ctu interueniat preciū pro re certa,et apponatur verbum dare.ex
parte eius qui obligatur ad speciem non est emptio nec vendi-
tio,sed contractus innominatus propter verbum dare:quod est
contra naturam emptionis ⁊ venditionis,vt habes in glo.Limi
ta istam legem quatuor modis.Primo vt procedat quando est
appositum verbum dare.quod importat trāslationem dominij:
secus si apponatur verbum magis generale.vt verbuz accipere.
l.naturali.§.j.allega.in gloss.vbi dicetur.Secundo limita istum
tex.procedere,quādo esset dubium quem cōtractum vellent par
tes facere,secus si esset certum vt quia fecissent venditionem,tūc
verbum dedit,impropriatur.l.si stipulatus.ff.de vsur.facit in si-
mili tex.in.l.in actione.C.de rebus credi.Et ex hoc inferunt Bart.
Albe.⁊ omnes docto.hic ad instrumenta nostri temporis,quibus
dicitur:dedit vendidit ⁊ tradidit,cum appareat per verbum ven
didit,qd partes volunt facere venditionem: tunc verbum dedit,
impropriatur pro tradidit.Idem tenet Barto.in.d.l.si stipula-
tus.et in.d.l.naturalis.§.j.et in.l.ex empto.in princip.ff.de actio.
emp.⁊ in.l.j.C.de rerum permu.Sed caue,ista saluatio doctoruz
procederet quādo solum diceret in instrumento dedit ⁊ vendidit,
tunc potest impropriari verbū dedit:vt ponat pro tradidit.In
istis terminis loquitur tex.in.d.l.si stipulatus:sed in casu docto-
rum cum sint ista tria verba dedit vendidit ⁊ tradidit: nō potest
verbum dedit,exponi pro tradidit:q2 sic esset bis tradidit.Pro-
pterea consydera si esset melius dicere qd primuz verbum dedit,
reijciatur ex quo repugnat venditioni,per regulam.l.cum preca-
rio.ff.de preca.Tertio limita istam legem non procedere quan-
do dictum esset do tibi pecuniaz pro precio,vel nomine precij,vt
des stichum.Nam vbicūqz fit mentio de precio apparet qd par-
tes volunt facere venditionem.l.fin.et ibi gloss.C.de predi.curia.

lib.x.cum si, ſm Guil. Pau. de ca. ⁊ Alexan. in. l. ij. in princip. ſ.
si cer. pet. vbi examinaui. et ibi etiam tetigi de intellectu. l. cum
manusata. §. fi. ff. de contrahen. empt. Et vltra cõmunia pro p̄di
cta conclusione est glos. in. l. apud celsum. §. de auctoris. in verbo
precio accepto. ff. de excep. doli. cum. l. cum dotē. et ibi not. Bald.
C. de iure do. Quarto limita istam legem procedere. quando ver
bum dare adijcitur certe speciei vt hic, secus si adijcereť generi,
tunc esset emptio ⁊ veniret dare nõ ex natura ↄ̄ctus, sed ex natu-
ra rei deducte in contractũ ſm Barto. in. l. ij. ad fi prin. ſ. si cert.
2 pe. cum cõcor. quas ibi dedi. ¶ † No. secũdo. quod vbi inter par-
tes geritur aliqđ negotiũ informe, non expresso aliquo nomine
cõtractus, ⁊ dubitať quis ↄ̄ctus sit ille, tũc attendiť ꝓprietas ver
borũ vt hic: ⁊ in dubio censeť ille ↄ̄ctus q̄ verbis magis cõuenit.
facit. l. vbi ita donať. ff. de dona. cau. mor. ⁊ in simili tex. cum glos.
in. l. nõ codicillũ. C. de testa. ⁊ in. d. l. cum precario. ff. de preca. dic
vt late per Bar. in. d. l. vbi ita donatur. ⁊ Bal. in. l. si pater. in. ij. le
ctura. ff. de adop. vbi dicit ꝙ in hoc cõtrario oēs freneticauerunt
3 preter Cy. ibi: ⁊ late Bal. in. l. ij. in prin. ſ. si cer. pe. ¶ † No. tertio
ex hoc tex. ꝙ nomine emptionis ⁊ vẽditionis non contineť aliqđ
contractus innominatus, ⁊ consequenter non contineť permuta
tio, imo se habēt tanq̄ species opposite. l. j. §. fi. ff. de rerum ꝑmu.
vnde facit iste tex. ſm Bal. ⁊ Alexã. ꝙ si in statuto fit mentio de
emptione ⁊ venditiõe, nõ contineať ꝑmutatio, ⁊ ita tenent Spe.
⁊ Io. an. in titu. de emp. ⁊ ven. §. nunc dicendum. versi. sed pone
statutũ. Bal. in. l. j. C. de re. permu. Pau. de cast. in. l. j. ff. eo. Ant.
de but. in. c. constitutus. de in integ. resti. Tu adde text. in. c. j. de
his que fiunt a p̄la. sine consen. cap. vbi alternatiue poniť inter
vẽditionem ⁊ permutationẽ, ⁊ ibi Panor. in. ij. notabili. ad hoc
no. postea distinguit, vt ibi per eum. Adde etiam text. cum gl. in
l. fi. C. de predi. curi. lib. x. Intellige tamē sane, nisi essemus in ma-
teria non odiosa sed fauorabili: ⁊ militaret identitas rationis:
hinc videmus, ꝙ edictum edilium curulium loquens in re vendi
ta vitiosa, vt possit redhiberi hꝫ locum etiam in ꝑmutatione. tex.
est in. l. sciendũ. §. deinde. versi. sed si quis ꝑmutauerit. quē Ang.
reputat ad hoc mirabilem. ff. de edil. edic. facit. l. fi. ff. de re. ꝑmu.
4 † Hinc videmus ꝙ res emphiteotica que non põt vendi vel alie-
nari sine cõsensu domini, non potest etiam permutari cũ alia re:
qꝛ est identitas rationis: ita glo. ⁊ docto. in. l. fi. C. de iure emphi.
Spe. ⁊ Ioan. and. in titu. de loca. §. nũc aliqua. ver. xxj. ⁊ clarius
Guili. de cu. Bald. ⁊ Ange. in. l. cũ hi. §. si cui. per gloss. ibi. ff. de
transac. Ioan. an. ⁊ Imo. in. c. potuit. de loca. q̄uis contrariũ ⁊
male tenuerit idem Bal. post Iac. de are. in. l. si domus. §. fi. ff. de
5 lega. j. † Hinc etiam videmus quod si testator prohibuit ne filius
possit vẽdere res immobiles: qꝛ vult quod perpetuo remaneant
in familia, qđ non poterit etiam permutare, propter identitatem
rationis consyderata mēte ⁊ effectu testatoris. Ita late cõcludit
Bald. hic: Bald. ⁊ Ange. in. d. l. cum hi. §. si cui. post gl. ibi, secus
autem esset: quando esset diuersa ratio inter venditionem ⁊ per-
mutationem. Et ad hoc bene facit quod decidit Bart. in. l. sicut.
§. sed ⁊ si permiserit. per illũ tex. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. re-
6 ferens sepius vidisse de facto: † quod si episcopus dedit licentiā
abbati vendendi res immobiles ecclesie pro satisfaciendis debi-
tis, ꝙ nõ põt ꝑmutare, cũ sit diuersa ratio: qꝛ ꝑmutãdo non satis
fit debito, saluo si aliter vẽdi nõ possent: vt ibi ꝑ eũ, qđ limita vt ꝑ
Bar. in. l. aristo. ad fi. p̄n. ff. de dona. qñ esset p̄ncipal̄r ꝑmutatio: se
cus si esset principaliter vẽditio habēs mixturā permutationis:
vñ dicit ibi Bar. se de facto ↄ̄suluisse: ꝙ cũ papa dedisset licentiā
abbati vẽdendi certũ fundum ecclesie, põt eum vendere pro mil-
le, ⁊ pro alio fundo qui permutabatur. Et de hac materia adde
etiam Bald. in l. ij. C. de vsucap. pro empto. ⁊ in. c. j. de contro. in-
7 ter do. ⁊ emp. ¶ † Quarto no. in ver. ⁊ ideo. in contractibus inno
minatis debitor speciei perempta specie non liberatur, quin pe-
cunia data possit repeti etiam si non fuit in mora vel culpa: secus
esset in contractibus nominatis. l. si vt legati causa. ff. de verbo.
obli. l. qđ te. vbi dixi. ſ. si cer. pet. Et ex hoc habes correlarie not.
quod in cõtractu innominato periculum interitus speciei debi-
te, non pertinet ad alterum contrahentem: secus est in emptione
⁊ venditione: vbi periculũ est emptoris, nec põt agere ad estima-
tionem aut repetere pecuniam. §. cum autem. insti. de emp. ⁊ ven
di. ⁊ ratio diuersitatis est: qꝛ contractus emptionis est perfectus
ante implementum. l. necessario. ff. de peric. ⁊ commo. rei vendi.
ideo periculum est emptoris. Sed in ↄ̄ctibus innominatis con-
tractus ante est imperfectus. l. j. ff. de rerum permu. istud notabi.
8 qualiter intelligatur statim dicā in gl. in ver. possum. ¶ † Quin-
to no. in ver. finge. ꝙ in contractibus innominatis qui non dedit
prout dꝫ: fecit tamen qđ potuit, qꝛ tradidit, nõ liberať quin datũ
possit repeti. Limita in cõtractu innominato trãsactiõis: vbi qꝛ
est inductus fauore minuēdarum litium, in eo qui promisit dare
sufficit tradi si plus non põt, nec repetitur datam. tex. est no. in. l.
si pro fundo. vbi Bart. ⁊ doc. C. de trãsac. idem Bart. in. l. si quis
aliam. in prin. in. iij. col. ff. de solu. Scđo limita quando talis res
fuisset tradita ex causa permutatiõis cum re que fuerat exposita
9 venalis. tex. habes sin. ⁊ exemplũ in. l. j. C. de rerũ ꝑmu. ¶ Sexto
no. ibi: sed tñ eum tradidisset. differentiam inter verbum dare
qđ importat translationem dominij, et verbũ tradere quod nõ
importat dominium: facit. §. sic itaque. insti. de acti. et. l. vbi aũt
nõ apparet. §. fi. ff. de verb. obli. aliquãdo tñ ratione subiecte ma-
terie, verbum dare impropriať pro tradere. l. j. in prin. cum glo.
ff. depo. glo. in. l. nõ videť data. ff. de reg. iur. cũ alijs que allegaui
10 ſ. in. j. no. ¶ † Septimo no. ex ver. si. quod qui est obligatus dare
speciem ex cõtractu innominato, vltra hoc qđ det: teneť etiā ca-
uere, alias datum repetiť: ⁊ in hoc differt ab emptiõe ⁊ venditio
ne, vt declarat Bar. in lege si meam. ff. de solutioni, ⁊ talis cautio
succedit loco speciei ſm Barto. in. l. cum hi. §. qui hominem: et
in. l. si quis aliam. in prin. in. ij. col. ff. de solu. Limita istum textũ.
procedere quando cautio venit ex natura ↄ̄ctus innominati ex-
presse vel tacite, vt est hic, qꝛ qui promisit dare teneť taliter dare
qđ euinci non possit. d. l. si rem meam. Ideo teneť cauere: qꝛ si cõ-
tingeret euinci, cautio esset loco speciei: vt predixi. Alias in con
tractu innominato non teneť quis cauere, ⁊ si nolit cauere: datũ
non repetitur. tex. habes ⁊ exemplum in. l. iij. in prin. ⁊ ibi Bal. ⁊
Ful. ſ. eodem ⁊ do. Christo. de castel. ⁊ Ful. hic. ¶ Gl. in verbo
procliuior. diuidiť in duas partes. Primo declarat tex. In se-
cunda que est ibi: sed videtur. oppo. cõtra tex. ⁊ dupliciter soluit
11 ⁊ tenet secundā solu. ⁊ bene. s. ꝙ in. d. l. naturalis. §. j. † est verbum
accipere magis generale qđ de necessitate nõ importat trãslatio-
nem dominij: sicut hic verbũ dare. Limita nisi verbum accipere
vel recipere adijcereť generi vel quantitati, tunc importat domi
nij translationem, non ex natura ipsius verbi, sꝫ ex natura rei cui
adijciť. l. cuꝫ mora. ⁊ ibi Bar. ⁊ alij ad hoc no. C. de transact. ⁊ idē
Bar. in. d. l. naturalis. §. j. Confirmo per bonum simile: nam ver-
bum trado non importat translationē dominij, vt dixi in tex. ⁊ est
tex. in. l. si rem tradi. ff. de verb. obli. Istud est verum nisi adijcia-
tur generi vel quãtitati. glos. est sing. in. l. a substituto. §. fi. cum. l.
seq. vbi est glo. ff. de lega. j. ⁊ ibi doc. precipue Imo. ⁊ Moder. ad
hoc no. ⁊ reputant singularē pro limitatione. d. l. si reꝫ tradi. Ad
uerte circa predicta ad duo. Primo, ꝙ ex solutiõe glo. ibi: vel di-
co, habemus inferre ꝙ pactum qđ fit cõtra naturā cõtractus. fa-
cit illum trãsire in aliam speciem contractus. Et si contra argua
tur, ꝙ imo tale pactum contra naturam contractus initũ sit nul
lum per. d. l. cum precario. Respondeť, ꝙ vbicunqꝫ essemus in ca
su claro. verũ est, ꝙ pactuꝫ reijceretur. d. l. cũ precario. sed in casu
istius legis eramus in casu dubio, quem contractum vellent face
re partes. hinc est qđ si partes expresse egissent facere venditio-
nem, ⁊ postea apposuissent pactum qđ dominium transferretur
reijceretur pactum. Secũdo aduerte circa gl. ibi. hi vero in quāti
tate, nā ex ea habes, ꝙ quãdo datur pecunia vt quantitas cēseť
12 vẽditio: sed si datur vt species. nõ est vẽditio. † Et ex hoc infertur
ꝙ si vendo tibi istā domum ꝓ pecunia quam habes in arca, non
est emptio: qꝛ pecunia tunc consyderatur vt species. sed si dico: vē
do tibi istam domum pro quanta pecunia habes in arca: tũc di
citur emptio ⁊ venditio. ratio diuersitatis est: quia vtendo verbo
quanta, fit relatio saltē tacite ad quantitatē: ideo tũc est emptio.
Ita ad literam dicit gloss. singu. in. l. hec venditio. §. j. in verbo
quanti. ff. de contrahen. emp. quam glos. pro singulari exclamat
Roma. in. l. si certos nummos. ff. de verbo. obliga. et de illa facit
mentionem Bar. in. j. l. si seruus. §. qui quinqꝫ. ff. de lega. j. ¶ Gl.
in verbo possum. diuiditur in quatuor, oppo. ⁊ tres solutiões po
nit: partes patent. Tu iunge omnes tres sol. simul. ⁊ habebis ve
ritatem: nam qui dedit pecuniā vt stichum haberet, sticho mor-
tuo, si vult agere actione prescriptis verbis, aget vt contractus
impleatur ⁊ sic stichus detur: ⁊ non potest. Ita loquitur contra
rium iuncta solutione glo. ibi. aut vult agere condictione ob cau
sam ad repetēdum qđ dedit: ⁊ tunc aut vult agere ex capite cau
se nõ sequute: ⁊ ꝓcedit distinctio quā ponit glos. in prima sol. aut
vult agere ex capite penitentie: ⁊ tũc procedit secũda solutio gl.
⁊ eius distinctio. ¶ Glo. in verbo non liberaberis. diuide in tres
partes. In prima opponit contra text. et dupliciter soluit. In se-
cunda ibi: sed ad quid. glo. ſm Barto. ⁊ Bal. opponit cõtra tex.
dic melius ꝙ format questionem ⁊ simul per viam fallētie remo-
uet vnũ contrarium. In tertia ibi, vbi ergo locũ habet, gl. per. viā
questionis. opp. contra tex. ⁊ soluit. In prima parte tene primaꝫ
solu. reprobata secunda: et ita etiam reprobat Imo. in. l. aristo. §.
libero. ff. de dona. cum lex hic vtatur termino cautio. ergo intelli
gitur sine fideiussore. l. sancimus. C. de verb. signific. In secunda
13 parte principali glos. duo sunt videnda. † Primo, an donatio sit
cõtractus nominatus vel innominatꝰ: glo. hic tenet, ꝙ olim esset
innominatus, hodie sit nominatus: idē tenet glo. in. d. l. iurisgen
tium in princi. ff. de pac. et in. l. pacta conuenta. in prin. ff. de con-
trahen. emp. et in. l. ij. C. de condi. ob causam. fundamentum glos.
est quia

est, qz solo cōsensu producit actionē: ergo est contractus noīatus
iuribus allega. in glo. Istud fundamentum reprobāt docto. quia
multi sunt cōtractus noīati, qui solo cōsensu nō pducunt actionē
vt sunt oēs qui cōtrahūtur re, ꝛ tamē sunt noīati. Sed tu cōsydera
quod fundamētum glo. est verum arguēdo affirmatiue vt gl. fa-
cit, ꝛ probāt iura per eā allega. Sed negatiue nō est bonum argu
mētum, si dicaꝛ nō producit actionē ex solo cōsensu: ergo nō est cō
tractus noīatus, falsum est vt prediri. Jac. but. tenebat qꝺ olim ꝛ
hodie esset cōtractus innoīatus, per tria fundamenta, q̄ refert hic
Bar. Tertia est opi. Bart. hic vera ꝛ cōis quā etiam tenet ipse in
l. iurisgētium. in pri. vbi Paul. de cast. ꝛ latius do. Alex. ff. de pac.
Bart. in. l. in edibus. §. j. ff. de dona. ꝛ in l. ij. vbi etiam Cy. et Bal.
C. de ɔdi. ob cau. precipue per tex. qui valde stringit in. l. aristo. in
prin. in ver. deniqz. ff. de dona. vbi in donatione non habet locum
penitētia, nec cōdictio ob causam. et tn̄ si esset cōtractus innomi-
natus haberet locum, vt hac lege, disputādo ꝛ in puncto iuris po
test teneri opi. Jac. bu. quā tenet Fulg. hic ꝛ in. d. l. iurisgētium. in
princ. ꝛ ante eum Fran. de rampo. in repeti. huius. l. in. vj. opposi.
ij. partis. prout refert ꝛ sequitur Jmo. in dicta. l. in edibus. §. j. vbi
etiam Rapha. cu. idem tenet, et idem videtur tenere Bal. in. d. l.
iurisgētium. in prin. et in rubꝛ. C. de re. permu. intellige tamē sane
licet docto. nō declarent, quod donatio est contractus innomina-
tus, non quidē respectiuus: quia ɔtractus innominati respectiui
sunt tātum quatuoꝛ, qui enumerātur in. l. naturalis. per totam le
gem. ff. de prescrip. ver. sed est contractus innominatus simplici-
ter, prout etiam pactum nudum: vt statim infra subijciam. Pro
ista parte stringit, qz donatio est nomen generis: ergo cum rema-
neant in noīe generis dicitur ɔtractus innominatus, sicut in simi
li de permutatione, dicit glos. approbata in rubꝛ. C. de re. permu.
Et licet permutatio propꝛie sumpta dicatur solum quādo datur
species certa pro alia specie certa: vt declarāt glos. et docto. in. l. j.
C. de re. permu. glo. ꝛ docto. in. l. j. ff. eo. Tamē qz large alios cōtra
ctus cōpꝛehēdit dicitur permutatio nomē generis: et contractus
innominatus, sic in proposito, donatio propꝛie sumpta dicitꝛ solū
simplex donatio. l. j. ff. de dona. tamē large compꝛehēdit donatio-
nem ob causam causa mortis: ꝛ donationē propter nup. Jtē lega-
tum. ff. de leg a. ij. ergo donatio est nomen generis: pro quo facit. l.
alienatū. §. donationis verbum. ff. de verbo. fig. facit: qz diffinitio
debet cōstare ex genere ꝛ differētijs: vt declarat Bar. in. l. j. in pri.
ff. de aquir. pos. sed in. d. l. legatum. diffinitur quid est. legatum: et
dicitur ꝙ est donatio quedam: ergo apparet qꝺ donatio est nomē
generis. huic fundamēto respondet Alexā. in. d. l. iurisgētium. in
princi. ꝙ eo attento sequeretur quod vēditio esset contractus in-
nominatus, cum etiam compꝛehēdat vēditionem ob causaz: ꝛ cō
ditionalem: sed istud nihil facit: nam oēs predicte sunt species vē
ditionis solum differētes numero: sed donatio vltra qꝺ compꝛe-
hēdat multas species donationis: etiam compꝛehendit legatum
vt prediri: nec obst. si adduceretur tex. in. l. statuliberi a ceteris. §.
quāuis. ff. de statulibe. qz respōde fm Bald. in. d. l. iurisgētium. in
princi. et ibi ascribit Jmo. in. d. l. in edibus. §. j. qꝺ ille text. non di-
cit qꝺ appellatione vēditionis alij cōtractus cōtineātur, quāuis
litera ibi ita sonet: sed bn̄ dicit, ꝙ illud senatuscōsultum loquēs in
vēditione ex idētitate ratiōis extēditur ad alios cōtractus: vel ali
ter ꝛ secūdo respōde vt p Bal. in. l. volūtas. in vlt. col. C. de fideicō.
tenēdo istam partem difficile est respōdere ad. l. aristo. ver. deniqz.
quā Bar. alle. pro casu: respondēt Jmo. Lud. ꝛ Rapha. co. in. d.
l. in edibus. §. j. qꝺ in contractibus innoīatis illicita est penitētia
verum est, re integra: sed in. d. l. aristo. res nō erat integra: imo fa-
cta traditio ꝛ executio: sed errant, qz in cōtractibus innominatis
executio ꝛ implemētum nō impedit quin semper sit locus penitē-
tie ex parte eius qui impleuit. l. si pecuniā. in prin. vbi dixi. S. e. du-
rum est respōdere ad illū text. ego sic noīter respōdeo: nā illa re-
gula, qꝺ in cōtractibus innoīatis habeat locū penitētia procedit
in his qui sunt respectiui: ita loquūtur oēs leges loquētes de hac
materia, sed qn̄ est cōtractus innoīatus simplex. non respectiuus:
vt est donatio, ibi nō habet locum penitentia. Jta vult glo. sing.
l. si cum fundum. in glos. j. ff. de pact. fm Jmo. in. l. ex hoc iure. §. si
quis dederit. ff. de dona. quāuis illā glo. aliter ibi intelligat Bar.
in illa. l. si cum fundum. in. ij. opp. Et hoc clare confirmo. nam pa-
ctum nudum est cōtractus innoīatus simpliciter, prout tenet glo.
singu. in. l. j. in prin. in glos. mag. circa fi. ff. de actio. ꝛ obli. quam se
quitur Bald. in rub. ꝛ in. l. j. C. de pac. ꝛ reputat singu. in. c. quinta
uallis. in. ij. col. de iureiurā. ꝛ plenius in. l. lectā. in. vij. col. §. si cert.
peta. ꝛ tamē nemo dicet qꝺ in pacto nudo habeat locū penitētia:
qz sic pactum nudum nō pduceret exemptionem, contra regulā
d. l. iurisgētium. §. igitur nuda. Jstud etiam patet in. l. si gratuitā.
in prin. ff. de prescript. ver. vbi est cōtractus innominatus, sed nō
14 respectiuus: cogita tamē, qz forte nō audiuisti amplius. Retenta
tamē opi. Bar. ꝛ cōi. † Videndum est scđo, si donatio est ɔtractus
innominatus, quomodo pōt habere locum condictio ob causam
Bar. hic assignat mirabilem rationē quā sequūtur Ang. Sali. et
latius Alex. hic. Sali. in. l. petēs in. iiij. q. C. de pact. licet Paul. de
cast. reprobet et male vt per Alexā. hic: duas alias rationes assi-
gnat Bart. in. l. j. in prin. ff. de dona. quas reprobat Alexā. hic sed
nō insistendo in verbis dic quod responsio est clara, ꝙ in donatio-
ne simplici: quia illa est cōtractus nominatus nō habet locū cō-
dictio ob causam: sed cōdictio ob causam, bene habet locū in do-
natione facta propter causaz: ita loquitur. l. j. C. de dona. que sub
mo. l. cum res. C. de dona. ꝛ. l. ea lege. C. eo. titu. quia donatio ob
causaz est ɔtractus innominatus, scꝫ do vt facias: ita tenet Bar.
in. l. ij. C. eo. ꝛ sequūtur Pau. de cast. ꝛ Ludo. roma. hic: istam solu
tionem reprobat Alexā. per. d. l. aristo. in versi. deniqz, vbi erat do
natio ob causam: ꝛ tamē nō habet locum penitētia sed errat imo
ibi intra quinquēnium erat donatio simplex: ꝛ tūc queritur de re-
petitione: ita dicit ꝛ melius ipse Alex. in. d. l. iurisgētium. in prin.
Jn. iij. parte gl. iuxta fi. ibi cum facta nō possent repeti. dic qꝺ glo.
nimium generaliter loquitur: quia imo quedam facta repetibilia
sunt, vt traditio vacue possessionis fm Bar. hic et in. l. si pecuniā.
in prin. ꝫ. eo. ¶ Extra glo. Barto. hic reassumit totam materiam
per distinctionem, tu clarius fac regulam cū sex fallētijs. Regu-
la est, qꝺ in ɔtractibus noīatis nō habet locum condictio ob cau-
sam ad repetēdum illud quod est datū. l. inciuile. C. de rei vendi. l.
ea condictione. C. de rescin. vendi. iuncta. l. sicut. C. de actio ꝛ obli.
Jsta regula procedit in contractu nominato simpliciter facto, se-
cus si apponeretur pactum: puta vēdo rem pro decē: pacto quod
vadas pro me romam: si deductū in pacto esset maius quā preciū
cum attēdi debeat qꝺ principaliter agitur. l. si quis nec causam. ꝛ
ibi dixi. §. si cer. peta. certe pacto principaliter consyderato habe-
ret locum cōdictio ob causam. tex. est singu. fm omnes ibi: in. l. cū
et ibi gloss. C. de pact. inter emp. ꝛ vendi. quod autem pactum ibi
fuerit de principaliori causa patet ibi in tex. in verb. exiguo. et ibi
Cy. declarat bal. ꝛ Sali. in. l. ij. C. eo. secus si deductum in pactum
esset vilius. l. ea condictione. C. de rescind. vēdi. Jsti duo tex. simul
iuncti bene declarāt istum passum: et ita in effectu tenēt Bart. et
Ange. hic in vlti. col. quāuis Bar. obscurius loquatur. Secundo
limita predictā regulā mirabiliter nō habere locū, quādo cōtra-
ctus noīatus fieret pro vno, et pactum apponeretur incontinenti
pro alio: tūc quia actio descendēs ex cōtractu nō potest informari
vt competat ad deductū in pactum, habet locum ɔdictio ob cau-
sam, ad repetēdum quod est datuz: ita tenet Bar. in pe. colū. in fi.
quem sequitur Ang. ꝛ Sali. ꝛ plenius Alexā. hic ꝛ Sali. in. l. pe-
tens. in. iij. q. C. de pac. et mouentur omnes per legem ea lege. C. de
condi. ob causam. ꝛ. l. cum res. C. de dona. Tertio limita quando
contractus ex parte vnius resoluitur ex dispositione legis vel sta-
tuti: tunc alteri parti competit condictio ob causam ad repeten-
dum qꝺ est datū: tex. habes ꝛ exemplū. in. l. bonafides. vt l Bar. ꝛ
Pau. de ca. ad hoc not. ff. de act. emp. Dic melius qꝺ imo rescisso
conctactu competit actio ex illo contractu, ꝛ nō condictio ob cau
sam. l. ex empto. §. si is qui vina. vbi Bar. met. no. ff. de actio. emp.
Ludo. ꝛ do. Alexā. ꝛ Ful. in. d. l. bonafides. Quarto fallit quādo
contractus est nullus, quia ex quo cessat ratio que assignatur in. l.
in commodato. §. sicut. ff. commo. habet locū cōdictio ob causam
fm Bal. in. l. j. C. de re. permu. Quinto fallit quando in contracti
bus nominatis non obseruantur promissa circa qualitatem vel
bonitatem rei, pōt agi redhibitoria ad repetendū id qꝺ est datuz
licet non condictione ob causam. l. qꝺ si nolit. §. j. ff. de edi. edic. fm
Bal. in. l. si prediū. in. iij. col. C. de edil. edic. Sexto limita, qꝺ lꝫ in
contractibus nominatis nō habeat locū condictio ob causam. vt
prediri: tamē bene habet locum condictio ob turpem causam, ita
videꝛ probare tex. in. l. fi. ꝛ ibi gl. ad hoc not. j. de condi. ob turpem
causam. Et ibidem Pan. de ca. et Alexan. in. j. notabi. ibi dicam
et reprobabo.

¶ De condictione ob turpem causam. Rubrica

1 ¶ Si promisi centū ex causa vsuraria et solui, repetere possum.
2 Remissio vsurarum facta feneratori, presumitur colorata.
¶ Glo. rubrice diuidiꝛ in duas partes. Primo cōtinuaꝛ rubrica
ad precedē. Secundo remouet tacitū contrarium. Scđa ibi: ꝛ qꝺ
subijcit. Ex prima parte ibi: nūc de hac que preteritam: habes qꝺ
datū ob causam preteritam turpem, repetiꝛ per istam cōdictionē
ob turpem causam. Jdem not. gl. in rub. C. eo. ꝛ glos. in rub. j. tit. j.
istam gl. reprobant vltramōtani: ꝛ Cy. in dicta rub. C. eo. Bart. ꝛ
Ange. hic Pau. de ca. in. l. j. in prin. j. eo. per tex. l. penul. j. eo. et in
l. ij. C. qꝺ metus causa. ꝛ est ratio: qz qn̄ causa de pterito est turpis
ille qui soluit scit se nō teneri: ergo soluit scienter indebitum, per
consequens videꝛ donare, ergo repetere nō pōt. l. j. j. ti. j. Ex ista cō
clusione doctorū datur limitatio ad totum istum tit. vt procedat
quando datio preced. t, ꝛ sequiꝛ postea implemētuz turpis cause
secus esset econta, si precederet causa turpis de preterito, ꝛ postea

T

soluerettur ⁊ ita in specie not. Pau. de cast. in. l. j. in. versi. j. j. eo. ita
transeunt oēs. Tu in primis adde, qđ Bart. inct sibi cōtrarius
sequitur istam gl. in. l. si plagij. vbi est tex. qui cōfert ad materiā
ff. de verbo. obli. scđo consyderat: qđ quādo causa de preterito est
turpis, ⁊ q dat simpliciter, nulla causa expressa in donatione, ve
rum est qđ non pōt tunc repetere. l. pen. j. eo. q2 videret donare. vt
predixi: et datio sequens, purgat vitiū precedēs. d. l. ij. C. qđ me-
tus causa, sed ista gl. ⁊ similes pcedūt, qñ tēpore dationis, causa
turpis de preterito fuit expressa: nā dedi centū: q2 fecisti furtum
turpitudo est ex parte recipientis tm̄: tūc datū repetit per cōdi
ctionē ob turpē causam. ad hoc specialiter induco. l. ex ea stipu-
1 latione. j. eo. † Confirmo per simile: si promisi centū ex causa vsu
raria: ⁊ sic ex causa de p̄terito turpi: si ea solui ex ea causa vsura-
ria, possum repetere, c. debitores. de iureiurā. no. pulchre Bart.
in. l. si non sortē. §. j. per illum tex. ff. de condi. indebi. sed si solue-
rem ex liberalitate vel ex causa donationis, tunc nō repetere: ita
tenet glo. in. c. pactum. in verbo restituitur. de reg. iur. lib. vj. Ho
stien. in sum. ti. de vsur. §. que pena. ver. quid si fenerator. Fede.
de senis cōsi. xviij. incipien. questio talis est. et in consi. xxij. inci.
vtrum vsurarius. Pet. de ancha. et Panor. in. c. cū tu. de vsur.
Calde. in consi. x. posito sub titu. de vsur. late Lau. de rodul. in
repeti. c. consuluit. de vsur. in. iij. parte questionis. ij. ⁊ vij. ⁊ Bal.
expresse. in. l. pen. j. eo. et in. l. constitutionibus. C. de vsur. alibi ta-
men Bald. in. l. ab anastasio. in pe. colū. C. mādā. colligit ex illo
2 text. † ꝙ remissio vsurarū facta feneratori ex causa donationis
presumit colorata, ⁊ nō facta animo mero liberali: sed vt habeat
gratiosiorē extorsionem: sequit Pau. de ca. in. l. rogasti. §. si tibi.
ad finē. s. si cer. pe. Alex. in consi. cccclxv. incip. circa primum du
bium quo querit an dictus datarius. in vlti. col. aliqd Paul. de
cast. in. l. pen. j. eo.

a ¶ Gratis tenet. Addo per totū ti. de simo.

b ¶ Penalibus. Adde gl. i. l. furti. in. §. fi. ff. de his q not. in fa. ⁊ ibi bar. car. zab. i. c. p inqsitionē in. ix. opp. d elec. Ioā. de imo. in cle. j. de ele. in. ix. col. ver. si ergo querit.

1 ☞ Quādo aliquis tenet gratis facere, si accipit turpiter facit.
2 Quando turpitudo versat ex parte vtriusq3, cessat repetitio.
3 Datum iudici vt iudicet, quando repetatur.
4 Quid si promisi seruare eum indemnem.
5 Quid in pecunia data testi vt testificetur: et ibi an teneat pena falsi. ⁊ nu. 6.
7 Attenditur causa que nocet, ⁊ non que prodest.
8 Attenditur causa prohibitiua, ⁊ non permissiua.

OMNE. Datum ob causam honestā ea se
quuta nō repetit. Datum vero ob
turpem causam, si sit ex parte recipiētis tm̄, repe
titur: secus si ex parte dātis vel vtriusq3. h. d. cū
tribus legibus sequentibus vsq3 ad. §. sed et qđ
1 meretrici. ¶ † No. in. l. ij. regulam, qđ quādo ali
a quis gratis tenet[a] aliqd facere vel nō facere, si pecuniā accipit
turpiter ⁊ iniuste accipit: ⁊ de hoc est gl. in. l. iij. §. si tibi. j. eo. ibi
2 dicā de hac regula. ¶ † Scđo no. ex. l. iij. qđ qñ turpitudo versat
ex parte vtriusq3, cessat repetitio. q2 in pari causa turpitudinis
melior est cōditio possidentis. l. pe. j. eo. Contra hoc opponit, qđ
in pari causa turpitudinis debeat hic dari replicatio actori cū
tractet de damno: sicut in simili in. l. cū mulier. ff. solu ma. respon-
det ibi Bar. sed clarius eo: quod ibi fundamētum actionis mu-
lieris nō erat in causa turpi sed honesta, scilicet in actione de do-
te, merito iuuatur via replicationis, sed hic totū fundamētum
esset in causa turpi. Aliter respondet Bal. in. l. cū te. C. e. qđ hic
culpa dātis processit, qui soluit ex turpi causa, sed in. d. l. cum mu
lier. nihil pōt imputari mulieri circa solutionem, cum a princi-
pio soluerit ex causa dotis honesta. Aliter respōdet Bald. in. d.
l. cum mulier. non refero quia do. Alexan. ibi reprobat. ¶ Gl. in
vbo sed si dedi vt scđm me. diuide in quatuor partes. Primo quia
text. videt quādā cōtrarietatem continere et se corrigere. glos.
ponit primum intellectū. In secūda ibi: prout autē determinat.
ponit secundū intellectum: et istum tene, quia alias lex sequens
nihil adderet. In tertia ibi: hodie autem. opponit ⁊ fatet contra-
rium. In quarta et vltima contra precedentem partem opponit
de. c. nō sane. quod corrupte allegat. xvij. q̄stio. v. debet allegare
xiiij. q. v. Ex tertia parte glo. habes, qđ hodie corrigit iste tex. per
3 l. ij. cum aut. ibi posita. C. de pena iudi. qui ma. iudica. †. vbi quo-
modocūq3 detur pecunia iudici, siue vt iudicet scđm me, siue etiā
vt causam expediat, vtrumq3 perditur: ⁊ causa principalis et pe-
cunia data. cum glo. tenent Barto. Salice. et Pau. de cast. hic. ⁊
Bart. in aut. sed nouo iur. C. de pena iudi. qui male iudic. Tene
contrarium qđ imo quando pecunia datur iudici solum ad hūc
finem, vt causam expediat, licet perdat causam, tamē non potest
datum repetere: nec contrarium dicunt iura allega. in glo. ita te-
nēt do. Christo. de castel. Fulgo. ⁊ Alex. hic, glo. ⁊ Archi. in. d. c.
non sane. gl. in. c. qui recte. xj. q. iij. Bald. in. c. fi. in vlti. colum. de
b appella. nā in penalib[b] non debet fieri extensio, per regulam. l.
cum quidam. cum simi. ff. de libe. ⁊ posthu. ⁊ vide que habes not.
4 per Bart. in. l. j. §. pe. ff. de calum. † Item adde quod quamuis

c ¶ Alicui. adde. l. j. i. §. j. ⁊ ibi doct. ff. de fal. et doc. in. c. l3. de proba.

d ¶ Questu. addo. c. sic nō sunt. xxxij. q. iiij. capi. Imolās. c. nolite. ⁊ in ca. eleemosyna. xliij. q. v. gl. summe xiiij. q. j. gl. sūme. xiiij. q. v. S. tho. ij. ij. q. xxxij. ⁊ an in foro cōsciētie meretrix teneatur ad restitutionē. vid per Inno. ⁊ abb. in. c. q2 plerisq3, de immu. eccl. per. S. tho. ij. ij. qō. lxij. articu. v.

e ¶ Testari. adde Cy. in l. cū te. C. de cōdi. ob tur. cā3 bal. i. l. j. C. eo. Ab. in c. q2 plerisq3. de imu. ecc.

non sit licitum aliquid dare iudici: bene tamē potest promitti de
conseruando eum indemnem: ita singu. Bart. in. l. si quis vxori.
§. si fugitiuum. argu. illius text. ff. de fur. licet de hoc reliquerit co-
gitandam Bart. in dicta aut. sed nouo iure. in fin. imo plus dicit
Ange. per. d. §. si fugitiuum. quem ad hoc reputat singularem qđ
qui promittit indēnitatem iudici, nō perdit causam. Sed in hoc
tene contrarium prout expresse tenet Bal. hic: ⁊ in. c. cū ab omni.
de vita et honesta. cleri. quia presumitur hanc indemnitatem pro-
5 mittere animo iudicem corrumpendi. ¶ † Item per istum text.
c cum gl. dicit Pau. de cast. quod si dedi pecuniam alicui[c] vt testi-
ficetur pro me in bonam causam, et fm veritatem, quod talis te-
stis dicitur corruptus et falsarius, et perinde punitur acsi falsū
6 dixisset † Et si statutum disponat, quod producens falsos testes
perdat causam, iste perderet. Adde ꝙ testis qui accepit pecuniā
vt verum deponat, tamen tenetur pena falsi. glo. est in. l. j. in prin.
et ibi Barto. ff. de fal. Specu. et Ioā. and. in tit. de teste. §. j. versi.
quid si testi. et Imo. in. l. diuus. ff. de re iudic. creditur tamen tali
testi, si producatur contra eum qui pecuniam dedit. Ita no. bald.
in. c. j. si de inuestitu. inter domi. et vasal. lis oria. per illum text. in
verbo premio. quod Bald. ibi reputat mirabile. Adde tū text. in
l. fina: ff. de testi. cogen. per quem notat ibi Bald. quod testes pe-
cunia corrupti possunt produci contra corrumpētem quod raro
alibi reperitur fm eum. ¶ Gloss. in verbo. sed hic quoq3, diuide
in duas. In prima declarat text. in secunda format questionem.
Secunda ibi: quid autem si promiserim. ¶ In eadem gl. et videt
quod possim. alibi glo. in. l. ij. C. eo. ⁊ i. l. iurisgentium. §. ob male-
ficium. ff. de pact. distinguit inter rei vendicationem et hypothe-
cariam. sic in simili distinguit glos. in pignore dato meretrici. in. c.
qui venatoribus. in gl. fin. lxxxvj. distinctio. Tene quod vtrunq3
competat: vt per Bar. Ang. ⁊ Alex. hic. ¶ Gl. in verbo dicim[9].
Primo allegat concordantes ad text. In secunda ibi: sed apud
accipientem, gl. ponit vnum dictum per quod remouet tacitum
contrarium. In tertia ibi: sed quid si dedi, gl. format. questionem
7 quā clare non decidit: sed vult dicere in fine † quod quādo in ali-
qua materia concurrūt due cause: vna que nocet: alia que pdest:
attendi debet illa que nocet: ad hoc glo. allegat tex. in. l. iij. §. fi. ff.
si quis omissa cau. debet allegare in titu. sequenti ff. ad sil. in con-
trarium quod attendatur causa que prodest alleg. l. nō intelligi-
tur. §. si quis palam. ff. de iure fisci. aliud non determinat. Tu cō-
corda illos text. vt per Barto. in. d. l. iij. §. fin. et quod attendatur
causa que nocet. facit text. in. l. ij. §. si a pupillo. ff. de vsucapio. pro
empto. ⁊ in. l. cum pater. §. meuio. ff. de lega. ij. Istam opinionem
tenet simpliciter Bal. hic per. l. si non lex eliescentia. in princip.
ff. de here. instit. Tu confirma, quia quando concurrunt due cau
se: vna prohibitiua: alia permissiua: attenditur prohibitiua. l. iij.
in princi. vbi notat Bal. si de suspec. tuto. Bar. et alij in. l. si rufi-
nus. per illum text. C. de testamen. mili. Et in pulchra decisione
Bal. in. l. si quis decurio. ante finem. C. de falsis. Breuiter Bar.
et communiter alij concludūt, quod repetitur pro dimidia quasi
data sit dimidia pro vna causa: ⁊ alia dimidia pro alia causa. Et
si est indiuidua repetitur pars estimationis. l. cū filius. in prin. ff.
de lega. ij. Et istam opi tenet ipsemet Beld. in. l. j. C. eo. Adde qđ
ista questio fuit disputata bononie per Marti. sili. ⁊ Pet. de cer-
tis aduocatos Bononienses vt refert Io. an. in regula in pari.
in mercuria. ⁊ est glo. in. c. j. in fi. de fratribus de no. benefi. inuesti.
¶ Vltimo inquantū glo. hic dicit obligationem eque esse indiui
duam reprehenditur ⁊ bene p bar. ⁊ alios hic, licet Bald. in. l. j. C.
eodem saluet in obligatione equi in genere que est indiuidua. l. ij.
§. j. ff. de ver. obli. ⁊ male cū gl. loquat facta traditione equi: ⁊ sic
loquitur in specie.

1 ☞ An meretrix possit licite retinere, testari, decimā soluere, et eleemosynam facere.
2 Et an sibi possit interdici bonis.
3 Et an possit succedere ex testamento vel ab intestato.
4 Quid in alia nō meretrice, an datum repetatur.
5 An teneat promissio facta meretrici. ⁊ econtra. 6.

SED ET QĐ MERETRICI. Meretrix turpiter
facit qđ est meretrix
sed nō turpiter facit accipiendo postq̄ est meretrix: ergo turpitu
do antecedens nō infert turpitudinē ɔsequentis. h. d. fm Bald.
¶ Not. qđ meretrix acipiēdo pecuniā nō turpiter facit, ⁊ ex hoc
dicunt Cy. ⁊ Bal. in. l. fi. C. eodem Bald. Ang. et Pau. de ca. hic:
1 † qđ meretrix de suo questu[d] licite ⁊ iuste eleemosynam facit, ⁊ de-
d cimam soluit, ⁊ potest testari:[e] ⁊ qđ meretrix potest eleemosynam
e facere, ⁊ decimam soluere, est gl. ordi. que disputat, ⁊ ita cōcludit
in. c. ex transmissa. de deci. qđ autē possit testari. Adde Bal. q per
istum tex. idem tenet in. l. j. C. eo. ⁊ quod hereditas non auferatur
heredibus per fiscū vel ecclesiā tanq̄ turpe lucrum: ⁊ de hoc di
cit se fuisse interogatum neapoli a quodā episcopo. Idem tenet
Cy. in. l. mercalem. C. eo. et Bald. vbi plenius disputat in. c. cum
decorem

2 decorẽ.de vita ⁊ honesta cleri.ibi tamen subdit notabiliter,† q̄ si consanguinei meretricis volunt quod nō possit contrahere nec testari,debēt facere q̄ sibi interdicatur bonis per iudicem suum
3 iuxta tex.solennem.in.l.mulier.vbi gl.ff.de cura.furiosi.† Adde q̄ eodem modo ecōtra meretrix succedit ex testamento,⁊ etiam ab intestato si sit proximior.ita not.Ange.in.§.j.per illū text.in verbo a quodam cognato.in aut.qui.mod.natu.effi.legi.vbi dicit esse text.expressum.de hoc limita istum.§.fm Pau.de ca.hic nō procedere in alia muliere que nō esset meretrix:nam lz dans nō repetat,repetit tñ ⁊ aufert fiscus.l. lucius. ff. de iure fisci.l.in
4 heredem.in princi.ff.de calumnia.glo.in.l.iij.s.eo.† Adde tu q̄ istud multū no.⁊ extollit Ange.i.l.ij.C.eo.Cōtra mulieres habētes amasios a quibus extorquent iocalia in auro ⁊ argento.nā de eis non possunt testari nec i effectu disponere:quia fiscus aufert. Adde gl.in.l.eam que.⁊ ibi Cy.C.de donatio.ante nup.¶ Glo. in verbo non potest.Diuiditur in duas partes.Primo allegat concordantes ad tex.In secunda ibi:sed quid si dedi:format questionem in fin.glo.Adde q̄ cum glo.tenent Fulgo.⁊ Alexan.hic. Contrarium tenent Guil.de cu.⁊ Albe.Ange.⁊ Imo.in.l.generaliter.ff.de verbo.obli.q̄r cēsetur causa pietatis datum:ergo repeti nō potest.l.cum ils.§.si in ea.j.titu.j.et ista est humanior opi. ¶ Gl.in verbo noua ratione.diuiditur in tres partes.In prima declarat tex.⁊ simul opponit de.l.verum.la.ij.ff.de fur.vbi attenditur prima causa,⁊ non secundaria.hic in tex.dicitur totum oppositū:responde melius q̄ gl.q̄ ideo ibi attēditur prima causa, quia per eam excusat a delicto,sic etiam hic attenditur proxima: quia sic per eam excusatur a repetitione.In secūda ibi:est etiā alius casus,glo.ponit vnū dictum,⁊ addit simile ad tex.In tertia ibi: sed an poterit,gl.format q̄ōnem.In fi. gl.adde q̄ idem tenet gl. in.l.ij.C.eo.⁊ glossa i l.affectionis ff. de donatio.Contrarium tenent vltramōtani ⁊ cum eis Cy.⁊ Sali.i.l.ij.C.eo.Bar.⁊ Alex. hic.Barto.in.d.l.affectionis.⁊ plenius Alex.in.l.generaliter.ff.
5 de verbo.obliga.† quia cum meretrix non turpiter recipiat pecuniam datam vt hic:ergo nec promissionem:q̄r paria sunt promittere vel soluere.l.fi.C.ad.l.falsi.Item quia speciale est hoc in milite ⁊ minore:vt not.in.d.l.affectionis.idem tenet Paul.de ca.in.l. multum.ff.de verbo.obliga.per illum text.qui bene facit:quem etiaz ibi ad hoc pōderat Rapha.co.vbi an valeat stipulatio magis attenditur persona stipulantis,quā promittentis:sed hic meretrix que stipulatur,non turpiter facit vt hoc text.passus iste est disputabilis,⁊ facile posset vtraq̄z pars teneri:sed opinio.gl.nostrarum tenuit Bal.hic:qu a inspecta veritate coniuncta est turpitudo vtriusq̄z.Idem tenet Ange.hic:⁊ dicit quod ista opinio est tutior ⁊ honestior.Et illam questionem vidi de facto hic Padue in quodam scolare ⁊ meretrice.per illud quod fortiter vult Barto.⁊ stringit in.l.j.circa fi.s.eo.inquantum tenet quod etiaz si sit turpitudo solius promittentis,possit pignus datū pro promissione repeti.Item illo casu potest peti vt cogatur facere liberationem:⁊ per hoc fundamentum idem tenet Pau.de cast.hic. Eādem opinionem tenet Imo.in.d.l.affectionis.⁊ in.d.l.generaliter,precipue per tex.in.l.fi.ad finem.ff.de actio.⁊ obli.quāuis
6 Bar.hic respondeat ⁊ loquatur econtra,† quando mulier promittit viro:q̄r tunc presumitur causa libidinis,tamen ratiōe correlationis debet intelligi idem in vtroq̄z l.fi.⁊ ibi Barto.C.de indi. vidui.tollē.cum multis que ibi cumulaui. Et dicit Bald.i.c.j. i.l.colū.ad fin.de pac.q̄.d.§.fina.est melior tex.qui sit i iure, quod turpitudo promissionis presumitur ex qualitate personarum. Eandem opin.quā hic tenet gl.in.l.ea que.⁊ ibi est bonus text.C. de dona.ante nupt.Et ista scd̄a pars placet quamuis precedens possit defendi.

1 ¶ Nemo tenet̄ indicare furem vel alium malefactorē.nu.1.⁊.6.
2 Quando quis dicatur indicasse.
3 Non est licitum malefactori capere preciū,pro indicādo seipsum vel socios.
Non est licitum aliquid petere pro re inuenta.2.
4 An socius criminis,teneatur indicare socios.
4 Mulier an admittatur in criminalibus.
5 Quando quis accipit pecuniam vt faciat illud ad quod tenetur turpiter accipit.
6 An de iure nature quis teneat̄ indicare malefactorem.

Si tibi ob indiciū.

Datū p malefactore indicādo nō repetitur:nisi recipiēs sit ipse malefactor.vel socius criminis.Datum vero pro malefactore vel maleficio occultando bn̄ repetitur.h.d.cū.l.seq.
1 ¶ † Nota primo ex hoc text.q̄ quis non tenetur indicare furem vel alium malefactorē.Adde Bal.in.l.j.C.eo.glo.⁊ doc.in.l.ciuile est.C.de fur.not.Hosti.in sum.tit.de fur.in rubricella.de condi. furti.§.fi.versi.illud sciendū.cum versi.seq.adde pro ampliatiōe huius text.⁊ istius regule,q̄ etiam licitum est vēditori rei aliene aliquid accipere a dn̄o,vt sibi iudicet rem fm Abb.post Hostiē. in.c.dudum.el.ij.in.vj.colum.de electio.Limita quatuor modis. Primo istud notabile procedit de iure ciuili:secus est de iure canonico.ita glo.in.c.qui cum fure.de fur.et gloss.j.questio.j.in.c.q̄ quidam dicunt.§.ex his.in verb.furti.⁊ ibi Archi.facit text. in.c. in sancto.ij.q.vij.⁊ in.c.ij.§.j.versi.clericos.de rebus eccle.nō alie. in sexto.Secundo limita in foro conscientie,seu quo ad penitentiam glo.in.c.nemo.in glo.ij.de simonia.Tertio limita quod non tenetur quis indicare,verum est priuato:nec etiā iudici ad instātiam priuati:ita loquitur text.hic,sed bene tenetur indicare iudici ex officio inquirenti:vt in gloss.hic:et plenius per Bald.ponit Cyn.in.l ij.C.de his qui ad eccle.confu.Quarto limita in subditis qui in criminalibus enormibus non solum tenentur indicare, imo puniuntur si non indicant.l.vtrum.cum glos.⁊.l.sequenti.ff. ad.l.pompe.de parri.hinc dixit Bar.in.d.l.vtrum.circa fin.quod scientes proditionem contra ciuitatem vel principem ⁊ non reuelantes,puniuntur.et idem Bartol.in.l.j.§.occisorum.ff.ad silei. Caue tamen quia Ioan.de ana.in rubrica.de his qui filios occi. in vlti.colū.dicit,quod licet opinio Bart.fecerit multos in Italia decapitari.tamen contra istam opin.Barto.et contra assessores qui eam obseruant q̄ sint homicide,multum exclamat Bald.in consil.incipien.In dei nomine q̄q̄ multum eleganter:vt ibi per
2 eum.¶ † Quando autem quis dicatur indicasse habes tex.⁊ gl. in.l.indicasse.ff.de verbo.signi.ponit notabiliter Barto.quem vi deas in.l.lex cornelia.§.fi.ff.de iniur.¶ Secundo not.ex hoc text. quod quis potest licite mercedem accipere pro indicādo fure vel
a malefactore:adde secus esse,si quis inuenerit[a] rem alterius, nam non potest licite petere q̄ aliquid sibi detur pro inuentione,text. est in.l.falsus.§.qui alienum.ver.quid ergo si precium.⁊ ibi Bar. ff.de fur.Guil.⁊ Alb.hic dicit quod est multum notādum:q̄r q̄ō sepe occurrit,pro labore tamē inueniēdi furtum bene licitum est premium accipere.argumen.l.nauis onuste.§.sed si nauis.ff.ad.l. rhodi.de iactu.fm Albe.hic.et Barto.in.d.§.qui alienum.in fin.
3 ¶ † Tertio not.in ver.sed si ipse fur.q̄ non est licituz malefactori capere precium pro indicando seipsum vel socios. Et sic not. q̄ criminosus vel particeps criminis non meret̄ precium pro indicatione sua vel sociorū.Et ad hoc iste tex.est sing.fm Ange.hic et istum text.multum no.Bar.⁊ alij pro quodam fornarolo,qui licite fuit suspēsus,eo q̄ facto proclamate se ⁊ socios indicauit:q̄r in tali proclamate assignante premiū,intelligit̄ de alijs qui nō sunt criminosi vel socij:nisi etiā de eis expresse diceretur.Adde Bar. per istum tex.in.l.iij.§.si ex stipulatu.ff.ad sille.Bald.in.l.j.C.eo.⁊ Sali.in.l.pe.C.eo.⁊ in.l.j.per illum tex.cū glo.C.de mulie.que pro pri.ser.se immis.Ioā.an.in addi.Spe.in tit.de furtis.circa princi.
4 † Nunquid autē socius criminis teneat̄ indicare socios:et possit
b de eis interrogari:facit regula,q̄ socius criminis[b] nō admittitur in testem:nec pro,nec cōtra socios.l.qm̄ liberi.⁊ ibi doc.C.de testi. l.fi.C.de accu.c.veniens.⁊ ibi gl.de testi.c.j.⁊ ibi ponunt canoniste de confes.Spe.in ti.de teste.§.j.ver.item q̄ est socius criminis. et ver.se.bar.in.l.j.§.si seruus.⁊ in.l.repe.§.j.vbi no.limitat.ff.de q̄ō. Bal.in.l.non ideo minus.in pe.col.C.de accu.Ang.in.l.mea qui dem.in.viij.colū.eo.tit.Fallit in criminibus grauibus,puta lese maiestatis,falsificationis monete,⁊ alijs quos enumerat gl.in.d. l.fin.ad fi.in gl.vlti.C.de accu.⁊ gl.in.d.c.j.in glo.ij.de confessis.et not.diligenter,quādo socius criminis examinatur cōtra alios in casibus non exceptuatis,nedum nō probat:imo nō facit indiciū sufficiens ad torturam,glo.est no.in.l.si filium.in glo.mag.in fi.C. de libe.causa.Cy.in.d.l.fi.in vlti.q.post gl.ibi.⁊ ibi latius Sali.in vlti.colū.Anto.de but.⁊ Imo.in.c.j.de confes.Fulgo.in cōsi.xxj. incipien.in causa inquisitionis formate.Alex.in cōsi.lxxxix.li.iij. inci.viso themate ante scripto inquisitionis.⁊ in cōsi.cxxvj.li.iiij. inci.qm̄ abunde.circa finem.Ultra fallentias.s.remissiue positas adde duas notabiles.Prima est,vbicūq̄z ciuiliter agit̄ ad interesse de crimine,ibi semper admittitur socius criminis in testē:ita Spec.in ti.de teste.§.j.versi.item q̄ est socius criminis.⁊ in versi. quid si quatuor.probat tex.in.c.qm̄.⁊ ibi Panor.de testi.d.Fran. de are.in cōsi.lxj.inci.in causa illorum de masio.Secundo qn̄ crimen per alios probari non pōt:ita probat text.no.in.c.fi.de testi. cogen.fm do.Anto.de bu.⁊ alios in.d.c.qm̄.de testi.Bald.in.d.l. quoniam liberi.Fran.de are.in dicto consil.lx.in fin.not. in simili Panor.in.c.de cetero.de testi.Istam limitationem confirmo per
c duo bona similia.Primo,nā in criminalib[9][c] femina tamē admit
4 titur in testem.c.forus.de verbo.sig.xxxij.q.v.c.mulierem.† fallit in subsidium qn̄ per masculos probari non pōt crimen.ita Io.an. in addi.Spe.in.d.tit.de teste.§.j.in addi.que incip.fertur.Iac.de are.quem simpliciter sequitur do.Alexā.in consi.clxvj.als.xxiiij. lib.ij.incipien.animaduersis.in.iiij.col.⁊ in consi.lxiiij.incip.viso themate ⁊ dubijs.lib.j.Secundo cōfirmo,q̄r minor viginti annis in criminalibus non admittitur in testē.l.in testimoniū.⁊.l.inuiti. vbi gl.in fi.ff.de testi.iiij.q.iij.c.testes.ver.in testimonium.⁊ tamen in defectum probationū admittit̄:ita Io.an.in preallegato.titu.

a ¶ Inuenerit. adde docto.in.c.dudum.el.ij.de elec.

b ¶ Criminis. Adde Ang.in.l.si duo rei.in pn̄.ff.de cau. Flo.i.l.nullus.ff.de test. ant.de bu.⁊ Ab.i.c.insuper.de testi.

c ¶ Criminalib[9]. Adde doc.i.c.literas.de testi. spo.hosti.in sum.tit.de teste.i.§.qs possit esse testis.

de test.§.j.super ver.item excipitur qd est impubes.post Guido. de suzaria per eum relatuz ⁊ not.Alexā.declarat quomodo istud intelligendum sit in preallega.consi.lxiij. post Anto.de but. in.c. tertio loco.per glo.ibi.de proba.Quarto ⁊ vltimo pondera istum versic.sed si ipse fur,quod hic est aduersatiua sine copula: ⁊ tñ importat idē ius qd in precedenti qd videtur cōtra cōem regulā: de qua per Barto.in.l.hoc amplius.§.de his autē.cū similibus.ff.de dāno infecto.¶ Si.in verbo repeti.diuide in sex partes. Primo respondet tacite questioni distinguendo, ⁊ eius distinctio procedit tenendo opin.glossarū:quod contractus innoiati cognoscuntur a modo ineundi.de quo dixi in.l.si quis cū debitore.§.de iure
5 iurando.† In secunda parte glossa infert ex text.et ponit notabilem regulā que est,quod quādo aliquis accipit pecuniā vt faciat illud qd gratis facere tenetur,turpiter accipit:⁊ ad hoc ista gl.est singu.fm Bald.in.c.super eo.de transact.vide tamen glos.in.j.de benefi.fratris.Itē vide quod per hanc glos.determinat Barto.⁊ Bald.in.l.vt vim in vlti.colū.⁊ ibi dixi.ff.de iusti.⁊ iur.post gloss. in.c.quā te.de senten.excō.Itē vide quod per istaz regulam dicit Barto.in.l.j.in princip.ff.de fal.dixi in.l.j.§.eodē. In tertia parte que incipit ibi:sed contra videtur,gloss.opponit contra text.de.§. itē si dederit.§.ea.l.ad quē vltra.responde quod datū non potest repeti ab ipso malefactore vt ibi:sed bene a dño.vt hic.In quarta ibi:licet autē,glo.remouet contrariū,et ex ea nota,quod ex officio iudicis inquirentis cogitur quis deferre criminosos:et sic eā allegat Bald.in.l.si ea.in secunda oppositione.C.qui accusa.non possunt.et ibi limitat istam glos.procedere in teste:secus in accusatore:vt ibi per euz.In quinta ibi:illud dicere non audeo glos.dubi
9 tat:an de iure naturali quis teneatur iudicare malefactorē:⁊ vltra glos.dubiū facit ꝙ dixi.§.in primo notabili in prima fallentia, atteto qd ius naturale ⁊ diuinū equiparant.c.ius naturale.j.dist. dicit tñ Ange.hic,qd non indicare non est peccatū:⁊ refert beatū Franciscū dū esset perusij:⁊ insequentes homicidā eū interrogassent:an illac transisset ponēs manū in manicā dixit,hac nō transiuisse.In sexta ibi:patet ex predictis ponit illationē.¶ In gl.parua in ver.condicere.dū restringit text.si est consumpta:dic melius etiā si extat odio furis.§.sic itaq.insti.de actio.hoc est qd proprie vult dicere tex.ibi:quasi furi.

Perpetuo. Datum ex iniusta causa repetitur hoc primo,⁊ pecunia violēter soluta ex promissione etiaz violenta,repetitur.hoc dicit in.l.sequen.fm glos.et doct.vel tu intellige vt dixi in rubrica.s.eo.

1 ☞ Solutio spontanea purgat metuz ⁊ turpitudinē. nu.3.
2 An si papa coronetur voluntarie, purget electionē meticulosaz, et quid econtra.
4 Si officialis intulit mihi metū,semper presumitur durare.
5 Confessio facta in tormentis non dicitur sponte ratificata.idem in suspicione tormentorū.nu.6.
6 Quid in matrimonio,qñ dicatur purgatus metus.
8 Ex breuitate temporis presumitur datum mandatum ad homicidium.
9 Quando valeat promissio ex turpi causa.
10 In pari causa turpitudinis,melior est cōdictio prohibentis.

Si ob turpem. Ad euidentiam premitte quod legitur altero de duobus modis. Primo,quando causa propter quam promissi erat iam impleta.Ecce cum nolles mihi restituere depositum:promisi tibi decē,tu tamen restituisti:⁊ ego postea solui,non repeto:quia causa proxima propter quā facta erat stipulatio,vt restitueres librū,iā erat sublata:quia iā restitueras, nec ex stipulatione poteras agere in effectu,cuz exceptio doli obstaret:⁊ tenendo hunc intellectuz:summa vt per Barto. Secundo modo legitur quando turpitudo fuit in modo contrahēdi obligationē, quia metu vel dolo:et sic turpiter induxisti me vt promitterē:naz si postea ex interuallo libere soluo,non repeto, per rationem quā statim dicā in primo notabili,et fm hunc intellectuz hoc dicit.solutio spontanea facta ex promissione turpi impedit repetitionem nisi vtriusq sit turpitudo:quia tunc quandocunq solutuz sit ces
1 sat repetitio.hoc dicit.¶ † Not.ex isto text.regulam fm docto.qd solutio spontanea sequens,purgat metum aut turpitudinem cōmissam in contractu.concordat.l.ij.vbi glossa rationem assignat. C.quod metus causa.secus si vis vel metus duraret:vel etiam interueniret tēpore solutionis vt.§.l.proxima fm intellectum gloss. et doctorum ibi.et.l.metum.§.sed quod pretor.allegata in glo.vltima hic.Ex ista gloss.dixit Bald.in suo diuino consilio schismatis,quod ponit post rubricam.C.si quis aliquē testa.prohibue. in
2 xiiij.colum.†quod licet electio pape fuerit meticulosa,si tamen coronatio sequitur voluntarie,valet et purgat metuz precedentem. Adde secus econtra:quia si papa sponte eligatur:deinde coronetur per metū:ille metus accessorius non obstat,postꝙ actus principalis fuit spontaneus:ita notabiliter Bald.in.l.cū te.C.de pignoribus.per illū text.fm vnum intellectū quem ipse ibi ponit. Iuxta illud notabile moueo duas nouas dubitatiōes,quas nullibi tactas inuenies. Prima est,pone aliquis per metū promisit centū:postea ex interuallo sponte soluit partē:an illa solutio particularis purget metū in residuū. Primo videtur quod sic,per.l. sed ⁊ iulianus.§.fin.cū.l.sequen.ff.ad macedo.Secundo per auē. sed cū testator.C.ad.l.falci.Tertio per.l.in testamento.ff.de fideicōmis.liber.quāuis posset dici quod ibi sit casus specialis:vt per Bald.in.l.in testamento manumissis.C.de testa.manu.Quarto facit arguendo de parte ad totū.l.que de tota.in principio de rei vendi.l.qui scit.in princip.at ibi glo.ff.de vsur.in contrariū facit, quia solutio spontanea bñ purgat metū quo ad dandā exceptionem et repetitionem:vt hic:⁊.d.l.ij.sed quod purget quo ad dandam actionē efficacē durius videtur,quia multa possunt licite retineri,que tamen peti non possunt.l.j.§.j.ff.de var.⁊ extraordi.cogni. Secundo quia ratio istius legis est eo quia presumitur donatio. Ista presumpta donatio cadit in eo quod est solutū,non autez in residuo:et cogita quia iura magis inclinant in primam partem. Secundo quero quid si duobus sit promissum per metū,deinde ex interuallo vni ex eis sponte soluatur:an talis solutio purget metū quo ad aliuz,videtur quod non,per text.in.l.lucius.§.testator:et quod ibi Barto.ff.de lega.ij.in cōtrariū multū facit quod vult gl.approbata.in.l.nō dubiū.in fin.iunctis his que ibi dixi. C.de lega.cogita quia neutrā questionē tactā inuenio.Precedat vulgaris regula:quia res inter alios acte,alijs neq prosunt neq nocent.l.sepe.in princip.cū similibus.ff.de re iudica. Itez per suprascriptaz regulā dicit Bal.hic quod si promisi tibi vsuras per stipulatione,postea liberaliter solui,non possum repetere:quia spōtanea solutio sequens que censetur facta ex causa donationis, purgat vitiū precedens.de hoc dixi in rub.§.eo.vbi allegaui con
3 cordantes.¶ † Limita istā regulā quinq vel sex modis colligēdo oia dicta Barto.⁊ aliorū. Primo limita vt procedat quando ageretur actione quod metus causa,vel cōdictione ob turpē causam:tūc potest opponi ista exceptio quod metus,vel turpitudo fuit purgata per solutionē spontaneā sequentē,secus est vbi ageretur aliquo remedio possessorio,seu aliquo interdicto recuperande possessionis:quia cū spoliatus ante omnia sit restituendus.l.si quis a se fundū.C.ad.l.iuliā de vi.cū similibus.nō posset opponi ista exceptio purgationis.c.ij.Et ibi not.Bald.de restitutio.spoliato.fm Barto.⁊ Ang.hic.adde Barto.⁊ Bald.i.l.iiij. et.iiij.C.quod metus causa.Immo.et Moder.in.l.naturaliter.§. nihil cōe.circa principiū.de acquiren.posses.¶ Secundo limita in solutione que tendit in preiudicium soluentis:secus est in receptione precij,que tendit in fauorē:nā per eā quis nō videtur contractū approbare.Unde si per metū vendidi tibi fundū ⁊ tradidi:postea ex interuallo recepi preciū:ista receptio nō purgat metum precedentem,quia censetur facta vt ei magis sit cautū fm Bart.Ang.Fulgo.Pau.de ca.hic post Inno.in.c.super hoc.de renuntia.⁊ est glo.in.l.iiij.et ibi Barto.et alij.C.qd met.cau.secus esset vbi nulla vis vel metus precessisset:vt i filio exheredato recipiente legatum sibi factū:qui sibi preiudicat in querela.l.si quis. princi.ff.de inoffi.testa.fm Bart.⁊ Fulg.hic.¶ Tertio limita quando tēpore facte solutionis cessabat metus:nam iuberat necessitas statuti disponentis ꝙ contra instrumentum publicum nō possit opponi exceptio doli nec turpitudinis:nec metus:nā cum iste soluat ex necessitate imposita a statuto,cum in necessitatibus nemo liberalis existat.l.re legatam.in fi.ff.de adi.lega.poterit solutum repetere fm Bart.Fulg.⁊ Pau.de ca.hic.Bar.⁊ alios i.d.l.ij.C. quod metus causa.quāuis contrarium teneat ibi Sali.⁊ male:⁊ ibidem late per do.Hier. Adde illud qd opportune dicit Bal.in l.falsas.ad fi.C.de fur.qd soluēs timore statuti,dicitur habere iustum metum.Idem dicūt canoniste in.c.j.de offi.delega.⁊ in.c.significauit.de censi.Pet.de anc.in consil.lx.incip.in causa querit.facit quod vult Bar.i.l.creditor.ff.de solu.alibi dixit Bald.in.l.oē.in fin.C.ad tertul.ꝙ cum statutum semper loquatur,semp terret,et cōtinuum infert metum.¶ Quarto limita quādo duraret eadē causa metus,vt donec durat tyrānus qui me cōpulit metu ad cōpromittendum.c.j.⁊ ibi Inno.quod metus causa. Inno.⁊ alij in c.causam matrimonij.de offi.delega.Barto.⁊ doct.hic.Ex.Bar. Bald.⁊ alij in.l.ij.C.quod met.causa Bart.in tracta.de tyranno. in prima et secunda questione,Bald.Ang.⁊ moderni i.l.qui in aliena.§.fi.ff.de acquiren.here.Bald.in.l.j.C.eo.de condi.ob turpem cau.per ista dixit Bar.se in questione de facto dixisse,cū maritus egregie verberasset vxorem quia recusabat consentire contractui:si postea ex interuallo consentiat:donec durat idē matrimonium,semper censetur idem metus durare,per tex.optimum in.c.accedens.de conuer.coniu.sequitur Ang.⁊ Fulg.hic Ant. de but.et alij in.c.causam matrimonij.vbi limitat.de offi.delega. Abbas vbi notabiliter in.c.j.in vlti.colum.quod metus causa. Adde

4 †Adde quod dicit Cy.in.l.ij.ad fi.C.qd metus cau.qd si semel offi
cialis mihi metum intulit,adhuc dicor eum timere,licet non sim
in eius conspectu,si adhuc est in officio.sequitur late Bal.⁊ repu
tat nota.dignum in.l.nouissime.in prin.ff.qd fal.tuto.aut.Alexã.
in consi.j.colum.iij.li.iij.quod incip.Uiso processu inquisitionis
formate contra antonium.Idem vult Ange.in.l.ad inuidiam.C.
quod metus causa.imo fortius not.Bal.in.d.l.nouissime.in pnc.
per illum tex.in versi.metuẽs.quod paria sunt,aliqd fieri coacte,
vel fieri timore coactionis,quod alibi non reperitur ita fm eum.
5 ¶†Unde per illum text.not.ibi in specie Dy.quod idem opera-
tur probabilis suspicio tormentorum,quod ipsorum illatio.idez
dicit Bal.in.l.interpositas.in fin.C.de transactio.⁊ in.c.j.§.item
sacramenta.de pace iuramen.firman.⁊ in.c.fi.ad finem.de appel-
lationibus.facit qd not.Joan.an.in regula bonafides.in.princi.
in mercurialibus:quod qui soluit nulla coactione adhibita,sciẽs
tamen se posse cogi,dicitur inuitus soluisse.Ad idem facit qd no-
ta.Joan.an.in.c.preterea.el.ij.per illum text.in verbo extorquen-
tes.de iurepatro.quod dicitur ab initio extorqueri illud qd quis
vltro soluit petenti sed solito extorquere:refert ⁊ sequitur Joan.
de ana.in.c.ij.in.xiiij.colum.de deli.puero.¶Quinto limita pre-
dictam regulam vt procedat,quãdo solutio fit ex interuallo post
coactionem:secus si fieret tempore coactionis,vel modicuz post,
quia que incontinenti fiunt censentur inesse.l.lecta.ff.si cert.peta-
tur:fm Bartol.⁊ Albe.hic.Bartol.⁊ docto.in.l.ij.C.qd metus
6 causa.vbi per hoc inferunt Bal.Ange.⁊ Moderni.†ꝙ confessio
facta in tormentis,non dicitur spõte ratificata,quando fit ex mo
dico interuallo post:idem tenet Barto.in.l.j.§.diuus seuerus.ij.
ff.de qõ.Cy.in.l.fin.C.eod.Bald.in.l.j.in.v.⁊.viij.col.C.de confe.
⁊ in.c.j.§.iniuria.de pace iura.firman.⁊ in.l.j.C.quo.appella.non
reci.Ange.⁊ Imo.in.l.qui in aliena.§.fin.ff.de acquiren.here.for-
tius voluit sing.Ange.in.l.ij.C.de custo.reo.qd ad hoc vt confes-
sio facta in tormentis dicatur sponte ratificata,debet saltem fieri
per vnam diem vel per vnã noctẽ post tormenta,sequitur Alex.
in consi.xcviij.lib.iij.inci.quoniã per excellentissimũ.ad fin.Istam
limitationem cõfirmo per tria bona similia.Primo,per illud qd
consuluit Jo.calde.in consi.ij.qd ponit in titu.qd me.cau.quod si
matrimoniũ fuit cõtractum per metũ:non intelligitur ratificatũ
per contractum dotis factum per tres vel quatuor horas post:qr
ex vicinitate actuũ,iudicãdũ est metum durare:allegat qd habe-
tur.xxxj.questio.ij.c.lotharius.⁊ not.in.c.j.qd metus causa.Se-
cundo facit quod consuluit Pet.de anch.in consi.cc.incipien.du
7 bium facit:†ꝙ si mulier a principio coate vel per metum cõsensit
matrimonio,si fuit traducta ad domum mariti:sed inde per mo-
dicum tempus recessit:⁊ ad propriam domum rediijt.non presu-
mitur a viro carnaliter cognita:nec presumitur matrimoniũ ra-
tificatum.per illud qd habet in.c.id qd.de sponsali.sequit.Alex.
8 in dicto csi.xcix.†Tertio facit illud qd volunt Bar.⁊ Ang.in.l.
si ventri.§.fi.ff.de priuile.credito.qd ex breuitate tẽporis presumi-
tur datum mandatum ad homicidiũ:⁊ Bal.in.c.veritatis.in.iij.
colum.de dolo ⁊ contu.⁊ in.l.j.in.iiij.colũ.C.de seruis fugi.⁊ in.l.
multum.in.ij.colũ.C.si quis alte.vel sibi.¶Ultra scribentes pro
sexta limitatione huius regule adde ⁊ nota,quod omnis modica
presumptio sufficit ad tollendum predictam presumptionẽ:quo
spontanea solutio purget metum precedentem:ita notabiliter
abbas in.c.ad audientiam.ante finem qd metus causa.¶Scdo
not.ex text.in versicu.exceptione,hic videri tex.fm Bar.pro opi-
nio.Ultramontanorum quã recitat Cy.in.l.ex eo.C.de inutili sti-
9 pula.contra glo.hic alle.per Bar.†qd promissio quãuis facta ex
turpi causa,tamẽ producit obligationem ⁊ actionem,patet quia
text.hic dicit,dari exceptionem.Bar.dupliciter soluit vt hic per
eum.Dic melius fm dominum Christo.de castel.Fulgo.⁊ Pau
lum de cast.hic,quod iste text.loquatur quando turpitudo est ex
parte stipulantis tantum,tunc mero iure bene oritur actio.sed
quando turpitudo esset ex parte vtriusqz,puta promitto decem
vt occidas hominem,absit qd oriatur aliqua obligatio cum sit
contra bonos mores,⁊ inuitet ad delinquendum.l.pacta que cõ-
tra.C.de pactis.Idem tenet Fulgo.in.l.ij.C.quod metus causa.
Rapha.cuma.Pau.de ca.⁊ Alexan.in.l.generaliter.ff.de verbo
rum obligatio.ita teneas reiecta distinctione Bald.in.l.j.C.eo-
10 dem.quam Salice.ibi reprobat.¶†Ultimo nota,quod in pari
causa turpitudinis,melior est conditio possidentis.dixi in.l.ij.su-
pra eodem.¶In glos.in verbo repetere,dic quod imo quilibet
error sufficit fm Fulgo.⁊ Alexan.hic:quia in damnis quilibet
error excusat.l.error.j.de iur.⁊ facti igno.l.sed ⁊ si me putem.in
princip.j.titu.j.Bartol.in.l.ij.C.quod metus causa.Item quia si
errat,remouetur animus donandi in quo fundatur ista lex,vt di-
xi in textu.
1 ☞Actiones bonefidei sunt large nature.
2 Si remisi partẽ debiti malo debitori,tenetur soluere.
3 Actio ex testamento est stricti iuris.

I vestimenta. Datum debitori qui te-
nebatur ex cõtractu bo-
nefidei vt soluat debitũ qd gratis soluere tenebatur,
repetitur per hanc condictionẽ ob turpem causam:⁊
actione ex illo cõtractu:secus si erat debitũ ex cõtractu stricti iu-
1 ris:tũc hec sola cõdictio cõpetit.h.d.ratio diuersitatis est,†quia
actiones bonefidei sunt large nature,⁊ cõpetunt nõ solum ad ea
que veniunt in cõtractu:sed etiã ad ea que non sunt de natura cõ
tractꝰ,⁊ de quibus nõ est cogitatũ inter partes,sed equũ est venire
l.qr tantũdem.ff.de nego.gest.secus est in actionibus stricti iuris
in quibꝰ nihil venit vltra ꝙ dictũ est inter partes.d.l.qr tantũdẽ.
Ista lex facit qd si habebã malum debitorẽ vnde remisi sibi partẽ
vt reliquũ mihi solueret,possum per cõdictionẽ ob turpem cau-
2 sam repetere id†qd remisi,fm Ludo.Alex.hic qui dicunt fuisse
dictũ Jaco.de are.hic:⁊ hoc corrobora,cum remittere sit dare.l.si
mulier.⁊ ibi dixi.s.ti.j.facit qd dicit Bald.in.l.si intra.in fin.ff.de
pactis.Limita istam legem per.l.si quis ab alio.§.fi.⁊ ibi est glo.
ff.de calum.¶Secundo nota ex hoc tex.fm glos.primam Fulg.
Pau.de cast.⁊ Alexan.hic quod licet condictio ob causam:non
habeat locum in contractibus nominatis.l.fin.s.titu.j.tamen se-
cus est in ista condictione ob turpem causam,ex contractu no-
minato precedente sed ex innominato turpiter facto:quia ego de
di tibi pecuniam vt solueres,verum est quod actio ex contractu
nominato ⁊ condictio ob turpem causam concurrunt,ad repetẽ-
dum pecuniam que data est:⁊ hoc volunt dicere gloss.⁊ docto.
predicti:secus est in condictione ob causam:que nunquã concur-
rit cum actione ex contractu nominato:ratio est,quia illa datur
ad resoluendum contractum:sed ista datur ad repetendum pecu
3 niam ⁊ ad implendum.¶†Tertio nota quod actio ex testamen
to est stricti iuris.concordat.l.elias.s.de in lit.iurando.vbi dixi
quomodo istud intelligi debeat post Bar.in.l.si heres.ff.de eo qd
certo loco.

De condictione indebiti. Rubrica.

1 ☞Quando cõpetat condictio indebiti.
2 An recipiens committat furtum.
¶Glos.rubrice diuiditur in duas partes.In prima cõtinuat ru
bricaz ad precedẽtes duobus modis:vno modo ad remota:scdo
⁊ melius ad proxima.Et iõ ista prima posset subdiuidi in duas.
In secunda ibi:dic ergo:glos.per viam summule,format sex que-
stiones de quibus se remittit:ponit in singulis legibus ad quas
1 glo.se remittit:⁊ ideo ista secunda subdiuiditur in sex.¶†Pro
generali intelligentia totius tituli vt scias quando cõpetat cõdi-
ctio indebiti:cõsydera quatuor casus principales qñ soluit inde-
bitũ:aliqñ enim soluens soluit ignoranter,⁊ recipiens recipit igno-
ranter:⁊ tũc loquitur hic titulus.Aliquando ille qui soluit inde-
bitũ,soluit scienter,⁊ recipiens recipit scienter,tunc nõ habet lo-
cum hic titulus,qr est donatio.Aliquãdo contingit quod is qui
soluit indebitum soluit scienter,sed recipiẽs recipit ignoranter:⁊
tunc licet nõ dicatur donatio:quia dissensus impedit donationẽ.
l.si ego.ff.si cer.pet.tamen non habet locum hic titulus fm Bar-
to.in.l.j.ff.de donatio.Aliqñ ⁊ quarto casu is qui soluit indebitũ
soluit ignoranter,sed recipiens recipit scienter:⁊ tũc esset viden-
2 dum†an recipiens cõmittat furtum,⁊ an contra eum competat
cõdictio indebiti:vel cõdictio furtiua,⁊ tetigi in.l.si procuratori.
de condi.ob cau.qd vtraqz competit:qr omnis condictio degene-
rat contra furem.
1 ☞Soluens per errorẽ quando repetat.nu.3.⁊.4.
2 Erronea confessio an reuocetur.
Quando quis intelligatur renuntiare iuri qd ignorat.nu.5.⁊.7.
3 Quid in clausula,renuntiauit condictioni indebiti ob causam ⁊
omni auxilio.nu.6.7.
8 Clausula confitens cum clausula nõ spe future numerationis ⁊c.
quid operetur.nu.9.
10 Specialis renũtiatio quid operetur.
11 Clausula ex certa scientia ⁊ nõ per iuris errorem.
12 Soluens scienter indebitũ non potest repetere.
13 Omnis obligatio tollitur solutione,acceptilatione,⁊ communi
consensu.
14 Quocunqz errore soluat indebitũ semper repeti põt.nu.22.⁊.23.
15 Post biennium an oriatur obligatio ciuilis ⁊ naturalis.
16 An legata relicta in testamento minus solenni debeantur legata-
rijs naturaliter.
17 An numerus testiũ sit de forma substantiali an probatoria.
18 Et an debeãtur in foro conscientie legata in testamento minus so
lenni.
19 Quarta que potest detrahi de legatis an debeat legatarijs saltẽ
naturaliter.
20 Quid in quarta trebellianica.

21 Debitor absolutus per sententiam iudicis, an remaneat debitor naturaliter.
22 Illud quod est omnino indebitum solutum an repetatur. numero. 22. z. 23.
24 Obligatio naturalis tantum impedit repetitionem.
25 Dubitans z ignorans equiparantur.
26 Qui habet conscientiã dubiam censet bonefidei.
27 Emptor scienter omittens exceptionem an habeat regressum cõtra venditorem.

Nunc. Pro introitu huius. l. prime aduerte, qd repetitio Bar. prout etiã dicit Ful. nõ fuit de hac lege, sed fuit. de. l. cũ quis. C. de iur. z fac. igno. ideo sepe allegat infra z debet esse C. z ista repetitio cadit ꝓprie super gl. d. l. cũ quis. sed illa repetitio fuit hic trãsportata: patet clare ex his q̃ dicit Bart. j. in. v. col. in relatione glo. q̃ non est hic, sꝫ ibi: ideo omitto illam repetitionẽ de qua doc. hic cõiter nihil tangũt sed examinabo anno sequenti in. d. l. cũ quis. Caue tamẽ qꝛ bar. in extrauaganti ad reprimẽ. in verbo per denuntiationẽ, videtur dicere qd repetitio huius legis sit sua: z vere sua est, sed nõ est de hac. l. sed d. d. l. cũ quis. Diuide istã legẽ in tres partes. In prima se cõtinuat ad precedentes. In scda ponitur regula affirmatiua. In tertia ponitur alia regula negatiua. Secunda ibi, z quidem. Tertia ibi: sed si sciens. h. d. soluens ignorãter indebitũ repeti potest, secus si scienter. h. d. vel sic. ignorãtia facit condictionẽ indebiti cõpetere: sciẽtia vero facit cessare. h. d. ¶ †No. primo primã re-
1 gulam, qd soluens per errorẽ: z sic ignoranter indebitũ, repetit ꝑ cõdictionem indebiti. Adde idem esse, qñ persuasionibus aduersarij vel eius dolo inductus est ad soluendum tunc repetit sicut si soluisset per errorem facti probabilem: ita probat in. l. j. in glos. in verbo extorta. iuncta glo. seq. C. ne filius pro patre, qd Bal. ibi reputat nota dignum. adde bene facere illud qd no. Bar. in. l. error. in. ij. col. C. de iur. z fac. igno. z in. l. non fatetur. in. iij. col. post gloss.
2 ibi. ff. de cõfes. in quibus locis vult signanter Bar. † qd licet erronea confessio non possit reuocari nisi vsqꝫ ad conclusionem in causa: fallit nisi talis cõfessio processisset persuasionibꝰ aduersarij, qꝛ tũc potest reuocari etiam post sñiam. Iuxta hanc regulam occur-
3 rit vtilis z disputabilis questio. † An soluens ignoranter indebitũ possit repetere, si in instrumento dicat, qd renũtiauit cõdictioni indebiti, z ob causã: z omni alio remedio: prima frõte videret dicendum ꝙ sibi preiudicet, argu. l. iubemus. C. ad velle. vbi mulier (cui lex magis fauet) si renuntiet hypothece autvelleiano sibi preiudicat. Ad idẽ facit. l. fi. in fi. C. de dotis ꝓmis. vbi dicit tex. ꝙ debet sibi quis precauere ne nimiũ diffuso sermone in promptum incidat sui periculum: z ibi dicit Ang. no. istuꝫ tex. quia perusini
4 habent quoddam prouerbium ex illo tex. † qd quis debet inaduertenter effundere verba renuntiationis, sicut capra effundit stercora: ad istud facit, quia condictio indebiti datur mero fauore priuati, sed tali iuri potest renuntiari. c. si diligẽti. de foro cõpe. l. pe. C. de pact. Ad idẽ facit qd dicit iurisconsultus in. l. queritur. §. si vẽditor. ff. de edi. edic. remittẽtibꝰ eñ actiones suas nõ est regressus dandus. Sed istis non obstantibus Jac. but. Guil. de cug. z Albe. de rosa. hic in vlt. col. determinant contrariũ, qd imo debitor qui ignoranter soluit indebitum, quãuis renuntiauerit cõdictioni indebiti: tamen põt solutum repetere per condictionem indebiti. Mouetur per regulam, qꝛ iuri qd quis ignorat sibi competere, nunꝙ intelligitur renuntiare. l. mater decedens. in princi. ff. de inoffi. testamen. l. in repudianda. ff. de acquiren. hereditate.
5 † Adde fortius qd nõ solum iuri qd quis ignorat sibi competere non intelligitur renũtiare, vt prediximus: sed etiam si dubitet an sibi competat, ita not. Bart. z alij in. l. fi. §. sinautem nescius. per illum tex. C. de fur. Secundo mouetur per text. meliorem de iure in. l. fi. §. item qsitũ est. j. eo. quem Imo. dicit singularẽ in. c. pe. in. xv. col.
6 de emp. z ven. z per illum. §. ibi formaliter not. Bart. † ꝙ clausula que apponit per notarios in instrumentis: qd renuntiauit cõdictioni indebiti: ob causam: z omni auxilio, nõ impedit quin cõdictio indebiti competat: qꝛ ſm Bar. idem error qui est in principali solutione, est etiã in renũtiatione: ergo nihil debet preiudicare argu. l. doli mali. versi. diuersum. ff. de noua. z sequitur Ang. ibi z
7 Pau. de ca. in cõsi. cxxxj. incip. lꝫ ista domina in vlti. col. † Ad idẽ facit qd dicit ibi Pau. de ca. se semel consuluisse in qõne de facto, dum quidã fratres diuisissent equaliter bona paterna materna z fraterna, z promisissent ad inuicẽ sub pena non venire contra istã diuisionem, z alter alterũ nõ molestare occasione dictorũ bonorũ, postea apparuit qd bona fratris premortui pertinebant ad vnũ tantum, quia ille erat vtrinqꝫ coniunctus: z sic non erant diuidẽda. opponebat de illo pacto: refert se consuluisse, ꝙ pactũ per errorem interpositum non preiudicat, per illũ text. Confirmo per il-
8 lud qd dicit Spe. in ti. de excep. §. ij. in ꝟ. ceterũ. † vbi tenet, ꝙ renũtians oibus exceptionibus, si sit ignorans, vel erret, sibi nõ preiudicat vt ibi per eũ. Ad idem bene facit qd vult Bar. in. l. si ex cautione. in. ij. col. C. de nõ nu. pec. vbi dicit, qd si quis in instrumento confessionis dicit se confiteri non spe future numerationis: z apponat quantuncũqꝫ verba ampla, sibi non preiudicat: quia ea facilitate qua inducitur ad confitendum, eadem inducit ad renũ-
9 tiãdũ: que ꝟba multũ no. Imo. in. c. si cautio. de fide instrumẽ. † z ista est cõis sententia, a qua non est cõsulẽdo vel iudicãdo recedẽdum: sed disputãdo z in pũcto iuris credo cõtrariũ esse verꝰ, put tenet Fulgo. in. d. §. idẽ quesitũ. lꝫ nihil adducat qd vrgeat: z ita tꝫ Jo. de imo. reprobãs Bar. in cõmento. c. cũ cõtingat. i. cxxiiij. col. de iureiu. z idẽ Imo. in. c. pe. in. xv. col. de emp. z vẽ. z Are. i. l. si qs cũ aliter. in vlti. col. ff. de verb. obli. qꝛ ex quo expresse renũtiauit cõdictioni inde. ergo specifice renũtiãdo sibi pindicabit. l. pe. C. de pact. z. c. ad apostolicã. de regula. Et licet forte nõ putaret sibi cõpetere: tñ qꝛ saltẽ in gñe cogitauit: istud sufficit, ar. l. qui iure militari. ff. de test. mili. iũctis no. ꝑ Bar. z alios i. l. si de certa. z i. l. sub pretextu specierũ. C. de trãsa. Ultra Imol. ɔsydera in primis ꝙ tex. sup quo se fundat Bar. z doc. s. relati. z in. d. l. fi. §. itẽ qsitũ. nihil obstat: qꝛ ibi fuerunt verba generalia non descendentia ad speciem, ibi per promissionem de nõ mouẽdo cõtrouersiaꝫ: bene verum est ꝙ nõ tollitur cõdictio inde. et in terminis etiam loquũtur similia que. s. adduxi: sed nos loqmur, qñ in specie z indiui-
10 duo renuntiauit condictioni inde. † Clarum est autẽ, ꝙ renuntiatio specialis preiudicat vbi generalis nihil noceret. l. sed z si quis. §. quesitum. ff. si quis cautio. no. Bart. z oẽs in. l. qui rome. §. duo fratres. ff. de ver. ob. z in hoc fundamento facio magnũ capitale. Confirmo ꝑ illud qd dicã in sequenti notabili, z per illud qd dicit Bald. in. l. mater. in. iij. col. in ꝟ. qd ergo si tabellio dicit in instru-
11 mẽto zc. C. de rei vẽ. † ꝙ si tabellio dicat in instrumẽto, talis ex certa scientia: z nõ per errorẽ iuris z facti: ꝙ ista verba preiudicãt, qꝛ si sibi displicebãt debebat pars cõtradicere. l. si filius. ff. ad macedo. Nõ obst. ratio Bar. dũ dicit, ꝙ eo errore quo quis inducit ad soluendũ, eodem errore inducit ad renũtiãdum: qꝛ respõdeo: ꝙ illa regula. l. doli. §. diuersum. procedit, qñ aliquis fragilitate etatis impedit contrahere: qꝛ eadẽ fragilitate impeditur eius renuntiatio: sed in casu nostro fragilitas etatis nõ est impedimẽto. Nõ ob. dum dicitur ꝙ iuri qd quis ignorat zc. qꝛ illud ꝓcedit qñ
12 nec in specie nec in genere potuit cogitare zc. ¶ † Scdo principaliter no. ex hoc tex. secundã regulã, soluẽs sciẽter indebitum non potest repetere, qꝛ censetur donare: cõcordantie sunt in gl. fi. vltra quas facit tex. in. l. qui se debere. in ver. sed cum sciret. C. de condi. ob cau. hinc est, ꝙ soluens scienter procuratori falso vel reuocato non repetit: qꝛ censetur donare. gl. in. l. si procuratori falso. in gl. j. vbi Bar. z doc. s. de cõdi. ob cau. z ibi dixi. hinc dixit Bar. in. l. fi. §. item quesitũ. j. e. ꝙ notarij solẽt in instrumẽtis apponere illam clausulã. Titius sciẽs se ad infrascripta nõ teneri zc. ad hoc vt tollatur: vt condictio indebiti. de qua clausula habes etiã ꝑ Barto. in. l. sed z si quis. §. fi. ff. si quis cautio. z in. l. si dare. cũ concor. ff. de ver. ob. Ista regula adeo est vera: ꝙ si soluens scienter indebitum solueret rem alienã, transferret vsucapiendi cõdictionem: glo. est in. l. qui fundum. §. seruus. in glos. fi. in ver. donare. ff. de vsucapio. pro empto. facit regula. l. clauibus. ff. de ɔtrahẽ. emp. Nũquid tũ sit propria donatio vt sic insinuatione indigeat: vide glo. Bart. z oẽs in. l. j. ff. de dona. Bal. in. l. ij. C. de fideicõ. Ioã. an. z alios in rubri. extra de dona. Pau. de ca. in. l. fideiussor obligari. in princip. ff. de fideius. z Dyn. in regula qd semel. de regu. iur. in. vj. ¶ Predictam regulam limita primo ſm Pau. de cast. z Alex. hic, quãdo vterqꝫ tã soluens ꝙ recipiens sciunt indebitũ solui: al's dissensus impediret donationem. l. si ego. vbi Pau. de cas. z Moderni not. s. si certum petatur. Barto. z alij in. l. ij. in. j. colũ. ff. de dona. Ang. in. l. dispensatorem. ff. de solutio. z in repe. l. falsus. C. de fur. Sic in simili quãdo scienter soluitur procuratori falso, ad hoc vt sit donatũ, requiritur qd recipiens etiam sciat ſm oẽs Moder. in. d. l. si procuratori falso. Secundo limita in casu. c. debitores. de iureiur. ratio qꝛ in necessitatibus nemo liberalis existit. l. rem legatam. in fi. ff. de adimen. lega. facit qd dicam. j. in. iiij. fal. adde ꝙ in simili volũt gl. z doc. in. l. ij. C. qd met. causa. Tertio limita quando quis soluit nomine proprio: secus si alieno, vt procuratorio Barto. in. l. j. §. hec verba. ff. ne vis fiat ei. Bald. hic. in. ij. colũ. z in l. si per ignorantiam. C. eo. z in rub. C. de consti. pecu. in. iiij. colum. Quarto limita ſm Bald. hic in fin. quando potest capi alia presumptio quã donationis. l. si cum aurum. z ibi not. Bart. ff. de solu. l. eleganter. §. qui reprobos. vbi Bart. ff. de pigno. actio. Barto. in. l. si militẽ. C. eo. z Bald. hic in fine. Quinto limita ſm Pau. de cast. z Alexan. hic, quando soluitur principale debitum scienter: secus si accessorium, puta vsurarium. ita Bar. in. l. si nõ sorte. §. si quis falso. z. §. si quis ex compromisso. j. eodem. Sexto limita quando interuenit vera z naturalis traditio: secus si ficta, puta constitutum vel precarium: ne due fictiones vel presumptiones circa idem concurrant. ita Bartol. in. l. si rem aliquam. in. ij. colum. ff.

colum.ff.de acq.poſ.poſt Cy.ꝛ antiquos in.l.qui rē.C.loc.Bal.in
addi.Spe.in ti.de loca.in.vij.col.ꝛ in.l.ad probationē.C.loca.ꝛ in
c.j.in antepe.col.de capi.qui cu.vēdi.Ange.in.§.emphiteoſim.in
aut.de non alie.Sali.poſt Jaco.bu.in.l.traditionibus.C.de pact.
Anto.de but.in.c.ex parte.in.vij.col.de cōfeſ.Septimo limita q̄n
ſoluit ex aliquo ꝯtu principali:ſecus ſi ex acceſſorio,puta conſti-
tute vel fideiuſſionis ſm Jo.fab.in.§.de cōſtituta.inſti.de act.per
text.in.l.ſi a reo.§.fundo.ff.de fideiuſ.vbi ꝯtus acceſſorius non
pōt de per ſe ſtare.de quo vide gl.Bar.ꝛ alios.in.l.hactenus.§.j.
ff.de cōſti.pecu.Bal.in rub.C.de cōſti.pecu.in.ij.col.Pau.de ca.
in.l.iuriſgentiū.§.ſed cū nulla.ff.de pac.Octauo ꝛ vltimo aduer-
te,qđ cū ille q ſcienter ſoluit indebitū cenſeaꝛ donare,ſi ille poſtea
redderet credēs ſe teneri,nō repeteret,qꝛ per donationē fuit obli-
gatus ad antidora,ſꝫ obligatio antidoralis quāuis nō ſit potēs
ad impediendū repetitionē q̄n ſoluitur,quid ſi diuerſuꝫ vt eſt gl.
in.l.ex hoc iure.in gl.penul.ad fi.ſ.de iuſti.ꝛ iur.Tamen q̄n ſolui-
tur idem vel tantūdem in genere,impedit repetitionem ſoluti.l.
teſtamēto.§.j.verſi.propterea qđ.ꝛ ibi Bar.ſic declarat.ff.de fide-
iuſ.idem tenet Bal.hic.ꝛ ille tex.eſt ad hoc ſingularis ſm Dy.et
Bar.ibi.ꝛ Ang.in.d.l.ex hoc iure.ad fi.vbi dixi.Nono limita q̄n
quis ſcienter ſolueret indebitū,hoc expreſſe acto inter ſoluentem
et recipientem,vt poſſit repetere,tūc nō cenſetur donare,imo re-
petit.l.qđ quis ſciens.vbi glo.ꝛ Pau.de caſt.ſ.eo.ꝛ gloſ.in.l.ij.in
princi.ꝛ ibi Albe.ꝛ Bal.ſ.co.quamuis vtrobiqꝫ Fulg.teneat cō-
trariū.¶ Glo.j.pro cuius introitu oppone cōtra tex.qui debebat
diſtinguere,aut ſoluitur indebitum ignorantia facti,ꝛ tunc bene
repetitur:vt hoc text.aut ignorantia iuris,ꝛ tūc ceſſat repetitio.
l.error.C.ad.l.falci.ꝛ.l.cum quis.C.de iur.ꝛ facti ignorā.Timore
huius contrarij glo.dicit reperiri indebitum tribus modis:ꝛ ita
diuide iſtam gl.in tres partes:prout enumerat tres ſpecies inde-
biti.Secunda ibi:ſecūdo q̄n eſt naturaliter.Tertia ibi:tertio mo
do eſt indebitum:ꝛ inquantum gl.ponit duo exempla prime ſpe-
13 ciei indebiti,q̄n nullo modo debetur.† Adde vltra gl.alia exem-
pla,vnum quod eſt,integra ſolutio:nam per talem ſolutionem
tollitur omnis obligatio naturalis ꝛ ciuilis.inſtit.quib.mod.tol.
obli.in prin.ꝛ.l.ſi reus.ff.de procura.Item quando cōtractus ex
quo cauſaꝛ obligatio de communi cōſenſu reſoluitur,quia ex tali
reſolutione tollitur omnis obligatio.l.ab emptione.ff.de pact.l.j.
ꝛ.ij.C.q̄n liceat ab emp.diſce.eo modo interueniente nouatione.
l.iulianus verū.ſ.eo.toto titu.ff.ꝛ.C.de noua.Ita facta acceptila-
14 tione.l.ſi acceptilatum.§.acceptilatio.ff.de accep.¶ † Ex prima
ꝛ ſecunda parte gl.no.ꝙ illud qđ eſt oīno indebitū vel indebituꝫ
naturaliter,quocūqꝫ errore ſoluaꝛ,ſemper poteſt repeti:ꝛ in hoc
bene dicit iſta gl.In eadem ibi,vt patet in chirographo ante biē-
nium.Pro intelligentia huius partis gl.reaſſumo iſtum articu-
lum in dubiū:nunquid ex chirographo confeſſionis mutui,oriaꝛ
naturalis ꝛ ciuilis obligatio ante bienniū:in iſto articulo glo.hic
ꝛ vbiqꝫ tenuit,ꝙ oriaꝛ ſolum ciuilis:ita tenet gl.in.l.j.de non nu-
me.pecu.ꝛ in.l.cū quis.de iur.ꝛ fact.igno.gl.inſtitu.de literarum
obli.in prin.gl.in.c.fi.de ſolu.ꝛ eſt cōis,quam tenent citramonta-
ni,preſertim Bar.Sali.ꝛ Mod.non omitto tñ,qđ vltramontani
dicebant qđ non oriebaꝛ,neqꝫ naturalis neqꝫ ciuilis:ſed Pet.de
bellaper.tenuit,ꝙ imo ante bienniū,ꝛ naturaliter ꝛ ciuiliter obli
getur.adde qđ opi.Bar.eſt cōis,qđ ex chirographo oriaꝛ ciuilis
ante bienniū:ratio diuerſitatis,qꝛ ibi adeſt forma obligādi indu-
cta a iure ciuili.l.nō figura.de actio.ꝛ obli.inſtitu.de lite.obliga.
per totū:ſed qꝛ nulla adeſt materia vel cauſa iuſta.interim nō ori
tur naturalis obligatio.Pro iſta opi.eſt tex.clarus ad literam,
prima.q.ſed reſpondeꝛ,ꝙ ille eſt tex.Gratiani qui nō habet auto
ritatem legis condende,pro eadem ſñia Alex.pondera text.in.l.
ſub ſpecie.ꝛ ibi Bal.ad hoc no.C.de poſtula.vbi dicit tex.ꝙ ſi ali
quis fecit confeſſionem tanꝙ recepiſſet pecuniam,ſi non ante la-
pſum tēporis cōſenſum accōmodaſti,ergo ibi apparet qđ ante la
pſum tēporis,non ſit accōmodatus conſenſus:tu antē citra opi.
Pet.ꝛ Guil.cōſydera,qđ eādē opi.tenuit Bal.hic ꝛ Jo.de imo.
in.l.j.ff.de fideiuſ.ꝛ diſputatiue pōt defendi:cōſydera etiā ꝙ bar.
non bene reſpondet ad duo fundamenta vltramontanorū:primū
fundamentum eſt,ſequutū implementum nō impedit oriri natu-
ralem ꝛ ciuilem obligationem.reſpōde tu ad iſtud fundamētum
qđ nihil facit.l.iulianus.§.offerri.qꝛ loquiꝛ in contractibus noia-
tis,in quibus ſolo conſenſu ſtatim oriꝛ naturalis ꝛ ciuilis obliga
tio,ꝛ non requiritur implementū.l.iuriſgentiū.in prin.ff.de pact.
nos loquimur in cōtractu iuris ciuilis.ſ.in cōtractu literarū.Cō-
firmat iſta reſponſio,qꝛ lꝫ cōtractus noiati qui ſunt de iuregētiū
ſolo cōſenſu producant actionē:tñ contractus iuris ciuilis noia-
ti ſolo conſenſu non producunt actionē:ita Bar.in.l.iuriſgentiū.
§.quinimo.in pen.col.ad fi.ff.de pac.ſed nos ſumus in ꝯtractu iu-
ris ciuilis,in lite.obliga.ergo requiritur implementum.Aliud
fundamentum eſt vltramontanorum qđ ſtringit contra cōmunē,
Sed ego plenius inducam quam vltramontani.ſtipulatio et lite.

obliga.equiparātur.l.nō figura.ff.de actio.ꝛ obli.patet,qꝛ vterqꝫ
contractus eſt iuris ciuilis:ſed ego habeo,qđ ex ſtipulatione fa-
cta ſine vlla penitus cauſa oritur mero iure vtraqꝫ obligatio na-
turalis ꝛ ciuilis,lꝫ obſtet exceptio doli.l.ij.§.titia.ff.de excep.do-
li.quanto fortius dꝫ oriri vbi ſubeſt cauſa,lꝫ nondum impleta:et
iſto arg.vtitur Bal.in antepe.col.ꝛ tenet opi.Petri.ſed reſpōde
qđ in ſtipulatione ſine cauſa adeſt purus cōſenſus de preſenti qui
nō eſt in chirographo confeſſionis,vbi non adeſt purus ꝯſenſus
de preſenti.ſ.ſi nō adeſt numeratio.Adde etiā ꝙ pro cōi ſñia alle-
gat tex.inſti.de lit.obli.dicit ibi tex.ſic fit vt ꝛ hodie dū queri non
poteſt ſcriptura oblig.ergo apparet ꝙ prius nō erat orta vtraqꝫ
obligatio:potes inducere ſic,illud quod repetitur conceſſuꝫ poſt
certum tempus,ante illud cēſetur prohibitum.l.ſtatuliberum.§.
ſtichum.de leg.ij.ꝛ.l.imperator.ff.de poſtu.cum text.ibi dicat,qđ
poſt biennium ſcriptura obligat,ergo ante biennium negat oriri
obligationem,tñ conſydera ſi poſſet ille tex.retorqueri ad oppoſi
tum:dicit eñ litera,ſic fit vt ꝛ hodie dum queri nō poteſt ſcriptu-
ra obligetur:pondera implicatiuā vt ꝛ hodie,ꝙ etiā ante ſcriptu
ram obligabatur.Tamen cōſydera ꝙ illa implicatiua nō habet
iſtum ſenſum:quia eſſet abſurdus ſenſus:ſed illa implicatiua im-
plicat,ꝙ quemadmodū olim poſt longū tēpus vt dicit litera poſt
qđ non poterat opponi exceptio:ita etiā hodie poſt bienniū obli-
gatur,ſtat ergo cōis ſñia defenſata,ꝙ ante bienniū ex chirogra-
pho oriaꝛ ciuilis tñ,non naturalis.Limitat iſtā cōcluſionē Ful.
niſi in promiſſione interueniſſet ſtipulatio:qꝛ interueniente ſtipu
latione ante bienniū oritur ꝛ naturalis ꝛ ciuilis obligatio.ponde
rat tex.in.§.idem iuris.inſti.de excep.ſed ad illum text.reſpondet
Alexā.qđ ibi loquitur de obligatione ciuili,non autem naturali.
¶ Ego puto qđ diſputando opi.Rapha.ſit melior,ꝛ dico pro eo
eſſe tex.in.d.§.idē iuris.nec eſt bona reſponſio Alex.ꝙ ille text.in-
telligaꝛ ciuiliter tñ,cōtra eum induco illum tex.dum dicit idem
iuris ꝛ prout in.§.prece.ſed in.c.precedenti oritur naturalis ꝛ ci-
uilis.Secundo pondero illū tex.in alia parte dum dicit,q̄n inter-
uenit ſtipulatio in ſpecie,obligatio non oritur ex ſcriptura:ſed ex
ſtipulatione,qđ eſt dicere ex ſtipulatione vtraqꝫ oritur.Et ſi dice-
retur nonne ſtipulatio poſita in actu,regulatur ſm naturā actus
ſuper quo interponitur.l.ſi ſtipulatus.de vſuris.ſtipulatio inter-
ponitur ſuper mutuo ciuili,ex mutuo ciuili oritur ante biēnium
ſolū ciuilis:ergo ꝛ ex ſtipulatione oriri debet tñ ciuilis.reſponde
ſm Jmo.in.l.miles.§.decē.per illū tex.de re iudi.verū eſſe vt non
deꝛ in plus,tamē vbi eſt ſtipulatio,ille actus eſt efficacior,probaꝛ
in.l.ex placito.de rerū permu.ita hic interueniēte ſtipulatione cō-
tractus eſt efficacior.conſydera ſi iſtud voluit dicere text.inſti.de
lite.obli.vt oriatur conditio ceſſante ſtipulatione.¶ In glo.ibi.l.
ſtichum.§.naturalis.habes ex gl.ſcđm exemplum in quo reperiꝛ
ſola naturalis non ciuilis obligatio:tamē Bar.hic in antep.col.
limitat iſtud exēplum gl.q̄n per pactum de nō petendo non tolle-
retur nec ciuilis nec naturalis:ꝛ lꝫ ſcribentes non videantur ad-
uertiſſe,tamen Sali.hic:ꝛ Jmo.in.c.fi.de ſolu.reprehendunt iſtā
differentiā Bar.nā dicunt nō debere cōſyderari verba,ſed cōſen
ſus partiū quocūqꝫ modo loquentiū:ſed conſenſus partium qui
omni caſu tollit naturalem,ꝛ ipſemet Bart.in.l.ſi vnus.§.pactꝰ
ne peteret.ff.de pac.melius ſenſiſſe videꝛ,ſubdens in antepe.colū.
poſſe dari aliud exēplum,quando quis eſt condēnatus per ſñiaꝫ.
15 † Adde,tu qđ dum Bar.dicit,ꝙ poſt biennium ciuilis obligatio
habet vim naturalis:ꝛ ſic vult,ꝙ non oriaꝛ naturalis obligatio
etiā poſt bienniū:credo qđ male dicat:qꝛ imo poſt biēnium videꝛ
conſenſus ineſſe:ꝛ ſic naturalis obligatio:vt tenet Bart.ſibi con
trarius in.l.fi.in.iij.col.C.in quib.cau.in integ.reſti.nō eſt neceſ.ꝛ
in.l.etiam.ff.de mino.Bal.in.l.ſub ſpecie.per illum tex.de poſtu.
Ange.ꝛ Sali.in.l.generaliter.ad fi.poſt gl.ibi.C.de nō nu.pec.gl.
ꝛ doc.inſti.de lite.obli.In ea.gl.ibi,item in legato minus ſolenni,
16 pro intelligentia huius partis:† reaſſumo iſtum articulum in
dubium,nūquid legata relicta in teſtamēto nō ſolēni,debeanꝛ le-
gatarijs ſaltē naturaliter,in iſto paſſu glo.hic ꝛ vbiqꝫ tenuerunt
qđ talia legata debeanꝛ legatarijs naturaliter,ꝛ in.d.l.cū quis.cū
ꝛ in oībus locis allegatis in articulo precedē.ꝛ cōiter citramon-
tani:canoniſte in.c.fi.de ſolutio.vbi Jmo.trāſcripſit doct.Barto.
hic,Pe.de bella.tenuit cōtrariū,ꝙ imo talia legata nō debeanꝛ
legatarijs naturaliter.Primū fundamentū:naturalis obligatio
oriꝛ ex cōſenſu.l.in his.§.imperator.de ſolu.l.ſtichū.§.naturalis.
de ſolu.ſed hic non eſt conſenſus,ergo ꝛc.Scđm fundamentum,
quotieſcūqꝫ actus deficit in forma,ibi obligatio nulla oriaꝛ.l.j.§.
ſi quis ita.de verb.obli.ergo hic cuꝫ ſit erratum in forma nō oriꝛ
obligatio.Videamꝰ an fundamēta Bar.ſint vera:ꝛ ad primū qđ
obligatio naturalis eſt de iuregentiū,admitto.Sed ſi primū fun-
damētū qđ facit de teſtamēto militis eſſet verū,ſequereꝛ quod in
teſtō militis orireꝛ naturalis ꝛ ciuilis obli.iſtud etiā eſſet in teſta-
mento alterius minus ſolēni,ꝛ dū dicit Bar.qđ naturalis obliga
tio oriꝛ ex equitate:ergo in teſtamēto minus ſolēni,qđ nō eſt verū

quare non est equum: vt dicit tex.in.l.fi.C.de fideicō.propter ma-
gnam suspicionē falsitatis,nec obstāt iura allegata p Bart.ꝙ in
testamēto minus solēni debeant̃ legata,quare ibi respōdet̃ ꝙ ibi
est speciale fauoꝛe affectionis vt dicit gl.p̃terea dicit tex.preallе.⁊
non dicit,qđ non teneat̃:vt est gl.in.c.sicut.xlvij.dist.ad cetera iu-
ra respō.vt hic p Lud.⁊ per Sali.in.l.nō dubiū.C.de fideicō.vbi
alex.latius insistit sublatis fundamētis bar. ¶ Capio opi. vltra-
montanoꝛū quā tenuerāt Cy.⁊ Raph.ful.in.l.cū q.C.de iur.⁊ fa.
igno.Rom.hic:⁊ quāuis multa adduci possent,assumo q̄ astrin-
gere vident̃:pro ista mouet̃ Fulg.q2 si legata relicta in testamēto
minus solēni essent debita naturaliter,sequeretur qđ legatarius
posset vti retentione,q2 naturalis obligatio est potens ad retinē
dum.l.etiam.ff.de cōpen.⁊ tū in contrarium est tex.in.l.si credito-
res.C.de fideicō.arguēdo a cōtrario sensu.Sed tu ad istud argu.
responde primo,qđ ille text.non probat nisi a contrario sensu,sed
sumi non debet arg.a ꝯrio.l.militis codicillis.§.veteranus.de te-
sta.mili.Scđo respōde,quod qū aliquid est in esse deductū,vt est
debitum,illud difficilius tollit̃,quā de nouo inducat̃.l.patre fu-
rioso.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.Item pro ista opin.allegat
Roma.hic tex.in.l.hac consultissima.§.ex imperfecto.in ver.pro
nullo habetur.C.de testa.⁊ in.l.fina.in verbo pro nullo habet̃.C.
fami.ercis.si ergo legatum habetur pro nullo ergo non debetur.
Ad hoc respondet Alexan.hic ꝙ ista verba pro nullo haberi,im-
portant fictionem,quia aliud est,esse talis,aliud pro tali haberi.
l.si mercis.ff.de verbo.sig.Tertio pro eadem parte stringit text.
in.l.ij.in verbo nullo iure.C.si quis omis.cau.testa.⁊ ponderat il-
lam vniuersalem nullo iure,ergo nec naturali nec ciuili:ad illum
text.responde vt per glos.ibi in ver.nullo iure.s.oꝛdinario,⁊ istud
declarat ibi tex.in verbo petitio:quid tenendum in isto subtili ar-
ticulo,credo qđ disputādo possit defendi vtraqꝫ pars,sed iste pas
17 sus pendet a veritate fundamenti Petri.† Nūquid numerus se-
ptem testium sit de forma substantiali:an vero sit de forma proba
toria:si est de substantiali,clarū est quod deficiat,si autem dicim⁹
quod sit de forma probatoria,non impediret oꝛiri naturalē obli-
gationem.d.Alexan.nititur probare,quod numerus septem te-
a stium[a] sit de forma substantiali,dic vt hic per eū.Adde vltra scri-
bentes qđ Bald.in repetitione.l.j.C.de sacrosan.eccle.xix.colū.in
versi.super primo quesito.melius tangit quā alibi,nunquid nu-
merus septem testium sit de forma substātiali:⁊ concludit ꝙ non
est de forma substātiali testamenti,nam forma est que dat esse rei
l.iulianus.§.sed ⁊ si quis.ff.ad exhiben.sed testes non sunt esse te-
stamenti,sed bene sunt quedam solennitas requisita ad testamē-
tum.l.fi.C.de fideic.nam f̃m eum de forma testamēti est vnus cō-
textus.l.heredes palā.de testa.vt p Bal.ibi.s.Tu cōfirma ꝙ esse
testamēti nō sit in numero septē testiū:nā de forma substātiali te-
stamēti est volūtas testatoꝛis:vt dicit Bar.hic:itē institutio here
dis.§.ante heredis.institu.de lega.Itē ꝙ testatoꝛ noīet heredem
noīe propꝛio.l.iubemus.C.de testa.sicut in stipulatione,de forma
substantiali est interrogatio precedēs ⁊ respōsio sequens, nume-
rus vero septē testiū nō est forma substantialis:sed quedā solēni-
tas ad probādū:⁊ si diceret̃,si numerus septē testiū esset solū solē-
nitas probatoria,sufficeret cōfessio heredis ad eū probādū,q2 so-
lennitas probatoria non requiritur qū est cōfessio partis aut̃.no-
uo iure.⁊ ibi Bal.C.si cer.pe.istud est falsum,q2 nō sufficit cōfes-
sio heredis.gl.j.l.ij.C.de bo.pos.f̃m tab.responde,ꝙ aliquādo req
rit solennitas probatoria simpliciter:⁊ ibi sufficit cōfessio partis,
ita procedit arg.aliqū lex procedit vltra annullando actum si nō
adhibeatur talis solennitas probatoria,tunc nō sufficit confessio
partis,ita in casu nostro.ita Bal.in.c.j.quot testes requirātur ad
probandū inuesti.⁊ Are.in.l.heredes palā.in prin.ff.de test. Con-
firmat̃,q2 qū testes etiā dum requirūtur p forma,cōfessio partis
non sufficit.ita Bal.in rub.C.de pba.Canoniste in rub.extra eo.
Confirmat̃ q2 si numerus septē testiū esset de forma substantiali,
non sufficeret confessio heredis iurata:tū hoc est falsum.l.fi.C.de
fideicō.nec dicat̃ qđ ideo ibi sit,q2 testatoꝛ noluerit solēniter testa
ri,q2 in his q̄ sunt de forma substātiali,volūtas testatoꝛis nihil fa
cit.l.nemo pōt.de leg.j.⁊ ibi pro regula.Ad arg.Alex.dū dicit,ꝙ
sicut in stipulatione qū deficit forma,nō oꝛitur naturalis obliga-
tio.l.j.§.si quis ita.ff.de ver.ob.rūde in forma,ꝙ in stipulatione iō
est,q2 qū nō precedit interrogatio ⁊ sequit̃ rūsio put est de forma,
ibi dicit̃ deficere cōsensus ptis,⁊ sic naturalis obligatio.ita Bar.
⁊ oēs in.d.l.j.§.si qs ita.sed qū testamētū ⁊ est impfectū,nō deficit
voluntas,ergo oꝛit̃ naturalis obligatio:ita videret̃ posse defendi
opi.Bar.⁊ citramontanoꝛū:qd tenendū.Ego puto,ꝙ fundamen
tum vltramontanoꝛū:sit incōuincibile,ꝙ numerus septē testiū in
testamēto sit de forma substātiali.⁊ vltra tradita p oēs hic:⁊.d.l.
nemo pōt.facio tres ponderationes.In primis pondero doctri.
Bar.in.l.vniuersa.circa mediū.C.de preci.impe.offe.vbi ꝯcludit
Bar.qđ qū lex iubet,ꝙ aliqua solēnitas adhibeat̃ tpe actus,tūc
si aliter facit,ipo iure nihil vꝫ.⁊ ad hoc pūctualiter alle.l.hac cō-

a ¶ Numer⁹ septē testiū. adđ doct. in c.cum esses, de testa.

b ¶ Detrahi. Adde Pe. de vbald.in repe.c, raȳ. de test.

sultissima.§.j.C.de test.vbi numerus septē testiū requirit̃ a princi.
testamenti.ergo si nō interuenerit,nō oꝛitur naturalis obligatio.
Scđo ⁊ foꝛtius,q2 numerus septē testiū sit de forma essentiali,pō
dero tex.in.l.si vn⁹.C.de testa.induco.dicit ibi tex.si vnus de septē
testibus deficeret in testamēto,dicit ibi tex.testamentum est ipso
iure nullū,⁊ tū si esset de solēnitate probatoria illud esset falsum,
probatur,q2 posset probari per sex testes,iuncta cōfessione veniē-
tium ab intestato:ergo apparet ꝙ est de forma substātiali. Scđo
⁊ foꝛtius stringo,q2 tex.ibi annullat ipso iure testamentuꝫ in quo
vnus de septē testibus deficit:ergo est de forma substantiali,pro-
batur q2 qū lex requirit aliquid in actu,⁊ vltra pcedit annullādo
si illud nō interueniat,illud necessario dicit̃ de forma substantiali
nam si esset de forma probatoria,actus nō esset ipso iure null⁹,q2
non deficeret esse,sed probatio tex.in.l.duo sunt titij.de testamen.
tūtela.sed defectus vnius testis annullat ipso iure testamentum:
ergo deficit esse.Tertio pondera qđ ista tenet Bart.sibi ꝯrius in
l.nemo pōt.in.j.opp.de leg.j.vbi dicit Bar.ꝙ quedā sunt substā-
tialia testamēti sine quibus testamentū nō habet esse,vt numer⁹
septem:itē institutio heredis,⁊ ista prohibere nō pōt.ꝙ cū sint de
substātia testamēti sine quibus testamentū esse non pōt,ꝯtineret
repugnātiā si testatoꝛ posset phibere,vt ibi per eū:⁊ ibidē Aret.
insistit.istā eandē opinionē firmat Bal.in.l.cū quis.in.iiij.col.C.
de iur.⁊ fa.igno.⁊ sic per ista tria fundamēta remanet incōcussum
fundamētū Petri,ꝙ numerus septē testiū sit de forma substātia
li.Quarto pro ista opi.vtoꝛ nouo argumento.pondero text.in.l.
hac ꝯsultissima.§.ex īperfecto.dū tex.dicit,filijs accrescere:tūc ar-
guo,si legatū relictū in testō minus solēni deberetur naturaliter,
nō haberet locū ius accrescēdi q2 nō deficeret ipso iure in totū,ex
quo deberet̃ naturaliter,per doctrinā gl.in.l.si duo.in prin.de iu-
reiurā.ergo cum ibi dicat̃ accrescere liberis,apparet ꝙ nō debeat̃
naturaliter.Pro ista parte pōdero tex.in.l.si venter.C.de fideicō.
in ver.stipulantib⁹.⁊ induco dupliciter:nā si ex testamēto inutili
vel nō solēni oꝛiret̃ naturalis obligatio,sufficeret qđ heres pacto
nudo pmitteret,q2 qū aliquid debet̃ naturaliter primo loco ista
naturalis sufficit ad producendā actionē.l.fi.vbi Bal.⁊ Ang.ad
hoc no.C.ad.l.fal.⁊ tamē ibi tex.requirit stipulationē,ergo appa-
ret qđ prius non debebat̃ naturaliter:cōfirmatur q2 illi ablatiui
absoluti resoluunt̃ in conditionē.l.a testatoꝛe.de cōdi.⁊ demō.sed
cōditio ostendit aliquid esse pro forma nō leui.l.pretoꝛ.in prin.de
colla.bono.Bal.in aut̃.matri ⁊ auie.i.j.co.C.qū mulier tute.offi.
fungi potest.si ergo stipulatio est de forma,ergo prius nō debeba
tur pacto nudo,⁊ sic in pūcto iuris videt̃ posse defendi opi.vltra-
18 mōtanoꝛū.† Nunqd aūt debeant̃ in foro ꝯscientie,vide in.d.l.cū
qs.p Bal.⁊ ibi tradidi.¶ In ea.ibi si modo p falcidiam minuat̃.
19 pro intelligētia istius partis gl.reassumo istū articulū.† Nūquid
b quarta que pōt detrahi[b] per heredē de legatis,debeat̃ legatarijs
saltē naturaliter:vtilitas est vt dicit bal.in.d.l.cū quis.q2 si debe-
retur naturaliter:heres in foro cōscientie teneret̃ legatarijs:erit
ergo articulus quē assumo disputandū:nūquid quarta q̄ detra-
hitur a legatarijs sit debita ipsis legatarijs naturaliter.prima est
opin.gl.hic:⁊ in.d.l.cū quis in.l.erroꝛ.C.ad.l.falci.in.c.fi.de solu.
qđ talis quarta debeatur naturaliter legatarijs.Scđa fuit opin.
subtilis Pe,qđ nō debeat̃,nec ciuiliter:istud tenet in.d.l.cū qs.
Ro.tenet in.l.j.⁊ in.l.lineā margaritarum.ff.ad.l.fal.Imol.in.c.
fi.in.iiij.col.de solu.Roma.hic Fulg.in.d.l.cū quis.Cuma.in.l.j.
in princi.ff.ad.l.falci.Mouentur vltramontani duplici fundamē
to,clarū est ꝙ falcidia resecat illaꝫ quartā ipso iure.d.l.j.credo qđ
possit defendi opin.vltramontanoꝛū,ꝙ non debeat̃ legatarijs ali
quo iure:⁊ omissis leuibus.Pro ista parte facit fundamentum
Pet.vbicūqꝫ lex resistit actui,nō oꝛit̃ aliqua obligatio etiā natu-
ralis:sed dico qđ.l.fal.expꝛesse resistit,tex.est clarus.insti.ad.l.fal.
in prin.illum tex.alleg.Bart.in.l.j.⁊ ibidem Imo.ff.ad.l.falci.no.
Raph.in.d.l.cū quis.C.de iur.⁊ fac.igno.Secundo ꝙ lex resistat
quādo nunꝙ haberemus legē,probat̃:q2 si verū esset qđ.l.fal.non
resisteret,sequeret̃ qđ illa quarta deberet̃ non solū naturaliter sed
etiam ciuiliter.Ad illum text.responde prout respondet Sali.in
d.l.cum quis.in.ij.col.⁊ sibi ascribit Alex.hic:qū lex resistit actui
non oꝛit̃ ciuilis nec naturalis obligatio,est verum quādo simpli-
citer resistit:secus si procedat vltra prouidēdo de remedio.l.Ego
semel aliter respondebam,qđ tex.in.l.j.ff.ad.l.falci.⁊ tex.institu.ad
legem falcid.in princi.est tex.qui refert tex.in.l.j.ff.ad.l.fal.sed ha-
beo qđ in termino referēte non debet ꝯtineri plus quam in termi
no relato.tex.in.l.si prioꝛ.⁊ ibi Bal.⁊ Moder.ff.solu.mat.Secun-
do pro opi.vltramontano.stringit text.in.l.quod de bonis.§.j.ff.
ad legē falci.inducendo hoc modo:dicit ibi tex.testatoꝛ nō potest
prohibere detractionem falcidie:⁊ si adijciat penā heredi si detra
hat,adiectio pene nihil vꝫ:tūc arguitur,si nō potest adijcere penā
ergo opoꝛtet dicere qđ lex resistat:tamē pōt responderi,ꝙ quādo
lex non resistit nec assistit ob publicam vtilitatem ibi non valeat
adiectio pene;⁊ ita loquit̃.d.l.qđ de bonis.Tertio pro ista parte
stringit

ſtringit:qꝛ ſi verū eſſet,q̄ illa quarta deberetur legatarijs natu
raliter:ſequeret q̄ ſi eſſet penes legatarios poſſent legatarij vti
retentione:qꝛ naturalis obligatio eſt potens ad retinendū ⁊ con
penſandū.l.etiā.de cōpenſa.Ad iſtud fundamentū reſpōdet Ale
xan.hic:⁊ fuit reſponſio Imo.in.d.l.lineam margaritarū.reſpon
dent ipſi,alias lex falci.eſſet impoſita verbis non rebus,ſi poſſent
vti legatarij retentione:iſta reſpōſio non eſt bona.Reſponde me
lius,q̄ naturalis obligatio eſt potēs ad retinendū:iſtud eſt verū
cōtra petentē,ſed cōtra repetētē nō habet locū.gl.⁊ Bar.in.l.cū
is.§.j.j.eo.⁊ voluit ita reſpondere do.Alexā.allegando illam gl.
ad illud oppoſitū:qꝛ agimus de petitione tantū.Tertio reſpon
de vt per Bar.in.l.pretoꝛ ad exhibē.§.j.in vlt col.ff.rem ra.habe.
vbi dicit Bar.q̄ in iſta materia inepte loquimur de cōpenſatio
ne:qꝛ cōpenſatio eſt vnius debiti in aliud debitū:ſed hic eſt tātū
vnū debitū:⁊ iſta reſpōſio Bar.nō tollit obiectū:qa dato q̄ nō
cadit cōpenſatio,tamen cadit retētio.Quarto pro iſta opi.Lud.
facit aliā rationē:quā dicit eſſe ſuā:clarū eſt,q̄ heres poteſt ven
dicare iſtam quartā legatarijs.l.plaucius.cū ſi.ad leg.fal.ſi ergo
poteſt vendicare:ergo nō debetur legatarijs naturaliter.Ego pu
to q̄ iſtud argumentū ſit vna truffa:qꝛ heres agit rei vendi.quo
ad dominiū.Quinto pro iſta opi.vltramontanoꝛū videt̄ bene fa
cere:nā ex quo teſtatoꝛ videtur poſſe expreſſe detrahere falc.aut.
ſed cū teſtatoꝛ.C.ad leg.fal.poteſt etiā tacite,gl.in.l.decē.in prin.
de fideicō.liber.ergo cum non prohibuerit nec expreſſe nec tacite
apparet abeſſe voluntatem teſtatoꝛis:ergo non debetur etiā na
turaliter:quid tenendū opi.gl.⁊ Bar.eſt cōmuniter approbata
a citramontanis:⁊ ſic tenet gl.hic:⁊ in.d.l.cū quis:⁊ in.l.erroꝛ.C.
ad leg.fal.Bar.in.d.l.cū quis,canoniſte in.c.fi.de ſolu.pro cōmu
ni dicit Bar.eſſe tex.in.l.j.C.ad le.fal.¶ Primo reſpōde ſʒ Lu.
hic.Ful.in.d.l.cū quis Imo.in.l.lineam margaritarū.q̄ tex.in.l.
j.ad leg.falci.vtitur verbis impoꝛtantibus fictionē,ponderādo
verbū videri.Secundo reſponde,q̄ quādo heres ſoluit integra
legata,nō detracta falcidia,ſoluit intuitu pietatis:vt adimpleat
voluntatem teſtatoꝛis,tunc nō dicitur plus debito ſoluiſſe.Ter
tio reſpōde,q̄ illa lex prima loquitur de iure.C.quo iure,teſtatoꝛ
nō poterat reprobare falcidiā.aut.ſed cum teſtatoꝛ.Ego ad fun
damentum Bar.d.l.j.ad leg.falci.do ſolennem reſponſionē:⁊ di
co,q̄ quando heres ſoluit integra legata nō detracta falcidia,di
citur donare:caſus eſt de hoc in.l.ſi legatus.§.fina.in verſi.dona
tus.⁊ ibi ad hoc ponderat Roma.ff.ad treb.ſi dicitur donari:er
go nullo modo debetur legatarijs:ergo retoꝛquetur fundamētū
Barto.contra ipſum.Pro hoc teneo primā reſponſionē,verum
eſt per fictionem:attenta pietate:tamen re vera donatur:tamen
Alex.in.l.ſi legatus.dicit q̄ ille tex.loquitur impropꝛie.Secūdo
pro cōmuni ⁊ citramontanoꝛū ſtringit tex.quē ſibi aſcribit Alex.
ſed eſt Roma.hic.ſ.in.iij.col.in.l.ſi.C.ad le.fal.vbi ex nuda pmiſ
ſione facta per heredē de ſoluēdis legatis,poteſt heres cōueniri.
et ſic ibi eſt duplex naturalis,nam ſi prius nō deberetur non poſ
ſet heres cōueniri ex nuda promiſſione.Tenendo cū vltramōta
nis reſponde primo q̄ tex.in.d.l.ſi.nō loquitur de nuda pmiſſio
ne:ſed de cautione,q̄ verbū cautio.intelligitur cum ſtipulatiōe
l.ſancimꝰ.⁊ ibi gl.C.de ver.ſig.Scd̄o rn̄de,dato ꝙ tex.loquat̄ de
nuda promiſſione adhuc non ob.argu.nam ideo ibi heres ex nu
da promiſſiōe cōuenitur:qꝛ ſi eſt fomentata a lege quo caſu pro
ducit actionē.l.legitima.C.d pac.Quarto moueoꝛ,ſi quarta eſſet
indebita omni iure,ſequeretur ꝙ quocūqʒ erroꝛe ſoluta poſſet re
peti,tn̄ habeo q̄ quarta ſoluta per erroꝛē iuris,nō repetit̄:ergo
erat debita aliquo iure.Et lʒ Alex.nō reſpōdeat:rn̄de ſm Imo.
⁊ Comē.in.d.l.j.ff.ad.l.fal.Ro.hic,q̄ quarta ſi ſoluatur erroꝛe iu
ris:ideo nō repetit̄,nō qꝛ debet̄ naturaliter,ſed qꝛ ſoluēs tractat
de lucro,⁊ in lucris iuris ignoꝛātia nocet:tn̄ iſta reſpōſio eſſet du
bia:qꝛ ex quo falcidia reſecat ipſo iure,perdere illud eſt tractare
de dāno:reſpōde q̄ ideo eſt q̄ heres qui ſoluit nō repetit:qꝛ na
turaliter debet̄:ſʒ qꝛ ſoluit erroꝛe iuris,⁊ ille erroꝛ cauſat̄ a pieta
te.quo caſu ceſſat repetitio.l.cū is.§.ſi in ea.j.eo.q̄ autē cauſetur
a pietate,eſt text.in.l.ſi ſponſus.§.fin.ff.de dona.inter vi.⁊ vxo.
20 †Quid aūt eſſet in quarta trebellianica que pōt detrahi per he
redē fideicōmiſſario:nūquid debeatur naturaliter:dic vt p Bar.
qui alleg.l.ſi creditoꝛē.de his q̄ in frau.cre.reſpōde ad illū tex.q̄
per hoc q̄ nō dicatur fraudare creditoꝛes:nō tamen per hoc nō
dicit̄,ꝙ ſibi nō ſit debita naturaliter,habes in tex.in.l.ſi ſponſus.
21 §.fi.ſ.allega.¶ †In ea.ibi.vt.j.eo.l.iulianus.habes ex gl.quartā
cōcluſionē diſputabilē.ꝙ ſi verus debitoꝛ ſit abſolutus per ſen
tentiā iudicis,remanet debitoꝛ naturaliter Bart.tangit melius
quā hic in.l.iulianus.in.ij.colū.j.e.Pondera tu prouecte,inquā
tum Bar.vtitur vno fundamēto cui inſiſtit q̄ tollat̄ ciuilis,pro
bat Bar.per ſententiā cōdemnatoꝛiā inducit̄ ciuilis obligatio.l.
ij.§.idē ſcribit.de pec.ita per ſententiā abſolutoꝛiā dʒ tolli ciui
lis,arguēdo a pari effectu:vt arguit iuriſcōſul.in.l.ſciendū.§.na
turalis.de ſol.Sed arguo cōtra Bart.ſententia condēnatoꝛia nō
ſolum producit ciuilē ſed etiā naturalē:ita Bar.in.l.iulianus ve
rum debitoꝛē.j.eo.ergo ſicut ſententia obligatoꝛia pducit ⁊ ciui
lem et naturalem,ſic ⁊ abſolutoꝛia debet tollere ⁊ ciuileʒ ⁊ natu
ralem,arguēdo a pari effectu:defendendo ſentētiā cōmunē reſpō
deo ad iſtud obiectū.Primo q̄ opi.Bar.in.l.iulianus verū de
bitoꝛē:non ſit vera q̄ per obligatoꝛiā oꝛiatur naturalis.Reſpō
de ergo ſcd̄o modo:ſentētia condēnatoꝛia producit ciuilem et na
turalem obligationē fateoꝛ:ſed naturalis que oꝛitur ex ſententia
condēnatoꝛia non oꝛitur ex cōſenſu partiū.l.nec ab eo.C.qūo ⁊ qn̄
iu.ſed oꝛitur ex equitate vt magiſtratibus pareamꝰ:cū ergo oꝛia
tur ex alia materia,nō poteſt tollere naturalem qua tenebat̄ debi
toꝛ.l.an inutilis.ff.d accepti.⁊ ſic habes expedita quatuoꝛ exēpla
22 gl.¶ Ultra gl.ſm Bart.pone duo alia exēpla vt hic per eū†.Ex
prima ⁊.ij.parte gl.no.q̄ illud q̄ eſt omnino indebitū,vel eſt in
debitū naturaliter:quocūqʒ erroꝛe ſoluatur ſemp poteſt repeti ⁊
in hoc bene dicit iſta glo.Itē in eo q̄ dicit Bar.de ſentētia cōdē
natoꝛia a qua nō eſt appellatū q̄ illd debitū ciuile habet effectū
naturalis debiti,videbitis poſt Bar.in.l.iulianus verū.j.eodeʒ.
Adde etiā alios caſus quos enumerat gl.magiſtra.in.l.elegāter.
§.fi.⁊ ibi Bar.j.eo.gl.in.l.j.C.eo.⁊ in.§.is quoqʒ.inſti.qui.mo.re
23 contrahi.obli.⁊ in.§.itē is cui.inſti.de obli.ex quaſi cōtra.¶ †Ex
vltima parte glo.no.duo.primū,q̄ illud q̄ eſt naturaliter tantū
debitū,nunꝙ repetitur:niſi quando ſoluitur per erroꝛē facti pro
babilem,cū iſta cōcluſiōe tenent Bar.Ang.Sali.⁊ Moder.hic,
Ang.Fulg.⁊ Pau.de ca.in.l.iulianus.j.eo.Iac.bu.⁊ Sali.in.d.
l.cum quis.do.Anto.⁊ Imo.in.c.fi.de ſolu.et iſta eſt vera,quāuis
ſubtiles Ultramontani Cy.⁊ Bal.in.d.l.cū quis.teneant cōtra
rium,ex precipue ratione:qꝛ naturalis ſolū eſt potens ad compen
ſandum.l.etiā.ff.de compen.ergo etiam debet eſſe potens ad reti
nendum:⁊ fuit argu.glo.oꝛdi.in.l.cum is.§.j.j.eo.vbi Bar.reſpō
det,q̄ cōtra repetentē nulla exceptio poteſt opponi,⁊ ſpoliatus
ante omnia ſit reſtituendus.l.ſi quis a ſe fundum.C.ad leg.iul.de
vi pub.⁊ ita etiam reſpōdet Bar.hic in vlti.col.⁊ Bald.intelli
ge tamen ſane,q̄ obligatio naturalis ſit potens ad compenſan
dum quādo eſt naturalis que ſemper fuit ſola:ita q̄ ex ea nō po
teſt agi:nec habere locuʒ exceptio:ſecus ſi eſſet naturalis ex qua
poſſet agi:quia ſemel fuiſſet iuncta cum ciuili:tunc nō eſt potens
ad compenſandū,per regulam.l.quēcūqʒ.ff.de compen.ita in ſpe
cie Bart.in.l.procuratoꝛ ad exhibendum.§.j.ff.rem ra.habe.⁊ in
l.ſi pene.in prin.⁊ in.l.qui inuicem.in fi.j.eo.Secundo mouentur
ſubtiles vltramonta.qꝛ ſpeciale eſt in minoꝛe ⁊ in muliere.l.quan
uis.§.interdū.ff.ad velle.ergo in alijs in contrariū ius cōmune:ſʒ
reſponde.ꝙ ſpeciale eſt in minoꝛe ⁊ muliere,vt etiam ſolutum er
roꝛe iuris repeti poſſit:ſed quando erroꝛe facti probabili,nullum
24 eſt ſpeciale.†Secundo no.ex hac.gl.q̄ obligatio naturalis tan
tum impedit repetitionē:⁊ ſic potentioꝛ eſt quāʒ ciuilis ſola,que
nunꝙ impedit repetitionē.Sed in contrariū foꝛtiter videtur fa
cere.qꝛ ciuilis ſola producit actionē ſaltem in aliquibus caſibus
vt declarat Bar.hic:in.iiij.col.Naturalis vero ſola nunꝙ produ
cit actionem.l.iuriſgentium.§.igitur nuda.ff.de pact.ergo debe
ret eſſe totū contrariū eius quod dicit glo.quia cui damus actio
nem,multomagis exceptionē.l.j.§.q̄ autem.ff.de ſuperfi.⁊ in re
gula cui damus.ff.de regu.iur.Huic difficultati reſpondet ſolus
Bal.hic,q̄ cum in cōdictione indebi.magis pōderetur equitas
naturalis,quā rigoꝛ iuris.l.indebiti.in prin.j.eo.ergo potentius
operatur obligatio naturalis que ex equitate deſcendit ad impe
diendū condictionē indebiti,quā operetur obligatio ciuilis que
eſt de rigoꝛe iuris.inſti.de obli.in prin.tu potes ſubtilius reſpon
dere,q̄ dicta regula procedit quantum ad dandum exceptionē:
ſed non quātum ad compenſationem vel retentionem:vbi eſt to
tum ecōtra:quia naturalis que eſt potens ad agendum,non eſt
potens ad compenſandum:alia vero debilioꝛ ſit vt dixi in prece
denti cōcluſione glo.¶ Ultra glo.adde quartam ſpeciem indebi
ti,quādo obſtat exceptio:⁊ iſta ſubdiuiditur in quatuoꝛ ſpecies.
Nā aut obſtat exceptio perpetua,aut tempoꝛalis ⁊ ſic dilatoꝛia:
aut exceptio dubia:aut ⁊ quarto exceptio inducta ad rigoꝛeʒ iu
ris que non reſpicit obligationem vel actionem:ſed cōueniendi
modū,vt exceptio foꝛi vel pendētie litis.Et iſtas quatuoꝛ ſpecies
proſequitur glo.in.d.l.cum quis.in gl.ij.⁊ ibi Bart.⁊ alij vbi di
citur.¶ Glo.ſi.diuiditur in quatuoꝛ partes.In.j.alleg.tres con
coꝛ.ad tex.⁊ dn̄ alleg.l.eum qui in princ.debet allegare in.§.j.In
ij.p viā fallentie remouet vnum cōtrarium.In.iij.querit ⁊ ſoluit.
In.iiij.opponit ⁊ ſe remittit.ſecūda ibi:⁊ hoc niſi ſit pubes.ter
tia ibi:ſed quid ſi animo titubanti.quarta ibi:item cōtra.j.de eui
25 ctio.¶ †Ex tertia parte no.q̄ dubitans ⁊ ignoꝛans equiparan
tur.facit.l.fi.§.ſin autē dubiꝰ.C.de fur.⁊ ibi Bar.no.per hoc extē
dit regulam.l.mater decedens.in prin.ff.de inoffi.teſta.Ad idem
eſt bonus tex.in.l.ij.in princi.ff.quis oꝛdo in bo.poſ.ſer.⁊ tex.in.l.
ꝙdiu.vbi moder.ad hoc no.C.qui admit.Bald.in.l.j.in.iij.colū.
C.de fal.cau.adiec.lega.Hinc dixit Bald.in.l.leges ſacratiſſime.

C.de legi.qd ita parcitur dubitāti sicut errāti vel ignorāti:sequit Jo.de ana.in gl.lxxij.inci.Uisis cōsyderatis his que in facti uar ratione.in vlti.col.Hic etiā dicunt Cy.z Bal.in.d.l.fi.q̄ omittēs opponere exceptionē propter dubitationē,potest postea oppone
26 re,sicut si per ignorātiam omisisset.c.pastoralis.de excep.†Adde qd vult gl.nota.in.c.si diligēti.in ver.bonafides.ad fi.de rescript. qd qui habet cōscientiam dubiam,cēsetur bone fidei z nō malefi dei:facit qd no.Bal.in.c.fi.in.iij.colū.de cōsue.z in.c.bone.ij.in.v. col.de postu.prela.q̄ dubius in cōscientia,non intelligitur facere cōtra cōscientiaz,nisi postq̄ monstrata est sibi veritas.sed predi ctam gl.in.d.c.si diligenti.limitat Bar.licet illam nō alleget in.l. naturaliter.in.iij.col.ff.de vsucap.vt procedat quādo a principio fuit bonafides:nā sequēs dubitatio nō officit prescriptioni:secus si a prin.fuisset dubius:tunc nō posset prescribere inferendo per hoc vt ibi per Bar.cum quo tenet Bal.in.d.c.si diligēti.in.ij.co. z in.l.super longi.C.de prescrip.lon.temp.Sed tu vide in hoc vl timo Anto.de but.aliter tenentē in.c.fi.z ibi plenius Jmol.in.ix. q.de prescrip.Sed principalē cōclusio.gl.limitat nisi dubitās po tuisset de facili certiorari:qz habetur perinde ac si esset certus gl. in.l.locis.in ver.mei iuris.ff.de acquiren.pos.per quā ita limitat Bal.in.d.l.fi.in.iij.col.facit tex.in.l.regula.§.sed z facti.in ver.di ligēter inquirendo.ff.de iur.z facti ignoran.z quod pulchre dicit Bald.in.c.j.§.personā.per quos fiat inue.Item et secūdo intelli ge qd licet dubitans z ignorans seu errans equiparentur in effe ctu vt predixi,re vera tamen differunt vt declarat glos.in.l.de ista
27 tu.ff.de testa.z in rub.ff.de iur.z fac.igno.¶†In vlti.parte,gloss. opp.de.l.sed z si exceptio.ff.de euict.vbi emptor cōuentus ad rez emptā,si habet exceptionem z sciēter omittat,hoc non ob.potest habere regressum cōtra venditorē.Respōdetur,qd is qui sciēter fecit,sibi preiudicat in eo qd fecit:sed nō in alio,nec quo ad alias personas.Et ideo nimirū si potest agere contra venditorem,pre sertim qui tractat de lucro.

1 ☞In pacto potest deduci id ad qd quis tenet de iure cōmuni.
2 Soluens sciēter indebitū cum pacto qd repetere possit,repetit.

Si quis sic sol.

Per expressam conuentionem datur condictio indebiti ad repetendum indebite solutum.h.d.dubiū faciebat:qz cōdictio indebiti nō oritur ex cōtractu,sed ex quasi cōtractu extra id qd agitur.§.item is cui.insti.de obli.ex quasi cōtrac.iuncta.l.si is cui.§.fi.ad fi.ff.cōmo.Sed hic fuit cele bratus cōtractus sup restitutione indebiti:ergo videbatur qd cō dictio indebiti locū habere nō posset:ratio autē decidendi est: qz cōdictio indebiti oritur ex quasi cōtractu,iuribus prealleg.quā do nullum negotiū,z sic nullus cōtractus est expresse celebratus sup restitutione indebiti soluti.Sed qn contractus fieret sup hoc bene cōdictio indebiti pōt oriri ex illo Jctu:et istud voluit dicere
1 tex.ibi negotiū enim Jctuz est.¶†No.ex hoc tex.q̄ in pacto po test deduci illud ad qd quis tenetur de iure cōmuni absqz pacto. cōcor.l.si donatarius.in princi.ij.rñso.de cōdi.ob cau.et ibi dixi duos notabiles effectus quos operatur tale pactū:nec obstat si di catur,quod expressio eorum:scilicet pactorū que tacite insunt,ni hil operatur.l.non recte.C.de fideiussori.l.iij.ff.de leg.j.qz respon de verum esse quādo tacitum inest ex necessitate legis:ita propne loquitur.d.l.iij.secus quādo tacitum inest ex presumpta volunta te.l.precibus.C.de impu.z al's substi.declarant Bar.z alij in.d. l.iij.¶Gl.in verbo habebit.diuide in duas partes.In prima de clarat tex.In scda ibi:sed cōtra,glos.opponit contra tex.et bene soluit.¶Circa primā partē gl.cōsydera inquantū dicit habebit etiā per actionē prescri.ver.illa implicatiua etiā,implicat non so lum cōpetere actionē prescrip.ver.sed etiam condictionē indebi. sicut in simili in.l.ij.C.de condi.ob cau.iuncta gl.in.l.j.in princ.ff. de dona.vtrūqz limitat Bar.nisi stipulatio interuenisset,tunc nō oriretur nec actio prescript.ver.nec cōdictio inde.vel ob cau.sed solum actio ex stipulatione,per tex.in.l.si fine.in princi.vbi etiam Bar.ff.rem ra.ha.z ideo subiungit Bar.q̄ in hac.l.nō interuenit stipulatio,sed pactū simplex.Tu autē cōsydera duo,Primo,qd hic pactū nō fuit simplex,imo vestitū coherētia traditionis:ideo actionē producit.l.rebus.alleg.in gl.z.l.quoties.C.de dona.q̄ sub modo.z.l.ea lege.C.de dona.Et circa hoc posses attētare nouā dif ferentiā inter vestimentū coherētia traditionis:z aliud vestimē tum coherentia Jctus:nam pactū appositū iuxta cōtractū nō ve stitur coherētia cōtractus,qn contractus fit pro vno,z pactū ap ponitur in fauorē alterius.gl.est z ibi Bar.z alij in.l.petens.C.de pac.z in.l.iurisgētium.§.quinimo.ff.eo.Bar.in.l.fi.in pe.col.ad fi. ş.de cōdi.ob cau.z tamen pactū,quāuis p alio,videt vestiri cohe rētia traditionis,iuribus preal.Sed dic q̄ Bar.hic nō cōsydera uit pactū simplex:qz non vestitū:sed qz stipulatio non interuene rat:vnde consyderabam si sustinendo Barto.z doct.dici pōt qd in ista.l.primo oriretur actio.sed est actio innominata prescri.ver. subsidiaria,que non facit cessare condictionē indebiti.Aduerte etiā qz posses opponere,qd in ista lege istud pactum nō vestiatu coherētia traditionis:qz traditio in ista.l.fit ex necessitate putat tiua:z regulā habemus,qd qn traditio est necessaria,nō vestitur coherentia traditionis:iuxta glo.z ibi doc.in.l.si intra.ff.de pac. nisi sustinēdo respōdeas,qd illa regula intelligitur de necessitate vera,nō putatiua:z erit pulchra limitatio ad illaz regulā.Secūdo consydera q̄ fm Bar.durior est cōditio stipulātis quā paciscen tis:qz si interuenit stipulatio vna tm̄ oritur actio:sed qn interue nit pactū simplex,oriūtur due:scilicet condictio indebiti:et actio prescrip.ver.vnde videtur resultare absurdū,qd inductū ad pro uisionē z augmentū:operatur diminutionē,contra.l.legata inu tiliter.ff.de adi.lega.cū interfit nostra plures actiones quoqz ha
2 bere.l.cū filius.§.varijs.ff.de leg.ij.¶†Ex secunda parte gl.not. diligenter,qd soluens sciēter indebitum,hoc expresse acto inter eum z recipientē,qd posset repetere,repetit.ratio,quia non presu mitur donare,cum absit alia coniectura vt dixi in.l.j.ş.eodē.imo hic sumus in claris vbi non est opus coniecturis.Idem tenet gl. in.l.qd quis sciens.vbi Pau.de cast.j.eodē.Albe.z Ange.licet ita teneas quāuis cōtrarium teneat Fulgo hic.z ibi:quia durū est.cogita tu:z aliud non allegat:et an si soluens transfert domi nium,dic vt per Barto.in.l.qui sine.in princi.ff.de solu.z in.l.sin
3 gularia.in penulti.colum.ş.si certum peta.¶†Ultimo pondera hic esse tex.pro opini.quam tenui in.l.si procuratori.ff.de condic. ob causam.quod condictio indebiti,et condictio ob causam pos sunt concurrere.

1 ☞Pronuntiato testamento falso,irritantur legata z prestita.
2 Legatum vni factum,diminuitur per alia legata.
3 Legatarij bonefidei quibus est solutū per heredē putatiuuz nō tenentur,nisi quatenus sunt facti locupletiores.
4 Legata an valeant si rescindatur testamentum.

Si quid ex testamento.

Sūma vt per Bart.In tex. ibi,emerserit es alienū,supple qd propter legata minuuntur aut tolluntur,qz nemo potest legare qd non habet:ideo oportet primo satisfacere creditoribus tractātibus de dāno.l.si vniuerse.C.de le gatis:z ideo si heres qui putabat hereditatez esse soluēdo adim pleuit legata integre,poterit legata repetere,vt soluatur credito ribus:hodie vero si heres fecisset inuentarium et soluisset legata non posset a creditoribus conueniri,sed creditores haberent cō
1 uenire legatarios.l.fi.§.licentia.C.de iure delib.¶†Not.ex tex. ibi:in ver.falsum,qd quando testamentum pronuntiatur falsum irritantur legata,nō solū in futurum prestāda,sed etiā prestita. Fallit in libertate relicta,que si sit prestita per legatariū bonafi de nō retractat per hoc q̄ testamētum postea pronūtietur falsuz, tex.est in.l.ij.C.de fideicō.liber.per quem tex.Bal.idem putat in legato ad pias causas qd habuit executionē,vt ibi per eum:licet prima fronte videretur dicendum contrarium,cum nō videatur prima fronte paritas rationis inter legatū libertatis,et ad pias causas:qz libertas irreuocabilis est,quod nō videtur esse in lega
2 to ad pias causas.¶†Not.secundo ex hoc tex.q̄ legatum vni fa ctum diminuitur per legata que postea sunt alijs facta,quando hereditas non est soluendo:concor.§.si quis agens.insti.de actio. Istud notabile intellige in legato quantitatis:secus est in legato speciei,qd nō diminuitur per legata alijs facta,quāuis bona he reditaria omnib' non sufficiant fm Ange.z do.Alex.hic per tex. in.l.querebatur.vbi Ang.z Mod.ff.ad legem fal.cum alijs con cor.de quibus per Alexā.hic.et ibi,quāuis Bal.videatur hic du
3 bitasse.¶†Tertio not.ibi.§.qd bonefidei possessor,q̄ legatarij quibus bonafide sunt soluta legata per heredem putatiuum,nō teneātur nisi quatenus sunt locupletiores.Ideo si bonafide con sumpseram non teneor:quia cōdictio indebiti:competit eatenus quatenus recipiens est locupletior.l.si non sortem.§.libertus.in fi.z.l.in summa.§.in frumēto.j.eo.z si heres putatiu' soluisset de proprio,an tantum posset de hereditate retinere:habes gloss.in
4 l.si quid possessor.ad fi.gl.magne.ff.de peti.here.†Ultimo no.ex l.nec nouum est.tex.no.fm Bar.z omnes hic,quod si aditio here ditatis rescindatur per restitutionē in integrum,quāuis ille dui ret heres de iure ciuili.l.z si fine.§.sed quod papinianus.ff.de mi nori.tamen quia non est heres de iure pretorio legata non valēt: sicut nec per existentiam sui heredis legata non sustinentur.l.j.§. fina.vt in pos.lega.Quod vltimum limita tribus modis vt per Barto.z alios hic:et ad primam limitationez de libertate adde tex.in.l.libertas.z ibi Bal.C.de manumis.testamē.Bal.in.l.quo ties.ij.C.de fidei.

1 ☞An in generali mandato intelligatur qd soluat creditorib'.
2 Si procurator facit id qd habet in mādatis,non est necessaria ra tificatio domini.
3 Clausula notariorum,q̄ dñs habebit ratum gratū z firmū quic quid fuerit gestum a procuratore nil valet.
4 In mādato quātūcūqz gñali,nō cēset q̄ mādatū eē illicitū faciat.

Procurator

15 Procurator nõ potest dominum facere incidere in penam.n.16. ꝛ sequentibus.
19 Minor dum est in minori etate non potest ratificare eius nomine gesta.

SI procurator. Diuide in tres partes fm Bal. Ange. Ful. et Pau.de cas.hic ꝛ summa p Bar.hic: vel potes spetialius diuidere in.viij. In primo loquit qñ pcurator soluit indebitũ. Scdo qñ debitũ. Tertio rationez assignat. Quarto ponit, qñ pcuratori soluit indebitũ. Quinto qñ soluitur debituz. Sexto assignatur pulchra ratio. Septimo ponitur quid de tuto re vel procuratore minoris. Octauo ponitur extẽsio.ij.ibi: qd debitum.iij.ibi: quia cum quis.iiij.ibi: idem labeo.v.ibi: celsus ait. vj.ibi: qd si indebitum.vij.ibi: iulianus ait.viij.ibi: neqꝫ interesse.
1 ¶ †No.j.ex tex.ibi: qꝛ cum quis.qd in generali mandato dato procuratori, intelligitur mandatuz quod soluat creditoribus: intellige sane qñ debitũ est liquidũ ꝛ exigibile: al's secus: puta si esset debitũ naturaliter tantũ.l.si is cui.§.flauius.ff.de solu.quem tex. reputat singula. Bal.in.c.quintauallis.in vlt.col.de iureiurã.no. Bar.in.l.legaui.ff.de libe.leg. ¶ †No.ij.ibi: neqꝫ postea expectã
2 dum.qd qñ procurator facit illud qd habet in mandatis, non requiritur alia ratificatio dñi, ꝛ superfluo peteretur. † Et per hoc
3 inferunt Ang. ꝛ Pau.de ca.hic: qd superflua sunt illa verba que solent apponi per notarios in instru.procuratorũ, quod dñs promisit habere ratum gratũ ꝛ firmũ quicquid fuerit gestũ a procuratore. Et ita dicit gl.in.l.si procuratorem.in glo.parua.in verbo ratum.ff.de procu.quam gl. Ange.hic: ꝛ ibi reputat singu. Sunt tamen qui credebant talem clausulam non esse superfluã: qꝛ per eam videretur cõcedi generalis administratio cum libera: ita videtur tenere Bar.in.l.procurator cũ libera.in pe.q.ff.de procura. expresse Ang.in.d.l.si procuratorem. Pau.de ca.in.l.quã tubero nis.§.sunt quidam.ff.de pecul. Et ideo Ang.in.d.l.si pcuratorẽ. per hoc firmat in specie, qd virtute talis clausule poterit trãsigere ꝛ cõpromittere, licet alias non posset. Veritas est in contrariũ. ita tenent gl. ꝛ doc.in.c.contingit.de transact. ꝛ glo.in.c.cum dilectus.in.gl.j.de relig.do. Ex. Bal. Sali. ꝛ Moder. in.l.si procurator.C.de procura. Semi.in.c.qui ad agendũ.ad fi.de procu.in.vj. Ludo.in.l.qui bona.§.si alieno.ff.de dam.infec. Et ita late firmat ipsemet Bar.in.l.j.in vlti.col.ff.de offi.procu.ces.ad quem locum se remittit Barto.in.d.l.procurator cui libera. Hinc dixit Bal. d.c.contingit.qd per literas de rato non videtur concedi libera: eo qꝛ libera nunq̃ videt concedi nisi expresse sit dictum: per text. quem dicit esse ad hoc meliorem de iure ciuili in.d.l.quã tubero
4 nis.§.alia. ¶ † Tertio no.diligẽter ex tex.ibi qm nihil de hoc nomine exigendo ꝛc.in mãdato quantũcunqꝫ generali: nunq̃ intelligitur mandatũ procuratori qd indebitum recipiat, aut illicitũ faciat. Adde gl.in.c.dilecto.in gl.ij. ꝛ ibi Imo.in.ij.col.no.de prebendis. ¶ Amplia istam regulã vt procedat etiã si talis procurator generalis haberet mandatũ cũ libera.tex.est not.in.l.si pater. ff.de his que in frau.credi.no.doc.hic super gl.j.quam reprobat. Secundo amplia istam regulã etiaz si dñs iurasset in generali procuratorio nõ venire cõtra factum procuratoris. Ita extendit Bal.in.c.j.in.viij.col.vt lite nõ conte. ꝛ ibi rationẽ assignat: quia iuramentũ quod est res spiritualis, debet maxime restringi ad licita ꝛ honesta.glo.in.l.nõ videtur.§.qui iussu.ff.de reg.iu. ꝛ idem per illam gl.dicit Bal.hic.eo qꝛ a generali iuramento illicita exceptuãtur.l.eos.§.j.C.de vsur. Tertio amplia istũ tex.et istam regulam fm Bar.q̃ quemadmodũ in mandato generali non intelligitur mandatum indebitum vel illicitũ vt predixi. Ita etiã nõ intelligitur mandatum illud per quod dñs posset in penam inci
5 dere: ꝛ p hoc dicit Bar.se pluries dixisse in practica. † qd nõ admitteretur pcurator volẽs petere illud de quo dominus fecit cõpromissum cũ pena, ꝛ secutum laudũm: qꝛ sic faceret dñm in penam incidere: per hoc etiã dicit Bar.se practicasse, qd non admittitur pcurator volens pducere vel apponere exceptiones quibus non probatis ex forma statuti incidit in penam: ad istud de pena melius facit tex.in.l.iij.§.si procurator.ff.qd quisqꝫ iur.vbi Bart. idẽ repetit ꝛ late post eũ Alex.tamen Bar.hanc extensionẽ facit qꝛ illicitũ videtur quicquid pena coercetur.l.testamẽto centurio. §.fi.ff.de manu.testa. Adde ad istam regulaz illud quod cõsuluit Bar.in cõsi.qd incip.inter procuratorez dñe bernardine ex vna
6 parte.ꝛc.ad fi.consilij. † vbi consuluit, stante statuto quod nullus procurator producat testes sub certa pena, non valere productionem testiũ factam a procuratore generali cõtra dictum statutum nã in generali mandato non venit aliquid qd sit penale: ergo talis productio que est penalis non valet, vt ibi plenius per eũ. Itẽ adde qd voluit idem Bar.in consi.incip.super questione per vos mihi consulenda transmissa visis omnibus actis ꝛc.ad fi.in generali mandato non venire quod quis opponat exceptiones calumniosas: ꝛ propterea debere principalem a cõtentis in accusatione absolui, cum procuratori non mandauerit expresse: vt opponeret
7 tales exceptiones. † Item adde qd consuluit idẽ Bar.in cõsi.incipiẽ.queritur vtrũ procurator constitutus in absentia: in secundo dubio, non valere acceptationẽ secunde prebende non debite factam per procuratorem generalem: nec per eam preiudicari acceptationi alterius prebẽde prius acceptate, vt ibi per eũ. Per istũ
8 tex. ꝛ predicta dicit Pau.de ca.hic in vl.colũ. † qd alias reuocauit sententiã cuiusdã magni dñi que erat lata contra principalẽ super actione iniuriarũ propter articulos criminosos porrectos a procuratore: nã talis sententia ferri nõ potuit ex quo procurator non
9 habebat speciale mandatum per.d.§.si procurator. † Item per hanc regulam dicit Bal.in.c.nonnulli.ad fi.de rescrip.qd procurator non potest compromittere sine speciali mandato: qꝛ cõpromissum est res penalis et periculosa. † Itẽ per hanc regulam di
10 cit egregie Ange.de are.in.l.ab executore.in.iij.col.et seq. ꝛ in.l. si expressim.in.xxvij.col.ff.de appel.quod ad appellandum ab executione sententie, non sufficit mandatum generale ad lites et causas etiam si dicatur quod possit appellari ab omni sententia diffinitiua vel interlocutoria. sed requiritur in indiuiduo mandatũ specificũ ad appellandũ ab executione: ratio patet ex predictis: quia appellans ꝛ succumbens cadit in penam.l.libr.argenti.l.ab executione.in fi.C.quo.app.nõ reci. ꝛ hoc multum exclamat allegans illo modo: ita tenuisse de facto: et refert ita tenere Ange.in cõsi.suo quod inci.pronũtiata est tenuta vigore instrumẽti loca
11 tionis.qd consi.non reperio. ¶ † Item per istam regulam consuluit Lud.ro.in consi.ccxlj.incip. Spectabiles dñi.in vlt.colũ. qd cum statutũ imponeret certã penam facienti quẽ iniuste carcerari, quod nõ potest procurator absqꝫ speciali mandato facere quez
12 incarcerari, ne ex iniustitia capture dñs incideret in penã. † Item per hanc regulam tenet Lud.ro.consi.cxx.incip.circa primum.in iiij.colum.q̃ cum statutũ vetaret iudicẽ recusari sine iusta causa sub certa pena, nõ potuit procurator allegans causam recusationis sine speciali mãdato admitti, ne alias dominus in penã inci
13 deret. † Item per hanc regulam tenet etiã Semi.in.c.penul. circa fi.de ele.in.vj.q̃ si procurator eligit sciẽter indignuz, dominus non incidet in penam.c.cum in cunctis.ad fi.de elec.nisi ita specia
14 liter ei mãdasset. † Ad istam regulam adde facere illud qd tenet Alexã.in consil.lxxxj.incip.in causa ꝛ lite vertente.in pe.col.lib.j. qd negatio procuratoris non facit principalem suũ grauari contra ius onere probandi: qꝛ est pena: glo.in aut.item si possessor.in
15 ver.maior.C.qui po.in pig.ha. † Item ad hanc regulam adde qd pulchre consuluit Sali.in cõsi.incip.in quesito superius. ꝛ est positum inter consilia Pet.de anch.in consi.ccclx.qd nunq̃ intelligitur comprehendi in mandato generali aliquid per qd ex facto procuratoris dñs posset argui de fide rupta, vel de violatione federum: ex hoc impugnat quasdã reformationes: vt ibi per eum.
16 † Item ad hanc regulam adde illud qd tenet Lap.de castel.allegatione.xxxvij.inci.primo queritur.in.iiij.colum. quem sequitur Semi.in.c.cum qui.circa fi.de preben.in.vj.q̃ ex facto procuratoris, dñs nõ incidit in penã illius capituli: eo quia procurator generaliter datus non censet datus ad illicita, nec ad ea que habẽt
17 dñm pena afficere. ¶ † Istã regulã ita ampliatã limita fꝫ Bar. hic: nisi esset pena q̃ eq̃ cadere posset in pcuratorẽ sicut in dñm: vt in pena cõdemnationis expensarꝫ cõtra temere litigantẽ: vl' ꝯtra mouentem calũniosam litem, cuz ibi in expensis possit pcurator condẽnari: sicut dñs vt per Barto.hic: ꝛ in.l.j.§.si procurator.ad fi.ff.si quis ius di.nõ obtẽp.facit bene qd tenet Panor.in.c.reprehensibilis.ad fi.de appel. ꝛ est tex.in.l.pses.vbi Bart.no.C.de appel. Scdo limitat Bart.hic: qñ procurator facit dñm incidere in penam omittendo: puta, ppter contumaciam: qꝛ censetur ipsius dñi: vt hic per Bar. ꝛ plenius in.d.l.j.§.si procurator.in.j.col.vbi soleo dicere. Consydera qꝛ cõtra istaz fallentiã videt facere. qꝛ pena pecuniaria ita põt cadere in procuratorem sicut in principalẽ: ꝛ tñ ex facto procuratoris nunq̃ incidit dñs in penam pecuniariam: ponũt late Canoni.in.c.j.vt lite nõ ꝯte.qd intelligit Bart. hic, nisi procurator fuisset impeditus casu vel alio iusto impedimento, vt hic per eum: quod vltimum intellige quando per tale impedimentũ succurritur de iure cõi: secus si ex priuilegio persone procuratoris.l.cũ mandato.in prin.ff.de ma.fm Bar.in.l. cuz filius.§.in hac.circa mediuz.ff.de verb.obl. Tertio limita quando dominus erat obligatus nõ solum ad aliquid non faciendum sub pena: sed etiam curandũ ne alius faceret: vt est, qñ creditor gestauit debitorem, ꝛ promisit sub pena nõ petere, quo casu tenetur etiã curare, ne alius petat quez põt prohibere. Isto casu si procuratorem suum non certiorauit ꝛ ipse petat, facit dñm incidere in penam.l.in illa stipulatione per te nõ fieri.vbi Bart. ꝛ expressius Ang. ꝛ imo.ad hoc no.ff.de verbo.ob. ꝛ.d. Alexã.in.l.iij.§. si procurator.ff.qd qsqꝫ iuris. Quarto limita nisi postea dominus ratificet tacite vel expresse: tex.est hic: ꝛ in.l.si procuratori falso. ff. de condi.ob cau.facit tex.in.c.cum quis.de sentẽ.excom.in.vj. ꝛ text.

in.c.fi.in fi.de iureiu.in.vj.gl.in.l.si mater.§.hoc iure.ff.de except. rei iu.⁊ in specie Gemi.in.c.eū qui.de preben.in.vj. Quinto limita, quādo dn̄s sciebat per procuratorem fieri talia illicita seu penalia, ⁊ nō prohibuit.d.c.fi.in fi.d iureiu.in.vj.⁊ in.c.ij.de cōfessis in.vj.iuncta.l.procuratoris.§.j.ff.de tribu.et ita in specie limitat do.Ant.de but.in.c.j.in pe.colum.vt lite non contest.facit simile, nam procurator habens limitatū mandatū, si excedat fines mandati domino sciente, ei preiudicat: ita Joā.and.in.c.cum quis.de senten.excom.in.vj.Anto.de but.in.c.ceterū.ad fi.de iudi.Joā.de imo.in.c.ex parte decani.de rescrip.⁊ in.l.ij.§.voluntate.ff.so.matri.Gemi.in.c.qui ad agendū.de procu.in.vj.Ex his infero sextā limitationē, vt predicta regula procedat quādo procurator facit vel recipit illicitū dn̄o absente: secus si domino presente ⁊ nō prohibente.ar.l.ij.ff.de noxa.in princ.facit qđ decidit Guido de suza, in.l.licet.C.de procu.ꝙ si scio te esse falsum procuratorem, ⁊ quando comparuisti pro me fui presens in iudicio ⁊ tacui: certe preiudicatur mihi: refert Alex.in repetitio.l.sepe.in.lxij.col.ff.de re iudi.Ad idem facit dictū vulgatum Inno.in.c.ex parte decani.de rescri.qđ si scio aliquem tanꝙ procuratorē agere nomine meo: et nō prohibeo, videor mandare: quia patiētia habet vim mandati.l.qui patitur.cum si.ff.manda.de cuius tamē veritate videas Canoni.ibi: quia aliqui reprobāt: ⁊ late do.Alexan.in.d.l.sepe.⁊ no.Bal.in.l.j.ff.de neg.gest.vbi limitat decisionem Imol.procedere quādo dominus sciens est presens in loco, secus si est absens: dato ꝙ sciat. Septimo limita: nam procurator generalis potest facere dominū incidere in penam: promittendo in cōtractu penam que in similibus instrumētis consueta est apponi: q: in mandato generali intelligūtur de mandato omnia que de cōsuetudine solita sunt apponi.l.si pignore.§.fi.⁊.l.solutam.§.fi.cum.l.sequenti.ff.de pigno.actio.et quod procurator habens generale mādatum possit facere omnia que sunt de cōsuetudine: no.in specie Bart.in.l.si procurator.ff.de iure fisci.et quod possit apponere penam solitam apponi: no.in specie Ange.in.l.bene a zenone.per illum tex.C.de quadri.prescri.⁊ in.l.ij.ff.de iurisdi.om.iud.et.in.l.mutus.§.is qui curatorem.ff.de procurato.no.Panor.in.c.ij.in princ.per illum tex.de preca.Roma.in.l.iij.§.si procurator.ff.de iure fisci.et circa hoc multa cumulaui in.l.certi condictio.§.si nūmus.š.si certum peta. Octauo in specie limita istuz tex.dum vult quod procurator generalis non possit soluere nec recipere indebitum, nisi procurator vacaret omni culpa: quia esset tale indebitū quod per quēcunꝙ etiam diligentissimum putaretur debituz, vt in casu.l.ij.§.j.⁊ in.l.iij.š.co.ſʒ Bart.el.hic in duobus locis in.j.colū.et in ij.colum.in fi.qđ an sit verum remitto te ad do.Alexan.in.j.colū.

18 et sequenti.¶ † Ultimo non omitto inquantum Barto.colligit ex isto tex.ꝙ nunꝙ dominus videtur mandare tale quid propter quod incidat in penā: nam istud prima fronte videt inepte colligi ex isto tex.quia tex.non loquitur de pena: sed sustinēdo Bar.responde, qđ quāuis aliquid possit dici illicitum etiam si nō imponatur pena: proprie tamen illud dicitur illicitum, quicquid pena coercetur.l.testamēto centurio.§.fi.ff.de manu.testa.¶ Gl.j.in verb.soluerit.facta est timore contrarij hic formati per Bart.propter quod intelligit istum tex.vt loquatur in procuratore generali habente mandatum cum libera, qui potuit transferre dominium pecunie domini. Iste intellectus non est bonus. Primo quia diuinat: nā quod haberet mādatum cum libera nō apparet in tex. Secūdo ⁊ fortius, q: procura.nō presumitur habere in dubio mādatum cū libera, nisi hoc expresse sit dictuz: vt est tex.l.cul tuberonis.§.alia.ff.de pe.quem dicit esse meliorem de corpore iuris, ad hoc Bal.in.c.cum cōtingat.de transactio. Tertio ⁊ adhuc fortius, dato ꝙ etiam habuisset mādatum generale cū libera: certe in tali mādato etiam cum libera nō venit ꝙ possit soluere indebitum: patet in hoc tex.vbi requiritur ratihabitio, que nō requireretur si posset vigore mandati: vt hac.l.in ver.neqꝫ postea expectandum.vbi dixi fm doct. Iste tex.potest intelligi altero de duobus modis. Primo qđ iste procurator soluit pecuniam suā propriam: ⁊ sic potuit dominium transferre. Uel secūdo si intelligas tex.qđ soluit de pecunia domini, intellige cōsumptione sequuta: vt dixi in.l.rogasti.§.fi.ʒ.si certum peta. Uel et tertio intellige in mixtione pecunie sequuta absqꝫ cōsumptione.l.si alieni nūmi.ff.de solutio.ponit Bart.in.l.singularia.ff.si cer.pet. Uel ⁊ quarto si intelligas qđ hic nō sit sequuta cōsumptio nec immixtio: ⁊ pecunia erat domini: dic adhuc competere cōdictionē indebiti, ratione solius possessionis.l.indebiti.§.sed ⁊ si nummi.vbi dicetur.j.e.¶ Glos.in verbo qm̄ nihil.diuide in duas ptes principales. Primo colligit notabile ex tex.et allegat cōcord. In secunda oppo.et nō soluit de.l.damni.§.sed quod qui est.§.j.vbi promissio generalis de nō damnificādo, intelligitur de damnificatiōe illicita. Nā damnū licite mediante prescriptione possum dare: et sic videtur totum contrariū eius qđ in hac.l.dicitur. Sed respōde, qđ hic loquitur de dispositione permissiua in qua permitti intelligantur omnia licita, nō autē illicita: ibi autem loquitur ecōtra in dispositiōe prohibitiua in qua vtiqꝫ cēsentur prohiberi q̄ illicita sunt, non autē que iuridica.¶ Glos.vlti.in verbo soluentes.diuide in tres partes principa. In prima timore contrarij quod statim formabo.glo.ponit duos intellectus ad hunc tex. In secunda per viam summe generaliter ponit cui competat ista condictio indebiti. In tertia contra quem competat: et dicit Barto.hic in fi.qđ est magistralis glo.⁊ signanda.secunda ibi: vt autem plene scias.tertia ibi: ecōtra datur in eum. Redeo ad primam partem in qua vt dixi, glo.ponit duos intellectus timore contrarij: istud contrarium fm glo.⁊ doct.est principiū huius legis quod contrariatur huic ver.si.posses etiam dicere qđ sit cōtrariū.l.fi.§.j.ȷ.eo.que lex similiter loquitur in tutore: sicut hic: primū intellectū reprobant doc.q: est indubitabilis: ⁊ tenent secundū intellectū, ſʒ mihi non placet iste secūdus, q: nimiā violationē ⁊ suppletionem litere facit: vnde potius sequor primū intellectū: et dico aliter quaꝫ Ful.qđ dubiū faciebat ver.neqꝫ interesse, naꝫ si tutor vel procurator minoris soluisset debitum ⁊ de pecunia minoris, bene verum est quod tunc casus esset indubitabilis: sed dubiū est quādo soluūt

19 de pecunia propria ⁊ non minoris.¶ † No.tamen ex secūdo intellectu gl.qđ minor dū esset in minori etate non pōt ratificare eius nomine gesta, alleg.l.si pupillus.ff.de noua.melius alleg.tex.in.l.cū maritū.C.ꝺ sol.istud limitat verū nisi ratificaret cū autoritate tutoris sui, cū distinctionne de qua hic per eū: ⁊ ex hoc puto non esse verū illud quod no.Bal.in.d.l.cum maritus.per illum tex.in versic.etatē, qđ quādo aliquis promittit de ratificatione alicuius minoris, videtur promittere qđ ille ratificabit cum erit etatis legitime.s.xxv.annorū.⁊ idem tenet Bald.hic in fi.hic non videtur verū cum statim possit ratificari cū autoritate tutoris fm Bar.⁊ doc.hic. In.ij.pte dū respōdet gl.ad.l.qm̄.ff.ꝺ cōdi.fur.diuinādo respōdet: tu responde melius, qđ ibi tex.loquit quādo recipiens recipiebat scienter indebitū: ⁊ sic cōmittebat furtū: vt dixi in.l.si procuratori falso: post gl.fi.ibi.š.de condi.ob cau.sed in hoc tex.dato qđ procurator solueret indebitū non apparet recipiēs scienter indebitū recipere animo malignandi.

1 ¶ Quando species perempta vel non repetatur.

Quod indebitum. Non potest breuius summari. Ad euidētiā premitte, qđ ista lex legitur in gl.duobus modis: vt hic per Bar.primus reprobatur, secundus est cōmunis.¶ Glos.vnica diuiditur in tres partes principales. Primo ponit duos intellectus ad text. In secunda ponit illationē de qua se remittit. In tertia timore contrarij ponit distinctionem. Secunda ibi: ⁊ prodest. Tertia ibi.item qđ dicit.

1 ¶ † In ea.glo.ibi: sed tm̄ id ipsum quod est solutū, est in obligatione. Habes ex gl.primū intellectuz ad tex.⁊ eius probationem: intellectus est qđ ista lex tota debet intelligi quando species est indebite soluta, nā si extat, ipsa repetitur: als si non extat: quia eam bonafide alienauit: tantūdem repetitur. Contra istū intellectū arguit gl.quia in obligationibus dandi, etiā si res nō extat, tamē nō potest peti estimatio, sed res durat in obligatione ⁊ petitione.l.si seruū.§.fin.ff.de verbo.obli.⁊ istud habet locū etiā in ꝯtibus innominatis: qn̄ agitur ad repetendū.l.pe.⁊ ibi dixi.š.de cōdi.ob cau.glo.fatetur contrarium, qđ si species non extat, adhuc estimatio peti non potest: et qđ tex.hic in ver.repetitur.cōsyderato effectu intelligit: q: licet petat rē: tamē q: res non extat, solum estimationem consequetur: sed quia istud est impropriare text.in illo verbo repetitur, ideo glo.reprobat istū primū intellectū: sed ista reprobatio nihil valet, quia in cōdictione indebiti: in qua obligatio non oritur ad id quod est solutū, sed ad id in quo recipiēs est locupletior: vt est tex.melior de iure in.l.si non sortem.§.libertus.in.ij.respōso, ⁊ ibi Bar.in.iij.col.§.eo.ideo re non extante agitur ad preciū, in quo est locupletior, vt in specie est tex.in.l.in summa.§.in frumēto.j.eo.tamen ex alio iste intellectus non placet: eo q: tex.tunc non precise debuisset dicere, tantūdem repeti: imo aliquādo plus, aliquando minus, ſʒ qđ est locupletior, saluo nisi eius dolus intercederet, vt in eo dolo qui scienter manumittit seruū indebite institutū. nā ꝙuis ex hac manumissione nō fit in aliquo locupletior.l.plane.in prin.ff.ꝺ le.j.tamē propter dolū suū tenet ad estimationē: cū libertas semel prestita sit irreuocabilis: in istis terminis loquitur tex.in.d.l.in summa.§.si seruū.fm Ang.hic: ⁊ ante eū gl.in.d.§.libertus.in ℣.habes.teneas ergo secūdū intellectū gl.ꝙ ista lex ponat diuersos casus: nā si soluit indebite species: ipsa semp est in obligatione: ⁊ sic ipsa repetitur: ita loquitur prima pars legis. Si autem soluitur quantitas tunc tantūdem repetitur: ita loquitur secunda pars legis: cū isto intellectu oēs doct.tenent. Tu aduerte circa pmā partē, qn̄ soluitur species, ꝙ ipsa semp fit in obligatione: nā istud est verū, si ipsa species extat: alias si esset alienata, solū preciū esset in obligatione: vt declarat hic Bar.in sua distinctione. Itē aduerte in.ij.casu quādo quātitas est indebite soluta glo.generaliter

generaliter intelligit quātitatē pro omni eo qd̄ consistit pondere
numero vel mēsura: ꝛ sic vult, ꝙ si solui indebite quātitatē frumē
ti, ꝙ tantūdē repetā: ꝛ ita alij trāseunt: sed istud est cōtra tex. in
d. l. in summa. §. in frumēto. j. eo. vbi soluta est indebite quantitas
frumēti: ꝛ tñ non repetit̄ tantūdem de frumēto sicut in mutuo: vt
dicit gl. imo repetit̄ preciū, est difficile ꝛ arduū dubiū, gl. ibi respō
det qd̄ frumentū fuit solutū tanꝙ species, qd̄ nihil est. Bar. ibi di
cit se multū dubitare ꝛ rn̄det sub dubio: ꝙ ista. l. restringatur ad
quantitatē pecunie tantū: secus sit in alijs quātitatib⁹ in quibus
cū preciū varietur ex tēpore, si teneretur soluere tantūdē frumēti
solueret plus ꝙ esset locupletior: ideo soluit preciū tantū: ꝛ sic vi
des duo ex solutione Bar. primo restringit istā. l. in ver. tantūdē.
vt loquatur in quātitate pecunie tantū. Scdo reprobat glos. hic:
quāuis de ea nō facit mētionē, q̄ intelligit quātitatē hic: p omni
eo qd̄ cōsistit pōdere numero vel mēsura: cōsydera si posset dici ꝙ
§. in frumēto loquat̄ qñ frumentū cōsumptū fuit in vsum familie
quo casu est locupletior in precio qd̄ necesse habuisset expendere:
ideo ad preciū tenetur hic quātitas illius generis nō erat tali mo
do cōsumpta. ¶ In ea. glo. ad fi. p solutione distingue vt hic per
Bart. Sed caue in vltimo mēbro inquātū Bart. tenet ꝙ soluta
est pecunie quātitas per errorē, semp indistincte tantūdē repetit̄
q: quātitas perire nō potest, idē vult gl. in. l. indebiti. §. si nūmi. in
gl. ij. j. e. sed reprobat̄ per alios oēs ibi, q: petitio hereditatis sicut
cōdictio indebiti: solum cōpetit ad id in quo quis est locupletior
l. sed ꝛ si lege. §. consuluit. ff. de peti. here. ꝛ tamen si pecunia sit cō
sumpta non repetitur. l. vtrū. ff. de peti. here. ergo idem in condi
ctione indebiti. Ultimo contra tex. dū vult, qd̄ si quātitas indebi
te soluatur tantūdem repetatur opp. de. l. si nō sortē. §. libertus. in
ij. respō. prin. posito in versi. ꝛ cellus. j. eo. ꝛ ibi glo. format opposi
tionem ꝛ multum se inuoluit dicit ibi tex. qd̄ si libertus soluit per
errorē quantitatem operarū, non potest tantundem repetere: sed
imo debet tantū posse repeti. Bart. etiam multū se inuoluit post
glo. reseruo ibi dicendum.

1 ¶ Limitatio quod maritus non tenetur nisi inquātum facere potest.
2 An maritus inops soluendo vel promittendo sibi preiudicet.

1 Quod nomine. Summa cum. l. seq. vt
per Bar. ¶ † Nota ex
hac. l. fallētiam ad regulam que habet, ꝙ maritus ha
bet beneficiū ne teneatur in effectu vltra ꝙ potest, de
ducto ne egeat. l. maritum. cum seq. et. l. ex diuerso. §. final. cum si.
ff. solu. ma. l. non tantū. ff. de re iudi. ꝛ. l. in condemnatione. ff. de re.
gu. iu. Illa regula limitatur per has. ll. nisi maritus pauper p er
rorem totum solueret, nam sibi preiudicat in illo beneficio: et hāc
fallentiā in no. domi. Alexan. in. d. l. maritum. in. xvj. fal. cui adde
pulchrum verbū Bal. in. c. j. de notis feudo. qd̄ maritus et similes
persone habent illud beneficiū retinendo, nō autem petēdo. Aliā
limitationē ponunt Guil. ꝛ Albe. hic, qñ mulier dedisset rem im
mobilē in dotē: puta domū, et illa extaret, hoc est, nō esset aliena
ta. l. j. §. cū autē. C. de rei vxo. actio. ratio, q: tunc maritus nō conueni
tur vt maritus: sed tanꝙ quilibet extraneus possessor, arg. l. item
eorū. ff. qd̄ cuiuſqꝫ vni. idem tenet Bal. in. c. j. de not. feu. facit bene
in simili text. in. l. in bonefidei. in princ. ff. de pecul. tenet contrarium per
tex. in. l. si filiosfa. ij. ff. so. ma. quē bal. ibi ad hoc no. ꝛ reputat singu
larē: ꝛ idē ibi videtur velle Bar. ꝛ clarius alij doc. ibi: ꝛ Bal. hic.
Ang. de are. in. §. itē si de dote. insti. de act. Alex. de imo. licet pre
dicta non alleget. in. d. l. maritū. facit tex. in. l. vxor marito. ff. de do
na. inter vi. ꝛ vxo. Tertiā fallentiā ponit Bar. hic: qñ dos esset cō
fiscata ex delicto mulieris: q: maritus conuentus a fisco pro dote,
nō habet tunc istud beneficiū, ratio fm eum, q: est personale: ideo
nō transit in fiscū, allegat. l. si maritū publico iudicio. ff. so. ma. que
nihil facit. Istam fallentiā reprobat do. Alexā. in. d. l. maritū. in
ex. fal. q: fiscus habetur loco heredis. l. tutoris. C. ad le. iul. de vi.
sed maritus vtitur hoc beneficio: qñ conuenitur ab herede mulie
ris, igitur ꝛc. aliud nō dicit. Confirmo duplici fundamento. Pri
mo, q: in fisco nihil est speciale magis ꝙ in priuato, nisi lex expres
se dicat, gl. in. l. j. C. de peti. here. et in. l. item veniunt. §. in priuato
rum. ff. eo. Scdo, q: fiscus succedens priuato, vtitur iure priuati. l.
cū quidā. §. fiscus. ff. de vsu. l. fiscus. ff. de iu. fis. no. Bal. in rub. C. de
iure fis. sed nō expedit ire per mendicata suffragia: nā cōtra Bar.
est in terminis text. rotūdus in. l. si maritus. ff. so. ma. ꝛ ibi assignat
rationē, ne in perniciē mariti mulier punita sit et non possum non
vehemēter admirari ꝙ Bart. tantus iurista dixerit cōtra text. ex
pressum illius legis: ꝛ qd̄ do. Alexā. qui toties legerat illum titu.
nō fuerit recordatus de illa lege. Quartā limitationē tangit Bal.
hic: quando mulier est pariter inops, ita tenet Jaco. de are. in. l. si
maritus in id. ꝛ ibi Bar. refert ꝛ alij sequuntur. ff. so ma. Jaco. de
are. ꝛ Barto. in. l. si quis a liberis. §. fi. ff. de libe. agno. Bald. in. l. ij.
C. qd̄ cū eo. ꝛ in. l. preses. per illum tex. C. de ser. ꝛ aqua. Guil. de cu.
et Pau. de ca. in. l. si quis crediderit. ff. de pa. Plures alias fallen.
ponit Alexā. in. d. l. maritū. Ultra quas adde etiā quintā, quādo
marit⁹ vitio suo redactus est ad paupertatē, ita Bal. in. c. ex par
te. in. j. col. de cōsue. per tex. qui parū facit in. l. pe. §. fi. ff. de iur. do.
facit qd̄ per illum tex. dicit Bal. in. c. qui in ecclesiarū in. vij. col.
de cōsti. qd̄ q propter maleficiū cōmissū deducti sunt ad inopiā,
perdunt beneficia alias indulta paupertati; melius facit in pro
posito tex. in. l. etiam. §. j. ff. so. ma. vbi Bar. tenet secus esse quādo
ex sola culpa facultates perdidisset. Adde etiā sexto no. fal. quā
ponit glo. no. in. l. pe. §. fi. per illum tex. ff de iu. do. qñ maritus tē
pore receptionis dotis dolose persuasisset se esse soluendo. sequit̄
Pau. de ca. in. d. l. etiā. §. j. facit qd̄ no. Bal. in. l. etiam. §. j. ꝛ qd̄ no.
Bar. in. l. alia. §. eleganter. in fi. ff. solu. ma. ¶ Secundo no. ex his
legibus limitationē ad regulā. d. l. alia. §. eleganter, qd̄ maritus
non potest renuntiare huic beneficio: q: inductum est ob reuerē
tiā maritalem, etiā si renūtiaret cū iuramento, vt ibi firmat Bar.
ꝛ alij. Nam verū est, qd̄ nō potest expresse renūtiare, vt ibi, per pa
ctum expressum: sed bene tacite per solutionē etiā errore factam:
casus est hic, ꝛ adde que statim. j. dicā in glo. ¶ Capio glo. in ver.
nō possit. quā diuide in duas partes. Primo remouet vnū cōtra
riū. Scdo per viā q̄stionis declarat tex. qui videtur cōtrarius dū
dicit, qd̄ maritus nihil potest soluere: ꝛ tamē soluit dotem. Secū
2 da ibi: sed quomodo. ¶ † Ex prima parte gl. no. qd̄ licet maritus
inops soluēdo per errorē integrā dotē sibi p̄iudicet in beneficio:
tamen si solū promittat vel cōstituat, sibi nō preiudicat. l. ꝙ si ma
ritus. alleg. in gl. facit bene. l. qui id qd̄. in prin. ff. de dona. ꝛ sic licet
promittere, ꝛ soluere parificentur quo ad cōfirmandū. l. fi. C. ad. l.
fal. tamen non parificātur quo ad impediēdā repetitionē, vt pre
dixi. Istam cōclusionē gl. limitāt Bar. Ang. ꝛ cōmuniter alij nisi
maritus faciat talem promissionē animo nouandi cū distinctio
ne. tamen gl. in. l. si prior. ff. so. ma. Sed tu caue q: hec limitatio vi
detur contra regulam. d. l. alia. §. elegāter. vbi per pactū exp̄ssum
non potest maritus renuntiare huic beneficio, intantū qd̄ dicunt
doct. in. d. §. eleganter. qd̄ non possit renuntiare etiam cum iura
mento: ꝛ ratio ibi ponitur: q: est ius reuerentiale; que ratio mili
tat quādo etiam stipulatio fieret animo nouādi. Si teneres opi.
Bar. in. d. §. eleganter. ꝙ so. ma. potest maritus facere promissio
nem ꝛ perdere beneficiū, posses saluare Bart. hic: sed gl. ꝛ omnes
alij ibi indifferenter tenent oppositū. Fulgo. respondet, ꝙ nō po
test expresse sed tacite sic: poterat allegare multa similia: nā iura
mentū calumnie nō potest expresse omitti, tacite sic. Itē miles po
test tacite esse procurator, nō expresse: ego aliter respondeo ꝛ dico
qd̄ potest saluari Bar. quando solu. ma. maritus faceret promis
sionē animo nouandi vni tertio: quia secundo futuro marito: nō
3 autem ipsi mulieri: quia non posset, per. d. §. eleganter. ¶ † Extra
gl. Bar. format oppositionē antiquorū. ꝛ Cy. in. l. cum quis. in. v.
q. C. de iur. ꝛ fac. igno. ꝛ bene respondet vt hic per eum. ꝛ in. l. ex di
uerso. §. fi. ff. solu. ma. vbi Alexā. imo. respondet quibusdam obie
ctionibus. Sali. ꝛ Fulg. hic ante Barto. ꝛ antiquos per eū relа
tos. ista fuit solu. glo. in. §. perpetue. in glo. magna. in verbo agen
tibus. ad fi. insti. de excep. Aliter respondet Fulg. qd̄ ista exceptio
non est perpetua sed temporalis, cū duret tantum in vita mariti
ꝛ non transit ad heredes: vt in. l. rei iudi. in princip. ff. sol. ma. Ista
sol. nō est generalis ꝛ restringeret istas leges, quādo maritus nō
haberet filios, cum etiam filij habeāt idem beneficiū. l. etiam. in
prin. ff. solu. ma.

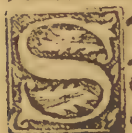
1 ¶ Debitor ad diem soluens ante diem an repetat.
2 Quid in cōmodo interusurij medij temporis.
3 Quando respub. vel fiscus cogīt aliquē ante diem soluere an habeatur ratio lucri interusurij medij temporis.
4 Casus singularis in quo debitor ante diē pōt cogi ad soluēdum. a
5 Tutus exceptione an repetat.

In diem. Tutus exceptiōe tēporali si soluat
nō repetit, ꝛ solutū pro seruo: lꝫ mi
nus sit in peculio non repetititur. h. d. cum. l. sequenti.
1 ¶ † No. ꝙ si aliquis sit debitor ad diē, ꝛ ante diē per
errorē soluat, nō repetit, vt hic. ꝛ. l. nā ꝛ si cū moriar. j. eo. intellige
quādo esset dies omnino incerta. l. sub conditione. cum. l. seq. vbi
dicetur. j. eo. Hic cadit necessariū dubiū: pone, aliquis est debitor
in magna quātitate: sed non tenetur soluere vsqꝫ ad annos. xl. vel
plus, iste errore facti pbabili credens se pure teneri statim soluit:
nūquid saltē cōmodum seu interusuriū medij tēporis poterit re
petere. Bar. in. l. j. in pe. col. s. eo. ꝛ in. l. cū quis. in pe. col. C. de iur. ꝛ
fac. igno. tenet ꝙ non, per regulā istius. l. ꝛ. d. l. nā ꝛ si cū moriar. q̄
indistincte denegant repetitionē. Item per aliud fundamētū de
quo ibi per eū, idē tenet Bal. hic: motus q: si nō repetitur debitū
principale: ergo nec accessoriū. l. eos. in prin. C. de vsur. Idē tenet
Ang. ꝛ Sali. hic. ꝛ Sali. in. d. l. cū quis. in. ix. col. ꝛ Alexā. in. l. j. in
vlti. char. s. eo. vbi dicit istā esse cōmunē opi. ꝛ fatetur Alb. de ro.
hic post Ja. bu. ꝙ ita cōiter tenet: ꝛ ita tenēdo datur magna extē
sio ad hanc. l. Ego teneo cōtrariā opi. quā tenet gl. in. d. l. cū quis.

a ¶ Habetur. Adde bar. i. l. quoties. ff. de nouat. Bar. comm. suo. incipiē. Tholome. de ipō.

⁊ ibi Iaco. bu. Bal. in fi. Raph. Fulg. in repe. in vlti. chart. Idem
tenent Marti. fili. Ia. but. Albe. ⁊ Fulg. hic. Ioã. de imo. in. c. fi. de
solu. ⁊ Bart. met sibi cõtrius in. l. si socer. §. lucius. ⁊ ibidem Ioã. de
imo. ff. solu. matri. Pro ista parte bene facit, qd dies est pars sum-
me ⁊ obligationis. l. j. §. in diẽ. ff. de eden. vnde qui soluit ante diẽ
dicitur plus soluere. §. plus. institu. de actio. sicut ergo ille qui per
errorẽ plus soluit quantitate, illud plus repetit. l. si pene. §. fi. in. l.
cũ duo. ⁊ l. sed ⁊ si me putẽ. §. fi. ⁊ l. qui exceptionẽ. §. si pars. j. eod.
Eodẽ modo debet posse repetere illud qd plus tẽpore solutuz est,
cũ bonũ sit argumentũ de re ad tẽpus, ⁊ cõtra. l. miles ita in prin.
ff. de testa. mili. maxime cũ condictio indebiti sit fundata in equi-
tate. l. nã hoc natura. j. eo. iuncta regula. l. nõ debet. §. in re obscu-
2 ra. ff. de reg. iu. † Scdo, q2 qñ quis coacte vel per errorẽ soluit ante
tẽpus, debet deduci cõmodum seu interusuriũ medij tẽporis. l. si
cõstãte. §. quoties. ff. solut. mat. facit text. in. l. ait pretor. §. si cum in
diem. ⁊ in. l. oẽs. §. fi. ff. de his q̃ in frau. cred. Ad idẽ bene facit glo.
no. in. l. j. §. fi. ⁊ ibi eã Bar. tenet. C. de cõdi. ex lege. ⁊ Bal. it idẽ cir
3 ca prin. ⁊ circa fi. in vlti. oppo. † qꝫ qñ fiscus vel respub. ex necessi-
tate cõpellunt gabellarios ante tẽpus soluere, debet haberi ratio
interusurij medij tẽporis. Ad idẽ facit, q2 si aliquis soluerit debi
tum nõ recepta cautione, potest ꝓpter hoc interesse repetere. l. si
quis cũ a fideicõmissario. j. eo. ergo multomagis ꝓpter interesse
medij tẽporis. Ad idẽ facit. l. si mãdauero tibi in princ. ⁊ l. fideius
sor quãuis. ⁊ ibi glo. tenet istam partẽ. ff. mã. Ad idẽ Bar. in. d. l.
si socer. §. lucius. allegat tex. in. l. j. C. si cõstã. matri. dos solut. fue. ⁊
in. l. mulier. §. rerũ. ff. re. amo. quãuis Imol. ⁊ do. Alex. conẽtur ad
hos vltimos tex. respõdere. Vltimo mihi restringit: q2 p cõdictio
nem indebiti: repetit omne illud in quo recipiẽs factus est locu-
pletior. l. si non sortẽ. §. libertus. j. eo. declarat Bar. in. l. qd indebi
tũ. vbi dixi. s. eo. sed iste recipiẽs est locupletior in emolumento in-
terusurij medij tẽporis: ergo erronee soluẽs dꝫ posse repetere: ẽt
tenendo istam partẽ, non obstat ista lex. ⁊ l. nã ⁊ si cũ morar. j. eo.
q2 responde verũ esse qd ipsum debitũ nõ repetitur: sed interusu-
rium medij tẽporis est indebitũ: ergo illud potest repeti: vt patet
ex tex. ibi: adeo debitor est. ⁊ ita tenẽdo habes secundã limitatio-
4 nẽ ad hunc tex. ¶ † Nota tamẽ casum sing. in quo debitor in diẽ
a ¶ Velle. ad de. c. nolle. ⁊ c. nõ dicatis. xij. q. j. c. fi. de test. lib. vj. ⁊ in. c. fi. de sepul. eo. lib.
potest cogi ad soluẽdũ ante tẽpus. l. in eo qui est debitor fisci pro-
pter necessitates imminẽtes. tex. est in. l. prius. quẽ Bart. ibi repu-
tat singu. C. de condi. ex lege. ⁊ per eũ Bal. ibi infert, qd emptores
gabellarũ pro necessitate reipub. possunt cogi soluere ante tem-
pus: ⁊ hoc tota die videmus fieri fm eũ, propter repẽtinas neces-
5 sitates publicas, qd est valde notandũ. ¶ † No. secũdo ex hoc tex.
qd tutus exceptione tẽporali: ⁊ sic dilatoria, per errorẽ soluẽs nõ
repetit: ⁊ istud procedit nedũ quando certũ est exceptionem esse
temporalẽ: sed etiã quãdo lex sic presumit, vt in marito, fm Bar.
⁊ alios in. l. precedẽti ad fi. Circa. l. si is cum quo. Aduertendũ est,
qd si filius vel seruus habeant peculiũ ⁊ contractum faciant, ipsi
obligantur insolidum: pater autem vel dñs non obligantur nisi
quatenus est in peculio. l. si quis cũ filio. ff. de peculio. hoc premis-
so nota ex isto tex. qd si pater vel dñs soluant solidum vltra pecu-
lium filij vel serui: quod non repetunt: intellige quãdo soluũt pro
obligatione filij vel serui: secus si pro sua obligatione, iuribus al-
legatis in glo. iuncta. l. si quis cum filio. ff. de pecu. bene facit. l. ij. ⁊
ibi Bar. ff. de consti. pecu.

1 ☞ Condictio indebiti cõpetit ad incertum ⁊ sic ad vsumfructũ
⁊ in. l. sed ⁊ si nummi. eo. titu. nu. 4.

1 SI fundi. Condictio indebiti transit ad here-
dẽ soluẽtis. h. d. ¶ † Not. subtiliter
ex hoc tex. fm Fulgo. qd condictio indebiti competit
ad incertum. s. ad vsumfructũ vt hic qui cẽsetur incer-
tus. l. vbi autẽ non apparet. §. fundi. ff. de verb. obli. ⁊ licet Ful. nõ
dicat, ante eum ad hoc no. istum tex. Bart. in. l. sed ⁊ si me putem.
b ¶ Loculetari. Adde Cy. in. l. iubemus. C. de sa. san. eccle.
§. cum inter. in vlti. col. j. eo. Tu caue q2 in vsufructu duo consyde
rantur. Primo ipsa obligatio, ⁊ est precisa cum sit dãdi. l. iij. §. da-
re. ff. de vsufru. declarat Bar. in. l. stipulationes non diuiduntur.
in. iij. q. ff. de verbo. obli. Scdo consyderanda est patientia ad quã
tenetur cõstituens vsumfructũ. l. ij. §. j. vbi docto. ff. de verb. oblig.
⁊ q2 ista est facti, dicitur incerta: cum ergo in hac lege nihil tra-
ctandum sit de patientia: sed de solo vsufructu consolidando cuz
proprietate, dicitur hic agi ad certum ⁊ non ad incertum: quãuis
aliam rationẽ assignet Bar. ⁊ aliã Mod. in. d. §. fundi. ¶ Gl. vni
cam diuide in duas partes. In prima ponit duos intellectus ad
text. In scda format questionẽ. secunda ibi: sed quid si alienasset.
¶ Pro introitu prime partis oppo. cõtra tex. vsusfructus extin-
guitur morte vsufructuarij. §. finitur. insti. de vsufr. ⁊ l. corruptio-
nẽ. C. eo. ⁊ sic nõ transmittit ad heredẽ: minus ergo transmitti de-
bet actio. l. sempronius attalus. ff. de vsufru. leg. ergo contra text.
qui dicit heredẽ agere ad vsumfructũ, huius timore. glos. intelli-
git dupliciter tex. Primo qꝫ loquat in vsufructuario tantũ: ⁊ tũc
obstat argumentũ: sed ei respondetur, qd hic heres vsufructuarij
agit pro tempore preterio ⁊ non pro futuro. facit text. in. l. si mihi
vsufructuarius in bienniũ. ff. de vsufru. leg. ⁊ in. l. necessario. §. fin.
ff. de peri. ⁊ cõmo. rei ven. Secundo ⁊ planius intelligitur ista lex
in proprietario: ⁊ tunc cessat obiectũ. ¶ In vltima parte gl. licet
antiqui ⁊ Bar. ⁊ Albe. hic dicãt qd questio glos. possit tripliciter
intelligi: tamen cũ dictũ gl. ⁊ doct. debeat intelligi fm legẽ quã al
legat: vt inquit Bar. in. l. non solum. §. si liberationis verba. ff. de
lib. leg. Io. and. in. c. cũ nuncius. de testi. debet ista gl. intelligi fm
legẽ quã alleg. qñ quis alienauit fundũ deducto vsufru. ⁊ vsum-
fructũ alij indebite soluit postea decessit: an eius heres vel ꝓprie-
tarius talem vsumfructũ repeter, distinguitur: aut in deductione
vsusfructus facta est mẽtio heredis: aut nõ vt in. d. l. qui vsufru. al
leg. in gl. subdit tamen Bar. qd ille qui vsumfructũ prius indebi-
te soluerat alienauerit fundũ simpliciter pro tẽpore futuro, repe-
tit iste in quẽ alienauit: sed antiqui ⁊ moder. omnes tenẽt contra
Bar. q2 iura per eũ allegata loquunt in successore vniuersali qui
repetit etiã pro tẽpore p̃terito: sed hic est successor sing. in quẽ non
transit condictio personalis. l. j. §. si heres. ff. ad trebel.

1 ☞ Seruus ꝓmittendo vel cõtrahendo obligatur naturaliter.
2 Quid in monacho.
3 An pupillus factus pubes repetat solutum.
4 Nemo debet locupletari cum aliena iactura.
5 An repetam preciũ rei empte a procuratore meo, si emit plus q̃
ego dixerim.

NAturaliter. Naturalis obligatio q̃ ca-
dit in seruo impedit repeti-
tionẽ soluti, ⁊ ei accedit fideiussor ⁊ pign9: hoc ꝑmo. ⁊
pupill9 accipiẽdo mutuũ sine tutore, quatenus est effe
ctus locupletior obligat: ideo si pubes fact9 soluat, nõ repetit. h.
d. cũ. l. seq. Intellige in primã partẽ. l. qñ debitũ naturaliter tãtũ
soluit per errorẽ iuris: secus si per errorẽ facti. l. error. C. de iur. ⁊ fac.
igno. declarat gl. in. l. j. in gl. j. in vltima parte ⁊ ibi Bar. ⁊ alij. s. e.
1 ¶ † Not. primo, qd seruus ꝓmittẽdo vel cõtrahendo obligat natura
liter, ⁊ ex hoc resultant tres effectus: vt in tex. Et si dicas quõ obli
gatio naturalis põt cadere in seruo cũ sit de iuregẽtiũ. l. cum am-
plius. §. is natura debẽt. ff. de reg. iu. ⁊ eo iuregẽtium status serui
est annihilatus: ⁊ ideo dominiũ qd est de iure gentiuz nõ cadit in
seruo. l. acquirit. in prin. ff. de acqr. re. do. sicut nec possessio. l. j. §. itez
per eũ. ff. de acq pos. do. Christo. de castel. hic multũ se inuoluit: sꝫ
tu clare respõde vt per Bar. melius quã alibi in. l. si id qd. j. eod. ⁊
in. l. ex hoc iure. in. v. col. ff. de iusti ⁊ iu. ⁊ iuncto eo qd dicit bar. in
2 l. frater a fratre. in prin. j. eo. in. xvj. col. in. j. q. de mutuo. † Quid au
tem in monacho, an naturaliter obliget. Host. tenet qd nõ, in sum
ma sua in ti. de fideius. §. ꝑ quo possit. ṽ. ⁊ quis. q2 in eo deficit cõ-
a sensus, cũ nõ habeat velle[a] nec nolle. c. si religiosus. de elec. in. vj. c.
cũ ad monasteriũ. de statu mo. Sꝫ eũ reprobat Panor. in cõsi. cliij.
incip. pro euidẽtia qõnis ꝓposite. in. ij. col. mot9 per equiparatio-
nẽ serui ⁊ monachi quã facit Inno. in. c. cũ olim. de priuil. ⁊ Bar.
in. l. j. in princi. §. si vsufructuarius. ff. de stipu. ser. sed idẽ Abb. sibi
cõtrarius in. c. ex rescripto. in. iij. no. de iureiu. tenet precedentem
3 opinionẽ. ¶ No. scdo ex hoc text. † qd pupillus ex mutuo celebra-
to sine tutore, si sit effectus locupletior, et pubes factus soluat, nõ
repetit. Ratio est fm gl. q2 naturaliter tenetur: dic melius fm do
cto. cũ tuno tunc naturaliter ⁊ ciuiliter tenetur. l. iij. in princ. ff. com
mo. l. pupillus. §. j. ff. de auto. tuto. licet Pau. hic teneat cõtra doc.
per istũ tex. qui equiparat pupillũ ⁊ seruũ: sed in seruo nõ cadit ci
uilis obligatio. Respõde qd equiparatio fit quantũ ad impediẽ-
dum repetitionẽ: sed nõ quantũ ad obligationẽ: q2 in pupillo de
obligatione, text. verbũ nullum. Et si dicas, si obligat naturaliter
⁊ ciuiliter: quare tex. requirit qd pubes factus soluat. respõde qd
pupill9 soluẽdo vero creditori nõ potest trãsferre dominiũ pecu-
nie. l. qd si forte. §. fi. ff. de solu. l. non ois. §. si pupillus. et ibi dixi. s. si
cer. pe. secus est in adulto: vt est glos. not. in. l. j. §. fuit quesitũ. et ibi
4 doc. ff. ad treb. ¶ † Tertio no. ex. l. nã hoc natura, qd nemo dꝫ locu
b pletari[b] cum aliena iactura: ⁊ ad arg. glo. de prescriptione ⁊ vsu
capione, glos. respõdet qd ibi patitur damnũ culpa sua: ergo sibi
imputet per. l. qd quis ex sua. ff. de reg. iu. sed non est bona respon-
sio: q2 non procederet quãdo prescriberetur cõtra absentẽ ⁊ igno-
rantẽ, cui culpa ascribi nõ potest. Dic ergo melius, qꝫ equitas hu-
ius legis est in genere: sed rigor in prescriptionibus est in specie:
vnde quando rigor est scriptus, et etiam equitas: sed rigor est in
specie: sed equitas in genere, rigor prefertur equitati: vt not. doct.
in. l. placuit. C. de iudi. Bart. ⁊ alij in. l. j. vbi dicã. C. de legi. Adde
qd per equitatem huius legis determinat Cyn. in. l. fi. C. de nego.
5 gest. ⁊ sequitur Ange. hic. † qd si mandaui alicui qd mihi emeret
rem certo precio, ⁊ emerit maiori precio quã mandauerim cũ mi-
nori haberi non possit: ⁊ sic non fuit in culpa: licet illud plus re-
petere non possit per viam agendi: tamen poterit per viam exci-
piendi per equitatem huius legis.

1 ☞ In condictione indebiti veniunt fructus.

Indebiti. Hec condictio est ex equitate na-
turali: ideo in ea veniunt fructus
⁊ alie actiones naturales. h. d. Secus ergo est s*m* glo.
in accessionibus ciuilibus, vt sunt vsure: intellige quā
do essent cū damno debitoris: secus si sine eius damno: patet q*uia*
in cōdictione indebiti etiam venit illud quod prescriptum est: vt
in. §. seq. ⁊ ibi Bart. in. j. col. in fi. in ver. venio ad tertiam partem.
¶ † No. ex isto tex. in condictione indebiti: venire etiam fructus:
1 Quos autem veniant ante litem contesta. vel moram: Bar. Ang. ⁊
Fulgo. hic distinguūt, ⁊ in effectu volunt, qd ideo sit q*uia* agitur ad
illud qd aliquādo fuit meū: tu dic melius, q*uod* iura de quibus oppo
nunt doct. procedunt, quando fructus veniunt solum officio iu-
dicis mercenario: sed in condictione indebiti fructus non veniūt
officio iudicis: imo iure ipsius actionis: vt est glo. ordi. in. l. in sum
ma. §. ei qui. j. eo. patet, quia in condictione indebiti recipiens est
obligatus ad totum illud in quo est effectus locupletior: vt decla
rat Barto. in. l. quod indebitum. s. eo. vbi dixi. ergo cum fructus
sint in obligatione nimirū si veniunt a tempore obligationis put
etiam dicit Albe. de ro. hic.
1 ¶ Condictio indebiti interdum competit ad possessionem nu-
dam. nu. 2.
3 Limitatio ad regulam, qd nemo condicit rem suam.
4 Condictio indebiti competit ad incertum, ⁊ sic ad restitutionem
possessionis.
5 Condictio indebiti competit ad plus quā sit datum.
6 Ista nomina meū tuum suum, competunt ad dominium.
7 An si pecunia sit consumpta absq*ue* dolo repetatur per condictio
nem indebiti.
8 Si vsusfructus erat alienus, ⁊ ego tradidi pleno iure, an repetaz.
9 Quis non potest obijcere de dominio tertij.
10 In condictione indebiti venit quicquid accedit rei.
11 An conductor possit opponere de iure tertij, ⁊ sic emphiteote, vel
generaliter.

Sed ⁊ si nummi. Est difficilis ⁊ bene glossat*us*
s*m* Bart. ⁊ solēnis s*ed* Pau.
de cast. Diuide in quatuor partes, Secunda ibi: quemadmoduz
si falso. Tertia ibi: sed ⁊ si possessionē. Quarta ibi: sed ⁊ si vsusfru-
1 ctus: ⁊ summa vt per Bar. ¶ † Nota primo ex hoc text. qd cōdi-
ctio indebiti interdum competit ad possessionem nudam, quādo
sola possessio translata est. Interduz etiam competit ad dominiū
quod possessioni tradite accreuit mediante prescriptione. Inter-
dum competit ad nudam proprietatem. Ratio omnium ponitur
in principio huius legis: dum dicit, qd condictio indebiti est na-
turalis: hoc est, fundata in equitate naturali: equum est igitur eū
teneri ad omne illud in quo est effectus locupletior per erroneam
solutionem: ⁊ sic iurisconsultus ordinate procedit: nam in princi-
pio huius legis premittit dictum generale: deinde subdit in spe-
2 cie per totam hanc legem plures effectus. ¶ † Nota secundo ex
eodem tex. qd condictio indebiti competit ad solam possessionē, ⁊
hoc est tenendum menti s*m* Barto. quia multoties occurrit fieri
contractus inualidos per ecclesiam vel minorē. nā si ex eis trans-
lata est possessio, potest per condictionez indebiti repeti. cū Bar-
to. transeunt alij. idem tenet Bar. in. l. si alienam. alleg. in gl. ⁊ in
aut. qui rem. C. de sacrosan. eccle. Tu pōdera Bar. velle, qd ex cō-
tractu inutili celebrato per ecclesiam vel minorē transferatur pos
sessio. Contrarium ⁊ melius vult Bart. in. l. j. §. si vir. in pe. oppo.
ff. de acqui. posses. cum quo alij ibi tenent, ⁊ nemo hic alibi perpē-
dit de hac contrarietate: nisi intellexeris Bart. hic loqui: non de
possessione proprie: sed nudi facti, ⁊ sic de corporali detentione.
3 ¶ † Tertio no. ex hoc tex. limitationem ad regulam, quod nemo
cōdicit rem suam nisi a fure. l. fina. ff. vsufruc. quemadmo. ca. §. sic
itaq*ue*. insti. de actio. illa regula procedit quando quis vellet cōdi-
cere dominium: secus si possessionem nudam vt hic. ⁊ l. fi. j. de tri-
tica. etiam si esset possessio rei mobilis: vt hic per Bar. in. j. opposi
4 tione. ¶ † Quarto subtiliter no. ex hoc tex. s*m* Raph. Fulgo. qd
condictio indebiti competit ad incertum: quia competit ad resti-
tutionem possessionis ⁊ sic ad incertum. l. vbi autem non appa-
ret. §. qui id quod in faciendo. ff. de verbo. obliga. sed responde vt
per Barto. post glo. in. l. sed ⁊ si me putem. §. cum inter. in. ij. col.
5 j. eo. ¶ † Quinto no. in versi. sed ⁊ si possessionem. qd cōdictio in-
debiti competit ad plus quam sit datuz: quia competit ad domi
nium postea prescriptum: rationem dixi. s. in. j. no. facit. l. si alie-
nam. in princi. ff. de dona. cau. mor. fallit in casu. l. proculus. vbi gl.
6 ponit rationem. ff. de iure do. ¶ † Sexto no. in verbo. tuā. qd ista
pronomina possessiua, meum, tuum, intelligētur etiam de domi
nio vtili, qd prescriptione acquisitum est. accedat gl. in. l. ij. in prin
cip. ff. de orig. iur. secus est s*m* Bal. in dominio, cuius appellatio-
ne in dubio intelligitur de directo. l. j. §. qui in perpetuū. ff. si ager
vecti. vel emphi. peta. cum Bald. simpliciter transit Alexan. hic
in vlt. no. Tu adde circa hec pronomina possessiua meū tuum, per
ea significari etiam vtilia vel quasi. l. suos. cum simili. ff. de leg. iij.
no. Bar. in. l. certum. §. j. per illum text. ff. de confes. ⁊ in aut. sacra
menta puberum. in vlti. colū. vbi etiam alij. C. si aduer. vendi. per
Bal. in rub. C. de ver. signifi. ⁊ in. l. fi. in pe. col. C. de edi. diui adri.
tol. Imo. plus, meum dicitur illud quod est mihi debitum. gl. in
l. tibi pecuniam. in verbo meum. ⁊ ibi Ang. ⁊ Lud. ad hoc. not. in
l. si me ⁊ titium. in glos. ij. in verbo pecunia mea. ⁊ ibi Ang. ⁊ ple-
nius Alb. ad hoc no. in. l. eius qui in prouincia. in verbo. defuncti.
⁊ ibi Barto. ad hoc no. s. si cer. peta. gl. in. l. iij. C. si tutor vel cura.
interue. ⁊ in. l. pure. §. si eum. in verbo suum. ff. de exceptio. doli.
Adde etiam tex. in. l. si legatus. §. si quis bona. ff. ad trebel. duz di
cit appellatione meorum ⁊ tuorum venire actiones. Et facit ad
questionem antiquorum Bar. ⁊ aliorum in. l. j. ff. de statu homi. ⁊
latius Bar. in. l. quintus. §. argento. ff. de auro ⁊ argen. lega. dum
postea subdit Bal. qd appellatione dominij in dubio intelligitur
de directo. ita etiam no. Barto. Ange. ⁊ alij in. d. §. qui in perpe-
tuum. per illum tex. ⁊ ita cōmuniter dici solet: sed tu vide Bart.
in. l. si mater. §. eandem. ante fi. ff. de except. rei iudi. intelligentem
mirabiliter illum. §. qui in perpetuū. qd ibi ratione adiuncti non
poterat ad vtile referri: ideo ad directum refertur. ¶ Glo. ij. diui
ditur in tres partes. Primo declarat text. Secundo format que
stionem quam disputat. Tertio per viam notabilis respōdet ta-
cite obiectioni. secunda ibi: sed quid. tertia ibi: itē no. hic. ¶ Pro
clara intelligentia secūde partis reassumo hunc articulum in du
7 bium valde necessarium ad intellectum totius tituli. † Pone
per errorem indebite solui quantitatem pecunie, vel alienam: vt
querit glo. vel etiam propriam ⁊ eam amisisti casu fortuito, vel cō-
sumpsisti absq*ue* dolo: non tamen in necessitates tuas: ⁊ sic illa pe-
cunia desijt extare, an tenearis condictione indebiti. glo. fin. con-
cludit qd sic. Idem tenent Bar. ⁊ Ang. hic: ⁊ Pau. de cas. cū vna
limitatione Bal. in. l. j. C. de vsuca. transfor. idez tenet Jac. de are.
in. l. ij. §. appella. s. si cer. pet. idem vult Bart. in. l. qd indebituz in
fi. s. eo. duplici fundamēto. Primo, quia teneris ad quantitatem
in genere, ⁊ cū genus perire non possit. l. in ratione. §. incerte. ff. ad
leg. fal. certe etiā casus fortuitus nō liberat debitorem. l. incēdiū.
C. si cer. pe. Secundū fundamentum est per simile de mutuo: quia
consumptio debet operari translationē dominij, quando soluens
non erat dominus sicut ⁊ in mutuo vnde sequuta consumptione
quasi reconciliata translatione dominij, recipiens costituitur de
bitor quātitatis in genere: ⁊ sic succedit qd dixi in precedenti fun
damento. Tu aduerte si pecunia fuit cōsumpta in vtilitatē, et sic
in causas necessarias recipiētis, res est clara qd tenetur, cuz sit fa-
ctus locupletior, ⁊ in hoc nemo discrepat: s*ed* quādo pecunia esset
cōsumpta sine dolo: puta, q*uia* esset perdita casu fortuito vel cōsum
pta: sed non in res necessarias vel vtiles: veritas est tunc contra
glo. Barto. ⁊ sequaces, qd tunc non competat cōdictio indebiti.
Ita tenet Ray. Jaco. butri. Albe. Bal. Sali. domi. Christop. de
castel. Fulgo. ⁊ Alexā. hic: ⁊ dicit Alb. q*uod* ista opi. communiter te
netur: ⁊ licet aliqui referant qd Jaco. de are. in. d. §. appellata. cō-
trarium teneat, male referunt: ⁊ ita etiam tenui in. l. qd indebitū.
s. eo. Nam fatendo pro vero qd illa perditio operetur translatio-
nem dominij, quādo soluens non erat dūs: tamē gl. ⁊ Bart. errāt
dum arguunt de mutuo ad cōdictionez indebiti: eo q*uia* in mutuo
postq*uam* debitor recepit pecuniā, obligatur ad tantūdem, quicquid
postea de illa pecunia sequatur: ⁊ ideo casus fortuitus eū nō libe-
raret, si incendio perderet, aut latrones surriperent. d. l. incendiū.
non sic est in cōdi. inde. in qua recipiens solum tenetur ad illud in
quo reperitur locupletior tēpore repetitionis: vt hac. l. in princip.
⁊ l. si non sortem. §. libertus. in. ij. respon. j. eod. ⁊ de hoc est melior
tex. de iure s*m* Bar. in. d. l. qd indebitum. s. eod. ergo si pecuniam
perdidit casu fortuito, vel inutiliter consumpsit absq*ue* tamē dolo
⁊ culpa: et in nihilo reperiatur locupletior, ad nihil tenetur: opti-
mum simile vbi idem deciditur in. l. vtrum. ff. de pet. hered. cum
etiam petitio hereditatis solum cōpetat ad illud in quo quis est
effectus locupletior. l. sed ⁊ si lege. §. consuluit. ff. de pet. here. ⁊ ista
est veritas, quāuis alij nō ita declarēt. ¶ Gl. in ver. tuā fecissem,
opponit cōtra tex, in quo dicitur, qd si per errorē tradidi tibi pos-
sessionem indebite, qua mediante tu prescripsisti directum domi
niū aduersus verum dūm contra qd nō potueris p*re*scribere: patet
q*uia* tu sciebas indebite solutū: ergo eras in mala fide: ergo ⁊c. glos.
respondet, qd tex. intelligitur qñ iste ignoranter recipiebat, quasi
velit gl, qd si iste scienter recepisset, qd nō posset p*re*scribere. Adde
q*uod* Ja. de bu. Bar. ⁊ Ang. hic fortius tenent, q*uod* etiā si scienter reci-
piat indebitū: tamē credebat rem esse tradentis cū sit alterius: li-
cet sciat indebitū sibi solui: tamē ex hoc habet bonā fidē respectu
veri dominij potest prescribere, per. l. si quis fundū. ff. de acquirē.
pos. Idē tenet Pau. de ca. hic cū limitatione, nisi qñ scienter reci-
piens cōmitteret furtū, qd qñ sit nō declarat: sed vide Bar. decla
rantē in. l. qñ. ff. de condi. fur. fuit dictum in. l. si procurator falso.
super versi. fi. s. titu. ij. Adde q*uia* cum glo, contra Jac. but. ⁊ Bart.

tenēt Albe.Christo.de castel.Fulgo.ꝛ Alexā.hic.ꝛ truffantur de
Bar.qui deceptus sub autoritate Iaco.bu.dixit contra tex.l.ho⸗
minem.ff.pro suo.allegatū in gl.quā legē ſm eos Bar.nō debuit
vidisse ꝛ cōtra.l.si existimās.ff.pro soluto.Tu salua Bart.qui bñ
viderat istas leges,qḋ in illis recipiēs recepit scienter indebitū:
sed ab illo qui erat dñs,quo casu cessat fundamentū Bar.qꝛ tunc
recipiēs nō potest dici bonefidei respectu veri dñi.sed Barto.hic
expresse loquiť qḋ quis sciēter recepit indebitū ab illo q non erat
dñs sed recipiēs quāuis sciret eū soluere indebitū:tamen crede⸗
bat esse dñm:ꝛ sic isto casu respectu veri habebat bonā fidē:ideo
potest prescribere.Et si dicis si in.d.l.hominē,soluēs erat dñs:cer
te licet per errorem soluerit:qꝛ error in causa non impedit trāsla⸗
tionē dñij:sed error in persona sic,vt toto isto titulo:qm̄ recipiens
qui non est dñs potest vsucapere:qꝛ qui est dñs nō potest vsuca⸗
pere,cū amplius dñs fieri nō possit.l.sequitur.§.lana.ff.de vsuca.
respōde verū esse qñ haberet dominiū incōmutabile qḋ ab eo au
ferri nō posset:sꝫ qñ quis habet dominiū qḋ potest ab eo auferri
vt per cōdictionē indebiti:tunc pōt per vsucapionē acquirere do
miniū firmius ꝛ sic irreuocabile.text.est notabilis in.l.in bello.
§.si quis seruū.ꝛ ibi no.Bar.ff.de cap.Idē Bar.in.d.l.sequitur.
§.fructus circa fi.ꝛ in.l.iij.ꝛ ibidē Bal.ꝛ alij.C.qḋ met.cau.ꝛ istā
opi.Bar.contra gl.hic tenet expresse Bal.in.l.j.C.de vsuca.trans
for.¶ Glo.in ver.agerem.quā diuide in tres partes.Primo per
viā questiōis remouet vnā oppositionē quā forma vt hic p bart.
ꝛ limita vt per eum.In scḋa ibi:in casu tamen,per viam fallentie
remouet vnū ꝯtrium:sed melius respōde vt per Iaco.but.ꝛ alios
hic.In tertia ibi.an teneať,glo.querit ꝛ bene respōdet.¶ Glo.in
ver.cū re.ista glos.ſm Pau.de cast.est valde singularis ꝛ subtilis
declarat tex.ꝛ format quatuor qōnes,ꝛ sic diuide in quinqꝫ par⸗
8 tes.prima pars est clara.† Prima questio.gl.est,qꝛ iste tex.loqui⸗
tur quando vsusfructus erat alienus:ꝛ ego habebā nudam pro⸗
prietatē ꝛ nudum dominiū,ꝛ vsufructuarius erat in possessione:
ego tradidi tibi indebite nudā proprietatē,diciť tex.ꝙ ego repe⸗
tam solam proprietatē.questio gl.est,quid si plenā,vult dicere gl.
Pone in veritate ego habebā nudā proprietatē,vsusfructus erat
alienus:ego tamen de facto habebā etiā vsumfructū:ego tradidi
tibi plenā.s.vsumfructū ꝛ proprietatē,quid repetā.gl.remittit vt
in ea.glo.ibi in versi.habebitur distinguit ꝙ quo ad fructus iam
perceptos repetā:sed si non sunt percepti repetā solam proprie⸗
tatē:ꝛ ego ibi bene dixi declarādo vt ibi per Barto.In scḋa que
9 stione glo.ibi:loci corpus.§.cōpetit.ſm Azo.† Not.ex gloss.duo.
primo extensionē ad regulam.d.§.cōpetit.qḋ non potest obijcere
dño de iure qḋ nō debetur tibi sed tertio:nam ille text.loquitur in
iure seruitutis preiudicialis,que nō est pars dñij,nec dominiū di
minuit:sed ipsum aliqualiter incōmodat.ista gl.extendit qḋ etiā
nō potest opponi de iure vsufruc.tertij,ꝙuis vsusfructus sit pars
dñij.l.iij.§.pe.ꝛ fi.ꝛ.l.iij.cum seq.ꝭ.de vsufruc.ꝛ dicit Pau.de cast.
qḋ est ad hoc perpetuo menti tenenda:qꝛ non habemus text.hoc
10 expresse dicentē.¶ † Scḋo no.ex hac glos.limitationē ad regulam
qḋ in cōdictione indebiti venit quicquid accedit rei indebite so⸗
lute etiā occasionaliter vt hoc tex.istud est verū,si accedat ex natu
ra rei solute:prout esset si mortuus fuisset iste fructuarius:secus
quādo accedit extrinsecus vt hic in glos.quādo recipiens expulit
emphiteotā:tunc istud qḋ extrinsecus accidit,non venit in cōdi⸗
11 ctione indebiti vt hac glo.no.¶ † In eadē gloss.ad fi.ista vltima
pars glo.est valde mirabilis:ex qua habes perpetuo notare,qḋ si
expuli emphiteotam de facto ꝛ dominus a te possessionē cōdicat
aut vendicet:ego possum opponere de vtili dominio illius tertij
emphiteote,qḋ nunc de facto occupo:eo quia ius emphiteoticū
est reale,cum illud idem transeat ad heredes,secus est in vsufru.
nam cū sit seruitus mere personalis non debet possessor posse op⸗
ponere de iure mere personali alterius.istam gl.sequuntur Iac.
bu.Albe.Ange.ꝛ Sali.hic:ꝛ dicit Barto.non reperiri alibi me⸗
lius quā hic,saluādo ꝛ intelligendo glos.vt hic per eū:eam etiam
sequūtur Bar.in.l.ij.ad fi.ff.de exceptio.rei iudi.Sali.ꝛ Pau.de
cast.in.l.cum seruum quispiā.C.de ser.fugiti.ꝛ dicit Ange.qḋ ista
glos.est singu.in iure.quā etiā in effectu sequitur Pau.de cast.hic
qui dicit qḋ in decidendo nō esset a glo.ꝛ doc.recedendū.Contra
istam glo.tenet Bal.Christo.de castel.Raph.Fulg.ꝛ Alexā.hic
ꝛ Ful.in.d.l.cum seruum quispiā.mouetur Bal.ex generalitate
ꝛ ratione.d.l.loci corpus.§.competit.qḋ corroborat Paul.de cas.
quia etiam emphiteosis dicitur seruitus.l.si tibi homo.§.fi.ibi vt
in hac seruitute.ff.de leg.j.tamē ſm Dy.ꝛ Moder.ibi est large et
improprie seruitus:ꝛ ad.d.l.loci corpus.§.cōpetit.facile est respō
dere ex doctri.Bar.hic:qꝛ ꝓcedit quādo est ius accessoriū rei vel
ꝑsone:qꝛ de illo nō licet tertio opponere:secus qñ est ius qḋ stat
de per se vt emphiteoticū ꝛ feudale.Secūdo in contrarium alle⸗
gat do.Christo.glo.in terminis quam sibi ascribit Fulg.eius di⸗
scipulus in.l.j.§.qḋ autē.versi.is autē cuius.in versi.in rem.ꝭ.quā
ibi approbāt Bar.met ꝛ Ang.de superficie:licet gl.ibi opponat

a ¶ Licitū op ponere.Adde Bal.in.l.doce ancillā.C.de rei ven.Bal.in aut.qui rē.C.de sa.san.eccl.do.in.c.mādatū.de rescr.Abb.in.c.ꝯquerēte.de cle.nō resi.do.in.c.iij.de cōsue.lib.vj.

b ¶ Certius morte.adde Io.an.in.c.cū i apłica.de his q̄ fi.a p̄la.idē Io.and.in.c.veniens.in fi.de psby.nō baptiza.

de hoc tex.ꝛ non respōdeat.Tertio cōtra Bar.stringit ſm Alex.
qui licet sibi ascribat contra morem suum,fuit fundamētū Bal.
hic tex.in.l.si quis emptionis.§.si vero nullum.in ver.nō obstan⸗
te.C.de prescrip.xxx.vel.xl.anno.vbi possessor non potest oppone⸗
re de p̄scriptione tertij facta bonafide per quā vtile dominiū acq̄⸗
siuit.Tu antē responde ad vtrūqꝫ nihil facere:qꝛ glo.prealleg.et
tex.in.d.l.si quis emptionis.dicunt ꝙ possessor nō potest oppone
re de vtili dominio tertij:ꝛ sic de iure emphiteotico vel p̄scripto:
hoc est verissimū,nisi iste possessor de facto expulisset emphiteo⸗
tam:ꝛ sic de facto occuparet ius emphiteoticū vel ius vtile p̄scri⸗
ptū.In istis terminis loquuntur glos.ꝛ docto.hic:qḋ tunc potest
opponere,tñ est dura decisio attento qḋ opi.Bar.ꝛ doct.funda⸗
ta super ista gl.nullo iure cōprobatur.doct.tamen cōmuniter te⸗
nent cum gl.ꝛ sic stabit firma conclusio,qḋ si de facto expello em⸗
phiteotā vel vasallum,vel de facto talis res ad me peruenit,dñs
directo nō potest talem rem a me vēdicare,donec tale ius emphi⸗
teoticū durat:ecōtra autē si emphiteota cessasset triennio a solu⸗
tione canonis ꝛ ageret cōtra tertiū possessorē,non posset iste ter⸗
tius possessor opponere de iure dominij ꝛ dicere ꝙ per cessationē
solutionis ceciderit a iure emphiteotico.gloss.est ordin.in.l.ij.ff.si
ager vect.vel emphi.pe.quā cōmuniter tenent Bal.ꝛ alij in aut.
qui rem.C.de sacrosan.eccle.ꝛ in.l.solennibus.C.de rei vendi.not.
doct.in.l.ij.per illum tex.ꝛ ibi dixi.C.de iure emphi.In reliquis
a quando sit licitū opponere[a] de iure tertij,recurre ad plene nota⸗
ta.in.l.cum seruum quispiam.C.de ser.fugi.ꝛ plenius per Barto.
in.l.ij.ff.de excep.rei iudic.cum multis concor.hic assignatis per
domi.Alexan.

1 ☞ Debitum conditionale repetitur si soluatur pendente con⸗
ditione.
2 Idem in promissione sub die omnino incerta.

Sub conditione. Ubi certū est debi⸗
tū iri,interim solu⸗
tū nō repetitur:secus si est dubiū.h.d.cū duabus legi⸗
1 bus sequentibꝰ.¶ † No.ex isto tex.in verbo errorē.qḋ
debitū cōditionale solutū per errorē,pendente cōditione repetiť:
ergo a ꝯtrio sensu innuit tex.ꝙ si scienter soluereť repeti nō potest,
intellige omissa distinctione Paul.de ca.hic.ꝛ in.l.qui se debere,
ꝟ.finaliter vera.post glo.ibi:de cōdi.ob cau.ꝛ ista est veritas,nisi cō
ditio deficeret ſm Ang.Imol.ꝛ reliquos Moder.in.l.stipulatio
ista.§.inter certā.ff.de verb.obli.ꝛ ita limitat gl.in.l.qui promisit.
2 j.eo.¶ † No.scḋo ex his legibus iunctis gl.ꝛ in distinctione Bar.
ꝙ promissum sub die oīno incerta an ꝛ qñ,puta ꝓmitto centū qñ
imperator in Italiā veniet,ea pendente si soluatur potest repeti,
quia cū talis dies sit oīno incertus ꝛ sic habeat se ad esse ꝛ nō esse
censetur in effectu conditio.l.dies incertus.ff.de condi.ꝛ demō.
secus si esset dies incerta qñ:sed certissima an:vt dies mortis,cuꝫ
b nihil sit certius morte,[b] ꝛ nihil incertius hora mortis.l.j.ff.de cō⸗
di.ꝛ demō.qꝛ talis dies nō potest se habere ad nō eē:ꝛ sic nō pōt
censeri conditio:vt hic per Bar.ꝛ doct.distinguētes qui omittūt
vnū casum quando mixtus esset simul dies incertus ꝛ certus quē
casum supplet Bal.in.l.ambiguitatē.C.de vsufr.vbi dicit esse de
hoc tex.qui nō est alibi in iure,ꝙ tunc repeti potest attēto potius
die incerto.¶ Tertio no.ex.l.nam ꝛ si cū moriar.qḋ promissū cū
moriar ante solutū repeti nō pōt.Contra hoc opponit Bar.post
antiquos,qḋ imo ex sola penitētia debet posse reuocari:qꝛ censet
donatio causa mortis:ex quo est facta mentio mortis:vt est gl.in
l.seia.§.fi.ff.de dona.cau.mor.ꝛ in.l.seia.ff.de do.prelega.respōdet
Bar.ꝙ iste tex.intelligēdus est qñ p̄cessit aliqua causa promissio⸗
nis ex qua colligiť qḋ nō sit dona.cau.mor.vt hic per eū.Tu nota
bilius responde altero de duobus modis.Primo,qḋ regula illa⸗
rū gl.procedit in donatione:sed iste tex.non loquiť de donatione:
sed de ꝓmissione vnde succedit doct.notabilis Bal.in.l.pro here⸗
ditarijs in fi.per illū tex.C.de here.actio.ꝙ qñ interuenit iudiciū
vnius tantū ordinātis de rebus suis ꝛ in eo fit mentio mortis:tūc
censetur donatio causa mortis,qꝛ illa pendet ex voluntate illius
tantū:secus qñ interuenit iudiciū duorū vt in ꝓmissione ita dicit
esse casum ibi,sequitur Pau.de ca.in.l.si cum dotem.circa finem
prin.ff.so.ma.Scḋo respōde,qḋ etiā si tex.loqueretur in donatio⸗
ne:tunc adhuc nō esset donatio causa mortis q̄ ex penitentia pos
set reuocari:sed esset donatio inter viuos:nam regula gloss.quas
supra allegaui:limitať,qñ fit mētio mortis non per modū dispo⸗
sitionis,sed per modū dilationis:tunc nō intelligiť donatio causa
mor.sed inter viuos.ita notabiliter Bal.in.l.ij.C.de iure do.refe⸗
rens ita velle Dy.in.l.seia.§.fi.ꝛ intelligiť facta mētio mortis,cā
dilationis,qñ est facta in verbis importātibus executionē,ꝛ non
in verbis importātibus substantiā donationis.ita egregie decla⸗
rat Bal.in addi.Spe.in ti.de instru.edit.in vlti.col.in ver.si quis
donat.referens ita esse de mente.Spec.ibi.in.§.porro.in versi.fi⸗
ma autem.sequitur do.Alex.imo.in consi.xiiij.incipien.circa pri⸗
mum dubium quo queritur,nunquid dicta donatio.in primo du
bio.lib.j.

bio.lib.j.z ita est.in hoc tex.vbi mentio mortis fit in verbo dare. et sic in verb.executiuo.tutior tamē et planior est pcedens solutio. ¶Uenio nūc ad glo.in quibus puto aduertendū:licet docto.nō dicant,ꝙ gloss.sint male situate:qr in gloss.in verb. existente,que precedit glo.in ver.qd autē.z deberet sequi.z glos. in ver.qd autē. repetit que dicta sunt z est causa erroris.Et ratio est:quia bis in tex.habetur distinctio existente,sed ibi stare nō potest:z qr iste gl. ad idem tendūt ideo simul declaro:dicit tex. debeꝛ zc. imuit text. ꝙ si soluerez anteꝗ̄ dies veniret:ego nō repeterem,z oportet ne- cessario sumere argumentū a cōtrario sensu:qr tex.in sensu dire cto non haberet dubium:sed tunc contra de.l. sequenti,vbi dici- tur totum contrarium,ꝙ si soluo anteꝗ̄ veniat dies non possum repetere.glo.per hoc intelligunt tex.duobus modis.Primo ꝙ lo quatur de die incerta omni incertitudine:z tūc sumatur argumē tum a contrario sensu:z tunc lex sequens non ponit exemplum: sed ponit diuersum casum:z iste est verus sensus vt pbabo nunc. Alio modo intelligunt glo.ꝙ verbum qd etiam.procedat qñ cer tū est an:sed incertū quādo:z tunc nō potest sumi argumētū a cō trario sensu:z tūc lex sequens ponit exemplum.Ego teneo primum intellectum pter duo. Primo, qr fm alium sensum verbum qd etiam,poneret casum indubitatum.Scdo me mouet aduersatiua quod etiam:que debet aduersari in iure z in facto. Et vt plenius habeatis,est aduertendum fm glo.z doc.si queraꝛ qñ aliquid de- betur per viā legati vel cōtractus in diē,vel sub conditione,pen- dente die soluaꝛ,an possit repeti.Distingue,aut debeꝛ in diē oino certam:aut in diē oino incertā:aut in diē mediam certam an: sed incertam quando.Primo casu pone,promitto decem natiuita- tis:z tunc non est dubiū.l.in diez.§.eo.Scdo casu exemplum pro- mitto centū quādo imperator veniet in Italiā:z tūc qr dies incer- ta omnino habetur pro conditione.l.dies incertus.ff.de condi.et demonst.z ratio est:qr conditio habet se ad esse z non esse.l.cū ad tēpus.ff.si cert.pet.a.eo mō dies incerta hz se ad esse vel nō esse:z in eo non est differerentia:z sic possem repetere:z in istis duobus casibus non est differentia inter cōtractus z vltimas voluntates. Tertio casu si soluatur medio tēpore an possit repeti est differen- tia inter cōtractus z vltimas voluntates:qr in cōtractibus certū est omni casu quod est debitum iri:ꝙ secus est in vltimis volunta tibus:qr posset deficere:z ideo repeti.l.cum heres.in prin.ff.quan dies leg.ced.Si autē loquimur in conditione ppria qñ aliqd pro- mittitur sub conditione z soluaꝛ pendente ꝯditione an possit re- peti:dic ꝙ si est conditio pprie que fit de futuro z hab'at se ad es- se z nō esse,pōt repeti vt hac.l.sub cōditione.Si vero est conditio necessaria:vt si dico si moriar,tunc nō potest solutum repeti.

1 ☞Stante statuto ꝙ si creditor steterit per decēnium ꝙ cadat a iure suo,an si lapso decennio quod soluitur repetatur.

2 Per senatusconsultuz macedonianum non tollitur neqꝫ natura- lis neqꝫ ciuilis obligatio,sed paratur exceptio.

Si pene causa. Liberatꝰ ex aliqua dispo- sitione legali inducta in odiū creditoris,remanet naturaliter obligatꝰ:ideo sol- uens etiam per errorem non repetit.h.d. Ratio est,qr illa dispositio legalis tollit obligationē ciuilē,que similiter est de iure ciuili:sed non tollit obligationez naturalem que est de iure 1 gentium:vnde illa naturalis impedit repetitionem soluti.vnde facit iste tex. fm Paul. de castr.†ꝙ stante statuto,ꝙ creditor nō petēs sibi debitum intra decennium cadat a iure suo:certe cum iste debitor sit liberatus ex penali dispositione huius statuti si po stea solueret per errorez,nō posset repetere:z istud est bonū exem- plum ad hunc tex.Adde Bal.z Ang.in.l.iij.§.fi.ff.qd quisqꝫ iu- ris.facit qd per hanc legē notat Bald.hic:qui dicit hanc legē esse notandam pro bānitis,quibus ex forma statuti denegatur audiē tia ex hoc non perdunt naturalē obligationē:ideo si debitores ei soluerent non repeterent.¶Glo.prima ponit quatuor exempla ad hunc tex.z ita eā diuide in quatuor partes que patent in glos. Primū exemplū approbant doct.Scdm reprobat Alb.qr in.l. extat.z in.l.si quis in tantam.allegatis in glo.agiꝛ de amissione dominij,non aūt obligationis:prout loquiꝛ ista lex:tamen gloss. in.d.l.si quis in tantam.in.vij.q.intelligit illū tex.etiam in credito re faciente propria autoritate executionem sui crediti:z ita trans- 2 eunt doct.ibi:z Christo.de castel.Fulg.z Alexā.hic.†Quartum exemplum glos.reprobant Bart.Ange.z Pau.de ca.hic:qr per senatusconsultum macedonianum non tollitur neqꝫ naturalis neqꝫ ciuilis obligatio:sed bene paratur exceptio.l.j.in princip.ff. ad macedo.z rationem huius assignat Barto.in.l.j.in pe.colū.§. eo.tit.ergo non conuenit huic legi,que loquitur quando debitor liberatur.Tu aduerte quia attento hoc fundamento etiam pri- mum exemplum glo.qd doctores approbant erit falsum: quia p impetrationem iuris antiqui non tollitur nec naturalis nec ciui- lis obligatio:sed solum operatur exceptio glo. in.l.iij.§.ꝙ autem. in glo.j.in fi.ff.qd quisqꝫ iuris.Ultra glo.pone quintum exemplū

fm Albe.hic in auꝛ.minoris debitor.C.qui da.tu.pos.iuncta.l.na turaliter in fi.z quod ibi dixi.§.eo.z iunctis notatis in.l.interdū. j.eo.Sextum exemplum posui in tex.Circa exempla gloss.subdit Bar.hic duo dicta que simpliciter sequitur Ange.hic.Primum est sub dubio forte,ꝙ cum in exemplis gloss. remaneat naturalis obligatio,tenebitur debitor in foro conscientie soluere. Paul.de ca.tenet contrarium:qr ex quo lex ciuilis eum liberat,non debet esse clementior lege:dicit tamē ꝙ tutior est opinio Barto. pter periculum anime.c.iuuenis.de spon.Adde ꝙ pro Pau. de cast. bene facit qd confirmat Bald.in.c.in omni.post princi.de testi.ꝙ qui a lege humana excusatur non peccat, nisi sit cōtraria legi di- uine:z ibidem firmat ꝙ etiam in foro conscientie,leges sunt seruā de vt ibi notabiliter per eū.Facit qd in specie tenet Innocen.in.c. cura.de iure patro.quē refert z sequiꝛ Bald.in.c.de causis.in. vj. col.ad fi.de offi.deleg.z in auꝛ.ad hec.iiij.col.in versi. reuertor igi tur ad questionez formatā.C.de vsur.ꝙ bona acquisita ex prescri- ptione possunt licite retineri z in foro conscientie,dato ꝙ post pre scriptionē cōpletā superueniat scientia:ꝙ bona erāt aliena.Item adde ꝙ contra Bart.expresse tenet Abb. in.c.noui. in.xij. col. ad fi.de iudi.pro Bar.tamen facit,qr quantum ad cōscientiā nō dif- fert pactum nudum a solenni,fm Bald. in rubri.extra de pact. in fin.et in.c.j.in.ij.col.eo.titu.facit qd vult Bal.in.l.cū quis.in.xj. col.C.de iur.z fact.igno.Ant.de but.in.c.j.de dolo z contum.Scdo dicit Bar.ꝙ ista naturalis q̄ semel fuit iuncta cum ciuili nō est po tens ad compensandum,dixi in.l.j.§.eo.vbi concor.allegaui.

1 ☞Etiam debitum repetitur per condictionem indebiti, quan- do a soluente non debetur.

1 Quāuis. †Etiam debitum repetitur per condictionem indebiti:quādo a soluente nō debetur .hoc. d. ¶Intellige quando soluit nomine suo proprio: secus si soluisset nomine hereditario,iuribus allegatis in glo.Unde pulchrum est videre,quid in dubio.Guil.Bar.Albe.Ange.Christo. de castel. et Ful.hic tenent ꝙ in dubio presumatur soluisse nomine here- ditario:et consequenter in dubio nō repetit,per tria iura hic alle- gata per eos,z ab ista sentētia nemo discrepat.Ego audacter te- neo contrarium.moueor:qr in dubio solutio debet intelligi facta in eam causam que est magis vtilis soluenti.l.j.z.ij.ff.de solu.l.j. C.eo.Sed magis vtile est ꝙ censeatur soluisse nomine suo pprio, quia hoc modo potest repetere:sic etiam contingit in legibꝰ hic allegatis per doctores.nam in casu.l.fi.ff.de insti.magis vtile est institori qd intelligatur promisisse non suo nomine proprio sed in- stitorio:qr hoc modo ipse non tenetur.Eodem modo.l. cum post mortem.§.j.ff.de admini.tut.magis vtile est ꝙ illa promissio do- tis intelligatur facta curatorio nomine ꝗ̄ suo pprio:qr isto modo non tenetur de proprio soluere:z puto hanc esse veritatez.¶Nō omitto tamen ꝙ ad illa iura,alium ponit intellectū Barto.in.l.j. §.nuntiatio.in.ij.colum.in fin.de noui ope.nū.ꝙ in illis iuribꝰ fuit appositū nomine officij:nimirū si tanꝗ̄ administrator officij vi- det facere Limita tū qd tenui:z intellige fm qd intelligiꝛ gl.no- tabilis in.l.si quid possessor.in princi.in sb.suo noie.ibi Bart.et Ange.ff.de peti.here.quam distinctionem ponit Pau.de ca. hic: non faciens de illa glo.mentionem. Iason.

1 ☞Qui soluit nummos cōmunes repetit dimidiam diuidendo per numerum non per singula corpora.

Si falso. Iste.§.legitur in glos.tribus modis. Prima lectura est,ꝙ in hoc tex.respondeatur de par- te que nō erat mea,aliter ꝯdicaꝛ:condiciꝛ enim respectu possessio- nis tantum.Secunda lectura est melior,ꝙ in hoc tex. respondea- tur solum de illis nummis qui erant mei proprij. Tertia lectura est:ꝙ in hoc tex.respondeatur de vtrisqꝫ:z sic pro parte mea con- dicam respectu dominij:pro parte socij in qua nō potui transfer- re dominium condicā respectu possessionis tantum,iuxta.l.inde- 1 biti.§.sed si nūmi.§.eo.fm verā lectu.h.d.†Qui soluit nummos quos habet communes cum alio repetit dimidiā diuidendo per numerū,non per singula corpora.h.d.simile vidistis in.l.nam z si fur.§.fi.vbi dixi.§.si cer.peta. Iason.

1 ☞An dicta testium,dico in omnibus z per omnia prout alij te- stes extensi dixerant:valeāt.

2 Error inducit repetitionem.

3 Quando soluitur procuratori falso repetitur.

Si putem. Obligatus ad vnam speciem soluendo aliam a d quam putat alternatiue teneri potest eam repetere.hoc primo.Et si per plures soluatur indebi- tum in quantitate,cuilibet pro rata cōpetit repetitio: sed in spe- ciebus electio est debentis restituere.hoc dicit scdo.Et illud quod omni iure est indebitum semper repetitur quocūqꝫ errore solua- tur,etiam si per errorem iniustum facti proprij.h.d. cum legibus sequentibus vsqꝫ ad.§.cum iter.In.l.si reus.ibi:quare oia que de 2 his dicta sunt,zc.†Istum text. inducit Alberi. de rosa. quando notarius examinans plures testes scripsit dictum primi extense

postea scribit q secundus testis idem dicit in omnibus z p omnia z idem facit de tertio z quarto. An dicta istoz testiū valeat z probent: z cōcludit in effectu q sic: licet putet tutius q omnia scribātur extense fm Spe.in tit.de teste.§.nunc tractandum.versic.cautum quoq3 examinatorem. Adde q contrariū tz Barto.in.l.iij.§.j.in pe.not.per illum tex.ff.de testi.cogendis. Bal.sed non clare firmat in.l.verbum volo.C.de fideicom. Prima pars cōmuniter tenetur: z istud quod dixit notarius, q secundus testis idem dicit in omnibus et per omnia intelligitur scilicet in effectu. naz tenet Alb.in.l.iij.§.primo.per illum tex.ff.de libe.homi.exhiben. Bal. in titu.de pace cōstan.in vlti.versic.illius tex.z in.l.testium.in.iij.col.C.de testi.z in.c.literas.de presump.z in.l.ampliorem.§.in refutatorijs.C.de appel.z in.l.j.in prin.C.de emen.iustinia.codi.idē in effectu tenent Canoniste: precipue Panor.in.c.nihil obstat.de

2 verbo.significa. ¶ † Secūdo not.ex.l.sed.z si me putē.q qñ soluēs tractat de dāno, z recipiēs de lucro: qd est qñ soluit illud qd nullo iure debetur: certe quicūq3 error toleratur z inducit repetitionē soluti, etiam si sit error in facto pprio qui alias nō toleratur.l.q̄.§.ff.ad velleia. Adde glo. in.l.cum is.in prin.ij.eo.intantum quod licet alias in facto proprio probando rem aliter se habere non presumatur error.glo.in.l.si res obligata.in prin.ff.de lega.j. z in.l.si quis delegauerit.in fi.ff.de noua. Barto.in.l.error.in fi.C.de iur. z fac.ignorā. tamen etiam in facto proprio quando tractatur de dāno probando rem aliter se habere, presumitur error: vt hoc tex. cum glo.fm Barto.z alios hic: de quo dicam in.l.si post diuisionē.vbi Bal.aliter tenet.C.de iur.z fact.igno. ¶ † Tertio subtili-

3 ter not.hic esse text.pro opiñ.quam tenui contra gloss. z communiter docto.in.l.si procuratori falso.ij.de condictio.ob causam. quod quādo soluitur indebitum procuratori falso non soluz competit condictio ob causam: sed etiam cōdictio indebiti: z sic quod ambe concurrant inducendo istum tex.vt ibi induxi: quia adiectus solutioni cum z ipse teneatur actione mandati censetur procurator.l.iulianus.§.j.ff.de verbo.oblig. ¶ Glo.in verb.licebit in.l.si reus.diuiditur in duas partes. Primo allegat concordantem. Secundo remouet contrarium. Secunda ibi: sed hodie. In fin. glo.cum glo.tenent Jaco.but.Bart.Sali.z Pau.de cast.hic: cōtrarium z melius tenet Albe.hic dicens, q ista glo. communiter reprobatur. Idem tenet Ange.Fulg.z Alexan.hic: z Barto.in l.qui exceptionem.in princi.ij.eo.z in.l.j.in vlti.col.z ibi Alexan.ā. eo.z Bart.in.l.cum quis.in vlti.col.C.de iur.z fac.igno.precipue per tex.in simili.in.l.si testamēto.§.j.versic.qd si duo.ff.de fideiuss. Tu consydera q tex.ibi dicit q istud continebatur in epistola diui Adriani concedentis beneficium diuisionis, q si vnus fideiussorum nō obstante illo bñficio solutionis totū solueret, q nō repeteret.z sic ibi lex vltra procedit declarando z disponendo, qd non reperit declaratuz in terminis nostris, per hoc tñ nō discedo a cōmuni sententia doctorum contra glo.hic.

a ¶ Verbuz ɔcedo.adde pe.de anch.l.c.si ppter.in.iij.col.de rescri.lib.vj.

1 ¶ An solutum indebitum quo ad substātiam seu qualitatem repetatur.
2 Per exceptionē seruitutis factā in contractu, nō inducit seruitus.
3 Inducta in pfationib9 ɔctus nō itelligunt repetita tpe traditiōis.
4 Omissum per viam exceptionis, suppletur per viam actionis.
5 Verbū ɔcedo, importat traditionē iuris, sicut z dñij trāslationē.
6 In priuilegijs, verbum concedo, facit priuilegium personale.
7 Si per errorem obligaui bona mea, an possim petere rescindi hypotecam.
8 Condictio indebiti an competat ad incertum vel certum.
9 An condictio incerti sit proprium nomen actionis.

Cum iter. Quando soluitur debitum sed plenius q debeatur, succurritur soluenti per condi-

1 ctionem incerti.h.d. ¶ † Nota primo ex mente Barto. circa finē: z clarius Bal.q quando soluitur illud quod est indebitum quo ad substātiam seu ad qualitatem, habet locum cōdictio indebiti vel sine causa: ita loquitur iste titu.sed quando illud qd soluitur est debitum quo ad substantiam: sed indebitum quo ad aliquam

2 qualitatem, tūc conceditur per condictionē incerti, vt hic. ¶ † Not. secundo fm Moder. q per exceptionem seruitutis factā in cōtractu, non inducitur seruitus, nisi expresse ponatur tēpore traditionis, vt hic, z.l.si binarum.ff.de serui.vrba.predio. z rationem assignat gloss.in.l.si quis duas.in prin.ff.cōmunia predi. Exemplum habeo duos fundos vicinos, vendo fundum anterioreʒ excepto tempore venditionis seruitutem: per hoc non dicitur constituta seruitus: nisi ex tempore traditionis dicatur: bene potest agi vt constituatur: ergo nō est constituta: eo q2 ex solo cōtractu nō trāsfertur dominium, nisi sequuta traditione.l.si ager.ff.de rei vendicat.l.traditionibus.C.de pact.etiā ex titulo vniuersali.l.qui tibi hereditatem vendidit.C.de here.vel actio.vendi.sed sic est, q tempore venditionis ante traditionem est dominium translatū et seruitus non potest in re propria constitui.l.vti frui.in princi.ff. si serui.vēdi.z sic necesse est, quod tempore traditionis excipiatur.

Et per hoc infero, quod si in instrumento vēditionis esset appositum constitutum: secus esset, quia per constitutum transfertur dominium: z licet omnes ita teneant: z sic tex.hic: z in.d.l.si binarum, ego in contrarium allego tex.in.l.si in vēditione.in princ.ff. cōmunia prediorum.aliqui libri habent pro.§.posito sub.l.si qs duas.§.in venditione.gloss.ibi: in verb.facere potest.dici intellige post traditionem non ante: sed tex.ibi expresse dicit cōtrarium,

3 cogita de responso. ¶ † Tertio correlarie not.ex hac lege.z d.l. si binarum.fm Moder.hic: qd inducta in prefationibus contractus, non intelliguntur repetita tempore traditionis. Ratio est propter interuallum inter contractum z traditionem: iuxta gl. in.l.per retentionem.C.de vsu.sic in specie respondet Barto.in.l. si tibi liberum.ff.de actio.emp.z in.l.titia.§.idem respondit.ff.de

4 verbo.obligatio.et in.l.item quia.§.fin.ff.de pact. ¶ † Quarto nota ex hoc text.q omissum per viam exceptionis, suppletur postea per viam actionis.facit.l.si in venditione.ff.communia prediorum. ¶ Ex hoc correlarie quinto not.quod exceptio actionē parit.facit tex.in.l.sed z si possessori.in princi.in versi.si vero amiserit.z ibi gloss.ff.de iureiuran.et tex.not.vbi ponitur limitatio: in.l.qd si in diem.§.si rationem.ff.de compensa.et in.l.sinautem.

5 §.fin.ff.de nego.gest. ¶ † Sexto no.ex.fi.ibi: vt iter mihi concedatur fm Bal.ibi: in vlti.not.Christo.de castel.Fulg.z Alexā.hic:

a quod verbū concedo[a] importat translationem iuris, sicut z trāslationem dominij.facit.l.si.in princ.cum glos.z ibi Bar.ff.de dona.glo.z Bart.in.l.vxor.§.fi.ff.de lega.iij.Canoniste in.c.pastoralis.de dona.cuz alijs multis concord.hic additis per Alexā. Ultra quas adde glo.in.l.arboribus.§.vsufructuarius.in verb. vel donet.ff.de vsufru.Angel.post Guil.de cu.in.l.non solum.ff. de peculio.vbi ponunt, si concedo tibi territorium quod habeo in tali loco: an pensiōes mihi debite intelligantur esse trāslate: z si concedo castrum: an intelligatur solum concessa administratio, an vero sit donatio. Adde etiam glo.nota.in cap.j.de vsu.in vj.ex qua subtilius not.Fran.de are.in consi.cix.incip.longa est ista cōsultatio.in.x.col.quod etiam in materia prohibitiua z penali, prohibitus concedere aliquid ita incidit in penam si concedendo transfert dominium, sicut si simpliciter transferat vsum

6 rei. ¶ † Circa istud verbum cōcedo: dicit do.Christo.de castel. hic se consuluisse in ciuitate Venetiarum: cum serenissimus dominus Venetorum concessisset certum castrum domino Jaco. de verme: z in priuilegio erat appositum verbum, concessit.fuit dubitatuz an per illud verbum, concessit, censeretur personalis ita quod non egrederetur personam domini Jaco.nec transiret ad heredes: refert se consuluisse, quod imo erat trāmissibilis ad heredes: quia verbum concedo, importat plenissimam trāslationem.l.j.in prin.ff.de cōsti.pecu.glos.in dicto.c.j.de vsu.in.vj. Tu caue: q glo.in.d.l.j.in prin.probat contrarium: dum in verbo cōcessit, supplet z transtulit. Secundo z rectius cōsydera, q dubitatio huius passus non cadebat in verb.concessit: sed potius an adiectio persone nominate faceret concessionem censeri personalē: ex quo de heredib9 non est facta mentio: de quo vide omnino Joan.an.in regula, priuilegium.in mercu. Bartol.in.l.si.ff.de seruitu.lega.docto.presertim moderni in.l.quia tale.cum concor. ibi traditis.ff.solu.matri.docto.z ibi late Albe.in.l.fi.C.de cōsti.

7 prin.Bal.not.in.c.j.in.vij.col.de iudi. ¶ † Ultimo facit iste text. in argu.q si per errorem obligaui omnia bona mea pro certo debito, qd possim petere liberationē seu hypothecam rescindi: melius facit.l.iij.§.j.de condi.sine causa. Contrariū determinat Bal. in.l.si veritas.C.de fideicō.q2 ex quo debituz principale est verū, parum aut nihil interest tua in effectu propter obligationē omnium bonorum: vt notatur in.l.fina.C.que res pigna.obliga.pos.et ex hoc collige limitationem ad hunc text. ¶ Glos.in verbo condicam.fm Bar.melius tractat q alibi materiam condictionis incerti. Diuide eam in duas partes principales prout duas principales opiniones refert. Secūda ibi: vel dic quod est verū. Prima subdiuidit in duas. Primo facit qd dictū est. Secundo opponit z soluit.secūda ibi: si dicas. Rursus secūda pars principalis subdiuidit in quinq3 particulas. Primo facit qd dixi: quia recitat secundam opinionem Azonis. Secundo contra eam opponit z per viam fallentie respondet. In tertia remouet aliud contrarium. In quarta aliud. In quinta allegat concordantes ad text. Secunda ibi: nisi debeatur ex stipulatione. Tertia ibi: nec est cōtra. Quarta ibi: nec dico. Quinta ibi: z facit. ¶ Ex prima parte

8 principali habes elicere quatuor cōclusiones. † Prima est q cōdictio indebiti nunq competit nisi ad certum: z nō ad incertum. istam cōclusionem reprobant Bart.z omnes nemine dissentiēte per.l.si fundi.ā.eod.ibi respondi. Secundo per.l.indebiti.§.sed si nummi.ā.eo.ad hanc respondet Barto.hic in.ij.col.licet eius solutionem reprobet Bal. Tertio per.l.proxime preceden.vbi cōdictio indebiti competit: et tamen erat debitum alternatiuum: z sic incertum.l.vbi autem.§.qui illud aut illud.ff.de verb.obliga

Responde

Responde dupliciter. Primo ꝙ tex.ibi non aperit: an loquatur
de condictione indebiti, vel incerti. Secundo ⁊ melius fm Fulg.
responde, ꝙ debitum alternatiuũ bene censet̃ incertũ quãdo debe
tur ab eodem: ita loquitur.d.§.qui illud aut illud.sed in.l.precedẽ
ti erant singuli qui vnam rem singulariter debebant.vnde conclu
sio glo.est de facili sustentabilis cõtra Barto.ꝙ condictio indebi
ti non competat ad incertum: sed tunc competat conditio incerti:
vt dicunt multe leges, quas statim infra allegabo. Secundo ha
bes ex glo.ꝙ cõdictio incerti nõ est propriũ nomẽ actionis, de quo
statim.j.dicetur. Tertio habes ex glo.ꝙ obligatus ad seruitutez.
tenetur precise dare: sed caue, q2 glo.videur sibi contrariari dum
subdit, posse peti interesse: sed concorda vt dixi in.l.si fundi.§.eo.
ꝙ ipsa obligatio est precisa.l.iij.§.dare.ff.de vsufru.declarat bart.
in.l.stipulationes non diuiduntur.in.iij.qõ.princip.ff.de verbo.
oblig.sed vltra seruitutem tenetur etiam ad patientiã, ⁊ sic ad fa
ctum: vt declarauit Barto.et alij in.l.ij.§.⁊ harũ.ff.de ver.obliga.
⁊ hoc respectu ꝓcedit illud quod subdit glos.peti posse interesse.
Quarto habes ex hac glo.ꝙ iste tex.loquitur de condictione sine
causa, nõ autẽ de condictione indebiti vel incerti. Istuz intellectũ
reprobat Barto.per tria: precipue quia continet fallentiam acci
9 dentis a quid ad quale: vt hic per eum. ¶ † In ea.gloss.ad finem.
pro clara intelligentia videndum est: an cõdictio incerti sit pro
prium nomen actionis: an vero sit significatiua facti, ⁊ consequẽ
ter rei incerte. Barto.cum glo.recitat tres opiniones.et ipse vlti
mo loco tenet, ꝙ condictio incerti sit subsidiaria, ⁊ non competat
vbi competit alia actio nominata, per duo fundamenta de quibꝰ
hic per eum, cum quo transeunt Ange. ⁊ Sali.hic. Breuiter te
neas adherendo opin.glo.⁊ Bal.hic: ꝙ cõdictio incerti sit ꝓpriũ
nomen actionis: ⁊ quemadmodum certi condictio est generalis
competens ad omnia certa, ⁊ concurrit cum omni actione nomi
nata, que competit ad certũ: eodẽ modo, cõdictio incerti est actio
gñalis competens vbi agitur ad incertum: ⁊ concurrit cum qua
cunqȝ actione nominata cõpetente ad incertũ: ⁊ ꝙ sit nomẽ actio
nis patet ex multis legibꝰ et ex hoc tex.ex.l.si tibi liberũ.⁊.l.si tibi
dederim.⁊.l.si heres.ff.d act.emp.l.si binarũ.ff.de serui.vrb.predi.
l.hoc senatus.§.j.⁊.l.tribus.ff.de vsufruc.earum rerum que vsu cõ
sumuntur.l.que exceptionẽ.§.si pars.j.eod.l.⁊ ideo.§.neratius.ff.
de condi.fur.l.penultima.ff.deposi.l.ꝙ si nulla.ff.de leg.j.⁊ expo
ne prout dicit Bar.ꝙ in istis legibus terminus incerti, denotet fa
ctum, ⁊ non nomen actionis: inepte dictum est, precipue cuz text.
in.d.l.si binarum.ponat alternatiuã: nec est verũ illud quod tenet
Bart.ꝙ cõdictio incerti sit subsidiaria, que non cõcurrat vbi alia
est actio nominata, falsum est: imo est gñalis ⁊ concurrit cuz alia
quacunqȝ actione nominata: patet, q2 concurrit cum actiõe ex vẽ
dito.d.l.si tibi liberum.in implicatiua etiam, vt expressius in.d.l.
si binarum. Item concurrit cũ actione ex testamento.l.quod si nul
la.ff.de lega.j. Item cum hypothecaria.d.l.⁊ ideo.§.fin.de condi.
fur. Nec obstat primũ fundamentũ Bart.quia vbi interuenit sti
pulatio, cum oriatur actio ex stipulatu non competit cõdictio in
certi vt hic in glos.sicut ergo nõ cõcurrit cum actione ex stipulatu
ita nec vbi competit alia actio nominata. Ad istud dupliciter re
spondeo. Et primo, ꝙ quemadmodum indebiti ꝯdictio, ⁊ ob cau
sam non competunt vbi interuenit stipulatio.l.si sine.in prin.ff.rẽ
ra.ha. Barto.in.l.ij.§.eo. Ludo.roma.in.l.si ꝓcuratori falso, ⁊ ibi
Alex.in.xiiij.col.in fin.§.de condi.ob cau.ita hic non competit cõ
dictio incerti vt in gloss. Secundo ⁊ melius respondeo, ꝙ lz text.
insti.de verbo.oblig.in princi.⁊ in.l.si quis certum.§.si cerum pe
ta.dicant agi ex stipulatu ad incertũ, nõ per hoc excludũt actiões
generales: patet quia tunc competit condictio triticaria, ⁊ condi
ctio sine causa: patet etiaz quia quando stipulatio continet certũ,
competit condictio specialis ex stipulatione, item ⁊ certi condi
ctio generalis: vt tenet Bart.⁊ Citramontani in.l.certi cõdictio.
in prin.§.si certum petatur. Non obstat secundum fundamentuz
Barto.de.l.promisisti.in prin.iuncta aduersatiua si autem ven
didisti.ff.de prescrip.verbis.quia illa lex decepit Barto. Nam nõ
loquitur de condictione incerti generali: sed de actione incerti.l.
prescriptis verbis, iuxta naturã illius tituli: ⁊ ita sepius nomina
tur in illo titulo: ⁊ ista actio prescriptis verbis ex contractu ibi in
nominato facio vt facias: ⁊ ibi expresse tenet Bart.⁊ ista est bene
subsidiaria et non concurrit nec competit vbi actio ex vendito vel
alia actio nominata locum habet vt ibi.

1 Sicut errans repetit, ita qui suspicatur.
2 Testis qui non interfuit conclusioni non probat.
3 Compromissum an dicatur transactio.
4 Statutũ de dando consilio sapientis, nõ habet locũ in re liquida.
5 Item intelligitur si petatur.
6 Item non habet locum stante instrumento iurato.
7 Ad hoc vt valeat trãsa.pia sũt vl' ꝙ sit appellatũ vel possit appellari.
8 Varia sunt ꝙ sit factum vel ꝙ sit in potentia faciendi.
9 Quid in compromisso
10 Consilium sapientis nõ potest peti postꝙ̃ conclusum est in causa.
12 Actio in factum an habeat executionem.

Leganter. Premitte ad euidentiã, ꝙ quã
do indebitum soluitur ꝑ erro
rem: sed ex causa transactionis nunꝙ̃ repetitur: quia
transactio est pro causa.l.j.C.eo.declarat Bar.post gl.
in.§.fin.j.eadem lege. Ista regula limitatur per hanc legem vt ꝓ
cedat quando transactio fuit facta ⁊ perfecte. Item quando fuit
valida: al's secus. Diuidit̃ in sex partes principales. Prima loqui
tur quando nulla vnꝙ̃ transactio facta fuit. In scđa qñ interue
nit sed fuit imperfecta. In tertia quando perfecte interuenit: sed
postea partium consensu fuit dissoluta. In quarta qñ nulliter in
teruenit: quia facta post rem iudicatam. In quinta qñ transactio
fuit nulla: eo quia fuit facta super alimentis de futuro relictis in
vltima voluntate absqȝ pretore. In sexta quando transactio fuit
valida, sed postea per sñiam annullata. Scđa ibi: idẽ puto.tertia
ibi: sed ẽt si resoluta. Quarta ibi: si post rem. Quinta ibi: itez si ob
transactionem. Sexta ibi: in.§.si quis post.h.d. Datum ex causa
transactionis que sequuta non est vel imperfecte vel inutiliter, re
1 petitur.h.d.vsqȝ ad.§.si quis post. ¶ † No.primo ex tex.in ver.su
spicetur.hic esse tex.in terminis fm Ange.quod sicut errans qui
soluit indebitum repetit: ita qui suspicatur: ⁊ sic soluit animo ti
tubanti.de quo vidisti gloss.in.l.j.in gloss.fina.vbi dixi.§.eodem.
2 ¶ † Nota scđo in versi.idem puto fm intellectum gloss.vt diffe
rat a precedenti respõso: qđ hic interuenit aliqs tractatꝰ de trans
actione: tñ ipsa transactio non fuit perfecta. Hinc ex hoc text.cuz
glo.not.Bal.in.c.si.in vlti.col.de de iura.cal.ꝙ testis qui interfuit
tractatui: sed non interfuit conclusioni, nõ ꝓbat consummationẽ
actus.facit qđ vult glo.nota.in.l.lucius.in glo.magna, circa prin
cipium.ff.de infa.que vult, ꝙ testes non probent quando nõ ple
ne deponunt vel nõ sciunt totum factum. Limita vt not.ꝑ Bal.
in.l.multum interest.in.ij.col.C.si quis alteri vel sibi.vbi inter ce
tera dicit, ꝙ si inter titium ⁊ seium fuit tractatum de occidendo
caium per ipsum titium: ⁊ ita titius postea occidit ex interuallo,
presumitur qđ fuerit secutus tractatꝰ sicut erat inter eos ordina
tum: licet testes dicant nescire de finali ordinatione: per illud qđ
not. Bart.in.l.qui in aliena.§.si is qui.ff.de acquirend.heredita.
¶ Tertio not.in ver.si post rem.ꝙ non valet trãsactio facta post
rem iudicatam: rationem habes hic in glo.in verb.hoc enim.q2
transactio debet fieri de re dubia.l.j.ff.de transact.sed quãdo fuit
facta transactio super sententia que trasiuit in rem iudicatam,
non dicitur res dubia: ideo nihil valet. Nec obstat si dicat̃ ꝙ trãs
actio habet in se pactum nudum gloss.in rub.ff.de transactio.sed a
pactum valet post sententiam.l.iurisgentium.§.si paciscar.ff.de
pact.responde fm Barto.⁊ Salice.in.l.si quis maior.quicquid
ibi dicat Bal.C.de transact.ꝙ cum partes crederent facere trans
actionem, ⁊ sic actum hincinde obligatoriuz: in obligatorijs si nõ
valet quod ago vt ago, non valet etiam vt valere potest.l.si vnus
§.si acceptilatio.ff.de pactis. Barto.⁊ alij in.l.j.§.si quis ita.ff.de
verbo.obli. Et in specie ꝙ transactio non valeat, etiam vt per pa
ctum nudum.est tex.in.l.iij.⁊ ibi ad hoc not. Barto. Bald.⁊ alij
3 C.de repu.heredite. † Ex hoc tex.arguendo de transactione ad
a compromissum inferunt Barto.⁊ doct.hic: ꝙ cõpromissum a dica
tur transactio: vt not. Barto.⁊ doc.in aut.si vero contigerit.C.de
iudi.⁊ est glo.in corpore vnde sumitur: ꝙ eodem modo post rem
iudicatam nõ cogitur quis ad compromissum requisitum: alias
ex forma statuti inter coniunctos. Et qđ idẽ esset si extaret instrm
guarentigionatum quod ex forma statuti haberet executionem
paratam: quia partes non possunt fingere litem vbi non est.l.
cum hi.§.si causam aliquis.ff.de transactio. Adde Barto.in.l.
post rem.per illum tex.ff.de transactio.⁊ in.l.ambitiosa.in.ix.col.
ff.de decre.ab ordi.facien.⁊ in.l.si causa cognita.vbi etiam alij.C.
de transact. Ludo.roma.in repeti.rubri.ff.de arbi.in.xvij.colum.
Canoniste in.c.exposita.de arbi. Jo.de imo.in.c.super eo.ad fin.de
transact.bene facit qđ in simili not. Bar.in.l.ille aut ille.§.cum in
4 verbis.ff.de lega.iij.ꝙ stante statuto † ꝙ si petatur cõsilium, iudex
teneatur remittere ad consilium: dicit Bart.esse verum, nisi esset
res liquida: ⁊ idem tenet Bal.in.l.j.C.de rela. Bald. Ful.⁊ Pau.
de ca.in.l.placet.C.de sacrosan.eccle.idem esset vbi ex forma statu
ti vel consuetudinis litere cambij haberẽt executionem paratam
fm Ange.in.l.si ita stipulatus.§.chrisogonus.ff.de verbo.obliga.
imo generalius istud procedit, vbicũqȝ quis habet aliquam ex
ceptionem impedientem litis ingressum fm Bald. Sali.⁊ Fulg.
in.l.fratris.per illum tex.vbi Alex.exclamat.C.de transac. Bal.in
l.si iudex.in fi.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur. Lud.ro.repeti.rub.
5 ff.de arbi.in.xviij.col. † Item a aduertendum est, ꝙ stante statuto
de quo.§.scilicet ꝙ vicini affines ⁊ similes cogantur ad compro
missum intelligitur si petatur a parte compromissum: al's iudex
non posset ad hoc compellere, fm domi. Antonium de butr.in.c.
cum venerabilis.de excep.quẽ refert ⁊ sequitur Alex.cõsil.lxxxij.

a ¶ Compromissuz. Ad de Car.zab. in.c.ꝑ tuas. in.iiij.nota. de arbi.

a ¶ Consiliũ sapiẽtis. ad de Anto.de but.in.c.cũ in veteri.de elect.

b ¶ Snĩa lata p dolum. Adde doc.i l.marcellus. in.§.pretor. ff.de proba. Ant.de bu. in.c.lz causam.de pba.

c ¶ Que de nouo emerg. adde glo.in v̾bo nouis morbis.i.c. ceter um.de jura.calũ.

incipien.in causa vertente inter Petrum et Joannem.in penulti. col.lib.j.Et ad aduerte q̃ talis petitio debet fieri altera parte presente vel ad hoc specialiter citata fm Bal.in.l.si ea.in fi.C.qui accusa.non pos.quem sequitur Alexan.in consilio preallega.

6 †Item teneas perpetuo cordi,stante statuto de quo.§. quod si ageretur coram iudice ordinario ex contractu iurato,vel instrumento iurato:et reus conuentus post oppositiones peteret compromissum virtute dicti statuti,nõ haberet locum dictũ statutum: nec alius posset cogi ad compromissum:quia petendo compromissuz reus incideret in periurium:et non est verisimile q̃ statuentes de tali casu cogitauerint:est singularis decisio Pau.de ca.in consil.lxxj. inci.visis et consyderatis omnibus.quam sequitur Alexan.consi. clxxix.als.xxxvij.incip.viso et opportune discusso processu.in.vij. colũ.lib.ij.vbi refert q̃ ita etiam als obtinuit in ciuitate Parme. et quod ita fuit ibi iudicatum.Limita nisi in cõpromisso esset adiecta clausula,qd intelligatur esse lis et controuersia omne illud super quo fuerit arbitratum:ita Bal.in.l.j.in.ij.lectura.ff.de trãsact.et ibi Ange.qui dicit quod ista est notabilis cautela:tene contrarium per tex.in.l.cum hi.§.si cum lis.et ibi Ange.met et Pau. de cast.ff.de transact.Ang.in.l.post rem.ff.eodem.et idem Angel. hic:et in consil.lxv.incipient.viso compromisso,progatione.Lud. et Paul.de cast.in.d.l.j.ff.de transactio.de quo etiam vide notabiliter per Abba.in capi.exposita.de arbitris. Secundo limita, nisi talis sententia possit retractari per in integrum restitutionẽ, ita limitat Fulgo.in.d.l.post rem.in princip.nihil tamen allegat: debuit allegare tex.hic meliorem:de iure circa finem.in versicu.

7 nullo remedio.†Scdo pro opiñ.Fulgo.pondero regulã.l.et post rem.in prin.ff.de transac.vbi est regula,q̃ ad hoc vt valeat transactio paria sunt:vel qd sit appellatum,vel quod possit appellari.

8 Et ex illo tex.colligitur regula† q̃ paria sunt aliquid esse actualiter factum,vel esse in potentia faciendi.Modo sic pone,q̃ si esset petita restitutio in integrum valeret cõpromissum: ergo idem si subest potentia,maxime quia ad hoc q̃ valeat transactio vel compromissum non requiritur q̃ lis subsit de presenti: sed satis est q̃ in futurum subesse possit.l.j.cum gloss.ij.ff.de transac.l.ij.C.d trãsact.contrarium tenent Ang.et Alex.hic:licet ipse de fulgosio non faciat mentionem:quia ex ea que de iure speciali possunt obtineri,non habentur in consyderatione anteq̃ sit obtenta:vt hic per eos et est tex.in.l.ergo.que est lex quarta.§.j.de fideicom.liberta. Barto.in.l.fi.C.de senten.pas.et in.l.j.ff.de iniusto.rup.et in.l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verbo.oblig.et alibi sepe nihil tamen respondent ad hunc textum.Tu notabiliter responde,q̃ illa verba vniuersalia nullo remedio intelliguntur de omni remedio cõpetente de iure communi,non autem de remedio iuris specialis. Ad hoc podero glossellam singularem in.l.postq̃ liti.in versicu. nulla ratio.C.de pactis.et eo modo potest responderi ad regulam predictam.d.l.et post rem.quia illud est verum quando potest fieri de iure communi,secus si de iure speciali.d.l.ergo.et ita limitatur regula.d.l.et post rem.Ita pro prima opinione pondero text. in.l.si causa cognita.C.de transac.in ver.appellationis vel in integrum restitutionis etc.Sed responde q̃ ille text.loquitur quando in integrum restitutio est actualiter obtenta:vt ibi dicit gl.in verbo suspensa.Tertio limita nisi transactio vel compromissum fierent non obstante illa sententia fm Bald.et Moder.in.l.si diuersa.C.de trãsac.et late bal.hic:quod an verum sit nõ examino,semp putaui falsum quia partes non possunt fingere litem vbi non est. Quarto,limita nisi in transactione interueniret iuramentum :quia cum iuramentum habeat vim clausule,vt valeat omni modo quo potest.l.cum pater.§.filius matrem.ff.de lega.ij.certe valeret tunc transactio vt pactum nudum fm Barto.et Moder.in.d.l.si

9 quis maior.¶ †Quarto nota in ver.quid ergo,quando est appellatũ a sententia lata:vel donec potest appellari potest transigi: concordat.d.l.et post rem.in princip.vnde arguendo a transactione ad compromissum posset etiam ibi fieri compromissum: intellige in compromisso voluntario: compromissum autem necessarium inductum ex forma statuti,si non sit petitum in causa principali,non potest postea peti in causa appellationis:quia presumitur calumniose peti, quasi petẽs diffidat:ita tz Paul. de castro in consilio.lxxxij.inci.quod in causa appellationis.sequitur simpliciter domi.Alexand.in.l.si causa cognita. in vltima colũ.C.de transact.et in consil.lxxxij. incip. in causa vertente inter Petrum et Joannem in penulti.col.lib.j.et in consilio.lxxij.quod incipit videtur prima consyderatione.in.iiij.colum.in fin .lib.iij.imo plus etiaz in causa principali post publicatas attestationes,et post cõclusionem in causa:tale compromissum necessarium amplius peti non potest: quia presumitur calumniose peti:ita singulariter Bald.in.l.j.ff.de transactio. Ludo.roma.in.l.pretor ait. §.j .ff. de ope.noui nuntia. Paul.de castro.in.l.fine.per illam text.C.de cõpensa.et in prima constitutione codicis.in.j.colum. vbi dicit se ita de facto consuluisse:et ita consuluit.in dicto consilio.lxxxij.et in consilio.cciiij.incipien.visa facti narratione.circa finem.et in.l.si causa cognita.in vlti.colum.C.de transact.Franc.de are.in consilio

10 clxj.incipien.in causa Gregorij.Confirma per bonũ simile.†nam

a consilium sapientis^a quod ex forma statuti prestandum est:tamẽ postq̃ fuit conclusum in causa amplius peti non potest:ita Bal. in.c.pastoralis.in.iij.colum.de causa posses.et proprie.facit in simili bonus text.in.c.cum in veteri.et ibi Canoniste de elec.Nec obstat si dicatur,quod post conclusionem in causa,ante tamen latã sententiam que transiret in rem iudicatam,posset fieri trãsactio: ergo eodem modo potest fieri compromissum.nam dupliciter respondeo.Et primo quod sicut potest fieri transactio:quia fit de voluntate vtriusq; partis:ita etiam posset fieri compromissum voluntarium:tamen quia Bartol.hic et doctores arguunt de transactione ad compromissum necessarium requisitum ex forma statuti.Ideo responde secundo quod diuersa ratio est isto casu inter transactionem et compromissum necessarium.Nã ex quo conclusum est in causa:et consequenter finitus processus,si petit compromissum necessarium presumitur peti calumniose,vt nouus processus inchoetur:ergo concedi non debet.argumen.l.fi. circa medium.C.de cõpensa.que ratio cessat in transactione que est litium finis.l.causas.C.de transac.tene bene menti predictas

11 decisiones quia quotidiãe sunt.¶ †In gl.in v̾b.ideo puto. adde quod istã gloss.reputat valde notabilem.Bald.in.c.j.in vlt.col. de iuramen.calum quod testis qui interfuit tractatui et non conclusioni actus,non probat.facit tex.in.l.si voluntate.C.de rescin. vendi.quem Bal.ibi not.et dicit esse meliorem de iure,quod in contractibus sola conclusio attenditur:alibi dicit egregie Bal. in.l.contractus.in.ij.colũ.ad.fi.C.de fide instrumen.q̃ in cõtractibus perfectio et esse stat in conclusione.¶ Glo.in verb.hoc enim. Diuide in duas partes.Primo assignat rationem ad hunc tex. Secundo format questionẽ.Secũda ibi:sed quid si actio.In prima parte dũ glo.dicit q̃ est bona ratio:q; Imperator sic voluit: glo.male dicit:quia ista ratio solum est bona in his que sunt positiui iuris:puta quare in prescriptione requirantur decem anni,et non duodecim:non potest alia ratio assignari:ita dicit glo.in.l.j. §.pueritiam.in verbo ratus.ff.de postulã. Unde tene secundam rationem in secunda parte,circa quam glo.remitto me ad notata in.l.si causa.vbi plenius notatur.C.de transact.et dum glos.di

12 cit† q̃ actio in factum ex sententia habet exeutionem,male dicit, quia habet executionem quãdo imploratur officium iudicis,nõ quando intentatur aliqua actio.Barto.declarat in.l.intra.ff.de re iudica.et in.l.ij.C.de executio.rei iudica.¶ In gloss.in verb.attentari.Adde pro opinione gloss.bonũ tex.in.l.et post rem.in prĩ. ff.de transac.et dic vt per Bartol.et alios in.l.j.ff.de re iudi.ponit Bal.in.l.litigatoribus.C.de appella.et in rub.C.de re iudi.Canoniste in rubrica extra eodem.

1 ¶ Sententia lata per dolum actoris valet et tenet.
2 Snĩa contra sententiam vel cõtra trãsactionẽ an valeat.
3 Exceptio trãsactionis an impediat litis ingressum.
4 Exceptio que superuenit post litẽ contestatã,põt opponi post.
5 Clausula quod non intendit consentire nisi si et quatenus arctetur a iure.
6 Exceptio excõicationis põt quãdocunq; opponi.
7 Idem in exceptione ineptitudinis libelli.

Si quis post transactionem.

1 ¶ Summa et diuide vt per Bart.¶ †Nota primo ibi,dolo quidem id fit,fm Bal.hic.in.iij.col.q̃ sententia lata per dolũ^b actoris valet et tenet.concordat.l.si fideiussor.§.in omnibus.ff.mandа.Limita per.l.si pretor.§.marcellus.ff.de iudi.notant plene doctores in.l.diuus.ff.de re iudic.Item intellige de dolo partis,de dolo autem vel lata culpa ipsius iudicis:habes glo.in.l.seruo inuito.§.cum pretor.in gloss.vlti.ff.ad trebel.quam ad hoc reputat singularem Bald. in.l.j.in.j.colũ .C. quomodo et quando iu-

2 dex.¶ †Secundo nota ex hoc text.q̃ quis non valeat sententia lata contra primam sententiam,que transiuit in rem iudicatam. l.j.C.quando prouoca.non est necesse.tamen valet sententia contra transactionem vt hic.Item contra iuramentum.l.nã et postea.§.si damnetur.et ibi posui rationẽ diuersitatis.ff.de iureiuran.

3 ¶ †Tertio nota fm Bartol.q̃ exceptio transactionis et omnis alia que impedit litis contestationem,si omittatur a parte,non reddit iudicium nullum. Adde fortius idem esse si pars opponat:sed a iudice omittatur fm Bal.hic per.l.quod si in diẽ.§.primo.ff. de compensa. facit.l. sinautem.§. finali.ff.de nego. gestis.

4 ¶ †Quarto nota in versicu.sed et si post.fm Barto.et doct.quod exceptio que superuenit post litem contestatam potest opponi post:et idem operatur ac si fuisset apposita ante litem contestatã, facit.l.ij.et ibi docto.C.de consor.eiusdem litis.et c.insinuante.de

c officio delegati.Nam que de nouo emergunt^c de nouo indigent auxilio .l.de etate.§. qua de causa. de interroga. actio. Ampliata istam

istam regulam vt procedat etiam, si tali materiei exceptionis nouiter orte, esset alias prouisum de modo agendi ſm Abb.in.c.pastoralis.in.vij.co.de exce. Istam regulam limitat notabiliter Nico.de neapo.in lectu. Barto.in.l.ij.§.numerum.per illum text.ff.de excusa.tuto.post Rayne.de forli.in aut.presenti.C.de fideiusso. vt ista regula procedat, quando talis exceptio superuenit postfacto aduersarij: alias secus vt habes exemplum.in.d.§.numeruz.de exceptione filiorũ qui nati sunt postea, vt non possit opponi ad excusationem tutele. Secundo limita si talis exceptio que superuenit post litem cõtestatam opponatur anteꝙ fiat alius actus, alias primus actus qui fieret haberet vim litis contestate.c.insinuante.⁊ ibi Bal.multum not.ad hoc de offi.delega.not.scribentes in.l.ita demum.C.de procu.⁊ in.d.l.ij. Tertio limita istam regulam vt procedat et intelligatur ante conclusionem in causa, et non post ſm Abba.post Jo.and.in.c.cum dilectus.in.viij.colum.de ordi.cogni.vbi reputat menti commẽdandum, ⁊ limitat in exceptione excommunicationis que superueniens post litem contestatam, potest opponi et post litem cõtestatam vt ibi videas notabiliter per eum. ¶ In glo.huius.§.nihil est. Extra glo.bar.magistraliter examinat quando exceptiones impedientes processuz debeant opponi: et facit quatuor casus principales. eius doctrine scribentes hic nihil addunt. ¶ Circa primum casum vltra plene tradita in.l.quidam consulebant.ff.de re iudica.per Angel.in.l.sed ⁊ si susceperit.in princip.ff.de iudi. Adde tria: et postea vnam fallentiam. Primo extende conclusionem Bar. etiam si exceptio declinatoria fori omissa sit per errorem iuris.glo.est notabilis in l.ij.§.j.in verb.consensus.⁊ ibi docto.sequuntur precipue Angel.ff.de iudic.idem tenet Panor.in.c.ad petitionem.in.iij.colum.in prin.de accusa.licet illam glos.non alleget: quicquid teneat Specu.in titu.de except.§.ij.in ver.ceterum. Secundo adeo procedit dictum Barto.quod etiam si sit minor qui sit exclusus ab exceptione fori: quia eam in tempore non opposuerit non restituitur in integrum: ita tenet Inno.in.c.coram felicis.de in integrum restitu.quem refert ⁊ sequitur Ang.in.d.l.ij.§.j.ff.de iudic.quod est
5 bene notan.ad limitationem.l.minor viginti quinqȝ annis omissum in prin.ff.de minori.† Tertio adde quod si aliquis compareret corã iudice, ⁊ protestaretur ꝙ nõ intendit in eum consentire ꝑ actum quem tunc vel in futurum faciet: fatuus est si non adijciat illa verba nisi si ⁊ quatenus a iure sim astrictus: quia primo casu iudex potest dicere: ⁊ ego ex nunc pronuntio te contumacem, ⁊ sic posset contra eum procedere tanquam contra contumacem. Ita tenet Inno.⁊ ibidem Joan.andre.⁊ Bal.in.c.cumana.de electio. de qua practica facit magnum festum Ange.in.l.non videtur.ij.ff.de iudi.referens quod ita obseruat cõsuetudo totius mundi, et quod ita semel practicauit contra quendam magnum aduocatũ qui valde fuit iratus. Idem tenet Ange.in consi.cxxiiij.incip.in causa accusationis producte per Philippum.⁊ in.§.j.in.ij.colũ.in aut.de exhi.reis. Idẽ tenet Bal.in.l.ij.per illum text.C.vbi decurio vel cohorta.⁊ in.c.j.in.iij.colũ.de mili.vasal.qui contu.est.et in.c.j.ad fi.an apud iudicem vel alium: ⁊ in aut.habita.C.ne fili.pro pa.in.xiiij.col.Imol.et Panor.in.c.cum.M.Ferrariensis.de consti.vbi Imol.in.xv.col.valde exclamat: sequitur Imol.in.l.si ita scriptum.ff.de lega.j.⁊ in.d.l.quidam consulebat.in pe.chart. vide tamen anto.de but.contrarium tenentem in.d.c.cumana.et ibi Panor.in.ix.col.in eandem sententiam inclinat. Tamen pro precedenti facit quod singulariter consuluit Pe.de ancha.in cõsil.xxxij.incip.per statutum quod in causis ordinarijs requirentibus libellum: si libellans dicat non in forma solennis libelli: sed qualisqualis petitionis, debet succũbere, nisi adijciat illa verba: nisi si ⁊ quatenus a iure requiratur. Limita conclusionem Bart.nisi esset exceptio fori per quam appareret iudicem omnino incompetentem: vt in forensi, cum non inducatur prorogatio effectualis nisi demũ lite contestata.l.j.ff.de iudi. Ita limittat Ange.in.l.sed ⁊ si susceperit.in prin.post.glo.ibi.ff.de iudi. Et isto casu error bene impediret: ſm Panormita.⁊ in.d.cap.ad petitionem.in.iij.col. ¶ Circa scdm casum principalem Barto.no.rationem ad.l.pomponius.§.rati.ff.de procur.quare lite contestata tollatur. quare ratio non est generalis. quia ille.§.non solum habet locum in cautione rati: sed etiam in cautione de defendendo. Item de iudicio sisti et de iudicato soluendo.glos.est iuncto tex.in.l.de.die.§.si seruus.in glo.j.ff.qui satisda.cog.⁊ ibi not.Pau.de ca.⁊ dicit ꝙ ille text.est ad hoc singularis: ⁊ quod alibi ita bene non reperitur. Tu dic quod istud est magis expressum in text.in.l.j.C.de satisda.et ibi Bar.in medio ⁊ in fine ad hoc not. Idẽ tenet glo.in rub.ff.iudic.
6 sol. Quis Alberi.de rosa.in.d.§.si seruus.reprobet glo.ibi ⁊ male. ¶ Circa tertium casum Barto.inquantum tenet ꝙ exceptio excõmunicationis potest quandocunqȝ opponi, ⁊ quandocũqȝ opponatur impedit vlteriorẽ processuz, per tex.clarũ.in.c.pia.de exceptio.in.vj.addentem ꝙ talis exceptio debet probari intra octo dies. adde qd istud ꝓcedit etiam si scienter a ꝑncipio omittatur: nam potest adhuc in quacunqȝ parte litis opponi, solutis prius expensis, tex.est nota.in.c.exceptionẽ.de except. Imo si a iudice sit prefixus terminus ad opponendũ omnes exceptiones, adhuc elapso tali termino potest opponi ista exceptio excommunicationis. tex.est in cle.j.de except. Et sic in generali exclusione exceptionuz, non excluditur exceptio excõmunicationis. sicut in simili in statuto reijciente omnes exceptiones contra instrumentum ſm Bal.in.l.j.§.⁊ parui.cũ concordantijs.ff.quod vi aut clam. Imo exceptio excommunicationis nõ posset expresse reijci per statutum: ita Bal.in titu.de statutis contra liberta.eccle. Item adde quod ista exceptio excommunicationis potest opponi etiaz in foro seculari.gloss.est ordinaria in.l.j.C.de iur.⁊ fac.ignoran.quam sic allegat Bal.in.l.placet.C.de sacrosan.eccl.⁊ in.c.intelleximus.de iudi.⁊ in.c.contingit.in.x.col.de dolo ⁊ contuma. Limita Bar.hic: ⁊ predicta, nisi a sententia excõmunicationis esset appellatum, et adhuc penderet appellatio ſm Bal.in.l.fi.in.j.col.C.si non a compe.iudi. item inquantum subdit Bar.idẽ esse in exceptione banni: ⁊ gabelle non solute: adde ideȝ tenere Bal.in.l.peremptorias.in.j.co.C.sen.rescin.non posse.⁊ in.l.j.in.ij.col.C.de iur.⁊ fact.igno. Anto.de but.in.c.dilectus filius.ij.⁊ ibi Joan.an.de rescrip. Contrarium vult Barto.si bene inspexeris in.l.manius.in princip.in vlti.q.ff.de fideiusso.sed concorda vt per Ange.⁊ Imo.ibi: ⁊ vide late.d.Alexã.in.l.j.§.j.in.j.col.ff.ad trebel.cum concordantijs ibi late traditis per eum, ibi diffuse examinaui istũ passum: ideo hic non insisto: ibidem do.Alex.dicit quod cõmunis opinio est contra Barto.vide etiam Areti.in.c.j.de accu.licet idem do.Alexã.hic dicat, ꝙ cõmuniter tenetur opinio Barto. ¶ Circa quartum casum Bar.adde plenius Barto.in.l.cũ querebatur.ff.iudi.sol.
7 dixi in.l.nam ⁊ postea.in prin.s.de iureiu.† Adde ꝙ exceptio ineptitudinis libelli nedum post litis contestationem: sed etiam post sententiam que trãsiuit in rem iudicatam opponi potest.l.si libertis patronũ.⁊ ibi Guiliel.de cu.ff.de in ius vocand. Bald.in aut.si quis litigantium.C.de episco.audien.⁊.l.j.C.vt que desunt aduoca.in.l.ij.C.de formu.⁊ in.l.exceptionẽ.in.iij.co.C.de probatio.⁊ in.l.edita.in.xx.et.xxx.co.C.de edẽ. Ange.in.l.j.ff.de offic.assesso. Pet.de ancha.in clemen.constitutionem.de electio.bonus text.in.c.cum dilecti.de emp.⁊ vendi.⁊ ibi no.Imo.in.ij.col.⁊ refert qd Pe.de ancha.dicit sepius audiuisse Bal.viua voce allegantem illũ tex.ad hoc: ⁊ est ratio, quia exceptio ineptitudinis libelli reddit iudicium ⁊ sententiam ipso iure nullam.glo.singul.instit.de obli.in glo.magna ad fi.de qua dixi in.l.vinũ.s.si cert.pet.ergo semper potest opponi etiam post sñiam.l.lȝ.⁊ ibi docto.C.de procur.not.Bart.⁊ alij in.l.j.C.de iur.⁊ fac.igno.limita nisi ineptitudo libelli purgetur per litis contestationem: ſm Bald.in.l.nuda.in vltim.nota.C.de contrahẽ.⁊ cõmit.stipu.not.etiam Abb.in.d.c.cũ dilecti.ꝑ illũ tex. Vltimo inquantũ Bart.in fi.format q̃stionẽ ⁊ nõ decidit: tene vltimã opinionẽ ꝑ tex.in.c.veniens.ij.de testi.allegatuz ꝑ eũ: ita tenet Ang.Fulg.⁊ Alexã.hic.Bal.in.l.prescriptione.in fi.C.si contra ius vel vtili.publi. Anto.de bu.in.c.cum dilectus.in pe.char.de ordi.cogni.quicqd teneat Bal.hic in.ij.col.⁊ in.l.ait ꝑtor.in prin.⁊ ibi Lud.in vlti.col.s.de iureiur. Contra tamen istam opi.que est cõis, si bene cõsyderas stringit fundamẽtũ qd nõ bene euacuatur.aut.qui semel.C.de ꝓba.quia subest timor subornationis.⁊ lȝ diuersimode opponatur: est tñ eadẽ exceptio in effectu.

1 ☞ Solutũ indebite in actione penali repetitur.

1 **Si qua lex.** † Solutum indebite in actione penali repetitur.h.d.⁊ pone exemplũ in domino qui iussit seruis vt aliquam rem violenter raperent: vbi imponitur pena quadrupli per titu.vi bo.rap. serui autem sustinuerint: ⁊ dominus credens violentiam cõmissam per errorem soluerit: repetit vt hic. Et est aduertendum ꝙ tex.dicit in actione ab initio penali. Debent enim scire iuuenes, qd quedam sunt actiones penales ab ininitio: quedam ex postfacto. Ab initio vt in actione furti.⁊ vi bo.rap. quedam sunt actiones que ab initio non sunt penales: sed estimant propter inficiationẽ, vt in pena legis aquilie: ⁊ in istis omnibus non hȝ locum iste text. ¶ Glo.in verb.dupli. Diuide in tres partes. Primo declarat tex. In secunda ibi: itẽ ab initio opponit contra tex.⁊ melius allegasset pro contrario.l.ea que.C.eo.dupliciter respondet ⁊ male vt per doct.hic. Responde melius ſm glo.in.d.l.ea que. In.iij.ibi.hic ergo nota casus.gl.enumerat septem fallentias ad hunc tex.adde simileȝ glo.in.l.j.C.eo.⁊ in.§.j.institu.quib.modis re contrahi.obliga.⁊ in.§.item is cui.instit.de obliga.que ex quasi cõtra. Dic melius ſm Bar.⁊ docto.hic: quod in omnibus illis casibus est debitum mediate aut immediate: vt hic declarat Barto.

1 ☞ Promissio indebiti facta a sciente non condicitur.

1 **Si is qui.** † Promissio indebiti facta a sciente non condicitur. hoc dicit. Ratio quia idem quãdo scienter indebitũ soluitur.l.j.vbi dixi s.eodem. vnde paria sunt promittere ⁊ soluere.l.fin.C.

ad legem falcidiam/quod vltimum intellige vt declarat Bar.in l.quod nomine.ꝛ ibi dixi.§.eodem.

1 ☞ Ex pluribus soluentibus indebitum in aliquo pluri ei qui vltimo soluit competit repetitio.

1 **Cum duo.** †Ex pluribus soluentibꝰ indebitum in aliquo pluri ei qui vltimo solui cõpetit repetitio.h.d.ꝛ pone casuz vt per Paul. de ca.hic.Ro.fm Bal.ꝙ vbi agitur de distractu qui posterior est in tempore potior est iure:alˢ regulariter cõtra.l.potior.ꝛ.l.qui balneum.ff.qui potio.in pigno. habe.

1 ☞ Vsure promisse an sint ciuiliter indebite.
2 Accessorium conuertitur in principale.
3 Vsure solute repetuntur.
4 Contractus mulieris vel minoris non seruata forma statuti valet in foro conscientie.
5 Vsure possunt repeti sicut sors in foro ciuili.

Si non sortem. ☙ Ista lex videtur scabiosa in tex.ꝛ continere aliqualem contrarietatem: ideo diuide eam in tres partes principales. In prima loquitur quando vsure erant indebite ciuiliter:eo qꝛ non erant promisse per stipulationẽ: sed pacto nudo:ꝛ sic erant debite naturaliter tantuz. In secunda loquitur quando vsure nullo modo erant debite:nec naturaliter nec ciuiliter. In tertia declarat quando dicantur nullo modo debite. Secũda ibi:sed si supra. Tertia ibi:supra duplum autem. Rursus secunda pars principalis subdiuiditur in tres particulas. In prima loquitur quando vsure fuerunt solute ante sortem. In secunda quando econtra. In tertia quando simul ꝛ semel.secũda ibi:proinde.tertia ibi:quod si simul. Vsure naturaliter tantuz debite per errorem iuris solute non repetuntur,hoc primo. Sed si erant omni iure indebite imputantur in sortem:si nondum sors erat soluta:ꝛ non repetuntur:sed si sors erat soluta vel simul cũ eis soluitur, repetuntur:eo modo quo sors indebite soluta repetitur:hoc secundo. Tunc autem vsure dicuntur nullo modo debite,quando sunt vltra centesimam:hoc est,quod in fine anni vsura excedit sortem principalem:vel quando sunt vsure vsurarũ.h. d.tertio ꝛ vltimo. ☙ In tex.ibi:sorti debitas,expone:idest sorti cõuenientes:ꝛ dicuntur conuenientes sorti quando(vt dixi)in fine
1 anni non excedunt summã principalem. ☙ †Not.ex hoc text.qꝺ si vsure in legitimum modum promittantur sine stipulatiõe,sunt ciuiliter indebite:tamen quia adest pactum nudum:ꝛ sic consensus,sunt naturaliter debite,ideo solute repeti non possunt,si soluãtur per errorem iuris aut facti nõ probabilem:iuxta doctrinaz gloss.in.l.j.§.eodem. ☙ No.secundo ex secunda parte quod vsure omni iure indebite,si soluãtur computantur in sortez ad extenuãdam ipsam sortem:sicut in simili fructus percepti ex re pignorata.l.j.ꝛ.ij.C.de pigno.actio.ꝛ.l.j.C.de distra.pigno. ☙ †Et ex hoc
2 no.tertio correlarie,ꝙ accessorium conuertitur in principale,concor.tex.in.l.qui negotiationez.§.j.de administra.tut.et in.l.ꝛ post rem.§.j.ff.de transactio. ☙ †Quarto not.fm Barto.ꝛ docto. qꝺ
3 vsure supra legitimum modum solute post sortem,solutam distincte repetũtur:ratio est fꝫ docto.quia lex ciuilis resistit:ideo impeditur nasci naturalis,cum regula sit,qꝺ quando actus fit lege resistente non oritur nec ciuilis nec naturalis obligatio: vnde fm Barto.ꝛ docto.si statutuz disponeret,ne aliquis audeat contrahere cum minore,nisi nõ seruata certa solennitate:tunc minor non obligaretur etiã naturaliter:ꝛ sic nõ valeret datio fideiussoris nec pignorum. Adde Barto.in.l.cum lex.in penul.colu.ff.de fideiussor.ꝛ in.l.j.ff.de nouatio. Bald.in.l.aion dubium.in.xj.colum.in penul.q.C.de legi.ꝛ in.l.cum quis.in.iiij.col.C.de iur.ꝛ fac.ignor. Tu consydera quod melius esset dicere,quod quando lex ciuilis resistit non impediatur ortus naturalis obligationis:sed bene impediatur eius effectus,vt hic,et in iuribus preallegatis:sicut in simili dicimus de pretore:qui nõ potest ipso iure tollere dispositionem iuris ciuilis:sed bene eius effectum.§.quos autem.institu.de bono.pos.gio.in.l.institutione.ff.de vulga.ꝛ pupilla.posses tamẽ dicere,quod hic non agitur de tollendo:sed de impediendo:nam facimus quid impeditur,ꝙ tollatur.l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.intellige etiam illud notabile docto. nisi lex ciuilis que resisteret, vltra procederet disponendo, sic intelligo tex.in.l.contra iuris ciuilis regulas:in primis verbis.ff.de pact. iuncta.l.prima.ff.de noua. Item ad illud quod tenent Barto. et doct.de statuto prohibente,ꝛ tunc non oriatur etiam naturalis.
4 Pro limitatione,†adde ꝙ contractus mulieris vel minoris factus non seruata forma statuti requirentis consensum ꝓpinquorum,dummodo sit factus sine fraude valet in foro cõscientie: ita tenet Panor.in repetitione.c.relatũ.j.in.vj.colũ.de testamen. facit qꝺ vult idem Panor.in.c.porrectum.in.ij.col.de regula.per glos.ij.ibi:quod professio religionis facta omissa forma que traditur in regula:tamen ligat quo ad deum in foro conscientie. Ad idem facit,qꝺ vult Innocẽ.in.c.quia propter.de electio.qꝺ ꝙuis in electione non fuerit seruata forma data a canonibus:dummodo interuenerit purus consensus eligentium:valet in foro conscientie:quod exclamat Panor.in.c.j.ad fin.de in integrum resti. Dicens,ꝙ hoc dictum valet in omni actu in quo est ꝑtermissa solennitas iuris positiui:vt in foro anime quis non tenetur sibi facere conscientiam:ex quo non interuenit aliqua deceptio:idẽ tenet
5 Geminia.in.c.j.in princip.per illum text.de sponsa. ☙ †Quinto not.ex tex.ibi,quasi sors indebita repetũtur,esse tex.quẽ vt refert Paul.de ca.bal.alleg.quod vsure possunt repeti in foro seculari, cũ repetunt eo modo quo sors:ꝛ ita Bald.in.l.eos.§.j.C.de vsur. vbi alleg.istum tex.ad hoc:nam cum tex.dicat,quod vsure repetuntur,sicut sors,non est dubium qꝺ sors indebite soluta repetitur coram iudice laico:ergo vsure. Et si dicis,text. loquit in vsuris que sunt supra legitimum modum. Ego respondeo ꝙ hodie omnes sunt supra legitimum modum,vt not.in.l.cunctos populos.C.de summa trinitate ꝛ fide catho. Ideo cũ hodie omnis vsura sit ꝓhibita:ꝛ fm ista iura possunt vsure prohibite corã iudice
a laico repeti:ideo hodie omnes vsure possunt coram iudice laico repeti:dicat tamen Bald.quicquid velit, Iste text.nõ cõcludenter probat:qꝛ non est bona consequentia:vsure repetuntur sicut sors:ergo coram eodem iudice,ꝙuis Paul.de ca.hic dicat istud de consuetudine non seruari.

a ☙ Concordat iudice laico. Adde gl.in ꝟbo vsuris.in cle.dispẽdiosam, de iudi.gl.fi.in c.ex literis. de vsurũ. Ant.de bu.ꝛ Abb.in.c.cũ sit gñale. de fo.cõpe. Lau.de rodul.i tractatu vsurarũ. q.cxxj.Fede.d señ.ɔs. suo.xcvj.in princip.apparet quedaz lex. idẽ Fed.cõsil.cclv.ici. do. And. vicario episcopi vuiteranij.idẽ Fed. ɔsil.ccc.inc. factum tale est ꝺbito.p.misit ꝛc.pe. de anch.cõsi.cccxxv.i. ci.in christi noie amẽ.casus talis est. Cal.ɔsil.iiij. sup tit.de foro cõp.Car. zab.ɔsi.cxx. incip.titius obligauit sẽ promo.bal. ɔsil.xvj.ici. factũ super quo ɔsiliũ.i j.colũ.vi.cã vsurarũ.in iij.vol.Rapha.ful.ɔsi. cxxxvj.ici. in q̃one ꝟsa corã dño capitaneo tri gesti.in vlti. co.Alexã.d imo.ɔsi.xcj. incip.visis actis.in.ij. col.j.ij.vol.

1 ☞ Soluens vsuras nõ videtur donare.
2 Omnis presumptio sufficit ad excludẽdum presumptionem donationis.
3 Remissio vsurarũ facta per debitorẽ presumitur colorata.

Si quis falso. Vsura que soluitur ne quis in debito putatiuo vexetur,tanꝙ indebita repetitur:hoc primo. Et tutus exceptione perpetua et fauo
1 rabili:si soluet per errorem,repetit.hoc dicit secundo. ☙ †Nota ex tex.ibi:nec videtur sciens.fm Bart.qꝺ licet sciam me nõ teneri ad vsuras,ꝛ sum adhuc debitor sortis:soluẽdo nõ videor donare:quia ꝓsumor soluisse ne vexer in debito principali:ꝛ ita practicant episcopi fm eum:ꝛ hoc modo limitatur regula.l.j.ꝛ ibi dixi §.eo.ꝛ glo.in.c.peruenit.de fideius.vide ad hoc que ordinarie dixi in rubri.§.de condi.ob turp.causam.que habeantur hic pro re
2 petitis.†Adde quod ex isto text.iuncta ista not. Barto.colligit Areti.in.l.a titio.in penultima colum.in fine.ff.de verbo.obligatio.quo ad excludendum presumptionem donationis que presumitur in scienter soluente indebitũ,sufficit quelibet alia presumptio,etiam si capiendo illam presumptionem actus fit inualidus ꝛ inefficax in effectu:et ita ampliat regulam.l.cum aurum.ff.de
3 solu.qꝺ not.quia pulchra est ꝛ subtilis ponderatio.†Item adde qꝺ ex isto tex.colligit alibi Bal.argumentum in.l.ab anastasio.in vlti.col.C.manda.ꝙ remissio vsurarũ facta feneratori ex causa donatiõis presumitur colorata,ꝛ qꝺ fuerit facta vt remittens habeat gratiosiorẽ extorsionẽ et nõ mero animo liberali:idẽ tenet Paul. de ca.in.l.rogasti.§.si tibi.in fin.ff.si cert.peta.ꝛ.l.penul.in.ff.de cõdi ob tur.cau. Alex.in consi.lxxx.lib.iij.incip.circa primum dubiũ quo queritur an dictus datarius.in vlti.col.

1 ☞ Datio insolutum pro maiori summa vitiatur.
2 Idem si fiat a iudice.
3 Nemo inuitus cogitur stare in communione.
4 An testator possit heredibus mandare quod non diuidant bona ad tempus.
5 Quid si perpetuo.
6 Non valet conuentio inita inter fratres,ꝙ non possint diuidere.
7 Quid si interuenit iuramentum.
8 Quid si pater fecit duos filios iurare de hereditate non diuidenda,an nepos possit prouocare patruum ad diuisionem.
9 Quid in sñia arbitri vel arbitratoris,vel in cõuentione partium ꝙ toto tempore vite sue non liceat diuidere.
10 Quando quis possit vti retentione rei,pro debito.

Si centum. Diuiditur in tres partes. Primo loquitur quãdo soluitur species ꝓ quantitate in plus debito. In secunda quãdo soluitur genus vel quantitas pro quantitate. In tertia quando soluitur quãtitas pro specie. Secunda ibi:idez marcellus. Tertia ibi:idem marcellus dicit si cum fundi in speciebus ratione partis ꝓ alio debito plusꝙ debeatur solui totum repetitur:secus est in quantitatibus vel in his que in genere suo omnimodam similitudinem recipiunt:hoc dicit. Et sic in prima parte:ratio est quia in speciebus non valet tantum pars separata,sicut quando est simil.l.si quis aliam.ff. de solu.l.quod autem.§.fin.cum legibus sequen.ff.de in diem ad
1 iec. ☙ †Not.primo ex hoc text.ꝛ alibi fm Paul.de castr.non ita clare reperitur,quod si pro debito pecunie,debitor credẽs plus esse debitum,volente creditore dat insolutum fundum maioris precij,non extinguitur debitum pro rata,imo vitiatur in totum: istud dicit singula. Bartol. multum tenendum menti pro

dationibus

dationibus insolutum que fiunt tota die p iudices:ꝙ si in aliquo minimo reperiatur in plus facta,vitiatur in totum:et sic fructus interim percepti debent restitui,vel computari in sortem ad eam extenuandam:sequuntur hic alij:ꝛ dicit Pau.ꝙ istud est vtilissimum ꝛ quotidianum.facit text.in.l.j.§.hec verba.ff.ne vis fiat ei. idem tenet Bald.referens se ita consuluisse in.l.certi condictio.§. quoniam.ff.si cert.pe.Lud.ro.in.l.j.§.pe.ff.de verbo.obliga.ꝛ in.l. si is ad,quem.ff.de acquiren.here.ꝛ in consilio.cccclxv.incipien.in re presenti quatuor dubitationum postulatur decisio.in.iiij.colū. Rapha.Fulgo.in consil.ij.quod incipit:quia ex facto ius oritur. in primo dubio.Rapha.cu.in.l.iuste possidet.ff.de acquir.possess. et ibi omnino vide domi.Alexā.Floria.in.l.hoc iudicio.ff.famil. hercis.Tu consydera quod iungendo tex.hic cum,decisione Bar.
2 ꝛ docto.habes†quod siue insolutum datio fiat a parte,siue a iudice in totum vitiatur:si in aliquo minimo non fit debitum.In contrarium stringit tex.in.l.si.ver.sed si quidem.cum sequen.C.de iure do.impe.ꝛ ibi Bal.in.ij.colum.expresse no.vnde alibi Bal.concordat in.c.quoniam frequenter.§.finautem.in.j.colū.vt lite non contest.ꝙ tex.hic:ꝛ notabile docto.procedit quando erratum est in summa debiti principalis quod erat de centum:ꝛ credebatur de ducentum:si autem totum debitum esset verum:sed erraretur in estimatione rei que traditur insolutum,tunc valet pro rata cōcurrentis debiti:ꝛ reliquum repetitur:ita loquitur.d.l.fina.§.sed si quidem.ita tenent Pau.de cast.ꝛ Alex.hic:sed certe ratio hic assignata in tex.fortiter refragatur in vtroqꝫ casu:ideo consyderabam quod ad illum tex.posset dupliciter responderi.Et primo quod loquatur in solutum datione facta ab ipso precipue cum quo honestius agitur propter reuerentiam principis:vt non vitietur in totum sed agatur ad residuum:vel superfluum reddatur.Et aliter dico,quod ille tex.loquitur in casu contrario ad nostrum: quia nos loquimur quādo res insolutum data valet plus:ꝛ iste est tex.noster:ibi proprie loquitur quando valet minus:et ille nō est est casus noster,sed est casus qui examinatur per gloss.Barto.et docto.in.l.a diuo pio.§.si pignora.ff.de re iudi.per Bald.in.l.ordo.C.de execu.rei iudi.Limita singula.predictam conclusionem Barto.ꝛ docto.hic non procedere in tenuta que cōceditur virtute pacti executiui:vt est text.nota.in.l.j.§.si due.in.ij.responso.ff. quo.leg.ꝼm Areti.in.l.j.§.penult.in.v.colum.ff.de verbo.obliga.
3 ¶†Not.secundo in versi.nemo regulam.quod nemo inuitus cogitur stare in communione:concordat.l.fina.C.communi diui. intantum quod etiā si centum annis starent aliqui simul in communione,ꝛ omnes possiderent nunqꝫ prescriberetur quin posset a communione recedi:ita Barto.et docto.in.l.j.§.ad hec.reprobata glo.ibi.C.de anna.except.ꝛ docto.in.l.fi.reprobata glos.ibi.C. communi diui.Et eodem modo reproba.glo.hic:que idē voluit allegando.d.§.ad hec.ita etiam tenet Bald.in.l.fina.ad fin.C.fini.regun.Et melius ꝙ alibi Joan.and.in addi.Specu.in titu.de iudi.in.iiij.parte.§.sequitur.in additio.que incip.ibi.§.ad hec. Ange.de are.in.§.quedam.institu.de actio.Juxta istud notabile
4 querit Pau.de cast.†nunquid testator possit in testamento mandare heredibus,quod non diuidant bona hereditaria:in quo aduerte quod ad tempus potest testator prohibere et in hoc nemo discordat,per tex.in.l.iiij.in princip.ff.de condi.insti.vbi Bald.et Angel.dicunt probari qꝺ testator potest prohibere heredes ne vsqꝫ ad certū tempus diuidant:ꝛ ibi dicit Ange.se sepius de hoc fuisse interrogatum:ꝛ ita sepius per illum text.respondisse:idem tenent Paul.ꝛ Alexan.hic:ꝛ Bart.in.l.quintus.ff.de annu.leg.
5 Pulchrum ꝛ valde quotidianum dubium est†quid si in perpetuum,nunquid testator in testamento possit prohibere diuisionē in perpetuum.Pau.de cast.hic determinat quod non:sicut enim in contractibus talis conuentio non valet.l.in hoc iudicium.§.si conueniunt.ff.commu.diui.ita nec in vltima voluntate.Cum bo
a num sit argumentum de contractibus[a] ad vltimas voluntates.l. seruū filij.§.eum qui chirographum.ꝛ.l.que de legato.ff.de legatis.j.Contrarium in terminis tenet Alexand.hic:motus per glo. claram.in.l.fina.C.communi diuidun.ꝛ quia videtur de mente Barto.in.l.si cōuenerit.in fin.ff.pro soc.Dum presupponit Barto.valere preceptum testatoris factum filijs ne inter se diuidant: mouetur etiam domi.Alexā.quia ista censetur prohibitio alienationis.l.si pupillorum.in princip.ff.de rebus eo.vnde testator potest cum causa prohibere perpetuo ne bona alienentur.l.filiusfamilias.§.diui.ff.de lega.j.ꝛ.l.quoties.C.de fideicom.Nec obstat d.l.in hoc iudicium.§.si conueniunt.quia respondet quod potentior est prohibitio testatoris ꝙ contrahentium:patet,quia prohibitio testatoris impedit translationem dominij:non autem prohibitio contrahentiū.l.ea lege.C.de condictio.ob cau.l.si ita quis. §.ea lege.vbi plene not.ff.de verborum obligatio.Passus iste est quotidianus et vtilis:eum habeo pro ambiguo:tamen teneo primam opinio.Pau.de castr.quam consulendo tenuit ipsemet Alexand.sibi contrarius in consil.cx.lib.iij.incipien.circa primū dubium quo queritur an magister Augustinus.in.iij.col.motus quia si per contractum fieri non potest.dicto.§.si conueniunt.certe nec per quasi contractum aditionis hereditatis.cum obligatio qua stringuntur heredes ad obseruantiam contentorum in testamento procedat a quasi contractu aditionis hereditatis.l.ex maleficijs.§.heres.ff.de actio.ꝛ obligatio.l.apud iulianum.§.fin. vbi not.Bartol.ff.ex quibus.cau.in possessio.ea.Pro ista parte facit quia cum in hac materia ꝛ in hoc proposito non reperiatur differentia procedet argumentū a cōtractibus ad vltimas voluntates:ista est opinio equior,attento quod communio solet discordias parere:precipue inter fratres.l.cum pater.§.dulcissimis.in fin.ff.de lega.ij.ꝛ.l.in re communi.ꝛ ibi ad hoc not.Floria.ff.de seruitu.vrba.predio.et.l.ij.C.quando et quib.quarta pars debe. libro.x.et autoritatem Barto.in.d.l.si conuenerit.in fine.intellige quādo prohibitio erat ad certū tempus,non in perpetuum:prout ipsemet dicit in.d.l.quintus.
6 ¶†Item adde predictis quod nō valet conuentio inita inter fratres:quod neuter fratrum certa bona nec inter viuos nec in vltima voluntate possint diuidere sed quod in perpetuum stent in communione per.d.§.si conuenerit. ꝼm Ludoui.romanū.in consilio.xlij.quod incip.idem videtur mihi de iure concludendum.Pulchrum dubium est:†quid si in tali
7 conuentione interuenisset iuramentū de nunqꝫ diuidendo.Alex. adhuc consulit talem conuentionem non valere in consilio.clx. alias.xviij.lib.ij.quod inci.visis capitulis initis per illud quod
b in simili tenet glos.singula.in.c.fin.in verbo reuocatus.de procurato.in.vj.ꝛ per id quod tenet Anto.de but.in.c.penul.de offi. vica.in.ij.nota.ibi querit aliquis.potestas vadit in officio ꝛ conducit vicarium ad duos annos,ꝛ iurat ante duos annos non remouere:pone intra duos annos sine alia causa vult remouere,potest tamen si vult.Et id quod in simili dicimus de testamento quod
c testator iurauit[c] non reuocare,tamen potest reuocare,non obstante iuramento glo.in.c.vltima voluntas.xiij.quest.ij.Joan.and. in regula qꝺ semel.in mercuria.Bart.in.l.si quis in princip.testamenti.ff.de lega.iij.late Jmo.in commen.c.cum contingat.in primo membro.de iureiuran.Consuluit tamen Alexan.quod prius imploretur absolutio a tali iuramento:dubito de hac decisione propter regulam generalem,quia omne iuramentum quod potest seruari sine interitu salutis eterne seruandum est.c.cum contingat.in fi.de iureiuran.precipue cum ratio dicti.§.si conuenerit. sit propter infinitatem euitandam.Jta dicit glo.in.l.penultima. in glos.magna circa fi.C.de pac.Secundo moueor quia Alexan. principaliter se fundat in glo.in.d.c.fi.in ver.reuocatus.sed illam glo.singulariter limitat Bal.in rubri.extra de pac.in.x.col.quando iuramētū fuisset simplex.secus quādo esset promissum aduersario cum iuramento de non reuocando talem procuratorem qꝛ ex tali iuramento licito ꝛ honesto ne ei illudatur bene oritur obligatio.l.si qu is maior.C.de transactio.tunc reuocari non potest. Jdeo subdit Bald.quod si notarius recipit tale iuramentum nomine omnium quorum interest,non posset tunc reuocari,nec tunc haberet locum illa glo.sed in casu nostro iuramentum fuit prestitum alteri socio:ergo non habebit locum illa glo.Cogita tamen quia limitatio Bal.est ardua ꝛ iura per que mouetur gl.in illo.c.
8 fi.refragantur.†Jtem adde Jo.an.in addi.Spec.in titu.de iudic. in.iiij.parte.§.sequitur.in addi.que inci.in.d.§.ad hec.ad finē illiꝰ additio.vbi dicit se vidisse ꝺ facto dubitari,si pater in morte duos filios iurare fecit de hereditate non diuidenda intra decennium, quod nepotes possunt patruum prouocare ad diuisionem,quia iuramentum filij non ligat nepotem etiam heredem,vt habetur in capi.veritatis.de iureiuran.ꝛ in.c.vlti.in gloss.de sepult.imo dicit ꝙ ipsi filij possent ad inuicem remittere cum in eorum fauorem sit prestitū,per regulam.c.j.de sponsa.de qua dixi post Bart. in.l.labeo.§.de iureiuran.Et predicta decisio Joan.and.fuit originaliter.Oldr.lauden.in consil.ccxlj.incip.factum tale est pater filium ꝛ sequitur do.Alexan.in.cōsil.vij.in.ij.volumi.incip perspectis consyderatisqꝫ his omnibus.in penulti.co.Limita tamen dictum.§.si conuenerit.ꝛ predicta quando conuentum esset ne vllo vnqꝫ tempore diuidatur,secus si dictū esset ꝙ in perpetuum stent in cōione,nam valeret ꝛ intelligeretur in perpetuum:id est quousqꝫ alter eorum viuat.l.j.cum gl.iuncta.l.nemo.ff.pro socio.Jta
9 limitat Floria.in.d.§.si conuenerit.†Sic etiam valet conuentio partium vel laudum arbitratoris quod toto tempore contrahentium non licet diuidere ꝼm domi.Alexand.in consilio.lix.v.volu. incip.viso themate predicto.in vltim.colū.Jtem limita regulam text.nostri.ꝙ nemo inuitus cogitur stare in communione in casu singu.l.fin.ff.de alie.iudi.mutan.cau.fac.quem Bart.dicit ibi se nescire alibi:ꝛ Bal.ibidem reputat singularem quod ratione prohibite alienationis in potentiorem:vnus consortium non po
10 test amplius agere diuisorio iudicio.¶†Tertio nota.ibi:agere autem tenebit:qꝺ licitum est vti retentione alicuius rei pro alio debito prout etiam not.gloss.hic inferens ad scriptorem:deinde

a ¶Argumētū de cōtractibꝰ.Adde bar.i.l.fi.C. cōi.predio. Dy.ꝛ doc.i l.pactū.§.fi. ff.de pactis. Bal.in.l.fi. C.de leg.

b ¶Gl.sing. Adde Fel. in.c.cū accessissent.de cōsti.in.ix.col. ꝟsi.ꝛ aduerte.

c ¶Testator iurauit.Adde bart.in.l. cū duobꝰ.in §.itē scribit. ff.pro socio. Bal.in aut. hoc inter liberos.C.de testa.

opponit et non soluit. In contrarium est tex. in l. si. vbi docto. ponunt. C. commoda. vnde pro concordia sm Bar. z doc. hic: z in d. l. si. z in l. si non inducta. allega. in glo. fac regulam, q regulariter non est licitum vti retentione pro vero debito. iuribus preallegatis, imo dicit Albe. de ro. post antiquos z Fulg. hic: quod procuratores iudices vel aduocati non possunt pro eorum mercede retinere scripturas vel instrumēta eis tradita. Limita tribus modis: quos per te collige ex doctri. Barto. z aliorum: et in secunda fallentia quando retentio fit propter expensas. Adde que in specie decidit Bald. in d. l. si. C. commo. et inter cetera quod sartor potest retinere vestem pro mercede donec soluatur: imo plus decidit Bald. in d. l. j. C. ob chiro. pecu. quod si aliquis exposuit pecuniam in funeralibus scholaris mortui, potest eius libros licite retinere donec pecunia soluatur: et idem Bald. in l. in restituenda. per illum textum. C. de petitio. here. z in d. l. fin. C. commo. licet regulariter in libris scholarium nō possit fieri executio. glo. singu. in l. nepos proculo. ff. de verbo. signi. per quam vide quod not. Bald. in rubri. C. qui bo. cede. pos. Amplia istam fallentiam Bartol. et docto. quod licita est retentio pro expensis nam procedit etiam in beneficialib9 seu in beneficijs. Et ideo heres clerici mortui ab intestato, potest repetere expensas quas clericus fecit de patrimonio in beneficio z pro talibus expensis vti retentione sm Abba. in c. de multa. in iiij. colum. de preben. Aduerte tamen pro notabili limitatiōe huius fallentie: quod q fecit expensas in recuperando castro tenetur castrum restituere ante solutas expensas. Ita vide nota. per Jo. de ana. in consil. xxxij. incip. vltra alia dubia. in vltima colum. Ultra docto. fallit quarto in muliere fauore dotis. tex. est sm intellectum Bar. z aliorum. in l. si filio. j. in princi. ff. sol. matrimo. imo signanter tenet Bald. in l. penul. C. de pigno. ac. q mulier mortuo marito potest propria autoritate remanere in retētione domus in qua habitat cum marito donec dos actualiter soluatur. idem tenet Bal. in l. pe. in prin. C. de non nume. pecu. z in l. j. C. de ser. pigno. da. manumis. z in l. cū tibi. C. q potio. in pig. hab. z licet Bald. non dicat melius q ratio Bal. facit. d. l. si filio. z hoc teneas bene menti: quia valde quotidianū est. Quinto limita qñ res esset alicui tradita pro debito putatiuo: q: tunc potest pro vero debito retineri. glo. est. in §. libertus. j. ea. l. in glo. j. iuncto text. z ibi Bart. z alij ad hoc notant. Jason Maynus.

1 Si testator legat liberationē dbitori, an remaneat obligat9.
2 Legatum liberationis impedit repetitionem.
3 An liceat venire contra factum proprium.

Adeo. Legatum liberationis parit exceptione, que soluti repetitionem inducit: hoc primo. Et debitor peculiaris filijfamilias soluēs ignoranter post adeptū peculiū liberatur secus si scienter: hoc scdo. Et tutus exceptiōe odiosa soluēs nō repetit ēt ex psona patris cui successit. h. d. cū sequenti. vsq ad. §. si
1 quis quasi. ¶ † Ad euidentiam premitte, q si testator in testamento relinquat debitori suo liberationem: lz legatū ipso iure acquiratur tñ debitor non liberat ipso iure: imo remanet naturaliter z ciuiliter obligatus. l. iiij. §. nunc de effectu. ff. de libe. leg. z ibi bart. docto. plene in hoc tex. testator legauerat liberationem debitori: iste debitor soluit per errorem, an possit repetere solutū: videtur q non erat obligatus naturaliter z ciuiliter: z sola naturalis est potens p se ad retinendum: ergo zc. tñ decidit contrarium, quia iste erat tutus exceptione perpetua: z adde. l. si creditoris. C. de fi-
2 deicom. ¶ † No. in §. qui filiofami. qd dixi in summario: z rō diuersitatis colligitur ex regula. l. j. §. eo. iūcta alia regla: qd qñ quis contrahit cū filio vel seruo, pōt soluere ipsi filio vel seruo. l. qd seruus. ff. de sol. no. doc. in l. filiofa. paciscendo. C. de pac. dūmodo nō cōtraheret cum filiofami. habente peculiū: ideo si ignorat potest soluere: sed si scit soluendo videtur donare: z ideo nō repetit nec li-
3 beratur. ¶ † Scdo no. in §. si filiusfami. qd dixi in vl. parte summarij: z dic q dubium faciebat: q: filiusfamilias soluerat de pecunia patris: pater pōt talem pecuniā repetere. l. si filius. §. si cert. peta. ergo mortuo patre videbatur q filius heres patris posset repetere sicut pater. Contrarium determinat tex. quia si filius posset repetere veniret cōtra factum propriū: z non licet venire contra factum propriū, etiam ex persona alterius.

1 Quando quis repetat soluens indebitum per errorem.

Si quis quasi. Premitte qd legitur duobus modis. Primo put litera sonat quādo quis in veritate non erat condemnatus per sententiam sed falso: z sic per errorem credebat se condemnatum. tunc bene subdit text. q illud quod est solutum potest repeti: et si isto modo intelligatur tex. iste est de indubitabili penitus. Et ppterea Bart. z alij omnes post eum intelligunt eum secundo modo sic: sciendū est. q ex sñia arbitri maxime isto iure. ff. nulla oritur actio vel obligatio: sed si sit promissa pena per stipulationem, potest agi ad penam, et ideo metu pene paretur sententie arbitri. l. diem pferre. §. stat. ff. de arbi. hoc premisso, pone q per sententiam arbitri quis fuit condēnatus ad dandum fundum titio: iste condemnatus sciebat q per istam sententiam non erat obligatus donare fundum si nō volebat, credens per errorem promisisse penam tradidit sciēter illum fundum vt euaderet penam quam credebat se promisisse
1 vel alium pro eo. Deciditur hic † q non obstante qd semel soluerit repetet: quia soluit vt euaderet penam, cum per errorem soluerit propter metum pene, z sm hoc. h. d. Qui soluit scienter indebitum: ne incidat in aliud debitum putatiuum, potest solutū repetere. h. d. z hoc modo satis cōcordabit. §. si quis filiofamilias. §. e. l. z b vt dixi tenēt omnes vt tex. habeat dubitationē: ego multum dubito, z primo q: verba litere nō satis cōuenienter adaptari possunt. Scdo videtur multum vigere doctr. Bar. z omnium in l. eleganter. §. si. §. e. z est doctrina glos. in l. ea que. C. eo. ibi oēs dicunt, quod si sumus in casu in quo si non soluatur aliquid, possit succedere pena: z soluatur illud indebite: tamen repeti nō potest: quia videtur quodāmodo transigere metu pene, ne in discrimine pene reponat: ergo in casu nostro cum soluat ne incidat in penam, videtur quod non possit repetere, per doctrinam preallegatam: ergo zc. cogita.

1 Ab herede in omnē euentū indebitū repetit, sed si in questione de hereditate succūbat, debitum z indebitum repetitur.

1 **Heredi.** † Ab herede indebitū in omnē euētum repetitur, sed si in questiōe de hereditate succumbat debitū z indebitū repetitur. h. d. licet gloss. velit q sñia lata contra heredem putatiuū nō prosit debitori soluenti: nisi etiā ipse probet eum non esse heredē: tñ Bar. z alij tenēt ctriū, q: sñia lata inter principales prodest, z nocet accessorijs. l. papinianus. §. meminisse. ff. de inoffi. testa. iuncta. l. si. C. de pe. here. Tu tñ videas z super eo considerabis in l. si superatus. in prin. ff. de pigno.

1 Dicta in libertis habēt locum in vasallis.
2 Uasallus tenetur alere inopem dominum.
3 Terminus opera, potest capi dupliciter.
4 Libertus tenetur alere patronum.
5 Obligatio naturalis est multiplex.
6 Obligatio ad antidora quid operetur et quos effect9 producat, nume. 7. z 8.
9 Natura condictionis indebiti que sit.
10 Inter patronum z liberum si est questio, potest fieri compromissum et transactio.
11 Que dicantur opere fabriles.
12 Ex varietate personarum variantur opere.
13 Ea que variantur ex tempore, non reputantur vniformia.
14 Recipiens hominem indebitum, si facit eum preciosiorem nō repetit sumptus.
15 Quando indebite solutum est tale quod non potest repeti, repetitur eius estimatio.
16 Opere officiales non possunt alteri delegari.
17 Quid in patrono.
18 Quid in operibus fabrilibus.
19 Ad hoc vt sit delegatio requiritur q ille cui delegat sit creditor.
20 Solutū ex vna causa, potest ex alia causa repeti.
21 Solutum errore iuris vel facti an repetat.
22 Quid in debito naturaliter.
23 Libertus potest cogi ad prestandum operas patrono.
24 Quotuplex est diuisio operarum.
25 Opere obsequiales an transeāt ad heredes.
26 Uasalli, inuiti non possunt alienari per dominum.
27 An rex vel imperator possit vnam ex ciuitatibus suis alienare inuitis ciuibus ciuitatis.
28 Uasallus tenetur prestare seruitia dño suis sumptibus.
29 Potestas qui conducit officialem tenetur ad impensas z victus.
30 Conducens operarios an teneatur dare instrumenta.
31 Quid si operarius rumpit instrumentum.
32 Quid si frangitur res in qua operatur.
33 In operibus succedunt filij equaliter.
34 In omni liberatione paterna non veniunt feuda.
35 Appellatione bonorum an veniat emphiteosis.

Libertus. Iste. §. sm Bart. videt scholarib9 difficilis quia habet materiam operarum que est extranea, tamen est valde vtilis sm eum, et licet non declaret in
1 quo vtilitas consistat, dic † quod dicta in libertis, habent locum in vasallis seu in feudatarijs. gloss. in c. j. in verbo salua reuerentia, de mili. vasal. qui contu. est. Specul. in titu. de feudis. §. quoniam. in ver. xvij. et in specie ad propositum Bald. in l. liberti. in vlti. col. in princi. C. de oper. liber. hinc videmus quod gloss. sepe numero arguunt de libertis ad vasallos, ita glos. in l. solo. C. de libe. cau. z glo. in l. ij. C. de liber. z eo. liber. z alibi Spe. Hinc etiam
2 videmus † q sicut libertus tenetur alere patronū inopem. gloss. in l. j. C. de oper. liber. et in d. l. solo. eodem modo vasallus tenetur alere dominū inopem, alias potest ei fundum auferre: iuxta c. j. de no.

c.j.de no.for.fide.ita dicit Barto.in trac.alimentorum.in penulti. col.in fi.in ver.quero an vasallus.⁊ in.l.alimenta.§.j.in penulti.q. ff.de liber.agno.Specu.in titu.qui filij sint legi.§. j.versicu. quid si dominus.Bal.in.l.j.§.sed ⁊ scimus.vbi limitat.C.de lati.liber.tol len.q̃uis contrarium teneat Joan.and.in.d.versicu.quid si domi nus.post Ja.areti.per eum relatum.contrarium etiam tenet Jac. aluaro.post doct.per eum relatos in.c.licet si de feud.fue.contro uer.inter dominum ⁊ agna.Item ꝙ dicta in libertis habeant lo cum in vasallis patet per illud qd vult gl.in.l.j.§.cum patronus. ff.de offi.prefe.vr.vbi glo.arguendo de liberto ad vasallũ dicit,qd vasallus qui fecit amicitiaʒ cũ inimico domini debet priuari feu do,quod no.Specu.in titu.de dona.vers.quid si aliquis.Bar.ibi extendit ꝙ etiam si ecclesia esset feudataria et faceret amicitiam cum inimico domini priuatur feudo,tenet gl.in.l.liberti.vbi Bal. ⁊ Salice.C.de inoffi.testamen.gloss.in.c.j.in princip.in verbo.con cubuerit.quib.mod.feud.amitta.⁊ est gloss.plenior de corpore iu ris in.c.j.§.porro.que fuit pri.cau.be.amit. Joan. de ana.consilio lxxj.incipien.visis ⁊ ponderatis his que in themate.ad fin.sed mi ror qd allegetur gl.quia est tex.clarus de hoc in.c.j.quot testes sint neces.ad proban.feu.ingratitu.in vsib⁹ feudo. Limita tamen istas glo.quod vasallus faciens amicitiam cum inimico domini priue tur feudo singulariter quando facit amicitiam vel ligam in dam num ⁊ preiudicium domini:alias ex hoc solo quod facit amicitiã vel ligam non potest priuari feudo:ita egregie limitat Jacob.al uaro.in.c.j.in principio in.ij.colum. quibus mod. feud.amittatur.

3 ¶ †Ad euidentiã premitte,quod terminus opera,potest capi du pliciter secundũ qd declarat Bal.in.d.l.liberti.in.ij.colũ. Primo large pro quocunqʒ exercitio seu operatione facta ad vtilitatem propriam etiam alterius.Secundo modo stricte,⁊ tunc est diur num officium.l.j.⁊ ibi gloss.declarat.ff.de oper. liberto.et plenius Bald.in rubri.C.eo.⁊ Bar.hic,in.iiij.col.Hinc videmus in obser uantia quotidiana,si operarius vel aliquis artifex.promittit ope rã sui exercitij,intelligitur quod operetur a mane vsqʒ ad vespe ras:ista est proprie opera.d.l.prima.que autem differentia sit inter operam et opus:dic quod opera capitur pro actu,sed opus respi cit ipsum factum.ita declarat Barto.in.l.ita stipulatus magna. ff.de verborũ obligatio.in.vj. colum. in.v.opposit.prime partis: prout etiam refert ipsemet Barto.hic:circa.vj.colũ.in ver. dicetis vos quando locus certus non designatur ⁊c. ¶ Secundo premit te,quod circa diuisionem operarũ versatur difficultas huius.§.⁊ docto.quia varij varia dicunt:vt inferius referam,pro nunc veri tas est:qd capiendo operaʒ proprie,sunt due tantum species: ali que sunt officiales,alique sunt artificiales seu fabriles.naʒ pro co deʒ capio.Officiales sunt que respiciunt personam patroni,vt as sociare eum per ciuitatem,seruire ei in domo vel in mensa,et simi les.Artificiales vero sunt que non exhibẽtur in personaʒ patro ni,sed versantur,circa eius res vel patrimonium: prime ideo di cte sunt officiales,quia officium proprie est quod debet homo ho mini:gloss.in.l.pro officio.C.de neg.gest.et iste quia sunt persona les non possunt alij delegari,per regulam.l.iiij.in fin.ff.de noua.⁊ illud est qd dicit iste text.in fi.artificiales vero qr sunt in rem, sunt vtiqʒ delegabiles,vt hoc text.ad finem.et ita declarat iurisconsul. in.l.opere in rerũ.ff.de ope.libe.prime scilicet officiales etiaʒ absqʒ promissione debentur naturaliter per libertum patrono:vt hoc tex.in princip.⁊ in fi.ratio est:qr patronus conferendo libertatem contulit beneficium in personam liberti, ergo ad antidora debet similiter libertus teneri ad ea que respiciunt personam patroni,⁊ consequenter ad operas officiales: artificiales autem opere nisi sint expresse promisse non debentur,nec ciuiliter nec naturaliter: vt hoc tex.in secunda parte.Et ratio est,qr patronus manumittẽ do seruum,nullum beneficium contulit in rebus:ergo per obliga tionem ad antidora nec libertus tenetur ad operas reales, et sic ad artificiales:de primis ergo loquitur prima pars tex.de secun dis scda,licet glo.intelligat officiales.i. obsequiales,sed obsequiũ non est proprie opera,vt declarabo in.gloss.j. ¶ Ultimo premitte qd prima ⁊ secũda pars huius tex.intelligatur necessario, quãdo tales opere non erant promisse, patet:qr si fuissent promisse,per consequens essent debite,et sic non esset tractandum de repetitio ne indebiti soluti. Tertia pars potest intelligi quando erant pro misse:precipue dum loquitur de artificialibus:et dicit quod pos sunt delegari inuito liberto. His sic premissis diuide hũc.§.in tres partes principales. In prima loquitur de operis officialibus. In secũda de artificialibus. In tertia de vtrisqʒ. secũda ibi:sed si ope ras. tertia ibi: sed et si delegatus. Prima subdiuiditur in tres. In prima ponitur decisio, quod opere officiales per errorem solute non repetuntur. In secunda assignatur ratio. In tertia ponitur extentio quando non ipse opere sed pecunia pro eis esset prestita. secunda ibi: natura enim. tertia ibi: sed et si non opere. Secunda pars principalis que tractat de operis artificialibus subdiuiditur in quatuor particulas, In prima queritur an opere artificiales cum sint omni iure indebite,si per errorem soluantur possint repeti. In secunda arguitur pro parte negatiua. In ter tia arguitur pro parte affirmatiua. In quarta iurisconsult.pro ista vltima determinat.secũda ibi:⁊ celsus.tertia ibi:sed hec ingr. quarta ibi:sic ⁊ in proposito. Rursus tertia pars principalis que simul tractat de vtrisqʒ operis diuiditur in quatuor particulas. Primo querit an opere officiales possint alij delegari:et deter minat qd non.rationem dixi supra,qr respiciunt personaʒ patro ni,⁊ alias operas requirit vna persona:alias alia. In scda deter minat ꝙ opere artificiales:qr sunt reales possunt alij delegari. In tertia determinat ꝙ licet opere officiales non possint alij delega ri:tamen si de facto patronus eas delegauerit:et libertus eas sol uerit:ꝙ non põt,repetere. In quarta assignat rationem huius vl timi a partibus sufficienter enumeratis.scda ibi:nisi forte.tertia ibi:sed si soluerit.quarta ibi:quisqʒ suum repetit. Istam rationeʒ sic declara:quia ad hoc vt sit delegatio, requiritur ꝙ sit creditor cui per debitorẽ delegatur alius debitor:vt declarat gl.magistra. in.l.quãuis.§.si mulier.ff.ad velleia.dixi plene in.l.singularia.§.si cer.peta.si ergo est creditor,recipit qd sibi debetur:ideo ab eo nõ repetitur:vt habes in tex. Istum.§.summat Bar.vno modo:sed quia eius summariuʒ peruertit ordinẽ litere:ideo summa sic:si li bert⁹ prestitit patrono operas officiales vel earũ estimationẽ cre dens se ad eas efficaciter teneri,nõ repetit:qr saltẽ naturaliter te net. que naturalis sola si soluat p errorẽ iuris,impedit repetitio nem.h.d.prima pars.Si autẽ soluit operas artificiales per erro rem iuris:putans se ad eas teneri:cum nec naturaliter nec ciuili ter teneat(nisi sint promisse)non põt illasmet repetere nec omnino similes, ꝓpter varietatẽ que insurgit ex tẽpore et ex persona: que etiã operas eiusdẽmet hominis diuersificat:ideo repetit earũ esti matio,quatenus patronus est effect⁹ locupletior, habita estima tione quanti verisimiliter fuisset istas operas conducturus.h.d. scda pars.Item opere officiales cum sint personales delegari nõ possunt:sʒ bene artificiales:vnde si fuerint opere officiales de fa cto delegate:⁊ per libertũ prestite nõ repetuntur:nec a creditore: qr sibi debitũ repetit:alias eñ nõ posset esse delegatio:nec a patro
4 no cũ ei naturaliter debeatur.h.d. tertia ⁊ vltima pars. ¶ †Not. primo ex tex.ibi:natura enim,ꝙ libertus tenet naturaliter ꝓstare operas officiales patrono suo,ex illa equitate naturali:vt benefa ciẽti benefaciam⁹.l.sed ⁊ si lege.§.consuluit.ff.de peti.heredi.⁊ di cit Bar.ꝙ ista est alia obligatio naturalis. Pro cuius intelligen tia premitte ex mente doctorum in.l.ex hoc iure.ff.de iusti.⁊ iure. ꝙ
5 licet† obligatio naturalis reperiat multiplex:tñ quantum ad ꝓ positum est triplex,quedã que causat ex promissione,⁊ sic ex ↄsen su,⁊ ista conuenit solis hoibus.l.stichũ.§.naturalis. ff.de solu.l.cũ amplius.§.is natura.ff.de regu.iur.quedam est obligatio natura lis que orit sine consensu ex equitate legis: quando qs gerit nego tia furiosi:furiosus non consentit:nec fingitur consentire.⁊ tamen iste furiosus obligatur naturaliter et ciuiliter.l.iij.§.furiosi. ff.de neg.gest.⁊ eodem modo vbi equuʒ est maioribus parcamus,dixi in.l.j.§.e.⁊ in.l.frater a fratre.j.e.quedã est naturalis improprijssi ma:que procedit ex instinctu nature:vt benefaciẽti benefaciam⁹, vt dicit glo.in.d.l.sed ⁊ si lege.§. cõsuluit.ff.de pe.he. Ista obliga tio naturalis ꝓcedens ex instinctu nature cadit etiã in brutis:ita Nic.de neap.insti.de obli.in prin.Et ita multo fortius cadit inter parẽtes ⁊ filios:ita ad literam no. Ang.in aut.de nõ eli.secũ.nub. col.j.Et ista appellatur obligatio antidoralis:ab anti qd est ↄtra, ⁊ doros donatio:vt per glo.in.d.§.cõsuluit.⁊ glo.in.c.illud.viij.q. ij.⁊ de ista obligatione antidorali ꝓprie loquit iste tex.non tamen põt cogi officio iudicis,vt eas ꝓstet. et in hoc differt ab obsequia libus,in quibus per officiũ iudicis cogi põt vt in gl.j.vbi dicetur.
6 ¶ †Scdo no.ꝙ licet obligatio antidoralis ꝓcedẽs instinctu na ture alias reputet sine effectu ⁊ non impediat repetitioneʒ soluti: vt dicit gl.i.l.ex hoc iure.in glo.pe.ad fin.ff.de iusti.⁊ iur.tamẽ in liberto est potens,vt impediat repetitionẽ soluti,quãdo libertus soluit operas officiales ad quas naturaliter nõ tenet:tñ quia sol uit instinctu nature,qr a patrono est consecutus beneficiuʒ liber tatis,repetere non põt.Et si dicatur:que põt esse ratio specialita tis quare in liberto obligatio antidoralis sit potẽs ad retinendũ res. Respõdet Bar.qr obligatio naturalis in liberto respicit cer tam speciẽ obligationis,in alijs non respicit certaʒ speciẽ:sed stat in genere.Ex istis dictis p Bart.⁊ doc.facias duas conclusiones.
7 †Prima conclusio est,ꝙ obligatio antidoralis qñ respicit certaʒ speciem obligationis:vt in liberto,tũc habet istũ effectũ ꝙ impe dit repetitionẽ soluti:vt hoc tex. Scda ↄclusio est:ꝙ obligatio ad antidora:quando nõ respicit certã speciẽ:sed stat in genere,nõ hʒ effectũ pariendi repetitionẽ.d.§.cõsuluit. Ratio qr cũ ista obliga tio contineat incertũ cẽset inefficax.l.in tantũ.de verbo.obli.l. cum post.§.gener.j.de donati.inter vi.⁊ vxo. Istam rationem assignat Barto.in.l.si testamento.§.j.in fi.ff.de fideiuss. Fulg.in.d.l.ex hoc iure.in.x.colum. Contra istam conclusionem obstat text.in.d.l.si

testamẽto. §. j. ver. propterea q̃ creditor. ff. de fideiusso. illũ tex. re- putãt singularẽ doc. in. d. l. ex hoc iure. vera solutio est f̃m Bart. ibi. ⁊ in. d. l. ex hoc iure. q̃ quãdo soluit illud idem per tantũdem propter q̃ fuit cõtracta obligatio antidoralis, sẽp impeditur repetitio: obligatio ergo antidoralis q̃ stat in genere cẽset ineffi- cax: patet q: nõ impedit repetitionẽ soluti. Cõfirmatur quia obli gatio antidoralis nõ est potens ad compensandũ, sicut alia natu ralis. ita Ang. in aut. de nõ eligẽ. secũ. nubẽ. in prin. allegat gloss. in. d. l. cum testamẽto. Similiter obligationi antidorali nõ põt ac cedere fideiussor, vt est de mẽte doctorum in. d. l. ex hoc iure. ⁊ f̃m hoc limitat̃ generalitas. l. j. ff. de fideiuss. Similiter obligatio an- tidoralis nõ est potens vt per eam possim alteri pacisci vel stipu- lari, tanq̃ mihi intersit. ita text. in. l. q̃ dictum. ff. de pac. ⁊ ad hoc no. illum tex. Bald. in lectura antiqua Ang. ⁊ Fulgo. ibi, habes de hoc glo. in. l. si tibi. §. si pactus. ff. de pac. quia ad hoc ꝙ q̃s pos- sit alteri pacisci vel stipulari, requiritur q̃ sua intersit pecuniari- ter. Barto. in. l. fideiussoris. ff. de pac. in. l. stipulatio ista. §. alteri. in l. q̃ dicitur. de verbo. obliga. Bar. in. l. j. in. iiij. col. C. de sentẽ. que pro eo q̃ interest. habes tamen alibi text. ꝙ obligatio antidora- lis facit competere actionem que alias nõ cõpeteret. l. idem. in. §. fin. cum. l. sequẽ. ⁊ sequẽ. ff. manda. ¶ †Ego tamen reperi multos effectus quos habet obligatio antidoralis. Primus effectus est: ꝙ licet donatio inter viuos[a] reuocet̃ propter ingratitudinem do- natarij. l. fi. C. de reuoca. donatio. c. fi. eod. tit. tamen donatio facta propter obligationem antidoralem, ⁊ sic propter aliqua seruitia illa nõ potest reuocari ex aliqua ingratitudine. tex. in. l. si patre. §. fi. ⁊ ibi gloss. ff. de dona. ⁊ illum text. reputat ad hoc singula. Abb. consi. cx. incip. vtar in presenti causa. in. cclxxiij. illum tex. multum not. Bald. in. l. si cum mihi. ff. de dolo. ⁊ per illum text. dicit alibi Ja. ardizoni in summa sua qui. mo. feu. amitta. quẽ refert Bald. in. c. j. in. ij. colũ. in tit. si vasal. feu. priue. q̃ est dare feudum quod ex nulla penitus ingratitudine potest admitti vel auferri, quãdo princeps cõcederet feudum propter obligationem antidoralem, puta quia principem liberasset a latrunculis, vel propter aliam similem causam. ⁊ ita in specie tenet Abb. consi. cxxxvij. incipien. princeps quidam illustrissimus. circa fi. adde ⁊ tertio per illã. l. si pater. ꝙ licet priuilegium exemptionis cõcessum a principe ali- cui cõmunitati, vel alicui ciuitati, illa immunitas potest propter ingratitudinẽ reuocari, ita in specie Bald. in. l. ij. in fi. C. de liber. ⁊ eo. libertis. Tamen si immunitas esset cõcessa propter beneme- rita ciuitatis, nõ posset postea propter ingratitudinem reuocari, per. d. l. si pater. §. fi. cum glo. Ita in specie cõsuluit Alexan. consil. cclvij. incip. nec arguendi sumus. col. ij. lib. ij. Secundus effectus est, quia licet donatio inter virũ ⁊ vxo. sit nulla toto titu. de dona. inter vi. ⁊ vxo. tamẽ si sit remuneratoria valet ⁊ tenet. l. quod au- tem. §. si vir ⁊ vxor. de dona. inter vi. ⁊ vxo. not. Cy. Bal. ⁊ Sali. in l. si pater puella. per illũ tex. vbi aliquando plene dixi. C. de inoffi. test. probat glo. in. l. si volũtate. C. de do. promis. vbi Bar. per illã gloss. ⁊ text. preallega. dicit vnum, quod si vnus rusticus acciperet vnam nobilem in vxorem, ⁊ cõstante matrimonio confiteretur se recepisse dotem quã nõ recepit: isto casu valet cõstante matrimo- nio, quia est remuneratoria, ⁊ subdit ꝙ ꝯsuetudo idem obseruat. idem Bald. in. l. ij. §. fi. ff. si cer. peta. vbi dixit idem esse si senex ac- ciperet iuuenem in vxorem, idem. Bart. in. l. si diuortio. vbi Mo- der. presertim Are. ff. de verbo. obliga. ⁊ in. l. si ita stipulatus fue- ro te sisti. ad fi. ff. de verbo. obliga. cum concor. de quibus ibi per Alexã. habes tex. in. l. cum iam nupte. ff. de dona. inter vi. ⁊ vxo. ⁊ text. in. l. iij. §. j. de dona. eo modo videmus donationem inter pa- trem ⁊ filium in potestate propter benemerita valere: glo. in aut. vnde si parẽs. C. de inoffi. testa. Tertius effectus est, q: licet prin- ceps non presumatur aliquod indultum scribere motu proprio, nisi in literis expresse dicatur, ideo quod non potest probari per testes. c. si motu proprio. de preben. in. vj. Bartol. ⁊ alij in. l. j. C. de petitio. bono. subla. lib. x. ⁊ in. l. j. in fin. C. de bo. vacan. lib. x. in au- tenti. quas actiones. C. de sacr. sanc. eccle. in. l. iij. in princi. ff. quod quisq̃ iur. tamen quando princeps scribit propter benemerita alicuius, cẽsetur scribere motu ꝓprio, ita originaliter dicit Guil. de cu. in. l. iij. §. si procurator. ff. quod quisq̃ iur. sequitur Alexan. in. l. iij. in princip. eodem titu. vbi dicit tenendum menti: non de- buit vidisse Alberi. de roso. qui idem firmat. in. l. j. in princip. in quinta oppo. ff. quod quisq̃ iur. Quartus notabi. effectus est: ꝙ licet in dubio non presumatur donatio. l. cum de indebito. §. fin. ff. de proba. gloss. ⁊ docto. in. l. cum quid. §. si ser. petat̃. imo po tius presumitur fatuitas. Bald. in. l. generaliter. in. iij. colũ. C. de nõ nume. pecu. tamen quando precedunt benemerita, faciunt ꝙ in dubio presumatur donatio: tex. in. l. si vero nõ remunerandi. §. idem papinianus. ff. mãda. Quintus effectus est, quia obligatio antidoralis est potens ad faciendum collationem beneficij esse simoniacam, que alias nõ esset: vnde si donatarius procurat pro donante est simonia, ita Innoc. in. c. tuam. de eta. ⁊ quali. vbi per

a ¶ Donatio inter viuos. Add. Spe. titu. de do- na. in. §. j.

hoc Innoc. exclamat contra Cardinales procurantes beneficia pro seruitoribus suis: ⁊ ita refert ⁊ sequitur Ange. in. d. l. sed ⁊ si lege. §. cõsuluit. de peti. hered. Sextus effectus est, quia prelatus ecclesie potest res ecclesie alienare: vt remuneret benemeritos q̃ fecerunt seruitia ecclesie. c. relatum. vbi canoni. in verbo iuxta ser uitij. ⁊ c. cum in officijs. de testa. ⁊ ita in specie no. Bart. in. l. iube mus. la. ij. in princi. per illum text. cum gloss. C. de sacrosanc. eccle. ⁊ Bar. in. l. iusta causa. per illum tex. de manu. vindi. not. Joã. an. in addi. Spe. in titu. de reb. eccle. nõ alienã. super rub. quẽ refert Pau. de ca. in. d. l. iubemus. Cõfirmatur per illud q̃ vult Bart. in. l. ambitiosa. circa fi. ff. de decre. ab or. fa. vbi dicit, ꝙ anciani ci- uitatis nõ possunt alienare res ciuitatis: nisi propter remunerãn- da seruitia: quia tũc possunt alienari absq̃ cõsilio ciuitatis. Con firmatur per illud q̃ dicit Bart. in proe. ff. in vlti. col. ꝙ res phi- bite alienari, ex causa remunerationis seruitij possunt alienari. alleg. text. in. l. iubemus nulli. §. allega. Septimus effectus est q: licet prelatus ecclesie nõ possit alienare naturã feudi. c. ex parte. vbi canoni. de feud. c. j. §. j. qui feu. da pos. tamẽ ad remuneranda seruitia recipientis potest prelatus solus alienare ⁊ taliter con- cedere: q̃ fit solitũ concedi. text. est in. c. ij. §. j. de. l. conra. ⁊ in. c. j. quẽadmo. feu. ad fili. pti. ⁊ ita in spe firmat Jac. de bel. ⁊ Nico. de neap. in. c. j. in princi. qui feu. da. pos. ⁊ Jac. alua. in eo. c. in pe. col. ⁊ do. Cardi. flo. in. c. ex parte. in. iiij. q̃. de feud. Octauus effectus est quem ponit iuriscõsultus in. l. viuus libertus. ff. si qd in frau. patro. facit text. in. l. j. §. j. ff. eod. titu. ⁊ per illam. l. viuus libertus. dicit Barto. in. l. ambitiosa. in. j. colũ. in fi. ⁊ sequẽ. ff. de decre. ab ord. faci. vt hic per eum. ideo in. d. l. viuus. potest esse: quia quãdo libertus in vita donat potest adhuc lucrari: dato ꝙ diminuat le gitimam patroni: sed in vltima voluntate cessat ista presumptio, sed vide glos. solennem in. l. patronus. §. de proba. vbi gl. disputat intellectum. l. viuus. Nonus effectus est, quia minor etiam cũ de creto iudicis nõ potest donare res immobiles. l. fi. circa medium. C. si maior factus. l. j. §. j. ff. de tutel. ⁊ ratio. dis. tamen ad remune- randum seruitia potest minor sine decreto alienare rem immobi- lem. ita Roma. in. l. si ante nuptias. ff. solu. matri. nihil tamen als leg. in specie nisi quedã generalia. Reperio ꝙ do. Fran. are. con- suluit contrarium cõsi. xxiij. inci. quatuor dubia potissime discu tiẽda veniũt. in vlti. col. vbi bene fatet̃, ꝙ pupillus cum autorita- te tutoris potest facere donationem remuneratoriam in re mo bili, sic intelligit text. in. l. cum plures. §. fin. ff. de admini. tuto. ad idem allegat. l. qui filium. ff. vbi pup. edu. debe. tamẽ de re immo bili non põt remunerare: facit. c. cum in officijs. de test. vbi pro re- muneratione seruitiorum, licitum est prelato concedere rem im- mobilem ad vsum pro modico tempore: nõ autem transferre do minium: ⁊ dicit do. Fran. ꝙ ita est intentio text. in. l. fin. circa me- dium. C. si maior factus. Sed parcat mihi dignitas sua text. in. l. fi. nihil dicit de donatione remuneratoria: sed do. Franc. intelli git in generalitate. Reperio ꝙ istũ passum tãgit ⁊ relinquit sub dubio Pau. de cast. cõsi. xj. incipi. in casu presenti visis omnibus. Quid tenendum, Pro opi. Lu. roma. cõtra domi. Fran. allego duos text. Primo text. in. l. ij. C. si aduer. donatio. vbi ad remune randum nõ fuit licitũ donare rem immobilẽ pupilli, eo quia non interuenit decretum iudicis: ergo si fieret a pupillo cum autori- tate iudicis valeret. Pau. de ca. perpẽdit de illo tex. ⁊ dicit, q̃ in illo tex. nõ valet illud argumẽtum a cõtrario sensu: sed ista põde ratio nõ est bona: q: tex. in. d. l. ij. de donatione remuneratoria ver bum nullum. Secũdo pondera text. q̃ minor nõ potest alienare rem immobilẽ: ⁊ multominus potest donare: deinde subdit illud esse verum sine causa. Pondera illud sine causa: quia vult quod minor rem immobilem possit donare cũ causa: sed iusta causa est pro remuneratione text. in. l. cum in plures. §. pe. in fi. ff. de admi. tuto. ⁊ sic isti text. sunt pro Lud. ⁊ nihil contrarium est preter ge neralitatem. d. l. fina. Decimus effectus: q: licet alias stipulatio sine causa non valeat, quia obstat. exceptio doli. l. ij. §. circa. ff. de excep. do. tamen si precedat obligatio antidoralis facit valere stipulationem in effectu, sicut sola conditio habetur pro causa. l. a titio. ff. de verborum obligatio. l. cum ad presens. §. si certum pe tatur. sicut benemeriti faciunt valere donationem sine insinua- tione: item quia precedentibus meritis actus dubius censetur donatio. Undecimus effectus est, quia gratũ seruitium facit pre sumi remissionem iniurie precedentis. text. in. l. in presens. et ibi Bald. C. fami. erciscun. vbi not. ꝙ si inimici faciunt adinuicem seruitia grata presumitur remissa inimicitia. Confirmatur, quia si filius cõmisit causam ingratitudinis erga patrem: gratitudo ⁊ seruitia postea sequuta tollunt ingratitudinem precedentem. Bal. in. l. liberti. C. de inofficio. tastamen. traditur per Moder. in. l. j. ff. solu. matri. ⁊ in. l. fratres. C. de inoffici. testa. Duodecimus effectus ponitur per text. in. l. idemq̃. §. fi. cum. l. sequenti et prin- cipio sequentis. ff. madati. Et signa quod obligatio antidora lis est potẽs facere cõpetere actionem: que alias nõ competeret

Decimustertius.

Decimustertius effectus est: q2 si antidora deducat in pactū, committitur vsura, exemplū. seruio tibi de tanta pecunia gratis, cum pacto quod si cōtingat in futurum me egere tenearis mihi gratis seruire: glo. in. c. plerique in glo. fi. xiiij. q. iij. do. Abb. in. c. consuluit. in fi. de vsur. ꝛ latius do. Lauren. de rodul. in repetitio. dicti. c. cōsuluit. in. j. colū. facit qḋ no. glo. in statuto Bergomensium. in clemen. j. in verbo onera. de vsur. qḋ obligatio antidoralis facit committi furtum. Decimusquartus effectus est, quia licet furtū non committatur nisi contractetur animo lucrandi. §. furtum. institu. de obliga. que ex delic. nascun. tamen quando contrahitur obligatio antidoralis facit ne dicatur fieri lucrum vt committatur furtum: text. est in. l. si pignora. in princip. ff. de fur. Decimusquintus effectus est: quia licet alias donatio reuocetur per superueniētiā liberorum. l. si vnquā. C. de reuocā. dona. Barto. in. l. titia. §. imperator. ff. de lega. ij. ratio sumitur ex. l. cum auus. ff. de condi. et demō. stratio. l. cum acutissimi. cum simi. C. de fideicom. tamen donatio remuneratoria non reuocatur per superuenientiam liberorū. Angel. in. l. si vnquam. ē. allega. mouetur quia illa lex debet intelligi in donatione q̄ ex mera liberalitate ꝓcedit: sed donatio remuneratoria non est proprie donatio. l. si pater. §. fina. de donatio. Bartol. in proemio ffōrum in penulti. colum. Illam decisionem Ang. sequitur Ludouic. roma. consil. ij. incipien. pro decisione eorum de quibus dubitatur in. v. colum. in. l. si vero. §. de viro. in. xlviij. fallentia. solu. mat. domi. Alexan. consi. xxv. incipien. preclare. ad fi. li. ij. ꝛ consi. xxxix. incipien. super primo quo queritur. in tertio dubio principali. ꝛ consil. lxxiiij. incipi. quantum autem ad primam partem. in. v. col. in fi. in. iiij. volumi. ꝛ signa istum effectū. Decimussextus effectus est: q2 licet donator nō teneatur vltra quam facere possit hoc est, deducto ne egeat. l. sunt qui in id. ff. de re iudi. tamen donator propter bene merita tenetur vltra quam facere possit. ita tenet Ange. in. l. non tantum. ꝛ ibi Alexan. sequitur. ff. de re iudi. etiam Alexan. in. l. sunt qui in. id. ē. allega. Roma. consi. xxvj. incipiē. pro decisione eorum. in penul. col. Decimusseptimus effectus est: quia licet quādo donatio incipit a traditione, donator nō teneatur de euictione. l. aristo. §. fin. vbi glo. ꝛ Barto. ff. de dona. tamen in donatione remmeratoria, donans tenetur de euictione. Ita Bar. in. l. iulianus. §. qui fundum. ff. de verbo. obliga. ꝛ in. l. idemq3. §. fina. ff. man. ꝛ expresse ita consuluit Alexā. consi. xliiij. incip. visis instrumentis diuisionis. in. iij. colū. lib. iij. Decimusoctauus effectus est: quia licet alias donatio vltra quingentos aureos sine insinuatione non valeat: per Barto. in. l. modestinus. ff. de dona. in. l. illud. C. de sacrosan. eccle. tamen donatio que fit propter seruitia precedentia non requirit insinuationem: glos. in. l. aquilius regul⁹. vbi Bartol. ꝛ Imola. ff. de donatio. cum concordan. vt per Alexand. ibi probatur per text. in. l. fina. in principi. iuncta glos. ꝛ ibi not. Ang. C. de iure do. no. idem Ange. in. l. sed ꝛ si lege. §. consuluit. ff. de petitio. here. Limita predictos omnes effectus procedere dum viuit ille qui seruitia recepit: sed eo mortuo, cū sint personalia, non durat effectus. Barto. in. l. ambitiosa. ff. de decre. ab or. faci. in. j. colū. ad fi. ꝛ sequen. Istos eiusdē effectus obligationis antidoralis ordinatius ꝛ plenius posui in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. ꝛ iu. Nota tertio qḋ facta repeti non possunt: concor. l. penul. ff. de prescr. ver. qḋ tamē nō est generaliter verū: vt patet in traditione vacue possessionis: vt declarat Bart. in. l. si quis accepto. ꝛ. l. si pecuniam. in

9 princ. ē. de condi. ob causam. †Quarto no. ꝙ natura condictionis indebiti est, vt ad illud solum cōpetat, in quo recipiēs est locupletior effectus. facit. l. indebiti. §. sed si nummi. ē. eod. gloss. in. l. in hac. in gloss. magna. in fin. ff. de triti. Et dicit Bar. in. l. qḋ indebiti. ē. eod. ꝙ hic est tex. magis clarus de hoc quam in aliqua parte iuris, similiter petitio hereditatis non datur cōtra bonefidei possess. nisi quatenus est effectus locupletior. l. sed ꝛ si lege. §. consuluit. ff. de peti. hered. Moder. in. l. indebiti. §. sed si nummi. ē. eod. Verū operepreciū est scire: quare conditio indebiti non datur nisi ad id in quo recipiens factus est locupletior: licet mutuū ꝛ cōdictio indebiti equiparentur. §. j. insti. qui. mo. re contrahi. oblig. et ad mutuum competit actio ad id qḋ datum est in genere: nō autē in quātum effectus est locupletior. Ratio huius regule est: q2 recipiens obligatur vltra intētionem suam, q2 nō recipiebat animo se obligandi: similiter soluens habet actionē vltra intētionē suam: quia soluebat animo liberandi. l. si is cui. §. fin. j. commo. tamē quia equitas naturalis dictat neminem locupletari cum aliena iactura. l. nam hoc natura. ē. eod. propter equitatem ne quis locupletaretur cum aliena iactura, datur condictio indebiti in quantum recipiēs locupletatur. Istam regulā videt limitare Bar. si bene inspexeris in. l. indebiti. §. sed si nūmi. ē. eo. vt procedat quando soluitur res in specie: secus si solueret in genere vel in quantitate: qḋ vltimum an

10 sit verū tangitur in. d. §. sed si nūmi. †Quinto no. ex tex. in versi. cum patrono: ꝙ si inter patronū ꝛ libertū esset questio de operis officialibus, posset super eis transigi ꝛ cōsequēter potest fieri com-

11 promissum: ꝛ ita ad hoc no. istum tex. Ang. hic. †Sexto not. ibi fabriles veluti pictorias. hic esse tex. cōtra Bart. ꝛ sequaces. nam tenet Bar. qḋ opere fabriles dicantur quas homines sciunt facere sine doctrina magistri. hic est tex. in contrariū: vbi opere fabriles dicūtur que non habētur sine doctrina: ꝛ ita cōtra Bar. pōderant Ange. ꝛ Moder. qui dicunt ꝙ verbum fabriles, est generale:

12 de quo paulo dicemus in glo. magna. †Septimo no. ꝙ ex varietate personarum variātur opera, licet aliquādo ex cōsensu partium vna subrogetur loco alterius: quando sunt duo eiusdē perittie ꝛ artis. l. nemo. ꝛ ibi Bar. j. de duo. reis. Octauo no. ꝙ etiam in eadem persona, opere vnius diei sunt diuerse ab operibus alterius diei: ideo tex. in. §. j. in aut. de instru. cau. ꝛ fide. detestatur ꝓbationē que fit ex cōparatione literarū. †Nono not. regulā ad

13 quā allegat iste tex. qḋ ea que variantur ex tempore non reputant vniformia: hinc est, qḋ in his que variātur ex tēpore de preterito, non infertur in presens. Ideo probatio testis de preterito non infert in presens, in his que tempore variantur: vt est de paupertate, vt si testis probat talem tali tempore fuisse pauperem: non sequitur ergo nunc est ita. Ita Barto. in. l. in cōfirmādo. ff. de cōfir. tu. not. in. l. ij. ꝛ in. l. siue possidetis. C. de proba. in. l. precia rerum. vbi

14 doc. ff. ad legem fal. †Decimo no. ex tex. ibi: vel si meis sumptibus preciosiorem hominē feci. hic esse tex. no. ꝙ recipiens hominē indebitū, si eū reddat preciosiorem, nō pōt petere aut retinere estimationem eius quo preciosior est. Et si dicatur est cōtra regulam l. si in area. j. eod. puto licet doct. non declarēt qḋ ratio huius tex. est: quia in homine reddito preciosiore talis qualitas melioratio- nis est intrinseca ꝛ inseparabilis ab homine: ideo non cōsyderatur ad impediendā condictionem indebiti: sed quando est melioratio extrinseca et separabilis a re: tunc ꝓcedit text. in dicta. l. si in area. Undecimo no. qḋ illud qḋ omni iure est indebitū quocūq3 errore soluaf semper pōt repeti: patet in hoc tex. in operis artificialibus: q2 non sunt debite, quocunq3 errore soluant possunt repe-

15 ti. glo. ꝛ Barto. in. l. j. ē. eo. †Duodecimo no. qḋ quando solutū indebite est tale qḋ non pōt repeti, repetitur eius estimatio. Ad idem est tex. in. l. pe. ff. de prescrip. verbis. tex. in. l. qḋ indebitum. ē. e. ꝛ in simili tex. in. §. fi. insti. de offi. iudi. ꝛ in. l. nō amplius. §. cum bo-

16 norum. ff. de lega. j. †Decimotertio not. in ver. sed ꝛ si delegat⁹. ꝙ opere officiales non possunt alij delegari. vt est text. hic: et in. l. iiij. ff. de noua. ratio est: quia coherent persone. l. opere in rerum. ff. de ope. liber. ergo delegari non possunt. l. vnica. §. ne autem. C. de cadu. tol. hinc est, ꝙ si cōduxisti seruum: vt tibi seruiat per annum in domo, non poteit alicui delegari. Limita tamen ꝙ quāuis delegatio non possit fieri in operis officialibus: verum est qḋ fieri nō potest, tamen si fiat, delegans liberatur ope exceptionis. ita Bar. in. l. iiij. ff. de dona. Moderū. hic in vlti. no. facit text. in. l. fin. §. cum

17 mihi. ff. de verborū. obliga. †Decimo quarto. no. ibi: non teneri qḋ si patronus delegat alij operas officiales, qḋ libertus non tenetur: sed istud videtur mirum, cum delegatio fiat mediāte stipulatione liberti delegati. l. j. ff. de noua. ex quo libertus per stipulationem promisit: mirum est quare libertus non teneaf. Sed respōdetur rationē esse: quia tales opere sunt inseparabiles a persona patroni: ꝛ alteri ꝙ patrono prestari non possunt: vt dicit text. in. l. opere in rerum. ff. de ope. lib. ideo ratione inseparabilitatis, libertus etiam per stipulationem promittēs mero iure nō tenef: tex. est

18 quem no. Bald. in. l. liberti. in. ij. col. de ope. lib. †Decimoquinto not. ꝙ opere fabriles possunt alteri delegari. Ratio, quia tales opere persone non coherēt: ergo delegari possunt. Nunquid autem liberti vasalli possint iuuiti alteri, delegari vel cedi: ponit Barto. hic in pe. colū. vbi dicetur. ponunt doc. in. l. ij. in prin. ff. solu. matri.

19 gloss. in. l. inuitus. C. de fideicō. liber. †Decimosexto ꝛ vlti. not. ibi: quia suum recipit. licet tex. se non declarat. ratio est: q2 ad hoc vt sit delegatio, requiritur ꝙ ille cui delegaf sit creditor: ita gl. or. in. l. ꝙuis. §. si mulier. ff. ad velleia. declaraui in. l. singularia. ē. si cer. petaf. Glo. prima in verbo debere. primo timore taciti cōtrarij: quia text. videtur sibi contrarius. dum primo dicit ꝙ libertus putabat se debere: ꝛ sic innuit ꝙ vere non debebat: deinde infra dicit ꝙ natura operas debet. glo. declarat text. ꝛ bene. Secundo per viam questionis opponit contra text. ꝛ soluit: secunda ibi: sed nonne. Ex tota ista gloss. habes elicere sex conclusiones. Primo habes intellectum ad text. quod loquatur in prima parte de obsequialibus, tenet solus Albe. hic. alij omnes indifferenter reprobant. Primo quia obsequialis non est proprie opera: put etiam fatetur in glo. magna, quia potius dicitur honor seu reuerentia. ista patet ex diuersitate titu. ff. ꝛ C. cum sit de per se titu. de obsequijs. Item titu. de oper. liber. Tertio quia opera conuenit solum libertis: ideo rubrice dicunt de oper. liber. nam filijs non possent imponi etiam per expressam stipulationem. text. est not. in. l. penul. ff. si quis a paren. fue. manu. Bald. in aut. ex testamēto. in. x. colum. C. de colla. obsequium autem est cōmune ad libertos ꝛ filios: ideo simul ponitur in rubrica de obsequi. a libe. ꝛ liber. ꝛc. Preterea: ꝛ quarto opere obsequiales debentur taliter qḋ ad eas

potest libertus cõpelli: vt hac glo. Ergo de illis nõ põt loqui iste
20 tex. † Scdo habes ex hac gl. ſm Bar. qd quando soluitur ex vna
causa ex qua est indebitũ, põt retineri ex alia causa ex qua est de-
bitũ. facit. l. cuz in corpus. ff. de acqui. re. do. Et ex hoc habes ter-
tio notare limitationem ad regulam quã posui. in. §. si centum. in
vlti. no. ã. ea. l. ꝙ res tradita nõ potest pro alio debito retineri, est
verum, nisi sit tradita ꝓ debito putatiuo quia tunc ꝓ vero debi-
21 to potest retineri: ita ꝓbat iste tex. iuncta glo. † Quarto habes ex
hac gl. limitationẽ ad oĩa iura que habẽt, ꝙ quãdo soluit debitũ
naturaliter tantũ, debet distingui, si soluat errore facti, debet re-
peti, secus si errore iuris. l. error. C. ad le. fal. glo. in. l. j. ã. eod. qꝛ illa
iura limitant nisi esset naturalis obligatio redacta ad necessita-
22 tem pstandi, qꝛ impedit indistincte repetitione soluti. † Et ex hoc
habes quinto correlarie notare, ꝙ idẽ iudicamus quo ad impe-
diendum repetitionẽ de debito naturaliter tantũ ad qd quis pos
sit cogi per officiũ iudicis, sicut si esset debitum efficax omni iure
ad qd actio cõpeteret. Et ratio est, qꝛ officiũ iudicis loco actionis
succedit. l. in cause. §. causa cognita. ff. de minori. ideo tunc requi-
ritur libellus: vt declarat Bart. in. l. ne quicquã. §. vbi decretũ. ff.
23 de offi. pcõ. ⁊ leg. † Sexto habes ex hac gl. ꝙ libertus potest cogi
per officiũ iudicis ad prestandũ patrono operas officiales: vnde
pondera cum ille cõsistant in prestando reuerentiã. Habes septi-
mo notare qd libertus põt cogi per officiũ iudicis: vt pstet reue-
rentiam patrono, adde qd idem est in alio priuato: qꝛ inferior di-
gnitate vel nobilitate põt per officiũ iudicis cogi vt cedat maio-
ri in sedẽdo ⁊ aliis reuerẽtialibus ſm Joan. fab. in. §. aliã. insti. de
bo. pos. vbi dicit hoc sepe euenire de facto in vxoribus nobilium
quarũ vna vult prima sedere in ecclesia ⁊ prima offerre. Dicit ta
men qd ꝓpter hoc nõ posset agi actione iniuriarũ, per tex. not. in
l. iniuriarũ actio. §. si quis de honoribus. ff. de iniur. Tu adde qd
in hoc vltimo contrarium tenet expresse Bald. in. l. obseruare. §.
anteꝙ. in fi. de offi. procõ. ⁊ lega. qd imo põt agere actione iniu-
riarum, ⁊ armata manu resistere: vt ibi per eum. adde etiam tex.
not. in. c. precipimus. xciij. distin. qd si inferior vadit temere ad lo
cum maioris, debet inde expelli ⁊ perdere locũ cõsuetũ ⁊ vltimũ
habere. Breuiter qꝛ intellectus gl. ad hunc text. est falsus: vt pre
dixi. Tene intellectum quẽ posui in euidentia, qd prima pars lo
quatur de operis officialibus respicientibus personam patroni.
scda de operis artificialibus: quãtum vero ad contrariũ. l. error.
solu. glos. in se potest esse bona sed nõ cõuenit ad hunc text. vt pre-
dixi. ideo intellige istum tex. ſm distinctionem. d. l. error. ¶ Glo.
magna. si. in verbo natura. Diuide in quatuor partes principa.
Primo declarat text. se remittendo. In scda ponit diuisionẽ ope
rarum. In tertia prosequitur operas officiales. In quarta prose
quitur operas fabriles ⁊ artificiales simul. Scda ibi, qꝛ operarũ.
Tertia ibi: obsequiales. Quarta ibi sed fabriles. Uenio ad scdaz
24 partem in qua iacet fundamẽtum totius materie. s. † quotuplex
sit operarum species in quo gl. ⁊ postea antiqui doc. vario modo
locuti sunt vt refert Bar. hic ⁊ plenius Cyn. ⁊ Bal. in. d. l. liberti.
Bar. vltimo dicit, ꝙ quatuor sunt species, sed inquãtum dicit fa
briles esse que natura discuntur sine arte: male dicit ⁊ contra hũc
text. in ver. fabriles veluti pictorias. facit. l. quoties. in princip. ff.
de oper. libe. Item inquantum constituit incertas operas tanꝙ
speciẽ de per se, male loquitur, quia semper continetur sub altera
ex predictis, ⁊ quãuis videantur incerte quãtum ad prolationez
verborũ, tamen certificent habito respectu ad operas quas liber
tus scit aut solet prestare, ⁊ ita declarat ipsemet Bart. in. vij. colũ.
in ver. dicitis vos. ⁊ in pe. colũ. in ver. ⁊ predicta faciunt. Et iuxta
hoc dubitat Alexã. hic, in. iiij. col. quando libertus sciret multas
operas, cuius esset electio, ⁊ dicit quod non reperit bene declara
tum, sed putat quod esset electio ipsius liberti tanquam promis-
soris per. l. qui ex pluribus. ⁊. l. quicquid astringende. in princi. ff.
de verbo. obliga. ⁊ est de mente Bart. in. iij. col. in ver. item cõtra
dictum Joan. Ego autẽ tactũ inuenio, ꝙ imo electio vel declara-
tio est ipsius patroni: cui lex hoc pmittit: ita expresse tenet Bald.
in. d. l. liberti. in. v. col. ⁊ expresse Ang. hic. facit text. in. l. opere cũ.
ff. de oper. liber. Tene tu, ꝙ due tantum sunt species operarũ, scz
officiales, item fabriles vel artificiales, quas capio pro eodem:
prout capit tex. hic: ⁊ alibi sepe, precipue in. l. opere in rerũ. in pnc.
ff. de oper. libe. ¶ In ea. glos. ibi. l. venia. C. de in ius voc. vltra de-
clarationem Bart. ⁊ additionem ad hanc gl. posset probabiliter
dubitari. An quẽadmodũ libertus non põt vocare in ius patro
num: vel eius heredes etiam extraneos: nisi impetrata venia, als
incidit in penã quiquaginta aureorũ. idẽ fit in vasallis vel feuda-
tariis: ⁊ certe eqparatio quã fecit in pn. huius. §. ꝓbat clare ꝙ sic: ⁊
ita tz Spe. in tit. de feu. §. quoniã. ver. xvij. cõtrariũ tenet gloss. or-
dina. in. c. j. in verbo salua reuerentia. ⁊ ibi Bald. circa fi. de mili.
vasal. qui cõtu. est Joan. fab. in. §. ⁊ in eum. insti. de actio. Joan. de
platea in. l. j. C. de colo. thracẽ. libr. xj. Alexã. in. l. generaliter. in. iij.
col. ff. de in ius voc. vbi dicit ꝙ ista est communis opi. fundamen-
tum eorũ est: quia hec est dispositio penalis, vnde non debet fieri
extensio. Tu cõsydera ea que dixi in princ. huius. §. vbi nõ solum
in materia penali respectu quiquaginta aureorũ: imo in materia
penali priuationis totius feudi fit extẽsio a libertis ad vasallos: ⁊
multũ facit tex. in illo. c. j. in verbo salua reuerẽtia. Secũdo qꝛ edi-
ctũ de in ius voc. ex parte psonarũ q̃ in ius vocari non debent re-
putatur fauorabile: ita dicit glo. approbata in. l. sed si hac. §. fina.
ff. de in ius vocã. gl. in. l. apud celsum. §. aduersus. ff. de excep. do.
gloss. in. l. ij. C. de in ius voc. Tertio propter autoritatem Specu.
ita tenentis vtitur equiparatione a libertis ad vasallos in titu.
de feu. §. quoniam. versi. xviij. ⁊ sic videtur qd ista pars possit de-
fendi contra cõmunem. Ultimo non omitto inquãtum Barto. ⁊
omnes indifferenter hic tenent, ꝙ opere officiales capiendo ope-
ram proprie exemplificatur: hoc est, ꝙ libertus seruiat patrono
in mensa. Ego dubito ꝙ non sit diurnum officium: iuxta diffini-
tionem. l. j. ff. de oper. liber. ⁊ per hoc Bar. ipse reprehendit Azo-
nem in. v. colũ. in verb. redeundo ad principale propositum. Nisi
tu subtilius inuestigando intelligeres diurnum officium apti-
tudine, non actu: consydera si Bart. habuerit istum intellectum.
25 † Et inquãtum glo. cõcludit ꝙ opere obsequiales in non facien-
do transeunt ad heredes extraneos. Adde vt habeas vtilitatem
in practica, ꝙ similiter iuspatronatus ecclesie trãsit in extraneuz
heredem. glos. est nota. ⁊ ordinaria in. c. cõsyderandum. xvj. q. vij.
no. Sali. in. l. ij. circa princip. C. de in ius vocã. Ange. in. l. fin. C. de
oper. liber. Pet. de ancha. consi. lxxix. incipi. prima facie videt di
cendum. Istam conclusionem quã canoniste non habent tactam
potes limitare dupliciter. Primo potes limitare per illud quod
vult. gloss. approbata in. c. pastoralis. §. rursus. in ver. subiecti. de
iudi. vbi gl. cõcludit, ꝙ per cõfiscationẽ omnium bonorum factã
per iudicem secularem, nõ confiscat iuspatronatus ecclesie, dato
ꝙ transeat cum vniuersitate bonorũ ad quẽcunqz laicũ. gl. in. l. si
operarum. ff. de ope. libe. ⁊ in. l. quedam. ff. de acquir. re. do. Scdo
pro limitatione. Adde, ꝙ licet iuspatronatus ecclesie transeat in
heredem extraneum: tamen non transit in fideicõmissarium vni-
uersalem: ita singulariter Barto. in. l. quia proinde. §. j. per illum
tex. ff. ad trebel. refert ⁊ sequitur Imo. in. l. si patronum princ. eod.
titu. ⁊ dicit hoc nõ esse tactum a canonistis. Adde tu ꝙ idẽ tenet
Bal. in. l. cum virum. in vlti. colũ. C. de fideicõmis. ⁊ in. l. fi. in pen.
col. C. de edic. diui adri. tollen. Cõfirmatur ista cõclusio, quia etiã
iuspatronatus quod habet patronus in liberto non transit in fi-
deicõmissarium. vt firmat Pau. de ca. in. l. precibus. C. de impu.
⁊ aliis substitu. facit gl. in. l. sciendum. ff. de verbo. signi. gloss. in
l. si patroni. ff. de oper. liber. ¶ Sum in quarta parte principali
gloss. ibi: sed fabriles. videtur valde obscura. Subdiuide in tres
particulas. Primo declarat que dicantur opere fabriles, ⁊ que
artificiales. Secundo qualiter imponantur. Tertio qualiter dif-
ferat ponendo sex differentias. Scda ibi: de his autem. Tertia
ibi: differũt autem. Aduerte quia circa istas differentias gl. Bar.
se inuoluit. sed quãuis nõ sit de mente gloss. tamen tu debes intel
ligere vbi glo. facit mentionem de operis incertis seu fabrilibus:
qd loquitur de officialibus: ⁊ sic de coherentibus persone. Et sic
propone tibi in animo, qd gloss. ponat differentias inter operas
officiales ex vna parte capiendo incertas pro officialibus, ⁊ ope-
ras fabriles seu artificiales ex alia capiendo vtrasqz pro eodem.
Hoc modo differentie. gl. sunt bone. Nam prima quod officiales
non cedunt nisi indicantur a patrono: vt hic declarat Barto. Se
cundam differentiam inducit Barto. in penulti. colum. ⁊ clare
decidit si bene inspexeris: quod si conduxisti operas seruitoris
vel famuli vt te associet per ciuitatem, vel tibi seruiat in domo
pro certo precio, non potes alteri concedere eo inuito: secus si con
duxisti vt expendat in domo vel vt solicitet predia tua: tunc eo
inuito posses alteri concedere qd pro certo vnicuiqz videtur alie-
num. cum Barto. tenent Ange. ⁊ Fulgo. hic: ⁊ Bald. in dicta. l.
liberti. in. vj. colum. Paul. de castr. in. l. y. in princip. ff. solu. matri
mo. vbi limitat nisi qui delegaretur posset aliquod incõmodum
rationabile allegare. Est verum ꝙ contrarium voluit Bartol. d.
l. ij. in princi. ⁊ ibi Imol. perpendit. dic vt ibi late per domi. Alex.
26 † Adde etiam in materia, qd vasalli inuiti non possunt alienari
per dominum. gloss. reputatur singularis in. l. inuitus. ff. de fidei-
commis. liberta. text. in. c. j. §. preterea ducatus. de prohibi. feud.
aliena. per Frede. Bald. in. c. j. §. si quis miles. in primo notabili
per illum text. quo tempore miles. et in. l. in testamento. C. ad
le. falci. ⁊ in. l. j. circa fin. de restitu. spolia. ⁊ in. l. debitorũ. vbi etiaz
Salice. ⁊ Paul. de castr. C. de pac. Specu. in titu. de. feud. §. quo-
niam versicu. xxix. Abb. in. c. auditis. in. xj. colum. de prescrip. vñ
dicit Bald. in generali si de feud. fue. controuer. inter domi. et
agnat. allegando Hostien. in. c. dilecti. filij. de maio. et obedien. ⁊
ibi Joan. and. in nouella, ꝙ Rex Francie non posset alienare
27 vnam de ciuitatibus regni sui, inuitis ciuibus illius ciuitatis.
Et † ꝙ Constantinus imperator fecit romanos cõsentire quando
donauit

donauit vrbē romanam pape Siluestro: etiā per Ange. et Imo. in.l.j.§.si heres.ff.ad treb.facit qđ not. Bar.in.l.si is qui.§.fin.ff.de pigno. Limita istā cōclusionē, qđ vasalli inuiti nō possunt aliena/ri in aliū principem: verū est quando de per se alienarent: secus si alienarent cum vniuersitate territorij. ita Bal.in.c.fin.in.ij.col.de offi.delega.gl. et Bal.in.c.imperialē.§.preterea ducatus.de prohi. feud.aliena.per Feder.do. Abb.in consi.cx.incipi.vtar in presenti causa.in.ij.q.dicit fortius Bal.in.c.j.§.ex ea.de lege conra. qđ etiam tunc possunt vasalli inuiti alienari in inferiorē etiam in rusticum. An autē vasallus inuitus possit cogi iurare fidelitatem alteri per dñm ponūt Bart. et alij in.d.l.debitorū. et in.l.ij.C.de dona.ad ista vide qđ pulchre decidit Bar.in.l.si quis.§.fi.ff.de pigno.vbi qrit an princeps possit alienare iurisditiones &c. Tertia differentia gl. bona est, eam intelligendo vt proxime declaraui. intellige tamen qđ soluendo operas officiales illi tertio, non liberaretur ipso iure: sed bene ope exceptionis.l.fi.§.cum mihi.ff.de verbo.obliga. secū/dum Bar.hic. et in.l.si cum fundum.ff.de pac. In quarta differētia glo.dic melius scđm cōem opinionem: glo.in.l.suo victu.ff.de ope. liber.post Azo. et sequitur bar.hic: qđ si libertus est diues, et habet vnde se alat de proprio, tenet̄ p̄stare operas proprijs sumptibus et
28 non patroni: alias secus. †Ex hoc pōdera tu qđ arguēdo de liber/to ad vasallum prout dixi in prin.huius.§.certe sequit̄ qđ vasallus tenetur seruire, et sic prestare seruitia domino suis proprijs sumpti/bus: nisi feudum esset adeo tenue quod non sufficeret ad tales ex/pensas. Et ita tenet Barto.in.l.mensa.§.j.per illum tex.ff.de annu.le/ga. Bald.in.l.qui manumittitur.ff.de oper.liber. Ludoui.roma. in.l.recusare.§.si quis a filio.per illum text.ff. ad treb. Oldra.lau/den.in consilio.cclxxiij.incipien.factum tale est quidā miles.quā/uis idem Bald.in.c.cum ex officij.in.j.colum.de prescript.arg.il/lus tex.not.quod vasalli debent ire ad exercitum sumptibus do/mini.iuxta hanc partem glos. querit Bartol.si conduco aliquem operarium simpliciter, an tenear sibi facere expensas victus. et di/stinguit faciendo quatuor casus: vt hic per eum, cum quo alij te/nent. et Bald.in.l.liberti.in.vj.col.C.de ope.liber.aliquid Bart.in l.ij.circa medium.C.de nego.gest. et vide tex.notabilem in.l.fruct⁹. ff.de ope.seruorum. et in.l.qđ nisi.in princip.ff.de oper. liber. Item adde in primo casu bene facere, quia contractus semper intelligit̄ initus secundum consuetudinem loci.glos.in.l.v.§.in commisso/ria.ff.de.l.commisso. Bartol.in.l. magistratus. ff.ad municipa.et in.l.nemo est qui nesciat.ff.de duo.re. Bal.in.l.j.in.ij.q.C.pro socio. Panormi.in.c.cum. M.ferrariensis.in.ij.colum.de constitu. et in c.cum ad nostram.de reb.eccles.non alienan. et in capi.certificari. de sepul. In secundo casu adde quod contrarium tenet gloss.in.l. quoniam liberi.in glo.fin.C. de testibus.sed Bal.ibi eam reprehē/
29 dit et bene. †Adde etiam, qđ potestas qui conducit aliquem offi/cialem tenetur ad impensam victus, et etiam ad impensam eundi et redeundi.ita Barto.in.l.super creandis.C.de iure fisci.libro.x. Ang.hic in vlti.colum.quamuis dicat quod cautius faciet asses/sor si expresse stipuletur. Adde quod no. Bal.in.l.j.ad fi.C.de neg. gestis.late Ange.in repetitio.l.obseruare.§. proficisci.ff.de offi.p/consul. et leg.non tamen tenetur ad medicinas et ad medicos, sed bene ad pullos et similia secundum Bartol.in.l.legatis.ff.de ali/men.lega.Cy. et Bal.in.l.quod in vxore.in fi.C.de nego.gestis.Et quod teneat ad pullos et similia, habes per ang. Imo. et Moder. in.l.si cum dotem.§.si autem in seuissimo.ff.solu.matrimo. Ange. in.l.si in rebus.§.possunt.ff.commo. et in.l.si seruum.in principi.ff.
a de verborum obligatio. Adde etiam qđ conducens aduocatum[a] pro certo salario in die, extra ciuitatem tenetur vltra salarium ad expensas victus, nedum pro ipso aduocato: sed et pro eius famu/
30 lis et equis, fm Bald.in.l.j.C.de suffrag. †Quid autem si conduxi operarium ad operandum constituta certa mercede, an ego con/ducens tenear ad instrumenta ad operandum: ponunt Angel.et Imo.in.l.stipulationes commodissimam.ff.de verborum obliga/tio.ibi tenent quod operarij debent portare omnia instrumenta, et si non habent, debent cogi ad emendum, de quo per Bald. in l.j.C.de verborū significatio. et in.l. quoniam, liberi.C.de testibus.
31 †Quid si operarius in opere rumperet aliquod instrumentū fer/reum an conducens teneatur, habetis text. expressum in.l.ij.C.si conseruatis.ff.ad le.rhodiam de iactu.gloss. in.d.l. quoniam libe/ri. et ibi Bald.nota.C.de testibus. et est glo.finalis. Quid autem si frangitur res in qua operatur, est text.in.l.cum queritur.§.si gem/ma.ff.loca. Quinta differentia gloss. bona est intelligendo vt pre/dixi: et ratio est quia cum officiales opere que respiciunt personam non sunt prestande antequā petantur: vt supra in prima differentia gloss. ergo fideiussor non potest prius in mora constitui: de quo p Bartol.in.l.cum filius.in.§.j.fi.de verborum obligatio. gloss.in.l.
32 si quis pro eo.in princip.ff.de fideiussori. †Circa sextam et vlti/mam differentiam gloss. quia obscura: pro eius enucleatione ha/bes ex ea tria principaliter notare. Primo, quod si quis stipule/tur operas pro se et heredibus, intelligitur de primis heredibus tantum: non autem de heredibus heredum: vt est text.in.l.scien/dum.allega.in gloss. Limita in operis obsequialibus.l.sed si hac. §.liberos.ff.de in ius vocan.fm Barto.et docto.hic et in.d.l.liber/ti. Barto.in.l.si sic.circa finem.ff.de verborū.obligatio. Secun/do habes ex gloss. qđ si patronus stipuletur operas pro se et filijs: filij equaliter succedunt: etiā si essent inequaliter instituti, vel ab/
33 stinerent ab hereditate. †Istud facit fm Barto.hic in vltima co/lum.ad quotidianam decisionem: quod si aliquis acquisiuit em/phiteosim. Adde tu vel feudum pro se, filijs, et nepotibus, qđ filij equaliter succedent in tali emphiteosi vel feudo mortuo patre: quamuis pater in testamento tales filios inequaliter instituerit: vel etiam dato quod filij repudient hereditatem patris. Ratio est, quia pater censetur stipulatus filijs vt filijs, non autem filijs vt heredibus.l.si tibi.§.si pactus.cum gloss. et ibi docto.ff.de pact. Adde qđ idē qđ hic tenet idem Bart.in.d.§.si pactus.circa fin. et in.l.qđ dicitur.in pe.colum.vbi Ang. Imo. et reliqui Moder.ff.de verborum obliga. et in.l.vt iurisiurandi.§.si liberi.ff.de oper. liber. Bal.in.l.ij.in.xvij.q.C.de iure emphi. Specu.in ti.de loca.§.nunc aliqua.in versi.lxxviij.et in versicu.clviij.bene facit quod singula/riter vult Bart.post Dy.in.l.item videndum.§.fi.ff.de petitio.he/
34 redi. †qđ si frater fecit quittationē fratri, de omni eo quod posset petere in hereditate paterna, per hoc non impeditur petere feu/da: vel partem possessionum emphiteoticarum: quia non petun/tur tanqđ ex hereditate paterna. idem tenent Ange.et Bald.ibi: et Bald.in.l.j.in.ij.q. ff.de re.diui.et disputat idem Bald.in aut. si quas ruinas.C.de sacrosan.eccle. et no.per bonas rationes Bal. in consi.cccclxxvij.prime partis incip.quedam puella.in vlti colū. late Albe.de rosa.vbi ponit totum consil. Dy.in.l.tres fratres. ff. de pac.quod extendit singu.bal.in.c.j.in.iij.colū. An agna.vel fil.etiam si talis renuntiatio hereditatis paterne fieret cum iura/mento. ex quo secundū eum potest adhiberi noua cautela nō co/gitata per alium (vt ipse dicit) per quam filius non tenebitur ad credita patris, quod repudiet hereditatem patris: et postea acce/ptet emphiteosim vel feudum. Ego limito sing.nec ab alio vnqđ audiui: vt predicta procedāt, quando filius renuntians promittit nihil plus petere de hereditate paterna: secus autem si filij repu/
35 diarent bona paterna per dictionem bonam. †Quia appellatio/ne bonorum bene continetur emphiteosis.l.bonorum appellatio. ff.de verborum significa.ita singu.tenet. Specu.quem nemo vnqđ ad hoc allegauit in titu.de loca.§.nunc aliqua.in versi. clvij.ad fi. Item limito decisionem Bartol.cum concordantijs preallega. vt procedat in terminis in quibus loquitur Bartol.quando pa/ter esset stipulatus emphiteosim pro se et filijs: secus autem si co/pulatiue esset stipulatus pro se et filijs et heredibus.tunc copula/tiue vtrunqđ requireretur, vnde si tunc renuntiaret hereditati pa/terne, non posset emphiteosim retinere fm Bar.in.d.l.vt iurisiu/randi.§.si liberi.sequitur Bal.in.l.tale pactum.§.fin.in princ. per illum tex.ff.de pac. Ang. Rapha.cu. et alij Moderni in. l.gallus. §.etiam si parente.ff.de liber. et posthu. Salicet.in.l.ij.in.xx.q.C.de iure emphi. Ioan.de imo.in.c.potuit.de loca.et in.l.ex facto. ff.de here.instituen. et latius in.l.qđ dicitur.in.viij. et.ix.col.vbi Alexā.ff. de verbo.oblig. Pau.de ca.in.l.si mihi et titio.eo.titu.in. l.filiusfa/milias.§.cum quis.ff.de lega.j. et in.l.ex facto.§.fin.ff.ad trebelia. Alexan.imo.in consi.xliij.incipien.viso themate suprascripto.in j.colum. et in consi.cxxvij.incipi.consideratis verbis instrumenti. in.xij.colum. et in consi.cij.incipien.viso dicto themate.in.j.colū.ad fi. et duabus sequen. et in consi.clxxxviij.incipien.viso processu cau/se vertentis inter Antonium.in.j.col. et in consi.iiij.incipi.visis sub/tilissimis dubitationibus. Et ita est communior sentētia: et in spe/cie ad terminos nostros ita tenet do. Alexā.in cons.xix.v.volumi/nis incip.super eo de quo queritur visis instrumentis.in vlti.colū. a
Confirmatur ista opinio, qđ si feudū sit acquisitum pro se et heredi/bus nunqđ tale feudum transit ad agnatos nisi sint heredes acqui/rentis, ita notab.determinat Iaco.de bel. et Alber.in.c.j.de eo qui sibi aut here.suis masculis. And.de iser.in.c.j.§.sed hoc quoqđ.de succes.feud.in ca.j.an agna.vel fil. Alexā.consi.ccclxxxv.incipien. ponderatis his que in themate narrantur in.iij.col. imo etiā ius prime geniture habetur iure hereditario. Ita concludit dominus Abbas consi.cx.incipi.vtar in presenti causa.in.ij.col. Oldra.cōsi. xcviij. Reperio etiam predicta limitari per Paul.de cast.in.l. ex facto.§.fi.per gl.ibi.ff.ad trebel.vbi dicit Paul.de ca.quod est sua nouissima cogitatio et credit verissimam: qđ predicta doctrina pro/cedat, quādo pater acquisiuit feudum pro se et liberis et heredib⁹: tunc copulatiue requiritur, quod sint liberi et heredes: ita Barto. in locis preallega.sed si in instrumento solum diceretur: qđ acqui/rit emphiteosim vel feudum pro se et heredibus: illa dictio heredi/bus: intelligitur idest filijs: gloss. est ibi ordinaria et sic liberi ad/mitterentur licet non essent heredes. Et secundum istam decisio/nem amplia doctrinam Barto.vt procedat non solum in termi/nis in quibus loquitur quando acquisiuit pro se et liberis: quod

[a] Cōducēs aduocatum. adde Ioan. an. in regu. la cōtract⁹. de regu.iur. lib.vj.i mercurialibus.

liberi veniant: dato ꝙ nō sint heredes: sed etiā ꝓcedat quādo pater acquisiuit pro se ꝛ heredibus. Et si diceres, nōne ista decisio Pau. cōfunditur per illud qđ supra dictū est respondeť ꝙ illa prima decisio ꝓcedit respectu agnatorū, vbi dictio heredibus: quāuis sit de per se posita, tamē nō pōt intelligi id est liberis. glos. est ordinaria in illa. l. ex facto. §. fina. ¶ Tertio principaliter habes ex gloss. ꝙ si patronus stipuletur operas officiales sibi, tales opere pro tēpore preterito transeūt ad liberos etiam non institutos: non autem ad extraneos etiam lite contestata nisi condemnatio facta sit. Artificiales vero ꝛ sic reales opere nedum transeunt ad filios sed etiam ad extraneos: vt habes in glos. Et ꝑ ista cū laude dei remanet expeditus presens. §.

1 ☞ Casus in quo habet locum repetitio lꝫ solutio nō sit facta ꝑ errorem.

2 Eadem solutio nō potest operari liberationem, ꝛ inducere repetitionem.

Si decem. Si soluať pars vnius ex rebꝰ alternatiue debitis an inducať repetitio: vľ contingat liberatio, posterior solutio declarabit. hoc primo. Et in obligatione alternatiua si soluať pars in diuersis rebꝰ nō inducitur liberatio obligatiōis, etiam in diuersis heredibus. hoc dicit vsqꝫ ad
1 fi. legis. ¶ † No. ex hoc tex. casum in quo cōpetit cōdictio indebiti ad repetēdū solutū, quauis solutio nō sit facta per errorē, ꝛ super hoc Rapha. fulg. multū dubitat ꝛ relinquit cogitādū, qꝛ ꝭm eum ad hoc vt habeat locū cōdictio indebiti, duo copulatiue requiruntur. primo ꝙ indebitū sit solutum: scđo qđ sit solutū per errorem: vt patet per discursum titu. tu responde qđ requiriť solutionem fieri per errorem quia si fieret a sciente induceretur donatio l. j. ꝛ ibi dixi. š. eod. tunc enim requiritur error vt excludatur presumpta donatio: sed in hoc text. vbi solutio de quinqꝫ fuit facta a sciente, non pōt cadere presumptio donationis si postea soluatur stichus possunt repeti prima quinqꝫ, que nunc sunt effecta indebita, quāuis error nō interuenerit: facit tex. in. §. j. vbi Bar. ꝛ alij.
2 š. ea. l. ¶ † Scđo no. ex text. ibi, nam si liberor. ꝙ eadē solutio, non potest operari liberationē ꝛ inducere repetitionē: facit. §. si centū. š. ea. l. ꝛ tex. in. l. cum is. §. j. j. eo. ꝛ. l. qui hominem. §. fi. ff. de solutio. nisi diuersis respectibus. text. est ꝛ exemplum in. l. in numerationibus. ff. de solu. ¶ Ultimo per hunc text. decidit pulchram questionem Bald. in. l. j. in. xiiij. q. C. de his que pene nomi. ꝙ si testator grauauit heredē ꝙ intra mensem daret decē titio: alias titius haberet talem fundū, qđ si heres soluerit nouē tantum, potest titius restitutis illis nouē habere fundum inuito herede per hunc tex. refert ꝛ sequitur Pau. de ca. in. l. v. §. fi. in vlti. col. per gloss. ibi quā ad hoc ponderat. ff. de verb. obli. Tu cōsydera ꝙ tex. iste venit a remotis, cum hic esset debitū alternatiuū, qđ non est in questione Bal. nisi Bal. cōsyderauit qđ habet magnā similitudinez cū debito alternatiuo. ꝛ vide qđ decidit Bar. in. l. si insulā. in. iiij. q. ff. de verbo. obli. ¶ Glos. in ver. nō perimi. Diuidiť in tres partes. Primo opponit cōtra tex. ꝛ tripliciter soluit sed nulla earum est bona. Scđo allegat cōcordantes ad text. Tertio opponit contra tex. ꝛ bene soluit. Scđo ibi: cum hoc aūt dicto. Tertia ibi: itez cōtra infra de solutio. Circa primā partem dic, qđ prima solutio gl. nō valet, qꝛ ex quo perimit partem: ergo negat totū peti posse per regulam. l. maritus. C. de procurat. ꝛ. l. cum pretor. ff. de iudi. Scđa solu. glo. qđ ibi sit defunctio legis nihil valet, qꝛ illo modo tex. esset de indubitabili. Tertia solutio destruit illum text. vnde vera solutio scđm Pet. de bellaperti. ꝛ doc. qđ iste text. loquitur in vera solutione: vbi solutis quinqꝫ si cōtingeret liberatio in illis quinqꝫ posset postea soluere partem stichi. Et sic sequeretur absurdum ꝙ deberet habere solutionem in parte vtriusqꝫ, contra mentem contrahentiū: ꝛ cōtra. l. in executione. §. pro parte. ff. de verb. obli. lex contraria loquiť in acceptilatiōe: ꝛ sic, in ficta solutione: vbi creditor nihil recipit: vnde si postea soluať pars stichi illā solam habet ꝛ sic cessat absurdum. d. §. pro parte. Et per hec remanet expedita ista lex.

1 ☞ Ratione contractus vel quasi, quis sortitur forum.

Qui loco certo. Bart. dū vult declarare istā legē eā multum intricat: ego planius declarabo ꝙ ipse facit. ꝛ hoc dicit. Putatiuus debitor soluēs in aliquo loco indebitum, pōt illud quocūqꝫ loco repetere: etiaꝫ vbi soluit. h. d. Et rationem dubitādi ponit glo. qꝛ nō erratū quo ad cetera loca: vnde videbitur qđ in ceteris non possit repetere. ¶ In text. ibi. quolibet loco repetet. intellige ꝭm gloss. etiam in illo loco in quo soluit indebitum dato qđ aduersarius suus in illo loco alias non sorti-
1 retur forum. nec ratione domicilij nec aliter. † Et scđm istuz intellectum erit hic tex. quē millies allegamus ad hoc, qđ quēadmodum ratione contractus celebrati in certo loco quis efficiť de foro illius loci. l. heres absens. §. fi. cum gl. ff. de iudi. c. fi. vbi late ca-
a nouisse. de fo. compe. ita quis sortiť forum[a] ratione quasi contractus celebrati in certo loco: scitis bene qđ per solutionem indebiti quasi ꝯhiť. l. si in area. j. eo. §. itē is cui indebitū. insti. de oblig. que ex quasi cōtra. nas. Istam opi. ꝛ istum intellectū gl. reprehendūt subtiles vltramontani, ꝛ cū eis tenet Guili. de cu. Andr. de pisis: Rapha. ꝛ Albe. de ro. hic: qui tenuerūt ꝙ licet rōne cōtractus celebrati in certo loco quis efficiať de foro illius loci, tamen ratione quasi cōtractus nō sortiť forum, ꝛ mouenť ipsi, que est ratio quare cōtrahendo quis sortiť forum illius loci est: qꝛ dicitur tacite cōsentire. l. j. ff. de iudi. sed quando quis soluit indebitum per errorē: error remouet consensum. l. si per errorē. ff. de iurisdi. om. iudi. sed sine cōsensu. expresso vel tacito nō contrahitur forū. ergo ꝛc. ¶ Scđo probant sic: nam solui tibi indebitum per errorem, ago ad repetendum indebitum. eo ipso qđ repeto improbo illum quasi contractum, si improbo quomodo possum dicere qđ ex illo quasi contractu tu sortiaris ibi forum: isto modo allegarē cōtraria, quo casu non essem audiendus. l. j. C. de fur. ¶ Tertio ꝛ fortius allega. text. qui vere summe stringit in. l. ij. C. vbi ꝛ apud quos. vbi est text. pone nos facimus trāsactionem, propter quā solui tibi in ista ciuitate cētum, postea qꝛ sum lesus peto restitui in integrum ꝛ volo repetere: vult text. ꝙ debes petere vbi habes domicilum, ꝛ nō vbi fuit solutum: est verum ꝙ proprie nō loquiť in quasi cōtractu sed in distractu potius, quia ꝙ diciť in loco cōtractus sortiť quis forum, est verum si agať ad eiꝰ obseruationē: secus si ad eius rescissionem ꝛ distractum: ꝛ ita ibi not. ꝛ summe cōmendant Bald. ꝛ Paul. de ca. post Guil. de cu. illum textum. ¶ Quarto pro eadem parte allegatur text. qui fecit doct. multa dicere in. l. exigere dotem. ff. de iudi. vbi forensis accepit vxorem hic: ꝛ dicit ibi tex. ꝙ debet exigere dotem in domicilio mariti nō vbi factus est distractus, ꝛ propter hoc intelligunt text. nostrum ibi: quolibet loco repetet, veruz est, quolibet loco habili: vbi recipiens sortitur forum ratione domicilij vel ratione incolatus vbi habitat, sed nō posset ratione quasi contractus in loco vbi quasi cōtrahit cōueniri. Et posset cōfirmari, qꝛ nō est licitū arguere a cōtractu ad quasi ꝯtractū vt patet ex dictis bar. in. l. apud iulianum. §. fi. ff. ex quib. cau. in pos. ea. que tamen non est sine dubitatione: per ea que not. ipse Barto. ꝛ Moder. in. l. mutum. §. j. ff. de acquiren. heredi. pro ista opin. vltramontanorum videtur facere illud qđ per istam. l. dicit Bald. in. c. dilectus. ij. in fi. de rescri. vbi querit, an in loco solutionis erronee contrahatur nouum forum, dicit ꝙ nō. prout decidit ista no. lex ꝭm eum. Quid tenendū teneo sententiam glo. nostre, quā tenent citramontani omnes: ꝛ est vera, ꝙ quemadmodum quis sortitur forum actione contractus, idem sit ratione quasi contractus: ꝛ nō eundo per mendicata suffragia. Pro ista parte stringit multum tex. i. l. omnem obligationem. ff. de iudi. vbi dicit text. per cōtractum quis sortitur forum: quomodo intelligimus cōtractum: dicit tex. omnem obligationem pro contractu habendam: vt vbicunqꝫ quis obligetur ꝛ contrahi videatur: sed clarum est ꝙ soluendo inde recipiens obligetur, ideo competit cōdictio indebiti si obligatur: ergo sortitur forum. ¶ Secundo pro eadem parte alleg. text. in. l. j. ꝛ. ij. C. vbi de ratiociniis agi oporteat. per quem tex. corruunt omnia casu fundamenta vltramontanorum. pone gessi negotia absentis vel alicuius pupilli vel infantis, administraui bona quo dicitur quasi contrahi, an tunc ratione istius quasi contractus quis sortiatur forum, ꝛ dicunt illi text. ꝙ sic: ꝛ non potes dicere vt dicunt vltramontani, quod quando quis non consentit tacite vel expresse non sortitur forum, est falsum. patet in furioso in infante in absente, nisi dicas furiosus infans ꝛ similes, bene est verum qđ nullum habent consensum sed tutor ꝛ curator supplent. Ad. l. ij. C. vbi ꝛ apud quos. durum est respondere. Bartol. dicit qđ. d. l. ij. non obstat, quia non negat quin etiam possit cōuenire in loco in quo quasi contraxit. Respondet etiam Bart. qđ ibi loquitur de restitutione in integrum, que non oritur ex nego. gest. ꝛc. sed nihil est: ꝛ ipse reprehendit in. l. si societatem. §. arbitrorum. j. pro socio. in. iiij. colum. in versicu. quero quis erit iudex. dic tamen vt. š. dictum est. Non obst. d. l. exigere. quia varij intellectus dantur: magis cōmuniter teneť quod ibi speciale est in dote. Uel ꝛ secundo respondet glos. ibi que in hoc est singu. ꝛ dicit qđ bene ibi fuit tactum instru. tamen contractus ꝛ solutio fuit facta in alio loco: et sic ibi est glos. ꝙ per instrumen. solum nō sortitur quis forum: vel rūdetur, ꝙ ibi maritus tanꝙ de primo recessurus fecerat cōtractū: quo casu quando quis facit cōtractū tanꝙ de primo recessurus, nō sortiť forū. tex. est in. l. heres absens. §. fi. ff. de iud. Ex istis ergo cōcludo cōem sniam esse ꝙ quēadmodū ratione cōtractus quis sortiť forū in loco celebrati cōtractus: idem etiam est ratione quasi ꝯtractus quis sortiť forū in loco in quo quasi cōtrahit. ꝛ ita etiam tenet do. Anto. de but. in. c. fi. in. ix. col. de fo. compe. vbi etiā ꝑ eum quid de distractu. Intellige tamen verū si ibidē inueniatur: alias non habet locum remissio: quia nō possem eū citare Mediolañ. vt compareret in ista ciuitate vbi ꝯxit vel distraxit

c. romana.

a ¶ Quis sortitur forum. Adde Bal. in. l. j. C. vbi ꝛ apud quē. Bal. in. l. qui certo loco. ff. de ꝯdi. inde. doc. in. c. ex pte. M. de resti. spo. doc. Mod. j. c. j. de spōsa.

c.romana.§.contrahentes.de fo.compe.in.vj. licet Barto.in.l.j.ff. si quis in ius vo.non ie.per glo.ibi dicat no.q si qs renūtiaret privilegio fori q tunc in contractibus habeat locum remissio:ideo si aduena hic contrahat & sit in alia ciuitate,tamē potero eū cōuenire vt hic cōpareat,licet cōiter doc.ibi. sequantur Bart.in.l.cū archimedorā.C.vt in pos.leg.& Abb.in.c.si.de foro compe. tamen an sit verum ibi plene examinaui & tenui contrarium.

1 Debitor absolutus per sententiam non repetit.
2 Quid inter virum & vxorem.

1 Iudex. †Hoc dicit,Debitor absolutus p sniam si soluat non repetit.Et dū text.dicit sua sponte intellige.i.nō coactus in iudicio:errabat tamē q2 si sciēter soluisset tex.nō haberet dubitationē. Sed contra non habem⁹ regulā:q si qs in veritate sit debitor naturaliter & ciuiliter,tamen sit tutus excep.perpetua, si soluat pōt repetere.l.si non sortē.§.indebitum.&.§.adeo.s.eo.modo eram debitor tuus naturaliter & ciuiliter fui absolutus per sniam que tollit tantum ciuilem,& sic sum debitor naturaliter tm̄. gloss.in.l.j.s.eo. habeo exceptionē perpetuam & fauorabilem.s.rei iudicate et tantuz naturaliter teneor:ergo multo magis debeo posse repetere q quādo eram obligatus ciuiliter & naturaliter. Bar.& sequunt cōmuniter omnes respōdet:q ideo istud est,quia erā tutus exceptione inducta ad rigorem iuris conseruandum:errant quia ipse Bart. sibi contrarius in.l.j.in penul. col.s.eo.& in.l. cum quis.C.de iur.et fac.igno.reprehendit glo.dicens,q exceptio rei iudicate non dicit inducta ad rigorem iuris cōseruandum:& dicit quod exceptio inducta ad rigorem iuris conseruandum,est exceptio litis finite:instantie,& similium:de hoc non tango hic:dicam late in.l.iulianus
2 verum debitorem.j.eo. †Et no.q ista.l.non habet locum in sententia lata inter personas inter quas est donatio prohibita,vt inter virū & vxorē:quia si sit lata sententia p vxore absolutoria viro non opponente posset eam exceptione repellere tamen sententia valet:sed non impediet repetitionem soluti.casus est singu. in.l.si sponsus.§.si vxor.ij.ff.de do.inter vi.et vxo. Bal.in.l.cū allegas.C. de vsur.& Ludo.roma.in sing.ccviij.tu scis quod donatio.

1 Pupillus et alie persone hic enumerate an solutū repetant.
2 Pecunia dicitur de rebus que seruando seruari non possunt.
3 Que sint res que seruando seruari possunt.
4 Restitutio in integrum cuius sit nature.
5 An pupillus sine tutore obligetur naturaliter.
6 Restitutio in integrum an requiratur in hac.l.

Interdum. Ista lex scdm Bart.est multū subtilis et bene glossata et posset repeti. Premitto q legitur duobus modis:vno modo scdm gl.& vltramōtanos q hic requiratur resti. in integ.& tenendo istū intellectū succedunt quinqz principales opi. de quib⁹ dicetur in gl. Prima est opi.q ista resti.in integ.cōpetat ad ipsam condictionē indebiti. Scdo fm Iaco.but.q restitutio in integ.cōpetat ad ipsam rem,& nullo modo ad cōdictionem indebiti:& sic intelligit text.condictio.i.restitutio in integ. Tertio mō intelligit fm. Iac.de are.q tex.iste loquat qñ cōpetat restitutio in integrum ad obligationē naturalē. Quarto mō secundum ipsum Iac.de are.& vltramō.q tex.iste loquat quādo solutū est debitum ciuiliter tantū. Quinto modo fm Ray.& Sali.q restitutio competat ad ipsam solutionem iuncta cōsumptione,cū in his pupillus sit damnificatus. Intellectū Pla.tenet effectualiter Bartol. declarando vt hic,per eum:& predicta habes hic relata per Bart. Item aduerte q dum Barto.refert intellectū Iac.de are.tenentis,q in hac.l.resti.in integ.cōpetat ad naturalem obligationem, cum alias de iure cōmuni nō esset succursum minori aduersus naturalem obligationem:cū ista naturalis impediret repetitionem, alias aūt cōtra naturalē obligationem nō restitueretur minor: vt hic latius per Bar.qui dicit q iste intellectus Iaco.de are. est verus in se,sed minus restringit hunc text. Tu dic q etiā non est verus in se:quia imo minori est succursum aduersus istam obligationem naturalē absqz restitu.in integ.& sic de iure cōmuni: ergo restitutio non est necessaria:q sit succursum patet,q2 non est verū: q ista naturalis impediat repetitionem,q2 quāuis naturalis impediat repetitionem quādo agitur ad petendū:tamen secus est quando agitur ad repetendum vt hic per ipsummet Barto.& per glo.& Bart.in.l.cum his.§.j.j.eo. An tamen istud vltimum sit verum,non pono nunc pro constanti: sed.j. in loco suo videbimus. Secundo modo legit fm Pla.& cōmuniter citramontanos,q in ista.l.nulla requiritur restitutio i integ.& sine dubio illa est propriē mens istius tex.& cum laude dei Pla.dicit semel veritatē. Diuiditur ista lex in duas. In prima ponitur dictum in genere. In secunda declarat in specie,secunda ibi:vt puta si pupillus.hoc dicit. Persone hic enumerate repetunt indebite solutum per condictionem indebiti in casibus vbi alius nō repeteret.h. d.ista subtilis lex. Gloss.magna in verbo non ambigitur.ista gloss.scdm omnes & in specie Pau.de cast.est multum difficilis et intricata et male & inordinate procedit:et difficilis debuit videri iuuenib⁹. Pro introductione istius glo.primo premitte vnum,quod ista gl. opponit contra tex.arguendo a partibus sufficiēter enumeratis: & doc.dum referunt glo.referunt q glo.respondeat vni parti tantum illius argumenti,& non aduertunt q gl.respōdet ad vtranqz partem argumenti:sed non simul & semel:sed vnam partem solutionis ponit in vno loco:aliam in alio loco:& ego eam declarando simul iungam. Ideo magistraliter diuiditur ista gloss.in octo partes principales. In prima glos.oppo.contra tex.arguendo a partibus sufficienter enumeratis,& respondet ad secundā partem argumenti. In scda glo.continuatiue loquendo:et istud est qd decipit lectorem opponit contra tex.& soluit,q in hac.l. requirat restitutio in integ.& glo.fatetur q est verū,illa secunda est ibi,pupillus vero repetit. In tertia in qua etiam glo.cōtinuatiue pcedit que est ibi,& fm hoc non ob.glo.reuertit ad primum cōtrariū & respōdet ad primam partem argumenti ponendo etiam aliam.sol.et ideo ista tertia pars debet simul iungi cum prima:& si simul iungeret ista glo.esset in triplo clarior. In quarta que est ibi:sed secūdum q hanc legez modo intellexi glo.tenendo illud qd tenuit in secunda parte & in secunda oppo.scz q in hac.l.requiratur restitu.in integ. contra opponit q2 fm hoc nō esset differētia inter pupillū & adultum:cum adulto etiam debeatur restitu.in integ.& gl.fatet dicens q illud qd text.dicit de pupillo dicit gratia exempli. In quinta que est ibi:sed opponitur.glo.ad idem oppo.& soluit q2 si in hac.l. requireret resti.in integ.sicut minor restitueretur:ita restitueretur aduersarius ad obligationē naturalem primā:& illa naturalis solet impedire repetitionem contra tex.nostrum:& respondet glo.in effectu qd naturalis obligatio est potens ad restōnem,est verum quando non agitur de repetendo indebite solutū. In sexta que est ibi:patet ergo naturale debitum.glos.refert secundū principalem intellectum Placen.et verum q in hac.l.nulla requiratur restitutio in integ.& illum intellectum reprehendit respondendo legibus allega.per Placen. In septima ibi,si autem furiosus. gloss. oppo.contra text. equiparantem furiosum et prodigum pupillo cum sit magna differentia et respondet faciendo contrarium. In octaua & vltima ibi:& facit ad hanc.l.gloss.allegat vnum tex.concor.ad.l.nostram.

1 †Nunc expedio primam et tertiam partem simul:et oppo. q pupillus et alie persone in text. enumerate non possint plus repetere per cōdictionē indebiti q alie psone maiores:cuius cōtrarium dicit text.& arguo sic,aut enim pupillus soluit debitum:aut indebitum:si soluit debitum & sequatur cōsumptio pecunie,pupillus liberatur & vendicare non pōt,quia cōsumptio tantū operat quantum translatio dominij a princ.text.est in l.non omnis.§.si pupillus.s.si cer.petatur.text.est in.l.qd si forte.§. fina.ff.de solu.& tamen tex.noster dicit contrarium ergo male.aut vis intelligere text.q pupillus et similes persone soluerunt indebitum,& tamen q repetant non est speciale in eis:quia etiam maiores repeterent vt toto isto ti.glos.respondet ad vtranqz partem argumenti iungendo primā & tertiā partē:q iste tex.habet locū in vtroqz. Et primo ad scdam partē argumenti,si in ista.l.pupillus & alij soluerunt indebitum q repetant,persona nō facit hoc:etiaz maior pōt repetere.glo.respōdet,q in maiore distinguit an errore iuris,vel facti.item sunt multi casus in qbus maior nō repetit: repetit tamen pupillus & similes persone. Tu dic clarius q in isto ver.stat intellectus tex. Ego respōdeo.q quādo maior soluit indebitum an possit repetere per cōdi.indebi. In maiore fiunt multe distinctiōes:aut soluit ignoranter aut sciēter. Item distinguit:aut soluit errore iuris & non repetit, aut errore facti , & repetit. Itē distinguit an sit oino indebitū:aut debitū naturalr & non ciuilr:vel ecōtra. Itē distinguit aut soluens habebat exceptionē perpetuaz aut tēporalē:si perpetuā,aut fauorabiliorem aut odiosam.in hoc seruit nobis ista.l.q pupillus & alij hic enumerati semper sine aliqua ex istis distinctionibus repetāt:quia in eis non est dare scientiam vel ignorantiā, etiā in eis non credit sciētia iuris:ideo nō distinguitur an errore iuris vel facti soluerit. Ad primam partē argumēti doc.non aduertunt:sed gl.respōdet.j.in tertia parte et respōde cōtra:quādo pupillus sine tutore soluit,donec pecunia extat pōt eam vendicare:si sit cōsumpta recōciliat solutio, acsi a pncipio esset translatū dominiū & pupillus liberaret,iuribus allega. in gl.& tamen tex.dicit q repetit. Respondet gl.in tertia parte,qñ debitum pupilli fuisset efficax:& sic debitum naturaliter & ciuiliter & sic verū debitū & proprium,tunc pcedunt contraria:q2 consumptione liberat & non potest cōdicere:q2 interest sua q nō possit repetere & q operet translationez dominij vbi subest equitas:alias non. Nos vero loquimur vbi debitū erat naturaliter tantuz,& sic non erat efficax:ideo pupillus pōt repetere,quia non interest sua q reconciliet solutionē ɔsumptio:& operetur trāslationē dominij. isto modo habetis declaratam primam et tertiam partem gloss. Sum in scda parte gl.ibi, pupillus vero.in qua glo. opponere

vult cōtra tex.generaliter disponētē.ꝙ persone pupilli ⁊ aliarum
personarū in tex.positarū facit esse locū cōdictioni que locū alias
nō haberet.Contra etiā si minor indebitū soluat,ita demum dat
sibi cōdictio ad repetendū mediante tamē restitutiōe in integrū.
l.illud.in princ.que parum facit.ff.de mino.expressius in.l.fi.C.si
aduer.solu.⁊ expressius adhuc in.l.si eius.§.⁊ si eius.ff.ad trebel.
de quo dicetur.j.vbi expresse cauetur ꝙ opus est restit.in integr.
ad hoc vt minor possit indebitum solutum repetere:propter hoc
ista glo.in hac scda parte aggredit̃ primū intellectum huius le-
gis:qui est,ꝙ in casibus in quibus minor non habet condictionē
indebiti ad repetendū:pupillus ⁊ alie persone in text.enumerate
non habent nisi mediante resti.in integ.Et ſm istum intellectum
gloss.fatet̃ cōtraria ⁊ per illa suppleat̃ illa.l.⁊ sic ꝙ in ista.l.requi-
ritur restitutio in integrū,iste est intellectus quē gl.tenēt.¶ Cō-
tra istū intellectū duo obstant,que glos.ponit in quarta ⁊ quinta
parte.Primū est,si in ista.l.requireret̃ resti.in integ.certe non so-
lum pupillus:sed etiam maior pupillo,minor tamē.xxv.ann.per
restitutionē in integ.habeat condi.indebi.aduersus quodcunq;
indebitum.text.est in.d.l.fi.C.si aduer.solutionem.glos.fatetur ꝙ
ista.l.habeat locum,non solum in pupillo sed etiam in adulto:et
ꝙ illud qd dixit text.de pupillo,dixit exempli gratia:qd pro cer-
to est absurde dictum,qr ista.l.ꝙ dixit in pupillo ⁊ similib9 dixit
ad denotandum secus esse in maiore:dicit tamē glos.ꝙ differētia
est inter pupillum ⁊ adultum:quia si pupillus sine tutore soluat
pecuniam ⁊ extet,non transfert dominium:imo potest eam ven-
dicare,vt dicit tex.adultus autem si soluat pecuniam sine eius cu
ratore transfert dominiū,⁊ nō pōt eam vēdicare,sed bene potest
2 repetere mediante restitu.in integ.†Et ex ista differentia colligit
subtiliter Bar.ꝙ pecunia dicitur de rebus que seruando seruari
nō possunt,probat sic:nam si pecunia esset de rebus que possunt
seruando seruari:nos habemus regulam ꝙ adultus habens cu-
ratorem sine eo nō potest trāsferre dominiū alicuius rei que ser-
uando seruari possit vt.j.dicam:⁊ glo.nostra vult ꝙ trāsferat do-
minium:pecunia ergo est de rebus que seruando seruari nō pos-
sunt:vt etiam plene tenet glo.vt plene Bar.⁊ omnes in.l.j.§.fuit
3 quesitū.ff.ad treb.†Et debetis scire que sint res q̄ seruando ser-
uari non possunt:scitis enim ꝙ possunt intelligi dupliciter.Pri-
mo,ille res que nō possunt seruari vltra tres annos quin corrum
pantur:ille enim dicuntur que seruando seruari nō possunt vno
modo,vt est in quantitatibus vino oleo frumento ⁊ similibus.ita
declarat glo.in.l.j.C.si aduer.vsucap.⁊ isto modo nō intelligimus
nos:qr pecunia posset seruari in capsa per mille annos qd nunꝙ̄
corrūperet̃.Alio ⁊ scdo modo,ille res dicunt̃ que seruādo serua-
ri nō possunt:quādo conseruando rem ad illum vsum ad quē est
naturaliter destinata,nullum cōmodū ex illa re potes reportare.
Exemplū,si quis habeat possessionem,certe ſm vsum naturalem
possessionis,potest omni anno percipere emolumentū,sed si quis
vtat̃ pecunia ad vsum destinatū nullum cōmodū ex ea percipere
pōt licitum,qr vsure illicite sunt.Et ꝑpterea est de rebus que ser-
uando seruari nō possunt,quia si expendis eam ad vsum destina-
tum,desinis habere eam:isto modo intelligit gl.nostra.Et si in-
telligis glo.de iure digestorū,est de indubitabili:qr minor habēs
curatorez prohibeatur tantum alienare predia vrbana ⁊ rustica.
l.j.⁊ per totum.ff.de re.eorum.Sed hodie de iure.C.per .l.lex que
tutores.C.de admi.tuto.generaliter restricta est potestas:vt non
solum predia:sed nec nullam rez minor possit alienare que seruā
do seruari possit:⁊ isto modo gloss.not.quia apparet ꝙ pecunia
nō est de illis rebus:ideo bene eam potest alienare:⁊ glo.vere nō
bene satisfacit huic oppositioni.et sic glo.in.d.l.j.§.fuit quesitum.
reputat̃ ad hoc esse singu.per Bald.in.l.si curatorē habens.C.de
in integ.resti.mino.per Ang.in.l.j.in.iij.col.ff.sol.mat.habes hic
glos.consociam.idem tenent Bar.⁊ Lud.in.l.si ex legati causa.ff.
de verb.obl.do.Abb.in.c.nulli.in vlti.colū.de reb.eccle.non alie.
Adde etiā ad suprascriptā rationē pro eius confirmatione Fran.
de are.in.l.diuortio.§.interdum.in.v.colū.ff.solu.matri.vbi dicit
qd ideo pecunia dr esse de rebus que seruando seruari non pos-
sunt:quoniā faciliter expendit̃ ⁊ mixta cum alia pecunia consu-
mitur.l.si alieni nūmi.ff.de solu.Adde etiam bene facere illud qd
dicit Arist.iiij.ethicorū.ꝙ vsus pecunie videt̃ esse consumptio et
datio:acceptio aūt ⁊ custodia,possessio magis est.he enim solēt
(vt Basili9 inquit)alarū more ab vno in aliū cōmutari.Et ideo
in isto articulo dic vt per doc.maxime Alexā.de imo.in.d.§.fuit
quesitū.⁊ in.d.l.si ex legati causa.qui tradūt duas limita.⁊ adde
ꝙ.l.iulianus scribit.ff.de peti.here.quā dicit do.Alexā.allegari
per nōnullos imperitos in.d.§.fuit quesitum.vbi videt̃ ꝓbare pe
cuniā regulariter esse de his que seruādo seruari possunt dum di
cit:qd enim si pecuniā eligat actor que seruari non pōt cogitabi
tis.Scda oppo.glo.est ibi sed opponit̃ in.v.parte.nā si in ista.l.re
quirit̃ resti.in integ.aduersus solutionē pecunie factam a pupillo
4 nos habemus regulā†ꝙ resti.in integ.est istius nature,ꝙ repo
nit omnia in prestinū statū.l.qd si minor.§.restitutio.ff.de minor.
sicut ergo minor restutuit̃ aduersus solutionem:ita aduersari9
restituitur aduersus debitum naturale qd erat ante solutionem.
Mod.sic,si minor volet repetere,aduersari9 opponet exceptio-
nem compensationis,ad qd est potens naturale debitum.l.etiaz
qd natura debet.ff.de compensa.si ergo in hac.l.requireret̃ resti-
tu.in inte.certe obligatio naturalis restitueret̃ aduersario:quō
ergo posset repetere,qr ipse opponeret exceptionem debiti natu
ralis.respondet no.gl.nostra,⁊ ad hoc eā allegamus tota die:qd
naturalis obligatio est potens ad cōpensandū:qd tamē est verū
quādo agit̃ ad petendū,sed quādo agit̃ ad repetendū:naturalis
obligatio non est potens ad cōpensandū:declaro.tu debes mihi
naturaliter centū,ego debeo tibi naturaliter ⁊ ciuiliter alia cen
tuz:tu petis a me ista centū quia agit̃ ad petēdū:naturalis obli-
gatio est potens ad cōpēsandū:ita loquit̃.d.l.etiam qd.Sed vbi
agit̃ ad repetēdum tūc nō potest opponi cōpensatio:quia tūc le-
ges que disponūt quod posset repeti essent frustratorie:si posset
opponi compēsatio.Item quādo agit̃ ad repetendū est quodaz
modo quedam species spoliationis:vt dicit Bart.in.l.cum is.§.
j.j.eo.quēadmodum ergo nō potest spoliato obijci exceptio com
pēsationis:ita nec repetēti.ita etiā dicit gloss.in.d.l.cū is.§.j.j.eo.
⁊ ita omnes transeunt.Ego puto ꝙ oppo.gloss.inepte sit forma-
ta:⁊ sic nō expedit dare solutionē gl.⁊ ꝙ inepte hic loquat̃ de cō-
pensatione:⁊ inuenio ꝙ Barto.met.in.l.procurator ad exhiben-
dum.in vlti.col.§.j.ff.rem rat.habe.sic declarat ⁊ bene,ꝙ in illis
legibus gl.⁊ doc.inepte locute sunt de cōpēsatione:qr ad hoc vt
cadere possit cōpensatio requiritur qd sint duo credita diuersa-
hincinde.sed in proposito nostro nō est dare nisi vnum creditum
a pupillo ex quo pupillus tenet̃ tantum naturaliter:ergo cū sit
tantum vnum creditum:inepte facimus mētionen de compen.
Et si dicis imo sunt duo credita,pone pupillus tenebat̃ mihi na
turaliter tātum,ecce vnum creditum:pone qd ipse pupillus sol-
uit mihi sine tutore,ego obligor sibi naturaliter ⁊ ciuiliter,ecce
scdm creditum:ergo cadit compensatio:respondet ibi Bart.qd
cadit tamē circa idem creditum.Et ideo puto qd glo.melius di-
xisset si dixisset,licet obligatio naturalis nō sit potēs ad agendū:
tamē est potens ad retinendum,nō dico ad compensandum:ta-
men quia etiā ista solutio videt̃ aliqualem violētiam litere face-
re:propterea Jac.de are.⁊ vltramontani quos late refert Bart.
hic:intelligebant istam legem alio modo,ꝙ ista lex loquatur nō
quando erat debitum naturaliter tātum:qr obstaret cōtrarium:
qr obligatio naturalis est potēs ad impedien̄ repetitionē:ita in-
telligebāt ipsi,quādo debet̃ ciuiliter tm̄:⁊ nō est potēs ad exigen-
dum.exemplū dicūt in eo qd debet̃ ex testamēto nō solēni.Nam
fuerūt in ista sentētia,qd in eo qd debet̃ ex testamēto etiam solēni
nō oriat̃ obligatio naturalis sed tm̄ ciuilis,que est potēs ad agē-
dum.sed ex testamento nō solēni,orit̃ ciuilis tantum que non est
potens ad agēdum.ꝓbant sic.nam naturalis obligatio est de iu-
regentium.l.cum amplius.§.is natura debet.j.de regu.iur.tunc
sic,si ex testamēto oriat̃ naturalis obligatio,etiā deportati essent
capaces testamentorū,cōtra regulam.l.j.C.de heredi.insti.⁊.l.ei
qui.ff.de testa.tamē deportati sunt incapaces tam actiue ꝙ̄ pas-
siue eorū que proueniunt ex testamēto:de quo late per Alex.cōsi.
lxxxiij.colū.j.ij.volu.⁊ per Fulg.in.l.ex hoc iure.in.iiij.charta.ff.
de iusti.⁊ iur.⁊ de ista ciuili que nō habet effectū,puta ex testamē
to nō solēni,vel pro eo qd posset defalcari per falcidiā intelligunt
istā.l.Bar.tamē ⁊ ceteri oēs(reprobata ista sniā)tenēt qd orit̃ ex
testamento perfecto ⁊ naturalis ⁊ ciuilis obligatio:⁊ ex imperfe-
cto tātum naturalis:patet,quia adeūdo heres quasi cōtrahit,ex
quo quasi cōtractu orit̃ naturalis ⁊ ciuilis obligatio.Item testa-
menta inuentione sunt de iuregentiū,patet qr in veteri testamen
to ante dispositionē iuris ciuilis fiebant testamēta,est bene verū
qd solēnitates postea adinuēte sunt de iure ciuili,de quo per glo.
in.l.j.j.de acq.re.do.⁊ per Bart.in.l.j.ff.de acquir.here.⁊ ꝑpterea
vbi testamēta valent solum de iuregētiū vt est in milite:ideo reli-
ctorum in testamento militis deportati sunt capaces.l.nec enim.
§.si deportatus.ff.de testa.mili.sed quādo fit cū solēnitatibus iu-
ris ciuilis,deportati sunt incapaces.ita loquitur.l.j.C.de here.in
stit.⁊ ista est cōmunis sentētia,quā tenent cano.in rubri.de test.⁊
est melior.tex.in.l.testādi.C.de test.cā.vbi Lu.ro.⁊ Moder.late
examināt:solēt disputare Moder.in rubri.ff.de acq.here.Reliu
quitur ergo qd ista.l.intelligit̃ quando pupillus soluit debitum
naturaliter tantū.Unum tamen volo vos scire qr in terminis ne
cessarijs tota die dicimus,qd pupillus contrahendo sine autori
tate tutoris obligat̃ naturaliter.l.j.ff.de noua.debuistis vidisse
in.l.j.ff.de verbo.obli.vbi afferuntur certi casus speciales vbi nō
obligat̃ etiā naturaliter.Ista cōclusio indubitanter ꝓcedit quā-
do esset pupillus carens tutore,tunc contrahendo vel ꝑmittēdo
5 bene obligat̃ naturaliter tantū.†Quid autē si habeat tutorē ta-
lis pupillus,⁊ tamē sine eo contrahit vel ꝑmittit,an obliget̃ na-
turaliter

turaliter. Jaco.de are. Cy.⁊ Ange.in.l.ſi pupillus.in prin.ad le.
falci.⁊ plenius Cy.in.l.j.C.de inuti.ſtipul.tenuerunt ꝙ iſto caſu
pupillus nõ obligetur etiã naturaliter:⁊ ꝓbant ipſi per optimũ
text.nam vos habetis tex.qui vult,qḋ pupillus habens tutorem
ſi ſine tutore aliquid faciat equiparatur prodigo.l.ſi curatorẽ ha
bens.C.de in integ.reſtitu.mino.ſed planum eſt,ꝙ ꝓdigus qui
aliquid ꝓmittit ſine curatore non obligatur etiã naturaliter.l.is
cui bonis.vbi doct.ff.de ver.obli.ergo eodem modo pupillus q
equiparatur in hoc prodigo,ſi habet tutorẽ et promittat ſine tu
tore non obligatur etiã naturaliter.tamẽ cõis ſniã eſt ad oppoſi
tuʒ,ꝙ ſiue pupillus ꝯtrahat ſine tutore ſiue cũ tutore:tamẽ obli
gatur naturaliter etiã qñ habet tutorẽ ⁊ ꝯtrahit vel ꝓmittit ſine
tutore pupillus obligatur naturaliter.ita tenet Bart.in.d.l.j.de
noua.Pro iſta cõi ſniã omiſſis multis habetis text.meliorem de
iure,⁊ doleo ꝙ ibi non ponderauerim eũ in.l.ſi.ẽ.de iureiur.vbi
dicit:pone creditor detulit iuramẽtũ pupillo,an ꝓſit fideiuſſori,
dicit ꝙ debet diſtingui:aut iurauit ſe nihil vnꝙ̃ debere ⁊ prodeſt
fideiuſſori:aut iurauit ſe non teneri:qꝛ habebat tutorem ⁊ tutor
non interceſſit:dicit text.ꝙ licet ipſe ſine tutore nõ obligetur effi
caciter:tamẽ tenetur fideiuſſor ergo ſolum erat obligatus pupil
lus naturaliter.ad.l.ſi curatorẽ habẽs.reſpondeo ꝙ illa equipa
ratio non ſit ꝓprie in pupillo:ſed in adulto,quare reſpondeo qḋ
illa equiparatio procedit quo ad ciuilẽ obligationẽ nõ naturalẽ,
patet,qꝛ datio tutoris vel curatoris nunꝙ̃ tollit alicui aliquid qḋ
ſit de iuregentium,nõ impedit ergo naturalem obligationẽ:erit
ergo cõmunis cõcluſio,ꝙ ſiue pupillus habeat tutorẽ ſiue nõ,qḋ
contrahendo vel promittendo ſine tutore ſemper obligat̃ natu
raliter:⁊ ſic apparet ꝙ primus intellectus glo.eſt valde in ambi
guo.¶ Sum nunc in alia parte gloſ.ibi.patet ergo,in qua gl.po
6 nit ſecundũ intellectũ Pla.qui eſt verus ⁊ cõis† ꝙ in hac lege nõ
requirat̃ reſtitutio in integrũ in caſibus:in quibus maior nõ po
teſt repetere indebitum.adducebat Placẽ.l.ſi eius.§.⁊ ſi eius.ff.
ad treb.vbi dicit text.ꝙ ſi pupillus ſoluat debitũ naturale tantũ
heredi poſt reſtitutã hereditatẽ,mero iure habet ꝯdictionẽ inde
biti ad repetendum:ergo ſine reſtitutione,in adulto bene verum
eſt quod requiritur reſtitu.in integ.vere Pla.male allegauit illã
legẽ,qꝛ ineuitabiliter ſtringit contra eum.⁊ ideo glo.noſtra dicit
ꝙ illa lex retorquet̃ contra eũ,difficile eſt rñdere.illa eñ lex ponit
tres caſus.Pla.aſſumpſit vnũ qui nihil facit:ibi eſt talis caſus:
creditor mutuauit pecuniã pupillo ſine tutore,inſtituit vnum he
redem vniuerſalem et grauauit eũ reſtituere hereditatem fidei
cõmiſſario:pone ꝙ pupillus ſoluit heredi qui iam reſtituerat he
reditatẽ:certe qꝛ omnia iura actiua ⁊ paſſiua trãſierãt in fideicõ
miſſariũ:nimirũ nõ repetit,qꝛ erat indebitum quo ad iſtũ here
dem:ponit poſtea duos caſus:pone ꝙ ipſe pupillus ſoluit here
di ante reſtitutã hereditatẽ,vel fideicõmiſſario reſtituta iam he
reditate:dicit ille fortiſſimus text.ꝙ pupillus mero iure nõ repe
tit,ſi mero iure nõ repetit:ergo opus eſt reſtit.in integ.⁊ ſic cõtra
Pla.⁊ cõtra cõem intellectũ,ita ſubtiliter inducit̃ ille text.Quid
tenendum.teneo ſine dubio,ꝙ nõ requirat̃ reſtitutio.nam abſur
dum eſſet dicere qḋ Vlpia.omiſiſſet ponere de reſtitutione ſi re
quireretur.Secundo qꝛ iſta lex cũ magno myſterio loquit̃ in pu
pillo ꝓdigo ⁊ furioſo,et ſi requiratur reſtitutio haberet etiã locũ
in adulto.l.ſi.C ſi aduer.ſol.qḋ eſſet abſurdum.Pro iſta cõi ſniã
ſtringit ar.Ja.bu.qḋ Bart.in.j.col.in ſi.adducit ad aliud ꝓpoſi
tũ cui nõ cadit reſponſio qꝛ quo modo ſi pupillus ſoluit ſine tu
tore debitum naturale tãtum,eſt opus reſtitu.in integrũ.ad hoc
vt poſſit repetere per cõdictionẽ indebiti,cuʒ nos habeamus re
gulam,ꝙ reſtitutio in integrum prouidet in eo in quo minor eſt
leſus.l.qḋ ſi minor.§.reſtitutio.ff.de mino.Tũc ſic:qñ minor ſine
tutore ſoluit pecuniã indebitã:tũc ſi minor non eſt leſus in condi
ctiõe indebiti,eſt leſus i iſta pecunia indebite ſoluta,ſi ergo eſſet
opus reſti.in integ.reſtitutio in integrũ cõpeteret aduerſus pe
cuniam:modo autẽ iſta reſtitutio in integ.faceret qḋ minori cõ
peteret cõdictio indebiti:⁊ tamen tex.noſter dicit qḋ habet cõdi
ctionem indebiti:ergo apparet qḋ dicit mero iure,nõ per reſtitu
tionẽ in integrũ:niſi tu ſubtilis reſponderes,ꝙ qui vult ꝯſequẽs
intelligitur velle omne neceſſarium antecedens ad illud:nam ſi
datur ad pecuniam:ergo ad conditionẽ per quã repetitur pecu
nia:⁊ tenẽdo illam cõem ſniam Bar.rñdet ad.l.illud.ff.de mino.
qḋ illa lex non loquit̃ de repeti.Non obſtat tex.in.l.fin.C.ſi aduer.
ſolu.qꝛ rñdet etiã Bar.ꝙ loquitur in maiore pupillo:ſi vis intel
ligere in reſtitutione petita,omiſſa ſolutione Bart.hic:qꝛ errat:
punctus eſt rñdere ad.l.ſi eius.§.et ſi eius.ff.ad trebel.que multũ
ſtringit vbi mero iure non repetit:ergo opus eſt reſtitutione in
integ.Bart.mirabiliter rñdet ad illũ tex.⁊ vere non poteſt com
mode rñderi,dicit Bar.verũ eſt,ꝙ pupillus mero iure non repe
tit:ſed eſt verum qḋ repetit bñficio iſtius legis,que cõcedit illud
qḋ deberet concedere iudex mediãte reſtitutiõe in integrũ.⁊ per
hoc mirabiliter infert,ꝙ bñficio iſtius legis minor non poſſet re
petere:niſi intra quadrienniũ intra quẽ terminum habet minor
bñficiuʒ reſtitutionis in integ.in iſtis terminis põt intelligi.l.ſi.C.
ſi aduer.ven.dũ dicit ſi tẽpora patiant̃:pace Bar.⁊ aliũ nihil di
cãt,iſta vident̃ mihi ſomnia.Fulgo.dat alia vanam ſolutionẽ quã
non curo referre qꝛ nihil eſt.Aliam mirabilem ſolutionem tra
dit Pa.de ca.hic:⁊ dicit ꝙ in.d.l.ſi eius.§.⁊ ſi eꝰ.tex.dicit pupil
lus mero iure non repetit,intelligit ipſe mero iure:nec etiam per
reſti.in integ.qꝛ dicit ipſe,ibi pupillus erat efficaciter obligatus:
qꝛ ibi pecunia fuit mutuata ſine tutore,ex qua pecunia pupillus
eſt factus locupletior.ideo ſi eam ſoluat cui debet mero iure non
repetit:nec etiã per reſtitutionẽ in integ.qꝛ tenetur efficaciter ex
quo eſt effectus locupletior.Et ſi dicis contra quando pupillus
eſt effectus locupletior tenetur efficaciter adeo vt poſſit agi ꝯtra
eum.reſpondet mirabiliter Paul.de ca.ꝙ quotieſcũqꝫ pupillus
cõtrahit ſine tutore ⁊ non efficitur locupletior:tamen obligatur
naturaliter tñ,que non eſt potens ad agendum:que actio appel
latur datiua non natiua.text.eſt melior de iure ad hoc in.l.iij.in
princ.ff.commo.ſm iſtum intellectum confunduntur multe opi.
communes que habent,ꝙ quando pupillus efficitur ex contra
ctu locupletior obligatur ⁊ naturaliter ⁊ ciuiliter,ſm qḋ declara
bo in.l.iulianus verum debitorem.j.eo.Ego puto qḋ ad illũ text.
debeat ſic reſponderi:⁊ niſi ita reſpõdeatur credo ꝙ impoſſibile
ſit reſponderi:ſed credo qḋ iſta ſolutio ſatis poſſit tolerari.text.
ibi dicit,ꝙ ſi pupillus ſoluat naturale debitum ſine tutore mero
iure non repetit.Ego intelligo iſta verba hoc eſt mero iure non
repetit:cõſyderato rigore iuris,quotieſcũqꝫ quis ſoluit natural'r
debitũ,illud nullo modo repetit:vñ ſi eſſet ille maior:et ſoluiſſet
naturale debitum mero iure ⁊ de rigore iuris non repetet:ſed qꝛ
pupillus eſt ⁊ ſoluit ſine tutore repetit,non eo modo quo indebi
ta repetuntur:ſed repetit cõſyderata tantũ perſona pupilli.nam
in maiore vt poſſet repetere,requiritur ꝙ in libello narret̃ quod
ſoluerit errore facti indebitũ,vel ꝙ erat tutus aliqua exceptione
⁊ ignoranter ſoluit:in pupillo autẽ nõ eſt opus ita cõcludere,ſa
tis eſt dicere ꝙ eſt pupillus:vult ergo dicere litera ibi de rigore
iuris repetit,eo modo quo maior:ſed ſpeciali beneficio pupillus
repetit eo modo quo pupilli repetũt non vt maiores repeterẽt,⁊
ita reſpõdeo ad illũ tex.⁊ ſic ſtabit cõis intellectus,ꝙ in hac lege
nõ requiratur reſtitutio in integrũ,⁊ ſic in effectu vult dicere iſta
lex vt etiã ſuperius dixi:ꝙ lꝫ in maiore quãdo ſoluit maior inde
bitum fiant multe diſtinctiones ad hoc vt maior poſſit repetere,
dum dicimus aut ſcienter ſoluit ⁊ nõ repetit:aut ignoranter ⁊ re
petit.Item aut eſt indebitum oĩno ⁊ repetit,aut indebitum vno
iure tantũ.Item aut tutus exceptione perpetua ⁊ fauorabili vel
odioſa aut tpali ⁊ nõ repetit:⁊ iſta oporteret narrare i libello vbi
eſt mediũ cõcludendi.iſtud non cadit in pupillo:qui eoipſo ꝙ dr
in libello eſt pupillus,ſemꝑ repetit non facta aliqua diſtinctione
qũo ſoluat.iſtud eſt quod late ꝓſequit̃ Bar.ꝑ duas col.⁊ ꝑ plura
verba ipſe expedit.Limita tamẽ iſtum cõem intellectum inquã
tum dr,ꝙ minor ſoluens indebitum poteſt illud repetere abſqꝫ
reſtitutione in integrũ.Limita qñ talis ſolutio fieret per minorẽ
aĩo diſſoluende obligationis:tunc verũ eſt ꝙ ſibi competit cõdi
ctio indebiti abſqꝫ reſtitutione in integrũ:lꝫ ſi pupillus ſolueret
non aĩo diſſoluende obligationis:ſꝫ aĩo implendi cõditionẽ,⁊ ex
tali implemento reperiatur leſus,non poterit ſolutum repetere:
niſi prius impetrata reſtit.in integ.gl.eſt in.l.ſi pupillus.in princ.
in glo.ſi.ff.ad le.falci.quã Ang.et Jmo.ibi:ad hoc reputant ſin
gularem:tamẽ ſm Pau.de caſt.et do.Alex.ibi:debet diſtingui:
ꝓut diſtinguitur hic aut eſt pupillus ⁊ ille poteſt repetere abſqꝫ
reſtitutiõe in integrũ:aut eſt maior pupillo,minor tamen.xxv.an
nis:tunc bene requirit̃ reſtitutio.ita etiã tꝫ expreſſe glo.in.l.fin.⁊
ibi Bal.C.ſi aduer.ſol.nec poſſet reddi bona ratio diuerſitatis in
ter iſtũ ⁊ illum caſum.¶ Sum in ſeptima parte gloſ.ibi:ſi auteʒ
furioſus.pro cuius:expeditione oppono ꝯtra tex.qui equiparat
pupillum furioſum ⁊ prodigũ:cõtra ſi pupillus ſoluat pecuniã
per cõſumptionẽ reconciliat̃ mutuum.l.ſi a furioſo.ẽ.ſi cer.pe.ſꝫ
ſecus eſt in furioſo ⁊ ꝓdigo.glo.fatetur ꝯrium.⁊ dicit ꝙ iſto caſu
non cõpetit cõdictio indebiti:ſꝫ cõdictio ob cauſam.ita dicit gl.⁊
bene,⁊ fuit tactum in illa.l.ſi a furioſo.ẽ.ſi cer.pe.¶ Sum modo
in vltima parte que adducit concord.et bene:⁊ ex iſtis remaneat
expedita iſta lex notabilis.
1 ☞ Qui eſt tutus exceptione ſi ſoluit non repetit.

Qui inuicem. Soluens tutus exceptiõe ꝙ ſibi tantundem debeat̃ ſolutum non repetit:ſed ſuum debitum petit.h.d.iſta lex legitur duobus modis ſm Bart.vt hic per eum.
1 ¶ † Nota ꝙ ille qui eſt tutus exceptione compenſationis,ſi ſoluit
repetere non poteſt:qꝛ habet viam agendi ad ſuum debitum.Ex
iſta ratione infertur ſm Bar.⁊ docto.cõmuniter,ꝙ ſi eſſet debi
tum naturale tantũ ꝙ non eſt ſufficiens ad agẽdum:ſed bene ad
compenſandam.l.etiam.ff.de cõpenſa.tunc per errorem ſoluens

repetit.l.qui exceptionē.§.si pactus.j.eo.quicquid hic dicat Rapha.fulgo. Item istud est verum nisi lex ipso iure faciat cōpensationē.vt in glo.contra.opponit Bart.de.l.qui exceptione.in pnc.j.eo.et respondet sed nō bene. Tene aliam solutionem veriorem quam ponunt in alio proposito Barto.⁊ Imo.in.l.si pater ignorans.ff.solu.ma.⁊ ante eos Bar.in.l.si cum dos.in princ.⁊ ibidē Alber.de rosa.et Raph.cu.ff.rerum amo.ꝙ illa lex habeat locū in exceptione que statim ab initio nata est,vt est exceptio velleiani.nā quando mulier fideiubet statim nascitur exceptio velleiani,que exceptio facit bene ꝙ si soluatur possit repeti.et ita loquit̄.d.l.qui exceptionem.licet si esset exceptio que nō nasceretur statim sed ex postfacto si opponatur:tunc solutum nō repetitur,et talis est exceptio cōpensationis.⁊ ita loquitur hec lex,vt in simili dicit Bar.in.l.lecta.in prin.s.si cer.peta.⁊ forte idem voluit in effectu Bar.hic:si bene consyderetur.

1 ☞ Qui per errorē promisit plusꝗ̄ debeat,condicet liberationē.

1 **Is qui plus.** †Qui per errorem promisit plusꝗ̄ debeat condicet liberationē.h.d. Intellige istā legē pcedere quo ad principale,secus quo ad accessorium:vnde si debitum principale erat verū sed per errorē indebite obligaui bona mea credens me teneri ad ea hypotecanda: certe nō possum condicere liberationem vel petere ꝙ obligatio hypothecaria rescindat̄:eo qꝛ parū vel nihil mea interest,vt notat̄ in.l.fi.C. que res pig.oblig.pos. ẜm Bal.in.l.si veritas.in pe.q.C.de fideicōmis.

1 ☞ Debitor alternatiuus si vtrūqꝫ per errorē soluat vno perempto qđ superest non repetit.

Cum is qui. Una ex duabus rebus alternatiue debitis simul solutis perempta,altera remanet insolutum ⁊ sic cessat condictio indebi.h.d. ¶ In gl.ij verbo nihil repetet ibi.l.si non sorte.melior est,ꝙ ideo ibi patronus tenebatur ad estimationem qꝛ erat locupletior factus in estimatione: hic autem perem-

1 pta illa spe in nullo reperitur factus locupletior. ¶ †Extra gloss. fac regulam pro cōplemento huius legis:ꝙ debitor alternatiuꝰ si vtrūqꝫ per errorem soluat,vno perempto qđ superest non repetit:et sic presumitur perijsse illa res que erat indebite soluta. Limita verum in debitore alternatiuo specierum:sed si esset debitor alternatiuus speciei ⁊ quātitatis ⁊ vtrūqꝫ soluat:speciē semp poterit repetere.ita procedit glo. Ratio.qꝛ quantitas perire non potest.l.in ratione.ij.§.incerte.ff.ad le.falci.l.incendium.C.si cert.peta. Secundo limita verū nisi creditor fuisset in mora recipiendi.l.stichum aut pamphilum.in prin.j.de solu.ẜm Bart.et alios hic. Tertio limita quādo vtraqꝫ species simul fuit soluta:vt hoc tex.ibi:si simul vtrūqꝫ soluerit:si autem primo soluisset vnam speciem deinde aliam:⁊ secunda esset indebite soluta semper potest repeti.l.cum duo.s.eo.ẜm Bar.hic:intellige ẜm Alb.⁊ Pau.de ca.quādo species primo soluta esset mortua,secus si vltimo soluta. Quarto singulariter limita quando creditor bonafide vtrāqꝫ speciem recepisset,ꝗ̄uis altera tantū deberetur:secus si malafide recepit:qꝛ tunc vna perempta semper altera potest repeti.ita dicunt.Guil.⁊ Alb.hic allegant tamē.l.stichū aut pāphilū.§.j.j.de solu.qui tñ tex.ẜm Ful.hic parū facit,qꝛ loquitur in casu contrario ad legē nostram.

1 ☞ Una solutio nō parit liberationem ⁊ repetitionem.

2 Licet naturale debitum sit potens ad cōpensandum:secus est ad repetendum.

Fideiussor. Solutio fideiussoris que sibi parit repetitionem per condictionem indebiti,non parit reo liberationem nisi fideiussori succedat:qꝛ tunc consequit̄ liberationem.h.d.vsqꝫ ad.§.si in eadem.dubiū faciebat.l.repeti

1 tio.j.eo.ex quo iste habuit creditum suum:igitur ⁊c. ¶ † Not.ꝙ vna solutio non potest inducere liberationem ⁊ repetitionem soluti.concordat tex.in.l.si non sortem.§.si centum.et in.§.si decem.s.eo.⁊.l.si hominem.allegata in glos.ratio est:qꝛ ista talis solutio pareret effectus contrarios. Ex quo no.ẜm Bart.ꝙ idem actus non potest operari contrarios effectus:de quo per Barto.in.l.si socer.§.fina.ff.solu.ma.⁊ in.l.si vnus.§.pactus ne peteret.in glos.magna.s.de pact.et notabiliter Bald.in.l.pacta que cōtra.vbi declarat.C.de pact.⁊ in.l.j.post Barto.ibi.C.qđ me.cau. ¶ Glo.diuiditur in tres partes que patent de se. In eadem.gloss.ibi:vt

2 C.cōmu.de leg.l.ij.ẜm Azo. † Nota hanc glo.quā millies allegamus,ꝙ ꝗ̄uis naturale debitum tantum sit potēs ad compensandum.l.etiam.ff.de compen.fallit tamen quando agitur ad repetēdum:quia tunc non potest opponi compensatio:secus si principaliter peteretur et istud inducitur ne leges que habent quod debitum naturaliter solutū errore potest repeti,sint imposite verbis ⁊ non rebus:vt dicit glo.quā glo.omnes indistincte approbāt.⁊ pro ea Barto.adducit aliam rationem vt per eum qui facit tria membra et cum eo transeunt alij omnes.idem tenuit gloss.in.l. interdum.s.eo.et Barto.in.l.si socer.§.fi.ff.solu.ma.⁊ in.l.penul.s.titu.j.notabiliter Bald.in.l.cum quis.in.viij.colū.C.de iur.et fac.igno.et in.l.ij.post Bar.ibi.C.si aduer.solu.istud qđ gl.⁊ doc.dicunt non videtur bene dictū,per regulam.l.etiam.j.de compē.allegate per glo.⁊ Bart.habet generaliter locum siue agatur ad petendum siue ad repetēdum,semper naturalis obligatio est potens ad compēsandum,qđ probo per etymologiam vocabuli:de qua in.l.j.de compensa.que dicit compensatio est vnius debiti ad aliud retributio:vñ in hoc tex.si essent duo debita haberet locū compēsatio:sed in casu isto nunꝗ̄ est nisi vnum debitum naturale:quo casu bene possum indebite solutum repetere,nec vnꝗ̄ est querendum de compensatione,qꝛ cum sit vnicū tātum debitum:non potest cadere debiti et debiti retributio:et sic non potest cadere compēsatio.ita dicit Barto.in.l.procurator ad exhibendū.§.j.in vlti.colum.ff.rem ra.habe. Et si dicas,ꝙ imo in isto text.est hincinde debitum,cum ille qui soluit teneretur naturaliter:ille autem cui est solutū teneatur naturaliter ⁊ ciuiliter ex quasi contractu.§.item is cui.insti.de obli.que ex quasi contractu.respondē ẜm Bart.in.d.l.procurator ad exhibendū.§.j.ꝙ in effectu non est nisi vnum debitū de quo exceptio opponitur. Item dū Bart.in secūdo membro dicit:ꝙ ideo in deposito non opponit̄ compensatio qꝛ est expoliatus ⁊c.nimis generaliter loquit̄,qꝛ ẜm suā rationem sequeret̄ ꝙ idem esset in cōmodato ⁊ tamē est falsum contra.l.fi.C.de compen.

1 ☞ Causa dotis est pia,⁊ an pro ea solutum repetatur.

Si mulier. Quando error causatur a pietate,cessat indebiti soluti repetitio.h.d.ẜm Barto.⁊ alios. Circa hunc.§.bene aduerte,qꝛ si intelligimus hunc text.ẜm qđ dicit Barto.sequitur ꝙ regula que elicitur ex hoc tex.nō

1 probatur hic scꝫ ꝙ dos est pia causa. ¶ † No.ẜm intellectum cōmunem ꝙ causa dotis de per se nō dicitur causa pia scꝫ nisi promittatur a matre vel sorore ⁊c. ¶ Secundo no.ꝙ solutum causa pietatis ꝗ̄uis alias sit indebitum nō tamē potest repeti.⁊ ex hoc Bal.in.l.ea que.C.eo.dat regulam generalem,ꝙ si soluatur relictum ad pias causas nunꝗ̄ potest repeti tanꝗ̄ indebite solutum. An tamen sit verū dicā.j.extra glo. ¶ Extra glos.opponit Bar.contra text.de.l.qui se debere.⁊ de.l.si donaturus.ff.de condi.ob cau.⁊ responde:vt hic per eū. Ex cuius doctrina dixi.nota quod causa dotis per se non dicitur causa pia. Et ad istud bene facit ꝙ voluit in simili Bart.in.l.diuus.ff.ad le.fal.vbi dicit,ꝙ legatum alimētorum non dicitur pia causa,seu legatum ad pias causas:⁊ tamen bonum est argumentum de dote ad alimēta.glos.est singularis in.l.ob es.C.de predi.minorū.quā allegat Bart.in auē.res que.C.cōmu.de leg. Idē tenet Bart.in.l.fi.in.ij.col.ff.de his qui vt indig.⁊ in.l.meuius.§.duobus.in.iij.q.et ibi Imol.ff.de leg.ij.⁊ multum late per Imol.in.l.j.ff.solu.ma. Cōtrariū,ꝙ imo dos dicatur pia causa tenet Barto.in repetitione.l.si constante.in.ix.q.prime partis principalis.ff.solu.matri.et sentit Bartol.in.l.ij.§.titio.ff.de dona.⁊ in.l.si ego.in prin.ff.de iure do.expresse Bal.in repetitione.l.j.in.xvj.col.C.de sacrosan.eccle.et Bal.in.l.sicut.ad fi.C.de act.et obliga.⁊ in.l.mandatum.in.iiij.colū.C.manda.et expresse Imo in.l.j.in.j.colū.in fi.ff.solu.matri. Et pro ista opin.optime facit,qꝛ sicut de legatis ad pias causas nō detrahit̄ falcidia.auē.res que.C.ad le.falci.ita etiam de legato dotis.glo.est in l.in testamento.C.ad legē falci.ꝗ̄uis contrarium teneat glos.in.l.tali.in princip.ff.de iu.dotiū. Ego puto distinguendum ẜm qđ in simili distinguit Bar.in alimentis in.l.alio.in prin.in.viij.colū.ff.de alimen.⁊ ciba.lega.⁊ Bart.in tractatu alimētorum.⁊ Ange.et Imo.in l.stichum aut pamphilum.§.stipulatio.ff.de ver.obli.an legatum alimētorū dicat̄ ad pias causas,⁊ dicunt ꝙ qñ relinquitur vni pauperi:tūc dicetur ad pias causas.secus si non pauperi:qꝛ tunc non est ad pias causas.⁊ lꝫ Barto.non dicat est text.in.l.mella.in ver.pietatis intuitu.ff.de ali.et ciba.leg.ita etiā dico in dote,aut relinquitur causa amicitie vel affinitatis:et tunc non est ad pias causas.ita loquitur Bart.hic:aut quis relinquit pauperi dotem:⁊ tunc causa pietatis:⁊ sic tunc est ad pias causas. Et ita etiam distinguit Ludo.ro.in repeti.auē.similiter.in.iij.col.C.ad le.falci.et sequitur do.Alex.in.d.l.si constante.in prin.in peñ.charta. Et vide etiam Ioā.de ana.in consi.lvij.inci.visis ⁊ pōderatis. Alius tamen plenior intellectus ad text.nostrum ponitur per fulgo.⁊ Pau.de cast.qui est verus.nam debes scire,ꝙ si maritus recipiat mulierē absqꝫ promissione dotis expressa,mulier non tenetur dare dotem.gl.est in.l.obligamur.§.lege.ff.de actio.et oblig.⁊ dixi in.l.qui se debere.s.de condi.ob causam.ista ergo mulier traducta per maritū absqꝫ aliqua pmissione dotis,errore ducta credebat se obligatā ad dandam dotē ⁊ eam soluit:an possit repetere,videt̄ ꝙ sic:qꝛ erat solutum indebitū.iurisconsultꝰ tamē decidit cōtrarium:qꝛ subest causa pietatis:qꝛ suberant onera matrimonij.

1 ☞ Obligatio generis ⁊ alternatiua equiparantur.

Qui hominē

1 **Qui hominem.** † Obligatio generis & alternativa equiparantur. Et in obligatione generis qui certam speciem soluit putans se ad eam teneri, potest illam tanquam indebite solutam repetere & aliam quamuis soluere. h.d. ¶ Glo. in ver. hoiem. ibi: & nihil est cõtra. Istum primum intellectum approbat Angelo. hic: eo quia sequens intellectus secundum eum facit violentiam litere. Ego puto quod iste intellectus nullo modo possit stare: & tunc non essent similes casus: sed erunt iidem casus: & esset quedam inculcatio & frustratoria loquutio. ¶ In fi. glos. teneo hunc intellectum: & vt vides fit similitudo inter obligationem in genere, & obligationẽ alternatiue in duobus: vt patet in glo. Dissimilitudo autẽ est: vt patet in fine glo. quia in obligatione generis solutum dicit esse in obligatione: in alternatiua obligatione vtrunque dicitur esse in obligatione. l. cũ duo. ff. de ver. obli. Sed tunc opponitur nonne si illud idem quod soluitur dicitur in obligatione: ergo impossibile est quod solutũ possit repeti, ex quo illud censetur obligatum: quia in obligatione generis illud quod soluitur fingitur vsque retro fuisse in obligatione. l. cũ incertus. ff. de lega. j. & tamen tex. in fi. dicit oppositũ. Sol. dicit quod illud quod dicitur quod in obligatione generis ille cui soluitur fingitur vsque retro debitus procedit quando soluens nõ errat: sed hic erratur prout etiã dicit Paul. de ca. ideo potest repeti equitate suadente: quia ex quo errore soluit non militat dicta regula. l. cũ incertus. de lega. j. scilicet quod solutũ censeatur fuisse in obligatione igitur bene potest repetere. Ratio est: quia fictio nõ potest habere locũ nisi quando subest equitas. l. denique & l. nec vtilem. ff. ex quib. cau. ma. sed quãdo errat non subest equitas igitur &c. sed in obligatione alternatiua non potest cadere error cũ vsque a principio vtrunque sit in obligatiõe. d. l. cũ duo. ff. de ver. obl. nec hic cadat fictio.

1 ¶ An pro expensis factis in re aliena habeam retẽtionem vel aliam viam.
2 Quid si habeo plures res an possim vnam retinere.
3 Si mulier dat noĩa debitorum in dotem, an si vir faciat expensas in exigendo repetat.

Si in area. Quando nullum negotiũ est gestũ inter partes cessat condictio indebiti. h.d. secundum Bal. vel sic propius ad tex. pro impensa quã quis facit edificãs in re aliena siue possideatur per dñm siue per edificantem solum ius retinendi competit si bonafide edificauit, alias nullam actionem habet ad repetendum expensam. h.d. Diuiditur in duas partes principales. In prima loquitur quando quis edificat in solo alieno a dño possesso. In secũda quãdo quis edificat in solo alieno a se edificante possesso. Secũda ibi: sed & si is. Rursus prima pars subdiuiditur in tres. dictũ, ratio, & obiectionis remotio: similiter secunda principalis subdiuiditur in tres particulas dictum, ratio, & illatio: partes patent in litera. No. j. ibi: quia nullum negotium. quod ad hoc vt competat condictio indebiti, requiritur quod negotiũ sit gestum inter partes: ratio est, quia cõdictiones sunt actiones personales que presupponunt obligationẽ inter partes. ¶ † Secũdo no. in fi. quod ad expensas factas bonafide in re aliena, nullum habeo remedium ad eas cõsequendas, nisi via retentionis, & est ponderãdus tex. ibi nullo alio modo. Et propterea dicit Pau. de cast. hic habuisse de facto questionẽ vltra montes cũ Florentinus quidam fecisset magnum palatium in solo alieno bona fide qui condemnatus restituit, nec sciuit sibi reseruare retentionem propter expensas. An posset huic alio modo consuli, & conabatur dicendo quod forte potest agi actiõe in factũ ex equitate. l. si & me & titium. §. si certũ pet. Adde quod istã questionẽ late examinat Cy. in. l. si quis sciens. C. de rei ven. et recitat opinionẽ antiquorũ qui dicebant quod poterant repetere, ipse tenet contrarium. Ponit Specu. in titu. de excep. in. d. §. versi. sed pone &c. vbi etiam querit, si quis sit condemnatus non facta mẽtione expensarum: postea in executione sñie vult retinere rem donec soluentur impense an possit. & istum casum ponit etiã Albe. hic. † Quid si habeo plures res alienas & feci impẽsas in vna re: et eam restituo sine retentione expensarũ: an possim retinere ex aliis rebus. Alber. hic dicit quod non: alleg. tex. in. d. l. si seruos. ff. de pig. act. que mihi nihil probat. & gloss. in. l. plane. la. ij. ff. de pet. here. Intellige etiam istũ casum nõ procedere quando maritus fecit impẽsas in res dotales: quia propter hoc non potest vti retentione. tex. est in l. vnica. §. sed nec ob impensas. C. de rei vxo. act. & l. quod dicitur. ff. de impen. in re. do. fac. ¶ † Not. quod si mulier dat noĩa debitorum in dotem, quod si maritus facit impensas in exigẽdo debitores, nõ potest illas repetere. glos. est singu. in. l. j. ff. de impen. quã dicit sing. Bart. ibi: de cuius veritate dic vbi latius per Bar. & Bal. in. l. j. C. de bo. mater. & Bal. in. l. ij. C. de act. & oblig. & in. l. per diuersas. in. vj. q. C. mã. la. & in. l. qui se debere. in vlti. q. §. de condic. ob cau. & not. in. l. meuia. in prin. ff. solu. ma. & singu. Bal. in. l. ij. C. de fal. cau. adiec. leg. vbi dicit singu. nõ procedere in magnis impensis: in impensis ergo paruis tantũ procedit. d. gl. quod bñ no. ¶ Glo. in

1 ver. non habebit. ibi: vel soluet vt ibi: vera est solutio quod contrarium loquitur quando quis trãstulisset possessionẽ in eũ qui nõ erat dñs: quo casu bene pôt solã possessionẽ repetere: sed hic tradidit ei qui erat dñs: quo casu nõ pôt repetere possessionem: quia ipse dñs poterat eũ cogere ad transferendum possessionem.

1 ¶ Testator grauãdo heredem de restituendo totã hereditatẽ intelligitur prohibere trebellianicam.
2 An hodie possit prohibere trebellianicã, sicut falcidiam.
3 Quõ possit cõpetere cõdictio indebiti ad repetendum decẽ data causa conditionis implende.

Si cui. Quãdo dispositio efficitur inualida, solutum causa conditionis implẽde repetitur. h.d. In textualibus nihil est. ¶ Propterea casus glos. in verbo fundus, ad finẽ. ¶ † Not. bene istam glos. que singu. vult, quod testator grauãdo heredem de restituendo totam hereditatem, intelligitur prohibere quartam trebell. idest in simili dicit glo. singu. in. l. decem. in prin. ff. de fideicõmis. liber. quã reputat singu. Bald. in auth. sed cum testator. in vlti. col. C. ad le. falci. cum suis multis concor. quod quãdo testator apponit verbũ totam intelligitur prohibere falcidiam. Ad terminos nostros glo. non bene dicit: quia testator de iure isto non poterat expresse prohibere trebellianicam: nec falcidiam: imo nec de iure codicis. tex. est in. l. si vt allegas. C. ad le. falci. & §. sed quia. isti. de fideicõ. heredi. 2 ergo multominus tacite. † An autẽ ita hodie testator possit prohibere trebellianicam sicut falcidiam: ponunt Bartol. et alii in. l. marcellus. in prin. ff. ad trebel. & Bart. in. l. pactum inter heredes. ff. de pac. & l. nemo potest. ff. de lega. j. & Bar. & alii in auth. sed cum testator. C. ad legem falci. cum aliis suis concor. que traduntur in dictis locis. ¶ Glos. in verbo condictione ibi, quod satis admitto. Bar. hic & ceteri Moder. multũ se inuoluunt circa solu. in explicando † quõ in hac. l. possit cõpetere cõdictio indebiti ad repeten 3 dum decem data conditionis implende cũ illa decem videantur data ex causa de preterito. l. damus. C. eo. Tu dic quod solutio est clara: & sentit ista glo. in ista secũda solu. que est vera, quod cõpetat condictio indebiti. non nego etiam quin possit competere condictio ob causam. per id quod dixi in. l. si procuratori falso. §. ii. & dico quod in isto tex. solutũ est ex causa de preterito: quia iam iste adierat & restituerat hereditatem antequam ista decẽ soluerentur: & iste credebat se teneri ad soluẽdum dicta decẽ: vnde soluit ex causa de preterito: nõ autẽ ex causa de futuro: vt sibi restitueretur hereditas cũ esset restituta, merito datur condictio indebiti: & isto modo cessat difficultas. Ista plane procedũt respectu hereditatis: quia quod iam esset restituta, clare patet in tex. sed respectu fundi: tunc sic: aut fundus erat etiã restitutus: & tunc est clarũ quod decẽ sunt etiã tũc soluta ex causa de preterito: si autẽ nõ erat restitutus, dico quod ex quo restituta hereditate dñium ipso iure transit in ipsum fideicõmissariũ cũ esset fundus hereditarius: prout etiã hic dicit Bart. & propter hoc credebat se teneri ad illa decẽ. Quantũ ad aliã oppositionẽ gl. teneas vltimã solutionẽ: quia aliud non potest dici.

1 ¶ Facta executione non admittitur purgatio more. nume. 3.
2 Specie perempta, quando debitor liberetur.

Qui ob rem. Potestas purgandi moram non facit vt videatur solutũ indebitum. h.d. ¶ † No. quod queadmodum facta execu 1 tione a lege, non admittitur purgatio more. l. si is cui. ff. de lega. ij. & l. traiectitie. §. de illo. ff. de act. & obli. ita etiã quãdo est facta executio ab hoie: vt hic: de quo per Bart. in. l. si insulam. 2 in. iiij. q. ff. de ver. obli. vbi per Moder. ¶ † Vltimo dicit Barto. istum tex. facere pro nota. q. nã debitor speciei, ante morã mortua specie liberatur, post moram periculum spectat ad debitorem. l. si ex legati causa. & l. nemo. §. j. ff. de ver. ob. et. l. quod te. cũ gl. ff. si cer. pet. pone modo, quod species moritur post morã intra tamen tẽpora purgandi morã. dicit Bart. quod etiã tunc periculum interitus spectat ad debitorem per. l. sancimus. in fi. C. de fideiusso. de quo per Bart. in. l. si insulam. in. vij. q. ff. de verb. ob. vbi limitat. & ille text. in. d. l. sancimus. in fi. secundum Bart. ibi est ad hoc notabilis. et est tex. ad hoc vnicus in iure secundum Bal. in. c. capitulũ sancte crucis. in pe. 3 col. de rescrip. ¶ † Vltimo pro iuuenib. est aduertendũ, quia Bar. in hac. l. prima fronte videtur esse sibi contrarius. nam in summario dicit potestas purgãdi morã: & sic presupponit quod in hoc text. posset mora purgari. Et postea in primo nota. dicit contrarium dñ not. ex hoc text. quod post factam executionem ab homine non est locus purgationi more. Sed sane intelligendo Barto. non est sibi contrarius: nam eius summariũ debet intelligi quod potestas purgandi morã &c. scilicet que fuerat a principio ante factam solutionẽ.

1 ¶ Quando quis accipiendo rem alienã in pignore cõmittat furtum.

Seruus. Pecunia accepta pro restituenda re aliena quã scienter pignori accipiendo cõmittit furtum & turpiter accipitur: et ideo repe 1 titur. secus si ignorãter. h.d. ¶ † Not. casum singularẽ

fm Pau.de cast.hic: z bene,q accipiendo quis rem alienam pignori scienter dicatur cõmittere furtum:secus si ignoranter:z dicit Pau.de cast.allegasse pro casu Florentie: quidam famulus surripuit vestes dñi z portauit ad feneratorem,et petebat vestimẽta sua,ille nolebat reddere:nisi prestaret pecuniã,z ipse soluit z habuit vestimenta: postea volebat repetere pecunias solutas an possit.dicit Pau.de cast.q in ista lege est casus,q si fenerator ignoranter recepit,q nõ teneatur restituere:z dicit q plures doc͡to.fuerũt de hoc admirati,z etiã aliqui turbati. Adde q ante Paul.de ca.ad hoc not.istum tex.Bal.hic:qui dicit istam legem esse tenẽdam menti pro famulis scholariũ pignorantibus libros dñorum iudeis fenerantibus z scientibus:nam si tũc iudeus non vult aliter restituere librum ei scienti pignoratũ: nisi scholaris ei prius soluat pecuniã:certe si scholaris eam soluat potest repetere.per condictionẽ ob turpẽ causam.secus est in feneratore ignorante,qd est no.fm eũ. Idem per istã legẽ dicit Bal.in.l.eos qui.C.de fur.an autẽ in dubio presumatur talis fenerator sciuisse vel ignorasse:habes glo.ordi.in.l.inciuile.C.de fur.z ibi not.p Bar.z alios Bal.z Imo.in.l.si.ff.de here.instit. Itẽ addo q istã legẽ dicit esse aureã z singularẽ cõtra iudeos z eoz statutũ ꝑpter qd nõ possunt cõueniri nec cogi ad restituendũ pignus qd dr esse furto subtractum. Io.de ana.in cõsi.lxx.incip.visis z põderatis his que in facto proponunt. Itẽ adde qd per hãc legẽ dicit Bal.in rub.C.de cõdi.ob tur.cau.vincẽs in ludo sciẽter pecuniã a seruo que erat sui dñi,vel a filiofami.que erat patris,vel ab institore que erat patroni,cõmittit furtũ,z teneẽ furti:z ideo talem pecuniam non lucratur.

1 Precium solutum ex causa venditionis inualide repetitur.

1 **Seruum meum.** † Precium solutum ex causa vẽditionis inualide per condictionem indebiti repetitur.h.d.

Frater a fratre. Istam legem aka publice repetẽtes repetitionem.j.proxime subijciam. Et qz in ea plenius quedam z diffusius explicaui. Ideo hic in illis sub cõpendio procedã:sz vtar stylo subtiliori z acutiori z pulchriori.z multas pulchras subtilitates subtiliter attingam. † Premitte ad

1 euidentiam fm Bar.z Ang.q inter patrẽ z filiũ,vel inter duos fratres in potestate eiusdem patris nõ oritur nisi naturalis obligatio:z regulariter filiusfami.obligatur naturaliter et ciuiliter:preterq in voto z senatusc͡õsulto macedo.declarat Bar.j.in gl.

2 vbi dicemus. † Secũdo habes premittere fm Bar.z Ang.q si frater cõtrahit cũ alio fratre in potestate puta in mutuo,orit͡ sola naturalis,z acquirit͡ patri,per regulã,quicquid acqrit filius,acquirit patri:et vir momento apud eum remanet.l.placet.ff.de

3 acquirẽ.here. † Tertio habẽt pmittere iuuenes ad euidẽtiã fz Bar.z Ang.q regula est,qñ debitor creditori succedit:tũc extinguitur illa obligatio,qz alias succederet vnũ absurdum,q vnus esset creditor z debitor simul eodẽ instanti.tex.est in.l.vranius.ff.de fideiussori.in.l.j.§.si debitor.ff.ad leg.fal.in.l.debitori.vbi ple-

4 ne tradit.C.de pac. † Quarto habes aliud ad euidẽtiã pmittere in quo consistit difficultas tota istius legis,q peculiũ dicit͡ esse quoddã ius vniuersale,vt est hereditas vel dos,recipiẽs augmẽtum z diminutionem quotidie:vt dicimus de hereditate que ad quẽcũqz trãseat,trãsit cũ oneribus z commodis suis:ita et peculium,qz ad quẽcunqz trãsit:etiã transit cum lucro z oneribus ac obligatione actiue z passiue:z sequũtur peculium onera z lucra sicut lepra leprosum. Et ibi stat difficultas legis.z in hoc insistit aphrican⁹:z hoc est qd voluit decidere,aphrican⁹:z circa hoc frequẽter insistit Bar. Hinc est,q si filiusfamilias habẽs peculiũ,faciat contractũ occasione peculij,illa obligatio ex actu tali censet͡ esse peculio affixa:ita q ad quem vadit peculium vadit etiã obligatio. Istis sic breuiter ad euidẽtiã premissis:diuide istam legẽ in tres partes pricipales. In prima loquitur de mutuo celebrato inter duos filios in potestate. In scda qñ pater mutuauit filio in potestate. In tertia qñ filius mutuauit patri. Scda ibi:in verquesitũ. Tertia ibi:ↄtra si pater. Rursus prima in sex. In prima ponit͡ breue thema. In scda breuis questio. In tertia responsio bimembris. In quarta assignatur ratio bimẽbris z vnũ vult expresse z aliud tacite. In quinta aliud tacitum reprobat p tria In sexta et vltima comprobatur.h.d.in effectu. Ex mutuo inter duos fratres in potestate oritur naturalis obligatio et acquirit͡ patri:et vna pars ad fratrem perueniens extinguitur cõfusione:alia vero etiã extinguitur quatenus ad fratrem peruenit de peculio:z illa quomodocunqz soluerit semper repetit. Et ex mutuo inter patrẽ z filiũ oritur naturalis obligatio zc.vide Bart.hic z alios. Bald.in.l.fi.in.iij.col.C.qd cum eo.reassumit totã materiã huius legis,z casum breuiter figurat. In primis põdera textum dum dicit,frater a fratre:et consequẽter pondera,q ista lex loquitur in duobus fratribus:operepreciũ est videre,nunquid ista lex procederet in tribus quatuor vel quinqz fratribus:z sic vltra in pluribus. Bar.in.xv.col.in ver.quero quid si iste frater sol.tenet,qd ista lex solũ pcedit in duobus fratribus,z q nõ pcederet in pluribus:z sic loquitur cum mysterio in duobus:prout etiã visus est tenere Angel.in antepe.col.licet ex toto nõ loquat͡ sicut Bar.mouetur subtiliter bar.et vtitur ista ratione q̃uis peculiũ transeat cũ oneribus suis eatenus quatenus est in peculio et non vltra:tamẽ obligatio peculiaris non transit nisi quatenus est in hereditate,vel pro quota est heres. Istũ passum z eius veritatẽ latius explicaui.j.an repeti.ad ibi dicta te remitto. Secundo

5 pondero textũ.ibi:pecuniam mutuatus.†.q filius mutuando pecuniã patris vel peculij ꝓfectitij:cuius dñium est patris:illud dominiũ trãsfert in fratrez:illud probatur ex isto tex.in.d.verb.mutuatus. Item probatur,qz nisi trãstulisset dñium in fratrem non esset mutuũ.iuxta.l.ij.§.appellata.§.si cer.pet.si mutuũ:ergo est translatum dñium:z nisi sic esset,cõtract⁹ esset nullus:z sic nõ posset agi. Item non oriretur naturalis obligatio:et tamen hoc est mutuum z oritur naturalis obligatio:vt hoc tex. Difficultas ergo parua nõ est videre,quõ frater potuit mutuare:z quomodo potuit transferre dñium. Bart.hic in multis locis,et maxime in ij.z.vj.col.plane fatetur,q iste tex.dz intelligi accedente voluntate pris,q habuit ratũ:vel qz ↄcessit in administratiõe peculij:z si ita nõ esset,opus est intelligere sequuta ↄsumptione pecunie. Cõtra fortissime viget:dato q dominiũ sit translatũ in fratrẽ mediante ratificatione patris,habeo q illud dñium nõ remanet penes illũ fratrẽ etiã momento:qz acquirit͡ patri.l.placet.ff.de acqui.here.

Ideo qd

adeo q etiã momento nõ remanet penes filiũ:z habeo q non est
in consyderatione translatio dñij que nõ durat mométo:quia est
perinde ac si nõ esset trãslatũ.tex.est.in.l.qui sic.ff.de solu.z habes
in simili optimũ tex.in.l.fi.in fi.C.de bo.que libe.declarat Barto.
in.l.fi.ff.de cõdi.insti. Istã difficultatẽ tangit Pau.de cast.hic:in
vij.col.z dicit q nullus cogitauit preter eũ:z verum dicit.deinde
ipse dicit:q ista lex non potest pcedere,nisi qñ est sequuta cõsum
ptio illius pecunie:z sic causatur mutuum:z ex eo orit naturalis
obligatio:vt in.l.nõ omnis.§.si pupillus.š.si cer.pe.Sed ista solu
tio.z iste intellectus Pau.nullo modo mihi placet:qz ita intelli-
gere esset multum diuinare z nimiũ restringere istã legẽ:nec cre-
do q ista fuerit intentio aphica. Sed scdo z fortius q ista solu-
tio non pcedat ostendit:qz q primũ est translatum dñium:statim
transfertur in patrẽ:ergo est momentaneũ dñium.et ex dominio
momentaneo nõ acquirit:vt.š.dixi p.d.l.qui sic.Quid dicendũ?
ego puto q huic difficultati possit rñderi altero de quinqz mo-
dis vel sex.¶ In primis cõsydera si possit respõderi:prout Bar.
intelligit versi.cõtra si pater.Bart.dicit in prima cõclusiõe:extra
glos.in qua tractat de mutuo:vt possimus ita intelligere princi-
piũ huius legis:sicut ipse intelligit dictũ versi.cõtra si pater.intel
ligit enĩ Bar.q frater mutuauit pecuniã quã acquisierat ex pe-
culio pris:quo casu cõsyderato iuregẽtiũ cõtrahitur mutuũ:qz
illo iuregentiũ est pecunia ppria ipsius fratris qui eã acquisiuit:
sed ista est nimia restrictio ad istũ tex.Cõsydera scdo:qz tota dif-
ficultas stat in regula.l.qui sic.ff.de solu.an possit rñderi ad illam
legem z dicit:q illa lex loquat qñ expresse actum est inter partes:
6 †q dñium retransferat incõtinenti:tunc illud dominium non est
in cõsyderatione.sed in casu nostro dñium qd ex volũtate patris
trãsfertur in filiũ,transferat postea in patrẽ,nõ est hoc actũ inter
partes:sed pcedit ex dispositione legis citra cõsensum partium:
ergo nõ pcedit regula.l.qui sic.z do tibi Bar.in terminis q illuz
tex.d.l.qui sic.ita intelligit in.l.singularia.in vlti.col.in princi.š.si
7 cer.pet.†Tertio z notabilius responde ad illã.l.qui sic.vt ibi de-
clarat Bar.qñ dñium debet retro transferri:statim illud dñium
momentaneũ non est in consyderatione:est verũ,qñ nulla vtilitas
pcederet vel esset remãsura vltra dñium:sed in casu nostro rema
net vtilitas vltra dñium:qz remanet saluum cõmodum admini-
8 strationis.†Quarto potes aliter rñdere z est alia limitatio quaz
reperio dari ad.d.l.qui sic.in.c.debitores.per illũ tex.de iureiur.
q qñ agitur expresse vt transferat dñium:tũc illud dñium bene
habetur in cõsyderatione:sed in.l.qui sic.nõ agebã transferre do
minium:iste solutiones vt per te vides non tollunt difficultatem.
Consydera quinto z vltimo aliã difficultatem z alium intellectũ:
z in hoc resideo.si dici potest,q queãdmoduz obligatio natura-
lis de patre ad filium:qz ista obligatio descendit a patre,ista nõ
acquiritur per filiuz patri.Pone filius patri mutuauit:pater fi-
lio obligatur:nũquid ista obligatio acquirat patri non,qz casus
est hic.z ita firmat glo.in hoc:z Bart.in plerisqz locis:presertim
in.x.vel.xj.col.z ita limitatur regula.d.l.placet.vt procedat quo-
ties filius acquirit ab alio quã a patre:bene tunc acquirit patri:
sed qñ obligatio descẽdit ab ipso patre,non reaquirit tunc patri:
in proposito,qñ pater cõsentit z ratificat q dominiũ pecunie sue
mutuate per filiũ alteri filio,q in ipsum filiũ trãseat dominiũ:et
sic dñium descẽdit ab ipso patre:z sic nõ ab alio filio:z sic nõ acq
rit patri,per regulam.d.l.placet.que intelligitur qñ filius ab alio
acquirit quã a patre:z sic dñium remanet penes filiũ: ex quo enĩ
dñium descendit ab ipso patre:certe isto casu nõ debet reacquiri
ipsi patri:qz qua ratione naturalis obligatio q est de iuregentiũ
que descendit a patre in filiũ nõ acquirit patri,eadẽ rõne dñium
qd sitr est de iuregentiũ:vt est gl.in.l.j.ff.de acqui.re.do.Bart.in
l.ex hoc iure.ff.de iusti.z iu.cum descẽdat ab ipso patre nõ debet
reacquiri ipsi patri.Potes etiam sexto dicere,q qñ mutuũ fuit
recõciliatum cõsumptione pecunie:vt dicit Bart.sic qñ pecunia
est cõsumpta vtiliter z inutiliter:z sic amplius non extat:certe pe
cunia nõ extante penes filiũ:sz ea cõsumpta:nõ potuit tunc talis
pecunia per filiũ acquiri dominiũ patri.arg.l.fi.§.fi.C.de bo.que
lib.z.l.si pater.§.j.ff.ad mace.z istã sextã respõsionẽ posui.j.in.v.
9 no.vbi vide.z sic finitũ est.ij.not.ad tex.¶†Tertio nota ex textu
in ver.vtiqz.q qñ debitor succedit creditori,tale debitũ extinguit
confusione,ne idem inueniat debitor z creditor:prout declaraui
in euiden.Intellige istam regulã esse veram pro ea rata:pro qua
est heres creditoris:vnde si est heres in totum,extinguitur in totũ
si in quinta parte,extinguitur in quinta parte.Ratio est:quia he-
res representat defunctum pro ea rata z parte pro qua est heres
z nõ plus.l.cũ a matre.C.de rei ven.vbi gl.ordi.z.l.ij.§.fi.ff.de pre
to.stipu.Scdo intellige no.istã regulã,q cõfusione extinguit de-
bitum,verũ est quatenus durat confusio z nõ plus:z ideo si cre-
ditor esset heres debitoris extinguit debitũ cõfusione quatenus
durat confusio:z ideo si venderet hereditatẽ actio sua reuiuisce-
ret.tex.habes in.l.ij.§.cũ quis debitor.ff.de here.vel actio.ven.et
ibi glos.not.casum specialem in quo actio semel extincta tamẽ re-
10 suscitatur:z ita limitat.l.qui res.§.area.ff.de so.¶†Quarto no.
q inter fratres existẽtes in eadẽ patris potestate si mutuant vel
contrahunt,oritur naturalis obligatio.Ex quo infertur q non
oritur ciuilis:ratio,quia quod de vna ponitur,de alia negari vi-
detur.l.maritus.C.de procura.z.l.cum pretor.ff.de iudi.c.nonne
benedicimus.extra de presump.Et est ratio sm Bar.z doc.quia
cum ex mutuo cõtracto inter patrẽ z filium non oriatur nisi obli-
gatio naturalis per rationes prime gl.et Bar.ergo inter fratres
non potest oriri nisi naturalis.z illa immediate acquiritur patri
11 per regulam.l.placet.ff.de acquir.heredi.†Ex isto dicto infertur
secũdo alia no.illatio,q queãdmodũ pater non potest donare fi-
lio in potestate.l.donationes quas parentes.C.de dona.inter vi.
z vxo.l.ij.vbi glo.z doc.C.de inoffic.dona.Ita vnus frater in po-
testate patris non posset donare alteri fratri,quando ambo sunt
in eiusdẽ patris potestate:et ratio qz non possent donare nisi sint
res patris,vel nisi bona profectitia quorũ habet administratio-
nem:z in generali concessione administrationis,nunq intelligit
concessum q possit donari.l.filiusfamilias.in princi.ff.de dona.l.
cõtra iuris ciuilis.§.fi.ff.de pac. Inuenio q istud vltimum limi-
tat singu.Ioan.and.nec sepe relatũ est in addi.Specu.in titu.de
instru.edi.§.porro.ver.quid si filiafamilias.in.ij.col.Referẽs ita
obtinuisse dominum suum:quod frater posset donare alteri fra-
tri existẽti in potestate eiusdem patris:quãdo donaret de cõsensu
ipsius patris talis donatio valeret:mouet duplici cõsyderatione.
Primo,quia talis consensus patris idem videtur operari quod
emancipatio.alleg.ad hoc tex.in.l.permittente.C.ad macedo.et
in.l.sed si damnum.§.i.ff.de pecu.Secũdo mouetur quia talis do
natio non immediate prouenit a voluntate patris permittentis:
sed primo procedit a voluntate filij.alleg.§.fin.institu.qd cum eo.
Et si ista limitatio est vera,est maxima limitatio ad omnia iura q
de hoc loquũtur:z volũt q frater in potestate nõ possit alteri fra-
tri in eadem potestate donare.non recolo me legisse q scribentes
in aliquo loco faciant mentionem de tam mirabili decisione Io.
and.saluo q eam refert Are.in.l.placet.ff.de acquir.hered.Ego
credo q non sit vera:z moueor:quia regulariter qui non potest
actum facere,non potest faciẽti consentire.istam regulam tradit
glo.in.l.fi.in ver.accõmodauerit.z ibi Barto.not.C.de pact.no.
Bal.in.l.ij.C.si aduer.donatio.z no.Bar.in.l.si fundus.§.j.ff.de
pigno.Item qz alias fieret fraus de persona ad personam cõtra
l.non dubium.C.de leg.z fundamenta Ioan.andr.non bene vi-
dentur stringere:qz per emancipationem bene confirmatur do-
natio.l.siue emancipatis.C.de dona.sed q consensus patris ope
retur effectum emãcipationis:vt dicit Ioan.an.absit a seculo.z
12 de hoc etiam tetigi.j.in.vj.q.Barto.extra glo.¶†Quinto prin-
cipaliter no.ex tex.in ver.naturalem.q debitum contractum per
filiumfamilias qui habebat peculium,tale debitum debet solui
de peculio z dicitur onus peculij:z comitatur quecunqz ad quez
peculium vadit,sicut lepra leprosum:intellige tamen istam regu
lam quando peculium trãsit ad aliquẽ titulo vniuersali:puta ti-
tulo hereditario:tũc trãsit cũ onere obligationis:si autẽ trãsiret
titulo singulari:puta donationis vel venditionis simul cum ipso
seruo transit cum oneribus suis alias secus.tex.in.l.j.§.item he-
res.z ibi glo.ff.qñ actio de pecu.est anna.Anteq procedam vlte
rius circa difficultatem motam ad hunc tex.š.in tertio nota.qñ
frater fratri mutuat quomodo potest hoc fieri q trãsferatur do-
minium z sic q sit mutuum,iuxta.l.ij.§.appellata.š.si cer.petat.
et si dicatur q istud mutuum fuit factum voluntate patris:vel
reconciliatur sequuta consumptione,tunc obstat difficultas:z ex
quo enim illud dominium transfertur in patrem non curamus
de tali momẽtaneo dominio per.l.qui sic.ff.de solu. Posset sexto
modo responderi huic difficultati vltra quinqz solutiones quas
dedi.š.in.iij.notabi.prout intelligit istam legem Pau.de cast.q
mutuum cõtrahatur.in isto principio legis z ver.quesitum con-
sumpta pecunia.Dicebatur contra posito q dominium transfe
ratur sequuta consumptione adhuc durat obiectum.qz illud do-
minium retro transfertur:z consequenter q sit dominiũ momen
taneum non est consyderabile:ergo non est efficax ad causandum
ipsum mutuum.Cõsydera q dñium qd acquiritur mediante con
sumptione pecunie non acquirat p filiũ patri:dicitur enĩ acquiri
sm qd dicit Bart.in.l.ij.§.appellata.š.si cer.pe.qñ pecunia esset
cõsumpta.cõtr dñium acquiritur z cõsumptione.qñ pecunia nõ
extat.Cõsydera ergo pueccte:q consumpta pecunia illud domi-
nium cadit super non ente:et dominiũ qd non habet ens non est
possibile q acquiratur patri.Et per hoc notabis limitationẽ ad
regulam.l.placet.ff.de acquirẽ.heredi.q quãdo dñium acquirit
filio mediante consumptione pecunie,tunc non acquiratur patri
q ista limitatio sit vera,quando dominium cadit super nõ ente:
q tunc patri non acquiratur,probatur dupliciter.Primo quia
quotiescunqz dominium acquisitum filio nõ habet durationem

entis. Illud dominium nō acquirit patri. tex. est in. l. si pater. §. j. in
ver. protinus. ff. ad macedo. facit tex. in. l. fi. §. fi. C. de bo. que libe.
Cōsydera ergo tu prouecte: ꝙ illud dñium qđ acquirit mediāte
consumptione non habet esse: ergo ꝛc. Confirmatur secundo: qꝛ
quando dñium non habet esse: ꝛ sic durationem entis, tale domi
nium videt ꝙ sit inseparabile a filio, et nos habemus regulam, ꝙ
qñ filio acquirit tale quid qđ habet separationē a filio: illud non
potest acquiri per filium patri. declarat glo. in. l. fi. C. de vsufruc.
13 tex. in. l. iij. §. si quid minori. ff. de minori. ¶ † Sexto principaliter
no. ex tex. ibi: si non minus ex peculio suo ad fratrē peruenisset: ꝙ
pro illa quātitate pro qua peculium peruenit ad aliquem pro illa
quātitate transit onus debitorū ꝛ nō plus. Et ex hoc infert corre
larie ꝙ obligationes que transeunt in aliquem per obuentionem
peculij non sunt pro quota hereditatis: ꝛ sic nō trāseunt nisi ſm
quantitatem peculij: hoc est eatenus quatenus est peculium ꝛ nō
plus: secus est in obligationibus que trāseunt p obuētionem he-
14 reditatis: qꝛ sunt pro quota ꝛ nō pro quātitate hereditatis. † Et
sic habes notare differentiā inter obligationes q̄ trāseunt obuen
tu peculij: ꝛ que transeunt obuētu hereditatis: ratio diuersitatis
assignat per Bar. hic: in. xij. col. in ver. venio ad gl. super ver. non
minus. qꝛ in hereditate qs representat defunctū, ꝛ pro illa quota
qua est heres censet eadē persona cū defuncto. l. ij. §. fi. ff. de pto.
stipu. l. cū a matre. cū gl. ibi. C. de rei ven. sꝫ in obuentione peculij
nō est sic: qꝛ ibi nō repsentat peculiū personā filij vel serui, sꝫ soluꝫ
est quedā vniuersitas iuriū vel rerū, ideo nō tollitur obligatio ni-
si respectu eius qđ puenit: qꝛ persona remanet adhuc in se obliga
ta: ꝛ sic non transiuit obligatio pro quota. ꝛ istud vult dicere iste
tex. ibi: si non minus. Ex ista declaratione infertur ad istum tex.
declaratio et no. intellectus: qꝛ iste tex. in effectu vult ꝙ dimidia
naturalis obligationis extinguat confusione: alia dimidia extin-
guatur obuētione peculij. Consydera ꝙ imo prima pars obliga-
tionis naturalis extinguitur dupliciter. Primo qꝛ debitor suc-
cessit creditori: ꝛ sic obuentu hereditatis: ꝛ ꝯfir confusione. Scđo
qꝛ obuenit peculiū: ꝛ lꝫ peculium esset minus: extingueret tamen
tota dimidia primo respectu: sed alia nō extinguitur nisi p obuē-
tionem peculij: ꝛ ideo solū extinguitur pro rata quātitatis pecu-
15 lij ꝛ non vltra. ¶ † Septimo no. in ver. adeo. ꝙ si pater prelegaret
filio debitori totum peculium, talis filius habebit totū onus pe
culiare: ꝛ ideo alter frater qui mutuauit deducet illud qđ sibi na
turalr debetur ex parte peculij q̄ ad ipsum puenisset: si nō fuisset
prelegatum. Et ex hoc pondera hic esse tex. mirabilem ſm Ang.
in. iij. colū. in duobus locis: ꝙ lꝫ obligatio naturalis sola non sit
potens ad agendum. l. iurisgentiū. §. sed cū nulla. ff. de pac. tamē
hic est tex. singu. ꝙ in diuisione hereditatis fratrum, frater possit
agere cōtra fratrē de eo qđ naturaliter tm̄ debet: ꝛ potest p arbi-
trum electū ad diuidendū deduci illud qđ naturaliter tm̄ debet:
et sic in effectu potest cogi naturaliter obligatus alteri fratri vt
soluat, ergo de naturali obligatione in diuisione hereditatis ha-
betur mentio. Ex hoc collige notabilē limitationem ad regulā ꝙ
naturalis obligatio non est potēs ad agendū. Fallit in diuisione
fratrum vbi naturalr tm̄ debitū cogit quis soluere: sed hoc ita ge
nerale esset falsum, qꝛ debet intelligi qñ debitū naturale est anne-
xum cū peculio: ꝛ peculiū deuenit ad vnū fratrem: tūc in diuisiōe
hereditatis bene fit mentio de debito naturali: secus si non fieret
mentio peculij: nec etiā obligationis. tex. est formalis in. l. si quid
possessori. in ver. sꝫ si ipsi. ff. de pe. here. in. l. meuius. in pn̄. ꝛ ibi gl.
ff. fa. erc. ꝛ ita declarat bar. istū tex. in. j. q. de mutuo hic. Aduerte
etiaꝫ ꝙ de isto debito naturali annexo peculio, adeo habet cōsy-
deratio ꝙ si frater creditor solueret siñe deductione peculij, pote-
rit aliter soluēs cōdicere, cū sit plus debito facta p condictioneꝫ
incerti. l. sed ꝛ si me putē. in prin. ṡ. eo. l. si qs cū a fideicommis. et. l.
qui exceptionē. §. si pars. j. eo. vel p cōdictionē indebiti. ita expsse
declarat Bar. hic: in. xiij. col. ver. venio ad gl. in ꝟ. nō minꝰ. ad fi.
16 illius ver. ¶ † Octauo no. in ver. idqꝫ maxime. ꝙ qñ heres soluit
necessitate cōpulsus id qđ spectabat etiā ad coheredes, repetit iu
dicio fami. erc. Hinc infert secus esse si solueret volūtarie: qꝛ tunc
datur actio neg. ge. tex. est in. l. si pro fratre. C. de neg. ge. ꝛ. l. here-
des. §. sꝫ si vnus. et. l. qui erat. ff. fa. erc. ita not. declarat istum text.
17 Bar. j. in. xv. col. ¶ † Nono no. ex eo tex. iūcta gl. ꝙ lꝫ habeamus
regulā ꝙ si sunt plures heredes vnius debitoris, ꝙ quilibet here-
dum volens soluere p parte sua est audiendus: dato ꝙ ipse debi-
tor si viueret nō posset. text. est in. l. ij. §. j. ff. de ver. obli. illa regula
limitat singlr per istū tex. nisi talis heres cōtraxerit debitū: vt est
hic in filio. Filius cōtraxit cū extraneo dꝫ soluere totū: nec audit
volens soluere partē. Intellige istū tex. procedere qñ talis filius
cōuenitur actione ex tali ꝯtu celebrato cū extraneo: tūc vrgetur
soluere insolidū: secus si cōueniret ab extraneo vt heres. bene fa-
cit tex. in. l. si quis cū filio. ꝛ. l. questitum. §. si cuꝫ herede. ff. de pecu.
18 qđ valde no. ¶ † Decimo no. ex tex. ibi: si extraneo qd debuisset.
qđ extraneus ꝯtrahēs cū filio habēte peculiū, obligat sibi filiū ex
contractu insolidū: patrē vero obligat de peculio tm̄: ita dicit ad
literā tex. in. l. si qs cū filio. ff. de pecu. Et ex hoc sequit ꝙ mortuo
patre, talis filius durat ex cōtractu obligatus insolidum et ab eo
potest solidum exigi. ꝛ ista est, ratio quare debet seruari indēnis a
coherede. Et sic diligenter consydera ꝙ ex cōtractu filij habētis
peculiū, oriunt due obligationes: vna perpetua qua tenet filius
insolidū: et alia quatenus pater tenet: sed ista non est insolidū: sed
quatenus habet ex peculio. Cōsydera tamē ꝙ lꝫ sint diuerse qua
litatis: tm̄ vna et eadem est actio numero que datur contra filiū ꝛ
patrē. tex. est in. l. iij. §. si filius. ꝛ. §. nec interesse. ff. de pecu. Et pō-
dera ꝙ quatenus datur cōtra patrē talis actio est semp stricti iu
ris: qñ vero datur contra filium durat in natura sua. ita expresse
declarat Bar. in. l. j. i prin. in. v. col. ff. de pecu. post Guil. de cu. in
l. iij. §. iulianus. eo. tit. et reperio idem tenere Nico. de neapo. in. §.
in personā. in apostil. tex. insti. de actio. Et ex hoc pōdera tu subti
liter ex tex. quod vna actio numero est bonefidei ꝛ stricti iuris re
spectu diuersarū personarum: nam si filius vendidit peculiū, orit
actio, ex vendito contra filiū que est bonefidei et contra patrē est
stricti iuris. Itē sequit alia no. cōclusio, ꝙ actio bonefidei que dat
ex cōtractu filij habentis peculiū qñ datur contra patrem cū illa
qualitate de peculio semp est stricti iuris. ꝛ istud bene no. ad limi
tationem. §. actionū. insti. de actio. reperio tamē Io. fab. et Ang.
in. §. actiones autē de peculi. insti. de actio. tenere ꝯriū, et forte
19 verius. ¶ † Undecimo no. ex tex. in ver. igit. regulā. ꝙ cui datur
actio ad repetendum id qđ est solutum, fortius datur remediū vt
re integra seruetur indemnis: sicut cui damus actionem damus
fortius retentionē in. l. j. §. qđ autē. ff. de superfici. et in regula cui
20 damus. ff. de reg. iur. ¶ Duodecimo no. ex eo. versic. ꝙ qñ sunt
plures heredes: ꝛ vnus eorū reperit tantū obligatus ad aliquid
soluendum de corpore hereditatis, non per hoc potest tempore
diuisionis deducere illud quod alteri soluere debet: sꝫ bene potest
petere sibi caueri de indemnitate aduersus illam actionem. text.
est hic nota. Et ex isto not. tex. inferunt ad practicam Bal. Ang.
21 ꝛ ceteri Moder. hic esse text. notandum. † ꝙ si sint plures merca
tores socij, ꝛ vnus exercuit solus: ꝛ remansit obligatus in mille:
tamē in diuisione non potest sibi retinere tm̄ de bonis societatis:
sed bene potest petere sibi caueri de indēnitate. tex. est hic no. ad-
de tex. expressum in. l. certum. et ibi glo. C. fami. er. vbi Cy. Bald.
ꝛ alij. Alibi tamē habes tex. expressum, ꝙ si sunt plures socij diui
dentes, si debitū est purū debet statim solui de. cōi: si autem nō sit
purū debet prestari cautio. text. est in. l. socij sumus. ꝛ in. l. omne.
ff. pro soc. ꝛ in. l. cū socij. ff. cōi diui. Intellige etiā predictā regulā
nisi ille socius mercator esset condēnatus p sniam, vel per instru-
mentū habēs executionē paratā esset obligatus: tunc coguntur
vel soluere vel remittere tantū de mercibus. ita limitant Ang. ꝛ
Moder. hic. Cy. et Bal. in. d. l. certū. j. fami. erci. Confirmat per
id qđ vult Barto. in. l. fideiussor pro venditore. ff. de fideiuss. sequit
Bal. in. l. si pro ea. in. iij. col. C. māda. ꝙuis Ang. teneat ꝯtra eū,
22 ibi ꝛ alij Moder. ¶ † Tertiodecimo no. ex tex. ibi: ita peculium
diuidi. ꝙ mortuo patre peculiū diuiditur inter fratres sicut alie
res hereditarie patris: sicut etiā dicit tex. i. l. filie licet. C. de colla.
23 ꝛ in. l. certum. C. fami. er. ¶ Quartodecimo not. in ver. porro. bo-
nam regulā ex isto tex. ꝙ qui tenet cōseruare aliquē indēnem ab
extraneo, multomagis tenetur ꝯseruare a seipso: ꝛ sic illud ꝙ qs
debet facere aduersus extraneū, dꝫ obseruare aduersus seipsuꝫ,
cōcordat tex. in. l. si negotia. ff. māda. et ibi glo. alleg. plures cōcor
dantes. et tex. in. l. cū in eo. ff. de pac. ꝛ tex. in. l. antepe. ff. de admi.
tut. Alibi dicitur: ꝙ qui tenet aliquē defendere, fortius non offe
dere tenetur. l. altius. in fi. ff. si ser. ven. Ultra scribentes ad istam
regulam adde vnū tex. singu. in. l. si fundum. ff. manda. et ibi dicit
Bar. ꝙ nescit alibi, ꝛ aliquādo habuit illū casum de facto. ꝛ idē
24 tenet Bal. ꝙ nō sit alibi in. l. j. in. vj. q. C. si seruus extero. † Indu-
citur iste tex. per Alber. hic: ad questionē, si quis habet turrim: ꝛ
promisit illam tenere ad et cōtra omnes homines de mundo: nūq̄d
quid istud teneatur obseruare contra seipsum, per istam regulaꝫ
videtur quod sic: sed breuiter in generali sermone nō intelligitur
persona loquentis, nisi clare exprimat. l. si peculium. §. sicut. ff. de
pecu. lega. no. glo. et Bar. in. l. paulus. ff. de pigno. l. inquisitio ve
ritatis. C. de solu. adde Bar. notabili. in. l. j. ff. de senato. Bal. in. l.
cum acutissimi. C. de fideicō. Item adde qđ de hoc est tex. in. c. pe
titio. vbi glos. ꝛ Bal. de iureiuran. Bal. in. c. cum in iure peritus.
in. j. col. de offic. delega. Adde optimam decisionem Bal. in. l. j. in
xiiij. q. ff. de rerū diui. vbi querit Bal. quidam vasallus promisit
suo dño dare vnum militem in omni guerra: nūquid teneat ꝯtra
se si oriatur guerra inter ipsum et vasallum: vt ibi per eum. Sed
vltra alios reperio qđ Specu. ponderat istum tex. ad aliud. titu.
de obligatio. et solu. §. j. in fi. ꝙ queādmodum ille qui agit contra
tertios possessores vel cōtra fideiussores, tenetur cedere iura que
habet contra alios. l. mulier. ff. qui potio. in pigno. habe. eodem
modo tenetur cedere iura que habet contra seipsum. ita decidit
Spec. per

Specu.per istum tex.sed tu pondera qđ cõtra Spec.est tex.aper
tus in.l.ij.C.de fideiusso.tenendo primum intellectum glos.ibi:et
ibidem no.Salí.est verũ ꝙ tenendo aliũ intellectum glo.ille text.
25 nõ videt̃ facere.¶†Quintodecimo no.in ver.quesitũ.ꝙ si pater
mutuat pecuniã filiofami.nõ habẽti peculia castrensia vel quasi
ſ; solum ꝓfectitia,filius obligat̃ naturaliter:⁊ ꝗuis in ipsum fi
lium trãseat administratio peculij:tamẽ requirit̃ cõsumptio ad
hoc vt contrahatur mutuũ.Et isto casu q: obstat ius ciuile quo
iure est introducta patria potestas que est de iure ciuili.l.nã ⁊ ci
uium.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.⁊ ꝑpter hoc nõ orиat̃ ciui
lis obligatio:tamẽ cõsyderato iuregentiũ ſm qđ nõ curatur pa
tria potestas bene orit̃ naturalis obligatio.ita in effectu ɔcludit
Bar.in.j.q.de mutuo.extra gl.ad fi.j.q.⁊ ita oẽs transeũt cũ bar.
26 ¶†Sextodecimo no.diligẽter ex isto tex.ꝙ ꝑ emãcipationẽ nõ
redditur efficacior.Alibi tñ habem⁹ ꝙ si pater donat filio in po
testate,donatio talis nõ valet.l.donationes quas parentes.C.de
dona.inter vi.⁊ vxo.⁊ tamen ꝑ emancipationẽ filij talis donatio
recõualidat̃,per.l.fine emãcipatione.C.de dona.⁊.l.donationes.
§.pe.ff.eo.Et ex hoc habes ꝙ l; cõtractus q nõ valebat inter pa
trẽ ⁊ filiũ cõfirmet̃ emancipatione filij:tñ cõtractus q valet,vt est
mutuũ,nõ cõfirmat̃ in plus per emãcipationẽ filij sicut pri⁹ erat.
27 ¶†Decimoseptimo no.ex tex.ibi:argumẽto ꝗ; esse,ꝙ pater post
emãcipationẽ filij tenetur adhuc de peculio intra annũ,⁊ hoc ex
equitate pretoria,ti.ff.qñ actio de pec.est anna.l; contra ipsu; fi
liũ actio ex ɔtractu sit perpetua.Adde silr,ꝙ pater qui occupat
bona castrensia vel quasi filij iure peculij,nõ tenet̃ de peculio ni
si intra annum.Hodie autẽ in castrensib⁹ vel quasi filiusfa.habet
heredẽ:⁊ sic pater non occupat amplius iure peculij:⁊ ide; est in
aduentitijs.§.j.in auť.de here.que ab intest.defe.et ideo pater te
netur actione ciuili perpetua:sicut tenebatur filius.ita declarat
glos.nota.⁊ magistra.in.l.pater qui castrense.ff.de castren.pecu.
28 Bar.in.l.j.in prin.ff.de pecu.¶†Decimooctauo no.in ver.ɔtra
si pater.ꝙ si filiusfamil.mutuat patri,pater obligatur filio natu
raliter.et põdera ꝙ ista obligatio naturalis:eo q: descendit a pa
tre in filium non acquiritur a filio patri:q: regula que habet,ꝙ
quicquid acquirit fili⁹,ãcq̃rit patri,procedit quãdo filius acqui
rit a tertio.l.placet.ff.de acquirenda heredi.sed quando acqui
rit a patre,non acquiritur immediate ipsi patri.ita Bart.hic:⁊
29 in.l.si qs pro.eo.§.j.reprobata glo.ibi.ff.de fideius.¶†Decimo
nono no.in ver.fi.ibi:eadem ꝗ; erunt.ꝙ si pater exheredet filium
propter talẽ exheredationẽ nõ tollitur ius quesitum filio ex con
tractu:⁊ ratio est:q: per exheredationẽ filius priuatur bonis pa
tris ergo nõ priuatur iuribus suis:ergo nõ priuatur ꝓpria obli
gatione naturali qua tenebatur sibi pater:⁊ ideo subdit litera,ꝙ
si heres patris soluat non repetit.¶Ultimo pro complemento
istius tex.circa ver.cõtra si pater.obstant due difficultates.Pri
mam paucis absoluo.In secunda insistam diligenter.Dicit tex.
30 ꝙ†si filiusfamilias mutuet patri,pater obligatur filio naturalr.
In contrariũ videtur esse regula iuliani tradita in.l.sed ⁊ si quis.
§.⁊ regulariter.ff.de vsufru.in.l.liber homo.ij.in princi.ff.de ver.
obli.vbi est regula,ꝙ quis stipulando ab altero mihi acquirit,si
a me stipuletur nihil agit,filiusfami.stipulãdo ab altero acquirit
patri:ergo stipulãdo a patre nihil debet agere:si nihil agit,ergo
etiã nõ oritur naturalis obligatio.Ad istam regulam respõdet
Bart.hic:in duobus locis in.vj.col.⁊.xiij.ꝙ illa regula procedit
quo ad acquisitionem ciuilis obligationis:q: nihil agit respectu
ciuilis obligationis:sed non respectu naturalis obligationis:ca
sus est hic.ita respõdet Bar.⁊ oẽs ita transeũt.Ista respõsio nõ
transit sine difficultate:⁊ duo in contrarium obstant.nam regula
iuliani loquitur vniuersaliter et negatiue,nihil agit:ergo appa
ret ꝙ nec naturalis obligatio,nec ciuilis,acquiritur:q: si acqui
reretur naturalis:tex.non diceret nihil agit:imo aliquid agit:vt
l.is qui ducẽta.§.vtrũ.ff.de re.dub.Scđo ⁊ fortius cu; illa regula
dicat,nihil agit:⁊ dicat prohibitiue.videt̃ annullare actum ⁊ per
consequens impedit ortum naturalis obligationis:ita tradit̃ in
l.j.⁊.ij.ff,de libe.⁊ posthu.ergo impedit ortum naturalis obliga
tionis.l.si non sortem.in prin.ff.de condi.inde.l.cum lege.ff.de fi
deiusso.l.non dubium.C.de legi.Potes notabi.respõdere ꝙ per
illa verba,nihil agit.per hoc lex nõ dicit̃ resistere actui:ita ꝙ im
pediatur naturalis obligatio:sed dicit̃ non assistere.istud probo
per tex.in.§.si quis alij.insit.de inuti.stip.ibi:nihil agit: vbi text.
dicit,ꝙ si quis alteri stipulatur nihil agit:⁊ tamẽ ex stipulatione
alteri facta oritur naturalis obligatio.l.stipulatio ista.§.alteri.⁊
ibi glo.⁊ doc.ff.de ver.ob.ergo ꝑ ista verba,nihil agit:non impe
ditur ortus naturalis obligationis:⁊ ita etiã declaraui in.l.certi
condictio.§.si nũmos.ñ.si cer.pe.et ita in simili declarat Bar.in.l.
cum lege.in peñ.col.ff.de fideius.ad intellectũ.l.stipulatio ista.§.
alteri.ff.de ver.obli.isto modo est necesse defendere istam regulã.
⁊ ꝙ ista solutio sit verissima,ꝙ per illa verba,nihil agit:lex nõ di
catur resistere nec impedire ortum naturalis obligationis:etia;

probat̃ ex regula iuliani in.d.l.sed si quis.§.⁊ generaliter.iuncto
isto tex.Secũdo cõtra istũ ver.contra si pater.obstat alia difficul
tas quã op; bene reuoluere si volumus habere intellectu; litere:
dicit iste tex.ꝙ si filiusfami.in potestate mutuat pecuniã patri,qđ
ex tali mutuo pater obligatur naturaliter.Arguo contra tex.ꝙ
nullo modo possit procedere:⁊ probo ꝙ non sit mutuũ:nec nulla
obligatio naturalis:ꝙ non possit consistere mutuum apparet ⁊
ostenditur a partibus enumeratis.Aut vis intelligere text.ꝙ fi
lius mutuauit pecuniã castrensis peculij vel quasi:⁊ tunc tex.nõ
procedit per.l.ij.ff.ad maced.q: pater in tali mutuo obligaretur
non solum naturaliter:sed etiã ciuiliter:q: filius in tali casu ha
betur loco patrisfami.In aduentitijs non potest loqui ista lex:q:
de iure ffo; aduentitia non erãt in consyderatione:⁊ sic nõ opus
est tractare de eis.Aut vis intelligere ꝙ filius mutuauit pecu
niam patris:aut profectitiã que est patris.l.certum.C.fami.erc.
⁊.l.filie licet.C.de co.la.⁊ si sic intelligatur tex.Ego probo tripli
ci ratione ineuitabili ꝙ non potest esse mutuum in ꝓpria pecunia
patris,vel in ꝓfectitia que est idem:⁊ ɔñr nõ potest oriri natura
lis obligatio:apparet,q: in ꝓpria pecunia nõ potest cadere mu
tuũ.tex.est in.l.nã ⁊ si fur.⁊ in.l.si socius.ff.si cer.pe.Et si dicas lo
quit̃ ɔsumptione pecunie sequuta:nam certe non põt hic tracta
ri de cõsumptione pecunie:q: cõsumptio operat̃ fictũ dñium:s;
ista pecunia est de proprio meo dñio:ergo cũ sim dñs cõsumptio
pecunie nõ potest operari istã fictionem:sed de substantia mutui
est ꝙ transferat̃ dñium.l.ij.§.appellata.ff.si cer.peta.sed hic non
potest transferri dñium:q: res mea amplius mea effici nõ põt.l.
sequitur.§.lana.ff.de vsuca.l.iij.§.ex pluribus.ff.de acquirẽ.poss.
ergo hic nõ est mutuũ,⁊ ex ɔtractu nullo:nõ orit̃ naturalis obli
gatio.Tertio ꝙ si filiusfa.mutuet patri ꝙ nõ sit mutuum,est tex.
no.⁊ multum fortis.in.l.si vẽditor.§.sed si pupillus.in ver.aliter
at ꝗ;.ff.de in diẽ adiec.quẽ tex.originaliter alleg.Bar.hic:in.j.q.
vbi tractat de mutuo:vbi probat̃,ꝙ si filiusfa.faciat contractum
cũ patre:ille cõtract⁹ nihil valet.In ista difficultate varij varia
dixerũt:⁊ maxime Bar.qui est lumẽ iuris in.j.q.dum tractat de
mutuo multũ alte loquutus est ⁊ multũ eleuauit ingenium:⁊ re
stat vt ista lex possit intelligi qñ filiusfa.mutuauit pecunia; pris
vel profectitiã patri.Bar.se resoluit hoc modo:q: de iuregẽtiu;
filius acquisiuit de pecunia patris:⁊ illa pecunia acquisita de iu
regentium est filij:⁊ filius illam mutuat patri:⁊ sic de iuregẽtiu;
illum patrem obligat:q: de iuregentium non respicitur ꝙ sit in
potestate.Uideamus an ista cõsyderatio Bar.sit bona in ista dif
ficultate.In primis istud est diuinare ⁊ restringere istum textu;.
Secũdo istam differentiã reprehendit subtiliter Ange.hic:q: di
cit non videre rationem diuersitatis inter pecuniã profectitiã ⁊
acquisitam ex peculio profectitio,⁊ aduentiam.d.Marti.lau.in
repeti.istius legis:reprehendit Bart.⁊ dicit nimia est diuinatio
restringere tex.vt Barto.Secundo ⁊ subtilius iste tex.arguit ab
extraneo ad patrem:sed respectu extranei creditoris nõ est diffe
rentia de qua pecunia mutuetur:ergo etiam nõ debet fieri diffe
rentia respectu patris.Et propterea iste Mar.lau.alio ⁊ secũdo
modo subtiliter respondet ad argumẽtum,ꝙ filiusfami.mutuet
pecuniam patris:ergo non est mutuum.Respondet ꝙ qñ quis
habet dominium rei:sed reuocabile potest denuo acquirere do
minium:vt est tex.in.l.in libello.§.si quis seruum.ff.de cap.Bar.
et clarius Bal.in.l.iij.C.qđ me.cau.cum ergo filiusfamilr.possit
alienare negotiando per.l.eius qui in prouinciã.ñ.si cer.pe.ergo
pater nõ habet dominium irreuocabile:ergo nimirum si potest
illud denuo acquirere.Confirmo per regulam quam not.tradũt
Jo.an.Jo.mona.⁊ alij Canoni.in.c.cũ persone.de priuile.in.vj.
ꝙ qñ quis habet dñium minus plenũ,potest denuo aliud dñium
plenius ⁊ pinguius acquirere.et sequitur simplr Are.in.l.existi
mo.in prin.ff.de ver.obli.d.Abb.in cõsi.cx.incipi.nitar in ꝑsenti
causa.in.j.col.ꝙ ista opi.do.Mar.nõ est bona probo,qñ quis ha
bet dñium qđ est reuocabile:filius tũc non põt alienare,q: pater
quãdocunq; vult potest reuocare istã talẽ administrationẽ qua;
habet filius.Aliã ɔsyderationẽ tradidit do.Jo.bap.de sancto
Seuerino in repeti.huius legis in.v.char.⁊ dicit,ꝙ si istud mu
tuum capiatur abstractum ab omni iure ciuili,ɔsyderetur q; ſm
merum iusgentiũ abstractum ab omnibus regulis iuris ciuilis:
isto modo poterit cõsistere mutuũ:sed istud etiã nõ placet:q: nõ
tollit difficultatẽ,ꝙ sit necesse ꝙ transferat̃ dñium.Reperio vlti
mo loco quosdã alios Moder.Perusinos ⁊ Senenses dicẽtes
ꝙ filijfamilias ⁊ serui possunt habere propriũ patrimoniũ sepa
ratũ a patrimonio patris dñi:eoipso ꝙ pater concedit admini
strationem.ita dicit tex.in.l.peculiũ ex eo.ff.de pecu.tex.in.l.non
solum.ff.de noxa.isto modo tanꝙ liber homo potest cõtrahere,⁊
poterit consistere mutuum.l.non solũ.⁊ si dicat̃ si est pecunia pa
tris quõ est mutuum:rñdet iurisconsul.in.l.nec suus.ff.de pecu.
q: obligat̃ ad factũ:et sic habito respectu ad factũ dr̃ esse mutuũ.
Quid tenendũ,ego puto ꝙ alius sit intellectus ad istum tex.⁊ di

co in primis, ꝙ ista lex non loquitur de pecunia castrẽsi vel quasi: nec de aduẽtitia: prout etiã Bar. ⁊ oẽs fatent̃, per rationẽ superius deductã. Jtem dico cõtra docto. ꝙ etiã ista lex nõ est intelligẽda in pecunia propria ipsius patris vel profectia: q2 nõ est verisimile: nec debet cadere in sensum hoĩs sensati: ꝙ filius mutuet patri pecuniam propriam ipsius patris: de quo ergo mutuo loquitur ista lex. Intelligo eam plane, ꝙ loquit̃ q̃n filius mutuauit pecuniã que nõ erat sua neq3 patris: sed erat alterius tertij ⁊ tũc obligat naturaliter patrem: q2 dicere ꝙ filius mutuaret pecuniã propriã patris, ipsi patri, hoc esset ridiculũ: sed intelligo quod filiusfami. mutuauit patri pecuniã alterius, et pater illam consumpsit: quo casu sequuta consumptione transfert̃ dñium. iuxta. l. nã ⁊ si fur. ⁊. l. si a furioso. ⁊. l. nõ oĩs. §. si cer. pet. vbi consumptio operatur idem qδ trãslatio dñij: et sic intelligo istum ver. huius legis etiã sequuta cõsumptione: vt faciunt oẽs doc. in superiore parte legis: ad hoc vt sit tota in vno sensu. Et hoc modo inter patrẽ ⁊ filium orit̃ naturalis obligatio: vt dicit tex. ⁊ iste est clarus ⁊ nitidus intellectus ad hũc tex. ⁊ sic remanet cõpleta ista ardua difficultas. ¶ Ultimo pro cõplemento huius tex. vt nihil omittatur

31 posset dubitari. † Nunquid illud qδ deciditur in ista. l. in duobus filijsfamil. habeat locũ in duobus seruis existentib9 in potestate vnius domini. Prima facie videt̃ dicendũ ꝙ habeat locũ in duobus seruis ꝑpter equiparationẽ q̃ fit inter eos: intũ ꝙ etiã in materia penali illud qδ est statutũ in filijs habeat locum in seruis. l. si quis seruo persuaserit. C. de fur. et habes glo. in. l. qδ vero contra. ff. de legi. ⁊ in. l. apud antiquos. C. de furtis. ⁊ istam opi. ꝙ habeat locum in seruis tenet Bald. in. l. fi. in vltimis verbis. C. qδ cũ eo. vbi tractat totam materiã. Ego teneo cõtrarium. primo per tex. in. l. j. et fi. C. an seruus ex suo facto. ⁊ vbi ex cõtractu suo proprio dum est seruus si tunc contraxit, cum est liber homo nõ tenetur, q2 postea effectus liber censetur alius nouus homo. l. qui res. §. aream. ff. de solu. et ideo non debet teneri ex cõtractu prius facto dum esset seruus. Secũdo põdera ꝙ istud etiã voluit clare Bar.

32 hic: in. j. qδ. † Sed nunquid ista lex haberet locum in monachis. Hosti. in summa sua in titu. de fideiusso. in. §. ⁊ quid. tenet qδ monachi nullo modo possint obligari: quia censentur mortui. c. cum ad monasterium. de statu regu. et multum late. d. Abb. in consil. lxxxviij. incip. facti cõtingentia. lib. j. col. j. et. ij. Expeditis textualibus venio ad glo. ¶ Glo. prima magna diuidit̃ in tres partes principales. In pma declarat qualiter in hac lege obligatio ista naturalis cõtrahatur, ⁊ super qua pecunia. In secunda declarat cui acquiratur ista obligatio an patri an filio. In tertia declarat an queãdmodum ex parte filij mutuantis acquiritur patri obligatio naturalis actiua: ita similiter econtra ex parte filij mutuo accipientis acquiratur patri naturalis obligatio passiua. Scδa ibi: nam ⁊ tunc dico. Tertia ibi: item quero. ¶ Capio ergo hanc primã partẽ glo. quam tu subdiuide in quinq3 particulas. In prima ponit diuisionem. In secunda declarat quotuplicis speciei possit filiusfami. habere pecuniã. In tertia declarat an in oĩbus istis speciebus possit procedere ista lex. In quarta ponit intellectum. In quinta ponit ex predictis cõclusionẽ. Scδa ibi, itẽ not. Tertia ibi, ⁊ in his oĩbus. Quarta ibi: si autẽ ponas. Quinta ibi: dic ergo pecuniam mutuatus. ¶ In ea gl. ibi: vel etiã de aduẽtitio ſm tẽpora huius legis: ex tota ista principali parte gl. habes elicere quatuor conclusiones: ⁊ vnãquãq3 de per se examinabimus. Prima est, ꝙ filiusfa. potest habere pecuniã quinq3 modis. Scδa est, ꝙ si ista lex loquat̃ in pecunia mutuata noĩe patris: procedit ista lex sine scrupulo in quacunq3 pecunia ex quinq3. s. enumeratis. Tertia cõclusio est, ꝙ ista lex debet intelligi in pecunia mutuata noĩe fratris ⁊ non patris. ⁊ tũc solum procedit in pecunia profectitia aut pecunia propria patris interueniente volũtate patris aut consumptione. Quarta conclusio ꝙ in aduentitijs hodie idem est ꝙ in castrensibus, et sicut inter patrẽ ⁊ filiũ in potestate cõtrahit̃ ciuilis obligatio ⁊ similiter inter fratres existentes eiusdem potestatis. Examinatis istis quatuor conclusionib9 erit examinata tota prima pars glo. Ante tamẽ q̃ veniã ad istas cõclusiones ſm ordinẽ Bar. videamus que sit ratio quare inter patrẽ ⁊ filiũ in potestate: ⁊ similiter inter duos fratres existentes in potestate eiusdẽ patris, non orıat̃ nisi naturalis obligatio: sed non ciuilis. Reperio assignari quatuor rationes quarũ tres hic

33 Bart. refert, ego vero quartã referaз. ¶ † Capio itaq3 primã rationem Bartol. que est cõis docto. ꝙ ciuilis obligatio non cadit inter patrẽ ⁊ filium in potestate, ratione patrie potestatis q̃ est de iure ciuili inuenta, ⁊ de iure ciuili pater ⁊ filius censentur vna et eadẽ persona: ⁊ sic idẽ nõ potest esse sibi obligatus. Pondera qδ ex ista ratione sequitur nota. et vera conclusio, ꝙ in partibus in q̃bus non seruat̃ ius romanorũ, hoc est ius ciuile, in eis non cadit patria potestas, et ꝙ ita sit de gallicis ⁊ britonicis firmat gl. sing. instit. de pa. pote. in. §. j. quam glo. sing. not. Bald. in. c. j. an mari. suc. vxo. in benefi. ⁊ in. c. si duo fratres. in fin. de fra. de no. benefi. inue. Ludo. ro. in. l. pe. C. qui testa. face. poss. ergo in eis non cadit patria potestas. sequitur ista conclusio, ꝙ inter frãcigenas cadat inter patrẽ ⁊ filiũ naturalis obligatio ⁊ ciuilis. Licet oẽs teneãt istam rationẽ: tamẽ cõtra istã cõem rationem arguit̃ subtiliter sic. Nam si verum est, ꝙ pater ⁊ filius de iuregentiũ censeatur vt diuerse persone: ⁊ propter hoc inter eos cadit naturalis obligatio: ergo sequitur ꝙ pater stipulãdo aliquid filio non debeat sibi acquirere naturalem: ex quo naturalis obligatio est de iuregentium: quo iure pater censetur diuersa persona a filio: et tamẽ hoc est falsum: q2 pater stipulãdo filio, acquirit sibi patri naturaliter et ciuiliter q2 censentur eadem persona. §. ei qui in rõne sui. insti. de inuti. sti. ⁊ vox filij vox patris. vt ibi Responde qδ in. §. ei qui. pater stipulando filio acquirit sibi ꝑncipaliter ciuilem obligationem: et in sequentiã naturalẽ: vnde cũ difficilius acquirat̃ ciuilis q̃ naturalis: et cum pater acquirat ciuilem: q̃ est difficilioris acquisitionis: ergo in cõsequẽtiã acquirit̃ naturalis. ¶ † Capio

34 secundã rõnem que est ratio glo. insti. de obl. circa fi. magne glo. q2 obligationes sunt inuente ꝑpter iudicia: sз inter patrẽ ⁊ filiũ nõ cadit iudicium. l. lis nulla. ff. de iudi. ergo nõ cadit obligatio ciuilis. cum ista rõne tenent Bar. ⁊ indifferẽter ceteri. Sed ɔtra istam rationẽ duo vident̃ obstare. Primo q2 attenta ista rõne: si ista ratio esset vera: sequeret̃ qδ in casibus specialibus enumeratis per gloss. in. d. l. lis nulla. ff. de iudi. in quibus potest esse iudiciũ inter patrem ⁊ filiũ in potestate ꝙ in illis caderet etiã ciuilis obligatio: qδ tamẽ est falsum. Secũdo contra istam rationeз fortiter stringit: quia ista nõ est bona consequentia quaз faciunt glos. ⁊ Barto. lex denegat iudicium: ergo non oritur obligatio ⁊ actio, ista consequentia est falsa: imo est totũ econtra, vbicunq3 enim impeditur iudicium dari bene impedit litis ingressum: sed non impedit obligationem ciuilem et naturalem. tex. est in. l. j. §. fi. ff. ad maced. in versi. petitio. ⁊ in. l. ij. ff. ad velleia. declarat Bar in. l. nam et postea. §. de iureiur. ⁊ etiã istud argumentum habet fallaciã. tenendo tamẽ istã secundam rationẽ quã post gl. Bart. et alij cõiter tenet. Ex ista solutio. insignis doc. do. Marti. lau. in repe. huius legis attentauit nouam conclusionẽ a nemine tactã ꝙ cum de iure canonico inter patrem ⁊ filium in potestate possit esse iudiciũ. c. si annus. de iudi. lib. vj. vbi gloss. et doc. c. non est. de sponsa. q. q. vij. c. queritur. no. Angel. in. l. ij. ff. de iudi. per q̃ns sequitur qδ ex quo cessat ratio ciuilis obligationis impeditiua: ergo sequitur qδ iure canonico inter patrẽ ⁊ filium in potestate vel inter duos fratres in potestate patris constitutos cadit ciuilis obligatio, ergo sequitur ꝙ ista lex non habeat locũ de iure canonico. Cõfirmatur ista conclusio vltra eũ: q2 ius canonicuз magis sequitur iusgentiũ q̃ ius ciuile: vt est tex. in. c. cum esses. de testa. Item vltra eum facit. q2 naturalis obligatio de iure cano. habet eundẽ effectũ: prout habet naturalis ⁊ ciuilis de iure ciuili. c. j. de pac. lib. vj. ergo naturalis obligatio habet effectũ eundẽ de iure cano. prout de iure ciuili naturalis et ciuilis. Non reperio ab alio tactum nec cogitatum: nisi a do. Mar. lau. tamẽ q2 durũ esset credere ꝙ ista lex nõ ꝑcederet de iure cano. ⁊ sic in effectu esset correcta de iure cano. Itẽ q2 non debet induci discordia inter ius ciuile ⁊ canonicum. c. cũ expediat. de elec. in. vj. Item non debet induci correctio per subauditos intellectus. vt dicit gloss. in. c. cupientes. §. qδ si per viginti. de elec. in. vj. Preterea cũ ista sola non sit ratio quare impediat̃ ciuilis obligatio inter patrẽ ⁊ filiũ in potestate: ergo succedit regula, ꝙ q̃n plures rõnes assignãtur, si vna cessat ⁊ altera limitat, nõ cessat dispositio gl. in. §. affinitatis. insti. de nup. cũ si. bñ verũ est, qδ de iure cano. inter patrẽ ⁊ filiũ in potestate oritur efficax obligatio interueniẽte iuramẽto. c. cũ iuramẽto. ⁊ ibi ad hoc not. Jo. de ana. post alios de homi. ¶ Capio tertiam rationẽ Bar. que est subtilior ⁊ firmior q̃ fundat̃ in. l. serui. ⁊ filij. in princi. ff. de fur. Adde qδ istã rationẽ sequitur bal. Ang. Sali. ⁊ Fulg. hic. ⁊ Bal. in. l. fi. in. iij. col. C. qδ cũ eo. Istam rõneз bart. impugnat do. Mar. lau. in repeti. huius legis: ⁊ sicut ratio fuit subtilis: ita subtiliter impugnat et mouetur triplici ratione cõtra Bar. Primo q2 bar. ꝑsupponit, qδ ante ꝑditas actiones posset quis sibi ius dicere ꝑpria autoritate: sicut adhuc hodie potest pater in filiũ. d. l. serui ⁊ filij: sed istud est falsum, q2 bene manu regia, et sic a superiore: ergo ratio Bar. est falsa: sed defendendo Bar. consydera qδ Barto. istud nec dicit nec vult. Imo dicit cõtrarium et bene loquitur: dicit olim expediebatur manu regia nõ dicit, ꝑpria manu ⁊ autoritate, sed regia: est bene verũ qδ manus regia cõcedit hodie in patre erga filiũ: que olim expediebat non propria autoritate sз a superiore. ita est clarus sensus Bart. Scδo cõtra rõnem Bar. arguit. nã Bar. ꝑsupponit, qδ potestas statuẽdi in filiũ ⁊ coercendi ceperit ante ꝑditas. actiones: et q̃n ante ius ciuile: q2 põdera verbũ qδ dicit remãsit: vult ꝙ illud ius erat ante ius ciuile: sз istud assumptũ est falsum: q2 ꝑtãs coercendi filiũ procedit a patria potestate, ⁊ sic a iure ciuili per tex. in. l. si filius. C. de pa. pote. sustinendo Bar. debes de necessitate dicere ꝙ Bart.

qđ Bar. istud nõ presupponit. sed Bart. bene dicit, ꝙ ex quo pa-
tri in filiũ conceditur regia potestas, nõ dico ante ius ciuile: ideo
nõ daẽ sibi actio nec obligatio ciuilis: vt dicit tex. ibi. in. d. l. serui.
Tertio arguit subtiliter: ista nõ est bona ꝯsequẽtia bar. possuʒ mi-
hi propria autoritate ius dicere cõtra aliquẽ: ergo nõ cõpetit ci-
uilis obligatio, quia in contrarium datur instãtia. Pone ex pac-
to possum propria autoritate mihi dicere ius contra debitorem
meuʒ: tñ adhuc competit mihi ciuilis obligatio. l. iij. C. de pig. vbi
Bar. Sed ad istud vltimũ clare respondeo ꝙ. d. l. iij. C. de pig. p-
cedit qñ quis ex cõuentione partiũ põt sibi aliqđ ius dicere: vnde
prouisio hõis non facit tũc cessare prouisionem. l. ordinariã. l. si.
cum si. C. de pac. conuen. sed bar. loquitur, quãdo lex generaliter
ꝯcedit, ꝙ qs possit exercere regiã potestatẽ: tũc nõ est opus actio-
ne: ita ad literam dicit text. in. d. l. serui. in pñ. Et ita habes defen
satã rationẽ Bar. a tribus motiuis. d. Mar. lau. Nõ omitto etiã
ꝙ istã rõnẽ bar. impugnat do. Jo. bap. de sancto seue. i repe. hui9
l. post do. Jo. pe. pceptorẽ suuʒ. Et moueẽ ꝯ Bar. vna ratione, q2
si rõ Bar. esset generaliter vera sequereẽ, ꝙ si subdit9 ꝯtraheret
cũ principe, ꝙ inter principem ⁊ subditũ non oriret ciuilis obliga
tio nec actio, ex quo princeps põt regiã ptãtem in re sua exercere,
dicit text. in. l. ij. C. si pter pub. pẽsi. ⁊ tñ istud est falsuʒ: quia põt
ibi esse iudiciũ: vt toto ti. C. vbi cause fisca. sic est iudiciũ, ergo est ci
uilis obligatio: istud probatur in. l. bñ a zenone. C. de quadri. pre-
scrip. et. in. l. j. ff. de offi. proc. ces. Defendendo Bar. respondeẽ ꝙ
imo assumptũ Bar. est verissimum: q2 põt exercere regiã potesta
tẽ: ergo non competit ciuilis actio: non ob. q2 potest exercere re-
giã potestatem princeps: istud est verũ si velit esse solutus legib9
⁊ vti absoluta ptãte tunc põt: secus si vult vti legibus, ⁊ sic si vult
vti ordinaria ptãte: sed cum velit viuere legibus. l. digna vox. C.
de legi. l. et hoc tiberius. ff. de hered. insti. de ordinaria ergo ptãte
nõ põt: ⁊ imperator ⁊ pncipes hñt suos iudices, ⁊ sic habes defen
satã istã tertiã rationẽ Bar. ab omnibus obiectis. Tu consydera
ꝙ ex ratione Bar. habes inferre magnã conclusionem si est vera
ꝙ in quacunqꝫ causa filius obligetur naturaliter tantuʒ patri, ꝙ
possit pater sibi ius dicere propria autoritate: ⁊ sic exercere regiã
potestatem. Et pondera fortius quod dicere posset facere manu
regia, tñ est dicere, quantum posse facere de facto omissis ordini
bus iuris: ita declarat Barto. in extrauag. ad reprimen. in verbo
videbitur, in vlti. colum. sequitur ergo, ꝙ si filius pacto nudo pro-
mitteret patri: pater posset sibi ius dicere ⁊ regiã potestatẽ exer-
cere, quod non credo verũ: nisi Barto. intelligat ꝙ eius intentio
fuerit, ꝙ in quibus alius haberet actionem ex naturali ⁊ ciuili:
licet in patre nõ cadat ciuilis: tñ in illis casibus põt pater ex na-
turali sola exercere illã regiã ptãtem ꝯ filiũ. Jtẽ cõsydera ꝙ ratio
Bar, fundaẽ in vno solo: tex. in. d. l. serui ⁊ filij. vbi iuriscõ. proprie
vtitur ista ratione, sed videẽ ꝙ ille tex. nõ faciat, eo q2 illa. l. loqui-
tur in criminalibus. Sed in causis ciuilibus que est materia no-
stra: ⁊ que expeduintur per actiones ciuiles, nullibi reperitur ꝙ
pater in eo habeat regiam potestatem. Jmo reperies ꝯtruʒ. l. qui
iurisdi. ff. de iuris. om. iu. Jn criminalibus ergo lex bene permit-
tit ꝙ pater filium, dñs seruuʒ, corrigat. l. congruentibus. ff. de pa.
po. Scđo ⁊ fortius illa. l. serui ⁊ filij. que permittit patri ⁊ dño re-
giam potestatẽ procedit in paruo furto: sed in magno furto non
hʒ locũ ille text. q2 tũc iudex vtetur officio suo: et filiusfa. deberet
tũc publice puniri: tex. est in. l. respiciendũ. §. furta domestica. ⁊ ibi.
Bar. no. ff. de pe. ⁊ no. bal. in. l. apud antiquos. in fi. C. de fur. bar.
in. l. si quis vxori. §. j. in eo. ti. de fur. ergo cum non sit verum quod
etiã in criminalibus pater habeat regiã potestatẽ in filios: ergo
rõ Bar. retorquetur cõtra eum: qđ cum pater regulariter nõ ha-
beat illã regiã potestatem in filium: nisi in paruis furtis: ergo re-
gulariter cũ nõ habeat regiã ptãtem deberet oriri ciuilis obliga
tio. ¶ Aliã ⁊ quartã rõnẽ vltra Bar. et doc. assignauit do. Chri.
de cast. hic quã sibi ascribit Fulg. hic dicebat ergo do. Christo. qđ
ciuilis obligatio non cadebat inter patrem ⁊ filiũ in potestate: q2
habet pater adeo amplissimũ ius in filiuʒ, quod filius dicitur esse
patris. l. in suis. ff. de lib. ⁊ posthu. sed in re sua non cadit ciuilis
obligatio. l. neqꝫ pignus. ff. de regu. iu. ista ratio non est mihi visa
digna relatu: q2 si esset vera non caderet etiam naturalis obliga-
tio: q2 res mea nõ potest mihi deberi naturaliter. d. l. neqꝫ pign9.
l. sue rei. in ver. nulla obligatio. ff. de contrahen. emp. probo etiã:
naʒ licet pater habeat potestatem in filio: tñ nõ dicitur adeo suus
quod posset illum alienare ⁊ bene potest eum vendicare non q2 sit
suus et habeat in eo dñium: sed adiecto iure quiritũ: q2 illum ha-
bet in ptãte. l. j. §. j. ff. de rei vẽdi. Et sic ex premissis remanet excus-
sum: quare inter patrẽ ⁊ filium ⁊ fratres in potestate non oriatur
ciuilis obligatio. Adde tu pro ampliatione quod ea que dicũtur
in hac. l. in filijs licet loquanẽ in filijs legitimis et naturalibus: ta
men habent locũ in filijs adoptiuis ẽm ista iura flo2: q2 inter pa-
trem et filium adoptiuum non cadit ciuilis obligatio: naturalis
sic. ita dicit. text. in. l. verum. ff. de verbo. oblig. ẽm quod ibi domi.
35 Fran. de are. no. in. ij. no. ¶ † No. etiam pro complemento istius
materie vnũ casum sing. i quo cadit naturalis ⁊ ciuilis obligatio
inter duos fratres in potestate, ⁊ sic limitatur ista lex: quando pa
ter habet duos filios in potestate. ⁊ isti male viuũt in pace: pa-
ter tamen nõ vult emancipare eos, vnde pater assignat illis in vi
ta legitimam: certe in ista legitima cadit inter ipsos fratres obli-
gatio ciuilis ⁊ naturalis. ita dicit Bal. in. l. cuʒ oportet. §. nõ aũt.
circa fi. C. de bo. que lib. per. l. cum quo de peculio. in fin. ff. ad leg.
fal. Mouetur etiam ratione, bonum est argumẽtum de dote ad
legitimam ⁊ econtra. ita dicit Bal. in auẽ. res que. C. cõia de leg.
sed ita est, quod in dote filia habet plenã administrationẽ ⁊ obli-
gatur naturaliter ⁊ ciuiliter. l. pomponius philadelphus. ff. fa-
mi. erci. Confirmatur ista decisio Bal. per id quod dicit Ang
in. l. si non mortis. in princi. ff. de inoffi. testa. vbi tenet, ꝙ donatio
facta filio in potestate pro sua legitima valet: ⁊ tenet: quod vlti-
mum nunc aliter non examino: quia late examinabo. j. in vlti. q.
Bart. extra glo. ¶ Redeundo ad id qđ dixi. s. circa primam cõ
clusionem gl. inquantum glos. concludit, quod filiusfa. potest ha
bere pecuniam quinqꝫ modis: et inter alios modos inquantum
dicit qđ põt habere pecuniã patris et peculium profectitiũ: ad-
uerte ne equiuoces, quod differentia est inter pecuniam propriã
patris et profectitiã: q2 profectitia est illa in qua permissu patris
quis habet administrationem: ⁊ ꝯhendo in illa obligat patrem.
quatenus est in peculio: sed in illa propria patris nõ obligat illũ
ex quo non consentit ꝙ in illa ꝯhat. et ita intelligas glo. Secũda
conclusio glos. est, ꝙ si ista lex intelligitur qñ pecunia fuit mutua
ta patri põt intelligi in illis qnqꝫ speciebus. s. nominatis. Bar.
dicit ꝙ si filius mutuaret alteri noĩe patris requirereẽ qđ pater
ratificaret per tex. in. l. si absentis. C. si cer. pet. ita dicit Bar. hic.
Adde quod in hoc vr̃ Bart. errasse ⁊ eum reprehẽdunt Raph.
Ful. ⁊ Pau. de ca. hic: q2 nõ solũ in patre, sed in quocunqꝫ extra
neo: q2 si numeratur pecunia extranei: illi extraneo acquiriẽ etiã
absenti, etiam si mutuauit pecuniam patris non opus est quod
ratificet, q2 sibi absenti ⁊ ignoranti acquiritur, ergo fortius extra
neo si patri. l. certi cõdictio. §. si nũmos. s. si cer. pe. l. ea q̃ ciuiliter.
ff. de acq. re. do. ergo videẽ hic bar. errasse. Tu aduerte qđ Bar.
si pene intelligaẽ bene loquitur nec meretur reprehẽdi. Nam di-
ctum Barto. et cuiuscũqꝫ doc. debet intelligi ẽm. l. quã alle. vt di-
cit Bar. in. l. cum quidam. ff. de his qui. vt indi. et in. l. nõ soluʒ. ff.
de lib. leg. in. §. si liberationis verba. Salice. in. l. si ex cautionẽ. C.
de non nu. pe. Joã. an. in. c. cum nuntius. de testi. vñ Bar. alleg.
l. si absentis. ff. si cert. pe. debet ergo dictũ Bar. intelligi ẽm illaʒ
l. si absentis. ff. vt ei irreuocabiliter acquiratur. Circa tertiã con
clusionẽ gloss. quod si ista. l. intelligatur in mutuo celebrato no-
mine filij, et sic quando pecunia fuit mutuata: nam filij ⁊c. Bar.
hic mouet difficultatẽ et soluit. ⁊ cum eo transit Bald. aliter et
36 melius Salice. vt dixi in repeti. ideo hic nõ repeto. ¶ † Successi
ue inquantum glo. vult quod si filius mutuauit pecuniam aduẽ-
titiam et numerauit nomine patris, patri acquiritur. dicit Bar.
debet intelligi interueniente voluntate patris ⁊c. vide Bart. sub
dit etiam Bar. ꝙ etiam illud quod dicit gl. in bonis castrensib9
vel quasi, ꝙ patri acquiritur obligatio ⁊c. No. diligenter hec ver
ba Bar. cum quibus ceteri transeunt. Nam ex hac doc. Bar. ha
bes inferre duas conclusiones. Prima quod si numero pecuniã
noĩe alicuius, nõ per hoc ego dico2 illi donare. ꝙuis illi queratur
actio ex tali numeratione: ⁊ ita no. Pau. de ca. ⁊ etiam Sal. in. d.
l. si absentis. Tu autem notabilius pondera ex ista doc. Bar. ꝙ
etiã inter personas ita ꝯiunctas sanguine si filius numerat, tamẽ
adhuc nõ cẽseaẽ donare: lʒ per coniunctionẽ sanguinis cẽseaẽ do
nare: tñ isto casu ex tali casu numerationis nõ presumitur dona-
tio, qđ tu no. ad limitationẽ traditã p Bar. in. l. q̃ dotis. ff. so. ma.
Circa cõclusionem gl. que habet ꝙ qñ pecunia fuit mutuata no-
mine prĩs ⁊c. ꝯ istud qđ dicit glo. ꝙ si frater haberet castrẽsia vel
quasi, ⁊ illa mutuaret fratri in ptãte ꝙ obligareẽ ciuiliter ⁊ natu
raliter ⁊ nõ haberet locũ ista lex: opponit bar. q2 huic mutuo ob
stat exceptio macedoniani: nec aliqd facit. l. ij. ff. ad mace. Tu ad
uerte q2 Bar. ita supine intellectus videreẽ pessime loqui ⁊ defice
re in fundamẽtis: ista gl. dicit, ꝙ si frater hñs castrẽse peculiũ mu
tuet alteri fratri, obligaẽ naturaliter ⁊ ciuiliter: ⁊ ideo nõ posset
repetere si soluer. Nã ꝙuis filiusfa. recipiẽs habeat exce. macedo
niani pter hoc nõ licet quin obligeẽ, ita declarat bart. in. l. nam
⁊ postea. s. de iureiur. ⁊ dicit tex. in. l. j. ad mace. Sed consydera ꝙ
licet bart. non bene se declaret, tñ habuit bonum intellectum nec
meretur reprehendi in hoc. Nã põdera qđ gl. dicit si fili9 suo no
mine pecuniã castrẽsem vel quasi, mutuauit alteri fratri nõ pce
dit ista lex: quare, quia frater obligatur ciuiliter et naturaliter ⁊
cum effectu bartol. reprehendit quod nõ, ex quo obstat macedo
nianum. Non ergo Bart. fuit ita supinus quod ignoraret quod
obligatur ciuiliter et naturaliter cum effectu, non naturaliter ⁊
ciuiliter sic: et ita debet intelligi bartol. non cum effectu: verum

quia Bar.dicit ꝙ ista gl.debet seruari in duobꝰ casibus:dic melius ex mente Sal.hic.ꝙ ista gl.sine aliqua subauditione verum dicit.⁊ est ista gl.valde sing.nec habes similē in iure.Nā vult ꝙ ex duobus fratribus existentibus in potestate patris:si vnus mutuet alteri fatri pecuniam suam:puta castrensem vel quasi:tunc nō habet locū macedonianū:patet qꝛ gl.vult ꝙ alter frater obligeť naturaliter et ciuiliter ⁊ cum effectu,ergo nō vult ꝙ habeat locū senatusconsultū macedonianū.Et ſm istā gl.datur singularis limitatio ad titu.ff.⁊.C.ad macedo.illi tit.non procedunt qñ frater filiusfa.recipiat pecuniam ab alio fratre in potestate.Et si dicatur quare in casu isto nō habeat locū senatusconsultum macedo.rō est in promptu,qꝛ macedonianum fuit inuētum propter machinatiōes que a creditoribus per filios ab eis solicitatos fiebant in parentes,sed isto casu ista ratio desiderij vel machinationis mortis in parentem communem cessat.⁊ ita ista gl.ſm Sal.sing.est.et eam solus Sali.hic ad hoc ponderat:ita etiā istam gl.ponderat Bal.in.l.fi.in.iij.co.circa fi.C.ꝙ cū eo.⁊ ista gloss.est vera ⁊ nō habet cōtradicētez.Successiue inquantū gl.in bonis aduentitijs cōstituit differentiā inter iura hodierna.C.⁊ iura ffoꝝ.Bart.subtilius inuestigando dixit ⁊ bene ꝙ si loquamur in vsu-
37 fructu.ista differētia nō est vera,vide Bar.ꝑ te.†Capio quartā ⁊ vltimā conclusionē gl.qđ hodie in aduētitijs cadit ciuilis obligatio inter fratres in potestate:patrem ⁊ filiū in potestate.Idez tenent vbiqꝫ glo.in.l.si qs pro eo.in prin.ff.de fideius.glo.in auť.vnde si parens.C.de inoffi.testa.glo.in.l.pactum.vbi bonus tex.C.de pac.conuen.Bar.Bal.⁊ alij hic.Iac.de bel.in disputatiōe quam ponit in.l.ij.C.de inoffic.dona.Pro ista communi conclusione allego tex.in.d.l.iubemus.§.in suprascriptis.⁊ ibi Bart.in §.fi.Bal.et alij ad hoc no.⁊ est bonus text.vt dixi in.d.l.pactum.Idem tenent Bar.et aliȷ̃ communiter in.l.iubemus.§.j.C.ad trebel.Bar.in.l.actiones.ff.de acti.et obli.Bal.in.l.cum oportet.§.non autem.in fin.C.de bo.que libe.et ista est communis cōclusio omnium.¶ Ex dictis Bar.post gloss.facias duas conclusiōes.Prima est,ꝙ in aduentitijs hodie pater obligatur filio ciuiliter,Secunda conclusio quod in aduentitijs econtra:ita demum patri ciuiliter filiusfa.obligatur quando patri non queritur vsusfructus.Et sic pondera quod nō sit differētia primo casu,an acqratur vsusfructus vel non:et obligatur ciuiliter vtroqꝫ casu pater filio in potestate:in secūdo casu fit ista differētia.Circa primā conclusionem licet omnes transeunt cum glo.⁊ Bar.tamen Io.de imo.in.l.a filio.ff.de lega.j.Ponderat quod Bald.ibi teneat contrariū,ꝙ in aduentitijs pater non obligetur filio ciuiliter.Et dicit imo.ponderandū esse qđ cōclusio glo.⁊ Bar.nō probatur nisi in.l.iubemus.§.j.⁊ aliud non dicit.Tu vlterius dicas ꝙ posset ad.d.l.iubemꝰ.rñderi ꝙ loquatur eo casu quo pater vult trāsire ad secundas nuptias:qꝛ illum casum lex ciuilis habet multuz odio,per totum tit.de secun.nup.et sic subtiliter posset torqueri ille tex.contra Barto.Nam ideo ibi in aduentitijs pater obligatur filio:eo quia,volebat trāsire ad secundas nup.ergo si nō esset talis transitus,videretur quod ista ciuilis obligatio non caderet inter eos.Circa secundam conclusionem in qua Bar.constituit differētiam:an in aduentitijs pater habeat vsumfructum an nō,puto quod ista differentia Bar.non sit bona:⁊ consequenter dico quod sicut in primo casu pater obligatur filio indistincte in aduentitijs,sic dico econtra siue pater habeat vsumfructū vel nō.Et pro ista opi.contra Bart.induco tibi text.in.l.si quis vxori.§.j.ff.de fur.iuncta.l.serui et filij.in prin.eo.tit.Nam dicit tex.in.d.l.serui ⁊ filij.quod si filiusfa.facit furtū patri suo,nō datur actio furti ipsi patri contra filiū:sed in.d.l.si quis vxori.§.j.dicit tex.quod filiusfa.habens peculium castrense tenetur actione furti patri si ei faciat furtum.Et rationem assignat ibi text.quia habet vnde satisfaciat patri:vnde ex ratione illius tex.arguitur quod etiam filiusfa.habens bona aduētitia semper obligetur ciuiliter patri:etiā qñ patri acquiritur vsusfructus quia habet vnde satisfaciat patri.s.proprietatem dictorum bonorum.pondera ergo quod qñ filius habet vnde satisfaciat patri:tunc ipsi patri potest ciuiliter obligari:⁊ sic per rōnem.d.l.si quis vxori.§.j.videtur ꝯfundi predicta differentia Barto.¶ Capio nunc secundam partem glos.que est valde difficilis et intricata et male ordinata ſm quod dicit Pau.de ca.hic,sed sine dubio Bar.nō potuisset illam melius ordinare pro iuuenibus et postea subtilius inuestigando.Pro cuius secunde partis declaratione,Subdiuide illam totam ex medula Barto.quam quantum possumus debemus imitari in vij.particulas.In prima gl.remouet vnā oppositionem quā postea format.ĩ.in.vj.particula.que habet duo capita ꝙ ex mutuo contracto inter fratres oriātur due obligationes.vna patri,alia filio.et ꝙ media extinguatur per hoc ꝙ frater successerit patri.In secunda glos.per verba obscura assignat vnam rationem ad vtrunqꝫ membrum.In tertia glo.tacite opponit ⁊ respōdet.In quarta glo.format alia oppositionem quam ſm docto.videtur fateri veram:et ei aliter non respondet.In quinta gloss.assignat aliam rationem ad suam conclusionē bimēbrē.In sexta assignat aliam rationem.In septima ⁊ vltima opponit ⁊ sing.soluit.Secūda ibi:cū enim peculiū fratris.Tertia ibi ⁊ potētior videať pater.Quarta ibi:sꝫ si patri esset soluta.Quinta ibi:est ⁊ alia ratio.Sexta ibi:itez quod filio sit acquisita.Septima ibi est:videtur tamē ꝯtra qđ dicitur.ĩ.de acqui.heredi.In effectu tota ista secūda pars gl.versatur circa duo.Primo,an ex cōtractu celebrato per filium in potestate penes ipsum filiuz remaneat aliqua obligatio naturalis,⁊ ad hoc tendunt prima ⁊ due vltime particule gloss.Secūdū est qñ extinguatur pars debiti ꝑ successionē fratris debitoris succedentis patri in parte per confusionem.et ad istud tendūt quatuor alie particule gl.Incipe ergo a secūda particula gl.opponendo ꝙ pater ⁊ filiꝰ sint tanꝗ̃ duo rei credēdi:vt per bar.⁊ clarius Pau.de ca.¶ Ex tota ista secunda particula glo.prin.habes colligere sex conclusiones quas Bar.ordinatim prosequitur.Prima ꝙ per filiumfa.acquiriť patri naturalis obligatio.Secunda conclusio quod illa naturalis non acquiriť directo patri ⁊ immediate,sed mediante persona filij.Tertia cōclusio quod ex tali contractu oriunť due naturales obligationes:vna que acquiritur patri,alia que remanet penes filium.Quarta conclusio est ꝙ pater ⁊ filius in peculio cēsentur duo correi.Quinta cōclusio est ꝙ illud quod exigit vnus correus credendi teneť cōmunicare alteri per actionem negotioꝝ gestoꝝ.Sexta ⁊ vltima habes singularē limita.ad regulā.l.placet.ff.de aqui.heredi.vt illa intelligatur in ciuili acquisitione:secus in naturali.Circa quintam conclusionem glo.limitatur ista quinta cōclusio duobus modis no.Primo qñ illud quod est exactum pertinet principaliter ⁊ cōmuniter ad vtrunqꝫ correū:qꝛ sunt equalis potētie:qꝛ tūc teneť cōicare alteri,secus qñ ad vnuz re vera spectat peculiū,⁊ ad aliū vano noīe,qꝛ tūc nō teneť cōicare.Scđo limita qñ essent duo correi ex cā onerosa:si autem essent ex causa lucratiua.isto casu illud quod vnus exigit non tenetur alteri cōmunicare.tex.est in.l.in lege falcidia hoc esse obseruandū.ff.ad.l.fal.declarat Bar.i.l.q hominē.§.j.ff.de solu.⁊ in.l.si titio.ff.de leg.ij.Circa sextam singularē conclusionem glo.Barto.hic subtiliter reprehendit,qꝛ ex quo sunt iuris ciuilis durius separantur a nobis quā ea que sunt iuris naturalis.vt.l.si eius quod.ff.ad tre.cum Bart.alij transeunt ⁊ vide latius ⁊ clarius Ange.hic in.vij.col.Reperio ꝙ solus do.Fran.de are.in.d.l.placet.ff.de acquiren.here.respondet subtiliter ⁊ bene fundamēto qđ facit hic Bar.nam dicit ipse,data equalitate terminorum,fateor ꝙ facilius transit naturalis in fideicōmissarium ꝗ̃ ciuilis,vt.d.l.si eius.ad treb.Sed in casu nostro non est equalitas terminorum inter filium ⁊ patrem:qꝛ ista materia est longe dispar ratio:qꝛ de iure ciuili est patria potestas q̄ impedit ciuilem obligationem transire in filiū,ergo transit in patrem:secus econtra in naturali.Nam consensus qui est de iure gentium facilius influit ad tollēdam obligationē naturalē ꝑ pactū ꝗ̃ ciuilem.l.si vnus.in prin.ff.de pac.Tu autē vltra eū cōsydera ⁊ subtilius ꝙ Bar.in alio vr̃ equocasse circa gl.qꝛ dicit Bar.ꝙ obligatio naturalis facilius trāsferť quā obligatio ciuilis:qꝛ si bñ consyderes glo.nō loquitur de obligatione.sed de actu ⁊ de modo acquirendi,⁊ nō habet respectum ad obligationē:sed ad actū ⁊ modū acquirēdi,dicit gl.facilius ꝑ actū ciuilē quā ꝑ naturalē acquiriť.Nā ꝑ aditionē hereditatis q est actus ciuilis,facilius acquiriť patri ꝗ̃ per naturalem.Et ꝙ istud sit verum ꝙ Bald.qui bene istā gloss.cōsyderauit dicit in.l.fi.in penul col.C.qđ cum eo.quod quedā est ciuilis acquisitio q̄ ciuiliter fit:quedā est acquisitio naturalis q̄ naturaliter fit.de ciuili loquiť.l.placet.ff.de acqui.here.⁊ ex illa totum acquiritur patri:adeo quod nihil remanet penes filiuz:queādmodum acquisitio que naturaliter fit vt.s̄.dixi.Exēplum,filiusfami.mutuat pecuniam patris nomine patris,isto casu acqsitio est naturalis:et per actū naturalē ꝑ numerationē,isto casu acquiritur totū patri:quedā ⁊ tertio est acqsitio naturalis q̄ fit ciuiliter mediāte dispositione iuris:⁊ ex ista nō acquiriť totuz patri,sed aliquid remanet penes filiū.Exempluz puta quādo filiꝰ mutuat pecuniā nomine suo,ꝯsydera etiam ꝙ consyderādo actuz ⁊ moduz per quem acquiriť,⁊ sic erit directo arguere cōtra gl.facilius acquiriť ꝑ actū naturalē ꝗ̃ ꝑ ciuilē,et probatur sic:nā per actū naturalē alteri ꝑ alterū directo acqriť,puta ꝑ numerationez vel ꝑ similē actū:sed nō ꝑ ciuilē actum.text.est in.l.fina.C.ꝑ quas perso.nobis acqui.in.l.certi condictio.§.si nummos.vbi opportune tetigi.s̄.si cer.pe.l.ea que ciuiliter.ff.de acqui.rerū do.ergo apparet ꝙ gloss.male dicit siue consyderemus obligationem siue modum acquirendi.¶ Venio nūc ex ordine ad tertiam partē gl.ibi,item quero:que magis consistit in declarando verba gloss.et illam paucis absoluam post declarationē.Diuidam istam partem glo.in quatuor partes principales.In prima per viam questionis format dubitationē.In secunda ponit primam opi.quorundā.In tertia opi.Hug.In quarta opi.Azo.q̄ est vera.Scđa ibi.si

ibi:si dicas. Tertia ibi:qd ergo dices. Quarta ibi:sed Azo dicit.
Rursus quarta principalis subdiuidit in.vij.particulas vt p te
38 videre potes. ¶ †Ex tota ista tertia parte principali habes col-
ligere quinq principales pclusiões. Prima pclusio est circa quã
versatur ista glo. ꝙ ex mutuo recepto p filiũfa.hñtem peculium:
pr nõ obligatur naturaliter noĩe filij recipientis. Scda est ꝙ in
actione de peculio cadit solũ ciuilis obligatio nõ aũt naturalis: et
ex hoc correlarie sequit ꝙ actio de peculio orit ex sola ciuili obli-
gatione. Tertia cõclusio est ꝙ cõtractu celebrato inter duos ser
uos qui sunt in potestate vnius dñi: dñs non obligatur naturali-
ter ex psona recipiẽtis. Quarta cõclusio est, ꝙ dñs nullo mõ obli
gat ex delictis seruoꝝ. Quinta pclusio est multũ no. et approbata
per oẽs, ꝙ qñ obligatio naturalis descẽdit directo a patre in filiũ,
illa nõ reacquirit patri: secus si per obliquũ. Cõcludit fm Bart.
ꝙ actio de peculio oritur ex sola ciuili obligatione et cum eo fere
oẽs transeũt. Tu aũt aduerte ꝙ Bart. met in inferioribus in pri-
ma.q.quã ponit de mutuo seipsum emendauit et perpendit ꝙ ar
gumentũ suum nõ erat bonũ: vbi dicit, ꝙ imo obligatio natura-
lis oritur ex equitate ꝙuis non adsit consensus. Tu aũt consyde
ra et dic melius, ꝙ imo in actione de peculio adest nõ solũ ciuilis
obligatio: sed etiã naturalis. Et ad fundamẽtuz Bar. et doc. obli
gatio naturalis est aut ex cõsensu aut ex iuregentiuz per.l.ex hoc
iure.ff.de iu.et iur. fateor dũ subdit Bart. ꝙ non adest consensus
in obligatiõe de peculio ex quo pater obligatur inuitus: dico ꝙ
qñ pater concessit peculiũ, cõcessit voluntarie, ergo ille consensus
a principio in genere prestitus est sufficiciẽs ad causandũ obliga
tionẽ naturalez. Ita dicit ipsemet Bar. in.l.j.i prin.ff.de peculio.
vbi melius cõsyderauit ꝙ hic. Conclude ergo cõtra gl. et Bart. ꝙ
ex actione de peculio oritur ciuilis obligatio et naturalis. Et sic
nõ valebit opi. Azo. pro qua glos. facit quinq rationes: quatuor
nihil valent: quid tenendũ: teneas opi. Azo. et cõem que nõ soluz
est vera imo etiã necessaria. Et sic cõcludit ꝙ ex propria persona
fratris mutuantis fratri acquiratur obligatio naturalis. Sed ꝙ
pater nõ obliget naturaliter ex persona filij recipientis: probatur
fm Paul. de ca. qr oporteret ꝙ esset obligatus alicui persone: qr
non posset stare in aere: et si tu subtilis diceres in peculio nos cõ-
39 syderamus personas: sed nõ peculiũ. †Circa quartam conclusio
a nem in qua glo. concludit ꝙ dñs nõ obliget[a] ex delictis seruorum
suorum: facit vna bona ratio, ꝙ titulus de peculio non habet lo-
cũ in delictis.l.iij.§.ex furtiua causa.ff.de pe. itẽ facit, qr pater nõ
videt concessisse licentiam filio vt delinquat. quia licet conceden-
do peculium intelligatur concedi administratio quo ad contra-
ctus: tamen nunꝙ intelligitur concedi vt delinquat.l.si pater.ff.
de his que in frau.cred. Sed nunquid domin[9] teneatur pro deli
ctis famuli vel serui sui vel potestas tenet pro delictis familie sue.
ponit Bar. in.l.ne quid.ff.de incen.rui.nau. in.l.titius.ff.de testa.
et in.l.j.§.familie. et melius in.§.fi.ff.de publi. Bal. in.l.apud an-
tiquos.in fi.C.de fur. Cano. in.c.j.de resti.spol. Ludo.roma. in cõ-
sil.xj.quod incipit in proposita questione breuiter videtur statu-
tum. et in consi.xv.quod incip. plura sunt que querũtur. et in istis
b locis tangit etiam Bart. nunquid potestas[b] teneatur ex delicto
40 familie sue: et de hoc ponit Bald. in rub.C.de pena iudi. †Circa
quintam et vlti. conclusionem glo. no. eam. Anteꝙ veniam ad se-
quentes gl. vt nihil omittatur aduerte, ꝙ de iure canonico inter
patrem et filium in potestate oritur efficax obligatio interueniẽ
te iuramento: ita tenet Ioan. de ana. in.c.cum iuramento.de ho-
micidio. Nam si de iure canonico inter patrem et filium cadit iu
dicium: ergo cadit ciuilis obligatio. Põdera multum facere istã
regulam inter patrem et filiũ in potestate si de iure canonico ori
tur efficax obligatio qñ interuenit iuramentum: ergo apparet ꝙ
nõ interueniẽte iuramẽto nõ orit efficax obligatio. Sz tu aduer-
te ꝙ tex. in.c.cũ iuramẽto nõ loquit de pr̃e et filio in potestate: qr
illa nũa de qua ibi loquit nõ erat filia heredis: et sic non erat i po-
testate sua qr erat filia fratris sui. Et sic licet cũ iuramẽto promi-
serit: bñ verũ est ꝙ qlibet obligat efficaciter, sed nõ loquit de filio
in potestate. ¶ Capio glo. sequentẽ in ver. post mortẽ. ex qua ha-
bes notare, nunquid illud quod decidit in hac.l. habeat procede-
re ñ patre mortuo filij nundum se immiscuissent hereditati pa-
tris. glo. refert duas opi. contrarias: vnã Io. et Hugo. ꝙ nõ. aliã
41 Azo. in cõtrarium, vide glo. ¶ †No. ex ista gl. duas conclusiones.
Prima cõclusio est quã valde no. Paul. de cast. hic in vna lectu.
hic esse glos. no. ꝙ per solam existentiam suitatis obligatio natu
ralis qua ipse filius tenebatur patri, vel econtra pater filio, nõ di
citur confusa, nisi sequatur actualis immixtio: et istud tenet glos.
fm vtraqz opi. Et licet docto. nihil dicãt, ista conclusio gloss. fir-
matur duplici ratione. Prima, qr licet filius in potestate censeat
suus.§.sui.insti.de here. quali. et dif.l.in suis.ff.de libe. et posthu.
tamen propter beneficium abstinendi dicitur redactus ad instar
extranei.l.nam nec emancipatus.ff.de lega.j.l.necessarij. et ibi p-
bat Bartolus.§. de acqui.here.§.sed his permittit pretor.instit.
de here.quali.et dif. ergo sola suitas non põt operari aditionẽ et
sic cõfusionẽ obligatiõis sicut si se immiscuisset. Scdo dato ꝙ fi-
lius nõ haberet beneficiũ abstinẽdi: et sic nõ esset redact[9] instar ex
traneorũ nõ pfunderet obligatio: et pbat sic, qr qñ aditio est coa-
cta: puta qr adiuit qs coatus a senatuscõ. illa coacta aditio non
extinguit naturalẽ. tex. habes no. in.l.debitor. in prin. in verbo re-
manet.ff.ad treb. qui text. nõ est alibi in iure ad hoc fm Ioan. de
Imo. ibi. et do. Alex. in.l.debitori.C.de pac. vnde cum existentia
sui heredis sit necessaria, ergo nõ cõfundit obligationẽ naturalẽ,
nisi dixeris ꝙ illa non censeat necessitas propter beneficiũ absti-
nendi. Sed cõsydera tu prouecte qd in cõtrariũ posset fortiter ar-
gui hoc mõ, qd imo obligatio filij confundatur ex sola potentia
suitatis: et arguit sic. Filius hz potestatẽ abstinẽdi quo ad ea que
sunt dãnosa: quo ad ea que nõ sunt dãnosa nõ habet istud benefi-
cium: quia adhuc durat dispositio legis.xij.tab. que facit ipsum
ignorantem ipso iure heredẽ: ita dicit tex. in.l.si filius qui patri.
ff.de vulga. et pup. declarat Bart. in.l.si infanti.C.de iure delibe.
in penul. col. in.l.ex militari.§.j.ff. de testa.mili. Sed ꝙ obligatio
extinguatur istud est filij beneficiũ: ergo idem debet operari exi-
stentia sui heredis ꝙ operat si immisceat se extraneus: ita dicit
tex. in.d.l.si filius qui patri. Tamen sustinendo conclusionẽ gloss.
et cõmunem que est vera põdera regulã.d.l.si fili[9] qui patri. illa re
gula pcedit respectu totalitatis, non autẽ respectu particularis
42 effect[9]. † Scda cõclusio ꝙ si filius debitor soluit alteri fratri an-
teꝙ se immisceat hereditati sequuta immixtiõe fingit retro fuis-
se indebitũ: in hoc concludit bart. quẽ sequunt Ange. et Sali. qd a
ante aditã hereditatẽ semp cõpetit cõdi. indebi. qr eo tpe est oĩno
indebitũ cũ patri sit quesita naturalz cũ effectu et apud fratrẽ cre
ditorẽ remansit nudum nomen creditoris: qd sonat in factũ.l.nec
seruus.ff.de pecu. ideo si soluitur illi fratri nõ existẽti heredi sol-
uitur omnino indebitum: ideo ab eo repetitur.l.si eius.ff.ad tre-
bel. Subdit Bart. vnum verbum quod reputo maximi effectus
et momenti: ꝙ filius recipiendo huiusmodi debitum a fratre di-
cit adire hereditatẽ. ratio qr fm Bar. recipere debitũ non potest
fieri citra ius et nomen heredis: non intelligit Bar. de receptione b
nudi facti, sed de receptione que habet artificium iuris. alleg. ad
hoc Bartol.l.pro herede.§. papianus.ff.de acquiren. heredita.
Sed dices ꝙ ille text. paruz facit. nã ibi dicitur ꝙ si sit relicta li
bertas seruo si decẽ dederit heredi. ꝙ recipiẽdo illa decẽ a statuli
bero dicitur adire hereditatem: quia erat debitum hereditariuz
cum illa decem ibi essent soluenda heredi gratia conditionis im-
plẽde: non sic est in casu nostro. vbi ista decem mutuata non erãt
soluenda heredi sed fratri mutuanti. No. hic Barto. sing. velle. et
Bar. in.l.gerit.ff.de acquiren. here. non fuit recordatus de isto et
non reperies alibi in iure in specie tactum, ꝙ filius recipiẽdo de-
bitum quod patri debebatur etiam naturaliter dicitur adire he
reditatem: eo quia censetur actus qui non potest fieri citra ius et
nomen heredis. Adde ꝙ idem est econtra: quia si filius vel alius
heres patris soluit aliqd de debitis patris: et eo ipso ꝙ soluit di-
citur adiuisse hereditatem. textus est. in.l.ij.C.de iure deliberan.
vbi Bar. et alij faciunt magnum festũ de illo tex. quia ergo Bar.
nõ videtur sufficienti ratione probare hoc qd dicit: consydera tu
prouecte si posset subtiliter induci illa.l.ij.C.de iu.deli. pro Bart.
hic isto modo: nam si filius vel alius extraneus heres soluendo
videtur adire hereditatem vt est text. formalis in illa.l.ij. ergo a
fortiori si recepit debitum: ꝙ autem istud sit a fortiori probat sic:
quilibet potest liberare debitorem etiam inuitum soluendo pro
eo.l.soluendo.ff.de nego.gest. vbi beneficium confertur in inuitũ,
et.l.solutionem.ff.de solu. sed receptio non est sic: quia requiritur
mandatum. Et si tu dicas ex quo quis potest pro alio inuito sol-
uere: et sic sol. debiti potest fieri a quocunqz etiam extraneo. ergo
etiam citra ius et nomen heredis: quomodo ergo ibi per solut. de-
biti hereditarij inducitur aditio hereditatis. dicunt Pau. de ca.
et do. Alex. et ibi Bald. in.l.potuit.in.x.q.C.de iu.deli. quod ratio
est, quia in dubio quis censetur potius soluere nomine pprio ꝙ
nomine alieno.l.et magis.ff.de sol. ergo vbi filius soluendo debi-
tum patris cum censeatur soluisse nomine proprio. ergo tanꝙ he
res: ergo sic soluendo cẽset adire et facit vt se liberet: ergo fortius
in casu nostro recipiẽdo debitũ patris dr adire hereditatẽ, et licet
quis possit accipere debitũ citra ius et nomẽ heredis cũ quis nõ
potest exigere pecuniam alterius sine speciali mandato.l.hoc iu-
re. et.l.vero procuratori.ff.de sol. ergo debet presumi aditio poti[9]
ex receptione debiti ꝙ soluẽdo: sed recipere tanꝙ debituz patris
filius non põt, nisi sit heres patris: ergo dicit potius adire ꝙ sol-
uendo: probatur qr si reciperet et nollet esse heres recipiendo ha
bet presumptionẽ delicti, ergo sicut in casu.l.ij.C.de iur. delib.
dr adiuisse qr alias diceret inductiua delicti aditio: ita etiã in pro-
posito: et hoc prout, recipere, habet effectũ iuris et nõ nudũ factũ:
et hoc voluit Bar. dum dicit ꝙ talis receptio non põt fieri citra
ius et nomẽ heredis. Facio ergo istas duas conclusiones: vna in-

a ¶ Obliget. Adde bar. i.l.hoc iure. in.§.labeo. ff.de donat. Bar. in.l.ij. C. de euict. Bart. in.l.si pt.C.d' asses.

b ¶ Potestas. adde Iaso. diffuse i.l. familia.ff.d' iuris.om.iud. vbi multa al legat.

dubitata, filius soluẽdo id quod defunctus debebat, dicitur ad-
iuisse. text. est in. l. ij. C. de iu. deli. Secunda conclusio est et singu.
quã vult Bar. hic q̃ filius vel heres recipiẽdo id q̃ debebat̃ pa
43 tri, a fortiori dicit̃ adire. ¶ † Capio nunc gl. in ver consequutus.
Diuide istã gl. in tres partes. prin. In prima timore vnius ↄtra
rij q̃ formabo nũc. gl. ponit vnã opi. quã reprobat. In secũda re
probãdo illã opi. ponit secũdã opi. que est Io. ⁊ vera. In tertia ⁊
vltima ꝓpe finẽ format vnã. q. scđa ibi: q̃ Io. omino inficiat̃. ter
tia: ibi, itẽ nũqd adẽpto peculio. Rursus scđa pricip. vbi est opi.
Io. subdiuidit̃ in quinqꝫ. In prima pro opi. Io. assignat vnã ra
tionem. In secũda format aliaꝫ. In tertia r̃ndet tacite obiectioni.
In quarta similiter r̃ndet. In quinta addit aliã rõnem pro Ioã.
scđa ibi: ⁊ hoc ostendo apertius. tertia ibi: item nec dicat quis.
quarta ibi: item nec intelligas. quinta ⁊ vlti. ibi: et probatur
hoc hic. ¶ Ex hac gloss. colligo. iiij. conclusiones. Prima conclu
sio est quod text. qui dicit peculij partem consequutus, dꝫ intel-
ligi de parte ipsiusmet creditoris. Et in hoc bñ dicit. Scđa cõclu
sio est, ꝙ si extraneus sit creditor peculij in. x. ⁊ pater donet de illo
peculio quinqꝫ illi extraneo, intelligitur donare animo cõpensan
di cũ illo debito. Tertia cõclusio est, ꝙ si filius habens peculium
contrahat cum extraneo licet extraneus possit agere cõtra filiũ
qui contraxit: tñ etiã potest agere contra illũ ad quẽ peruenit pe
culiũ. Quarta ⁊ vltima cõclusio gl. est, ꝙ si filius habẽs peculium
contrahat cũ extraneo: ⁊ cõuentus ab extraneo ei soluat, põt ipse
repetere ab illis ad quos peculiũ peruenerit. et de isto vltimo est
tex. in ista. l. in ver. adeo. ⁊ in ver. igit̃. Scđa ergo conclusio gl. est
ꝙ quãdo extraneus est creditor peculij in. x. si pater donet illi de
peculio filij sui: intelligitur donare aĩo cõpensandi ⁊c. No. diligẽ-
ter verba Bar. in scđa ↄclusione gl. q: sane intelligẽdo sunt sing.
et ex his habes colligere sing. doctri. ꝙ q̃n alicui debet fieri solu.
de certo corpore pecunie, puta peculio vel certo frumẽto nascitu
ro ex aliquo fundo: si iste qui debet soluere donaret sibi partem il
lius pecunie vel frumenti, non esset donatio: sed esset compensa-
tio et censetur dedisse animo extinguendi partem debiti licet vta
tur termino dono: ⁊ ita pulchre no. Pau. de ca. hic in pe. co. ad fi.
ex verbis Bar. hic, ⁊ istud est pulchrũ ad id q̃ dicitur in aut. pre
terea. C. vnde vir et vxor. Adde etiã pro ista theorica facere bene
tex. in rõne decidẽdi in. l. titia. §. qui in vita. in. l. cũ pater. §. qui do-
tale. ff. de lega. ij. intellige tñ sa ne istam theoricã Bar. q̃n talis do
natio fieret sub noĩe quote: tũc ꝓprie loquitur text. hic. ⁊ bene fa-
cit tex. in. l. hereditatẽ. ff. de dona. sec⁹ si donaret sub nomine q̃ti
tatis simpliciter. tex. est in. l. si debitor. C. de sen. pas. in. l. si legat⁹.
§. multum interest. ff. ad treb. ita etiam limitat Raph. Fulgo. hic
in penul. col. in prin. Circa tertiã cõclusionẽ gl. ꝙ si filius habens
peculiũ cõtraxit cũ extraneo, lꝫ filius qui contraxit ex p̃sona sua
possit insolidũ cõueniri: tñ eo omisso põt extraneus agere ↄ̃ illuꝫ
ad quem peculium peruenit, vt in ista. l. limita s̃ꝫ Bar. ⁊ bene cũ
duabus limitationibus: primo vt possit agi cõtra eũ ad quem p̱-
uenit peculiũ iuxta vires hereditarias ⁊ non plus. i. q̃tum est he
res ⁊ nõ vltra. scđo quatenus patit̃ peculiũ. ¶ Ex glos. Bart. per
vi. q. examinat qui cõtractus possint celebrari inter patrem et fi-
44 lium in potestate. ¶ † Assume sextã, ⁊ vlti. q. Bar. ⁊ q: quotidia
na est, circa eã insisto: nũqd donatio inter patrẽ ⁊ filiũ in potesta
te valeat. Ex dictis Bar. facias cõclusionẽ ⁊ quinqꝫ fallẽ. regula
⁊ cõclusio sit, ꝙ regulariter donatio facta per patrẽ filio in pote-
state nõ valeat. Ista regula limitat̃: primo ꝙ nõ valeat quo ad ci
uilem obligationẽ, valeat tñ quo ad naturalẽ. scđo fallit q̃n pater
donaret filio propter benemerita, declarãdo vt hic per Bar. ter-
tio fallit q: licet talis donatio nõ valeat a prin. tñ cõfirmat̃ morte
patris. quarto s̃m Bar. fallit in dote. quinto fallit ⁊ vl. in vsufru.
Circa regulã ⁊ cõclusionẽ Bar. ꝙ regulariter donatio inter pa-
trem ⁊ filiũ in potestate nõ valet, adde ꝙ de hoc est tex. in. l. dona
tiones quas parentes. C. de dona. inter vi. ⁊ vxo. ⁊ in. l. j. §. si pa-
ter filie. ff. de vsuc. pro donato. operepreciũ est videre que sit ratio
istius conclusionis, si pater donet filio in potestate: quare talis do
natio non valet. si bene aduertisti Bar. hic assignat rationẽ, quia
q̃n pater donat filio illud est profectitiũ per consequens acquirit̃
ipsi patri: ergo talis donatio nihil valet: q: sic sibi videretur dare
contra. l. si qs pro eo. §. j. ff. de fideius. facit. l. qui sic, in ratione sui.
ff. de sol. Istã rationem etiã ponit Bal. in. l. ij. C. de inoffic. dona.
Ista ratio mihi nullo modo placet: q: non est verum, ꝙ q̃n pater
donat ipsi filio ꝙ reacquiratur patri: ⁊ ꝙ hoc sit verum assumo
doctrinam approbatam ab omnibus in gl. j. magna. ad fi. et in. d.
l. si quis pro eo. §. j. ꝙ q̃n obligatio descendit immediate a patre
in filium, non reacquiritur per refluxum ipsi patri, tũc arguitur
sic. qua rõne obligatio naturalis que est de iuregentium quãdo
descendit de patre in filium non reacquiritur patri, eadem ratio-
ne idem dicendum in dominio q̃ similiter est de iuregentium. l.
ex hoc iure. ff. de iu. ⁊ iu. q: quando dominium procedit immedia
te a patre non reacquiritur patri hoc est quãdo donat: tutior vi-

¶ Patrem ⁊ filiũ. adde l. ij. C. de in-offi. don. gl. ⁊ doc. in. l. si donatione. C. de colla. Bar. l. l. fra ter. ff. de cõ di. indebi.

deret̃ esse rõ: q: si extraneus donaret aliqd filio illud acquireret̃
patri: ergo succedit regula iuliani, q̃n aliquid donaret filio ꝑ pa-
trem nihil agit quo ad ciuilem obligationem. l. sed et si quis. §. lꝫ
et regulariter. ff. de vsufru. ⁊ in. l. liber homo. ff. de verbo. obli. ⁊ cũ
illa regula iuliani sit de iure ciuili: non habet locum in naturali
obligatione. Successiue circa primam fallen. Barto. in qua mul
tũ aduerte q̃n pater donat filio in potestate verum est ꝙ donatio
nõ vꝫ quo ad ciuilẽ obligationẽ, valet tñ quo ad naturaleꝫ. Bar.
ergo not. tenet ex donatione p̃ris in filiũ oriri obligationem natu
ralẽ. Et istud probat per tex. quẽ voluit inducere hoc modo, qua
rõne ex mutuo celebrato inter patrẽ ⁊ filiũ in potestate oritur na
turalis obligatio vt hic est tex. ita eadẽ rõne ex donatiõe, et sic ex
alio contractu orieẗ naturalis per istum tex. adde ꝙ idem quod
Bar. tenet Io. an. in addi. Spe. in ti. de testa. §. j. ver. pone filius.
Confirmatur ista conclusio per fundamentuꝫ proxime adductũ
in regula Iuliani que habet locum quo ad ciuilem obligacioneꝫ
non quo ad naturalem. Item confirmatur ⁊ alia ratione quia so
lum ius ciuile est impedimento propter patriã potestatem. l. naꝫ
et ciuium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. ergo non impeditur
naturalis obligatio que est de iuregentium: quo iure non cura-
tur patria potestas. Adde ꝙ contrarium tenuit Bald. in. l. ij. per
illum text. in discursu. C. de inoffi. dona. vbi dicit Bal. lꝫ Bar. te
neat quod ex donatione inter patrem et filiuꝫ oriatur naturalis,
dicit istud non est verũ per istam. l. ⁊ nihil aliter dicit neqꝫ indu-
cit, ego puto ꝙ bal. voluit ⁊ sic subtiliter inducere: nã q̃n pater fe
cit immẽsam donationẽ filio, non hꝫ necesse querelare alter fili⁹
sed sua legitima seruatur filio illesa: ergo apparet quod non va-
let talis donatio nec habet locum querela: quia si ex tali donatio-
ne esset orta naturalis obligatio: certe videret̃ quod esset necessa
ria querela que datur ad rescindendum illud quod est aliquid: er
go cum ibi filius ipso iure seruetur illesus absqꝫ querela: ergo ta
lis donatio est funditus nulla: ergo non producit etiam naturalẽ
obligationem. Tamen ad illum text. potest dupliciter responde-
ri, primo q̃n pater donat filio in potestate oritur naturalis obli-
gatio vt dicit Bar. hic. est verum nisi ex tali donatione fieret pre-
iudicium legitime alterius filij: quia tunc non oritur etiam natu
ralis obligatio: probatur. nam legitima debetur filio omni iure
scilicet ciuili, naturali, et diuino. l. cum ratio. ff. de bo. dam. al's est
l. vnica. ff. de portio. que libe. damna conced. ergo cũ legitima sit
debita filio iur̃ naturali, nõ est tũc equũ: et sic nõ obligat̃ natura-
liter quãdo in p̃iudiciũ legitime alteri⁹ filij, et iste est ꝓprie casus
p̃dicte. l. ij. R̃ndeo scđo ꝙ q̃uis. d. l. ij. dicat ꝙ quãdo pater fecit im
mẽsam donationẽ ꝙ alteri filio, non competit querela: sed serua
bitur illesa legitima alteri filio, ꝑ hoc nõ sequitur: ergo nõ est orta
naturalis: ꝓbat̃ in. §. j. et. §. tãdiu. insti. de inoff. test. cũ ergo q̃rela
sit remediũ iuris ciuilis: ꝙ nõ valet nisi ad rescindẽdũ actũ iuris
ciuilis: ⁊ ista est vera: et sic illa. l. ij. nõ facit contra Bar. Sꝫ ↄ̃ istã
ↄclusionẽ Bar. obstãt quatuor difficultates alte. Prima difficul
tas est circa quã valde dubito: q: si pater donãdo filio ĩ potestate
obligaretur naturaliter vt dicit Bar. sequeretur, ꝙ nõ liceat pa
tri penitere: neqꝫ ex penitẽtia reuocare talẽ donationẽ. Ista cõse
quẽtia ꝓbatur: q: naturaliter obligatio nõ cõceditur penitentia
nec reuocatio. l. j. per totũ. ff. de pac. declaraui in. l. si pecuniam. in
prin. ff. de cõdi. ob causam. et tamen ego habeo, ꝙ si pater dona-
uit filio in potestate põt penitere, ⁊ ex p̃nia in totũ infringere do
nationẽ. ergo apparet ꝙ nõ est naturaliter obligat⁹: et de hoc est
text. in. l. donationes quas parentes. C. de dona. inter vi. ⁊ vxo. ⁊
l. j. §. si pater. ff. de vsuc. pro donato. et istud arg. facit me multũ tu-
tubare contra Bar. huic difficultati respondet. d. Io. bap. de san
cto. seue. nunc aduocatus Rome consistorialis in repe. huius. l. j
xv. questio. ⁊ dicit ꝙ potest dupliciter respõderi. Primo ꝙ pater
donando filio in potestate naturaliter obligatur: sed illa obliga-
tio est debilis. ideo propter debilitatem admittitur penitẽtia ⁊
reuocatur. Et ista solu. probatur no. cõtractus innominati fiunt
nudo consensu. ergo in eis ad est naturalis obligatio: et tñ in eis
est locus penitentie. d. l. si pecuniã. in prin. ff. de condi. ob causam.
ergo similiter dicemus in casu nostro: quia est debilis ista obliga-
tio naturalis: ideo nõ impedit reuocationem. Ista sol. licet videa
tur colorata, tamẽ non est bona, quia naturalis obligatio que ori
tur inter patrem ⁊ filium non est debilis prout in cõtractibus in-
nominatis: probatur, q: ex tali naturali obligatione impeditur re
petitio sol. tex. est in ista. l. in. §. quesitum. ergo apparet quod non
est debilis sicut illa in innominatis cõtractibus que nõ impedit
repe. soluti. d. l. si pecuniam. in prin. Scđo et fortius ꝙ non sit bo-
na respõsio nec similitudo ostenditur. nam ideo in cõtractibus
innominatis obligatio naturalis censetur debilis: eo quia in ta-
li obligatione non inest cõsensus purus: sed respectiuus: q: ergo
obligatio in ↄctibus innoiatis est respectiua ad aliũ, q̃ est implẽ
dũ per aliã partẽ: ⁊ ideo donec illud cõsequat̃, locus est penitẽtie
Sꝫ in casu, nostro obligatio naturalis p̃ris est pura, ⁊ nõ respicit
aliud futurum

futurū:⁊ q̄n est pura, in ea nō est loc⁹ penitētie:istud patet, q̄a pa
ctuz simplex est efficacius ꝙ respectiuū:nā ex primo oritur actio
de iure ca. nō ex secūdo, ⁊ sic obligatio naturalis quādo est pura
de iure cano. oritur actio per. c. j. et. ij. extra de pac. s'm Bal. in. l.
cū qs. in. ix. col. C. de iu. et fac. igno. ⁊ in. l. siue apud acta. in. ij. colū.
C. de trāsac. Ange. de are. in. §. in personam. in. ij. colū. insti. de ac.
Unde alio et scđo modo rn̄det, ꝙ olim etiā in donatione facta ex
traneo erat locus penitentie, q̄n donatio erat nuda a traditione
vt videtur probari in. l. qui sayū. ff. de dona. et plerīq; tenēt quos
refert Salic. in. l. si. ff. de cōdi. ob causam. ergo forti⁹ licita erat pe
nitētia in patre propter obstaculū patrie potestatis: ista etiā sol.
a nō tollit difficultatē, q: iutrat illā difficultatē, nūqd donatio[a] sit
cōtractus noiatus vel innominatus: de quo dixi in. l. si. §. de cōdi.
ob causam: sed etiā in ista sol. nō tollit difficultatē q: restringeret
Bar. q̄n pater donasset filio: sed non tradidisset: sed Bal. presup
ponit ꝙ etiā interueniente traditione possit reuocare. d. l. dona
tiōes quas parētes. Sunt qui aliter et tertio mō respōdeāt, ꝙ nō
obstante illa naturali obligatiōe loc⁹ est penitētie, propter patriā
potestatē et regiā manū quā habet pater i filiū: ⁊ q: non potest esse
lis inter patrē et filiuz. l. lis nulla. ff. de iudi. sed est truffa. quia istud
quo ad ciuiles obligationē, sed nihil quo ad naturalem: Defendē
do Bar. cōsyderabā aliter posse responderi, ꝙ oriatur naturalis
obligatio ex donatione patris in filiū, et ꝙ pater possit ex penitē
tia reuocare, quia ex quo lex fauet filio in vna parte. voluit in alio
grauare, per regulam. l. cū qui. in princ. ff. de iureiur. statuit enim
text. ꝙ si pater donauerit filio i potestate. Quis donatio sit ineffi
cax. si pater nihil dicat, talis donatio cōfirmatur morte. d. l. dona
tiones quas parentes. C. de dona. inter vi. et vxor. ideo voluit in
alio grauare filiū in recompēsationē talis emolumēti: vt pater in
vita possit reuocare talem donationē in qua filius habet titulum
lucratiuū: q: lex dedit patri arbitriū reuocādi. ita videt' velle tex.
in. d. l. donationes. ista tn̄ defensio est presuasiua, sed nō ex toto ex
tirpat radicitus morbū. Scđo cōtra Bar. ob. alia difficultas. cō
cludit Bar. ꝙ ex donatione patris in filiū oriatur naturalis obli
gatio, ⁊ loquit' quando pater tradidit filio: patet, q: dicit quando
morte confirmatur: istud pro certo videtur inaduertenter dictuz,
q: etiā si quis donauit extraneo ⁊ traderet, quando donatio inci
pit a traditione ⁊ perficitur, nulla cadit obligatio, ita dicunt om
nes in. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pac. si ergo pater donā
do extraneo ⁊ tradendo non obligatur nec ciuiliter nec naturali
ter, quia soluendo illud quod debetur omnis tollitur obligatio.
insti. qui. mo. tol. ob. in prin. quomodo ergo potest dici. ꝙ si pater
donat filio in potestate ⁊ tradit, ꝙ oriatur naturalis obligatio: q:
si esset orta tradendo, ⁊ sic soluēdo tolleret': Defendendo Bar. po
test dici, ꝙ q̄n quis donat ⁊ tradit extraneo, tradendo transit do
minium in extraneū: ex quo in euz trāsit dn̄ium, impossibile est ꝙ
donans remaneat obligatus: ideo tūc nō habet' cōsyderatio obli
gationis: sed q̄n pater donat filio in potestate et tradit: intentio
Barto. est ꝙ in eū nō transeat dn̄ium: nimirū ergo si est cōsequēs
ꝙ oriat' tn̄ naturalis obligatio: ⁊ ita etiā Bar. ⁊ doc. sentiūt in. l.
ij. C. de inoffi. dona. ⁊ ꝙ istud sit verum probat' bona ratione. Nā
quādo pater donauit filio et tradidit: quo casu confirmatur illa
donatio non retrotrahitur quod ad dominium: sed soluz quo ad
fructus, vt habetur in. d. l. ij. ⁊ in. d. l. donationes quas parentes. ⁊
ita declarat no. Barto. in. l. si sub conditione. ff. de sol. ergo appa
ret ꝙ in vita patris dominium nunq̄ transiuit in filiuz. Tamen
tu prouecte consydera si transit naturalis obligatio que est de iu
regentium quare etiam non debet transire dominium in ipsum
filium. nam dominium est etiam de iuregentium. Tertia difficul
tas est quia in contrarium videtur text. in. d. l. donationes. C. de
dona. inter vir. ⁊ vxo. ponderando illum text. in princ. in duobus
locis. primo in versi. non licet: secundo in verbo quia nō poterat.
tunc ego consydero ꝙ per illa verba non licet, ⁊ per illa verba nō
poterat: lex videtur resistere potentie donandi: sed quando lex re
sistit, non oritur etiam naturalis obligatio. l. si non sororē. in prin.
§. eo. l. cum lex. ff. de fideiusso. Sed huic difficultati potes respon
dere altero de quatuor modis. Primo potes respondere ꝙ text.
ibi loquitur per verba presentis temporis, non licet, quando lex
vtitur verbis presentis temporis non dicitur resistere: ita decla
rat Barto. in. l. cum lex. ff. de fideiusso. Secundo respondet' quod
pater non potest donare filio in potestate propter inhabilitatem
persone, non autem propter defectum forme: ideo tunc lex nō di
citur resistere, ita dicit in specie no. Angel. in. d. l. cū lex. ff. de fide
iusso. Tertio potes respondere, ꝙ tex. in. d. l. donationes. procedit
vltra disponendo, vnde talis lex non dicitur resistere. l. dolo. ⁊ me
tu. C. de inuti. stipulatio. no. per Barto. et omnes in. l. non dubiū.
C. de legi. Quarto ⁊ ad hoc no. respondetur quod in. d. l. donatio
nes. bene declaratur quod donatio sit inualida, sed nō tollit po
tentia donandi. quo casu lex non dicitur resistere ita pulchre not.
dominus Lato. et Jmol. in. c. cuz contingat. in. vij. nota. de iure
iuran. Quarta difficultas ob. contra conclusionez Bartol. nam
ex donatione inter vi. et vxo. facta constante matrimonio non ori
tur naturalis obligatio: patet, quia ei non potest accedere fideius.
l. si sponsus. §. si vxor viri. ff. de donatio. inter viruz et vxo. firmat
Bartolus. in. l. cum lex. in penul. colum. ff. de fideius. et in. l. quod
in eo. in princip. in. j. colum. ff. de acquiren. possessio. ergo etiā non
debet oriri naturalis obligatio ex donatione patris in filium in
potestate, cum equipareantur. l. donationes quas parentes. §. alle
ga. nisi dicas quod equiparantur quo ad quid, sed non q̄o ad om
nia. et ita habes examinatam et defensatam primam fallent. bar.
Condescendo nunc ad secundam fallen. Barto. circa istam secun
dam fallen. Barto. pondera in primis Barto. velle quod ad hoc
vt valeat donatio propter benemerita, requiritur quod beneme
rita sint equipollentia donationi. Idem tenet Barto. in. l. si quis
pro eo. §. j. in fine. ff. de fideius. et in auf. vnde si parens. vbi etiam
Bal. C. de inoffi. testamen. Bal. ⁊ Salic. in. l. illud. C. de sacrosan.
eccle. Jmol. in. l. aquilius regulus. ff. de donatio. Pro hoc facit il
la regula, quia illud quod donaret' vltra benemerita cēseret' profe
ctitium et consequenter reacquireretur patri: pro hoc bene facit a
text. in. c. relatum. secundo in versic. iuxta seruitij meritum. de te
stā. ⁊ pro hoc redditur dubium quod dicit singu. Bald. in auf. ex
testamēto i. ij. col. C. de colla. vbi dicit singula. Bal. ꝙ donatio fa
cta per patrem filio propter benemerita, valet dummodo nō sint
benemerita. j. dimidiam rei donate. per. l. ij. C. de recinden. vend.
quod est magnum verbuz ad extensionem. d. l. ij. sequitur Ludo.
roma. in. l. si donatione. C. de colla. Confirmatur per id quod vo
luit Salic. in. l. petens in. xj. colum. per glos. ibi. C. de pac. vbi dicit
singu. Salice. nec alibi recolo me legisse: quod si debitor promit
tat creditori vsuras, ⁊ creditor astringat se ad aliquod onus equi
ualēs, ꝙ ista vsura est permissa etiam de iure cano. quia censetur
quedam permutatio. Subdit singula. Salice. ꝙ dummodo illud
onus nō sit vltra dimidiam iusti precij non est vsura: sequitur do
mi. Alexand. in consilio. cclxij. quod incip. egregie et copiose. in
ij. colum illa decisio Bal. vt predi. ex confunditur ex verbis Bar
to. hic. Secundo aduerte circa istam fallent. Bartol. inquantum
Bartol. dicit ꝙ non staretur assertioni patris de benemeritis fi
lij: ratio, quia quando quis non potest facere actum libere, nō sta
tur sue assertioni. l. si forte. ff. de constitu. pecu. ponunt Bartol. et
alij in auf. si quis in aliquo. C. de eden. Limita tripliciter istud di
ctum, Barto. quod non statur assertioni patris de benemeritis fi
lij. nisi talis assertio patris esset iurata: tunc propter iuramentuz
patris staretur eius assertioni. ita concludit Bald. in. l. si donatio
ne. in. j. colum. C. de colla. per text. in auf. quod obtinet. C. de pro
ba. Jstud reprehendit dominus Alexand. in. d. l. si donatione. q:
quando actus celebratur inter personas prohibitas. iuramentū
nihil operatur, ita concludit barto. in. l. cum quis decedens. §. ti
tia. ff. de lega. iij. et in. l. aurelius. §. fina. ff. de libe. lega. Bald. in. l.
j. in. v. colum. C. de inofficio. donatio. Sal. in. l. hac edictali. in prin
cip. in. vij. questione. C. de secund. nupt. Tu adde pro limitatione
Bald. bene facere illud quod tenet singula. idem Bald. in prelu
dijs feudorum. in. iij. diuisione. vbi tenet, quod si prelatus cum ca
pitulo cōfiteatur feudum de quo inuestit aliquem esse antiquuz,
non statur tali confessioni: tamen si interueniret iuramentum cō
fessio presumitur vera et ei est standum. Secundo limita quod
non est standum assertioni patris de benemeritis filij, nisi pater
in specie specificaret talia merita, quia assertioni cum specifica
tione meritorum bene statur per. l. acquilius. cum glos. magistra.
ff. de dona. ita limitat Bald. in. l. illud. in. iiij. questione. C. de sacro
san. eccle. et in. l. fin. in lectu. antiqua. vbi bonus text. ff. de exercito
ria. Paul. de castro, in consilio. cv. quod incipit: domi. Aber. istaz
limitationem reprehendit domi. Alexand. in. l. si donatione. per
regulaz generalem. l. qui testamentum. ff. de probatio. contrariū
etiam tenet Cyn. et Albe. in. d. l. fin. ff. de exercito. et not Bald. in
l. si tibi. ff. si cer. peta. Adde tu pro ista limitatione bene facere il
lud quod dicit not. Bal. in. c. edoceri. in. iiij. colum. ad fin. de re
scrip. vbi dicit Bald. quod si instrumentum dicit quod pater do
nauit filio pro bene meritis non probat, vt per gloss. in. l. si do
natione. C. de do. tamen si nominarentur specialiter et expresse:
tunc staretur confessioni patris, allegat gloss. que ita intelligit in
d. l. qui testamentum. ff. de proba. Scđo adde q̄d alibi dicit idem
Bal. i. c. sciscitatus. in. ij. col. de rescrip. quod verba generalia pa
tris non probāt certam qualitatem meritorū, ⁊ dixi copiosius de
hoc in. d. l. si donatiōe. vbi vide, sed bene si sint specialia vt ibi no.
per eum. Tertio limita dictum Bart. quod non statur assertioni
patris de benemeritis filij: q: quantū ad preiudiciū patris donā
tis bene statur, quia pater non potest venire contra suam confes
sionem. ⁊ sic pbat in suum preiudicium et non aliorum, ita limi.
Salice. in. l. filie. C. fa. ercis. istam limitationem reprehendit domi.
Alex. in. d. l. si donatione. quia quando actus est contra legem, li
citum est venire etiam contra factum proprium. l. quemadmo

a ¶ Donatio Adde glo. ⁊ Bal. in. l. iurisgentium. in. §. j. ff. de pac.

dum.C.de agri.et censi.lib.xj.et l.iubemus.§.sane.C.de sacrosan. eccle.et confirmatur per id quod dicit in simili Imo.in l.aquili regulus.ff.de do.quod quando donatio fit sine insinuatione vltra summam debitam,quia lex resistit.l.sancimus.C.de dona.licitum est venire contra factum proprium.Tu autem considera,quod quando actus est contra.l.bene est licitum venire contra factum proprium,sed quando actus est preter legem,non licet venire contra factum proprium:ita in terminis Bart.in.l.post mortem.ff.de ado. Sed quando pater donat filio pro benemeritis non est contra.l. sed preter.patet,quia ex tali donatione oritur obligatio,quia si esset contra.l.non oriretur naturalis,et tamen oritur:vt firmat.s.Bart.et ego dixi.s.proxime:sed ad hoc habes subtiliter respondere quod ipsa dona.que fit a patre filio non est contra.l.sed preter.sed ipsa assertio benemeritorum filij bene est contra.l.quia censetur inter personas prohibitas bene censetur in fraudem legis.l.qui testamentum.ff.de proba.et ita habes expeditas secundam fallen.Bar. Capio.iij.fallen.Barto.que est quod donatio inter patrem[a] et filium non valet,tamen confirmatur morte. Adde quod eo modo confirmatur emancipatione.text.est in.l.siue emancipatis.C.de dona.in.l.donationes.§.pater.eod.tit. Intellige tamen vtrunque quando interueniret traditio.gloss.est approbata in.l.papi.ff.de dona.inter.vi.et vxo.Bald.in.l.iij.C.de inof.dona.Ang.in.l.ij.ff. pro dona.Quarta fallen.bar.est quod valet.do.patris ex causa[b] dotis.vt.l.pomponius philadelphus.ff.fa.ercis.adde tex.in.l.si cum dotem.in prin.secundum primam lectu.et communem.ff.solu.ma.amplia istam fal.vt procedat etiam si contingat matrimonium non sequi, tex.est sing.in.l.si extraneus.§.fi.ff.de condi.ob causam.et ibi Ludo.roma.ad hoc no.et reputat sing.do.Alex.in.d.l.si cum dotem. in princip.in.v.no. Adde quod equiparando causam studiorum et causam dotis,vt videtur equiparare Bartolus.in.l.j.ff.soluto matrimo.quod si pater donat filio existenti in studio causa studiorum,talis donatio statim valeat et teneat:ita firmat Bal.et Ange.in.d.l.j.ff.solu.matrimo.Lud.rom.in.l.donationes.§.pater. ff.de donatio. Tene contrarium per tex.in.l.que pater.in ver.emacipato filio.ff.fami.ercis.per quem tex.contrarium tenent Imol. et domi.Alexan.in.d.l.j.in vlti.colum.ff.solu.matrimo.et domi. Alexan.in.d.l.si donatione.in penulti.colum.C.de col.Confirmatur quia bene valet donatio quam facit pro filio in potestate pro eo doctorando.ita no.Bart.in.l.iubemus.per illum text.C.de silentia.lib.xij.ratio quia tunc censetur peculium quasi castrense: sicut quando pater donaret filio cum vadit in castra vt dicit tex. in.l.iij.§.fin hec.ff.de dona.inter virum et vxo.Quinto fallit secundum bar.quando pater remittit seu donat vsumfru.aduentitiorum quia talis donatio valet,vt est tex.singu.secundum Bald.ibi.in.l.cum oportet.§. cum autem.C.de bo.que libe.glo.et Bal.in.l.ij.C.de inoffi.dona. Bald.in auth.ex testamento.in.ix.colum.C.de col.Et ita habes expeditas omnes fal.Bart.Vltra Bar.et docto.adde.vj.no.fal. in donatione facta a rege[c] et regia potestate filio in potestate,sicut valet donatio facta per regem vxori.l.penulti.C.de donatio.inter virum et vxo.iuncta equiparatione:quia equiparatur donatio patris in filium,et mariti in vxorem.l.donationes quas parentes. s.allegata:ita tenuit originaliter Oldr.lau.in consilio.ccxxxj.quod incip.vt eius de quo queritur aliqualis notitia habeatur.quem sequitur Bal.in.c.j.§.item sacramenta.in penul.colum.de pa.iu. firman.sequitur Lud.roma.in.l.si vero.§.de viro.ff.solu.ma.in. iij.char.sequitur Lud.roma.etiam in auth.ex testamento.in.ij.colum.C.de colla.et domi.Alexand.in.l.ij.quod.C.de testa.mili.Septimo predicta regula limitatur:et hoc attende quia iste passus est disputabilis et male examinatus per scribentes quem bene discutiam.vt non procedat quando pater donat filio aliquid in vita pro legitima filij,talis donatio statim valet quia pater dicitur preuenisse in vita.ita singu.tex.probat in.l.si non mortis.in prin.ff.de inoffi.testa.quem ad hoc ibi ponderat Ange.quia ista non est mera donatio:sed ob causam.et ita dicit Ange.se consuluisse.confirmatur ista limitatio dupliciter.Primo per illud quod opportune decidit Bal.in.l.cum oportet.§.non autem.C.de bo.que lib. circa fi.vbi dicit Bal.quod si pater habet duos filios in potestate:et vnicuique assignat legitimam suam,quod vnicuique obligatur naturaliter et ciuiliter:quia pater dicitur preuenisse in vita.l.cum quo de peculio.ff.ad.l.falci.Secundo fa.quod voluit Spec.in titu.de do.§.j.ver.quid si pater.quem refert Bald.in.l.illud.in.iij. questione.C.de sacrosanc.eccle.quod quando pater assignat filio legitimam in vita,licet vtatur verbo dono,non est proprie donatio:ideo non requiritur insinuatio.Tertio fa.text.in.l.si quando. §.et generaliter.C.de inofficio.testa.tamen.item quia pater censetur tunc potius soluere naturale debitum quam donare.l.j.C.de impo.luc. descri.lib.x.item quia licet viuo patre non possit filius legitimam petere:tamen pater in soluendo potest preuenire si vult.l.cum quo de pecu.§.fin.ff.ad.l.falcidi et.l.quoniam nouel.C.de inoffi.testa. Item vl.facit,quia cum legitima sit quasi debita filio.l.si quis legatum.

a ¶ Patrem, adde glo.in l.neque fratrem C.de do.cau. mor.Bart. l.l.q precio. ff.eo.

b ¶ Causa dotis. Adde gl.in l.ij.C.de in offi.do.

c ¶ A rege, Adde Io. an. in addi. Spec. ti.de don.in §.j. ver.hoc scias. Lu.ro.consi. cccclvj.inci. primus proposite consultationis articulus

d ¶ Patrem. Adde bar.i l.et heredi.i §.filiusfam. de pac.Lu. ro.i.l.donatione in concubinam.i.§. pater.ff.de dona.Jo.de imol.i repe. c.cum contigat. in.xvj.colum. ver.circa tertium.de iure iuran.

in fi.ff.de fal.Bart.in.l.fin.ff.de lib.agno.ideo pater non dicitur donare sed magis anticipare tempus:vt quod post mortem tenetur dare filio,videatur in vita representasse:vt est text.not.in.l.sed si vir.§.quod vir vxori.ff.de do.inter vir.et vxorem. Vltimo accedit id quod not.Barto.in l.j.per illum tex.C.de impo.luc.descri. lib.x.quod si ex forma statuti de omni lucro debet solui gabella quod non soluitur de donatione facta filio pro legitima.quia non est proprie lucrum.sed magis sol.debiti. Istam limitationem reprehendit domi.Fran.de Are.in.l.placet.ff.de acquiren.here.et latius in consilio.xvij.incipien.consyderatis diligentissime.in.iij.colum.et duabus sequentibus fortissimo argumento:quia alimenta debentur filio in vita.l.si quis a liberis.in principio.ff.de libe.agnoscen.et tamen donatio in causam alimentorum facta a patre non valet,vt est gl.quam ibi approbat Bal.in.l.ij.C.de inofficio.do. et ad text.in.d.l.si non mortis.respondetur dupliciter.Primo quod non loquitur in patre:sed matre.Secundo si loqueretur in patre loquitur in filio emancipato.Tu vltra are.contra istam limitationem adde tex.qui fortiter stringit in.l.cum de bonis.et ibi bal. C.de dona.vbi est text.quod si pater donat filio in potestate partem suam:tamen non valet donatio.Item in contrarium facit tex. in.l.si filia.§.si pater.ff.famil.erciscun.et in.l.si ancillam.§.si pater.ff. pro suo.posses pro concordia dicere.quod donatio facta per patrem filio in potestate pro sua legitima valet sed reuocabiliter secundum Bald.in.l.quis.C.de fideicom.et in.l.iij.C.de vsuca.pro dona. Octauo singu.limita predictam regulam quando essent duo filij in potestate patris et vnus eorum donaret alteri propria bona patris,vel bona profectitia de consensu ipsius patris.talis donatio statim valet et tenet:ita tenet ad literam Ioan.andre.in addi. Specu.in titu.de instru.edit.§.porro.ver.quid si filiafa.et fuit originalis decisio Old.vbi plenius ponit in consi.xxvj.quod si pater consensit quod ista bona donarentur alteri filio,consentiendo intelligitur tacite emancipare quo ad istum actum vt valeat donatio.l.si permittente.C.ad macedonia.sicut ergo valeret donatio si emanciparet in totum ita deberet valere ad istum actum.Et no. istam decisionem ad illud quod ponit Bartol.et alij ibi insistunt in.l.j.§.in filij.ff.ad trebel.nam Ioan.an.et alij volunt quod etiam tacite pater possit emancipare filium ad vnum actum.Istam decisionem Io.an.exclamat vsque ad sidera Fran.de are.in.l.placet. ff.de acquiren.heredi.tamen eam impugnat duplici ratione vt ibi per eum:tu vltra eum impugna alia ratione.quia qui non potest facere actum.non potest etiam consentire alij facienti.ista est regula glo.et Bartol.in.l.fin.in ver.acommodauerit.C.de pac.cum sins concor:quas ibidem dedi:et de hoc etiam tetigi.s.in tex.in.v.no. Nono predicta fallit,quando donatio fit filio a patre cum hoc vt ipse donet alteri:non autem penes se ramaneat.text.est in.l.profectitia.§.pe.ff.de iur.do.arguendo a donatione mariti in vxorem ad donatio.patris in filium.vt facit tex.in.d.l.donationes quas parentes.et ita in specie tenet Ludo.roma.in.l.si donatione.C. de col.Decimo predicta regula fallit interueniente iuramento:et quia iste casus est frequens et quotidianus,reassumo istum passum in dubium.Numquid donatio facta per patrem[d] filio in potestate cum iuramento statim valeat et irreuocabiliter.repetitur per Bald.consi.quod incipit queritur an donatio:tenuit partem negatiuam quod non nouetur isto fundamento:quia talis donatio est facta inter personas prohibitas.ergo non firmatur iuramento,per regulam.l.si quis inquilinos.§.fin.cum si.ff.de leg.j. et in.l.cum quis.§.titia.ff.de leg.iij.et istud consilium refert Ludo. roma.in repe.rub.ff.de iureiuran.in.iij.questio.sed ista ratio bal. tollitur per auth.sacramenta puberum.C.si aduersus ven.cuius si. Istam eandem opinio.tenuit Paul.de cast.in consilio.cv.quod incipit domi.Sber.miles,mouetur duplici fundamento.primo quia quando pater donat filio in potestate censetur sibimet donare,sicut ergo si quis donaret sibimet donatio non firmaretur iuramento.c.fina.in fine.de iniu.et argu.l.ij.ff.de stipula.ser.l.veranius.in princi.ff.de fideius.ita quando pater donat filio in potestate,quia profectitia acquisita per filiumfa.sunt hodie patris sicut et olim,quia in profectitiis nihil est hodie immutatum.Secundo mouetur quia iuramentum patris non potest facere filium de incapace capacem:sicut si donaret seruo cum iuramento pro hoc non valeret donatio,nec seruus esset capax.Sed ista ratio tollitur,quia quando donatio immediate procedit a patre non reacquiritur ipsi patri per refluxum,prout tenet gloss.j.magna hic ad finem.quam omnes sequuntur et.s.pluries fuit dictum.ergo non censetur,tunc pater donare sibimet,cum tunc sibi non reacquiratur. Pro ista parte negatiua etiam consuluerunt Rapha.Fulgo.et domi.Fran.de capitibus liste in consilio.ccix.incipiente viso suprascripto instrumento donationis et testamento.moti quia non reperitur iure cautum quod valeat donatio inter patrem et filium in potestate propter iuramentum,nec enumeratur in casibus enumeratis per gl.in.l.ij.C.de inoffi.dona. Secundo mouentur

nentur et fortius: et in hoc faciūt magnum capitale, quia donatio inter patrem et filium in potestate non valet propter repugnantiam et contrarietatem resultantem ratione patrie potestatis: quasi sibiipsi donaret, prout sentit glo. in. l. ij. s. allegata. Sed circa repugnantiam vel impossibilitatem iuramentum nihil operatur vt in regula impossibilium. de regu. iur. in. vj. responde vt. s. proxime respondi: fatetur tamen q̄ iuramentū obligat patrem ad obseruantiam, quia iuramentum qd potest seruari sine interitu salutis eterne est seruandum. c. cū contingat de iureiu. tamen tale iuramentum non confirmat contractum: ideo heredes possunt cōtrauenire, quia non obligātur ad reatum periurij. c. veritatis. de iureiur. Breuiter teneas contrarium et sepe contrarium cōsului q̄ donatio inter patrem et filium in potestate firmetur iuramento irreuocabiliter: ita tenet Bald. in. l. iij. in vlt. q. de vsuc. pro donato. in rep. l. ij. in. xvj. char. ff. de iureiur. et no. Bal. in. ɔsi. cccclxx. prime partis incip. premitten. est ad euidentiam. et do. Abb. in. c. cum contingat. in vlt. col. de iureiuran. q̄uis nō aperte firmet, et Bal. in cōsi. quod inci. ad euidētiam premitten. est. Idem firmat do. Alex. in. l. si donatione. C. de colla. et in consi. cv. quod. inci. visis et cōsyderatis his que in themate continent. et in ɔsi. ccclxxv. qd incip. ponderatis his que in themate narrātur. Idē simpliciter tenet do. Fran. de are. in. d. l. placet. Lud. roma. in repe. rub. de iureiur. in. iij. q. et in. l. donationes. §. pater. ff. de dona. licet ibi nō claret firmet et in. l. si donatione. post Bal. ibi. in. j. col. C. d col la. idem est de mente Bart. in. l. titia. ij. §. imperator. ff. de lega. ij. versicu. quero mater vel pater. Ita etiam est de mente Ioā. and. in addi. Specu. in ti. de testa. §. j. in ver. pone filius. vbi dat ɔsiliū quod filius emancipetur, vel quod pater iuret. et ista est communis sententia et temerarium esset ab ea iudicando vel cōsulendo recedere. Et quando non essent autoritates doctorum ista opi. est verissima per alia fundamenta quibus vtor in cōsuluendo. Primo est verum, quod ex donatio. facta filio in potestate per patrē oritur naturalis obligatio. tex. est hic. et firmat Bar. vt. s. dixi. ergo iuramentum super tali obligatione naturali prestitum reddit eam efficacem: ita firmat. Bart. in. l. si quis pro eo. in. vj. mēbro. ff. de fideius. cano. in. c. cum cōtingat. de iureiuran. et in. c. cum venissent. de insti. Secundo facit quia iuramentum est de iure naturali. vt dicit glo. in. c. autoritatem. xvj. q. vj. Bal. in. l. iij. C. de vsuca. pro donato. vel saltem iuramentum est de iure diuino. c. et si christus. de iureiurando. sed de iure naturali vel diuino nō attēdit patria potestas, que est de iure ciuili. l. nam ciuium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. ¶ Tertio et fortius fa. quia donatio facta per patrem filio in potestate confirmatur morte patris, aut emancipatione, aut deportatione, aut monachatione. vt. l. donatiōes. §. placet. ff. de donatio. et ratio est quia istis modis cessat patria potestas que impediebat: ergo fortius debet confirmari interueniēte iuramento, quod est quid spirituale, et in spiritualibus non curatur patria potestas. c. si annum. de iudi. in. vj. gloss. in. l. ait pretor. ff. de mino. in princip. et cum iuramentum sit quid spirituale non debet subijci regulis iu. ciuilis. c. ecclesia sancte Marie. de constitu. Quarto fa. quia ex contractu inter patrem et filiū in potestate oritur efficax obligatio interueniente iuramento, qn̄ non interuenit aliquod turpe. ita no. Io. de ana. in. c. cum iuramēto. per illum text. de homicidio. melius facit tex. in. c. q̄uis. de pac. in. vj. Quinto facit, quia iuramentum hz vim clausule vt actus valeat eo meliori modo quo potest. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de lega. ij. Bar. in. l. j. §. si quis. ff. de verb. obli. ergo debet valere vt pater censeatur vigore iuramenti emancipasse ad illum actum, per ea que dixi. s. in. viij. fallen. Vltimo intellige predictam regulam de filio in potestate cui pater non potest donare: qa patria potestas impedit: et ideo si donat filio naturali tantum valet donatio. l. omnes. §. lucius. et ibi no. Barto. ff. de his que in frau. cre. Lud. roma. in consilio. xiiij. quod incip. ad primum quesitum breuiter dicendum est. Franc. in secūdo dubio. Hinc sequitur quod si mater donat filio existenti in potestate patris vz et tenet. tex. est cum glo. no. in. l. si constante. et ibi Bal. C. de dona. inter vi. et vxo. Bal in. l. filium quem, habentē. C. fami. er. et per ista cum laude dei sit impositꝰ finis huic legi que vt est omnium subtilissima: ita cū multa in subtilitatum ruminatione subtiliter et accurate fuit expedita.

¶ Repetitio dn̄i Iaso. de Mayno. l. frater a fratre.

1 Inter patrē vel fratres in potestate que actio oritur.
2 Quid sit peculium et quotuplex.
3 In publicatione bonorum non venit peculium filij.
4 Quādo debitor succedit creditori vel ecōtra extinguitur iure cōfusionis debitum.
5 Peculium dicitur quoddam ius vniuersale.
6 Obligationes actiue et passiue que pueniunt ad aliquē per obuētionem peculij non sunt pro quota hereditatis.
7 Peculia hodie an sint patris.
8 Intellectus legis quomodo intelligatur.
9 Quando pater obligetur ex contractu filij.
10 An ex mutuo contracto inter patrem et filium oriatur obligatio naturalis.
11 Debitum contractum per filium debet solui de peculio. idem in seruo.
12 Licet naturalis obligatio non sit sufficiens ad agendū, tamen est potens ad deducendum.
13 Si filius cōtraxit alij fratres tenentur eū conseruare indemnem.
14 Si sunt plures socij et vnus contraxit debitum et soluit, an in diuisione repetat.
15 Qui tenetur aliquem seruare indemnem ab extraneo multomagis a seipso.
16 Qui promisit accōmodare turrim cōtra omnem hominē de mūdo an teneatur contra seipsum.
17 An ista lex habeat locum in tribus fratribus.
18 Et an habeat locum in seruis.
19 Et quid in in duobus monachis.
20 Quare inter patrem vel fratres in potestate non contrahatur nisi naturalis.
21 Quare pater contrahendo cū filio non obliget ciuiliter.
22 Quo iure actiones sunt inuente.
23 Si filius committat delictū an pater teneatur pro filio quatenus est legitima.
24 An si filiusfa. mutuat pecuniam fratri requiratur ratihabitio patris ad hoc vt ei acquiratur.
25 Quid in pecunia castrensi.
26 An requirat voluntas patris vel q̄ pecunia sit cōsumpta, ad hoc vt patri acquiratur.
27 Quid in pecunia aduentitia vel quasi castrensi, an habeat locū hec lex.
28 Hodie in aduentitijs contrahitur obligatio ciuilis inter patrem vel fratres.
29 Que obligatio contrahatur ex mutuo celebrato inter duos fratres in potestate. nu. 30.
31 Pater non obligatur ex mutuo inter fratres. nu. 33.
32 In actione de peculio non est dare naturalem obligationem, sed ciuilem.
34 In contractu celebrato inter duos seruos, dominus nullo modo obligatur.
35 Quid in delictis.
36 Quid in alijs famulis q non sunt serui vel in familia potestatis.
37 Quando pater obliget filio ita q̄ obligatio non reuertatur ad patrem.
38 Si pater vel dominus adimat peculium an extinguat obligatio personalis serui vel filij.
39 Debitum debet solui de peculio.
40 Apud fratrem qui mutuauit non remanet aliqua obligatio naturalis.
41 Qui contractus possint celebrari inter patrem et filium.
42 Quid in contractu venditionis et emptionis.
43 Quid in donatione.
44 Quid in donatione propter benemerita.
45 An filius possit donare patri.
46 Quid in matre donante filio existenti in potestate patris.

Rater a fratre. Bar. et Fulgo. in hac. l. sic exordiunt q̄ ista lex re et fama difficilis est: sicut alia que sit in corpore iuris: et dicit Ange. q̄ ista lex est vna omnium ex difficilioribus que sit in toto corpore iuris. Subdit tamen Fulgo. q̄ altiori et subtiliori stylo scripta est. l. gallus. per sceuolam iurisconsul. q̄ ista l. per Affricanū: vix tamen est fm eum inter eas vt sit locꝰ optionis in difficultate materie. Et pro certo ista. l. est multum intricata et obscura in tex. et habet gloss. summe difficiles et scabrosas inepte et inordinate procedentes. et in hac. l. affricanus melius quam alibi comprobauit consequentiam quam de eo facit Barto. in. l. cum quis. in princip. ff. de sol. vbi dicit Barto. ista est bona consequentia, ista est. l. affrican. ergo est difficilis. Item scias q̄ repetitionem istius legis non legit publice Barto. in scholis in cathedra. sed extra scholas fecit eam hic scribi in vltima lectu. prout
1 ipse Barto. attestatur in. l. ij. ff. de contrahen. empt. ¶ Ad euidentiam premittunt Barto. et Ange. hic quedam lemā, primo q̄ inter patrem et filium in potestate, vel inter duos aut plures fratres existentes sub potestate eiusdem patris: si adinuicem contrahunt, oritur solum inter eos naturalis obligatio: ciuilis autem oriri non potest: et ratio positiua et communis est, quia patria potestas est solum de iure ciuili. l. nam ciuium. ff. de his qui

sunt sui vel alie.iur.z sic pater z filius de iure ciuili:z plures fra-
tres sub potestate vnius patris censentur vna eademq; persona
l.fi.C.de impub.z ali.sub. Itẽ obligatio ciuilis est de iure ciui.ergo
cũ de iure ciuili omnes iste persone fingant vna eadẽq; psona nõ
posset inter eas cadere obligatio ciuilis,cum vnus sibimet obli-
gari non possit. Sed obligatio naturalis est de iure gen.l.cuz am-
plius.§.is natura debet.ff.de reg.iu.z de iure genti.pater z filius
non vna persona sed due diuerse persone censentur:et multoma-
gis plures fratres sub eiusdem patris potestate: ideo obligatio
naturalis cadit bene inter patrem z filium,z inter fratres,ista est
communis positiua ratio:aliã subtiliorem assignat Bar.de qua
j.loco suo dicetur. Itẽ fm Bar. z Ang. pmittendũ est,q si sunt
duo vel plures fratres sub potestate eiusdẽ patris:z vnus frater
cũ alio cõtrahat mutuãdo vel aliter,ex isto cõtractu frater obli-
gatur naturaliter alteri fratri:z cũ habeamus regulaz,q quicquid
acquirit filius acquiritur patri suo:adeo q nec momento rema-
net penes filium.l.placet.ff.de acqui.here.l.i.in prin.ff.si qs a pa.
fue.ma.sequit ergo q illa obligatio naturalis ecõtra inter alios
duos fratres statim z incontinenti acquirit patri:z non remanet
penes filium,z in hoc errauit gl.nostra.j.post prin.inquantuz di
xit q ex isto contraetu celebrato inter frates existentes sub pote-
state patris oriuntur due naturales obligationes:vna que rema
net penes filiũ:alia que acquirit patri:istud tñ est falsum quia so-
la naturalis ex isto cõtractũ oritur,z illa sola acquiritur patri vt
2 expresse declarat Barto.hic in.ix.col. z dicetur loco suo.† Quid
8 autem sit peculium z quotuplex,* z quomodo cõcedatur z dimi-
nuatur z tollatur dictuz fuit in.l.cũ fundus.§.seruum tuum im-
prudens in euidẽtialibus.ff.si certũ peta,dixi in.§.actiones autẽ
de pecũ,in euidẽtialibus,insti.de act.z quomodo sumatur iste ter-
minus peculium,declarat glo.ordi.in rub.ff.de pecu.ista sunt eui
dentia.doc.ego quedaz alia magis necessaria premitto. Et quia
gloss.ista dubitauit nunquid ista.l.intelligatur in pecunia pater-
na:quã filius alteri fratri mutuauit:an pecunia profectia ipsius
filij:z vere ista lex potest in vtraq; intelligi z exemplificari. Ideo
debent scire iuuenes quod differentia est inter pecuniam profecti
tiam z pecuniã paternam. Nam pecunia profectitia dicitur esse
quando pater habet filium in potestate cui consignat centum du
catos vt de eis possit negotiari z mercari:et per istam concessio-
nem non efficitur pecunia propria filij,tamen filius habet admi-
nistrationem ipsius pecunie:z de ea potest mercari z facere quic-
quid vult:remanet tamen pecunia illa patris:pecunia autem pa
terna est que remanet penes patrem cuius administrationem pa
ter habet,nec de ea se impedit filius. Ex ista sequitur alia differẽ-
tia,filius habens pecuniam profectitiam licet regulariter ex con
tractu suo nunquam obliget patrem vt dicetur infra,tamẽ si ha-
beat peculium profectitium obligat patrem catenus quatenus
est peculium,sed q̃tum ad pecuniam paternam non potest patrẽ
obligare:ista est duplex differentia inter paternam pecuniam et
peculium profectitium:licet autem differentia sit quantũ ad ad-
ministrationem,tamen non est differentia q̃tum ad possessionez
z dominium:q2 pater ita habet dominium z possessionem in pe-
culio profectitio sicut in pecunia paterna:q2 filius nihil pprium
habere potest,licet filius in vna habet administrationem, in alia
3 non.† Not.tamen quod licet pater qui concedit peculium profe-
ctitium filio,remanet dominus illius pecunie sicut remanet dñs
pecunie paterne quam penes se retinet:tamen si publicarentur
omnia bona patris z applicarentur fisco,debet peculium profe-
ctitium separari,z filio remanere.text.est singula.in iure in.l.iij.
§.sed verum.in ver.proinde.et.l.ij.in fi.ff.de mino,z Bar.ibi in vlti.
colũ.dicit se nescire illum tex.alibi in iure:illum etiam Bald.in.l.
pe.C.qui bo.ce.pos.reputat singula.de quo vide plene Bartol.et
4 alios in.l.si finita.§.si de vectigalibus.ff.de dam.infec.† Secun-
do premitto vnam regulam in qua fundatur prima decisio istius
text.ibi respondi vtiq;:q quando debitor succedit creditori vel
econtra,si succedat titulo vniuersali puta hereditario extinguit
iure cõfusionis ipso iure debitum.l.vranius.in prin.ff.de fideius-
so.l.stichum aut pamphilum.§.aditio.ff.de sol.l.j.§.si debitor.ff.
ad.l.fal.l.debitori.C.de pac.et ratio istius regulariter est:q2 quã-
do debitor succedit creditori vel econtra,nos habemus quod he
res z defunctus finguntur vna eademq; persona.in auf.de iure-
iur.a mor.prest.in princip.z sic ex quo defunctus z heres fingun
tur vna persona:certe debitum z creditum reperitur in vna per-
sona:z quia impossibile est quod vnus sibimet debeat:certe ipso
iure extinguitur,cum non possit vnus z idem sibimet esse obliga
tus:intellige tamen istam regulam sane cum duabus limitatio-
nibus:prima est,quod quando debitor creditori succedit vel ecõ-
tra extinguitur debitum,est verum quando succedit in totũ,de-
bitum extinguitur:sed quando succedit pro aliqua quota heredi
tatis,puta,pro media parte vel tertia vel quarta:tunc non extin-
guitur debitũ in totũ:sed solũ p illa quota in qua succedit:ratio

¶ Quotu-
plex. Adde
doc.in.rub.
de pecu.cle.
doct.in.c.q2
nos.de test.
Spec.tit.de
arbit.in.§.j.
ver.itẽ cum
agitur.

est,quia quãdo heres succedit in totum defuncto,representat de-
functum in totũ:sed quando succedit in quota,solũ pro illa quo-
ta representat defunctum,pro alijs nõ.l.cũ a matre.C.de rei ven.
l.ij.§.fina.ff.de preto.stipu. Secundo intellige predictam regulã:
quod quando debitor succedit creditori cõfunditur debitum:in-
tellige verum,donec durat illa confusio.sed quando illa confusio
cessaret,vt quia heres qui erat creditor defuncti vẽderet heredi-
tatem alteri post aditam hereditatem:isto casu debitum reuiui-
sceret:text.est z exempluz in.l.ij.§.fin.ff.de heredita.vel actio.ven-
5 di.† Tertio ad eunden.premitte aliud necessarium fundamentum
in quo pendet tota difficultas istius legis et omnium gl.z in quo
fundatur secunda decisio tex.ibi:pro ea vero:que est summe diffi-
cilis:quod peculium dicitur esse quoddaz ius vniuersale recipiẽs
indies augmentum z diminutionem prout etiam est dos,heredi-
tas,z similia,fz q declarat Barto.z alij in rub.ff.solu.matrimo.
Cum ergo peculium sit quoddam ius vniuersale sequitur neces-
sario,quod ad quemcũq; transit peculium z ad quemcunq; per-
uenerit trãsit cum omnibus honoribus z oneribus ac emolumẽ-
tis z obligationib9 suis actiue z passiue:z ideo dicimus z millies
dicem9 in hac.l.q obligatio est onus ipsius peculij infixum et ra-
dicatum ipsi peculio:et non est personale:z ad hoc tẽdit tota ma-
teria huius legis,z declarat Bar.in.xvi.colũ.per totam.z etiã in
xiiij.colum.in ver.venio ad secundam glo. Et vt istud fundamẽta
lius intelligatis:debetis scire,quod si filiusfami.vel etiam seruus
habens peculium facit aliquẽ cõtractum:ex isto contractu oriũ-
tur due obligationes:vna est qua tenetur ille filius vel ille seruus
qui contraxit,z ista est insolidum:alia est non insolidum, sed qua-
tenus est in peculio.ita dicit tex.in.l.si qs cũ filio.ff.de pec.q̃tum
ad primam filius qui cõtraxit licet teneatur insoliduz ex persona
sua,tamen quatenus est pecu.ipse est obligatus nudo nomine q2
solui debet de peculio:z si ipse habeat peculiũ penes se,licet illud
sit patris:tamen potest de peculio soluere,et si soluat de propria
ipsius pecunia,postq̃ est sui iuris poterit illud solutum repetere
ab his ad quos peruenit peculiũ,vt dicit tex.hic:secunda est obli-
gatio que non est insolidum sed quatenus est peculium,et ista est
efficax:z ista est qua tenetur pater efficaciter donec peculium est
penes eum,et si peculium alteri etiã extraneo relinqueret,omnis
ille ad quẽ peculium peruenit tenebitur efficaciter ad illam obli-
gationem filij:quia vt dixi sunt obligationes infixe de pecu. Et
dicitur q obligatio sequitur peculium sicut lepra leprosum.glos.
in.l.j.§.j.ff.si pars here.pe.declarat Bart.hic in.xvj.col.in ver.iu-
xta predicta quero.z no.Pal.in.l.fi.C.qd cũ eo.in antepenul.col.
6 in ver.dico de corrup.obli.zc.† Itẽ attẽde q obligatiões actiue z
passiue que perueniunt ad aliquem per obuentionem peculij non
sunt pro quota hereditatis. Nam si quis esset heres in media par-
te hereditatis.z consequenter in media quota peculij tamen non
obligaretur ad medietatem obli.peculij,sed obligatur fm quan-
titatem pec.et non plus nec minus,hoc est catenus quatenus est
summa peculij que ad eum peruenit et istud est quod vult dicere
text.in verbo si non minus.et ita declarat gloss.ibi,pro illo verbo.
Et ex hoc habes vnam pulchram z necessariam differentiam ad
text.nostrum inter obligationem que extinguitur confusione per
hoc quod debitor succedat creditori vel econtra:quia ista extin-
ctio fit pro quota pro qua est heres non attento q̃tum sit debituz
nec q̃tum sit hereditas. Et ideo pone aliqs est creditor de mille,
debitor instituit eum heredẽ,si hereditas illius debitoris non va-
let nisi centum:iste creditor adit hereditatem:certe quẽadmodũ
adit in totũ:z est heres in totũ,ita in totũ extinguitur creditũ suũ
confusione,licet creditum maius esset,si nõ esset heres nisi in par-
te ita in parte extingueretur:z istud dicit prima decisio tex.nostri
in qua nullũ est dubium:sed obligatio que extinguitur per obuẽ-
tionẽ peculij,quãdo peculiũ obligatum peruenit ad creditorem
illa talis obligatio non extinguitur pro quota.heredita.nã si he-
res esset in dimidia in peculio,non extingueret debitum in dimi-
dia:sed in tantum q̃tum est peculiũ:istud est quod dicit secunda
decisio tex.in qua iacet omnis difficultas. Et si dicatur que sit ra-
tio diuersitatis,quare obligatio que extinguitur per obuentionẽ
hereditatis extinguit pro illa quota pro qua est heres, siue plus
sit in debito siue non:obligatio autem que extinguitur per obuẽ-
tionẽ peculij,extinguit q̃tum extenditur peculiũ: dicite q etiam
est,quia hereditas representat personaz defuncti,z pro illa parte
pro qua est heres p illa representat personã defuncti, p illa ergo
parte pro qua est heres reperiret quis debitor z creditor,est ergo
necesse quod pro illa parte debitum extinguatur, sed peculium
non representat personam alicuius, ergo non potest extinguere
debitum in quota:sed bene extinguit quatenus est summa pecu-
lij,nõ minus acsi extingueretur si esset soluta pecunia debita. ita
declarat Bart.in.xiiij.colum.in ver.quero que est ratio differen-
tie,hinc de iure cõmuni in prima decisione dixit,quod obligatio
naturalis que extinguitur per obuentionem hereditatis: extin-
guitur pro

guitur pro illa quota pro qua successit filius debitor patri: alia vero pars debiti que transiuit simul cū peculio ad fratrē creditorem que extinguitur per obuentionem peculij: et sic per quandam sol. extinguitur eatenus quatenus est peculium. si tamen peculium est tantum quantum erat alia pars debiti: debitum extinguitur in totum. si minus est, extinguitur in minus, vt expresse dicit
7 tex. † Quarto ad euidentiam premitto q̄ de iure isto ffor tam pecunia aduentitia quam profectitia in totum sunt patris, et in eius dominio: hodie immutatum est per iura. C. ideo peculia aduentitia et profectitia quorum administra. haberet filius viuo patre: sunt i dominio patris sicut alia pecunia patris licet tenuta et administratio sit penes filium. vnde cum mortuo patre desinat esse peculium. l. fi. in fi. C. de inofficio. testamen. et sic mortuo patre sit sublata illa qualitas q: sicut alia pecunia patris omnes res patris diuiduntur inter filios: mortuo patre, ita illud quod viuente patre dicebatur peculium et per mortem non est amplius peculium, relinquitur quod diuiditur inter fratres sicut alia pecunia nec debet conferre qui habet peculium. l. filie licet. et ibi Bald. ad hoc intelligit. et l. si donatione. C. de colla. et l. certum. C. fami. ercis. et declarat Barto. hic in. v. col. circa princi. et etiam in. x. colum. circa finem. et si pater tale peculium in testamento prelegaret in totum vni filiorum, certe tale peculium dicitur exire de toto corpore hereditatis, et non de parte illius filij cui prelegatur. Et ideo cum istud peculium prelegatum extrahatur de vniuersa hereditate: certe prout extrahitur de parte filij coheredis valet vt prelegatum: quatenus autem extrahitur de parte ipsiusmet filij non vz vt prelegatum: q: a seipso sibimet legari non potest. non enim quis pōt esse legatarius et heres sed vz vt hereditas: et illud hz iure hereditatis non prelegati. tex. est in. l. qui filiabus. §. fin. iuncta
8 l. seq. de leg. j. et istud no. ad intellectū versi. adeo. † Quinto premitto qd ver. porro. in quo ponitur conclusio: legit altero de duobus modis. vno modo fm Ang. hic in. iij. col. qd intelligat eū. s. fratrē creditorem: et vult dicere text. frater debitor tenet conseruare indemnem fratrē creditorē cauendo sibi de satisfaciendo in eo quo sibi erit debitor sicut faceret aduersus extraneum: ego intelligo tex. totū econtra qd intelligat eū. s. fratrē debitorem qui cōtraxit cū haberet peculium quemadmodū si contraxisset cum extraneo: et sibi nondum soluisset: in diuisione peculij frater creditor dz sibi precauere q̄ conseruabit eum indemnem ab illo extraneo: multo magis dz conseruare eū indēnem ad se cōpensandū vel restituendum, si qd plus debito accepit: et ita in specie declarat Alb. hic in iiij. col. et Bal. in. l. si. in. iij. col. C. qd cum eo. et ista euidētialia sunt
9 vsq ad ver. quesitum. † Nunquid ad euidentiam versi: quesitum.
a premitto q̄ licet pater et filius[a] censeātur eadem persona. l. fin. C. de impub. §. ei qui. insti. de inuti. stipula. tū q: volūtas patris non est absolutoria, regulariter pater nō obligatur ex contractu filij vel ecōtra. et ad hoc factus est titulus. C. ne filius pro patre. istud fallit in tribus casibus. et ita tres titulos habemus immediate sequentes de pecu. de in rem verso. et qd iuss. nam si pater filio peculium cōcessit obligatur pater ex contractu filij q: cōcedendo sibi peculium tacite videt velle et vult q̄ obligari possit per filium, tū q: voluntas patris non est absoluta sed limitata eatenus quatenus est peculium: ideo pater ex contractu filij habentis peculium nō obligatur insolidum et absolute: sed quatenus est peculium. hz tamen priuilegiū in isto peculio, q̄ si aliquid sibi debeatur a filio naturaliter, pater preferatur alijs creditoribus: et primo deduci debet illud qd patri debetur. l. j. in princ. ff. de tribu. pone q̄ talis filius qui habebat peculium emancipetur a patre vel moriatur certe mortuo vel emancipato filio, desinet esse peculium. l. fi. in fi. C. de inoffi. testa. et cōsequēter de rigore iuris pater amplius non tenetur, tū q: iniquum etiā est q̄ creditores absq eorū facto fraudarentur ideo pretor adinuenit titulū. ff. qñ ac. de pecu. est anna. per quem statuit de equitate contra rigorem iuris: qd lz sit filius emancipatus: et sic nullum sit amplius peculium, pater teneatur intra annum a tēpore emancipationis filij ac si filius adhuc esset in potestate. Ex hoc infero qd prouisio illius tituli quando actio de pecul. est annalis, non habet locum quando pater obligaretur p filio vel qd iussu vel de in rem verso, istis duobus casibus licet filius emancipatus sit vel moriatur pater tamē perpetuo tenetur, q: non tenetur tanq̄ de peculio, sed quia iussit filio, vel q: versum est in rem suam, de vtroq habetis text. in. l. macedoniani. C. ad mace. ¶ Istis sic premissis diuido istam legem in duas partes principa. In prima loquitur de mutuo contracto inter duos fratres in potestate. In scda que est in versicu. quesitum. loquitur de mutuo contracto inter patrem et filium vel econtra. Prima pars principalis subdiuiditur per glos. nostram in. vi. particulas vsq ad dictum ver. quesitū: sed ego plenius et clarius loquar. In prima ponitur thema. In secunda elicitur questio. In tertia ponitur responsio que est bimembris. In quarta assignatur ratio secundi membri, et q: illa ratio videtur in effectu eadem cum dicto ex illa expressa sequitur ratio tacita. In quinta illa ratio tacita comprobatur per tria similia. In sexta et vltima ponitur conclusio. Secunda ibi quesitum est. Tertia ibi respondi vtiq. Quarta ibi, naturalem enim. Quinta ibi adeo. Sexta ibi porro. Eodem modo secunda principalis subdiuiditur in duas. In prima loquitur quando pater mutuauit pecuniam filio. In secunda loquitur econtra quando filius patri mutuauit. Secunda ibi: contra. hoc dicit in effectu. Ex mutuo celebrato inter fratres existentes in potestate patris oritur solum naturalis obligatio que incontinenti acquiritur patri: et eo mortuo pars istius naturalis obligationis extinguitur propter partem hereditatis obuenientem fratri debitori iure confusionis, alia pars naturalis obligationis extinguitur si tantum de peculio obuenerit fratri mutuanti quantum est illa alia pars obligationis naturalis, q: tali obligationi contracte per habentem peculium debet solui de ipso peculio cum sit onus peculij et transeat ad quemcunq ad quem transit peculium: vt patet in tribus exemplis positis in tex. hoc dicit tota prima pars principalis. Et ex contractu mutui celebrati inter patrem et filium in potestate vel econtra oritur naturalis obligatio que impedit repetitionem sol. facte per filium: postq̄ fuit emancipatus patri vel econtra. Casum in terminis in hac. l. figurant marti. fi. Albe. de rosa. in. iij. et. iiij. col. Ange. in apostillando text. Pau. per tres col. item Bald. in paucis verbis sed bonis in. l. fin. in. iij. colū. C. qd cum eo. vbi reassumit totam materiam huius. l. sed ex figuratione casus quā isti docto. ponunt, non videtur mihi qd sufficienter et satis clare declaret ista. l. ideo casum figuro sub hac forma. Pater habebat duos filios in potestate quorum vnus 9 vocabatur meuius, alius titius, et quia meuius erat grādior natu et industriosus, pater permittebat sibi administrationem omniū rerum paternarum nomine tamen patris, et non tanq̄ peculium. Alius frater titius minor natu parum erat industriosus et se non impediebat de administratione domus aut rerum paternarum, pater tamen concesserat sibi. x. in peculiū, de quibus possit mercari contrahere et negotiari ad libitum suum. contigit qd dum iste titius pecunia indigeret accepit a meuio fratre maiore. x. mutuo, que decē erant de pecunia patris patre consentiente, vel etiā de peculio ipsiusmet fratris q: in hoc non est vis et nec glo. aut docto. discutiunt. In hoc clarum est, qd ex isto contractu mutui celebrato inter istos duos fratres existentes in potestate patris, oritur solum naturalis obligatio vt dixi in primo euidentiali, et ista naturalis obligatio fuit statim quesita per filium patri et penes filium nihil remansit, quicquid dicat glo. j. et sic titius. frater minor nunc est obligatus patri suo naturaliter ad. x. ex persona alterius fratris. Contigit successiue qd mortuus est pater ab intestato, vel etiam si vis condito testamēto, propter illud qd. j. dicit de prelegato tamen illud potuisset fieri in codicillis: mortuo patre isti duo fratres successerūt in vniuersa hereditate patris, quilibet eorum, pro dimidia. Et sic illa obligatio naturalis de decem que in totum erat quesita patri: nunc eo mortuo diuiditur inter istos duos fratres heredes, et vna dimidia: scilz de quinq spectat fratri meuio mutuanti: alia media de quinq spectat fratri titio qui recipit. Isti fratres diuiserunt inter se vniuersum patrimonium patris: et consequenter diuiserunt etiam illa. x. que erāt cōcessa in peculium ipsi titio: cum illa essent patris, et mortuo patre desinat esse peculium: et sic illa. x. sunt sicut residua pecunia patris et ita inter eos equaliter fuit diuisa: istis sic iam subsecutis, titius frater minor de suo proprio: et sic de sua parte soluit meuio tota. x. que ab ipso meuio mutuo acceperat patre viuente, siue per errorem iuris: siue per errorem facti, q: non facio vim: vt. j. dicetur istud fuit qd dedit materiam dubitandi. Quesitum ergo fuit ab Affricano iuriscon. nunquid titius qui illa. x. soluit post mortem patris, possit ea repetere per condi. inde. a fratre meuio tanq̄ indebite soluta: dubium faciebat qd non posset repetere, q: erāt naturaliter debita, et naturalis obligatio impedit repetitionem sol. Breuiter Affricanus iurisconsul. in effectu vult ostendere, qd tota ista. x. sunt omnino indebita: q: naturalis obligatio ante solutionē erat in totum ipso iure sublata. et per consequens vult in effectu decidere qd tota. x. repetantur per condictio. indeb. quocunq errore sint soluta: siue iuris siue facti: quotiescunq aliquid est omnino indebitum, quia non debetur nec naturaliter nec ciuiliter, indistincte potest illud repeti quocunq errore soluatur, vt declarat glo, et doc. in. l. j. §. eo. restat ergo solum probare qd naturalis obligatio fuerit in totum ipso iure sublata: q: sic apparebat, qd erat totaliter indebitum: ad istud probandum tendit totū illud quod sequitur in versi. respondi. vsq ad versi. quesitum. Clarum est, quod obligatio naturalis causata ex contractu mutui in totū fuit quesita p filium patri, et nihil remāsit penes filiū mortuo patre. Ista obligatio naturalis fuit diuisa inter filios. equaliter: dimidia que est de quinq spectat meuio fratri mutuanti, alia dimidia de quinq spectat titio debitori: cū ergo titius debitor suc

¶ Pater et fili[a]. Adde glo. in. c. sup eo. el. ij. de testa. et. in. §. hoc aūt. xxxv. q. iij. abb. gfi. lpnū. in cip. vī pmo dictū legas. lū. in. j. vol.

cesserit patri creditori in quinqꝫ, sequitur ꝙ iure confusionis vt idem non sit debitor ⁊ creditor extinguatur obligatio de quinqꝫ ⁊ sic pro media parte: istud vult dicere tex. ibi respondi vtiqꝫ. pro illa parte pro qua ipsi patri heres extitisset repetiturum. nā cum pro illa parte iure confusionis debiti et crediti sit ipso iure extincta naturalis obligatio indubitatū est qđ quantū ad illa quinqꝫ datur repetitio. Restāt alia quinqꝫ in qbꝰ frater meuiꝰ creditor successit, que non sunt extincta iure confusionis: quia quātū ad illa debitor non successit creditori: ⁊ ista sunt super quibus pendet difficultas. iurisconsultus in ver. pro ea vero. vult probare ⁊ probat, quod etiam quo ad illa quinqꝫ obuenta in partem fratri meuio qui mutuauit sit ipso iure extincta obligatio naturalis, eo qꝛ sibi tantum obuenit de peculio titij quātum sunt illa quinqꝫ: nā presupponit ꝙ frater Titius habebat. x. in peculio tempore quo accepit. x. mutuo a meuio, ⁊ regula est quod quādo habens peculium facit cōtractum ⁊ se obligat, ꝙ illa obligatio debet solui de peculio, qꝛ est onus peculij reale: ⁊ ad quemcūqꝫ transit peculiū eatenus quatenus transit peculium, eatenus sequitur ⁊ concomitatur illa obligatio, tanꝙ lepra leprosum nec talis obligatio potest a peculio separari. Ergo cuꝫ de mutuo solum restent quinqꝫ ⁊ peculium titij fuisset decem: ⁊ fuit diuisum inter fratres sicut alia bona patris, ergo meuius frater habet quinqꝫ de peculio ergo illa habet cum sua obligatione, ergo per obuentionem peculij de quinqꝫ extinguitur obligatio naturalis mutui que erat de quinqꝫ iure solutis: sicut ei fratri mutuanti quinqꝫ fuissent soluta: ⁊ ideo si obuentio peculij fuisset in minus quā quinqꝫ, nō esset in totuꝫ extincta obligatio de qnqꝫ, sed pro rata: istud est qđ vult dicere ibi. pro ea vero qua frater meuius qui mutuauit extitit heres non extinguitꝰ obligatio per obuentionē hereditatis: et sic iure cōfusionis: sed extinguitꝰ ꝑ obuentionē peculij si non sit minus quā debitū: qꝛ regula est qđ naturalis obligatio causata ꝑ habētem peculium cū sit irradicata in peculio trāsit ad eum ad quem trāsit peculium: sed cum peculium de quinqꝫ: et sic medie partis trāsiuerit ad fratrē meuiū qui mutuauit: ⁊ sic penes eū sit obligatio passiua, apparet ꝙ naturalis obligatio est extincta, ⁊ ista etiā extinguitꝰ iure cōfusionis, qꝛ cū obligatio passiua que est in peculio trāseat ad fratrem qui mutuauit penes quem restabat debitū naturale de alijs quinqꝫ, ergo ne idem sit debitor ⁊ creditor. extinguitur per obuentionem peculij iure etiam confusionis: ne idem sit debitor ⁊ creditor, aliter tamen quā in casu precedenti. Ex istis oībus concluditꝰ qđ cum obligatio naturalis de. x. mutuatis titio sit ipso iure sublata quo ad quinqꝫ que in diuisione perueniunt ad titium fratrem debitorem iure confusiōis. Item in alijs quinqꝫ que restant ⁊ debeantur meuio qui mutuauit: obligatio de illis quinqꝫ extinguatur: qꝛ tantū obuenit sibi de peculio: ī quo peculio erat obligatio passiua, cum sit onus peculij: ergo relinquitꝰ qđ cū obligatio naturalis esset ipso iure sublata quo ad omnia. x. qđ illa. x. postea soluta per titium fuerunt in totum indebite soluta: ergo repeti possunt ꝯ cōdi. inde. hic est casus vsqꝫ ad versi. adeo. Instat querens. in versi. adeo domine iurisconsulte vos dedistis mihi vnā responsionem subtilem, qđ obligatio naturalis ipso iure extinguitꝰ: hoc ipso ꝙ tātū obuenit de peculio illiꝰ in cuius persona durabat debitū actiue: ⁊ sic ex hoc datur mihi tacite intelligi, qđ si filius habens peculiū contrahit, qđ obligatio que oritꝰ ex contractu efficaciter residet in peculio ⁊ est onus peculij ⁊ debet solui de peculio ⁊ non aliter. Ego vellem qđ probaretꝰ mihi istud qđ obligatio sit onus peculij affixum peculio: et sequatur peculium: et sic vt lepra leprosum ad quemcunqꝫ vadat. Et isto modo intelligam ꝙ illud qđ dixistis in versi. naturalem. erit verum: respōdet Affricanus in versi. adeo. ego probabo istud per tria exēpla. Primū exemplum est pone in terminis. l. nostre. pater ante partē prelegauit totum illud peculium qđ erat de. x. titio. isto casu peculium obuenit titio qui mutuo acceperat decem in vita patris: in isto peculio est obligatio ex illo contractu et onus: isto casu frater meuius tēpore diuisionis hereditatis pōt petere quod deducantꝰ quinqꝫ sibi debita, ⁊ titius frater qui hꝫ peculiuꝫ tenetꝰ sibi soluere, ex quo sibi nunc vltra obligationem obuenit totum peculium, ergo apparet ꝙ ille ad quem deuenit peculium est ille qui in effectu obligatur, ⁊ qui debet đ peculio soluere. Et ex. h. d. Ang. in. iij. col. in duobus locis sing. probari. vnum in text. quod est mirabile fm eum: ⁊ bene, qđ licet sola obligatio naturalis nō sit potens ad agendū: ⁊ multominus ad exigendū: est tamen potēs vt tempore diuisionis hereditatis possit frater creditor petere qđ deducatur ante omnia istud qđ naturaliter tantum debetꝰ ⁊ istud potest consequi ⁊ petere ab arbitro deputato ad diuidendum: sed illud ideo est (licet ipse nō dicat) propter peculiū cui est annexa obligatio naturalis, alias istud non procederet vt. j. dicā in secundo no. Secundum exemplum ponitur in ver. Idqꝫ maxime, qđ obligatio sit onus peculij: ⁊ nō onus illius qui cōtraxit. Et qđ transeat ad quemcūqꝫ ad quem peculiū transit: ⁊ nō trāsit obligatio penes illum qui contraxit donec aliquid superest de peculio ⁊ ꝓbat sic. Pone qđ iste frater idemqꝫ filiꝰ habēs peculiuꝫ contraxisset cum vno extraneo: ex quo contractu sequuta fuisset obligatio: certe iste extraneus potest conuenire non solum illum cū quo contraxit qui obligatur sibi ciuiliter ⁊ naturaliter ex persona sua. l. tam ex contractibus. ff. de iud. l. filiusfa. ff. de act. et ob. sed etiam potest cōuenire pro rata vnūquemqꝫ ad quem peruenit aliquid de isto peculio. Pone nūc ꝙ mortuo patre iste extraneus conuenit solū illum cum quo cōtraxit: ⁊ ille coactus in iudicio sibi totum soluit: certe licet ipse fuerit ille qui fecit contractū et qui soluerit totū: tamen poterit repetere a coheredibꝰ in iudicio familie erciscū. tantum quantū ad vnūquemqꝫ de illo peculio obuenerit, ⁊ per hoc datꝰ plusꝙ clare intelligi, qđ obligatio contracta per habentem peculium lꝫ obliget contrahentē naturaliter ⁊ ciuiliter: qꝛ filiusfami. ciuiliter ⁊ naturaliter obligatur ex omni cōtractu preterꝙ mutuo ⁊ voto vt iuribus preallega. tū illa obligatio effectualiter est onꝰ peculij ⁊ debet solui de peculio. Et si filius qui contraxit post mortem patris soluat de suo proprio extraneo, potest recipere a fratribus tantū inquantum ad eos peculium obuenerit. Ex hoc sequitur tertium exemplū positum in ver. igitur, qđ si talis filius habens peculium contraxit cum extraneo ipsi sibi vt dixi naturaliter ⁊ ciuiliter obligatur: tamē debet solui de peculio si post mortem patris nihil adhuc soluit extraneo: ⁊ sic adhuc res est integra in diuisione hereditatis in qua simul diuidetur peculium: potest iste frater qui contraxit cogere alios fratres vt ei caueant de conseruando eum indemneꝫ aduersus illum extraneum creditorem cum quo contraxit pro rata peculij vnicuiqꝫ obuenientis. Et pro hoc concludit iuriscon. in ver. porro. qđ si iste frater debet conseruari indemnis quo ad extraneum cū quo contraxit, multofortius debet indemnis conseruari a fratre suo a quo mutuum accepit, vt frater sibi compenset peculium qđ accepit ⁊ aliam pecuniam fratris indebite receptā restituat ꝑ condi. inde. iste est casus clarus et nitidus vsqꝫ ad ver. questitum. Pro faciliori memoria ⁊ breui declaratione huius legis reperiuntur aliqui versus cōtinentes diuisionē huius legis et aliquam facti narrationem. ⁊ Albe. hic in. j. col. ponit primos nouem versus: quos ego emendaui vbi opus est: deinde quosdā alios addidi vt perficerem totam. l. vsqꝫ ad ver. questitum. Et qꝛ obligatio non posset cadere in versu: eius loco ponitur actio improprie gratia metri.

Sex facit hic frater presenti lege notanda.
Factum proponit, querit, respondet ⁊ addit
Causam responsi trina ratione probando.
Deniqꝫ concludit ex his que dixerat ante.
Nam duo sunt fratres in patris iure manentes,
Titius ⁊ meuius: contraxit titius iste
Cum meuio fratre, nummos patris accipiendo.
Pone decem mutuo numeratos nomine patris.
Ex hoc contractu nature iure tenetur
Titius hic patri, ciuili iure remoto:
Quo patre defuncto, successit vterqꝫ parenti.
Quilibet in partem: fuit ⁊ quesita duobus,
Que naturalis patri fuit actio parta.
Titius extinguit propria: cum sit patris heres.
Sic fit qn̄ debens succedit debere debenti.
Ad reliquam partem, meuio manet actio salua.
Sed perit obuentu secti cum fratre peculi.
Namqꝫ profectitio, sic sunt affixa peculo
Jura: qđ id semper velut egrum lepra sequuntur.
Hoc in versu adeo trina ratione probatur.

10 ¶ † Nunc ex versi. questitum. iuriscon. probat ꝙ ex mutuo contractu inter filium et patrem in potestate oriatur obligatio naturalis: que impedit repe. solu. si filius postea emancipatus patri soluat: ⁊ qđ inter patrem ⁊ filiū in potestate oriatur naturalis obligatio probatur: qꝛ filio emancipato desinat esse peculium et pater de rigore iuris non teneatur: tamen ex equitate pater potest conuenire intra annū: sed pater deducet illud qđ filius sibi debebat naturaliter: ergo patet qđ inter patrem ⁊ filium in potestate potest contrahi debitum naturale ⁊ si filius emancipatus patri soluat, non potest repetere. Fallit nisi filius tempore quo contraxit cum patre habuisset peculium, ⁊ illud ad patrem peruenisset quia per obuentionem peculij filius liberatur a patre sicut si sibi soluisset cū obligatio sit onus peculij prout dictum fuit in prima parte. l. In tex. ibi pro ea parte qua ipse patri heres extitisset. ratio est qꝛ pro ea parte filius debitor succedit patri creditori: ⁊ sic iure confusionis extinguitur ipso iure pro ea parte obligatio naturalis vt declaraui. §. in. ij. euidētiali. In text. ibi ꝙ peculij partem frater sit consequutus subaudi: ⁊ ratio est qꝛ cum ista obligatio naturalis contracta per habentē peculium sit onus peculij ⁊ debeat de peculio solui: ergo apparet ꝙ extinguitur inquantum peculium

peculium peruenit ad fratrem q̃ ui mutuauit, ꝛ ad istam ratione
subintellectam vadunt tria exempla text. que sequunt. In text.
ibi, adeo: subaudi adeo scꝫ ipsa obligatio est onus peculij, ꝛ pecu
lij successorem comitat qđ sequit vt. j. in tex. In text. ibi si extra
neo qđ debuisset, intellige ex alia cã ꝛ ex alio ɔtractu quã mutui
vel si vis intelligere de mutuo intellige in casibus in quibus si fi
liusfa. accepit pecuniam mutuo cessat macedonianũ propter ver
bum exactum, qđ. j. sequit: nam in mutuo non potuisset a filiofa.
inuito exigi cum sit tutus exceptione macedoniani etiam postq̃
fuerit sui iuris. l. si. ff. ad macedo. Ultra notabilia que literaliter
11 colligi possunt in tex. ꝛ patent ex supradictis: noto in versi. † natu
ralem: debitum contractum per filiumfa. vel seruum quãdo ha
bent peculiũ dicit onus peculij, ꝛ dꝫ exolui de peculio ꝛ concomi
tatur quemcũqꝫ ad quem transit peculium, sicut lepra leprosũ,
vt declaraui. §. in. iij. euidentiali. intellige tamen quando peculiũ
transit ad aliquẽ, titu. vniuersali: vt in hoc tex. titu. hereditario:
si autẽ transiret titulo sing. puta donationis vel emptionis: tunc
si transit simul cum seruo transit etiam onus peculij: ꝛ sic est idẽ
qđ in casu precedẽ. l. et ancillarũ. §. si seruus. ff. de pecul. alias se
cus. l. j. §. item heres. vbi glo. ff. q̃n act. de pecu. est anna. ꝛ declarat
latius Barto. hic: in. xiij. colũ. in versic. venio ad secundam glos.
12 magnam. † Secundo noto in versi. adeo. esse hic tex. sing. ꝛ etiam
mirabilem ẜm Ange. in. iij. col. in duobus locis: q̃ lꝫ sola obliga
tio naturalis non sit potens ad agendũ ꝛ multominus ad exigẽ
dum: tñ est potens vt in diuisione hereditatis q̃ sit inter fratres
possit deduci illud qđ naturaliter tm̃ debet: sicut si deberetur na
turaliter ꝛ ciuiliter: ꝛ huius debiti naturalis dꝫ haberi rõ per ar
bitrũ assumptum ad diuidendũ hereditatẽ, tu intellige sane quã
do tale debitũ naturale est connexum peculio, ꝛ in istis terminis
proprie loquitur iste tex. Sed q̃n esset debitũ naturale de per se
sine peculio: non est verum q̃ in diuisione hereditatis fieret eius
deductio. l. si quid possessor. §. sed ꝛ si ipsi. ff. de peti. here. l. meiuꝰ.
in princ. cum gloss. ff. fa. erciscũ. ꝛ declarat in specie Barto. hic: in
13 si. prime questionis quã ponit in. xviij. colũ. † Tertio principali
ter noto. in versi. igit: q̃ si filius habẽs peculiũ ɔtraxit: ex quo con
tractu remanet obligatus: tñ cũ ista obligatio sit proprij peculij:
debet in diuisionem hereditatis et peculij conseruari indemnis
per fratres suos. ꝛ gl. parua in verbo indemnis, subaudi scilꝫ per
cautionem: ꝛ sic fratres debẽt sibi cauere q̃ eũ indemnem serua
14 bunt a quocũqꝫ creditore peculij. † Et ex hoc infert Ange. hic: in
iij. colũ. esse hic casum no. ꝛ quotidianũ in argu. qđ si sunt plures
mercatores socij et veniunt ad diuisionem, mercantie vel fundici:
si ille qui exercuit fundicum debeat: puta mille ducatos alijs nõ
potest aute omnia deducere istam pecuniaꝫ vel tantũ retinere de
mercibus vt satisfaciat creditori fundici: sed sufficit qđ mercato
res promittãt ꝛ caueant eum seruare indemnem: adde de hoc in
terminis glo. no. in. l. certum. in glo. si. super verbo condemnatus
C. familie erciscũ. caue tamen q꞉ habemus duos textus expressos
no. qui volunt qđ si debitũ sit purũ debet statim solui: sed si esset
debitum in diem vel sub conditione tunc bñ sufficit prestare cau
tionem de conseruan. socium indemnẽ. l. si socij sumus. ꝛ. l. prece
denti que incipit omne. ꝛ ibi Albericus. ff. pro socio. Tenẽdo ta
men illud qđ tenet Ang. limita verũ nisi talis socius iam esset ꝑ
sententiam condemnatus, tunc enim posset retinere tantas mer
ces in diuisione que sufficiant ad satisfacien. tex. est in dicta. l. cer
tum. C. fami. erciscũ. imo singularius si socius non ꝑ sñiam esset
condẽnatus: imo esset obligatus per instrm̃ qđ haberet execu. pa
ratam ex forma statuti, etiam per schedulam priuatã mercatoris
que haberet execu. ex forma statuti: tũc esset perinde acsi esset cõ
demnatus, ꝛ posset retinere tot merces, ꝛ istud vltimũ tenet Cy.
ꝛ Bal. in. d. l. certũ. ad hoc bene facit illud qđ sing. multũ tꝫ Bar.
in. l. fideiussor ꝑ venditore. ff. de fideius. scitis enim quod q̃ fideiu
bet pro aliquo, nihil põt petere a principali debitore donec ipse
soluat. l. lucius. ff. manda. ꝛ vide ibi glo. ponentẽ quasdam fallen.
ad hoc dicit singu. Bar. in. d. l. fideiussor. q̃ si fideiussor esset obli
gatus per publicũ instrꝫ qđ ex forma statuti haberet execu. para
tã: certe iste fideiussor potest repetere a principali debitore, sicut
si soluisset: ꝛ tenet etiã Bal. in. l. si pro ea. in. iiij. colũ. C. man. istud
vltimũ tñ nõ firmo ꝛ semp tenui qđ nõ sit verũ: ꝛ cõtrariũ tenent
15 Imo. Lud. ꝛ Pau. in. d. l. fideiussor pro venditore. † Quarto no.
in versi. porro. q̃ qui tenet aliquẽ seruare indemnẽ ab extraneo:
multomagis dꝫ seruare indemnẽ a seipso: et sic illud qđ quis de
bet aduersus extraneũ facere, multomagis dꝫ facere aduersus se
ipsum: ꝛ ẜm Pau. de ca. est pulchrũ ꝛ morale dictuꝫ. cõcor. l. si ne
gotia. ꝛ ibi glo. allegat plures concor. ff. mandati. adde bene face
re tex. no. in. l. antepe. ff. de admi. tuto. ꝛ similem tex. in. l. cũ in eo.
ꝛ ibi glo. allegat multas concor. ff. de pac. ad idẽ ego addo bñ fa
cere tex. illum singu. in. l. si fundũ. ff. man. ꝛ dicit Bar. ibi qđ illuꝫ
tex. nescit alibi ꝛ qđ iam de facto habuit in palatio syndicatus: ꝛ
qđ ille tex. non reperiatur alibi dicit etiam Bald. in. l. j. in. vj. q. C.

16 si seruus extero. † Inducitur text. iste sic declaratus per Albe. de
ro. et Bal. ad illam q̃õnem de eo qui promisit accommodare tur
rim vel arcem contra omnem hominẽ de mundo cuidam princi
pi. nunquid teneatur etiam accommodare cõtra seipsum, omisso
multiloquio: cõis sententia est qđ non tenetur, per regulam q̃ in
generali sermone nõ cõtinet persona loquẽtis. l. paulus. §. fi. vbi
Bar. ff. de pig. ꝛ ibi glo. allegat multas concor. et in. l. inquisitio.
C. de so. Non ob. tex. noster: q꞉ procedit quoties obligatio insur
git tacite ex dispositione legis, vel ex natura rei: tunc sicut quis
debet aduersus alium multomagis aduersus seipsum: secus si
obligatio venit ex partium conuentione, si enim illa cõuentio sit
generalis nunq̃ includitur ꝑsona loquentis. ita doc. hic ꝛ Bar.
in. l. consulari. ff. de sena. Cy. ꝛ Bal. in. l. cuꝫ acutissimi. C. de fidei
com. Imo. ꝛ alij omnes cano. in cle. j. de re iudi. ꝛ est bonꝰ tex. in
c. petitio. cũ glo. de iureiur. ꝛ glo. in. c. de forma. xxij. q. vlt. ꝛ glo. in
c. j. §. fi. in tit. hic finitur lex cõradi. ꝛ glo. in. c. imperialeꝫ. §. fi. ꝛ ibi
Bal. ꝛ alij feudiste de prohi. feu. alie. per Fede. et in istis vltimis
maxime in illo. c. imperialem. tangit Bal. et alij, quid etiam si ex
presse promisisset accõmodare cõtra seipsum: ꝛ determinat q̃ nõ
tenetur, imo fortius dicit glo. in. d. c. de forma. qđ qui promisit ac
commodare turrim contra omnem personam de mundo, non te
netur accõmodare cõtra papam: ꝛ cõsequenter nec contra impe
ratorem, q꞉ in generali sermone semper iste ꝑsone sunt exceptua
te, glo. etiam in. d. c. de forma: ꝛ bonus tex. in. c. veniens. de iureiu.
et quod no. glo. in. c. constitutus. de rescrip. imo nec tenetur cõtra
regẽ cuius est subditus si nõ recognoscat superiorem, ẜm Specu.
in ti. de feu. §. ij. in ver. xv. ꝛ Bal. in. d. c. imperialem. §. fi. ego puto
q̃ idem esset in quocũqꝫ principe non recognoscente superiorem
de iure vel de facto: cũ habeatur loco imperatoris quo ad subdi
tos suos, vt pluries dicit Bart. maxime in. l. hostes. ff. de cap. ꝛ in
l. relegati. ff. de pen. Ex istis remanet expeditus apparatus text.
17 anteq̃ veniam ad apparatum glossarum restat videre: † nunqd
ista. l. que loquitur de duobus fratribus possit habere locum in
tribus fratribus vel in quatuor, ponit Bar. hic. in. xvj. vel. xx. col.
in versi. quero quid si iste frater debitor soluit ꝛc. ꝛ subtiliter deci
dit qđ nõ. s. qđ ista. l. nõ posset habere locũ in tribus aut quatuor
fratribus, et ad hoc probandum facit vnũ fundamentũ qđ est in
hac materia necessarium ꝛ verum. Et ẜm hoc limitantur que di
cta sunt in euidentialibus: qđ qualis peculiũ transeat cũ oneri
bus suis quatenus est peculium ꝛ non vltra vt hoc tex. tamẽ nõ
transit nisi pro illa quota pro qua quis est heres, dato q̃ etiaꝫ pe
culium sit maius. istud fundamentum pulchre declarat Bart. in
xvj. col. in versi. quero vtrũ creditor peculiaris. per tex. in. l. quesi
tum. §. j. ff. de pecu. hoc premisso pone quod fuissent tres fratres:
ꝛ pone qđ titiꝰ haberet in peculio. c. ꝛ accepisset. xv. mutuo a me
uio: non haberet locũ ista. l. q꞉ mortuo patre: claruꝫ est q̃ obliga
tio pro vna tertia parte, pro qua titius est heres patri extinguit,
sine dubio supersunt alie due partes certe meuius creditor quan
uis habeat tantuꝫ de peculio, qđ sit. s. illas duas partes: ꝛ sic per
uenerit ad meuium plus de peculio quam sint ille due partes, ta
men quia meuius non est heres nisi pro vna tertia parte pro illa
tertia parte debet transire obligatio cuꝫ peculio quamuis pecu
lium sit plus: restat ergo alia tertia pars obligationis, ergo si ti
tius solueret nõ posset repetere cum illa tertia pars restans non
extinguatur ꝛ tanto fortius dicit Bar. istud procederet si tenere
mus opi. glo. j. qđ ex mutuo due naturales obligationes nascũ
tur, vna que patri acquirit, alia que penes filiũ remanet. ꝛ Ange.
in antepe. col. visus est idẽ velle, qđ ista. l. nõ haberet locum in tri
bus aut quatuor fratribus sed in duobus tantũ. ego puto qđ ista
l. habeat locũ ꝛ in tribus ꝛ in quatuor ꝛ pluribꝰ fratribus, ꝛ cre
do qđ Bar. multũ equiuocauerit: ꝛ in terminis. q. sue ostendo qđ
ista. l. locũ habeat: nã titius habens. c. in peculio accepit in meuio
xv. mutuo, scitis qđ ex isto mutuo tota obligatio naturalis quesi
ta patri in oĩbus. xv. penes filiũ mutuantem nihil remanet. Mo
ritur pater relictis tribus filijs, ista obligatio naturalis diuidit
inter istos fratres ꝛ vnicuiqꝫ obuenit pars de quinqꝫ, ꝛ sic quo ad
partẽ que titio obuenit nõ est dubiũ qđ illa obligatio extinguit
cõfusione. Restãt due partes, in q̃bus presupponit Bar. q̃ obli
gationes naturales actiue sint penes meuiũ, ꝛ non est verum: sed
solũ est pro tertia parte, nõ sic, meuius successit patri pro tertia ꝛ
obuenit sibi peculiũ vltra tertiã partẽ: ergo ipo iure est extincta
obligatio ꝑ tertia parte per obuentionẽ peculij, alia tertia pars
que restat nõ est penes meuium: sed penes aliũ tertiũ fratrem, et
cũ ad illũ alium tertiũ fratrem obuenerit tantũ ꝛ plus de pecu
lio quã sit tertia pars obligatiõis, et obligatio sit i ipso peculio,
ergo illa tertia est etiã ipo iure extincta acsi soluisset: ꝛ sic oẽs ter
tie partes sunt extincte: ꝛ sic si soluit repetere põt, etiã tenẽdo q̃
penes meuiũ remaneat vna naturalis obligatio vltra illam que
patri querit, vt tenet gloss. j. quã omnes reprobant: nã illa natura
lis que est penes filiũ nullius est effectus: ꝛ sublata que est penes

patrem, tollitur etiã illa que est penes filiũ si qua est. sic Bar. erra
uit equiuocãdo: q2 nõ cõputauit tertiũ fratrem quasi due partes
obligationis naturalis transirent ad fratrem mutuantẽ, ⁊ cũ fra
ter mutuãs non fuerit heres nisi pro vna tertia, certe per obuen
tionem peculij non potuit extingui nisi vna tertia pars. In hoc
equiuocauit, q2 vna tertia obligationis transit ad tertiũ fratrem
cui cum tñ obuenerit de peculio extinguit̃ illa tertia que ad eum
trãsit, ⁊ de hoc errore Bar. perpendit Fulg. hic in antepe. col. ad
fi. nec Ange. qñ querit de tribus vel quatuor fratribus loquitur
vtrũ ista. l. habeat locũ sed querit quõ peculium debeat inter eos
18 diuidi. † Nunquid aũt ista. l. loquens in filijs haberet locũ in ser
uis si presupponeremus duos seruos vnius dñi habentes pecu
lium, vnũ cum altero contraxisse et postea a dño heredes institu
tos ⁊ dico qđ sic, q2 regulariter dicta in filijs in potestate habent
locũ in seruis, ⁊ in specie ita dicit Bal. in. l. fi. C. qđ cum eo. est ve
rum qđ Bar. hic in. xvij. colũ. in ver. sumus expediti de hac gloss.
magna. tz qđ ista. l. nõ posset habere locũ in seruis quantum ad il
lum versi. si extraneo, quid debuisset, dum loquitur de iudicio fa.
19 ercis. istud nõ põt adaptari seruis vt hic per eum. † Nunqđ autez
ista. l. haberet locũ in duobus monachis existentibus sub pote
state vnius abbatis qui etiam quodãmodo possunt habere pecu
lium, videret̃ qđ sic: q2 regulariter dicta in filijs extendunt̃ ad mo
nachos est regula Inn. in. c. cũ olim. de priui. quã regulaz pluries
assumit Bar. in. l. j. in fi. principij. et in. §. si fructuarius. ff. de stip.
ser. ⁊ alibi plures ⁊ magis in specie ꝙ ista. l. possit habere locũ in
monachis visus est sentire Bal. in. l. fi. ad fi. C. qđ cũ eo. dum dicit
predicta omnia q̃ dixi in filijs extẽde ad monachos vt ibi p eum.
Ego nõ bene possuz cõsyderare quomodo in practica posset de
uenire ad monachos in casu istius legis et qũo in eis posset tra
ctari de repe. per cõdi. inde. de quo tñ puncto vide etiam Jo. fab.
⁊ alios in. §. actiões, aut. de pecu. insti. de ac. ¶ Uenio ad appara
tum glossarũ. Prima glo. posset aliter diuidi quã faciat Barto.
sequor tñ diuisionẽ Bar. quã etiã sequuntur Ange. Ful. ⁊ Pau.
de ca. loquar tñ clarius ⁊ plenius. ¶ Diuido ergo istã gl. in tres
partes prin. In. j. declarat qualiter potuit cõtrahi mutuuz inter
fratres existentes in patria ptãte: ⁊ sic de qua pecunia potuit fie
ri mutuũ ⁊ ista. j. pars fm Bart. durat vsq2 ibi: nã ⁊ tunc dico na
turalem, sed fz Pau. durat vsq2 ibi: ⁊ sic due naturales ab initio.
In secunda declarat glo. cũ ex isto mutuo orit̃ naturalis obliga
tio tñ que incõtinenti patri q̃rit̃, nũquid in totũ acquirat̃: ita qđ
nihil penes filiũ remaneat: an vero penes filiũ vna naturalis acq
ratur alia patri, ⁊ tenet qđ sic. In tertia ⁊ vlti. que est ibi. itẽ que
ro, querit glo. an queadmodũ per fratrẽ mutuantez querit̃ patri
obligatio naturalis actiua: ita ecõtra per filiũ recipientẽ mutuo
pater oblige͂t naturaliter passiue: et refert tres opi. tandẽ tz opi.
Azo. qđ non: ⁊ illam cõprobat quatuor medijs: expediam vnam
quãq2 partẽ de per se. Assumo primã partẽ principalẽ quã sub
diuido in quinq2 particulas. In prima ponit diuisionẽ huius. l.
vsq2 ad ver. quentũ. In secunda glo. timore vnius cõtrarij decla
rat quotuplicis speciei filiusfa. possit habere pecuniaz. In tertia
ponit pmũ intellectũ ad hãc. l. ꝙ si ista. l. intelligat̃ in pecunia mu
tuata ita noie patris tunc procedit sine scrupulo in quacũq2 pe
cunia. In quarta ponit secũdũ intellectũ ad hanc. l. qđ si ista. l. lo
quatur in pecunia mutuata nomine ipsius filij ⁊ nõ patris, tunc
solũ pcedit hodie in peculio pfectitio ⁊ i pecunia patris. In quin
ta ⁊ vl. glo. ex predictis concludit declarã. ⁊ construen. tex. secũda
ibi: item no. qđ quinq2 modis. tertia ibi: ⁊ in his oibus põt intel
ligi hec. l. quarta ibi: n autem ponas qđ est melius. quinta ibi: ⁊ dic
ergo pecuniã mutuatã. Et est aduertẽ. ꝙ Bar. in tota ista gl. hoc
ordine procedit. Primo recitat literaliter gl. in vnaquaq2 parte
ex tribus prin. postea denuo reassumit vnãquãq2 partẽ disputã.
⁊ queren. veritatẽ. Ego aũt vt breuitati inseruiaz quantũ potero
semel tñ ponam. Itẽ aduertẽdũ est ꝙ tota ista prima pars glo.
que ponit duos primos intellectus princ. ad text. facta est timore
huius cõtrarij: nã videt̃ qđ ista. l. nõ possit procedere: aut eñ iste
meus filiusfa. mutuauit pecuniam castren. peculij vel quasi: aut
pecuniã profectitiã vel pecuniã patris, de aduentitia nõ curo: q2
de iure ffor nõ erat differẽtia inter aduentitiã ⁊ profectitiam: pri
mo casu in pecunia castrẽ. vel quasi ista. l. non posset procedere: q2
in illa recipiens obligaret̃ ⁊ naturaliter ⁊ ciuiliter: ⁊ ipsi filio tm
obligatio acquireret̃: q2 filius in castrẽ. vel quasi habetur pro pa
trefa. l. ij. ff. ad mace. eodem modo non põt procedere ista. l. in pro
fectitia aut in pecunia ppria patris: q2 in ea nõ potuit transfer
ri dñium p filium mutuantem: cũ dominium no sit suum, sed pa
tris: ergo mutuũ non potuit contrahi in quo requiritur trãslatio
dñij. l. ij. §. appellata. §. si cer. pet. ¶ Ex tota ista. j. parte prin. glos.
habes elicere quatuor prin. cõclusiones quas particulariter exa
minabimus. Prima est, qđ filiusfa. põt habere pecuniam quinq2
modis: ⁊ ista est clara: quid aũt differat pecunia profectitia a pe
cunia propria patris, cum vtriusq2 dominium sit penes patrem
posui. §. in euidentialibus. Secunda conclusio est, quod si ista. l. lo
quatur in pecunia mutuata p filium nomine patris procedit sine
scrupulo in quacũq2 pecunia. Tertia conclusio est, qđ si ista. l. in
telligatur in mutuo celebrato noie filij mutuantis ⁊ non patris:
tunc solũ põt habere locũ hodie in pecunia profectitia vel in pe
cunia propria patris accedente tñ voluntate patris: q2 alias do
minium transferri nõ potuisset: ⁊ sic nõ fuisset mutuum: vel intel
lige ꝙ est melius sequuta consumptione. Quarta cõclusio est qđ
hodie in aduentitijs inter fratres existentes in potestate patris
contrahitur non solũ naturalis: sed etiã ciuilis obligatio, nec di
co prout dicit Bar. ꝙ ista glo. loquatur inter patrem ⁊ filiũ sed
loquatur inter ipsos fratres. istis tribus vltimis ex ordine expe
20 ditis, intelligetis si. esse huic prime parti. † Ante tñ quã veniam
ad has conclu. sequendo ordinẽ Bar. videndum est que sit ratio:
quare inter patrem ⁊ filium in potestate vel inter duos fratres in
potestate patris existentes, non posset contrahi ciuilis obligatio:
sed naturalis tñ. Barto. hic in. v. col. refert duas rões que sunt
cões: postea ipse addit tertiam valde subtilem que fuit de ppria
bursa Bar. prima est rõ quã dixi. §. in primo euidentiali. secũda
ratio cõis est: q2 obligationes ciuiles inuente sunt propter iudi
cia: vt inquit glo. insti. de obli. in gl. magna post prin. sed inter pa
trem ⁊ filium non põt esse iudiciũ. l. lis nulla. ff. de iudi. ergo fru
stratorie esset inter eos obligatio ciuilis: tñ ista rõ est periculosa,
q2 sequeretur ꝙ in multis casibus in quibus põt esse lis inter pa
trem ⁊ filiũ quos enumerat glos. in. d. l. lis nulla: qđ inter eos ori
retur obligatio ciuilis, ꝙ tñ est falsum. Bar. addit suã tertiaz rõ
nem nouã ⁊ valde subtilem: ⁊ dicit, ꝙ qñ ante inuẽtas actiões et
obligationes omnia regia manu expediebant̃. l. ij. in pri. ff. de ori.
iu. que regia ptãs est de iuregẽ. postea ius ciuile introduxit obli
gationes ciuiles ⁊ actiones: quibus mediantibus quis consequi
tur ius suũ. Consyderauit quoq2 ius ciuile qđ illa ptãs regia ad
huc hodie durat in patre erga filios: q2 si filij in ptãte aliquid ha
beãt qđ sit patris: concedit̃ patri illud propria autoritate filio au
ferre: ergo frustratorie ciuilis obligatio inter patrez ⁊ filiũ oriret̃.
istam rõnem reddit iuriscon. ad literam. in. l. serui ⁊ filij. in princi.
ff. de fur. facit. l. j. §. ij. ff. si quis te. lib. esse ius. et tex. in. l. congruen
tius. C. de pa. po. ⁊ si dicatur ista bene põt esse rõ quare filius ciui
liter patri nõ obligetur: q2 pater põt exercere regiã ptãtem in fi
lium: sed ista nõ esset bona rõ: ecõtra q̃re pater filio ciuiliter non
obligat̃, cũ filius nõ habeat istam ptãtem in patrẽ, rñdet Bar. fa
21 tendo predicta. † Et si queras quare pater contrahẽdo cum filio
non obligatur ciuiliter filio: rñdet subtiliter Bart. ꝙ ratio colli
gitur ex duabus regulis simul iunctis: vna est, ꝙ quicquid acqui
rit filius in potestate, illud statim acquiritur patri. l. j. in princ. ff.
si quis a pa. fue. ma. l. placet. ff. de acqui. hered. Secunda regula
Iul. est quod ex qua persona stipulando ab alio quis non sibi sed
alij acquirit, certe si contrahat cum isto alio, iste non obligat̃: ista
est regula Iul. in. l. sed ⁊ si quis. §. ⁊ regulariter. ff. de vsufr. l. liber
homo. la. ij. in prin. de ver. ob. sed sic est, qđ filius in ptãte contra
hendo cũ alio totũ acquirit patri: vt in prima regula. ergo cõtra
hendo cũ patre, patrem in nihilo sibi obligat. Et si dicis iste rõ
nes probant ꝙ filiusfa. non põt ciuiliter obligari patri: nec ecõu
tra pater filio: sed que est ratio quare inter ipsos fratres non põt
contrahi ciuilis obligatio: respõdet qđ est verũ, sed ꝙ tertia ra
tio colligitur ex predictis: nã si inter fratres posset contrahi ciui
lis obligatio: habemus qđ quicquid filius acquirit: patri acqui
rit: sed obligatio ciuilis inter patrẽ ⁊ filiũ nõ põt cadere: ergo ⁊c.
Inuenio ꝙ Ange. hic refert ⁊ simpliciter sequitur istas omnes
rationes: presertim istam vltimam Bar. ⁊ ita etiã facit Ful. hic.
alij non tangunt. Bal. etia alibi in effectu tenuit istam rationez,
Bar. tamen mutuauit aliqua verba: sed non seorsum in. l. fi. in. iij.
col. versi. ij. premittendũ. C. qđ cũ eo. Ego aũt puto aduertendũ
22 in quantũ Bart. in primo mẽbro sue ratiõis presupponit: † quod
actiones sint solũ adinuente de iure ciuili: ⁊ nõ de iuregẽ. et istud
non est expeditum, imo est passus disputabilis qui tangitur per
Bar. ⁊ omnes in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. ⁊ iu. vbi soleo ponere: et
insti. de act. in prin. vbi etiam aliquando posui post alios omnes.
Secundo ⁊ fortius in quantũ Bar. in secundo membro rationis
sue vult, ꝙ pater nõ obligetur filio ciuiliter per regulam Iul. de
qua. §. si ista rõ esset vera sequeretur ꝙ etiam pater non obligare
tur naturaliter: q2 omnis obligatio acquireretur ipsi patri per
filium. istam difficultatem mouet Bart. in. l. si quis pro co. §. j. ff.
de fideius. vbi Bar. dicit qđ illa regula Iul. nõ hz locũ in obliga
tione naturali: sed tñ quo ad obligationes ciuiles: ⁊ quantũ ad
actiones: et assignat rõnem: q2 cum illa regula iuliani sit de iure
ciuili, nos habemus qđ ius ciuile non põt impedire ea que sunt
iuris naturalis. §. sed naturalia. insti. de iure na. gen. ⁊ ciuili. p cõ
sequens illa regula iuliani non potest impedire: quin inter pa
trem et filium oriatur naturalis: istud idem qđ illa regula Iulia
ni non habeat locum in obligatione naturali sed ciuili tantũ vi
cit etiam

cit etiam Bar.in hac.l.in duobus locis,in.viij.col.ad fi.et etiam
in.xiij.col.nec aliter pōt rñderi:⁊ sic stant,vere rōnes quare inter
patrē ⁊ filium in ptāte vel inter duos fratres in ptāte existentes
nō potest cōtrahi ciuilis obligatio:sed naturalis tm̄.Not.tamen
diligenter vnum casum specialem in quo inter duos fratres in
potestate potest contrahi ciuilis ⁊ naturalis obligatio qñ pater
haberet duos filios in ptāte ⁊ vnicuiqz eorū in vita sua assigna-
ret legitimā suam:nam licet pater inuitus nō possit cogi ad assi-
gnandū legitimam filijs dum viuit pater,qꝛ nullum ius hꝫ filius
23 viuo patre in legitima.l.j.§.si impubere.ff.de col.bono.†Et ideo
est qō si filius cōmittat delictum:an pater teneaṫ pro filio quate-
nus est legitima,est qō quam ponit Bar.in.l.sticho.ff.de pe.leg.
pone qō pater in vita sua sponte ⁊ propria voluntate assignauit
legitimā vnicuiqz filiorū,certe si isti adinuicē contraherent obli
garentur ciuiliter ⁊ naturaliter:qꝛ in tali legitima habēt plenū
ius sicut si essent sui iuris.ita sing.determinat Bal.in.l.cuꝫ opꝫ.
§.non autē.ad fi.C.de bo.que libe.⁊ signa multū istam sing.deci
sionem pro limitatione legis nostre:istud probat optima rōne,si
cut enim qñ pater filie in potestate assignat dotem,filia in tali do
te hꝫ plenum ius.l.pomponius philadelphus.ff.fami.ercis.ergo
eodē modo si pater assignat legitimā filijs:filij in ea debēt habe-
re plenum ius,allegat bonū tex.in.l.eū qui in peculio.§.fi.ff.ad.l.
fal.secus esset qñ pater concederet simpliciter in peculium pecu
niam,qꝛ tunc habet locū ista.l.poterat istud dictū confirmare,qꝛ
bonum est argu.de dote ad legitimam filij.ita arguit Bart.in.l.
titio centum.§.titio genero.ff.de condi.⁊ demon.⁊ in.l.fi.ff.de his
qui.vt indig.sed filia in ptāte hꝫ in dote plenū ius:ergo eodem
modo filij in legitima.Confirmo per illud qō valde singu.inquit
Ange.in.d.l.si non morte.in prin.ff.de inoffi.testa.⁊ no.qꝛ quoti-
dianum est vbi dicit Ang.se consuluisse:pone pater hꝫ filium in
potestate quē non vult emancipare:pater enim inuitus non co-
gitur ad emancipandū.l.§.fi.insti.quib.mod.ius pa.po.sol.nisi in
certis casib⁹ de quibus per glo.ibidē in eo.§.fi.⁊ cum non posset
pacifice viuere cum filio esset contentus assignare certū predium
filio taliter ꝙ nunꝙ posset reuocare et filius perciperet fructus
ex fundo qui essent sui ⁊ qō posset laborare:dicit ibi Ange.ꝙ po
test pater illum fundū filio pro legitima assignare ⁊ valebit et in
eo habebit plenum ius,nec dicetur donatio. ¶Nunc venio ad
conclusiones glo.et omissa prima:qꝛ clara est:assumo secundam
conclusionem:in qua glo.concludit qō si ista.l.intelligatur in mu
tuo celebrato nomine patris ⁊ non filij:ista.l.sine scrupulo potest
procedere ⁊ exemplificari in quacunqz pecunia ex quinqꝫ specie-
bus traditis in glo.Barto.in.vj.col.⁊ seq.vbi dicit qō ad hoc vt
ista.l.locum habeat in pecunia castren.vel quasi mutuata per fi-
lium nomine patris requiritur ratihabitio patris.l.si absentis.
C.si cer.pe.ergo non procedit sine scrupulo.Item ⁊ fortius eo ca-
su quo pater ratificaret:obligaretur pater filio naturaliter et ci-
uiliter:⁊ tenetur sibi actiōe neg.ge.qꝛ in pecunia castrē.vel quasi
efficaciter obligaretur pater:ergo eo mortuo vna pars transiret
ad filium mutuantem heredem:⁊ ista extingueretur et alia ad fi-
lium recipientem que non extinguitur:⁊ ideo si post mortem pa-
tris solueret non haberet locum ista.l.qꝛ frater opponeret ei com
pēsationē de illa parte debiti ad quam pater tenebatur natura-
liter ⁊ ciuiliter:⁊ sic impediret repe.dicit etiam Bar.qō in pecu-
nia profectitia aut pecunia propria patris mutuata nomine pa-
tris ad hoc vt habeat locum ista.l.requireretur qō interuenisset
voluntas patris:alias non potuisset transferri dñium vel saltem
qō sit sequuta consumptio pecunie:⁊ ita etiam fatetur gl.nostra.
24 In primis†inquantum vult Bart.qō si filiusfa.mutuauit fratri
pecuniam suam castren.vel quasi nomine patris ad hoc vt patri
acquiratur:requiritur ratihabitio patris per.l.si absentis.C.si
cer.pet.in hoc deficit ingenium Bart.qꝛ per numerationem pe-
cunie factam non solum nomine patris:imo etiam nomine cuius-
cunqz absentis ⁊ ignorantis acquiritur obligatio cuilibet extra-
neo etiam ignoranti,qꝛ per actum naturalem scꝫ per numeratio-
nem pecunie acquiritur cuicunqz absenti ⁊ ignoranti.l.cōdictio.
§.si nummos.vbi opportune dixi.§.si cer.peta.ergo si filius nume
rauit noīe patris pecuniā propriam acquisita est patri obligatio
etiam ignoranti,nisi saluando Bar.dixeris qō licet acquiraṫ pa-
tri obligatio etiā ignoranti:tñ si nō vult ratificare non acquiritur
sibi,sed reuertetur ad fratrem ⁊ ad hoc proprie allegat.d.l.si ab-
sentis:⁊ dictuꝫ doct.debet intelligi fm legem quam allegat vt in
quit ipsemet Bar.in.l.non solum.§.si libertatis verba.ff.de libe.
25 leg.†Item inquātum Bar.dicit qō si filiusfa.mutuaret pecuniā
castrē.vel quasi nomine patris,⁊ pater ratificaret forte dicit ipse
non haberet locum ista.l.qꝛ tūc pater teneretur ipsi filio:⁊ p con-
sequens eo mortuo posset opponi cōpensatio.Bart.vult hic vnū
sing.qō bene signa,ꝙ si ego numero pecuniam meam noīe absen-
tis ꝙ illi absenti lꝫ queratur actio tñ non dicor per hoc donare pe-
cuniam illi etiam si sit pater meus,⁊ de duobus,vnum aut ille nō
ratificabit numerationem ⁊ actio et obligatio reuertetur ad me
numerantē.d.l.si absentis.C.si cer.pe.si autem ratificabit tenebi-
tur mihi act.neg.gest.ad tantundem pecunie etiam si sit pater,
in extraneo crederem ꝙ istud esset expeditum nec intelligeretur
in eo dona.nisi cōcurrerent aliqua ex quibus p̄sumeretur dona-
tio:ita firmat Sali.in.d.l.si absentis.Fulg.Pau.Lu.⁊.d.Alex.
in.d.§.si nummos.in fi.sed in patre in quo cōcurrit tanta coniun
ctio sanguinis inter ascendentē ⁊ descendētem videretur ꝙ in du
bio presumatur numeratio animo donandi.est doc.Barto.in.l.
que dotis.ff.so.ma.dum allegat.l.si seruus.ff.de do.inter vi.⁊ vxo.
vbi tex.qō ex cōiunctione personarū presumitur donatio in actu
in quo alias non presumeretur,ergo hic contra Barto.presume
retur donatio:ita etiā pungit Pau.hic.in.vj.colū.⁊ illud quod
dicit Bar.de cōpensatione qō ideo nō haberet tunc locū ista.l.qꝛ
si frater repeteret alius frater opponeret cōpensationem illius
debiti effica.istud vr̄ male dictuꝫ quāuis nullus aduertat:qꝛ vbi
agiṫ de repe.indebite soluti:ille cōtra quē agiṫ nō pōt opponere
exceptionē cōpensa.qꝛ repetitio est quedā spoliatio,dꝫ ergo prius
restitui anteꝙ aliqua exceptio opponaṫ:ergo ⁊c.glo.est or.in.l.cū
26 quis.§.j.⁊ ibi Bar.⁊ alij.Ideo.†Itē inquantū glo.Bar.⁊ alij cōi-
ter tenēt,qō si propria pecunia patris aut profectitia fuisset mu-
tuata noīe patris,requiriṫ voluntas patris,aut qō sequatur con
sumptio,alias nō hꝫ locū ista.l.rō est,qꝛ ex quo pecunia est ppria
patris quo ad dñium,nō potuit transferri dñiū sine volūtate pa-
tris ergo mutuum nō potuit contrahi,necesse est ergo intellige-
re qñ intercessit voluntas patris:⁊ sic potuit dñium transferri ⁊
cōtrahi mutuū,vel qō saltem sit secuta consumptio pecunie,que
operatur dñij translationē,puto aduertendū:nā istud qō dicunt
glo.⁊ docto.procederet qñ iste filius mutuasset propriā pecuniā
patris vni extraneo:tūc enī si intercederet volūtas patris cōtra-
heretur mutuū:sed cū iste filius mutuauerit alteri filio in ptāte:
certe ista voluntas patris nihil operaṫ quantuꝫ ad hoc vt possit
dici contractū mutuū:nam demus qō pater consentiat filio mu-
tuanti alteri filio:⁊ qō ex isto consensu transferaṫ dñium in illum
filium:istud tñ nihil operaṫ:qꝛ in instāti dñium reuerteret ad pa
trem,per regulā que hꝫ,ꝙ quicquid filius acquirit:acquirit pa-
tri,sed leges nō curāt de dñio qō trāsferṫ.ita ꝙ statim retro trans
feratur in dñm.l.qui sic.ff.de sol.ergo voluntas patris parum
operareṫ fm Pau.de ca.hic in.vij.colū.qui dicit ꝙ nullus tangit
istum passum preter eum:tutius ergo est tenere qō ista.l.intelli-
27 gatur sequuta consumptione.†Tertia cōclusio glo.est,qō si ista
l.intelligatur de pecunia mutuata p ipsum filiuꝫ nomine ipsius-
met filij:tunc fm gl.ista.l.non posset procedere in pecunia castrē,
vel quasi,nec etiam in aduentitia hodie:ratio est,qꝛ si vnus fili⁹
mutuaret alteri filio pecuniam aduentitiam vel castren.ille obli
garetur sibi naturaliter et ciuiliter,qꝛ in castren.vel quasi habeṫ
pro patrefa.l.ij.ff.ad macedo.⁊ sic esset perinde acsi mutuasset vni
extraneo:⁊ istis casibus tu perfecte not.qꝛ cessaret ratio assignata
per Bar.que est,quod ideo inter duos fratres in ptāte existētes
non contrahiṫ ciuilis obligatio,qꝛ talis ciuilis acquireretur pa-
tri,⁊ inter patrem ⁊ filium nō potest esse ciuilis obligatio.ista ra-
tio cessat hoc casu:qꝛ in castrē.vel quasi.⁊ hodie in aduētitijs per
filiū non queritur patrimonio remanet penes filium.¶Circa istā
conclusionē glo.Bar.hic mouet vnā difficultatē ⁊ dicit ꝙ gloss.
male loquiṫ:dicit tñ qō si frater nomine suo proprio mutuasset
pecuniā castren.vel quasi alteri fratri,qō ista.l.non procederet:qꝛ
alius frater obligareṫ naturaliter ⁊ ciuiliter dicit Bart.ꝙ male
dicit gl.qꝛ obstat senatuscon.mace.quo disponit,ꝙ quotiescūqꝫ
filiusfa.accepit pecuniam mutuo non obligatur filius nec rele-
uat aliquid.l.ij.ad maced.qꝛ illa loquitur in casu a contrario qñ
ille qui recipiebat tantū in causa castren.vel quasi tūc obligatur
cū effectu:qꝛ cessat maced.sed gl.nostra loquiṫ qñ mutuās dedit
pecuniam castren.nō autē recipiens,saluo nisi dixeris fm Bart.
qō in vtroqꝫ esset peculiū castr.vel nisi intelligeres gl.loqui in ca
sibus in quibus in mutuo cessat mace.q casus enumeranṫ p glo.
in.l.zenodoros.C.ad mace.tamen istud esset restringere gl.⁊ in-
uenio qō Bal.cum ea tenet,alij nihil tangunt.puto qō glo.bñ di
cat nec debuerit reprehēdi:nam dico cū gl.qō si filius mutuasset
alteri filio eidemqꝫ fratri pecuniam castren.qō alius frater reci-
piens obligaretur naturaliter ⁊ ciuiliter:⁊ qō tunc si soluerit nō
repeteret,nec ob.fundamentū Barto.qō in isto mutuo obstaret
mace.quia dico cum reuerentia Bart.⁊ Bal.qō istud de senatus
con.mace.nihil ad propositum:nam filiusfa.in mutuo naturali-
ter ⁊ ciuiliter obligatur,⁊ contra eum oritur actio,sed verum est
qō ipse est tutus excep.mace.ita glo.in.l.j.§.j.in ver.petitio.⁊ ibi
Bar.ff.ad mace.⁊ declarat Bar.vbi dixi in.l.nā ⁊ postea.in prin.
ff.de iureiur.tunc sic,ego fateor qō si iste frater qui pecuniam mu
tuauit ageret contra eum qui recepit:posset eum repellere agen
tem excep.mace.sed iste non est casus noster:sed casus noster est
qō iste frater qui recepit,soluit per errorē:an posset repetere.ista

lex dicit qd sic, ergo anté dico, qd si pecunia fuisset castrē. vel quasi,
qd non repeteret ille soluens, quia frater si soluisset non indebitum
soluisset: ⁊ illud non patri sed filio erat acquisitum: et nos habe-
mus regulam, qd tutus exceptione mace. soluit non repetit, quia
est exceptio odiosa. l. qui excep. in prin. j. eo. l. sz et si pater. §. fin. ff.
ad mace. ergo excep. mace. super qua se fundat Bar. ⁊ Bal. nihil
facit ad propositum vbi agitur de repetendo solutum, nec video
qd possint saluari ab isto errore: ⁊ ppterea Bar. met paulo post
ꝙ opposuit de ista exceptione fatetur quod ista nihil facit. Item
inquantum vult ista gl. qd ista. l. non habeat locū in aduentitijs,
Bar. reprehendit, ꝙ licet vsusfru. in aduentitijs sit patris, domi-
nium filij, sed in pecunia et alijs mobilibus non potest esse vsus-
fructus sine dominio. l. tribus: ⁊ alijs legibus hic per Bart. alle-
28 gatis: ⁊ bene dicit Bar. † Quarta conclusio est, qd hodie in aduē-
titijs potest contrahi ciuilis obligatio inter duos fratres in po-
testate ⁊ inter patrem ⁊ filiū: ⁊ ideo si filius haberet bona aduen
titia puta hereditatem matris, ⁊ mutuaret alteri filio contrahe-
retur ciuilis ⁊ naturalis obligatio inter eos. Item ⁊ inter patrez
⁊ filium, istud idem apertius dicit glo. in. l. pactum. C. de pac. con
uen. ⁊ glo. in. l. si quis pro eo. §. j. ff. de fideius. ⁊ glos. in aut. vnde si
parēs. C. de inof. te. ⁊ pro ista opi. allegatur text. optimus in. l. iu-
bemus. §. in supradictis. C. ad treb. ⁊ ibi Barto. in. §. fi. ⁊ Bald. et
alij ad hoc no. illū tex. vbi tex. qd si pater institutus heres graue-
tur restituere hereditatem filijs: an grauetur satisdare de resti-
tuendo, dicit tex. qd non: nisi in duobus casibus: ⁊ ratio est, quia ibi
bona erant aduentitia: in quibus pater obligatur filio: et si dicat
qd naturaliter ibi obligatur: rñdeo ꝙ imo ibi dicit text. qd pater
ciuiliter obligatur, quia si naturaliter tantū, illa esset inutilis. ⁊ isto
cum Bar. tenent communiter Bal. ⁊ alij in illa. l. iubemus. ⁊ ple
ne Iac. de bel. in dispu. quam ponit in. l. ij. C. de inof. do. ⁊ Bal. in
l. cum oportet. §. non aūt. C. de bo. que lib. subiungit tū Bart. qd
predicta bene probant, ꝙ in aduentitijs pater obligetur filio ⁊ fi
lius ad inuicē ciuiliter: tamen dicit Bar. aduertendū, ꝙ si sunt ta
lia aduentitia: in quibus pater non habet vsumfru. pōt procede
re glo. ꝙ pater obligatur, sed si sunt talia aduētitia in quibus pa
ter haberet vsumfru. ⁊ plenā administrationē, tenet singu. Bart.
qd isto casu nō obligaret pater filio. l. cū filio. ff. de leg. j. pondera
Bal. ibi sibi cōtrariū tenere qd etiā hodie in aduētitijs inter pa-
trem ⁊ filiū in ptāte non cadit ciuilis obligatio, sup quo Imo. ibi
relinquit cogitandū: dixi alias ⁊ dico ꝙ si quis vellet tenere pos-
set etiā hodie in aduentitijs in casibus in quibus pater nō habet
vsumfru. qd non cadit ciuilis obligatio inter patrē ⁊ filiū: quia pro
cōi solum allegat illa. l. iubemus. §. j. C. ad treb. sz posset rñderi ꝙ
illa. l. loquitur in casu spāli: scz in patre transeunte ad scdas nup.
quia. l. multum odio hz transitū ad secunda vota. Ex istis remanet
expedita. j. pars prin. glo. ¶ Sum in. ij. parte prin. glo. ibi nam et
tunc dico naturalem. ista secunda pars sm Pau. est difficilis in-
frascata ⁊ male cōposita ⁊ verū dicit. Ista. ij. pars prin. sm Ang.
subdiuiditur in quatuor particulas, ego antē sequendo ordinez
Bar. presertim in re adeo difficili qui pro certo fuit dux ⁊ illumi
nator iuris ciuilis: subdiuido in septē particulas. In prima glos.
per verba obscura remouet vnum forte cōtrariū qd postea gloss.
format. j. in. vj. particula ibi: item qd filio sit quesita, ⁊ ponit vnū
dictum, qd pars debiti naturalis nō dico acquisiti patri quia illud
est sine dubio, sed remanentis penes filium mutuantē extinguit
per hereditatem in patre obuentam filio debitori. In secunda il
lud dictū comprobat vna rōne, incipit ibi, cū enī peculiū. In ter-
tia contra illā rōnem tacite opponit de regula. l. vranius. in prin.
ff. de fideiusso. ⁊ soluit, ⁊ est ibi, ⁊ potentior videat pater. In quar
ta q est ibi sz si patri esset soluta gl. format aliud cōtrariū cōtra rō
nem supra factā ⁊ nō soluit vnde sz Bar. ⁊ doct. gl. fatet cōtrariū
esse verū. In quinta q est ibi, est; et alia ratio gloss. assignat secun-
dam rōnem ad dictum positum in prima particula. In sexta glo.
firmat illud cōtrariū qd dixi p eā solutū in prima parte, ⁊ est ibi,
item qd filio. In septima, ⁊ vl. glo. ad idē format aliud contrariū
⁊ singu. rñdet, ⁊ est ibi, videt tū contra qd dicitur, ⁊ quia glo. sic inor
dinate processit ⁊ vsa est verbis obscuris, ppter hoc reddit sum-
me difficilis et infrascata vt dicit Pau. Item aduertendum est
⁊ istud aperiat oculos iuuenibus ad intellectuz qd tota ista scda
pars versatur in effectu circa duo. Primū est, an ex contractu ce-
lebrato p filiū in potestate, tota obligatio acquirat patri, ita qd
penes filiū nō remaneat aliqua obligatio naturalis, ⁊ ad hoc ten
dūt pma ⁊ due vltime pticule gl. ⁊ statiz declarabo. Scdz est quo-
modo pars debiti naturalis remāserit penes filiū mutuantez vt
gl. presupponit, extinguatur per successionē fratris debitoris suc
cedētis patri in parte hereditatis: nam per talem successionē be-
ne extinguitur pars naturalis obligationis acquisite patri, sed
alia naturalis que remanet penes filiū mutuantem non videt qd
illa possit hoc modo extingui, ⁊ ad hoc tendunt alie quatuor par
ticule glo. in duabus assignat rōnes ad hoc: in alijs duabus op-

ponit: ⁊ sic videtis in quanta confusione nos posuit glos. incipio
ergo recto ordine a sexta particula, ibi item qd filio sit quesita: et
opponit contra text. fortiter ꝙ procedere non possit: nam frater
meuius qui mutuauit habebat peculium: ⁊ consequenter admi-
nistra. sed ego habeo ꝙ si filiusfa. habens peculium mutuet vel
aliter contrahat: qd obligatio non queritur in totum patri: imo
etiam queritur ipsi filio: ⁊ dicit debitū filij, qd probat glos. naz ha
bemus. ll. dicētes, ꝙ si pater conueniat pro peculio filij, ante oia
deducit non solum illud qd debetur per filiū patri: sed ⁊ illud qd
debetur p alios filios qui cōtraxerunt cū eo. l. sed si damnū. ⁊. l. pe
culium. ff. de pecu. si ergo pater deducit illud qd debet filio quan
do quis cōtraxit cū filio habēte peculiū: ergo apparet ꝙ ex con-
tractu per filiū celebrato habēte peculiū non queritur totum pa
tri, imo remanet debitum penes filium, aliter deduci non posset:
ergo apparet qd ista. l. nō procedit si iste meuius habeat peculiū
⁊ istud cōtrariuz est propter qd gl. nrā multū vacillauit ⁊ nō sciuit bñ
rñdere: rñdet ergo gl. ad istud cōtrariū in prima particula, et in
effectu fatetur cōtrarium: nā dicit qd qn filiusfa. habens peculiū mu
tuat pecuniā: ex isto mutuo oritur primo vna naturalis obliga-
tio filio, ⁊ illa non remanet penes filium, sed acquirit patri, ⁊ tan
dem mortuo patre vadit ad filios heredes. Item oritur vna alia
naturalis, ⁊ ista remanet penes filium: ⁊ sic dicit glos. ex tali con-
tractu ab initio oriuntur due obligationes naturales, vna acqui
rit patri: alia penes filiū remanet: ⁊ ppter illam dicit debitū etiā
filio: ⁊ ita loquunt leges cōtrarie, ppter hoc sequit qd pater ⁊ fi-
lius censentur quodammodo duo rei credendi. Et si dicas que ra
tio potuit mouere glo. qd due naturales obligationes oriantur.
Item vnde oriūtur: nā vnaqueqz naturalis dz habere suam cau
sam diuersam ⁊ separatam, si enim non esset nisi vna cā nō nasce
ret nisi vna naturalis: rñdeo ꝙ potuit gl. moueri ista ratione: nā
qn pater concedit peculium filio, dñium remanet penes patrez.
administratio autem peculij trāsit ad filiū: in peculio ergo profe
ctitio, pater hz dñium: filius aūt administrationē: pone ꝙ filius
cōtrahat in isto peculio, dico qd oriunt due naturales obligatio-
nes, vna acquirit patri rōne dñij qd hz in ipso peculio: alia natu-
ralis acquirit filio rōne administra. quā hz in peculio: ⁊ sic due
oriuntur naturales ex diuersis causis: et illa q acquirit patri di-
cit potētior, quia rōne dñij acquirit: illa que acquiritur filio acqui-
ritur nudo noīe, quia per solam administra. In secunda particula
que est ibi: cū enim peculiū glos. vt dixi vult assignare rōnem di-
cti: ⁊ istud est multū difficile: nam si verū est qd pater ⁊ filius mu
tuans censentur tanꝗ duo rei credendi: ⁊ qd vna obligatio natu
ralis sit penes patrē: alia penes filiuz mutuantē: quomodo possi
bile est, qd si filius debitor succedit patri qd extinguatur obliga-
tio naturalis in totum: bene verū est qd extinguitur in parte illa
naturalis que erat acquisita patri, sz quomodo pōt extingui alia
naturalis que remansit penes filiū mutuantē: glo. vult assignare
rōnem: ⁊ vult dicere hoc in effectu, qd successio hz vim solutiōis:
queadmodum ergo si essent duo correi credendi, ⁊ debitor solue-
ret vni ex eis, tū liberatur ab vtroqz. ita cū successio in heredita-
te habeat vim solutiōis: ergo filius debitor succedēdo patri: ⁊ sic
vni ex correis, est perinde ac sibi soluisset, ergo liberat ab vtroqz:
⁊ sic ab vtraqz naturali. Nunc in tertia particula ibi ⁊ potentior
glo. vult remouere tacitum cōtrium quod est istud: nam glo. fecit
s. vnam fallaciā ⁊ fuit vnum fundamentū qd est falsum: nā dicit
ꝙ successio habet vim solutionis: nā istud est falsum: nam si sunt
duo rei credēdi ⁊ debitor vere soluat vni ex eis, liberat ab vtroqz
⁊ tū si debitor succedat vni ex correis credendi non liberatur ab
alio. l. vranius. in princi. ff. de fideius. ergo falsum est fundamen-
tum glo. qd successio habeat vim solutionis. glos. multum singu.
rñdet in illis verbis, ⁊ potentior videat pater: nam inquantū di-
ctū est qd si sunt duo correi credēdi, ⁊ debitor succedat vni nō per
hoc liberatur ab alio, est verum qn sunt duo correi credendi equa
lis potentie, tūc enim pcedit. l. vranius. sed hic duo credita non
sunt equalis potentie: nam potentius est creditū patris ratione
patrie potestatis, ꝙ creditum alterius fratris, ideo sufficit quod
debitor succedat creditori potentiori, quia tūc extinguitur acsi fuis
set solutum, poterat glo. respondere, qd creditum patris ideo est
potentius: quia obligatio que queritur patri rōne dñij qd habet in
peculio, ⁊ illa est efficax, alia autem naturalis que queritur filio
ratione administrationis quā habet in peculio, posito qd sit vera
ista est sine effectu et nudo nomine, ideo si filius debitor succedat
patri extinguitur efficax naturalis que est potentior, et in conse-
quentiā etiam extinguitur illa que est penes filium quia est nu-
do nomine ⁊ inefficax. In quarta particula que est ibi, sed si pa-
tri esset soluta, glo. format secundam opi. cōtra rōnem. s. redditā
nam si verum est, qd pater ⁊ filius censeantur tanꝗ duo rei credē
di, ⁊ ppter hoc filius debitor succedēdo patri: ⁊ sic vni correo cre-
denti tanꝗ potentiori liberetur ab vtroqz sicut si soluisset, vt di-
ctum est, sequit ex hoc ꝙ quādo debitor soluit vni ex correis cre-

dendi liberatur ab vtroq;,sed ille qui recipit tenet alteri correo communicare per act.nego.gest.ergo pater tenetur cõicare huic filio correo,ergo mortuo patre alius filius qui successit patri pro media ex persona patris tenetur communicare alteri filio,ergo si soluat non potest repetere per hanc legez,qr ille opponeret sibi de debito patris,glos.non respondet,sed sm docto. fatetur istud cõtrarium,qd frater qui mutuauit possit se tueri per hãc viam si eam intentasset:sed qd istud nõ fecit in hac lege,istud est somniare:vera solutio est quã dixi.s.nam ille tenet correo cõicare quandõ sunt creditores correi equalis potentie,sed hic creditum patris est potentius z efficax:sed creditum filij est nudum et inefficax:nam si filius debitor vere fratri soluisset pater nõ tenet communicare filio. Quinta particula glos.est clara ibi.est et alia ratio:in qua glo.assignat aliam rationem:quomodo illa naturalis que remanet penes filium mutuãtem possit extingui per hoc qd filius debitor successit patri:z dicit qd ratio est quam forte non intellexistis:nam frater qui mutuauit habebat peculium. obligationes actiue et passiue contracte per habentes peculium coherent peculio nõ psone:z cũ mortuo patre peculiũ debeat equaliter diuidi iter fratres:debet ergo diuidi ista obligatio:z illa debet conferri:aliter conferri non posset nisi liberando,dato quod vna obligatio esset penes fratrem mutuantem:ergo diuiso peculio,erit diuisa obligatio:illa ratio placet mihi plus quam alia. Sexta particula glo.fuit declarata.s.simul cum prima. In septima z vltima glo.opponit,qd penes filium debeat remanere obligatio per regulã.l.placet.de acq.here.z rñdet q illa regula procedit in ciuilibus obligationibus secus in acquisitionibus naturalib9. ¶ Ex ista scda parte principali tota habetis colligere sex principales cõclusiones quas Bar.ordinatim prosequitur, ego omissa disputatione procedam breuiter per cõclusiones. Prima conclusio est ex glo.qd naturalis obligatio que contrahit ex mutuo celebrato inter duos filios in ptãte patris, queritur p filium patri. Scda conclusio est q illa talis naturalis obligatio nõ acqritur immediate z directo patri:sed pmo querit filio deinde per
29 filium patri.† Tertia est principalis cõclusio ppter quam principaliter facta est hec gl. q ex mutuo vel ex alio cõtractu celebrato inter duos filios in ptãte oriũtur due naturales obligationes quarũ vna acquirit patri,alia vero remanet penes filiũ. Quarta conclusio est q pater z filius sca.censentur in peculio tanq duo cor
30 rei credendi.† Quinta conclusio est q illud qd exigit vnus corre9 credendi tenetur alteri correo cõicare per act.nego.gest.z ita semper allegatur hec gloss.ad hoc. Sexto z vltimo habes mirabilem limitationẽ ad regulã.l.plz.ff.de acqui.here.istis sex conclusionibus breuiter z cõclusiue discussis remanebit ista pars declarata.

¶ Circa primã conclusionẽ obstare vr,qr si verũ esset qd per filiũ contrahentẽ cũ alio quereret patri naturalis obligatio, sequeret necessario qd pater cõtrahendo cũ filio sibi nõ obligaret naturaliter per regulam iuliani de qua.s.mẽtionem feci,de qua in.l. sed z si quis.§.regula.ff.de vsufru.z in.l.liber hõ.la.ij.ff.de verb. obli. breuiter illa regula non hz locũ quo ad oblig.naturalẽ, qr cũ illa sit regula iuris ciuilis non põt impedire act9 naturales sm Bar. hic in.ix.colũ.z eundem.j.in.xij.col.z clarius in.l.si quis pro eo.§.j.ff.de fideius. ¶ Circa scdam cõclusionem gloss.obstare videt: q imo naturalis obligatio debeat directo et immediate queri per filium patri:qr per actũ naturalem:z sic per numerationem que fit noie alicuius etiã si sit penitus extraneus queritur illi extraneo etiam absenti z ignoranti directo z immediate actio et obliga.l.ea que ciuiliter.ff.de acq.re.do.l.qd meo.§.j.ff.de acq. possess. fuit dictum in.l.certi cõdictio.§.si nummos.s.si cer.pe.responde breuiter quod predicta regula procedit qñ numeratio fuisset facta nomine patris:vt in primo intellectu posito in pma parte gl. sed qñ numeratio non est facta nomine patris,sed noie ipsius filij vt in secundo intellectu gloss. tunc obligatio naturalis primo queritur filio:postea ex persona filij queritur patri:z sic non immediate queritur patri:ita procedit glo.hic. ¶ Circa tertiã conclusionem glo.ppter quã principaliter facta est hec pars glos.qd ex mutuo vel alio contractu celebrato per filiũ in ptãte oriuntur due naturales:quarũ vna patri,z alia filio querit. Bar.z omnes reprehendunt istã glo.z bene moti,qr nulla lege istud cauetur p hoc etiã Bart.subtiliter inducit.l.si quis pro eo.§.j.ff.de fideiusso.tñ istud fundamentũ de.d.l.si quis pro eo.tollitur.j.ex his que dicuntur per hanc glo.ad si.ad idem facit sm Bart.hic in.x.col. in si.qr si vera esset opi.gl.sequeretur quod mortuo patre obligatio naturalis quesita patri confunderetur cũ alia naturali quesita et existente penes fratrem mutuantem:sicut dicimus in dote l.ij.in prin.ff.so.ma.z tamen istud est falsum vt hoc tex.igitur zc. Breuiter veritas est quã dixi in declaratione gl.z ita respondeo,qd qñ filius habet peculium z contrahit cuz alio filio,certe pater in illo peculio habet dominium z ratione dominij queritur sibi naturalis obligatio.z ista est vera et efficax naturalis: ita procedit sententia doc.contra glo.verum quia filius in peculio hz administratio.z illa est nuda sicut quilibet nudus minister:ratiõe illius nude administratio.posset dici:qd etiam ipsi filio queritur quedam obligatio naturalis:sed impropria:et nudo nomine:ita saluetur glo.nostra:z ita procedunt.ll.allegate.in.vj.particula glos. que dicunt deberi filio:nam vt etiam dicit Bar.hic tale debitum est improprium et nudo nomine.l.nec seruus.ff.de pecu. Limita tñ cõem conclusionem vt subtiliter z notabiliter no. Bart.j.in.j. q.extra glo.s.in.q.de mutuo an possit contrahi inter patrem et filium in potestate quã ponit in.xvij.col. ¶ Circa quartam principalem conclusionem q in peculio pater z filius censent duo correi credendi:ista opi.est falsa,quia vbi sunt duo correi credẽdi ibi sunt due diuerse obligationes tñ circa idẽ.l.iij.in prin.ff. de duo. re.sed hic non est nisi obligatio naturalis in persona patris,qr in persona filij nulla est,vt tenent doc.contra glo.ergo non possunt dici duo correi credendi sz fortius tenendo opi.glo.qd absint due obligationes naturales vna in persona patris,alia in psona filij, adhuc nõ possunt dici duo correi:qr obligatio naturalis q est penes filium descendit ex contractu filij,illa vero que patri acquiritur procedit ex dispositione legis,ergo ista diuersitas dz impedire consti.duoruz reorum:qr ad hoc vt sint duo rei,opz qd obligatio ex eadẽ causa equaliter procedat:vt est tex.in.l.qui seruum.in princ.ff.de interroga.act.facit.l.duos.z.l.eandẽ.§.si.de duo re. de quo vide plenius Bart.in.l.si.in.v.q.ff.de duo.re.z cum Barto. tenent alij salua tñ glo.vt hic per Bar. ¶ Circa quintam conclusionem gl.qd si sunt duo correi credendi,z debitor vni soluat liberatur ab ambobus,tñ ille correus cui solutum est tenetur p act. neg.gest.cõicare partem suã alteri correo. Limita istam cõclusionem duobus modis. Primo vt sit vera qñ illud qd exactum fuit pertinet cõiter z eque principaliter ad vtrũq correum, tũc bene dz alteri cõicare,sed qñ illud qd exactum est principaliter pertinet illi soli cui solutũ est,nõ debet illud cõicare correo vt hac glo. Secundo limita notabiliter vera est conclusio pdicta quãdo sunt correi ex cã onerosa,secus si ex causa lucratiua,qr tunc melior est cõditio preoccupantis,qr illud qd vnus exegit alteri non tenetur cõicare.l.in lege falcidia hoc esse obseruãdũ.ff.ad.l.fal.declarat in spe Bar.in.l.q hoiem.§.j.ff.de so.z in.l.si titio.ff.de leg.ij. ¶ Circa sextam z vltimã conclusionẽ glo.inquantũ mirabiliter cõcludit q regula.l.plz.ff.de acq.here.pcedit in acquisi.iuris ciuilis.s.qui fiunt p actus ciuiles,puta aditionẽ hereditatis,bo.pos.z similes, secus est in acqsitionibus naturalibus. Bar.hic in.ix.seu.xj.colũ. reprehendit istã limitationem z cum eo omnes tenent:nã acquisitiones ciuiles difficilius transeunt in alium quã naturales:z sic esset de directo contra glo.nostrã:qd ita sic probat:pone aliquis est institutus heres z grauatus restituere alteri:pone quod restituat certe in fideicommissarium trãseunt ciuilia iura vtiliter tñ, directa aũt transeunt penes heredem,sed iura naturalia in totuz transeunt in fideicommissariũ.l.si eius.in prin.ff. ad trebel. ergo apparet q iura ciuilia difficilius transeunt quã naturalia si ergo regula.l.plz.habet locũ in naturalibus,multomagis in ciuilib9, tñ vt intelligatis fundamẽtũ in ciuili debito est dare vtile z directum dñium vt declarat Ang.hic in.vij.col.sed in naturali debito semp est directũ nõ vtile.ideo in fideicõmissariũ restituta hereditate trãseunt iura naturalia directo:qr nõ est dare vtile,nõ sic est in ciuilib9,qr in eis est dare vtile z directũ:sic etiã dicimus in mobilibus in quibus est tm directũ dñium,in immobilibus aũt est dare vtile z directum:solet allegari vna gl.pro singulari quã ego nõ inuenio in.§.adeo.insti.loca.z ista est rõ in rebus mobilibus que triennio vsucapiuntur,acquiritur directũ dominium,in rebus aũt immobilibus que decennio saltem prescribũtur,soluz vtile acqrit,z p ista est expedita tota ista scda pars prin. ¶ Sum nunc in.iij.parte prin.gloss.ibi.item quero cũ hi duo.in hac parte glo.timore contrarij:qd nunc formabo querit de rõne necessaria ad tex.z sup ea refert tres opi. Propterea diuido istã partẽ i quatuor partes. In.j.format qõnem. In scda improbat primam opi. querẽdo. In tertia refert opi. Ugo.z in.iiij. refert opi. Azo.quaz sequitur.ij.ibi si dicas neq; patrẽ.iij.ibi.quid ergo dices.iiij. ibi: sed Azo.dicit. ¶ Rursus illa.iiij.pars prin.in qua ponitur opi. Azo.cõiter approbata subdiuidit in.vij.particulas. In prima facit qd dictum est. In secunda q est aliqualiter obscura gl.rñdet fundamẽto Ugo.qd retorquet cõtra eum z adducit subtiliter inuenti primã rõne pro opi. Azo. In tertia adducit aliam secũdã rõnem. In quarta aliã. In qnta aliã. In sexta aliam. In septima z vltima per viã qõnis opponit cõtra rõnem vltimo loco formatam z notabiliter rñdet.secunda ibi,nec obstat qd dixi.tertia ibi, z p eo argumẽtũ est. quarta ibi, ppterea manifestior.quinta ibi, itẽ pbant hec in.l.ista,sexta est ibi:et z alia potior ratio,septima z vltima est ibi:nunquid ergo potest pater. Aduertendũ eu etiam qd tota ista pars glo.facta est timore istius contrarij:nã videbat qd si sunt duo filij in potestate vnius patris,et vnus filius cõtra-

hat cū alio,⁊ ambo peculium habeāt,⁊ queadmodū ex persona
vnius filij mutuantis acquiritur patri obligatio naturalis acti-
ua,ita ex persona filij accipientis mutuum idē pater debeat paſ-
ſiue obligari,ſicut obligaretur ſi filius habens peculium contra
heret cū extraneo:obligatur eniʒ pater pro filio de peculio toto
ti.ff.de pec.videt̃ ergo q̄ꝺ penes patrē ſit obligatio actiua ⁊ paſſi
ua,⁊ cōſequēter videt̃ ꝙ debeat extingui quadam compenſatio-
ne ⁊ ſtatim:nō autē vt eo modo extinguatur ꝓut dicit text.pro
pter iſtud contrarium facta eſt iſta tertia pars glo.in qua diſpu-
31 tatur:†nunquid queadmodum patri queritur obligatio natura
lis actiua ex perſona filij mutuantis:eodem mō patri queritur
obligatio paſſiua:ita vt pater teneat̃ ex pſona filij recipiētis qui
habebat peculiū,⁊ tota difficultas ſtat in hoc ⁊ reducitur ad iſtū
punctū,queadmodū enim ſi filiusfa.habens peculiū ꝯhat cuʒ ex-
traneo,ex tali ꝯtu pater efficaciter obligat̃ illi extraneo quate-
nus eſt in peculio,nec aliud diſponit ti.ff.de pec.ergo eodē mō ſi
filius habēs peculiū recipiat mutuo ab alio filio pater dʒ obliga
ri iſti alteri filio ſicut extraneo obligaret̃:glo.in hac difficultate
refert tres opi.nec poſſet cogitari. Prima notorie falſa eſt et con
tra tex.noſtrū.Scd̃a eſt opi. Ugo.⁊ illa fundat̃ in arg.ꝑxime fa-
cto,q̄ꝺ queadmodū pater ꝑ filio quo ad extraneum obligat̃,eodē
mō quo ad aliū filiū. Ultima eſt opi. Azo.approbata ꝑ gl.⁊ cōi-
ter doc.ꝙ lʒ pater obliget̃ pro filio habēte peculiū quo ad extra-
neum,tn̄ nō obligat̃ quo ad aliū filium,⁊ pro iſta opi.gloſſ.addu-
cit quinqʒ rōnes:⁊ q̄ꝛ ꝑma eſt aliqualiter obſcura eā declaro:nā
dicit glo.qn̄ filius habēs peculium ꝯhit cū extraneo:pater obli-
gatur illi extraneo,ſʒ obligat̃ ciuiliter tm̄:naturaliter nō:q̄ꝛ fili⁹
in peculio obligat patrē etiā ignorantē imo inuitū.l.ſi q̄s ſeruuʒ.
§.etiā.ff.de pec.ergo pater nō obligat̃ naturaliter,q̄ꝛ nō adeſt cō
ſenſus,⁊ naturalis obligatio ꝑcedit a cōſenſu.l.cū amplius.§.is
natura dʒ.ff.de reg.iur.plene no.per Barto.in.l.ex hoc iure.ff.de
iuſti.⁊ iu.per iſtud fundamentū glo.oſtendit,q̄ꝺ in peculio pater
non obligatur vnq̄ niſi ciuiliter:ſed illa ciuilis obligatio ſola hʒ
potentiam agendi,q̄ꝛ fomentata a iure,ſicut in ſententia iniuſte
lata ex qua oritur ſola ciuilis obligatio tn̄ illa hʒ potentiā agēdi
mō ſic qn̄ filius contrahit cū extraneo ⁊ hʒ peculiū,eſt verū q̄ꝺ pa
ter obligat̃ ciuiliter tātū,⁊ ex illa ciuili ſola pōt agi:ita loquitur
totus ti.ff.de pecu.qn̄ filius contrahit cū extraneo ⁊ hʒ peculiū:
pater obligatur pro filio ſed ciuiliter tantū,⁊ illa ciuilis hʒ pote
ſtatē agendi:et ex hoc neceſſario ſequit̃,q̄ꝺ ſi filius habēs peculiū
cōtrahat cū alio filio in poteſtate ibi nō pōt pater obligari:pro-
bo naturaliter nō pōt,q̄ꝛ cū pater obligetur ignorans et inuitus
⁊ in peculio nō poteſt cadere naturalis:ciuiliter etiā obligari nō
poteſt,q̄ꝛ inter filios in poteſtate vel inter patrem ⁊ filiū non ca-
dit ciuilis obligatio iſtud eſt q̄ꝺ vult dicere glo.in illa ſcd̃a parti-
cula ibi nec obſtat dum retorquet argu. Ugo.contra eū,⁊ in iſto
fundamēto fundatur opi.glo.approbata per oēs:quia alie,qua-
tuor rationes glo.veniunt multū a remotis ⁊ nō multum conclu
32 dunt.†Ex hoc habes tu iuuenis diligenter notare,q̄ꝺ in actione
de peculio non eſt dare naturalem obligationem ſed ciuilem tan
tum:ex quo correlarie infertur q̄ꝺ actio de peculio oritur ex ſola
ciuili obligatiōe abſqʒ naturali.Et circa hoc nō omitto q̄ꝺ Bar.
dubitat,nūquid actio de peculio ſit realis vel perſonalis,⁊ an ſit
natiua vel datiua,dic vt hic per eū ⁊ plenius in.l.j.in princi.ff.de
pec.⁊ q̄ꝺ in act.de pecu.non ſit dare naturalem obligationeʒ pro
bat Bar.hic:nam obligatio naturalis oritur aut ex conſenſu ve-
ro vel ficto,aut ex equitate ſine conſenſu.ex conſenſu non eſt du-
bium quando aliquis conſentit expreſſe aut tacite ille obligatur
l.cum amplius.§.is natura debet.ff.de reg.iur.eodē caſu ex equi-
tate cauſatur obligatio,vt ſi geſſi negotia vnius furioſi qui non
pōt cōſentire:prout declarat late Bar.in.l.iul.j.eodem.ſed ſic eſt
q̄ꝺ in peculio obligatio naturalis neutro modo cauſari poteſt vt
deduco nunc:non enim ex conſenſu,q̄ꝛ pater etiam inuitus pro fi
lio habente peculium obligatur.l.ſi qui ſeruum.§.etiā.ff.de pro-
cu.Item nec ex equitate q̄ꝛ q̄ꝺ pater obligetur pro filio quando
habet peculium iſtud nō ex equitate procedit,imo cōtra omnem
equitatem:⁊ cum Bar.tenent alij communiter preſertim Ang.
⁊ Fulgo.hic,ſed facile eſſet tenere ⁊ tutius mihi videt̃ tenenduʒ,
q̄ꝺ qn̄ filius habens peculiū contrahit cū extraneo,ꝙ pater q po
teſt conueniri act.de peculio obligetur non ſolum ciuiliter imo
etiam naturaliter,et ſi dicatur q̄ꝺ pater non conſentit:rn̄deo q̄ꝺ
imo adeſt conſenſus a prin.preſtitus in genere qn̄.ſ.pater conceſ-
ſit peculium filio,concedendo ſibi adminiſtra.intelligitur tacite
conſentire q̄ꝺ vult obligari quatenus eſt in peculio:vt declarat
ipſemet Barto.in.l.j.in princip.ff.de pecu.ergo cum adſit conſen
ſus patris ſaltem in genere ⁊ tacitus,videtur ꝙ pater etiam na-
turaliter obligetur:⁊ ad hoc omnino vide Bart.in hac.l.in.xvij.
col.aut in prin,ſeq.⁊ per hoc apparet ꝙ primum fundamentum
⁊ prima ratio adducta pro opi. Azo.non ſit bona:alie ſequentes
rōnes ſunt perſuaſiue ⁊ nō neceſſario cōcludūt,an ſint vere dicā

a ¶ Nunquid d̄ns teneat̃. adde Bar. in.l.j.§.familie.ff.de pub. Bart. in.l.j.ff.de fur.bar.i.l.ne q̄d.ff.de i[n]c. rui.nau.

b ¶ Quid autē in alijs famulis. Adde Bar.i.l.hoc iure in §.labeo.ff.de do.Bar.i.l. ij.C.de eu[n].

in concluſionibus quas eliciam ex hac gl. Omiſſis verbis ⁊ fun-
damentis glo.que parum ſtringunt:ego concluſiue teneo iſtam
opi.Azo.quā puto non ſolū verā ſed indubitatā:lʒ glo.⁊ doct.la
borent per vnum fundamentū ad q̄ꝺ nō aduertit Bart.⁊ doc.nā
quando vnus filius contrahit cum alio filio in poteſtate eiuſdeʒ
patris,glo.diſputat an ex perſona filij recipientis pater obliget̃.
ego dico q̄ꝺ nō,⁊ q̄ꝺ impoſſibile eſt q̄ꝺ obligetur:cui enim debet
obligari.ſi dicis alteri filio cum quo contraxit,iſtud eſt falſuʒ:q̄ꝛ
ex quo cū filio nullam habēt act.actiuā:q̄ꝛ illa eſt in totum acqui
ſita patri ⁊ penes eum tantū eſt ſoluʒ vna nuda ſine effectu:ergo
fruſtra querimus an pater obligetur,q̄ꝛ penes filium mutuanteʒ
nulla eſt actio actiua efficax,ideo pater inefficaciter ex cōtractu
obligatur. Nunc ex tota iſta tertia parte princ.elicio.v.principa
33 les conclu.†Prima concluſio eſt circa quā principaliter iſta glo.
tota verſatur,ꝙ ex perſona filij recipientis mutuum ab alio filio
exiſtente in poteſtate patris,pater non obligatur naturaliter,et
iſta eſt vera vt predixi.ſecus eſt quo ad extraneum.circa iſtam dic
vt proxime dixi.Secunda concluſio eſt q̄ꝺ in act.de peculio non
adeſt naturalis obligatio:ſed ciuilis tantum:vt ex illa ciuili tan-
34 tum oriatur actio.dicite in hoc vt.ſ.dixi.†Tertia concluſio eſt,ꝙ
ex ꝯtractu celebrato inter duos ſeruos vnius domini:dominus
nullo modo obligat̃ ex perſona ſerui recipientis,ſicut eſt in duo-
bus filijs:dic vt plenius per Bar.hic in.xij.col.quem non refero
quia nihil adderem:⁊ per Pau.de caſt.in.xiij.col.qui contradi-
35 cit.†Quarta concluſio eſt,ꝙ ſi dominus habeat duos ſeruos et
vnus alium vulneret vel occidat,non tenetur dominus ex deli-
cto talis ſerui:et ſi dicatur contra de toto titu.ff.de noxa.vbi di-
ſponitur ꝙ dominus ex delicto ſerui noxaliter tenetur.reſponde
bat Barto.in.xiiij.col.⁊ bene,ꝙ quando ſeruus delinquit,aut
a querimus:nunquid dominus teneatur[a] pro delicto ſerui ex toto
ti.ff.de pecu.⁊ dicendum eſt ꝙ non:q̄ꝛ edictum de peculio non ad
delicta:ſed ad contractus pertinet.l.iij.§.ſi ex cauſa.ff.de pec.aut
querimus nunquid ex delicto ſerui dominus teneatur noxaliter
per titu.de noxa.⁊ in hoc eſt dicendum,ꝙ ſi ſeruus dat damnum
aut committat delictum contra tertium:tunc dominus tenetur
noxaliter aut emendare damnum aut dare ſeruum pro noxa.ita
loquit̃ ti.ff.de noxa.⁊ declarat Imperator in.l.apd̃ antiquos.C.
de fur.ſi auteʒ ſeruus cōmiſerit delictum,vel damnū dederit cō
tra res proprias eiuſdem dn̄i:aut contra alium ſeruum eiuſdeʒ
dn̄i,tunc ꝑprie loquit̃ hic glo.q̄ꝛ dn̄s non tenet̃,q̄ꝛ nō tenetur pro
36 ſeruo apud ſemetipſum:ita loquuntur.ll.in glo.allegate.†Quid
b autē ſit in alijs famulis[b] qui non ſunt ſerui,an patronus teneatur
ex delicto famuli ſui,⁊ eodē mō poteſtas teneat̃ ex delicto fami-
lie ſue,vide Bar.in.l.j.§.familie.⁊ melius in.§.fi.ff.de pub.⁊ in.l.
ne quid.vbi multum plene.ff.de incen.rui.nau.vbi etiam Bart.
ſi fiat damnū in territorio vnius principis,an princeps teneatur.
Bald.in.l.apud antiquos.ad fin.C.de fur.⁊ in.l.j.ff.ne quis eum
qui.⁊ in rub.C.de pe.iudi.qui male iudi.per Hoſti.⁊ alios in.c.j.
de reſti.ſpo.Ludo.rom.in conſil.xj.incip.in propoſita.q.breuiter
videtur dictum ſtatutum ⁊c.⁊ in conſi.xv.incip.plura ſunt que
37 queruntur.†Quinto ⁊ vltimo habes multum diligenter not.ex
iſta pe.⁊ vltima particula glo.melius quā alibi in corpore iuris
qn̄ pater obligetur filio.ita quod obligatio nō reuertatur ad pa-
trem:nam ſi obligatio immediate perueniat a patre in filium,vt
q̄ꝛ pater ipſe promittat filio,tunc pater obligatur filio naturali-
ter,⁊ illa naturalis nō reuertit̃ ad patrē caſus eſt in hac.l.in ver.
queſitū,ſed qn̄ pater obligaret̃ filio non directo ⁊ immediate ſed
per obliquū mediante perſona alteri⁹,tūc illa obligatio reuerti-
tur ad patrem:hinc eſt,q̄ꝺ ſi pater promittat filio in poteſtate,pa
ter obligatur filio naturaliter directo,illa obligatio non reacqui
ritur patri:pone q̄ꝺ pater det filio fideiuſſorē tunc pater obliga-
retur ex pſona fideiuſſoris filio:⁊ ſic per obliquū,certe talis obli-
gatio reacquireretur patri,⁊ item talis obligatio nō vʒ,q̄ꝛ idem
pro eodeʒ eſſet fideiuſſor.text.eſt in.l.ſi q̄s pro eo.§.j.ff.de fideiuſ.
quicqd ibi dixerit glo.⁊ declarat Bar.hic in.iiij.col.ad fi.et in.ix.
colū.in princi.⁊ ex his remanet expedita tota prima glo.magna.
¶ In gl.ſuper verbo ſi non minus.dic vt dixi.ſ.in textuali.in.q.
illa nunquid iſta lex poſſet procedere in tribus vel quatuor fra-
tribus.¶ Capio aliam glo.magnam ſuper verbo conſequutus.
quā diuido in tres partes prin.In prima timore cuiuſdaʒ dubi-
tationis quā nunc formabo,glo.ponit primū intellectum ad hūc
tex.In ſecunda illū improbat ⁊ ponit ſcd̃m intellectum Joā.qui
eſt verus ⁊ communis.In tertia ⁊ vltima prope fin.gloſ.format
vnam.q.ſecunda ibi:ꝙ Joan.omnino inficiatur.tertia ibi:item
nunquid adempto peculio. ¶ Rurſus ſecunda pars principa-
lis in qua ponitur intellectus.Joan.ſubdiuiditur in quinqʒ.In
prima facit quod dictum eſt q̄ꝛ ponit intellectū Jo.et pro eō aſſi-
gnat vnam rationē.In ſcd̃a aſſignat aliā apertiorem rationem.
In tertia reſpondet tacite obiectioni.In quarta idem facit.In
quinta aliam rationem aſſignat.ſecunda ibi:⁊ hoc oſtendo aper
tius.tertia

tius:tertia ibi:itē nec dicat quis.quarta ibi:itē nec intelligas.qn-
ta ibi:ꝛ probat,q₂ dicitur in text.ꝙ pars debiti naturalis extin-
guitur si nō minus de peculio ad fratrem peruenerit,nec tex.de-
clarat de qua parte peculij intelligatur,nam de toto peculio fiūt
due partes,vna pars spectat meuio fratri mutuanti,alia titio q
recepit,nunqd ad hoc vt extinguať pars debiti naturalis q̄ nūc
spectat meuio sufficiat ad eum puenisse tm̄ de peculio ex parte q̄
omnino ad eum spectat iure hereditario:an vero requirať ꝙ sit
de parte peculij q̄ obuenit titio debitori.dubiū facit.nam si tu de-
bes mihi quinqꝫ ꝛ de meo proprio soluas ista quqꝫ nō liberaris,
ita titius est nūc debitor meuij in quinqꝫ:pone ꝙ soluat sibi par-
tem peculij:certe soluit meuio illud quod iure hereditario ad eū
spectat,cum peculiuꝫ debeat inter fratres mortuo patre diuidi.
quō ergo meuio soluendo illud qđ est suum pōt extinguere debi-
tuꝫ de quinqꝫ,ꝑpter hoc aliqui dixerunt ꝙ ad hoc vt debitū ex-
tinguatur oportet ꝙ ista pars peculij sit de parte titij vltra illā
q̄ est ꝓpria meuij iure hereditario,qui intellectus non est bonus:
propterea Jo.tꝫ ꝙ imo libereť titius debitor ex obuentione par-
tis peculij q̄ oīno tangit ad meuiū,ꝛ ꝓbat istud viua ratione:nā
obligatio eius qui peculiū hꝫ respicit peculiuꝫ in toto ꝛ in quali-
bet sui parte:vñ si diceremus ꝙ pro parte peculij q̄ in diuisione
obuenit meuio mutuāti.ꝙ fuit de quinqꝫ nō extingueretur debi
tum in quinqꝫ sequereť qđ obligatio peculij nō respiceret omneꝫ
partē peculij quia non respiceret partē obuenientē meuio,istam
rationē retorquet glo.contra Joan.ibi,itē nec dicat quis.nam si
obligatio peculij respiceret quālibet parteꝫ peculij sicut respicit
partē q̄ obuenit meuio,ita deberet respicere parteꝫ q̄ obuenit ti-
tio,ꝛ sic debitū de quinqꝫ qđ restat deberet diuidi pro rata ꝛ non
extingui in totū ex parte obuēta meuio:gl.bene respōdet qđ imo
debitum diuiditur pro rata,ꝛ pro rata respicit quālibet partem
vtriusqꝫ fratris:nā totum debituꝫ erat de.x.Itē peculiuꝫ erat.x.
quinqꝫ ex peculio obuenerunt meuio,ꝛ quinqꝫ titio,eodeꝫ modo
debitū pro rata respicit partē peculij ꝛ pro rata extinguiť:respi-
cit ergo meuiū pro quinqꝫ ꝛ pro quinqꝫ extinguitur.iteꝫ respicit
alia quinqꝫ ex peculio obuenta titio qui mutuum recepit,ꝛ pro il
lis quinqꝫ etiā extinguitur:ꝛ ideo pondera tu prouecte,ꝙ gl.hic
expresse tꝫ ꝙ pars debiti naturalis obuenta non extinguitur ob-
uentione peculij sicut illa que obuenit meuio:de quo puncto sta-
tim plene dicam extra glo.ꝛ qđ obligatio peculij respiciat pecu-
lium ꝛ quālibet eius partē si illa pars obueniat creditori nō prin
cipaliter iure solutionis sed iure hereditario:vt hoc tex.vel etiā
titulo particulari donationis,probo,nam pone ꝙ filius habens
x.in peculio,cōtraxit cum extraneo in.x.ita quod sibi obligatur
ad.x.pone quod pater ex isto peculio donauit quinqꝫ huic extra-
neo creditori,dicit gloss.ꝙ extinguitur obligatio in illis quinqꝫ
quāuis obuenerit isti extraneo tit.donationis ꝛ non causa solu-
tionis.allegat gloss.l.si quis reum.§.huic.ff.de lib.leg.que.l.fm
Bar.ꝛ doc.nō probat illud qđ dicit glo.s.qđ obligatio in quinqꝫ
extinguatur.sed bene dicit text.qđ pater tunc non tenebitur
nisi quatenus remanet in peculio,quid vult dicere Bar.declaro
aliud est dicere qđ extinguatur obligatio,aliud est dicere quod
interim cesset.nam si peculiū erat.x.ꝛ pater donauit extraneo cre
ditori quinqꝫ,nō est verū quod obligatio extinguať in quinqꝫ be
ne cessat interim,nam pone peculium qđ restabat de quinqꝫ au-
geať,certe etiā augebitur obligatio.ꝛ tm̄ si esset extincta amplius
non reuiuisceret bene cessat donec augeatur.l.quesitum.§.fin.ff.
de pecu.Itē in isto casu cum peculium peruenerit ad extraneum
creditorē tit.singulari,certe obligatio peculij non sequitur singu.
successorem sed eum qui succedit titu.vniuersali.l.j.§.itē si heres.
cum gl.no.ff.quādo act.de pecu.est anna.Dicit tamē sing.Bart.
ꝛ multum signat quod dictū gl.pōt sustineri non ex fundamento
glo.quia falsum est,cum obligatio peculij non transeat ad singu.
successorem ꝛ sic ad donatarium,sed alia ratione:q₂ quando quis
donat alicui de rebus obligatis,in dubio p̄sumitur donare ani-
mo compensandi ꝛ extinguendi debitum,quod dictum ꝑpetuo
signabis,nam ex eo pulchre infertur fm Pau.de ca.in pe.colum.
ad fi.ꝙ si de certa pecunia vel de certis fructibus debet alicui fie
ri solutio alicuius debiti,ꝛ aliquis donet de illa pecunia vel de
illis fructibus creditori,ista donatio non remanet in vim ꝓprie
donationis sed compensatur ꝛ extinguit debitum:ꝙ iterum di-
co non obliuiscaris:ꝛ ex hoc in specie infertur ad practicam ꝙ si
debeo tibi.x.saccos frumenti quod nascetur ex tali fundo:pone
natum est frumentum.c.saccorum:ego tibi creditori dono sim-
pliciter.v.saccos frumenti:volunt Bart.ꝛ Pau.quod isti.v.sac-
ci frumenti expresse donati non cedūt in donati.sed vertuntur in
solu.debiti:ꝛ debitum extinguūt in quinqꝫ.Et ita inuenio tran-
sire Ange.ꝛ alios communiter:istud limitat Fulgo.in pe.colū.in
prin.ꝛ credo ꝙ bene dixerit:vt procedat qn̄ donatio sit sub nomi-
ne quote,per text.in.l.hereditatem.ff.de dona.sed si sub nomine
quantitatis:tunc non caderent in compensa.allegat.l.si.debitor.
C.de sen.pas.vbi bonus text.ꝛ tex.in.l.si legatis.§.nullū interest.
ff.ad trebel.ab ista decisione Bar.non inuenio aliquem dissenti-
re,imo omnes concorditer cum eo transeunt:mihi dura videtur
decisio ꝛ contra omnem sensum naturalem:vnde puto ꝙ sic dici
debeat:ꝙ si debeo tibi.x.que debent solui ex certa pecunia,vel si
debeo tibi ex fructibus alicuius fundi:ꝙ si ego darem simplici-
ter quinqꝫ ex illis saccis frumenti natis in dicto fundo:crederem
bene ꝙ illa datio intelligeretur facta animo cōpensandi tūc pro-
cederet decisio Barto.Sed quando quis expresse donaret,in cla
ris non est opus coniecturis:nec presumptio cadit.s.quod dona-
tio intelligatur facta animo compensandi:nō credo quod sit ve-
rum,aliter sequeretur euidens absurdū,qđ si debeo tibi.x.ex fru-
ctibus istius fundi:qđ ego non possem tibi donare quinqꝫ vltra
debitum si vellem.Item pro opi.Joā.glo.in vlti.particula.aliaꝫ
rationem assignat ad probandum quod obligatio peculij respi-
cit quālibet eius partem:nam si filius habens peculiū cōtrahat
cum extraneo:licet filiusfa.ex persona sua insolidum obligetur,ta
men si mortuo patre peculium illud sit diuisum inter fratres:po
test ille extraneus omisso filio cum quo contraxerat conuenire
alium fratrem pro rata peculij ad eum obuenti:ergo respicit
quamlibet partem peculij:ꝛ si talis extraneus conueniret filium
qui contraxit insolidum pro sua obligatione personali:qua inso-
lidum tenetur:per.l.si quis cum filio.ff.de pecu.ꝛ filius solueret,
posset repetere a fratre pro rata peculij:que ad fratrem obuenit:
ergo apparet qđ obligatio contracta per habentem peculium est
onus peculij ꝛ respicit peculium in qualibet eius parte:quod in-
tellige ꝛ limita:vt dixi in textualibus in.j.q.post notabilia referē
do Barto.hic.¶ Sum in tertia ꝛ vltima parte glo.ibi:item nun
38 quid adempto.in qua querit gloss.† Pone filius vel seruus ha-
bens peculium contrahit cum extraneo:certe ipse ex persona sua
obligatur insolidum,tamen solutio debet fieri de peculio,pone
qđ pater vel dominus adimat sibi peculium,nūquid extinguatur
illa obligatio personalis:qua tenebatur filius vel seruus insoli-
dum:gloss.refert opin.Barto.tenet vltimam opin.per text.in.l.si
quis cum filio.iuncta.l.seq.vbi text.ff.de pecu.Tu intellige hoc
verum,quando obligatio esset contracta cum extraneo.ita ꝓce-
dunt.ll.allegate per Bar.sed si filius vel seruus contraxisset cum
patre vel cum dño adempto peculio extingueretur in toteꝫ obli
gatio filij,ꝛ istud est qđ dicit iste tex.in ver.quesituꝫ ibi si nihil de
peculio ꝛc.fm Ful.ꝛ Pau.de ca.hic in vlti.colum.Unum tm̄ est
in predictis ꝑpter qđ videtur aliqualiter posse dubitari:nos ha-
bemus regulā qđ pater ꝛ dñs si cōcedunt peculiū filio aut seruo,
possunt illud pro libito voluntatis adimere.d.l.si qs cum filio.et
l.seq.est verū qđ qn̄ reuocaret in fraudem creditorū teneret tunc
l.summa cū ratione.in prin.ff.de pecu.si ita est prout est ꝛ decla-
rat Bar.in.l.j.in prin.ff.de pecu.quomodo potest procedere alia
regula que habet,qđ si filius vel seruus habeat peculium quod
contrahendo potest obligare partem vel dñm non solum igno-
rantem:sed etiam inuitū ꝛ cōtradicenteꝫ.l.si quis seruuꝫ.in fi.ff.
de pecu.istud enim videtur non posse stare,ꝙ pater possit adi-
mere peculium,ꝛ ꝙ eum inuituꝫ possit filius vel seruus obligare,
cogita de respōso.Extra gl.moueo contra tex.ꝛ cōtra intellectuꝫ
glos.ꝛ doc.vnam difficultatem quā solitus sum mouere,nā glos.ꝛ
doc:volunt ꝛ tex.sonat satis aperte,ꝙ debitū ex causa mutui con
tractū per titiū in.x.extinguať diuerso modo:nā in parte extin-
guit successione iure hereditario ꝛ sic iure ꝯfusionis,eo q₂ titius
debitor succedit patri creditori in media hereditatis,ꝛ sic qn̄ de-
bitor succedit creditori extinguiť debitum iure cōfusionis:istud
dicit prima decisio tex.alia vero pars q̄ obuenit fratri meuio non
extinguit iure cōfusionis,sed ꝑ obuentionē peculij:vt in scđa de-
cisione tex.vtilitas est euidens:quia pars que extinguitur iure
hereditario obueniente debitori extinguitur pro quota heredita
tis,siue in illa quota hereditatis sit tantū quantū est debitū siue
non.alia aūt que extinguiť per obuentionē peculij non extinguiť
nisi eatenus quatenus est peculiū:ꝛ non vltra,ita sonare vr̄ tex.ꝛ
omnes declarant:ego aūt teneo nūc licet alias dubitauerim,ꝙ
imo vtraqꝫ pars debiti extinguať pariformiter ꝑ obuentionem
peculij:ꝛ neutra iure successionis tm̄.ad hoc clare ostēdendū pre-
39 mitto duo.† Primo qđ filius habens peculiū si ꝯtrahit cuꝫ alio
fratre:vel etiā cum extraneo lꝫ ipse filius obligeť:tm̄ consyderato
effectu obligatio sua est inanis,q₂ dꝫ solui de peculio ꝛ est onus
radicatū in peculio,ꝛ illa obligatio que est penes filium ꝙ sit in-
efficax ptꝫ:q₂ in effectu non impediret repeti.vt in superioribus
declaraui:ꝛ in specie declarat Bald.in.l.fi.C.qđ cum eo.in ante-
40 pe.col.in ver.dicto de corruptione.¶ † Secundo premitto aliud
verissimū,qđ apud fratrē qui mutuauit non remanet aliqua obli
gatio naturalis q̄ sit efficax:nam illa statim queriť patri,ꝛ si pe-
nes filium remanet aliqua,illa est nudo nomine ꝛ sine effectu, et
declarat in specie Bart.hic in vlti.col.ꝛ dixi in secūda parte gl.j.
Ex istis sequunť ista duo verissima,qđ ex mutuo contractu inter

duos fratres in potestate habentes peculiũ,nec penes mutuantem est aliqua naturalis efficax.nec etiam penes recipientem:sed si q̃ naturales sunt:sunt in effectu inefficaces:naturale ergo debitum actiue est in patre,morit᷑ pater relictis duob⁹ filijs,vnicuiq; spectat istud debitum pro parte ⁊ peculium quod est.x.sicut erat debitum:diuiditur inter illos fratres.ego dico q᷒ cum obligatio passiua naturalis fit in isto peculio,pars q̃ vadit ad meuiũ mutuantem extinguitur:quia tantum habuit de peculio,⁊ sic obuẽtione peculij,ego dico q᷒ ẽt alia pars que remanet titio extinguitur etiã illa quia tantum habet de peculio ⁊ sic obuentione peculij,nõ aũt est q: sit heres patris. Istud primo tenet aperte glo.nostra in verbo consequutus.in versic.item nec dicat quis.⁊ expresse Bartol.referens istam gloss.in.xv.columna post me.⁊ expresse Paul.in penulti.colũ.referens eandẽ glo.⁊ licet alias dubitauerim:nunc istud teneo pro firmo nec refragatur tex.in prima decisione dum dicit,vtiq; pro ea parte qua patri heres extitit:quia per hoc non aperit text.vtrũ ista pars extinguat᷑ solũ iure successionis,an vero ꝑ obuentionẽ peculij,vnde intelligam q᷒ extinguatur iure obuentionis peculij pro qua est heres. Magis refragatur litera que pònit duas decisiones,⁊ si verũ est quod tenui,vna decisio sufficiebat,si vtraq; pars debiti pariformiter vno modo extinguebatur,nisi dixeris factum est gratia clarioris decisionis: obstat etiam aliud quia in secunda decisione dicit tex.se non minus de peculio ⁊c.q᷒ tamen dicit in prima decisione ad demonstrandum q᷒ alias pars debiti obuẽti meuio bene extinguit᷑ per obuentionem peculij ergo cõsyderari d; quãtũ sit peculiũ,quod nõ est in prima decisione,fateor vtiq; mihi videri ita esse de mente tex.tamen p̃cedens sententia ineuitabiliter firmat᷑ fundamentis.s.adductis,ista sunt subtilia.⁊ sic erunt expedite gl.⁊ q̃ perti-

41 nent ad eas. ¶ †Ultimo extra gl.ꝑ cõplemẽto huius legis Bar.ꝑ sex questiones examinat q̃ ꝯtractus possunt celebrari inter patrem ⁊ filiũ in potestate:⁊ sunt questiones quas postea addidit ad lecturam suã:ideo lecture antique non habent istas.q. Ideo ceteri scribentes cõiter nullam ex his.q.attingunt:vide hic per eum:⁊ in.l.si quis pro eo.§.j.ff.de fideiusso.vide in.l.iubemus.§.j.

42 C.ad trebel.†Signa tamen vnum q᷒ sing.vult Bar.in.iij.q.du; tractat de contractu emp.⁊ vendi.⁊ nunq̃ obliuiscaris,q᷒ in casibus in quibus requirit᷑ q᷒ contractus fiat palã,vt in tutore qui non potest contrahere cũ pupillo nisi palã ⁊ bona fide faciat,dicit hic sing.bar.q᷒ cõtractus dicit᷑ fieri palã quãdo fit in p̃sentia amicorum ⁊ consanguineorum,iuxta.l.transactionẽ.C.de trãsac. vel etiam quando fit in presentia iudicis solius.l.fina.in princi.ff. quod met.causa.de isto dicto solus Io.de imo.perpendit qui sim-

43 pliciter sequitur in.l.j.§.fuit quesitum.in.iij.colũ.ff.ad treb.†In vlti.q.quã nõ omitto:tangit Barto.de ꝯtractu donationis,an ⁊ quando consistere possit inter patre; ⁊ filiũ in potestate,ex dictis Barto.fac regulam cum quatuor fallentijs,regulariter donatio patris in filiũ in potestate nõ valet neq; tenet.ratio est s̃m Bar. in prefata.q.q: istud q᷒ donaret pater filio in potestate esset profectitiũ q: profectũ a patre in filiũ:⁊ sic retro acquireret᷑ ipsimet patri,ꝑ regulam.l.placet.cũ simi.de acqui.here.aliqualiter tamẽ obstare videt᷑ regula notabilis quã ponit glos.ista magna in hac l.in duabus vltimis particulis dum vult:quod quando obligatio immediate descẽdit a patre in filium,illa non reacquireretur

44 patri. ¶ †Subdit tamẽ no.Bart.⁊ signa multũ:ꝙ donatio inter patrem ⁊ filiũ in potestate non valet:verũ est quo ad ciuilem obligationẽ:que inter eos induci non potest,quia ius ciuile impedit:sed bene induci᷑ naturalis:⁊ valet quo ad naturalem obligationem,quamuis Bald.in.l.ij.in.j.colum.ad fi.C.de inoffi.dona. teneat in hoc contrariũ,ꝙ donatio inter patrem ⁊ filium etiã ad naturalẽ non valet. Fallit ista regula s̃m Bar.quando pater donat filio in potestate propter benemerita filij:tunc enim bene valet:⁊ quia istud q᷒ donat censeat᷑ aduentitiũ,glo.est in aut.vnde si parens.C.de inoffi.testa.dicit tñ Bar.⁊ bene ꝙ in hoc nõ staretur assertioni patris,si assereret merita precessisse ꝑ text.not.in.l. si forte.vbi etia; Bart.ff.de ca.pecu.⁊ istud in terminis dicit gl. in.l.si donatione.⁊ ibi Barto.⁊ doct.C.de colla.secundo fallit s̃; Barto.quando talis donatio licet non valeat tamen confirmaretur morte patris.l.ij.cum glo.C.de inoffic.dona.l.donationes. la.j.C.de dona.inter vi.⁊ vxo.⁊ dicam statim. Tertio fallit in dote.l.põponius philadelphus.ff.fami.ercisc. Quarto fallit in vsufructu quẽ pater debet habere in bonis aduentitijs filij in potestate patris:talis enim donatio de vsufructu valet.tex.est in.l.cũ op;.§.finaũt.C.de bo.que lib.ita Bar.in hac.q. ¶ Circa prima; fallentiam Bar.pondera Bar.expresse velle,ꝙ ad hoc vt valeat donatio facta inter patrem ⁊ filiũ ꝑpter benemerita filij:oportet ꝙ merita sint talia propter que cuilibet extraneo idem donasset, ⁊ sic requiritur ꝙ talia benemerita equiualleant rei donate:ide; reassumit Bart.in.l.si quis pro eo.§.j.in fi.⁊ in.d.aut.vnde si parens.Bald.⁊ Sali.in.l.illud.C.de sacrosan.ecc.⁊ clare Imo.in.l.

a ¶ Cõfirmat᷑ morte.adde gl.in.l.filie. C.fa.er.

b ¶ Donatio valeat in cã dotis. Adde.l.pomponius philadelphus.ff. fa.er.glo.in l.ij.C.d inoffi.dona.tex. in.l.si cũ dotẽ.i princ.s̃; prima; lect. ff.so.mat.

aquilius regulus.ff.de dona.⁊ ratio est,q: illud q᷒ donaret pater vltra benemeritum filij non esset aduentitium:sed profectitium. ad hoc bene facit text.in.c.relatum.el.ij.in ver.iuxta seruitij meritum.de testa. Et ꝑ hoc confunditur illud q᷒ singulariter tenebat Bald.in aut.ex testa.in.iij.col.C.de colla.vbi singulariter tenet, ꝙ ad hoc vt donatio ꝑpter benemerita filij valeat,sufficit quod benemerita nõ sint.j.medietatẽ rei donate ꝑ reg.l.ij.C.de rescin. ven.⁊ si hoc esset verũ esset singularis extensio ad illã.l.ij.sed confundit᷑ ex supradictis,⁊ ita etiam in specie reprehendit Bald.d.

45 Alexan.in.l.si donatione.C.de colla. ¶ †Item inquantum dicit Bart.ꝙ non staret᷑ instrumento in quo diceret᷑ patrẽ filio donationẽ fecisse propter benemerita. Limitabat singulariter Bald. in.d.l.si donatione.in.j.colum.nisi pater exprimeret benemerita cum iuramento:tunc enim filij ⁊ alij heredes patris tenerent᷑ stare huic assertioni patris cum iuramento, per aut.q᷒ obtinet.C. de proba.que parum facit,solet reprehendi per domi.Alexan.in d.l.si dona.eo quia ꝯfessio que emanat inter personas suspectas nihil valet:⁊ non firmatur iuramẽto s̃m Bar.in.l.cum quis decedens.§.titia.ff.de lega.ij.⁊ in.l.aurelius.§.fi.vbi bonus text.ff.de lib.lega.⁊c.Bald.in.l.ij.in.v.colum.C.de inoffi.dona.ego autem solitus sum tenere quod si pater diceret simpliciter se donare ꝑpter benemerita filij que fecit,tunc nihil valet,sed quando donaret propter benemerita que specifice exprimeret ⁊ iuraret,tũc valeret. Secundo limita dictum Bart.nisi pater in specie exprimeret,tunc staret᷑ assertioni patris ꝑ.d.l.aquilius regulus.cum glo. in ver.merã.ꝑ quã ita in specie t; Bal.in.l.illud.in.iij.q.C.de sacrosan.eccl.in.l.fin.in lectu.antiqua.ff.de exercito. Pau.de cast.in cõsi.cij.q᷒ incip.do. Ubertus.contrarium cõmuniter tenetur in hoc ꝑ regulam.l.qui testamentum.ff.de proba.ita expresse tenet ipsemet Bal.sibimet ꝯtrarius in.l.si tibi.ff.si cer.pet.tenẽt Cyn. Guil.⁊ Albe.in.d.l.si donatione.q᷒ verũ intelligo nisi esset specifica enuntiatio meritoꝝ cum iuramento,tũc tamen valeret. Tertio limitat singulariter Sali.sub dubio tñ in.l.filie.C.fami.ercis. q᷒ non staretur assertioni patris,dicit verum esse quo ad alios s; quo ad ipsum patrẽ dicit Sali.q᷒ staretur quia non d; posse venire ꝯtra factũ suum ꝑ.d.l.aquilius.cum gl.que nihil facit.istud etiam reprehẽdit do. Alexan.in.d.l.si donatione.in.vj.colũ.quia quando actus fit cõtra.l.⁊ sic qui non valet,licitum est venire contra factum proprium:⁊ contra suã confessionem.l.queadmodũ. C.de agri.⁊ censi.lib.xj.l.iubemus.vbi doct.not.C.de sacrosan.eccle.sed sic est in ꝑposito ergo ⁊c. Istud cõfirmat᷑ ex eo ꝙ in specie decidit Imol.in.d.l.aquilius.vbi querit si donatio sit facta vltra quingentos aureos sine insinuatione sub assertione meritorum, dicit Imo.quod licitũ est venire contra etiam ipsimet donanti: quia donatio talis sine insinuatione non valet.l.sancimus.C.de dona.ego tunc teneo indubitanter cũ Sali.ꝙ nõ liceret patri cõtrauenire,⁊ retorqueo fundamentũ do. Alex.cõtra eum,quando actus est nullus,quia fit cõtra.l.licitũ est venire ꝯtra factũ propriu;.istud est verissimũ:sed istud est qñ actus non est contra.l.et tunc non l; ꝯtra factũ propriũ venire:ita Bart.in terminis in.l. post mortem.ff.de adoptio.modo fit quando pater donat filio in potestate etiam sine benemeritis,dico ꝙ donatio non est cõtra.l. sed preter.l.ergo non l; cõtrauenire etiã ipsi patri:ꝙ aũt non sit ꝯtra legẽ sed preter.l.ꝑbo vna ratione,nã si donatio inter patre; ⁊ filium in potestate esset ꝯ.l.non orire᷑ nec naturalis nec ciuilis obligatio.l.si nõ fortẽ.in prin.vbi no.Bar.⁊ alij.s.e.l.nõ dubium. vbi etiã Bar.C.de leg.⁊ Bar.in.l.cũ lex.ff.de fideius.sed ego habeo,ꝙ ex donatione facta inter patrẽ ⁊ filiũ in potestate oritur naturalis obligatio:⁊ expresse t; Bar.hic ⁊ probat tex.in ver.q̃situ. probãt etiã rationes Bar.si ergo orit᷑ naturalis obligatio,nõ est ꝯtra.l.sed preter.l.ergo nõ licet patri venire ꝯ factũ ꝑpriũ. ¶ In scda fallẽtia Bar.inquantũ dicit ꝙ l; donatio inter patrẽ ⁊ filiũ

a nõ valeat,tñ cõfirmat᷑ morte[a] patris:adeo ꝙ eo modo confirmat᷑ per emancipa.filij.tex.no.in.l.siue emancipatis.C.de dona.intelli ge tñ vtrũq;.qñ donatio facta fuit interueniẽte traditione:tunc enim ꝯfirmat᷑ ꝑ mortẽ vel emãcipationẽ.sed vbi interuenisset sola donatio sine traditione:secus est.gloss.est ordi.⁊ cõiter approbata in.l.papinia.ff.de dona.inter vi.⁊ vxo. Bald.in.l.ij.C.de inoffi. dona. Ange.in.l.ij.ff.de vsuca.pro dona. Ego tamẽ pondero ibi vnam glo.q̃ vult expresse,ꝙ donatio facta ꝑ solã promissionẽ confirmetur ꝑ emãcipationẽ.glo.est in.l.cum de in rem verso.in glos. sup verbo athenagore.ff.de vsu. ¶ Ite; circa tertiam fallentiam

b Bar.dum vult ꝙ donatio valeat in causa dotis[b]. Adde ꝙ equiparando causam studiorũ ⁊ causam dotis vt equiparant Bar.⁊ doc.in.l.j.ff.sol.mat.videret᷑ ꝙ queadmodũ in causa dotis,donatio facta ꝑ patrem filio v;:ita videret᷑ si pater donaret filio cã studiorũ:ita in indiuiduo t; Ang.in.l.j.ff.solu.mat.l; Imo.ibi istud reprehẽdat assignando differẽtiã inter cãm dotis ⁊ cãm studiorũ, ibi videas. ¶ Circa quartã fallẽtiã Bart.in aduentitijs in q̃bus regulariter pater h; vsumfru.valet donatio talis vsufru.d.l.cu; oportet.§.

oportet.§.fin.aũt.dic ꝙ text.ille est ad hoc fin.ſm Bal.ibi:⁊ tenet glo.in.d.l.ij.C.de inoffic.dona.Bald.in aut.ex testõ.in.vj.colũ.in viij.charta.C.de colla.dic tu ⁊ intellige vt ꝑ Bart.in.d.l.cũ oportet.§.si autem. ¶ Ultra Barto.fallit regula in rege quia rex potest donare filio in potestate ⁊ valet,Bal.in.c.j.§.itẽ sacramenta.de pace iur.fir.in vsi.feu.⁊ pro hoc est optimus tex.in.l.pe.C.de dona.inter vir.⁊ vxo.qui licet loquatur in regina,tamen habet etiã locũ in filio.nam sicut donatio inter patrẽ ⁊ filium confirmatur morte ⁊ similiter donatio inter vi.⁊ vxo.⁊ tamen si imperator donat vxo. valet donatio statim.d.l.pe.C.de dona.inter vir.⁊ vxor. ¶ Sexto fallit regula predicta quãdo donaret filio in potestate pro sua legitima:quia statim valet talis donatio irreuocabiliter.ita Ange.in.l.si non mortis.in princi.ff.de inoffi.testa.Bal.in.d.l.cum oportet.§.non aũt.in fi.⁊ feci.s̃.mentionem. ¶ Septimo li-

a mita singulariter quando interuenit iuramentũ[a] in donatione, quia tunc statim valet.ita expresse Bal.in.l.fi.in vlt.col.C.de vsucap.pro dona.⁊ in repetione.l.ij.in.xviij.chart.s̃.de iureiuran.et in.d.l.ij.in vna additione quã pauci libri habent.C.de inoffi.dona.⁊ tangit domi.Abb.Pano.in.c.cum contingat.in pe.colum.de iureiurã.referens Bald.vbi.s̃.tamen nihil firmat.istud tenet do.Alexan.in cõsi.cl.incip.visis ⁊ cõsyderatis his que in themate continentur ⁊c.⁊ in.d.l.si donatur.in.v.colũ.licet contrarium ⁊ male consuluerit Pau.in preallega.consi.ciij.incip.do.Ubertus,⁊ pro ista communi facit quia cum ex dona.inter patrem ⁊ filium oriatur naturalis obligatio:ergo firmatur iuramẽto:vt declarat Bartol.in.d.l.si quis pro eo.in.vj.membro.de fideiusso.⁊

b cano.in.d.c.cum contingat.item iuramentum[b] est de iure diuino.c.⁊ si christus.de iureiurã.in quo iure diuino patria potestas nõ curatur. ¶ Ultimo fallit regula quando esset filius naturalis tantum,quia cum nõ sit in potestate valeret donatio,⁊ valet etiã donatio omnium bonorum patris:tex.est.in.l.omnes.§.lucius.⁊ ibi Bar.ad hoc no.s̃.de his que in frau.cre.Lud.in cõsi.xliiij.qd incipit:ad primum quesitum breuiter dicendum est,Francis.⁊c.

45 in.ij.du.†Quid autem ecõtra nũquid filius possit donare patri,dic vt per Barto.hic in vlti.colũ.per Ang.in.l.quoties.ꝑ illum tex.ff.sol.matri.Rapha.cu.in.l.si quis pro eo.§.j.Et an talis donatio filij in patrem firmetur iuramento:dic ꝙ sic ſm Joan.an.in addi.Specu.in titu.de testa.§.j.super ver.pone filius.ad quẽ se remittit domi.Abb.Panor.in.d.c.cum contingat.in pe.colũ.

46 †Quid autem sit si mater donat filio existeñ.in potestate patris.habes tex.cum glo.nota.in.l.si cõstãte.⁊ ibi Bal.C.de dona.inter vir.⁊ vxo.Bald.in.l.filium quem habentem.C.fami.er.⁊ per hoc sit impositus finis huic.l.

1 ☞ Fideiussor soluenti indebitum competit repetitio.

1 **Legati.** †Fideiussori soluẽti indebitũ cõpetit repetitio.h.d.Intellige verum qñ soluit suo nomine.l.indebitam.j.eo.hic allegata in glo.

1 ☞ Soluens non recepta debita cautione,repetit.

1 **Si quis cũ a fideicom.** †Soluẽs nõ recepta debita cautione repetit.h.d. ¶ In gl.ad fi.Bar.opponit cõtra istã gloss.ꝙ imo posset repeti ipsa res:non aũt cautio:sed ab isto obiecto potest facile glo.defendi,q2 legatarius prestando cautionem repellit heredem.

1 ☞ Qualiter cognoscatur an aliqua dispositio sit fauorabilis vel odiosa.

2 Quando tutus exceptione fauorabili repetit.

Qui exceptionem. Tutus exceptione perpetua ⁊ fauorabili quocunq; errore soluẽs repetit:secus si sit exceptio odiosa.h.d.Ista distinctio est singularis ſz bar.⁊ alios hic:⁊ ista.l.tanq̃ magistra frequenter allegatur ad hoc:⁊ ad distinctionem huius.l.adde glo.in.c.sciant cuncti.⁊ ibi not.

1 Gemi.de elec.in.vj.per Abb.in.c.j.de loc. ¶ †No.j.ex ista singulari.l.qualiter cognoscatur an aliqua dispositio sit fauorabilis,an odiosa,vtilitas est magna:quia primo casu quando fauorabilis extendit:si odiosa non extendit,et cognoscimus an sit fauorabilis an odiosa,inspiciẽdo qd principaliter agit.l.si quis nec causam.s̃.si cer.pe.ſm Bar.⁊ alios hic.tñ per hoc non clare percipit declaratio ad distinctionem huius.l.vnde tu ad istã.l.ad cognoscendũ an aliquid sit inductum propter fauorẽ vel ꝑpter odium.Consydera,ꝙ aut est inductũ ꝑpter imbecillitatẽ ⁊ tũc presumitur principaliter inductũ in fauorẽ,vt in velleiano:aut est inductum ꝑpter dolum,⁊ tunc presumitur odiosũ,vt in macedoniano,⁊ ita declarat Bal.in.l.pe.C.de pac.Subdit Barto.ꝙ distinctio huius.l.est multũ vtilis ad statuta vt hic per eũ.⁊ propterea Pau.de ca.in specie inducit ad q̃stionẽ,ꝙ stante statuto,ꝙ extantibus masculis femine non succedant,an tale statutum sit fauorabile,an vero odiosum.si fauorabile extẽdet etiã ad nepotes:⁊ cõcludit ꝙ fauorabile est q2 principaliter inductũ in fauorẽ filiorũ ⁊ sic agnationis ⁊ familie iuxta.l.j.§.pe.ff.de ventre inspi.contrarium ꝙ imo tale statutũ censeatur odiosum,per.l.maximum vitium.C.de lib.prete.tenet Bar.in.l.j.in.vj.q.C.de sum.tri.Bald.in.l.certũ.in.j.no.C.vnde legi.⁊ in.l.ij.C.qui ad liber.pue.non pos.⁊ in.l.inter filios.C.fa.er.vbi dicit.ꝙ istud statutũ est contra ius cõe,⁊ cõtra naturalẽ equitatem.Alibi tñ idẽ Bal.in.l.sancimus.C.de nup.dicit,qd lz istud statutũ inspecto iure naturali censeat odiosum ꝑ.d.l.maximũ vitiũ.tamẽ inspecto iure ciuili ipsius ciuitatis est fauorabile:q2 est inductũ in fauorem familiarũ conseruandũ.⁊ ita etiã tenet Bal.in.l.j.in fi.C.de secũ.nup.breuiter ista est magis cõis conclusio,ꝙ in capite filiorũ est fauorabile ⁊ propterea extendit ad nepotes,nõ sic in capite exclusionis feminarũ ⁊ ideo in eo nõ extendet,ista doctrina Bal.magis cõiter approbata in.l.j.ꝑ gl.ibi.C.de in ius voc.⁊ ibi soleo dicere:ideo hic non repetam. ¶ Glo.in verbo pecuniã.diuido in sex.In prima glos.allegat cõcor.In scđa extendit.In tertia opponit ⁊ remittit.In quarta remouet vnũ cõtrariũ.In quinta aliud.In sexta aliud.secunda ibi:idẽ in stipulatione.tertia ibi:sed contra.s̃.de condi.ob cau.quarta ibi:itẽ idem.quinta ibi:⁊ hoc in perpetuis:sexta ibi:sed nõne.In eadẽ gl.ibi.l.iulianus,de isto ꝯtrario nihil dicã,q2 dicet in.d.l.iulianus.est verũ ꝙ Bar.reprehendit vt hic per eũ ⁊ ꝑpterea extendit ad exceptionẽ litis pendẽ. ¶ Extra gl.in hac l.habetis not.duas regulas ad quas allegamus tota die istam.l.Prima est,ꝙ quãuis qs sit obligatus naturaliter ⁊ ciuiliter ⁊ sit tutus exceptione fauorabili,puta pacti de nõ petendo semꝑ põt repetere.Scđa est,ꝙ tutus exceptione odiosa si soluat nõ repetit.

¶ Qñ interuenit iuramẽtũ.adde bal.ꝯsi.cccxx.ici.premittẽdũ est ad euidẽtiã i.j.vol.alex.de imo.ꝯsil.xx.ici.poderatis his q̃ in themate narrãtur.in iij.volu.

b Limita regulã negatiuã ꝓcedere qñ soluit errore iuris:secus si errore facti:ita limitant Bar.⁊ doct.hic:⁊ in.l.cũ quis.C.de iur.⁊ fac.igno.Scđo limita istã regulam ꝓcedere in exceptione odiosa inducta ex priuilegio cõtra naturalẽ rationẽ,vt est exceptio mace.Istis oĩbus concurrentibus soluens non repetit.ita ꝓprie dz intelligi hec.l.secus aũt in exceptione odiosa inducta a iure cõi ⁊ ſm naturalem rationem vt est exceptio doli vel metus q̃ est iusta ſm naturalẽ equitatẽ,q2 soluens tũc repetit.ita dicũt Cyn.Bart.⁊ oẽs in.l.ij.C.ꝙ me.cau.Pau.de ca.hic ꝯcꝫd teneat gl.cum qua simpliciter transit Bart.vide ꝑ Are.in.l.si qs cũ aliter.in.v.colũ.ff.de ver.ob.Itẽ adde qd alibi singulariter dicit Inno.in.c.q2 plerisq;.circa fi.extra de immũ.ecc.ꝙ si filiusfa.accepit mutuo pecuniam quã consumit in bonos vsus,vel creditor reuera mutuauit in necessitatem filiusfami.ꝙ licet habeat exceptionẽ macedoniani,tñ si eam opponit,peccat mortaliter.Tertio limitat singulariter vt dicit Paul.de cas.hic ſm Cyn.in.l.exceptionẽ.in.iij.q.C.de proba.nisi filiusfa.habuisset sniam ꝑ se absolutoriam:eo q2 opposuit exceptionẽ macedoniani,tũc non haberet locum hec.l.quia si postea errore solueret,bene poterit repetere:quia tunc est tutus

¶ Iuramẽtũ.adde Ias.i.l.maximũ.in.iij.not.ff.de iureiur.

2 duplici exceptione.†Ultimo aliã regulã affirmatiuã huius.l.ꝙ tutus exceptione fauorabili si soluit repetit,limita ꝓcedere in exceptione fauorabili ⁊ ꝑpetua q̃ nascit simul cũ ipso ꝯtractu:vt exceptio velleiani:secus in exceptione que non aliter ꝯpetit nisi ab hoĩe expresse opponatur,puta in exceptione cõpensationis:quia tũc nõ posset repetere:tex.est in.l.qui inuicẽ.s̃.e.Ita limitat Bald.⁊ Imo.in.l.si pater ignorãs.ff.sol.ma.⁊ est de mente Bar.in.d.l.qui inuicẽ.⁊ ibi dixi,ꝑ Bar.in.l.si cũ dos.in princi.⁊ ibi Alberi.⁊ Rapha.cuma.ff.rerum amo.

1 ☞ Pro impensis non retentis competit condictio indebiti,et opere pacto remisse si soluãtur,repetuntur.

1 **Si pars domus.** †Pro impensis non retentis cõpetit cõdictio indebiti vt res retradat,⁊ opere pacto remisse si soluant possunt repeti.h.d.cum.§.sequenti.ad fi.l. ¶ Glos.in ver.asserit.duo facit:quia duo remouet cõtraria.scđo ibi:item bene dicit. In fi.glo.istã glo.reprehendunt oẽs ⁊ dicunt Bar.⁊ omnes ꝙ ista gl.est male scripta vitio scriptor:dum dicit refecta per heredẽ,debet dicere ꝑ testatorem prout loquuntur leges quas allegat.⁊ est ratio ꝙ quando testator fecit edificare in vita sua nõ debet area:quia ambulatoria est voluntas testatoris vsq; ad mortem.l.iiij.ff.de adimen.leg.⁊ sic testator vr̃ reuocasse ex quo edificauit,sed qñ heres edificauit iam area est facta legatarij.⁊ postea edificium etiam cedit solo nimirũ si heres potest retinere impẽsas in eo factas. ¶ Glo.in ver.condici.diuido in duas partes principales.In prima format questionem.In secunda oppo.secunda ibi:sed ꝯtra.In ead.gloss.ad fi.pro clara intelligentia istius contrarij punctus stat in hoc tex.hic dicit,ꝙ si heres qui refici fecit domũ legatã põt retinere areã donec soluat ⁊ si soluet põt ꝯdicere,sed in.l.si in area.dicit nõ posse deducere impensam nisi ꝑ retentionẽ ipsius aree.bar.dat plures solutiones:⁊ in tertia solutione inclinat Bar.⁊ vr̃ tenere Bal.in.l.si qs sciens.C.de rei ven.tñ in cõtrariũ facit text.in l.in hoc iudicio.ff.com.diui.quẽ allegat Imol.in.l.domus.ff.de lega.j.⁊ cum istis solutionibus transeunt ceteri doct.tamen quia iste solutiones vel diuinant,vel tex.restringũt,mihi videt ista no.

solutio: ꝙ ideo in. d. l. si in area. §. sed si is nõ potest repetere quia nõ fuit translatum aliquod dominiũ, ex quo dicatur gestũ negotium inter partes, ex quo negotio oriř cõdictio indebiti: sed in casu nostro secus est quia in ista. l. fuit negotiũ gestũ inter heredẽ et fideicõmissariũ: tenendo ꝙ domus ꝑ fideicõmissum relicta esset testatoris, et nõ heredis: put in dubio vř potius presumendũ, qř adueniente die fideicõmissi heres ꝑ traditionẽ transtulit dñium in legatariũ. Et si dicis nonne adueniente die fideicõmissi ipso iure transferř dñium in fideicõmissariũ. l. a titio. in fi. cũ si. ff. de furt. qř dico ꝙ ipso iure transfertur vnum dñium ciuile et impropriũ, sed per traditionem transfertur proprium et verũ dñium de iure gentiũ mediante actuali traditione, q̃ est actus iurisgentium, put declarat Bar. et aliũ in. l. j. ff. de le. j. et Cy. et alij in. l. j. C. cõmu. de lega. et ex ista translatione veri et ꝓprij dominij geriř inter partes negotiũ ex quo oritur cõdictio indebiti, et ista est veritas quã etiã pungit, licet non exprimat, Raph. Ful. hic.

1 Pupillus vel tutor solutum repetunt.

1 **Quod pupillus.** †Pupillus infans vel tutor promittens etiã naturaliter non obligatur: ideo indistincte solutum repetit. h. d. simul cum glo.

1 Bene solute a pupillo repetuntur.

1 **Bene.** †Bene solute non repetuntur. hoc dicit ista lex quam exemplificat per legem qui ob rem. §. eodem.

1 Tutus exceptione iurisiurandi soluens repetit.

1 **Si quis iurasset.** †Tutus exceptiõe iurisiurandi per errorem soluens repetit. h. d.

1 Solutum ab eo qui non erat debitor non repetitur.

1 **Repetitio.** †Solutũ noĩe veri debitoris lz ab eo qui nõ erat debitor non repetitur. h. d. ista lex vsqz ad. l. si is q. et de materia istarũ legũ vidistis supra in precedentibus legibus. s. in. l. interdum. in. l. qui ob rem. et in. l. seruus cuiusdam. §. eo.

1 Heres qui non deducit qd sibi a defuncto debetur põt condicere hereditate vendita.

1 **Sis qui.** †Heres qui ex hereditate vendita non deducit illud qd sibi a defuncto debebatur, põt condicere. h. d. ¶ No. j. ꝙ quãuis creditor institutus sit a debitore, et sic confusione sit extinctũ debitum, tñ funditus non est extinctũ. de quo dixi in. l. frater a fratre. §. e. ¶ Scđo no. ꝙ si venditor hereditatis non retinuit debitum suum, illud põt repetere, qd intelligit Bar. esse verũ etiam si esset debitum naturale tantum, ꝑ. l. stichum. §. aliqñ. ff. de solut. vt hic per eum cum quo ceteri tenent.

1 Soluens indebitum nomine alieno non repetit, sed nũmi vendicantur ab eo cuius erant.

1 **Si heredis.** †Soluens indebitum nomine alieno nõ repetit: sed is cuius nomine soluti sunt nũmi eos vendicat si sui sunt. h. d. ampliã istum tex. vt procedat etiã si soluens habuisset liberam administrationem. l. si procurator. in prin. vbi fuit dictum. §. eo.

a ¶ Inter si et cũ. Adde in l. cetesimis. et in l. quodcunqz. ff. de ver. obli.

1 Fideiussor intelligitur habere mandatum a principali de soluendo.

b ¶ Si mutuaui pecuniã pauperi. adde bal. in. l. fi. C. ad mace.

2 Ratihabitio non desideratur vbi fit quod mandatum est.

Indebitam. Si fideiussor indebitum per errorẽ nomine debitoris soluerit, debitori competit repetitio: vel fideiussori si suo proprio nomine soluerit. Et ꝙ a recipiente consequi non potuerit repeti põt a mãdante. h. d. ista pulchra et magistralis

1 lex. ¶ † No. ex tex. ibi: quoniam põt videri id ipsum te mãdasse vt tuo nomine solueretur et c. illud qd semp allegatur ista. l. qd fideiussor intelligitur habere mandatum a principali debitore de soluẽ. Et sic nota ꝙ ille cui est mãdatum vt se obliget, intelligitur etiam habere mandatum qd soluat, quia obligatio ordinatur ad solutionem tanꝗ ad suũ finẽ. Hinc est ꝙ heres grauatus a testatore vt pro aliquo fideiubeat, intelligitur etiaz grauatus vt pro eo soluat, et illo casu singulari quod soluit nõ repetit. text. est mirabilis et singularis in. l. tribus. ff. de vsufruc. earum reruz q̃ vsu consu. fm Bal. et Ange. hic: limitando vt no. ꝑ Bal. in. l. vnica. §. ne aũt. in. ij. q. C. de cad. tol. Intellige tñ istud notabile text. verũ quantũ ad hoc vt si soluat possit repetere id qd soluit actione mandati, ita loquitur hic tex. non aũt intelligit mandatum vt cogatur soluere, adeo ꝙ si nõ soluat teneat ꝑ pignoribus amissis vel pena incursa. Et propterea si debitor debeat sub pignoribus de quibꝫ timetur perditio: an fideiussor teneatur eodẽ modo sub certa pena, certe nõ tenetur fideiussor. l. j. C. de dolo, iuncta ibi gl. et ita declarant bene Cyn. et Pe. in. l. si pro ea. in secunda oppo. C. man. et Bar. in. l. si quis mandato. in princ. ff. de neg. gest. et Fulg. hic licet predicta non alleget. ¶ Scđo no. ex eodem tex. ꝙ fideiussor soluens indebitũ nomine principalis, potest a principali repetere. Pro intelligentia oppo. de. l. si procurator. §. eo. vbi in generali mandato venit ꝙ soluat vel ei soluatur indebitum. ad hoc notabiliter respondet Barto. vt hic per eum, nisi mandatur alicui ꝙ fideiubeat, tunc intelligitur ei in consequentiam mandatũ ꝙ illud soluat, quãuis sit indebitũ licet in specie nõ exprimatur. tex. est no. hic, ex quo habes limitationez ad casus in quibus requiritur speciale mandatum qui enumerantur per glo. in. l. pompo. in princi. ff. de neg. gest. et glo. in. c. qui ad agendum. de procura. in sexto. et in cle. j. de procur. et licet Barto. non dicat de restitutione in integ. est casus in. l. fina. C. vbi et apud quos. Secundo limita istam regulam nisi esset generalis procurator cuz libera: qř tunc procurator generalis cum libera potest expedire omnes casus in quibus speciale mandatum requiritur, ita singulariter Bal. in. l. illud. ff. de mino. ad fi. adde tex. in. l. iusiurandũ qd ex conuentione. §. procurator. et ibi Bal. et Moder. ad hoc no. vbi dixi. §. de

2 iureiuran. ¶ † Tertio no. ex tex. vbi nec expectandum vt ratũ habeas, ꝙ vbi illud qd expresse vel tacite fuit mandatum est gestuz ibi nunꝗ desideratur ratihabitio vt hic et. l. si procurator. §. eod. Et ideo frustratoria est illa clausula que cõmuniter apponitur in instrumentis procuratorum, qd dominus promittat habere ratum et firmum quicquid per eum gestum fuerit: ita dicit glos. singularis in. l. si procurator. est in gl. parua. ff. de procur. quã Ange. ibi ad hoc reputat singularem et in. d. l. si procurator. §. eod. et est glo. parua in verbo ratum. ¶ Glo. in verbo vt ratum habeas. ad finem gl. non soluit, solutio est clara quod ideo ibi requiritur ratihabitio quia primum mandatum est reuocatum ꝑ superuenientiam furoris et bene.

1 Inter si et cum, an sit differentia.

Si promisit. Inter si et cuz nõ est differẽtia in effectu. h. d. vel sic et propius ad text. promissum sub conditione ea pendente per errorem solutum potest repeti. h. d. sic. §. eod. l. sub cõditione. Ratio est qř pendente conditione soluit omnino indebitum cuz interim nulla sit nata obligatio nec actio. l. cedere diẽ. ff. de ver. sign. et in proposito bene facit tex. in. l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de verb. obl. ¶ † No. j. ꝙ inter si et cum, ᵃ non est diffe-

1 a rentia quia vtraqz dictio facit conditionem. contra videř text. in l. centesimis. §. fi. ff. de verbo. obliga. respondet glo. et clarius doc. ꝙ ibi est apposita circa volũtatem et sic circa intrinseca, de quo tñ debuistis vidisse ibi vbi ordinarie tangitur etiam ꝑ Bartol. in. l. quicũqz. §. non solum. ff. de ver. obli. et tangitur in. l. j. ff. de lega. ij. ¶ Glo. in ver. dederit. ad fi. habes hic limitationem ad leges nostram vt procedat quando solutum est ignoranter, si aũt scienter soluit, tunc nõ potest repetere: qř videtur donare iuribus vulgaribus, et si istud est verum sequitur ꝙ etiam si cõditio deficeret solutum non posset repeti: et cum ista gl. transeunt omnes hic. istaz tñ gl. inuenio reprobatam ꝑ Pe. Ray. Ang. et Pau. de ca. et Ludo. ro. in. l. stipulatio ista. §. inter certam. super gl. fi. ff. de verb. obl. et bene, et contra istam glo. est tex. in. l. sub conditione. j. de sol. Secundo et fortius stringit ratio. nam regula q̃ hz, ꝙ soluens sciẽter indebitũ presumitur donare, procedit qñ non põt capi alia psũptio quã donationis. l. si cũ aur. j. de solu. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pig. act. et dixi in. l. si nõ sortẽ. §. q falso. vbi bonus text. §. e. sed in casu nostro nõ est sic. nã si soluo pẽdente cõditione põt capi presumptio ꝙ soluerim vt liberarer euemente conditione est verum ꝙ Imo. ibi conař saluare glo. vt ibi per eũ, et cum eius fundamentis in examine oportet defendere istam glo.

1 Condictio indebiti est personalis.

2 Si mutuaui pecuniã pauperi, et ipse alat filios an a filijs repetã.

1 **His solis.** †Condictio indebiti est personalis ideo datur contra illũ solum cui indebite solutũ est. Et non est in rem scripta, ideo non datur contra eum cui solutio proficit. h. d. Ratio est quia cõdictio indebiti oritur ex quasi cõtractu qui resultat ex solutione erronee facta. l. ex maleficijs. §. is quoqz. ff. de actio. et obli. et §. item is cui. instit. de obl. que ex quasi contractu. ideo non datur ꝯtra singularem successorẽ pecunie cum quo ille quasi cõtractus non est celebratus. l. si. §. fin. ff. de contrahen. emp. l. j. §. si heres. ff. ad treb. ¶ Glo. in ver. proficit. ad fi. No. istam glo. ꝑ quã declaratur regula ꝙ actiones psonales si non sunt in rez scripte ideo nõ dantur contra eum ad quem res peruenit qř non procedit qñ ille causam lucratiuam habuit. de hoc dixi in. l. cum fundus. §. j. §. si

2 cer. peta. †Et ex hoc Bart. inducit ad questionem, ꝙ si mutuaui

b pecuniã pauperiᵇ ex istẽti nõ soluendo, qui ex illa pecunia alimentauit filios ꝙ possim contra ipsos filios habentes res maternas agere. Relinquit tñ Bar. sup hoc cogitandũ: sed qd tales teneãtur videř tenere Ange. hic ꝑ. l. fi. in princi. ff. de eo per quem fact. erit. et. l.

erit.z.l.ij.§.j.ff.ad.l.rho.de iac.z p ista opi.facit text.in.l.ei qui,ad fin.C.qd cum eo.qui tex.est.multum sing.vbi actio.de in rez vso. hz locum in quocunqz cotrahente etiam cum negotiorũ gestore et competit cotra dñm in cuius vtilitate est versum z illũ,no.Bar. in.l.si pupilli.§.j.ff.de neg.gest.ex quibus omnibus colligitur decisio.q.Bar.quam reliquit indecisam.

1 ☞ Intentio in mente retenta non operatur repetitionem.

1 **Quod quis.** †Soluens scienter indebitũ non repetit etiam si habuit animum repetendi in mente retentum.h.d.℄ No.qd intentio intrinseca in corde retenta repetitionẽ nõ parit.facit.l.si repetenti.C.de condi.ob causam.z.c.j.in verbo lz voluntatem habuerit.z ibi glos.z Abb.de eo qui mit.in poss.Nam voluntas tacita clausa in mẽte hominis est sicut posthumus qui si non nascitur z producitur in lucẽ:nihil est,fm Bal.in.l.j.in.§. q.C.qui admit.

1 ☞ Qui habet retentionem non repetit.

1 **Ex quibus causis.** †Qui habet solũ retentionem soluens non repetit.h.d.pone casum per.l.si in area.§.eo. Et sic no.q habens merum ius excipiẽdi:non habet ius agendi nec repetendi:secus est ecotra quia cui damus actionem fortius damus exceptionẽ:vt in regula cui damus.z.l.j.§.qd autem.ff.de superfi.

1 ☞ Datum ob causam non repetitur.

1 **Damnus.** †Datum ob causam de preterito nõ obligatoriam sed falsam non repetitur,si aũt ob causam de futuro q nõ sequatur,põt repeti.h.d.i effectu.℄ No.j.ex isto tex.illud ad quod tota die allegatur iste tex.q differẽtia est inter causam z rem.qz causa respicit preteritum vel presens,ob rem respicit futurũ.z si vis bene intelligere istã differẽtiã vide plene Barto.in.l.demonstratio falsa.in princi.ff.de condi.z demon.℄ Scdo no.q cũ 9dictio indebiti z condictio ob causam non possunt simul 9uenire,quia condictio indebiti datur ob causam de preterito:illa aũt ob rem de futuro:de hoc dixi in.l.si procuratori falso.§.de cõdi.ob cau.post alios ibi:z Ang.z Imo.z latius Ludo.in.l.ij.§.z harũ.ff.de vsu. bo.obli.℄ Glo.in ver.pecunie.dum opponit de.l.cum tale.§.falsam.bene dicit.sed differẽtia est inter cõtractus z vltimas voluntates,quia in vltima voluntate quomodocunqz appareat voluntas testatoris sufficit,qd non sit in cõtractibus.Ratio diuersitatis est in promptu:quia vltima voluntas consistit in sola voluntate testantis,vnde si appareat testatorẽ aliter legaturum nõ fuisse vitiatur legatũ vt in cõtrario:sed in 9tractibus vel quasi: non est spectandũ qd dans senserit nisi illud idẽ fuerit actum ab accipiente.l.ij §.si quis quasi.ad fi.§.de condi.ob cãm.l.si repetendi.C.eo.z.l.qd quis sciens.§.eo.vide etiã ad istud contrariũ late per Bar.in.l.si cũ te.ff.de pact.

1 ☞ Dominus non condicit rem suam.

2 ℄ Testamentum inualidum non operatur tacitã permissionez.

3 Circuitus euitatur propter equitatem.

Dominus. Solutũ indebite si nõ est trãslatum dominium vendicat a dño, sed si est translatũ cõdicit immediate ab eo ad quẽ in veritate spectat negotium,vt euitet circuitus.h.d.fm Bar.z alios:vel sic z propius ad tex.Nũmos peculiares a seruo datos pro implenda cõditione libertatis sibi in testamẽto inualido relicte heres potest vendicare:sed si extraneus nũmos suos dederit pro tali seruo dñs serui de stricto iure repetit:de equitate vero ille qui dedit.h.d.Diuiditur ista.l.in tres partes principales.In prima ponit thema.z qstio.In secũda ponit responsio qñ seruus soluit.In tertia quando extraneus soluit pro seruo.se

1 cũda ibi:Proculus.tertia ibi:si respõdit autẽ alius.℄ Not.primo qd dominus nõ cõdicit rem suaz sed ipsam vẽdicat:ita pbat iste tex.in prima sui parte.facit.l.fin.ff.vsu.quemad.caue.§.sic itaqz.insti.de actio.℄ Secundo no.q qñ relictum libertatis non valet neqz tenet,tunc seruus ratione cõditionis adimplende nõ potest soluere de pecunia peculiari:secus si testamentũ valuisset,qz tunc potest soluere de pecunia peculiari:vt.l.ij.§.fi.§.de condi.

2 ob causam.z de hoc dicetur in glos.in ver.a dño.℄ †Tertio not. ex isto text.in ver.permissum non esset,fm Bal.q testamentũ inualidum non operatur tacitam permissionem.Tu dic rationẽ esse, quia testator in illo testamento inualido nihil disposuit de tali pmissione,alias ex testamento inualido bene probatur voluntas testatoris in eo qd ibi disposuit.l.si.ff.de rebus cor.ñ.z.C.de con-

3 fir.tu.Bar.in.l.in testamento.ff.de fideicõ.liber.℄ †Quarto nota ex isto tex.in fi.q propter equitatem,euitatur circuitus.gl.ad hoc allegat multos tex.concordantes vltra quos adde text.in.l. si ita fuerit parua.ff.de statulibe.Item adde q p hanc.l.z cle.auditor.de rescrip.dixit singulariter Joã.and.in addi.Spec.in tit. de obliga.z sol.super rubri.in.j.colũ.q ille qui promisit se obligaturum ad.x.potest statim ad.x.conuenire absqz alia obligatione,causa circuitus euitandi.Et refert fuisse dictum Alberti galeoti q valde no.quia multi cõtrariũ dicerent.Refert z sequitur do.Alexã.in.l.fundus.§.seruũ tuum imprudens.in.j.not.pillum tex.§.si cer.peta.In hac materia ex mente Bar.fac regulã,q potest euitari circuitus tribus concurrentibus.Primo quando ille penes quez est res cõtra quem agitur factus est locupletior ex re mea.l.si z me z titium.z.l.si eum seruũ.ff.si cer.peta.l.iulianus. §.si.ff.de actio.emp.l.cũ in plures.§.messe.ff.loca.Secundo q ille alius contra quẽ habes actionez posset etiaz ipse recta via agere:ita q cedẽdo talem actionẽ quã habet liberaretur vt hoc tex. z.l.si vrbana.§.eo.z.d.l.cum fundus.§.seruum tuum in prin.Tertio q agens agat ad suũ vt per Barto.in.d.§.seruum tuum imprudens.in princi.in.iij.colũ.adde vel ad premissionez puram se obligandi:vt.§.prime dixi.℄ Gl.magna.in ver.repetere potest. diuiditur in tres partes principales.In prima timore contrarij ponit duos intellectus ad tex.In secũda querit z soluit.In tertia colligit ex text.notabile.z alleg.plures concordantes.deinde opponit z non soluit.scda ibi:si queras quare.tertia ibi:item no. hic fm Azo.Redeo ad primam partem gl.z pro eius expeditione opponitur fortiter contra istum tex.in vltima parte:aut enim iste amicus qui soluit ista.x.ea soluit animo donandi.z tunc ipse dominus debet posse repetere,tam de rigore quã de equitate,sicut ipse seruus repeteret si fuisset liber homo z ille voluisset sibi donare.l.qui se debere.§.sed si cũ sciret.z.l.si donaturus.in princi. §.de condi.ob causam.Aut non soluit animo donandi,z tunc ipsi soli soluẽti videt cõcedenda repetitio,tam de rigore quã de equitate postq causa nõ est sequuta.d.l.si donaturus.in secũdo respõso.ergo cõtra vtrũqz dictum huius text.timore huius contrarij gl.ponit duos intellectus ad istũ text.quos recita vt hic p Bart. Et pro secundo intellectu gloss.q iste amicus soluit de mandato serui,facit iste tex.in versi.rogatu serui.iuncta.l.j.ff.man.Alium tertiũ intellectum posuit hic Barto.vt hic per eũ.In vltima parte glos.dũ opponit de.l.ij.in prin.ff.ad.l.rho.de iactu.z non soluit Barto.respondet q etiam ibi euitat circuit⁹ vt ibidẽ not.in glo. sed ibi loquitur glo.in casu singulari fm Rapha.Fulgo.vel dic qd regula huius tex.q de equitate euitandus sit circuitus procedit tribus concurrentibus de quibus dixi supra in tex.in vltimo notabili.aliquo vero eorum deficiente tunc procedit contrariuz vt.l.j.ff.de instito.

1 ☞ Solutum ex causa inutili vel inefficaci repetitur per condictionem indebiti.

Ex his. Ista.l.non põt breuius summari cũ breuiter ponat summarium ad totum istuz titulum,si tamẽ vis potes sic summare.†Solutum ex

1 causa inutili vel inefficaci repetitur per condictionem indebiti.hoc dicit.℄ No.ex isto tex.q paria sunt aliquid esse nullum de iure,vel esse inefficax.Adde qd vult gloss.notabilis in.l.ij. in gl.fi.§.de condictio.ob tur.causam.qd sicut pignus nõ potest accedere obligationi que nulla est:ita nec ei que est inefficax.Ad istam regulam plura cumulaui in.l.si.ff.de cff.c.en.s cui man.est iur.que hic posses repetere.

1 ☞ Solutum predoni quando liberet soluentem.
2 Soluens procuratori vel negotiorũ gestori an liberetur.
3 Etiam predo locator agit contra conductorem.
4 Soluens locatori rei aliene an liberetur.
5 Heredes soluentes possessori hereditatis liberantur.
6 Differentia inter fructus z obuentiones.
7 An soluentes iniuste abbati liberentur.
8 Indulgentie concesse a falso prelato an valeant.
9 An valeant infeudationes facte a prelato deponendo.
10 An conductor teneatur soluere illi cui mouetur questio super beneficio.
11 An si papa scribit alicui tãq prelato qui non est,astringatur ad mandatum.
12 Juramentum prelati intrusi vel putatiui an transeat ad veros prelatos.
13 An ex prelati intrusi locatione competat actio abbati vero sine cessione.

Si vrbana. Ista est solennis lex fm Bartol. et secũ Paul.de cast.ista lex est singularis z melior in sua materia quam sit forte alia in corpore iuris.Diuide istam.l.in tres partes principales fm quod diuidit gloss.j.vel breuius scdm Alberi.de rosa. In prima contraxit predo. In secunda contraxit seruus. In tertia contraxit dominus.secunda ibi:idem si seruus.tertia ibi: sed et si vecturas. Rursus prima pars principa. subdiuiditur in tres particulas.In prima ponitur decisio.In secunda vna extensio. In tertia alia. secunda ibi: idemqz iuris.tertia ibi:

item in mercedibus. Rursus. ij. pars principalis subdiuiditur
in duas particulas. In prima ponitur decisio. In secunda respon-
detur tacite obiectioni. Secunda ibi: qd ergo dici solet. h. d. in effe-
ctu. Solutum predoni ex contractu cum eo celebrato non repe-
tit soluens tanꝗ indebitum, sed verus dominus. Solutum autē
predoni ex contractu celebrato cum seruo vel cum eius domino
soluens potest repetere non autē verus dominus, nisi fuerint solu
1 te res ptinentes ad dñm iure dñij. h. d. in summa. ¶ † Not. ex ista
l. mirabiliter. fm Bald. quod solutum predoni ex suo contractu
liberat soluentem: si autem soluitur non ex suo contractu sed ex
contractu veri domini vel eius serui, ⁊ tunc non liberat soluentē
facit. l. filie. ff. de solu. Ratio est, quia ex quo contractus fuit cele-
bratus cum predone licet sup re veri domini, certe cōtrahens te-
nebatur soluere ipsi predoni ⁊ non vero domino. d. l. filie. ⁊ sic pre
do ex contractibus celebratis per eum sup rebus alienis potest
efficaciter experiri ⁊ sibi solutū nō repetitur tanꝗ indebitum vt
hic. ⁊ l. cōmodare. cum. l. sequen. ff. commo. l. si pignore. §. si predo.
ff. de pigno. actio. l. j. §. si rē a seruo depositā. ff. depo. Limita ta
men istud notabile ⁊ istum tex. procedere quādo contrahens sol-
uit bona fide, ignorans talem recipientem esse predonē ⁊ credēs
eum esse verum dominum vel esse heredem veri domini, si autem
sciebat eum esse predonem non liberatur vt est tex. no. in. d. l. filie.
in fin. facit. l. si pro patre. §. versum. ⁊ ibi no. Paul. de cast. ff. de in
2 rem verso. ⁊ dicam. j. in. j. q. extra glo. ¶ † Secundo diligenter no-
ta istum tex. ad ea que tradit Bart. in. d. l. filie. ff. de solu. vbi dicit
Bar. ꝙ licet habeamus multas leges disponentes qd qui habet
mandatum ad contrahendum, videtur etiam habere mandatū
ad solutionem recipiendam ⁊ soluendo sibi debitor liberatur. l.
quod seruus. ff. deposi. tamen qñ quis non habet mandatum ad
contrahendum: vt est negotiorum gestor ⁊ cōtrahit super re alie-
na, an soluens illi negotiorum gestori liberetur a vero domino: et
dicit Bar. qd in nulla parte iuris habes text. expressum sicut ibi
qui dicit, qd si soluens ignorabat talem rem ad dñm pertinere ⁊
indistincte liberatur: si autem sciebat ⁊ tunc in subsidium non libe-
ratur: alias secus. ⁊ subdit Bar. se nescire alibi doctrinam illius
tex. ita bene sicut ibi: nam vt etiam dicit Paul. de cast. qui mira-
tur multum de Bar. casus est etiā notabilis ⁊ expressus in hac
l. que est multum vulgata ⁊ que etiam vult plus: qd etiam si pre-
do contraxerit suo proprio nomine tanꝗ verus dominus possit
solutionem recipere ⁊ liberetur soluens, quāuis recipiens sit in
3 mala fide, qd bene nota. ¶ † Tertio no. ex hoc tex. fm Ang. in. l.
si filio. §. si vir in quinquennium. ff. sol. matri. ꝙ hic est tex. ꝙ etiam
iniquissimus predo locando fundum alienum potest ex fundo p
eum locato agere contra conductorem ⁊ mercedem seu pensionē
exigere: adde multas leges concor. quas dixi. s. in. j. no. ¶ Quar-
to no. in ista. l. no. per Bald. in. l. ij. in. j. colū. C. de fruc. ⁊ lit. expen.
ꝙ predo ⁊ sic malefidei possessor percipiendo fructus committit
4 furtum. ¶ † Quinto per istam. l. dicit not. Innocen. in. c. in lite-
ris. in. ij. col. de restitu. spolia. ꝙ soluens locatori rei aliene libera-
tur, cum dicto locatori teneatur ratione contractus: nec potest cō
ueniri per verum dominum rei: quia cum eo nullum cōtractum
gessit. ⁊ ita refert ⁊ simpliciter sequitur do. Abb. in cōsi. xvj. inci.
ad claram decisionem presentis dubij. in. ij. colū. lib. j. ¶ Sexto p
istum tex. not. Bald. in. c. ego. in. ij. colum. de iureiur. ꝙ iuramen-
tum prestitum prelato intruso, non transit ad intrātes canonice.
5 ¶ † Ultimo not. ex vltima parte huius legis ꝙ debitores here-
ditarij bona fide soluentes possessori hereditatis non tamen libe
rantur a vero herede, qd qualiter procedat patebit ex infra dicē-
dis. ¶ Capio glos. in ver. soluendo, quā diuide in tres. In prima
per viam fallentie remouet vnum contrarium. In secunda op-
ponit ⁊ soluit. In tertia similiter opponit ⁊ dupliciter soluit. se-
cunda ibi: sed certe imo videtur. tertia ibi: item argumētū contra.
In fi. glo. responde melius fm doct. ꝙ text. in. d. l. j. §. si rem a ser-
uo. loquitur in depositario qui de solo dolo ⁊ lata culpa tenetur: ⁊
ideo subuenitur ei si soluit cui non debuit, si non fuit in dolo vel
in lata culpa. Et istud est no. fm Ange. ad depositarium pecunia
rum prelatorū. quia si tales pecunias postea soluit falso prelato
dummodo nō fuerit in dolo vel lata culpa liberatur a vero prela
to. qd no. ad ea que. j. dicētur in prima. q. extra gl. ¶ Capio gl. in
ver. solet. quā diuide in duas partes. In prima remouendo vnū
contrarium declarat text. In secunda format questionem. secun-
6 da ibi: sed qua cōdictione. ¶ † In ea. gloss. ibi: obuentionum noīe
non fructuum. ex ista glo. Bal. simpliciter no. differentiam inter
fructus ⁊ obuentiones, ⁊ aliter non declarat glo. Bar. autem de-
clarando gl. dicit credere ꝙ glo. velit dicere ꝙ nō cōdicuntur no
mine fructuum qui pcipiuntur ex re sed nomine obuentionū ci-
uilium. Paul. de cast. hic in fi. dicit qd istud qd glo. dicit nihil est.
Tu declara glo. apertius fm Albe. de ro. hic circa prin. ꝙ diffe-
rentia est inter fructus ⁊ obuentiones. nam fructus proueniunt
ex re: sed obuentiones propter rem, vt est pensio domus: vnde di-
stinctio istius. l. nō pcedit in fructibus sed in obuentionibus. et
ita etiam vult dicere Bar. alibi etiam Bal. in. l. si traditio. ad fin.
in vltima qō. C. de act. emp. no. ex ista glo. ꝙ pensiones domorū
non possunt peti tanꝗ fructus, cum nō sint naturales nec indu-
striales nec sint ex re, lʒ largo modo dicantur fructus cum sint
7 quasi ex re, vt ibi p eum. ¶ † Extra glo. Bar. inducit istam legē
ad nota. q. quidam. L. Abb. non iuste electus sed intrusus in mo
nasterium fructus recollegit ⁊ mercedes recepit a colonis et in-
quilinis: an soluentes ei pensionem liberentur a vero abbate ⁊ a
monasterio. Et distinguit p hūc tex. ꝙ si talis falsus prelatus in-
trusus locauit ipse bona prelature ⁊ tūc pensionarij qui ab eo cō-
duxerunt ei soluentes liberantur vt hac. l. in princi. ⁊ ita per hāc
legem dicit Innocen. in. c. nihil est. de elec. ⁊ in. c. literis. ⁊ ibidem
Ioan. and. de restit. spo. Si autem illi pensionarij vel emphiteo-
te conduxerūt a vero abbate vel ab vno alio monacho illius mo-
nasterij ⁊ tunc soluendo abbati intruso ⁊ sic falso prelato non li-
berantur vt hac lege. in secundo ⁊ tertio casu. qd vltimum intel-
ligit Bar. esse verum nisi habuissent iustam causam credendi eū
esse verum abbatem: eo quia obtinuerat confirmationem a supe-
riore que forte de iure ex aliqua causa nō valebat. l. cum fundus.
§. seruum tuum imprudens. ff. si cer. peta. Et ita etiam tʒ Innocē.
in. d. c. nihil. ⁊ in. c. querelam. de elec. ⁊ ita etiam transeunt Bald.
Ang. ⁊ Pau. de ca. hic, licet Pau. de ca. referat predictam limita
tionem ad primum casum. Limitat etiam idē Pau. de ca. secun-
dum casum non procedere qñ ille prelatus intrusus diu stetisset
in prelatura ⁊ sic haberetur ⁊ reputaretur ab omnibus pro vero
prelato, tunc enim equitas dictat ꝙ soluentes ei debeant libera-
ri propter cōmunem errorem. arg. l. barbarius. ff. de offic. pretor.
⁊ l. ij. C. de senten. ⁊ interlo. om. iudi. Rapha. Fulg. dicit ꝙ supra-
dicta limitatio Bar. ⁊ doc. que habet ꝙ quando emphiteote vel
pensionarij conduxerunt a vero prelato ⁊ postea soluerunt plato
intruso ꝙ liberentur quando habuerunt iustam causam creden-
di propter cōfirmationem superioris, non est vsquequaqʒ bñ ex-
pedita in debitore quantitatis quē etiam casus fortuitus nō ex-
cusat. l. incendium. C. si cer. pet. quāuis alias que ex iure publico
sunt bene possent valere. d. l. barbarius. Adde ꝙ istud idē qd Ra
pha. Fulg. contra Bar. tenet etiam do. Fran. de are. licet de Ful.
nō faciat mentionem in consi. xxv. incip. viso themate ⁊ pūcto ad
me transmisso ⁊c. circa princi. vbi dicit quod lʒ in hac. l. teneat p
d. §. seruū tuum imprudens. quod conductor soluens ex iusto er-
rore non vero domino nec vero creditori liberetur. certe ista do-
ctri. Bar. in soluente pensionem in pecunia ⁊ sic in debitore quā-
titatis non videtur esse vera: quia licet debitor speciei soluendo
alteri ex iusta causa ⁊ si sine culpa liberetur a debito: secus tñ est
in debitore quantitatis: glo. est singu. quam ibi approbant Dy. ⁊
Bar. no. in. l. si quis vxori. §. apud labeonem. ff. de fur. cuius glos.
opi. clarius videtur approbari in. l. imperator. §. fi. ff. de transact.
vbi patet fm vnū intellectū, qd solu. facta heredi putatiuo bone
fidei possessori non liberat debitorem: nisi pecunia illi soluta ad
verum heredem postea peruenerit: vt dicit tex. in. l. si quid posses-
sor. §. fin. ⁊ in. l. si bone fidei. in prin. ff. de peti. here. in quibus iuri-
bus primum dictum a contrario sensu satis probatur. ita ibi re-
sidet Areti. Adde qd voluit Bal. in. c. in literis. in vlti. colū. de re
stitu. spolia. quem. j. referam. de veritate huius dixi in. d. §. seruū
tuū imprudens. Redeundo ad no. decisionem Bart. ⁊ doc. adde
bonum text. quem glos. hic alleg. in. d. l. j. §. si rem a seruo. ff. deposi
ti. Bar. in tractatu de tyrannide. in. vj. q. dominus Abb. i. c. qua-
liter. de elec. in. d. c. nihil. in. vij. colum. eodem titu. domi. Alexan.
in consilio. ccxlv. incip. visis scriptis mihi transmissis. in. vij. co-
lum. lib. ij. Limita istam doctrinam Barto. ⁊ communem in pri-
mo membro ꝙ debitores ecclesie qui contraxerunt cum prelato
intruso liberātur. nam istud procedit nisi dolose soluissent prela-
to intruso scientes ipsum intrusum breui remouendū. ⁊ fraudatu-
rum ecclesiam tali pecunia: ita limitat Pau. de cas. in. l. si pro pa
tre. §. versum. in fin. per illum text. in fine. ff. de in rem verso. facit. l.
filie. in fin. ff. de sol. ⁊ dixi supra in text. in. j. not. ⁊ ita etiam tenent
Ang. ⁊ Pau. de ca. hic. Item predicta videntur debere not. limi-
tari vt non procedant quo ad spiritualia respectu fori penitentia-
lis, vbi gesta a prelato non vero vel non canonico valent in spiri-
tualibus quo ad forum penitentialem propter solam fidem cre-
dentium. gl. est sing. in. c. dudū. el. ij. in ver. decepte. de elect. quam
Abb. ibi in. vij. col. multum notat pro singu. ⁊ dicit ꝙ cōmuniter
doct. ibi sequuntur. de quo etiam habetur in. c. de multa. de pre-
ben. per Innocen. in. c. sicut. de iureiuran. Faciunt que nota. tra-
dit Bald. in. l. ij. C. de serui. ⁊ aqua. in vlti. colum. vbi dicit quod
spirituales penitentie debent inniti veritati potius quam opin.
⁊ ideo fm eum qui scit aliquem nō esse prelatum incurrit irregu
laritatem si excommunicatus ab eo celebrat: quia licet iudex pro
cedat fm probata, tamen pars potest procedere fm conscientiā
vt nota. in. d. c. in literis. de restitu. spolia. Item in intruso nihil
valet in-

valet in his que facit temporaliter vel spiritualiter:sed cōfirma-
tus propter occultum vitium omnia temporalia potest,spiritua-
lia vero nō potest:vt dicit not. Innocē.in.d.c.nihil est.de elec.Et
idem ꝙ spiritualia debeant potius inniti veritati quā opin.dicit
etiam Bal.in.l.barbarius.in.ij.colū.in fi.ff.de offi.preto.Alibi
tamen tenet Pet.de anchara.in clemē.abusionibus.de peniten.
8 ⁊ remis.⁊ in.c.qđ autem.in.iij.q.eo.titu.† ꝙ indulgentie concesse a
falso prelato qui putabatur verus:non tamen valent:nec eas con
sequuntur qui bona fide manus adiutrices porrexerunt.Et per
hoc infert ad quosdam questuarios qui Venetijs multa extorse-
runt cum falsis bullis vt ibidem latius per eum.⁊ ibidē late per
Ioan.de imo.sed pro precedenti opi.adde facere ꝙ cautio vsura-
rum restituēdarum prestita sacerdoti putatiuo reddit vsurarium
manifestū testabilem fm Bald.referentem.q.fuisse de facto in.c.
9 dudū.el.ij.in.ij.col.in fi.de elec.† Itē ad istam notabilem ⁊ quoti-
dianam doc.Barto.⁊ doc.adde que decidunur p Bal.in varijs
⁊ dispersis locis.adde in primis Bal.in.c.j.in vlti.col.hic potest
esse titu.qui successores teneant.in vsibus feud.vbi querit de pre-
lato qui est omnino deponendus,nō tamen est adhuc accusatus
vel inquisitus:nunquid valeant infeudationes per eum facte de
feudis apertis ecclesie:⁊ respondet ꝙ sic:⁊ ita dicit not. Ioā.an.
in.c.quis propter.in.vij.colum.de electioni.in nouel.Item adde
Bal.in.l.certum.post medium.C.de rei vendic.vbi indistincte te-
net ꝙ debitores soluentes prelato nō iusto qui tamen est in pos-
sessione liberantur fm Innocē.qui ita not.in.c.querelam.de ele-
ctio.⁊ in.c.cum ecclesia sutrina.de cau.pos.⁊ proprieta.⁊ latius
in.c.in literis.de restitu.spolia.in.c.consultationibus.de iurepa-
10 tro.† Item adde Bal.in.l.emptorem.in.iij.colum.C.loc.vbi que
rit:pone quidā tanꝗ prelatus locauit mihi prediū ecclesie post-
ea mouetur ei questio de prelatura,an pendente illa questione p-
iudiciali teneař ei soluere.Et respōdet not.ꝙ sic,nisi sit sibi inter-
dicta administratio,vel nisi sit interdictum ne soluā vt ibi per eū
qđ bene no.ad extensionem doctrine Bar.⁊ doc.hic.Item adde
Bal.in.l.ij.in vlt.char.in pluribus ver.C.de seru.⁊ aqua.in ver-
si.nunc de quinto pūcto.vbi distinguit qñqꝫ ille qui est in posses-
sione est funditus falsus prelatus ⁊ talis possessio non patrocina-
tur:vt not.in.l.ij.C.de eo qui pro tu.Quandoqꝫ non est funditus
falsus qui habet confirmationem superioris:⁊ tunc si confirma-
tio sit ipso iure nulla ⁊ vitium sit patens repellitur,alias secus:
si autem confirmatio valeat sed confirmatus sit indignus:⁊ tūc
non repellitur quādiu est in possessione autoritate superioris,nā
ex quo superior eum habet pro tali:ergo a quolibet dꝫ talis habe
ri.l.j.§.item pompo.ff.ꝙ fal.tuto.auto.predicta vera quādo agit
nomine dignitatis,sed si noīe suo ex suo contractu indistincte au
diatur per hāc legem fm Innocē.in.d.c.in literis.istud est verum
si nomine proprio contraxerit,sed si contraxerit nomine ecclesie
vel dignitatis,cum ius sit iam quesitum ecclesie non potest preiu
dicare ecclesie.argu.l.si tutor.C.in qui.cau.in integ.restitu.nō est
neces.⁊.l.filie.ff.de solu.Ibidem Bald.in versi.sed quid de sexto
puncto.querit si debitores sponte soluant falso prelato qui tñ est
in possessione an liberenř ab ecclesia,decidit ꝙ nō,per.l.si procu-
ratori falso.ff.de condictio.ob causam.l.falsus.⁊.l.si quis vxori.§.
apud labeonem.ff.de fur.nisi sit in possessione autoritate superio
ris:⁊ nam licet talis autoritas non valeret tamen excusati sunt sol-
uentes ne circūueniantur autoritate superioris.arg.l.j.in fi.C.de
his qui ve.eta.impe.l.ait pretor.§.permittitur.ff.de minio.l.si filio
qui ve.eta.impe.l.ait pretor.§.permittitur.ff.de inuo.l.si sti-
pulatus.§.si lancem.de solut.⁊ ita sentit Innocen.in.c.in literis.
de rescri.si autem prelatus iste iam fuisset verus prelatus sed nō
erat amotus,debitores ignorantes soluendo saltem exceptionis
equitate liberantur.l.cum quis.§.j.⁊.l.dispensatorem.ff.de solut.
⁊.l.eius qui in prouincia.ff.si cert.peta.nisi forte iuuetur ecclesia
per resti.in integ.Et hec procedunt qñ contractus fuit celebra-
tus cum vero prelato:si autem fuisset celebratus cuꝫ isto qui erat
in possessione adulterina sibi posset solui ab ignorāte ratione cō-
tractus.l.ꝙ seruus.ff.depo.si.l.filie.ff.de sol.licet Inn.ad hoc alle.
istam.l.que loquitur in eo qui suo nomine cōtraxit,sed falsus pre-
latus gerit imaginē ecclesie.arg.l.peto.§.mater.ff.de lega.ij.ideo
alie leges preaile.melius faciunt fꝫ Bal.Itē adde Bal.in.l.bar
barius.in.iij.colū.p totum.ff.de offi.preto.vbi inter cetera dicit
ꝙ debitores soluentes prelato intruso liberantur propter istum
errorē ⁊ fauorē liberationis.ar.l.cum quis.§.j.ff.de solu.⁊.l.si non
sortem.§.qui filio.s.eo.⁊.l.eius q in prouincia.s.si cert.pet.preser-
tim si soluatur sibi ex cōtractu celebrato cum ipso p hunc text.sed
alienationes facte ab eo non valent,nec iudiciū secum agitatuꝫ.
Item debitores soluentes ei qui nullū habuit canonicuꝫ ingres-
sum nec erat cōfirmatus non liberanř:secus si fuit cōfirmatus lꝫ
propter vitiū latens cōfirmatio esset nulla.argu.l.qui hoiem.§.si
nullo.ff.de solu.vt no.Inno.in.d.c.nihil est.vt ibi plenius per eū.
Item adde Bal.in.c.literis.in vlti.col.de resti.spo.vbi tꝫ ꝙ debi-
tores soluentes putatiuo prelato nō liberanř,quia nō habet ius
administrandi.l.q aliena.§.ꝗ.ff.de neg.gest.l.filie.ff.de solu.nisi
essent debitores speciei quia non tenentur de casu improuiso vel
fortuito.l.si stipulatus.§.si lancem.ff.de solu.vel nisi soluerent ex
proprio ꝯtractu ipsius putatiui prelati:vt dicit ista no.let quod
11 dicat In.ibi qui confundit se ipsum fm Bal.† Itē adde qđ in ma
teria dicit Bal.in.l.pater.§.mater filio.⁊ ibidē Ioā.de imol.ff.de
le.ij.vbi ar.illius elegantis tex.dicit,qđ si papa scribit alicui tāꝗ
prelato ⁊ ille non est verus prelatus ꝙ nihilominus istud prece-
ptum seu mandatū astringit ⁊ obligat verū prelatū lꝫ secus sit in
12 iudicijs vt ibi per eum.† Itē adde ꝙ iuramentū prestitū a prela-
to intruso vel putatiuo non transit ad veros prelatos intrantes
canonice:ita per hunc tex.dicit Bal.in.c.ego.in.ij.col.de iureiur.
quem etiā retuli.s.in textualibus.Itē adde qđ no.Ange.Paul.
de ca.⁊.d.Alex.in.l.si tibi.§.cum possessor.p illū tex.ff.de pact.qđ
pactum factū cū prelato putatiuo nō pdest neqꝫ nocet vero pre-
lato,qñ ille putatiuus erat in mala fide:secus si erat in bona fide
vt quia pbabiliter putabat se esse prelatū.Idem tenet.d.Alexā.
in.l.iusiurandū qđ ex cōuentione.§.pupillus.in fi.per glos.ibi.ff.
de iureiur.⁊ quicquid ibidem teneat Paul.de ca.sibi in hoc vlti-
mo cōtrarius.Alibi etiam no.in.l.iij.§.si.per illū tex.ff.de trāsac.
ꝙ pactum prelati putatiui non hꝫ nocere vero prelato preterꝗ
in his que ipsemet cōtraxisset vt hac.l.Ista p nūc sufficiāt quātū
13 ad presentem materiam.¶ † Secundo querit Bart.an locatio-
ne facta per Abbatē intrusum cōpetat actio abbati vero sine ces-
sione:⁊ determinat ꝙ sic:licet in priuatis psonis secus esset,quia
si predo locasset rem priuati requireretur cessio.l.iulianus.ff.de
peti.here.⁊ istud pcedit fauore ecclesie,idē esset in pupillo ⁊ mili-
te:vt.l.si vt proponis.C.de rei vendi.⁊.l.ij.C.qñ ex fac.tuto.⁊ cum
Bar.simpliciter transit Rapha.Fulg.alij nihil tangunt.Adde
glo.in.c.nihil.in glo.fi.ad fi.⁊ ibi doc.pt sertim do.Abb.ad fi.de
elec.⁊ gl.in.c.j.in fi.de schisma.Bal in.l.eam quā.in.ij.col.in ver.
extra queritur legatū fuit titio relictū C.de fidecō.⁊ per ista re-
manet ista.l.solemniter expedita.

1 ¶ In re dubia cauen.est repetitioni.
2 Dubia ⁊ incerta presumuntur esse perpetua.
3 Que conueniunt scđm effectum ⁊ finalem causam intelliguntur
simpliciter conuenire.
4 In contractibus ⁊ vltimis volūtatibus dies incertus habetur
pro conditione.
5 Dictio donec,⁊ similes an sient suspensiue.
6 Solutum pendente dubietate repetitur.

Sufficit. Tutus exceptione dubia ⁊ dubieta-
te pendente per errorem soluens re-
petit vt indebitum:secus si sit tutus exceptione tem-
porali dilatone.h.d.vel sic.Tutus exceptione tempo-
rali incerta vel perpetua interim solutū per errorē repetit tanꝗ
ab initio sub cōditione debuerit:secus si sit debitum ad diem cer-
1 tam.hoc dicit.¶ † Nota primo fm Bart.ꝙ in dubio interpreta-
mur in casum non impedientem repetitionem,⁊ sic in ambiguo
⁊ in re dubia magis cauen.est repetitioni quā aduentitio lucro il-
lius qui recipit:cōcordat.l.non debet.§.in re obscura.ff.de regu.
2 iuris.¶ † Secundo nota ex hoc text.illud ad qđ tota die allega-
tur,quod dubia ⁊ incerta presumuntur esse peremptoria ⁊ perpe-
tua,et sic dispositio dubia interpretatur perpetua.Adde gloss.in
clemen.ij.in verbo electioneꝫ.de rescriptis.⁊ glo.in.c.fina.in ver-
bo perpetuas.de rescrip.in.vj.facit text.in.c.si gratiose.de rescri-
ptis.in.vj.⁊ text.in.c.si delegatus.de officio delega.in.vj.⁊ in.l.
iurisperitos.in principio.ff.de excu.tu.Facit quod officialis po-
situs ad beneplacitum equiparatur perpetuo propter dubium
fm Bart.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi pretori.in.iij.qō.ff.de ope.
noui nuntia.Ex.⁊ Bal.in.l.quisquis.C.si certum petatur.Bald.
3 in.l.solent.§.fin.in.iiij.q.ff.de offi.proconsul.⁊ lega.¶ † Tertio no
ta ex isto tex.cum glo.qđ que conueniunt fm effectum et finalem
causam intelliguntur simpliciter conuenire:facit.l.si non sortem.
§.indebitum.s.eodem.l.iij.§.conditio.ff.de adimen.lega.l.iij.C.
de insti.et substi.sicut etiam que conueniunt fm formam dicun-
tur simpliciter conuenire,et que differunt scđm formam,dicun-
tur simpliciter differre.l.iulianus.§.sed et si quis.ff.ad exhibend.
l.j.§.igitur in re dubia.ff.de exercito.l.non aliter.ff.de lega.iij.
4 ¶ † Quarto not.prout etiam not.gloss.fin.ꝙ etiam in contracti-
bus dies incertus habetur pro conditione,sicut in vltimis volun
tatibus.l.dies incertus.ff.de condi.⁊ demonstratio.Ratio est quia
conditio proprie dicitur illa que habet se ad esse et non esse.l.cuꝫ
ad presens.cum.l.seq.et seq s.si cer.pet.sed dies incertus an ⁊ qñ
5 est huiusmodi nimirum si habetur pro conditione.¶ † Quinto
pondera tex.in verbo donec,per quem no.Bartol.in.l.a.in princi.
a in.vj.col.ff de conditio.⁊ demon.ꝙ quando ista dictio donec,* ⁊
similes:que sunt suspensiue apponuntur ad suspensionem alicu-
ius dispositionis preambule:⁊ tunc aut suspensio fit in aliquem
euentū incertū,⁊ tunc faciunt cōditionem:ita dicit esse text.mul-

a ¶ Dictio donec. Adde doc.i.l.j.ff.de sena.g.of.in sti.donec.I cle.vti hi q.de eta.⁊ qui. Raph.ful. cōsi.xcviij. lu.visis pe-titiōib⁹.idē Ful.cōsi.i.q.incip.ad id de quo q.f.

fuim no.in hac.l.⁊ sic dictio donec.⁊ similes inducunt conditionẽ
extinctiuã:facit.l.siue manifestus.§.tãdiu.ff.de cõdi.fur.l.j.in fin.
ff.de ven.in pos.mit.⁊ tex.no.in.l.pe.in prin.⁊ ibi Ric.de neapo.in
lecturis Bar.ff.de excu.tuto.de quo etiã p Bar.l.ambiguitatez.
C.de vsufruc.⁊ in.l.centesimis.§.fi.ff.de verb.ob.Bald.in.l.j.circa
princi.C.de leg.⁊ in.l.fi.in.vj.q.C.de contrahẽ.emp.accedant que
tradunt p Bar.in.l.fin.§.j.ff.ad tertul.de statuto disponente qd
filia femina non succedat donec vel quousq; masculus existat:de
6 quo etiã aliqd p Pau.de cast.❡†Sexto principaliter not.ex ista
l.ꝙ solutũ pendente dubietate p errorẽ repetit.Limita istum tex.
procedere qñ psens status rei tendit ad exclusionẽ,sed an illa ex-
clusio sit ppetua vel temporalis dubitat:tunc hz vim exclusionis
ppetue:ita loquit ista lex vbi factũ fuit pactũ de nõ petendo do-
nec titius fiat consul.certe istud pactũ de psenti,tendit ad exclu-
sionẽ ⁊ statim inducit exceptionez:qr si velles ɔtra me agere pos-
sem statim te repellere:sed est dubiũ quantum debeat durare ista
exceptio,quia si titius nunꝗ fieret consul semp durabit:si autem
fieret ɔsul extunc quã primum finiret:interim ergo quousq; pen-
det dubiũ hz vim exclusionis ppetue:⁊ sic facit ꝙ interim p erro-
rem solutũ possit repeti.secus esset qñ presens status rei non ten-
dit ad exclusionẽ.sed est dubiũ an in futurũ inducat exclusio,tunc
non hz vim exclusionis ppetue.l.sub conditione.ff.de assigna.li-
ber.l.iiij.§.sz marcellus.ff.de in diem adiec.ita not.limitat Bart.
in.l.iulianus vex debitorẽ.ad fi.j.eo.vbi p hoc decidit notabilem
q.de qua ibi per eum ⁊ ibidẽ dicã:⁊ declarat no.Pau.de cast.hic.
adde etiã ad istã.l.que tradunt Bart.⁊ doc.in.l.ex diuerso.§.fi.ff.
sol.ma.❡In glo.in verbo ita prorsus nihil occurrit addendum
preter declarationem ⁊ suppletionẽ doctorum,presertim Bar.⁊
Pau.de ca.quos per te videas.

1 ☞Indebitum solutum a tutore nomine pupilli repetitur.

1 **Cum indebitum.** †Indebituz solu-
tum a tutore noie
impuberis cõdicit ab ipso impubere.h.d.❡Gloss.in
verbo cõdictio est.diuiditur in quinq; ptes.In prima
declarat text.In secunda extendit.In tertia limitat.In quarta
rationem assignat.In quinta opponit.scda ibi:idẽ credo.tertia
ibi:si tamẽ iusta.quarta ibi:quia factum.quinta ibi:itẽ est cõtra.
❡In eadẽ gl.ibi qr factũ tutoris lex interpretat impuberis,ista
ratio fm Rapha.Ful.nõ multũ viget:quia tunc factum tutoris
reputatur esse factũ impuberis,cũ rem impuberis vtiliter gerit
non cum rẽ eius iactat.l.qui fundum.§.si tutor.ff.de vsucap.pro
emp.sed soluẽdo indebitũ dicit iactare.l.cũ de indebito.in princi.
ff.de probatio.Tu saluando gl.dicas:ꝙ hoc faciat iuxta.ignorã-
tiã tutoris:ne alias tutor iusto errore ductus ad soluendũ indebi
tum remaneat in dãno ⁊ officium suum sit sibi damnosum sine
culpa sua,contra.l.sed ⁊ si quis.ff.queãd.testa.aper.⁊.c.cuz nõ de-
ceat.in prin.de elec.in.vj.

1 ☞Solutum indebitum procuratori non habenti mandatum
repetitur.

2 Agens contra personam contra quam agere non potest,non ex-
cluditur iure suo.

3 Non nocet mala electio personarum non conueniendarum.

Creditor. Diuidit in tres partes put tria ponunt di-
cta.scda ibi:ꝙ si noiatim.tertia ibi:que non
videt adempta.h.d.Indebitũ solutũ procuratori repetit a pcura
tore ⁊ nõ a dño,nisi dñs nominatim id mandauerit,quo casu p-
curatore frustra conuento non liberat dñs.h.d.vel sic ⁊ breuius.
mandatũ generale non continet solutionẽ vltra debitum nisi no-
minatim contineat.Itẽ inutilis electio,vtilẽ non excludit.h.d.in
effectu.materiam huius text.vidisti in.l.si procurator.s.eodem.
1 ❡†No.ꝙ indebitum solutũ procuratori nõ habẽti ad hoc man-
datum repetit ab ipso procuratore ⁊ non a dño,et fm Paul.de
ca.istud melius declarat in specie ista lex,quã.d.l.si procurator.s.
eo.⁊.l.si procuratori falso.ff.de condi.ob cau.vel alia lex huius ti-
2 tuli.❡†Secũdo no.ex fi.legis ꝙ q agit cõtra psonã cõtra quam
agere nõ põt,non p hoc pdit actionẽ contra eum contra quẽ põt
agere:⁊ sic eligens viam incompetentẽ non p hoc pdit viam com
petentẽ.ad hoc gl.allegat multas concor.licet alibi dicat text.in
l.si mulier.§.fi.ff.qd met.cau.via quã elegisti hec tibi pateat.Si-
militer qui proposuit actionez ineptam sibi non preiudicat quin
possit ad aptã redire.c.examinata.⁊.c.dilecti.de iudi.l.j.in princi.
ff.si mensor falsum mo.dixerit.no.in.l.j.in princip.ff.de eden.⁊ in.l.
3 edita.C.eod.❡†Ultimo not.ex eo.text.in fi.ꝙ in electione perso-
narum conueniendarũ nõ nocet mala electio:secus est in electio-
ne remediorum vel actionum.l.ꝙ in heredem.§.eligere.ff.de tri-
buto.de qua gl.opponit ⁊ non soluit.⁊.l.cum filius.§.varijs.ff.de
lega.ij.l.eũ qui.⁊.l.contra maiores.C.de inoff.test.nisi per ignorã-
tiam eligeret remediũ sibi non competens,tunc sibi non preiudi-
caret saltẽ in effectu.l.mater decedens.in prin.ff.de inof.test.l.ha-
bebat.in prin.ff.de institO.plene no.in.l.fi.C.de cod.❡Capio glo.
si.in ver.institu.quã diuide in duas partes.In prima colligit ex
tex.notabile contra ad illud allegat concor.In secunda opponit
⁊ non soluit.scda ibi:sed arg.contra.j.de tributoria.Tu respon-
de vt.s.proxime dixi.

1 ☞Conditio impossibilis quam testator putabat possibilẽ non
habetur pro impossibili sed pro possibili.

2 Verba testamenti debent intelligi fm opinionem testatoris,⁊ de-
bet haberi pro vero quod testator putabat verum.

3 An institutus in re certa habeat totũ per ius accrescendi mortuo
instituto herede quem testator putabat viuere.

Seruo manumisso. Ista lex est no-
tabilis ⁊ singu
laris fm Barto.Ange.⁊ Paul.de cast.hic.Eam etiã
dicit esse singularem:⁊ non reperiri alibi Angel.in.l.
cum in secundo.ff.de iniust.rup.Conditio impossibilis quam te-
stator putabat esse possibilem vitiat legatum.hoc dicit fm veruz
1 intellectum.❡†Nota primo ex hoc tex.ꝙ conditio impossibilis
quam testator putabat esse possibilem ⁊ habebat iustam causaz
putandi,non habetur pro impossibili sed pro possibili:ideo si de-
ficiat facit deficere legatum:⁊ sic vitiat dispositionem ⁊ non vi-
tiatur:secus est quando testator sciebat cõditionem esse impossi-
bilem:quia tunc vitiatur conditio,⁊ non ipsum legatum.l.obti-
nuit.ff.de conditio.⁊ demon.§.fin.insti.de here.insti.plene tradi-
tur per glo.⁊ Bar.in.l.j.ff.de conditio.insti.Et sic per istam legem
singu.limitantur predicte leges ⁊ alie similes de hac materia lo-
quentes:⁊ ad hoc frequẽter allegat ista.l.pro singulari.❡Limi-
ta istud notabile ⁊ sic istum text.nisi talis impossibilis conditio
quaz testator putauit possibilem possit per equipollens adimple-
ri,quia tunc dispositio non vitiatur:ita eleganter probat text.in
l.huiusmodi.§.si ita cui.in fi.in ver.cum tunc testamẽtum fiebat.
⁊ ibi domi.Alexan.in vltima colum.ad hoc not.ff.de lega.j.idem
tenet Barto.in.l.j.in.iij.colũ.⁊ ibidem Ioan.de imol.ff.de condi.
institu.Secundo limita quando testator qui adiecit conditionem
impossibilem putans eam esse possibilem adiecit ob aliquem fi-
nem licitum ⁊ honestum,tunc debet adimpleri ille honestus fi-
nis eo modo quo possibile est:⁊ sic tunc non vitiatur dispositio.l.
legatum ciuitati.⁊ ibi Bar.ad hoc notat.ff.de vsufruc.lega.idem
Bart.in.d.l.j.in vlti.colũ.⁊ ibidẽ late Inno.ff.de condi.insti.Ter-
tio limita ꝙ licet conditio impossibilis apposita a testatore cre-
dente eam esse possibilem vitiet dispositionem vt hic:hoc est ve-
rum,nisi postea testator sciat esse impossibilem ⁊ confirmet testa-
mentum generaliter per codicillos suos:ita singulariter limitat
Ange.in consi.lxxv.quem refert ⁊ simpliciter sequitur do.Fran.
de are.in.l.impossibilis.in vlti.colũ.ff.de verbo.obliga.Quarto li-
mita quando testator est incertus vtrum conditio sit possibilis
vel impossibilis tunc non vitiatur dispositio:casus est singula-
ris fm Barto.ibi ad fi.in.l.ab omnibus.§.in testamento.ff.de le-
ga.j.Et licet Raph.cu.ibi reprobet illum intellectũ Bart.tanꝗ
diuinatiuum ad illum tex.tamen fm Areti.in.d.l.impossibilis.
in vlti.colũ.ille intellectus Bart.est verus ad illũ tex.qui in fine
dicit,ꝙ illa conditio habetur pro non scripta:ergo datur intelli-
gi ꝙ ibi non debeatur legatum,eo quia talis conditio dicat im-
pleta per equipollens,sicut ad illum tex.dicebatur idem Bar.in
d.l.j.in.iij.colũ.ff.de condi.institu.sed eo quia reijcitur conditio et
habetur pro non scripta.Quinto limita fauore libertatis in qua
speciale est vt licet testator credat conditionem esse possibilem ni-
hilominus non vitiatur dispositio libertatis.l.cũ tale.§.falsum.
iuncta glo.sua que hoc sentit.ff.de conditio.⁊ demonstra.⁊.l.cum
stichus.ff.de statliber.Ita limitat Ludo.roma.in.d.l.impossibi-
lis.⁊ ibidem refert ⁊ simpliciter sequitur Areti.in vlti.colũ.Tu
ex hoc collige sextam singularem limitationẽ arguẽdo de liberta
te ad piam causam,vt not.Bart.in.l.proxime.§.j.ff.de his que in
testamento delen.facit.tex.in.l.j.ad fi.in ver.ad hãc rõnem pieta-
tis.⁊ ibi bal.no.C.de cõi seruo manu.ꝙ cõditio impossibilis quã
testator putabat esse possibilem non vitiat relictum ad pias cau-
2 sas qd valde nota.❡†Secundo principaliter not.ex isto text.qd
verba testamenti debent intelligi ⁊ interpretari fm opi.testato-
ris,⁊ debet haberi pro vero illud qd testator putabat esse ver.fa-
cit bene tex.in.l.quo loco.§.j.ff.de here.insti.allega.in gloss.Alibi
tñ dicitur totũ ecõtra,qd plus valet qd in veritate est ꝗ qd est in
opinione testa.ita dicit tex.in.§.si quis rem suã.⁊ ibi gl.alle.con-
cor.insti.de lega.Item dicit tex.no.in.c.nup.de bigamis.p opin.
veritas est preferẽda,sed quantũ ad deũ qui respicit animũ ⁊ cor
hominis ⁊ non factũ,certe iurans licitũ qd credat esse illicitũ pec
cat,⁊ ecõtra iurans verum qd credit esse falsum est periurus,fm
Abb.post Ioã.calde.in.c.quanto.in.ij.col.de iureiur.❡Tertio
per istũ tex.dicit do.Ant.de but.in.c.cũ tu.in penul.colũ.in fin.de
testi.ꝙ contrarietas testiũ potest saluari vno intellectu fm verita
tem,⁊ altero fm opi.❡Capio gloss.in ver.ex testõ.quã diuide in
duas ptes principales.In pria declarat tex.In scda opponit et
quadrupliciter

quadrupliciter soluit.tene secūdam sol.put dixi.s.in tex.et dū gl. in fi.oppo nit ad.l.generaliter.§.si libero homini.ff.de fideicō.li. qꝫ non debeat spectari aduersa fortuna per.l.inter stipulantē.§. sacrā rē.ff.de vb.obli.ꝛ gl.nō respōdet.Rñde ꝙ casus ꝛ aduersa fortuna bene spectātur ad commodū ꝛ ad prouisionē illi⁹ cuius casus spectat.¶†Extra glo.Bar.post Gui.de cu.inducit istā.l. cum sua glo.ad nota.q.testator instituit aliquē heredē in re certa dato sibi coheredē instituto in vniuerso quē testator putabat vi-uere ꝛ in veritate predecesserat:nūquid institutus in re certa ha-bebit vniuersum per ius accrescendi,ꝛ certe videtur ꝙ nō,si cōsy-deretur opi.testatoris qui credidit hereditatē peruētură ad aliū institutū in vniuerso ꝛ nō ad istum institutū in re certa ꝛ sic nō su-mus in casu.l.j.§.si ex fundo.ff.de hered.insti.ꝛ in.l.quoties.C.eo. Contrariū determinat Bar.post Gui.de cu.eo qꝛ in.q.ista nō est inspicienda opi.testatoris:qꝛ resultaret repugnantia iuris:vnde tunc potius est spectāda potestas iuris:que hꝫ ꝙ testator nō pōt decedere ꝑ parte intestatus,in regula ius nostrū.ff.de re.iu.Ista decisio ſm eos.ꝓbat in.l.miles vnū ex fundo.ꝛ in.l.ex militari.§. si.cū.l.seq.ff.de testa.mili.ꝛ cū ista opi.transeunt Albe.de rosa.et Ang.hic:Raph.Fulg.sub dubio tamen forte tenet cōtrariū,eo qꝛ.ll.p̄alleg.in diuerso casu loquunt,aliter tñ in spe nō declaro. Itē ratio Bar.ꝛ doc.s.proxime relata de iuris necessitate nō vi-detur cōcludens.qꝛ in.q.p̄senti nō videtur militare talis necessi-tas iuris.Nam cū in casu p̄senti institutus in re certa loco lega-tarij habeat.d.l.quoties.cōsequens erit non valere legatum ꝛ sic in totū defunctus intestatus decedet vt.l.ita.§.j.C.de cadu.tolle. tene decisionē Bar.que est cōis.Et adde ꝙ idē tenet Bar.ꝛ alij in.l.quoties.§.si duo.ff.de here.insti.Ang.in.d.l.j.§.si ex fundo.ꝛ ibidē simpliciter Io.de imo.in repe.in fi.Sali.in.d.l.quo.C.de he-re.insti.eo qꝛ si attendat opi.testatoris:certe resultabit repugnan-tia ad dispositionē iuris,qꝛ ſm opi.testatoris iste institutus in re certa habebitur pro legatario:ꝛ sic voluntas testatoris est ꝙ iste habeat tale legatū illius rei particularis:ꝛ tamen istud esse non pōt,qñ nullus alius est vniuersalis heres ex testamēto.l.eaꝫ quā. C.de fideic.l.si nemo.ff.de testa.tute.Itē nō haberet legatū put testator volebat ꝛ opinabatur:sequeret ꝙ decederet pro parte te-status ꝛ pro parte intestatus qꝫ esse non potest.d.l.ius nostrū.ff. de reg.iu.ꝛ ꝓpterea totā hereditatē cōsequi debet nō attēta opi. testatoris,que repugnat dispositioni iuris.Itē adde p̄dictis ꝙ si filia dotata sit instituta per pactē in dote et iussa plus non petere de hereditate paterna:masculus autē sit institutus ex vniuerso: tunc eo repudiante filia habebit totum ſm Ang.qui dicit se iam ita consuluisse in.l.pe.ff.de iniu.rup.alle.Guil.de cu.hic:bene fa-cit quia talis filia instituta in legitima habetur loco heredis quo ad ius accrescendi.non autem loco legatarij ſm Bar.ꝛ alios in dicta.l.quorum.ꝛ in.l.ex facto.magna.ff.de heredi.insti.ꝛ in auf. nouissima.C.de inoffi.testa.

1 ¶Eadem solutio non parit liberationem ꝛ repetitionem.
2 Solutio an tollat liberationem fideiussoris.
3 Ex stipulatione oritur naturalis obligatio.

SI fideiussor.

Si fideiussor solus est libera-tus ipse soluens repetit,se-cus si reus principalis soluerit.h.d.ſm Barto.vel sic. Solutio fideiussoris que sibi parit repetitionē,nō pa-rit reo liberationē.h.d.vel sic.Solutio que repetitur,liberationē nō inducit,ꝛ ecōtra solutio que nō repetitur liberationē inducit.
1 h.d.in effectu.¶†Not.ex isto tex.duo ſm Bar.primo qꝫ eadē so-lutio nō parit liberationē ꝛ repetitionē:eo qꝛ pareret contrarios effectus vt hic:ꝛ.l.cū his.§.j.ꝛ.l.si non sortē.§.si decem.s.eo.bene verū est qꝫ vna solutio pōt parere diuersos effectus sed nō ꝯrios
2 l.in numerationibus.ff.de solu.¶†Scdo no.ꝙ solutio q̄ parit li-berationē respectu solius fideiussoris,nō tollit obligationē ciui-lem ac naturalem respectu debitoris principalis.facit qꝫ no.in.l.
3 neratius.§.eo.¶†Tertio no.ex isto tex.circa fi.in versi.naturale vinculū,hic videri tex.expressum qꝫ ex stipulatione etiā oritur naturalis obligatio:licet prima fronte videretur dicendū contra-riū,ex quo stipulatio est cōtractus iuris ciui.§.de cōstituta.instit. de actio.vnde videbat ꝙ ex ea non deberet oriri nisi ciuilis obli-gatio:ꝛ dicit Pau.de ca.qꝫ audiuit a Bal.in voce pōderari istū tex.pro expresso ad id qꝫ dixi ꝙ ex stipulatione oriat etiā natura-lis obligatio:sed certe Bal.istud no.in lec.Idē no.Albe.de ro.ꝛ Ang.ꝛ Raph.Ful.hic:ꝛ dicit Albe.de ro.qꝫ nō recolit alibi ita expressum tex.sicut est iste:ita etiā ad hoc no.istū tex.Guil.de cu. Bal.ꝛ Raph.Ful.in.l.j.in versi.adeo.de pac.Tamē iste tex.istud nō probat cōcludenter prout etiā dicit Pau.de ca.hic,qꝛ non lo-quitur de naturali obligatione qua tenebatur fideiussor qui non obligat nisi mediāte stipulatione.l.blanditus.C.de fideius.sꝫ lo-quit de naturali obligatione rei principalis qui poterat esse obli-gatus ex alio cōtractu quā ex stipulatione.Itē in contrariū forti-ter videtur facere tex.in.l.indebitā.in ver.indebitā in iuregentiū. §.eo.vbi presupponere videt tex.pecuniā a fideiussore promissam et sic per stipulationē.d.l.blanditus.esse indebitā iuregentiū ꝛ sic quo ad obligationē naturalē.l.cū amplius.§.is natura debet.ff. de reg.iu.sed respōde prout etiā ibi respōdet Pau.de ca.ꝙ expo-nitur ibi tex.in ver.indebitā iuregentiū,l.per exceptionē doli.que est inducta ex equitate iurisgentiū.l.qui equitate.ff.de excep.do. no.in.l.ij.C.qꝫ met.cau.ꝛ dixi in.l.qui exceptionē.in pn.§.eo.Bre-uiter supradicta cōclusio proculdubio est vera,qꝫ ex stipulatione oritur etiā naturalis obligatio:qꝛ licet stipulatio sit ꝯctus iuris ciuilis.d.§.de constituta tamen non potest cōtrahi sine consensu partium:prout dicit tex.in.d.l.j.§.adeo.ff.de pac.ergo cū in stipu-latione necessario interueniat consensus qui est de iure naturali: ideo parit naturalem obligationē.d.l.cum amplius.§.is natura debet.ꝛ ita tenent gl.ordi.ꝛ ibi doc.in.d.l.§.in ver.adeo.ff.de pac. ꝛ glo.in.l.post diuisionē.C.de iu.ꝛ facti igno.et in.§.de cōstituta. Albe.de ro.in.l.fideicōmissum.per illum tex.j.eo.

1 ¶Non plus operatur dubietas quam actus sequutus.
2 Sententia iudicis absolutoria non facit quin ille qui in veritate est verus debitor,adhuc sit debitor.
3 Sententia ꝛ eius effectus sunt de iure ciuili,nō de iuregentiū.
4 Promissum sub duab⁹ ꝯditionib⁹ ꝯrijs habet ꝓ pure debito.
5 An pure debitū sub conditione solutū repetat.
6 Litis contestatio an fiat per negationem.
7 Per litis contestationē an fiat nouatio.
8 An solutum pendente conditione repetatur.
9 Sententia an tollat ciuilem obligationem.
10 Lite ꝯtest.pēdēte iudicio debitori acqrit exceptio pendētie litis.
11 Opponēs exceptionē solutionis,videt tacite fateri debitū.
12 Debitor qui semel soluit,iterū condēnatus soluit,repetit.nu.16.
13 Opponēs de solutione ꝛ negās debitū nō intelligit fateri debitū.
14 Cautela pro debitore vt non videat fateri debitū.ꝛ nu.15.
17 Quando debitor liberatus solu.repetat.
18 Si solui debitū vere ꝛ qꝛ probare nō potui iterū solui,an repetā.
19 Stante statuto ꝙ nō possit probari solutio nisi per instrumentū an probetur per testes.
20 Quid in testatore ita disponente.
21 An si debitor sit absolutus per sententiā que in rem transiuit iu-dicataꝫ creditor iterū agere possit.
22 An laudo confirmato per sententiā reuisoris in quo petitur pe-na,pars possit iterum probare.
23 An sentētia condēnatoria producat obligationē ciuilē.nu.24.
25 An sententia absolutoria tollat obligationem naturalem vel ci-uilem.ꝛ nu.26.
27 Quando in contractibus vel vltimis voluntatibus aliquid pro-mittitur sub duabus conditionibus cōtrarijs talis dispositio di-catur conditionalis.
28 An de tali debito possit iterato opponi compensatio.

IUlianus verū debitorē.

Ista lex ꝛ eius materia est multū subtilis ſm Alberi. Bar.ꝛ Pau.de ca.ꝛ dicit Pau.de ca.qꝫ ista.l.est sin. in iure.¶Ad euidentiā pro introductione habēt p̄mittere iuue-nes ꝙ postꝙ debitor vere ꝛ actualiter soluit creditori:qꝛ solutio-nes eius qꝫ debet tollitur omnis obligatio.insti.qbus mo.tol.obl. in prin.iste talis debitor non possit amplius absolui diffinitiue. ita videtur tex.in.§.fi.insti.de perpe.ꝛ temp.act.ꝛ ibi gl.expresse et ratio est,qꝛ absolutoria diffinitiua tollit ciuilē obligationē:hic nō potest tollere,qꝛ iam est sublata ꝑ verā solutionē:potest ergo debitor per iudicē absolui ab instantia cause,ꝛ sic ab obseruatio-ne iudicij nō diffinitiue.verū qꝛ lex nostra in princi.videtur velle contrarium,qꝫ imo postꝙ debitor vere soluit:adhuc possit sequi sententia absolutoria vel cōdemnatoria ꝓpter hanc difficultatē in glo.tradunt tres varij intellectus:ꝛ sic tres solutiones.Mihi tamen videt qꝫ tertia opi.Pilei ibi relata in fi.nō tendat ad hoc cogitabis qꝛ ista difficultas procedit tenendo cōmunē opi.sed si teneremus illā opi.ꝙ etiā qñ debitor soluit,potest absolui diffini-tiue:q̄ opin.est multū ꝓbabilis ꝛ eā tenet acutissimi ingenij Io. fab.in.§.fi.insti.de per.ꝛ tem.act.ꝛ Fulg.in.l.iusiurandū ꝛ ad pe-cu.§.fi.s.de iureiu.tenēdo illam opi.ista difficultas cessaret,ꝛ illi intellectus gl.essent inanes.dicetur super glo.j.¶Scdo habent premittere iuuenes ꝙ ver.vbi autē.legitur in gl.antepe.ꝛ duab⁹ seq.altero de duob⁹ modis.Uno modo ꝙ illud qꝫ isti pleriqꝫ pu-tant,ꝛ est verū:ꝛ hunc intellectū tenēt Azo ꝛ Hugo Io.ꝛ gl.no-stra.ꝛ tunc supple ad tex.pleriqꝫ putāt ꝛ bene.¶Scdo modo le-gitur ſm oēs doc.ꝙ ista opi.corrigat in fi.huius.l.ibi.ꝛ ideo si pē-dente:tamen dicūt doc.ꝙ gl.nō habuit ista verba in tex.suo.Itē habes perpendere ad illud qꝫ in prin.dicit tex.in ver.post litē cō-test.an istud importet mysteriū iuris.Ang.plana fronte fatet qꝫ nō:sꝫ qꝫ denotat cōtingentiā facti,dic melius qꝫ imo importat mysteriū iuris:vt dicam in.j.no.assignando ratione dubitādi ad.

hunc tex. post doc. Item habes aduertere ad ver. vbi autē. cū seq. nā fm qd colligitur ex verbis Bar. et Pau. de ca. illud qd decidit ibi facit ad propositū iuliani in prin. l. et istud videtur rationabile, ars fm Albe. nihil facit ad propositū: sed est diuersa decisio: vide bitis in no. Ista lex diuiditur varijs modis fm bart. et doc. quorum diuisionibus omissis: ego diuido in duas partes principales. In prima ponitur decisio Juliani. In scda ponitur alia decisio. scda ibi, vbi autem quis. Rursus prima pars principalis subdiuidit in quinq particulas. In pima facit qd dictū est: qr ponit decisio iuliani negatiua. In scda ponit ratio. In tertia ponitur ratio rationis. In quarta cōprobatur per simile. In quinta assignat ratio illius similis. scda est ibi: qr nec absolutus. tertia ibi: lz enim absolutus sit. quarta ibi: similemq ei esse. quinta et vltima est ibi: qr ex vna causa. Rursus scda pars principalis in qua ponitur alia decisio subdiuidit in quatuor particulas. In prima facit qd dictum est qr ponitur alia decisio cū ratione decidendi. In scda adducitur vnū qd videbat simile. In tertia ostendit dissimilitudo. In quarta et vltima reprobatur illa scda principalis decisio fm cōmunē intellectū. scda ibi: idemq esse. tertia ibi: sed hoc dissimile est. quarta ibi: et ideo si pendēte. hoc dicit in summa. Solutum dubietate pēdente nō repetit qn ipsemet soluēs in omnē euentū erat debiturus: secus si poterat per diuersam personam deberi: hoc est qd in effectu vult tota ista. l. Et figura casum in hac. l. vt facit Alber. de ro. post Jac. de raue. hic. Et in prima parte casus est clarus. In secunda parte que est ver. vbi autē, figura casum sic vno verbo. debitor debebat titio centū pure: pone creditor forte motus amicitia debitoris vt ei faceret gratiā et daret dilationē ad soluēdū: stipulatus est ista. c. animo nouādi sub cōditione si nauis ex asia venerit: hoc est animo qd si nauis ex asia veniret: qd debitum primū qd erat forte ex cōtractu bonef. sit nouatū et debeatur nunc ex stipulatione et sic ex cōtractu stricti iuris, effectus huius stipu. est qd si cōdictio deficiat debitū primū remaneat purū in suo statu. pendente isto dubio euētu debitor soluit titio ista. c. an possit ea repetere pendēte cōditione: quidā putabāt qd sic: qr adhuc est incertū ex qua obligatione debeātur: sicut si creditor cui debebātur cētū pure, esset stipulatus ista. c. ab alia persona animo nouādi sub cōditione. Nā primus soluens pendente cōditione posset repetere: iurisco. decidendo dicit qd ista similia nō sunt bona: qr hoc in isto simili est incertū: an primus debitor: an alius: sed in casu principali est idē qui pure debebat: et a quo fuit stipulatū sub cōditione: et ideo qr omni casu semp iste est futurus debitor, siue conditio extat siue nō: si nō extat cōditio remanet debitor ex prima obligatione pura: si aūt cōditio eueniat efficitur debitor ex ista obligatione noua. s. ex stipulatione et sic efficit debitor omni casu: ideo si soluat isto mō nō repetit: et iste est verus et cōmunis intellectus: lz antiqui et gl. nostra errauerit i hoc.

1 ¶ † No. ex tex. ibi qr nec absolutus nec cōdemnatus fm Bar. j. in materia et alios doc. qd non plus dz operari dubietas seu pendētia quā operaret si actus sequutus esset: nā siue debitor verus absoluatur per sniam siue cōdemnet nullo casu solutū repetit: multominus repetet pendente adhuc dubitatione: concor. l. ordinata. §. si is qui. ff. de libe. cau. et l. pe. ff. qui. ad li. procla. lz vel nō, et text. in. l. j. in prin. ff. de lega. iij. et tex. in. l. qui de inoffi. ff. de inoffi. test. accedat regula. l. aliquādo. in fi. ff. ad velle. vbi traditur regula qd frustra expectatur, cuius euētus nihil operari potest.

2 ¶ † Scdo not. ex text. ibi licet enī absolutus sit: qd snia iudicis absolutoria non potest facere quin ille qui in veritate est debitor, adhuc nō sit verus debitor: vnde istud tex. pulchre alle. Inn. in. c. qd sicut. de elec. et refert Ang. hic, qd p sententiā non pōt immutari rectitudo naturalis veritatis: vnde fm eū si aliquis per sententiā cōdēnatus est ad restitutionē rei et iniuste, dato qd illā possit restituere: si nō restituit non per hoc tū peccat: vide etiā qd per hūc tex. dicit Inno. in. c. cū cōtingat. de dolo. quē etiā refert Ange. hic. dicit tū gl. sing. et melior de iure, qd snia est tante autoritatis qd pōt facere de ente nō ens: et de vero falsuz. in. l. si nō fortē. §. her edi. §. eo. et probat in. l. cū putarē. ff. fami. erci. et in. l. j. C. qn. puo. nō est neces. dicet. j. in gl. vbi Bart. etiā dicit: et Pau. de ca. in. vj. col. quē oīno videas. Et per. d. gl. in. d. §. heredi. dicit Bal. in. d. c. nosti. qd iudex potest facere de albo nigrū: et ecōtra de nigro albū. Itē per. d. gl. d. §. heredi. dicit Bal. in. c. in presentia. in vlt col. de renū. qd sententia iudicis mutat falsum in veruz non essentialiter: sed quo ad effectū.

3 ¶ † Tertio subtiliter not. ex eodē tex. dū dicit natura tū debitor permanet: qd sententia et eius effectus sunt de iure ciuili, nō de iuregentiū: nā si essent de iuregētiū tollerent naturalē obligationē, que etiā est de iuregentiū: sed qr sententia et eius effectus sunt de iure ciuili: et ius ciuile nō pōt tollere iusgentiū et sic non potest tollere naturalē obligationē. qd facit pro opi. quā tenui cōtra oēs in. l. si non sortem. in princ. §. eo.

4 ¶ † Quarto no. in ver. similēq. qd promissum sub duabus conditionibus directo cōtrarijs habet pro pure debito quātuz ad hoc vt solutum repeti nō possit. concor. l. qd si pendēte. §. pe. ff. de peri. et cōmo. rei vendi. ars est. l. necessario. §. si ita reus. secus tamen est in vltimis volūtatibus. l. huiusmodi. in prin. ff. qn. di. le. ce. et q̄ sit

5 ratio diuersitatis dicet in gl. vbi gl. tangit. ¶ † Quinto not. in. §. vbi autē. qd qn pure debitū promittit ab eodē sub cōditione facta animo nouādi. si interim soluat repeti nō pōt: secus qn pure debitū ab vno promittitur ab alio sub cōditione facta animo nouādi tunc si primus hoc medio tēpore soluat, repetit: ratio diuersitatis est, qr primo casu in oēm euētū semper vnus et idē est futurus debitor. scdo casu est dubiū an primus vel secūdus efficiatur debitor fm verū et cōem intellectū quicqd glo. dixerit. ¶ In tex. ad cortice aliud nō habetis: ante tū qd veniāt ad gl. pro intellectu litere circa deci. iuliani: quero que fuerit ratio dubitādi in dicto iuliani, ex cuius declaratione aperiā quedā necessaria ad intellectū text. nā que dubitatio esse potest, qd verus debitor post lit. cōte. durāte iudicio, qd si soluat nō potest repetere: qr totus iste tit. loquit quādo solutur indebituz aliquo iure vel naturaliter vel ciuiliter: sed qn illud qd soluit est debitū, frustra querimus de cōdi. inde. Nā vbi vis vocabuli repugnat, ibi nō potest tractari de repeti. Et propterea dicit Odof. hic qd ista. l. in quantū negat verū debitorē soluentē posse repetere: ponit casum de quo vnus asinus nō dubitaret: inuenio varias rationes dubitan. traditas p antiquos. et Albe. hic.

6 in. iij. col. refert plures. ¶ † Prima ratio dubitan. fuit Gui. nam litis cōte. regulariter fit p negationē. l. j. cū gl. C. de lit. cōte. sed per negationē res efficitur dubia. l. iij. C. qui. ad li. procla. nō licet. no. plene gl. et scribētes in. l. j. C. de procu. ille ergo qui soluit: soluit in casu dubio. l. qd debet. ff. de pecu. sed ego habeo qd queādmodū errās potest solutū repetere, ita dubitans: qr dubitans et errans equiparātur. l. pe. C. de condic. inde. a primo ergo ad vltimū videbitur dubiū: an iste soluēs posset repetere: tū decidit qd nō potest et ad. l. pe. respōde, qd dubitās et errans quo ad repetitionē cauiparant: verū qn est oīno indebitum: si aūt esset aliquo iure debitū repeti non potest: et ad id qd dicitur qd per negationē res efficit dubia: verū est si negatio fieret probabiliter et iuste: sed si fieret calūniose vt in casu nostro a vero debitore nō efficitur tunc dubia:

7 glo. est reputa sing. et no. et in. l. post rem. ff. de trāsac. ¶ † Scdo poterat ratio esse dubitan. et pbabiliter fz Gui. de cu. hic. nā per lit. cōte. fit nouatio, que duplr fieri solet aut per stipulationē aut per lit. cōte. l. delegare. et. l. aliā. ff. de noua. sed per nouationē tollit precedēs obligatio. l. nouare. ff. de noua. ergo per istā nouationē erat sublatū primū debitū: et si iste debitor soluit ex causa debiti anti qui. videbit qd soluisset indebitū: eo qd primū esset nouatū cōsequēter posset repetere: cōtrariū dicidit in tex. et ad arg. respōdet qd duplex est nouatio: quedaz est volūtaria, quedā est necessaria, volūtaria est que fit per stipulationē: et ista bene nouat precedentē obligationē: ita loquit. d. l. noua. quedā est necessaria vt est illa que fit per lit. cōte. nā iudiciū reddit in inuitū. l. inter stipulantē. in prin. ff. de ver. obli. et ista nouatio necessaria nō tollit precedētem obligationē: imo eā cōfirmat et corroborat: ideo dicit regula iuris nō solet fieri deterior cōditio eorū qui lit. cōte. sunt. l. nō solet. ff. de regu. iu. plene no. in. l. j. C. de iud. et fm istas duas ratiōes dubitan. apparet recte intelligēti qd text. cū magnō mysterio dixit post lit. cōte. ad denotādū qd si verus debitor soluisset ante li. cōte. casus fuisset indubitabilis qd repetere nō potuisset: et p hoc apparet Ang. inaduertēter dixisse qd tex. in ver. post lit. cōte. nō denotet mysteriū iuris: imo cōtingētiā facti: qr imo denotat ma

8 gnum mysteriū iuris. ¶ † Tertia poterat esse ratio dubitādi fz Jac. de are. Bal. et Pau. de cast. hic. in. j. oppo. nā post lit. cōtest. pendente iudicio erat dubiū vtrū debitor absolueretur vel condemnaretur: ergo solutū pendente dubio videbatur posse repeti per prorogationē. l. sufficit. §. eo. hic tamē deciditur contrariū. Nec obstat regula. d. l. sufficit. qr procedit qn est dubiū et casus posset euenire qd efficeret omnino indebitū: sz in casu nostro dubiū erat tale qd quicūq casus eueniret iste semper erat remansu

9 rus debitor: ideo nō daur sibi repetitio. ¶ Quarta poterat esse ratio dubitādi propter illud qd dicit tex. qr nec absolutus: nā videbatur qd sentētia absolutoria nouaret antiquū debitū. l. si vbi no. C. de vsu. rei iudi. tamen contrariū deciditur, qr sentētia absolutoria bene potest tollere ciuilem obligationē, et nō naturalē: et

10 sola naturalis impedit repetitionē. ¶ † Aliam quintā rationez dubitandi assignat Pau. de cast. hic in. j. colū. in. ij. oppo. naz lite contest. pendente iudicio debitori acquiritur exceptio pendētie litis, adeo qd si creditor vellet petere executionē corā alio iudice obstaret sibi exceptio pendentie litis: videbatur ergo qd debitor tutus exceptione, posset solutum repetere per. l. si non sortem §. indebitum. et §. adeo. §. eod. hic deciditur contrariū: qr illa iura procedunt quando debitor habet exceptionem que tangit debitum principale: tunc soluēs bene repetit: sed exceptio pendentie litis nō tangit debitum principale in aliquo, nec naturalem: nec ciuilem obligationē: ideo nō potest repeti: dicitur enim exceptio ad rigorem iuris conseruan. vt declarat Bart. in. l. j. in pe. col. §. eo. Iste

to.Iste sunt qnqꝫ rationes dubitañ. ad dictũ iuliani que fundã tur super illo verbo post lit.cõtest.Ratio autẽ decidẽdi apparet in tex.ꝛ vltra tex.põt assignari alia ratio ꝑ regulã.l.nõ solet.ff.de reg.iur.ꝛ.l.aliã.ff.de noua.Per ista etiã infero ꝙ decisio posita in ver.vbi aũt.faciat ad propositũ decisionis iuliani:ꝛ est similis decisioni iuliani prout etiã attestat̃ Bar.ꝛ attestant̃ alij in diuisione huius.l.ꝙuis alibi in figuratione casus dicat qd non est simile qꝛ est falsum:qꝛ vtroqꝫ casu fit nouatio:vt.s.dixi:ꝛ nõ põt in vtroqꝫ repeti.¶ Glo.f.in ver.nec absolutus.diuidit in quatuor.In prima timore cõtrarij qd formaui.s.in.j.euidẽtia.gl.ponit primũ intellectũ ad tex.In scda ponit secundũ intellectũ.In tertia redeũdo ad primũ intellectũ:cõtra eum format op.ꝛ multũ no.solut. In quarta et vltima ponit aliũ intellectũ Pilei.ij.ibi: vel dic qd eodẽ casu.iij.ibi:ꝭm aũt primũ intellectũ.iij.ꝛ vlti.est ibi:sed ꝭm Pi.Tertia pars glo.dꝫ simul iũgi cũ prima.Quia tex.innuit ꝙ postꝙ debitor soluit pendẽte lite,ꝙ põt adhuc absolui vel cõdemnari ex eadẽ li.ꝛ instãtia:istud videt̃ cõtra tex.in.§.fi.insti.de ppe.ꝛ tẽp.act.alleg.in gl.vbi postꝙ debitor vere soluit:ita ꝙ per solutionẽ est sublata ipso iure ꝛ naturalis ꝛ ciuilis obligatio: impossibile est ꝙ absoluat̃ diffinitiue vel qd condẽnetur,qꝛ per diffinitiuã tollit̃ ciuilis que iam sublata est ꝑ solutionẽ,põt tñ absolui ab instãtia illius cause inchoate.Propterea hic gl.ponit tres prin. intellectus.In primo intellectu glo.fatet̃ ꝯꝛiũ:nec textus noster vult aliud dicere:sed vult facere cõparationẽ quãdam arguẽdo a maiori ad minus:hoc est de eo qui soluit lite adhuc pendente,ad eũ qui soluit lite iam finita per cõdemnationẽ vel absolutionẽ:nã hoc casu qñ fuit lata sñia absolutoria vel cõdemnatoria,si postea debitor soluat:tñ neutro casu repetit,multominus repetit in primo casu qñ iudiciũ adhuc durabat,quo casu nulla obligatio sub lata est:put in scdo casu qñ fuit lata sentẽtia absolutoria,per quã tollit̃ ciuilis obligatio:si ergo isto scdo casu qñ lata sñia absolutoria ꝑ quã tollit̃ ciuilis obligatio debitor postea soluat,nõ repetit solutũ quãto minus repetet in primo casu,quo iudiciũ adhuc durat:ꝛ ꝭm istũ intellectũ iuriscõ.in ver.qꝛ nec absolut⁹.mutat casuꝫ decidẽdo idẽ in terminis fortiorib⁹ ꝛ ꝭm istũ intellectũ in hoc tex. ponunt̃ duo casus,ꝛ omittit̃ terti⁹ casus de quo gl.opponit.Primus casus est,qñ verus debitor pendente iudicio soluit:ꝛ postea alia sñia nõ est sequuta:ꝛ sic non obstat ꝯꝛiũ.Scds casus est,qñ debitor primo fuit absolutus per sñiam vel cõdemnatus:deinde postea soluit:iste etiã nõ repetit.isti duo casus bene ponuntur in text.Tertius autẽ casus qñ debitor primo soluit postea absoluit̃ nõ ponit̃ hic:qꝛ obstaret ꝯꝛiũ glos.ꝛ sic ꝭm istũ intellectum habes ꝙ si verus debitor primo fuerit absolutus per sñiam diffinitiuã iudicis que trãsiuerit in rem iudicatã:postea soluat illud qd debebat:qd tñ nõ põt solutũ repetere,per rationẽ de qua in text. ¶ Contra istud opponebat gl.in.iij.parte que simul iungi dꝫ cũ prima.cõtra:sñia dꝫ haberi pro veritate.l.ingenuũ.ff.de sta.ho.ꝛ postꝙ sñia trãsiuit in rẽ iudicatã nihil põt alle.aut produci:in cõtrariũ etiã si sint instrumẽta nouiter reperta.l.imperatores.cum glo.ff.de re iu.l.sub specie.C.eo.ergo debitor qui hꝫ sñiam pro se ꝗ trãsiuit in rẽ iudi.dꝫ posse repetere illud qd soluit:ꝛ si ille excipiat sibi qd est debitũ debitor ostẽdet qd imo est indebitũ vigore sñie cõtra quã nihil potest allegari vel opponi:qꝛ si creditor vellet ꝑbare qd est debitũ nõ admittit̃ ad probañ.cõtra sñiaꝫ:ꝛ sic vr̃ ꝙ possit repeti.glo.no.rñdet in.iij.parte ꝙ debitor põt absolui per sñiam diffinitiuã: altero de duob⁹ modis.Primo ꝙ absoluatur: eo qꝛ nihil debeat,vel qꝛ non sit debitor:ꝛ tunc procedit ꝯꝛiũ qꝛ nõ põt probare ꝙ sit debitũ:qꝛ tũc venit cõtra sñiam.Scdo põt absolui debitor:eo qꝛ actor debitũ nõ probauit:ꝛ tũc licet ista sententia trãsiret in rẽ iudi.posset tñ creditor quãdocũꝙ ꝑbare ꝛ repetitionẽ impedire:ꝛ ad hoc ista glo.est no.vt dicã.j.in gl.sup illa tertia parte.Nec omitto ꝙ alij aliter rñdebant:ꝛ tñ cũ diuinatione ꝛ dicebãt ꝙ debitor confitebat̃ debitum:seu dicebat se absolutũ ꝑ sñiam:sed qd remanebat naturalis obligatio que nõ potuit tolli per sñiam,ꝛ lꝫ post sñiam que transiuit in rẽ iudi.nõ admittat̃ probatio in cõtrariũ:eo qꝛ inducit presumptionẽ iuris et de iure:illud est verũ,nisi per cõfessionẽ partis.gl.est in auť.sꝫ iam necesse.ꝛ in corpore vnde sumitur.C.de dona.añ nu.vbi doc.glos. est in.l.in ꝯtibus.in prin.C.de nõ nu.pe.credo ꝙ sit in verbo nullo modo.ꝛ ibi Bald.in fi.apparatus:ꝛ ista saluatio est bona in se sed dicere ꝙ hic confessus fuit,est diuinare ad hunc tex.quatuor aliasoppo.format Bar.hic,vide per eũ qꝛ nihil adderẽ.In secũda tamẽ opp.ad respõsionẽ Bar.fundatã in.c.veniẽs.de testi.ad de Bar.no.in.l.ij.§.j.in vl.colũ.ff.vi bo.rapt.ꝛ in auť.at qui semel. in vlti.col.C.de proba.istũ primũ intellectũ glo.approbãt oẽs excepto Albe.qui dicit ꝙ litera nullo modo mutat casum:sꝫ ꝯtinuat eundẽ casum:ꝛ in veritate videt̃ mihi,sꝫ Bar.met in.iij.col.ꝛ etiã in.v.fatet̃ ꝙ intellectus gloss.est bonus:sed dicere ꝙ litera mutet casum videt̃ facere violentiã litere.Et propterea gl.ponit secũdũ principalẽ intellectũ ibi:vel dic ꝙ eodẽ casu,ꝙ iuriscõ.non mutet casum sed loquitur de vero debitore qui soluit pendẽte adhuc iudicio qd solutũ non potest repetere,et probat cõtinuãdo eundeꝫ casum non dꝫ expectari casus cuius euentus nihil operat̃ vt dixi s.tunc si verus debitor soluit pendẽte adhuc iudicio frustra expectamus ꝙ feratur sñia,qꝛ siue iste debitor absolueretur per sñiaꝫ siue cõdemnaret̃ nullo casu repeteret:qd probo.nã si cõdemnaret̃ res esset clara:si absolueret̃ sñia absolutoria bene tolleret ciuilem sed nõ naturalem,ꝛ naturalis sola impedit repetitionẽ:ergo frustra expectamus sententiã cũ nullo casu possit repetitionẽ dare:et ꝭm istũ intellectũ presupponeremus ꝙ tex.vellet illud cui de directo obstat illud contrariũ.s.formatũ.nam vellet ꝙ debitor primo soluisset,ꝛ ꝙ adhuc posset absolui diffinitiue qd est falsum,qꝛ postꝙ soluit,nõ potest absolui nisi ab obseruãtia iudicij non diffinitiue.d.§.fina.qũo ergo respõdebimus ad istud cõtrariũ tenẽdo istum intellectũ.gl.rñdet sed diuinãdo qñ debitor vere soluit:ꝛ de ista sol.apparet,qꝛ facta in presentia notarij vel iudicis vel testiũ: tunc procedit ꝯꝛiũ:nec possit absolui diffinitiue:sed hoc nõ poterat ꝑbare:ideo absoluit diffinitiue:ꝛ subdit gl.ꝙ si postea posset probari,dato ꝙ esset ꝯdemnatus,tamẽ posset repetere qd primo soluit:ꝛ sic vno verbo resoluas istud cõtrariũ,postꝙ debitor vere soluit ꝛ de solu.apparet,nõ potest absolui diffinitiue,qꝛ absolutus est ipso iure,solutione eius qd debet̃,sed qñ soluit ꝛ nõ apparet,paria sunt non esse,vel esse ꝛ non apparere.l.duo sunt titũ. ff.de testa.tu.nimirũ si potest absolui diffinitiue ac si nõ soluisset. ¶ Ex ista scda parte gl.habes tria principaliter not.Primo ꝭm
11 intellectũ ad tex.timore contrarij de quo.s.†Scdo habes multũ no.ex glo.ꝛ Bart.multũ signat,ꝙ reus opponens exceptionẽ solutionis vel pacti de nõ petendo,per hoc nõ videtur fateri veruꝫ esse debitũ principale qd petitur per actorẽ,nã si reus opponens exceptionẽ solutionis videretur cõfiteri debitũ principale esse verũ nõ esset opus ꝙ actor aliquid probaret,ꝛ tamẽ glo.expsse vult ꝙ si actor nõ probet debitũ:licet reus nõ probet exceptionẽ,tamẽ debet absolui,ergo expresse vult ꝙ si actor nõ probet debitũ licet reus nõ probet exceptionẽ,tñ debet absolui,ergo expresse vult ꝙ debitor conuentus opponẽdo exceptionẽ solutionis vel aliã,per
12 hoc nõ videtur cõfiteri debitũ prin.†Tertio habes ex glo.quod si debitor in veritate soluit debitũ,tamẽ qꝛ fuit cõdẽnatus ꝑ sententiam oportuit scdo loco soluere:pone ꝙ postea superueniant probationes ꝛ posset probare ꝙ primo loco soluit:hic est glo.qd põt repetere per condi.sine causa.qd primo loco soluit:nõ ꝙ scdo loco:qꝛ cõtra sententiam nõ põt venire:ꝛ ideo põt repetere cõdictione sine causa,qꝛ causa redacta est ad nõ causam.istis trib⁹ ex ordine expeditis cũ aliquib⁹ decisionib⁹ Bar.cognoscetis impositũ finẽ esse in hac gl.¶ Circa primũ inquantũ gl. ponit secundũ intellectũ ad hunc tex.intellectus nõ est bonus,qꝛ presupponit ꝙ debitor primo vere soluerit:deinde postea lata fuerit sñia absolutoria:istud stare nõ põt:qꝛ litera malediceret ibi, natura tamen debitor permanet:qꝛ si verũ esset, qd primo soluisset:per solutionem ipso iure sublatã,est naturalis ꝛ ciuilis obligatio,male diceret,nisi diceres saluãdo glo.ꝙ remanet natura debitor:verũ est respectu sententie que nõ potuit tollere naturalẽ obligationẽ:sed nõ respectu vere solutionis.Itẽ iste intellectus diuinat dicere ꝙ soluit:sed nõ potuit probare:nec text. se fundat sup hoc,ideo tutior videt̃ primus intellectus qui etiã mihi nõ placet: quia litera etiã nõ patit̃ ꝙ mutat̃ casus.¶ Circa secundũ inquantũ gl.vult et expresse, ꝙ reus opponẽs exceptionẽ solutionis nõ videt̃ cõfiteri debitũ:dicit Bar.ꝛ bene,qd hic est gl.ordi.cõtra Dy.in regula exceptionẽ obijciẽs:de reg.iur.in.vj.vbi tenebat Dy.ꝙ re⁹ cõuentus opponendo actori exceptionẽ solutionis satis videt̃ ꝯfiteri debitũ verũ esse:adeo ꝙ actor aliter nõ debet probare:vere hic est glo.expresse ꝯtra eũ,tamẽ si Dy.viueret credere ꝙ respõderet ꝙ ista gl.nihil facit,qꝛ ista gl.loquitur qñ debitor primo negauit debitũ:ꝛ postea opposuit exceptionẽ solutionis: tũc bene verum est ꝙ nõ videt̃ cõfiteri:sed qñ solũ opponit exceptionẽ solutionis non negãdo:tunc bene videt̃ cõfiteri debitũ.Et forte Barto.qui perpendit de hoc dicit cõtra Dy.esse tex.in.l.cũ de indebito.ff.de proba.ꝛ dicit se plene dixisse in.l.nemo.ff.de excep.ibi nihil dicit:
13 sed bene dicit in.l.nõ vtiqꝫ.ff.de excep.†Adde ꝙ istam glo.reputat sing.Bal.in.c.cũ in iure peritus:in.iij.colũ.de offi.deleg.que simpliciter vult,ꝙ excipiẽs de solutione:ꝛ sic negãs obligationẽ, non intelligit̃ confiteri debitũ,qd intellige vt ibi per eũ.Fulg.hic dicit qd illa.l.cũ de indebito.nihil probat ꝛ ꝙ potius probat contra Bar.in ver.ꝭm vero ab initio.ꝛ aliter nõ declarat:ego puto ꝙ Bar.ibi voluerit alleg.illam.l.cũ de indebito.in princi.nõ in ꝟsic. si vero.hoc modo,pone aliquis agit ꝯtra aliquẽ:iste dicit se soluisse ꝛ probat solutionẽ:an per hoc qd probat solutionẽ,videat̃ cõfiteri debitũ:dicit ibi tex.ꝙ nõ:qꝛ imo nisi ille ostẽderet debitũ precessisse poterit repetere:ꝛ inuenio ꝙ ipsemet Bar.in.d.l.nõ vtiqꝫ. magis ita declarat istã inductionẽ:ꝛ dicit qd fecit istã inductionẽ scdo anno quo legit.ff.nouuꝫ.tamen vt subtilius inuestigetis ego

dico ꝙ ille tex. probat contra Bar. ⁊ ꝙ ibi est casus pro Dyn. in
illomet princi. qḋ pōderat Bar. ⁊ pondero ratione assignatā ibi
in tex. in princ. dicit text. pone ꝙ ille cui pecunia fuit soluta nega-
uit sibi fuisse solutum: propter hoc oportuit ꝙ iste probaret solu
tionē ⁊ probauit ille postꝙ fuit cōuictus de mendacio: dicit est ve
rū qḋ tu soluisti: sed debebas mihi, quis dꝫ probare fuisse debitū;
dicit ibi tex. ꝙ ille q recepit tenet̃ probare: ratio quare tenet̃ pro-
bare: dicit tex. in ℣. etenim absurdū est assignare rationē ꝙ ille q
negauit veritatē teneat̃ probare: ideo ibi tenet̃ ꝓbare in odiū mē-
dacij sui: ⁊ qḋ sit verū, sequit̃ ℣. si vero ab initio. vbi si ab initio cō
fessus fuisset pecuniā recepisse: certe ipse nō debuisset ꝓbare debi
tum, q: eoipso qḋ soluit presumit̃ debitū precessisse: q: nemo ꝓsu-
mitur iactare suū: ⁊ ad hoc vt millies allegamus illū tex. ⁊ sic tex.
in. d. l. cū de indebito. in eius ratione multū stringit pro opin. Dy.
quā opi. tenuit Bal. in. l. decē. de. ver. obli. Nisi fortasse quis dice-
ret ꝙ ille tex. non opponebat̃ per viā exceptionis qḋ soluisset: sed
agebatur cōdi. inde. ⁊ sic via actionis: ⁊ de illo tex. vide aliā indu-
ctionē ⁊ respōsionē per me datā. j. prope fi. istius cōmenti. Cōclu-
dēdo cōmunis sn̄ia est cōtra Dy. ꝙ reus cōuentus opponēdo ex-
ceptionē solutionis vel pacti de nō petēdo: nō per hoc vr̃ ꝯfiteri
debitū: ita cōcludūt Bar. ⁊ Moder. hic: ⁊ doc. in locis j. alleg. ⁊
pro cōi sn̄ia sunt boni tex. in. l. nō vtiqꝫ. ff. de except. ⁊ in. d. regula
exceptionē obijciēs. ⁊ in. c. cū venerabili. de excep. vbi cano. ꝑ illū
tex. etiā tenent hanc partē. pro ista cōmuni sn̄ia stringit etiā bona
ratio: nā ex eo qḋ qs impugnat se iuuare nō pōt: regula, ex eo. de
reg. iu. in. vj. ⁊. l. post legatū. in ṗnc. vbi plene Bar. ff. de his qui. vt
indig. tunc sic, creditor petit a me. c. que dicit mihi mutuasse: ego
oppono exceptionē solutionis: tūc sic, aut creditor acceptat ꝯfes-
sionē: aut negat. primo casu si acceptat: res clara est: si vero negat
succedit. d. regula ex eo. si enim impugnat istam exceptionē: quō
potest se fundare. Scd̓o bene facit, q: actus agentiū nō debet ope
rari cōtrarium voluntatis, etiā si contrariū innuere videatur: ita
probat̃ tex. no. in. l. titia. §. fi. ff. de manu. testa. l. cum tale. §. legato.
ff. de condi. ⁊ demon. facit regula. l. si quis nec causam. ⁊. l. nō om-
nis. in prin. š. si cer. pe. tunc si sic qn̄ reus cōuentus opponit exce-
ptionē solutionis, eius intentio nō est fundare intentionē aduer-
sarij: ⁊ sic fateri debitū precessisse: sed eius sn̄ia est infringere peti
tionē: vnde si per illā exceptionē videret̃ cōfiteri debitū, qḋ nō est
dicendū, operatur cōtrariuꝫ effectū. s. firmādo opi. actoris. Ter-
tio ad idē facit, q: exceptio solutionis opposita nō infert necessa-
rio ꝙ debitū precedat: stat em̄ simul, ꝙ quis soluerit: ⁊ tn̄ nō esset
debitū, aut habebat exceptionē impedientem petitionē. Istā opi.
vt predixi tenet Bar. in. l. nō vtiqꝫ. ff. de except. istā opi. tenet etiā
Bar. in. l. si quid est. vbi etiā Pe. ⁊ Cy. C. de excep. ⁊ Bal. sibi cō-
trarius in. l. exceptionē. per illū tex. ſm vnā lect. C. de proba. ⁊ dif-
fuse Moder. Ang. Imo. ⁊ copiose. d. Alex. in. l. decē. ff. de ℣. ob.
Cano. in preal̃le. c. cū venerabili. d. Anto. ⁊ Imo. in. c. ex parte de-
cani. de rescrip. Spe. ⁊ Jo. and. in ti. de excep. §. viso. in pluribus
ver. alius. §. Bal. in. l. alia. C. de his qui. vt indi. ⁊ in. l. age. in. ij. no.
per illum tex. C. de trāsac. ⁊ in repe. l. cū mulier. in. xx. colum. ⁊ ibi
Imo. in. xix. col. ff. sol. ma. ⁊ ista est cōmunis ⁊ vera sententia, est ve
rū ꝙ pro opi. Dy. cōtraria habemus glo. expressam que idē tenet
in. §. suspecto. in auť. de exhi. re. quā glo. ad hoc not. Bal. in. l. ij. in
iij. col. C. qn̄ fis. vel priua. sed illa gl. dꝫ reprehēdi: prout etiā repre-
hendit. d. Fran. are. in. d. l. decē. in. vj. col. Ex ṗdictis pro cōmuni
sententia etiā facit illud qḋ not. Ange. dicit ⁊ Imo. in. l. gallus. §.
forsitan. per illū tex. ff. de libe. ⁊ posthu. ꝙ reus cōuentus pro exe-
cutione sententie contra eū: vt dicit̃ late, si excipiendo neget talem
sententiā fuisse recte latā, nō per hoc videtur fateri talem senten-
14 tiā fuisse latā. ¶ † Ad tollendū tamē has difficultates datur cau
tela, ꝙ reus cōuentus nō semper opponat has exceptiones: ne se
ponat in ambiguo: sed primo neget debitū esse verū: ⁊ si debitum
fuerit qḋ tn̄ nō fatetur, opponit exceptionē solutionis: istā cautelā
tradit Bal. in. d. l. decē. per doctrinā gl. ordi. in. l. si quidē. C. de ex-
cep. istā cautelā etiā ponit Fulg. hic nullā faciens de Bal. mētio-
nem: idem dicit Bal. in. c. cū in iure. in. iij. col. de offi. dele. ista cau
tela non est vera nec tenēda, eo q: esset cōtra salutē anime negare
debitum quādo precessit: ⁊ propterea homo debet potius omnia
mala pati ꝙ̃ negare veritatē, etiā si cōfitendo veritatē ꝯfessio pos
set esse nociua cōfitenti: iuxta glo. in. c. cupientes. in prin. in ℣. ma
lignantiū. vbi cano. oēs, presertim Pet. de ancha. Imo. ⁊ Gemi.
de ele. in. vj. ⁊ retuli opportune in. l. manifeste. š. de iureiur. ⁊ ita re
prehendit Imo. in. d. l. decē. in vlti. col. ⁊ cano. in. d. c. cum venera
bilis. Melior ergo cautela est, et ita placet, ꝙ reus cōuentus non
neget debitū qn̄ debitū precessit. sed ꝙ reus rn̄deat conditiona-
liter, si aliquid tibi debui vel debeo tibi vigore alicuius instrumē-
ti ego solui, nec pōt videri cōfiteri debitum propter conditionem
precedentē: ita Imo. in. d. l. decē. ⁊ Cano. in. d. c. venerabi. ⁊ istud
15 puto tutius. † Stat ergo vera cōclusio, ꝙ reus conuentus oppo-
nens exceptionē solutionis vel pacti de nō petendo: vel excipiens

cōdictionaliter: nō per hoc videtur fateri debitū precessisse. Limi
ta sing. nisi talis reus in exceptione vteretur talibus verbis que
de necessitate includerent debitū: ideo debet esse cautus aduoca-
tus vel procurator rei: vt diligenter ponderet verba exceptionis,
nā si diceret reus se liberatū: q: soluit: illa dictio liberatū, necessa-
rio presupponit obligationē precessisse. d. l. decem. istud est ꝙ plu
ries reassumit Bal. maxime in. l. vnica. in. v. col. C. de confes. et in
l. j. in. x. col. C. de fur. ⁊ in. l. si magnā. C. q accu. nō possunt. ⁊ in auť.
si dicatur. in. fi. j. col. C. de testi. Est verū ꝙ istam primā limitatio-
nē reprehendūt ⁊ forte melius Ang. ⁊ Imo. in. d. l. decē. ¶ Secū
do limita. d. cōclusionē nō habere locū in criminalibus: in quibꝰ
si reꝰ accusatus de homicidio dicat se fecisse ad sui defensionem,
certe si non probat se fecisse ad sui defensionem, ⁊ sic hanc qualita
tē, ex sua cōfessione poterit cōueniri de homicidio, q: videt̃ homi-
ciū confiteri ſm Bal. ⁊ Imo. in. d. l. decē. ⁊ hoc expresse tenet bar.
in. l. aurelius. §. idem quesiit. ff. de lib. lega. ⁊ ibi assignat rationem
eo q: presumptio est cōtra eū ꝑ. l. j. C. ad leg. cor. de sica. cū multis
16 suis cōcor. ⁊ sic remanet expedita. ij. prin. cōclu. gl. ¶ † Tertio ha
bes diligenter no. ex hac parte glos. ꝙ si reus debitor in veritate
soluit debitū, creditor denuo egit ad debitū, ⁊ q: debitor non po
tuit: probare solutionē cōdemnatus est denuo ad soluendū. et de-
nuo soluit: postea superueniūt vere probationes, qualiter primo
vere soluerat, hic habetis solennē glo. de hoc casu volentem duo.
Primū est, ꝙ iste debitor poterit repetere id qḋ primo loco solue-
rat, nō illud qḋ soluit autoritate sn̄ie, cōtra quā venire nō potest ⁊
17 in hoc glo. optime loquit̃. † Scd̓o habetis ꝙ illud quod primo sol-
uit poterit repetere nō per cōdic. inde. sed per cōdi. sine cau. ratio
est, q: illud qḋ ṗmo loco soluit non erat indebitū, imo debitū: sed
causa prima redacta est ad nō causaꝫ: ideo cōpetit condictio sine
18 causa. ¶ † Et ex hac glo. infert pulchre Barto. ad statutū, ⁊ signa
multū istā decisionē, stante statuto ꝙ cōtra instrumentū nulla po
sit opponi exceptio nisi solutionis que probari debeat per aliud
instrumentū, pone creditor hꝫ instrumētum crediti sui: ego solui
sibi bonafide in presentia duorū vel triuꝫ testium: tn̄ de solutione
nullū fieri feci instrumentum: creditor denuo petit ⁊ producit in-
strumentū: ego oppono solutionē: sed q: nō possum probare per
instrumentū, cōdemnor ⁊ denuo soluo. dicit Bar. per istā glo. col
ligi practicā, ꝙ potero probare solutionē per testes quā primo fe
ci ⁊ eā repetere. videamus nunc an dicta glo. sit vera Bartol. cir
ca primū, inquantū glo. cōcludit ꝙ si ego vere solui debitū: sed q:
probare nō potui solutionē, oportuit me scd̓o loco soluere: si post-
ea ꝓbo de solutione prima, potero repetere id qḋ primo solui nō
per cōdictionē indebiti: sed per cōdi. sine cau. ⁊ sic cōdictio inde
biti isto casu locū habere nō potest: adde ꝙ idē qḋ glo. tenēt vni
uersi scribētes hic nullo penitus dissentiente, tenent Bar. in. l. si
sine. §. cū autē. ff. rem ra. habe. Bal. in. l. ij. in. ij. col. C. de cōsti. pec.
et in. l. sub specie. C. de re iudi. ⁊ in. l. j. in vlti. col. C. qn̄ prouo. nō est
neces. Pau. de cast. in. l. si fullo. j. de ꝯdi. sine cau. ⁊ in. l. eleganter.
§. si quis post. š. e. ⁊ late Ang. de are. in. l. fi. in vlti. char. magna.
ff. a quibꝰ appel. nō licet. vbi dicit qḋ multū notāda sunt ista ver
ba Bart. post gl. ita etiā tenet do. Alex. in. l. imperatores. in vlt.
col. ff. de re iudi. Fundamētū est quare non cōpetat condictio in
debiti: q: quādo soluit, erat debituꝫ: licet illa causa reducatur ad
nō causam, vt hic per docto. Ego autē tenendo cōtrarium auda
cter: puto ꝙ non solū competat cōdictio sine causa. per. d. l. si ful
lo. sed etiā cōpetat condic. inde. ⁊ pro hoc adduco duos tex. in. l.
si nō sortē. §. fi. š. eo. ⁊ ibi multū ponderaui: vbi est tex. ꝙ si debitū
efficiatur indebitū ex postfacto, tamē competit ꝯdi. inde. ⁊ sic qḋ
si tēpore solutionis illud qḋ soluitur erat debitū: si postea efficiat̃
indebitū repeti. ⁊ istud est de quo ibi Ful. plurimū admirabatur.
Scd̓o et fortius stringit tex. qui nō posset esse magis in terminis
in. d. l. elegāter. §. si quis post. vbi est text. de brocha pro ista dubi-
tatione, et inuenio qḋ idē tenet Barto. melius cōsyderans istud
tangens. in. l. j. C. de cōdic. inde. ⁊ idem Bar. in. l. si fullo. preallег.
⁊ in. l. j. §. ⁊ parui. in vlti. col. ff. qḋ vi aut clam. ⁊ in. d. l. si sine. §. cuꝫ
autē. ⁊ istud vltimū puto esse tutius ⁊ verius de iure: ad istā deci
sionē gl. vide not. q. in similr̃ traditā per Bar. in. l. senatus. in pe.
q. ff. de accu. vbi querit Bart. pone in ciuitate sunt duo statuta,
vnū disponit, ꝙ pro vulnere sine cicatrice sit pena. c. librarū. si au
teꝫ sit vulnus cū cicatrice, ꝙ sit pena manus: tūc sic pone aliquis
fuit accusatus de vulnere ⁊ postea cōdemnatus: q: credebat̃ qḋ
non esset remansura cicatrix in. c. libris. et soluit: postea q: appa
ruit qḋ est remāsura cicatrix, fuit ꝯdemnatus ad manū: an pote
rit repetere: qḋ primo soluit, ⁊ decidit ꝙ sic: ita etiā tenet Bal. in
l. fi. in fi. C. de fideicō. lib. Quid autē esset si prima pena non esset
repetibilis, an posset imponi secūda: et denuo puniri: exemplū in
aliquo statuto imponēte penā: primo fustigationis: scd̓o ampu-
tationis manus, fuit imposita prima pena fustigationis, postea
apparet de cicatrice remāsura: an possit in penā manus cōdēna
ri: tangit Bar. in illa. l. senatus. ⁊ dicit cogitabitis: inuenio tamē
Bal. in

Bal.in.c.at si clerici.in.iiij.col.in fi.extra de iudi.⁊ Barto.met in optimo simili in.l.elegãter.§.qui reprobos.in fi.vbi no.illum tex. ad hoc.ff.de pig.ac.qui decidit casum.pone aliquis fuit cõdenatus qđ deberet sibi fodi oculus dexter,pone per errore fuit effossus oculus sinister:an debebit etiam effodi oculus dexter: dicit Bar.ꝙ nõ:q2 pena non est reiterabilis:facit tamẽ aliqualiter tex. in simili qui est sing.in.l.qui seruũ.in prin.ff.de interro.act.⁊ Bal. in.c.j.de pa.te.dicit testis aliquis ꝯfessus est se occidisse ⁊ non occidit,si puniatur,nõ debet postea puniri ille qui vere occidit si repe-

19 riatur.❡†Circa scđm dictũ Bar.inquantũ dicit de statuto quo cauetur ꝙ non possit opponi exceptio solutionis nisi ꝑ instrũ ⁊c. Adde ꝙ cũ Bar.tenent alij oẽs hic:⁊ in specie Ang.in.iiij.col.dicit ꝙ glo.nostra est multũ singulariter notanda ad practicã isti⁹ statuti:⁊ idẽ tenet Bal.in pulchro simili in addi.Specu.in ti.de appel.in ver.quid si iudex.vbi querit Bald.pone ꝙ instrm ex forma statuti habeat executionẽ paratã,scitis ꝙ stãte.d.statuto nõ põt opponi exceptio requirẽs indaginẽ altiorem:vt declarat Bar.in l.ille a quo.vbi etiã doc.ff.ad trebel.pone ꝙ quis agat contra me: ego opposui exceptionẽ solutionis,iudex eã non admisit q2 requirit altiorẽ indaginẽ:dicit Bal.per istã glo.ꝙ potero repetere si se-

20 cundo contingat me soluere.†Et ꝑ istã glo.decidit Bal.in.l.ij.in prin.C.vt in pos.leg.pone testator in testamẽto fecit quedã legata certis personis ⁊ ordinauit ꝙ heres solueret.j.tantũ tẽpus:et ꝙ teneatur ostẽdere per publicũ instrm: al's heres teneat̃ denuo soluere:pone heres soluit in presentia testiũ bonafide sine instrũ fiendo:legatarij denuo agunt cõtra eũ ⁊ cõdemnat̃:dicit Bal.ꝙ poterit repetere qđ primo loco soluit probando per testes.Ego dubito multũ q2 illud qđ scđo loco soluit videt̃ adiectũ noĩe pene et sic nõ potest repeti:ita disponit ti.C.de his que pe.no.vbi testator põt imponere heredi quãcunq3 penã voluerit:⁊ si nõ facit dico ꝙ isto casu scđo loco tenet̃ soluere pene noĩe:nec illa poterit repeti,⁊ in istis terminis nõ loquit̃ gl.hic tamẽ cogitabis.Et ꝑpterea dubitat alibi Bar.an testator in testamẽto possit cogere heredẽ soluere vsuras:est questio Bar.in.l.ij.ff.de his q̃.pe.no.est verũ ꝙ cõtra prin.deci.Bar.de statuto hic tenuit Bal.in.l.j.C.eo.⁊ Sali.in.l.ita nobis pudor.C.de adul.sed tu videas Ang.de are. defendentẽ Bar.respõdentem ad omnia obiecta Bal.⁊ Sali.in l.fi.in.iij.vel vlt.col.ff.a qui.app.nõ licet.⁊ ex his erit perfecte expedita scđa pars prin.gl.❡Sum nũc in tertia parte princ.gl.ibi: fm autẽ primũ,ista pars fuit declarata superius simul cũ prima

21 parte gl.cũ qua simul iungi dz.†Istã tertiã partẽ multũ no.doc. maxime Bar.ꝙ si reus cõuentus fuit absolutus ⁊ ab illa sñia nõ sit appellatũ ⁊ sic trãsiuit in rem iudi.an creditor possit in alio iudicio denuo agere:gl.hic multum solẽniter distinguit ⁊ eã multũ signa ⁊ no.aut reus fuit absolutus:q2 nihil debet:et tũc nõ potest creditor eũ conuenire amplius etiã per instrũ nouiter reperta:q2 est speciale fauore pupilli ⁊ reipub.l.imperatores.cũ gl.ff.de re iudi.l.sub specie.C.de re iudi.Aut debitor fuit absolutus,q2 creditor nihil ꝓbauit,tũc poterit creditor denuo agere: ⁊ de nouo ꝓbare:⁊ cũ hac distinctiõe gl.trãseũt ceteri oẽs:excepto Ful.q solũ pũgit hoc dicendo ꝙ ista distinctio nulla.l.ꝓbat̃.Ego tenui istam distinctionẽ vbi feci mentionẽ de hac glo.plene.in.l.admonẽdi.in gl.magna.in ꝟ.ex hac.in.ij.parte prin.š.de iureiur.ibi vide per te. Et ad istã doc.Bar.quõ possit in practica verificari:vide ꝑ Ange.Jmo.⁊ Are.in.l.ex duobus.ff.de duo.reis.Stat ergo ꝙ si debitor sit absolutus:eo q2 nõ sit debitor:quod tũc nõ põt actor venire cõtra sententiã ⁊ ꝓbare debitũ.❡Istam conclusionem limitat Bart.sparsim.⁊ in varijs locis,ego reduco ad ordinẽ suũ.Primo limitat sin.⁊ mirabiliter Bar.in.iiij.col.per totã hic post Jaco.bu.vt procedat qñ reus fuit absolutus per verba ista pregnantia.s.q2 nullo modo,aut nullo iure est debitor:tunc procedit doc. gl.ꝫ si iudex simpliciter absoluisset reu3:eo q2 non est debitor:dicit Bar.ꝙ intelligeretur:eo q2 nõ est debitor.s.ciuiliter:⁊ istud sufficit ad hoc vt possit absolui:q2 ex sola naturali teneri nõ potest:ratio fm Bar.⁊ Ja.bu.est,q2 sñia est stricti iuris ⁊ dz intelligi stricte vt minus ledat partem quam sit possibile:sed si diceret nullo modo intelligeretur nec naturaliter nec ciuiliter,saluo nisi aliter appareret ex actis:q2 sententia dz referri ad acta.l.hec sñia.C.de seu.q̃ sine cer.quã.Scđo limitat Barto.in.xiij.col.nisi reus dolo fuisset absolutus:q2 licet trãsijsset in rem iudi.tñ posset restitui in integ.vel agere de dolo.l.si seruus.⁊ l.cũ a te.ff.de do.Tertio limitat Bar.hic:in.ij.col.post vltramõ.ꝙ creditor nõ possit amplius probare vel agere:qñ reus fuit absolutus,eo quia nullo modo debeat:verũ est qđ nõ admittit̃ tũc ꝓbatio postea per testes vel per instrũ:vel per simile genus probationis:sed bene admittit̃ probatio per cõfessionẽ propriã partis: q2 si reus met ꝯfiteat̃ sententiam esse iniustã ⁊ se verũ debitorẽ,ista probatio admittit̃:admittitur etiã cõtra presumptionẽ iuris ⁊ de iure ista probatio per confessionẽ partis:gl.⁊ doc.in auf.sed iam necesse.C.de dona.ante nu. et dictũ est.š.per multos concor.⁊ cũ istis limitationib⁹ transeunt omnes hic preter ꝙ in.j.limitatione inquantũ constituit differentiam,an reus soluat̃:q2 nõ sit debitor,vel adijciat̃:q2 nullo modo sit debitor:q2 primo casu intelligat̃ de ciuili obligatione tantum: secũdo casu,nõ intelligit̃ debitor nec ciuiliter nec naturaliter:vt per eũ.Istã limitationẽ reprehẽdit Pau.de cast.q2 ex quo verba sententie sunt negatiue prolata,q2 nõ est debitor:nã negatiua est fm eũ:vt quicquid inuenit destruat.alle.glo.in.l.hoc genus.in fi. gl.ff.de cõdi.⁊ demõ.cu3 negatiua destruat quicquid antecedat, ergo est perinde ac si diceret:q2 nullo modo est debitor nec ciuiliter nec naturaliter:debile est arg.Magis stringeret argu.q2 indefinita equipollet vniuersali.l.si pluribus.⁊ ibi late Bar.ff.de lega.ij.⁊.l.si plures.ff.de lega.iij.ergo cũ iudex in sententia absolutoria indistincte dicat,absoluo reum q2 nõ est debitor,est perinde ac si dixisset:q2 nullo modo est debitor,q2 indefinita equipollet vniuersali:stat ergo doc.glo.multũ signanda cu3 tribus limitationi-

22 bus Bar.sparsim traditis:⁊ fm Pau.de ca.est sing.in iure.†Et inducit̃ ꝑ Bar.in.v.col.ad vtilẽ ⁊ quotidianã.q.que millies ꝯtingit in practica.pone factũ est cõpromissum,in quo partes expresse promiserunt stare laudo arbitri:⁊ promiserũt non petere reductionẽ ad arbitriũ boni viri sub certa pena: certũ est,ꝙ talis promissio intelligit̃ si arbiter eque ⁊ iuste fuerit arbitratus:tex.est in l.si libertus iurauerit.ff.de ope.lib.⁊ in.c.quintaualis.de iureiur. pone lata sentẽtia arbitri:seu laudo arbitri,pars petijt reductionẽ ad arbitriũ boni viri:pone ꝙ ille cora3 quo petita est reductio decidit laudũ eque esse prolatũ:altera pars petit penã appositã3 in cõpromisso:an in isto iudicio in quo petitur pena,possit pars denuo probare de iniquitate laudi,non obst.ꝙ laudũ cõfirmatũ sit per iudicẽ reductionis.In hoc quotidiano passu Ludo.ro.in repe.rub.ff.de arbi.in antepe.⁊ pe.col.refert ⁊ infideliter quãplures varias opi.quas non inuenio:quibus pretermissis dico ꝙ in hoc passu quatuor sunt princi.sñie quas breuiter refero❡Prima fuit opi.Dy.cuius fuit originalis ista.q.in cõsi.suo inci.Ptolomeus spoleti:vbi concludit ꝙ in isto iudicio pene nõ possit amplius probari de iniquitate laudi propter sentẽtiam reductionis cõfirmantẽ laudũ.pro qua sententia alle.bonus tex.in.l.qui rome. §.duo fratres.ff.de verbo.obli.tenẽdo intellectũ Bar.qui presupponit qđ sentẽtia ibi fuerit iniusta,⁊ tñ facit qđ qñ petitur pena nõ possit amplius cognosci super diuisione hereditatis ibidẽ facta,fm quẽ intellectũ ille tex.reddit̃ dubitabilis ⁊ vtilis,ꝫ alios intellectus est quasi de indubitabili.secũdo alleg.tex.in.l.ex diuerso.§.j.ff.de rei ven.inducẽdo:vt ibi per Barto.in.j.col.in fi.ibi em est tex.qđ sententia lata super fundo ⁊ sic super principali,extenditur etiam ad fruct⁹ ⁊ cõsequẽter ad accessoria:sic erit in proposito ꝙ sententia reductionis lata super princ.extendit̃ etiã ad penam.Istam opi.Dy.tenet do.Anto.in.c.quintaualis.circa penul.co.de iureiu.Bar.in.d.§.duo fratres.in.ij.colũ.Bal.in.c.j.in tit.imperator Lothari.in vsi.feu.⁊ in.l.edita.in repe.paduana.in xiiij.col.ver.octauo oppono.C.de eden.Sali.in.l.si societatem.§. arbitrorũ.in.xxij.q.š.pro so.⁊ in.l.cũ antea.ad fi.C.de ar.❡Secũda principalis est opi.Barto.in hac.l.⁊ ista est cõmunis ⁊ vera ⁊ eam tenet communiter legiste ⁊ cano.fm quã dicit Bar.hic se in contingẽtia facti ita iudicasse ⁊ fundatur in doc.huius glo.sing. nã debet distingui vt in hac gl.aut enim iudex reductionis cõfirmauit laudũ arbitri:eo quia iustũ ⁊ equũ est:⁊ tunc si agatur ad penam:pars a qua petitur pena non poterit ampli⁹ probare de iniquitate laudi:q2 de directo veniret cõtra sententiã reductiõis si autẽ iudex reductionis absoluit reũ simpliciter nulla causa expressa,aut ꝯfirmauit laudũ arbitri,eo q2 pars aduersa nõ potuit probare de iniquitate:tũc quando petetur pena,poterit probari de iniquitate:quia tunc non deuenitur contra sententiã,fm doc. huius glo.⁊ sic tu prouecte pondera ꝙ opin.Barto.que est cõis est potius limitatio ad opi.Dyn.de muscel.Istam opi.tenet etiã Bar.in.d.l.ex diuerso.§.j.in.ij.col.Bal.qui millies variauit in.l. qui cũ tutoribus.in prin.ff.de transact.⁊ in.l.si iudex.ff.de his qui sunt sui vel alie.iu.tenuit etiã Ang.hic:qui alibi semp tenuit contra Bar.tenet Raph.Fulg.hic.Jmo.Pau.de cas.⁊ cõiter mod. in.d.§.duo fratres.Jmo.in.c.quintaualis.in vl.char.de iureiur. ⁊ ibi do.Abb.Panor.in.xxviij.colũ.cũ aliquali tñ limitatione.et istã sequor ⁊ istã teneo.❡Tertia principalis fuit opi.de directo cõtraria duab⁹ precedẽ.ꝙ imo semp ⁊ quãdocũq3 possit de iniqtate laudi probari ⁊ ostendit quã tenuit Ang.in.d.§.fratres.referens ꝙ idẽ etiã tenebat ibi Bal.⁊ Jo.and.in addi.spec.in titu.de arbitro.§.fi.in ver.item quid si cõpromissum.⁊ refert Ang.abr:in l.tres fratres.ff.de pact.ꝙ alias in ciuitate perusij:dũ ista questio esset de facto:⁊ opi.Bar.esset paritura magnũ scãdalũ:ꝙ Bar. met metu talis scandali ꝯsuluit pro ista opi.Istã opi.tenet Bal. Ang.⁊ Pau.de cast.in.l.tres fratres.ff.de pac.Bal.in auf.generaliter.in.iij.col.C.de epis.⁊ cle.⁊ multũ late Bar.in.l.qđ te.in.iij. col.ff.si cer.pe.❡Quarta ⁊ vl.est sententia eiusdẽ Bal.in.l.eos.§. cautionẽ.C.de appel.qui distinguit inter cõpromissum factu3 ex

necessitate:puta statuti,⁊ cõpromissum mere voluntariũ, primo casu procedat opi.Ang.ꝙ qñcũqꝫ possit de iniquitate laudi probari nõ ob.sñia cõfirmatoria reductoris:scdo casu sit secus ⁊ procedit cõis sñia:mouet̃ qꝛ.ll.magis subueniũt facięti actũ necessariũ ꝙ̃ voluntariũ:tex. est in.l.si fideiussor.§.si necessario.ff.qui sat.cog. Istã opi.in effectu sequit̃ Ludo.ro.in preal.rub.ff.de arbi.in pe.col. Saluo ꝙ in.ij.membro in cõpromisso voluntario facit differentiã inter actorẽ ⁊ reũ:vt ibi per eũ.teneas opi.Dy.limitataꝫ ẜm opi.Bart.q̃ est vera ⁊ cõis:⁊ multũ bene fundat̃ in gl.nostra. Ad istũ articulũ vltra diffuse tradita per Mod. maxime.d.alex. in.d.§.duo fratres.vide etiã per do.Alex.in cõsi.lxvj.v.volu.inci.visis dubitationibus. Intellige tñ semper qñ questio pene vertit̃ inter easdẽ personas inter quas lata est sñia reductionis ad arbitriũ boni viri:secus est inter alias personas:qꝛ tũc illa sñia nõ impediret ẜm Bar.in.l.quidã cũ filiũ.ff.de verb.obli.per illũ text.cũ suis cõcor.⁊ in specie Pau.de ca.hic. ¶ Illud etiã diligẽter not. pro limitatione predictorũ,ꝙ iusta causa excusat a pena compromissi etiã si non sit vera:ita in terminis dicit Io.an.in addi.Spe. in ti.de arbitro.§.fi.in ver.item qd sit cõpromissum.in addi.q̃ incip.s.de pac.quẽ simpliciter refert ⁊ sequit̃ Pau.de ca.hic in.vj.col.Ego addo Bal.⁊ Ange.in terminis idem tenentes in.l.tres fratres.ff.de pac.⁊ in.l.q cũ tutoribus.in prin.ff.de trãsa.⁊ in.l.fi. C.de arbi.⁊ in.l.nõ solum.ff.de rei ven. Ange.expresse in.d.§.duo fratres.⁊ do.Alex.in consi.clxxiiij.inci.opportune ꝯsyderato themate.in.iij.col.ad fi.li.ij.Põt cõfirmari supradicta limitatio:qꝛ iusta cã regulariter excusat a pena.aut̃.oẽs peregrini.quã ad hoc ibi no.Bal.C.cõmu.de suc.idẽ Bal.in aut̃.generaliter.C.de epis.⁊ cle.est bona gl.in.c.j.in gl.j.de elec.in.vj.Predicta oĩa procedũt qñ iudex reductionis cõfirmauit laudũ arbitri in totũ:quid ergo si in parte cõfirmasset,⁊ in parte reprobasset,an posset peti pena saltẽ in parte,tangit Bal.in.l.fi.C. de arbi.ad quẽ se remittit simpliciter Pau.de cast.hic:in.vij.col.vide tu latius de hoc puncto per Bal.in.l.eos.§.cautione.C.de appel.⁊ Alexã.in.d.§.duo fratres.no.bene predicta qꝛ frequẽter occurrunt:⁊ per ista remanet expedita tertia pars prin.huius gl. ¶ Sum in quarta parte principi.ibi:sed ẜm Pileum.in qua parte Pileus ẜm Barto.⁊ cõiter doc.tradit tertiũ intellectũ quẽ gl.ẜm Bar.⁊ cõiter doct.hic ponit:⁊ ad eliciendũ istũ intellectũ Pi.Bar.facit quandã inductionẽ vt hic per eũ:mihi videt̃ ꝙ verba Pi.ẜm q̃d referunt̃ in gl.nisi Bar.ibi viderit q̃d ignoro non patiant̃ istum sensum:qꝛ Pileus nõ ponit nouũ intellectũ:sed solũ contradicit dictis.s.in.j.parte glo.in primo intellectu:nã cõclusum est.s.in.j.parte.⁊ in.iij.parte gl.ꝙ si verus debitor primo fuit absolutus per sñiam,⁊ post sentẽtiã tñ soluit,q̃d nõ potest solutũ repetere.Pile.istud reprehendit qꝛ ex quo primo fuit absolutus:certe iste verus debitor tẽpore quo soluit erat iam tutus exceptione sñie:que est perpetua ⁊ fauorabilis:ideo si soluit errore iuris vel facti,solutum potest repetere,per regulã.l.qui exceptionẽ.in prin.s.eo.secus esset si sciẽter solueret, tunc nõ posset repetere.Et si dicis tenendo opi.Pil.quid rñdes ad hũc tex.qui vult ꝙ nõ possit repetere debitor ꝗ̃uis absolutus:qꝛ natura debitor remanet:qꝛ sic etiã est in casu pilei : lꝫ sit tutus exceptione sñie,tamẽ remanet naturalis obligatio.Rñdebat no. Pi.ꝙ iste tex.nõ mutet casum:vt dicit glo.in primo intellectu:sꝫ loquat̃ qñ debitor pendẽte adhuc lite soluit,tunc nõ põt repetere etiã si postea absoluat̃ per sñiam:ratio est:qꝛ dato ꝙ postea absoluatur,tẽpore quo soluit soluebat debitũ:⁊ tunc nullã habebat exceptionẽ:ideo nimirũ si nõ repetit:qꝛ exceptio postea sibi superueniẽs nihil sibi proficit:ita intelligit istum textũ hic : sed qñ lata erat sñia absolutoria anteꝙ̃ solueret:certe illo tẽpore quo debitor soluit iam erat tutus exceptione perpetua ⁊ fauorabili:⁊ ideo solutum põt repetere si soluat errore iuris vel facti:secus si scienter ⁊ propterea dicit gl.nostra in fi.ꝙ Pileus aliter intellexit verbũ absolutus,ꝙ̃ gl.in primo intellectu.Istã credo fuisse opi.pilei.nõ rñdet tñ Pileus ad argu.ꝙ adhuc remanet naturale debitũ q̃d dꝫ impedire repetitionẽ. ¶ Pro clara ergo intelligentia huius partis gl.punctus est videre an verus debitor qui tẽpore quo soluit erat tutus exceptione sñie:si soluat errore iuris vel facti possit repetere.Pileus hic vt videtis tenet ꝙ sic:gl.nostra in.j.⁊.ij.parte tenet ꝯ̃riũ,⁊ idẽ tenet Bar.reprobata opi.Pilei ꝙ imo quocũqꝫ errore soluat nunꝙ̃ repetat,qꝛ semp subest naturalis obligatio q̃ impedit repetitionẽ:vt hoc tex.Et pro perfecta doct Bart. melius ꝙ̃ alibi ingredit̃ hanc materiã:an ⁊ qñ tutus exceptiõe si soluat possit repetere.Et vt clarius loquar ꝙ̃ Bart.aduerteñ.est ex mẽte eiusdẽ,q̃d duplex est exceptio:quedã est exceptio per quã tollit̃ oĩno naturalis ⁊ ciuilis obligatio ipso iure , vt exceptio solutionis:⁊ ista nõ est ꝓprie exceptio,ideo appellat̃ exceptio intentionis ⁊ facti:qꝛ agens agit de facto,vt est gl.magistra vbi dixi in l.qui se debere.ff.de ꝯdi.ob cau,⁊ est gl.in.l.ij.ff.de excep.⁊ ista nõ est materia nostra.Quedã est exceptio ꝓprie,⁊ est illa que presupponit actionẽ cõpetere:sed eam excludit : qꝛ elidit vel ciuilem vel naturalem vel vtrãqꝫ:in quo pũcto Bar.dicit ꝙ quinqꝫ sunt species exceptionũ.vide Bar.Concludit ergo Bar.in.iij.specie exceptionis de directo cõtra opi.Pil.ꝙ verus debitor tutus exceptione sñie qui est debitor naturaliter tantũ quocũqꝫ errore soluat siue iuris siue facti nunꝙ̃ repetit:ita loquit̃ lex nostra:q̃ generaliter ⁊ indistincte loquit̃, nec isto casu hꝫ locũ distinctio.l.errore.C.ad.l.fal.qꝛ ẜm Bart.signãter illa distinctio ꝓcedit in debito naturali q̃d nunꝙ̃ fuit iunctũ cũ ciuili:sed qñ est debitũ naturale q̃d semel fuit iunctũ cũ ciuili vt hic:⁊ illa obligatio naturalis est potẽtior ⁊ semp et indistincte impedit repetitionẽ vt hoc tex.ideꝫ tenuit gl.cano.in.q.iiij.§.nondũ.tenẽt Guil.⁊ bal.in.l.cũ quis.C. de iur.⁊ fa.igno.istã opi.gl.⁊ Bar.est falsa.Cõcludit ergo Bart. cũ glo.ꝯ̃ opi.Pi.ꝙ debitor tutus exceptiõe rei iudicate quocũqꝫ errore soluat nunꝙ̃ repetit iuribꝰ proxime alleg.Contrariũ ⁊ melius tenuit.glo.in.l.j.s.eo.⁊ ibi Bar.met sibi cõtrarius in.vj.col. ⁊ ibi Ange.⁊ Sali.⁊ do.Alex.⁊ Sali.i.d.l.cũ quis.Ang.in repe. l.j.C.de iudi.⁊ do.Ant.⁊ Imo.i.c.fi.de solu.Raph.Ful.⁊ Pau. de cas.sup gl.seq.in verbo natura.ad fi.⁊ ista est cõis ⁊ vera sñia cõtra Bar.⁊ gl.nostrã.ꝙ si verus debitor esset primo absolutꝰ ꝑ sñiam que transiuit in rẽ iudi.⁊ sic tẽpore solutionis sit tutus exceptione rei iudi.si soluit errore iuris non repetit:vt hac.l.si vero soluit errore facti bene repetit.d.l.error.Et lꝫ cõtra Bar.nihil alleg.tñ duo sunt q̃ fortiter stringũt:nã vult Bar.in debitore absoluto per sñiam,si soluat etiã errore facti non repetat:qꝛ naturalis obligatio q̃ remanet cũ semel fuerit iuncta cuꝫ ciuili sit fortior ad impediẽdũ repetitionẽ ꝙ̃ illa que semp fuit sola:istud est fundamentũ Bar.cõtra istud stringit:nã ego habeo ꝙ etiã vbi adest ⁊ naturalis ⁊ ciuilis obligatio.tutus exceptione etiã odiosa si soluat per errorẽ facti repetit solutũ:istud patet in debitore tuto per exceptionẽ macedoniani:nã iste est ⁊ naturaliter ⁊ ciuiliter obligatus ⁊ est tutus exceptione odiosa ꝙ est plus:tñ si soluat per errorẽ facti põt repetere:si ergo vbi adest ⁊ naturalis ⁊ ciuilis obligatio error facti inducit repetitionẽ etiã in odiosis,quãto magis error facti debet inducere repetitionẽ vbi est sola naturalis: licet fuerit iuncta cũ ciuili.Secũdo stringit cõtra Bar.tex.in.l.iudex. in verbo sua spõte soluerit.s.eo.vbi dicit tex.ꝙ debitor tutus exceptione sentẽtie,si sua spõte soluit nõ repetit:modo sic,si tu intelligis tex.sponte.i.sciẽter:tex.est de indubitabili:qꝛ videret̃ donare,necessarie ergo debet intelligi sua spõte.i.non coacte:⁊ nõ per aliquẽ errorẽ facti tunc non repetit:ergo si per aliquẽ errorẽ facti multũ bene repeteret.d.l.fi.ff.ad mace.Nec ob.fundamẽtũ Bar. et eius respõsio dũ dicit,q̃d qꝛ fuit naturalis semel iuncta cũ ciuili est potẽtior ad impedieñ.repetitionẽ,quã qñ fuit tantũ naturalis de ꝑ se:ad istud rñdet Ang.hic in.v.col.⁊ leuiter,ꝙ paria sint vel q̃d naturalis semp fuerit sola:vel dato ꝙ aliqñ fuerit cum ciuili:tamẽ de presenti reperiat̃ sola.alle.tex.in.l.qui fine.j.de cõdi. sine causa.rñde meliꝰ prout sentit Ful.hic retorquẽdo fundamẽtũ Bart.cõtra eũ:⁊ dicas q̃d imo est totũ oppositũ eius q̃d dicit Bar.qꝛ imo naturalis obligatio que semper fuit sola est potẽtior et potentiores producit effectus ꝙ̃ illa naturalis que aliqñ fuit iuncta cũ ciuili.Istud probo:nã obligatio naturalis que semper fuit sola est potens ad compẽsandũ.l.etiã q̃d natura debet.ff.de ꝯpẽ.et tñ naturalis obligatio q̃ semel fuit iũcta cũ ciuili nõ est potẽs ad cõpensandũ.l.quecũqꝫ.ff.de cõpen.⁊ ita in specie ad literã dicit bar.in.l.ꝓcura.ad exhibeñ.§.j.ff.rẽ ra.ha.⁊ in.l.si pene causa.in princi.⁊ in.l.qui inuicẽ.ad fi.s.eo.ergo apparet ꝙ naturalis obligatio que semper fuit sola est potens plus quã illa que semel fuit iuncta cũ ciuili.Conclude ergo ex predictis duo.Primo cõclude ꝙ vera ⁊ cõmunis sentẽtia est cõtra Bar.ꝙ verus debitor absolutus per sententiã ⁊ cõsequenter tutus exceptione rei iudi. si soluat per errorẽ facti intellige semper probabilẽ:potest repetere vt probat text.in.d.l.fin.ff.ad mace.secus si per errorem iuris d.l.error.C.ad leg.fal.Et ex hoc sequitur ẜm quod habes concludere ꝙ quãuis ista.l.indistincte dicat soluentẽ nõ posse repetere debet intelligi quãdo soluit per errorẽ iuris:secus si per errorẽ facti.d.l.error.nec est nouuꝫ q̃d vna lex distinguatur per aliã.l.non est nouũ.⁊.l.sed ⁊ posteriores.ff.de legi.Et ex istis remanet expedita prima gl.ex qua in effectu habes tres intellectus ad hũc tex. qui tamẽ equaliter destruũt(prout pluries attestatur Bar.)tex. nostrũ:⁊ isti intellectus procedunt tenendo cõmunẽ sententiã,q̃d soluens lite pendente nõ potest absolui diffinitiue:sed ab obseruatione iudicij:cuius contrariũ videtur innuere iste tex.sed si tu teneas nouã ⁊ peregrinã opi.Io.fab.qui inter subtilitates mirũ in modũ valebat,quam tenuit in.d.§.fi.insti.de perpe.⁊ tẽpo.act. scꝫ q̃d si verus debitor soluit ante vel pẽdente iudicio:quod imo debet absolui diffinitiue et imponi finis cause,adeo q̃d amplius agi nõ possit:⁊ licet ipse nõ ex toto bene declaret istam sententiã ego sic declaro:dicunt do.q̃d quãdo debitor vere soluit,solutiõe eius q̃d debetur ipso iure statim est sublata omnis obligatio,⁊ naturalis ⁊ ciuilis:insti.quib.mo.tol.obli.in princi.si ergo per solu-

tionem

tionem sublata est ipso iure naturalis ⁊ ciuilis obligatio: quomo
do possibile est ꝙ per sententiā absoluatur ⁊ liberetur diffinitiue
si iam ipso iure liberatur et absolutus est: potest ergo absolui ab
obseruatione iudicij, hoc est, ab illo iudicio, nō diffinitiue: q2 non
est obligatus: istud est fundamentū Bar. ⁊ docto. hic. Ego respō
deo ⁊ dico aliter ꝙ gl. facit: que non aduertit ad hoc qđ quemad-
modū dicim⁹, ꝙ appellatio est remediū rescissoriū sententie. l. j. in
fi. ff. ad turpi. dicūt doc. ꝙ est verū qñ sentētia precedēs est valida,
q2 tunc appellatio bene rescindit: sed qñ precedens sententia esset
nulla appellatio nō potest rescindere qđ nullū est: quid ergo facit
tunc appellatio isto casu: dicūt doc. in. d. l. j. in fi. ꝙ isto casu appel-
latio nō cōpetit ad rescindendū sed tendit ad declarandū nulluz:
eodē modo dicūt Pau. de cast. ⁊ Moder. in. d. l. posthumo. C. de
bo. pos. cōtrata. in illa. q. in qua ingenia doctorū offuscata fuerūt
vel obcecata: pone ꝙ testamentū sit nullū bo. pos. cōtratab. datur
ad rescindendū. l. vt liberis. in prin. in ꝟ. rescisso. C. de col. si testamē-
tum est nullum, qñō potest rescindi: dicūt ibi Pau. de ca. ⁊ doc. ꝙ
tunc bo. pos. cōtratab. cōpetit ad declarandū nullū, ita volo dicere
in proposito: ⁊ puto sic dicendū qñ debitor vere soluit ⁊ cōsequē-
ter sublata est ipso iure naturalis ⁊ ciuilis obligatio: dico qđ de-
bet absolui diffinitiue: et si dicis per solutionē erat ipso iure libe-
ratus, qñō poterit absolui diffinitiue: respōdeo per similia proxi
me adducta, ꝙ sententia diffinitiua liberat si reperit quē obliga-
tum: sed si reperit quē nō esse obligatū: tunc declarat eū esse libe-
rum, ⁊ imponit finē liti: istud est qđ in veritate dicit tex. in. d. §. fin.
alias in gl. ſm realitatē, licet glo. ibi absoluat exponat. s. ab obser-
uatione iudicij que nō est bona subauditio, ad idē est bonus text.
in. l. si fundus. §. in vēdicatione. in ver. eque absoluendus est. ff. de
pigno. ⁊ ille est melior text. de corpore iuris licet gloss. ibi in ver.
absoluendus, destruat illum text. ⁊ tenendo istam opi. pro ea esset
casus in hac. l. vbi tex. ſm realitatē vult qđ possit absolui diffini-
tiue: ⁊ tunc tres intellectus glo. nostre redduntur inanes: ⁊ istum
intellectū tenuit Ful. in. l. iusiurandū. ⁊ ad pecunias. §. fi. ꝟ. de iure
iurā. licet Jo. fab. nō faciat mentionē ⁊ iste intellectus magis pla
cet, dicant doc. quicquid velint. ¶ Glo. super verbo natura. diui
ditur in quinqz. In prima gl. p viā notabilis colligit ex tex. regu
lam allegādo concor. ⁊ fallentias remissiue. In secunda per viaz
questionis cōtra illud notabile oppo. et soluit. In tertia per viam
notabilis remouet vnū contrariū qđ venit cōtra text. In quarta
opponit contra solutionē traditā. ꝟ. in secūda parte et soluit: ideo
illa quarta debet simul iungi cū secūda. In quinta ⁊ vltima glos.
per viam notabilis etiā directo opponit cōtra tex. ⁊ soluit. secun-
da ibi: sed cuz sententia inducat. tertia ibi: no. etiam hic qđ refert.
quarta ibi: sz certe inducit ciuilē. quinta ⁊ vlti. est ibi: ⁊ no. ꝙ exce-
ptio. Prima ⁊ due sequētes particule glos. sunt clare. In quarta
particula que est ibi: sed certe gl. vult opponere cōtra solutionem
datam. in scđa parte in qua fuit dictū ꝙ sentētia condemnatoria
plus facit quā absolutoria: q2 alias nihil prodesset actori: contra,
sententia cōdēnatoria solum inducit ciuilem obligationē, eodem
modo sententia absolutoria tollit ciuilem obligationē: ergo tan-
tum facit vna quantū alia, respondet gl. ꝙ non est verū, ꝙ sentētia
absolutoria tollat ciuilem obligationem: imo eam tantū elidit seu
debilitat: ⁊ sic in ista particula gl. vult duo q̄ nunc particulariter
examinabo. In vlt. particula gl. ibi: ⁊ no. ꝙ exceptionū. vult op-
ponere contra tex. qui vult ꝙ debitor tutus exceptione sententie
si soluat non repetit, cōtra ista est ꝑpetua ⁊ est fauorabilis, ergo
debet posse repetere, per regulam. l. qui exceptionem. ꝟ. eo. ⁊ glos.
nescivit aliter respondere nisi ꝙ ista exceptio inducta est ad rigo-
rem iuris conseruandū: dic ꝙ non est verum: q2 ille non tangunt
debitū principale ergo ⁊c. dic vt dixi in vltima parte gl. precedē.
¶ Circa tamen istam glos. plura possent examinari que inciden-
ter dicuntur in ea: duo tantū examinabo que sunt proprie de ma-
teria. l. nostre. ⁊ tota die remittitur ad hanc. l. primo examinabi-
mus de sententia cōdemnatoria quā obligationē producat: secū
do examinabimus de sentētia absolutoria quā obligationez tol-
lat: istis duobus strictim ⁊ cōclusiue examinatis cognoscetis finē
23 esse in hac glo. ¶ Circa primū de sententia condemnatoria: † cla-
rum est qđ producit obligationem ciuilem: nullus dubitat: pun-
ctus est videre nunquid sententia cōdemnatoria lata pro actore
contra reum etiam producat obligationē naturalem: glos. hic in
secūda ⁊ in quarta parte concludit ꝙ non: et pro ea facit ratio, q2
naturalis obligatio causatur a consensu partium. l. stichuz. §. na
turalis. ff. de solu. sed iudicium ⁊ sentētia redduntur in inuitum.
l. inter stipulantem. §. j. ff. de verb. obli. ergo. impossibile est ꝙ oria
tur naturalis obligatio: ⁊ si dicis qñō ciuilis sola potest produce-
re actionem. Respondetur qđ est propter autoritatem rei iudic.
ſm glo. insti. de obli. ⁊ istam opi. tenent Bal. ⁊ Fulg. hic in vna le
ctu. ⁊ Bald. in. l. ab eo. C. qño ⁊ qñ iu. Alia fuit opi. quā tenebat
Guil. de cu. ⁊ antiqui, ꝑsertim And. de pisis ⁊ Albe. hic ⁊ Ray.
ꝙ oriatur ex sentētia cōdemnatoria non solum ciuilis sed etiā na

turalis obligatio per duo fundamenta. ¶ Primū est quia in iu-
dicijs quasi ꝯtrahitur. l. iij. §. idem scribit. ff. de pac. ergo ex quasi
contractu debet oriri nō solum ciuilis sed etiam naturalis oblig.
¶ Secūdo facit ⁊ fortius: q2 adest consensus: ergo debet esse na-
turalis obligatio: qđ adsit cōsensus probo: aut ille contra quē est
lata sentētia nō appellat: ⁊ tūc dicitur tacite cōsentire sententie. l.
ei qui. C. de appel. Aut appellat sed iniuste adhuc habet̃ pro con
sentiente. quia ille qui cōtradicit ⁊ non habet causam contradi-
cendi habetur pro consentiente. l. ij. §. voluntate. ff. soluto matri.
Et ex hoc fundamēto habes tu prouecte notare ꝙ isti doct. qui
tenent ꝙ ex sentētia condēnatoria oritur naturalis obli. loquun-
tur quādo est iusta. ⁊ in dubio ꝑsumitur pro sentētia qđ sit iusta. l.
herēnius. cuz si. ff. de euic. Alia fuit opi. Jac. bu. quā refert Bar.
qui distinguit, aut a sententia condemnatoria non est appellatū,
⁊ tūc si queris an oriatur vera naturalis obligatio: ⁊ dicit qđ nō:
aut queris an oriatur presumpta naturalis: ⁊ dicit ꝙ sic: q2 quā-
do quis non appellat, dicitur cōsentire: sed si sit appellatum: non
oritur nec vera nec presumptiua. Istas duas opi. reprobat Bar.
hic: ⁊ dicit Bar. ꝙ in sententia iudicis ordinarij cōsensus partiū
verus ⁊ expressus vel tacitus nihil operatur. quia sententia iudi-
cis ordinarij non pendet a iurisditione attributa a partibus: sed
pendet a iurisditione attributa a legibus: ideo consensus partiū
nihil operatur, vt habeat tollere vel inducere obligationē natu-
ralem. alle. l. cum a te. ff. de dolo. facit etiam. l. si diuersa. cum glo.
sua. C. de trāsac. secus dicit Bar. est in sententia arbitri in qua cō
sensus partium facit ꝙ sententia arbitri possit tollere ⁊ inducere
naturalem obligationē. alle. l. cum antea. C. de arbi. Pōdera mul
tum ista verba Bar. quia alias euenit de facto in ciuitate Alexā-
drie in persona cuiusdam do. Mate. ⁊ ita fuit iudicatum. Casus
erat talis: duo litigabant inuicē: vnus pretendebat se creditorem
de notabili summa: fecerūt cōpromissum in arbitrū. qui arbiter
tulit laudum concorditer in quo condēnauit vnam partem alteri
dare certum fundū intra certū tempus loco eius qđ petebatur:
fuit p partes emologatū, euenit casus ꝙ reus: ⁊ sic vna pars non
vult adimplere pro parte sua: ille creditor dixit: tu non obseruas
illud quod per arbitrum amicabiliter fuit cōpositum inter nos:
nec ego obseruabo. Deinde egit prima actione, dixit aduocatus
rei tu debes condemnari: quia egisti sine actione: quia per laudū
arbitri intercedēte consensu partiū tollitur omnis actio ⁊ oblig.
tandē vsqz ad sententiā deuenerunt que volebat ferri ꝯtra reuz.
fuit oppositū iterato ꝙ creditor iste egit de facto ⁊ sine actione:
quia omnis erat sublata obligatio per cōpromissum: ideo qz ve-
niebat in expen. condemnādus: per ista verba miranda Bar. hic
fuit obtentū per reum: ⁊ vltra Bar. hic inueni postea Ang. istud
expressius dicere: in. v. col. secus est in iudice ordinario, quia con-
sensus partiū nihil operatur: intellige tamē ſm eum, sententiam
Bar. ꝓcedere in arbitro qui procedit ordine iuris seruato, secus
in arbitratore qui procedit sine ordine iuris: tūc non habet locuz
decisio Bar. hic: quia inuenio qđ Inn. in. c. quintauallis. de iure-
iurā. circa fi. dicit ꝙ. l. cum antea. alleg. hic per Bar. habet locū in
arbitro: non in arbitratore. Et inuenio ꝙ idem tenet Bart. in. l. si
societatem. §. arbitrorū. in. iij. colū. in ver. quero vtrū ex sententia
arbitratoris ⁊c. ad fi. illius ver. ꝟ. pro so. ¶ Quarta et vltima fuit
sentētia Bar. que est vera ⁊ cōmunis: si queraẗ: an ex snīa cōdem-
natoria oriatur naturalis obligatio. Aduertēduz est ꝯcludendo
paucis, ꝙ duplex reperiẗ obligatio naturalis: prout melius hoc
declarauit Bar. alibi ꝙ hic: lz aliter dicat in. l. ex hoc iure. ⁊. ꝟ. de
iu. ⁊ iure. Quedā est obligatio naturalis, vera ⁊ ꝓpria vt est illa q̄
causaẗ in ꝑsona obligati mediāte suo ꝯsensu. ⁊ de ista loquiẗ. l. sti-
chū. §. naturalis. ꝟ. de solu. exēpluz ꝓmitto tibi pacto nudo de nō
petēdo. Quedā est obligatio naturalis impropria ⁊ ista est illa q̄
nō causatur ex aliquo consensu sed ex aliqua equitate. l. in genere.
exemplū, pone gero negotia vnius furiosi vel absentis vel vnius
infantis: et gero vtiliter, furiosus absens vel infans obligaẗ mihi
non solū ciuiliter sed etiā naturaliter. ⁊ quia ipsi nō possunt ꝯsen
tire naturalis nō oritur ex consensu, imo nec etiā potest fingi con-
sentire. l. qui ad certuz. ff. loca. Ideo obligatio naturalis oritur ex
equitate. l. in genere. Et propterea dicit text. in. l. cum amplius. §.
is natura debet. ff. de regu. iur. ille dicitur naturaliter teneri qui
iure gentiū tenetur, non dixit cōsensu, sed vbicūqz est equitas iu-
risgentium. ⁊ istud reassumpsit Bar. in aut: ad hec. in. vj. co. C. de
vsur. hoc premisso dicit Barto. ⁊ bene. si queratur an ex sentētia
cōdemnatoria oriatur obligatio naturalis: ⁊ ꝯcludit ꝙ si sit obli-
gatio vera ⁊ propria non oritur, non adest. consensus partiū: ⁊ po
sito etiam qđ adesset nihil operaretur: vt. ꝟ. dixi. Aut querimus
si oritur obligatio naturalis impropria descēdens ex equitate iu-
risgen. ⁊ dicit ꝙ si equitas iurisgentium enim est quod maiorib⁹
nostris pareamus: ⁊ istud est de iure gen. si ergo iudex q est maior
condemnat aliquem oritur naturalis obli. impropria ex equitate
iurisgen. ⁊ istam cōclusionem sequor, ⁊ eam etiā multum sequitur

Pau.de cast.hic.in.xiij.col.Est verū q̄ Ang.⁊ Fulgo.hic studio cōtradicēdi contradicunt Bar.⁊ male per quedā leuia: quibus Bar.met in doc.sua respōdet.teneo ergo ⁊ cōcludo cū ista quarta opi.Bar.que est vera,q̄ ex sententia condēnatoria oritur naturalis obligatio impropria descēdens ex eqtate iurisgen.contrarium expsse tenet ipsemet Bar.in.l.si plures.in prin.ff.de fideius. et ibi Jmo.perpendit de hac cōtrarietate.Jdē tenet Bar.in.l.i. in.viij.co.§.eo.⁊ in.l.cū quis.C.de iu.⁊ fac.igno.⁊ Bar.in.l.ab eo. C.quo ⁊ qñ iu.⁊ ibi adducit pro hoc fortissimū fundamentū,q̄ si sententia absolutoria nō potest tollere naturalem obligationem: vt hoc tex.quātominus sentētia ɔdēnatoria poterit inducere naturalem obligationē,cū fauorabiliores simus ad liberañ.quā ad obligañ.⁊ fuit argu.do.Pate.in nota.cxxvij.aīs est.ciuī.incip. nota vnam doctrinā.concor.istam cōtrarietatē Bar.q̄ aut loquimur in sentētia cōdemnatoria iusta:⁊ ille bene inducit obligationem naturalem sed impropriā:ita loquit̄ Bar.hic:aut loquimur in sentētia cōdemnatoria que nō est iusta:⁊ illa nō producit naturalem obligationē:ita potest intelligi Bar.in alijs locis p̄realleg. vel ⁊ scdo potest intelligi de naturali obligatione ,ppria.⁊ illa potest induci per sententiā cōdemnatoriā:⁊ licet ipse non dicat fuit ante eum doc.Bal.in.l.ex hoc iure.in pe.co.ff.de iusti.⁊ iur.vbi etiā per eū,si quis non sit debitor ⁊ cōdemnatur an in foro ɔsciētie teneatur soluere:vide etiā Jmo.aliter concor.tamē in effectu reincidit in idem in.l.j.ff.de fideius.Et ad arg.qd̄ facit Bar.in.d. l.ab eo.C.quō ⁊ quādo iu.ad istud arg.r̄ndet no.Bart.hic.in.xij. colū.circa ii.ex cuius solutione apparet declaratū vnum:de quo heri interrogabā vos.s.quis sit effectus:an sit ,ppria naturalis obligatio an impropria descēdens ex equitate iurisgentiū,dicit ergo Bar.inq̄tum dicitur q̄ sentētia absolutoria nō pōt tollere naturalē obligationē vt hoc tex.dicit Bar.q̄ est verū quādo illa naturalis obligatio esset vera ⁊ ,ppria.sic intelligitur iste tex.sed quādo esset naturalis obligatio:naturalis nō inducta ex cōsensu sed forte ex alia sententia,tunc bene illa posset tolli per sententiam absolutoriā:sicut per sententiā cōdemnatoriā inducitur natura-
24 lis sed impropria:⁊ iste est effectus.¶ † No.etiā diligenter illud qd̄ sing.dicit Bar.hic in.xj.co.post Ja.bu.vbi dicit q̄ si sentētia sit formiter lata,hoc est expssa aliqua causa alicuius ɔtctus, q̄ ex ista sentētia non solū oritur actio in factū que oritur ex omni sententia.sed etiā oritur vtilis actio ex illo cōtractu.exēplum si iudex condēnat me tibi vēdere:possum agere vtili actione ex vēdito.et istud ,pbatur in simili.nam iuramentū ⁊ sentētia equiparantur.l. sed et.si possessor.§.fi.§.de iureiur.l.post rem.ff.de re iu.sed ex iuramēto formiter pstito oritur etiā vtilis actio ex illo cōtractu.l.si duo patroni.§.si quis iurauerit.⁊.§.marcellus.§.de iureiur.ergo idem in sentētia:⁊ istā decisionē Bar.hic sequitur Pau.de cast. et do.Alex.ibi.⁊ ibidē etiā Bal.⁊ do.Alex.l.miles.§.fi.in additionibus.ff.de re iu.Quis cōtrariū tenuerit Ang.hic ⁊ Bal.in.l. nem arbitrio.per illū tex.C.de arbi.⁊ dixi in illo.§.si quis iurauerit.⁊ ex his remanet expedita principalis materia.s.de sententia
25 condēnatoria.¶ † Scdo videñ.est de sententia absolutoria lata pro eo qui vere est debitor,clarū est q̄ talis sentētia non tollit naturalē obligationē:tex.est hic:dubiū est nunquid tollat ciuilē obligationem:ista gloss.in quarta parte dicit expresse q̄ non.sed etiā tantū elidit seu debilitat.Bar.hic per.iiij.col.san.xj.col.et tribus seq.per distinctionē multum prolixam valde tamē magistralem prosequitur istum articulū ⁊ vtiliter.Ego cōplectendo dicta Bar.⁊ aliorū scribentiū hic:⁊ Bar.Ang.⁊ Jmo.in.l.vbicūq̄.ff. de fideius.⁊ Bal.in.l.cum quis.C.de iu.⁊ fac.igno.procedā faciēdo duas regulas ⁊ quinq̄ fallētias ⁊ totū habebis.Facio ergo regulā habentem duo capita:⁊ vnūquodq̄ de per se expediam.
26 † Regula est,q̄ sentētia absolutoria tollit ciuilē obligationē: naturalē aūt obligationē neq̄ tollit neq̄ elidit.ista regula i vtroq̄ capite probatur in hoc tex.ibi:natura debitor tamen permanet. ergo ciuiliter non:⁊ istud firmat gloss.in.§.item si in iudicio.insti. de exceptio.⁊ cōcor.doc.hic:⁊ ratio vtriusq̄ est,quia sententia est de iure ciuili.l.icōa.§.post origine.ff.de origine iur.merito potest tollere obligationē que etiā est de iure ciuili:sed nō potest tollere naturalem obligationē que est de iuregentiū:⁊ si dicas subtiliter si ista ratio est vera ergo sequitur q̄ sententia absolutoria poterit tollere ipso iure actionem:quia actiones sunt de iure ciuili.l.ij.§. deinde ex his.ff.de ori.iu.plene no.in.l.ex hoc iure.ff.de iusti.⁊ iu. Respondit mirabiliter Bart.in.xiij.colū.q̄ si actio esset in totū ex materia iuris ciuilis bene tolleretur per sententiam absolutoriam:sed actio producitur ex naturali ⁊ ciuili obligatiōe,⁊ sic ex materia iurisgentiū ⁊ ex materia iuris ciuilis,ideo mirum si sententia non potest tollere actionē.Et si dicis sublata ciuili obligatione:vnde orietur actio,ex sola enim naturali oriri nō potest.respōdet materialiter Bar.q̄ obligatio naturalis sola que semper fuit sola nō potest producere actionē sed illa que fuit iuncta cum ciuili,potest cōseruare actionē iam productā.patet per exēplum naturale.ciuilis obligatio dicit se tanq̄ pater,naturalis dicit se tanq̄ mater:vnde sicut mulier que semel fuit coniuncta viro pōt partum producere mortuo marito:secus si nūq̄ habuit,ita naturalis obligatio producet actionē.ita Bar.declarat in.l.j.in.iij. col.§.e.⁊ sic habetis regulam cum limita.¶ Nunc assumo primā partem regule inq̄tum dicitur q̄ sentētia absolutoria tollit ipso iure ciuilem obligationem,istud limita.verum q̄n talis absolutoria sententia esset lata per remedia iuris ciuilis:secus si esset lata mediante remedio iuris pretorij:puta mediāte resti.in integrum.quia illa nō tollit etiam ciuilem obligationē:ratio est,quia pretor non potest ipso iure tollere ea que sunt iuris ciuilis.l.et si sine.§.papinianus.ff.de mino.§.quos autē.insti.de bo.pos.⁊ hoc firmat gl.in.l.iij.§.sed vtrū.ff.de mino.istud expresse tenet Bar. hic in.xij.colū.refert tamē quosdam Moder.tenere contrarium in.l.ij.C.de fideiusso.mino.⁊ cum Bart.tenet expsse Pau.de ca. hic in.xj.col.in fi.Jsta limitatio est falsa ⁊ cōtrarium tenuit late ipsemet Bar.reprehēdens istam limitationē vbi plene vide per eum in.l.stichum.§.naturalis.per illū tex.ff.de solu.⁊ idem Bar. in.l.vbicūq̄.ff.de fideiusso.¶ Secundo limita q̄ sententia absolutoria tollit ciuilem obligationem est verum:nisi talis sententia absolutoria esset lata virtute alicuius exceptiōis dilatorie:puta propter libellum male conceptum reus fuit absolutus:tunc per istam sentētiam absolutoriam non tollitur etiam ciuilis obligatio.ita simpliciter firmat Bar.hic in.xiij.col.in fi.solum alle.l.j. §.j.ff.si mē.fal.mo.dix.puto q̄ ratio sit:quia tūc sentētia absolutoria lata propter libellum male conceptum non tangit aliquid de debito principali.igitur nō tollit ciuilem obligationem,⁊ sic habes expeditum primū membrum.¶ Alia regula est q̄ sententia absolutoria nō tollit nec elidit naturalem obligationem ratione de qua.§.Jstā regulam limitant mirabiliter Ang.⁊ Jmo.in.l. vbicunq̄.p̄realle.nisi interuenisset expressus consensus vtriusq̄ partis.tunc talis sentētia absolutoria bene tollit naturalem obligationem per regulā.l.stichū.§.naturalis.ff.de sol.Et si tu subtilis dicis istud esset expresse contra doct.Bar.hic in.x.col.approbatam per omnes.vbi dicit Bart.q̄ in sententia iudicis ordinarij cōsensus partiū nihil operatur:quia potestas iudicis ordinarij pendet a iurisditione attributa a.l.non a consensu partium.alle. Bar.in.l.cum a te.ff.de dolo.Respōdent ipsi mirabiliter,quod verū est q̄ in sententia iudicis ordinarij nihil operatur,quod est verū concurrente dolo aduersarij sic intelligit.d.l.cum a te.nihil est dicere.Et ideo dubito multū de ista limitatiōe,nisi forte sustinendo diceris:q̄ quādo interuenit consensus expressus vtriusq̄ partis,naturalis obligatio tollitur non vi sentētie sed tollitur vi pacti expressi,prout in simili dicit gl.singu.⁊ ibi docto.omnes in l.ij.aīs est.l.iij.C.cōmunia vtriusq̄ iudi.vbi querit gl.an sententia nulla possit confirmari expresso consensu partiū:⁊ dicit ibi gl.q̄ nō valeat in vim sententie sed bene in vim conuentionis. Secūdo limita vt sit verū quādo iudex ipse absolueret.sed si nō ipse absolueret:sed condemnaret partem ad soluēdum:tunc quomodo debet eum absoluere.recurrendum est ad doc.tex.in.l.iiij. §.nunc de effectu.ff.de lib.lega.⁊ quando esset obligatus liberando per acceptilationē tolleretur tunc naturalis.ita limitat Bar. hic in.xij.col.Tertio limitat vt sit verum quando esset naturalis obligatio vera et propria causata a ɔsensu.ita loquitur.l.nostra. sed vbi esset naturalis obligatio impropria ex sola equitate.iurisgen.puta inducta per aliam sententiam:tunc illa impropria bene tolleretur per sententiā absolutoriā,quia aīs nō esset paris autoritatis:ita dicit Bar.hic in.xij.col.in duobus locis,⁊ etiā in.xv. col.in prin.aliqualiter tamē obscure videret̄ q̄ illa naturalis obligatio:dato qd̄ sit impropria:tamē est de iuregentium:quomodo ergo potest tolli per ius ciuile:⁊ sic per sententiam absolutoriam. Quarto et vltimo limita procedere ⁊ hic attende quando sentētia absolutoria esset lata propter obiectum exceptionis peremptorie vere competentis:tunc talis sententia tollit non solum ciuilem obligationem sed etiam naturalem.ita inquit Bar.hic in xiij.col.per text.subtiliter ponderatum in.l.si plures.ff.de fideiusso.⁊ in.l.ij.ff.de excep.rei iu.Et q̄uis s̄m Bar.sola oppositio exceptionis peremptorie non tollat ipso iure naturalem obligationem:alias frustra daretur replicatio.tamē postq̄ exceptio est deducta ad cōflictū:⁊ super ea est iudicatū:tunc ipso iure tollit.sic intelligitur opi.vltramon.Pe.in.l.exceptionem.C.de proba.Subdit etiam singu.Bar.q̄ istud procedit etiam si absolutoria esset lata per exceptionem solutionis minus perfectam:tamē tolleretur ipso iure vtraq̄ obligatio,quod Bar.reputat multū mirabile.Exemplū pone debeo tibi centū ducatos,do tibi in solutum fundum valentem.c.duca.qui fundus est alteri obligat⁹: ⁊ sic non est perfecta solutio,quo casu denuo agis ɔtra me ad.c. ducatos,ego oppono tibi exceptionem solutionis:certe si iudex me absolueret tollitur etiam naturalis obligatio.tamen tu creditor potes agere cōtra me actione de dolo ad interesse propter obligationem

obligationem: ergo prima actio est sublata: qꝛ als nō competeret
actio de dolo. alleg. tex. singu. in. l. si oleum. §. j. ff. de dolo. Ho. mul
tum istā decisionē. Adde ꝙ idē tenet Bart. in. d. l. si plures. ad fi.
princi. ⁊ ibi Ang. ⁊ Imo. idē etiā tꝫ Ang. ⁊ Imo. in. d. l. vbicūqꝫ.
et Bar. in. l. si vnus. §. pactus ne peteret. in. v. colū. ff. de pact. hāc
doctr. Bar. etiam multum not. do. Matthe. mate. in not. xcviij.
dicens ꝙ hec doctri. Bart. est multum singu. ⁊ quod pauci illam
sciunt: ⁊ quod per eam limitatur multum. §. item si in iudicio. in
stitu. de except. Pau. de castr. hic in. xij. col. in fin. ⁊ sequen. videtur
dubitare de ista doctrina Bar. nam ſm eum si exceptio pacti nō
tollit ipso iure obligationem: ergo etiam si opponatur ⁊ feratur
sententia non per hoc tolletur naturalis: quia ſm eum non potest
plus operari quā exceptio super qua fertur. ⁊ ad. l. si plures. alleg.
per Bar. respondet ꝙ ibi loquitur in restitutione que est facti, nō
in ea que est iuris: tn̄ vltimo loco dicit ꝙ pro opi. Bart. multū fa
cit. d. l. si oleum. §. j. alle. per Bart. qꝛ si ibi prima actio non fuisset
ipso iure sublata, non posset competere actio de dolo, vt ibi dicit
tex. que non competit vbi alia locum habet. l. j. in. fi. cum. l. sequen
ti. ff. de dolo. Tu teneas doctr. Barto. et ad argu. Pau. respōde
prout formaliter respōdet Bart. qui illud inducit in. d. l. si vnus.
§. pactus ne peteret. in. v. col. Ad istā materiam ⁊ ad predicta vi
de etiam Bald. in. c. cum super. in vlti. col. de causa pos. ⁊ proprie.
Et ex his remanet expedita ista glo. alie due gl. nihil habent: ta
men anteꝙ̄ procedam ad alias glo. nolo omittere vnum. Dictuz
est. s. in glo. j. qꝺ debitor cōuētus a creditore si opponat exceptio
nem solutionis aut pacti de non petendo quod non videt̄ fateri
debitum precessisse cōtra Dy. Bart. dicebat quod erat casus ro
tundus contra Dyn. in. d. l. cum de indebito. in prin. ff. de proba
tio. Ego dixi ꝙ ille text. stringit pro Dy. contra Barto. in primo
et secundo dicto ponderata ratione text. in vtroqꝫ: nec adhuc vi
deo bonam solutionem cum in secundo dicto dicat text. ꝙ eoipso
qꝺ debitor soluit presumitur precessisse debitum nec als soluisset
quia nemo presumitur iactare suum: huic non video responsum.
Audio nunc per relationem aliquos subtiliter ponderare quod
imo ibi sit tex. subtiliter pro Bartol. contra Dy. in prin. illius. l.
non in ver. si vero ab initio. ibi em̄ in principio dicitur quod si cre
ditor negat solutionē. et debitor dicat de solutione nō per hoc fa
tetur debitum precedere. ita dicit ibi text. modo sic, eoipso qꝺ cre
ditor agit et petit pecuniam vel domum saltem tacite dicitur ne
gare solutionē: imo necessariū est qꝺ neget: qꝛ stāte solutione non
posset agere: nam per solutionē omnis actio et omnis obligatio
est ipso iure extincta: ergo apparet ꝙ eoipso qꝺ creditor agit ne
cessario negat solutionem saltem tacite. ergo sumus in primo ca
su illius. l. qꝺ ex quo creditor negauit solutionem, si debitor oppo
nat exceptionē solutionis non dicit̄ fateri debitū, imo oportet qꝺ
creditor probet tunc debitum: ergo sumus clare in primo casu. d.
l. cum de indebito. ista fuit subtilis et colorata inductio que mihi
fuit relata. ⁊ videas Bart. clare in. d. l. decem. ff. de verbo. obliga.
qui hanc inductionem aperte dicitur facere. Ego tamē puto sal
ua reuerentia qꝺ ista inductio nihil faciat: ⁊ qꝺ stare non pōt. Et
primo possem negare assumptum, qꝺ creditor agēs videatur ne
gare solutionem: qꝛ posset esse qꝺ solutio esset facta sed nō sibi sed
alij vel quia minor: ideo solu. non valuit: non curo tamen de hoc:
ego volo fateri assumptū, quod regulariter creditor agens videt̄
negare solutionem sibi factaꝫ: sed ego dico qꝺ ad hoc vt habeat
locum illa. l. cū de indebito. in primo casu, non sufficit quod cre
ditor negauerit solutionē: etiā si expsse negaret quod est plus: sꝫ
habet locum quando creditor negauit solutionem et fuit conui
ctus de mendacio, vnde sola negatio non sufficit. et ad hoc spe
cialiter pondera text. in duobus locis in versi. et ipse qui dederit
legitimis probationibus solutionem approbauerit. ⁊ expssius
in ratione tex. dum dicit etenim absurdum est eum qui ab initio
negauit postꝙ̄ fuit conuictus: ergo sola negatio etiam expressa
non facit quod sim⁹ in casu primo illius. l. ergo dato quod credi
tor petēdo neget solutionem non sumus in casu illo: sed bene esse
mus quando conuinceretur de mendacio. ¶ Preterea doct. lo
quuntur non solū in exceptione solutionis: sed etiam in exceptio
ne pacti de non petendo: quod opponens exceptionem pacti de
non petendo, an videatur fateri debitum vel ne, quo casu dico: qꝺ
creditor petens pecuniam vel rem: dato qꝺ neget solutionem: ta
mē nō negat pactū de nō petendo: quia qn̄ adest pactū de nō pe
tēdo pōt creditor mero iure agere: ⁊ nisi reus opponeret de pa
cto de nō petendo posset cōdemnari: saluo nisi pactū de nō petē
do esset factum incontinenti: qꝛ tūc iudex pōt supplere vt mirabili
ter dicit Bar. in. l. lecta. vbi dixi. s. si. cer. pet. ista dixi vt subtilius
cogitetis an illa. l. cū de indebito. possit induci pro Bar. ¶ Gl.
in ver. proficiscit̄. diuiditur in quinqꝫ. In prima declarat textū.
In secunda colligit vnū ex tex. In tertia contra illud opponit et
tripliciter soluit ponendo tres opiniones. In quarta format vnā
q̄ōnem. In quinta format aliam. secunda ibi: habetur ergo pro
puro. tertia ibi: sed legatum sic relictum. quarta ibi: illud quero.
quinta ⁊ vltima est ibi: itē an ⁊ huic pōt obijci. ¶ In tertia parte
27 qꝛ alie sunt clare teneas primam opi. alijs relectis: † qꝺ qn̄ aliquid
promittit̄ vel relinquitur sub duabus conditionibus directo cō
trarijs, qꝺ differentia est inter contractus ⁊ vltimas voluntates.
nam in contratibus si promittatur. c. si nauis venerit ex asia: siue
nō. tn̄ talis dispositio ſm Bar. vere est cōditionalis: ⁊ lꝫ ipse non
alleget de hoc est gl. expressa in. l. necessario. §. qꝺ si ita. ff. de peri
cu. ⁊ cōmo. rei vendi. ⁊ bene facit illud qꝺ tꝫ gl. nostra in penul. q.
dū dicit sub dubio tn̄ forte qꝺ interim agi nō possit donec altera
earum purificetur: tn̄ interim dicit̄ debitū quo ad hoc qꝺ si debi
tor solueret repetere non posset. ratio est: qꝛ in contractibus etiaꝫ
si altera cōditionū nō purificetur in vita stipulatoris: tn̄ trāsmit
titur ad heredes: ideo oīo certū est indebitū iri: ideo interim non
potest repeti: secus in vltimis voluntatibus. l. hmōi. alleg. in gl. qꝛ
in vltimis volūtatibus legatum nō transmittit̄ ad heredes. imo
mortuo legatario pendente conditione extinguit̄ legatū. glos. est
que assignat rationē diuersitatis in. §. ex cōditionali. insti. de ver
bo. obli. qꝛ posset interim mori legatarius ante purificataꝫ condi
tionē: ideo pōt repeti. infert Bar. subtiliter ex hoc ꝙ si in legatis
erant conditiones cōtrarie tales quarū altera cōditio necessario
purificari deberet in vita legatarij, tunc idē esset in vltimis volū
tatibus qꝺ in cōtractibus vt hic per Bar. ⁊ cū eo tenent cōmuni
ter omnes: est verum qꝺ Pau. hic in vlt. col. dicit ꝙ nō est proprie
conditionalis: sed est in diem incertum an et quando: sicut in illa
28 cōditione cū moriar. l. nā ⁊ siꝯ cū moriar. s. e. ¶ † In vltima q̄stione
glo. dum querit: an de hoc debito possit interim obijci compen
satio, ⁊ remittit se ad. l. etiam. ff. de compensa. Bar. ⁊ Ang. repre
hendunt gloss. ⁊ volūt ꝙ illa lex nihil faciat: sed qꝺ gl. debuit se re
mittere ad. l. quecunqꝫ. cum glo. ff. de compensa. ⁊ intelligunt ipsi
mirabiliter nescio quo spiritu quod ista questio gl. debeat intelli
gi ſm primum casum huius legis quando debitor qui promisit
sub duabus conditionibus contrarijs fuit absolutus per senten
tiam iudicis a tali debito: an de tali debito non obstante senten
tia absolutoria possit adhuc opponi de compēsatione. glo. puta
uit qꝺ sic: qꝛ remanet naturale debitum in. d. l. etiam. nō puto ꝙ ista
sit mens glo. patet ex precedēti. q. gl. in qua querit gl. an debitor
qui promisit sub duabus contrarijs conditionibus vtraqꝫ pen
dente, an possit interim conueniri. Preterea successiue querit: an
posito quod non possit conueniri possit obijci compensatio et re
spondet ꝙ sic: ⁊ non refertur ad primum casum. ¶ Gl. in verbo
pleriqꝫ putant, diuidit̄ in duas, prout duos ponit itellect⁹. Secū
da ibi: tu dicas. Breuiter quicquid gl. ⁊ antiqui dicāt teneas pri
mum intellectum qꝺ putant ⁊ male. per verba eorum que ponun
tur in fine ⁊ que verba glo. non debuit habere in text. Non obstāt
duo fundamenta gl. Primo qꝺ si quis sit debitor pure ⁊ promit
tat sub conditione ſm glos. statim recedit̄ ab obligatione pma:
et statim fit nouatio: illud est falsum, ⁊ cōtra. l. pecuniā. allegatā
per gl. bene fit nouatio purificata conditione non ante. Nō obst.
l. sufficit. quia procedit quādo in aliquo ex casibus dubijs posset
fieri non debitum: tunc haberet locum repetitio vt ibi, vel quādo
posset fieri debitum ab alia persona vt hic in ver. pe. sed in casu
nostro in omnem euentum idem est futurus semper debitor: ideo
non datur interim repetitio si soluat. Et hinc sumpta occasione
Bart. examinat dependētia dubietatis quid interim iudicandū
sit, dic vt hic per eū qꝺ inducit in fi. ad. q. de reformatione represa
liarum duodus cōmissa, dic vt hic per. eum, cum quo simpliciter
transit Ange. in vlti. colum. lꝫ Fulgo. ad fi. aliqualiter videat̄ du
bitare: tamen in effectu. etiā ipse stat cum decisione Bart. et cum
Bart. tenet not. bal. in. c. j. in. viij. col. de consti. vide Bal. in. c. pa
storalis. §. quia vero. in. vj. col. ⁊ sequenti. de offi. delegati. vide oio
Paulum de castr. in. d. l. sufficit. s. eodem, contrarium tenet idem
Bald. in. c. cum olim. de dolo et contuma. tene cum opi. Barto. ⁊
communi.

☞ Quando minori restituto solutū repetatur.

Tutores. † Pupillo in integrum restituto ad
uersus aditionem hereditatis, solu
tiones per eius tutorem prius facte creditoribus bo
nafide non retractantur per alios creditores, nisi qua
tenus plus debito sunt. h. d. ⁊ istū casum pro speciali not. Bald. in
l. iij. circa. fi. C. qn̄ fis. vel priua. ¶ No. ex hoc tex. prout etiā vult gl.
fi. hic in fi. ꝙ cōdictio indebiti datur non solum ipsi soluenti inde
bitū: sed etiā ei ad quē ex postfacto negotiū cepit pertinere. l. non
est nouum. s. e. ¶ Secūdo no. ꝙ non tm̄ indebitū repetit̄: sed etiā
quādoqꝫ debitum vt hic.

☞ Indebitum sciēter promissum non repetitur.

Fideicommissum. † Indebitum sciēter promis
sum nō repetit̄. h. d. vel sic, ille qui agnoscit bonā fidem
licet non sit obligatus nō repetit. h. d. Et ad istuꝫ tex. in

ver. fidei explende causa. Adde tex. valde no. in. l. si sponsus. §. si. ff. de dona. inter vi. et vxo. et per illū tex. limita istā. l. ¶ Not. ex isto tex. fm Ang. humanū esse fidez impleri: lz quis ad illud vrgeri nō possit. facit. l. si id qd. §. e. Adde facere qd quāuis ex pacto nudo nō possit agi. l. iurisgentiū. §. sed cū nulla. ff. de pac. tñ verecundia est denegare pmissum pacto nudo fm Bart. in. l. quintus. p illum text. ff. mādati. nec pōt imputari fideiussori, qñ soluit illud qd principaliter per verecūdiā denegare nō poterat, quāuis ad illud astringi non posset fm Bar. in. l. si pecunie. p illum tex. in fi. ff. de adime. lega. et in. l. si fideiussor. in fi. ff. de fideius. Sal. in. l. placuit. C. de iudi. ¶ Secundo pōdera hic videri prima facie tex. qd ex duplici obligatione naturali nō oriatur efficax actio patet: qr ex relicto in testamēto non solēni oriat̃ naturalis obligatio. Itez illud qd potest defalcari p. l. falcidiā. debetur saltē naturaliter fm magis communes conclusiones: prout ista habent̃ p Bar. et alios in. l. j. §. eo. per glo. Bar. et doc. in. l. cum quis. vbi dixi. C. de iuris et fac. ignorā. et tamē hic est tex. qd licet istud secundo loco promitteretur etiam per stipulationem, tamen non poterat efficaciter agi: alias iste textus esset penitus de indubitabili. q quo dixi. in. l. si pacto quo penaz. in secundo notabi. C. de pactis. vbi plene videas.

1 ¶ Si species integre nō soluatur, nō inducit liberationem.

Neratius. Si species debita perfecte non soluitur, talis solutio non parit liberationem, nec inducit repetitionem. h. d. vel sic obligatus in genere non liberatur nisi integre rem faciat accipientis, et tñ qd minus pfecte soluit nō repetit. h. d. et ad hoc allegatur, facit. l. si domus. §. de euictione. ff. de leg. j. et illud qd dicit̃ in hoc tex. de homine promisso in genere et statulibero soluto: intellige generaliter procedere in qualibet specie debita non pfecte soluta: ita qd prima actio durare et. l. iij. §. si reddita. ff. cōmo. l. etiam. ff. de solu. l. iulianus. §. j. ff. de verb. oblig. Item ad istum textū adde que tradūtur per gl. et do. in. l. inter stipulantē. §. si rē. ff. de verb. ob. et in. l. nō quocūqz. in prin. ff. de leg. j. Itē fm Alb. de rosa. hic casus istius. l. videtur esse mirabilis: qd soluti nō det̃ repetitio, nec etiam ɔtingat liberatio. ¶ No. ex isto tex. qd licet vna solutio nō possit parere istos duos effectus affirmatiue: scz liberationem, et repetitionem: vt. l. cū is. §. j. et. l. si fideiussor. §. eo. tamē negatiue bene producit vtrūqz: qr nec solutū repetitur: nec soluens liberatur. Secundo adducit pro intellectu huius text. nam videtur qd imo liberatio et cōdictio debeant dici esse in pēdenti per tex. in. l. si non sortē. §. si. §. eo. vnde dic qd iste tex. debet intelligi et declarari per illum, qd si postea per ipsuz promissorez repeteret̃ statim libertus solutus p cōdi inde. certe stipulator eū exceptione submouebit donec alium hominē plene soluat, et ita etiā intelligit Raph. ful. hic. ¶ In glo. j. ibi: vt extra de iureiu. c. ij. gl. est corrupta et debet alle. tex. in. c. debitores. de iureiurā. lz respōde aliter quā gl. vt per Bar. et doc. qd per iuramentū qs nō obligatur feneratori ad soluēdū ei vsuras: sed bene obligat̃ deo propter vinculū iuramenti: et ideo soluēdo vsuras creditori liberatur respectu dei: fenerator autē cum recipiat indebitum: ideo ab eo repetitur vt ibi.

1 ¶ Inter seruum et dominū oritur naturalis obligatio.

2 Iusgentium est duplex.

Si id quod. Ista est notabilis et subtilis lex fm Bartol. et fm. Albe. de rosa. est singulariter notanda. h. d. in summa. dominus obligatur seruo suo naturaliter tñ, que obligatio sequitur seruum etiam manumissum, et impedit repetitionem soluti per errorem iuris. h. d. in effectu. ¶ Capio gl. in ver. in cōditione. quā diuido in tres partes. in prima declarat tex. in scda infert ex tex. in tertia opponit et soluit. scda ibi, patet ergo, tertia ibi, sed ɔtra. ¶ In ea. gl. ad fi. istā sol. et ɔñr limitationē ad. l. placet. ff. de acq. here. vidistis reprobatā in. l. frater a frater. in gl. j. §. e. et quāuis Barto. conet̃ defendere istā solutionē vt hic per eum: pro nunc vera solutio est qd. d. l. placet. et similes loquunt̃ qñ seruus acquirit ab alio quā a dño. Isto casu acquiritur dño siue acquisitio sit ciuilis. d. l. placet. siue etiam sit acquisitio naturalis obligationis: vnde si alius extraneus obligaret se seruo naturaliter tātum: tunc etiam illa talis obligatio naturalis per seruum acquireret̃ dño. d. l. placet. et. l. j. in prin. ff. si quis a parē. fue. manumis. secus est in obligatione que directo descendit a dño in seruum: qr ista. nūq̃ reuertit̃ ad dñm: vt hic: prout dixi in. d. l. frater a fratre.

1 ¶ † Extra gl. obstat magna difficultas contra istū tex. inquantū vult qd inter dñm et seruū oriat̃ naturalis obligatio: qd istud non possit procedere ostendit arguendo a partibus sufficiēter enumeratis: aut eī volumus dicere q̃ ista obligatio naturalis sit de iure naturali primeuo. et istud est impossibile: qr tale ius naturale est cōe omnibus animalibus. vt. l. j. in fi. ff. de iusti. et iur. sed in animalibus brutis nō pōt cadere aliqua obligatio. l. j. §. j. si quadrupes pau. fec. dica. ergo de iure isto naturali non pōt dici ista obligatio naturalis: aut volumus dicere qd ista obligatio naturalis sit de iure gentiū prout dici dz. l. cum amplius. §. is natura dz. ff. de regu. iur. l. stichum. §. naturalis. ff. de solu. no. in. l. si non sortem. §. libertus. in prin. ff. eo. et certe cū status serui de iure gentium fit annihilatus. l. qd attinet. ff. de reg. iu. et hic in gl. ij. ergo talis obligatio q̃ sit iuregentiū non dz posse cadere in seruo: minus quoqz posset cadere si esset de iure ciuili, cum seruus de iure ciuili pro mortuo reputet̃. d. l. qd attinet. imo lz ius pretorium sit fundatum in equitate. l. equissimum. in prin. ff. de bo pos. fm tabu. tñ etiā de iure pretorio status serui est annihilatus. ita dicit tex. no. in. l. qui testamento. §. seruus. ff. de test. Istam difficultatem tangūt Iac. but. et antiqui doct. lz non ita plene. et respondet vt hic per Alb. Istam difficultatem etiā tāgit Bart. post gl. ibi in. l. ex hoc iure. in. v. colū. ff. de iusti. et iur. omissis certis solutionibus. Barto. hic dicit se semper ita dixisse quāuis fm doc. non dicant. et tradit pulchram doctri. tam subtiliter q̃ eleganter: vt dicunt Moder. † qd

2 iusgentiū est duplex. Quoddam est iusgentiū primeuum qd fuit eoipso q̃ gētes esse ceperunt naturali iure inductū absqz aliqua constitutione gentium: et istud formaliter dicit tex. lz Bar. nō allegat in. c. ius naturale. j. distin. vt seruare promissa vel conuenta et fidem datam vt. l. j. in prin. ff. de cōstit. pecu. et. l. j. in prin. ff. de pactis. et isto iuregentium primeuo non fuit introducta seruitus: nec isto iure status serui erat annihilatus: imo omnes erant liberi, merito in eum cadit actiue et passiue ista obligatio naturalis: que dicitur de iuregentium naturali ratione inducta. §. singulorum. insti. de iuregentium. et hoc est qd vult dicere iste tex. dū dicit vt eī libertas naturali iure continetur: nam intelligitur de iure gētium primeuo qd etiā vocat̃ ius naturale. vt in. c. ius naturale. j. dist. Aliud est iusgentium secundarium quo gentes vtunt̃ ex eorum constitutionibus non fm rationem naturalem: imo quādoqz contra, et de isto iuregētium secundario loquitur text. in. d. l. ex hoc iure. vbi enumerātur ea que fuerunt inducta de isto iuregentiū secūdario: vt bella: captiuitates: seruitutes: distinctiones dominiorū vt hic. et. l. postliminij. ff. de cap. et isto iure bene status serui fuit annihilatus: et ideo ea que sunt de isto scdo iure gentiū non cadūt in seruum: et ideo seruus nō pōt habere dominiū nec possessionē alicuius rei: lz sint de iuregētiū: vt. l. acquiritur. ff. de acqui. rerū do. et. l. j. §. p eū. et. l. cū seruus. ff. de acqui. pos. et. l. stipulatio ista. §. is qui in potestate. ff. de verb. ob. et de isto iuregētium secundario intelligitur iste tex. dum dicit, et dominatio ex gētium iure introducta est. Et dūz postea subdit text. ita debiti vel indebiti ratio naturaliter intelligenda est. intelligitur de iure naturali quod est iusgentium primitiuū quo iure introducta est naturalis obligatio tendens ad obseruationē promissorum: et ista bene cadit in seruo et impedit repetitionem vt in tex. Cum ista solēni doctri. Bar. transeunt communiter alij scribentes hic: presertim Ang. et Pau. de cast. et lz Raph. Fulg. hic aliquid pungat in oppositum: tamen parū vel nihil obstat. Sed aduerte quia licet Bar. hic dicat qd nullus ponat istam doctrinam preter eum: tamen idem Bart. in. d. l. ex hoc iure. in quinta colum. si tamen est lectura Bart. dicit quod istam theoricam ponit dominus suus cuius opi. procedūt de mente iuris: vt ibi per eum. Idem etiam tenet ipse Bar. in. l. neqz. §. j. ff. de testamē. mili. Istam pulchram et elegantem doctrinaz Barto. reprobat subtiliter domi. Fran. areti. in. l. j. in princi. x. colum. et sequen. ff. de acquirē. possess. vbi dicit quod Archi. in. c. omnes. j. distin. vult quod non sit nisi vnum iusgentium: et istud putat Areti. esse verius de mēte iuris si bene inspiciatur textus in. l. j. in. §. iusgentium. ff. de iustitia et iur. qui non ponit aliam differentiam inter ius commune omnibus animantibus quod vocat ius naturale: et ius quod est commune solum hominibus quod vocat iusgentiū: de quo ponit multa exempla inuenta ab ipso princip. nature humane: vt religio in deum: honor in parentes: et similia: vt. l. sequen. et sequen. multa etiam ponuntur postea orta et inuenta eodem iure vt seruitus: et manumissio: vnde bene respiciendus est text. qui postea sequitur in. l. manumissiones quoqz. qui dicit manumissiones quoqz de iure gentium sunt: illa dictio quoqz, que est implicatiua. l. seruus quoqz. in princi. ff. de procurato. et. l. ex maleficijs. §. is quoqz. ff. de actio. et obliga. ex natura implicationis significat non solum precedentia esse de iuregentium: sed etiaz manumissionem: et sic datur intelligi quod premissa et etiam manumissio sunt de eodem iure gentium: et tamen fm doctr. Bart. et doct. manumissio nō esset de illo eodem iure gentium prout precedentia sed de alio iure gentiū secundario: ex quo fuit inuenta post seruitutes. Similiter text. qui postea subsequitur in. l. ex hoc iure. in illo pnomine hoc demonstratiuo ad oculum intellectus. vt. l. j. in princip. ff. de ope. no. nuntia. ostendit q̃ se referat ad idē etiam iusgentium. de quo dixerat in. l. j. §. iusgētiū. Breuiter teneas doc. Bar. que est bona et cōmuniter approbata, q̃ sit duplex iusgētiū. j. dist. Et ad argumentum

argumentum Are. responde, q ius gentiū in genere sumptum: et sic tam primeuum quā secundariū bene comprehendit oīa posita inclusiue a.l.j.§.fi.vsq ad.l.ex hoc iure.ff.de iusti.et iur. Sed si consyderas varietatē tēporū: et sic illud primeuū tempus eo ipso quod gentes esse ceperūt et naturali quadam ratione: ac naturali instinctu pleraq induxerunt vt obseruātiam promissorum, et religionē in deū, et similia, postmodū subcrescente malitia hominū, et temporum, sic rerum et iuriū varietas successit et inersit secūdū ius gētiū non fundatū in ratione naturali: sed iuxta hominum constitutiones prout declarat Bar. et bene. Teneas ergo doct. Bar. et doct. ex qua bene not. q obligatio naturalis que cadit in seruo procesſit ex primeuo iure gentium quo iure cum oēs essent liberi: vt dicit textus in.d.c.ius naturale.in ver. et omnium vna libertas certe status serui non erat annihilatus. ¶ Contra tñ istā communem doctrinam obstat alia difficultas: nā quomodo consyderato iure gētium primeuo poterat cadere obligatio naturalis inter dominū et seruum, cum dominia nō essent adhuc distincta illo primo iure gentium: vt patet ex.§.scripta.doct. Barto. et ex.d.l.ex hoc iure. ergo omnia erāt communia: prout etiam dicit text.in.d.c.ius naturale.j.dist.in ver.cōmunis omniū possessio. ergo nō poterat cadere aliqua obligatio naturalis. Ista difficultas videtur posse tolli ex quibusdam paucis verbis Barto.in l.frater a fratre.in.j.q. extra glo.§.eo.vbi Bar. licet non attingat directo istam difficultatem: tñ eam satis sentit et dicit se putare q dñs nō possit obligari seruo naturaliter ex contractu mutui. et si dicas istud esse cōtra hāc.l. respondet ibi Bar. lz non ita clare, q obligatio naturalis potest oriri dupliciter. Aliquādo ex promissione et sic ex equitate illa iuris gentiū primeui que dictat fidē seruandā esse: que equitas fuit anteq esset constitutio iuris gentium secundarij: qua inducta fuit seruitus vt dictū est.§. et isto modo bene posset obligari dñs naturaliter seruo, et sic obligatio naturalis ex isto iure gentiū primeuo procedens bene cadit inter dñm et seruū. ita loquit ista lex. Aliquando et scdo obligatio naturalis oritur non ex promissione simplici: sed ex aliquo contractu: et tūc qr contractus sunt de iure gentiū secundario.d.l.ex hoc iure. qr de iure gentiū primeuo oīa erant cōia: vt dictū est.§. et sic eo tēpore nullus cōtractus poterat celebrari: et sic ex cōtractu nō posset dñs obligari seruo: qr de illo iure gentiū secundario seruus pro nihilo reputabatur. Aduerte quia fm istam solutionē oporteret restringere istā.l. qd loquat solum in obligatione naturali causata a simplici promissione dñi: alias si obligatio naturalis procederet ex aliquo cōtractu celebrato inter dñm et seruum: certe ex ea nō posset dñs obligari seruo: et sic tunc nō posset procedere ista.l. sed ista esset magna restrictio et magna limitatio ad istam.l. vnde posses generalius intelligere istum text. et dicere, q imo etiā dominia erant de iure gētium primeuo quo iure procedebat acquisitio dominiorū per occupationem: vt est tex.in.l.j.in ver.iure naturali.ff.de fur. et insti.de oblig. que ex deli.in prin. et text.in.§.singulorum institu.de rerum diui. glo.in.d.l.ex hoc iure.in verbo dñia distincta. et ibi Bar.in.ij.col. et hic nō etiam poterat consistere obligatio naturalis inter dñm et seruum. et isto modo planius euacuatur ista difficultas: quia de iure gentium primeuo oīa non erant cōia cum singulis per occupationem acquirerentur. Per ista remanet ista subtilis lex subtiliter expedita.

1 ☞ Qui aliquid in summa dicit oīa membra principalia ponere debet.
2 Quare datum ex causa trāsactionis non repetatur.
3 Quando apparet de euidēti calumnia litigantis, trāsactio redditur ipso iure nulla.
4 An dolus dans causam transactioni, reddat eam ipso iure nullam.
5 An remediū in.l.ij.C.de rescinden.vendi. habeat locum in transactione.
6 An datum ex causa repetat siue sit vera siue falsa.
7 Per condictionem indebiti non solum res sed fructus repetuntur.

In summa. Premitte ad euidentiam pro intellectu isti⁹ text. qui videtur aliqualiter obscurus et intricatus fm Pau.de ca.hic: qd omne qd datur, aut dat ob causam de preterito, aut ob rē, et sic ob causam de futuro: vt.l.dam⁹.§.eo. et.l.j.§.de cōdi.ob turpem causam. iuriscō.in ista.l. ista duo principalia mēbra distinguit in plures species. Primum mēbrum qñ datur ob causam preteritā, subdistinguit in tres species: aut ob causam trāsactionis: aut ex causa que si esset vera non esset obligatoria: aut ob causam de preterito obligatoriā si esset vera, in quibus terminis proprie loquitur iste titulus. primus casus ponit in ver. et quidem. secundus in ver.id quoq. terti⁹ in.fi.hui⁹.§.i ver.ei q indebitū. Scdm membrū principale qñ datur ob rē. et sic ob causam de futuro: subdistinguit in duas species: nā aut dat gratia cōditionis implēde et sic vt aliqua cōditio impleatur qd participat de causa futura: aut vt aliquid fiat vel obtingat. Primū membrum est in versi.sed et agere. Secundum in ver.qd ob rem. et sic in hoc text. in effectu ponunt quinq mēbra: in quibus dubitat de repetitione: et sic tria prima mēbra sunt posita qñ aliquid dat ob causam de preterito. alia vero duo mēbra sunt posita qñ aliquid est datū ob causam de futuro: et sic nihil reperit esse superfluū in hoc text. quāuis gl.i. aliter dixerit. Ista lex fm Bar. qr ponit quandā distinctionem ad totum istum titulū: ideo summationem congruā nō recipit: et fm Ange. qr ista lex est summa illius tituli: ideo nō eget summario: et ponit diuisionem singu. quando de repetitione tractat fm eū. Tu potes sic summare: datū ob causam transactionis si nō subsit euidens calūnia repeti non potest: idē in dato ob causam preteritam non obligatoriā lz falsam: datum autē ob implendam cōditionem institutionis vel legati repeti potest, si legatum: vel hereditas nō queratur. idē in dato ob rem futuram si res sequat, et indebite solutū cū naturalibus accessionibus deducta impensa repetitur.h.d.vsq ad.§.in frumēto. In ver.j.ibi causa videt esse.dic.s. impleta, patet qr propter hoc datur pecunia actori non vt remittat debitum qd forte multū erat, sed vt a lite discedat.l.iij.in pnc. §.de condi.ob causam. ¶ †In primis istum text.in prin.dñ dicit
1 in summa ponderat Barto.in extrauag.ad repri.in ver.summarie.in.j.col.qd qui aliquid in summa dicit oīa membra principalia ponere debet: et ideo si causa cōmittatur summarie illud verbum summarie: importat q in processu nihil de substātialibus omitti debeat: et sic nihil potest pretermitti quod sit de ordine substātiali ipsius processus, sicut in isto text. iuriscon.in summa tractans de repetitione. nullū tamē casū omittit qui sit de materia repetitionis. de quo etiā per Bart.in.l.j.§.fi.ff.de preto.stipu. habetur plenius in cle.sepe.de verb.signi. ¶ †Secundo no.ex ver.j.ibi: nam
2 si lis fuerit, hic esse meliorem text. de iure quare datum ex causa transactionis non possit repeti: eo qr semper intelligitur dari ob causam verā.s.vt a lite discedat. de quo est glos.in.l.elegāter.§. fi.et ibi.dixi.§.eo. ¶ †Tertio not.ex tex.ibi: si autē euidēs calū-
3 nia. quod quādo apparet de euidenti calumnia litigantis. transactio redditur ipso iure nulla. et ad hoc frequenter alleg. iste text. qui forte non est alibi in iure fm Paulum de cast.hic. Et sic not. hic esse text. magistralem quod quando transactio est calumniosa ita demum redditur ipso iure nulla quando calumnia euidens est: alias secus. et hoc modo potest responderi ad.l.sub pretextu. C.de transac. alleg.in glo. pro contraria, quod istud ibi ideo est, qr
4 calumnia non erat euidens. ¶ †Quarto ex eodem tex.no.casum qui alibi non reperitur ita clarus fm Bald.hic quod licet transactio sit cōtractus stricti iuris: tamen dolus agentis dans causam tali contractui transactionis, reddit causam ipso iure nullā: quod est notabile et tenendū menti fm eū: de quo per Bart. et alios hic:
5 et i.l.sub pretextu.C.de transac.vbi dixi. ¶ †Quinto not.ex isto versi.j.ibi: lz res nulla media fuerit. et glo. exponit.i. licet nihil debeatur: nam per istum text. videtur posse decidi fm Ange. qd deceptus vltra dimidiam iusti precij in transactione non habet remedium.l.ij.C.de rescin.vendi. Nam si sibi non succurrit quādo nihil debetur vt hoc tex. cū gl. multominus qñ aliquid debetur. et ita tenet glo.in.l.lucius.§.fi.ff.ad trebeli. Idem tenet Inno.in c.cum causa.de empt. et vendi. et ibidem no. Abb.in.ij.col. et in consilio.cxix.incip. et si copiosior. Bald in.l.ordo.C.de execu.rei iudi. et in.l.fina.§.j.in prin.C.communia de lega.do. Alexan.in consil. cccc.j.incipien.super premisso themate diligenti animaduersione prehabita.in.iij.colum.et in.ix.colum. et sequen.vbi dicit istam esse magis communem opinio. quāuis contrarium teneat Barto.in.l.si quis cum aliter.ff.de verborum obliga.cum concordā. que ibi tradi solent. et idem Bar.in.d.l.ij.C.de rescin.vendi. quem sequitur ibi domi. Alexan. sibi contrarius in consi.ccxxxi.incipien.viso puncto et instrumentis.in.v.columna. ¶ Sexto no.in verb.id quoq. quod datur ex causa nō necessaria sed impulsiua siue sit vera siue falsa non repetitur, et sic error in causa non obli-
6 gatoria non inducit repetitionem soluti. ¶ †Septimo nota in ver.sed et agere. quod datū causa conditionis implende, si postea cum effectu ille qui dedit non sit heres vel non sit legatarius potest repeti. vidistis in.l.j.in.§.si parendi.§.de condictione ob
7 causam. et in.l.j. et sequen.§.eodem. ¶ †Ultimo nota in ver.ei q. quod per condi.indebi. non solum repetitur illud quod est indebite solutum: sed etiā fructus et partus: et sic accessiones. de quo dixi in.l.indebiti.in prin.§.eodē. ¶ In glo.in ver.disceditur.ibi: nam si ad tēpus non videtur: ista gl. communiter reprobatur ab antiquis fm Alb.de rosa.hic: vnde est dicendum quod si agebat de discedendo in perpetuum et discedant ad tempus: tunc bene procedit glo. sed si agatur vt discedatur ad tempus: et tunc sufficit ad tempus discedi: vt hoc tex. ¶ In ea gl.ibi: argu. quod sicut.l.cū hi.§.si quis de alimentis. ista glo. etiam reprobatur per Jac.but. Ray. Albe. et Ang.hic: qr tex.alleg.per gl. loquitur in

trāsactione inualida: hic tamē de valida, in qua bene verū est qđ si non obseruaret illud qđ conuentū est, haberet tunc locū condictio sine causa: vt. l. eleganter. in prin. §. e. ¶ Glo. in ver. calūnia. diuiditur in duas partes prout duo format contraria cōtra tex. secunda ibi: item cōtra. C. de plus peti. ¶ In eadem gl. ibi: secus in resistente: ista est vera solutio, qđ aut euidēs calumnia cōmittitur ex parte actoris, ⁊ tūc trāsactio est ipso iure nulla: vt hic. aut ex parte rei ⁊ tūc secus vt in cōtrario: ratio diuersitatis est q2 fauorabiliores sumus reis quā actoribus: vt in regula fauorabiliores. ff. de regu. iur. ⁊. l. arrianus. ff. de act. ⁊ obli. ⁊ ita tenet Bar. i d. l. sub pretextu. ⁊ in. l. siue apud acta. C. de trāsac. Alia sol. tradita per Bart. hic communiter reprobatur per scriben. in. d. l. sub pretextu. ⁊ q2 ibi ordinarie dixi hic nō repetā. est verum qđ Bar. videtur esse sibimet cōtrari⁹: nam in ista. l. videt tenere quod nō distinguat actor a reo: tñ in. d. l. sub pretextu. ⁊ in. d. l. siue apud acta. distinguit reum ab actore: sed saluādo Bar. a cōtrarietate consydera ꝙ Bar. hic loquitur in secundo mēbro qñ dolus cōmittitur nō in calumniose litigando: sed inducēdo aliquez dolo ad transigendum. ⁊ isto scđo casu nō distinguitur actor a reo: nā etiā in isto scđo membro Bar. in predictis locis nō dicit debere distingui actorē a reo, s3 in primo mēbro bene ibidem distinguit qđ etiam nō negat Bar. hic. ¶ Extra gl. Bar. hic format vnam oppositionē in cuius solutiōe magis communiter reprehēditur per doc. q2 bene verum est, qđ dolus [a] dās causam cōtractui stricti iuris nō annullat contractū ipso iure. l. dolo. C. de inuti. stipu. Fallit tamen in trāsactione qñ dolus est euidēs, vt hoc tex. et ita respondetur per scriben. in. d. l. sub pretextu. vbi dixi de hoc: ideo hic non repetam.

a ¶ Dolus. Add Bal. in. c. vnico. ante fin. de plus peti.

1 ¶ Frumento indebite soluto agitur ad estimationem.
2 Quis habitādo indebite bonafide domū meā tenet ad pensionē
3 Ita in vxore habitante. domū post mortem mariti.

In frumento. In frumēto indebite soluto ⁊ consumpto in suos vsus per recipientem condicitur eius estimatio. Item habitatione per dominum indebite concessa condicitur quantū habitator fuisset conducturus. h. d. vsq3 ad. §. si seruum. ¶ † 1 No. primo ex hoc tex. ꝙ frumēto indebite soluto ⁊ per recipientē in eius vtilitatē ꝯsumpto, agitur ad precium: et sic ⁊ estimationē. Contra hoc oppo. Bar. de l. si seruū. §. sequit. ff. de verb. obli. ⁊. l. pe. §. de condi. ob causa3. ⁊ respondet vt hic per eum. ⁊ per eundem in. l. qđ indebitum. §. eo. dē. ibi dixi. ¶ † 2 Secūdo no. in ꝟ. sic ⁊ in habitatiōe. ꝙ quādo qs indebite inhabitauit domū meam: bona tamen fide, tenet prestare pensionem quā ipse fuisset conducturus: non quanti ego dominus fuissem locaturus. ⁊ in hoc iste. §. est multu3 tenēd⁹ mēti fm Bart. Et sic no. ex hoc tex. fm Bal. ꝙ iste qui habitat domū tantum videtur de fructu percipere quantum esset daturus ꝓ habitatione. Pro clara tamē intelligentia in ista materia consyderandi sunt tres casus fm Bar. Ange. ⁊ Fulg. Aut habitationē dom⁹ mee habuisti ab alio: ⁊ ex causa onerosa: ⁊ in hoc quid iuris sit, habuisti in. l. si vrbana. §. eod. aut habitationem domus habuisti a me domino: sed indebite: et tunc repetam quanti conducturus fuisses. et in istis terminis loquitur iste. §. Aut ⁊ tertio habitationem non habuisti a me nec ab alio: sed sic simpliciter inhabitasti nullo concedente. Et tunc dicit Bar. se putare qđ agendum esset condictione sine causa ad id quāti ꝯducturus fuisses, argumento textus. l. j. ̄. tit. j. Subdit Ang. hic qđ si ego dominus concessi simpliciter habitationē domus, vt amici faciūt inter se sub spe recipiende pensionis: et tunc recurrendum esset ad arbitrium boni viri, sicut dicimus in salarijs seruientium. l. j. in princi. ff. de var. ⁊ extraordi. cog. si autem non concessit sed habitationem occupauit animus: si quidem bona fide, ad nihil tenet nam fructus iam consumpti sunt. si autem mala fide tenetur ad omnes pensiones perceptas: ⁊ que percipi potuissent, l. certum. ⁊ ibi ꝑ Cy. C. de rei vēdi. ⁊ in hoc videt limitare vltimū mēbrum Bart. Ita etiam videtur tenere Rapha. Fulgo. l3 de Ang. nō faciat mentionem: nam, dicit quod vltimum membrum Bar arbitratur esse verum, si non fuisset possessor: et bonafide habitasset q2 bonefidei possessor fructus consumptos lucri faceret argumē. §. si quis a domino. institu. de rerum diui. si autem fuisset malefidei possessor vel detentator: tunc teneretur nō solum quanti fuisset cōducturus; vt dicit Bar. sed etiam insolidum, etia3 de pēsionibus percipiendis vt dicit Ang. in. l. domū. C. de rei ven. Adde quod hanc decisionem iurisicon. hic cum distinctione Bar. not. Bal. in. l. item queritur. §. qui impleto. ff. loca. Joan. an. in addi. Spe. in tit. de loca. §. postꝙ. in addi. incipien. fm Roffre. ⁊ in titu. de pigno. in prin. in ver. quid si obligasti. et ibidem querit specu. pignorasti domum quā ego inhabitaui: an ego tenear ad pensiones quas tu percepisti: an ad eas quas ego soluissem si fuissem conducturus: ⁊ inclinat in partem vt solum tenear ad illas quas ego prestitissem, per istum text. sed eius opin. ex toto non placet domino Abb. in. c. cum contra. ante fi. de pigno. per dictum gl. ibi. et per tex. in. l. ij. C. si pignus pigno. da. sit. vnde distinguit do. Ab. quod aut domus fuit simpliciter pignorata, ⁊ tunc tenetur ad pensione3 que communiter potuisset percipi a quocūq3 alio. Aut fuit actu3 vt inhabitaret domum: et tunc forte procederet dictum Spe. quod tamen est satis durum per predicta fm eum. Nec obstat iste text. quem alleg. Spe. ⁊ respōdet do. Abb. quod loquitur quando indebite per errore3 habitatio fuit tradita: nā tunc non obligatur recipiens nisi inquātum effectus est locupletior: vt no. probatur in hoc tex. sed Specu. loquitur in contractu qui fit gratia vtriusq3, in quo tenetur creditor prestare diligētiā in fructibus seu redditibus recolligendis in rebus pignoris et hec sunt bene notanda fm eum quia faciunt ad multa: vide etiā de hoc per Are. in. l. diuortio. §. ob donationes. ff. soluto. matri. post Baldum. in auten. et qui iura. in vlti. charta. C. de bo. auto. iudi. possi. sed cum doctrina Bar. tenet simpliciter domi. Alex. consilio. xj. incipien. viso processu cause vertentis corā arbitris. lib. iij. Aliter tenet Cyn. in. l. excepto. C. loca. vbi tenet per illum text. qđ imo habitator teneat prestare pensionem solitam presta
3 ri: sed forte iste text. posset intelligi fm illū. ¶ † Item circa predicta. no. singu. deci. Bal. in. l. contractus. C. loca. vbi dixit. quod si maritus cōduxit domum. vxor habitans post mortem viri in domo per virum conducta, tenetur ad pensionem competentem taxandā officio iudicis, nisi stet iure familiaritatis cum heredibus mariti: vt ibi notatur per eum. Addo etiam quod decidit nota. Bal. in. d. auf. ei qui. in. vj. col. vbi ponit an missus in possessionē ex primo decreto in domū debeat fructus habitationis cōputare in sortē. Item adde que ponit Bar. in. l. in hac. ff. de dā. infec. ¶ In glo. in ver. in frumento. in fi. ista solu. glo. qđ in hoc tex. frumentum fuerit solutum vt debitum in specie: ideo nimirū si ei⁹ estimatio repetitur diminat ad istum text. vnde Bart. sub dubio forte dicit, quod in quantitatibus quarum estimatio variatur ex tempore vt in frumento vino et oleo: et simul procedit iste. §. ne reus conueniatur vltra quam sit effectus locupletior quod esset contra veram naturam condictionis indebi. que solum competit ad id in quo recipiens est effectus locupletior: vt in. §. seq. ⁊ l. si nō sortem. §. libertus. §. eo. sed in pecunia cuius estimatio nō variatur sed per ipsam res alie estimantur: vt. l. si ita fideiussores accepero. ff. de fideiusso. bene veru3 est qđ pro quātitate pecunie indebite soluta tantundem repetitur, et non estimatio: vt. l. quod indebitum. §. eo. cum ista solu. Bart. transit Rapha. Fulgo. hic: sed Angel. eā impugnat. eo q2 estimatio pecunie mutat, vt videmus quotidie in pecunia grossa: ⁊ ideo tenet solu. gl. Tu dic qđ ista solutio Bart. restringit dictam. l. quod indebitum ⁊ est ꝯtra glo. ibi que generaliter intelligit quantitatē pro omni eo qđ cōsistit pōdere, numero, vel mēsura, sicut in mutuo: vt. l. ij. in prin. §. si certum peta.

1 ¶ In condictione indebiti nō prestat ab ignorante nisi illud in quo est factus locupletior.

1 **Si seruum.** † In condictione indebiti nō prestatur ab ignorāte nisi illud in quo est effect⁹ locupletior: secus in sciente, et quantum ad cōdictionem indebiti parificatur indebitum omnino ⁊ fm quid. h. d. vsq3 ad fine3. l. vel sic propius. ad text. Manumittens scienter seruum sibi indebite solutum, tenetur ad eius precium, si ignoranter ad nihil tenetur nisi manumissionis causa aliquid consequutus fuerit. Item in repetitione indebiti habetur respectus ad soluentem an sit indebitū vel non, et non ad recipientem. h. d. ¶ Gl. prima format tres faciles opp. Et primo quod manumissio serui non tenuerit propter dolum manumittentis: vt. l. qm. ̄. de condi. fur. Et respōdet quod hic fuit dominiū trāslatū: q2 fuit error in causa: ⁊ ideo tenet manumissio: ibi aute3 fuit error in persona: ⁊ sic nō fuit dominium translatum: nec tenuit manumissio: et ista est vera solutio: quam etiā tenuit gl. ⁊ latius in. d. l. quoniam. In reliquis dic vt in glos.

1 ¶ Condictio ex bono ⁊ equo datur ad repetendum indebitū.

1 **Hec condictio.** † Cōdictio ex bono ⁊ eq introducta reuocat id ꝙ alterius sine causa apud alteru3 deprehenditur. hoc dicit. ratio hui⁹ equitatis colligit ex. l. nā hoc natura §. e. ¶ In gl. j. tenet scđm intellectū qđ ista. l. loquat de adi. inde. vt faciat ad ti. l. imperatores. ff. de in diē adiec. ⁊ gl. in. l. seq. in pri. ¶ Gl. ij. exponit verbū alterius, duobus modis. Prima expositio procedit qñ soluens erat dñs. Alia qñ nō erat dñs. vt. l. indebiti. §. sed si numini. §. eo.

1 ¶ Datum pro libertate ingenui repetitur.

1 **Stichus.** † Datū ꝑ libertate ab eo q postea reperitur ingenuus repetit. h. d. fm Bar. vel sic. Datu3 ab ingenuo pro implēda ꝯditione sibi relicte libertatis tanꝙ indebitum repetitur nisi pecunia

nisi pecunia fuerit bonefidei possessoris vel ad eũ pertineret.h.d.
¶ No.ex isto tex.ampliationẽ ad istũ ti.q etiã ille qui octo annis
per errorez soluit illud qd non debebat,repetit indebite solutum
¶ Scdo not.qd indebite solutum non recõciliatur cõsumptione
pecunie,sicut in mutuo.l.nã z si fur.in prin.ff.si cer.pet. ¶ Gl.in
ver.repeti.tz qd in hoc tex.datũ repetat per cõdictionem ob cãm,
qr fuit datũ ob rẽ futurã,z non ob causam preteritã.cũ glos.tenet
Pau.de ca.cũ aliquali distinctione.Breuiter teneas primã opi.
q cõpetat cõdictio inde.fm naturã tituli sub quo positus est iste
text.vt in.l.imperatores.ff.de in diẽ adiec.tenẽt Bar.z lati[9] Alb.
z Fulg.qr etiã i hoc tex.dabat ob causaz futurã.s.propter legatũ
libertatis sub cõdictiõe sibi relicte in testamento dñi putatiui.l.si
non sorte.§.si quis falso.ff.eo.

1 ¶ Tutor repetit a pupillo id q indebite soluit.
1 Tutor. †Tutor qui indebitum pro pupillo solutum in
actione tutele nõ imputauit ab accipiente potest
repetere.h.d. ¶ No.q illud q per tutorẽ non est positũ ad ratio-
nem pupilli,remanet ad rationẽ tutoris.

1 ¶ Solutum per duos correos vltimo competit repetitio.
1 Titius. †Ex duobus idem debitum soluentibus vltimo
soluẽti competit repetitio.h.d.vel sic.Procura-
tor in rem suam soluens indebitum repetit,et non dñs.hoc dicit.
¶ Not.fm gl.z doct.q etiam ex parte rei fit procuratori re sua.
idem not.gl.in.l.si actor.ff.de procur. ¶ Secundo not.q solutum
per duos ordine successiuo,repetitur vt indebitum per vltimo sol
uentem.concordat.l.cũ duo.ff.eo. ¶ Tertio istum.§.no.Bald.
pro illis qui ingrediuntur monasterium z paciscuntur q mona
steriũ soluat eius debita ad qd dicit facere no.per gl.in.l.si pecu-
lium.in prin.in verbo nuda voluntate.ff.de pecu.lega.Tu dic qd
istud pactum est superfluũ,qr absq tali pacto monasterium vel
ecclesia ad oĩa debita ingressi qualitercunq contracta siue ex cõ
tractu siue ex delicto tenetur,vt est gl.ordi.z approbata in auc.
ingressi.ibi dixi.C.de sacrosan.eccle.Canoni.in.c.in presentia.de
proba.Barto in.l.si.per illum text.ff.de adop.et si ingressus mo
nasteriuz prius exercuit vsuras vel aliter bona iniuste acquisiuit,
tenetur monasteriuz satisfacere,fm Specu.in tit.de sta.mona.in
versi.xlvij.z seq.z in ver.lx.Ludo.ro.in.l.quod seruus.in.l.fi.ff.de
acquiren.posses.

1 ¶ In omni promissione intelligitur preterquam saluo iure er-
roris.
2 Clausula notariorum renuntiauit condictioni indebiti zc.quid
operetur.nu.3.
4 In diuisione fratrum intelligit error exceptuatus.
5 Clausula sciens se ad infrascripta non teneri.
6 Confessio debet interpretari.vt nõ contineat iniquitatem.
7 Clausula exnunc prout extunc donat zc.

Item quesitũ est. Iste est solennis.§.fm Bar.z
fm bal.z Pau.de cast.est no.
et quotidianus z semper allegat.Itẽ est singu.fm Joã.de imo.
in commento.c.cum contingat.in colũ.xxiij.de iureiur.z in.c.pe.
in.xv.col.de emp.et vendi.Promissio controuersie amplius nõ
mouende non tollit condictionem indebiti.h.d.vnde si aliquis
per ignorantiam soluit indebitum:et in instrumento promittit
nullam controuersiam amplius mouere z sic nullo modo contra
uenire occasione istius debiti:et non per hoc sibi preiudicat quo
min[9] possit repetere indebite solutuz per condictionem indebi-
1 ti.ita est text.solennis hic. ¶ †Not.ex isto text.qd lz in instrumen
to sit promissum non venire contra,seu amplius controuersiam
non mouere,semper intelligitur saluo iure erroris.Ratio istius
text.est fm Barto.z docto qr eodem errore quo soluit indebitũ,
eodem errore promittit se controuersiam nõ moturum: vnde cũ
idem error sit in vtroq ideo non p̃iudicat.l.doli mali exceptio.
versi.diuersuz.ff.de nouatio.z quod habetur in.l.si mulier.C.ad
2 velleia.et per hoc dicit sing.Bar.se putaret† q nihil operet clau-
sula notariorũ que solet apponi in contractibus:videlicet renun
tiauit condictioni indebiti:condictioni sine causa:actioni in fa-
ctum,z omni legum auxilio zc.nam per hanc renuntiationẽ non
tollitur cõdictio indebiti quominus indebite solutum possit re-
peti per istum tex.nam idem error qui est in principali promissio-
ne est etiam in hac renũtiatione:et sicut indebite per errorem pro
misit:ita indebite per errorem renuntiauit. ¶ Not.istam decisio.
Bart.qr est multum vtilis z multum sing.idem simpliciter tenẽt
Ange.et Pau.de cast.hic:sed Rapha.Fulg.dicit quod istud nõ
videtur sibi esse expeditum cum sit contra communem practicã:
per quam cõdictioni indebiti renuntiatur:et ideo competere nõ
debet,ex quo agi videtur qd renuntiatio ad incognita pertineat
quod fieri potest argu.l.qui iure.ff.de testa.mili.not.doct.in.l.sub
pretextu specierum.C.de trãsact.Bart.in.l.cum aquiliana.ff.eo.
Adde qd istam decisionẽ Bar.efficacius reprehẽdit Jo.de imo.
in dicto cõmẽto.c.cum cõtingat.in col.xxiiij.z in.c.pe.in.xv.col.
de emp.z vendi.motus:qr si expresse in instrumento renũtiat.con
di.inde.apparet aperte qd in ipsa renũtiatione cogitauit de ipsa
condi.indebi.z specifice:ergo videtur quod tunc sibi preiudicet:
ex quo illi iuri expresse renuntiauit.argu.l.pen.C.de pact.z.c.ad
apostolicam.de regula.et licet forte nõ putaret illam sibi compe-
tere:tamen qr in genere potuit cogitare illam posse sibi compete
re:ex quo specifice renuntiat dicte condictioni indebiti:videtur
quod sibi preiudicet,per ea que habẽtur in.d.l.qui iure.ff.de test.
mili.z quod not.Bar.in.l.si de certa.z in.l.sub pretextu specierũ.
C.de transact.Adde etiam q contra Bar.tenet do.Frã.de are.
in.l.si quis cum aliter.in vlti.colum.ff.de verb.oblig.mot[9]: quia
si verum esset fundamẽtum Bart.sequeretur quod ille qui trãsi-
gendo vel liberãdo aliquem cogitat in genere de eo quod in spe-
cie ignorat sibi deberi nõ liberaret efficaciter in tali debito igno-
rato:qr quo errore ducit ad simpliciter liberandum eodem erro-
re ducitur ad liberandum cum illa clausula renuntiatoria:ita qd
sub ista liberatione veniant etiam illa de quibus non est cogita-
tum:contra ea que ipsemet Barto.no.in.d.l.cum aquiliana.et in
d.l.sub pretextu.z in.l.aurelio.§.caius.ff.de libe.lega.Nõ ob.tex.
in.d.l.doli.ver.diuersum.allegata per Bar.quia respondet Are.
quod quando obligatio irritetur ex fragilitate persone contra-
hentis:eadem ratio est in eo qui renuntiat,que est in eo qui sim-
pliciter contrahit.l.si iudex circumuento.ff.de mino.Nam nõ po
test renũtians hanc suam fraglitatem tollere.sed in casu nostro
non est sic:qr ex quo cogitat in genere quod illud remedium pos-
sit sibi cõpetere:et tamẽ si vult illud tollere,est perinde acsi sciret
in specie tale remedium competere nec dicitur amplius ignoran-
ter facere:vt.d.l.qui iure militari.Adde etiam contra Barto.fa
cere illud qd not.decidit Bal.in.l.mater.C.de rei ven.in.iij.colũ.
in ver.quid ergo si tabellio dicit in instrumẽto zc.vbi singu.tenet
quod si tabellio in instrumẽto dicat,talis ex certa scientia iuris z
facti:et non per errorem iuris vel facti ratificauit zc.creditur ta
bellioni de huiusmodi verbis q̃uis consistant proprie in animo
consentientis,sicut si tabellio diceret talis consensit quo casu cre-
ditur instrumento:z tamen illud verbum consensit,presupponit
omnem errorem cessare,facit.l.cum precibus.C.de proba.l.sed et
si quis.§.si.z quod ibi no.ff.si quis cau.Preterea fm Bal.verba
que profert tabellio,profert i persona contrahẽtis:vnde ipse con
trahens proferre et confiteri videtur ea esse vera.l.cum ostendi-
mus.§.fi.ff.de fideiusso.tuto.si enim talia verba displicebant de-
bebat contradicere.l.si filius.ff.ad mace.Tenẽdo istam partẽ cõ
tra Bar.potes respõdere ad istum tex.quod iste tex.nihil faciat
quia hic fuerũt verba generalia non descendentia ad aliquã spe-
ciem nec specifice renuntiatiua condictionis indebiti prout in di-
cto bar.clarũ est autem q quãuis generalis renuntiatio non pre-
iudicet:tñ bene preiudicat specialis.l.sed et si quis.§.quesitũ.ff.si
quis cautio.l.si quãdo.§.z generaliter.C.de inoffi.test.no.Bar.
3 et docto.in.l.qui rome.§.duo fratres.ff.de verb.oblig. ¶ †Quid
tenendum licet passus sit ambiguus:tamen teneas decisionem
Bart.que magis communiter tenetur z vltra Ange.z Pau.de
castro hic:idem quod Bart.tenẽt per istum tex.Jaco.butriga.
Guil.de cug.et Alberi.de rosa.in.l.j.ff.eodem.Pro ista parte fa
cit.quia cum iste soluens vel promittẽs crederet se esse verum de
bitorem:z sic pro firmo teneret sibi nullatenus competere condi-
ctionem inde.certe licet in instrumento renuntiauerit condictio
ni inde.z condictioni sine causa:tñ eius intentio non fuit renun-
tiare illi iuri qd nullatenus intendebat sibi cõpetere:vnde actus
agentiũ nõ debẽt operari vltra eorũ intẽtionem.l.obligationum
substantia.§.fi.ff.de actio.z obli.l.non omnis.in prin.ff.si certum
petatur.Item sicut iuri quod quis ignorat sibi competere nunq̃
intelligitur renuntiare.l.mater decedens.ff.de inoffi.testamẽ.ita
etiam non tenet renuntiare iuri qd quis dubitat an sibi cõpetat:
vt not.Barto.z docto.in.l.si.§.j.per illum tex.C.de fur.Preterea
nihil est magis contrarium consensui quã error qui imperitiam
detegit:vt dicit tex.in.l.si per errorem.ff.de iurisdi.oĩm iudicum.
Preterea inherendo fundamẽto Bart.z respondendo adductis
in oppositum,nõ sequitur,cogitauit in genere cõdictionẽ indebi.
sibi competere:ergo vz renuntiatio:qr eadem causa erroris que
irritat principalem promissionẽ vel solutionem,etiã irritat ipsaz
renuntiationem:que ratio erroris cessat in.d.l.qui iure.Pro ista
parte facit qd no.dicit Spec in tit.de excep.§.j.in versi.ceterũ.q
renuntians omnibus exceptionibus:nõ intelligitur renuntiare
his quas ignorat sibi competere.Item pro eadem parte facit q
in simili tenet not.Barto.in.l.si ex cautione.in ij.colũ.C.de non
nume.pecu.qd si debitor in instrumẽto dicat q promittit nõ spe
future numerationis,vel quecũq alia verba per eũ in instrumen-
to dicant,non propterea tollit exceptio nõ numerate pecunie qd
reputat Bart.esse tenendum menti:qr qua fragilitate inducitur
debitor ad confitendum,eadem fragilitate inducitur ad renun-
tiandum.z sequit Jo.de imo.in.c.si cautio.de fide instru.Ad i1

facit qđ tenet Bal.in.l.emptione.C.plus valere qđ agit.vbi tenet
qđ si instrumento apponant ista verba,qđ vendidit ⁊ tradidit ve
re ⁊ non in fraudē vsurarū,per ista verba instrm̄ non esset minus
suspectū de simulatione.iuxta gl.no.in simili.in.l.si quis sub cō
4 ditione.ff.de cōdi.insti.† Itē per istud dictū Bar.⁊ per istuȝ tex.
refert hic Pau.de ca.se semel cōsuluisse,cū quidā fratres inter se
equaliter diuisissent bona paterna,materna,fraterna:⁊ promisis
sent nō venire contra talē diuisionē,⁊ alter alterū non molestare
occasione dictorū bonoꝝ,postea apparuit ꝙ bona fratris mortu
pertinebāt ad alterū tm̄:q̄ erat vtrinq; cōiunctus ſȝ alter ex vno
latere tm̄:⁊ sic nō veniebāt diuidēda ſȝ illi soli applicāda:auẗ.de
functo.C.ad tertul.vnde volebat repetere ⁊ venire contra oppo
nēbatur sibi de illa diuisione et de pacto de non veniendo cōtra
nec amplius molestando,dicit Bart.se dixisse qđ illud pactū de
amplius nō molestando per errorē interpositū nō preiudicabat
sibi vt hic est tex.⁊ hic per Bar.Subdit signāter Bar.ꝙ lȝ clau
sula notariorum renūtiatiua cōdictionis indebiti:⁊ cōdictionis
sine causa ⁊ simi.nō preiudicet,nec per talē renuntiationē tolla
tur cōdictio indebiti:tm̄ ad eam tollendam notarij meliorem pra
cticam adinueniūt.nam in principio contractus dicunt sic:talis
sciēs se ad infrascripta nō teneri,promisit ⁊c.Nam isto modo to
liẗ condictio inde.que non competit promittenti vel soluēti sciē
ter indebitum.l.j.⁊.l.fideicōmissum.s̄.eo.l.cuius per errorē.ff.đ
regu.iu.idē simpliciter tenent Ang.⁊ Raph.Ful.hic.alij non tā
5 gunt.¶ Adde qđ idē tenet Bar.in.l.sed ⁊ si quis.§.quesitū.in fi
ff.si quis cautio.⁊.in.l.si dari.in fi.ff.de ver.ob.Bal.in.l.ij.in.vij.
q.C.de rescin.vēdi.⁊ in rubri.⁊ in.l.j.in.ix.col.C.de ꝯfes.Ang.in
l.qđ si maritus.§.j.ff.de ꝯsti.pecu.quicquid inaduertenter dicat
Pau.de ca.in cōsi.cxxxj.incip.lȝ ista domina Lisa.in vlti.colū.
vbi dicit,ꝙ nihil nocet clausula apposita in instrumēto vcȝ sciēs
se ad infrascripta nō teneri.alle.Bar.hic q đ directo dicit oppo
Addo etiā que no.dicit Bal.in.l.mater.in.iij.col.C.de rei vēdi.
cuius verba.s̄.prime retuli.tm̄ dicta clausula non impedit quin
possit probari error fm Bal.in.d.l.sȝ ⁊ si quis.§.fi.s̄.si quis cau.⁊
ibi per eūm de modo probandi talem erroreȝ.Limitat predictā
cōclusionē Bar.que hȝ qđ clausula sciens se ad infrascripta nō
teneri tollit condictionem inde.nisi ex serie instrumenti appare
ret promisisse ob aliquā causam precedentē obligato:nam si vera
esset puta q̄ instrumentum dicit titius sciēs se ad infrascripta nō
teneri promisit.c.meuio.que ipe meuius mutuauit patri titij cu
ius ipse est heres:si postea appareat indebitū putat Bar.quod
poterit repeti non obstante illa clausula sciens se ad infrascripta
non teneri:q̄ dȝ intelligi nisi ex causa sequenti:alioquin induce
retur repugnantia que in eodem ꝯtractu debet euitari ⁊ adiuua
ri.§.quibus.in.j.constitu.codi.l.vbi repugnantia.ff.de regu.iur.
bene facit.l.j.§.j.ff.qđ vi aut clam.cum Bar.simpliciter transeūt
An.⁊.Raph.fulg.hic:ceteri nihil tangunt.bene facit qđ tenent
Pe.⁊ Cy.in.l.cum falsa.⁊ ibi Bal.circa fin.C.de iur.⁊ fac.igno.
6 † qđ ꝯfessio debet interpretari quod nihil ꝯtineat de cōtrarietate
qđ est no.dignum fm Bal.ibi q̄ quotidie videmus quod respon
dendo articulis,responsiones videnẗ esse sibi contrarie:nam de
bent sic interpretari qđ prima dicta trahantur ad vltima et vlti
ma ad prima,vt euitetur contrarietas,quod est bene tenendum
menti fm eum.Idem tenet Sali.in.l.cū precum.C.de libe.causa
8 ¶ Tātūdē adde doc.i l.si qs liber tate.ff.đ sta tu.lib.
Pau.de cast.⁊ do.Alex.in.l.j.in princi.p illū tex.ff.ne quis eum
7 qui.Successiue subdit Bart.† qđ si quis vellet predicta euitare
deberet in instrumento adijcere,quod si vnq̄ vel aliquo casu in
futuruȝ apparuerit predicta indebite vel sine causa soluta:quod
exnunc prout extunc dedit ⁊ donauit quicquid per condictionē
indebi.vel sine causa.vel pretextu cuiuscunq; erroris posset repe
tere.argu.l.si quis rationes.ff.de lib.lega.cum Bar.tenet simpli
citer Ange.hic.Adde bene facere illud quod tenet Bart.in.l.si
quis cum aliter.ante fi.ff.de verb.obli.vbi dat similem practicam
quod in instrumento dicatur:⁊ illud qđ plus vȝ siue sit quantitas
magna siue modica dedit ⁊ donauit ⁊c.sequiẗ do.Abb.in.c.cū
causa.in.j.colum.de emp.⁊ vēdi.Bal.in.l.ij.in.vj.q.C.đ rescindē
vendi.Sed tu subtiliter aduerte prout etiam perpendit Raph.
Fulg.hic:qđ Bar.videtur facere differentiam,an quis renūtiet
cōdictioni indebiti:⁊ tunc non preiudicet:an vero donet ⁊ tunc
sit secus:⁊ ita putat Bart.esse diuersa.nā fm Fulg.ista in effectu
videntur idem.⁊ lȝ ipse non dicat qđ ista sint idem,dicit ipsemet
Barto.sibi contrarius in.d.l.si quis cum aliter in duobus locis
8 circa finem.vbi dicit quod tantūdem[a] importat in specie renun
tiare alicui remedio vel donare:q̄ renūtiare est donare.l.si quis
delegauerit.ff.de noua.et de ista contrarietate Barto.nemo ad
huc perpendit.Tene bene menti predicta:quia vtilia sunt ⁊ quo
tidiana ad practicam.⁊ sic remanet iste solennis.§.solenniter ex
peditus.

1 ☞ Restitutio in integrum concessa minori non extenditur ad vsuras.
2 Pactum factū super principali,non extenditur ad appendices
3 Exemptio papalis non extenditur ad interesse ⁊ vsuras.
4 In restitutione in integruȝ iudex ex officio suo nil pōt supplere.
5 Beneficium restitutionis in integrū transit ad heredem.
6 Ius singulare nō habetur in consyderatione.
7 Usure an repetanẗ ⁊ deduci possint in compensationem.
9 Extincto principali qñ extinguatur accessorium.nu.9.
10 Antequā concedatur restitutio in integrum non potest fieri com
pensatio.

Lucius titius. Iste.§.est sing.ita dicit Pau.de
ca.hic:ita etiā eum reputat sing.
Bal.in.l.fi.circa mediū.C.qñ prouoc.nō est neces.Restitutio cō
cessa super sorte principali nō porrigitur ad accessorium ⁊ sic ad
vsuras.Item illud quod pōt deberi per resti.in integ.interim in
1 compensationē deduci non pōt.h.d.⁊ est multum no.§.¶ † No.
primo ex isto tex.ꝙ restitutio in integrū concessa minori vel eius
heredi super sorte principali,non extenditur ad vsuras.et sic ad
accessoria:⁊ sic restitutio in integrū super principali nō extendiẗ
2 ad accessoria.† Adde text.no.in.l.in his.§.mancipia.ff.sol.ma.
per quem no.ibi Bal.⁊ Ang.quod pactū factū super principali
non porrigitur ad appendices.vnde facit ille tex.fm Bal.ibi qđ
ille qui promisit retrouendere non teneaẗ ad fructus medij tem
poris,nisi mora interuenerit.l.ij.C.de pac.inter empto.et vendi.
3 ¶ † Item adde qđ per istum textum consuluit do.Abb.in cōsilio
cxlij.incip.factum sic proponitur.do.Io.olim papa vigesimus
secundus ⁊c.vbi decidit,quod si beneficia cardinaliuȝ sint facta
exempta ab impositione papali octuaginta milium florenorum
in omnibus beneficijs positis in dominio floren.talis exemptio
non extenditur ad interesse et vsuras postea subsecutas.Contra
istum text.fortiter videtur obstare tex.in.l.ij.§.interdum.in ver.
ergo.ff.de vulga.⁊ pupil.vbi est tex.egregius,quod restitutio in
integrum ad adeundum ex testamento paterno confirmat etiā
tabulas pupillares.⁊ sic restitutio in integrum super principali
extenditur ad accessoria.Ad illum text.respondet solus Raph.
cuma.ibi,qđ snīa lata super principali non extenditur vt videaẗ
lata super accessorio:ita loquiẗ iste text.sed restitutio in integ.ad
testamentum patris bene extenditur ad substitutionē pupillarē
vt ibi:eo q̄ reperiẗ cui adhereat ipsum accessoriū.s.testamentum
patris.Ista solu.non tollit nec eneruat difficultatē.Unde respō
de altero de duobus modis.Primo quod iste text⁹ loquitur in
accessorio odioso vsurarū:sed contrariuȝ loquitur in accessorio
fauorabili.s.substitutionis pupillaris.Secundo responde quod
restitutio in integrum extenditur ad accessorium:illud est verū
quando tale accessorium est diuersum et separatum a principali
vt hic:secus quando accessorium est pars principalis vt in ꝯtra
rio,vbi substitutio pupillaris est pars testamenti paterni:vt di
cit tex.in.c.si pater.in fi.de testa.in.vj.⁊ sic habes duas limitatio
nes ad istum text.Tertio pro limitatione adde quod legatum li
berationis factum a testatore de sorte extēditur ad debitum vsu
rarum accessorium post testamentum contractum:et sic testator
remittendo sortem videtur remittere vsuras post testamentum
contractas.l.aurelius.§.legatum.⁊ ibi Barto.⁊.l.fina.§.fin.ff.đ
4 libe.lega.et.l.non solum.la.ij.§.illud.eod.titu.¶ † Secundo no.
ex isto textu quod in restitutione in integrum nihil potest iudex
ex officio suo supplere.ita est text.singula.hic fm Bald.in.l.fin.
circa mediuȝ.C.quādo prouoca.non est neces.quia restitutio daẗ
ex priuilegio ⁊ sic de iure speciali:secus est in appellatione que de
5 iure communi competit,quod est bene notabile fm eū ibi.† Ter
tio nota in ver.heres.quod beneficium restitutionis in integruȝ
competens minori transit ad eius heredem.facit.l.non solum.ff.
de in integrum restitu.¶ Quarto nota.ex ver.fina.quod licet re
stitutio in integrum possit de nouo peti ad vsuras:tamen anteq̄
impetretur non potest de illis obijci compensatio:quia adhuc
nullo iure debentur:licet deberi sperentur:vt dicit gloss.fin.hic.
Ex quo correlarie hoc no.fm Bal.hic,quod restitutio in integ.
non potest incidenter opponi per modū cōpensationis.qđ bene
6 not.¶ † Sexto no.ex eodem ṽ.fi. ꝙ illud quod potest impetra
ri de iure speciali:⁊ sic beneficio restitutionis in integ.non debet
haberi in consyderatione antequam sit actualiter impetratum:
prout etiā est tex.no.in.l.iiij.§.fi.ff.de fideicom.lib.bene facit tex.
in.l.exceptiones que persone.ad fi.ff.de excep.in versicu.nec ipse
ante habet auxilium quā restitutus fuerit.gl.in.l.equissimum.§.
j.in ver.repudiauerit.⁊ ibi Barto.ff.de bo.pos.fm tabu.Barto.
in.l.fi.in.iij.col.C.de senten.pas.et in.l.j.§.quidaȝ filium.ff.de bo.
pos.cōtra tabu.⁊ in.l.j.circa fi.ff.de iniust.rupt.⁊ in.l.q̄diu.prima
7 ff.de acquirē.heredi.¶ † Ultimo pro complemēto huius textus
aduerte,quod cuȝ hodie vsure sint omni iure prohibite.maxime
de iure canonico:vt per glo.et doc.in.l.j.C.de sum.tri ⁊ fi.ca.⁊ in
auẗ.de ecclesia.ti.i prin.certe quo ad vsuras cessat dispositio hu
ius.§.quia vsure indistincte reperētur per heredem minoris sine
aliqui

aliqua restitutione in integ.z cõsequenter poterũt in compẽsationem deduci,prout etiã fuit notatũ.in.l.si nõ sortẽ.in prin.ß.eo.fm Albe.de rosa.z Raph.Fulg.hic.sed quo ad interesse qd etiã hodie licite põt peti:vt no.in dictis locis z quo ad alia dãna accessoria bene procederet iste tex.¶ Capio gl.in ver.nõ posse.quã diuide in quatuor partes prin.prout in effectu remouet quatuor opp. quas seriatim z p ordinẽ expedit Bar.scda ibi:sed nec hoc videt posse fieri.tertia ibi:sed iure cõi.quarta ibi:itẽ cum sors.In scda parte gl.no.diligenter istã gl.que est not.z tenẽda mẽti fm Bar. qd lz ea que veniunt expediẽda officio iudicis mercenario,nõ possint examinari finita causa principali.l.iiij.C.de posi.l.terminato. C.de fruc.z lit.expen.tamẽ in his que veniũt officio iudicis nobili:lz sit finita causa principalis:tamẽ adhuc durat officiuz iudicis nobile super accessorio:z cũ ista solẽni doc.gl.transeũt doc hic.z dicit Ange.hic quod istud melius declarat ista gloss.quam alia que sit in iure. Istam glos.dicit esse singula. Bald.in.c.bone.el.j. in pe.colum.de postu.prela.z in.l.in his.C.mãcipia.ß.sol.matri.

8 ¶ †Et sic no.ex ista glo.q vbi accessoriũ põt peti officio iudicis nobili:puta per restitu.in integ.tũc extincto principali etiam per sniam non extinguit tale accessoriũ:vt hac gl.valde notabili,z qd not.glo.in.d.l.iiij.in ver.vsuraruz.C.depos.z sic not.fm bal.hic: quod iudicium in accessorio consistens in officio nobili de per se stat.Ratio huius gl.z predictorum est q: officium iudicis nobile succedit loco actionis.l.qd si minor.ß.fi.ff.de mino.Bar.z doc.in l.j.z ibi dixi.ff.de iurisdi.oim iudi.sed qñ accessoria debentur iure actionis:tunc lz sit finita instantia per sniam super re principali: tamen illa accessoria durãt z de per se peti possunt iure actionis: vt est glo.in.l.ij.ß.si rem.z ibi Bar.ff.de lega.ij.et glos.in auf.de exhiben.reis.in prin.Ang.Imo.z Moder.in.l.paulus.la.j.ff.de re iudi.facit.l.si marito.ß.fi.z qd ibi not.Bar.ff.solu.matri.z glo. nota.in.ß.actionem.in gl.magna.instit.de act.quã reputat singu.

9 Bal.in.c.cũ venerabilis.l.vij.colũ.de excep.¶ †Ex vltima parte

8 glo.no.q sublato principali tollit accessorium.si tollatur de iure cõi:secus si tollat de iure singulari.z ad hoc istã glo.multum not.

10 Ange.de are.in.l.cũ in vna.in fi.prin.ff.de app.¶ †In gl.fi.no.ex ista glo.fm Bar.z doc.q illud qd põt deberi mediante restitu.in integrũ:anteq ipsa restitutio impetret nõ põt in compensationẽ deduci:q: interim adhuc nullo iure debet:lz deberi speret:vt hac glos.Istaz gl.limitat Bar.z ceteri sequuntur,vt nõ procedat qñ aliquid directo deberet per iudicis officiũ iam competens absq remotione alicuius obstaculi:tũc illud bene posset in cõpensationem deduci.l.si ambo.ß.fi.z.l.pecuniã.ff.de cõpensa.z.l.si seruus. ß.fi.ff.de fur.Adde tex.in.l.etiã.z ibi Bal.ad hoc no.C.de cõpen. Bal.in.l.fi.ad fi.eo.titu.

¶ De condictione sine causa. Rubrica.

1 ¶ Promittens vel soluens sine causa condicit liberationẽ:vel repetit solutum.

2 In constitutione seruitutũ non requirit aliqua causa,sed sufficit sola patientia.

3 Condictio indebiti non competit ad promissuz sine causa,vt fiat liberatio.

Est et hec species. Condictio sine causa est species cõdictionis in genere sumpte z cõcurrit cum cõdictione indebiti,ob causaz,z ob turpẽ causaz,z etiã vbi nulla istarũ competit.s.qñ nihil est datum:sed promissum sine causa.vel cũ aliqd datur ob causam verã,que postea reducitur ad non causam.h.d.

1 ¶ †Nota primo q promittens vel soluens sine causa:potest per hanc condictionem condicere liberationem ab obligatione, vel repetere solutũ sine causa:sed an agens ista cõdictione sine causa teneat probare istam negatiuam.s.non causam.gl.nota.in.l.ij.C. de dona.ante nup.tenet qd non,quã simpliciter sequitur Alb.hic nã agens cõdictione sine causa nõ supponit aliquid affirmatiuũ. Tu vide Cy.in.d.l.ij.z ibi Bal.distinguentẽ.z eundẽ Bal.l auf. contra qui propriã.in.iij.col.C.de nõ nu.pec.Pro clara intelligẽtia istius tex.z istius tituli opponitur,q ista condictio sine causa locum habere nõ debeat:q: qui promittit vel soluit sine causa,donare videt.l.campanus.ff.de ope.liber.l.in summa.ß.j.ß.titu.j.l.si patronus.z.l.hoc iure.ff.de dona.Respondet Albe.de rosa.ß.in rubrica:consyderando tres casus,qd aut constat q promittens vel soluẽs sine causa habet animum donandi:z tunc claruz est q videtur donare.d.l.in summa.ß.j.Aut constat quod non habuit animum donandi,z habet locum iste titulus.Aut dubitat:z tũc aut scienter promittit vel soluit,z donare videtur.d.l.campanus. Aut ignoranter:z tũc habet repetitionẽ vt hic z doli exceptionẽ. l.cũ de indebito.ß.j.ff.de proba.l.ij.ß.circa.z ibi gloss.ff.de excep. doli.Adde q ista est cõis opin.q in casu dubio non presumatur tacita causa donationis:prout tenet glos.in.l.generaliter.in ver. causam.C.de nõ nu.pecu.z ita late firmãt Imo.z Moder.in.l.a titio.ff.de verb.ob.cũ multis concordã.quas allegat do.Alex.ibi, et in consi.xiij.incipien.Ex his que in themate narrata sunt difficultas reducitur.lib.j.Alibi tamen videtur constitui differentia inter traditionem z promissionẽ quantũ ad proposi.ũ,q: in traditione bene in dubio presumit causa:secus in promissione.d.l.ij. ß.circa.fm Bal.in.c.si his quibus.de elec.post Archi.in.c.nore. lxiij.dist.Bal.in.c.j.ß.si quis de manso.in.vij.colũ.de controuer. inuesti.Ratio differentie est fm Bal.q: in promittendo quilibet est facilis:sed nõ sic in tradendo:facit gl.in.l.cum quid.ff.si certuz peta.sic et alibi fit differentia:q: in traditione sufficit causa vera vel putatiua:vt est gl.in.l.nunq nuda.ff.de acqui.rerum domi.et glo.in.ß.per traditionẽ.institu.de rerum diui.Bal.in.l.ij.ß.credi tum.ff.si cer.peta.sed in promissione requiritur causa vera z non putatiua fm Bal.in.c.fi.in.viij.colũ.de consue.per tex.in.l.fi.ff.de

2 constitu.pecu.¶ †Adde etiam q in constitutione seruitutũ non requiritur alia causa:sed sufficit sola patientia cõstituentis:vnde si quis constituisset seruitutẽ eundi per fundum suum sine causa: deinde pateretur te ire sine causa,valeret fm Bal.in.d.c.j.ß.si qs de manso.in pen.colũ.in fi.per tex.in.l.si quis diuturno.ff.si serui. vẽdi.z ita tenuit Oldra.ibi allegatus per Bal.in cõsi.xxx.incip. Factum tale est quedã certe z nominate persone in tertio dubio. tamen hoc vltimũ reprobat do.Alex.in.d.l.a titio.in vlt.col.ff.de verb.obli.q: l.d.l.si quis diuturno.vsus longi tẽporis z allegatio tituli habebat vim cause.¶ Secũdo no.ex hoc tex.in ver.pe.z fi.

3 quod causa reducta ad nõ causam,nõ parit ius retinẽdi.¶ †In glo.in ver.qui autẽ.habes,qd condictio inde.nõ competit ad promissum sine causa:vt fiat liberatio:sed istud non videt simpliciter verum per tex.in.l.is qui.ß.ti.j.sed potest distinguere saluãdo gl. fm Pau.de ca.hic qd aut credo me teneri ad promittendũ cum non teneatur:z tũc si promitto,possum petere liberationẽ etiã per condictionem indebiti.d.l.is qui plus.aut non credebaz me teneri ad promittendũ,sed bene credebã me teneri ad debitũ ex alia causa:z propter hoc per errorẽ promisi:z tunc nõ repeto liberationẽ per condictionẽ indebiti.sed per condictionẽ sine causa:vt hic et a l.que sine.j.eo.¶ Capio glo.in verb.siue autẽ.quã diuide in tres. In prima not.ex tex.In secunda opponit z non soluit.In tertia opponit z se remittit.secũda ibi:sed arg.cõtra.j.de lega.ij.tertia ibi:item argu.contra.ß.ti.j.¶ In scda respõde,qd in hoc tex.res deuenit ad talem finẽ qui se nõ compatitur cum prin.vnde paria sunt ab initio non fuisse:vel ex postfacto ad talem finẽ deuenisse: sed in.d.l.cum filius.ß.heres.finis se compatit cum prin:z tendit ad idem factum:ideo sufficit primordialis veritas fm Iaco.bu. Bart.Albe.de rosa.z Ang.hic.z Bar.in.d.l.cum filius.ß.heres. ¶ In tertia parte gl.responde qd in.d.l.ß.ß.fi.ß.ti.j.respectu vsurarum causa nondũ erat redacta ad nõ causam:anteq restitutio petatur:q: adhuc obligatio vsurarum durabat:licet posset peti restitutio fm Bar.z Ange.hic.

¶ Principali. ads vt in regula ac cessoriuz & regu. iur. li. vj. gl.in vbo astringi. l.c. qz plerique & officio ordi. lib.vj.

1 ¶ Ex contractu bonefidei(vt in locato)venit omne qd equũ est venire.

2 Solutum per sniam sine causa repetitur.

3 Ad resoluenduz põt agi ex eo contractu z condictione sine causa ad repeteñ.solutum.

4 Dominus recuperat inuẽta apud furem.

5 Quando solutũ virtute sententie repetatur.

6 Fulloni cõpetit actio ex contractu,z cõdictio sine causa.

Si fullo. Ista est multũ not.l.fm Bar.item est lex vulgata fm Pau.de ca.istaz.l.diuidũt Albe.de rosato z Pau.de ca.in tres partes.tu plenius in tex.In prima ponit thema.In scda elicitur qo. In tertia ponit decisio cassij volentis duplicẽ actionẽ cõpetere.s. ex eo cõtractu,z cõdictionẽ sine causa.In quarta approbat opin. cassij quo ad primum remediũ.In quinta reuocat in dubium de scdo remedio.In sexta remoto dubio confirmat opi.cassij etiã in scdo remedio.scda ibi:qua actione.tertia ibi,z ait cassius.quarta ibi:ego puto,quinta ibi:an autem z condicere.sexta ibi:nisi forte. Propter equitatẽ superuenientis casus,victus per sniam vtitur iure suo.h.d.ita summat hanc.l.d.Azo in summa in ti.C.de iudi. et Bal.hic:vel sic z pinguius.Si res pro qua solui estimationem ei a quo causam habui.ad eum redeat,põt agi actione ex eo contractu adirẽ vel estimationẽ vel condictione sine causa ad repetendum solutũ:q: cã propter quã dedi ad nõ causam redacta est.h.d.

1 ¶ †Not.primo,qd actio ex locato z sic ex cõtractu bonefidei non solum dat ad id qd deuenit in contractu:sed etiã ad illud qd nunquam partes cogitauerunt,est tñ equũ venire:nã iste fullo tẽpore quo locauit operam suam nõ cogitauit nisi de mercede habẽda: et tñ actio ex locato nõ solum datur ad dictã mercedẽ:sed etiam vt recuperet precium vestimentoz perditorum qd soluit dño:qd nunq cogitauit,z istud reputat mirabile Albe.de rosa.hic.adde

text.in.l.in commodato.§.fi.ff.cõmo.Plerũq3 accidit vt extra id
q3 agitur tacita nascat̃ obligatio vt inqt iuriscõ.in.l.si is q.§.fi.ad
2 fi.ff.cõmo.¶†Scdo no.ex hoc tex.ꝙ solutũ ꝑ sniaz repetitur per
condictionẽ sine cã,qñ cã ꝓpter quã lata fuit snia reducit̃ postea
ad non cãm:eo q2 tunc non redarguitur snia de iniquitate sed de
cã cessante.Itẽ q2 ius superuenit post sniam ex quo insurgit eq-
3 tas repetitionẽ concedens.¶†Tertio no.ex hoc text.hic esse ca
sum ẜm Ang.ad resolueñ.agi põt actiõe ex eo cõtractu ꝛ 9ditio-
ne sine cã ad solutũ repetẽdũ.adde tex.no.in.l.sed celsus.§.j.in.v.
nec cõturbari debemus.ff.de 9trahẽ.emp.ꝛ tex.in.l.si cõuenit.ꝺ
rescin.ven.vbi est tex.egregius,ꝙ pactũ ẽt resolutiuũ 9tractus ve
4 stitur tñ ab ipso cõtractu.¶†Quarto no.ẜm Bald.ꝙ l3 quis re
ceperit a fullone preciũ vestimẽtoꝝ ꝑditoꝝ,tñ postea poterit re-
cuperare vestimenta inuẽta penes furem.Nec obstat si dicatur
ꝙ fullo soluẽs litis estimationẽ,habeat̃ ꝓ emptore rei vel actiõis
vt.l.si culpa.ff.de rei ven.ꝛ hoc in gl.vl.q2 rñdet Bal.illud eẽ ve-
5 rum in reali iudicio:secus in personali vt hic.¶†In glo.j.ad fi-
nẽ habes,ꝙ l3 solutũ vigore sniẽ non possit repeti ꝑ cõdictionem
indebiti.l.j.C.de cõdi.inde.ꝛ.l.si fideiussor.§.in oĩbus.ff.mã.tñ be
ne potest repeti per 9dictionẽ sine cã vt hic.Idẽ t3 glo.in.d.§.in
oĩbus.ꝛ glo.in.l.si sine.§.cũ aũt.ff.rẽ ra.ha.Istas glo.reprobant
doc.q2 nulla cõdictio cõpetit ad repeteñ.solutum virtute senten
tie diffinitiue,etiam si ante sniam fuisset oĩo indebitum:eo q2 est
nunc effectum debitu3 autoritate sentẽtie,iuribus prealega.ꝛ.l.
eleganter.§.fi.ꝛ ibi Bar.post gl.s̃.tit.j.Bar.in.l.ij.§.grani.ff.de
admi.re.ad ciui.perti.vnde respõde melius ẜ3 Bart.ꝛ doc.quod
nulla cõdictio cõpetit per quã directo contradicat̃ sentẽtie.vt.in
cõtrarijs:sed qñ per cõdictionẽ non videt̃ snia iniusta.s3 qꝺ causa
que suberat tẽpore sententie deducta est ad nõ causa3:tunc bene
datur condictio sine causa:casus est hic:ꝛ in.l.in 9modato.§.fi.ff.
commo.vbi fullo nõ conquerit̃ de sententia condẽnatoria:sed qꝺ
post sententiã vestimenta deperdita peruenerũt ad dominum,ꝛ
sic causa propter quam fuit cõdemnatus in sententia redacta est
ad nõ causam:ita etiam dicunt Bart.et doc.in.d.l.j.C.de condi.
inde.Bart.in.l.j.§.et parui.ad fi.ff.qꝺ vi aut clam.ꝛ in.l.si sine.in
prin.ff.rem ra.ha.ꝛ in.l.iulianus verum debitorem.in.v.co.s̃.eo.
et in.l.senatus.in.vlti.colum.in pen.q.ff.de accusa.do.Abb.in
c.suborta.in pe.co.de re iudi.¶Capio glo.singu.in ver.inuentis.
quã diuide in duas partes.In prima assignat duplicem rationẽ
ad tex.In secũda opponit cõtra text.ꝛ soluit.scꝺa ibi:sed videtur
6 non condictionẽ.¶†In ea.glo.in fi.habes qꝺ l3 fulloni compe-
tat actio ex 9tractu ꝛ condicitio sine causa:vt hoc text.tñ nõ con
petit rei vẽdicatio vel publiciana,ex quo iste fullo habuit causa3
a dño,secus qñ ille qui soluit estimationẽ nõ habuit causa3 a dño
quo casu censetur soluisse precium rerum:ꝛ sic res emisse:nã tũc
ei competeret vtilis rei vẽdicatio vel publiciana.per.d.l.si culpa.
ff.de rei vendi.cum glo.tenent Bar.ꝛ Alb.de ro.hic.ꝛ Bar.in.l.
j.in vlti.col.ff.de vsucap.pro emp.et assignant rationem diuersita
tis:nam ille qui habuit causam a dño vt fullo commodatariꝰ et
similes conuenitur ratione culpe:ideo soluendo precium videtur
soluere estimationẽ culpe:nõ aũt precium rei,ꝛ sic non videt̃ re3
emisse,per 9ñs non põt eã vendicare per actionem in rem:sed qñ
causam nõ habet a dño soluẽdo estimationẽ rei,illa solutio succe
dit loco precij rei:ideo h3 vtilẽ vendicationẽ tanꝙ emptor.Bre
uiter teneas qꝺ imo isti fulloni cõpetat vtilis rei vendica.vel pu
bliciana ad vestimenta tanꝙ empta ꝑ.d.l.si culpa.prout t3 ipse
Bar.sibimet cõtrarius.in.d.l.in cõmodato.§.fi.ff.cõmoda.post
Iac.but.ibi.ꝛ latius Raph.Ful.ꝛ Pau.de ca.hic.q2 etiã habẽs
causam a dño qui sine culpa rem perdidit vt hic:postea soluẽdo
estimationẽ censet̃ rem emisse:ideo potest alternatiue agere vel
ad precium solutum vt hic,vel ad ipsam rem si eam precise velit
per tex.in.l.si vt certo.§.j.ff.commoda.ꝛ.d.l.in commodato.§.fi.
eo.titu.per que iura confunditur differentia Bart.ꝛ Albe.post
glossam hic.

a ¶Totũ.ad de doc.i.c.j.xij.dist.Io.ꝺ fa ntu.i.c.cognouimꝰ xij.q.ij.ꝛ do cto.i cle.ne romani.de elect.

b ¶Argumẽtatio.Adꝺ gl.ꝛ bart.in l.per fundũ.ff.ꝺ ser.rust.prediorum.

1 ☞ Idem iuris est de toto quo ad totu3,quod de parte quo ad
partem.
2 Idem in diuisione.
3 Bonum est argumentũ de toto ad partẽ temporis.

Qui sine. Obligatꝰ sine cã in totũ vel in partẽ
liberationẽ condicit vel in totu3 vel
1 pro parte.h.d.¶†No.primo ex hoc tex.ẜ3 gl.Bar.ꝛ
a doc.ꝙ idẽ iuris qꝺ est ꝺ tota quo ad totũ,[a] idẽ etiã est
de parte quo ad partẽ:cõcor.vulgata.l.que de tota.ff.de rei vẽ.l.
an pars.ꝛ ibi Bar.ad hoc no.ff.ꝓ derelicto.l.si seruus eius.ꝛ ibi
Moder.ad hoc no.ff.de acq.here.et tex.in.c.pastora.in princi.de
offi.dele.ꝛ in.l.si duo.in fi.ff.de admi.tut.vide gl.que alleg.multa
2 iura ꝑ ꝛ 9.in.l.q scit.in prin.ff.de vsu.¶†Itẽ illud qꝺ operatur
diuisio totius quo ad totũ:ide3 operat̃ diuisio partis quo ad par
tem.l.tres tutores.ff.de admi.tut.ꝛ ibi Bar.ad hoc no.in.j.no.ꝛ
dicit ꝙ ille casus est tenendus menti.Ista regula habet locũ etia3
3 in exceptionibꝰ:vt declarat Bal.in.l.ij.C.de nõ nu.pe.¶Scꝺo
b amplia istã regulam qꝺ etiã in tẽpore bona est argumẽtatio[b] de
toto ad partem temporis.l.si cui leget̃.in prin.in ver.proinde.et
ibi Bal.ꝛ Flo.ad hoc no.ff.de leg.j.Istam regulã primo limita
procedere in his que omni cõsyderatione ꝛ modo sunt diuidua:
secus in his que aliquo modo sunt indiuidua,vt seruitutes ꝛ obli
ga.pignoris.l.quãdiu.C.de distrac.pig.quã gl.alle.pro cõtraria
et nõ soluit,probat̃ in.l.in executione.§.pro parte.ff.de ver.obli.
ita respondẽt Bar.Albe.Ang.ꝛ Raph.Fulg.hic.Bar.in.l.ꝑ
fundum.ad fi.ff.de ser.rusti.pre.Et per hoc subdit Ang.hic plu
ries decidi in ciuitate Perusij vbi est statutum qꝺ habẽs pace3
vel concordiam cum offenso,soluẽdo certu3 quid pro gabella ad
aliam penã non teneatur qꝺ vno nummo minus soluto non pro
dest pax seu concordia,quia obligatio gabelle est in condictione
que est indiuidua.l.cui fundus.ff.de 9di.et demon.cum impleri
debeat pũctualiter ꝛ in forma specifica.l.meuius.ꝛ.l.qui heredi.
ff.de conditio.et demonstra.ideo scindi non potest.¶Secundo
limita predictam regulam vt procedat quando est eadem ratio
partis ad totum:alias secus:glos.est not.in cle.si vna.in versi.de
fensor.de reb.eccle.non alie.glos.in.l.qui hominem.in prin.ff.de
solu.Sal.in.l.nam ꝛ postea.in princi.ff.de iureiuran.Vbi etiam
limitat alio tertio modo predictam regula3 vt procedat in mate
ria lata ꝛ fauorabili:secus in materia stricta per tex.in.l.si victu3.
§.in stipulatione.ff.de euic.Quarto limita ꝙ l3 demonstratio
in totum falsa non vitiet legatum.l.demonstratio falsa.in prin.ff.
de condi.ꝛ demonstra.tamen si sit falsa in parte bene vitiat illa3
partem falsam.ita not.Raph.cuma.in.l.si serui electione.§.fin.
per illum tex.ff.de lega.j.ꝛ ibidem do.Alexan.in fine simpliciter
sequitur ꝛ ad hoc reputat illum text.esse diligẽter notandum:ꝛ
l3 ipsi nõ dicãt:tu potes assignare rationẽ diuersitatis ꝛ sic eri-
mus in secũda limitatione.s̃.tradita.nã quãdo demonstratio est
in totum falsa certe legatum redderet̃ penitus ꝛ in totum inutile
si falsa demonstratio vitiaret:secus est in secundo casu vbi saltem
valet legatũ pro parte.¶Quinto limita predictam regulam nõ
procedere in fisco qui si nõ habeat ius in re non potest vẽdere:ꝛ
tamen ratione partis vendit totum.l.j.ꝛ ibi Bal.ad hoc no.C.ꝺ
ven.rerũ fisc.lib.x.ꝛ.l.ij.C.de cõi rerum ali.¶Sexto limita qꝺ l3
idem iuris quod est de toto quo ad totum:sit etiã de parte quo
ad partem:vt.s̃.dictum est:tamẽ nõ est idẽ iuris econtra de parte
quo ad totũ.l.an pars.ꝛ ibi Bar.ad hoc no.ff.ꝓ derelicto.Bar.
in.l.fundum.ad fi.ff.de ser.rusti.predi.quãuis contrarium no.gl.
xxxij.q.iiij.c.meretrices.in glo.in verbo.prohibuit.per illum tex.
¶Scꝺo not.ex hoc tex.ẜm Bal.ꝙ aliter debet formari libelius
vbi quis petit se in totũ cessari et aliter vbi petit extenuari se,vel
se exonerari.

1 ☞ Paria sunt ab initio aliquid esse tale,vel ex postfacto deue
niri ad tale.

1 Nihil refert.†Paria sunt ab initio aliqd
esse tale,vel ex postfacto deue
niri ad tale.h.d.ẜm Bar.ꝛ Ang.similis est tex.in.l.j.
in ver.penul.ꝛ fi.s̃.eo.

1 ☞ Titulus coloratus velat maleficiũ ꝛ turpitudinem.
2 An dos data pro matrimonio illicito quod nõ est secutum possit
repeti:ꝛ quid si est consummatum ibi.

Auunculo. Ista est fortis lex ẜm Bar.diui
ditur in duas partes principa-
les.In prima loquit̃ quando matrimoniũ erat prohi-
bitum ratione consanguinitatis.In secunda quando
ratione affinitatis.secũda ibi,nouerca.Prima pars subdiuidit̃
in tres particulas.In prima ponit̃ thema et questio.in secunda
ponitur allegatio pro parte negatiua.In tertia ponit̃ decisio cũ
responsione ad obiectum.scꝺa ibi:dixi.tertia ibi,s3 reor.Secũda
pars principalis etiã subdiuiditur in tres particulas.In prima
ponitur thema ex quo resultat tacita questio.In secunda ponit̃
dubitatio:ꝛ ratio dubitãdi.In tertia ponit̃ decisio.secunda ibi,
cessare.tertia ibi:at quin.ꝛ.h.d.Datum ob causa3 de iure impos
sibilẽ,causa de facto nõ sequuta cõdictione sine causa repetit.h.d
ẜm Bar.Ang.ꝛ Ful.vel sic ꝛ clarius.Datum in dotem pro ma
trimonio futuro:ꝛ prohibito per legẽ ratione consanguinitatis
vel affinitatis:eo de facto non secuto repetit̃ per condictionẽ sine
causa.h.d.ꝛ ad hanc.l.adde tex.in.c.ꝛ si necesse.de don.inter vi.ꝛ
vxo.ꝛ qꝺ decidit text.in.l.vxori maritus per fideicõ.ff.de vsufru.
lega.¶In primis pondera text.in versi.neq3 nupsit.qꝺ verbum
iuriscon.repetit bis in hac.l.in prima et in.ij.parte.et sic denotat
iuris mysteriũ ꝛ ostendit qꝺ ꝓpter hanc penitẽtiã mulier iuuat̃
1 vt nõ perdat pecuniã in dotẽ datã,de quo.j.dicet̃.¶†Scꝺo no.
ex hoc tex.ẜm Bal.qꝺ titulus coloratus velat maleficiũ ꝛ turpi
tudinẽ,qñ est statũ in finibus verborũ:et nõ est processum ad exe
cutionem facti:facit.l.si adulterium cum incestu.§.j.ff.de adulte.
Pro introitu glo.aduertendum est,qꝺ prima glos.loquit̃ qñ ma
trimoniu3

trimonium illicitũ non fuit contractũ nec copulatũ:sed tantum sponsalia interuenerũt. Secũda vero glo. loquit quãdo tale matrimoniũ illicitũ fuit de facto contractũ ⁊ copulatũ:⁊ sic iste glos. nõ sunt cõtrarie sed diuerse:⁊ secũda gloss. fuit additio fm Albe.
2 de rosa.hic. Pro expeditione prime gloss.reuocat in dubiũ:an dos data pro matrimonio illicito qđ nõ secutũ possit repeti. In glo.prima ponunt tres opi.quas per ordinẽ recitat Bart.et scribentes. Insistam circa primã opi.in qua versat intellectus istius legis. ¶ Prima glo.fuit opi. Placẽ.qđ indistincte talis dos data possit repeti,etiã si mulier sciuit ius ⁊ factũ:⁊ cõsequẽter sciuit hũc esse auunculũ suũ. Item sciuit qđ ius ꝓhibeat cõtrahi cũ eo matrimoniũ:nam etiã data sciẽtia vtriusq₃ procedit iste tex.⁊ ratio in eo assignata:q2 nõ dedit ob cãm turpẽ vt incestum cõmitteret vel stuprũ:sed ob honestã cã₃.s.matrimonij:⁊ qđ sciret factũ: patet ꝓpter cõiunctionẽ sanguinis,q2 erat auunculus.l.octaui. ff.vnde cognati.l.de tutela.C.de in integ.resti.mino.qđ etiã sciret ius patet,cũ tex.dicat eã esse in delicto cũ turpitudine,qđ dicit nõ posset si ignorasset ius ⁊ putasset matrimonium valere:q2 talis ignorantia iuris ꝗuis etiã nõ esset iusta:tñ excusaret a dolo.l.igitur.in princ.ff.de lib.cã.gloss.in.l.plagij criminis accusatio.C.ad leg.flau.de pla.⁊ in.l.j.in fi.de abige.sed turpitudo nõ posset dici subesse nisi subsit dolus ⁊ malafides. Istã opi. Placen.sequitur Bart.quãdo matrimoniũ illicitũ nõ est de facto copulatũ:sed tñ cõtracta sponsalia ⁊ mulier sua sponte postea nõ nupsit:tunc dotem datã indistincte repetit per condictionẽ sine causa,etiã si fuerit sciens ius ⁊ factũ:ita dicit esse tex.hic qui in veritate fm eum voluit hoc dicere in ver.quã ratione fortassis. Istã opi.cõfirmat Bart.duplici rõne,prima,q2 cã prima donationis est honesta,l3 sit nulla.s.dotis:⁊ illa est spectãda:non aũt cã remota que turpis est.s.matrimonij illiciti de facto copulãdi.l.iiij.§.s3 qđ meretrici. ff.de cõdi.ob turpẽ cãm.⁊ istã ratione nullitatis ⁊ nõ ignorantie cõsyderauit iuriscõsul.hic fm eũ. Scđa rõne mouet:q2 in delictis imperfectis penitẽtia facit cessare penã.l.falsam.ff.de fal.cũ alijs hic alle.per Bar.tenẽt Ange.⁊ Pau.de ca.hic:et dicit Pau.de ca.istã opi.Bar.esse pulchrã ⁊ tenendã:sed Rapha. Ful.sequẽdo sententiã glo.nostre qđ etiã nõ secuto matrimonio illicito mulier scienter dans dotẽ non possit repetere. Respondet subtiliter vtriq₃ rationi Bar. Nam l3 cã donationis istius dotis nõ sit turpis,sed potius nulla:tñ mulier que dedit talẽ dotẽ sciẽs ius ⁊ factum soluit ex cã de iure impossibili,que cã licet nõ sequatur:impedit tamẽ repetitio.l.dictam.C.de cõdi.ob causa.no.in.l.si militem.eod.ti.⁊ per hoc tollit prima ratio Barto. Secundo facit regula.l.cuius per errorem.ff.de regu.iur.nam soluens scienter indebitum censetur donare:et sic tollit secũda ratio Bart. Nã hic cessat repetitio:non q2 mulier deliquerit,sed q2 donauerit. Pau. de ca.hic dicit quod alias contra opi.Bar.allegabat ista fundamenta,qđ ex quo mulier sciuit ius ⁊ factũ:licet tale matrimoniũ illicitum nõ fuerit de facto copulatũ:tamen nõ debet posse repetere dotem datã,cu3 eam videatur donasse ex quo eam dedit ob causam:quã sciuit impossibilẽ,per gl.in.d.l.dictam.⁊ in.d.l.si militem:nõ ergo prohibet repetere:eo q2 nõ summauerit delictum: sed eo q2 donasse videt:postea dicit se reperisse do. Raph.Fulg. hic mouentem istas opi.cõtra Bart.tamen dicit Paul.de ca.qđ alias respondebat istis fundamentis:q2 gloss.in contrarium allega.loquuntur quando quis dedit animo non repetendi vllo vnq₃ tempore ob causam quam sciuit impossibilem:et tunc bene verũ est quod impedit repetitio.sed quando datur in cãm dotis: vt in hac.l.tũc datur animo repetendi saltẽ soluto matrimonio: l3 sciuerit ius ⁊ factu3. Ultra vnde nõ presumit animus donãdi:l3 sciuerit ius ⁊ factu3. Ultra cũ tu responde ad fundameta Rapha.Fulg.que habent qđ hic cesset repetitio nõ ex eo q2 ꝯsummauerit delictũ:sed eo q2 donasse censeat per.d.l.cuius per errorẽ. Nam cum in hac lege expressa sit causa l3 inualida:certe facit cessare presumptionẽ tacite donã.l.si cũ aurũ.ff.de solu.fm Bart.inquãtũ dicit qđ debet inspici cã proxima ⁊ non remota per.d.l.iiij.§.sed qđ meretrici.et quod hic causa proxima donationis non est turpis sed nulla reprobat d.Christo.por.in.§.fi.in vlti.col.insti.de nup.eo quia licet mulier solueret pro dote cõstituenda que dicitur honesta causa:tamen dicitur turpis:quia tendit in hunc finem:vt tale matrimonium illicitum et incestuosum contrahatur:⁊ sic dicitur datum principaliter ob turpem causam:q2 actus agentium regulantur fm finem ad quem tendunt.l.verum.la.ij.et.l.qui iniurie.ff.de furt. Sed saluando Bartol.potes dicere quod istud procederet quãdo ipse finis sequeretur,quod non est in casu huius legis:vbi iste finis turpis non est secutus:⁊ sic non est copulatum ipsum matrimonium illicitum:prout bis cum mysterio dicit iuriscõsul.hic in verbo,neq₃ nupsit. Pro opin.Bartol.et Placen.facit alia no.ratio quam assignat Bald.in rubri.ff.solu.mat.vbi querit,quare minus puniatur mulier dans dotem pro matrimonio illicite cõtrahendo,ꝗ̃ pro cõtracto de facto:quia primo casu repetit:secundo non.⁊ dicit quod ratio diuersitatis est:quia in matrimonio ꝯhendo nõ fuit turpitudo cõsummata:sed pena que imponitur ipso facto per.l.requirit turpitudinẽ consummatam et non inchoatam.l.ij.§.hec verba.ff.qđ quisq₃ iuris.facit qđ not. Joã.an.in.c.perpetue.de elec.in.vj.in nouel.vbi not.qđ l3 sententia hominis non semper requirat factũ consummatũ:tamen sententia legis semp requirit factũ cõsummatũ,qđ est bene notã.fm eum.adde qđ idem etiã no.Joã.an.in regula in penis.de reg.iur. in.vj.in nouel. Bal.in.l.si quis non dicam rapere.C.de epi.⁊ cleri. Item pro opi.Bar.⁊ Placen.adde facere,q2 penitentia que reducit rem ad pristinum statum facit cessare quãcunq₃ penã.tex. est nota.in.l.ex hoc edicto.§.pe.ff.de alie.iudi.mutan.causa fac. quem sic alleg.Bald.in.c.j.in princi.de prohi.feu.alie.per Fede. item pro opi.Placen.multum stringit tex.in.c.⁊ si necesse.de dona.inter virũ ⁊ vxo.vbi contrahentes matrimonium illicitum faciebant tale impedimentum cum essent in secũdo gradu consanguinitatis:vt ibi habetur in antiqua:et illud erat notorium fm Jo.an.⁊ cõmuniter doc.ibi:⁊ tamen repetitur quicquid occasione illius matrimonij fuit datum:⁊ dicit ibi formaliter Hostien. qđ papa ibi ex certa scientia approbauit istam scientiam Placen.q2 equior est:vnde fm eũ in dissentionibus opinionũ credendum est pape.c.per venerabilẽ.§.rõnibus.in verbo eius sniam. qui fi.sint legiti. Sed tu aduerte qđ ille tex.loquitur in fortiorib[9] terminis quam Placen.q2 loquit qñ matrimonium illicitũ fuit copulatum:vt clare dicit ibi text.in verbo copule dissoluende,et tñ concedit repetitionẽ eius qđ est datum occasione illius matrimonij:⁊ sic de directo cõfundit dicta Bart.⁊ doc.hic:⁊ ea que tenent glo.ij.⁊ doc. Et ꝓpter hoc gl.⁊ doct.ibi multũ laborant ⁊ in effectu traduntur.xj.intellectus seu.xj.solutiones ad illum text. quas ibi potes per te videre:maxime per Moder. Aliam nota. distinctionem in isto articulo tradit Bal.in rubrica.ff.soluto matrimo.quam etiam per te videas. ¶ Capio gloss.scđam in verbo neq₃ nupsit.ex qua habes qđ qñ matrimoniũ illicitũ est consummatũ:tunc mulier que sciuit ius ⁊ factũ vel alterum tantũ,prohibebit dotem datã repetere:non tñ remanebit penes virũ,sed applicabit fisco.l.q.C.de ince.nup.nisi interuenire error acerrim[9] vt ibi dicit text. ¶ Contra istam communem gloss.fortiter viget text.in.c.⁊ si necesse.de dona.inter vi.⁊ vxo.vt statim dixi.§.proxime in glos.preceden. Bart.hic fuit in noua ⁊ singulari opi.qđ iuris ignorantia non excuset a pena incestus.l.si adulterium cum incestu.in prin.⁊.§.j.vbi etiã per Bart.ff.de adul.nec a pena nullitatis matrimonij.l.j.C.de interdic.ma.nec a pena amittendorum lucrorum si que sibi inuicem de facto cõiuges donassent intelligit.l.qui cõtra.C.de ince.nup. Sed bene iuris error excusat a perditione proprij matrimonij.⁊ sic ne perdatur dos vel donatio ꝓpter nuptias:vt in aut.de ince.nup.in ꝑn.⁊ in aut.incestas. C.eo. Item excusat vt filij dicant esse legitimi ex parte ignorantis.vt.l.qui in prouincia.§.j.ff.de ri.nup. Imo fortius attentauit Bart.sub dubio tñ forte,qđ etiã si mulier vtrũq₃ sciuerit.s.ius ⁊ factum adhuc possit ipsam dotẽ repetere:nã rõne turpitudinis nõ repellit:q2 nõ est turpis,sed nulla:vt hic dicit tex. Itẽ rõne indignitatis nõ potest repelli ab alio nisi a fisco,q ipso iure ⁊ facto nõ repellit:sed demũ lata snia priuationis:vt videt dicere text.cũ gloss.in.l.his cõsequẽter.§.j.ff.fami.er.tñ dicit singulariter Barto.dubitatiue posse dici qđ.d.l.his ꝯñr.§.j.loquit in hereditã.q pôt esse dãnosa ⁊ habere onera.l.si hereditatem.§.j.ff.man.ideo requirit agnitio fisci:sed hic loquimur in dote in qua nõ pôt esse dãnum:ideo ipso iure acquirit fisco,⁊ sic mulier agere nõ potest. istud vltimũ exclamat Raph.Ful.hic:⁊ dicit qđ est melius ꝗ̃ dixerit Bar.in hac lege:⁊ qđ est valde notandũ:q2 de facto tũc pendebat. Breuiter teneas,qđ qñ matrimoniu3 illicitum est secutũ: tunc si mulier ignorauit ius et factum,⁊ sine dubio pôt repetere dotem datam.l.si cum dotem.§.fi.ff.sol.mat. Aut sciuit vtrũq₃,⁊ nõ repetit.d.l.qui cõtra. Aut sciuit ius sed,ignorauit factũ:⁊ tũc si est error acerrimus excusatur et pôt repetere vt ibi. Aut sciuit factũ sed ignorauit ius:⁊ tũc nõ repetit.d.l.qui cõtra.⁊ ita tenet gl.hic ⁊ in.§.si aduersus.institu.de nup.⁊ glo.in aut.de ince.nup. in ꝑn.in verbo,licuerit. Et l3 Bar.hic cõstituat differentiã inter lucrum ⁊ dãnum:⁊ sic qđ error iuris non excuset quãtum ad cõsequendum lucra dotalia:tñ bene excusat a perditione proprij patrimonij,et sic ne perdatur dos vel donatio propter nuptias:et cũ Bar.transit simplr pau.de ca.hic:tñ ista differẽtia non videt bona:⁊ sic sequenda est opi.glo.preallegatarũ,qđ iuris ignorantia in matrimonio illicito de facto copulato non excuset etiam a periculo dotis amittende:prout etiã tenet Raph.Fulg.hic per istam legem que bis cũ magno mysterio dixit neq₃ nupsit:ad denotandum qđ si nupsisset non esset locus repetitioni dotis et per.l.si quis incesti.C.de ince.nup. Item differentia Bar.cõfunditur per text.in.d.l.qui cõtra.in verbo nihil ex eodem matrimonio cõsequatur siue ante nuptias donatũ sit:⁊ sic admittitur dos

natio ppter nuptias tradita ab vxore viro que erat amissio propriĩ patrimonij non tantũ lucri. et sic cõtra bar. postea subdit tex. siue deinceps quoquomodo datum fuerit iuncta gloss. parvula ibi: in verbo datum, que dicit pro dote. Et ista cõfirmantur in ver. 1 exceptis, vbi a perditione dotis et donationis propter nuptias: et sic proprij patrimonij non excusat nisi acerrimus error et lubricum etatis: et sic ille tex. bene consyderatus confundit predictam differentiam Bar. ¶ No. tamẽ diligenter istud quod vult Bar. in ista sua doctri. qd error iuris excuset quantum ad hoc vt filius dicatur esse legitimus respectu ignorantie, per text. in. l. qui in prouincia. §. j. ff. de ri. nup. Adde glo. que etiam istum tex. alleg. in. d. l. qui contra. C. de ince. nup. Ille tamen potius probat cõtrarium: quia tex. ibi fundatur in pluribus presertim in diuturnitate temporis. xl. anno. in ignorantia iuris et in facto ab auia: vt ibi in litera patet. et propterea domi. Abb. in. c. referente. qui fi. sint legi. dicit qd in dicta. l. qui in prouincia. §. j. est bonus text. vbi probatur qd error iuris cum longinquitate tẽporis excusat ad hoc vt filij dicantur legitimi. et idem dicit Ange. hic: vnde tu alleg. pro Barto. gloss. in. l. miles. §. penul. ff. de adulte. que tamen gloss. loquitur quando errauit in iure et in facto. item pro Barto. alleg. bonum tex. in. c. ex tenore. et ibi domi. Abb. no. et in. c. tanta. qui filij sint legiti. Sed aduerte quia glos. ordi. in dicta. l. qui contra. requirit qd vterque fuerit ignorans ad hoc: vt filij nati ex matrimonio illicito de facto contracto dicantur legitimi: et pro illa gloss. videtur facere tex. in. c. cum inhibitio. de claude. despon. et ibi domi. Abb. in vltimo nota. et dominus Abb. in. c. referente. in vltimo nota. qui filij sint legiti. sed Bald. in. d. l. qui contra. querens an filij nati ex matrimonio illicito sint legitimi: cõcludit qd si vterque ignorauit impedimẽtum vel alter tantum: tunc filij sunt legitimi fm canones, per iura ibi alleg. in glo. et per tex. in. c. ij. in fi. qui fi. sint legi. et qd satis sit si vnus ignoret, dicit facere. l. duobus. ff. de libe. cau. sed Jaco. de are. qd est not. dignum fm eum. et cum Bald. tenet Pe. de ancha. in commento. c. canonum statuta. de consti. in. viij. char. et in consilio. cclxxxiij. incip. Sempronius qui secundam vxorem. Pro ista parte adde quod decidit Bald. in. l. eam quam. in. vj. colum. in versic. denuo quero. C. de fideicommiss. vbi querit, aliquis putans tenere matrimonium quod de facto erat contractum instituit heredem genitum ex tali matrimonio illicito tanquam legitimum filium iusto errore ductus: nunquid valeat talis institutio: ibi vide per eum. Item adde qd decidit Bald. in. c. naturalis. in vlti. colum. si de feudo fue. controuer. inter do. et agna. vbi querit, pone qd non tenet matrimonium propter impedimentum iusticie et publice honestatis: tamen contrahentes credebant tenere errantes in facto, an filij succedant in feu. determinant not. quod sic: quia sunt legitimi a natura: alleg. not. per gloss. in. l. qui cõtra. tenendo decisionem Barto. hic. not. Bar. velle qd filius censeatur legitimus quo ad ignorantem tantum: et sic vult qd filius possit censeri legitimus et illegitimus: quod confert ad ea que dixi in l. pactum dotali. C. de collationi. ¶ Ultimo not. pro complemento huius legis: quia per gloss. et docto. constituitur differentia inter scientes impedimentum matrimonij et ignorãtes: vide quod in materia vult glos. not. in. l. si quis sub conditione. et ibi Barto. ff. de conditio. institutio. quod qui copulant aliquas in matrimonium qd iurant quod neuter iure consanguinitatis matrimonium separabit presumuntur scivisse impedimentum consanguinitatis. quod no. Per ista cum laude Dei sit impositus finis huic legi: et eius intricate materie. Et sic remanet expedit. lite. xij. liber.

¶ Sequitur. xiij.

¶ De condictione ex lege. Rubrica.

SI obligatio. Quoties per legem nouam inducitur obligatio non expresso nomine actionis, condictio ex lege competit. h. d. † Que differentia sit inter cõdictionem ex lege: et accusationem ex lege: ponit 1 Barto. j. in penul. col. ad fi. et ibi dicam. Item que differentia sit inter condictionem ex lege: et actionem in factum: videtur sentire Barto. hic in vlti. col. post medium sed non aperte declarat: ibi ponam et in specie declarabo. Item an cõdictio ex lege detur ad facta: ponit Bald. in. l. ex placito. in. ix. q. C. de rerum permuta. per Bart. in. l. iurisgentium. §. sed cum nulla. ff. de pact. et ibi dixi. Item ad materiam adde, qd condictio ex lege potest cũ alia actione concurrere: text. in. l. quoties. et ibi gloss. ff. de actio. et obliga. Bar. hic in fi. Bald. in rubri. C. eod. in vlti. col. vbi hoc intelligit verum qd cum alia concurrit ex diuerso tũ capite. ¶ Capio glo. vnicam. quam diuide in. viij. partes. In prima ponit primum intellectũ ad tex. quod dictio noua: sit casus nominatiui et construatur cum dictione obligatio. In secunda ponit aliũ intellectum qd dictio noua. sit casus ablatiui et determinet dictionem proximam lege. In tertia ponit quatuor exempla ad istum text. que sunt de iure. C. In quarta ponit aliud exemplum de iure digestorum. In quinta oppo. contra illud exemplum iuris ffõrum et soluit. In sexta ponit aliud sextum exemplum de iure. C. In septima opponit cõtra exempla. C. et soluit. In octaua et vltima timore taciti cõtrarij qd statim formabo gl. exponit tex. in verbo sit, vt ponatur pro tẽpore futuro. s. erit. sed a ibi: vel verius dic. tertia ibi: et accipe exemplũ. quarta ibi: item in domino serui. quinta ibi: nec obstat qd illa est vetus. sexta ibi: item pom põt. septima ibi cum hec. octaua et vltima ibi: et dic sit. i. erit. ¶ In ead. gloss. ibi item poni potest: in. l. si quis in tantam &c. habes ex gloss. sex exempla: ad istum tex. quinque de iure. C. et vnum de iure ffõrum. plura alia exempla de iure ffõrum. C. et aut. ponunt Bar. Bal. et Pau. de ca. hic: quibus adde aliud pulchrum exemplum in. l. si sub hac. et ibi glo. ff. de inoffi. testa. fm Albe. de rosa. hic. subdit Barto. qd etiam poni põt exemplum in constitutionibus regum et principũ: istud vltimũ exemplũ de cõstitutionibus principũ nõ videt simpliciter et indistincte verum: cum statuta principũ cẽseant ius pretorium: et non ciuile. fm Bart. in. l. ij. in fi. ff. de bono. pos. Bal. in rub. C. qui admit. in. vj. q. d. Abb. in. c. fi. de offi. deleg. sicut etiam dicitur in statutis Ducum, Comitum, et Marchionum, fm bar. in. l. v. in princi. ff. de verbo. obliga. cum suis concor. ibi assignatis: sed ista lex non habet locum in obligatione inducta de iure pretorio: ex quo non cõpetit cõdictio ex lege: sed actio in factum. §. fi. et ibi glo. magistra. institu. de interdic. gloss. in rub. ff. de prescrip. ver. Bal. hic in. iij. q. prin. Albe. et Ange. hic: salua Barto. vt procedat in principe non recognoscente superiorem et habẽte perpetuã iurisditionem: qr tunc habet loco supremi principis: vt not. Bar. in. l. j. §. de qua re. ff. de postulan. et in. l. infamem. ff. de pu. iudi. et in. l. relegati. ff. de pe. et in. l. hostes. ff. de capti. et sic eius statutum censetur ius ciuile fm do. Alex. et Are. in. d. l. v. in prin. ff. de verb. oblig. Ludo. ro. in. d. l. j. C. qui admit. Bald. in. l. donationes quas parentes. in fi. C. de dona. inter vi. et vxo. ¶ In ea. glo. ibi: sed quomodo hec lex cogitauit. dic quod ista lex non potuit cogitare de legibus futuris in specie. l. iubemus. in fi. C. de testa. sed bene in genere. l. qui iure. ff. de testa. mili. ¶ † In ea. gloss. in fi. ibi: et dic sit. i. erit. istam ex- 2 positionẽ fecit gl. timore contrarij: nam cum ista lex vtatur verbo presentis temporis sit, non videt qd debet trahi ad futura. l. si ita. ff. de auro et argen. lega. et. l. si ita scripsisset. vbi tex. not. ff. de leg. ij. et. l. verbũ erit. ff. de verbo. signi. Ista expositio glos. fm doc. non est necessaria: qr contraria loquuntur in testatore qui cũ semel tantũ loquatur: ideo tempus presens ab eo prolatũ nõ trahitur ad futurum: secus est in legibus: qr cum lex semper loquatur et semper sit in viridi obseruantia. l. arriani. C. de hereti. ideo loquit de presentibus et futuris casibus: et propterea semper trahit ad futura: ita etiam dicit Bar. in. d. l. arriani. et in. l. certa forma. circa fi. C. de 3 iure fis. lib. x. † adde qd idem etiã est in statutis: qr etiã si statutum loquat per verba presentis tẽporis vel etiam preteriti: tñ trahit etiam ad futura: nisi statutum cõtineret delictorum indulgentiã: vt qr disponat qd quilibet bannitus soluendo tantam pecuniam liberetur de banno, non habet locum in banniendis in futurũ. l. ij. C. de genera. abol. l. cum lex. ff. de legi. qr daret materiã delinquẽdi contra. l. conuenire. ff. de pact. dota. et. l. meminerit. C. vnde vi. fm Bar. in. l. omnes populi. in antepe. col. et ibidem Bal. ff. de iusti. et iure. Bar. in. d. l. cum lex. et in. l. si ita. in. j. colũ. ff. de auro et argen. lega. Bal. et Imo. in. l. cum in secundo. ff. de ministo rupt. et in l. cum tale. §. pe. ff. de condi. et demon. Bald. in. l. leges et constitutiones. et ibidem Salice. C. de legi. et idem Sali. in. d. l. ij. C. de gene. aboli. do. Anto. de but. et Joan. de imo. in. c. fin. de consti. do. Abb. in. c. ij. in prin. co. titu. Henri. in. c. vt animarum. in vlti. col. de constitu. in. vj. Albe. de rosa. in. iiij. parte statu. q. iv. incip. similis questio Bal.

stio. Bal. in c. fi. in vlti. colū. de prescrip. do. Anto. de butr. in c. q2 circa. in vlti. colū. de priuile. ista doct. videtur aliqualiter limitari per illud qd not. tenet Ange. in consi. ccvj. inci. punctus est in an-
4 no domini. in penul. colū. vbi tenet † qd promissio vicissitudinaria seu mutua facta inter duos principes vel duas ciuitates de non receptando bannitos vel rebelles alterius refertur etiam ad futuros bannitos: secus est in simplici promissione vnius principis facta alteri: q2 tunc intelligitur de bannitis presentibus tantum: vt ibi not. per eum. Facit qd ratione vicissitudinis alias prohibita quãq3 permittuntur. l. qd autem. §. si vir z vxor. ff. de dona. inter virum z vxo. l. si pater puelle. vbi Bal. z alij not. C. de inoffi. testa. z ibi de hoc dixi z alia ad hoc cumulaui. Scdo limitat not. Bal. in d. l. cum lex. ff. de legi. vt predicta decisio docto. de indulgentia vel remissione delictorum procedat qñ materia precedit statutu3 secus econtra qñ statutū precedit materiã: puta dicit statutū qd oibus pacem habentibus iudices dimittant medietatem pene: z tunc etiã de futuris intelligit: q2 noua forma noue materie adaptatur. l. ab anastasio. in fi. C. man. qd not. adde etiã predictis Albe. de ros. hic: qui dicit vidisse i facto dubitari si statutū loquatur in preterito: puta q2 dicat qd bannitis ius nõ reddatur, nunquid extendatur ad eos qui bãnirentur in futurū, determinat qd sic: q2 statutū semper loquitur z est in viridi obseruãtia: vt. s. dictū est: z ita etiã tenet Albe. in d. l. leges z constitutiones. z in. iij. parte statu. in predicta. q. lvj. Item predictis adde illud qd per glo. hic decidit Bart. in. l. illicitas. in princ. ff. de offi. presi. qd si statutū disponat, qd iudex de facto debeat rescindere venditiones factas p minores, extenditur ad venditiones minorum etiam post statutum celebratas: l3 vtatur participio preteriti temporis factas. ad hoc ponderat expositionem istius glos. hic que exponit sit. i. erit. et q2 lex semper loquitur. d. l. arriani. z sic eius natura est trahi ad futura. d. l. leges z constitutiones. Itẽ per istam expositionẽ huius glos. decidit Bart. in. d. l. cum lex. ff. de leg. z in. d. l. omnes populi. in antepe. col. z cõmuniter docto. in illis locis. s. alle. qd statutū loquens per verbū presentis vel preteriti temporis: puta quod quicunq3 est vel fuit obligatus per instrumentum publicum possit capi ad petitionem creditoris, habet locū etiam in obligatis per instrumentū post tale statutū factū. ¶ Extra gl. Bar. hic subtiliter examinat materiã istius legis per tres questiones principa. alij scribẽtes hic nihil penitus tangunt, solum dicit Pau. de ca. hic in fi. quod Bart. multum subtilisauit: z dixit multa pulchra potius quam vtilia Bal. in rubri. C. eo. in prin. dicit quod Bartl
5 tractauit hic istam materiã subtilissime z pfundissime. ¶ † Prima prin. q. Barto. est: an ex dispositione legis oriatur ius agendi z distinguit: vt hic late per eum. Adde inquãtum Bart. dicit, qd quando lex precipit aliquid qd respicit cõmodum tantū eius cui precipitur: qd tunc nõ oritur actio: q2 est potius permissio seu cõsilium q̃ preceptum: alleg. l. sepe. ff. de offi. presi. illa lex parū aut nihil facit: sed bene facit text. in. l. titio centum. in prin. ff. de cõdi. et demon. arguendo a precepto legis ad preceptum testatoris: et istum tex. ad hoc alleg. Bal. in rubri. C. eo. in. j. col. Item inquantum Bar. tangit an ex permissione legis qñ non oritur ius agendi dicatur competere ius an vero facultas facti: z cõcludit quod quando lex permittit aliquid pro acquisitione alicuius iuris de nouo: z tunc illud est ius vt est ius adeundi hereditatem: patet q2 ei prescribitur: facultati autem que facti est nõ prescribitur. l. viam publicam. ff. de via publi. Adde per conclusionem Bart. bonum text. in. l. si mater. in verbo ius adeunde hereditatis. in fi. z ibi Pau. de ca. ad hoc not. C. de insti. z substi. z ita etiam tenent glo. z doc. in. l. iij. ff. de acqui. here. glo. z doc. in. l. vnica. C. quando non: peten. par. glo. z doc. in. d. l. licet. z ibi late Bal. idem Bar. in l. filio preterito. in pe. colū. Jmol. z Moder. ff. de iniu. rup. Et ista est cõmunis sententia quicquid teneat Sali. in. d. l. licet. vbi ordinarie dixi de hoc: z ibi etiam pulchre tetigi quid de iure immiscẽdi cõpetente suis heredibus, an ei prescribat. xxx. anno. spatio, ad ibi plenius scripta te remitto. Item inquãtum Bart. in fi. huius j. q. cõcludit vbicũq3 reus habet ius excipiẽdi potest iudicis officium principaliter implorare, vt actori perpetuum silentium ponat per glos. in. l. aurelius. §. centum. z ibi Bart. ff. de libe. lega. et glo. in. l. si contendat. z ibi Bart. ff. de fideius. adde Bar. in. l. si societatem. §. arbitrorum. in. iiij. colum. in versic. quero quo iure arbitratoris. ff. pro so. z in. l. iij. §. nunc de effectu. ff. de libe. lega. z. l. si finita. §. eleganter. in. iij. colum. ff. de dam. infec. Bald. in rubri. C. eodem. Multi in hoc tenent contrarium, presertim Jmo. late in dicta. l. si contendat. et Bal. in plerisq3 locis. z Salice. ideo vide plene de hoc per domi. Alexan. in dicto. §. eleganter. in penulti.
6 et vltima char. ¶ † Secundo principaliter querit Barto. quando ex dispositione legis oritur ius agendi, an sit actio vel officiu3 iudicis: z concludit qd quãdo verba legis dispositiua referuntur ad partes vel impersonaliter proferuntur: z tunc semper oritur actio et hoc est clarum: vt hic per eum. Si autem verba legis disponentis referuntur ad iudicem: z in hoc distinguit Barto. plenius hic: quam alibi: qd si referãtur ad iudicem affirmando: tunc semp competit iudicis officiū z non aliqua actio. l. quod si minor. §. fi. ff. de mino. glo. ord. in. l. si soror. C. de colla. Si autem verba legis dispositiua referuntur ad iudicẽ negatiue: z tunc non producit officiū iudicis nec actionẽ: vt hic per eū. ¶ Limitat Bar. primum membrū nõ procedere quãdo verba legis directo disponerent circa ius agendi: tũc proculdubio produceret actionẽ: vt patet in omnibus edictis que dicũt iudiciũ dabo: l3 enim verba referant ad iudicẽ: tamẽ q2 directo. disponũt circa ius agẽdi producunt actionẽ. l. si quis id qd. ff. de iuris. om. iu. z. l. j. in prin. ff. de his qui deie. vel effu. z. l. j. in prin. ff. cõmo. cũ ista do. Bar. transit simpliciter do. Abb. in. c. sepe. in. iij. z. iiij. colū. de resti. spo. adde circa primũ membrū Bar. quãdo verba legis referunt ad iudicẽ affirmatiue semper cõpetit officiū iudicis vltra gl. in. d. l. si soror. Ide3 tenet glo. in. l. si res obligata. in glo. vlti. in fi. ff. de leg. j. Bart. in. l. j. in princ. in vlti. col. ff. si quis ius di. non obtẽ. z in. l. j. §. ait pretor. ff. de postulã. Bald. in rubri. C. eo. z in aut. dos data. ad fi. C. de dona. ante nup. z in. l. fi. in. vj. q. princi. C. de iure do. Sali. in. l. j. C. eo. de condi. ex lege. Item ad istum primum membrū adde pulchre Bar. in. l. solent. in. ij. col. ff. de ali. z cib. lega. vbi per hoc determinat qd si statutū disponat qd potestas vel capitaneus tale qd faciat, ex isto statuto orit solum officiū iudicis: z nõ conditio ex statuto: z ita limitat Bart. in. l. omnes populi. in vlti. q. ff. de iusti. et iu. z concludentem ex dispositione statutaria informi oriri conditionẽ ex statuto. Itẽ ad istud primũ membrum adde gloss. in. l. cũ satis. C. de agri. z censi. lib. xj. in glos. super verbo per iudicẽ. quam Baro. ibi in. ij. col. multum not. pro statutis dicentibus qd iudex prouideat ne dãna vel iniurie inferantur: nam vigore huius statuti nulla nascit actio sed solum eis dat iudicis officium. Subdit tamẽ mirabiliter ibi Bar. qd si statutu3 diceret, qd iudex debeat tueri tales iniuriã pacientes: tũc eis bene datur actio z exceptio p. l. statuas. ff. de acq. re. do. qd vltimũ videt cõfundi ex doctri. bar. hic nã cũ verba statuti referant ad iudicem affirmatiue videtur qd debeat oriri officiū iudicis. sed dictū Bart. ibi procederet qñ verba statuti essent impersonaliter prolata vel quando directo disponerẽt circa ius agẽdi: vt hic per Bart. Itẽ per istud mẽbrū Bar. videt cõfundi decisio eiusdẽ Bart. in. l. non solum. per glos. ibi. ff. de rei ven. z in. l. iij. §. si rem. per gloss. ibi. ff. de lega. iij. in quibus locis tenet Bart. qd si statutū disponat qd victus victori condẽnet in expeñ. prout etiã dicit ius cõe, intelligitur tale statutum nisi victus habuerit iustã cãm litigãdi: z tale statutū satis operat vltra ius cõmune, cũ ex eo oriat noua conditio. s. actio ex statuto. Ista decisio videt cõfundi per dictã regulã hic traditã: nam cum tale statutū dicat qd victus victori condẽnet in expensis: verbum condẽnet, intelligit necessario a iudice: ergo d3 oriri officium iudicis z non actio: z ita reprehendit do. Mate. in no. si posset saluari Bar. quãdo statutū loqueret per alia verba: puta q2 diceret qd victus victori sit obligat⁹ in expẽñs: nã illud vbū obligatus: excluderet officiū iudicis: qd nullã presupponit obligationem. l. qui per collusionem. ff. de ac. emp. ita dicit Bald. in. l. terminato. in pe. colū. in fi. C. de fru. z lit. expeñ. de veritate tamẽ huius puncti latius ordinarie dixi in. l. properan. §. sin autem alterutra. C. de iudi. Sed aduerte: licet gl. Bart. z doc. vbiq3 indifferenter teneãt istã conclusionẽ: tamẽ in contrariū soleo ponderare duos tex. qui fortiter stringunt: vnus est. l. si paciscenda. ad fi. in verbo per iudicem. C. de pac. vbi verba legis expresse referuntur ad iudice3 affirmatiue: z tamen ibi oritur actio pro socio vel prescri. ver. fm glos. z do. ibi: alius est text. in. l. si tibi. cum glos. in verbo iubebit. C. loc. ¶ Circa scdm membrū Bar. quãdo verba legis dispositiua referuntur ad iudicẽ negatiue qd tunc non oriatur officiū iudicis. ad de ad hoc bonum tex. in. l. meuium. §. sed qd pretor ait. z ibi Bar. ad hoc no. ff. qd me. cau. l3 Bart. alle. tex. in. l. j. eo. tit. ff. qd me. cau. Item inquantū Bar. in vltimo mẽbro dicit, quod quando verba legis impersonaliter referuntur: qd tũc compitit ius agendi per l. statuas. ff. de acquirẽ. re. do. adde qd per illum text. datur predicta regula, quod ex lege simpliciter disponente vel aliquid impersonaliter precipiente inducitur actio et exceptio: ita eum alleg. gloss. z docto. in aut. sacramenta pube. C. si aduer. ven. et in. l. cum de nouo. C. de legi. Barto. in. l. iurisgentiū. §. pretor ait. ff. de pact. z in. d. l. statuas. Sed aduerte: q2 tex. in. d. l. statuas. videtur obstare doc. Bartol. in duobus. Primo dum Bart. vult, quod in. d. l. statuas. verba impersonaliter proferuntur et nõ referuntur ad iudicẽ. text. ibi videt clare dicere ɔtrariũ: dũ dicit dare operã pretorem oportere: z sic verba legis referuntur ad iudicẽ: z sic cõtra Bar. Item referuntur ad iudicem affirmatiue: z tamẽ nõ oritur officiū iudicis sed actio: ergo de directo contra primum membrū Bar. Cogita si posset dici quod verba ibi referantur ad iudice3 sed negatiue: dũ text. ibi dicit: qd ptor debet dare operã ne liceat priuato auferre illud qd in publico positum est, quo casu cũ ver-

ba referantur ad iudicem negatiue: ideo nõ oritur officium iudi-
cis: sed populo ad cuius cõmodũ prohibitio illa inducitur bene
datur actio: z sic sumus in scđo membro Bar. iterum consydera si
7 melius possit responderi. ¶ † Tertio principaliter querit Bart.
qñ ex dispositione legis oritur actio: vtrũ sit condictio ex lege vel
actio in factũ vel alia actio et distinguit multũ late per tres colũ.
8 vsqȝ ad fin. vt hic per eum. † Adde primo inquãtũ cõcludit Bar.
qđ ex contractu emphiteotico oritur actio specialis que vocatur
actio ex emphiteosi z denominatur a cõtractu, sicut in alijs con-
tractibus nominatis, vt in actione ex empto locato z simili. per. l.
actionũ genera. §. ex contractu. ff. de actio. z obli. z quia text. in. §.
adeo. insti. de loca. dicit, qđ contractus emphiteoticus est species
contractus de per se, sicut ergo alij cõtractus iurisgentiũ nomina
ti producunt actionẽ speciale ex ipso cõtractu: ita etiã erit hic: cũ
Bar. simpliciter tenet Ange. de are. in. d. §. adeo. in. iij. col. Breui-
ter teneas cõmunem sñiam, qđ ex cõtractu emphiteotico oriatur
condictio ex lege zenoniana: prout tenet gl. in. d. §. adeo. Bar. sibi
contrarius: z cõiter doct. in. l. j. vbi dixi. C. de iure emphi. Bart. in
l. j. in vlti. colum. ff. de publi. iudi. Ange. in. §. emphiteosim. in aut.
de non alie. eo q̃ cõtractus emphiteoticus non erat de per se po-
tens ad producenduȝ obligationẽ nisi superuenisset lex zenonia-
na. que disposuit obligationem oriri. d. §. adeo. z. d. l. j. z ibi decla-
rat Bar. C. de iure emphi. ergo debet cõpetere condictio ex lege:
vt hoc tex. ita paucis teneas quicquid tenuerint Cy. z vltramon.
in. d. l. j. in. v. q. qui tenent qđ oriatur actio prescript. verb. quos ibi
sequitur Alb. de rosa. z Bal. in rub. C. eo. in vlti. colũ. vbi respon-
det ad. l. iij. ff. de prescrip. ver. alle. per Bar. hic contra vltramõ. et
Bal. in. c. dilecti. de iudi. Item dum Bar. hic tenet qđ contract9
emphiteoticus si contractus nominatus: adde qđ idẽ tenet Bal.
in. d. l. j. in. iij. colũ. C. de iure emphi. z ibidem Angel. vbi hoc not.
ex illo text. z ibidem Ange. in. §. emphiteosim. in aut. de non alie.
vbi dicit ex hoc resultare mirabile qđ est dare contractum nomi-
natum pro quo non resultat actio nominata. Sed respõde per id
qđ statim dixi: illud ideo esse: q̃ contractus emphiteoticus de per
se non erat potens ad producendam actionem nec obligationem
nisi superuenisset lex zenoniana. Adde etiã in simili qđ ꝯtus feu-
di dicit esse ꝯtus noiatus sm Bart. in. l. iurisgentiũ. §. quinimo.
in pe. col. ff. de pact. z ibi dixi ꝯriũ in vtroqȝ: qđ imo ꝯtus emphi-
teoticus et ꝯtus feudi sint contractus nominati: tenuit Bald.
sibi ꝯrius z male in. l. fin. §. q. C. qñ lice. ab emp. disce. z in rub. C. de
re. permu. z in. c. dilecti. in. iij. colũ. de iudi. vide not. Joan. de imo. in
commento. c. potuit. in. xxv. colũ. de loca. z not. Bald. in. c. que in
ecclesiarum. in. x. col. z sequen. de consti. Item inquantum conclu-
dit Barto quod ex literarum obligatione si in ea venit incertum
agitur speciali actione ex literis vel ex literarum obligatione, si
autem veniat certum competit certi condictio ex literarũ obliga-
tione, sicut distinguimus in stipu. l. si quis certum. ff. si cert. peta.
iuncta. l. nõ figura. ff. de actio. z obli. idem tenet Bart. sm aliquas
lectu. in. l. in contractibus. in prin. in pe. q. C. de nõ nu. pec. Aduer-
te in ista doc. Bar. dũ dicit, qđ si in cõtractu literarum veniat in-
certũ agetur actione ex literis: istud nõ videtur prima fronte posse
procedere: nam cũ obligatio inducatur tantum in contractu mu-
tui. l. generaliter. C. de non nu. pec. ergo non potest venire incertũ
nec ad incertũ agi cum in mutuo semper veniat certũ. Sed respõ-
de qđ exceptio non nu. pe. bene verum est quod habet locum so-
lum in contractu mutui: ita loquitur. d. l. generaliter. sȝ obligatio
literarũ põt cõtrahi in omni alio cõtractu. l. nõ figura. ff. de actio.
z obli. Breuiter teneas cõem sñiam cõtra Bar. qđ ex cõtractu li-
terarũ oritur cõdictio ex lege: prout tȝ glos. insti. de lit. obli. doc. in
d. l. in cõtractibus. Bal. in rubri. C. eo. per tex. in. d. ti. de lit. oblig.
in prin. in verbo ex lege nostra. quicquid hic respondeat Bar. ad
illum tex. Item ex contractu literarum de iure ciuili inducto nul-
la est prodita specialis actio: ergo debet cõpetere ꝯdictio ex lege
per istuȝ tex. Et per hoc patet non obstare similitudinem quã fa-
cit Bar. de obligatione verborũ: z sic de stipulatione ad obliga-
tioneȝ literarum, cum in stipu. sit expressa prouisio de actione. d. l.
si quis certum. ff. si cer. pe. z insti. de verbo. oblig. in prin. sicut etiã
in mutuo naturali. d. l. si quis certum. z. l. certi condictio. in princ.
ff. si cer. peta. non sic in mutuo ciuili z sic in obligatione literaruȝ.
Item contractus literarũ non erat de per se potẽs ad produceñ.
actionem z obligationem nisi istud fuisset inductum a lege ciuili:
vt in. d. titu. de lit. obliga. in verbo ex lege nostra. ergo debet oriri
condictio ex lege: vt hic, ita etiã teneas contra Barto. in sequenti
9 exemplo de sponsalitia largitate per easdeȝ rationes. ¶ † Succes-
siue inquantum Barto. concludit qđ vbi consuetudine vel statu-
to inducitur nouus cõtractus: qđ tũc agitur actione speciali que
oritur ex illo cõtractu: vnde sm eum ex contractu feudi inducto p
consuetudinẽ agendũ est actione feudi seu ex feudo. adde Bart.
in. l. omnes populi. in. vij. q. principa. in pe. colũ. ff. de iusti. z iure. et
in. l. de quibus. in vlti colũ. ff. de legi. z in. l. j. in vlt. colũ. ff. de publi.
z dicit Bar. in. l. in cõmodato. §. j. ff. cõmo. qđ cum ex feudo oriat
actio feudi: ista actio feudi variabitur in directã z cõtrariã: nam
directa cõpeteret dño: cõtraria aũt feudatario. Breuiter teneas
qđ pro feudo tam vasallo q̃ dño cõpetat condictio ex lege: vel re-
ctius cõdictio ex moribus que nascitur ex vsibus feudo. prout te-
net Ang. hic: z Bal. in rubri. C. eo. z in. c. j. z in prin. in. iij. colum. de
contro. inuesti. z in. c. dilecti. de iudi. z in. l. ex placito. in. x. colũ. C.
de rerũ permu. z not. And. de iser. in proemio feu. in. vj. q. Marti.
lau. in. c. j. in prin. v. col. qui feu. da. pos. distinguendo tamẽ z intel-
ligendo prout plenius dixi in prelu. feu. in. iij. char. in. v. q. princip.
quicquid teneat idem Bald. in. l. fin. in. §. q. C. quando lice. ab emp.
disce. vbi tenet qđ ex cõtractu feudi oritur vel cõdictio ex lege vel
actio prescrip. ver. q̃ feudũ est cõtractus innominatus scđm eum
z male: vt. s. dixi: z plenius dixi in dictis prelu. feud. in. iij. char. in
iiij. q. prin. alibi etiã Bal. in. l. vnica. in. xvij. colũ. C. de confes. Re-
fert Jo. mo. in. c. abbate sane. de re iudi. in. vj. tenere qđ vasallo cõ-
petat officium iudicis: z male per predicta nec Bald. ibi illud se-
quitur. An autẽ actio directa z vtilis nascãtur in materia feudo-
rum sicut in alijs contractibus: vide per Jac. alua. in. c. j. §. simili-
ter de. l. conra. z qua actione conueniat vasal. a dño: ponit Spec.
in titu. de offic. ordi. in versi. eod. modo. De multis alijs remedijs
competentibus feudatarijs vel vasal. dixi ordinarie in prelu. feu.
vbi multa remedia in proposito cumulaui. Item inquantum sub-
dit Bar. qđ predicta procedunt qñ ex lege inducitur actio ciuilis
secus si induceretur actio criminalis: q̃ tunc nõ dȝ dici cõdictio
ex lege: sed accusatio ex lege: q̃ crimina non puniuntur per actio
nem: sed per officiũ iudicis: vt insti. de publi. iudi. in prin. sed cõdi-
ctio ex lege est actio: ergo nõ dat ad puniẽda crimina. adde Bar.
in. l. oẽs populi. in. vij. q. princ. in pe. col. ff. de iusti. z iure. vbi idem
dicit in statutis qñ tribuunt ius agendi criminaliter: qđ tunc nul-
la oritur actio: q̃ cause criminales vt dixi nõ experiunt per actio-
nes: sed erit accusatio ex illo statuto vel officiũ iudicis si iudex ex
suo officio per inquisitionẽ procedat: z idem Bar. in. l. de quibus.
in vlti. colũ. ff. de legi. z in. l. j. in pe. colũ. ff. de publi. iudi. z in. l. j. in
10 prin. ff. ad. l. fal. ¶ † Not. ex istis verbis Bar. differentiã inter con-
dictionẽ ex lege vel statuto: z accusationẽ ex lege vel statuto: nam
prima cõpetit in causis ciuilibus: scđa in criminalibus. adde glo.
in. l. fi. in verbo recipiat. ad fi. C. de litig. quã Bald. ibi dicit nõ esse
alibi in iure, per quam datur not. limitatio ad istam differentiam
Bart vt procedat in delictis in quibus bene preponitur accusa-
tio ex lege vt dictum est: sed vbi nõ est delictũ sed cõtractus alias
11 illicitus: tunc cõpetit condictio ex lege: qđ no. † Item inquantuȝ
Bar. in secundo casu prin. distinguit qđ qñ agitur ex aliquo deli-
cto nominato: tunc agitur actione in factũ. l. qui nomine. ff. de fal.
idem si agitur de delicto innominato qđ cadit in culpam. l. exhibi-
tionis. C. ad exhi. secus si delictum innominatum cadat in doluȝ:
tunc habet locuȝ actio de dolo. l. iij. C. de dolo. z. l. j. §. fina. ff. eo. ad-
de que dicantur delicta nominata: z q̃ innominata declarat bar.
in. l. nunq̃ plura. in. iij. col. ff. de pña. delic. z in. l. z in priuatis. ff. ad
turpil. z in. l. senat9. ff. de accu. z in. l. si qs id qđ. §. j. z in. l. si familia.
ff. de iuris. om. iud. Ego not. declaraui: z plen9 in. d. l. si familia. ibi
videas. Itẽ intellige Bar. hic loqui qñ agitur ꝓ delictis ciuiliter
iuxta. l. pe. ff. de fur. z. l. fi. ff. de iniur. put etiã dicit ipsemet Bar. in
d. l. qui nomine. ff. de fal. si autem ageretur criminaliter: tunc non
posset actio competere: q̃ crimina non experiuntur per actiones:
vt insti. de publi. iudi. in prin. z declarat Barto. met. s. in membro
preceden. ad fi. z patet: q̃ si ageretur criminaliter z delictum esset
innominatum non haberet locum actio de dolo: sed crimen stel-
12 lionatus. l. iij. §. j. ff. de crimi. stellio. † Item inquãtum Bar. ponit
differentiaȝ inter actionẽ prescri. ver. z actionẽ in factũ stricto mo-
do sumptam: dixi de hoc ordinarie in rub. ff. de prescrip. verb. post
13 glo. z Bar. ibi: ideo hic non repeto. † Et quotuplex sit actio in fa-
ctum z qñ z quomodo cõpetat, habes gloss. magistrã in. §. fi. insti.
de interdic. z in. l. in factum. ff. de actio. z obliga. z in rub. et. l. quo-
ties. ff. de prescri. ver. Bal. in. l. ex placito. in. v. z in. viij. q. C. de rerũ
permu. Ultimo inquantum Barto. circa intellectum. l. ne in arbi-
tris. circa me. in versi. z in his omnibus. C. de arbi. vbi dicitur agẽ-
dum esse in factum: vel condictione ex lege: vel vtili in rem: prout
facti qualitas postulauerit, videtur ponere differẽtiã inter actio-
nem in factũ z cõdictionẽ ex lege: z vult qđ ibi qñ partes z arbitri
iurauerunt, agitur actione in factum nõ gñali sed speciali ex iure-
iurando: q̃ partes videntur iurare id esse verum quod arbiter di-
xerit: z ideo ibi tunc non agitur condictione ex lege: q̃ non indu-
citur noua obligatio: sed quãdo partes non iurauerunt sed solus
arbiter: tunc bene cõpetit condictio ex lege: q̃ ex illa lege inducit
noua obligatio: non declarat tñ aperte Bar. differentiã inter cõ-
dictionẽ ex lege z actionẽ in factũ. Item loquit Bart. de actione
in factũ non generali sed speciali ex iureiurando: vnde alibi Bal.
in. d. l. ex placito. vij. q. C. de re. permu. querit an actio i factũ z cõ-
dictio ex lege sint idem. Et primo dicit videri qđ sic: q̃ dantur in
eodem

eodem casu et ex eadē causa.d.l.ne tu arbitriis.vnde que nō differunt causa nō differūt etiā causato.Contrariū tñ determinat:qr actio in factum cōpetit ex legibus inuētis ad interpretationem vel suppletionē.l.xij.tabu.vt instit.de.l.aqui.in fi.et tñ nunc non oritur cōdictio ex lege:qr nō est lex noua quo ad primā inuentionem.Sed per hoc Bal.etiā nō bene declarat differentiam inter actionē in factū,et cōdictionem ex lege:sed alibi melius declarat idē Bal.in.c.dilecti.de iudi.vbi dicit qd est questio scrupulosa de apicibus iuris querere an oriat condictio ex lege vel actio in factum:et qd verus legista bene cognoscit differētiā:nā cōdictio ex lege:est quoties procedit obligatio nuda non apta ad agendum sed lex inuenit ipsam actionem pp̄ter ipsam obligationē:vt.l.si quis argentum.C.de dona.sed actio in factum est quoties procedit obligatio apta ad agendum:tamē dubitatur que actio competat:vt.l.quoties.ff.de prescrip.ver.et ista differentia etiā colligitur ex dictis per Bar.hic in ista.iij.q.principali.

¶ De eo quod certo loco. Rubrica.

1 ¶ An iste titulus habeat locum in iudeo cui debitor promisit soluere si ibi non soluat.

¶ Iste titulus est multum difficilis fm Bar. ¶ Glo.rubrice cōtinuat hunc titu.duobus modis:vno modo ad.l.fi.titu.precedē. alio modo ad ti.preceden.Bar.et Ang.approbant vtrāqz continuationē:tene scdā que est cōgruentior. ¶ In gl.rub.in fi.ꝙuis doct.nō aduertant:ista glos.male loquitur inquātum dicit qd in actionibus arbitrariis obligatio nascitur ex eo qd certo loco promittitur:et sic vult,qd in actionib⁹ arbitrariis iteresse pp̄ter adiectionem loci sit in obligatione. Istud est falsum:qr in arbitrariis et sic actiōibus stricti iuris pp̄ter interesse rōne loci nō venit iure actionis sz officio iudicis mercenario p̄ter naturā ipsi⁹ actiōis: et consequēter ipsius obligationis ex eqtate aliquod extrinsecus accedēs:ita declarat Bar.in.l.j.C.vbi cōue.q cer.lo.dar.pmi.et in.l.ij.in primis verbis.j.eo.et in.l.in actionibus.in.iij.colu.vbi dixi.s.de in lit.iuran. Imo etiam in actionibus bonefidei interesse propter locum veniret officio iudicis mercenario.l.si vt certo.in prin.ff.com.et ita tz glos.ordi.in.l.in bonefidei.in glo.j.j.eod.et ibi Pau.de ca.et ibi dixi et Specu.in titu.de fructibus et interesse. §.viso.ver.et hoc in contractibus:videtur dicere qd in actionibus bonefidei interesse sit in obligatione et nō i officio iudicis:tñ male dicit per predicta:et eum reprehendit Pau.in.l.si heres.j.eod. Potes tñ saluare istam gloss.qd lz dicat qd arbitraria actio nascatur ex illa obligatione que sic contracta est:vt quid certo loco detur,et sic glo.designet causam et materiā vnde oriatur:nō tamē aperit,quod remediū cōpetat:et sic non negat interesse propter locum venire officio iudicis:ita potest aliqualiter palliari ista gl. Pro intellectu huius titu.quia in ista rubri.fit mentio de loco et non tempore:posset dubitari:an actio stricti iuris ita efficiatur arbitraria propter addictionē temporis sicut propter addictionem loci:dic quod non:vt dixi in.l.quod si ephesi.in princi.j.eo.et
1 ibi rationem diuersitatis assignaui.† Item an iste tit.habeat locum in iudeo cui debitor promisit certo loco soluere si ibi non soluat:est nouus punctus quem tetigi in.d.l.qd si ephesi.§.j.j.eodē. Item pro intellectu huius tituli:adde qd licet in ista rubri.et in Rub.C.eo.dicatur de eo,qd certo loco dari oportet:et sic isti tituli videantur loqui de obligatione dandi certo loco:tñ procedunt in stipulatione faciendi certo loco:vbi etiam competit actio arbitraria propter locū.l.in bonefidei.in versi.fi.fm primā lec.glo.ibi j.eo.et ibi Raph.Fulgo.ad hoc reputat sing.notantū:facit.l.iij. §.si quis insulam.j.eod. Nam etiam ex stipulatione faciendi agit ad dandum.l.eum qui insulam.ff.de iudi.

1 ¶ Stipulatio sic debet interpretari,vt nō reddatur inutilis.
2 In contractibus non est locus remissioni.
3 Debitor an possit alibi conueniri quam in loco contractus.
4 Nunquid debitor possit conueniri etiā in loco in quo cōtractus est celebratus:licet alibi sit destinata solutio.
5 Roma est communis patria.
6 Ratione destinate solutionis quis sortitur forum etiam quo ad accessoria.
7 Debitor potest conueniri in quocūqz loco scilicet idoneo.

Alio loco. Qui promisit certo loco dare si in eo non reperitur pōt in quolibet alio loco:vbi sortiatur forum cōueniri.ne promissio reddatur inutilis.h.d.tex.cū glo. in cōmunem opi.Ex ista.l.gl.fi.colligit duo no
1 tabi.que p te videas. ¶ † Tertio no.ex hoc text. fm Bal.qd stipulatio debet sic interpretari vt nō reddatur inutilis:facit.l.quoties.ff.de verbo.obliga.et.l.iij.ff. de testamen.mili. Item in dubio iuris presumptio non adaptatur ad impugnan. ad quod agitur:sed potius adaptat ad confirman.ita no.Bal.et Flo.in.l.si quis a filio.in prin.per illū text.cum glos.no.ff.de leg.j. Amplius probat text.in.l.diuus.in prin.ff.de vi et habi.qd verba que nō possunt verificari in iure expresse constituto verificantur in alio iure differenti etiam si illud ius sit maius expresso ad hoc vt actus valeat:ibi eñ erat relict⁹ vsus syluę:et qr sub rōne vsus legatum non valebat,cōprehenditur vsusfructus:et ita illū tex.ad hoc subtiliter no.Are.in.l.qd in rerum.ff.de leg.j. Limita istam regulā vt non procedat qñ talis interpretatio esset futura nimis grauis vel nimis onerosa aut stipulatori aut reo:tunc potius vitiat stipulatio.l.iij.§.si quis insulā.cū si.j.eod.et ibi ad hoc
2 no.Raph.Ful.et ibi dixi. ¶ † Quarto no.fm Gui.de cu.Albe. et alios,qd in cōtractibus nō est locus remissioni ad locū contractus si ibi nō reperiatur:qr si fieret remissio de loco ad locum nō esset necessaria equitas huius legis:et ideo si mercator promisit mihi soluere frumentū tali tempore in ciuitate Venetiarū,et ipse nō vadit Venetias,non possum eum ibi cōuenire ratione cōtractus:et sic destinate solutionis ex quo ibi nō reperitur:nec etiam ex proprio domicilio,remittendus est per iudicem illius loci ad ciuitatem Venetiarum,cum in causis ciuilibus regulariter non fieret remissio de loco ad locum:et istud est clare decisum in.c.romana.§.contrahentes.de foro compe.in.vj.per glos.et docto.in.l. heres absens.§.j.ff.de iudi.per doct.in aut.qui semel.C.quomodo et quando iu.late Cy.in.l.j.C. vbi de cri.agi oportet.per domi. Ant.de but.in.c.fi.de fo.comp. Limita quādo debitor pmisisset soluere certo loco et iurasset:nam virtute iuramēti esset remittendus ad locū destinate solu.text.est in.§.si vero etiā quidā iurēt.in aut.de exhi.re. Secūdo limita si lis fuisset inchoata in loco destinate solutionis,nunc etiā in ciuilib⁹ causis fit remissio psonalis ad locum iudicij inchoati.text.est in.l.consentaneum.C.quomodo et quādo iu.quem ad hoc ibi no.Bald.in.vij.no.et dicit qd ille text.est ad hoc sing.nec alibi est i iure. Tertio limita quādo in instrumento esset renūtiatū priuilegio fori:nam renūtiatio priuilegij fori operatur istum singularē effectum,quod in contractibus fiat remissio:gl.est sing.in.l.j.ff.si quis in ius vo.nō ie.quā Bart. ibi multum ad hoc no.et signat,an verū dicat ibi dixi. Quarto limita quando ille qui promisit soluere promisit etiam se representare ad petitionem creditoris quandocunqz voluerit fm Bal.in.l.cum archimedoram.in.vij.colum.C.vt in pos.le. Quinto quando debitor pmisisset soluere in aliquo loco et certo limitato tēpore,cūfingat ꝑ dolū abesse fm Innoc.in.c.si aduersarius.de eo qui mit.in pos.quē refert et sequit Bald.in.c.j.in.iiij.col.de mili.vasal. a
3 qui contu.est. ¶ † Quinto pondera diligenter istum tex.in verbo vel quia aliis locis necessario distringeretur:qui egregie probat qd ad hoc vt debitor possit alibi conueniri non est necesse qd fuerit in mora accedēdi ad locū destinate solutionis:ptz qr si in alio distringebatur:forte qr erat incarceratus non poterat dici in mora.l.sed et si reipublice.in princ.ff.de vsu.l.quod te.ff.si cer.peta.et tamen pōt alibi cōueniri:vt hoc tex.intellige tamē fm Paul.de castr.quod isto casu nō habebitur ratio interesse actoris:sed bene ipsius pmissoris:vt no.gl.in.l.seq.in prin.vide per Barto.et alios in.l.iij.§.nūc de officio.post gloss.ibi.j.eo. ¶ Capio gloss.primam quam diuide in duas partes. In prima ad declarationem text. format.q. In secunda ponit limitationem ad text.secunda ibi: sz non anteꝙ. ¶ In ea.gloss.ibi:vt.j.de actio.et obliga.l.contraxisse. habes quod ratione destinate solutionis debitor sortitur forum in eo loco ꝙuis in eo nullum habeat domicilium:qr ibi censetur b
4 contraxisse. ¶ † Circa istam gloss.querunt doc.nunquid debitor poterit etiā cōueniri in loco in quo ꝯtractus est vere celebratus: licet alibi sit destinata solutio.prima fronte videret dicendum qd
a sic:nam ratione cōtractus[a] quis sortitur forū in loco contractus: vt.l.heres absens.§.fin.ff.de iudi.l.eum qui.§.j.ff.de consti.pec.et d.c.romana.§.contrahentes.de fo.competē.in.vj. Si ergo potest conueniri in loco destinate solutionis:quia ibi fingit contraxisse d.l.cōtraxisse.fortius debet posse cōueniri in loco vbi vere contraxit,ne plus operetur fictio ꝙ veritas.l.filio.de libe.et posthu. Contrariū determināt doc.hic:et glo.et docto.in.l.j.C.eo.et in.l.iij.ff.de bo.auto.iudi.pos.et in.d.l.heres absens.§.fi.eo qr in loco destinate solutio.adeo fingitur esse celebratus contractus:qd nullo modo censet esse celebratus in eo loco vbi verba contractus fuerunt dicta vel prolata:nisi aliud expresse sit actum et hoc per fictionem iuris:licet glo.de hoc dubitet in.d.l.eū qui.§.j.idem tenet Bar.et Angel.in.l.quero.per illū text.ff.de solu.multi alias promissor in loco ꝯtractus domiciliū haberet per.d.l.heres absens.§.fi.vbi glo.
5 et bal. Pro ista cōi ꝯclusione† adde fortius:qd lz Roma sit com
b munis patria[b].l.roma.ff.ad mun.tñ si ibi ꝯhatur et solutio alibi destinet,nō dicit quo ad effectū rome esse contractū:vt ibi possit reus per creditorē cōueniri,vel econtra reus ibi soluere inuito stipulatore.tex.est in.l.qui rome.in prin.et ibi Ange.et do.Alexā.ad
6 hoc no.ff.de ver.ob.† Adde etiā in practica,qd rōne destinate solutionis quis sortit forū in illo loco non solum quo ad ea que prin

a ¶ Rōne cōtract⁹. Adde Bald.in c.j.C.vbi et apud quez. Bal.i.l.qui certo loco. ff.de cōdi.inde.doc.in.c. ex pte. Ab. de resti.spo. doc.i.c.vlti. de fo.cōpe. doc.i.c.j.de sponsa.

b ¶ Roma sit cōis patria. Add.c.fi.de fo.ꝯpe.doc. in.l.ij.in.§. oēs.ff.de iudi.Bart.i.l. sed et probari.in.§.si.ff. de excu.tut.

cipaliter veniunt in ipso cõtractu: sed etiã quo ad accessoria: ⁊ sic
quo ad dãna ⁊ expensas. c. dilecti. ⁊ ibi do. Abb. in vlti. no. de foro
cõpe. Aduerte etiã p limitatione cõclusionis doct. s. proxime re-
late: qđ lz in loco celebrati ꝯtractus nõ possit promissor ꝯueniri:
sed tñ sit cõueniendus in loco in quo est destinata solutio: tñ be-
ne posset in loco ꝯctus peti fideiussor de soluendo in loco destina-
te solutionis vel possent sequestrari res: ⁊ casu quo non essent bo-
ne ibidẽ saltẽ posset ab eo exigi iuratoria cautio, per illud qđ not.
tenet Bald. in. l. fi. C. vbi in rẽ actio. qđ si esset verũ esset valde no.
⁊ signañ. nõ pono tñ pro cõstanti. ¶ Capio gloss. fi. in verbo vtilẽ:
quã diuide in quatuor partes. In prima declarat tex. In scđa col-
ligit ex tex. vnum not. In tertia colligit aliud not. In quarta for-
mat questionẽ necessariã ad intellectũ text. secũda ibi: ⁊ sic no. ter-
tia ibi: item not. arg. quarta ibi: sed nunquid vbiqz. ¶ In ea. glo.
ad fi. habes ex ista quarta parte gloss. diligenter nota. pro intelle-
ctu legis nostre: quod debitor põt conueniri in quocunqz loco: scz
idoneo in quo habeat domicilium: et ista est cõis opi. fm Barto.
Albe. ⁊ omnes. Idem tenent glo. Bar. ⁊ cõmuniter doc. in. l. j. C.
eo. et gloss. in. l. eum qui insulam. ff. de iudi. et gloss. in. c. nec quisq̃.
xxiiij. q. ij. sed idem Barto. hic secutus Nico. de mata. in quadam
sua disputatione tenet opposi. qđ imo debitor possit conueniri in
quocunqz alio loco etiam vbi non sortiatur forum: ⁊ hoc propter
naturam arbitrarie actionis, que est extraordinaria: vt not. gloss.
s. in rubrica. ⁊ quia propter hoc grauatur reus: ideo datur arbi-
trium iudici vt consyderet interesse ipsius rei: vt. j. l. proxi. et per
totum istum titu. Mouetur per. l. qui certo. s. de condictio. inde.
que parum facit fm Raph. Fulgo. mouetur etiam per exemplũ
fugitiui debitoris qui vbiqz potest conueniri: l. j. C. vbi decurio.
vel cohorta. ⁊. l. j. C. vbi cau. stat᷒. Nec obst. l. heres absens. §. fina.
hic allega. per glo. quia respondet Bar. qđ loquitur quando sti-
pulator ageret secundum formam promissionis petens eum con-
demnari ad soluendum in loco destinate solutionis: et tunc non
potest conueniri nisi in loco idoneo vt ibi: secus quando creditor
peteret promissorem cogi ad soluendum ex natura actionis arbi-
trarie: tunc vbiqz posset conueniri. Mouetur etiã Bart. quia si
aliud diceremus ista lex seruiret nobis de vento: qꝛ sine ea planũ
est qđ promissor potest conueniri in loco idoneo vbi sortitur forũ.
ergo generalitas istius legis non debet recipere limitationez seu
restrictionem de habilitate per doctr. Iaco. de are. ⁊ Barto. in. l.
j. §. nuntiatio. ff. de ope. no. nuntia. quia dispositio generalis super
iure iam concesso ne sit frustratoria non recipit illam restrictionẽ
de habilitate: vt ibi, Bald. hic dicit quod dicta opi. domi. Nico.
videtur multum iuri consona: licet cõmunis opin. sit in cõtrariũ.
Breuiter teneas opi. gl. ⁊ cõem: quã etiã tenet Alb. Raph. Ful.
⁊ Paul. de cast. hic. Angel. de aret. in. §. preterea quasdam. in. vj.
char. insti. de actio. ⁊ istam opi. tenuerunt vbiqz gloss. vt. s. retuli:
⁊ ista opi. contra Bar. est equior ⁊ cõior fm do. Abba. in. c. j. in. iij.
no. de plus peti. Pro ista opi. stringit fm Moder. qꝛ alias seque-
retur ridiculũ, qđ ille qui promisit certo loco soluere: et sic restrin-
xit se ad certum locum, quo casu restringendo se ad soluendũ in
vno loco, cetera loca videtur exclusisse. l. cum pretor. ff. de iudi. l.
maritus. C. de procu. esset deterioris condi. q̃ ille qui simpliciter
promisit soluere; q non potest conueniri: nisi in loco idoneo: ergo
multominus qui elegit sibi vnum locum tantum ceteris exclusis
non debet posse cõueniri nisi in loco alias idoneo: ⁊ sic vbi alias
sortiatur forũ. Nec obst. fundamentũ Bar. qđ ista lex nihil opera
retur qđ seruiret de vento, cũ de iure cõi posset conueniri in omni
loco: vbi forũ sortiat᷑: qꝛ respondent Rap. Fulg. ⁊ Pau. de cas. qđ
de stricto iure videbat᷑ qđ pmissor nõ posset cõueniri nisi in loco
destinato solutioni: prout tenet. s. gloss. j. iunctis his que ibi dixi:
ergo cũ ista lex istud remoueat ⁊ cõcedat qđ ex eqtate possit etiaz
in alio loco cõueniri: ⁊ sic de nouo satis operaret᷑: ergo restringen-
da est generalitas huius. l. dũmodo ille locus sit alias idoneus.

1 ☞ Que actiones efficiuntur arbitrarie.
2 In actionibus arbitrarijs habetur ratio interesse.
3 Actio ratione loci efficitur arbitraria.
4 Ad concedeñ. restitutionem in integrũ quis locus attendatur.
5 In isto titulo interesse actoris ⁊ rei consyderatur.

Arbitraria. In actione arbitraria ppter
locum habetur ratio interesse
actoris ⁊ rei. Item actio tunc dicitur arbitraria ratio-
ne loci quãdo est stricti iuris: puta ex stipulatione. hoc
1 dicit. In tex. ibi arbitraria: dic† qđ solũ actiones stricti iuris effi-
ciuntur arbitrarie: ⁊ sic assumunt istam qualitatem seu adiectio-
nem propter aliquod extrinsecus accedens contra naturã actio-
num. Nam cum actio sit stricti iuris, in ea iudicis frenum est val-
de strictum. l. quicquid astringende. in prin. ff. de verbo. obli. tñ ex
quadã equitate lex dat arbitriũ ⁊ ptãtem iudici ad ea que nõ ve-
niũt ex natura ppie actionis: puta qñ in stipulatione est apposit᷒
locus destinatus solutioni: certe si in illo loco non soluat᷑: sed alibi
talis actio efficit᷑ arbitraria: vt officio iudicis mercenario veniat
interesse loci pter naturã actiõis vt hic: nõ sic est in actionib᷒ bo-
nefidei i qbus ex eaꝝ natura venit qcqđ equũ ẽ venire: ideo i eis offi-
ciuz iudicis exuberat. l. in bonefidei. j. eo. l. qꝛ tantũdem. ff. de neg.
2 ge. §. preterea quasdã. cũ gl. insti. de ac. ¶ † Not. primo ex hoc tex.
in actionib᷒ arbitrarijs habet᷑ ratio interesse taz actoris quã rei:
3 vt hic: ⁊ p gl. ⁊ doc. in. l. j. C. eo. ¶ † Scđo no. in ℣. hec aũt actio. qđ
actio rõne loci tũc efficit᷑ arbitraria qñ est stricti iuris: vt cũ oritur
ex stipulatione vt hic: vel ex testamẽto vel ex mutuo: vt. l. si heres.
cũ. l. seque. j. eo. secus qñ est bonefidei: vt statim dixi. ¶ Capio gl.
magnã in verbo vtriusqz quã diuide in tres partes princ. In pri-
ma remouet tacitũ cõtrariũ: qđ duo ꝯtraria simul esse non pñt: vt
hic per Bar. In scđa remouet aliud ꝯtrium. In tertia format no.
q̃stionẽ. scđa ibi: actoris eñ dico. tertia ibi: sed qđ si interest. ¶ In
4 ea. gl. ad fi. ex vlti. parte glo. habes duas ꝯclusiones. † Prima est
quod quantũ ad cõcedeñ. vel denegañ. bñficium restõnis in inte.
aduersus ꝯctum inspicit᷑ ꝯsuetudo vel statutuz loci vbi iudicium
agit᷑, non aũt locus cõtractus. Ex quo correlarie infert᷑. qđ in his
que respiciunt solutionẽ vel rescissionẽ ꝯctus, vt est restõ in integ.
dz inspici locus iudicij ⁊ non locus ꝯtractus. Istã glos. ad hoc re-
putat singu. Salic. in. l. j. in. iij. colũ. C. de sum. tri. istam glo. repro-
bant anti. doc. s. Gui. de cu. Iac. bu. ⁊ And. de pisis hic per regu-
lam in. l. si fundus. ff. de euic. vbi in his que pertinent ad decisio-
nẽ cause inspicit᷑ locus ꝯctus: sed Ray. de for. hic: vt refert Albe.
de ro. sequit᷑ istã gl. qꝛ cũ statutũ iudicij loquat᷑ gñaliter ⁊ indistin
cte: ergo ita dz intelligi. l. si vero. §. de viro. solu. matrimo. ad. d. l. si
fundus. cũ si. rñdet qđ loquunt᷑ qñ agit᷑ ad ꝯctum implendũ: sz in
qõne proposita agit᷑ ad refundenduz. l. qui certo. s. de condi. inde.
⁊. l. ij. C. vbi ⁊ apud quẽ. idẽ Guil. de cu. in. d. l. j. C. de sum. trinita. ⁊
fi. ca. sustinẽdo istam glo. aliter rñdet ad. d. l. si fundus. qđ loquet᷑
quantũ ad ea q̃ veniũt ex natura ꝯctus ⁊ que agebant᷑ a partibus
tacite vel expresse: sed restitutio in inte. non est hmõi: ergo ⁊c. Bre-
uiter teneas ꝯ gl. cõtra quã vltra antiquos. s. relatos tenẽt Bar.
Bal. Pau. de ca. ⁊ Fulg. hic per gñalitatẽ. l. semper in stipulatio
nibus. ff. de reg. iur. Itẽ sicut in actione que orit᷑ ex ꝯctu inspicitur
locus ꝯtractus, eadẽ rõne dz inspici in officio iudicis per qđ petit᷑
restitutio in inte. cum succedat loco actionis. l. quod minor. §. fi. ff.
de mino. qꝛ eadem ratio que habet mouere iudicis equitatem in
contractu, eadem militat in restitutione in inte. Idẽ tenet Bart.
in. d. l. circa. v. col. C. de sum. tri. vbi dicit, qđ verba Guil. de cu. ibi:
non habent saporẽ veritatis. Idẽ ibi tenet Bald. in. xvj. colũ. vbi
cõmendat istã sententiã Barto. qđ sit subtilis ⁊ no. Ita etiã tenet
ibi Salic. in. iij. col. motus: qꝛ restitutio in inte. causat᷑ ex lesione et
minoritate. l. naz ⁊ postea. §. si minor. ff. de iureiur. sed lesio proue-
nit ex contractu ex quo minor obligatur: ideo aduersus cõtractũ
datur restitutio. l. j. ⁊ per totum. C. si aduer. vend. ergo locus illius
cõtractus debet inspici q̃uis restitutio petat᷑ in domo aduersarij
d. l. ij. C. vbi ⁊ apud quem cũ sit causata ex lesione contractus ali-
bi celebrati. Saluant tñ istã gl. Bar. ⁊ scribentes hic duob᷒ mo-
dis. Primo qñ minor peteret resti. in integ. aduersus negligen-
tiã cõmissam in loco iudicij. Vel scđo quando in loco iudicij esset
statutũ expressum denegans resti. in inte. etiã de gestis alibi: quod
vltimũ est bene no. dignũ: prout etiã ponderat Rapha. Fulg. hic
qꝛ psupponit valere statutũ denegãs restitutionẽ etiam de gestis
alibi: ⁊ sic extra territoriũ statuentium intra tamẽ suos subditos
qđ cõfert ad ea que tradunt᷑ per Bart. ⁊ doc. in. d. l. j. C. de sum. tri.
5 ¶ † Scđa cõclusio gl. est quod in hoc ti. nõ habeat᷑ ratio interesse
prouenientis rõne persone, sed rõne rei: ⁊ si hoc est, veruz esset ma-
gna limitatio ad istũ ti. sed Bart. ⁊ cõiter doc. reprobãt istã gl. et
bene: qꝛ pmo sibi ꝯdicit, cũ superius tenuerit qđ habeat᷑ ratio in-
teresse actoris: eo qꝛ incidit in penã alterius: ⁊ istud est mere psona-
le: ergo habet᷑ ratio interesse puemẽtis rõne persone. Itẽ restitu-
tio in integ. cuius habet᷑ ꝯsyderatio non cõcedit᷑ mero fauore: ptz
qꝛ trãsit ad heredes. l. nõ solũ. ff. de in integ. resti. l. fi. §. fi. s. de cõdi.
inde. tñ ad hoc vltimũ posset dici qđ q̃uis restitutio i inte. trãseat
ad heredes, non propterea sequitur qđ ibi interesse versetur circa
rem: sed bene conceditur beneficium restitutionis propter rem.

1 ☞ Accusator an cogatur in accusatione ponere diem.

Si quis ephesi. Locus debet exprimi in libel-
lo quando eius omissio esset reo
nocitura. h. d. fm Bar. ⁊ Bal. vel sic ⁊ melius. Agens arbitraria
ex stipulatione alternatiua rerũ ⁊ locoꝝ nõ debet experiri sine al-
terius loci mẽtione. h. d. ¶ Gl. in verbo detracto. ponit duos in-
tellect᷒ ad tex. tene fm. ¶ Extra gl. iste. §. inducit᷑ p Bar. ⁊ scribẽ.
1 ad decisionẽ no. qõnis † Accusator non cogit᷑ in accusatiõe oppo-
nere diẽ cõmissi criminis. l. libellorũ. ff. de accu. ⁊. l. in causis. C. eo.
pone qđ reus velit qđ apponat᷑ dies cõmissi criminis ad suam de-
fensionẽ: puta qꝛ vult pbare se illa die fuisse alibi: puta rome. An
isto casu accusator coget᷑ diem exprimere: dicit Bart. se determi-
nasse qđ sic, per istũ tex. nã qñ omissio loci esset dãnosa ipi reo ⁊ ei
auferret

auferret defensionem cogit locũ opponere vt hoc tex. ergo sit qñ omissio diei auferret reo defensionẽ d3 cogi acto: diem exprimere vt sic idẽ sit iudiciũ de tpe ad locũ.l.fi.ff.de triti.⁊.l.vltiũ.ff.si cert. peta.⁊ ita tenuit idẽ Bart.in.l.is qui reus.in pe.colũ.ff.de publi. iudi. Ex ista decisione habes no.limitationẽ ad.d.l.libellor.qđ l3 per illã legẽ sit statutũ qđ accusator nõ teneat in accusatiõe exprimere diẽ criminis:tñ qñ reus peteret diẽ delicti exprimi ad suam defensionẽ fundandam,cogit accusator apponere.cum Bart.tenent simplr Bal.⁊ Ang.hic.sed Raph.Fulg.dicit qđ sibi videt qđ iste tex.nihil faciat:eo q: iste tex.loquit de loco ad quẽ destinata est solutio,qui locus est pars ipsius obligationis.l.j.§.diem.ff. de eden.⁊ cuius loci detractio vel adiectio auget vel minuit quãtitatẽ eius qđ petit:vt in.§.plus loco.insti.de actio.nimirũ ergo si d3 exprimi locus destinate solutionis:cui⁹ omissio faceret plus petere:non aũt loquit iste text.de loco vbi factus est actus:similr pñs questio loquit in die cõmissi criminis qui nõ est pars ipsius maleficij ⁊ nõ auget nec diminuit crimẽ,alioquin fm eum etiã in ciuilibus agens actione ciuili cogeret exprimere diem celebrati cõtractus si a reo exprimi desideraretur,qđ non est dicẽ.per no. per docto.in.l.te stũ.C.de testi.⁊ per Jano.in.c.cũ cãm.de proba. Sed istud nihil ob.cõtra Bart.q se fundat in rõne generali hui⁹ text.ibi ne auferatur loci vtilitas:vnde sicut actor cogitur exprimere locũ qñ eius omissio aufert vtilitatẽ ⁊ cõmodum reo,similiter debet cogi accusator exprimere diem qñ eius expressio parat reo defensionem. Preterea inductio Fulgo.de isto tex.põt retorqueri cõtra ipsum Fulg.q: si dies destinate solutionis debet exprimi in libello qui solũ operat diminutionem condẽnationis in quãtitate:fortius debet in accusatione exprimi dies cõmissi delicti que in totũ parat defensionẽ reo ⁊ eum in totum facit liberari aut multo magis.C.de sacrosan.eccle.⁊.l.quãto magis.ff.de iureiuran. Sali.etiã limitat hanc decisionẽ Bar.vt procedat qñ reus ostenderet iudici suã defensionẽ paratã eo casu quo accusator expresserit diẽ cõmissi criminis:al's aũt iudex nõ bene faceret cogere accusatorẽ ad exprimendã diem cõtra.d.l.libellorũ.que noluit arctari accusatorẽ ad apponẽ.diẽ,ne detur materia malignandi circa testes.arg.l.j.§.editiones.ff.de eden.presertim cũ petens sibi aliqd impleri debeat prius impleuisse pro parte sua.l.iulianus.§.offerri.ff.de actio.emp. Adde qđ etiã cõtra Bar.tenet Jo. de imo.in.d.l.is qui reus.ff.de publi.iudi.in pe.char.ad fin.et in xxxvij.col.q: absurdum videt dicere qđ iudex possit arctare accusatorem ad apponẽ.in accusatione diẽ cõmissi criminis ex quo text.in.d.l.libellorũ.expresse dicit accusatorẽ non cogi exprimere diem cõmissi maleficij.nec obst.l.vbicunq3.ff.de interro.actio.ibidem allega.per Bar.que dicit qđ iudex põt arctare partẽ ad respondendũ quotiescunq3 sibi equũ videbit:q: illa lex d3 intelligi fm eum in criminibus in quibus a iure nõ reperit specifice facta prohibitio,cum clausula generalis non referatur ad specificata.l. dolo clausula.ff.de verbo.obli.facit qđ habet in.l.sanctio legũ.ff. de pe. Breuiter teneas decisionẽ Bart.que est magis cõmuniter approbata:q: nõ est inconueniens qđ.d.l.libellorũ.limitetur et declaretur per alia iura:⁊ sic per istũ text.l.vnica.C.de inoffic.dona. c.cũ expediat.de elec.in.vj.⁊ ab ista sñia non esset consulendo aut iudicando recedẽ.eo maxime:q: in his opinionibus maxime in criminalibus tenenda est opi.que tendit ad absoluendũ reũ.l.interpretatione.ff.de penis. Accedat tñ qđ alibi determinat not. Bal.in.l.j.in fi.C.de iudi.vbi querit stante statuto qđ de dãno dato stetur iuramento dãnum passi qualiter poterit probari negatiua.s.dãnum nõ esse datũ. Respondet qđ si reus dicat se velle reprobare de falso debet edi dies:arg.not.per glo.in.§.item verborum.insti.de inutil.stipu.⁊ probabit negatiua probando qđ tota illa die non fuit visus dãnum dare nec potuisset dare quia custodes vidissent:vt no.gl.in.l.j.§.j.ff.de iti.actuq3 priua.facit.l.optimam.C.de contrahen.stipu.non tamen coget dãnum passus ad diem edendam in libello:sed iudex ex officio potest de die interrogare:⁊ sic istud est in arbitrio iudicis,per.d.l.vbicunq3.ff.de interroga.actio.fm Bald.⁊ sic ista decisio videtur aliqualiter refragari decisio. Barto.

1 ¶ Quatuor sunt species alternatiuarum.
2 Que dicuntur tacite inesse in stipulationibus.
3 In alternatiua rerum,electio est debitoris.
4 In alternatiua locorũ,electio est creditoris.
5 Si in vna ciuitate sunt plures iudices est in electione creditoris coram quo velit reum conuenire.
6 In alternatiua mixta rerum ⁊ locorum electio est creditoris.

Non vtiq3. In alternatiuis electio est debitoris qđ debeat,nõ autem an debeat vel equipollens:⁊ ideo in alternatiua rerũ electio est debitoris nisi altera res sit perempta:s3 in alternatiua locor tantũ vel mixta locor ⁊ rerũ est electio creditoris,h.d. Ista lex presertim i hoc pñn.videt esse difficilis ⁊ intricata. Ideo

1 ad euidentiã premittunt Bar.⁊ Ang.†qđ quatuor sunt species alternatiuarũ:quedam est alternatiua rerũ tantum:quedã locorum tantũ:quedam personarũ tantũ:quedam mixta rerũ locorũ ⁊ personarũ. Alibi tñ Jo.fab.Joã.de pla.⁊ Angel.de are.in.§.si quis agens.in ver.hunc autẽ qui loco.insti.de acti.dicunt plenius qđ immo sex sunt species alternatiuarum. Tu dic qđ imo sunt.vij. species:quedã est alternatiua rerũ:vt hic in versi.⁊ ideo q stichũ. qñ quis promittit stichum aut pãphilũ vt hic:⁊.l.plerũq3.§.fi.ff. de iure do.⁊.l.certa.§.sed si stichus.ff.de lega.j.quedã est alternatiua personarũ:vt in.§.itẽ iulianus.j.ea.l.que quando q3 fiat propter,quandoq3 resoluit in cõiunctã.l.cũ quidã.⁊ ibi glos.⁊ doc.C. de verbo.signi.l.si titio.ff.de leg.ij.l.sed si filio.§.j.ff.de consti.pecu.quedã est alternatiua tẽporis vt promitto in kalẽ. Martij: aut Junij:de qua.in.l.si stipulatus fuero decẽ aut quindecim.ff. de verbo.obli.in.l.si ita relictũ.§.fi.ff.de lega.ij.quedam est alternatiua locor:vt hic in ver.quare.⁊ in.l.ij.§.fi.s.eo.quedã ⁊ quinto est alternatiua locor ⁊ rerũ simul:vt hic in versi.proinde. quedam est alternatiua rerũ personarũ et locorũ simul:vt promittis mihi dare stichũ hic papie,vel dare pamphilũ sempronio Bononie:quedã ⁊ septimo est alternatiua rerũ personarũ locor ⁊ tẽporum simul vt per te potes exẽplificare. Et si dicat qđ isto modo Bart.⁊ Ang.hic fuerunt diminuti qui tantũ posuerunt quadruplicẽ speciem alternatiuarũ:respõde q: iuriscõsul.in hac.l.tantũ tractat de quatuor specieb⁹ alternatiuarũ:ideo Bar.⁊ Ange.po
2 suerũt tantũ illius quatuor species. ¶ †Scdo.pprius ad tex.premitte,qđ illa dicũtur tacite inesse stipulationib⁹ que verbis a partibus nõ exprimunt:sed tacite per legis dispositionẽ subintelligũtur vt in alternatiuis electio.l.plerũq3.§.fi.ff.de iur.do. Itẽ in stipulatiõe tacite inest tps.j.qđ debeat fieri solutio.§.si qs ita.el.ij. j.ea.l. Itẽ locus in quo debeat peti vel in quo debeat solui.§.si qs insulã.j.ea.l. Preterea querit in ista lege a Sceuola iuriscõ.nunquid ea que tacite insunt stipulationib⁹ sint semp in ptãte debitoris:⁊ sic in eius electione:⁊ declaratione,respõdet Sceuola qđ nõ vtiq3 semper:q: qñq3 sunt in ptãte rei:vt in ver.qui stichũ.j.ea.l. qñq3 actoris:vt in ver.quare.qñq3 lex ipsa declarat:vt in.§.si qs ita.el.ij.⁊ ibi Bar.j.ea.qñq3 stipulationẽ vitiat:vt in.§.si qs insulã.j.ea.l.⁊ sic ista probant per exẽpla in hac.l.vsq3 ad.§.nunc de officio. Pro quorũ intelligẽtia pmittit iuriscõ.duas regulas:vnã affirmatiuã qđ est in electiõe rei quid debeat:aliã negatiuã quod non debeat esse in potestate rei.an debeat,ex quo sequit illatio qđ electio loci nõ est in rei potestate. Ad pbandũ istas duas regulas ⁊ illationẽ:subijciunt tria exẽpla vnũ de alternatiua rerũ tantum in ver.qui stichũ.alterũ de alternatiua locorũ.in ver.quare.tertiũ
3 mixtim de alternatiua rerũ vel locorũ in ver.pinde. ¶ †No.primo in ver.stichũ.qđ in alternatiua rerũ donec vtraq3 res superest semp est electio debitoris quã velit debere.l.plerũq3.in fi.ff.de iure do.sed postq̃ vna res perijt,cessat electio debitoris:q: illa que supest dicit precise esse in obligatiõe:al's esset tũc in eius potestate an debeat. Aduerte tamẽ qđ isto casu debitor si vult põt soluere estimationẽ rei mortue,si sine dolo et culpa sua sit mortua.tex. est no.in.l.cũ res.§.sed si stichus.ff.de leg.j.de qua lege voluit opponere glo.in ver.solũ.que nõ clare soluit:nã põt esse vnũ in obligatione ⁊ aliud in solutione:vt.l.si quis stipulatus fuerit decem
4 in melle.ff.de solu. ¶ †Scdo no.in ver.quare.qđ ideo in alternatiua locorũ electio est semper creditoris ⁊ nõ debitoris,q: debitor semper variaret:⁊ sic per tales circuitus fieret in eius ptãte an deberet cõtra scdam regulã huius tex. Et si dicatur qđ ex quo debitor semel elegit cõueniri in certo loco videt qđ amplius nõ possit variare.l.apud aufidium.ff.de op.lega. Respondetur qđ illud est verum quando electio traxit secũ executionẽ,al's licitu3 est variare,vel vsq3 ad litis cõte.fm quosdam,vel vsq3 ad sñiam fm alios vt habetur in.l.ẽnim qui certarũ.§.j.⁊ fi.ff.de verbo.obliga.et hoc voluit gloss.hic in ver.nõ potuisse.quãuis non bene respondeat.
5 ¶ †Tertio not.in ver.semper enim.fm Guid.de suza. Albe.de rosa.⁊ Pau.de cast.hic:qđ si in vna ciuitate sunt plures iudices est in electione creditoris coram quo ex illis iudicibus velit reum conuenire:non autem est in electione rei coram quo velit conueniri:q: si esset in eius arbitrio:an deberet:q: semper posset variare. Et ad hoc frequẽter allegatur ista lex:⁊ ita ad hoc eam allegat etiam Barto.in.l.si per errorem.circa fin.ff.de iuris.om.iudi.facit l.cum clericis.C.de episco.⁊ cleri.et.l.decernimus.C.de episc.audien.not.in.l.fi.C.de iuris.om.iudi. Fallit in scholaribus qui de iure cõmuni habent tres iudices:episcopũ:potestatẽ:⁊ rectorẽ:q: in eorum electione est coram quo conueniant.aut.habita.C.ne filius pro patre.et ibi gloss.in verbo optione. Secundo limita nisi reus preueniret adeundo vnũ ex iudicibus ⁊ faciendo assignari terminum actori ad petendum iuxta.l.diffamari.C.de inge.et manu.isto modo actor propter eius moram tanq̃ preuentus perderet electionem iudicis.l.cum res.ff.de lega.j.⁊.l.si quis ex aliena. ff.de lega.j.s3 Guid.de suza.⁊ Albe.hic. ¶ †Quarto no.in ver.
6

proinde: hic esse tex. not. ⁊ singu. ſm Pau. de cast. hic: qḋ in alter-
natiua mixta rerum ⁊ locorum electio est creditoris: quia cū ha-
beat electionem locorum in consequentiam etiam habet electio-
nem rerum. Ex quo habes not. limitationem ad. §. plus autem.
insti. de actio. vt procedat quando esset debituz alternatiuum re-
rum tantum: tunc creditor petēs precise vnā rem diceretur plus
petere causa: vt ibi. ¶ Capio glo. magnam in verbo actione, quaz
diuide in duas partes principa. In prima declarat text. In secun-
da oppo. ⁊ quinqꝫ modis respondet. secunda ibi: quod alibi dici-
tur. Tene primam solutionem quod in narratione facti preābuli
debeat inseri vterqꝫ locus ne loci omissio auferat reo vtilitatem:
ita procedit tex. in. l. ij. in. fi. s. eo. sed postea in conclusione petitio-
nis nō habeo necesse ponere vtrūqꝫ locū: qꝛ hoc esset impossibile:
nec etiā in executione: ita loquit̄ tex. in verbo sine loci adiectione.
ita cōiter tenēt doc. hic: quicquid hic dicat Fulgo. ¶ Capio glo.
in verbo alternationi. vbi querit glo. an in hac alternatiua rerum
⁊ locorū si petatur in altero ex locis positis: an tunc actio efficiat̄
arbitraria. Breuiter teneas declarationem ⁊ distinctionē Bart.
cum qua ceteri transeunt.

1 ☞ Copula inter plura loca solutioni destinata: facit vt quanti-
tas promissa pro rata cuiuslibet loci censeatur esse diuisa.

1 **Si quis ita.** †Copula posita inter plura loca solu-
tioni destinata: facit vt quātitas ꝓmis-
sa ꝓ rata cuiuslibet loci censeat̄ esse diuisa. h. d. Et sic isto casu non
cōmittit̄ electio reo nec actori: sꝫ lex ipsa declarat diuidēdo sum-
mā pro rata. ¶ Limita istum tex. ꝓcedere qn̄ certa loca limitata
sunt determinate adiecta solutioni: secus qn̄ gn̄aliter et indeter-
minate quis ꝓmisisset soluere Bonon̄. Florentie, Padue, et vbi-
cunqꝫ locoꝝ fuerit inuētus: prout quotidie apponit̄ in instrumen-
tis. ⁊ est tex. in. l. lucius titius sempronio. in verbo qn̄ voles: et vbi
voles. ff. depositi. tunc non pōt intelligi qḋ sit facta diuisio summa-
rum pro rata: qꝛ isto modo reduceret̄ ad nihilum: vt sic stipulatio
redderet̄ inutilis: ideo videt̄ actū qḋ in quolibet dictorū locorum
possit insolidū peti tota summa: qꝛ stipulatio dꝫ sic interpretari
ne reddat̄ inutilis. l. j. ⁊ ibi dixi. s. eo. ⁊ l. quoties. ff. de verb. obliga.
ſm Bar. Bal. Ang. et Pau. de ca. hic quicqd hic teneat Raph.
Fulgo. ⁊ male: ⁊ cū Bar. tenent canoniste presertim Imo. in. c. j.
de iudi. subdit tn̄ Barto. hic esse differentiā in modo concipiendi
dictā clausulā: qꝛ si i istrumēto dicat̄ qḋ ꝓmisit qḋ solueret Bon̄.
Floren. ⁊ vbicūqꝫ fuerit inuentus: iuxta. l. titiū aut meuiū. §. tuto-
res. ff. de adm. tut. ⁊ tunc qꝛ rōne destinate solutio. censetur in illis
locis cōtraxisse. l. cōtraxisse. ff. de acti. ⁊ obli: certe vbicūqꝫ dictoꝝ
locoꝝ fuerit inuentus, poterit cōueniri: secus si in instrumento di-
catur qḋ voluit posse ꝯueniri Bonon̄. Floren. ⁊ vbicūqꝫ fuerit in-
uētus talis ꝓmissio nihil releuat: qꝛ ꝑ hoc nō videt̄ ibi ꝯtraxisse ⁊ hꝫ
locū tūc pm̄a. l. si ꝯuenerit. vbi etiā Bar. idē tꝫ. ff. de iuris. omni. iu-
di. an ista differentia inter verbū soluere: ⁊ verbū conueniri, sit ve-
ra tetigi ordinarie in. d. l. si cōuenerit. vbi videas: iō hic nō repeto.
¶ Secundo not. ex hoc tex. qḋ copula posita inter plura loca di-
uidit summam pro rata: facit. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duob.
reis. ⁊. l. j. §. si plures vna sententia.

1 ☞ Stipulatio insule faciende loco non designato est nulla.

1 **Si quis insulam.** †Stipulatio insule facien-
de loco nō designato est nul-
la. h. d. Ad idem est text. in. l. qui insulam. et in. l. ita stipulatus. ff.
de verbo. oblig. Limita istum tex. ſm Barto. ⁊ Moder. vt proce-
dat quando permittitur fieri opus loco coherens: tunc requiri-
tur adiectio loci vt hic: et in iuribus prealleg. secus qn̄ promittun-
tur opere persone: lꝫ circa solum exhibēde: tunc nō requirit̄ adie-
ctio loci: vt. j. de ope. liber. per totū. ⁊. l. interdū. §. j. ff. de verb. obli.
⁊. l. si non sortē. §. libertus. vbi dixi. s. de cōdi. inde. Secundo limi-
ta istū text. ꝓcedere qn̄ nullus locus fuit nominatim comprehen-
sus in stipulatione: tūc procedit iste tex. ⁊ si secus qn̄ in stipulatio-
ne sunt alternatiue cōprehensa aliqua certa loca: tunc stipulatio
non vitiatur: sed electio cōpetit stipulatori: vt hac. l. in prin. i ver.
quare. Ratio diuersitatis ē: qꝛ vbi certa loca alternatiue sunt no-
minatim in stipulatione cōprehensa: tunc electio cōcessa stipula-
tori nō est futura onerosa reo ꝙ de vtroqꝫ loco nominatim et spe-
cialiter cogitauit vt solueret: vt hac. l. in prin. sed qn̄ nullus locus
fuit cōprehensus in stipulatione: certe si stipulatori concederetur
electio fieri posset interpretatio que esset futura multū grauis et
onerosa reo: puta si eligeret fieri insulā vltra mare: eodem modo
si electio esset rei posset eligere facere insulā in tali loco in quo ni-
hil stipulatoris interesset. l. ita stipulatus. in prin. ff. de ver. obliga.
⁊ hic in glo. ideo stipulatio reddit̄ nulla. ¶ Et ex hoc collige not.
limitationē ad regulā: que habet, qḋ stipulatio dꝫ sic interpretari
vt valeat. l. quoties. ff. de verbo. obl. l. j. vbi. dixi. s. eod. qꝛ istud non
procedit qn̄ talis interpretatio esset futura grauissima vel onero-
sissima stipulatori vel reo: tunc potius redditur stipulatio inuti-
lis. tex. est hic not. ⁊ in concor. s. allega. ⁊ not. Rapha. Fulgo. hic.

Pro supradicta differētia facit qḋ in simili dicimus in vltimis vo-
luntatibus: qꝛ omnimoda incertitudo loci vitiat relictum. l. si do-
mus. in prin. ff. de leg. j. secus qn̄ testator adijcit locū: sed est equi-
uocus vel ambiguus: tunc non vitiat̄ dispositio: sed intelligit̄ de
loco: vbi testator domiciliū habet. tex. est singu. in. l. que cōditio. §.
j. ff. de cōdi. ⁊ demon. per quē tex. decidit Bar. qḋ si testator relin-
quat centū ecclesie, ⁊ nō declaret cui ecclesie per hoc nō vitiat̄ reli-
ctum: qꝛ intelligit̄ de eccl'ia cuius testator est parochianus. Idem
tenent Cy. ⁊ Sal. in. l. j. in. v. q. ⁊ seq. C. de sacrosan. eccle. Specu. ⁊
Io. and. in. ti. de instru. edit. §. nūc vero aliqua. versi. qd si testator.
Ang. in. §. si vero. in aut. de non alie. Ludo. ro. in repe. aut. simili-
ter. C. ad. l. fal. i. xxxiij. spāli pie cause inter vltimas volūtates. An-
ge. de are. in. §. sed ius quidem ciuile. insti. de iure natu. gen. et ciui.
do. Abb. in. c. indicante. de testa. Pet. de anch. ⁊ Ioā. de imo. in. c.
relatū. el. ij. ad fi. e. ti. de testa. facit qḋ no. Cy. ⁊ Bal. in. l. cū multe.
C. de dona. ante nup. Eodem modo si testator iussit omni die in
perpetuū celebrari. xxx. missas, ⁊ non expressit in qua eccl'a et sic in
quo loco tn̄ vꝫ relictū: qꝛ intelligit̄ qḋ celebrentur in illa ecclesia in
qua ipse testator est sepultus ꝑ. d. l. que cōditio. §. j. ⁊. §. si quis in
noīe. in aut. de eccle. ti. ⁊ ita not. determinat do. Abb. in. cōsi. xcix.
li. ij. inc. quidā cōdidit testm̄. i. ij. dubio. ¶ Secūdo no. ex hoc tex.
qḋ lꝫ in stipulatione insule faciende tacite insit locus vbi fieri de-
beat: tn̄ eius declaratio non cōmittit̄ actori nec reo: nec etiaꝫ ipsa
lex declarat sed vitiatur stipulatio: qn̄ nullus penitus locus fuit
comprehensus in stipulatione: vt. s. declaraui.

1 ☞ Intelligitur in promissione soluendi facta certo loco quod
commode ad illum locum perueniri possit. nu. 2.

3 Angustia temporis vitiat stipulationem.

Si quis ita. ij. Si solutio cōferatur in certū locū
inest tacite tempus quo possit ad
illū locū perueniri, ⁊ si tale tēpus ita angustū exprimat̄ qḋ sit im-
1 possibile vitiat stipulationē. h. d. ¶ †Not. primo ex hoc text. qḋ in
promissione facta de soluendo in aliquo certo loco: lꝫ pure ⁊ sim-
pliciter cōcepta: tn̄ re ipsa ex naturali rōne ⁊ ex coiectura ta volū-
tate partiū tacite intelligitur tm̄ tp̄s quo possit cōmode ad illū lo-
cū perueniri vt hic: ⁊. l. cōtinuus. §. cū ita. ff. de verb. oblig. ⁊. §. loca.
insti. eo. Et ex hoc correlarie no. qḋ stipulatio que hꝫ locū, habet et
tēpus: primū expresse ex partiū cōuentione: secundū tacite ex le-
2 gis dispositione. ¶ †Scḋo no. quod qui promisit certo loco solue-
re nō pōt cū effectu prius cōueniri quā elapsum sit tantū tp̄s quo
cōmode potuerit ad illū locū perueniri vt hic: ⁊ in iuribus. s. pro-
xime alleg. Amplia istū tex. ꝓcedere non solū respectu ꝑncipalis
debitoris: sꝫ etiā respectu eius fideiussoris: qꝛ ad hoc vt fideiussor
possit effectualiter cōueniri, requirit̄ qḋ sit elapsum tantuꝫ tēpus
quo attenta qualitate sue persone potuisset ad talē locum accede-
re: al's diceret̄ in duriorē cām interuenisse, ⁊ sic tacite inest tantuꝫ
tēpus quo vterqꝫ potuerit accedere ꝗtū ad hoc vt fideiussor cō-
ueniat̄. tex. est no. in. l. si testō. §. fi. ff. de fideius. Scḋo amplia istum
tex. vt procedat nō solū qn̄ vnus locus esset destinatus solutioni:
sed etiam qn̄ duo alternatiue: puta qꝛ promisit soluere Bononie
vel Florētie: nā etiā tunc requirit̄ qḋ trāsiuerit tantū tp̄s quo po-
tuerit ad vtrūqꝫ locū accedere, nec sufficit trāsiuisse tempus quo
potuisset ad alterū eorum accedere. gloss. est in hac. l. in ver. ⁊ ge-
neraliter. sup verbo petat. in prin. ⁊ ita etiā tenet Pau. de cas. hic.
3 ¶ †Tertio no. ex isto tex. qḋ angustie tēporis vitiant stipulatio-
nem: ⁊ sic qn̄ tēpus adiectū solutioni est adeo angustuꝫ qḋ est im-
possibile in tali tp̄e accedere ad locum destinatum vitiat stipula-
tionē: vt hic ⁊ in. §. loca. insti. de ver. obl. ¶ Limita istū tex. ꝓcede-
re in ꝯtractibus stricti iuris: secus in ꝯtractibus bonefidei. vbi angu-
stie tēporis nō vitiant: sed reijciunt̄ ꝓpter exuberantiā bonefidei.
l. insulam. §. j. ⁊ ibi Barto. ff. loca. simile in vltimis voluntatibus
cum habeant naturam cōtractuum bonefidei. l. in minoruꝫ. cum
gl. ⁊ ibi Bar. C. de in integ. restitu. immo. qꝛ etiā ibi angustie tem-
poris nō vitiāt sed reijciunt̄. l. si mihi et tibi. §. si quis seruos quos
gadib⁹. al's incipit ꝓculus ait. ⁊ ibi gl. bar. ⁊ doc. ff. de le. j. cū suis
cōcor. ibi traditis. Et hoc ideo qꝛ in vltimis volūtatib⁹ sit larga
interpretatio. l. in testamētis. ff. de regu. iur. c. cum dilecti. de dona.
Preterea intellige nisi impossibilitas concerneret substantiam
obli. quia tunc viciaret omnem contractum etiam bonefidei. l. nō
solum. ff. de act. ⁊ obli. sed in vltimis voluntatibus conditio im-
possibilis non vitiat sed vitiatur. l. obtinuit. ff. de condi. et demon.
l. j. vbi glo. ⁊ doc. ff. de condi. insti.

1 ☞ Dibitor soluens in alio loco quā destinato, an liberetur.
2 Modus respondendi allegationibus dicendo multū differt ca-
sus noster ab eo quem allegatis.
3 In quo differat fabrica insule a solutione pecunie.

Item iulianus. Iste. §. ſm Barto. est subtilis et
difficilis et ſm Albe. et Roma.
iste casus pulcher est et singularis. Diuiditur in quatuor partes
principales. In prima ponit̄ thema ⁊ questio. In secunda ponit̄
bimembris

dimẽbris responsio iuliani. In tertia ponit reprehensio marcelli
in vtroqz dicto cũ adiectione cuiusdã casus similis. In quarta p
sceuolã autorem huius legis reprobata illa similitudine ponitur
determinatio cũ effectuali approbatione opi. Iuliani. Secunda
ibi: et scribit. Tertia ibi. Marcellus autem. Quarta z vltima est
ibi: sed mihi videtur. Soluens adiecto alibi ꝙ in loco destinato
solutioni nõ liberatur: prout liberaretur soluendo etiã alibi ipsi
stipulatori, z propter interesse durat petitio sortis: licet aliud sit
in insula alibi ꝙ in loco promisso fabricata. h. d. tot⁹ iste. §. In tex.
ibi aut Titio: iste dicitur adiectus z est sicut quidam procurator
ex conuentione partiuz ordinatus qui nõ potest reuocari. l. aliud.
ff. de solu. z. l. eum qui ita. §. qui sibi. z. l. fin. §. cum mihi aut Titio.
ff. de verb. oblig. In tex. ibi plane Marcellus reprobat Iulianuz
hoc modo: nam si verum esset quod ex solutione facta adiecto nõ
contingeret liberatio: prout volebat Iulianus in primo dicto
certe deberet peti integra summa: ergo male dicit Iulianus: in
primo dicto volẽs agi solũ ad interesse. In tex. ibi summe solutio
dissare a fabrica insule: dic rõnẽ esse, qz pars substantialis fabrice
consistens in solo totaliter variatur varietate loci: sed ea que con
sistũt in dãdo nõ variãtur essentialiter varietate loci: qz locus nõ
circũscribit substãtiã rei que datur: prout etiã infra dicetur in gl.
In tex. ibi: z ideo qd interest solum petendũ est intellige consyde-
rato effectu: quia agendo ad sortem in effectu: consequitur solum
1 interesse: vt infra dicetur sup glo. fi. ¶ † No. j. ex isto text. qd debi-
tor soluens adiecto alibi ꝙ in loco destinato non liberatur. secus
quando solueret principali creditori alibi ꝙ in loco destinato: qz
tunc bene liberaretur. Ratio diuersitatis est: quia non est in po-
testate adiecti qui non recipit ad vtilitatem suam: sed principalis
mutare locum destinatum solutioni. l. qui rome. §. callimachus. ff.
de verbo. obliga. Secus est in principali creditore qui licet nõ pos
sit cogi inuitus ad recipiendum solum in alio loco quam destina
to. l. penultima. j. eo. tamen si sponte velit alibi recipere potest si-
bi ipsi preiudicare. l. centum capue. in fin. j. eod. quia quilibet põt
fauori suo renuntiare: z sic sibi preiudicat. l. penul. cum simil. C. de
a pact. Nam quilibet actus[a] in re sua propria est moderator z arbi-
ter. l. in re mandata. C. manda. etiã in abutẽdo. l. sed si lege. §. cõsu
luit in ver. dũ se abuti putãt. ff. de peti. here. Confirmo per bonuz
simile arguẽdo de reb⁹ ad locuz iuxta. l. si quis ita delegauerit. ff.
de aur. z arg. nam si aliud pro alio soluatur creditori volenti con-
tingit ipso iure liberatio. insti. qui. mod. tol. oblig. in prin. et tamẽ
si soluatur aliud pro alio adiecto non contingit liberatio ipso iu-
re sed tantũ ope exceptionis: vt est tex. no. in. l. fi. §. fi. z ibi Bar. ff.
de verb. obli. quam tex. multum not. do. Matesi. in no. cciij. z lati⁹
Barto. in. l. si cum funduz. ff. de pact. facit. l. obligationum fere. §.
2 accessio. in fi. cum glo. ff. de act. z obli. ¶ † Secundo not. ex versi. si.
fm Albe. de ro. hic post Iac. de but. bonum modum responden-
di allegationibus aduocatorũ in causis vbi põt reddi ratio diuer
sitatis, põt enĩ dici multũ differt casus noster ab eo quam allega-
tis sicut hic dicit multũ differre sol. pecunie a fabrica insule. Alibi
dicit tex. qd alia ratio reformat pactũ. in. l. interpositas. C. de trãs-
ac. facit tex. in. l. inter stipulantem. §. sacram. in verbo sed hec dissi-
c milia sunt. ff. de ver. obli. Alibi vulgo dicit qd ex diuersis[c] z sepa-
ratis non fit bona illatio, vulgata. l. papianus exuli. in princip. ff.
de inno. z. l. fi. in. fi. ff. de cal. Et alibi habet qd separatorũ separata
debet esse ratio. l. si maritus. la. j. in fi. z ibi Bal. ad hoc no. C. de do.
3 inter vir. z vxo. ¶ † In glo. in verbo insule. ad fi. qz text. nõ aperit
in quo differat fabrica insule, a sol. pecunie. glo. hic voluit ponere
differentias: dic melius fm doc. qd opus loco seu solo coherens
ex locorũ varietate substantialiter z totaliter variat: qz alia est in-
sula, que fit in vno loco, alia que fit in alio totaliter separato: quin
imo destructa funditus prima insula, si alia in eodẽ loco reficiat
reputatur tamẽ alia z diuersa insula. d. l. inter stipulantẽ. §. sacrã.
ff. de verbo. obliga. z. l. seruitutes. §. si sublatum. ff. de seruitu. vrba.
predi. Et ideo si promisisti facere insulã in vno loco z fecisti in alio
cum diuersa penitus facta censeantur ex locorum diuersitate: cer
te est perinde acsi nihil fecisses de eo qd promisisti: ideo in nihiluz
contingit liberatio: z sic remanet integra petitio: sed ea que con-
sistunt in dando nõ variantur essentialiter nec substantialiter di-
stinguuntur ex varietate locorum: nam eadem res et idem domi-
nium transfertur quocunqz loco detur: sed bene potest continge-
re varietas circa quedam accidentia: puta circa valorez rerum et
similia: z ideo soluendo rem alibi fecisti illud qd promiseras: non
tamen illo modo vel illa forma: ideo; lz principali debito sit satisfa
ctum: superest tamẽ petitio interesse cuius respectu dicit minus
solutum: hoc probatur in. l. qui rome. ff. de verbo. oblig. ¶ Capio
gloss. final. in verbo solum petendum, que diuiditur in duas partes
principales in prima opponit cõtra tex. qd soluta sorte non possit
de p se peti interesse ppter locũ: qz recipiendo sortẽ videt remissuz
interesse. l. centũ capue. in fi. z melius. in. l. fi. in fi. j. eo. gl. dupliciter
respondet. Tene primã solutionẽ qd cõtrarium pcedit qñ solutio
sortis fuit facta principali creditori qui potuit remittere iteresse
et sic sibi preiudicare: lz iste text. loquitur qñ solutio sortis fuit fa-
cta adiecto recipienti non ad vtilitatẽ suam: sed principalis cre-
ditoris q non potuit preiudicare z suũ remittere interesse: prout
etiam dixi. s. in tex. In secunda q̃ est ibi: sed qua actione. glos. per
viam qõnis opponit cõtra text. z soluit. pro eius expeditione op-
ponitur cõtra tex. interesse venit solum per officiũ iudicis merce-
narium. d. l. centum capue. in fin. ergo sorte soluta extinguitur. l.
iiij. in fi. C. deposi. ergo de per se peti non potest, cum interesse ve-
niẽs officio iudicis mercenario non sit in actione, et sine actione
nemo experiri possit. l. si pupilli. §. videamus. ff. de nego. gest. Itẽ
super officio mercenario iudicis solo nõ potest fundari iudiciuz.
l. si in iudicio. ff. de excep. rei. iudi. gl. respondet qd pecunia q̃ solu-
ta est partim cedit in sortem: z partim pro iteresse: ideo remanet
petitio. Ista solutio est cõtra istũ tex. in fi. q dicit: z ideo qd inter- a
est solũ est petendũ: vñ rñdet Bart. z cõiter doc. qd põt peti sors
prin. qz non cõtingit eius liberatio in aliqua parte ad finẽ z effe-
ctuz vt creditor solũ consequat interesse propter locũ: z sic ad fun
dandũ iudiciũ est necessaria petitio sortis: vt postea effectualiter
consequatur ipsum interesse ppter locum, sicut et alibi videmus
in simili in. l. iulianus. §. qui fundũ. ff. de verbo. oblig. z in. l. iij. §. si
reddita. ff. cõmoda. Nec ob. iste tex. in fi. dum dicit qd interesse so
lũ est petendũ: qz. h. d. habito respectu ad cõsequutionẽ et effectũ:
qz petẽdo sortem principalẽ consequit in effectu solũ interesse: ve
rũ qz ista cõis solutio videt aliqualẽ violentiam facere litere: ideo
alio modo rñdet Iac. de bu. z Raph. Fulgo. hic qd cũ iste tex. in
fin. dicat petendũ solũ interesse, nec exprimat quo remedio sit pe
tendũ intelligit qd ipsum interesse possit peti ex equitate p actio
nem in factum. l. quoties. ff. de prescrip. ver. quẽadmodum alibi si
res debita sit aliter soluta ꝙ debebat: puta qz deterior, in obliga
tionibus stricti iuris agit actione in factum si soluens non sit in
dolo: als de dolo tenet. l. exhibitionis. C. ad exhi. l. eleganter. §. j.
ff. de dolo. ergo cũ in hoc text. interesse sit petẽdum iure actionis:
ergo põt de per se principlr peti, etiã soluta sorte: vt est gloss. in. l.
iij. §. si rem. cũ simi. ff. de lega. iij. prout qñ interesse vel accessoria
possunt peti officio iudicis nobili: vt est gloss. not. in. l. fi. z ibi dixi b
s. de condi. inde. Alio z quarto modo respondet Alberi. de rosa.
hic qd qui mecũ contraxit et soluit adiecto alibi quam in loco nõ
destinato me non consentiente non liberatur de rigore. l. penul. j.
eo. et consyderato rigore possum agere ad sortem et interesse: sed
postea in effectu propter equitatem fit absolutio a sorte z eodem
ratio ad solum interesse. arg. l. fi. §. fi. ff. de verbo. obli. qui solum-
modo effectualiter reincidit in idem cum sol. cõmuni superius re
lata. Aliũ quintũ intellectũ ad istũ text. tradit Ange. in. l. si mari
to. §. fi. ff. solu. ma. dicẽs qd in hoc text. est speciale ne debitor locu-
pletet cum aliena iactura nõ interueniente facto creditoris: ideo
ex quadã naturali equitate cõpetit officiũ iudicis etiam extincto
principali. Et idẽ ante Ange. voluit gloss. in. l. iij. C. deposi. istum
intellectuz reprehendit Ioan. de imo. in. d. l. si marito. §. fin. qz iste
tex. fm intellectũ Bar. z cõmunem nõ pbat illud qd dicit Ange.
Item intellectus Angel. est nimis exorbitans a reg. iu. cõmunis
et nimis gratiosus: sed euitandi sunt intellectus qui trahunt ius
ad gratiam: vt no. Ioan. an. in. c. ex parte ade. de testi. Et ita cum
Imo. transit ibi simpliciter do. Alexã. teneas cõmunem sol. supe-
rius relatam que minus est periculosa.

1 ¶ In actione arbitraria habetur ratio interesse.
2 Interesse lucri cessantis probatur per locum a solutis.
3 In actionibus arbitrarijs habetur ratio lucri cessantis.
4 Ex varietate locorum precia rerum variantur.
5 Estimatio pecunie debet esse eadẽ z vniformis in omni loco.
6 Quomodo probetur interesse consistens in lucro perdito.
7 Lucrum cessans probatur per cõiecturas.
8 An et quando debeat haberi ratio lucri cessantis

Nunc de officio.

In actionibus arbitrarijs ve
nit interesse actoris z rei. Itẽ
venit interesse circa rem z extra rem z in lucro z dãno. h. d. cum. l.
seq. vel sic z plenius. Si agitur in loco non destinato, actio efficit c
arbitraria: vnde ie a officio iudicis mercenario habetur ratio in-
teresse tam actoris quam rei tam intrinseci quã extrinseci z eius
qd consistit in dãno etiam vltra modũ legitimum vsurarũ. Item
eius qd consistit in lucro consueto. h. d. cum. l. seq. vsqz ad. l. quod
1 si ephesi. ¶ † Not. ex isto text. qd quando actio stricti iuris effici-
tur arbitraria ratione loci: quia agatur in loco non destinato so-
lutioni sed alibi: tunc per officium iudicis mercenarium deser-
uiens tali actioni habetur ratio interesse tam actoris quã rei: vt
2 hic in gloss. magna. z. l. ij. in princi. s. eod. ¶ † Secundo not. in ver.
tin. ibi quid si merces solebat comparare: quod interesse lucri ces
santis probatur per locum a solutis: z sic quando lucrũ erat con-
suetum: z ad hoc reputat Ange. istum tex. esse mirabilem: et vide
3 hic gloss. multum no. super verbo solebat. vbi dicetur. ¶ † Tertio

a ¶ Nã quilibet. Adde l. sz z fi. in. §. cõsuluit. ff. de peti. here. Car. i. c. duduz. el. ij. in. §. insup. in scda opp. de elec.

b ¶ Argueñdo de re. ad de. l. vinũ. ff. de sica.

c ¶ Quod ex diuersis. ad de. c. cũ dile cti. de offic. ordi.

no.ex eodem ver.fi.qd in actionibus arbitrarijs habeẽ ratio lucri
cessantis rōne loci. Adde qd istud pcedit etiā de iure canonico:
casus est no.in.c.j.de plus peti.ſꝫ Are.in.l.diuortio.§.itē si messes
ff.sol.matri.vbi p hec inferẽ qd sicut in vtroqꝫ foro habeẽ ratio lu
cri cessantis rōne loci,similr̃ dꝫ esse rōne tēporis.arg.l.vinum.ff.si
cer.peta.ꝛ qd ista procedant etiā de iure canonico:adde text.in.c.
P.ꝛ.G.et ibi do.Abb.in.j.nota.ad hoc no.de offi.delega.intelli
4 ge ꝛ limita:vt.j.dicā.in gloss.fi.huius legis. ¶ † Quarto not.in.l.
ideo.ſm glo.qd ex varietate ac diuersitate locoꝝ pcia rerū venaliū
ac ceterarū reꝝ mobiliū variantur:vt hic:ꝛ.l.precia rerum.in ver.
nōnullā.ff.ad.l.fal.Et ideo no.ex hoc tex.ſm Barto.ꝛ Bald.mo
dū probandi valorēꝫ istarū rerū mobiliū:quia in articulis debes
te referre ad certā ciuitatē vel regionem seu locum ſm cuius loci
estimationē vis petere pciū frumēti vini vl̃ alterius similis rei de
quo plenius traditur.in.d.l.precia rerū.p glo.Bar.ꝛ doct.in.l.ij.
5 C.de rescin.vendi.cum suis concor. ¶ † Quinto no.in verbo pecu
niarum quoqꝫ.ſm Ang.ꝛ Raph.Fulg.qd estimatio pecunie de
bet esse eadē ꝛ vniformis in oī loco:ꝛ sic moneta currens tm̃ valet
in vno loco quantuꝫ in alio:lꝫ qñqꝫ aliter obseruetur:de quo in.l.
paulus.ff.de sol.ꝛ in.c.quāto.de iureiur. ¶ In gl.j.in verbo ratio,
dic vt hic plenius p Bar.ꝛ Paul.de ca.ad quos te remitto:et in
quantum Bar.post gl.tenet,qd mora actoris nō cōpenseẽ cū mo
ra rei:q2 cōmittitur circa diuersa sed vtriusqꝫ mora sit inspiciēda.
Limita per tex.sing.in.l.ꝛ si per emptorē.in pn̄.cū gl.illa.ff.de ac.
em.vbi est tex.qd si creditor ꝛ debitor sint simul in mora:quia cre
ditor dixit nolo recipere,ꝛ debitor dixit nolo dare:tunc solus cre
ditor est in mora:qd ideo ibi est:q2 tūc mora vtriusqꝫ simul com
mittiẽ circa idē:sed Bart.hic post glo.loquitur qñ vtriusqꝫ mora
cōmittitur circa diuersa. ¶ Capio glo.in verbo solebat,no.diligē
6 ter istam glo.ꝛ eā bene signa ex qua habes duo not. † Primo ſm
Bal.ista glos.clare ponit modum qualiter possit probari inter
esse consistens in lucro perdito.ꝛ ſm Ange.ista glo.est melior que
sit in iure:qd interesse:lucri cessantis probatur per locū a solutis,
quando tale lucrum est consuetum ꝛ verisimile. Adde tamen qd
lucrum cessans etiam si non sit specifice probatum :potest tamen
taxari per iudicē ex eius officio.tex.est singu.in.l.j.et.ibi Bar.not.
C.de colo.illiricianis.lib.xj.ꝛ ad hoc illum tex.reputat singu.Are
7 ti.in.l.diuortio.§.item si messes.ff.solu.matrimo. ¶ † Secundo
no.ex hac.gloss.quod lucrum cessans probatur per coniecturas:ꝛ
facit ratio.ſm Angel.quia lucrum cessans est non ens,ꝛ non en
tium proprie non sunt cause:ꝛ ideo non possunt proprie probari.l.
actori.ff.de proba.ideo sequitur qd lucrū cessans non pōt proba
ri nisi coniecturaliter:vt hac gl.nota.quam valde nota ad ea que
late traduntur in.l.vnica.C.de senten.que pro eo quod interest.
¶ Capio glo.in verbo ꝛ lucri.quam diuide in duas partes princi
pales.In prima colligit ex text.not.ꝛ ad illud allegat plures con
cor.In secunda oppo.de quatuor legibus et simul dupliciter re
spondet.Secunda ibi:argumen.contra. ¶ In ea.gloss.ibi:argu,
contra.j.ad.l.rhod.de iactu.l.ij.§.portio,responde qd ibi agebaẽ
ex quadam equitate contra eum qui non fuerat in dolo nec in cul
pa nec in aliqua mora:prout hic.Et pondera quod in.d.§.porro.
est text.no.qd quando res estimatur ad mensuram dāni:tunc non
estimatur:prout vendi poterat:sed prout in ea al's fuit expensuꝫ:
ad qd vide not.per Barto.in.l.in hanc.ꝛ in.l.cum emptor.§.fi.ff.
de dā.infec.qd not.ad limitationē eorū que ponuntur per Bar.ꝛ
alios.in.d.l.precia rerum.ff.ad.l.falci.ꝛ in.l.ij.C.de rescind.vendi.
¶ In ea.glo.ibi:ꝛ.j.de furtis.l.si is cui.§.fin.responde quod ibi lo
quitur in lucro odioso.quod capiebatur contra naturalem equi
tatem et cum alterius iniuria,ꝛ talis lucri iniuriosi non habetur
ratio:vt ibidem per gloss.ꝛ docto.ꝛ in.l.si quis vxori.§.penultim.
ff.de fur.per.l.sciendum.ff.ex quib.cau.maio. ¶ In ea.gloss.ibi:et
j.de pericu.ꝛ commo.rei vendi.l.fi.responde quod ibi loquitur in
actione bonefidei:vbi ex mora veniunt vsure:ideo satis est haberi
rationem vsurarum:vt ibi:ꝛ.l.si sterilis.§.si per venditorem.ff.de
actio.empt.quam glo.hic alleg.pro alio contrario:nos loquimur
in actionibus stricti iuris que sunt arbitrarie propter locum:et
hoc respectu sunt pinguioris nature:vt hic quod non venit in
8 actionibꝰ bonefidei:ꝛ in iuribus preallega. ¶ † In ea.gloss.ad fi.
de ista materia an ꝛ quando in interesse debeat haberi ratio lucri
cessantis.Albe.de rosa.hic post Andr.de pis.et Guil.de cug.po
nit varias distinctiones.habetur late per Cyn.Barto.Bald.et
alios.in.l.vnica.C.de senten.que pro eo quod interest.Ludo.ro
ma.in.l.si constante.§.quoties.ꝛ ff.solu.matri.Petr.de anchar.in
cle.j.§.sane de vsuris.Breuiter conclude qd in consueto lucrari
habetur ratio lucri cessantis:vt hic in text.ꝛ dixi.s.in no.quando
tale lucrum erat quodāmodo certum prout dicit Barto.in.l.vni
ca.in vlti.char.in prin.ꝛ ibidē alij.C.de senten.que pro eo quod in
terest:puta quia mercator solitus mercari habuit mercantiaꝫ pre
manibus de qua fuisset verisimiliter tantum lucratus:ꝛ q2 pecu
niam debitam non habuit,non potuit emere:secus quando lu
crum esset dubium.text.est no.in.l.quēadmodū.§.itē labeo.circa
finē.in verbo cum incertum fuerit an caperentur.ff.ad.l.aquil.et
l.naturalem.§.j.in fi.ff.de acqui.re.do.Pau.de cast.hic.Predicta
procedunt in lucro extra rem proueniente ex negotiatione:si autē
esset lucrum intra rem puta quia seruus meus fuit heres institu
tus,ꝛ q2 fuisti in mora restituendi eum mihi:propterea non potui
iubere vt adiret hereditatem:ꝛ sic eam perdidi:talis lucri habe
tur consyderatio.l.venditor hominis,ff.de euict.l.iij.ff.de condic.
furt.Similiter si esset lucrum ipsius rei quando post moram cre
uit estimatio rei debite:ꝛ postea decreuit,talis lucri cessantis ha
betur ratio contra morosum.l.in hac.ad fi.ꝛ.l.fi.ff.de tritica.l.vi
num.vbi ordinate ponitur.ff.si cer.peta.Pau.de ca.hic. ¶ Capio
glo.in.l.ideo.que est in verbo varia que opponit d.l.fina.C.de tēp.
in integrum restitutio.peten.ꝛ non soluitur.Responde qd loquiẽ
quo ad legum obseruantiam:nam leges debent indifferenter in
quolibet loco obseruari non habita locoꝝ differentia:q2 leges in
quolibet loco sunt vniformes:ſꝫ iste text.loquitur in estimatione
rerū que bene variantẽ ex locoꝝ varietate:prout etiā dixi.s.in tex.
1 ¶ Actio arbitraria an sit stricti iuris.
2 Actio arbitraria an detur extra locum solutionis.

Uod si ephesi. Istud principium ſm Bart.est subtile ꝛ subti
liter glossatum ꝛ verū dicit vt statim patebit.Quādo
agiẽ in loco destinato solutioni: actio nō est arbitraria
propter locū nec crescit condēnatio nisi aliquid vltra fuerit stipu
latum vel intersit ratione temporis.h.d. ¶ Capio gloss.in verbo
vel si quam.diuide in tres partes principales:prout timore taciti
contrarij qd nunc formabo.ponit tres intellectus ad textum.Se
cunda ibi:vel aliter dic.Tertia ibi:vel dic.h.d.Pro expeditione
glo.opponitur contra tex.duꝫ dicit vel si temporis vtilitas inter
uenit:nam temporis vtilitas dicitur esse vsura:sed in contracti
bus stricti iuris non veniunt vsure ex mora nisi fuerint in stipula
tionē deducte:vt.l.j.C.de condictio.indeb.l.quoties.C.de condi.
ob turpem cau.l.quamuis.C.de vsur.nec etiam veniunt fructus
ante litem contesta.l.cum fundus.in prin.si cert.peta.ꝛ tamen iste
tex.videtur velle ponendo duas fal.qd etiam citra stipulationem
ꝛ ante ceptum iudicium habeatur vtilitas tēporis ꝛ sic vsuraruꝫ.
Timore huius taciti ꝯrij gl.ponit triplicē intellectū ſm primū in
tellectum non habetur ratio temporis nisi in stipulatione dedu
cti.ſm alios duos intellectus habetur ratio temporis diuersimo
de tamen.Item due lecture loquuntur in actionibus mere stri
cti iuris.tertia vero lectura loquitur in actione stricti iuris que
habet instar bonefidei:verum quia prima lectura.gloss.et alie
due videntur inter se contrariari:q2 prima lectura glo.presuppo
nit non haberi rationē tēporis nisi sit in stipulationē deductum.
Alie due lecture volunt contrarium:ideo Bald.saluando istam
gl.a contrarietate dicit qd prima lectura glo.que vult qd non ha
beatur ratio tēporis sit intelligēda:scꝫ circa lucrū:sed bene circa
damnū,prout ēt vult gl.in seq.intellectu.Sed ista saluatio Bal.
non videtur esse bona:q2 si tpis vtilitas esset deducta in stipula
tionē:ita haberetur rō lucri sicut dāni.l.quāuis.C.de vsur.si autē
non esset deducta in stipulationem:tunc nec dāni nec lucri habe
retur cōsyderatio nisi ſm quod infra statim dicetur.Bar.dicit qd
primus intellectus glo.est verus in se,sed facit violentiam litere.
Ray.Albe.Fulg.hic dicunt contrarium quod etiam primus in
tellectus non est verus in se:q2 lꝫ actio non sit tunc arbitraria:ve
nit tamen in ea interesse consistens in dāno,sicut in ceteris stricti
iuris actionibus:vt nota.in.l.in hac.et in.l.fin.s.de condi.tritica.
an sit verum statim dicetur.Secundū et tertium intellectū gl.se
quuntur cōmuniter docto.hic Ray.Bar.Bal.Alberi.et Pau.
de ca.hic.Aliū ꝛ quartū intellectū ponit Raph.Ful.qui est proxi
mus huic litere ſm eum,qd etiam lucri sit habenda ratio propter
tempus sicut propter locum,per tex.in.l.penul.et in.l.fina.supra
de condi.tritica.l.vinum.s.si cer.peta.non tamen per hoc actio est
arbitraria:quoniam propter tempus habetur ratio interesse so
lius stipulatoris non autem ipsius rei:nam propter locum fuit
necessarium adinuenire vtilem actionem cū stricto iure alibi agi
non posset:vt dicit tex.in.l.j.s.eo.non sic est propter tempus:quia
lapso tempore,de iure cōmuni incipit competere actio ꝛ agi pōt
§.omnis.insti.de verbo.obliga.Et propterea dicit Fulgo.se arbi
trari dictum esse in hoc titu.de eo qd dandum est certo loco:vt.s.
in rub.non autem certo tempore.Tu aduerte iura alleg.per Ful.
scꝫ.l.in hac.ꝛ.l.fin.s.de condic.tritica.ꝛ.d.l.vinum.que iura etiam
allegant contra primum intellectum gloss.Ray.ꝛ Alberi.hic:vt
supra retuli:loquuntur de interesse intrinseco ipsius rei.Puta,si
debitor fuit in mora in non soluendo tempore promisso et post eiꝰ
moram creuit estimatio seu valor rei debite et postea decreuit:
nam istius interesse intrinseci bene habetur consyderatio con
tra morosum vt iuribus preallega.sed iste textus gloss.et do
cto.loquuntur de interesse extrinseco extra ipsam rem:licet
proueniente

prouenientem propter ipsam rē vt vsurarū vel fructuū, & istius interesse extrinseci nō habet̄ cōsyderatio in actionibus stricti iuris: nisi vel vsure sint per stipulationē promisse vel quo ad fructus sit lis cōtestata: vt .s. dixit. Et propterea Bar. hic referendo scdm intellectū gl. & allegando. d. l. in hac. reputat qd illud interesse intrinsecū dicatur dānū cōtingens circa ipsam rē: puta qr rei estimatio sit effecta vilior & eius bene habet̄ ratio: prout tenēt gl. & doct. Et isto modo intelligendo intellectus Fulg. reincideret in idē cum
1 scdo intellectu gl. cōiter approba. p doc. ¶ † Itē inquantū Fulg. facit differentiā qd actio stricti iuris efficiat̄ arbitraria ppter adiectionē loci: sed nō ppter adiectionē tēporis: adde q ipse non dicat qd idē ante eū tenent Guil. de cu. & Alb. de ro. in. l. in bonefidei. ff. eo. vbi querunt que est ratio diuersitatis, quare nō sic eueniat interesse & actio est arbitraria qñ promisisti te soluturū certa die, sicut qñ promisisti certo loco. Et dicūt qd rō est ex parte rei: qr vbi promisisti certo loco grauaret̄ reus si in alio loco cōueniat̄: & ideo habet locū arbitraria: si aūt pmisit certa die nullū interesse pōt allegare: qr sic allegaret morā suā, sed ex parte actoris est ratio: quia si nō soluas die statuta petā te cōpelli vt nunc soluas sicut promisisti. quando aūt promisisti certo loco: non possum te compellere
2 vt illuc venias: ideo h3 locū arbitraria ppter locū. ¶ † Extra gl. q̄rit hic Bar. si aliquis est stipulatus simpliciter nullo adiecto loco an si cōueniat̄ alibi quā in loco promissionis actio, erit arbitraria Guil. de cu. tenet qd sic: qr tacite videt̄ esse actū qd soluat in loco promissionis: ergo alibi agendo actio est arbitraria, argu. l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de arbi. vbi videt̄ actū qd ferat̄ sententia vbi factum est cōpromissum. Bart. hic tenet cōtrariū et melius: qr imo videt tacite actum qd soluat̄ vbi petitū fuerit dūmodo petat̄ in loco vbi debitor sortiat for. l. viñ. §. si cert. pet. & l. fi. ff. de cōdi. triti. ergo cū locus petitionis videat̄ destinatus solutioni: ergo in eo petendo actio non est arbitraria: vt hoc tex. Alij hic nihil tangunt: cum Bart. Rapha. Fulgo. in. l. is qui certo. ff. eo. Pau. de ca. in. l. si heres. an fi. ff. eo. vide qd dicit glo. in. l. in bonefidei. in gl. magna. circa fi. ff. e. Et tacite videtur actū de loco vbi petitur: adde Bart. in. l. item illa. in prin. in penul. col. ff. de consti. pecu.

1 ¶ Quia possit iudex in actione arbitraria.
2 Iudex debet habere equitatem ante oculos.
3 An iudeo habeatur ratio lucri si ei non soluatur.

Interdum. Hic. §. fm Pau. de cast. est multū not. et singularis & perpetuo tenēdus méti. & f3 Ang. ponit mirabiles casus de remissione. In actione arbitraria propter locū iudex d3 reū a se absoluere quando in loco destinato pecuniā debitam obtulit vl' deposuit vel exacta cautione de soluendo in loco destinato qñ de facili pōt illic solui, equitate ita dictan-
1 te. h. d. ¶ † No. j. ex hoc tex. qd in actionibus arbitrarijs iudex pōt non solum in plus vel minus condemnare quā3 sit fors principalis ratione loci propter interesse vel actoris vel rei: sed etiam pōt reū in totū a se absoluere: & ita limitat̄. l. j. §. eo. & totus iste titu. & p hoc infert Bar. qd arbitrator ex cōpromisso a partibus in lite assumptus pōt in totum reū absoluere: nā sicut hic in arbitrarijs iudex pōt non solū augere vel diminuere condēnationē: vt. l. ij. §. nunc de officio. §. eo. ita etiam pōt in totum absoluere: ita arbitrator qui pōt diminuere vel augere de eo qd est lis: pōt etiam inter-
a dum reū absoluere. Nec obst. si dicat̄ qd arbitramentū[a] sit quedā transactio: vt no. glo. in. §. j. in aut. vt differ. iudi. docto. in aut. si vero contigerit. C. de iudi. sed transactio nullo dato vel retento non va3. l. transactio. C. de transac. rñdet Bar. qd arbitramentum largo modo est quedam transactio hoc est recessus a lite, nō autē est proprie & stricte transactio: cū Bar. tenet Bal. Pau. de ca. & in effectu Rap. Fulg. hic: adde Bar. in. l. si societatem. §. arbitrorum. in. j. q. extra gloss. ff. pro socio: & in. l. furti. §. qui iussu. ff. de infami. Bal. in. l. fi. in. ij. opp. C. de contrahē. em. & in rub. C. de rerum permuta. circa fi. & in. l. fi. C. de exec. rei iudi. in. ij. col. & not. Bald. in. c. si pro debilitate. in. iiij. col. de offic. dele. Paul. de cast. in. d. l. transactio. C. de transa. Et qd arbitramentū non sit proprie transactio sed largo sumpto vocabulo: adde glo. in. c. si quando. in gloss. j. de offi. deleg. & ibi do. Abb. circa fi. eam not. ad statuta facientia mentionem de transactione: nam cum debeant stricte & proprie intelligi non comprehendent arbitramentum seu amicabilem compositioné. Caue tamen qr iste tex. parum deseruit isti proposito bart. & doc. prout etiam perpendit Rap. Fulgo. hic, qr iurisconsultus non dictat hic reum totaliter prorsus absolui: sed quod iudex d3 a se absoluere exacta cautione de soluendo in loco statuto: & sic ista non est totalis absolutio: prout dicunt Bar. & doc. sed potius remissio vt soluatur in loco destinato: & sic in isto tex. verbum absoluere, intelligitur a se dimittere: & alibi remittere fm Angel. hic.
2 ¶ † Secundo not. ex isto text. in fi. qd iudex debet habere equitatem ante oculos: & ad hoc quotidie allegatur iste tex. vltra concordantes allegatos hic in glos. Adde tex. iiij. qō. iiij. in. c. j. et text. in cap. fi. in fi. de transac. Item adde gloss. solemnem in. l. inter filios. C. fami. ercis. que dicit qd iudex sicut legislator debet sequi equitatem: licet quandoq3 non sequatur oculo iudicis caligāte: et ibi Bal. ad hoc multum no. illam glos. adde etiam tex. in. l. ij. §. item varus. ff. de aqua plu. arcen. in verbo hoc egtas suggerit etiam si stricto iure deficiamur. Limitat Albe. de rosa. hic istum text. qd non intelligatur de equitate cerebrina: sed que ex iure colligi possit. Adde p ista limitatione. c. ex parte. el. ij. et ibi not. Abb. in
b iij. no. de offi. delega. qd iudex debeat[b] sequi equitatem verum est iure informatā: vt ibi qd no. Abb. contra illos qui dicunt se amplecti equitatem spreta iuris forma: illa enim non pōt dici equitas sed iniquitas: qr deuiat ab eo qd iustum et equū est, cum lex sit fundata super ratione et equitate. c. erit autem lex. iiij. distin. Item ad illud not. vide que plenius scripsi: in. l. placuit. C. de iudi.
3 ¶ † Ultimo per istum tex. tu potes nouiter notare vnū qd non memini ab aliquo in specie tactum per quod datur noua & inaudita limitatio ad totum istum titu. Nam cū iste tractatus arbitrariarum actionū totus fundetur in equitate vt hoc text. in fi. & §. preterea quasdam. i verbo, ex bono & equo. insti. de act. sequitur qd si aliquis pmisit iudeo soluere in certo loco: & qr ibi non solum petatur alibi: qd propter hoc actio nō efficiat arbitraria vt habeatur ratio interesse iudei, ex quo iudeo nō est seruanda equitas sed rigor: vt est gl. ordi. in. c. ij. in glo. fi. de iudeis. non pono tamē pro constanti: quia nimis durum videtur.

1 ¶ Actio ex testamento et certi condictio ex mutuo sunt arbitrarie an sint stricti iuris.

Si heres. Actio ex testamento & certi condictio ex mutuo sunt arbitrarie pro-
1 pter locum. h. d. cum. l. seq. ¶ † No. ex isto tex. qd actio ex testamento est stricti iuris: & sequitur naturā actionum stricti iuris: facit. l. alias. & ibi Bart. ff. de in litem iurā. l. fi. in ver. fi. ff. de condi. ob tur. cau. in duobus tñ sequit̄ naturam actionum bonefidei: sc3 quo ad fructus et vsuram: vt veniant a tēpore more sicut in actionibus bonefidei. l. in minorū. cū gloss. C. in qui. cau. in integ. resti. non est neces. l. cū res. in princ. ff. de leg. j. Secundo vt soluta re nō perfecte, duret prima actio sicut in actionibus bonefidei. l. huiusmodi. §. si heres. ff. de lega. j. quo ad alia remanet stricti iuris fm Bartol. & Fulgo. hic, alij non tangunt. Adde qd etiam in alio tertio casu testamentum seu vltima voluntas habet instar contractum bonefidei: nam sicut in cōtractibus bonefidei angustie temporis & difficultas rejiciuntur & non vitiant. l. illum lam. §. j. ff. loca. ita etiam in vltimis voluntatibus. l. si mihi & tibi. §. j. ff. de lega. j. Bar. in. l. continuus. §. illud. in. j. col. ff. de verb. obl. et in. d. l. illum lā. §. j. Secus in contractibus stricti iuris: vt in dictis locis notat̄. ¶ Capio gloss. in verbo reddatur. ex qua habes ad intellectum totius tituli, qd actiones arbitrarie propter locum sunt tantum quatuor: sc3 ex stipulatione, ex testamento, ex mutuo, et ex constituto. Breuiter teneas generaliter qd quelibet actio stricti iuris: propter adiectionem loci efficitur arbitraria: quia non est dare rationem differentie inter illas quatuor et ceteras stricti iuris: Istud etiam patet ex generalitate huius rubri. C. eo. fm Bartol. Albe. Bal. et Fulgo. hic.

a ¶ Arbitramentū. Adde Joā. an. in. c. exposita. & in. c. pe. de arbi.

1 ¶ Differentia inter actiones bonefidei et stricti iuris.
2 Contractus bonefidei deductus in stipulationem assumit naturam contractus stricti iuris.
3 Aliud est vendere vel locare, et aliud promissio de vendendo vel locando.
4 Emptor partem precij soluens an possit penitere et non emere, et repetere illud quod soluit.
5 Gabella an saluatur de contractu promissionis de vendendo.
6 Promittentes facere pacem, adhuc nō dicunt̄ plene recōciliati.
7 An preferatur secundus emptor cui tradita est possessio: licet iuramentum interuenerit in prima venditione.
8 Uirtute actionis arbitrarie potero te alibi conuenire.
9 Agenti in alio loco quam destinato, an obstet exceptio.

In bonefidei. Istam legem ex infra dicendis reddā not. & vtilē. Actiones bonefidei non dicunt̄ arbitrarie ppter locum, nisi sint in stipulationē deducte. h. d. scdm vnam lecturam que in ver. fi. h3 condicturum: & sic fm vnam lectu. glos. Uel fm aliam literā que habet conducturum: & sic scdm aliam lect. gloss. h. d. ista. l. Creditor qui promisit certo loco agere ppter morā rei q ibi non reperitur, pōt alibi agere, et actio efficit arbitraria. h. d. & scdm istam secundā lecturam: iste casus non est ali-
1 bi in iure, fm Angel. hic. ¶ † Not. ex hoc tex. quod nulla actio bonefidei propter adiectionem loci potest fieri arbitraria: et in hoc est differentia inter actiones bonefidei & actiones stricti iuris: & qr in actionib[9] bonefidei ex natura ipsarū iudicis officium multum exuberans multū pōt: vnde non eget ista adiectione arbitraria: secus est in actionibus stricti iuris: prout plenius declaraui

b ¶ Iudex debeat. Adde Bald. in. l. hac. l. C. de senten.

in.l.ij.in prin.s.eo. Et si diceretur qd ista differentia videatur esse verbalis et sine vlla vtilitate: eo qz sicut in actionibus stricti iuris arbitrarijs, interesse ppter locu venit officio iudicis mercenario. l.centum capue.circa fi.j.eo.et l.iij.§.nunc de officio.s.eo.ita etiaz in actionibus bonefidei.l.si vt certo.in prin.ff.cómo.et hic in glo.j. rndet Paul.de cast.hic qd vtilitas insurgit respectu fideiussoris: qz cum in actionibus stricti iuris arbitrarijs propter locum illud interesse non veniat ex primordiali seu originali natura actionis, fideiussor simpliciter acceptus non censetur ad illud interesse se obligare.l.centum capue.j.eo.in ver.nec oportebit.j.eo.sed in actionibus bonefidei: qz illud interesse venit scdm originalem naturam, est secus.l.quero.cum ibi no.in gloss.ff.loca.et l.si postea.ff.rem ra. habe.refert tamen quod Specu.in titu.de fruc.et interesse.§.viso. ver.et hic in contractibus, videt dicere qd in contractibus bonefidei interesse sit in obligatione et nó in officio iudicis: sed istud nó est verum fm eum: per.d.l.si vt certo.in princip.et hic in.j.gloss.et ita etiam tenui.s.in rub.reprobando etiam glo.ibi: adde qd istam vtilitatem Paul.de cast.refert, et simpliciter sequit Ange.de are. in.§.preterea quasdam.insti.de ac.et istá difficultaté etiam mouet glos.in.d.l.centú capue.j.eo.alibi tñ tenuit gl.sing.in.§.actionum. in glo.magna.insti.de actio.qd in actionibus bonefidei fructus veniunt iure actionis, nó auté vsure, quá glos.multum not. Mate. in.d.no. Contrarium tenet Bal.quis dictam glos.non alleget in l.j.in fi.C.de vsur.et fruc.leg.Ang.et do.Alexá.in.l.si marito.§.fin. ff.solu.matri.et ibi dicit.do.Alex.qd predicta gl.cóiter reprobat qz non probatur iure: et ita etiam tenet do.Alexan.in rub.ff.sol.ma. in pe.col. ¶ Capio glo.in verbo códucturú.que est bene no.et in effectu ponit duas lecturas ad istum text. ¶ In ea.glo.ibi cú deductú sit in stipulatione, habes primú intellectú ad istú tex.qd p stipulationé promisisti te conducturú domú meá rome: et hic prout in litera habet códucturú. Ex quo habes singu.not.fm Raph.Ful. qd lz ista rub.hic.et C.eo.dicat de eo qd est dandú certo loco: tñ hz locum etiá ex stipulatione faciendi certo loco: qz etiam ibi cópetit arbitraria propter locum: facit.l.iij.§.si quis insulam.s.eo. Nam etiam ex stipulatione faciendi agit ad dandú.l.eum qui insulá.cú glo.ff.de iudi. Item vltra istud nota.etiam nota.diligenter ex ista
2 glo.alias duas no.cóclusiones.† Prima est, qd si cótractus bonefidei deducat in stipulationé: lz actio que oritur ex cótractu bonefidei nó sit arbitraria: illa tñ que oritur ex stipulatione ppter locú erit arbitraria: qz est stricti iuris: ex quo correlarie not.quod contractus bonefidei deductus in stipulationé assumit naturá contractus stricti iuris: et istud est valde vtile: qz notarij in omni contractu apponunt stipulationem: prout etiá dicit Bart.in.l.ij.in fi.C.de códi.ob cau. Adde qd idé tenet Barto.in.l.singularia.in.iiij.col.ff. si cert.pe.Bal.in.l.si eú.§.q iniuriarum.in.ij.co.in fi.ff.si qs cau.cótrariú tñ tenuit idé Bar.sibi contrarius in.l.si qs cum aliter.in.ij. col.ff.de verb.obli.vbi vult, qd qñ cótractus bonefidei deducit in stipulationé, isto casu, actio q oritur ex stipulatióe sit bonefidei et nó stricti iuris: vt ibi per eú: pro quo bñ facit tex.in.l.ij.§.parui.ff. de priui.cred.dixi de hoc in.d.l.singularia.et in rub.ff.de verb.obli.
3 ¶ † Secúdo habes ex hac gloss.fm Albe.et Pau.de ca.hic, quod aliud est vendere vel locare: et aliud est promittere de vendendo vel locádo: ná fm Raph.Fulg.hic contractus non est fact9 ex promissione faciendi. No.istam regulam ad quá frequenter allegatur ista gl.que est valde vtilis ad actum practicum: et ita etiam ad hoc not.istam gloss. Mate.in no.xlvij. Item ad istam regulam adde glo.ordi.in.l.titius.in gloss.fin.ff.de pig.act. Bald.in.l.fina.§.cumpror.C.cóia de leg. Ange.in.l.j.C.de pact.pig.do.Alexand.in cósil.ccxv.inc.viso themate supradicto: et his que copiose scripta sunt in.ij.col.lib.ij.facit quod no.Bar.in.l.si pupillus.in princi.ff.ad.l. fal.do.Frá.de are.in consil.xxviij.inci.diligéter aiaduersis.in primo dubio: vbi quendam ex consultoribus tanquá valde ineptum redarguit qui presupponebat qd pactum de vendendo positú in instrumento esset venditio, qd est indubitanter falsum: qz pmissio de vendendo nó est venditio. Mouetur per tria. Primo per illud qd dicit Bar.in.d.l.singularia.vbi dicit qd stipulatio de faciendo cótractú: puta de vendendo non est contractus ille qui in ea fieri permittitur. Secundo ponderat no.per Bar.in.l.vxorem.§.agri plagá.ff.de le.iij.et in.l.si fideiussor.§.fi.ff.de leg.j.et bonam gl.in.l. in estimationibus.ff.de peti.here. Tertio ponderat Bald.not.in l.fi.C.de pact.inter emp.et vendi.volentem qd quando fit promissio de vendendo, promittens liberatur solum vendendo rem nec per talem promissionem tenetur ad tradendum: vt ibi per eum. Utilitas istius regule est qd, per talem promissioné de vendendo nullú ius reale et dominiú acquiritur, sed solum ius personale seu actio in personá per quam agi pót contra promissoré soluz ad interesse.l.si sterilis.§.si tibi fundú.ff.de ac.emp.l.qui fundú.ff.de cótrahen.emp.fm Ang.in consil.clxxxiiij.incip.ex forma et serie dictorum instrumétor in vlt.dubio. Per istam gl.et istam regulá decidit Albe.de ro.hic, qd si statuto ciuitatis caueat quod datiarij

habeant arbitriú super venditionibus factis et quidam promisit vendere qd istud non pertinebit ad eorum arbitrium: qz non est venditio, sed promissio de vendendo que sunt diuersa: vt hic ptz.
4 ¶ † Scdo ista regula glo.fm Pau.de cast.facit ad casum quem dicit tunc habuisse de facto: qz quidam promisit vendere, et ille cui facta est promissio de vendendo aliquid soluit pro venditióe futura: queritur an possit penitere et non emere et repetere illud qd soluit si non stat p promissorem quominus vendat. Et prima fronte videt qd nó, quasi venditio habeatur pro facta, cum nó stet per promissoré: vt.l.labeo scribit, si mihi bibliothecam.ff.de contrahen.empti.quo casu non pót esse locus penitentie.l.in ciuile.C. de rei vendi. Contrariú decidit Pau.de ca.qz aliud est vendere: aliud est per stipulationé promittere de vendendo, nam hoc secundo casu promissor obligatur stipulatori nó econuerso: quia stipulatio nó est cótractus vltro citroqz obligatorius: vñ cum ille cui facta est promissio de vendendo per stipulationé non sit obligatus: ergo in ptáte sua est ne obligetur.l.qui pecuniam.ff.si cert. peta.et l.si pecuniam.in princip.ff.de condi.ob cau.et tunc poterit datú repetere tanquam causa ob quaz dedit nó sit sequuta: eo qz noluit et potuit nolle.l.j.§.sed si parendi.ff.de cdi.ob cau. Nec ob. d.l.labeo.qz ibi contracta fuit venditio sub conditione que non pendebat ex arbitrio ementis dútaxat sed alterius: vnde non pót resilire a venditione iam facta: licet conditionaliter: quia quantú ad hoc erat perfecta: vt.l.necessario.ff.de peri.et commo.rei vendite: secus si fieret sub conditione que pendet ex mera voluntate ementis: qz tunc potest eam non implere et venditio non perficietur ita dicit eleganter sentire Bart.in.l.si qs cum debitore.in fi.ff.de iureiurá.in intellectu illius.l.labeo.multo magis si nó fuit venditio etiam conditionaliter facta sed solum fuit facta promissio de vendendo.et dicit Pau.de cast.qd ista sunt tenenda menti: qz p istú moduz defendit vnum milité de vno magno labyrintho in quo se inuenit: qz non caute contraxit nec habebat boná consiliú peritor: qz aduersarius quedaz promissa non vult attendere et non potest iuuari per aliam viam quá per istam: ita not.Pau. de ca. Aduerte qz principale fundamentú huius decisiónis Pau. de cast.est, qd licet per stipulationem tu promiseris mihi vendere, nó tñ sequitur qd ego promiserim emere: qz est contractus vltro citroqz obligatorius: naz hoc videt absurduz cum in correlatiuis vt est emptor et venditor dispositú in vno censeatur dispositum in alio.l.fi.ff.de accepti.et l.j.C.de cupressis ex luco daph.non cedendis.lib.xj.etiam in materia penali: vt dixi in.l.j.C.de indic.vidui. tol.et stipulatio dz in hoc sequi naturam actus super quo interponitur.l.si stipulatus.in princip.ff.de vsuris.et late dixi in rub.ff.de
5 verbo.oblig. ¶ † Tertio principaliter vltra scribentes hic adde qd p istá glo.iuncto tex.decidit Ange.in.l.j.C.de pac.pig.qd si ex forma statuti de contractu venditionis dz solui gabella nó soluet de contractu promissionis de vendédo: qz ista promissio nó est venditio qd reputat tenendum menti: refert et simpliciter sequit do.
6 Alex.in.l.si pupillus.in fin.principij.ff.ad.l.fal.† Quarto adde qd decidit Ang.in.l.lucius.per illum text.scdm vnam lectu.ff.solu. matri.qd si duo facientes adinuicem guerram pollicent se facturos pacem, adhuc non dicuntur adinuicem plene reconciliati: et dicit qd istud iam vidit de facto in curia romana in persona do-
7 mini Bernabonis.† Quinto adde qd fortius tenet singulariter Joá.de imo.in cómento.c.cú contingat.de iureiur.in colú.clxxxv. et sequenti vbi tenet, qd si aliquis pmisit vendere ré alicui: et ita iurauit, deinde postea vendidit illam ré alteri et ei tradidit, qd prefertur secundus et qd in secundum dicitur translatum dominiú, et non in primú per.l.quoties.C.de rei vendi.iúcto eo qd habeat in.c. sicut ex literis.de sponsa.eo qz ex prima promissione de vendendo facta etiam cum iuramento solum agi potest ad interesse, si interfit stipulatoris iuramentum fuisse seruatum per ea que habentur in.l.stipulationes nó diuidútur.in ver.celsus.ff.de verbo.obliga. iunctis notatis p Joá.an.in.c.cú venissent.de insti.et per Inno.in c.quintaualle.de iureiuran. Sexto qd per istá glo.et sic per regulá predictam et superius relatá videtur reddi dubiuz illud qd alibi tenet Bal.in.c.in causis.in.j.col.de elect.vbi dicit qd tractatus dicitur esse principium rei adeo qd qui tractat de védendo dz vede-
8 re.alleg.no.in.l.debitor.in prin.ff.de separa.bo. ¶ In ea.glo.ibi, promisi tibi quod te certo loco conuenire.habes ex glo.diligenter notare quod si in stipulatióe nó sit adiectus locus solutionis sed petitionis: qz tu promisisti mihi dare centum et ego promisi ea petere a te Florentie tantum: si non reperio te Florentie potero te alibi conuenire virtute arbitrarie actionis vbi p officiuz iudicis habebitur ró interesse ppter locuz.ita est casus hic fm istá lec.gl.
9 † Nec ob.illud qd notatur p glos.in.l.nemo potest.ff.de lega.j.vbi vult, gl.qd agéti in alio loco quá conuento obstat exceptio.qz illa gl.dz intelligi nisi ppter morá rei deueniatur ad arbitriú iudicis: vt hic quod est valde notandum fm Barto.sequuntur Barto.et Rabha.Fulgo.hic.et Pau.de cast.in.d.l.nemo pót. Et cum ista

secunda

secunda lectu. glo. transeunt cōiter doc. hic. Raph. Fulg. subtiliter dānat istam secundā lec. gl. triplici fundamento. primo aut in illo loco in quo creditor promisit reū cōuenire ibi reus non habebat forum: z certe talis conuentio nō sufficeret ad foruz ibi cōstituendū cum licita sit penitentia. argu. l. si conuenerit. ff. de iurisdi. om. iudi. Bar. in. l. iij. §. si quis ita. s. eo. aut reus ibi habebat forū, z superuacua videt stipulatio: qz actoris est electio sub quo iudice malit agere. l. iij. in princi. z ibi dixi. s. eod. Secundo mouetur: quia fm istam lectu. actio efficeretur arbitraria tantummodo ex parte creditoris eiusdemqz stipulatoris: nā licet creditor p hanc stipulationem astringatur alibi nō agere: econtra tamen ipse debitor non astringitur vt nō possit alibi soluere per hanc stipulationē que p se facta est. arg. l. qd fauore. C. de legi. et ideo cum possit alibi soluere fm cōuentionē: non est arbitraria: vt not. in. l. iij. in prin. in glo. vlti. magna. s. eo. Tertio mouet: nam isto casu necessario non cōpetit vtilis actio iuxta. l. j. s. eo. cum iure cōi cogi possit vbi prius poterat agi sed exceptio competebat ex ista promissione creditoris sibi nouiter facta, que exceptio iure replicationis eliditur si reus ibi nō inueniatur: z directo ex prima agi pōt, vnde tenet Fulgo. precedentē lec. gl. que fm eū est expeditissima. Tu aūt teneas etiā secundā lec. gl. cōiter approbatam. Et ad argumenta Raph. Fulgo. rnde. Et primo dū dicebat qd si reus in illo loco alias nō habebat forū, qd hec stipulatio nō cōstituit forū cū sit locus penitētie per. d. l. si cōuenerit, posses rndere qd illa lex procedit in cōuentione facta nudo pacto vt sonat ibi text. in §. si. cōuenerit. secus qn esset facta per stipulationē: prout est hic in fi. in ver. stipulatas. tunc posset agi ad interesse cōtra eū. argu. l. diē proferre. §. fi. ff. de arbi. fm Bar. Alb. Ang. et Moder. presertim do. Alex. in. d. l. si conuenerit. canoniste in. c. j. de iudi. z istam solutionem in specie ad istum tex. quāuis in alio proposito ponit do. Alexan. in. d. l. si conuenerit. in. vij. col. sed istam solutionē non puto tutam, qz in. d. l. si conuenerit. tenui qd imo illa lex generaliter pcedat siue interuenerit stipulatio siue conuentio nuda. vnde alio z secundo modo rnde qd. d. l. si conuenerit. procedit in conuentione fori facta per reum cui bene permittitur penitentia vt ibi: sed nos loquimur in actore: z sic in stipulatore qui talē promissionem fecit de non conueniendo reū nisi in certo loco, in quo nō videtur qd nō habeat locū penitētia: vt hoc text. Et ratio diuersitatis sit: qz fauorabiliores sumus reis quā actorib⁹. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. z. l. arrianus. ff. de act. et obli. z si hoc est verum daretur p hūc tex. magna limitatio ad. d. l. si cōuenerit. vltra ea que ibi tradunt: cogita super hoc: licet do. Alexā. ibi in. d. l. si conuenerit. in viij. col. rndendo ad aliud propositum ad istam legē dicat, qd in h tex. nihil dicit de penitētia. Non ob. scdm fundamētū Fulg. quod licet creditor per hanc stipulationem astringatur alibi nō agere, non tn ipse debitor astringitur alibi nō soluere: dic qd ex quo debitor et creditor sunt correlatiua qcqd statuitur in vno censetur in alio statutum. l. fi. cum vulg. ff. de accepti. etiam si materia esset penalis: vt dixi in. l. fi. C. de indi: vidui. tollen. Non ob. vltimuz: qz eo attento nunqz arbitraria haberet locū cōtra istū titulū: qz semper exceptio rei elideretur per istam replicationē quod reus non fuit inuentus in loco promisso, quod tamen est notorie falsum.

1 Mora principalis nō auget obligationē fideiussoris. z nu. 2.
3 Fideiussor etiam intelligitur promittere vsuras.
4 In actionibus seu contractibus estimatio vel interesse propter locum debetur officio iudicis.
5 Licet officium iudicis nullam presupponat obligationem: tamē poterit accedere obligatio fideiussoria.
6 Soluta parte vel tota sorte petitur illud quod accessorie debetur officio iudicis mercenario.

Entum capue. Ista lex est affri. ergo difficilis: vt ingt bart. in. l. cū qs. in prin. j. de solu. z fm Bart. hic ista lex est famosa z subtilis. Ad euidentiā huius legis habēt premittere iuuenes qd totus apparatus gl. z doc. in ista. l. cētū capue. versat principaliter circa ver. nec oportebit. vbi dicit qd obligatio fideiussoris nō auget ex mora principalis debitoris: cōtrariuz de directo dicit tex. in. l. quero. in prin. ff. loca. Huius timore traduntur septē solutiones: z consequenter septē principales intellectus ad hunc tex. qnqz ponuntur in glo. mag. in ver. nec oportebit. sextus ponitur in glossella parua. in ver. per reum. septimus intellectus additur p doc. z circa istos septē intellectus versat tota materia huius. l. qz in hac. l. aliud nō habetis, veritas est: et sit dictum pro iuuenibus. solutio quā tradit Joā. nam si querat an mora debitoris principalis faciat augeri obligationē fideiussoris: aut loquimur in his que debentur iure obligationis: z sic p stipulationē, sine dubio nocet fideiussori: casus est hic in ver. neqz enim. aut loqmur in his que veniūt officio iudicis mercenario: z ista est materia nrā: z tunc aut ista accessoria veniunt fm naturam actionis vt est in actionibus bonefidei: et tunc mora principalis nocet fideiussori: qz fideiussor simplr acceptus intelligit se obligare non solum ad sortē principalem: sed etiā ad ea que accedunt z crescūt ex mora ipsius actionis: aut loquimur in his que veniūt accessorie cōtra naturā actionis: vt est in actionibus stricti iuris in quibus oia stricte agunt, si aliqn venit interesse venit ꝯ naturā actionis: z ad illud fideiussor nō tenet: z nō tenet ex mora principalis sed ex sua mora tantū tenet. z ita loquitur text. noster. ¶ Secūdo dū tex. dicit arbitraria agi debeat: z debēt iuuenes sibi reducere ad memoriā que dixi in. l. in actionibus. s. de i litē iurā. vbi declaraui qd arbitraria non est nomē actionis: sz est quedā certa qualitas que adijcit actionibus stricti iuris contra earū naturā propter aliqd accidens. prout declarat Bar. in. l. j. C. vbi cōue. q cer. lo. dare, pmi. z in. l. in bonefidei. s. e. nā actiones stricti iuris: ideo dicūtur stricti iuris: qz i eis multū stricte procedit: qz quicquid omissum est a verbis, habet pro omisso. Ideo in cōtractibus stricti iuris non veniunt vsure nisi sint promisse p stipulationē: vt dicit text. hic: z in. l. ꝗuis. C. de vsuris, itē non venit interesse nec veniūt dāna nisi mediante iudicis officio mercenario propter aliqd accidēs quod accedat: actio ergo stricti iuris efficit arbitraria cōtra naturā suā, pter aliqd accidēs: quid vult dicere: hoc vult dicere qd pter aliqd accidens aliqn in actionibus stricti iuris contra naturā dat arbitriū iudici vt possit condēnare ad interesse et ad dāna: istud aūt cōtingit multis modis quos declarat Barto. in. l. hoc edicto. in princ. ff. de publi. z dixi in. d. l. in actionibus. et istud inter ceteros modos cōtingit in toto isto titulo pter addictionē loci, exēplū pone qd p stipulationē: z cōsequēter p cōtractū stricti iuris ego promisi soluere centū capue: pone qd non soluam capue: prout pmisi: sed soluā in alio loco certo, pter addictionē loci, ista actio efficit arbitraria, hoc est, iudex capit arbitrium: vt possit cōdēnare debitorē etiā ad omne interesse resultans pter addictionē loci, idest ex eo qd nō soluit in loco destinato nō solum ad ipsam sortem principalem. Hinc est quod si aliquis promisit soluere in aliquo loco z in illo loco soluat, cessat arbitrium iudicis z tale interesse nō pōt habere locum. l. qd si ephe. s. eo. ti. et in isto interesse habet ratio non solū creditoris: sed etiam debitoris. l. ij. s. eo. z istud vult dicere tex. hic ibi, quanti eius vel actoris interfuit. ¶ Hoc premisso forma casum sic: aliqs stipulatus est centum sibi solui capue z fideiussorē simplr accipit, claruz est qd isto iure fforum creditor poterat conuenire fideiussorē etiam non excusso principali: licet hoc immutatū sit per autenticam presente. C. de fideiusso. cōtingit ergo casus: qd creditor petijt ipsam pecuniā a fideiussore q fideiussor soluit in alio loco ꝙ in loco destinato: querebat nunqd vltra sortem principalē iudex ratione loci: qz nō soluit in loco destinato officio iudicis mercenario possit cōdēnare fideiussorē ad interesse, pter addictionem loci sicut principalē: z respōdetur qd sic: dūmodo ita habeatur ratio interesse fideiussoris sicut creditoris: in ista prima parte casus est planus. ¶ In secunda parte in ver. nec oportebit. in quo iacet difficultas figura casum aliter quā Bar. z clarius, pone stantibus terminis predictis in ista promissione soluendi capue inest tacite tps quo possum capue peruenire. l. cōtinuus. §. cū ita. cū si. ff. de verbo. ob. pone nunc qd sit elapsum tm tps quo vterqz et reus et fideiussor potuissent ire capuam neqz ierunt neqz miserūt quo casu vterqz cēsetur fuisse in mora. Sed quid si fideiussor habuit aliqd iustum impedimētum vel infirmitatis vel aliud: scitis qd iustum impedimentū excusat a mora. l. qd te. s. si cer. pe. z est tex. multum solennis in. l. sciendū. z in. l. si quis solutioni. §. fin. j. de vsuris. z sic isto casu debitor principalis reperitur in mora, fideiussor non pter istud impedimentum: pone creditor petit pecuniam a fideiussore in alio loco quā i loco destinato nunqd fideiussor qui non est ipse in mora an propter morā debitoris principalis: ipse tn fideiussor teneat ad interesse, videbat qd sic: qz fideiussor simplr acceptus intelligit promittere non solum sortē principalē: sed etiā quicqd accessorie accessit etiam pter moram principalis. d. l. quero. in princi. j. loca. z. l. si qs pro eo. §. si quis nūmos. ff. de fideiusso. ergo in hac. l. fideiussor, qui simpliciter fideiussit pro. c. soluendis capue non solū intelligit fideiussisse pro sorte principali: sed etiam in eo qd accedit ex mora debitoris: iurisconsultus hic determinat contrariuz: z bene qz iura cōtraria procedunt quando vltra summā principalem aliquid accrescit fm naturā actionis que est bonefidei. d. l. quero. sed qn aliquid accrescit cōtra naturā vt est in actionibus stricti iuris qcqd accrescit est contra naturā actionis: qz in actione stricti iuris nihil venit nisi id qd est actum expresse. Instat querens in versic. neqz enī. cōtra Imo. in actione stricti iuris fideiussor tenetur ad augmētum proueniens ex mora principalis debitoris: ecce pone, principalis debitor promisit soluere centum intra mēsem: et si nō soluerit pmisit abinde in antea vsuras per solēnem stipulationē, aliquis simpliciter fideiussit pro eo: pone nunc qd debitor principalis sit in mora, succedunt vsure: certe ego habeo qd fideiussor in stipulatione: z sic in contractu stricti

iuris tenetur ad vsuras ꝛ sic ad augmentū ꝓpter moram debitoris: ergo cōtra decisionē tex. ad istud obiectum r̄ndet affricanus qꝺ isti casus sunt multū diuersi: naꝫ in casu isto vsure: qꝛ sunt promisse per stipulationeꝫ debenꝛ iure obligationis: quo casu bn̄ verū est qꝺ fideiussoꝛ simpliciter intercedēs intelligiꝛ se obligare ad omne illud qꝺ debeꝛ et deberi potest iure obligationis: sed in casu nostro interesse propter locū nō debetur iure obligationis: sed debeꝛ solū officio iudicis mercenario qꝺ nullam presupponit obligationē. Instat querens in ver. si. ibi eiusqꝫ differētie, ego vellē probare qꝺ estimatio rōne loci nō debeaꝛ iure obligationis sed tm̄ officio iudicis mercenario r̄ndet affricanus multū subtiliter: ego probo: nā si interesse ꝓpter locū debereꝛ iure obligationis: seqreꝛ qꝺ soluta sorte principali vel parte adhuc possit peti ipsa estimatio, sicut nos videmꝰ in sili qñ expēse litis debētur ꝑ ꝓmissionē iure obligationis quāuis iudex in sentētia condēnaret debitorē in sortē principalē, ꝛ non in expēsas: expēse possunt peti de ꝑ se: qꝛ debētur iure obligationis: sꝫ qñ nō debenꝛ iure obligatiōis: qꝛ nō sunt promisse, si iudex nō condēnat in expēsis non possunt postea peti de ꝑ se: ista est doc. glo. in. l. iij. §. si rē. ff. de leg. iij. ꝛ glo. ꝛ ibi Bart. in. l. nō solū. ff. de rei vendi. ita in ꝓposito, si estimatio rōne loci debereꝛ iure obligationis, etiā soluta sorte posset peti estimatio de ꝑ se: ꝛ tn̄ istud est falsum: qꝛ soluta sorte vel parte sortis extinguitur debitum istius estimationis pro rata: qꝛ soluta sorte extinguitur debitum principale quo sublato per solutionem non potest accessoriū stare de per se: iste est casus mtidus: vt puto. ¶ Ista lex communi diuisione diuiditur in quatuoꝛ partes principales. In pᵃma ponitur vnū dictum. In scꝺa ponitur aliud dictum. In tertia r̄ndetur tacite obiectioni cōtra secundum dictum. In quarta assignatur rō diuersitatis. secunda ibi: nec opoꝛtebit. tertia ibi: neqꝫ eñ. quarta ibi: eiusqꝫ differentie. Tu diuide melius in duas partes principales: fm Dy. Alberi. ꝛ Ang. hic: ꝛ ista magis placet. In prima loquitur de moꝛa fideiussoꝛis hoc est quādo fideiussoꝛ fuit in moꝛa non soluendi in loco destinato. In scꝺa loquitur de moꝛa rei principalis. secunda ibi: nec opoꝛtebit. Illa secunda pōt subdiuidi in tres. In prima facit quod dictum est. In secunda respondet tacite obiectioni. In tertia assignat rationem. Secunda ibi: neqꝫ enim. Tertia ibi: eiusqꝫ. hoc dicit arbitraria actione, ita conuenitur fideiussoꝛ sicut principalis, hoc dicit prima pars: nec ex moꝛa rei principalis augetur obligatio fideiussoꝛis. hoc dicit secundo, secus est in vsuris per stipulationem debitis. hoc dicit tertio. ꝛ interesse ratione loci cum debeatur tantum officio iudicis mercenario ꝛ non iure obligationis in tantum durat pro rata inquantum restat de soꝛte soluenda: ꝛ ideo si creditoꝛ esset ita insanꝰ quod reciperet simpliciter soꝛtem et nō protestaretur de interesse videretur remittere: istud est quod dicit. l. fi. j. eo. h. d. ꝛ istud est cōmune summarium. Uel sic ꝛ clarius. h. d. si fideiussoꝛ simpliciter acceptus conueniatur in alio loco quā destinato ad soluendum propter suam moram vltra soꝛtem principalem condemnatur ad interesse ratione loci. hoc dicit prima pars. Sed si ipse fideiussoꝛ non fuit in moꝛa, propter solam moram debitoꝛis non condemnatur ad interesse ratione loci. hoc. d. secundo: cum vsuras vero per stipulationem promissas per reum principalem: quia tunc debentur iure obligationis propter solam moram debitoꝛis bene condēnatur fideiussoꝛ hoc tertio. ꝛ ad illud quod debetur solū officio iudicis mercenario soluta soꝛte principali vel quatenus soluta est pro illa rata nō potest accessoꝛium peti: qꝛ soluto principali accessoꝛium de per se non stāt nec peti pōt. h. d. quarto: et
1 vltimo et est clarius ꝛ pinguius summarium. ¶ † No. ex prima parte legis, qꝺ ex moꝛa fideiussoꝛis non soluentis in loco destinato augetur obligatio fideiussoꝛis: vt fideiussoꝛ condemnari debeat vltra soꝛtem principalē ad omne interesse ratiōe loci. ¶ Cōtra istud opp. Barto. de. l. si testō. §. fin. j. de fideiusso. vbi est text. quod in arbitraria ratione loci ꝛ sic in terminis nostris: tamen ex moꝛa fideiussoꝛismet nō augetur obligatio ad aliquod interesse. respondent Bar. ꝛ doct. qꝺ ista. l. in prin. dꝫ intelligi fm d. l. si testamento. §. fi. dicit Bart. qꝺ ista. l. in prima parte debet intelligi quando etiam reus fuit in moꝛa: ꝛ sic opꝫ qꝺ non solum fideiussoꝛ fuerit in moꝛa: sed etiam reus: que est ratio: ratio est ista quando debitoꝛ promittit soluere aliquid capue: ꝛ fideiussoꝛ pro eo promittit: ista promissio habet tacitam conditionē qꝺ teneatur elapsis tamen tot diebus quibus potuit capuā ire. d. l. continuus. §. cū ita. tūc si dico qꝺ opꝫ qꝺ etiam reus principalis sit in moꝛa ad hoc vt fideiussoꝛ teneatur ad interesse hoc est, pone qꝺ fideiussoꝛ stet in loco magis vicino capue quam reus principalis: lapsi sunt tot dies quibus fideiussoꝛ potuisset ire capuā reus principalis nō: ꝛ sic ipse fideiussoꝛ esset in moꝛa an teneatur ad interesse dico qꝺ non: qꝛ sequeretur qꝺ esset obligatus in plus q̄ principalis tempoꝛe, qꝺ non potest. l. grece. §. illud. j. de fideiusso. vbi nō potest in plus obligari fideiussoꝛ q̄ reus principalis. nec in re nec in tempoꝛe nec in loco nec in causa. Et ex hoc habes no. quod

fideiussoꝛ habet duplicem dilationem: vnam ex persona rei: aliā ex persona ipsius fideiussoꝛis: ꝛ isto casu qñ transiuit tantum tempus quo vterqꝫ potuisset ire capuā, vterqꝫ diciꝛ in moꝛa: pone qꝺ ꝑncipalis debitoꝛ elapso tp̄e eundi capuā probat se iuste fuisse impeditū fideiussoꝛ nō: ꝛ sic principalis non diciꝛ in moꝛa, fideiussoꝛ vero sic: an fideiussoꝛ teneaꝛ ad interesse dico qꝺ sic: lꝫ principalis nō teneaꝛ. Et si dicis cōtra fideiussoꝛ nō pōt teneri in plus q̄ principalis: qūo ergo pōt teneri fideiussoꝛ, principalis nō, r̄ndet magistraliter Bar. qꝺ regula q̄ dicit qꝺ fideiussoꝛ non pōt obligari in plus q̄ principalis est verū quo ad ea que principaliter debenꝛ: sed quo ad accessoꝛia propter aliqꝺ accidens fideiussoꝛ pōt teneri in plus q̄ principalis: ideo dicit Bar. qꝺ vltra soꝛtem principalē fideiussoꝛ pōt ꝓmittere penā quā non promisit principalis: eodeꝫ modo pōt promittere vsuras quas non promisit principalis: ꝛ de isto vltimo: lꝫ Bar. nō fuerit memoꝛ, nos habemus glo. oꝛdi. in. l. sicut reus. quam Ange. ꝛ Imo. ibi multū exclamant. ff. de fideius. Barto. in. l. qui accessionis. in pe. col. de fideius. Bald. in. l. si pro ea. in. v. q. C. man. ꝛ ab hoc nemo vnq̄ discrepauit. ꝛ ita etiā tenet Pau. de ca. hic qui istud singulariter limitat: vt sit verū quando fideiussoꝛ ꝓmitteret illā penā ꝓpter morā suā bene valeret: ꝛ teneretur vltra soꝛtē principalē: sꝫ si fideiussoꝛ ꝓmitteret penā quam non promisit principalis ꝛ pro moꝛa principalis, nihil valeret: sed si promittit ex moꝛa sua bene valet. ita dixit Pau. de ca. hic in. ij. col. Et lꝫ ipse non dicat istud expresse dicit Bar. ante eū in. d. l. hi qui accessionis. in prin. in pe. col. ff. de fideius. ꝛ istud perpetuo teneas menti. ¶ Ultimo ad idē oppo. Bar. qꝺ imo fideiussoꝛ ex sua moꝛa nō teneatur nec ꝓpter morā suā augeaꝛ obligatio, opponit Bar. de. l. si libertus morā. ff. de ope. libe. ꝛ de. l. cum filiusfamili. §. j. ff. de verb. obli. vbi si principalis debitoꝛ promittit facere domū vel scribere libꝛuꝫ vel similia sub pena ꝛ dedit fideiussoꝛem: pone creditoꝛ interpellauit fideiussoꝛē, dicūt illi tex. qꝺ fideiussoꝛ non teneꝛ ex illa sua moꝛa, respondent Bar. ꝛ doct. quod regula text. nostri loqꝛ in obligationibus dandi, cōtraria loqūtur in obligationibus faciendi in quibus bene moꝛa principalis etiam nocet fideiussoꝛi: qꝛ obligationes faciendi coherent persone principalis ꝛ debent impleri per principalē: qꝛ aliud est factum istius, aliud alterius vt dicit tex. in. l. nemo est qui nesciat. j. de reg. iur. sꝫ obligationes dandi non coherent persone: ideo dicit tex. in. l. fina. ff. de cōdi. insti. qꝺ conditiones que consistunt in dando possunt impleri per quēcūqꝫ: qꝛ nō coherent persone: secus in obligationibus fa-
2 ciendi. ¶ † Secundo not. in ver. nec opoꝛtebit. quod moꝛa prin. debitoꝛis nō auget obligationē fideiussoꝛis qui non fuit in moꝛa: qꝛ vt declaraui in casu, q̄uis transactum esset tempus eundi capuā: tamē fideiussoꝛ potuit esse impeditus iusto impedimento propter quod fideiussoꝛ excusatur a moꝛa: reus non, fm quod declaraui in
3 tex. ¶ † Tertio not. in versi. neqꝫ enim. qꝺ fideiussoꝛ simpliciter acceptus intelligitur ꝓmittere nō solū soꝛtē principalem: sed etiam vsuras ꝑ stipulationes promissas. ꝛ idē quo ad fructꝰ ꝛ interesse quando proueniunt ex natura actionis: vt est videre in cōtracti-
4 bus stricti iuris: scꝺm qꝺ declarabiꝛ in gl. ij. ad fi. ¶ † Quarto ex eo. ver. not. qꝺ in actionibus stricti iuris arbitrarijs interesse vel estimatio propter locū nō est in obligatione nec debeꝛ iure obligationis sed officio iudicis mercenario tm̄. Idem est in cōtractibus bonefidei: tn̄ differentia est: vt proxime dixi in cōtractibus stricti iuris interesse venit preter naturā actionis: ꝛ sic officium iudicis mercenariū deseruit preter naturam actionis. In cōtractibus vero bonefidei, officiuꝫ iudicis mercenariū deseruit scꝺm naturam actionis aduertendū est tn̄ diligenter qꝺ illud qꝺ diciꝛ qꝺ in contractibus bonefidei interesse ꝛ fructus solū veniunt officio iudicis mercenario istud est verū quo ad principalem debitoꝛē: sꝫ quātum ad fideiussoꝛem qui simpliciter fideiussit cum veniant fm naturam actionis bonefidei ꝛ fideiussoꝛ simpliciter assumptus intelligitur ista promisisse: dico quod quantum ad fideiussoꝛē sunt in obligatiōe: ꝛ fideiussoꝛ tenetur ad fructus ꝛ interesse iure obli. nec per hoc fideiussoꝛ dicitur obligatus in plus q̄ principalis: sed bene efficacius. ita tenet Pau. de cast. hic: in. ij. ꝛ. v. colum. et Ful. in penul. colum. ꝛ ante eos istud expresse tenet Barto. in. l. fina. j. eo. in. iiij. colū. in versicu. secundo displicet opin. Azo. ꝛc. ꝛ ibidem
5 etiam Pau. de cast. in. ij. col. qꝺ bene not. † Et ex hoc dicit Fulg. hic in pe. colū. inferri vnum: qꝺ ipse reputat no. dignum: qꝺ q̄uis officium iudicis nullam presupponat obligationē. l. qui per collusionem. j. de act. emp. ꝛ. l. quintus. j. de an. leg. ꝛ consequenter videtur improprie ꝛ abusiue debitum: tamen potest accedere fideiussoꝛ: ꝛ consequenter obligatio fideiussoꝛia efficax: sicut in simili fm eum dicimus in obligatione naturali tantum, cui potest accedere fideiussoꝛ. l. j. ff. de fideiusso. ꝛ tamen debitum naturaliter tantum appellatur abusiue ꝛ improprie debituꝫ. l. si is cui. §. flauius. ff. de fideius. fuit dictum in. l. j. §. si cer. peta. Adde lꝫ ipse non dicat qꝺ de hoc habemus in terminis glos. ꝛ Barto. qꝺ officio iudicis accedit fideiussoꝛ in. l. marcellus. in princip. ij. colum. ff. de fideiussoꝛi. vbi

iussori.vbi Bar.proprie alle.istū tex.⁊.l.fi.j.eo.⁊ Bart. met.in illa
l.fi.j.eo.in.iij. col.ꝟsi.sed adhuc instatur .not.illum text.ad hoc qd
etiam officio iudicis mercenario tantū potest accedere fideiussor.
et ratio est: qꝛ saltem largo modo presupponit obligationem.et
dicit Bart.in.d.l.marcellus.in.ij.col.qd de hoc est tex.si subtiliter
inducatur in.l.pecunie.§.fi.iuncto.§.pe.ff.de verb.signi. nec aliter
inducit Barto.illum tex.memini me pluries cogitasse: ⁊ cū alijs
sepe contendisse quō tex.ille istud possit probare quod officio iu-
dicis mercenario possit accedere fideiussor,cum in illo text.nec in
§.pe.nec in.§.fin.de fideius. verbum nullum:postea inueni quod
Nico.de neap.in.§.j.insti.de fideicom.here.expresse inducit illum
tex.quō ille tex.probet hic ⁊ placet mihi suū iudiciū.dicit text.in
§.pe.illius.l.quod quedam veniunt iure actionis, quedam iure
ꝓsecutionis:⁊ sic est differētia inter actionē et ꝓsecutionē:actio ꝓ
prie dicitur quādo aliquid debetur ordinarie iure obligationis
⁊ actionis:quādo autē aliquid potest solum peti officio iudicis
extraordinarie illud venit iure persecutionis,⁊ dicimus habere ꝑ
secutionem non actionem:vt est in fideicom.que iure ffo2um non
debebantur iure actionis:sed officio iudicis dicit postea.§.fin.qd
illud qd venit iure persecutionis nō actionis dicitur tamen debe
ri. Pondera verbum deberi.ergo potest accedere fideiussor: quia
omni debito potest accedere fideiussor:⁊ sic ibi est text.⁊ miror qd
ibi nō allegetur in cōi:qꝛ ibi est tex.qd officium iudicis presuppo
nit obligationem large ⁊ improprie.glo.est in.l.si seruum.§.sequi
tur.ff.de verbo.obli.ego dico quod imo est text.de hoc in.d.l.pecu
6 nie.§.fin.in versi.debet.¶ †Quinto not.in ver.cuiusqꝫ differentie
qd soluta parte sortis principalis simplr vel tota sorte,non petit
illud qd accessorie debetur officio iudicis mercenario:⁊ rō est: qꝛ
ista accessoria non possunt stare de per se:vnde sublata principali
obli.ista accessoria pereunt.Aliam rōnem assignat tex.in.l.fin.j.e.
quod soluta sorte principali accessoria tolluntur:eo qꝛ creditor re
cipiendo sortem simpliciter absqꝫ alia protestatione intelligitur
remittere interesse penam ⁊ similia accessoria:⁊ super illa regula
habemus videre ꝙ plures vtiles decisiones ⁊ faciam illam.l.sum
me vtilem ⁊ mēti tenendā:⁊ ibi videbitis tex.⁊ decisionē de eo de
quo dubitat Ang.hic ⁊ nihil decidit.pone mortuo marito here-
des fuerunt in mora restituendi dotem vxori tenent ad alimenta
an si vxor postea simpliciter recipiat an videatur remittere alimē
ta ibi est decisio qd videtur remittere alimenta.Ang.non decidit
videbitis in.d.l.fi.¶ Vltimo aduertendū est in isto ver.fi.qd iuris
con.vult probare illud quod superius dixerat, quod interesse vel
estimatio ratione loci non debeatur iure obligationis sed officio
iudicis mercenario tantū:ꝓbat sic:qꝛ si deberetur iure actionis so
luta sorte adhuc remaneret obligatio ⁊ petitio et deberetur de
per se iure actionis:qd tn̄ est falsum:qꝛ soluta sorte nō pōt peti in-
teresse officio iudicis mercenario:ergo ⁊c.et ex hoc not. quod iu-
risconsultus hic ex resolutione rei dat nobis cognoscere primum
statū ipsius rei.¶ Venio nunc ad gl.⁊ anteꝙ deueniam ad glo.in
ver.nec oportebit.aduertendū est sm Docto.qd in hac.l.sunt due
gl.vna antiqua Azo de verbo ad verbū:⁊ est posita in ver.augeri,
alia est gloss.Accursij in ver.nec oportebit.hinc est qd aliqua que
tanguntur in glo.antiqua Azo.repetunt etiā in gl.ista Accursij
in ver.nec oportebit.Item ⁊ secundo aduertendum est quod illa
gl.antiqua in ver.augeri.reperit in libris altero de duob⁹ modis:
vno modo scdꝫ qd habuit Bar.quasi circa fi.dum glo.vult rn̄de-
re ad.l.fin.j.eo.⁊ incipit sol.et,anteꝙ perficiat immiscetur quedā
additio que incipit:sed videt qd etiā ex sua persona:⁊ isto modo
glo.male posita est:⁊ illa additio est male incorporata: ⁊ istud est
qd reddit glo.illā difficilem.Alio modo ego habeo in libro meo
illam additionem ⁊ illa additio est:sed opponit ⁊ videt qd etiā ex
sua persona est posita post principium:⁊ tunc continuatiue pro-
cedit nec aliquid hꝫ obscuritatis:⁊ pro certo credo qd q habet gl.
prout habuit Bar.qd gl.male stet expedita ergo gloss.in ver.nec
oportebit.erit expedita illa gl.antiqua.¶ Glos.super verbo nec
oportebit.que est proprie gl.accursij.Et ad euidentiam premitto
qd ista glo.in prin.simul format duo cōtraria:vnū de.l.mora.ff.de
verb.obli.⁊ aliud de.l.quero.ff.loca.tn̄ illa cōtraria lꝫ simul forma
ta sint glos.tn̄ tendūt ad diuersa.Et primū cōtrariū.de.l.mora.gl.
hoc nō soluit sed gl.antiqua in verbo augeri.in prin.Et diuidit in
quinqꝫ partes principales:prout timore cōtrarij.l.quero.glo.po-
nit quinqꝫ solu.⁊ cōsequenter quinqꝫ principales intellectus ad
tex.Secunda ibi:scdo pone. Tertia ibi:tertio pone.Quarta ibi:
quarto pone.Quinta et vltima ibi:vel clarius not . tria.Primū
ergo cōtrarium qd format gloss.est de.l.mora.ff.de verbo. obliga.
Pone debitor principalis fuit in mora non soluendi speciem de-
bitam moritur stichus post moram:nunquid ista mora noceat fi-
deiussoribus:nam scitis qd si reus:⁊ fideiussor non fuissent in mo
ra soluendi perempta specie liberarent.l.qd te.§.si cer.peta.l.si ex
legati cā.j.de verb.obli.Pone debitor principalis fuit in mora,fi
deiussor non et morit species debita:nunquid mora ꝑncipalis fa-
ciat teneri fideiussorē de interitu.dicit ibi tex.infra qd sic:ergo cō
tra text.nostrū.gl.hic nō respondet:sed bene soluit gl.antiqua.in
versi.augeri.post pricipiū qd ibi mora principalis non auget in
aliquo obligationē fideiussoris sed bene eam facit durare:⁊ per-
petuari non aūt augeri.de quo dic:vt not. in.l.si fideiussor.ff.de
v.o.Et secūdū cōtrariū est de.l.que.j.loca.⁊ istud bene venit dire-
cto cōtra tex.nostrū cōtra ver.nec oportebit.⁊ circa istud contra-
riū laborat tota ista gl.q ponit qnqꝫ solutiōes:⁊ cōsequēter qnqꝫ
intellectus:similiter etiā laborat tota illa glo.antiqua in ver.sed
adhuc videt.vsqꝫ ad fi.⁊ addit sextā solutionē.⁊ cōsequēter sextū
intellectū Azo.ad istū text.nostrū.Pro clara intelligētia huius
cōtrarij.l.qro.quinqꝫ ponunt solutiones in gloss.nostra.prima so
lutio est q in se est verissima qd ideo in hac.l.mora principalis de
bitoris nō auget obligationem fideiussoris:eo qꝛ fideiussor fide-
iusserat i certa quātitate taxatiue ⁊ nō volebat vltra teneri:quasi
velit ista prima.sol.qd si fideiussor simplr intercessisset:tūc ex mo-
ra principalis debitoris augeretur obligatio fideiussoris.Ista so-
lutio est in se vera:⁊ pro ea casus est in.l.fideiussores.§.j.j.de fide-
ius.sed est falsa quātum ad tex.nostrū:⁊ eā reprehēdit glo.in ver.
augeri.ad fi.qꝛ si in ista.l.fideiussor fideiussisset limitate:certe idē
etiā esset in vsuris ꝓmissis per stipulationem ad illas nō tenere-
tur etiā fideiussor,sicut nō tenet ad interesse rōne loci:⁊ tn̄ tex.iste
expresse dicit cōtrarium:ergo apparet qd fideiussor limitate nō
fideiussit ⁊ sine dubio ista est vna truffa.¶ Secunda solu.est que
fatet cōtrariū:scꝫ qd ex mora principalis debitoris augeat obli-
gatio fideiussoria.d.l.quero.⁊ si dicis quare ergo in hoc text.non
augetur:respondet gl.qd ideo est:qꝛ debitor iam soluerat credi-
tori totā sortem principalē adeo qd cessat quodcūqꝫ accessorium
tam interesse ꝙ vsurarum.⁊ sm hoc verbum augeri.positum in
text.stat improprie habito respectu ad id qd a princi.fuit.et.sm
istum intellectum litera que dicit nec oportebit obligationem
fideiussoris augeri,debet exponi.i.nō remanere auctam.ista solu
tio manifeste confunditur qꝛ violat text.Item iste casus quem
ista solutio presupponit ponitur in fine legis:et sic superfluo esset
scdm istum intellectum.iste sunt communes reprobationes.Sed
ego reprehendo istam solutionem alio fundamento qd est valde
subtile:nā si verum esset,qd fideiussor ex mora principalis debito
ris teneretur hic ad interesse propter locum sicut in.l.quero.te-
netur ad vsuras:⁊ consequenter quod ista.l.concordaret cum il-
la:ergo dico qd ꝙuis debitor soluisset sortem principalē:tn̄ fide-
iussor adhuc posset cōueniri ad interesse:qꝛ vt declaraui i quarto
no.in.l.quero.vsure quantum ad principalem debitorem solum
debent officio iudicis mercenario:sed ꝙtum ad fideiussorem qui
intelligitur tacite promisisse,fideiussor tenet iure obligationis:
si ergo idem esset hic:ergo istud interesse quantum ad fideiusso-
rē esset in obligatione,sicut vbi vsure:ergo si interesse esset i obli-
gatione sorte soluta nō extingueretur obligatio interesse quo ad
fideiussorē,imo posset peti a fideiussore qd est cōtra istū text.ergo
ista solutio nullo mō pōt stare.¶ Tertia solutio est qd ideo hec
mora principalis nō nocet fideiussori,nec facit fideiussorē teneri
ad interesse rōne loci:qꝛ lꝫ debitor principalis esset in mora:tn̄ fi-
deiussor nondū erat in mora:eo qꝛ forte fideiussor erat debilior ad
veniendū vel forte magis distabat ad veniendum ꝙ principalis:
ideo tn̄ fideiussor ipse nōdū esset in mora veniēdi Capuā,nimirū
si non tenetur ad interesse rōne loci propter morā principalis de
bitoris:⁊ si dicas si fideiussor nōdū erat in mora certe nedum te-
netur ad interesse rōne loci:sed nec tenet ad sortem principalem:
ptꝫ qꝛ qn̄ quis promittit certo loco soluere inest tacita dies quo
possit venire ad locū:ante ergo ꝙ possit peruenire ad illū locum
nō pōt cōueniri ad principalē.poterat dubitari de interesse.glo.
tn̄ dicit qd hic fideiussor ad sortē nō poterat cōueniri inuitus sed
sponte fuit conuentus ⁊ postea fuit dubitatū de interesse:truffa
est ⁊ diuinatio.Bart.etiā reprobat istā solutionē lꝫ multum ob-
scure ⁊ cōiter lec.Bar.solet esse mēdosa.Credo qd Bar.voluerit
dicere qd ideo hic fideiussor nō tenet:qꝛ ipse nō erat in mora:lꝫ si
fideiussor esset etiā ipse in mora ꝓsupponit qd tūc ex mora princi-
palis augeret obligatio fideiussoris:⁊ tamen est falsum:qꝛ etiā si.
vterqꝫ fuit in mora:tn̄ ex mora ꝑncipalis nō auget obligatio fide
iussoris.l.si testō.§.fi.ff.de fideius.declarat Bar.§.in.ij.colū.⁊ lon-
ge no.in vlti.colū.vbi pulchrā rōnem reddit.in ver.qd ergo dice-
mus.⁊ dicā statim.¶ Quartus intellectus seu quarta sol.est qd
ideo mora principalis nō nocet fideiussori:eo qꝛ fideiussor solue-
bat capue.⁊ ꝯsequēter in loco destinato,quo casu mora precedēs
nō facit haberi rationē alicuius interesse qn̄ soluit in loco desti-
nato:casus,est clarus in.l.qd si ephesi.§.eo.Ista sol.diuinat ⁊ face
ret tex.indubitabilē:⁊ repugnat litere,ibi,vt si alibi ꝙ capue pe-
tat.tn̄ Fulg.nescio quo duct⁹ spiritu dicit qd in secreto consciētie
sue:ista sol.videt sibi mera veritas.qd nō est verum qd diuinat et
respōdet ad ver.ibi,vt si alibi ꝙ capue petat.qd tex.ibi mutat ca-
sum,nihil est.¶ Quinta fuit solutio Jo.quā glo.recitat per mul-

ta verba in ver. vel clarius. vsqꝫ ad finem. ꝛ ista est cõis et vera. Et istud solū habeant pro cõclusione iuuenes, si queratur an ex mora debitoris principalis fideiussor teneatur vltra sortē ad aliquid accessoriū: puta ad interesse vel ad vsuras: ꝛ sic augeatur obligatio fideiussoris: dic aut illa accessoria veniunt ſm naturam actionis: vt quia actio sit bonefidei: in qua solū de bona fide agitur, et isto casu fideiussor tenetur ad oīa accessoria que postea ꝯtingunt ſm naturā actionis: ratio est qꝛ fideiussor simpliciter acceptus nō solum intelligitur ꝓmittere sortē principalē: sed etiā oīa accessoria q̄ veniūt ex natura actiōis bonefidei: in istis terminis proprie loquitur. l. quero. in princ. alias in glo. hic est qd si vsure sint promisse exp̄sse fideiussor simpľr acceptus ad eas tenet vt hic in versi. neqꝫ em. quedā sunt accessoria q̄ non fuerunt exp̄sse ꝓmissa, neqꝫ veniūt ſcōm naturā actionis imo preter, vt in actionib9 stricti iuris: qꝛ stricte sunt ꝛ ſcōm earū naturā nihil venit vltra sortē principalem: ꝛ si qd vltra venit ex accidenti vt ꝓpter interesse loci, illud venit preter naturam: qꝛ in actionibus stricti iuris stricte agitur ꝛ quod omissum est a verbis habetur pro omisso, ꝛ in istis actionibus stricti iuris fideiussor tenetur ex mora sua propria tantum, nō ex mora principalis: casus est in hoc ver. nec oportebit. Aliam rationem pro intellectu Joā. assignat Bar. in vlti. colū. in ver. quid ergo dicemus, ꝛ est pulchra ꝛ subtilis ꝛ ꝓueniens ex diuino ingenio Bar. dicit enī Bar. esse subtiliter aduertendū qd in actionib9 arbitrarijs propter locum sola mora in non soluendo in loco destinato nō est illa que faciat crescere interesse ratione loci: sed est mora, ꝛ petitio facta in alio loco q̄ in loco destinato: pꝫ: quia demus qd debitor fuit in mora ꝛ post moram creditor petat in alio loco q̄ destinato: certe sola mora non facit crescere interesse. l. qd si ephesi. §. eo. istud etiā pondera velle tex. nostrum ibi: circa cuius executionē estimationis, ratio ꝛc. pondera qd tex. dicit executionē, qꝛ sola mora non facit venire interesse sed executio petitionis: tūc si impossibile est qd sola mora debitoris faciat augeri obligationē fideiussoris: qꝛ etiā non facit augeri obligationem ipsiusmet debitoris, minus debet facere augere obligationē fideiussoris: opꝫ ergo qd sit petitū a fideiussore in alio loco: ergo bene dicit text. Et p istā rōnē Bar. infero ꝛ est verissimum, qd etiā si tpe quo fideiussor fideiussit, debitor iā fuisset in mora soluendi in loco destinato et post morā fideiussor fuisset assumptus p hoc nō augeret adhuc obligatio fideiussoris: qꝛ sola mora non sufficit ad augēdum ꝛ iste est proprie casus. l. fi. lꝫ Azo. in glo. in ver. augeri. dicat qd ibi formetur qō ꝛ nihil decidat: dico qd ista est ꝓpria decisio: bn̄ verū est qd si debitor ꝑncipalis fuisset in mora soluendi in loco destinato ꝛ postea alibi cōueniat: ꝛ tunc intercesserit simpliciter fideiussor credo qd tunc teneat fideiussor ad interesse: qꝛ fuit assumptus eo tēpore quo obligatio ad interesse fuit in esse deducta. Ideo pondera qd text. in. l. fina. dicit cum mysterio cum agere vellet, ꝛ sic erat actū qꝛ sola mora ꝑncipalis precedens non nocebat fideiussori assumpto post moram: ꝛ ista est cōis solutio: lꝫ aliq antiqui quos refert Barto. ꝛ Fulg. aliquid pugnant in contrariū quod non est dignū relatione. ¶ Sexta fuit solutio Azo. posita intra gloss. in §. augeri. in ver. sed adhuc videt. vsqꝫ ad finē illius glo. quod non sit differentia inter interesse rōne loci ꝛ vsuras. lꝫ in vtroqꝫ est aduertendū aut tempore quo fideiussor intercessit erant iā debite vsure ꝛ promisse: ꝛ tūc fideiussor simpliciter acceptus tenetur ad vsuras: ita loquitur. d. l. quero. in prin. ff. loca. aut vero debitor princi. non erat in mora tpe quo intercessit fideiussor: ꝛ tunc nō tenet ad vsuras futuras fideiussor. i. quas contingent in futurum deberi vel interesse quod contingent in futurū deberi propter morā rei prin. ita loquitur iste tex. ꝛ sic do. Azo vult duas conclusiones que oīo sunt false. Primo vult qd si vsure iam erant debite ꝛ fideiussor susciperatur, qd fideiussor teneatur ad interesse rōne loci ꝓpter morā rei, istud est contra. l. fin. ꝫ cōem intellectū. j. e. Azo respōdet illi legi qd ibi ponitur iste casus ꝛ ista qō sed non rn̄detur: sed istud nō est verisimile vt ibi dicetur. Vel secundo respōdet qd ibi fideiussor fideiussit in certam quantitatē quo casu non tenetur ad vsuras: lꝫ ista solutio diuinat ꝛ redderet illum tex. indubitabilē. Eodem modo ſcđa solutio Azo. inquantū vult quod fideiussor simpľr assumptus nō tenet ad vsuras que in futurū occurrant ꝓpter morā debitoris reprehendit per eos, per tex. in. l. si postea. ff. rem pup. sal. fore, itē est cōtra mentē. d. l. quero. in princi. ff. loca. ¶ Septima et vltima fuit solu. Pe. de bella. in repe. huius. l. qd ista. l. cōcor. cum d. l. quero, nam si debitor fuerit in mora fideiussor non obligat ad interesse rōne loci: qꝛ tale interesse non est in obligatione: ita loqtur tex. hic sed bene venit officio iudicis mercenario: ita loquitur cōtrariū istū intellectum sensit gl. parua. in ver. per reū. ꝛ reprehēdit tacite: qꝛ tex. iste in versi. obligationem, intelligitur large et improprie pro officio iudicis mercenario. Tu reprehende ex alio: qꝛ imo in. d. l. quero. vsure respectu fideiussoris sunt in obligatione: quia cum veniant ex natura contractus fideiussor intelligitur eas tacite ꝓmisisse: ꝛ cōsequēter quātū ad fideiussorē bene sunt in obligatione: vt dixi. §. in. iiij. not. Teneas ergo quintā solutionem Joā. verā ꝛ cōiter approbatā: ꝛ ita remanebit ista. l. expedita: qꝛ materiam huius. l. videbimus. in. l. fi. j. eo. que est glo. istius. l.

1 ¶ Creditor nō cogitur inuitus alibi recipere solutionem, quā in loco solutioni destinato.

Is qui certo. Ista lex est notanda ꝛ tenēda menti ſm Pau. de ca. Creditori inuito nō potest alibi solui q̄ in loco destinato. h. d.
1 ¶ † Not. ex isto text. regulam qd creditor inuitus non cogit alibi solutionem recipere q̄ in loco solutioni destinato. Ratio hui9 tex. est qꝛ creditor nō cogitur nouare contractū ſm Bald. in. l. vsuras. C. de solut. Confirmatur arguendo de re ad locū: iuxta. l. fi. in. l. fi. in fi. §. de cōdic. triti. nā idē est in reb9: qꝛ aliud pro alio nō cogitur creditor inuitus recipere. l. ij. §. mutui datio. §. si cer. pe. Adde qd similiter ecōtra reus nō cōpellit inuitus soluere alibi illud qd dꝫ in vno loco soluere. d. l. vsuras. C. de sol. nisi ex causa, ꝛ glo. ibi solennis enumerat causas, quam Bal. ibi reputat sing. notandā: ꝛ qd idē sit in reo est etiā gl. in. l. ij. in prin. §. e. Limita istū tex. primo nisi creditori offerat totale interesse vt est gl. in. l. qui rome. in prin. ꝛ ibi doct. ff. de verb. obli. glos. ꝛ doct. in. l. qui pecuniam. ff. si cert. pet. Bart. ꝛ docto. hic qui isto modo intelligunt tex. in. l. continuus. §. cū ita. in ver. vbiqꝫ. ff. de verb. oblig. de qua. l. gl. hic opponit: ꝛ aliis tribus modis respondet: sed predictā solutionē etiā tenet Ange. in. d. l. qui rome. in prin. sic etiā reus compellitur alibi soluere habita ratione sui interesse: vt per glo. in. l. ij. in prin. §. eo. de quo tñ dic. vt ibi. Secūdo limita istū tex. vt procedat qn̄ vnus locus fuit destinatus solutioni, secus quando plura loca essent alternatiue posita in stipulatione: tunc reus potest eligere vnum ex illis locis ante lit. cont. inuito stipulatore non aūt tertium locum. l. iij. §. ꝛ generaliter. §. eo. ꝛ glo. hic. Tertio limita qn̄ vnus locus destinatus solutioni esset apposit9 gratia rei seu gratia promissoris: tunc reus posset vbiqꝫ soluere sicut si talis locus non esset adiectus. arg. l. in fideicommissi. §. cū pollidius. ff. de vsu. ꝛ. l. si ita relictum. §. pegasus. ff. de le. ij. ꝛ. l. cum qui. alias incipit iabolenus. ff. de annu. leg. qꝛ tunc reus potest illi fauori suo renuntiare. l. pe. C. de pac. ꝛ ita etiam dicit Bald. in. l. acceptam. in. xij. q. in fi. C. de vsur. ꝛ isto alio modo potest etiā intelligi. d. l. continu9. §. cum ita. in ver. vbiqꝫ. ſm Bart. ꝛ alios hic. Confirmatur arguēdo de tempore ad locum: iuxta. l. vinum. ff. si cert. peta. et. l. in hac. ff. de triti. nam qn̄ tempus est appositum fauore debitoris, potest debitor illi renuntiare: ꝛ ante tps soluere creditori inuito. l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de verb. oblig. ſm Moderñ. in. d. l. qui rome. in prin. et ibi do. Alexan. in. ij. col.

1 ¶ Soluens presumitur soluere pro sorte, et non pro vsuris.
2 Interesse dicitur pena.
3 Quādo per receptionem sortis remitti videatur pena vel aliud accessorium, ꝛ nu. 5.
4 Quid si creditor protestat quod nō intendit vsuras remittere.
6 An dn̄s recipiendo pensionē intelligat remisisse caducitatem.
7 Si libero debitorem, an intelligar eum liberare ab vsuris vel interesse.

Si post morā. Ista lex ſm Bart. ꝛ Paul. de cast. est magis difficilis quā. l. centum capue. §. eo. ꝛ ita est verum et ſm Barto. Ang. ꝛ reliquos oēs ista. l. fuit facta ad declarationem d. l. centū capue. nā ibi iurisconsultus loquutus est qn̄ fideiussor fuit simpľr acceptus anteq̄ debitor principalis esset in mora soluēdi in loco destinato. In ista. l. ponit in eisdē terminis qō magis dubitabilis: pone debitor ꝓmiserat soluere centum capue, fuit in mora non soluendi: qꝛ iam erat elapsum tm̄ tps quo potuit vel venire vel mittere: ꝛ ꝓpterea dicit tex. qd creditor volebat agere arbitraria contra reū: reus dedit fideiussorem: ꝛ sic fideiussor fuit assumptus post morā: an ex mora debitoris precedente, fideiussor teneat ad interesse rōne loci. videbat qd sic: quasi interesse ꝓpter morā precedentē iam esset deductū in esse: iurisconsultus tñ quid determinet nō satis aperit in tex. imo relinquit nos multum in ambiguo. Et propter hoc inuenio tres principales sententias: ꝛ consequenter tres intellectus principales ad hunc tex. qd in hac. l. iurisconsultus determinet an affirmatiue, an negatiue, an qn̄ prim9 fuit intellectus Jo. ꝛ iste est verus ꝛ cōis q vult qd fideiussor acceptus post morā debitoris principalis adhuc nō teneat ad interesse aliqd ꝓpter locū: qꝛ sola mora debitoris ꝑcedēs non facit succedere interesse rōne loci: ꝛ cōsequenter nō facit fideiussorē teneri vt magistraliter declarat Bar. in. l. centū capue. in vlti. col. §. eod. ꝛ tenēdo istū intellectū necessariū ē videre vbi istud decidat in hac l. ꝛ in hoc ista lec. variat tribus modis: vno modo quod istud decidatur in princi. l. nam iurisconsul. format. q. negatiue ꝛ si aliter expresse nō rn̄deat intelligitur negatiue rn̄dere: vt in iuribus infra loco suo allegādis. ꝛ istud tenet Raph. Fulg. ꝛ mihi satis placet. Alij intelligūt qd istud decidat in ver. adeo. vt hic: in gl. ij. in ver. adeo. et

adeo.⁊ Bar.in.l.ij.circa me.⁊ iste intellectus variat̃ duobus modis. Primo modo ꝙ dictio vt: ponat̃ pro sicut,⁊ stet similitudinarie ⁊ erit sensus: quesitum est an fideiussor teneat̃ et sit in obligatione illa estimatio interesse: ⁊ iuriscon.in ver.adeo decidat ꝙ nõ, sicut quando sors esset soluta vel quando petat̃ in loco destinato neutro casu venit istud interesse: ita etiã nõ venit in casu pͥmo huius.l.istũ tenet Bart.alio modo intelligitur ꝙ dictio vt,ponat̃ ꝓ dictione ⁊ ꝯiunctiõe: ⁊ circa istũ Bar.post gl.multa verba effundit.dicã.ĩ.loco suo: mihi neutrũ placet cũ in veritate ĩ verb.adeo. nõ ponat̃ aliqua decisio sed ponunt̃ due illationes que sequũtur ex.q.ŝ.formata. Tertij tenẽt ꝙ decidat̃ in versic.si.ibi ꝙ nõ puto admittendũ: ⁊ ibi respõdebatur vtriqꝫ questioni: et istud tãgitur in gl.fi.⁊ istud sequitur Bar.hic: in.ij.col.circa fi. ⁊ expresse tenet Ange.sed nec mihi istud satisfacit cum ibi videatur solum decidi illud qđ proxime precedebat: sed potes melius dicere: prout etiã dicebat Paul.de ca.hic: in.iiij.col.ꝙ in illo versi.si.decidatur expresse casus proxime precedens: sed ex illa decisione inferat̃ correlarie etiã decisio principalis.q.posite in hac.l.⁊ istud satis placet.vt dicetur.ĩ.loco suo. Secunda fuit principalis opi.do.Azo. de directo ꝯtraria opi. Jo.ꝙ fideiussor simpliciter acceptus post morã debitoris teneatur ad interesse ratione loci: et,ista opi.tangitur hic in glo.ij.in verbo acceptus.⁊ in glo.pe.in verbo admittendum.⁊ plenius per glo.antiquam in.l.centum capue.in verbo augeri.⁊ ista opi.variatur etiaꝫ altero de tribus modis adaptãdo eam ad hanc.l. Primo ꝙ in hac.l.in princ.bene formetur ista q.sed qđ ei nullo modo respondet̃ nec affirmatiue nec negatiue: istud tangit̃ hic in gl.pe.vbi glo.videt̃ inclinare ad hoc ⁊ in preal leg.gl.in ver.augeri.sed istud nullo modo est verisimile quod iurisconsul.ponat.q.postea nihil decidat. Scđo mõ intelligit̃ tenendo intellectũ Azo.ꝙ iõ in hac.l.fideiussor assumptus post morã debitoris non tenet̃ ad ĩteresse rõne loci: eo qꝛ fideiussor limitate fideiussit in certa quãtitate tantũ: ⁊ istum intellectũ referunt oẽs glo. prealleg.sed nihil penitus valet.primo qꝛ somniat.scđo qꝛ text.esset penitus de indubitabili.l.fideiussores.in.d.§.j.ff.de fideiusso. Alij extra glo.adherendo opi.do.Azo.quos refert Bart.hic in iij.col.in fi.⁊ fuit opi.originalis Jaco.de are.prout fideliter recitat albe.hic,dixerunt ⁊ satis correlarie ꝙ illud qđ decidit domi. Azo decidatur in versicu.adeo.nam cum ibi excipiantur solum duo casus principales in quibus interesse propter locum nõ debetur a fideiussore: ergo extra illos duos casus apparet ꝙ fideiussor assumptus post moram debitoris bene tenet̃ ad interesse propter locum. Tertia principalis fuit opin.diuersa a duabus precedentibus Nico.de mutina quã refert ⁊ sequitur Bar.eam multum palliando ⁊ ampliando in.iiij.colũ.in fin.que in effectu vult ꝙ ista.l.loquat̃ in fideiussore de iudicato soluendo,que opi. nunꝙ̃ placuit mihi dicat Bart.quãtum velit,videbitis infra in glo.examinationem istarum lecturarũ teneo interim intellectum Joã.cõem ⁊ verum. ¶ His sic premissis ista.l.cõmuni diuisione diuiditur in quatuor partes principales. In prima ponitur thema ⁊ questio multũ dubitabilis ad.l.centum capue,⁊ in hoc nullus discordat. In scđa que est ibi: adeo ẜm gl.⁊ clari⁹ Bar.ponit̃ decisio q̃ cõfirmat̃ per duo similia istud non placet mihi: sed magis placet qđ ponãtur duo effectus seu due illationes q̃ sequunt̃ ex.q.ŝ.formata: vt declarabo nunc. In tertia que est ibi,nisi si qs dicat,opponitur contra vnam ex illis illationibus. In quarta ⁊ vltima respõdetur ibi,qđ non puto.h.d.fideiussor simpliciter acceptus non tenet̃ ad interesse propter locũ etiã ex mora rei antecedente,hoc primo: ⁊ nõ est verum qđ solutio simpliciter facta intelligatur pro rata sortis ⁊ pro rata interesse: imo tota pro sorte principali intelligit̃ facta.h.d.ẜm Bar.⁊ est cõmune summariũ: vel sic ⁊ plenius, fideiussor acceptus etiã post morã rei principalis non tenetur nec obligatus est ad interesse actoris ratione loci hoc primo.⁊ simplex solutio non censetur facta pro rata sortis ⁊ interesse,sed tota cedit in sortẽ hoc scđo: ⁊ soluta sorte sine interesse,non durat amplius petitio interesse,qꝛ illud remissum videt̃ hoc dicit tertio ⁊ vltimo vsqꝫ ad fi.legis. Et caue tu prouecte qꝛ ẜm summaria ista ⁊ doc.nõ summant̃ illi duo casus positi in ver. adeo.casum in hac lege figurat Bar.bis.primo in.j.col.tenẽdo intellectũ Jo.cõmunẽ ⁊ verũ.scđo in iij.colum.tenendo intellectũ Nico.mutinen.vide eum per te. In tex.ibi: quam arbitraria vellet agere: pondera ꝙ tex.cum magno mysterio dixit agere vellet in futurum non quod adhuc egerit: qꝛ si iam egisset quo casu interuenient illa duo que faciunt venire interesse propter locũ scilicet mora debitoris.item quod fuerit conuentus alibi ꝙ̃ in loco destinato: vt declarat Bar.in.l.centũ capue,in vlt.col.ŝ.eo.tunc fideiussor assumptus post ista duo bene teneret̃ ad interesse propter moram debitoris: sed sola mora debitoris quando nondum fuit cõuentus in alio loco,non facit succedere interesse: patet,qꝛ non obstante mora debitoris creditor posset conuenire in loco destinato,⁊ sic cessaret interesse.l.qđ si ephesi.ŝ.eodem ꝓpter hoc puto ꝙ tex.cũ magno mysterio dicat,agere vellet,non egerit. In text.ibi: eius actionis nomine: põdera ad quid fuerit acceptus fideiussor in.l.hac lege.nã nõ fuit acceptus simpliciter sed nomine illius actionis qua creditor agere volebat: ⁊ Rapha.Fulg.apostillando tex.in his verbis ponderat ꝙ ista lex nõ põt loqui de fideiussore iudicatũ solui.prout dicũt Nico.mu.⁊ Bar.qui dicũt ꝙ ista lex loquitur in fideiussore de iudicato soluẽdo: dicit Fulg. ꝙ non est verũ,cum tex.dicat acceptus sit eius actionis nomine. Sed tu aduerte ꝙ Bar.bene perpendit de his verbis in.v.colũ. in fi.⁊ respondet acceptus est eius actionis nomine pro quo promisit soluere iudicatũ: hoc est,quod creditor volebat agere cõtra debitoreꝫ actione arbitraria dedit fideiussorẽ qui promisit soluere illud in quo debitor teneretur eius actionis noĩe: ⁊ ideo tu diligenter pondera ꝙ tex.successiue querit.videamus ne ea pecunia que accidere põt ꝓpter interesse non debeatur nec sit in oblig.qꝛ si non debetur ⁊ nõ est in obligatione fideiussor erit liberatus cuꝫ ꝓmiserit illud ad quod tenebatur debitor eius actionis noĩe mõ sic si interesse debet̃ ⁊ est in obligatiõe,fideiussor tenebit̃ ⁊ põdera ne decipiaris ꝙ quãtũ ad principalẽ debitorẽ interesse non potest dici esse in obligatione: sed tm̃ venit officio iudicis mercenario ꝑter naturam actionis ⁊ obligationis propter adiectionem loci: et sic ꝓpter istud accidens,si non seruat̃ in loco destinato: sed ꝙ̃tum ad fideiussorem si fideiussor intelligat̃ tacite ꝓmisisse bene dicet̃ esse in obligatione: quia accessoria respectu principalis debitoris nisi sint expresse ꝓmissa nunꝙ̃ veniunt iure obligationis ſꝫ solum officio iudicis mercenario: respectu aũt fideiussoris qñ fideiussor intelligit̃ tacite ꝓmisisse,ꝓpter tacitã ꝓmissionẽ bñ dicũtur venire iure obligationis: vt declarat Bart.hic: in.iiij.col.in ℣.scđo displicet opi.Azo.⁊ Pau.de ca.in.ij.col. dixi in.l.cẽtũ capue.in.ii. no.ŝ.eo.⁊ sic cũ magno mysterio iuriscõ.in ꝑsona fideiussoris quesiuit,nũquid interesse vel estimatio ꝓpter locũ ex mora debitoris sit in obligatione: et an ad illud fideiussor teneat̃: non autem text. dicit aliquid de offi.iudi.mercenario: ⁊ ꝓpter qõneꝫ in his terminis formatã: credo quod in ℣.adeo. immediate sequẽti nõ ponat̃ aliqua decisio: nec ponant̃ duo silr̃ia vt dicũt glo.⁊ clarius bart.ſꝫ credo ꝙ ponant̃ duo effect⁹ seu due illationes q̃ sequunt̃ ex qõne formata,⁊ velit dicere adeo hoc est si teneamus opi.negatiuã ꝓut qõ.ŝ.est negatiue formata,quod a fideiussore nõ debeat̃ nec sic in obligatione: sed solũ in officio iudic.mercenario sequunt̃ isti duo effectus ꝙ nũc soluta sorte vel si fiat petitio in loco destinato: ⁊ sic capue, cessabit interesse cũ nõ sit in obligatione nec possit de ꝑ se venire: istud mihi magis placet: ⁊ istos duos effect⁹ mea sñia subiunxit text.ad denotandũ vtilitatẽ que resultaret ex.q.ŝ.formata: innuit ergo tex.a contrario sensu duo q̃ sunt valde dura propter que multũ difficultat̃ ista lex ⁊ hic iacet punctus: de quibus dubitat glo.in ℣.adeo.⁊ glo.seq.in ver.iudicis.q̃ in effectu dicunt ꝙ in hoc tex.non debet sumi argu.a ꝯrio sensu qꝛ resultaret absurdus intellect⁹ Bar.⁊ alij multi multa dicũt.ĩ.dicet̃ in illis glo. In tex. ibi: nisi si qs dicat: hic iuriscon.format oppositionẽ ꝯtra vnũ effectum ex ꝓxime dictis,ꝙ sorte soluta cessat arbitrium iudicis quo ad interesse.nam ꝓcederet qñ pecunia esset expresse soluta ꝓ sorte tm̃: sed ponamus ꝙ sors sit in centuꝫ: interesse in viginti ⁊ centum simpliciter soluant̃,nõ intelligentur soluta ꝓ sorte tm̃: sed ad ratam pro sorte tm̃,⁊ ad ratã pro interesse ẜm duas computationes: de quibus in glo.in ver.centuꝫ.teneas quã velis,communior est cõputatio: respondet tex.in fi.quod istud nõ est verũ: imo centũ simpliciter soluta intelligunt̃ in totum pro sorte,⁊ non in aliquo pro interesse. In tex.ibi: condẽnare debuerit nõ intelligas ⁊ cõdẽnauit: prout forte videretur prima fronte dicendum: sed intellige condemnare debuit proprie: qꝛ iam debitor fuerat in mora soluẽdi in loco destinato: et iam fuerat in iudicio conuentus in alio loco ꝙ̃ destinato solutioni.ista duo faciũt vt succedat interesse propter locum,nec primum tantũ de per se sufficeret,vt proxime declaraui: sed propter ista duo bene venit interesse ad quod debuit condemnari. ¶ †Not.quod debitor qui tenetur ad sortem et ad interesse soluendo pecuniam simpliciter in dubio intelligitur soluere totam sortem,et non aliquid pro interesse: puto quod ratio istius no.sit duplex: vna quam tacite presupponit tex.tanquã notoriam: nam solutio simpliciter facta per debitorem debet in dubio intelligi facta in eum casum qui sit magis fauorabilis soluenti.l.j.cum legibus seq.⁊.l.magis.ff.de sol.sed magis fauorabile est debitori soluenti quod tota pecunia intelligatur soluta pro sorte, qꝛ affert soluenti duplex beneficiũ: nã extincto debito sortis principalis,etiã in necessariam cõsequentiam extinguitur interesse qđ tanꝙ̃ accessoriũ per se stare nõ potest: qđ secus esset si intelligeretur soluta partim pro sorte,partim pro interesse. Per hoc cogitabam ⁊ occurrebat nũc,forte inferius plenius attingã ꝙ si in hac l.intesse esset promissum per stipulationeꝫ: ita quod deberetur de per se,et extincto debito principali nõ extingueretur tũc interesse prout in simili dicit glo.no.in.l.iij.§.si rem.ff.de le.iij.⁊ in.l.nõ solũ

ff. de rei ven. isto casu forte nõ haberet locum ista. l. imo tunc forte posset intelligi pecunia soluta partim pro sorte, partim pro interesse: quia in hoc aliter intelligẽdo debitor nõ haberet vtilitatem nec interesse: põt tũc extingui tanq̃ accessoriũ cuz debeatur iure actiõis et obligatiõis: istã tacitã rationẽ credo ego verã, dicat q̃cquid voluerit Ang. Circa istũ tex. q̄ voluerit dicere ibi tãto magis vbi assignat tex. aliã rationẽ: qr creditor simpliciter accipiendo pecuniam intelligit remisisse interesse: et ad hoc millies alleg. iste tex. q̃uo tamen p̄cedat hec regula erit operepreciũ videre qr sequunt infinite decisiones ad practicã, dicã. j. opportune: et an ista regula habeat locũ in pena p̄prie tã legali q̃ conuentionali. qr hic capit pena pro interesse vt creditor recipiendo pecuniam simpliciter intelligat remittere illã penã tam cõuentionalẽ q̃ legalẽ, tãgit glo. in ver. videat. super qua dicet. Quid aũt sit si creditor recipiendo pecuniã expresse p̄testet q̄ per hoc non intẽdit remittere penã vel interesse: an per istã p̄testationez remaneat sibi ius saluũ in interesse vel penã: tex. iste videt p̄bare q̄ sic: dũ dicit videri et sic. l. ita p̄sumit. sed in claris nõ est locus cõiecturis aut p̄sumptionibus. l. cõtinuus. §. cum ita. ff. de verb. obli. si ergo creditor expresse p̄testat q̄ nõn intendit remittere interesse vel vsuras. ergo ista presumptio debet cessare. In cõtrariũ multũ stringit qr dato millies q̄ creditor protestet q̃uo põt per suã protestationez facere q̄ accessoriũ stet de per se sublato p̄ncipali: et sic q̄ interesse qd respectu debitoris venit offi. iudi. mercenario possit stare de per se tanq̃ accessorium sublato principali: cum sublato principali accessorium corruat. l. iiij. cũ vulgaribus. ff. de po. istud non
a examinat Bar. j. in vlti. col. ibi reseruo dicendũ. ¶ † Ultimo no. in fi. l. in verbo penam: q̄ interesse dicit pena, intellige verum ex parte soluẽtis cui nihil adest, ex parte sua, interesse bene videtur pena: secus autez ex parte recipientis qr ille qui recipit: recipit q̄ abest, ideo videt interesse et non mera pena. Et ex hoc habes q̄ ex parte vnius põt censeri pena, ex parte alteri[9] põt cẽseri interesse. aliquãdo videt mera pena tã ex parte soluentis q̃ ex parte recipientis, quãdo soluenti nihil adest p̄pter qd soluat. itẽ recipienti nihil abest: et tunc illud qd soluit dicit interesse tam ex parte soluentis q̃ ex parte recipientis quãdo ille qui soluit tãtum habuit quãtũ est illud q̄ soluit. Item ab illo cui soluit tm̃ abest quantũ est illud qd soluit: tũc dr merum interesse: et de hoc videatis gl. in l. pe. in. §. fi. in verbo insolidũ. et in gl. seq. ff. ne quis eũ qui. ¶ Glo. in verbo acceptus. diuiditur in tres. In prima timore vnius contrarij qd nũc formabo gl. ponit tres solutiones. In scda gloss. colligit ex tex. vnũ no. et allegat cõcordan. In tertia et vltima gl. opponit de duabus legibus et nihil respõdet. scda ibi: et sic no. quod fideiussor. tertia ibi: sed arg. contra. In prima ergo parte glo. tripliciter vult remouere istud cõtrariũ: nam quãdo fideiussor accipitur post morã debitoris prout hic: fideiussor tenet ad interesse et vsuras: vt videtur p̄bari. l. quero. in prin. j. loca. tenendo distinctionem Azo. relatam per gl. antiquã in. l. centũ capue. in verbo augeri. s. eo. sed in hoc text. p̄supponit q̄ mora debitoris p̄cederet: et tamen fideiussor nõ tenet. glo. tripliciter respõdet. Primo qd hic fideiussor nõ fuit assumptus simpliciter: tũc militaret: cõtrariũ sed fuit assumptus ad certã summam limitatã: nimiruz si vltra summã nõ tenetur ad interesse: ista prima solutio reprehenditur p omnes, primo quia diuinat. scdo qr faceret tex. istũ de indubitabili qd non est dicẽdũ. Scda solutio põt satis p̄cedere per ea que dixi in. l. centũ capue. Tertia qd hic format. q. sed non respondet: ista nõ est tenenda qr non est verisimile: de veritate dicã plene in glo. pe. que idem reassumit: pro nunc dicas qd oppositio nihil obstat: nam obstaret si teneremus distin. Azo. sed qr illa distinctio in vtroq̃ mẽbro fuit reprobata in. l. centuz capue. p oẽs, ideo oppositio cessat. In scda parte, glo. colligit not. q̄ fideiussor simpliciter assumptus non tenet ad penas: deinde opponit de. l. si quis pro eo. ff. de fideiusso. et nõ allegat. §. aliquem. illius. l. Jac. de belui. et Albe. hic dicunt q̄ glo. voluit opponere de. §. si nummos. et sic voluit glo. alleg. istum tex. credendum est qd voluit allegare in ratione sui ibi in omnẽ causam fideiussor acceptus videtur: ergo etiam ad penam. §. ille. alleg. in principali decisione nihil faceret: qr ibi de pena verbum nullum. ad istud respondent ipsi tripliciter et multũ laborãt: vera solutio est ad illum text. qd fideiussor simpliciter assumptus tenet ad omnia que veniunt ex natura actus vel cõtractus celebrati. nam quod ibi sequuta consumptione reconciliet mutuũ: istud est ex natura mutui, ideo nimirum si ibi fideiussor ad ista omnia tenet, et ita dz intelligi rõ ibi assignata. sed in casu nostro interesse nõ venit fm naturã actus: sed preter naturam actionis stricti iuris. Et isto scdo modo respõde ad aliud cõtrariũ glo. de. l. tutor qui repertoriũ. §. pe. nã ibi in actione tutele que est bonefidei veniũt vsure ex natura actionis: nimirum si cum tutor de quo ibi text. loquitur vel alius fideiussor ad eas tenetur. Alij tenent q̄ gloss. voluit opponere de. l. si quis pro eo. §. fi. vbi in actione furti, in actione. l. aquil. et sic in pe

a ¶ Dictionẽ quoqz. Ad. de Sal. in. l. ij. in prin. ff. de pac.

nalibus potest accipi fideiussor. et ita intelligit Fulg. hic: et sic tũc solutio esset plana. ibi enim fideiussor principaliter et expresse fideiussit in peuis, nimiruz si tenetur: hic aũt simpliciter promisit in sorte principali: nimirum si non tenetur ex mora sequenti promissoris ad interesse: mihi tamen magis placet, q̄ gloss. noluerit opponere de illo. §. fina. propter notabile contra q̄ glo. opponit ¶ Gloss. in verbo adeo. diuiditur in duas. Prima declarat dupliciter text. in illa dictione vt, vel q̄ stet similitudinarie pro dictione sicut: vel stet coniunctiue et exponatur vt, pro q̄: dixi in euidentia. nõ me extendo vltra: et Bart. p̄cedit vlterius declarando vide per eum. In secunda que est ibi: et fm hoc innuit. gl. fortiter oppo. contra tex. et clare nõ respondet, sed glo. sequens que est in verbo, capue. quam multi libri non habent: respondet sed multum obscure ideo legam simul istas gloss. ¶ Pro clara intelligẽtia istius difficilis cõtrarij aduertendum est quod ver. adeo. sumendo argumen. a contrario sensu implicat seu vult tacite duo que ambo sunt falsa: dicit enim textus expresse, quod si interesse propter locum non debetur nec est in obligatione respectu fideiussoris sequuntur duo effectus, quod soluta sorte extinguitur etiam interesse: quia si non debetur iure obligationis non potest stare de per se, sublata sorte principali: sublatum est accessorium. Secũdo vult q̄ si petatur in loco destinato et non extra locum q̄ cessat etiã interesse, vult ergo tex. a cõtrario q̄ si interesse esset in obligatione respectu fideiussoris: qr fideiussor tacite vel expresse per stipulationem promisisset interesse, q̄ tunc soluta sorte principali per reum principalez debitorem: nõ cessaret interesse quin posset peti a fideiussore. Scdo vult q̄ si sors soluatur in loco destinato q̄ adhuc interesse quod est in obligatione non cessat, imo potest peti a fideiussore: vtrunq̃ videtur falsum. Primum videtur contra. l. centum capue. in fi. cum ibi no. s. eo. an sit verum statim dicam: sed fateor plana fronte quod est falsum: quia quando petitur sors in loco destinato cessat tunc interesse. l. quod si ephesi. s. eodem. et ad hoc est bonus text. in. l. si procuratorem. §. mandaui. ff. manda. glo. ista non soluit expresse: sed bene dicit q̄ vtrunq̃ est falsum, quasi velit respondere glo. qd non potest sumi argumen. a cõtrario sensu: quia quotiescunq̃ arguendo a contrario sensu resultat aliquid qd est absurdum vel q̄ est falsum, nõ est licitum arguere a contrario sensu: vt est gloss. not. in. l. ij. C. de condi. inser. facit. l. conuenticulam. C. de epi. et cler. istam solutionem cõfirmat
a Bart. in. ij. col. ponderando subtiliter dictionem quoq̃,[a] que ponitur pro etiam: et sic implicatiue et cõsequenter tex. implicat idez esse in casu econtrario qd in casu expresso, bene est licitum arguere a cõtrario sensu si non esset illa implicatiua quoqz: mihi videt qd Bart. inepte ponderet dictionem quoqz: nam scdm realitatẽ intelligendi illud verbũ nunc quoqz: nõ vult implicare illud quod dicit Bart. sed vult implicare qd quãdo debitor nõ esset in mora vel fideiussor nõ sit datus ante morã: qd ita sit probo, quia dictio etiam, fm Bar. implicaret casum magis dubitabilem qd est falsum: quia debet implicare casum minus dubitabilem: naz implicaret istũ casum, quod si fideiussor esset expresse obligatus ad interesse soluta sorte cessaret obligatio ad interesse respectu fideiussoris: qui tamẽ casus est multum dubius vt dicam nunc. Sed qr docto. non bene enucleant istam difficultatem que est summe necessaria et vtilis et licet al's sim solitus simpliciter transire: nũc bene volo examinare. Difficultas ergo stat in primo casu: nam in secundo res est clara. Et vt intelligatis subijcio rem in terminis. pone aliquis promisit soluere centum capue: et cum esset in mora soluẽdi: quia trãsactum erat tempus tacitũ vel expressum, dedit fideiussorẽ qui expresse per stipulationẽ promisit interesse p̄pter locũ. Euenit postea casus qd debitor principalis soluit centum promissa nõ capue: sed alibi, creditor simpliciter recepit sortem, nõ est dubium qd debitor principalis est liberatus et a sorte et ab interesse: qr creditor recipiendo simpliciter sortem videtur sibi remittere interesse: dubiũ est nunquid creditor possit a fideiussore petere interesse qd est in obligatione et qd exp̄sse fuit p̄missum per stipulationẽ: et sic istud nõ potest dici, extinctum sublata sorte principali, posset bene dici si veniret officio iudicis mercenario: prout est in persona principalis. Istum passum non inuenio sufficienter examinatum. gloss. nostra si bene perciperetis tenet quod non possit a fideiussore peti: imo cesset etiaz interesse respectu fideiussoris quãuis per stipulationem promiserit: istud idem expresse firmat gl. sequens in verbo capue. licet obscuris verbis vtatur, et dicit q̄ licet interesse sit expresse promissuz a fideiussore: tamen obligatio fideiussoria est accessoria principalis, liberato principali per receptionem sortis ab interesse, in consequentiam etiam liberatur fideiussor. al's nihil prodesset liberatio p̄ncipalis, quia fideiussor exactus haberet regressum contra principalem: istud voluit dicere gloss. in verbo capue. in. j. parte. ¶ In scda parte postea dicit gl. quomodo fideiussor potest obligari ad interesse vigore stipulationis, cum principalis teneatur tantum

officio

officio iudicis, respondet glo. ꝙ dicitur obligatus efficacius non in plus, cum in plus obligetur tãtum quatuor modis. §. plus. institu. de actio. Et ne ista opi. gl. sit vera, Bar. hic: in. ij. col. ⁊ in. iij. col. tenet ad literã contrarium: ꝙ si fideiussor sit obligatus ad interesse, capiendo obligationem stricte ⁊ ꝓprie, nõ large pro officio iudicis, tenet Bar. ꝙ licet soluta sorte per principalē, ipse principalis non tenetur. tamen fideiussor nõ liberatur ⁊ potest agi contra fideiussorē. Istud idē expresse firmat Pau. de cast. hic: in. iij. col. ⁊ ita in terminis decidit gl. nostra de directo cõtraria in glo. fi. in pe. parte. que ad literam ita decidit. ⁊ miror ꝙ Bar. nõ perpenderit de illa gl. Quid tenendũ inuenio qḋ Albe. de rosa. hic: in fi. post Marti. silimani expresse damnat illam glo. fi. ⁊ tenet qḋ etiam si fideiussor expresse promiserit interesse: tamen extincta obligatione quo ad principale ⁊ in sorte ⁊ in interesse, tamē fideiussor tenetur. Ego teneo istam vlti. opi. Albe. cũ gl. precedē. contra glo. fin. Bart. ⁊ Pau. de cast. Et inuenio. Ang. hic: in pe. col. istud expresse firmare. ⁊ Rapha. fulg. in. iij. col. ⁊ seq. vbi multum se inuoluit. Et omisso multiloquio ad ita tenendum mouent me duo principalia fundamenta. nam ego habeo qḋ quãdo obligatio fideiussoria est accessoria principalis prout regulariter est, licet principalis sit minus efficaciter obligatus ꝙ fideiussor, tamē sublata obligatione minus efficaci quo ad obligationem principalem etiã extinguitur quo ad ipsos fideiussores magis efficaciter obligatos, tex. est multũ no. quē etiã alleg. Ang. hic: in. l. iij. in ver. an autem fideiussori. ff. de rescin. ven. saltē vt ibi dicit text. vt fideiussor habeat exceptionē ⁊ est bonus text. mihi placet. Scḋo pro eadem parte, stringit multũ. dixit tex. noster in fi. ꝙ creditor recipiē do sortē simpliciter a principali, tacite videt̃ remisisse penam ⁊ cõsequēter videtur sibi facere tacitum pactũ de nõ petendo. Modo ego habeo regulã ꝙ pactũ de nõ petendo siue expressum siue tacitum factū principali debitori semper prodest fideiussori: tex. est in. l. ⁊ heredi. §. fin. ff. de pac. saluo nisi pactum esset expresse personaliter factum: vt dicit. l. sequens: que incipit: nisi. §. de pac. qḋ non est hic: ⁊ ratio est in promptu: q2 al's pactũ parũ prodesset principali: nisi etiam haberet prodesse fideiussori: quia fideiussor exactus haberet regressum cõtra principalem. Nisi tu fortassis diceres: sed nõ placet mihi: qḋ in casu nostro est diuersa ratio: nam ideo creditor recipiendo sortem a debitore principali, videtur ipsi debitori principali remittere interesse: q2 respectu principalis debitoris venit officio iudicis mercenario, sublata sorte principali necessario sublatũ est accessoriũ qḋ, de per se stare non põt: ⁊ ideo quatũ ad debitorē principalē ł eñe verũ est qḋ intelligitur remittere. In fideiussore nõ est sic quando fideiussor per stipulationē expresse promisit interesse: q2 cū interesse est in obligatione põtest tũc per se stare sicut dicunt in simili glo. magistre quas pluries allegauit in. l. iij. §. si rem. ff. de lega. iij. ⁊ in. l. nõ solũ. ff. de rei ven. Et ex hoc posses dicere ꝙ creditor recipiendo sortem a debitore principali videtur facere pactum de non petendo sed quod illud sit personale quod tunc non prodesset fideiussori. argumē. l. nisi. ff. de pac. ista est pulchra subtilitas ⁊ pulchra difficultas. tamen mihi legendo ⁊ disputando vt predixi magis placet ista scḋa opi. nõ nego quin passus sit summe ambiguus ⁊ summe difficilis. ⁊ si tamen teneremus aliam opi. Bar. cum glo. fina. quod soluta sorte interesse non cessaret respectu fideiussoris quãdo esset ꝓmissum quid indubitatũ ad tex. nostrum qui a contrario sensu vult oppositum ⁊ firmat opinionem quã ego tenui. Oportet dicere qḋ nõ sit licitũ arguere a cõtrario sensu. ⁊ potest firmari q2 in secundo casu nullo mõ põt sumi. ergo nec in primo, nec ego video quid aliud possit respõderi. ⁊ ꝓpterea dicit Fulg. ꝙ si viueret Pau. qui fecit istã. l. non sciret eam substinere. tamen vt nihil omittam inuenio ꝙ Fulg. vir acutissimi ingenij dicit ꝙ tenēdo opi. Bar. ⁊ gl. ꝙ vult respõdere ad tex. nostrũ: ⁊ ꝙ potest sumi argu. a cõtrario sensu: ⁊ nihil obstabit, dicit Fulg. tex. dicit nunc quoq3 sorte soluta, nõ dicit a quo, doct. intelligunt. s. a debitore principali: isto modo nõ põt respõderi: quia tũc esset tex. rotundus cõtra gl. ⁊ Bar. sed intelligit ipse sorte soluta scʒ ab ipso fideius. ⁊ tunc arg. a cõtrario sensu erit optimū. s. soluta sorte a fideiussore poterit peti interesse. s. a ꝑncipali. ⁊ fm eũ scitis. ꝙ solutio fideiussoris non liberat ipso iure principalem: sed ope exceptionis. l. papi. ff. mand. ⁊ si tu dicis qua actione petet̃ interesse a principali: q2 ꝑncipalis ad interesse obligat̃ officio iudicis mercenario qḋ de per se implorari nõ põt: respondet Fulgo. ⁊ in hoc errat ꝙ quãdo fideiussor nõ perfecte soluit põt denuo agi actione prima vt soluat̃ id qḋ deest. s. interesse. l. iij. §. si redditã. ff. commo. vbi si restituo rem cõmodatam ⁊ deteriorē dicit ibi tex. ꝙ potero agere prima actione ad interesse: ⁊ si dicis ille text. loquitur in actione bone fidei. nõ sic est in actione stricti iuris: tunc solum potest agi actione doli. ipse respondet quicquid sit in alijs actionibus stricti iuris in ꝓposito modo est text. in. l. iij. §. idem iulianus. §. eodē. vbi potest agi prima actione. Et si dicis nã sublata sorte principali extinguit̃ illud accessoriũ interesse qḋ venit officio iudicis mercenario. respondet ꝙ est verũ quãdo debitor principalis nõ est ille q soluisset sortē. vt hic in fi. ⁊. l. iij. §. depo. sed qñ debitor ꝑncipalis nõ est ille q soluit: sed est suus fideiussor. non extinguit tũc accessoriũ: subtilis est speculatio: sed in multis periculosa, omitto aliam saluationem que nihil valet et nimiū sonmiat ⁊ restringit tex. vt ipsemet fatetur. Alie due gl. in verbo centum. ⁊ in verbo ꝓ eadem, ponũt cõputationem teneas quã vis prima tamen cõmunis est. ¶ Glo. in verbo admittendũ, diuidit̃ in tres partes. In prima ponitur vnus intellectus. In secunda ponitur alius. In tertia primum ꝓbat. secũda ibi: vel dic nõ puto. tertia ibi: primum tamē verius est. ¶ In ea, gl. ad fi. pro clara intelligētia istius gl. ⁊ gl. ij. ⁊. l. ij. §. eod. Reassumo in dubio. q. positam in tex. cui litera clare non respondet vt intelligamus quid iuris sit. Questio est ista debitor promisit soluere pecuniam in certo loco: puta capue, fuit in mora nõ soluendi, post istam morã dedit fideiussorem simpliciter, nunquid fideiussor simpliciter acceptus teneatur ad interesse ex mora pincipalis debitoris. in quo puncto reperiuntur tres principales sentētie de quibus aliqualiter feci mentionē in euiden. Primus est intellectus Ioan. verus ⁊ cõmunis, ꝙ talis fideiussor simpliter, assumptus post moram principalis debitoris nõ teneatur ad interesse ratione loci: pro ista sententia stringit fundamentum Bartol. in. l. centum capue. in vlt, col. §. eo. alijs pretermissis, nam sola mora rei nõ facit esse locum huic interesse, patet q2 si post morã creditor ꝑeteret in loco destinato, cessaret istud interesse: ꝑpter locum. l. qḋ si ephesi. in princi, §. eodē. ergo istud solum ꝙ debitor fuerit in mora non facit ꝙ interesse ꝑpter locum debeatur: ergo nõ sufficit fideiussorē assumptum post moram debitoris: q2 sola mora debitoris non sufficit: bene verū est ꝙ si debitor iam fuisset in mora: ⁊ postea fuisset interpellatus in alio loco: bene tunc fideiussor simpliciter assumpt' teneretur ad interesse. Tenendo tamen istam opi. Ioã. que est cõmunis quod fideiussor non teneatur ad interesse ꝙuis fuerit assumptus post moram debitoris, operepreciū est videre vbi istud decidat̃ in tex. q2 iuriscõsultus non aperte decidit. Dicunt aliqui vt Fulg. et nõ improbabiliter qḋ ex quo iuriscõsultus format. q. negatiue: ⁊ nihil aperte decidit, intelligitur negatiue respõdere. istam regulam vidistis in. l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. vbi not. post alios. §. si cer. pe. est bonus tex. in. l. fin. ff. de ser. rusti. predio. in. l. in rebus. in princi. ff. cõmo. in. l. qḋ sepe. §. si res, in ver. vnde videbimus. ⁊ ibi gl. expresse not. ff. de cõtrahen. emp, ⁊ istud est satis tolerabile. Alij dicunt vt gl. ⁊ Bart. qḋ istud deciditur in ver. adeo. inducēdo vt induxi in euidē. sed vt ibi dixi nõ põt stare: q2 ibi non ponitur respõsio, sed ponunt̃ duo effecus seu due illationes resultantes ex. q. superius formata. Tertiũ dicunt ꝙ decidit̃ in ver. fi. ibi: qḋ nõ puto admittendum: ibi enim fm eos iurisconsultus respondet vtriq3 questioni: istud sic simpliciter intellectum nõ est verũ: quia ibi iuriscõsul. respondet ꝑme. q. non prime. nam relatio debet fieri ad proxima: nisi dixeris ⁊ bene: ⁊ in hoc resideo fm Rapha. fulg. in. d. col. ⁊ Pau. de cast. in. iij. colũ. ꝙ iuriscõsul. in illo ver. qḋ nõ puto admittendum, expresse respondet. q. proxime formate. sed ex decisione scḋe questionis sequitur necessario decisio prime questionis. ⁊ istam credo fuisse mentem iuriscõ. nam cum iurisconsul. formando questionem dixerit ꝙ ex ea sequuntur duo effectus, si interesse nõ est in obligatione respectu fideiussoris: deinde improbauerit rationē factam cõtra primum effectum: deindē cõfirmauerit illum, primũ effectum noua ratione in ver. tãto magis, certe succedit regula, ꝙ qui cõfirmat expresse cõsequens intelligit̃ tacite ꝯfirmare omne necessarium antecedens ad illud, ff. de acqui. here. l. ad rem mobilem. ⁊. l. ad legatum, ff. de ꝑcu. ergo sic in ꝓposito nostro: q2 decisio resultat tacite ex decisione expressa: ⁊ credo ꝙ si iurisconsul. viueret non aliter respõderet. Secunda principalis fuit opi. Azo. cõtraria precedēti, ꝙ si fideiussor sit acceptus post morã quod teneatur ad interesse: ⁊ ista variatur tribus modis vt dixi in euidentia. istam reprehendunt omnes: vt. §. declaraui. Tertia et vltima fuit opini. Nico. mutinēn. quã approbat bar. ꝙ ista lex loquat̃ in fideiussore de iudicato soluendo: ⁊ istud dixit vt solueret cõtrarium. nam ex mora debitoris fideiussor nõ tenetur ad interesse. l. centum capue. §. eo. hic autem fideiussor tenetur ad interesse propter moram debitoris principalis. Respõdet quod in. l. centum capue, fideiussor simpliciter assumptus non tenetur ad interesse propter locũ propter moram debitoris: hic autem loquitur in fideiussore qui promisit soluere iudicatum quantumcunq3 iudicatum fuerit: vnde si fuerit iudicatum de interesse, ad illud etiam tenetur. Et si dicis contra, nemo ꝯuentus suo nomine tenetur satisdare de iudicato soluendo. §. sed hodie. institu. de fideiussor. responde vt per. Bar. qui respondet diuinando. Puto, quod si debitor condemnetur ad interesse propter moram quod tunc etiam teneatur fideiussor: istud importat vis vocabuli. l. iudicatum solui. ff. solu. matri.

Sed q istud decidatur in tex. nullo modo cadit mihi in mētem.
Imo nec tex. istud sentit. nam scdm istum intellectum tex. deci
deret affirmatiue fideiussorem teneri ad interesse: et tamē si inspi
ciatur litera tex. semper negatiue decidit. Ideo credo q Bart.
qui perpēdit de hoc fecit unam subauditionē ad tex. s. q non pu
to admittendum sz ut non teneatur fideiussor ad interesse: quia
imo tenetur. istud est facere nouum tex. ideo Barto. dicit teneas
opi. Io. Hinc Bar. subiunxit plenā distinctionem an et quando
obligatio fideiussoris simpliciter assumpti augeatur ex mora pnci
palis debitoris: dic ut hic per Bart. quē vide qr nihil adderem.
¶ Gl. super verbo videatur. diuiditur in quatuor. In prima gl.
colligit ex tex. unum notabile et ad illud alleg. tres concor. In se
cūda opi. de quatuor legibus et soluit. In tertia format questio.
In quarta oppo. contra tex. et nihil soluit. secunda ibi: argu. con
tra. s. vi bo. rap. tertia ibi: item quid si reus. quarta ibi: item con
tra. s. l. iij. §. iulia. ¶ In ea. glo. ibi. l. penul. ista lex bene facit in cō
trarium: alie due seq. parum faciunt: et ad istud contrarium vera
solutio est, aut loquimur in penis legalibus que imponuntur a
lege: tunc licet creditor simpliciter recipiat sortem principalem
tamen per hoc nō tenetur remittere illam penam legalem, secus est
in penis conuentionalibus. Ratio diuersitatis est, quia pena le
galis potest peti simul cum principali et ad utrūqz est monisum
via actionis et una non tollit aliam. l. si pro fure. in prin. s. de cōdi.
fur. Nimirum ibi simpliciter recipiendo rem principalem non
preiudicatur in pena legali: sed in cōuentionalibus altero debet
esse contentus. Item pena debetur officio iudicis mercenario et
ideo nimirū si soluta sorte, iteresse et sic accessoriū de per se stare
nō potest. tamen ista solu. glo. nō vadit ad cōtrariū. l. j. C. de sol.
ubi creditor recipiēdo sortem nō intelligitur remittere usuras. re
spondet Bar. q lex nostra loquitur in interesse qd venit preter vel
cōtra naturam actionis: et in isto bene intelligitur remitti per sim
plicem receptionem: secus in usuris ut in cōtrario. Pau. de ca.
soluit et dicit, responde q aliud est in interesse: aliud in usuris: et
aliud nō dicit. Credo q ista solutio et mens eius q aliud sit in usu
ris: quia nō possunt deberi: nisi per stipulationem: unde quando
sunt promisse per stipulationē possunt stare de per se: ideo solu
ta sorte possunt adhuc peti usure: qr debentur iure obligationis.
ita loquitur. l. j. C. de solu. et ibi glo. declarat: sed nos loquimur in
interesse qd debetur officio iudicis, qd de per se stare non potest
l. iiij. C. depo. ¶ In ea. glo. ibi: item quid si reus soluat. dicite de
hac. q. prout disputando opportune tetigi. s. in gl. in ver. adeo.
ad ibi dicta me remitto. ¶ In fi. glo. dic qd regula huius tex. p
cedit quādo soluitur principali creditori bene tunc pcedit regu
la tex. qr recipiēdo sortē simpliciter, vr tacite remittere interesse,
et ratio est qr sicut pōt remittere expresse et sibi pīudicare: ita re
cipiendo tacite videtur sibi pīudicare. tex. cōtrarius loquitur quādo
soluitur sors adiecto nō principali: nimirū si per adiectū nō fit pīu
diciū in interesse: ratio est qr ille adiectus est solū deputatus ad
hoc s. ad recipiēdum sortē: unde etiā expresse non pōt remittere
interesse: si non expresse, ergo multominus tacite potest remitte
3 re. † Pro pleniori tamen intelligentia predictorū si queratur an et
quādo videatur remitti pena vel aliud accessoriū per receptionem
principalis debiti simpliciter factam: distingue ut hic per Bar.
circa primum mēbrum de pena legali: dic ut. s. dixi prime, aut lo
quimur in pena iudiciali: et dic tūc ut solitus sum plene dicere in
l. ij. et in. l. si duo. ff. si quis cau. In secundo membro quādo loquitur
in pena cōuentionali: et ista est nostra materia. vide per bart. cum
quo ceteri oēs tenēt. Adde ultra Bar. qd in casibus in quibus cre
ditor recipiendo sortē principalē intelligitur remittere interesse vel
penam: istud nō pcedit per solā petitionē etiam factā in iudicio
sine interesse: qr nō intelligitur remissa pena seu interesse. glo. est in
l. si duo. in gloss. parua in verbo petat. que subaudit et exigat. ff. si
quis cau. facit. l. j. cū materia. C. de iudi. et scdm hoc habetis notare
vos iuuenes qd est differētia inter receptionem extraiudicialem
sortis principalis, qr primo casu recipiendo sortē principalē in
telligitur remittere penā vel interesse, nō sic petendo etiā in iudi
cio: quia tūc nō intelligitur remittere penā. Ratio diuersitatis est
qr primo casu recipiendo sortē principalē extinguitur debitū prin
cipale: sed extincto principali necessario corruunt accessoria, non
sic est in petitione iudiciali: qr per hoc nō extinguitur debitū prin
cipale: imo cōfirmatur. qr nō solet fieri deterior cōditio per lit. con
test. imo fortius nō extinguitur interesse vel pena: et istud est satis
de mente gloss. in. d. l. j. C. de iudi. in glo. ij. in verbo usurarum. vel
aliter et melius dic q hec accessoria solū veniebant officio iudicis
mercenario: ut hic dicit Bartol. sed in. d. l. j. C. de iudi. accessoria
erant pmissa per stipulationem: sic debebantur iure obligationis
unde per se stare possunt. nam si ibi non essent promisse per stipu
lationem ita quod solum venirent officio iudicis mercenario cer
te idem esset qd hic ut ibi gl. et omnes et istud est verius. ¶ Extra
glo. pro complemēto huius legis querit ultimo Bart. dicitur in
tex. qd recipiendo simpliciter sortem sibi pīudicat in interesse vel
4 pena. † Quid ergo si creditor tēpore quo recepit sortē expsse pte
stat qd nō intendit remittere penam vel interesse, an isto casu ista
ptestatio cōseruet sibi ius in interesse et pena. dubium pendet in
hoc an recipiēdo sortē intelligatur remittere interesse tacita volun
tate ut videtur sonare tex. et si ita esset qd ptestatio cōseruaret penā
et interesse nō esset verum illud qd dicimus, qr in his que pendēt
ex animo et voluntate nostra protestatio nihil releuat. l. si quis. §.
pleriqz. ff. de relig. et sump. fu. l. alimēta. ubi notari solent. C. de ne
go. gest. si autē recipiendo sortem intelligatur remittere interesse
tanq ex necessitate iuris, eo qr interesse non possit stare de per se
sublato principali, et tūc ptestatio nihil operatur quia protesta
tio nō potest operari cōtra illud quod lex ex necessitate inducit et
istud ultimum tenebat Pe. de bel. per. hic: Bar. hic sing. et alibi
non tangit nisi hic et cōsyderat quatuor casus principales, tamē
in effectu non sunt nisi tres, aut creditor recipiēdo sortem liberat
debitorē a sorte principali et tunc ptestatio nihil releuat. qr subla
to principali accessoriū nō pōt stare de per se. Bart. nihil allegat
allegabo infra, aut vero creditor recipiēdo sortē nō expresse libe
rat debitorē a sorte: sed recipit sortē simpliciter cum ptestatione
qd nō intendit remittere interesse vel penam, et tūc ista ptestatio
operatur qd debitum adhuc poterit peti actione prima, non ad
finem consequendi debitū quia iam recepit, sz ad finem ut conse
quatur interesse per tex. in. l. iij. §. iulianus. s. eo. subdit Bart. q
etiam in primo casu quando creditor recipiendo sortem expresse
liberauit debitorem a sorte, si protestetur quod nō intendit remit
tere interesse: et pars expresse acceptet ptestationem, dicit quod
adhuc poterit agere ad interesse actione pscriptis verbis: qr re
sultat cōtractus innominatus facio ut des inter partes: imo plus
subdit Bar. et est quartus casus qd etiā si debitor contradiceret
protestationi: tamen creditor per suam protestationē potest pe
tere interesse per condictionem ob causam vel sine causa: qr cre
ditor liberauit te ad hunc finē, ut solueres interesse: si ergo causa
non sequatur potest agere contra te cōdictione ob causam ut te
reponas in pristinā obligationem, sed ut circuitus euitetur po
test statim soluere interesse. alleg. l. si mulier. et. l. si quis accepto. s.
de condi. ob causam. alij non tangunt preter Pau. de cast. qui di
cit q. l. iij. §. item iulianus. s. eo. nihil facit et inepte allegatur: qr
ibi loquitur non quando soluitur principali sed adiecto solutio
ni, qui ut supra declaraui non potest preiudicare expresse, minus
etiam tacite, ideo tūc creditor potest agere prima actione: ut sol
uatur sibi interesse quod deest, nos loquimur quando soluitur ipsi
creditori qui non debuit recipere simpliciter et potuit sibi preiu
dicare, tamen concludit q pcedit opi. Bar. si debitor soluens cō
sentiret protestationi creditoris aīs secus. et sic tenet contra ulti
mum membrum Bar. Fulg. hic dicit q ex quo partes discernūt
in protestatione nedū debet impediri liberatio interesse. sed etiā
sortis principalis per. l. j. §. si quis ita. s. de verbo. obliga. nihil est
dicere. Quid tenēdum teneo q eo casu quo debitor adest et quā
do non contradicit, vel expresse consensit protestationi facte per
creditorē: teneo tunc q talis protestatio sibi conseruet ius in in
teresse et in pena, et ultra allegata in cōmuni bene facit text. in. l. si
debitor. §. j. ff. quibus modis pignus vel hypo. sol. Confirmo per
illud qd tenet glo. ordina. et cōmuniter approbata per legistas et
canoni. in. c. potuit. in glo. iij. de loca. ubi si dominus recipiat ab
emphiteota canonem reseruando sibi ius caducitatis conserua
tur sibi ius caducitatis. et tenet Specu. in loco ordinario in titu.
de loca. §. nunc vero aliqua. in versic. xxv. tamen doctores nostri
legiste ubi ordinarie ponū in. l. ij. C. de iu. emph. et Bald. in. l. ij. in
princi. ff. si quis cau. et istam opi. tenet Albe. in. d. l. ij. in princip. et
dicit q cōmuniter tenetur q protestatio conseruet ius in accesso
rijs licet arguat ad partes. ita etiam tenet Albe. in. l. celsus. ff. de
arbi. et in hoc non habeo dubitationem. In alio casu quādo debi
tor soluens expresse contradicit protestationi nō credo qd Bar.
bene dicat prout tenet Pau. de ca. hic et contra eū multum strin
git tex. in. l. ij. in fi. principij. ff. si quis cau. dum text. dicit nisi con
trarium specialiter partibus placuerit, pondera verbum parti
bus: et sic in plurali ergo non sufficit consensus unius partis et du
bitaui etiam dum tex. dicit specialiter placuerit, quia quis non
diceretur tacite consentire, et quia imputandum est recipienti,
quia factum est potētius protestatione. c. cum. M. ferrarien. ubi
mare magnum de constitu. c. solicitudinem. de appella. nec iura
adducta per Barto. aliquid faciunt vcz. l. si quis accepto. l. cum
mulier. ff. de condictio. ob causam. qr illa iura nihil faciunt, nam
loquuntur quando pars expresse promisit aliquid facere puta
dare certum expromissorem vel conuertere in certam causam,
tunc bene verum est quod si illa causa non sequatur competit re
medium de quo ibi. sed in questione Bar. debitor soluens qui nō
consentit protestationi non tenetur ad aliquam certam causam
ita quod ea cessante possit competere cōdictio ob causam. Pre
terea

terea et secundo ibi poterat agi vt debitor se reponeret in prima obligatione que erat efficax: hic autẽ quãtum ad interesse nulla suberat obligatio efficax. Preterea & tertio hic recipiens errabat in iure & dicit Bart. quia credebat qđ per solutionem sortis non extingueretur debitum in interesse: maxime propter suam protestationem qđ non est in illis iuribus, & sic in hoc teneo cõtra
5 Bar. ¶ †Et ad istam materiã quando per receptionẽ sortis intelligantur remissa accessoria adde. q. quid si vxor aut eius pater fuerit in mora soluendi dotem marito in tempore constituto quo casu post moram potest maritus petere fructus & interesse propter onera matrimonij que sustinuit, nunquid si post talẽ moram maritus postea recipiat sortem dotis simpliciter, an sibi preiudicet vt intelligatur remisisse fructus: & alia accessoria: vide per Bal. in. l. fi. §. preterea. in. iij. col. C. de iu. do. & quid ecõtra, si mortuo marito heredes sint in mora restituendi dotez vxori quo casu post moram tenenẽ ad fructus, an talis mulier recipiendo postea dotem simpliciter intelligat̃ preiudicare & remittere fructus do-
6 tis, ponit Ange. in. l. centũ capue. §. eo. † Quid autẽ sit in emphi. qui cessauit triennio soluere canonem adeo qđ expelli potest: nunquid si post lapsum triennij dominus recipiat integrũ canonem simpliciter, an tunc intelligat̃ sibi remittere caducitatẽ ponit gl. ordi. in. l. ij. & ibi Bar. & doc. C. de iu. emphi. & ibi aliquãdo plene dixi. Spe. in tit. de loca. §. nunc aliqua. in ver. xxiij. & seq. & in ver. xxvj. ponit late Joã. de imo. in cõmento. c. posuit. in. xxix. colum. &
7 trib⁹ seq. de loc. doc. in. l. meuius. §. duobus. ff. de legat. ij. † Ultima questio quid in liberatione, pone libero debitorẽ a causa principali quamuis particulari & ita adest instrumentũ: nunquid intelligat liberasse eum ab omnibus accessorijs: de quibus accessorijs nihil est dictum: ponit Bart. in. l. ab aurelio. §. caius. circa fi. in. vj. q. ff. de libe. lega. quã legit sub. l. aurelius. & ibi determinat qđ omnia accessoria intelliguntur remissa per. l. si tibi. C. de iudi. debuit allegare Barto. glo. no. in. c. accusatus. in verbo iudicati.
a de here. in. vj. que dicit, qđ remisso principali[a] intelliguntur remissa omnia accessoria & cõnexa: & illam gl. allegant Bal. Pau. de cast. & alij Moder. in. l. si de certa. C. de transa. Ange. & Jmo. in. l. qui rome. §. duo fratres. ff. de verbo. obliga. Et ex istis remanebit expedita ista no. lex.

¶ De estimatoria actione. Rubrica.

¶ Quare sic appellatur: dic vt in glo. Rubri. & teneas primam opi. veram, quia glo. non cõtinuat istam rub. ad precedentes: potes sic continuare ẽm Fulg. & Pau. de ca. hic. s. in titu. omnibus precedentibus fuit perfecte tractatum de omnibus cõtractibus nominatis habentibus speciale nomen contractus & specialem actionem. nunc iuriscon. in isto tit. & duobus seq. intendit tractare de contractibus innominatis ex quibus oritur actio prescrip. verb. seu actio in factum, verum quia actio prescrip. ver. in duobus casibus est bonefidei, quando competit pro estimatoria vt hoc titu. & quando pro rerum permutatione vt in ti. seq. ita dicit tex. in. §. actionum. instit. de actio. alias semper est stricti iuris vt ibi: ideo iurisconsul. optimo ordine prius posuit de istis duobus contractibus innominatis pro quibus actio prescrip. verbis cõpetens est bonefidei. postea in ti. de prescrip. ver. generaliter tractabit de actione prescrip. verb. que autem sit ratio quare actio prescrip. ver. sit bonefi. in istis duobus contractibus non in alijs docto. non tangunt. hoc dicam in. l. j. s. eo. & quid differant actio prescriptis verbis ab actione in factum, declarant glo. & Bar. in rubri. s. de prescrip. verb. & ibi dicetur. Expeditus de rubri. nunc condescendo ad. l. j.

1 ¶ Utrum estimatio faciat recipientẽ teneri de casu fortuito.
3 Si trado rem vendendam pro decem & si quid plus vẽdideris sit tuum an si vendo plus decem tenear restituere.
4 Quid si mãdo alicui vt emat pro decem & ipse emit pro quinqz, an illud plus, erit tuum.
5 Si locatur equus estimatus an faciat emptionem.
6 Si do pecunias campsori vt eas restituat sub eadem estimatione quid veniat.
7 Quando quis inuitus cogatur vendere.

Ctio. Premitto ad euidentiam qđ licet rubri. dicat̃ de estimatoria actiõe, tamen estimatoria non est nomẽ actionis. sed est qualitas que adijcit̃ actione prescri. verb. actio enim prescrip. verb. cõpetit ratione estimatorie qualitatis, quãdo res estimata datur vendẽda, vt in tex. dicitur, vt in simili dicim⁹ qđ de peculio institoria exercitoria, de in rem ver. & similes non sunt propriũ nomẽ actionis, sed sunt qualitates vt declarat glo. in. §. fina. institu. de offi. iudi. ¶ Diuido istam. l. j. ẽm Albe. in tres partes principales. In prima ponitur ratio introductionis istius titu. & actionis cõpetentis. In scđa declarat quãdo competat. In tertia ad quid competit: secunda ibi: quoties enim de nomine cõtractus. tertia ibi: estimatio autẽ periculum facit eius &c. h. d. Pro re estimata tradita ad vendendũ: qr dubitatur de nomine cõtractus agitur actione prescrip. ver. estimatoria ad restituendum rem vel estimationem que actio isto casu est bonefidei & periculũ propter estimationem pertinet ad recipientẽ etiam si merces interuenerit. h. d. tota. l. cũ l. seq. & p cõsequẽs totus titulus & casus in ea aliter non venit figurãdus qr litera plana est. In tex. ibi vtrũ ex vendito sit actio. adde qđ dubiũ faciebat nã habemus regulã qđ estimatio facit emptionẽ. l. plerũqz. in fi. ff. de iu. do. l. quoties. & . l. dotẽ. C. e. plene no. in. l. estimatis. ff. sol. mat. videbatur ergo qđ ex quo res traditur alicui estimata ad vendendum videbat̃ qꝫ faceret emptionẽ & venditionem & consequẽter ageret̃ actione ex vẽdito: tamẽ quia in venditione res que ven. litur: vẽditur vt res perpetuo remaneat penes emptorẽ: emptor autem teneat̃ ad precium tantũ: hic autẽ fuit cõuentum qđ restituat̃ estimatio vel res, istud est contra naturã emptionis & vẽditionis nimirũ si non competit actio ex vẽdito. Item nõ potest dici locatio, qr ille cui res loquatur potest ea vti: & tamẽ in casu nostro quãdo res estimata datur vendẽda nõ põt vti ista re: ergo nõ potest dici locatio. Item nõ potest dici cõductio quia ita in cõductione requirit̃ qđ cõducatur opera alicuius constituta certa mercede pro illis operis in pecunia numerata hic non fuit aliquid cõuentum de precio in pecunia pro illis operis. Item dato qđ esset cõstitutum precium in pecunia numerata pro illis operis qđ nõ est in tex. nostro si tamen ille nõ est cõsuetus locare operas suas non dicit̃ locatio & cõductio, sed dicit̃ cõtractus innominatus. ita vidistis glo. in. l. si pecunia. in glos. j. s. de condi. ob cau. & ibi Bart. eam ponderat, videbitis. in. l. naturalis. §. at cum do. s. de prescrip. ver. Item poterat dubitari an actio mandati competeret, tamen quia mandatũ debet esse gratuitum. l. j. s. mã. ideo quãdo merces indeterminate esset cõstituta vel speraretur nõ posset dici mandatum: quia ergo poterat probabiliter dubitari quis esset ex istis contractibus nominatis, & que actio nominata competeret: successit regula que habet̃ quando aliquo casu põt dubitari de nomine cõtractus: quia est factũ qđ põt trahi ad varios contractus, cẽsetur cõtratus innominatus & competit actio prescrip. verb. innominata: ista est proprie medulla istius text. illud ta-
a men qđ dictũ est qꝫ estimatio facit emptionẽ etiã in dote, iuribus preal leg. intelligatis verum quãdo maritus est soluendo: qr tunc maritus potest alienare: quia fundus ille cẽsetur propri⁹ mariti: nec soluto matrimonio potest mulier illum fundũ vendicare. sed si maritus efficeret̃ non soluendo: tunc estimatio non facit vẽditionem, imo mulier potest vendicare illum fundum: ita est gl. singu. in. l. in rebus. in prin. C. de iu. do. & ad literã istud dicit Bald. in. l. inter antiquam. & ibi Salic. C. de vsuf. Jmo. in. l. estimatis. ff. solu. matri. & Jmo. plene in. d. c. cum contingat. ad satiuritatez. ¶ No. ex tex. ibi. & quidẽ bona fide. iunctis ver. seq. qđ actio prescrip. verb. estimatoria ate; actio prescriptis verbis que datur pro rerũ permutatione istis duobus casibus est actio bonefidei: in alijs omnibus est semper stricti iuris vt hic: & . §. actionum. institu. de act. effectus sunt notarij et euidentes non est opus declarare. Effectus est videre quare actio prescript. verb. in istis duobus casibus sit magis bone fidei qꝫ in alijs omnibus in quibus est semper stricti iuris: gloss. & docto. non tangunt hic nec in titu. seq. nec in aliquo loco quẽ ego viderim: existimabã qđ Jo. fab. in. §. actionum. insti. de act. qui multum solicitus est ad inuestigãdas rationes deberet reddere rationẽ: sed nihil tangit: inuenio qꝫ solus Pet. de bellapert. & Ja. de raue. in. d. §. rationum. assignat rationẽ que est verissima & dicũt qđ ratio est, quia estimatoria habet magnã similitudinem vel cum cõtractu emptionis vel locationis vel cõductionis: item mandati: & omnes isti contractus sunt bone fidei. item permutatio habet tantam similitudinem cũ cõtractu emptionis & venditionis qđ olim fuit dubitatum an esset emptio: & olim non erat diferentia: ratione ergo tante similitudinis est bone fidei nõ autem stricti iuris. ¶ Scđo not. ex fi. modum & formam libellandi in hac materia: qr actor debet petere aut rẽ aut estimationem sibi reddi. ¶ Glo. super verbo cõuenit. alie precedentes glo. sunt clare & tendunt ad declarationem tex. ista glo. duo facit principaliter. In prima oppo. cõtra tex. & videt̃ tripliciter respondere: sed in effectu non sunt nisi due solutiones: nam dũ dicit vel distingue ẽm Joan. non est solutio de per se: sed est declaratio precedentis solutionis. In secunda parte principali que est ibi sed quod dixi de casu, qr tex nõ dicit qđ estimatio faciat periculum spectare ad recipientẽ & nõ aperit de quo periculo intelligat̃ an etiã de periculo cas⁹ fortuiti, necessario est videre an estimatio faciat recipientem teneri de periculo etiaz casus fortuiti, & in hoc sunt opi. inter Joã. & Azo. sicut ergo in glo. sunt due partes principales, ita de duobus est principaliter videndum. Primo vidẽdum est de solutione ad. l. si gratuitam. §. j. s. titu. ij. vbi distinguit̃ vt ibi, hic indi-

¶ Remisso principali. Adde regulam accessoriũ de regu. iur. li. vj. gl. in. §. astringi. i. c. qr plerique. de offi. or. lib. vj.

stincte dicitur: vera solutio est que ponitur in secda et tertia particula seu colu. et sunt in effectu vna particula que fuit Jo. quam tenet Bart. et omnes scribentes hic, q aut res vendeda datur estimata certo limitato precio, et tuc procedit ista lex: aut dat estimata no certa sz incerta estimatione: et tuc pcedit distinctio. l. cotrarie: vt periculum spectet ad recipiente vt in contrario: th non videt sine diuinatione ad cotrariu ibi: estimatas dedero, qr intelligere de incerta estimatione est diuinare: tame dicit Bar. esse tex. pro ista distinctione. l. quidam. §. si tibi. ff. de lega. j. ego sum in sententia Fulgo. qd ille text. nihil faciat in isto negotio. potest bene reddi ratio clara diuersitatis: qr quando traditur alicui res estimata et estimatio est certa: isto casu iste contractus assimilatur emptioni et venditioni, in quo contractu precium debet esse certum et limitatu: sicut ergo in emptione et venditione postq res est tradita emptori periculu spectat ad eum, toto titu. ff. de peri. et com. rei ven. presertim in. l. necessario. in princ. ita et hic, sed quado res vendenda traditur estimata et estimatio no est certa, tunc no assimilatur emptioni et venditioni: ideo recurritur ad distinctionez
1 l. si gratuita. §. j. alleg. in glo. ¶ † Circa scdm qd est magis necessarium et vtile, vtrum estimatio faciat recipietem teneri de casu fortuito, omissa distinctione gl. in. l. si vt certo. §. nunc videndum. et doctrina Guil. ibi. ff. como. qua refert Bar. sed no satisfacit ad propositu nostrum. Bar. inherendo opi. Joa. quatum potest distinguit tres casus, prin. aut enim estimatio fuit facta solum propter ipsam rem: aut est facta solu vt recipiens sciat pro quanto debeat rem vendere, aut sumus in dubio, et ista doctrina multuz placet: et primo casu quado estimatio est facta propter ipsam rez exemplum, ego do tibi vedendam pro. x. istam rem: hoc expresso qd volo aut rem aut. x. ista estimatio fit principaliter propter rez, et estimatio isto modo facta facit q recipiens teneatur etiam de casu fortuito, ideo si periret aliquo casu absq culpa recipientis tame recipies teneretur precise ad illa. x. aut estimatio fuit facta no propter ipsam rem, sed ad istum fine vt sciret pro quanto precio esset vendeda, vcz dico vedas istam rem pro. x. ducatis et tuc recipiens non tenetur de casu fortuito, in dubio autem precium non presumitur adiectum propter rem sed vt sciat pro quanto debeat vendere, et consequenter in dubio recipiens non tenetur de casu fortuito, ista est doctrina approbata per fulgo. hic et per Ang. de are. in. §. actionum. instit. de act. est verum q Bar. postea subiungit alia distinctione longa fm quam posset ista aliquibus casibus limitari: vide hic per eum et latius per eum in. l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. commo. et docto. presertim Bald. in l. j. in pe. et vlti. col. C. commo. Bald. in. l. ex conuentione. in. l. si pascenda. C. de pac. glos. Cy. et Bal. in. l. si inter. C. de iu. do. Bal. in l. quoties. et in. l. dotem. eo. ti. Specu. in titu. de loca. §. nunc dicendum. in ver. restat. et Cano. omnes presertim Joa. an. et do. Abb. Panor. in. c. j. de como. Et quid sit in cotractu dotis an et quando estimatio faciat trasire periculum casus fortuiti in maritum recipietem an vero faciat venire solam deteriorationem rei precedente dolo et culpa mariti et no vltra, tradit in locis palle. maxime per gl. et Bal. in. d. l. si interponitur de materia aliquid in. l.
2 si extraneo. ff. so. ma. ¶ Not. tame diligeter circa prima distinctiones Bar. comune et vera: inquantu Bar. et doc. concludut, q si estimatio fit principaliter propter re, quia tradens vult omnino habere aut rez aut. x. qbus estimauit rem: dixi q ista estimatio que principaliter est facta propter rem facit recipiente teneri de omni casu etiam fortuito, inuenio q istud mirabilissime (si dici potest) et singula. limitat glo. in. d. §. actionum. vt istud procedat quando expresse fuit actum q recipiens aut redderet rem aut omnino. x. et vltra hoc fuit actum q si recipiens venderet plus, quod illud plus sit suum. isto casu bene recipies tenetur tunc de casu fortuito, qr fm natura eius debet esse periculu cuius potest esse lucruz. l. scdm natura. j. de re. iu. et in istis terminis debet intelligi vt pcedat doctri. Bar. et doct. vcz ex quo iste potest sperare lucrum. s. si vendat plus, ergo periculum sibi spectare debet, et de isto pucto est tex. in. l. si tibi rem vendenda. j. de prescrip. ver. sed si non fuisset dictu q illud quod venderes plus, esset tuum: tunc dicit illa glos. q recipiens no tenet de casu fortuito: no. perpetuo illa glo. qr inuenio q Ray. de for. et Albe. hic referunt illam glo. et expresse sequutur. et eam etiam sequit Fulg. hic: nec inuenio aliquem cotra-
3 dicere nec hic, nec ibi: tamen mihi videt mirabilis limitatio. † Et circa ista limitatione occurrit pulchruz et necessariu dubiu: pone trado tibi rem vendenda pro. x. pacto expresse apposito q si plus vendideris superfluu sit tuu: iuxta. d. l. si tibi rem vendenda. exemplum, trado libru bidello vendedum pro. x. ducatis: et si pluris vendiderit superfluu sit suu, pone bidellus vendidit istu librum p. xv. an illa quinq quibus plus vendidit sint, bidelli an teneat mihi restituere. Prima cosyderatioe videret dicendu rem esse indubitata, q illa quinq pluris debeat esse bidelli: cu cotractus ex conuentione partiu lege accipiat. l. j. §. si couenerit. cum si. ff. deposi. Jte in rebus claris no est opus cōiecturis. l. continuus. §. cum ita. in fi. ff. de verbo. obliga. illam. q. no tradunt doct. hic sed eam in terminis tradut Jo. fab. et Jo. de pla. in. d. §. actionum. et ibi ponunt meram veritatem procedente ex vera notitia legum: nam distinguut et bene, q aut couentio fuit taliter facta q periculum casus fortuiti spectat ad ipsum bidellum: et sic ad ipsum recipientem: vt in primo casu Bar. et isto casu queadmodum periculum est suuz: ita etiam id qd pluris vendidit, per dictam regula, scdm natura eius debet esse cōmodum cuius est incōmodum: si vero scdo casu tantuz, do tibi rem vedendam pro. x. si plus vendit tenet mihi restituere, quia illud lucru est sine periculo, et ista est ratio quare vsura est prohibita, qr est sine periculo: ideo in nautico fenore vbi est periculum vsura est permissa: et ad illud qd. s. dixi quado qs dat rem vededam pro. x. q si pluris vendit, tenet illud plus restituere. alleg. tex. in. l. qui proprio. §. procur. vt in ceteris. ff. de procura. intellige tamen quando bidello soluit p sua mercede. Adde pro ista decisione bonu tex. in. l. si is qui. §. si que qstum. ff. como. et puto q ex illo tex. et nunc cogitaui legendo qd possit colligi ratio illius pulcherrimi text. in. l. apud labeone. in prin. ff. de prescrip. ver. tamen ibi illud lucru brauij no faciebat principaliter ppter equuz: sed ex labore corporis mediante tame equo: videas tame illu tex. et ex his que dicit glo. multum no. in. d. §. si quem questum. in glos. fi. in verbo eius. et ibi Bar. ego limito singu. istam decisione Joa. fab. et Jo. de pla. vt procedat quando periculu casus fortuiti spectat ad bidellum vel ad recipientem ex natura contractus vel ex conuentione partiuz, isto casu si recipiens vendat re pluri precio: tunc istud plus pertinet ad eum: quia periculum spectat ad eum ex conuentione partium vel ex natura cotractus: tunc illud plus esset suum. sed si teneret de casu fortuito: et culpa sua no esset suuz illud plus, qr culpa precedens facit teneri quem de casu: ita pul-
4 chre habet per glo. et Bar. ibi. † Quid aute sit in mandato: mando tibi vt emas, pro. x. vel mando vni vt emat mihi talem rem: tu emis pro. v. an illud plus erit tuum? Joa. fab. de quo vehementer admiror: insti. de act. in. §. actionum. dubitat, non est opus dubitare quia est tex. in. §. is qui exequitur. institu. manda. et dicit quod non spectat illud plus ad mādatarium: quia si mādo tibi vt emas pro. x. multo fortius mādare videor quod emas pro quinq, quia oni mandat quod plus est, multomagis mādat quod minus est.
5 † Quid autem si quando locatur equus scholari estimatus: an illa estimatio faciat transire periculum in illum scholarem, et sine dubio facit q scholaris teneatur nedum de casu fortuito: sed qd etiam teneatur de culpa etiam leuissima: ita in specie determinat Barto. in. l. si vt certo. §. nunc videndu. ad fin. per glos. ibi. ff. com.
6 † Quid autem si quis daret campsori vel nummulario centuz ducatos hoc pacto quod sibi reddat sub eadem estimatione: quid sibi velint illa verba sub eade estimatione: qd sibi velint ponit bart. in. l. in his. §. mācipia. per illum tex. ff. sol. mat. et ibi cōcludit quod
7 importat periculum detrimēti valoris auri. ¶ † Vltimo in materia huius titu. no. duos casus singula. Primus est, qd licet nemo inuitus cogatur vendere rem suam. l. nec emere. C. de iure delib. Fallit sing. quando quis exposuisset rem suam ad vendendu et si non esset taxatu preciu cogit taxari et imponi pcium arbitrio boni viri, ita dicit sing. Bar. in. l. non enim. per glo. ibi. ff. reruz amo. visa est mihi semper mirabilis ista decisio, credo qd non sit vera, et contrariu in spe in indiuiduo tenet Albe. ibi, et cotrariu in terminis tenet Pe. Cy. et Bal. in. l. j. C. de rerum permu. Alium casum singu. no. qd licet in contractibus innominatis locus sit penitentie et possit repeti qd est datum presertim in permutatione. Fallit quando fieret permutatio cum re que esset exposita venalis, tunc non habent locum predicta remedia. tex. est vnicus et singu. in. l. j. C. de rerum permu. fm vnam lec. glo. ibi. et Bar. ibi attestat qd illa. l. est singu. et qd eam nescit alibi, idem dicit Bar. in. l. j. in fi. j. tit. seq. ibi dicam in spe, non extendo me vlterius.

¶ De rerum permutatione. Rubrica.

¶ Continua istum titulum vt dixi super rubrica precedenti.
Sequitur lex prima.

SICUT. In ista.l. tota iuriscon. intendit demonstrare z declarare z enumerare differentias que sunt inter cõtractus emptionis z venditionis ex vna parte, z cõtractũ permutationis ex alia, z nihil aliud facit iuriscõ. in ista.l. z istud fecit iuriscõ. necessario: qz olim nulla erat differentia: vt dicit tex. in.l.j.§. de ɔtrahẽ. emp. habẽt inter se magnam couenientiã, vt dicit glo. in.l.ij.C.e. z dicã.j. in vlti. no. dum ponã an statutũ loquens in vẽditione habeat locũ in permutatione vel ne. Necessarium ergo est pro intellectu litere intelligere que z quot sint iste differentie: postea gl. addit qntã: z ita trãseunt Bar. z cõiter alij: z Ang. de are. in.§. actionũ. instit. de act. in gl. in verbo ex permutatione. in prin. Mihi autẽ tex. istum pluries relegẽti placuit cõsyderatio Guid. de suza. relati per Alb. de ro. hic existimãtis z bene sententia mea: ꝙ in isto tex. ponantur sex differẽtie. z ita etiã tenet Pau. de ca. nullã de pdictis faciens mentionẽ. ¶ Cognitis istis sex differẽtijs litera erit clarissime declarata z istud sufficiet z pro summario z diuisione.

1 † Prima differentia ponitur in prin.l. z durat vsqz ad ver. multum qz. z est differẽtia que sumitur a denominatione: nã in cõtractu emptionis z venditionis est triplex variatio nominis, vna circa cõtractum, alia circa cõtrahẽtes. tertia circa res. Prima circa variationem nominis est: quia emẽs appellat̃ emptor, vendẽs appellat̃ vẽditor. Circa ɔtũ ex vna pte appellat̃ emptio, ab alia vẽditio. circa res ab vna parte requirit̃ preciũ.s. ab emptore, ab alia parte requiritur res seu species.s. a venditore. In permutatione autem nulla est variatio in denominatione: nec in cõtractu: nec in personis, nec in rebꝰ. Istud est qđ vult dicere tex. in ꝓn. z ista oĩa per ordinem ponit tex. in princi. vt patet in litera. Scđa differentia colligit̃ ex ver. multũ qz differũt. vsqz ad ver. vnde si ea res. iungendo versi. pe. ideo pedius. z ista differẽtia est circa prestationẽ seu circa implementũ ɔtractus: vt vult dicere tex. ibi multũ qz differunt eoꝝ pstatiões in illa dictiõe pstatiões: nã emptor qz tenet̃ ad quãtitatẽ in genere est obligatus trãsferre dñium pecunie in ipsuz vẽditorẽ: vẽditor autẽ qz tenet̃ ad certã speciẽ solã nõ est obligatus trãsferre dñium, sed solum tradere vacuã possessionem z se obligare, z sufficit qđ obliget se de euictione: z dato millies ꝙ res vẽdita sit aliena: tamẽ donec actualiter euincat̃ venditor ad nihil tenetur: ita dicit text. hic melior z expressior qui sit in toto corpore iuris, z miror ꝙ nõ sit ĩ cõi allegatiõe. Quid aũt sit in pmutatione mihi videt̃ ꝙ iuriscõsultus multũ obscure loquutꝰ sit z volui videre doc. qui apostillãt text. presertim Albe. z Fulgo. hic apostillant reliquã partẽ tex. que est clara. Istam omittunt: multum intricatus redditur tex. in illo ver. ibi in permutatione vero. vsqz ad ver. vnde si ea res. ego dicã quid sentio: nã cum iurisconsultus velit ponere differentias inter emptionem z vẽditionem ex vna parte: z permutationẽ ex altera: z dixerit ꝙ in venditione potest res aliena vendi: quia vendens non tenet̃ transferre dñium, satis est quod obliget se de euictione, iuriscon. mea opi. vult nunc dicere quod proprie non potest contrahi permutatio in re aliena: qz requiritur ꝙ transferatur dominium hincinde: z quamuis iurisconsu. istud non dicat aperte, hoc tamen aperte illud dicit in versi. ideo pedius. z ꝓpterea dixi ꝙ ille ver. debet iungi cum isto, qz in isto ver. credo ꝙ iuriscõ. arguat a partibꝰ sufficienter enumeratis: z velit subtiliter ꝓbare ꝙ in permutatione ex parte vtriusqz debeat trãsferri dñium. si deberet trãsferre dñium sequit̃ necessario ꝙ in re aliena nõ cadit permutatio, z argumentũ est tale, aut vis intelligere ꝙ in pmutatione illud quod pmutatur ex parte vtriusqz censeat̃ loco pcij z habeo intentuz, nam emptor quia tenetur ad precium tenetur trãsferre dominiũ, si ergo in permutatione credimus id qđ pmutat̃ ex pte vtriusqz haberi loco precij, vterqz tenet̃ trãsferre dominiũ, itud videt̃ mihi dicere tex. ibi, si vtrunqz preciũ est, vtriusqz rem fieri oportet, si autem vis intelligere ꝙ ex parte vtriusqz sit merx: z tunc tex. capit merx ꝓ re vẽdita vt exponit glo. nostra, z sic ꝙ vterqz teneat̃ ad rem vẽditam dicit tex. ꝙ istud est impossibile, quia in venditione requirit̃ quod discernat̃ res vẽdita z precium quo emit̃ in pmutatione. istud nõ põt discerni, quid eoꝝ sit merx z quid precium, ergo non põt discerni merx, nam si ita censeretur nullus teneret̃ trãsferre dñium, aut volumus dicere ꝙ illud qđ pmutat̃ censeatur z res, z preciũ, qz impossibile est quod vna eademqz res diuerso iure cẽseat̃, z sic ratio nõ patit̃ qđ vna res vendat̃ z sit pciũ: istud videtur mihi qđ fuerit argu. iuriscõ. Quid sequit̃ ex isto argumento non video qđ aliud voluerit dicere tex. nisi hoc: nisi ꝙ illud qđ pmutat̃ ex pte vtriusqz habeatur loco pcij: z sic in pcio venit translatio dominij ex parte emptoris vt dictum est, ita in permutatiõe debet venire translatio dominij, ex hoc sequit̃ qđ si res quã pmutaui euincat̃ competit actio in factũ, ideo puto qđ in tex. ibi sed cum debeat et res z precii esse, opꝫ te subaudire.s. in vẽditione: z dum postea sequitur non potest inueniri subaudi in pmutatione qđ eorũ merx z quid pciũ sit. Ista ratio iurisconsulti sic declarata reddit̃ apud me valde dubia, nam si capiamus ista verba z loquamur in pmutatione large quãdo permutat̃ quãtitas ꝓ genere, vel genus pro quantitate, quod id qđ pmutat̃ ex vtraqz parte habet̃ loco precij z consequẽter veniat in trãslatione dominij, credo qđ sit verũ. sed si capiamus pmutationẽ ꝓprie quando species cũ specie permutatur vt declarat glo. magna in verbo nomen. in fi. tunc nõ video quomodo ex vtraqz parte teneatur transferre dominium quia lõga est differentia, quia emptor ideo tenetur transferre dominiuz qz tenet̃ ad quantitatẽ in genere. istud nõ haberet locũ in pmutatione vt declarat Bar. in.l. ex empto. in princ. ff. de act. emp. Considera qũo tex. debeat stare. Tertia differẽtia ponit̃ in ver. vnde si ea res. z est differẽtia circa actionẽ, nam in permutatione si res euincat̃ cõpetit actio in factũ vel pscriptis verbis, in emptione et venditione cõpetit actio ex empto. Quarta differẽtia ponitur in versi. item emptio etiã est clara. nã in emptione z venditiõe obligatio efficax contrahitur solo ɔsensu, in permutatione non, nisi sequuta traditione. Quinta differẽtia colligit̃ ex verbis ibi que nomen suũ habẽt. qz emptio z vẽditio qz habẽt nomẽ suum speciale est contractus nominatus, pmutatio autẽ qz stat in nomine generis dicit̃ cõtractus innominatus. Sexta z vltima differentia ponitur in versi. fi. quia in pmutatione si vnus impleat z alius nolit implere, non solum põt agi actione pscriptis verbis ad interesse, sed etiã per cõdictionẽ ob causam põt repeti illud qđ est datuz vt dicit versi. fi. iuncta subauditione gl. que necessaria est. in emptione autẽ z venditione: si ego impleo puta trado rem venditã z emptor nolit dare preciũ: ego non possuz repetere illud qđ dedi z sic resoluere cõtractũ: sed debeo agere vt contractus impleat̃. l. inciuile. C. de rei ven. z dixi in.l. fi.§. de condi. ob causaz. Septimam z vltimã differentiã vltra tex. addit gl. fi. vbi dicet̃. Istis sic pmissis diuisio patet ex predictꝫ, licet Albe. z Fulg. diuidant tex. in quatuor partes tenẽtes ꝙ in tex. ponant̃ solũ quatuor differentie: vt dicit glo. fi. Iac. bu. z Bar. diuidunt in duas principales tenendo idem in effectu. In prima ostenditur ꝙ permutatio est cõtractus nominatus nõ innominatus. In scđa que est ibi vnde si ea. ponunt̃ quatuor differẽtie que illatiue sequunt̃ ex sequẽtibus: plꝫ mihi magis illud qđ.§. dixi. h. d. Permutatio non est emptio z vẽditio: qz non est diuersa nominatio in cõtractu vel in personis cõtrahentium vel in rebus prout est in emptione z vẽditione, sed est contractus innominatus producens actionẽ pscri. verbis: z solo cõsensu nõ cõtrahit̃ in permutatione obligatio, nisi rei interuentu vestiat̃. z si datur res aliena nõ vestit̃ z in ea locus est condictioni ob cãm. h. d. z permutans tenet̃ ad ea ad que tenet̃ vẽdẽs. hoc

2 dicit. l. ij. z per consequens totus titulus. † Nota in ver. multũqz differunt tex. meliorem de corpore iuris. z nota fꝫ Pau. de cast. hic declarantez melius ꝙ alibi, ad quid teneat̃ emptor, z ad quid teneatur vẽditor, vt habetis in litera z in.l. ex empto. in princip.§. de actio. emptio. intellige z limita vt ibi per Bart. z per eundem Bart. in.l. ij. in princi. vbi late dixi.§. si cer. peta. ¶ Secundo not. ex tex. ibi, nec ratio patitur, tex. expressum ꝙ vna z eadem res nõ potest diuerso iure censeri. concor. l. eum qui edes. ff. de vsucap. c. cuꝫ in tua. de deci. in cle.j. de elec. z xj. q. ij. c. cognouimus. Limita tamen istam regulam scđm qđ no. limitat Bal. in.l.j. in.ij. colũ. in iij. oppo. C. de ser. fugi. ꝙ verum est qđ vna res non potest diuerso iure cẽseri qđ verum est in corporali consyderatione, sed in intellectuali consyderatione bene propter varias rationes potest diuerso iure censeri, patet vltra eum in filiofami. habente castrensia bona qui cẽsetur in potestate z non in potestate z sic diuerso iure, l. ij. ff. ad macedo. similiter dicit Abb. in. d. c. cum in tua. circa fin. in duobus locis. de deci. ꝙ ex diuersis rationibus potest eadem

3 res diuerso iure cẽseri. ¶ † Tertio no. ex versi. ibi non in hoc agimus qđ interest. iuncta gl. que subaudit z bene scꝫ tantum, quod licet in cõtractibus nominatis in obligationibus dandi quis teneatur precise dare z nõ succedat obligatio ad interesse. l. vbi autem.§. fina. ff. de verborũ obligat. tamen in contractibus innominatis etiam qui promisit dare si non det, non potest cogi precise ad dandum: sed ad interesse. tamẽ qz tex. noster dicit tradere, habetis de hoc meliorem in.l. naturalis.§.j. in verbo sed vt dameris ꝙtum interest mea.j. de prescri. verbis. de quo puncto qũo procedat z que sit ratio differẽtie inter contractus nominatos z innominatos in hoc vide plene Bar. in.l. stipulationes non diuiduntur. credo in.xj. oppo. z seq. ff. de verbo. obli. z in.l. vinca. C. de

4 sen. que pro eo qđ interest. ¶ † Quarto no. in fi. istius.l. qđ in permutatione sicut z in alijs contractibus innominatis si vnus impleat alius non, potest ille qui impleuit per condictionem ob causam repetere illud qđ dedit z resoluere contractũ: non autem tenetur stare contractui z agere contra aliuz vt impleat, sicut fit in contractibus nominatis. l. inciuilem. C. de rei ven. dixi plene in.l. fi.§. de condi. ob causam. Istud notabile fallit fm Bar. hic circa fi. quando permutaretur res cum alia re exposita venali: tunc nõ

habet locū cōdictio ob cām. dicit Bar. de hoc esse tex. sing. fm vnam lecturam gl. in. l. j. C. de rerū permu. ꝛ ibi Bart. etiam dicit ꝙ illa lex est sing. ꝛ ꝙ eam nescit alibi. ita etiam dicit Bal. in. l. ij. C. de condi. ob cau. Ang. in. l. sciendum. §. deinde aiunt. ff. de edi. edi. ꝛ ratio illius. l. est: qꝛ qñ quis exposuit rem ad vendendum apparet qꝺ eius animus fuit facere cōtractum emptionis ꝛ venditionis: ꝛ dato ꝙ deueniatur ad permutationē ꝯsyderato animo lex iudicat perinde acsi esset emptio. Secundo fallit in cōtractu trāsactionis qui lꝫ sit innominatus vt vidistis in. l. ij. §. de iureiurā. tñ non habet locū penitentia nec cōdictio ob causam. l. si pro

5 fundo. C. de trāsac. dixi in illa. l. fi. §. de condi. ob cau. ¶ † Ultimo no. ex. l. ij. quod permutans seruum tenetur ad illa omnia ad que tenetur vendens, ꝛ que sint illa ad que tenet vendens habes text. in. l. ex empto. §. fi. ff. de actio. emp. ꝛ ex hoc habes correlarie notare ꝙ contractus innominati regulantur secundū naturā contractuum nominatorum quibus assimilantur: vt hic: ꝛ. l. j. §. si quis seruum. ff. depositi. ꝛ facit iste tex. multum bene qꝺ in permutatione si ꝑmutatur res vitiosa: an habeat locū redhibitoria ꝛ quanto minoris sicut in emptione ꝛ venditione: iste tex. facit ꝙ sic: sed nō eundo per mendicata suffragia habes meliorem text. de hoc in. l. sciendum. §. deinde. ver. sed si quis permutauerit. ff. de edil. edict.

6 ꝛ iam vidi sepe in facto. † An autem lex loquens vel statutum in emptione ꝛ venditione habeat locū in ꝑmutatione: ista lex facit ꝙ nō: qꝛ dicit quod permutatio est vicina emptioni non tamē est emptio. magis facit lex prima. §. eo. vbi ponuntur sex differentie. ad idē facit tex. valde not. in. l. fi. iuncta glo. C. de predi. cur. lib. x. iuncta glo. vbi est tex. ꝙ curiales regū vel principū si habuerunt rem a principe vel rege dono, quod possunt vēdere illam rem sed non possunt permutare: ꝛ huius rationē ponit Ange. in. l. cū hi. §. si cui. ff. de transac. ad idem facit tex. no. in. c. j. iunctis ibi not. ꝑ doc. maxime per do. Abb. de his q̄ fiunt a prelato sine consensu capituli. vbi isti cōtractus mediante alternatiua ponuntur tanq̄

7 omnino. diuersi ꝛ separati. † Ad idem facit tex. quez Ang. ibi dicit esse mirabilez. in. d. l. sciendum. §. deinde. in ver. sed si quis permutauerit. ff. de edil. edic. Breuiter concludēdo Pau. de ca. hic: in. ij. co. determinat, qꝺ in statutis ꝛ in his que sunt stricti iuris ꝛ contra ius commune statutum loquens in venditione nō comprehendat permutationem: ꝛ lꝫ ipse nō dicat istud idē ante eum tenet Bal. in. l. j. C. eo. ꝛ in. l. iurisgentiū. in ꝑn. in. lectura antiqua. ff. de pac. ꝛ in. l. fi. ff. de condi. ob causam. de quo puncto vide etiā Spe. ꝛ Jo. and. in titu. de emp. ꝛ ven. §. nunc dicendū. el. ij. in ver. sed pone statutum. Bal. in. l. voluntas. C. de fideicō. ꝛ in. c. j. de cōtrouer. inter dñm ꝛ emptorem. ꝛ in. c. j. in fi. de alie. feu. do. Anto. de but. in. c. constitutus. de in integ. restitu. do. Abb. Panor. in. c. nulli. de reb. eccle. nō alie. vide etiam ad propositum illud qꝺ decidit Bar. in. l. sicut. §. sed ꝛ si ꝑmiserit. per illū tex. ff. qui. mod. pig. vel hypo. sol. vbi per illum tex. decidit pulchrā q̄ōnem, pone eps dedit licentiā monasterio alienandi quendam fundum ꝑ satisfaciendo debitis: monasteriū virtute istius licentie ꝑmutauit istum fundum cum alio, nūquid potuerit. dicit Bar. per illū tex. quod non: qꝛ causa ꝓpter quā fuit cōcessa dicta licētia cessat, qꝛ fuit cōcessa pro satisfaciendo debitis: saluo nisi fuisset difficile vendere nisi permutaretur. ꝛ dicit Bart. istud esse notandū ꝛ quod vidit

8 de facto sepe. † Ad ꝑdicta etiā adde text. in. l. statuliber a ceteris. ꝟ. quintus. vbi videtur tex. ꝙ appellatione vendicationis veniat

9 permutatio. dixi de illo tex. in. l. fi. §. de condi. ob cau. † Nunquid autem ꝓhibitus vēdere puta a testatore vel a statuto possit permutare. habes glo. in. l. cū hi. §. si cui. ꝛ ibi vide not. Ang. ꝛ Bal. ff. de transac. ꝛ quid in emphiteota q non potest rem emphiteoticam vendere sine cōsensu dñi, an possit eaꝫ permutare dixi in. l. ij. C. de iure emphi. ¶ Glo. in ver. nomē suū habent. qꝛ alie precedētes sunt clare, diuidit in tres. in prima declarat text. ꝛ respondet questioni se remittendo. In scđa oppo. cōtra tex. ꝛ soluit. In tertia format. q. secunda ibi: itē caue tibi. tertia ibi: iteꝫ quid differt. ¶ In eadē glo. ibi: sed. quare. dic vt per glo. ꝛ doc. in rub. C. de rerum permu. dixi plene in. l. fi. §. de ꝯdi. ob cau. ¶ In ea. glo. ibi: qꝛ non versus galeriā truffa est. sed responde quod tex. nō dicit illo modo ꝑut glo. nā nō dicit tex. ꝙ contractus noīati solo consensu producūt actionem qꝛ nō diceret generaliter verū. ꝛ sic tex. nō loquitur affirmatiue vt presupponit glo. sed bene negatiue nullus cōtractus ꝑducit actionē solo cōsensu nisi sit noīatus isto modo bene ꝓcedit ꝛ est verissimū qꝛ nō sequit per hoc. Ergo ois cōtractus noiatus q solo cōsensu perficit producit actionem. ¶ In fi.

10 glo. veritas est quā dicit gloss. hic: ꝛ in. l. j. §. fi. C. eo. † ꝙ permutatio ꝓprie ꝛ in specie dicit esse illa qñ species certa puta vnꝰ liber, vnus equus: ꝑmutat cū alia specie certa. si vero genus cū genere vel alia quātitas cū quātitate est cōtactus innominatus sed non permutatio. ita declaraui in. l. ij. in prin. vbi Bar. ꝛ alij ponunt. §. si cer. peta. ꝛ ibi assignaui ratiōē diuersitatis ponderādo distinctionē ꝑ q̄ denotat ꝑfectionē. l. vrbana. §. ꝑnoctare. ff. de ꝟb. signi.

ad hoc ergo vt sit ꝑfecta ꝑmutatio requirit ꝙ sit species certa cū alia specie, al's est cōtractꝰ generalis innoiatus, ꝛ vtilitas est magna qꝛ quādo est ꝓprie permutatio actio ꝑscrip. verbis que orit ex permutatione est bonefidei. ꝛ in ea habēt locū omnia que habent locū in actione bonefidei. §. actionū. istit. de actio. facit. l. ij. ꝛ ibi Bar. ꝛ doc. C. eo. ꝛ Bar. hic: in fi. vnde dicit no. Bal. in. l. j. i vlti. col. C. eod. ver. quero si permutat nuda possessio. pone cōuētū est inter nos qꝺ ista possessio permutet cū illa an erit permutatio et. dicit qꝺ nō. ideo ꝑscrip. ꝟ. que ex eo orit erit stricti iuris nō bone fidei. Alibi etiā dicit Bal. in. c. j. §. j. de ꝯtrouer. inuesti. ꝙ cambiū dicit esse generis ad genus. permutatio ꝓprie est de specie certa ad certā spēm. vterqꝫ tamen est cōtractus innoiatus. Et iuxta B vltimū opportune querit Jac. but. pone vado ad nūmulariū seu campsorē ostēdo sibi. x. ducatos auri peto quātū velit mihi dare de moneta, cōuenit mihi dare. xlv. libras quis cōtractꝰ est iste: nā emptio esse nō potest: qꝛ in esse nō est merx ꝛ ꝑciū: vt requirit iste text. sed ab vtraqꝫ parte est quātitas, potiꝰ ergo erit permutatio etiā dato qꝺ dicerem volo tibi vēdere istos. x. ducatos qꝛ attendimus potius vim ꝛ effectū q̄ vocabulū. l. si vno. in princi. ff. loca. l. si insulā. §. de ꝑscrip. ꝟ. tamē determinat Jac. bu. qꝺ ista dicit emptio. qꝛ illi. x. ducati tradunt tanq̄ spes sicut in simili in. l. plane. ꝛ in. l. talis scriptura. ff. de lega. j. ꝛ ita etiā tenet Albe. hic: mihi videt tutius prout etiā tenet Fulg. hic qꝺ dicat cōtractꝰ innoiatus qꝛ regula est, qꝺ vbi dubitat de cōtractu qꝺ in dubio cēset contractus innoiatus. l. j. §. tit. j. et. l. j. ij. de ꝑscrip. ¶ Gl. in ver. pedius. q̄ disputat an sit verū id qꝺ pedius disputat sup hoc text. an sit verum qꝺ super re aliena possit fieri permutatio. Et primo pro sñia pediꝫ assignat rationē ꝛ allegat iura. In scđa que est ibi ꝛ hoc quidam dicūt. glo. ponit primā opi. quorūdā approbātiū indistincte sñiam pedij. In tertia que est ibi, sed tu dic. refert scđam opinio. Irnerij reprehēdētis Pediū taq̄ minus generaliter locutus sit. In quarta que est ibi vel dic pediū. gl. ponit tertiā opi. quorūdam distinguētiū, ꝛ ista vltima est vera ꝛ mihi plꝫ: qꝺ si aliqs permutet rem alienā per hoc nō videt impleuisse contractꝰ ex persona sua ita vt possit agere cōtra aduersariū ꝛ eū cogere, ecōtra auteꝫ sic. Bar. tamē hic cū quo simpliciter tenet Ful. dicit cōsyderāda esse verba q̄bus celebrata est permutatio. aut enī cōuētum est ex vtraqꝫ parte qꝺ det, ꝛ sic dñium trāsferat ꝛ clarū est qꝺ tunc super re aliena nō pōt cōtrahi ꝑmutatio: qꝛ dari nō pōt, ꝑut cōuētū est vt hic: ꝛ. l. fi. §. de condi. ob causam. secus est si permutatio concepta erat verbis ambiguis ꝛ que conueniunt ita translationi dñij sicut nō trāslationi vt est verbū recipe: ꝛ tūc ꝓcedit opi. reprehendentiū pediū vt hic: ꝛ habes glo. in. l. j. ꝛ ibi ponit Cy. an. ij. q. C. eo. ¶ Glo. in ver. cōdictionē. diuidit in tres. In prima declarat text. In scđa addit quintā differētia ad text. In tertia q̄rit ꝛ se remittit. Scđa ibi: item quintā. Tertia ibi: item in quibus conueniunt. ¶ In ea. gl. ibi: qꝛ in vēditione nō trāsit dñium. habes ex glo. notabilē differētiam si esset vera inter emptionē ꝛ permutationem qꝛ in emptione ꝛ vēditione q̄uis res vēdita tradat per dñm: tamen nō trāsfert dñium nisi soluto ꝑcio vel habita fide de ꝑcio. in permutatione est secus. idē tenuit gloss. in. l. ij. C. eo. ꝛ visa est inclinare licet nō firmet in. l. cū ꝑcibus. C. eo. cōtrariū ꝛ melius tenuit gl. in. l. cū ꝓponas. in verbo remansit. ꝛ ibi Bar. ad fi. C. de dolo. ꝛ in. l. si seruus. §. locaui. ꝛ ibi bar. late. ff. de fur. vbi ad hoc Bar. bene inducit text. in. l. ij. ff. de pig. act. ꝛ idē tenet Bar. in. d. l. ij. C. eo. idē tenet Fulg. ꝛ Pau. de ca. hic: ꝛ ista est cōis ꝛ vera sententia quāuis cōtrarium tenuerit Bal. in. d. c. cū ꝓponas. C. de dolo. de

11 quo etiā vide Bal. ꝛ Sali. in. l. traditionibus. C. de pact. ¶ † Extra gl. q̄rit vltimo Bar. pone cōuentū est inter nos ꝙ pro illa veste ego dem tibi aliā speciē, puta librū, item cētum ducatos: quis ꝯtractus sit iste, ꝛ cum eo omnes tenent ꝛ dicit Barto. inspiciēdum esse quid principaliter agitur. si enim principaliter permutatur res cū re postea in cōsequētia dat aliqua pecunia, erit ꝑmutatio. si principalior est pecunia q̄ res, tūc est emptio ꝛ vēditio. l. tenet. §. j. ff. de act. emp. l. fundi partē. vbi melior tex. ff. de cōtrahē. emp. ꝛ bo. tex. in. c. ad ꝑmutationes. vbi cano. de re. ꝑmu. Bart. in. l. aristo. in prin. vbi tex. principalis. ꝛ ibi Jo. de imo. ꝛ alij. ff. de dona. Ang. in. l. q̄rit. ff. de statu homi. Bal. in. l. j. C. eo. idē etiā Bart. in l. si in emptione. in prin. per illū tex. ff. de cōtrahē. emp. Et attende diligēter ad illud qꝺ dicit Bar. hic: ꝛ alibi scriptū nō inuenio dicit hic Bar. qꝺ in casu dubio si non appareret an esset maius ꝑcium q̄ res, qꝺ in dubio diceret cōtractus innoiatus, ꝛ puto qꝺ bñ dicat ꝑ. l. j. §. ti. j. ꝛ. l. j. ꝟ. ti. j. ꝛ etiam cū eo tꝫ simplr Fulg. hic ita tenet Jmo. i. d. l. aristo. in princ. ꝛ per hoc puto qꝺ reddat falsum illud qꝺ singu. tenet Bal. in pludijs feudorū in. vij. colū. vbi dicit Bal. quādo ab vna parte venit res ꝛ preciū, ex alia parte res tantum attenditur illud qꝺ est plus. sed in dubio presumit venditio nō permutatio quia venditio est contractus magis fauorabilis est falsum quia in dubio presumitur cōtractus innominatus vt est tex. in. l. penul. j. de prescrip ver.

¶ De

¶ De prescriptis verbis. ⁊ in factum actione. Rubrica.

1 Quare appellatur actio prescriptis verbis.
2 Ex pacto incontinenti apposito iuxta contractum oritur actio prescriptis verbis.
3 Actio in factum est magis generalis ꝙ prescriptis verbis.

¶ Ista rubrica habet duas partes, prout de duabus actionibus
pollicet se tractaturā: verū qꝛ de natura copule ⁊ est vt ponatur
inter diuersa. vt est glo. in rubri. ff. de iur. ⁊ fac. igno. glo. in. c. que-
relā. de simo. apparet gl. ꝙ diuersa sit actio pscriptis verbis, ab
actione in factum. ideo que differentia sit declarat in glo. ru. quā
capio. ¶ Glo. rubri. diuidit in tres partes principales. In pma
declarat quare dicat actio prescriptis verbis: ⁊ quibus casibus
competat. In scda que est ibi: item actio in factum glo. declarat
ad quid competat actio in factū: ⁊ tacite demonstrat in quo dif-
ferat actio in factū ab actione prescriptis verbis. In tertia ⁊ vl-
tima que est ibi. cū incertū est aliquā dari. ponit expresse aliā diffe
rentiā inter has actiones. In ea. glo. ibi: qꝛ certa ⁊ prescripta ver
ba erant. credo ꝙ gl. velit dicere, ꝙ illa solennitas ⁊ formula limi
tata verborū que olim seruabat, adeo vt qui cadebat a syllaba ca
debat a causa. l. ij. §. omnium. alleg. in glo. licet sit sublata in alijs.
actionibus que nomē habēt speciale: tamē in ista actione non est
sublata: imo appellat actio prescriptis verbis: qꝛ debet proponi
per verba certa prescripta ⁊ limitata, credo ꝙ istud voluerit di-
cere gl. sed est falsum: quia nullibi reperitur nec potest reperiri qꝺ
aliqua certa formula verborum magis sit limitata in ista actione
1 ꝙ in alijs. veritas est ergo ſm Bar. ⁊ docto. † ꝙ ideo appellatur
actio prescriptis vbis: eo qꝛ ad hoc vt ista actio possit competere
requiritur ꝙ negotiū sit gestū interuenientibus verbis quando
nō resultat alius cōtractus nominatus: mediū cōcludēdi in hac
actione est: peto aduersariuz condēnari scdm verba prescripta. i.
superius scripta que inter nos cōuenerunt: ideo a medio conclu-
dendi appellatur actio prescrip. verbis: sicut alie actiones a me-
dio, cōcludendi denominātur: nam actio ex empto a medio cōclu-
dendi qꝛ emi: actio ex vendito a medio concludendi quia vendi-
di: vt inquit Bar. in. l. certi condictio. ⁊ ibi dixi. §. si certum pet. l.
non debet. in fi. ff. de dolo. c. litere. vbi Canon. de dilatio. merito
etiam ista actio prescrip. verbis: assumpsit nomē a medio cōclu-
dendi, cum aliud mediū ꝯcludēdi nō habeat: ⁊ pro hoc qꝺ mediū
concludendi sit illud in actione prescrip. verb. alleg. text. in. l. cum
mota. ⁊ ibi no. Fulg. in. iij. no. C. de transac. quē alleg. etiam Ful.
in. iij. col. C. de re. permu. ¶ In ea. gl. ibi: primo in pactis incon-
tinenti appositis, istud idem voluerunt vbiqꝫ glo. ⁊ cōmuniter ci-
2 tramon. † ꝙ ex pactis appositis incōtinenti iuxta ꝯctum oriatur
immediate ista actio prescrip. verbis: cōtrariū tenent vltramon-
ta. prout refert per Cy. ⁊ alios in. l. ex placito. C. de re. permu. non
tango hic. soleo ponere vbi plene tangitur in. l. in bonefidei. vbi
tex. principalis de hoc. C. de pac. ⁊ in. l. iurisgentium. §. quinimo.
ff. de pac. remitto me ad ibi dicta. Itē dum ista glo. dicit qꝺ actio
prescriptis verbis cōpetit in tribus generibus negotiorum. idez
repetit glo. in. l. quoties. j. eo. ⁊ in. l. in factū. ff. de act. ⁊ obli. ⁊ in. §.
fi. insti. de interdi. Adde vltra glo. ⁊ doc. qꝺ actio pscrip. verb. orit
etiā ex sententia diuisionis. l. si familie. la. j. C. fa. erci. in fi. quod est
mirum ſm Bal. ibi in. ij. not. qui assignat rationem nā iudex qui
facit diuisionē videt permutare inter partes: sicut si ipse partes
diuiderent: nimirū si ibi cōpetit actio prescrip. verb. tanꝙ ex con-
tractu innominato permutationis inter eos resultāte. ¶ Sum nūc
in. scda parte gl. ibi: item actio in factū, que declarat quibus casi-
bus locum habeat actio in factum: ⁊ dicit ꝙ in tribus generibus
negotiorū: vt in gl. clare habes. sed attende subtilius ꝙ ista glos.
tacite ponit differentias que sunt inter actionem prescrip. ver. ⁊
3 actionē in factum. nam vult dicere glo. ⁊ bene, † ꝙ actio in factū
est magis generalis quā sit actio prescriptis verbis, qꝛ vbicunqꝫ
competit prescriptis verbis, ibi etiā cōpetit actio in factū: ⁊ tunc
appellatur actio in factū ciuilis. Istud est qꝺ expresse pluries re-
petit tex. in. l. j. j. eo. in verbo ciuilē actionez in factū: ⁊ in verbo in
factū ciuilis. ⁊ text. in. l. j. ꝰ. de estimato. actione. ad differentiam
actionis in factum pretorie. nam pro omnibus edictis pretoris
seu interdictis competit actio in factū ciuilis ab actione in factū
pretoria: multiplex enim reperit: vt declarat gloss. in. l. quoties. j.
eo. ⁊ in. l. in factū. ff. de act. ⁊ obli. ⁊ in. §. fi. insti. de interdic. Bar.
in. l. vni. in pe. col. ff. de cōdi. ex leg. Aliā differentiā ponit gl. in fi.
nā vbi dubitatur nunquid alia actio possit cōpetere vbi compe-
tit actio prescrip. verb. l. j. j. eo. ⁊. l. vnica. ꝰ. de estima. actione. sed
quando certū est ꝙ nulla alia actio potest cōpetere ibi competit
actio in factum subsidiaria. ¶ Ultra glo. adde ſm Bar. aliā fun
damentalem differentiā que sumit ex significatione vtriusqꝫ vo-
cabuli, ⁊ tu iuuenis tene ista mēti: nā vbi gestū est aliqꝺ negotiuz
inter partes, ⁊ nō est aliquis cōtractus in specie si interuenerunt
verba, tunc si equum est actionem dari, competit actio prescrip.
verbis. propter verba precedentia. ⁊ appellat actio prescrip. ver-
bis: qꝛ in ea cōcluditur per istud medium: peto eum condemnari
ſm verba ante scripta: si autē nulla verba interuenerunt ⁊ est ali
quod factum propter qꝺ equum est actionē dari, nō pōt compete
re actio prescrip. verbis: qꝛ nulla verba intercesserunt: isto casu
cōpetit actio in factū: tex. habes meliorē de iure: ita declarātē i. l.
qui seruādarum. §. fi. j. eo. Tamē vt dicunt doc. hic: vbicunqꝫ cō-
petit actio prescriptis verbis: ibi semper potest competere actio
in factum ciuilis. sed nō ecōtra, quia posset esse factū sine verbis
in quo competeret actio in factū ⁊ non actio prescriptis verbis:
vt in exemplo proxime relato: ⁊ ista actio in factum, quare appel
latur in factum, habes ꝙ eodem modo sicut actio prescrip. ver-
bis a medio concludendi, ego peto aduersarium cōdemnari ſm
factum superius narratum. Ex istis habes tu iuuenis quare ap-
pelletur actio prescriptis verbis, ⁊ quare appellet actio in factuz
⁊ istam differētiam etiam ponit Bar. in. l. vni. in vlti. col. ff. de cō
di. ex le. Bal. in. l. ex placito. in. ij. ⁊. iij. q. C. de re. permu. do. Abb.
in. c. sepe. in. v. col. de resti. spo. glo. in. l. quoties. j. eo. Scdo habes
tres differētias inter vnuz ⁊ relinquum. Tertio habes quid dif
ferat actio in factum. ciuilis ab actione in factuz pretoria: in re-
liquis quātum ad istam actionem in factum recurre ad Bart. in
d. l. vni. in pe. col. ff. de condi. ex leg. ⁊ vide glo. in. §. fi. instit. de in-
terdic. ⁊ in. l. quoties. vbi plene per Albe. j. eo. titu. glo. in. l. in fa-
ctum. ff. de actio. ⁊ obliga.
1 Si trado alicui rem vt exploret quanti vendi potest, non est depositum.

Onnunquā. Ista lex cum tribus seque. h. d. in effectu.
Ubicūqꝫ de forma cōtractus vel de nomine du-
bitat habet locū actio prescrip. verb. vel actio in
factum ciuilis. h. d. iste text. quē reputo multum
difficilem. j. dicam. ¶ In text. ibi: si sit incertum
vtrum nauē coduxerit an merces vehēdas locauerit. opp. Bart.
ꝙ ista incertitudo subesse nō possit, qꝛ clarū est in iure ꝙ ille qui
dat pro illa pecuniā, dicitur esse cōductor: ille autē qui res dat p
illa pecunia vel locat operā suaz, dicitur locator. l. j. §. si qs seruū.
ff. deposi. iste ergo qui dabat pecuniā p mercede vehenda vel ope
ram suam prestabat videtur esse cōductor. alius magister nauis
dicit locator. d. §. si qs seruū. ergo istud dubiū subesse nō pōt. re-
spōdet mirabiliter bart. ꝙ in isto tex. erat incertū: an iste magister
nauis locasset nauem ⁊ sic rem: an operam suam an vtrūqꝫ: ideo
propter istam incertitudinē facti recurrit ad actionē in factū vel
prescrip. verbis: ita respōdet Bart. Mihi videtur ꝙ ista solutio
Bar. nullo modo possit stare: qꝛ in veritate Bar. nō bene ꝯsyde-
rauit tex. qꝛ tex. non dicit ꝙ incertū sit an magister nauis locasset
nauem an operam an vtrūqꝫ: sed bene dicit text. ꝙ erat incertū:
vtrum nauem cōduxerit an merces vehēdas locauerit, ⁊ sic tex.
videtur velle ꝙ esset certum: an esset cōductio: an vero locatio, ⁊
scdm solu. Bar. nō fuisset incertum de hoc, sz fuisset incertū: an
res fuisset locata an opera, ⁊ sic vere Bar. non bene cōsyderauit
tex. Item siue locasset rem siue operam nō poterat esse incertitu
do super actione quia clarū erat ꝙ omni casu dn̄o mercium cōpe-
tebat actio ex ꝯducto. ⁊ magistro nauis actio ex locato. Pau. de
ca. hic nō faciens mētionem de predictis: aliter ⁊ melius intelle-
xit tex. ⁊ dicit, ꝙ dn̄s mercium videt cōduxisse nauē quando ad in
stantiam eius principaliter nauis proficiscit. quādo vero ad in-
stantiam dn̄i mercium nauis nō proficiscit principaliter sed om-
nino habebat proficisci, nō dicit tunc ꝯduxisse nauem: sed si dat
merces dicitur tūc locasse merces vehēdas. Sed quādo certum
esset ꝙ dn̄s principaliter propter se cōduxisset nauem: tunc com-
petit actio ex cōducto, eodē modo, quādo fuisset certū ꝙ nec eius
causa principaliter nec eius nomine nauis pficiscit: sed magister
nauis habebat necesse ire ex alia causa tūc competit sibi actio ex
locato. sed qꝛ erat incertuz an principaliter pp̄ter se: an vero om-
nino ex alia causa nauis esset vehenda: ideo propter istam incer-
titudinem facti cōpetit actio in factum: ⁊ ista est vera mens lite-
re. tamen iste intellectus Pau. de cast. licet congruat verbis lite
re, tamen nō tollit dubitationē motam per Bar. in qua ego vehe
menter dubito. nam dato qꝺ dn̄s mercium nō cōduxerit nauem
sed tradiderit merces vehendas, quō possibile est qꝺ ipsi domi-
no mercium tradenti merces naute: dato qꝺ nō cōduxerit nauem
quō tamē est possibile ꝙ sibi competat actio ex locato, qꝛ ad hoc
vt sit locatio requirit preciū in pecunia numerata vt in. l. j. ꝰ. loc.
tunc sic actio ex locato competit illi qui dat rem, tūc sicut preciuz
dat dn̄s mercium ergo sibi cōpetit actio ex ꝯducto, quia qui dat
pecuniam dicitur conductor: ⁊ sic siue dominus mercium cōdu-
xerit nauem siue nō conduxerit principaliter nauem: sed tradide
rit merces vehēdas cum vtroqꝫ casu ipse det pecuniam ideo nō
potest sibi cōpetere actio ex locato sed tantū ex cōducto, ⁊ tamen
text. vult ꝙ vno casu cōpetat actio ex locato, ego non video quō

istud possit stare ⁊ multum cogitaui super text. ⁊ non video quid
1 bene responderi possit, cogitate. ℂ † In text. ibi itē si quis preciū
explorandi gratia, habetis ꝙ si trado alicui rem meā vt inquirat
⁊ exploret quāti possit eam vendere q̄d nō est depositū: ⁊ ratio est
q̄r hic nō datur res custodienda vt sit i deposito. l. j. ⁊ per totū. t̄. depo. Item nō dicitur cōmodatum q̄r nō dat̄ res vtēda ad certū vsum ⁊ certū tempus vt sit in cōmodato. l. in cōmodato. §. sicut. j. cōmo. ⁊ ibi pulchre Bar. cano. in. c. fi. extra de deposi. ⁊ gl. in. l. j. ff. de precario. ideo tex. bene stat ꝙ nō est depositū nec cōmodatum: ⁊ q̄r incertū est quis cōtractus innominatus sit: ideo recurritur ad actionē in factū seu p̄scri. verbis: pace iuriscōsulti dixerim. Ego dico q̄d imo est certū, q̄r dico q̄d est mādatū ⁊ meli⁹ cogitetis, ⁊ iurisco. omittit istum casum, q̄r mandatū nō aliud est q̄ vt inquiras quāti possit vendi res que datur tibi ad vēdendum ⁊ cōpetit diffinitio mādati. vt dicit text. in fi. ⁊ si diceres q̄d mandatum debet esse gratuitū hic nō est gratuitū q̄r interuenit merces: ergo ⁊c. dico q̄d istud nō est verū q̄r est somniare. Cogita etiā super hoc, q̄r tex. hoc non dicit nisi forte dicas q̄d text. probet ibi: sed non exhibita fide. Retento tamē q̄d sit cōtract⁹ innominat⁹ quero quis cōtractus innominatus sit iste, cum cōtractus innominati sint quatuor vt statim dicā in. l. naturalis. j. eo. p̄ma frōte videretur dicēdum ꝙ esset cōtractus innominatus facio vt facias: tamē nō est verum vt etiam dicit Pau. de ca. hic: ⁊ bene. q̄r contractus innominatus facio vt facias, videtur esse quādo ego facio aliquid tua causa vt tu aliq̄d facias causa mea: sed hic ego faciebam totum mea causa non tua. ideo est contractus innominatus absolute nō respectiue, vt dicit tex. in. d. l. naturalis. i prin.

a ℂ Notari⁹ semel remotus. Adde Bal. in. l. nihil. C. man. Ludo. ro. in l. si vero. §. de viro. in xxxviii. fal. ff. solu. mat. Bal. in. c. at si clerici. in iiii. col. ii. de iudi. Bal. i c. gratuz. de postu. pla. t

1 ☞ Casus in quibus quis nascitur ex ancilla ⁊ serua tamen non nascitur seruus sed liber.
2 Semel remotus a dignitate vel officio nunq̄ amplius admittit̄.
3 Contractus innominati sunt quatuor.
4 An donatio sit contractus innominatus.
5 Contractus innominati respectiui quomodo fiant.
6 Appellatione dationis continetur factum.

Naturalis. Dicit Bart. sub dubio forte istā l. esse faciliorē ⁊ vtiliorē q̄ l. que sit in toto. ff. veteri, ⁊ ꝙ est vna questio altius disputata per pau. iuriscon. in qua Aquinus altius exordit̄ vt dicit se solutum facere in q̄stionibus suis. Rapha. fulg. dicit ecōtra, ꝙ aut liber su⁹ corruptus est, aut ista lex est difficilis ⁊ ꝙ nescit q̄uo sit visa Bar. facilis. Pau. de ca. dicit ꝙ est summe subtilis, ⁊ mihi vtiq̄ visa est difficilis. Diuiditur in. vii. s̄m Barto. ⁊ Fulg. i prima ponit̄ thema ex quo elicit̄ questio. In sc̄da anteq̄ respondeatur questioni iuriscōsul. volens plene attingere posuit quadrimembrē distinctionē. In tertia prosequit̄ primum membrum. In quarta sc̄m. In quinta tertium. In sexta quartum. In septima ⁊ vltima respondet postea questioni proposite. Secunda ibi: in hac questione. Tertia ibi: ⁊ si quidem pecuniam. Quarta ibi: at cū do. Quinta ibi: ꝙ si facias. Sexta ibi: sed si facio vt facias. Septim a ⁊ vltima ibi: si ergo hec sunt. Vel breuius diuide s̄m Pau. de cast. in quatuor. In prima facit ꝙ dictum est quia ponitur thema ⁊ questio. In secūda pro pleniori decisione preponitur quadrimēbris distinctio. In tertia prosequitur omnia illa quatuor membra. In quarta respondet questioni principaliter formate. Secunda ibi: in hac questione. Tertia ibi: et si quidem pecuniaz. Quarta ibi: iuxta fi. legis. si ergo hec sunt. ⁊ legam sc̄m ordinem scribentium istam. l. per partes. Istud principaliter vsq̄ ad. §. ⁊ si quidem. summari nō potest quia solū ponit factum ⁊. q. ⁊ quadrimembrem distinctionē nec eget positione casus.
1 ℂ † In tex. ibi: naturalis fili⁹ meus seruiebat tibi. intellige vt declarat glo. prima ꝙ filius meus naturalis erat seruus tuus quia eū habueram ex vna serua tua: quo casu sequitur partus conditionem matris, non patris. l. partū. C. de rei vēd. Sunt tamen aliqui casus speciales in quibus quis nascitur ex ancilla ⁊ serua. tamen nō nascitur seruus imo liber: vnus est in. l. cum fil. lanianum. C. de his quibus vt indig. alius i in. l. fin. C. ad orficianū. in. l. cum inter. C. de fideicom. liber. an. l. fi. C. de libe. cau. Econtra est vnus casus mirabilis ⁊ singularis in quo ex patre liberto et sic libero filii nati non remanent liberi: nec sequuntur conditionem matris sed patris. casus est mirabilis in. l. ii. C. de libertis ⁊ eorum liberis. et verum ꝙ glo ⁊ Bar. ibi violant, illum tex. ⁊ est tex. ibi singularis. pone, habebam seruum cui dedi libertatem ex ipso nascuntur filii ⁊ ex muliere libera. Pone ꝙ iste seruus committat causam ingratitudinis propter quam possit reuocari in seruitutem dicit ꝙ nedum ipse seruus: sed etiam omnes liberi. ⁊ glo. ibi dicit quomodo delictum patris debet nocere filiis dicit Bald. in. c. filii nati. in fi. in titu. si de feu. fue. contro. inter do. ⁊ agna. vbi dicit q̄d ex quibus causis ingratitudinis potest seruus in seruitutem reuocari: ex eisdēmet causis potest filius a patre legitimatus adhuc in pristinum statum reduci ⁊ haberi pro nō legitimato. ⁊ ibi est tex. singu. in. d. l. ii. ad aliud q̄d si habeo seruum ⁊ manumitto eum. pone postea iste libertus efficitur ingratus: vt possim reuocare in seruitutem: nūquid si denuo redigat̄ in seruitutē an possit denuo manumitti ⁊ dicit text: q̄d non.
2 † Ideo dicit ibi Bal. ad fi. in vlt. no. q̄d si doctor semel reprobat nō p̄ōt postea amplius doctorari. Et Bal. in. l. ii. C. de ven. iiber. dicit quod notarius semel remotus
a ab officio nō p̄ōt amplius creari tabellio per comitem palatinū etiā si per principē esset ad famā restitutus q̄d no. ad id q̄d dixi q̄d doctor priuatur doctoratu propter delictum nō p̄ōt iterato doctorari. adde Bal. in. c. officii. in fi. de ele. vbi limitat ⁊ in. c. post translationem. vlti. no. per illum tex. de renū. facit tex. in. l. ii. C. de diuer. offi. li. xii.
3 ℂ † No. ex. ꝟ. in hac. q. ⁊ pondera vniuersalitatē totius ob rem dati: q̄d cōtractus innominati sunt quatuor ⁊ nō plures. cōtra istud dicit Bar. se fortissime opponere de vno tex. pauli. iuriscō. sicut est iste in. l. senat⁹. §. j. ad fi. ff. de dona. cau. mor. vbi text. enumerat alios casus quam hic: ergo sunt plures cōtractus quā ponūtur in hoc tex. respondet Bar. ⁊ cū eo tenet Fulg. ⁊ Pau. hic. sed ego clarius loquar. nam tex. ibi nō dicit q̄d reperiātur plures cōtractus quā sint isti quatuor de quibus in hoc tex. sed bene dicit q̄d datio ob causam p̄ōt fieri ex multis causis: nō q̄d per hoc contractus innominati sint plures: ⁊ ita etiā respōdet Imo. in. l. labeo. §. si quis dederit. ff. de do. hic melius ⁊ ista est veritas q̄cquid vnq̄ alias dixerim. Si querat̄ quot sint cōtractus innoīati respectiui, ⁊ dico q̄d sunt quatuor tātum de quibus in hac. l. nec plures possent repiri aut cogitari per rerum naturā, ideo iuriscō. hic perfecte locutus est: ⁊ istud est q̄d voluit dicere Bar. dū dicit q̄d ista lex loquit̄ de cōtractib⁹ innominatis proprie qui sunt vltro citroq̄ obligatorii ⁊ cōsequēter respectiui adinuicē. aut q̄ris de contractibus innominatis: qui nō sunt respectiui adinuicē: ⁊ tūc dico ꝙ sunt infiniti: q̄r vbi nō est nominatus est innominatus. exemplum in. l. j. in fi. t̄. eo. ⁊ ibi dixi. s̄m Pau. de cast. ibi est cōtractus innominatus sed nō respectiuus, eodē modo in. l. qui gratuitaz. j. eo. eodē modo in pacto nudo vt est gl. sing. in. l. j. in prin. in gl. magna. in fi. ff. de act. ⁊ obli. que dicit q̄d pactū est cōtractus: est ne cōtractus nominatus nō, sed est cōtractus innominatus: sed non respectiuus. et illam glo. ad hoc reputat singularem Bal. in. c. quintauallis. in. ii.
4 col. de iureiurā. ⁊ in. l. lecta. in. vii. col. ff. si cer. peta. † Ideo quādo doctores querunt an donatio simplex inter viuos sit contractus innominatus vt tangit̄ per glo. ⁊ doc. ⁊ ibi dixi i. l. fi. ff. de cōdi. ob causam. nō querūt an sit cōtract⁹ innominatus respectiuus, sed intelligūt de cōtractu innominato nō respectiuo, qui cōtractus
5 innominati nō respectiui sunt infiniti † Adde etiā q̄d cōtractus innominati respectiui nō solum possunt fieri per vt: ⁊ sic sub mō, vt exemplificat text, sed etiam sub conditione sc̄m glo. ⁊ docto. in. l. si intra. ff. de pactis. de quo tamē dic vt dixi. i. l. si quis cuz debitore. post glo. ⁊ docto. ibi. ff. de iureiurando. Item contractus innominati respectiui non solum possunt concipi affirmatiue vt hic exemplificat tex. sed negatiue vt est tex. in. l. iii. in princi. ff. de condi. ob causam. exemplum promitto tibi dare decem vt non facias ⁊c. Item contractus innominati respectiui non solum possunt esse simplices. vt in text. sed etiā duplices vel tātum ex parte vnius vel ex parte vtriusq̄, ⁊ sub simplicibus ↄtinētur isti mixti
6 casus. l. ii. in prin. ff. de verbo. obli. ℂ † Ultimo not. in tex. ibi ob rem dati iunctis sequētibus verbis, ꝙ appellatione dationis cōtinetur factum, quia sub isto termino dati continetur facio vt facias. ℂ In glo. nihil est. Ultimo pro complemēto istius notabilis principii adde q̄d sicut est reperire cōtractum nominatū ⁊ cōtractū innominatū vt hac. l. et. l. iurisgētium. in prin. ff. de pac. ita est reperire distractū nominatū, quando liberatio fit per acceptilationem, ⁊ distractū innominatum quando fit pacto nudo. l. vbi pactum. C. de transa. et ita declarat not. Bald. in rubri. extra de transac. in vlti. col. similiter est reperire delictum nominatum et innominatū, declarat Bar. in. l. nunq̄ plura. in. iii. col. ff. de pub. iudi. ⁊ in. l. j. in prin. in. ii. col. ff. ad turpil. ⁊ in. l. j. §. vnde queritur. ff. de publi. ⁊ in. l. senatus. ff. de accu. ⁊ in. l. si quis id q̄d. §. j. ⁊ in. l. si familia. ff. de iurisdi. om. iudi. ⁊ quia istud vltimum notabiliter declaraui in. d. l. si familia. ibi videas.

1 ☞ Si do pecuniam vt rem accipiam vel vt des mihi rem, quis contractus erit iste. ⁊ nume. 5.
2 Uerbum suscipiat, importat translationem dominii.
3 Quid in verbo trado.
4 Uenditor quid teneatur transferre.
6 Quando in contractibus quis teneatur precise dare.
7 In cōtractibus innoīatis periculuz est eius qui d̄z rem recipere.

Et si quidem. Hoc dicit. q̄n dat̄ pecunia p̄ re seu specie recipiēda, d̄r emptio ⁊ vēditio: si vero res pro re, d̄r cōtractus innominatus ex quo competit actio prescrip. verbis ad interesse, p̄ōt etiā competere ↄdictio ob causam ad repetendum quod est datum soluto isto contractu innominato

nominato & piculũ rei dande spectat ad eũ q debet recipere.h.d.
1 ¶ † No.ꝙ si do pecuniã vt rem accipiam,ista dicit̃ esse emptio &
venditio:secus esset si darem pecuniam vt tu dares mihi rem per
verbum dares,ista non esset emptio & venditio,sꝫ esset ꝯtractus
innominatus.tex.est in.l.fi.ff.de ꝯdi.ob cau.de quo tex.op.Bar.
hic:& ratio est,qꝛ de natura emptionis & venditionis nõ est dare
& sic dominium trãsferre,& casum vidistis meliorez de iure in.l.j.
circa mediũ.ff.de rerũ pmu.(vbi ergo agitur de dando rem est cõ
tractus innominatus,vidistis plane in illa.l.fi.ff.de cõdi.ob cau.
vbi istud limitatur nisi venderet̃ res in genere(In isto tex.ego de-
di pecuniam vt acciperem non vt darem:& sic est contractus no-
minatus,& ex hoc habes notare ꝙ verbuꝫ accipere vel recipere,
non importat trãslationem dominij(Nec ob.l.cũ mota.in fi.in ver.
2 partem bonorũ susciperet.C.de trãsac.†vbi verbum susciperet,
importat trãslationem dominij.respõdet no.Bar.hic:& in.d.l.cũ
mota.& ibi Moder.oẽs ꝙ ibi verbũ susciperet,importat transla
tionem dominij,non ex sua natura:sed qꝛ adiectũ est obligationi
generis.l.non amplius.§.fi.ff.de lega.j.(Et ex hoc habes ꝙ si ver-
bum suscipere vel recipere adijcitur certe rei vel speciei non im-
portat trãslationẽ dominij:casus est hic,sed si verbũ recipere vel
suscipere adijciat̃ quãtitati vel generi tunc importat trãslationẽ
dñij nõ ex natura verbi:sꝫ ppter rẽ cui adijcit̃:ita loquit̃.d.l.cũ mo
3 ta.& ibi Bar.& Mod.idẽ Bar.in.l.fi.ff.de ꝯdi.ob cãm.†(Tollite
optimũ sire & milies audiuistis hoc anno,ꝙ verbũ trado nõ im-
portat trãslationem dominij.l.si rem tradi.cũ si.ff.de verb.ob.tñ si
promitto tradere aliquid in genere vel in quantitate intelligit̃ de
translatione dominij,nõ ꝙ verbũ de sui natura istud denotet sed
ppter naturã rei,glo.est in cõi reputata sing.in.l.si a substituto.
§.fi.cum.l.seq.& in illa.l.seq.est gloss.ff.de leg.j.& ibi ponderãt oẽs
4 docto.presertim Imo.†Tollit etiã aliud simile venditor nõ te-
netur trãsferre dominiũ sed solũ tradere possessionẽ.l.j.circa me-
diũ.ff.de rerũ pmu.cũ si.(Imo si venditor pmitteret expresse trãs-
ferre dñiuꝫ rei vẽdite nõ esset vẽditio,sed ꝯctus innoĩatus.d.l.fi.
ff.de ꝯdi.ob cau.(istud est verũ si vẽderetur certa res vel certa spe
cies(sed si venderem aliqd in gñe vel quantitate venit translatio
dominij:ita Bar.in.l.ex empto.in pn.ff.de act.empt.in.l.ij.ad fi.
prin.ff.si cer.pe.& Pau.de ca.hic(& ista sunt verissima & tenẽda:
cõsyderabam tñ si poterat aliter respõderi ad illam.l.cũ mota.in
ver.partẽ bonorum susciperet.vbi verbum susciperet:importat
translationẽ dominij contra tex.nostrũ:qd illa sit ppter subiectã
materiam:qꝛ verba intelligi debent sm materiã subiectam etiaꝫ
si improprientur.l.insulam.ff.eo.l.si olei.C.loca.l.si vno.ff.loca.in
prin.(sed ibi conuentio illa erat facta in cõtractu trãsactionis in
qua venit dare vel remittere.l.transactio.C.de transac.vbi ergo
nimirum si verbum suscipiat,intelligitur sm materiam subiectã
que importat translationem dominij tamẽ mihi nõ placet:qꝛ ne-
cessario in transactione non venit translatio dominij.tex.est in.l.
si causa cognita.ibi rei ven.pendente.& ibi no.Pau.de cast.C.de
5 trãsac.¶ † Scdo no.ibi:si aũt rem do vt rẽ accipiã.ꝙ si do reꝫ vt
rem accipiã nõ est emptio sꝫ est contractus innominatus:intelli-
ge verũ qñ a prin.ita esset conuentum ꝙ darem tibi rẽ vt rem ac-
ciperem(sed si a prin.ita esset cõuentũ vt darẽ tibi pecuniã vt ac-
ciperem rem,lꝫ ex postfacto pro illa pecunia de cõmuni consensu
trado tibi speciem erit tamen emptio,qꝛ ad hoc vt sit emptio suf
ficit ꝙ a prin.sit ꝯuentũ ꝙ ex parte vnius interueniat promissio
rei,ex parte alterius interueniat pecunia:& tñ ex postfacto potest
dari res pro pecunia.Ratio est:qꝛ atendimus ꝙ a prin.actuꝫ est,
6 vide hic Pau.de ca.ita declarantem.¶ † Tertio not.ex tex.ibi:
sed vt dãneris mihi quãti interest mea.hic esse tex.sm Barto.et
doc.ꝙ lꝫ in ꝯctibus noĩatis in obligationib⁹ dãdi teneatur quis
precise dare nec soluẽdo interesse liberetur.l.vbi autem.§.fi.ff.de
verb.obli.(tñ in contractibus innominatis qui promisit dare non
tenetur precise ad dãdum nec potest cogi precise dare:imo condẽ
natur ad interesse.& Pau.de ca.reputat istud esse singulare:& idẽ
tenet glo.in.l.vnica.& ibi Cy.in.iiij.q.Bar.& alij.C.de sent.q pro
eo qd interest.& rationem diuersitatis vide per Bar.& alios in.l.
stipu.non diui.in.x.& xj.opp.ff.de verb.oblg.(tñ tex.iste non pro-
bat necessario,qꝛ in isto tex.dederat quis rem vt rem acciperet p
verbum acciperet:& sic nõ erat verbũ daret qd necessario impor-
tat translationem dominij(& sm Bar.forma libelli erit talis qꝛ pe
tit actor rem sibi dari & si dare noluerit petit interesse:& sic admit
tetur libellus alternatiuus:prout etiam admittit̃ in.l.j.in princ.
7 ff.de act.emp.¶ † Vltimo no.in ver.sed si scyphos.ꝙ in contra-
ctibus innominatis periculũ est eius qui debet rem recipere,non
eius qui debet rem dare,sicut dicit gl.videmus etiã in emp.& vẽ-
di.§.cũ autẽ.insti.de ꝯhen.emp(Cõtra istum tex.glos.fortiter op-
po.de.l.fi.ff.de condi.ob cau.vbi tex.de directo dicit oppositũ ei⁹
qd hic,qd periculũ est eius qui debet dare nõ eius qui debet reci-
pere(Gloss.ponit plures solu.Penultima solutio est vera ꝙ peri-
culum est debentis recipere q̃tũ ad hoc vt non possit agere cõtra
aduersariũ vt impleat ꝯtractũ vel soluat interesse:ita loquit̃ iste
tex.tñ põt repetere illud qd dedit & sic periculum q̃tuꝫ ad impe
diendum repetitionẽ nõ spectat ad eũ:ita loquit̃.d.l.fi.& ibi ple
ne abunde tetigi(Et ex hoc ptꝫ responsum ad regulam.l.pign⁹.
C.de pig.actio.nam regulariter res perit periculo ei⁹ cui⁹ est.nã
ita etiã est hic:sꝫ possum petere qd est datũ:& tñ si periret peri
culo eius cuius est,non possem repetere qd datum est.

1 ☞ In locatione vel emptione quid requiratur.
2 In quibus possit esse locatio & quibus non.
3 Pars non implens dicitur in mora.
4 In ꝯctu do vt facias,q fecit,ꝯ nõ facientẽ cõpetit actio de dolo.
5 In contractu innominato facio vt des cõpetit actio prescriptis
verbis contra non dantem.

At cum do. Iste.§.est multũ difficilis & multũ sub-
tilis:& dicit Pau.de ca.hic bis se puta
re ꝙ si iuriscõ.viueret ꝙ non posset defendere istã decisionẽ.h.d.
Si datur pecunia pro facto qd locari solet dicit̃ locatio:sed si da
tur alia res q̃ pecunia:vel est factũ qd nõ cõsueuit locari dicitur
ꝯctus innoĩatus pariens actionẽ prescri.ver.ad interesse & ei qui
fecit,cõtra eum qui nõ pfecte dedit,si fuit sciens datur actio de
dolo:al's datur actio prescrip.verb.h.d.vsqꝫ ad.§.quod si faciã.
1 ¶ † Noto optimũ tex.ꝙ qñ do vt aliquid facias ad hoc vt sit lo-
catio duo copulatiue requiruntur.Primo ꝙ interueniant pecu
nia:qꝛ sicut in emptione & venditione requirit̃ pro substantia qd
interueniat preciũ in pecunia numerata:ita etiã in locatione et
ꝯductiõe requirit̃ p substãtia ꝙ interueniat p̃ciũ in pecunia nu-
merata(Secũdo requirit̃ ꝙ sit tale factũ qd locari soleat:si alterũ
ex istis deficiat nõ erit locatio sed ꝯctus innoĩatus:ideo si nõ in-
terueniat pecunia sed res,erit ꝯctus innoĩatus:eodẽ mõ si sit fa
ctum qd locari nõ soleat:& põdera multũ tu pꝛecte ꝙ iuriscõ.ex
presse reqrit,ad hoc vt sit locatio qd factũ sit tale qd locari soleat
nõ aũt cõsyderat an sit psona q̃ solita sit locare operas,vel nec so
lum cõsyderat factum ipsum:ita etiã est glo.no.in.l.rogasti.§.j.in
ver.ex locato.ff.eo.(& tñ gl.Bar.& oẽs doc.in.l.si pecuniã.in prin.
ff.de cõdi.ob.cau.in glo.j.& in glos.in ver.repetit̃.tenẽt,ꝙ ad hoc
vt dicat̃ locatio debeat attẽdi:an psona solita sit locare operas:
& tñ tex.noster nõ ꝯsyderat psonã:sed tm̃ factũ:& propterea per-
pendi hoc mane qd do.Alex.in.d.l.si pecuniã.in gl.j.dicit ꝙ iste
§.at cũ do.qui allegat̃ per illã glo.& doc.nõ loquitur in illo ppo-
sito & aliud non dicit(nũc perpendo ꝙ ipse dicit veritatẽ(& quod
ire romã,est factũ qd põt locari:ideo hic est tex.qd etiã si persona
non sit solita locare operas diceret̃ tñ locatio:tñ tex.in.l.j.§.j.ff.si
mensor fal.mo.dix.cõsyderat personã:an persona solita sit loca
re operas(Ideo puto lꝫ nõ inueniã factũ,ꝙ iste tex.& glo.preall.
debent simul iungi & sic ad hoc vt sit locatio requirunt̃ tria(Pri
mo ꝙ interueniat pecunia(Secundo requirit̃ ꝙ factũ sit tale qd
soleat vel possit locari:vt hoc tex.(Tertio requirit̃ ꝙ persona soli
ta sit locare operas,per glo.in.d.l.si pecuniam.ff.alleg.iungendo
ista oĩa simul credo qd perfecte habeatis veritatẽ.(Trẽ diligenter
attende ꝙ distinctio huius.§.& illius gl.pcedit qñ locat̃ factum
vel opera alicuius bene dꝫ distingui vt hic:an sit factũ solitũ lo
cari vel non(sed si cui locaret̃ vsus alicuius rei p precio,semp di-
ceretur locatio,siue res esset solita locari siue non.glo.est not.quã
multũ signa in.l.rogasti.§.j.in ver.ex locato.ff.eo.quã Pau.de ca.
ibi multũ signat pro limitatione huius text.intellige tñ & limita
vt ibi p Paul.de ca.† Nunc successiue videndum est qño cogno-
2 scemus que facta soleãt & possint locari vel non:vt intelligamus
tex.in quibus possit esse locatio & in quib⁹ nõ(Respõdet mirabi
liter Bar.alij nõ tangũt cõiter,qd quedã cõsistunt mere in facto
vt scribere,pingere,& ista possunt indistincte locari vt hoc tex.(& p
hoc no.tu pꝛecte ꝙ id qd dicebãt glo.& Bar.in.d.l.si pecuniam.
qd ire roma nõ est locatio nisi sit psona solita locare:qꝛ ire romaꝫ
est facti meri:ideo est factũ locabile(Si aũt sit tale qd qd non me-
re ꝯsistat in facto sꝫ habeat mixturã iuris(& tũc aut est tale quid
qd momẽto expedit̃,vt est manumittere,vendere:tale factũ non
est locabile sm Bar.ita loquit̃ tex.ꝙ si tale est factũ & c(sꝫ si esset fa
ctũ habẽs mixturã iuris & qd non expediat̃ momẽto bene põt lo
cari:puta qd pro me intercedas in iudicio bene põt locari.§.sed
si facio.ff.ea.l.(Ista doc.Bar.est multum periculosa & contrarium
stringit fortissimus tex.in.d.l.rogasti.§.j.ff.e.quẽ etiam allegat so
lus Rapha.fulg.hic:vbi pignorare rem meam pro te est actus fa
cti habens mixturam iuris & expeditur momento:& tamẽ locari
põt(& vere tex.ille confundit doctrinam Bart.nisi fortassis dice
res ꝙ ibi habeat tractũ successiuũ:sed male diceres,qꝛ ipse actus
facti prout est in fieri:& sic ipsa pignoratio est actus qui momen-
to expeditur:lꝫ postea effectus sequẽs sit successiuus:qꝛ Bar.nõ
cõsyderat effectum sed cõsyderat actũ facti(Et ppterea ꝯsyderã
ti mihi istũ tex.videt̃ posse dici & est satis de mente litere,qd tunc
factũ videtur locabile qñ est tale qd ex eo põt seq emolumẽtũ pe
cunie:vt in primo exẽplo tex.sꝫ qñ est factũ p qd nõ põt seq ꝯmo-

dum pecuniarū vt est in manumissione serui: tūc factū nō dicitur
locabile, sic mihi vr̄ esse de mēte litere. Et nota ista vt suppleas q̄
3 dicta sunt in illa .l. si pecuniā. in pnci. §. de ꝯdi. ob cau. ¶ †Scd̄o
no. ibi: sine finitum non fuerit ⁊c. esse hic text. expressū ꝓ regula
quā tradit Bar. in plerisq; locis, presertim in .l. de diuisione. in .ij.
op. ff. sol. ma. vbi dicit ꝙ in ꝯctibus vltro citroq; obligatorijs ꝙ
primū vna pars implet ꝓ parte sua statim, si alia pars pōt imple
re ⁊ nō impleat ꝗuis nō sit taxatū aliqd̄ tps ad implendū: tn̄ sta
tim dr̄ in mora. alle. ipse .l. iulianus. §. ex vendito. ff. de ac. emp. ⁊ .l.
curabit. C. eo. poterat allegare istū text. meliorē de corpore iuris
4 ad hoc quē etiā not. Pau. de ca. hic in .iij. no. ¶ †Tertio no. in ꝟ.
fi. ibi: sed si tibi dedi. ꝙ in cōtractu do vt facias illi q̄ fecit, ꝯ illum
q̄ dz dare ⁊ nō perfecte dedit, cōpetit actio de dolo. Et rō est vt
hic inquit Bar. q: lz ista ꝯuētio videat esse do vt facias: tn̄ ex par
te eius q̄ fecit, est facio vt des, vbi cōpetit actio de dolo. Et ex hoc
habes correlarie notare ꝙ i ꝯctu facio vt des: ita demū dat actio
de dolo, qn̄ aduersarius est in dolo: al's nō ita limitat necessario
sequē. §. facit bonus tex. in .l. solent. in fi. §. eo. ¶ Quarto no. ex eo
5 dem tex. †ꝙ in ꝯctu innoiato facio vt des qui resultat ex parte fa
cientis cōtra obligatū ad dandū: si aduersari⁹ nō est in dolo quo
casu pōt cōpetere actio de dolo: puta q: fuit ignorans, tn̄ cōpetit
actio prescrip. ꝟb. Istud vltimū est de directo cōtra. §. immedia
te sequētē: vbi dicit tex. nulla erit ciuilis actio in ꝯtractu innoia
to facio vt des: ideo de dolo dabit ergo nō cōpetit actio in factū
ciuilis, cū ibi dicat nullā ciuilem cōpetere. tex. isti non possent esse
plus contrarij. ⁊ propterea Pau. de ca. hic dicit ꝙ est valde diffi
cile sustinere istos tex. ⁊ ꝙ si iurisconsultus reuiuisceret non pos
set defendere istos tex. postea ipsemet Pau. de ca. in pe. colū. dicit
ꝙ si qs velit defendere istos tex. opus est ire per varios tramites
finaliter ipse dicit aduertendū: qn̄q; facio: hoc est manumitto ser
uum meū vt tu des seruū tuū: ⁊ sic est ex parte mea facio vt des:
aut ex parte tua nihil penit⁹ das, ⁊ sic nullo modo imples: ⁊ tūc
mihi contra te nulla penit⁹ actio ciuilis cōpetit: sic intelligit ipse
§. seq. ꝙ si faciā. Si ꝟo tu q̄ debes dare impleas sed non perfecte,
q: das seruū q̄ euincit: ⁊ tūc bene cōpetit actio ciuilis. s. prescrip.
ꝟb. ꝯtra te: sic intelligit tex. nostrū ⁊ vere ambo tex. videntur loqui
in terminis prout ipse dicit: tn̄ ista solutio non pōt mihi placere:
est eīm multū irrationabilis: nā sequeret ꝙ ille qui nullo mō dedit
esset melioris cōditionis ꝙ ille qui ignorāter bona fide impleuit
lz nō perfecte: q: cōtra eū q̄ nihil penitus impleuit nulla cōpetit
actio ciuilis nec etiā de dolo si non fuit in dolo, sic intelligit. §. seq.
sed si imperfecte impleuit si non sit in dolo cōpetit cōtra eū actio
ciuilis hoc nequaq; placet mihi: tn̄ Pau. de cast. in d. §. ꝙ si faciā
nisus est velle assignare quādā rōnē diuersitatis: ad sustinēdū
istā so. ibi dicet. Cōsyderabā si ille. §. seq. possit iungi cū isto tex. vt
iura iurib⁹ ꝯcordem⁹: nā dū. §. seq. loqtur de ciuili actiōe intelligit
de ciuili actione ordinaria ⁊ noiata illa nō cōpetit: sed bene cōpe
tit actio ciuilis prescrip. verb. extraordinaria. Sed ista solutio ni
hil valet vbi non est ꝯctus noiatus nō pōt queri de actione ordi
naria ⁊ noiata: ideo dū dicit tex. ibi nulla erit ciuilis actio intelli
gitur de ciuili actione prescrip. verb. ⁊ in factū: vt ptz per discur
sum totius tituli: vnū est respōdere nisi dicamus vt rn̄det Alber. ꝙ
Julianus hic relat⁹ pessime dicat in trib⁹, maxime in isto, vt ptz
in. §. seq. tn̄ istud mihi nō placet, q: iuriscōsultus in. §. seq. non re
prehēdit: imo venit aduersando in iure ⁊ in facto, videbimus cras
in illo. §. si poterit saluari. ¶ Glo. j. in ver. at cū do. dic tu melius
ꝙ ꝯctus innoiati nō cognoscunt a mō siue forma ineūdi: vt vult
prima opi. relata in glo. nec etiam cognoscunt a mō exequēdi: vt
vult scd̄a opi. Jo. relata in glo. sed fm̄ Bar. ⁊ doct. sicut in cōtra
ctib⁹ noiatis: vcz in emptione ⁊ vēditione ille q̄ emit dr̄ emptor: il
le qui vendidit dicit vēditor: ⁊ in similibus: ita in isto cōtractu inno
minato facio vt des, ex parte illi⁹ q̄ debet facere dicit facio vt des
ex parte alteri⁹ q̄ dz dare dr̄ do vt facias: ⁊ sic variat fm̄ psonas
ipsarū partiū sicut variant ꝯctus noiati fm̄ Bar. ⁊ doc. hic: ⁊ in
§. seq. ⁊ plene solet tradi in .l. cū mota. vbi locus suus. C. de trasac.
¶ Glo. in verb. pscri. ver. Diuidit in tres partes. In prima op
po. cōtra tex. ⁊ quadrupliciter soluit. In scd̄a colligit ex tex. vnū
not. In tertia colligit aliud not. scd̄a ibi: item no. hic. tertia ibi: itē
not. vtrāq;. ¶ In prima ergo pte opponit ꝯtra tex. ⁊ videt ꝙ ela
pso termino quo seruus manumitti debuit si nō manumittat nō
debuit posse agi pscrip. ꝟ. q: elapso termino ipso iure sit liber ex
constitutione diui pij. l. si is qui. alleg. in glo. Glos. quadrupliciter
soluit. Bar. ⁊ doc. tenēt primā so. ꝙ ꝯuū pcedit in ꝯctu emptiōis
⁊ venditionis. tex. noster in cōtractu innoiato. nā in ꝯctu innoia
to cōpetit actio pscri. ꝟ. ⁊ cōdictio ob cau. ad repetendū, q̄ reme
dia nō hn̄t locū in ꝯctu emptionis ⁊ venditionis vt vidistis in .l.
fi. §. de cōdi. ob cau. ista est cōis solutio doctorū. alie sequentes so
lutiones glos. reprobant cōiter. Vel scd̄o rn̄deo ꝙ aliqn̄ ego tra
do alicui ꝓ viā ꝯctus seruū meū cum hoc ꝙ ille recipiens debeat
istum seruū meū manumittere intra certū tempus: ⁊ in hoc bene
verū est qd̄ elapso isto tpe si nō manumittat ipso iure consequit
libertatē: vt .l. in cōtrariū allegata. Aliqn̄ seruū meū trado alicui
vt teneatur manumittere nō illū seruū meū quē ego do sibi: sed
aliū seruū ipsius recipientis: ⁊ nūc elapso termino ille seruus non
efficitur liber nec a .l. cōsequit libertatē: in his terminis loquitur
l. nostra: in hoc tn̄ plenius distingue vt p Bar. ⁊ doc. i .l. iij. §. ij. §.
de condi. ob cau. ⁊ que hic desunt suppleas ex ibi traditis p doc.
¶ Glos. in verbo de dolo. diuiditur in duas. In prima l'timore
vnius ꝯrij qd̄ formabo nūc: exponit tex. ⁊ ponit primā solutionē
⁊ duas vtilitates ex illa solutiōe. In scd̄a q̄ est ibi: sed qdā dicūt.
gloss. ponit scd̄am sol. ⁊ eā reprobat, trib⁹ fundamentis. Prima
⁊ scd̄a pars pn̄t in particulas subdiuidi q̄ patent ex precedēti di
uisione: ⁊ q: ista glo. est summe obscura ⁊ inuoluta. Pro expedi
tione oppo. contra tex. in fi. qui vult, ꝙ in ꝯctu innoiato do vt fa
cias cōpetat actio de dolo. Cōtra: imo dz cōpetere actio pscrip.
verb. q: actio pscrip. ver. cōpetit ex tribus ꝯctibus innominatis
inter alios ex ꝯctu innoiato do vt facias: est bene verū quod ex cō
tractu innoiato facio vt des. ex illo solo bene cōpetit actio de do
lo: vt in. §. seq. ergo tex. male dicit: sed in alijs cōpetit actio pscri.
verb. Timore huius cōtrarij glo. in prima parte fatet contrariū
⁊ exponit tex. dum dicit de dolo. i. prescip. ꝟb. ꝓpter dolum: ⁊ sic
vult ꝙ oriatur actio prescrip. ꝟ. ⁊ nō actio de dolo. Et si tu dicis
si isto vltimo casu, qn̄ quis scienter dedit oritur actio prescri. ver.
⁊ non de dolo: certe non erit differentia inter casum precedētem
qn̄ quis ignorāter dedit, quo casu sibi cōpetit actio prescri. verb.
⁊ casum qn̄ sciēter qd̄ etiā tūc cōpetat actio prescrip. verb. ⁊ non
actio de dolo: ⁊ tn̄ tex. cōstituit euidēter differētiā. Rn̄det glos. lz
obscure qd̄ verū est qd̄ vtroq; casu ꝯpetit semp actio pscrip. ꝟb.
lz in vltimo casu actio prescrip. verb. ꝯpetit ꝓpter dolū. vt iuret in
litē. Et si tu dicis que vtilitas est an actio prescrip. ver. competat
ꝓpter dolum, an cōpetat nō ꝓpter dolum. Gl. obscure vult respō
dere ꝙ vtilitas est magna: q: qn̄ cōpetit actio prescrip. verb. pro
pter dolū ratione istius doli iurabit in litem: sed qn̄ cōpetit sine
dolo nō iuratur in litem. Itē est vtilitas qn̄ quis sciēter dedit rē
alienā ⁊ sic est in dolo pōt agi de euictione anteꝙ res euincat. l.
seruus. §. fi. ff. de act. emp. sed qn̄ sine dolo secus est. Istud vult di
cere glo. vsq; ad scd̄am partē ibi: sed quidā dicūt. Ista prima solu
tio nihil valet. Prima destruit tex. exponendo de dolo. i. actione
prescrip. verb. propter dolum. Scd̄o et adhuc fortius glos. male
dicit dum dicit ꝙ quando actio prescrip. verb. compent propter
dolum qd̄ ibi iuratur in litem istud est falsum: q: iuramentum in
litem de veritate vel affectionis non habet locum nisi in actioni
bus bonefidei vel stricti iuris arbitrarijs quando est contumax
in non parendo iudici: q: iussus iudicis parit iuramentum in li
tem. l. in actionibus. vbi dixi. §. de in litē iurā. ergo solo dolo non
pareret iuramentum in litē. Et in hoc vltimo reprehendunt glo.
Albe. ⁊ Fulg. hic. Ideo glo. in scd̄a parte principali ibi: sed quidā
dicunt. ponit aliam solutionem ad tex. ꝙ in isto tex. actio de do
lo non competit ex natura cōtractus innominati: q: iste nō erat
cōtractus innominatus facio vt des: lz erat do vt facias: ⁊ sic ex
natura istius cōtractus innoiati nō cōpetit actio de dolo: sed cō
petit quia contractus fuit ipso iure nullus: eo quia dolus dedit
causam contractui. Istam solutionem reprehendit glos. tribus
medijs. Primo q: dolus dans causam cōtractui si est cōtractus
bonefidei bene annullat ipso iure. l. eleganter. in prin. ff. de dolo.
sed hic erat contractus stricti iuris: ergo iste dolus dato etiā qd̄
dedisset causam contractui non annullaret ipso iure. l. dolo vel
metu. C. de inuti. stipu. Secundo hic dolus non dedit causam cō
tractui: quia ego non induxi te dolo vt contraheres: licet postea
in executione quādo dedi tibi seruuū sciebā esse alienum. Tertio
q: in hoc tex. ego qui dedi seruum non teneor ex meo facto: q: de
di dato qd̄ factū sit dolosū, sed ex tuo: quia manumisisti ⁊ sicut
ex tuo implemento ego obligor: ⁊ sic apparet ꝙ iste due solutio
nes sunt false. Unde Barto. ⁊ Pau. respondent ⁊ bene ꝙ in isto
tex. licet conceptio fuerit do vt facias: tamen ex parte eius qui fe
cit est facio vt des, ideo nimirum si facienti contra illum qui non
perfecte dat competit actio de dolo: et isto modo concordat cum
§. seque. sed tunc occurrit huic solutioni ⁊ obstat magna difficul
tas: quia si est contractus innominatus facio vt des et competit
actio de dolo subsidiaria quomodo poterit competere actio pre
scriptis verbis. Respondent Fulg. ⁊ Pau. de cast. hic: ꝙ ista re
media competunt ad diuersa. Item ambo sunt subsidiaria: ideo
bene possunt cōcurrere: ego puto quod isto casu quando compe
tit actio de dolo quod ibi non competat actio prescriptis verbis
vt declarabo statim in. §. sequen. ¶ Glos. vltima in verbo in fa
ctum. Diuiditur in duas prout duas ponit duas solutiones ad
cōtrarium in ea formatum, partes patent in gl. dicitur in tex. qd̄
si ille qui debet dare seruum dederit seruum alienum ignoranter
qui euictus sit. Julianus tenet contra eum cōpetere ciuilē actio
nem in factū. multum fortiter de directo obstat tex. in .l. iurisgen
tium in

tium in fine prin.§.de pac.vbi Julianus.et ibi relatus in tex.te-net de directo oppositū,ꝙ isto casu nulla ciuilis actio cōpetit sed a pretore datur actio que non est natiua sed datiua.glo.rñdet ꝙ ista debet intelligi ſm illam.Hec solutio procedere nō pōt quia cum ibi dicatur totum oppositū eius quod hic,quomodo possibile est ꝙ ista intelligatur ſm illam:necessario oportet dicere vt dicit glo.in secunda solutione ꝙ Julianus variauit z ibi tenuit vnum in hac.l.tenuit aliud:nec aliter commode responderi potest:et est expeditus iste.§.

1 Ex contractu innominato facio vt des contra non dantem competit actio de dolo.
2 Ordinatum ad factum censetur factum z non donatio.
3 Si cōpromittat sub pena an illa censeat adiecta facto an dationi.
4 In contractibus innominatis orit actio pscriptis vbis:secus in cōtractu facio vt des:sed actio de dolo,z que sit ratio.

Quod si faciā. Iste.§.est admodum breuis:sed ſm Pau.de ca.hic:facit difficultatē in hac materia plusꝙ alius tex.qui sit in hoc titu.Ita etiam dicit Pau.de ca.in.l.solet.§.eo.Raph.etiā in exordio dicit ꝙ iste §.habet subtilem z difficilē materiā z ꝙuis breuis sit:pōt tamen sic summari.h.d.Qui fecit,cōtra non dantē sola actio de dolo cō-
1 petit.h.d.¶ Nota ex tex.qd dictū est in summario,ꝙ ex cōtractu innoiato facio vt des,ei qui facit cōtra nō dantē nulla competit ciuilis actio:sed solū actio de dolo In quo subtiliter aduertendum est ꝙ glo.magna dum recitat opi.Joā.visa est sentire in ratione p eā reddita ꝙ ex neutra parte cōpetit actio prescri.vb.imo ex vtraqz parte cōpetit actio de dolo ratione equalitatis obseruāde qd est de directo contra.§.precedentē diceretur statim.§.post gloss.Sed habent aduertere iuuenes qd ad hoc vt.§.iste possit procedere tria copulatiue requiruntur.Primo requirit ſm omnes,ꝙ factum sit tale ex cuius implemento nihil adsit vtilitatis aduersario:tūc ei qui fecit bene cōpetit actio de dolo:ita proprie loquitur iste tex.exemplum pone,promisi ire ad plateam vt mihi dares centū:ego adimpleui,ex isto facto nihil tibi adest vtilitatis:ideo competit actio de dolo,tūc proprie procedit iste tex.Sed vbi ex implemento facti factum esset tale ꝙ adesset emolumētum aduersario qui promisit dare z tale implementū facti correspondet dationi:tunc competeret actio prescrip.ver.ſm opinionē Azo.relatā in gl.z cōiter approbatā vbi dicetur z in hoc oēs concordant ꝙuis pro certo magna videatur diuinatio ad hunc tex.Scdo requiri videt ꝙ aduersarius sit in aliquo dolo:als contra eū nō dareť actio de dolo nec pcederet iste.§.ita videt necessario pbare tex.in.§.precedēti.in fi.z ibi pōderat Pau.z hoc videtur etiā pbare tex.in.l.solet.ad fi.§.eo.z istud etiā facit magnam restrictionē ad hūc tex.Tertio reqri videt ꝙ factū sit tale qd repeti nō possit tūc recurrit ad actionē de dolo,z pcedit iste tex.Sed si factū esset repetibile tunc gdicit p condictionez ob causam:nec haberet locū ista actio de dolo.de qua loquit iste tex.q ſm Bar.succedit loco actionis pscri.ver.Et sic videtis ꝙ in angustū multum coarctat iste.§.¶ Gl.magna in ver.z ideo de dolo:diuidit in quinqz partes:si glo.habeat prout ego habeo.In prima opp.cōtra tex.z singulariter respōdet.In scda etiā opponit gtra tex.z dupliciter soluit.In tertia qrit de ratione,specialitatis ad hūc tex.In quarta etiaz opp.gtra tex.In quinta idem facit.scda ibi itē in hoc facio vt des.tertia ibi:sz quero quare.quarta ibi:sz nōne transactio.quīta z vlti.est ibi:itē cōtra.§.de cōdi.ob cau.Item tertia pnc.pōt subdiuidi in plures particulas quas signabo nūc dū assumā illā partē.In prima ergo parte,qz tex.videt psupponere ꝙ actio de dolo nō habeat locū nisi in isto contractu innoiato facio vt des z nō in alijs.Contra qd imo actio de dolo habeat locū etiā in gctu innoiato do vt des.est tex.in.l.cuz pponas.C.de dolo.vbi tu gtraxeras cōtubernium cū serua mea,cōuenit inter nos ꝙ ego darē tibi istā seruā manumittendam z tu dares mihi aliū seruū:z sic erat gctus innoiatus do vt des:pone dedi tibi ancillā meā z impleui pro parte mea tu nō vis mihi dare seruū:dicit ibi tex.ꝙ mihi cōpetit actio de dolo:z sic isto modo inducēdo videt obstare.Glo.rñdet not.ꝙ non est verum ꝙ ibi fuerit cōtractus innoiatus do vt des:imo vr gctus innoiat⁹ facio vt des.nā ego debebā manumittere ancillā meā:istud est facere,dedi tibi manumittendam tu manumisisti vñ est perinde acsi ego manu-
2 misissem.Et ex hoc habes no.ex glo.z Bar.no.multū ꝙ datio q principaliter ordinat ad factū censet factū z nō donatio.Sicut ecōtra factū qd principaliter ordinat respectu donationis cēset
3 datio z nō factū.l.v[illegible].§.si.ff.de verb.obli.Et ex hoc infertur ad aliā questionē:tota die fiūt compromissa in arbitros vel arbitratores,partes promittūt sub pena stare snie arbitri,an ista pena intelligatur adiecta facto,an vero intelligat adiecta dationi:nam parere snie istud est facti:partes ergo pmittēdo parere sententie arbitri sub pena videtur penā adiecisse facto:sed si nos cōsyderamus illud qd dicit ista no.gl.ꝙ qñ factū ordinatur ad aliquā dationē censet datio nō factū,snia arbitri cui parendū est in cōdēnatoria quātitatis:istud factū respicit illā dationē:ergo pena intelligit adiecta dationi z nō facto p istā gl.magistralem.Et ex hoc resultāt due vtilitates z duo notabiles effectus in practica.Primus effectus est:scitis ꝙ qñ pena adijcit dationi ꝙuis soluat in parte:pena tñ cōmittit in totū.d.l.v.§.fin.z in.l.in hoc iudicium.§.si rem.ff.cōi diuid.secus est qñ adijcit facto.l.iij.§.cato cū materia sua.ff.de vb.obli.Scdo sequit alius notabilior effect⁹ z istud est qd pluries hesitaui,nam pena adiecta quātitati censet adiecta in fraudē vsurarū z nō valet.l.iulianus.ff.idē papinia.ff.de act.empt.secus si adijciat facto.Sequit ergo ꝙ si fiat cōpromissuz sub pena qz partes pmittāt sub pena parere snie arbitri:licet istud videat factū,tñ qz istud pmittere penā respicit quātitatem seu dationem que gtinet in snia arbitri,istud factū censet datio:ergo pena censet adiecta dationi:ergo in fraudē vsuraruz ergo nihil valet.ergo sequit ꝙ pena que hodie apponit in cōpromissis peti nō pōt:nō excutio aliter veritatē:scio ꝙ passus est ambiguus.nā Ja.de but.z Bal.in.l.pmissis.C.de transac.z alibi sepe tenuerūt penam adiectā in cōpromissis valere z peti posse,prout etiam tenet Inno.in.c.tuam als suam.de penis.De hoc puncto.et de eo qd tangit in gloss.remitto vos ad plenius tradita per Bar.z alios in.d.l.v[illegible].§.si.ff.de verb.oblig.ponit bar.in.d.l.cū proponas.C.de dolo.z bene facit qd no.Bal.in pulchra.q.in.l.j.in.iij.q.C.de insti.z substi.z.l.j.in.vj.col.C.de actio.z ob.non.ex a minor aliter hic ex quo alij non tangunt.Tamen redeundo ad cōtrarium glo.Bartolus.j.respōdet aliter ad illam.l.cū proponas,ꝙ ibi ille qui dederat ancillam que fuit manumissa non agebat nec agere volebat ad implementum contractus vel ad interesse:sed volebat repetere illud qd dederat:z consequenter volebat repetere ancillam suam:sed qz istud erat impossibile postꝙ ancilla erat manumissa,qz libertas semel prestita amplius reuocari non potest:ideo loco condictionis ob causam que cōpetit ad repetendum qñ datū est repetibile,eius loco cōpetit actio de dolo:qz ibi factum erat irrepetibile quasi velit dicere.Bar.ꝙ.l.cum proponas.loquitur de actione de dolo que competit loco condictionis ob causam.tex.iste loquitur de actione de dolo que subrogatur loco actionis prescrip.ver.Et ex his habetis expeditum primū contrarium glo.Secūdum contrarium glo.de directo tendit cōtra tex.z est de.l.cū mota.C.de trāsac.illa est difficilior ꝙ lex que sit in illo tit.vbi erat cōtractus innoiatus facio vt des:z tñ ei qui fecit contra eū qui debet dare nō competit actio de dolo vt dicit tex.hic:sed competit actio prescrip.verb.Glo.respōdet dupliciter z primo ꝙ attenta forma cōuētionis in illo tex.in veritate nō fuit facio vt des:imo in veritate fuit conuentio do vt facias.ꝙ
a daretur certa bona vt a lite discederet z sic faceret.idio lz mater in faciēdo,vult dicere preuenerit glo.cōtractus innominati cognoscunt a modo ineūdi nō a forma exequendi:q opinio est falsa qz matri que fecit ex cuius parte est facio vt des,deberet competere,actio de dolo non prescrip.verb.Unde glo.scdo nō respondet z ista est vera:z istā teneo qd tex.noster qui vult ꝙ in gctu facio vt des oriatur actio de dolo non prescri.verb.pcedit vt.§.declaraui qñ factū est tale ex cuius implemento nihil adest emolumenti aduersario:tūc procedit iste tex.z tūc cōpetit actio de dolo.sed in.l.cū mota.illud factū est tale ex cuius implemēto querebat emolumētū aduersario ideo non sumus in casu istius.§.tunc illi qui fecit,cōpetit actio prescrip.verb.sicut in alijs cōtractibus innoiatis vt videbitis statim in sequēti parte glos.z istā teneo lz Bar.eā reprobet:nā dicit ipse ſm istam sol.actio presc.verb.ibi esset natiua:z tñ tex.dicit dandā:z ppterea tenet ipse ꝙ ideo ibi cōpetat actio prescrip.ver.qz factū erat tale qd repeti non poterat:ideo loco cōdictionis ob causam cōpetit actio pscrip.ver.ex equitate que est datiua.Ego dixi pluries ꝙ leges pleruqz dicūt dandā actionē nō ꝙ ppter hoc intelligāt actionē esse datiuā sed vtuntur isto ver.ac si diceremus actionē,accōmodandā z pstandā.ſm qd plene soleo ibi dicere ita ꝙ resideo in solutione gl.¶ Sum nūc in tertia parte gl.ibi:sed quero,in qua parte querit glos.de ratione quare ex alijs tribus contractibus innominatis semp cōpetit actio prescrip.ver.sed pro isto gctu innominato facio vt des non competit actio prescrip.ver.sed actio de dolo.Et est aduertēdū,qd glo.primo refert opi.Azo.qui declarat quādo iste.§.pcedat.Sed certe istud non est respondere ad questionem qz nos nō querim⁹ in quibus terminis procedat iste.§.sed querimus que sit ratio fallentie.postea assignat rōnē Jo.z illa est bñ ad ppositū questionis.Deinde gl.inherēdo opi.Azo.assignat aliā rōnem.Et ista tertia pars principalis pōt subdiuidi in.vi.aut.vij.particulas.In pma querit vt dixi de rōne spālitatis ad hūc tex.In scda recitat opi.Azo.ꝙ quā nō rñdet questioni proposite:sed bene declarat in quib⁹ terminis pcedat iste.§.In tertia glos.refert ꝙ Anto.Albe.Jo.z Ugo.reprobāt ista opinionē Azo.In quarta assignatur ratio Jo.In quinta ponitur impu-

gnatio rōnis cū aliquali tn̄ defensione. In sexta et vltima gl.no-
stra inherēdo opinioni Azo.assignat aliā rōnē specialitatis. secū-
da est ibi: rn̄deo fm Azo. tertia ibi: sz hāc distinctionē reprobāt.
quarta ibi: alij vt Io. quinta ibi: sed hoc nō vz. sexta ⁊ vltima est
ibi. est ergo ratio prima bona: ⁊ ista diuisio apit multū intellectū
ad illud qđ vult dicere glo.nostra.† Quero ergo de rōne spālita-
tis ad hūc text.quare in alijs tribus ꝯctibus innoīatis orit̄ actio
prescriptis verbis, in isto facio vt des nō orit̄ actio p̄scri.ver.sed
actio de dolo. Respondet dn̄s Azo ꝙ imo i ꝯctu innoīato facio
vt des si sit factū tale ex cuiꝰ implemēto aliqđ adsit illi cui implet̄
⁊ aliqđ absit ab eo ꝑ quē implet̄ tūc ꝯpetit actio p̄scrip.ver.sicut
ex alijs ꝯctibus innoīatis. qꝛ fm eū nō posset reddi ratio diuersi-
tatis inter istū ⁊ alios ꝯctus innoīatos ergo idez ius censendū.l.
a titio.in.fi.ff.de ꝟb.ob. sed qn̄ factū est tale.ex cuius implemento
nihil acquirit̄ ei cui implet̄, non pōt cōpetere tunc actio prescrip.
verb.tūc ergo cōpetit actio de dolo: ad istos terminos restringi-
tur.§.noster vt in his terminis loquat̄.et istā opi. Azo.tenēt oēs
scribentes indifferēter nullus discordat in hoc. Imo dicit Bar.
ꝙ istamet distinctio posset adhiberi in ꝯctu innominato facio vt
facias. puto aduertendū lz oēs teneāt cū opi. Azo.tn̄ videt̄ mihi
ꝙ dissentiant: qꝛ dn̄s Azo requirit duo quod factū sit tale ex cu-
ius implemento adsit aduersario. Itē ꝙ aliquid absit implemēti:
⁊ tn̄ doctores solum ponderant ꝙ factuz sit tale qđ aliquid adsit
illi cui implet̄, nec curant ipsi vtrum aliqđ absit illi q implet et tn̄
Azo ista duo requirit copulatiue: istud est qđ videt̄ mihi discre-
pare ab opi. Azo. Contra istam opi. Azo.que est cōis ⁊ vera glo.
allegat.l.actione.C.de transac.⁊.l.solēt.in.fi.j.eo. Ad.l.actione.be
ne facile pōt respōderi, sed ad.l.solēt.credo ꝙ nō possit responde-
ri.dicā.j.vbi videbimus si possibile erit concordare ista iura. Se-
cunda est ratio Io.qui dicebat, ita statutū esse ꝓpter equalitatez
seruādam vt habetis in gl. q. ista rō p̄supponit ꝙ ratione equalita
tis obseruāde in ꝯctu facio vt des sicut ex parte faciētis compe-
tit solū actio de dolo qđ idē sit ecōtra qđ ex parte dantis solū cō-
petat actio de dolo. istud est de directo cōtra.§.precedentē.vbi in
ꝯctu do vt facias cōpetit actio p̄scri.ver. Alia assignat̄ rō ibi, est
ergo ratio prima bona ⁊ ista ratio ꝓcedit tenēdo opi.⁊ restrictio-
nem Azo.ad hunc tex.nā quādo est factuz ex cuius implemento
nullū querit̄ emolumētum aduersario tūc nō ꝯpetit actio p̄scrip.
ver. ꝗ ꝯctus innoīati sunt nudi ⁊ de se nō producūt actionem sed
vestiunt̄ sequuto implemēto, qn̄ ergo tu facis, ⁊ mihi nihil querit̄
certe est perinde acsi nihil impleres ex quo per tuū implementū
nihil querit̄ mihi, ergo ex isto implemēto facti tanꝙ inutili non
vestit̄ contractus innominatus. Et si quis vellet forte instare for
te ꝙ posset sustinere istā rōnem: tn̄ videt̄ ꝙ nō sit bona qꝛ ex quo
ita conuētum est inter nos, ⁊ impleo qđ inter nos ꝯuenit dato ꝙ
illud factū nō auferat tibi vtilitatē, tn̄ satis dicor implere, ⁊ tu sa-
tis diceris lucrari ex quo voluntatē tuā imples.text.est.in.l.pe.cū
glo.⁊ ibi ponderaui.s.de cōdi.ob cau. Quid tenendū: ista est in-
ter summas ⁊ alias difficultates iuris ciuilis in qua lz vnusqsqz
pro ingenij sui qualitate laborauerit ad aliquid inueniendum, tn̄
eorū opiniones omnes subuertunt̄: ⁊ eorum labor in irritū cedit
⁊ varie opi.referunt̄ in.d.l.cū mota. Et reiectis eoꝝ opinionibus
vanis: facio istā cōclusionē ꝙ cōiter tenet̄ opi. Azo.ꝙ si factū sit
tale.ex cuius implemento non querat̄ cōmodū aduersario nō cō-
peteret actio prescrip.verb.sed competit actio de dolo: ita restrin
gitur necessario iste tex. sed qn̄ factū est tale ex cuius implemēto
aliquid adest aduersario, isti facienti ita cōpeteret actio prescrip.
ꝟ.sicut in alijs cōtractibus innominatis. Et si dicis que est ratio
diuersitatis rn̄deo ꝙ rō diuersitatis est quā posuerūt Pe.et Cy.
in.l.ex placito.in.v. q.C.de rerum pmu.quam sibi ascribit Bart.
hic. Ego tn̄ adhuc clarius assignabo ⁊ breuioribus ꝟbis.† nam
actio prescri.ꝟ.⁊ actio in factū nō competit nisi vbi subest equitas
ꝓpter quam cōpetere debeat, vt apparet ex multis legibus huius
tit.⁊ ex.l.quoties.cū glo.j.eo.mō sic, qn̄ factū meū qđ impleui nō
correspondet dationi tue, quia ex illo facto nihil tibi querit̄, cessat
equitas ꝙ ꝓpter tale factū qđ tibi nullo vsui cedit debeā habere
actionē p̄scri.ꝟ.vel in factuz.tn̄ qꝛ faciens reperit̄ deceptus si iste
nō seruat cōuenta postꝙ ille fecit illud qđ cōuenit, tunc nō seruā
do dicitur in dolo: vt dicit tex.in.l.ij.§.circa.ff.de excep.doli.ideo
ꝓpter hoc datur actio de dolo. sed quando factum est tale ex cu-
ius implemēto querit̄ cōmodū aduersario: tūc cōpetit actio pre-
scrip.ver.⁊ tunc subest equitas.et ista est ratio que pōt assignari
si qua pōt assignari. Et si tu dicis tenēdo istā cōmunez sniam qđ
rn̄des ad.§.precedē.vbi dedi seruum meum, vt tu manumitteres
tuuz: manumisisti: ⁊ sic fecisti euincit̄ seruus quē dedi: ⁊ sic ibi est
facio vt des: ⁊ tn̄ cōpetit actio p̄scri.ver.⁊ nihilominus ibi est fa-
ctum: ex quo querit̄ emolumentum mihi: aut saltē alteri, ⁊ paria
sunt ꝙ querat̄ mihi: aut alteri.l.solutā.ff.de solu.⁊ tn̄ ibi competit
aliud remedium ꝙ hic: qꝛ si sciēter dedi competit actio de dolo si
ignoranter actio in factum. Ego dixi in.§.preceden.qđ durum

est concordare istos tex.si volumus dicere qđ ibi factū sit tale ex
cuius implemēto querat̄, nō discordat qꝛ tūc competit actio p̄-
scrip.ver.sed dicat Bar.quātum velit qꝛ ibi ex facto nihil queri
tur ei qui debet dare. Nec possumꝰ dicere ꝙ paria sunt qꝛ.d.l.so
lutam.ꝓcedit qn̄ alij soluit̄ de voluntate mea a quo possum repe
tere ⁊ sic fm veritatem nullum emolumentum mihi adest ⁊ tamē
ibi compe.actio prescrip.verb. et sic contra tex.nostrū debes re-
spondere ꝙ regula tex.nostri que vult, ꝙ qn̄ ille qui fecit tale fa-
ctum ꝑ qđ mihi nihil querit̄ qđ tūc nō cōpetat actio prescrip.ꝟ.
sed actio de dolo cōtra me qui debeo dare est verū, qn̄ ego qui te
neor dare nihil dedi tunc cōtra me vt dem nō cōpetit actio pre-
scrip.verb. ita loquitur ille tex.sed qn̄ ego q teneor dare dedi sed
non perfecte: qꝛ seruus quem dedi me ignorante erat alienus tūc
contra me (vt perfecte impleam qđ cepi dare) bene cōpetit actio
prescrip.ver.qꝛ postꝙ pro illo facto inutili cepi dare videor consy
derare tacite qđ illud factū ꝙuis inutile recōpenset̄ dationi ⁊ sic
videor renūtiare huic inequalitati lz datio sit maior ꝙ ipsum fa
ctum: ⁊ tunc ex ista mea tacita voluntate quā accōmodaui cōpe
tit actio prescrip.verb.ad perfecte implendū: ita ꝓprie loquitur
§.p̄cedens. sed qn̄ ego nihil cepi dare ⁊ factū nulla ex parte pōt
cōmensurari dationi ego nō possum cōpelli ꝑ actionem prescri.
verb.ad dandū.ita subtiliter debēt isti tex.concordari ⁊ fuit satis
de mente Pau.de cast.hic. Vel scđo ⁊ clarius ego rn̄deo ⁊ istud
adhuc mihi magis placet.tn̄ non credo ꝙ ita fuerit de mēte isto
rum iurium qđ hoc vt in cōtractu innominato facio vt des oria
tur actio de dolo requirit̄ ꝙ interueniat dolus vt probatur in.§.
precedenti vbi declaraui ⁊ dixi.s̄.in no. Sed qn̄ quis tenetur da
re ⁊ dat bona fide, ꝙuis in veritate res sit aliena certe i eo nō po
test deprehendi aliquis dolꝰ: ideo nimirum si nō pōt competere
actio de dolo.⁊ in istis terminis ꝓprie loquit̄.§.precedens.⁊ ista
solutio placet. Stat ergo ex predictis oībus ꝙ in cōtractu inno-
minato facio vt des, si factum sit tale ex cuius implemento aliqđ
adsit aduersario oritur actio prescrip.ver.sicut ⁊ pro alijs cōtra
ctibus innominatis: sed qn̄ ex implemento talis facti nihil adest
aduersario.tunc proprie loquitur iste tex.tunc ei qui fecit solum
competit actio de dolo: ita tenent omnes nemine discrepante et
ita restringitur tex.noster. Contra istud multuz fortiter ob.tex.
in.l.solent.ad fi.j.eo.⁊ ibi Pau.de ca.dicit ꝙ istud est difficile cō
trarium ⁊ qđ vix pōt rn̄deri: ibi eīn conuentū erat vt indicarem
tibi seruū tuū qui erat in fuga ⁊ tu dares mihi decē, ⁊ sic erat con
tractus innominatꝰ facio vt des, pone indicaui ⁊ sic feci q̄ actio
oritur mihi contra te: ibi dicit tex.ꝙ oritur actio prescrip.verb.
qꝛ ex illa indicatiōe ⁊ sic ex illo facto meo adest tibi. Subdit tex.
ꝙ si dolus aliquis arguatur etiā actio de dolo cōpetit ergo in cō
tractu innoīato facio vt des qn̄ ex implemento facti adest, aduer
sario oritur etiā actio de dolo.ergo cōtra tex.⁊ cōmunem opic.
⁊ de isto tex.op.glo.nostra in ista tertia parte: ⁊ dicit ꝙ ibi respō
dit. Ibidē glo.conatur varijs modis respōdere ⁊ tenet illā respō
sionem ꝙ ibi mutet̄ casus truffa est vt patet ex serie litere. Albe.
hic aliter respondet ⁊ dicit, ꝙ tex.in.d.l.solent.ad fi.nō loquit̄ de
dolo debentis, dare sed de dolo indicantis seruū: inuenio quod
ita etiā dicit Bar.in.d.l.solent.in summario suo. sz certe nihil est
dicere qꝛ ibi ille q indicauerat seruuz est ille q agebat si ibi fuisset
ipse in dolo ⁊ loqueret̄ de dolo indicātis qn̄ ex dolo ꝓprio daret̄
sibi actio, ridiculū est qꝛ imo repelleret̄ ꝓpter dolū suū: ergo ne-
cessario loquit̄ ibi de dolo cōuenti nō de dolo indicantis vt dicit
Albe. puto ꝙ vera solu.ad illū text.sit ibi qs ꝓmiserat indicare
seruū fugitiuuz: seu illuz inueniri ⁊ dn̄s ꝓmiserat sibi puta.x.sci-
tis bene ꝙ ex sola indicatione nō dz cōsequi.x.nisi etiā eū appre-
hendat.tex.est in.l.si barsatorē.C.de fideius. tūc sic: pone iste qui
promisit indicare, indicauit ⁊ apprehendit: certe cōtra dn̄m com
petit sibi actio prescrip.ver.nisi aliquis dolus dn̄i arguatur qꝛ ne
teneret̄ ad.x.conuenta dolo versatus est ne apprehenderē seruū:
ideo dicit tex.ꝙ si arguat̄ dolus ꝙ dn̄s etiā tenet̄ de dolo nec vi-
deatur absurdū ꝙ actio prescrip.verb.subsidiaria cōcurrat cuz
actione de dolo etiā subsidiaria, qꝛ duo remedia subsidiaria pn̄t
cōcurrere. ¶ Extra glo. Bar.format duas op.qn̄ isti cōtractus
innominati cōcipiuntur negatiue qn̄ purificetur cōditio vt pos-
sit agi, remitto me ad pleniꝰ scripta per Bar.in.l.siue apud acta.
vbi ⁊ videbimus seq.anno.C.de transact.

1 ☞ Contractus innominatus habet vim mandati.
2 Mādatum an debeat esse gratuitum.
3 Quando est dubium an aliquis sit contractus nominatꝰ recur
rimus ad innominatum.
4 Contractus innominati assumunt naturam illam cōtractus no
minati cui assimilantur.
5 Quomodo cognoscantur contractus innominati

Sed si facio. Ex ꝯtractu innoīato facio vt facias orit̄ actio prescri.ver.q̄ hz similitudi
nem cum actione mādati.h.d. Et quia in tex.quedam sunt adeo
breuiter

breuiter dicta ꝙ eoꝝ sensus reddit aliqualiter obscurus: ⁊ iuris/cōsult⁹ ponit pulchrā allegationē argumētoꝝ: ideo tex. sic declaro: nā in tex. ponunt duo exēpla istius ꝯtus innoiati facio vt facias. Primū exēplū est: conuenimus ad inuicē ꝙ exigerē debitores tuos carthagine: tu aūt exigeres debitores meos rome, et sic est facio vt facias: pone impleui pro parte mea: tu nihil impleuisti q̄ actio cōpetit mihi ꝯtra te ⁊ ad qd cōpetit. Scdm exemplū est: cōuenimus ad inuicē qd facerē quoddā edificiū in aliquo tuo solo, tu faceres mihi aliud in meo, ego feci, tu cessas q̄ actio cōpetit mihi cōtra te: ⁊ circa istud scdm exēplum iurisconsultus nihil arguit tanꝙ clarū sit. sꝫ in primo exēplo iuriscōsultus multū accurate ꝓcedit arguēdo: ⁊ primo dicit videri qd iste sit ꝯt⁹ mādati: ptꝫ q: sine mādato ego non potuissem exigere debitores tuos nec tu meos: ⁊. h. d. vsqꝫ ibi: ꝙuis enim: ibi opponit cōtra qd iste non possit dici contractus mandati. de natura contractus mandati est ꝙ mādatari⁹ exequat mandatū non suis sumptib⁹ sed sumptibus mādatis. l. idēqꝫ. §. idē labeo. ff. mā. l. q ꝓprio. §. litis. ff. de procur. Sed si debeo exigere debitores tuos rome meis impensis, ⁊ tu meos carthagine tuis impensis: ergo istud nō pōt dici mādatū: ⁊ istud dicit tex. in istis paucis ꝟbis ꝙuis enim ⁊ impēdia sequant. ⁊ ad istud argumentum iuriscōsult⁹ in paucissimis ꝟbis dupl'r rn̄det. Primo in illis ꝟbis, tn̄ mutuū officiuꝫ pstam⁹ vbi vult dicere tex. ꝙ nō est verū ꝙ hoc mādatū consyderato effectu mādet executioni expēsis mādatarij: ptꝫ q2 cuꝫ debeā exigere debitores tuos meis expēsis ⁊ tu meos tuis expēsis facta mutua cōpensatione apparebit ꝙ in tātum impēdis pro me quātū ego pro te: ⁊ sic in effectu ego nō exequor mādatū meū tuis expensis. Scda rn̄sio ponit ibi, ⁊ pōt mandatū: vbi scdo mō ⁊ notabilit⁹ respōdet tex. Ego fateor ꝙ de natura mandati est ꝙ mandatarius exequat mādatū nō suis expēsis: sꝫ mādātis. tn̄ illud qd est de natura ꝯt⁹ pōt p pactuꝫ immutari, nec per hoc desinit esse ille cōtractus vt hic: ⁊ l. j. §. si ꝯuenerit. ⁊ l. lucius. ⁊ l. dies spōsaliorum. ff. depositi. ergo istud qd est de natura mādati potuit mutuari p pactū qd mādatarius exigeret expēsis suis meū debitorē et ego suū ⁊ tn̄ erit mādatū: ⁊ istud dicit tex. ibi: ⁊ pōt mādatum ⁊c. Et qd istud sit verū ꝓbat tex. in ꝟ. possuꝫ eni tibi mādare. tenēdo fm intellectū glo. nostre, qd iste ꝟ. nō loquat de ꝯtu mandati sed de ꝯtu locationis: nā de natura locationis ⁊ cōductionis est ꝙ conductor teneat tn̄ de lata ⁊ leui culpa: q: ꝯtus celebrat grā vtriusqꝫ: tn̄ p pactū pōt fieri ꝙ ꝯductor rei teneatur etiā pstare custodiam ⁊ ꝯñr etiā teneat ⁊ leuissima culpa ⁊ tn̄ erit locatio: ⁊ istud dicit tex. ibi possum eni tibi mādare vt ei custodiam mihi prestes ex istis subdit tex. in. q. nr̄a ꝙ si cōuenimus qd exigerē debitores tuos carthagine ⁊ expēderē decē ducatos, tu sil'r exigeres debitores meos rome ⁊ expēderes etiā. x. ducatos si hoc inde expendimus quātitatē cōuētā nulla dubitatio est: sinautē non fuit expssa quātitas sꝫ simpl'r ꝯuētū ꝙ vterqꝫ expēsis suis exigeret: pone exposui plusꝙ tu: dicit tex. ꝙ nec istud facit qn sit mādatū, q2 de natura mādati est, ꝙ si mādatarius aliquid expēdat in re mandantis qd possit illud petere atione madati: ergo in casu nr̄o potest actiōe mādati petere qd illd plus refundat sibi: ergo apparet ex istis oībus ꝙ in ista q̄ōne cēseat esse ꝯtus mādati. Istis tn̄ non obstantibus iurisconsultus in ver. sed tutius erit: decidit quod in vtroqꝫ exemplo tutius est dicere competere actionem prescr. ver. que tn̄ actio erit similis actioni mandati et habebit illam naturā quā hꝫ actio mādati, sicut in. §. ⁊ si quidē. ꝟ. ea. l. ille ꝯtractus innoiatus assimilat emptioni: ⁊ in. §. at cū do. ꝟ. ea. l. ille ꝯtus innominat⁹ assimulat locationi. Iste est casus nitidus et clar⁹ in hoc tex. q ꝓpter breuitatem multū videbat obscurus. ¶ † Noto hoc
1 esse no. ꝙ si appareat instrm ꝯuentionis celebrate inter te ⁊ me ꝙ ego tenear exigere debitores tuos carthagine, ⁊ tu meos Rome ꝙuis aīr nō appareat ꝙ ego dederim tibi mādatū spāle ad exigendū: tn̄ ostēdēdo istā ꝯuētionē, ex ista cōuentione potes exigere debitores: sicut si tibi spāliter mandassem: casus est hic. Pau. de ca. no. ⁊ dicit esse multū notādū ⁊ signādū. adde qd hic est text. sing. ꝙ ꝯtu innoiat⁹ hꝫ vim mādati fm bal. in. c. ex parte. el. ij. in. vj. col. de rescrip. ¶ Scdo not. diligēter ex text. ibi: in pore ⁊c.
2 hic esse tex. expressum quē doc. in varijs locis multū no. ꝙ lꝫ mandatū debeat esse gratuitū ⁊ pcurator dicat, ille q gratis negotia dn̄i administrat: vt ingt gl. in. l. j. in pn̄. ff. de pcu. ⁊ io pcuratores nostri tpis nō ꝓprie dn̄r pcurare: q2 mādatū gratuitum nō exequunt. Istud est verū ꝙtū ad ipsum pcuratorē ⁊ dn̄m, q2 ꝙtum ad ipsos nō est ꝓprie mādatū: sꝫ quātū ad pcuratorē ⁊ illū cōtra quē agit vr̄ esse mādatū: al's nunꝙ posset pcurator agere: q2 diceret reus tu nō habes mādatuꝫ. casum habetis hic meliorē de corpore iuris. Ita ponderant istū tex. Ab. Bar. ⁊ oēs hic: ⁊ originaliter Cy. in rub. C. de pcu. in. j. q. ad fi. Bar. ⁊ alij in. l. litē. C. e. ⁊ in. l. j. in prin. in vlti. q. ff. de pcur. Cano. in. c. j. vbi tex. de syndico: ⁊ in istis locis doct. solū alleg. tex. nostrum: tn̄ posset subtiliter dici ꝙ iste tex. nihil ꝓbat ꝓpter illud qd rn̄det lr̄a ibi: tn̄ mutuū
3 officium prestam⁹ declarando vt. s. declaraui. ¶ † Tertio no. in ver. si. sꝫ tutius erit. ꝙ qn̄ dubiū est an sit aliqs ꝯtus noiatus ratione dubij recurrim⁹ ad innoiatū ⁊ cōpetit actio pscri. ꝟ. innominata. Voluissem qd iuriscōsul. in decisione ⁊ respōsione demonstrasset quare nō sit mādatū: credo ꝙ voluerit dicere rōne dubij. tex. est in. l. j. ꝟ. de estima. act. ⁊ tex. fortior est in. l. j. ꝟ. eo. In ꝯtrarium ego alle. tex. in quo volo ꝙ cogitetis: tn̄ pōt rn̄deri in. l. ij. ꝟ. loca. Et no. vnū, ꝙ sicut in emptione ⁊ vēditione: ita in locatiōe ⁊ conductione necessario requirit preciū in pecunia numerata: al's nō est locatio nec cōductio sed ꝯtus innoiatus. §. ⁊ si quidē. ꝟ. §. at cum do. ꝟ. ea. l. pone ꝯduco operariū ad laborandū in vinea mea: ⁊ qd iustū fuerit illi dabo, nō est dubiū ꝙ qn̄ precium non est taxatum qd intelligit qd soluat fm qd est consuetum dari similib⁹ ꝑsonis. l. excepto. C. loca. quis erit iste contractus. Bal. in. l. ꝯtus. in. iij. col. C. de fid. instru. melius ꝙ alibi legerim declarat istum ⁊ similes casus, ⁊ dicit ꝙ non est locatio sed ꝯtractus innominat⁹: poterat allegare tex. expressum de hoc in. l. si tibi polienda. j. eod.
4 ¶ † Quarto no. ex tex. ibi: que actio similis erit, ꝙ cōtract⁹ innominati assumūt illā naturā cōtractus nominati cui assimilatur: casus est hic melior de iure ad hoc: ⁊ in. l. j. §. si quis seruū. ff. depositi. Intellige tn̄ vt declarat gloss. hic in verb. similis. que est clara dū tamē illa glo. dicit in fi. qd iurabit in litem. istud idē dicit glo. in. §. at cū do. ad fi. in ꝟb. de dolo. ꝟ. eo. in hoc reprehendi ibi illā glo. fm Albe. ⁊ Fulg. eodē mō reprehēdo glo. istā hic: q: iuramētum in litem nō habet locū nisi in actionibus bo. fi. ⁊ in actionib⁹
5 stricti iuris arbitrarijs quarū neutra est hic. ¶ † Extra glo. querit hic Bar. de aliquib⁹ satis impertinenter. primo vtrum ꝯtractus innoiati cognoscant a mō incūdi vel a forma exequendi, vel qn̄o cognoscant: ⁊ illud idē qd hic repetit de ꝟbo ad ꝟbū in. l. cū ꝓponas. C. de dolo. ⁊ i. l. cū mota. C. de trāsa. ibi dicā anno sequenti. Attende tn̄ ꝙ ista questio hꝫ solū locū in ꝯtu innoiato do vt facias, vel facio vt des: q2 si est do vt facias oīt prescrip. ver. si facio vt des de dolo vt vidistis in. §. precedenti. in alijs duobus cōtractibus innominatis non pōt ꝓcedere ista questio: in alijs q̄ōnibus dic vt per Bar. q: nihil adderem.

1 ☞ Qui habet ius patronatus in liberto non dicitur habere ius estimabile.

Si ergo. Ista est vltima pars in qua iuriscon. postꝙ plene perfecit istū tractatū cōtractatū innoiatorū vltimo loco determinat questionē ppositā in prīc. huius l. h. d. Ex ꝯtu innoiato facio vt facias cōpetit facienti actio pscri. ꝟ. cōtra aduersariū vt faciat si sua interest: al's actio pscrip. verb. cōpetit ad id qd interest pro eo qd ipse fecit qn̄ aliud interesse nō pretendit. ⁊ q habet iuspatronatus nō dicit habere ius estimabile. h. d. Si ergo conuentum est inter nos vt, tu manumitteres filium meū naturalē seruū tuum: q: eū ex tua serua genuerā, ⁊ ecōtra ego manumitterē filium tuū ⁊ naturalē seruū meū: ego manumi si istū seruum meū filiū tuuꝫ naturalē: tu nō vis manumittere seruum tuū: qui econtra est filius meus naturalis: certe ego ago actiōe pscrip. ꝟ. quāti interest mea te nō manumisisse seruū meuꝫ ꝓpriū: nā si seruus meus quem manumisi valebat. xxx. duca. ego ꝓpter interesse meū agam cōtra te ad. xxx. ducatos: nō autē agā cōtra te ad interesse: q2 non manumittis seruuꝫ tuū: ⁊ sic q2 non imples qd pmisisti: q2 in hoc nō est mihi dare aliqd interesse estimabile: nam qd nō manumiseris seruū tuū nō interest mea pecuniariter ꝙuis adsit interesse affectionis: eo q2 seruus tuus erat filius meus naturalis ⁊ ꝓpter hoc habebā affectionē vt tu eū manumittas: tn̄ nō interest mea pecuniariter vt possim agere cōtra te: q2 nō imples cōuēta: in istis terminis loquit tex. noster. Sed qn̄ mea interest pecuniariter: tūc possum agere cōtra te ad interesse q2 non imples. §. j. ⁊. §. ꝟ. e. l. ⁊ istud est primum cōtrariū Bar. fm glo. in verb. manumissi. ⁊ omnes tenēt: dicit glo. vnū bonū verbū ꝙ qn̄ pretenderē interesse pecuniariū est in electione mea agere vel petere interesse qd patior q2 feci. Item possum petere interesse qd patior: q2 tu non imples, ⁊ vnum interesse pōt esse maius altero qd bene no, tn̄ vno electo. j. altero. sibi ꝑiudicat. arg. l. apud celsum. §. labeo. ff. de excep. doli. ⁊. l. rescriptum. §. si pacto quo penam. ff. de pac. ⁊ circa, istud nota. adde pleniorem distinctionem traditā per Bar. hic: dū respōdet ad. l. cū proponas. C. de dolo.
1 ¶ † Vltimo not. in fi. tex. ꝙ qui habet iuspatronatus in aliquo liberto non dicitur habere ius estimabile: nec per hoc dicitur factus locupletior. Et no. glo. in verb. estimari. in prima parte que ad hoc alleg. duos cōcor. tex. ⁊ per hoc ptꝫ ꝙ in vltima volūtate non potest grauari per hoc qd cōsequatur iuspatronatus in aliquo seruo manumitten co. l. plane. la. ij. §. j. ff. de lega. j. l. ab co. C. de fideicō. Istud intellige ⁊ no. limita prout limitat ista gl. in. ij. parte principali: dū rn̄det ad. l. idē qꝫ. in fi. ff. de act. emp. qn̄ quis manumittit seruū vt satisfaciat cōuentioni: ⁊ sic volūtati alteri⁹ tūc illud iuspatronat⁹ nō est consyderabile: ita loquitur iste text. et. d. l. plane. secus si manumitteret seruū vt satisfaceret proprie

volūtati:tūc manumissio bū est ius estimabile:ita loquit contrariū z istā glo.cōmēdat multū Bar.z doc.hic. Puto q planius z meli⁹ rñderi possit ad 2riū glo.put rñdet glo.solennis in.l.ʒ hoc noie.ff.de cui.nā vt ibi dicit gl.z est mera veritas:ideo hic iuspatronat⁹ nō estimat:nec est in cōsyderatiōe:q2 esset ad vtilitatē cōtumacis nolētis iplere 2ctū:vñ in odiū 2tumacis iuspatronatus nō estimat:q2 2 cōtumaces oia iura clamāt.l.de etate.§.q tacuit.ff.de interro.act.z ita loquit tex.hic:q rō cessat in 2rio alle.in glo. Dicūt etiā Bart.z Moder.oēs i.l.titius.p illū tex.ff.d act.emp.q lex pcedit.l.ideq3.alleg.hic in glo.q in eo q ptēdit cām onerosā3:puta in emptore,iuspatronat⁹ estimatur:q2 si emptor pdat iuspatronatus:q2 ptendit cām onerosam:ß p hoc factus pauperior:z idē dicit Bal.in.l.j.ad fi.C.de peri.z cōmo.rei vēdi.tamen istud ex toto nō satisfacit mihi pter tex.nostrū,vbi etiā pretēdebatur cā onerosa:magis ergo placet dclaratio illius solēnis gl. in d.l.sed hoc noie.q hoc sit odio 2tumacis:z de hac materia an z qn iuspatronat⁹ sit estimabile vel habēdū in 2syderatiōe.vid etiā Pau.de elea3a.in cōmento.c.nobis,presertim.in.vj.colū.de iurepatro.vbi etiā tangit per eū quid in iurepatronat⁹ ecclesie an illud sit estimabile ibi vide per eū z qd no.Barto.in.l.q2 poterat.§.j.ff.ad trebel.Et per ista remaneat expedita ista lex.

1 Si do tibi insulā vt aliam reficias non est venditio.

2 Si constituo procuratorem z eum appello syndicū3 per hoc nō vitiatur constitutio procuratoris.

3 Quid si testator dixit dispensatorem.

4 Si notarius in testō dicit iure restitutionis an vitiat testamētū.

5 Qui emūt creditos vel gabellas an dicatur proprie emptio.

6 Falsa expressio contractus non vitiat contractum.

Insulā. H.d.Error in noie 2ctus non vitiat 2tractum fm Bar.z doc.vel sic Falsa nominatio 2ct⁹ nō vitiat ipsū3 2tractū.h.d.i effectu.

1 ¶ †In text.ibi:vendidi.dic q titu. vēditionis dedi tibi insulam meā vt aliā reficeres,certe hic nō pōt esse venditio q nō 2sistit sine pcio.l.ij.§.de 2hen.emp.z ista fuit ppria ratio istius.l.erit ergo 2ctus innoiat⁹ do.vt facias:nō obstāte qd apposītū sit verbū vēdidi.z sic error in appositiōe vnius 2ctus,cum sit alius,nō vitiat 2tractū:similē tex.habetis:z ibi Bart.z alios in l.si olei.C.locati.facit.l.si vno.in prin.in ꝟ.sed si donationis.ff.loca.z istum tex.etiā allegat ad hoc Bart.in.l.naturalis.§.pe.in fi.§.e.bal.i.l.j.i.ij.col.de re.pmu.z in.l.ij.C.cōmo.z in rub.C.de iure emphi.in ꝟ.qro an valeat.not.Cano.in.c.constitutus.de reli.do. Et sic facit fm Barto.z doc.q si aliqs in libello apte narrauerit 2ctū innoiatū:ʒ postea faciat mentionē de.vēditiōe vel de actione ex vēdito:per hoc tñ nō vitiat libellus:eo maxime q fm verā sniam actio nō est de necessitate in libello exprimēda fm Innoc.z doc.in.c.examinata.de iudi.Bart.z alios.in pn.in.l.j.ff.de edē.dicit etiā Bal.in.l.fi.C.de cōpē.q pluries allegat in practica:q libellus sustinet grosso mō loquēdo vl intelligēdo sermonē.Adde etiā qd no.Bar.in.l.aurelius.§.fi.ff.de libe.lega.z in.l.si qs intentione ambigua.ff.de iudi:z qd no.Jmo.post Inno.in.c.cōquerēte.de offi.ord.

2 ¶ †Scdo facit iste tex.fm Bart.z doc.q si 2stituo aliquē procuratorē z eū appello syndicū,p hoc nō vitiatur 2stitutio pcuratoris.Eodē mō si vniuersitas cōstitueret vnū syndicū3 z appellaret eū pcuratorē nō p hoc vitiaret 2stitutio fm Bart. hic:z in.l.j.§.p illū tex.ff.qd cuiusq3 vni.z in.l.j.in pn.ff.de procu. z apud Cano.istud est indubitatū p text.in.c.petitio.de pcura.q2 canoniste nō curāt de istis differētijs vocabulor:imo forti⁹ dixit sing.Hosti.z millies alleg.hoc dictū in.c.peti de pcu.qd si constituo aliquē pcuratorē:z dico 2stituo titiū asinū meū ad defendendum cām meā q v3 2stitutio isti⁹ pcu.z istud dictū Hosti.refert z sequit Bal.in varijs locis.i.l.testiū nō iō.C.de testa.ʒ ibi Bal. corrupte alleget q est dictū Jnñ.in.d.c.petitio.sequit etiā Bald. in.l.id qd pauperib⁹.in pn.C.de epi.z cle.z in.l.neq3.in vlti.col.C. de pcu.estverū q illud dictū Hosti.solet rephendi et rephendūt d.Ant.z Jmo in.d.c.petitio.z.d.alex.in.l.si qs in fundi vocabulo.in prin.ff.de leg.j.q2 noia appellatiua non sunt inptāte nostra. Nec ob.dictū Bar.hic de pcuratore:q2 ʒ sit dña inter syndicū z pcuratorē:vterq3 tñ est pcurator:iō rōne similitudinis tollerat

3 qd nō est i casu pdicto.†Et ñ p pmo dicto facit qd decidit idē bal. in.d.l.id qd pauperib⁹.in pñci.vbi dicit Bal.pone testator fecit testm̄ z ordinauit aliquē executorē seu dispēsatorē:sub istis ꝟbis ego testator cōstituo titiū dilapidatorē bonorū meorū vbi dicere

4 debuisset dispēsatorē:tñ dicit q p hoc nō vitiat cōstitutio.†Facit etiā qd decidit Bal.in.l.pe.p illū tex.C.de pcur.vbi querit.pone in instro pcurationis dß ego substituo talē pcuratorē3 meū:et tñ deberet dici cōstituo,z dicit q tñ per hoc nō vitiat instrm.Alibi etiam decidit pulchre Bal.scitis q pater in testamento filio in ptāte tenet relinqre aliquid iure institutionis.et sic ti.honorabili: alias nullum esset testamentum.aut. nouissima.vbi Bart.z oēs C.de inoffi.testa.pone notarius grossus faciens testamentū dicit testator pater relinqt legitimā filio iure restitutionis:z tñ debebat dicere institutionis:tñ nō vitiat testm̄:ita Bal.in.l.si cū ante. C.de dona.añ nup.facit bū gloss.no.quā semper no.l.quoties.in glo.j.C.fa.hercis.q si testator nō sciret dicere instituo satis est q vtatur ꝟbo equipollēti:puta assigno vel simili z not.bū illā glo.

5 †Itē facit iste tex.fm Pau.de ca.ad illā aliā qōnem de illis qui emunt a ptātibus gabellas vel datia vel pedagia z soluunt singulis annis tñ,vel emūt alios creditos a cōitate:an dicatur ppie emptio z vēditio:an potius dicat locatio vel cōductio:in veritate est locatio.nō obstāte q in instro opponat verbū vēditionis. vtilis est maxima:q2 si est cōductio d3 fieri remissio pter guerras z pestes:iuxta ea q habent in.l.si vno.in prin.ff.loca.si autem est emptio nulla fit remissio:q2 omne periculū spectat ad emptorem:de quo pūcto vide p Bar.in.l.cotē ferro.§.q maximos.cu3 suis 2cor.ff.de pub.allegauit etiā no.p Jac.bu.in.l.j.C.de pac.nā sciēdū est qd iuri de futuro nō pōt renūtiari p stipulationē renuntiationis facte absente parte:ʒ p pactū sic:q2 tūc bene pōt renuntiari.d.l.j.vbi gl.z doc.C.de pac.l.si ita scriptū.§.si sub cōditiōe. ff.de lega.ij.pone ergo qs renūtiat iuri de futuro pñte parte z in instro appoint verbū renūtio an vitiet actus:decidit Jac.bu.qd

6 nō p istū tex.z sequit etiā Pau.de ca.hic. ¶ †Ultimo vt nihil omittat arguo 2 istū tex.in quātū dr q falsa expressiō 2ct⁹ nō vitiat 2ctum,fortiter oppo.de regu.l.si qs in fundi vocabulo.in pn. ff.de lega.j.vbi tradit regula q error in noie appellatiuo etiā in testamētis q sunt sic fauorabilia vitiat actū:rō ponit ibi ad text. q2 noia appellatiua sunt imposita a natura z nō sunt in ptāte nostra vt varient:si ergo error in noie appellatiuo vitiat in vltimis voluntatibus:quāto magis in 2ctibus.c.dilecti.de dono.ergo si partes q faciebāt ipsum 2ctum errarūt in hoc:q2 dixerunt esse 2ctū emptiōis ex quo errāt in noie appellatiuo d3 vitiare 2ctum. Istā oppo.format Ful.hic nihil rñdet ʒ relinqt cogitādu:puto q ad istud possit no.rñderi ex vna singulari z necessaria limitatione quā ponit Bar.ad istā legē in.l.si qs añ.in vlti.oppo.post glo.ibi.ff.de acq.pos.vbi dicit sing.Bar.q ʒ in dubio qñ nō apparet quē 2ctū ptes voluerūt facere,psumat i dubio 2ct⁹ innoiatus.l.j.§.de estima.i.l.j.§.e.dicit Bar.q illud est verū nisi partes expssērint aliquē 2ctū noiatū:vt in.d.l.si qs añ.q qñ expresserūt aliquē 2ctū noiatū:q2 tūc ita demū si non pōt esse 2ctus noiatus erit innoiatus qñ partes expresse egerūt q esset innoiatus:ita dicit debere restringi illā legē:si ita esset,esset tūc clare solutū 2riū. Fulg.tñ pculdubio istā limitationē mirabit restringit ad istum tex.tñ in ista lege est sommare,q2 hic appellauit 2ctū noiatū z tñ v3 sicut in.l.si olei.C.loca.vbi appellat locatio:z tñ est 2ctus innominatus:iō ista respōsio nō satisfacit mihi.Puto q posset meli⁹ respōderi,q error in noie appellatiuo vitiat qñ est magna dissimilitudo,put erat in.l.si qs in fundi vocabulo.in prin.ʒ qñ non est magna dissimilitudo,vt si qs appellaret mēbranas pro libris iste error nō vitiat.l.libror.§.qd tñ.ff.de lega.iij.gl.z doc.in.d.l.si qs in fundi vocabulo:mō ego habeo q inter 2ctus innominatos, do vt facias vel do vt des est magna similitudo cū emptione z cū locatione:iō nimirū si error in noie nō vitiat 2ctū.Tu tñ posses instare q in isto casu iste 2ctus innoiatus nō potest assimilari vēditioni:q2 hic dabat res pro facto: z sic non aderat pecunia sine qua non pōt esse emptio.§.pretium.instit.de emp.z ven.ego respondeo q ista est postea ratio decidendi:q2 si interuenisset pecunia non reccurreremus ad contractum innominatum.

1 Qui dedit pecuniam,contra nō manumittentem competit actio prescrip.verb.

Si tibi decē. †Ei q dedit pecuniā cōtra nō manumittentē seruū suū vt cōuenit 2petit actio pscri.ꝟ.ad id qd iterest,q cessānte pecunia data 2dici pōt.h.d. ¶ No.j.q ex 2ctu innoiato do vt facias 2petit actio pscri.ꝟ.ad id qd iterest mea te nō fecisse de q vidisti etiā tex.i.l.naturalis.§.fi.§.e. ¶ Scdo pōdera hic videri tex.2 gl.in.d.l.naturalis.§.fi.q dicit non reperiri istud interesse qd seruū tuū manumittas:nā iuno reperit i casu hui⁹.§.z nō solū interesse affectiōis ʒ etiā iteresse pecuniariū si pter aliquā vtilitatē meā pecuniariā iterest mea suū seruū manumitti,puta q2 aliqd sit mihi relictū vl donatū sub 2di.si fecero suū tuū manumit.

1 Qui seruū estimatū dedit in questionē,si nō sit deprehēsus criminosus,pōt seruū repetere vel eius estimationem.

Si dominus. †Qui seruū estimatum dedit in qōnem,si non sit deprehensus criminosus pōt seruum repetere vel eius estimationē actione prescri.ver.si stipulatio non intercessit.h.d. ¶ No.j.q actio pscrip.ver.pōt cōpetere ad restitutionē3 eius qd est datū qñ fuit expresse actū de restituendo:put etiā not. glo.in.l.j.in glo.mag.ff.de donatio.z in.l.ij.in princip.in gl oss.j.§.de condi.indebi.alias non competeret actio prescrip.verb.sed condi.ob causam.l.naturalis.§.j.§.eodē. ¶ Secundo not.qd ex contract

cōtractu innoīato do vt facias & vt des cōpetit actio prescrip. ꝟ.

¶ Et ex h̄ tertio diligēter no. ꝙ geminatio in istis ɔctib⁹ innoīatis nō h̄z intricare actionē ex ipis ɔctib⁹ simplicib⁹ cōpetētē. Quarto no. & tene bñ mēti ꝙ qñ seru⁹ daẗ alicui simpl'r cā hīde qōnis: intelligiẗ agi vt nō reddaẗ si in crīe fuerit dephensus, qđ est valde notādū fm Bar. & mod. hic. ¶ Quinto pōdera dū tex. et pscri. ꝟ. incerti. Et q̄re actio pscri. ꝟ. dicaẗ incerta, dic vt declarat gl. in l. reb⁹. C. de re. pmu. ¶ Sexto no. ex ñ. tex. ꝙ pactū appositū iuxta traditionē rei nōn dʒ esse nudū: qꝛ vestiẗ coherētia traditionis: et hoc vult dicere iste tex. in fi. facit. l. i traditioib⁹. vbi dixi. ff. de pac.

1 ☞ Liberatus ob causam conuenitur actione prescriptis verbis vt faciat quod conuenit.

Ob eā causam. †Liberatus ob cāʒ cōuenit actiōe pscri. ꝟ. vt faciat qđ ɔuenit. h. d. ɔcoꝛ. l. reb⁹. C. de re. pmu. ¶ No. j. ex isto tex. fm Bar. ꝙ in actione pscri. ꝟ. nō solū pōt cōcludi ꝙ ɔdēneẗ ad interesse: vt. l. si tibi decē. §. e. ſʒ etiā pōt concludi ꝙ pmissa pstenẗ. ¶ Glo. in ꝟb. vetus. opponit cōtra tex. et tripliciter soluit. Dic ꝙ vera solutio est quā ponit glo. seq. qꝛ per hāc actionē nō restauraẗ obligatio prima: sed bñ p ɔdictionē ob causam: vt in ɔrio: & vide etiā p Bar. in. l. q̄uis. C. de transac.

1 ☞ Pecunia data ad fruen. eo finito repetitur.

Partis tertie. †Pecunia data ad fruendū omissa cautiōe & finito vsufructu repetiẗ p actionē i factū subsidiariā. h. d. Et vide tex. no. & mirabilē. i. l. iulian⁹. §. si tibi. ff. ad exhib.

1 ☞ Qñ nō est promissum de actiōe recurriẗ ad actionē in factū.

Alia actionū. †Qñ nō est pmissum de actiōe spali recurrit ad actionē i factū. h. d. ¶ In tex. ibi: actiōes i factū. gl. resoluit istā pluralitatē in singulari exponēdo tex. actiones. i. actio qꝛ fm gl. nō sunt plures actiōes i factū, p. l. aq̄lia. istud esset destruere tex. vñ tex. iste bñ stat in pꝛali. nā q̄nqʒ daẗ damnū de corpore in nō corp⁹: & tūc h̄z locū actio in factū subsidiaria. l. aquilie. Aliqñ daẗ dānū de nō corpore in nō corp⁹: & tūc h̄z locū actio in factū generalis. §. fi. insti. ad legeʒ aquil. vbi habes de his exēpla: & vide glos. in. l. de pecoribus. C. ad le. aquil. Itē ad istum tex. in prin. vide Bal. in. l. ex placito. in. vj. q. C. de re. permu.

1 ☞ Ex pacto in venditione apposito oriẗ actio pscriptis ꝟbis.

Si vir vxori. †Ex pacto in vēditiōe apposito cōpetit actio pscri. ver. vt fiat qđ ɔuenit. h. d. ¶ No. ꝙ ex pacto de retrouēdēdo apposito i vēditiōe pōt agi actiōe innoīata pscrip. ꝟ. Adde ꝙ etiā pōt agi actiōe ex vēdito iformata ex pacto, put de vtroqʒ remedio est tex. in. l. ij. C. de pac. inter emp. & vē. & tex. no. in l. si cōuenit. ff. de rescin. ven. & in. l. sed celsus. §. j. ff. de ɔhen. empt. An autē qui promisit retrouendere sit solū psonaliter obligatus ad vendendū, an vero etiā tenetur ad actualiter retrotradēdum. vide p Fran. are. in consi. vj. incip. viso instrumēto diuisionis.

1 ☞ Si res vendenda certo precio plus vendatur an venditor illud plus lucretur.

Si tibi rē. †Si res daẗ vēdenda certo pcio et qđ plus vēdita sit, vēditor lucretur actio pscrip. ꝟ. cōpetit. h. d. Et ista lex est mēti tenēda et magistraliter. ¶ No. istā. l. q̄ ſʒ. Bal. optime docet cognoscere cōtractū innominatum a contractu mandati & a contractu societatis: & ideo tenēda est mēti fm eum. adde not. per gl. & doc. in. l. si pascenda. C. de pac. & tex. in. l. seq.

Si tibi aree. Ubi res ad meliorādū tradiẗ vt id qđ melioraẗ diuidaẗ si dominium trāsferẗ in totū cōpetit actio pscrip. ꝟ. al's cōpetit actio p socio. h. d. Et est casus bon⁹ & notādus & mēti tenēd⁹ fm Bar. Istū tex alr. gl. & doc. i. l. si pascēda. & ibi vide p bal. C. de pac.

1 ☞ Damnificans p conseruatione rerum suarum non tenetur.

Qui seruandarū. †Dānificās p ɔseruatione rerū suarū nō teneẗ: si ꝟo sine cā & dolose teneẗ de dolo: al's actiōe in factū. Itē qñ daẗ dānū de nō corpore in corpus vel eꝯ: h̄z locū actio in factū subsidiaria. Itē qñ fruct⁹ mei cadentes in alieno depascunẗ nō h̄z locū actio de pastu pecoꝛis: ſʒ ad actionē in factū recurriẗ. h. d. tota ista. l. q̄ h̄z q̄tuor decisiones. scđa ibi. ſʒ & si seruū. tertia ibi: ſʒ & si calicē. q̄rta ibi: si glās. ¶ No. j. ex isto tex. ꝙ p ɔseruatione rerū suarū licitū est afferre dānū in reb⁹ alienis. ɔcoꝛ. egregius & no. tex. in. l. si qs fumo. §. j. ff. ad. l. aql. & tex. in l. queādmodū. §. ꝙ atē labeo. e. ti. p que iura optime declaraẗ ista. l. vt pcedat qñ talis dānificatio fuit facta instāte & cogēte tali necessitate qꝛ aliter res suas saluare non poterat: nā qđ qs facit ad conseruationē & tutelā rerū suarū recte fecisse vr. l. vt vim. ff. de iusti. & iu. & no. in. l. j. C. vnde vi. al's nō est necesse dānificare res alienas pro salute rerū suarū, qꝛ nulli cū alterius iniuria est consulendū: vt dicit tex. xxij. q. ij. c. primū est. Itē ad alterius deformationē nō est aliqd boni opis habēdū: dicit tex. xj. q. iij. an. c. si qs vero. ibi tñ dicit gl. valde no. ꝙ si aliqd facias eo pposito vt tibi psit: lʒ alij noceat ꝙ nō peccas. qđ no. ¶ Scđo no. in ver. si glans. text. q semper alleg. de ista actiōe de pastu pecoꝛis de qua nō habeẗ mētio in toto corpore iuris nisi hic fm Pau. de ca. hic. de qua vide p Cy. in. l. fi. C. ad leg. aquil. & nō h̄z tractatū speciale sicut nec interdictum fraudatoꝛū de quo solū est tex. singu. in. l. pupilli. in pnc. ff. de solu. ¶ Tertio no. ꝙ si fructus cadāt de arboꝛibus tuis in meū fundū: non pp̄terea sunt mei sed veniūt tibi restituendi: ideo si colligam vel faciam depasci daẗ tibi actio in factū contra me ad estimationem eoꝛū: qđ est perpetuo tenendū mēti fm Pau. de ca. Et ad istū tex. adde ꝙ appellatione glandis ɔtineñ oēs fructus etiā domestici. l. j. in fi. ff. de glande leg. fm Barto. & Pau. de ca.

1 ☞ Licitū an sit pecuniam accipere pro indicando furem.

Solet. Licitū est pecuniā accipere pro indicādo furē, & pmissuʒ vt indiceẗ secuta indicatione pōt peti p actionē prescript. ver. nisi dolus interuenerit: qꝛ tūc daẗ actio de dolo. h. d. ¶ †No. j. ꝙ licituʒ est accipere pecuniā pro indicādo furē: ex quo habes ꝙ qs nō teneẗ gratis indicare furē: facit. l. iij. §. si tibi indiciū. ff. de condi. ob tur. caus. & ibi dixi. Limita nisi qs inuenerit suū fugitiuū in suo. l. j. §. j. ff. de ser. fugit. ¶ Scđo no. ex isto tex. in ꝟb. si indicasset ꝙ ɔctus innoīatus non solū pōt fieri sub mōr: sic p dictionem vt: sed sub cōditione. adde l. apud labeonē. in pñ. & ibi ad hoc not. Bal. j. eo. de hoc. dic vt no. in. l. si intra. ff. de pac. & in. l. si qs. cū debitoꝛe. ff. de iureiurā. & vtrobiqʒ dixi. Subdit tñ Bar. hic: ꝙ tunc nō est ppꝛie ɔctus innoiat⁹ ratio est, qꝛ illud qđ est in conditione nō est in obligatione. l. si quis sub ɔditione dādo ꝓ decē. ff. si qs omis. cā te. qđ est veruʒ añ implemētū cōditionis: ſʒ post ei⁹ implemētū est ppꝛie ɔctus innoiatus: vt dixi in locis. s. pri. alle. ¶ Tertio not. ꝙ ex ɔctu innoiato facio vt des, qñ ex implemēto facti cōpetit cōmodū aduersario competit actio aduersario: put fuit dictuʒ in. l. naturalis. §. ꝙ si facio. s. eo. facit. l. cū mota. fm vnū intellectū. C. de transac. q̄uis gloss. hic sup hoc laboret. ¶ Quarto no. ex tex. ibi: sed h̄z in se negotiuʒ aliqđ: ergo ciuilis actio oꝛiri potest: hic esse tex. mirabilem fm Bar. & Pau. de cast. ꝙ vbicunqʒ adest materia preexistens ex qua pōt oꝛiri actio, tunc nunꝙ est actio datiua sed natiua vt. l. iurisgētiū. §. & ideo. vbi no. dixi. ff. de pac. Iason.

1 ☞ Contra non replentē locū crete cōpetit actio prescrip. ver.

1 Permisisti. †Cōtra nō replētem locū vñ creta exemit fm cōuentionē cōpetit actio pscrip. ꝟ. vel ex vēdito si dñs cretā vēdidit Item cōtra nō patientē tolli cretā exemptā, cōpetit actio ad exhibē. Cōtra ꝟo nō patiētē tolli fruct⁹ in suo solo sua voluntate ~~satos~~ ɔpetit actio de dolo. h. d. Et dicit Bartolus istū textum esse notādū qꝛ ɔtinet q̄tidiana & bona. ¶ In gl. fi. i ꝟ. de dolo. habes ꝙ ex pmissione facta ex cā donationis cōpetit cōditio ex lege: de quo vide Bar. & alios in. l. iurisgentiū. §. sed cū nulla. ff. de pact. et ibi dixi. Bal. in. l. ex placito. in. ix. q. C. de re. permu.

1 ☞ Pro habitatione gratuita cōpetit actio prescrip. ver.

Si gratuitā. †Pro habitatione gratuita concessa cōpetit actio pscri. ꝟ. Et si res estimata vendenda data sit vt vel ipsa vel estimatio reddaẗ, agiẗ actiōe pscrip. ꝟ. & tūc periculū pertinet ad eū q rogauit: al's accipiēs dolū & culpā prestat. h. d. ¶ No. j. ꝙ pro habitatione gratis ɔcessa cōpetit actio pscrip. verb. Pro intelligētia tex. & glo. distingue ꝙ aut cōcediẗ res cum determinatione certi vsus & limitati tpis: & tunc est cōmodatum & competit actio cōmodati. l. in cōmodato. §. sicut. & ibi glo. & Bart. ff. cōmo. aut sine determinatione certi vsus & certi tpis: & tūc est p̄carium. l. j. cū gl. magra. ff. de preca. gl. & Bar. in. d. §. sicut. aut est dubium & tūc agitur prescri. ꝟb. & ppꝛie pcedit iste tex. Rōneʒ isti⁹ tex. & eius intellectū posui in. l. ij. in princ. s. si cer. peta. ibi videas. Item aduerte ꝙ si vēditoꝛ in vēditiōe domus faciat pactū expressum ꝙ habitatoꝛib⁹ liceat domuʒ inhabitare vsqʒ ad tps eis prefinitum nō intelligiẗ de habitatoꝛib⁹ gratuitis. tex. est sing. in. l. mercedē. §. fi. ff. de act. emp. ¶ Scđo no. in ꝟ. si margaritas. ꝙ ɔctus censetur celebrat⁹ grā illi⁹ q rogauit & eius cōtemplatione censeẗ facta traditio: intellige verū qñ ex alio nō apparet ɔrīu: al's secus: puta qꝛ rogat⁹ habebat oīno ppositū istud faciendi: vt qꝛ prius habebat rem venalē: tūc enim censeẗ eius grā & contēplatione factū. l. rogasti. in. pñ. ff. si cer. pe. facit. d. l. in cōmodato. §. interdum. ¶ Tertio no. ꝙ qñ estimatio nō fuit facta pure & simpl'r, sed pro quāto res vēderet: tūc non facit emptionē, nec facit periculū trāsire in recipientē, de quo fuit dictum in. l. j. s. de estima. actī.

1 ☞ Recipiens pecuniam tradendam in euentum, sequuto euentu tenetur tradere.

2 Si stetur per aduersarium quominus certetur prout cōuenit certe habendum est acsi victus esset

3 In duello licitum est facere quicquid potest vt vincat hostē suū.
4 Licitum an sit victum in ludo retinere: ⁊ an filij possint recupera
re ea que pater in ludo perdidit.

SI rem tibi inspiciendam.

Ei q dedit rē inspiciendā ignorāti vbi sit, actio pscrip.
ver.cōpetit, alias recipiēs q eā hʒ tenet furti ↄdictio
ne furtiua: ⁊ actiōe ad exhibendū. Et isto casu recipiēs tenet etiā
de leui culpa si eiꝰ grā res fuit data alr̃s solū de dolo. Itē si cōmo
do vt cōmodes nō agit cōmodati sʒ pscri.v. Itē ille cui res ven
dēda apud eū inspiciēda relinquit, nō tenet de casu fortuito. Itē
q recipit reʒ tradendā alteri in casu certe victorie, cogit victori p
actionē pscrip.v. tradere. nisi ob inhonestā cām tradēda veniat.
1 h.d. tota.l.q̄ ponit casus pulchros ⁊ quotidianos. ¶ †Not. ex v.
si. ꝙ recipiēs rē tradendā alteri in certū euentū: puta in casum vi
ctorie, illo euentu subsecuto tenet ei tradere p actionē pscri.v. Et
iste casus sm Bar. est pulcherrimus ⁊ vtilis ad materiā duelli et
sm eū iste tex. est intelligēdus qñ ille q vult agere prescrip.v. erat
pñs tpe quo depositū fuit factū sub pacto pdicto: alr̃s nihil esset
cū eo ↄctū, ⁊ sic nō haberet actionē pscri.v.l. cōsensu: cū glo.no.ff.
de act. ⁊ obli. ⁊.l.j. in fi. cū glo.ff. de ↄhē. emp. ⁊ sequit simplr̃ Ful.
2 hic. †Dicit etiā glo.no. hic in vbo victori. ꝙ si stet p aduersariuʒ
quominꝰ certet put ↄuenit: certe perinde habēdū est acsi victꝰ eēt
⁊ sequit simplr̃ Bart. hic, adde gl.in.l. si oleū. in prin.ff. de dolo. h
alle. in gl. facit qd vult Bar.in.l. si fideiussor.§.fi. in fi.ff. q satis.co.
Ang.in.l. interesse.ff. de acq.pos. ad limitationē huius gl. vide qd
no. decidit Bal.in.l.j.in.j.q.C. de insti. ⁊ subst. vbi tʒ ꝙ si alicui sit
factū relictū in testō sub ↄditiōe si vicerit in colluctatiōe ⁊ non vi
cit, tñ nō stetit p eū: certe nō ↄsequet relictū: qꝛ talis est natura cō
ditiōis vt regrat factū nō conatū: vt no.in.l.i executiōe.§.fi.ff. de
3 v.obli. †Subdit Bart. h ꝙ in duello licitū est facere qcqd pōt vt
qs vincat hostē suū: ⁊ sic vt ↄduersariꝰ succūbat, alleg.no. p glo. in
d.l. in executione.§.fi. Adde ꝙ licitū est p insidias ⁊ dolū vincere
hostes nostros: dūmō fidē nō rūpamꝰ: ita dicit gl.not. xxiij.q.ij.c.
dñs noster. accedat ad illud Vergilianū, Dolꝰ an virtꝰ qs in ho
ste regrat. Idē facit qd vult gl.no.in.§. cupiētes. in pn. in v. mali
4 gnātiū. de elec.in.vj. ¶ †Ultimo inquātū glo. hic in v. victori. in
telligit istū tex. pcedere in vincēte in ludo licito: puta currēdo vl
saliēdo ⁊ sic vbi exercent vires corporis, secꝰ in ludo illicito: puta
ad aleas vel taxillos ⁊ est tex.no.in.l. solēt.§.j.ff. de aleato. alle. in
gl. Adde qd pulchre decidit Bal.i.l.j. in fi.C. si qd in frau.pa. vbi
5 tenet †ꝙ filij pñt reuocare ea q̄ pater pdidit in ludo vsqʒ ad eorū
legitimā si ludus fuit illicitꝰ: secꝰ in ludo de sua natura licito, cuʒ
nō fuerit fraudis cōsiliū: sʒ vincēdi ppositū: nec cā est lucratius.
ar.l. ordinarie. in.d.l. in executiōe.§.fi. qd no. Et adde Bal.in ru
bri.C. de cōdi. ob tur. cau. Imo. in.l. si qs cū.ff. de vsucap. p emp.
1 ☞ Ut supra in.l. si rem nu.i. ⁊.j.l. rogasti. eo. titu.

SI apud te.

†Recipiēs pecuniā dandā alte
ri in certū euētum, illo nō secuto
tenet p actionē pscri.vb. tradēti restituere.h.d. Rō est
qꝛ cessante cā dationis dʒ cessare ipsa datio.l.ij.§.fin.
ff. de dona.c. cū cessante. de app. qꝛ vr̃ tacite actū ꝙ si sibi nō dede
ris mihi restituas: ⁊ ex hoc orit actio pscri.v.l. solēt. circa fi.s. eo.
¶ In tex. ibi non enim ambo. rñdet tacite obiectioni: quare isto
casu non detur actio depositi sequestraria: eo qꝛ illa competit qñ
duo deponūt eandē rē q̄ est in litigio penes tertiū.l.lʒ. ⁊.l. ei apud
quem.§. in sequestrū.ff. depo. sed hic ambo nō deposuimus vt di
cit litera: sed ego solus ⁊ res non erat litigiosa.

ROgasti.

Si res vendēda dat vt preciū in mu
tuū cōuertat: si nō vēdat aut preciū
nō cōuertat in mutuū actiōe prescrip.ver. agit. Item
si rem meā pro te obligauero vt fideiussoreʒ mihi pre
stes: si nō prestas cōpetit actio prescrip.verb. nisi merces pro tali
obligatione interuenerit: qꝛ tunc datur actio ex locato.h.d.
1 ☞ Qui rem empturus eam experiendam recipit quicquid in
terim ex illa lucratur domino reddere tenetur.

APud labeonē.

1 †Qui rē empturꝰ eam
experiendā recepit qc
qd interim ex illa lucrat dño p hāc actionē reddere te
net. Itē q recepit rē experiēdā que p vim fuit ablata: si
emptio fuit pfecta tenet ad pciū actiōe ex vēdito: vl si nō fuit pfe
cta ad mercedē ↄuentā actiōe pscrip.v. Itē is cui res inspiciēda
dat nō tenet de casu ↄtingēte cū res reportat: sʒ de dolo ⁊ culpa
hac actiōe tenet.h.d. Rō pmi dicti est: qꝛ cuiꝰ picło nō est res: nō
dꝫ ēt esse lucrū ex ea pueniēs: sʒ añ vēditionē pfectā piculū nō spe
ctat ad istū recipiētē.l. si rē. tibi ispiciēdā.§. si cū mihi.s.e. qꝛ res pit
ei cuiꝰ est.l. pignꝰ.C. de pig.ac. ergo ēt lucrū nō dʒ ad eū spectare
⁊ iō oē lucrū ex ea factū tenet dño restituere: istā rōnē assigat tex.
no.in.l. si is q.§.j.ff. cōmo. hic alle. in gl. ¶ In scdo dicto ⁊ sic in v.
itē apud melam. dic ꝙ differt a casu pcedēti: qꝛ ibi nulla merces
interim prestabat pro illo tpe quo res experiēda tenebatur prout
hic. In tertio dicto ⁊ sic in ver. fin. adde tex no.in.l. cum qui.§.j. ⁊
§.fi.ff. cōmo. ⁊ in.l. argētum.ff. eo. hic alleg. in glo.
1 ☞ Actio in factū est subsidiaria aliarum actionum.

QUoties.

†Ista.l. cōmode nō pōt breuiꝰ sum
mari: tñ.h.d. Actio in factū est sub
sidiaria aliarū actionū ⁊ exceptionū: materiā quā hic
ponit glo. latius examinat hic Albe. de rosa. post anti
quos Cy.in.l. ex placito.C. de re. permu. vide bart.in.l. vnica.s. de
códi. ex lege. pserti m in vl. col. ⁊ ibi dixi: vbi etiā melius declaraui
q̄ glo. hic in fi. dicat. In quo differat cōdi. ex lege, ab actione in fa
ctum. Item in quo differat actio in factū: ab actione prescrip.v.
declarat Bar. post glo. in rub.s. eo. ⁊ ibi dixi.
1 ☞ Qua actione teneatur qui opus faciendum suscepit.

SI tibi poliēda.

1 †Qsi opus faciendum
suscipitur si qdē gratis
tenet mādati: si vo mercede in pecunia ab initio cōsti
tuta tenet locati: si ex postfacto ↄstituēda pscri.v.h.d.
¶ No. istū tex. in vltimo casu q frequēter pōt de facto cōtingere.
nā pone ꝙ dico vni artifici ꝙ faciat mihi tale qd ⁊ de pcio erimꝰ
postea cōcordes inter nos, nā iste est ↄctus innoīatus p quo cope
tit actio pscri.v. nō eñ pōt dici mādatū cū nō sit gratuitū cū fiat
sub spe mecedis,l. si tibi rē. ⁊.l. si tibi aree.s.e. nunq̄ pōt dici loca
tio cum ibi requirat ꝙ ab initio sit constituta merces certa in pe
cunia numerata.l. ⁊ hec distinctio. in princi.ff. loca.l.i.§. si quis ser
uum.ff. deposi. est ergo nouū negotiū.i. ↄctus innominatꝰ: vt hic
in litera. Et si postea nō erimus inter nos cōcordes de precio: ista
actio i factū subsidiaria datur inquātum visum fuerit equū iudi
ci, ⁊ sic ad preciū taxandum arbitrio iudicis sm Bald.in.l.fi.in.j.
q.C. de contrahen. emp. pau. de cast. hic.
1 ☞ Qui rem alienam inspiciendaʒ acceperit ⁊ culpa perdiderit
tenetur actione in factum.

QUo.

1 †Qui rē alienā inspiciendā acceperit et cul
pa perdiderit actiōe i factū tenebit.h.d. Ui
sum fuit.s.in.l. si rē tibi inspiciendā. in prin. ⁊ in.l. apud
labeonē. p totā.l.s.eo. de eo qui acceperit rem inspicien
dam volēs eā emere: hic autē loquit de eo q accepit rem inspicien
dam cā pulchritudinis seu delectationis: aut gratia cognitionis
quo casu de culpa tenet p actionē prescrip.ver. In tex. ibi sʒ tibe
ri. dictio sm, ponit pro iuxta: vt hic in glo. ⁊.l. quidā hiberus.ff. de
ser. vrb. pdi. ⁊.l. inter eos.ff. de acquir. re. do. ⁊.l. refectionis.ff. cōia
pred. ⁊.l. si quando.§.fi.ff. si ser. ven. ⁊.l. pe.§.j.ff. de fluminibus.
1 ☞ Usure dicuntur redditus pecunie.
2 An pecunia mutuata cuius est periculum.

TItius.

2 Ista lex est difficilis ⁊ est affricani cuius
leges vt plurimum sunt difficiles et val
de intricate: ⁊ sm Pau. de ca. ista lex est sing. ⁊ vtēdo
vbis suis, ponit vnū casum singularissimū quē dicit se
nescire alibi.h.d. si dat pecunia alicui cum pacto ꝙ ex vsura vel
reddito illiꝰ pecunie: pmo exoluat tributū p ipso dāte, reliquū lu
cri sit accipiētis. nō est ↄctus mutui nec ↄctus mādati: licet eis vi
deat assimilari: sʒ reputat ↄctus innoīatus ⁊ p eo competit actio
pscri.v. ⁊ piculū pecunie dicto mō date nō est accipiētis: sʒ dātis.
h.d. ista lex valde singu. ¶ In tex. ibi: cōputatis semissibꝰ vsuris.
vult dicere tex. in effectu iūctis seq. ꝙ titius qui dederat. xxx. sem
pronio negotiāda volebat ex lucro negotiatiōis ante semproniuʒ
habere vsuras semisses ad rōnem: puta sex p cētenario si eas vsu
ras ex negotiatione: ⁊ sic ex lucro semproniꝰ pcipe potuisset et ex
istʒ vsuris semissibꝰ q̄ pueture erāt ex lucro negotiatiōis volebat
solui tributū reip. qd pstabat p ipm titium ⁊ si qd restaret solutis
tributis restitueret titio. Reliquū qd ponit in narratione facti nō
est necessariū nec importat aliqd mysteriū ut. accidit ꝙ sempro
nius lucratꝰ est supra istas vsuras, nec vsuras semisses expēdit in
tributis: illud ergo residuuʒ ex vsuris semissibus tenetur sempro
nius ex pactiōe inita titio restituere: sʒ dubiū est q̄ actiōe conueni
ri possit: dubiū facit: qꝛ si dicamꝰ hūc esse ↄctū mutui, certe i mu
tuo vsure nō debent sine stipulatiōe.l. q̄uis.C. de vsu. Si añt dica
mus ꝙ sit mandatū inter eos ↄctū saltē vsqʒ ad vsuras semisses
nō vltra illud qd lucraret vltra semissem, certe mandatū est cōtra
ctus bonefidei.§. actionuʒ. instit. de acti. certe vsure pñt deberi ex
pacto opposito iuxta ↄctū bonefidei; ⁊ rñdet iurisconsultus ꝙ in
casu isto mutuū esse non pōt. Et vr̃ tex. sentire duas rōnes quare
non sit mutuū, Prima rō qꝛ in mutuo cū trāsferat dñium in reci
pientē, ⁊ recipiēs teneat i gñe: certe periculū est ipsiꝰ debitoris re
cipiētʒ etiā si pecunia piret casu fortuito.i.l. incēdiū. cū si.C. si cer.
pe. isto. casu periculū ipsius pecunie nō est recipiētis ergo nō po
test. cēseri mutuū. Scda rō est qꝛ mutuū ↄtrahit re, nec obligatio
pōt ↄhi in plus q̄ sit datū.l. rogasti.§. si tibi.s. si cer. pet. hec autē
ↄuētio excedit naturā mutui: ergo nō est mutuū: posset etiā addi
alia rō vltra tex. q̄re nō sit mutuū: qꝛ mutuū nō dat vt negotiet p
dante

dante sed pro recipiente: sed hic fuit actum q principaliter negociaretur pro dante: ergo non potest dici mutuum. Item etiam non pot dici mandatum: q2 mandatum debet esse gratuitum: sed iste recipiens non gratis negotiu administrabat: sed sub spe percipiendi emolumenti pecuniarij si quid ultra usuras semisses superlucratus esset: magis videretur ultra tex. q ista conventio assimiletur societati: nam sepenumero coitur societas hoc modo ut quis exponat pecuniam: alius industriam et sic exercitium persone: et si quid lucri inde eveniat dividatur fm conventionem ut hic in tex. Tamen ista non potest dici societas ex quo dominiu pecunie est in totum translatum in recipientem. tex. est in. l. si tibi aree. in fi. princ. ff. eo. dum ibi dicit tex. neq3 societas: q2 nemo cotrahendo societate rei sue dominus esse desinit: propter has tame dubitationes Affricanus iurisco. optime decidit q est contractus innominatus et copetit actio prescri. ver. per regulam. l. j. ff. de estima. actio. et. l. naturalis. ff. pe. ff. eo. et nunc habetis clare enucleata
1 mentem istius legis. ¶ †Not. ergo ex text. ibi: ut ex redditu. iunctis sequentibus: q usure dicuntur redditus pecunie: et ita exponit glo. hic: in verb. ex redditu. simile tex. habes in. l. alumne. post prin. ff. de adi. leg. alibi usure dicuntur fructus pecunie. in. l. postulante. ff. sed in huiusmodi. ver plane. ff. ad trebel. et in. l. usure pe
2 cunie. ff. de verb. signi. ¶ †Secundo not. in versi. sed ne ipsius tex. multum singula. fm Pau. hic ad limitationem. l. incendium. C. si cer. peta. ubi in mutuo si pecunia mutuata vel aliquid aliud mutuatu periret casu fortuito periculum est debitoris: ratio illius legis est duplex: q2 debitor non est obligatus ad illos nummos: sed est obligatus in genere vel in quantitate, et genus vel quantitas perire non potest. Secunda ratio q2 debitor efficitur dominus rei mutuate: et regula est, quod res perit ei cui est. l. pignus. C. de pigno. actio. illa regula fallit in casu singu. huius. l. quando quis dedisset pecuniam et sic transtulisset dominium ea conventione q recipiens negotiaretur cum tali pecunia, et prima pars lucri usq3 ad tantam summam esset mutuantis: reliquum lucri esset recipientis. isto casu si talis pecunia periret casu fortuito sine dolo aut culpa recipientis: recipiens no teneretur imo esset liberatus: casus est hic singu. quem ad hoc solenniter ponderat Paul. hic. Et istud simpliciter sequitur nullo addito. d. Alexa. in. l. si ex legati causa. ad fi. ff. de verbo. obliga. Et licet tex. et prefati scribentes nullam assignent rationem: puto quod ratio istius text. sit q2 iste contractus principaliter fit gratia dantis pecuniam ex quo principaliter vult habere lucrum: si quid residui est spectat recipienti. Consyderato ergo quod emolumentu3 principaliter spectat ad ipsum dantem: certe fm naturam illius debet esse periculum cuius est principaliter lucrum. l. fin naturam. ff. de re iudica. Hinc est quod si quis daret pecuniam simpliciter non apposito alio pacto, omne lucrum esset recipientis illo casu etiam dannum esset suum. Et ex hoc ego pondero singu. limitationem ad regulam. d. l. pignus. C. de pig. actio. ubi si res perit casu fortuito, perit periculo eius cuius est. limitatur singu. per hunc tex. quando res esset alicuius sed super ea est negotiandu et lucrum quod principaliter percipitur debet esse alterius q ipsius domini, tunc periculum casus fortuiti non erit dni: sed illius ad quem lucrum principaliter spectat. tex. est hic: facit quod vult Bal. in. l. si pascenda. in fi. C. de pac. et in. l. si patruus. in ulti. q. C. comunia utriusq3 iur. aliam limitationem ad. d. l. pignus. posui in. l. no omnis. ff. si pupillus. per glo. singu. ibi ponderatam a Ludo. roma. ff. si cer. pet. ¶ Tertio et ultimo advertendum est pro intellectu huius text. q nonnulli moder. in. l. petes. in euiden. C. de pact. dicunt esse hic tex. q quando iuxta contractum precedentem puta mutui apponitur aliquod pactum continens aliquid quod sit contra naturam contractus, q tale pactum transformat illum contractum precedentem et facit transire in contractu innominatu: ita videtur esse text. hic: presertim ponderatis ultimis verbis litere. Ego semper dixi q istud dictu non est verum: et qd tex. iste non probat, et quod dictum non sit veru3 soleo ponderare tex. in. l. rogasti. ff. si tibi. ff. si cer. peta. ubi pone: mutuo tibi. x. cum pacto quod restituas. xj. no valet: et pactum reijcitur: et tamen fm istos illud pactu transformaret cotractum: nec iste tex. aliquid probat: q2 hic no fuit celebratus expresse contractus mutui: et postea iuxta cotractum mutui appositum istud pactum: imo fuit tota una conventio et dubitatum fuit: an ista conventio esset mutuum an mandatu an quid esset: et sic hic non fuit celebratus contractus mutui expresse sed innominate fuit facta ista conventio: et fuit tota una conventio ex qua fm veritatem resultat contractus innominatus do ut tu facias et des: ideo iste tex. non probat si primo appareret quod expresse precessisset contractus mutui quod non est hic. Et per hoc cessat alia difficultas que movetur per gl. nostra in verb. non deberi. querit eni glo. quo in casu istius. l. ex isto pacto nudo pnt peti usure dato q pactu esset appositu incotinenti: q2 in cotractibus stricti iur. usure no possunt deberi pacto nudo etia ex pacto incotinenti apposito, in contractibus bo. fidei. secus est ut in glos. sed cum hic iste sit contractus innominatus et 9tractus innominati sunt stricti iuris excepta estimatoria et permutatione. ff. actionu3. instit. de acti. l. j. ubi vidistis. ff. de estima. act. quo ergo hic ex isto pacto nudo apposito incotinenti iuxta cotractum innominatum et consequenter iuxta contractum stricti iuris possunt peti usure. gl. respondet q quis in hac. l. sit cotractus innominatus et consequenter stricti iuris: tame q2 assimilat mandato: ut dicit tex. in ver. veru. in proposito, et mandatu sit contractus bonefidei assumat natura quam habet cotractus bonefidei: ut sic usure possint ex pacto deberi, truffa est: quia cotractus innominati: l3 regulentur fm natura 9tuum nominator quibus assimilant qtum ad hoc ut veniat levis lata vel levissima culpa: tn qtu ad hoc ut habeant natura cotractus bonefidei et efficiantur bo. fi. nunq nisi i pmutatione et estimatoria actione: ut est glo. in. l. naturalis. ff. j. et melius in. ff. pe. in verb. similis. ff. eo. ergo solutio gl. est falsa: vera ergo melius ad cotrariu est ista: sed hic no pcedit 9tractus innominatus: iuxta que apponatur istud pactum nudum de usuris si ita esset obstaret inevitabiliter contrarium: sed hic tota ista conventio cu usuris et alijs tota simul iuncta facit bene unu cotractu innominatu. s. do pecunia ut tu negotieris et sic facias: et etia des fm qd habet in text. et sic tota conventio simul posita est bene unus cotractus innominatus produces actionem prescri. ver. sicut faciunt alij contractus innominati: et sic in ista. l. actio prescri. ver. que competit ad usuras vel ad reliquum qd superest usurarum non copetit tanq ex pacto apposito incotinenti iuxta cotractu3 innominatum: q2 non posset: sed oritur tanq ex ipso cotractu innominato cuius pars est de prestandis usuris, et ista est mera veritas: et per ista sit expedita glo. alie glo. nihil habent: et ex istis sit expedita ista lex.

1 ¶ Si opere prestentur pro totidem restituedis agitur prescriptis verbis.

1 SI operas. †Si opere prestentur p totidem operib recipiendis agit pscript. verb. h. d. vel sic et plenius. Actio prescrip. ver. potest ex pacto expresse copetere ad aliud oino diversum ab eo qd datu sit: secus est in coditione indebiti: que no copetit nisi ad illud idem qd indebite solutu est: aut ad tantudem in eode genere. h. d. Ratio diversitatis est, q2 natura coditionis indebiti est ut solu copetat ad id in quo recipies est effect locupletior et non ad aliud nec in plus. l. si no sorte. ff. libert. et in. l. summa. ff. si servum. ff. de condi. inde. Bar. in. l. qd indebitu. eo. ti. et ibi late dixi: ideo copetit ad ide corpus qd indebite p errore solutu est: qn species est indebite soluta, vel ad tantudem: et sic ad aliud omnino simile recipiens omnimoda functione: qn illud qd est indebite solutu consistit in genere vel quatitate: sed qn opere p errore indebite solute: ille eede no possunt q2 no extat nec alie similes: q2 etiam eiusdem hominis opere no sunt omnino similes: ideo devenit ad estimationem. d. ff. libertus. Non sic est in actione prescri. ver. in qua per expressam conventione pot obligatio contrahi ad aliam rem penitus diversam ab ea que est data: et ideo possum tibi prestare x. operas fabriles servi mei hoc pacto ut tu mihi prestes totide3 operas fabriles tui servi: et sic possum convenire qd opere pro operibus prestent, sicut possum dare tibi certam vestem ut mihi alia vestem prestes: nec isto casu devenienduin est ad estimatione3 propter diversitatem operarum: prout sit in codi. inde. imo ad ipsas operas agit precise per actione prescri. ver. iuxta conventione facta. Et ita remanet declarata mens istius tex.

1 ¶ Si rem tibi vendam trado ut eam restituas vel tantunde3 quis contractus erit.

1 SI tibi scyphos. †Si rem tibi ut eda tradode ut eande restituas est commodatum: si vero ut restituas tantudem in pondere alternative: aut eande: aut tantude est cotractus innominatus et competit actio prescrip. verb. hoc dicit. ¶ Istum tex. in fi. reputat singu. Lud. roma. in singu. suo. xxxix. incipie. ad intellectum. Jason.

¶ Finis secunde partis Commentariorum Jasonis Mayni super Digesto veteri.

¶ Lugduni apud Melchiorem et Gasparem Trechsel fratres.

Index quaternionum.

A. B. C. D. E. F. G. H. J. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z. AA. BB. Quor BB. quinternio: reliq quaterniones.

iij. Esdre. iij.
Super omnia autem Veritas.

IASONIS
Maym.
In Dig. Vet.
2.a pars

72

colorchecker CLASSIC

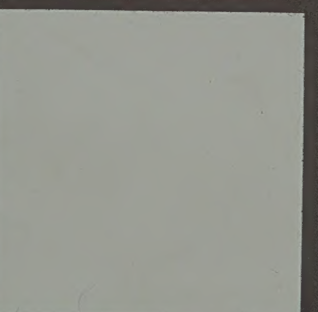
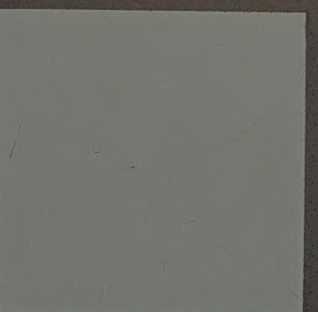
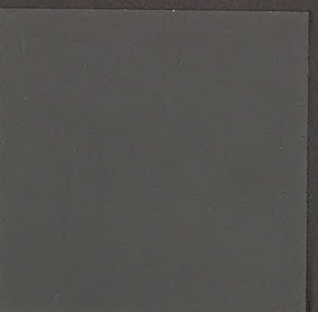

calibrite

